AD SANCTI
LEONIS MAGNI
OPERA
APPENDIX,
SEU
CODEX CANONUM
ET CONSTITUTORUM
SEDIS APOSTOLICÆ;
DISSERTATIONES,
LECTIONES VARIÆ,
NOTÆ,
OBSERVATIONES.

EDITIO SECUNDA,

Nonnullis aucta, emendata, & ſex Indicibus locupletata,

Primus, qui & ampliſſimus, & ad notitiam Primi Tomi maximè neceſſarius, eſt LIBRORUM, *eorumve Capitum*; SERMONUM, EPISTOLARUM, *earumve Synopſeon, & aliorum omnium ejuſdem Tomi titulorum.*

Secundus *eſt* CHRONICUS EPISTOLARUM, *prout in hac nova editione ordinantur.*

Tertius *eſt earumdem* EPISTOLARUM, *prout in anterioribus editionibus fuerunt ordinata.*

Quartus *eſt earumdem* ALPHABETICUS.

Quintus, *qui pariter & ampliſſimus, & ad notitiam Tomi ſecundi utiliſſimus; eſt* CANONUM, CONSTITUTORUM, DISSERTATIONUM, *omniumque aliorum ejuſdem Tomi titulorum.*

Sextus *tandem*, UNIVERSALIS, *rerum memorabilium.*

Primus, Secundus, Tertius, & Quartus primo præponuntur tomo; Quintus ſecundo; Sextus, ſeu ultimus, ad calcem utriuſque Tomi rejicitur.

TOMUS II.

LUGDUNI,
Apud JOANNEM CERTE, Bibliopolam in vico Mercatorio, ſub ſigno Trinitatis.

M. DCC.

CUM APPROBATIONE DOCTORUM, ET PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
DISSERTATIONVM, CAPITVM, Aliorumque titulorum, quæ in hoc tomo ſecundo continentur.

Numerus Primus paginam denotat; Secundus, columnam.

APPENDIX
AD S. LEONIS MAGNI OPERA, ſeu Codex Canonum Eccleſiaſticorum & Conſtitutorum ſanctæ Sedis Apoſtolicæ. pag. 1.

CAPITULUM I. *Canones Nicæni Concilii ſub titulis* XLVI. pag. 6 c. 2.
TITULUS I. *Expoſitio fidei Nicænæ: & quo tempore habitus ſit conventus: & nomina Epiſcoporum.* ibid.
II. *De Excifis.* p. 12. c. 1
III. *Ne Neophyti Presbyteri vel Epiſcopi fiant.* ibid.
IV. *De prævaricatoribus canonum.* ibid. c. 2.
V. *Ne clerici habitent cum mulieribus.* ibid.
VI. *De Ordinatione Epiſcoporum.* ibid.
VII. *De poteſtate Metropolitani.* ibid.
VIII. *De excommunicatis.* p. 13. c. 1
IX. *De Conciliis celebrandis.* ibid.
X. *De Privilegiis primarum ſedium.* ibid.
XI. *Ne ſine voluntate Metropolitani quis ordinetur Epiſcopus.* ibid. c. 2.
XII. *De ſequendo majori numero ex electione.* ibid.
XIII. *De honore Jeroſalymorum Epiſcopi.* ibid.
XIV. *Quomodo Catari recipiantur.* ibid.
XV. *De his qui ſine examinatione provehuntur.* p. 14. c. 1.
XVI. *De lapſis ordinatis.* ibid.
XVII. *De prævaricatis recipiendis.* ibid.
XVIII. *De his qui poſt baptiſmum revertuntur ad militiam.* ibid.
XIX. *De reconciliatione danda pœnitentibus.* ibid. c. 2.
XX. *De Catechumenis lapſis.* ibid.
XXI. *Ne tranſeatur de Eccleſia in alteram.* ibid.
XXII. *Ne recipiatur qui tranſierit.* ibid.
XXIII. *Ne Epiſcopus ordinet alienum Clericum.* ibid.
XXIV. *De fœneratoribus Clericis.* ibid.
XXV. *Ne Diacons ſupra presbyteros ſint.* p. 15. c. 1.
XXVI. *De Paulianiſtis.* ibid.
XXVII. *De Diaconiſſis earum.* ibid.
XXVIII. *Ut Epiſcopus tranſiens de civitate in aliam, laica etiam communione careat.* ibid. c. 2.
XXIX. *Ut inter Epiſcopos comprovinciales audiant.* ibid.
XXX. *De appellatione ad Epiſcopum Romanum.* ibid.
XXXI. *Ut appellanti non ordinetur Epiſcopus.* p. 16. c. 1.
XXXII. *Quando debeat ex aliena provincia Epiſcopus ordinari.* ibid.
XXXIII. *Non debere ordinari Epiſcopum in vico & modica civitate.* ibid.
XXXIV. *De retractanda cauſa appellantis in ſynodo provinciali.* ibid.
XXXV. *Pro quibus cauſis Epiſcopi ad comitatum eant.* ibid c. 2.
XXXVI. *Ut diaconi mittantur ad comitatum per Metropolitas.* Ibid.
XXXVII. *Ut diſcutiat Papa Romanus cauſas euntis ad comitatum.* p. 17. c. 1
XXXVIII. *Ut Epiſcopi in canali conſtituti diſcutiant cauſas euntis.* ibid.
XXXIX. *Ne laici fiant Epiſcopi.* ibid. c. 2.
XL. *Ne Epiſcopus ſit in aliena Eccleſia ultra tres dominicas.* ibid.
XLI. *Ne Epiſcopus ſit in alienis fundis ultra tres hebdomadas.* p. 18. c. 1.
XLII. *De Clericis excommunicatis ab alia non recipiendis.* ibid.
XLIII. *Ut liceat clerico excommunicato appellare.* ibid.
XLIV. *De non ſolicitandis alienis Clericis.* ibid. c. 2.

XLV. *Ne ſit rata ordinatio de aliena Cle'ica.* ibid.
XLVI. *De recipiendis his qui pro fide Catholica expulſi ſunt.* ibid.
CAPITUL. II. *Canones Cartagini habiti ſub die Iduum Auguſtarum Attica & Caſario canſulibus.* p.19
STATUTA CONCILII IPPONENSIS *breviata: & quædam earum in Concilio Cartaginenſi cum Bizacenis Epiſcopis callata & diligentius pertractata.* 16. c.1.
CAPITUL. III. *Incipiunt Canones Ancyrani Concilii, quod prius fuit Concilio Nicano, ſed illud propter autoritatem præpoſitum eſt.* p.23
CAPITUL. IV. *Incipiunt Canones Concilii Neocæſarienſis, quad paſterius fuit Ancyritana, ſed prius Nicano.* 25.
CAPITUL. V. *Incipiunt Canones Gangrenſis Concilii.* p.26
CAPITUL. VI. *Epiſtala Concilii Cartaginenſis ad Innocentium Papam, contra Pelagium & Cœleſtium,* p.28
CAPITUL. VII. *Reſcriptum Innocentii Papa ad Epiſcopos qui in Concilio Cartaginenſis Eccleſiæ affuerunt.* p.30
CAPITUL. VIII. *Incipit Epiſtola Milevitanæ Concilii ad eundem Papam, cantra eoſdem hareticos.* p.32
CAPITUL. IX. *Incipit Epiſtola Innocentii Papæ ad Concilium Mileuitanum.* p.33.
CAPITUL. X. *Incipit Epiſtala Familiaris quinque Epiſcoporum Africa ad eundem Papam contra Pelagium & Cœleſtium.* p.34
CAPITUL. XI. *Reſcriptum ejuſdem Papa ad V. Epiſcopos Aurelio, Alipio, Auguſtino, Eradio, Paſſidia,* p.38
CAPITUL. XII. *Epiſtola familiaris Innocentii Papæ ad Aurelium Cartaginenſem Epiſcopum.* p. 40
CAPITUL. XIII. *Concilium Plenarium habitum Cartagini contra Pelagium & Cœleſtium.* p.40
CAPITUL. XIV. *Incipit ſacrum reſcriptum acceptis ſynodi ſupra dictæ geſtis.* p.41
CAPITUL. XV. *Exemplar edicti Junii quarti Palladii.* p.42
CAPITUL. XVI. *Incipit Epiſtala imperialis ad Aurelium Cartaginenſem Epiſcopum.* p.42
CAPITUL. XVII. *Epiſtola ſancti Aurelii Cartaginenſis Epiſcopi ad univerſos Epiſcopos per Bizacenam & Arzugitanam Provincias conſtitutos.* p.43
CAPITUL. XVIII. *Incipiunt capitula excerpta de geſtis habitis contra Pelagium hæreticum: & alia de libris ejus, quæ in Paleſtina ſynoda abjecta anathematizare compulſus eſt.* p.44
CAPITUL. XIX. *Incipit ſacra Epiſtola Conſtantii Imperatoris, patris Valentiniani Auguſti Junioris Valuſiano Præfecto urbis: De exiliando Cœleſtia hæretico Pelagiano.* p.45
CAPITUL. XX. *Exemplar edicti propaſiti à Valuſiano Præfecto urbis.* p.45
CAPITUL. XXI. *Epiſtala Innocentii Papæ ad Exuperium Epiſcopum Tolaſanum ſub titulis VII.* p.45
CAPITUL. XXII. *Incipit Epiſtola Innocentii Papæ ad Macedanes Epiſcopos: ſub titulis IV.* p.47
CAPITUL. XXIII. *Epiſtola Innocentii Papæ ad Decentium Eugubinum Epiſcopum: ſub titulis VII.* p.50
CAPITUL. XXIV. *Epiſtalæ Innocentii ad Victricium Epiſcopum Rothomagenſem: ſub titulis XV.* p.52
CAPITUL. XXV. *Cananes Synodi Calcedonenſis prælato geſtorum ordine.* p.54
ALLOCUTTO *Marciani Imperatoris ad Synodum Calcedonenſem.* ibid. c.1.
ACTIO *Synodi Calchedonenſis.* p.55
SYMBOLUM *Fidei CL. Patrum.* p.56
CANONES *Expoſiti à SS. Patribus qui Calchedanem convenerunt ſub Imperatore Marciano.* p.57
CAPITUL. XXVI. *Conſtitutio Marciani Imperatoris Synodi ſuprodicta ſtatuta confirmans.* p.60
CAPITUL. XXVII. *Incipit alia conſtitutio divæ memoriæ Marciani, Chriſtianis Catholicis in Synodo conventientibus.* p.61
CAPITUL. XXVIII. *Item ejuſdem Principis conſtitutio de obtinenda fide Catholica, & de Eutychianiſtis & Apollinariſtis, eorumque pœnis.* p.61
CAPITUL. XXIX. *Epiſtala Circeti Papæ ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, ſub titulis XVI.* p.63
CAPITUL. XXX. *Epiſtala Siricii Papæ ad omnes Epiſcopas Italiæ ſuper damnationem Joviniani & reliquorum hæreticarum virginitati derogantium.* p.66
CAPITUL. XXXI. *Reſcriptum Beati Ambroſii cæterorumque Epiſcoporum ſuper eorum damnatiane.* p.67
CAPITUL. XXXII. *Epiſtola Zozimi Papæ ad*

Digitized by Google

Eſychium Salonitanum Epiſcopum; de monachis & laicis ad gradus Eccleſiaſticos accedere cupientibus. p.69

CAPITUL. XXXIII. *Commonitorium Zoſimi Papæ Presbyteris ſuis & Diaconis Ravennæ conſtitutis.* p.70

CAPITUL. XXXIV. *Epiſtola Bonifacii Papæ ad Hilarium Epiſcopum Narbonenſem de Patroclo Epiſcopo.* p.70

CAPITUL. XXXV. *Epiſtola Cæleſtini Papæ ad Epiſcopos Viennenſes & Narbonenſes titulorum XI.* p.71

CAPITUL. XXXVI. *Epiſtola Cæleſtini Papæ ad Epiſcopos Apuliæ & Calabriæ.* p.73

CAPITUL. XXXVII. *Expoſitio fidei Catholicæ contra hæreſim Arrianam.* p.73

CAPITUL. XXXVIII. *Fauſtini presbyteri fides miſſa Theodoſio Imperatori.* p.73

CAPITUL. XXXIX. *Alter Libellus fidei.* p.74

CAPITUL. XL. *Libellus Auguſtini de fide Catholica contra omnes hæreſes.* p.74

CAPITUL. XLI. *Exempla Teſtimoniorum Sanctorum Patrum de duabus naturis in una perſona D. N. I. Jeſu Chriſti indiſcretè & diſtinctè manentibus extracta* p.75

Ex EPISTOLA S Athanaſii *Alexandrini Epiſcopi ad Epithectum Epiſcopum Corinthium.* p.76. c.1.

Ex libro S. Ambroſii *Mediolanenſis Epiſcopi ſecundo ad Gratianum Imperatorem.* ibid.

Ex libro S. Auguſtini *Epiſcopi Hipponenſis ad Dardanum.* ib.c.2.

Ex Homilia S. Joannis *Conſtantinopolitani Epiſcopi, de cruce & Latrone.* p.77

S. Theophili *Alexandrini, de Epiſtola Paſchali quam per Ægyptum deſtinavit.* ibid. c.2

Ex libro S. Cyrilli *Epiſcopi Alexandrini.* ibid.

Ex libro S. Gregorii *Nazianzeni Epiſcopi.* p.79. c.1.

Ex libro S. Baſilii *Epiſcopi Cappadocis.* ibid.

CAPITUL. XLII. *Geſta damnationis Eutychetis in Synodo Conſtantinopolitana præſente ſancto Flaviano confeſſore, ejuſdem urbis Epiſcopo.* p.79

SUBSCRIPTIONES *Flaviani Epiſcopi & Confeſſorum, ſeu diverſorum Epiſcoporum, vel Archimandritarum, qui in hujus Synodi Conſilio conſederunt.* p.82

CAPITUL. XLIII. *Narrationis Ordo qualiter Dioſcorus Alexandrinus Epiſcopus Eutychi conſentiens in ea cui præerat ipſe Eccleſia, vel Conſtantinopolitana, errorem induxerit, uſque ad tempus quo Acacius eſt damnatus, qui Flaviani ſucceſſori Anatolio ſucceſſerat.* p.82

CAPITUL. XLIV. *Epiſtola Simplicii Papæ ad Acacium: ut ſcandala Eccleſiæ Alexandrinæ auferat.* p.84

CAPITUL. XLV. *Epiſtola Acacii ad Papam Simplicium. Timotheum hæreticum eſſe mortuum, Petrum damnatum, Timotheum Catholicum reſtitutum.* p.84

CAPITUL. XLVI. *Epiſtola Felicis Papæ damnantis Acacium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quia Petrum & alios hæreticos, quos ipſe damnaverat, ſine Apoſtolicæ fide recepit.* p.85

CAPITUL. XLVII. *Gelaſii Papæ mirabilis diſputatio de Anathematis vinculo in Acacium & Petrum.* p.86

CAPITUL. XLVIII. *Epiſtola Gelaſii Papæ ad Fauſtum Magiſtrum, contra Accacium.* p.90

CAPITUL. XLIX. *Epiſtola Gelaſii Papæ ad Anaſtaſium Imperatorem contra Acacium.* p.93

CAPITUL. L. *Epiſtola Gelaſii Papæ ad Epiſcopos Dardaniæ. Rationes reddendæ: Acacium à ſede damnatum: nec poſſe quemquam ſine diſcrimine animæ ſuæ ejus communionis participem fieri.* p.96

CAPITUL. LI. *Ex Epiſtola Gelaſii Papæ Ratio reddita, unde ſuperius, ad Epiſcopos Orientales.* p.101

CAPITUL. LII. *Epiſtola Athanaſii Epiſcopi ad Epictetum Corinthiorum Epiſcopum, contra eos qui de Domini incarnatione ſpiritu blaſphemiæ diverſa ſenſerunt.* p.105

CAPITUL. LIII. *Epiſtola Cyrilli Epiſcopi Alexandri ad Joannem Antiochenum Epiſcopum. Contra eos qui de eo prava in fide finxerunt & Epiſtola Athanaſii ad Epictetum, & formula fidei.* p.109

FORMULA *Libelli fidei ſub eodem Capitulo.* p.112

CAPITUL. LIV. *Leges ex corpore Codicis Theodoſiani. De fide Catholica.* p.112

CAPITUL. LV. *Damaſi Papæ ad Paulinum Antiochum Epiſcopum; Formula fidei ſubrogata, cui deberent hi qui ab hæreſi vertuntur, ſubſcribere.* p.113

Confeſſio fidei Catholicæ, *quam Papa Damaſus miſit ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum.* p.114

CAPITUL. LVI. *Cyrillus Neſtorio, ut rectum fidei dogma ſequatur.* p.115

CONSTITUTA *Gelaſii Papæ univerſis Epiſcopis.* p.115

I. *De Ordine Monachorum.* p.116. c.1

Digitized by Google

II. De laïcis. ibid.c.2.
III. Dedicandis Eccleſiis. ibid.
IV. De Baptizandis. ibid.c.2
V. De Presbyteris. ibid.
VI. De Diaconibus. ibid.
VII. De Ordinatione certis temporibus, id eſt quarti, ſeptimi decimi, & quadrageſimalis initii ordine. p.118. c.1.
VIII. De Sacris virginibus. ibid
IX. De Viduis. Viduam velare nullus attentet. ibid.
X. De Servis ſine Dominorum voluntate non admittendis. ibid.
XI. De Negotio Clericorum. ibid.c.2
XII. De Illiteratis. Ut illiterati non ordinentur. ibid.
XIII. De his qui ſemetipſos abſciderunt. ibid.
XIV. De his qui implicantur criminibus. p.119.c.1
XV. De his qui à dæmonio vel ſimilibus paſſionibus occupantur. ibid.
XVI. De ſacris virginibus; & his qui eis ſociantur illicitè. ibid.
XVII. De viduis. ibid.
XVIII. De his qui ad alias Eccleſias. ibid.c.2.
XIX. De his qui pretio ordinantur. ibid.
XX. De locorum conſecratione ſanctorum. ibid.
XXI. De fœminis quæ miniſtrare præſumunt. p.120.c.1.
XXII. De Epiſcopis ſcientibus vel ignorantibus. ibid.
XXIII. De reditu Eccleſiæ. ibid.c.2
Capitul. LVII. Canones Antiocheni Concilii. p.120
Capitul. LVIII. Canones Concilii ſecundùm Laodiciam Phrygiæ Pacatianæ. p.124
Capitul. LVIII. Canones Concilii Conſtantinopolitani à CL. Epiſcopis; quando Beatus Nectarius eidem urbi eſt ordinatus Epiſcopus ſub primo Theodoſio piiſſimo Auguſto. p. 126
Capitul. LIX. Canones Concilii Thelenſis, ſecundùm Tractatoriam Syricii Papæ per Africam. p.127
Exemplum Tractatoriæ Siricii Epiſcopi urbis Romæ. p.127. c.2.
Regula Formatarum. ibid.

DISSERTATIONES in S. Leonis Magni Pontificis Opera, & in Antiquiſſimum Canonum & Conſtitutorum Sedis Apoſtolicæ Codicem.

DISSERTATIO PRIMA,

De vita & rebus geſtis S. Leonis Papæ, in qua ſervato annorum ordine cum præclarè ab eo geſta, tum ſcripta ejus ſingula recenſentur. pag. 131

I. Sancti Leonis patria & Natales. ibid. c.1.
II. Quo Anno Leo natus. ibid.

An. Christi 418.

I. Leonis Acolyti iter Africanum. p.132. c.1

An. 430. 431. 432.

I. Leo quando factus Diaconus. p.132.c.1.
II. Gueſnæs fabula de ſancto Leone. p.133. c.1.
III. Leo Celeſtini Papæ adminiſter. ibid.
IV. Autoritates de Gratia Leo collegit. ibid. c.2
V. Scribit Leo libros de vocatione omnium Gentium. ibid.
VI. Leo Autor Epiſtolæ ad Demetriadem. p.134
Cur Caſſiano ſcribendi contra Neſtorium Leo autor fuerit. ibid. c.2

An. 433.

Leo Sixtum Papam defendit. p.131

An. 439.

I. Leo Juliani Pelagiani inſidias retegit. p.135. c.1
II. Leo Romani exercitus duces reconciliat. ibid. c. 2.

An. 440.

I. Sixti Papæ obitus. p.133.c.1.
Leo Pontifex renunciatur. p.136.c.1.
II. Legatio ad Leonem. ibid.
III. Quo animo onus Pontificale ſubierit Leo. ibid.
IV. & V. Timor & fiducia Leonis onus Epiſcopale ſubeuntis. ibid. c.2.
VI. Qualis Eccleſiæ facies iiſdem temporibus. p.137. c.1.
VII. Leo viros doctos pioſque ſibi adſciſcit. ibid.
VIII. Leo publicè concionatur ad populum. ibid. c.2.

Digitized by Google

IX. X. XI *An Primus in Eccleſia Romana docuerit populum.* ibid.
XII. *Sermo Liberii Papæ.* p.138. c.1
XIII. *Obſcura Pontificatus Leonis exordia & quam tenax Canonum S. Leo.* p.139. c.1.
XIV. & XV. *Diſpenſatio circa Canones.* ibid. c.2.

AN. 443.

I. *Manichæos Leo inſectatur.* p. 140.c.1.
II. *Manichæi ſub vini ſpecie non communicant.* ibid.
III. *Superſtitio à Manichæis ad Chriſtianos derivata.* ibid. c.2.
IV. *Manichæos in urbe latentes emendat, vel expellit, & conventus Romanus adverſus Manichæos.* ibid.
V. *Baronius emendatur.* p.141. c.1.
VI. *Leo lapſam diſciplinam reſtituit.* ibid. c.2

AN. 444.

I. *Controverſia de Paſchate hujus anni, & Baronius emenatur.* p.141. c.1.
II. *Vicariatus Theſſalonicenſis Anaſtaſio datus.* ibid. c.2.
III. *Leo adverſus Pelagianos decertat.* p.142.c.1.
IV. *Baronius Proſpero quædam affingens emendatur.* ibid.
Proſper non eſt author libri de providentia. ibid. c.2.
V. *Baronius quædam à Leone ſcripta male auguratur.* ibid.

AN. 445.

I. *Inter Sanctum Leonem & Sanctum Hilarium orta contentio. Novella Valentiani adverſus Hilarium.* p.143. c1.
II. *Mors Sancti Cyrilli Alexandrini, & electio Dioſcori.* ibid.

AN. 446.

I. *Qua occaſione ſcripta fuit Epiſt. S. Leonis ad Januarium Aquileienſem Epiſcop. contra hæreticos ne admittantur ad communionem Catholicam ante deteſtatam hæreſim profeſſione publica.* p.144. c1.
II. *Priſcillianiſtarum ſecta reviviſcit in Hiſpania.* ibid.
III. *Extra neceſſitatis anguſtias in Paſchate & Pentecoſte ſolum baptizandum.* ibid. c.2.
IV. & V. *Epiſtola S. Leonis de Baſſiano Epheſino.* ibid.

AN. 448.

I. *Ordo Antiquitatis inter presbyteros ſervandus.* p.146. c.1.
II. *Eutychianiſmi primordia. Qualis Eutyches.* ibid.
III. *Synodus Conſtantinopolitana ſub Flaviano Epiſcopo.* ibid. c.2.
Eutyches communione & Sacerdotio dejicitur. p.146.c.1.
IV. *Eutyches ad leonem ſcribit.* ibid.c.2.

AN. 449.

I. *Baronius diſcuſſus de Litteris Flaviani.* p.146. c.1.
III. & IV. V. VI. VII. *Duæ Flaviani Epiſtolæ ad Leonem.* p.146. c.1.
VIII. *Eutyches dioſcori Patrocinium poſtulat Dioſcorus Synodum poſtulat.* p. 148. c.1.
IX. & X. *Baronii emendatio emendata. Extra Italiam Synodo adeſſe Romanum Pontificem non eſt conſuetudo.* ibid.
XI. *Infauſti Latrocinii prælúdia. Imperator à Flaviano alienus in Eutychem propenſus. Synodi Epheſinæ proceres.* p.149. c.1.
Leonis Epiſtolam legere volentes deludantur. Euſtatii Beryth. impia vox. Eutyches abſolutus. ibid. c.2.
XII. & XIII. *Flavius & Epiſcopus damnatis ac depoſitis. Theodoretus & Domnus deponuntur.* p.149. c.2.
XIV. *Concilium Romanum poſt Latrocinium Epheſinum.* p.150. c.1
XV. Epiſt. Hilari Diaconi ad Pulcheriam. *ibid. c.2.*
XVI. *Theodoritus depoſitus appellat.* ibid.c.2.

AN. 450.

I. *Duæ Synodi Romanæ non diſtinctæ à Baronio.* p.151.c.1.
II. *Quam diem B. Petri Imperator commemoret.* ibid. c.2.
III. *Valentinianus & Auguſta ſcribunt ad Theodoſium.* p.152. c.1.
IV. *Chryſaphii pœna & obitus. Theodoſii obitus.* ibid. c.1.
V. *De Catenis S. Petri Apoſtoli.* p.153. c.1.
VI. & VII. *De Brandeo à Leone inciſo lis moto diſcutitur.* ibid.
VIII. *Pulcheria Marcianum ſolio ſociat.* ibid. c.2.
IX. *Anatolius fidem profitetur. Synodus* ἐνδημοῦσα *C. P. Epiſtola Leonis ab omnibus fere Orientalibus ſubſcripta.* p.154. c1.

AN 451.

I. *Marcianus dat ad Leonem Epiſtolas de ſua electione ad imperium. Nomina hæreticorum à dypticis eliminata.* p.155. c.1
II. *De Epiſtolis Leonis P. ad Marcianum.* ibid. c.2.
III. *Litteræ Gallorum ad Leonem de privilegiis Eccleſiæ Arelatenſis.* p.156. c.1.
Leonis Epiſt. ad Gallos. ibid. c.2.
IV. *Ceretii, Salonii & Verani Epiſtola ad S. Leonem. Synodus Mediolanenſis Epiſtolam Leonis approbat.* ibid. c.2.
Calchedonenſis Concilii apparatus. ibid.

Digitized by Google

Tenis Leonis in Orientem Legatio. p. 157. c.1.
V I. *Paſchaſius ſeligitur à Leone ut vice ſua Synodo interſit.* ibid. c.1.
V I I. *Leo, etſi ægrè, congregandæ Synodo annuit.* ibid. c.2.
V I I I. *Legatorum adventus Conſtantinopolim.* p.158. c.1.
Occaſio differendæ Synodi & transferendæ. ib. c.2.
SYNOPSIS *Actorum Concilii Calchedonenſis.*
ACTIO I. *Dioſcorus ſedere in Synodo prohibitus.* p.158.
Theodoritus in Synodo receptus Marcianus Synodi initio non affuit. p.159. c.1.
ACTIO II. *S. Leonis Epiſt. ad Flavianum approbata.* ibid.
ACTIO III. *Dioſcorus condemnatus.* ibid. c.2.
ACTIO IV. *Dubium circa Leonis Epiſtolam.* ibid.
Martianus fautores Dioſcori Synodo dimittit. Ægypti Epiſcopi ſubſcribere recuſant. De Caroſo, Dorotheo & aliis Archimandritis. De Photio & Euſtathio. p.160. c.1.
ACTIO V. *Profeſſio Synodi ſtatuitur. Epiſtola ad Flavianum denuo approbata.* ibid.
ACTIO VI. *Imperator Synodo adeſt. Conſtitutio Synodi confirmata & contradicentibus pœna inflicta.* ibid. c.2.
ACTIO VII. *Cauſſa Juvenalis & Maximi.* ibid.
ACTIO VIII. IX. X. *De Theodoro Cyri. De Iba Edeſſeno, de Nonno.* ibid.
ACTIO XI. & XI. *De Baſſiano Epheſin. Ep.* p.161. c.1.
ACTIO XIII. *Eunomii & Anaſtaſii cauſſa. Cauſſa Athanaſii Perthæ Epiſcopi, & Sabiniani.* ibid.
ACTIO XIV. *Canones Calchedonenſes.* ibid.
X V. *Legati adverſus Canonem de Privilegiis PP. Eccleſiæ intercedunt.* ibid.
Mandatum Leonis ad Legatos. Varius Synodi exitus. Allocutio Synodi ad Auguſtum. Relatio Synodi ad Leonem. ibid. c.2.

AN. 452.

I. *S. Leo Epiſcopos Galliarum certiores facit de his quæ geſta ſunt Calchedone, & de clade Dioſcori. Litteras mittit ad Marcianum & Pulcheriam circa Anatolium.* p.162. c.1.
II. *Contentionis Epiſcopi C.P. de ſedis ſuæ prærogativa, Origo, & ſtatus.* p.162.c.1.
III. & IV. *Privilegia honoris Epiſcopo C.P. conceſſa.* ibid.c.2.
V. *Conciliorum* [illegible] *Origo. Prima horum conventuum C.P. initia.* p.163.c.1.
VI. & VII. *Jus Metropolitas ordinandi unde natum Epiſc. C.P.* ibid.
Canones ab Anatolio violati. ibid.
I X *Canonum III. Conſtantinop. rejicit S. Synodi Nicæno excellentia Petri de* [illegible] *diſſertatio de Patriarcha C.P. Inſtitutione.* p.164. c.1.
X. *Ex ſplendore urbis C* [illegible] *ſua jura Anatolius tuetur.* ibid. c.2.
X I. *Theodotus For*[illegible] *Ep. conſulit Leonem.* p.165. c.1.
Metropolitæ à comprovincialibus prius conſulendi quàm ad Primam Eccleſiæ ſedem eatur. ibid.
XII. *S. Leonis Legatio ad Atilam.* ibid.
XIII. *Miſcella hiſtoria examinatur.* ibid. c.2.

AN. 453.

I. *Anatolius tur*[illegible] *agit C. P.* p.166.c.1.
Aëtius ab Archidiaconatu C. P. Eccleſia dejicitur. Ibid.c.2.
II. *Anatolius in mores Aëtii inquirit.* p.167. c.1.
III. *Leonis modeſtia.* ibid.
IV. *Juliano ſuas vices Leo committit.* ibid. c.2.
V. *Juliani Vicariatui qui fixi limites.* ibid.
VI. VII. & VIII. *De tumultu Monachorum Paleſtinæ.* p.168. c.1.
X I. *Leo monitus ab Auguſto ſcribit ad Eudoxiam.* ibid.c.2.
X. *An Eudoxia ex Leonis litteris profecerit.* p.169.c.1.
IX. *Marcianus circumventus ab Anatolio ſcribit ad Leonem circa Synodum Calchedonenſem, ad eumque reſcribit Leo.* ibid.
XII. *Leo ſcribit Epiſtolam Encyclicam ad Epiſcopos qui Synodo Calchedonenſi interfuerant, circa Anatolii artes.* ibid. c.2.
XIII. *Anatolius Illiricum ſollicitat pro ſua Eccleſia privilegiis.* ibid.
XIV. XV. & XVI. XVII. *Ægypti tumultus. Proterius Alexandrinæ Eccleſiæ præficitur.* p.170. c.1.

AN. 454.

I. *De Synodo Conſtantinopoli ab Anatolio facta.* p.171. c.1.
II. *Litteræ Proterii ad Leonem. Epiſtola S. Leonis publicè lecta Alexandriæ & ad SS. PP. traditionem probata. Eadem inſidiosè explicata &c.* ibid.
III. *Leonis Epiſtola poſt mortem ejus calumniis petita.* ibid. c.2.
IV. *Eutyches ad longiora amandatus.* p.172. c.1.
V. *De Oeconomi Eccleſiæ C.P. rationibus Leonis querelæ.* ibid.
VI. VII. VIII. *Anatolius cum Leone reconciliatus.* ibid.
IX. *Aëtius Archidiaconatui non reſtitutus.* ibid. c.2.

X. *Baronii*

...one Imperatoris cor... p.173.c.1.
...ra Juvenalis Episcop. ibid. c.2.

AN. 455.

I. II. III. IV. *Controverſia de Paſchate.* p.173. c.1.
Cura Paſchalis computi Alexandrino Epiſcopo delegata. p.174.c.1.
Error Baronii emendatus. ibid.
Proſperi Aquitannici Cyclus. p.175.c.1.
V. *De Caroſo & Dorotheo. Ablegantur à monaſteriis.* p.175.c.1.
VI. *Joannes Decurio miſſus in Paleſtinam. Maximus Antiochenus criminis poſtulatus apud Imperatorem. Baſilius Antiochenam ſedem capeſcit.* ibid.

AN. 456.

De perſecutione Vandalica. p.176.c.1.

AN. 457.

I. *Marciani Auguſti obitus. Leo capeſcit Imperium.* p.176.c.1.
II. *Ægyptii duce Timotheo tumultuantur.* ibid. c.1.
Proterius Alexandrinus occiditur. p. 177. c.1.
III. *Leonis Epiſtola calumniis petita Gallorum & Italorum littera in occidentem miſſæ.* ibid.
IV. *Epiſcopi pro fide extorres. Catholicorum & hæreticorum Alexandriæ ſupplices libelli.* ibid.c.2.
V. *Synodus Conſtantinopolitana.* ibid.
VI. *Geminus Baronii lapſus.* p.178.c.1.
VII. *Epiſtola Juliani Coenſis Epiſc.* ibid.
VIII. *Leo Imperatoris animum confirmat.* ibid.
IX. *Leonis admonitiones non æquo animo fert Anatolius. Aëtius fidei rationem reddit Leoni.* ibid. c.2.
Timotheus Elurus Synodum Calchedonenſem & Leonis Epiſtolam damnat. p.179.c.2.

AN. 458.

I. *Leo Aug. Synodi ſpem adimit, colloquium petit.* p.179.c.1.
II. *Auguſtus ex occidente Epiſcopos multis poſtulat.* ibid.
III. *Epiſcopos pro fide extorres ſolatur Leo.* ibid. c.2.
IV. & V. *Legatio quinta à Leone in Orientem miſſa.* p.180.c.1.
VI. *Decretalis Leonis Papæ ad Nicetam Aquileienſem qua occaſione.* ibid.c.2.
VII. *Decretalis ad Neonam qua occaſione.* ibid.
VIII. *Conſtitutio Auguſti de velo Virgini ante 40. annos non dando.* ibid.

AN. 459.

Epiſtola ad Epiſcopos Campaniæ de tempore baptiſmi & confeſſione. 181. c.1.

AN. 460.

I. *Quid per legatos actum C. P.* p.18. c.1.
II. *Timotheus hæreticus advolat Conſtantinopolim.* ibid.c.2.
III. *Timotheus Catholicus Alexandriæ Epiſcopus ordinatus.* p.182. c.1.

AN. 461.

I. *Leo Papa moritur.* ibid.
II. *Baſilica à S. Leone extructa.* ibid.
III. *Quo die ac menſe obierit S. Leo diligentius inquiritur.* p.183. c.1.
IV. *Ex Hilari electione lux quæſtioni affulget.* ib.
V. *Leonis I. & Leonis II. feſta confuſa.* ibid.
VII. *Leo II. mortuus videtur 28. die Junii* p.184.c.1.
VIII. & IX. *Junii dies 28. olim ſacer. Leoni PP.I.* ibid.
X. *Tres olim dies conſecrati videntur Leonis I. 1ª Ejus depoſitioni.* p.186.c.1.
XI. *Tranſlationi S. Leonis 2ª dies ſacra.* ibid.
XII. *Qua S. Leonis feſtivitate clara XI. Aprilis. 3ª dies conſecrationis ſancti Leonis ſacra.* p.187.c.1.
XIII. *Reliquiæ S. Leonis I. in varia loca departitæ.* Ibid. c 2.
XIV. *Secunda S. Leonis tranſlatio.* p.188.c.2.
XV. *Tertia S. Leonis tranſlatio.* p.189. c.1.
XVI. *Quæ patiares S. Leonis reliquiæ.* ibid.
XVII. *Numiſma areum cujus Leonis.* p.190.c.1.

DISSERTATIO SECUNDA

De autore librorum de vocatione omnium gentium qui Proſpero Aquitaneo vulgo tribuuntur. In qua & Proſpero abjudicantur, & Leoni Magno vindicantur.

I. *De Autore illorum librorum vetus controverſia.* p.191. c.1.
II. *Non eſt Sancti Ambroſii opus.* ibid. c.2.
III. *Non Eucherii Epiſcopi Lugdunenſis.* ibid.
IV. & V. *Non eſt Hilarii, ſeu Proſperiani, ſeu Syracuſani, ſeu Arelatenſis.* p.192
VI. *Hilarius Syracuſanus idem cum Proſperiano.* ibid.
VII. *Hilarius Proſperi ſocius alius ab Arelatenſi Epiſcopo.* ibid.c.2.
VIII. *Diverſus utriuſque in Auguſtinum affectus.* p.193.c.1.
IX. *Hilarius Arelatenſis ignotus Auguſtino, alter notus.* ibid.
X. *Nec Hilarii Proſperiani nec Arelatenſis opus eſt.* ibid.
XI. *Proſper Aurelianenſis ſit ne libellorum iſtarum Author. An Proſper qui Epiſcopus fuit an. 527. & 529.* ibid.c.2.
XII. *Proſpero Aquitana utrum poſſit Opuſculum adſcribi.* ibid.

Tomus II. e

XIII. *Scripti tempus Proſpero non congruit.* p.194. c.1.

XIV. *Quid hactenus de iſto autore pro certo habitum.* ibid. c.2.

XV. *Leonis eſſe opuſculum, & cur à nemine attributum.* ibid.

XVI. *Leonis tempore ſcriptum.* p.195.c.1.

XVII. *Quæ Autoris Patria. Non Africanus. Non Gallus.* ibid. c.1.

XVIII. *Italus fuit Author Opuſculi.* ibid.

XIX. *In citanda ſcriptura convenit Autor cum S. Leone.* p.169.c.1.

XX. *In materia gratiæ conveniunt.* p.198.c.1.

XXI. *Aliæ ſimilitudinis argumenta.* p.197.c.1.

XXII. *Stilus Autoris Leonis ſtilò convenit.* ibid.

XXIII. *Voces utrique magis familiares & communes.* p.199.c.1.

XXIV. *Selecta loca in quibus ſtyli puritas magis conſpicua.*

XXV. *Quid de MSS. Codicum Autoritate.* p.201. c.2.

XXVI. *Quando & qua occaſione fuerit ſcriptum opus.* ibid.

XXVII. *An de hoc ſcripto mentio apud Photium aut alios.* p.202. c.1.

XXVIII. *Objectionibus aliquot ex Noriſio aliquot reſpondetur.* ibid. c.2.

I. Argumentum Noriſii.

Objectio 1. ex gratia univerſalitate. ibid. c.2.

II. Argumentum Noriſii.

XXIX. *Objectio 2. ex doctrina circa parvulorum ſalutem petita.* p.204.c.2.

III. Argumentum Noriſii.

XXX. *Objectio 3. qua ex doctrina de prædeſtinatione petitur.* p.206.c.1.

Objectio 4. ex ſuppreſſo S. Auguſtini nomine. p.207.c.1.

XXXI. *Objectio 5. ex modo explicandi quæſtionem de Chriſti morte.* ibid.c.2.

Libri S. Remigii S. Archiep. Lugdun. de tribus Epiſt. cap. XIX. *ibid.*

DISSERTATIO TERTIA BIPERTITA. Qua S. Leoni Magno aſſeruntur Capitula, ſeu præteritorum ſedis Apoſtolicæ Epiſcoporum Authoritates de gratia Dei, & libero voluntatis arbitrio, quæ Celeſtino Papæ vulgo tribuuntur, & celebris exceptio de profundioribus difficilioribuſque incurrentium quæſtionum partibus ad examen revocatur. p.209

DISSERTATIONIS

PARS PRIMA.

I. *Quibus appelletur nominibus ſententiarum indiculus.* p.209.c.1.

II. *Non ſunt Celeſtini capitula.* p.210.c.1.

III. *An Proſper author.*

IV. *Non eſt hominis vel ſedis gentis vel ejus nomine ſcribentis.*

V. *Leonis eſſe hoc opuſculum.* p.21 .1.

VI. *Idem utriuſque Conſilium.* ibid. c.2.

VII. *Arguit uterque ex Eccleſiæ precibus infuſis pro omnibus.*

VIII. *Rerum ac ſtili ſimilitudo Leonem Authorem arguunt.* p.213.c.2.

IX. *Ex Dionyſio exiguo alicui Eccleſiæ Romanæ alumno vindicandæ capitula.* 214.c.2.

X. *Quo tempore & qua occaſione edita Capitula.* ibid.

DISSERTATIONIS

PARS ALTERA.

XI. XII. & XIII. *Ex clauſula Capitulorum Authoritas S. Auguſtini à recentioribus coarctatur.* 215

XV. *In caſum laboraſſet S. Proſper pro S. Auguſtino.* p.216.c.2.

XVI. *De ea exceptione ſiluerunt Semipelagiani.* 217.c.1.

XVII. *Scripta S. Auguſtini de prædeſtinatione à Patribus maxime laudata.* ibid.

XVIII. *Quæ ex Hormiſda Papa eruuntur.* ibid. c.2.

XIX. *Alia reſponſione ex Hormiſda ſatisfit exceptioni.* ibid.

XX. *Quæſtio de Prædeſtinatione non eſt incurrens.* 218.c.1.

XXI. *Continetur in Capitulis.* ibid.

XXII. *Cur non apertè expreſſa in Capitulis.* ibid. c.2.

XXIII. *Quæ quæſtiones incurrentes.* ibid. c.2.

DISSERTATIO QUARTA. De Autore libelli ſeu Epiſtolæ ad Demetriadem Proſpero hactenus adſcriptæ. In qua nec Proſperi eſſe nec alterius quam S. Leonis Papæ I. ex conjecturis aſſeritur.

I. II. III. IV. & V. *Idem Autor libri de vocatione, & Epiſtol. hujus. In ſcriptura verſione conveniunt.* 221.c.1.

VI. *Vocum earundem uſus.* 223.c.2.

VII. *Leonis & Demetriadis neceſſitudo.* 224.c.1.

VIII. *Nihil titulus Proſperum pro ſe ferens nocet.* ibid. c.2.

Demetrias immerito accuſata. 225.c.1.

Non hauſtum à Demetriade venenum. ibid. c.2.

IX. *Admonitio ream non fecit Demetriadem 16. Litteræ Pelagii ad Demetriadem non nocent.* 226. c.1.

X. *Cur S. Auguſtinus ad Julianam potius quam ad Demetriadem ſcripſit.* ibid.

XII. *An obſcura remanſerit Demetrias.* ibid. c.2.

Digitized by Google

DISSERTATIO QUINTA,

Seu Apologia pro S. Hilario Arelatenſi Epiſcopo, & Antiquis S. Eccleſiæ Arelatenſis juribus in tres partes diſtributa.

PRÆFATIO Apologia S. Hilarii Arelat. hactenus intentata. Cur cauſſa Hilarii relicta. Connexæ Leonis & Hilarii Apologiæ. p.228

DISSERTATIONIS PARS PRIMA.

De cauſſa Celidonii.

CAPUT I. *Totius controverſiæ origo & ſtatus.* 229

CAPUT II. *In qua provincia Celidonius Epiſcopatum obtinuerit. An in Maxima ſequanorum, ubi vitæ S. Romani Abatis locus expenditur.* p.231.

CAPUT III. *Celidonium nec Veſuntienſium, nec cujuſvis Metropoleos Epiſcopum fuiſſe, aliis argumentis probatur.* 234

CAPUT IV. *S. Hilarium Arelatenſem legitimum judicem fuiſſe Calidonii, eo quod Arelatenſi Epiſcopo poteſtas Metropolitica in provinciam Viennenſem competeret. Hujus poteſtatis veſtigia, ab ætate S. Traphimi uſque ad Taurinenſem Synodum.* p.235

CAPUT V. *Quid pro primatu ſeu Metropolitica poteſtate contulerit Arelatenſi Epiſcopo Synodus Taurinenſis.* p.236

CAPUT VI. *Zoſimi Papæ decreta quibus Metropolitica poteſtas aſſeritur Arelatenſi Epiſcopo expenduntur, & à falſi ſuſpicionibus vindicantur.* p.238

CAPUT VII. *Honorium Auguſtum, Bonifacium Celeſtinum & Leonem ipſum Pontifices Romanos, necnon & Valentinianum III. Auguſtum habuiſſe Hilarium pro Metropolitano.* p.240

CAPUT VIII. *Ex his quæ poſt Hilarii reditum in Gallias uſque ad ejus abitum, & Ravennis ordinatione ſunt geſta Metropoliticam Arelatenſis Eccleſiæ dignitatem confirmari.* 242

CAPUT IX. *Idem evincitur ex ordinatione Epiſcopi Vaſenſis, & quæ eam ſecuta eſt provinciæ diviſione, Leoniſque Epiſtola in eam rem miſſa.* 245

CAPUT X. *Solvitur objectio petita ex notitia provinciarum & civitatum Galliæ adverſus antiquitatem Metropoliticæ dignitatis in Eccleſia Arelatenſi: illuſque Notitia ætas nunc primum figitur.* 245

CAPUT XI. *Objectiones aliæ diluuntur quibus Metropolitica dignitas Viennenſi Epiſcopo aſſeri videtur.* 246

CAPUT XII. *De ſtatu Viennenſis Eccleſiæ temporibus Marci Aurelii Imperatoris cum Martyres Lugdunenſes agonum compleverunt.* 247

CAPUT XIII. *Probabile eſſe unicum in Galliis fuiſſe Epiſcopum, quo tempore Lugdunenſi Eccleſiæ præpoſitus eſt Irenæus.* 249

CAPUT XIV. *Quid de Celidonii appellatione ad ſedem Apoſtolicam ſentiendum ſit & utrum eidem contradicens Hilarius Arelatenſis ordinem à majoribus ſuis cuſtoditum turbaverit, ubi primùm de cauſſa Marciani Arelatenſis Epiſcopi.* 252

CAPUT XV. *Ex ejuſdem ævi diſciplina illuſtratur Marciani Arelatenſis cauſſa in Synodo abſoluta.* 256

CAPUT XVI. *Excutiuntur aliæ Epiſcoporum cauſſæ, quæ ante Hilarium exortæ ſunt in Galliis poſt Nicenum & Sardicenſe Concilia.* 257.

DISSERTATIONIS PARS SECUNDA.

De Projecti Epiſcopi negotio.

CAPUT I. *Status quæſtionis aperitur, & cujus provinciæ Epiſcopus fuerit Projectus inquiritur.* 261

CAPUT II. *Arelatenſem Epiſcopum ſolidæ olim Narbonenſis Provinciæ Metropolitam merito jure præcipuas ejus partes ſibi poſt diviſionem vindicaſſe. Ubi & diviſio hæc examinatur, & de ſubſcriptionibus primæ Synodi Arelatenſis requiritur.* p.263

CAPUT III. *Utramque Narbonenſem Arelatenſi Epiſcopo olim fuiſſe ſubjectam, ex Epiſtolis Zoſimi Papæ comprobatur.* p.265

CAPUT IV. *Bonifacii decretum expenditur, cum Zoſimi Epiſtolis confertur, & iſtæ ab ſubreptione vindicatur.* 266

CAPUT V. *Utrum Bonifacii conſtitutio effectum ſcripta ſit in Galliis, & quid poſt ipſum circa iſtud negotium contigerit in utraque Narbonenſi.* p.268

CAPUT VI. *De jure Arelatenſis Epiſcopi in provinciam Alpium Maritimarum.* 270

CAPUT VII. *De Alpium Grajarum Provincia. Quid in eam juris habuerit Arelatenſis Epiſc.* 252

DISSERTATIONIS PARS TERTIA.

CAPUT I. *An & quo ſenſu Hilarius Arelatenſis ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicarit aut vindicare potuerit.* 274

CAPUT II. *Utrum in hac agendi ratione quam pontifex redarguit in Hilario, aliquid ſuperbiæ, præſumptionis, & arrogantiæ emicuerit.* p.276

CAPUT III. *Quid ad illud Epiſtolæ: Quòd Hilarius rationabile quod in ſanctorum concilio Sacerdotum poſſet reſpondere, non habuit; quid de teſtibus à Celidonio productis.* p.277

CAPUT IV. *Cætera accuſationum momenta diſcutiuntur; ac præſertim ea quibus Hilarius tanquam immitis, & inhumanus arguitur.* 278

CAPUT V. *Hilarii Pietas erga pauperes expenditur, nonnullaque de eadem clariſſimorum virorum teſtimonia referuntur.* 279

CAPUT VI. *An fuligo Semipelagiana adverſus Hilarium hac infectum commoverit S. Leonem, An in ea ad mortem uſque ille perſevera-*

verit. Veterum teſtimonia pro Hilario referuntur. 280

DISSERTATIO SEXTA
De Jejunio Sabbati in Eccleſia obſervato tempore S. Leonis PP. I.

I. *Varia jejunii ſabbatici conſuetudo. Quadripertita ſabbatorum claſſis.* 283.c.1.
II. *De Sabbati cujuſlibet per annum Hebdomadæ jejunio.* ibid.
An Silveſtri PP. tempore mota controverſia. ibid.
Textus Nicolai PP. I. mendoſi correctio tentata. ibid. c.2.
III. *De Jejunio Sabbati in Eccleſia Romana antiquorum teſtimonia.* 284.c.1.
IV. *Obſervatio jejunii Sabbati à Leone retenta.* ib.
V. *Leo hic præcipuè de omni promiſcuè dominica egit.* ibid. c.2
VI. *Qua occaſione inducta jejunii Sabbatici conſuetudo.* 285. c.1.
VII. *De Sabbati quatuor temporum jejunio.* ib.c.2.
VIII. *De Jejunio cujuſlibet Sabbati quadrageſimalis.* 286. c.1.
IX. *Valeſii opinio de jejunio quadrageſimali.* 286.c.2
X. *Socratis de numero hebdomadarum quadrageſimalium locus.* 287. c.1.
XI. *Socratis locus de Sabbatorum Quadrageſimæ jejunio diſcuſſus.* ibid.
XII. *J. Capelli & C. Lupi conjecturæ de loco Socratis.* Ibid.c.2
XIII. *Quid demum ad Socratem dicendum.* 288.c.1.
Socratem faviſſe Novatianis. ibid.
XIV. *Dallei exemplo docetur ſcriptorum fidem diſcutiendam.* ibid. c.2.
XV. *Romanorum vicinorumque relaxatio circa jejunium.* p.289. c.1.
XVI. *Caſſiodori autoritas expenditur.* ibid.
XVII. *Leonis locus inſignis nunc primum illuſtratus.* ibid. c.2.
XVIII. *Rejicienda ex Leonis ſermonibus clauſulæ verba cum aliis plurimis.* 290.c.1.
XIX. *Pluribus locis Leo jejunium XL. dierum commemorat.* ibid. c.2.
XX. *Qua occaſione inſerta Leonis verba.* 291.c.1.
XXI. *Unde reliqua pauca verba irrepſerunt.* ibid.
XXII. *Quam putide Hæretici loco mendoſo abuſi ſunt.* ibid.2
XXIII. *De jejunio Sabbati Pentecoſtes.* ibid.

DISSERTATIO SEPTIMA.
De cauſa Eutychis Archimandritæ Conſtantinopolitani à Flaviano Epiſcopo C.P. Damnati.

I. *Sincerus pro Apoſtolica ſede zelus, veris non commentitiis fundamentis nititur.* p.293.c.1
II. *Objectio Joannis Davidis.* ibid.c.2
III. *Nihil auditum de appellatione ab Epiſcopis.* 294. c.2.
IV. *Quid veri ex mendacio Eutychis elicitur* ibid.
V. *Cur de Domno ſileat Eutyches.* 295. c.1.
VI. *Epiſtola Synodica Domni Antiocheni Epiſcopi ad Theodoſium Auguſtum. Ex Facundi Hermianenſis Epiſcopi, lib. 8. c. 5.* 286
VII. *Cur non omiſſus ab Eutyche Epiſcopus Theſſalonicenſis.* 296.c.2.
VIII. *Cur ſolus Leo à Flaviano nominatur.* 297.c.1.
IX. *Ex Flaviani verbis veritas facti examinatur.* ibid.c.2.
X. *Quid Flavianus poſt receptas Leonis litteras.* 298. c.1.
XI. *Leo ipſe congregandam Synodum primò cenſuit.* ibid.c.2.
XII. *Leo modo vult, modo non vult Synodum congregari.* 299.c.1.
XIII. *Synodus Epheſina quo tempore inducta à Theodoſio.* 300.c.1.
XIV. *Acta Synodorum Orientalium an mitti ſolita in occidentem.* ibid.
XV. *De quatuor libellis ab Eutyche oblatus.* ibid.c.2
EPISTOLA EUTYCHETIS hæretici, ubi ſcribens ad Papam urbis Romæ Leonem negat in Chriſto duas naturas, id eſt, divinitatis & humanitatis. 301
APPENDIX ad Diſſertationem VII. de Appellatorio Eutychis libello. 302

DISSERTATIO OCTAVA
De cauſa Flaviani Epiſcopi Conſtantinopolitani in Pſeudo-Synodo Epheſinâ damnati atque depoſiti.

I. *Libellum Flaviani recuſationis potius fuiſſe quam appellationis.* 304
II. *Flavianus Leonis non meminit in libello appellationis.* 305. c.1.
III. *Non neceſſe eſt ei dari libellum ad quem appellatur.* ibid. c.2.
IV. *Ex verbis Epiſtolæ 40. S. Leonis appellatio Synodum ſpectat.* ibid.
V. *Legatos ſedis Apoſtolicæ omnium Occidentalium nomine interfuiſſe Synodo omniumque perſonam geſſiſſe.* 306
VI. *Ex Sardicenſibus Canonibus à Leone laudatis malè arguit J. David.* 307
VII. *Ex dictis eruitur nova Canonum Sardicenſium explicatio.* ibid. c.2.
VIII. *Non inverſum eſſe ordinem Canonum Sardicenſium, ex quo eorum ſenſus aperitur.* 308.c.2
IX. *Duo ex ordine legitimo Canonum confirmato conſequuntur.* 309. c.1
X. *An ex quarto arguerit ſanctus Leo.* ibid. c.2.
XI. *Leo & Imperator Valentinianus explicationi noſtræ ſubſcribunt.* 310
XII. *Contradicit ſibi Autor novellus.* ibid. c.2.

DISSERTATIO NONA.
De cauſa Domini Antiocheni Epiſcopi ejuſque damnatione, deque Maximi ſucceſſoris ejus ordinatione. Ubi Epiſtolæ S. Leonis Conciliique Calchedonenſis acta illuſtrantur, & actio de Domno his actis inſerta commentitia eſſe demonſtratur.

I. *Cur Maximi ordinatio confirmata, nec reprobata Domni depoſitio.* 312
II. *An autoritate S. Leonis Domni depoſitio &*

Maximi ordinatio confirmata. 312.c.2.
Actio de Domno Antiocheno. Concilii Calchedonenſis parte II. poſt actionem X. p.313.c.1.
III. *Sinceritas Actionis de Domno diſcutitur.* ibid.
IV. *Latinè tantum eſt edita.* ibid. c.2.
V. *Ex unico recenti & infirmæ fidei codice.* ibid.
VI. *Incerta actionis ſedes.* 314
VII. *Juſtiniano ignota.* Ibid. c.2.
VIII. *Quinta Synodus actionem illam ignoravit.* ib.
IX. *Nec Facundo innotuit actio.* ibid.
X. *Facundus Domnum accenſet magnis Doctoribus.* 315. c.1.
XI. *Non eſt probabile ad ſtipem accipiendam redactum eſſe Domnum.* ibid.
XII. *Stylus falſitatem arguit.* ibid.
XIII. *Ex reſciſione actorum Epheſinorum.* ibid.
XIV. *Ex ſilentio Calchedonenſis Synodi.* ibid.
XV. *Ex ſilentio ipſius Domni.* 316. c.1.
XVI. *Ex amicorum ejus ſilentio.* ibid.
XVII. *An Domni cauſa in Calchedonenſi cauſa examinata eſſet.* ibid.c.2.
XVIII. *An cum Domno indulgentiùs actum eſſet.* ib.
XIX. *Venia poſtulatur aliis cur non Domno.* 317.c.1.
XX. *Non è diptichis eraſus à S. Leone.* ibid.
XXI. *Ex conſtitutionibus Theodoſii & Marciani.*
XX I. *Ex Gelaſii ſilentio.* ibid. c.2.
XXIII. *Quid de Domno factum poſt depoſitionem, ne,cit Evagrius.* ibid. c 2.
XXIV. *Liberatus ſilet de actione in Domni cauſſa, alias recenſens.* ibid.
XXV. *Dilemma ex Leonis ſtatuto de converſis vel obduratis Epiſcopis.* 318. c.1.
XXVI. *Ex aliquibus locis actionis falſitas deprehenditur.* ibid.
XXVII. *De maximi Antiocheni ordinatione.* ib.c.2.
XXVIII. *Stephani Antiocheni ſuffragium de Domno.* ibid.
XXIX. *Quid factum in electione & ordinatione Maximi.* Ibid.
XXX. *Suffragium Anatolii diſcutitur.* 320
XXXI. *Ordinatio Maximi diu poſt Epheſinum Latrocinium acta.* ibid.
XXXII. *Omnium quæ dicta ſunt recapitulatio.* ibid. c.2.

DISSERTATIO DECIMA

De cauſa Theodoriti Epiſcopi Cyri Pſeudo-Epheſinæ Synodi ſententia depoſiti. A S. Leone Papa reſtituti, in Calchedonenſi Synodo purgati.

I. *AN & quale fuerit Apoſtolicæ ſedis judicium quo Theodoritus purgatus eſt.* 322.c.1
II. *Origo querelarum Dioſcori contra Theodoritum hujuſque depoſitionis.* Ibid. c 2.
III. *Quid Theodoritus à Leone petit.* 323
IV. *Quid Leo acceptis Theodoriti litteris.* 324
V. *Theodoritus non diſcuſſus, ſed communione ſolum donatus.* ibid.c.2.
VI. *Quid de Theodorito Act.8.Calched.Concilii.* 325
VII. *Conciliorum authoritas deffenditur.* ibid.c.2.
VIII. *Non ſolum perſonam Theodoriti ſed ejus etiam fidem à Leone eſſe approbatam.* ibid.
IX. *Quid per fidei cauſſam intelligat S.Leo.* 326.c.1.
X. *Expoſitio noſtra de cauſſa fidei ex ipſo Leone probatur.* ibid.c.2.
XI. *Quæ Calchedone geſta à Leone reſciſſa ſint.* 327. c.2.
XII. *An in ſexta Synodo completa ſit Synodus Calched.* 328. c.1.

DISSERTATIO UNDECIMA.

De ſuppoſitione Epiſtolæ ad Germaniarum & Galliarum Epiſcopos de Privilegio Chorepiſcoporum ſeu Presbyterorum.

I. *EPiſtola hæc ab aliis recepta, ab aliis repudiata.* 329.c.1.
II. *Apud antiquos ſcriptores nulla mentio Epiſtolæ.* ibid.
III. *Stylus à Leonino diſcrepat.* ibid.c.2.
IV. *Titulus fraudem prodit.* ibid.
V. *Prima Epiſtolæ verba Leone indigna.* ibid.
VI. *Ex particularium citatione rejicitur.* 330.c.1.
VII. *Ex uſu Dionyſianæ Canonum verſionis.* Ibid.
VIII. *Ex Rhabani ſilentio.* Ibid.
EPISTOLA LXXXVIII. *Leonis ad Epiſcopos Germaniarum & Galliarum.* ibid.2.
CONCILII HISPALENSIS *ſecundi de tempore Siſebuti regis an.* DC. XIX. *celebrati Canon ſeptimus.* ibid.
IX. X. XI. XII. *Hujus Epiſtolæ collatio cum hoc Canone. Et quòd hæc Epiſtola ſit ſuppoſititia & non germanum S. Leonis opus.* 331.c.2.

DISSERTATIO DUODECIMA.

De Codice Canonum Eccleſiæ Romanæ omnium qui huc uſque prodierunt antiquiſſimo.

CAPUT. I. *ROmanam Eccleſiam ſuum olim codicem habuiſſe ante Dionyſii exigui Abbatis collectionem: nec eum huc uſque emerſiſſe è tenebris.* 334
CAPUT II. *Primum illum codicem eum ipſum eſſe quem jam publici juris facimus. Unde & à quo acceptus codex: Quibus conſtet partibus: Quo ordine digeſtus: Quibus per varias ætates incrementis auctus credatur.* 335
CAPUT III. *De ſinceritate Codicis inquiritur pluribuſque aſſeritur argumentis.* 339
CAPUT IV. *Eum Codicem proprium fuiſſe Romanæ Eccleſiæ.* 341
CAPUT V. *Objectiones adverſus Codicis ſinceritatem expenduntur; ac primum quæ ex vigeſimi Canonis Nicæni omiſſione repeti poteſt.* 344
CAPUT VI. *Satisfit aliis argumentis, quibus vel Codicis ſinceritas, vel ejuſdem uſus apud Eccleſiam Romanam peti poteſt.* 346

ADDITIO AD DISSERTATIONEM. XII.

De Codice Canonum Eccleſiæ Romanæ. Quâ Hipponenſis Concilii Breviarium ejuſque ſinceritas aſſeruntur adverſus Emanuelem Schelſtratium. 349

DISSERTATIO DECIMA TERTIA.
De Conciliis Africanis in Pelagianorum cauſſa celebratis ab obitu Innocentii Papæ I. uſque ad Zoſimi adverſus eoſdem ſententiam.

I. *Occaſio hujus Diſſertationis.* 355
II. *Par non eſt titulorum Capitulis præfixorum Authoritas ac Capitulorum ipſorum.* 355. c.2.
III. *Synopſis Chronica geſtorum adverſus pelagianos.* ibid.
IV. *Epiſtola quinque Epiſcop. ad Innocent. PP. non Synodis.* 356.c.1.
V. *Reſcribit Innocent. ad tres Africanorum litteras.* ibid.
Moritur Innocentius Papa. ibid.
VI. *De Synodo Africana receptis Innocentii litteris conjectura.* ibid.c.2.
VII. *Primæ Zozimi litteræ ad Africanos.* 357.c.1.
VIII. *Secundæ Zozimi litteræ ad Africanos & cur Africani reſponſum diſtulerint.* ibid.
IX. *Quot Synodi Africæ ab obitu Innocentii ad Tractoriam uſque Zozimi. Unica Synodus intra menſem Octobrem & Cal. Mai.* ibid.c.2.
X. *Cur genuinæ ab eodem Concilio litera. Cur Paulinus Romam ivit.* 358.c.1.
XI. *Quid prioribus Africanorum literis continetur.* ibid.
XII. *Gemina Legatio decreta in priori Africa Synodo una ad Zozimum & altera ad Honorium.* ibid. c 2.
XIII. *Quid actum in autumnali Africæ Synodo.* ib.
XIV. *S. Auguſtini teſtimonia de Concilio anni* 417. 317. c.2.
XV. *Proſperi Aquitanici de Concilio an.* 417. *loca duo.* ibid.
XVI. *Canones Africani de gratia conditi ſunt in Synodo autumnali ann.* 417. 360.c.1.
XVII. *Ante conditos Canones Africanos de Gratia mitius tractavit ἀναμαρτησίαν Pelagianorum Auguſtinus.* ibid.c.2.
XVIII. *Canones non fuiſſe autumnali ann.* 417. *Synodo poſteriores.* 361.c.1.
XIX. *Poſt Canones Africanos Auguſtinus ad hæretica dogmata relegavit.* ibid.c.2.
XX. *Quid poſteriores autumnalis Synodi litteræ continerent. De nimia Zozimi credulitate queruntur Africani. Confirmant Innocentii Papa decretum Africani.* 362. c.1.
XXI. XXII. *Capitula excerpta contra Pelagium geſtiſque inſerta.* ibid. c.2.
XXIII. *Legatio Africana ad Honorium Auguſtum.* 363. c.1.
XXIV. *Sententia Zozimi non ante Calendas Maii prolata. Synodus Romana an.* 15. *die Aprilis congregata.* ibid. c.1.
XXV. *Honorius de ſententia Zozimi ſilet in ſua conſtitutione; de Africana meminit.* 364. c.1.
XXVI. *Quo edicti loco Honorius meminit Zozimiani decreti. Poſſidius objicitur & explicatur.* 305.c.2
XXVII. *Conſtitutio Honorii inſtantia Africanorum omiſſa.* 366.c.1.
XXVIII. *Quid actum Ravennæ agente Valerio, procurantibus Africanis Epiſcopis.* ibid.c.2.
XXIX. *Commentitia Alipii hoc tempore legatio.* 368. c.1.
XXX. *Quid actum Calendis Maii in Synodo plenaria Africæ, receptis tertiis Zozimi litteris.* ibid. c.2.
XXXI. *De numero Canonum Africanorum de Gratia Chriſti.* 369.c.1.
Neceſſitas condendi Canonis in Africana Synodo. Ibid. c 2.
De Sancto Canone teſtimonia ſancti Auguſtini. 370. c.1.
XXXII. *Quid ex Appendice Epiſtola Cæleſtini de gratia contra Codicem & Canonem afferant.* 371.c.1.
XXXIII. *Conciliorum Africanorum ſub Zozimo Synopſis.* ibid. c.1.
XXXV. *Autumnale Concilium nec provinciale, nec plenarium.* 372.c.1.
Alia Uſerii errata circa eaſdem Synodos. ibid. c.2.
XXXVI. *Janſenii Hiprenſis & H. de Noris Aſſertiones aliquot improbantur.* ibid.c.2.
XXXVII. *Joannis Garnerii ſententia de Conciliis Africanis diſcutitur. Secunda Synodus Garnerii commentitia.* 373.c.1.
XXXVIII. *Multa tertia Synodo affingit.* ibid.
XXXIX. *Refellitur Garnerii ſententia de judicio Romano ante ſcripta Africanorum recepta finito.* 374.c.1.
XL. *Commentitiam eſſe quartam Garnerii Synodum Africanam. Canones Africani non ultra Calendas Majas differendi.* ibid.c.2.

DISSERTATIO DECIMA QUARTA.
De variis fidei Libellis, in antiquo Romanæ Eccleſiæ Codice contentis. Ubi ex occaſione de Autore Libelli fidei qui vulgo dicitur Simbolum S. Athanaſii, conjecturæ in medium adducuntur.

I. SYMBOLUM *Apoſtolorum.* 376.c.1.
II. NICÆNUM *Symbolum.* 377.c.1.
III. CONSTANTINOPOLITANUM *Symbolum.* ibid.
IV. LIBELLUS *contra Pelagianos.* ibid.
V. LIBELLUS *fidei contra Arrianos.* 378
VI. FAUSTINI *Libellus fidei.* ibid.
VII. ANONYMI *ſeu fortè Georgii Boëtici fidei libellus. PP. Symbolum Damaſi.* p.379.c.1.
An libellus iſte ſit Vigilii Tapſenſis. An ſit Gregorii Nazianzeni. ibid. c.2.
An Autor libelli ſit Gregorius Boëticus. p.380.c.1.
VIII. AUGUSTINI *Libellus.* p.381. c.1.
Libellus qualis eſt in Codice videtur Auguſtini eſſe. ibid.c.2.
De libello ut eſt in actis Conciliis Toletani auctor. p.382.c.1.
Libellus apud Auguſtinum interpolatus & Damaſi anatematiſmis auctor. ibid.c.2.
IX. FORMULA *Libelli Fidei.* p.383.c.1.

X. Confeſſio *Fidei Damaſi PP. ad Paulinum Antiochen.* ibid.c.2.
XI. *Alia Fidei formula.* p.384.c.2.
XII. De Symbolo *Athanaſiana conjecturæ.* ibid.
XIII. *Quo tempore ſcriptum videtur Symbolum Athanaſianum.* p.385.c.2.
XIV. *Non eſt impoſturis ſcriptum.* ibid.
XV. *Cur ſub alieno nomine vulgatum.* 386.c.1.
XVI. *Vigilium Epiſcopum Africanum videri autorem eſſe Symboli Athanaſiani.* ibid.

DISSERTATIO DECIMA QUINTA
De ſuppoſititio Concilio Telenſi & Pſeudo-Epiſtola Siricii Papæ quæ Tractatoria ad Epiſcopos Africanos dicitur.

Caput I. *De Pſeudo-Synodi nomine.* p.388.
II. *Diſcutitur Ferrandi Diaconi Breviatio Canonum. Ubi Canones Tellenſis ſeu Cellenſis Concilii exhibet ex Epiſtola Siricii Papæ: interpolationiſque arguitur.* p.389
III. *Hujuſmodi Fragmentum Telenſis Concilii nomine donatum commentitium eſſe demonſtratur.* 391
IV. *Siricii Epiſtola fragmento ſubjecta ſuppoſitionis arguitur. Primum vobiius argumentum ex primo Epiſtolæ decreto, cujus variæ lectiones ac ſenſus varii expenduntur.* p.392
V. *Alia ſuppoſitionis argumenta proponuntur adverſus Siricii Pſeudo Epiſtolam.* 393

DISSERTATIO DECIMA SEXTA
De primo uſu Codicis Canonum Dionyſii exigui in Gallicanis regionibus. Ubi quod ante Adriani Papæ I. & Caroli Magni tempora receptus non fuerit, oſtenditur: & quæ apud Gallias Latina Canonum Orientalium verſio ante hæc tempora viguerit, inquiritur.

I. *Cur hac tentata diſſertatio.* p.396.
II. *Primum Argumentum quintuplex ex cauſa Contumelioſi.* 397.c.1.
III. *Secundum Argumentum ex Concilio Aurelianenſi III. an 538.* ibid.c.2.
Concilii Aurelianenſis III. an DXXXVIII. Canon tertius. *ibid.*
IV. *Etſi uſi eſſent Epiſt. ad Anaſtaſium nihil inde concluditur.* p.398.c.2.
V. *Tertium Argumentum ex Concilio II. Turonenſi an.567.* p.399
VI. *Quartum Argumentum ex cauſſa Prætextati anno 577.* ibid.
Canones Apoſtolici ante Dionyſii ætatem in Galliis nati. ibid.
VII. *Quintum Argumentum ex judicio Chrodeberti Turonenſis Epiſcopi circa ann. 670.* p.400.
VIII. *Sextum Argumentum ex Zacharia PP. an. 747.* ibid.
IX. *Septimum Argumentum ex Stephano PP. 2. ann.754.* ibid.c.1.
X. *Octavum argumentum ex Concilio Vernenſi an.755.* ibid.
XI. *Petri Marca objectio.* ibid.
XII. *Joannis Davidis dilemma diſcutitur.* p.401. c.1.
XIII. *De Concilio Agatenſi, ex quo argumentatur Joannes David.* ibid. c.2.
XIV.. *Objectio ex appellationibus petita.* 402. c.1.
XV. *Quæ Canonum verſio uſurpata ſit in Galliis ante Dionyſianam receptam.* ibid.c.2.
Verſio Rufini Canonum Nicanorum in Galliis uſitata. p.403
XVI. *An ſola Rufiniana verſio uſu tunc recepta in Galliis.* ibid. c.2.

VARIÆ LECTIONES,
Notæ & Obſervationes in Epiſtolas S. Leonis Magni Papæ I.

AD EPISTOLAM I. *Epiſcopis Africanis Mauritaniæ Caſarienſis* p.405
AD EPISTOLAM II. *Ruſtico Narbonenſi Epiſcopo.* p.412
INSCRIPTIO VETUS quæ extat Narbone in Palatio Archiepiſcopali, in ara marmorea. Ex Jani Gruteri Inſcriptionibus & ex Stephano Baluſio. *p.415.*
Hujus inſcriptionis explicatio. *ibid.c.1.*
AD EPISTOLAM *Sancti Paſchaſini Lilibæi Epiſcopi ad Sanctum Leonem: De Paſchate.* 425
AD EPISTOLAM III. *Epiſcopi per Campaniam, Piſcenum, Tuſciam & univerſas provincias conſtitutis.* 426
AD EPISTOLAM IV. *Anaſtaſio Epiſcopo Teſſalonicenſi.* 428
AD EPISTOLAM V. *Metropolitanis per Illiricum Epiſcopis.* 429
AD EPISTOLAM VI. *Epiſcopo Aquileienſi.* 430.
AD EPISTOLAM VII. *Septimio Altinenſi.* 432
AD EPISTOLAM VIII. *Epiſcopis per Italiam conſtitutis.* 433
AD EPISTOLAM IX. *Epiſcopis Gallicanis Viennenſis provincia.* ibid.
AD EPISTOLAM X. *Epiſcopis Gallicanis Viennenſis provincia.* 434
AD EPISTOLAM XI. *Dioſcoro Epiſcopo Alexandrino.* 437
AD EPISTOLAM XII. *Anaſtaſio Theſſalonicenſi Epiſcopo.* 440
AD EPISTOLAM XIII. *Epiſcopis Metropolitanis Achaiæ.* 443
AD EPISTOLAM XIV. *Janiſario Aquileienſi Epiſcopo.* 444
AD EPISTOLAM XV. *Turribio Aſturicenſi Epiſcopo.* 445
AD EPISTOLAM XVI. *Univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis.* 451
AD EPISTOLAM XVII. *Epiſcopis per Galliam conſtitutis.* 454

AD EPISTOLAM XVIII. *Doro Bene ventano Epiſcopo.* 455
AD EPISTOLAM XXI. *Theodoſio Auguſto.* 456
AD EPISTOLAM S. *Petri Chryſologi Epiſcopi Ravennatis, ad Eutichem Archimandritam poſt* XXII. S. *Leonis Epiſtolam.* 456
AD EPISTOLAM XXIV. *Flaviano Epiſcopo Conſtantinopolitano.* 458
AD EPISTOLAM XXV. *Juliano Coënſi Epiſcopo.* 466
AD EPISTOLAM XXVI. *Theodoſio Auguſto.* 467
AD EPISTOLAM XXVII. *Pulcheriæ Auguſto.* 468
AD EPISTOLAM XXVIII. *Fauſto Martino &c.* 468
AD EPISTOLAM XXX. *Pulcheriæ Auguſtæ.* 469
AD FLAVIANUM. 469
AD EPISTOLAM XXXVI. 470
AD EPISTOLAM XXXIX. *Theodoſio Auguſto.* 470
AD EPISTOLAM XLI. 470
AD EPISTOLAM XLVI. *Clero & Plebi urbis Conſtantinopolitana.* 470
AD EPISTOLAM *ſeu* Preces *Epiſcoporum provinciæ Viennenſis S. Leoni Papæ oblatas.* 471.
FRAGMENTUM *Epiſtolæ Anatolii C. P. Epiſcopi ad S. Leonem.* 476
AD EPISTOLAM LIV. *Pulcheriæ Auguſtæ.* 476
AD EPISTOLAM LX. *Anatolio Epiſcopo Conſtantinopolitano.* 476
AD EPISTOLAM LIX. *Anatolio Epiſcopo Conſtantinopolitano.* 476
AD EPISTOLAM LXVIII. *Paſchaſino Lilibetano Epiſcopo.* 477
AD EPISTOLAM LXXII. *Synodo Calchedonenſi.* 477
AD EPISTOLAM LXXIII. *Marciano Auguſto.* 477
AD EPISTOLAM *Ceretii, Salonii & Veroni ad Leonem PP.* 478
AD EPISTOLAM XLIV. *Gallorum.* 478
AD EPISTOLAM LXXVII. *Epiſcopis Gallicanis.* 478
AD EPISTOLAM *Euſebii Mediolanenſis Epiſcopi.* 481
AD EPISTOLAM LXXVIII. *Pulcheriæ Auguſtæ.* 483
AD EPISTOLAM LXXX. *Anatolio Epiſcopo.* 484
AD EPISTOLAM LXXXI. *Juliano Coënſi Epiſcopo.* 486
AD EPISTOLAM LXXXII. *Et exemplar ſententia contra Dioſcorum lata.* 486
AD EPISTOLAM LXXXIII. *Theodoſio Forojulienſi Epiſcopo.* 486
JUDICIUM CHRODEBERTI *Epiſcopi Turonenſis de muliere adultera.* 489
AD JUDICIUM CHRODEBERTI *Epiſcopi Turonenſis* Obſervatio. 490
AD EPISTOLAM LXXXIV. *Marciano Auguſto.* 491
AD EPISTOLAM LXXXVI. *Juliano Coënſi Epiſcopo.* 494
AD EPISTOLAM LXXXVII. *Epiſcopis, qui Synodo Calchedonenſi interfuerant.* 496
AD EPISTOLAM LXXXIX. *Marciano Auguſto.* 496
AD EPISTOLAM XCII. *Maximo Antiocheno Epiſcopo.* 497
AD EPISTOLAM XCIII. *Theodorito Cyri Epiſcopo.* 500
AD EPISTOLAM XCIV. *Marciano Auguſto.* 500
AD EPISTOLAM XCV. *Juliano Epiſcopo Coënſi.* 501
AD EPISTOLAM XCVII. *Monachis Paleſtinis.* 501
AD EPISTOLAM XCVIII. *Juliano Epiſcopo Coënſi.* 502
AD EPISTOLAM C. *Juliano Epiſcopo Coënſi.* 502
AD EPISTOLAM CIII. *Proterio Epiſcopo Alexandrino.* 502
AD EPISTOLAM *Sancti Proterii S. Leoni Papæ I.* 503
AD EPISTOLAM CVI. *Anatolio C. P. Epiſcopo.* 503
AD EPISTOLAM CX. *Juvenali Jeroſolymitano Epiſcopo.* 504
AD EPISTOLAM CXII. CXIII. & CXIV. *anni* 455. 505
AD EPISTOLAM CXXVI. *Anatolio Epiſcopo Conſtantinopolitano.* 505
AD EPISTOLAM CXXIX. *Nicetæ Epiſcopo Aquileienſi.* 505
AD EPISTOLAM CXXXIII. *Leoni Auguſto.* 507
DE LIBELLO *Confeſſionis Leporis Monachi, cujus author S. Auguſtinus nunc aſſeritur.* 508
AD EPISTOLAM CXXV. *Neonæ Epiſcopo Ravennenſi.* 510

NOTITIA EPISTOLARUM, Seu à S. Leone PP. I. ſcriptarum, ſeu ab aliis ad ipſum, & aliorum monumentorum res ab eo geſtas attinentium, quorum ſola reſtat memoria. 511.

APPENDIX

APPENDIX AD S. LEONIS MAGNI OPERA,

SEU

CODEX CANONUM ECCLESIASTICORUM ET CONSTITUTORUM SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ,

Omnium, qui huc uſque prodierunt,

VETUSTISSIMUS ET AMPLISSIMUS QUI QUIDEM IN USU FUIT IN ECCLESIA ROMANA INNOCENTIO I. ZOSIMO, &c. AC LEONE I. PONTIFICIBUS:

Nunc primum Editus ex Manuſcriptis Codicibus

THUANEO & OXONIENSI.

CONTINET CODEX ISTE CANONES ECCLESIASTICOS & Conſtitura ſanctæ Sedis Apoſtolicæ. [a]

[a] Hunc titulum exhibet uterque codex mſ.

I. *CANONES Niceni Concilii, cum præfatione & expoſitione fidei.*

II. *Canones Cartaginenſis Concilii.*

III. *Canones Anquiritani Concilii.*

IV. *Canones Cæſarienſis Concilii.*

V. *Canones Gangrenſis Concilii.*

VI. *Epiſtola Concilii Cartaginenſis ad Innocentium Papam, ſuper errore Pelagii & Caleſtii de libero arbitrio.*

VII. *Reſcriptum ejuſdem Papæ ad idem Concilium, in quo dogma Pelagii & Caleſtii damnavit.*

VIII. *Epiſtola Concilii Milevitani ad Innocentium Papam de Pelagii & Caleſtii pravitate, qui Dei adjutorio hominem aſſerunt non egere, & infantes ſine baptiſmo poſſe conſequi vitam æternam.*

IX. *Reſcriptum Innocentii Papæ ad idem Concilium, quo error pariter cum errantibus damnatus eſt.*

X. *Epiſtola Aurelii Cartaginenſis Epiſcopi & aliorum quatuor familiaris, directa ad Innocentium Papam contra ſectam Pelagii.*

XI. *Reſcriptum Innocentii, ad eoſdem quinque Epiſcopos ſupra damnatione Pelagii.*

XII. *Epiſtola Innocentii Papæ ad Aurelium Epiſcopum Cartaginenſem familiaris.*

XIII. *Concilium plenarium habitum apud Cartaginem contra Pelagium & Caleſtium.*

XIV. *Sacrum reſcriptum Honorii & Theodoſii ad Palladium P. P. poſt accepta geſta [b] Synodi ſupra ſcripta.*

[b] Thu. acceptis geſtis.

XV. *Edictum Palladii Præpoſiti de expulſione Pelagii & Caleſtii.*

XVI. *Epiſtola Honorii & Theodoſii ad Aurelium Cartaginenſem Epiſcopum ſuper Pelagii & Caleſtii ſacrilega doctrina & damnatione.*

XVII. *Epiſtola Aurelii Epiſcopi ad Epiſcopos Provinciæ Bizacenæ & Arzugitanæ, de Pelagii Caleſtiique errore damnato.*

XVIII. *Capitula excerpta de geſtis in Palæſtina provincia actis, ubi Pelagius errori ſuo finem impoſuit.*

XIX. *Sacrum reſcriptum Conſtantii Imperatoris* [a] *ad Voluſianum Præpoſitum, de damnatione Celeſtii.*

a *Poſt* Imperatoris in MS. Oxon.

XX. *Edictum Voluſiani Præpoſiti de Caleſtii expulſione.*

XXI. *Epiſtola Innocentii Papæ ad Exſuperium Toloſanum Epiſcopum, per quam es in ſex titulis interrogationis ejus cauſſas & ſuæ reſponſionis decreta expoſuit: ubi ſubdit divinorum librorum* [b] *veteris & novi teſtamenti ſummarium.*

b Oxon. div. libr. ſummam.

XXII. *Reſcriptum Innocentii Papæ ad Macedonenſes* [c] *Epiſcopos ſuper expoſitione* [d] *trium titulorum.*

c Oxon. Macedones.
d *Tho.* interrogatione.

1. *Vt qui vidnam accepit uxorem, non admittatur ad clerum.*
2. *Vt qui ante baptiſmum uxorem habuerit, ſi illâ defunctâ poſt baptiſmum aliam duxerit, bigamus habeatur, nec admittendus ad clerum.*
3. *Vt hi, qui de Catholica recedentes ab hæreticis ordinationem Sacerdotii accipiunt, non recipiantur in ordine, uſque dum reverti voluerint.*

XXIII. *Reſcriptum Innocentii Papæ ad Decentium Egubinum Epiſcopum de titulis infra ſcriptis, id eſt:*

1. *Vt pacem in Eccleſia peractis jam myſteriis communicaturi ſibi invicem tradant.*
2. *Vt nomina offerentium non priùs, ſed intra myſteria recitentur.*
3. *De conſecrandis infantibus, ſolis de conſecrato oleo licere dare Epiſcopis.*
4. *De fermento in die ſancto Paſchæ, his tantùm Sacerdotibus, qui intra Vrbem ſunt, eradi debere.*
5. *De jejunio Sabbati.*
6. *De his qui poſt baptiſmum à Dæmonio corripiuntur.*
7. *De pœnitentibus, qui modus circa diem ſanctum Paſchæ teneri debeat.*
8. *Vt oleo ſancto non ſolum Sacerdotibus, ſed & omnibus Chriſtianis, in ſua ſuorumque neceſſitate ungere liceat.*
9. *Vt pœnitentibus oleum ſanctum, ſicut & alia ſacramenta, pœnitentiæ tempore non concedatur.*

XXIV. *Epiſtola Innocentii Papæ ad Victricium Rotomagenſem Epiſcopum de titulis infra ſcriptis.*

1. *Vt extra conſcientiam Metropolitani Epiſcopi nullus Epiſcoporum audeat ordinari.*
2. *Vt poſt remiſſionem peccatorum non admittatur ad clerum, qui cingulum militiæ habere elegerit.*
3. *Vt omnes contentiones vel cauſſæ inter clericos cujuslibet ordinis exortæ, coram provincialibus, id eſt, ſuis Epiſcopis terminentur.*
4. *Vt majores cauſſæ ad ſedem Apoſtolicam poſt Epiſcopale Iudicium referantur.*
5. *Vt clericus virginem uxorem accipiat.*
6. *Vt Laicus ſive ante baptiſmum, ſive poſt baptiſmum, ſi vidnam uxorem acceperit, non admittatur ad clerum.*
7. *Vt qui ſecundam duxerit uxorem clericus ordinari non debeat, etſi ante baptiſmum tale fuerit ſortitus conubium.*
8. *Vt de aliena Eccleſia clericum ordinare nullus uſurpet.*
9. *Vt venientes à Novatianis vel Monteſibus baptizati, per manus tantum impoſitionem recipiantur.*
10. *Vt Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non coeant.*
11. *Vt Monachus, ſi ad Clericatus ordinem niti voluerit, à priori propoſito quod Monachus geſſit, non debeat deviare.*
12. *Vt is qui corruptus ad Clericatum venire voluerit, ſpondeat ſe ſecundum veterum regulam uxorem non ducere.*
13. *Vt Curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupati, Clerici minimè ordinentur.*
14. *Vt Ancillæ Dei velatæ ſi publicè nubendo, vel occultè ſe corruptioni tradiderint, non admittantur ad pœnitentiam, niſi is cui ſe junxerat de ſeculo receſſerit.*
15. *Vt Ancillæ Dei necdum conſecratæ, ſi poſt nubere voluerint, ad pœnitentiam recipiantur.*

XXV. *Canones Synodi Calchedonenſis, prælato geſtorum ordine.*

XXVI. *Conſtitutio Marciani Imperatoris Synodi ſupradictæ ſtatuta confirmans.*

XXVII. *Ejuſdem Auguſti conſtitutio ad Palladium Præf. Præt. ejuſdem Synodi præcipiens cuſtodiri definita, Eutychis* [e] *errore damnato.*

e Oxon. definitionem, Eutychetis, &c.

XXVIII. *Item ejuſdem principis conſtitutio, de obtinenda fide catholica; & de Eutychianis & Apollinariſtis, eorumque pœnis.*

XXIX. *Epiſtola Siricii Papæ ad Himerium Epiſcopum Tarraconenſem, ad conſulta ſuper quindecim capitulis reſpondentis.*

XXX. *Epiſtola Siricii Papæ ad diverſos Epiſcopos miſſa, de damnatione Ioviniani & aliorum contra virginitatem beatæ Mariæ latrantium.*

XXXI. *Reſcriptum Ambroſii aliorumque Epiſcoporum ad Siricium Papam de cauſſa eadem.*

XXXII. *Epiſtola Zoſimi Papæ ad Heſicium Salonitanum Epiſcopum, de Monachis & Laicis ad gradus Eccleſiaſticos accedere cupientibus.*

XXXIII. *Commonitorium Zoſimi Papæ ad*

Presbyteros & Diaconos ſuos Ravennæ conſtitutos.

XXXIV. *Bonifacii Papæ ad Hilarium Narbonenſem de Patroclo &* [a] *Epiſcopo Lutubenſi.*

[a] Hanc particulam copulativam & de noſtro addimus: deeſt enim in utroque MS. Cod.

XXXV. *Cæleſtini Papæ ad Epiſcopos Viennenſes & Narbonenſes conſtitutio titulorum undecim.*

XXXVI. *Cæleſtini Papæ ad Epiſcopos Apuliæ & Calabriæ: ut nullus Laicorum ad ordinem Sacerdotii admittatur.*

XXXVII. *Expoſitio fidei Catholicæ contra hæreſim Arrianam.*

XXXVIII. *Fauſtini presbyteri fides transmiſſa Theodoſio Imperatori.*

XXXIX. *Alter libellus fidei.*

XL. *Libellus fidei Auguſtini.*

XLI. *Exempla teſtimoniorum Hilarii, Ambroſii, Athanaſii, Auguſtini, & aliorum ſanctorum Catholicorum virorum, de duabus naturis in una perſona* JESU-CHRISTI *Domini noſtri indiſcretè diſtinctéque manentibus.*

XLII. *Geſta damnationis Eutychis.* [b]

[b] Oxon. Eutycetis & ita deinceps.

XLIII. *Narrationis ordo: qualiter Dioſcorus Alexandrinus Epiſcopus Eutychi conſentiens in ea, cui præerat ipſe, Eccleſia, vel Conſtantinopolitana errorem induxerit: uſque ad tempus quo Acacius damnatus eſt.*

XLIV. *Simplicii Papæ ad Acacium, ut de Alexandrina Eccleſia vexatione curam gerens, Sedi Apoſtolicæ non differat nuntiare* [c].

[c] Thua. indeæe.

XLV. *Reſcriptum Acacii ad Simplicium Papam, ubi ei ſignificat Petrum Alexandrinum Epiſcopum eſſe damnatum & Timotheum reſtitutum.*

XLVI. *Felicis Papæ in damnatione Acacii.*

XLVII. *Gelaſii Papæ de damnatione Acacii mirabilis diſputatio atque definitio.*

XLVIII. *Item ejuſdem ad Fauſtum in Legatione ad Orientem directum inſtructio ſuper damnatione Acacii.*

XLIX. *Ejuſdem de eodem ad Anaſtaſium Imperatorem: ut Imperator non ſe extollat ſuper Sacerdotes, nec ſuper Sedem Apoſtolicam.*

L. *Ejuſdem expoſitio cauſſæ ad Dardanos: Acacium à Sede Apoſtolica juſtè fuiſſe damnatum.*

LI. *Ejuſdem Epiſcopi ad Epiſcopos Orientis de eadem cauſſa reddita ratio.*

LII. *Athanaſii Epiſcopi ad Epictetum Epiſcopum: Contra eos, qui de Domini Incarnatione, ſpiritu blaſphemiæ diverſa ſenſerunt.*

LIII. *Cyrilli ad Ioannem Antiochenum Epiſcopum contra eos qui pravè de eo in fide finxerunt, & quod exemplar literarū Athanaſii ad Epictetum ipſe direxerit: & formula fidei ſubrogata.*

LIV. *Definitio ſanctæ Synodi Calchedonenſis; & leges ex Codice Theodoſiano.*

LV. *Damaſi Papæ ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum, de fide & formula libelli, cujuſmodi fidem qui ab hæreſi revertuntur, debeant profiteri* [d].

[d] Huc uſque eadem capitulā continet uterque Codex. In Oxonienſi quinque ſolummodo ſuperioribus adjiciuntur, quæ ſunt in Thuaneo LXVI. LIX. LX. LXI. & LXII.

LVI. *Euſebii Epiſcopi Mediolanenſis Epiſtola ad Leonem Papam, per quam fidei ejus, quā ad Orientem direxerat, aſſerendo cum aliis Epiſcopis conſenſit atque ſubſcripſit.*

LVII. *Ravennii aliorumque Epiſcoporum Gallorum ad Leonem Papam fidei ejus, quam ad Orientem direxit, laudem dicentium.*

LVIII. *Gelaſii Papæ conſtitutio, in XXIII. titulis, canonum diſtrictionem temperans, in his duntaxat provinciis, quæ certis ex cauſſis ut miniſtri Eccleſiarum deſint, hominum raritate laborant.*

LIX. [e] *Canones Antiocheni Concilii.*

[e] Oxon. LVII.

LX. [f] *Regula ſecundùm Laodiciā Phrygiæ Pacatianæ.*

[f] Oxon. LVIII.

LXI. [g] *Canones Conſtantinopolitani Concilii.*

[g] Oxon. LIX.

LXII. [h] *Conſtituta Theleptenſis* [i] *Concilii; id eſt, in Africa, juxta decretalem Siricii Papæ.*

[h] Oxon. LX.

[i] Ita Thua. At Oxon. & alii paſſim. Thelenſis.

LXIII. *Regula formatarum ſecundùm Græca literarum elementa.*

LXIV. *Clementis ad Jacobum.*

LXV. *Ceretii, Salonii & Verani Epiſcoporum Gallorum ad Leonem Papam gratias ſuper fidei doctrina agentium.*

LXVI. [k] *Cyrilli ad Neſtorium; ut unum & verum fidei dogma ſequatur.*

[k] Oxon. LVI.

LXVII. *Leonis Papæ ad Leonem Auguſtum, de una Domini noſtri* JESU-CHRISTI *perſona, & duabus Dei hominiſque naturis; cum ſubjectis teſtimoniis Patrum.*

LXVIII. *Leonis Papæ ad Iuvenalem Ieroſolymitanum Epiſcopum de eodem ipſo.*

Digitized by Google

LXIX. *Ejuſdem ad Flavianum Epiſcopum CP. de damnatione hæreſis Eutychianæ.*

LXX. *Conſtitutio ad Theodorum Epiſcopum Forijulienſis, ſuper pœnitentiæ ſtatu.*

LXXI. *Conſtitutio ad Turbium Epiſcopum Aſturenſem ſuper XVI. capitulorum conſulta Priſcillianiſtarum blaſphemiis in XVIII. reſpondens capitulis; id eſt:*

1. *Quod Patris & Filii & Spiritus ſancti unam aſſerunt eſſe perſonam.*
2. *De proceſſionibus quarundam virtutum ex Deo, quas habere cœperit, & quas eſſentiâ ſui ipſâ præceſſerit.*
3. *Ideò unigenitum dici filium Dei, quia ſolus ſit natus ex virgine.*
4. *Quod Natale Chriſti honorare ſe ſimulent.*
5. *Quod animam hominis divinæ aſſerant eſſe ſubſtantiæ.*
6. *Quod diabolus nunquam fuerit bonus, nec natura ejus opificium Dei ſit.*
7. *Quod nuptias damnant, & procreationem naſcentium perhorreſcant.*
8. *Quod humana corpora in mulierum uteris in conceptione ſeminum dæmonum opere figarentur.*
9. *Quod promiſſionum filii ex mulieribus quidem nati, ſed ex Spiritu ſancto concepti ſint.*
10. *Animas hominum antequàm infererentur humanis corporibus fuiſſe in corpore, & in cæleſti habitatione peccaſſe.*
11. *Quod fatalibus ſtellis & animas hominum & corpora adſtringant.*
12. *Quod ſub aliis poteſtatibus partes animæ, ſub aliis corporis ſint membra.*
13. *Quod omne corpus ſcripturarum canonicarum ſub Patriarcharum nominibus accipiendum ſit.*
14. *Statum corporis ſub poteſtate ſyderum atque ſignorum pro terrena qualitate teneri.*
15. *Quod multos codices deteſtanda perfidiæ præſumtione diabolica canonicos eſſe ſimulata titulaverint veritate; quòdque ea, quæ extra canonicas ſcripturas reperta fuerint, igne debeant concremari.*
16. *De tractatibus Dictinii abjiciendis.*
17. *De his Sacerdotibus, qui errantibus non reſiſtunt.*
18. *Si deſcendente ad inferna Chriſto, caro ejus requieverit in ſepulchro.*

LXXII. *Item Leonis Papæ ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum cum ſubjectis XIX. conſultationum capitulis, reſponſionibuſque ſubnexis.*

LXXIII. *Ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem, ſuper nimietatis arrogantia vicis Apoſtolicæ Sedis redargutio cum ſubjectis ſex titulis decretorum.*

LXXIV. *Ad Nicetam Aquilegenſem Epiſcopum ſuper IV. titulorum interrogatione reſponſio: id eſt.*

1. *De mulieribus quæ hoſtilitatis tempore, maritis in captivitatem abductis, aliis conjunctæ ſunt viris.*
2. *De his Chriſtianis, qui captivitatis neceſſitate immolaticiis eſcis polluti ſunt.*
3. *De his qui baptiſma vel metu hoſtium vel errore traducti, viſi ſunt iteraſſe.*
4. *De his qui ab hæreticis primùm baptiſmum acceperunt, cùm antè non fuerint baptizati.*

LXXV. *Ad Ianuarium Epiſcopum Aquilegenſem de clericis, qui in hæreſim vel quodlibet ſchiſma prolapſi ſunt, minimè promovendis.*

LXXVI. *Ad univerſos Epiſcopos Campaniæ, Piceni & Tuſciæ; ut ſervi vel originarii aut cujuslibet conditionis obnoxii ab Eccleſiaſticis officiis repellantur: & de his Clericis qui ob hoc fœnerant, ut uſuras accipiant.*

LXXVII. *Epiſtola generalis de Manichæis.*

LXXVIII. *Ad Epiſcopos Siciliæ: ut in Epiphaniorum die baptiſma non tradant.*

LXXIX. *Ad Pulcheriam, de damnatione hæreſis Neſtorianæ & Eutychianæ.*

LXXX. *Ad Conſtantinopolitanos, ſuper ſtabilitate fidei ipſorum cohortatio.*

LXXXI. *Ad Palæſtinos, ſuper mobilitate fidei ipſorum in Eutychianam hæreſim devolutos correptio.*

LXXXII. *Ad Aquilegenſem Epiſcopum, de incauta receptione Pelagianiſtarum, & ut de Eccleſia ad Eccleſiam nullus Eccleſiaſtici ordinis transferatur.*

LXXXIII. *Ad Septimum Epiſcopum de ſupra ſcriptis titulis.*

LXXXIV. *Ad Mauros Epiſcopos, de illicitis ordinationibus & de ancillis Dei, quæ virginitatem vi barbarica amiſerunt.*

LXXXV. *Ad Synodum Epheſianam, de damnanda hæreſi Eutychiana.*

LXXXVI. *Ad Theodoſium Imperatorem, ut reſciſſa Synodo Epheſiana in Italia Concilium ejus conſenſu debeat celebrari.*

LXXXVII. *Ad Pulcheriam Auguſtam, de eodem ipſo.*

LXXXVIII. *Ad Iulianum Epiſcopū, de damnatione hæreſis Eutychianæ.*

LXXXIX. *Ad Theodoſium Imperatorem, de Synodo Epheſi celebranda.*

XC. *Ad Marcianum Auguſtum, de ambitu Anatolii Epiſcopi Conſtantinopolitani.*

XCI. *Ad Anatolium Epiſcopum CP. de ejus ambitu objurgatio, & de Alexandrinæ & Antiochenæ Sedis antiquitus honore prælato.*

XCII. *Ad Synodum Calchedonenſem, ut ea tantum valeant, quæ de fide contra Eutychen decreta ſunt; cetera eſſatanda.*

Digitized by Google

XCIII. *Ad Anatolium Epiſcopum, de adhortatione expugnandæ hæreſis Eutychianæ, & quod expulſos quoſdam de Ægypto pro fide Catholica ipſe ſuſceperit.*

XCIV. *Ad Leonem Auguſtum, de adhortatione abſcidendæ hæreſis Eutychianæ, & de confirmatione Concilii.*

XCV. *Ad Anatolium Epiſcopum, de Attico Presbytero, ut ſuſceptionem Eutychiani erroris à ſe Presbyter compellatur excludere.*

XCVI. *Ad Anatolium Epiſcopum, de receptione Andreæ Archidiaconi & Euphratæ, & de appetiti honoris Conſtantinopolitanæ Sedis abjectione reſcriptum.*

XCVII. *Ad Synodum Calchedonenſem de reſtituendis Epiſcopis in propriis Sedibus, qui dudum fuerant pro fide Catholica pulſi, & Epheſianæ prioris Synodi firmitate.*

XCVIII. *Ad Dorum Beneventan. Epiſcopum objurgationis Epiſtola.*

Superiorem indicem talem habes, erudite lector, qualem exhibent uſque ad cap. LVI. Codices Thuaneus & Oxonienſis, qui huc uſque omnino concinunt. Ab iſto verò capitulo triplex inter utrumque diſcrimen occurrit. Primum enim Oxonienſis quinque tantùm capitula ſuperioribus adjicit, quæ ſexageſimum complent numerum; Thuaneus verò, ut vides, longe plura. Deinde quinque illa Oxonienſis capitula diverſo ordine habentur in Thuaneo. Hujus ordinem intueris in Indice: Oxonienſis hujuſmodi eſt. Cap. LVI. *Cyrilli ad Neſtorium.* LVII. *Canones Antiocheni.* LVIII. *Regula ſecundùm Laodiciam.* LIX. *Canones Conſtantinopolitani.* LX. *Canones Thelenſis Concilii in Africa, juxta decretalem Siricii PP. Epiſtolam.* Denique nonnulla habet Thuaneus, quæ non ſunt in Oxonienſi; nempe conſtitutionem Gelaſii PP. & Regulam formatarum cap. LVIII. & LXIII. Utramque inſeruimus Codici; Leonis Epiſtolis prætermiſſis, quæ jam ſuperiùs editæ ſunt, & Clementis ad Jacobum, quæ Codici accenſenda non videtur: cum in ipſo Codice Thuaneo poſt regulam formatarum hanc clauſulam legamus: IN NOMINE DOMINI EXPLICIUNT CANONES. Integrum tamen indicem Thuaneum repræſentandum putavimus; ne quid Codici vel fortè poſtea inſertum, vel ex antiquo appenſum, lectori antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſo ſubtrahamus.

PRÆFATIO.

BEatiſſimo SYLVESTRO in Urbe Roma Apoſtolicæ Sedis antiſtite: CONSTANTINO Auguſto, & LICINIO Cæſare: Conſulatu PAULINI & JULIANI virorum clariſſimorum: Anno ab ALEXANDRO

a Cod. Thu quarto Iſid. Ab Alexandro CCCXXXVI.

milleſimo trigeſimo ſexto [a] menſe Junio decimo tertio Kalendas Julii: propter inſurgentes hæreſes, fides catholica expoſita eſt apud Nicæam Bithiniæ; quam ſancta & reverentiſſima Romana complectitur & veneratur Eccleſia: quippe quam trecenti decem & octo patres, mediantibus VICTORE atque VINCENTIO religioſiſſimis Romanæ Sedis Presbyteris, inſpirante Deo, pro [b] deſtruendo Arrii veneno protulerunt. Nam & nonnullæ regulæ ſubnexæ ſunt; quæ memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia. Sciendum eſt ſanè omnibus catholicis, quoniam ſancta [c] Eccleſia Romana nullis Synodicis decretis prælata eſt [d], ſed Evangelica voce Domini & Salvatoris noſtri JESU-CHRISTI primatum obtinuit; ubi dixit beato Apoſtolo Petro: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam: Et tibi dabo claves regni cælorum; & quæcúmque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis.* Adhibita eſt [e] etiam ſocietas in eadem Urbe Romana beatiſſimi Pauli Apoſtoli, vaſis electionis; qui uno die, unoque tempore, glorioſa morte cum Petro ſub principe Nerone agonizans coronatus eſt. Ambo ergo pariter [f] ſanctam Eccleſiam Romanam Chriſto Domino conſecrarunt, aliiſque omnibus urbibus in univerſo mundo ſuâ præſentiâ atque venerando triumpho prætulerunt [g]. Et licet pro omnibus Eccleſiis [h] aſſidua apud Dominum omnium ſanctorum fundatur oratio, his tamen verbis Paulus beatiſſimus Apoſtolus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: *Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in ſpiritu meo, in Evangelio filii ejus, quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis.*

[i] Prima ergo ſedes eſt cæleſti beneficio Romana Eccleſia, quam beatiſſimi Apoſtoli Petrus atque Paulus ſuo martyrio dedicarunt. Secunda autem ſedes apud Alexandriam beati Petri nomine à MARCO ejus diſcipulo atque Evangeliſta conſecrata eſt: quia ipſe & in Ægypto [k] primus verbum veritatis à Petro directus prædicavit, & glorioſum ſuſcepit [l] martyrium, cui venerabilis ſucceſſit ABILIUS. Tertia verò ſedes eſt apud Antiochiam, item beati Petri habitatione vene·abilis [m]: quia illic, priuſquàm Romam veniret, habitavit, & IGNATIUM Epiſcopum inſtituit [n]; & illic primùm nomen Chriſtianorum novellæ gentis exortum eſt [o].

Nam & Jeroſolymitanus Epiſcopus, pro tanti loci reverentia, ab omnibus habetur honorabilis: maximè quoniam illic primus beatiſſimus JACOBUS, qui dicebatur Juſtus, qui etiam ſecundùm carnem frater Domini nuncupatus eſt, à Petro, Jacobo & Joanne Apoſtolis Epiſcopus eſt ordinatus. Itaque ſecundùm antiquorum patrum definitionem, ſedes prima Jeroſolymis minimè dicitur: ne fortè ab infidelibus aut idiotis ſedes Domini noſtri JESU-CHRISTI, quæ in cœlis eſt, in terra eſſe putaretur. Eſt enim ſedes ejus cœlum; terra autem ſcabellum pedum ejus eſt. Quoniam ipſe eſt per quem

PRÆF.

b *Iſid. & Thu.* propter deſtruenda Arrii venena.

c *Ab iſta voce hæc leguntur initio decreti Gelaſii PP. de Apocryphis ſcripturis, nonnullis interpolatis nobis auctiora.*

d *Gelaſ.* ad. cæteris Eccleſiis.

Matth. 16. 18.

e *Gelaſ.* cui data eſt.

f *Gelaſ.* Qui non diverſo ſicut hæretici garriunt, ſed uno tempore, uno eodemque die glor. morte cum Petro in Urbe Roma ſub Cæſ. Nec. agon. cor. eſt & pariter.

g *Sequentia uſque ad lit.* i. *deſunt apud Gelaſ.*

h *Thu. & Iſid. del.* Eccleſiis.

Rom. 1. 9.

i *Hæc ſunt & ita leg. apud Gelaſ.* Eſt ergo prima Petri Apoſtoli Sedes Romana Eccleſia non habens maculam, neque rugam, neque aliquid ejuſmodi.

k *Gelaſ.* ipſeque a Petro Apoſt. in Ægyptum directus, &c.

l *Gel.* conſummavit.

m *Gelaſ.* Petri nomine habetur honorabilis. *ita & Thu. & Iſid. tam in præf. hujus Synodi quàm in præf. decreti Gel. omiſſa voce* nomine.

o *Thu.* conſtituit. *Gelaſ. del.* & Ignatium Epiſc. inſtituit.

o *Huc uſque Gelaſius.*

Rom. 11. 974

omnia facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil: *Quoniam ex ipſo, & per ipſum & in ipſo ſunt omnia; ipſi gloria in ſecula ſeculorum.*

Apud Epheſum verò beatiſſimus Joannes Apoſtolus & Evangeliſta multo tempore poſt Reſurrectionem & Aſcenſionem in cœlos Domini noſtri JESU-CHRISTI commoratus eſt; ibique etiam Evangelium, quod ſecundùm Joannem dicitur, divina inſpiratione conſcripſit, atque requievit[a]: & ob hoc Epiſcopus Epheſius pro tanta Apoſtoli & Evangeliſtæ memoria præ cæteris Epiſcopis Metropolitanis in Synodis honorabiliorem obtinet ſedem.

a Oxon. Cod. & Iſid. ita Evangelium & Apocalypſim conſcripſit; malè: hanc enim in Patmos inſula ſcripſit.

[b] Sed quoniam Nicæni Concilii canones primò omnium ponendi ſunt: quæ hoc fecerit cauſſa, ut poſt illam Apoſtolorum glorioſiſſimam prædicationem, quæ in omnem terram mirabiliter diffuſa eſt, ſub CONSTANTINO Auguſto tot[c] congregarentur Epiſcopi, palàm facit[d] decimus liber RUFINI, qui conjunctus eſt novem libris Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, quos vir eruditiſſimus EUSEBIUS Cæſarienſis edidit. Dubium enim non eſt ideo trecentos decem & octo ſanctiſſimos patres ex univerſo Orientali, atque Occidentali[e] orbe in Nicæa Bithiniæ congregatos, ut & Arrii impium dogma, Chriſti auxilio, funditus damnaretur, & ſalubri providentiâ conſtituerent, quid in Eccleſia ſancta catholica debeat obſervari[f]. *Item ad locum ex libro decimo Rufini.* Igitur cum apud Alexandriam poſt ACHILAM[g], qui PETRO martyri ſucceſſerat, ALEXANDER Sacerdotium ſuſcepiſſet; quia pax noſtris & requies à perſecutionibus erat, atque Eccleſiarum gloria Confeſſorum meritis gaudebat, proſperitas rerum noſtrarum domeſtica contentione turbatur. Etenim Preſbyter quidam apud Alexandriam ARRIUS nomine, vir ſpecie & forma magis quàm virtute religioſus; ſed gloriæ laudiſque & novitatis improbè cupidus; prava quædam de fide Chriſti proferre, & quæ ante ad inquiſitionem nunquam venerant, cœpit abſcidere[h] ac ſeparare ab illa æterna & ineffabili Dei Patris ſubſtantia vel natura filium conabatur. Quæ res in Eccleſia plurimos conturbabat. Sed cùm Alexander Epiſcopus natura lenis & quietus aſſiduis commonitionibus Arrium cuperet à pravo incœpto & aſſertionibus impiis revocare, nec tamen res ex ſententia procederet; & quos[l] pleroſque jam contagio peſtiferæ aſſertionis infecerat, non ſolùm apud Alexandriam, verùm & per alias urbes provinciaſque diſperſerat[k]: pernicioſum fore credens, ſi diſſimularet à talibus, plurimis conſacerdotibus ſuis rem indicat. Quæſtio latiùs innoteſcit. Sermo uſque ad aures religioſi Principis CONSTANTINI pervenit: quippe qui omni ſtudio & diligentiâ curaret quæ noſtra ſunt. Tunc ille ex ſententia Sacerdotum apud Urbem Nicæam Epiſcopale Concilium convocat; ibique Arrium Trecentis decem & octo Epiſcopis reſidentibus adeſſe jubet, ac de ejus propoſitionibus & quæſtionibus judicare[l].

b Thu. & Iſid. Sed quoniã de Concilio Nicæno diſſerendum eſt; quæ.

c Iſid. & Thu. tanti.

d Thu. & Iſid. nobis neceſſariè profertur ad medium: ut parva ejus, quæ inter initia de Arrii perverſitate conſcripta ſunt, memorentur.

e Iſid. vel atque Occidentali.

f Quæ ſequuntur, deſiderantur in Cod. Oxon. ſuntque in Thu. & apud Iſidorum, ex hiſt. Rufin. l. 1. c. 1.

g Ed. Achillam. Iſid. Ahilem.

h Ed. abſcindere.

l Ed. quod.

k Ed. diſperſa.

Verùm poſt diutinum multúmque tractatum placet omnibus, ac velut uno cunctorum ore & corde decernitur ὁμοούσιον ſcribi debere, id eſt, ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ Filium confiteri; idque firmiſſimâ omnium ſententiâ pronuntiatur. Decem & ſeptem ſoli tunc fuiſſe dicuntur, quibus Arrii magis fides placeret, extrinſecus creatum Dei filium ex nullis ſubſiſtentibus[m], & non ex ipſa Patris Deitate progenitum confirmantibus[n]. Defertur ad Conſtantinum Sacerdotalis Concilii ſententia. Ille tanquam à Deo prolatam veneratur: cui ſi quis tentaſſet obniti, velut contra divina ſtatuta venientem in exilium, ſe proteſtatur acturum.

l Ita & Iſid. ed. judicari. Rufinus c. 5. poſt. med.

m Ed. & Iſid. ſubſtantibus.

n Ed. & Iſid. confirmantes.

Explicit Præfatio.

CAPITULUM PRIMUM.

CANONES NICÆNI CONCILII ſub titulis XLVI[a].

a Eſt in MS. Oxo. XLVIII. & in Atrebatenſi XLVII. quod ex diverſa partitione canonũ Sardicenſium natum eſt: nihil habet Thuaneus. Vide notam ad Can. 28. Nicæn. infra.

TITULUS PRIMUS.

Expoſitio fidei Nicænæ: & quo tempore habitus ſit conventus: & nomina Epiſcoporum.

CRedimus in unum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium factorem, & in unum Dominum noſtrum JESUM-CHRISTUM filium Dei: qui natus eſt ex Patre unigenitus, hoc eſt, de ſubſtantia Patris: Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum non factum, ὁμοούσιον, hoc eſt, ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ: per quem omnia facta ſunt, quæ in cælo & quæ in terra ſunt: Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, aſcendit in cœlos; unde venturus eſt judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum[b], Eos autem, qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, & priuſquam naſceretur non erat: & quia ex nullis exiſtentibus[c] factus eſt, aut qui ex alia ſubſtantia, vel eſſentia dicunt eſſe τρεπτὸν hoc eſt, convertibilem: aut commutabilem filium Dei; hos anathematizat catholica & Apoſtolica Eccleſia.

b Thu. ad. credimus.

c Thu. ſubſiſtentibus.

Digitized by Google

CONC. NICÆN.

Hæc eſt fides, quam expoſuerunt patres, primum quidem adverſùs Arrium blaſphemantem & dicentem creatum eſſe filium Dei; poſtcàque adversùs omnem hæreſim, extollentem ſe & inſurgentem contra catholicam fidem, & Apoſtolicam Eccleſiam. Quam hæreſim cum autoribus ſuis damnaverunt apud Nicæam civitatem ſupradictam CCCXVIII. Epiſcopi in unum congregati; quorum nomina cum Provinciis ſuis & civitatibus ſubter annexa ſunt. Sed ſtudioſi ſervi Dei magis curaverunt Orientalium nomina Epiſcoporum conſcribere, propterea quod Occidentales non ſimiliter quæſtionem de hæreſibus habuiſſent a. Hinc eſt quod numerus nominum CCCXVIII. minimè conſtat.

CONC. NICÆN.

a *Reliqua uſque ad ſubſcriptiones deſiderat. Cod. Thu.*

Osius Cordubenſis Epiſcopus dixit: credo quemadmodum dictum eſt.

Victor [b] & Vincentius Preſbyteri Romani, pro venerabili viro Papa & Epiſcopo noſtro ſancto Sylveſtro ſubſcripſimus; ita credentes ſicut ſupra ſcriptum eſt.

b *Al* Vitus *vel* Vito.

ÆGYPTI THEBAIDIS.

Ad marg. Oxon. Cod. Paphnutius, teſte Rufino.

Alexander Alexandriæ.
Tyrannus Antinoi.
Peluſianus Lici [c].
Arpocration Alfuſianorum [d].
Adamantius Cini [e].
Arbetion Farbeti.
Philippus Paneſiſi.
Potamion Heracleis.
Secundus Ptholomaidis.
Dorotheus Peluſii.
Gaius [f] Thomeis.
Antiochus Mempheus.
Tiberius Tyticis [g].
Agathos [h] Scediæ.

c *In vulg. & Juſtelli Cod.* Voluſianus de Lyco *vel* Lycopolites.
d *Juſtelli* Alphocration Alphocrantian. *in vulg.* Alphocration Naucratites. *ad marg.* Arpocration.
e *Juſtelli* Amantius Cinenſis *vulg.* Adamantius Cynopolites.
f *Juſtelli* Decummæos. *vulg.* Caius Ptemythis *al.* Thinites *vel* Thimuites.
g *Vulg.* Tentyrites *Juſtelli* Tentitanus.
h *Vulg.* Athlas. *Juſt.* Atthas. *al.* Aithalet.

LYBIÆ SUPERIORIS.

Dachis [i] Beroniciæ.
Zophirus Archiſtei Barcis.
Serapion Antipargi.
Secundus Tanei.

i *Vulg.* Dathes *vel* Dagathius.

LYBIÆ INFERIORIS.

Ticus [k] Paretonii.

k *Al.* Titus.

PALÆSTINÆ.

Macharius Jeroſolymæ.
Germanus Neapolis.
Maximus [l] Sebaſtenus.
Gaianus [m] Sebaſtiæ.
Euſebius Cæſarienſis.
Sabinus Gadarenſis [n].
Longinus Aſcalone.
Petrus Nicopolitanus.
Macrinus Jamniæ.
Maximus Eleutheropolitanus.
Paulus Maximilianopolitanus.
Januarius Hierico.
Heliodorus Zabulon [o].
Etius Liddorum.
Silvanus Azoti.
Patrophilus Scithopolitanus.
Aſclepas Gazæ.
Petrus Ahili.
Anthiochus Capitoliades.

l *Vulg.* Marinus. *Juſt.* Marinus.
m *Vulg.* Caianus Gadarenſis.
n Convenit juſtell. Codex cum noſtro *vulg. ita habent ſequ.* Sabin. Aſcalon. Longin. Nicopol. Petrus Jamnienſis Macrinus Eleutherop. Maximus Maximianopol. Paulus Maximinopolis.
o *Juſt.* Heliodorus Diabolinites; *Vulg.* Zabulonites.

PHOENICIÆ.

Zenon Tyri.
Æneas Ptholomaidis.

CONC. NICAN.

Magnus Damaſci.
Theodorus Sidoniæ.
Hellanicus Tripolitanus.
Gregorius Beryti.
Marinus [a] Palmyræ.
Thadoneus Alaſiæ [b].
Anatolius [c] Emiſſæ.
Philocalus Paneades.

a *Vulg.* Martinus.
b *Vulg.* Thalaſſius Alalius.
c *Vulg.* Antonius.

SYRIÆ.

Euſtachius [d] Antiochiæ.
Zenobius Seleuciæ.
Theodorus [e] Laodiciæ.
Alſius Apamiæ [f].
Philoxenus [g] Hierapolitanus.
Salamonius Germanitiæ.
Piperius Samoſathenus.
Archelaus Dolicæ.
Eufration Balneorum.
Baiadus [h] Corepiſcopus.
Zoilus Gabeliæ.
Baſſus Zeumathiæ.
Caſſianus Rufinæ [i].
Gerontius [k] Lariſſæ.
Euſtaſius [l] Arethuſiæ.
Paulus Cneoceſariæ [m].
Diritius [n] Cirris.
Seleucus Corepiſcopus.
Petrus Gendari.
Pegaſius Arbocadami [o].
Baſſionus Gabadæ [p].

d *Vulg. & juſt.* Euſtathius.
e *Al.* Theodorus.
f *Juſt.* Alypius Appamenus.
g *Vulg.* Philotimus.
h *Vulg.* Palladius. *juſt.* Pallidius.
i *Vulg.* Baſſianus Raphaneenſis. *juſt.* Aſienus Rephaneotanus.
k *Vulg.* Leontius. *ad marg.* Gerontius.
l *Vulg.* Euſtatius. *ad marg.* Euſtaſius.
m *Vulg. & juſt.* Neocæſ.
n *Juſt. & alii leg.* Syticius.
o *Vulg.* Peg. Acorabenſis.
p *Addunt vulg.* Gerontius Coans.

ARABIÆ.

Nichomachus [q] Botri.
Cirion Philadelphiæ.
Gennadius Bunnorum [r].
Severus Sodomæ.
Soſipater Beritanenſis [ſ].
Severus Doſonis [t].

q *Juſt.* Nicomas.
r *Vulg.* Jabrudorum. *juſt.* Ybutenſis.
ſ *Vulg.* Betaunenſis. *juſt.* Berthanenſis.
t *Vulg.* Dionyſiadis. *juſt.* Adſodianenſis.

MESOPOTAMIÆ.

Etolius [v] Edeſſæ.
Jacobus Niſibienſis.
Antiochus Reſanius [x].
Mareas Macedoniapolitanus.

v *Vulg.* Ethilaus. *juſt.* Euthalius.
x *Vulg.* Reſinatenſis. *juſt.* Reymitanus.

PERSIDIS.

Joannes Perſidis.

CILICIÆ.

Theodorus Tarſi.
Amphion Epiphaniæ.
Narciſſus Nerodiades [y].
Moſes Caſtabaſi.
Nicetas Flavidis.
Eudemius [z] Corepiſcopus.
Paulinus Adanorum.
Macedonius Meſſorum [a].
Tarcondimatus [b] Eugeus.

y *Vulg.* Neronianus. *ad marg.* Irenopolis.
z *Vulg.* Eudæmon.
a *Vulg. & Juſt* Mopſueſtiæ.
b *Vulg. & Juſt.* Tarchondimantus vel Tarcodimantius Ægeſtanus.

Eſichius

Conc. Nicæn.

Eſichius Alexandriæ [c].
Narciſſus de Irenopoli [d].

c *Vulg. & Juſt. add.* minoris.
d *Vulg. Juſt.* Hierapolitanus.

Cappadociæ.

Leontius Ceſarienſis.
Eupſichius Tianeus.
Euritichius Coloniæ [e].
Timotheus Cibiſtrianus [f].
Ambroſius [g] Comanenſis.
Stephanus Corepiſcopus.
Rhodo Corepiſcopus.
Gorgonius Corepiſcopus [h].

e *Vulg.* Euphraſius *Juſt.* Heitrius Chobonienſis.
f *Vulg.* Cyziſtrenſis. *marg.* Cibiſtenſis. *Juſtel.* Eubiſtenſis.
g *Vulg. & Juſt.* Elpidius.
h *Vulg. & Juſt. add.* Theophanes. Corepiſcop. *vulg.* Euphronius Corepiſc.

Armeniæ Minoris.

Hulalius [i] Sebaſtiæ.
Evethius Satelenus.
Eudromius [k] Corepiſcopus.
Theophanes Corepiſcopus.

i *Vulg.* Eulogius.
k *Vulg.* Euphronius : *in Cappadocia ſupra ut & Theophanes.*

Armeniæ Majoris.

Ariſtecíſus Dioſponti Æretis [l].

l *Vulg.* Acrites.

Ponti.

Helenus Ponti.
Helpidius Comanenſis [m].
Eutychius Amaſiæ.
Heraclius Celenſis [n].

m *Vulg.* Ethonienſis.
n *Juſt.* Zolonenſis.

Ponti Polemoniaci.

Longinus Gneoceſarienſis.
Domnus Trapezontenſis.
Stacophilus Ptuontenſis [o].

o *Juſtel.* Stratophilus Teitionita. *vulg.* Pityuſii.

Paphlagoniæ.

Philadelphus Pompeiopolitanus.
Petronius Neapolitanus [p].
Eufronius [q] Amaſtridenus.

p *Vulg.* Junopoli anus. *Juſt.* Jenop.
q *Vulg.* Etychius. *Juſt.* Eupſychius.

Galatiæ.

Macharius [r] Ancyræ.
Decaſius Pergami [s].
Erectius Daumaſiæ [t].
Dedarcanus Philadelphius [v].
Euliopolitanus.

r *Juſt. & vulg. ad marg.* Marcellus Anquirenſis. *quod confirmatur ex S. Athanaſio Apol. 2. vulg. Cod.* Panchatius vel Pancratius.
s *Vulg. & Juſt.* Tabienſis. *Thu.* Taviæ.
t *Vulg.* Piatanenſis. *Juſt.* Gadavitanus.
v *Vulg. & Juſt. poſt. Evethium ſic habent :* Gorgonius Cinnenſis. Philadephus Juliupolis.

Aſiæ Majoris.

Theonas Cizici [x].
Meriophantus Epheſi.
Orion Elii.
Eutychius Smyrnæ.
Enittes Sinenphi [y].
Macrinus Ilio [z].

x *Vulg. marg.* Marmaritanus *Juſt.* Cymenus. *Thu. convinit Oxonienſi.*
y *Vulg. & Juſt.* Mithres Popanenſis *vel* Papon.
z *Vulg.* Hellenopolis. *Juſt.* Narinus Liolyponitianus;

Helleſponti.

Paulus Paneæ [a].
Anaſeus Lidiæ.

a *Vulg.* Paulus Anderenſis *Juſt.* Andenſis ; *ponit uterque in Aſia ſupra.*

Digitized by Google

Arthemidorus Sardis & Thiatyræ [b].
Ethimaſius Philadelphiæ.
Pollion Bareenſis [c].
Agogius Tripoli.
Florentius Ancyræ ferreæ [d].
Antiochus Aureliopolitanus [e].
Marcus Standi.

b *Vulg.* Soron. *Juſt.* Seras Thyatinenſis.
c *Vulg.* Peperenſis.
d *Vulg.* Antycitræ *marg.* Ancyræ Phrygiæ.
e *Non legitur in vulg. Cod. ed. Eſt in Juſtel.*

Phrygiæ.

Numetius [f] Laodiciæ.
Flaccus [g] Sanai.
Hieropius [h] Sinnades.
Petrus Axiani [i].
Artemidorus [k] Dorienſis.
Leo Does [l].
Eugenius Eucarpiæ.
Flaccus Hieropolitanus.

f *Vulg.& Thu.* Nunechius.
g *Vulg. Juſt.* Placcus Sanabenſis.
h *Vulg.& Juſt.* Procopius. *Thu.* Naocopius.
i *Thu. loco vulg.* Piſticus Azanenſis *& Iuſt.* Phiſtinus Aranenſis.
k *vulg.* Athenodorus Dorylæus. *Iuſt.* Athen.
l *Hujus loco vulg. & Iuſt.* Paulus Apamenus.

Piſidiæ.

Eulalius Iconii [m].
Thelemachus Adriopolitanus [n].
Eſichius Neapolitanus [o].
Eutychius Seleueiæ [p].
Apagnius Lomenenſis [q].
Terſitius Apamenus.
Patricius Adliadorum [r].
Academius Mortinenſis Piaporum [s].
Polycarpus Mitropolitanus.
Heraclius Barenſis.
Theodorus Uſenſis [t].
Odon Licius [v].

m *Iuſt.* Uſenſis.
n *vulg.* Adrianopol. *Iuſt.* Scomenſis.
o *Iuſt.* Eſicius Andrinopolis.
p *Iuſt.* Euticcs Neopolit.
q *vulg.* Apagamus Liſinienſis,
r *vulg.* Ambladenſis.
s *vulg.* Acumedios Parienſis.
t *vulg.* Uzelenſis. *Iuſt.* Adon Byciæ *deeſt in vulg.*
v *Add. in marg Oxon. MS.* Nicolaus Myrenſis, *teſte autore tranſlationis ejus.*

Liciæ.

Eudemus Paterenſis.

Pamphiliæ.

Callides [x] Pergenſis.
Hereſius [y] Termienſis.
Zeuſius [z] Barbonitatus de Synaſmo.
Domnus Aſpenidicus [a].

x *vulg.* Callinicus. *Iuſt.* Gallites.
y *vulg.& Iuſt.* Eureſius.
z *vulg.* Teuxius Cytbenſis. *Iuſt.* Zeuxius Siarbitanus.
a *vulg.* Aſpendius *Iuſt.* Aſpendevitanus.

Eleuſiæ.

Sintianus Seleuſiæ [b].
Patricius Maximilianopolitanus.
Afrodiſius Magnenſis [c].

b *vulg. & Iuſt.* Quintianus *Oxon.* Eleuſiæ.
c *vulg.* Magidorum. *Iuſt.* Magedenſis. Treſque ſuperiores ponunt in Pamphilia.

Inſularum.

Eufroſinus Rhodius.
Meliſron Cimienſis [d].
Strategius Lemni.
Apollodorus Corcyræ.

d *vulg. & Iuſt.* Coënſis. *Thu.* Cinienſis.

Cariæ.

Euſebius Antiochiæ Cariæ.
Ammonius Afrodiſienſis.

Digitized by Google

CONC. NICÆN.

Eugenius Appolloniades.
Letoius Cibratenſis [e].
Euſebius Miletenſis.

[e] *vulg.* Leodius Cybiritanus. *Inſt.* Lætodorus Cibrit.

ISAURIÆ.

Stephanus Baratenſis.
Athaneus Corocaſius [f] Parenſis.
Eudeſius [g] Claudiopolitanus.
Agapius [h] Seleuciæ.
Silanus Metropolitanus in Iſauro.
Fauſtus Panemuthicorum [i].
Antonius [k] Anthiochiæ.
Paſtor Sinedrenſis [l].
Gaius [m] Corepiſcopus.
Quartus Tymapodorum [n].
Paulus Badarenſis [o].
Theodorus Vaſadarum [p].
Anatolius Corepiſcopus.
Cinthus [q] Corepiſcopus.
Tiberius Alitrenſis [r].
Aquilas Corepiſcopus.
Euſebius Paritius [s].

[f] *vulg.* Athenæus Zoropaſſenus *Inſt.* Corpiſſitan.
[g] *Ita vulg. in marg. At in textu & in Inſt.* Etheſius.
[h] *vulg.* Agapetus.
[i] *vulg.* Phuphenatenſis.
[k] *Inſt.* Antoninus.
[l] *vulg. Thu. & Inſt.* Neſtor Syedrenſis. *Inſt.* Suedritanus.
[m] *vulg.* Heſychius. *Inſt.* Iſicius.
[n] *vulg.* Cyrillus Sidenſis. *Inſt.* Quirillus Cumanapenſis. *Thu.* Quintus.
[o] *vulg. & Inſt.* Laradenſis.
[p] *vulg.* Vaſagadenſis *Inſt.* Utalbitanus.
[q] *vulg. & Inſt.* Quintus.
[r] *vulg.* Lyſtrenſis *Inſt.* Aliſtrenſis.
[s] *vulg.* Paraclais Lycaoniæ. *Inſt.* Diœceſis Iſauriæ.

CYPRI.

Cyrillus Paphi.
Gelaſius Salaminæ.

BYTHINIÆ.

Euſebius Nicomedenſis.
Theogenes [t] Nicææ.
Riarius [v] Calcedonis.
Cyrillus Cireſiæ [x].
Cireſius Pronuſæ [y].
Gorgonius Apolloniades.
Georgius Pluſiades [z].
Evetius Adriopolitanus [a].
Theophanes Corepiſcopus [b].

[t] *vulg.* Theognis *Inſt.* Theogenius.
[v] *vulg. & Inſt.* Maris. *Thu.* Riaris.
[x] *vulg.* Chius *Inſt.* Quitillus à Cio.
[y] *vulg.* Heſichius Pruſenſis juxta Hippium fluvium. *Inſt.* Iſicius Prucenſis.
[z] *vulg. add* juxta Olympium montem.
[a] *vulg.* Adrianopolis *Inſt.* Adrianenſis.
[b] *vulg. add.* Rufus Cæſarienſis & Eulalius Corepiſcopus.

EUROPES.

Epepedorus [c] Heracleæ.
Marcus Comenſis [d].
Protogenes Sardicæ [e].

[c] *vulg.* Phædrius. *al.* Pedorus.
[d] *vulg. ponitur in Myſia.*
[e] *vulg. in Dacia.*

MYSIÆ.

Piſtus Martianopolitanus.

MACEDONIÆ.

Alexander Theſſalonicenſis.
Bundiſius Thebienſis [f].

[f] *vulg.* Budion Thebenſis.

ACHAIÆ.

Piſtus Athenienſis.
Feſtius Staregidis.

THESSALIÆ.

Dionius Thebanus [g].
Budis Salonitanus.

[g] *vulg.* Claudianus Theſſaliæ & Chionius Thebanus.

Conc. Nicæn.

Calabriæ.

Marcus Commagenæ [h].
Cecilianus Magnenſis [i].

h *vulg.* Calabriæ.
i *vulg.* Carthaginienſis.

Dardaniæ.

Dachus Macedonienſis [k].
Claudianus Theſſalienſis [l].
Bonius Triporum [m].

k *vulg.* Dacius Macedonæ.
l *vulg. ſupra in Achaia.*
m *vulg.* Bunius Stoborum.

Pannoniæ.

Domnus Pannonienſis.

Galliarum.

Nicaſius Dinienſis [n].

n *vulg. malè* Divionenſis.

De Gothis.

Theophilus Bosforitanus [o].
Domnus Bosforenſis.

o *vulg.* Provinciæ Gothiæ Theophilus Gothiæ Metropolit.

(*Addit ſcriba recentior in Codice MS. Oxonienſi, non verò in Thuaneo :*) Alipius & Gaudentius, ſicut in canonibus invenitur.

De numero Trecentorum decem & octo, ſeu quia propter vetuſtatem abolita ſunt, ſeu quia, ut ſupra ſcriptum eſt, magis curaverunt ſervi Dei Orientalium Epiſcoporum nomina ponere, cum quibus quæſtio agebatur, quàm Occidentalium, qui nullam de conſubſtantialitate Patris & Filii controverſiam habebant, deſunt nomina nonaginta duo.

Nota hæc abeſt à Codice Thuaneo.

TITULUS II. *De exectis.*

De abſciſis. *Thu.* CANON. I. *Dionyſ. exig. Iſid. & al.*

SI quis pro ægritudine [a] à medicis ſectus eſt, vel à barbaris caſtratus [b], iſte permaneat in clero. Quod ſi quis ſemetipſum ſanus abſcidit, hic etiamſi eſt in clero, ceſſare debet; & ex hoc talem nullum oportet ordinari. Sicut ergo de his, qui affectaverunt, vel auſi ſunt ſeipſos abſcidere, hæc, quæ diximus, ſtatuta ſunt: ita ſi qui vel à barbaris, vel à dominis ſuis eunuchi facti ſunt, & probabilis vitæ ſunt, hos tales ſuſcipiet Eccleſiaſtica regula [c].

a *Iſidor.* In ægrit. *Thu.* per ægritud.
b *Iſid. add.* placuit ut.
c *Iſid. add.* in clerum.

III. *Ne Neophyti Presbyteri vel Epiſcopi fiant.*

CANON. II. *Dionyſ. & Iſid.*

QUoniam multa ſive per neceſſitatem, ſive aliàs cogentibus hominibus [d] contra Eccleſiaſticam regulam geſta ſunt: ita ut homines ex vita gentili nuper accedentes ad fidem, & qui parvo tempore catechiſati [e] vel inſtructi fuerant ſtatim ad ſpiritualem baptiſmum venirent; & continuò ut baptiſati fuerant, etiam ad Epiſcopatum vel Presbyterarum proveherentur: rectum eſſe viſum eſt, de cætero nihil tale fieri. Nam & tempore opus eſt, ut quis Catechumenus baptizetur [f], & poſt baptiſmum multa probatione indiget: evidens namque eſt Apoſtolicum præceptum dicens: *Non Neophytum: ne elatus in judicium incidat* [g] *diaboli.* Si verò procedente tempore, quod animæ noceat peccatum inventum fuerit in ea perſona [h], & convincitur duobus vel tribus teſtibus, ceſſabit à clero qui ejuſmodi eſt.

d *Iſid.* Sive per nec. Sive ex quacunque cauſa.
e *Iſ.* nuper adhuc Catech.
f *Iſ. & Thu.* ut ſit Catechumenus.
g *Iſid.* incurrat & laqueum.
h *Iſid.* peccatum admiſerit.

IV. *De prævaricatoribus canonum.*

SI quis verò præter hæc facit, tanquam contraria ſtatutis hujus ſancti Concilii gerens, etiam ipſe de ſtatus ſui ordine [i] periclitabitur.

i *Iſid* de ſtatu ſui cleri *Thu.* ſui ordinis.

V. *Ne Clerici habitent cum mulieribus.*

CAN. III. *Dionyſ. & Iſid.*

OMnimodis verò interdicit ſancta Synodus, & neque Epiſcopo, neque Presbytero, neque Diacono, neque ulli omninò Clericorum permittit ſecum habere mulierem extraneam; niſi fortè mater ſit, aut ſoror, aut amita [k]. In his námque [l] perſonis, & horum ſimilibus, omnis [m] ſuſpicio declinatur. Qui aliter præter hæc aget, periclitabitur de clero ſuo.

k *Iſid add.* Aut Avia, aut matertera.
l *Idem add.* ſolis.
m *Iſid.* omn. quæ ex mulieribus eſt ſuſp.

VI. *De ordinatione Epiſcoporum.*

CAN. IV. *Dion. & Iſid.*

EPiſcopum oportet maximè quidem ab omnibus [n], qui ſunt in Provincia Epiſcopis ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, ſive urgente neceſſitate, ſive itineris longitudine; certè omninò tres Epiſopi debent eſſe congregati: ita ut etiam ceterorum abſentium conſenſum & ſententias per literas teneant [o], & ita faciant ordinationem.

n *Iſid. add.* ſi fieri poteſt.
o *Iſid.* Conſenſum literis teneant.

VII. *De poteſtate Metropolitani.*

POteſtas ſanè vel confirmatio pertinebit per ſingulas provincias ad Metropolitanum [p].

p *Iſid. add.* Epiſcopum.

Digitized by Google

CONC. NICÆN.

VIII. *De excommunicatis.*

CANON. V. *Dion & Iſid.*

q *Iſid. hoc tantum habet.* Servetur & iſta ſententia : ut hi qui ab aliis, &c.

r *Iſid. add.* in communionem.

s *Tin.* aut qualibet tali commotione.

SIve clericis, ſive laicis ab Epiſcopis ſuis per ſuas quaſque provincias ſervetur iſta ſententia ſecundùm canonem q : ut ſi qui ab aliis excommunicantur, ab aliis r non recipiantur. Requiratur ſanè, ne qui fortè pro aliqua indignatione animi aut contentione, aut quolibet tali à communione s ſtumachantis Epiſcopi abjecti ſint.

IX. *De Conciliis celebrandis.*

t *Iſid.* ex communi provincia.

v *Iſid.* Excommunicati ſimi ita habeantur. Quouſque in communi vel ipſi, &c.

x *Iſid. Add.* agatur.

UT ergo hæc poſſint digna examinatione perquiri, rectum eſſe viſum eſt per ſingulos annos in ſingulis quibuſque provinciis bis in anno Epiſcoporum concilia fieri : ut ſimul in unum convenientes Epiſcopi ex univerſis provinciis t hujuſmodi examinent quæſtiones : & ita demùm hi, qui ob culpas ſuas Epiſcoporum ſuorum offenſam meritò contraxerunt, dignè etiam à ceteris Epiſcopis excommunicentur, uſquequo in communionem v ab omnibus recipiantur, aut ipſi Epiſcopo ſuo placeat humaniorem circa eos ferre ſententiam. Fiant autem concilia ſemel quidem ante dies quadrageſimæ : ut omnibus, ſi quæ ſunt, ſimultatibus amputatis, mundum & ſolemne Deo munus poſſint offerre : Secundò verò x circa tempus autumni.

X. *De privilegiis primarum ſedium.*

CAN. VI. *Dion & Iſid.*

y *Iſid.* Mos antiquus perdurat in Ægypto vel Lybia & Pentapoli : ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem : Quoniam quidem & Epiſcopo Romano parilis mos eſt. Similiter autem & apud Antiochiam, cæteráſque provincias, honor ſuus unicuique ſervetur Eccleſiæ.

ECcleſia Romana y ſemper habeat primatum 1. Teneat autem & Ægyptus Libyæ & Pentapolis primatum : ita ut Epiſcopus Alexandriæ harum omnium habeat poteſtatem : quoniam & Romano Epiſcopo hæc eſt conſuetudo. Similiter autem & qui in Antiochia conſtitutus eſt. Itaque & in ceteris provinciis privilegia ſalva ſint Eccleſiarum.

1. *Eccleſia Romana ſemper habeat primatum*] legitur in Thuaneo Codice, & in Atrebatenſi apud Alanum Copum & Severinum Binium *ſemper habuit*. Concinit Græca canonis verſio in Act. 16. Concilii Calchedonenſis : ἡ ἐκκλησία Ῥώμης πάντοτε ἔσχε τὰ πρωτεῖα. Quæ reſpondet ipſi Latino canoni, quem recitavit Paſchaſinus : niſi quod redundat particula *quod* initio canonis : *Quod Rom. Eccleſia, &c.* Quæ vocula nec in Atrebatenſi Codice, nec in Thuaneo, nec in Oxonienſi, nec in Græco Concilii Calchedonenſis conſpicitur. Videtur etiam legiſſe non *habeat*, ſed *habuit* Bonifacius PP. I. in Epiſtola ad Epiſcopos per Theſſaliam conſtitutos, quam citat Nicolaus I. Epiſt. 42. quæque integra jacet in Concilio Romano, quod Lucas Holſtenius in Collectione Romana nuper evulgavit ex Bibliotheca Barberina. De poteſtate enim Romani Pontificis verba faciens, ait Nicænam Synodum non aliquid ſuper eum auſam eſſe conſtituere : Cui contrarius eſſet canon, ſi legiſſet *habeat* : favet verò, ſi *habuit* legatur. Quamquam, ut quod ſentio aperiam, non caret ſuppoſititiis vel ſaltem interpolationis ſuſpicione hæc Epiſtola. Etſi porrò in canone legamus *habeat* deſinientis in modum, quod ipſa canonis ſeries poſtulare videtur, nihil tamen dignitati primatus Apoſtolici detrahitur, quem & Chriſtus ipſe in Petro inſtituit, & decretis ſuis ſacra poſtmodùm Concilia confirmarunt. An verò verba hæc : *Romana Eccleſia ſemper primatum habuit* vel *habeat* : partem canonis conſtituant, an titulum, in dubium à nonnullis vocatur. Litem, ni fallor, dirimunt Codices MSS. in quibus & ſuus titulus ab his verbis diſtinctus canoni tribuitur, & hæc canonem ipſum, ut pars ordiuntur : Ut pars, inquam, ſed adjectitia : quæ videlicet nec in textu Græco, nec in ulla alia verſione, nec in ipſo poſteriori Codice Romano Dionyſii reperitur : ut dubium non ſit vel tam ex margine irrepſiſſe in textum, vel à Romanæ Eccleſiæ clericis aliiſve eſſe additam, ne Romanæ dignitatis obliti eſſe SS. Patres viderentur. Ad hunc canonem reſpicit Valentinianus Auguſtus cum in conſtitutione adverſus S. Hilarium Arelatenſem ex ſuggeſtione S. Leonis edita, hæc habet : *Cum igitur Sedis Apoſtolicæ Primatum S. Petri meritum, qui princeps eſt Epiſcopalis coronæ, & Romana dignitas civitatis, ſacra etiam Synodi firmarit autoritas.*

CONC. NICÆN.

XI. *Ne ſine voluntate Metropolitani quis ordinetur Epiſcopus.*

z *Iſid. add.* & conſcientiam.

a *Iſid.* Concilium magnum & ſanctum cenſuit.

PEr omnia autem manifeſtum ſit, quod ſi quis præter voluntatem z Metropolitani Epiſcopus fuerit ordinatus, hunc ſtatuit ſancta Synodus a non debere eſſe Epiſcopum.

XII. *De ſequendo Majori numero in electione.*

b *Iſid.* probato ſec. eccl. reg. duo vel tres.

c *Iſid. add.* animoſitate ducti.

d *Iſid. add.* Sacerdotum.

SAnè ſi communi omnium conſenſu rationabiliter habito b, & ſecundùm Eccleſiaſticam regulam facto decreto, duo aliqui aut tres c per contentionem ſuam contradixerint, obtineat ſententia plurimorum d.

XIII. *De honore Ieroſolymorum Epiſcopi.*

CAN. VII. *Dion & Iſid.*

e *Iſid* manente tamen Metropolitanæ civitati propria dignitate.

QUoniam mos antiquus obtinuit & vetuſta traditio, ut Æliæ, id eſt, Jeroſolymitanorum Epiſcopo deferatur ; habeat conſequenter honorem ſuum : Sed Metropolitano ſua dignitas ſalva ſit e.

XIV. *Quomodo Catari recipiantur.*

CAN. VIII. *Dion & Iſid.*

f *Iſid.* Si qui voluerint venire ad Eccleſiam Catholicam ex Novatianis placuit, &c.

2.

g *Iſid.* hanc habeant confeſſionem, quam per ſcripturam exigi oportet.

h *Iſid. add.* lapſis.

i *Iſid* Et ſicubi iidem ipſi.

k *Iſid* Clerici ordinati à catholicis, ſic etiam in Clero perſiſtant; unuſquiſque tamen in ſuo ordine.

l *Iſid.* habeant. *male.*

* *Iſid* Sacerdotii.

DE his qui ſe ipſos Catharos, id eſt, mundos vocant, ſi qui veniant ad Eccleſiam Catholicam f, placuit ſancto Concilio ut ordinentur 2, & ſic maneant in clero. Ante omnia verò hoc eos per ſcripturam convenit profiteri g, ut fateantur ſe cum omni conſenſu obſervaturos Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ ſtatuta : id eſt, communicaturos ſe his, qui ſecundas nuptias experti ſunt ; vel his, qui perſecutionis tempore lapſi ſunt. Quibus tamen h pœnitentiæ modus & tempus adſcriptum eſt : ut in omnibus ſequantur ea quæ in Catholica & in Apoſtolica obſervantur Eccleſia. Sicubi igitur i vel in vicis, vel in urbibus ſoli ipſi reperti fuerint ordinati, hi qui inveniuntur in Clero, in eodem permaneant k. Si verò Epiſcopus vel Preſbyter Catholicæ Eccleſiæ fuerit, ad quem aliqui ex his accedunt, certum eſt quod Epiſcopus Eccleſiæ habeat ſuam dignitatem : ſimiliter & Preſbyter & Diaconus habere debent l. Ex his verò, qui ab iſtis veniunt, ſi fortè Epiſcopus fuerit, habeat Preſbyterii * dignitatem : niſi fortè placeat Epiſcopo Catholico concedere ei etiam Epiſcopalis nominis honorem. Si verò non placuerit, inveniat ei locum, ut ſit in parto-

2. De ſenſu canonis & verſionis hujus, vide quæ dicemus inferiùs in diſſertatione ad hunc Codicem. §. 6.

CONC. NICÆN.

chia Corepiſcopus, aut Presbyter: dummodò permanere videatur in clero, & ne in una civitate duo ſint Epiſcopi [m].

m Iſid. Aut in Clero Presbyter: ut in civitate una non videantur duo Epiſcopi eſſe, & ille omnimodis in Clero permanere videatur.

CAN. IX. Dion. & Iſid.

XV. *De his qui ſine examinatione provehuntur.*

SI qui ſine examinatione provecti fuerint Presbyteri, & poſteà examinati confeſſi fuerint peccata ſua; & cum confeſſi fuerint, contra regulam venientes homines temerè manus ei impoſuerint: hos eccleſiaſticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehenſibile eſt, Catholica defendit Eccleſia.

XVI. *De lapſis ordinatis.*

CANON. X. Dion. & Iſid. n Iſid. & Thu. hoc non præjudicat.

QUicunque ex his qui lapſi ſunt, vel ignorantiâ vel contemtu eorum qui eos ordinaverunt, ordinati ſunt, non præjudicant [n] Eccleſiaſticæ regulæ. Cum enim compertum fuerit, deponantur.

XVII. *De prævaricatis recipiendis.*

CAN. XI. Dion. & Iſid. o Iſid. De his qui negaverunt præter nec.

DE his qui prævaricati ſunt ſine ulla neceſſitate [o], ſine ablatione patrimonii, vel ſine periculo, aut aliqua tali re quæ facta eſt in noviſſima tyrannide LICINII: placuit ſancto Concilio, licet indigni ſint miſericordiâ, tamen aliquid circa eos humanitatis oſtendi. Si qui ergo ex animo pœnitent, tribus annis inter auditores conſtituantur, ſi fideles ſint, & ſeptem annis inter pœnitentes: duobus verò annis extra communionem [p], in oratione ſola participes ſiant populo.

p Iſid. Duob. annis ſine oblatione.

XVIII. *De his qui poſt baptiſmum revertuntur ad militiam.*

CAN. XII. Dionyſ.

SI qui verò vocati per Dei gratiam, primò quidem oſtenderunt fidem ſuam, depoſito militiæ cingulo, poſt hæc autem ad proprium vumitum reverſi ſunt; ita ut pecunias darent, & ambirent rurſus redire ad militiam: iſti decem annis ſint inter pœnitentes, poſt triennium [q] quo fuerint inter auditores. In [r] omnibus verò illud præcipuè obſervetur, ut animus ac propoſitum eorum, vel ſpecies pœnitentiæ requiratur [s]. Quicumque enim eum [t] lacrymis perſeverantibus & operibus bonis, omni tempore converſionem ſuam non ſolo habitu [v], ſed opere & veritate demonſtrant, hi tempora ſtatuta complentes meritò orationibus communicabunt [x]: licebit autem Epiſcopo etiam humanius aliquid circa eos cogitare. Si qui verò indifferenter habuerunt lapſum ſuum, & ſufficere ſibi æſtimarunt ad converſionem [y] hoc ipſum, quod introire in Eccleſiam videbantur, iſti omni modo tempora ſtatuta complere debebunt.

q Iſid. poſt primum triennium.
r Iſid. ab.
s Iſid. ut animus eorum & fructus pœnitentiæ attendatur.
t Iſid add. omni timore &.
v Iſid. non verbis ſolis.
x Iſ. Cum tempus ſtatutum etiam ab his fuerit impletum, & orationibus jam cœperint communicare.
y Iſ. del. ad converſionem.

CONC. NICÆN.

XIX. *De reconciliatione danda pœnitentibus.*

CAN. XIII. Dion. Iſ. XII.

DE his verò qui recedunt è corpore, antiquæ legis regula obſervabitur: ut ultimo viæ [z] ſuæ viatico nun defraudentur. Quod ſi deſperatus aliquis accepta communiune ſupervixerit, ſit inter illos qui in oratione ſola communicant, donec ſtatutum tempus compleatur. De omnibus tamen his, qui ex nodo corporis exeunt * & Euchariſtiam puſtulant; in tradenda eis communiune cura ſit & probatio Epiſcopi.

z Iſ. obſerv. etiam nunc, ita ut ſiquis fortè recedit ex corpore neceſſario vitæ. Th. qui etiam nunc ita ut recedunt ex corpore.
* Th. qui nodo corpore recedunt. Iſ qui à corpore recedunt.

XX. *De Catechumenis lapſis.*

CAN. XIV. Dion. XIII. Iſ.

DE Catechumenis verò placuit ſancto Concilio, ut ſi lapſi ſunt [a], tribus annis inter auditores [b] ſint tantummodò: poſt hæc verò orent eum catechumenis.

a Thu. De Catechumenis verò lapſis placuit.
b Iſ. audientes.

XXI. *Ne tranſeatur de Eccleſia in alteram.*

CAN. XV. Dion. & Iſ.

PRopter multas perturbationes & ſeditiones [c], quæ fieri ſolent, placuit omnimodò abſcidi iſtam conſuetudinem, ſi contra regulam repertus fuerit in aliquibus partibus è civitate [d] ad civitatem tranſire vel Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Clericus [e]. Si quis verò, poſt hæc ſtatuta ſancti hujus Concilii, tale aliquid audere tentaverit, infringetur omni genere hujuſmodi conatus, & reſtituetur propriæ Eccleſiæ, in qua Epiſcopus, vel Diacunus, vel Presbyter ordinatus eſt [f].

c Iſ frequentes tumultus ſeditionum.
d Iſ. quæ contra regulam eſt, ſicabi tamen ſit, id eſt, ne de civitate, &c.
e Iſ. del. vel clericus.
f Iſ in qua ordin.

XXII. *Ne recipiatur qui tranſierit.*

CAN. XVI. Dion. & Iſid.

SI qui ſine reſpectu agentes, & [g] timorem Domini ante oculos non habentes, neque Eccleſiaſtica ſtatuta ſcientes [h], receſſerint ab Eccleſia ſua; ſive presbyter, ſive diaconus, ſive in quocumque ordine eccleſiaſtico poſiti fuerint, hi nunquam [i] ſuſcipi debent in eccleſia [k]; ſed cum omni neceſſitate cogantur ut redeant ad eccleſias ſuas: aut ſi permanſerint, excommunicatos eos eſſe oportet.

g Iſ. ſiqui vero tim.
h Iſ Cuſtodientes.
i Thu nuſquam.
k Iſ. in alia Eccl.

XXIII. *Ne Epiſcopus ordinet alienum Clericum.*

Iſid. CAN. XVII.

SI quis autem auſus fuerit ad ſuſcipiendum aliquem, qui ad aliorum pertinet ordinationem [l], & eum in ſua eccleſia ordinet, cùm non habeat conſenſum illius Epiſcopi à quo receſſit clericus ſuus; irrita ſit hujuſmodi ordinatio.

l Iſ & Thu. qui ad alterum pertinet.

XXIV. *De fœneratoribus Clericis.*

CANON. XVIII. Dion. XVIII. Iſ.

QUoniam multi Clerici avaritiæ cauſſâ lucra ſectantur turpia, & obliti ſunt divini præcepti, quod dicit: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*: fœnerantéſque centeſimas [m] exigunt: ſtatuit hoc concilium

Pſ. 14. 7.
m Thu. centeſimos fructus.

Digitized by Google

CONC. NICÆN.

ſanctum, quod ſi quis inventus fuerit poſt hanc definitionem uſuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra ſectari, vel etiam in quantis dimidias centeſimas [o] ſpecies frugum ad ſeſcuplum dare; omnis ergo, qui tale aliquid commentus fuerit ad quæſtum, abſcidatur à Clero, & alienus ab Eccleſiaſtico habeatur gradu.

n *Iſ. del.* in quantis dimidias centeſimas. *Thu* in Græcis, &c. *mali.*

XXV. *Ne Diaconi ſupra Presbyteros ſint.*

CANON. XVIII. *Dion.* XIV. *Iſ.*

PErvenit ad ſanctum Concilium, quod in locis quibuſdam & civitatibus Preſbyteris ſacramenta à Diaconibus dentur; quod [o] neque regula, neque conſuetudo tradidit: ut hi, qui offerendi ſacrificii non habent poteſtatem, his, qui offerunt, corpus Chriſti porrigant. Sed & illud innotuit, quod quidam diaconi etiam ante Epiſcopum ſacramenta contingant [p]. Hæc ergo omnia amputentur: & maneant Diaconi intra propriam menſuram; ſcientes, quia Epiſcoporum quidem miniſtri ſunt, Preſbyteris autem inferiores. Accipiant ergo Euchariſtiam [q] ſecundùm ordinem poſt Preſbyteros ab Epiſcopo, vel à Preſbytero [r]. Sed nec ſedere quidem in medio Preſbyterorum liceat Diaconis. Extra regulam enim & extra ordinationem eſt, ut hoc fiat. Si quis autem non vult eſſe ſubjectus etiam [s] poſt hanc definitionem, ceſſet eſſe Diaconus.

o *Iſ.* Diaconi porrigant. Hoc. *&c.*

p *Iſ.* ſumant.

q *Iſ.* ſacrã communionem.

r *Iſ add.* Quod ſi non fuerint in præſenti vel Epiſcopus, vel Presbyter, tunc ipſi proferant & edant.

s *Iſ.* Non vult his ſufficiens eſſe.

XXVI. *De Paulianiſtis.*

CAN. XIX. *Dion. & Iſ.*

DE Paulianiſtis, quos Homuntionitas [1] vocant, ſi qui confugerint ad Eccleſiam [t], ſtatutum eſt baptizari eos omninodò [v]. Si qui verò Clerici erant apud eos, ſi quidem inculpabiles inventi fuerint & irreprehenſibiles, baptizati etiam ordinentur ab Epiſcopis Eccleſiæ catholicæ. Si autem examinati minùs inventi fuerint apti, deponi eos oportet.

t *Iſ* Si quis conf. ad Eccl. catholic. de Paulianiſtis & Cataphrygis, &c.

v *Thu.* Eccleſ. ſtatim baptizare eos omnimodo decet.

1. HOMUNTIONETAS dicti ſunt hæretici, qui Chriſtum non Deum & hominem, ſed hominem ſolummodò eſſe blaſphemabant: quos inter Paulianiſtæ a Paulo Samoſateno nuncupati, recenſentur. Cod. Thuaneus habet: *Quos homines homuntionitas*, &c. De appellatione hujuſmodi qui plura voluerit eruditè annotata, adeat Notas doctiſſimi Johannis Bapt. Cotelerii in librum 6. Conſtitutionum Apoſtolicarum pag. 271.

XXVII. *De Diaconiſſis eorum.*

CAN. XX. Nicænus deſideratur, de quo vide Diſſertationem ad hunc codicem.

SImiliter autem & circa Diaconiſſas, & de omnibus qui in clero eorum [x] inveniuntur, eadem forma ſervetur [y]. Commemoravimus etiam de Diaconiſſis his, quæ in hoc ordine inventæ ſunt: quæ nec manus aliquam impoſitionem habent, ita ut omni genere inter laïcos habeantur.

x *Thu. del.* eorum.

y *Thu.* ſervabitur.

XXVIII. *Ut Epiſcopus tranſiens de civitate in aliam, laica etiam communione careat* [2].

NICÆNI ſeu SARD.

2. CANON. I. SARDICENSIS. *Dion. & Iſid.*

OSius Epiſcopus dixit: Non minùs mala conſuetudo, quàm perniciosa corruptela funditus eradicanda eſt: ne cui liceat Epiſcopo de civitate ſua ad aliam civitatem tranſire: manifeſta [z] enim eſt cauſſa, quâ hoc facere tentat: cùm nullus [a] inventus ſit Epiſcopus, qui de majori civitate ad minorem tranſiret. Unde apparet avaritiæ eos ardore inflammari, & ambitioni ſervire, ut dominationem agant [b]. Si ergo omnibus placet, hujuſmodi pernicies ſæviùs & auſterius vindicetur, ut nec laïcam communionem habeat, qui talis eſt. Reſponderunt univerſi: Placet.

z *Thu.* manifeſtata.

a *Dion. ex. add.* in hac re.

b *Thu.* habeant.

CANON. II. *Dion. & in Cod. Thuan.*

OSIUS Epiſcopus dixit: Etiamſi talis extiterit aliquis temerarius, ut fortaſſis excuſationes afferens aſſeveret, quod populi literas acceperit; cùm manifeſtum ſit potuiſſe paucos [c] præmio & mercede corrumpi, eos qui ſinceram fidem non habent; ut clamarent in Eccleſia & ipſum petere viderentur Epiſcopum: Omninò has fraudes damnandas eſſe arbitror, hoc modo: ut nec laïcam in fine communionem accipiant [d]. Si ergo vobis omnibus placet, ſtatuite. Synodus reſpondit: Placet [e]. OSIUS Epiſcopus dixit: Illud quoque: ut [f] Epiſcopi de ſua Provincia ad aliam provinciam, in qua non [g] ſunt Epiſcopi, non tranſeant, ni fortè à fratribus ſuis invitati: ne videantur januâ Caritatis excludi [h].

c *Dion* apud Juſtellum plures. alibi paucos.

d *Dion.* tabs accipiat.

e *Thu. ad.* in exitu communionem ſaltem laicã conſequantur.

CAN. III. *Dion. & Iſid.*

f *Thu & Dion. add.* neceſſariò adjiciendum eſt.

g Negatio malè in aliis codicibus omittitur.

h *Dion. & Iſ melius* ne videmur januam claudere charitatis.

2. Canonem illum XXVIII. qui primus eſt Sardicenſium, ita repræſentat Codex Oxonienſis: Thuaneus verò & Iſidor. in duos ſcindunt, ſed diverſo modo: Dionyſius denique exiguus, tres facit. Et Thuaneum quidem ſequi animus fuerat, ob eam cauſſam quod in ipſo Oxonienſi titulus capitulo 1. monitat ſub XLVIII. titulis compreh ndi Canones Nicænos, & totidem, uno minùs, numeret Atrebatenſis apud Alanum Copum, ut dicetur in diſſertatione de hoc Codice; verùm cùm animadverterem Thuaneum, in quo ſinguli canones Sardicenſes duplici ornantur argumento, uno quod Dionyſianum eſt, altero aliunde accepto, in hac tamen poſteriori Canonis parte, quam pro ſecundo habet, unicum legi Dionyſii argumentum: exiſtimavi ab eodem Dionyſii Codice manaſſe partitionem Canonis, à quo & titulus; aliam verò ut antiquiorem, & huic Codici propriam, eſſe retinendam.

XXIX. *Ut inter Epiſcopos Comprovinciales audiant.*

Iſid. CAN. III.

ILlud quoque providendum eſt [i]: ſi in aliqua provincia aliquis Epiſcopus contra fratrem ſuum Epiſcopum litem habeat, ne [k] unus è duobus ex alia provincia advocet Epiſcopum [l].

i *Thu.* quatuor has voces deſiderat.

k *Ne* valdè omittitur apud Juſtell. *Dion & in priſca verſ.* ejuſdem. *Th.* habet nec.

l *Dion. & Thu add* cognitorem.

XXX. *De appellatione ad Epiſcopum Romanum.*

CAN. IV. *Iſid.*

QUod ſi aliquis adjudicatus [m] fuerit Epiſcopus in aliqua cauſſa, & putat ſe bonam habere cauſſam, ut iterum Conci-

m *Dion.* judicatus.

Digitized by Google

Nicæn. ſeu Sard.

n Dion. & Thu Julio. Iſ. neutrum habet: ſed tantum Rom. Epiſcopo. Thu. ut ſcribatur vel ab his qui cau. ex. vel ab Epiſcopo Julio Romano; ſi judicaverit.

lium renovetur: ſi vobis placet, ſancti Apoſtoli Petri memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his qui cauſſam examinarunt Sylvestro [n] Romano Epiſcopo: ut, ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur, & det judices: ſi autem probaverit talem cauſſam eſſe, ut non refricentur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt. Si hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: Placet.

XXXI. *Ut appellanti non ſuperordinetur Epiſcopus.*

CAN. IV. Dion. V. Iſ.

Gaudentius Epiſcopus dixit: Addendum ſi placet huic ſententiæ, quam plenam ſanctitatis protuliſti, ut cum aliquis depoſitus fuerit Epiſcopus, eorum Epiſcoporum judicio qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Roma: alter Epiſcopus in ejus cathedra poſt appellationem ejus, qui videtur eſſe depoſitus, omnino non ordinetur in loco ipſius [o]: niſi cauſſa fuerit in judicio Romani Epiſcopi determinata.

o In loco ipſius *deſunt in aliis edit.*

XXXII. *Quando debeat ex aliena provincia Epiſcopus ordinari.*

CANON. V. Dion. Iſ VI.

p Thu ſolus leg. non plurimi. Optimè, ni fallor; hæc eſt enim cauſſa cur contigerit unum remanere Epiſcopum.

q id eſt ab eo. Thu. del. cum.

Oſius Epiſcopus dixit: Si contigerit in una provincia, in qua plurimi [p] fuerint Epiſcopi, unum fortè remanere Epiſcopum, & populi convenerint Epiſcopos vicinæ provinciæ, cenſeo debere illum priùs conveniri Epiſcopum, qui in ea provincia moratur, & oſtendi ei quod populi petant eum [q] ſibi rectorem; & hoc juſtum eſſe ut & ipſi veniant, & cum ipſo ordinent Epiſcopum. Quod ſi conventus literis tacuerit & diſſimulaverit, nihilque reſcripſerit, ſatisfaciendum eſſe populis, ut veniant ex vicina provincia Epiſcopi, & ordinent Epiſcopum.

XXXIII. *Non debere ordinari Epiſcopum in vico & modica civitate.*

CAN. VI. Dionyſ.

Licentia verò danda non eſt, ordinandi Epiſcopum, aut in vico aliquo, aut in modica civitate, cui ſufficit unus presbyter: quia non eſt neceſſe ibi fieri Epiſcopum, ne vileſcat nomen Epiſcopi & autoritas. Non debent autem ex alia provincia invitati facere Epiſcopum, niſi aut in his civitatibus, quæ Epiſcopos habuerint, aut ſi qua talis aut tam populoſa eſt civitas quæ meretur habere Epiſcopum. Si hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: Placet.

XXXIV. *De retractanda cauſſa appellantis in Synodo provinciali.*

Nullus eſt canonis titulus in Th. CAN. VII. Dion. & Iſid.

Oſius Epiſcopus dixit: Placuit autem ut ſi quis Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint: ſi appellaverit [r], qui dejectus eſt, & confugit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri: Romanus Epiſcopus [s], ſi juſtum putaverit ut renovetur examen, ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitima & propinqua provincia ſunt: ut ipſi diligenter omnino [t] requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi is, qui rogat cauſſam ſuam iterum audiri deprecatione ſua moverit Epiſcopum Romanum, ut è latere ſuo Presbyterum mittat; erit in poteſtate Epiſcopi quid velit, & quid æſtimet: & ſi decreverit mittendos eſſe: qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes ejus autoritatem à quo miſſi [v] ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si verò crediderit Epiſcopus ſufficere, tunc negotio terminum imponat [x], & faciat quod ſapientiſſimo conſilio judicaverit.

Nicæn. ſeu Sard.

r *In Cod. Africano* & appellaſſe videatur & confugerit.

s Romanus Epiſcopus *hæc deſ. in aliis Cod. Ed. & in Thu. MS.*

t *In Cod. Afr.* omnia.

v *Dion. & Thu* deſtinati.

x *Al.* Epiſcopos ſufficere comprovinciales; ut neg. ter. imponant, faciet, &c. *Afric. Cod. Iſid. & Thu MS.*

XXXV. *Pro quibus cauſſis Epiſcopi ad Comitatum eant.*

CAN. VIII. Dion & Iſid.

y *Al. Thu.* importunitates & nimia frequentia.

Oſius Epiſcopus dixit importunitatis nimia frequentia [y], & injuſtæ petitiones fecerunt, nos non tantam habere fiduciam vel gratiam, dum quidam non ceſſant ad comitatum ire Epiſcopi, & maximè Afri: qui, ſicut cognovimus, ſanctiſſimi fratris & Coepiſcopi noſtri Grati ſalutaria conſilia ſpernunt atque contemnunt, ut non ſolùm ad comitatum multas & diverſas, Eccleſiæ non profuturas afferant cauſſas; neque, ut fieri ſolet & oportet, ut pauperibus, aut viduis, aut pupillis ſubveniatur; ſed & dignitates ſeculares & adminiſtrationes quibuſdam poſtulent. Hæc itaque pravitas olim non ſolùm murmurationes ſed & ſcandala excitat. Honeſtum eſt autem, ut Epiſcopi interceſſionem his præſtent, qui iniqua vi opprimuntur, aut ſi vidua affligatur, aut pupillus expolietur: ſi tamen iſta nomina juſtam habeant cauſſam aut petitionem. Si ergo vobis, fratres chariſſimi, placet; decernite, ne Epiſcopi ad comitatum accedant, niſi fortè hi, qui religioſi Imperatoris literis vel invitati, vel evocati fuerint. Sed quoniam ſæpe contingit, ut ad miſericordiam Eccleſiæ confugiant, qui injuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio vel in inſulis damnantur, aut certè quamcunque ſententiam excipiunt: Subveniendum eſt his, & ſine dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo, ſi vobis placet, conſtituatur [z]. Univerſi dixerunt, Placet ut & conſtituatur.

z *Dion.* Decernite. *Th. neutrum habet.*

XXXVI. *Ut Diaconi mittantur ad comitatum per Metropolitas.*

CAN. IX. *Dion & Iſid. Dion.* providentia veſtra.

Oſius Epiſcopus dixit: hoc quoque prudentia veſtra tractare debet; qui decreviſtis ne Epiſcoporum improbitas nitatur, ut ad comitatum pergant. Quicumque

Nicæn. ſeu Sard.

que ergo quales ſuperiùs memoravimus, preces habuerint vel acceperint, per Diaconum ſuum mittant: quia perſona miniſtri invidioſa non eſt, & quæ impetraverit, celeriùs poterit referre. Et hoc conſequens eſſe videtur, ut de qualibet provincia Epiſcopi ad eum fratrem & Coepiſcopum noſtrum preces mittant, qui in Metropoli conſiſtit: ut ille Diaconum ejus [a], & ſupplicationes deſtinet, commendatitias tribuens Epiſtolas pari ratione ad fratres & coepiſcopos noſtros, qui illo tempore in his regionibus & urbibus morantur, in quibus [b] felix & religioſus Auguſtus rempublicam gubernat: ſi verò habet is amicos Epiſcopus in palatio, qui cupit aliquid, quod tamen honeſtum eſt, impetrare; non prohibetur per Diaconum ſuum rogare, & ſignificare his quos ſcit benignam interceſſionem abſenti poſſe præſtare.

a Oxen. Cod ſuum.

b In quib. & Iſ. felix & beatus. Dion. Thu. felix & lætus Oxon. religioſus tantum.

XXXVII. *Ut diſcutiat Papa Romanus cauſſas euntis ad comitatum.*

CAN. X. Lion.

QUi verò Romam venerint, ſicut dictum eſt, ſanctiſſimo fratri & coepiſcopo noſtro Romanæ Eccleſiæ preces, quas habent, tradant, ut ipſe priùs examinet: & ſi honeſtæ & juſtæ ſunt, præſtet diligentiam atque ſolicitudinem, ut ad comitatum perferantur. Univerſi dixerunt placere ſibi, & honeſtum eſſe conſilium [c]. Alipius Epiſcopus dixit: ſi propter pupillos & viduas, vel laborantes, qui cauſſas non iniquas [d] habent, ſuſceperint Epiſcopi peregrinationis incommoda habebunt aliquid rationis. Nunc verò cùm ea poſtulent præcipuè, quæ ſine invidia omnium & reprehenſione eſſe non poſſunt, non neceſſe eſt ire ad comitatum.

c Iſid. CAN. X.

d Negatio non male deeſt in Dion. Juſtel.

XXXVIII. *Ut Epiſcopi in canali conſtituti diſcutiant cauſſas euntis.*

CAN. XI. Dion. & Iſid.

GAudentius Epiſcopus dixit: Ea, quæ ſalubriter providiſtis convenientia, & æſtimatione [e] omnium & Deo placitura & hominibus tenere hactenus firmitatem poſſunt, ſi metus huic ſententiæ conjungatur. Scimus enim & ipſi ſæpiſſimè propter paucorum impudentiam [f] religioſum Sacerdotale nomen fuiſſe reprehenſum. Si quis igitur contra omnium ſententiam niſus voluerit ambitioni magis placere quàm Deo, is debet ſcire, cauſſis redditis, honorem dignitatémque ſe amiſſurum: Quod ita demum compleri poterit, ſi unuſquiſque noſtrûm, qui in canali eſt conſtitutus, cùm progredientem Epiſcopum viderit, inquirat tranſitum ejus, cauſſas videat, quò tendat agnoſcat. Et ſiquidem eum invenerit ire ad comitatum [g], nec literis ejus ſubſcribatur, nec in communionem recipiatur. Si vobis placet, omnium ſententiâ confirmari debet. Univerſi dixerunt honeſtum eſſe, & placere ſibi hanc conſtitutionem [h]. Oſius Epiſcopus dixit: ſed & moderatio neceſſaria eſt, dilectiſſimi fratres, ne ſubitò adhuc neſcientes quod in Synodo decretum eſt, veniant ad civitates eas, quæ in canali ſunt. Debet ergo Epiſcopus civitatis ipſius admonere venientem [i] & inſtruere, ut ex eo loco Diaconum ſuum mittat admonitus, & ipſe redeat in parrochiam ſuam.

e Oxon. convenientiæ & æſtimationi.

f Thu. imprudentiam.

g Dion. & Iſid. add requirat & illud, quod ſuperius comprehenſum

Nicæni ſeu Sard.

h eſt, ne fortè invitatus ſit ut ei facultas eundi permittatur. Si verò, ut ſuperiùs memoravit ſanctitas veſtra propter deſideria & ambitiones ad comitatum pergat, nec in literis, &c. eadem habet Thu. Ms ad oram pagina alio atramento, ſed eadem manu add. h CAN. XII. Dion. & Iſ.

i Dion & Thu admonere eum.

XXXIX. *Ne laici fiant Epiſcopi.*

CAN. XIII. Lion & Iſid.

OSius Epiſcopus dixit: & hoc neceſſarium arbitror ut diligentiſſimè tractetis; ſi fortè aut dives, aut ſcholaſticus de foro, aut ex adminiſtratione Epiſcopus fuerit poſtulatus: ut non priùs ordinetur, niſi antè & lectoris munere, & officio Diaconi, aut Preſbyterii fuerit perfunctus: & ita per ſingulos gradus, ſi dignus fuerit, aſcendat ad culmen Epiſcopatus. Poteſt enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, probari, quâ fide ſit, quâ modeſtia, quâ gravitate & verecundia. Et, ſi dignus fuerit probatus, divino Sacerdotio illuſtretur. Quia conveniens non eſt, nec ratio vel diſciplina patitur, ut temerè vel leviter ordinetur, aut Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, qui Neophytus eſt: maximè cùm magiſter gentium Apoſtolus ne hoc fieret denuntiaſſe & prohibuiſſe videatur: ſed hi, quorum per longum tempus examinata ſit vita, & merita fuerint comprobata.

1. Tim. 3. 6.

XL. *Ne Epiſcopus ſit in aliena in Eccleſia ultra tres Dominicas.*

CAN. XIV. Dion & Iſid.

OSius Epiſcopus dixit: Et hoc quoque ſtatuere deberis, ut ſi ex alia civitate vel provincia [k] ad aliam provinciam tranſire voluerit Epiſcopus, & ambitioni magis quàm devotioni ſerviens, voluerit in aliena civitate multo tempore reſidere; quanto tempore ibi maneat [l]: fortè enim evenit Epiſcopum loci non eſſe tam inſtructum, neque tam doctum; is verò, qui advenit, incipiat eum contemnere, & frequenter facere ſermonem, ut dehoneſtet & infirmet illius perſonam: Ita ut ex hac occaſione non dubitet Eccleſiam ſuam [m] relinquere & tranſeat ad alienam. Definite ergo tempus, quia & non recipi Epiſcopum inhumanum eſt, & ſi diutiùs reſideat, perniciosum: hoc ergo ne fiat providendum eſt. Memini autem ſuperiores [n] fratres noſtros conſtituiſſe, ut, ſi quis laicus in ea, qua moratur civitate, per tres Dominicos dies, id eſt, per tres ſeptimanas non celebraſſet conventum, communione privaretur. Si hæc circa laicos conſtituta ſunt, multo magis Epiſcopo nec licet, nec eum decet: ſi nulla ſit tam gravis neceſſitas, quæ detineat, ut ampliùs præſcripto tempore ab-

k Dion. & Thu. Ex alia civ. convenerit ad aliam civitatem, vel ex provincia ſua.

l Quanto temp. ibi maneat. deſ. in Lion.

m Dion. & Thu. pro ſuam leg. aſſignatam ſibi.

n Dion. Superiore Concilio.

NICÆN. ſeu SARD.

ſens ſit ab Eccleſia ſua. Univerſi dixerunt placere ſibi.

XLI. *Ne Epiſcopus ſit in alienis fundis ultra tres hebdomadas.*

CAN. XV. *Dion. & Iſid.*

OSius Epiſcopus dixit: Quia nihil prætermitti oportet, ſunt quidam fratres & Coepiſcopi noſtri, qui [o] in ea civitate in qua videntur Epiſcopi eſſe conſtituti, parvam rem [p] habeant; alibi autem idonea prædia habere cognoſcantur, vel affectionem proximorum quibus indulgeant: his hactenus permitti oportet, accedant ad poſſeſſiones ſuas, & diſponant vel ordinent fructum laboris ſui; ut per tres Dominicas, id eſt, per tres hebdomadas, ſi morari neceſſe eſt, in ſuis potiùs fundis morentur: aut ſi eſt proxima civitas, in qua eſt Preſbyter, ne ſine Eccleſia videatur facere diem Dominicam, illuc accedat: ut neque res domeſticæ per abſentiam ejus detrimentum ſuſtineant; & non frequenter veniendo ad civitatem, in qua Epiſcopus moratur, ſuſpicionem jactantiæ & ambitionis evadat. Univerſi dixerunt placere ſibi.

o *Dion.* Qui non.
p *Dion.* vel certè parvam ſem illic.

XLII. *De Clericis excommunicatis ab alio non recipiendis.*

CAN. XVI. *Dion. & Iſid.*

OSius Epiſcopus dixit: Hoc quoque omnibus placet, ut ſive Diaconus, ſive Preſbyter, ſive quis [q] Clericorum, ab Epiſcopo ſuo fuerit communione privatus, ad alterum perrexerit Epiſcopum, & ſcierit ille ad quem confugit, eum ab Epiſcopo ſuo fuiſſe abjectum: non oportet ut ei communionem indulgeat. Quod ſi fecerit, ſciat ſe convocatis Epiſcopis cauſſam [r] eſſe dicturum. Univerſi dixerunt: hoc ſtatutum & pacem [s] cuſtodiet & concordiam ſervabit.

q *Thu.* quilibet.
r *Cod. Oxon.* cauſas.
s *Thuan.* pactum. *n n ita benè, ut videtur.*

XLIII. *Ut liceat Clerico excommunicato appellare.*

CAN. XVII. *Dion. & Iſid.*

OSius Epiſcopus dixit: Quod me adhuc movet reticere non debeo. Si quis Epiſcopus fortè iracundus, quod eſſe non debet, cito & aſperè commovetur adverſus Preſbyterum, ſive Diaconum ſuum, & exterminare eum de Eccleſia voluerit; providendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem: & ideò habeat poteſtatem is, qui abjectus eſt, ut Epiſcopos finitimos interpellet, & cauſſa ejus audiatur, ac diligentiùs retractetur [t], quia non oportet negari ei audientiam roganti. Et ille Epiſcopus qui juſtè aut injuſtè eum abjecit, patienter accipiat, ut negotium diſcutiatur, & vel probetur ſententia ejus à plurimis, vel emendetur. Tamen priuſquàm omnia diligenter & fideliter examinentur, eum qui fuerit à communione ſeparatus, ante cognitionem nullus debet præſumere ut communioni ſocier. Hi verò, qui conveniunt ad audiendum, ſi viderint clericorum eſſe ſtudium [v] & ſuperbiam, quia non decet ut Epiſcopus injuriam vel contumeliam patiatur, ſeverioribus verbis eos caſtigent, ut obediant honeſta præcipienti Epiſcopo: quia [x] ſicut ille Clericis ſincerum debet exhibere amorem caritatis, ita quoque viciſſim miniſtri infucata debent Epiſcopo ſuo exhibere obſequia.

t *Dion.* tractetur.
v *Ita Dion. Juſt. alia edit. hab* faſtidium *vel* faſtigium *ut & Thu.*
x *Dion.* qui.

XLIV. *De non ſolicitandis alienis Clericis.*

CANON. XVIII. *Dion. & Iſid.*

JAnuarius Epiſcopus dixit: illud quoque ſtatuat ſanctitas noſtra [y], ut nulli Epiſcopo liceat, alterius civitatis Epiſcopi Eccleſiaſticum ſolicitare miniſtrum, & in ſuis parrochiis ordinare. Univerſi dixerunt; placet: quia ex his contentionibus ſolent naſci diſcordiæ: & ideò prohibet omnium ſententia, nequis hoc facere audeat.

y *Dion.* veſtra.

XLV. *Ne ſit rata ordinatio de alieno Clerico.*

CAN. XIX. *Dion. & Iſid.*

OSius Epiſcopus dixit: Et hoc conſtituimus univerſi: ut quicunque ex alia parrochia voluerit alienum miniſtrum ſino conſenſu & voluntate Epiſcopi ipſius ordinare, non ſit rata ordinatio ejus. Quicunque autem hoc uſurpaverit de fratribus & Coepiſcopis noſtris, & admoneri debet & corrigi. Ætius [z] Epiſcopus dixit: Non ignoratis quanta & qualis ſit civitas Theſſalonicenſium. Sæpe ad eam veniunt ex aliis regionibus Preſbyteri & Diaconi, & non ſunt contenti brevi tempore morari; ſed ſunt ibi aut certè vix poſt longa tempora redire coguntur. Univerſi dixerunt: ea tempora, quæ conſtituta ſunt circa Epiſcopos, & circa horum perſonas obſervari debent.

CAN. XX.
z *Al.* Ætius. *Dion. & Iſid.*

XLVI. *De recipiendis his qui pro fide Catholica expulſi ſunt.*

CAN. XXI.

OSius Epiſcopus dixit: Suggerente fratre & Coepiſcopo noſtro Olympio, etiam hoc placuit: ut ſi aliquis vim perpeſſus eſt & iniquè expulſus pro diſciplina, & Catholica defenſione & confeſſione veritatis [a], effugiens pericula, innocens & devotus ad aliam venerit civitatem [b]; non prohibeatur immorari quandiu aut redire poſſit, aut injuria ejus remedium accipere: quia durum eſt eum, qui perſecutionem patitur, non recipi; ſed etiam larga benevolentia & humanitas eſt ei exhibenda [c].

[d] *Hi Canones ſunt vel decreta Nicæni Concilii. Subſcripſerunt autem omnes Epiſcopi, ſic: Ego ille Epiſcopus illius civitatis & provinciæ, ita credo, ſicut ſupra ſcriptum. Sciendum eſt autem, quod in novellis exemplaribus deſunt viginti ſex capitula. Sed iſte Codex tranſcriptus eſt ex vetuſtiſſimo exemplari; quocirca de veritate ſcriptorum, nec*

a *Dion. & Thu.* Catholica confeſſione vel pro defenſione veritatis.
b Oxon ab alia civitate.
c *Dion. & Th. MS add.* omnis Synodus dixit: univerſa quæ conſtituta ſunt Catholica Eccleſia in univerſo orbe diffuſa cuſtodiet & ſubſcripſerunt qui convenerant. *Quæ nec in verſ. Græca nec in aliis ed inveniuntur.*
d *Nota hæc in ſolo Oxon. Cod. habetur.*

CANONES CART. ANN. CHR. CCCXCVII.

in iſto primo capitulo Nicænorum canonum, nec in omnibus ſequentibus aliquis dubitare debet: licet aliter in novellis exemplaribus inveniatur.

CAPITULUM II.

CANONES CARTAGINI Habiti ſub die Iduum[a] Auguſtarum.

a Ita Ed. & MS Thu. at in Oxon. legi videtur ſub die nonarum Auguſti.

ATTICO ET CÆSARIO CONSULIBUS.

Dilectiſſimis fratribus & Coepiſcopis diverſarum Provinciarum Numidiæ, & Mauritaniæ utriuſque, Tripolis, & Provinciæ Conſularis[b]: AURELIUS, MIZONIUS, & cæteri Epiſcopi.

b Ed. Proconſularis.

ECcleſiaſticæ utilitatis cauſâ dum in Cartaginenſi urbe conveniſſemus[c] in unum, à pleriſque ſuggeſtum eſt, ea quæ in Concilio Ipponienſi jamdudum maturata ſunt, & legitimè ad corrigendam diſciplinam ſalubriter geſta & ſtatuta noſcuntur, effrænata temeritate quoſdam minimè cuſtodire. Ad hujuſmodi verò excuſandos exceſſus, illud ab aliquibus prætendi: quod ea, quæ jamdudum cum legibus ſtatuta ſunt, ignorantes prætermiſerint. Ob quam rem, hæc communi conſilio per univerſam Provinciam Bizacenam in notitiam cunctis deducenda cenſuimus: ut abhinc quiſquis decretorum[d] temerator exiterit, ſciat ſe ſtatus ſui operatum fuiſſe jacturam. Brevem verò Statutorum, in quo omnia videntur eſſe complexa, & quædam diligentiùs conſtituta[e], huic Epiſtolæ ſubdi fecimus: ut compendio, quæ decreta ſunt recenſentes, ſolicitiùs obſervare curemus. Optamus vos, fratres, ſemper in Deo ſemper benè valere, & noſtri memores eſſe. *Et manu ſancti.* MIZONII[f]: Optamus vos Fratres beatos ſemper in Domino gaudere & noſtri memores eſſe.

c Th. in Cartag. urbem convenimus.

d Ed. ut in his quiſquis de cetero, malè.

e Ed. cuſtodita: malè.

f Hucuſque MS. Oxon. reliqua ſuppleta ſunt ex Thu. MS. & ex ed.

SATUTA CONCILII Ipponienſis breviata: & quædam eorum in Concilio Cartaginenſi cum Bizacenis Epiſcopis collata & diligentiùs pertractata, hæc ſunt.

NIcæni Concilii profeſſio & fides recitata & confirmata eſt[g].

g Integra habetur in MS Thu. ut in edit.

[h] Placuit etiam propter controverſiam, quæ[i] ſæpe ſolet oboriri, ut omnes Africanæ provinciæ obſervationem diei Paſchalis ab Eccleſia Cartaginenſi curent accipere.

[k] Creſconius Villarenſis Epiſcopus, qui Tubunienſis Eccleſiæ Cathedram tenuiſſe dicebatur, plebe ſua, hoc eſt, Villarenſis Eccleſiæ juſſus eſt eſſe contentus.

Ex hoc placuit, Ut à nullo uſurpentur plebes alienæ[l].

[m] Primatem[n] proprium Mauritania Sitifenſis, cum id poſtularet, habere permiſſa eſt in longinquioribus Mauris[o].

Ceteri primæ Sedis Epiſcopi ex Concilio Epiſcopi Cartaginenſis Eccleſiæ primates[p] Provinciarum ſuarum conſtituendos eſſe profeſſi ſunt, ſi aliqua altercatio fuerit[q].

Quæ in Concilio Africano ſunt promulgata, in hoc Cartaginenſi Concilio confirmantur.

h In breviat. edit. Conc. Hipponenſis. & in Carthag. 3. Cap. 1. quod integrũ refertur in Concil. Carthagin. anni 525. To. 4. Concil. Edit. Labb. p. 1639.

i Ed Errorè qui Th. propter ea quæ ſæpe ſolent.

k Thu. Creſcon Villarigenſis. Porro Decretũ illud inter edita non reperi. De eod. Creſconii negotio vide Cartag. 3. c. 38. & Cod. Afr. c. 48. & 77.

l Conc. Carth. 3. Can. 20.

m Carth. 3. Can. 20.

n Eſt in Cod. Afr. Can. XVII. & apud Ferrandũ c. 82. ex Carthag. iii. VI.

o Th. primatum habetur hic canon apud Ferrandum cap 83. ex Conc. Carthag. iii. VII. at interlocutio ſeu actio in qua conſtitutus eſt, Canon iſte integra refertur in Carthaginẽſi Concil. anni 525 ſub ſummitatio Primatc.

p Thu. in coagentibus Mauris.

q Th n Primatum eſſe conſtituendũ.

INCIPIT BREVIS STATUTORUM.

[r] I. Ut lectores populum non ſalutent. Et ut ante XXV. ætatis annos nec Clerici ordinentur. Ut primùm ſcripturis divinis eruditi, vel ab infantia inſtructi propter fidei profeſſionem[s] & aſſertionem Clerici promoveantur.

[t] II. Ut ordinatis Epiſcopis aut Clericis priùs ſtatuta Concilii inculcentur[v] ab ordinatoribus eorum: ne ſe aliquid contra ſtatuta Concilii feciſſe pœniteant[x].

[y] III. Ut etiam per ſolemniſſimos paſchales dies ſacramentum Catechumenis non detur, niſi ſolitum ſalis: quia enim fideles per illos dies ſacramentum non mutant, nec catechumenos oportet mutare.

[z] IV. Ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur: dictum eſt enim à Domino: *Accipite & edite*; cadavera autem nec accipere poſſunt, nec edere. Inde cavendum eſt, ne mortuum etiam baptizari poſſe fratrum infirmitas credat: cùm Euchariſtiam dari[1] mortuis animadverterit.

r Hucuſque ed. & Oxon. MS. Reliqua ſupplet Thu.

s Cap. II. In ed. Brev. Hipp. Cod. Afric. c. 16. In Conc. Cartag. III. c. 4. Sed diverſa lectione; quanquã & hæc noſt a ibidem exhibetur ex veſtuſtiſſimis Codd. MSS. ab antiquis Conciliorum editoribus: ut Venetæ ann. 1581.

1. EUCHARISTIAM DARI MORTUIS] Ita MS. Oxon. cum edit. At in Conc. Carthaginenſi 3. & in MS Thu. leg. NON DARI. Utraque lectio ſenſum habet non ineptum. Poterant enim rudiores Chriſtiani, qui Euchariſtiam mortuis non baptizatis *non dari* animadvertebant, hoc ita fieri exiſtimare propter defectum baptiſmatis: & inde baptizari eos poſſe, ut poſt baptiſmatis collectationem, Euchariſtiæ quoque munere donarentur. Poterant & qui *dari* videbant Euchariſtiam mortuis, inde in hunc errorem labi, poſſe etiam eos baptizari, qui ſine baptiſmatis gratia deceſſiſſent. Poſteriorem ſenſum magis probo lectionemque ei reſpondentem. Prior enim ſupponit ſolis mortuis non baptizatis negatam eſſe Euchariſtiam: aliòquin in defectum baptiſmi cauſam non datæ Euchariſtiæ rejicere non potuiſſent ſimpliciores illi fideles. At certum eſt nullis mortuis ex univerſæ Eccleſiæ conſuetudine datam Euchariſtiam: nec uſpiam ita errorem canone notatum invaluiſſe, ut paſſim promiſcuè concederetur poſt mortem.

CANON. CART.

s *Tou* pror miſſionem. t Ed. Cap. III. Cartag. III. c. 3. Cod. Afr. can. 18. u *Thu.* placita Cōciliorum auribus eorum inc. m *Ita Thu. alii* aſſerant.

ᵃ V. Ut propter cauſſas Eccleſiaſticas, quæ ad perniciem plebium ſæpe veteraſcunt, ſingulis quibuſque annis Concilium convocetur: ad quod omnes provinciæ, quæ primas ſedes habent, ex Conciliis ſuis ternos legatos mittant: ut & minùs invidioſi, minúſque hoſpitibus ſumtuoſi conventus plena poſſit eſſe autoritas. Et ut de Tripoli, propter inopiam Epiſcoporum, unus Epiſcopus veniat.

x Ed. Cap. IV. Cartag. III. c. 5. y Ed. Cap. V. Cartag. 3. c. 6. Cod Afr. c. 18. z Ed. Cap. VI. Cartag. 3. c. 2. Cod. Afr. c. 24. Ed. Cap. VII. Cartag. 3. c. 7. Cod. Afr c. 19. a *Thu. add.* Aurelius Epiſcopus dixit.

VI. Ut quiſquis Epiſcopus accuſatur ᵃ, ad Primatem Provinciæ ipſius cauſſam deferat accuſator: nec à communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur; niſi ad cauſſam ſuam dicendam primatis literis evocatus minimè occurrerit; hoc, intra ſpatium menſis, ex die quâ eum literas accepiſſe conſtiterit. Quod ſi aliquis veras neceſſitatis cauſſas probaverit, quibus eum occurrere non potuiſſe manifeſtum ſit, cauſſæ ſuæ dicendæ intra alterum menſem integram habeat facultatem, Verùm poſt menſem ſecundum tamdiu non communicet, donec expurgetur.

Ed. Cap. VIII. *Alii Cod. ut ſup.*

VII. Si autem nec ad Concilium univerſale anniverſarium occurrere voluerit, ut vel ibi cauſſa ejus terminetur, ipſe in ſe damnationis ſententiam dixiſſe judicetur. Tempore ſanè quo non communicat, nec in ſua plebe communicet. Accuſator autem ejus, ſi nunquam diebus cauſſæ dicendæ defuerit, à communione non removeatur: ſi verò aliquando defuerit, reſtituto communioni Epiſcopo, ipſe removeatur; ita tamen, ut nec ipſi adimatur facultas cauſſæ peragendæ, ſi ſe ad diem occurrere, non noluiſſe, ſed non potuiſſe probaverit. Sanè placuit illud, ut cùm agere cœperit in Epiſcoporum judicio, ſi fuerit probata ᵇ accuſatoris perſona culpabilis, ad accuſandum vel agendum non admittatur, niſi proprias cauſſas, non tamen Eccleſiaſticas dicere voluerit.

b Probata *abeſt à Cod. afric. à Conc. Cartag & à MS. Thu*

Ed. Cap. IX. & X. Cartag 3. c. 8. Cod. Afr. c. 10. r.

VIII. Si autem Presbyteri vel Diaconi fuerint accuſati, adjuncto ſibi ex vicinis locis legitimo numero collegarum; id eſt, in Presbyteri nomine ¹ quinque; & in Diaconi, duobus: Epiſcopi ipſorum cauſſam, diſcutiant eadem dierum, vel dilationum, vel à communione remotionum & diſcuſſione ᶜ perſonarum inter accuſatores & eos qui accuſantur, formâ ſervatâ. Reliquorum autem cauſſas etiam ſolus Epiſcopus loci agnoſcat & finiat.

c *Ita omnes vide annot. leg.* diſcuſſionis.

1. IN PRESBYTERI NOMINE] id eſt in Presbyteri cauſſa: quo ſenſu S. Auguſtinus in Epiſtula CLXII. *Miſſa*, inquit, *tractatoria ſuper eorum nomine per totum orbem terrarum, &c.* extat etiam inter Concilia libellus ſeu Epiſtola Gelaſii PP. ita inſcriptus: *Geſta de nomine Acacii*, id eſt de cauſſa. In Concilio Carthaginenſi ſub Bonifacio a. 525. in Edit. Labbeſ. p. 1646. *De nomine noſtro querelam moviſſe videtur*, & pag. 1647. *De nomine noſtro videntur facere invidiam*, ſed & Leo noſter Ep. 12. ad Anaſtaſium Theſſalon. cap. 6. de electo in Epiſcopum: *De cujus, inquit, nomine ad tuam notitiam provinciales referant Sacerdotes.*

CANON. CART.

Ed. Cap. XI. Cartag. 3. c. 9. Cod. Afr. c. 15.

IX. Sanè quiſquis Epiſcoporum vel Clericorum, cùm in Eccleſia ei fuerit crimen inſtitutum, vel civilis cauſſa fuerit commota; & is relicto Eccleſiaſtico judicio, publicis judiciis purgari voluerit etiamſi pro illo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat, & hoc in criminali judicio. In civili verò, perdat quod evicit; ſi locum ſuum obtinere voluerit. Cui enim ad eligendos judices undique Eccleſiæ patet autoritas, ipſe ſe indignum fraterno conſortio judicat, qui de univerſa Eccleſia malè ſentiendo, de judicio ſeculari ᵈ poſcit auxilium: cùm privatorum Chriſtianorum cauſſas Apoſtolus ad Eccleſias deferri, atque ibi determinari præcipiat.

d *Thu.* ſeculare de judicio poſc. aux.

Ed Cap. XII. Cartag. 3. c. 10. Cod. Afr. c. 15.

X. Hoc etiam placuit: ut ſi à quibuſcumque judicibus Eccleſiaſticis ad alios judices Eccleſiaſticos, ubi eſt major autoritas, fuerit provocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi convinci non potuerint vel inimico animo judicaſſe, vel aliqua cupiditate vel gratiâ depravati eſſe. Sanè ſi ex conſenſu partium judices electi fuerint, etiam à pauciore numero quàm conſtitutum eſt, non liceat provocari.

e Ed. Cap. XIII. Cod. Afr c. 35. Cartag. 3. c. 11. Cod Afr. c. 15. f Parētheſi incluſa deſunt in MS. Ox. ſunt in *Th.* Similia ferè habet Cod. Afr.

ᵉ XI. Ut filii Epiſcoporum & Clericorum ſpectacula ſecularia non exhibeant, nec ſpectent ᶠ (licet hoc ſemper Chriſtianis omnibus indictum ſit, ut ubi blaſphemiæ ſunt non accedant) quandoquidem à ſpectaculis arceantur.

g Ed. Cap. XIV. Cartag. 3. c. 12. Cod Afr. c. 21.

ᵍ XII. Ut gentilibus, vel etiam hæreticis & ſchiſmaticis filii Epiſcoporum, vel quorumlibet Clericorum matrimonio non conjungatur.

h Ed. Cap. XV. Cartag. 3. c. 14. Cod. Afr. c. 35. i Ed. Cap. XVI. Cartag. 3. c. 13. Cod. Afr. 22.

ʰ XIII. Ut Epiſcopi vel Clerici filios ſuos à ſua poteſtate per emancipationem exire non ſinant; niſi de moribus & ætate eorum fuerint ſecuri, ut poſſint ad eos jam propria pertinere peccata.

k Ed. Cap. XVII. Aliter & auctior habetur canon iſte in Cartag. 3. c. 15. & in cod. Afr. c. 16. Iiſdem tamen verbis atque hic tele-tur ab antiquis Conciliorum collectoribus ex vetuſtiſſimorum Codd. MSS. fide, & vulgatæ editioni ſubjicitur: ita eſt in ed. Veneta ann. 1585. & aliis.

ⁱ XIV. Ut Epiſcopi vel Clerici in eos qui Chriſtiani Catholici non ſunt, etiamſi conſanguinei ſint, nec per donationes, nec per teſtamentum, rerum ſuarum aliquid conferant.

ᵏ XV. Ut Epiſcopi, Presbiteri, & Diacones non ſint conductores aut procuratores privatorum: neque ullo negotio tali victum, quærant quo eos peregrinari, vel ab Eccleſiaſticis officiis avocari neceſſe ſit.

l Ed. Cap. XVIII. Cartag. 3. c. 21. Fernand. c. 128.

ˡ XVI. Ut cum omnibus omnino Clericis extraneæ fœminæ non cohabitent, ſed ſolæ matres, aviæ, materteræ, amitæ & ſorores, & filiæ fratrum & ſororum, & quæcumque ex familia domeſtica neceſſitate, etiam antequam ordinarentur, jam cum eis habitabant. Vel ſi filii eorum, ordinatis jam parentibus, uxores acceperint, aut non habentibus ſervis in domo, quas ducant, aliundè ducere neceſſitas fuerit.

m Ed. Cap. XIX. Cartag. 3. c. 18. ubi *pro eis leg* omnes. Cod. Afr. c. 36.

ᵐ XVII. Ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi non ordinentur, priuſquam eos

Digitized by Google

CANON. CART.

qui ſunt in domo eorum Catholicos Chriſtianos fecerint.

[n] XVIII. Ut lectores uſque ad annos pubertatis legant : Deinceps autem niſi uxores coſtoditâ pudicitiâ duxerint, vel continentiam profeſſi fuerint, legere non ſinantur.

n Ed. Cap. XX. Cartag. 3. c. 19. & Cod. Afr. c.16. Sed diverſa lectione: noſtram hanc tamen repræſentant ex Codd. MSS. iidem de quibus ad Can. 15.

[o] XIX. Ut Clericum alienum, niſi concedente ejus Epiſcopo, nemo audeat vel retinere, vel promovere in Eccleſia ſibi credita. Clericorum autem ſibi nomen etiam lectores [p] retineant.

o Ed. Cap. XXI. Cart. 3. c. 21. Ferrand. c. 27.

p Ed. add. & Pſalmiſtæ & Oſtiarii.

[q] XX. Ut nullus ordinetur, niſi probatus, vel Epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio.

q Ed. Cap. XXII. Cart. 3. c. 22.

[r] XXI. Ut nemo in precibus vel Patrem pro Filio, vel Filium pro Patre nominet : Et cùm altari aſſiſtitur, ſemper ad Patrem dirigatur oratio. Et quicumque preces ſibi aliundè deſcribit, non eis utatur, niſi priùs eas cum inſtructioribus fratribus contulerit.

r Ed. Cap. XXIII. Cart. 3. c. 23. Ferrand. c. 219.

XXII. [s] Ut nullus Clericorum ampliùs recipiat, quàm cuiquam [t] commodaverit, ſive pecuniam det, ſive quamlibet ſpeciem.

s Ed. Cap. XXIV. Cod. Afr. c. 16. Simile quid habet. Conc. Cart. 3. c. 16.

t Nota nominê excipi.

XXIII. Ut [v] in ſacramentis corporis & ſanguinis Domini, nihil amplius offeratur, quàm Dominus tradidit, hoc eſt panis & vinum aquâ mixtum. (Primitiæ verò ſeu mel & lac, quod uno die ſolemniſſimo pro infantium myſterio ſolet offerri, quamvis in altari ſoleant offerri [x], ſuam tamen habent propriam benedictionem, ut à ſanguinis & corporis Dominici ſacramento diſtinguantur) Nec amplius de primitiis offeratur, quàm de uvis & frumentis.

v Ed. Cap. XXV. Cart. 3. c. 24. ubi non leguntur, quæ hic clauduntur parentheſi. Exhibentur tamê in MSS. Codd. Oxon. Th &c. & in Codd. Afr. Can. 37.

x Ti. altari offerantur.

[y] XXIV. Ut Clerici vel continentes ad mulieres & viduas *, niſi ex juſſu vel permiſſu Epiſcoporum non accedant, vel Preſbyterorum ; & hoc non ſoli faciant, ſed cum Clericis, aut cum his cum quibus Epiſcopus aut Preſbyter juſſerit. Nec ipſi Epiſcopi aut Preſbyteri ſoli habeant acceſſum ad hujuſmodi fœminas, ſed aut ubi Clerici præſentes ſunt, aut graves aliqui Chriſtiani.

y Ed. Cap. XXVI Cart. 3. c. 25. Cod. Afr. c. 38

* Cod. Afr. de Cartag. 3. leg. Ad viduas & Virgines.

[z] XXV. Ut primæ ſedis Epiſcopus non appelletur princeps Sacerdotum, aut ſummus Sacerdos, aut aliquid hujuſmodi ; ſed tantùm primæ ſedis Epiſcopus.

z Ed. Cap. XXVII. Cartag. 3. c. 26. Cod. Afr. c. 39.

[a] XXVI. Ut Clerici edendi vel bibendi cauſsâ tabernas non ingrediantur, niſi peregrinandi neceſſitate [b].

a Ed. Cap. XXVIII. Cart. 3. c. 27. Cod. Afr. c. 40.

b Al. Peregrinationis neceſſitate compulſi. Ibidem

[c] XXVII. Ut Epiſcopi non proficiſcantur trans mare, niſi conſulto primæ ſedis Epiſcopo ſuæ cujuſque provinciæ : ut ab eo præcipuè poſſint formatas ſumere. Hinc etiam dirigendæ ſunt literæ Concilii ad tranſmarinos Epiſcopos.

c Ed. Cap. XXIX. Cart. 3. c. 28. Cod. Afr. c. 23.

[d] XXVIII. Sacramenta altaris non niſi à jejunis hominibus celebrentur, excepto die anniverſario, quo Cœna Domini celebratur. Nam ſi aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, ſive Epiſcoporum, ſeu Clericorum commendatio facienda eſt, ſolis orationibus fiat, ſi illi qui faciunt, jam pranſi inveniantur.

d Ed. Cap. XXX. Cart. 3. c. 29. Cod. Afr. c. 41.

[e] XXIX. Ut nulli Epiſcopi vel Clerici in Eccleſia conviventur : niſi fortè tranſeuntes hoſpitii illic neceſſitate reficiant : populi etiam ab his conviviis, quantùm poteſt fieri, prohibeantur.

e Ed. Cap. XXXI. Cart. 3. c. 30. Cod. Afr. c. 42.

[f] XXX. Ut pœnitentibus ſecundùm differentiam peccatorum, Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Et ut Preſbyteri inconſulto Epiſcopo non reconcilient pœnitentes : niſi abſentiâ Epiſcopi & neceſſitate cogente. Cujuſcumque autem pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſa Eccleſia noverit, ante abſidem manus ei imponatur.

f Ed. Cap. XXXII. Cod. Afr. c. 43. Cart. 3. c. 31. Ibid. c. 32.

[g] XXXI. Ut virgines ſacræ, cùm parentibus, à quibus cuſtodiebantur, privatæ fuerint, Epiſcopi vel Preſbyteri providentiâ [h] gravioribus fœminis commendentur : ut ſimul habitantes invicem ſe cuſtodiant : ne paſſim vagando Eccleſiæ lædant exiſtimationem.

g Ed. Cap. XXXIII.

h Cartag. 3. c. 33. add. ubi Epiſcopus abſens eſt, in monaſterio virginum vel grav. Cod. Afr. c. 44. add. ſol. ubi epiſc. abſ. eſt.

[i] XXXII. Ut ægrotantes, ſi pro ſe reſpondere non poſſint, cùm voluntatis eorum teſtimonium hi, qui ſui ſunt, periculo proprio dixerint, baptizentur.

i Ed. Cap. XXXIV. Cartag. 3. c. 34. Cod. Afr. c. 45.

[k] XXXIII. Ut ſcenicis [l] vel apoſtaticis converſis vel reverſis ad Deum gratia vel reconciliatio non negetur.

k Ed. Cap. XXXV.

l Cartag. 3. c. 35. hæc add. atque hiſtrionibus cæteriſque hujuſmodi perſonis. Cod. Afr. c. 45. del. vel apoſtaticis.

[m] XXXIV. Ut Preſbyter non conſulto Epiſcopo virgines non conſecret ; Chriſma verò nunquam conficiat.

m Ed. Cap. XXXVI. Ferraud. c. 91. Cart. 3. c. 36. Cod. Afr. c. 6.

[n] XXXV. Ut Clerici in aliena civitate non immorentur, niſi cauſſas eorum juſtas Epiſcopus loci, vel Presbyteri locorum perviderint.

n Ed. Cap. XXXVII. Cart. c. 37.

[o] XXXVI. Ut præter ſcripturas canonicas nihil in Eccleſia legatur ſub nomine divinarum ſcripturarum. Sunt autem canonicæ ſcripturæ : Geneſis. Exodus. Leviticus. Numeri. Deuteronomium. Jeſu Nave. Judicum. Ruth. Regnorum libri quatuor. Paralipomenon libri duo. Job. Pſalterium Davidicum. Salomonis libri quinque. Duodecim libri Prophetarum. Eſaias. Jeremias. Daniel. Ezechiel. Tobias. Judith. Heſter. Heſdræ libri duo. Novi autem Teſtamenti, Evangeliorum libri quatuor. Actus Apoſtolorum, liber unus. Pauli Apoſtoli Epiſtolæ tredecim. Ejuſdem ad Hebræos una [p]. Apocalypſis Joannis. Ita ut de confirmando iſto canone tranſmarina Eccleſia conſulatur [q]. Liceat etiam legi paſſiones martyrum cum anniverſarii dies eorum celebrantur.

o Ed. Cap. XXXVIII. Cart. 3. c. 47. Cod. Afr. c. 24.

p In Cartag. & in Cod add. Petri Apoſtoli duæ, Joannis Apoſtoli tres, Judæ Apoſtoli una, & Jacobi una. Cod. Afr. c. 46.

q Oxon. Col. sequitatur.

Poſt Canonicarum ſcripturarum enumerationem, hæc in Conc. Carthag. 3. & in Cod. Afric. c. 24. ſubjiciuntur : Hoc etiam

CANON. CART.

fratri & conſacerdoti noſtro Bonifacio vel aliis earum partium Epiſcopis, pro confirmando iſto canone innoteſcat: quia à patribus iſta accepimus in Eccleſia legenda. *Quorum verborum loco, hæc pauciora in antiquis Codd. MS. legi,quæ & in Oxon. & Thu teſtantur autores edit. Venetæ 1581. hæc, inquam:* De confirmando iſto canone tranſmarina Eccleſia conſulatur. *Certum mihi eſt hæc ultima in ipſo Hipponenſi Concilio dicta eſſe; illa verò, in Carthaginenſi tempore Bonifacii PP. ubi Hipponenſes*, aliique Africani Canones relecti ſunt iterum & confirmati. Quam ineptè autem priora illa Concilio tertio Carthaginenſi, quod a. 397. celebratum eſt, affingantur, vel una Bonifacii PP. mentio ſatis indicat, ſimulque probat, ut & alia multa, farraginem illam,quæ Concilium Carthaginenſe tertium vocatur in voluminibus Conciliorum, non genuinam eſſe Canonum Concilii Collectionem, ſed ſuppoſititiam ex veris canonibus aliunde corrogatis conflatam, ex Hypponenſibus nimirum, ex vero Concilio Carthaginenſi, quod a. 397. congregatum eſt, fuitque non abſolutè tertium, ſed tertium ſub Aurelio Primate, & ex Concilio Carthaginenſi quod a 419. coram Romani Pontificis Legatis habitum eſt.

a Eſt cap. XLI. in abbreviationibus editis Concilii Hipponenſis; ubi integrius ſtaturum hoc deſcribitur. De eodem negotio agitur in Conciliis Cartaginenſib. duobus ann. cccci. quæ in Juſtelliana veris canonici collectione jacent poſt capitula Africani Codicis LVI. & LXVIII.

b In ed. univerſæ plebes invitatæ pacis compenſ. &c.

[a] XXXVII. Placuit etiam: ut quoniam præcedentibus Conciliis ſtatutum eſt, ne quis Donatiſtatum cum honore ſuo recipiatur à nobis; ſed in numero laicorum propter ſalutem, quæ nulli deneganda eſt; tantum autem inopiæ Clericorum ordinandorum in Africa patiuntur Eccleſiæ, ut quædam loca omninò deſerta ſint: ſervetur quidem in iſtis, quod jam anteà traditum eſt: ſed exceptis his, quos aut non rebaptizaſſe conſtiterit, aut qui cum ſuis plebibus ad communionem Catholicam tranſire voluerint. Sic enim ſcriptum eſt: *Quod duobus ſi convenerint Chriſtianis, quicquid petierint impetrabunt.* Non oportet dubitari quod remoto ſcandalo diſſenſionis in univerſæ plebis unitate, pacis [b] compenſatione & ſacrificio caritatis aboleantur, qui majorum ſuorum autoritatem ſequentes, repetitionem baptiſmi commiſerint. Sed hanc rem placuit non confirmari, priuſquàm exinde tranſmarina Eccleſia conſulatur.

Ed Cap. XXXIX. Cartag. 3. c. 39. Cod. Afr. c. 49.

XXXVIII. HONORATUS & URBANUS Epiſcopi dixerunt: Et illud nobis mandatum eſt: ut quia proximè fratres noſtri Numidiæ Epiſcopi duo ordinare præſumſerunt Pontificem, non niſi à duodecim cenſeatis celebrari Epiſcoporum ordinationem. AURELIUS Epiſcopus dixit: Forma antiqua ſervabitur, ut non minus quàm tres ſufficiant, qui fuerint deſtinati ad Epiſcopum ordinandum. Propterea quia & in Tripoli fortè & in Arzugi interjacere videntur barbaræ gentes: nam in Tripoli, ut aſſeritur, quinque ſunt Epiſcopi tantummodò, & poſſunt fortè de ipſo numero vel duo neceſſitate aliqua occupari: difficile eſt enim ut de quolibet numero omnes poſſint occurrere: numquid debet hoc ipſum impedimento eſſe Eccleſiæ utilitati? Nam & in Eccleſia, ad quam dignata eſt veſtra ſanctitas convenire, crebrò, ac penè per omnem diem Dominicam ordinandos habemus Epiſcopos. Numquidnam frequenter duodecim, vel decem, vel non multò minùs advocare poſſum Epiſcopos? Sed facile eſt mihi duos meæ par-

CANON. CART.

* Cod. Afr. c. 50.

vitati vicinos: quapropter cernit mecum caritas veſtra hoc ipſum obſervari non poſſe*. Sed illud eſt ſtatuendum; ut quando ad eligendum Epiſcopum convenerimus, ſi quando contradictio fuerit oborta, quia talia tractata ſunt apud nos, non præſumant ad purgandum eum, qui ordinandus eſt, tres jam: ſed poſtulentur ad numerum ſupradictorum unus vel duo, & in eadem plebe, cui ordinandus eſt, diſcutiantur primò perſonæ contradicentium; poſtremò etiam illa,quæ objiciuntur, pertractentur: & cùm purgatus fuerit ſub conſpectu publico, ita demùm ordinetur. Si hoc cum veſtræ ſanctitatis animo concordat, roboretur veſtræ dignationis reſponſo. Et ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Satis placet.

Ed. Cap. XL. Cod. Afr. c. 72.

c Def in Oxon. MS. de traditis ſibi ſacramentis.

XXXIX. Item placuit de infantibus quoties certiſſimi teſtes non inveniuntur, qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, neque ipſi ſunt idonei per ætatem de traditis ſibi ſacramentis [c] reſpondere, abſque ullo ſcrupulo hos eſſe baptizandos: ne iſta trepidatio eos faciat ſacramentorum purgatione privari. Hinc enim legati Maurorum fratres noſtri conſuluerunt, quia multos tales à barbaris redimunt. *Et alia manu.*

AURELIUS Epiſcopus Eccleſiæ Cartaginenſis, placitis à nobis omnibus confirmatis, exceptis emancipationibus, de quibus conſulendum cenſuimus, relectis & agnitis ſubſcripſi.

MIZONIUS Epiſcopus, placitis ſuperiùs comprehenſis, emancipatione ad tractatum meliorem dilata, ſubnotavi, primæ ſedis Epiſcopus provinciæ Bizacenæ.

VICTORIANUS Epiſcopus plebis Maſcilianenſis, ſubſcripſi.

LUPIANUS Epiſcopus plebis Tambitanæ, ſubſcripſi.

NINUS Epiſcopus plebis Jubaltianenſis, ſubſcripſi.

d Oxon. MS. Filoiigius.

PHILOLOGIUS [d] Epiſcopus plebis Adrumetinæ, ſubſcripſi.

FEROX Epiſcopus plebis Macrianenſis, ſubſcripſi.

Hoc modo & omnes ſubſcripſerunt, qui huic concilio interfuerunt.

Expliciunt Canones Cartaginenſis Concilii.

Digitized by Google

CAPITULUM III.

INCIPIUNT CANONES Ancyritani Concilii[a]*, quod prius fuit Concilio Nicæno, ſed illud propter autoritatem præpoſitum eſt.*

a *Deeſt hæc annotatio in MS. Thu.*

CANON PRIMUS.

Eadem verſio eſt quæ apud Iſidorũ Mercatorem habetur.

PReſbyteros qui immolaverunt, & poſtea iterùm certamen inierunt, ſi hoc ipſum ex fide, & non aliquo argumento ſibimet præparantes egerunt, ut iterum teneri viderentur[b]; ſi ergo ex fide luctati ſunt, & non ex compacto ad oſtentationem uti ceperunt ipſi fecerunt; hos placuit honorem quidem Sedis propriæ tenere, offerre autem illis, & ſermonem ad populum facere, aut aliquibus officiis fungi non liceat.

b *Iſid. add.* aut tormentis ſubjici putarentur.

II. Diaconos ſimiliter, qui immolaverunt, poſteà autem reluctati ſunt, eum quidem honorem habere oportet; ceſſare verò debent ab omni facto miniſterio: ita ut nec panem, nec calicem offerant, nec pronuntient: niſi fortè aliqui Epiſcoporum conſcii ſint laboris eorum, & humilitatis, & manſuetudinis, & voluerint eis amplius aliquid tribuere vel adimere; penes ipſos ergo de his erit poteſtas.

III. De his qui fugientes tempore[c] perſecutionis comprehenſi ſunt vel à familiaribus, ſive à domeſticis traditi, vel qui bona propria amiſerunt, vel ſuſtinuerunt tormenta, vel etiam carceribus incluſi ſunt; & tamen ſe proclamaverunt eſſe Chriſtianos: quin etiam perſeverante violentia ad hoc uſque perducti ſunt, ut manus eorum apprehenſas & violenter attractas ſuper ſacrificia pagani imponerent, illis ſcilicet perſeverantibus in fide & Chriſtianos ſe eſſe proclamantibus[d]: de his ergo hoc placuit, ut quod eis invitis, aliis cogentibus, contigit, ſi luctu & mœrore animi acerbè ſe id ferre demonſtrent; ipſique humiliter per bonam converſationem[e] dolere ſe, id quod inviti coacti ſunt, doceant: hos tanquam inculpatos à communione non vetari. Si autem jam prohibiti ſunt ab aliquibus à communione majoris diligentiæ & inquiſitionis cauſsâ, aut per aliquorum ignorantiam, ſtatim recipi oportere. Hoc autem obſervari convenit & de Clericis & de omnibus laïcis.

c *Iſid.* timore.

d *Iſid. & Thu* vociferantibus hoc ergo quod eis invitis.

e *Iſid* humili per bon. con. habitu incedentes dol.

In omnibus aliis verſionibus & codicibus Canon hic IV. pars eſt præcedentis.

IV. Laïcos ſanè, qui in neceſſitates ſimiles inciderunt & cauſſas[f], tanquam qui nihil peccaverint[g], maximè quia[h] eos vita probabilis commendat, ad ordinationem recipi placuit.

f *Thu add.* oſtendentes.

g *Iſ.* In ſimiles neceſſitatis cauſſas.

h *Iſ* maximè ſi.

V. De his qui non ſolum ſacrificare coacti ſunt; ſed & de his qui in templis idolorum cœnaverunt, ſi qui eorum cum habitu cultiore ad templa perducti ſunt, atque ibi, ad hoc pretioſa veſte mutata, cœnæ participes facti ſunt idolorum, indifferenter ſumentes omnia, quæ fuerant appoſita: placuit eos inter audientes uno anno conſtitui: tribus autem aliis annis agere pœnitentiam; ſed ex ipſo triennio, biennio tantummodò urationi communicate; tertio autem anno reconciliari ſacramentis.

VI. Quotquot autem aſcendunt in templa veſte lugubri, & recumbentes[i] manducaverunt, ſi compleverint pœnitentiam triennis temporis, ſine oblatione recipiantur[k]. Si autem perducti ad templa non manducaverunt, biennio maneant in pœnitentia: Tertio verò communicent, ſed ſine oblatione, ut dictum eſt[l]. Epiſcopum autem hanc habere licentiam oportet, ut perſpecta ſingulorum converſatione, normam regulámque pœnitentiæ[m] attribuat: id eſt, aut humanius agens ſecundùm vitæ modum, tempus alicui pœnitentiæ breviare, aut etiam prolixius, quod correctioni neceſſarium viderit, poſſit addere[n]. Diſcutiatur autem omnium horum & præcedens vita & poſterior; & ita circa eos ſe Sacerdotalis humanitas moderetur.

i *Iſid add.* inter alios.

k *Iſ add.* ad communionem.

l *Iſid. add.* in quarto autẽ anno perfectionem ſuam recipiant.

m *Iſid. & Thu.* converſationis.

n *Iſ.* addat.

VII. De his qui minis tantùm ceſſerunt, aut bonorum ablatione, aut tranſportationis pœna deterriti, à fide erraverunt, & nunc uſque non pœnituerunt, neque converſi ſunt; modò autem, id eſt, tempore hujus Synodi ſe obtulerunt, converſionis ſuæ conſilium capientes[o]: placuit eos uſque ad magnum diem inter audientes ſuſcipi, ac pœnitentiam agere trienio, & poſt duos alios annos ſine oblatione communicare, & ita demum ſex annis peractis, ad perfectionem[p] pervenire. Quod ſi aliqui ante hoc Concilium ſuſcepti ſunt ad pœnitentiam, ex illo tempore imputabitur initium ſexennii conſtituti. Quod ſi cui eorum quodlibet mortis periculum, aut ex ægritudine, aut ex alia qualibet cauſſa immineat, his communio propter viaticum ſuum non negabitur.

o *Abhinc:* modo autem *ad hoc uſque* placuit, &c. *deſid. MS. Oxon.*

p *Iſ & Th.* ad perfectiũ.

VIII. De his qui feſtis diebus paganorum in remotis locis eorum conviviis interfuerunt, & ſuas nihilominus epulas ibidem paraverunt[q] atque comederunt: placuit ut poſt biennii pœnitentiam ſuſcipiantur: ita tamen ut, utrum cum oblatione recipiendi ſint, an ad ſolam communionem admitti debeant, unuſquiſque Epiſcoporum examinet, vitæ eorum præteritæ & præſentis habita conſideratione.

q *Iſ* portaverunt.

IX. Hi autem qui ſecundò & tertiò ſacrificaverunt per vim coacti, quatuor annis ad pœnitentiam ſe ſubjiciant, duobus autem aliis annis ſine oblatione com-

CANONES ANCYR.

municent : ſeptimo autem anno per ſatisfactionem recipiant communionem [a].

a *Iſ.* Septimo anno perfectioni receptui communionis.

X. Quotquot autem non ſolùm à fide Dominica deviarunt ; ſed inſurrexerunt etiam in alios ; & fratribus perſuaſerunt, & rei facti ſunt perſuaſionis ; hi per triennium quidem inter Catechumenos habeantur ; per aliud autem ſexennium pœnitentiæ recipiant locum : alio verò anno, id eſt, decimo, ſine oblatione recipiantur [b] ; ut completo decennio, perfectione fruantur. In eo autem tempore & vita eorum, & converſatio conſideranda eſt.

b *Iſ.* Sine oblatione communionē recipiant.

XI. Diaconi quoque [c] cum ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt dicentes ſe velle habere uxores, neque poſſe ſe continere ; hi poſteà, ſi ad nuptias convenerint, maneant in Clero tantum, & à miniſterio abjiciantur [d]. Quicumque ſanè tacuerunt, & ſuſceperunt manus impoſitionem, profeſſi continentiam & poſteà ad nuptias convenerunt, à miniſterio & Clero [e] ceſſare debebunt, laicam tantum communionem recipientes.

c *Iſ.* Quicumque.
d *Iſ.* Maneant in miniſterio propterea, quod his Epiſcopus licentiam dederit. Quicūque, &c. *Concludunt Iſid. alia verſiones & codices omnes, excepto Martino Bracharenſi.*
e Et Clero *deſid. al. codices, excepto Martini Bracharenſis Codice. ut & ſequentia hæc :* laicā tantùm communionē recipientes. *Ubi nota Canonē ad Romana Eccleſia diſciplinā accommodatum, ut recte ſeretur. De quo vide Diſſertationē noſtram ad hunc Codicē.*

XII. Deſponſatas puellas, & poſteà ab aliis raptas, placuit erui, & his reddi quibus fuerant ante deſponſatæ, etiamſi eas à raptoribus florem pudoris ſui amiſiſſe conſtiterit.

XIII. Eos qui ante baptiſmum ſacrificaverunt, & poſteà baptiſmum conſecuti ſunt, placuit ad ordinationem [f] promoveri, tanquam ab omni crimine lavacri ſalutaris ſanctificatione purgatos.

f *Iſ.* ordinē.

XIV. Vicariis Epiſcoporum, quos Græci Corepiſcopos dicunt, non licet Presbyteros, vel Diaconos, ordinare : Sed nec Presbyteris civitatis ſine Epiſcopi præcepto aliquid amplius imperare, vel ſine autoritate literarum ejus in unaquaque Provincia [g] aliquid agere.

g *Iſ.* Parochia.

XV. Presbyteri, qui in Clero ſunt, vel Diacones, & abſtinent à carnibus [h], ut eas quidem contingant, ſed non comedant ; ſi ſic voluerint, ab his comedendis abſtineant. Quod ſi tantùm eas abominabiles judicaverint, ut nec olera, quæ cum carnibus coquuntur, exiſtiment comedenda, tanquam non conſentientes huic regulæ ceſſare oportet, & à miniſterio, & ab ordine ſuo ; admoneanturque ut non eas contemnant, contingant tamen. A quibus quidem ſi abſtinere volunt, habeant, ut dictum eſt, poteſtatem ; ita tamen, ut ſi quando cum oleribus coquuntur, eadem olera tanquam carnibus polluta non judicent, ſed ex his ad cibum aſſumant, quamvis à carnibus temperant. Si quis autem huic regulæ admonitus non obedierit, ſed eas, ut dictum eſt, immundas & abominandas exiſtimaverit, ceſſare debebit ab ordine ſuo.

Varia eſt lectio hujus canonis apud Iſidorum.
h Iſid. add. *hic placuit ſtatui.*

*XVI. Si qua de rebus Eccleſiæ, cùm Epiſcopus non eſſet ibi [i], Presbyter vendidit, placuit reſciſſo contractu ad jus Eccleſiaſticum revocari. In judicio autem Epiſcopi erit conſtitutum [k], ſi pretium debeat recipi, nec ne : propter quod ſæpè contingit diſtractarum redditus rerum ampliorem ſummam pacto pretio [l] reddidiſſe.

CANONES ANCYR.

i *Iſ.* cùm Epiſcopus nō eſt. *Omn.* cui Epiſc. non eſt.
k *Iſ.* ſi conſtitutū pretiū.
l *Iſ.* pro dato pretio reddi. *Thu.* pro acto pretio.

XVII. In hoc titulo Græca hæc verba ſunt : περὶ τῶν ἀλογευσαμένων, ἢ καὶ ἀλογευομένων : quod nos latinè poſſumus dicere : *De his qui irrationabiliter verſati ſunt, ſive verſantur* [m]. Senſum autem in hac ſententia duplicem eſſe oportet, qui ex ſubjectis conjicitur, ita ut dicamus : ſi qui more pecorum cum propinquo ſanguine [n] commixti ſunt, & ante viceſimum ſuæ ætatis annum tale crimen admiſerunt, decem annis in pœnitentia exactis orationi tantùm incipiant communicare [o]. Poſt viceſimum verò annum ad communionem cum oblatione ſuſcipiantur. Diſcutiatur autem & vita eorum, quæ fuerit tempore pœnitentiæ ; & ita hanc humanitatem conſequantur. Quod ſi qui perſeveranter abuſi ſunt hoc crimine prolixiori tempore, poſt viginti annorum ætatem [p], & uxores habentes in hoc crimen inciderint, viceſimo quinto anno pœnitentiæ actæ ad communionem orationum admittantur : in qua communione orationum altero quinquennio perdurantes ad plenam communionem cum oblatione ſuſcipiantur. Quod ſi qui & uxores habentes, & excedentes quinquageſimum annum ætatis ſuæ, in hoc prolapſi ſunt, ad exitum vitæ tantùm communionem mereantur. *. Eoſdem autem ſanè non ſolùm leproſos crimine hujuſcemodi factos ; ſed alios iſto ſuo morbo replentes, placuit inter eos orare, qui tempeſtate jactantur, qui à nobis Energumeni appellantur [q].

m *Iſ.* ſenſus autem in hac ſententia duplex eſſe poteſt, qui ex ſubjectis cōjicitur, aut de his qui cum pecoribus coitu mixti ſunt, aut more pecudum, &c.
n *Idem & Thu. add.* inceſtè.
o *Iſ. add.* & quinquennium alterū in communione orationis ſolius perdurantes.
p *Thu.* 20. annorū ætate. *add. Iſ.* exacta.
* CANON. XVIII. *Iſid.*
q *Iſ.* intelliguntur.

XVIII. Si qui Epiſcopi ſuſcepti non ſunt à ſua diœceſi, in qua fuerant denominati, & voluerint alias Eccleſias occupare, & vim facere Epiſcopis, quos ibi invenerint, ſeditiones excitando adverſus eos ; hos ſegregari, & ad Presbyterii gradum revocari [r] oportet. Quod ſi volunt in Presbyterii honore reſidere, non repellantur à propria dignitate. Quod ſi ibi etiam ſeditiones excitare probantur Epiſcopis ibidem conſtitutis, ſegregari eos neceſſe eſt, & nihilominùs Presbyterii honore [s] privari.

r Et ad Presbyterii gradū revocari. *Hæc deſ. in Iſid. Thu. autem leg.* à Presbyterii gradu hos revocari oportet. *malè.*
s *Iſ. & Th.* dignitate.

XIX. Quotquot virginitatem polliciti prævaricati ſunt, profeſſione contempta [t], inter bigamos, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt haberi debebunt. Virgines autem puellas, quæ tanquam ſorores cum illis viris [v] habitare volunt, ab eorum conſortio prohibemus.

t *Hæc* 3. *voces omittit MS. Thu.*
v *Iſ.* cum nonnullis viris.

XX. Si quis adulterium commiſerit,

ſeptem

CANONES ANCYR.

ſeptem annis in pœnitentia exactis, perfectioni reddatur ſecundùm priſtinos gradus.

XXI. Mulieres verò, quæ fornicantur, & partus ſuos necant; ſed & eas, quæ agunt ſecum ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio uſque ad exitum vitæ ab Eccleſia removit [a]: ſed humaniùs nunc definimus, ut his decem annorum tempus in pœnitentia [b] tribuatur.

a Thu. removet.

b Thu. pœnitentiæ.

XXII. Qui voluntariè homicidium fecerint ad pœnitentiam ſe quidem jugiter ſummittant: circa exitum autem vitæ communione digni habeantur.

XXIII. Eos verò qui non voluntate, ſed caſu homicidium perpetraverunt, prior quidem regula poſt ſeptem annorum pœnitentiam communioni ſociabat [c], ſecundùm gradus conſtitutos: hæc verò humanior definitio quinquennii tempus tribuit.

Canon iſte apud Iſid. pars eſt præcedentis.

c Thu. ſociat.

XXIV. Qui auguria auſpiciáque, ſive ſomnia, vel divinationes quaſlibet ſecundùm morem gentilium obſervant, aut in domos ſuas hujuſmodi homines introducunt in exquirendis aliqua arte maleficiis, aut ut domos ſuas luſtrent, confeſſi pœnitentiam quinquennio agant ſecundùm regulas antiquitus conſtitutas.

XXV. Si quis ſponſam habens ſorori ejus forſitan intulerit violentiam, eique inhæſerit tanquam ſuæ: hac autem deſerta [d] poſtea [e] duxerit deſponſatam. Illa verò, quæ vitium paſſa eſt, fortè ſibi necem intulerit: Omnes hi, qui facti hujus conſcii ſunt, decem annis in pœnitentiam redigantur ſecundùm canones conſtitutos. *Et ſubſcripſerunt Epiſcopi ſeptemdecim, qui huic Concilio interfuerunt.*

d Iſid. decepta.

e Iſid. & Thu. add. uxorem.

Expliciunt canones Concilii Ancyritani: eodem quidem ſenſu, quo in novellis exemplaribus, ſed literatura plerumque diverſa.

Hæc annotatio deeſt in Th. MS.

CAPITULUM IV.

INCIPIUNT CANONES Concilii Neocæſarienſis.

Quod poſteriùs fuit Ancyritano, ſed prius Nicano.

Ita MS. Oxon. Deeſt in Thu. hæc annotatio.

COnvenientibus in unum ſanctis ac venerabilibus Epiſcopis in urbe Cæſarea, *Vitalis*, *Germanicus* [f] *Gregorius*, *Alſius*, *Baſilius*, *Salaminus*, *Redux* [g], *Dicaſius*, *Heraclius*, *Contius* [h], *Amphion*, *Stephanus*, *Scritius* [i], *Lupus*, *Valentinus* [k], *Gerontius*, *Narciſſus*, *Longinus & Sanctus* [l], & cæteri, ſtatuerunt hæc quæ infra ſcripta ſunt.

f In vulg. & Th. MS. Germanus.

g In vulg. Rudus. Rodus.

h Ibid. Leontius.

i Ib. Eretius. Th. Siritius.

k Ib. Valentinianus.

l Deeſt in vulg.

CANONES NEOC.

I. Presbyterum, qui uxorem duxerit, ab ordine ſuo deponi debere. Quod ſi fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, extra Eccleſiam abjiciatur, & pœnitentiam inter laicos redactus agat.

II. Mulierem, ſi duobus fratribus nupſerit, abjici debere uſque ad diem mortis. Sed propter humanitatem in extremis ſuis, ſacramento [m] eam reconciliari oportet: ita tamen, ut ſi fortè ſanitatem recuperaverit, matrimonio ſoluto ad pœnitentiam admittatur. Quod ſi defuncta fuerit mulier in hujuſmodi conſortio conſtituta, difficilis erit pœnitentia remanenti. Quâ ſententiâ tàm viri, quàm mulieres teneri debebunt.

m Iſ. ſacramentis.

III. Hæ, quæ frequenter nubunt, & hi qui frequenter uxores ducunt [n], tempus quidem, quod his conſtitutum eſt, obſervabunt, converſio [o] autem & fides eorum tempus abbreviabit.

n Thu. De his qui uxores frequenter ducunt & his quæ frequenter nubunt.

o Iſ. converſatio.

[p] IV. Si quis autem concupita muliere, etiam concubitus ejus deſiderium habeat, non autem ſubſequatur effectus, manifeſtum eſt eum per divinam gratiam fuiſſe liberarum.

p Th. MS. hunc Canonem cum tertio coniungit. Totidem tamen numerat Canones; decimo quarto ſcilicet in duos diviſo.

V. Cathecumenus, id eſt, audiens, qui ingreditur Eccleſiam, & ſtat inter Cathecumenos [q], ſi peccare fuerit viſus, figens genua audiat verbum, ſed ut abſtineat ab idoli peccato [r]: quod ſi in eo perdurat, omninò debet abjici.

q Tub. cum Catechumenis.

r Iſ. ut ſe abſtineat ab illo peccato.

VI. Prægnantes [s] oportet baptizari quando volunt, nihil enim in hoc ſacramento commune eſt matri parituræ, & illi quod [t] de utero ejus fuerit editum; quia uniuſcujuſque in illa confeſſione libertas arbitrii declaratur.

s Tub. De prægnantibus gravidis quoniam.

t Iſ. qui... editus.

VII. Presbyterum convivio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debere: maximè cùm petatur [v] ſecundis nuptiis pœnitentiam tribuere. Quis ergo eſt Presbyter, qui propter convivium illis conſentiat nuptiis?

v ita Ox. & Thu apud. Iſ. præcipiatur.

VIII. Si alicujus uxorem adulterium admiſiſſe, dum eſſet laicus, fuerit comprobatum, iſte ad miniſterium Eccleſiaſticum admitti penitus non debet. Quod ſi, jam eo in Clero conſtituto, adulteravit, dato repudio dimittere eam debet. Si verò retinere ejus conſortium voluerit, non poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui.

IX. Qui admiſerit corporale peccatum, & hic poſtea Presbyter ordinatus ſit, ſi confeſſus fuerit, quod ante ordinationem ſuam peccaverit, non quidem offeret; maneat tamen in aliis officiis propter ejus ſtudii utilitatem. Nam propter cetera peccata cenſuerunt plurimi etiam ordinatione privari. Quod ſi de his non fuerit confeſſus, nec ab aliquo potuerit manifeſtè convinci, huic [x] ipſi de ſe poteſtas eſt committenda [y].

x Oxon. Hinc.

y Thu permittenda.

X. Smiliter & Diaconus, ſi in eadem culpa [a] fuerit involurus, ſeſe à miniſterio cohibeat.

a Iſ. in eod. culpæ genere.

XI. Presbyter ante annos triginta ætatis ſuæ non ordinetur; quamvis ſit probabilis vitæ; ſed obſervet uſque ad præfinitum tempus. Dominus enim noſter Jesus-Christus trigeſimo anno baptiſatus eſt, & tunc prædicavit.

XII. Si quis in ægritudine conſtitutus, fuerit baptiſatus, Presbyter ordinari non debet: non enim fides illius eſt voluntaria, ſed ex neceſſitate: niſi forrè poſteà hujus ipſius ſtudium & fides probabilis fuerit, & [b] raritas hominum cogat.

b Thu. aut.

XIII. Presbyteri, qui conregionales non ſunt, in Eccleſia præſentibus Epiſcopis vel Presbyteris civitatis offerre non poſſunt, nec panem [c] dare; in oratione autem calicem dabunt. Quod ſi abſentes ſunt civitatis Sacerdotes, & fuerint invitati ad orationem, [d] ſoli poterunt dare.

c Iſ. add. ſanctificatū.
d Iſ. ad dandam orationem.

XIV. Vicarii autem Epiſcoporum, quos Græci Corepiſcopos dicunt, conſtituti ſunt quidem ad exemplum ſeptuaginta ſeniorum: ſed tanquam conſacerdotes propter ſolicitudinem & ſtudium in pauperes offerant, & honorabiles habeantur.

Iſ. ex Can. 13. & 14. unum facit.

XV. Diacones ſeptem eſſe debent ſecundùm regulam; quamvis civitas ſit magna: cujus regulæ autoritas erit liber Actuum Apoſtolorum.

Expliciunt Canones Neocæſarienſis Concilii.

CAPITULUM V.

INCIPIUNT CANONES Gangrenſis Concilii.

Dominis honorabilibus conſacerdotibus in Armenia conſtitutis, Euſebius, Eulalius, Eugenius, Bitenius, Olympius, Gregorius, Siletus, Eracles, Elianus, Papius, Epatius, Proſerius, Baſſus, Eugenius [e]*: qui convenerunt in Gangrenſe Concilium, in Domino ſalutem.*

e Add. in vulg. ad Lat. Oſius Cordubenſis abeſt à Græco, ab Iſ. & à MSS. Cod. Th. & Ox.

QUoniam conveniens ſancta Synodus Epiſcoporum in Gangrenſi Eccleſia, propter quaſdam Eccleſiaſticas & neceſſarias cauſſas inquirendas, & ea quæ circa Eustasium [f] geſta ſunt dinoſcenda, invenit multa fieri indecenter ab his, qui hunc eundem Eustasium ſecuti ſunt: Neceſſarium [g] ſtatuit, palàm factis omnibus amputare univerſa quæ ab eodem mala commiſſa ſunt: declaratum eſt enim hos eoſdem nuptias accuſare [h], quod nullus in conjugali gradu poſitus ſpem habeat apud Deum. Undè factum eſt, ut multæ mulieres eos ſecutæ, relictis propriis viris, & viri uxoribus deſtituti, vinculum conjugale diſſolverent, continentiam profitentes: quam cùm retinere non poſſent, adulteria commiſerunt. Inventi enim ſunt diſſentiones ac ſeparationes à Dominicis conſtitutis in Eccleſiis Dei docere; id eſt, & traditiones Eccleſiaſticas, & ea quæ in Eccleſiis agunrur, debere contemni: Privatis conventibus taliter inſtitutis, atque ad imitationem eorum quæ in domo Dei aguntur, omnia præſumere celebrare: Adhuc etiam veſtibus communibus ſpretis, novos & inſolitos habitus aſſumſiſſe: Primitias quoque fructuum, & oblationes earum, quas veterum inſtitutio tribuit, ſibimet vindicaſſe: id eſt, propriæ ratiocinatione doctrinæ, tanquam ſanctis ſibi eas offerri debere, & apud ſe & inter ſe diſpenſandas: Servos à Dominis recedentes per hunc inuſitatum religionis morem Dominos contemſiſſe: Mulieres præter conſuetudinem & ſui ſexus ornatum his ſe [i] juſtificari credentes, virilem habitum ſuſcepiſſe, pluréſque earum occaſione religionis tonſas genuini decoris comas penitus amputaſſe: Jejunia, quæ in Eccleſiis prædicantur contemnendo, ventri ſerviſſe [k]: Nonnullos etiam eorum cibos carnium tanquam illicitos reputaſſe: In domibus conjugatorum nec orationes quidem debere celebrari perſuaſiſſe [l], in tantum ut eaſdem fieri vetent: Oblationibus quoque in domibus factis minimè communicandum eſſe decernunt: Presbyteros, qui matrimonia contraxerunt ſperni debere, nec ſacramenta, quæ ab eis conficiuntur, attingi: Loca ſanctorum martyrum vel baſilicas contemni; & omnes, qui illuc conveniunt, reprehendi debere [m]: Divites fideles, qui non omnibus renuntiant, quæ poſſident, ſpem apud Deum non habere: & multa alia, quæ numerare nulli poſſibile eſt, ſingulos quoſque eorum pro arbitrio ſuo conſtituere, unumquemque eorum per tales inſtitutiones ab Eccleſiaſtico canone recedentes tanquam leges proprias ſibi condidiſſe. Nec communis his omnibus & una ſententia eſt. Singuli enim prout videtur & libet ad accuſationem Eccleſiæ nitendo, tanquam quibus rector non ſit, vel addunt decreta, vel minuunt. Propterea ergo coactum eſt hoc Concilium in Gangrenſi Eccleſia habitum: Ut canones iſtos exponerent [n], quibus probantur memorati extra Eccleſiam eſſe. Quod ſi per pœnitentiam condemnaverint hæc omnia, quæ malè ſenſerunt, tanquam à ſe non benè prolata, acceptabiles fiant: atque ideò ſingula, quæ debeant condemnare, Synodus credidit exponenda. Quod ſi quis renuerit hæc, quæ hodie conſtituta ſunt, tanquam hæreticus, & anatematizatus, & damnatus abjiciatur. Et erit non ſolùm incommunicatus, verùm etiam ab Eccleſia

f Ita MSS. Oxon & Th. vulg. Euſtathium. Iſ. Euſtachium.
g Thu & Iſ. neceſſariò.
h Vulg. add. & docere.
i Vulg. hinc ſe.
k Contemnenda aſſumiſſe. vulg. ed. Thu. contemnenda & ventri ſerviſſe.
l Thu. debere celebrari. & perſuaſiſſe.
m Thu. reprehendere.
n Thu. habitum canones iſtos exponere.

CANONES GANG.

habeatur extorris; donec deprecetur Epiſcopum; & de univerſis quæ penes eos ſunt, deprehenſa prodiderit [a], quid horum ſuſceperit obſervandum.

I. Si quis nuptias in accuſationem deduxerit, & mulierem [b] abominandam crediderit, aut etiam accuſandam, tanquam non poſſe conjugatos ingredi in regnum Dei: anathema ſit.

II. Si quis carnem manducantem ex fide cum religione, præter ſanguinem & idolo immolatum, crediderit condemnandum, tanquam ſpem non habentem, quod eas manducet: anathema ſit.

III. Si quis ſervum alienum occaſione religionis doceat Dominum ſuum contemnere debere, & ejus miniſterium deſtituere, ac non potiùs docuerit eum Domino ſuo bonâ fide & cum omni honorificentia ſervire: anathema ſit.

1. [1] IV. Si quis docet domum Dei contemtibilem eſſe debere, & non congregationes quæ in ea fiunt, ſequitur [c]: anathema ſit.

V. Si quis extra Eccleſiam privatim populos congregans, contemnat Eccleſiaſticas ſanctiones [d], ipſámque Eccleſiam; apud ſe autem aut ſine Presbytero, aut ſine conſilio Epiſcopi agat: anathema ſit.

VI. Si quis oblationem fructuum, vel primitias Eccleſiæ debitas, voluerit extra Eccleſiam accipere, vel dare, præter conſcientiam Epiſcopi [e], & non magis cum Concilio ejus de his agendum putaverit: anathema ſit.

VII. Si quis acceperit vel dederit fructuum oblationem extra Epiſcopum vel quemlibet miniſtrum, tanquam ad diſpenſationem boni operis: anathema ſit.

VIII. Si quis vel virginitatem vel continentiam profeſſus, tanquam abominabiles nuptias dicit, & non ſolùm [f] propter hoc continens eſt, quod continentia & virginitas bonum ſit, ſanctúmque propoſitum: anathema ſit.

IX. Si quis propter Deum virginitatem profeſſus, per arrogantiam in conjugio poſitos vituperaverit, anathema ſit.

X. Si quis contemnendos dixerit agapen facientes; & propter honorem Dei fratres pauperes ad ſe convocantes, & vocationibus eorum communicare noluerit, tanquam in nihilum quod fit deducens [g], anathema ſit.

XI. Si quis virorum putaverit propoſito ſancto, id eſt, continentiæ convenire ut pallio utatur, tanquam ab eo habiturus juſtitiam; reprehendátque vel judicet eos qui cum reverentia virili utuntur aut alba veſte [h], aut communi; quæ in uſu eſt, anathema ſit.

XII. Si qua mulier hoc propoſito ſuo utile judicans, ſi virili veſte utatur, ad hoc virilem habitum imitetur [i], anathema ſit.

XIII. Si qua mulier, viro derelicto; diſcedere voluerit, ſoluto vinculo conjugali, nuptias contemnendo, anathema ſit.

XIV. Si quis dereliquerit proprios filios, ut non eos alat, atque eis ſecundùm pietatem neceſſaria non præbuerit; ſed occaſione continentiæ negligendos putaverit, anathema ſit.

XV. Si quis filius parentes, maximè fideles, deſeruerit, & ſub occaſione divini cultus hoc juſtum eſſe judicans, non potiùs honorem debitum reddiderit, ut hoc ipſum in illis veneretur, quod fideles ſunt; anathema ſit.

XVI. Quæcumque mulier, religioni judicans convenire, comas amputaverit, quas Deus ad velamen ejus & memoriam ſubjectionis illi dedit, tanquam reſolvens jura ſubjectionis, anathema ſit.

XVII. Si quis non dijudicans [k] die Dominica jejunaverit, tanquam in ejus diei contemtum [2], anathema ſit. 2.

XVIII. Si quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, præter neceſſitatem corporalem ſupergrediens [l] jejunia totius Eccleſiæ putaverit contemnenda, perfectam in ſua ſcientia rationem vindicans [m], anathema ſit.

XIX. Si quis per ſuperbiam, tanquam perfectum ſe exiſtimans, conventus qui per loca vel Baſilicas ſanctorum martyrum fiunt, accuſaverit; vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur ſpernendas eſſe crediderit, memoriáſque ſanctorum contemnendas putaverit, anathema ſit.

Hæc autem ſcripſimus non abſcindentes eos, qui in Eccleſia Dei ſecundùm ſcripturas ſanctum propoſitum continentiæ eligunt; ſed eos qui ſuſcipiunt habitum ejus, & in ſuperbiam efferuntur adverſus eos qui ſimpliciùs vivunt. Sed & hos condemnamus, qui ſe extollunt adverſus ſcripturas & Eccleſiaſticos canones, & nova introducunt præcepta. Et nos autem virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum caſtitate & religione Deo acceptiſſimam dicimus, & renunciationem ſecularium negotiorum & actuum cum humilitate

Marginal notes:

a *Thu.* Epiſcopos penes eos deprehenſa atque detecta ſunt prodiderint.

b *Iſ. add.* fidelé ac religioſam cũ viro ſuo dormientem.

c *Iſ.* & congreg. quæ in ea fiunt, anathema ſit.

d *Iſ. add.* aliterque ea quæ ſunt eccleſiæ uſurpare voluerit non conveniente Presbytero, juxta decretum Epiſcopi: *quæ in aliis verſionibus non reperiuntur.*

e *Iſ. add.* vel hujus cui hujuſmodi officia commiſſa ſunt.

f *Iſ.* & non propter hoc ſolùm, quod continentiæ & virginitatis bonum ſit.

g *Iſ.* tanquam nihili quod fit ducens.

h *Iſ.* Qui cum reverentia Byrrhis utuntur & alia veſte communi. Gr. *βίῤῥοις.*

i *Iſ.* In viri habitum mutatur.

k *Iſ. leg.* Si quis tanquam hoc continentiæ convenire judicans, die, &c.

l *Tra.* Supervenions, &c. *Iſ.* & ſuperbiens.

m *Oxon.* judicans.

Hæc Iſſ Synodica clauſula, quâ maximè, poſtremi Canones explicantur. Eam cum uterque Cod. Ms. omiſerit, ex Iſidoro ſupplevimus.

1. Canonem, qui in aliis Codicibus quartus eſt, hic prætermiſit uterque Codex MS. quem & ab Eccleſia Romana ob id non receptum crediderim: ut videlicet de Presbytero conjugato conjugiique juribus utente intellectus, incautos deciperet: & quia per eam tempeſtatem, quâ Canones iſti ab Eccleſia Romana recepti ſunt, jampridem ea neceſſitas deſierat, quæ olim impulerat ut conjugati ad Sacerdotium aſſumerentur, modo à conjugibus abſtinerent. Talis eſt porrò Canon ille IV. apud Iſidorum: *Si quis diſcernit Presbyterum conjugatum, tanquam occaſione nuptiarum offerre non debeat, & ab ejus oblatione ideò ſe abſtineat, anathema ſit.*

2. Græcè διὰ τὴν νομιζομένην ἄσκησιν pietatem. Videtur interpres legiſſe ἀσέβειαν, ut conjicit Cotelerius: quem vide Tom. 1. Monum. Græc. Tom. 1. p. 794. hunc & 12. Canon. illuſtrantem.

Ep.Con. Cart.

approbandam laudamus : & nuptiarum vinculum, quod ſecundùm caſtitatem ſecum perdurat, honoramus : & divites cum juſtitia & operibus bonis non abjicimus, & parſimoniam cum veſte humili non reprobamus; ſicut etiam ornatum, præter corporis diligentiam, infucatum laudamus. Diſſolutos autem & fractos in veſtibus inceſſus non recipimus, & domos Dei honoramus, & conventus qui in his fiunt, tanquam ſanctos & utiles recipimus proprietatem in privatis domibus non concludentes, & omnem locum in nomine Dei edificatum honoramus, & congregationem in Eccleſia factam ad utilitatem communem recipimus, & bona opera, quæ juxta vires in fratres pauperes exercentur ſecundùm Eccleſiaſticas traditiones beatificamus; & omnia, quæ conveniunt traditionibus Apoſtolicis & ſanctarum ſcripturarum præceptis, in Eccleſia fieri exoptamus.

CAPITVLVM VI.

EPISTOLA CONCILII Cartaginenſis ad Innocentium Papam. Contra Pelagium & Celeſtium.

a *Vulg.* Codd. Fidentius.

1. *Ita Th. Ox. & Florent. MSS Codd. Coll. Cartag. in ed.* Pantherius.

b *Ita iid. MSS. al.* Ambivius *ed.* Animus. *malè.*

c Oxon. Lenticus.

d *Vulg.* Macinus vel Macianus.

e Oxon. Rufinianus.

f *Ita Tun. & Ox & ſic legendum conjecit Garn. Ed.* Proculianus.

g *Ita Thu. videtur Ox. legere* Bizacenus. *Ed.* Thiazacenus.

Domino beatiſſimo & honorandiſſimo ſancto fratri Innocentio Papæ, Aurelius, Numidius, Ruſticianus, Fidentius [a], *Evagrius* [1], *Antonius, Palutinus, Adeodatus, Vincentius, Publianus, Theaſius, Tutus, Pannonius, Victor, Reſtitutus, alius Reſtitutus, Ruſticus, Fortunatianus, Ampelius, Avivius* [b], *Felix, Donatianus, alius Adeodatus, Octavius, Serotinus, Majorinus, Poſthumianus, Criſpulus, Victor, alius Victor, Lentius* [c], *Marianus* [d], *Fructuoſus, Fauſtinianus, Quodvultdeus, Candorius, Maximus, Megarius, Ruſticus, Rufianus* [e], *Proculus* [f], *Thomas, Ianuarius, Octavianus Pretextatus, Sixtus, alius Quodvultdeus, Pentadius, Item Quodvultdeus, Cyprianus, Servilius, Pelagius, Marcellus, Venuntius, Didymus, Saturninus, Bazacenus* [g], *Germanus, Germanianus, Iuventius, Majorinus, item Iuventius, Candidus, item Cyprianus, Emilianus, Romanus, Africanus, Marcellinus, qui in Concilio Eccleſiæ Cartaginenſis aſſuimus.*

Cap. I.

h *Garn* veniremus *malè.*

i *Th.* Oreſius.

CUm ex more ad Cartaginenſem Eccleſiam ſolenniter veniſſemus [h], atque ex diverſis cauſſis congregata ex nobis Synodus haberetur, compresbyter noſter Oroſius [i] nobis literas ſanctorum fratrum & conſacerdotum dedit Herotis & Lazari, quarum formam his conſtituimus eſſe ſubdendam. His ergo lectis, Pelagium & Cæleſtium autores nefarii prorſus, & ab omnibus nobis anathematizandi erroris advertimus. Undè factum eſt ut recenſendum putaremus quid ante fermè quinquiennium ſuper Cæleſtii nomine, hic apud Eccleſiam Cartaginenſem fuerit agitatum. Quo recitato, ſicut ex ſubditis advertere poterit ſanctitas tua, quamvis judicatio [k] manifeſta conſtaret : quia illo tempore Epiſcopali judicio exciſum hoc tantum vulnus ab Eccleſia videretur, nihilominus tamen id communi deliberatione cenſuimus, hujuſmodi perſuaſionis autores, quamvis & ad Presbyterium idem Cæleſtius poſteà perveniſſe dicatur, niſi hæc apertiſſimè anathematizaverint, ipſos anathematizari oportere : ut ſi ipſorum non potuerit, ſaltem eorum, qui ab illis decepti ſunt, vel decipi poſſunt, cognitâ ſententia, quæ in eos lata eſt, ſanitas procuretur.

k *Garn* indicatio *an* errore *operarum?*

Cap. II.

a Sanctæ *del Ed.*

b *Tun.* à noſtra mediocritate.

Hoc itaque geſtum, Domine frater, ſanctæ [a] Caritati tuæ intimandum duximus, ut ſtatutis noſtræ mediocritatis [b] etiam Apoſtolicæ ſedis adhibeatur autoritas, pro tuenda ſalute multorum, & quorumdam perverſitate corrigenda. Id enim agunt iſti damnabilibus diſputationibus ſuis, ut non defendendo, ſed potiùs in ſuperbiam ſacrilegam extollendo liberum arbitrium, nullum locum reliquant gratiæ Dei, quâ Chriſtiani ſumus, quâ & ipſum noſtræ voluntatis arbitrium verè ſit liberum, dum à carnalium concupiſcentiarum dominatione [c] liberatur, dicente Domino : *Si vos filius liberaverit, tunc verè liberi eritis* : quod auxilium fides impetrat, quæ eſt in CHRISTO JESU Domino noſtro. Iſti autem [d] aſſerunt, ſicut à fratribus, qui etiam eorum libros legerunt, cognovimus, in eo gratiam Dei deputandam, quod talem hominis inſtituit creavitque naturam [e] quæ per propriam voluntatem legem Dei poſſet implere, ſive naturaliter in corde conſcriptam, ſive in literis datam : eandem quoque legem ad gratiam Dei pertinere, quod eam *Deus in adjutorium hominibus dedit* : Illam verò gratiam, quâ, ut dictum eſt, Chriſtiani ſumus, cujus Apoſtolus prædicator eſt, dicens : *Condelector enim legi Dei ſecundum interiorem hominem : video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege* [f] *peccati, quæ eſt in membris meis. Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per* JESUM CHRISTUM *Dominum noſtrum* : nolunt omnino cognoſcere, nec apertè quidem oppugnare audent. Sed quid aliud agunt cum *hominibus animalibus non percipientibus quæ ſunt ſpiritus Dei?* Perſuadere quippe non ceſſant ad operandam

c *ita vulg. ed. & MSS. Thu & Oxon. ſolus Garn.* Damnatione. *minus rectè.* Joan. 8. 36.

d *Thu* enim.

e Oxon. Hominibus inſtituit naturam.

Iſai. 8. 20. *ſec.* 70.

Rom. 7. 22.

f Oxon. in legem.

1. Cor. 2. 14.

1. EVAGRIUS. Ita MSS. Codd. Thuan. & Oxon. Mendoſam eſſe lectionem, & pro Evagrio legendum eſſe *Evangelum*, aſſerit Garnerius [*], & revera hunc in illius locum ſubſtituit nullius Codicis autoritate, nulla ratione fretus. Quod enim ait Evagrii nomen vulgare non fuiſſe Afris, fuiſſe autem Evangeli; quòdque Evangelum Aſſuritanum Epiſcopum, de quo in collatione Cartag. huc adducit, meritò exſufflatur à Doctiſſimo viro Henrico de Noris in cenſura Notarum ejuſdem Garnerii ad inſcriptiones hujus Synodicæ & alterius Milevitani Concilii Epiſtolæ.

[*] *Vide Joh Garn notas ad hanc ep. Diſſert. 2 ad Marium Mercatorem.*

EP. CON. CART.

perficiendàmque juſtitiam, & Dei mandata complenda ſolam ſibi humanam ſufficere poſſe naturam : non attendentes, quod ſcriptum eſt : *Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram.* Et : *non volentis neque currentis ; ſed miſerentis eſt Dei :* Quod *unum corpus ſumus in* CHRISTO JESU ; *Singuli autem alter alterius membra :habentes dona diverſa, ſecundùm gratiam, quæ data eſt nobis.* Et : *Gratiâ Dei ſum id quod ſum : & gratia ejus in me vacua non fuit ; ſed plus omnibus illis laboravi ; non autem ego ſed gratia Dei mecum.* Et : *Gratias ago Domino, qui dedit nobis victoriam per* JESUM CHRISTUM *Dominum noſtrum.* Et : *Non quia idonei ſumus cogitare aliquid, quaſi ex nobiſmetipſis ; ſed ſufficentia noſtra ex Deo eſt.* Et : *habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus : ut eminentia ſit virtutis Dei, non ex nobis.* Et innumerabilia, quæ de ſcripturis omnibus, ſi colligere velimus, tomus non ſufficit capere.

Mendoſa interpunctio ſenſum hic pervertit in ed.
Rom. 8. 26.
Ibid. 9. 16.
Ibid. 12. 5.
1. Cor 15. 10.
Ibid. 57.
2. Cor 3. 5.
Ibid. 4. 7.

[g] Et veremur ne apud te iſta ipſa commemorando, quæ majore gratia de ſede Apoſtolica prædicas, inconvenienter facere videamur. Sed ideò facimus ; quia in eo quod infirmiores ſumus, quaqua verſus unuſquiſque noſtrûm verbum Dei prædicando putatur attentior, crebriùs eos patimur in nos.[h] & audaciùs inſurgentes.

g vulg. & Garn tempus non ſufficiet.

h Ed del. in nos.

CAP. III.

Si ergo Pelagius Epiſcopalibus geſtis, quæ in Oriente confecta dicuntur, etiam tuæ venerationi juſtè fuerit viſus abſolutus : error tamen ipſe & impietas, quæ jam [i] multos aſſertores habet per diverſa diſperſos, etiam autoritate Apoſtolicæ ſedis anathematizanda eſt. Conſideret ergo [k] ſanctitas tua, & paſtoralibus nobis compatiatur viſceribus, quàm ſit peſtiferum & exitiabile ovibus Chriſti, quod iſtorum ſacrilegas diſputationes neceſſariò conſequitur ; ut nec orare debeamus, *ne intremus in tentationem :* quod Dominus diſcipulos monuit, & poſuit in oratione quam docuit ; aut *ne deficiat fides noſtra :* quod pro Apoſtolo Petro ſe rogaſſe ipſe teſtatus eſt. Si enim poſſibilitate naturæ & arbitrio voluntatis [l] in poteſtate ſunt conſtituta, quis non ea videat inaniter à Domino peti, & fallaciter orari, cùm orando poſcuntur quæ naturæ ita jam conditæ ſufficientibus viribus obtinentur? Nec debuiſſe dicere Dominum JESUM : *Vigilate & orate ;* ſed tantummodò *Vigilate ; ne intretis in tentationem ;* Nec beatiſſimo Petro primo Apoſtolorum : *Rogavi pro te ;* ſed impero, vel moneo, vel, præcipio, *ne deficiat fides tua.* Contradicitur etiam iſtorum contentione benedictionibus noſtris, ut incaſſum ſuper populum dicere videamur quicquid eis à Domino precamur ; ut rectè [m] ac piè vivendo illi placeant ; vel illa quæ pro fidelibus Apoſtolus precatur dicens, *Flecto genua mea ad patrem, ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur, ut det vobis ſecundùm divitias gloriæ ſuæ virtute corroborari per ſpiritum ejus.* Si ergo voluerimus ſuper populum benedicendo dicere : *Da illis* [n], *Domine, virtutem* [o] *corroborari per ſpiritum tuum :* iſtorum nobis diſputatio contradicet, affirmans liberum negari arbitrium, ſi hoc à Deo poſcitur, quod in noſtra eſt poteſtate. *Virtute enim,* inquiunt, *corroborari poſſumus, ſi volumus, ea poſſibilitate naturæ, quam non nunc accipimus ; ſed, cùm crearemur, accepimus.*

i vulg. & Garn. tam.
k vulg. & Thu. enim.
Math. 6. 13.
Luc. 22. 32.
l Garn. Si enim hæc, quæ poſſibilitate naturæ & arbitrio voluntatis præſtantur &c. omnino male, contra fidem Codd. excuſorum & MS ſermonis contextum, & auctoris mentem nequidprius.
Math. 26. 41. Luc. 22, 32.
m Thu add. accipiant.
Epheſ 3. 14.

EP. CON. CART.

n vulg. & Oxon illis.
o ita Thu. & Ox. vulg. virtute.

CAP. IV.

Parvulos etiam propter ſalutem, quæ per ſalvatorem Chriſtum datur, baptizandos negant : ac ſic eos mortifera iſta doctrina in æternum necant [p] : promittentes, etiamſi non baptizentur, habituros vitam æternam : nec periiſſe cum iis [q], de quibus ait Dominus : *Venit enim filius hominis quærere & ſalvare, quod perierat ?* Quia iſti, inquiunt, non perierant, nec eſt quod in eis ſalvetur, aut tanto pretio redimatur : quia nihil in his vitiatum ; nihil tenetur ſub diaboli poteſtate captivum ; nec pro eis fuſus eſſe ſanguis [r] in remiſſionem legitur peccatorum. Quamquam per baptiſmum Chriſti etiam parvulorum fieri redemtionem libello ſuo Cæleſtius in Cartaginenſi Eccleſia jam confeſſus eſt. Sed multi, qui eorum perhibentur eſſe vel fuiſſe diſcipuli, hæc mala, quibus fidei Chriſtianæ fundamenta evertuntur [s], quacumque poſſunt [t] affirmare non ceſſant. Unde etiamſi Pelagius Cæleſtiuſque correcti ſunt, vel ſi iſta numquam ſenſiſſe ſe dicunt, & quæcumque ſcripta contra eos prolata fuerint ; ſua eſſe negabunt, nec eſt quemadmodum de mendacio convincantur ; generaliter tamen quicumque dogmatizat & affirmat humanam ſibi ad vincenda peccata, & Dei mandata facienda ſufficere poſſe naturam, & eo modo gratiæ Dei, quæ ſanctorum evidentiùs orationibus declaratur, adverſarius invenitur : & quicumque negat parvulos per baptiſmum Chriſti à perditione liberari, & ſalutem percipere ſempiternam, anathema ſit. Quæcumque autem eis alia objiciuntur, non dubium venerationem tuam, cùm geſta Epiſcopalia perſpexerit ; quæ in Oriente in eadem cauſſa confecta dicuntur, id judicaturam, unde omnes in Dei miſericordia gaudeamus. Ora pro nobis, Domine beatiſſime Papa.

p Thu. Ac ſi eos. in æternum necet.
q vulg. & Thu. nec pertinere ad eos Luc. 19. 10.
r vulg. & Garn. nec pro eis fuſus eſt ſanguis, qui fuſus eſſe &c.
s Vulg. & Thu. conantur evertere.
t Apud Binium add. aſtutia.

Digitized by Google

CAPITULUM VII.

RESCRIPTUM INNOCENTII Papæ ad eoſdem.

Innocentius Aurelio, & omnibus ſanctis Epiſcopis [a]*, qui in Concilio Cartaginenſis affuerunt Eccleſiæ, dilectiſſimis fratribus, in Domino ſalutem.*

Cap. I. IN requirendo de his rebus, quas omni cum ſolicitudine decet à Sacerdotibus, maximéque à vero juſtóque & Catholico [b] tractari Concilio, antiquæ traditionis exempla ſervantes [c] & Eccleſiaſticæ memores diſciplinæ; noſtræ [d] religionis vigorem non minùs nunc in conſulendo, quàm antea cùm pronuntiaretis, vera ratione firmatis: qui [e] ad noſtrum referendum approbaſtis eſſe judicium. Scientes quid Apoſtolicæ ſedi, cùm omnes hoc loco poſiti ipſum ſequi deſideremus Apoſtolum, debeatur; à quo ipſe Epiſcopatus & tota autoritas nominis hujus emerſit. Quem ſequentes tam mala jam damnare novimus, quàm probare laudanda. Unde id venit [f] quod patrum inſtituta Sacerdutali cuſtodientes officio, non cenſetis eſſe calcanda, quod illi non humanâ, ſed divinâ decrevere ſententiâ, ut quicquid quamvis in disjunctis remotiſque provinciis ageretur, non priùs ducerent finiendum, niſi ad hujus ſedis notitiam perveniret, ut tota hujus autoritate juſta quæ fuerit pronuntiatio, firmaretur; indéque [g] ſumerent ceteræ Eccleſiæ, & velut de natali ſui fonte aquæ cunctæ procederent, & per diverſas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent, quid præciperent, quos abluerent, quos velut in cœno inemundabili ſordidatos mundis digna corporibus unda vitaret.

Cap. II. Gratulor igitur, fratres cariſſimi, quod per fratrem & coëpiſcopum noſtrum Julium, ad nos literas deſtinaſtis. Et, cùm pro illis curam geritis, quibus præſidetis Eccleſiis, ſulicitudinem veſtram pru omnium utilitate monſtratis: & per cunctas totius orbis Eccleſias omnibus una, quod proſit, decernendum eſſe, depoſcitis: ut ſuis conſtabilita regulis Eccleſia, & quo illos caveat pronuntiationis juſtæ firmata decreto, talibus patere non poſſit [h], qui perverſis inſtructi, imò deſtructi [i] verborum argutiis, ſub imagine Catholicæ fidei diſputantes, velut peſtiferum exhalant virus, & ut hominum rectè ſentientium in deteriorem partem corda corrumpant, totam veri dogmatis quærunt evertere diſciplinam. Sanandum ergo celeriùs, ne longiùs execrandus animis morbus inſerpat: ut ſi medicus, cùm viderit aliquem hujus terreni corporis eſſe languorem, magnum ſuæ artis eſſe æſtimat documentum, ſi citò quis, illius interventu, deſperatus evadat: vel cùm [k] putre vulnus aſpexerit, adhibet fomenta, vel cætera quibus illud, quod natum fuerat, poſſit vulnus obduci. At, ſi id manens ſanari non potuerit, ne corpus reliquum ſua tabe corrumpat, ferro amputat quod nocebat, quo reliquum ſervet integrum & intactum [l]. Præcidendum ergo id eſt, quod velut ſano puróque nimium corporis vulnus obrepſit; ne cùm tardiùs abſtergitur, in ipſis penè viſceribus hujus mali non haurienda poſt ſentina conſidat. Nam quid nos rectum de his [m] poſt hæc mentibus [n] æſtimemus, qui ſibi ſe putant debere, quod bonæ [o] ſunt; nec illum conſiderant, cujus quotidie gratiam conſequuntur?

Cap. III. Sed jam [p] iſti, qui tales ſunt, nullam Dei gratiam conſequuntur, qui ſine illo tantùm ſe poſſe aſſequi confidunt, quantùm vix illi qui ab illo poſtulant ut accipiant [q], promerentur. Quid enim tam iniquum eſſe poteſt, tam barbarum, tam totius religionis ignarum, tam Chriſtianis [r] mentibus inimicum, quàm denegari [s] debere, quicquid in quotidiana gratia conſequeris, cui te ipſe debere confiteris quod natus es. Ergo eris tibi in providendo præſtantior, quàm poteſt in te eſſe [t] qui te ut eſſes effecit; & cùm te putes [v] ei debere, quod vivis, quomodo te non putas illi debere, quod quotidianam ejus conſequendo gratiam, taliter vivis? Et qui nos adjutorio negas indigere divino, quaſi ex noſtra in toto [x] poſſibilitate perfectos [y]; quomodo non adjutorium in nos, cùm tales etiamà nobis eſſe poſſimus [z], provocamus? Qui enim adjutoriū Dei negat, vellé interrogare quid dicat? Nos non mereri? an illum hoc præſtare non poſſe? an nihil eſſe propter quod unuſquiſque hoc debeat præſtolari [a]? Poſſe hoc Deum, opera ipſa teſtantur. Adjutorio quotidiano nus egere, negare non poſſumus: hoc enim ſeu benè vivimus provocamus [b], ut meliùs ſanctiúſque vivamus; ſeu pravè ſentientes à bonis avertimur, ut ad rectam redeamus viam ejus auxilio plus egemus. Nam quid tam mortiferum, tam præceps videatur ad caſum, tam expoſitum ad omnia pericula; ſi hoc ſulùm nobis ſufficere poſſe putantes, quud liberum arbitrium, dum naſceremur, accepimus, ultra jam à Domino nihil quæramus; id eſt, autoris noſtri obliti ejus potentiam, ut nos oſtendamus liberos, abjuremus? quaſi jam ampliùs quod dare poſſit non habeat, qui te in tuo ortu liberum fecit: neſcientes quod niſi magnis precibus gratia in nos implorata deſcendat,

a *Thu. add.* vel ceteris.

b *Al.* maximè verò à juſto & Cath.

c *Ita MS. duo Garn.* ſervaſtis.

d *Garn.* veſtræ.

e *Garn. ad.* de cauſſa.

f *Garn. & Thu. cum vulg.* vel id verò.

g *Ita vulg. & uterque MSS. apud Garn.* Unde aquas ſumerent ceteræ Eccleſiæ velut de natali ſuo fonte à quo cunctæ procedunt... manât, Unde perciperet: quos... abluere.

h *Garn.* Eccleſia & pronuntiation. juſtæ firmata decretalibus, illos pavere non poſſe.

i *Hæc* imò deſtructi *omittit Garn. unus.*

k *Garn.* non evadat. Sed cùm. *malè.*

l *Garn.* ut quod reliquū integrum eſt ſervet intactum. *minus bene.*

m *Mel.* de eorum *ut legitur in capitulis de gratia.*

n *Garn.* amentibus. *minus bene.*

o *Garn.* boni.

p *Garn.* ſed juſtè.

q *Garn.* & accipere.

r *Garn.* religioſis.

s *Vulg.* te negare.

t *Vulg.* eſſe.

v *Garn.* ſi huic putas.

x *Vulg.* in totum.

y *Vulg. & Thu.* perfecti ſimus. *Sequitur apud Garnerium.*

z Dic quomodò verè adjutorium ejus in nos... provocemus. *malè & contra mentem Pontificis, qui probare intendit, ut ex conſequentibus patet, juſtum vita ſua pro ocare auxiliū Dei, ut juſtius vivat.*

a *Vulg.* poſtulare.

b *Garn.* precamur. *malè & alia quæ eodem hoc loco mutata ſunt.*

RESCR. INNOC. PAPÆ.

nequaquam [a] terrenæ labis & mundani corporis vincere errorem conemur, cùm pares nos ad reſiſtendum non liberum arbitrium, ſed Dei ſolum facere poſſit auxilium.

CAP. IV.

Nam ſi ille clamat [c] adjutorio ſibi opus eſſe divino, qui dignè hoc non quæreret, ſi cui liberum arbitrium plus prodeſſet; quippe cum vir beatus & jam electus à Domino nihil egeret; tamen ita Deum precatur poſtulans: *Adjutor meus eſto, ne derelinquas me, neque deſpicias me Deus ſalutaris meus*: nos nobis liberum arbitrium, ille Deum poſtulat adjutorem. Quod nati ſumus, ſufficere nobis poſſe dicimus; ille Deum, ne derelinquatur, exorat. Non, rogo, manifeſtè diſcimus quid oremus [d]; cùm ille tantoperè, ut ſupra diximus, beatus vir, ne deſpiciatur, exorat [e]. Illi enim neceſſe eſt iſta [f] arguant, qui illa confirmant: David enim [g] orationis ignarus & ſuæ naturæ neſcius accuſetur, qui cùm ſciat tantum in ſua eſſe natura adjutorem ſibi Deum, & aſſiduum adjutorem (nec illi ſufficit aſſiduum [h]; ſed ne aliquando illum deſpiciat orationibus pronus exoptat, & per corpus omne pſalterii hoc & prædicat & clamat) ſi ergo ille tam magnum ſcit, ut aſſiduè diceret; ita neceſſarium confeſſus eſt, ut doceret [i]: quemadmodum Pelagius Cæleſtiuſque, ſepoſitâ omni reſponſione pſalmorum, talique abdicata doctrina, ſuaſuros ſe aliquibus eſſe confidunt nos adjutorium Dei nec debere quærere, nec eo egere? cùm omnes ſancti nihil ſe ſine hoc agere poſſe teſtentur. Libero enim arbitrio olim ille perverſus [k], cum ſuis inconſultiùs utitur bonis, cadens in prævaricationis profunda demerſus eſt, & nihil quemadmodum inde exſurgere poſſet invenit, ſuáque in æternum libertate deceptus, hujus ruinâ jacuiſſet oppreſſus, niſi eum poſtea Chriſti per ſuam gratiam relevaſſet adventus. Qui per novæ regenerationis purificationem omne præteritum vitium ſui baptiſmatis lavacro purgavit, & ejus firmans [l] ſtatum quò rectiùs conſtabiliuſque procederet, tamen ſuam gratiam in poſterum non negavit. Nam quamvis hominem redemiſſet à præteritis [m] ille peccatis, tamen ſciens iterum eum poſſe peccare ad reparationem ſibi quemadmodum poſſet illum & poſt iſta corrigere, multa ſervavit. Quotidiana præſtat ille remedia, quibus niſi freti confiſique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Neceſſe eſt enim ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur. Sed poſſem plura dicere, niſi vos conſtaret cuncta dixiſſe.

CAP. V.

Quiſquis ergo huic aſſentiens videtur eſſe ſententiæ, quâ dicat adjutorio nobis non opus eſſe divino, inimicum ſe Catholicæ fidei, & Dei beneficiis [n] profitetur

a Garn. ne quicquam *minus bene.*
c Garn. David inclamat *melius.*
Pſ. 26. 9.
d Garn. Exorat. Nos diſcimus manifeſtè: ut quid oremus. *minus benè.*
e Exoptat. *Thu.*
f Garn ita *minus benè.*
g Garn. ergo.
h Garn. ita *legit: add. & diſtinguit, non rectè meo judicio:* cùm ſciat, tantum in ſua ineſſe natura, adjutorem ſibi Deũ & aſſid. adjut. invocat. Nec illi ſufficit aſſiduum invocare.
i Garn. Si ergo hoc illi tam magnum viſum ſit, &c. ut nos doceret.
k *Vulg. & Th.* Liberum enim arbitrium... perpeſſus.
l *Vulg.* confirmans.
m *Oxon.* propriis. *malè.*
n *Oxon.* beneficio.

ingratum [1]: nec noſtra communione ſunt digni, quam prædicando taliter polluerunt. Sic enim ſua ſponte, dum ſequuntur illa, quæ dicunt [o], longiùs à vera religione fugerunt. Cùm enim totum hoc in noſtra profeſſione conſiſtat, quotidianiſque precibus nihil agamus, niſi quemadmodum Dei miſericordiam conſequamur [p]; quemadmodum ferre poſſumus iſta jactantes? quis, rogo, pectora illorum tantus error obcæcat, ut, ſi ipſi nullam Dei gratiam ſentiunt, quia nec digni ſunt, nec merentur, nec de aliis conſiderent, quid quotidie ſingulis gratia divina largiatur? Sunt quidem iſti omnes [q] cæcitate digniſſimi, qui nec hoc ſibi reliquerunt, ut ſe auxilio credant revocari ab erroribus poſſe divino: negantes enim Dei adjutorium, non aliis, ſed ſibi hoc penitùs abſtulerunt. Qui [r] avellendi ſunt longiùs, & ab Eccleſiæ procul removendi viſceribus: ne diutiùs multa occupans, inſanabilis poſt error increſcat. Si enim diu fuerint ſub hac impunitate verſati, neceſſe eſt multas in hanc ſuam pravitatem mentes [s] inducant, decipiantque innocentes, vel potiùs imprudentes, qui fidem Catholicam non [t] ſequuntur. Putabunt enim eos rectè ſentire, quos adhuc vident in Eccleſia perdurare.

CA. VI.

Separetur ergo à ſano corpore vulnus inſanum, remotóque morbi ſævientis afflatu, cautiùs quæ ſunt ſincera perdurent: & grex purior ab hac mali pecoris contagione purgetur. Sit corporis illibata perfectio, quam vos ſequi & tenere, hac in illos pronuntiatione cognovimus; & una vobiſcum pari aſſenſione firmamus [v]. Qui ſi tamen aliquod [x] in ſe Dei adjutorium, quod huc uſque negaverunt, provocaverint, (& [y] opus ſibi ejus auxilio eſſe cognoverint) ut de hac labe, in qua ſui cordis incurvatione corruerant, liberentur; & quaſi in lucem de fœda tracti caligine, remotis abdicatiſque omnibus, quibus totus, ne verum aſpicerent [z], eorum fœdabatur & caligabat aſpectus: damnent hæc, quæ huc uſque ſenſerunt; & aliquando animum rectis diſputationibus commodantes, ab hac aliquantulum labe correcti veris ſe [a] conſiliis [b] tribuant atque ſummittant. Quod ſi fecerint, erit in poteſtate Pontificum illis aliquatenus ſubvenire, & talibus aliquam curam præſtare vulneribus, quam ſolet lapſis, cùm reſipuerint, Eccleſia non negare: ut à ſuis revocati præcipitiis, intra ovile Domini redigantur [c]: ne foris poſiti, & à tanto præſidio æde [d] muni-

RESCR. INNOC. PAPÆ I.

o Garn. quæ dicunt ſ *malè.*
p Garn. conſequimur, *minus rectè.*
q Garn. omni.
r Garn. quare.
s *Vulg. Th.* multos ſuæ mentis.
t Garn. nunc. *Videtur melius; legunt tamẽ* Non *Cod. ed. & MSS. duo.*
v *Vulg. &* Garn. ſervamus.
x *Vulg.* aliquando.
y *Hæc in vulg. deſiderantur.*
z *Vulg.* aſpiceret.
a *Vulg. add.* ſanandos.
b Garn. Conciliis.
c Garn. reducantur.
d *Vulg.* à fide.

1. Putat Johannes Garnerius aliquid hoc loco deeſſe. Nihil tamen ampliùs quàm excuſi Codices habent MSS. Thuaneus & Oxonienſis; nihilque revera ſenſus deſiderat. Hæc porrò ille ex proprio penu ſupplet in margine: *Pelagium igitur & Cæleſtinum, quos auctores nefarii prœſus & ab omnibus anathematizandi erroris advertiſtis, juſta ſententia damnaſtis: nec illi, &c.*

Epiſt. Conc. Milev.

tionis excluſi, periculis omnibus exponantur, devorandi luporum dentibus atque vexandi, quibus obſiſtere hac, qua illos in ſe irritaverant, doctrinæ perverſitate non poſſunt. Sed ſatis veſtris monitis & ſuperabundantibus noſtræ legis exemplis probatur eſſe reſponſum; nec quicquam ſupereſſe duximus, quod dicamus: cùm nihil prætermiſſum à vobis, nihil conſtet eſſe ſuppreſſum quo illi refutati & penitùs agnoſcantur eſſe convicti, ideoque à nobis teſtimonia nulla ponuntur: quia & his plena Relatio eſt, & ſatis conſtat, ut doctiſſimos ſacerdotes, vos cuncta dixiſſe [e]; nec decet credere vos aliquid quod ad cauſſam poſſit proficere, prætèriiſſe. *Et alia manu.* Bene valete, Fratres [f].

e *Garn* Conſtat tot doct. Sacerd. cuncta dixiſſe. *minùs rectè.*
f *Garn. add.* VI. Kal. Febr. poſt Theodoſii VII. & Juni Quart. Palladii Conſulatum. *vel, ut habet, inquit ille, alii Codices.* Honorio XI. & Conſtantio II. Coſſ.

CAPITULUM VIII.

INCIPIT EPISTOLA Milevitani Concilii ad eundem Papam, contra eoſdem hæreticos.

Domino beatiſſimo, meritóque venerabili & in Chriſto honorando Papæ Innocentio, Silvanus Senex, Valentinus, Aurelius, Donatus, Reſtitutus, Lucianus, Alipius, Auguſtinus, Placentius, Severus, Fortunatus, Poſſidius, Novatus, Secundus, Maurentius, Leo, Fauſtinianus, Creſconius, Malchus, Littorius, Fortunatus, Donatus, Pontianus, Saturninus, Creſconius, Honorius, Creſconius, Lucius, Adeodatus, Proceſſus, Secundus, Felix, Aſiaticus, Rufinus, Fauſtinus, Servius, Terentianus [a], *Creſconius, Sperantius, Quadratus, Lucillus, Sabinus, Fauſtinus, Sabinus* [b], *Creſconius, Victor, Gigantius* [c], *Poſſidonius, Antoninus, Innocentius, Felix, Antoninus, Victor, Honoratus, Donatus, Petrus, Praſidius, Creſconius, Lampadius, Delphinus, ex Concilio Milevitano, in Domino ſalutem.*

a *Thu. & vulg.* Terentius.
b *Hic* Sabinus *deeſt in vulg. & Thu.*
c Gigantius *vel ut habet Garn.* Gigantius *deeſt in vulg. & Oxon.*

Cap. I.

Quia te Dominus gratiæ ſuæ præcipuò [d] munere in ſede Apoſtolica collocavit, talémque noſtris temporibus præſtitit, ut nobis potiùs ad culpam negligentiæ valeat, ſi apud tuam venerationem quæ pro Eccleſia ſuggerenda ſunt tacuerimus, quàm ea tu poſſis vel faſtidioſè vel negligenter accipere; magnis periculis infirmorum membrorum Chriſti, paſtoralem diligentiam, quæſumus, adhibere digneris. Nova quippe hæreſis & nimium perniciosa tentat aſſurgere [e] inimicorum gratiæ Chriſti, qui nobis Dominicam [f] orationem impiis diſputationibus conantur auferre. Cùm enim Dominus docuerit ut dicamus: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris:* iſti dicunt poſſe hominem in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem juſtitiæ ſine adjutorio gratiæ ſalvatoris, per ſolum liberæ voluntatis arbitrium pervenire, ut etiam non ſit neceſſarium dicere: *dimitte nobis debita noſtra.* Id verò quod ſequitur: *Ne nos inferas in tentationem:* non ita intelligendum, tanquam divinum adjutorium poſcere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus; ſed hoc in noſtra poſitum eſſe poteſtate, & ad hoc implendum ſolam ſufficere hominis voluntatem: tanquam fruſtrà Apoſtolus dixerit: *Non currentis, neque volentis, ſed miſerentis eſt Dei:* Et, *Fidelis Deus, qui non permittat vos tentari ſuper id quod poteſtis; ſed faciet cum tentatione etiam proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* Fruſtra etiam dixerit Dominus Apoſtolo Petro: *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua;* Et omnibus ſuis: *vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem:* Si hoc totum eſt poteſtatis humanæ. Pueros quoque parvulos, etſi nullis imbuantur [g] Chriſtianæ gratiæ ſacramentis, habituros vitam æternam, nequaquam Chriſtiana [h] præſumtione contendunt; evacuantes quod dicit Apoſtolus: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.* Et alio loco: *Sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.*

d *Garn* præcipuæ *&c.* præcipuè.
e *Garn.* perniciosa tempeſtas ſurgere... cæpit *minùs bene.*
f *vulg. ad.* etiam.
Matth. 6. 12.
Ibidem.
Rom. 9. 16.
1. Cor. 10. 13.
Luc. 22. 32.
Matth. 26. 40.
g *Garn.* Si nullis innoventur.
h *Garn.* nequaquam præſ. *minùs rectè.*
Rom. 5. 12.
1. Cor. 15. 22.

Cap. II.

Ut ergo alia omittamus quæ contra ſanctas ſcripturas plurima diſſerunt, hæc interim duo, quibus omninò totum quod Chriſtiani ſumus, conantur evertere, quæ fidelia corda ſuſtineant [i]: Non eſſe rogandum Deum, ut contra peccati malum, atque ad operandam juſtitiam ſit noſter adjutor: & non opitulari parvulis ad conſequendam vitam æternam, Chriſtianæ gratiæ ſacramentum? Hæc inſinuantes Apoſtolico pectori tuo non opus habemus multa dicere, & tantam impietatem verbis exaggerare; cùm procul dubio te iſta permoveant, ut ab eis corrigendis, ne latiùs ſerpant, multóſque contaminent, vel potiùs interimant, dum eos ſub nomine Chriſti à gratia Chriſti penitus alienant, omninò diſſimulare non poſſis. Hujus autem perniciosiſſimi erroris autores eſſe perhibentur Pelagius & Cæleſtius, quos quidem in Eccleſia ſanari malumus, quàm deſperata ſanitate [k] ab Eccleſia ſeparari [l], ſi neceſſitas nulla compellat. Quorum unus, id eſt, Cæleſtius, etiam ad Presbyterium in Aſia dicitur perveniſſe. De quo ante paucos annos quid geſtum fuerit, ſanctitas tua de Cartaginenſi Eccleſia meliùs inſtruitur [m]. Pelagius verò, ſicut à quibuſdam fratribus noſtris miſſæ loquuntur Epiſtolæ, Jeroſolymis conſtitutus nonnullos fallere aſſeritur.

i *Garn.* fidelia corda non ſuſtineut. *minus bene.*
k *vulg.* ſalute.
l *vulg.* reſecari.
m *Garn.* inſtructur *minus bene. Simul enim de-*

aſſeritur. Verumtamen multò plures, qui ejus ſenſus diligentiùs indagare potuerunt, adverſus eum pro gratia Chriſti, & Catholicæ fidei veritate confligunt: ſed præcipuè ſanctus filius tuus, frater & compreſbyter noſter Jeronymus.

lata ſunt Cartagin. Eccleſiæ ſcripta, ut ex Ep. ſequ. conſtat, imò Numidica ad Carthaginenſis exemplum ſcripta eſt.

Cap. III.

Sed arbitramur, adjuvante miſericordia Domini Dei, quæ te & regere conſulentem, & orantem exaudire dignatur, autoritati ſanctitatis tuæ de ſacrarum ſcripturarum autoritate depromptæ, faciliùs eos qui tam perverſa & pernicioſa ſentiunt, eſſe ceſſuros, ut de correctione potiùs eorum gratulemur, quàm contriſtemur interitu, Domine beatiſſime. Quodlibet autem ipſi eligant, certè, vel alios, quos plurimos poſſunt, ſi ab eis diſſimuletur, ſuis laqueis implicare, cernit venerabilitas tua inſtanter & celeriter providendum. Hæc ad ſanctitatem tuam de Concilio Numidiæ ſcripta direximus, imitantes Cartaginenſem Eccleſiam, & [n] Cartaginenſis Provinciæ fratres & Coepiſcopos noſtros, quos ad ſedem Apoſtolicam, quam beatus illuſtras, de hac cauſſa ſcripſiſſe comperimus. *Et alia manu*: Memor noſtri in Dei [o] gratia augearis, Domine beatiſſime, meritóque venerabilis, & in Chriſto honorande ſancte Papa.

n Carthag. Eccleſ. & *omit. Garn.*

o Garn. in Deum. *minus bene.*

CAPITVLVM IX.

INCIPIT EPISTOLA Innocentii Papæ ad Concilium Milevitanum.

Innocentius Silvano Seni, Valentino, & cæteris qui in Milevitana Synodo interfuerunt, dilectiſſimis fratribus, in Domino ſalutem.

Cap. I.

INter ceteras Eccleſiæ Romanæ curas, & Apoſtolicæ Sedis occupationes, quibus diverſorum conſulta fideli ac medica [a] diſceptatione tractamus, frater & Coepiſcopus noſter Julius dilectionis veſtræ literas, quas ex Milevitano Concilio curâ fidei propenſiore miſiſtis, mihi inopinanter [b] ingeſſit; Cartaginenſis etiam comitii querelæ parilis [c] ſcripta ſubjungens. Nimirum exultat Eccleſia tantam ſolicitudinem commiſſis gregibus exhibere paſtores; ut non ſolùm ex his neminem [d] patiantur errare; ſed etiam, ſi quas ovium ſcævæ [e] delectationis herba ſeduxit; ſi in errore permanſerint, aut ſegregati penitùs velint [f] aut illicitè dudum petita vitantes, cuſtodiæ priſtinæ circumſpectione tutari: in utraque parte videlicet conſulentes, ne vel in ſuſcipiendo tales ceteri [g] ſeducantur exemplo, vel ſpernendo redeuntes luporum morſibus videantur ingeſtæ [h]: Prudens admodum, & Catholicæ fidei plena conſultatio [i]. Quis enim aut tolerare poſſit errantem, aut non recipere corrigentem? Nam ut durum arbitror conniventiam præſtare [k] peccantibus; ita impium judico manum negare converſis.

a Garn. ac nô modica. *minus bene.*
b *ita uterque Cod. MS & excuſi omn.* Garn. peroptantes.
c Oxon. *omit.* querelæ parilis.
d Garn. *omit.* neminem & *poſ.* etiam.
e *vulg.* ſævæ. Garn. obſcœnæ. *utrumque male, & contra MSS. Codicum fidem ac autoris mentem.*
f *Has quat. voces del. nec*

ſine conſilio Garn. & poſt leg. cum Thu. aut illicitè.
g *vulg.* ceteræ. *Mel.*
h Oxon. ingerere.
i *vulg.* Conſultationis voluntas. *Garn.* conſolatio. *Thu.* conſultio *melius quoad ſenſum, etſi barbara vox.*
k *vulg.* præbere.

Diligenter ergo & congruè Apoſtolici conſulitis honoris Arcanis [l], (honoris, inquam, illius quem, præter illa quæ ſunt extrinſecus, ſolicitudo manet omnium Eccleſiarum) ſuper anxiis rebus quæ ſit tenenda ſententia [m]; antiquæ ſcilicet regulæ formam ſecuti, quam toto ſemper ab orbe mecum noſtis eſſe ſervatam. Verum hæc miſſa facio: neque enim hoc credo veſtram latere prudentiam, quod [n] etiam actione firmaſtis; ſcientes quod per omnes provincias de Apoſtolico fonte petentibus reſponſa ſemper emanent. Præſertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & Coepiſcopos noſtros, non niſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis & honoris autorem referre debere, velut nunc retulit veſtra dilectio; quod per totum mundum poſſit omnibus Eccleſiis in commune prodeſſe. Fiant enim cautiores neceſſe eſt, cùm inventores malorum ad duplicis relationem Synodi, ſententiæ noſtræ ſtatutis viderint ſe ab Eccleſiaſtica communione ſejungi [o]. Gemino igitur bono caritas veſtra fungetur: nam & canonum potiemini gratiâ ſervatorum, & beneficio noſtro totus orbis utetur [p]. Quis enim catholicorum virorum cùm adverſariis Chriſti velit ulteriùs miſcere ſermonem? Quis ſaltem ipſam lucem vitæ communione partiri? Novæ hæreſeos nimirùm fugiantur autores. Quid enim acerbius in Dominum fingere potuerunt, quàm ut adjutoria divina ceſſarent [q], cauſſámque [r] quotidianæ precationis aufferent. Hoc eſt dicere [s]: Quò mihi opus eſt Domino? Merito in hos dicit hymnidicus: *Ecce homines, qui non poſuerunt Deum adjutorem ſibi.* Negantes ergo auxilium Dei inquiunt hominem poſſe ſibi ſufficere, nec gratiâ hunc egere divinâ, quâ privatus neceſſe eſt diaboli laqueis irretitus occumbat, dum ad omnia vitæ perficienda mandatâ ſola tantummodò libertate contendat. O praviſſimarum mentium perverſa doctrina! Adverte tandem quod primum hominem ita libertas ipſa decepit, ut dum indulgentiùs frænis ejus utitur in prævaricationem præſumtionis [t] conciderit; nec ex hac potuerit erui, niſi ei providentia regenerationis ſtatum priſtinæ libertatis Chriſti Domini reformaſſet adventu [v]. Audi & David dicentem: *Adjutor meus eſto, ne derelinquas me: neque deſpicias me Deus ſalutaris meus*: Et, *Adjutorium noſtrum in nomine Domini*: quæ incaſſum

Cap. II.

l *In ed. Rom. & Garn.* Apoſtolico conſulitis honori. *vulg.* Apoſtolici conſulitis honoris arcana.
m Garn. *add.* requirentes. *aliquid ſimile ſenſus exigere videtur nihil tamen habent Cod. MSS.*
n *vulg.* qui id Garn. Cur id enim... niſi ſcientes.
o *vulg.* ſejunctos.
p *vulg.* tutabitur *ad marg.* utatur.
q *vulg.* & Garn. quari cùm... ceſſarent.
r Garn. *add.* Divinæ, id eſt *minus recte.*
s Garn. Hoc etiam dicerent.
Pſ. 51. 9.
t *Ita Thu.* Cod. *vulg.* in prævaricationem præſumtione. Ox. in præſumtionem prævaricationis.
u *vulg.* adventus.

Ep. Innoc. ad Conc. Milev.

dixerit, ſi tantùm [a] erat in ejus poſitum voluntate, quod à Domino flebili ſermone poſcebat.

Cap. III

Ps. 20. 9. & 123. 8.

a Garn. totum.

b vulg. auxiliis.

Quæ cum ita ſint, cùm in omnibus divinis paginis voluntati liberæ non niſi divinum adjutorium legamus eſſe nectendum, eámque nihil poſſe cæleſtibus præſidiis [b] deſtitutam, quonammodo huic ſoli poſſibilitatem hanc pertinaciter, ut aſſeritis, defendentes, ſibimet, immò, (quod eſt gravius & [c] dignius dolore communi) jam plurimis [d] Pelagius Cæleſtiúſque perſuadent? Multiſariis equidem ad deſtruendum tale magiſterium uti poſſemus exemplis, niſi ſciremus ſanctitatem veſtram ad plenum ſcripturas omnes callere divinas: præſertim cùm veſtra relatio tantis ac talibus teſtimoniis ſit referta, ut his ſolis valeat præſens dogma reſcindi, opúſque non eſſe reconditis, cùm his [e], quæ facilè vobis occurrentia poſuiſtis, nec audeant obviare, nec poſſint. Ergo [f] gratiam Dei conantur auferre, quam neceſſe eſt, etiam reſtituta nobis ſtatus priſtini libertate, quæramus: quippe qui nec aliquas [g] diaboli machinas niſi eâdem poſſumus juvante vitare.

c vulg. del. gravius &.

d Garn. dolore, communiter plurimis, &c.

e Garn. ex iis: male.

f Garn. Ergo ne. minus bene.

g Garn. quippe nefarias. vulg. nec alias, minus benè.

Cap. IV.

Illud verò quod eos aſſerit veſtra fraternitas prædicare, parvulos æternæ vitæ promiſſis [h] etiam ſine baptiſmatis gratia poſſe donari, perfatuũ eſt: niſi enim manducaverint carnẽ filii hominis & biberint ſanguinem ejus, non habebunt vitam in ſemetipſis [i]. Qui autem hanc eis ſine regeneratione defendunt, videntur mihi ipſum baptiſmum velle caſſare, cùm prædicant hos habere, quod in eos credunt [k] non niſi baptiſmate conferendum. Si ergo volunt nihil officere, non renaſci, fateantur neceſſe eſt nec regenerationis ſacra fluenta prodeſſe. Verùm, ut ſuperfluorum hominum prava doctrina celeri poſſit veritatis ratione diſcingi [l], proclamat hoc Dominus in Evangelio dicens: *Sinite infantes, & nolite prohibere eos venire ad me.*

h Ita Oxon. præmiis vulg. & Th.

Joan. 6. 53.

i Oxon. vitam æternã.

k vulg. creditur.

l vulg. diſcindi.

Luc. 18. 16.

Cap. V.

Quare Pelagium Cæleſtiúmque, id eſt, inventores vocum novarum, quæ, ſicut dixit Apoſtolus, ædificationis nihil, ſed magis vaniſſimas conſuerunt parere quæſtiones, Eccleſiaſtica communione privari Apoſtolici vigoris autoritate cenſemus; *donec reſipiſcant de diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ſecundùm ipſius voluntatem*; eóſque interim in Dominico ovili non recipi, quod ipſi, perverſæ viæ ſecuti tramitem, deſerere voluerunt. [m] Abſcidendi ſunt enim *qui nos conturbant, & volunt pervertere Evangelium Chriſti.* Simul autem præcipimus, ut quicumque id pertinacia ſimili defenſare nituntur, par eos vindicta conſtringat: *Non enim ſolùm qui faciunt mala, ſed & qui conſentiunt facientibus digni ſunt pœna* [n]: quia non multùm intereſſe arbitror inter committentis animum, & conſentientis favorem. Addo ampliùs, plerumque dediſcit errare, cui nemo conſentit. Hæc igitur, fratres cariſſimi in ſupradictos maneat fixa ſententia. Abſint ab atriis Domini. Careant [o] duntaxat paſtorali cuſtodia, ne duarum ovium dira contagia ſerpant forſitan per vulgus incautum, rapacique lupus corde lætetur intra ovile Dominicum tantas ovium fuſas catervas, dum à cuſtodibus diſſimulanter habetur vulnus duarum. Proſpiciendum eſt ergo ne permittendo lupos, mercenarii magis, quàm videamur eſſe paſtores. Jubemus ſanè [p], quoniam Chriſtus Dominus noſter propria voce ſignavit [q], *nolle ſe mortem morientis, tantùm ut revertatur & vivat*; ut ſi unquam ſanum, depoſito pravi dogmatis errore, reſipuerint, damnaverintque ea, quorum ſe ipſi prævaricatione damnarunt, eis medicinam ſolitam, id eſt, receptaculum ſuum ab Eccleſia non negari: ne dum eos redeuntes forſitan prohibemus, velut [r] extra ovile remanentes expectantis hoſtis rabidis faucibus glutiantur; quo autore ſemetipſos quibuſdam ſpiculis malæ diſputationis armarunt [s]. Benè valete, fratres. Data VI. Kalendas Februarii Honorio [t] & Constantio [v] viris clariſſimis Conſulibus.

2. Tim. 2. 25. & 26.

m vulg. quoad ipſi perverſæ viæ quem ſecuti ſunt tramitem deſerere voluerint.

Gal. 5. 12.

Rom. 1. 32.

n Digni ſunt pœna del. vulg. & Tim.

Ep. Epis. Afr. V.

o Ita Mſſ. duo & omnes excuſi. Garn. caveat.

p Garn. tamen.

q Garn. voluntate ſignificavit. non rectè.

Ezech. 33 11.

2. Petr. 3. 9.

r vulg. verò pro velut. Garn. oves.

ſ Garn. glutquas in ſemetipſas ſp. m. d. armavit. Vulg. quos in ſemetipſis... armavit. malè.

t Garn. add. XI.

u Id add. II.

CAPITVLVM X.

INCIPIT EPISTOLA Familiaris quinque Epiſcoporum Africæ ad eundem Papam contra Pelagium & Cæleſtium.

Domino beatiſſimo meritoque honorandiſſimo fratri Innocentio Papæ, Aurelius, Alipius, Auguſtinus, Evodius & Poſſidius ſalutem.

Cap. I.

x Vulg. & Tim. del. Africæ.

E Conciliis duobus Provinciæ Africæ [x] Cartaginenſis atque Numidiæ, ad tuam ſanctitatem non parvo Epiſcoporum numero ſubſcriptas literas miſimus contra inimicos gratiæ Chriſti, qui confidunt in virtute ſua, & creatori noſtro quodammodo dicunt: Tu nos feciſti [y] homines; juſtos autem nos ipſi nos fecimus. Qui naturam humanam ideò dicunt liberam, ne quærant liberatorem; ideò ſalvam, ut ſuperfluum judicent ſalvatorem. Tantùm enim dicunt valentem, ut ſuis viribus ſemel in origine ſuæ creationis acceptis, poſſit per liberum arbitrium, nihil ulteriùs adjuvante illius gratia qui creavit, domare & extinguere omnes cupiditates, tentationéſque ſuperare. *Multi eorum inſurgunt adverſus nos, & dicant animæ noſtræ:*

y Vulg. creaſti.

Ps. 3. 3.

2. Cor. 12. 10.

Non eſt ſalus illi in Domino ejus. Familia ergo Chriſti quæ dicit : *quando infirmor tunc fortis ſum* ; & cui dicit Dominus ejus : *Salus tua ego ſum* : ſuſpenſo corde ; cum timore & tremore adjutorium Domini etiam per caritatem tuæ venerationis exſpectat. Audivimus enim in Urbe Roma, ubi Pelagius diu vixit, eſſe nonnullos, qui diverſis cauſſis ei faveant : quidam, ſcilicet quia talia eis perſuaſiſſe perhibetur [a] ; plures verò, qui eum talia ſentire non credunt : præſertim quia in Oriente, ubi degit, geſta Eccleſiaſtica facta eſſe jactantur, quibus putatur eſſe purgatus : ubi quidem ſi Epiſcopi eum Catholicum pronuntiarunt, non ob aliud factum eſſe credendum eſt, niſi quia ſe dixit gratiam Dei confiteri, & ita poſſe hominem ſuo labore ac voluntate juſtè vivere, ut ad hoc eum adjuvari Dei gratiâ non negaret. His enim auditis verbis Catholici antiſtites, nullam aliam Dei gratiam intelligere potuerunt, niſi quam in libris Dei legere, & populis Dei prædicare conſueverunt ; eam utique, de qua dicit Apoſtolus : *Non irritam facio gratiam Dei : nam ſi per legem juſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt :* ſine dubio gratiam quâ juſtificamur ab iniquitate, & quâ ſalvamur ab infirmitate, non quâ creati ſumus cum propria voluntate. Nam ſi intellexiſſent illi Epiſcopi eam illum dicere gratiam, quam etiam cum impiis habemus, cum quibus homines ſumus, negare verò illam qua Chriſtiani & filii Dei ſumus, quis eum Catholicorum Sacerdotum, non dico patienter audiret, ſed ante oculos ſuos ferret. Quapropter non culpandi ſunt judices, quia Eccleſiaſtica conſuetudine gratiam audierunt, neſcientes quid hujuſmodi homines vel in ſuæ doctrinæ libris, vel in ſuorum auribus ſolent ſpargere.

Pſ. 34 3.

a Ita Oxon. MS. optimè Thu. cum vulg. & Garn Quia vos talia perſuaſiſſe perhibent, corrupta lectio & Pontifici contumelioſa.

Gal. 2. 21.

Cap. 11.

Non agitur de uno Pelagio, quia [b] jam fortè correctus eſt, quod utinam ita ſit ; ſed de tam multis quibus loquaciter contendentibus, & infirmas atque ineruditas animas velut convinctas [c] trahentibus firmas autem & in fide ſtabiles ipſa contentione fatigantibus, uſque quaque jam omnia plena ſunt loca [d]. Aut ergo à tua veneratione accerſendus eſt Romam & diligenter interrogandus quam dicat gratiam, quam fateatur ; ſi tamen fateatur ad non peccandum juſtéque vivendum homines adjuvari ; aut hoc ipſum cum eo per literas agendum. Et cùm inventus fuerit hanc dicere quam docet Eccleſiaſtica & Apoſtolica veritas, tunc ſine ullo ſcrupulo Eccleſiæ, ſine latibulo ambiguitatis ullius abſolvendus eſt, tunc eſt revera de ejus purgatione gaudendum. Sive enim dixerit gratiam eſſe liberum arbitrium, ſive gratiam eſſe remiſſionem peccatorum ; ſive gratiam eſſe legis præceptum, nihil eorum dicit ; quæ per ſumminiſtrationem Spiritus ſancti pertinent ad concupiſcentiam tentationéſque vincendas, *quem ditiſſime effudit ſuper nos ; qui aſcendit in cælum, & captivata captivitate dedit dona hominibus.* Hinc enim oramus, ut peccatorum tentationem ſuperare poſſimus ; ut Spiritus Dei, unde pignus accepimus, adjuvet infirmitatem noſtram. Qui autem orat, & dicit : *Ne nos inferas in tentationem* ; non utique id orat, ut homo ſit ; quoniam [e] eſt natura : neque id orat ut accipiat liberum arbitrium, quod jam accepit, cum crearetur ipſa natura : neque orat remiſſionem peccaturum ; quia hoc inferius dicitur : *dimitte nobis debita noſtra :* neque orat, ut accipiat mandatum ; ſed planè orat ut faciat mandatum : ſi enim in tentationem inductus fuerit, hoc eſt, in tentatione defecerit, facit utique peccatum quod eſt contra mandatum : orat ergo ut non peccet, hoc eſt, ne quid faciat mali : quod pro Corinthiis orat Apoſtolus, dicens : *Oramus autem ad Dominum, ne quid faciatis mali*. Unde ſatis apparet quod ad non peccandum, id eſt, ad non malè faciendum, quamvis eſſe non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen ejus poteſtas non ſufficiat, niſi adjuvetur infirmitas. Ipſa igitur oratio clariſſima eſt gratiæ teſtificatio. Eam ille confiteatur, & eum gaudebimus ſive rectum, ſive correctum. Diſtinguenda eſt lex & gratia : Lex jubere novit, gratia juvare. Nec lex juberet niſi eſſet voluntas ; nec gratia juvaret, ſi ſat eſſet voluntas. Jubetur ut habeamus intellectum, ubi dicitur. *Nolite eſſe ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus :* & tamen oramus ut habeamus intellectum ubi dicitur : *Da mihi intellectum, Domine, ut diſcam mandata tua.* Jubetur ut habeamus ſapientiam, ubi dicitur [f] : *Si quis autem veſtrum indiget ſapientiâ, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei.* Jubetur ut habeamus continentiam, ubi dicitur : *A voluptatibus tuis avertere :* [g] & tamen oratur ut habeamus continentiam [h], ubi dicitur : *Cum ſcirem quia nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ ſcire cujus eſſet hoc donum : adii Dominum, & deprecatus ſum illum.* Poſtremo ne nimium longum ſit cuncta percurrere, jubetur ut non faciamus malum, ubi dicitur : *Declina à malo & fac bonum* : & tamen oratur ut non faciamus malum, ubi dicitur : *Oramus autem ad Deum, ne quid faciatis mali.* Jubetur ut faciamus bonum, ubi dicitur : *Declina à malo & fac bonum* : & tamen oratur ut faciamus bonum, ubi dicitur : *Non ceſſamus orantes pro vobis, orantes & poſtulantes* atque inter cetera quæ illis orat dicit : *ut ambuletis dignè Deo in omni pla-*

b vulg. qui.

c Thu conjunctas, vulg. & Ox. convictas. minùs rectè.

d vulg. del. loca.

Tit. 3. 6.
Ephes. 4 8.
Rom 8 26.

Matth. 6 13.

e al. quod

2. Cor. 13 7.

Pſ. 31. 9.

Pſ. 118 34.

f Supplem. ex Ed. Sculti aliquando ſapire, & tamen oratur ut habeamus ſapientiam ubi dicitur.

Jacob. 1. 5.
Eccl. 18. 18.

g In ehr. loco hujus loci ex Eccl. 11. 18. habetur. Sint lumbi veſtri præcincti

h vulg. & tamen oramus eam dari nobis.

Sap. 8. 21.
Pſ. 36. 27.

Coloſſ. 1. 3.

Ep.Epis. Afr. V. *citum, in omni opere & ſermone bono.* Sicut ergo agnoſcimus voluntatem, cùm hæc præcipiuntur; ita & ipſe agnoſcat gratiam cùm petuntur.

Cap.III. Miſimus reverentiæ tuæ librum, quem dederunt quidam Religioſi & honeſti adoleſcentes Servi Dei, quorum etiam nomina non tacemus; nam Timaſius & Jacobus vocantur. Qui, ſicut audivimus, & etiam ipſe noſſe dignaris, ipſius Pelagii exhortatione ſpem quam habebant in ſeculo reliquerunt, & nunc continentes Deo ſerviunt. Qui cum eodem errore tandem aliquando per qualemcumque operam noſtram, Domino inſpirante, caruiſſent, protulerunt eundem librum, Pelagii eſſe dicentes, & ut ei reſponderetur impendiò rogaverunt. Factum eſt, & ad eoſdem reſcripta eſt ipſa reſponſio. Agentes gratias reſcripſerunt. Utrumque miſimus, & cui reſponſum eſt, & quod reſponſum eſt: & ne nimium eſſemus oneroſi ſigna fecimus his locis, ubi petimus inſpicere ne graveris, quemadmodum ſibi objecta quæſtione, quod gratiam Dei negaret, ita reſpondit, ut eam eſſe non diceret niſi naturam, in qua nos condidit Deus. Si autem hunc eſſe librum ſuum negat, aut eadem in libro loca, non contendimus. Anathematizet ea, & illam gratiam confiteatur apertiſſimè, quam doctrina Chriſtiana demonſtrat & prædicat eſſe propriam Chriſtianorum: quæ non eſt natura, ſed gratia quâ ſalvatur natura: quæ non auribus ſonante doctrina, vel aliquo adjumento viſibili plantatur quodammodò & irrigatur extrinſecùs, ſed ſumminiſtratione ſpiritûs & occultâ miſericordiâ, ſicut facit ille qui dat incrementum Deus. Etſi enim quadam non improbanda ratione dicitur gratia Dei, qua creati ſumus ut nonnihil eſſemus, nec ita eſſemus aliquid ut cadaver, quod non vivit, & arbor quæ non ſentit, aut pecus quod non intelligit; ſed ut homines, qui eſſemus, & viveremus, & ſentiremus, & intelligeremus, & de hoc tanto beneficio creatori noſtro gratias agere valeamus; unde meritò & iſta gratia dici poteſt, quia non præcedentium aliquorum operum meritis, ſed gratuita Dei bonitate donata eſt: Alia eſt tamen, quâ prædeſtinati vocamur, juſtificamur, glorificamur, ut dicere poſſimus: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? qui proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Rom. 8. 31.

Cap.IV. De hac gratia quæſtio vertebatur, quando ab his, quos Pelagius graviter offendebat atque turbabat, dicebatur ei, quod eam ſuis diſputationibus oppugnaret; quibus aſſereret quod non ſolùm ad facienda, verum etiam ad perficienda mandata divina per liberum arbitrium ſibi humana ſufficeret natura. Hanc Apoſtolica doctrina gratiam iſto nomine appellat, quâ ſalvamur & juſtificamur ex fide Chriſti. De hac ſcriptum eſt: *Non irritam facio gratiam Dei: nam ſi per legem juſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt.* Galat. 2. 21. De hac ſcriptum eſt: *Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege juſtificamini, à gratia excidiſtis.* Ibid. 5. 4. De hac ſcriptum eſt: *Si autem gratia jam non ex operibus; alioquin gratia, jam non gratia.* Rom. 2. 6. De hac ſcriptum eſt: *Ei autem qui operatur merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum: Ei autem qui non operatur, credenti autem in eum qui juſtificat impium, deputatur fides ejus ad juſtitiam.* Ibid. 44. Et multa alia, quæ meliùs potes ipſe meminiſſe, & intelligere prudentiùs, & illuſtriùs prædicare. Illam verò gratiam qua creati ſumus homines, etiamſi ita appellandam non immeritò intelligimus, mirum eſt tamen ſi ita appellatam in ullis legitimis Propheticis, Evangelicis, Apoſtoliciſque literis legimus. Cum itaque de hac gratia Chriſtianis fidelibus Catholiciſque notiſſima objiceretur quæſtio ut eam oppugnare deſineret, quid eſt quod cum hoc ſibi in libro ſuo, velut ab adverſante perſona, idem ipſe objeciſſet, ut ſe reſpondendo purgaret, nihil aliud reſpondit, niſi naturam creati referri ad gratiam creatoris [i]; atque ita ſe dicere impleri poſſe ſine peccato juſtitiam per liberum arbitrium cum adjutorio divinæ gratiæ, quod Deus hoc dedit homini ipſa poſſibilitate naturæ. Cui meritò reſpondetur: *Ergo evacuatum eſt ſcandalum crucis: ergo Chriſtus gratis mortuus eſt.* Galat. 5. 11. Ibid. 2. 21. Numquid enim, ſi non moreretur propter delicta noſtra, & reſurgeret propter juſtificationem noſtram; & ſi non aſcenderet in cœlum, & captivans captivitatem daret dona hominibus, Pſ. 67. 19. iſta naturæ poſſibilitas quam defendit, in hominibus non eſſet?

[i] *Ita Oxon. in vulg. & Tiu.* naturam creati hominis referre gratiam creatoris. *Garn.* referri.

Cap. V. An fortè Dei mandatum deerat & ideò Chriſtus mortuus eſt? immò jam & hoc erat ſanctum & juſtum & bonum. Jam dictum fuerat: *Non concupiſces rem proximi tui.* Exod. 20. 17. Jam dictum fuerat: *Diliges proximum tuum tanquam teipſum*: Matth. 22. 39. in quo ſermone Apoſtolus omnem legem dicit impleri. Et quoniam niſi diligat Deum, nemo diligit ſeipſum; ideò Dominus in his duobus præceptis totam legem dicit prophetáſque pendere: quæ duo præcepta jam erant hominibus data. An æternum juſtitiæ præmium promiſſum nondum erat? hoc ipſe non dicit, qui in ſuis literis poſuit, in vetere teſtamento regnum cœlorum eſſe promiſſum. Si ergo ad faciendam perficiendámque juſtitiam jam erat naturæ poſſibilitas per liberum arbitrium, jam erat legis Dei ſanctum, bonum & juſtum mandatum, jam erat promiſſum præmium ſempiternum: Ergo Chriſtus gratis mortuus eſt:

Ep. Epis. Afr. V.

ergo neque per legem juſtitia, neque per naturæ poſſibilitatem, ſed ex fide ac dono Dei per Jesum Christum Dominum noſtrum unum mediatorem Dei & hominum: qui niſi in plenitudine temporis mortuus eſſet propter delicta noſtra, profectò & antiquorum fides evacuaretur & noſtra: fide verò evacuata, quæ homini juſtitia remaneat, cum juſtus ex fide vivat? Ex quo enim *per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt*; procul dubio à corpore mortis hujus, ubi alia lex repugnat legi mentis, neminem liberavit aut liberat naturæ ſuæ poſſibilitas [a], quæ perdita redemtore indiget, ſaucia ſalvatore; ſed gratia Dei per fidem unius mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi, qui & Deus cum eſſet, hominem fecit, & manens Deus, homo factus, refecit ipſe quod fecit.

Rom. 5. 12.

a *Ita Oxon.* al. ſua poſſibilitas.

Cap. VI.

b *vulg. & Thu.* quod eum lat.

Puto autem quod Pelagium [b] fidem Chriſti, quæ poſtea in revelatione venit, in occulto fuiſſe temporibus patrum noſtrorum, per quam tamen etiam ipſi Dei gratiâ liberati ſunt quicumque omnibus humani generis temporibus liberari potuerunt occulto Dei judicio, non tamen vituperabili. Unde dicit Apoſtolus: *Habentes autem eundem ſpiritum fidei*: utique eundem quem illi, *ſicut ſcriptum eſt: Credidi, propter quod locutus ſum; & nos credimus, propter quod & loquimur.* Inde eſt quod ait ipſe mediator: *Abraham concupivit videre meum diem, & vidit & gaviſus eſt.* Inde Melchiſedech prolato ſacramento menſæ Dominicæ, novit æternum ejus ſacrificium figurare. Jam verò data in literis lege, quam dicit Apoſtolus ſubintraſſe, *ut abundaret delictum*: & de qua dicit: *Si ergo ex lege hæreditas, jam non ex promiſſione: Abrahæ autem per promiſſionem donavit Deus. Quid ergo lex? transgreſſionis gratiâ propoſita eſt, donec veniret ſemen, cui promiſſum eſt, diſpoſita per angelos in manu mediatoris: mediator autem unius non eſt; Deus autem unus eſt. Lex ergo adverſus promiſſa Dei? abſit. Si enim data eſſet lex, quæ poſſet vivificare, omninò ex lege eſſet juſtitia: ſed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato, ut promiſſio ex fide* Jesu Christi *daretur credentibus.* Nonne ſatis oſtenditur hoc actum eſſe per legem, ut peccatum agnoſceretur, & prævaricatione augeretur; *ubi enim lex non eſt nec prævaricatio*: & ſic adverſus victoriam peccati ad divinam gratiam, quæ in promiſſionibus eſt, confugeretur: atque ita lex non eſſet adverſus promiſſa Dei. Quia ideò per illam fit cognitio peccati, & ex prævaricatione legis abundantia peccati, ut ad liberationem quærantur promiſſiones Dei, quod eſt gratia Dei; & incipiat in homine eſſe juſtitia, non ſua, ſed Dei, hoc eſt data dono Dei. Quam etiam nunc quidam, ſicut & tunc de Judæis dictum eſt, *ignorantes Dei juſtitiam, & ſuam volentes conſtituere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti.* Per legem quippe & illi ſe juſtificari arbitrantur, ſufficiente ſibi ad eam cuſtodiendam libero arbitrio, hoc eſt, juſtitia ſua prolata ex natura humana, non donata ex gratia divina propter quod juſtitia Dei dicitur: unde item ſcriptum eſt: *Per legem enim cognitio peccati: nunc autem ſine lege Dei juſtitia manifeſtata eſt, teſtificata per legem & Prophetas.* Cum dicit, *manifeſtata eſt*, oſtendit quia & tunc erat; ſed tanquam illa pluvia, quam Gedeon impetravit, tunc velut in vellere occulta, nunc autem velut in area manifeſta. Cùm ergo lex ſine gratia, non mors peccati potuiſſet eſſe, ſed virtus; ſic enim dictum eſt: *Aculeus mortis peccatum, virtus autem peccati lex*: ſicut confugiunt multi à facie regnantis peccati ad gratiam velut in aream nunc patentem; ita pauci ad eam confugiebant velut in vellere tunc latentem. Hæc verò temporum diſtributio refertur ad altitudinem divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei de qua dictum eſt: *Quàm inſcrutabilia ſunt judicia Dei, & inveſtigabiles viæ ejus!* Quapropter & ante tempus legis, & tempore ipſo legis juſtos patres ex fide viventes non poſſibilitas naturæ infirmæ, & indignæ, & vitiatæ, & ſub peccato venundatæ; ſed Dei gratia per fidem juſtificabat, & nunc eadem in apertum jam veniens revelata juſtificat.

Garn. quod latent.

2. Cor. 4. 13.

Joan. 8. 56.

Gen. 14. 18.

Rom. 5. 20.

Galat. 3. 18.

Rom. 4. 15.

Rom. 10. 3.

Rom. 3. 21.

1. Cor. 15. 56.

Rom. 11. 33.

Cap. VII.

Anathematizet ergo Pelagius ſcripta ſua, ubi contra eam, etſi non per contumaciam, tamen per ignorantiam diſputat, poſſibilitatem defendendo naturæ ad vincenda peccata, & implenda mandata: aut ſi ea eſſe ſua negat, & ſcriptis ſuis ab inimicis dicit immiſſa, quæ ſua eſſe negat, anathematizet ea tamen & damnet paterna exhortatione tua, & autoritate ſanctimoniæ tuæ: ſi non vult; oneroſum ſibi & pernicioſum eſſe diſcat Eccleſiæ ſcandalum afferre, quod [c] auditores, & in perverſum dilectores ejus uſquequaque ſpargere non quieſcunt. Si enim cognoverint eundem librum, quem illius vel putant eſſe, vel norunt, Epiſcoporum Catholicorum autoritate, & maximè Sanctitatis tuæ, quam apud eum eſſe majoris ponderis minimè dubitamus, ab eodem ipſo eſſe anathematizatum atque damnatum; non eos ulterius æſtimamus auſuros loquendo contra gratiam Dei, quæ revelata eſt per Paſſionem & Reſurrectionem Chriſti, pectora fidelia & ſimpliciter Chriſtiana turbare: ſed potiùs adjuvante miſericordia Dei, concertantibus nobiſcum caritate ac pietate flagrantibus orationibus tuis, non

c *vulg.* Si ergo vult, o. ſ. & p. d. e. ſ. auferre, quod ſcandalum *minus recte.*

Ep. Epis. Afr. V.

ſolùm ut in æternum beati, verùm etiam juſti & ſancti ſint, conari [a], non in ſua virtute, ſed in eadem gratia confiſuros. Unde & ad ipſum ſcriptam ab uno noſtrum Epiſtolam (ad quem per quemdam Diaconum Orientalem, civem autem Hipponenſem, tanquam purgationis ſuæ cauſſa [b], quædam ſcripta tranſmiſit) tuæ beatitudini potiùs eredidimus dirigendam, meliùs judicantes & petentes ut eam emittere [c] ipſe digneris: Sic enim eam legere potiùs non dedignabitur, magis in illa eum qui miſit, quàm qui ſcripſit attendens.

a conati, del. vulg. Garn & ſkiu. Cod.

b cauſſa del. vulg. & Garn.

c Vulg. & Garn. mittere ei.

C. VIII. Illud verò quod dicunt, poſſe eſſe hominem ſine peccato & mandata Dei cuſtodire facile, ſi velit; quamvis cùm hoc per adjutorium gratiæ, quæ tamen per incarnationem unigeniti ejus revelata atque donata eſt, dicitur, tolerabilius dici videatur; tamen quoniam non immeritò quæri [d] poteſt, ubi & quando per eandem gratiam id efficiatur in nobis, ut ſine ullo proprio peccato ſimus? utrum in hac vita, quando *caro concupiſcit adverſus ſpiritum*, an vero in illa, cùm fiet ſermo qui ſcriptus eſt: *ubi eſt mors victoria tua, ubi eſt mors ſtimulus tuus? aculeus enim mortis peccatum eſt*: diligentiùs pertractandum eſt propter alios, qui ſenſerunt atque in ſuis literis memoriæ mandaverunt, etiam in hac vita poſſe eſſe hominem ſine peccato, non ab initio nativitatis ſuæ, ſed converſione à peccatis ad juſtitiam, & à via reproba ad bonam vitam. Sic enim intellexerunt quod de Zacharia & Elizabeth ſcriptum eſt, ambulaſſe eos *in omnibus juſtificationibus Domini ſine querela*: hoc enim quod dictum eſt, *ſine querela*, ſine peccato acceperunt, non quidem negantes, imò etiam, quod aliis locis in literis eorum invenitur, piè confitentes adjutorium gratiæ Domini noſtri, non per naturalem ſpiritum hominis, ſed per principalem ſpiritum Dei. Qui partim conſideraſſe videntur ipſum Zachariam fuiſſe utique Sacerdotem: omnes autem Sacerdotes neceſſe habebant ex lege Dei primitùs pro peccatis ſuis offerre ſacrificium; deinde pro populi. Sicut ergo nunc per orationis ſacrificium convincimur non eſſe ſine peccato, quoniam juſſi ſumus dicere: *Dimitte nobis debita noſtra*; ita & tunc per ſacrificia victimarum animalium convincebantur Sacerdotes ſine peccato non eſſe, qui pro ſuis peccatis jubebantur offerre. Quod ſi res ita ſe habet, ut per gratiam ſalvatoris proficiamus quidem in hac vita, deficiente cupiditate, caritate creſcente; perficiamur autem in illa vita, cupiditate extincta, caritate completa; profectò illud quod ſcriptum eſt: *Qui natus eſt ex Deo non peccat*; ſecundùm ipſam caritatem dictum eſt, quæ ſola non peccat. Ad nativitatem quippe, quæ ex Deo eſt, augenda & perficienda caritas pertinet; non ea, quæ minuenda & conſumenda eſt, cupiditas: quæ tamen, quandiu eſt in membris noſtris, lege quadam ſua repugnat legi mentis. Sed natus ex Deo, non obediens deſideriis carnis, nec exhibens membra ſua arma iniquitatis peccato, poteſt dicere: *Jam non ego operor illud; ſed quod habitat in me peccatum*. Sed quoquomodo ſe habeat iſta quæſtio, quia etſi non invenitur in iſta vita homo ſine peccato, id tamen poſſe fieri dicitur per adjutorium ſpiritus Dei & gratiæ: quod ut fiat conandum atque poſcendum eſt; tolerabiliter in eo quiſque fallitur, nec diabolica impietas, ſed error humanus eſt elaboranda & optanda affirmare, etiam ſi quod affirmat non poſſit oſtendere. Id enim credit fieri poſſe, quod certè laudabile eſt velle. Nobis autem ſufficit quod nullus in Eccleſia Dei fidelium reperitur in quolibet provectu excellentiáque juſtitiæ, qui ſibi audeat dicere non neceſſariam petitionem [e] orationis Dominicæ: *Dimitte nobis debita noſtra*: & dicat ſe non habere peccatum, ne ſeipſum decipiat, & veritas in eo non ſit, quamvis jam ſine querela vivat. Non enim qualeſcumque etiam tentationes [f] humanæ, ſed grave peccatum eſt, quod in querelam venit. Cetera, quæ illi objecta ſunt, ſicut geſtis defenſa perviderit, ita de his proculdubio tua beatitudo judicabit. Dabit ſanè nobis veniam mitiſſima ſuavitas cordis tui, quod prolixiorem Epiſtolam fortaſſe quàm velles miſimus ſanctitati tuæ. Non enim rivulum noſtrum tuo largo fonti augendo refundimus, ſed in hac non parva tentatione temporis, unde nos liberet, cui dicimus: *Ne nos inferas in tentationem*: utrum etiam noſter rivulus, licet exiguus ex eodem, quo etiam tuus abundans, emanet capite fluentorum, hoc à te probari volumus: ut his, quæ tibi videbuntur, reſcriptis [g] de communi participatione gratiæ nos conſoleris.

d Vulg. movere.

1. Cor. 15. 55.

Luc. 1. 6.

Matth. 6. 12.

1. Joan. 5. 18.

Rom. 7. 20.

Matth. 6. 12. e vulg. precationem.

f vulg. qualeſcunque tentationis.

Matth. 6. 13.

g vulg. volumus; & tuis reſcriptis de comm. part. unius gratiæ conſo au.

CAPITULUM XI.

RESCRIPTUM EIUSDEM Papæ ad V. Epiſcopos.

Innocentius Aurelio, Alipio, Auguſtino, Evodio, Poſſidio Epiſcopis ſalutem.

Cap. I.

FRaternitatis veſtræ literas plenas fidei, totóque religionis Catholicæ vigore firmatas [h] à duobus miſſas Conciliis, per fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Julium pergrato ſuſcepimus animo, quod earum tenor, omniſque contextio in conſidera-

h Garn. add. & alias minus rectè.

Digitized by Google

INNOC. AD V. EP. AFR.

tione quotidianæ gratiæ Dei, & in eorum correctione, qui contra ſentiunt, integra ratione [a] conſiſtit: ut & illis omnem tollere poſſint [b] errorem, & idoneum, dato quovis [c] noſtræ legis exemplo, quem ſequi debeant [d], dignum poſſint [e] præbere doctorem. Sed de his jam ſatis, ut opinor, ſupra diximus, cùm veſtris relationibus reſpondentes reſcripſimus, quid vel de eorum perfidia, vel de veſtra ſententia ſentiremus. Sed ſubinde contra eos ſubvenit & ſuppeditat quod dicatur; nec poteſt aliquando eſſe [f] quod vincat, cùm tam miſerum impiúmque ſit quod noſtræ fidei virtute & ipſa pleniùs veritate vincatur. Qui enim omnem vitæ ſpem reſpuit atque contemſit, inimica damnabilique cor ſuum diſputatione confundens, cùm credit nihil eſſe quod à Deo accipiat, nec aliquid ſupereſſe, quod petat ad ſanandum; qui ſibi hoc abſtulit, ulteriùs quid reliquit? Si ergo ſunt aliqui quos in ſui defenſionem perverſitas tanta devinxit [g], qui huic ſe dogmati dedant atque conjungant, ſperantes hoc ad Catholicam pertinere doctrinam, quod abhorrens [h] longiùs, & penitùs probatur adverſum, infecti illorum & monitis, & verbis, ut laberentur, inducti; quatenus ad rectum viæ tramitem redeant, feſtinabunt: ne diutiùs mentem obſidens velut eorum ſenſibus paſtus error invadat [i].

CAP. II.

Nam ſi Pelagius quocumque loco reſtitit, eorum animos, qui facilè vel ſimpliciter crederent diſputanti, hac affirmatione decepit, ſeu hic aliqui decepti ſunt [k]; quos neſcientes nec manifeſtare, nec negare poſſumus, cùm, & ſi ſunt, lateant: nec aliquando audeant vel illum prædicantem iſta defendere, vel talia aliquo noſtrorum præſente jactare, & in tanta populorum multitudine non deprehendi aliquis facilè; vel alicubi [l] poſſit agnoſci, ſive quovis terrarum loco degant: in Domini noſtri miſericordia confidimus, quod facilè corrigantur, audita ejus damnatione, quiſquis fuerit pertinax & reſiſtens hujus dogmatis autor inventus. Nec intereſt ubi iſti fuerint, cum ubicumque inveniri potuerint, ſint ſanandi. Nobis tamen nec [m] perſuaderi poteſt eum eſſe purgatum, quamvis ad nos à neſcio quibus laicis [n] ſint geſta perlata, quibus ille auditum ſe crederet & abſolutum: quæ utrum vera ſint dubitamus, quod ſub nulla illius Concilii proſecutione venerint [o], nec eorem aliquas accepimus de hac re literas apud quos iſtius rei iſte præſtitit cauſſas. Quod ſi de ſua ille potuiſſet purgatione confidere, hoc magis credimus quòd egiſſet, quod multò verius [p] eſſe potuerat, ut illos cogeret Epiſtolis ſuis, quid judicaverint [q] indicare. Verùm cùm ſint aliqua in ipſis poſita geſtis, quæ objecta partim ille vitando ſuppreſſit, partim multa in ſe verba retorquendo tota obſcuritate confudit; aliqua magis falſis argumentationibus [r], quam vera ratione; ut ad tempus poterat videri; purgavit, negando alia, alia falsâ interpretatione vertendo [s].

a Garn. integra relatio ita conſ. minus recte.
b Garn. & vulg. poſſit.
c vulg. cuivis.
d vulg. debeat.
e Garn. poſſit.
f Garn. deeſſe male.
g Garn devinxerit, quique minus bene.
h vulg. aberrans.
i Garn nec .. invadet minus bene.
k vulg & Garn. ſeu hic illi in Urbe ſint, quod neſc. duo MSS. ut in textu.
l Garn. nec ubi lateat.
m Garn. vix.
n Garn. à noſtris quibuſdam laicis. minus bene.
o Garn. innotuerint. minus recte.
p Garn. ſtebus.
q Garn. quod judicaverant, more Eccle-

Utinam, quod optandum magis eſt, etiam ſe ille ad veram catholicæ fidei viam ab illo ſui tramitis errore convertat, ut cupiat veliteque purgari; conſiderans quotidianam Dei gratiam, adjutoriúmque cognoſcens: ut videatur verè & approbetur ab omnibus manifeſta ratione correctus, non geſtorum judicio, ſed ad catholicam fidem corde converſo.

CAP. III.

Unde non poſſumus illorum nec approbare, nec culpare judicium, cùm neſciamus utrum vera ſint geſta: aut ſi vera ſunt, illum conſtet magis ſubterfugiſſe, quàm ſe tota veritate purgaſſe. Qui ſi ſe [t] confidit novitque non noſtra dignum damnatione, ut confirmet verum eſſe [u] quod dicat; aut etiam hoc totum ſe refutaſſe quod dixerat, non à nobis accerſiti; ſed ipſe debet potiùs feſtinare; ut poſſit abſolvi: nam ſi adhuc taliter ſentit, quando [x] ſe noſtro judicio, quibuſvis acceptis literis, cùm ſe ſciat damnandum eſſe, committet. Quod ſi accerſiendus [y] eſſet, ab his meliùs fieret, qui magis proximi, & non longo terrarum ſpatio videntur eſſe disjuncti. Sed non deerit cura, ſi medicinæ præbuerit ille materiam: poteſt enim damnare quæ ſenſerat, ac datis literis erroris ſui veniam, ut regreſſum ad nos decet, poſtulare, fratres cariſſimi.

CAP. IV.

Librum ſanè, qui ejus eſſe diceretur, nobis à veſtra caritate tranſmiſſum evolvimus, in quo multa blaſphema [z], nihil quod placeret, nihil quod non penitùs diſpliceret, à quovis damnandum atque calcandum invenimus [a]: cujus ſimilia, niſi qui iſta ſcripſerat, nemo alter in mentem reciperet atque ſentiret. Nam hoc loco latiùs de lege diſputare, velut coram poſito repugnantéque Pelagio, neceſſarium eſſe non duximus; cùm vobiſcum totam [b] ſcientibus, parique nobiſcum aſſenſione gaudentibus colloquamur: tunc enim meliùs hæc exempla ponuntur, quando cum his, quos harum conſtat rerum imprudentes eſſe, tractamus. Nam de naturæ poſſibilitate, de libero arbitrio, & de omni Dei gratia, & quotidiana gratia, cui non ſit rectè ſentienti uberrimum diſputare? Anathematizet ergo iſta, quæ ſenſit; ut illi, qui fuerant ejus ſermonibus præceptiſque collapſi, quid tandem habeat fides vera, cognoſcant. Faciliùs enim revocari poterunt, cùm iſta à ſuo ſenſerint autore damnari. Quod ſi ille pertinaciter in hac voluerit impietate perſiſtere, agendum eſt quatenus [c] vel his poſſit ſubveniri, quos non ſuus [d], ſed hujus magis error induxit.

r vulg. Garn. & Thu. argumentis.
s Garn. ratione purgavit negando, alia falſ. interp. vert. ne ad tempus quidem potuerit videri abſolutus. minus bene.
t Vulg. del. ſe.
u ut conf. ver. eſſe. Garn. Thu. & vulg. deſid. cum aliqua ſententia diverſitate.
x Garn. quomodo.
y Ita MSS. uterque: Al. accerſendus.
z vulg. blaſphemia.
a Invenimus. Garn. & vulg. deſiderant.
b Alludit ad illud Pauli Apoſt. ſcientibus legem loquor: quare male. vulg. totam rem & Garn. totum.
c vulg. & Garn. qualiter.
d Ibid. ſcelus minus recte.

INNOC. AD V. EPISC. AFR.

ne & illis hæc medicina pereat, cujus iſte talem non admittit, nec poſtulat curam. Dominus vos incolumes cuſtodiat, fratres cariſſimi. Data VI. Kalendas Februarii [a].

[a] *Add.Garn.* Hon XI. & Conſtantio II. Coſſ.

CAPITVLVM XII.

EPISTOLA FAMILIARIS Innocentii Papæ ad Aurelium Cartaginenſem Epiſcopum.

Innocentius Aurelio Cartaginenſi Epiſcopo.

IN familiaribus ſcriptis dilectio vera conſiſtit [b]. Etenim jus firmius caritatis officia meliùs ſeorſum [c] mercantur. Quamobrem per fratrem noſtrum Julium epiſtolæ extrinſecus miſſæ reſpondere geſtivi, ne apud me forſitan remaneret peculiaris negatæ ſalutationis offenſa, frater cariſſime. Supradictum igitur fratrem noſtrum tuæ dilectioni reſtituo cum Apoſtolicæ ſedis ad relationem duplicis Synodi judicatis. Supereſt, ut oratus à nobis Dominus præſtare dignetur, quatenus omnis Eccleſiæ macula continuis laboribus noſtris poſſit abſtergi. Dominus te incolumem cuſtodiat, frater cariſſime. Data VI. Kalendas Februarii.

[b] *Th.* conſtat.
[c] *vulg.* ſeorſa.

CAPITULUM XIII.

CONCILIUM PLENARIUM habitum Cartagini contra Pelagium & Cæleſtium.

HONORIO Auguſto duodecies conſule: Kalendis Maii: cùm Aurelius Epiſcopus Cartaginenſis in baſilica Fauſti cum Donatiano Talepten ſi primæ ſedis Epiſcopo Provinciæ Bizacenæ, & aliis ducentis tribus Coëpiſcopis ſuis tam ex Provincia Bizacena, quàm Mauritania Sitifenſi, Tripolitana, Numidia, Mauritania Cæſarienſi, & Hiſpania, in Concilio conſediſſet, aſtantibus Diaconibus:

I. Placuit omnibus in ſancta Synodo Cartaginenſis Eccleſiæ conſtitutis [d], ut quicumque dixerit de Adam, hominem [e] mortalem factum; ita ut, ſive peccaret, moreretur [f]; hoc eſt, de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ: Anathema ſit.

[d] *Vulg.* Placuit omnibus Epiſcopis qui fuerunt in hac ſancta Synodo.
[e] *vulg.* dicit, Adam primum hominum.
[f] *Oxon. omit.* in corpore.

II. Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit *in remiſſionem* quidem *peccatorum* eos baptizari, ſed nihil eos ex Adam trahere originalis peccati, quod lavacro regenerationis expietur: unde fit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis, *In remiſſionem peccatorum*, non verè, ſed falsè [g] intelligatur: Anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt quod ait Apoſtolus: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt*: niſi quemadmodum Eccleſia catholica ubique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in ſeipſis adhuc committere potuerunt, ideo *in remiſſionem peccatorum* veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

SYNOD. CART. ADV. PEL. ANN. CHR. CCCCXVIII.

[g] *Ita Nicolini ed. cum MSS. noſtris Binius* non vera, ſed falſa.

Rom. 5. 12.

III. Item placuit, ut ſi quis dixerit: ideo dixiſſe Dominum: *In domo patris mei manſiones multæ ſunt, &c.* ut intelligatur, quia in regno cælorum erit aliquis medius, aut ullus alicubi locus, ubi beatè vivant parvuli, qui ſine baptiſmo ex hac vita migrarunt, ſine quo in regnum cælorum, quod eſt vita æterna, intrare non poſſunt: Anathema ſit. Nam cum Dominus dicat: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum*: quis catholicus dubitet participem diaboli fore eum, qui cohæres non meruerit eſſe Chriſti? Qui enim dexterâ caret, ſiniſtram proculdubio incurret.

Hoc decretum in pleriſque edit. non legitur, Binius aliique Conciliorum editores illud excudi curarunt diverſo ab aliis decretis charactere: atque ita ex vetuſtiſſimo Cod MSS. ſe accepiſſe profitentur.

Joan 14. 2.
Joan. 3. 5.

IV. Item placuit, ut quicumque dixerit; gratiam Dei, qua juſtificamur per JESUM CHRISTUM Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur: anathema ſit.

V. Item placuit, ut ſi quis dixerit, eandem gratiam Dei per JESUM CHRISTUM Dominum noſtrum propter hoc tantum adjuvare ad non peccandum, quia per ipſum nobis aperitur & revelatur intelligentia mandatorum, ut ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognoverimus etiam facere diligamus atque valeamus: anathema ſit. Cùm enim dicat Apoſtolus: *Scientia inflat, caritas verò ædificat*: valde impium eſt, ut credamus ad eam quæ inflat nos habere gratiam Chriſti, & ad eam quæ ædificat, non habere: cùm ſit verè de dono Dei [h], & ſcire quid faciamus, & diligere quid ut [i] faciamus: ut ædificante caritate ſcientia nos non poſſit inflare. Sicut autem de Deo ſcriptum eſt: *Qui docet hominem ſcientiam*: ſic etiam ſcriptum eſt: *Caritas ex Deo eſt.*

1. Cor. 8. 1.

[h] *vulg* cum ſit utrumque donum Dei.
[i] *vulg.* diligere ut.

Pſ. 93. 10.
1. Joan. 4. 7.

VI. Item placuit, ut quicumque dixerit, ideò gratiam juſtificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium poſſumus, faciliùs poſſimus implere [k] per gratiam; tanquam etiam ſi gratia non daretur, non

[k] *Th.* debemus. *Apud I. in. Ex.* jubemur. *minus bene.*

SYNOD. CART. ADV. PEL.

non quidem facilè, ſed tamen poſſemus ſine illa implere divina mandata: anathema ſit: De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: *Sine me difficilius poteſtis facere*; ſed ait: *Sine me nihil poteſtis facere.*

Joan. 15. 5.

VII. Item placuit, quod ait ſanctus Joannes Apoſtolus: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*: quiſquis ſic accipiendum putaverit, ut dicat propter humilitatem non oportere dici nos non habere peccatum, non quia ita verè eſt: anathema ſit. Sequitur autem Apoſtolus, & adjungit; *Si autem confeſſi fuerimus peccata noſtra, fidelis & juſtus eſt qui dimittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate*: ubi ſatis apparet hoc non tantùm humiliter, ſed etiam veraciter dici. Poterat enim Apoſtolus dicere: *Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nos ipſos extollimus, & humilitas in nobis non eſt*: ſed cùm ait: *Nos ipſos decipimus, & veritas in nobis non eſt*: ſatis oſtendit eum qui dixerit ſe non habere peccatum, verum non dicere, ſed falſum.

1. Joan. 1. 8. *Ibid.*

VIII. Item placuit, ut quicumque dixerit in Oratione Dominica ideò dicere ſanctos: *Dimitte nobis debita noſtra*; ut non pro ſeipſis hoc dicant, quia non eſt eis jam neceſſaria iſta petitio, ſed pro aliis qui ſunt in ſuo populo peccatores; & ideò non dicere unumquemque ſanctorum: *Dimitte mihi debita mea*; ſed, *dimitte nobis debita noſtra*, ut hoc pro aliis magis quàm pro ſe juſtus petere intelligatur: anathema ſit. Sanctus enim & juſtus erat Apoſtolus Jacobus, cum dicebat: *In multis* [a] *offendimus omnes.* Nam quare additum eſt, *omnes*, niſi & iſta ſententia conveniret pſalmo, ubi legitur: *Ne intres in judicium cum ſervo tuo: quoniam non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens?* Et in oratione ſapientiſſimi Salomonis: *Non eſt homo qui non peccavit* [b] Et in libro ſancti Job: *In manu omnis hominis ſignat, ut ſciat omnis homo infirmitatem ſuam.* Unde etiam Daniel ſanctus & juſtus, cùm in oratione pluraliter diceret: *Peccavimus, iniquitatem fecimus*, & cetera, quæ ibi veraciter & humiliter confitetur: ne putaret, quemadmodum quidam ſentiunt, hoc non de ſuis, ſed de populi ſui potiùs dixiſſe peccatis, poſteà dicit: *Cum orarem & confiterer peccata mea & peccata populi mei Domino Deo*: noluit dicere, *peccata noſtra*; ſed *populi ſui* dixit, & *ſua*: quoniam futuros iſtos, qui tam malè intelligerent, tanquam Propheta prævidebat.

Matth. 6. 12. a *Oxon. in multos.* *Jacob. 3. 2.* *Pſ. 142. 2.* b *vulg. peccet.* *Job. 37. 7.* *Dan. 9. 5.* *Ibid. 20.*

IX. Item placuit, ut quicumque ipſa verba dominicæ orationis, ubi dicimus: *Dimitte nobis debita noſtra*; ita volunt à ſanctis dici, ut humiliter hoc, non veraciter dicatur, anathema ſint. Quis enim ferat orantem & non hominibus, ſed ipſi Deo mentientem, qui labiis ſibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ ſibi dimittantur debita ſe non habere?

Matth. 6. 12.

ED. IMP. ADV. PEL.

CAPITULUM XIV.

INCIPIT SACRUM reſcriptum acceptis Synodi ſupradictæ [c] *geſtis.*

c *Thu. ita. SS. id eſt ſupraſcripta.*

Imperatores Honorius & Theodoſius Auguſti Palladio Præfecto Prætorio.

AD conturbandam catholicæ ſimplicitatis lucem puro ſemper ſplendore radiantem doloſæ artis ingenio, novam ſubitò emerſiſſe [d] verſutiam pervulgata opinione cognovimus: quæ fallacis ſcientiæ obumbrata mendaciis & furioſo tantùm debacchata eſt [e] luctamine, ut ſtabilem quietem cæleſtis attrectaret [f] fidei, dum novi criminis commenta invenit [g]; inſignem notam plebeiæ æſtimans [h] vilitatis, ſentire cum cunctis, ac prudentiæ ſingularis palmam fore [i], communiter approbata deſtruere: cujus impiæ commentationis autores Pelagium Cæleſtiumque percrebuit extitiſſe. Hi parenti cunctarum rerum Deo, præcipuæque ſemper majeſtati interminè omnipotenti [k], & ultra omne principium tranſeunti, tam trucem inclementiam ſcævæ [l] voluntatis aſſignant, ut cùm formandi mundi [m] opificem curam ſumeret, qualitatémque hominis ſtruendi profundâ ſpiritus conceptione libraret, fundati muneris fœdum anteferret exordium [n], & mortem promitteret [o] naſcituro: Non hanc inſidiis vetiti fluxiſſe peccati; ſed egiſſe [p] penitus legem immutabilis [q] conſtituti: Ad declinandum leti exitialis incurſum nihil prodeſſe [r] abſtinentiam delinquendi, cujus vis ita putaretur aſcripta [s], ut non poſſit aboleri deinceps: Primitivi hominis errorem, in quem captæ mentis inops rationis cæcitas irruiſſet, delapſum ad poſteros non fuiſſe; tantúmque apud eum, quem maleſuadæ gratiæ infelix rapuiſſet illecebra, tranſgreſſionem interdicti extitiſſe diſcriminis: cùm evidens catholicæ legis omnifaria teſtetur autoritas; illum interitûs omnium fuiſſe veſtibulum, quem divinæ præceptionis ſedulum liquet corrupiſſe mandatum: Aliáque quamplurima, quæ

d *Garn. & Thu.* emicuiſſe.

e Eſt *& ut* *emder. Garn.*

f *Cum* Attrectare *legeret Salmaſius in Cod. Thu.* *ſupplevit* audet *& ex eo ſumſit Garn. Genuinam lectionem reſtituit Oxon. MS.*

g *Thu. & ex eo Salmaſius*: dum novi criminis commentatores inſignem &c. *Alias*: dum novi acuminis commendata vento: *quam lectionem tanquam elegantiorem præfert. Garn.* *Noſtra, quæ eſt MS. Ox. magis arridet*: *niſi pro* criminis *poni velis* acuminis.

h *Al.* æſtimant.

i *Thu* conantur *pro quo ſubſtituit Salmaſius* arbitrantur: *Garn. nihil habet.*

k *Garn* interminatè potenti *Thu. & alii*: interminatione potenti; *minus bene.*

l *Al.* ſævæ m *Ita Oxon. alii omittunt* mundi n *Ita Oxon. Al.* Ti. cui Baron. *Baluzius & Magdeburg. concinunt*. ſidei aut ferret exordium. *Garn. ex Salmaſio qui Thu correxit de ſuo*: finem anteferret exordio. o *Ita Thu alii* præmitteret *non ita bene, ni fallor.* p *Ita MSS. Ox. & Thu alii* exegiſſe. q *Garn.* incommutabilis r *Garn.* ut ad decl... nihil prodeſſe. r abſtinentia. s *Garn.* adſtricta.

ED. IMP. ADV. PEL.

ſermo reſpuit, lex refutat: quæ pertæſum ſit [a] recordari, etiam ſub diſpoſitione plectendi. Quæ maturato [b] remedio & celeritate feſtina oportet intercipi, oe corroborato uſu nequitiæ adoleſcentes [c] vix valeant coërceri. Siquidem aures manſuetudinis noſtræ recens fama pertrioxerit intra ſanctiſſimam urbem noſtram, aliáque loca, ita peſtiferum virus quorumdam inoleviſſe pectoribus, ut ioterrupto directæ credulitatis tramite, ſciſſis io partes ſtudiis aſſerendi, materia impacatæ diſſenſionis ioducta ſit: novóque ſcandali fomite concitato beatiſſimæ Eccleſiæ nutet arteotata [d] tranquillitas: aliis id, aliis aliud [e] ancipiti interpretatione ſectantibus: & [f] abſoluta ſanctorum Apicum claritas, ac dilucidè, quid ſequi univerſitas debeat, explanans, pro captu verſipellis ingenii conturbat; quibuſdam oovorum auſuum [g] profanam moventibus quæſtionem, Palladi parens cariſſime atque amantiſſime.

Ob quam rem illuſtris autoritas tua, victurâ [h] in omne ævum lege oos ſtatuiſſe cognoſcat, ut pulſis ex urbe primitùs [i] capitibus dogmatis execrandi Cæleſtio atque Pelagio, ſi qui hujuſce de cetero ſacrilegii ſectatores quibuſcumque locis potuerint reperiri, aut de pravitate damnata aliquem proferre ſermonem, à quocumque correpti ad competeotem judicem pertrahantur: Quos [k] ſive clericus, ſive laicus fuerit, defereodi habeat poteſtatem, & ſine proſcriptione [l], aliqua perurgendi, quos relicta communi ſcientiæ [m] luce novæ diſputationis tenebras introferre deprehenderit, contra Apoſtolicam ſcilicet diſciplinam, Evangelicamque claram & ſine errore ſententiam vafrâ rudis ſectæ calliditate pugnantes, iovolventeſque ſplendentem fidem veri ambagibus diſſerendo. Hos ergo repertos ubicumque de hoc tam infando ſcelere cooferentes à quibuſcumque jubemus corripi, deductóſque ad audientiam publicam promiſcuè ab omnibus accuſari: ita ut probatiooem coovicti criminis ſtylus publicus inſequatur, ipſis inexorati exilii deportatione damnatis. Decet enim originem vitii à conventu publico ſequeſtrari, nec in commuoi eos celebritate cunſiſtere, qui non ſolùm facto nefario deteſtandi, verum etiam exemplo venenati ſpiritus ſunt cavendi. Juvat autem per omne Imperium noſtrum [n], quâ mundus extenditur, hujuſmodi promulgata diffundi: ne ſcientiæ fortaſſe diſſimulatio paſtum [o] præſtet errori; atque impunè ſe quiſquam putet audere, quod condemoatum vigore publico ſe finxerit ignorare. Data pridie Kaleodas [p] Maias. Raveonæ Dominis noſtris HONORIO duodecies, & THEODOSIO octies Conſulibus.

[a] Ita optimè Oxon. minus rectè. Garn. pertæſum: mendoſe ali'; perpetuò ſiſtit vel abſit vel cùm ſit.
[b] Garn. maturo.
[c] Garn. ex Salmaſio adoleſcentia. noſtra lectio eſt dupl. MS. cui Magdeburg. concinunt.
[d] ſimpliciter hæc lectio magis placet. Garn. hactenus nutet intentata. Thu. acti nutet. al. acta nutet.
[e] Ita optime Oxon. Garn. Aliis nempe aliud.
[f] Garn. add. tum ſit: & omitt. poſtea: conturbat.
[g] Garn. cõmentorum.
[h] Garn. vanc vocem malo refert ad præcedentem autoritas vice Epitueti.
[i] Garn. primis. minus rectè.
[k] Garn. quiſque.
[l] Ita MSS. duo. al. præſcriptione.
[m] Garn. ſententiæ.
[n] Garn. per omnem penè mundum qua imperiũ n. e.
[o] Oxon. Partum non rectè.
[p] Thu. MS. 11. Kal.

CAPITULUM XV.

EXEMPLAR EDICTI

Iunii quarti Palladii.

JUnius Quartus Palladius, Monaxius, & Agricola iterum, Præfecti Prætorio, dixerunt [p]. In Pelagium atque Cæleſtium catholici dogmatis fidem ſcævis [q] tractatibus deſtrueotes ſenteotia Principalis incaluit [r], ut venerabili urbe ſubmoti bonorum Concilio mulctarentur. Hoc igitur omnes ammooeri oportet edicto, ne quis ſiniſtræ perſuaſionis erroribus credulum præſtet aſſenſum. Et ſi ſit ille plebeios aut Clericus, qui in caliginis hujus obſcæna reciderit, à quocumque tractus ad judicem ſioe accuſatricis diſcretione perſooæ, facultatum publicatione nudatus, irrevocabile patietur exilium. Nam ſuperna majeſtas, ut colligit ex ſecreti ignoratione reverentiam; ita ex ioeptæ diſputationis præſumtione [s] injuriam.

Male refertur à Baronio ad annũ 420. cum præcedenti edicto ann. 418. condito ſubnecti potius debuerit.

[p] Thu. ita. Jun. Qu. Pall. Monax. Agricolę iterum Præfecto Prætorii direxit. Pelagium & non rectè.
[q] Ita MSS. Ox. At. Thu. & Garn. nefandis.
[r] Ita MSS. duo At Salm. Garn. &c. invaluit.
[s] Th. ut non colligit execrandam ignorationẽ, ita ineptæ diſputationis rejicit injuriam. Garn. Ex inepta diſputatione.

CAPITULUM XVI.

INCIPIT EPISTOLA

Imperialis ad Aurelium Cartaginenſem Epiſcopum.

Imperatores Honorius & Theodoſius Auguſti, Aurelio Epiſcopo ſalutem.

DUdum quidem fuerat conſtitutum, ut Pelagius atque Cæleſtius iofandi dogmatis repertores ab urbe Roma, velut quædam catholicæ utilitatis [t] eootagia, pellerentur: ne ignorantium meotes ſcæva [v] perſuaſioue pervertereot. Io quo ſecuta eſt clementia ooſtra judicium ſanctitatis tuæ, quo [x] conſtat eos ab univerſis juſta [y] ſententiæ examinatiooe damnatos. Sed quia obſtinati criminis pertinax malum, ut conſtitutio geminaretur exegit [z]; recenti quoque ſanctione [a] decrevimus, ut ſi quis eos in quacumque provinciarum parte latitare noo neſciens, aut propellere aut prodere diſtuliſſet, præſcriptæ pœnæ, velut particeps, ſubjaceret. Præcipuè tamen ad quorumdam Epiſcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravas eorum diſputationes, vel tacito cooſenſu aſtruunt, vel publica oppugnatione non deſtruunt, Pater cariſſime atque amaotiſſime, ſãctitatis tuæ autoritatem immioere [b] conveniet: quatenus in abolitionem præpoſteræ hæreſis omoium devotio Chriſtiana [c] conſentiat. Religio itaque tua competentibus ſcriptis univerſos faciat admoneri, ſcituros defioitione ſanctimoniæ tuæ [d] hanc defini-

[t] Ita Magdeb. & MSS. Oxon. & Th. quam lectionem mendoſam putat Garn. & pro ea ſupponit veritatis. ex conjectura, opinor.
[v] Garn. male ſæva.
[x] Garn. nullo autore nominato reponit cum pro quo. quod tamen eſt in Magd. & MSS. duobus.
[y] Atreb. MSS. juſtæ.
[z] Atreb. Baron. MS. coegit.
[a] Garn. definitione, minus rectè.
[b] Atreb. & Th. MSS. autoritate moneri. Garn. autoritatem cavere. minus rectè.
[c] Garn. Chriſtianorum contra omn. Codices & ſenſum: De ſolis enim hic Epiſcopis ſermo eſt.
[d] Ita Oxon. optima Th. Magd. & Baluz. ſanctimonii tui barbarè. Garn. teſtimonii tui. nõ rectè.

ED. IMP. AD AUR. tionem ſibi eſſe præſcriptam : ut quicumque damnationi memoratorum, quò pateat mens pura, ſubſcribere impia obſtinatione neglexerit, Epiſcopatûs amiſſione multati, interdictâ, in perpetuum expulſi civitatibus [d], communione priventur. Nam cùm ipſi juxta Synodum Nicænam confeſſione ſincera conditorem rerum omnium Deum, imperiique noſtri veneremur autorem ; non patietur tua ſanctitas ſectæ deteſtabilis homines in injuriam religionis nova & inuſitata meditantes, ſecretis tractatibus occultari, ſacrilegiúmque ſemel publica autoritate damnatum ulteriùs proferri [e]. Una enim eadémque culpa eſt eorum, qui aut diſſimulando conniventiam, aut non damnando, favorem noxium præſtiterint, Pater cariſſime atque amantiſſime. *Et alia manu :* Divinitas te per multos annos ſervet incolumem. Data V. Iduum Juniarum, Ravennæ.

d *Expulſi civit. omittit Garn. habent duo noſtri Cod. MSS.*

e *Atreb. & Thu. MSſ.* Occultare ſacrilegium publ. ſemel aut. damnatum. um.

1. 1. *Eodem tenore etiam ad ſanctum Auguſtinum Epiſcopum data.*

1. Hanc annotationem : *Eodem tenore etiam ad S. Auguſtinum Epiſcopum data :* habent omnes excuſi Codices, & MSS. pariter omnes, quibus editores uſi ſunt. Habent duo noſtri Thu. & Oxonienſis. Habebat Atrebatenſis cujus apographum Baronio obtulit Henricus Gravius. Unus Joannes Garnerius omittendam eam cenſuit velut à notariis ſuppoſitam, & revera omiſit nullius Codicis MS. nullius excuſi autoritate munitus. Mira certè hæc notariorum conſenſio, quibus omnibus hoc in mentem venerit ! Fateamur potiùs, Vir erudite, fateamur aliquid Auguſtino datum, quod datum non eſt ceteris Epiſcopis. Etſi enim nec ſedis privilegio, nec ordinationis antiquitate, quæ Garnerii ratio eſt, anteibat ; ut omnes ſine controverſia longo poſt ſe relinquebat intervallo & vitæ ſanctimoniâ, & ſuſceptis pro Eccleſia Dei laboribus, & excellentiâ doctrinæ, ut merito his nominibus conceſſum iſtud ei fuerit, quod Aurelio ex Primatus prærogativa. Sed & ipſum quod tunc vertebatur negotium id poſcebat : cùm Auguſtinus Conciliorum omnium adverſus Pelagianos ingenium fuerit, cùm ei Eccleſia univerſalis cauſſæ ſuæ commiſiſſet patrocinium ac defenſionem, cùm denique hujus viri ductu, ut ſcribit S. Proſper, viginti ampliùs annis contra inimicos gratiæ Dei catholica acies & pugnaverit & vicerit. Certè quantumvis diſcrimen inter procuratoriam Epiſtolam & evocatoriam conſtituat Garnerius, hanc Auguſtino gloriam non invidebit, qui legerit aliquando, quod cum Theodoſius *ſacram ſcriberet ad univerſos Epiſcopos ut Epheſum convenirent & conferrent de Neſtorii libris & Cyrilli judicium* (verba ſunt Liberati diaconi cap. 5. Breviarii) *ſcripſit Imperator ſacram & beato Auguſtino Hipponenſi Epiſcopo per Ebagnium Magiſtrianum, ut ipſi Concilio præſtaret ſuâ præſentiam. Qui Ebagnius veniens Cartaginem magnam audivit à Capreolo ipſius urbis antiſtite, beatum Auguſtinum ex hoc mundo migraſſe ad Dominum : acceptiſque ab eo ad Imperatorem literis loquentibus de obitu beati Auguſtini, Conſtantinopolim, unde venerat, rediit.* In conjungendis Aurelio & Auguſtino ſuffragantur Imperatoribus Pontifices Romani : quos inter Innocentius PP. I. qui utrumque communi Epiſtola ſalutat, quam ſuo Codici inſeruit Dionyſius Exiguus.

CAPITULUM XVII.

EPISTOLA SANCTI AURELII Cartaginenſis Epiſcopi ad univerſos Epiſcopos per Bizacenam & Arzugitanam [a] Provincias conſtitutos.

a *Vulg.* Azugitanam.

DE DAMNATIONE PELAGII ET CÆLESTII.

Dilectiſſimis ac deſiderabilibus fratribus & conſacerdotibus Donatiano Primæ Sedis, Iannario [b], Felici, Palatino, Primiano, Gaiano, & alii Gaiano [c], Iannario, Victorino, & ceteris per tractum Provinciæ Bizacena & Arzugitana conſtitutis, Aurelius Epiſcopus.

b *Garn.* Januariano, *male & contra omnes.*

c *Garn.* Caiano.

SUper Cæleſtii Pelagiique damnatione, eorúmque dogmatibus [d] participem ſe ſancta dilectio veſtra in plenario Concilio fuiſſe commeminit [e], dilectiſſimi & deſiderabiles fratres. Sed quoniam pro honore Dei, *in cujus manu cor Regis eſt conſtitutum,* glorioſiſſimorum Principum Chriſtianorum fidem rectam & Catholicam cuſtodientium acceſſit autoritas, quam per humilitatem meam univerſis meis Coepiſcopis voluit intimari : iccircò honorabilem fraternitatem veſtram miſſis exemplaribus inſtruere feſtinavi, ne [f] in aliqua parte Provinciæ ſupradictorum ſerpentina perſuaſio [g], ab univerſali Eccleſia totius orbis excluſa, fortaſſe ſubrepat. Ad hoc ergo tam neceſſaria conſtitutio [h] Chriſtianorum principum caritatem veſtram latere non debuit, & ad me ab eis datæ literæ vobis mitti debuere [i] : quarum ſimul exemplaribus lectis, quemadmodum ſubſcribere unuſquiſque veſtrum debeat, dilectio veſtra cognoſcat, ſive quorum in Synodalibus geſtis ſubſcriptio jam tenetur, ſive qui non potuiſtis eidem plenario totius Africæ Concilio intereſſe : quò, cùm de ſupradictorum hæreticorum damnatione omnium veſtrum fuerit integrata [k] ſubſcriptio, nihil omninò ſit, unde ullius diſſimulationis, vel negligentiæ, vel occultæ forſitan pravitatis aliqua videatur meritò remanſiſſe ſuſpicio. *Et alia manu.* Opto, fratres, bene vivatis mei memores. Data Kal. Auguſti Cartagine, Monaxio & Plinta Conſulibus.

d *Garn.* dogmatis.

e *Vulg.* participem ſanctam Dei dilectionem veſtram in plen. Concil. fuiſſe commemini.

Prov. 21. 1.

f *Ita. MS. Col. uterque, vulg. ad.* quid mali.

g *Vulg.* perſuaſione.

h *Vulg.* concertatio *vel* conteſtatio.

i *Vulg. omitt.* vobis debuere.

k *Vulg.* integra. *quam lectionē magis approbat Garn Primâ habent duo Codd. MSſ. & melior videtur. Prior enim ſubſcriptio ex plurimorum Epiſcoporum abſentia, non integra, generali, quam Aurelius indicit, ſubſcriptione integrata eſt. Ita etiam Iſidorus Mercator, quem excipere Garn. debuerat cum uno Baluzio excepto reliquos editores habere* integra *aſſernis.*

Digitized by Google

GESTA PALÆS.

CAPITULUM XVIII.

INCIPIUNT CAPITULA excerpta de geſtis habitis contra Pelagium hæreticum : & alia de libris ejus, quæ in Palæſtina Synodo objecta anathematizare compulſus eſt.

Hæc capitula ad Grimanicũ noſtrum Codicẽ relegimus, qui hunc in omnibus concinit, paucul is quibuſdã exceptis.

QUod ad Jeruſalem nolentem colligi [l] filios ſuos Dominus clamabat, hoc nos clamamus adverſus eos qui filios [m] Eccleſiæ colligi nolunt, nec ſaltem poſt judicium, quod de ipſo Pelagio in Palæſtina [n] factum eſt, corriguntur [o]. De quo damnatus exiſſet, niſi objecta ſibi contra gratiam Dei dicta, quæ obſcurare non potuit [p], ipſe damnaſſet. Præter illa enim quæ, quo. modo potuit, auſus eſt qualicunque ratione defendere, objecta ſunt quædam, quæ niſi remota omni tergiverſatione anathematizaſſet, ipſe anathema factus eſſet.

l *Vulg.* colligere.
m *Vulg.* & *Th.*MSS. *ad.* volentes.
n *vulg. omit.* in Palæſtina.
o *vulg.* collegerunt.
p *Oxon.* non poterat.

I. Objectum eſt enim eum dicere [q], Adam mortalem factum, qui ſive peccaſſet non peccaſſet, moriturus eſſet [r].

q *Vulg.* & *Grim.* cum diceret.
r *Vulg.* mortuus eſſet.

II. Et quod peccatum ejus ipſum ſolum læſerit, non etiam genus humanum.

III. Et quod infantes nuper nati, in illo ſtatu ſint in quo Adam fuit ante prævaricationem.

IV. Et quod neque per mortem, neque per prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur; neque per reſurrectionẽ Chriſti omne genus hominum reſurgat.

V. Et infantes, etiamſi non baptizentur, habere [s] vitam æternam.

s *Vulg. ad.* poſſunt.

VI. Et divites baptizatos, niſi omnibus abrenuntient, ſi quid boni viſi fuerint facere, non reputari illis, nec eos habere poſſe regnum Dei.

VII. Et gratiam Dei atque adjutorium non ad ſingulos actus dari, ſed in libero arbitrio eſſe vel in lege atque doctrina.

VIII. Et Dei gratiam ſecundùm merita noſtra dari.

IX. Et filios Dei non poſſe vocari, niſi omnino [t] abſque peccato [v] fuerint effecti.

t *Vulg.* & *Grim.* omnimodo.
v *Vulg.* abſque omni peccato.

X. Et non eſſe liberum arbitrium, ſi Dei adjutorio indiget : quoniam in propria voluntate habet unuſquiſque facere aliquid, aut non facere.

XI. Et victoriam noſtram non ex Dei eſſe adjutorio, ſed ex libero arbitrio.

XII. Et quod pœnitentibus venia non detur ſecundùm gratiam & miſericordiam Dei, ſed ſecundùm meritum, & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordiâ.

Hæc omnia Pelagius ſic anathematizavit, quod ſatis ipſa Geſta teſtantur, ut nihil ad ea quoquo modo defendenda diſputationis attulerit. Unde fit conſequens ut quiſquis ſequitur illius [x] autoritatem judicii, & ipſius Pelagii confeſſionem, hæc tenere debeat, quæ ſemper tenuit Eccleſia catholica.

GESTA PALÆS.
x *Vulg* & *Grim. add.* Epiſcopalis.

I. Quod Adam niſi peccaſſet, non fuiſſet moriturus.

II. Quod peccatum ejus non ipſum ſolum læſerit, ſed & genus humanum.

III. Quod infantes nuper nati non ſint in illo ſtatu in quo Adam fuit ante prævaricationem.

IV. Quod ad ipſos etiam pertineat quod breviter ait Apoſtolus : *Per unum hominem mors, & per unum hominem reſurrectio mortuorum : ſicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & Chriſto omnes vivificabuntur.* 1. Cor. 15. 21.

V. Unde fit, ut infantes non baptizati, non ſolum regnum cœlorum, verum etiam vitam æternam habere non poſſint.

VI. Confiteatur etiam divites baptizatos regno Dei non poſſe privari, etiam ſi divitiis ſuis non careant, & ſint tales quales ad Timotheum deſcribit Apoſtolus dicens : *Præcipe divitibus* [y] *non ſuperbè ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum; ſed in Deo vero* [z]*, qui præſtat omnia nobis abundanter ad fruendum : Divites ſint in operibus bonis, facilè tribuant, communicent, theſaurizent ſibi fundamentum bonum in futurum; ut apprehendant vitam æternam.*

1. Tim 6. 17.
y *Vulg.* & *Grim. add.* hujus mundi.
z *Vulg.* & *Tha.* vivo.

VII. Fateatur gratiam Dei & adjutorium etiam ad ſingulos actus dari, eamque non dari ſecundùm merita noſtra.

VIII. Ut vera ſit gratia [a], id eſt gratis data per ejus miſericordiam, qui dixit : *Miſerebor, cui miſertus ero; & miſericordiam præſtabo, cui miſericors fuero.*

a *Vulg.* ut revera ſit gr.

IX. Fateatur filios Dei illos vocari poſſe, qui quotidie dicunt : *Dimitte nobis debita noſtra.* Quod utique non veraciter dicerent, ſi eſſent omnino abſque peccato.

X. Fateatur eſſe liberum arbitrium, etiamſi divino indiget adjutorio.

XI. Fateatur quando contra tentationes dimicamus, & concupiſcentias illicitas; quamvis illic habeamus & propriam voluntatem, non tamen ex illa [b], ſed ex adjutorio Dei noſtram provenire victoriam : non enim aliter verum erit quod Apoſtolus ait : *Neque volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.*

b *Vulg.* illicitas dimicamus, non ex propria voluntate, ſed.

XII. Fateatur ſecundùm gratiam & miſericordiam Dei veniam pœnitentibus dari, non ſecundùm meritum eorum : quandoquidem ipſam [c] pœnitentiam donum Dei dixit Apoſtolus, ubi ait de quibuſdam : *Ne fortè det illis Deus pœnitentiam.* Hæc omnia ſimpliciter ſine ullis fateatur ambagibus, ſi quis in [d] autoritatem catholicam & expreſſa ipſius Pelagii Eccleſiaſticis Geſtis verba conſentit : neque enim illa quæ his ſunt contraria veraciter anathematizata eſſe credendum eſt [e], niſi hæc, quibus ſunt illa contra-

c *Vulg.* quemadmodum etiam ipſæ.
d *Vulg.* contra, *ſed malè.*
e *Vulg. mendoſe*: atque in illa quæ his ſunt contraria credit, anathema eſſe credendum eſt.

Digitized by Google

EDICT. CONST. ADVER. PELAG.

ria, fideli corde teneantur & aperta confeſſione promantur.

CAPITVLVM XIX.

INCIPIT SACRA EPISTOLA Conſtantii Imperatoris, patris Valentiniani Auguſti Iunioris: De exiliando Cæleſtio hæretico Pelagiano.

Imperator Conſtantius Voluſiano Præfecto urbis.

CUm præteritas ſuperſtitiones, tum recentes, plenas vanitatis [a] jamdudum corrigi juſſerimus, quotidianis inſinuationibus majores [b] fieri nuntiantur. Et quoniam diſcordia animos commovit populorum; ea, quæ jamdudum juſſeramus, præcipimus iterari. Unde his lectis Eximietas tua omnes, qui Dei invident pietati, diligenter inquirat, & eos ſtatim faciat ex muris Urbis expelli; ita tamen ne intra centeſimum quidem lapidem habeant licentiam conſiſtendi. Cæleſtium quoque magis ac magis ex urbe pelli mandamus; conſtat enim iiſdem è medio ſublatis gratiam & concordiam tenere veterem firmitatem. Sanè deinceps ſi tale quicquam fuerit nunciatum, officium præſtantiæ tuæ capitali ſententiæ ſubdendum eſſe cognoſce. Non enim patimur impunitum eſſe præcepta noſtra executionis negligentiâ protelari. Vale parens cariſſime atque amantiſſime. *Et adjecta ſubſcriptio.* Impleatur quod juſſimus; quia hoc famæ tuæ expedit.

a Garn. Quæ cum præteritæ ſuperſtitionis, tum recentis plena vanitatis.
Ita fere & Thu. MS.
b Garn. & Thu. majora.

CAPITVLVM XX.

EXEMPLAR EDICTI Propoſiti à Voluſiano præfecto urbis.

VOluſianus Præfectus Edixit: Hactenus Cæleſtium divinæ fidei & quietis publicæ turbatorem judiciis amica reis ſecreta ſubduxerint. Jam leges etiam edictæ [c] perſequentur abſentem. Cui, quod primum eſt, æternæ Urbis negatur habitatio: ut ſi vel in proximis fuerit diverſatus, debitum non evadat ſupplicium [d]. Pro merito etiam temeritatis atque auſus ſui, cunctos hujus edicti cautione præmonemus, ne quis iniquus noxiu latebram putet eſſe præbendam: quippe cùm horrendi ſit [e] poſita pœna ſupplicii, ac ſtylum neceſſe ſit eum proſcriptionis incurrere, quiſquis reum divinis humaniſque rebus [f] apud ſe putaverit eſſe occultandum.

c Ita Thu. At Garn. jam leges & jam edicta.
d omnes excepto. Oxon. criticum.
e Garn. Ne cum hujuſmodi ſit poſita pœna, ſupplicium ac ſtylum... quiſquis legibus divinis humaniſque reum.
f vulg. legibus.

EPIST. INNOC. AD EXUP.

CAPITVLVM XXI.

EPISTOLA INNOCENTII Papæ ad Exuperium Epiſcopum Toloſanum: ſub titulis VII.

Innocentius Epiſcopus Exuperio Epiſcopo Toloſano.

COnſulenti tibi, frater cariſſime, quid de propoſita ſpecie una quaque ſentirem, pro captu intelligentiæ meæ quæ ſunt viſa reſpondi, quid ſequendum vel docilis ratio perſuaderet, vel autoritas lectionis oſtenderet, vel cuſtodita temporum ſeries demonſtraret. Et quidem dilectio tua Inſtitutum ſecuta prudentium, ad ſedem Apoſtolicam referre maluit, quid deberet de rebus dubiis cuſtodire, potiùs quàm uſurpatione præſumta quæ ſibi viderentur, de ſingulis obtinere. Cur enim magis pudendum putemus aliquid diſcere, quàm omnino neſcire? Mihi quoque ipſi de collatione docilitas accedit, dum perſcrutatis rationibus ad propoſita reſpondere compellor; eóque fit, ut aliquid ſemper addiſcat, qui poſtulatur ut doceat. Proponam igitur ſingula ſubjiciamque reſponſum. Modeſtia Innocentii.

I. Propoſuiſti, quid de his obſervari debeat, quos in Diaconii miniſteriis, aut in officio Preſbyterii poſitos, incontinentes eſſe aut fuiſſe generati filii prodiderunt. De his & divinarum legum manifeſta eſt diſciplina, & beatæ recordationis viri Siricii Epiſcopi monita evidentia commearunt: ut incontinentes in officiis talibus poſiti omni honore Eccleſiaſtico privarentur, nec admitterentur accedere ad miniſterium, quod ſolâ continentiâ oportet impleri. Eſt enim vetus admodum ſacræ legis autoritas, jam inde ab initio cuſtodita, quod in templo anno vicis ſuæ habitare præcepti ſunt ſacerdotes; ut ſervientes ſacris oblationibus, puros & ab omni labe purgatos ſibi vindicent divina miniſteria: neque eos ad ſacrificia fas ſit admitti, qui exercent vel cum uxore carnale commercium: quia ſcriptum eſt: *Sancti eſtote: quoniam & ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter:* quibus utique propter ſobolis ſucceſſionem propterea uxorius uſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu [g] ad Sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere. Quanto magis hi Sacerdotes, vel Levitæ, pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſervare debent, quibus vel Sacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt: nec præterit dies, quâ vel à ſacrificiis divinis, aut à baptiſmatis officio vacent? Nam ſi Paulus ad Corinthios ſcribit, dicens:

Ep. ad Him. cap. 7.
Levit. 11. 44. & 20. 7.
g Ita Thm. exig. at Romana ed. add præter quàm ex ſemine Aaron.

1. Cor. 7. 5.

Abſtinete vos ad tempus, ut vacetis orationi: & hoc utique laicis præcipit, quantò magis Sacerdotes, quibus orandi & ſacrificandi juge officium eſt, ſemper debebunt ab hujuſmodi conſortio abſtinere? Qui ſi contaminatus fuerit carnali concupiſcentia, quo pudore vel ſacrificare uſurpabit? aut quâ conſcientiâ, quóve merito exaudiri ſe credit, cum dictum ſit: *Omnia munda mundis; coinquinatis autem & infidelibus nihil ſit mundum.* Sed fortaſſe hoc licere credit, quia ſcriptum eſt: *Unius uxoris virum.* Non propter manendum in concupiſcentia carnali, hoc dicit [a]; ſed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admiſit, qui ait: *Vellem autem omnes eſſe ſicut & ego:* quod apertiùs declarat, dicens: *Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt: vos autem jam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu.* Et, *habentem filios*; non, *generantem*, dixit: ſed ea planè diſpar & diviſa ſententia eſt. Nam ſi ad aliquos forma illa Eccleſiaſticæ vitæ pariter & diſciplinæ, quæ ab Epiſcopo Siricio ad Provincias commeavit, non perveniſſe probabitur; his ignorationis venia remittitur, ita ut de cetero incipiant penitus abſtinere: & ita gradus ſuos in quibus inventi ſuerint, ſic retenent, ut eis non liceat ad potiora conſcendere: quibus in beneficio eſſe debet, quod hunc ipſum locum, quem retinent, non amittant. Qui autem ſciſſe formam vivendi miſſam à Siricio deteguntur, neque ſtatim cupiditates libidinis abjeciſſe; illi ſunt modis omnibus ſummovendi: qui poſt ammonitionem cognitam, præponendam arbitrati ſunt voluptatem.

Tit. 1. 15.

a Rom. & Dion. Non ad permanétem in concupiſcentia generandi. Ita & Ibn. non propter &c.

2. Cor. 7. 7. Rom. 8. 9. 1. Tim. 3. 4.

II. Et hoc quæſitum eſt: quid de his obſervari oporteat, qui poſt baptiſmum, omni tempore incontinentiæ dediti, in extremo vitæ ſuæ pœnitentiam ſimul & reconciliationem communionis expoſcunt: de his obſervatio prior, durior; poſterior, interveniente miſericordia, inclinatior eſt. Nam conſuetudo prior tenuit, ut concederetur pœnitentia, ſed communio negaretur. Nam cum illis temporibus crebræ perſecutiones eſſent, ne communionis conceſſa facilitas homines de reconciliatione ſecuros non revocaret à lapſu, meritò, negata communione, eſt conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur: & duriorem remiſſionem fecit temporis ratio. Sed poſtquam Dominus noſter pacem Eccleſiis reddidit, jam depulſo terrore communionem dari obeuntibus [b] placuit, & propter Domini miſericordiam quaſi viaticum profecturis; & ne Novatiani hæretici negantis veniam, aſperitatem & duritiam ſubſequi videamur. Tribuitur [c] ergo cum pœnitentia extrema communio: ut homines hujuſmodi in extremis ſuis, permittente ſalvatore noſtro, à perpetuo exitio vindicentur.

b Rom. & Dion. abeuntibus.

c Dion. & Rom. ed. tribuetur.

III. Quæſitum eſt etiam ſuper his, qui poſt baptiſmum amminiſtraverunt, & aut tormenta ſola exercuerunt, aut etiam capitalem pertulere ſententiam. Nihil de iis legimus à majoribus diffinitum. Meminerant enim à Deo poteſtates has fuiſſe conceſſas, & propter vindictam noxiorum gladium fuiſſe permiſſum, & Dei miniſtrum eſſe datum vindicem in hujuſmodi. Quomodo igitur reprehenderent factum, quod autore Domino viderent eſſe conceſſum? De his ergo ut hactenus ſervatum eſt, ſic habemus: ne aut diſciplinam evertere, aut contra autoritatem Domini venire videamur. Ipſis autem in ratione reddenda geſta ſua omnia ſervabuntur.

Rom. 13. 14.

IV. Et illud deſideratum eſt ſciri, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant; cum è contra uxores in conſortio adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Chriſtiana religio adulterium in utroque ſexu pari ratione condemnat: ſed viros ſuos mulieres de adulterio non facilè accuſant; & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem uxores ſuas liberiùs adulteras apud Sacerdotes deferre conſueverunt; & ideo mulieribus, prodito earum crimine, communio denegatur: virorum autem, latente commiſſo, non facilè quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinetur; qui utique ſummovebitur, ſi ejus flagitium detegatur. Cum ergo par cauſſa ſit, interdum probatione ceſſante, vindictæ ratio conquieſcit.

V. Illud etiam ſciſcitari voluiſti: an preces dictantibus liberum concedatur, utique poſt baptiſmi regenerationem, à Principibus poſcere mortem alicujus, vel ſanguinem de reatu: quam rem principes nunquam ſine cognitione concedunt; ſed ad judices commiſſa illa, vel crimina ſemper remittunt: ut cauſsâ cognitâ [d] vindicentur. Quæ cum quæſitori fuerint delegata [e], aut abſolutio, aut damnatio, pro negotii qualitate profertur: & dum legum autoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

d Dion. Rom. ed & Oxon. MSS. cauſſæ cognitæ.

e Ib. delegatæ.

VI. De iis etiam requiſivit dilectio tua, qui interveniente repudio, alii ſe matrimonio copularunt, quos in utraque parte adulteros eſſe manifeſtum eſt. Qui ergo, vel quæ, viro vel uxore vivente, quamvis diſſociatum videatur eſſe conjugium, tamen ad aliam copulam feſtinaverint, non poſſunt adulteri non videri: in tantum ut hæ perſonæ, quibus tales conjunctæ ſunt, etiam ipſæ adulterium commiſiſſe videantur: ſecundùm illud quod legimus in Evangelio: *Qui dimiſerit uxorem ſuam, & duxerit aliam, mœchatur. Similiter & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.*

Matth. 19. 8.

Digitized by Google

Et ideò omnes à communione fidelium abſtinendi. *De parentibus autem, aut propinquis eorum, nihil tale ſtatui poteſt: niſi incentores illiciti conſortii fuiſſe detegantur.*

VII. Qui verò libri recipiantur in canone [a], brevis annexus oſtendit. Hæc ſunt ergo quæ deſiderata voce moneri voluiſti. *Moſi libri quinque, id eſt, Geneſis, Exodi, Levitici, Numeri, Deuteronomii, & Jeſu Nave: Judicum, Regnorum libri quatuor, ſimul & Ruth, Prophetarum libri XVII. Salomonis libri quinque, Pſalterium. Item Hiſtoriarum, Job liber unus, Tobiæ unus, Eſter unus, Judith unus, Machabæorum duo, Heſdræ duo, Paralipomenon duo. Item Novi Teſtamenti: Evangeliorum libri quatuor, Apoſtoli Pauli Epiſtolæ XIV. Epiſtolæ Johannis III. Epiſtola Petri II. Epiſtolæ Judæ I. Epiſtola Jacobi I. Actus Apoſtolorum, Apocalypſis Johannis.* Cetera autem, quæ vel ſub nomine Matthiæ, ſive Jacobi minoris, vel ſub nomine Petri & Johannis, quæ à quodam Leutio ſcripta ſunt [b], vel ſub nomine Thomæ, & ſi quæ ſunt talia, non ſolum repudianda, verum etiam noveris eſſe damnanda. Data X. Kalendas Martii Stilicone & Anthemio viris clariſſimis Conſulibus.

[a] *Ib. add.* ſcripturarum ſanctarum.

[b] *Rom. ed. & Dion. add.* vel ſub nomine Andreæ quæ à Nexocharide & Leonide philoſophis. *deſunt in duobus MSS.*

CAPITVLVM XXII.

INCIPIT EPISTOLA INNOCENTII Papæ, ad Macedones Epiſcopos: ſub titulis IV.

Innocentius Rufo, Euſebio, Euſtatio Claudio, Maximiano, Eugenio, Gerontio, Iohanni, Polychronio, Sophronio, Flaviano, Hilario, Macedonio, Calicrati, Zoſimo, Profuturo, Niceta, Hermogeni, Vincentio, Aſialogo, Terentiano, Herodiano & Martiano [c] *Epiſcopis Macedonibus, & Diaconibus, in Domino Salutem.*

[c] *Rom. ed. add.* & ceteris.

MAgna me gratulatio habuit, cùm poſt tot diſcrimina totius, ut ita dixerim, mundi, Vitalis Archidiaconus veſtrarum portitor literarum ex illis partibus ad nos uſque directus advenit. Quem cum vidiſſemus, illicò, ut oportebat, percunctati de veſtro ſtatu ſumus. Verùm ubi reperimus vos ex ſententia degere, Domino Deo noſtro uberes gratias retulimus, quod ſuos famulos, ſuiſque altatibus ſervientes & in adverſis tuetur, & in proſperis gubernare dignatur. Qui cum tradidiſſet Epiſtolas, præcepi illas illico recenſeri, in quibus multa poſita pervidi, quæ ſtuporem mentibus noſtris indicerent [d], faceréntque nos non modicùm dubitare, utrùm aliter putaremus, an illa ita eſſent poſita quemadmodum perſonabant. Quæ cùm ſæpiùs repeti feciſſem, adverti ſedi Apoſtolicæ, ad quam relatio miſſa quaſi ad caput currebat Eccleſiarum, aliquam fieri injuriam, cujus in ambiguum adhuc ſententia adduceretur. Unde de quibus jamdudum ſcripſiſſe me memini, nunc iterare formam argumentis evidentioribus relationis veſtræ geminata percunctatio compellit.

[d] *Rom. ed.* inducerent. *Dion.* injicerent.

I. Eos qui viduas accepiſſe ſuggeruntur uxores, non ſolùm clericos effectos agnovi, verùm etiam uſque ad infulas ſummi Sacerdotii perveniſſe: quod contra legis eſſe præcepta nullus ignorat. Nam cum Moyſes legiſlator clamitet: *Sacerdotes uxorem virginem accipiant*; ac ne hoc præceptum alicui videretur ambiguum, addidit: *non viduam, neque ejectam:* contra hoc præceptum divina autoritate ſubnixum, nulla definitio [e] mandati alterius opponitur, niſi conſuetudo veſtra: quæ, ut ipſi fatemini, ex ignorantia, &, ut verecundius dicam, ex non [f] Apoſtolica traditione & integra ratione conſtituta eſt. Nos autem omneſque per Orientem Occidentémque Eccleſias noverit veſtra dilectio hæc penitùs non admittere; nec ad ultimum Eccleſiaſtici ordinis locum tales aſſumere; & ſi reperti fuerint removere.

Levit. 21. 14.

[e] *Dion. & Rom. ed.* defenſio.

[f] *Rom. & Dion.* non ex.

II. Deinde ponitur non debere dici digamum eum qui Catechumenus habuerit atque amiſerit uxorem, ſi poſt baptiſmum fuerit aliàm ſortitus, eámque primam videri, quæ novo homini copulata ſit: quia illud conjugium poſt baptiſmi ſacramentum cum ceteris criminibus ſit ablutum [g]. Quod cùm de una utique dicitur, certè ſi tres habuerit in vetere poſitus homine [h], uxor ejus quæ poſt baptiſmum quarta eſt, ſic interpretantibus primæ virginis nomen accipiet, quæ quarto ducta eſt loco. Quis, oro, iſtud non videat contra Apoſtoli eſſe præceptum, qui ait: *unius uxoris virum*, oportet fieri Sacerdotem. Sed objicitur, quod in baptiſmo totum, quicquid in vetere homine geſtum eſt, ſit ſolutum. Dicite mihi, cum pace veſtra loquor, crimina tantùm dimittuntur in baptiſmo, an & illa, quæ ſecundùm legis præcepta ac Dei inſtituta complentur? Uxorem ducere crimen eſt, aut non eſt crimen? Si crimen eſt; ergo, præfatâ veniâ, erit autor in culpa, qui ut homines crimina committerent in paradiſo, cùm ipſe ita eos jungeret, benedixit. Si verò non eſt crimen; quia quod Deus junxit nefas ſit crimen appellari, & Salomon ait: *Etenim à Deo præparatur viro uxor*: quomodo creditur inter crimina eſſe dimiſſum, quod Deo autore legitur conſummatum? Quid de talium filiis percenſetur? Numquid non erunt admittendi in hæreditatis conſortium; quia ex ea ſuſcepti ſunt, quæ ante

[g] *Th.* ablatum.

[h] *Dion. R. ed. & Th.* homine, uxores, erit ei, quæ poſt baptiſmum quarta e[ſt], ſic interpretantibus prima: virginis æque nomen accipiet, &c.

1. Tim. 3. 2. Tit. 1. 6.

Prov. 19. 14.

baptiſmum fuit uxor? etúntque appellandi vel naturales, vel ſpurii; quia non eſt legitimum matrimonium, niſi illud, ut vobis videtur, quod poſt baptiſmum aſſumitur. Ipſe Dominus cum interrogaretur à Judæis, ſi liceret dimittere uxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit: *Quod ergo Deus junxit, homo non ſeparet*: Ac ne de his locutus eſſe credatur, quæ poſt baptiſmum ſortiuntur, mementote hoc & à Judæis interrogatum, & Judæis eſſe reſponſum. Quæro, & ſolicitius quæro, ſi una eadémque ſit uxor ejus qui ante Catechumenus, poſtea fidelis ſit, filióſque ex ea, cum eſſet Catechumenus, ſuſceperit; ac poſtea alios, cum fidelis: utrùm ſint fratres appellandi? an non habeant, defuncto poſteà patre, hirciſcundæ hæreditatis conſortium, quibus filiorum nomen abſtuliſſe creditur regeneratio ſpiritualis? Quod cum ita ſentire atque judicare abſurdum eſt: quæ malum ratio eſt hoc defendi, & vacua opinione magis jactari, quàm aliqua autoritate roborari: cùm non poſſit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Dens injungit [a]? Numquid ſi quis Catechumenus virtutibus ſtuduerit, humilitatem cuſtodierit [b], patientiam tenuerit, Eleemoſynas fecerit, morti deſtinatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, caſtitatem ſecutus fuerit [c]: quæro ſi hæc, cum fuerit factus fidelis, amittat: quia per baptiſmum, totum quod vetus homo geſſerat putatur auferri? Aſpicimus hominem gentilem Cornelium orationibus deditum atque Eleemoſynis vacantem per revelationem angelum atque Petrum ipſum vidiſſe [d]. Numquid per baptiſmum hæc illi ablata ſunt, propter quæ illi baptiſmum ipſum videtur eſſe conceſſum? Si ita creditur, mihi credite, non modicùm erratur: quia quicquid benè geſtum fuerit, & ſecundùm præcepta legalia cuſtoditum, non poteſt facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non poteſt dici peccatum: & ſi peccatum non eſt, ſolvi inter peccata omninò non debet: eritque integrum æſtimare aboleri non poſſe prioris nomen uxoris, cùm non dimiſſum ſit pro peccato; quia ex Dei ſit voluntate completum.

Matth. 19. 6.

a Dion. & R. jungit Th. indulget.

b Dion. R. & Th. ſecutus fuerit.

c Dion. R. & Th. tenuerit.

Act. 10. 1.

d Th. Eleemoſynis per revel. Petrum evocaſſe atque vidiſſe.

III. Ventum eſt ad tertiam quæſtionem, quæ pro ſui difficultate longiorem exigit diſputationem. Cùm nos dicamus ab hæreticis ordinatos vulneratum per illam ordinationem [e] habere caput; ubi vulnus infixum eſt, medicina eſt adhibenda, qua poſſit vulneratus [f] recipere ſanitatem: quæ ſanitas poſt vulnus ſecuta ſine cicatrice eſſe non poterit; atque ubi pœnitentiæ remedium neceſſarium eſt, illic ordinationis honorem locum habere non poſſe [g]. Namque, ſi, ut legitur, *quod tetigerit immundus immundum erit*: quomodo ei tribuetur quod munditia ac puritas conſuevit accipere; ſed & contrà aſſeritur eum, qui honorem amiſit, honorem dare non poſſe: nec illum aliquid accepiſſe, quia nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere. Acquieſcimus, & verum eſt. Certè quia quod non habuit, dare non potuit, damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impoſitionem dedit: & qui particeps factus eſt damnato, quomodo debeat honorem accipere, invenire non poſſum.

e D. R. & Th. per illam manus impoſitionem.

f Vox vulneratus deſideratur in D. & Rom.

g Sola Rom. ed. add. decernimus.

Num. 19. 15. Levit. 11. 4.

Sed dicitur vera ac juſta legitimi Sacerdotis ordinatio [h] auferre omne vitium, quod à vitioſo fuerat injectum. Ergo, ſi ita eſt, applicentur ad ordinationem ſacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei: quia per benedictionem ordinationis crimina vel vitia putantur auferri. Nullus ſit pœnitentiæ locus, quia id poteſt præſtare ordinatio, quod longa ſatisfactio præſtare conſuevit. Sed noſtræ lex eſt Eccleſiæ, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſunt, per manus impoſitionem, laicam tantùm tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum ſubrogare: at verò ii, qui à Catholica fide ad hæreſim tranſierunt, quos aliter non oportet niſi per pœnitentiam ſuſcipi, apud vos non ſolùm pœnitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur.

h Th. D & R. Benedictio.

Sed Aniſii quondam fratris noſtri aliorúmque Sacerdotum ſumma deliberatio hæc fuit: ut quos Bonoſus ordinaverat, ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre ſcandalum, ordinati reciperentur. Vicimus, ut opinor, ambigua. Jam ergo quod pro remedio ac neceſſitate temporis ſtatutum eſt, conſtat primitùs non fuiſſe, ac fuiſſe regulas veteres quas ab Apoſtolis aut Apoſtolicis viris traditas Eccleſia Romana cuſtodit, cuſtodiendáſque mandat his, qui eam audire conſueverunt. Sed neceſſitas temporis id fieri magnoperè poſtulabat. Ergo quod pro remedio neceſſitas reperit, ceſſante neceſſitate debet utique ceſſare pariter quod urgebat [i]: quia alius eſt ordo legitimus, alia uſurpatio, quam ad præſens fieri tempus impellit.

i Supple fieri, niſi legas vigebat.

Sed canones apud Nicæam conſtituti de Novatianis fieri permiſerunt. Priùs ille canon à patribus inſtitutus ponendus eſt; ut poſſimus advertere, vel quid, vel qualiter ab iiſdem ſenſum vel præceptum ſit. *De iis*, inquit, *qui ſeipſos nominant Catharos, id eſt, Mundos, & aliquando veniunt ad Eccleſiam Catholicam, placuit ſancta & magna Synodo, ut accepta manus impoſitione ſic maneant in Clero*. Poſſumus verò dicere de ſolis Novatianis hoc eſſe præceptum, nec ad aliarum hæreſum clericos pertinere. Nam ſi utique ita de omnibus diſſinirent,

Nicæn. Can. VIII.

EPISTO. INNOC. AD MACED.

diffinirent, addidiſſent : *à Novatianis aliiſque hæreticis revertentes debere in ſuum ordinem ſuſcipi* : quod ita non eſſe [b], etiam illud maximè quod de Paulianiſtis dictum eſt, poterit confirmare, à quibus venientes etiam baptizari præcipiunt. Numquidnam cùm de Paulianiſtis jubent, omnes qui ab hæreticis revertuntur, erunt hoc exemplo baptizandi ? Quod cùm nullus audeat facere, de ipſis tantùm eſſe præceptum ratio ipſa demonſtrat. Denique baptizatos ritè à Philippo Evangeliſta Petrus & Johannes ſola manus impoſitione conſummant : illos verò, quos Apoſtolus Paulus baptizatos Johannis baptiſmate reperit, interrogavit an Spiritum ſanctum accepiſſent : fatentibúſque, ſed illud ne quidem nomen audiſſe, juſſit eos baptizari. Videtis ergo ritè baptizatos illo dono iterari non poſſe ; & aliter ſolâ aquâ lotos baptizari in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti neceſſarium provideri. Ita & de Novatianis juſſum tantùm eſſe, liquida manifeſtatione perlegitur. Quod idcircò diſtinctum eſſe ipſis duabus hæreſibus, manifeſta ratio declarat : quia Paulianiſtæ in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti minimè baptizant : At Novatiani iiſdem Nominibus tremendis venerandiſque baptizabant ; nec apud iſtos de unitate poteſtatis divinæ, hoc eſt, Patris & Filii & Spiritus ſancti aliquando quæſtio commota eſt : Et ideò, omnibus ſegregatis, hæc ſola electa eſt, cui iſtud crederent concedendum, quia nihil in Patris & Filii & Spiritus ſancti ſacramento peccarent. Si quis verò de Catholica [a] ad hæreſim tranſiens, aut fidelis ad Apoſtaſiam [b] reverſus, reſipiſcens redire voluerit, numquid eadem ratione poterit ad Clerum admitti, cujus commiſſum non niſi poſt longam pœnitentiam [c] poterit aboleri, nec poſt pœnitentiam clericum fieri ipſi canones ſua autoritate permittunt. Unde conſtat qui de Catholica ad Bonoſum tranſiêre damnatum, atque ſe paſſi ſunt, vel cupierunt ab eodem ordinari, non oportuiſſe Eccleſiaſticæ ordinationis ſuſcipere dignitatem, qui commune omnium Eccleſiarum judicium deſerentes, ſuam peculiariter in Bonoſo vanitatem ſequendam eſſe duxerunt.

Sed multos conſtat vim paſſos, atque invitos, attractos, repugnantéſque ab eodem ordinatos. Dicat mihi volo, quiſquis id credit, ſi non poſt ordinationem Bonoſo [d] interfuit, cùm conficeret ſacramenta ; ſi communioni ejus non participatus eſt ; ſi ſtatim diſcedens, de ejus peſſimo conciliabulo ad Eccleſiam rediit : iſte talis poteſt habere colorem aliquem excuſationis. Ceterum qui poſt annum aut menſem ad Eccleſiam redierunt, intelligimus eos qui à Catholica novetant ſe propter vitia ſua non poſſe ſuſcipere ordinationem, idcirco ad illum pertexiſſe, qui paſſim & ſine ulla diſcuſſione ordinationes illicitas faciebat ; credentes ſe poſſe per iſtam inſtitutionem locum in Eccleſia Catholica reperire, de quo antea deſperarant. Nunc illud ; quod ſupereſt, interrogo : qui poſt menſem, & eo amplius rediit, cùm ſe Presbyterum à Bonoſo confideret ordinatum, ſi non ſacramenta confecit, ſi non populis tribuit, ſi non Miſſas ſecundùm conſuetudinem complevit, quid de hoc cenſeatis, quæſo, promatis apertiùs. Ad ſummam certè qui nihil à Bonoſo acceperunt, rei ſunt uſurpatæ dignitatis, qui conficiendorum ſacramentorum ſibi vindicaverunt autoritatem, atque id ſe putaverunt eſſe, quod eis nulla fuerat [e] ratione conceſſum. Pervideat ergo dilectio veſtra hactenus talia tranſiſſe, & advertite, quod utique, ut dicitis [f], neceſſitas imperavit, in pace jam conſtitutas Eccleſias non poſſe præſumere ; ſed ut ſæpe accidit, quoties à populis aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non poteſt vindicari, multum ſolere tranſire. Priora ergo dimittenda dico Dei judicio, & de reliquò maxima ſolicitudine [a] præcavendum.

IV. Veniam nunc ad maximum quaſi quoddam thema Photinum ; &, quod mihi anxium eſt ac difficillimum, Majorum revolvam ſententias. Fuerat de illo quoquo pacto, ut etiam ipſi commeminiſtis, aliud utique gravius conſtitutum. Verùm quoniam id per rumorem falſum aſſeritis ſubreptum huic ſedi, & elicitum per inſidias demonſtratis : quia res ad ſalutem rediit, veniam nos hanc in tantum vobis annitentibus poſt condemnationem more Apoſtolico ſubrogamus ; tantiſque veſtris aſſertionibus, vobis tam bonis támque caris non dare conſenſum omnibus duris rebus [b] durius arbitramur. Pro veſtra ergo approbatione, fratres cariſſimi, & ſententia ac poſtulatione Epiſcopum Photinum habetote licitum ita conſtituere, ut deprecamini. Noſtram ergo in meliùs converſam ſententiam labore vel teſtimonio veſtro compotes voti ſuſcipite, atque Euſtachius receptus à me & ſæpiſſime comprobatus [c] nolite expectare, ut Diaconii gratia ſpolietur. Solicitos enim vos pro ſalute libenter audio ; contra caput etiamſi faciendum eſt, non libenter admitto : cui manum porrigitis, vobiſcum porrigo ; cui porrigo, mecum porrigite. Hæc enim ad Corinthios Apoſtolica eſt declarata benignitas : ut in uno ſpiritu ductam ac reductam ſententiam boni ſemper indifferenter ſequantor. Nam, fateor, hæc me primùm res bene habet erga Euſtachium Dia-

b Th. & ed. Rom. recipi quod ita eſſe. Dion. & Iſ. quod ſi ita eſſ. 1. Can. Nicæn. XIX.

a Oxon. ad fide non recte.
b R ed. ab apoſtaſia male.
c Dion. R. & Th. longâ pœnitentiâ.

d D. & R. Bonoſi.

e D. & R. add. regulari & in Ibu. qui in adoſmo eſt hic, fuiſſe vid. tur.
f Oxon. omitt. ut dicitis.

a Oxon. maxime præcav.

b D. & R. add. duris.

c D. R. & Th. Euſtathium à me ſæpiſſimè comprobatum.

copum, quod nec contra fidem quicquam locutus ſit, nec loquentem admiſerit, nec ad mortem eum crimen aliquod commiſiſſe, vel jactatum unquam, vel fictum eſſe cognoverim: & qui in his ſalvus eſt, ſi quo pacto converſationes amabiles non habet, habendus eſt ut minus pro tempore dilectus, non ut inimicus diabolo in perpetuum mancipandus [d]. Cognoſco illum inter ſimultates ac turbines contra multorum ſtudia, non dico qualia diverſa [e] ſenſiſſe; & cum hinc res calamitatéſque emendatæ ſint, adhuc Dizoniani & Cyriaci [f] ſubdiaconorum non potuiſſe apud vos commendationem reviviſcere. Compeſcite [g], quæſo, ab illo prædictiſque quorumcumque videtis animoſas [h] ac non juſtas æmulationes: ut ipſe apud nos integer, apud vos cum ſuis reparatus mereatur pacem, non fictam pervidens caritatem. Omnibus vobis ac ſingulatim occurrat caritas; & vinculis, quæ nullis modis à Chriſto ſolvuntur, vobiſcum pariter in perpetuum [i] connexa lætetur in Domino. Datum Idibus Decembris Constantio V. C. Conſule.

d *Thu* non ut inim. æſtimatus non diabolo in pe p. mancip.
e Diverſa *omitt. Ox*...
f *Th* Quiriaci.
g *Thu*. Extinguite.
h *Ox. & vulg. male* animos.
i *Solut Th. add.* Eccleſia *non bene*.

CAPITVLVM XXIII.

EPISTOLA INNOCENTII Papæ ad Decentium Egubinum [a] Epiſcopum: ſub titulis VII.

a *Vulg.* Eugubino.

Innocentius Decentio Epiſcopo Egubino, ſalutem.

Si inſtituta Eccleſiaſtica, ut ſunt à beatis Apoſtolis tradita, integra vellent ſervare Domini Sacerdotes, nulla diverſitas, nulla varietas in ipſis ordinibus & conſecrationibus haberetur. Sed dum unuſquiſque, non quod traditum eſt, ſed quod ſibi viſum fuerit, hoc exiſtimat eſſe tenendum; inde diverſa in diverſis locis vel Eccleſiis, aut teneri, aut celebrari videntur; ac fit ſcandalum populis, qui dum neſciunt traditiones antiquas humana præſumtione corruptas, putant ſibi aut Eccleſias non convenire, aut ab Apoſtolis aut Apoſtolicis viris contrarietatem inductam. Quis enim neſciat aut non advertat, id quod à principe Apoſtolorum Petro Romanæ Eccleſiæ traditum eſt, ac nunc uſque cuſtoditur, ab omnibus debere ſervari, nec ſuperduci aut introduci aliquid, quod autoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? præſertim cùm ſit manifeſtum in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam atque Siciliam, inſuláſque interjacentes, nullum inſtituiſſe Eccleſiam, niſi eos quos venerabilis Apoſtolus Petrus, aut ejus ſucceſſores, conſtituerunt Sacerdotes. Aut legant ſi in his Provinciis alius Apoſtolorum invenitur aut legitur docuiſſe. Qui ſi non legunt, quia nuſquam inveniunt, oportet eos hoc ſequi, quod Eccleſia Romana cuſtodit, à qua eos principium accepiſſe non dubium eſt: ne dum peregrinis aſſertionibus ſtudent, caput inſtitutionum videantur omittere. Sæpe dilectionem tuam ad urbem veniſſe, ac nobiſcum in Eccleſiam conveniſſe non dubium eſt; & quem morem, vel in conſecrandis myſteriis, vel in ceteris arcanis agendis teneat, cognoviſſe. Quod ſufficere ad informationem Eccleſiæ tuæ, vel reformationem, ſi præceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, ſatis haberemus certum, niſi de aliquibus conſulendos nos eſſe duxiſſes. Quibus idcirco reſpondemus, non quod te aliqua ignorare credamus; ſed ut majori autoritate, vel tuos inſtituas, vel ſi qui à Romanæ Eccleſiæ inſtitutionibus errant, aut commoneas, aut indicare non differas: ut ſcire valeamus, qui ſunt qui aut novitates inducunt, aut alterius Eccleſiæ quam Romanæ exiſtimant conſuetudinem eſſe ſervandam.

I. Pacem igitur aſſeris ante confecta Myſteria quoſdam populis imperare, vel ſibi inter ſe Sacerdotes tradere: cum poſt omnia, quæ aperire non debeo, pax ſit neceſſariò indicenda, per quam conſtet populum ad omnia, quæ in myſteriis aguntur, atque in Eccleſia celebrantur, præbuiſſe conſenſum, ac finita eſſe pacis concludentis ſignaculo demonſtrentur.

II. De nominibus verò recitandis antequam precem Sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda ſunt, oratione commendet, quàm ſuperfluum ſit, & ipſe per tuam prudentiam cognoſcis: ut cujus hoſtiam necdum Deo offeras, ejus nomen ante inſinues, quamvis illi incognitum nihil ſit. Prius ergo oblationes ſunt commendandæ, ac tum eorum nomina, quorum ſunt, edicenda: ut inter ſacra myſteria nominentur, non inter alia quæ ante præmittimus, ut ipſis futuris myſteriis viam ante precibus aperiamus.

III. De conſignandis verò infantibus, manifeſtum eſt non ab alio, quam ab Epiſcopo fieri licere. Nam Preſbyteri licet ſint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hoc autem Pontificibus ſolis deberi, ut vel conſignent, vel paraclitum ſanctum tradant, non ſolum Eccleſiaſtica conſuetudo demonſtrat, verùm illa lectio Apoſtolicorum Actuum, quæ

Digitized by Google

aſſerit Petrum & Joannem eſſe directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum ſanctum. Nam Presbyteris, ſeu extra Epiſcopum, ſive præſente Epiſcopo cùm baptizant, Chriſmare baptizatos ungere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum; non tamen frontem eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cùm tradunt Spiritum paraclytum. Verba verò dare non poſſum, ne magis videar prodere, quàm ad conſultationem reſpondere.

IV. Sabbato verò jejunandum eſſe, ratio evidentiſſima declarat. Nam ſi diem Dominicum ob venerabilem Reſurrectionem Domini noſtri Jesu-Christi, non ſolùm in Paſcha celebramus, verùm & per ſingulos circulos hebdomadarum ipſius diei imaginem frequentamus; ac ſi ſextâ feriâ propter Paſſionem Domini jejunamus; ſabbatum prætermittere non debemus, qui dies inter triſtitiam & lætitiam temporis illius videtur incluſus. Nam utique conſtat Apoſtolos biduo iſto & in mœrore fuiſſe, & propter metum Judæorum ſe occuluiſſe. Quod utique non dubium eſt in tantum eos jejunaſſe biduo memorato, ut traditio Eccleſiæ habeat iſto biduo ſacramenta non penitus celebrari. Quæ forma utique per ſingulas tenenda hebdomadas, propter quod commemoratio diei illius ſemper eſt celebranda. Quod ſi putant ſemel atque uno ſabbato jejunandum, ergo & Dominica, & ſexta feria, ſemel in Paſcha erit utique celebranda. Si autem Dominici diei ac ſextæ feriæ per ſingulas hebdomadas reparanda imago eſt, dementis eſt bidui agere conſuetudinem, ſabbato prætermiſſo: cum non diſparem habeat cauſſam à ſexta feria videlicet, in qua Dominus paſſus eſt; quando & ad inferos fuit, ut tertia die reſurgens lætitiam redderet poſt biduanam triſtitiam præcedentem. Non ergo nos negamus ſextâ feriâ jejunandum; ſed dicimus & ſabbato hoc agendum: quia ambo dies triſtitiam Apoſtolis, & iis qui Chriſtum ſecuti ſunt, indixerunt. Qui die Dominico exhilarati, non ſolùm ipſum feſtivum eſſe voluerunt, verum etiam per omnes hebdomadas frequentandum eſſe duxerunt.

V. De fermento verò, quod die Dominica per titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti [a], cùm omnes Eccleſiæ noſtræ ſint intra civitatem conſtitutæ. Quarum Presbyteri, quia die ipſo propter plebem ſibi creditam nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco fermentum à nobis confectum per acolythos accipiunt, ut ſe à noſtra communione, maximè illa die, non judicent ſeparatos: quod per Parrochias fieri debere non puto; quia non longè portanda ſunt ſacramenta; nec nos per cœmeteria diverſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus: ut & Presbyteri [b] eorum conficiendorum jus habeant, & licentiam.

[a] Oxon. conſuluiſti.

[b] Thu. ut precibus eorum.

VI. De iis verò baptizatis quæſivit dilectio tua, qui poſtea à demonio, aut vitio aliquo, aut peccato interveniente, arripiuntur; ſi à Presbytero aut Diacono poſſint aut debeant conſignari; quod, niſi Epiſcopus præceperit [c], non licet: nam eis manus imponenda omninò non eſt, niſi Epiſcopus autoritatem dederit id efficiendi. Ut autem fiat, Epiſcopi eſt imperare, ut manus eis vel à Presbytero, vel à ceteris Clericis imponatur. Nam quomodo id fieri ſine magno labore poterit, ut longè conſtitutus Energumenus ad Epiſcopum deducatur; cùm, ſi talis caſus ei in itinere acciderit, nec ferri ad Epiſcopum, nec referri ad ſua facilè poſſit.

[c] Rom. ed. quod hoc niſi Epiſcopis, præcipere non licet.

VII. De pœnitentibus verò, qui ſive ex gravioribus commiſſis, ſive ex levioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interveniat ægritudo, Quintâ feriâ ante Paſcha eis remittendum, Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat. Ceterum de æſtimando pondere delictorum Sacerdotis eſt judicare: ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tum jubere dimitti, cùm viderit congruam ſatisfactionem. Sanè ſi quis in ægritudinem inciderit, atque uſque ad deſperationem venerit, ei ante tempus Paſchæ relaxandum [d]: ne de ſeculo abſque communione diſcedat.

[d] Oxon. omitt. Paſchæ.

VIII. Sanè quoniam de hoc, ſicuti de ceteris, conſulere voluit tua dilectio, adjecit etiam filius meus Cæleſtinus Diaconus in Epiſtola ſua, eſſe à tua dilectione poſitum illud, quod in beati Apoſtoli Jacobi Epiſtola conſcriptum eſt: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, unguentes eum oleo in Nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & ſuſcitabit eum Dominus; &, ſi in peccatis ſit, dimittentur ei.* Quod non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui ſancto oleo chriſmatis perungi poſſunt; quo ab Epiſcopo confecto, non ſolum Sacerdotibus, ſed & omnibus uti Chriſtianis licet in ſua aut ſuorum neceſſitate ungendo. Ceterum illud ſuperfluò videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod Presbytero licere non dubium eſt. Nam idcirco *Presbyteros* [e], dictum eſt, quia Epiſcopi aliis occupationibus impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Ceterum ſi Epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquem à ſe viſitandum, & benedicere & ungere [f] chriſmate; ſine cunctatione poteſt, cujus

Jacob. 5. 14.

[e] Rom. & Th. De Presbyteris. Dion. Presbyteris.

[f] R. D. & Th. tangere.

eſt ipſum chriſma conficere. Nam pœnitentibus iſtud infundi non poteſt, quia genus ſacramenti eſt. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur, unum genus quomodo putatur poſſe concedi?

His igitur, frater cariſſime, omnibus quæ tua dilectio voluit à nobis exponi, prout potuimus reſpondere curavimus: ut Eccleſia tua Romanam conſuetudinem, à qua originem ducit, ſervare valeat atque cuſtodire. Reliqua verò, quæ ſcribi fas non erat, cùm affueris interrogati poterimus edicere. Erit autem Domini potentiæ etiam id procurare: ut & tuam Eccleſiam, & Clericos noſtros qui ſub tuo Pontificio divinis famulantur officiis benè inſtituas, & aliis formam tribuas, quam debeant

a *Th.* XII.

imitari. Data XIV[a]. Aprilis THEODOSIO Auguſto ſepties & PALLADIO viris clariſſimis Conſulibus.

CAPITVLVM XXIV.

EPISTOLA INNOCENTII ad Victricium Epiſcopum Rothomagenſem: ſub titulis XV.

Innocentius Victricio Rothomagenſi Epiſcopo ſalutem.

Etſi tibi, frater cariſſime, pro merito & honore Sacerdotii quo plurimùm polles, vivendi & docendi ſecundùm Eccleſiaſticas regulas nota ſunt omnia, neque eſt aliquid quod de ſacris lectionibus tibi minùs collectum eſſe videatur; tamen quia Romanæ Eccleſiæ normam, atque autoritatem magnoperè poſtulaſti, voluntati tuæ admodùm morem gerens, digeſtas vitæ & morum probabilium diſciplinas annexas literis meis miſi, per quas advertant Eccleſiarum regionis veſtræ populi, quibus rebus & regulis Chriſtianorum vita in ſua cujuſque profeſſione debeat contineri; qualiſque ſervetur in urbis Romæ Eccleſiis diſciplina. Erit ergo dilectionis tuæ, per plebes finitimas & conſacerdotes noſtros, qui in illis regionibus propriis Eccleſiis præſident, regularum hunc librum quaſi didaſcalicum atque monitorem, ſedulò inſinuare: ut & noſtros cognoſcere, & ad fidem confluentium mores valeant docendi ſedulitate formare. Aut enim propoſitum ſuum ex hac noſtra congruenti lectione cognoſcent, aut ſi quid adhuc deſideratur, facilè poterunt ex bona imitatione ſupplere.

b *Rom. ed. add.* Deo &.

Incipiamus igitur adjuvante [b] ſancto Apoſtolo Petro, per quem & Apoſtolatus & Epiſcopatus in Chriſto cœpit exordium: ut quoniam plures ſæpe emerſerunt cauſſæ, quæ in aliquantis non erant cauſſæ, ſed crimina, ut de cetero ſolicitudo ſit unicuique Sacerdoti in ſua Eccleſia curam hujuſmodi habere, ſicut Apoſtolus prædicat Paulus, talem Eccleſiam Deo exhibendam, *non habentem maculam aut rugam*: ne alicujus morbidæ ovis afflatu conſcientia noſtra contaminata violetur. Propter eos igitur, qui vel ignorantiâ vel deſidiâ, non tenent Eccleſiaſticam diſciplinam, & multa non præſumenda præſumunt, rectè poſtulaſti; ut in illis partibus iſtiuſmodi, quam tenet Eccleſia Romana, forma ſervetur: non quo nova præcepta aliqua imperentur; ſed ea, quæ per deſidiam aliquorum neglecta ſunt, ab omnibus obſervari cupiamus: quæ tamen Apoſtolica & patrum traditione ſunt conſtituta. Scriptum námque eſt ad Theſſalonicenſes Epiſtolâ ſecundâ, Apoſtolo Paulo monente: *State & tenete traditiones noſtras, quas tradidi vobis, ſive per verbum, ſive per Epiſtolam.* Illud tuam certè mentem debet excitare, ut ab omni labe ſeculi iſtius immunis ante Dei conſpectum & ſecurus inveniaris: cui enim multùm creditur, plus ab eo exigitur uſura pœnarum. Ergo quoniam non pro nobis tantùm, ſed & pro populo Chriſti [c] cogimur præſtare rationem, iccirco diſciplinâ Dei ſanctificare [d] populum & erudire debemus. Quoſdam enim aſſeris extitiſſe, qui ſtatuta majorum non tenentes caſtitatem Eccleſiæ ſua præſumtione violant [e], populi favorem ſequentes, & Dei judicium non timentes. Ergo ne ſilentio noſtro videamur his præbere conſenſum, Domino dicente per Prophetam: *Videbas furem & currebas cum eo*: hæc ſunt quæ deinceps intuitu divini judicii omnem Catholicum Epiſcopum expedit cuſtodire.

Epheſ. 5. 27.

2. *Theſ.* 2. 15.

c *Al.* erudito.

d *Cod. MS. apud Juſtell.* Diſciplina ſanctificata *Thu D. & R.* Diſcipl. Deifica. *Iſ. Codici noſtro concinit.*

e *D. R. & Th.* violarent vel violarint.

Pſ. 49. 18.

I. Primùm ut extra conſcientiam Metropolitani Epiſcopi nullus audeat ordinare Epiſcopum. Integrum [f] eſt judicium quod plurimorum ſententiis confirmatur: ne [g] unus Epiſcopus ordinare præſumat Epiſcopum; ne furtivum beneficium præſtitum videatur. Hoc enim & Synodus Nicæna [h] conſtituit & diffinivit.

II. Si quis poſt remiſſionem peccatorum cingulum militiæ ſecularis habuerit, ad Clericatum admitti omnino non debet.

III. Si quæ cauſſæ vel contentiones inter Clericos [i] tam ſuperioris ordinis, quàm etiam inferioris exortæ fuerint [k]; ſecundùm Synodum Nicænam congregatis omnibus ejuſdem Provinciæ Epiſcopis jurgium [l] terminetur; nec alicui liceat,

f *D. & R. ad.* etiam.

g *Al.* nec.

h *Th.* in Synodo Nicæna conſtitutum eſt atque definitum.

i Ex laicos *addunt Ox. Iſ. & Ro. ed. ad marg. ſed mendosè: nihil enim de laicis in Nicæn.*

k *Ox. add.* placuit.

l *Ox* judicium.

Ep. Inn. ad Victr.

Ep. Innoc. ad Vic.

ſine præjudicio tamen Romanæ Eccleſiæ [a], relictis iis Sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Eccleſias nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias [b] (aut aliarum Provinciarum priùs Epiſcoporum judicium expetere vel pati.) Quod ſi quis fortè præſumſerit, & ab officio Clericatus ſummotus, velut injuriarum reus ab omnibus judicetur.

I V. Si autem majores cauſſæ in medio fuerint devolutæ, ad ſedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit [c]; poſt judicium Epiſcopale referantur.

V. Ut mulierem viduam Clericus non ducat uxorem; quia ſcriptum eſt: *Sacerdos virginem uxorem accipiat; non viduam, non ejectam*; Utique qui ad Sacerdotium labore ſuo & vitæ probitate contendit, cavere debet, ne hoc præjudicio impeditus pervenire non poſſit.

V I. Ut is qui viduam, licet laicus, duxerit uxorem, ſeu ante baptiſmum, ſeu poſt baptiſmum, non admittatur ad Clerum: quia eodem vitio videtur excluſus, In baptiſmo enim crimina remittuntur, non acceptæ uxoris conſortium relaxatur.

VII. Ne is qui ſecundam duxerit uxorem, Clericus fiat; quia ſcriptum eſt: *Unius uxoris virum*: Et iterum: *Sacerdotes mei ſemel nubant*: Et alibi: *Sacerdotes mei non nubent ampliùs*. Ac ne [d] ab aliquibus exiſtimetur ante baptiſmum ſi fortè quis accepit uxorem, & eâ de ſeculo recedente, alteram duxerit, in baptiſmo eſſe dimiſſum; ſatis errat à regula: quia in baptiſmo remittuntur peccata, non acceptarum uxorum numerus aboletur: eum utique uxor ex præcepto legis ducatur; in tantum, ut & in paradiſo, cum parentes humani generis conjungerentur, ab ipſo Domino ſint benedicti: Et Salomon dicat: *A Deo præparatur viro uxor.* Quam formam etiam omnes Sacerdotes ſervare, uſus ipſe Eccleſiæ demonſtrat. Satis enim abſurdum eſt aliquem credere uxorem ante baptiſmum acceptam, poſt baptiſmum non computari; cum benedictio, quæ ſuper nubentes per Sacerdotem imponitur, non materiam delinquendi dediſſe, ſed formam tenuiſſe legis à Deo antiquitus inſtitutæ doceatur. Quod ſi non putatur uxor eſſe computanda, quæ ante baptiſmum ducta eſt, ergo nec filii, qui ante baptiſmum geniti ſunt, pro filiis habendi ſunt.

V I I I. Ut de aliena Eccleſia ordinare Clericum nullus uſurpet; niſi ejus Epiſcopus exoratus precibus concedere voluerit. Hoc etiam Synodus ſtatuit Nicæna: ut abjectum ab altero Clericum altera Eccleſia non recipiat.

I X. Ut venientes à Novatianis vel Montenſibus per manus tantùm impoſitionem ſuſcipiantur: quia quamvis ab hæreticis, tamen in Chriſti nomine baptizati ſunt: præter eos, qui fortè à nobis ad illos tranſeuntes baptizati ſunt: hi ſi reſipiſcentes & ruinam ſuam cogitantes redire voluerint; ſub longa pœnitentiæ ſatisfactione admittendi ſunt.

X. Præterea, quod dignum, & pudicum, & honeſtum eſt, tenere Eccleſia omnino debet: ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non coëant; quia miniſterii quotidiani neceſſitatibus occupantur: ſcriptum eſt enim: *Sancti eſtote; quoniam ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.* Nam ſi priſcis temporibus de templo Dei Sacerdotes anno vicis ſuæ non diſcedebant, ſicut de Zacharia legimus, nec domum ſuam omnino tangebant [e], quibus utique propter ſobolis ſucceſſionem uxorius uſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præter quam ex ſemine Aaron ad Sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere; quanto magis hi Sacerdotes vel Levitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſervare debent, ex quibus vel Sacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies quâ vel à ſacrificiis divinis, aut à baptiſmatis officio vacent? Nam ſi Paulus ad Corinthios ſcribit, dicens: *Abſtinete vos ad tempus, ut vacetis orationi*: & hoc utique laicis præcipit; multò magis Sacerdotes quibus, & orandi, & ſacrificandi juge officium eſt, ſemper debebunt ab hujuſmodi conſortio aſtinere. Qui Sacerdos, ſi contaminatus fuerit carnali concupiſcentia, quo pudore vel ſacrificare uſurpabit? aut qua conſcientia, quóve merito exaudiri ſe credet, cum dictum ſit: *Omnia munda mundis; coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum.* Sed fortaſſe licere hoc credit, quia ſcriptum eſt: *Unius uxoris virum.* Non de permanente [f] in concupiſcentia generandi dixit, ſed propter continentiam futuram: neque enim integros corpore non admiſit, qui ait: *Vellem autem omnes homines eſſe ſicut & ego*: & apertiùs declarat, dicens: *Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt; vos autem jam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu.*

X I. De Monachis, qui diu morantes in Monaſteriis, poſtea ad Clericatus ordinem pervenire nituntur [g], non debere eos à priori propoſito deviare. Aut enim ſicut quis in Monaſterio fuit, & quod diu ſervavit, in meliori gradu amittere non debet; aut ſi corruptus, poſtea baptizatus, & in Monaſterio ſedens ad Clericatus ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poterit: quia nec benedici cum ſponſa poteſt jam ante corruptus.

X I I. Quæ forma ſervatur in Clericis maximè, cùm vetus regula hoc habeat: ut quiſquis corruptus baptizatus, Clericus eſſe voluiſſet, ſpōderet ſe uxorē omnino nō ducere.

[a] Ox. Iſ. & vulg. add. cui in omnibus cauſſis debet reverentia cuſtodiri. Verum nec in Thu. MS nec apud Dion. nec in Epiſtola 40. Nicolai PP. I. ad Epiſcopos Gall. hæc parentheſis legitur, nec in antiquiſſ. Cod. Corb. in quo recentiori manu ſupra lineam addita eſt.

[b] MS Ox. & Iſ. addunt. aut aliarum provinciarū prius Epiſcoporum judicium expetere vel pati, Iſ. experiri, Deſunt in Thu. Dion. Rom. ed.

[c] Add. Ox. vulg & Iſ. Et beata cōſuetudo exigit; non habet Dion. nec Thu.

Lev. 21. 13. Ezech. 44. 22.

1. Tim. 3. 2.

Lev. 21.

Ezech. 44.

[d] d. & 11. & ſ.

Gen. 2.

Prov. 19. 14.

Ep. Innoc. ad Vic.

Lev. 11. 44. & 20. 7.

[e] Ab hoc loco uſque ad cap. X I. eadem ferè habentur in Ep. ad Exuperium Tholozanum, ad quam remittit Codex Thu. hæc omittens.

1. Cor. 7. 5.

Tit. 1. 15.

[f] Dion. non permanentem. Al. non permanenti.

1. Cor. 7. 7.

Rom. 8.

[g] Iſ. Dion. Rom. pervenerint.

Ep. Innoc. ad Vic.

XIII. Præterea frequenter quidam è fratribus noſtris curiales, vel quibuſlibet functionibus occupatos Clericos facere contendunt; quibus poſtea major triſtitia, cùm de revocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia de aſcitis naſcitur. Conſtat enim eos in ipſis muniis etiam voluptates exhibere, quas à diabolo inventas eſſe non dubium eſt, & ludorum vel munerum appararibus vel præeſſe aut forſitan intereſſe. Sit certè in exemplum ſolicitudo aut triſtitia fratrum, quàm ſæpe pertulimus Imperatore præſente, cùm pro his ſæpè rogaremus; quam ipſe nobiſcum poſitus cognoviſti: quibus non ſolum inferiores Clerici ex curialibus, verùm etiam jam in Sacerdotio conſtituti ingens moleſtia, ut redderentur, imminebat [a].

a al. inſtabat.

XIV. Item, quæ in Chriſto ſpiritualiter nupſerunt, & velari à Sacerdote meruerunt [b], ſi poſtea vel publicè nupſerint, vel clangulò corruptæ fuerint [c]; non eas admittendas eſſe ad agendam pœnitentiam, niſi is, cui ſe junxerat aliqua, de ſeculo receſſerit. Si enim de hominibus hæc ratio cuſtoditur, ut quæcumque vivente viro alteri nupſerit, habeatur adultera, nec ei agendæ pœnitenriæ licentia concedatur, niſi unus ex his fuerit defunctus; quanto, & illa tenenda eſt, quæ ante ſe immortali ſponſo conjunxerat, & poſtea ad humanas nuptias commigravit?

b al. & à Sacerdote velantur.

c *Priſca hujus vocis, ni fallor, lectio quaſi* clam in angulo. *Thu.* clanculo. *Th. D. & R. infrà* ſe corrupeiunt.

XV. Hæ verò quæ nec dum ſacro velamine tectæ, tamen in propoſito virginali [d] ſe permanere ſimulaverant; licet velatæ non ſint, ſi fortè nupſerint, his agenda eſt pœnitentia aliquanto tempore; quia ſponſio earum à Domino tenebatur. Nam ſi inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolvi, quanto magis illa polliciratio, quam cum Deo pepigit virgo [e] ſolvi ſine vindicta non debet [f]? Nam ſi Apoſtolus Paulus quæ à propoſito viduitatis diſceſſerint, dixerit: *Eas habere damnationem, quia primam fidem irritam fecerint*; quanto magis virgines quæ prioris promiſſionis fidem frangere ſunt niſæ.

d *D. R. & Iſ. add.* ſemper.

e Ox aliqua pepigit.

f *Ita & R. ed.* non potccit. *D. & Iſid.*

1. Tim. 5. 12.

Hæc itaque regula, frater cariſſime, ſi plenâ vigilanriâ fuerit ab omnibus Dei Sacerdotibus obſervata, ceſſabit ambitio, diſſentio conquieſcet, hæreſes & ſchiſmata non emergent, locum non accipiet diabolus ſæviendi, manebit unanimitas, iniquitas calcata ſuperabit [g], veritas ſpiritualis fervore flagrabit, pax prædicata labiis eum volunrate animæ concordabit, implebitur & dictum Apoſtoli: *Ut unanimes unam ſentientes permaneamus in Chriſto*: nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vindieantes; non hominibus, ſed Deo ſalvatori noſtro placentes: cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Data XV. Kalend. Martias Honorio Auguſto ſexties & Ariſteneto [h] Conſulibus.

g *al.* ſuperata calcabitur. *Th. &c.*

Philip. 2. 3.

Conc. Calc.

h *Iſ.* Ariſto *D. & R.* Ariſtonero.

CAPITVLVM XXV.

Titulus in Thu. Incipit principium Synodi Calched.

CANONES SYNODI Calcedonenſis Prælato geſtorum ordine.

Victores Valentinianus & Marcianus, incliti triumphatores, Imperatores ſemper Auguſti, Anatolio Epiſcopo Conſtantinopolitano.

Omnibus negotiis divinæ res præponendæ ſunt. Deo enim propitio Rempublicam & conſervandam, & meliorandam confidimus. Quia igitur dubitationes quædam in orthodoxa religione noſtra videntur eſſe commiſſæ, ſicut etiam Epiſtola reverendiſſimi viri Epiſcopi almæ Urbis Romæ Leonis teſtarur, id ſpecialiter clementiæ noſtræ placuit, ut venerabilis Synodus in Calcedonenſi [i] civitate Provinciæ Bithiniæ celebretur: quatenus convenientibus animis & omni veritate diſcuſſa, ceſſantibus etiam ſtudiis, quibus antehac uſi quidam, ſacroſanctam orthodoxam religionem conturbaſſe noſcuntur, vera fides noſtra cuncto ſeculo manifeſtiùs innoteſcat, ut deinceps nulla poſſit eſſe dubitatio vel diſcordia. Qua de re ſanctitas tua cum quibus placuerit reverentiſſimis Epiſcopis, quos de Eccleſiis ſub ſui Sacerdotii cura conſtitutis, idoneos & inſtructos orthodoxæ religionis eſſe probaverit, ad prædictam Calcedonem [k] civitatem intra diem Kalendarum Septembrium ire deproperet. Sciat autem religio tua etiam ſerenitatem meam [l] venerabili Synodo interfuturam; niſi fortè nos publicæ neceſſitates in expeditionibus detinuerint. Divinitas te ſervet per multos annos, ſancte ac venerabilis pater. Dara X. Kal. Junias, Conſtantinopoli, conſulatu Domini Marciani perpetui Auguſti, & qui fuerit nuntiatus.

Eadem eſt hæc Epiſtola, quæ in vulg. ed Conciliorum legitur parte 1. Calch Ep 17.

i *vulg.* in Nicæna. *& rectè, hæc enim prius civitas Synodo deſtinata erat.*

k *Vox hæc delenda et in aliis Codicibus.*

l al. noſtram.

ALLOCUTIO MARCIANI Imperatoris ad Synodum Calcedonenſem.

Thu. Ordo Geſtorum Synodi Calcedonenſis.

Cum perveniſſet piiſſimus & fideliſſimus Imperator Marcianus ad diem ad ſanctiſſimum Martyrium Calenici & Euſemiæ, 1

Actione VI. Concilii Calchedon.

1. Ad diem ad sanctissimum Martyrium Calsnici et Euphemiæ: ſeu, ut habet Codex Thuaneus: *Sub die ſanctiſſimorum Martyrum ſancti Galenici & Euphemiæ.* Hæc verba longè aliter leguntur tam in aliis omnibus verſionibus & Codicibus Latinis, quam in ipſo Græco. Hoc ita ſe habet: ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου καὶ καλλινίκου μάρτυρος Εὐφημίας. Codicem tamen noſtro ſimilem penes ſe habuit Card. Baronius, ex quo ad annum 451. 1.

CONC. CALCH.

Num. 112. aſſeruit eam Calchedonenſis Concilii ſeſſionem ſextam, cui interfuit Marcianus Imper. celebratam eſſe *die ipſo Natali ejuſdem, in cujus Baſilica agebatur, glorioſiſſimæ Virginis & Martyris Euphemiæ atque Callinici Martyris, obque diei celebritatem interfuiſſe Marcianum Imperat. & Pulcheriam Auguſtam.* Hoc idem repetit in Notis ad Martyrologium, IV. Kal. Auguſti, qui dies S. Callinici Martyris apud Gangras coronati feſto conſecratur: additque *ea verba, quæ in Tranſlatione Dionyſii Exigui poſt ſubſcriptionem Epiſcoporum in ea Actione reperiuntur, in Græco textu hodie deeſſe.* Verum quæ ſit illa Dionyſii Exigui, quam commemorat, Tranſlatio, planè neſcimus. Fortè ex Henrico Gravio, vel à Severino Binio, qui utrique Atrebatenſe Codicis exemplar MS. noſtris ſimile habuit, in eo iſthæc legi de Gallinico Martyre didicerat, hujuſque poſtremi ſecutus eſt conjecturam, qui Dionyſii putavit eſſe hanc, quam Atrebati invenerat, verſionem, ut in Diſſertatione ad Codicem hunc referimus. Quicquid ſit, illud omne hauſtum mihi videtur ex prava ſeu lectione ſeu tranſlatione Græci textus Calchedonenſium Actorum, ubi vocem *καλλινίκῳ Triumphatrici*, ſeu ut verbum è verbo, *Benevictrici*, quæ pro Epitheto Euphemiæ ponitur, de Callinico Martyre interpres intellexit. Contra hanc enim verſionem pugnant. 1. Textus Græcus. 2. Omnes Latinæ Verſiones. 3. Martyrologium Latinum. 4. Ipſum Græcorum Menologium: Utrumque enim 29. Julii Feſto Callinici hujus Martyris aſſignat. 5. Quod verba Codicis ſtatuunt etiam Baſilicam S. Euphemiæ Callinico pariter fuiſſe dicatam; quod nullus autor hucúſque prodidit, nec ipſe Evagrius, qui l. 2 cap. 3. graphicè & fusè deſcribit hanc S. Euphemiæ Baſilicam.

præſente ex divino zelo & fervore fidei etiam piiſſima & Chriſtianiſſima Regina Auguſta Pulcheria: quin etiam magnificentiſſimis magiſtratibus & illuſtriſſimo ac nobili Senatu: ad venerabilem Synodum ita locutus eſt.

Hanc ipſam Latinam allocutionem eſſe reor, quã habuit Marcianus Aug. quæque Græcæ verſioni præfixa legitur tom. 4. Conciliorum.

Ubi primùm divino judicio ad Imperium ſumus electi, inter tantas neceſſitates Reipublicæ nulla nos magis cauſſa conſtrinxit, quam ut orthodoxa & vera fides Chriſtiana, quæ ſancta atque pura eſt, indubitata omnium animis inſideret. Conſtat enim avaritiâ vel ſtudiis quorumdam per media tempora nonnullis diverſa ſentientibus, & pro voluntate ſua, non prout veritas, atque doctrina patrum poſtulat, populos ſeducentibus, in errorem quàm plurimos eſſe deductos. Qua de re ſanctam Synodum hoc videlicet propoſito fieri ſtuduimus, & vobis laborem indixiſſe videmur, quatenus omni caligine atque errore deterſo, prout ſe divinitas hominibus manifeſtari [a] voluit, & doctrina patrum oſtendit, religio noſtra, quæ pura ac ſancta eſt, univerſorum mentibus inſinuata ſuæ veritatis [b] luce fulgeſcat: nec in poſterum audeat quiſquam de Nativitate Domini & Salvatoris noſtri JESU CHRISTI aliter diſputare, quam Apoſtolica prædicatio & inſtituta trecentorum decem & octo ſanctorum Patrum eidem convenientia poſteritati tradidiſſe noſcuntur: ſicut etiam ſancti Leonis Papæ Urbis Romæ, qui ſedem Apoſtolicam gubernat, miſſa ad ſanctæ memoriæ Flavianum Conſtantinopolitanæ Urbis Epiſcopum Epiſtola teſtatur [c]. Remotis itaque ſtudiis, ablatis Patrociniis, ceſſante avaritia, cunctis veritas innoteſcat. Nos enim ad fidem confirmandam, non ad potentiam aliquam exercendam exemplo religioſi principis, Conſtantini Synodo intereſſe voluimus: ne vel ulteriùs pravis perſuaſionibus populi ſeparentur. Facile enim ſimplicitas quorumdam hactenus nonnullorum ingeniis, atque ſuperflua verboſitate decepta eſt; & conſtat diverſorum pravis inſinuationibus diſſenſiones & hæreſes natas. Studium autem noſtrum eſt, ut omnes populi per veram & ſanctam doctrinam unum ſentiens in eandem religionem redeat, & veram fidem Catholicam colat, quam ſecundùm inſtitutiones patrum expoſueritis. Concordantibus ergo animis religio veſtra feſtinet; quatenus ſicut à Nicæna Synodo uſque ad proximum tempus erroribus amputatis vera fides cunctis innotuit, ita & nunc per hanc ſanctam Synodum remotis caliginibus, quæ in his paucis annis, ſicut ſuperiùs dictum eſt, pravitate atque avaritia quorumdam emerſiſſe videntur, perpetuò, quæ ſtatuta fuerint, conſerventur. Erit autem divinæ majeſtatis, id quod ſancto animo fieri deſideramus, in æternum firmiter cuſtodire.

[a] vulg. manifeſtari.

[b] vulg. ſuæ virtutis ad marg. propriæ varietatis.

[c] Th. & vulg. ſcripta teſtatur.

Th. Titul: Incipit Synodus apud Calchedonam facta.

Eſt verſio quanta apud Surium, Nicolinum, &c. Act V. Conc. Calched.

Actio Synodi Calchedonenſis:

VEnerabilis totius mundi conventus, qui ex gratia Dei & decreto clementiſſimorum & religioſiſſimorum Imperatorum Valentiniani & Marciani Auguſtorum [d] adunatus in Calchedonenſi Urbe Metropolitana Bythyniæ, in martyrio ſanctæ ac Victricis Eufemiæ, quæ decreverit ſunt ſubter annexa.

[d] Th. add. & Germanorum, malè.

Dominus & Salvator noſter fidei intellectum [a] in diſcipulis confirmare voluit dicens: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis:* ne ulla diſſenſio inter nos ex religioſitate venerabili oriatur, ſed ex æquo veritatis oſtendatur præconium. Et quoniam non deſinit per ſorditulas quaſdam pietatis ſeminibus [b] malignus inſidiari; ſed ſemper novi quiddam adverſus veritatem indagat; ob hoc habens Dominus noſter providentiam humani generis, hunc Clementiſſimum & fidelem adverſus æmulum nobis conceſſit Principem, qui undique ad ſe Sacerdotes convocavit; ut gratiâ Domini noſtri JESU CHRISTI cooperante veritas [c] totam falſitatis noxam aggreſſa [d] abjiciat, & ſuis [e] eam germinibus corroboret, quod & fecimus communi decreto vel judicio errores perſequentes & ſectas. Sed & perfectiſſimorum patrum innovavimus fidem trecentorum decem & octo ſymbolum omnibus prædicantes; & quos [f] ſyncera agnitione animo concepiſſe cognoſcimus Sacerdotes, attitulantes notavimus. Et poſt hæc convenerunt in urbe Conſtantinopolitana numero centum quinquaginta, etiam hi hanc confirmantes fidem. Nos verò nunc ordinem, & omnes fidei formulas cuſtodientes decernimus ſecundùm Epheſinorum Concilium, cujus autores venerabiles fuerũt Cæleſtinus

[a] Iſta Th. in O ven. fidei intellectu pacem diſcipulis confirmari præcepit. Ed add. pacem. Joan 14 27.

[b] Ox pietati ſimiles.

[c] Th. non habet veritas.

[d] Th. à grege ſuo.

[e] El & Th. Et veritatis.

[f] Th. & ed. quod.

Conc. Calch.

Urbis Romæ & Cyrillus Alexandrinæ Urbis Epiſcopi, qui unanimiter ſentientes juſtè protulerunt inculpabilis [g] fidei expoſitionem CCCXVIII. venerabilium Patrum beatiſſimorum, qui in Nicæam temporibus divæ memoriæ Conſtantini Imperatoris convenerunt. Decernimus etiam obtinere firmitatem, quæ decreta ſunt à CL. venerabilibus Epiſcopis [h] apud Conſtantinopolim adversùs interemtionem [i] ſectarum pullulantium & creſcentium. Eſt autem ad manifeſtationem hujus Catholicæ noſtræ fidei ſymbolum trecentorum decem octo, & centum quinquaginta.

g *Ita Fam. In Ox* Epiſcopi, unanimiter ſentientes; ſtè præcellere in expoſitione inculp.

h *Th.* convenerunt. Etiam obtinere vigorē cenſuerunt CL. venerabilium Epiſc. apud Cp quę decreta ſunt.

i *Ita MSS. duo & ed. Fortè leg. vel* ad interemtionem, *vel* adversùs intemperiem.

Symbolum fidei CL. Patrum.

CRedimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium: Et in unum Dominum Jesum Christum, filium Dei unicum, de Patre ante omnia ſecula [k]; Deum verum de Deo; natum, non factum; ejuſdémque ſubſtantiæ, cujus Pater eſt; per quem omnia facta ſunt; qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit, Incarnatus eſt ex Spiritu ſancto, in Maria [l] virgine homo factus: crucifixus pro nobis ſub Pontio Pilato, ſepultus reſurrexit tertia die, aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram Patris: inde venturus eſt cum gloria judicare vivos ac mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum Dominum ac vivificatorem à Patre procedentem: qui cum Patre & Filio adoratur & glorificatur: qui locutus eſt per Prophetas. Et in unam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur unum baptiſmum in remiſſionem peccatorum; ſperamus reſurrectionem mortuorum, & vitam futuri ſeculi. Amen.

k *Ed. add.* lumen de lumine. *deſ. in duo MSS noſtris & in verſione, quã Romana editio ſecundam vocat & tribuit Dion. Exig.*

l *Ita MS. uterque Cod. Al.* Ex Maria *Græc.* ἐκ *Mapías.* & Maria.

Suffecerat quidem ad plenariam pietatis agnitionem & confirmationem ſanctum hoc & ſalutare divinæ gratiæ ſecretum [a]: de Patre enim & Filio & Spiritu ſancto docet nos plenaria [b] perfectè Domini noſtri Incarnatio, quibus fideliter credulitas adeſt. Sed quoniam hi qui veritatis deſtruere conantur præconium [c], quaſdam innovationes procreaverunt, & ſecretalem Domini noſtri Incarnationem corrumpere niſi ſunt, & divinæ carnis [d] virginem creatricem auſi ſunt denegare, & confuſionem unius naturæ humani corporis & divinitatis componere auſi ſunt, & ſeparabilem ac corruptibilem unici filii divinam naturam dicere tentaverunt: ob hoc omnem ipſis machinationis aditum adverſus veritatem opponere [e] volens hoc venerabile atque mundanum Concilium, antiquo illo præconio & firmo exemplo decrevit; edocens præcipuè trecentorum decem & octo Epiſcoporum venerabilium fidem incontaminatam manere: & adversùs illos, qui Spiritui ſancto adverſantur, corroboravit eam fidem, quam poſteriore tempore in urbem Conſtantinopolitanam convenientes CL venerabiles Epiſcopi doctrina Spiritus ſancti hac ſubſtantia confirmaverunt: non quod aliquid deeſſet priſcæ fidei ſuperadjicientes; ſed adversùs eos, qui nitebantur per divinum ſpiritum conceptioni [f] adverſari, & Domini noſtri poteſtatem corrumpere: hos ergo ſcripturarum divinarum atteſtatione evidentiùs manifeſtaverunt errare. Propter illos verò, qui [g] ſecretum ſubſtantiæ evertere inſectabantur, dicentes hominem ſine divinitate fuiſſe creatum ex venerabili virgine Maria impudenter & vulgariter, acceptas habet venerabilis [h] quondam Epiſcopi Cyrilli Alexandriæ Eccleſiæ literas, & totius Orientis congrua ſcripta adversùs Neſtorii amentiam, in quibus manifeſta eſt expreſſio certi atque ſalutaris Symboli noſſe deſiderantibus: necnon & Epiſtolam Archiepiſcopi Leonis primæ Sedis, quæ deſtinata & directa videtur ad venerabilem ſanctæ memoriæ Flavianum ad intercipiendam Eutycetis [i] malignitatem. Epiſtola quippe illa viſa eſt ſancti Petri confeſſioni concordare: & una atque ſimilis pagina adverſus obtrectantium audaciam evidenter edocere confeſſionem integræ fidei credentium [k]. Nam & eos, qui quaſi bifariam Dei vivi ſubſtantiam ſecretalem nituntur dividere impugnat [l].

Nulla quatuor verſionum hujus Calchedonenſis decreti [...] editarum huic concinit.

a *Ita MSS. duo leg. forte* Symbolum *ut in aliis verſionibus.*

b *Vox hæc deeſt in Ox. forte leg.* plenariè &.

c *Th.* præconia.

d *Th.* div. vocis.

e *Fortè* occludere. *Th.* ob hoc omnem ipſis opponendam adverſus veritatem machinationem volens.

f. *Th.* divini ſpiritus conceptioni. *male.*

g *Th* Nos ergo ſcripturarum atteſtationem audentius manifeſtantes propter hos &c.

h *Th.* Vulgariter contra venerabilis &c.

i *Th.* Eutycis.

k *Th* Quamvis S. Petri confeſſione nobis cōcordante, & una a. ſ. p. viſa eſt a. o. s e. e. convenit integritatem fidei credentibus.

l *Th. MSS.* oppugnamur, & conſequenter hæc habet quæ in ſtrictiori columna legis.

Hos etiam qui paſſibilem audent dicere divinitatem filii Dei unici, & eos qui in duabus naturis Chriſti permixtionem aut confuſionem dici æſtimant, vel eos qui dicunt eſſe cœleſtem aut alterius ſubſtantiæ carnem, quæ eſt aſſumta, illi pro nobis formam ſervi negantes, abjicit: Et qui duas quidē ante unionem naturas Domini fabulantur, unam verò poſt unionem confingunt, anathematizat. Sequentes ergo ſanctos patres unum eundémque confiteri filium Dominum noſtrum Jesum Christum conſona voce omnes edocemus: Eundem perfectum in deitate, eundem perfectum in humanitate; eundem Deum verum, eundem hominem verum ex anima rationali & corpore; eundem coëſſentialem Patri ſecundùm deitatem, eundem coëſſentia-

Hos etiam qui paſſibilem audent dicere divinitatem unici Filii hos repellendos de omni Synodo oportet: necnon & hos qui duplicis naturæ cōmixtionem; & confeſſionem Domini noſtri argumentantur impugnare Et qui cæleſtem, vel etiam conſubſtantialem ſubſtantiam, quam ex nobis credimus conceptam, ipſos ergo fugimus delirantes, vel inſanientes dicimus: Et hos, qui duas ante nativitatem in unitate naturas Domini dicunt, poſt unicam inſulsè fingentes, excōmunicare oportet. Sequamur igitur Patrum noſtrorum ſē tentiam, unum & eundem confitentes Dominum Jesum Christum, & convenienter edocentes perfectum eundem in divinitate, & perfectum eundem in carne Dominum, hominem certum, eundem ex anima rationabili & corporis ſubſtantia: Patri in divinitate ſimilem; item & nobis per omnia in humana ſubſtantia ſimilem præter peccatum: ante ſecula ex

Ab eo loco ubi in duas columnas ſcinditur pagina, quæ in latiori columna ſunt, conveniunt cum 4. verſione laudatâ; quæ verò in ſtrictiori, ſunt ex una edita verſione.

lem

Conc. Calch.

lem nobis ſecundùm humanitatem; per omnia nobis ſimilem abſque peccato: ante ſecula quidem genitum de Patre ſecundùm deitatem, in noviſſimis autem diebus eundem propter ſalutem noſtram ex Maria Virgine Theothocou ſecundùm humanitatẽ: unum eundémque Chriſtum Filium Dei unigenitum in duabus naturis inconfuſè, immutabiliter, indiviſè, inſeparabiliter agnoſcendũ: nuſquam ablatâ ſubſtantiâ naturarum propter unionem, magiſque ſalvâ proprietate utriuſque naturæ & in unám perſonam atque exiſtentiam concurrente: non in duas perſonas partitum atque diviſum, neque disjunctum; ſed unum eundem filium unigenitum, Deum verbum Jesum Christum, ſicut ante Prophetæ de eo dixerunt, & ipſe nos Jesus Christus erudivit, & Patrum nobis Symbolum tradidit.

Patre natum ſecundum divinitatem; ſed in ultimis diebus eundem propter nos & propter noſtram ſalutem ex Maria virgine divini numinis creatrice ſecundùm hominem, unum eundémque Chriſtum firmum Dominum unicum in duplici natura inconfuſè immutabilem, indiviſè cognoſcendum, in nullo duplicis naturæ ſubſtantia interempta propter unitatem ſalva proprietate utriuſque naturæ ſub una perſona & ſub ſtantia conveniente, neque in duas figuras diviſa atque partita: ſed unum eundem filium, unicum Dominum verbum Deum Jesum Christum; ſicut antiquitus Prophetæ pro eo, & jam ipſe nos Jesus Christus erudivit, & Patrum nobis tradidit Symbolum.

His igitur cum omni undique veritate, diligentia, & ſolicitudine à nobis definitis, ſtatuit ſancta & univerſalis Synodus alteram fidem nulli licere proferre, vel conſcribere, aut componere, aut ſentire, aut docere aliter: eos autem qui auſi fuerint componere fidem alterã, aut proferre, aut docere, aut tradere alterum Symbolum volentibus vel ex gentilibus ad cognitionem veritatis venire, vel ex hæreſi quacumque; hos, ſi Epiſcopi fuerint, vel Clerici, alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos à Clero: ſi verò Munachi aut laici fuerint, anathemarizari.

Hæc itaque cum omni veritate atque ſuavitate à nobis ordinata, ſtatuit venerabilis & mundana Eccleſia nullam aliam fidem licere cuiquam proferre, aut edere, vel docere, vel tradere alterum Symbolum. Corrumpere volentes ad ſcientiã veritatis ex paganitiſtarũ, aut Judaicæ, aut hæreticæ cujuſlibet ſecta, ſive ſint Epiſcopi aut Clerici, alienos eſſe ab Epiſcopatu & Clero: ſed & ſi Monachi ſint aut laici, hos excommunicari jubemus.

Subſcriptiones iſtæ deſiderantur in Codice Tho.

Et ſubſcripſerunt: Paſchaſinus Epiſcopus Vicarius Domini mei beatiſſimi atque Apoſtolici viri univerſalis Eccleſiæ Papæ Leonis Urbis Romæ Synodo præſidens, ſtatui, conſenſi, atque ſubſcripſi. Lucenſis Epiſcopus Eccleſiæ Tuſculanæ Vicarius Domini mei beatiſſimi & Apoſtolici viri univerſalis Eccleſiæ Papæ Urbis Romæ Leonis in Synodo Geſta lecta ſubſcripſi. Bonifacius Preſbyter ſanctæ Eccleſiæ Romanæ ſtatui & ſubſcripſi. *Subſcripſerunt & ceteri Epiſcopi qui eidem Concilio interfuerunt numero ſexcenti & triginta.*

CANONES EXPOSITI à Sanctis Patribus qui Calchedonam convenerunt ſub Imperatore noſtro piiſſimo Marciano.

Habentur hi Canones Actione XV. Calchedonenſis Concilii: quorum hæc verſio eadem eſt ac illa quæ ex Juſtelli codice MS. nuper edita eſt ſub nomine priſcæ editionis latinæ.

Anno quingenteſimo Incarnationis Domini Indictione V.

CANON PRIMUS.

Canones, qui per ſingulas Synodos à ſanctis Patribus conſtituti ſunt hactenus, habere firmitatem cenſuimus.

II. Si quis Epiſcopus [a] ordinationem per pecuniam fecerit, & vendiderit rem, quæ niſi gratiâ non acquiritur, & ſub pecunia ordinaverit Epiſcopum, aut Provincialem Epiſcopum [b], ſive Preſbyterum, vel Diaconum, aut eorum quemquam qui in numero Clericorum continetur, aut etiam acceptâ pecuniâ fecerit Oeconomum, aut Defenſorem, aut Oſtiarium, [1] vel quemcumque hujuſcemodi pro lucri turpitudine: qui ergo hoc feciſſe probatur ſui gradus periculum ſuſtinebit. Sed & is, qui ordinatur, nihil ex ordinatione, quæ per negotiationem proceſſit utilitatis, acquirat; ſed fiat dignitatis, vel rei, quæ ipſi pro pecunia commiſſa eſt, alienus. Si quis autem tam turpibus & nefariis lucris medius interfuiſſe videtur, & is, ſi quidem Clericus fuerit, degradetur; ſi verò laïcus aut Monachus, anathematizetur.

a Oxon. Epiſcopi.

b *Hæc deſid.* Oxon. aut Provinc. Epiſc. *per quæ Græcam vocem χωρ... reddere voluit rudis interpres.*

1 *Item alio loco: Clericos vel laicos volentes Epiſcopos vel Clericos accuſare non debitè, nequaquam ad accuſandum ſuſcipi debere; niſi prius eorum opinio [a] fuerit diſcuſſa.* 1.

a *Ita Thu. Juſt. vulg. & Iſ. At in Ox.* oppoſitio.

1. Quâ occaſione vel ratione huic loco inſerta ſint verba iſta, divinare non poſſum. Hæc certa ſunt: primò nec ad præcedentem canonem, nec ad ſubſequentem pertinere. 2. Eſſe ipſum Canonem 21. hujus Calchedonenſis Synodi. 3. Hujus verſionem diverſam eſſe tam ab aliis omnibus editis, quàm à verſione decreti ejuſdem vigeſimo primo loco poſiti in hoc Codice. 4. Eundem Canonem legi hoc loco ad calcem ſecundi in utroque Codicis hujus MS. exemplari & in Juſtelliano. Studioſi alicujus procul dubio opus eſt hæc additio: qui nempe cùm legeret pœnam depoſitionis ſuperiori Canone decretam adverſus Clericos turpis & Simoniaci lucri reos, ſtatim ex Canonis 21 lectione monere voluit, quàm cautè ac circumſpectè recipienda eſſet accuſatio hujuſmodi adverſus Epiſcopos, quos talis pœna damnatos maneret.

III. Perveni ad ſanctam Synodum, quoniam quidam Clericorum propter lucri turpitudinem alienarum poſſeſſionum conductores efficiuntur, & pro cauſſis ſecularibus tractandis [b] miniſteria Dei negligunt per ſecularium domos diſcurrentes, & patrimoniorum curas propter avaritiam ſuſcipientes. Igitur magna & ſancta Synodus

b *Th.* & cauſſas ſeculares tractantes.

CONC. CALCH.

conſtituit, nullum deinceps neque Clericum, neque Monachum conducti titulo poſſeſſiones conducere, nec cauſſarum ſecularium poſſe ordinationibus commiſceri; niſi fortè vocetur aliquis ſecundùm leges ad minoris ætatis tutelam, quæ excuſanda non eſt; aut Epiſcopus civitatis Eccleſiaſticarum rerum ei curam velit committere, aut orphanorum', aut viduarum, quæ propriâ providentiâ carent, vel perſonarum talium quæ auxilium Eccleſiaſticum poſtulant propter timorem Dei. Si quis autem ea quæ conſtituta ſunt, violare tentaverit, Eccleſiaſticæ damnationi ſubjaceat.

IV. Qui revera & manifeſtè ſolitariam vitam ſectantur honore competenti fungantur [c]. Verum quoniam quidam ſub prætextu habitus Monachilis [d], Eccleſias & conventus, & res communes diſturbant, civitates indiſcretè circumeuntes, & Monaſteria ſibi conſtituere ſtudentes: placuit nullam uſquam ædificare poſſe Eccleſiam, neque Monaſterium conſtituere, neque Oratorium abſque civitatis Epiſcopi voluntate. Monachos verò, qui ſunt per ſingulas civitates & per Provincias, Epiſcopis ſubditos eſſe, & quietem diligere, & jejuniis eſſe contentos, & orationibus in illis locis obſervare, in quibus ſeculo renunciaſſe videntur. Nequaquam autem Eccleſiaſticis vel ſecularibus rebus communicare, nec importunitatem inferre, deſertis propriis Monaſteriis; niſi fortè quæſiti fuerint propter neceſſariam cauſſam à civitatis Epiſcopo. Sanè in Monaſteriis non eſſe ſuſcipiendum ſervum ad faciendum Monachum, præter proprii Domini voluntatem. Qui verò hoc conſtitutum noſtrum exceſſerit, eum à communione ſuſpendi decrevimus: ne nomen Dei blaſphemetur. Civitatum autem Epiſcopos oportet competentem providentiam exhibere [e] Monaſteriis.

c *Ita MSS. duo & Cod. Juſt leg. forte*, fruantur.
d *Ita MSſ. duo.*

e *Th. præſtare. Juſt.* impendere.

V. De Epiſcopis vel Clericis, qui ſe de civitate in civitatem transferunt, placuit ut Canones, qui à ſanctis Patribus de his ipſis conſtituti ſunt, ſuam habeant firmitatem.

VI. Nullum abſolutè ordinari, neque Preſbyterum, neque Diaconum, neque penitus quemquam eorum, qui ſunt in Eccleſiaſtico ordine, niſi ſpecialiter Eccleſiæ civitatis, vel vici, vel Martyrii, qui ordinandus eſt declaratus fuerit. Eorum autem ordinationem, qui hujuſmodi abſolutè ordinantur, conſtituit ſancta Synodus inefficacem eſſe, & nunquam poſſe ad ordinantis injuriam prævalere.

VII. Qui ſemel ſunt in Clero ordinati, vel Monachi facti ſunt, conſtituimus neque ad militiam, neque ad dignitatem ſecularem venire. Cùm verò hoc arripuerint, niſi pœnitentes ad hoc revertantur, quod propter Deum elegerant, anathematizentur.

CONC. CALCH.

VIII. Clerici qui pauperum diſpenſationi, vel Monaſteriorum, vel Martyriorum præſunt, ſub poteſtate ſingularium civitatum Epiſcoporum ſecundùm ſanctorum Canonum traditionem perdurent; nec per ſuam temeritatem Epiſcopi ſui moderationem declinent. Qui autem hujuſmodi diſpoſitionem quolibet modo ſubvertere auſi fuerint, & Epiſcopo ſuo non obedierint, ſi quidem Clerici fuerint, canonicæ damnationi ſubjaceant; ſi autem Monachi aut laici ſunt, à communione ſuſpendantur.

IX. Si quis Clericus cum Clerico cauſſam habet, Epiſcopum ſuum non deſerat, ut ad judicia ſecularia currat; ſed priùs apud Epiſcopum ſuum examinet cauſſam: aut certè cum voluntate ipſius Epiſcopi cauſſa dicatur apud quos utræque partes voluerint: judicium continebunt [a]. Si quis autem contra hæc venire tentaverit, canonicis interdictis ſubjaceat. Si verò Clericus habeat cauſſam cum extraneo Epiſcopo, vel cum ſuo; apud Synodum Provinciæ cauſſam dicat. Si autem Epiſcopus aut Clericus diſceptationem habeat cum Metropolitano Epiſcopo, aut ad diœceſeos primam ſedem recurrat, aut ad ſedem Conſtantinopolitanam, apud quam cauſſa dicatur, & apud ipſam judicetur [b].

a *Fortè* judiciumque tenebunt. *Oxon.* Apud quos partes cœperunt. Siquis...

b *Vltima 4. verba deſid. Oxon.*

X. Non licere Clericum in duarum pariter civitatum Eccleſiis militare, in qua primùm ordinatus eſt, & ad quam quaſi majorem per vanæ gloriæ deſiderium confugit. Eos verò qui hoc tentaverint, Eccleſiæ propriæ reſtituendos eſſe, in qua primùm ordinati ſunt, & ibi tantùm miniſtrare. Si quis tamen ex alia jam Eccleſia in aliam tranſlatus eſt, in nullis cauſſis prioris Eccleſiæ, vel ad ipſam pertinentibus martyriis, vel Xenodochiis [c], vel pauperum rebus habeat facultatem tractandi. Eos verò qui auſi fuerint poſt hoc conſtitutum magnæ & generalis iſtius Synodi aliquid contrarium agere his quæ nuper ſancta Synodus interdixit, proprium gradum amittat.

c *Eadem omnino in Juſt. Cod. Thuan. verò ſic*: Prioris Eccleſiæ vel Martyriorum, quæ ſub ea ſunt aut Photiorum aut Xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos vero qui uſi fuerint poſt definitionem magnæ & univerſalis hujus Synodi quicquam ex his quæ ſunt prohibita agere, decrevit ſancta Synodus à proprio hujuſmodi gradu recipere: *leg.* recidere *vel* excidere *ut habet vulg. verſio ad latus Græca editionis excuſa, ex qua hæc omnia ſumta ſunt in quibus Th. Cod. ab Oxon. & Juſt. diſcrepat.*

XI. Omnes pauperes & revera egentes ſolatiis oportet pacificis, & Eccleſiaſticis tantùm literis proſequi, & non Synodicis [1]: quoniam Synodicas literas his tan-

1. *Synodicis*] Ita habetur & Can. XIII. à quo reliquæ verſiones diſcrepant, quæ habent *commendatitiis*. Ad Codices noſtros Oxon. & Thu. propiùs accedit Codex Auicienſis, ex quo varias aliquot lectiones decerpſere, & in margine Dionyſianæ verſionis appoſuere poſtremæ Conciliorum editionis procuratores: habet porrò *Synodeciis*. Noſtræ verſionis auctor legebat fortaſſe in mendoſo Codice Græco *συνοδικοῖς* pro

συστατικοῖς. Anicienſis autem lectio ex eo Codice nata videtur, quæ vocem haberet derivatam ex verbo *συνοδεύω*, quod ſignificat comitor ſeu itineris ſocius ſum: vel ab *ὀδιῶ* ſeu *ὀδίζω Viatico inſtruo*: eo quod hujuſmodi literæ commendatitiæ Clericis pro itineris ſocio ac Viatico eſſent. De literis Canonicis abundè diſſeruit Gerardus Rodolphus in libello de his edito Coloniæ 1582. vide etiam Bernardinum Ferrerium in libro quem ſcripſit de antiquo Eccleſiaſticarum Epiſtolarum genere; Annibalem Fabrotum in Balſamonis Collect. Eccleſ. Conſtitut lib. 3. tit. 1. Chriſtophorum Juſtellum in hunc Codicis Eccleſiæ univerſæ Canonem; notas etiam Gabrielis Albaſpinei Epiſc. Aurelianenſis in hunc Canonem, ubi accuratè fuſèque diſſerit de gemina interpretatione & ſenſu Græcæ vocis *ὑπολήψει* quæ Canonem ferè claudit. Nimirum hæc *τοῖς οὖσι μόνοις ἐν ὑπολήψει περιέχεσθαι προσώποις* alii aliter interpretati ſunt. Verſio quæ Græco textui adjacet, tam in Juſtelliano Eccleſiæ univerſæ Codice, quàm in vulgatis, & Græci Collectores & commentatores Balzamon, Zonaras, & Blaſtares, de iis *perſonis quæ ſuſpectæ ſunt* Canonem explicant. Antiquæ verſiones Latinæ contrario ſenſu exponunt: Dionyſius quidem de *Honoratioribus perſonis*: Iſidoriana de his *qui in opere ſunt clariores*. Jacobus Cujacius ad cap. 5. de Clericis non reſidentibus, interpretatur *de honeſtioribus* perſonis, *qui ſunt en reputation* ſeu integræ famæ. Quem ſenſum ita exprimit vetus interpres noſter, cui priſca Juſtelli verſio concinit, de iis, *qui bonæ opinionis eſſe videntur*. Ad hunc poſtremum ſenſum Dionyſianam verſionem aliaſque, quæ *de honoratioribus* interpretantur, trahit Albaſpineus: ſuam opinionem majore proculdubio confidentia prolaturus in medium, ſi Codicis noſtri verſionem legiſſet, cui non modica inde commendatio accedit, quod celebri œcumenicæ Synodi Canoni lucem nonnullam afferat.

tùm dati convenit, qui bonæ opinionis eſſe videntur.

XII. Pervenit ad nos, quoniam quidam contra Eccleſiaſtica ſtatuta ſe poteſtatibus conferentes, per pragmaticum unam Provinciam diviſerunt in duas, ac per hoc duos in una Provincia eſſe Metropolitanos Epiſcopos. Igitur conſtituit ſancta Synodus nihil tale deinceps tentari ab Epiſcopis: ne qui hujuſmodi aliquid arripuerint proprium amittant gradum. Quæcumque verò civitates jam per ſacras literas nomine Metropolitano funguntur [a] ipſæ ſolæ [b] honorem conſequantur, & is qui huic Eccleſiæ præeſt Epiſcopus vocetur Archiepiſcopus [c], ſalvo utique proprio jure, quod revera Metropolitanæ civitati convenit.

a *Ita Cod. uterque MS. & Juſt. fortè,* fruuntur.
b *Leg.* ſolum *ut ſenſus exigit.*
c *Duæ iſtæ voces deſid. in Ox. & Juſt. Codd. quorum prior in fine addit* perſolvat, *ad periodum complendam.*

XIII. Peregrinos Clericos & lectores in alia civitate ſine Synodicis literis ſui Epiſcopi penitus numquam miniſtrare poſſe.

XIV. Quoniam in quibuſdam Provinciis Lectores & Pſaltæ uxores ducere [d] permittuntur, conſtituit ſancta Synodus non licere quemquam alterius hæreſeos mulierem accipere. Eos verò qui jam ex tali matrimonio filios procreaverunt; ſiquidem filios ſuos apud hæreticos baptizaverunt, poſtmodùm poſſe catholicam communionem accipere: Si autem non ſunt baptizati, jam non poſſe apud hæreticos baptizari, nec ad conjugium cum hæretico conjungi, neque cum Judæo, neque cum Pagano, niſi fortè promiſerit ſe transferre ad fidem orthodoxam perſona quæ conjungenda eſt cum orthodoxo. Si quis autem hujus ſanctæ Synodi conſtitutum violaverit, canonum damnationem incurrat.

d *Thu.* Pſaltæ nubere.

XV. Diaconiſſam mulierem non poſſe ordinari ante annum quadrageſimum, & cum diligenti probatione. Si verò accepta ordinatione, & certa tempora miniſterii [e] obſervans nuptiis ſe tradiderit ad injuriam Dei gratiæ, hujuſmodi mulier anathematizetur, cum eo qui illi conjunctus eſt.

e *Th.* Certo tempore miniſterium obſerv.

XVI. Nec eam, quæ ſe Domino virginem vovit, nubere licere, nec Monachum uxorem ducere. Si verò hoc facere voluerint, à communione ſuſpendantur. Epiſcopo autem de hac re auctoritatem præbemus, ſi velit eos reconciliare.

XVII. Ruſticas Parrochias, quæ ſunt in ſingulis Provinciis, inconvulſas manere conſtituimus apud Epiſcopos, qui eas detinere videntur; maximè [a], ſi eas annis triginta detinentes, inviolatè diſpenſaverunt: ſi verò intra annos triginta facta eſt aut fiat de illis quæſtio; his licere quæſtionem movere apud Synodum Provinciæ, qui vim ſe perculiſſe aſſerunt [b]. Si quis autem à Metropolitano ſuo Epiſcopo malè tractetur, apud primam ſedem ſuæ Provinciæ, vel apud Cunſtantinopolitanam, cauſſam dicat, ſicut ſuperius comprehenſum eſt. Si qua vero poteſtate Imperiali nova conſtituta eſt civitas, aut certè conſtituatur, civilibus & públicis formulis, etiam parrochiarum Eccleſiaſticarum ordo celebretur.

a Maximè *deeſt, in Oxon.*
b *Th* vim pert.aſſ.runtur.

XVIII. Conjurationis vel conſpirationis crimen etiam apud extrinſecas leges penitus amputatur; multo magis in Eccleſia Dei hoc ne fiat prohiberi oportet. Igitur ſi clerici aut Monachi inventi fuerint conjurati aut per conjurationem calumniam machinantes Epiſcopis vel clericis, proprium amittant locum [c].

c *Th* gradum.

XIX. Ad aures noſtras pervenit, quoniam in Provinciis non fiunt Synodi Epiſcoporum ſecundùm canonum conſtituta, & ob hoc multa rerum Eccleſiaſticarum, quæ emendanda ſunt, negligi. Sancta igitur Synodus conſtituit ſecundùm canones Patrum bis in anno in id ipſum Epiſcopos per ſingulas Provincias convenire, ubi Metropolitanus Epiſcopus conſtituerit; & omnia quæcumque emerſerint corrigere. Epiſcopi verò qui non convenerint in propriis poſiti civitatibus, & non per profectionem abſentes, maximè ſuppeditante ſalute & à neceſſariis & excuſabilibus occupationibus liberi, fraternitatis intuitu corripiantur.

XX. Clericos in Eccleſia militantes, ſicut jam conſtituimus, non licere in alterius civitatis Eccleſia militare, ſed illa contentos eſſe, in qua à principio miniſtrare meruerunt; extra eos, qui amiſſâ patriâ ad Eccleſiam aliam neceſſitate venerunt. Si quis autem Epiſcoporum poſt hoc conſtitutum, Clericum ad alium pertinentem ſuſceperit, placuit à communione ſuſpen-

Concil. Calch.

di, & eum qui ſuſcepit, & qui ſuſceptus eſt, quo uſque qui tranſitum fecit ad ſuam redeat Eccleſiam.

XXI. Clericos vel laicos, qui accuſant Epiſcopos vel Clericos quomodocumque & ſine judicio, non ſuſcipi ad accuſandum debere, niſi prius eorum exiſtimatio fuerit diſcuſſa.

XXII. Clericis non licere poſt mortem Epiſcopi ſui ea diripere, quæ illi competere poſſunt, ſicut & anterioribus canonibus cautum eſt, alioquin eos de gradibus ſuis poſſe periclitari.

XXIII. Ad aures ſanctæ Synodi pervenit quoniam quidam clerici & Monachi, quibus nec aliquid ab Epiſcopo ſuo commiſſum eſt, interdum etiam ab ipſius ſunt communione ſuſpenſi, ad Conſtantinopolitanam civitatem pergunt, & ibidem diu remorantes Eccleſiaſticam diſciplinam diſturbant, quorumdam etiam domos ſubvertunt. Ergo ſancta Synodus conſtituit priùs quidem hujuſmodi homines per ſanctæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ defenſorem admoneri, ut à civitate Regia diſcedant: verum ſi inter negotia fuerint per impudentiam remorati, ipſos etiam invitos per eundem defenſorem jactari, & ad loca propria cogi feſtinare [a].

[a] *Juſt. Cod.* ad loca prop. revocari.

XXIV. Quæ Deo ſemel ſacrata ſunt monaſteria ſecundùm Epiſcoporum conſenſum, oportet in perpetuum monaſteria nuncupari, & eorum res monaſteriis reſervari, & non poſſe alteriùs cœnacula ſecularia fieri: ſi qui verò hoc fieri permiſerint, canonicis interdictis ſubjaceant.

XXV. Quoniàm Metropolitanorum quidam, ſicut cognovimus, commiſſos ſibi negligunt greges, & ordinationes Epiſcoporum differunt: placuit ſanctæ Synodo intra tres menſes Epiſcoporum ordinationes fieri; niſi fortè neceſſitas inexcuſabilis dilationis tempus pertrahi coegerit: Alioquin eos pœnæ Eccleſiaſticæ ſubjacere. Eccleſiæ verò viduæ redditus apud Oeconomum ipſius Eccleſiæ integros reſervari.

XXVI. Quoniam in quibuſdam Eccleſiis rumore reperimus, quod ſine Oeconomis res Eccleſiaſticas tractant Epiſcopi: placuit omnem Eccleſiam habentem Epiſcopum, etiam Oeconomum habere de proprio clero, qui res Eccleſiaſticas diſpenſet cum conſenſu Epiſcopi ſui: ne cùm diſpenſatio ſine teſtimonio fuerit, res Eccleſiaſticæ diſpergantur ad contumeliam Pontifici irrogandam. Si verò hoc non fecerint, eos ſanctis eſſe Canonibus reos.

XXVII. Eos qui mulieres diſpiunt hoſpitalis ſolarii nomine; aut illos qui connivere, vel conſenſum rapientibus præbere videntur, ſtatuit ſancta Synodus, ſi quidem Clerici fuerint præcipuum amittere gradū; ſi verò laici, anathematizari.

Const. Marc.

CAPITULUM XXVI.

CONSTITUTIO MARCIANI Imperatoris Synodi ſupradicta ſtatuta confirmans.

Parte III. Concil. Calched. cap. 3. In Th. titulus. Incipit conſtitutio divæ memoriæ Marciani de Synodo Calchedonenſi.

Imperatores Valentinianus, & Marcianus Augusti univerſis populis.

Tandem aliquando quod ſummis ſtudiis atque votis optabamus, evenit. Remota eſt de orthodoxa Chriſtianorum lege contentio. Tandem remedia culpabilis erroris inventa ſunt; & diſcors populorum ſententia in unum conſenſum concordiámque convenit. E diverſis enim Provinciis religioſiſſimi Sacerdotes venerunt juxta noſtra præcepta, & quid obſervari in religione debeat perſpicua definitione docuerunt. Ceſſet igitur jam profana contentio. Nam verè impius atque ſacrilegus eſt, qui poſt tot ſacerdotum ſententiam opinioni ſuæ aliquid tractandum relinquit. Extremæ quippe dementiæ eſt in medio & perſpicuo die commentitium lumen inquirere: quiſquis enim poſt veritatem repertam aliquid ulteriùs diſcutit, mendacium quærit. Nemo itaque vel clericus, vel militans, vel alterius cujuſlibet conditionis, de fide chriſtiana publicè determinata [a] coadunatis & audientibus tractare conetur in poſterum, ex hoc tumultus & perfidiæ occaſionem requirens [b]: nam injuriam facit judicio religioſiſſimæ Synodi, ſi quis ſemel judicata, ac rectè diſpoſita revolvere & publicè diſputare contendit: cum ea quæ nunc de chriſtiana fide ſtatuta ſunt, juxta Apoſtolicas expoſitiones & ſtatuta ſanctorum Patrum trecentorum decem octo & centum quinquaginta definita eſſe noſcantur. Nam in contemtores legis pœna non deerit: quia non ſolùm contra fidem bene compoſitam veniunt; ſed etiam Judæis & Paganis ex hujuſcemodi certamine profanant veneranda myſteria. Igitur ſi clericus erit, qui publicè tractare de religione auſus fuerit, conſortio clericorum removebitur: ſi verò militia præditus ſit, cingulo expoliabitur. Ceteri etiam hujus criminis rei de hac ſanctiſſima [c] urbe pellentur, pro vigore judiciario etiam competentibus ſuppliciis ſubjugandi. Conſtat enim hinc hæreticæ infamiæ [d] fomitem, exordiáque præberi, dum publicè quidam contendunt atque diſputant. Univerſi ergo, quæ à ſancta Synodo Calchedonenſi ſtatuta ſunt cuſtodire debebunt, nihil poſtea dubitaturi. Hoc itaque commoniti noſtræ ſerenitatis edicto, abſtinete profanis vocibus, & ulteriùs deſinite de divinis diſputare; quod nefas eſt:

[a] *Hæc vox deeſt in vulg. Th.* publicè aliquid terminabitur adun.

[b] Orientis ex hoc tumultus & per fidei occaſionem requ.

[c] *Vulg.* Regia.

[d] *Vulg.* infamiæ.

CONST. MARC.

quia peccatum non ſolùm divino judicio, prout credimus, punietur, verùm etiam legum & judicum autoritate coërcebitur. Data VI. Kal. Febr. [a] Conſtantinopoli, SPORATIO conſule.

a vulg. VII. Idus.

CAPITVLVM XXVII.

Parte III. Conc. Calch. c. IV.

INCIPIT ALIA CONSTITVTIO Divæ memoriæ Marciani, Chriſtianis Catholicis in Synodo convenientibus [1].

Iſdem Auguſti Palladio Præfecto Prætorio.

Omn. Codex titulum hunc habet. Ejuſdem Imperatoris conſtitutio ad Palladium P.P. ejuſdem Synodi decreta ſervari præcipiens, Eutycetis errore damnato.

b Quatuor hæ voces deſider. in vulg. ed. & in Th.

VEnerabilem catholicæ orthodoxorum fidei ſanctitatem manifeſtam & indubitatam univerſis conſtituere cupiens noſtra ſerenitas, ut major erga divinitatis obſequia, hominibus religio traderetur, tantam atque talem Synodum quantam nulla memoria meminit, ex omnibus penè Provinciis coadunatis Epiſcopis in Calchedonenſi civitate colligi juſſit; atque ibi plurimis diebus tractatu habito, quod verum & infucatum chriſtianæ fidei eſſet, invenit. Votis etenim plurimis & orationibus exoravere divinitatem, quatenus ſancta eos & plena veritas non lateret, ſecutique ſunt ſtatuta venerabilium Patrum, ea videlicet quæ apud Nicæam trecentorum decem & octo ſanctorum Epiſcoporum ſunt ſententiâ definitâ: ſimiliter & ea, quæ centum quinquaginta in hac urbe ampliſſima coadunati conſtituerunt: atque ea, quæ apud Epheſum [c] de fide ſtatuta ſunt, cum beatiſſimæ recordationis Cæleſtinus Romanæ urbis & Cyrillus Alexandrinæ civitatis Epiſcopi invenêre veritatem [d]. Quo tempore etiam Neſtorianus error excluſus eſt, ejus autore damnato. Quibus ita ritè & venerabiliter apud Calchedonam inquiſitis, Eutices qui plura affirmabat illicita, cum ſua aſſertione dejectus eſt: ne recipiendorum ulteriùs ſacrilegiorum [e] præberetur facultas. Ordinatis itaque religioſè & fideliter, quæ venerandam orthodoxorum fidem fundaſſe noſcuntur: ita ut nulla in poſterum dubitatio vel illis qui calumniari divinitatem aſſolent relinqueretur: ſacro noſtræ Serenitatis Edicto venerandam Synodum confirmantes, ammonuimus univerſos, ut de religione diſputare deſinerent; quoniam unus & alter tanta ſecreta invenire non poſſet; maximè cùm niſi ſummo labore & ampliſſimis [f] orationibus tot venerabiles Sacerdotes, niſi Deo ut credendum eſt autore, in indaginem veritatis non potuerint pervenire. Verùm, ſicut manifeſta ratione cognovimus, non deſinunt quidam in eadem perverſitatis inſania permanere, & de religione publicè contendere populis coadunatis, & myſteria divina Judæorum Paganorúmque ſub obtutibus publicare & profanare, quæ rectiùs colenda ſunt quàm inquirenda. Oportuerat itaque in eadem pertinacia conſiſtentes, ſtatutâ dudum animadverſione compeſci: ut pœna corrigeret, quos reverentia juſſionum emendare non potuit. Verùm in hoc ſecuti conſuetudinem noſtram, nocentes non punimus, ſed iterat clementia noſtra juſſionem [a] ut in futurum prohibitis omnes abſtineant, nec conventicula colligant ſuper religioce certantes: quia in hujuſmodi perverſitate & vanitate detecti ſtatutas dudum ſuſcipient pœuas; & judiciario motu, prout religioſis temporibus convenit, punientur. Oportet enim Calchedonenſem Synodum ſequi, in qua omnibus quæſitis diligenter, ea definita ſunt, quæ pridem tres prædicti cætus Apoſtolicam fidem ſecuti, omnibus obſervanda prædixerunt [b] Data tertio Idus Mattias, Conſtantinopoli: SPORATIO viro clariſſimo Conſule, & qui fuerit nuntiatus.

c vulg. apud Epheſ. pridem.

d vulg. Epiſcopi veritatis duces fuerant.

e vulg. Ne decipiendorum ulteriùs hominum ex Th. Ne ei recipiendo ulteriùs à quoquam hominum præbeatur facultas

1. Hunc titulum habet Codex Thu. Ex quo Synodus aliàs omnibus ignota modò innoteſcit. Quo convenerit Synodus indicant alii Codices, Crabbianus ſcilicet in quo hujuſmodi titulus legitur EDICTUM AD CP. CIVES &c. & Boherianus laudatus in Labbeana Conciliorum editione, qui alterum hunc exhibet CIVIBUS NOSTRIS CP. IDEM AUGUSTUS. Denique vulg. edit. EDICTUM... PROPOSITUM CONSTANTINOPOLI. Nimirum redux è Synodo œcumenica Anatolius, quid in ea actum eſſet pro fide ſuis ſignificaturus pro more & officio volens conventum Eccleſiæ ſuæ habuit, ad quem & hoc Marciani edictum miſſum eſt: quo Synodalem definitionem Imperatoria conſtitutione confirmatam eſſe nemo neſciret. Cui conventui cùm Epiſcopi tunc in urbe commorantes pro more interfuiſſent, inde Synodi nomine donatus eſt.

CONST. MARC.

f vulg. magnis.

a vulg. add. Noſcentes præ omnibus, quod divinitas pietate lætetur, pœnam nocentium credidimus differendam, iterata hac ſancientes noſtræ clementiæ juſſione: ut.

b vulg. tradiderunt.

CAPITVLVM XXVIII.

Parte III. Conc. Calch. c. XIX. vulgatæ editionis.

ITEM EIVSDEM PRINCIPIS Conſtitutio de obtinenda fide Catholica & de Eutychianiſtis & Apollinariſtis, eorúmque pœnis.

Idem Auguſtus Palladio Præfecto Prætorii.

LIcet jam ſacratiſſima conſtitutione manſuetudinis meæ cautum ac definitum ſit, quæ in eos ſeveritas exerenda ſit, qui Euticetis vel Apollinaris hæreticam perverſitatem ſecuti à religione & fide catholica deviarunt; Alexandrinæ tamen urbis cives atque habitatores tantis ſunt Apollinaris infecti venenis, ut neceſſarium fuerit ea, quæ jam ante ſanximus, repetita nunc etiam lege decernere: oportet enim ut ſit numeroſa ſeveritas ſanctionum, ubi eſt crebra licentia culparum. Cuſtodiendæ præterea orthodoxæ fidei tanto

CONST. MARC.

à Serenitate mea cura adhiberi impenſior debet, quanto res humanas divinæ præcedunt. Quicumque ergo vel in hac ſacra urbe, vel in Alexandrina civitate, vel in omni Ægyptiaca diœceſi diverſiſque aliis Provinciis Eutychetis profanam perverſitatem ſequuntur, & ita non credunt, ut trecenti decem & octo ſancti Patres tradiderunt, Catholicam fidem in Nicæna civitate fundantes; centum quoque & quinquaginta alii venerabiles Epiſcopi, qui in alma urbe Conſtantinopolitana poſtea convenerunt; & ſicut Athanaſius, & Theophilus, & Cyrillus ſancti Epiſcopi Alexandrinæ civitatis credebant; quos etiam Epheſina Synodus, cui beatæ memoriæ Cyrillus præfuit, in qua Neſtorii error expulſus eſt, in univerſis ſecuta eſt; quos & nuper venerabilis Synodus Calchedonenſis eſt ſecuta, prioribus Conciliis Sacerdotum ex omni prorſus parte conſentiens, nihilque adimens ſancto ſymbolo, neque adjiciens, ſed Eutychetis dogmata funeſta condamnans: ſciant ſe hæreticos eſſe Apollinariſtas. Apollinaris enim facinoroſiſſimam ſectam Eutyches & Dioſcorus mente ſacrilega ſunt ſecuti: ideoque hi omnes, qui Apollinaris vel Eutychetis perverſitatem ſequuntur, illis pœnis quæ divorum retrò principum conſtitutionibus contra Apollinariſtas, vel ſerenitatis noſtræ poſtmodum ſanctione contra Eutychianiſtas, vel hac ipſa Auguſtiſſima lege contra eoſdem decreta ſunt, noverint ſe eſſe plectendos. Icirco Apollinariſtæ, id eſt, Eutychianiſtæ (quibus etſi eſt in appellatione diverſitas, eſt tamen in hæreſis pravitate conjunctio, & diſpar quidem nomen, ſed idem ſacrilegium) ſive in hac alma urbe diverſiſque Provinciis, ſive in Alexandrina civitate, ſive in Ægyptiaca diœceſi ſunt, neque ita credunt ut prædicti venerabiles patres credebant, neque viro reverentiſſimo Alexandrinæ urbis Antiſtiti Proterio fidem orthodoxam tenenti communicant, ſecundùm ſacratiſſimas divorum retrò Principum conſtitutiones, quæ de Apollinariſtis promulgatæ ſunt, non habeant poteſtatem faciendi teſtamenti & condendæ ultimæ voluntatis, neque id capiant quod ipſis ex teſtamento cujuſquam fuerit derelictum, nihil etiam ex donatione aliqua conſequantur: ſed ſi quid in ipſos vel liberalitate viventis, vel morientis fuerit voluntate collatum, id fiſco noſtro protinus addicatur. Ipſi verò in nullos aliquid ex facultatibus ſuis donationis titulo & jure transfundant. Epiſcopos quoque, vel Preſbyteros, alióſque clericos illis creare & habere non liceat, ſcientibus tam hos Eutychianiſtas vel Apollinariſtas, qui auſi fuerint cuiquam Epiſcopi vel Preſbyteri vel clerici nomen imponere, quàm hos qui conati fuerint impoſitum ſibi nomen Sacerdotale retinere, pœnam exilii cum facultatum ſuarum amiſſione ſubituros. Eos verò, qui ante catholicarum Eccleſiarum clerici, vel orthodoxæ fidei Monachi fuerunt, & relicto vero & orthodoxo omnipotentis Dei cultu, Apollinaris vel Eutychetis hæreſim & dogmata abominanda ſectati ſunt, vel poſtea ſectabuntur, omnibus pœnis quæ vel hac, vel prioribus legibus adverſus hæreticos conſtitutæ ſunt, jubemus teneri, & extra ipſum quoque Romani Imperii ſolum pelli, ſicut de Manichæis præcedentium legum ſtatuta ſanxerunt. Univerſi præterea Apollinariſtæ, vel Eutychianiſtæ, nec Eccleſias, nec Monaſteria ſibi conſtituant [a]: paraſynaxes, id eſt [b], conventicula tam diurna, quàm nocturna non contrahant, neque ad domum, neque ad poſſeſſionem cujuſquam, nec ad monaſterium, vel ad quemcumque alterum locum operaturi [c] ſectæ funeſtiſſimæ dogmata congregentur. Quod ſi fecerint, & hoc factum fuiſſe Domino volente conſtiterit, poſt rem in examine judicii approbatam, domus vel poſſeſſio, in qua convenerint, fiſco ſine dilatione ſocietur: Monaſterium verò ejus civitatis orthodoxæ Eccleſiæ, in cujus territorio eſt, jubemus addici. Si verò ignorante Domino, ſciente verò eo qui penſiones domus [d] exigit, vel conductore, vel procuratore, vel actore prædii, paraſynaxes & conventicula interdicta collegerint; conductor, vel procurator, ſive actor, ſeu quicumque eſt, qui in domo ſive poſſeſſione, vel monaſterio eos receperit & paſſus fuerit illicitas paraſynaxes conventúſque celebrari, ſi vilis conditionis eſt & abjectæ, fuſtibus publicè, & in pœnam ſuam, & in aliorum coerceatur exemplum: ſi verò honeſtæ perſonæ ſunt, decem libras auri multæ nomine fiſco noſtro cogantur inferre. Nullum præterea Apollinariſtam, vel Eutychianiſtam ad aliquam jubemus aſpirare militiam: & niſi cohortilianam vel limitaneam inveni [e] fuerint militare, ſoluto cingulo, honeſtorum hominum & Palatii communione priventur: nec in alia, quàm in ea in qua nati ſunt civitate, vel vico ac regione verſentur. Si qui verò in hac alma urbe nati ſunt, tam ſacratiſſimo comitatu, quàm ab omni per provincias Metropolitica civitate pellantur. Nulli inſuper Eutychianiſtæ vel Apollinariſtæ publicè vel privatim advocandi cœtus & circulos contrahendi, & de hæretico errore diſputandi [f], ac perverſitatem facinoroſi dogmatis [g] aſtruendi, tribuatur facultas. Nulli etiam contra venerabilem Calchedonenſem Synodum liceat aliquid vel dictare, vel ſcribere, vel edere atque emittere, aut aliorum ſuper eadem reſcripta proferre; nemo hujuſmodi

CONST. MARC.

a Vulg. conſtruant.

b Vulg. & Th. &.

c Vulg. & Oxon operatores ſectæ funeſt. congreg. niſi quod Ox leg. opera.

d Ox. Dominii.

e Ox. cohortilinam mend. i. Vulg. niſi ad Cohortalitã vel limitaneam. ſi qui verò extra prædictam militiam invent' &c.

f Vulg. & hæretico moreſi pravadi.

g Ox. credi.

CONSTIT. MARCIANI.

habere libros & ſacrilega ſcriptorum audeat monimenta ſervare. Quod ſi qui in his criminibus fuerint deprehenſi, perpetua deportatione damnentur. Eos verò, qui diſcendi ſtudio audierint de infauſta hæreſi diſputantes, decem librarum auri, quæ fiſco noſtro inferendæ ſunt, jubemus ſubire diſpendium. Omnes verò hujuſmodi chartæ ac libri, qui funeſtum Eutycetis, hoc eſt, Apollinaris fuerint dogma complexi, incendio concrementur: ut facinoroſæ perverſitatis veſtigia ipſa flammis ambuſta depereant. Æquum námque eſt, ut immaniſſima ſacrilegia par pœnæ magnitudo percellat, Palladi parens cariſſime atque amantiſſime. Illuſtris igitur & magnifica autoritas tua, quæ hac ſacratiſſima conſtitutione decrevimus, in hac alma urbe, diverſiſque Provinciis, ac præcipuè in Alexandrina civitate, & per univerſam Ægyptiacam Diœceſim edictis ex mo.e propoſitis, ad omnium notitiam faciat pervenire: ut cuncta, quam ſtatuimus eis qui rei fuerint deprehenſi, ſeveritas protinus exerceatur: ſcientibus moderatoribus Pruvinciarum, eorúmque apparitoribus, deſenſoribus etiam civitatum, quod ſi ea, quæ legis hujus religioſiſſima ſanctione cuſtodienda decrevimus, aut neglexerint, aut aliqua permiſerint temeritate violari, denarum librarum auri mulctam fiſco noſtro cogentur inferre; & inſuper exiſtimationis ſuæ periculum ſuſtinebunt. Ea quoque de Paganis per omnem Romanum Imperium valitura æqualiter perennitatis noſtræ lege decrevimus, ut in eos inſtantiſſimè exerceantur, quos conſtiterit profanos ritus, ac ſimulacrorum impios cultus, & interdicta ſibi ſacrilegia celebrare. Data Kal. Aug. Conſtantinopoli: Divo VALENTINIANO Auguſto & ANTHEMIO viro clariſſimo Conſulibus.

CAPITVLVM XXIX.

EPISTOLA SIRICII PAPÆ ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, ſub titulis XVI.

Siricius Himerio Tarraconenſi Epiſcopo.

Directa ad deceſſorem noſtrum ſanctæ recordationis Damaſum fraternitatis tuæ relatio, me jam in ſede ipſius conſtitutum, quia ſic voluit [a] Dominus, invenit; quàm cum in conventu fratrum ſolicitius legeremus, tanta invenimus, quæ reprehenſione & correctione ſunt digna, quanta optaremus laudanda cognoſcere. Et quia neceſſe nos erat in ejus labores curáſque ſuccedere, cui per Dei gratiam

[a] *Vulg. & Thu.* ordinavit.

EP. SIR. AD HIMER.

ſucceſſimus in honore; facto, ut oportebat, primitus meæ provectionis indicio; ad ſingula, prout Dominus aſpirare dignatus eſt; conſultationi tuæ reſponſum competens non negamus: quia officii noſtri conſideratione, non eſt nobis diſſimulare, non eſt tacere libertas, quibus major cunctis Chriſtianæ legis [b] zelus incumbit. Portamus onera omnium qui gravantur: quin immò portat in nobis beatus Petrus Apoſtolus, qui nos in omnibus, ut confidimus, amminiſtrationis ſuæ protegit & tuetur hæredes.

[b] *Vulg. & Thu.* religionis.

I. Prima itaque paginæ tuæ fronte ſignaſti, baptizatos ab impiis Arianis plurimos ad fidem catholicam feſtinare, & quoſdam de fratribus noſtris eoſdem denuò baptizare velle; quod non licet: cum hoc fieri, & Apoſtolus vetet, & canones contradicant, & poſt caſſatum Ariminenſe Concilium miſſa ad Provincias à reverendæ memoriæ prædeceſſoro meo Liberio generalia decreta prohibeant: quos nos cum Novatianis, aliiſque hæreticis, ſicut eſt in Synodo conſtitutum, per invocationem ſolam ſeptiformis Spiritus Epiſcopalis manus impoſitione catholicorum conventui ſociamus: quod etiam totus Oriens Occidenſque cuſtodit. A quo tramite vos quoque poſthac minimè convenit deviare, ſi non vultis à noſtro collegio Synodali ſententia ſeparari.

II. Sequitur deinde baptizandorum [a], prout unicuique libitum fuerit, improbabilis & emendanda confuſio, quæ à noſtris conſacerdotibus (quod commoti dicimus) non ratione autoritatis alicujus, ſed ſola temeritate præſumitur: ut paſſim ac liberè in Natalitiis Chriſti, ſeu Apparitionis, nec non & Apoſtolorum ſeu Martyrum feſtivitatibus innumeræ, ut aſſeris, plebes baptiſmi Myſterium conſequantur: cum hoc ſibi privilegium, & apud nos, & apud omnes Eccleſias Dominicum ſpecialiter cum Pentecoſte ſua Paſcha defendat. Quibus ſolis per annum diebus, ad fidem confluentibus generalia baptiſmatis tradi convenit ſacramenta, his duntaxat electis, qui ante quadraginta vel eo amplius dies nomen dederint, & exorciſmis quotidianis, orationibus, atque jejuniis fuerint expiati, quatenus Apoſtolica illa impleatur præceptio: ut expurgato veteri fermento nova incipiat eſſe conſperſio. Sicut ergo Paſchalem reverentiam in nullo dicimus eſſe minuendam; ita infantibus, qui loqui non poterunt per ætatem, vel his quibus in qualibet neceſſitate opus fuerit ſacri unda baptiſmatis, omni volumus celeritate ſuccurri: ne ad noſtrarum perniciem tendat animarum, ſi negato deſiderantibus

[a] *Vulg.* Seq. de diverſis baptizandorum temporibus.

Ep. Siric. ad Himer.

fonte ſalutari, exiens unuſquiſque de ſeculo, & regnum perdat, & vitam. Quicunque ergo diſcrimen naufragii, hoſtilitatis incurſum, obſidionis ambiguum, vel cujuſlibet corporalis ægritudinis deſperationem inciderint, & ſibi unico credulitatis auxilio popoſcerint ſubvenire, eodem quo poſcunt momento temporis, expetitæ regenerationis præmia conſequantur. Hactenus erratum in hac parte ſufficiat. Nunc præfatam regulam omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ Petræ, ſuper quam Chriſtus univerſalem conſtruxit Eccleſiam, ſoliditate divelli.

III. Adjectum eſt etiam quoſdam Chriſtianos ad apoſtaſiam, quod dici nefas eſt, tranſeuntes, & idolorum cultu & ſacrificiorum contaminatione profanatos: quos à Chriſti corpore & ſanguine, quo dudum redemti fuerant renaſcendo, jubemus abſcidi. Et ſi reſipiſcentes fortè aliquando fuerint ad lamenta converſi, his quamdiu vivunt agenda pœnitentia eſt, & in ultimo fine ſuo reconciliationis gratia tribuenda: quia, docente Domino, nolumus mortem peccatoris, tantùm convertatur, & vivat.

IV. De conjugali [a] autem velatione [b] requiſiſti, ſi deſponſatam alii puellam alter in matrimonio poſſit accipere? Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus: quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur.

[a] *Dion.* conjugalium.
[b] *vulg.* violatione.

V. De his verò non incongruè dilectio tua Apoſtolicam ſedem credidit conſulendam, qui actâ pœnitentiâ, tanquam canes & ſues ad vomitum [c] & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denuò appetivère concubitus: quorum profeſſam incontinentiam generati poſt abſolutionem filii prodiderunt. De quibus quia jam non habent ſuffugium pœnitendi, id duximus decernendum: ut ſola intra Eccleſiam fidelibus oratione jungantur, ſacræ miſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint; à Dominicæ autem menſæ convivio ſegregentur: ut hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur. Quos tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatici munere, cum ad Dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſublevari [d]. Quam formam & circa mulieres, quæ ſe poſt pœnitentiam talibus pollutionibus devinxeruut, ſervandam eſſe cenſemus.

[c] *vulg.* & *Th.* ad vomitus priſtinos.
[d] *Dion* quibus... ſubveniri.

VI. Præterea Monachorum quoſdam atque Monacharum, abjecto propoſito ſancto, in tantam poteſtatis eſſe demerſos laſciviam, ut priùs clangulo, velut ſub Monaſteriorum prætextu illicita, ac ſacrilega ſe contagione miſcuerint; poſtea verò in abruptum conſcientiæ deſperatione [e] perducti de illicitis complexibus liberè [f] filios procreaverint: quod & publicæ leges, & Eccleſiaſtica jura condemnant. Has igitur impudicas deteſtabiléſque perſonas à Monaſteriorum cœtu Eccleſiarumque conventibus eliminandas eſſe mandamus: quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, & tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio poſſint pœnitudinis [g] igne decoquere: ut eis vel ad mortem ſaltem ſolius miſericordiæ intuitu, per communionis gratiam poſſit indulgentia ſubvenire.

[e] *Th.* in abruptam conſc. deſperationem.
[f] *Oxon.* illicitè *malè.*
[g] pœnitudinis. *del.* *Oxon.*

VII. Veniamus ad ſanctiſſimos ordines clericorum, quos in venerandæ religionis injuriam, ita per veſtras Provincias calcatos atque confuſos caritate tua inſinuante, reperimus; ut Jeremiæ nobis voce dicendum ſit: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & flebo populum hunc die ac nocte?* Si ergo beatus Propheta ad lugenda populi peccata, non ſibi ait lacrymas poſſe ſufficere, quanto nos poſſumus dolore percelli, cum eorum, qui in noſtro ſunt corpore, compellimur facinora deplorare? Præcipuè quibus ſecundùm beatum Paulum, inſtantia quotidiana & ſolicitudo omnium Eccleſiarum incumbit. *Quis* enim *infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Plurimos enim Sacerdotes Chriſti atque Levitas poſt longa conſecrationis ſuæ tempora, tam de conjugiis propriis, quàm de turpi coitu ſobolem didicimus procreaſſe, & crimen ſuum hac præſcriptione defendere: quia in veteri teſtamento ſacerdotibus ac miniſtris generandi facultas legitur attributa. Dicat nunc mihi quiſquis ille eſt ſectator libidinum, præceptórque vitiorum, ſi æſtimat quia in lege Moyſi paſſim ſacris ordinibus à Domino laxata ſunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur ſancta ſanctorum, præmonet dicens: *Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum, Dominus veſter.* Cur etiam procul à domibus ſuis anno vicis ſuæ in templo habitare juſſi ſunt Sacerdotes? hac videlicet ratione, ne vel cum uxoribus poſſent carnale exercere commercium; ut conſcientiæ integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent: quibus expleto deſervitionis ſuæ tempore uxorius uſus ſolius ſucceſſionis cauſſa fuerat relaxatus: quia non ex alia, niſi ex tribu levi quiſquam ad Dei miniſterium fuerat admitti præceptus. Unde & Dominus Jesus cum nos ſuo illuſtraſſet adventu, in Evangelio proteſtatus eſt: quia legem non venerit ſolvere; ſed implere: & ideò Eccleſiæ, cujus ſponſus eſt, formam caſtitatis

Jerem. 9.1.
2.*Cor.*11.29.
*Levit.*20.7.

voluit ſplendore radiare : ut in die judicii, cum rurſus advenerit, ſine macula & ſine ruga eam, poſſit, ſicut per Apoſtolum ſuum inſtituit, reperire. Quarum ſanctionum omnes Sacerdotes atque Levitæ inſolubili lege conſtringimur, ut à die ordinationis noſtræ ſobrietati ac pudicitiæ & corda noſtra mancipemus, & corpora; dummodò per omnia Deo noſtro in his, quæ quodidie offerimus, ſacrificiis placcamus. *Qui autem in carne ſunt*, dicente electionis vaſe, *Deo placere non poſſunt : vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu; ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis.* Et ubi poterit, niſi in corporibus, ſicut legimus, ſanctis habitare ſpiritus Dei? Et quia aliquanti de quibus loquimur, ut tua ſanctitas retulit, ignoratione lapſos ſe eſſe deflent; his hac conditione miſericordiam dicimus non negandam, ut ſine ullo honoris augmento, in hoc, quo detecti ſunt, quandiu vixerint, officio perſeverent : ſi tamen poſthac continentes ſe ſtuduerint exhibere. Hi verò, qui illiciti privilegii excuſatione nituntur, ut ſibi hoc aſſerant veteri lege conceſſum, noverint ſe ab omni Eccleſiaſtico honore, quo indignè uſi ſunt, Apoſtolicæ ſedis autoritate dejectos; nec unquam poſſe veneranda attrectare myſteria, à quibus ſe ipſi dum obſcœnis cupiditatibus inhiant, privaverunt. Et quia exempla præſentia cavere nos præmonent in futurum, ſi quilibet Epiſcopus Presbyter atque Diaconus (quod non optamus) deinceps talis fuerit inventus, jam nunc ſibi omnem per nos intelligat aditum eſſe obſeratum : quia ferro neceſſe eſt excidantur vulnera, quæ fomentorum non ſenſerint medicinam.

Rom. 8. 9.
1. Cor. 3. 16.
2. Cor. 6. 16.

VIII. Didicimus etiam libenter ac liberè inexploratæ vitæ homines, quibus etiam numeroſa fuerint conjugia ad præfatas dignitates, prout cuique libuerit, aſpirare : quod non tantùm illis, qui ad hæc immoderata, ambitione perveniunt, quantùm Metropolitanis ſpecialiter pontificibus imputamus; qui dum illicitis auſibus connivent, Domini noſtri, quantùm in ſe eſt, præcepta contemnunt. Et ut taceamus, quod altiùs ſuſpicamur, ubi illud eſt, quod Dominus noſter data per Moïſem lege conſtituit, dicens : *Sacerdotes mei ſemel nubant* : & alio loco : *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, non repudiatam, non meretricem?* Quod ſecutus Apoſtolus ex perſecutore prædicator : *Unius uxoris virum*, tam Sacerdotem, quàm Diaconum fieri debere mandavit. Quæ omnia ita à regionum veſtrarum deſpiciuntur Epiſcopis, quaſi in contrarium fuerint conſtituta. Et quia non eſt nobis de hujuſmodi uſurpationibus negligendum, ne nos indignantis vox

Levit. 21. 13.
Ezech. 44. 22.
1 Tim. 3. 2.

Domini juſta percellat [a], qua dicit : *Videbas furem & currebas cum eo; & ponebas tuam cum adulteris portionem* : quid ab univerſis poſthac Eccleſiis ſequendum ſit, quid vitandum, generali pronuntiatione decernimus.

a vulg. & Th. corripiat. Pſ. 49. 18.

IX. Quicumque itaque ſe Eccleſiæ vovit obſequiis à ſua infantia, ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet miniſterio ſociari. Qui ab acceſſu adoleſcentiæ, uſque ad trecesimum ætatis annum, ſi probabiliter vixerit, unâ tantùm, & eâ quam virginem communi per Sacerdotem benedictione perceperit, uxore contentus, Acolythus & Subdiaconus eſſe debebit : poſt quæ ad Diaconii gradum, ſi ſe ipſe primitus continentia præeunte dignum probarit, accedat. Ubi ſi ultra quinque annos laudabiliter miniſtrarit, congruè Presbyterium conſequatur. Exinde poſt decennium, Epiſcopalem Cathedram poterit adipiſci; ſi tamen per hæc tempora integritas vitæ ac fidei ejus fuerit approbata.

X. Qui verò jam ætate grandævus melioris propoſiti converſione [b] provocatus ex laico ad ſacram militiam pervenire feſtinat, deſiderii ſui fructum non aliter obtinebit, niſi eo quo baptizatur tempore ſtatim Lectorum aut Exorciſtarum numero ſocietur, ſi tamen eum unam habuiſſe vel habere, & hanc virginem accepiſſe conſtet uxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio per quinquennium aliud Acolythus & Subdiaconus fiat, & ſic ad Diaconium, ſi per hæc tempora dignus judicatus fuerit, provehatur. Exinde jam acceſſu temporum Presbyterium, vel Epiſcopatum, ſi eum Cleri ac plebis evocarit electio, non immeritò ſocietur.

b vulgo conversatione.

X. Quiſquis ſanè clericus viduam, aut certè ſecundam conjugem duxerit, omni Eccleſiaſticæ dignitatis privilegio mox nudetur, laica ſibi tantùm communione conceſſa, quam ita demùm poterit poſſidere, ſi nihil poſtea, propter quod hanc perdat, admittat.

XII. Fœminas verò non alias eſſe patimur in domibus Clericorũ, niſi eas tantùm quas propter ſolas neceſſitudinum cauſſas habitare cum iiſdem Synodus Nicæna permiſit.

XIII. Monachos quoque, quos tamen morum gravitas & vitæ ac fidei inſtitutio ſancta commendat, Clericorum officiis aggregari, & optamus, & volumus : ita ut qui intra trecesimũ ætatis annum ſunt [a], in minoribus per gradus ſingulos, creſcente tempore, provehantur ordinibus; & ſic ad Diaconii vel Presbyteratus inſignia maturæ ætatis conſecratione perveniant: nec ſtatim ſaltu ad Epiſcopatus culmen aſcendant, niſi in his eadẽ, quæ ſingulis dignitatibus ſuperiùs tempora præfiximus, fuerint cuſtodita.

a Rom. ed. ſola ad. digni.

I

XIV. Illud quoque nos par fuit providere, ut ſicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & poſt pœnitudinem ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem Clericatus adipiſci: quia quamvis ſint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum ſacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui dudùm fuerint vaſa vitiorum.

XV. Et quia in his omnibus, quæ in reprehenſionem veniunt, ſola excuſatio ignorationis obtenditur, cui nos interim ſolius pietatis intuitu neceſſe eſt clementer ignoſcere: quicumque pœnitens, quicumque digamus, quicumque viduæ maritus, ad ſacram militiam indebitè & incompetenter irrepſit, hac ſibi conditione à nobis veniam intelligat relaxatam, ut in magno debeat computare beneficio, ſi ademta ſibi omni ſpe promotionis, in hoc quo invenitur ordine, perpetua ſtabilitate permaneat. Sciántque poſthac Provinciarum omnium ſummi antiſtites, quod ſi ultra ad ſacros ordines quemquam de talibus crediderint aſſumendum, & de ſuo & de eorum ſtatu, quos contra canones & interdicta noſtra provexerint, congruam ab Apoſtolica ſede promendam eſſe ſententiam.

XVI. Explicuimus, ut arbitror, frater cariſſime, univerſa quæ digeſta ſunt in querelam, & ad ſingulas cauſſas, de quibus per filium noſtrum Baſſianum Preſbyterum ad Romanam Eccleſiam, ut pote ad caput tui corporis, retuliſti, ſufficientia, quantùm opinor, reſponſa reddidimus. Nunc fraternitatis tuæ animum ad ſervandos canones, & tenenda decretalia conſtituta magis ac magis incitamus: ut hæc, quæ ad tua conſulta reſcripſimus, in omnium Coëpiſcoporum noſtrorum proferri facias notionem: & non ſolùm eorum, qui in tua ſunt diœceſi conſtituti; ſed etiam ad univerſos Cartaginenſes, ac Bœticos, Luſitanos, atque Gallicios, vel eos qui vicinis tibi collimitantur hinc inde Provinciis, hæc quæ à nobis ſunt ſalubri ordinatione diſpoſita, ſub literarum tuarum proſecutione mittantur. Et quamquam ſtatuta ſedis Apoſtolicæ, vel canonum venerabilia definita nulli Sacerdotum Domini ignorare ſit liberum; utilius tamen atque pro antiquitate Sacerdotii tui dilectioni tuæ eſſe admodùm poterit glorioſum, ſi ea, quæ ad te ſpeciali nomine generaliter ſcripta ſunt, per unanimitatis tuæ ſolicitudinem, in univerſorum fratrum noſtrorum notitiam perferantur; quatenus & quæ à nobis non inconſultè, ſed providè ſub nimia cautela & deliberatione ſalubriter ſunt conſtituta, intemerata permaneant: & omnibus in poſterum excuſationibus aditus, qui jam nulli apud nos patere poterit, obſtruatur. Data quarto Idus Febr. Archadio & Bautone viris clariſſimis Conſulibus.

CAPITULUM XXX.

EPISTOLA SIRICII PAPÆ ad omnes Epiſcopos Italiæ[a], ſuper damnationem Joviniani & reliquorum hæreticorum virginitati derogantium.

a Ed. Ro. Siricius Mediolanenſi Eccleſiæ. Th. MsS. Ad diverſos Epiſcopos.

Optarem ſemper, fratres cariſſimi, dilectioni & pacis veſtræ ſinceritati gaudia nuntiare, ita ut viciſſim diſcurrentibus literis ſoſpitatis[b] indicio juvaretur. At verò quia non patitur quietè nos vacare ab incurſione ſua[c] hoſtis antiquus, ab initio mendax, inimicus veritatis, æmulus hominis (quem ut deciperet ſe ante decepit) pudicitiæ adverſarius, luxuriæ magiſter; crudelitatibus paſcitur, abſtinentiâ torquetur[d], odit jejunia, miniſtris ſuis prædicantibus dum dicit eſſe ſuperflua, ſpem non habens de futuris, Apoſtoli ſententia repercuſſus[e] dicentis: *Manducemus & bibamus, cras enim moriemur.* O infelix audacia! ô deſperatæ mentis aſtutia. Jam incognitus ſermo hæreticorum intra Eccleſiam cancri more ſerpebat, ut occupans pectus, totum hominem præcipitaret in mortem. Et niſi Dominus Sabbaoth laqueum, quem paraverat dirupiſſet; ſcena tanti mali & hypocriſis publicata multorum ſimplicium corda traxerat in ruinam: quia facilè ad deteriorem partem mens humana tranſducitur, volens per ſpatioſa[a] volitare, quàm arctæ vix iter cum labore tranſire. Qua de re neceſſarium ſatis fuit, dilectiſſimi mihi, quæ hic geſta ſunt ad veſtram conſcientiam cognoſcenda mandare: ne ignorantiam cujuſpiam Sacerdotis peſſimorum hominum Eccleſiam irrumpentium ſub religioſo nomine contagio violaret, ſicut ſcriptum eſt, Domino dicente: *Multi veniunt ad vos in veſtimentis ovium; intus autem ſunt lupi rapaces: à fructibus eorum cognoſcetis eos:* hi ſunt videlicet, qui ſub veſtium vilitate[b] Chriſtianos ſe jactant: ut ſub velamento pii nominis gradientes, domum orationis ingreſſi ſermonem ſerpentinæ diſputationis effundant: *Ut ſagittent in obſcuro rectos corde*; atque à veritate Catholica avertendo[c] ad ſuæ doctrinæ rabiem diabolico more tranſducant, atque ovium ſimplicitatem defraudent. Et quidem multarum hæreſium malignitatem ab Apoſtolis nunc uſque didicimus, & experti probavimus; ſed nunquam tales canes,[d] Eccleſiæ myſterium latratibus fatigarunt, quales nunc ſubitò hoſtes fi-

b Ro. ed. veſtræ juvaremur.

c Rom. nunquam patitur nos quietos ab incurſione ſua vacare. Ox. quieti nos vacare ab incurſatione ſua.

d Rom. punitur. Th. puniendus. minus bene.

e Rom. percuſſus.

1. Cor. 15. 32.

a Rom. volens per ... ambulare.

Matth. 7. 15.

b Rom. Hi videl. qui ſubtiliter. Th. His videl. qui quadam quaſi utilitate. minus bene.

Pſ. 10. 2.

c Rom. atque veritatē Catholicam pervertendo. minus bene.

d Th. del. canes. leg. latrantes fat.

EPIST. SIRIC. ADV. JOVINIAN.

dei erumpentes, doctrinâ perfidiæ pullulata [e], cujus ſint diſcipuli verborum fructibus prodiderunt. Námque cùm alii hæretici ſingula ſibi genera quæſtionum malè intelligendo propoſuerint convellere atque concerpere de divinis inſtitutionibus, iſti non habentes veſtem nuptialem ſauciant Catholicos, novi & veteris teſtamenti, ut dixi, continentiam pervertentes & ſpiritu diabolico interpretantes [f], illecebroſo atque ficto ſermone aliquantos Romanos [g] cœperunt jam vaſtare, atque dementiæ ſuæ ſociare, non intra ſe continentes nequitiæ ſuæ virus [h]. Verum electi eorum blaſphemias ſuas conſcriptione temeraria publicè prodiderunt: & deſperatæ mentis furore conciti paſſim furorem gentilium publicaverunt [i]. Eorum [k] autem inſania à fideliſſimis Chriſtianis, viris genere optimis, religione præclaris, ad meam humilitatem ſubitò per ſcripturam honorificam videtur eſſe perlata, ut Sacerdotali judicio detecta contraria ſpirituali ſententia deleretur. Nos ſanè nuptiarum vota non aſpernanter accipimus, quibus velamine interſumus [l]: ſed virgines, quas nuptiæ creant, Deo devotas majore honorificentiâ muneramus. Facto igitur Presbyterio conſtitit doctrinæ noſtræ, id eſt, Chriſtianæ legi eſſe contrariam eorum ſententiam [m]. Unde Apoſtoli ſecuti præceptum, eos qui aliud quàm quod accepimus, annuntiabant excommunicavimus [n]. Omuium ergo noſtrûm tam Preſbyterorum, & Diaconorum, quàm etiam totius cleri unam ſcitote fuiſſe ſententiam [o]: ut Jovinianus, Auxentius, Genialis, Germinator, Felix, Plorinus, Marcianus, Januarius, & Ingenioſus, qui autores novæ hæreſeos & blaſphemiæ eſſe inventi ſunt, divinâ ſententiâ & noſtro judicio in perpetuum damnati extra Eccleſiam remanerent. Quod cuſtodituram ſanctitatem veſtram non ambigens, hæc ſcripta direxi per fratres & Compresbyteros [a] meos Creſcentem, Leopardum, & Alexandrum; qui religioſum officium fidei poſſint ſpiritu adimplere ferventi [b].

e *Rom* polluti. *Th.* polluta. *min. bene.*
f *quat. vet. iſta del. Oxon.*
g *Rom. & Th.* aliquot Chriſtianos.
h *Rom. add.* præferentes ſe tanquam electi, blaſphemias tamen ſuas conſcriptas publicarunt.
i *Rom.* paſſim in favorem gentilium ſe prodiderunt.
k *Sequentia ſic habet Rom.* Verum à fidelibus Chriſti... ſubitò ſcripturâ honorificâ videntur eſſe delati, ut Sacerdotali judicio detecti divinæ legi contraria ſpir. ſent. deleantur.
l *Rom.* velamini interfuimus; ſed virginum nuptias Deo devotas... honoramus.
m *Rom.* legi eſſe contraria *Th.* quoſdam eſſe contrarios.
n *In aliis Codd. deeſt* vox, excommunicavimus.
o *Rom.* una fuit lata ſententia.
a *Rom.* Preſbyteros.
b *Rom.* ferventes.

CAPITULUM XXXI.

RESCRIPTUM BEATI AMBROSII cæterorumque Epiſcoporum ſuper eorumdem damnatione.

Domino dilectiſſimo fratri Siricio, Ambroſius, Sabinus, Baſſianus [c], *& ceteri.*

RECognovimus in literis ſanctitatis tuæ boni paſtoris excubias, qui diligenter [d] commiſſam tibi januam ſerves, & pia ſolicitudine Chriſti ovile cuſtodias; dignus quem oves Chriſti audiant & ſequantur. Et ideò quia in oſtio contra [e] oviculas Chriſti, lupos facilè deprehendis, & occurris quaſi providus paſtor, ne morſibus perfidiæ ſuæ feralique ululatu ovile Dominicum diſpergant; laudamus hoc Domine frater, nobis dilectiſſime, & toto concelebramus affectu. Nec miramur ſi luporum rabiem grex Domini perhorruerit, in quibus Chriſti vocem non recognovit. Agreſtis enim ululatus eſt, nullam virginitatis gratiam, nullum caſtitatis ordinem reſervare [f], promiſcuè omnia velle confundere, diverſorum gradus abrogare meritorum, & paupertatem quandam cæleſtium remunerationum inducere: quaſi Chriſto una ſit palma, quam tribuit, ac non plurimi abundent tituli præmiorum. Simulant ſe iſti non damnare [g] conjugia: ſed quæ poteſt laus eſſe conjugii, ſi nulla virginitatis eſt gloria? Neque verò nos ſanctificatum à Chriſto eſſe conjugium negamus, divina voce dicente: ***Erunt ambo in una carne, & in uno ſpiritu:*** ſed prius eſt quod nati ſumus, quàm quod effecti: multóque præſtantius divini operis myſterium [h], quàm humanæ fragilitatis remedium. Jure laudatur bona uxor, ſed meliùs pia virgo præfertur, dicente Apoſtolo: ***Qui jungit virginem ſuam, bene facit; & qui non jungit, meliùs facit:*** hæc enim cogitat, quæ Dei ſunt; illa quæ mundi. Illa conjugalibus vinculis colligata eſt; hæc libera vinculorum. Illa ſub lege, iſta ſub gratia. Bonum conjugium, quo eſt inventa poſteritas ſucceſſionis humanæ; ſed melior eſt virginitas, per quam regni cæleſtis hæreditas acquiſita, & cæleſtium meritorum reperta ſucceſſio. Per mulierem cura ſucceſſit, per virginem ſalus venit. Denique ſpeciale ſibi donum virginitatis Chriſtus elegit, atque integritatis munus exhibuit, atque in ſe repræſentavit [a], quod elegit in matre. Quanta amentia funeſtorum latratuum, ut iidem dicerent Chriſtum ex virgine non potuiſſe generari, qui aſſerunt ex muliere editis humanorũ pignorum partubus virgines permanere. Aliis ergo præſtat Chriſtus, quod ſibi, ut dicunt, præſtare non potuit? Ille verò etſi carnẽ ſuſcepit, etſi homo factus eſt, ut hominẽ redimeret, atque à morte revocaret, inuſitato tamẽ Deus itinere venit in terras: ut quemadmodum dixerat: ***Ecce faciam omnia nova;*** partu immaculatæ virginis naſceretur. Et ſicut ſcriptum eſt, crederetur ***nobiſcum Deus.*** Sed devii à via veritatis [b] produntur dicere: ***Virgo concepit, ſed non virgo generavit.*** Quæ potuit ergo virgo concipere, non potuit virgo generare: cùm ſemper conceptus præcedat, partus ſequatur? Sed ſi doctrinis non creditur Sacerdotum,

c *vulg. omitt.* Sabinus *& leg.* Baſianus.
d *vult.* fideliter.

EPIST. AMBR. ADV. JOVINIAN.

e *vulg* quia noſti. *Th. mendosè*: quia nos qui inter te. *f. in certe* oviculas Chriſti & lupos fac deprch.
f *vulg.* ſervare.
g *vulg.* ſe iſti donare conjugio.
Gen. 2. 24. Matth. 19. 5.
h *Oxon.* miniſterium.
1 Cor. 7. 38.
a *vulg.* præſentavit.
Apoc. 21. 5.
b *vulg. & Th.* Sed de via perverſitatis. *minus recte.*

[EPIST. AMBR. ADV. JOV.]

credatur oraculis Chriſti, credatur monitis Angelorum dicentium: *Quia non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum*: credatur & Symbolo Apoſtolorum, quod Eccleſia Romana intemeratum ſemper cuſtodit [Luc. 1. 36.] & ſervat. Audivit Maria vocem Angeli, [Ibidem 34.] & quæ ante dixerat: *Quomodo erit iſtud?* non de fide generationis interrogans, reſpondit poſtea: *Ecce Ancilla Domini, contingat mihi ſecundùm verbum tuum.* Hæc eſt Virgo, quæ in utero concepit, Virgo quæ [Iſai. 7. 14.] peperit filium; ſic enim ſcriptum eſt: *Ecce Virgo in utero accipiet & pariet filium.* Non enim concepturam tantummodo virginem, ſed & pariturain virginem dixit. Quæ eſt autem illa porta ſanctuarii, illa exterior ad [Ezech. 44. 3.] Orientem, quæ manet clauſa? *Et nemo*, inquit, *pertranſibit per eam; ſed ſolus Deus Iſrael tranſivit per eam*[c]. [c vulg. niſi ſolus Deus Iſrael.] Nonne hæc porta Maria eſt, per quam in hunc mundum redemtor ingreſſus eſt? hæc eſt porta juſti- [Matth. 3. 15. Ezech. 44. 2.] tiæ, ſicut ipſe dixit: *Sine nos implere omnem juſtitiam.* Hæc porta eſt Maria, de qua ſcriptum eſt: *Quia Dominus pertranſivit*[d] *eam, & erit clauſa*[e]: [d vulg. pertranſibit per eam.] [e Thu. add. poſt partum.] quia Virgo concepit & genuit. Quid autem incredibile, ſi contra uſum uaturalis originis peperit Maria & Virgo eſt: quando contra uſum naturæ mare vidit & fugit, atque in fontem ſuum Jordanis fluenta remearunt. Non ergo excedit fidem quod virgo peperit; quando legimus quod & petra evomuit aquas; & in muri ſpeciem maris unda ſolidata eſt. Non excedit fidem quod homo exivit ex virgine; quando petra fontem profluum ſcaturivit, ferrum ſuper aquas natavit, ambulavit homo ſuper aquas. Ergo ſi hominem unda portavit, non potuit hominem virgo generare? Atque hominem de quo legimus: *Et mittet* [Iſai. 19. 20.] *illis Dominus hominem, qui eos faciet ſalvos, & notus erit Dominus Ægyptiis.* In veteri itaque teſtamento virga Hebræorum per mare duxit exercitum; in novo teſtamento virgo, Regis aula cæleſtis[f], electa eſt ad ſalutem. [f vulg. virga rrgis aula cæleſtis. In Brev. Rom. Vivgo generis aula cæleſtis.] Quid autem? Etiam viduitatis attexamus præconia; cum in Evangelio poſt virginis celeberrimum partum, Anna vidua ſubrogetur: quæ vixerat cùm viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua: *Et hæc vidua annorum octoginta quatuor, quæ non diſcedebat de templo, jejuniis & obſecrationibus ſerviens die ac nocte.* Meritò ab illis viduitas deſpicitur, quæ ſolet obſervare jejunia, quibus ſe dolent iſti aliquo tempore eſſe maceratos, & propriam ulciſcuntur injuriam quotidianiſque conviviis, uſúque luxuriæ laborem abſtinentiæ propulſare deſiderant: qui nihil rectiùs faciunt, quàm quòd ipſi ſe ſuo ore condemnant. Sed Deum metuant[a], ne in iſtis illud jejunium reputet[b]. [a vulg. ſed & metuant, n"... reputetur.] [b Th. reputetur,] Eligant quod volunt: ſi aliquando jejunaverunt, gerant ergo boni facti ſui pœnitentiam; ſi numquam, ſuam ergo ipſi intemperantiam & luxuriam confiteantur: & iidem dicant[c] Paulum magiſtrum luxuriæ fuiſſe. [c vulg. & ideo dicunt.] Et quis ſit ſobrietatis magiſter, ſi fuit ille luxuriæ? [1. Cor 9. 27, 1. Cor. 6. 3. & 11. 27.] qui caſtigavit corpus ſuum, & ſervituti redegit, atque jejuniis multis ſe debitam Chriſto cbſervantiam detuliſſe memoravit; non ut ſe[d] laudaret, ſed ut nos quid ſequeremur doceret. [d vulg. ad. ſuáque.] Ille ergo luxuriam docuit, qui ait: *Quid adhuc velut* [Coloſ. 2. 20.] *viventes de hoc mundo decernitis? ne tetigeritis, ne attaminaveritis, ne guſtaveritis, quæ ſunt omnia ad corruptelam.* Qui ait: *Non in indulgentia corporis, non in honore* [Ibid. 5. 23.] *aliquo ad ſaturitatem & diligentiam carnis*, non in deſideriis erroris, ſed in ſpiritu, [Epheſ. 4. 22.] quo renovamur, eſſe vivendum. Si parum eſt quod Apoſtolus dixit, audiant Prophetam dicentem: *Et cooperui in jejunio* [Pſ. 68. 11.] *animam meam.* Ergo qui non jejunat intectus & nudus eſt, & patet vulneri. Denique ſi Adam ſe texiſſet in jejunio, nudus non fuiſſet ejectus[e]. [e vulg. & Th. effectus.] Ninive ſe à morte jejunio liberavit. [Gen. 3. 21. Iona. 3. 21.] Et ipſe Dominus ait: *Hoc genus non ejicitur, niſi in oratione &* [Matth. 17. 20] *jejunio.* Sed quid plura apud magiſtrum atque doctorem? cum jam dignum pretium[f] illi retulerint perfidiæ ſuæ, qui [f vulg. præmium.] ideò huc quoque[g] venerunt, ne ſupereſſet locus, in quo non damnarentur: [g vulg. uſque huc.] qui verè ſe Manichæos probaverunt, non credentes quia ex virgine venerit Chriſtus[h]. [h vulg. miſque veniſſe.] Quænam hæc eſt ſuppar novorum Judæorum amentia? Si veniſſe non creditur, nec carnem creditur ſuſcepiſſe. Ergo in phantaſmate viſus eſt, in phantaſmate crucifixus eſt? Sed nobis in veritate crucifixus eſt, in veritate Redemtor eſt noſter. Manichæus eſt qui abnegat veritatem, qui carnem Chriſti negat: & ideò non eſt illi remiſſio peccatorum; ſed eſt impietas Manichæorum. Quam & clementiſſimus Imperator execratus eſt; & omnes qui illos viderunt, quaſi quædam contagia refugerunt: ſicut teſtes ſunt fratres & Compresbyteri noſtri Creſcens, & Alexander ſancto ferventes ſpiritu, qui eos omnium execratione damnatos, Mediolanenſique ex urbe profugos reliquerunt. Itaque Jovinianum, Auxentium, Germinatorem, Felicem, Plotinum, Genialem, Marcianum, Januarium & Ingenioſum, quos ſanctitas tua dãmnavit, ſcias apud nos quoque ſecundùm judicium tuum eſſe damnatos. Incolumem te & florentiſſimum Deus noſter tueatur omnipotens, Domine dilectiſſime frater. *Item ſubſcriptio*[a]. [a vulg. ad. Ego Ambroſius Mediolanenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.] Ego Eventius Epiſcopus[b] ſaluto ſanctitatem tuam in Domino, & huic Epiſtolæ ſubſcripſi. [b vulg. ad. Cenetenſis.] Maximus Epiſcopus[c]. [c vulg. ad. Emonenſis.] Felix Epiſcopus[d]. [d vulg. ad. Jadrenenſis.] Baſſianus Epiſcopus[e]. [e vulg. Baſſ. Ep. Laudẽſis.] Theo-

Digitized by Google

Epist. Zosim. ad Esich.

dolus Epiſcopus [f]. Ex juſſu Domini mei Epiſcopi Geminiani, ipſo præſenre ſubſcripſi, Aper Presbyter. Euſtaſius Epiſcopus. Conſtanrius Epiſcopus. Euſtaſius Epiſcopus. Et omnes ordine [g] ſubſcripſerunr.

f *vulg.* Theodulus Ep. Octodurenſis Conſtantius Epiſ. Arauſicanus. Sabinus Epiſc. Placentinus.

g *vulg.* ordines. *Th. eo omni ordine qui & alterum Euſtaſium non habet.*

CAPITULUM XXXII.

EPISTOLA ZOSIMI PAPÆ ad Eſichium Salonitanum Epiſcopum. De Monachis & laicis ad gradus Eccleſiaſticos accedere cupientibus.

EXigit dilectio rua præceprum Apoſtolicæ ſedis, in quo patrum decrera conſenriuñt; & ſignificas nonullos ex Monachorum populari [h] cœtu, quorum ſolitudo quavis frequentiâ major eſt; ſed & laicos ad Sacerdorium feſtinare. Hoc autem ſub prædeceſſoribus noſtris ſpecialiter, & nuper à nobis interdictum conſtat literis ad Gallias Hiſpaniáſque rranſmiſſis: in quibus Provinciis familiaris eſt iſta præſumtio; quamvis nec Africa ſuper hac ammonitione noſtra habeatur aliena: ne quis penitus contra patrum præcepta, qui Eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non fuiſſet imbutus, & remporis approbatione divinis ſtipendiis eruditus, nequaquam ad ſummum Eccleſiæ Sacerdotium aſpiraro præſumeret; & non ſolum in eo ambitio ineſſicax habererur, verùm etiam in ordinatores ejus, ut carerent eo ordine quem ſine ordine contra præcepta patrum crediderant præſumendum. Unde miramur ad dilectionem tuam ſtarura Sedis Apoſtolicæ perlara non fuiſſe. Laudamus igitur conſtantiam propoſiti rui, frater cariſſime, nec aliud de Pontificii tui veteri cenſura autoriratis genus expectandum fuit, quàm ut talibus ambirionibus pro præceptis parrum in procinctu fidei conſtiturus, occurreres. Igitur ſi quid autoritari rüæ, quod nos non opinâmur, æſtimas defuiſſe, ſupplemus. Vos obſiſtite talibus ordinationibus, obſiſtire ſuperbiæ, & arroganriæ venienti. Tecum faciunt præcepra patrum, tecum Apoſtolicæ ſedis auroritas. Si enim officia ſecularia principem locum, non veſtibulum actionis ingreſſis, ſed per plurimos gradus examinato temporibus deferunt: quis ille tam arrogans, ram impudens invenitur, ut in cæleſti militia, quæ propenſiùs ponderanda eſt, & ſicut aurum reperitis ignibus exploranda, ſtarim dux eſſe deſideret, cùm tyro ante non fuerit; & priùs velit, docere, quàm diſcere? Aſſueſcat in dominicis caſtris in lectorum gradu primitus divini rudimenta ſervitii, nec illi vile ſit Exorciſtam, Acolythum, Subdiaconum, Diaconum per ordinem fieri: nec ſalru, ſed ſtatutis majorum ordine remporibus. Jam verò ad Presbyrerii faſtigium talis accedat, ut & nomen æras implear, & meritum probitaris ſtipendia acta teſtentur. Jure inde ſummi Pontificii locum ſperare debebit. Facit hoc nimia remiſſio conſacerdotum noſtrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putanr ex hac turba aliquid ſibi dignitaris acquiri. Hinc paſſim numeroſa popularitas, eriam in his locis ubi ſolirudo eſt, talium reperitur, dum parrochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præſtare non poſſunr, divinos ordines largiuntur; quod oporter diſtricti ſemper eſſe judicii. Rarum enim eſt omne quod magnum eſt. Proinde nos, ne quid meritis tuis derogemus, ad te potiſſimum ſcripta direximus, quæ in omnium fratrum & Coëpiſcoporum noſtrorum facies ire notiriam: non rantùm eorum, qui in ea Provincia ſunt, ſed etiam qui vicinis dilectionis tuæ Provinciis adjunguntur. Sciatque, quiſquis hoc poſtpoſita Patrum & Apoſtolicæ ſedis aurorirate neglexerir, à nobis diſtrictiùs vindicandum, ut loci ſui minimè dubiret ſibi non conſtare rationem, ſi hoc putat poſt tot prohibiriones, poſſe tentari. Contumeliæ enim ſtudio fit, quicquid roriens interdictum uſurparur. Hæc autem ſingulis gradibus obſervanda ſunt rempora. Si ab infanria Eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit; inter Lectores uſque ad viceſimum æraris annum, continuara obſervatione perdurer. Si major jam & grandævus acceſſerir; qui tamen ſtatim puſt baptiſmum ſe divinæ militiæ deſiderar mancipari, ſive inrer Lectores, ſive inter Exorciſtas quinquennio teneatur. Exinde Acolythus vel Subdiaconus quatuor annis ſit; & ſic ad benedictionem Diaconatus, ſi meretur, accedar: in quo ordine quinque annis, ſi ſe inculpabiliter geſſerir, adhærere debebit. Exin ſuffragantibus ſtipendiis per tot gradus datis propriæ fidei documentis Presbyterium porerit promereri. De quo loco, ſi eum exactior ad bonos mores vita perduxerit, ſummum Pontificium ſperare debebit, hac tamen lege ſervata, ut neque digamus, neque viduæ marirus, neque pœnitens ad hos gradus poſſit admirri. Sanè eriam defenſores Eccleſiæ, qui ex laicis fiunt, ſupradicta obſervatione teneantur, ſi meruerinr in urdine eſſe clericatus. Data VIII. Kalendas Martias Honorio XII. & Theodosio VIII. Auguſtis Conſulibus.

h *Rom. ed. omitt.* populari: *utrque MS. habet.*

CAPITVLVM XXXIII.

COMMONITORIVM ZOSIMI PAPÆ Presbyteris ſuis & Diaconis Ravennæ conſtitutis.

a *vulg.* Archidami.

EX relatione fratris noſtris Archiami [a] Presbyteri qualiter ſuſcepti eſtis, vel quid egeritis cognovimus, vel qualiter illi ſuſcepti ſunt, qui contra canones adverſus nos ad comitatum, neſcio qua audentes temeritate, ire voluerunt. Ad quos hæc, quæ nunc miſimus, ſcripta feceramus, eorum quas injurioſè miſerant reſpondentes epiſtolis. Sed quoniam non potuerunt [b] rei in ſua, hoc eſt in noſtra Eccleſia Romana, cum noſtris Compresbyteris commorari, has ad vos illis tradendas literas deſtinavimus: in quibus decreto noſtro ſanximus memoratos perturbatores omnium ab Apoſtolicæ Sedis noſtræ communione alienos fuiſſe, atque noſtra ſubſcriptione prolatam ſententiam ſuſcepiſſe. Illi etiam, qui effrænato horum facto conſilióque aſſenſum commodare voluerunt, veſtræ caritatis eſt æſtimare qualiter habeantur: quibus objicere vos debetis, quod juxta canonum præcepta fortiter incurrere, & qualiter, quod Presbyteros non decebat, rebelles exiſtere tentaverunt. Vos autem monemus in ſpeculis eſſe debere, ne aliquorum prærupta audacia, quos anathematizatos eſſe conſtat, ſuſcitet ſcandalum Apoſtolicæ Eccleſiæ. [c] De his verò qui eorum ſe ſocietati junxerunt, quid agere debeamus, cùm reverſi fueritis conſilio meliori tractabimus. Data quinto nonas Octobris Honorio XII. & Theodosio VIII. Auguſtis Conſulibus.

b *Ox.* non potuerunt.

c *vulg.* ne qua eorum prorumpat audacia, quos anathematizatos ſcit ſancta & Apoſtolica Eccleſia. *Th. mend.* de quorum prorupta audacia, quos anathematizatos ſcit Apoſtolica Eccleſia.

CAPITVLVM XXXIV.

EPISTOLA BONIFACII PAPÆ ad Hilarium Epiſcopum Narbonenſem De Patroclo Epiſcopo.

Bonifacius Hilario Epiſcopo Narbonenſi.

DIfficile quidem fidem querimoniis commodamus, quarum Sacerdotes Domini pulſat intentio, maximè cum eos loquuntur quippiam contra ſtatuta patrum tentaſſe: ſed frequenter has aſſerir, ſicut nunc, multitudo cauſſantium. Ecce enim, ut caritas tua recognoſcit ex ſubditis, Lutubenſis Eccleſiæ Cleris ordo vel plebis preces ſuas & lacrymas ad nos, quantùm datur intelligi, magno cum dolore miſerunt, dicentes Coëpiſcopum noſtrum Patroclum ſua petitione ceſſante, in locum decedentis Epiſcopi neſcio quem in aliena Provincia, prætermiſſo Metropolitano, contra patrum regulas ordinaſſe. Quod nequaquam poſſumus ferre patienter; quia oportet nos paternarum ſanctionum diligentes eſſe cuſtodes. Nullis enim videtur incognita Synodi conſtitutio Nicænæ, quæ ita præcepit, ut eadem propriè verba ponamus: per unam quamque Provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere, nec cuiquam duas eſſe poſſe [a] ſubjectas. Quod illi, quia aliter credendum non eſt, ſervandum ſancto ſuggerente ſibimet Spiritu cenſuerunt. Unde, frater cariſſime, ſi ita res ſunt, & Eccleſiam ſupradictam Provinciæ tuæ limes includit, noſtra autoritate commonitus [b], quod quidem facere ſpontè deberes, deſideriis ſupplicantum & voluntate reſpecta, ad eundem locum, in quo ordinatio talis celebrata dicitur, Metropolitani jure munitus & præceptionibus noſtris fretus accede; intelligens arbitrio tuo ſecundùm regulas patrum quæcumque facienda ſunt à nobis eſſe conceſſa: ita ut peractis omnibus Apoſtolicæ Sedi quicquid ſtatueris te referente clareſcat, cui totius Provinciæ ſuæ ordinationem liquet eſſe mandatam. Nemo ergo eorum terminos audax temerator excedat, nec aliquis in eorum contumeliam partibus ſuis, quæ ſibi ab his non videntur conceſſa, defendat. Ceſſet hujuſmodi preſſa noſtra autoritate præſumtio eorum, qui ultra licitum ſuæ limitem dignitatis extendunt. Quod iccirco dicimus, ut advertat caritas tua adeò nos canonum cautiùs præcepta ſervare, ut ira cenſura quoque noſtra diffiniat, quatenus Metropolitani ſui unaquæque Provincia in omnibus rebus ſemper ordinationem expectet. Data quinto [c] Idus Februar. Honorio XIII. & Theodosio X. Auguſtis Conſulibus.

a *Th. add.* Sedes: *malè, agitur enim de Provinciis.*

b *vulg.* cōmunitus.

c *vulg. Th.* VI.

EPIST. CÆLES. AD EPISC. VIENN.

CAPITVLVM XXXV.

EPISTOLA CÆLESTINI Papæ ad Epiſcopos Viennenſes & Narbonenſes Titulorum XI.

Cæleſtinus univerſis Epiſcopis per Viennenſem & Narbonenſem Provincias conſtitutis.

CUperemus quidem de veſtrarum Eccleſiarum ita ordinatione gaudere, ut congratularemur potiùs de profectu, quàm aliquid admiſſum doleremus. Ad noſtram enim lætitiam, & benè facta proveniunt, & mœroris aculeis nos, quæ fuerint malè facta, compungunt. Nec ſilere poſſumus quin [a] ab illicitis revocemus aliquos & officii noſtri provocemus ad bonum inſtinctu [b], in ſpeculis à Deo conſtituti, ut vigilantiæ noſtræ diligentiam comprobantes, & quæ coercenda ſunt reſecemus, & quæ obſervanda ſunt ſanciamus. Et quamvis circa longinqua ſpiritualis cura non deficit, ſed ſe per omnia, quâ Domini nomen prædicatur, extendit; nec notitiam noſtram ſubterfugiant, quæ in everſionem regularum novellæ præſumtionis autoritate tentantur.

[a] *vulg.* enim ad hoc ut.
[b] *vulg.* provocemur inſtinctu.

I. Didicimus enim quoſdam Domini Sacerdotes ſuperſtitioſo potiùs cultui ſervire, quàm mentis vel fidei puritati. Sed non mirum, ſi contra Eccleſiaſticum morem qui in Eccleſia non creverunt, ſed alio venientes itinere ſecum hæc in Eccleſiam [c], quæ in alia converſatione habuerant, intulerunt, amicti Pallio, & lumbos præcincti, credentes ſe ſcripturæ fidem non per ſpiritum, ſed in litera completuros. Nam ſi ad hoc iſta præcepta ſunt, ut taliter ſervarentur, cur non fiunt pariter quæ ſequuntur; ut lucernæ ardentes in manibus, unâ cum baculo teneantur? Habent ſuum iſta myſterium, & intelligentibus clara ſunt, ut ea magis quâ decet ſignificatione teneantur. Nam in lumborum præcinctione caſtitas, in baculo regimen paſtorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis, de quo dicitur: *Opera bona veſtra luceant*; indicantur. Habeant furſitan tamen [d] iſtum cultum, morem potius quàm rationem ſequentes, qui remotioribus habitant locis, & procul à ceteris degunt: unde hic habitus in Eccleſiis Gallicanis, ut tot annorum, tantorúmque Pontificum in alterum habitum conſuetudo vertatur? diſcernendi à plebe vel ceteris ſumus doctrinâ non veſte, converſatione, non habitu, mentis puritate non cultu. Nam ſi ſtudere incœperimus novitati, traditum nobis à patribus ordinem calcabimus, ut locum ſuperſtitionibus faciamus.

[c] *Orem. del.* in Eccleſiam.
Matth. 5. 16.
[d] *Decn.* habent tamen.

II. Rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus inducere: docendi enim potiùs ſunt, quàm ludendi; nec imponendum eorum eſt oculis, ſed mentibus infundenda præcepta ſunt. Erant quidem multa, quæ pro diſciplina Eccleſiaſtica, vel ipſius rei dicere ratione poſſemus: ſed ab his ad alia devocamur.

III. Agnovimus enim pœnitentiam morientibus denegari: nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem inveniri, ut de Dei pietate deſperet; quaſi non poſſit ad ſe quovis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem, pondere, quo ſe ille expediri deſiderat, liberare. Quid hoc rogo aliud eſt quàm morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta poſſit eſſe, occidere? cùm Deus ad ſubveniendum paratiſſimus invitans ad pœnitentiam, ſic promittat: *Peccator*, inquit, *quacumque die converſus fuerit, peccata ejus non imputabuntur ei.* Et iterum: *Nolo mortem peccatoris; ſed ut magis convertatur & vivat.* Salutem ergo homini adimit; quiſquis mortis tempore ſpetatam pœnitentiam denegarit: & deſperat de clementiâ Dei, qui eam ad ſubveniendum morienti ſufficere vel in momento poſſe non credit. Perdidiſſet latro præmium, in cruce ad dexteram Chriſti pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non juviſſet. Cùm eſſet in pœna pœnituit, & per unius ſermonis profeſſionem habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum converſio in ultimis poſitorum, mente potiùs eſt æſtimanda, non tempore, Propheta hoc taliter aſſerente: *Cùm converſus ingemueris, tunc ſalvus eris.* Cùm ergo ſit Dominus cordis inſpector, quovis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti, cùm ille ſe obliget judici, cui occulta omnia noverit revelari.

Ezech. 33. 15. & 18. 21.
Luc. 23. 41.
Ezech. 18. & 33.

IV. Ordinatos verò quoſdam fratres & Coepiſcopos, qui nullis Eccleſiaſticis ordinibus ad tantæ dignitatis faſtigium fuerint inſtituti, contra patrum decreta, ejus uſurpatione, qui ſe hunc recognoſcit feciſſe, didicimus: cùm ad Epiſcopatum his gradibus, quibus frequentiſſimè cautum eſt, debeat perveniri: ut minoribus initiati officiis, ad majora firmentur. Debet enim ante eſſe diſcipulus quiſquis doctor eſſe deſiderat, ut poſſit docere quod didicit. Omnis vitæ inſtitutio; hac ad id quò tendit, ſe ratione confirmat. Qui minimè literis operam dederit, præceptor non poteſt eſſe literarum. Qui non per ſingula ſtipendia creverit, ad emeritum ſtipendii

EPIST. CÆLES. AD EPISC. VIENN.

ordinem non poteſt pervenire. Solum Sacerdotium, rogo, vilius eſt, quod facilius tribuatur, cùm difficiliùs impleatur? Sed jam non eſt laicos ordinare, quos nullus fieri ordo permittit; ſed etiam ii, quorum crimina longè latéque per omnes nota ſunt Provincias, ordinantur.

a Vulg. add. enim.

b vulg. à multis.

c Dion. præceptiones.

V. Daniel [a] nuper miſſa relatione ex Orientalibus ad nos partibus, ab omni quod tenuerat virginum Monaſterio, nefariis eſt objectionibus accuſatus. Multa de multis [b] objecta flagitia. In quarum lateret terrarum parte quæſitum, ut ſi ſuæ innocentiæ confideret, contra ſe judicium poſtulatum minimè declinaret. Miſſæ ſunt ad Arelatenſem Epiſcopum per Fortunatum Subdiaconum noſtrum, ut ad judicium Epiſcopale deſtinaretur, Epiſtolæ [c]. Tantis gravatus teſtimoniis, tantáque accuſatione facinorum pulſatus, ſacrarum, ut dicitur, virginum pollutus inceſto, Epiſcopus aſſeritur ordinatus, & ut in noſtri ſcrinii libellis continetur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus, in Pontificii dignitatem hoc tempore, quo ad cauſſam dicendam miſſis à nobis literis vocabatur, obrepſit. Sacro nomini abſit injuria facilius eſt, ut hanc dignitatem tali dando, ipſe amiſerit ordinator, quàm eam obtincat ordinatus: cui convicto ſociabitur, qui eum ſibi credidit, largiendo Pontificium, ſociandum. Qualis enim ipſe ſit quiſquis tales ordinat, oſtendit. His ergo in medium deductis, cùm plerique veſtrum ſint, qui Apoſtolicæ Sedis ſtatuta cognoverint, nobiſcum tempore aliquanto converſati, ad diſciplinæ normam noſtris conventa adhortationibus, omnia fraternitas veſtra revocare feſtinet.

VI. Primùm, ut juxta decreta canonum, unaquæque Provincia Metropolitano contenta ſit, ut deceſſoris noſtri data ad Narbonenſem Epiſcopum continent conſtituta; nec uſurpationis locus alicui Sacerdoti in alterius concedatur injuriam. Sit conceſſis ſibi unuſquiſque contentus limitibus. Alter in alterius Provincia nihil præſumat; nec emeritis in ſuis Eccleſiis clericis peregrini & extranei, & qui ante ignorati ſint, ad excluſionem eorum, qui benè de ſuorum civium merentur teſtimonio, præponantur: ne novum quoddam, de quo Epiſcopi fiant, inſtitutum videatur eſſe collegium. Nullus invitis detur Epiſcopus: Cleri, plebis, & ordinis conſenſus ac deſiderium requiratur. Tunc alter de altera eligatur Eccleſia, ſi de civitatis ipſius Clericis, cui eſt Epiſcopus ordinandus, nullus dignus (quod evenire poſſe non credimus) potuerit inveniri. Primùm enim illi reprobandi ſunt, ut aliqui de alienis Eccleſiis meritò præferantur. Habeat unuſquiſque ſuæ fructum militiæ in Eccleſia, in qua ſuam per omnia officia tranſegit ætatem. In aliena ſtipendia minimè alter obrepat: nec alii debitam alter audeat vindicare mercedem. Sit facultas clericis renitendi, ſi ſe viderint prægravari, & quos ſibi ingeri ex tranſverſo viderint, non timeant refutare. Qui ſi non debitum præmium, vel liberum de eo qui eos recturus eſt, debent habere judicium.

EPISTO. CÆLES. AD EPISC. VIENN.

VII. Abſtineatur ab illicitis ordinationibus. Nullus ex laicis, nullus digamus, nullus qui ſit viduæ maritus aut fuerit, ordinetur: ſed irreprehenſibilis, & qualem elegit Apoſtolus, fiat.

VIII. Per Moyſem Dominus præcepit: *Virginem accipiat Sacerdos*: ſubſequitur & ſupplet Apoſtolus eodem locutus ſpiritu: *Unius uxoris virum* debere Epiſcopum conſecrari. Ad hanc ergo eligantur formulam Sacerdotes: &, ſi quæ factæ ſunt ordinationes illicitæ, removeantur: quoniam ſtare non poſſunt, nec diſcuſſionem noſtram ſubterfugere poterunt, quamvis latere ſe æſtiment, qui aliter pervenerunt: ut nulla religionis reverentia obſcuritate fuſcetur.

Levit. 21. 13.

1. Tim. 3. 2.

IX. Non ſit vana gloriatio palliatis. Epiſcopalem morem qui Epiſcopi ſunt ſequantur.

X. Daniel, qui ut diximus, accuſationem Pontificali honore fugere poſſe ſe credidit, & ad faſtigium tantum accuſatores fugiendo pervenit, à ſanctitatis veſtræ cœtu interim ſe noverit ſegregatum: qui ſe noſtro judicio debet objicere, ſi conſcientiæ ſuæ novit confidentiam ſe habere.

XI. Maſſilienſis verò Eccleſiæ Sacerdotem, qui dicitur, quod nefas eſt, in nece fratris taliter gratulatus, ut huic, qui ejus ſanguine cruentatus advenerat, portionem cum eodem habiturus occurreret, veſtro audiendum collegio delegamus. Data VIII. Kal. Aug. FELICE & TAURO clariſſimis viris Conſulibus.

CAPIT.

EPIST. CÆLES. AD EPISC. VIENN.

CAPITVLVM XXXVI.

EPISTOLA CÆLESTINI Papæ ad Epiſcopos Apuliæ & Calabriæ.

Cæleſtinus univerſis Epiſcopis per Apuliam & Calabriam conſtitutis.

NUlli Sacerdotum liceat ſuos canones ignorare, nec quicquam facere, quod patrum poſſit regulis obviare. Quæ enim à nobis res dignè ſervabitur, ſi decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libito, licentiâ populis permiſſâ, frangatur.

Audivimus quaſdam propriis deſtitutas rectoribus civitates Epiſcopos ſibi petere [a] de laicis, tantúmque faſtigium tam vile credere, ut hoc his qui non Deo, ſed ſeculo militaverint, æſtiment nos poſſe conferre, non ſolùm malè de ſuis clericis, in quorum contemtum hoc faciunt, judicantes, ſed de nobis peſſimè, quos credunt hoc poſſe facere, ſentientes. Quod nunquam auderent, ſi non quorumdam illic his conſentiens ſententia [b] conniveret. Ita nihil quæ frequentiùs ſunt decreta proficiunt, ut hoc, quaſi nunquam de hac parte ſcriptum fuerit, ignoretur.

[a] Vulg. add. velle.

[b] Oxon. turba.

Quid proderit per ſingula clericos ſtipendia militaſſe, & omnem egiſſe in Dominicis caſtris ætatem, ſi qui his præfuturi ſunt, ex laicis requiruntur? qui vacantes ſeculo, & omnem Eccleſiaſticum ordinem neſcientes, ſaltu præpropero in alienum honorem ambiunt immoderata cupiditate tranſcendere, & in aliud vitæ genus, calcatâ reverentiâ Eccleſiaſticæ diſciplinæ, tranſire. Talibus itaque, fratres cariſſimi, nos qui juris noſtri, id eſt, canonum gubernacula cuſtodimus, neceſſe eſt obviemus, hiſque fraternitatem veſtram litteris commonemus, ne quis laicum ad ordinem admittat, & fiat fieri, unde & illum decipiat, & ſibi cauſſas generet quibus reus conſtitutis decretalibus fiat.

Docendus eſt populus, non ſequendus; nóſque, ſi neſciunt, eos quid liceat, quid ve non liceat, commonere, non his conſenſum præbere debemus. Quiſquis verò conatus fuerit tentare prohibita, ſentiat cenſuram ſedis Apoſtolicæ minimè defuturam. Quæ enim ſola ammonitionis autoritate non corrigimus, neceſſe eſt per ſeveritatem congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ propriis rectoribus carent, Eccleſias volumus innoteſcat: ut nullus ſibi ſpe aliqua forſitan blanditus illudat. Data XII. Kal. Aug. FLORENTIO & DIONYSIO viris clariſſimis Conſulibus.

EXPOSIT. FIDEI.

CAPITVLVM XXXVII.

EXPOSITIO FIDEI Catholicæ contra hæreſim Arrianam. [c]

[c] Th. ad. & Apoſtolicæ.

NOs Patrem & Filium & Spiritum ſanctum confitemur, ita in trinitate perfecta, ut & plenitudo ſit divinitatis, & unitas poteſtatis. Nam tres Deos dicit, qui divinitatem ſeparat Trinitatis. Pater Deus, Filius Deus, Spiritus ſanctus Deus, & tres unum ſunt in CHRISTO JESU. Tres itaque perſonæ, ſed una poteſtas. Ergo diverſitas plures facit; unitas verò poteſtatis excludit numeri quantitatem: quia unitas numerus non eſt. Itaque unus Deus, una Fides, unum Baptiſma. Si quis verò hanc fidem non habet, catholicus non poteſt dici, quia [d] catholicam non tenet fidem; alienus eſt, profanus eſt, & adversùs veritatem rebellis.

De his quæ in libellis fid. i dicetur. in differentione XIV.

[d] Th. qui.

CAPITULUM XXXVIII.

FAUSTINI PRESBYTERI Fides Miſſa Theodoſio Imperatori.

SUfficiebat fides conſcripta apud Nicæam adversùs hæreſim Arrianam: ſed quia pravo ingenio quidam ſub illius fidei confeſſione impia verba commutant [e], nobis invidiam facientes, quod velut hæreſim Sabellii tueamur, paucis & contra Sabellium primæ fidei confeſſione ſignamus; & contra hos, qui ſub nomine catholicæ fidei impia verba defendunt, dicentes tres eſſe ſubſtantias: cùm ſemper catholica fides unam ſubſtantiam Patris & Filii & Spiritus Sancti confeſſa ſit.

[e] Th. miſcent.

Nos Patrem credimus, qui non ſit Filius, ſed habeat Filium de ſe ſine initio genitum, non factum: & Filium credimus, qui non ſit Pater, ſed habeat Patrem, de quo ſit genitus, non factus: Et Spiritum ſanctum credimus, qui ſit verè Spiritus Dei. Unde & divinæ Trinitatis unam ſubſtantiam confitemur; quia qualis eſt Pater ſecundùm ſubſtantiam, talem genuit & Filium: & Spiritus ſanctus non creatura exiſtens, ſed Spiritus Dei, non eſt alienus à ſubſtantia Patris & Filii; ſed eſt ejuſdem & ipſe ſubſtantiæ cum Patre & Filio, ſicut ejuſdem deitatis. Nam qui nos putant eſſe Apollinariſtas, ſciant quòd non minùs Apollinaris hæreſim execramur, quàm Arrianam. Miramur autem illos catholicos probari poſſe, qui Patris, & Filii, & Spiritus

INCERTI LIBELLUS FIDEI.

ſancti tres ſubſtantias confitentur. Sed & ſi dicunt non ſe credere Filium Dei, aut Spiritum ſanctum creaturam ; tamen contra impiam fidem ſentiunt, cum dicunt tres eſſe ſubſtantias : conſequens eſt enim, ut tres Deos confiteantur, qui tres ſubſtantias confitentur. Quam vocem ſemper catholici execrati ſunt.

CAPITVLVM XXXIX.

ALTER LIBELLVS FIDEI[b].

CRedimus unum Deum, Patrem omnipotentem, & unum [c] unigenitum Filium ejus Deum & Dominum Salvatorem noſtrum, & Spiritum ſanctum Deum : non tres Deos Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, ſed unum Deum eſſe confitemur. Non ſic unum Deum, quaſi ſolitarium ; nec eundem, qui ipſe ſibi Pater ſit, ipſe & Filius, ſed Patrem verum, qui genuit Filium verum, ut eſt Deus de Deo, lumen de lumine, vita ex vita, perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno ; non creatum, ſed genitum : non ex nihilo, ſed ex Patre, & unius ſubſtantiæ cum Patre : & Spiritum ſanctum verum Deum, non ingenitum, neque genitum, non creatum, nec factum ; ſed Patris & Filii, ſemper in Patre, & Filio coæternum. Veneramur tamen unum Deum ; quia ex uno Patre totum quod Patris eſt, natus eſt Filius Deus, & in Patre totum quod ineſt, totum genuit Filium. Pater Filium generans non minuit, nec amiſit plenitudinis ſuæ deitatem, totum autem quod Pater eſt Deus, idem [a] eſſe & Filium ab eo natum, certiſſimè tenemus [b]. Cum Spiritu ſancto unum Deum piiſſimè confitemur JESUM CHRISTUM Dominum noſtrum, Dei Filium, per quem omnia [c] facta ſunt, quæ in cœlis, & quæ in terra, viſibilia & inviſibilia : propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlo : qui nunquam deſiit [d] eſſe in cœlo : natus de Spiritu ſancto ex virgine Maria. Verbum caro factum non amiſit quod fuerat, ſed cœpit eſſe quod non erat, non demutatum, ſed permanens. Credimus hominem [e] natum, non putativè, ſed verè ; non aërium, ſed corporeum ; non phantaſticum [f], ſed carneum ; oſſa, ſanguinem, ſenſum, & animum [g] habentem : ita verum Deum & verum hominem intelligimus ; ita verum hominem [h] verum Deum fuiſſe nullomodo ambigimus. Confitendum eſt hunc eundem Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM adimpleſſe legem & Prophetas, paſſum ſub Pontio Pilato, crucifixum [i], & mortuum, & ſepultum ſecundum ſcripturas, tertia die à mortuis reſurrexiſſe, aſſumtum in cœlos, ſedere ad dexteram Patris, inde venturum judicare vivos & mortuos expectamus. In hujus morte & ſanguine mundatos confitemur [k] remiſſionem peccatorum conſecutos ; reſuſcitandos nos ab eo in his corporibus & in eadem carne, quâ nunc ſumus ; ſicut & ipſe in eadem carne, quâ natus eſt, & paſſus, & mortuus, ſurrexit : & animas cum hac carne [l] ab eo, aut vitam æternam, præmium boni meriti, aut ſententiam pro peccatis æterni ſupplicii recepturas.

b *Eſt Oratio* L. S. Gregorii Nazianzeni, cognomento Theologi, ſeu de Fide Nicæna, Rufino Presbytero interprete, tractatus: *Vt habetur in ed. Morellii* 1609. *tom.* 1. *pag.* 736. *Quam quidẽ nec hujus Gregorii eſſe nec ullius Græci ſcriptoris exiſtimamus ; ſed potius Latini alicujus, ut alibi fuſius.*

c *Th. del.* unum.

Hucuſque Fides Romanorum ad calcem Synodi Calched. Edit. P. Crabbe.

a *Th.* id eſſe.

b *Th.* tenuites.

c *Th. del.* omnia.

d *Th.* deſierat.

e *Th.* ſed permanentẽ etiam hominem *minus recte.*

f *Th.* Fantaſium. *male.*

g *Th.* animã.

h *Ox.* ver. homin. & verum Deum. *minus recte.*

i *Th. add. & hoc loco* ſecundum ſcripturas.

k *Hanc vocem omitt. Th. MS.*

l *Th. duo add* vel corpora noſtra. *Superfluum eſt.*

AUGUST. LIBELLUS FIDEI.

CAPITULUM XL.

LIBELLVS AVGVSTINI *de fide Catholica contra omnes hæreſes.*

CRedimus in unum verum Deum, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, viſibilium & inviſibilium factorem, per quem creata ſunt omnia in cœlo & in terra. Hunc unum [a] verum Deum, & hanc unam divini nominis eſſe Trinitatem. Patrem non eſſe Filium, ſed habere [b] Filium qui Pater non ſit : Filium non eſſe Patrem, ſed Filium de ejus naturâ [c] : Spiritum quoque paraclytum eſſe, qui nec Pater ſit ipſe, nec Filius, ſed à Patre procedat. Eſt ergo ingenitus Pater, genitus Filius, non genitus Paraclytus, ſed à Patre Procedens. Pater eſt cujus vox eſt hæc audita de cœlis : *Hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi benè complacui ; ipſum audite* : Filius eſt, qui ait : *Ego à Patre exivi, & à Deo veni in hunc mundum.* Paraclytus ipſe eſt, de quo Filius ait : *Niſi abiero ad Patrem, Paraclytus non veniet ad vos.* Hanc Trinitatem perſonis diſtinctam, ſubſtantiam unam, virtutem, poteſtatem, majeſtatem [d], indiviſibilem, indifferentem. Præter illam nullam divinam eſſe naturam, vel angeli *, vel virtutis alicujus [e], quæ Deus eſſe credatur. Hunc [e] igitur Filium Dei, Deum natum à Patre ante omne omnino principium, ſanctificaſſe uterum Mariæ virginis [f], atque ex ea verum hominem, ſine viri generatum ſemine ſuſcepiſſe : id eſt, Dominum JESUM CHRISTUM, non imaginarium corpus, aut formâ ſolâ compoſitum, ſed ſolidum : atque hunc & eſuriſſe, & ſitiſſe, & doluiſſe, & fleviſſe, & omnia corporis exitia ſenſiſſe : poſtremò crucifixum, mortuum, & ſepultum, tertia die

Eſt apud S. Aug. tom. 10. Serm. 129. de temp.

a *Th. & Her. omitt.* unum.

b *Ox.* Sed eſſe. *Her.* Fil. Dei eſſe.

c *Oxon.* Sed filium eſſe natura *minus rectè.*

Matth. 17. 5. *Her. del.* mihi.

Joan. 16. 28.

Ibid. 7.

d *Ita MS. uterque cod. ſer. leg.* virtute, poteſtate; majeſtate indiviſibilẽ, indifferentẽ.

* *Her. ad.* vel Spiritus.

e *Ox.* hinc.

f *Th.* Sanctificatum in utero Mar. Vir. *Her.* ſanctificaſſe in utero. *minus rectè : etſi eo ſenſu intelligi poſſit quo dictum eſt :* Quem Pater ſanctificarit.

AUGUST. LIBELLUS FIDEI.

reſurrexiſſe: converſatum poſtmodùm cum Diſcipulis g, miſiſſe ipſis Paraclytum, dum ad cœlos ipſe aſcendiſſet. Hunc filium hominis vocari veraciter credimus vel confitemur h. Reſurrectionem veram humanæ i credimus carnis: animam autem hominis non divinam eſſe ſubſtantiam, vel Dei partem, ſed creaturam divina voluntate factam, non de cœlo lapſam k.

g *Th.* cum diſcipulis, antequam mitteret Spir. S. quem miſit dum &c.
h *Has voces praced. emitt. Ox.*
i *Ox. omitt.* humanæ.
k *Th.* volunt non prolapſam. *mend.* *In Her.* ſed creatam divinâ voluntate non prolapſam.

Si quis ergo dixerit, vel crediderit à Deo omnipotente mundum hunc factum non fuiſſe, atque ejus omnia inſtrumenta; anathema ſit.

Si quis crediderit atque dixerit Deum Patrem eundem Filium eſſe, vel Paraclytum; anathema ſit.

Si quis dixerit atque crediderit Dominum Filium eundem eſſe vel Patrem vel Paraclytum; anathema ſit.

Si quis dixerit Paraclytum Spiritum eundem eſſe vel Patrem vel Filium; anathema ſit.

Si quis dixerit atque crediderit hominem JESUM CHRISTUM à Filio Dei aſſumtum non fuiſſe; anathema ſit.

Si quis dixerit a atque crediderit Filium Dei Deum paſſum; anathema ſit.

a *Th.* Si quis non crediderit. *Bonus utriuſque lectionis ſenſus eſſe poteſt.*

Si quis dixerit atque crediderit hominem JESUM CHRISTUM hominem impaſſibilem fuiſſe; anathema ſit.

Si quis dixerit atque crediderit alterum Deum eſſe priſcæ legis, alterum Evangeliorum; anathema ſit.

Si quis dixerit atque crediderit ab altero Deo mundum factum, quàm ab illo de quo ſcriptum eſt: *In principio Deus fecit cælum & terram*: qui ſolus Deus verus eſt; anathema ſit.

Geneſ. 1. 1.

Si quis dixerit atque crediderit corpora humana non reſurrectura poſt mortem; anathema ſit.

Si quis dixerit atque crediderit animam humanam Dei portionem, vel Dei eſſe ſubſtantiam; anathema ſit.

Si quis aliquas ſcripturas, præter eas, quas catholica Eccleſia recepit, vel in auctoritatem habendas eſſe receperit b vel fuerit veneratus; anathema ſit.

b *Fortè* præceperit. *Her.* crediderit. *Th.* recipit, vel quæ in auctoritatem habendæ ſunt, crediderit. *minus bene.*

CAPITULUM XLI.

EXEMPLA TESTIMONIORUM Sanctorum Patrum, de duabus naturis in una perſona D.N. IESU CHRISTI indiſcretè & diſtinctè manentibus.

Ex libro ſecundo contra Arrianos ſancti Hilarii Pictavenſis Epiſcopi.

HUmani generis cauſſa Dei Filius natus ex virgine & Spiritu ſancto ipſo ſibi in hac operatione conſorte, & ſua, videlicet Dei, inumbrante virtute, corporis ſibi initia conſevit, & exordia carnis inſtituit, ut homo factus ex virgine naturam in ſe carnis acciperet, pérque hujus aſſumtionis ſocietatem ſanctificatum in eo univerſi generis humani corpus exiſteret: ut quemadmodùm omnes in ſe, per id quod corporeum ſe eſſe voluit conderentur; ita rurſum in omnes ipſe per id quod ejus eſt inviſibile, referretur. Dei igitur imago inviſibilis, pudorem humani exordii non recuſavit, & per conceptionem, partum, vagitum, & cunas, omnes naturæ noſtræ contumelias tranſcurrit. Quid tandem à nobis dignum tantæ dignationis affectu impendetur? Inenarrabilis à Deo originis unus unigenitus Deus in corpuſculi humani formam ſanctæ virginis utero inſertus accreſcit, & qui continet omnia, & intra quem, & per quem cuncta ſunt, humani partûs lege profertur, & ad cujus vocem Angeli atque Archangeli tremunt, cœlum & terra, & omnia hujus mundi reſolventur elementa, ejus infantiæ vagitus auditur: & qui inviſibilis & incomprehenſibilis eſt, non viſu, ſenſu, tactúque moderandus, cunis eſt obvolutus. Hæc ſi quis indigna Deo recolit, tantò ſe majoris beneficii obnoxium confitebitur, quantò minus hæc Dei conveniunt majeſtati. Non ille eguit homo effici, per quem homo factus eſt; ſed nos eguimus ut Deus homo fieret & habitaret in nobis; id eſt aſſumtione carnis unius interna univerſæ carnis incoleret. Humilitas ejus noſtra eſt nobilitas; contumelia ejus, honor noſter eſt. Quod ille Deus in carne conſiſtens, hoc nos viciſſim in Deum ex carne renovati.

TESTIM. CONTRA EUTYC.

Item ejuſdem ex libro IX. inter cetera. Neſcit planè., vitam ſuam neſcit, qui CHRISTUM JESÚM ut verum Deum, ita verum hominem ignorat: & ejuſdem periculi res eſt CHRISTUM JESUM, vel Spiritum Deum, vel carnem noſtri corporis negare: *Omnis*, inquit, *qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui eſt in cælis. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui eſt in cælis.* Hæc verbum caro factum loquebatur, & homo JESUS CHRISTUS, Dominus majeſtatis docebat, mediator ipſe in ſe ad ſalutem Eccleſiæ conſtitutus, & ipſo illo inter Deum & homines mediatoris ſacramento, utrumque unus exiſtens: dum ipſe ex unitis in id ipſum naturis naturæ utriuſque res eadem eſt; ita tamen ut neutro careret in utroque: ne fortè Deus eſſe homo naſcendo deſineret, & homo rurſus Deus manendo non eſſet. Hæc itaque humanæ beatitudinis fides vera eſt, Deum & hominem prædicare. Verbum & carnem confiteri; neque Deum neſcire quod

homo ſit, neque carnem ignorare, quod verbum ſit.

Item ejuſdem in eodem libro, inter cetera. Natus igitur unigenitus Dominus ex virgine homo, & ſecundùm plenitudinem temporum in ſemetipſo provecturus in Deum hominem; hunc per omnia Evangelici ſermonis modum tenuit, ut ſe Dei Filium credi doceret, & hominis Filium credi ammoneret; locutus homo & gerens univerſa quæ Dei ſunt; loquens deinde & gerens Deus univerſa quæ hominis ſunt; ita tamen ut in ipſo illo utriuſque generis ſermone nunquam niſi cum ſignificatione & hominis locutus ſit & Dei.

Item in alio loco ex eodem libro inter cetera. Videſne ita Deum & hominem prædicari, ut mors homini, Deo verò carnis excitatio deputetur? Naturam Dei in virtute reſurrectionis intellige, diſpenſationem hominis in morte cognoſce. Et cùm ſint utraque ſuis geſta naturis, unum tamen JESUM CHRITUM eum memento eſſe, qui utrumque eſt. *Et poſt pauca*: Hæc igitur demonſtranda paucis à me fuerunt, ut utriuſque naturæ perſonam [a] tractari in Domino JESU CHRISTO meminiſſemus: quia qui in forma Dei erat formam ſervi accepit [b].

a *In Vulg.* naturæ formam. Ox. perſonæ naturam *male.*

b *add. vulg.* ipſe divinitatem nequaquam amiſit. *Verba hæc S. Athanaſii ſunt ex verſione ejus epiſtolæ ad Epictetum quæ inferius habetur c. 52. hujus Codicis, & quâ S. Leo uſus eſt.*

Ex Epiſtola ſancti Athanaſii Alexandrini Epiſcopi ad Epictetum Epiſcopum Corinthium.

QUomodo autem vel dubitare auſi ſunt, qui dicuntur Chriſtiani, quod Dominus, qui ex Maria proceſſit, filius quidem, ſubſtantiæ naturâ, Dei eſt; quod autem ſecundùm carnem homo eſt, ex ſemine David eſt & carne ſanctæ Mariæ.

Ex libro ſancti Ambroſii Mediolanenſis Epiſcopi ſecundo ad Grattianum Imperatorem.

UNde illud quoque lectum eſt Dominum majeſtatis crucifixum eſſe; non quaſi in majeſtate ſua crucifixum putemus, ſed quia idem Deus, idem homo, per divinitatem Deus, per ſuſceptionem carnis homo, JESUS CHRISTUS Dominus majeſtatis dicitur crucifixus: quia conſors utriuſque naturæ, id eſt, humanæ atque divinæ in natura hominis ſubiit paſſionem; ut indiſcretè & Dominus majeſtatis dicatur, qui paſſus eſt, & filius hominis, ſicut ſcriptum eſt: *Qui deſcendit de cælo, & eſt in cælo.* *Joan. 3. 13.*

Item in libro XIII. Sileant igitur inanes de ſermonibus quæſtiones: quia *regnum Dei*, ſicut ſcriptum eſt, *non in perſuaſione verbi eſt, ſed in oſtenſione virtutis.* Servemus diſtinctionem divinitatis & carnis. Unus in utroque loquitur Dei filius: quia in eodem utraque natura eſt. Etſi idem loquitur, non uno ſemper loquitur modo. Intende in eo nunc gloriam Dei nunc hominis paſſiones. Deus loquitur quæ ſunt divina; quia verbum eſt: quaſi homo dicit quæ ſunt humana, quia in mea ſubſtantia loquitur. *1. Cor. 2. 4. 4. 20.*

TESTIM. CONTRA EUTYC.

Item idem in libro de Incarnatione Domini: Sed dum hos redarguimus, emergunt alii; qui carnem Domini dicant & divinitatem unius [a] naturæ. Quæ tantùm ſacrilegium inferna vomuerunt? Jam tolerabiliores ſunt Arriani, quorum per illos [b] perfidiæ robur adoleſcit; ut majore [c] contentione aſſerant Patrem & Filium & Spiritum ſanctum unius non eſſe ſubſtantiæ, quia iſti [d] divinitatem Domini & carnem unius eſſe ſubſtantiæ dicere tentaverunt. *Et infra.* Hi mihi frequenter Nicæni Concilii tractatum ſe tenere commemorant. Sed in illo patres noſtri tractatu non carnem, ſed Dei verbum, unius ſubſtantiæ cum patre eſſe dixerunt: & verbum quidem ex paterna proceſſiſſe ſubſtantia, carnem autem ex virgine eſſe confeſſi ſunt. Quomodo igitur Nicæni Concilii nomen obtenditur, & nova inducuntur, quæ nunquam noſtri ſenſere majores.

a *ad.* eſſe *ep.* 114.

b *In ep.* 114. per iſtos.

c *Ox.* minore.

d *Ox.* quin hi qui.

Ex libro ſancti Auguſtini Epiſcopi Hipponenſis ad Dardanum.

NOli itaque dubitare, ibi nunc Chriſtum eſſe, unde venturus eſt; memoriterque recole, & fideliter tene Chriſtianam confeſſionem, quoniam *reſurrexit à mortuis, aſcendit ad cælum, ſedet ad dexteram Patris*: nec aliunde quàm inde venturus eſt ad vivos & mortuos judicandos; & *ſic venturus eſt*, illa angelica voce teſtante, *quemadmodum eſt ire viſus in cælum*: id eſt, in eadem forma atque ſubſtantia: cui perfecto immortalitatem dedit, naturam non abſtulit. *Act. 1. 11.*

Item idem, in Epiſtola ad Voluſianum: Nunc verò ita inter Deum & hominem mediator apparuit, unitate perſonæ copulans utramque naturam, ut & ſolita ſublimaret inſolitis, & inſolita ſolitis temperaret.

Item idem in expoſitione Evangelii ſancti Joannis: Quid igitur hæretice? cum Chriſtus ſit Deus & homo, loquitur ut homo, & tu calumniaris Deo? Ille in ſe naturam commendat humanam, cùm in illo audes deformare divinam. *Et infra*: Agnoſcamus geminam ſubſtantiam Chriſti, divinam ſcilicet quâ æqualis eſt Patri humanam quâ major eſt pater. Utrumque autem non duo, ſed unus eſt Chriſtus, ne ſit quaternitas, non trinitas Deus. Sicut enim eſt homo, anima rationalis & caro: ſic unus eſt Chriſtus, Deus & homo: ac per hoc Chriſtus eſt Deus, anima rationalis & caro Dei [a]. Quis eſt ſub Pontio Pilato crucifixus? CHRISTUS JESUS, ſed

a *Vox.* Dei *eſt in ſolo Cod. Oxo.*

in forma ſervi. Quis eſt per quem factus eſt mundus? CHRISTUS JESUS, ſed in forma Dei. Chriſtum ergo in his omnibus, Chriſtum in ſingulis confitemur.

Ex Homilia ſancti Ioannis Conſtantinopolitani Epiſcopi, de cruce & Latrone.

SEd cur cum Cruce veniat videamus: ſcilicet, ut hi qui eum crucifixerunt, ſuæ ſentiant dementiæ cæcitatem; & ideò impudentiæ eorum ſignum portatur; & ideo Propheta ait: *Tunc lamentabuntur tribus terræ*, videntes accuſatores & agnoſcentes peccatum. Et quid mirum eſt, ſi crucem portans adveniat, quando & vulnera

Zachar. 12. 10.

corporis ipſa demonſtrat, *Tunc enim*, inquit, *videbunt quem crucifixerunt.* Et ſicut poſt reſurrectionem voluit Thomæ diffidentiam confutare, & illi clavorum loca monſtravit, & lateris vulnera declaravit,

Joan. 20. 27. Luc. 24. 39.

& dixit: *Mitte manum tuam, & vide quoniam ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*: ſic & tunc oſtendet vulnera, Crucémque demonſtrabit, ut oſtendat ſe eſſe illum, qui fuerat crucifixus.

Item idem in Homilia de Aſcenſione Domini: Sicut duobus jurgio ſeparatis, unus in medio poſitus altercantium litem diſcordiámque diſſolvit; ita & Chriſtus fecit. Deus nobis juſtè iraſcebatur, & nos contemnebamus iratum, & clementem Dominum declinabamus; & ſe medium Chriſtus ingeſſit, & ſociavit utramque naturam, & nobis quod imminebat ſupplicium, ipſe ſuſtinuit. *Item in eadem Homilia*: Chriſtus igitur noſtri primitias obtulit Patri, & oblatum donum miratus eſt Pater, quod tanta dignitas offerebat, & quod offerebatur nullâ maculâ fœdabatur. Nam & ſuis manibus ſuſcepit oblatum, & ſuæ ſedis fecit eſſe participem: &, quod plus eſt, ad partem ſuæ dexteræ collocavit. Cognoſcamus quis ille eſt qui audivit: *Sede ad dexteram meam*: quæ natura eſt, cui dicitur, eſto meæ particeps ſedis? Illa natura eſt, quæ audivit. *Terra es, & in terram ibis. Item in eadem Homilia*: Quo ſermone utar, quo verbo dicam reperire non poſſum. Natura fragilis, natura contemta, & omnibus monſtrata deterior, omnia vicit, omnia ſuperavit, & hodierna die meruit angelis excelſior reperiri. Hodie Angeli vota diu deſiderata ceperunt. Hodie Archangeli quod multo tempore cupiebant inſpicere valuerunt: noſtram enim naturam in ſede Dominica fulgentem immortali gloria perviderunt.

Sancti Theophili Alexandrini, de Epiſtola Paſchali quam per Ægyptum deſtinavit. [a]

Ex prima Epiſtola interprete S. Hieronymo.

a Or. Ex Epiſtola S. Th. Al. de Paſcha.

CUjus rei teſtis eſt ille, qui dicit: *Omnes declinaverunt* [b], *ſimul inutiles facti ſunt.* Et Prophetæ Chriſti auxilium deprecantes: *Domine, inclina cælos* [c] *& deſcende*: non ut mutaret loca, in quo ſunt omnia, ſed ut propter ſalutem noſtram, carnem humanæ fragilitatis aſſumeret; Paulo eadem concinente: *Cùm eſſet dives, pauper factus eſt: ut nos illius paupertate divites eſſemus.* Venitque in terras, & de virginali utero, quem ſanctificavit, egreſſus eſt homo, interpretationem nominis ſui Emmanuel, id eſt, nobiſcum Deus, diſpenſatione confirmans, mirum in modum cœpit eſſe quod nos ſumus, & non deſiit eſſe quod erat, ſic aſſumens naturam noſtram, ut quod erat ipſe non perderet.

b vulg. qui loquitur omnes deliquerunt: & del. ſunt

Pſ. 143. 5.

c vulg. add. tuos.

2. Cor. 8. 9.

Quamquam enim in Joanne ſcribatur: *Verbum caro factum eſt*, id eſt aliis verbis, *homo*; tamen non eſt verſus in carnem, quia nunquam Deus eſſe ceſſavit, ad quem & ſanctus loquitur: *Tu autem idem ipſe es*: Et Pater de cælo conteſtatur, & dicit: *Tu es Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui*: ut & homo factus noſtra confeſſione permanere dicatur quod fuit antequam homo fieret; Paulo nobiſcum eadem prædicante: IESUS CHRISTUS *heri & hodie, ipſe & in æternum.* In eo enim quod ait, *ipſe*, oſtendit eum priſtinam non mutaſſe naturam, nec divinitatis ſuæ imminuiſſe divitias, qui propter nos pauper effectus, plenam ſimilitudinem noſtræ conditionis aſſumſerat.

Joan. 1. 14.

Pſ. 101. 28.

Matth. 3. 17. Marc. 1. 11. Luc. 3. 22.

Item idem in alia Epiſtola Paſchali contra Origenem: unus filius patris, noſtrique mediator, nec æqualitatem ejus amiſit, nec à noſtro conſortio ſeparatus eſt. Inviſibilis Deus, & viſibilis homo, formâ ſervi abſconditus [a] & Dominus gloriæ confeſſione credentium comprobatus. [b]. Neque enim privavit eum pater naturæ ſuæ nomine, poſtquam pro nobis homo & pauper effectus eſt; nec in Jordane Fluvio baptizatum altero appellavit vocabulo, ſed filium unigenitum nominavit, dicens: *Tu es filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*: nec ſimilitudo noſtra in divinitatis ejus [c] eſt mutata naturam, nec divinitas in noſtræ naturæ verſa eſt ſimilitudinem.

Ex Epiſtola 2. Interprete S. Hieronymo.

a vulg. add. Eſt.

b vulg. C&. probatus.

c vulg. del. ejus.

Ex libro ſancti Cyrilli Epiſcopi Alexandrini.

HOmo natus eſt, cùm ſit naturâ Deus, Dei Patris verbum: quoniam ſimiliter ut nos carni communicavit & ſan-

Testi. contra Eutych.

guini. Sic enim terrenis apparuit, non amittens id quod erat, ſed aſſumens humanitatis naturam in ſua ratione perfectam.

Item idem: Unus igitur eſt, & ante Incarnationem Deus verus, & qui in humanitate manſit id quod erat, & eſt, & erit. Non diſcernendo igitur unum Dominum Jesum Christum in hominem ſeorſum, & ſeorſum in Deum; ſed eundem unúmque Jesum Christum eſſe dicimus; non ignorantes differentias naturarum, ſed eas inconfuſas inter ſe reſervantes [d].

d *al.* ſervantes.

Item idem in Epiſtola ad Neſtorium: Ait igitur ſancta & magna Synodus ipſum, qui eſt ex Deo patre naturaliter natus, filium unigenitum, Deum de Deo, verum de vero, lumen de lumine, per quem & cum quo omnia fecerit pater; hunc deſcendiſſe de cælo, Incarnatum eſſe, & hominem factum, paſſum eſſe, reſurrexiſſe tertia die, & aſcendiſſe rurſus [e] in cælos. Hæc nos ſequi verba debemus, his nos convenit obtemperare dogmatibus: conſiderantes, quid ſit Incarnatum eſſe, & hominem factũ Dei verbum. Non enim dicimus, quod Dei natura converſa vel immutata, facta ſit caro; nec quod in totum hominem, qui eſt ex anima & carne, transformata ſit; ſed illud magis, quod [f] carnem animatam anima rationabili ſibi copulaverit verbum ſubſtantialiter, ineffabiliter, & indeprehenſibiliter, ac factus ſit homo, & nuncupatus ſit etiam filius hominis, non nuda tantummodò voluntate, ſed nec aſſumtione ſola perſonæ, ſed quod diverſæ quidem naturæ in unum convenerint. Unus tamen ab ambabus Chriſtus Dei filius, non evacuatâ aut ſullatâ diverſitate naturarum per conjunctionem; ſed quia ſimul nobis effecerunt unum Deum & Chriſtum & filium, id eſt, divinitas & humanitas per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad unitatem. Itaque is qui ante ſecula omnia eſt natus ex Patre, etiam ex muliere carnaliter dicitur procreatus: non quia divina ipſius natura de ſacra virgine ſumſit exordium, nec quod propter ſeipſam opus habuit ſecundò naſci, poſt illam nativitatem quam habebat [a] ex Patre: eſt enim ineptum & ſtultum hoc dicere, quod is qui ante omnia ſecula eſt conſempiternus Patri, ſecundæ generationis eguerit, ut eſſe inciperet: ſed quia propter nos & propter noſtram ſalutem, naturam ſibi copulavit humanam, & proceſſit ex muliere. Iccirco dicitur natus eſſe carnaliter: neque enim priùs natus eſt homo communis de ſancta virgine, & tunc demùm inhabitavit in eo verbum; ſed in ipſa vulva uteróque virginali ſe cum carne conjunxit, & ſuſtinuit generationem carnalem, carnis ſuæ nativitatem, ſuam faciens. Si illum dicimus & paſſum eſſe, & reſurrexiſſe; non quia Deus verbum in ſua natura paſſus ſit, aut plagas, aut clavorum transfixiones, aut alia vulnera; Deus námque incorporalis & extra paſſionem eſt: ſed quia corpus illud quod ipſius proprium factum eſt, paſſum eſt, ideò hæc omnia pro nobis ipſe dicitur paſſus. Inerat enim in eo corpore, quod patiebatur, Deus, qui pati non poterat. Ac ſimili etiam modo mortem ipſius intelligimus. Immortale enim & incorruptile eſt naturaliter, & vita, & vivificans Dei verbum; ſed qua corpus ipſius proprium *gratia Dei* [b], juxta Pauli vocem, *pro omnibus mortem guſtavit*, iccirco ipſe mortem dicitur paſſus eſſe pro nobis: non quod ipſe mortem eſſet expertus, quantum ad ipſius naturam pertinet; inſania eſt enim hoc vel ſentire, vel dicere: ſed quod, ut ſupra diximus, vera caro ipſius mortem guſtavit. Ita & reſurgente carne, ipſius reſurrectionem dicimus, non quod in corruptionem ceciderat, quod abſit, ſed quia ejus reſurrexit corpus: ita Chriſtum unum & Dominum confitemur, non tanquam hominem cum verbo coadorantes, ne diviſionis quædam ſpecies inducatur; ſed unum jam & eundem adorantes: quia non eſt alienum à verbo corpus ſuum, cum quo ipſi etiam aſſidet Patri. Nec hoc ita dicimus, quaſi duobus filiis aſſidentibus, ſed uno cũ carne per unitatem: quia ſi talem copulationem factam per ſubſtantiam, aut quaſi impoſſibilem, aut quaſi parum decoram noluerimus accipere, in id incidimus, ut duos filios eſſe dicamus. Nec enim debemus [c] diſcernere & dicere hominem ſeparatim fuiſſe ſola filii appellatione honoratum; & rurſus verbum, quod eſt ex Deo & nomine & veritate Filius Dei. Sed diſcernere in duos filios non debemus unum Dominum Jesum Christum. Neque enim id adjuvat rectam fidei rationem, licet nonnulli copulationem neſcio quam perhibeant perſonarum. Non dixit enim ſcriptura, verbum Dei perſonam ſibi hominis aſſumſiſſe; ſed carnem factum eſſe: id autem eſt oſtendere verbum Dei ſimiliter ac nos participium [a] habuiſſe carnis ac ſanguinis, & corpus noſtrum propriè ſuum feciſſe, & hominem ex muliere proceſſiſſe non abjecta, nec depoſita deitate aut generatione illa, quam habebat ex Patre, ſed manſiſſe etiam in aſſumtione carnis Deum, quod erat. Hoc ubique rectæ fidei ratio proteſtatur. In tali ſenſu ſanctos Patres fuiſſe comperimus: ideò illi non dubitarunt ſanctam virginem dicere Theotocon: non quod verbi natura deitáſque in ſancta virgine ſumſit exordium, ſed quod ex ea natum ſit ſacrum illud corpus animatum animâ rationabili, cui ſubſtantialiter adu-

Ex verſione quæ inferius c. 56. hujus Codicis integra refertur, & qua uſus eſt S. Leo in Ep. 134. al. 97.

e *Ox. omitt.* rurſus.

Infra p. 217. & in conc. Calch. leg. *corpore.*

f *Ox.* quod carnem animatam rationalis ſibi anima copulaverit & verbum... indeprehenſibiliter factum ſit homo. *minus rectè.*

a *Ox.* habuit.

b *Ox. add.* tradens. *Heb. 2. 9.*

c *Th.* Nec enim diſcernere fas eſt. *Alius, juxta græcam lectionem:* Neceſſe eſt enim &c. *quod velut conſequens ex doctrina Neſtorii dicitur à Cyrillo.*

a *Ox.* participatum.

Digitized by Google

TESTI. CONTRA EUTYCH.

natum Dei verbum carnaliter natum eſſe dicitur.

Ex Orat. 38. in Theophaniam ſeu Nativitatem Dom. c. 20. ex Rufiniana, opinor, translatione. Ibid. 22.

Ex libro Sancti Gregorii Nazianzeni Epiſcopi.

CUm ergo proceſſiſſet ex virgine Deus in ea quam aſſumſerat humana natura, unum è duobus invicem contrariis exiſtens, carne ac ſpiritu, aliud in Deum aſſumitur, aliud deitatis gratiam præſtat... Miſſus eſt quidem, ſed ut homo: duplex enim erat in eo natura. Inde denique & laboravit ex itinere, inde & eſuriit, & ſitiit, & contriſtatus eſt, & flevit, humani corporis lege.

Ex quo Baſilii opuſculo non liquet.

Ex libro Sancti Baſilii Epiſcopi Cappadocis.

CUm ergo ita quædam in Chriſto videamus humana, ut nihil à communione mortalis fragilitatis diſtare videatur; quædam ita divina, quæ nulli alii niſi illi ineffabili naturæ conveniant deitatis: hæret humani intellectus anguſtia & tantæ admirationis ſtupore perculſa, quò declinet, quid teneat, quo ſe convertat, ignorat [b]. Si Deum putet, crucifixum contemplatur [c]. Si hominem putet, devicto mortis regno cum ſpoliis redeuntem à mortuis cernit: propter quod cum omni metu & reverentia contemplandum eſt, ut in uno eodémque ita utriuſque naturæ veritas demonſtretur, ut neque aliquid indignum & indecens de divina illa & ineffabili ſubſtantia ſentiatur, neque rurſum quæ geſta ſunt, falſis illuſa imaginibus æſtimentur [d].

b Th. ut... ignoret.
c Quinque iſtæ voces deſiderantur apud S. Leonem in Ep. 134. al. 97. & in Thuaneo Codice MS.
d Ita ex Th. & Oxonienſem lectionem compoſuimus; qua in Grim. Ep. 134. al. 97. S. Leonis Codice reperitur. Ox. pro illuſa leg. fuis Th. pro æſtimentur leg. aptentur.

CAPITULUM XLII.

Hæc eſt ſeptima ultimáque Actio Concilii Cóſtantinopolitani ſub Flaviano Epiſcopo, in quo primum damnatus eſt Eutyches. Neque verſio hæc in aliis differt à cómuniquàm in his quæ à nobis in margine annotata ſunt.

GESTA DAMNATIONIS Eutychetis in Synodo Conſtantinopolitana præſente ſancto Flaviano confeſſore, ejuſdem Urbis Epiſcopo.

COngregata rurſus ſancta & magna Synodo, prolatis ſanctis & reverendis Evangeliis, & præſente ſancto ac venerabili Archiepiſcopo noſtro Flaviano in Secretario Epiſcopii, ſtatuto tempore, ſecundâ feriâ quæ eſt Kal. Decemb. [a] Aſterius Preſbyter & Primicerius [b] dixit: Advenit ſtatutus dies, & venerabilis Euſebius Epiſcopus pro foribus ſtans petit ſe intromitti. Flavianus Epiſcopus dixit: ingrediatur. Cúmque ingreſſus fuiſſet, Flavianus Epiſcopus dixit: Eant Philadelphius & Cyrillus Diacones, & requirant Preſbyterum & Archimandritam Eutychem circa Epiſcopium, ſi occurrerit ſecundùm promiſſionem ſuam, & vocent eum ad Concilium. Iverunt: & Paulò poſt redeuntes prædicti Diaconi, dixerunt quæſitum per univerſam Eccleſiam, ſed non inventum, nec quemquam ipſius. Flavianus Epiſcopus dixit: Rurſus Criſpinus & Diogenianus Diacones eum requirant eum circa Eccleſiam, & ubicumque eum didicerint eſſe, evocent eum: & cum abiiſſent, & reverſi eſſent Diaconi, dixerunt ipſum quidem non repertum, ſed cognoviſſe ſe, cum maxima multitudine militum & Monachorum ac præfectianorum apparitorum eum eſſe, & cùm iſta dicerentur & expectaret ſancta Synodus, Johannes venerabilis Preſbyter defenſor dixit: occurrit venerabilis Preſbyter & Archimandrites Eutyches cum magna multitudine militum, & Monachorum & præfectianorum [c] apparitorum ſublimiſſimæ Poteſtatis Præfecti [d] Prætorio, nec aliter permittunt eum cognitioni intromitti [e], niſi promiſerimus eum nos repræſentaturos; & eſt pariter magnus [f] Silentiarius & ipſe cum eo pro foribus, cupiens ingredi, utpote directus à religioſiſſimo Imperatore noſtro. Flavianus Epiſcopus dixit: ingrediantur. Cúmque ingreſſi fuiſſent, magnus Silentiarius dixit: per veſtigia veſtra ſi jubetis ſuſcipere reſponſum Domini Imperatoris circa quædam quæ mandaverunt, relego. Sancta Synodus dixit: relege quæ à religioſiſſimo Imperatore noſtroque filio præcepta ſunt [g]. Et legit magnus Silentiarius ita: Nos pacem cogitamus ſanctarum Eccleſiarum, & Catholicæ fidei, cuſtodiri volumus rectam & Deo inſpirante prædicatam fidem à parentibus noſtris, qui in Nicæa congregati ſunt trecentis & decem octo, & his qui Epheſi interfuerunt damnationi Neſtorii: hoc ergo volumus, ne ſcandalum in prædicta catholica fide immittatur. Et quoniam ſcimus magnificentiſſimum Patricium Florentium eſſe fidelem & probatum in recta fide, volumus ipſum intereſſe audientiæ Synodi, quoniam ſermo de fide eſt [h]. Cùm hæc leguntur Flavianus Epiſcopus dixit: Domnum Florentium illuſtrem fidelem omnes ſcimus, & probatum in catholica, & volumus ipſum intereſſe: diſcamus autem & ab Eutyce Preſbytero, ſi vult & ipſe eum inter eſſe. Eutyces Preſbyter & Archimandrites dixit: quod vult Deus & ſanctitas veſtra; facite: ego me vobis commendo. Flavianus Epiſcopus dixit: veniat & magnificentiſſimus Florentius Patricius: dignare ergo, Silentiari, illum vexare. [i] Magnus Silentiarius dixit: Jubete & aliquem clericorum mitti, ne fortaſſe dubi-

a vulg. 22. dies menſis Novembris.
b vulg. Notarius.

CONCIL. CP. IN EUTYCH.

c Th. & Præfecti.
d Ox. Præfectorum.
e vulg. ut ingrediatur in verum ſanctum Concilium.
f vulg. admirandiſſimus.
g vulg. hæc add. Fili & antea del. quæ Filio.
h Aliqua hic deſiderantur, quæ in Concilio Chalcedonenſi leguntur.
i Vulg. fatigari ad eum. Sed græce: σκῦλαι αὐτόν. Thu. Vocare.

CONCIL. CP. IN EUTYCH.

tet quod veſtra ſanctitas miſerit. Flavianus Epiſcopus dixit: Si juſſiſſet piiſſimus Imperator nos mittere, miſiſſemus: quoniam igitur non juſſit, ipſe ſolus perge ad ejus amplitudinem. Et cùm veniſſet magnificentiſſimus Patricius & Exconſul Florentius, Sancta Synodus dixit Stet in medio accuſator, & qui accuſatur; & legantur ab initio quæ facta ſunt inter venerabilem Epiſcopum Euſebium & venerabilem Archimandritem Eutycen: ut inſtructi ex his quæ geſta ſunt congruentem æquitati & ſanctis canonibus terminum demus his quæ olim nata ſunt. Euticius [k] diaconus & notarius legit factum ſub cognitione geſtorum. Et cùm legeret pervenit ad partem Epiſtolæ ſanctæ memoriæ Cyrilli ſcriptæ ad Orientales Epiſcopos, in qua hæc continebantur: *Confitemur itaque Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium Dei unigenitum, Deum perfectum, & hominem perfectum ex anima rationali & corpore, ante ſecula, ex Patre natum ſecundùm Deitatem, in ultimis autem diebus eundem propter nos & propter noſtram ſalutem de Maria Virgine ſecundum humanationem natum; conſubſtantialem Patri ſecundùm Deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem. Duarum enim naturarum unitio facta eſt: propter quod unum Chriſtum noſtrum Dominum* [l] *confitemur ſecundùm gratiam inconfuſa unitatis. Confitemur Sanctam Virginem Theotocon; propter quod Deus verbum ex ea Incarnatus & Homo factus eſt, ejus conceptione adunavit ſibi quod ex ea ſuſceperat templum.* Euſebius Epiſcopus dixit: Iſte per veſtigia veſtra hæc non confitetur, nec his aliquando conſenſit; ſed contraria his ſenſit, & locutus eſt ad unumquemque ad ſe venientem, & docuit. Florentius expræfectus dixit: ſi placet veſtræ ſanctitati, interrogetur Papas Eutyces, utrum his conſentiat. Euſebius Epiſcopus dixit: Patimini, legatur omnis actio geſtorum: ſufficiunt enim mihi priùs acta ad eum convincendum; jam mihi manifeſtatus eſt. Neque enim ſi modo conſenſerit ſumens alicundè documentum, debeo pati præjudicium. Nam ego demonſtravi eum hæreticum, & per ſanctiones, quæ ad eum miſſæ ſunt à Sancta Synodo, & per teſtes Epiſcopos eadem poſſum rurſus oſtendere, ſi negaverit. Sunt enim domnus Meliphtongus, & domnus Jobinus, & domnus Julianus ſcientes. Flavianus Epiſcopus dixit: Nemo neque tibi concedet, Euſebi Epiſcope, eum non convincere, neque Preſbyterum Eutycen continuò ſuſcipiet aliquis, niſi priùs convincatur, quid ante ſenſerit. Euſebius Epiſcopus dixit: Metuo concuſſionem ejus. Ego pauper ſum, minatur mihi exilium: divitias habet; nam deſignat mihi jam nunc Oaſim loco exilii. Flavianus Epiſcopus dixit: Etſi ſæpius [m] perſeveres eadem dicens, nos tamen veritati nihil præponimus. Euſebius Epiſcopus dixit: Si convictus fuero ego calumniæ, dignitatem amittam. Florentius illuſter dixit: Spacium offeratur Eutyci presbytero, ut exponat quemadmodum credit: & tunc rurſus interrogetur cur modo iſta aſſerens ante aliter aſſerebat. Euſebius Epiſcnpus dixit: Sicut prædixi, præjudicium mihi non fiat ex ejus repentina conſenſione, & interrogetur: nam ego ex his, quæ ante geſta ſunt, convici eum non rectè ſenſiſſe. Flavianus Epiſcopus dixit: Non habebis præjudicium, ſi modò conſenſerit; nam quæ ante acta ſunt, habent propriam firmitatem. Euſebius Epiſcopus dixit: Conſentit iis quæ modò lecta ſunt ſanctæ memoriæ Cyrilli ſcriptis, & confitetur duas naturas adunatas in una perſona, & in una ſubſtantia [n] aut non? Flavianus Epiſcopus dixit: Audiſti, Presbyter Eutyces, quid accuſator tuus dicat? edicito nunc ſi ex duabus naturis unitatem confiteris. Euſebius Epiſcopus dixit: Confiteris duas naturas, Domne Archimandrites, poſt incorporationem [o] & conſubſtantialem nobis dicis eſſe Chriſtum ſecundùm carnem, aut non? Eutyces Preſbyter dixit: Ego non veni diſſerere, ſed veni ſuggerere ſanctitati veſtræ, quid ſentiam: ſcriptum eſt autem in hac chartula, quid ſentiam; jubete eam legi. Flavianus Epiſcopus dixit: Ipſe lege. Eutyces Presbyter dixit, Non poſſum. Flavianus Epiſcopus dixit: Quare? tu non expoſuiſti, aut alterius eſt expoſitio? ſi tua eſt lego ipſe. Eutyces Presbyter dixit: Mea quidem eſt dictio: quæ mea dictio æqualis eſt ſenſibus ſanctorum Patrum. Flavianus Epiſcopus dixit: Dic quorum patrum, pete ipſum: quid autem opus habes charta? Eutyces Presbyter dixit: Sic credo: Adoro Patrem cum Filio, & Filium cum Patre, & Spiritum Sanctum unà cum Patre & Filio. Confiteor autem præſentationem incarnatam ipſius factam ex carne [p] ſanctæ Virginis, & incorporatam perfecte propter noſtram ſalutem. Sic confiteor coram Patre & Filio & Spiritu Sancto, & veſtra ſanctitate. Flavianus Epiſcopus dixit: Confiteris conſubſtantialem Patri ſecundùm divinitatem, & conſubſtantialem matri ſecundùm humanitatem, eundem ipſum unum Filium dominum noſtrum JESUM CHRISTUM. Eutyces Presbyter dixit: Ego, quoniam commendavi me ſanctitati veſtræ, dixi quid ſentiam de Patre & Filio & Spiritu Sancto, nihil ulterius me interrogetis. Flavianus Epiſcopus dixit: Non

[k] *Vulg.* Aetius. v. inf. p. 207.

[l] *Vulg.* humanitatem.

[m] *vulg.* etſi millies.

[n] *vulg.* Cõf. duarum naturarum unitionem in una perſ. & in una ſubſiſtentia.

[o] *vulg.* poſt incarnationem.

[p] *vulg.* Cõf. a factam eſſe in carne præſentiam ex carne, &c.

CON-CIL. CP. IN EU-TYCH.

Non confiteris ex duabus naturis Chriſtum? Eutyces Presbyter dixit: Dixi quoniam confiteor eum Deum ac dominum cæli & terræ. Hactenus de ejus natura diſputare mihi non perſuadeas: conſubſtantialem autem nobis numquam hactenus me dixiſſe confiteor. Flavianus Epiſcopus dixit: Nun dicis conſubſtantialem Patri ſecundùm deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem. Eutyces Presbyter dixit: Uſque ad hodiernum diem non dixi corpus domini & Dei noſtri conſubſtantiale nobis: Sanctam autem Virginem confiteor nobis conſubſtantialem; & quoniam ex ea incarnatus eſt Deus noſter. ¶ Baſilius Epiſcopus dixit: Si mater eſt nobis conſubſtantialis, & ipſe; quoniam filius hominis vocatus eſt. Si ergo mater ejus conſubſtantialis eſt nobis, & ipſe ſecundùm carnem conſubſtantialis eſt nobis. Eutyces Presbyter dixit: Quoniam modò dicitis, omnibus conſentio. Florentius vir Illuſter dixit: Mater ſi nobis conſubſtantialis eſt, ſine dubio & filius conſubſtantialis nobis eſt. Eutyces Presbyter dixit: Hactenus non dixi, quoniam ipſum corpus Dei confiteor. Animadvertis quod non dixi corpus humanum, corpus Dei: humanum autem corpus, quoniam ex ipſa Virgine natus eſt Dominus: ſi autem oportet, ut dicatur ex Virgine conſubſtantialis nobis, & hoc dico domine: dico tamen Filium Dei unigenitum dominum cœli & terræ condominantem & conregnantem Patri: qui conſidet & collaudatur: Neque dico conſubſtantialem negaſſe, eo quod ſit ipſe Filius Dei: ante quidem non dicebam, ſicut puto quod in exordio dixi; nunc autem quoniam ſanctitas veſtra dicit, dico. Flavianus Epiſcopus dixit: Ergo per neceſſitatem, non per voluntatem, veram fidem confiteris? Eutyces Presbyter dixit: Nunc Domine ita ſe habet: uſque ad iſtam horam metui dicere, quoniam ſcio dominum Deum noſtrum, & de ejus natura diſputare mihi non perſuadebam: quoniam autem veſtra ſanctitas permittit & docet, dico. Flavianus Epiſcopus dixit: Non nos novitatem inducimus ſed quoniam parentes noſtri expoſuerunt & ſicut expoſita ab eis fides habet, ſic credentes, in his perſeverare omnes volumus, & nullum aliquid innovare. Florentius vir Illuſter dixit: Conſubſtantialem ex duabus naturis poſt incarnationem Dominum noſtrum, qui ex virgine natus eſt, dicis, an non? Eutyches Presbyter dixit: *Confiteor ex duabus naturis fuiſſe Dominum noſtrum ante adunationem; poſt verò, unam naturam confiteor.* [1] Sancta Synodus dixit: Oportet te confiteri ea quæ modo lecta ſunt, & anathematizare omne dogma, quod contrarium eſt his. Eutyches dixit: ſanctitati veſtræ confiteor, quoniam ante hoc non dicebam, quoniam autem hoc dicit ſanctitas veſtra, dico; & ſequor Patres. Neque enim ex ſcripturis hoc inveni explanatum; nec omnes Patres dixerunt. Si enim damnavero; væ mihi eſt, quod Patres noſtros condemno. Exurgens ſancta Synodus acclamavit, dicens: Anathema ipſi. Poſt hæc Flavianus Epiſcopus dixit: Dicat ſancta Synodus, quid mereatur præſens, neque confitens rectam fidem, neque conſentire volens præſenti Synodo; ſed perſeverans in perverſitate ſuæ malivolentiæ. Seleucus Epiſcopus [a] dixit: Dignus quidem eſt iſte damnatione, ſed tamen in humanitate eſt ſanctitatis veſtræ. Flavianus Epiſcopus dixit: Si confiteretur proprium peccatum, & anathematizaret dogma proprium, & conſentiret nobis ſequentibus traditionem ſanctorum Patrum, meritò dignus eſſet veniâ: ſed quoniam permanet in eadem malignitate, ſubjacebit canonum vindictis. Eutyches dixit: Dico quidem iſta, quoniam & vos juſſiſtis; non autem anathematizo: quod enim dico, in veritate dico. Florentius vir illuſter dixit: Duas naturas dicis & conſubſtantialem nobis Dominum Chriſtum? Eutyches Presbyter dixit: Ego legi ſcripta Cyrilli, & ſanctorum Patrum, & ſancti Athanaſii: legi quoniam ex duabus quidem naturis ante adunationem dixerunt Chriſtum fuiſſe, poſt autem adunationem & incarnationem non duas naturas, ſed unam. Florentius vir illuſter dixit: Confiteris duas naturas poſt adunationem? dic: ſi non dixeris, damnaberis. Eutyches Presbyter dixit: Legi [b] ſancti Athanaſii ſcripta, quoniam nihil tale dicit. Baſilius Epiſcopus dixit: Si non duas naturas poſt adunationem dixeris, commixtionem & confuſionem dicis. Florentius vir illuſter dixit: Qui non dicit ex duabus naturis fuiſſe Chriſtum, & duas naturas non confitetur, rectè anathematizabitur [c].

Exurgens ſancta Synodus exclamavit: omnis fides quæ ex neceſſitate eſt, fides non eſt. Multi anni Imperatorum Catholicorum. Imperatoribus Catholicis multos annos. Fides veſtra [d] ſemper vincit, non conſentit quod illi perſuades. Flavianus Epiſcopus dixit: Per omnia Eutyches quondam Presbyter & Archimandrites, & his quæ ante acta ſunt, & propoſitis ejus

Deeſt hic Flaviani brevis interlocutio, quæ eſt in vulg. ed.

a *vulg. ed.* amantiſſimus Amaſiæ.

b *ad vulg.* jubere.

c *vulg. & Th.* non dicit rectè.

d *vulg.* noſtra.

1 *Confiteor, &c.*] Hæc eadem verba refert ex iſta verſione S. Leo in Epiſtola ad Flavianum cap. 6. unde conjicere licet illam ipſam eſſe quæ ex Græco confecta eſt ſtatim poſt acceptа Geſta Synodi hujus CP. quæ Pontifex noſter paſſim *Geſta* appellat quemadmodum in fronte hujus Capituli legitur.

CONCIL. CP. IN EUTICH.

quæſtionibus [e] Valentini & Apollinaris perverſitate repertus eſt, ægrotare, & eorum blaſphemiam incommutabiliter ſecutus: qui nec noſtram reverens perſuaſionem & doctrinam, rectis voluit conſentire dogmatibus. Unde gementes perfectam ejus perditionem, decrevimus per Dominum noſtrum JESUM CHRISTUM ab eo blaſphematum, extraneum eſſe ab omni officio Sacerdotali, & noſtra communione, & primatu Monaſterii: ſciturus his, qui poſtea cum eo colloquentur, & ad eum convenerint, quoniam rei erunt, & ipſi pœna excommunicationis ejus involventur, qui declinaverint ad [a] fabulationes ejus.

e *Vulg.* & propriis ejus coaliſionibus.

a *Ox.* Rei erunt & ipſi pœnæ excommunicationis, ſi qui non declinaverint confabul.

Subſcriptiones Flaviani Epiſcopi & Confeſſorum, ſeu diverſorum Epiſcoporum, vel Archimandritarum, qui in hujus Synodi Concilio conſederunt.

F*Lavianus* Epiſcopus Conſtantinopolitanus judicans ſubſcripſi.

Saturninus [b] Epiſcopus Marcianopolitanus, judicans ſubſcripſi.

b *Th.* Saturnus.

Baſilius Epiſcopus Seleuciæ Iſaurienſis, judicans ſubſcripſi.

Ethericus Epiſcopus de Zmirna, jud. ſub.

Seleucus Epiſcopus de Amaſia Ponti, judicans ſub.

Dorotheus Epiſcopus Novæ - Cæſareæ, legi, conſenſi, ſub.

Timotheus Epiſcopus, judicans ſubſcripſi.

Calenicus Epiſcopus Apamiæ quæ eſt in Bithinia, ſub.

Cecropius Epiſcopus Sebaſtopoleos ſub.

Meliphtongus Epiſcopus Heliopoleos, jud. ſub.

Longinus Epiſcopus Cherſoni, jud. ſub.

Tryphon Epiſcopus Inſularum ſub. manu mea.

Paulus Epiſcopus Apolloniatis ſanctæ Eccleſiæ, jud. ſub.

Sabas Epiſcopus Palti primæ Syriæ, jud. ſub. manu mea.

Iovinus Epiſcopus Cleti, jud. ſub.

Iulianus Epiſcopus Coriſæ [c], ſub.

Sabinianus Epiſcopus de Tiromiſſo [d] & de Eudocia & Jobiniaria, jud. ſub.

Euſtochius Epiſcopus Dociminus, jud. ſub.

Pontius Epiſcopus Travidenſis civitatis, ſub.

Baſſianus [e] Epiſcopus Hierocæſareus, jud. ſub.

Iohannes Epiſcopus Urſaniæ jud. ſub.

Diaferontius Epiſcopus pulviſiæ, jud. ſub.

Iulianus Epiſcopus Montanii ſub.

Romanus Epiſcopus Eudoxiopoleos ſub.

Eudoxius Epiſcopus de civitate Boſboritana jud. ſub. per Preſbyterum meum Baſilium.

Thomas Epiſcopus Valentinianæ civitatis, jud. ſub.

Aurelius Epiſcopus civitatis Popitanæ, ſub.

c *Vulg.* Epiſcop. Cocuſis: *melius, ni fallor, imperitum quippe interpretem deluſit vocum ſimilitudo* [Greek] *quæ ſignificant*: Epiſcopus Cocuſis, judicans, &c.

d *Th.* de Tyro.

e *Th.* Caſſianus.

Secundinus Epiſcopus Novenſis his geſtis ſub.

NARRAT. DE EUTYCHIANIST.

Ianuarius Epiſcopus civitatis Mactianæ ſub.

Timotheus Epiſcopus Priſcopoleos jud. ſub.

Genethius Epiſcopus Argivus jud. ſub.

Fauſtus Presbyter & Archimandrites Monaſterii beati Dionyſii ſubſcripſi.

Petrus Presbyter & Archimandrites Monaſterii beati Thalaſſi ſub.

Manuel Presbyter & Archimandrites ſub.

Iob Presbyter & Archimandrites ſub.

Anthiocus Presbyter & Archimandrites Monaſterii beati Theoteci, ſub.

Abramius Presbyter & Archimandrites ſub.

Theodorus Monachus & Archimandrites ſub.

Pientius Presbyter & Archimādrites ſub.

Claudius Archimandrites ſub.

Euſebius Presbyter & Archimandrites, ſubſcripſi.

Triſon Archimandrites ſub.

Iacobus Diaconus & Archimandrites ſub.

Helpidius Presbyter & Archimandrites ſub.

Paulus Presbyter & Archimandrites ſub.

Caroſus Presbyter & Archimādrites ſub.

Aſterius Presbyter & Archimādrites ſub.

Callenicus [a] Monachus & Archimandrites ſub.

a *Th.* Kalectius.

CAPITULUM XLIII.

NARRATIONIS ORDO [1]; *qualiter Dioſcorus Alexandrinus Epiſcopus Eutychi conſentiens in ea cui præerat ipſe Eccleſia, vel Conſtantinopolitana, errorem induxerit, uſque ad tempus quo Acacius eſt damnatus, qui Flaviani ſucceſſori Anatolio ſucceſſerat.* 1.

1. *Titulus deſideratur in Th. MS. Cod.*

POſtea quàm Dioſcorus Alexandrinus Epiſcopus pro facti ſui qualitate, id eſt, quia conſenſerat Eutycheti hæretico, & damnaverat Flavianum Epiſcopum catholicum Conſtantinopolitanum, apud Calchedonam, tam à principe ſanctæ memoriæ Marciano, quàm ab aulicis Poteſtatibus, vel cuncta Synodo damnatus eſt: Proterius Catholicus fit Sacerdos [a]. Tunc Timotheus Presbyter, cui cognomen erat Elurus, & Petrus Diaconus ſectatores Dioſcori, ab Alexandrina Eccleſia ſe ſeparaverunt. Quos cùm Proterius Epiſcopus ad miniſterium proprium [b] revocare non poſſet, utrumque damnavit. Mortuo ergo principe Marciano [c], collectis turbis hæreticorum Timotheus & Petrus veniunt

a Liberatus ab hoc loco eadem habet, paucis mutatis, cap. 15. Breviarii: *Sed Timotheus quidam*, inquit, *cognomento Ælurus & Petrus Moggus diaconus, qui de ordinatione fuerant Dioſcori ab Alexandria ſe*, &c. Breviculus eadem pariter iiſdē verbis deſcribit.

b Ep. ſuis monitis ad miniſteria ſua. *Brevicul.*

c At illi captata morte Marcia-

Digitized by Google

NAR-RAT. DE EUTYC.

ni Imperatoris. *Liberat.*

c collecta multitudine perditorum occupatur Eccl. ſia ad quam ſe ſanctæ memoriæ Proterius de more contulerat *Brevicul.* Ab ipſis turbis concluditur in Eccl. S. M. Prot. quo ſe timore cont. *Liberat*

d *Vox* notitia deeſt in utroque.

e abol. illi aut. vind. ſe. ſpectabant. *Brevic. at Liberatus plura.*

f tantos iterum. *Brev.*

g tres ultimæ vocalæ deſunt in utroque.

Alexandriam, & ordinatur ab hæreticis Timotheus Epiſcopus. Duo igitur apud Alexandriam Epiſcopi cœperunt eſſe. Ante triduum autem paſchæ, die quo Cœna Domini celebratur,[c] conductis ab his perditis hominibus occiditur in Eccleſia ſanctæ memoriæ Proterius, ad quam ſe timore contulerat[c]; ibique ſupradicto die in baptiſterio occiditur, laniatur, ejicitur, & funus ejus incenditur, cinereſque ipſius exſparguntur in ventos. Interea Leo ſumit Imperium, ad quem tanti facinoris notitia[d] catholicorum querelâ provenit: contra quos hæretici ſupplicaverunt, petentes ut Calchedonenſis Synodus aboleretur, & contrà illis vindictam ſceleris poſtulantibus[e]. Conſiderans igitur Imperator difficile eſſe & nimis grave vexari tanto itinere[f] Sacerdotes quorum aut ætas, aut infirmitas, aut paupertas hunc laborem ſubire prohibebat, dirigit per totum Orientem Magiſtrianos, dirigit & Anatolius Epiſcopus, qui Flaviano ſucceſſerat[g], Aſclepiadem Diaconum ſuum per quos omnes illi Epiſcopi, qui Calchedone fuerant congregati, quid Alexandriæ geſtum ſit, agnoſcerent. Qui omnes reſcripſerunt Calchedonenſem Synodum uſque ad ſanguinem defendendam eſſe: quia non alteram fidem tenerent, quam Synodus Nicæna conſtituit: Timotheum verò non ſolùm inter Epiſcopos non debere haberi, ſed etiam Chriſtiana appellatione privari[h]. Quo facto fit alter Timotheus Epiſcopus Alexandriæ, & vix ille Timotheus pellitur & mittitur in exilium Cerſonam[i]: Fugit & Petrus hæreticus. Quamdiu ergo vixit Imperator Leo, Timotheus Epiſcopus Alexandriæ vixit quietè. Sed

h *Hucuſque Liberatus.*

i *Breviculi.* ſit Cherſonam. qui locus eſt in Ponto abditus.

cùm Baſiliſcus occupaſſet Imperium, damnare cœpit Calchedonenſem Synodum, & fugare catholicos. Tunc ille Timotheus damnatus, accepta libertate, Conſtantinopolim venit, & damnatos hæreticos locis ſuis reddidit. Vadit Alexandriam, fugit Timotheus catholicus[a], & in Monaſterio latuit. Petrus ille iterum ſe Timotheo conjunxit, cum quo fuerat ante damnatus. Redit Zeno ad regnum, Baſiliſcus opprimitur. Mittitur Alexandriam, ut pulſo pervaſore Timotheo, Timotheus catholicus redderetur Eccleſiæ. Sed interim illo Timotheo damnato morte prævento, Petrus[b] ab uno hæretico Alexandrinus Epiſcopus ordinatur, quem nihilominus dejici juſſit Imperator, & reduci Timotheum catholicum, ſicut Acacii[c] literis continetur[d]. Interea ſcribit ad ſanctæ memoriæ Papam Simplicium Timotheus catholicus, rogans & dicens; Petrum olim in Diaconio eſſe damnatum, nunc etiam à Chriſtiana ſocietate remotum, ut ſcriberet Imperatori, ut eundem Petrum longiùs in exilium dirigeret; quia latebat[e] in Alexandrina civitate, & inſidiabatur Eccleſiæ. Per triennium ergo fermè & ampliùs ſanctæ memoriæ Papa Simplicius nunquam deſtitit ſcribere Acacio Epiſcopo[f] ut fieret de Petro quod Timotheus Epiſcopus poſtulabat[g]. Defuncto ergo Timotheo catholico à catholicis Johannes catholicus Epiſcopus ordinatur[h]. Mittit Johannes Epiſcopus Synodicam ſuam ad Papam. Supervenit etiam Urbanius ſubadjuva[i] contra Johannem Epiſcopum ſacram principis deferendo, ut ab Epiſcopatus illius confirmatione ſe Papa ſuſpenderet: Et quia in eadem ſacra de reſtituendo Petro, quem ipſe damnaverat, fecerat mentionem, hæc pars eſt omnino abnegata: unde viſus eſt Imperator offenſus[k]. Addidit etiam Acacius illo tempore, quo de Petro damnato retulit, etiam de Petro & Joanne Antiocheno ſic ſcripſit: Petrum apud Conſtantinopolim Monaſterium gubernaſſe; ſed hoc propter crimina detecto, Antiochiam fugiſſe: ibi pulſo Martyrio catholico Epiſcopo per viliſſimum populum, & hæreticos, ſedem ipſius occupaſſe, continuóque damnatum ab Epiſcopis, atque à Leone Imperatore Oaſim[l] deportatum: qui fugiens rediiſſe dicitur Conſtantinopolim, & dediſſe fidem ut compulſus ulteriùs turbis nihil facere auderet. Sed, ſicut ſuperiùs dictum eſt, Baſiliſci temporibus à Timotheo illo damnato, qui Conſtantinopolim venerat, ad Antiochiam remiſſus eſt, ut iterum illic Epiſcopatum teneret. Quo facto, idem ipſe Petrus, Joannem, de quo diximus Acacium retuliſſe, ordinat Apameni Epiſcopum. A quibus ille non receptus redit Antiochiam, &

NAR-RAT. DE EUTYC.

a *Liber.* qui *cap. 16. hæc & alia habet, ſit* Cath. in Canopi Caſtellum & in mon.

b *Breviculi add.* conſorti ipſius.

c *Brevic. add.* Conſtantinopolitani.

d *aliqua hic add. Brevic.*

e *Brevic* ug ſer. Imp. de Petro qui Lat.

f *vulg. ad.* ut ageret cũ Imperatore.

g *Hic aliqua deſiderantur, quæ leguntur in vulg.*

h Ord qui cum de conſuetudine Majorum ad Apoſtolicam, ſedem ſynodica per Iſidorum Preſbyterum & Petrum Diacon. miſiſſet ſuperveniente Utanio ſua . . . ab Epiſcopatus illius confirmatione Papa ſuſpenſus eſt *Brevic.*

i *vulg* Uranius *& deeſt* Subadjuva in Ox.

k *Et hic aliqua deſunt: quæ vero ſequuntur inveniuntur apud Liberatum c.18.*

l ad Oaſitanum exiliũ *Brevic. at Lib.* Samam deportatum.

1\. 1. Narratio hæc reperitur in MSS. Cod. Ox. Th. & tertio qui eſt Presbyterorum Oratorii Trecopithoram Collegii, nec non & in Breviculo Hiſtoriæ Eutychianiſtarum jam olim edito, paulò ante medium. Quin & magna ejus pars habetur in Breviario Liberati Diaconi cap. 15. & 18. Utroque porrò antiquiorem eſſe exiſtimo, eam quæ hic inſerta eſt, & ab ea decerptum id omne, quod cum illa commune habent Breviculus & Breviarium. Ille enim longè prolixior, de Felice Papa ſub eóque contra Acacium geſtis nonnulla habet, quæ in Codice noſtro non fuiſſent omiſſa, ſi ex illo derivata eſſent. Breviarium verò Liberati cùm poſt annum 546. ſcriptum fuerit, poſterius eſt Codice, qui ultra Gelaſii Papæ tempora non excurrit. Huic etiam propria videntur, quæ in Narrationis fine habentur; quæ cùm in ſcriptum ſuum conjicere voluit Liberatus, narrantis in modum retulit: quem non mutaſſet narrator noſter, ſi ea mutuatus eſſet a Liberato. Denique ultrò profitetur Diaconus hic Carthaginenſis in ſua præfatione, *ſe Breviarium ſuum ex Hiſtoria Eccleſiaſtica & ex Geſtis Synodalibus vel Sanctorum Patrum epiſtolis collegiſſe, nectens temporum curricula illa quæ in Græco Alexandriæ ſcripto acceperat*: ut appareat Hiſtoricum iſtud opuſculum ex pluribus ſcriptis invicem aſſutis conſartum eſſe, quorum unum fuit hæc Narratio. Quæ quidem primùm diffuſior non erat, quam hic exhibetur. Succeſſu verò temporis, toto illo Eutychianorum negotio ab origine reſumto, præmiſſa eſt narratio de damnatione Eutychis, deque Conciliis celebratis Conſtantinopoli à Flaviano, Epheſi a Dioſcoro, & Calchedone ab univerſis Epiſcopis: unde & Breviculus hiſtoriæ Eutychianiſtarum appellari meruit. Tum ex Geſtis ſub Felice auctior facta eſt, qualis eſt edita à doctiſſimo Sirmondo. Denique & nonnullis ad eundem Felicem pertinentibus amplior excuſa jampridem habebatur tom. 1. Epiſtolarum Pontificiarum anni 1591. Parte 2. pag. 142. Leoniſque ibi Epiſtolis præfixa.

NARRAT. DE EUTYCHIANIST.

Petrum Epiſcopatus ſui pellit autorem, & invadit ejus Eccleſiam. Quos ſimul damnatos iterum dicit Acacius, petens Apoſtolicam ſedem, ut ſi ad eandem fortè confugerent, ne ipſo quidem haberentur digni aſpectu; & ſi jam aliquam indulgentiam forſitan impetraſſent, irritam eſſe debere, nec eorum pœnitentiam recipiendam eſſe. Quid multa? hunc ipſum Joannem, quem Acacius cum Petro damnaverat, & ſine pœnitentiæ remedio fecerat ab Apoſtolica ſede damnari, poſt tot damnationes Tyriorum miſit Eccleſiæ præſidere [a]. Nam quod poſtea idem dixerit Acacius Petrum illum Alexandrinum, oblata petitione Eutychianam hæreſim vel Neſtorianam damnaſſe, hoc evidenter probatur eſſe falſiſſimum. Nam quæ cauſſa fecit, ut in Epiſcoporum [b] Synodo, vel Calchedonenſi, vel Tomo ſanctæ memoriæ Papæ Leonis diceret anathema? Quæ cauſſa fecit, ut ſublato nomine Proterii vel Timothei catholici, Dioſcori & Timothei hæretici nomen aſcriberet? Quæ cauſſa fecit, ſi catholicus erat, ut Timothei catholici corpus de ſub terra levaret, qui inter Epiſcopos catholicos ſepultus fuerat, & projiceret foras? Ipſe non eſt Petrus, qui damnato Timotheo ſemper adhæſit? quomodo poſtea Acacius miris eum laudibus proſequitur, de quo ante tanta ſe crimina meminerat retuliſſe? *In fine Cod. Thua.* Contull.

a *Reliqua hæc, quæ ſequuntur deſiderantur in editis: & viciſſim alia ſunt in editis quæ hic omittuntur. Thu.* Nam quod dicit.

b Ox. Ut in Epiſcopatu ſuo Syn. Calc.

CAPITVLVM XLIV.

Inter Simplicii Epiſtolas XVIII.

EPISTOLA SIMPLICII Papæ ad Acacium: ut ſcandala Eccleſiæ Alexandrinæ auferat.

Dilectiſſimo fratri Acacio, Simplicius.

COgitationum ferias non habemus: nec enim quieſcere nos cauſſa permittit: quam ſi relinquamus, apud Chriſtum Dominum noſtrum, cujus intereſt, inexcuſabiles ſumus. Et mirum eſt dilectionem tuam tot emenſis temporibus, & tot oportunitatibus inde venientibus, nihil nos de Alexandrina Eccleſia, quæ tam graviter quatitur, inſtruere voluiſſe: cum monere te, nec increpatio noſtra deſtiterit; ut, participata ſolicitudine, literas meas apud Chriſtianiſſimum & clementiſſimum principem præſentibus tuæ dilectionis proſequereris alloquiis; & inſtituti veteris memor in orthodoxorum defenſionem nobiſcum, ſicut ſemper, incumberes: ne quiſquam noſtrum chriſtiana plebe pereunte reatum deditionis incurrat, & mercenarius potiùs videatur eſſe, quàm paſtor. Unde hortamur dilectionem tuam, ut opportunè atque importunè piis auribus inſinuare non deſinas; quatenus remotis ſcandalis, quæ in Alexandrinam Eccleſiam recidivis auſibus irruerunt, pax optata reddatur; & celeriter vigilantiæ provectus poſthabitis difficultatibus, indicetur [c]. Data octavo Id. Nov. Severino Conſule. *Directa per Reſtitutum.*

EPIST. ACAC. AD SIMPLIC. PP.

c *vulg.* indicatur.

CAPITVLVM XLV.

EPISTOLA ACACII AD PAPAM Simplicium. Timotheum hæreticum eſſe mortuum, Petrum damnatum, Timotheum Catholicum reſtitutum.

Domino Beatiſſimo, ac ſancto Patri, Archiepiſcopo [a] Simplicio, Acacius.

a Ox. Sancto Patriarchæ Epiſc.

SOlicitudinem omnium Eccleſiarum, ſecundùm Apoſtolum, circumferentes, nos indeſinenter hortamini, quamvis ſponte vigilantes ac præcurrentes, divinúmque zelum in vobis ſolitò demonſtratis, ſtatum Eccleſiæ Alexandrinæ certiùs requirentes; ut pro paternis canonibus ſuſcipiatis laborem piiſſimo ſtillantes ſudore pro his, ſicut ſemper eſt approbatum. Sed Chriſtus Dominus noſter, qui diligentibus ſe in bonum cooperatur, iuſidens cogitationibus noſtris, unam nobis in his mentem atque eandem pro gloria [b] ſua eſſe cognoſcens, omnem victoriam ipſe per ſe [c] perfecit, conſortes nos cum tranquilliſſimo principe perficiens [d]. Timotheum enim de Cerſona [e] reſpirantem procellas, & Eccleſiaſticam tranquillitatem, ſicut apparuit, conturbantem, vitæ ſubduxit humanæ, dicens: *Tace & obmuteſce.* Petrum quoque, qui ab Alexandria more ſimiliter procellæ ſurrexerat, diſſipavit, atque in æternam fugam, ſancto ſpiritu flante convertit, unum & ipſum de his, qui olim fuerant & ante damnati. Sicut in noſtris Archivis inventum eſt, & de veſtris ſcriniis, ſi dignamini requirere, poteritis agnoſcere, quæ in tempore de eodem ſubſecuta & ab Alexandrinis Epiſcopis ad Romanos ſint relata. Qui Petrus filius noctis exiſtens, & operum diei lucentium alienus apparens, omninóque tenebras ad latrocinium peragendum votis congruas earum cooperator [f] inveniens, media nocte, adhuc jacente & inſepulto, cadavere illius, qui paternos canones ſubverterat, ſurripuit in ſedem, ſicut ipſe arbitratus eſt, uno ſolo præſente; & eo qui conſors ipſius exiſtebat inſaniæ; ita ut propter hoc majoribus ſuppliciis ſubderetur, nec

b Ox. omitt. pro gloria ſua.

c per ſe *omitt. vulg. & Th.*

d *Th.* &c. facit.

e *Th.* Timotheum quidem diſſenſionis ſpirantem procellas. *vulg.* & Timotheum quidem deceſſorem: *noſtra lectio ex narratione ſuperiori probatur, ubi dicitur Timotheus in Cherſoneſum relegatus. Marc. 4. 39.*

f Ox. *omitt.* earum cooperator.

Ep. Felic. PP. contra Acacium.

tamen quod ſperabat effectum eſt. Sed ille quidem, vel ex parte minima judicans nuſquam omninò comparuit: Timotheus autem paternorum cuſtos canonum, qui Davidicæ manſuetudinis exemplo [g], uſque in finem patiens fuit, poteſtati propriæ reſtitutus à Chriſto propriæ ſedis honore lætatur; & ſpiritualium filiorum votis accepit gratiam curationis. Expectat ergo præmium multiplicato in ſe honore à Chriſto principe Sacerdotum, propter quem & tolerantiæ coronam ſibimet religavit. Attentiùs igitur oret veſtra beatitudo pro chriſtianiſſimo Imperatore, & pro nobis ipſis. Nihil enim prætermittitur eorum, quæ *ad cuſtodiam* Eccleſiaſticæ reſpiciunt diſciplinæ. Univerſam fraternitatem veſtram, quæ vobis eſt in Chriſto, & ego, & qui mecum ſunt, ſalutamus. *Et alia manu:* In Domino conſerveris, ſanctiſſime Pater. *In utroque MS. Cod.* Contuli.

[g] vulg. ad. ſubditur &.

CAPITVLVM XLVI.

EPISTOLA FELICIS PAPÆ Damnantis Acacium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quia Petrum & alios hæreticos, quos ipſe damnaverat, ſine Apoſtolica fide recepit.

Inter Felicis Epiſtolas VI.

Felix Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ Romanæ [a] *Acacio.*

[a] vulg. Catholic. urbis Romæ.

MUltarum transgreſſionum reperiris obnoxius, & in venerabilis Nicæni Concilii contumelia ſæpe verſatus alienarum tibi Provinciarum jura temerariè vindicaſti. Hæreticos pervaſores, & ab hæreticis ordinatos, & quos ipſe damnaveras, & ab Apoſtolica inſtitiſti ſede damnari, non modo recipiendus eſſe putaſti collegio, verùm etiam aliis Eccleſiis, quod nec de Catholicis fieri poterat, præſidere feciſti, aut etiam honoribus, quos non merebantur, auxiſti. Teſtatur hoc Joannes, quem à Catholicis Apamiæ non receptum, pulſúmque de Antiochia, Tyriis præfeciſti: & Humerius tunc de Diaconio dejectus, atque Chriſtiani nominis appellatione privatus, à te nunc in Preſbyterii provectus officio. Et quaſi hæc tibi minora viderentur, in ipſam doctrinæ Apoſtolicæ veritatem auſus tuæ ſuperbiæ tetendiſti, ut Petrus, quem damnatum ſanctæ memoriæ deceſſori meo ipſe retuleras, ſicut teſtantur annexa, beati Evangeliſtæ Marci ſedem te connivente rurſus invaderet & fugatis orthodoxis Epiſcopis & Clericis ſui proculdubio ſimiles ordinaret; pulſóque eo, qui illis fuerat regulariter conſtitutus, captivam teneret Eccleſiam. Cujus adeò tibi grata perſona eſt, & miniſtri accepti, ut Epiſcopos plurimos & Clericos orthodoxos nunc Conſtantinopolim venientes, detegaris affligere, & Apocriſiarios ipſius confovere; atque anathematizantem eundem Petrum Calchedunenſis decreta Concilii, & violantem ſanctæ memoriæ Timothei ſepulturam, ſicut ad nos certio es nunc quoque nuncii detulerunt, per Vitalem & Miſenum credideris excuſandum; nec eum laudare deſieris, & multis efferre præconiis: ita ut damnationem ipſius, quam antea retuleras, veram non fuiſſe jactaris. Tantùm autem perſeveras in hominis defenſione perverſi, ut quondam Epiſcopos, nunc verò honore & communione privatos Vitalem atque Miſenum, quos ad ejus expulſionem ſpecialiter miſeramus, ſublatis chartis cuſtodiæ fueris paſſus mancipari. Sed & ad proceſſionem, quæ tibi pro hæreticis habetur, exinde productos, ſicut eorum profeſſione patefactum eſt, ad hæreticorum tuámque communionem, contemta quæ vel gentium jure ſervari debuit legatione, pertraheres; præmiiſque corruptos non ſolùm inefficaces redire faceres, ſed etiam ad illuſionem [a] beati Petri Apoſtoli, à cujus ſede profecti fuerant, impugnatores omnium, quæ fuerant mandata, monſtrares. In quorum deceptione tuam nequitiam prodidiſti, & ad libellum fratris & Coepiſcopi mei Joannis, qui te graviſſimis objectionibus impetivit, in Apoſtolica ſede ſecundùm canones reſpondere diffidens, objecta firmaſti. Felicem quoque defenſorem fideliſſimum nobis, neceſſitate faciente ſeriùs obſecutum [b] indignum tuis oculis cenſuiſti, eóſque literis tuis communicare teſtatus es, quos conſtat eſſe hæreticos. Quid enim ſunt aliud, qui poſt obitum ſanctæ memoriæ Timothei, ad Eccleſiam ſub Petro redeunt, vel qui ſe ex catholicis eidem tradiderunt, niſi [c] quod Petrus ab univerſali Eccleſia, atque à te fuerat judicatus? Habe ergo cum his, quos libenter amplecteris, portionem ex ſententia præſenti, quam per Toleratum tibi [d] direximus Eccleſiæ defenſorem, Sacerdotali honore & communione catholica, nec non etiam à fidelium numero ſegregatus ſublatum tibi nomen & munus miniſterii Sacerdotalis agnoſce, ſancti Spiritus judicio, & Apoſtolica per nos autoritate damnatus, nunquámque anathematis vinculis exuendus.

Cœlius Felix Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ urbis Romæ, ſubſcriſi. Data V. Kal. Auguſti, Venantio viro clariſſimo Conſule: *Simúlque ſeptuaginta ſeptem* [e] *Epiſcopi abſque Papa ſubſcripſerunt.*

Quæ ſequuntur manifeſtum eſt non eſſe partem Codicis, ſed annotationem ejus cujus

[a] vulg. in Laſionem.

[b] vulg. ſubſecutum dis.

[c] Ox. nomen minus bene.

[d] Vulg. quam per nuæ tibi.

[e] Ita uterque Col MS. vulg. ſexagintaſept.

EPIST. FELIC. PP. CONTRA ACACIUM.

ſtudio deſcriptus eſt : quem poſt Gregorii Magni tempora vixiſſe perſpicuum evadit ; nec revera habentur in Codice Thuaneo. Porrò quod de Anaſtaſio hic legitur, veloci eum morte ſublatum : cùm de reſtituendo Acacio cogitaret, habetur etiam in libro de Romanis Pontificibus, hiſque ſimilia ſuggerit Iuſtinus Imperator in Epiſtola ad Hormiſdam Papam.

Tempore Theodoſii minoris, ſub Leone Papa, cujus ſcripta poſteriùs ponenrur, damnavit Flavianus Epiſcopus Conſtantinopoleos Eutychem hæreticum, ſicut ſuperiùs lectum eſt, conſentiente & confirmante Papa. Dioſcorus verò Alexandrinus Epiſcopus, qui favebat Eutychi, dejecit Flavianum de ſede ſua, & ordinavit pro eo Anatolium. Tempore verò Marciani, qui Theodoſio ſucceſſit, eodem jubente Papa congregata eſt Synodus Calchedonenſis, de qua ſuperiùs lectum eſt, in qua Dioſcorus dãnatur & Anatolus corrigitur [a]. Leoni Papæ ſucceſſit Hilarius; Hilario Simplicius. Simplicio miſit Acacius, qui Anatolio ſucceſſerat, epiſtolam quæ ſupra ſcripta eſt, dicens Petrum pervaſorem Alexandrinæ ſedis eſſe damnatum. Simplicio ſucceſſit Felix, qui atavus beati Gregorii fuit, damnavitque Acacium ob cauſſas ſuperiùs memoratas. Anaſtaſius ſucceſſor Gelaſii reſtituere volens occultè Acacium,
1. non potuit veloci morte præventus 1. Gelaſius ſucceſſor Felicis quinque ſequentibus Epiſtolis confirmat damnationem Acacii.

a *Fallitur annotator de Anatolio.*

1. ANASTASIUS... RESTITUERE VOLENS OCCULTE ACACIUM NON POTUIT VELOCI MORTE PRÆVENTUS.] His ſimilia habet liber Pontificalis, ex quo Gratianus, Yvo & alii deſcripſerunt in aliquibus tamen mutata & interpolata. In Gratianum tanquam Pontificalis verba corrumpentem acerbiſſimè iovchitur Albertus Pighius. Carpit quoque illum Antonius Auguſtinus Dialogo VI. Libri prioris de Emendatione Gratiani, quamquam modeſtiam in Pighio requirat. Hæc ſunt verba Pontificalis, prout leguntur tom. 3. Conciliorum Gr. Lat. Binii.... *Et quia occultè voluit revocare Acacium & non potuit Qui nutu divino percuſſus eſt.* Quæ verba Yvo Carnotenſis par. 14. c. 40. Decret. & liber Cæſarauguſtanus referunt, inquit Ant. Auguſtinus, in hunc modum : *Et quia occultè voluit revocare Acacium & non potuit, quia divino nutu percuſſus eſt Acacius.* Videtur Ant. Auguſtinus Gratiano ſuccenſere, eò quòd detraxerit e verbis Pontificalis geminam hanc vocem *Quia & Acacius*. Unde evenerit, ut quod de Acacio divinitus percuſſo intelligendum eſt, de Anaſtaſio intellexerit. Verum adjectionis potiùs arguendos eſſe Yvonem & alios, quàm Gratianum diminutionis, probat tum textus ipſe Pontificalis, tum Codex noſter. Ex quo poſteriori, qui cæteris antiquior eſt, genuinus ſenſus verborum iſtorum deprehenditur. Falſum eſt enim quod aiunc Acacium percuſſum divinitus, eam ob rem ab Anaſtaſio revocatum non eſſe : quomodo enim ſub Anaſtaſio percuti potuit Acacius, quem ex Nicephoro & Evagrio mortuum narrant ſub Felice III. Sole igitur clarius eſt addititiam eſſe vocem Acacius apud Yvonem & alios, nec vocem *Percuſſus* de alio quam de Anaſtaſio intelligi poſſe. 2. Quod percuſſus dicitur Anaſtaſius apud nonnullos autores, videtur ex conjectura & ex commentario ſcriptum : Codicis enim noſtri annotatio ſolummodo *morte præventum* ait, nec apud antiquiorem ſcriptorem plus aliquid aſſertum legitur. 3. Quod *revocare* Acacium omnes citati autores ſcribunt voluiſſe Anaſtaſium, cum tempore mortis Acacii conciliari non poteſt : illud enim de ipſius Acacii perſona neceſſe eſt interpretari ; vox autem *reſtituere*, quæ in Codicis annotatione uſurpatur, de Acacii nomine diptychis reſtituendo commodiſſime poteſt intelligi.

GELAS. DE ANATH. VINCULO.

CAPITULUM XLVII.

GELASII PAPÆ MIRABILIS diſputatio de anathematis vinculo in Acacium & Petrum.

In vulg. ed. & in MS. Cod. Thua. Tomus Gelaſii de Anathematis vinculo.

CAP. I.

SEdis Apoſtolicæ cautelæ intereſt, ne fortè quidam [b], quod ſolent, dicant: quod ſi Synodus Calchedonenſis admittitur, omnia conſtare debeant, quæ illic videntur eſſe depromta : aut enim eam ex toto recipi [c] oportere, aut ſi ex parte repudiabilis eſt, firmam ex toto conſtare non poſſe. Cognoſcant igitur illud, quod conſtituit [d] ſecundùm ſcripturas ſanctas, traditionémque majorum, ſecundùm canones reguláſque Eccleſiæ pro fidei communione [e], & veritate catholica & Apoſtolica, pro qua hanc fieri ſedes Apoſtolica delegavit, factámque firmavit, à tota Eccleſia indubitanter admitti : alia autem, quæ per incompetentem præſumtionem illic prolata ſunt, vel potius ventilata, quæ ſedes Apoſtolica gerenda nullatenus delegavit; quæ mox à Vicariis ſedis Apoſtolicæ contradicta eſſe manifeſtum eſt, quæ ſedes Apoſtolica, etiam petente Marciano principe, nullatenus approbavit; quæ præſul Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ tum Anatolius, nec ſe præſumſiſſe profeſſus eſt, ſed in Apoſtolicæ ſedis Antiſtitis non negavit poſita eſſe poteſtate; nullum robur habent [a]. Quæ ideò, ſicut dictum eſt, ſedes Apoſtolica non recepit, quia quæ privilegiis univerſalis Eccleſiæ contraria probantur, nulla ratione ſubſiſtunt [b].

b Prima hæc verba hactenus deſiderata ſunt : ut meſtrò Romanæ editionis epiſtolarum Pontificiũ procuratores ſuſpicati ſunt deeſſe hujus tractatus initium.

c *vulg. & Th.* admitti.

d quod conſtituit *vulg. omitt.*

e *vulg.* pro fide communi *minus bene.*

a *Tres voces* null. rob. hab. *deſunt in vulg. & Th.*

b *vulg.* ſuſtinet.

CAP. II.

Quid enim ? quia in libris ſanctis, quos utique veneramur & ſequimur, quorumdam pravitates [c] eſſe feruntur, & ſcelera geſta narrantur, ideò nobis pariter omnia, aut veneranda ſunt, aut ſequenda, quia in illis ſanctis & venerabilibus libris continentur ? Sanctus Petrus primus Apoſtolorum ſic æſtimans novi teſtamenti gratiam prædicandam, ut à legis veteris non recederet inſtitutis, quædam per ſimulationem legitur inter Judæos Gentiléſque geſſiſſe : numquid ideò aut illa ejus ſequenda ſunt, quæ meritò & Coapoſtolus ejus Paulus facta redarguit, & poſtea conſequenter ipſe vitavit, aut pariter aſſumenda ſunt cum his, quæ ut pote primus Apoſtolus ſalubriter [d] prædicavit ? Numquidnam aut ejus recta doctrina cum his quæ humanitus acciderunt, repudianda eſt, aut illa adhuc imbecillis inſcitia cum perfecta ejus doctrina ſuſcipienda eſt ? Numquidnam in ipſis hæreticorum libris non multa quæ ad veritatem pertinent poſita releguntur ? Numquidnam ideò veritas re-

c *vulg. & Th.* profanitates.

d *vulg. & Th.* ſalubriter.

Digitized by Google

GELAS. DE ANATH. VINCULO.

furanda eſt, quia illorum libri, ubi pravitatis intereſt [e], reſuranrur? aut ideò pravi libri ſuſcipiendi ſunr eorum, quia veritas, quæ illic inſerta eſt, non negatur? Air Apoſtolus: *Omnia probate: quæ bona ſunt tenete:* ſcimus Apoſtolom eriam de paganotum libris aliqua poſuiſſe: numquid ideò cuncta recipienda ſunt, quæ cum his paritet ſunt relata? Ipſe Apoſtolus ait mulros prædicarotes alirer atque aliter Chriſtum prædicare: ubi licer dicar Chriſtum quocumque modo [f] prædicatum oportere admitri, non ideò ramen illum motem, quo non rectè prædicarus eſt, non ammoner evirari. Malos operarios ipſe conquetirur, quorum alia refutanda, alia docer eſſe ſectanda.

e Th. intereſſe. vulg. ubi pravitas inſt. melius.

1. Theſſ. 5. 21. Act. 17. 28.

f Prava interpunctio bellique ſenſum hic perturbat in vulg.

CAP. III. Hæc & hujuſmodi exempla nos edocent, & reſtimonia divina confirmanr, non omnia paſſim à quocumque dicta, vel ubicumque ſcripra, indifferenrer accipere; ſed tetenris bonis, quæ noceanr refutare. Peccatori homini mors illata eſt: & ramen homini JESU CHRISTO mors illata reum facir eſſe diabolum: qula ubi cauſſa mortis non erat, id eſt, peccarum, non ibi peccati debebatur pœna. Senrentia præfigirur vel præfixa eſt ſemper errori: quæ ſenrentia, errore manenre, nunquam omnino reſolveretur [g]. Sicur enim in quantum eſt ipſe error, numquam error eſſe deſiſtit; ſic ſententla præfixa numquam reſolvitur; quia error qui agnoſcitur eſſe damnatus, eâdem, quamdiu manet error, probatur aſtrictus. Itaque qui in errore ſunt, ſenrentiâ erroris obſtricti ſunt: & quamdiu in eo manent, nullarenus abſoluti ſunr, ſicut nec ipſe, in quo ſunt, error abſolvitur. Error enim ipſe numquam veniam meretur; ſed qui eo veraciter caruerit, atque ab ejus participatione diſceſſerit. Quandiu ergo in aliquo [a] eſt error, damnationem ſuam rener, numquámque reſolvitur; quia error pœnam ſemper meretur. Participes verò ejus, aut ſemper ſunr ejus pœnæ participes, ſi in eodem perſtare nun deſinant; aut ſi ab errore receſſerinr, quàm alieni facti ſunt ab errore, & ab ejus participatione diſcreti, ram & pœnæ ejus erunt cunſequenter alieni. Cùm enim [b] erranti pœna præfigitur, quamdiu manet errans, eâdem pœna perſtringitur; quia errans non poteſt eſſe ſine pœna errati. Hæc eadem pœna perpetua eſt nunquámque ſolvenda, quamdiu errans eſſe perſtiterit. Qui ſi errans eſſe deſtiterit, pœna quæ præfixa eſt erranti perpetua, non erranti, id eſt, alteri effecto, quam cui præfixa eſt, non ſolùm non poreſt eſſe perpetua, ſed nec eſſe jam poteſt pœna. Non eſt enim ipſe, cui præfixa eſt: erranti enim præfixa eſt; non, non erranti præfixa: perpetua eſt & perpetuo conſtringit errantem; non erranrem non poteſt jam tenere. Sit erranti dicta fore perpetua: ſit erranti dicta nunquam eſſe ſolvenda; manet omnino & verum certumque eſt quod in errãte præfixa eſt, nec poteſt prorſus abſolvi, quãdiu in errore manenti præfixa deberur erranti: non erranri autem nec pœna poreſt eſſe, quæ non erranti non debet inferri. Nec mutatur illa omnino, nec ſolvitur, quæ deberur erranti. In ſuo ergo tenore illa præfixa eſt, in ſuo jure non poteſt omnino reſolvi: At in non ſuo jure [c], quàm eſſe non poteſt, tam docetur eſſe vacuata & jus illic penitus non habere, ubi cauſſam non habet exiſtendi.

g vulg. & Th. quæ ſent. hæc errori præfixa nunq. omn. reſolvetur.

a vulg. & Th. in eis.

b vulg. cui.

GELAS. DE ANATH. VINCULO.

c vulg. in non ſuo tenore.

CAP. IV. Plenæ ſunt ſcripturæ tali formâ juſtitiæ. Dicitur: *Pereant peccatores à terra, ita ut non ſint:* ut non ſint peccarores; in hoc pereant, ut deficiant eſſe peccatores. Ceterum, ſi prorſus peccatores ſecundùm Prophetæ ſententiam uſquequaque deperirent, ut ſubſtantialiter non eſſent [d], qui ſalvari potuiſſent à redemrore; qui *venit non juſtos vocare, ſed peccatores*: Vel quibus Apoſtolus: *Chriſtus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum.* Et: *Cùm peccatores eſſemus, miſit Deus filium ſuum:* & cetera hujuſmodi? Hic revera eriam ſubſtantialiter plurimi perierunt peccatores, in peccatis ſuis utique permanentes, veráque in eis ſententia dicta permanſit, nunquámque reſoluta eſt: & ramen eâdem in talibus, quibus præfixa eſt, permanente perpetua, quodam genere factum eſt, ut in ralibus non uſquequaque manenribus, id eſt, in peccatis ſuis non uſquequaque durantibus, ſententia tamen præfixa ralibus permaneret. Nam & ipſi pereunr, ſed eſſe peccarores, ut dictum eſt; non pœnaliter, ſed remedialiter quodam & ipſi genere perierunt, quodam genere & in ipſis manſit præfixa ſententia: donec permanens eos efficeret non eſſe peccarores [a]. Completa eſt in eis ſententia; nec quo tenore peracto permaner illa ſententia pereuntibus peccatoribus: ira ut non eſſent utique peccarores. Ira ea in non jam peccatoribus permanere non potuit; quia in eis quibus inflicta non fuerat jus manendi penitus non habebat. Ita nec in ſuo jure vel rramite ullatenus ſententia reſoluta eſt, & eâdem in his, quibus inflicta eſt, pérmanente, ab his qui ab ejus jure diſcreti ſunt, aliena prorſus effecta eſt. Nec in his, ſalva ſui condirione, fas habet manendi quibus inflicta non eſt.

d vulg. & Th. non ſubeſſent.

Luc. 5. 32. 1. Tim. 1. 15. Rom. 5. 8. Galat. 2. 17.

a vulg. ad. vel peccatores non eſſe perficeret, quæ à conſectore aliquo addita exiſtimo, in neutro enim Cod. MS. leguntur.

CAP. V. Dixit Dominus quod in Spiritum ſanctum peccantibus nec hic eſſet, nec in futuro ſeculo remittendum: quantos autem cognoſcimus in ſanctum Spiritum delinquentes; ſicut hæreticos diverſos, Arrianos, Eunomianos, Macedonianos, ad fidem catholicam revertentes, & hic re-

GELAS. DE ANATH. VINCULO.

miſſionem ſuæ percepiſſe blaſphemiæ, & in futurum ſpem ſumſiſſe indulgentiæ conſequendæ. Nec ideò non vera eſt Domini ſententia, aut putabitur ullatenus eſſe reſuluta: cum circa tales, ſi hoc eſſe permaneant, nunquam omnino ſolvenda perſiſtat; effectis autem non talibus non irroganda. Sicut etiam eſt conſequenter & illud beati Apoſtoli Joannis: *Eſt peccatum ad mortem, non dico ut oretur pro eo; & eſt peccatum non ad mortem, dico ut oretur pro eo.* Eſt peccatum ad mortem, in eodem peccato manentibus; eſt peccatum non ad mortem, ab eodem peccato recedentibus: nullum quippe eſt peccatum, pro quo aut non oret Eccleſia remittendo, aut quod data ſibi divinitus poteſtate, deſiſtentibus ab eodem, non poſſit abſolvere, vel pœnitentibus relaxare, cui dicitur: *Quæcumque dimiſeritis ſuper terram, dimiſſa erunt in cælis: & quæcumque ſolveritis ſupra terram erunt ſoluta & in cælis*: in quibuſcumque, omnia ſunt, quantacumque ſint & qualiacumque ſint. Veraci nihilominus eorum manente ſententia, quia numquam ſolvenda eſſe denunciatur in eodem tenore conſiſtens, non etiam ab hoc eodem poſt recedens. Quod etiam in Acacii ſententia rationabiliter intuendum eſt, in qua etiamſi ei dictum eſt; *numquam ſolvendus es*: non eſt tamen adjectum: *etiamſi reſipueris, etiamſi ab hoc errore diſceſſeris, etiamſi prævaricator eſſe deſtiteris.* Quapropter in aperto eſt ita dictum nunquam ſolvendus talis, ſcilicet qualis & ligatus: non autem talis effectus, ſicut ligandus non erat, ſic abſolutus docebatur ſicut carebat obligatione, cum obligationis cauſſa caruiſſet; ſic utique abſolutus exiſteret, quatenus ipſe nun neceſſitate dictæ ſententiæ videretur non quoquomodo poſſe jam ſolvi. Nam talis effectus, & obligatione carens, fieret abſolutus & circa tales fixa ſententia nullomodo ſolubilis redderetur. Numquid enim miſit, quæſivit, expetiit & abjectus eſt. Itaque ipſe in ſe inſolubilem fecit eſſe ſententiam, qui talis permanere delegit, qualis veraciter non poſſet abſolvi: & noluit talis effici, circa qualem, permanente ſententia circa effectum non talem, inſolubilis ſententia non permaneret, quæ circa effectum non talem, non haberet licentiam permanendi. Quo magis, ut dictum eſt, exemplo atque periculo monente, qui eodem tenore ſunt conſtricti feſtinare debent, ut non tales eſſe permaneant, quibus ſententia illa non ſolvenda præfixa eſt; & eſſe tales incipiant, qualibus non ſolubilis præfixa ſententia poſſit eſſe ſolubilis. Quoniam autem effecto non tali, quali non ſolvenda præfixa ſententia eſt; effecto, inquam, non tali, poteſt eſſe ſolubilis ſententia: quia jam Acacio non volenti non talis eſſe, ſicut tali uſque in finem permanenti permanſit non abſoluta ſententia, ita jam non tali effici volenti, ſolubilis poteſt [a] eſſe ſententia. Nonne tantos habebat Acacius, quorum exemplum ſequi poſſet, antiſtites: qui in Epheſino prolapſi Latrocinio, quolibet modo in conſenſionem reciderant pravitatis? Utique tamen, & ſi dictum non erat, perpetuam damnationem ferre potuiſſent, niſi reſipiſcentes, non tales efficerentur, quales illic facti fuerant. A perpetua ergo damnatione meruerunt reſolvi [b], recedentes à perpetuæ damnationis cauſſa; quam, qui perſtitère circa ſe inſolubilem reddiderunt. Nihil igitur intereſt, nihil differt, utrùm dicatur nunquam ſolvendus, an non dicatur: quia Eccleſiaſtica ſententia reos & prævaricatores obligat: quia ſicut non poteſt ei ſuffragari, quod non eſt dictus, nunquam ſulvendus; ſed, ſi in errore permanſerit, inſolubilis modis omnibus perſeverat, nec poteſt inde niſi non talis effectus, abſolvi: ſic cuidam præjudicari [c] non poteſt tam & ſi dictum eſt, nunquam eſſe ſolvendum; manifeſta ratione monſtrante, quia nunquam ſit omnino ſolvendus, ſi talis, qualis ligatus eſt, eſſe perſiſtat; vel talis utique nunquam ſolvendus, qualis eſt obligatus. Non adjecto autem: etiamſi reſipiſcat & corrigat: parere prorſus & liberum eſſe non dubium ſit, ut non talis effectus, qualis nunquam dictus eſt eſſe ſolvendus; ſed talis, qualis non eſt dictus, nunquam eſſe ſolvendus, id eſt correctus & emendatus, conſequenter correctus poſſit ſolvi.

1. Joan. 5. 16.

Matth. 16. 18.

CAP. VI.

Notandúmque quod quolibet genere blaſphemantibus in Spiritum ſanctum, ſi reſipiſcant & corrigant, & hic eis & in futuro ſeculo remittatur: nec inde poſſit Domini mutari ſententia, quæ circa tales utique permanentes permanere dicta eſt, non circa non tales effectos. Quamdiu autem in hoc manent, tales ſunt, qualibus non remittendum eſſe præfixum eſt: cum autem ab hoc receſſerint, non tales efficiuntur, qualibus non remittendum eſſe prædictum eſt: & ideò non talibus effectis poteſt, & hic, & in futuro remitti. Alioquin, quod abſit, fruſtra videatur Eccleſia hujuſmodi homines in ſua reconciliatione recipere: quia autem fruſtrati [d] non poteſt, hoc intellectu modis omnibus, ſalvâ Domini ſententiâ prædicandum eſt, quantum ad nos pertinet, omnino non poſſe [e]. Talis igitur dictus eſt Acacius, qualis ligatus eſt, nunquam eſſe ſolvendus, talis uſque in finem eſſe permanſit, talis eſſe non deſtitit, itaque talis eſt hodie, qualis eſt & dictus: ſed non talis eſſe jam non poteſt: Nunquam igitur

talis

a *Th.* & *vulg.* non volenti eo in va non poteſt.

b *vulg.* & *Th.* & non tales effectu qu. il. ſ. ſ. damnationemque perpetuam merebantur, ſolvi circa ſe damnationem *minus bon.*

c *vulg.* & *Th.* præjudicare.

d *Ox.* fruſtra.

e *vulg.* omnino poſſe.

GELAS. DE ANATH. VINCULO.

c vulg. & Th. deſiiſſet.
d vulg. & nunquam eſſe ſolvendũ non rectè.
e vulg. & Th. & ſola reſcindit. min. rectè.

talis permanendo ſolvendus eſt ; qui ſi talis eſſe deſtitiſſet [c], nec in non tali permanſiſſet, nunquam eſſet ſolvendus [d] : quia non talis, qualis dictus eſt nunquam eſſe ſolvendus poſſet abſolvi, & non talis nunquam ſolutus abſcederet, & ideo ut ſolvi poſſet accederet. Quod ſedes Apoſtolica non conſenſit, nec Imperator impoſuit, nec Anatolius uſurpavit ; totúmque, ut dictum eſt, in ſedis Apoſtolicæ eſt poſitum poteſtate : ita quod in Synodo ſedes Apoſtulica firmavit, hoc robur obtinuit ; quod refutavit, habere non potuit firmitatem. Solùm ergo reſcidit [e] quod præter ordinem congregatio Synodica putaverat uſurpandum, non promulgatrix iteratæ ſententiæ, ſed cum Apoſtolica ſede veteris executrix.

CAP. VII.

f vulg. præfixum. malè.
g Ox. in toto orbe portionem adepta vulg. deprompturn potiùs, quæ in toto orbe portio eſt. vix ſenſum aliquem habent.
Jerem. 47. 4.
Ibid. 44. 12.
Iſa. 6. 10.
h Th. obturum

Hoc tamen, quod de uno eodémque homine dictum eſt, ſive tali perſiſtente, qualis ſententiam competenter accepit, ſive non tali effecto, & ab illa ſententia, quæ non tali non dicta eſt, abſoluto, & in unaquaque civitate legitur ſimiliter eſſe præfixa [f], & in populo ac ſimul gente depromta, potiúſque in toto orbe diſſeminata [g]. Idem enim mundus eſt, qui & periturus eſt dictus, & ſermo Dei non poteſt excidere, & in ipſu mũdo nihilominùs à pravis intentionibus recedente non promitur. Sic Tyrus & Berytos, Gaza & Ægyptus pronnnciatæ ſunt perituræ, quas poſtea per Evangelium novimus eſſe ſalvatas. Perierunt itaque duplici modo, aut permanentes in eo quo talem ſententiam ſuſceperant ; aut deficientes ab eo quo tales fuerant, & incipientes eſſe quo non tales fuerant, quibus eſt illa præfixa ſententia: ut conſequenter ad nos tales non pertineret illa ſententia, quæ non talibus præfixa non fuerat, Sic etiam de gente Judæorum per Iſaiam Prophetam peremtoriè veluti pronunciatum eſt : *Claude oculos eorum, & obdura* [h] *aures eorum : ut videntes non videant & audientes non audiant : ne quando intelligant. Et obdura cor populi hujus, ne unquam convertantur & ſanem illos.* Hic etiam correctio & emendatio interdicta monſtratur, & reſipiſcendi quoque ſpes prorſus abſciditur : de quo tamen populo Apoſtolos & Eccleſiam primitivam novimus proceſſiſſe, & tot millia hominum una die baptiſmate fuiſſe ſalvatos. Ecce & in perſiſtentibus qualis eſt illa ſententia promulgata permanſit, nec ad correctionem prorſus venire admiſſi ſunt, ſed adjudicati ſunt in ſua nequitia deperire : & manente divina ſententia, non per ipſorum propriam emendationem, ſuóve intellectu vel motu, ſuáque virtute vel poſſibilitate converſi ſunt alii ut ſanarentur ; ſed per gratiam Dei ſanati ſunt, ut converterentur. *Ne convertantur*, inquit, *& ſanem eos* : ne ſua ſponte, ne ſuis operibus, quibus utique confidebant : ne ſuam juſtitiam ſectantes, juſtitiæ Dei non eſſent [a] ſubjecti ; de ſuis virtutibus confidentes ; non divinæ ſe miſericordiæ, illuminationique ſubdentes. Et ideò inhiberur eis ſuperbæ præſumtionis effectus : *ne convertantur* ſuis intentionibus, ſuis nilibus, ut putatant : *Et ſanem eos* : ne eorum quaſi meritis ex propria facultate venientibus ſalvatrix gratia daretur, atque ita gratia jam non eſſet gratia, ſi non gratis data eſſet immeritis ; ſed merces tanquam meritis reſtituta. Non ergo ipſi convertantur, & ſanem eos ; ſed ſanati per gratiam, qualiter ad humilitatem Chriſti convertantur, agnoſcant. Ita in utriſque hoc eſt, in eo permanentibus, in quo talem ſententiam perceperunt, & in ſalvatis exinde Dominica ſententia fixa permanſit. Et tamen illa permanente, ſic eis miro genere ſanitas introducta eſt, ut illa ſententia non mutata videretur ; ſed eâdem perdurante ſanitas, non illorum confidentiâ, ſed divino munere proveniret.

a vulg. & Th. non debeant eſſe. min. rectè.

CAP. VIII.

b vox. Imperatores deeſt in vulg. & Th. minus commodè.
c. vulg. ad. enim.
d vulg. magnificè utrũque malè.
1. Petr. 2. 9.
e vulg. atq; tamen.
2. Tim. 2. 4.

Quod ſi hæc Imperatores [b] tentare formidant, nec ad ſuæ pertinere cognoſcunt modulum poteſtatis, cui de humanis rebus tantùm judicare permiſſum eſt, non etiam præeſſe divinis : quomodo de his, per quos divina miniſtrantur, judicare præſumunt ? Fuerint hæc ante adventum Chriſti, ut figuraliter quidam, adhuc tamen in carnalibus actionibus conſtituti, pariter Reges exiſterent & pariter Sacerdotes, quod ſanctum Melchiſedech fuiſſe ſacra prodit hiſtoria : quod in ſuis quoque diabolus eſt imitatus (ut pote qui ſemper, quæ divino cultui convenirent, ſibimet Tyrannico ſpiritu vindicare contendit) ut pagani Imperatores iidem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cùm ad verum ventum eſt eundem Regem atque Pontificem, ultra ſibi nec Imperator Pontificis nomen impoſuit, nec Pontifex Regale faſtigium vindicavit : quamvis [c] membra ipſius, id eſt, veri Regis atque Pontificis, ſecundùm participationem naturæ magnificæ [d], utrumque in ſacra generoſitate ſubiiſſe dicantur, ut ſimul Regale genus & Sacerdotale ſubſiſtant. Quoniam [e] Chriſtus memor fragilitatis humanæ, quod ſuorum ſaluti congrueret, diſpenſatione magnifica temperavit ; ſicque actionibus propriis dignitatibúſque diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit ; ſuos volens medicinali humilitate ſalvari, non humanâ ſuperbiâ rurſus intercipi : ut & chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent ; & Pontifices pro temporalium curſu rerum Imperialibus diſpoſitionibus uterentur : quatenus ſpiritualis actio à carnalibus diſtaret incurſibus, & *Deo militans minimè ſe negotiis*

GELAS. DE ANATH. VINCULO.

ſecularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſecularibus implicatus: ut & modeſtia utriuſque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque ſuffultus; & competens qualitatibus actionum ſpecialiter profeſſio aptaretur.

CAP. IX. Quibus omnibus ritè collectis ſatis evidenter oſtenditur, à ſeculari poteſtate, nec ligari prorſus, nec ſolvi poſſe Pontificem. Quo manifeſtiùs approbatur Alexandrinum Petrum per Imperialem tantùm ſententiam nullo modo potuiſſe prorſus abſolvi. Ubi ſi ſibi Pontificum quoque ſociatur aſſenſus, quærimus utrùm præceſſerit, an fuerit ſubſecutus. Si ſubſecutus eſt imperialem ſententiam [a], ad id nihilominus reditur, ut abſolutio à ſeculari poteſtate præcepta & principaliter inchoata valere non poſſit; Pontificúmque ſecutus aſſenſus adulationis potiùs fuerit, quàm legitimæ ſanctionis. Si præceſſit, doceatur à quibus, & ubi ille ſit geſtus, ſi ſecundùm Eccleſiæ regulam ſit celebratus, ſi à paterna traditione profectus, ſi majorum more probatus [b], ſi competenti examinatione depromtus. Ubi proculdubio requirendum eſt, ſi Synodali congregatione celebratus: quod in receptione damnati, & depulſione catholici, quia noviter erat [c] cauſſa, fieri debuiſſe certiſſimum eſt. Si ad primam ſedem, cujus intererat ſententiæ, quâ Petrus tenebatur obſtrictus, ſecundum Eccleſiæ regulas eſt relatum; ſi eadem, quæ ligavit, abſolvit: ſi eâ, quæ non ligaverat, reſolvente, immò etiam neſciente potuiſſet diſſolvi. Si hæc geſta non ſunt, quo more, quo ritu Alexandrinus Petrus prætenditur abſolutus: cum nec à Pontificibus legitimè, & Eccleſiaſticis legibus fuerit expeditus, nec à ſeculari poteſtate potuerit præter Eccleſiæ tramitem prorſus abſolvi?

a Imp. ſent. *omiss. vulg.*

b *vulg.* prolatus.

c *vulg* quia nova erat. *Th.* noviter *del.* erat. *vulg.* quia nova erat cauſſa. *melius.*

CAP. X. Sed dicatur forſitan: Non Imperator abſolvit, ſed à Pontificibus popoſcit abſolvi. Tanto magis poſcenti Imperatori à Pontificibus fuerat ſuggerendum, ut ſi eum legitimè vellet abſolvi legitima & Eccleſiaſtici tenoris abſolutio proveniret; & hæc omnia, quæ ſuperiùs dicta ſunt, ſecundùm Eccleſiæ tramitem ſervarentur: præcipuè cùm de ſecundæ ſedis ageretur antiſtite, nec ab inferiori qualibet, ſed à prima ſede jure poſſit abſolvi. Inferior quippe potiorem abſolvere non poteſt: ſola ergo potior inferiorem convenienter abſolvit. Proinde inferioris loci Pontifices, qui nullatenus ſe noverant potiorem ſibi ſine Apoſtolica ſede poſſe reſolvere, præcipuè quem ejus ſententiâ noverant obligatum, prævaricatoria abſolutione non illum penitus exuerunt, ſed ſe prævaricatione potiùs nexuerunt. Ita Petri abſolutio ex utroque non conſtat: quia nec prævaricatoria abſolutione rei reum abſolvere potuerunt, & depulſis undique Pontificibus catholicis, hæreticiſque ſuppoſitis, vel eis qui hæreticorum tenebantur communione polluti, & etiam ſacræ religionis inſinceritate, participem ſuum tam abſolvere nequiverunt, quàm ipſi non erant abſoluti: ac proinde tam Eccleſiaſticæ regulæ prævaricatores, quàm ſacroſanctæ communionis integritatem maculantes conſortio perfidorum, quod rei ſimili modo potuerunt ferre judicium? [a] De catholicis enim Pontificibus per totum Orientem, aut quicumque perſtitit eſt ejectus, aut ille reſtitit, qui conſenſit errori & ſe ab errantium contagio non retraxit.

a *vulg.* perſ. quod de reo ſimillimo potuerunt ferre judicium. *melius videtur.* Ox. ſimillimo potuerint ferri judicio. *non ita bene.*

Quod igitur eorum potuit de cujuſquam errore eſſe judicium, qui nuſquam non erraſſe monſtrantur, & hæreticorum ſimul catholicorúmque confeſſione permixta, cuncta religionis veræ & ſinceræ turbaſſe judicia [b], & catholicam Apoſtolicámque confudiſſe puritatem? Ecce qui reum abſolvere potuerunt, qui rei pro omnibus docebantur effecti. Ecce cum quibus de abſolvendo reo Synodus fuerat ineunda. Si fides & communio catholica retinebatur, cur catholici pellebantur antiſtites? Si Catholici pellebantur antiſtites quomodo tantummodò hæretici ſervabantur?

b *vulg.* cunctas... ſedes turbaſſe *Th.* cuncta... ſe turbaſſe & *del.* judicia.

CAPITVLVM XLVIII.

EPISTOLA [c] *GELASSII PAPÆ ad Fauſtum Magiſtrum, contra Acacium.*

c *vulg.* & *Thu.* Commonitorium. *inter Epiſtolas IV.*

Gelaſius Fauſto Magiſtro militum, fungenti legationis officio Conſtantinopoli,

CAP. I. EGo quoque mente percepi Græcos in ſua obſtinatione manſuros, nec cuiquam velut inſperatum videri poteſt, quod eſt ante præcognitum. Quapropter non jam propter religionis cauſſas ſtudent publicis diſpoſitionibus obviare, ſed potiùs per occaſionem legationis Regiæ catholicam fidem moliuntur evertere, & tali commercio [d] nituntur ſperata præſtare. Quid ſibi vult autem quod dixit Imperator, à nobis ſe in religione damnatum, cum ſuper hac parte & deceſſor meus non ſolùm minimè nomen ejus attigerit; ſed inſuper quando principia adeptus regiæ poteſtatis exeruit [e], in ejus ſe reſcripſit [f] promotione gaudere: & ego nulla ipſius unquam ſcripta percipiens hono-

d *vulg.* cõmento.

f *vulg.* & *Th.* exercuit.
a *vulg.* & *Th.* *add.* Imperii.

Epist. Gelas. ad Faust.

rificis, ut noſtis, eum litetis ſalutare cutaverimus? Deceſſores mei, Sacerdotes qui prævaricatoribus ſe communicaſſe propria voce confeſſi ſunt, à communione Apoſtolica ſummoverunt. Si iſti [b] placet ſe miſcere damnatis, nobis non poteſt imputari. Si ab eis velit abſcedere; tanto magis à nobis non poteſt eſſe damnatus; ſed potiùs ad gratiam ſinceræ communiouis admiſſus. Ad Senatum verò pertinet Romanum, ut memor fidei, quam à parentibus ſuſcepiſſe ſe meminit, contagia vitet communionis exteтnæ: ne à communione Sedis Apoſtolicæ, quod abſit, reddatur externus. Veniam ſibi dari debere proponunt. Legarnr, ex quo eſt religio chriſtiana, vel potiùs detur exemplum in Eccleſia Dei à quibuſlibet Pontificibus, ab ipſis Apoſtolis, ab ipſo denique ſalvatore, veniam, niſi corrigentibus, fuiſſe conceſſam. Auditum autem ſub iſto cælo non legitur omnino, nec dicitur, quod eorum voce depromitur: date nobis veniam, ut tamen nos in errore duremus. Id quoque parum eſt [c]: oſtendant qui nobis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua lectione, quôve documeuto, ſive à majoribus noſtris, ſive ab ipſis Apoſtolis, quos potiores merito fuiſſe non dubium eſt, ſive ab ipſo Domino ſalvatore, qui judicaturus creditur vivos & mortuos, ſive factum eſt unquam, vel faciendum eſſe mandatur. Mortuos ſuſcitaſſe legimus Chriſtum: in errore mortuos abſolviſſe, non legimus. Et qui hoc certè faciendi ſolus habuit poteſtatem, beato Petro principaliter mandat Apoſtolo: *Quæ ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæ ſolveris ſuper terram, ſoluta erunt & in cælo. Super terram*, inquit; nam in hac ligatione defunctum nuſquam dixit abſolvi. Quod ergo nunquam factum eſt, vel mente concipere formidamus: ſcientes in divino judicio non poſſe penitus excuſari. Si autem prætendunt à Romana ſe Eccleſia exciſutos [d]; hoc jamdudum feciſſe monſtrantur.

b *Al.* ſi ita.

c *vulg.* id quoque pariter. *al.* par eſt.

Matth. 16. 19.

d *vulg.* Si autem quod nunc præt... ſe ſunt diviſuri.

Th. ſ.a.q.u. pr. à Rom. ſe Eccleſia diviſuros, quod jamd.

Cap. II.

Euphemium verò miror, ſi ignorantiam ſuam ipſe non perſpicit, qui dicit Acacium ab uno non potuiſſe damnari. Itane non perſpicit ſecundùm formam Synodi Calchedonenſis Acacium fuiſſe damnatum? *nec novit, aut ſe noſſe diſſimulat? In qua utique per numeroſam ſententiam ſacerdotum erroris hujus autores conſtat fuiſſe damnatos: ſicut in unaquaque hæreſi à principio* Chriſtianæ religionis & *factum fuiſſe & fieri manifeſta rerum ratione monſtratur; deceſſorémque meum executorem fuiſſe veteris conſtituti* [e], *non novæ conſtitutionis autorem. Quod non ſolùm præſuli Apoſtolico facere licèt, ſed cuicumque Pontifici; ut quoſlibet ſecun*dùm regulam hæreſeos ipſius ante damnatos [f] à catholica communione diſcernant. Acacius quippe non fuit novi vel proprii erroris inventor, ut in eum nova ſcita procederent, ſed alieno facinori ſua communione ſe miſcuit. Itaque neceſſe eſt ut in illam recideret juſta lance ſententiam, quam cum ſuis ſucceſſoribus per convenientiam Synodalem ſuſcepetat autor erroris.

Epist. Gela. ad Faust.

f *vulg.* & *T.* damnatum, utrumque bene.

Cap. III.

Nobis oppouunt canones, dum neſciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipſo venire ſe produnt, quod primæ ſedi ſana rectáque ſuadenti parere refugiunt. Ipſi ſunt canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad hujus ſedis volucre examen deferri; ab ipſa verò prorſus nuſquam appellari debere ſanxerunt: ac per hoc illam de tota Eccleſia judicare; ipſam ad nullius commeare judicium, nec de ipſius unquam præceperunt judicio judicari; ſententiámque illius conſtituerunt non oportere diſſulvi, cujus potiùs ſequenda decreta mandarunt. In hac ipſa cauſſa Timotheus Alexandrinus, & Petrus Antiocheuus [a], Joannes & ceteri, non ſolum unus, ſed plures utique nomen Sacetdotii præferentes, ſola Sedis Apoſtolicæ ſunt autoritate dejecti. Cujus rei teſtis etiam ipſe docetur Acacius, qui præceptionis hujus extitit executor. Quod utique, ſicut Apoſtolicam Sedem juxta formam Synodicam feciſſe manifeſtum eſt, ſic neminem reſultare potuiſſe, certiſſimum. Hoc igitur modo recidens in conſortium damnatorum, eſt damnatus Acacius, qui eorum damnationem antequam prævaricator extitiſſet, fuetat executus. Nobis auſi ſunt canonum facere mentionem, contra quos ambitionibus ſemper illicitis tendiſſe [b] monſtrantur. Qua ipſi Synodo, vel ſecundùm cujus Synodi formam Alexandrinum Joannem de Eccleſia, cui ordinatus fuerat, expulerunt? qui nullis cauſſis evidentibus, nec ante convinci, nec poſtea provocans etiam in judicio competeuti, potuit accuſari? Quod ſi dicunt, Imperator hoc fecit: hoc ipſum quibus canonibus, quibus regulis eſt præceptum? Cur huic tam pravo facto conſenſit Acacius, cùm autoritas divina dicat? *Non ſolum qui faciunt prava reos eſſe, ſed & qui conſentiunt facientibus.* Quibus canonibus, quibus regulis Calendion excluſus eſt, vel primi urbium diverſarum catholici Sacerdotes? Qua traditione majorum Apoſtolicam ſedem in judicium vocant? An ſecundæ ſedis antiſtites, & tertiæ ceterique bene ſibi conſcii Sacerdotes depelli debuerunt, & qui extitit religionis inimicus depelli non debuit? Viderint ergo ſi alios habent canones, quibus ſuas ineptias exequantur.

a *vulg.* & *Thu. add.* Petrus, Paulus.

b *vulg.* ſeciſſe.

Rom. 1. 32.

Digitized by Google

c *vulg. del.* non ſolùm : *bene.*

Ceterum iſti, qui ſacri, qui Eccleſiaſtici, qui legitimi celebrantur, non ſolùm [c] ſedem Apoſtolicam ad judicium vocare non poſſunt: & Conſtantinopolitanæ Epiſcopus civitatis, quæ utique per canones inter ſedes nullum nomen accepit, in communionem recidens perfidorum, non debuit ſummoveri? An qui homini mentiti dicuntur Imperatori, & Imperatorem læſiſſe perhibentur, depelli debuerunt: & in Deum, qui ſummus ac verus Imperator eſt, Acacium delinquentem, ſinceràmque communionem divini ſacramenti cum perfidis miſcere ſtudentem, ſecundùm Synodum, in qua hæc eſt damnata perfidia, non oportebat excludi? Sed velint, nolint, ipſius judicia antiquâ canonum conſtitutione firmantur [a]. Sed religioſi viri atque perfecti ſecundùm canones conceſſam ſedi Apoſtolicæ poteſtatem nimirùm conantur eripere & ſibimet eam contra canones uſurpare contendunt. O canonum magiſtros atque cuſtodes! nobis nullum fas eſt inire certamen cum hominibus communionis alienæ, divina ſcriptura prædicante: *Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correptionem devita, ſciens quod perverſus eſt hujuſmodi, proprio judicio damnatus.* En, recognoſcant quia non ſolùm ab alio, ſed à ſe quoque ipſe damnetur hæreticus. Illud autem nimis eſt impudens, quod Acacium veniam poſtulaſſe confingunt, & nos extitiſſe difficiles. Teſtis eſt frater veſter filius meus, vir illuſtris Andromachus, quia & à nobis abundanter inſtructus eſt, ut cohortaretur Acacium, depoſita obſtinatione reſipiſcere & ad Sedis Apoſtolicæ remeare conſortium, quique ſe ſub jurejurando magnis cum eodem molitionibus egiſſe teſtatur, nec ad ea, quæ recta ſunt, potuiſſe deflectere, ſicut rerum probatur effectu. Certè proferatur indicium [b], quando miſerit, quando poſtularit, correctionémque ſuam nobis promiſerit exhibendam. Niſi fortè hunc animum geſſit, quem ſucceſſores ejus habere perſpicimus; ut tametſi [c] veniam ſibi poſtularet, ſic ſibi vellet impendi, ut nihilominus in errore perſiſteret: ubi utique non tam à nobis recipi videretur, quàm in ſuam potiùs nos traduceret pravitatem. Quem reatum ſe confeſſuros aſſerunt ante certamen? ſi reatus eſt, utique corrigendus eſt; ſi corrigendum non putant, fallaciter ſe reatum non perhibent profiteri: niſi, quod eſt infelicius, cùm & fatentur reatum, & non æſtimant corrigendum. Illud quoque ridere me libuit, quod ait: ſi neceſſe fuerit veniam poſtulare: exiſtimans nimirum tunc ſe neceſſariò veniam peccati poſtulare, ſi ei concedamus ne peccare deſiſtat, immò etiam, quod abſit, cùm eodem conſentiamus nos quoque peccare. Neſcio inter quæ prodigia mundi hæc vox poſſit admitti. Remitti culpa de præterito poteſt, correctione ſine dubio ſubſequente. Nam ſi deinceps finitur manſura perverſitas, non eſt benignitas remittentis, ſed conſentientis aſſentatio. Non mirum ſi iſti ſedem beati Apoſtoli Petri blaſphemare præſumant, qui talia portenta vel corde gerunt, vel ore diffundunt, & nos inſuper ſuperbos eſſe pronuntiant, cùm eis prima Sedes quicquid eſt pietatis non deſiſtat offerre, illi eam protervo ſe ſpiritu ſubjugare poſſe confidant. Sed captos mente facere iſta non mirum eſt. Sic phrenetici quique ſolent medicantes quoſque vel hoſtes putare, vel cædere. Quæro tamen ab his judicium quod prætendunt, ubinam poſſit agitari? an apud ipſos, ut iidem ſint inimici, teſtes, & judices? Sed tali judicio nec humana debent committi negocia, nedum divinæ legis integritas. Si quantum ad religionem pertinet, non niſi Apoſtolicæ Sedi juxta canones debetur totius ſumma judicii: ſi quantùm ad ſeculi poteſtatem, illa à Pontificibus & præcipuè à beati Petri Vicario debet cognoſcere, quæ divina ſunt; non ipſa eadem judicare. Nec ſi hoc quiſquam potentiſſimus ſeculi, qui tamen chriſtianus eſt, vindicare præſumit, niſi religionem forſitan perſequatur. Quid tamen dicerent, ſi non chartis ſuis in omnibus vincerentur? Ineptias itaque ſuas ſibi reſervent, niſi reſipiſcunt, potiùs cogitantes Chriſti vocem non eſſe ſuperfluam, quæ confeſſioni beati Petri Apoſtoli inferni portas nunquam prævalituras aſſeruit. Quapropter non veremur, ne Apoſtolica ſententia reſolvatur. Quoniam, & vox Chriſti, & majorum traditio, & canonum fulſit autoritas: ut totam potiùs Eccleſiam ipſa dijudicet. Sed cogitent magis, ſi quis in eis religionis eſt ſenſus, ne pravitatem ſuam nullatenus deponentes, apud Deum hominéſque Sedis Apoſtolicæ conſtitutione perpetua damnentur. Sic autem dicitur fuiſſe diffinitum, ut deinceps de negotio nihil dicatur, quaſi vel nunc eos, quemadmodum noviſtis, meo duxerim nomine ſpecialiter alloquendos. Neque planè cum iſtis non corrigentibus ineunda congreſſio, quemadmodum cùm aliarum quoque hæreſium ſectatoribus dimicatio renuenda. Vos autem ſalvos & ſoſpites quantociùs huc reverti, continuis divinitatem votis expetimus.

a *Th. ipſ.* judicio antiqua canonũ conſtituta firm. *vulg.* ipſius judicio antiquæ canonum conſtitutiones firmantur. *Codicis Ox. lectionem confirmat ſimilis margini Labbeanæ editionis Conciliorum inſcripta ex MS. Codice, & totius ratiocinii Pontificii ſeries.* *Tit* 3. 10.

b *vulg. & Th.* judicium *minus bene.*

c *vulg.* ut tamen ſi.

Ep. Gela. ad Anaſtaſium Imper.

CAPITVLVM XLIX.

EPISTOLA [a] GELASII Papæ ad Anaſtaſium Imperatorem contra Acacium.

a Inter Gelaſii Epiſtolas VIII.

Cap. I. FAmuli veſtræ pietatis, filii mei Fauſtus magiſter & Irenæus viri illuſtres, atque eorum comites publica legatione fungentes ad urbem reverſi, clementiam veſtram dixerunt quæſiſſe, cur ad vos meæ ſalutationis ſcripta non miſerim. Non meo fateor inſtituto; ſed cùm directi dudum de partibus Orientis, vel videndi me licentiam ſibi veſtris præceptionibus abnegatam, tota urbe diſperſerint, à literis credidi temperandum: ne onerofus potiùs quàm officioſus exiſterem. Videtis igitur non mea diſſimulatione proveniſſe, ſed competentis fuiſſe cautelæ, ne reſpuentibus animis moleſtias irrogarem. Sed ubi ſerenitatis tuæ benevolentiam comperi, præfatis indicantibus humilitatis meæ clementer expetiſſe ſermonem, jam revera perpendi reputandum mihi non immeritò ſi tacerem: quia &, ſicut Romanus natus, Glorioſe Fili, Romanum principem amo, ſuſpicio [b], colo, & ſicut Chriſtianus cum eo, qui zelum Dei habet, ſecundùm ſcientiam veritatis habere deſidero; & qualiſcúmque Apoſtolicæ ſedis Vicarius, quod ubicúmque plenæ fidei catholicæ deeſſe comperero, pro meo modulo ſuggeſtionibus opportunis ſupplere contendo. Diſpenſatione enim mihi divini ſermonis injuncta, *Væ mihi eſt, ſi non evangeliʒavero.* Quod cum vas electionis beatus Apoſtolus Paulus formidet & clamet, multo magis mihi exiguo metuendum eſt, ſi divinitus inſpirato & paterna devotione tranſmiſſo [c], ſubtraxero miniſterium prædicandi.

b vulg. & Th. ſuſcipio.

1. Cor. 9. 16.

c Vulg. inſpiratum... tranſmiſſum.

Cap. II. Pietatem ergo tuam precor, ne arrogantiam judicet divinæ rationis officium. Abſit, quæſo, à Romano principe, ut intimatam ſuis ſenſibus veritatem arbitretur injuriam. Duo ſunt quippe, Imperator Auguſte, quibus principaliter mundus hic regitur, autoritas ſacrata Pontificum, & regalis poteſtas. In quibus tanto gravius pondus eſt Sacerdotum, quanto etiam pro ipſis Regibus hominum [d] in divino reddituri ſunt examine rationem. Noſti etenim, Fili clementiſſime, quoniam licet præſideas humano generi dignitate, verumtamen præſulibus rerum divinarum devotus colla ſummittis atque ab eis cauſſas tuæ ſalutis expetis [e], inque ſumendis cæleſtibus ſacramentis, eiſque, ut competit, diſponendis ſubdi te debere cognoſcis religionis ordine, potiùs quàm præeſſe. Itaque tua intereſt [f] ex illorum te pendere judicio, non illos ad tuã redigi velle voluntatem. Sicut enim, quantùm ad ordinem publicæ pertinet diſciplinæ, cognoſcentes imperium tibi ſuperna diſpoſitione collatum, legibus tuis ipſi quoque parent religionis antiſtites, ne vel in rebus mundanis excluſæ videantur obviare ſententiæ: quo, oro te, decet affectu eis obedire qui pro erogandis venerabilibus ſunt attributi myſteriis. Proinde ſicut non leve diſcrimen incumbit Pontificibus ſiluiſſe pro divinitatis cultu quod congruit, ita his, quod abſit, non mediocre periculum eſt, qui cùm debeant parere deſpiciunt: & ſi cunctis generaliter Sacerdotibus rectè divina tractantibus fidelium convenit corda ſummitti; quanto potiùs Sedis illius præſuli conſenſus adhibendus, quem cunctis Sacerdotibus & divinitas ſumma voluit præminere, & ſubſequens Eccleſiæ generalis jugiter pietas celebravit? Ubi pietas tua evidenter advertit, nunquam quolibet penitus humano conſilio elevare ſe quemquam poſſe illius privilegio vel confeſſioni, quem Chriſti vox prætulit univerſis, quem Eccleſia veneranda confeſſa ſemper eſt & habet devota primatem. Impeti poſſunt humanis præſumtionibus, quæ divino ſunt judicio conſtituta; vinci autem quorumlibet poteſtate non poſſunt. Atque utinam ſic contra nitentibus pernicioſa non ſit audacia, quemadmodum quod ab ipſo ſacræ religionis autore præfixum eſt, non poteſt ulla virtute convelli: *Fundamentum* [g] *enim Dei ſtat.* Nunquidnam eum ab aliquibus religio infeſtata eſt, quaecumque potuit novitate ſuperari; & non magis hoc invicta permanſit, quo æſtimata eſt poſſe ſuccumbere?

d vulg. Domino.

Ep. Gela. ad Anaſtaſium Imper.

2. Tim. 2. 19.

g vulg. & Th. firmamentum.

Cap. III. Deſinant ergo, quæſo te, temporibus tuis quidam per occaſionem perturbationis Eccleſiaſticæ præcipitanter ambire, quæ non licent, ne & illa quæ malè ap[illegible] nullatenus apprehendant, & modu[illegible] apud Deum hominéſque non teneant. [illegible] propter ſub conſpectu Dei purè, ſincere, pietatem tuam deprecor, obteſtor, ut petitionem meam non indignanter accipias: rogo, inquam, ut me in hac vita potiùs audias deprecantem, quam, quod abſit, in divino jodicio ſentias accuſantem. Nec me latet, Imperator Auguſte, quod pietatis tuæ ſtudium fuerit in privata vita. Optaſti ſemper fieri particeps promiſſionis æternæ. Quapropter noli, precor, iraſci mihi, ſi te tantùm diligo, ut regnum, quod temporaliter aſſecutus es, velim te habere perpetuum; & qui imperas ſeculo, poſſis regnare cum Chriſto. Tuis certè legibus Imperator, patris nihil perire Romano nomini, nihil admittis ingeri detrimenti. Itane verum eſt, princeps egregie, qui non ſolùm præſentia Chriſti beneficia, ſed & futura deſideras, ut religioni, ut veritati,

EP. GELA. AD ANASTASIUM IMPER.

ut ſinceritati catholicæ communionis & fidei temporibus tuis patiaris quicquam inferri diſpendii ? Quâ fiduciâ, rogo te, illic ejus præmia petiturus es, cujus hic damna non prohibes ? Non ſint gravia, quæſo te, quæ pro tuæ ſalutis æternitate
Prov.26.6. dicuntur. Scriptum legiſti : *Meliora ſunt vulnera amici, quàm oſcula inimici.* Quæſo pietatem tuam, ut quo affectu dicuntur à me, eo tuis ſenſibus intimentur. Nemo pietatem tuam fallat. Verum eſt quod figuraliter per Prophetam ſcriptura teſta-
Cant.6.8. tur : *Una eſt columba mea, perfecta mea.* Una eſt chriſtiana fides, quæ eſt catholica. Catholica autem veraciter illa eſt, quæ ab omnium perfidorum, atque ab eorum ſucceſſorum ſincera, pura, immaculata, communione diviſa eſt. Alioquin non erit divinitus mandata diſcretio, ſed miranda confuſio. Nec ulla cauſſa jam ſupereſt, ſi hoc in quolibet contagio voluerimus admittere, ut cunctis hæreſibus aditum ljanuámque pandamus: *Qui enim in uno offen-*
Jacob.2.10. Eccl.19.1. *derit, omnium reus eſt:* Et, *qui minima ſpernit, paulatim decidit.*

CAP. IV.

h vulg. mundo.

Hoc eſt quod ſedes Apoſtolica magnopere præcavet, ut quia munda [h] radix eſt, Apoſtoli glorioſa confeſſio nullâ rimâ pra-
i Oxon.del. nullâ rimâ pravitatis. vitatis [i], nulla prorſus contagione maculetur. Nam ſi, quod Deus avertat, & quod
k Oxon. poſſe non credimus. fieri non poſſe confidimus [k], tale aliquid proveniret, vel cui jam reſiſtere auderemus errori, vel unde correctionem erran-
l vulg. ſi. Neutrum habet Th. tibus poſceremus ? Proinde cur [l] pietas tua unius civitatis populum negat poſſe componi ? Quid nos de totius orbis terrarum ſumus univerſitate facturi ; ſi, quod abſit, noſtra fuerit prævaricatione deceptus ? Si totus correctus eſt mundus, profanâ patrum ſuorum traditione contemtâ, quomodo non corrigatur unius civitatis
m al. fi[illegible] [illegible]s, ſi prædicatio fida [m] ſuccedat ?
n al. [illegible] negligo. del. turbar[illegible] [illegible] glorioſe Imperator, nolo [n] ego Ec[illegible]tum pacem turbari, quam etiamſi [illegible]m mei ſanguinis impendio provenire poſſet, amplector ; ſed, precor te, cujuſmodi debeat eſſe pax ipſa, non utcumque, ſed veraciter Chriſtiana, mente libremus. Quomodo enim poteſt eſſe pax vera, cui caritas intemerata defuerit ? Caritas autem qualiter eſſe debeat, nobis evidenter
1. Tim. 1. 5. per Apoſtolum prædicatur, qui ait : *Et caritas de corde puro, & conſcientiâ bona, & fide non ficta.* Quomodo, quæſo te, *de corde* erit *puro*, ſi contagio inficiatur externu ? Quomodo *de conſcientia bona*, ſi pravis fuerit maliſque commixta ? Quomodo *fide non ficta*, ſi maneat ſociata cum perfidis ? Quæ cùm à nobis ſæpè jam dicta ſint, neceſſe eſt tamen inceſſabiliter iterari, & tamdiu non taceri, quamdiu nomen pacis obtenditur : ut noſtrum non ſit, ut invidioſè jactatur, velle [o] pacem, ſed talem velle nos doceamus, qualis & ſola pax eſſe, & propter quam nulla pax eſſe mon-
o Th. & vulg. facere. P vulg. monſtrari. ſtretur [p] ? Eutychianum certè dogma, contra quod Apoſtolicæ ſedis cautela pervigilat, ſi creditur ſalvâ Catholicæ fidei veritate poſſe conſtare, promatur, aſſeratur, & quantiſlibet viribus aſtruatur : ut non ſolùm per ſeipſum, quàm inimicum ſit fidei Chriſtianæ, poſſit oſtendi ; ſed & quantas & quàm lethales hæreſes in ſua contineat colluvione monſtretur. Si autem, ut magis credimus, à Catholicis judicatis mentibus excludendum ; quæſo te, cur non & contagia ſimul eorum, qui hoc probantur eſſe polluti, decernitis refutanda ? cum dicat Apoſtolus : *Non ſo-*
Rom. 1. 32. *lùm qui non facienda faciunt*, reos videri, *ſed etiam qui conſentiunt facientibus.* Proinde, ſicut non poteſt perverſitatis communicatore ſuſcepto, non pariter perverſitas approbari ; ſic non poteſt reſutari perverſitas, complice & ſectatore perverſitatis admiſſo.

CAP. V.

Legibus certè veſtris criminum conſcii, ſuſceptoréſque latrocinantium pari judiciorum pœna conſtringuntur ; nec expers facinoris æſtimatur, qui licet ipſe non fecerit, facientes tamen in fœdus familiaritatémque receperit. Proinde cùm Calchedonenſe Concilium pro fidei Catholicæ atque Apoſtolicæ veritate communionéque celebratum, damnaverit Eu-
q Th. & vulgo. detrectandi. tychetem, damnandi [q] furoris autorem ; non ſatis habuit, niſi ut pariter ejus quoque conſortem Dioſcorum ceteróſque perculeret. Hoc igitur modo ſicut in unaquaque hæreſi, vel factum ſemper, vel fieri non habetur ambiguum : ſucceſſores eorum Timotheus, Petrus, atque alter Antiochenus Petrus, non viritim, ſingulariter, nominatim, unuſ-
r vulg. Timotheum &c. non viritim propter ſingulos.... eliſit. minus rectè. quiſque pro parte ſua [r] propter ſingulos quoſque rurſus facto Concilio, ſed Synodi ſemel actæ regulâ conſequenter ſunt eliſi. Quemadmodum ergo non apparet evidenter etiam cunctos ſimili tenore conſtringi, qui eorum communicatores & complices extiterunt, atque omnes omnino à Catholica atque Apoſtolica communione diſcerni ? Hinc Acacium quoque jure dicimus à noſtro conſortio ſummovendum, qui maluit in ſortem tranſire perfidiæ, quàm in Catholicæ & Apoſtolicæ ſinceritatis commu-
ſ Th. & vulg. communionis ſinceritate. nione [ſ] conſtare, cùm ferè triennio, ne in id veniret Apoſtolicæ ſedis epiſtolis doceatur competenter inſtructus. Poſtquam verò communionis eſt factus alienæ, non potuit niſi à Catholicæ &
t vox ſedis omitt Th. & vulg. Apoſtolicæ mox ſocietate ſedis [t] præcidi : ne per eum, ſi vel paululùm ceſſatemus,

Digitized by Google

nos quoque ſubiiſſe videremur contagia perfidorum. Sed revera, vel tali percuſſus pœna reſipuit, correctionem promiſit, emendavit errorem? an ille tractatus lenius voluit coërceri, qui etiam verbera dura non ſenſit? Quo in ſua perfidia & damnatione moriente, tam ejus in Eccleſiaſtica recitatione non poteſt nomen aſcribi, quàm externæ contagium non debet communicationis admitti. Quapropter aut doceantur ab hæretica participatione ſinceri, [u] quorum ſe ille permiſcuit communioni, aut cum iiſdem non poſſe repelli. [x]

u *Thu.* & *vulg.* doceantur... ſincerus *malè.*

x *vulg* & *Th u* non poteſt non repelli. Si...

CAP. VI.

Sic autem ſuſurrant Orientis Epiſcopi; quod ad eos ſedes Apoſtolica, non ſcripſerit: [y] quaſi vel ipſi de recipiendo legitimè Petro ſedem Apoſtolicam ſuis litteris fecerint certiorem; vel hujus receptionis inconditæ non jam pariter complices extitiſſent: quam ſicut non poſſunt dicere ab hæretica pravitate fuiſſe purgatam, [z] ita ſe hæreticorum nullatenus poterunt excuſare conſortes. Qui ſi fortè aſtruxerint, quod ad Apoſtolicam ſedem de ſuſceptione Petri per Acacium cuncti conſona voluntate [a] retulerint, per eundem ſibimet omnes pari voce [b] ſenſiant fuiſſe reſcriptum. Apoſtolicæ verò ſedis autoritas quod cunctis ſeculis Chriſtianis Eccleſiæ prælata ſit univerſæ, & Canonum ſerie paternorum, & multiplici traditione firmatur. Sed, vel huic, vel utrum ſibi [c] quiſquam contra Nicænæ Synodi conſtituta quippiam valeat uſurpare, collegio poteſt unius communionis [d] oſtendi, non mentibus externæ ſocietatis aperiri. Apud illos ſi quis confidit, egrediatur in medium, & Apoſtolicam Sedem de utroque, [e] revincat & inſtruat. Tollatur ergo nomen è medio, quod Eccleſiarum & Catholicæ communionis diſcretionem proculcat; ut ſincera pax communionis, & fidei reparetur unitas. [f] Et tunc quis noſtrûm contra venerandam, vel inſurrexerit, vel nitatur inſurgere vetuſtatem, competenter & legitime perquiratur: & illic apparebit, quis modeſto propoſito cuſtodiat formam traditionémque majorum; quis ſupra hæc irreverenter inſiliat; quis rapinam rerum Eccleſiaſticarum poſſe fieri arbitretur. [g]

y *vulg.* & *Th.* non iſta conſcripſerit.

z *vulg.* quem... docere...purgagatum. *Th.* quem ſi verè poſſunt docere *al...* gatum.

a *vulg.* voce.

b *vulg.* voce *ad marg.* vice.

c *vulg* ſed vel hinc utrû ſibi. *Thua* ſed vel hinc vel utrum.

d *Oxmienſis* unius cômunione.

e *vulg.* de utraque parte.

f *vulg.* & *Thu.* quod Eccleſiarum diſcretionem procul à catholica communione operatur: ut ſincera pax fidei communionisque reparetur, & unitas. *minus rectè.*

g *vulg.* inſiliens rapinâ æqualem poſſe fieri confidit.

CAP. VII.

Quod ſi mihi perſona populi Conſtantinopolitani proponitur; per quam dicatur nomen ſcandali, id eſt, *Acacii*, non poſſe removeri; taceo quia & hæretico quondam Macedonio pulſo, & Neſtorio nuper ejecto, plebs Conſtantinopolitana Catholica manere delegerit, potiuſquàm amore præſulum damnatorum ac defectione [h] retineri. Taceo quod ab iiſdem præſulibus damnatis, à quibus [i] baptiſati fuerant, in fide Catholica manentes, nulla ſint exagitatione turbati. Taceo quod pro rebus ludicris populares tumultus nunc etiam veſtræ pietatis autoritas refrænarit, atque ideò multo magis pro ſalute animarum ſuarum neceſſariò vobis Conſtantinopolitanæ civitatis obtemperat multitudo, ſi eam ad Apoſtolicam & Catholicam communionem vos principes reducatis. Etenim, Imperator Auguſte, ſi contra leges publicas aliquid, quod abſit, quiſpiam fortè tentaret, nulla id pati ratione potuiſſes; ad divinitatis puram ſinceramque devotionem, ut tibi plebs ſubdita redigatur, conſcientiæ tuæ non putas intereſſe? Poſtremò ſi unus [k] populi civitatis animus non putatur debere offendi, ne divinæ autoritates, ut res poſtulat, corrigantur: [l] quanto magis, ne divina offendantur, Catholici nominis univerſi cultores piam fidem nec lædere debemus, nec omnino poſſumus? Et tamen iidem poſcunt le noſtra voluntate ſanari. Competentibus ergo ſe ſinant curari poſſe remediis: alioquin, quod abſit, in eorum tranſeundo perniciem, cùm illis perire poſſumus, ipſos verò ſalvare non poſſumus. Jam hîc quid ſit magis ſequendum, ſub divino judicio veſtræ conſcientiæ derelinquo: utrùm, ſicut nos optamus, ſimul omnes certam redeamus ad vitam; an, ſicut illi poſcunt, manifeſtam tendamus ad mortem. Sed adhuc Apoſtolicam ſedem ſibi medicinalia ſuggerentem, ſuperbam vocare arrogantémque contendunt. Habet hoc qualitas ſæpè languentium, ut accuſent medicos congruis eos obſervationibus ad ſalubria revocantes, magis quàm ut ipſi ſuos noxios appetitus deponere vel reprobare conſentiant. Si nos ſuperbi ſumus, qui animarum remedia convenientia miniſtramus; quid vocandi ſunt, qui reſultant? Si nos ſuperbi ſumus, qui obediendum paternis dicimus conſtitutis; [m] qui refragantur, quo appellandi ſunt nomine? ſi nos elati ſumus, qui divinum cultum puro atque illibato cupimus tenore ſervari; qui contra divinitatem quoque ſentiunt, dicant qualiter nuncupentur. Sic nos, & ceteri qui in errore ſunt, æſtimant, quod eorum non conſentiamus inſaniæ. Ubi tamen ſpiritus ſuperbiæ veraciter pugnet & conſiſtat, veritas ipſa judicat.

h *vulg.* quam majorum præſ. damn. affectione.

i *vulg* quod qui ab iiſd. ipſis damnatis præſulibus baptizati.

k *vulg.* & *Th.* unius.

l *vulg.* ne divina corrigantur. *forte* collidantur.

m *vulg.* inſiſtunt.

Epist. Gela. ad Dardan. Epis.

Inter Gelaſii Epiſtolas. xiii.

CAPITULUM L.

EPISTOLA GELASII PAPÆ ad Epiſcopos Dardaniæ.

a Titulus ille modius ſoli debetur Tho. MS. in quo deeſt eâ prior illa Epigraphe, quam poſterior: ita ut nec à quo, nec ad quos datum ſit ſcriptum hujuſmodi indicet.

[a] *Rationes reddendæ; Acacium à ſede Apoſtolica competenter fuiſſe damnatum: nec poſſe quemquam ſine diſcrimine animæ ſuæ ejus communionis participem fieri.*

Dilectiſſimis fratribus univerſis Epiſcopis per Dardaniam conſtitutis Gelaſius.

Cap. I.

VALDE mirati ſumus, quod veſtra dilectio quaſi oovam & veluti difficilem quæſtionem, & adhuc tanquam inauditum quippiam noſſe deſiderat, quod Eorychianæ peſtilentiæ communicatores, non habentes quid pro ſuæ perditionis obſtioatione reſpondeant, frequenti jam ratione convicti, ſola [a] contentione ſummurmurant: Non quia ſit alicujus momenti quod garriuot, nec [b] inveniuot penitus quid loquantur. Ubi magis eos, qui Catholicis ſenſibus inſtituti ſunt, adhuc hærere miramur, quàm illos qui à veritate exciderunt, & ab antiqua Eccleſiæ traditione ſunt devii, profanas vocum novitates, & ineptias caducæ perverſitatis obtendere. Quibus eos veſtra dilectio retulit jactitare, Acacium ideò non putare jure damoatum, quod non à ſpeciali Synodo videatur fuiſſe dejectus: & inſuper dementiam ſuæ vanitatis accumulare pueriliter, adjicientes: *Præcipuè Pontificem Regiæ civitatis.* Quapropter ſtultitiam reſpuentes inanium querelarum, percurrere vos oportet ab ipſis beatis Apoſtolis, & conſiderare prudenter, quoniam patres noſtri, Catholici videlicet doctique Pontifices, in unaquaque hæreſi quolibet tempore reſuſcitata, quicquid pro fide, [c] pro veritate, pro communione Catholica atque Apoſtolica ſecundùm ſcripturarum tramitem prædicationémque majorum factâ ſemel congregatione ſanxerunt, iocoovulſum deinceps voluerint firmúmque conſtare; nec in eadem cauſa denuò quæ præfixa fuerant retractari, qualibet recenti præſumtione permiſerint; ſapientiſſimè providentes, quoniam ſi decreta ſalubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra ſingulos quóſque prorſus errores ſtabile conſiſteret Eccleſiæ conſtitutum; ac ſemper iiſdem furoribus recidivis omnis integra diffinitio turbaretur. Nam ſi limitibus præfixis poſitarum ſemel Synodalium regulatum, non ceſſant eliſæ peſtes reſumtis certaminibus, contra fundamentum ſeſe veritatis attollere, & ſimplicia quæque corda percutere; quid fieret ſi ſubinde fas eſſet perfidis inire Concilium? cum quamlibet illa ſit maoifeſta veritas, numquam deſit quod perniciosa depromat falſitas; & ſi ratione vel autoritate deficiens, ſolâ tamen intentione [d] non cedens. Quæ majores noſtri divina inſpiratione cernentes, neceſſariè præcaverunt; ut quod contra unamquamque hæreſim coacta Synodus pro fide, communione, & veritate Catholica atque Apoſtolica promulgaſſet, non ſinereot novis poſt hæc retractationibus mutilari: oe pravis occaſio præberetur, quæ medicinaliter fuerant ſtatuta, pulſandi; ſed autore cujuſlibet inſaniæ, ac pariter errore damnato, ſufficere judicarunt, ut quiſquis aliquando hujus erroris communicator exiſteret, principali ſententia damnationis ejus eſſet obſtrictus: quoniam manifeſtè quilibet profeſſione ſua, vel communione poſſet agnoſci.

a vulg. miſera.

b vulg. ſed quia non.

c vulg. omit. pro fide.

d vulg. contentione.

Cap. II.

Et ut brevitatis cauſâ priora taceamus, quæ diligens inquiſitor facile poterit veſtigare: Sabellium damnavit Synodus, nec fuit neceſſe, ut ejus ſectatores poſtea damnarenrur ſingulas viritim Synodos celebrari; ſed pro tenore conſtitutioois antiquæ cunctos, qui vel pravitatis illius, vel cōmunionis illius extitêre participes, univerſalis Eccleſia duxit eſſe refutandos. Sic propter blaſphemias Arrii, forma fidei cōmunioniſque Catholicæ Nicæno prolata conventu, Arrianos omnes, vel quiſquis in hanc peſtem ſive ſenſu, ſive communione deciderit, ſine retractatione concludit. Sic Eunomium, Macedonium, Neſtorium, Synodus ſemel geſta condemnans, ulteriùs ad nova Concilia venire modo in fivit; ſed univerſos quocumque modo in has blaſphemias recidentes, tradito ſibi limite [e] Synodali refutavit Eccleſia; nec unquam rectè ceſſiſſe manifeſtum eſt, qualibet neceſſitate cogenre, noviter [f] quæ fuerant ſalubriter conſtituta, remeaſſe. [g] Non autem nos latet in tempeſtate perſecutionis Arrianæ plurimos Pontifices de exiliis, pace reddita, reſpirantes per certas provincias congregatis ſecum fratribus Eccleſias compoſuiſſe turbatas: non tamen ut illius Synodi Nicænæ, quicquid de fide, & communione Catholica diffiniverat, immutarent; nec nova quemquam prolapſum damnatione percellerent, ſed illius decreti tenore judicavere damnatum, eſſétque conſequens, ut, niſi corrigeret, damnationi proculdubio ſubjaceret. [h] Quibus convenienter, ut dictum eſt, ex paterna traditione perpenſis, confidimus quod nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam [i] magis exequi ſedem oportere

e vulg. in hac conſortia.

f vulg. novis auſibus.

g vulg. ſic hab. ſequ. propterea tempeſtate quoque perſ. Ar. plurim... compoſuere.

h vulg. illius te... decreti reſipui... conſer... damn... Th. ... tant... reſip...

tere præ cæteris, quàm primam; quæ & unamquamque Synodum & ſua autoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit; pro ſuo ſcilicet principatu, quem beatus Apoſtolus Petrus Domini voce perceptum, Eccleſia nihilominus ſubſequente, & tenuit ſemper, & tenet.

i *vulg* non aliquam.

Cap. III.

k *vulg.* à communione Catholica.

Hæc dum Acacium certis comperiſſet indiciis à veritate [k] deviaſſe, diutius iſta non credens, quippe quem noverat executorem ſæpè neceſſariæ diſpoſitionis ſuæ contra hæreticos extitiſſe; per triennium ferè literis deſtinatis eundem monere non deſtitit, ſicut per diverſos miſſa familiariter [l] ſcripta teſtantur. Quibus ille primùm tanquam dedito [m] ſilentio nihil reſpondere proponens, [n] tandem aliquando miſſis literis profitetur ſe Alexandrino Petro, quem expetita Apoſtolicæ ſedis autoritate executor ipſe quoque damnaverat, abſque Apoſtolicæ ſedis notitia communione permixtum. Beati autem Petri ſedes, quæ Alexandrinum Petrum tantùmmodò damnaſſe, non etiam ſolviſſe noverat, non recepit: atque ideò, ne per Acacium in Petri quoque conſortium duceretur, ipſum quoque à ſua communione removit, & multis modis tranſgreſſorem à ſua ſocietate fecit alienum. Hîc ſi examinatio quæritur, jam judicio non erat opus, poſtquàm literis ſuis ipſe confeſſus eſt [o]. Si autoritatis pondus inquiritur, Calchedonenſis Synodi tenore illius executionis diffinitio continetur, quo damnato illic erroris communicator effectus præfixæ nihilominus damnationis particeps exiſtit: quoniam idem ipſe error, qui ſemel eſt cum ſuo autore damnatus, in participe quolibet pravæ communionis effecto, & execrationem ſuam geſtat, & pœnam. Quo tenore [p] Timotheus etiam, atque ipſe Alexandrinus Petrus, qui ſecundam certè ſedem [q] tenuiſſe videbantur, non repetita Synodo, ſed autoritate tantummodò ſedis Apoſtolicæ, ipſo quoque Acacio poſtulante vel exequente, probantur eſſe damnati. Quod ſi, utrum errori vel prævaricationi communicarit Acacius, forſitan dicatur oportuiſſe conſtare, breviter præbemus ad iſta reſponſum: aut enim ipſi doceant Petrum veraciter legitiméque purgatum, & ab omni hæreticorum contagione ritè diſcretum, cum ei communicavit Acacius, ſi ejus communicatorem putant Acacium aliquatenus excuſandum; aut ſi, quod magis eſt verum, convenienter atque legitimè Petrum non probaverint expiatum [r] reſtat ut ejus impiatione [s] fuerit & qui ei communicavit, infectus.

l *vulg.* frequenter.

m *vulg.* ille cum debito.

n *Duæ ferè pagina integra in aliis editionibus huc inſerta ſunt, quæ tam in Can. & Th. codicibus, quàm in Juſtelliano, in Labbeana Conciliorum editione deſiderantur, paucis exceptis. Quæ quidem vel huc aliunde tranſlata ſūt, filum enim orationis ſeu ſumque intercipiunt, vel forſan omnino conficta, quæ aliis examinandā ad meliora properans relinquo.*

o *vulg.* ad. & ad legitimum judiciū vocatus adire pertimuit.

p *vulg.* tenor cum Apoſtolica ſede concurrens & illius diffinitionis executio reperitur condemnati, &c.

q *vulg.* ad. quoquomodo.

r *vulg.* add. propter quod etiam ad Apoſtolicæ ſedis judicium Acacius vel venire, vel deſtinare non auſus eſt.

s *vulg.* communicatione

Cap. IV.

Nec planè tacemus, quod cuncta per mundum novit Eccleſia, quoniam quorumlibet ſententiis ligata Pontificum ſedes beati Petri Apoſtoli jus habeat reſolvendi: ut pote, quæ de omni Eccleſia fas habeat judicandi, neque cuiquam liceat de ejus judicare judicio. Si quidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerint, ab illa autem nemo ſit appellare permiſſus. Quapropter conſtat ſatis Acacium nullum habuiſſe Pontificium ſententiam ſedis Apoſtolicæ [t] ſine ulla ejus notione ſolvendi. Quâ certè Synodo hoc ille præſumſit, quod nec ſic abſque Apoſtolica ſede fas quidem haberet efficere? Cujus ſedis Epiſcopus? cujus metropolitanæ civitatis antiſtes? Nonne parrochiæ Heracleenſis Eccleſiæ: Si illi certè licuit ſine Synodo ſententiam Apoſtolicæ ſedis abrumpere, nulla ejus conſultatione quæſita; itane verò non licuit primæ ſedi Calchedonenſis Synodi conſtituta, ſicut decuit, exequenti, hujuſmodi prævaricatorem ſua autoritate detrudere. Sed nec illa præterimus, quod Apoſtolica ſedes frequenter, ut dictum eſt, more majorum etiam ſine ulla Synodo præcedente, jus habuit ſolvendi quos Synodus iniqua [v] damnaverat, & damnandi nulla exiſtente Synodo quos oportuit, habuerit facultatem. Sanctæ quippe memoriæ Athanaſium Synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum ſedes Apoſtolica, quia damnationi Græcorum non conſenſit, abſolvit. Sanctæ memoriæ nihilominus Joannem Conſtantinopolitanum Synodus etiam catholicorum præſulum certè damnaverat, quem ſimili modo ſedes Apoſtolica etiam ſola, quia non conſenſit, abſolvit. Itémque ſanctum Flavianum Pontificem Græcorum congregatione damnatum pari tenore, quoniam [x] ſedes Apoſtolica non conſenſit, abſolvit: potiúſque qui illic receptus fuerat Dioſcorum ſecundæ ſedis præſulem ſua autoritate damnavit, & impiam Synodum non conſentiendo ſola ſummovit, & pro veritate, ut Synodus Calchedonenſis fieret, ſola decrevit [y]. Ut ergo ſola jus habuit abſolvendi eos quos Synodica decreta perculerant, ſic etiam ſine Synodo in hac eadem cauſſa plurimos etiam Metropolitanos damnaſſe cognoſcitur.

t *vulg.* ſententiâ ſedis Apoſtolicæ damnatum. *minus rectè.*

v *vulg.* inique.

x *vulg.* ad. ſola.

y *Lineæ tres ſubſequentes uſque ad.* Quod ſi quis hæc &c. *in vulg.* deſunt; ſed harum loco duæ ferè paginæ habentur, quæ in utroque Codice noſtro MS. deſiderantur. Variè etiam ſequentia leguntur.

Cap. V.

z *MS. Juſt.* vel ſancta Synodo.

Quod ſi quis hæc ab Apoſtolica ſede, vel ſecundùm Synodum [z] acta reprehendit; præter quod priſca rerum approbatione convincitur, interim multo magis Acacio non licuiſſe fatebitur. Dicat ergo quâ ipſe Synodo ſecundæ ſedis antiſtitem qualemcúmque certè catholicum, & à catholicis ordinatum, nec de catholica fide & communione aliquatenus Imperitum, duxerit excludendum; & hæreticum manifeſtum Petrum, ſua quoque executione damnatum, catholico Pontifici permiſerit

ſubrogari. Quâ Synodo tertiæ ſedis Epiſcopum ſanctum Calendionem fecit expelli, ac nihilominus eidem Petrum tam manifeſtum hæreticum, ut eidem palam nec ſe communicare prætenderet, ſua paſſus eſt diſpoſitione ſubſtitui. Quâ denique per totum Orientem Synodo, ejectis orthodoxis, nullo crimine maculatis, pravos quoſque & criminibus involutos ſua proviſione ſuppoſuit? Quâ Synodo tot aliena privilegia nefandus populator invaſit. Sed libri non ſufficient ſi tragœdias ejus, quas per Eccleſias totius Orientis exercuit, ſingillatim deſcribere moliamur. An illud ipſius argumentum nobis æſtimant opponendum, quo facinora ſua in Imperialem viſus eſt [a] jactare perſonam? cur igitur, quando voluit, obſtitit Baſiliſco Tyranno, certè & hæretico vehementer infeſto? Cur ipſi Imperatori Zenoni, quia palàm Antiocheno Petro noluit communicare, ſuam non ſubdidit [b] voluntatem? Ecce potuit in aliis reſultare; Annon? Apoſtolus dicit: *Non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus*, reatu pariter irretiti [c]. Sed ut ea quæ latiùs explicanda ſunt omittamus, quid, quòd [d] ipſe Zenon Imperator ſuis literis profitetur cuncta ſeſe ex Acacii geſſiſſe conſilio, nec hoc eum fallere literis ſuis ipſe quoque teſtatur Acacius, qui & eum nihilominus univerſa rectè geſſiſſe conſcripſit, & ſuo conſilio hæc eadem geſta non tacuit. Quaſi verò tantùm in Alexandrini Petri communione Acacius prævaricator exstiterit, & non in omnibus quos vel fecit depulſis catholicis Pontificibus, tanquam tyrannus, Eccleſiis quibuſcumque præponi, vel taliter præpoſitis perverſa communione permixtus eſt, qui hoc ipſo ſecundùm canones fuerant ab Eccleſiaſtica communione pellendi, quo ſe paſſi ſunt ſucceſſores vivis Sacerdotibus adhiberi. Quis autem non perſpiciat chriſtianus, quod catholicis Pontificibus à propria ſede dejectis, non niſi hæretici potuerunt introduci? Quibus tamen cunctis, vel autor fuit Acacius ſubrogandis, vel ſubrogatis communicator acceſſit, his qui à communione hæreticorum nullatenus diſcrepabant. Cur ergo vel cùm hæc fieri videret, non, ſicut ſub Baſiliſco jam fecerat, ad Apoſtolicam ſedem referre curavit: ut ſi ſolus ipſe non poterat [e], cunctorum cum eodem conſiliis atque tractatibus apud Imperatorem quæ religioni competerent, allegarentur? Nam ſi Baſiliſcus, ut dictum eſt, Tyrannus hæreticus, ſcriptis Apoſtolicæ ſedis vehementer infractus eſt, & à plurimis revocatus exceſſibus, quanto magis legitimus Imperator, qui ſe catholicum videri volebat, potuit cum Apoſtolica ſede cunctorum quoque Pontificum moderata ſuggeſtione mitigari; præcipuè cum ejuſdem Acacii eſſet ſpecialis fautor & amator, & qui literis ſuis tam ipſum Acacium, quàm ſanctum Papam Simplicium magnis laudibus extulit, quod hæretico conſtantiſſimè reſtitiſſent? Cur tantopere [f] Acacius inter iſta conticuit: niſi quia præpediri nolebat ullatenus, quæ deſiderabat expleri.

a vulg. niſus eſt.

b Or. abdidit.

Rom. 1. 32.

c Superiora, quæ ex Apoſtolo deſunt in vulg.

d vulg. quidquid.

e vulg. non poterat, junctis cum eadem.

f vulg. hæreticis reſtitiſſet. Cur tanto tempore, &c.

Cap. VI.

Ponamus tamen, etiam ſi nulla Synodus præceſſiſſet, cujus Apoſtolica Sedes rectè fieret executrix, cum quibus erat de Acacio Synodus ineunda? Numquid cum his, qui jam participes tenebantur Acacio, & per Orientem totum catholicis Sacerdotibus violenter excluſis, & per exilia diverſa relegatis, ſocii evidenter exiſtebant communionis externæ, priùs ſe ad hæc conſortia transferentes, quàm Sedis Apoſtolicæ ſcita conſulerent? Cum quibus ergo erat Synodus ineunda? Catholici Pontifices fuerant undique jam depulſi, ſolique remanſerant ſocii perfidorum, cum quibus jam nec licebat habere conventum, dicente Pſalmo: *Non ſedi in Concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo* [g]. Nec Eccleſiaſtici moris eſt, cum his, qui pollutam habent communionem, permixtúmque cum perfidis miſcere conſilium [h]. Rectè igitur per Calchedonenſis Synodi formam hujuſmodi prævaricatio depulſa eſt, potiùs quàm ad Concilium relata [i], quod nec opus erat poſt primam Synodum, nec cum talibus haberi licebat. Nam & quid ageretur de fide catholica intelligere ſi vellent; ignorare non poterant; cùm viderent catholicos Pontifices, nulla Synodi diſcuſſione, nullo Concilio, præcipuè cum novas cauſſas eſſe perpenderent, toto Oriente depelli: & ceteri quid caverent, ex illorum qualitate diſcernere potuiſſent. Reſtat igitur ut eos hujus partis fuiſſe ſit clarum, cui ſe poſt tot experimenta dederunt, meritóque ab Apoſtolica ſede ceteriſque catholicis, non jam conſulendi erant, ſed potiùs notandi. Riſimus autem, quòd prærogativam volunt Acacio comparari, quia Epiſcopus fuerit Regiæ civitatis. Numquid apud Mediolanum, apud Ravennam, apud Sirmium, apud Treviros multis temporibus non conſtitit Imperator? Numquidnam harum Urbium Sacerdotes ultra menſuram ſibimet antiquitus deputatam quippiam ſuis dignitatibus uſurparunt? Numquid Acacius ut Joannem qualemlibet hominem, catholicum tamen à catholicis ordinatum de Alexandria excluderet, Petrúmque in hæreſi jam detectum atque damnatum, abſque ſedis Apoſtolicæ conſultatione reciperet, aliqua Synodo ſaltem

Pſ. 25. 4.

g Ab his. Dicente pſal. &c. deſunt in vulg.

h vulg. hic ad. Propheta quoque dicente: non ſedi &c.

i vulg. adducta eſt.

Digitized by Google

EPIST. GELA. AD DARDAN. EPIS.

illic habita, hoc audacter arripuit, ut Calendionem de Eccleſia depelleret, hæreticúmque Petrum, quem ipſe damnaverat, abſque notitia Sedis Apoſtolicæ, rurſus admitteret, aliqua Synodo id feciſſe monſtratur? Si certè de dignitate agitur, ſecundæ Sedis & tertiæ major eſt dignitas Sacerdotum, quàm ejus civitatis, quæ non ſolum inter ſedes minimè numeratur, ſed nec intra Metropolitanorum jura cenſetur. Nam quod dicitis, *Regia civitatis*; alia poteſtas eſt regni ſecularis, alia Eccleſiaſticarum diſtributio dignitatum. Sicut enim quamvis parva civitas prærogativam præſentis regni non minuit, ſic Imperialis præſentia menſuram diſpenſationis religioſæ non mutat. Sit clara urbs illa poteſtate præſentis Imperatoris [k], religio ſub eodem tunc firma, tunc libera, tunc proveċta conſiſtit, ſi potiùs hoc præſente propriam teneat ſine ulla perturbatione menſuram [l].

k vulg. Imperii.

l Hic uſque ad c.7. deeſt in utroque Codice MS. dimidia ferè pagina, quam habent aliæ editiones.

CA. VII.

Sed dicatur forſitan de Alexandrino & Antiocheno, certis ex cauſſis principem magis illa quæ geſta ſunt, quàm [m] Acacium præcepiſſe. Sed principi Chriſtiano decuerat ſuggerere Sacerdotem, maximè cujus familiaritate & favore fruebatur, ſalvam ſore de ejus injuria contumeliáque vindictam, tantùm ut Eccleſiæ ſineret chriſtianus princeps regulas cuſtodiri: quia & nova in utroque Pontifice cauſſa eſſet exorta, & novam diſcuſſionem conſequenter inquireret. Et ſi, ſicut ſemper eſſet effectum [n], Sacerdotali Concilio de Sacerdotibus judicia provenirent, non à ſeculari viderentur qualeſcúmque Pontifices, & ſi errore humanitus accedente, non tamen contra religionem ullatenus excedentes, poteſtate percelli. An & hæc [o] juſta ratione principi ſuggerenda non erant? Regiæ civitatis honore ſublimis ſi factus erat illa civitate ſublimior, tanto magis in his ſuggerendis debuit eſſe conſtantior. Si autem in his, quæ pro religione fuerant exſequenda [p] extitit contemtibilis atque deſpectus, & aut ſegnis, aut fiduciam non habens intimandi, in quo per regiam civitatem major effectus eſt? Nathan Propheta palam publicéque in facie Regi David, & commiſſum pronuntiavit errorem, & ipſum commiſiſſe non tacuit, & confeſſione correctum conſequenter abſolvit [1]. Hic autem vir bonus & Sacerdos egregius, in tantum ſe & ſuggerere poſſe monſtravit, & noluiſſe depromſit, immò taviſſe pateſecit, ut & Imperator cuncta ſe ex ejus geſſiſſe conſilio non taceret, & ipſe Imperatorem magnis præconiis elevaret iſta facientem, ſeſéque proderet his agendis rebus fuiſſe participem.

m vulg. & Th. non.

n vulg. ad. ac divinæ pariter leges humanæque cenſerent.

o vulg. an adhuc.

p vulg. & Th. exſecuta.

1\. Hic quoque dimidiâ ferè pagina auctiores ſūt aliæ editiones. Vide infra annotationem.

1\. Gelaſii non eſſe dimidiam illam paginam & ſuperiores quibus alias editiones iſtâ ampliores eſſe antea monuimus, vehementer ſuſpicor. Ad hanc quod attinet, nihil aliud habet, quàm varia exempla Pontificum qui ſeculares principes Chriſtiana libertate vel adierunt ipſi, vel literis adhortati ſunt, quæ facile addita ſunt alicua manu. Deinde quod ait S. Ambroſium Theodoſio communionem ſuſpendiſſe recentioris ſtyli eſſe mihi videtur. Quod a Leone Papa aſſ. ait Theodoſium Epheſino latrocinio excedentem libere eſſe correptum, falſiſſimum eſt. Quod denique ſcripſum ait Odoacri iniqua præcipienti non paruiſſe, cum temporum ratione conciliari non poteſt. Odoacer enim anno 490. hoc eſt biennio antequam Gelaſius Papa ſedem Apoſtolicam teneret, à Theodorico ita devictus eſt & ad mortem uſque Ravennæ incluſus, ut Gelaſio Papæ nihil vel juſti, vel injuſti præcipere potuerit.

C. VIII.

Sed eſto Calendion nomen Imperatoris abſtulerit, Joannes principi mentitus fuiſſe jactetur: quæ tamen cum novæ eſſent cauſſæ, nova debuit Eccleſiaſtica provenire diſcuſſio? an qui in hominem Imperatorem peccaſſe dicebantur nulla interveniente Synodo dejici [q] debuerunt: & in Deum, qui ſummus & verus eſt Imperator, Acacium delinquentem ſinceráṁque communionem divini ſacramenti ſtudentem miſcere cum perfidis, ſecundùm Synodum, in qua hæc eſt damnata perfidia, non oportebat excludi? Quid per totum Orientem de innumeris urbibus pulſi catholici Sacerdotes, & hæretici ſubrogati? [r] Novæ certè antea erant cauſſæ, & his conſequenter nova Synodus debebatur. Cur tunc non venit in mentem, ut in talibus cauſſis peteretur à principe ſaltem qualiſcumque Synodus celebranda, ut quocumque vel colorato judicio traditionis Eccleſiaſticæ paſſim Pontifices viderentur excluſi, non ſolùm quarumcumque urbium Sacerdotes, ſed Metropolitani incunctanter antiſtites? His omnibus cùm non reſtitit ſuggeſtione, quâ potuit, conſenſit Acacius communicando cunctis, qui in catholicorum locum hæretici fuerant ſubrogati. Apoſtolus autem dicit: *Non ſolum qui faciunt, ſed & qui conſentiunt facientibus*, reos indubitanter aſcribi. An hæc licuit ſeculari poteſtati, & actis talibus Acacio conſentienti abſque ulla Synodo, quàm ipſa rerum novitas exigebat, abſque Sedis Apoſtolicæ conſultatione perficere; & ſedi Apoſtolicæ non licuit ſecundùm tenorem Synodi Calchedonenſis in veteri utique cauſſa & veteri conſtituto juſta definitione damnatis [s] inimicis Synodi Calchedonenſis Acacium communicantem à ſua communione depellere? Sed Acacius, inquiunt, principibus obviare non potuit. Cur Baſiliſco, quia voluit [t], obviavit: cur ipſi Zenoni, ne palam Petro Antiocheno, quamvis latenter hoc fecerit, communicare videretur, non commodavit aſſenſum? Ecce reſultanti non reſtitit Imperatori: ecce vim nolenti non intulit: ecce refugienti contagia manifeſta conceſſit: poſtremò cur tanto tempore cum iſta gererentur vel gerenda cognoſceret, non ad ſedem Apoſtolicam, à qua ſibi curam illarum regionum noverat delegatam referre curavit [v]? Sed priùs laudator factus eſt ipſe

q Or. decidi.

r vulg. Quid dicam omnium ſit per tot. Or. Catholicis Sacerdotibus propria ſede depulſis & indubitanter hæreticis intromiſſis.

Rom. 1. 32.

s vulg. juxta definitionem damnata.

t Or. noluit male.

v vulg. mitti curavit.

geſtorum, quàm vel præmoneret talia eſſe tentanda, vel ne tentarentur obſiſteret: ſicut ſub Baſiliſco jam fecerat. Cur illis ceteris communicare præſumit [x], qui depulſis catholicis Sacerdotibus, indubitanter hæretici ſingulis urbibus fuerant ſubſtituti? Poſtremò ſi ille defuit ſuis partibus, & quæ Sacerdoti competerent agere non curavit [y], ideo ſedes Apoſtolica quod ad eam [z] pertinebat vel potuit vel debuit prætermittere? Quolibet modo hæreticorum complicem refutavit, & conſortem communionis externæ à ſua communione dimovit; nec opus fuit nova Synodo, cum veteris conſtituti ſufficienter hoc forma præſcriberet: nec opus fuit ut hæc facienda [a] Orientis Epiſcopis intimaret, quos & expulſione catholicorum, quæ agebantur in cauſſa fidei non ignoraſſe manifeſtum ſit, & communicando hæreticis ſubrogatis, facto tali conſenſiſſe. Non dubium eſt etiam externæ communionis effectos, atque ideo cum eis nec potuiſſe, nec debuiſſe Sedis Apoſtolicæ ſcita tractari. Ecce agnoverunt in eorum profeſſione, qui conſtantiſſimè perduraturt; quid fidei communionique catholicæ deberetur.

x Th. conſenſit.
y vulg. agere faſtidivit.
z vulg. quod id eadem.
a vulg. ſcienda.

Cap. IX. Ecce agnoverunt quemadmodùm à talibus recedendo, immò talibus contraria moliendo, à fide & communione [b] catholica deviaret Acacius, ſéque pariter cum eiſdem errori ſubdiderit. Ecce agnoverunt quàm juſtis ex cauſſis pro fide & communione catholica atque Apoſtolica, cui & illi qui in ea perſtiterunt, congruebant, & illi qui perſtantibus obviabant, ab eadem docebantur alieni; ſedis Apoſtolicæ auctoritate ſit remotus Acacius [c]; ejúſque pariter quicumque complices extiterunt: atque ab illa meritò communione cum his diſcretus, à qua ſe ipſe primùm cum ſuis conſortibus, Pontificibus catholicis diſcrepando, cognoſcitur ſeparaſſe: juréque ſententiam ille damnationis excepit, ceteris conſortibus [d] promulgandam, qui ſolus pro omnibus ſuis conſortibus in communionem ſe recidiſſe perfidiæ ad Apoſtolicam ſedem miſſis literis eſt profeſſus. Cui [e] ſi communicaverant Orientales Epiſcopi, antequam hoc [f] referret, pari utique ſine dubio reatu probantur involvi, juréque per eum ſententiam transgreſſionis ſuſceperunt, tanquam facti cum eodem communionis externæ. Qui utique non conſuli, tanquam noſtræ communionis homines, jam deberent; ſed tanquam in contrario poſiti conſortio refutari. Si verò non communicaverant, antequam Acacius huc referret, & communicantem notare debuerant, & ipſi potius de eodem huc referre, atque Apoſtolicæ ſedis vigore perculſum meritò comprobare; & cum ſede Apoſtolica tantiſque illis catholicis Pontificibus

b Ox. del. & communione.
c vulg. ad. ad cujus præcipuè vocatum examen vel venire vel mittere non curavit: ut ſe de his omnibus, ut conſtituebat, abſolveret.
d vulg. ad. cum conſortibus.
e vulg. ad. Acacio.
f vulg. huc. Th. huc referrent.

magis tenere concordiam. Sed quia ab illorum ſocietate deſciverant, & eorum ſucceſſoribus communicare delegerant, ideò Dardan. cum Sede Apoſtolica minimè congruebant, quia in ſortem reciderant prævaricatoris Acacii. Et quia illius ſe videbant ſententiâ conſequenter aſtringi, ob hoc eum videri nolebant eſſe damnatum: quia ſe cognoſcebant in eadem prævaricatione damnatos, in qua hodiéque manere perſiſtunt. Sed ſicut hi ſimili conditione conſtricti, complicem ſuum non poſſunt judicare non jure damnatum, neque rei reum poſſunt competenter abſolvere, ſic illo prævaricatore juſtè damnato, iſti quoque pari jacent damnatione proſtrati: neque, niſi reſipiſcentes, inde poterunt abſolvi prorſus; quia ſicut per unum ſcribentem eorum omnium vulgata transgreſſio eſt [g], qui in eamdem perfidiæ reciderant actionem, ſic in uno eodémque, qui pro omnibus ſcripſerat, vel ſcribendo omnium prodiderat voluntates, transgreſſio eſt punita cunctorum [h].

g vulg. Vulgata transgreſſione.
h vulg. transgreſſione punita, pariter quoque cum eodem eſt in eodem complicum transgreſſio punita cunctorum.

Hæc ad inſtructionem veſtræ dilectionis ſatis abundéque ſufficere judicamus, quamviseadem latiùs, ſi Dominus conceſſerit facultatem, ſtudeamus exponere: quatenus & fidelium quiſque cognoſcat & infidelium nihil Apoſtolicam ſedem, quod abſit, præproperè cenſuiſſe. Quæ tamen ſententia in Acacium deſtinata, & ſi nomine tantummodò præſulis Apoſtolici, cujus erat utique poteſtatis, legitimè probatur eſſe depromta, præcipuè cùm ſecretim dirigenda videretur, ne cuſtodiis ubique prætenſis diſpoſitio ſalutaris quibuſlibet difficultatibus impedita, neceſſarium non poſſet habere effectum: tamen quia orthodoxis ubique dejectis, & hæreticis tantummodò eorúmque conſortibus jam relictis in Oriente, Catholici Pontifices aut reſidui omnino non eſſent, aut nullam gerent libertatem, plurimorum in Italia Catholicorum congregatio Sacerdotum rationabiliter cognovit ſententiam in Acacium fuiſſe prolatam. Quæ congregatio facta Pontificum, non contra Calchedonenſem Synodum, non tanquam nova Synodus contra veterem primámque convenit, ſed potiùs ſecundùm tenorem veteris conſtituti, particeps Apoſtolicæ executionis effecta eſt: ut ſatis appareat Eccleſiam Catholicam, ſedémque Apoſtolicam, quia alibi jam omnino non poſſet, ubi potuit, & cum quibus potuit nihil penitus omiſiſſe, quod ad fraternum pertineret pro intemerata fide [i] & ſincera communione tractatum.

Cap. X.

i vulg. omitt. fide.

FRAGM. GELA. AD ORIEN.

Eſt XV. Epiſt. in Labbeana Concil. editione Fragmentū iſtud jam à Cl. V. Jacobo Sirmondo editū anno 1631. in appendice Codicis Theodoſiani.

CAPITVLVM LI.

EX EPISTOLA GELASII PAPÆ

Ratio reddita, unde ſuperiùs, ad Epiſcopos Orientales [a].

Ex Epiſtola Gelaſii Papæ ad Orientales Epiſcopos: poſt alia.

* * * * * * * * * * *

a Ex Cod. Thu. De eadem ratione reddenda; ad Epiſcopos Orientis *nullo autore indicare*.

CAP. I.

QUid ergo iſti prudentes viri, & argutis mentibus totius religionis interna rimantes, in Orientis partibus conſtituti, ſi cognoverunt hujuſmodi perſonam in Antiochena Eccleſia conſtitutam, cur communicando talibus præbuere conſenſum? Cur non illicò reclamaverunt? cur non ſe à tali contagio ſubmoverunt, cùm jam [a] evidenter animadverterent, ideò Calendionem depulſum, ut hæreticis panderetur introitus? Quare hic nihil de Synodo, nihil de re, nihil de fide Chriſtiana, nihil de perſonarum examinatione tractarunt? Si verò illi [b] ſe communioni voluntariè ſubdiderunt, ab Apoſtolica ſede certè ſeparati ſunt, cum talibus & apud tales, etiamſi eſſet neceſſe fieri, nulla poſſet omninò Synodus provenire. Quod ſi ignoraſſe ſe dixerint, qualis apud Antiochiam poſt Calendionem ſucceſſiſſet antiſtes, quid mirum, ſi qui in Oriente poſiti, quæ in regione ſua contigerant ſcire nequiverunt, ea quæ apud Apoſtolicam ſedem geſta fuerant, ignorarint? cur tamen poſtquàm ad eorum notitiam pervenit qualis eſſet Sacerdos apud Antiochiam conſtitutus, non ejus conſortia continuò reſpuerunt? quid excuſationem de ignorantiæ colore prætendunt, cùm hodiéque & manifeſtata [c] contagia perfidorum, & à nobis ſæpius exprobrata ſectentur? Quod ſatis apparet, quia ne tunc quidem etiamſi cognoſcerent, refutarent, quando etiam nunc publicata non renuūnt. Prorſus in quamlibet ſe partem cauſationémque convertant, manifeſtæ veritatis ita laqueis ſuffocantur, ut ſuis ipſi verbis poſſint actibúſque concludi, & convincantur non niſi [d] ſolam perniciem obſtinatæ perfidiæ reſiduam ventilare [e].

a Sirm. removerunt eum tam.

b Sirm. ad totum.

c Ox. manifeſta.

d Sirm. & Thu. concludi, nec niſi ſol.

e Ox. del. reſiduam.

CAP. II.

Hæc autem quæ de Calendione venerabili dicta ſunt, & in Joannis Alexandrini conveniunt certa ratione perſonam. Immò, ſi cauſſa eadem latiùs inquiratur, tantæ illic tragœdiæ, tanti reperiuntur errores, ut ſint ipſi ſi judices, qui eadem perpetrarunt, cùm evidenter fuerint conſultati, à ſui damnatione non temperent. Palam enim illic apertéque monſtratur, nihil aliud quàm quæſitam cauſſam, quemadmodum Catholico qualicumque depulſo Pontifice, hæretico Petro reſeraretur acceſſus. Tunc iſtud nemo diſcutiebat; nemo Synodum poſcebat. Paſſim omnia licitò fieri à quibuſcumque videbantur. Nullum diſcrimen rei [f], nulla examinatio poſtulabatur Eccleſiæ; ſed prout de unoquoque veniſſet in mentem, de ſuis urbibus Catholicus pellebatur Epiſcopus, non ſolùm Metropolitanus, ſed etiam tertiæ & ſecundæ ſedis antiſtites. In his nulla rerum veſtigatio quærebatur; nulla facienda Concilia [g] jactabantur: ſubrogabantur hæretici, nemo reſultabat; ſed velut muta pecora in captionem ducta ſubditis voluntatibus perfidiam ſectabantur. Non mirum quidem, ſi nunc eos defendere moliantur, quorum indiſcuſſam cæcis mentibus ſecuti ſunt voluntatem [h]; ſed miramur, cur eos non pudeat in iſtorum damnatione de Synodo non facta cauſſari, etiam cùm ſciant tot tantóſque Pontifices nulla Synodo fuiſſe depulſos. In iſtorum dejectione de non inito Concilio conqueruntur, cognoſcant ergo ſe [i] cur non & hoc in aliorum rejectione quæſiverint accuſari [k]: ſi verò in ceterorum rejectione Concilia neceſſaria non fuerunt, nec in iſtis neceſſaria fuiſſe cognoſcant. An in Catholicorum dejectione non fuit opus Synodo, & fuit magnopere congreganda in prævaricatoris damnatione confeſſi?

FRAGM. GELA. AD ORIEN.

f Sirm. & Th. rerum.

g Ox. conciliabula.

h Sirm & Th. vilitatem.

i Sirm. & in iſtor. Dei... cognoſcant ſe &c.

k Ab hinc ſi verò &c. deſiderat Ox.

CAP. III.

Quid igitur reſtat, niſi ut dicant hæreticos non fuiſſe? non ergo de Synodo conqueruntur, qui ſe palam communionis externæ perhibent ſectatores. Cur ego [l] eis Synodus neceſſaria fuiſſe videtur, qui ſe contra Calchedonenſem veniſſe cognoſcunt, qua Eutychianus error cum ſuis autoribus generalis Eccleſiæ voce [m] damnatus eſt? Nec dubium, quod in unaquaque hæreſi, quod inceſſabiliter repetendum eſt, quia firmum eſſe nullus ambigit Chriſtianus, omnes complices, ſectatores, communicatores damnatæ ſemel pravitatis pari ſorte cenſentur. Ideóque ſit [n] conſequens, ut ſicut Timotheus atque Petrus talium ſectatores ſecundùm tenorem illius Synodi, nulla recenti facta Pontificum congregatione damnati ſunt; ſic etiam qui Petro communicavit Acacius, ut criminis particeps, ita conſors ſit factus & pœnæ. Quid igitur ambagibus & nebulis iſta prætexunt, ut impudentiam ſuam mentémque veſanam inanibus potiùs fabulis celare lethaliter, quàm prodendo medicinaliter ſanare contendant? Nihil enim nobis commune cum hominibus cõmunonis externæ. Ideò certè vocatur ad judicium quæcumque perſona, ut aut fateatur objecta, aut convincatur

l Sirm. enim... videatur.

m Oxon. vocabulo.

n Sirm. fit.

FRAGM. GELAS. AD ORIEN.

objectis. Poſt confeſſionem porrò literarum tenore depromtam, cur ad judicium vocaretur Acacius qui ſe confeſſus eſt Petro, quem petita Sedis Apoſtolicæ præceptione damnarat, [o] communione ſociaſſe? Nec enim ei jam credi externæ communionis effecto, vel pro ſua [p] vel pro Petri defenſione poſſet, cui ſe priùs miſcuerat nefando conſortio, feceratque ejus cauſſam [q] ſine dubitatione communem, cui, examinatione præmiſſa & legitima, ſi ita eſſet, purgatione ſuſcepto, regulariter miſceretur. Sed cum eodem nondum legitimè diſcuſſo atque purgato communione ſociatus, quàm adhuc reo ſe miſcuit, tam pro eo loquendi fiduciam non habuit. Nam cùm Acacius nullo privilegio fulciretur, ut de ſecunda ſede poſſet ferre judicium; non potuit jure quemquam damnare [r]: ſimili modo, niſi primæ Sedis autoritate percepta; nec examinandi Petri jus habuit, nec recipiendi penitus poteſtatem.

o Oxon. quem repetita præceptione damnaverat ſedes Apoſtolica.
p Sirm. & Th. add. vel pro illorum.
q Sirm. & Th. feceratque ſe cum ejus cauſſa.
r Oxon. judicium, potuit jure à prima damnari. minus rectè.

CAP. IV.

Quo regulariter conſtituto, nec apud nos Petro ullatenus abſoluto, quem damnaſſe nos novimus, examinaſſe vel abſolviſſe neſcimus: reſtat ut illud etiam demonſtremus, eundem Petrum quem purgatum in communionem recepiſſe prætendit Acacius, nunquam ab hæreticæ communionis contagione ceſſaſſe: nec non [s] ſolum ipſo tempore, quo communicavit Acacius, ſed etiam poſt communionem prævaricatoris Acacii ſemper Alexandrinum Petrum in hæreticorum collegio perduraſſe. Atque ita & per hunc Acacium perfidæ communionis ſuſcepiſſe contagium, & per eandem illis hæreticis, quibus Petro communicabat, eâdem peſte conjunctum. Qui præſumſit non prælato ordine Petrum ſuſcipere, nec eum examinatum, nec purgatum cognoſcitur recepiſſe: & ideò præter Sedis Apoſtolicæ notitiam non legitimam ſibi ejus receptionem uſurpare voluiſſe; ut examinationem & purgationem ejus poſſet pro ſua voluntate metiri: [t] atque eum nec examinatum, nec omnino purgatum reciperet. Quem ſi revera vellet examinatum purgatúmque recipere, ordinem in ejus examinatione & purgatione potiùs cuſtodiſſet, ſed ut magis videretur, quàm veraciter eſſet, jure purgari. [v] Sicut ergo ante non priùs damnavit, quam & referret, & poſceret Apoſtolica poteſtate damnandum: ſic & in recipiendo modum ſervare debuiſſet, ut priuſquàm ſe ei communione miſcuiſſet, per ſedem Apoſtolicam poſceret examinari eum, & legitima ratione purgari, cùm nec examinandi, nec recipiendi eum haberet ipſe Pontificium; & non niſi per illius Sedis autoritatem conſenſúmque hoc poſſet implere, ſine cujus autoritate eum non potuerat ipſe damnare, & cujus principali diligentia, & diſcuti potuit & damnari, vel purgari & ad communionem convenienter admitti. Cùm enim conſtet ſemper à ſede Apoſtolica hujuſmodi perſonas aut diſcuſſas & eſſe purgatas, aut ſic ab aliis quibus competebat Epiſcopis eſſe abſolutas, ut tamen abſolutio earum ex ſedis Apoſtolicæ conſenſione penderet; ubi utrumque defuit, nec diſcuſſionem legitimam, nec purgationem firmam, ac per hoc receptionem fuiſſe conſtat indebitam. Si tu abſque conſenſione mea [x] Petrum judicaſti eſſe Catholicum, méque deſpecto, tuo eum jure recepiſti; quid cauſſaris, ſi ego illum à communione mea, quam tu voluiſti eſſe contemtam, tanquam abſque [y] tua notitia vel conſultatione repulerim? Vis acquieſcere? meus es. Non vis acquieſcere? non es meus: *Qui enim mecum non eſt, contra me eſt; & qui mecum non colligit, ſpargit.*

s Sirm. quod.
t Sirm. metiri.
v Thua. poſſet jure purgare. Sirm. Ne viderentur magis quam veraciter poſſet, jure purgare. Lectio, quam retinuimus, clarior erit, ſi pro ſed legatur ſcilicet vel ſaltem.
x Sirm. & Thua. abſque mea communione.
y Oxon. tanquam contemtam abſque.
Matth. 12. 10.

CAP. V.

Quæro abs te; Petrum hæreticum fuiſſe putas, an Catholicum, an ab hæreſi poſtea correctum? Si hæreticum, nullatenus eidem communicare debuiſti, eidémque communicando hæretici te manifeſtum eſt fuiſſe participem, & ejus conſequenter ex Synodi tenore veniente damnatione conſtringi. Si Catholicum, palam totius dogmatis es defenſor, quod Catholicum eſſe pronuntias, ac nihilominus illius errore cenſeris. Si hæreticum fuiſſe definias, ſed poſtea correxiſſe prætendas, eique purgato te communicaſſe pronunties; interim in cujus perſona me negligendum eſſe credidiſti, cauſſari non potes quod in hac eadem te ejus perſona neglexerim. Deinde cùm ſine me jus non habueris vel abſolvendi, vel recipiendi hujuſmodi ritè perſonam: quia nec purgatam legaliter, nec regulariter conſtat eſſe; quàm regulariter non receptam [z], tam legaliter non conſtat eſſe purgatam. Mea enim in illum manente ſententia, te ſine me Pontificium, ut meam ſententiam reſolveres, non habente, qua poteſtate vel diſcuſſus eſt, vel qua autoritate receptus aſſeritur? Ecce interim in his cauſſa veſtra nutat & labitur, & ſi hæc ſola ſunt [a], prorſus tota ſubruitur.

z Sirm. & Thu. acceptam.
a Sirm. fuit Thu. ſunt.

CAP. VI.

Sed adjicitur [b] adhuc aliud, quod ad cumulum veſtræ convictionis accedat. Quid enim ſi doceatur, non ſolùm priuſquàm in ejus communionem veniretis, neque tantummodò cùm ad ejus communionem veniſtis, ſed etiam poſtea, in hæreticorum nihilominus eum communione duraſſe? Nonne aut per illum apud vos communio perveniebat hæretica, aut in hæreticam communionem vos ejus commercio tranſiebatis? Docete igitur

b Sirm. ſed eſt Thu. ſed addacit.

FRAGM. GELA. AD ORIEN.

Petrum Alexandrinum ab Antiocheni Petri unquam communione deſiſſe, & non uſque ad diem mortis [c], cum Antiochenus Petrus in hac luce verſatus eſt, individuum utriſque non fuiſſe conſortium. An dicturi eſtis & Antiochenum Petrum fuiſſe correctum? cur ergo ei uſque [d] in finem non communicaſſe gloriabatur Acacius? ſed quid profuit, quod illi per ſeipſum communicare non voluit, cùm eidem per Alexandrinum Petrum ſine ulla ſe communicare putaret invidia? Quid facimus de tot tantiſque civitatibus ex quibus Catholici Pontifices ſunt repulſi? ſi Catholici ſubrogati ſunt, cur Catholici ſunt ejecti. [e] Sed evidenter apparet, quia cum Catholici ſunt ejecti, non Catholici fuerunt ſubrogati: reſtat ergo, ut Catholicis hæretici quicumque ſucceſſerint. Cur eis temerè communicaſtis? Cur non ut iſta nova facies rerum, & tanta tragœdia de Pontificum ſucceſſione viventium Synodo diſcuteretur, egiſtis? An de uno dolet Acacio, quod ſpeciali Synodo non fuerit confutatus: cum proprium crimen ſuis literis ipſe detexerit, nec audiri debuerit jam ſponte confeſſus; & de tantis Pontificibus Catholicis non dolet ſine ulla diſcuſſione ſecluſis? Qui utique ſi Catholicos noſſent eos, quorum communionem vitaverant, his potiùs communicare maluiſſent, quàm non communicantes eis dura perſecutione depelli.

c *Sirm.* & *Thu.* *omitt.* mortis.

d *Sirm.* correctum? cujuſque *Thu.* cur uſque.

e *Sirm.* rejecti. & *infrà.*

CAP. VII.

Ecce tanti Catholici Sacerdotes hoc ipſo ſe indicant, quid Apoſtolica ſedes cenſuerit, cognoviſſe, conſtantérque probaſſe retinendum; quo communionem Catholicam reſervantes, & eos qui Apoſtolicæ ſedi communicarent: elegêre conſortes; & illos, quibus ſedes Apoſtolica minimè communicaret, [g] uſque ad perſecutionis incurſus non tenuere [h] conſortes. Certè quæ ſedes Apoſtolica decreverat, Orientalibus Epiſcopis non innotuiſſe jactatur. Unde ergo tot tantique Pontifices unum idemque cum Apoſtolica ſede ſentientes, eamque probantes apta ſacroſanctæ religioni veraque ſanxiſſe, quæ non ſolùm ſibi ſequenda judicaverint, ſed etiam uſque ad perſecutionem exercenda, cognoverunt? [i] Ecce habuiſti qui Apoſtolicæ conſtitutionis & notitiam vobis ingererent, & retinendi conſtantiam miniſtrarent. Si Apoſtolica ſedes miſiſſet, vix duos aut tres dirigere potuerat: ecce tot Pontifices Apoſtolicæ ſedis ſcita ſectantes, ingerunt vobis notitiam, & præbent ſervandæ veritatis exempla. Qui contra tantos clauſiſtis oculos, ibidem conſtitutos? quomodo duos vel tres audire poſſetis: hoc ipſo ſine dubio cognoviſtis, illos Apoſtolicæ ſedi placere, quo vos diſplicere videbatis. Aut illos ergo ſectamini; per quos intelligebatis ſedis Apoſtolicæ voluntatem, aut nihil eſt quod de ignorantia velitis obtendere: cùm judiciis tantis & talibus abutentes, ſedis Apoſtolicæ conſtituta, tantis teſtimoniis prædicantibus, reſpuere potiùs quàm recipere maluiſtis.

g *Sirm* & *Thu.* decreverat minimè communicare.

h *Sirm.* tenuêre.

i *Sirm.* vitiliter exetenda, *nec laber* cognoverunt.

CAP. VIII.

Numquid iſti omnes, quos memoravimus Epiſcopi, Imperatori mentiti ſunt. Numquid omnes Imperatoris nomen ex Diptychis abſtulerunt? cum igitur pellerentur, & vivis Pontificibus Catholicis ſucceſſores hæretici crearentur, & non de inferioribus quibuſque civitatibus, ſed etiam Metropolitani Pontifices, in Catholica jugiter communione durantes, cur, inquam compaſſi non eſtis tot fratribus veſtris? cur non adiiſtis Imperatorem? cur non Eccleſiæ cauſſam & ſacerdotii miſerabilem decolorationem continuatis vocibus defleviſtis; allegantes [k] nunquam de Pontificibus niſi Eccleſiam judicaſſe; non eſſe humanarum legum de talibus ferre ſententiam, abſque Eccleſiæ principaliter conſtitutis Pontificibus; obſequi ſolere principes, Chriſtianos decretis Eccleſiæ, non ſuam præponere poteſtatem; Epiſcopis caput ſubdere principem ſolitum, non de eorum capitibus judicare; quibus Eccleceſiæ Conciliis, quâ Synodo pellerentur; quid denique commiſiſſent, ut ſine ulla diſcuſſione rerum, tot Eccleſiarum præſules pro humano libitu, & ſecularis poteſtatis arbitrio pellerentur: inauditos, indiſcuſſos, inconvictos non debere percelli, maximè cùm novæ cauſſæ & nova rerum facies appareret, ut rectores iſti plebium [l] CHRISTI pro mundanæ potentiæ voluntate ſacris dignitatibus privarentur, ex nulla cauſſa veteri, ex nullo collegio reatus, nec participatione [m] cujuſlibet erroris jam ante damnati teneri eos convincique conſortes, ut tanquam ex præterita definitione judicarentur obſtricti: & ideò quia nullis ante præcedentibus cauſſis recentes [n] eſſent, cur ejicerentur, incurſus qui eſſent, monſtrari debere, & Eccleſiaſticis legibus, ut ſemper, oportere conſtare. Saltem vel pro veſtro loco illorum duceretis miſeriis conſulendum; formidantes in vobis, quod in aliis cerneretis præter ullum morem violenter admitti. Si crimine reſperſi erant aliquo, Eccleſiaſtica debuit examinatione cognoſci.

k Diſt. xcvi. nunquam de Pontificibus.

l *Sirm.* plebium repentinis incurſibus. *Thu.* rep. incurſionibus.

m *Sirm.* & *Thu* participio.

n *Sirm.* retenti.

CAP. IX.

Taceo quod & ad ſedem Apoſtolicam ex more deferri, ne noſtra privilegia curare videamur. Satis ſit oſtendere, quid ſecundùm regulas & patrum canones facere debetis: cum etiam ipſæ leges publicæ, Eccleſiaſticis regulis obſequentes, tales perſonas non niſi ab Epiſcopis ſanxerint judicari. Si verò de qualibet hæreſi fuerant impetiti, tanto magis eos decuit iſta

FRAGM. GELAS. AD ORIEN.

cognoſcere, qui & ſecundùm religionis tenorem poſſent iſta diſcutere, & haberent priſtinum, ex quo eſt Chriſtiana religio, Pontificium judicandi. Aut Catholici enim erant, au hæretici, de quibus illa ludibria paſſim gerebantur & latrocinia deteſtanda ſerviebant. Si hæretici; prodi, diſcuti, & legitimè convinci modis omnibus debuerunt, & vel ſuis confeſſionibus, vel aliorum vocibus confutari. Taceo quia ad nos fuerat paterna conſuetudine referendum, tantúmque commoneo, quid fieri Eccleſiaſtico jure convenerat. Si verò Catholici probabantur, vos qui in eorum non ſolùm depulſiooe ceſſaſtis, [o] ſed etiam hæreticos ſubrogaſtis & communicare delegiſtis, [p] indubitanter favetis hæreticis, [q] qui depulſis Catholicis, ſuccedentibúſque hæreticis [r], non ignoraſtis cauſſam fidei communioniſque Catholicæ per tantos antiſtites toto orbe patefactam: ſed planè ſcientes volenteſque ſine ulla diſcuſſione rerum, ſine ulla Synodali examinatione, ſine ulla ſedis Apoſtolicæ reverentia, aſſenſiſtis hæreticis; libenter habentes patientérque ſinentes Catholicos antiſtites inaudita priùs & miſerabili ſorte detrudi. Quos ſi à fide integra communionéque Catholica putaretis errare, ad Apoſtolicam ſedem ſecundùm ſcita majorum, & ſicut ſemper eſt factum, referre debuiſtis; ſicut de Petro Alexandrino, vel de Antiocheno Petro [t] feciſſe monſtratur Acacius. Sed quoniam noveratis eos cum Apoſtolica ſede ſentire, & quid Apoſtolica ſedes ſua definitione cenſeret, per illos tantos ac tales Epiſcopos conſtat Orientales antiſtites nullatenus ignoraſſe; & per illos [v] Catholicæ atque Apoſtolicæ communioni prodiiſſe [x] contrarios, & ab eadem deſeciſſe, cùm illis non eſtis paſſione conjuncti, ſed potiùs perſecutoribus eorum ſocietate connexis. Hîc vobis Synodus nunquam venit in mentem: & certè de perſonis, ut dictum eſt, nulla veteris offenſæ lege [y] conſtrictis. Hîc nullo Concilio non unius urbis, vel unius Epiſcopi, ſed totius Orientis Eccleſiam [z] ſubiit animum veſtrum facto ſacerdotali Concilio debere curari. Sed homines, qui in contrariam partem toto propoſito & toto receſſeratis affectu, Concilia potiùs neceſſaria etiam ſtudio declinaſtis; ne per eadem tale aliquid cenſeretur; quo vobis rebus evidenter oſtenſis & legitimè confutatis, in hæreticorum non liceret venire conſortium.

o Sirm. & Tina. ceſſiſtis.
p Sirm. & Oxon. ſed etiam ſubrogatis communicare delegiſtis.
q Sirm. indub. hæretici. Thua indubic. hæreticis
r Sirm. qui depulſ. Cathol. ſeccedentibus, non ign. Th. ſuccedentibus, utrumque malè.
s Oxon. à fide Catholica communionéque integra.
t Sirm. & Tina add. de Joanne & Paulo: quæ duo nomina pariter omittuntur in epiſt. Gelaſii ad Fauſtum Mag. ſupra cap. 48 & leguntur in vulg. ejuſd. editionibus.
v Sirm. & vos.
x Thu. & Sirm. prodidiſſe.
y Sirm. nulla veteri lege. Th. veteris. uterque mendosè.
z Sirm. Eccleſias. Thu. Eccleſia.

CAP. X. Quid igitur de ignorantia prætenditis; cum per totum Orientem Catholicam fidem communionémque ſinceram ſedi Apoſtolicæ congruentem, non ſolùm cognoviſſe tot Pontifices videbatis, ſed etiam uſque ad extremum conſtantiſſimè defendiſſe? Si nos non audieratis, quid de fide & communione Catholica atque Apoſtolica cenſeremus, illos aſpicere debuiſtis, & aut ſequi, ſi credebatis eſſe Catholicos, aut apud Apoſtolicam ſedem potiùs accuſare, ſi credebatis erraſſe. Quid illos [a] dicitis vel ſuo propoſito illam tenuiſſe ſententiam, an agnoſcendo [b] quid ſedes Apoſtolica definiret? Aut igitur collegas & fratres de proximo in conſpectu veſtro, vel Catholicos ſequi debuiſtis, vel impetere, ſi credebatis errare: nec illis, à quibus nullo diſcrimine vexabantur, præbere conſenſum, donec veritas ex omnibus patefacta conſtaret, & regulariter de eis Eccleſiaſtici judicii forma procederet. Si verò Apoſtolicæ ſedis regulam ſubſequendo, perſpiciebatis illos hanc tenere conſtantiam, conſequenter per illos, & quid noſtra diffinitio contineret, non habuiſtis incertum, & illorum perſecutoribus annuendo, à ſedis vos Apoſtolicæ, non ignorantes ejus ſententiam, conſortio retraxiſtis. [c] Et adhuc dicitis ignoraſſe vos, quid ſedes Apoſtolica cenſuiſſet, cùm ab illis Sacerdotibus Catholicam fidem & communionem colentibus, [d] non verbis aut literis, ſed perſonis præſentibus, didiceritis univerſa, & ab eadem vos proprio judicio ſeparaſſe videamini. Et adhuc dicitis [e] Synodum in unius hominis perſona debuiſſe tractari, quam in damnandis tantis Pontificibus Catholicis non quæſiſtis? Quibus autem vultis, ut de talium cauſſarum relatione credamus [f]: Catholicis? an hæreticis? ab omni hæreticorum contagione diſcretis, an hæreticorum communione pollutis? Quis autem illos non videat catholicos eſſe, & ab omni hæretica peſte prorſus alienos, qui à propriis urbibus detruſi, & in exilium ſunt redacti: & eos, qui ſuperſtitibus Catholicis ſucceſſores fieri auſi ſunt, Catholicos omnino non eſſe, ſed aut Eutychianos manifeſto, aut eorum ſectatoribus communicatores?

a Sirm. & Tina. quid illos juvat vel.
b Oxon. & Sirm. aut cognoſcendo.
c Sirm. receſſiſtis.
d Sirm. in Catholica fide & communione pollentibus. Thu. nolentibus minus rectè uterque.
e Sirm. Dicitis etiam. Thu. dicitis etiam adhuc.
f Oxon. del. Catholicis.

CAP. XI. Hæc enim peſtis apud eos hodiéque perdurat; ſiquidem cum Petro Alexandrino & cum Antiocheno Petro indifferenter, hi, qui Catholicis ſucceſſerant, communione permixti ſunt, & ſucceſſoribus utriuſque Petri hodiéque miſcentur. His adde etiam illos, qui licet Catholicis non ſucceſſerint, tamen dum Catholici Pontifices haberentur, talium ſe communioni junxerunt. Hæc eſt illa mixtura, hæc eſt illa confuſio, quâ per Orientem totum inter Catholicam hæreticámque communionem nulla diſcretio eſt. Immò, qui diſcernere [g] tentaverit potiùs habetur hæreticus, perſecutione pellitur, [h] exiliis & afflictione multatur. Reſtat ergo, ut in hac colluvione cunctorum, ſicut quiſquis ab ea ſeparatus eſt, ſinceræ communionis,

g Sirm. & Thua. diſcerni.
h Sirm. & Thua pellitur.

FRAGM. GELA. AD ORIEN.

munionis, & ideo Catholicus comprobatur: ita quiſquis illius deteſtandi commercii particeps invenietur, quantùm à ſincera communione, tantùm à Catholica atque Apoſtolica ſit remotus. Nec prætendat quiſquam, quod alicui forſitan evidentiori non communicaſſe[i] vel communicare videatur hæretico. Quid enim juvat, ſi illi non communicet & his tamen communione jungatur, qui ab illius non ſunt communione diverſi? Quòd ſi eorum nulli communicavit, vel omnino non communicat, hic erit ille ſinceræ, Catholicæ, Apoſtolicæque communionis & fidei: Alioquin nullo modo poterit indiſcretæ illius mixtionis inſincerum vitare contagium. Hoc modo etiam ille vir bonus Acacius Antiocheno Petro, cui ſe palam non communicare jactabat, per alios ſine ambiguo communicaſſe detegitur. Neque enim ab omnium, qui Anthiocheno Petro communicabant, ſemet Acacius communione ſuſpendit. Ac per hoc quid profuit, quòd videri volebat illi palam non communicare, cui per ſuos complices ſubciſivæ communionis nectebatur. Alexandrino Petro communicavit Acacius, ſed donec advixit Antiochenus Petrus, qui utique poſt Acacianum cum Petro Alexandrino fœdus initum defunctus oſtenditur, nunquam Antiocheno Petro Alexandrinus Petrus communicare deſivit.

i *Sirm. & Tium.* non communicaſſet.

CA.XII. Quod Catholicorum ſcontinet relatio Sacerdotum cæterorúmque in Catholica fide durantium, nec conſcientiam poteſt latere totius Orientis. Et ut taceam quod per ipſum Zenonem Imperatorem, qui utique Antiocheno Petro 'quem introduxerat, & cujus Sacerdotium comprobaverat, ſine dubio commixtus communicabat Acacius: plurimos diverſarum urbium præſules poſſumus demonſtrare, quibus cum Antiocheno Petro communicantibus nihilominus communicabat Acacius, & per illos Antiocheno conſequenter communicabat & Petro. Sed hæc apud Græcos facilis & inculpabilis putatur eſſe permixtio, apud quos nulla eſt veri falſique diſcretio; & cùm omnibus reprobis volunt eſſe communes, in nulla monſtrantur probitate conſtare. Hic autem ille eſt Petrus Antiochenus, quem nec per pœnitentiam ad Catholicam communionem recipi etiam à ſede Apoſtolica popoſcit Acacius. Ac per hoc quid [k] queruntur à nobis Acacium fuiſſe damnatum, cùm hac profeſſione præmiſſa, & per anfractus Antiocheni Petri ſe doceatur, eo recepto, à communione ipſe damnaſſe. [l] Ubi tamen non solùm reus tenetur Acacius, ſed & omnes Pontifices Orientis, qui pari

k *Sirm.* *omit.* quid.

l *Sirm.* Et per infectos Antiocheni Petri recepta communione, ſe doceatur ipſe damnaſſe. *Idem Tim.* *niſi* quod *habet* per anfractus.

EPIST. SANCT. ATHAN. AD EPICT.

modo in hæc recidêre [m] contagia, meritóque ſimili damnatione tenentur obſtricti, nec inde poſſunt ullatenus expediri, niſi, dum ſuperſunt, à talibus abſtinendo. Nec nos oportet in talibus cauſſis niſi illis credere; qui aut omnino ſciunt ſe ab hujus perfidiæ nexibus divino beneficio ſervare diſcretos; aut his qui à perfidorum conſortio receſſerunt. Nam in perfidorum contagio conſtitutis quam fidem pro ſinceræ communionis teſtificatione poſſumus adhibere, qui in non ſincera communione ſunt poſiti? [n] Nec eorum teſtimoniis niti pro veritate poterimus, qui impugnare nituntur [o], falſitatibus veritatem. Reſtat ergo ut non niſi illis credere debeamus, qui ab omni contagione ſunt liberi.

m *Sirm.* Orientales ... recidere.

n *Sirm.* qui in ſincera communione ſunt polluti. *Tim.* ſincera.... poſiti.

o *Sirm.* non verentur.

CAPITVLVM LII.

EPISTOLA ATHANASII Epiſcopi ad Epictetum Corinthiorum Epiſcopum

Antiqua verſio quâ uſus eſt S. Leo in epiſt. 134. Al. 97. ad Leonem Auguſtum.

Contra eos qui de Domini incarnatione ſpiritu blaſphemiæ diverſa ſenſerunt.

Dilectiſſimo fratri & amabili conſacerdoti Epicteto, Athanaſius in Domino ſalutem.

CAP. I. EGo quidem putabam omne vaniloquium univerſorum, qui ubique ſunt, hæreticorum ceſſaſſe, ex ea, quæ facta eſt in Nicæa, Synodo. Quæ enim mea à patribus ſecundùm ſanctas ſcripturas expoſita fides eſt, ſufficiens eſt ad omnem deſtructionem totius impietatis & ad confirmationem piæ in Chriſto fidei. Et propter hoc & nunc quoque diverſis factis Synodis tam in Gallia & Hiſpania, quàm in magna Roma, omnes qui convenerunt, omnes [a] qui adhuc latent & ſentiunt eadem quæ Arrius ſenſit, Auxentium dico Mediolanenſem, & Urſatium, & Valentem, & Gaïum de Pannoniis, unanimiter, utpote ab uno ſpiritu moti, anathemaſarunt, & ſcripſerunt ubique propter hos tales, qui Synodi ſibi nomen aſcripſerunt, nullam Synodum in Catholica Eccleſia nominari, niſi ſolam quæ in Nicæa facta eſt, quæ eſt trophæum adverſus omnes hæreſes, præcipuè adverſus Arrianam propter quam maximè tunc Synodus congregata eſt. Quomodo ergo poſt tantam Synodum dubitare, aut queri aliquanti conantur? Si de Arrianis ſunt, nihil mirum, ſi quæ contra ſe ſcripta ſunt accuſant: ſicut & Pagani audien-

a *Tim.* eos qui.

EPIST. S. ATHA. AD EPICTETUM.

tes idola gentium eſſe argentum & aurum, opera manuum hominum, ſtultam putarunt divinæ crucis doctrinam. Hi verò qui putantur rectè credere, ſecundùm omnia quæ dicta ſunt à ſanctis patribus aliquid propter inquiſitionem mutare volentes, nihil aliud faciunt, niſi ſecundùm quod ſcriptum eſt, proximum quidem putant inſipientem, repugnant autem ad nullam utilitatem; ſed ut ſimplices tantùm evertant.

CAP. II. Hæc ita ſcribo, lectis quæ apud ſanctitatem tuam acta ſunt geſtis, quæ nec ſcribi utique debuerunt, ut nec memoria aliqua eorum in poſterum fieret. Quis enim audivit talia unquam? aut quis docuit? aut quis didicit? *Ex Sion enim prodiet lex, & Verbum Domini de Jeruſalem.* (*Iſaia.2.3.*) Hæc autem unde proceſſerunt? quis infernus ea eructuavit? Omouſion dicere corpus ex Maria Verbo Deitatis; aut quia Verbum in carnem & oſſa, & capillos, & omne corpus tranſlatum & mutatum eſt de propria natura. Quis autem audivit in Eccleſia omnino à Chriſtianis, quod figura & non natura corpus indutus eſt Chriſtus? aut quis in tantam impietatem delapſus eſt, ut dicat ſimul & ſentiat, quod Deitas ipſa Omouſios Patri circumciſa eſt, & imperfecta ex perfecta [b] facta eſt: & quod in ligno crucifixum eſt non fuerit corpus, ſed ipſa creatrix ſubſtantia? quis autem audiens non ex Maria, ſed ex propria ſubſtantia effeciſſe ſibi corpus paſſibile Verbum; aut qualem Chriſtianum exiſtimet hæc dicentem? Quis autem hanc nefariam fecit impietatem, ut in hujuſmodi cognitionem veniret; & hæc diceret: quoniam qui dicit ex Maria eſſe dominicum corpus, non jam Trinitatem, ſed quaternitatem in deitate ſentit; propter eos qui ſic ſentiunt, ut de ſubſtantia [c] Trinitatis dicant eſſe carnem, quâ indutus eſt ex Maria Salvator? Unde autem quidam iterum eructuarunt impietatem ſimilem ſupradictis, & dicunt: [d] non novellum eſſe corpus verbi deitatis, ſed conſempiternum ipſi per omnia fuiſſe, quoniam ex ſubſtantia ſapientiæ conſtitit? * Quomodo autem & dubitare auſi ſunt, qui dicuntur Chriſtiani, ſi qui ex Maria proceſſit Dominus, filius quidem ſubſtantiâ & naturâ Dei eſt: quod autem ſecundùm carnem, ex ſemine David eſt & carne ſanctæ Mariæ? *

b *Th. ex perfecto.*

c *Th. ut ſubſtantiæ.*

d *Th. ut dicant.*

* *Hæc uſque ad ſimile aſteriſcum referuntur ex eadem iſta verſione à S. Leone noſtro ad calcem Epiſtolæ 134. al. 97. ad Leonem Auguſtũ, & in eodem teſtimoniorũ delectu, qui habetur ſuprà cap. 41 hujus cod. cit.*

CAP. III. Quid autem ita temerarii fuerunt, ut dicerent carne paſſum Chriſtum, & crucifixum non eſſe Dominum, & ſalvatorem, & Deum Filium Patris? Vel quomodo Chriſtiani volunt nominari, qui dicunt in hominem ſanctum, ſicut in unum Prophetarum, adveniſſe verbum, & non ipſum hominem factum eſſe ſumentem carnem ex Maria; ſed alterum eſſe Chriſtum, & alterum Dei verbum ante Mariam & ante ſecula filium Patris? Aut quomodo Chriſtiani eſſe poſſunt, qui dicunt alium eſſe filium, & alium Dei verbum? Hæc fuerunt in geſtis diversè quidem dicta, unam autem mentem & eandem impietatem habentia. Propter hæc diſputabant & contendebant inter ſe invicem, qui gloriantur in confeſſione patrum quæ in Nicæa facta eſt. Ego autem ammiratus ſum ſanctam religionem tuam ſic toleraſſe & non compeſcuiſſe eos talia dicentes, nec fidem piam expoſuiſſe eis: ut vel audientes quieſcerent, vel contradicentes, ut hæretici æſtimarentur. Quæ autem prædicta ſunt, neque dicta, neque audita ſunt apud Chriſtianos, ſed aliena omnimodo ab Apoſtolica doctrina. Propterea igitur etiam ego quæ ab illis dicta ſunt, ſcripta pro te in Epiſtola feci, ut ſolùm audiens videas in ipſis pravam confeſſionem & impietatem. Quamvis oporteret pluribus accuſare & convincere [e] ſtultitiam eorum, qui iſta ſenſerunt: ſed melius eſt huc uſque eſſe Epiſtolam & nihil amplius ſcribere. Quæ enim ita manifeſtè monſtrantur prava tractari diutiùs & perſcrutari non oportet, ne contendentibus tanquam dubia putentur.

e *Th. à pluribus accuſari & convinci.*

CAP. IV. Sed hoc ſolùm reſpondiſſe ad hæc & dixiſſe ſufficiat: quod non ſunt iſta Catholicæ Eccleſiæ, nec patres iſta ſenſerunt. At ne in totum ex noſtro ſilentio occaſionem impudentem ſibi malorum inventores acquirant; bonum eſt ut ex divinis ſcripturis pauca commemoremus. Forſitan vel ſic erubeſcentes quieſcent à ſordidis cogitationibus ſuis. Unde eſt vobis dicere, ô qui tales eſtis, conſubſtantiale eſſe corpus deitatis verbi? Ex hoc enim bonum fuerat inchoare, ut hoc fragili demonſtrato, & omnia alia talia demonſtrentur. Ex divinis ergo ſcripturis non poteſt inveniri. Deum enim in humano corpore fuiſſe dicunt; ſed Patres in Nicæa congregati, non corpus, ſed ipſum Filium dixerunt conſubſtantialem Patri, & hunc quidem ex ſubſtantia patris, corpus autem ex Maria eſſe confeſſi ſunt ſecundùm ſcripturas. Si igitur negâris Synodum Nicænam, ut hæretici iſta inducitis: aut ſi vultis filii patrum eſſe, nolite ſentire præter illa quæ ipſi ſcripſerunt. Etenim ex hoc iniquitatem vos videre licet, ſi conſubſtantiale ſit verbum corpori de terra habenti naturam, conſubſtantiale autem verbum patris ſecundùm confeſſionem patrum, Omouſion erit & ipſe pater corpori quod ex terra eſt [f]. Et quid accuſatis adhuc Arrianos dicentes filium eſſe creatum, cum

f *Th. ex terra factum eſt.*

Epist. Sanct. Athan. ad Epict.

dicatis ipſi etiam patrem conſubſtantialem eſſe creaturis ? Et ad impietatem alteram tranſeuntes, dicitis in carnem, & oſſa, & capillos, & nervos, & in totum corpus converſum verbum & mutatum à ſua natura. Aliquando autem dicitis g ex terra eum factum eſſe. Ex terra enim oſſium & totius corporis natura eſt.

g Th. Aliq. enim dicitis evidenter.

Cap. V.

Quæ igitur hæc tanta dementia, ut adverſum vos ipſos repugnantes ſitis ? Omouſion enim dicentes verbum corpori, aliud adversùm aliud ſignificatis: quod autem in carnem converſum dicitis, ipſius verbi mutationem fingitis. Et quis vos jam ultra toleret, ſi vel ſola iſta dicatis ? Nam ad impietatem ſupra omnes hæreſes declinaſtis. Si enim Omouſion eſt verbum corpori, ſuperflua eſt Mariæ commemoratio, & non neceſſaria: cum potuiſſet & ante Mariam ſempiternum corpus exiſtere, ſicut eſt ipſum verbum. Si igitur ſecundùm vos Omouſion eſt corpori, quid neceſſe erat adventus verbi, aut ſuum Omouſion indueret, aut mutatum de propria natura corpus fieret ? non enim deitas ſeipſa ſuſcepit, ut etiam ſuum Omouſion indueret: ſed nec peccavit verbum, quod aliorum peccata liberavit, ut mutatum in carnem ſemetipſum in ſe ipſo offerret, & ſacrificium ſeipſum libaret. Sed non eſt ita: abſit. *Abrahæ ſemen apprehendit*, ſicut dixit Apoſtolus, *unde debuit fratribus aſſimilari*, & ſimile nobis corpus aſſumere. Propterea ergo neceſſaria verè Maria, ut ex ipſa hoc aſſumeret, & ut ſuum pro nobis corpus offerret. Et hanc Iſaïas Prophetizans oſtendit, dicens: *Ecce Virgo*,

Hebr. 2. 16.

Iſa 7 14.

Cap. VI.

Gabriel autem mittitur ad ipſam non tranſitoriè virginem, ſed *ad virginem deſponſatam viro*: ut ſponſus oſtenderet Mariam verè hominem fuiſſe. Et partus meminit ſcriptura, & dicit: *Involvit puerum*. Et: *beata ſunt ubera quæ ſuxiſti*. Et oblatum eſt ſacrificium; quoniam qui natus eſt aperuit vulvam. Hæc autem omnia parturientis virginis erant indicia. Et Gabriel certiſſimè evangelizavit ipſi, dicens non tranſitoriè: *Quod naſcetur ex te*: ut non de foris inductum ei corpus putaretur; ſed *ex te*, ut ex ipſa naturaliter, quod natum eſt, eſſe manifeſtè credatur: & hæc naturâ demonſtrante: quia impoſſibile eſt virginem lac proferre: & impoſſibile eſt lacte nutriri corpus, & pannis involvi, non ante naturaliter natum. Hoc eſt quod circumciſum eſt octava die: hoc Simeon in manibus ſuſcepit: hoc factum eſt infans, & crevit uſque ad tredecim annos, & ad trigeſimum annum venit. Neque enim, ſicut quidam arbitrati ſunt, ſubſtantia ipſius verbi mutata, circumciſa eſt, quæ erat immutabilis & inconvertibilis, dicente quidem ipſo Salvatore: *Videte quia ego ſum, & non ſum mutatus*. Paulo etiam ſcribente: Jesus Christus *heri, & hodie, ipſe & in ſecula*. Sed circumciſo corpori, & portato, & manducanti, & laboranti, & in ligno affixo, & paſſo, erat impoſſibile eſſe incorporeum Dei verbum. Hoc erat in ſepulchro poſitum, quando ipſe perrexit *prædicare his, qui in cuſtodia erant ſpiritibus*; ſicut dixit Petrus: quod magis oſtendit amentiam dicentium, verbum in carnem & oſſa mutatum. Quod ſi ita erat, non erat neceſſarium ſepulchrum: ipſum enim per ſe iſſet corpus prædicare in inferno ſpiritibus. Nunc autem ipſe perrexit prædicare, corpus verò involutum poſuit Joſeph in Golgotha; & oſtenſum eſt omnibus, quia non corpus erat verbum, ſed corpus erat verbi. Et hoc palpavit Thomas poſtquàm reſurrexiſſe vidit à mortuis, & vidit in eo figuras clavorum, quos pertulit ipſum verbum in ſuo corpore, dum crucifigeretur. Et cùm poſſet prohibere non prohibuit, ſed etiam propria ſua faciebat, quæ erant propria corporis, verbum incorporale. Denique cæſo corpore à miniſtro, ſicut ipſum h patiens dicebat: *Quid me cædis ?* & impaſſibile i naturaliter dicebat: *Dorſum meum dedi ad verbera; & faciem meam non averti à confuſione ſputorum*. Quæ enim humanitas patiebatur verbi, hæc inhabitans verbum ad ſe referebat: ut nos deitatis verbi participes eſſe poſſemus. Et erat ammirabile; quia ipſe erat patiens, & non patiens: patiens quidem, quoniam proprium ejus corpus patiebatur, & in ipſo quod patiebatur erat; non patiens, propterea quia naturâ Deus manens verbum eſt impaſſibile. Et ipſe quidem incorporalis erat in corpore paſſibili, corpus autem habebat in ſe verbum impaſſibile, deſtruens infirmitates ipſius corporis. Faciebat autem hoc, & fiebat ita, ut noſtra ipſe ſuſcipiens, & offerens in ſacrificium, deſtrueret, & ſuis jam nos operiens faceret Apoſtolum dicere: *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem; & mortale hoc induere immortalitatem*.

Luc. 2. 7.
Luc. 11. 27.
Malach. 3. 6.
Heb. 13. 8.
1. Petr. 3. 19.
Joan. 19. 38.
Joan. 20.
h Th. ipſa
Joan. 18. 23.
i Th. impaſſibilis.
Iſa. 50. 6.
1. Cor. 15. 53.

Cap. VII.

Abſit autem, ut figuratè iſta facta ſint, ſicut quidam iterum arbitrati ſunt; ſed verè, homine facto ſalvatore, totius hominis facta eſt ſalus. Si enim figuratè verbum erat in corpore ſecundùm illos, quod autem figuratè dicitur, fantaſia eſt; invenietur opinione & ſalus hominum & reſurrectio dicta ſecundùm impiiſſimum Manichæum. Sed non per phantaſiam eſt ſalus noſtra, nec corporis ſolùm, ſed totius hominis, animæ & corporis

Epist. Sanct. Athan. ad Epict.

verè ſalus facta eſt. In ipſo verbo humanum erat corpus, verè naturaliter ex Maria ſecundùm ſcripturas divinas, & verum erat corpus Salvatoris. Verum autem erat, quia ſimile erat noſtro: ſoror etenim noſtra fuit Maria, quoniam ex Adam omnes ſumus: & hoc nunquam aliquis dubitavit, recolens quæ ſcripſit Lucas. Poſtquam enim reſurrexit à mortuis, æſtimantibus quibuſdam, non in corpore ex Maria videri Dominum, ſed pro ipſo ſpiritum videri, dicebat:

Luc.24.39. *Videte manus meas & pedes, & veſtigia clavorum, quia ego ipſe ſum: Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere:* & hæc dicens oſtendit eis manus ſuas & pedes. Ex quibus confutari poſſunt iterum, qui auſi ſunt dicere, in carnem & oſſa mutatum eſſe Dominum. Non enim dixit: *Sicut me videtis carnem eſſe & oſſa*; ſed, *habere*: ut non ipſum verbum in hæc mutatum eſſe credatur; ſed ipſum in his, & ante mortem, & poſt mortem [k] eſſe credatur.

k Th. & poſt reſurrectionem.

His ergo ita probationem habentibus, ſuperfluum eſt jam alia tractare, & ſcrutari aliquid de ipſo corpore, in quo erat verbum inconſubſtantiale deitatis, & ex Maria verè progenito, & ipſo verbo nequaquam in carnem & oſſa mutato, ſed carnem facto. Quod autem à Joanne dictum eſt:

Joan.1.14. *Verbum caro factum eſt*: hanc habet intelligentiam, ſi per ſimilitudinem hoc poterit inveniri: ſcriptum eſt enim à Paulo

Gal.3.13. *Chriſtus pro nobis factus eſt maledictum*: & quemadmodum non hoc ipſum factus eſt maledictum, ſed quia pro nobis aſſumſit maledictum, dictum eſt maledictum factum eſſe: ſic & caro factus eſt, non mutatus in carnem; ſed quia pro nobis carnem aſſumſit, & factus

Joan.1.14. eſt homo. Quod autem dixit: *Verbum caro factum eſt*, ſimile eſt iterum dicere: *Homo factus eſt*: ſecundùm quod dictum eſt in

Joel.2.28. Johel: *Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem*: non enim uſque ad animalia erat promiſſio, ſed in hominibus eſt, propter quos etiam ipſe Dominus homo factus eſt.

Cap. VIII.

Hoc autem dicto hanc habente intelligentiam, profectò reprehendant ſe omnes, qui putarunt ante Mariam eſſe carnem, quæ ex ipſa eſt; & ante hanc aliquam habuiſſe animam humanam verbum, & in ipſo ante adventum ſemper fuiſſe. Deſinant autem & illi, qui dixerunt capacem mortis non eſſe carnem, ſed etiam immortalis eſſe naturæ. Si enim non eſt mortuus, quomodo Paulus tradidit Corin-

1.Cor.15.3. thiis, quod & ipſe accepit: *Quod Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundùm ſcripturas?* Aut quomodo omnino reſurrexit, ſi non eſt mortuus? Erubeſcant autem maximè, qui omnino iſta cogitarunt poſſe fieri, pro Trinitate quaternitatem introducentes, ſi dicatur eſſe ex Maria corpus. Dicunt enim: ſi dicamus conſubſtantiale corpus verbo, manet trinitas, nihil extraneum in ipſam afferente verbo; ſi verò humanum dicamus corpus, neceſſariò exiſtit extraneum ſecundùm ſubſtantiam corporis, ut ſit in ipſo verbum, erit pro trinitate quaternitas propter corporis adjectionem. Hæc ita dicentes non intelligunt, quemadmodum in ſeipſos incidunt. Nam & ſi non ex Maria dicunt corpus, ſed conſubſtantiale ipſi verbo, nihilominus, quod ſimularunt, ne fortè ut ſapientes putentur ſecundùm ſuum intellectum, oſtendentur dicentes quaternitatem: ſicut enim filius ſecundùm patres Omouſion eſt patri, & non eſt ipſe pater, ſed filius ad patrem dicitur Omouſion: ſic & conſubſtantiale corpus verbi non eſt ipſum verbum, ſed aliud à verbo. Cùm autem aliud ſit, erit ſecundùm ipſos, ipſorum trinitas, quaternitas; non enim vera & ſpecialiter perfecta atque indiviſa trinitas recipit adjectionem. Sed hæc quæ eſt, quæ ab illis eſt intellecta: & quomodo adhuc Chriſtiani alium, præter eum qui eſt Deus, adinveniunt?

Cap. IX.

Iterum enim & in alio commento licet eorum inſipientiam pervidere, ſi propter quod eſt & dicitur in ſcripturis ex Maria eſſe & humanum corpus Salvatoris, putant pro trinitate quaternitatem dici, quaſi facta adjectione proter corpus; multum errant facturam coæquantes factori, & ſuſpicantes poſſe deitatem aliquid adjectionis accipere: & ignorant quia non propter adjectionem Deitatis verbum caro factum eſt, ſed ut caro reſurgat: neque ut melioraretur verbum proceſſit ex Maria, ſed ut humanum genus liberaret. Quomodo igitur putant ut liberatum corpus per verbum, & vivificatum in Deitate, verbo faciat adjectionem? Magis autem ipſi humanitati adjectio eſt facta magna ex verbo, in ipſa communione & unitione. Ex mortali enim facta eſt immortalis, & ex animali facta eſt ſpiritualis, & ex terra facta, cæli portas tranſgreſſa eſt. Trinitas verò, & aſſumente verbo corpus ex Maria, trinitas eſt; non accipiens adjectionem, neque diminutionem; ſed ſemper perfecta eſt, & in Trinitate Deitas una cognoſcitur: & ſicut unus Deus in Eccleſia prædicatur verbi pater. Ex hoc autem jam conticeſcant & qui aliquando dixerunt, eum qui ex Maria proceſſit, non eſſe ipſum Chriſtum & Dominum Deum. Si enim non Deus erat in corpore, quomodo ſtatim procedens ex Maria vocatur Emmanuel, quod interpretatur, nobiſcum Deus. Quomodo autem & Paulus, ſi

EPIST. S. ATH. AD EPICT. verbum non erat in carne, ad Romanos ſcribebat: *Ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia benedictus Deus in ſecula.* Confiteantur ergo & qui ante negabant crucifixum eſſe Deum, erraſſe ſe, acquieſcentes ſanctis ſcripturis & maximè Thomæ, qui poſteaquàm vidit in ipſo clavorum veſtigia, exclamavit & dixit: *Dominus meus & Deus meus.* Cum enim Deus & Dominus gloriæ eſſet, filius erat in gloria, affixo, & exhonorato corpore: corpus verò patiebatur, dum percuteretur in ligno, & fluebat de ejus latere ſanguis & aqua. Templum enim verbi erat plenum Deitatis: propterea igitur ſol videns creatorem ſuum, injuriato corpore, tolerantem, radios ſuos ſubtraxit & obſcuravit terram: Ipſum autem corpus habens naturam mortalem, ultra ſuam naturam reſurrexit, propter habitans in ſe verbum; & deſiit quod erat de naturali corruptione: induens autem quod ſupra hominem eſt, verbum, indumentum factum verbi, factum eſt incorruptum.

Rom. 9. 7.

Joan. 20. 28.

CAP. X. De eo autem quod falluntur & dicunt, quod ſicut in unumquemque Prophetarum factum eſt, ita & in unum aliquem hominem ex Maria venit verbum, ſuperfluum eſt diſputare: manifeſta eſt enim dementia eorum, & indubitata reprehenſio. Si enim ita venit, quare hic ex virgine, non ex viro ſimiliter & muliere? ſic enim unusquiſque ſanctorum natus eſt: aut quare ita veniente verbo, non uniuſcujuſque mors dicitur pro nobis facta, ſed iſtius ſola? Cur autem per unumquemque Prophetarum adveniente verbo dicitur de hoc ſolo [1], *qui ex Maria natus eſt*, ſemel in fine ſeculorum adveniente? Aut quare, veniente eo, ſicut venit in prioribus ſanctis, aliis quidem omnes mortui non reſurrexerunt, qui autem ex Maria, ſolus tertia die reſurrexit? aut cur ſimiliter aliis veniente verbo, dicitur ſolus ex Maria Emmanuel, corpore pleno Deitatis nato? Emmanuel enim ex ipſa interpretatur, *nobiſcum Deus.* Aut quare, ſi ita venit, manducante unoquoque Propheta, & bibente, & moriente, & laborante, non dicitur ſicut ipſe manducans, bibens, laborans & moriens; ſed de ſolo qui ex Maria eſt? Quæ enim patiebatur hoc corpus, hæc quaſi ipſo patiente dicta ſunt, & cum de aliis omnibus dictum ſit ſolùm, nati ſunt & creati; de eo qui ex Maria eſt ſolo dictum eſt: *Et verbum caro factum eſt.* Ex quibus oſtenditur, quia ad alios quidem omnes factum eſt verbum Prophetandi gratiâ; ex Maria autem ipſum verbum in ſemetipſo carnem aſſumens, proceſſit homo: naturâ quidem & ſubſtantiâ verbum erat Dei; ſecundùm carnem autem, ex ſemine David, & carne Mariæ factus eſt homo, ſicut Apoſtolus dixit. Hunc pater demonſtrabat in Iordane, & in monte dicens: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo bene mihi complacuit.*

1 *Th.* adv. verbo non dicitur, ſed de hoc ſolo.

Joan. 1. 14.

Matth. 17. 5.

CAP. XI. Hunc Arriani quidem negaverunt, nos agnoſcentes adoramus: non dividentes filium & verbum, ſed ipſum verbum ſcientes eſſe filium, per quem univerſa facta ſunt, & nos liberati ſumus. Propter quod ammirati ſumus, quomodo in vobis omnino de rebus manifeſtis facta contentio eſt. Sed gratias Deo, quia quantùm contriſtati ſumus lectis geſtis, tantum gratulati ſumus in fine; quia cum concordia diſceſſerunt & pacifici facti ſunt, & conſenſerunt in confeſſione piæ & rectæ fidei. Propterea igitur, & poſt multa ante tractata cogitavi, hæc pauca ſcribere æſtimans, ne fortè ex taciturnitate pro lætitia, triſtitia naſceretur his, qui cauſſa concordiæ nobis lætitiam præſtiterunt. Deprecor Itaque ante omnia tuam ſanctitatem, & iterum audientes univerſos, ut hæc bona mente ſuſcipiant; & ſi quid deeſt ad inſtructionem religionis, corrigant; & me ſcire faciant: ſin verò, ut pote ab ignaro, ſermone minus apto ſcriptum eſt nec dignè, nec aptè; veniam tribuant noſtræ in loquendo infirmitati. Saluta cunctos fratres noſtros. Te omnes, qui nobiſcum ſunt, plurimum ſalutant. Vale.

CAPITULUM LIII.

EPISTOLA CYRILLI Epiſcopi Alexandrini ad Ioannem Antiochenum Epiſcopum.

Contra eos qui de eo prava in fide finxerunt & de Epiſtola Athanaſii ad Epictetum, & formula fidei.

CAP. I. LÆtentur cæli & exultet terra: Solutus eſt enim medius paries ſepis, & ceſſavit illud quod afferebat triſtitiam, & totius diſſenſionis ſublata eſt via, omnium noſtrum Salvatore Chriſto ſuis Eccleſiis pacem præſtante; provocante nos ad hoc ipſum piiſſimorum & Deo amantiſſimorum principum noſtrorum inſtantiâ [a] qui patrum ſuorum religionis æmuli exiſtentes, veracem, & inconcuſſam, & rectam in ſuis animis conſervant fidem; egregiam autem faciunt ſolicitudinem pro ſanctis Eccleſiis: ut inenarrabilem habeant ſempiternam gloriam, & ſuum imperium dignum laude conſervent. Quibus & ipſe omnium virtutum Dominus ditiſſima manu diſtribuit bona, & præſtat obtinere reſiſtentes, & donat victoriam veritati. Nec

Iſ. 91. 11.

a *Th.* provocantibus, dictis.

EPIST. CYRI. AD JOAN. ANTIOC. enim mentitur, dicens: *Vivo ego, dicit Dominus, quoniam eos qui me glorificant glorificabo.* Adveniente igitur nunc Alexandriam Domino meo venerabili fratre Paulo, lætitiâ tepleti ſumus, & valde ne-
1. Reg. 2. 30. ceſſariò, ut pote tali viro mediatore, & de his laboribus & cauſſis, quæ vires noſtras excedunt, animosè volente diſputare: ut Deus diaboli vincat invidiam, & conjungat diviſa, & quæ in medio fuerant inter hæc aſperſa ſcandala, auferat, & coronet concordiâ & pace Eccleſias, quæ ſunt & apud nos, & apud vos conſtitutæ. Quemadmodum enim diviſæ ſunt, ſuperfluum eſt
b Th. dicere. enarrare [b]: oportere autem arbitror ea loqui & ſentire, quæ decent pacis tempora. Gaviſi ſumus igitur occurſu & notitiâ me-
c Th. add. & religioſi. d Ox. qui ferè leviter. morati [c] viri, qui verè & non leviter [d] ſe laborare putabat, ut perſuadeat nobis Eccleſias oportere conjungere & adunare ad pacem, & eorum qui nobis adverſa ſentiunt, diſſipare ridicula, obſcurare autem & hebetare adhuc malignitatis diaboli ſtimulum. Invenit autem nos ita paratos
e Th. par. ad hoc. ad pacem [e], ut omnino nullum laborem ſuſtineamus. Meminimus enim Salvatoris
Joan. 14. 27. noſtri, dicentis: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* Docti enim ſu-
Iſa. 26. 3. mus dicere in orationibus: *Domine Deus noſter, pacem da nobis; omnia enim reddidiſti nobis.* Si quis igitur fiat particeps hujus à Deo tributæ pacis, inops non erit omnis boni. Quoniam ergo ſuperflua & nullis ex cauſſis Eccleſiarum diſ-
f Th. add. plenius. ſenſio facta eſt, nunc maximè [f] docti ſumus & cognovimus, Domino meo venerabili Paulo Epiſcopo chartam nobis proferente irreprehenſibilem habentem fidei confeſſionem, & hanc ipſam chartam confectam eſſe aſtruente & confirmante à tua ſanctitate & venerabilibus illarum partium Epiſcopis. Quæ conſcriptio ita continetur, & ipſis verbis hic apponitur in hac Epiſtola noſtrâ.

CAP. II. Scriptum Orientalium. De partu autem divinæ genitricis virginis, quemadmodum ſentiamus & dicamus de humanitatis aſſumtione unigeniti
g Th. add. neceſſario. filii Dei [g] non partem aliquam addentes, ſed pleniſſima ſatisfactione & ratione ſpeciali à principio, & de divinis ſcripturis traditione ſanctorum patrum ſuſcipien-
h Th ſufficienter edocti. tes & docti [h] breviter dicimus, nihil prorſus addentes in ſanctorum patrum conventu & Synodo Nicæni Concilii expoſitæ & expreſſæ fidei: ſicut enim prædiximus, ad omnem ſufficit pietatis ſcientiam & univerſæ hæreticæ & pravæ doctrinæ abdicationem. Dicimus autem non temerè audentes de incomprehenſibilibus, ſed confeſſione propriæ infirmitatis excludentes eos, qui oboriri volunt, in quibus ea cogitamus, quæ ſunt ultra hominem.

[a] *Confitemur igitur Dominum noſtrum* EPIST. CYRI. AD JOAN. ANTIOC.
JESUM CHRISTUM *filium Dei unigenitum, Deum perfectum & hominem perfectum ex corpore & anima rationali, ante ſecula quidem de patre natum ſecundum Deitatem, in noviſſimis verò temporibus eundem ipſum propter nos & propter noſtram* a Confeſſio fidei Orientalium Epiſcoporum. *ſalutem de Maria virgine ſecundùm humanitatem: conſubſtantivum vel conſubſtantialem patri ſecundùm Deitatem, conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem: duarum enim naturarum unitio facta eſt; propter quod unum Chriſtum, unum Dominum confitemur. Secundum hanc incompa-* In collect. Lupi c. 17. add. unum filium v. ſupra p. 150. *rabilis unitatis fidem confitemur ſanctam & divinam generatricem* [i] *Dei virginem. Pro-* i Th genitricem. *pter hoc etiam Deo ex ea verbum incarnatum, & humanitatem ſumſiſſe, & ex ipſo conceptu adunaſſe ſibi templum, quod ex ipſa aſſumſit. Evangelicas autem & Apoſtolicas voces de Domino noſtro novimus veras: aliquas quidem communes facientes tanquam in una perſona, aliquas autem dividentes tanquam ex duabus naturis: & illas quidem quæ Deo conveniunt ſecundùm Deitatem Chriſti: humiles verò ſecundùm humanitatem ipſius tradentes.*

[a] Hanc fidei confeſſionem, quàm Cyrillus irreprehenſibilem in hac Epiſtola appellat, non recentem tunc fuiſſe, ſed jam uſque à Concilii Epheſini temporibus conditam & publicatam à Joanne Antiocheno, docet nos hujus Epiſcopi Epiſtola ſuo ſuæque Synodi nomine miſſa ad Imperatorem Theodoſium per Joannem Comitem, qui juſſu Imperatoris ab utraque parte fidei confeſſionem exegit, dum adhuc Epiſcopi Epheſi reſiderent. Illi enim Epiſtolæ, quæ operâ Patris Lupi prodiit, cap. 17. Epheſinæ collectionis, inſertam legimus eamdem prorſus fidei confeſſionem quæ in Epiſtolis de pace tam Cyrilli, quam Joannis poſtmodum locum habuit. Cujus rei teſtem inſuper habemus Alexandrum Hierapolitanum in Epiſtola ad Theodoretum, quæ ejuſdem collectionis cap. 96. habetur. Scilicet cum de pace componenda inter Orientales & Ægyptios actum eſt, nec Cyrillus nec Joannes quicquam revocare circa fidei capita voluerunt: quamvis Cyrillus ſua nonnihil mollivit & expoſuit; at Joannes, quam olim ab initio diſſidii obtulerat Imperatori fidei ſuæ profeſſionem, hanc eandem ſufficere contendit, nec aliam à ſe extorqueri paſſus eſt: graviter interim conqueſtus, quod quæ de aliis capitibus in eadem ad Imperatorem Epiſtola ſcripſerat, à Paulo Emeſeno fuerant mutata. Hoc præterea ex laudata Alexandri Hierapolitani Epiſtola diſcimus, Theodoreti ſtilo exaratam eſſe priorem illam Joannis Epiſtolam confeſſionémque fidei quæ illius pars præcipua eſt. Nimirum totius Orientalis Diœceſeos os manuſque fuit Theodoretus.

CAP. III. His ergo cognitis factis vocibus veſtris, & ſic vos ſentientes cùm cognoviſſemus:
Epheſ. 4. 5. *Unus enim Dominus, una fides, unum baptiſma*: glorificamus omnium Salvatorem Dominum Deum, invicem congaudentes: quoniam ſcripturis, quæ à Deo inſpiratæ ſunt, & traditioni ſanctorum patrum convenientem habent fidem; acquieſcunt quæ apud nos & apud vos ſunt Eccleſiæ. Quoniam igitur interrogavi quoſdam, qui amant ex more ſuo vituperare, & velut crabrones agreſtes circumſtrepere, & moleſta eructuare contra me verba, eò quod dixerim de cœlo adveniſſe, & non de ſancta virgine corpus Chriſti; oportere arbitratus ſum pauca ſuper hoc ad eos dicere.

Epist. Cyri. ad Joan. Antioc.

O ſtulti, & ſolùm calumnias movere ſcientes ! quomodo ad hoc Conſilium deducti eſtis, & tantâ ſtultitiâ ægrotaſtis ? Oportebat enim, & valdè oportebat apertè vos intelligere, quoniam penè omnequod nobis pro fide eſt, luctamen advenit, affirmantibus quoniam ſancta virgo divini partûs eſt genitrix. Sed ſi dixerimus *de cœlo* & non *ex ipſa ſancta* natum eſſe corpus omnium noſtrum Salvatoris Domini, quomodo eam dicemus genitricem Dei ? quid enim omnimodo peperit, niſi eſt illud vetum, quod peperit ſecundùm carnem, qui eſt Emmanuel. Derideantur igitur, qui de meis verbis ita garriunt : non enim mentitur beatus Iſaias Propheta, dicens : *Ecce virgo in utero concipiet, & pariet filium, & vocabitis nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur : nobiſcum Deus.* Verum quoque teſtatur & ſanctus Gabriel ad eandem beatam virginem dicens : *Noli timere Maria : inveniſti enim gratiam apud Dominum : Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus* Jesum *: ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.*

Iſa. 7. 14. Matth. 1. 23.

Matth. 1. 20.

Cap. IV.

Quando autem dicimus de cœlo & de ſupernis Dominum noſtrum Jesum Christum veniſſe, non tanquam de cœlo depoſita ſancta ejus carne, talia dicimus; ſed ſequimur magis mirabilem Paulum clamantem apertò : *Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis.* Meminimus autem & ipſum ſalvatorem dicentem : *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis, qui eſt in cœlo.* Natus eſt enim ſecundùm carnem, ſicut paulò ante prædixi, de ſancta virgine : & quoniam qui de cœlo & de ſuperioribus advenit, Deus verbum, *exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens :* appellatus eſt filius hominis, manens quod erat, hoc eſt, Deus ; immutabilis enim & inconvertibilis eſt : ſecundùm naturam tanquam jam unus intellectus cum propria carne, dicitur deſcendiſſe de cœlo perfectus, cùm eſſet etiam idem in Deitate perfectus, idem ipſe in eadem humanitate perfectus, & tanquam in una perſona intelligendus : unus enim Dominus Jesus Christus, & ſi naturarum differentia non ignoretur, de quibus inenarrabilem unitionem actam fuiſſe ſentimus ac dicimus. Eos autem qui dicunt quoniam temperamentum, aut confuſio, aut conſperſio facta eſt Dei verbi ad carnem, dignetur tua ſanctitas refrænare. Forſitan enim eſſe quoſdam non ambigo, qui hæc de me jactitent, tanquam garrientes ac dicentes. Ego autem in tantum ab his longè ſum, ut nihil tale ſentiam : uſque adeò, ut inſanire putem eos qui hoc de me ſuſpicati ſunt, quod omnino mutationis adumbratio accidere poteſt circa divini verbi naturam. Manet enim id quod ſemper eſt, & non mutatur, nec unquam mutabitur, nec ſuſcipiet mutationem. Impaſſibile enim ad hoc Dei verbum eſſe confitemur univerſi; tametſi ſapientiſſimè ipſe diſponens myſterium. Video in propria carne paſſiones quæ acciderunt. Eadem & ſapientiſſimus Petrus : *Chriſto*, inquit, *pro nobis paſſo in carne* ; & non in natura inenarrabilis Deitatis. Ut enim ipſe omnium ſalvator eſſe credatur ſecundùm diſpoſitionem propriam, in ſe, ut dixi, propriæ carnis revocat paſſiones : quale eſt illud ſecundùm Prophetæ vocem prædictum, tanquam ex ipſo intelligendum : *Dorſum meum*, inquit, *dedit ad flagella, & maxillas meas ad verbera : faciem autem meam non averti à confuſionibus ſputorum.*

1. Cor. 15. 47.

Joan. 3. 13.

1. Petr. 4. 1.

Iſa. 50. 6.

Cap. V.

Quoniam autem ſanctorum patrum doctrinis obtemperantes ubique ſumus, maximè autem beati & per omnia laudabilis noſtri patris Athanaſii præcepto, de his omnino aliquid foras ejicere recuſantes ; diſcat quidem tua ſanctitas, & nullus alius ſocietur. Poſuiſſem autem etiam illorum plura verba, quibus meis dictis fidem adhiberem, ſi non prolixitatem ſcriptorum revererer : ne ex hoc ipſo fieret horribile. Nullo autem modo patimur à quibuſdam concuti diffinitam fidem, ſive fidei Symbolum, à ſanctis patribus noſtris qui apud Nicæam convenerunt illis temporibus, nec permittitur aut nobis, aut alii, mutare aliquod verbum ex his quæ ibi continentur, aut unam ſyllabam immutare, memores ejus dicentis : *Ne transferas terminos æternos, quos poſuerunt patres tui :* non erant enim ipſi loquentes, ſed Spiritus Dei & patris, qui procedit quidem ex ipſo, non eſt autem alienus à filio ſecundùm eſſentiæ rationem. Et ad hoc nos eorum ſanctorum, qui myſteria tradiderunt, dicta confirmant ; in actibus enim Apoſtolorum ſcriptum eſt : *Venientes autem circa Moeſiam* [k] *tentabant in Bithyniam ire, & non permiſit eos Spiritus* Jesu. Scribit etiam & venerabilis Paulus : *Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt : vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu ; ſi tamen Spiritus Dei habitat in vobis : ſi quis autem Spiritum Dei non habet, hic non eſt ejus.* Quando autem quidam conſueti recta pervertere, meas voces deviare & abſtrahere æſtimant, ad id quod eis videtur ; non miretur hoc ſanctitas tua, ſciens quoniam qui ſunt ab omni hæreſi, ex divinis ſcripturis erroris ſui colligunt cauſſas ; & ea quæ per Spiritum ſanctum, rectè dicta ſunt, malignitatibus mentis ſuæ corrumpentes propriis capitibus ſuis ignis inextinguibilis exhauriunt flammam. Et quoniam cognovimus, quod & ad beatum Epictetum

Prov. 22. 28.

k Ita uterque MS. Cod. al. Myſiam.

Act. 16. 7.

Rom. 8. 8.

Epist. Cyri. ad Joan. Antioc.

Epiſtolam per omnia laudabilis patris noſtri Athanaſii rectam fidem habentem, immutantes eam ediderint, & hinc quaſi lædi plurimos: propter hoc neceſſarium, & utile intelleximus & fratribus noſtris, edere de antiquis exemplaribus, quæ apud nos ſunt bene explanata, & ſimilia tuæ venerabilitati dirigere.

FORMULA LIBELLI FIDEI *ſub eodem capitulo.*

EGo *Ille* hanc ſcripturam, quam manu mea perſcripſi, profiteor, ſequens ſanctum judicium patrum Nicænæ Synodi trecentorum & decem octo, vel Calchedonenſis Synodi univerſale Concilium, cujus diffinitionem Sedes Apoſtolica confirmavit, quod etiam beatiſſimi Papæ Leonis Epiſtola ad ſanctæ memoriæ Flavianum Conſtantinopolitanæ Urbis Epiſcopum noſtrum data prædicatione lucidiſſimæ veritatis expoſuit. Confiteor unum eundémque Dominum noſtrũ Jesum Christum, unigenitum Dei patris, eundem in divinitate perfectum, eundem in humanitate Deum verè, & hominem verè; ipſum eundémque ex anima rationali & carne, conſubſtantialem patri ſecundùm Deitatem, conſubſtantialem eundem nobis ſecundùm humanationem: in omnibus nobis ſimilem abſque peccato: ante ſecula quidem de patre genitum ſecundùm Deitatem; in noviſſimis verò diebus, eundem propter nos & propter noſtram ſalutem de virgine Maria, quæ eundem Deum peperit ſecundùm humanitatem, unum eundémque Chriſtum, Filium Dei, Dominum unigenitum in duabus naturis, inconfusè, inconvertibiliter, & individuè, & inſeparabiliter cognitum: nequaquam naturarum differentiâ ſublata propter unitionem; ſed potiùs, ſalvâ manente proprietate utriuſque naturæ, in unam non in duas concurriſſe perſonas; ſed unum eundémque unigenitum Deum verbum, Dominum Jesum Christum, ſicut olim Prophetæ de eo, vel ipſe nos Chriſtus per ſemetipſum Dominus erudivit. Qui autem; ita non ſentiunt cum Neſtorio & Eutyche æterno anathemate dignos eſſe pronuntio.

ADMONITIO DE SUBSEQUENTI Capitulo.

IN Thuaneo Codice præmittitur legibus ex Theodoſiano Codice decerptis, quæ caput 54. conſtant, *Definitio ſanctæ Synodi Calchedonenſis*: ita enim ibi inſcribitur tractatus ille, quem editiones antiquiores alteram definitionem appellant, nonnulli verò partem autumant unicæ definitionis quartæ Synodi. Eam hic prætermittimus, cùm quia non habetur in Oxonienſi Codice, tum quod nihil aliud ſit quàm prima quatuor verſionum in editionibus Crabbi, Surii, Nicolini &c. excuſarum, quas quiſque facilè adire poſſit. Denique eadem definitio ſuperiùs habetur ex alia verſione in capitulo XXV. poſt fidei Symbolum; & ita incipit: *Sufficerat quidem ad plenariam pietatis agnitionem, &c.*

Leges ex Cod. Theodosii.

CAPITULUM LIV.

LEGES EX CORPORE *Codicis Theodoſiani.*

De fide Catholica.

Imperatorum Gratiani, Valentiniani, & Theodoſii Auguſtorum Edictum ad populum urbis Conſtantinopolitanæ. C. Th. lib. XVI. Tit. 1. l. 11.

CUnctos populos, quos clementiæ noſtræ regit temperamentum, in tali volumus religione verſari, quam divinum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis, religio uſque ad nunc ab ipſo inſinuata declarat, quámque Pontificem Damaſum ſequi claret, & Petrum Alexandrinæ urbis Epiſcopum, virum Apoſtolicæ ſanctitatis: hoc eſt, ut ſecundùm Apoſtolicam diſciplinam Evangelicámque doctrinam, Patris & Filii & Spiritus ſancti unam Deitatem ſub parili majeſtate, & ſub pia Trinitate credamus. Hanc legem ſequentes chriſtianorum catholicorum nomen jubemus amplecti: reliquos verò dementes veſanóſque judicantes, hæretici dogmatis infamiam ſuſtinere, nec conciliabula eorum Eccleſiarum nomen accipere, divinâ primùm vindictâ poſt etiam motûs noſtri, quem ex cœleſti arbitrio ſumſerimus, ultione plectendos. Data tertio Kal. Martias; Theſſalonicæ: Gratiano quintò, & Theodosio primùm, Auguſtis Conſulibus. An. Ch. 380.

Item libro XVI. ſub titulo de his qui de religione contendunt.

Imperatores Valentinianus, Theodoſius, Arcadius Auguſti, Tatiano Præfecto prætorio.

NUlli egreſſum ad publicum vel diſceptandi de Religione, vel tractandi, nec conſilii aliquid deferendi pateſcat occaſio. Et ſi quis poſthac auſu gravi atque damnabili contra hujuſmodi legem veniendum eſſe crediderit, vel inſiſtere motu peſtiferæ perſeverationis audebit, competenti pœna, & digno ſupplicio coerceatur. Data XVI. Kalend. Auguſt. Theodosio Auguſto II. & Cynegio Conſulibus. An. Ch. 388.

Item

Item eodem libro: Sub titulo de hæreticis.

Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius Auguſtus Eutropio Præpoſito.

a vulg. nullos hæreticos... nulla exercendi.

NUllus hæreticis myſteriorum locus, nulla ad exercendam [a] animi obſtinatioris dementiam pateat occaſio. Sciant omnes; etiam ſi quid ſpeciali quolibet reſcripto per fraudem elicito ab hujuſmodi hominum genere impetratum eſt, non valere. Arceantur cunctorum hæreticorum ab illicitis congregationibus turbæ. Unius & ſummi Dei nomen ubique celebretur. Nicænæ fidei dudum à Majoribus traditæ, & divinæ religionis teſtimonio atque aſſertione firmatæ obſervantia ſemper manſura teneatur. Fotinianæ labis contaminatio, Arriani ſacrilegii venenum, Eunomianæ perfidiæ crimen & nefanda monſtruoſis nominibus auctorum prodigia ſectarum ab ipſo etiam aboleantur auditu. Is autem Nicænæ aſſertor fidei, & catholicæ religionis verus cultor accipiendus eſt, qui omnipotentem Deum, & Chriſtum filium Dei uno [b] nomine confitetur, Deum de Deo, lumen ex lumine; qui Spiritum ſanctum, quique id quod ex ſummo rerum parente ſperamus & accipimus, negando non violat; apud quem intemeratæ fidei ſenſu viget incorruptæ trinitatis indiviſa ſubſtantia, quæ Græci aſſertione verbi, Omouſia [c] rectè eredentibus dicitur. Hæc profectò nobis magis probata, hæc veneranda ſunt. Qui verò his nominibus [d] non inſerviunt, deſinant affectatis dolis alienum veræ religionis nomen aſſumere, & ſuis apertè criminibus denudentur [e]: Ab omnium ergo ſummoti Eccleſiarum limine penitus arceantur, cùm omnes hæreticorum illicitas agere intra oppida congregationes vetemus. Ac ſi quid eruptio [f] factioſa tentaverit, ab ipſis etiam urbium mœnibus, exterminato furore, propelli jubemus, ut cunctis orthodoxis Epiſcopis, qui Nicænam fidem tenent, catholicæ Eccleſiæ toto orbe reddantur. Data quarto Idnum Juniarum Conſtantinopoli EUCHERIO & SYAGRIO Conſulibus.

b vulg. unum.

c vulg. Omuſia.

d vulg. deeſt nominibus Th. Qui vero iiſdem non inſerv.

e vulg. apertis criminibus denotentur.

f vulg. ereptio.

AN. CH. 381.

Item libro & titulo quo ſupra.

Imperatores Auguſtus Theodoſius & Valentinianus Cæſar, Fauſto præfecto Urbis.

g vulg. ad. Schiſmaticos.

MAnichæos hæreticos [g] ſive Mathematicos, omnemque ſectam catholicis inimicam, ab ipſo aſpectu Urbis Romanæ exterminari præcipimus: ut nec præſentiæ criminoſorum contagione fœdetur. Circa hos autem maximè exercenda commotio [h] eſt, qui pravis ſuaſionibus [i] à venerabilis Papæ ſeſe communione ſuſpendunt: quorum ſchiſmate plebs etiam reliqua vitiatur. His conventione præmiſſa viginti dierum condonamus inducias, intra quos niſi ad communionis redierint unitatem, expulſi uſque ad centeſimum lapidem, ſolitudine, quam eligunt, macerentur. Data XVI. Kalend. Aug. Aquileiæ THEODOSIO Aug. decies & VALENTINIANO Cæſare Conſulibus.

h vulg. commonitio.

i vulg. perſuaſionibus.

AN. CH. 425.

CAPITVLVM LV.

DAMASI PAPÆ AD Paulinum Antiochenum Epiſcopum, Formula fidei ſubrogata, cui deberent hi qui ab hæreſi vertuntur, ſubſcribere [a]

a Ita Cod. Thu. Breviim Ox Formula fidei ab hæreticis revertenti.

Dilectiſſimo fratri Paulino Damaſus.

PEr filium meum Vitalem a te ſcripta direxeram, tuæ voluntati & judicio omnia derelinquens, & per Petronium Preſbyterum breviter indicaveram, me in articulo jam profectionis ejus aliqua ex parte commotum. Unde ne aut tibi ſcrupulus reſideret, aut volentes forſitan Eccleſiæ copulari tua cautio probando [b] differret: fidem [c] miſimus non tam tibi qui ejus [d] fidei communioni ſociaris, quàm his qui in ea ſubſcribentes, tibi, id eſt, nobis per te voluerint ſociari, dilectiſſime frater [e]. Quapropter ſi ſupradictus filius meus Vitalis, & hi qui cum eo ſunt, tibi voluerint aggregari, primùm debent in ea expoſitione fidei ſubſcribere, quæ apud Nicæam pia patrum voluntate firmata eſt. Deinde quoniam nemo poteſt futuris vulneribus adhibere medicinam, ea hæreſis eradicanda eſt, quæ poſtea in Oriente dicitur pullulaſſe; id eſt, confitendus ipſe ſapientia, ſermo, filius Dei, humanum ſuſcepiſſe corpus, animam, ſenſum, id eſt, integrum Adam; & ut expreſſiùs dicam, totum veterem noſtrum ſine peccato hominem. Sicuti enim confitentes eum humanum ſuſcepiſſe corpus, non ſtatim ei & humanas vitiorum adjungimus paſſiones; ita & dicentes eum ſuſcepiſſe & hominis animam, & ſenſum, non ſtatim dicimus eum & cogitationum humanarum ſubjacuiſſe peccato. Si quis autem dixerit verbum pro humano ſenſu in Domini carne verſatum, hunc catholica Eccleſia anathemarizat, nec non & illos, qui duos in Salvatore filios confitentur, id eſt, alium ante Incarnationem, & alium poſt aſſumtionem carnis ex virgine; & non eundẽ Dei filium & ante & poſtea confitentur. Quicúque igitur huic Epiſtolæ ſubſcribere voluerit, ita

b vulg. & Thu. probanda

c vulg. ad. noſtram.

d vulg. qui nobis ejuſdem.

e In Collectione Romana Lucæ Hoſtenii, in hac Epiſtola ex MS. Cod. Biblioth. Barberinæ edita hoc loco inferuntur Anathematiſmi, ſeu profeſſio fidei, quam huic habemus epiſtolæ ſubjectam in pagina ſequente.

Epist. Dam. ad Pauli.

tamen ut in Eccleſiaſticis canonibus, quos optimè noſti, & in Nicæna fide ante ſubſcribat, hunc debebis [f] abſque aliqua ambiguitate ſuſcipere. Non quod hæc ipſa, quæ nos ſcribimus, non potueris convertentium [g] ſuſceptioni proponere; ſed quod tibi conſenſus noſter liberum in ſuſcipiendo tribuat exemplum.

f vulg. & in Nicænam fidē ante ſubſcripſerit, hūc habebis.

g vulg. converſorum.

Confeſſio fidei Catholicæ, 1 quam Papa Damaſus miſit ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum [a]

a Ita Cod. Th. Brevius Ox. ſcrm regula fidei ſub codē capitulo. Utrique Codici concinit ferè in omnibus Juſt. Cod. MSS in Labbeana ed. Conciliorum laudatus.

POſt Nicænum Concilium, in Urbe Roma poſtea congregati catholici Epiſcopi addiderunt de Spiritu ſancto; quia poſtea error Arrianis inoleverat [b], ut quidam ore ſacrilego auderent dicere Spiritum ſanctum factum eſſe per filium [c]: anathematizamus, inquiunt eos, qui non tota libertate proclamant, Spiritum ſanctum unius cum Patre & Filio poteſtatis eſſe & ſubſtantiæ. Anathematizamus quoque eos, qui Sabellii ſequuntur errorem, eundem dicentem eſſe Patrem quem Filium, Anathematizamus Arrium atque Eunomium, qui pari impietate, licet ſermone diſſimili, Filium & Spiritum ſanctum aſſerunt eſſe creaturas. Anathematizamus Macedonianos, qui de Arrii ſtirpe venientes, non perfidiam mutavêre, ſed nomen. Anathematizamus Fotinum, qui Hebionis hæreſim inſtaurans, Dominum Jesum Christum tantùm ex Maria confitetur. Anathematizamus eos, qui duos filios aſſerunt, unum ante ſecula, & alterum poſt aſſumtionem carnis ex virgine. Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationabili & intelligibili, dicunt Dei verbum in humana carne verſatum; cùm ipſe Filius ſit verbum Dei, & non pro anima rationabili [d] & intelligibili in ſuo corpore fuerit; ſed noſtram, id eſt, rationabilem & intelligibilem ſine peccato animam ſuſceperit atque ſalvaverit. Anathematizamus eos, qui verbum Filium Dei extenſione aut collectione à patre eſſe ſeparatum & inſubſtantivum, & finem habiturum

2 eſſe contendunt [1]. Si quis non dixerit ſemper patrem, ſemper Filium, ſemper Spiritum ſanctum extitiſſe [e]; anathema ſit. Si quis non dixerit natum de Patre Filium, id eſt, de divina ſubſtantia ipſius; anathema ſit. Si quis non dixerit verbum Dei, Filium Dei Deum, ſicut Deum [f] Patrem ejus, omnia poſſe, & omnia noſſe, & Patri æqualem; anathema ſit. Si quis dixerit, quod in carne conſtitutus Filius Dei cùm eſſet in terra, non eſſet in cœlo cum Patre, anathema ſit. Si quis dixerit, quod in paſſione crucis dolorem ſuſtinebat Filius Dei Deus, & non caro cum anima, quam induerat & formam ſervi ſibi acceperat [g]; anatema ſit [h]. Si quis non dixerit quod in carne quam aſſumſit ſedet ad dexteram Patris, in qua venturus eſt judicare vivos & mortuos; anathema ſit. Si quis non dixerit Spiritum ſanctum de Patre eſſe verè ac propriè, ſicut Filium de divina ſubſtantia, & Deum verum [i], anathema ſit. Si quis non dixerit, omnia poſſe Spiritum ſanctum, omnia noſſe, & ubique eſſe, ſicut Patrem & Filium; anathema ſit. Si quis dixerit Spiritum ſanctum facturam, aut per Filium factum; anathema ſit. Si quis non dixerit omnia per Filium [k] & Spiritum ſanctum Patrem feciſſe, id eſt, viſibilia & inviſibilia; anathema ſit. Si quis non dixerit Patris & Filii & Spiritus ſancti unam Deitatem, poteſtatem, majeſtatem [l], gloriam dominationem, unum regnum atque unam voluntatem ac veritatem; anathema ſit. Si quis non dixerit veras tres perſonas Patris & Filii & Spiritus ſancti, æquales, ſemper viventes, omnia continentes viſibilia & inviſibilia, omnia potentes, omnia judicantes *, omnia vivificantes, omnia facientes, omnia ſalvantes *; anathema ſit. Si quis non dixerit Spiritum ſanctum adorandum ab omni creatura, ſicut Filium & Patrem; anathema ſit. Si quis de Patre & Filio benè ſenſerit; de Spiritu autem ſancto non rectè habuerit, hæreticus eſt: quia omnes hæretici de Filio Dei & de Spiritu ſancto malè ſentientes, in Judæorum atque gentilium perfidia inveniuntur. Quod ſi quis partiatur, Deum Patrem dicens, & Deum Filium [m] ejus, & Deum Spiritum ſanctum, Deos dici, & non Deum, propter unam divinitatem & potentiam, quam credimus eſſe & ſcimus Patris & Filii & Spiritus ſancti [n], ſubtrahens Filium aut Spiritum ſanctum, ſolum exiſtimet Deum Patrem dici aut credi unum Deum; anathema ſit [o]. Nomen enim Deorum & angelis & ſanctis omnibus eſt impoſitum & donatum. De Patre autem & Filio & Spiritu ſancto propter unam & æqualem divinitatem, non nomen deorum, ſed Dei nobis oſtenditur atqoe indicatur; ut credamus quia in Patre & Filio & Spiritu ſancto ſolum baptizamur, & non in Archangelorum nominibus & Angelorum, quomodo hæretici aut Judæi aut etiam gentiles dementes [o]. Hæc ergo eſt ſalus Chriſtianorum, ut credentes

b vulg. & Theodoretus Hiſt. l. 5. c. 11. hæc tantum habēt ab initio. Quia poſt Concilium Nicænum is error inolevit. Th. ſic. De Spiritu S. Quia poſtea is error inolevit.

c Ox. del. per Filium.

d Ita & Cod. Juſt. vulg. rationali: & infra.

e vulg. eſſe.

f vulg. & Theod. Deum verum filium ſicut verum Deum.

g vulg. & Theod. in forma ſervi, quā ſibi acceperat, ſicut ait ſcrip.

h vulg. & Theod. add. Si quis non non dixerit cruciatum, carne Dei filium & carne mortem guſtaſſe, fuiſſeque primogenitū ex mortuis, quatenus vita eſt vivificus Deus; anathema ſit. Abeſt vero hic anathematiſmus ab ed. Holſt. & à Juſt. & Th. & Ox. MS.

i vulg. & Theod. Et Deum Dei verbum.

k vulg. & Theod. add. poſtea Incarnatum. Deeſt poſtea apud Theod.

l vulg. & Th. ad. potentiam unam.

* Hæc duabus ſtellulis incluſa deſunt in vulg. ſunt apud Theod.

m Ox. hoc tantum habet. De Spiritu autem ſancto non rectè, anathema ſit Si quis dicat Deum Patrem & Deum Filium &c.

n Th. ad. Deum. vulg. Deum verum. Theod. [illegible]

o Ab hinc uſque ad ſimilem litteralem deſunt in MSS. Oxon.

1. Pars iſtius confeſſionis fidei eſt in nova collectione Conciliorum clariſſ. Baluzii p. 1583. ex MS. Cod. Vatic. & de eadem fit mentio in 2. Conſtituto Vigilii PP. pag. 1579.

2. *Poſt illa verba, hæc alia in vulg. edit. in Cod. Th. & apud Theodoretum ſequuntur.* Eos autem, qui ab Eccleſiis ad Eccleſias migraverint, tamdiù à noſtra communione alienos habemus, donec ad eas redierint civitates, in quibus primitus ſunt conſtituti. Quod ſi quis alius, alio tranſmigrante, in locum viventis ordinatus eſt, tamdiù vacet Sacerdotii dignitate, qui ſuam deſeruit civitatem, donec ſucceſſor ejus quieſcat in Domino.

Digitized by Google

EPIST. CYRI. AD NEST.

Trinitati, id eſt, Patri & Filio & Spiritui ſancto, in eam [p] veram ſolámque unam divinitatem & potentiam, majeſtatem & ſubſtantiam ſine dubio credamus [q].

p vulg. & Theod. Et in eam baptizati.

q Reliqua deſiderant. vulg. & Theod.

Hæc autem ſcripturâ recipiatur ab hæreſi veniens.

Ego ille illius Eccleſiæ [r] Presbyter vel Diaconus hâc ſcripturâ, quam manu mea perſcripſi, profiteor me de Incarnatione Domini noſtri JESU CHRISTI eam fidem tenere, quam ſancta Synodus Nicæna, & venerandum Calchedonenſe Concilium Evangelica & Apoſtolica autoritate firmarunt, & quam beatiſſimi Papæ Leonis Epiſtola ad ſanctæ memoriæ Flavianum Conſtantinopolitanæ Urbis Epiſcopum data prædicatione lucidiſſimæ veritatis expoſuit: Neſtorium verò & Eutychem cum dogmatibus & ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronuntio.

r Thu. Ego ille Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ.

CAPITULUM LVI.

CYRILLUS NESTORIO ut rectum fidei dogma ſequatur.

Viſus eſt Leo noſter hac verſione epiſtola S. Cyrilli ad Neſtorium Ep. 134 al. 97. ad Leonem Auguſtum, eandemque legimus in MS. Cod. Her.

COmperi quoſdam exiſtimationi meæ detrahentes, apud reverentiam tuam multa garrire, & id crebrò frequentérque agere, & maximè tunc cùm virorum illuſtrium atque prudentium præſto eſſe plurimos vident: & fortaſſe opinantes tuas aures delectari, non adeò ex voluntate, tales adverſum nos voces emittunt: homines nulla quidem in re prorſus offenſi, nec læſi, ſed modeſtè à nobis clementérque convicti. Unus, quia cæcis egentibúſque vim faciebat; alter quia ſuper matrem ſuam erexit gladium; alius, quia cum ancilla aurum rapuit alienum, & hac ſemper exiſtimatione vixit, quam nullus etiam inimiciſſimo ſuo optet evenire. Cæterùm talium hominum nullam omninò habeam curam; ne videar ſupra Dominum aut magiſtrum, vel ſupra patres noſtros menſuram meæ mediocritatis extendere. Neque enim fieri poteſt, ut aliquis maledicorum virus & moleſtiam vitare poſſit, quamvis rectiſſimè vivat; ſed illi maledictionis & amaritudinis os plenum habentes, rationem in judicio omnium reddituri ſunt. Ego autem me converto ad id, quod me maximè decet, & te nunc quoque ammoneo, quaſi fratrem in Domino, ut doctrinam verbi & ſenſum fidei cautè & cum omni obſervatione facias ſemper ad populos; ſciens planè, quod ſi quis ex his, qui in Chriſtum credunt, unum duntaxat ſcandalizaverit, indignationi ſubjacebit ingenti: ſi verò non unus ſit, ſed multitudo decepta; tunc omni nobis arte nitendum eſt, ut circumcidamus ſcandala, & illis qui quærunt veritatem ſanam, rectámque fidei dirigere rationem. Id autem facilè fiet, ſi patrum recenſentes ſcripta ſanctorum, eos plurimi faciamus; & nuſmetipſos conſulentes, ſi in fide conſiſtimus, ſecundùm quod ſcriptum eſt, tum demum rectis illorum atque irreprehenſibilibus conſtitutis ſenſus noſtros animóſque firmemus.

Matth. 18. 6.

EPIST. CYRI. AD NEST.

2. Cor. 13. 5.

Ait igitur ſancta & magna Synodus, ipſum qui eſt ex Deo patre naturaliter natus, unigenitum Filium, Deum verum de Deo, lumen de lumine, per quem & cum quo omnia fecerit pater, deſcendiſſe, incarnatum eſſe & hominem factum, paſſum eſſe, ſurrexiſſe tertia die, & aſcendiſſe rurius in cœlos. Hæc nos ſequi verba debemus; his nos convenit obtemperare dogmatibus, conſiderantes quid ſit Incarnatum eſſe, & hominem factum Dei verbum. Non enim dicimus, quod Dei natura immutata vel converſa, facta ſit caro; nec quod in totum hominem, qui eſt ex anima & corpore, transformata ſit; ſed illud magis quod carnem animatam anima rationali ſibi copulaverit: & verbum ſubſtantialiter, ineffabiliter, & irreprehenſibiliter [a] factum ſit homo, & nuncupatus ſit etiam filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, nec aſſumtione ſolummodo perſonæ, ſed quod diverſæ quidem naturæ in unum convenerint, unus tamen ex ambabus Chriſtus & filius non evacuata aut ſublata diverſitate naturarum per conjunctionem, ſed quia nobis ſimul effecerunt unum Dominum & Chriſtum filium. *Et cetera quæ jam ſcripta ſunt in capitulo xli. De teſtimoniis ſanctorum patrum. Adjectum autem in fine.* Hæc igitur pro caritate in Chriſto ſcribo; quærens tanquam fratrem, & conteſtans coram Chriſto & electis angelis ejus, ut hæc nobiſcum & ſentias, & doceas; ut Eccleſiarum pax ſalva ſervetur, & concordiæ caritatiſque vinculum indiſſolubile maneat Sacerdotibus Dei.

Hæc non habet MS. Th. haud dubio quia ſ verius ſcripta ſunt, c. 41 inter teſtimonia de incarnatione.

a Leg. vel indeprehenſibiliter, ut Mſſ. aliquot, vel incomprehenſibiliter, quod & in MS. Corb. habetur & græco continit.

Hæc item ſunt in utroque Codice.

CONSTITUTA GELASII PAPÆ, [1]

Dilectiſſimis fratribus univerſis Epiſcopis [a] Gelaſius.

NEceſſaria rerum diſputatione [b] conſtringimur, & Apoſtolicæ ſedis moderamine convenimur, ſic canonum paternorum decreta librare, & retrò præſulum deceſſorúmque noſtrorum præcepta metiri, ut quæ præſentium neceſſitas temporum reparandis [c] Eccleſiis relaxanda de-

1. Inter Gelaſii Epiſtolas IX.

a Alia ed. add. per Lucaniam & Brucios & Siciliam.

CAP. I. in al. ed.

b Iſ. diſpoſitione Ed. Rom. & Di. ex diſpenſatione.

c al omn. reſtaurandis.

1. Hæc Gelaſii conſtitutio habetur in ſolo Codice Thuaneo; deeſt verò in Oxonienſi, cujus poſthemi ordo, quem jam ab initio tenendum nobis propoſuimus, ne hîc interrumperetur, conſtitutionem iſtam ſine capituli titulo vel numero inſerendam

curavimus. De eadem hoc adhuc moneo, non mihi videri ex eodem fonte hauſtam eſſe, ex quo ceteræ hujus Codicis partes. In pluribus enim inemendata, ſectio quæ decretorum minùs commoda.

poſcit, adhibita conſideratione diligenti, quantum poteſt fieri, temperemus: quò nec in totum formam videamur veterum excedere regularum, & reparandis militiæ clericalis officiis, qua per diverſas Italiæ partes ita belli famiſque conſumſit incurſio, ut in multis Eccleſiis, ſicut fratris & Coëpiſcopi noſtri Joannis Ravennatis Eccleſiæ Sacerdotis frequenti relatione comperimus, uſquequaque deficiente ſervitio miniſtrorum [d], niſi remittendo pauliſper Eccleſiaſticis promotionibus antiquitus intervalla præfixa remaneant, ſine quibus adminiſtrari nequeant, ſacris ordinibus Eccleſiæ funditus deſtitutæ: atque in plurimis locis per inopiam competentis auxilii ſalutare ſubſidium redimendarum deſit animarum, noſque magno reatu, ſi tanto coarctante periculo non aliquatenus conſulamus [e], innecti. Priſcis igitur pro ſui reverentia manentibus conſtitutis, quæ ubi nulla vel rerum vel temporum perurget anguſtia, regulariter convenit cuſtodiri, eatenus Eccleſiis, quæ vel cunctis ſunt privatæ miniſtris, vel ſufficientibus uſquequaque adeò diſpoliatæ ſervitiis, ut plebibus ad ſe pertinentibus divina munera ſupplere non valeant, tam inſtituendi, quàm promovendi clericalis officii ſic ſpatia diſpenſanda concedimus.

d *al.* miniſteriorum.

e *vulg. &* *Rom.* videamur: *malè.* CAP. II. *in al. ed.*

Ibid. CAP. III.

I. *De ordine Monachorum.*

Ut ſi quiſetiam de religioſo propoſito & diſciplinis Monaſterialibus eruditus ad clericale onus [a] accedit, imprimis ejus vita præteritis acta temporibus inquiratur: vel ſi nullo gravi facinore probatur infectus, ſi ſecundam non habuit fortaſſis uxorem, nec à marito relictam ſortitus oſtenditur, ſi pœnitentiam publicam fortaſſis non geſſit, nec ulla corporis parte apparet vitiatus; ſi ſervilis aut originariæ non eſt conditionis obnoxius, ſi curiæ jam probatur nexibus abſolutus; ſi aſſecutus eſt literas, ſine quibus vix fortaſſis Oſtiarium [b] poſſit implere: ut ſi his omnibus, quæ ſunt prædicta, fulcitur, continuò Lector, vel Notarius, aut certè defenſor effectus, poſt tres menſes exiſtat Acolythus, maximè ſi huic ætas etiam ſuffragatur, ſexto menſe Subdiaconi nomen accipiat: ac ſi modeſtæ converſationis, honeſtæque voluntatis exiſtit, nono menſe ſit Diaconus, completóque anno Preſbyter: cui tamen quod annorum fuerant interſtitia conlatura, ſancti propoſiti ſponte ſuſcepta doceatur præſtitiſſe devotio.

a *al.* omnimunus.

b *Ita & Iſ. al.* Oſtiarii miniſterium.

II. *De laicis.*

Al. CAP. III. *Iſ.* IV.

Si verò de laicis quiſpiam ad Eccleſiaſticum eſt aggregandus officium, tantò ſolicitiùs in ſingulis, quæ ſuperiùs comprehenſa ſunt, hujuſmodi decet examinari perſonam, quanto inter mundanam, religioſámque vitam conſtat eſſe diſcriminis: quia utique [c] Eccleſiæ miniſteria reparanda ſunt non inconvenientibus meritis ingerendi [d]; tantóque magis quod ſacris aptum poſſit eſſe ſervitiis, in eorum quærendum eſt inſtitutis, quantò de tempore quo fuerant aſſequenda decerpitur: ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior conſuetudo non contulit: ne per occaſionem ſupplendæ penuriæ clericalis, vitia potiùs divinis cultibus intuliſſe, non legitimè familiæ computemur compendia procuraſſe. Quorum promotionibus, ſi permittit ætas [e] ſex menſes nihilominus prærogamus [f]: quoniam, ſicut dictum eſt, diſtare convenit inter perſonam divino cultui dedicatam, & de laicorum converſatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, ut Eccleſiis, quibus infeſtatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanſerunt miniſteria, renoventur: quatenus his, Deo propitio, reſtitutis in Eccleſiaſticis gradibus ſubrogandis canonum paternorum vetus forma ſervetur, nec contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro accidentis defectus remedio providetur, non adverſus ſcita majorum nova lege proponuntur. Ceteris Eccleſiis ab hac occaſione ceſſantibus, quas non ſimili clade vaſtatas cognoſcitis, priſtinam factis ordinationibus convenit tenere ſententiam. Quo magis hac opportunitate commoniti obſervantiam reverendorum canonum propenſiùs diligamus [a]: ſingulorum graduum conſcientias admonentes, ne ad illicitos prorumpere moliantur exceſſus: ne forſitan ſint [b] quique Pontificum Bigami atque conjugia ſortientes ab aliis derelicta, ſeu quoſlibet poſt pœnitentiam, vel ſine literis, vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ publicarumque rerum nexibus implicatos, aut paſſim nulla temporis congruentis expectatione diſcuſſos, divinis ſerviturος applicare myſteriis.

c *Al. add.* convenientia.

d *Ita Dion. & Cod. Moguntin.* ingerenda *alii Cod.*

e *Dion. Cod. Moguns. Ed. Rom. Iſ. & vulg.* ſuper anni metas, *pro* ſi permittit ætas.

f *Iidem* ſubrogamus.

a *Iidem* diligamus.

b *al.* nec ſint eſſe confidat... bigamos.

Iſ. CAP. V.

III. *De dedicandis Baſilicis.*

Ne qui pro ſuo libitu jura ſtudeant aliena pervadere, abſque ſedis Apoſtolicæ juſſa diſpoſitione mandante [c], Baſilicas noviter inſtitutas non petitis ex more præceptionibus dedicare non audeant; & non ambiant [d] ſibimet vindicare clericos poteſtatis alienæ.

c *al.* CAP. IV. *Iſ.* VI.

d *al. add.* Epiſcopi.

Digitized by Google

CONST. GELAS. PAPÆ.

Al. c. V. iſ. VII.

IV. *De Baptizandis.*

BAptizandis conſignandiſque fidelibus pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuſlibet impoſitis exagitare cupiant renaſcentes: quoniam quod gratis accipimus gratis dare mandamur. Et ideò nihil prorſus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione revocati, redemtionis ſuæ cauſſas adire deſpiciant: certum habentes, quod qui prohibita deprehenſi fuerint admiſiſſe, vel commiſſa non potiùs ſua ſponte correxerint, periculum ſubituri proprii ſint honoris.

Al. Ca. VI. iſ. VIII.

V. *De Presbyteris.*

NEc minùs etiam Presbyteros ultra ſuum modum tendere prohibemus, nec Epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere: non conficiendi chriſmatis, non conſignationis Pontificalis adhibere, nec ſibimet arripere illicitam facultatem: non præſente quolibet antiſtite, niſi fortaſſe jubeantur, ut vel orationis, vel actionis ſacræ ſuppetere ſibi præſumant eſſe licentiam: neque ſub ejus aſpectu, niſi jubeantur, aut ſedere præſumant, aut veneranda tractare myſteria: nec ſibimet meminerint ulla ratione concedi, ſine ſummo Pontifice Subdiaconos vel Acolythos jus habere faciendi: nec prorſus addubitent, ſi quicquam ad Epiſcopale miniſterium ſpecialiter pertinens ſuo motu putaverint exequendum; ſin aliàs, continuò ſe Presbyterii dignitate, & ſacra communione privari, quod neceſſe eſt, cenſemus, Si ejus præſule referente hujuſmodi fuerit prævaricatio comprobata, nec ipſo ejus Epiſcopo à culpa cohibente & ad ultionem vocaturo [a], ſi immoderata facientem diſſimulaverit vindicare.

a al. ed. à culpa conniventiæ & ultione, vacaturo. melius.

Al. Ca. VII. iſ. IX.

VI. *De Diaconibus.*

DIaconos quoque propriam conſtituimus ſervare menſuram, nec ultra tenorem paternis canonibus deputatum quippiam tentare permittimus: nihil eorum penitus ſuo miniſterio applicare, quæ primis ordinibus propriè decrevit antiquitas: & abſque Epiſcopo vel Presbytero baptizare non audeant, niſi prædictis fortaſſe officiis longiùs conſtitutis, neceſſitas extrema compellat; quod & laicis chriſtianis facere plerumque conceditur [a]; non in Presbyterio reſidere, ubi [b] divina celebrantur, vel Eccleſiaſticus habetur quicunque tractatus: ſacri corporis prærogationem ſub conſpectu Pontificis ſive Presbyteri, niſi his abſentibus, jus non habeant exercendi. Cùm enim decreta venerabilium ſanctionum nos quoque magnopere cuſtodire nitamur, ac ſine eorum diſpendio etiam illa, quæ pro alicujus utilitatis fortaſſe compendio videantur laxanda, cedamus [c]: cùmque contra ſalutarium reverentiam regularum cupiamus temerè nihil licere; & cùm ſedes Apoſtolica ſuper [d] his omnibus favente Domino, quæ paternis canonibus ſunt præfinita, pio devotoque ſtudeat tenere propoſito, ſatis indignum eſt quemquam vel Pontificum vel ordinum ſubſequentium hanc obſervantiam refutare, quam beati Petri ſedem & ſequi videat & docere, ſatiſque conveniens ſit ut totum corpus Eccleſiæ in hac ſibi obſervatione concordet, quam illic vigere conſpiciat, ubi Dominus Eccleſiæ totius poſuit Principatum, dicente ſcriptura: *Ordinate in me charitatem:* Item: *Omnia cum ordine fiant.* Atque iterum Pſalmiſta prædicante: *Circumdate Sion & complectimini eam, narrate in turribus ejus: ponite corda veſtra in virtute ejus, & diſtribuite gradus ejus, ut enarretis in progenie alterâ: quia hic eſt Deus noſter in æternum, & ipſe reget nos in ſecula.* Hic proculdubio, qui in Eccleſiaſticarum narratur altitudine dignitatum; & in cujus virtute bonis operibus corda ponenda ſunt, gradibus utique diſtributis, cunctis Deus noſter & rector populis prædicandus eſt chriſtianis: ubi nemo ſibimet aliquid æſtimet imminutum: cùm & de unius cujuſque gradus perfectione nihil deperit, & convenienter retinendo, quod cæleſti diſpenſatione collatum eſt, pariter nobis & cognoſcibilem Deum fieri & tribuit eſſe rectorem. Nam etſi quid indulgetur de temporum quantitate, moribus aggregata & ſtrenuitate penſatur, ſi vitæ jam propoſito continetur, quod protelata fuerat ætate curandum, dummodò illa diſſimulata nullatenus ſurripiant [a], quorum quodlibet in eſſe claruerit, meritò clericalibus infulis reprobabilem conſtat eſſe perſonam. Etſi illa nunquam ſinenda ſunt, quæ, ſi ceterorum conſtet integritas, ſola nocere non valeant: illa tamen ſunt magnoperè præcavenda, quæ recipi ſine manifeſta decoloratione non poſſunt, ac ſi ea ipſa, quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur vel rerum temporumve cogit intuitus, vel acceleratæ proviſionis reſpectus excuſat: quantò magis illa nullatenus mutilanda ſunt, quæ nec ulla neceſſitas, nec Eccleſiaſtica prorſus extorquet utilitas.

a al. ed. Cap. VIII. iſ. X.

b al. omn. tùm.

c Ita & iſ. al. credamus vulg. Rom. Dion. vel dicamus Cod. Mog. al. edi.

Ca. IX. iſ. XI.

d ita Cod. Mog. & Dion. al. ſuperior. iſ Rom. edi vulg.

Cant. 2. 4.

1 Cor. 14. 40.

Pſ. 47. 13.

à al. ſurripiant.

b al. ed. Cap. X. iſ. XII.

[b] Baptizandi ſibi quiſquam paſſim quocunque tempore nullam credat fiduciam, præter Paſchale feſtum & Pentecoſte venerabile ſacramentum, excepto duntaxat graviſſimi languoris incurſu: in quo verendum eſt, ne morbi creſcente periculo,

CONST. GELAS. PAPÆ.

ſine remedio ſalutari fortaſſis ægrotans exitio præventus abſcedat.

Al. Cap. XI. Iſ. XIII.

VII. *De ordinatione certis temporibus, id eſt, quarti, ſeptimi, decimi & quadrageſimalis initii ordine.*

ORdines [c] etiam Presbyterorum Diaconorúmque, niſi certis temporibus & diebus exercere non audeant [d]; id eſt, quarti menſis jejunio, ſeptimi, & decimi; ſed etiam Quadrageſimalis initii, ac mediana Quadrageſimæ die ſabbati jejunio circa veſperam noverint celebrandos: nec cujuſlibet utilitatis cauſſa [e] ſive Presbyterum, ſive Diaconum his præferant, qui ante ipſum fuerint ordinati.

c *al.* ordinationes.
d *al.* non debeat.
e *Iſ. Cod. Mog. & Iuſt. del.* cauſa.

Al. Ca XII. Iſ. XIV.

VIII. *De ſacris Virginibus.*

DEvotis quoque Deo virginibus, niſi aut in Epiphaniorum, aut in Albis Paſchalibus & in Apoſtolorum Natali ſacrum minimè velamen imponant, niſi forſitan, ſicut de baptiſmate dictum eſt, gravi languore correptis, ne ſine hoc munere de ſeculo tranſeant, implorantibus non negetur.

Al. Ca. XIII. Iſ. XV.

IX. *De viduis. Viduam velare nullus attentet.*

VIduas autem velare Pontificum nullus attentet: & quod nec autoritas divina delegit [f], nec canonum forma præſtituit, non eſt penitus uſurpandum; eiſque ſic Eccleſiaſtica ſunt ferenda præſidia, ut nihil committatur illicitum.

f *Al. non.* delegat.

Al Ca. XIV. Iſ. XVI.

X. *De ſervis ſine Dominorum voluntate non admittendis.*

GEneralis etiam querelæ vitanda præſumtio eſt, quâ propemodùm cauſſantur univerſi paſſim ſervos, & originarios, dominorum jura poſſeſſionumque fugientes ſub religioſæ converſationis obtentu, vel ad Monaſteria ſeſe conferre, vel ad Eccleſiaſticum famulatum, conniventibus quoque Præſulibus, indifferenter admitti. Quæ modis omnibus eſt prohibenda [a] pernicies: ne per Chriſtiani nominis inſtitutum aut aliena pervadi, aut publica videatur diſciplina ſubverti: præcipuè cùm nec ipſam miniſterii clericalis hac obligatione fuſcari conveniat dignitatem, cogatúrque pro ſtatu militantum ſibi conditiones jurgari videri, quod abſit, obnoxia. Quibus ſolicita competenter interdictione prohibitis, quiſquis Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, aut eorum, qui Monaſteriis præeſſe noſcuntur, hujuſmodi perſonas apud ſe tenentes, non reſtituendas Patronis, aut deinceps vel Eccleſiæ ſervitio, vel religioſis congregationibus putaverint applicandas, niſi voluntate forſitan Dominorum ſub ſcripturæ teſtimonio primitus abſolutas, aut legitima tranſactione conceſſas, periculum ſe honoris proprii, non ambigat communioniſque ſubiturum, ſi ſuper hac re cujuſquam vera nos querela pulſaverit. Magnis quippe ſtudiis ſecundùm beatum Apoſtolum præcavendum eſt, ne fides & diſciplina Domini blaſphemetur.

a *al.* amovenda.

1. Tim. 6. 1.

Al. Ca. XV. Iſ. XVII.

XI. *De negotio clericorum.*

COnſequens fuit, ut illa quoque quæ de Piceni partibus ad nos miſſa relatio nunciavit, non prætereunda putaremus: Plurimos clericorum negotiationibus inhoneſtis & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes, Evangelicam lectionem non attendentes, quia Dominus noſter negotiatores è templo verberatos flagellis aſſeritur expuliſſe: nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans Deo obligat ſe negotiis ſecularibus*: Pſalmiſtam David ſurda diſſimulantes aure cantantem: *Quoniam non cognovi negotiationes introibo in potentias Domini.* Proinde hujuſmodi ab indignis poſt hæc quæſtibus noverint abſtinendum, & ab omni cujuſlibet negotiationis ingenio vel cupiditate ceſſandum: aut in quocumque gradu ſint poſiti, mox à clericalibus officiis abire [b] cogantur; quoniam Domus Dei Domus orationis & eſſe debet & dici: ne officina negotiationis & ſpelunca potiùs ſit latronum.

Matth. 2. 11. Ioan. 2. 14. 2. Tim 2. 4. Pſ. 70. 16.

b *al.* abſcedere.

Al. Ca. XVI. Iſ. XVIII.

XII. *De illiteratis. Ut illiterati non ordinentur.*

ILliteratos quoque & cum aliqua corporis imminutione ſine ullo reſpectu ad Eccleſiaſticum didicimus venire ſervitium: quod ſimul antiqua traditio & apoſtolicæ ſedis vetus forma non recipit; quia nec literis carens ſacris eſſe poteſt aptus officiis, & vitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia præcepta ſanxerunt. Itaque de cetero modis omnibus hæc vitentur; nec quiſquam talis ſuſcipiatur in clero. Si qui verò vel temeritate propria, vel incuria præſidentum tales ante ſuſcepti ſunt, in his quibus conſtituti ſunt locis eatenus perſeverent, ut nihil unquam promotionis arripiant [a], ſatiſque habeant hoc ipſum ſibi pro nimia miſeratione permiſſum.

Lev. 21. 18. Deuter. 17. 1.

a *al.* accipiant.

Titulus hic pars eſt Decreti in omn. Cod. Al. Ca. XVII. Iſ. XIX.

XIII. *De his qui ſemetipſos abſciderunt.*

PAterni canones evidenter ſequenda poſuerunt, quorum tenorem ſufficit iudidiſſe. Dicunt enim, talia perpetrantes mox ut agniti fuerint, à munere clericali

Nicæn. 1.

Digitized by Google

CONSTIT. GELAS. PAPÆ.

debere ſeculi. Quod modis omnibus cuſtodire nos convenit: quia forſitan eſſe nulli ſuppetit [b], & præter illa non eſt quicquam, quæ memorabilis ordo decrevit & forma cenſuræ. [c]

b al. omn. quia fax eſſe nulli ſuppeditat.
c al cenſere.

Al. c. XVIII. iſ XX.

XIV. De his qui implicantur criminibus.

COmperimus etiam horrendis quibuſdam criminibus implicatos, tota diſcretione ſubmota, non ſolùm de factis atrocibus neceſſariam pœnitudinem non habere, ſed nec aliqua correctione penitus ſuccedente ad divinum miniſterium honoremque contendere. Nonnullos autem etiam in ipſis ordinibus conſtitutos gravibus delinquentes facinoribus non repelli; cùm & Apoſtolus clamet, nemini citò manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis; & majorum veneranda conſtituta pronuntient hujuſmodi, etiamſi fortè ſubrepſerint, tam qui ante peccaverint detectos oportere depelli, quàm ſacræ profeſſionis oblitos prævaricatoréſque ſancti propoſiti proculdubiò ſubmovendos.

1. Tim. 5. 22.
Nicæn. 9. & 10.

Al. CA. XIX. iſ. XXI.

XV. De his qui à dæmonio vel ſimilibus paſſionibus occupantur.

USque adeò ſanè comperimus illicita quoſque præſumere [d], ut dæmoniis ſimilibúſque paſſionibus irretiti miniſteria ſacroſancta tractare permittantur [e]. Quibus ſi in hoc opere poſitis aliquid propriæ neceſſitatis occurrat, quis de ſua fidelis ſalute confidit, ubi miniſtros curationis humanæ tantâ perſpexerit calamitate vexari? Qui [f] neceſſariò removendi ſunt, ne quibuſlibet, pro quibus Chriſtus eſt mortuus, ſcandalum generetur infirmis. Poſtremò ſi corpore ſauciatum fortaſſe aut debilem nequaquam ſacra contingere lex divina permiſit, quantò magis doni cæleſtis diſpenſatores eſſe non convenit, quod eſt deterius, mente perculſos?

d al. omn. quæque prorumpere.
e al. irretitis... tribuatur.
f al. atque ideò.
Leo 11.

Al. CA. XX. iſ. XXII.

XVI. De ſacris virginibus & his qui eis ſociantur illicitè.

VIrginibus ſacris ſe quoſdam ſociare cognovimus, & poſt dedicatum [a] propoſitum inceſta fœdera ſacrilegáque miſcere. Quos publicatos æquum eſt à ſacra communione detrudi, & niſi per publicam privatámque [b] pœnitentiam non recipi, atque his certè [c] viaticum de ſeculo tranſeuntibus, ſi tamen pœnituerint, non negari.

a al Dicatum Deo.
b al probatámque.
c al. tec. ſed tamen.

Al. CA. XXI. iſ. XXIII.

XVII. De viduis.

NAm de viduis ſine ulla benedictione velandis, ſuperiùs latiùs duximus [d] differendum. Quarum aliqua, ſi propria voluntate profeſſa, priſtinam conjugii caſtitatem mutabili mente calcaverit, periculi ejus intererit quali Deum debeat ſatisfactione placare [e]. Sicut enim ſi ſe forſitan continere non poterat, ſecundùm Apoſtolum, nullatenus nubere vetabatur, ſic habita ſecum deliberatione promiſſam Deo pudicitiam fidémque debuit cuſtodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere; ſed adhortationes præmii ſempiterni pœnáſque proponere divini judicii: ut & noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio. Cavendum eſt quippe quæ [f] de earum moribus actiſque beatus Paulus teſtatur. Apoſtolus, quod nunc planiùs exponere potéramus, ſed pro tempore libet ſupprimere, ne ſenſu deteſtabili, quoſdam non tam deterrêre, quàm admonere videamur [g]. Secundas nuptias ſicut ſecularibus inire conceditur; ita poſt eas nullus ad clericale ſinitur venire collegium: alia eſt enim humanæ fragilitati generalis conceſſa licentia; alia debet eſſe vita divinarum rerum ſervitio dicandorum.

d al. latè ſufficienterque prædiximus.
e al. add. quia juxta apoſtolum primâ fidem reliquerunt.
f al ut de.
g al. exponere prætermimus ne ſexus inſtabilis nō tam deterreri, quàm admoneri videatur.

Al. ſeq. CAP. XXII. iſ. XXIV.
Al c. XXIII. iſ. XXV.

XVIII. De his qui ad alias Eccleſias.

QUiſquis propriæ deſertor Eccleſiæ, nullis exiſtentibus cauſſis; ad aliam putaverit tranſeundum, ſi temerè ſuſceptus fuerit & promotus, reverendorum canonum vel ipſe, vel receptor ejus atque provector conſtituta non fugiet, quæ de hujuſcemodi, præſumtoribus, præfixere ſervanda [h]. De Monachis quoque [i] copioſiùs in prima præceptione hujus partis digeſta ſunt, quæ vel pro rerum ac temporum neceſſitate conceſſa ſunt, vel quemadmodum, ubi nullius facti [k] intereſſe aliquid probabitur, non niſi vetus inſtituto debet cuſtodiri.

h al CAP. & XV. iſ XXVI.
i al demon. laicíſque.
k al. nullius neceſſitatis.

Al C. XXV. iſ. XXVII.

XIX. De his qui pretio ordinantur [l].

QUos verò conſtiterit indignos meritis ſacram mercatos eſſe pretio dignitatem, convictos oportet arceri: non ſine periculo facinus tale vendentes [a]; quia dantem pariterque accipientem damnatio Simonis, quam lectio ſacra teſtatur, involvit.

a al. perpetrantes.

XX. De locorum conſecratione ſanctorum.

QUamvis ſuperiùs ſtrictim fuerit comprehenſum, nobis quoque patefactum, quod abſque præcepto ſedis Apoſtolicæ nonnulli factas Eccleſias vel Oratoria ſacrare præſumant: hoc ſumus tamen indicio deteſtabiliore permoti, quod in quocunque nomine defunctorum, & quantum dicitur, nec omnino fidelium conſtructiones ædificatas ſacris proceſſionibus audacter inſtituere memorantur. Quæ tam acerba, tam dura ſunt, ut eadem vix noſter poſſit ferre auditus. Si revera Chriſtianitatis affectus in illis regionibus cer-

tus & fixus eſt, diſtrictiùs iſta quærantur, & à quibus ſunt geſta prodantur. Quoniam ſicut latentibus in hac atrocitate nominibus non exiſtit in quem ſententia debita proferatur; ita cùm manifeſtis fuerit documentis expoſitus, tanquam ſceleris tanti poſcit immanitas, non effugiet ullatenus ultionem.

al. C. XXVI. Iſ. XXVIII.

XXI. *De fœminis quæ miniſtrare præſumunt.*

NIhilo minus impatienter audivimus tantum divinarum rerum ſubiiſſe deſpectum, ut fœminæ ſacris altaribus miniſtrare firmentur [b], & cuncta quæ non niſi virorum famulatui deputata ſunt, ſexum, cui non competunt, exhibere. Niſi quod omnium delictorum, quæ ſaltem perſtrinximus noxiorum reatus omnis [c] & crimen reos reſpicit Sacerdotes, qui vel iſta committunt, vel committentes minimè publicando pravis exceſſibus ſe favere ſignificant. Si tamen Sacerdotum ſint vocabulo nuncupandi, qui delegatum ſibi religionis officium ſic proſternere moliuntur, ut in perverſa quæque profanaque declives nullo reſpectu regulæ Chriſtianæ præcipitia funeſta ſectentur. Cúmque ſcriptum ſit: *Minima qui ſpernit paulatim decidit:* quid eſt de talibus æſtimandum, qui immenſis ac multiplicibus pravitatum molibus occupati, ingentem ruinam multimodis impulſionibus ediderunt, quæ non ſolùm ipſos videatur obruere, ſed Eccleſiis univerſis mortiferam, ſi non ſanentur, inferre perniciem. Nec ambigant, qui hæc exercere ſunt auſi, ſed etiam qui hactenus cognita ſiluerunt, ſub honoris proprii ſe jacere diſpendio, ſi non quanta poſſunt celeritate feſtinant, ut lethalia vulnera competenti medicatione curentur.

b *al.* ferantur.

c *al* perſtr. noxa omnis.

Eccl. 19. 1.

XXII. *De Epiſcopis ſcientibus vel ignorantibus.*

QUo enim jure [a] teneantur ad Pontificium, qui Pontificalibus excubiis catenus injuncta diſſimulant, ut contraria domui Dei, cui præſident potiùs operentur? qui quantum apud Deum poſſent, ſi non niſi convenientia procurarent, tantum quid mereantur aſpiciant cùm execrabili ſtudio ſectantur adverſa. Et quaſi magis hæc regula poſſit [b] qua Eccleſia debeat gubernari, ſic quicquid eſt Eccleſiaſticis inimicum regulis perpetratur. Cùm etſi cognitos habuit canones unuſquiſque Pontificum, intemerata debuerit tenere cuſtodia: Et ſi forſitan neſciebat, conſulere fidenter oportuit ſcientem. Quo magis excuſatio nulla ſuccurrit errantibus: quia neſciens propoſuit ſervare quod norat, nec ignorans curavit noſſe quod gereret.

a *al.* quo enim more teneant jura Pontificum.

b *al* ſit.

XXIII. *De reditu Eccleſiæ.*

al. c. XXVII. Iſ. XXIX.

QUatuor autem tam de reditu, quàm de oblatione fidelium, prout cujuſlibet Eccleſiæ facultas admittit, ſicut dudum rationabiliter eſt decretum, convenit fieri portiones, quorum ſit una Pontificis, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda. De quibus Sacerdotis intererit integram miniſtris Eccleſiæ memoratam dependere quantitatem. Sic Clerus ultra delegatam ſibi ſummam, nihil inſolenter noverit expetendum. Ea verò, quæ Eccleſiæ ædificiis attributa ſunt, huic operi veraciter prorogata locorum doceat inſtructio [c] manifeſta ſanctorum. Quia nefas eſt ſi ſacris ædibus deſtitutis in lucrum ſuum præſul impendia his deſignata convertat, ipſa nihilominus adſcripta pauperibus portione. Et hanc quamvis divinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe dicatur; tamen juxta quod ſcriptum eſt: *Ut videant opera veſtra bona & magnificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt*: oportet etiam præſenti teſtificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri [d]. Quapropter nec Clericorum quiſquam ſe hujus offenſæ futurum confidat immunem, ſi his quæ ſalubriter ſequenda depromſimus, ſive Epiſcopum, ſive Presbyterum, ſeu Diaconum viderit excedentem, non protinus ad aures noſtras referendum curaverit, probationibus duntaxat competenter exhibitis: ut tranſgreſſoris ultio fiat ceteris interdictio delinquendi. Sui verò modis omnibus erit unuſquiſque Pontificum ordinis & honoris eliſor, ſi cuiquam Clericorum vel Eccleſiæ auditui totius hæc putaverit ſupprimenda [e]. *Et alia manu*: Deus incolumes vos cuſtodiat, fratres cariſſimi.

c *al.* inſtauratio.

Matth. 5. 16.

d *al.* Cat. XXVIII. Iſ. XXX.

e *Vulg. add.* Data V. Idus Martii, Aſterio & Præſidio Coſſ. i. 494.

CAPITULUM LVII.

CANONES ANTIOCHENI CONCILII.

Sancta & pacatiſſima Synodus Antiochia in unum congregata his, qui per ſingulas Provincias ſunt, unanimibus ſanctis conſacerdotibus in Domino ſalutem.

Ex veteri tranſlatione quæ etiam habetur apud Iſidorum Mercatorem.

GRatia & veritas Domini & Salvatoris noſtri JESU CHRISTI ſanctam Antiochenam Eccleſiam viſitans, & in eodem connectens per concordiam pacatiſſimi Spiritus, multa quidem & alia fecit: in omnibus autem ſuggerente ſancto & pacifico Spiritu etiam hoc perfecit, ut quæ viſa ſunt rectè conſtitui, cum plurima conſideratione & judicio una omnibus Antiochiæ ex diverſis

Digitized by Google

CANONES ANTIOCH.

diverſis Provinciis in unum collectis Epiſcopis in veſtram notitiam deferrentur. Credimus autem gratiæ Domini, & ſancto ſpiritui pacis ; quod & ipſi conſpirabitis nobiſcum tanquam in una fuiſſetis virtute, & nobiſcum orationibus adnitentes [a], magis autem uniti, & Spiritu ſancto præſentes, hiſdem ipſis, quæ definita ſunt, conſentientes, & ea, quæ recta viſa ſunt, roborantes eum conſenſu ſancti Spiritus conſignabitis. Sunt autem præfiniti canones Eccleſiaſtici hi, qui infra ſcripti ſunt. In qua Synodo fuerunt *Euſebius, Theodorus, Narciſſus, Antiochus, Archelaus, Euſtachius Mocimus, Hiſicius, Manicus* [b], *Etherius, Iacobus, Agapius, Magnus, Eneas, Theodolus, Alpius, Nicetas, Agapius, Tharcodimantus, Baſſus, Alexander, Petrus, Moſes, Patricius, Anatolius, Macedonius, Petrus, Cyrion, Theodorus, Theodoſius*, de Provincia Syriæ Celes Phœnicis veteris Arabiæ, Meſopotamiæ, Ciliciæ, Iſauriæ : & bæc conſtituerunt, quæ infra ſcripta ſunt.

a *Ox.* adjuvantes.

b *Th.* Manortius *Iſid.* Manicius.

I. Omnes qui audent diſſolvere regulam ſancti & magni Concilii Nicæni, quod celebratum eſt in præſentia Domini amantiſſimi Conſtantini Imperatoris noſtri, de ſancta [c] feſtivitate Paſchali Salvatoris noſtri, incommunicabiles [d] & ejectos ab Eccleſia eſſe debere : maximè ſi perſeveraverint ſtudio contentionis, ad ſubvertenda ea quæ optimè conſtituta ſunt. Et hæc quidem dicta ſunt de laicis. Si autem de præpoſitis Eccleſiæ aliquis eſt vel Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus qui poſt hanc definitionem & hunc terminum in ſubverſionem populorum, & Eccleſiarum perturbationem [e] nitatur, ac ſic renitens cum Judæis Paſcha voluerit celebrare ; hunc ſancta Synodus ab hoc jam alienum ab Eccleſia judicavit, tanquam eum, qui non ſolum proprii peccati, ſed & aliorum corruptæ mentis & converſationis ſupplantator extiterit reus. Et non ſolum hujuſmodi deponit à Sacerdotio ; ſed & hos, qui eis auſi fuerint communicare poſt damnationem. Depoſitum autem etiam honore, qui extrinſecus eſt, privari oportet, quem ſanctis Canonibus & Dei Sacerdotio meruit [a].

c *Iſid. add.* & ſalutari.

d *Iſ.* excommunicatos.

e *Iſ.* perturb. ſeorſum colligere & cum Jud.

II. Omnes, qui ingrediuntur Eccleſiam Dei, & ſacras ſcripturas audiunt, non autem cum populo in oratione communicant, adverſantur [b] etiam ſanctæ aſſumtioni Dominici ſacramenti ſecundùm ſuam aliquam diſciplinam, hos ejici ab Eccleſia oportet, donec confitentes, fructum pœnitentiæ demonſtrent, & deprecati fuerint, ut datâ veniâ ſuſcipi mereantur. Non autem liceat communicare incommunicatis, neque per domos ingredi & cum eis orare, qui Eccleſiæ in oratione non participant, nec in alteram Eccleſiam recipi, qui ab alia Eccleſia excommunicantur. Quod ſi viſus fuerit quilibet Epiſcoporum, vel Presbyterorum, aut Diaconorum, vel etiam qui in canone detinentur, incommunicatis [c] communicare, & hunc oportet communione privari, tanquam Eccleſiæ regulas confundentem.

a *Ita Th.* Sic verò *Iſ.* & *Ox.* quem ſanctus Canon & Sacerdotium meruit.

b *Iſ.* averſantur &c. *Ox.* execrantur ſanctam aſſumtionem.

c *Iſ.* excommunicatis.

III. Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel quilibet Clericus, deſertâ ſuâ diœceſi ad aliam tranſeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim tentat, quo migraverit communicare [d] perpetuò, ulterius miniſtrare non debet, præſertim ſi ab Epiſcopo ſuo ad revertendum fuerit exhortatus. Quod ſi poſt evocationem ſui Epiſcopi non obediat, ſed perſeveraverit, omnibus modis ab officio deponi, nec aliquando facultatem habere ad Eccleſiaſticum ordinem redeundi. Si quis verò alius Epiſcopus propter hanc culpam depoſitum ſuſcipere tentaverit, à communi Synodo arguatur, tanquam Eccleſiaſtica jura diſſolvens.

d *Iſ.* manere.

IV. Si quis Epiſcopus à Synodo fuerit depoſitus, vel ſi Presbyter vel Diaconus à proprio Epiſcopo condemnatus fuit, & præſumſerit Sacerdotii ſeu ſacri miniſterii aliquam actionem, non ei amplius liceat, neque in altera Synodo ſpem reſtitutionis habere, neque alienæ aſſertionis aliquem locum [e] : ſed & communicantes ei omnes abjici de Eccleſia jubentur : & maximè ſi poſtquam cognoverunt ſententiam [f] fuiſſe prolatam, ei contumaciter communicarunt.

e *Iſ.* neque aſſertionis alicujus loci *ad. marg.* ſatisfactionis *Tht.* neque ſatisfactionis locum

f *Iſ. add.* adverſus eum.

V. Si quis Presbyter aut Diaconus contemto ſuo Epiſcopo ſeipſum ab Eccleſia ſeparaverit, & privatim apud ſe collectis populis, altare erigere auſus fuerit, & nihilominus Epiſcopo ſe exhortante, & ſemel & iterum revocante, inobediens fuerit, hunc modis omnibus deponendum cenſemus ; nec aliquando conſequi curationem aut proprium honorem recipere ſperet. Quod ſi etiam perſeverat conturbans & concitans Eccleſiam, per eam quæ foris eſt, pôteſtatem, tanquam ſeditioſum corripi oportet.

VI. Si quis à proprio Epiſcopo excommunicatus eſt, non eum prius ab alio ſuſcipi oportet Epiſcopo, niſi à ſuo fuerit receptus, aut Concilio facto occurrat, ut reſpondeat : ut ſi Synodo ſatisfecerit, ſtatuat eum ſub aliûs ſententia recipi oportere. Quod etiam circa Laicos, & Presbyteros, & Diacones, & omnes qui in Clero ſunt, oportet obſervari.

VII. Nullum peregrinorum Clericorum abſque formata [a] ſuſcipi oportere [b] ; neque Presbyteros ad regiones longinquas formatas, id eſt, Epiſtolas [c] dare : niſi ad Epiſcopos finitimos ſimplices Epiſtolas mittere [d].

a *Iſid. add.* quam Græci epiſtolam dicunt.

b *Iſ.* Canon VIII. *k. ſic* incipit.

c *Iſ.* Canonicas.

d *Iſid. add.* præſumat.

Digitized by Google

CANONES ANTIOCH.

VIII. Vicario verò Epiſcopi, qui à Græcis Corepiſcopus dicitur, formatas facere liceat.

IX. Per ſingulas Provincias conſtitutos Epiſcopos ſcire oportet Epiſcopum Metropolitanum [e], qui præeſt, Eccleſiarum totius Provinciæ curam & ſolicitudinem ſuſcepiſſe: propter quod in Metropolitanam civitatem ab his, qui cauſſas habent, ſine dubio concurratur. Quapropter placuit & Metropolitanum [e] honore præire & nihil ultra ſine ipſo reliquos Epiſcopos agere ſecundùm antiquum patrum noſtrorum, qui obtinuit, canonem: niſi hæc tantùm, quæ unicuique Eccleſiæ per ſuam diœceſim competunt. Unumquemque enim Epiſcopum oportet ſuæ diœceſis [f] poteſtatem habere, ad hanc gubernandam ſecundùm competentem ſibi reverentiam, ad providendum [g] regioni quæ ſub ipſius eſt civitate: ut etiam ordinare Presbyteros & Diacones ei probabili judicio liceat, & de ſingulis [h] cum moderatione & pondere diſceptare. Ultra autem nihil agendum ei permitti, citra Metropolitani [i] conſcientiam.

e in Ox. id eſt Metropolitanum.

f Ox. per ſuam Diœc.

g Iſid. add. omni.

h Iſ. add. illius regionis cauſſis.

i Tl. præter Epiſcopi M. Iſ. add. nec Metropolitanus, ſine ceterorum aliquid gerat conſilio Sacerdotum.

X. Qui in vicis & villis conſtituti ſunt Chorepiſcopi tametſi manus impoſitionem ab Epiſcopis ſuſceperunt [k], *placuit ſanctæ Synodo ſcire eos oportere modum proprium retinere, & gubernare adjacentes Eccleſias ſibi commiſſas, & eſſe contentos propria ſolicitudine & gubernatione, quam ſuſceperunt. Conſtituere autem his permittitur lectores, & Subdiacones & Exorciſtas: quibus ſufficit* [l] *iſtorum graduum licentiam accepiſſe; non autem Presbyterum, non Diaconum audeant ordinare, præter conſcientiam Epiſcopi vel civitatis, vel Eccleſiæ, quæ adjacens invenitur, ſeu ipſe, ſeu regio in qua præeſſe dignoſcitur. Quod ſi quis prævaricari auſus fuerit conſtituta, deponi eum & dignitate qua præditus eſt debere privari. Chorepiſcupus autem ab Epiſcopo civitatis, vel loci cui idem adjacet, ordinandus eſt.*

k Iſ. add. Et ut Epiſcopi ſunt conſecrati.

l Iſ ſufficiat.

XI. Si quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel quicumque Clericus, quem Græci appellant [m] *omnem ſub canone conſtitutum, præter conſilium vel literas eorum Epiſcoporum, qui ſunt intra Provinciam & maximè Metropolitani, ad Imperatorem pertexerit, hunc abdicari & ejici non ſolum à communione debere, ſed & propria dignitate privari, tamquàm moleſtum & importunum Imperialibus auribus, contra Eccleſiaſtica conſtituta. Si autem neceſſitas cogit ad Imperatorem excurrere propter aliquam actionem, cum deliberatione & conſilio Metropolitani Epiſcopi Provinciæ, & ceterorum conſcientia Epiſcoporum qui in eadem Provincia ſunt & literis, ire debebit.*

m Iſ Clericat, & omnis omnino, qui eſt ſub Eccleſiaſtica regula conſtitutus.

CANONES ANTIOCH.

XII. Si quis à proprio Epiſcopo depoſitus, vel Presbyter, vel Diaconus, aut etiam ſi à Synodo quilibet Epiſcopus fuerit exauctoratus, moleſtiam Imperialibus auribus inferre non debet [a]; ſed ad majorem Synodum Epiſcoporum ſe convertat, & quæ putat habere ſe juſta, in eorum judicio alleget, atque ab his expectet, quæ de ſe fuerit depromta ſententia. Quod ſi deficiens puſillanimitate noluerit facere, ſed Imperatori fuerit importunus, hujuſmodi nullam veniam habeat, neque locum ullius aſſertionis ſuæ, nec ſpem recipiendi gradus habeat in futurum.

a Iſ. non præſumat.

XIII. Nullum Epiſcopum decernimus audere debere ex alia Provincia ad aliam tranſitum facere, & ordinare aliquos in Eccleſiis, aut provehere ad ſacrum miniſterium, nec alios illuc ſecum attrahere Epiſcopos, niſi fortè per literas rogatus abierit, non ſolùm à Metropolitano, ſed & ab his qui cum eo ſunt [b] Provinciæ Epiſcopis. Quod ſi nullo invitante inordinatè ſuperveniat, & aliquos vel ordinare præſumſerit, vel quoſlibet actus [c] illi Eccleſiæ competentes, ad ſéque minimè pertinentes uſurpare tentaverit; vacua quidem & inania erunt omnia, quæ geſſerit, ipſe verò hujus indiſciplinati auſus & irrationabilis cœpti dignas cauſſas expendat tanquàm depoſitus à ſancta Synodo, & propter hujuſcemodi præſumptionem jam prædamnatus.

b Iſ. add. omnibus.

c Ox. deſſ. actus.

XIV. Si quis *Epiſcopus* de aliquibus cauſſis criminalibus *in* judicio Epiſcoporum *fuerit* accuſatus; contingat autem de *ipſis Provinciæ Epiſcopis*, qui cognoverunt [d], *diverſas* eos habere ſententias, ut alius quidem innocentem pronunciet, alius reum: *propter hujuſmodi itaque controverſiam amputandam placuit ſanctæ Synodo Metropolitanum alterius Provinciæ advocari oportere, & aliquantos cum eo alios Epiſcopos, qui pariter reſidentes, quæcumque fuerit, dirimant quæſtionem; propter hoc ut firmum ſit judicium, quod ab unius* [e] *Provinciæ Epiſcopis fuerit promulgatum.*

d Iſ. convenerunt.

XV. Si quis Epiſcopus criminaliter accuſatus ab omnibus, qui ſunt intra Provinciam, Epiſcopis exceperit unam conſunámque ſententiam, ab aliis ulteriùs judicari non poterit; ſed manere circa eum oportet, tanquam convenientem, quæ ab omnibus perlata eſt, firmam ratámque ſententiam.

e Tl. quæcumque ſtatuta fuerint, dirimant quæſtionem pro eo firmiùs ſtatuant judicium, quod primò ab unius &c.

XVI. Si quis Epiſcopus vacans in Eccleſiam vacantem ſupervenerit, & hanc obrepenter, præter plenariam Synodum, arripiendam eſſe crediderit, hunc abjici oportet, tametſi cum plebs, quam

CANONES ANTIOCH.

arripuit, velit ſibi Epiſcopum retinere. Illa porrò datur Synodus perfecta in qua etiam Metropolitanus Epiſcopus afuerit.

XVII. Si quis Epiſcopus, ſuſcepta manus impoſitione, & deputatus populis præeſſe, non ſuſcipiat miniſterium Sacerdotii, nec conſentiat abire in Eccleſiam, cui fuerat ordinatus; hunc incommunicabilem eſſe debere oportet, donec coactus conſentiat plebem ſuſcipere ſibimet deputatam, aut plenaria Synodus Provinciæ de eo aliquid ſtatuat.

XVIII. Si quis Epiſcopus ordinatus non abierit in parrochiam, cui eſt ordinatus, non ſuo vitio, ſed plebis forſitan contradictione, hic honorem ſuſceptum retinere debebit, & Sacerdotio fungi, ita ut nihil moleſtiæ afferat Eccleſiæ illi in qua conſtitutus eſt. Expectare autem eum oportet plenariam Synodum Provinciæ, donec de eo quod competit ſtatuatur.

XIX. Epiſcopus non eſt ordinandus præter conſilium & præſentiam Metropolitani Epiſcopi, cui melius erit ſi ex omni Provincia congregentur Epiſcopi. Quod ſi fieri non poteſt, hi qui adeſſe non poſſunt propriis literis conſenſum ſuum de ipſo deſignent. Et tunc demum poſt plurimorum, ſive per præſentiam, ſive per literas ſententiam conſonam ordinetur. Quod ſi aliter, quàm ſtatutum eſt, fiat, nihil valere hujuſmodi ordinationem cenſemus. Si verò ſecundùm diffinitas regulas ordinatio compleatur: contradicant autem aliqui propter proprias & domeſticas ſimultates, his contemtis ſententia de eo obtineat plurimorum.

XX. Propter Eccleſiaſticas curas [a], & quæ exiſtunt controverſias diſſolvendas, ſufficere viſum eſt bis in anno per ſingulas Provincias Epiſcoporum Concilium fieri: ſemel quidem poſt tertiam hebdomadam Paſchalis feſtivitatis; ita ut in quarta hebdomada [b], quæ conſequitur, id eſt, media ad Pentecoſtem [c] Concilium compleatur. Ammoneant autem Provinciales Epiſcopos, hi qui in amplioribus civitatibus, id eſt, in Metropolitanis degunt. Secundum verò Concilium Idibus Octobribus habeatur: qui dies apud Græcos hyperberetæi menſis decimus [d] invenitur [e]. In ipſis autem Conciliis & Presbyteros & Diaconos præſentes eſſe oportet, & omnes quotquot ſe læſos eſſe exiſtimant, & Synodicam expectare ſententiam. Nec liceat aliquibus apud ſemetipſos Concilia præter Metropolitanorum Epiſcoporum conſcientiam facere: quibus de omnibus cauſſis conſtat permiſſum eſſe judicium.

a *Iſ.* cauſſas.
b *Iſ.* in quarta ſeptim. ſancti Paſchæ perfici Concilium poſſit, convocante Metropolitano Epiſcopo omnes Provinciæ Epiſc. Secundò autem. &c.
c *Th.* Ideſt mediæ Pentecoſtis.
d *Iſ.* decimus quintus.
e *Iſ* ita ut in his Conc. procedant omnes Presb. Diac. & reliqui, qui ſe læſos dicunt; ut in Concilio eorum cauſſa examinata ad debitum judicium perveniat. Nec liceat ulli propriè apud ſemetipſum Concilium celebrare, præter eos, quibus Metropoles creditæ ſunt.

XXI. Epiſcopus de diœceſi ad diœceſim alteram non debet tranſire: neque ſi ſeipſum ingeſſerit, neque ſi à populis fuerit violenter attractus, neque ſi ſibi etiam ab Epiſcopis hoc ſuadeatur. Manere autem eum in Eccleſia debere oportet, quam ab initio ſortitus eſt & non ab ea aliò demigrare, ſecundum regulam ſuper hoc à patribus olim conſtitutam.

XXII. Epiſcopus non debet in aliam civitatem, quæ illi non videtur [a] eſſe ſubjecta, irruere, neque in regionem quæ ad ejus curam minimè noſcitur pertinere, ad aliquem ordinandum; neque Presbyteros vel Diaconos conſtituere ad alios Epiſcopos pertinentes: niſi fortè cum conſilio [b] proprii Epiſcopi regionis. Quod ſi quiſpiam horum aliquid audere tentaverit, irrita erit hujuſmodi ordinatio, & is qui malè uſurpaverit à Synodo arguatur [c].

XXIII. Epiſcopo non licet tanquam ſucceſſurem ſibi conſtituere [d], quamvis circa viciniam mortis habeatur. Quod ſi tale aliquid factum fuerit, irrita ſit hujuſmodi ordinatio. Cuſtodiri enim oportet Eccleſiaſtica conſtituta, quæ ita ſe continent, non poſſe Epiſcopum aliter fieri, niſi in concilio & conſenſu Epiſcoporum eorum dumtaxat, qui poſt obitum ejus, qui præceſſit, habuerint poteſtatem eum qui dignus fuerit, provehendi.

a *Iſ.* quæ illi probatur non eſſe ſubj.
b *Iſ. add.* Et voluntate.
c *Iſ. add.* Nam ſi ordinate non potuerit, nullatenus alterius Parochianum judicare præſumat. *Aliquid ſimile eſt apud Di. Exi. nihil in Græco, & aliis verſion.*
d *Iſ. & Th.* tanquam ſucceſſorem ſibi futurum, conſtituere alterum.

XXIV. Quæcumque res Eccleſiæ ſunt, bene debent cum omni diligentia & bona fide ſervari: illa ſcilicet fide, quæ Deo ſervatur omnia providenti atque judicanti. Quæque gubernari oportet cum judicio & poteſtate Epiſcopi, cui plebis animæ videntur eſſe commiſſæ. Manifeſta autem oportet eſſe, quæ Eccleſiæ competunt, conſcientiæ [e] Presbyterorum & Diaconorum, id eſt, qui circa Epiſcopum ſunt: ut non ignorent, nec quicquam eos lateat eorum, quæ ſunt propriæ Eccleſiæ: ut ſi contigerit Epiſcopum ex hac vita migrare, cum manifeſtæ ſint & notæ res Eccleſiaſticæ non intercidant atque depereant. Sed nec res propriæ Epiſcopi tanquam obnoxiæ, rerum Eccleſiaſticarum occaſione, ullius pulſentur injuriâ, quia juſtum & decibile [f] eſt apud Deum & homines, quæ propria ſunt Epiſcopi, quibus ipſe juſſerit derelinqui; & quæ Eccleſiæ ſunt, ipſi ſervari. Ita enim fiet, ut non Eccleſiæ damno aliquo affligantur, nec Epiſcopus, occaſione rerum Eccleſiaſticarum, proſcribatur, neque pertinentes ad eum in cauſſas occurrant [g], quo poſt mortem memoria ejus maledictis aliquibus oneretur.

XXV. Epiſcopum convenit habere Eccleſiaſticarum rerum poteſtatem, ad diſpenſandum omnibus indigentibus cum omni timore & reverentia Dei. Ipſum quoque ex eis percipere atque uti de-

e *Iſ. & Th.* ſub conſcientia.
f Decibile *pro eo quod docet olim corruptè uſurpatum. Iſ. leg.* acceptum.
g *Iſ* cauſſas incurrant *& erat in Th. ſed poſtea correctum.*

EPIST. CYRI. AD JOAN. ANTIOC.

enim mentitur, dicens: *Vivo ego, dicit Dominus, quoniam eos qui me glorificant glorificabo.* Adveniente igitur nunc Alexandriam Domino meo venerabili fratre Paulo, lætitiâ repleti ſumus, & valde neceſſariò, ut pote tali viro mediatore, & de his laboribus & cauſſis, quæ vires noſtras excedunt, animosè volente diſputare: ut Deus diaboli vincat invidiam, & conjungat diviſa, & quæ in medio fuerant inter hæc aſperſa ſcandala, auferat, & coronet concordiâ & pace Eccleſias, quæ ſunt & apud nos, & apud vos conſtitutæ. Quemadmodum enim diviſæ ſunt, ſuperfluum eſt enarrare [b]: oportere autem arbitror ea loqui & ſentire, quæ decent pacis tempora. Gaviſi ſumus igitur occurſu & notitiâ memorati [c] viri, qui verè & non leviter [d] ſe laborare putabat, ut perſuadeat nobis Eccleſias oportere conjungere & adunare ad pacem, & eorum qui nobis adverſa ſentiunt, diſſipare ridicula, obſcurare autem & bebetare adhuc malignitatis diaboli ſtimulum. Invenit autem nos ita paratos ad pacem [e], ut omnino nullum laborem ſuſtineamus. Meminimus enim Salvatoris noſtri, dicentis: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* Docti enim ſumus dicere in orationibus: *Domine Deus noſter, pacem da nobis; omnia enim reddidiſti nobis.* Si quis igitur fiat particeps hujus à Deo tributæ pacis, inops non erit omnis boni. Quoniam ergo ſuperflua & nullis ex cauſſis Eccleſiarum diſſenſio facta eſt, nunc maximè [f] docti ſumus & cognovimus, Domino meo venerabili Paulo Epiſcopo chartam nobis proferente irreprehenſibilem habentem fidei confeſſionem, & hanc ipſam chartam confectam eſſe aſtruente & confirmante à tua ſanctitate & venerabilibus illarum patrium Epiſcopis. Quæ conſcriptio ita continetur, & ipſis verbis hic apponitur in hac Epiſtola noſtrâ.

1. Reg. 2. 30.

b Th. dicere.

c Th. add. & religioſi.
d Ox. qui ferè leviter.

e Th. pac. ad hoc.

Joan. 14. 27.

Iſa. 26. 5.

f Th. add. plenius.

CAP. II. Scriptum Orientalium.

De partu autem divinæ genitricis virginis, quemadmodum ſentiamus & dicamus de humanitatis aſſumtione unigeniti filii Dei [g] non partem aliquam addentes, ſed pleniſſima ſatisfactione & ratione ſpeciali à principio, & de divinis ſcripturis traditione ſanctorum partum ſuſcipientes & docti [h] breviter dicimus, nihil prorſus addentes in ſanctorum patrum conventu & Synodo Nicæni Concilii expoſitæ & expreſſæ fidei: ſicut enim prædiximus, ad omnem ſufficit pietatis ſcientiam & univerſæ hæreticæ & pravæ doctrinæ abdicationem. Dicimus autem non temerè audentes de incomprehenſibilibus, ſed confeſſione propriæ infirmitatis excludentes eos, qui oboriri volunt, in quibus ea cogitamus, quæ ſunt ultra hominem.

g Th. add. neceſſario.

h Th ſufficienter edocti.

a *Confitemur igitur Dominum noſtrum* JESUM CHRISTUM *filium Dei unigenitum, Deum perfectum & hominem perfectum ex corpore & anima rationali, ante ſecula quidem de patre natum ſecundum Deitatem, in noviſſimis verò temporibus eundem ipſum propter nos & propter noſtram ſalutem de Maria virgine ſecundùm humanitatem: conſubſtantivum vel conſubſtantialem patri ſecundùm Deitatem, conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem: duarum enim naturarum unitio facta eſt: propter quod unum Chriſtum, unum Dominum confitemur. Secundum hanc incomparabilis unitatis fidem confitemur ſanctam & divinam generatricem* [i] *Dei virginem. Propter hoc etiam Dei ex ea verbum incarnatum, & humanitatem ſumſiſſe, & ex ipſo conceptu adunaſſe ſibi templum, quod ex ipſa aſſumſit. Evangelicas autem & Apoſtolicas voces de Domino noſtro novimus veras: aliquas quidem communes facientes tanquam in una perſona, aliquas autem dividenſes tanquam ex duabus naturis: & illas quidem quæ Deo conveniunt ſecundùm Deitatem Chriſti: humiles verò ſecundùm humanitatem ipſius tradentes.*

a Confeſſio fidei Orientalium Epiſcoporum.

In collect. Lupi c. 17. add. unum filium v. ſupra p. 150.
i Th genitricem.

a Hanc fidei confeſſionem, quàm Cyrillus irreprehenſibilem in hac Epiſtola appellat, non recentem tunc fuiſſe, ſed jam uſque a Concilii Epheſini temporibus conditam & publicatam à Joanne Antiocheno, docet nos hujus Epiſcopi Epiſtola ſuo ſuæque Synodi nomine miſſa ad Imperatorem Theodoſium per Joannem Comitem, qui juſſu Imperatoris ab utraque parte fidei confeſſionem exegit, dum adhuc Epiſcopi Epheſi reſiderent. Illi enim Epiſtolæ, quæ operâ Patris Lupi prodiit, cap. 17. Epheſinæ collectionis, inſertam legimus eamdem prorſus fidei confeſſionem quæ in Epiſtolis de pace tam Cyrilli, quam Joannis poſtmodum locum habuit. Cujus rei teſtem inſuper habemus Alexandrum Hierapolitanum in Epiſtola ad Theodoretum, quæ ejuſdem collectionis cap. 96. habetur. Scilicet cum de pace componenda inter Orientales & Ægyptios actum eſt, nec Cyrillus nec Joannes quicquam recantare circa fidei capita voluerant: quamvis Cyrillus ſua nonnihil mollivit & expoſuit; at Joannes, quam olim ab initio diſſidii obtulerat Imperatori fidei ſuæ profeſſionem, hanc eandem ſufficere contendit, nec aliam à ſe extorqueri paſſus eſt: graviter interim conqueſtus, quod quæ de aliis capitibus in eadem ad Imperatorem Epiſtola ſcripſerat, à Paulo Emeſeno fuerant mutata. Hoc præterea ex laudata Alexandri Hierapolitani Epiſtola diſcimus, Theodoreti ſtilo exaratam eſſe priorem illam Joannis Epiſtolam confeſſionémque fidei quæ illius pars præcipua eſt. Nimirum totius Orientalis Diœceſis os manúſque fuit Theodoretus.

CAP. III.

His ergo cognitis ſacris vocibus veſtris, & ſic vos ſentientes cùm cognoviſſemus: *Unus enim Dominus, una fides, unum baptiſma*: glorificamus omnium Salvatorem Dominum Deum, invicem congaudentes: quoniam ſcripturis, quæ à Deo inſpiratæ ſunt, & traditioni ſanctorum patrum convenientem habent fidem; acquieſcunt quæ apud nos & apud vos ſunt Eccleſiæ. Quoniam igitur interrogavi quoſdam, qui amant ex more ſuo vituperare, & velut crabrones agreſtes circumſtrepere, & moleſta eructuare contra me verba, eò quod dixerim de cœlo adveniſſe, & non de ſancta virgine corpus Chriſti; oportere arbitratus ſum pauca ſuper hoc ad eos dicere.

Epheſ. 4. 5.

O ſtulti, & ſolùm calumnias movere ſcientes! quomodo ad hoc Conſilium deducti eſtis, & tantâ ſtultitiâ ægrotaſtis? Oportebat enim, & valdè oportebat apertè vos intelligere, quoniam penè omne quod nobis pro fide eſt, luctamen advenit, affirmantibus quoniam ſancta virgo divini partûs eſt genitrix. Sed ſi dixerimus *de cælo* & non *ex ipſa ſancta* natum eſſe corpus omnium noſtrum Salvatoris Domini, quomodo eam dicemus genitricem Dei? quid enim omnimodo peperit, niſi eſt illud verum, quod peperit ſecundùm carnem, qui eſt Emmanuel. Derideantur igitur, qui de meis verbis ita garriunt: non enim mentitur bea-
Iſa. 7. 14. Matth. 1. 23. tus Iſaias Propheta, dicens: *Ecce virgo in utero concipiet, & pariet filium, & vocabitis nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur: nobiſcum Deus.* Verum quoque teſtatur & ſanctus Gabriel ad eandem beatam
Matth. 1. 20. virginem dicens: *Noli timere Maria: inveniſti enim gratiam apud Dominum: Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus* Jesum: *ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.*

Cap. IV. Quando autem dicimus de cœlo & de ſupernis Dominum noſtrum Jesum Christum veniſſe, non tanquam de cœlo depoſita ſancta ejus carne, talia dicimus; ſed ſequimur magis mirabilem Pau-
1. Cor. 15. 47. lum clamantem apertò: *Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cælo cæleſtis.* Meminimus autem & ipſum ſalva-
Joan. 3. 13. torem dicentem: *Nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, filius hominis, qui eſt in cælo.* Natus eſt enim ſecundùm carnem, ſicut paulò ante prædixi, de ſancta virgine: & quoniam qui de cœlo & de ſuperioribus advenit, Deus verbum, *exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens:* appellatus eſt filius hominis, manens quod erat, hoc eſt, Deus; immutabilis enim & inconvertibilis eſt: ſecundùm naturam tanquam jam unus intellectus cum propria carne, dicitur deſcendiſſe de cœlo perfectus, cùm eſſet etiam idem in Deitate perfectus, idem ipſe in eadem humanitate perfectus, & tanquam in una perſona intelligendus: unus enim Dominus Jesus Christus, & ſi naturarum differentia non ignoretur, de quibus inenarrabilem unitionem actam fuiſſe ſentimus ac dicimus. Eos autem qui dicunt quoniam temperamentum, aut confuſio, aut conſperſio facta eſt Dei verbi ad carnem, dignetur tua ſanctitas refrænare. Forſitan enim eſſe quoſdam non ambigo, qui hæc de me jactitent, tanquam garrientes ac dicentes. Ego autem in tantum ab his longè ſum, ut nihil tale ſentiam: uſque adeò, ut inſanire putem eos qui hoc de me ſuſpicati ſunt, quod omnino mutationis adumbratio accidere poteſt circa divini verbi naturam. Manet enim id quod ſemper eſt, & non mutatur, nec unquam mutabitur, nec ſuſcipiet mutationem. Impaſſibile enim ad hoc Dei verbum eſſe confitemur univerſi; tametſi ſapientiſſimè ipſe diſponens myſterium. Video in propria carne paſſiones quæ acciderunt. Eadem & ſapientiſſimus
Petrus: *Chriſto*, inquit, *pro nobis paſſo in* *1. Petr. 4. 1.*
carne; & non in natura inenarrabilis Deitatis. Ut enim ipſe omnium ſalvator eſſe credatur ſecundùm diſpoſitionem propriam, in ſe, ut dixi, propriæ carnis revocat paſſiones: quale eſt illud ſecundùm Prophetæ vocem prædictum, tanquam ex
ipſo intelligendum: *Dorſum meum*, in- *Iſa. 50. 6.*
quit, *dedit ad flagella, & maxillas meas ad verbera: faciem autem meam non averti à confuſionibus ſputorum.*

Quoniam autem ſanctorum patrum do- Cap. V.
ctrinis obtemperantes ubique ſumus, maximè autem beati & per omnia laudabilis noſtri patris Athanaſii præcepto, de his omnino aliquid foras ejicere recuſantes; diſcat quidem tua ſanctitas, & nullus alius ſocietur. Poſuiſſem autem etiam illorum plura verba, quibus meis dictis fidem adhiberem, ſi non prolixitatem ſcriptorum revererer: ne ex hoc ipſo fieret horribile. Nullo autem modo patimur à quibuſdam concuti diffinitam fidem, ſive fidei Symbolum, à ſanctis patribus noſtris qui apud Nicæam convenerunt illis temporibus, nec permittitur aut nobis, aut alii, mutare aliquod verbum ex his quæ ibi continentur,
aut unam ſyllabam immutare, memores *Prov. 22. 28.*
ejus dicentis: *Ne transferas terminos æternos, quos poſuerunt patres tui:* non erant enim ipſi loquentes, ſed Spiritus Dei & patris, qui procedit quidem ex ipſo, non eſt autem alienus à filio ſecundùm eſſentiæ rationem. Et ad hoc nos eorum ſanctorum, qui myſteria tradiderunt, dicta confirmant; in actibus enim Apoſtolorum
ſcriptum eſt: *Venientes autem circa Moeſiam* [k] *tentabant in Bithyniam ire, & non* *k Ita uterque MS. Cod. al. Myſiam.*
permiſit eos Spiritus Jesu. Scribit etiam *Act. 16. 7.*
& venerabilis Paulus: *Qui autem in carne* *Rom. 8. 8.*
ſunt, Deo placere non poſſunt: vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu; ſi tamen Spiritus Dei habitat in vobis: ſi quis autem Spiritum Dei non habet, hic non eſt ejus. Quando autem quidam conſueti recta pervertere, meas voces deviare & abſtrahere æſtimant, ad id quod eis videtur; non miretur hoc ſanctitas tua, ſciens quoniam qui ſunt ab omni hæreſi, ex divinis ſcripturis erroris ſui colligunt cauſſas; & ea quæ per Spiritum ſanctum, rectè dicta ſunt, malignitatibus mentis ſuæ corrumpentes propriis capitibus ſuis ignis inextinguibilis exhauriunt flammam. Et quoniam cognovimus, quod & ad beatum Epictetum

Digitized by Google

Epist. Cyri. ad Joan. Antioc.

Epiſtolam per omnia laudabilis patris noſtri Athanaſii rectam fidem habentem, immutantes eam ediderint, & hinc quaſi lædi plurimos: propter hoc neceſſarium & utile intelleximus & fratribus noſtris, edere de antiquis exemplaribus, quæ apud nos ſunt bene explanata, & ſimilia tuæ venerabilitati dirigere.

FORMULA LIBELLI FIDEI ſub eodem capitulo.

EGo *Ille* hanc ſcripturam, quam manu mea perſcripſi, profiteor, ſequens ſanctum judicium patrum Nicænæ Synodi trecentorum & decem octo, vel Calchedonenſis Synodi univerſale Concilium, cujus diffinitionem Sedes Apoſtolica confirmavit, quod etiam beatiſſimi Papæ Leonis Epiſtola ad ſanctæ memoriæ Flavianum Conſtantinopolitanæ Urbis Epiſcopum noſtrum data prædicatione lucidiſſimæ veritatis expoſuit. Confiteor unum eundémque Dominum noſtrũ Jesum Christum, unigenitum Dei patris, eundem in divinitate perfectum, eundem in humanitate Deum verè, & hominem verè; ipſum eundémque ex anima rationali & carne, conſubſtantialem patri ſecundùm Deitatem, conſubſtantialem eundem nobis ſecundùm humanationem: in omnibus nobis ſimilem abſque peccato: ante ſecula quidem de patre genitum ſecundùm Deitatem; in noviſſimis verò diebus, eundem propter nos & propter noſtram ſalutem de virgine Maria, quæ eundem Deum peperit ſecundùm humanitatem, unum eundémque Chriſtum, Filium Dei, Dominum unigenitum in duabus naturis, inconfusè, inconvertibiliter, & individuè, & inſeparabiliter cognitum: nequaquam naturarum differentiâ ſublata propter unitionem; ſed potiùs, ſalvâ manente proprietate utriuſque naturæ, in unam non in duas concurriſſe perſonas; ſed unum eundémque unigenitum Deum verbum, Dominum Jesum Christum, ſicut olim Prophetæ de eo, vel ipſe nos Chriſtus per ſemetipſum Dominus erudivit. Qui autem; ita non ſentiunt cum Neſtorio & Eutyche æterno anathemate dignos eſſe pronuntio.

ADMONITIO DE SUBSEQUENTI Capitulo.

IN Thuaneo Codice præmittitur legibus ex Theodoſiano Codice decerptis, quæ caput 54. conſtant, *Definitio ſanctæ Synodi Calchedonenſis*; ita enim ibi inſcribitur tractatus ille, quem editiones antiquiores alteram definitionem appellant, nonnulli verò partem autumant unicæ definitionis quartæ Synodi. Eam hic prætermittimus, cùm quia non habetur in Oxonienſi Codice, tum quod nihil aliud ſit quàm prima quatuor verſionum in editionibus Crabbi, Surii, Nicolini &c. excuſarum, quas quiſque facilè adire poſſit. Denique eadem definitio ſuperiùs habetur ex alia verſione in capitulo XXV. poſt fidei Symbolum; & ita incipit: *Sufficerat quidem ad plenariam pietatis agnitionem, &c.*

Leges ex Cod. Theodosii.

CAPITULUM LIV.

LEGES EX CORPORE Codicis Theodoſiani.

De fide Catholica.

Imperatorum Gratiani, Valentiniani, & Theodoſii Auguſtorum Edictum ad populum urbis Conſtantinopolitanæ. C. Th. lib. XVI. Tit. 1. l. 11.

CUnctos populos, quos clementiæ noſtræ regit temperamentum, in tali volumus religione verſari, quam divinum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis, religio uſque ad nunc ab ipſo inſinuata declarat, quámque Pontificem Damaſum ſequi claret, & Petrum Alexandrinæ urbis Epiſcopum, virum Apoſtolicæ ſanctitatis: hoc eſt, ut ſecundùm Apoſtolicam diſciplinam Evangelicámque doctrinam, Patris & Filii & Spiritus ſancti unam Deitatem ſub parili majeſtate, & ſub pia Trinitate credamus. Hanc legem ſequentes chriſtianorum catholicorum nomen jubemus amplecti: reliquos verò dementes veſanóſque judicantes, hæretici dogmatis infamiam ſuſtinere, nec conciliabula eorum Eccleſiarum nomen accipere, divinâ primùm vindictâ poſt etiam motûs noſtri, quem ex cœleſti arbitrio ſumſerimus, ultione plectendos. Data tertio Kal. Martias; Theſſalonicæ: Gratiano quintò, & Theodosio primùm, Auguſtis Conſulibus. An. Ch. 380.

Item libro XVI. ſub titulo de his qui de religione contendunt.

Imperatores Valentinianus, Theodoſius, Arcadius Auguſti, Tatiano Præfecto prætorio.

NUlli egreſſum ad publicum vel diſceptandi de Religione, vel tractandi, nec conſilii aliquid deferendi pateſcat occaſio. Et ſi quis poſthac auſu gravi atque damnabili contra hujuſmodi legem veniendum eſſe crediderit, vel inſiſtere motu peſtiferæ perſeverationis audebit, competenti pœna, & digno ſupplicio coerceatur. Data XVI. Kalend. August. Theodosio Auguſto II. & Cynegio Conſulibus. An. Ch. 388.

Item

Item eodem libro : Sub titulo de hæreticis.

Imperatores Gratianus , Valentinianus , & Theodoſius Auguſti Eutropio Præpoſito.

Nullus hæreticis myſteriorum locus, nulla ad exercendam [a] animi obſtinatioris dementiam pateat occaſio. Sciant omnes , etiam ſi quid ſpeciali quolibet reſcripto per fraudem elicito ab hujuſmodi hominum genere impetratum eſt , non valere. Arceantur cunctorum hæreticorum ab illicitis congregationibus turbæ. Unius & ſummi Dei nomen ubique celebretur. Nicænæ fidei dudum à Majoribus traditæ , & divinæ religionis teſtimonio atque aſſertione firmatæ obſervantia ſemper manſura teneatur. Fotinianæ labis contaminatio , Arriani ſacrilegii venenum , Eunomianæ perfidiæ crimen & nefanda monſtruoſis nominibus auctorum prodigia ſectarum ab ipſo etiam aboleantur auditu. Is autem Nicænæ aſſertor fidei , & catholicæ religionis verus cultor accipiendus eſt , qui omnipotentem Deum , & Chriſtum filium Dei nno [b] nomine confitetur, Deum de Deo, lumen ex lumine ; qui Spiritum ſanctum, quique id quod ex ſummo rerum parente ſperamus & accipimus , negando non violat ; apud quem intemeratæ fidei ſenſu viget incorruptæ trinitatis indiviſa ſubſtantia , quæ Græci aſſertione verbi, Omouſia [c] rectè credentibus dicitur. Hæc profectò nobis magis probata , hæc veneranda ſunt. Qui verò his nominibus [d] non inſerviunt , deſinant affectatis dolis alienum veræ religionis nomen aſſumere , & ſuis apertè criminibus denudentur [e] : Ab omnium ergo ſummoti Eccleſiarum limine penitus arceantur , cùm omnes hæreticorum illicitas agere intra oppida congregationes vetemus. Ac ſi quid eruptio [f] factioſa tentaverit , ab ipſis etiam urbium mœnibus , exterminato furore, propelli jubemus, ut cunctis orthodoxis Epiſcopis , qui Nicænam fidem tenent , catholicæ Eccleſiæ toto orbe reddantur. Data quarto Idnum Juniarum Conſtantinopoli EUCHERIO & SYAGRIO Conſulibus.

AN. CH. 381.

a *Vulg.* nullos hæreticos... nulla exercendi.
b *vulg.* unum.
c *vulg.* Omis.
d *vulg.* deeſt nominibus *Th.* Qui vero iiſdem non inſerv.
e *vulg.* apertis criminibus denotentur.
f *vulg.* erepio.

Item libro & titulo quo ſupra.

Imperatores Auguſtus Theodoſius & Valentinianus Cæſar , Fauſto præfecto Urbis.

Manichæos hæreticos [g] ſive Mathematicos , omnémque ſectam catholicis inimicam , ab ipſo aſpectu Urbis Romanæ exterminari præcipimus : ut nec præſentiæ criminoſorum contagione fœdetur. Circa hos autem maximè exercendà commotio [h] eſt, qui pravis ſuaſionibus [i] à venerabilis Papæ ſeſe communione ſuſpendunt : quorum ſchiſmate plebs etiam reliqua vitiatur. His conventione præmiſſa viginti dierum condonamus inducias , intra quos niſi ad communionis redierint unitatem , expulſi uſque ad centeſimum lapidem , ſolitudine , quam eligent , macerentur. Data XVI. Kalend. Aug. Aquileiæ THEODOSIO Aug. decies & VALENTINIANO Cæſare Conſulibus.

AN. CH. 425.

g *vulg.* ad. ſchiſmaticos.
h *vulg.* commonitio.
i *vulg.* perſuaſionibus.

CAPITULUM LV.

DAMASI PAPÆ AD Paulinum Antiochenum Epiſcopum , Formula fidei ſubrogata , cui deberent hi qui ab hæreſi revertuntur , ſubſcribere [a]

Dilectiſſimo fratri Paulino Damaſus.

Per filium meum Vitalem a te ſcripta direxeram,tuæ voluntati & judicio omnia derelinquens , & per Petronium Presbyterum breviter indicaveram, me in articulo jam profectionis ejus aliqua ex parte commotum. Unde ne aut tibi ſcrupulus reſideret , aut volentes forſitan Eccleſiæ copulari tua cautio probando [b] differret : ſidem [c] miſimus non tam tibi qui ejus [d] fidei communioni ſociaris , quàm his qui in ea ſubſcribentes , tibi, id eſt, nobis per te voluerint ſociari , dilectiſſime frater [e] . Quapropter ſi ſupradictus filius meus Vitalis, & hi qui cum eo ſunt, tibi voluerint aggregari , primùm debent in ea expoſitione fidei ſubſcribere , quæ apud Nicæam pia patrum voluntate firmata eſt. Deinde quoniam nemo poteſt futuris vulneribus adhibere medicinam , ea hæreſis eradicanda eſt, quæ poſtea in Oriente dicitur pullulaſſe ; id eſt,confitendus ipſe ſapientia, ſermo, filius Dei, humanum ſuſcepiſſe corpus,animam,ſenſum,id eſt, integrum Adam ; &,ut expreſſius dicam , totum veterem noſtrum ſine peccato hominem. Sicuti enim confitentes eum humanum ſuſcepiſſe corpus,non ſtatim ei & humanas vitiorum adjungimus paſſiones ; ita & dicentes eum ſuſcepiſſe & hominis animam , & ſenſum, non ſtatim dicimus eum & cogitationum humanarum ſubjacuiſſe peccato. Si quis autem dixerit verbum pro humano ſenſu in Domini carne verſatum , hunc catholica Eccleſia anathematizat,nec non & illos,cui duos in Salvatore filios confitentur, id eſt, alium ante Incarnationem, & alium poſt aſſumtionem carnis ex virgine,& non eundẽ Dei filium & ante & poſtea confitentur. Quicũque igitur huic Epiſtolæ ſubſcribere voluerit, ita

a *Ita Cod. Thu. Brevius Ox* Formula fidei ab hæreticis reverτenti.
b *vulg. & Thu.* probanda
c *vulg.* ad. noſtiam.
d *vulg.* qui nobis ejuſdem.
e *In Collectione Romana Lucæ Hoſtenii , in hac Epiſtola ex MS. Cod. Biblioth. Barberina edita hoc loco inferuntur Anathematiſmi , ſeu profeſſio fidei, quam huic habemus epiſtola ſubjectam in pagina ſequenti.*

Digitized by Google

tamen ut in Eccleſiaſticis canonibus, quos optimè noſti, & in Nicæna fide ante ſubſcribat, hunc debebis [f] abſque aliqua ambiguitate ſuſcipere. Non quod hæc ipſa, quæ nos ſcribimus, non potueris convertentium [g] ſuſceptioni proponere; ſed quod tibi conſenſus noſter liberum in ſuſcipiendo tribuat exemplum.

f vulg. & in Nicænam fidē ante ſubſcripſerit, hūc habebis.
g vulg. converſorum.

Confeſſio fidei Catholicæ, 1 quam Papa Damaſus miſit ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum [a]

a Ita Cod. Th. Brevius Ox. In ea regula fidei ſub eodē capitulo. Vtrique Codici concinit ferè in omnibus Juſt. Cod. MSS. in Labbeana ed. Conciliorum laudatus.

POſt Nicænum Concilium, in Urbe Roma poſtea congregati catholici Epiſcopi addiderunt de Spiritu ſancto; quia poſtea error Arrianis inoleverat [b], ut quidam ore ſacrilego auderent dicere Spiritum ſanctum factum eſſe per filium [c]: anathematizamus, inquiunt eos, qui non tota libertate proclamant, Spiritum ſanctum unius cum Patre & Filio poteſtatis eſſe & ſubſtantiæ. Anathematizamus quoque eos, qui Sabellii ſequuntur errorem, eundem dicentem eſſe Patrem quem Filium. Anathematizamus Arrium atque Eunomium, qui pari impietate, licet ſermone diſſimili, Filium & Spiritum ſanctum aſſerunt eſſe creaturas. Anathematizamus Macedonianos, qui de Arrii ſtirpe venientes, non perfidiam mutavêre, ſed nomen. Anathematizamus Fotinum, qui Hebionis hæreſim inſtaurans, Dominum Jesum Christum tantùm ex Maria confitetur. Anathematizamus eos, qui duos filios aſſerunt, unum ante ſecula, & alterum poſt aſſumtionem carnis ex virgine. Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationabili & intelligibili, dicunt Dei verbum in humana carne verſatum; cùm ipſe Filius ſit verbum Dei, & non pro anima rationabili [d] & intelligibili in ſuo corpore fuerit; ſed noſtram, id eſt, rationabilem & intelligibilem ſine peccato animam ſuſceperit atque ſalvaverit. Anathematizamus eos, qui verbum Filium Dei extenſione aut collectione à patre eſſe ſeparatum & inſubſtantivum, & finem habiturum
2 eſſe contendunt [1]. Si quis non dixerit ſemper patrem, ſemper Filium, ſemper Spiritum ſanctum extitiſſe [e]; anathema ſit. Si quis non dixerit natum de Patre Filium, id eſt, de divina ſubſtantia ipſius; anathema ſit. Si quis non dixerit verbum Dei, Filium Dei Deum, ſicut Deum [f] Patrem ejus, omnia poſſe, & omnia noſſe, & Patri æqualem; anathema ſit. Si quis dixerit, quod in carne conſtitutus Filius Dei cùm eſſet in terra, non eſſet in cœlo cum Patre, anathema ſit. Si quis dixerit, quod in paſſione crucis dolorem ſuſtinebat Filius Dei Deus, & non caro cum anima, quam induerat & formam ſervi ſibi acceperat [g]; anatema ſit [h]. Si quis non dixerit quod in carne quam aſſumſit ſedet ad dexteram Patris, in qua venturus eſt judicare vivos & mortuos; anathema ſit. Si quis non dixerit Spiritum ſanctum de Patre eſſe verè ac propriè, ſicut Filium de divina ſubſtantia, & Deum verum [i], anathema ſit. Si quis non dixerit, omnia poſſe Spiritum ſanctum, omnia noſſe, & ubique eſſe, ſicut Patrem & Filium; anathema ſit. Si quis dixerit Spiritum ſanctum facturam, aut per Filium factum; anathema ſit. Si quis non dixerit omnia per Filium [k] & Spiritum ſanctum Patrem feciſſe, id eſt, viſibilia & inviſibilia; anathema ſit. Si quis non dixerit Patris & Filii & Spiritus ſancti unam Deitatem, poteſtatem, majeſtatem [l], gloriam dominationem, unum regnum atque unam voluntatem ac veritatem; anathema ſit. Si quis non dixerit veras tres perſonas Patris & Filii & Spiritus ſancti, æquales, ſemper viventes, omnia continentes viſibilia & inviſibilia, omnia potentes, omnia judicantes *, omnia vivificantes, omnia facientes, omnia ſalvantes *; anathema ſit. Si quis non dixerit Spiritum ſanctum adorandum ab omni creatura, ſicut Filium & Patrem; anathema ſit. Si quis de Patre & Filio benè ſenſerit; de Spiritu autem ſancto non rectè habuerit, hæreticus eſt: quia omnes hæretici de Filio Dei & de Spiritu ſancto malè ſentientes, in Judæorum atque gentilium perfidia inveniuntur. Quod ſi quis partiatur, Deum Patrem dicens, & Deum Filium [m] ejus, & Deum Spiritum ſanctum, Deos dici, & non Deum, propter unam divinitatem & potentiam, quam credimus eſſe & ſcimus Patris & Filii & Spiritus ſancti [n], ſubtrahens Filium aut Spiritum ſanctum, ſolum exiſtimet Deum Patrem dici aut credi unum Deum; anathema ſit [o]. Nomen enim Deorum & angelis & ſanctis omnibus eſt impoſitum & donatum. De Patre autem & Filio & Spiritu ſancto propter unam & æqualem divinitatem, non nomen deorum, ſed Dei nobis oſtenditur atque indicatur; ut credamus quia in Patre & Filio & Spiritu ſancto ſolum baptizamur, & non in Archangelorum nominibus & Angelorum, quomodo hæretici aut Judæi aut etiam gentiles dementes [o]. Hæc ergo eſt ſalus Chriſtianorum, ut credentes

b vulg. & Theodoretus Hiſt. l. 5. c. 11. hæc tantum habēt ab initio. Quia poſt Concilium Nicænum is error inolevit. Tu ſic. De Spiritu S. Quia poſtea is error inolevit.
c Ox. del. per Filium.
d Ita & Cod. Juſt. vulg. rationali: & infra.
e vulg. eſſe.
f vulg. & Theod. Deum verum filium ſicut verum Deum.
g vulg. & Theod. in forma ſervi, quā ſibi acceperat, ſicut ait ſcrip.
h vulg. & Theod. add. Si quis non non dixerit excruciatum, carne Dei filium & carne mortem guſtaſſe, fuiſſeque primogenitū ex mortuis, quatenus vita eſt vivificus Deus; anathema ſit. Abeſt vero hic anathematiſmus ab ed. Holſt. & à Juſt. & Th. & Ox. MSS.
i vulg. & Theod. Et Deum Dei verbum.
k vulg. & Theod. add. poſtea Incarnatum. Deeſt poſtea apud Theod.
l vulg. & Th. ad. poteſtatem unam.
* Hæc duabus ſtellulis incluſa deſūt in vulg. ſunt apud Theod.
m Ox. hoc tantum habet. De Spiritu autem ſancto non rectè, anathema ſit. Si quis dicat Deum Patrem & Deum Filium &c.
n Th. ad. Deum. vulg. Deum verum. Theod. [illegible]
o Ab hic uſque ad ſimilem [illegible] valam [illegible] ſunt in Oxon.

1. Pars iſtius confeſſionis fidei eſt in nova collectione Conciliorum clariſſ. Baluzii p. 1583. ex MS. Cod. Varic. & de eadem fit mentio in 2. Conſtituto Vigilii PP. pag. 1579.

2. *Poſt illa verba, hæc alia in vulg. edit. in Cod. Th & apud Theodoretum ſequuntur.* Eos autem, qui ab Eccleſiis ad Eccleſias migraverint, tamdiù à noſtra communione alienos habemus, donec ad eas redierint civitates, in quibus primitus ſunt conſtituti. Quod ſi quis alius, alio tranſmigrante, in locum viventis ordinatus eſt, tamdiù vacet Sacerdotii dignitate, qui ſuam deſeruit civitatem, donec ſucceſſor ejus quieſcat in Domino.

Digitized by Google

EPIST. CYRI. AD NEST.

Trinitati, id eſt, Patri & Filio & Spiritui ſancto, in eam [p] veram ſolámque unam divinitatem & potentiam, majeſtatem & ſubſtantiam ſine dubio credamus [q].

Hac autem ſcripturâ recipiatur ab hæreſi veniens.

Ego ille illius Eccleſiæ [r] Preſbyter vel Diaconus hâc ſcripturâ, quam manu mea perſcripſi, profiteor me de Incarnatione Domini noſtri JESU CHRISTI eam fidem tenere, quam ſancta Synodus Nicæna, & venerandum Calchedonenſe Concilium Evangelica & Apoſtolica autoritate firmarunt, & quam beatiſſimi Papæ Leonis Epiſtola ad ſanctæ memoriæ Flavianum Conſtantinopolitanæ Urbis Epiſcopum data prædicatione lucidiſſimæ veritatis expoſuit: Neſtorium verò & Eutychem cum dogmatibus & ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronuntio.

p *vulg. & Theod.* Et in eam baptizati.

q Reliqua deſiderant. *vulg. & Theod.*

r *Thu.* Ego ille Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ.

CAPITULUM LVI.

CYRILLUS NESTORIO ut rectum fidei dogma ſequatur.

Vſus eſt Leo noſter hac verſione epiſtola S. Cyrilli ad Neſtorium Ep. 134 al. 97. ad Leonem Auguſtum, eandemque legimus in MS. Cod. Her.

COmperi quoſdam exiſtimationi meæ detrahentes, apud reverentiam tuam multa garrire, & id crebrò frequentérque agere, & maximè tunc cùm virorum illuſtrium atque prudentium præſto eſſe plurimos videſit: & fortaſſe opinantes tuas aures delectari, non adeò ex voluntate, tales adverſum nos voces emittunt: homines nulla quidem in re prorſus offenſi, nec læſi, ſed modeſtè à nobis clementérque convicti. Unus, quia cæcis egentibúſque vim faciebat; alter quia ſuper matrem ſuam erexit gladium; alius, quia cum ancilla aurum rapuit alienum, & hac ſemper exiſtimatione vixit, quam nullus etiam inimiciſſimo ſuo optet evenire. Cæterùm talium hominum nullam omninò habeam curam; ne videar ſupra Dominum aut magiſtrum, vel ſupra patres noſtros menſuram meæ mediocritatis extendere. Neque enim fieri poteſt, ut aliquis maledicorum virus & moleſtiam vitare poſſit, quamvis rectiſſimè vivat; ſed illi maledictionis & amaritudinis os plenum habentes, rationem in judicio omnium reddituri ſunt. Ego autem me converto ad id, quod me maximè decet, & te nunc quoque admoneo, quaſi fratrem in Domino, ut doctrinam verbi & ſenſum fidei cautè & cum omni obſervatione facias ſemper ad populos; ſciens planè, quod

Matth 18 6. ſi quis ex his, qui in Chriſtum credunt, unum duntaxat ſcandalizaverit, indignationi ſubjacebit ingenti: ſi verò non unus ſit, ſed multitudo decepta; tunc omni nobis arte nitendum eſt, ut circumcidamus ſcandala, & illis qui quærunt veritatem ſanam, rectámque fidei dirigere rationem. Id autem facilè fiet, ſi patrum recenſentes ſcripta ſanctorum, eos plurimi faciamus; & noſmetipſos conſulentes, ſi in fide conſiſtimus, ſecundùm quod ſcriptum eſt, tum demum rectis illorum atque irreprehenſibilibus conſtitutis ſenſus noſtros animóſque formemus.

2. Cor. 13. 5.

Ait igitur ſancta & magna Synodus, ipſum qui eſt ex Deo patre naturaliter natus, unigenitum Filium, Deum verum de Deo, lumen de lumine, per quem & cum quo omnia fecerit pater, deſcendiſſe, incarnatum eſſe & hominem factum, paſſum eſſe, ſurrexiſſe tertia die, & aſcendiſſe rurſus in cœlos. Hæc nos ſequi verba debemus; his nos convenit obtemperare dogmatibus, conſiderantes quid ſit Incarnatum eſſe, & hominem factum Dei verbum. Non enim dicimus, quod Dei natura immutata vel converſa, facta ſit caro; nec quod in totum hominem, qui eſt ex anima & corpore, transformata ſit; ſed illud magis quod carnem animatam anima rationali ſibi copulaverit: & verbum ſubſtantialiter, ineffabiliter, & irreprehenſibiliter [a] factum ſit homo, & nuncupatus ſit etiam filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, nec aſſumtione ſolummodo perſonæ, ſed quod diverſæ quidem naturæ in unum convenerint, unus tamen ex ambabus Chriſtus & filius non evacuata aut ſublata diverſitate naturarum per conjunctionem, ſed quia nobis ſimul effecerunt unum Dominum & Chriſtum filium. *Et cetera quæ jam ſcripta ſunt in capitulo xli. De teſtimoniis ſanctorum patrum. Adjectum autem in fine.* Hæc igitur pro caritate in Chriſto ſcribo; quærens tanquam fratrem, & conteſtans coram Chriſto & electis angelis ejus, ut hæc nobiſcum & ſentias, & doceas; ut Eccleſiarum pax ſalva ſervetur, & concordiæ caritatiſque vinculum indiſſolubile maneat Sacerdotibus Dei.

Hæc non habet MS. Th. haud dubio quia ſuperius poſita ſunt, c. 41 inter teſtimonia de Incarnatione.

a *Leg. vel* indeprehenſibiliter, *ut Mſſ. aliquot, vel* incomprehenſibiliter, *quod & in MS. Corb. habetur & græco convenit.*

Hæc ita ſunt in utroque Codice.

CONSTITUTA GELASII PAPÆ [1]

Dilectiſſimis fratribus univerſis Epiſcopis [a] *Gelaſius.*

NEceſſaria rerum diſputatione [b] conſtringimur, & Apoſtolicæ ſedis moderamine convenimur, ſic canonum paternorum decreta librare, & retrò præſulum deceſſorúmque noſtrorum præcepta metiri, ut quæ præſentium neceſſitas temporum reparandis [c] Eccleſiis relaxanda de-

1 Inter Gelaſii Epiſtolas IX.

a *Alia ed. add.* per Lucaniam & Brucios & Siciliam. CAP. I. *in al. ed.*

b *Iſ.* diſpoſitione *Ed. Rem. & Dil.* ex diſpenſatione.

c *al* omn. reſtaurandis.

1. Hæc Gelaſii conſtitutio habetur in ſolo Codice Thuaneo; deeſt verò in Oxonienſi: cujus poſtremi ordo, quem jam ab initio tenendum nobis propoſuimus, ne hîc interrumperetur, conſtitutionem iſtam ſine capituli titulo vel numero inſerendam

Conſtit. Gelasii Papæ.

curavimus. De eadem hoc adhuc moneo, non mihi videri ex eodem fonte hauſtam eſſe, ex quo ceteræ hujus Codicis partes. In pluribus enim inemendata, ſectio quæ decretorum minùs commoda.

poſcit, adhibita conſideratione diligenti, quantum poteſt fieri, temperemus: quò nec in totum formam videamur veterum excedere regularum, & reparandis militiæ clericalis officiis, qua per diverſas Italiæ partes ita belli famiſque conſumſit incurſio, ut in multis Eccleſiis, ſicut fratris & Coëpiſcopi noſtri Joannis Ravennatis Eccleſiæ Sacerdotis frequenti relatione comperimus, uſquequaque deficiente ſervirio miniſtrorum [d], niſi remittendo pauliſper Eccleſiaſticis promorionibus antiquitus intervalla præfixa remaneant, ſine quibus adminiſtrari nequeant, ſacris ordinibus Eccleſiæ fundirus deſtitutæ: atque in plurimis locis per inopiam competentis auxilii ſalutare ſubſidium redimendarum deſit animarum, noſque magno reatu, ſi tanto coarctante periculo non aliquatenus conſulamus [e], innecti. Priſcis igitur pro ſui reverentia manentibus conſtitutis, quæ ubi nulla vel rerum vel temporum perurget anguſtia, regulariter convenit cuſtodiri, eatenus Eccleſiis, quæ vel cunctis ſunt privatæ miniſtris, vel ſufficientibus uſquequaque adeò diſpoliatæ ſervitiis, ut plebibus ad ſe pertinentibus divina munera ſupplere non valeant, tam inſtituendi, quàm promovendi clericalis officii ſic ſpatia diſpenſanda concedimus.

d al. miniſteriorum.

e vulg. & Rom. videamur: malè. Cap. II. in al. ed.

Iſid. Cap. III.

I. *De ordine Monachorum.*

UT ſi quis etiam de religioſo propoſito & diſciplinis Monaſterialibus eruditus ad clericale onus [a] accedit, imprimis ejus vita prætericis acta temporibus inquiratur: vel ſi nullo gravi facinore probatur infectus, ſi ſecundam non habuit fortaſſis uxorem, nec à marito relictam ſortitus oſtenditur, ſi pœnitentiam publicam fortaſſis non geſſit, nec ulla corporis parte apparet vitiatus; ſi ſervilis aut originariæ non eſt conditionis obnoxius, ſi curiæ jam probatur nexibus abſolutus; ſi aſſecutus eſt literas, ſine quibus vix fortaſſis Oſtiarium [b] poſſit implere: ut ſi his omnibus, quæ ſunt prædicta, fulcitur, continuò Lector, vel Notarius, aut certè defenſor effectus, poſt tres menſes exiſtat Acolythus, maximè ſi huic ætas etiam ſuffragatur, ſexto menſe Subdiaconi nomen accipiat: ac ſi modeſtæ converſationis, honeſtæque voluntatis exiſtit, nono menſe ſit Diaconus, completóque anno Preſbyter: cui tamen quod annorum fuerant interſtitia conlatura, ſancti propoſiti ſponte ſuſcepta doceatur præſtitiſſe devotio.

a al. omn. munus.

b Ita & Iſ. al. Oſtiarii miniſterium.

II. *De laicis.*

Conſtit. Gelasii Ppaæ. Al. Cap. III. Iſ. IV.

SI verò de laicis quiſpiam ad Eccleſiaſticum eſt aggregandus officium, tantò ſolicitiùs in ſingulis, quæ ſuperiùs comprehenſa ſunt, hujuſmodi decet examinari perſonam, quanto inter mundanam, religioſámque vitam conſtat eſſe diſcriminis: quia utique [c] Eccleſiæ miniſteria reparanda ſunt non inconvenientibus meritis ingerendi [d]; tantóque magis quod ſacris aptum poſſit eſſe ſervitiis, in eorum quærendum eſt inſtitutis, quantò de tempore quo fuerant aſſequenda decerpitur: ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior conſuetudo non contulit: ne per occaſionem ſupplendæ penuriæ clericalis, vitia potiùs divinis cultibus intuliſſe, non legitimè familiæ computemur compendia procuraſſe. Quorum promotionibus, ſi permittit ætas [e] ſex menſes nihilominus prærogamus [f] quoniam, ſicut dictum eſt, diſtare convenit inter perſonam divino cultui dicatam, & de laicorum converſatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, ut Eccleſiis, quibus infeſtatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanſerunt miniſteria, renoventur: quatenus his, Deo propitio, reſtitutis in Eccleſiaſticis gradibus ſubrogandis canonum paternorum vetus forma ſervetur, nec contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro accidentis defectus remedio providetur, non adverſus ſcita majorum nova lege proponuntur. Ceteris Eccleſiis ab hac occaſione ceſſantibus, quas non ſimili clade vaſtatas cognoſcitis, priſtinam factis ordinationibus convenit tenere ſententiam. Quo magis hac opportunitate commoniti obſervantiam reverendorum canonum propenſiùs diligamus [a]: ſingulorum graduum conſcientias admonentes, ne ad illicitos prorumpere moliantur exceſſus: ne forſitan ſint [b] quique Pontificum Bigami atque conjugia ſortientes ab aliis derelicta, ſeu quoſlibet poſt pœnitentiam, vel ſine literis, vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ publicarumque rerum nexibus implicatos, aut paſſim nulla temporis congruentis expectatione diſcuſſos, divinis ſerviruros applicare myſteriis.

c Al. add. convenientia.

d Ita Dion. & Cod. Maguntin. ingerenda alii Cod.

e Dion. Cod. Maguntin. Ed. Rom. Iſ. & vulg. ſuper anni metas, pro ſi permittit ætas.

f Iidem ſubrogamus.

a Iidem delegamus.

b al. nec fas eſſe conſid... bigamos.

Iſ. Cap. V.

III. *De dedicandis Baſilicis.*

NE qui pro ſuo libitu jura ſtudeant aliena pervadere, abſque ſedis Apoſtolicæ joſta diſpoſitione mandante [c], Baſilicas noviter inſtitutas non petitis ex more præceptionibus dedicare non audeant; & non ambiant [d] ſibimet vindicare clericos poteſtatis alienæ.

c al. Cap. IV. Iſ. VI.

d al. add. Epiſcopi.

CONST. GELAS. PAPÆ.

Al. c. V. Iſ. VII.

IV. *De Baptizandis.*

BAptizandis conſignandiſque fidelibus pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuſlibet impoſitis exagitare cupiant renaſcentes: quoniam quod gratis accipimus gratis dare mandamur. Et ideò nihil prorſus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione revocati, redemtionis ſuæ cauſſas adire deſpiciant: certum babentes, quod qui probibita deprehenſi fuerint admiſiſſe, vel commiſſa non potiùs ſua ſponte correxerint, periculum ſubituri proprii ſint honoris.

Al. Ca. VI. Iſ. VIII.

V. *De Presbyteris.*

NEc minùs etiam Presbyteros ultra ſuum modum tendere prohibemus, nec Epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere: non conficiendi chriſmatis, non conſignationis Pontificalis adbibere, nec ſibimet arripere illicitam facultatem: non præſente quolibet antiſtite, niſi fortaſſe jubeantur, ut vel orationis, vel actionis ſacræ ſuppetere ſibi præſumant eſſe licentiam: neque ſub ejus aſpectu, niſi jubeantur, aut ſedere præſumant, aut veneranda tractare myſteria: nec ſibimet meminerint ulla ratione concedi, ſine ſummo Pontifice Subdiaconos vel Acolythos jus habere faciendi: nec prorſus addubitent, ſi quicquam ad Epiſcopale miniſterium ſpecialiter pertinens ſuo motu putaverint exequendum; ſin aliàs, continuò ſe Presbyterii dignitate, & ſacra communione privari, quod neceſſe eſt, cenſemus, Si ejus præſule referente hujuſmodi fuerit prævaricatio comprobata, nec ipſo ejus Epiſcopo à culpa cohibente & ad ultionem vocaturo [a], ſi immoderata facientem diſſimulaverit vindicare.

a al. ed. à culpa conniventiæ & ultione, vacaturo. melius.

Al. Ca. VII. Iſ. IX.

VI. *De Diaconibus.*

DIaconos quoque propriam conſtituimus ſervare menſuram, nec ultra tenorem paternis canonibus deputatum quippiam tentare permittimus: nihil eorum penitus ſuo miniſterio applicare, quæ primis ordinibus propriè decrevit antiquitas: & abſque Epiſcopo vel Presbytero baptizare non audeant, niſi prædictis fortaſſe officiis longiùs conſtitutis, neceſſitas extrema compellat; quod & laicis chriſtianis facere plerumque conceditur [a]; non in Presbyterio reſidere, ubi [b] divina celebrantur, vel Eccleſiaſticus habetur quicunque tractatus: ſacri corporis prærogationem ſub conſpectu Pontificis ſive Presbyteri, niſi his abſentibus, jus non habeant exercendi. Cùm enim decreta venerabilium ſanctionum nos quoque magnopere cuſtodire nitamur, ac ſine eorum diſpendio etiam illa, quæ pro alicujus utilitatis fortaſſe compendio videantur laxanda, cedamus [c]: cùmque contra ſalutarium reverentiam regularum cupiamus temerè nihil licere; & cùm ſedes Apoſtolica ſuper [d] his omnibus favente Domino, quæ paternis canonibus ſunt præfinita, pio devotóque ſtudeat tenere propoſito, ſatis indignum eſt quemquam vel Pontificum vel ordinum ſubſequentium hanc obſervantiam refutare, quam beati Petri ſedem & ſequi videat & docere, ſatiſque conveniens ſit ut totum corpus Eccleſiæ in hac ſibi obſervatione concordet, quam illic vigere conſpiciat, ubi Dominus Eccleſiæ totius poſuit Principatum, dicente ſcriptura: *Ordinate in me charitatem*: Item: *Omnia cum ordine fiant.* Atque iterum Pſalmiſta prædicante: *Circumdate Sion & complectimini eam, narrate in turribus ejus: ponite corda veſtra in virtute ejus, & diſtribuite gradus ejus, ut enarretis in progenie altera: quia hic eſt Deus noſter in æternum, & ipſe reget nos in ſecula.* Hic proculdubio, qui in Eccleſiaſticarum narratur altitudine dignitatum; & in cujus virtute bonis operibus corda ponenda ſunt, gradibus utique diſtributis, cunctis Deus noſter & rector populis prædicandus eſt chriſtianis: ubi nemo ſibimet aliquid æſtimet imminutum; cùm & de unius cujuſque gradus perfectione nihil deperit, & convenienter retinendo, quod cæleſti diſpenſatione collatum eſt, pariter nobis & cognoſcibilem Deum fieri & tribuit eſſe rectorem. Nam etſi quid indulgetur de temporum quantitate, moribus aggregata & ſtrenuitate penſatur; ſi vitæ jam propoſito continetur, quod protelata fuerat ætate curandum, dummodò illa diſſimulata nullatenus ſurripiant [a], quorum quodlibet in eſſe claruerit, meritò clericalibus infulis reprobabilem conſtat eſſe perſonam. Etſi illa nunquam ſinenda ſunt, quæ, ſi ceterorum conſtet integritas, ſola nocere non valeant: illa tamen ſunt magnoperè præcavenda, quæ recipi ſine manifeſta decoloratione non poſſunt; ac ſi ea ipſa, quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur vel rerum temporumve cogit intuitus, vel acceleratæ proviſionis reſpectus excuſat: quantò magis illa nullatenus mutilanda ſunt, quæ nec ulla neceſſitas, nec Eccleſiaſtica prorſus extorquet utilitas.

a al. ed. Cap. VIII. Iſ. X.

b al. omn. cùm.

CONST. GELAS. PAPÆ.

c Ita & Iſi. al. credamus vulg. Rom. Dion. vel dicamus Cod. Mog. al. ed. Ca. IX. Iſ. XI.

d ita Cod. Mog. & Dion. al. ſuperior. Iſ. Rom. ed. vulg.

Cant. 2. 4.

1 Cor. 14. 40.

Pſ. 47. 13.

a al. ſurripiant.

[b] Baptizandi ſibi quiſquam paſſim quocunque tempore nullam credat fiduciam, præter Paſchale feſtum & Pentecoſte venerabile ſacramentum, excepto duntaxat graviſſimi languoris incurſu: in quo verendum eſt, ne morbi creſcente periculo,

b al. ed. Cap. X. Iſ. XII.

CONST. GELAS. PAPÆ. ſine remedio ſalutari fortaſſis ægrotans exitio præventus abſcedat.

Al. CAP. XI. *Iſ.* XIII. VII. *De ordinatione certis temporibus, id eſt, quarti, ſeptimi, decimi & quadrageſimalis initii ordine.*

ORdines [c] etiam Presbyterorum Diaconorúmque, niſi certis temporibus & diebus exercere non audeant [d]; id eſt, quarti menſis jejunio, ſeptimi, & decimi; ſed etiam Quadrageſimalis initii, ac mediana Quadrageſimæ die ſabbati jejunio circa veſperam noverint celebrandos: nec cujuſlibet utilitatis cauſſa [e] ſive Presbyterum, ſive Diaconum his præferant, qui ante ipſum fuerint ordinati.

c *al.* ordinationes.
d *al.* non debent.
e *Iſ. Cod. Mog. & Iuſt. del.* cauſſa.

Al. CA. XII. *Iſ.* XIV. VIII. *De ſacris Virginibus.*

DEvotis quoque Deo virginibus, niſi aut in Epiphaniorum, aut in Albis Paſchalibus & in Apoſtolorum Natali ſacrum minimè velamen imponant, niſi forſitan, ſicut de baptiſmate dictum eſt, gravi languore correptis, ne ſine hoc munere de ſeculo tranſeant, implorantibus non negetur.

Al. CA. XIII. *Iſ.* XV. IX. *De viduis. Viduam velare nullus attentet.*

VIduas autem velare Pontificum nullus attentet: & quod nec autoritas divina delegit [f], nec canonum forma præſtituit, non eſt penitus uſurpandum; eiſque ſic Eccleſiaſtica ſunt ferenda præſidia, ut nihil committatur illicitum.

f *Al.* ann. delegat.

Al. CA. XIV. *Iſ.* XVI. X. *De ſervis ſine Dominorum voluntate non admittendis.*

GEneralis etiam querelæ vitanda præſumtio eſt, quâ propemodùm cauſſantur univerſi paſſim ſervos, & originarios, dominorum jura poſſeſſionumque fugientes ſub religioſæ converſationis obtentu, vel ad Monaſteria ſeſe conferre, vel ad Eccleſiaſticum famulatum, conniventibus quoque Præſulibus, indifferenter admitti. Quæ modis omnibus eſt prohibenda [a] pernicies: ne per Chriſtiani nominis inſtitutum aut aliena pervadi, aut publica videatur diſciplina ſubverti: præcipuè cùm nec ipſam miniſterii clericalis hac obligatione ſuſcari conveniat dignitatem, cogatúrque pro ſtatu militantum ſibi conditiones jurgari videri, quod abſit, obnoxia. Quibus ſolicita competenter interdictione prohibitis, quiſquis Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, aut eorum, qui Monaſteriis præeſſe noſcuntur, hujuſmodi perſonas apud ſe tenentes, non reſtituendas Patronis, aut deinceps vel Eccleſiæ ſervitio, vel religioſis congregationibus putaverint applicandas, niſi voluntate forſitan Dominorum ſub ſcripturæ teſtimonio primitus abſolutas, aut legitima tranſactione conceſſas, periculum ſe honoris proprii, non ambigat communioniſque ſubiturum, ſi ſuper hac re cujuſquam vera nos querela pulſaverit. Magnis quippe ſtudiis ſecundùm beatum Apoſtolum præcavendum eſt, ne fides & diſciplina Domini blaſphemetur. 1. *Tim.* 6. 1.

a *al.* amovenda.

Al. CA. XV. *Iſ.* XVII. XI. *De negotio clericorum.*

COnſequens fuit, ut illa quoque quæ de Piceni partibus ad nos miſſa relatio nunciavit, non prætereunda putaremus: Plurimos clericorum negotiationibus inhoneſtis & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes, Evangelicam lectionem non attendentes, quia Dominus noſter negotiatores è templo verberatos flagellis aſſeritur expuliſſe: nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans Deo obligat ſe negotiis ſecularibus*: Pſalmiſtam David ſurda diſſimulantes aure cantantem: *Quoniam non cognovi negotiationes introibo in potentias Domini.* Proinde hujuſmodi ab indignis poſt hæc quæſtibus noverint abſtinendum, & ab omni cujuſlibet negotiationis ingenio vel cupiditate ceſſandum: aut in quocumque gradu ſint poſiti, mox à clericalibus officiis abire [b] cogantur; quoniam Domus Dei Domus orationis & eſſe debet & dici: ne officina negotiationis & ſpelunca potiùs ſit latronum.

Matth. 2. 12. *Ioan.* 2. 14. 2. *Tim.* 2. 4. *Pſ.* 70. 16.
b *al.* abſtineat.

Al. CA. XVI. *Iſ.* XVIII. XII. *De illiteratis. Ut illiterati non ordinentur.*

ILliteratos quoque & cum aliqua corporis imminutione ſine ullo reſpectu ad Eccleſiaſticum didicimus venire ſervitium: quod ſimul antiqua traditio & apoſtolicæ ſedis vetus forma non recipit; quia nec literis carens ſacris eſſe poteſt aptus officiis, & vitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia præcepta ſanxerunt. Itaque de cetero modis omnibus hæc vitentur; nec quiſquam talis ſuſcipiatur in clero. Si qui verò vel temeritate propria, vel incuria præſidentum tales ante ſuſcepti ſunt, in his quibus conſtituti ſunt locis eatenus perſeverent, ut nihil unquam promotionis arripiant [a], ſatiſque habeant hoc ipſum ſibi pro nimia miſeratione permiſſum.

Lev. 21. 18. *Deuter.* 17. 1.
a *al.* accipiant.

Titulus hic pars eſt Decreti in mss. Cod. *Al.* CA. XVII. *Iſ.* XIX. XIII. *De his qui ſemetipſos abſciderunt.*

PAterni canones evidenter ſequenda poſuerunt, quorum tenorem ſufficit indidiſſe. Dicunt enim, talia perpetrantes mox ut agniti fuerint, à munere clericali *Nicæn.* I.

Digitized by Google

CONSTIT. GELAS. PAPÆ.

debere ſeculi. Quod modis omnibus cuſtodire nos convenit: quia forſitan eſſe nulli ſuppetit [b], & præter illa non eſt quicquam, quæ memorabilis ordo decrevit & forma cenſuræ. [c]

b al. omn. quia fax eſſe nulli ſuppeditat.

c al cenſere.

XIV. *De his qui implicantur criminibus.*

Al. c. XVIII. Iſ XX.

COmpetimus etiam horrendis quibuſdam criminibus implicatos, tota diſcretione ſubmota, non ſolùm de factis atrocibus neceſſariam pœnitudinem non habere, ſed nec aliqua correctione penitus ſuccedente ad divinum miniſterium honorémque contendere. Nonnullos autem etiam in ipſis ordinibus conſtitutos gravibus delinquentes facinoribus non repelli; cùm & Apoſtolus clamet, nemini citò manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis; & majorum veneranda conſtituta pronuntient hujuſmodi, etiamſi furtè ſubrepſerint, tam qui ante peccaverint detectos oportere depelli, quàm ſacræ profeſſionis oblitos prævaricatoréſque ſancti propoſiti proculdubiò ſubmovendos.

1. Tim. 5. 22.

Nicen. 9. & 10.

XV. *De his qui à dæmonio vel ſimilibus paſſionibus occupantur.*

Al. Ca. XIX. Iſ. XXI.

USque adeò ſanè comperimus illicita quoſque præſumere [d], ut dæmoniis ſimilibúſque paſſionibus irretiti miniſteria ſacroſancta tractare permittantur [e]. Quibus ſi in hoc opere poſitis aliquid propriæ neceſſitatis occurrat, quis de ſua fidelis ſalute confidit, ubi miniſtros curationis humanæ tantâ perſpexerit calamitate vexari? Qui [f] neceſſariò removendi ſunt, ne quibuſlibet, pro quibus Chriſtus eſt mortuus, ſcandalum generetur infirmis. Poſtremò ſi corpore ſauciatum fortaſſe aut debilem nequaquam ſacra contingere lex divina permiſit, quantò magis doni cœleſtis diſpenſatores eſſe non convenit, quod eſt deterius, mente perculſos?

d al. omn. quæque prorumpere.

e al. irretitis... tribuatur.

f al. atque ideò.

Leo 21.

XVI. *De ſacris virginibus & his qui eis ſociantur illicitè.*

Al. Ca. XX. Iſ. XXII.

VIrginibus ſacris ſe quoſdam ſociare cognovimus, & poſt dedicatum [a] propoſitum inceſta fœdera ſacrilegáque miſcere. Quos publicatos æquum eſt à ſacra communione detrudi, & niſi per publicam privatámque [b] pœnitentiam non recipi, atque his certè [c] viaticum de ſeculo tranſeuntibus, ſi tamen pœnituerint, non negari.

a al Dicatum Deo.

b al probatámque.

c al. tec. ſed tamen.

XVII. *De viduis.*

Al. Ca. XXI. Iſ. XXIII.

NAm de viduis ſine ulla benedictione velandis, ſuperiùs latiùs duximus [d] differendum. Quarum aliqua, ſi propria voluntate profeſſa, priſtinam conjugii caſtitatem mutabili mente calcaverit, periculi ejus intererit quali Deum debeat ſatisfactione placare [e]. Sicut enim ſi ſe forſitan continere non poterat, ſecundùm Apoſtolum, nullatenus nubere vetabatur, ſic habita ſecum deliberatione promiſſam Deo pudicitiam fidémque debuit cuſtodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere; ſed adhortationes præmii ſempiterni pœnáſque proponere divini judicii: ut & noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio. Cavendum eſt quippe quæ [f] de earum moribus actiſque beatus Paulus teſtatur. Apoſtolus, quod nunc planiùs exponere poterámus, ſed pro tempore libet ſupprimere, ne ſenſu deteſtabili, quoſdam non tam deterrere, quàm admonere videamur [g]. Secundas nuptias ſicut ſecularibus inire conceditur; ita poſt eas nullus ad clericale ſinitur venire collegium: alia eſt enim humanæ fragilitati generalis conceſſa licentia; alia debet eſſe vita divinarum rerum ſervitio dicandorum.

d al. latè ſufficienterque præfiximus.

e al. add. quia juxta apoſtolum primâ fidem reliquerunt.

f al ut de.

g al. exponere prætrimus, ne ſexus inſtabilis nō tam deterreri, quàm admoneri videatur.

XVIII. *De his qui ad alias Eccleſias.*

Al. ſeq. Cap. XXII. Iſ XXIV. Al c. XXIII. Iſ. XXV.

QUiſquis propriæ deſertor Eccleſiæ, nullis exiſtentibus cauſſis; ad aliam putaverit tranſeundum, ſi temerè ſuſceptus fuerit & promotus, reverendorum canonum vel ipſe, vel receptor ejus atque provector conſtituta non fugiet, quæ de hujuſcemodi, præſumtoribus, præfixere ſervanda [h]. De Monachis quoque [i] copioſiùs in prima præceptione hujus partis digeſta ſunt, quæ vel pro rerum ac temporum neceſſitate conceſſa ſunt, vel quemadmodum, ubi nullius facti [k] intereſſe aliquid probabitur, non niſi verus inſtituto debet cuſtodiri.

h al Cap. & XV. Iſ XXVI.

i al demon. laicíſque.

k al. nullius neceſſitatis.

XIX. *De his qui pretio ordinantur* [l].

Al C. XXV. Iſ. XXVII.

QUos verò conſtiterit indignos meritis ſacram mercatos eſſe pretio dignitatem, convictos oportet arceri: non ſine periculo facinus tale vendentes [a]; quia dantem pariterque accipientem damnatio Simonis, quam lectio ſacra teſtatur, involvit.

a al. perpetrantes.

XX. *De locorum conſecratione ſanctorum.*

QUamvis ſuperiùs ſtrictim fuerit comprehenſum, nobis quoque patefactum, quod abſque præcepto ſedis Apoſtolicæ nonnulli factas Eccleſias vel Oratoria ſacrare præſumant: hoc ſumus tamen inditio deteſtabiliore permoti, quod in quocunque nomine defunctorum, & quantum dicitur, nec omnino fidelium conſtructiones ædificatas ſacris proceſſionibus audacter inſtituere memorantur. Quæ tam acerba, tam dura ſunt, ut eadem vix noſter poſſit ferre auditus. Si revera Chriſtianitatis affectus in illis regionibus cer-

CONST. GELAS. PAPÆ.

tus & fixus eſt, diſtrictiùs iſta quærantur, & à quibus ſunt geſta prodantur. Quoniam ſicut latentibus in hac atrocitate nominibus non exiſtit in quem ſententia debita proferatur; ita cùm manifeſtis fuerit documentis expoſitus, tanquam ſceleris tanti poſcit immanitas, non effugiet ullatenus ultionem.

al. C. XXVI. Iſ. XXVIII.

XXI. *De fœminis quæ miniſtrare præſumunt.*

NIhilo minus impatienter audivimus tantum divinarum rerum ſubiiſſe deſpectum, ut fœminæ ſacris altaribus miniſtrare firmentur [b], & cuncta quæ non niſi virorum famulatui deputata ſunt, ſexum, cui non competunt, exhibere. Niſi quod omnium delictorum, quæ ſaltem perſtrinximus noxiorum reatus omnis [c] & crimen reos reſpicit Sacerdotes, qui vel iſta committunt, vel committentes minimè publicando pravis exceſſibus ſe favere ſignificant. Si tamen Sacerdotum ſint vocabulo nuncupandi, qui delegatum ſibi religionis officium ſic proſternere moliuntur, ut in perverſa quæque profanaque declives nullo reſpectu regulæ Chriſtianæ præcipitia funeſta ſectentur. Cúmque ſcriptum ſit: *Minima qui ſpernit paulatim decidit:* quid eſt de talibus æſtimandum, qui immenſis ac multiplicibus pravitatum molibus occupati, ingentem ruinam multimodis impulſionibus ediderunt, quæ non ſolùm ipſos videatur obruere, ſed Eccleſiis univerſis mortiferam, ſi non ſanentur, inferre perniciem. Nec ambigant, qui hæc exercere ſunt auſi, ſed etiam qui hactenus cognita ſiluerunt, ſub honoris proprii ſe jacere diſpendio, ſi non quanta poſſunt celeritate feſtinant, ut lethalia vulnera competenti medicatione curentur.

b al. ferantur.

c al. perſtr. noxa omnis.

Eccl. 19. 1.

XXII. *De Epiſcopis ſcientibus vel ignorantibus.*

QUo enim jure [a] teneantur ad Pontificum, qui Pontificalibus excubiis eatenus injuncta diſſimulant, ut contraria domui Dei, cui præſident potiùs operentur? qui quantum apud Deum poſſent, ſi non niſi convenientia procurarent, tantum quid mereantur aſpiciant cùm execrabili ſtudio ſectantur adverſa. Et quaſi magis hæc regula poſſit [b] qua Eccleſia debeat gubernari, ſic quicquid eſt Eccleſiaſticis inimicum regulis perpetratur. Cùm etſi cognitos habuit canones unuſquiſque Pontificum, intemerata debuerit tenere cuſtodia: Et ſi forſitan neſciebat, conſulere fidenter oportuit ſcientem. Quo magis excuſatio nulla ſuccurrit errantibus: quia neſciens propoſuit ſervare quod norat, nec ignorans curavit noſſe quod gereret.

a al. quo enim more teneant jura Pontificum.

b al. ſit.

XXIII. *De reditu Eccleſiæ.*

CONST. GELAS. PAPÆ. al. c XXVII. Iſ. XXIX.

QUatuor autem tam de reditu, quàm de oblatione fidelium, prout cujuſlibet Eccleſiæ facultas admittit, ſicut dudum rationabiliter eſt decretum, convenit fieri portiones, quorum ſit una Pontificis, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda. De quibus Sacerdotis intererit integram miniſtris Eccleſiæ memoratam dependere quantitatem. Sic Clerus ultra delegatam ſibi ſummam, nihil inſolenter noverit expetendum. Ea verò, quæ Eccleſiæ ædificiis attributa ſunt, huic operi veraciter prorogata locorum doceat inſtructio [c] manifeſta ſanctorum. Quia nefas eſt ſi ſacris ædibus deſtitutis in lucrum ſuum præſul impendia his deſignata convertat, ipſa nihilominus adſcripta pauperibus portione. Et hanc quamvis divinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe dicatur; tamen juxta quod ſcriptum eſt: *Ut videant opera veſtra bona & magnificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt:* oportet etiam præſenti teſtificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri [d]. Quapropter nec Clericorum quiſquam ſe hujus offenſæ futurum confidat immunem, ſi his quæ ſalubriter ſequenda depromſimus, ſive Epiſcopum, ſive Presbyterum, ſeu Diaconum viderit excedentem, non protinus ad aures noſtras referendum curaverit, probationibus duntaxat competenter exhibitis: ut tranſgreſſoris ultio fiat ceteris interdictio delinquendi. Sui verò modis omnibus erit unuſquiſque Pontificum ordinis & honoris eliſor, ſi cuiquam Clericorum vel Eccleſiæ auditui totius hæc putaverit ſupprimenda [e]. *Et alia manu:* Deus incolumes vos cuſtodiat, fratres cariſſimi.

c al. inſtauratio.

Matth. 5. 16.

d al. Cap. XXVIII. Iſ. XXX.

e Vulg. add. Data V. Idus Martii, Aſterio & Præſidio Coſſ. i. 494.

CAPITULUM LVII.

CANONES ANTIOCHENI CONCILII.

Sancta & pacatiſſima Synodus Antiochia in unum congregata his, qui per ſingulas Provincias ſunt, unanimibus ſanctis conſacerdotibus in Domino ſalutem.

Ex veteri tranſlatione quæ etiam habetur apud Iſidorum Mercatorem.

GRatia & veritas Domini & Salvatoris noſtri JESU CHRISTI ſanctam Antiochenam Eccleſiam viſitans, & in eodem connectens per concordiam pacatiſſimi Spiritus, multa quidem & alia fecit: in omnibus autem ſuggerente ſancto & pacifico Spiritu etiam hoc perfecit, ut quæ viſa ſunt rectè conſtitui, cum plurima conſideratione & judicio una omnibus Antiochiæ ex diverſis

CANONES ANTIOCH.

diverſis Provinciis in unum collectis Epiſcopis in veſtram notitiam deferrentur. Credimus autem gratiæ Domini, & ſancto ſpiritui pacis; quod & ipſi conſpirabitis nobiſcum tanquam in una fuiſſetis virtute, & nobiſcum orationibus adnitentes [a], magis autem uniti, & Spiritu ſancto præſentes, hiſdem ipſis, quæ definita ſunt, conſentientes, & ea, quæ recta viſa ſunt, roborantes cum conſenſu ſancti Spiritus conſignabitis. Sunt autem præfiniti canones Eccleſiaſtici hi, qui infra ſcripti ſunt. In qua Synodo fuerunt *Euſebius, Theodorus, Narciſſus, Antiochus, Archelaus, Euſtachius Mocimus, Hiſicius, Manicus* [b], *Etherius, Iacobus, Agapius, Magnus, Eneas, Theodolus, Alpius, Nicetas, Agapius, Tharcodimantus, Baſſus, Alexander, Petrus, Moſes, Patricius, Anatolius, Macedonius, Petrus, Cyrion, Theodorus, Theodoſius*, de Provincia Syriæ Celes Phœnicis veteris Arabiæ, Meſopotamiæ, Ciliciæ, Iſauriæ: & hæc conſtituerunt, quæ infra ſcripta ſunt.

a *Ox.* adjuvantes.
b *Th.* Manicius *Iſid.* Manicius.

I. Omnes qui audent diſſolvere regulam ſancti & magni Concilii Nicæni, quod celebratum eſt in præſentia Domini amantiſſimi Conſtantini Imperatoris noſtri, de ſancta [c] feſtivitate Paſchali Salvatoris noſtri, incommunicabiles [d] & ejectos ab Eccleſia eſſe debere: maximè ſi perſeveraverint ſtudio contentionis, ad ſubvertenda ea quæ optimè conſtituta ſunt. Et hæc quidem dicta ſunt de laicis. Si autem de præpoſitis Eccleſiæ aliquis eſt vel Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus qui poſt hanc definitionem & hunc terminum in ſubverſionem populorum, & Eccleſiarum perturbationem [e] nitatur, ac ſic renitens cum Judæis Paſcha voluerit celebrare; hunc ſancta Synodus ab hoc jam alienum ab Eccleſia judicavit, tanquam eum, qui non ſolum proprii peccati, ſed & aliorum corruptæ mentis & converſationis ſupplantator exiterit reus. Et non ſolum hujuſmodi deponit à Sacerdotio; ſed & hos, qui eis auſi fuerint communicare poſt damnationem. Depoſitum autem etiam honore, qui extrinſecus eſt, privari oportet, quem ſanctis Canonibus & Dei Sacerdotio meruit [a].

c *Iſid. add.* & ſalvatori.
d *Iſ.* excommunicatos.
e *Iſ.* perturb. ſeorſum colligere & cum Jud.
a *Ita Th. Sic verò Iſ. & Ox.* quem ſanctus Canon & Sacerdotium meruit.

II. Omnes, qui ingrediuntur Eccleſiam Dei, & ſacras ſcripturas audiunt, non autem cum populo in oratione communicant, adverſantur [b] etiam ſanctæ aſſumtioni Dominici ſacramenti ſecundùm ſuam aliquam diſciplinam, hos ejici ab Eccleſia oportet, donec confitentes, fructum pœnitentiæ demonſtrent, & deprecati fuerint, ut datâ veniâ ſuſcipi mereantur. Non autem liceat communicare incommunicatis, neque per domos ingredi & cum eis orare, qui Eccleſiæ in oratione non participant, nec in alteram Eccleſiam recipi, qui ab alia Eccleſia excommunicantur. Quod ſi viſus fuerit quilibet Epiſcoporum, vel Presbyterorum, aut Diaconorum, vel etiam qui in canone detinentur, incommunicatis [c] communicare, & hunc oportet communione privari, tanquam Eccleſiæ regulas confundentem.

b *Iſ.* averſantur &c. *Ox.* execrantur ſanctam aſſumtionem.
c *Iſ.* excommunicatis.

III. Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel quilibet Clericus, desertâ ſuâ diœceſi ad aliam tranſeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim tentat, quo migraverit communicare [d] perpetuò, ulterius miniſtrare non debet, præſertim ſi ab Epiſcopo ſuo ad revertendum fuerit exhortatus. Quod ſi poſt evocationem ſui Epiſcopi non obediat, ſed perſeveraverit, omnibus modis ab officio deponi, nec aliquando facultatem habere ad Eccleſiaſticum ordinem redeundi. Si quis verò alius Epiſcopus propter hanc culpam depoſitum ſuſcipere tentaverit, à communi Synodo arguatur, tanquam Eccleſiaſtica jura diſſolvens.

d *Iſ.* manere.

IV. Si quis Epiſcopus à Synodo fuerit depoſitus, vel ſi Presbyter vel Diaconus à proprio Epiſcopo condemnatus fuit, & præſumſerit Sacerdotii ſeu ſacri miniſterii aliquam actionem, non ei amplius liceat, neque in altera Synodo ſpem reſtitutionis habere, neque alienæ aſſertionis aliquem locum [e]: ſed & communicantes ei omnes abjici de Eccleſia jubentur: & maximè ſi poſtquam cognoverunt ſententiam [f] fuiſſe prolatam, ei contumaciter communicarunt.

e *Iſ.* neque aſſertionis alicujus locū *ad. marg.* ſatisfactionis *Thu.* neque ſatisfactionis locum.
f *Iſ. add.* adverſus eum.

V. Si quis Presbyter aut Diaconus contemto ſuo Epiſcopo ſeipſum ab Eccleſia ſeparaverit, & privatim apud ſe collectis populis, altare erigere auſus fuerit, & nihilominus Epiſcopo ſe exhortante, & ſemel & iterum revocante, inobediens fuerit, hunc modis omnibus deponendum cenſemus; nec aliquando conſequi curationem aut proprium honorem recipere ſperet. Quod ſi etiam perſeverat conturbans & concitans Eccleſiam, per eam quæ foris eſt, poteſtatem, tanquam ſeditioſum corripi oportet.

VI. Si quis à proprio Epiſcopo excommunicatus eſt, non eum prius ab alio ſuſcipi oportet Epiſcopo, niſi à ſuo fuerit receptus, aut Concilio facto occurrat, ut reſpondeat: ut ſi Synodo ſatisfecerit, ſtatuat eum ſub aliûs ſententia recipi oportere. Quod etiam circa Laicos, & Presbyteros, & Diacones, & omnes qui in Clero ſunt, oportet obſervari.

VII. Nullum peregrinorum Clericorum abſque formata [a] ſuſcipi oportere [b]; neque Presbyteros ad regiones longinquas formatas, id eſt, Epiſtolas [c] dare: niſi ad Epiſcopos finitimos ſimplices Epiſtolas mittere [d].

a *Iſid. add.* quam Græci epiſtolam dicunt.
b *Iſ.* Canon VIII. ſic incipit.
c *Iſ.* Canonicas.
d *Iſid. add.* præſumat.

CANONES ANTIOCH.

VIII. Vicario verò Epiſcopi, qui à Græcis Corepiſcopus dicitur, formatas facere liceat.

IX. Per ſingulas Provincias conſtitutos Epiſcopos ſcire oportet Epiſcopum Metropolitanum [e], qui præeſt, Eccleſiarum totius Provinciæ curam & ſolicitudinem ſuſcepiſſe: propter quod in Metropolitanam civitatem ab his, qui cauſſas habent, ſine dubio concurratur. Quapropter placuit & Metropolitanum [e] honore præire & nihil ultra ſine ipſo reliquos Epiſcopos agere ſecundùm antiquum patrum noſtrorum, qui obtinuit, canonem: niſi hæc tantùm, quæ unicuique Eccleſiæ per ſuam diœceſim competunt. Unumquemque enim Epiſcopum oportet ſuæ diœceſis [f] poteſtatem habere, ad hanc gubernandam ſecundùm competentem ſibi reverentiam, ad providendum [g] regioni quæ ſub ipſius eſt civitate: ut etiam ordinare Presbyteros & Diacones ei probabili judicio liceat, & de ſingulis [h] cum moderatione & ponderare diſceptare. Ultra autem nihil agendum ei permitti, citra Metropolitani [i] conſcientiam.

e *in Ox. deeſt* Metropolitanum.

f Ox. per ſuam Diœc.

g *Iſid. add.* omni.

h *Iſ. add.* illius regionis cauſſis.

i *Th.* præter Epiſcopi M. *Iſ. add.* nec Metropolitanus ſine ceterorum aliquid gerat conſilio Sacerdotum.

X. Qui in vicis & villis conſtituti ſunt Chorepiſcopi tametſi manus impoſitionem ab Epiſcopis ſuſceperunt [k], placuit ſanctæ Synodo ſcire eos oportere modum proprium retinere, & gubernare adjacentes Eccleſias ſibi commiſſas, & eſſe contentos propria ſolicitudine & gubernatione, quam ſuſceperunt. Conſtituere autem his permittitur lectores, & Subdiacones & Exorciſtas: quibus ſufficit [l] iſtorum graduum licentiam accepiſſe; non autem Presbyterum, non Diaconum audeant ordinare, præter conſcientiam Epiſcopi vel civitatis, vel Eccleſiæ, quæ adjacens invenitur, ſeu ipſe, ſeu regio in qua præeſſe dignoſcitur. Quod ſi quis prævaricari auſus fuerit conſtituta, deponi eum & dignitate qua præditus eſt debere privari. Chorepiſcopus autem ab Epiſcopo civitatis, vel loci cui idem adjacet, ordinandus eſt.

k *Iſ. add.* Et ut Epiſcopi ſunt conſecrati.

l *Iſ* ſufficiat.

XI. Si quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel quicumque Clericus, quem Græci appellant [m] omnem ſub canone conſtitutum, præter conſilium vel literas eorum Epiſcoporum, qui ſunt intra Provinciam & maximè Metropolitani, ad Imperatorem perrexerit, hunc abdicari & ejici non ſolum à communione debere, ſed & propria dignitate privari, tamquàm moleſtum & importunum Imperialibus auribus, contra Eccleſiaſtica conſtituta. Si autem neceſſitas cogit ad Imperatorem excurrere prupter aliquam actionem, cum deliberatione & conſilio Metropolitani Epiſcopi Provinciæ, & ceterorum conſcientia Epiſcoporum, qui in eadem Provincia ſunt & literis, ire debebit.

m *Iſ* Clericus, & omnis omnino, qui eſt ſub Eccleſiaſtica regula conſtitutus.

XII. Si quis à proprio Epiſcopo depoſitus, vel Presbyter, vel Diaconus, aut etiam ſi à Synodo quilibet Epiſcopus fuerit exauctoratus, moleſtiam Imperialibus auribus inferre non debet [a]; ſed ad majorem Synodum Epiſcoporum ſe convertat, & quæ putat habere ſe juſta, in eorum judicio alleget, atque ab his expectet, quæ de ſe fuerit depromta ſententia. Quod ſi deficiens puſillanimitate noluerit facere, ſed Imperatori fuerit importunus, hujuſmodi nullam veniam habeat, neque locum ullius aſſertionis ſuæ, nec ſpem recipiendi gradus habeat in futurum.

a *Iſ.* non præſumat.

XIII. Nullum Epiſcopu mdecernimus audere debere ex alia Provincia ad aliam tranſitum facere, & ordinare aliquos in Eccleſiis, aut provehere ad ſacrum miniſterium, nec alios illuc ſecum attrahere Epiſcopos, niſi fortè per literas rogatus abierit, non ſolùm à Metropolitano, ſed & ab his qui cum eo ſunt [b] Provinciæ Epiſcopis. Quod ſi nullo invitante inordinatè ſuperveniat, & aliquos vel ordinare præſumſerit, vel quoſlibet actus [c] illi Eccleſiæ competentes, ad ſeque minimè pertinentes uſurpare tentaverit; vacua quidem & inania erunt omnia, quæ geſſerit, ipſe verò hujus indiſciplinati auſus & irrationabilis cæpri dignas cauſſas expendat tanquàm depoſitus à ſancta Synodo, & propter hujuſcemodi præſumptionem jam prædamnatus.

b *Iſ. add.* omnibus.

c Ox. *deſid.* actus.

XIV. Si quis Epiſcopus de aliquibus cauſſis criminalibus in judicio Epiſcoporum fuerit accuſatus; contingat autem de ipſis Provinciæ Epiſcopis, qui cognoverunt [d], diverſas eos habere ſententias, ut alius quidem innocentem pronunciet, alius reum: propter hujuſmodi itaque controverſiam amputandam placuit ſanctæ Synodo Metropolitanum alterius Provinciæ advocari oportere, & aliquantos cum eo alios Epiſcopos, qui pariter reſidentes, quæcumque fuerit, dirimant quæſtionem; propter hoc ut firmum ſit judicium, quod ab unius [e] Provinciæ Epiſcopis fuerit promulgatum.

d *Iſ.* convenerunt.

e *Th.* qui... quæcunque ſtatuta fuerint, dirimant quæſtionem pro eo firmiū ſtatuant judicium, quod primò ab unius &c.

XV. Si quis Epiſcopus criminaliter accuſatus ab omnibus, qui ſunt intra Provinciam, Epiſcopis exceperit unam conſunámque ſententiam, ab aliis ulteriùs judicari non poterit; ſed manere circa eum oportet, tanquam convenientem, quæ ab omnibus perlata eſt, firmam ratámque ſententiam.

XVI. Si quis Epiſcopus vacans in Eccleſiam vacantem ſupervenerit, & hanc obrepenter, præter plenariam Synodum, arripiendam eſſe crediderit, hunc abjici oportet, tametſi eum plebs, quam

CANONES ANTIOCH.

arripuit, velit ſibi Epiſcopum retinere. Illa porrò datur Synodus perfecta in qua etiam Metropolitanus Epiſcopus affuerit.

XVII. Si quis Epiſcopus, ſuſcepta manus impoſitione, & deputatus populis præeſſe, non ſuſcipiat miniſterium Sacerdotii, nec conſentiat abire in Eccleſiam, cui fuerat ordinatus; hunc incommunicabilem eſſe debere oportet, donec coactus conſentiat plebem ſuſcipere ſibimet deputatam, aut plenaria Synodus Provinciæ de eo aliquid ſtatuat.

XVIII. Si quis Epiſcopus ordinatus non abierit in parrochiam, cui eſt ordinatus, non ſuo vitio, ſed plebis forſitan contradictione, hic honorem ſuſceptum retinere debebit, & Sacerdotio fungi, ita ut nihil moleſtiæ afferat Eccleſiæ illi in qua conſtitutus eſt. Expectare autem eum oportet plenariam Synodum Provinciæ, donec de eo quod competit ſtatuatur.

XIX. Epiſcopus non eſt ordinandus præter conſilium & præſentiam Metropolitani Epiſcopi, cui melius erit ſi ex omni Provincia congregentur Epiſcopi. Quod ſi fieri non poteſt, hi qui adeſſe non poſſunt propriis literis conſenſum ſuum de ipſo deſignent. Et tunc demum poſt plurimorum, ſive per præſentiam, ſive per literas ſententiam conſonam ordinetur. Quod ſi aliter, quàm ſtatutum eſt, fiat, nihil valere hujuſmodi ordinationem cenſemus. Si verò ſecundùm diffinitas regulas ordinatio compleatur: contradicant autem aliqui propter proprias & domeſticas ſimultates, his contemtis ſententia de eo obtineat plurimorum.

XX. Propter Eccleſiaſticas curas [a], & quæ exiſtunt controverſias diſſolvendas, ſufficere viſum eſt bis in anno per ſingulas Provincias Epiſcoporum Concilium fieri: ſemel quidem poſt tertiam hebdomadam Paſchalis feſtivitatis; ita ut in quarta hebdomada [b], quæ conſequitur, id eſt, media ad Pentecoſtem [c] Concilium compleatur. Ammoneant autem Provinciales Epiſcopos, hi qui in amplioribus civitatibus, id eſt, in Metropolitanis degunt. Secundum verò Concilium Idibus Octobribus habeatur: qui dies apud Græcos hyperberetæi menſis decimus [d] invenitur [e]. In ipſis autem Conciliis & Presbyteros & Diaconos præſentes eſſe oportet, & omnes quot quot ſe læſos eſſe exiſtimant, & Synodicam expectare ſententiam. Nec liceat aliquibus apud ſemetipſos Concilia præter Metropolitanorum Epiſcoporum conſcientiam facere: quibus de omnibus cauſſis conſtat permiſſum eſſe judicium.

a *Iſ.* cauſſas.
b *Iſ.* in quarta ſeptim. ſancti Paſchæ perfici Concilium poſſit, convocante Metropolitano Epiſcopo omnes Provinciæ Epiſc. Secundò autem. &c.
c *Th.* Id eſt mediæ Pentecoſtis.
d *Iſ.* decimus quintus.
e *Iſ* ita ut in his Conc. procedant omnes Presb. Diac. & reliqui, qui ſe læſos dicunt; ut in Concilio eorum cauſſa examinata ad debitum judicium perveniat. Nec liceat ulli propriè apud ſemetipſum Concilium celebrare, præter eos, quibus Metropoles creditæ ſunt.

XXI. Epiſcopus de diœceſi ad diœceſim alteram non debet tranſire: neque ſi ſeipſum ingeſſerit, neque ſi à populis fuerit violenter attractus, neque ſi ſibi etiam ab Epiſcopis hoc ſuadeatur. Manere autem eum in Eccleſia debere oportet, quam ab initio ſortitus eſt & non ab ea aliò demigrare, ſecundum regulam ſuper hoc à patribus olim conſtitutam.

XXII. Epiſcopus non debet in aliam civitatem, quæ illi non videtur [a] eſſe ſubjecta, irruere, neque in regionem quæ ad ejus curam minimè noſcitur pertinere, ad aliquem ordinandum; neque Presbyteros vel Diaconos conſtituere ad alios Epiſcopos pertinentes: niſi fortè cum conſilio [b] proprii Epiſcopi regionis. Quod ſi quiſpiam horum aliquid audere tentaverit, irrita erit hujuſmodi ordinatio, & is qui malè uſurpaverit à Synodo arguatur [c].

XXIII. Epiſcopo non licet tanquam ſucceſſorem ſibi conſtituere [d], quamvis circa viciniam mortis habeatur. Quod ſi tale aliquid factum fuerit, irrita ſit hujuſmodi ordinatio. Cuſtodiri enim oportet Eccleſiaſtica conſtituta, quæ ita ſe continent, non poſſe Epiſcopum aliter fieri, niſi in concilio & conſenſu Epiſcoporum eorum dumtaxat, qui poſt obitum ejus, qui præceſſit, habuerint poteſtatem eum qui dignus fuerit, provehendi.

a *Iſ.* quæ illi prob:tur non eſſe ſubj.
b *Iſ.* add. Et voluntate.
c *Iſ.* add. Nam ſi ordinate non potuerit, nullatenus alterius Parochianum judicare præſumat. *Aliquid ſimile eſt apud Dion. nihil in Græco, & aliis verſion.*
d *Iſ. & Th.* tanquam ſucceſſorem ſibi futurum, conſtituere alterum.

XXIV. Quæcumque res Eccleſiæ ſunt, bene debent cum omni diligentia & bona fide ſervari: illa ſcilicet fide, quæ Deo ſervatur omnia providenti atque judicanti. Quæque gubernari oportet cum judicio & poteſtate Epiſcopi, cui plebis animæ videntur eſſe commiſſæ. Manifeſta autem oportet eſſe, quæ Eccleſiæ competunt, conſcientiæ [e] Presbyterorum & Diaconorum, id eſt, qui circa Epiſcopum ſunt: ut non ignorent, nec quicquam eos lateat eorum, quæ ſunt propriæ Eccleſiæ: ut ſi contigerit Epiſcopum ex hac vita migrare, cum manifeſtæ ſint & notæ res Eccleſiaſticæ non intercidant atque depereant. Sed nec res propriæ Epiſcopi tanquam obnoxiæ, rerum Eccleſiaſticarum occaſione, ullius pulſentur injuriâ, quia juſtum & decibile [f] eſt apud Deum & homines, quæ propria ſunt Epiſcopi, quibus ipſe juſſerit derelinqui; & quæ Eccleſiæ ſunt, ipſi ſervari. Ita enim fiet, ut non Eccleſia damno aliquo affligatur, nec Epiſcopus, occaſione rerum Eccleſiaſticarum, proſcribatur, neque pertinentes ad eum in cauſſas occurrant [g], quo poſt mortem memoria ejus maledictis aliquibus oneretur.

e *Iſ. & Th.* ſub conſcientia.
f Decibile *pro eo quod docet olim corruptè uſurpatum. Iſ. leg.* acceptum.
g *Iſ* cauſſas incurrant *& erat in Th. ſed poſtea correctum.*

XXV. Epiſcopum convenit habere Eccleſiaſticarum rerum poteſtatem, ad diſpenſandum omnibus indigentibus cùm omni timore & reverentia Dei. Ipſum quoque ex eis percipere atque uti de-

CANONES ANTIOCH.

bere quibus indiget, ſi tamen indiget, vel ad ſuas neceſſarias expenſas, vel fratrum, qui apud eum hoſpitalitatis gratiâ commorantur: ut nullâ ex parte per inopiam defraudentur, ſecundùm Apoſtolum dicentem: *Habentes victum* [a] *& veſtitum corporis, his contenti ſimus.* Quod ſi iis minimè contentus atque ſufficiens, transferat in neceſſitates domeſticas Eccleſiaſticas res; vel commoda quælibet Eccleſiæ, aut agrorum Eccleſiaſticorum fructus, citra conſcientiam Presbyterorum aut Diaconorum [b] apud ſe redigat, & domeſticis ſuis, vel etiam affinibus, aut fratribus, aut filiis eorum rerum tribuat poteſtatem; ut per eorum ſecretam diligentiam ceteri Eccleſiaſtici lædi videantur, cauſſas is qui hujuſmodi eſt apud Metropolitanum præſtare debet.

1. Tim. 6. 8.

[a] *Iſ. add.* quotidianú *Th.* vict. quotidianum & tegimentú... ſumus.

[b] *Iſ del.* aut Diaconorú: *eſt tamen & in aliis verſionibus & in Græco.*

XXVI. Quod ſi aliter reprehendatur Epiſcopus, vel qui apud eum ſunt Presbyteri, quo dicantur hæc quæ ad Eccleſiam pertinent, ſive de agris, ſive aliis quibuſque Eccleſiaſticis cauſſis, eos ſibimet uſurpare; pauperes verò neceſſitate & penuria opprimi, atque ex ipſo non ſulum Eccleſiaſticæ rationi, verum etiam diſpenſatoribus ejus maledicta & reprehenſio augeantur: hos correptionem oportet mereri quæ condecet, ſanctâ cognoſcente Synodo.

Eſt pars canonis præcedentis apud Iſidorum & alios.

XXVII. Euſebius, omnibus quæ conſtituta ſunt in ſancta Synodo præſens conſenſi: Theodoſius, Nicetas, Macedonius, & ceteri prænominati conſenſimus.

CAPITVLVM LVIII.

CANONES [c] *CONCILII SECUNDUM Laodiciam Phrygiæ Pacatianæ.*

[c] *Th.* Regulæ ſive definitiones.

SAncta Synodus ſecundùm Laodiciam Phrygiæ Pacatianæ cunvocata ex diverſis Provinciis Aſiæ regulas expoſuit Eccleſiaſticas, ſicut infrà ſcriptum eſt.

I. De eo quòd oportet, ſecundùm Eccleſiaſticum canonem, eos qui liberè & legitimè ſecundò nuptiis connexi ſunt, nec occultam commixtionem operati ſunt, pauco tempore exemto, vacare orationibus & jejuniis, & ſecundùm veniam reddi eis communionem.

II. His qui diverſorum peccatorum lapſus incurrunt, & inſtant orationi, confeſſioni, pœnitentiæ malorum ſuorum, perfectam converſionem demonſtrantes, pro qualitate peccati pœnitentiæ tempus tribuendum eſt, & propter miſericordiam bonitatémque Dei, qui hujuſmodi ſunt revocandi & ad communionem ſunt applicandi.

CANONES. LAODIC.

III. De eo quod non oportet Neophitum promoveri ad ordinem Sacerdotalem.

IV. De eo quod non liceat manus impoſitionem ſuper ordinatos, præſentibus cathecumenis, celebrare.

V. De eo quod non liceat fœnerari miniſtris altaris, vel in Sacerdotali ordine conſtitutis, & vel uſuram, vel lucra, quæ ex culpa ducuntur [a] accipere.

[a] *Th.* quæ ex culpa dicuntur. *Iſ* quæ ſeſcupla dicuntur. *vidè.*

VI. Non concedendum hæreticis ingreſſum domus Dei in hæreſi permanentibus.

VII. Novatianos etiam excludendos, & Quartadecimanos, quos Teſſereſcedecatitas appellant, id eſt qui XIV. luna primi menſis Paſcha cum Judæis celebrant; ſed & cathecumenos eorum, vel fideles, non recipi, priúſquam condemnent omnem hæreſim pleniſſimè, ante omnia autem illam in qua detinebantur: Et tunc qui apud eos fideles dicuntur, ſymbolum fidei doceantur, & ſic unctos chriſmate, divino ſacramento communicare conveniet.

Idem habet Dion. Ex Græco quod centeſimas *interpretatur Codex Eccleſiæ univerſæ Juſtelli.*

VIII. Eos qui convertuntur ab hæreſi, quæ dicitur Cataphrygatum [b], ſéque in Clero conſtitutos exiſtimant, quamvis magni dicantur, hujuſmodi cum magna diligentia catechizari oportet, & baptizari ab Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopis & Presbyteris.

[b] *Or.* quæ dicitur ſecundú Phrygas *Gr.* τῶν λεγομένων φρυγῶν

IX. Non concedendum Catholicis, quæ dicuntur cœmeteria, vel martyria hæreticorum orationis gratiâ & petendæ curationis intrare: ſed & qui ierint, ſi ſunt fideles, incommunicabiles factos ad pœnitentiam uſque ad aliquod tempus redigi: pœnitentes autem eos, & erraſſe ſe confeſſos, ſuſcipi oportere.

X. [c] Mulieres, quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur; apud nos autem Viduæ & Matriculariæ nominantur, in Eccleſia tanquam ordinatas conſtitui non licebit.

[c] *Canonē X. qui deeſt in utroque MS. ex Iſid. ita ſupplemus.* Eos qui ad Eccleſiá pertinent indifferenter filios proprios hæreticorum nuptiis minimè, ſociare debere.

XI. Epiſcopos non oportet præjudicio [d] Metropolitanorum & finitimorum Epiſcoporum conſtitui ad Eccleſiæ principatum. Nec enim debent eligi, niſi quos multo ante nota & probabilis vita commendat: & nihilominus, ſi in ratione fidei, & recti ſermone [e] per ſuam converſationem fuerint comprobati.

[d] *Iſ. & Th.* præter judicium

[e] *Iſ.* in fidei ſermone & ſancta operatione. *Th.* in ſermone fidei & recti ratione *fortè* actione.

XII. De eo quod non ſit populis concedendum & electionem facere eorum, qui altaris miniſterio ſunt applicandi.

XIII. Sanctas oblationes, ad vicem Eulogiarum, per feſtivitatem Paſchalem ad alias Parrochias mitti minimè oportere.

XIV. Non liceat, præter canonicos Pſaltas [f], qui pulpitum aſcendunt, & de codice legunt, alium quemlibet in Eccleſia Pſallere.

[f] *Iſ. add.* id eſt, qui regulariter cãtores exiſtũt.

CANONES LAODIC.

XV. Sabbatis Evangelia, cum aliis ſcripturis, legenda eſſe.

XVI. In proceſſionibus non connectere, id eſt, ex diverſis verſibus, & ſenſibus libri unum canticum minimè conjungere: ſed ſingulorum Pſalmorum ordinabiliter de medio [a] fieri lectionem.

[a] *Ox deſid.* de medio.

XVII. De eo quod ſemper eaſdem ſupplicationes orationum, & ad horam nonam & veſperam oporteat celebrari.

XVIII. Quod Catechumenorum orationes ſeparatim & prius poſt tractatum Epiſcoporum oporteat celebrari. Quibus egreſſis, orent etiam hi, qui in pœnitentia ſunt conſtituti, & poſt manus impoſitionem, his quoque recedentibus, tunc fideles orare debebunt, quorum tres orationes fiant, una quidem, id eſt, prima per ſilentium; ſecunda verò & tertia per vocis pronunciationem: ac tunc demum oſculo pacem dari debere, & poſtea quàm Presbyteri Epiſcopo pacem dederint, tunc etiam laicos dare, & ſic oblatio offeratur. Solis autem miniſtris altaris liceat ingredi ad altare, & communicare.

Reliqui Canones huius Concilii ex Cod. Th. intercidere ab hoc canone uſque ad finem 51. qui eſt in hoc Ox. 54. in quo 55. 56. & 57. ſunt in Th. 52. 53. & 54.

XIX. Quod non oporteat Diaconum ſedere præſente Presbytero, ſed ex juſſione Presbyteri ſedeat: ſimiliter autem & Diaconus honorificetur à miniſtris inferioribus, & omnibus Clericis.

XX. Quoniam non oportet miniſtros [b] licentiam habere in ſecretarium, quod Græci Diaconicon appellant, ingredi & contingere vaſa dominica.

[b] *Iſ.* Subdiaconos.

XXI. Miniſtrum non oportet Orario uti, nec oſtia derelinquere.

XXII. Non oportet lectores aut Pſaltas Orario uti, & ſic legere aut Pſallere.

XXIII. Non oportet altari deſervientes, à Presbyteris uſque ad Diaconos, & deinceps Eccleſiaſtici ordinis homines uſque ad miniſtros, aut Lectores, aut Pſaltas, aut Exorciſtas, aut Officiarios [c], qui in propoſito continentiæ ſunt, tabernas intrare.

[c] *Iſid.* aut etiam eos qui in propoſito &c.

XXIV. Non oportet miniſtros panes dare, nec calicem benedicere.

XXV. Non oportet exorcizare eos, qui nec dum ab Epiſcopo ſunt provecti, neque in Eccleſiis, neque intra domos.

XXVI. Non oportet miniſtros altaris, vel quoſlibet Clericos vel etiam Laicos ad Agapen vocatos partes tollere, propter injuriam, quæ in hac occaſione Eccleſiaſtico ordini deputari poterit.

XXVII. Non oportet in Dominicis vel in Eccleſiis Agapen facere & intus manducare, vel accubitus ſternere.

XXVIII. Non oportet Chriſtianos Judaizare, & in Sabbato vacare; ſed operari eos in eadem die. Dominica [d] vero ſi eis placet vacent tanquam Chriſtiani, qui verò inventi fuerint Judaizare, anathema ſit.

[d] *Iſid.* ſed operari eos in eadem die, Dominicam præponendo eidem diei. Si hoc eis placet, *ſcilicet vacare Sabbato* vacent tanquã Chriſtiani, *non tanquam Judai.*

XXIX. Non oportet miniſtros altaris, vel etiam Clericos quoſlibet, aut continentem, aut ullum omninò Chriſtianum cum mulieribus lavacra habere communia: hæc eſt enim apud gentiles prima reprehenſio.

XXX. Non oportet cum ullis hæreticis miſcere convivia [a], vel filias dare; ſed potiùs accipere: ſi tamen profiteantur Chriſtianos ſe futuros & [b] Catholicos.

[a] *Iſid. add.* & vel filios vel filias.
[b] *Iſid. del.* conjunct. Et.

XXXI. Non oportet hæreticorum benedictiones accipere: quoniam iſtæ maledictiones ſunt magis, quàm benedictiones.

XXXII. Non oportet cum hæreticis vel ſchiſmaticis orare.

XXXIII. Non oportet Chriſtianum derelictis martyribus Chriſti, abire ad falsò martyres factos [c]. Hi enim alieni à Deo ſunt. Quicumque autem abire voluerit, anathema ſit.

[c] *Iſid. add.* ad falſos martyres.

XXXIV. Non oportet Chriſtianos, derelictâ Eccleſiâ Dei, abire [d] ad angulos, nominantes congregationem: quæ omnia interdicta ſunt. Quicumque autem inventus fuerit huic idololatriæ occultè vacans, ſit anathema. Quoniam derelinquens Dominum JESUM CHRISTUM Filium Dei acceſſit ad idola.

[d] *Iſid add.* & ange[illegible] Idolo[illegible] abominan[illegible] congregationes facere.

XXXV. Non oportet miniſtros altaris, aut Clericos, magos & incantatores eſſe, aut facere quæ dicuntur Phylacteria: quæ ſunt magna obligamenta animarum. Hos autem, qui talibus rebus utuntur, projici ab Eccleſia juſſimus.

XXXVI. Non oportet à Judæis vel hæreticis, quæ mittuntur, accipere xenia [e], neque cum eis dies agere feſtos.

[e] *Iſid.* ſeriat'ca. *aliàs* munera feſtiva.

XXXVII. Non oportet à Judæis azyma accipere, aut communicare impietatibus eorum.

XXXVIII. Non oportet Epiſcopos ad Synodum vocatos contemnere, ſed abire debere; & aut docere, aut doceri, quæ ſunt ad Eccleſiæ correctionem, Quod ſi quis contemſerit ſe ipſum judicabitur [f] accuſaſſe; niſi fortè per infirmitatem ire non poſſit.

[f] *Iſ.* videbitur.

XXXIX. Non oportet cum paganis feſta celebrare, & impietatis eorum habere ſocietatem.

XL. Non oportet miniſtrum altaris, vel etiam laicum ſine canonicis literis, id eſt, formata aliquò proficiſci.

XLI. Non oportet altaris miniſtrum, vel quemlibet præter juſſionem Epiſcopi ad peregrina proficiſci.

XLII. Non oportet Oſtiarios, vel brevi tempore ab oſtiis deeſſe, quin orationi vacent.

Digitized by Google

CANONES LAODIC.

XLIII. Non oportet poſt duas hebdomadas quadrageſimæ quemquam ad baptiſmum ſuſcipi [g].

XLIV. Non oportet mulieres ingredi ad altare [h].

XLV. Oportet baptizandos & fidei Symbolum accipere [a], & quintâ feriâ ultimæ ſeptimanæ vel Epiſcopo vel Presbytero reddere.

g Canon iſte apud Iſid. & alios anteponitur præcedenti.
h *Can iſte poſtponitur ſequenti apud. Iſ. & alios.*
a *Iſ.* dicere.

XLVI. Qui in ægritudine conſtituti baptiſmum perceperunt, ſani facti fidei Symbolum edoceantur: ut noverint qua donatione digni ſunt habiti.

XLVII. Oportet baptizatos, poſt baptiſmum quoque chriſmatis & cæleſtis regni participes fieri [b].

XLVIII. Non oportet in quadrageſima quintam feriam ultimæ hebdomadæ ſolvi, & totam Quadrageſimam exhonorari; ſed per totos hos dies jejunare, & eſcis abſtinentiæ convenientibus [c] uti.

XLIX. Non oportet in Quadrageſima natalitia martyrum celebrare; ſed eorum in ſabbato & dominica tantùm memoriam fieri.

L. Non oportet in Quadrageſima aut nuptias aut quælibet natalitia celebrari.

b *Omitt. hic Can.* XLIX. *qui in aliis verſionibus & in Græco legitur:* Non oportet in Quadrageſima panem offerri, niſi Sabbato & Dominica tantùm: *quia uſui Rom. Eccleſiæ contrarius.*
c *Iſid. add.* id eſt, aridiotibus.

LI. Non oportet Chriſtianos ad nuptias euntes, vel ballare, vel ſaltare; ſed caſtè cœnare, vel prandere; ſicut competit Chriſtianis.

LII. Non oportet altaris miniſtros, vel Clericos quoſlibet ſpectaculis aliquibus, quæ in nuptiis, vel cœnis [d] exhibentur, intereſſe; ſed antequam Thymelici ingrediantur inſurgere, & de convivio abire.

d *Iſid.* ſcenis.

LIII. Non oportet quoſlibet Clericos, vel etiam Laicos Chriſtanos, Symbola celebrare, quæ vulgus competalia [e] convivia appellat.

e *Iſid.* Ex Symbolis, quæ vulgus commenſalia appellat, convivia celebrare.

LIV. Non oportet Presbyteros ante ingreſſum Epiſcopi ingredi & ſedere in tribunalibus; ſed cum Epiſcopo ingredi; niſi fortè vel ægrotat Epiſcopus, vel in peregrinis eum eſſe conſtiterit.

LV. Non oportet in vicis & villis Epiſcopos ordinari, ſed eos [f] qui circumeant conſtitui. Qui autem ante hæc ordinati ſunt, nihil agere ſine conſcientia [g] civitatis.

LVI. Non oportet oblationes in domibus ab Epiſcopis vel Presbyteris fieri.

LVII. Non oportet Pſalmos ab idiotis compoſitos, & vulgares in Eccleſiis dici, neque libros qui ſunt extra canonem legi; niſi ſolos canonicos novi ac veteris teſtamenti.

f *Iſid.* ſed viſitatores, id eſt, qui circumeant.
g *Iſid & Th. add* Epiſcopi civitatis. Similiter etiam Presbyteri nihil ſine præcepto & conſilio Epiſcopi agant.

In aliis verſionibus, & etiam in Græco, ſequitur cathalogus librorum Veteris & Novi Teſtamenti, qui deeſt in utroque MS. Codice.

CANONES CONSTANT.

CAPITVLVM LVIII.

CANONES CONCILII Conſtantinopolitani à CL. Epiſcopis, quando beatus Nectarius eidem Urbi eſt ordinatus Epiſcopus ſub primo Theodoſio piiſſimo Auguſto.

CANON PRIMUS.

NOn ſpernendam eſſe fidem Patrum trecentorum decem & octo, qui in Nicæam Bithyniæ convenerunt, ſed manere eam ratam oportet, & anathematizari omnem hæreſim, ſpecialiter autem Eunomianorum, qui latinè ſine lege dicuntur, & Arrianorum, ſive Eudoxianorum, & Semiarrianorum, nec non Pneumatomachorum, id eſt, qui contra Spiritum ſanctum pugnantes ſunt, Fotinianorum & Sabellianorum [a] & Apollinariſtarum.

a *Iſid. add.* & Macedonianorũ vel *ut ad marg.* Marcellianorum.

II. Epiſcopi, qui ſuper [b] diœceſim ſunt, ad Eccleſias quæ extra terminos eorum ſunt, non accedant, neque confundant & permiſceant Eccleſias; ſed ſecundùm regulas, Alexandriæ Epiſcopus eas tantùm, quæ ſunt in Ægypto, gubernet: Orientis autem Epiſcopi ſolius Orientis curam gerant, ſervatis honoribus primatus Eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Synodi Nicænæ continentur. [c] Sed & Aſianæ diœceſis Epiſcopi, ea quæ ſunt in Aſia & ad Aſianam tantummodò diœceſim pertinent, procurent. Ponti autem Epiſcopi Ponticæ tantummodò diœceſis habeant curam. Thraciæ verò ipſius tantummodò Thraciæ [d]. Non invitatus enim Epiſcopus ultra diœceſim non debet accedere ſuper ordinandis aliquibus, aut diſponendis Eccleſiaſticis cauſſis, ſalvâ regulâ quæ aſcripta eſt de una quaque diœceſi. Manifeſtum eſt enim quod per ſingulas quaſque Provincias Synodus amminiſtrare debeat & gubernare omnia, ſecundùm ea quæ ſunt in Nicæa definita [e]. Eccleſias autem Dei quæ ſunt in Barbaricis regionibus conſtitutæ, & amminiſtrari oportet ſecundùm conſuetudinem, quæ à Patribus obtinuiſſe dinoſcitur. [f] Conſtantinopolitanæ autem civitatis Epiſcopum oportet habere primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum, propter quod ſit nova Roma.

b. *Iſ* extra Ox. ulta.
c CAN. III. *in Th. Cod.*
d CAN. IV. *in Th.* III. *Iſ.*
e CAN. IV. *Iſid.*
f CAN. V. *in Th. & Iſid.*

III. De maximo Cynico Philoſopho, & totius indiſciplinationis ejus doctrina [g], quæ Conſtantinopoli orta eſt, ſtatutum eſt, ut neque Maximus eſſe, nec fuiſſe imputetur Epiſcopus; neque qui ab eo ordinati ſunt qualemcumque gradum Clericatus obtineant, omnibus ſcilicet

g CAN. VI. *Th. & Iſ. qui ultimus ſic incipit.* Propter totius indiſciplinationis ejus doctrinam.

Digitized by Google

Concil. Thelens.

quæ circa eum, vel ab eo geſta ſunt in irritum deductis [a]. Nomina verò Epiſcoporum hæc ſunt. *Nectarius Conſtantinopolitanus. Timotheus Alexandria. Dorotheus ex Corintho* [b]. *Cyrillus Ieroſolymitanus. Gelaſius* [c] *Cæſarienſis. Macer Iericontinus. Dionyſius Dioſpolitanus. Priſcianus Nicopolitanus* [d]. *Saturninus Sebaſtenus* [e]. *Rufus Scythopolitanus* [f], *Auxentius Aſcalonita. Ebanus* [g] *Iamnienſis. Zeno Tyrius. Paulus Sydonienſis. Neſtorius à Ptolomaide. Philippus Damaſcenus. Baraeus Pancadenſis. Timotheus Berythius. Baſilides à Biblo. Mochimus Aradenſis. Et ceteri centum triginta* [h].

a *Iſid.* revocatis. *Th.* devocatis.
b *Th.* Doroth. ab Oxiringo.
c *Iſ.* Thalaſſius. *Th.* Galatius.
d *Iſ.* Sebaſtenſis.
e *Iſ.* Scythopolitanus.
f *Iſ.* Nicopolitanus.
g *Iſ. & Th.* Ælianus.
h *Qui cum viginti ſupra ſcriptis numerum CL. Epiſc. implent.*

CAPITULUM XL.

CANONES CONCILII THELENSIS, ſecundùm Tractatoriam Syricii Papæ per Africam.

POſt Conſulatum Glorioſiſſimorum Auguſtorum Honorii XI. & Conſtantii. VI. Kalendas Martii. Congregato Concilio in Eccleſia Apoſtolorum plebis Thelenſis, beatus Pater primæ ſedis Donatianus civitatis Thelептenſis, cum reſediſſet, conſidentibus ſecum Januario, Felice, Secundo, Cirio, Victore, Secundiano, Geta, Eunomio, Maximiano, Donato, Creſconio, Jocundo, Soprato, Reſtituto, Juliano, Maximino, Romano, Tertiolo, Micilo, Maximo, Donatiauo, Baſilio, Papiniano, Januario, Porphyrio, item Porphyrio, Donato, Juliano, Tuto, Fortunio, Quintiano, Capione & ceteris Epiſcopis, nec non etiam Vincentio & Fortunatiano, Legatis Provinciæ Proconſularis ad Bizacenum Concilium directis, Vincentius & Fortunatianus dixerunt.

Etiam cum Tuſdrum [i] fuiſſemus, ſicut mecum recolit memorialis auditio veſtra, & Epiſtolas ſanctæ memoriæ Siricii ſedis Apoſtolicæ Epiſcopi dediſſemus, unaque earum recitata eſſet à ſanctimonia fratris noſtri Epiſcopi Latonii, utraſque nos afferre ſuggeſtio indicavit: has recitari donate. Epiſcopi dixerunt: recitentur Epiſtolæ venerabilis memoriæ Siricii: ut noverimus quid earum textus contineat. Cùmque traderentur, privatus notarius dixit.

i *ita Th. Ox.* vero Tiſdic.

EXEMPLUM TRACTATORIÆ Siricii Epiſcopi Urbis Romæ.

Dilectiſſimis fratribus & Coepiſcopis per Africam Siricius.

CUm in unum plurimi fratres conveniſſemus ad ſancti Apoſtoli Petri reliquias, per quem & Apoſtolatus & Epiſcopatus in Chriſto cœpit exordium, placuit ut propter emergentes plurimas cauſſas, quæ in aliquantis non erant cauſſæ, ſed crimina, de cetero eſſet ſolicitudo unicuique in Eccleſia curam hujuſmodi habere, ſicut Apoſtolus prædicat Paulus: *Ut exhibeat Deo Eccleſiam non habentem maculam aut rugam:* ne per alicujus morbidæ ovis afflatum contaminata videretur. Qua de re meliori conſilio id ſedit, propter eos maximè qui in præſenti præ valetudine corporis aut feſſæ ætatis cauſſa minimè adeſſe potuerunt, literas tales dari, non quæ nova præcepta aliqua imperent: ſed quia ea, quæ per ignaviam deſidiámque aliquorum neglecta ſunt, obſervari cupimus, quæ tamen Apoſtolica Patrum ſanctione ſunt conſtituta; ſcriptum eſt enim: *State & tenete traditiones noſtras ſive per verbum ſive per epiſtolam.* Illud certè debet mentem veſtram, dilectiſſimi fratres, vehementiùs excutere, ut ab omni labe ſeculi iſtius immunes ad Dei conſpectum ſecurique veniamus. Non enim erimus immunes, qui præſumus plebibus, cum ſcriptum ſit: *Cui multum creditum fuerit, plus ab eodem requiritur.* Ergo quoniam non pro nobis tantùm, ſed & pro populo credito cogimur reddere rationem, populum diſciplinam deificam erudire debemus. Extiterunt enim nonnulli, qui ſtatuta majorum non tenentes caſtitatem Eccleſiæ ſua præſumtione violarunt, voluntatem populi ſequentes, & Dei judicium non timentes. Ergo ne pari more ſilentio connivere, atque adhibere conſenſum talibus videamur, unde gehennæ pœnas poſſimus incurrere, dicente Domino: *Si videbas furem currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas:* hæc ſunt quæ deinceps intuitu divini judicii omnes Catholicos Epiſcopos expedit cuſtodire.

Epheſ. 5. 27.
2. Theſ. 2. 14.
Luc. 12. 48.
Pſ. 49. 18.

Primùm, ut extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ [a] Primates nemo audeat ordinare, integrum enim judicium eſt quod plurimorum ſententiâ conſecratur [b].

II. Ne unus Epiſcopus Epiſcopum ordinare præſumat propter arrogantiam: ne furtivum beneficium præſtitum videatur: hoc enim in Synodo Nicæna conſtat eſſe definitum.

III. Si quis poſt remiſſionem peccato-

a *vulg. Cod. & Th.* Sedis Apoſtolicæ, hoc eſt primatis, nemo aud. ord.
b *vulg.* conſequatur. *Th.* conſequitur.

Digitized by Google

CONCIL. THELEN.

rum cingulum militiæ ſecularis habuerit, ad Clerum admitti non debet.

IV. Ut mulierem viduam [a] Clericus non ducat uxorem.

V. Ut is qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad Clerum.

VI. Ut de aliena Eccleſia ordinare Clericum nullus uſurpet.

VII. Ut abjectum Clericum alia Eccleſia non admittat.

VIII. Ut venientes à Novarianis vel Montenſibus per manus impoſitionem ſuſcipiantur, eo quod rebaprizant [b].

IX. Præterea, quod dignum & pudicum eſt & honeſtum ſuademus, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non coeant: quia in miniſterii [c] quotidianis neceſſitatibus occupantur; ad Corinthios enim Paulus ſic ſcribit, dicens: *Abſtinete vos* [d], *ut vacetis orationi*: ſi ergo abſtinentia laicis imperatur, ut poſſint deprecantes audiri; quantò magis Sacerdos omni momento paratus eſſe debet munditiæ puritate ſecurus, ne aut ſacrificium offerre [e], aut baptizare cogatur? qui ſi carnali concupiſcentia contaminatus fuerit, quid faciet? excuſabit? quo pudore? ſacrificabit vel baptizabit? qua mente uſurpabit? qua conſcientia? quo merito ſe exaudiri credit, cum ſcriptum ſit: *Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum?* Quapropter hortor, moneo, rogo, tollatur hoc opprobrium, quod poteſt jure etiam gentilitas accuſare. Fortè creditur, poſſe Presbyterum, vel potiùs debere uxorem habere; quia ſcriptum eſt: *Unius uxoris virum?* Sed non permanentem in concupiſcentia generandi dixit; ſed propter continentiam futuram: neque enim integros non admiſit; qui ait: *Vellem autem omnes homines ſic eſſe ſicut & ego.* Et apertius alibi declarat dicens: *Qui autem in carne ſunt Deo placere non poſſunt: vos autem jam non eſtis in carne, ſed in Spiritu.*

[a] viduam apud Ferrandum deſideratur. [a] Th. mulierem, id eſt, viduam.
[b] vulg. præter eos quos rebaptizant. Th. Ex eo quod rebaptizantur.
[c] vulg. in miniſterio divino.
[d] Ox. add. à fornicatione.
1. Cor. 7. 5.
[e] vulg. & Th. offerat.
Tit. 1. 15.
1. Tim. 3. 2.
1. Cor. 7. 7.
Rom. 8. 8.

Hæc itaque, Fratres, ſi plenâ vigilantiâ fuerint ab omnibus obſervata, ceſſabit ambitio, diſſenſio conquieſcet, hæreſes & ſchiſmata non emergent, locum non accipiet diabolus ſæviendi, manebit unanimitas, iniquitas ſuperata calcabitur; caritas ſpirituali fervore flagrabit, pax prædicata labiis, cum voluntate concordabit: pax utique Dei noſtri Salvatoris, quam proximus paſſioni ſervandam eſſe præcepit, & hæreditario eam jure dereliquit, dicens: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* Et dictum Apoſtoli: *Ut unanimes unum ſentientes, permaneamus in Chriſto. Nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vindicantes,* non hominibus, ſed Deo Salvatori noſtro placeamus. His præceptis omnibus ſi fideliter voluerimus obedire, cuſtodiet Dominus corpora noſtra & animas noſtras in die, qua redditurus eſt unicuique juxta opera ſua. Si quis ſanè inflatus mente carnis ſuæ ab hac Canonum ratione voluerit evagari, ſciat ſe à noſtra communione ſecluſum, & gehennæ pœnas habiturum. Præterea miſericordia cum judicio eſſe debet. Talibus enim oportet nos labentibus manum porrigere, quæ ſic currentem non pertrahat in ruinam. Data Romæ in Concilio Epiſcoporum octoginta: ſub die octavo Idus Januarii: poſt Conſulatum Archadii Auguſti & Bautonis virorum clariſſimorum Conſulum.

Joan. 14. 27.
CONCIL. THELEN.
Philip. 2. 2.

EXPLICIUNT CANONES in Nomine Domini.

Ita in utroque MS. Thuaneo & Oxonienſi Codice.

REGULA FORMATARUM.

GRæca elementa literarum numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuiter Græci Sermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis Epiſtolis canonicis, quas mos latinus Formatas appellat, aliqua fraus falſitatis temerè præſumeretur, hoc à Patribus CCCXVIII. Nicææ congregatis ſaluberrimè inventum eſt & conſtitutum, ut Formatæ Epiſtolæ, hanc calculationis ſeu ſupputationis habeant rationem; id eſt, ut aſſumantur in ſupputatione primùm [a] Græca elementa Patris & Filii & Spiritus ſancti Π [b] CCCCLXXXI. quæ elementa octogenarium, quadringenteſimum, & primum ſignificant numeros: Petri quoque Apoſtoli prima litera id eſt Π: qui numerus octoginta ſignificat: Ejus qui ſcribit Epiſcopi prima litera, cui ſcribitur ſecunda litera, accipientis tertia litera: Civitatis quoque de qua ſcribitur quarta, & Indictionis, quæcumque id temporis fuerit, idem qui fuerit numerus aſſumatur: atque his omnibus literis Græcis, quæ ut diximus numeros exprimunt, in unum collectis, unam, quæcumque fuerit, ſummam Epiſtola teneat. Hanc qui ſuſcipit omni cum cautela requirat expreſſam [c]. Addat præterea ſeparatim in epiſtola etiam nonagenarium & nonum numerum, qui ſecundùm Græca elementa ſignificant AMHN [d].

Non eſt in Cod. MS. Oxonienſ. Habetur apud Iſidor. Mercatorem in fin. actorum Concilii Calchedonenſis.
[a] Iſid. prima.
[b] Iſid. Sp. S. hoc eſt Π Υ. Α.
[c] Iſid. expreſſe.
[d] Iſid ſignific ut valete in Domino.

DISSERT.

DISSERTATIONES
IN
S. LEONIS MAGNI
PONTIFICIS ROMANI
OPERA.
ET
IN ANTIQUISSIMUM
CANONUM ET CONSTITUTORUM
SEDIS APOSTOLICÆ
CODICEM
NUNC PRIMUM IN LUCEM EDITUM.

Digitized by Google

Diſſertationum Index.

Dissertatio Prima. De Vita & Rebus geſtis ſancti Leonis Papæ I. per annos digeſta. Pag. 131

Dissert. II. In qua libri De vocatione omnium Gentium S. Leoni magno vindicantur. 191

Dissert. III. In qua eidem aſſeruntur Autoritates præteritorum Sedis Apostolicæ Episcoporum de gratia Dei, et libero voluntatis arbitrio, quæ Epiſtolæ Celeſtini PP. ad Gallos ſubjici ſolent. 209

Dissert. IV. In qua libellus ſeu Epistola ad Demetriadem Virginem, Proſpero adſcripta, Leonis PP. eſſe oſtenditur. 224

Dissert. V. Apologetica pro S. Hilario Arelatenſi Epiſcopo. 228

Dissert. VI. De Jejunio Sabbati in Eccleſia Romana tempore ſancti Leonis PP. I. 283

Dissert. VII. De Cauſſa Eutychis Archimandritæ CP. appellantis à ſententia Concilii CP. ſub Flaviano. 293

Dissert. VIII. De Cauſſa Flaviani Epiſcopi CP. appellantis à ſententia Pſeudoſynodi Epheſinæ. 304

Dissert. IX. De Cauſſa Domni Epiſcopi Antiocheni depoſiti in eadem Pſeudoſynodo, & de Maximi in ejus locum ordinatione. 312

Dissert. X. De Cauſſa Theodoriti Epiſcopi Cyri appellantis ab ejuſdem Pſeudoſynodi ſententia. 322

Disser. XI. De Epiſtola Leonis nomine conficta de Privilegiis Corepiſcoporum, ad Germaniarum & Galliarum Epiſcopos. 329

Disser. XII. De Codice Canonum & Conſtitutorum Sedis Apoſtolicæ omnium Antiquiſſimo, ex MSS. codicibus nunc primùm edito. 334

Disser. XIII. De Conciliis habitis in Africa contra Pelagianos ab obitu Innocentii Papæ uſque ad ſententiam Zoſimi PP. contra eoſdem hæreticos, ad cap. XIII. & XIV. Codicis. 355

Disser. XIV. De variis fidei libellis in eodem Codice contentis. 376

Disser. XV. De Concilio Thelenſi ſuppoſititio, & Epiſtola adulterina, quæ Tractatoria Siricii PP. ad Africanos dicitur. 388

Disser. XVI. De Codice antiquo Eccleſiæ Gallicanæ; ubi inquiritur quæ Orientalium Canonum verſio apud Gallos in uſu fuerit uſque ad Adriani PP. tempora, & an apud eoſdem recepta ſtatim fuerit gemina Dionyſii exigui Canonum & Decretorum collectio. 396

Digitized by Google

DISSERTATIO PRIMA
DE VITA ET REBUS GESTIS
S. LEONIS MAGNI
ECCLESIÆ ROMANÆ EPISCOPI.

IN QVA SERVATO ANNORVM ORDINE tum præclarè ab eo geſta, tum ſcripta ejus ſingula recenſentur.

I. Sancti Leonis Patria & Natales.

SANCTUS LEO Pontifex Romanus hujus nominis primus in Tuſcia natus eſſe dicitur ab autore libri Pontificum Romanorum, quem ſecuti ſunt plerique alii Hiſtoriæ Pontificum Urbis ſcriptores. Romanum tamen ut fuiſſe credam antiquioris meliorîſque notæ ſcriptoris teſtimonio adducor. Proſper enim Leoni æqualis & familiaris cùm ejus narrat electionem: *Igitur Leo*, inquit, *legatione publica accitus, & gaudenti* PATRIÆ *præſentatus, quadrageſimus ſeptimus Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus ordinatur.* Roma igitur Leonis patria fuit, teſte Proſpero. Sed quid aliena conquirimus teſtimonia, qui Leonem ipſum hoc de ſe clariſſimè profitentem habemus. In epiſtola enim 27. cap.4. excuſans ſe, quod Epheſino Concilio ſecundo præſentiam ſuam non exhiberet, quod in votis habuerat Theodoſius Imperator, hanc rationem affert: *Quia rerum præſentium nimis incerta conditio à* TANTÆ URBIS *populis me abeſſe non ſineret, & in deſperationem quandam animi tumultuantium mitterentur, ſi pro occaſione cauſſæ Eccleſiaſticæ viderer* PATRIAM *& Sedem Apoſtolicam velle deſerere.* Clara ſunt verba, nec interprete indigent. Neque obſtat penitus Anaſtaſii ſeu libri Pontificalis teſtimonium. Etſi enim vulgati codices Leonem natione Tuſcum aſſerant; at duo codices MSS. Regius & Mazarinus, ex quibus variæ lectiones excerptæ ad calcem Regiæ editionis editæ ſunt, Leonem *natione Romanum* inſcriptum habent; quod & in recentioribus etiam ſcriptoribus legere me memini. Quarti denique argumenti loco ſit, quod inferiùs dicturi ſumus, Leonem ſcilicet in ſinu Romanæ Eccleſiæ educatum & baptizatum, etiam à teneris Sixto Preſbytero adhæſiſſe, & in Eccleſia Romana inferioribus miniſteriis eſſe defunctum: ut probabile ſit Patrem quidem Leonis Quintianum in Tuſcia natum, Leonem verò ipſum, Patre in urbem Romam ſedem lareſque transferente ibidem eſſe progenitum.

Proſperi Chronicon, Valentiniano V. & Anatolio Coſſ.

Ep.XXVII. ad *Pulcheriam*, c.IV.

II. Quo anno Leo natus ſit.

De anno ejus natali in antiquis Eccleſiæ monumentis nihil ſcriptum reperi: nec quicquam certi conjicere licet ex iis, quæ de ejus vita nobis ſuperſunt, neque ex ætate quâ deceſſit; quamdiu enim vixerit pariter incertum: tametſi, certum non modo illi vitam glorioſam, ſed & longam contigiſſe. Quando enim ad Pontificatum aſſumtus eſt; jam longa rerum negotiorúmque experientiâ & ætate maturum fuiſſe oportet; qui tum in Galliis verſabatur, ut diſſidentes Duces Romani exercitus ad concordiam revocaret; imò & multò antè Celeſtino Papæ in Eccleſiaſticarum rerum adminiſtratione operam ſuam navabat. Huc accedit quod complures annos geſſit Pontificatum.

De ſuſcepto à Leone noſtro baptiſmate occurrit memoria apud Vigilium Tapſenſem Epiſcopum initio quarti contra Eutychen libri ſeu defenſionis Epiſtolæ S. Leonis ad Flavianum CP. Calumnianti enim Eutychianiſtæ, qui Leonem ſuggillabat, eò quòd verba Symboli referens, dixerat: fideles *credere in Deum Patrem*; non dixerat: *In unum Deum Patrem*: juxta Nicæni Concilii Decretum; ita reſpondet Vigilius: *Sed Romæ & antequam Nicæna Synodus conveniret, à temporibus Apoſtolorum uſque ad nunc, & ſub beatæ memoriæ Celeſtino, cui iſte recta fidei teſtimonio reddidit, ita fidelibus Symbolum traditur.* Non dubitem aſſerere hunc Vigilii locum intelligendum eſſe de redditione Symboli quæ baptiſmo præmitti conſueverat, vel ipſo Leone teſte: *Quod*, inquit Epiſt.24. c.1. *per totum mundum omnium regenerandorum voce depromitur*: & Ep.97. c.8. *obliti Symboli ſalutaris & confeſſionis quam pronunciantes coram multis teſtibus ſacramentum baptiſmi ſuſcepiſtis.* Sed ſcrupulum injicit, quod aſſerere videtur Leonem à Celeſtino Papa eſſe baptizatum; quod verum eſſe non poteſt: cùm & jam ſub Zoſimo Papa Acolytus fuerit, ut ex conjectura inferiùs dicturi ſumus, & (quod certiſſimum eſt) Archidiaconi munere fungeretur circa annum 430. eodem Celeſtino Pontifice; ad quem gradum vix ſeptennio poſt Baptiſmum elapſo evectum eſſe, haud ſcio an cuiquam probabile videri poſſit. Vel igitur hallucinatus eſt Vigilius; vel dicendum hoc unum voluiſſe Vigilium, non à Celeſtino jam Pontifice baptizatum Leonem; ſed hunc Symbolum reddidiſſe Celeſtino tunc Preſbytero Innocentii Papæ, vel ab eo etiam Preſbytero baptizatum: ex Innocentii enim ejuſdem Epiſtola ad Decentium Eugubinum Epiſcopum Cap.3. perſpicuum eſt licitum fuiſſe Romæ Preſbyteris etiam præſente Epiſcopo baptizare: & ex Ca-

Digitized by Google

[ANN.CHR. CCCCXVIII.] none Trullano 78. & Laodiceno 45. Preſbytero reddi poterat Symbolum : hæc ſunt hujus verba ex pag.237. Codicis antiqui Romani : *Oportet baptizandos & fidei Symbolum accipere, & quinta feria ultima ſeptimanæ vel Epiſcopo vel Preſbytero reddere.* Quod ſi hoc alicubi licitum, Romæ certè potiùs quàm in alia qualibet Eccleſia propter & majorem baptizandorum numerum & innumera negotia, quibus Pontifex impeditus excipiendæ Competentium fidei onus in Preſbyteros rejicere cogebatur. Hoc à Pontifice noſtro ita uſurpatum inde conjicio, quod cùm ſtudiosè collecti ſint omnes ejus ſermones, quos pro munere ſuo ac ſumma dicendi facilitate ad plebem habuit, non ſolùm in præcipuis ſolemnitatibus, ſed etiam in indictione jejuniorum, & prout ſe ſe dabat occaſio; nullum tamen habemus ejus ſermonem, vel de Baptiſmo ad Cathecumenos, vel de Symbolo ejúſque Traditione, quales circumferuntur non pauci ab aliis dicti Epiſcopis. Quod porrò potuerit Celeſtino ſub Innocentii Pontificatu Preſbyterum agere, eadem Epiſtola ad Decentium Cap.8. evincit, ubi mentio de Celeſtino Diacono jam adminiſtrationis Eccleſiaſticæ participe, qui facilè potuit ſuccedente tempore gradum ad Preſbyteratum facere. Ex Baptiſmo autem Romæ ſuſcepto à Leone confirmatur ſententia noſtra, quâ eum Romæ natum & educatum ſuperiùs aſſeruimus. [ANN.CHR. CCCCXVIII.]

Obſcura ſunt ea quæ geſſit juvenis uſque ad tempora Diaconatus. Pennotus ſcribit allectum primò in numerum Clericorum Baſilicæ Lateranenſis. Etſi conjectura eſt, nolim tamen fidem derogare. Nam antea illa ætate alebantur ad Clericatum juvenes in ipſo Sacerdotum ſinu, ponebantque in ſacrario tyrocinium Sacerdotii, & per gradus inferiora munia obibant. An tamen per id temporis Baſilica Lateranenſis, ubi Leonem egiſſe Clericum volunt, eſſet, Urbis primaria, an Baſilica ſancti Petri, meritò dubitatur. Utut ſit certum eſt juvenem ea virtute eóque ingenio præditum, ut ceteris & exemplo & admirationi eſſet. [Leonis Clericatus. *Gabriel Pennotus in hiſt. Canonicorum Regularium.*]

ANNUS CHRISTI	ZOSIMI PAPÆ	HONORII 24. THEODOSII 11. IMPP.	HONORIO XII. THEODOSIO VIII. COSS.
418.	2.		

[Leonis Acolyti iter Africanum.] QUALIS eſſet Romani Cleri de Leone adoleſcente & Acolytho opinio, teſtantur quæ illi demandata ſunt hoc 418. JESU-CHRISTI anno negotia. Iis temporibus graſſabatur Hæreſis Pelagiana, gliſcebátque malum artibus Pelagii Celeſtiique, qui peſtem hanc orbi invexerant. Nefarii homines aliquamdiu diſſimulato errore delituerant, illuſerantque Zoſimo Romano Pontifici, qui poſtremò detectam hæreſim publico ſolemníque anathemate proſcripſit. Jamdudum expectabatur in Africa judicium Pontificis : illuc Leo Acolythus miſſus eſt, ut literas condemnationis ferret ad Aurelium Carthaginenſem, Auguſtinum Hipponenſem, ceterósque Africanæ Eccleſiæ Epiſcopos. Hæc quidem, quæ de legatione Leonis refero, in Annalibus Eccleſiaſticis non leguntur : ſed id Auguſtinus teſtatur in Epiſtola ad Sixtum S. R. E. Preſbyterum, qui poſteà Celeſtino in Pontificatu ſucceſſit : In hac ſcribit Sixtum ad Aurelium Carthaginenſem breves quidem literas miſiſſe, ſed vehementes in Pelagianos, allatáſque cum literis Zoſimi, quibus admonebat Patres Africanos judicii, quod pronunciaverat in Pelagium Celeſtiúmque : *Cum literis*, [S. Auguſtin. Epiſt. CV.] inquit, *Apoſtolicæ Sedis de illorum (Pelagianorum) damnatione ad Africam miſſis tua quoque litera ad venerabilem ſenem Aurelium conſecuta ſunt; quæ, tametſi breves erant, tuum tamen vigorem adverſus eorum errorem ſatis indicabant.* Illæ certè literæ non aliæ ſunt ab iis, de quibus idem Auguſtinus loquitur Epiſt. 104. ad eumdem Sixtum, ubi iterum mentionem facit brevioris Epiſtolæ, quam Sixtus miſerat ad Aurelium Carthaginenſem, allatámque narrat per Acolythum LEONEM : *Si enim*, inquit, *breviſſimam Epiſtolam tuam, quam de hac ipſa re ad beatiſſimum ſenem Aurelium per* LEONEM *Acolythum direxiſti, deſcripſimus.* [Sancti Aug. Epiſt. CIV.] De Leone magno tunc Acolytho tempora congruunt : hæc enim acciderunt anno Chriſti quadringenteſimo decimo octavo, Pontificatus Zoſimi ſecundo. Suadet præterea, quod Sixto, cujus literæ deferebantur, ſemper addictus fuit Leo noſter. Probant denique quæ præſtitit Leo in Pelagianos, tum ſub Celeſtino Sixtóque Pontificibus, quos operâ ſuâ conſiliiſque plurimùm juvit : tum quando ipſe in illorum locum ſubſtitutus Romanam rexit Eccleſiam. In illa porrò profectione admiratus magnos Præſules, Lumina Eccleſiæ Africanæ, imprimiſque Auguſtinum, puto, eos æmulari cogitavit, eorúmque odiis in Pelagianos exarſit : quod infra deſcribemus.

ANNI CHRISTI	CELESTINI PAPÆ	THEOD. ET VALENT. IMPP.		CONSULIBUS.
430	8	24	7	AUGUSTIS IISDEM
431	9	25	8	BASSO ET ANTIOCHO.
432	10	26	9	AETIO ET VALERIO.

[I. Leo quando factus Diaconus.] QUAMDIU Leo in Acolythatu permanſerit incertum eſt, & à quo ordinatus fuerit Diaconus. Hoc certum, Diaconatus vel etiam Archidiaconatus officio functum eum eſſe ſub Celeſtino Papa. Hic enim illius conſilio & operâ uſus eſt in tractandis Eccleſiaſticis negotiis, ut inferiùs narrabimus ex ipſo Leone, & aliis monumentis. Quis porrò credat hominem nondum ad Diaconi gradum evectum in partem pontificiæ ſolicitudinis à Celeſtino eſſe vocatum? Deinde Caſſiani opus de Incarnatione adversùs Neſtorium Leoni Diacono dedicatum eſt : at verò liquet librum ſcriptum eſſe ante Synodum Epheſinam ſub Celeſtino : quia Caſſianus de condemnatione Synodica Neſtorii nihil meminit, & in Neſtorium invehitur quaſi nondum ab Epiſcopatu dejectum, ſed ejuſdem muniis adhuc

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCXXXI. CCCCXXXII.

fungentem in Eccleſia Conſtantinopolitana, ad quam tamen certum eſt ipſum non eſſe reverſum poſt Synodum Epheſinam. a Hortatur denique cives Conſtantinopoleos ut errorem ejus deteſtentur, ejúſque fugiant ſocietatem: quod ſupervacaneum eſſet, niſi adhuc tum Conſtantinopoli reſediſſet hæreticus.

a *V. de Ibæ Edeſſeni Epiſtolam Act. x. Calchedonenſi & apud Facundum, lib. 7 cap. 4.*

II. Gueſnæi Fabulæ de ſancto Leone.

Mitto fabulas, quas multis proſequitur Caſſiani quidam laudator, qui dum multa Caſſiano affingit, plurima de Leone fabulatur. Unde enim illud hauſit, quod narrat, Leonem etiam Innocentio Pontifice Diaconum fuiſſe; Caſſianum ſub Innocentio eodem Romæ egiſſe cum Leone de diſſenſionibus Orientis & de negotiis Joannis Chryſoſtomi; propè Leonem ſe ſocium adjunxiſſe Caſſiano ut vitam ſolitariam ſimul cum illo coleret, ſed prohibitū ab Innocentio. Neque magis verū illud, quàm hoc quod confidenter aſſerit: Maſſilienſem Caſſiani Eccleſiam à Leone Archidiacono, ut Legato Apoſtolicæ Sedis, conſecratam. Hæc allata ſine probatis teſtibus, & ab ætate Leonis, & à diſciplina Eccleſiæ longè aliena, neque fidem, neque reſponſionem merentur. Bulla Benedicti omninò ſuppoſita, quam autor ille producit, nihil profert aliud præter rumores vagos incertáſque hominum traditiones. Ecce verba Bullæ Benedictinæ: *Hac diligentia muniendum cenſuimus prædicti Martyris Victoris Monaſterium apud Maſſilienſem urbem tempore Antonini Imperatoris fundatum. Quod poſteà à B. Caſſiano Abbate conſtitutum eodem rogante, ut fertur à majoribus natu, à beatiſſimo Leone Romanæ ſedis Antiſtite conſecratum, & ejus Apoſtolica benedictione atque autoritate ſublimatum, in quo majorem conſtituentes Eccleſiam in honorem SS. Apoſtolorum Petri & Pauli & omnium Apoſtolorum, aliámque in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctique Ioannis Baptiſtæ, multorum ſanctorum collatis pignoribus dedicarunt.* In hac Bulla multa ſunt quæ incertis majorum relationibus innixa, à verò longè abhorrent. Nec enim Archidiaconus potuit dedicare Eccleſiam contra regulam & conſuetudinem Eccleſiaſticam, ut ſomniavit Gueſnæus, neque Leo jam Pontifex potuit ipſe conſecrare Eccleſiam Maſſilienſem, qui dum Pontificatum geſſit nuſquam in Gallias venit, neque vivente Caſſiano ad Pontificatum evectus eſt. Jam verò quæ ſunt quæ de Monaſterii fundatione ſcribuntur ſub Antonini Principatu, quo tempore nondum in orbe Monaſteria condita erant, nedùm intra Gallias fundata. Sed ab illis fabuloſis tranſeo ad certiora quæ geſſit Leo Diaconus.

III. Leo Celeſtini Papæ adminiſter.

Quanta de Leonis noſtri operâ & conſilio fiducia eſſet Celeſtino Papæ in rerum Eccleſiaſticarum adminiſtratione, quámque id per totam Eccleſiam cognitum, teſtis eſt Leonis ipſius Epiſtola ad Maximum Antiochenum, cujus lectione edocemur ipſum Celeſtino, velut primarium adminiſtrum, adfuiſſe, ad ipſúmque in primis delata eſſe operoſiora negotia, de quibus Pontificem inſtrui neceſſe erat. Cùm enim in Epheſino Concilio primo Juvenalis Jeroſolymorum Epiſcopus Palæſtinæ provinciæ principatum ambiret, Cyrillus Sedem Apoſtolicam de inſolenti conatu Juvenalis monendam eſſe exiſtimavit, ne malis artibus commentitiorúmque ſcriptorum prolatione Epiſcopi Romani conſenſum eliceret. Hac de cauſſa ſcripſit ad Leonem noſtrum, ut per eum Celeſtinus de ambitioſis Juvenalis prenſationibus certus fieret, atque ab illius ſubreptione ſollicitè caveret. Verba Leonis hæc ſunt: *In Epheſina Synodo, quæ impium Neſtorium cum dogmate ſuo perculit, Iuvenalis Epiſcopus ad obtinendum Palæſtinæ provinciæ principatum credidit ſe poſſe ſufficere, & inſolentes auſus per commentitia ſcripta firmare. Quod ſanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus meritò perhorreſcens ſcriptis ſuis mihi, quid prædicti cupiditas auſa eſſet, indicavit, & ſollicita prece multum popoſcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur aſſenſio.*

Epiſt. XCII. al. LXII. cap. 4

Leo Diaconus Juvenalis ambitum reprimit.

ANN. CHR. CCCCXXXI.

IV. Autoritates de Gratia Leo colligit.

Hæc Celeſtinum inter & Leonem neceſſitudo noſtram juvat conjecturam, ex qua credimus circa eadem tempora Celeſtinum Leonis uſum ſtylo, ut Capitula illa de gratia & libero Arbitrio colligeret, quæ hujus Pontificis Epiſtolæ ad Gallos ſubjungi ſolent, ac vel ejuſdem vel Proſperi eſſe credita ſunt ad hanc uſque ætatem. Romam accurrerat illo tempore Proſper Aquitanus, opem Apoſtolicæ Sedis imploraturus adversùs Pelagianorum reliquias, doctrinæque Auguſtinianæ adverſarios tunc apud Gallias numero invaleſcentes. Horum omnium princeps erat Caſſianus, cujus errores Romano Epiſcopo aperuit, & cum Leone; ut par eſt credere, Proſper communicavit: hócque præſertim ſignificavit, illis exoſam maximè Auguſtini doctrinam, quam imprimis ex Pontificum Sedis Apoſtolicæ decretis perſundare ſe exiſtimabant. Hæc occaſio fuit, ut Romanæ Eccleſiæ ſcrinia accuratiùs inveſtigari vellet Celeſtinus, hancque ſolicitudinem Leoni demandaret, à quo collecta eſſe Capitula iſta Diſſertatione III. probabimus. In Gallias reverſurus Proſper mandatum accepit ab Apoſtolica Sede, ut ex ejus autoritate Auguſtini doctrinam defenderet, quemadmodum in præfatione ad objectiones Vincentianas ſe facere teſtatur: atque ut illius ſedis doctrinam exactè perſpectam haberet, cum Epiſtola Pontificis ad aliquot Galliarum Epiſcopos accepit ab ipſo forſan Celeſtino Capitula ſeu ſententias præſulum Sedis Romanæ: unde factum poſtea, ut eidem Epiſtolæ annexa circumferrentur.

V. Scripſit Leo libros de vocatione omnium Gentium.

Regreſſus in Provinciam Proſper ſcripſit adverſus objectiones Vincentianas & contra Collatorem: atque in his opuſculis uſus eſſe mihi videtur ſententiis Româ aſportatis, cùm iiſdem omninò teſtimoniis pugnet, quæ in illis leguntur. Poſt ejuſdem Proſperi ab urbe diſceſſum ſcripſiſſe crediderim Leonem noſtrum aureos libellos *de vocatione omnium Gentium*, quibus Semipelagianorum diſcutit errores, de his nimirùm accuratè à Proſpero edoctus. Iſtos à Leone ſcriptos eo maximè conſilio crediderim, ut Caſſianum ab errore revocaret. Conjunctus enim cum eo erat amicitiæ vinculo, dolebátque tantum virum in alienas à fide opiniones abreptum, quas quidem eò faciliùs ac periculoſiùs hauriebant incautæ animæ, quod munitæ erant opuſculis tum ſermonis elegantiâ, tum rerum ſpiritualium doctrina ſingulari acceptiſſimis. Erant certè in his plurima, quæ ad bonos mores, quæ ad pietatem vitæque ſanctioris inſtitutum pertinebant; ſed tamen quædam injecta, quæ gratiæ Chriſti adverſabantur. Caſſianus quidem Pelagii Celeſtiique nefarias de gratia opiniones ſcriptis dictiſque condemnabat; ſed ab Auguſtini pariter abhorrebat ſententia: ſcilicet ſibi in animum induxerat illum impiè ſenſiſſe de gratia Chriſti, hunc verò ultra modum exceſſiſſe in emendando Pelagio, certóſque limites prætergreſſum æſtu quodam abreptum diſputationis. Hæc dum falsò cogitat de Auguſtino, quem Eccleſia Catholica aſſeverat ſibi magiſtrum aſſertorémque gratiæ, in vitium ipſe Caſſianus incidit. Scribens enim quædam de gratiâ ſubtiliùs diſputata, Pelagianiſmum, ſi non omnimodè, ſaltem aliquatenùs inducebat. Hæc qui poſteà defenderunt propterea Semipelagiani appellati ſunt, quorum vel autorem, vel Primipilum Caſſianum fuiſſe perhibent. Leo interim graviter tulit hæc ab amico publicari. Ne tamen cauſſæ Eccleſiæ & gratiæ Chriſti videretur deeſſe, aut amicitiam neglexiſſe, ejuſmodi conſilium inituit. Scribit librum cui titulus eſt *de vocatione omnium Gentium*, tacitúſque nomina Auguſtini Caſſianique prætermittit, ut videatur cauſam ſuſcepiſſe Eccleſiæ, non perſo-

ANN CHR. ccccxxxii.

narum, & potiùs velle amicum emendare, quàm prodere. Imò ſuum ipſe nomen reticet, & quaſi velo obducta facie pugnat; ne dum hoſtem petit, amicum cernat qui vim & æſtum certaminis mitiget. Scio equidem de autore operis hujus dubitatum eſſe, aliis alia dicentibus. Nonnulli Ambroſio, quidam Proſpero, alii Hilario Syracuſano Proſperi ſocio. Prioris conſtat non eſſe opus; quia Pelagianorum meminit, qui non niſi poſt tempora Ambroſii extitere. Sed neque Proſperi eſt, ut copioſè alio in loco diſſerimus, uníque Leoni poſtliminiò vindicamus: quod ſtylus characterque ſcriptionis probat, id tempus quo ſcriptum eſt, id res ipſa quæ dicitur. Sed de iis aliàs.

VI.
Leo autor Epiſtolæ ad Demetriadem.

Sed & inſignem illam Epiſtolam ad Demetriadem, quæ hactenùs in operibus aut S. Ambroſii, aut S. Proſperi lecta eſt, Leoni quoque tanquam ſuo autori reddimus. Hæc verò quibus de cauſſis ſcripta eſt, paucis recenſeo. Demetrias Virgo orta è familia Aniciorum, non minus virtute quàm genere inclyta, captâ à Gothis Româ fugit in Africam, dúmque manet Carthagine S. Auguſtinum fortè de virginitate loquentem audivit, adeóque ejus virtutis retinendæ deſiderio exarſit, ut illicò ſe virginem Deo ſacram profeſſa, meditata ſponſalia diſſolveret. Certatim laudavere Patres clariſſimæ Virginis inſtitutum. S. Hieronymus Innocentiúſque PP. elegantes de hac re literas ad Demetriadem miſerunt. Ipſe Pelagius, cui vita auſterior famam æſtimationémque paraverat, nondum rupto ulcere quod venis alebat, ad eandem literas miſit; an precibus Julianæ, quæ mater erat Demetriadis, an ſponte ſuâ ſit impulſus ad ſcribendum, incertum eſt; ſed conſtat literas toxico Pelagiano infectas. Latens virus ſenſit Auguſtinus, cavítque detegendo ne alii hoc ſcripto quaſi contagione aliquâ contaminarentur. Poſt aliquot annos ſcripſit & ad Demetriadem S. Leo: quo tempore & quo in loco ſcripſerit haud facilè dictu; ſed quantùm conjecturâ aſſequi poſſum, id accidit antequam ad Pontificatum aſſumeretur. Certè in Epiſtolâ longo intervallo poſt prima illius conſecrationis tempora ſcribere ſe innuit: *Si verò*, inquit, *de commendando virginitatis bono diſſeram, ſuperflua erit ejus nunc propoſiti inſinuatio, quod tu à primo ætatis tuæ flore ſine humanis cohortationibus elegiſti. & de quo inter ipſa principia multi, qui tunc in Eccleſia præminebant, meritò non ſiluerunt.* Quæ verba ſatis notant, neque illam in primo ætatis flore tunc fuiſſe, diemque obiiſſe qui anteà illam ſcriptis ſuis laudaverant. Demetrias itaque annum plus minus quadrageſimum aut quadrageſimum quintum agebat, crediderímque ipſam per id temporis Romam rediiſſe. Nam Vandali infeſto exercitu vaſtaverant Africam; nec, opinor, Demetrias, quæ patriam reliquerat metu Gothorum, populante Genſerico Africam in peregrinâ regione remanſit. Res certè adeo feliciter Vandalo ceſſit, ut videatur in Africam veniſſe tantum ut videret & vinceret: Hipponam & Cyrtham, quæ aliquandiu reſtiterant cepit; Carthaginémque ipſam expugnavit anno CCCCXXXIX. Annales Eccleſiaſtici & Leo ipſe commemorant iis miſerrimis temporibus hominum magnam turbam profugiſſe in Italiam: Nec vereor aſſerere eandem eſſe Demetriadem quæ, poſtquam Genſericus Romam diripuit, Baſilicis reſtituendis animum adjecit, & quæ viâ Latinâ ad tertium ab urbe lapidem Baſilicam in memoriam S. Stephani extruxit. Apportaverat ſcilicet ex Africâ reliquias ſancti hujus Protomartyris, cujus corpus ab aliquot annis inventum divinitus fuerat; exinde ejus reliquiæ toto orbe in honore erant, ſed præſertim in Africa nomen Stephani venerabile, ex quo Oroſius Hiſtoricus oſſa aliquot in hanc provinciam devexerat. Demetrias itaque ſanguine & nobilitate clara, nobiliórque

Epiſt. ſeu libell. ad Demetriad. c. 1.

ANN CHR. ccccxxx. ccccxxxi.

virtutibus, facilè innotuit Leoni, qui cum ea amicitiam contraxit, cum eóque ſancta Virgo communicavit Epiſtolam Pelagii quo tempore vulnus recruduerat. Idcircò cœpit ille alterâ ad eandem Epiſtolâ emendare Heretici errores: & quanto magis vires humanæ voluntatis, poſthabitâ Chriſti gratiâ, Pelagius extulerat, tanto magis ſatagit Leo labem voluntati hominis per peccatum illatam detegere, profligatáſque liberi arbitrii ad bonum vires oſtendere, quibus reparandis Gratia Chriſti pretio ſanguinis comparata ſola idonea eſt. Sic docuit Virginem humiliter & modeſtè de ſe ſentire, & Chriſti merita tanti parta, tantique nobis data non flocci æſtimare.

Cur Caſſiano ſcribendi contra Neſtorium Leo autor fuerit.

Circa annum 430. vel 431. indictâ forſan jam Synodo Epheſina; cùm Neſtorius in Oriente dogma ſuum propagaret, modò per ſuſurros, modò per literas, modò per publicos ad populum Sermones, Celeſtinus PP. nihil in Occidente omittebat, quod ad nefariam hæreſim citiùs opprimendam conferre poſſet. Leo Celeſtini ſolicitudinem operâ ſuâ & induſtriâ, quantum poterat, adjuvabat: intelligénſque non ſolam autoritatem ſeu Imperatorum, ſeu Pontificum, hæreticorum malitiæ opponendam, ſed & eorum ſcripta ſcriptis idoneis deſtruenda: Johannem Caſſianum adhortatur uti pro Incarnatione adverſùs Neſtorium ſcribat. Multa Leonem impulerunt, ut Caſſiani imprimis manum & induſtriam advocaret. Erat quidem ille vel Scytha, ut multi ſcribunt, vel Gallus, ut Holſtenius & Norius multis probant, ſed in Oriente educatus, ubi hæreſis hæc invaluerat, Diſcipulus Diaconúſque S. Chryſoſtomi, quem pietas cum ſingulari conjuncta doctrina, memoriáque recens peractæ in exilio vitæ celebrem non modò fecerant, ſed & eos, qui ejus diſciplinam documentáque hauſerant. Erant prætereà Johanni Caſſiano ſuæ animi ingeniique dotes eximiæ, ſacrarum literarum notitia haud vulgaris, pietatis ſanctitatiſque fama per Orientem juxta Occidentémque celebrata. Erat quoque Ægypti Syriæque Eremo notus: & ſi fortè Neſtorianiſmi virulentia ſpeluncas aliquot Monachorum attigerat, depellere morbum poterat. Adde quod acta Maſſiliæ vita, conditáque Monaſteria, vitæ aſceticæ inſtitutum, concurſus piorum doctorúmque hominum, qui vitæ arctioris deſiderio illecti ad eum confugerant, illum per Occidentem clarum reddiderant. Quid dicam ſcripta utilia Chriſtianis, quæ haud mediocrem Caſſiano laudem pepererant, & magnorum hominum conciliarant amicitias, Leoniſque præcipuè Archidiaconi, qui rem utilem Eccleſiæ credidit, ſi Caſſianus ſcripturarum doctrinâ ſanctorúmque Patrum Traditione invaleſcentem jam hæreſim penitùs jugularet.

Holſtenius Præf. in Regulas Monachor. cap. 3. H. De Noris Hiſt. Pelag. lib. 2. cap. 1.

Denique Caſſianus, ut diximus, Eccleſiæ CP. Diaconus erat, ſanctique Johannis Chryſoſtomi diſcipulus, cujus proptereà doctrina tanquam à ſuo Chryſoſtomo hauſta acceptiſſima futura erat civibus cleróque Conſtantinopolis. Sed & noverat Neſtorianos plurimùm ſibi ſpondere præſidii ex Pelagii reliquiis, quos ut à ſpe ſua dejiceret, Caſſianum illis opponere voluit Semipelagianorum antſignanum, qui ſimul & Neſtorianos Neſtorianorumque fautores Pelagianos exagitaret, & ſemetipſe ab eorum communione ac doctrina longiùs removeret. Quæ cum attentiùs conſidero, facilè perſuadeor Caſſianum, ſive Proſperi, ſive Leonis victus ſcriptis ad ſaniorem mentem jam tunc rediiſſe, aut ſaltem ſenſa ſua aliquandiu ſilentio preſſiſſe. Fas enim non eſt credere eum hæreticis à Leone objiciendum eſſe, niſi catholicè in omnibus ſentiret, omnémque adverſùs Auguſtinum depoſuiſſet ſuſpicionem: & revera eum in libro ſuo de Incarnatione impensè laudat, magniſque accenſet Eccleſiæ magiſtris.

ANN.CHR. CCCCXXXIII.

Scripſit igitur ſeptem libros de Incarnatione, quos Leoni dedicavit, ut teſtatur Epiſtola, quam operi ſuo præfixit: ubi Leonem ſuſcipiendam charitatem ſuam nec non Romanæ Eccleſiæ ac divini miniſterii, decus appellat; quam Epiſtolam his claudit verbis: *Tua ergo hæc res, tuum negotium, tui pudoris opus eſt: ora & obſecra, ne imperitiâ mea periclitetur electio tua, & opinioni tanta nobis non reſpondentibus, etiamſi ego per obedientia veniam bene pareo, tu tamen per inconſiderantiam judicii malè imperaſſe videaris.* Quæ verba ſatis teſtantur quo in pretio erat Romæ Leo, quem Caſſianus annis gloriâque cumulatus honorificis adeò ſermonibus proſequitur, cujus preces & adhortationes pro imperio erant.

Johannis Caſſiani Ep. ad Leonem.

ANNUS CHRISTI 433.	SIXTI III. PAPÆ 2.	THEODOSII 26. VALENTINIANI 9. IMPP.	THEODOSIO XIV. ET ANICIO MAXIMO. COSS.

Leo Sixtum Papam defendit.

CElestinus PP. anno 432. è vitâ decedens Romanam ſedem Sixto III. reliquerat. Poſt unum vel alterum, ut videtur, Pontificatûs annum, Anicius quidam Baſſus Exconſul, opibus & potentiâ odia ſua metiens, Sixtum acceſſit ſtupri illati Virgini conſecratæ, fœdâque calumnia Valentinianum Auguſtâmque ab ejus communione ſegregat, magnam præterea potentum, Cleri, populíque partem in Pontificem per fas nefáſque concitat. Leo Diaconus tam certus calumniæ, quàm fidens innocentiâ Pontificis, Sixtum non modò non fugere, ſed illi patrocinari & publicè deprecari innocentiam. *Tum ecce Leo*, ut Acta referunt, *ſi delicta mea contra me ſunt, quare probatio non fit.* Res æqua viſa eſt; Valentinianus illicò Senatum & populum, Sixtus Clerum congregat. Omnes aderant in Baſilica Heleniana. Tum Pontifex *hæc converſus ad Valentinianum: Intrent qui ſeparaverunt Filium à Matre, & comprobent univerſa velamina cordis ſui. Auguſtus autem Valentinianus tacebat. Reſpondit Leo Diaconus, & dixit: Juſta petitio, non abſcondatur.* Sixto res bene feliciterque ceſſit ſuffragante Leone: nam à calumniis vindicatus eſt, & accuſatores rei calumniarum convictique à ſacris prohibiti ſunt. Hæc ex Actis Synodi Romanæ valdè depravatis & quibus vix aliquam fidem habere velis.

Acta Concilii Romani pro purgatione Sixti PP. cap. 4. & 5.

ANNUS CHRISTI 439.	SIXTI PAPÆ 8.	THEODOSII 32. VALENTINIANI 15. IMPP.	THEODOSIO XVII. ET FESTO COSS.

I. Leo Juliani Pelagiani inſidias retegit.

QUid per totum ſeptennium ab ineunte Sixti Pontificatu egerit Leo noſter, Eccleſiæ Annales non prodont; ſi illam, quam modò retulimus, Pontificis defenſionem ab eo ſuſceptam excipias. Sed quin magna Eccleſiæqoe admodùm utilia egerit vir ad Eccleſiæ Victoriam, ut Patres Calchedonenſes loquuntur, præparatus, dubitare non ſinunt, quæ ad annum 439. referuntur in Proſperi Chronico.

Res igitur hoc anno contigit, quæ teſtatur, quibus odiis Leo noſter tum alios hæreticos, tum maximè Pelagianos inſequebatur: *Hac tempeſtate*, inquit Proſper in Chronico, *Julianus Eclanenſis jactantiſſimus Pelagiani erroris aſſertor, quem dudum amiſſi Epiſcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis ſpeciem præferens, molitus eſt in communionem Eccleſiæ irrepere. Sed his inſidiis Sixtus Papa Diaconi Leonis hortatu vigilanter occurrens, nullum aditum peſtiferis conatibus patere permiſit: & ita omnes Catholicos de rejectione fallacis beſtiæ gaudere fecit, quaſi tunc primum ſuperbiſſimam hæreſim Apoſtolicus gladius detruncaſſet.* Quæ fuerit Leonis prudentia atque ſagacitas eventus comprobavit. Fallax enim hæreticus iterum Eccleſiam perturbare aggreſſus eſt, & ſtylo impetere Chriſti ſervatoris gratiam: ut clarum fuerit ipſum tunc aliud pectore alere, aliud ore profiteri.

II. Leo Romani exercitus duces reconciliat.

Intereà tumultus militares Imperium premebant. Aëtius Albinúſqoe Duces exercitus Romani in Galliis diſſidebant; odiáque eruptura erant ad bellum inteſtinum, ſi foverentur, & propè impendebat ruina Imperii, obſtrepentibus undequáque Barbaris, intrantibúſque provincias ſignis infeſtis. Quæritur imminenti malo remedium: occurrit Leo Archidiaconus, qui reconciliare animos Ducum poſſet. Vir erat prudentiæ ſingularis probatæque rerum experientiæ, negotiis perficiendis idoneus, neutri contendentium partium inviſus, gratus ambobus, aut ſermonum vi, quâ pollebat, perſuadere pacem, vel autoritate nominis iram animorum frangere poterat. Retinebatur quidem Romæ rebus Eccleſiæ; ſed, ut ipſe loquitur, *abſentem fecit longa peregrinationis neceſſitas.* Adiit exercitum, cum ducibus de obliterandis injuriis egit, monuit ne bella cierent inteſtina, dum hoſtis ad fores fremeret, tantúmque valuit, ut animos ſapientiâ placare, & gratiam inter Duces poſſet reconciliare. Hoc poſtremum Diaconi Leonis opus fuit.

ANNUS CHRISTI 440.	LEONIS PAPÆ 1.	THEODOSII 33. VALENTINIANI 16. IMPP.	VALENTINIANO V. ET ANATOLIO COSS.

I. Sixti Papæ obitus.

INTERIM Sixtus diem obiit Calendis Aprilis, ut Proſper Chronographus ſcribit. Tum reipublicæ Chriſtianæ opus erat ſummo Pontifice, qui Chriſtianorum contentiones autoritate & ſapientiâ

Digitized by Google

ANN.CHR. CCCCXL.

componeret, eo præſertim tempore quo res Eccleſiæ turbatiſſimæ erant, ſeu ſæviente Hæreticorum furore, ſeu diſcordiis pluſquàm civilibus lacerantibus Eccleſiam, ſeu corruptela vitióque graſſantibus, ſive Barbaris diſtrahentibus Imperium.

Leo Pontifex renunciatur.

In ea itaque rerum perturbatione, cùm tot mala, veluti facto agmine, Imperio Eccleſiæque incumberent, ad cumulúmque accederet mors Sixti PP. Roma viduata Pontifice in luctu verſabatur. Deus tamen providit ne quid detrimenti pateretur Eccleſia, ſuffecto in locum Sixti Leone, cui par ſummæ pietati doctrina, explorataque multos annos Eccleſiaſticæ rei adminiſtratio: adeò ut Romani non viderentur Præſulem amiſiſſe. Quando electus eſt profuit Leoni, quod rarò accidit, tum abfuiſſe Româ: nam & eò ardentioribus votis quæſitus eſt quod abeſſet, & certum fuit meritis non ambitu adiiſſe Pontificatum. Unde Leo ipſe: *In humilitate noſtra*, inquit, *memor fuit noſtri Dominus, & benedixit nobis, quia fecit mihi mirabilia magna ſolus.*

Serm. 1. in oct. Aſſumt. ſuæ, cap. 1. Proſper. Aquit. in Chron.

Sanctus Proſper ſcribit Sixtum Calendis Aprilis deceſſiſſe: *Quo*, inquit, *defuncto quadraginta ampliùs diebus Romana Eccleſia ſine Antiſtite fuit, mirabili pace atque patientia adventum Diaconi Leonis exſpectans, quem tunc inter Aetium & Albinum amicitiæ redintegrandæ cauſâ Gallia detinebant.* Nec ipſa reditus mora ſine laude fuit, *quaſi*, ut ait idem S. Proſper, *ideò longius eſſet abductus*[a], *ut electi meritum & eligentium judicium probaretur.*

a Al. Longus eſſet adventus.

II. Legatio ad Leonem.

Continuò legatio honorifica ad eum miſſa eſt, ut totius Cleri ſuffragia, voluntatémque populi Romani, omnium bonorum vota cognoſceret, rogaretúrque omnium nomine ut reditum maturaret, Eccleſiámque ſuâ præſentiâ ſolaretur. Etſi Leo ab honoribus longè erat alienus, paruit tamen: nam repudiare munus, quod non ambierat, obſequi Deo non erat; & fugere Pontificatum per ſpeciem virtutis, prodere erat Eccleſiam, & quaſi ſedem direptioni dare: qui erant tunc temporis ambitus quorumdam hominum, hæreticorumque molitiones, qui oculatum vigilantémque Epiſcopum reformidabant. Venit itaque Romam, & acclamatione Populi totiúſque Cleri lætitiâ exceptus, tandem ordinatus eſt Epiſcopus Romanæ Eccleſiæ: *Igitur*, pergit Proſper, *Leo Diaconus legatione publica accitus, & gaudenti patria præſentatus, quadrageſimus ſeptimus Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus ordinatur.*

Proſper in Chron.

III. Quo animo onus Pontificale ſubierit Leo.

Sed quàm pias cogitationes ſanctóſque motus conceperit, quando ad ſummum Eccleſiæ culmen evectus eſt, operæ pretium paucis addiſcere. Afficiebatur quidem gaudio, non, ut plerúmque fit, quod potentiorem Cathedram nactus orbi Chriſtiano immineret; ſed quod pluribus famularetur inſerviétque; quaſi alii honorem ſibi detuliſſent, ipſe laborem caperet. Id ipſe teſtatur: *Non tam præſidere*, inquit, *quàm ſervire gaudemus.* Aliud lætitiæ argumentum erat, quòd multa ſibi condonata intelligeret, ſéque vel immeritum pluribus bonis cumulatum eſſe, quò vehementiùs Deum amaret: *Vera mihi in gloriam Dei cauſſa eſt lætandi, qui mihi, ut à me multum diligeretur, multa dimiſit: & ut mirabilem faceret gratiam ſuam in eum munera ſua contulit, in quo meritorum ſuffragia non invenit.* Sed retinebatur gaudium illud metu peccandi in tantâ negotiorum turbâ, & magnitudine muneris, quod innumeris ſciebat eſſe obnoxium periculis: *Ipſa*, inquit, *operis magnitudo creberrima eſt offenſionis occaſio.* Neque timor ille inertis puſillique animi erat, adeò ut laborem reformidaret; ſed prudentis providíque gubernatoris, qui vaſta maria cogitans, periculaque reputans animo, fugit quidem regimen, quoniam ſe imparem caſibus putat, & tamen à clavo manum non amovet, & non tam ſuâ fidens induſtriâ, quàm bono ſyderum influxu, per ſyrtes & per brevia navim ſecurus circumducit. *Domine*, inquit, *audivi auditum tuum & timui; conſideravi opera tua, & expavi: quid enim tam inſolitum, tam pavendum, quàm labor fragili, ſublimitas humili, dignitas non merenti? Et tamen non deſperamus, neque deficimus: quia non de nobis, ſed de illo præſumimus, qui operatur in nobis.* Trepidabat itaque periculo proximus, sed fidens Dei auxilio regere Dei populum aggreſſus eſt: *Etſi enim*, inquit, *neceſſarium eſt trepidare de merito, religioſum tamen gaudere de dono: quoniam qui mihi oneris*[b] *eſt autor, ipſe mihi fiet adminiſtrationis adjutor: & ne ſub magnitudine gratiæ ſuccumbat infirmus, dabit virtutem qui contulit dignitatem.*

Serm. iv. in Aſſumtione ſua, c. v.

Serm. 1. in Oct. Aſſumt. ſuæ, cap. 11.

Serm. iv. in Aſſumpt. ſuæ, c. 11.

ANN.CHR. CCCCXL.

Serm. 11. in Aſſumt. ſuæ, cap. 1.

Serm. 1. in Oct. Aſſumt. ſuæ, cap. 1.

b al. honoris.

IV. Timor & fiducia Leonis onus Epiſcopale ſubeuntis.

Nihil igitur ſibi tribuens, ſed omnia bona autori Deo accepta referens, & virtute & nomine Chriſti, quem non modò ovium cuſtodem, ſed paſtorem Paſtorum eſſe ſciebat, rem Chriſtianam ſummo ſtudio promovebat; hunc ſibi non defuturum ratus, qui ad conſummationem ſæculi nobis adfuturum pollicitus eſt: *In hac ergo materia trepidationis*, inquit, *quæ nobis eſſet dependenda fiducia ſervitutis, niſi non dormitaret neque obdormiret qui cuſtodit Iſraël; niſi dignaretur non ſolùm cuſtos ovium, ſed ipſorum etiam paſtor eſſe paſtorum.... quandoquidem piè & veraciter confitemur, quod opus miniſterii noſtri in omnibus quæ recta agimus, Chriſtus exequitur, & non in nobis, qui ſine illo nihil poſſumus; ſed in ipſo, qui poſſibilitas noſtra eſt, gloriamur.* Illa modeſtiæ, humilitatis, ſuique diffidentiæ argumenta ſunt: Ecce grati in Deum animi ſpecimen. Divina in ſe merita ſæpe revolvens animo palàm hæc & publicè prædicabat: & ſi quando de aſſumtione ſua ad Pontificatum concionabatur, audientium animos oráque populi ſolicitabat ad redhibendam gratæ ſuæ mentis ſignificationem, imparem ſe tot beneficiis reputans: *Laudem Domini loquatur os meum, & nomen ſanctum ejus anima mea ac ſpiritus, caro & lingua benedicat: quia non verecundæ, ſed ingratæ mentis indicium eſt, beneficia tacere divina; & ſatis dignum eſt à ſacrificiis Dominicæ laudis obſequium conſecrati Sacerdotis inchoare: quia in humilitate mea memor fuit noſtri Dominus, & benedixit nobis, quia fecit mihi mirabilia magna ſolus, ut præſentem me cerneret veſtræ ſanctitatis affectio, quem fecerat neceſſitas longæ peregrinationis abſentem.* Et iterum: *Magnificate dilectiſſimi, Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in invicem, ut tota ratio ſolemnitatis hodiernæ ad laudem ſui referatur autoris.* Hæc gratitudo beneficentiæque divinæ memoria accendebat vehementer ſanctum Præſulem ad amorem in Deum, ad eáque ſuſcipienda, quæ è re Chriſtiana eſſe duceret, nec ullis umquam laboribus aut periculis à ſancto illo propoſito deterritus eſt.

Serm. iv. in Aſſumt. ſuæ, c. 11.

Serm. 1. in Oct. Aſſumt. ſuæ, cap. 1.

Sed enim omnes virtutes, quibus quaſi tot ſyderibus ejus Pontificatus præfulſit, commemorare ſingulas longum eſt, nec tam hujus loci quàm totius hujus operis; qua vigilantia gesserit Pontificatum, qua ſedulitate & conſtantia Eccleſiam adminiſtraverit, quàm egerit prudenter, quot bella adverſus hæreticos confecerit feliciter, quot labores pro Chriſtiana & publica re pertulerit, quàm prope perditis deploratiſque rebus non ceſſerit, ſtylo perſequi ardui laboris eſt. Hæc antequam qualitercúmque expediam, breviter dicere aggredior quàm triſtia fuerint tempora, cum Pontificatum Leo aſſumſit, magnum certè attritis rebus Eccleſiæ & Imperii præſidium.

Poſtquàm Theodoſius ſenior vitâ deceſſit, Barbari vel ætatem, vel ſocordiam poſteriorum Principum deſpectui habentes, velut torrens ruptis repagulis Romanum Imperium invaſerunt. Præfecti, quibus

Digitized by Google

ANN.CHR. CCCCXL.

quibus tutela Principum & Reip. cura erat, tum mutuis odiis certare, & æmulatione potentiæ, externæ injuriæ locum facere. Gothi Alarico duce Romam ceperunt. Exinde ſeu urgente fato imperii, ſeu ulciſcente Deo vitia mortalium res ire in deterius; Barbarorum examina irruere in Provincias, & prout quiſque plus ferro aut copiis valebat, regiones devaſtare; pulſis vel ſubactis incolis, in quæ inciderant loca ſedes ponere & ex laceris Reip. partibus nova regna condere. Etſi per ea tempora Perſæ, Sarraceni, Zanni, Iſauri, Hunnique Orienti imminebant; fœda tamen hæc tempeſtas in primis Occidenti incubuit Britanniæ vexatæ Pictorum Scotorúmque incurſionibus, Franci trajecto Rheno ſedes in Galliis poſuerunt, Burgundiones Ararim Rhodanúmque inſederunt, Novempopulaniam occupant Gothi, cum ea parte Hiſpaniarum quæ magis ad Pyrenæos pertinet. Hæc quidem ſub Honorii Principatu. Nec felicior Valentiniani quàm Patrui fortuna fuit, nec promtior animus ad reſarcienda Reip. damna. Etſi Aëtii ducis virtute videbatur Occidentis imperium movere humeros, tamen obtrectatio, invidia, inteſtináque ducum odia propè magis noxia Reip. quàm Barbarus & multiplex hoſtis. Ad hæc recens Littorii clades ſtrenui ducis, qui Aëtium virtute & rei bellicæ famâ prope adæquabat. In eo ſtatu erat Occidentale imperium.

VI. Qualis Eccleſiæ facies iiſdem temporibus.

Verùm nec quietior Eccleſiæ res erat. Barbarus non minus fidei Catholicæ quàm Reipublicæ Romanæ infenſus. Burgundio, Gothus & Vandalus, Arianiſmo imbuti vi & armis cum Imperio fidem labefactabant, Nec modo foris hoſtis ingruebat, domi invaleſcebat hæreticorum audacia, dúmque res turbidæ erãt velut cancer hæc labes illæſas partes vitiabat. Orientem infeſtabant Neſtoriani, & ex capite eliſo multa renaſcebantur. Manichæorum impietas nondum extincta tot plagis quas acceperat, reparatis viribus infeſtabat Occidentem. Quid referam Priſcilliani monſtra, quæ iterùm terrebant Hiſpanias. Adde Pelagianorum pravitatem, quæ novo auſpice Juliano jamdiu vexabat Eccleſiam. Hic novis artibus, eloquentiæ viribus, ingenio, & induſtria bellum aſperum redintegravit, horúmque ſoboles infauſta Semipelagiani, quorum doctrina eò nocentior, quò vita ſanctior auſteriórque vivendi diſciplina; malúmque immedicabile quòd mentem lædit, dum titillat. In eo rerum ſtatu erant Eccleſia Imperiúmque cum Leo Pontificatum adeptus eſt. Sed inſtabat aliud malum longè graviſſimum Eutychetis audacia, ad quam potiſſimùm reprimendam divinitùs Leo ad hoc Eccleſiæ culmen evectus eſt: ut ibi tanquam in ſpecula & propugnaculo ſtaret adversùs imminentem hæreticum. Tunc enim Deus; ſicut olim, proviſum conſultúmque Eccleſiæ voluit quoties religioni tempeſtas ſævior impendebat. Sic Athanaſius columen fuit, Catholicæ doctrinæ bacchante Arianorum furore. Sic nuper Cyrillus Alexandrinus, dum Neſtorius turbaret Eccleſiam. Sic Auguſtinus contra Pelagianos Manichæóſque invictus pro religione ſtetit. Sed Leonis certamina victoriáſque infrà deſcribemus, mirabimurque quod non impar tot hoſtibus imperium Chriſti tam fortiter defenderit.

VII. Leo viros doctos pióſque ſibi adſciſcit.

Leoni Epiſcupo prima cura fuit aſciſcere ſibi homines eruditione & doctrinâ præclaros, rerum Eccleſiaſticarum peritiâ & morum integritate inſignes, quorum conſiliis rem gereret, eóſque paratos ac intentos haberet, ne falleretur eorum pravis artibus, qui rem Eccleſiæ ex commodo æſtimant, & quod ferè fit, ſacra profanáque juxta quæſtui habent. Inter eos, quos in partem laborum aſſumpſit, Proſper Aquitanus primas obtinebat (doctiſſimum illorum temporum Scaliger appellat) jam notus orbi Chriſtiano: nam ut gratiæ Chriſti defenſor, Auguſtini doctrinæ ſtudiorúque hæres, Pelagianiſmi reliquias ſtylo perſequebatur. Jamdudum Leoni carus, ex quo ſub Celeſtino Romam Proſper venit; ut adversùs hoſtes Auguſtini Romanum Pontificem concitaret. Leoni Proſperóque non deerant, quæ vulgò amicitiarum ſunt vincula, mirabilis animorum ingeniorúmque concentus, ſtudia eadem ad promovẽdas res Eccleſiæ, utrique ſumma pietas doctrináque ſingularis. Erat Leo in Galliis cum electus eſt Epiſcopus, ut dictum eſt, Proſperum ſecum adduxiſſe mihi facilè perſuaſerim, ut illi eſſet, ſicut olim Hieronymus Damaſo, à Conſiliis Epiſtoliſque. Plurimùm certè Leonem re & operâ Proſper juvit, præcipuè adversùs hæreticos, quibus clanculum & per cuniculos fidem Catholicam oppugnare ſtatutum.

ANN.CHR. CCCCXL.

VIII. Leo publicè concionatur ad populum.

Magnum etiam paſtoralis ſolicitudinis argumentum fuit in Leone, quod ſtatim atque in Pontificali ſpecula poſitus eſt, plebem ſibi commiſſam non vitæ ſolùm exemplo excitare, ſed proprii etiam oris officiu erudire aggreſſus eſt. Imò primus omnium Romanorum Pontificum iſtud muneris in ſe recepit, ſi qua Sozomeno fides, cùm hæc ſcribit: *In eadem urbe* (Roma) *nec Epiſcopus, nec alius quiſquam in Eccleſia populum docet* At Sozomeno hac in re aſſentiri vix ac ne vix quidem poſſumus.

ὅτι δὲ ὁ ἐπίσκοπος, οὔτε ἄλλος τις, ἐν ἐκκλησίᾳ ἐνθάδε διδάσκει. *Sozom. lib. 7. cap. 19.*

An primus in Eccleſia Romana docuerit Populum.

Primùm enim quales Epiſcopi, qui docendi munere, quod omnium præcipuum eſt, ſeſe abdicant? *Præconis officium ſuſcipit*, inquit Gregorius Papa I. *quiſquis ad ſacerdotium accedit:* Et ut Leoni coævus aut ſuppar Julianus Pomerius ſcribit: *Quicumque alius perierit, quem nulla docendi neceſſitas manet, ſolus pœnas ſui ſceleris dabit: ille autem, cui diſpenſatio verbi commiſſa eſt, etiam ſi ſanctè vivat, & tamen perditè viventes arguere aut erubeſcat aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente perierint, perit.*

S. Gregorius magnus Regiſtri lib. 1. Epiſt. 14

Lib. 2. de vita contempl. cap. 20.

IX.

2. Hoc ante Leonem uſitatum eſſe à Pontificibus Romanis perſuadet ſermo Leonis LXXXII. habitus in Natali ſeptem Fratrum Machabæorum, ubi Sixti III. prædeceſſoris ſui laudes proſequens, eos loquendi modos uſurpat, qui publicè edoctos à Sixto Pontifice Romano ſignificant: *Magnificus* inquit, *ſtructor parietum, ſed magnificentior* ÆDIFICATOR ANIMARUM *ultra avi ſui terminos opera pietatis extendens: ut utilitatibus* INSTITUTIONUM *ejus etiam in ipſo frueretur devota poſteritas, & habitando quod condidit, & faciendo quod* DOCUIT. De publicis & ſolennibus ſermonibus ad populum habitis hæc intelligi puto, *ædificator animarum*: *Inſtitutionum ejus utilitas*: *docuit*. Publicè enim populum non moneret, ut revocaret in memoriam tradita ſibi à Paſtore ſuo documenta, ſi hæc paucis tantummodò & intra privatæ domus ſecreta effudiſſet: *Omnia ergo*, inquit, *dilectiſſimi, quæ oculis cernitis & mente meminiſtis, ad profectum veſtræ ædificationis aſſumite.*

X.

3. Multoties Leo officii ſui eſſe dicit ſermonem habere ad populum, ſibique metuit imputari ad culpam, ſi huic miniſterii ſui parti defuerit. Serm. III. de Epiphania: *Tamen ut noſtri nihil deſit officii, loqui de eadem feſtivitate quod Dominus donaverit audebo.* Serm. VII. de Paſſione, c. I. *Non ita*, inquit, *mihi divini operis conſideranda eſt magnitudo; ut vel diffidam* DE SERVITUTE QUAM DEBEO: *cùm ſacramentum ſalutis humanæ non liceat taceri, etiamſi nequeat explicari.* Serm. XI. NON EST LIBERUM *ſacerdoti in tanto divinæ miſericordiæ ſacramento fidelis populi auribus ſubtrahere ſermonis officium.* Serm. II. de Reſurrectione, cap. I. *Adjiciendum eſt etiam noſtri ſermonis* OFFICIUM, *ut ſicut pia expectatione* REPOSCERE VOS CONSUETUDINIS DEBITUM *ſentio, ita ſolemnitati ſacratiſſimæ lectionis ſubjungatur exhortatio ſacerdotis.* Non ita profectò

ANN. CHR. CCCCXL. loqueretur Pontifex, niſi longo uſu ac conſuetudine firmatum inveniſſet in Eccleſia Romana prædicandi morem.

4. Sanctus Leo ſcribens ad Maximum Antiochenum & ad Theodoritum diſertè aſſerit: *Non permittendum, ut quiſquam extra ſacerdotalem ordinem conſtitutus gradum ſibi prædicatoris aſſumat. Cum in Eccleſia Dei omnia ordinata eſſe conveniat, ut in uno Chriſti corpore & excellentiora membra ſuum officium impleant, & inferiora ſuperioribus non reſultent.* Quod decretum cùm ab Antiocheno Epiſcopo omnibus Diœceſis ſuæ Metropolitanis atque Epiſcopis notum fieri velit, indicium eſt hoc ſemper ab omnibus Epiſcopis per univerſam Eccleſiam obſervatum eſſe, ut ipſi Verbo Dei gregem Chriſti paſcere ſatagerent: nec alioqui eum putaſſe *ſuum ab Epiſcopo officium impleri*, niſi prædicationis obiret munus, ſi legitimè impeditus non fuerit.

Conc. Trident. ſeſſ. 5. De Ref. c. 2. & ſeſſ. 23. cap. 1.

XII. Sermo Liberii Papæ.

5. Sozomenum falſi redarguit ſermo Liberii Papæ, quem totum deſcripſit B. Ambroſius lib. 3. de velandis Virginibus, habitúmque eſſe tradit in Baſilica ſancti Petri die Natalis Dominici ad ipſius Ambroſii ſororem Marcellinam, quæ tunc virginitatem cum aliis nonnullis profitebatur. Quod enim objiciant aliqui, non fuiſſe ſermonem ad populum, ſed exhortationem duntaxat ad Marcellinam, allocutionémque privatam, præter conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ: quis non videat hoc gratis dici, & ſolùm negando exſufflari? Quid enim deſideratur, ut ſolemnis dicatur hic ſermo? Habitus eſt in Baſilica ſancti Petri, in qua omnia Pontificii ſui munia obibat Romani Epiſcopi: habitus eſt in maxima Natalitii dominici ſolemnitate: habitus eſt coram ingenti ac numeroſa plebe, quem gemina feſti Dominici & conſecrationis Virginum ſolemnitas in Baſilicam acciverat: cui etiam interfuit Bononienſis Epiſcopus. Quid ampliùs requiritur? Contra conſuetudinem porrò Eccleſiæ ſuæ egiſſe Liberium in tanta ſolemnitate, in tanto plebis concurſu, in tam Auguſtæ Baſilicæ luce, qui dixerit, haud ſcio an ſatis Liberii honori conſulat. Probabile magis eſt hoc ex Eccleſiæ ſuæ more Pontificem egiſſe, eúmque occaſione conſecrandarum virginum, poſt maximam ſermonis partem, quæ de myſterio Natalis Domini erat, pauca tantummodò ſubjunxiſſe ad virgines. Clarum eſt enim non eſſe integrum hujuſmodi ſermonem apud Ambroſium, qui ea ſolùm ſcriptis ſuis inſeruit, quæ ſubjectæ tunc materiæ congruebant, & ſorori ſuæ accommodata erant.

6. De Zephirino Papa antiquiorem adhuc teſtem adduco Tertullianum, ex quo id ſaltem certum habemus; in reconciliatione Pœnitentium Romanos Pontifices Concionem ad populum habuiſſe in libro enim de Pudicitia quem jam ab Eccleſia Catholica alienus conſcripſit Zephirinum Papam inducit fideles in gratiam Pœnitentium ad miſericordiam commoventem: ita cap. 13. *Et tu quidem Pœnitentiam Mœchi ad exorandam fraternitatem in Eccleſiam inducens... in eum hominis exitum quantis potes miſericordiæ illecebris bonus Paſtor & benedictus Papa concionaris, & in Parabola ovis Capras tuas quæris, &c.* Falſum eſt igitur quod aiunt, nullum ſermonem Leonis antiquiorem reperiri, qui à Romano Epiſcopo habitus ſit. Quod etſi verum eſſet, non inde tamen roboris plurimùm caperet Sozomeni ſententia. Cùm enim nullum Mediolanenſis alicujus Epiſcopi aut Arelatenſis aut Ravennenſis aut Hipponenſis ſermonem habeamus dictum à prædeceſſoribus Ambroſii, Hilarii, Petri Chryſologi aut Auguſtini: quis propterea dixerit nullos iſtarum Eccleſiarum Epiſcopos his, quos recenſui, ætate ſuperiores ſermonem ad populum ſuum habuiſſe? Satius eſt igitur fateri hallucinatum eſſe Sozomenum falſiſque rumuſculis deceptum; vel cum ſancto Gregorio magno dicendum: *Sozomeni hiſtoriam Sedes Apoſtolica ſuſcipere recuſat, quoniam multa mentitur.* ANN. CHR. CCCCXL. *Greg. Reg. Epiſt. lib. vi. Ind. xv. Epiſt. xxxi. ad Eulogium Alex.*

Non alia tunc occurrebat animo ex iſta difficultate evadendi via, cum primæ editioni incumbebam. Aliam quarto poſt anno ſibi fecit in Præfatione ad novam Magni Caſſiodori Editionem vir doctiſſimus Joannes Garetius Congregationis Benedictinæ S. Mauri alumnus. Auguratur videlicet in locum Caſſiodori ſui ex Sozomeno deceptum mendum irrepſiſſe, auguriumque ſuum Codicis Sancheodoriciani ſuffragio roborat, ubi pro verbo *Docet*, legitur *dicit*. Quæ quidem lectio, inquit, alium omninò ac veriſſimum ſenſum efficit. Ibi enim de cantico Alleluya agit Caſſiodorus in hunc modum: *Apud Romanos in uno quoque anno ſemel pſallunt* Alleluya *primo die Paſchæ, ita ut Romani pro juramento habeant ut hunc hymnum audire mereantur. In qua Eccleſia*, (ſubjungit continuo Tripartita) *neque Epiſcopus, neque alter quiſquam coram populo dicit*, ſupple illud primum Alleluya Paſchale.

Conjecturæ lubens ſubſcriberem: niſi veritas obſtaret. Et quis enim verò hymnum illum dicit, ſi neque Epiſcopus neque quiſquam alter illum dicit, coram populo. Ad quid audiendum concurrerent Romani, ſi neminem dicentem haberent? at verò unico fulcitur codice MS. Sexcentorum ferè annorum Tripertitæ hiſtoriæ: Sed quid hic inter tantos tot Editionum Editorumque codices quâ excuſos, quâ MSS. tam Tripertitæ hiſtoriæ quàm Sozomeni, quem tandem fontem adire tutius eſt, quàm rivuli umbram perſequi. Quis enim aſſerere audeat corruptum fuiſſe Græci autoris textum, tot criticis eruditorum virorum lucubrationibus vexatum, apud quorum neminem nulla unquam vel minima labis ſuſpicione laboravit. Enimverò ut facile à genuina voce *docet* Latini interpretis, ad affinem *dicit* deflectere oſcitans ſcriba potuit; ita à Græcorum vocum illis reſpondentium una ad alteram lapſus longè difficillimus.

Quid igitur? huic viri docti conjecturæ noſtram illam de errante Sozomeno ſuſpicionem anteferimus? minime. Sed novam, utrâque poſt habitâ, proferimus ſententiam opinione ni fallor majorem certum enim mihi eſt de publica concione Sozomenum hoc loco ſcribere, ſed Paſchali; ſcriptoriſque verba ſic explicanda: Apud Romanos quotannis ſemel cantari Alleluya primo Paſchatis die: & ita Solemnem illis eſſe Sacri hujus cantici ritum, ut ad illud audiendum & pſallendum omnes ad Eccleſiam confluerent, & multi etiam pro juramento ac voto haberent: ut hunc hymnum audire & canere mererentur. Quippe illa Sacro Paſchatis die ſolus hic breviſſimus hymnus pro omni concione erat: cùm in ea Urbe neque Epiſcopus, neque alius quiſquam ad populum in Eccleſia congregatum illa die concionem haberet.

Hanc eſſe mentem Sozomeni materiæ ipſius quam tractat inſpectio probat. Toto enim ſuperiori capite quod eſt XVIII. De ſola Paſchali feſtivitate ſermonem habet: in præſenti verò ſeu XIX. & de Paſchate plurima, & nihil niſi occaſione Paſcharis diſſerit, varias Eccleſiarum conſuetudines hunc ſolum in finem referẽs, ut diſcrepantes olim in feſtivitatis iſtius die Eccleſias excuſet, alias SS. Petri & Pauli, aliàs S. Joannis Traditiones varias obſervantes: *Stultum enim*, inquit ille, *nec immerito, exiſtimabant* (Epiſcopi) *conſuetudinum cauſa ab ſe invicem ſeparari eos qui in præcipuis religionis capitibus conſentirent.* Poſt quæ ſubjicit varios Eccleſiarum uſus, inter quos Romanum ſemel can-

Digitized by Google

ANN CHR. CCCCXL.

tandi in Paſchate Alleluya, alióſque ſubjungit ad illud feſtum non pertinentes, *cujus tamen causâ,* inquit caput claudens, *ut hunc de iſtis rebus Sermonem ſuum delapſus.*

Sic intellectus Sozomenus non jam amplius dicendus eſt rem falſam de Romana Eccleſia ſcripſiſſe, ut antea ſenſeram; neque etiam quærendum, ut quærit eruditus Garetus, *qui fieri potuerit, ut* Caſſiodorus Sazomenum excerpens *ea quæ præcedunt & quæ ſubſequuntur prætermiſerit, & illa tantum exſcripſerit, quæ falſa eſſe conſtantiſſimè noverat.* Nam & vera ſunt ea quæ excerpſit, & verum non eſt cetera ab eo non fuiſſe excerpta, de illa nimirum conſuetudine occaſione Arii orta, ut apud Alexandrinos ſolus Epiſcopus concionaretur. Quid enim ſibi volunt hæc ſuperioris capitis ſeu XXXVIII. verba: *In Alexandria Presbyter non facit ſermonem & hac res initium accepit ex quo Arius Eccleſiam conturbavit?* Hæc igitur non prætermiſit, ſed in caput ſuperius tranſtulit Senator.

Porro quod tam verum ſit Pontifices Romanos in die Paſchatis ſermonem ad populum habere non fuiſſe per ea tempora ſolitos, quàm falſum eſt aliis temporibus non publicè docuiſſe, cum Sozomenus ſic intellectus aſſerat, nec alius ſcriptor contrarium unquam docuerit, non poteſt in dubium probabili aliqua ratione revocari. Præſertim cum nec Leonis noſtri nec alicujus ante ſextum ſeculum Pontificis Romani Sermones ulli Paſchales appareant. Nam quod duo Leonini huic ſolemnitati adſcripti legantur in Superioribus Editionibus, erratum eſſe Editorum ſuo loco probavimus ex Sermonis utriuſque contextu, allatis etiam rationibus, inſuper autoritate Hincmari Epiſcopi Remenſis & Flori Lugdunenſis, illóſque non in Paſchali feſtivitate, ſed Sabbato ſancto dictos fuiſſe demonſtravimus. Vide Monitum utrique præfixum pag..... & obſerva illam Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem ultra ſexti ſeculi initia me conſultò non extendere, quia Homiliæ à Gregorio magno in eadem ſolemnitate dictæ ad populum, tam aliter poſtmodum ſe habuiſſe manifeſtum faciunt.

XIII. Obſcura Pontificatus Leonis exordia. Epiſt. 1. al. lxxxvii. ad Africanos Epiſc.

Quid primo Pontificatus ſui triennio egerit Leo noſter pro Eccleſiæ rebus, ſcriptores ſilent, nec ex ullis ejus epiſtolis certò diſcimus. Duas huic vacuo intervallo aſſignavimus, quas per id temporis ſcriptas eſſe plura mihi perſuadent, ut fuſiùs in notis expendimus. Populatâ ſuperioribus annis Africâ, ipſaque Carthagine à Vvandalis captâ anno 439. plurima hominum multitudo ad tranſmarina ſe contulit, vel fractis navibus impoſita, ut narrat Victor Vitenſis, vel ſponte immanitati Vvandalorum ſe ſubducens. Mauritania Cæſarienſis adhuc tum Romanis parebat, ex qua Romam plurimi commeantes Leonem monuerunt de ordinationibus illicitè & contra ſtatuta canonum in ea provincia uſurpatis. Romæ tunc temporis verſabatur Potentius Epiſcopus, ut puto, Africanus, cui ab urbe *proficiſcenti Leo curæ ſuæ vicem commiſit, ut de Epiſcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet, inquireret.* Qui & Epiſtolam à Leone accepit ad Africanos perferendam, quæ temporum injuriâ excidit. Potentius in provinciam reverſus accuratè, ut rogatus fuerat, relatione per literas ſignificavit, quæ mala Mauritaniæ Cæſarienſis Eccleſiam affligerent. Unde ſancto Pontifici nata occaſio iterùm ſcribendi ad Africanos hujus provinciæ Epiſcopos. Extat præclara illa Epiſtola, ubi Epiſcopos vitioſè creatos condemnat, eos in primis qui ſcientiâ & moribus egebant; monet non citò manus imponendas Epiſcopis, nec ad hoc culmen evehendos, niſi per gradus & poſt longam meritorum experientiam; arcendos à ſacerdotio qui ſecundas uxores, aut viduas, aut priore dimiſſa alteram duxerant, cum quibus ut diſpenſaretur nec captandæ Afrorum gratiæ occaſio, nec temporum neceſſitas, nec ſumma miniſtrorum Eccleſiaſticorum inopia Leonem potuerunt impellere.

Vict. Vit. de Perſecut. Vvand.

Epiſt. 1. ad Africanos Epiſc. cap. 1.

Quàm tenax Canonum ſanctus Leo.

XIV. Diſpenſatio circa Canones.

Mitiùs porrò agendum cenſuit cum iis, qui ex laïcis ſtatu ad Epiſcopatum provecti erant: ſed indulgentiam eſſe non legem, neque conſuetudinem: nec præjudicare ſe contrariis Apoſtolicæ Sedis ſtatutis, ſuiſve decretis. Verba ejus contra Epiſcopos, qui feſtinantiùs inconſultiúſque manus imponunt, non ſunt omittenda: *Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Quid eſt citò manus imponere; niſi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam diſciplinæ, ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis; niſi talem effici ordinantem, qualis eſt ille, qui non meruit ordinari?* Epiſt. 1. c. 2. 1. Tim. 5. 22.

Hæc etſi vel ex ſola Scripturarum Traditioniſque ſcientia ſcribere potuerit ſanctus Leo, aliunde tamen edoctum ſcimus, quantus eſſe debeat ordinandorum delectus. Narrat enim autor opuſculi, quod *Pratum ſpirituale* vocant, ſanctum Leonem cælitùs admonitum, ut in primis attenderet ad eos, quos ad ſacrum Eccleſiæ miniſterium adlegeret, quorum Deus ab eo rationem expoſceret: *Cùm deſcenderet,* inquit, *Abbas Amos Ieroſolymam, & Patriarcha ordinatus eſſet, venerunt omnes Monaſteriorū Eremi Abbates, ut adorarent eum; inter quos affui & ego cum Abbate meo. Cœpitque Patriarcha dicere Patribus: O ate pro me, Patres, magnum enim onus & intolerabile mihi injunctum eſt, ſacerdotiique dignitas me terret immodicè. Petri & Pauli ſimilium eſt regere rationales animas; ego autem infelix & peccator ſum. Plus enim quàm cetera timeo ordinationis ſarcinam: nam inveni ſcriptum, quia beatiſſimus & æqualis Angelis Leo Papa, qui Romanorum Eccleſiæ præfuit, quadraginta dies perſeveravit ad ſepulchrum Apoſtoli Petri, vigiliis & orationibus inſiſtens, petenſque ab Apoſtolo, ut pro ſe apud Deum intercederet, ut dimitterentur ſibi peccata ſua. Impletis diebus quadraginta apparuit ei Apoſtolus Petrus, dicens ei: Oravi pro te, & dimiſſa ſunt tibi omnia peccata tua, præterquàm impoſitionis manuum. Hoc ſolùm abs te requiretur.* Hæc in illo libro, quem ſeptimæ Synodi Patres approbarunt, cùm ex eo retulerunt aliqua Action. 4.

Pratum Spir. Ioan. Moſchi, c.149. quod capit. Græ. etiam extat.

XV. Epiſt. 2. ad Ruſticum Narbonenſem.

Eadem Africanæ clades, quæ Epiſtolæ Leonis ad Mauritaniæ Epiſcopos, occaſionem dedit, plurimos ex Africanis regionibus ad Gallicana litora compulit tranſmeare: quorum aliqui, cùm ignorarent à cujus ſectæ hominibus baptiſmatis ſacramentum accepiſſent, hinc orta dubitatio apud Galliarum Eccleſias, quidnam facto opus. Ruſticus Epiſcopus Narbonenſis Romanum Epiſcopum conſulendum cenſuit tum ea de re, tum de aliis plurimis Eccleſiaſticæ diſciplinæ capitibus. Reſpondit Leo prolixiore Epiſtola, quam ſecundo loco poſuimus, his ad id rationibus adducti, quas in notis videre eſt. Mirè elucet hac in Epiſtola Leonis noſtri prudentia, ſcientia Canonum, & Apoſtolica charitas: quâ primùm Ruſticum animo propter occurrentia ſcandala deſpondentem, & de ſeceſſu cogitantem erigit, conſolatur, hortatúrque ut Epiſcopali oneri tranquillioris vitæ amore illectus ſe ſubtrahat: tum doctiſſimas ſuas reſponſiones ſubjicit circa ſacramenta Baptiſmi, ordinis, pœnitentiæ, & matrimonii, clericorum continentiam, virginum conſecrationem, & alia hujuſmodi ad mores & regimen Eccleſiæ pertinentia.

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	THEODOSII VALENTINIANI IMPP.		MAXIMO ET PATERIO COSS.
443	4		36 19	

I. Manichæos Leo inſectatur.

PRima Leonis congreſſio adversùs Manichæos fuit. Romam complures nefariæ illius ſectæ homines venerant, rebus in Africa profligatis, devaſtatáque à Vvandalo provinciâ. Hæreticorum hæc colluvies diù latuit ſub larva piorum hominum, qui impietatem vultu, inceſſu, ſimplici habitu, vitaque ſeveriore diſſimulabant. Palàm ſyncerae fidei, clanculum flagitioſæ profligatæque doctrinæ, prompti aliis inſtillare virus ſuum; tantáque induſtriâ celabant hoc malum, ut percipi poſſet, non autores flagitii deprehendi. Toto propè bienoio, ſeu ſuis ſe tegerent artibus, ſeu illis Leonis vigilantia formidoloſa erat, latuit Pontificem hæc hominum nequitia; ſed quæ tandem prodita eſt ineunte tertio Pontificatus anno. Quod ubi compertum habuit Leo, monuit publicè Chriſtianos, ne ſe falli ſinerent ficta virtutis imagine, & fallaci pietatis umbrâ; quandóque vitam corruptam, pravos mores vitiaque his fraudibus tegi: *Nihil ergo*, inquit, *cum hujuſmodi hominibus commune ſit cuiquam Chriſtiano, nulla cum talibus habeatur ſocietas, nulláque conſortium. Proſit univerſæ Eccleſiæ quod multi ipſorum Domino miſerante detecti ſunt; & in quibus ſacrilegiis viverent eorumdem confeſſione patefactum eſt.* Modum præterea rationémque edocuit agnoſcendi eos, qui ſceleratæ huic ſectæ nomen dederant: ſacrum illis in honore lunæ ſoliſque primum ſecundúmque ſeptimanæ diem, & utrúmque jejunantes tranſigere. In uno crimine multiplex ſacrilegium, & quod Aſtra tanquam Deos colerent, & quod diem Dominicum diſciplinámque Eccleſiæ violarent: *Nulla vos*, ait, *contagionis hujus aſpergat impietas, qui ſuâ maxime abſtinentiâ polluuntur ſervientes creaturæ, potiuſquam creatori, & luminaribus cæli ſtultam abſtinentiam devoventes: quos nemo eſſe ambigat Manichæos, qui in honore Solis & Lunæ die Dominico & ſecunda feria deprehenſi fuerint jejunare. Vno enim perverſitatis opere bis impii, bis profani ſunt, qui jejunium ſuum & ad ſyderum cultum & ad reſurrectionis Chriſti inſtituêre contemtum.*

Serm. iv. in Epiphan. cap. v.

Serm. iv. Quadrageſ. cap. v.

II. Manichæi ſub vini ſpecie non communicant.

Certiora deinde ſubjungit indicia. Fideles Chriſtiani, quæ erat conſuetudo illorum temporum, Chriſti corpori & ſanguini, ut loquuntur, ſub utrâque ſpecie communicabant. Manichæi, ne palàm fieret ſua impietas, à ſacris Myſteriis non abſtinentes, ſub una ſpecie corpus ſumebant, ſed ſanguinem Chriſti ſub altera haurire illis religio erat: quoniam vinum dæmonis opus malique principii inventum reputabant. Admonuit Chriſtianos Leo hujus perniciosi dogmatis: *Cum*, inquit, *ad tegendam infidelitatem ſuam noſtris audeant intereſſe myſteriis, ita in ſacramentorum communione ſe temperant, ut interdum tutius lateant: ore indigno corpus Chriſti accipiunt, ſanguinem autem redemtionis noſtræ haurire omninò declinant: quod ideò veſtram volumus ſcire ſanctitatem; ut vobis hujuſmodi homines & ex his manifeſtentur indiciis, & quorum detecta fuerit ſacrilega ſimulatio, notati & proditi à ſanctorum ſocietate ſacerdotali autoritate pellantur.* Demum vehementi omnes oratione adhortatur uti in perquirendis illis hæreticis operam non denegent ſuam: *Magna enim*, inquit, *pietas eſt prodere latebras impiorum & ipſum in eis cui ſerviunt diabolum debellare.* Tum ut odioſa ſit omnibus hæc hæreſis præcipua ejus capita recenſet, & quaſi in brevi tabellâ delineat. Quemadmodum Manichæi legem, pſalmos & prophetas re dictoque repudiant; qua impietate Chriſtum opinione tantùm natum aſſerunt, ejus paſſionem, mortem, reſurrectionem puta putaque ſomnia & apparentia oculis ludibria credunt; ut Baptiſmi elevant virtutem, mores diſciplinamque Eccleſiæ depravant: totam denique Chriſtianam convellunt religionem: *Nihil*, ait D. Leo, *apud eos ſanctum, nihil integrum, nihil verum. Cavendi ſunt, ne cuiquam noceant; prodendi, ne in aliqua civitatis parte conſiſtant.*

Ibid. cap. v.

III. Superſtitio à Manichæis ad Catholicos derivata.

Ampliùs conqueritur quorumdam ſimplicitatem, qui pravos illorum mores æmulantur. Manichæi mixti Chriſtianis ad Baſilicam ſancti Petri ire conſueverant: ubi ad veſtibulum ventum erat, illicò vertere ſe ad ſolis ortum, & inclinatione corporis & nutu oculorum ſolem ſalutare Orientem. Priſca quidem religio & antiqua Chriſtianorum diſciplina, verùm uſu nefando inceſtata: *Partim*, ut loquitur ſanctus Leo, *ignorantiæ vitio, partim paganitatis ſpiritu.* Pariter damnoſa & fidelibus, & recens initiatis: quoniam illi Manichæorum ſacrilegia æſtimare videbantur, dum idem atque illi agebant: bis peccandi occaſio; nam dum ſolem ſalutare non vetabantur, colere perſeverabant. Abolere conſuetudinem Leo ſtatuit, ut erroris offendiculum tolleret. Id verò ex uſu pro temporum locorumque opportunitate ritus Eccleſiæ & diſciplinæ leges figendi refigendíque penes ſacerdotes æqua ſemper fuit poteſtas: etſi fidei ſua ſemper ratio & una eadémque integritas manet, nec illa hominum arbitrio, nec temporum mutationibus obnoxia eſt.

IV. Manichæos in urbe latentes emendat vel expellit.

Poſtquàm Leo crebris concionibus ab illa ſecta fidelium animos avocavit, inquirit in urbe eos qui hac labe imbuti ſunt; complures inventos emendat, & ad ſanitatem revocat, & ab ipſiſmet clandeſtina ſecretáque ſacrilegia edocetur, libros eorum innumeros comburit: utque de ſectâ conſtet, teſtatáque ſit omnibus Manichæorum nequitia, conventum frequentem advocat. Leo & judicium & conſeſſum, Valentinianus Auguſtus conſeſſum vocat, Baronius Concilium dicit. Sed non opus concilio (quod revera ſanctus Proſper non commemorat) quoniam non de proſcribenda nova hæreſi, aut de aſſerenda fide agebatur, ſed de pœna juxta Canonem Eccleſiæ ſancienda; neque concilium eſt ubi cum ſacerdotibus pars ſenatus & pars plebis eſt. Quicquid ſit, frequenti cœtu adfuere Manichæorum Electi Electæque, velut nefariæ ſuperſtitionis Antiſtites. Rogati de ſecta reſerarunt deteſtanda dogmata, multa de eorum cerimoniis horrendiſque inſtitutis, turpia flagitia obſcenáque ſacra confeſſione publica palàm facta ſunt. Pudet referre: Aderat puella decennis vitiata; aderat & corruptor virginis cum duabus mulierculis conſciis & ipſo Epiſcopo infando criminis ordinatore. Per ordinem omnia expoſita: qui fuerint ritus, qui Epiſcopi ſacerdotéſque ſacrilegæ religionis, quibus in locis vetitos cœtus agerent, quas in provincias labes hæc penetravit. Hortatu ſancti Leonis multi ad bonam frugem redierunt, & coram ejuratâ hæreſi dicto, ſcriptóque condemnatâ, pœnitentiæ le-

Epiſt. xv. al. xciii. ad Turibium & homil. v. de jejunio menſ. decimi. Novel. 10 Maii an. 445.

Conventus Romanus adverſùs Manichæos.

ANN. CHR. CCCCXLIII. gibus ſubjecti ſunt ; alii, quibus potior turpitudo religionis, acti in exilium, in eaque loca deturbati, ubi contagione grex Chriſti contaminari non poterat. Edictis prætereà principum coercita inſania eſt. Valentinianus uno aut altero anno poſt conſtitutione ad Albinum præfectum prætorio directâ eos publico crimine teneri declarat, militare prohibet, arcet à communi hominum conſortio, teſtandi facultatem adimit, & ab omni pariter hæreditatis ſucceſſione amovet : defenſorum & judicum auxilia illis non permittit ; denum ſancit validas leges, quæ contra eos diverſis temporibus latæ ſunt.

V. *Ep. viii. al. ix ad Italiæ Epiſcopos.* Legitur & Leonis Epiſtola ad Epiſcopos Italiæ contra Manichæos, anno CCCCXLIV. ſcripta poſt detectam Romæ damnatamque eorum perfidiam, quæ & per provincias ad omnes Epiſcopos miſſa eſt. Hujus meminit Idatius Epiſcopus & ſcriptor illorum temporum æqualis. Laudi non modò vigilantia Leonis fuit, ſed etiam exemplo. Tum per Occidentem, tum per Orientem facta inquiſitio de hac hæreſi. Epiſcopi certatim hæc monſtra fugare è ſuis laribus, & hac pernicioſa labe liberare provincias. Hoc præſertim nomine laudatur à *Theodor. Ep. ad S. Leonem. PP.* Theodorito Leonis fides : *Hujus quidem*, inquit, *poſſunt quoque multa alia inveniri indicia : ſufficit autem & veſter zelus in nefandos infauſtoſque Manichæos, quem veſtra nuper ſanctitas aperuit, oſtendens veſtræ in Deum pietatis ſtudium.* Baronius ad *Baronius emendatur.* Annum CCCCXLIV. hæc refert ; nos anno uno citiùs retulimus. Proſper enim, qui fortè conventui intererat, Maximo Paternóque Coſſ. geſta ſcribit, ſcilicet ad annum CCCCXLIII. Epiſtola quidem Leonis ad Epiſcopos Italiæ data eſt anno ſequenti, ſed ad finem Januarii : unde colligo rem geſtam anno ſuperiore : nam inquirere de Manichæis, conventicula eorum & cœtus detegere, extorquere ab eis confeſſionem, confeſſum de hac re habere, hortari ad pœnitentiam, reluctantes plectere exilio, non eſt negotium aliquot dierum : nec Epiſtola ad Epiſcopos ſcripta eſt niſi re geſta, ut ipſe Leo profitetur. Eſt prætereà ſancti Leonis Homilia v. de jejunio x. menſis ubi de hac cauſſa loquitur ut modò peractâ, imò ut nondùm confectâ, quod cadit potiùs in Decembrem anni CCCCXLIII. quàm in annum CCCCXLIV. Eoſdem inſectatur Pontifex in Sermone IV. in Quadrageſima cap. 5. ubi, *ne penitus*, inquit, *latere, non poſſint, ore indigno Chriſti corpus accipiunt ; ſanguinem autem redemtionis noſtræ, haurire omnino declinant*, hiſque indiciis illos deprehendi poſſe admonet : unde non abſurdè colligi videtur, & priùs non imperatam fuiſſe communionem ſub utraque ſpecie, ac poſtea fuiſſe ſi non præceptam, ſaltem maximè commendatam.

VI. *Leo lapſam diſciplinam reſtituit. Epiſt. iii. al. j. ad Epiſc. Campaniæ, &c.* His ita feliciter adversùs Manichæos pro fide geſtis, ſanctus Leo labentem ſeu temporum, ſeu hominum vitio diſciplinam reſtituere inſtituit. De hac re Epiſtolam ad Epiſcopos Campaniæ, Piceni, & Tuſciæ ſcribit, quæ temporis ordine eam quam de Manichæis ſcriptam eſſe diximus, antecedit. In ea ſervos vetat fieri ſacerdotes, alióſque promoveri, niſi qui & natalium & morum nobilitate vigeant ; ne id ſit in dedecus Eccleſiæ & fraudem Dominorum : *Debet enim*, inquit, *eſſe immunis ab aliis, qui divinæ militiæ fuerit aggregandus : ut à caſtris Dominicis, quibus nomen ejus aſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur:* Similiter vetat ordinari viduarum maritos aut digamos, quòd eſt contra canonem Eccleſiæ & S. Pauli Apoſtuli autoritatem : qui ejuſmodi ſunt & ab officio & à ſacerdotio removet. Jubet denum acriter animadverti in quemlibet Clericum qui uſuras exercet, negans id Laïcis licitum, nedum Clericis. *Ep. iii. al. ij. cap. 1.*

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	THEODOSII 37. VALENTINIANI 20. IMPP.	THEODOSIO XVIII. ET ALBINO COSS.
444	5		

I. *Controverſia de Paſchate hujus anni.* MAgna hoc anno de die Paſchatis diſputatio fuit. Variæ olim de hac celebritate in Eccleſia contentiones, quæ tandem compoſitæ in Nicæna ſynodo, decretúmque ut poſt Æquinoxium Dominicâ proximè ſequenti quartam & decimam Lunam celebritas fieret. Quoniam Alexandriæ florebat ars inſpiciendi computandique curſum aſtrorum, Alexandrino Epiſcopo data provincia, ut quotannis diem Orbi Chriſtiano indiceret ; extantque hodie Theophili Alexandrini Epiſcopi Epiſtolæ aliquot Paſchales. Ille verò diligentiùs inveſtigatis Lunæ Soliſque converſionibus cyclum ediderat, qui in uſu & pretio fuit tempore Leonis magni. Igitur ex computo hujus Epiſcopi anno Chriſti CCCCXLIV. Paſcha rejectum ad XXIII. diem Aprilis : in Occidente vulgò vitium fuiſſe in cyclo creditum eſt ; nec Paſchalem diem eouſque differendum. Leo ſuper hanc controverſiam Cyrillum primò Alexandrinum Pontificem conſuluit, deinde Paſchaſinum Lilybæi Epiſcopum, cujus præclara in Concilio Calchedonenſi memoria eſt. Utérque cyclum Theophili confirmavit : idque Paſchaſinus ex computo Hebræorum approbat, & miraculo quod ſub Pontificatu Zoſimi accidit. Paſchaſini Epiſtola edita eſt, quâ cyclum Theophili Paſchalémque diem hujus anni ad XXIII. diem Aprilis ab injuriâ vin- *Baronius emendatur de Paſchate.* dicat. Baronius exiſtimavit de die XXV. Aprilis fuiſſe controverſiam ; ſed hallucinatio eſt, unde error altet in Annalibus : nam hanc de Paſchate contentionem in annum CCCCLV. rejicit, quòd undecim annorum eſt metachroniſmus, & duas de eâdem re controverſias ſimul miſcet. Non eſt hujus loci de his exactiùs diſſerere. Cæterùm haud dubium eſt Leonem Cyrillo Paſchaſinóque aſſenſum eſſe. Proſper enim, qui Romæ verſabatur, Leonique familiaris erat, nec Alexandrinorum alioqui computo favebat, hæc habet in Chronico : *Hoc anno*, inquit, *Paſcha Domini* IX. *Calend. Maii celebratum eſt, nec erratum eſt : quia inde* XI. *Calendarum Maiarum dies Paſſionis : fuit ob cujus reverentiam Natalis urbis Romæ ſine circenſibus tranſiit.* *Epiſt. vi. ad Anaſtaſium Theſſ.*

II. *Vicariatus Theſſalonicenſis Anaſtaſio datus.* Sub finem ejuſdem anni Anaſtaſius Theſſalonicenſis Epiſcopus Nicolaum Preſbyterum cum literis ad Leonem mittit, rogatque ut more deceſſorum ſuorum ejus vices in Illyricum gerat. Benignè reſpondet Leo, annuénſque ejus petitioni ſignificat, quemadmodum olim Siricius Aniſio ejus Prædeceſſori benè de Apoſtolica ſede merito vices in Eccleſias Illyrici commiſerat, ſic ſe ſuas illi committere. Monet deinde ut eorum ſequatur exempla, quorum privilegiis utitur ; caveat ut ſacerdotes vitâ & moribus, non gratiâ, ambitu, aut emtis ſuffragiis ſacerdotium adipiſcantur ; itidem digamos arcet à ſacerdotio, & digamum eſſe vult, qui duxit uxorem ante baptiſmum, & illa ſublatâ jam initiatus baptiſmo alteram duxit. Denique ſa-

ANN. CHR. CCCCXLIV.

cerdotes, ſicut Epiſcopos, non aliâ quàm die Dominica conſecrandos pronunciat. Aliis inſuper literis Metropolitanos monet, ſe ſuas vices Epiſcopo Theſſalonicenſi dediſſe, nec tamen ideò Eccleſiarum imminui jura, imò conſervari hac ratione diſciplinam & leges Eccleſiæ. Altera eſt Epiſtola Leonis ad eoſdem Metropolitanos data anno CCCCXLVI. quâ ſuſceptas æquo animo literas Leonis conſtat.

Epiſt. v. Epiſc. Illyrici.

Epiſt. xii. Epiſc. per Achaiam.

III. Leo adverſùs Pelagianos decertat.

De Promiſſ. & præd. Dei divid. temp. cap. vi.

Ad eadem propè tempora refero ea, quæ dicuntur in opere *De Promiſſionibus Dei*, quod vulgò, ſed falsò, Proſpero tribuitur. Illic mentio Leonis, quod adverſùs Pelagianos Julianúmque eorum Principem arma moverit. *In Italiâ quoque*, dicit ille autor, *nobis apud Campaniam conſtitutis, dum venerabilis & Apoſtolico honore nominandus Papa Leo Manichæos ſubverteret, & contereret Pelagianos & maximè Julianum*, &c. Ex quibus verbis conſtat adverſùs Pelagianos à Leone geſtum bellum in Campaniâ: nam & autor ille ideò videtur meminiſſe Campaniæ, *nobis in Campaniâ conſtitutis*, & Julianus Eclani Epiſcopus erat, quod oppidum fuit Campaniæ. Neque verò, opinor, Pelagianiſmum per Campaniam ſolummodò graſſantem profligare nitebatur, ſed & per ceteras Italiæ provincias, & maximè per Aquileienſem: quod ex binis Leonis Epiſtolis accipio, quarum altera ad Epiſcopum Aquileienſem eſt, altera ad Septimium Altini Epiſcopum: cujus rei Photius mentionem facit, cùm Pelagianos dicit renovatis erroribus iterum gratiam Chriſti oppugnaſſe: ſed Leonem à Septimio admonitum virtute Leonis ſimillimâ hoſtes afflixiſſe. En verba Photii, quæ ex genuinis actorum exemplaribus videtur accepiſſe: EXEMPLAR ACTORUM AB OCCIDENTIS EPICOPIS ADVERSÙS NESTORIANA DOGMATA; *ubi hæc habentur: Cùm temporis deinde progreſſu ſectæ hujus homines per hæreſis ſuæ abjurationem Eccleſiæ reſtituti eſſent, iterùm malum ab ipſis principium ſumſit, ut Septimio Epiſcopo renaſcens eadem lues, antequàm longiùs serperet, fuerit reprimenda, datis ad Leonem Romæ tunc Sedem Apoſtolicam tenentem literis: qui Leo ferventi zelo contra impios depugnavit.* (Hic Neſtoriana dicit dogmata pro Pelagianis, propter affinitatem doctrinæ.) Reſcripſit Leo Septimio, ſed & Epiſcopo provinciæ Metropolitano, quem Nicetam mendoſi codices appellant. Leguntur hodie ad eos Epiſcopos Epiſtolæ. Utrúmque accendit in Pelagianos, ſed Metropolitanum maximè redarguit, quod reviviſcentem hæreſim non oppugnat, quod ad communionem admiſſi Celeſtiani, non priùs de erroribus exactâ condemnatione. Monet ut Synodum illicò Provincialem cogat, ne longiùs ſerpat malum, & ne quis fictâ emendatione dolo malo labem diſſimulet, à Pelagianis Celeſtianiſque nemo ad Eccleſiam admittatur, niſi priùs publicâ deteſtatione hæreſeos approbatis manu & ſubſcriptione, quæcunque ad excidendam hydram hanc, tum Eccleſia univerſalis, tum Apoſtolica ſedes ſynodalibus decretis ſancivit.

Photius lib. Biblioth. cod. liv.

IV. Baronius Proſpero quædam affingens emendatur.

Hoc loco Annales Eccleſiaſticos emendare oportet, ſeu horum doctiſſimus conditor aliorum mendis, ſeu ſuâ ſit deceptus conjecturâ. Autorem ſcilicet operis *De Promiſſionibus Dei*, Proſperum eſſe ſcribit, atque ita illum longis itineribus per Italiam Africamque circumducit: tum illi nova bella contra Pelagianos attribuit: quæ omnia ex hoc eodem manant. Non enim Proſperi eſt illud opus, ſed ignoti anonymíque cujuſdam Africani, cujus ſtylus dicendíque character quàm longè à Proſperiano diſtet quivis æquus rerum æſtimator facilè judicet. Hujus quippe oratio humilis, jejuna, & ſimplex, Proſperi loquendi genus abundans, dives, viribus & nervis valens, locuplex ſententiis. Fruſtra quis dixerit exaratum hoc opus à Proſpero juvene, cùm ſit hominis ætate provecti, ut & ipſe autor de ſe teſtatur, & ex multis locis conſtat. Gennadius certè horum temporum ſuppar, texens catalogum librorum Proſperi, libri *De Promiſſionibus Dei*, non meminit. Neque quæ anonymus ille de ſe commemorat benè Proſpero conveniunt: nam adoleſcentiæ annos ſcriptor ille in Africa tranſegit, ut ipſe teſtis eſt, cùm de Celeſtis templo Carthaginenſi in Africa loquitur: *Nam cùm ſancta Paſcha*, inquit, *ſolemnis ageretur feſtivitas, collecta, illic & undique omni curioſitate, etiam adveniens multitudo ſacerdotum multorum, Pater & digna memoria nominandus Antiſtes Aurelius cœleſtis jam Patriæ civis, Cathedram illic loco Celeſtis & habuit & ſedit; ipſe hunc aderam cum ſociis & amicis: atque ut ſe adoleſcentium ætas impatiens circumquaque vertebat, dum curioſi ſingula quæque pro magnitudine inſpicimus*, &c.

ANN. CHR. CCCCXLIV.

Proſper non eſt autor libri. *De Promiſſionibus Dei.*

De Promiſſ. & prædict. Dei part. 3. cap. 38.

Id igitur accidit ſub Epiſcopatu Aurelii Carthaginenſis circa annum CCCCXX. eumdem porrò in Africa verſatum Aſpare Conſule, anno ſcilicet CCCCXXXIIII. apud eumdem autorem legimus, ut non dubium ſit illi patriam fuiſſe Africam, ubi ætatem egit, & unde aliquando occaſione perſecutionis Vvandalicæ ad Campaniam Italiæ tranſmeavit. Proſper verò & natus in Gallia eſt & educatus, & in Africa nunquam ſe egiſſe ſuggerit ipſe in epiſtola ad ſanctum Auguſtinum, cui ignotum ſe facie teſtatur. His ita conſtitutis, diſcedimus à Baronio, qui ex Photio narrat Proſperum in Campaniâ decertaſſe adverſùs Pelagianos. Photius quippe magis eum depugnaſſe Romæ quàm in Campaniâ autor eſt; ejus verba ſunt: *Poſt non diù rurſùm veluti exiſtere atque enaſci è mala radice impudenter cum cœpiſſet hæreſis Celeſtiana, Romæ etiam quidam liberè pro hæreſi locuti ſunt, quos Proſper homo ſanè divinus libellis adverſùs eos in vulgus editis facilè diſſipavit extinxitque, Leone etiamnum quem diximus Romanam Sedem gubernante.* Romæ id actum ſatis intelligitur & ferè ſub finem Pontificatus Leonis.

Photius Bibliotheca lib. 1. cod. liv.

V. Baronius quædam à Leone ſcripta malè auguratur.

Neque Baronius veriùs ſcripſit à Leone edita quædam adverſùs Pelagianos ſcripta, quorum memoria apud Photium, quæque ad nos uſque non pervenerint: *Scripſit*, ait Photius, *& ſanctus Leo, Romanus Epiſcopus de Pelagianis converſis quomodo debeant recipi, quando convertuntur, ſcriptis ſuam opinionem damnantes.* Hic certè ſermo eſt de Epiſtolis ad Aquileiæ Altinique Epiſcopos, quas modò diximus ſcriptas contra Celeſtianos; ſed quas Baronius, prudens, an imprudens tacuit in Annalibus.

Digitized by Google

ANNUS CHRISTI 445	LEONIS PAPÆ 6	THEODOSII 38. VALENTIN. 21. IMPP.	VALENTINIANO VI. ET NOMO COSS.

I. Inter S. Leonem & S Hilarium Arelatenſem orta contentio.

HOc anno inter ſanctos Leonem, Hilariumque Arelatenſem orta contentio, ſeu ſanctiſſimis viris humani aliquid contigerit, ſeu caſu rerum, cauſſatúmque noxâ; quas anno ſuperiori natas eſſe oportet. Hæc litis occaſio fuit Celidonius provinciæ, ut opinor, Viennenſis Epiſcopus in Synodo cui præerat Hilarius, & ubi intererat ſanctus Germanus Autiſſiodorenſis, accuſatus eſt quod ante Epiſcopatum viduæ maritus erat, quódque olim dum ſeculari adminiſtratione fungeretur, ſedens pro tribunali reum morti addixerat, & nihilominus ordinatus fuiſſet Epiſcopus. Viſum id contra leges Eccleſiæ, eóque nomine loco motus eſt, privatuſque Epiſcopatu. Celidonius judicium non ferens, Romam venit, expoſtulavitque injuriam cum Pontifice, adverſus Hilarium multa conqueſtus, ſe premi accuſatorum calumniâ. Teſtes & ſecum adduxerat, qui crimen aut verum, aut confictum à ſe depellerent. Leo reſtituit Celidonium in ſedem. Hilarius, qui & Romam profectus fuerat, moleſtè ferens actum in Concilio judicium revocari, non approbatâ Pontificis ſenteoriâ ab urbe diſceſſit, rediitque in Gallias. Leo inopino diſceſſu

Epiſt. x. al. lxxxix.

exacerbatus plenas irarum literas ad Viennenſis Provinciæ Epiſcopos mittit, & per Valentinianum

Novella Valentiniani adv. Hilarium.

Auguſtum egit, ut demandatâ Aëtio Præfecto Prætorio provinciâ Romano judicio ſua eſſet autoritas; ſuæque Hilario jura & privilegia Eccleſiæ ademit. Neque vitio verti debet ſancto Leoni ſi fraudem paſſus eſt: quis enim tam lynceus eſt, quem non obnubilet teſtium perfidia, vel hominum verſatile ingenium. De ea re hîc feſtinanter, aliàs copioſiùs.

Vide Diſſertationem v. Apologeticam pro S. Hilario Arelatenſi.

II. Mors S. Cyrilli Alexandrini, & electio Dioſcori.

Dum hæc in Occidente geruntur, moritur in Oriente magnus ille Cyrillus Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopus. Dioſcorus illi ſuffectus eſt; vir adumbratæ virtutis, qui ſpecie honeſti & oſtentatione ſanctitatis ad honores ſummos Eccleſiæ adrepſit. Statim atque electus eſt, de ordinatione ad Leonem per Poſſidonium Preſbyterum indidem literas miſit: hunc eumdémque eſſe exiſtimo quem olim Cyrillus adverſùs Neſtorium Romam miſerat. Is porrò commoratus aliquandiu Romæ, Eccleſiæ florentem ſtatum vidit & admiratus eſt. Abeunti Leo literas dedit, quibus Dioſcoro perſuadere conatur,

Ep. xi. al. lxxxi.

ut nonnulla in quibus Alexandrina Eccleſia à Romanæ inſtituis diſceſſiſſe videbatur, emendaret, memor ſancti Apoſtoli Petri, qui primus Alexandrinam gubernarat Eccleſiam. Cap. 1. Monet imprimis ne Preſbyteros Diaconóſque aliâ quàm Dominicâ ordinaret, Cap. 2. cujus diei initium ſit à Veſpera Sabbathi: nec ſemel tantùm in Baſilicis diebus feſtis offeratur ſacrificium: ne ob multitudinem fidelium pars populi ſacrificii oblatione privetur: *Sed quoties Baſilicam, in qua agitur, præſentia nova plebis impleverit, toties ſacrificium ſubſequens offeratur.* In eadem Epiſtolâ & autoritatis & modeſtiæ exemplum eſt. Admonetur enim Alexandrinus Epiſcopus ſui officii à Romano Pontifice, ſed ex paterno magis fraternóque affectu & charitate, quàm ex imperio: *Paterna, igitur,* inquit, *& fraterna collatio debet eſſe Sanctitati tuæ gratiſſima, & à te taliter ſuſcipi, quemadmodum à nobis eam intelligis proficiſci:* Tum ſubdit: *Quod ergo à patribus noſtris* *Ibid. in præf.* *propenſiore cura novimus eſſe ſervatum; à vobis volumus cuſtodiri; & ideò piè & laudabiliter Apoſtolicis morem geſſeris inſtitutis, ſi hanc ordinandorum ſacerdotum formam,* &c. Denique: *Studiosè ergo dilectionem tuam & familiariter admonemus, ut quod noſtra conſuetudini ex formâ paternæ traditionis inſedit; tua quoque cura non negligat.*

Ep. xii. al. lxxxiv.

Eſt & ejuſdem Leonis ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſtola, quæ quo tempore ſcripta ſit non comperio, ſed quam ad hunc annum facilè referendam exiſtimo, ut in notis fuſiùs habetur explicatum. Hujus ſcribendæ occaſio fuit, quòd Anaſtaſius autoritate Metropolitica vel Exarchica abutebatur, & magis impetu animi, quàm prudentiâ, vices Leonis agebat. Graviſſimis itaque literis eum caſtigat, hortatúrque ut moderatè & temperanter ſe gerat, & ſi quæ in ſacerdotibus corrigenda, id ex conſilio & caritate faciat, potiùs quàm ex animi commotione & poteſtate. En moderati animi verba aurea: *Erga corrigendos plus agat benevolentia, quàm ſeveritas; plus cohortatio, quàm commotio, plus caritas, quàm poteſtas. Sed ab his, qui quæ ſua ſunt quærunt, non* JESU CHRISTI, *facilè ab hac lege diſceditur: & & dum dominari magis, quàm conſulere ſubditis placet, honor inflat ſuperbiam, & quod proviſum eſt ad concordiam, tendit ad noxam.*

ANNUS CHRISTI 446.	LEONIS PAPÆ 7.	THEODOSII 39. VALENTIN. 22. IMPP.	AETIO ET SYMMACHO COSS.

Epiſt. xiii. ex Holſtenio.

ANno præſenti, Aëtio Symmachóque Conſulibus, Leo ad Metropolitanos Achaiæ ſcripſit Epiſtolam, quam ex opere poſthumo Holſtenii, quod *collectio Romana* inſcribitur, huc tranſtulimus: Scriptaque eſt pro vicariatu Anaſtaſii Theſſalonicenſis Epiſcopi. Cauſſas majores ad eum referendas cenſet: objurgat Metropolitanum Achaiæ provinciæ quod invitis Theſpienſibus conſecraſſet Epiſcopum; conſtituitque, ut nullus Epiſcopus alterius ſibi vindicet Clericum ſine illius, ad quem pertinet, poteſtate.

ANNUS CHRISTI 446	LEONIS PAPÆ 7	THEODOSII 40. VALENTINIANI 23. IMPP.	CALEPIO ET ARDABURE COSS.

I. *Epiſt. xiv. al. iii. ad Januarium.*

PRidie Calendas Julii Ardabure & Calepio Coſſ. ſcripſit ſanctus Leo ad Januarium Aquileienſem Epiſcopum contra hæreticos, ne admittantur ad communionem Catholicam, niſi publica profeſſione deteſtari hæreſim ſint. Et Preſbyteri Diaconique, aut cujuſlibet Ordinis Clerici hoc loco beneficii & gratiæ habeant, ſi ex hæreſi ad Eccleſiam reverſi in eo, in quo inveniuntur, ordine maneant, nec ſe ultra ſperent promovendos. Si Pelagiani ſunt, de quibus hic agitur, quóſque jam diximus duce Juliano turbare Eccleſiam, hac occaſione ſcriptam eſſe crediderim iſtam epiſtolam. Ex quo Julianus dejectus eſt ab Epiſcopatu, pulſúſque ex Italia, vagus & extorris nullibi ſedes certas habuerat. Primò Conſtantinopolim fugit, ſed & inde ejectus poſt Epheſinam Synodum, ubi tam Pelagiana, quàm Neſtoriana hæreſis proſcripta eſt, in Gallias migravit tanquam in Aſylum, non ignarus qui homines illic Auguſtini de gratia doctrinam oppugnarent. Hilario certè, qui ex Monacho Lerinenſi creatus Arelatenſis Epiſcopus fuerat, Auguſtiniana de Prædeſtinatione doctrina non admodum placebat, etſi in aliis omnibus, ut Proſper ſcribit, admiratorem ſe Auguſtini, ſectatorémque profiteretur. Tum Fauſtus Abbatem in Lerinenſi inſula agebat: huc Julianus advehitur infauſtus hoſpes: nam Abbatis animum ea labe imbuit, quâ Fauſti ſcripta poſtmodum aſperſa ſunt. Hæc & alia id genus, quæ multos latent, retecturum ſe certiſque probationibus, tam ex Fulgentio, quàm ex aliis aſſerturum, promiſerat vir doctiſſimus Hieron. Vignier Oratorii D. Jeſu Preſbyter, de Juliano diſſerens in limine 11. tomi ſupplem. operum B. Auguſtini: ſed immatura morte præventus fidem præſtare non potuit. Julianus porrò ex illa inſula in Italiam regreſſus novas turbas ciebat, vindicare ſe ab errore, ſeu per ſpeciem, ſeu per fraudem volens: fautoréſque ejus eadem moliti redire ad Eccleſiam cupiebant. Hinc illa opinor, Leonis ad Januarium Epiſtola; ſi tamen, ut putant nonnulli, de Pelagianis hîc agatur: mihi enim potiùs ſermo eſſe videtur vel de Donatiſtis vel de Novatianis. Ac commodiùs noſtras ea de re conjecturas promemus in Diſſertationibus noſtris.

Qua occaſione ſcripta

Ep. xiv.

Epiſt. S. Proſperi ad S. Auguſtinum.

II. Sed ecce nova bella in Hiſpania adversùs Priſcillianiſtas. Illi dum Suevus, Vvandalus, Gothus urbes & provincias populanc, renovare errores cœperunt; & dum quiſque pro focis dimicat adversùs Barbarum, ipſi lethalia animis bella ſerere, & longè graviora incautis vulnera infligere, quàm externus hoſtis. Turribius Aſturicenſis Epiſcopus, quoniam morbus ingraveſcebat, de ea re cum Epiſcopis provinciæ egit; literas & libellum, in quo portenta ſectæ continebantur refutabantúrque, ad Leonem miſit per Diaconum ſuæ Eccleſiæ Pervincum. Reſcripſit Leo, extatque ejus Epiſtola, ubi hæreſim ex fæce aliarum hæreſeon coalitam probat, ſingulaque ejus capita ſeorſim confutat. Deinde quid ad excidendum monſtrum opus ſit, paucis explicat. Turribium Epiſcopóſque Galleciæ & Luſitaniæ ad Concilium vocat aliis literis ad eos ſcriptis, quæ exciderunt: ſi verò inter armorum ſtrepitus cogi generalis Synodus nequit, ſaltem aliquot Epiſcopos convenire jubet, ut ſimul videant quid pro re Chriſtiana adversùs gliſcentem hæreſim ſit agendum.

Epiſt. xv. al. xciii. ad Turribium. Priſcillianiſtarum ſecta in Hiſpania reviviſcit.

III. Menſe Octobri ad Epiſcopos Siciliæ Leo graviſſimam epiſtolam miſit, eóſque increpat, quod die Epiphaniæ baptiſmum ſolemniter celebrarent. Id verò, quoniam Chriſtus S. Joannis baptiſmum eo die ſuſcepiſſe vulgò credebatur. Conſuetudinem Eccleſiæ Leo confirmat, quâ ſolitum publicè baptiſmum agere diebus Paſchæ & Pentecoſtes; antiquum eſſe morem hauſtum ab Apoſtolis, quem deinde & rationibus non paucis aſſerit: Baptiſmum eſſe imaginem reſurrectionis, per hoc myſterium hominem Chriſtianum reviviſcere, triduanam ſepulturam per trinam immerſionem denotari, hominem ex aquis tanquam è ſepulchro levari: *Ipſa igitur*, inquit, *operis qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ eum eſſe legitimum diem, in quo orta eſt & virtus muneris & ſpecies actionis.* Addit & huic celebritati conſecratum diem Pentecoſtes, quaſi aliquod Paſchæ ſupplementum, effuſum ſuper Apoſtolos hac die Spiritum ſanctum, eo die tinctos à Petro tria hominum millia: his & ſimilibus ad retinendum priſcum morem Siculos adhortatur. Sub finem Epiſtolæ dat ſalubre Eccleſiis conſilium, ut bis quotannis terni Epiſcopi Romam mittantur, & in commune bonum Eccleſiæ ſimul conferant ad cuſtodienda decreta SS. Patrum & errores ab Eccleſia eliminandos: *Cùm coram beatiſſimo Apoſtolo Petro id ſemper in commune tractandum fuerit; ut omnia ipſius conſtituta canonumque decreta apud omnes Domini ſacerdotes inviolata permaneant.* Gerardus Voſſius, ille Catholicus Theologus, publicavit alteram Leonis ad eoſdem Epiſcopos Epiſtolam, qua prohibet bonorum Eccleſiæ alienationem, niſi in ejus proventum utilitatémque, neque id ſine conſenſu & Cleri approbatione, ſed in hac Epiſtola deſidero ſtylum S. Leonis: neque mihi facilè perſuadeo binas literas ad eoſdem tam brevi tempore ſcriptas illam quidem xij. hanc xi Calend. Octobr. Alipio & Ardabure Coſſ. hanc tamen, qualiſcúmque ſit, ex Epiſtolis S. Pontificis non expunxi. Sed de ejus ſuppoſitione plura in obſervationibus.

Epiſt. xvi. al. iv. ad Epiſc. Siciliæ. Extra neceſſitatis anguſtias in Paſchate & Pentecoſte ſolum baptizandum.

Epiſt. eadem vii.

Ep. xvii. al. civ. ad Epiſcopos Siciliæ.

IV. Neque hic prætereibo memoriam Epiſtolæ Leonis, etſi ipſa periit, cujus mentio eſt in Calchedonenſi Synodo. Cauſſa Epiſtolæ hæc fuit. Mortuo Baſilio Epheſino Epiſcopo, ordinatus eſt in ejus locum Baſſianus contra Canones. Poſt aliquot annos Stephanus, pulſo per vim Baſſiano, ejus locum occupat: quæ res perturbavit Eccleſiam Epheſinam. De violenta ordinatione Baſſiani Stephanus, tum apud Leonem, tum apud Alexandrinum Epiſcopum & alios conqueſtus, literas à Leone acceperat, quibus Baſſianum deponendum eſſe ſtatuerat, tumultus tamen non quievit, donec Calchedone adverſus Eutychem congregati ſunt PP. De vi Baſſianus egit adversùs Stephanum, actaque coram Patribus cauſſâ utriúſque retractata ordinatio. Túmque mentio Epiſtolæ ſancti Leonis, quâ Baſſianum loco movendum pronuntiaverat. Verum re examinatâ, judicio Concilii utérque dejectus Epiſcopatu: quoniam utriúſque vitioſam ordinationem fuiſſe compertum eſt. Illius Epiſtolæ memoria eſt in xj. actione Concilii Calchedonenſis. Baſſiani porrò depoſitio, quod velim annotatum, primo acta eſt per provinciæ Epiſcopos. Tum confirmata judicio non ſolius Romani Epiſcopi, ſed

Epiſtola ſancti Leonis de Baſſiano Epheſino.

omnium

ANN. CHR. CCCCXLVIII.

Act. xi Concilii Calchedonenſis.

omnium primarum ſedium : ſic enim habetur in Concilio Calchedonenſi : *Expulſus eſt Baſſianus à SS. Patribus, & à ſanctiſſimo Regiæ Romæ Leone, & à Beatiſſimo ſanctæ memoriæ Flaviano Conſtantinopolitanæ urbis, & ab Alexandrino, & Antiocheno, ab his expulſus eſt regio judicio.* Et iterùm : *Et Romanus Epiſcopus eum depoſuit, & Alexandrinus eum damnavit.* Nota quod pro, damnavit, Græcè eſt καθεῖλε, depoſuit : ita ut nihil hoc in negotio uni tribuatur, quod non deferatur alteri.

V. Verùm etſi proponebantur & Epiſtola Leonis & judicia primarum ſedium, ventum eſt tamen ad cauſſæ retractationem nullo è legatis Sedis Apoſtolicæ refragante. Dum petuntur ſuffragia, alii utrumque dejiciendum, alii alterutrum retinendum cenſuerunt : in horum numero erat Julianus Coenſium Epiſcopus, & ipſe Legatus Apoſtolicæ Sedis, qui omiſſo Leonis, ut aiunt, judicio, exiſtimavit Baſſiano ſuam poſſe ſedem ſervari : *Julianus Reverendiſſimus Coenſium civitatis Epiſcopus, & ipſe Vicarius Romanæ Apoſtolicæ Sedis dixit : Non debent ambo projici.* Tandem depoſitionis in utrúmque ſententiam dixerunt judices, laudato primùm Anatolii CP. tum Paſchaſini legati ſuffragio : *Glorioſiſſimi judices dixerunt : Quoniam placuit univerſis interlocutio Dei amantiſſimi Archiepiſcopi Regiæ Conſtantinopolis Anatolii, & Reverendiſſimi Epiſcopi Paſchaſini obtinentis locum Leonis Dei amantiſſimi Archiepiſcopi ſenioris Romæ, &c.* Tunc Baſſianus, qui nec primarum ſedium, nec Leonis ipſius ſteterat ſententiæ, Synodi judicio acquievit : quia Synodi Oecumenicæ ſumma autoritas & ſupremum eſt judicium.

Act. Concil. Calch. part. ii. act. xii.

Ibidem.

Hinc manifeſtum evadit nequicquam de hoc ſibi exemplo blandiri Annalium Eccleſiaſticorum autorem, ſcriptorémque nuperum, qui de Canonicis Epiſcoporum depoſitionibus ac judiciis infauſtum volumen ad depreſſionem Epiſcopalis dignitatis edidit. Putant enim Leonem ſuo juri aſſeruiſſe de Metropolitanis etiam Orientalibus judicandi poteſtatem, eaque poteſtate uſum in Baſſianum : cùm id non affirmet Stephanus ſcriptum à Leone, ſed tantummodò Baſſianum : *Eſſe non oportere Epiſcopum : ἄτε τοῦτον μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον.* Nec illud perſuaſum habuerunt legati, qui vel quaſi de re integra judicarunt, vel etiam ſententiam Leonis temperarunt : Romanus enim Pontifex dixerat Baſſianum eſſe non oportere Epiſcopum : Julianus legatus Pontificis, eſſe poſſe Epiſcopum, cùm de utroque qui contendebant de Epiſcopatu pronuntiarit, non debere ambos projici, ſignificans alterutrum eorum in Epheſina ſede eſſe conſtituendum : κατὰ μὲν κανόνας οὐδὲ τις ἄρχειν εἶναι, κατὰ δὲ φιλανθρωπίαν ὁπότερος ἂν Ἀσιανὴ ἐκλέξεται τὶς ἱερὰς εἶναι.

Baron. ad n. 44. Opus Gallicè ſcriptum à quodam Duaide. De Epiſcopis canonicè judicandis.

Syn. Calch. Act. xii.

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	THEODOSII 41 VALENTINIANI 24 IMPP.	POSTHUMIANO ET ZENONE COSS.
448	9		

I. IDibus Martii hujus anni ſcripſit ſanctus Leo ad Dorum Beneventanum Epiſcopum. Ille Presbyterum recens ordinatum poſthabitis Presbyteris aliis, qui ætate meritiſque præſtabant, in locum ſuperiorem ordinémque evexerat : quinetiam aliqui aſſentatione ignava jure & loco ſponte ceſſerant. Arguit Leo Dorum prævaricationis, juvenem ſuperbiæ, Presbyteros projectæ adulationis. Jubet igitur quemque juxta Canones ſervare prærogativam ordinationis, exceptis qui ſpontaneâ abdicatione ſe hoc honore indignos fecerant, & ipſi ut ſuo plecterentur judicio inferiores eſſe vult illi quem ſibi prætulerant : *Et ut judicii ſui*, inquit, *ſententiam ferant, inferiores etiam illo erant, quem propriâ ſententiâ ſibimet prætulerunt : omnibus Presbyteris in ſuo ordine permanentibus, quem unicuique ordinationis ſuæ tempus aſcripſit.*

Epiſt. xviii. al. v. ad Dorum.

Ordo antiquitatis inter Presbyteros ſervandus.

II. Leo inſuper tanta pro Eccleſiâ geſſit, ut viſus ſit hactenus præluſiſſe majoribus, ſeu dum Priſcilliani contaminatum gregem jugulat, ſeu dum Manichæorum clandeſtinos motus perimit, aut de profligato Pelagianiſmo triumphum agit, vel ſeverè vindicat Eccleſiæ diſciplinam. Quod alterius ſummum eſſet, iter eſt Leoni ad majora. Hæc quidem fortiter felicitérque, ſed adversùs ſaucios hoſtes, jámque multis debilitatos ictibus. Ecce novus hoſtis, recens & integer Chriſti Incarnationem oppugnat, fundamentaque Chriſtianæ Religionis concutit. Timendus certè : audax illi animus ad concipiendum facinus, promtus ad exequendum, ingenium laudabile, ſi ad meliora converteſſet. Pietatis profeſſio & fama æque pernicioſa, quoniam iis adversùs fidem abutebatur. Quid referam gratiam favorémque Principum & magnatum amicitias, quas ad promovenda ſtudia per fas nefaſque conciliaverat : verùm hæc ut glorioſior Leonis victoria ſit. Eutyches ille eſt, Conſtantinopolitanus Archimandrita, qui à Dæmone malo impulſus, novos errores in Eccleſiam ſerit, utrámque naturam in Chriſto miſcens, coalitamque in unam aſſerens : unde illud conſectarium, vel naturam divinam perpeſſionibus humaniſque affectibus obnoxiam, vel quæ humanitùs Chriſto contigerunt, labores & mortem, per quæ ſalutem nobis peperit, mera fuiſſe ludibria. Hæc illæ ; quæ primò latenter cum commenſalibus Monachis communicabat, tum furtim cum amicis, & iis quos noverat novitatis avidos. Euſebius Dorylæi in Phrygia Epiſcopus, qui cum Eutyche amicitia intercedebat, pravam ipſius doctrinam primò amicè corrigere : dúmque Monachum conſiliis non emendari intelligit, rem religionis potiorem amicitiâ putans, denunciare ſcelus aggreditur, ut opprimatur antequàm vires acquirat.

Eutychianiſmi primordia.

Qualis Eutyches.

III. Id temporis habebatur Conſtantinopoli Synodus à Flaviano Epiſcopo Conſtantinopolitano Procli ſucceſſore, convenerantque triginta Epiſcopi ad litem dirimendam Florentii Sardorum Epiſcopi Lydiæ Metropolitani adversùs Epiſcopos ſuæ provinciæ Joannem Caſſiniúmque. Euſebius hortatu Flaviani, cui audaciam Eutychis nuntiaverat, rem ad Concilium detulit. Patres illicò deteſtati pravitatem, rogare Euſebium, ut pro jure amicitiæ adeat Eutychem, perſuadeatque meliora. Tum Euſebius abnuere, jam fruſtrà omnem moviſſe lapidem, ſed irrito conatu ; non vulnus levi manu leniendum, ſed ferro recidendum, priuſquàm ſaniores partes occupet ; jam Eutychem arma palàm adversùs Eccleſiam moliri, urbis Monaſteria circuire, offerre libellum cui ſubſcribant Monachi, & in doctrinam noménque ſuum jurent. His auditis Patres Presbyterum Diaconúmque mittunt, qui de ſingulis inquirant. Presbyter rectà it ad Martinũ Archimandritam ; plurima de Eutyche ſciſcitatur. Fatetur ille miſſum Conſtantinum Diaconum ab Eutyche cum ſcripto, cui ſubſcribere rogatur ; non aliam in eo fidem, quàm quæ in Nicæna Synodo jurata, & quæ à

Synodus CP. ſub Flaviano Epiſcopo.

Actione i. Concilii Calchedonenſis.

Act. i. Concilii Conſtantinop. in i. Calched.

ANN.CHR. CCCCXLIX. Cyrillo tradita receptáque : ſed à ſe longè rejectum cum hac reſponſione : non eſſe ſuam, ſed Epiſcoporum rem : *Μὴ εἶναι ἐμὸν ὑπογράφειν ἐπισκόπων δὲ μόνων : Non eſt meum ſubſcribere, ſed Epiſcoporum tantùm eſt :* Grave reſponſum & poſteris retinendum. His Synodo renunciatis, placuit Patribus ut vocaretur Eutyches ad Concilium. Semel & iterùm acceſſitus venire contemſit, non fas, inquiens, egredi è Monaſterio. Tertiam quoque citationem ægrotatione ſimulatâ eluſit. Sed demum poſt aliquot dies Monachus militari apparatu ad Synodum venit. Cùm eo Florentius Patritius, turbulenta Monachorum phalanx, apparitorum militúmque Prætorianorum manus. Hanc illi operam præſtiterat Chryſaphius Eunuchus, qui gratia & autoritate Auguſti pro libidine abutebatur; tam Eutychi carus, quàm infenſus Flaviano, quia cum adiit Pontificatum, ejus demereri gratiam contemſerat. Nihil territi Patres de fide ſciſcitantur. Rogant Eutychem, quid de Chriſto ſentiat? Coram ille non hæſitans confeſſus in Chriſto duas naturas antequàm Verbum cum carne uniretur, ſed coaluiſſe in unam, ex quo divinitas cum naturâ humanâ in unam Hypoſtaſim conjuncta eſt : *ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τὸν κύριον ἡμῶν πρὸ τῆς ἑνώσεως, μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν, μίαν φύσιν ὁμολογῶ.* Id eſt : *Confiteor ex duabus naturis fuiſſe Dominum noſtrum ante adunationem; poſt vero adunationem, unam naturam confiteor.* Patres docent eam doctrinam eſſe alienam à fide, obteſtantur ut ipſe ſuos revocet errores proſcribatque, ac Nicænam confeſſionem recipiat. Sed dicto non audiens obfirmato animo in ſententia perſiſtit : ideóque judicio Patrum ſacerdorio motus eſt, munere Archimandritæ & cōmunione Eccleſiaſtica privatus.

Eutyches communione & ſacerdotio dejicitur.

ANN.CHR. CCCCXLIX. IV. Ad Leonem ſcribit. Eutyches cùm autoritate Chryſaphii & tutelâ principis neque ſe, neque doctrinam tectam ſartámque cerneret, ad Romanum Pontificem confugit, ratus irritam fore condemnationem, ſi tantum Pontificem ſuis partibus inferiat. Hoc verò factu facile in animum inducebat : quia abſentem circonvenire in promtu eſt, ſciebátque inter Romanum Conſtantinopolitanumque Epiſcopum æmulatione Cathedræ jamdiù ferè ſimultates; ſperabat denique amicum Leonem, cujus animum ante aliquot menſes exploraverat. Scilicet ſcelus ſuum priùs meditatus, ne, ſi quando erumperet, Leo adverſaretur, literas ad eum miſerat, quibus Catholicæ fidei homines in ſuſpicionem Neſtorianiſmi adduxerat. Leo nihil tale ſuſpicans laudaverat ejus vigilantiam ſolicitudinémque : periit quidem hæreſiarchæ epiſtola, ſed ex literis Leonis ad Theodoſium & Flavianum quid ſcripſerit intelligimus. *Ep. xix. al. vi.* Conqueritur quòd cum non diverſa à fide ſentiret, immeritò tamen ſe ſe accuſatum : quod Euſebius crimen hæreſis ſibi intuliſſet, nihil tamen eum, in quo argueretur, expreſsè & evidenter oſtendiſſe, quòd evocatus ad judicium ſe ſiſtere non denegaſſet; quod etſi Nicænæ Synodi decretis aſſentiebatur, privatus communione ſit; quod libellus appellationis, quem obtulerat, non fuiſſet ſuſceptus: hæc & alia quàm falsò Eutyches ſcribebat ex Conſtantinopolitanæ Synodi actis comperimus, quæ Calchedonenſibus ſunt inſerta, ampliúſque aperiemus in diſſertatione de ejus cauſſa.

ANNUS CHRISTI 449.	LEONIS PAPÆ 10	THEODOSII 42 VALENTINIANI 25. IMPP.	ASTERIO ET PROTOGENE COSS.

I. *Epiſt. xx. al. vii.* SAnctus Leo nihil horum, quæ Conſtantinopoli gerebantur, admonitus à Flaviano, ne vel Innocentem condemnet, vel reum abſolvat, ad Theodoſium Flavianúmque ſcribit. Quare Flavianus non ſcripſerit, haud difficile eſt dictu, ſeu Eutychem ſtatutum judicio crederet, ſeu actam cauſſam ſecundùm Canonem Eccleſiæ in Concilio, condemnatúmque legitimè Monachum ſuæ parœciæ, non aliàs audiendum. Baronius credit literas Flaviani, aut interceptas, aut retardatas ab Eutyche. Sed tum nihil omninò ſcriptum à Flaviano, conſtat ex ipsâ Flaviani epiſtolâ, cujus initium eſt : *Pietate,* &c. *Accuſatum,* inquit, *eum (Eutychen) à Reverendiſſimo Euſebio, & occurrentem in ſanctum Concilium, & voce ſua ſectam propriam retegentem, alienumque exiſtentem à recta fide damnavimus, ſicut docebunt veſtram Sanctitatem omnia quæ ſuper eo ſunt geſta, quæque direximus cum noſtris his literis.* Vides ut nihil literarum vel geſtorum Synodi ante hanc epiſtolam acceperat Leo à Flaviano. Et paulò poſt : *Sed his ita geſtis literæ nobis datæ ſunt veſtræ ſanctitatis per Comitem Panſophium, per quas ſumus edocti, quia idem Eutyches libellos direxit vobis plenos omni fallaciâ atque calliditate.* Ex quibus liquet pariter non antè Flavianum de literis ad Leonem ea de re ſcribendis cogitaſſe, quàm cùm didicit Pontificem improbis Eutychis artibus deceptum, falſam de judicio Conſtantinopolitano cepiſſe opinionem. Enimverò quandiù intra Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ limites ſeſe labes iſta continuit, opus non fuit, ut Collegarum opem implorâret Flavianus. Epiſcopis nempe univerſis Catholicam veritatem totam in ſolidum à Chriſto Domino creditam non ignorabat, quam pro ſua quiſque virili defendere teneretur, erroréſque contra inſurgentes opprimere tanquam ordinarius Judex in ea quam ſortitus eſt Eccleſiæ portione. At ubi monitus à Leone reſcivit hæreſiarcham Occidentem literis ſuis pervaſiſſe, ſuum virus ſpargere, atque à ſeculi poteſtatibus inſidias parari Catholicæ doctrinæ, tum Romanum Pontificem adire ſui putavit officii : quò videlicet & de re tota inſtrueretur, quod Eccleſiæ Capiti debebatur, & quâ pollebat apud Auguſtum gratiâ ageret ſolicitè, ne latè ſerperent hæreticorum artes, nec turbarentur Eccleſiæ convocatione Concilii, in quo timendum meritò erat, ne autoritate plurimum valituri eſſent homines improbi.

Baronius diſcuſſus de literis Flaviani. *Epiſt. I. Flaviani ad S. Leonem.*

Ceterùm Leo non edoctus ea quæ de Eutyche geſta erant, ad Auguſtum ſcribens de hæreticorum judiciis hæc ſtatuit : nullum judicium pronunciandum niſi re diligenter examinata : *Neceſſe eſt,* inquit, *jam locum ſubreptionibus non patere : ſed prius de quibus eum æſtimat arguendum inſtrui nos oportet, ut poſſit de bene cognitis congruè judicari.* Non Preſbyterum notâ hæreſeos inurendum, niſi ſenſu in quo peccaverit clarè expoſito : *Sed cùm Preſbytero hæreſeos crimen intenderet, quem tamen ſenſum in eo arguerit non evidenter expreſſit.* Non benè reprehendi eum eſſe alienato à fide animo, qui quæ Nicænis ſtatutis decreta ſunt, palàm profitetur : *Aſſerens ſe Nicænæ Synodi conſtituta ſervantem fruſtrà de fidei diverſitate culpatum.* Illa ad Theodoſium, hæc ad Flavianum; non feſtinanter, ſed lentè exercenda judicia, cum maximè de recidenda communione agitur, nec tam in errore confodiendo; quàm in emendando errantem laborandum : II.

Ep. xxi. ad Theodoſ. cap. II. — *Ibidem ſuprà.* — *Ibidem.* — *Epiſt. xx. ad Flav. cap. II.*

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCXLIX.

nec adeò animo indulgendum ſpecie defendendæ veritatis, ut locus charitati non ſit: *Decet enim*, inquit, *in talibus cauſſis hoc maximè provideri, ut ſine ſtrepitu concertationum & cuſtodiatur charitas, & veritas defendatur.*

Ibidem.

III. Flavianus reſcripſit ad Leonem & Acta Conſtantinopolitanæ Synodi in cauſſa Eutychis ſimul cum Epiſtola ad eum miſit. Sed tardiùs Leoni reddita eſt. Cùm nihil Flavianus de Epiſtola audiret, alteram miſit in qua prioris meminit, & actorum quæ ſimul miſerat. Baronius deceptus codicum, præpoſtero ordine eam, quæ ſecundò ſcripta, primò ſcriptam credidit, & reverâ primum locum hactenus obtinuit in editis codicibus. Sed contrarium ex ipſius Epiſtolæ ſerie evincitur, quæ videlicet prioris meminit cum actis Conſtantinopolitani Concilii miſſæ, & inſuper ex Epiſtola XXXIV. ad Flavianum ſcripta Julii die XXIII. ubi teſtatur ſe alteram illam epiſtolam non accepiſſe, niſi legatis ſuis jam in Orientem profectis. Qui quidem nondum urbem reliquerant Junii die xvij. quemadmodum docent Epiſtolæ xxxij. & xxxiv. ad Flavianum, ex quibus inter ſe collatis liquidò apparet inter hujus & illius ſcriptionem legatos ad Synodum miſſos ſeſe viæ dediſſe.

Duæ Flaviani Epiſtolæ ad Leonem.

IV. Ex hac utraque Epiſtola pietatem Flaviani agnoſcimus, vigilantiamque paſtoris, qui ſuæ bene conſulit Eccleſiæ. Scribit quam ritè & ſecundùm Canonem in Eutychen animadverterit, non indictâ causâ damnatum: deinde ejus errores commemorat. Hæc Flavianus, non quod ſuam autoritatem cum Eutiche committat, ſed ut rei geſtæ admoneat Pontificem Romanum ejuſque Epiſcopos, caveantque ne in his locis pullulet hæreſis, & ipſe Theodoſius admoneatur à Leone quos errores quoſque tumultus in orbem invehat unius monachi improbitas. *Sed ne multa dicens*, ait Flavianus, *longam faciam Epiſtolam, olim quicquid egerimus miſimus ad Beatitudinem veſtram literas, quibus literis docuimus & presbyterio eum eſſe nudatum: quia ſic captus eſt; & juſſimus eum cum Monaſteriis nullam habere rationem, & excluſimus eum à communione noſtrâ: ut ſanctitas veſtra hoc cognoſcens, quod circa illum actum eſt omnibus Epiſcopis ſub Beatitudine veſtra degentibus manifeſtare dignetur illius impietatem: ne neſcientes aliqui quid ille ſentiat, quaſi ad orthodoxum vel per literas, vel per aliquam conjunctionem loquantur.*

Epiſt. ii. Flaviani ad S. Leon. c. iv. Epiſt. Flaviani ad Leonem.

V. Admonet hoc loco Lectorem Cardinalis Baronius, ut attendat *ex veteri inſtituto abſque controverſia conſiteri eoſdem inter ſe altercantes Flavianum & Eutychetem, legitimum & præcipuum judicem controverſiarum Eccleſiaſticarum eſſe Romanum Pontificem, ad quem tam actor, quàm reus ſponte currunt ſua jura proſecuturi.* Pontificiæ dignitati majori quàm quiſquam alius reverentiâ advolvor ego; ſed quoniam omnibus Eccleſiæ Epiſcopis cum Romano communis dignitas, ipſo etiam Leone hoc profitente, abſit ut quam in uno veneror, in ceteris calcari velim. Ultrò agnoſcimus Romanum Pontificem pro legitimo, ac ſi cum ſingulis Epiſcopis comparetur, pro præcipuo controverſiarum Eccleſiaſticarum judice: ſed quis propterea ferat Flavianum, quem & ſedis prærogativa, & ſanctimonia ſingularis, & fidei conſtantia ad Martyrium uſque perſeverans tantoperè commendare debuerant, cum rebelli, imperito, obſcuro ac malæ frugis Monacho componi committique, exauctoratum Preſbyterum cum ſuo ac tantæ Sedis Epiſcopo, judicem cum reo; & utrumque velut de communi dividundo altercantem coram Leone ſiſti, quaſi de incerto cauſſæ exitu dimicaturum. Abſit tanta à ſacratiſſimo Epiſcoporum cœtu injuria. Non ſanè actor Flavianus, Cardinalis illuſtriſſime, ſed judex: non damnandum traducit Eutychen, ſed damnatum à ſe producit; nec novum à Leone judicium petit, ſed latam à ſe ſententiam curâ Pontificis Romani Collegis Occidentalibus notam fieri poſtulat: ut omnes communi fidei cauſſæ communibus curis, communi opera ac ſolicitudine adlaborent.

Baronius ad ann. 449. n. 5.

Ep. xii. ol. lxxxiv. ad Anaſtaſ. Theſſ. cap. xi.

VI. Acceptis literis Flaviani Leo opem operámque ſuam adverſus Eutychen pollicetur: pérque illuſtrem virum Rhodanum Epiſtolam mittit, quam primùm ex codice Cardinalis Grimani in publicum emittimus, quam & ſecuta eſt alia ad Theodoſium, in qua Nicænæ fidei ſe inhærere profitetur, Neſtorii & Eutychis dogmata condemnat, poſtulatque Synodum intra Italiam congregari. In ea ampliores literas promittit per Flaviani nuncium; fuitque illa celebrata adeò ad Flavianum Epiſtola, divinum Magni Leonis opus, laudata Calchedone, Patribus approbata, & retenta ad fidem Eccleſiæ de Incarnatione Chriſti explicandam, ut hâc quaſi Lydio lapide ſyncera adulterináque fides probetur. Gelaſius Papa hunc, qui vel unum ex ea apicem ſuſtulerit, ferit anathemate: *Probamus*, inquit, *Epiſtolam B. Leonis Papæ ad Flavianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum deſtinatam, cujus textum quiſpiam ſi uſque ad unum iota diſputaverit*[a], *& non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema ſit.* Apud ſcriptores tam illorum temporum quàm poſteriorum præclara de ea memoria eſt. Viridatium ſeu, ut vulgò vocant, *Pratum ſpirituale* (an opus Joannis Moſchi, an Sophronii Jeroſolymitani nihil refert, certè opus antiquum, Synodo ſeptimæ, act. 4. Photio, aliiſque receptum) narrat Epiſtolam Leonis divinitus approbatam. *Narravit nobis & hæc Abbas Mennas ejuſdem Cœnobii Pater, audiſſe ſe eundem Abbatem Eulogium Alexandrinum Patriarcham, dicentem: cum profectus eſſem Conſtantinopolim fruitus ſum contubernio Domini Gregorii Romani Archidiaconi & ſingularis viri, qui narravit mihi de ſanctiſſimo ac beatiſſimo Leone Romano Pontifice, dicens haberi ſcriptum in Eccleſia Romana, quòd cum ſcripſiſſet Epiſtolam ad ſanctum Flavianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum contra impios Eutychetem & Neſtorium, poſuerit illam ſuper tumulum Principis Apoſtolorum Petri; & orationibus ac vigiliis ac jejuniis vacans oraverit ipſum ſummum Apoſtolum dicens: Si quid ut homo vel minus cautè poſui, tu cui à Domino Salvatore noſtro* JESU-CHRISTO, *& hæc ſedes & Eccleſia commiſſa eſt, emenda. Poſt quatuor dies*[b] *apparuit ei Apoſtolus & dixit: Legi & emendavi. Suméntque Epiſtolam de ſepulchro B. Petri aperuit eam, & invenit Apoſtolica manu emendatam.* Sed, ut ſcitè ſcribit Eminentiſſimus Cardinalis Baronius, præſtat audire potiùs ſententiam Petri, quàm viſionem Petri: *Firmiorem*, inquit, *habemus propheticum ſermonem*, quavis viſione. Etenim majorem ſibi ea epiſtola fidem vindicat ex divinis ſcripturis, traditionibus ſanctæ Eccleſiæ, communi ſanctorum Patrum conſenſu, & ex publica Concilii Oecumenici Calchedonenſis aſſertione & prædicatione, quàm ex recenſita modò viſione. Iſtam quippe Epiſtolam, Actione v. approbavit: ὅτε δὴ τῇ τοῦ μεγάλου Πέτρου ὁμολογίᾳ συμβαίνουσαν, καὶ κοινήν τινα στήλην ὑπάρχουσαν κατὰ τῶν κακοδοξούντων. Id eſt, *Utpote & magni illius Petri Confeſſioni congruentem, & communem quamdam columnam exiſtentem adverſùs perverſè ſentientes.* Olim hæc integra Epiſtola publicè, quod ex MS. codice Romano Baronius notat, in Eccleſia Romana tempore adventus legebatur: ex MS. codice Bibliothecæ Regiæ accepimus idem olim factitatum in Eccleſiis Galliarum.

Epiſt. xxii. ex cod. Card. Grimani.
Ep. xxiii. ad Theodoſ.
Epiſt. xxiv. al. x. ad Flavian. CP.
Gelaſius in Concilio Rom. de Libr. Apocr.
a al. *diſputaverit.*
Pratum ſpirit. cap. 147. quod caput Latinè tantum extat.
b al. *poſt xl. dies.*

VII. Intereà dum Leo Flavianúſque bono Eccleſiæ pariter conſulunt, Eutyches novas turbas excitat: Decreta Synodi Conſtantinopolitanæ perſtrin-

Baron. ann. 449. n. 37.

ANN.CHR. CCCCXLIX.

gendi cupido inceſſit. Ea de re libellos ſupplices dat Imperatori, actaque Synodi diminuta falſataque arguit. Theodoſius Chryſaphii Eunuchi ſermonibus deceptus, retractari acta jubet, omniaque ad amuſſim examinari, an quid omiſſum muriſum, adulteratúmque reperiatur. Eam obrem, eoſdem Epiſcopos, qui ſuperiore anno Synodum fecerant, jubet iterùm cogi, ſed illis Thalaſſium Epiſcopum Cæſareæ in Cappadociâ præficit, amoto Flaviano Conſtantinopolitano, cui jus & prærogativa ſedendi aufertur. Concilium II. Conſtantinopolitanum vocatur à Cardinali Baronio: quamquam vix iſto nomine dignandum. Appendicem ego dixerim Synodi ſuperiori anno habitæ CP. vel Concilii Oecumenici præludium, quod ad Calendas Auguſti indictum legimus. Aprili igitur ineunte habetur conventus: ad examen acta revocantur: nihil depravatum aut immutatum reperitur: omnia uti geſta erant ita ſcripta eſſe omnes approbant. Tum Eutychis procuratores vana ſpe deluſi appellationem ad Sedem Apoſtolicam proferunt. Conſtantinus Reverendus Diaconus dixit: *Eutyches, dum legeretur damnatio, appellavit ſanctum Concilium ſanctiſſimi Epiſcopi Romani, Alexandrini, & Jeroſolymitani, & Theſſalonicenſis:* Hæcque actibus non contineri conquerebantur. Patritius Florentius id confirmabat; dum Concilium ſolveretur, inter ſtrepitus ſurgentium locutum ſibi Eutychen de provocatione ad Concilium Romanum, idque Flaviano diſcedenti renunciatum. Unde hæc Baſilius Epiſcopus: *Et hæc in geſtis non ſunt inſerta. Magnificentiſſimus Patritius dixit: Turbâ factâ & diſſoluto conventu, dixit ad me ſilenter appellans & Romanum & Ægyptium & Jeroſolymitanum Concilium. Et ego arbitratus indecens eſſe latere hoc ſanctiſſimum & reverendiſſimum Archiepiſcopum Flavianum, abſcedens dixi ei. Baſilius reverendiſſimus Epiſcopus dixit: Jam in veritate dico adhuc ipſo conventu ſedente & proponente hoc ſanctâ Synodo, ut diceret iſte duas naturas inſeparabiles & inconfuſas in uno Domino, idque poſt adunationem, ſcio quia dixit religioſus Archimandrita Eutyches: ſi præceperint mihi Patres Romanus & Alexandrinus, dico hoc ipſum; hoc autem non quaſi appellans dixit, ſed dicens: non ſum auſus dicere propter Patres.* Rogati Patres; de appellatione nihil auditum omnes reſponderunt. Eutyches ad Concilium Romanum, Alexandrinum, Jeroſolymitanúmque appellat, ratus, ut ea erant tempora, autoritate Epiſcoporum primatum Sedium aut numeroſiore Synodo ſententiam alterius poſſe irritam fieri. De Antiocheno ſilentium: quia Epiſcopi hujus Diœceſeos Neſtorianiſmi ſuſpecti erant.

Acta Conſtantin. poſt depoſitionem Eutychis, in Act. Calchedon.

Vide noſtram Diſſertationem de cauſa Eutychis.

VIII. Eutyches Dioſcori patrocinium implorat.

Eutyches dum hâc via omnes aditus interclusos intelligit, aliò ſe vertit, ad Dioſcorum ſcilicet Alexandrinum Epiſcopum. Hunc audax feróxque animus odiáque privata in Flavianum, præter invidiam æmulationémque Sedium, Chryſaphiíque potentiam, facilè impulerunt in partes Eutychis. Ab iis in perniciem Flaviani & Euſebii Dorylæi conjuratur. Primùm itaque Dioſcorus ad Imperatorem ſcribit, aliamque Synodum poſtulat. Imperator petitioni ſubſcribit, eámque ad Calend. Auguſti Epheſum indicit: omnia ex compoſito ſic ordinata ſunt operâ Chryſaphii. Dioſcorus jubetur per literas Imperatoris Concilio præſidere; allegere ad Synodum decem Metropolitanos ſuæ Diœceſeos, alióſque aliundè decem Epiſcopos, qui ſanctitate & doctrina plurimùm florerent: rejecto nominatim Theodoreto; quia in Anathematiſmos ſancti Cyrilli Alexandrini ſcripſerat, aut magis quia Dioſcoro infenſus, Eutychianæ doctrinæ apertè contrarius. Synodum priùs opinor meditatam, etiam ante Conventum Conſtantinopolitanum.

Dioſcorus Synodum poſtulat.

Liberatus Diacon. in Breviar. cap. 12. Niceph. l. 14. c. 47.

ANN.CHR. CCCCXLIX.

Nam dum conſuleretur de procuratoribus Eutychis admittendis, qui ſcilicet criminis accuſabatur, & eam ob rem ipſum Epiſcopi adeſſe vellent, Meliphtongus Epiſcopus dum diceret ſuper ea re ſententiam, reum quidem præſentem volebat, poſſe tamen per procuratores audiri, ſi ita Auguſto viſum; rem ſcilicet iterùm examini ſubjiciendam, quoniam Imperator juſſerat univerſalem Synodum fieri, ubi de majoribus cauſſis decernendum: *Εἰ καὶ τὰ μάλιστα οἰκουμενικὴν ἐκέλευσε γενέσθαι σύνοδον, καὶ φυλάττεσθαι τὰ κυριώτερα τῶν πραγμάτων ἐν ἐκείνῃ τῇ συνόδῳ.* Ideſt: *Præcipuè quia univerſalem præcepit fieri Synodum, & neceſſe eſt majores cauſſas in illud reſervare Concilium.*

Act. 1. Calched. Concilii.

IX. Baronii emendatio emendata.

Hæc de Synodo jam indictâ diſſerebat Meliphtongus v. Idus Aprilis. Imò Flavianus ad S. Leonem ſcribens ſtatim poſt acceptas primas ejus literas jam tum de Concilio cogendo rumorem divulgatum teſtatur. Porrò datæ videntur Flaviani literæ ante Conſtantinopolitanum conventum menſis Aprilis 1. Quia ante iſtum perveniſſe Leonis literas, quibus ſtatim reſpondit Flavianus, narrat Seleucus Epiſcopus in eo conventu. 2. Quia de ſolo priore conventu Flavianus ad Leonem ſermonem facit de altero proculdubio non taciturus, ſi jam conflatus eſſet. 3. Literis Flaviani reſpondet Leo 21. Maii, non ſtatim illis acceptis, ſed exſpectata occaſione: *Perveniſſe*, inquit, *ad nos tuæ Dilectionis Epiſtolas, ut primùm venientis filii noſtri Rodani opportunitatem reperimus, indicamus.* Ex quo, vix ante Calendas Aprilis ſcriptas Flaviani literas, facilè ſtatueris.

Ex quibus liquet non errorem, quod Baronio placet, irrepſiſſe in diem quo datæ ſunt literæ Theodoſii ad Dioſcorum ad tertium Calend. April. Immò literas ejuſdem Theodoſii de convocatione Synodi receperat Leo III. Idus Maii, quas miſſas ante menſem ſolidum oportuit, quod Leo teſtatur ad Pulcheriam Auguſtam ſcribens. Sed ea quæ priùs ab Auguſto ordinata fuerant, poſteà immutata haud dubium eſt. Nam pauci primum Epiſcopi convocari, deinde mutatâ ſententiâ plures, ex actis Pſeudoſynodi Epheſinæ liquidò conſtat: nam centum & ampliùs adfuiſſe leguntur. Permiſſum igitur non modò Ægyptiis, Sed & Orientalibus venire ad Concilium. Archimandritæ & Monachi Conſtantinopolitani, quia Eutychen repudiaverant, non admiſſi: unus inſtar omnium adfuit Barſumas è Syria Archimandrita ſcelere & perfidiâ notus, acer Eutychianæ impietatis vindex. Quin etiam poſtmodùm vocatus Leo Pontifex Romanus, ut patet ex ejus Epiſtolis, & ipſe adeſſe Synodo rogatus reſcripſit non eſſe conſuetudinem Romani Epiſcopi extra Romam Conciliis intereſſe. Nec ea eſſe tempora, Hunno hoſte ingruente, quibus civitatem deſerat: nec opus Synodo ad fidem defendendam, quæ tam evidens ſit: de qua tamen ſi cogitandum eſſet, expedire magis, ut in Italiæ partibus congregaretur (quòd obtinere non potuit) ne tamen fidei videatur deeſſe, mittere ſe qui ſuas vices gerant, quique cauſſæ adeò manifeſtæ ſufficiant. Ita Legati à Leone miſſi ſunt Julius Epiſcopus Puteolanus, Renatus Preſbyter tituli S. Clementis, Hilarus Diaconus, & Dulcitius Notarius.

Epiſt. xxvii. al. xiii. cap. iv.

Epiſt. xxvii. ad Pulcher. cap. iv. & Epiſt. ad Theodoſ. xxxiii.

Extra Italiam Synodo adeſſe R. Pontif. non eſt conſuetudo.

Hæc ſi legere dedignatus non eſſet P. Chriſtianus Lupus, qui noſtra tam amaris ac virulentis ſcriptis inſectatus eſt, illis ſe difficultatibus facilè expediſſet, quas aliter ſolvere non potuit, quàm per verbum, *neſcio*. Is in ſcholiis ad cap. XLIV. Monumentorum Epheſinorum quorum Editioni immortuus eſt, pag. 262. Sacram Theodoſii juſſionem pro congreganda II. Epheſina Synodo diſcutiens hæc habet. *Eſt data Conſulatu Poſthumiani & Zenonis, eodem anno quo S. Leo ſuas ad Eutychen*

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCXLIX.

reſcripſit litteras, & quo S. Flavianus ſuam adverſus eundem celebravit Synodum. Et quidem tertio Calendas Aprilis. At verò hec epiſtola data eſt Calendis Juniis; iſta verò ſynodus cœpit Sexto Idus Novembris. Porrò iſtud Epheſinum Concilium fuit indictum ad retractandum illius Synodi de Eutychete judicium. Hinc queritur, Quomodo illius indictio poſſit iſtius celebrationem praceſſiſſe ad medium annum? Quin & Epheſinum Latrocinium ſcribitur actum eodem anno ſexto idus Auguſti, tribus menſibus ante S. Flaviani Synodum. Eadem eſt quaſtio de Reſcripto Magni Leonis. Reſpondeo, eſſe mendum. Aliud Neſcio! At aliud addiſcere poterat: ac primum quidem Epiſtolam Leonis ad Eutychetem datam Calendis Junii anni 448. nullo modo pertinere ad Flaviani Judicium ſeu primum ſeu ſecundum; cum illud primum ſeptem ferè menſibus Epiſtola præiverit, ſed potiùs ad Domni Synodum, ex qua cum Theodoſium Antiochenus monuiſſet de renovata per Eutychetem Apollinaris hæreſi, Eutyches pariter Leonem ſcriptis literis monendum cenſuit de repullulante ut calumniabatur, Neſtorii per Domnum alioſque orientales errore; licet nec Domni nec alterius cujuſquam nomen expreſſerit. Hæc monueram & hoc præſenti loco & ad Leonis Epiſtolam ad Eutychen datam. 2. Cum Epheſinam pſeudoſynodum: quæ ſexto idus Auguſti anni 449. certiſſimè celebrata eſt, placuerit Patri Lupo aſſignare anno 448. quo videlicet Poſthumianus & Zeno geſſerunt conſulatum, & quo Leo ſcripſit Calendis Junii ad Eutychetem & Flavianus de eodem judicium habuit, non mirum quod Epheſinam Synodum tribus menſibus Conſtantinopolitana Flaviani antiquiorem inveniat, cum novem potius menſibus junior fuerit. 3. Sanctionem Theodoſii pro convocanda Synodo Epheſina Conſulibus Poſthumiano & Zenone datam aſſerit, erratum Latinæ editionis ſecutus, cum ſcripta fuerit poſt Conſulatum eorumdem, ut Græci fontes ipſaque rerum ſeries indicant.

X.

Sanctus Leo plures ſimul Epiſtolas per Legatos in Orientem miſit, in quibus Legatorum meminit: datæ ſunt eodem die, ſcilicet Idibus Junii. His tradita illa adeò prædicata Epiſtola ad Flavianum, [a] aliæ ad Theodoſium Imperatorem [b], ad Pulcheriam Auguſtam [c], ad Julianum Coënſem Epiſcopum [d], ad Fauſtum & Martianum Archimandritas CP. [e] ad Epiſcopos Synodi Epheſinæ [f], quibus ſignificat pleniùs ſe ad Flavianum de ſua ſententia ſcripſiſſe. Sunt & duæ aliæ ad Julianum Coënſem & Pulcheriam eodem die datæ, quâ ſuperiores. Cur binæ ſimul eodem die ad eoſdem Epiſtolæ, nihil certi affirmem, an occaſione nuncii qui Legatos anteverteret, an metu ne Legati adire Auguſtam prohiberentur, quod certè accidit, ut ex Epiſt. 41. ſatis apertum eſt. Nam altera Epiſtola ad Pulcheriam breviter complectitur ea quæ per Legatos ſcripta, & Legatos retentos aliquamdiu Romæ, ex breviore Epiſtolâ quam iterùm ad Flavianum XII. Calend. Julii, dedit, accepimus: *Cum per ea*, inquit, *quæ ipſi portabunt ſcripta, ſis pleniùs inſtruendus.* Et iterùm: *Subſecuturos ſignifico, quos in hac re placuit deſtinare.*

a Epiſt. xxiv.
b Epiſt. xxvi.
c Epiſt. xxvii. & xxx.
d Epiſt. xxv. & xxxi.
e Epiſt. xxviii.
f Epiſt. xxix.

Epiſt. xli. ad Pulcher. Epiſt. xxxii. ad Flavianum.

XI.

Infauſti latrocinii præludia.

Jam dies Concilio indictus appetebat, cùm Auguſtus ad Elpidium ſcribit; jubet eum adeſſe Concilio cum armatis militibus ad pacem ſecuritatémque Synodi, mitti in vincula turbatores concordiæ imperans. Hæc in ſpeciem honeſta, ſed reipſa ad profligandam fidem, opprimendóſque Catholicæ doctrinæ vindices. Vetantur Epiſcopi, qui priùs condemnaverant Eutychem, ſententiam dicere: imò judicium de ſuo in Eutychem judicio expectare imperantur. Miſſæ præterea literæ * ab Auguſto ad Proconſulem Provinciæ, ad Magiſtratus & Duces exercitus: ut executioni mandent decreta Concilii. Demum ad ipſam Synodum, ubi Flavianum ut turbulentum & novas res in Religione molientem, Eutychem verò honorificè compellat, ut virum probum & Catholicæ veritatis tenacem.

*Imperator à Flaviano alienus in Eutychen propenſus. Synodi Epheſinæ proceres.

Rebus ita compoſitis habetur Synodus ab CXXX. Epiſcopis, quos inter eminebant Domnus Antiochenus, Juvenalis Jeroſolymitanus, Flavianus Conſtantinopolitanus, Thalaſſius Cæſareæ in Cappadocia. Flaviano locus fuit poſt Jeroſolymitanum Epiſcopum. Euſebius Dorylæi, non ut judex, ſed ut reus admiſſus. Præſidebat Dioſcorus. Legati ſancti Leonis abſentiam ejus cauſſis & rationibus deprecantur: cúmque ad lectionem ejus literarum atque imprimis Epiſt. ad Flav. ſe accingunt, deluduntur à Dioſcoro. Aliis rebus legendis conſumtum tempus; de fide non ſtatim actum. Eutyches introductus continuò cœpit diluere labem hæreſeos, confeſſionémque fidei proponere. Palàm lecta eſt, falſitatis & ſimulationis plena, & ambage verborum perplexa. Retractata deinde acta ejus condemnationis. Fruſtrà interceſſere Legati, fruſtráque obteſtati, ut Leonis Epiſtolæ legerentur. Lecta aliquot ſcripta S. Cyrilli. Dum lectio fiebat Euſtathius Berithi Epiſcopus contentâ voce, ut omnes audirent, dixit, non eſſe ſententiam ſancti Cyrilli & ſancti Athanaſii ut duæ in Chriſto dicerentur naturæ: Οὐ δεῖ, inquit, τεσσαρου νοεῖν δύο φύσεις, ἀλλὰ μίαν φύσιν τοῦ λόγου σεσαρκωμένην. Non capiebat mentem illorum Patrum, qui promiſcuè φύσιν naturam pro hypoſtaſi & perſona aliquando uſurpant. Ceteri Epiſcopi vel minis territi, vel promiſſis corrupti, ne hiſcere quidem, imò vel nutu, vel ſilentio, vel voce prodere fidem Eccleſiæ. Sic Eutyches triumphanti ſimilis ab omnibus admittitur: declaratur innocens, ſolvitur ab excommunicationis vinculo.

Leonis Epiſtolam legere volentes deluduntur.

Euſtathii Beryth. impia vox.

Eutyches abſolutus.

XII.

Flavianus & Euſebius damnati ac depoſiti.

Neque hic ſtetit furor Dioſcori. Pudet referre: non modò innocens prædicatur Eutyches, contrà Flavianus ille vindex fidei, columen Religionis: condemnatur cum Euſebio Dorylæi: uterque loco & ſede moti ſunt, & ut faces ſeditionis & Nicænæ fidei corruptores. Ita, ut Leo noſter habet, *in Flavianum veteres æmulationes & privata odia deſæviunt. Æmulationes* propter ſedis CP. ſplendorem in dies creſcentem: *odia privata*, quæ in ſanctum Epiſcopum Chryſaphius exercebat. Iconii Epiſcopus, quod in gratiam Flaviani accidens ad pedes Dioſcori, ejus iracundiam frangere tentaverit, non modò repulſam paſſus eſt, ſed furens Dioſcorus milites, qui erant ad fores, vocat. Ecce complures illicò magno numero & majore tumultu locum implevere, minaces vultu & catenis, quas oſtentabant truculenti. Tum trepidare omnes Epiſcopi formidine & metu perculſi, & in Flaviani condemnationem ſubſcribere. Plurimi cum eo Pontifices proſcripti condemnatique: inter quos Ibas Edeſſenus Epiſcopus, Theodoretus Cyrenſis & ultimus omnium Domnus Antiochenus, ſed & quicúmque jurare in verba hæretici abnuit, depoſitionis pœna mulctatus eſt: *In cujus Synodi geſta*, ut ſcribit Liberatus, *timore Epiſcopi ſubſcripſerunt in Eutychetis abſolutionem, & Orthodoxorum Epiſcoporum depoſitionem hæreſim non recipientium, & quomodo omnibus geſtis ejus contradixerunt*, vel, ut legendum conjicio, *& quoquomodo omnibus geſtis ejus contradicentium.*

Epiſt. xliii. ad Anaſtaſium Theſſ. cap. 1.

Ibas, Theodoretus, & Domnus deponuntur.

Breviar. cap. xii.

Liberati locus emendatus.

XIII.

Vide diſſertationem noſtram de Cauſſa Flaviani.

Flavianus audito judicio appellationem interpoſuit: eſt enim in Liberati Breviario ſtatim à Flaviano datum Apoſtolicæ Sedis Legatis libellum appellationis; de qua alius erit dicendi locus. Tum Hæretici fremere itaque ultrà modum ſuccendi, percutere Flavianum, & indignis modis magnum Pontificem accipere: adeò ut vi dolorum plagarúmque

ANN. CHR. CCCCXLIX. exhalarit animam; atque ita pro fide martyr mortem oppetierit. Verùm varia de ejus morte fama eſt: Proſper ait quod: *Sanctus Flavianus inter manus eorum à quibus in exilium ducebatur glorioſo ad Chriſtum fine tranſivit.* (Proſper in Chronico prolixiori.) Nicephorus refert triduo poſt deceſſiſſe. Apud Marcellinum Comitem & in Menologio Græcorum invenio ad Epypam Lydiæ relegatum, ibique tædio, dolore & tormentis confectum, exanimatúmque: quibus ſimilia habet Breviculus Eutychianiſtarum: *Ducitur*, inquit, *in exilium Flavianus, & apud Epypam, quæ eſt Lydiæ civitas, ſeu ſuperveniente, ſeu ingeſta morte defunctus eſt.* Libellus Synodicus, cap. 85. calcibus occiſum dicit. Cædis autorem acta Calchedonenſis Synodi Barſumam Monachum arguunt. Evagrius lib. II. hiſt. cap. II. ex Euſebii Dorylæi fide Dioſcoro ejus mortem tribuit, à quo calcibus impetitus, ab Eccleſia extruſus & interfectus dicitur. Sanè ejus impulſu peſſimè affectum nemo dubitat. Plurimi in Concilio Calchedonenſi Dioſcorum percuſſorem & homicidam Flaviani, & alterum Caïnum appellaverunt.

Ceterùm in tantâ rerum deſperatione Legati Sedis Apoſtolicæ non cecidere animo; ſed obfirmatè reſtiterunt conatibus Hæreticorum adversùs condemnationem Flaviani: quæque geſta erant palàm conteſtati. Inde & illi violatâ fide publica in cuſtodiam dati, unus Hilarus fugâ elapſus poſt varias circuitiones & fortunas tandem adnavigavit Romam. Ita ſicut latrocinium abſoluta Pſeudoſynodus Epheſina.

XIV. Intereà vehementer angebat Leonem cura Synodi, anxiè nuntiat & literas Flaviani expectans, volvebat animo, quid poſſet Monachus factioſus, & ſpado gratiâ & autoritate potens. Supet hæc ſcribit ad Flavianum, ejus ſilentium conqueritur. (*Epiſt. xxxv. al. xxi.*) Sed demum edoctus ab Hilaro Diacono ut ſeſe res haberent, non ita dolori indulſit, ut negligeret remedium. Confeſtim igitur Concilium cogit. (Concilium Romanum poſt Epheſ. latrocinium.) Viſum Patribus ut Leo ad Theodoſium ſcribat, ponatque ante oculos miſeram Eccleſiæ faciem, quæ vulnera religio accepit ex latrocinio Epheſino, quo in diſcrimine verſatur fides Catholica, ſi Dioſcorus & Eutyches pro libidine omnia gerant decernántque. Quod ſi conſultum velit huic malo, cogendam Synodum Generalem: hoc votum eſſe omnium Epiſcoporum *ſuarum partium*; neque aliò quærendum remedium, poſtquam per vim omnia tractata Epheſi, poſt conteſtationem Legatorum, Flavianíque appellationem, ſecundùm Nicænæ Synodi decreta: ſic per ea tempora Sardicenſes Canones appellabant. (*Vide diſſertationem noſtrâ de Cauſſa ſeu appellatione Flaviani.*) Appellationem ipſe Leo explicat de appellatione ad Synodum Epiſcoporum ſuarum partium ſeu Occidentis, cui ipſe præſit Romanus Pontifex: *Omnes*, inquit, *partium noſtrarum Eccleſiæ, omnes manſuetudini veſtræ cum gemitibus & lacrymis ſupplicant ſacerdotes, ut quia & noſtri fideliter reclamarunt, & iiſdem libellum appellationis Flavianus Epiſcopus dedit, Generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari: quæ omnes offenſiones aut repellat, aut mitiget, nec aliquid ultra ſit vel in fide dubium, vel in charitate diviſum: convenientibus utique Orientalium provinciarum Epiſcopis....* Et infrà: *Quàm autem poſt appellationem interpoſitam hoc neceſſariò poſtuletur, Canonum Nicææ habitorum decreta teſtantur, quæ à totius mundi ſunt ſacerdotibus conſtituta.* (*Vide aliam diſſertationem ad Codicem Romanæ Eccleſiæ, ipſúmque Codicem.* *Ep. xxxix. & xl. cap. iii.*) Quæ Leonis ratiocinatio, quâ ex Canonibus Sardicenſibus neceſſitatem Synodi arguit, vana omninò eſſet, niſi perſuaſum habuiſſet eam fuiſſe mentem Synodi, ut per Romanum Pontificem, Occidentalium Synodum intelligeret, qui vellet: non excluſis utique ab illa Orientalibus. Galla Placidia de ea re ad Theodoſium ſcribens appellationem Flaviani eo modò explicat. Διὰ τὸ, inquit, λίβελλον ϛεῖλαι πρὸς τὸν ἀποϛολικὸν θρόνον, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἐπισκόπους τῶν μερῶν τούτων. Ideſt: *Et quod libellum miſerit ad Apoſtolicam Sedem, & ad omnes Epiſcopos harum partium.* (ANN. CHR. CCCCXLIX.)

Eo tempore, eodémque die multas literas Leo in Orientem miſit: ad Pulcheriam [a] nomine Concilii Romani Epiſtolam cum exemplari illius quam ad Theodoſium miſerat. Aliam dedit ad Flavianum Conſtantinopolitanum, [b] ad Julianum Coenſem [c], & ad Anaſtaſium Theſſalonienſem [d]; cui plurimum gratulatur, quod ab Epheſino Concilio abfuiſſet. Reperiuntur & aliæ tres Epiſtolæ, quas Leo verbis Synodi pariter ſcripſit: quarum una ad Archimandritas, & duæ ad Clerum populúmque Conſtantinopolitanum [e]: in quibus præclara de Incarnatione Chriſti documenta. Quomodo Leo tam brevi tempore Concilium fecerit, vix dici poteſt: ſed id temporis crebra Concilia, ut decretum erat in Synodo Nicænâ, & in Epiſtolâ ſancti Leonis ad Siculos Epiſcopos ſuperiùs diximus quotannis Romam mitti tres Epiſcopos ex eâ provinciâ ad celebrandum Concilium ad iij. Calend. Octob. quo tempore reditus Hilari Diaconi fuit. Seu ita congregata Synodus, ſeu Leo de Epheſinâ Synodo ambigeret, ſeu famâ & rumore admonitus jam ex Occidentis partibus Epiſcopos Romam vocaſſet, certum ex ejus ad Theodoſium, ad Pulcheriam, ad Clerum plebem & Archimandritas Conſtantinopoleos epiſtolis (*Epiſt. xl. xli. xlv. & xlvii.*), adverſus Epheſinum Concilium coactam Romæ Synodum, & ejus autoritate improbata rejectaque decreta Epheſi. Ejuſdem rei teſtem habemus Hilarum Diaconum ſcribentem ad Pulcheriam Auguſtam (Epiſt. Hilari Diac. ad Pulcheriam. p. 530.): *Veſtra itaque veneranda*, inquit, *clementia cognoſcat à præfato Papâ, cum omni Occidentali Concilio, reprobari omnia quæ in Epheſo contra Canones per tumultus & odia ſecularia à Dioſcoro Epiſcopo geſta ſunt, & nullâ ratione hæc in his partibus ſuſcipi poſſe, quæ per potentiam prædicti, non ſine fidei læſione & præjudicio ſanctiſſimi viri innoxiique commiſſa ſunt.* (*Baron. ad ann. 449. num. 112.*) Sed non ſolùm irrita, nulliúſque autoritatis fuit hæc Pſeudoſynodus hac Leonis Synodique Romanæ declaratione; ſed & ſuo ipſius vitio, & reclamante universâ Eccleſiâ, quod præclarè Baronius explicat, etſi aliâs dicit non priùs reprobatam Synodum, quàm Leo ita ſancivilſet. Sic ille de ea Synodo: *In qua nihil niſi per vim & metum tentatum & extortum: in quâ loco ſacrorum librorum gladii atque fuſtes, in quâ ſuffragiorum libertas fuit vincta catenis: in qua pro Dei laudibus audita ſunt militum minæ, in qua perfidus Hæreſiarcha Patronus: in qua hæreſis eſt ſtabilita: in qua nullus eſt à ſanctis Patribus ſervatus ordo judicii, nulla viguit cenſura Canonum & Decretorum: in qua ſiluerunt Epiſcopi: in qua de oppreſſa fide Catholica impietas triumphavit, & de manubiis lapſorum Epiſcoporum diabolus trophæa erexit, atque tandem de cæde Martyris ſuperbus tyrannus Dioſcorus triumphavit.* Prudenter porrò Leo nomine Concilii Romani, ad Orientem ſcribens, à Pſeudoſynodi vocabulo abſtinet, ne offendat Theodoſium jam ſermonibus & calumniis Synodi exacerbatum: nec minùs cautè ab Auguſto Concilium in partibus Occidentis imperrare ſtaruerat.

* XVI. Theodoritus depoſitus appellat. (Theodoritus. Ep. 116. ad Renat.)

* Theodoritus Cyrenſis Epiſcopus per ea tempora audivit ſe abſentem condemnatum Epheſi, depoſitúmque. Appellationem & ipſe interpoſuit ad Synodum Occidentis, quod ſcribit ad Renatum Presbyterum Romanum unum ex Legatis: *Hac igitur de cauſſa*, inquit, *tuam oro ſanctitatem, ut perſuadeas ſanctiſſimo & beatiſſimo Archiepiſcopo, ut Apoſtolicam utatur autoritate, & præcipiat ad veſtrum convolare Concilium.* Et iterùm in Epiſtolâ ad Anatolium Patricium: *Tuam magnificen-* (Theodor. Epiſt. 119. ad Anatolium Patritia. Vide diſſertationem de Theodorit.)

a Epiſt. xli.
b Epiſt. xlii.
c Epiſt. xliv.
d Epiſt. xliii.
e Epiſt. xlvii.
f Epiſt. xlv. & xlvi.

ANN. CHR. CCCCL.

tiam oro, ut hanc gratiam à triumphatore Imperatore obtineas, ut ad Occidentem accedam, & ab illis Deo Dilectiſſimis & Sanctiſſimis Epiſcopis judicer.

Romam quidem Thodoritus non venit, & tamen, ut Acta Calchedonenſis Synodi habent, ſedi ſuæ reſtitutus eſt: an expreſſo judicio Concilii Romani, an reſciſsâ, reprobatâque Pſeudoſynodo Epheſina, vel data receptaque communione, non aſſeram. Hoc tamen probabilius. Sed de tota Theodoriti cauſſa alibi fuſiùs.

ANN. CHR. CCCCXL.

ANNUS CHRISTI 450	LEONIS PAPÆ 11	THEODOSII 43 VALENTINIANI 26 IMPP.	VALENTINIANI XIV. ET AVIENO COSS.

I. *Epiſt. xlviii. ad Pulcheriam. Epiſt. xlix. ad Fauſtū, Martinum, &c.* Duæ Synodi Romanæ non diſtinctæ à Baronio. *Epiſt. Valentiniani Imp. ad Theodoſ. Aug.*

PRæſenti anno menſe Martio datæ leguntur à Leone Epiſtolæ duæ: una ad Pulcheriam Auguſtam, altera ad Fauſtum & Martianum Presbyteros: in utrâque Paſtoralis elucet vigor conſtanſque pro fide ſolicitudo. Ad eundem hunc annum pertinere arbitror tum Epiſtolas Valentiniani Imperatoris, & Auguſtarum ad Theodoſium Imperatorem, tum Synodum Romanam quam commemorant. Aliam enim hanc eſſe à Synodo cujus nomine ſcripſit Leo plures Epiſtolas ſtatim poſt cognita Dioſcori latrocinia menſe Octobri anni præcedentis, hæc perſuadent. 1. Congregata fuit hæc Synodus in feſto ſancti Petri Apoſtolorum Principis, ut diſertè dicit Valentinianus: *Poſt venerabilem noctem diei Apoſtoli, & à Romano Epiſcopo & ab aliis cum eo ex diverſis provinciis congregatis rogatus ſum ſcribere veſtræ manſuetudini de fide.* Junio igitur menſe anni CCCCL. celebrata, non Octobri anni præcedentis. 2. Reſcribens Theodoſius ad Valentinianum, & ad Auguſtas, dicit ſe de his quæ Leo commemoraverat, jam ad eum ſcripſiſſe, *fuſiùs, pleniùs, apertius, pleniſſimè ac ſæpe.* At cùm ſtatim poſt reſcitas Epheſinas turbas ſcripſerit Leo ad Theodoſium, ex Synodo Octobris, ſi ex eadem Synodo ad eundem Auguſtum datæ ſunt à Valentiniano literæ de hoc eodem negotio, quomodo crebra Imperatoris reſcripta Leonem priùs accepiſſe credemus, quàm Valentinianum. 3. Seras admodum literas dediſſe Theodoſium ad Leonem, & vix ante menſem Junium hujus anni videri ab eo eſſe receptas; patet ex Epiſtolis LII. & LIII. quibus de receptis primùm literis & gratias agit Theodoſio, & monet Presbyteros Conſtantinopolitanos, Nullas certè Leonis ad Imperatorem literas habemus à die 15. Octobris anni 449. quo primum die Synodum intra Italiam popoſcerat, uſque ad 16. Julii anni 450. & ex Epiſtola 49. ad Martinum & Fauſtum Presbyteros conſtat die 17. Martii nondum quicquam Pontificem audiviſſe de receptis primis illis Synodalibus literis ante quinque menſes ſcriptis: quo ſilentio mirè anxius erat Leonis animus, Surda quippe aure ejus de Synodo intra Italiam cogenda petitionem Theodoſius exceperat. Unde ubi primùm ſe dedit occaſio Auguſtum Auguſtaſque allequandi, quod per ſe impetrare non poruerat, ipſorum literis & inſtantia conatus eſt obtinere. 4. Synodum Romæ tunc coactam eſſe, rebus Eccleſiæ ita perturbatis; credibile facit antiqua conſuetudo Epiſcoporum, qui undique è remotioribus etiam regionibus convenire conſueverant ad ſanctorum Memorias, ut natalium eorum diem concelebrarent. Ita Romam ad ſepulchrum Apoſtolorum, Turones ad ſanctum Martinum ſolemne fuit Epiſcopis concurrere. 5. Diverſas Synodos fuiſſe inde etiam manifeſtum fit, quod S. Leo in Epiſtola 52. diſertis verbis ſcribit, Synodum quæ cum ipſo propriis literis Concilium in Italia celebrandum petierat, *ob hanc cauſam Romæ conveniſſe*, & quidem ante 15. diem Octobris. Synodum verò ſeu conventum Epiſcoporum *quorum multitudine circumſeptus* Leo Valentinianum Auguſtaſque convenit & ad ſcribendum hortatus eſt, occaſione ſolemnitatis Apoſtolicæ, & ut loquuntur Auguſtæ, *pro principatu proprii loci ſeu dignitate* collectus fuerat.

II. Quam diem B. Petri Imperator commemoret.

Quod verò ſolemnem Apoſtoli feſtivitatem, de qua in Imperatoriis literis mentio, de die dedicationis Baſilicæ ſancti Petri interpretari magis eligit Cardinalis Baronius, ut de eadem Synodo autumnali anni 449. à quo plures Epiſtolas miſſas in Orientem à Leone diximus, intelligendus ſit Epiſcoporum conventus à Valentiniano notatus; nemo hactenus aſſentiri Cardinali abnuit. In eam tamen ſententiam ire nequeo. Primò enim quis non Natalem Apoſtoli diem ſtatim cogitet cùm DIES APOSTOLI, ut in ea fit Epiſtola, appellatur. 2. Quis putet Epiſcopos, qui ad tertium Calendas Octobris ex Canone veteri & conſuetudine Romana, Romam convenire ſoliti erant, adhuc menſe Novembri convenire conſueviſſe ad dedicationem Baſilicæ celebrandam? Et quis Baronio fidem commodet, cùm eamdem Synodum, quam tertio Calendas collectam fatetur, uſque ad decimum octavum Novembris diem perſeveraſſe ſcribit, quo die occurrit dedicatio Baſilicæ ſancti Petri; atque ita per quinquaginta dies Epiſcopos Synodum habuiſſe? Quis hoc, inquam, ſibi parſuadeat, præſertim cùm jam à 15. die Octobris abſoluta Synodus videatur, datis nimirum ex ea litteris ad Orientales partes.

Sic igitur ſeſe res iſta, ni fallor, habuit. Scripſerat Leo ad Theodoſium ex Synodo Autumnali anni 449. Synodúmque in Italiæ partibus congregari popoſcerat: votis non annuit Theodoſius ab Eutychianis circumventus, unúmque hoc reſcripſit, Synodum neceſſariam non eſſe, Nicænam ſufficere, cujus fidei ac decretis ſtandum. Hoc reſponſum ſugerit Epiſt. 52. ad Theodoſium, *Omnibus quidem*, inquit, *veſtræ pietatis Epiſtolis inter eas ſolicitudines, quas pro fide patimur, ſpem ſecuritatis nobis maximam præſtitiſtis, Nicænum commendando Concilium: adeò, ut ab illo, ſicut jam ſæpè ſcribitis, non patiaminì ſacerdotes Domini deviare.* Hæc cùm cerneret Leo, rémque fidei in Oriente periclitari, Valentiniano cum Placidia & Eudoxia Auguſtis Romam ad feſtum ſancti Petri occurrenti; obviam factus eſt cum Epiſcoporum cœtu, qui ad eundem diem feſtum convenerant, ſimúlque Auguſtum Auguſtaſque obteſtati ſunt, ut literis apud Theodoſium agerent pro fidei cauſſa, Synodúmque in Italia congregandam impetrarent. Ex ea Synodo Romana puto decretam Legationem Abundii, Aſterii, Baſilii & Senatoris, de qua mentio in Epiſt. 52. & ſequentibus quæ Julii 16. & 20. diebus datæ leguntur. Tam numeroſam enim legationem haud ſcio an per illam ætatem eſſe extra Synodum decretam aliquis unquam meminerit. Ne quid hic tamen diſſimulem, quod ſententiæ noſtræ adverſari videatur, Galla Placidia in Epiſtola ſua ad Theodoſium de Flaviano loquitur quaſi

ANN. CHR. ccccxl.

adhuc ſuperſtite. *ἐν τῇ τάξει τῆς ἱερωσύνης ἀβλαβοῦς μένοντος ἐν πᾶσι Φλαβιανοῦ.* Id eſt: *In ſtatu ſacerdotii illæſo manente per omnia Flaviano.* Sed quid ſi Placidia Auguſta hoc tantùm vult, nullam cenſendam eſſe ejus à ſacerdotio dejectionem? Quid ſi Flaviani mortem tunc adhuc ignorabat Auguſta, & forſan ipſe Pontifex? Joannes Garnerius, qui contrariam opinionem amplexus eſt, hac præſertim ratione permotus quod incredibile ſit *poſt undecim ferè menſes nihil in occidente de morte Epiſcopi tantæ Sedis reſcitum eſſe:* Cur de menſibus undecim mentionem faciat, neſcio: plures enim quàm quatuor menſes cum decem ferè diebus non excurrunt à Februarii 18. cui mortem Flaviani aſſignat ad finem Junii, quo Feſtum Apoſtoli occurrit. Mirum autem videri non debet per quatuor hos menſes ignoratam Romæ fuiſſe Flaviani mortem. Superius enim obſervavimus Leonem per quinque integros menſes ignoraſſe an literæ Synodales ad Theodoſium, ad Pulcheriam, ad clerum populumque Conſtantinopolitanum & ad plures alios ſcriptæ, receptæ eſſent, nec videtur quicquam de illis reſciviſſe ante menſem Julium. Potuit certè potiori ratione ſeriùs de Flaviani obitu certior fieri. In Hypepenſi enim exilio ille obierat, unde non ſtatim fortaſſe nuntius mitti potuit Conſtantinopolim. Cum autem in ea Urbe reſcitus eſt Epiſcopi obitus, non alia prior cogitatio venit in mentem ſeu Theodoſii ſeu aliorum, quàm de eligendo ordinandóque regiæ Urbis Epiſcopo, idque curavere, ni fallor, Imperator & Dioſcorus, ne prius Flaviani mortem Leo addiſceret, quàm ſucceſſoris ordinationem, ne Anatolii electio, hominis ex amicitia Dioſcori ejúſque delectu ſuſpecti interturbaretur. Revera utrumque ex iiſdem nuntiis didiciſſe Leo videtur, nec multis ante 16. Julii diebus: cum illa die primùm reſcribat de ordinatione Anatolii. Cur enim nobis non liceat æque ac Garnerio argumentatione hujuſmodi urgere: *Si* inquit ille, *ante Februarium mors Flaviani accidiſſet quid eſſet cauſæ, cur S. Leo ne verbum quidem ea de re fecerit, aut certè de Anatolio non ſcripſerit Theodoſio, Pulcheria, aliiſque ante Julium menſem? Cur Theodoſius non ante Quadrageſimam aut etiam ante Paſcha non petierit Anatolium in communionem recipi à. S. Leone?* Qua ille ratione de morte Flaviani, eadem ego, longè potiori jure, de nuntio mortis arguere poſſum: par enim de utroque ſilentium Leonis ac Theodoſii. Ceterum libenter ſubſcribo opinioni viri eruditi de die mortis Epiſcopi illius, non quia juvat nonnihil meam de Synodo Junii ſententiam, ſed quia juvatur autoritate Breviculi Hiſtoriæ Eutychianiſtarum, Menologii Græcorum, & alterius quod eſt Maximi Cytheræi, & tertii ex Bibliotheca Cardinalis Sirletii: teſtantur enim pari conſenſu, Flavianum poſt multas afflictiones ac ærumnas vitam in exilio finiiſſe: quod argumento eſt, non niſi poſt plures menſes illum vita functum. Quicquid porrò ſit de hoc capite, certè extra dubium videtur menſe Octobri vel Novembri anni 449. vel ex Synodo autumnali ſcriptam non eſſe hanc Placidiæ Epiſtolam, quandoquidem Theodoſius ad has literas reſcribens remittit Auguſtam ad Epiſtolas à ſe hoc de negotio, hoc eſt, de Concilio in Italia congregando pleniùs atque apertiùs SAEPE ſcriptas: *ἐν τελειοτέρῳ καὶ σαφεστέρῳ πολλάκις ἐγράψαμεν.* Quod procul dubio fieri non potuit, niſi poſt plures menſes ab Octobri, quando primùm à Leone ſcriptum eſt de Synodo ad Theodoſium poſt acceptum de latrocinio Epheſino nuncium. Si quid porrò his contrarium ſcriptum à nobis eſt ad iſtas Epiſtolas, ex dictis corrigi velim.

III. Valentiniani & Auguſtæ ſcribunt ad Theodoſium.

Igitur Valentinianus cum matre Placidia Eudoxiaque uxore Romam venit ad tumulum Apoſtolorum in Baſilica S. Petri. Leo cum magno Epiſcoporum numero Imperatorem adiit, de miſerando Eccleſiæ ſtatu plurima locutus: quæ mala Monachus & ſpado Eccleſiæ intulerant; quibus injuriis obnoxii defenſores fidei; ut omnia per vim acta Epheſi, ut extortæ ſuſcriptiones, proſcriptioneſque Epiſcoporum laræ, & impiis ſatellitum manibus inceſtata Religio. Super hæc fidem ſancti Petri obteſtatur, obſecratque Valentinianum & Placidiam, ut labenti Eccleſiæ opem ferant. Hæc gemens plorans que, adeò ut ex miſeratione omnibus oborirentur lacrymæ. Commotus Imperator ſermonibus ſancti Pontificis, & pariter Placidia Eudoxiáque literas ad Theodoſium ſcribunt, & Placidia privatim ad Pulcheriam. Rogant Auguſtum ut non ſinat ſe decipi pravitate Eutychis: caveat ne ſub ejus autoritate invaleſcat hæreſis. Orant enixè ut communi conſenſu Synodus univerſalis habeatur in Italiâ, ubi nova perverſaque doctrina ad examen revocetur. Theodoſius odio in Flavianum & ſuſurris hæreticorum deceptus, reſpondet non tamquam errorem, ſed quaſi fidem defendat, ſe obſervantiſſimum avitæ religionis, ſe fidem Eccleſiæ & majorum traditiones ſicut ſacrum depoſitum cuſtodire; ob eam cauſſam habitum Epheſi Concilium, ubi libera ſuffragia, ubi omnia ex æquo bonóque juxtà æſtimata ſunt. Eadem teſtatur pleniùs in Epiſtola ad Leonem ſcripta eſſe: *Indicatum eſt*, inquit, *ad eundem Leonem latiùs atque plenius, ſicut arbitramur.* Ita Theodoſius adverſus ab Eccleſia non tam proprio quàm aliorum ingenio: nam hæreticos potiùs, quàm hæreſim foveoat. Dioſcorus porrò certus gratiæ Imperatoris, & ferox ſucceſſu rerum, majora meditatur. Audit ægrè Epheſinum Concilium pro latrocinio haberi, reſciſſa Romæ ejus acta. Irâ vindictaque impotens facinus intentatum aggreditur, communicata re cum decem Epiſcopis, quos ſibi comites aſciverat: S. Leonem à communione Eccleſiæ abſcindit, quod bonorum animos vehementer commovit, & Orientis Eccleſias toto propè biennio in factiones & ſchiſmata diviſit. Nam, ut autor eſt Diaconus Liberatus: *Ægyptii, Thraces, Palæſtini Epiſcopi Dioſcorum ſequebantur; Orientales, Pontici, Aſiani partes ſanctæ memoriæ Flaviani: quod ſchiſma permanſit uſque ad obitum Theodoſii principis.*

Brevi. Liberati, c. xii.

IV. Chryſaphii pœna & obitum.

Nondum duo anni effluxerant, cum Autor perfidiæ Eutychianæ Chryſaphius tandem ſuorum ſcelerum pœnas luit. Auguſtus ſerò advertens ſpadonem in perniciem Eccleſiæ & Reip. gratiâ & autoritate abuti, hunc bonis honoribuſque ſpoliatum in inſulam relegat, quod Nicephorus habet, qui & eundem inter navigandum hauſtum fluctibus narrat. Cedrenus memoriæ prodidit in illa inſula à Jordane interfectum, cujus Pater juſſu Eunuchi mortem immeritam ſubierat; Jordani autem à Pulcheria traditum eſſe: quæ cauſſa eſt cur à comite Marcellino dicatur: *Theodoſii ſororis nutu ſua cum avaritia interemtus.*

Nicephorus lib. 14. c. 49. Cedrenus, pag. 334. Edit. Reg.

Theodoſii Aug. obitus.

Theodoſius non diù ſupervixit: morbo alii, alii ruptâ in venatione ex lapſu vertebrâ deceſſiſſe ſcribunt; ſed omnes boni credidere acceleratum ejus obitum, Deo ita providente, ut diſcerent Principes non hæreſim protegendam, audiendóſque in rebus Religionis eos, penes quos autoritas & jus adminiſtrandæ Eccleſiæ. Nicephorus & Cedrenus ſcribunt ante obitum tactum dolore erroris, & in autorem convertiſſe vindictam, expetitis de audacia Chryſaphii pœnis: & ob eam rem in Eudoxiam uxorem averſo fuiſſe animo, quod odio Flaviani multa Eccleſiæ damna attuliſſet; hanc verò, ne quid acerbius pateretur, per ſpeciem voti perſolvendi Jeroſolymam conceſſiſſe. An ſtatim, an paulò poſt, ambiguum; certum tamen illuc veniſſe & permanſiſſe ad mortem.

Ad

ANN. CHR. cccct.

V. De Catenis S. Petri Apoſtoli.

Ad hanc ſecundam peregrinationem Eudoxiæ crediderim referendum quod aiunt, Eudoxiam filiæ ſuæ, quæ Valentiniani uxor erat, miſiſſe pro ſingulari munere catenam, quâ vinctus ab Herode olim fuerat Apoſtolorum Princeps: ſi tamen narrationi fides, cujus locuples teſtis nullus adducitur. Id in prima profectione Jeroſolymitana contigiſſe, narrat Baronius. De illa tamen cum plurimi autores mentionem faciant, Socrates, inquam, Evagrius, Nicephorus, Marcellini Chronicon, Acta S.Melaniæ, *&c.* mirum eſt eos de miſſa Petri catena ne apicem quidem habere. Inſcriptionum autoritas nulla, qoia ætas incerta. Sed etſi ad primam referre quis maluerit, incidet nihilominus in Leonis noſtri tempora. Cùm enim Conſtantinopoli ſub finem anni ccccxxxviii. profecta fuerit Jeroſolymam, multas lauras, monaſteria, templa, mœnia ipſa civitatis ædificaverit, multáſque res alias, teſte Evagrio, ad Dei Salvatoris honorem illuſtrandum ibi geſſerit, ante finem anni ſequentis ccccxxxix. Conſtantinopolim non eſt regreſſa, munúſque illud Romam tranſmittere vix potuit ante Leonis Pontificatum, quem gerere cœpit ineunte ferè ſequenti anno. Ut ut ſit occaſione harum ſancti Petri reliquiarum, omittendum non eſt, quod teſtis omni exceptione major Gregorius magnus Lib. iii. Reg. Epiſt. xxx. ad Conſtantiam Auguſtam, de Leone noſtro refert: *Cognoſcat*, inquit, *tranquilliſſima Domina, quia Romanis conſuetudo non eſt, quando ſanctorum reliquias dant, ut quicquam tangere præſumant de corpore: ſed tantummodò in pyxide Brandeum mittitur, atque ad ſacratiſſima ſanctorum corpora ponitur, quod elevatum in Eccleſia, qua dedicanda, cum veneratione reconditur, & tanta per hoc ibidem virtutes fiunt, ac ſi illuc ſpecialiter eorum corpora deferrentur. Unde contigit, ut beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus (ſicuti à majoribus traditur) dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipſum Brandeum allatis forficibus inciderit, & ex ipſa inciſione ſanguis effluxerit.*

VI. De Brandeo à Leone inciſo lis mota diſcutitur.

Hanc Gregorii magni narrationem velut fabuloſam explodit anonymus autor diſſertationis de Triſagii origine Calvinianæ ſectæ apud Rothomagenſes Miniſter, & in exemplum adducit inſulſæ credulitatis: cui ut occurrat ſex Regulas quaſi totidem oracula proponit, ad quas velut ad Lydium lapidem omnes hiſtoricorum narrationes examinari vult. *Quarta*, inquit, *regula eſt: ubi deſunt teſtes æquales aut ſuppares, non illico fidem adhibendam juniori cuipiam, qui factum illuſtre, quod primus refert, toti mundo cognitum fuiſſe pronunciat. Hujus rei exemplum ſit quod Trajanum Imperatorem Gregorii Papæ I. precibus à gehenna liberatum eſſe ita narrat Damaſcenus, ut id in toto occidente communiter notum fuiſſe aſſerat.* Et poſt pauca. *Vellem*, inquit, *hac uſi eſſent regula viri eruditi ad illuſtrem confutandam fabulam quam habet Gregorius, &c.* Et relatis Gregorii verbis ſuprà deſcriptis: *Solus*, inquit, *Gregorius id narrat tanquam toti cognitum orbi, & tamen nihil videt, opinor, qui non totam Gregorii narrationem inter fabulas eſſe recenſendam videt.* Nihil videt, opinor, qui totam Diſſertatoris ſermocinationem inter deliramenta eſſe recenſendam non videt. Tam iniqua enim eſt comparatio gemini illius facti, quàm tenebrarum cum luce. Tam inſulſa regulæ illius vel etiam ad fabulam liberationis Trajani à gehenna applicatio, ut nihil inſulſius. Etſi enim mille teſtes, non ſuppares modò, ſed & æquales Gregorio profeſſerentur, nihilo tamen minùs fides omnis hujuſmodi narrationi abroganda eſſet, tum quia fruſtrà teſtium nubem prædices ad id probandum quod teſtium fidem ac diligentiam omnem prætererit, quale eſt illud omne quod circa animas præſertim à corpore ſeparatas agitur ab omnipotenti Deo: tum etiam quòd adverſùs Catholicum fidei dogma, quo docemur ac profitemur in inferno nullam eſſe redemtionem, nemo unquam teſtis idoneus fuerit. Et hæc in primis regula ab iſto autore conſtituenda erat, quæ & omnibus aliis certior & ſæpe ſæpius in uſum venit ad confutandas narratiunculas pia fraude confictas.

ANN. CHR. cccct.

VII.

Jam verò quòd Gregorianam de facto Leonis narrationem attinet, primùm falſum eſt id ab eo Pontifice narrari tanquam toti orbi cognitum: ne apex quidem id indicat. De Romanorum conſuetudine diſſerit Gregorius, hanc facto prædeceſſoris ſui confirmat, hujuſque Romanos teſtes adhibet majores ſuos, qui à Leonis ætate non multùm remoti erant: poterat enim Gregorius eos narrantes audire, qui Leonem ipſi vidiſſent. Deinde cui magis credendum de Pontifice Romano narranti, quàm alteri ejuſdem Sedis Pontifici, cui Eccleſiæ ſuæ res ac traditio magis nota eſſe ſolent. Quamobrem, ut Joanni Damaſceno Græco homini de rebus Occidentalium antiquis & antea non auditis teſtificanti fides meritò negatur; ita Gregorio facilè eſt adhibenda, Romano videlicet de rebus Romæ geſtis; nec admodùm antiquis, & quibus ſimilia adhuc ejus tempore ſub omnium oculis fiebant. Si enim inter fabulas rejiciendum quod de Leone narratur à Gregorio, & circa reliquias hujuſmodi & mirabilem eventum earum occaſione à Deo conceſſum, quid de aliis, quos ætate ſua contigiſſe teſtatur idem Gregorius? nemo enim Gregorio magis æqualis, quàm Gregorius ipſe: & tamen vir ſummæ ſinceritatis & ingenuitatis Romanorum hanc eſſe ſignificat conſuetudinem ut in pyxide Brandeum mittatur, ponatur ad ſacratiſſima ſanctorum corpora, cum veneratione recondatur in Eccleſia dedicanda, & quod per illud tantæ virtutes fiãt, ac ſi illuc ſpecialiter eorũ corpora deferrẽtur.

Denique valeat per me licet quarta hæc heterodoxi regula adversùs Gregorianam de Leone narrationem, ſi qui priſci ſcriptores ſuperſunt qui res Leonis accuratè & enucleatè proſecuti hanc unam prætermiſerint, ſi adhuc certum eſt omnes qui de his ſcripſerunt ad noſtram uſque ætatem perveniſſe, ſi contrarium aliquid uſpiam ſcriptum legitur in antiquis. At ſi nihil iſtorum verum eſt, incaſſum profectò cadit diſſertatoris conatus omnis adversùs narrationem ſancti Gregorii, & adversùs ſanctarum reliquiarum venerationem, cujus impatientiâ & odio motus eſt, ut hanc hiſtoriam inter fabulas relegaret.

VIII. Pulcheria Marcianum ſolio ſociat.

Abſente Eudoxia, Chryſaphioque ejecto, ſua Pulcheriæ redit autoritas, etiam ante deceſſum fratris: quo è vivis ſublato, Marciano viro optimo & forti nupſit; ea tamen lege ut potiùs cum ſolio quàm thoro ſociaret: ita fœmina imperium retinuit, & virginitatem, quam Deo voverat, etiam in conjugio cuſtodivit. Utrique par animus erga religionem, quæ ſub eorum imperio cœpit reviviſcere.

Theodoſius ſub finem vitæ ad Leonem ſcripſerat de Anatolio ſubrogato in locum Flaviani, ut eum admitteret ad communionem, qui erat à Dioſcoro ordinatus, olimque ejus apud Theodoſium Apocriſiarius. Reſcripſit ad Imperatorem xvi. vel xvii. Calend. Auguſti ſe non recuſare eum diligere ut fratrem ſed expectare ſe ejus de fide ſententiam, modò conſentanea credat Patrum doctrinæ, qui in Eccleſia utrobique fulſerunt, & de Incarnatione ea ſentiat, quæ olim Cyrillus, & quæ Epheſina Synodus adversùs Neſtorium definivit: fidem ſubſcriptione teſtetur coram Clero & plebe, & admittat quæ conſona veritati Catholicæ copioſè in ſua Epiſtolâ declaravit. Significat etiam mittere ſe Epiſcopos

ANN. CHR. CCCCL.

Abundium & Aſterium cum Baſilio & Senatore Presbyteris, *Per quos*, inquit, *quæ noſtra forma ſit fidei poſſitis dignanter agnoſcere*, & ut ipſi teſtes ſint fidei quam Anatolius profitetur, & non vereantur eum ad pacem admittere, qui cum eo in fide conſentiat. De eodem argumento literas ſcripſit eadem Julii XVI. vel XVII. die ad Archimandritas Conſtantinopolitanos, quibus & de Anatolii ſilentio expoſtulat, & eos de miſſis in cauſſa fidei legatis monet. Nec multò poſt alias dedit ad Pulcheriam Auguſtam, ad Martinum & Fauſtum Presbyteros, eundem fidei Catholicæ zelum ſpirantes: in quarum penultima legatos ſuos dudum Conſtantinopolim appuliſſe confidit.

Epiſt. liii. ad Archimand. CP

Epiſt. liv. ad Pulcheriam.

Epiſt. lv. ad Mart.

Epiſt lvi. ad Fauſt. & Mart.

IX.

Anatolius fidem profitetur.

Jam vitâ deceſſerat Theodoſius, cùm Conſtantinopolim advenerunt Legati; jámque Marcianus ſalutatus erat Imperator, cui reddunt literas Leonis. Anatolius dubiæ ſub Theodoſio fidei, ſub religioſo principe nihil hæſitandum ratus, Eutychen cum ejus erroribus deteſtatur. Olim conjunctiſſimus Dioſcoro, & ab eo ordinatus, contra Canonicam regulam Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopum conſecraverat; ſupplex ad Marcianum Pulcheriamque accedit, oratque ut amicitiam & communionem Leonis ſibi concilient: Romanus Pontifex paci Eccleſiæ conſulens ultrò aſſenſus eſt: *Ut quod*, ſcribit idem anno ſequenti, *veſtro beneficio noſcitur conſecutus, nullius cupiditatis pravitate turbaret. Nos enim veſtra fidei interventionis habentes intuitum cùm ſecundùm ſua conſecrationis autores ejus initia titubarent, benigniores circa ipſum, quàm juſtiores eſſe voluimus.* Eadem propè ad Pulcheriam ſequenti Epiſtola.

Ep. lxxviii. ad Martianum, c. 11.

Synodus ἐνδημοῦσα CP.

Anatolius poſt adventum Legatorum Concilium ſeu conſeſſum Epiſcoporum, qui in regia civitate erant, cogit, ut ſuam fidem approbet. De eo conventu mentio eſt Actione IV. Concilii Calchedonenſis, ubi agitatum an Concilii nomen mereretur. εἰ σύνοδον χρὴ καλεῖν τὴν ἐπιδημούντων τῇ βασιλίδι πόλει τὴν συνέλευσιν. Tryphon Epiſcopus Chius reſpondit: σύνοδος καλεῖται καὶ συνάγονται, καὶ οἱ καταπονούμενοι τῶν δικαίων ἀπολαύουσιν. Id eſt: *Synodus appellatur, & conveniunt & laborantes aliqua oppreſſione ſua jura nanciſcuntur.* Anatolius ſubjunxit, & illic Eccleſiaſticas cauſſas tractari, nihilque à ſe tentatum quod novitati eſſet affine, ſed ex antiqua id conſuetudine Epiſcopo Conſtantinopolitano conceſſum. Quid verò in eo conſeſſu ſeu Synodo ſit actum ex fragmentis commentariorum Abundii, qui unus erat ex Legatis, licet ediſcere. Refert igitur lectam Epiſtolam ſancti Leonis, allata teſtimonia ſanctorum Patrum, qui & latinè & græcè ſcripſerant, collatáque ſimul cohærere & in fidem unam convenire deprehenſa. Hæc in Synodo coram Epiſcopis: ubi & prolata Epiſtola Leonis ad Flavianum, quam omnes ſua ſubſcriptione confirmarunt, & Anatolius, & Epiſcopi, Archimandritæ, Presbyteri & Diaconi omnes qui aderant. Contrà dictum ab omnibus Anathema Neſtorio & Eutychi, eorúmque doctrinæ. Ita hæreſis Eutychiana Conſtantinopoli proſcripta eſt, unáque fides omnium fuit. Ad alios deinde Metropolitanos miſſa eſt à Synodo Leonis Epiſtola, qui cum ſuæ provinciæ Epiſcopis eam voce & manu approbaverunt; Theodoretus eandem cum ſua ſubſcriptione remiſit ad Abundium Legatum. Hæc omnia ita geſta eſſe, ut ſuperiùs diximus, partim ex Actis Abundii, partim ex Actione de Photio poſt Act. 4. Calchedonenſem habemus. Leo ipſe ad Paſchaſinum Lilybæi Epiſcopum ſcribit in Epiſtolâ priùs ineditâ, quam modò publicam facimus ex MS. Codice Cardinalis Grimani, à ſuis allegata ſanctorum Patrum teſtimonia apud Conſtantinopolim, *& totam Conſtantinopolitanam Eccleſiam cum Monaſteriis omnibus & multis Epiſcopis præbuiſſe conſenſum & ſubſcriptionibus ſuis Neſtorium atque Eutychen cum ſuis Anathematizaſſe dogmatibus. Noveris etiam proximè me Epiſtolam Conſtantinopolitani Epiſcopi accepiſſe, quæ refert per Antiochenum Epiſcopum miſſis per Provincias ſuas tractoriis, univerſos Epiſcopos & Epiſtolæ meæ præbuiſſe conſenſum, & Neſtorium & Eutychen pari ſubſcriptione damnaſſe.*

Act. IV. Calch.

Epiſtola Leonis ab omnibus ferè Orientalibus ſubſcripta.

Ep. lxxviii. N ad Paſchaſinum Lilybætanum, c. 111.

ANN. CHR. CCCCL.

De Synodo priuſquàm loquendi finem faciamus, addam non contentionis animo; ſed veritatis hiſtoricæ gratiâ, hoc Concilium non convocatum à Legatis, ut eſt in Annalibus, ſed coactum ab Anatolio, quod ipſa fragmenta Actorum Abundii, quæ Baronius retulit, commemorant, & Actio 4. Calchedonenſis de Photio, innuit. Ab alio certè quàm ab Anatolio colligi Synodum Conſtantinopoli nec Canones nec privilegia ſedis illius ſinebant. Neque verò Legati miſſi ſunt Concilii faciendi cauſſa, ſed, ut ipſi profitentur, *ad infirmandam cunctis fidem Catholicam, &c.* ut Leo ipſe ſcribit ad Theodoſium: *Per quos*, inquit, *quæ noſtra forma ſit fidei, manifeſtatis inſtructionibus, quas miſimus, poſſitis dignanter agnoſcere.* Quod & in epiſt. 54. ad Pulcheriam uberiùs edixerit: *Denique ad fortitudinem ſanctarum mentium roborandam* miſſos Legatos ſcribit in epiſt. 55. ad Martinum Presbyterum.

Baronius ad A. 449. n. 28.

Acta Abundii.

Neque etiam verum, accitos ex Provinciis Epiſcopos ad Synodum, ſed collectos eos qui in Urbe Regia erant cum Presbyteris & Archimandritis, quod ſuprà annotatum, confirmatúmque ex Actione de Photio intra Actionem 4. Calchedonenſem, ubi pauci conveniſſe dicuntur, nec alii quàm qui in Urbe fortè fortunâ reperti ſunt: *Quemadmodum & nunc, cum pauci Conſtantinopoli conveniſſent, miſſa eſt Epiſtola almi Archiepiſcopi Leonis iis qui ubique eſſent Metropolitis, & ſubſcripta eſt; ſic tunc quæ viſa erant præſentibus ſanctiſſimis Epiſcopis allata ſunt & ſubſcripta.*

Denique in hac Synodo non reconciliari Epiſcopi qui deſciverant à fide, nec communione Catholicæ Eccleſiæ donati, ſed Eccleſiæ ſuæ communione contenti eſſe juſſi ſunt. Non expuncta ejuſdem Synodi decreto nomina Dioſcori & Juvenalis: nam Leo Ep. 60. ad Anatolium ſcribit non tanquam de re geſta, ſed tanquam definiendâ à Legatis cum Anatolio: *Quod noſtri*, inquit, *ibidem conſtitui faciendum eſſe dixerint.* Imò aliis Legatis, Lucentio & Baſilio, ſervatam eſſe hanc provinciam ex literis anno ſequenti 7. Junii ſcriptis manifeſtum eſt.

Quamquam igitur quæ ſuperiùs à nobis ſcripta ſunt de ſubſcriptione Conſtantinopolitanorum cum Anatolio, Epiſcoporum omnium Orientalis diœceſis, & omnium qui ubique eſſent Metropolitarum, ſimul cum Abundii legatione alios ſecuti retulerimus, nolim tamen aſſerere hæc omnia eodem tempore & anno, vel coram ipſo Abundio contigiſſe. Româ is profectus erat circa 17. Julii anni 450. Die 8. Novembris nondum de ejus & collegarum adventu Leo certus erat factus, ex Ep. 56. eodem die ſcripta. Ante Paſcha anni 451. reverſum Romam perſuadent literæ 13. Aprilis hujus anni datæ, quibus & alios Legatos tunc miſſos commendat Pontifex, & de prioribus ab Auguſta adjutis gratias agit, & de iſtorum geſtis & relatione à ſe recenſitis mentionem facit: *Fratrum noſtrorum*, inquit Epiſt. 60. *quos Conſtantinopolim miſeramus relatione cognovimus.* Ad iſtam igitur legationem pertinet ſola Anatolii & Conſtantinopolitanorum clericorum & Archimandritarum ſubſcriptio, cum Epiſcopis qui Synodo ἐνδημούσῃ de more interfuerant. Nihil ampliùs revera commemorant Abundii acta, Epiſtola Pulcheriæ ad Leonem, cui Leo 13. Aprilis anni 450.

ANN. CHR. CCCCLI.

reſpondet, & Leo ipſe in literis eodem tempore datis.

Quod Maximum Antiochenum ejuſque Orientalis diœceſis Epiſcopos attinet, cum Leo 24. Junii ad Paſchaſinum ſcribens *proximè* tunc edoctus eſſet per Anatolium de his. Quæ ibidem de Antiocheno narrantur, nonniſi poſt Paſcha id actum eſſe, poſtque legatorum diſceſſum ex Urbe CP. manifeſtum inde evadit. Revera quæ in eadem Epiſtola 68. ad Paſchaſinum narrantur de Anatolio & Conſtantinopolitanis, ab his quæ de Maximo & Orientali diœceſi ſejunguntur; de iſtis ut recens actis ſcribitur; de illis ut jam pridem perfectis. De iiſdem Orientalibus Leo Ep. 70. ad Anatolium 26. Junii *Cum & ipſe*, inquit, *indicare dignatus ſis quod in ſuſcipienda Catholica fide, & damnatione Eutychis atque Neſtorii omnes Orientales ſubſcripſerint Sacerdotes.* Hæc tum primùm didicerat; de ipſo autem Anatolio ante duos menſes.

Demum quondum tunc temporis Anatolium è Synodo ſua ἐνδημοῦσα ad omnes ſuarum provinciarum Metropolitanos Leonis Epiſtolam ſubſcribendam tranſmiſiſſe, uti in Calchedonenſi de Photio actione narratur, conſtare mihi videtur tum ex ſilentio Leonis, qui iſtud non omiſiſſet ad Paſchaſinum de duobus aliis capitibus adeò cognatis ſcribens 24. Junii tum ex eadem illa actione de Photio, in qua vocula *nunc* rem actam indicat non multò ante menſem octobrem, quo menſe jam inclinato actio illa habebatur. His adde, quod conventui Conſtantinopolitano, in quo Anatolius ſubſcripſit cum Clericis & Monachis, *multos* Epiſcopos interfuiſſe narrat S. Leo, cum paucos actio teſtetur conveniſſe in alia Congregatione, unde ad Metropolitanos ſuarum Provinciarum Epiſtola ſubſcribenda directa eſt. Nihil autem repugnat, quominus coram Lucentio & Baſilio Legatis Romanis totum id peractum fuerit, unumque fuiſſe illorum quæ legatis commiſſa pluries ſcribit cap. 3. S. Leo & de quibus ſic Anatolium hortatur Ep. 65. *Annitere itaque, frater Cariſſime, ut quæ Eccleſiæ Dei congruunt, fideliter & efficaciter cum his fratribus, quos tanta cura idoneos autores elegimus, exequaris.*

Neque his contraria eſt Epiſtola Theodoreti ad Abundium Legatum, ſive notha illa ſit, ſive germana: privata enim fuit Theodoreti, Ibæ & Aquilini ſubſcriptio, quam commemorat, & ex proprio ipſorum conſilio nata; non communis & ex præſcripto Primatis data. Tres illi proprio ſibi Epiſtolæ Antigrapho ſubſcripſerunt; alii per tractorias per Provincias Primatis autoritate & Metropolitanorum cura circumductas ad ſubſcriptionem adacti, & in communi autographo omnium ſubſcriptionibus excipiendis deſtinato ſatisfecerunt.

ANNUS CHRISTI 451	LEONIS PAPÆ 12	VALENTINIANI 27. MARCIANI 1. & 2. IMPP.	MARCIANO AUG. ET ADELPHIO. COSS.

I. *Epiſt. lviii. ad Marcianum. Epiſt. lix. ad Pulcher. Ep. lx. ad Anatol. Epiſt. lxi. ad Julianum.*

IMperium adeptus anno ſuperiori Marcianus dedit ad Leonem Pontificem literas electionis ſuæ indices. His non ante Idus Apriles hujus anni reſpondiſſe videtur Pontifex, ad quas quatuor Epiſtolæ datæ leguntur ad Marcianum, ad Pulcheriam, ad Anatolium CP. & ad Julianum Coënſem, à quibus omnibus & ipſe literas acceperat, per Clericos, opinor, Anatolii CP. Epiſcopi, quibus & ſuas tradidit perferendas.

Enimverò cùm fidem ſuam Anatolius in Synodo CP. aperuiſſet, quam Legati Sanctorum Patrum doctrinæ Epiſtolæque S. Leonis per omnia concinentem probarunt, ille tres Legatos Caſtorium Presbyterum & Patricium Aſclepiadémque Diaconos Romam miſit ineunte hoc anno, qui Leoni literas fidei teſtes darent, vivâque eam voce aſſeverarent, & inſuper, ut de multis cum eo communicarent, quæ in Synodo ventilata erant. Relationem ſuam de iiſdem capitibus junxerunt Legati Anatolii litteris. Omnium præcipuum hoc erat.

Epiſt. lx. cap. ii.

Bene multi Epiſcopi, quibus conſtantia potiùs quàm fides vacillaverat, redire in communionem Leonis flagitabant. Legati ſummi Pontificis eos contentos communione ſuarum Eccleſiarum eſſe autores fuerant in Synodo, donec S. Leo aliter ſanciret. Leo mandavit recipi, ſi modò apud Legatos Anatoliúmque fidem ſuam teſtatam facerent, ſi Eutychis inſaniam ſéque ipſos condemnarent, quod ſeu levitate, ſeu formidine Epheſini latrocinii acta rata habuiſſent. De recitandis nominibus Dioſcori Alexandrini, Juvenalis Jeroſolymitani, Euſtathii Berythenſis in diptychis, Anatolium monet, ut id faciat, quod legati ſuaſerint: caveat imprimis ne quid memoriam Flaviani offendat, neque eorum nomina, qui impietatem propugnarunt cum ſanctorum memoriis promiſcuè uſurpet. Julianum Coënſem Flaviani defenſorem illi inſuper commendat, Euſebii Dorylæi Eccleſiæ curam gerat, neque id in ejus damnum vertat, quod abſit: cum ille pro cauſſa fidei multos pertulerit labores, & ſuæ ſit conſors communionis. Scilicet Euſebius Eutychis accuſator exutus ob eam cauſſam Epiſcopatu per Pſeudo-Synodum Epheſinam, Romam tanquam in aſylum confugit, & fidei confeſſionem edidit: ut dilueret labem quâ ſe malevoli hæretici aſperſerant, quique crimen hæreſeos, ut ferè fit, quoniam erat contrarius, inferebant. In Confeſſione ſua decreta priorum Synodorum Nicænæ, Conſtantinopolitanæ, impri[illegible]ue Epheſinæ doctrinam profeſſus eſt, ut Neſtorian[illegible] ſuſpicionem amoveret: quod ipſe in Concilio Calchedonenſi publicè teſtatus eſt: *Hanc regulam*, inquit, *ſanctiſſimo Papæ in Urbe Roma ego relegi præſentibus Clericis Conſtantinopolitanis, eámque ſuſcepit.* Hæc verba tempus indicant Epiſtolæ Leonis, quam vult palam omnibus fieri per Anatolium.

Nomina hæreticorum à Diptychis eliminata.

Actione xvi. Calchedon.

II. *Epiſt. lviii. Epiſt. Marciani ante præcedent. Epiſt. Marciani poſt lxi.*

In Epiſtolâ ad Marcianum illi breviter Leo gratulatur, quòd rem Religionis ſolicitè curet; quòd ejus defenſionem ſuſcipiat. Certè Marciani pietas ſingularis, amórque adversùs religionem vehemens fuit. Imperator ſalutatus, ut diximus, de ſua electione literas ad Leonem miſit, ſanctis apud Deum precibus juvari ſe flagitans, ſignificánſque quanto deſiderio componendæ Eccleſiæ teneretur per generale Concilium, quod S. Leo rogaverat. Deinde aliis literis de adventu Legatorum honorificè locutus, invitavit eum in Orientem ad Synodum Univerſalem. Quod ſi non liceat, expectare ſe ejus reſponſionem, ut ipſe ex Illyrico, Thraciâ & Oriente Epiſcopos ad Synodum per literas vocet. Pulcheria quoque ad Leonem grata ſcripſerat; Ana-

Epiſt. Pulcheria poſt lviii.

ANN. CHR. CCCCLI.

tolii doctrinam integram ſanámque, ejus ſubſcriptione ratam haberi Epiſtolam ad Flavianum; Auguſto viſum haberi Synodum, ubi de iis, quæ ad fidem pertinent, decernatur, & de Epiſcopis, qui Epheſi defecerant; Allarum juſſu Principis corpus Flaviani Conſtantinopolim, conditúmque honorificè in Baſilicâ SS. Apoſtolorum; exules extorréſque Epiſcopos revocatos, qui in Synodo univerſali cum honore Sedi & Sacerdotio reſtituantur. S. Leo reſcribit acceptiſſimum ſe illi referre, quod cauſſam Eccleſiæ defendat, quodque Neſtorio & Eutychi condemnandis ſeriò & feliciter animum appellat. (*Epiſt. lix.*)

Sed præter & ante has omnes literas, quas hoc anno in Orientem de Eutychiana hæreſi Leo ſcripſit, eſt Epiſtola data octavo Id. Novemb. anni præcedentis, quam primò publicamus, ad Fauſtum & Martinum Preſbyteros; quam vult quaſi encyclicam communicari omnibus Catholicis: ut quiſque pro fide viriliter decertet adversùs graſſantem hæreſim. (*Epiſt. Ied. N. ex Cod. Card. Grimani.*)

III. De Privilegiis Eccleſiæ Arel. literæ Gallorum ad Leonem ante Ep. L.

Dum Leo perimendæ Eutychianæ pravitati ſedulò laborat, ſuperiori anno ad eum ſcripſere Epiſcopi Viennenſis Provinciæ. Vitâ migraverat S. Hilarius Arelatenſis an. 449. & in ejus locum ſuffectus Ravennius. Ob Chelidonium depoſitum ab Hilario & reſtitutum à Leone fuiſſe iratum cauſſas ſupra retulimus. Hilarius judicio Pontificis Romani non ſteterat: ideo S. Leo Arelatenſem Eccleſiam ſuis exuerat privilegiis, juraque Metropolis in Viennenſem Eccleſiam tranſtulerat. Cum Hilario extinctam iram ſummi Pontificis rati Epiſcopi Viennenſis Provinciæ, pro Ravennio Epiſtolam ſeu libellum ad eum mittunt, teſtimque ſuo Metropolitano jura ſuæ Eccleſiæ poſcunt. Scio hanc Epiſtolam falſi ſuſpectam apud nonnullos. Baronius eam ex Arelatenſi Codice primus ſuis annalibus innexuit. Eundem MS. Codicem aut certè ſimilem in D. Thuani Bibliothecâ nactus ſum, cum eâdem Epiſtola & reſponſione Leonis; qui prudenter litem compoſuit. Viennenſi Metropoli quatuor Eccleſias attribuens, Valentiam, Tarentaſiam, Genevam & Gratianopolim: reliquas ſubjecit Arelatenſi Eccleſiæ, cui reddita quodammodo ſua jura, nec tamen Viennenſis Eccleſia omni honore privata eſt. Petronius Preſbyter & Regulus Diaconus Romam delegati, ut libellum Arelatenſis Provinciæ Leoni darent, Romæ diu detenti ſunt: ut quo tandem vergerent molitiones Eutychianæ ipſi perſpicerent. Remiſſi attulere reſponſionem ſancti Pontificis, judiciúmque de cauſſa Provinciæ Viennenſis. Sed & Epiſtolam Leonis ad Ravennium, cui & ſuam ad Flavianum Epiſtolam dirigit, quam cum Galliarum Epiſcopis communicet: adhortatúrque ut fidem [illegible] in hâc cauſſâ commendet. Alia inſuper legatis commiſit; ſed voce potiùs & dicto, quàm ſcripto. Facilè mihi perſuaſerim rogatum Ravennium, ut in Synodo Epiſtolam ad Flavianum Epiſcopi Galliarum reciperent, eique ſolemniter ſubſcriberent: ut Leo apud Orientales, ſi neceſſe ſit, Occidentalium unum eſſe animum, unamque fidem, & ſuam eſſe doctrinam omnium Epiſcoporum ſuarum partium oſtenderet: quod per literas non ſignificavit vir cordatus, ne ardentiùs Epiſcoporum ſuffragia quæſiiſſe diceretur, aut tempus Synodi nondum publicatæ antevertiſſe. Ea res in longum protracta: nam ex quo Legati Ravennii reverſi in Gallias, ad diem quo Romani Pontificis Legati profecti in Orientem ad Concilium, annus eſt & ampliùs, & tamen Leo nondum Gallorum reſponſum acceperat, cùm Româ profecti ſunt Legati ad Concilium. Ita enim poſt abſolutam Synodum ad eos reſcribit: *Optaſſemus quidem fraternitatis veſtræ literas eo tempore, quo promiſeratis, accipere: ut profecturis ad Orientem fratribus noſtris, quos ad ſanctam Synodum vice noſtrâ pro Catholicæ fidei defenſione direximus, etiam veſtra ſententiæ profeſſio jungeretur.* Præpoſterè tandem ſibi redditas ſcribit per Ebredunenſem Epiſcopum cum ſubſcriptione quadraginta trium Epiſcoporum; illis ſuam doctrinam gratulatur ſanctam illæſamque, *& eruditione Spiritus ſancti cæleſtem*, quamque Eutyches fruſtra evertere tentaverat. Chalcedonenſis quoque Concilii felicem exitum illis ſignificat, rogatque ut id Hiſpaniarum Epiſcopis notum faciant, ſicut anteà per eoſdem miſſa epiſtola ad Flavianum cum aliis: quod Idacius ſcriptor illorum temporum non omiſit in Chronico ad Olympiadem cxxx. *De Galliis*, inquit, *Epiſtola deferuntur Flaviani Epiſcopi ad Leonem Epiſcopum miſſæ, cum ſcriptis Cyrilli Epiſcopi Alexandrini ad Neſtorium Conſtantinopolitanum de Eutychete Ebionita hæretico; & Leonis Epiſcopi ad eundem reſponſa: quæ cum aliorum Epiſcoporum & geſtis & ſcriptis ad Eccleſias diriguntur.* Sic olim è Galliis fides & doctrina Patrum in Hiſpanias tranſmitti ſolita.

(*Ep. li. al. cix. Epiſt. lii. al. cx.* — *Ep. lxxvii. ad Gallos Epiſcopos cap. 1.* — ANN. CHR. CCCCLI. — *Epiſt. Gallorum ad S. Leonem ant. LXXVII. & Leon. ad Gallos LXXXVII. 1. Febr. a. 452.* — *Idacii Chron. Olymp. cxxx.*)

IV. Ceretii, Salonii & Verani Epiſtola ad S. Leonem.

Per eos fermè dies, Ceretius, Salonius & Veranus Galliarum Epiſcopi lectâ Leonis ad Flavianum Epiſtolâ ſcribunt ad Leonem; gratulantur ei ſanctam ſanamque hujus epiſtolæ fidem, curamque pro eliminanda è Galliis hæreſi ſuſceptam, teſtificantúrque quo in loco & æſtimatione ſit apud ſe ejus epiſtola, quam exſcriptam mittunt, ut ſi quid amanuenſium vitio erratum ſit, ſi quid adulteratum, vel ipſi detrahere aut addere quippiam libuerit, id faciat: ut integra ſanaque remittatur, quo & Epiſcopi & Laici, qui ejus lectionem avidè cupiunt, hanc legant ſine periculo errandi, aut ſuſpicione falſi. Juſtæ petitioni, puto, annuit Leo, & ab iiſdem Epiſcopis ad Euſebium Mediolanenſem Epiſcopum ita emendatam miſſam eſſe non vereor dicere. Nam Euſebius in Synodica omnium Comprovincialium ſubſcriptione munita, ad Leonem ſcribit eam ſibi à Ceretio redditam: *Quæ ad nos ex veſtra*, inquit, *admonitione ſanctâ, fratre & Coepiſcopo noſtro Ceretio mittente, pervenit.* Malè in editis Codicibus *Cyriaco*, pro *Ceretio*, ut Baronii Annales habent & MSS. Codices. Non ita ſtatim convocata coactáque Synodus ab Euſebio, ſeu quod novum erat ad ſubſcribendum Epiſtolæ cogi Epiſcopos non ex auctoritate Oecumenicæ Synodi, ſeu mandatum Leonis ſuper eam rem, ſeu Abundius unus ex legatis S. Leonis, & hujus Provinciæ, exſpectabatur. Hic profectò Conſtantinopolim reverſus Romam accepit à Leone literas ad Euſebium Mediolanenſem; quibus eum hortabatur, ut habita Synodo Provinciæ, omnes Epiſcopi ſubſcriptione ſua Epiſtolam Encyclicam approbarent. Eſt Euſebii reſponſio, qua ſatisfactum Leoni fuiſſe accepimus, laudatámque in Concilio Epiſtolam *ut plenam fidei ſimplicitate*, Prophetarum, Evangeliſtarum, Apoſtolorúmque auctoritate firmatam, & B. Ambroſii ſcriptis conſonam, traditioni Patrum, & fidei Eccleſiæ congruentem. Contrà reprobatos damnatóſque, quos Sedes Apoſtolica alienos eſſe à fide pronunciaverat. Neque hic moror Baronium, qui credidit his miſſam Leonis epiſtolam ad Euſebium Mediolanenſem, quod ex Euſebii reſponſione non colligitur. Mentio quidem duarum epiſtolarum, alterius de cogenda Synodo Mediolani, quam Abundius attulerat: alterius, quæ eſt ad Flavianum & per Ceretium data, quam majorum fidei cohærere dicit, quas re & argumento diverſas fuiſſe palàm eſt. Ex his alia à nobis per recapitulationem, alia per anticipationem dicta propter affinitatem rerum; ſed revertamur ad Orientem, videamúſque apparatus Eccleſiæ ad ſedandos tumultus quos Eutychiana hæreſis concitavit.

(*Epiſt. Euſebii poſt lxxiii.* — *Synodus Mediolanenſis Epiſtolam Leonis approbat.*)

V. Chalcedonenſis Concilii apparatus.

Marciano & Leoni par animus de celebrando Concilio: ſed de loco & tempore diſpar ſententia.

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCLI.

Leoni in Italiam cogi & diſtrahi Synodum place-
bat. Foris hoſtis externus, Hunnus duce Attila ter-
rebat Occidentem, Orienti minabatur hæreticorum
factio, Dioſcori Eutychiſque partes plurimi ſe-
quebantur: recénſque memoria latrocinii Epheſini
angebat animum. Leo ipſe Pontifex adeſſe Conci-
lio vehementer optabat, nec poterat extra Italiam.
Imperatori decretum in Orientem convocare. Ibi
jugulandam hæreſim ubi ſe prodit. Sic olim majo-
res, qui hæreſes Arrii, Macedonii, Neſtoriique ibi
extinxerant, ubi natæ. Suam deinde præſentiam ma-
gni fore ad victoriam momenti, nec Synodi tem-
pua ultra differendum, ne creſcat hæreticis auda-
cia, animúſque Catholicorum longa Synodi ex-
pectatione fatiſcat.

Tertia Leonis in Orientem legatio.

Eo tempore poſt quatuor legatorum, de quibus
diximus, reditum, Leo, quod antea per literas
Marciano erat pollicitus, Legatos alios Lucentium
Aſculanum Epiſcopum, & Baſilium Preſbyterum
Conſtantinopolim miſit: ut eorum, qui Epheſi lapſi
erant, confeſſionem reciperent, & ad communio-
nem ſummi Pontificis admitterent: & alia illis ne-
gotia commiſerat, dederátque literas ad Marcia-
num binas, ad Pulcheriam, Anatolium, & Julia-
num Coënſem. Marciani fidem laudat, quòd non
minùs bono Eccleſiæ, quàm reip. conſulat; gratias
agit, quod Legatos bene accepiſſet: novos com-
mendat. Sub finem epiſtolæ de differenda Synodo
loquitur: ut ii, quos metus belli retinet, ad Con-
cilium veniant. Pulcheriæ pietatem pluribus proſe-
quitur: de lapſis autor eſt indulgentiùs agendum
cum iis, qui emendationem penitentiamque polli-
centur. Rogat deinde Auguſtam ut longè amoveat
Eutychen nimis urbi vicinum: ut eorum careat ſo-
latio, quorum infecit animos: novúmque Abbatem
curet præponi in ejus locum, qui expurget mentes,
quas labes Eutychiana corrupit. Anatolium verò
admonet, ſe ideò Lucentium & Baſilium mittere,
ut communi conſilio faciant, quod viſum è re &
commodo Eccleſiæ: utque ad communionem Ca-
tholicam redire velint admittantur; ſed cum certa
profeſſione fidei & deteſtatione dogmatis Eutychia-
ni. Et ſi qui graviùs deliquiſſe reperiuntur, remit-
tantur ad apoſtolicam ſedem: ut æſtimet quid con-
ſtituendum. Nomen eorum, qui prævaricati ſunt,
vetat ad altare recitari. De commonitorio, quod
ſibi clerici obtulerant, addit ſe mandaſſe legatis,
ut dicto & voce reſponſionem dent. Explicat deni-
que quas ſpes concipie Eccleſia ſub principe cujus
affectus non modò chriſtianus, ſed etiam Sacerdo-
talis eſt. Quartâ epiſtolâ, quam primùm juris pu-
blici facimus, Julianum Coënſem adhortatur, ut
legatos re & operâ juvet in negotio Eccleſiæ, ubi
conſilio & prudentiâ opus, incumbátque fortiter ad
fluctus frangendos, quos Epheſina tempeſtas com-
movit. Ex his epiſtolis intelligimus quid deman-
datum legatis ſit; nec ad Synodum univerſalem
miſſos; etſi Baronius aliter ſentit. Nam Marcianus
ad Leonem, & Leo ad Marcianum invicem ſcri-
pſerant de Synodo, ſed nondum convocatâ: imò,
ut diximus, de loco & tempore erat diſceptatio.
Fefellit Baronium codex editus. Error eſt in die quo
data vulgò legitur epiſtola olim XLIII. nunc LXXIII.
ubi pro *v. Calend. Junii*, reſtituendum *v. Calend.
Julii*, ut habet MS. Cod. Cardinalis Grimani. Nam
cum Baronius exiſtimaret Bonifacium Româ Con-
ſtantinopolim miſſum v. Calend. Junii, putavit &
Lucentium, & Baſilium eodem miſſos ad Syno-
dum: & quoniam profecti Româ VI. Idus Junii;
& quoniam poſtmodùm legatione perfuncti ſunt in
Synodo Calchedonenſi.

Epiſt. lxii. & lxiii. ad Marcianum.

Ep. lxiv. ad Pulcheriam.

Ep. lxv. ad Anatolium.

Prævaricantium in fide nomen non recitandum ad altare.

Ep. lxvi. N. ad Julianum.

Baronii ex mendoſo Codice erratum.

Dum hæc gerebantur Baſilius & Joannes Preſby-
teri, falsò ſuſpecti hæreſis ex Oriente Romam ſpon-
te propria veniunt: ut ſuſpicionem Eutychianæ vel
Neſtorianæ pravitatis amoveant. Profeſſi fidem co-
ram ſancto Pontifice remiſſi ſunt cum honore &
commendatitiis ad Anatolium literis.

Ep. lxvii. ad Anatolium.

ANN. CHR. CCCCLI.

Verum etſi Romanus Pontifex differri Synodum,
& in Italia fieri volebat; Marcianus tamen neceſſi-
tate rerum & votis Orientalium ſolicitatus Synodi
indicendæ conſilium cœpit. Leo mentem principis
vel famâ, vel animo præſagiens, ſed & ex Epiſtola
Ipſius Marciani cui Epiſt. 63. Pontificis reſpondet,
ne defuiſſe Eccleſiæ videretur, ſiquidem intereſſe
Synodo nequibat, Paſchaſinum Lilybæi Epiſco-
pum ad vices ſuas implendas seligit. Certè judicium
Leonis merebatur; fortè plures loci & prærogativâ
ſedis illum anteibant, pauci doctrinâ, ſanctitate,
& famâ adæquabant. Conſtantia illi haud vulgaris,
probataque durâ longâque apud Barbaros ſervitute,
ut ipſe ad Leonem: ſcientia ſingularis, nec inexper-
ta Leoni, qui illum de computo Paſchali conſu-
luerat, ejuſque reſponſis ſteterat: antiquæ diſci-
plinæ ita obſervans, ut illi à Leone commiſſa cura
mores Eccleſiæ Siculæ emendandi, ut pateſit ex
Epiſt. XVI. Nec alia deerant adjumenta; expe-
rientia matura, prudentia cum pari morum gravi-
tate conjuncta. Continuo Leo ad eum ſcribit Epi-
ſtolam quaſi ad legationem eum præparans, tametſi
omittens aut de legatione, aut de Synodo proxima
dicere. Multa de Eutychianiſmo diſſerit, exponit-
que de Incarnatione Chriſti doctrinam Catholi-
cam: Epiſtolam ei ad Flavianum ſcriptam mittit:
quemadmodum Conſtantinopoli in Epiſcoporum
conſeſſu, Anatolio præſide, recepta confirmatáque
ſit commemorat; quid Antiochenus in ſua Diœceſi,
ut ſubſcriptione Orientalium Epiſcoporum eadem
muniatur, miſſis per provincias Tractatoriis: de-
mum de Paſchali cyclo quæſtionem ingerit, de qua
aliàs ſermo erit. Hæc Epiſtola una eſt ex Grimani
Cardinalis MS. codice, dataque reperitur VIII.
Calend. Julii.

VI. Paſchaſinus ſeligitur à Leone ut Synodo vice ſuâ interſit.

Ep. LXVIII. N. ad Paſchaſinum.

Vix hæc ad Paſchaſinum Leo, cum ecce Impe-
ratoris literæ, quibus indictam Synodum Nicææ
Bythiniæ ad Calend. Septemb. nunciatur. Leo opi-
nor nondum convocationis literas acceperat, cum
ad Paſchaſinum ſcripſit; etſi Marciani literæ con-
vocationis ſolido menſe antè ſcriptæ ſunt: nam ad
alios Epiſcopos & Calend. Junii datæ leguntur.
Certè Conſtantinopoli Romam menſis unius eſt
iter.

VII. Leo, etſi ægrè, congregandæ Synodo annuit.

Acceptis literis Imperatoris Leo ægrè ferebat
Synodum nec differri, nec fieri in Italia, ut per
legatos ſignificaverat, ſed plus valuiſſe Anatolii
Orientaliúmque vota, quàm ſua. Non tamen erat
in animo ſummo Pontifici pacis conſilia compe-
tendinatione omittere. Extemplò de legatis mit-
tendis cogitat: Bonifaciúmque Preſbyterum in
Orientem mittit; Paſchaſinum Epiſcopum eódem
ex Sicilia navigare curat, mandatque per eos, ut
qui antea legationem ſuſceperant, cum prædictis
in Synodo ſuas vices gerant, hiſque Julianum
Coënſem adjungit: *Quoniam*, ait S. Leo, *ſcimus
omnium illic autorum rerum majorem te quàm no-
ſtros habere notitiam.* Mittit de hac re tres Epiſto-
las ad Marcianum, Anatolium, & Julianum, quæ
datæ ſunt Sexto Calend. Julii. Marciano modeſtè
conqueritur temporis anguſtias, moleſtias, Pro-
vinciarúmque ſtatum evocandis Epiſcopis parùm
idoneum: ſed ea nihilominùs amore pacis diſſimu-
landa. Optat ut Paſchaſinus Synodo præſideat: ubi
licet non aſſerat pro jure ſuo legatis ſuis primum
deberi locum, ſedendíque prærogativam, ſed
propter Orientalium vel defectionem, vel incon-
ſtantiam: *Quia*, inquit, *quidam de fratribus con-
tra turbines falſitatis non valuere Catholicam te-
nere ſententiam, prædictum fratrem & Coëpiſcopum
Paſchaſinum vice mea Synodo convenit præſidere*:

Ep. lxxI. N. ad Julianum. Epiſt. lxix. Epiſt. lxx. & lxxi. NN.

ANN. CHR. CCCCLI. delirat profectò Calvinus cùm ex hoc loco jus Conciliis Oecumenicis præſidendi abjudicare conatur Romanis Pontificibus.

In Epiſtola ad Anatolium eadem eſt expoſtulatio; iniqua eſſe tempora propter tumultus bellorum & anguſtias temporis; plures Epiſcopos ex provinciis remotioribus non adfuturos: deinde mentione facta legatorum, benè de Synodo ſperat, acceptis ab eo nunciis, condemnatos ab omnibus Epiſcopis Orientalibus Neſtorium, Eutychemque. Tertiâ Epiſtolâ Julianum Coënſem ſuas partes in Synodo agere vult. Has duas poſteriores literas è MS. Codice noſtro primùm publicamus. Sunt præterea aliæ duæ Epiſtolæ datæ poſtridiè: altera ad Marcianum; quæ reddenda erat in Synodo, data XIII. Calend.
Epiſt. lxxiii. Auguſt. non, ut in editis codicibus, VI. Calend.
Epiſt. lxxii. Junii. Altera ad Synodum. Vulgata autem inſcriptio falſa, nondum Calchedonem tranſlata Synodo. Res ſeipſa clara eſt, & adhuc Evagrii teſtimonio certæ: ita enim lib. II. cap. II. *Ac primò Nicaam* (acciti Epiſcopi) *adeò ut cum Leo Epiſcopus Romanus ad eos literas daret per Paſchaſinum, Lucentium & ceteros quos eò ad ſuum locum ſupplendum miſerat, eas ſic inſcriberet:* EPISCOPIS NICÆÆ CONVOCATIS S. In Epiſtolâ ad Marcianum Auguſtum eum in primis obteſtatur, ne ſinat retractari fidem ut dubiam, quam Patres ab Apoſtolis traditam prædicatunt; neque permittat ea, quæ majorum decretis damnata ſunt, in controverſiam adduci: tale enim aliquid Auguſtum in animo habere ex ejus literis Leo ſuſpicabatur. Similia propè ad Patres Synodi: *Unde fratres cariſſimi rejecta penitus audacia diſputandi contra fidem divinitus inſpiratam, vana errantium infidelitas conquieſcat: nec liceat defendi, quod non licet credi.*

VIII. Legatorum adventus Conſtantinop. Rebus ita comparatis ad Synodum, Lucentius Baſiliúſque Conſtantinopolim adveniunt. Ut commonefacti erant à Leone, de comperendinatione pluribus diſſerunt, & cum Anatolio de recipiendis lapſis agunt: Autores turbarum non ſtatim admitti, ſed reſervari Apoſtolicæ ſedi expoſcunt, eorum nomina ad altare recitari vetant. Seu legati vehementiùs inſtarent, ſeu pertinaciùs reſiſteret Anatolius, & ſui hæc eſſe arbitrii contenderet, res videbatur eruptura in odia inteſtina, ni malo ſtatim Marcianus & Pulcheria occurriſſent. Magnis itineribus jubent literas Romam ferri ad Leonem. Be-
Epiſt. lxxiv. nignè reſpondet utriſque ſanctus Pontifex. Marciano quidem dicit ſe libenter Synodum admittere, nec popoſciſſe intra Italiam celebrari, niſi ut plures ex remotiſſimis locis adſint: jam profectos ad Synodum legatos, qui ad diem veniant, etſi anguſtiæ temporis premunt; facilè concordiam Eccleſiæ reſtitutum iri, ſi fides patrum retineatur,
Epiſt. lxxv. prædiceturque majorum doctrina. Multa & ad Pulcheriam ſcribit; ſed præſertim de redeuntibus ad Eccleſiam ſic ſtatutum, ut petentibus pax non denegetur; etſi hæreſis odio & deteſtatione digna ſit, tamen non à miſericordiâ arcendos, qui maculam
Ibid. cap. iii. pœnitentiâ eluunt: *Sed potiùs*, inquit, *cum gementibus geminus, cum flentibus flemus; & ſic utimur juſtitia commotionis, ut non omittamus remedia caritatis.* Addit deinde ſe id non modò verbis, ſed & factis docuiſſe: abolitionem adeptos complures, qui reſiderant quod à ſe ſtatutum, & condemnaverant quod ſcriptum: omnia ſe ex judicio feciſſe, ut ſine cujuſquam detrimento hæreſim extingueret. Imò & circa autores turbarum, quo citius ad pœnitentiam excitarentur, ſe quippiam ex conſuetudine diſciplinæ imminuiſſe: non quidem ejuſdem pretii & æſtimationis apud Catholicos fratres, ut fuerant ante facinus impium Epheſi perpetratum; tamen retinere eos & ſedem & Epiſcopatus honorem. Sic odiorum ſemina in ipſo ortu conſilio & prudentia S. Leo opprimere ſtudebat. Hæc ex Epiſtolis ad Marcianum & Pulcheriam datis XIV. Calend. Auguſti. ANN. CHR. CCCCLI.

Perlatis literis Imperatoris per provincias ad Metropolitanos, per eoſdem admoniti Epiſcopi continuò complures ad Synodum Nicæam, & ibi expectare Auguſtum, qui & ipſe ſe interſuturum Synodo promiſerat. Jam Calendæ Septembris prætetierant (qui dies dictus ad Synodum erat) neque Marcianus aderat. Tum Epiſcopi ſcribere ad eum, ut pro more majorum Synodum haberi liceat: multos aut ex itineris moleſtiis, aut mala corporis valetudine deficere. Imperator reſcribit viſum legatis Apoſtolicæ ſedis non fieri Synodum, niſi ſe præſente; ſe detentum hactenus reipublicæ negotiis; ſe tamen magis Imperio quàm Eccleſiæ defuturum; ſi Calchedonem accedere velint, eò ſtatim profecturum, etſi aliò Reipublicæ cura avertit animum. Occaſio differendæ Synodi & transferendæ. Hunni ſcilicet, duce Attila, id temporis populatis primùm Orientis provinciis in Occidentem infeſtis ſignis irruperant. Sed & victus Attila ab Aetio acie ordinatâ in campis Catalaunicis, prædanti magis quàm victo ſimilis fugit, & Orientem verſus iter cœpit, Illyricumque occupare tentat: ſed copiis Imperatoris prohibitus. Ea res tum Marcianum Conſtantinopoli retinebat; & ne procul abeſſet, Calchedonem pro Nicæa patribus inſinuavit. Moleſtè ferebant patres aliò Synodum transferri. Reſcribunt itaque per Atticum Conſtantinopolitanum Diaconum metuere ſe, ſi Calchedone Synodus habeatur, ne Eutyches, qui factione valet, opportunitate loci uſus turbas miſceat, fallatque Patrum expectationem. Ad hæc Marcianus daturum ſe operam ne quid adverſus Synodum moliatur Eutyches; hortari igitur, ut Calchedonem veniant, ne mora noxia magis ſit, quàm metus & terror.

SYNOPSIS ACTORUM
Concilii Calchedonenſis.

PAtres acceptis literis Imperatoris, ultrò veniunt Calchedonem; congregatáque Synodus in Baſilicâ S. Euphemiæ martyris extra urbem octavo idus Octobris, & Calend. Novemb. abſoluta. Concilium Calchedonem tranſlatum. Quo tempore actiones fuerunt decem & Octo. Liberatus in Breviario quindecim numerat. Sedecim in actis reperiuntur, pluribus ſub eodem numero collocatis.

ACTIO I.

IN prima Actione Paſchaſinus Lilybæi Epiſcopus & Legatus Apoſtolicæ ſedis petiit ut Dioſcorus è Synodo diſcederet. Id mandatum à Leone, ne ut judex, ſed ut reus admitteretur, alioquin ſecum Collegis diſceſſurum. Ea res altercatione aliquamdiù protracta. Acerbum videbatur primarium Orientis Primatem pellere è Synodo. Judices dixerunt, ut in medio ſederet; adeò ut magis reo ſimilis quàm judici eſſet. Tum Euſebius Dorylæi Epiſcopus accuſandi Dioſcori fieri ſibi poteſtatem petiit, ſe indignis modis acceptum ab eo, fidem Eccleſiæ corruptam, Flaviani fuiſſe percuſſorem. Lectus deinde libellus accuſationis, quem Euſebius primùm Marciano dederat; ſed qui Synodo reſervatus. Dioſcorus ſedere in Synodo prohibitus. Dioſcorus reſpondit condemnationem Flaviani legitimè latam in Synodo autoritate Imperatoris congregatâ. Acta itaque legi poſcere, ut de innocentia conſtet; exiſtimans non tantum eſſe patribus otii, ut legendis actis tempus terant, aut ſe falſitate actorum poſſe accuſationem propulſare. Verum cum & id

ANN. CHR. CCCCLI.

Euſebius expoſceret, & multi falſitatem arguere cogitarent, tum, mutatâ ſententiâ, poſtulavit ut priùs de fide ageretur. Contrà judices juſſerunt relegi acta Pſeudoſynodi Epheſinæ. Cúmque legeretur Conſtitutio Theodoſii de Synodo, ventum eſt ad Theodoritum, quem Imperator abeſſe à Synodo juſſerat. Judices petierunt introduci Theodoritum in Concilium; & quoniam à Marciano vocatus, & in ſedem à Leone impertita communione reſtitutus, Illyriciani, Palæſtini, ſed præcipuè Ægyptii Epiſcopi interceſſere, & clamoribus petierunt, ut non admitteretur. Nihilominus datus locus in medio, ut tanquam accuſator ſederet. Mediam hanc componendis animis viam iniere judices, tum propterea quod Theodoritus libellum dederat Imperatori, quâ hæreſis calumniam à ſe depelleret; tum quia licet à Leone receptus eſſet, cauſſa tamen ejus finita non cenſebatur.

Theodoritus in Synodo receptus.

Certe & eum, & alios Epiſcopos Epheſi depoſitos contra Canones fuiſſe conſtabat, ubi omnia ſicut in latrocinio acta erant. Unde Orientales; *Milites eos magis depoſuerunt quàm nos: quia quicquid egimus terrore compulſi ſumus*; ut eſt in actis. Sed an ideò à culpa vacui? Viderint alii. Melius Ægytii: *Chriſtianus neminem timet, Catholicus neminem formidat: ignis ponatur, & diſcimus: ſi homines timerentur, martyres non fierent.* Poſtmodùm acti ſtimulis conſcientiæ Epiſcopi, omnes exclamare: *Omnes peccavimus, omnes veniam poſtulamus.* Continuata deinde eſt lectio Pſeudoëpheſinæ Synodi, accuſatúſque Dioſcorus, quòd Epiſtolam ſancti Leonis vetuiſſet legi. Lecta quoque ſunt acta Synodi Conſtantinopolitanæ ſub Flaviano, ubi in Eutychem lata condemnatio. Relata & quæ in conſeſſu Conſtantinopolitano geſta ſunt, & ſcripta aliquot ſancti Cyrilli, & quædam ex magna Synodo Epheſinâ. Tum omnium propenſa in Flavianum voluntas fuit, iſque cum Euſebio Dorylæi à labe hæreſis vindicatus, & præter jus æquúmque motos ſacerdotio privatóſque communione pronunciatum eſt: Dioſcorum Alexandrinum, Juvenalem Jeroſolymitanum, Thalaſſium Cæſarienſem Cappadociæ, Euſebium Ancyranum, Euſtathium Berythenſem, Baſilium Seleucienſem auctores Latrocinii Epheſini eadem pœnâ plectendos, quâ immeritò Flavianum alióſque affecerant, eâ conditione: *ſi placuerit diviniſſimo & piiſſimo Domino noſtro*, ut habent acta, cui & totam Actionem hanc referendam cenſuerunt Patres: *Et omnibus*, inquiunt, *quæ conſequenter acta ſunt ad ſacrum apicem referendis.* Quod nolim omiſſum, ut emendentur priores editiones Conciliorum, quæ Baronium quoque in errorem induxerunt hinc: quippe manifeſtum eſt ſtatim Martianum Synodo non adfuiſſe: nec enim ante ſextam actionem veniſſe reperitur, nec neceſſe erat ad eum referri, quæ eo præſente tractata eſſent.

χριστιανὸς οὐδένα φοβεῖται, ὀρθόδοξος οὐδένα φοβεῖται· πῦρ φερέτω καὶ μανθάνομεν, εἰ ἀνθρώπους ἐφοβοῦντο, μάρτυρες οὐκ ἦσαν. Act. 2. Calched. πάντες ἡμάρτομεν, πάντες συγγνώμην αἰτοῦμεν. Ib. Infrà.

Martianus Synodi initio non affuit.

ACTIO II.

In ſecunda actione, quæ habita vj. Idus Octob. de fide actum eſt, pro qua maximè, ut judices ſunt locuti, factum Concilium. Omnes continuò aſſentiti nullam aliam regulam fidei recipiendam, quam quæ olim cccxviij. Patribus Nicææ & cl. Conſtantinopoli probata: & adverſus Eutychem ſufficere fidei expoſitionem, quam ſanctiſſimus Epiſcopus Leo in Epiſtolâ ſuâ expreſſerat: huic ſe omnes ſubſcripſiſſe: hanc fidem omnes profiteri: ab omnibus receptam. Lectum deinceps Symbolum Nicænum & Conſtantinopolitanum, Synodicæ Epiſtolæ duæ Cyrilli, altera ad Neſtorium, altera ad Joannem Antiochenum, & Epiſtola ſancti Leonis ad Flavianum, & allata Patrum teſtimonia, quæ in acta relata ſunt. Tum Patres unanimiter in has voces prorumpere: *Hæc Patrum fides, hæc Apoſtolorum fides. Omnes ita credimus, Orthodoxi ita credunt: Anathema ei qui ita non credit. Petrus per Leonem ita locutus eſt. Apoſtoli ita docuerunt: piè & verè Leo docuit. Cyrillus ita docuit. Cyrilli æterna memoria. Leo & Cyrillus ſimiliter docuerunt. Leo & Cyrillus ita docuerunt: Anathema ei qui ſic non credit.* Cum verò Syriæ & Palæſtinæ Epiſcopi de locis aliquot ex Epiſtolâ anxiè inquirerent; ſimilibus Cyrilli teſtimoniis comprobata ſunt. Tum omnem ambigendi locum eximere: Epiſtolam Leonis eſſe fidem Eccleſiæ: *Magnificentiſſimi judices & ampliſſimus Senatus dixerunt: Poſt hæc omnia adhuc quis dubitat? Reverendiſſimi Epiſcopi dixerunt: nemo dubitat.* Abſoluta Actio clamoribus Orientalium, qui Dioſcorum mitti in exilium expoſcebant, reclamantibus Illyricianis, ut quoniam omnes peccaverant, omnibus parceretur.

S. Leonis Ep. ad Flavianum approbata.

ACTIO III.

III. Idus Octob. Actio tertia fuit. Dioſcorus accuſatus; Euſebius Dorylæ actorem egit: cúmque de hæreſi & impietate expoſtulatio fieret, placuit vocari ad judicium. Iterùm tertio vocatus venire abnuit, modò prætexens ægrotationem, modò cauſatus abſentiam judicum. Reſponſum eſt, cum de canonicis judiciis quæſtio, ſecundùm Eccleſiæ Regulam, neque judicibus, neque Laïcis locum eſſe, *Quando enim quædam canonica examinantur, neque Judices, neque Laïcos eſſe oportet.* Lecti interim libelli in Dioſcorum Iſchyrionis Diaconi Alexandrini, Athanaſiique Preſbyteri (cujus olim Cyrillus avunculus) & Sophronii; quibus ille pluribus accerſebatur flagitiis. Verùm Dioſcorus cum iterùm tertióque vocatus venire contemneret, Legati ſancti Leonis, ſi Julianum excipias, qui ſuo ordine ſententiam dixit, tulerunt judicium condemnationis in eum, & quia reus compertus hæreſeos, Epiſcopali dignitate & miniſterio ſacerdotali privatus eſt: & quòd Eutychem canonicè excommunicatum recepiſſet ad communionem, quòd vetuiſſet legi in Synodo Epheſina Epiſtolam ſancti Leonis, quòd ſanctum Leonem abſcindere à communione auſus, quòd ter vocatus ad Synodum ad diluenda crimina venire abnuiſſet.

Κανονικῶν γὰρ ἐξεταζομένων, οὔτε ἄρχοντας οὔτε ἑτέρους λαϊκοὺς παρεῖναι χρὴ &c. Act. 3. Calched.

Rogati Patres ut pariter ſententiam dicerent, ſecundùm judicium Legatorum pronunciarunt, & ſubſcriptione ſua condemnationem approbarunt. Judicium Synodi Dioſcoro denunciatum eſt: ſcriptum eâ de re ad Alexandrinos, ad Auguſtum, Auguſtamque; & quia Dioſcorus ſe ſedi ſuæ reſtitutum iri jactabat, commonitorium à Synodo ad Conſtantinopolitanos Calchedonenſéſque datum: quo palàm fuit ſpe omnino ſedis ablatâ Dioſcorum ab Epiſcopatu dejectum.

ACTIO IV.

XVI. Calend. Novemb. Actio 4. cœpta eſt breviter; relectis quæ priùs acta fuerant, judices rogaverunt, quid Patres de Epiſtola ſancti Leonis cenſerent? Synodis Nicænæ & Conſtantinopolitanæ conſentanea continere, ex ordine Patres dixerunt; diligenter examinata ſingula verba; non aliam haberi in eâ doctrinam, quàm quæ in Synodis œcumenicis prædicata; eam eſſe quam Cyrillus in expoſitione fidei Epheſi, & in Epiſtolis expoſuit, ob eamque cauſſam ſe illi ſubſcribere. Ex Epiſcopis nonnulli perplexa quædam atque dubia ſibi viſa eſſe ſignificarunt. Sed admoniti dubia fieri ex vocabulis & locutionibus, ultrò ſubſcripſere,

Dubium circa Leonis Epiſtolam.

ANN.CHR. CCCCLI.

alii aliis verbis : Hæc quorumdam fuerunt : *Aliqua nobis ex ipſa obſtiterunt verba, ut partitionem & ſeparationem demonſtrantia, ſic volentibus ſapere, de quibus & ab initio ante veſtram clementiam ambigebamus, & tunc à veſtrâ juſſi exire magnificentia audivimus à ſanctis Patribus, Epiſcopis & Preſbyteris locum tenentibus ſanctiſſimi & Dei amatoris præcipui Archiepiſcopi Leonis, quia nullam dicunt partitionem in Domino Deo & Salvatore noſtro Jeſu Chriſto, ſed unum eundemque Dominum Filium Dei propter quod conſenſimus & tomo ſubſcripſimus.* Hæc de Epiſtola ſancti Leonis ad Flavianum præſentibus legatis : quorum nullus vel commotus, vel conqueſtus eſt, quod tanti Pontificis Epiſtola à Romana Synodo miſſa, à pleriſque tum Orientis, tum Occidentis ſubſcripta Epiſcopis, quâ demum nulla unquam vel auctorata magis, vel decreta maturiùs, vel majori ſplendore publicata, iterùm examini ſubjiceretur.

Marcianus fautores Dioſcori Synodo dimittit.

Tum judices Patribus ſignificare Imperatoris nomine, liberum illis relinqui ut de fautoribus Dioſcori ſtatuerent, de Juvenale ſcilicet Jeroſolymorum, de Thalaſſio Cæſarienſi, de Euſebio Ancyriano, de Baſilio Seleucienſi, & Euſtathio Berytenſi. Ii rogati venire in Concilium, fide Concilii approbatâ, dicto anathemate in Eutychem, decretiſque Patrum ſua ſubſcriptione confirmatis, admiſſi.

VI. Ægyptii Epiſcopi ſubſcribere recuſant.

Major cum Epiſcopis Ægyptiis concertatio fuit. Subſcriptio petebatur. Eutychem execrari non verebantur : ſubſcribere recuſabant. Prætextus, ao cauſſa fuit, morem eſſe Ægyptiorum, nec licitum ſubſcribere niſi præeunte Alexandrino Epiſcopo, daretur qui ſubſcriberet, facémque præferret, ſubſcriptionem non denegaturos. Magnis altercationibus res acta eſt, ibatúrque in condemnationem Epiſcoporum, cum judices obtinuerunt, ut quoniam de fide non ambigebant, ſubſcriptio differretur poſt ordinationem Epiſcopi Alexandrini : datiſque fidejuſſoribus dimiſſi ſunt. Sic minax procella prudentiâ & conſilio judicum ſedata. Tum Archimandritæ & Monachi introducti, quorum ſors diverſa fuit, ut diſpar erat conditio. Quidam pro Eutyche libellos obtulerunt. Communis vox Synodi fuit ut foras mitterentur. Lecti tamen libelli, neque ad condemnationem Eutychis compelli potuerunt. Gratior aliorum ingreſſus, qui Eutychem execrati fidem Synodi prædicarunt. Tum imprimis Caroſi Dorotheique Archimandritarum cœpta eſt agitari cauſſa. Hi Eutychianæ ſectæ addicti erant.

VII. De Caroſo Dorotheo, & aliis Archimandritis.

De his actio ſequuta eſt xiij. Calend. Novemb. quæ quartæ ſubjicitur, etſi quinta non nominetur. Cauſſa continuata Archimandritarum, qui favebant Eutichi. Barſumæ & aliis datæ trium dierum induciæ, ut hoc ſpatio ſibimet conſulerent & ad ſaniora redirent. Monachi ſuperbè conditionem Synodi repudiant.

De Photio & Euſtathio.

Sequuta controverſia Photii Epiſcopi Tyri & Euſtathii Epiſcopi Beryti : de provincia controverſia erat. Euſtathius ſibi in primam Phœniciam jus attribuerat ex literis quas pragmaticas vocant. Dirempta judicio Synodi cauſſa : redditum jus Metropolitani Photio, quo exutus Euſtathius eſt, cautúmque ne aliàs ratio pragmaticorum eſſet. Quoniam contra Canones erant : *Univerſa pragmatica ceſſabunt ; Canones teneant : Sic enim & fides cuſtoditur & unaquæque Eccleſia tutum ſtatum habebit.*

ἀλλὰ τὰ πραγματικὰ ἀργεῖ. οἱ κανόνες κρατείτωσαν· οὕτω γὰρ καὶ ἡ πίστις φυλάττεται καὶ ἑκάστη ἐκκλησία ἕξει τὸ ἀσφαλές

ACTIO V.

VIII. Definito Synodi ſtatuitur.

QUINTA Actio xj. Calend. Novemb. fuit. Lecta conſtitutio ſeu fides Synodi. Legati Sedis Apoſtolicæ conteſtati multa deeſſe ad profligandam hæreſim Eutychianam, multa diſertis verbis non explicata. Res delata ad Auguſtum : cenſuit ut ex Diœceſi Orientis ſex Epiſcopi ſeligerentur, ex qualibet aliâ tres, qui cum Anatolio & Legatis de definitione ſcribenda ſtatuerent : vel omnes Epiſcopi per Metropolitanum provinciæ ſententiam dicerent ; minatus ituros in Occidentem ad Synodum, ſi abnuerent. Prior conditio placuit ; conſtitutio peracta receptáque ; in qua Symbolum Nicænum Conſtantinopolitanúmque cum Synodicis literis ſancti Cyrilli continebantur. Et adversùs pravitatem Eutychianam prædicata ſancti Leonis Epiſtola ad Flavianum, adjectúmque eam totam integrámque admitti : *Ut pote & magni illius Petri Confeſſioni congruentem, & communem quamdam columnam exiſtentem adversùs perverſè ſentientes, ad confirmationem rectorum dogmatum congruenter aptavit.* Epiſtola ad Flavianum de novo approbata. ANN.CHR. CCCCLI.

ACTIO VI.

IX. Imperator Synodo adeſt Conſtitutio Synodi confirmata, contradicentibus pœna inflicta.

VIII. Calend. Novemb. Marcianus cum Pulcheria & aulæ optimatibus Concilio adfuit, ſermonémque ad Synodum habuit : lectaque conſtitutio fidei, & omnium ſubſcriptione approbata, & variis confirmata acclamationibus ad retinendam concordiam Eccleſiæ. Clericis decreta depoſitio, militibus exauctoratio, exilium plebi, ſi turbare Eccleſiam præſumerent. Tum quædam Patrum capitula coram Imperatore decreta ſunt. Monachis interdictum, ne abſque venia Epiſcopi condere Monaſteria aggrederentur : Clericis ne poſſeſſiones conducerent, aut procurationem caperent. Item ne ex ſua Eccleſia in aliam tranſirent.

ACTIO VII.

X. Cauſſa Juvenalis & Maximi.

SEPTIMA actione, quæ ſeptimo Calend. ejuſdem menſis fuit, cauſſa Juvenalis Jeroſolymitani & Maximi Antiocheni compoſita eſt, tam ex judicio Synodi, quàm ex mutuo partium conſenſu. De provinciis controverſia erat : duæ Phœniciæ attributæ Antiochenæ Eccleſiæ, tres Palæſtinæ Jeroſolymitanæ.

ACTIO VIII. IX. X.

XI. De Theodorito Cyri.

SEQUENTI actione, quæ octava fuit, Theodoriti res actæ ſunt : primùm in Neſtorium & Eutychem anathema dicere juſſus eſt, tum ſententia Leonis de ejus reſtitutione approbata rataque eſt habita.

De Iba Edeſſeno.

Nona & decima actiones habuerunt cauſſam Ibæ Edeſſeni Epiſcopi, ubi recognita, quæ de eo Antiochiæ, Tyri, & Beryti acta fuerunt. Is depoſitus ab Eutychianis libellum Imperatori obtulerat : ſed re delatâ ad Synodum, probatæ vitæ & fidei integræ compertus eſt, atque ita ſacerdotio & ſedi reſtitutus.

De Nonno.

De Nonno, qui ejus locum ceperat, ſanxit Synodus ut ſtatueret Maximus Antiochenus : placuit illi, ut honore Epiſcopatus non careret, donec aliter cum Epiſcopis ſuæ Diœceſeos judicaret. Decretum præterea abolendam Pſeudoſynodi Epheſinæ memoriam, & è Synodorum numero expungendam, rogandúmque Imperatorem ut edicto vetaret ne Synodus diceretur, nec ejus acta reciperentur. Ordinationem Maximi, jam ſancta Synodus ratam habuerat ; quia legitimè ab Epiſcopis Provinciæ conſecratus & in communionem ſanctiſſimi Patriarchæ Leonis admiſſus ; quam ob rem ſuperflua exceptio, quam pauci commemorarunt : cum etiam Epheſinis actis accenſendam non eſſe pronuntiarent Legati Sedis Apoſtolicæ. Actio de Domno quæ ſequitur commentitia eſt, ut alibi probamus.

ACTIO

Digitized by Google

ANN.CHR. ccccLI.

ACTIO XI. ET XII.

XII. De Baſſiano Epheſino Ep. BASSIANI deinde & Stephani controverſia xj. & xij. actiones occupavit. Ille ex ſede Epheſinâ, quod diximus, depoſitus, alter ſubrogatus. Judicium fuit ut neuter ſederet; tertius ordinaretur, ſumtus utrique Eccleſia ſuppeditaret. Hæc iv. Calend. Novemb.

ACTIO XIII. ET XIV.

XIII. Eunomii & Anaſtaſii cauſſa. XIII. Actione, quæ die ſequenti fuit, Eunomii Nicomedienſis & Anaſtaſii Nicæni lis cognita eſt. Querebatur Eunomius ex Edicto Valentiniani Nicænum Epiſcopum jus Metropolis ſibi tribuere. Judicatum eſt Nicæam ſubditam Nicomediæ; honorem, non jus traditum Edicto Valentiniani, & ex decretis Nicænæ Synodi in una provinciâ unam tantum eſſe Metropolim.

Cauſſa Athanaſii Perrhæ Epiſcopi & Sabiniani. De Epiſcopatu Perrhænorum actione 14. contentio fuit. Athanaſius Epiſcopus à ſuis accuſatus, & tertio vocatus in judicium neglexit adeſſe, ideò depoſitus eſt. Sabinianus in ejus locum ordinatus, per Dioſcorum ſede pulſus eſt. Re in Synodo diſcuſſâ, ad Maximum Antiochenum cauſſa delata, ut ipſe de Athanaſio ſtatueret, & intra octo menſes judicio ſuo litem dirimeret. Si reus Athanaſius compertus, ſede mulctaretur; ſin innocens, reſtitueretur: Sabinianus honorem Epiſcòpi, non jus retineret.

ACTIO XV.

XIV. REBUS ita conſtitutis, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Clerici petierunt, ut poſtquam de fide ſtatutum, pertractatáque majora negotia, quædam levioris momenti Synodo, ut moris eſt, ſubjiceretur; rogare ſe, ut Patres de ſede Conſtantinopolitana aliqua conſtituerent. Tum Legati ſubodorati id quod erat, abnuere; id ſibi non eſſe in mandatis. Judices ne rogati dicere ſententiam tenerentur, pronunciarunt rem eſſe Synodi, ſtatímque è Synodo diſceſſerunt, quos legati ſequuti ſunt: ita enim ſequenti Actione narratum habeamus. Patres nihilominùs complures Canones condiderunt. Græci codices habent xxx. Latini xxviij. ex quibus vigeſimus octavus eſt de ſede Conſtantinopolitanâ. Renovatúmque & confirmatum, quod olim in Oecumenicâ Synodo de ejus Patriarchatu ſtatutum fuit: ut quoniam Romana Eccleſia privilegiis uteretur, quæ Patres propter Imperium conceſſerant, ſic centum & quinquaginta Patres ſub Nectario Conſtantinopoli congregati paria Conſtantinopolitanæ ſedi tribuerant: quia nova Roma Imperio & Senatu, ſicut vetus, ornata ſit; Ut, inquam, primò poſt illam honore frueretur, jus & poteſtatem haberet in Thraciæ, Ponti & Aſiæ Diœceſes, eorúmque Metropolitas, Epiſcopóſque Barbarorum ordinaret.

Canones Calchedonenſes.

ACTIO XVI.

XV. Legati adverſùs Canonem de privilegiis PP. Eccleſiæ intercedunt. POSTRIDIE congregatâ Synodo, Paſchaſinus Legatus Apoſtolicæ ſedis apud Judices graviter conqueſtus eſt poſt judicum ſuúmque diſceſſum quædam eſſe geſta contra Canones, quæ coram relegi velit. Judices annuerunt: Beronicianus Secretarius divini Conſiſtorii legit ſchedam ſibi oblatam ab Aetio Archidiacono, ubi deſcripta privilegia novæ Romæ: quibus perlectis Lucentius Legatus Apoſtolicæ Sedis exclamare circumventos Epiſcopos, coactóſque ſubſcribere: Nicænæ Synodi & cccxviij. Patrum poſthabitis decretis, conſtitutiones propoſitas cl. PP. quarum nulla in Synodicis Canonibus memoria. Si in uſu iſthæc privilegia, quid opus denuò confirmare? Si nunquam in uſu, cur Synodi rogare ſententiam ſuper illud, quod contra Canones, & quod nunquam uſurpatum? Tum Aetius rogare legatos, ut ſi quid Leo de ea re in mandatis dediſſet, hoc utique proferrent. Bonifacius Presbyter Sedis Apoſtolicæ Legatus, hoc beatiſſimi Leonis mandatum legit ex charta: *Sanctorum quoque Patrum conſtitutionem prolatam nullâ patiamini temeritate violari vel imminui, ſervantes omnimodis perſonæ noſtræ, in vobis (quos vice noſtra tranſmiſimus) dignitatem; ac ſi qui fortè civitatum ſuarum ſplendore confiſi ſibi tentaverint uſurpare, hoc quâ dignum eſt conſtantiâ retundatis.* Lectis deinde Canonibus, quibus ſuam quiſque defendebat cauſſam, nihil quidem judices auſi ſunt ſtatuere; ſed Lucentius petiit, ut ea quæ pridie geſta fuerant abſentibus legatis, expungerentur: aliàs verò conteſtatio Legatorum in acta referretur, quam deferrent ad Epiſcopum Romanum: ut ille de Sedis ſuæ injuriâ aut de Canonum everſione poſſit ferre ſententiam.

ANN.CHR. ccccLI.

Mandatum Leonis ad Legatos.

Ita peractum eſt Concilium Calchedonenſe: cui ut & aliis tribus Oecumenicis tantum ſanctus Gregorius tribuit, ut ſoleret dicere quatuor ſe illa Concilia perinde ac quatuor Evangelia amplecti.

XVI. Varius Synodi exitus. Verùm varius Synodi exitus fuit. Fidei defenſores gaudio affici, conſtare ſibi qui titubaverant, reſipiſcere quos induxerat in errorem latrocinium Epheſinum: contra furere hæretici, novas res moliri, ire in exitium præcipites, ſuo lapſu & ruinâ complures vel ſcientes, vel incautos opprimere.

Allocutio Synodi ad Auguſtum. Antequam Patres diſcederent Auguſtum dicto, an ſcripto, honorificè alloquuti ſunt. Extat in actis ille ſermo προσφωνητικός. Teſtantur Patres ſe Leo acceptiſſimum referre, quòd Imperatorem, nacti cujus fides infracta, & Leonem Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum doctrinâ, pietate & animo tanquam armis ad victoriam inſtructum. Explicant deinde ſic actum in hac Synodo, ſicut olim in aliis, ubi nova mendacia novis definitionibus confutata, novaque labes novitate ſalubri ſanata, & inter hæc fidem integram illæſamque permanſiſſe. Sacram poſteà verbi incarnati οἰκονομίαν, unitionémque utriuſque naturæ in Chriſto pluribus proſequuntur: Epiſtolam verò ſanctiſſimi PP. Leonis non modò à novitate vindicant, ſed cohærentem cum ſanctâ ſcripturâ, cum Patrum ſcriptis, cum decretis Nicænæ Synodi adversùs Eutychiana dogmata approbant.

XVI. Relatio Synodi ad Leonem. Eſt prætereà Epiſtola ſeu relatio, quam Patres de rebus geſtis Synodi ad Leonem mittunt. Cujus Epiſtolam ad Flavianum miris laudibus efferunt: ejus ſe literis ad Synodum tanquam ad epulas invitatos; hunc cuſtodem vineæ Chriſti appellant. Dioſcori condemnationem proſcriptionémque ejus doctrinæ exponunt. Sed imprimis monent quæ pro ſede Conſtantinopolitana decreverint, rogantque ut his approbationem non deneget. Contradixiſſe quidem Legatos, ſed ut quemadmodum fidei, ſic bonæ ordinationis ipſe ſit autor. Incertum quo tempore hæc Epiſtola ſcripta ſit: nam Patres non ſtatim diſceſſiſſe putem; tum ut acta exſcriberentur: tum ut ſua decretis maneret autoritas. Deinde conſtat Legatos poſt duos à Synodo menſes nondum Romam remeaſſe: nam Leo ad Calend. Febr. Epiſcopis Galliarum ſcribens de Synodo, felicem ſuis legatis reditum precatur.

Circa initium ejuſdem menſis Marcianus edicto quorundam audaciam compeſcit, qui vicatim turbas ciebant ad diſſerendum de fide. Menſe martio altero Edicto confirmata Patrum decreta, juſſáque obſervari. In Collectione Romana Holſtenii legi Epiſtolam Marciani datam xv. Calend. Januarii fe-

ANN.CHR. CCCCLII.

quentis miſſamque Romam, per Lucianum Epiſcopum, Baſiliumque Diaconum. Lætum Synodi exitum Auguſtus Leoni gratulatur; cum rogat uti rata habeat decreta in gratiam ſedis Conſtantinopolitanæ, quæ & ſcripta fuiſſe ab Imperatrice ex reſponſionibus Leonis patet.

ANN.CHR. CCCCLII.

ANNUS CHRISTI 452	LEONIS PAPÆ 13	VALENTINIANI 28. MARCIANI 3. IMPP.	HERCULANO ET SPORATIO COSS.

I.

SAnctus Leo auditis quæ geſta fuerant Calchedone, anceps dubiuſque fuit. Lætitia ſimul & dolore afficiebatur; modò reputans animo victorias fidei: modò anxiè cogitans recens vulnus ab Anatolio diſciplinæ inflictum: cujus haud expedita curatio. Etſi porrò ſtatim conſultum huic malo voluit, operiri tamen ſtatuit reditum legatorum: ut omnia ex judicio & prudentiâ ordinaret. Intereà Epiſcopos Galliarum de re bene geſta Calchedone, & de clade Dioſcori certiores facit, commendátque ut eadem Epiſcopis Hiſpaniarum renuntient. Et iterum poſt regreſſum legatorum encyclicam Epiſtolam de eâdem re ad eoſdem mittit: quod patet ex ejuſdem Epiſtolâ ad Ruſticum Narbonenſem, Ravenninm Arelatenſem & ceteros Galliarum Epiſcopos, quibus ſignificat ſe exemplaria latæ adversùs Dioſcorum ſententiæ, vel tunc mittere, vel anteà miſiſſe.

Ep. lxxvii.

Ep. lxxxii. al. xxiv.

Poſtquam legati Apoſtolicæ ſedis Romanæ redierunt, S. Leo certus Anatolium nova ambitione turbare Eccleſiam, legatos cum literis ad Marcianum [a], ad Pulcheriam [b], Anatolium, [c] Julianumque [d] Coënſem dimittit. Datæ ſunt XI. Calend. Junii: qnibus quantum laudat Eccleſiæ triumphos, tantum Anatolii audaciam perſtringit. Sed operæ pretium eſſe exiſtimo ab origine jura ſeu vera, ſeu ambigua Conſtantinopolitanæ ſedis paucis inquirere, ut quam æqua fuerit cauſſa Leonis quivis perſpiciat.

a Epiſt. lxxviii. b Ep lxxix. c Ep. lxxx. d Ep. lxxxi

II. Contentionis Epiſcopi CP. de ſedis ſuæ prærogativa origo & ſtatus.

Conſtantinus Imperator poſthabitâ Româ Byzantium ſedem Imperii tranſtulit: & ne mutaſſe imperium cum ſede videretur, magiſtratus eoſdem, faſces, eademque inſignia novæ urbi intulit, novamque ſeu juniorem Romam eſſe juſſit. Aliorum deinde Principum gloriâ & ſplendore decorata civitas magnitudinem antiquæ Romæ potentiamque æmulari cœpit. Tum Epiſcopus Byzantinus cum urbe accreſcere honore, eúmque paulatim amplificandæ poteſtatis cupido inceſſit. Et quoniam religio erat alios Eccleſiæ ſuæ limites ponere, quàm qui ab initio fuerunt, ſenſim & quaſi per gradus ad faſtigium Eccleſiaſticæ poteſtatis ſibi viam facere. Primum aſſumere ſibi jura Metropolis: tum primarum ſedium ambire prærogativas: & demum ſimilem cum iis, vel etiam majorem uſurpare poteſtatem. Quomodo verò id ſit conſequutus breviter commemorabo.

Initio rerum Chriſtianarum ex cœtu fidelium conditæ ab Apoſtolis Eccleſiæ. Aucto deinde numero credentium, diſſeminatáque per provincias fide, quædam Chriſtiana πολιτεία, ſeu quaſi reſpublica inſtitui cœpta, eaque ad normâ ferè Romani Imperii ordinata. Singulis urbibus Epiſcopus fuit, & ſui cuique parochiæ definiti limites. Jam Eccleſiæ complures ſeu civitates unius ejuſdémque provinciæ, ſicut in imperio, uni Metropoli ſubjectæ: idque jam ab ævo Apoſtolorum fuiſſe aſſeram; nec qui ſedulò res chriſtianas ab ipſa origine legerit inficiabitur. Jura præterea & privilegia primis ſedibus, Romanæ, Antiochenæ & Alexandrinæ Eccleſiis, ex antiqua conſuetudine fuiſſe Nicæna Synodus dicit. Primatis porrò prærogativa duobus conſtat: alterum eſt honoris, alterum poteſtatis ac juriſdictionis. Et hæc iterum duo habet, primum Metropolitarum ordinationem, deinde Synodi cogendæ jus ac facultatem. Nullâ tunc Byzantinæ Eccleſiæ poteſtatē juriſdictionémque extra Parochiam fuiſſe, conſtans opinio eſt. Imò ipſa, ſicut aliæ ex Thraciâ, Heracleenſi Thraciæ ſubjecta, ſed tranſlatâ in Aſiam ſede Imperii, Epiſcopus novæ civitatis, ut diximus, honore priuſquàm poteſtate augeri cœpit. Prærogativam itaque loci, ſeu πρωτοκαθεδρίαν primum ambiit, idque datum in Conſtantinopolitanâ Synodo ſub Nectario ad annum CCCLXXXI. ut primum honorem poſt Romanum Epiſcopum haberet, quod habetur in canone tertio; ubi hæc verba: *Conſtantinopolitanæ civitatis Epiſcopum habere oportet privilegia honoris, πρεσβεῖα τῆς τιμῆς; poſt Romanum Epiſcopum, propter quod ſit nova Roma.*

Privilegia honoris Epiſcopo CP. conceſſa.

III.

Neque ea res nova habebatur in Eccleſiâ: prius enim privilegia honoris ſeu loci prærogativa, in Synodo Nicænâ Jeroſolymitano Epiſcopo attributa Canone VII. Scio diſcrimen hoc eſſe, quod Jeroſolymitano Epiſcopo poſt tres primas ſedes, & Conſtantinopolitano poſt Romanum Epiſcopum honor ſit conceſſus. Multorum opinio eſt ſimul cum honoris prærogativâ poteſtatem juriſdictionémque cœptam eſſe. Sed ii attendant ad Canonem II. ejuſdem Concilii: ubi Diœceſibus Aſiæ, Ponti & Thraciæ, in quas competere jus Patriarchicum Epiſcopi Conſtantinopolitani potuiſſet, ſua antiqua immunitas, ſuaque privilegia conſervantur; decernitúrque juriſdictio Aſianæ Diœceſis Epiſcopis Aſiæ, quemadmodum Ponticæ Ponti Epiſcopis, & Thracicæ Thraciæ Epiſcopis; cantúmque ne Alexandriæ & Orientis Epiſcopi extra terminos ſuæ Diœceſis juriſdictionem exerceant. Tres igitur illæ Diœceſes Aſiæ, Ponti & Thraciæ per Epiſcopos, id eſt, per Synodos ſuorum Epiſcoporum gubernari decretum eſt. Nihil ergo poteſtatis in eos erat Conſtantinopolitano Epiſcopo; imò ipſi, ſicut aliis Epiſcopis, interdicta hoc eodem II. Canone extra Diœceſim cujuſcúque cauſſæ cognitio.

Contrà, ſi in Synodo hâc Conſtantinopolitanæ ſedis juriſdictio ſtabilita fuiſſet, ut illi opinantur, infirmata certè Synodi Nicænæ decreta, nedum confirmata fuiſſent, ut poſtmodùm violata fuiſſe Calchedone XXVIII. Canone Leo conqueritur. Tum igitur nulla poteſtas nullaque juriſdictio permiſſa, honos tantummodò prærogativáque ſedendi Epiſcopo Conſtantinopolitano attributa primùm eſt. Etſi Canon ille ab Epiſcopo Romano rejectus improbatuſque eſt, in uſu tamen fuit: cujus rei argumentum eſt, id quod legimus in actis Calchedonenſis Synodi, ubi acta lectaſſunt Pſeudo-Epheſinæ Synodi, cui præſidebat Dioſcorus. Ille verò Flavianum CP. poſt Juvenalem Jeroſolymitanum, & Domnum Antiochenum ſedere juſſerat; quæ cum legebantur, tum Orientales exclamare; *Flavianus quare in proprio loco non ſedit, Conſtantinopolitanum Epiſcopum quare quintum poſuerunt? Paſchaſinus Reverendiſſimus dixit: Ecce nos Deo volente Dominum Anatolium primum habemus, hi quintum poſuerunt Beatum Flavianum. Diogenes Reverendiſſimus Epiſcopus Cizyci Eccleſiæ dixit: quoniam vos regulas ſcitis.* Ecce honos loci egregiè vindicatus Epiſcopo Conſtantinopolitano ab ipſiſmet legatis ſedis Apoſtolicæ, qui Dioſcori audaciam criminantur, quòd quinto loco Flavianum juſſiſſet ſedere: laudatur Synodus Calchedonenſis, quòd Anatolio ſecundus locus ſit conceſſus, idque ex regulis & canonibus. Ex quibus patet ſolum honorem primùm attributum fuiſſe CP. Epiſcopo, in

IV.

Act. 1. Calch. Syn. [illegible]

ANN. CHR. CCCCLII.

hooorem urbis Regiæ, quam Imperatores novam Romam eſſe juſſerant.

V. Conciliorum ἐνδημούσης origo.

Deinceps verò CP. Epiſcopi cogitaverunt & juriſdictionem occupare. Ita ſe ſe præbuit occaſio. Complures, ut ferè fit, Epiſcopi ad comitatum ibant, aliquando certè Eccleſiarum neceſſitate compulſi; ſed ſæpius, quod olim patribus Sardicæ coogregatis cooquerebatur Oſius, ut ſuis honores adminiſtrationéſque caperent. Idcircò erat Conſtantinopoli magna Epiſcoporum frequentia, & ad ſexaginta, ut plurimum Epiſcopi in Regia civitate viſebantur, qui ſæpè agmine facto ad Auguſtum conveniebant. Lites tum plurimæ de rebus Eccleſiaſticis ad Imperatorem ferebantur, quæ conſilio judicióque Epiſcopi CP. dirimebantur: Et ſi quæ majoris momenti erant negotia, cœtu ex Epiſcopis qui in urbe erant facto, præſide CP. Epiſcopo tractabantur, Græciſque erat hoc genus Concilii σύνοδος ἐνδημοῦσα; quia erat Epiſcoporum ἐνδημούντων. Etſi ejuſmodi conventus nomen Concilii non merebatur, nec niſi ex contendentium conſenſu vis & autoritas ejuſmodi judiciis erat, ex conſuetudine crevit autoritas his Synodis. Nam primùm de regimine Eccleſiæ erat tractatio: ſubinde verò de Metropolitarum controverſiis, & de fidei quæſtionibus. Sic ſub Flaviano CP. condemnatus Eutyches; & cauſſa Florentii Sardorum Epiſcopi Metropolitæ Lydiæ cum duobus Epiſcopis ſuæ Provinciæ agitata, ut habetur act. 1. Concil. Calched.

Prima horum conventuum CP. initia.

Quæ fuerint horum conventuum initia difficile dictu eſt. Si conjecturæ eſt locus fortè temporibus S. Chryſoſtomi cœperunt. Is enim malevolorum hominum invidiâ pulſus ſede; deinde coacto Concilio ex Epiſcopis qui tum Conſtantinopoli verſabantur reſtitutus eſt, & reſciſſa ſuperioris Synodi ſententia. Ita acquiſitum jus congregandæ Synodi Conſtantinopoli Epiſcopo.

VI. Jus Metropolitas ordinandi unde natum Epiſc. CP.

Metropolitas verò ordinandi ita ratio coſtituta. Erat Epiſcopus Conſtantinopoli in pretio & honore; quia in civitate regia verſabatur, cui in promtu erat re & operâ alios adjuvare, eorumque res & negotia gratiâ quâ pollebat in comitatu promovere. Tum ſi quæ erant in Epiſcopatibus Sacerdotiiſque acquirendis ambitiones, unde, ut ſolet, turbæ plerumque exoriebantur, advocabatur: ille illicò adeſſe, ambitus potentiorum autoritate comprimere, & ſenſim in electionibus ſibi jus attribuere. Adde quod canones tum Synodi CP. tum alii, invitatos Epiſcopos ordioationibus aliarum provinciarum intereſſe ſinebant: & honori ducebant plerique, Regiæ urbis Epiſcopum conſortem ſuarum ordinationum habere. Jam illa conſuetudo invaluerat ætate S. Chryſoſtomi. Unde ille Epheſinum Metropolitam, alióſque Epiſcopos ſimoniaci criminis compertos depoſuit, alióſque ſubrogavit: & ſi S. Chryſoſtomus non ſtudio propagandæ ditionis ſuæ, ſed autoritate Concilii facere id ſit aggreſſus; tamen hoc vertit in conſuetudinem: adeò ut deinceps ordinationibus Metropolitarum, & aliarum Eccleſiarum Epiſcopis Aſiæ, Ponti & Thraciæ præeſſe non vereretur. Demum quæ uſu & longa conſuetudine ſtabilita erant, facilè fuit in legem & jus traducere: quod in Concilio Calchedonenſi Anatolius perfecit, edito à patribus canone, ubi non modò ſedendi prærogativa, ſed jus datum cogendæ Synodi, & Metropolitas Epiſcopóſque alios ordinandi: eique poteſtas & juriſdictio in tres provincias Aſiam, Thraciam, & Pontum attributa eſt. Illæ porro provinciæ nullius Diœceſeos ſeu Patriarchici diſtrictus erant; ſed ſuis tum regebantur Synodis: ubi electiones rarò ſine turbis, quod CP. Epiſcopi res conſiliaque promovit.

VII. Legati ſummi Pontificis, quod diximus, cum cernerent ea fieri in detrimentum diſciplinæ Eccleſiaſticæ & Romanæ ſedis injuriam, canoni Calchedonenſi conteſtatione publicâ contradixerant. Leo ipſe perſuaderi non potuit, ut decretum hoc confirmaret, neque Imperatoris, neque Auguſtæ, neque Juliani Coënſis legati ſui, neque Patruno Calchedonenſium ſolicitis precibus: imò reſiſtere omnibus modis inſtituit, & validiſſimis rationibus hoc decretum infringere.

Primò aſſerebat coactam Synodum ad fidem vindicandam perfidiámque Eutychianam perimendam, non ad ſerviendum Anatolii cupiditati: *Quibus inauditis & nunquam anteà tentatis ita pravæ tuis exceſſibus, ut ſanctam Synodum ad extinguendam ſolùm hæreſim & ad confirmationem fidei Catholicæ ſtudio Chriſtianiſſimi Principis congregatam, in occaſionem ambitus trahas, & ut conniventiam tibi det, impellas.* Epiſt. lxxx ad Anatolium c. ii. Epiſcopos deinde arguit vel promiſſis illectos, vel minis territos: *In totum*, inquit, *Eccleſiæ perturbationem ſuperba hæc tendit elatio: quæ ita abuti voluit Concilio Synodali; ut fratres in fide tantùm negotio congregatos, & definitione ejus cauſſa, quæ erat curanda, perfunctos ad conſenſum: dum ſibi depravando traduceret, aut terrendo compelleret.* Ibid. cap. iii. Tertiò conſilia Anatolii ad perturbationem & Eccleſiæ ſcandalum tendere: *Sapienter*, inquit, *intellige, quale ſit Dei judicium ſubiturus, qui tot Eccleſiis, tot Sacerdotibus ſcandalum inferre non metuit*: Ibid. cap. v. & poſteà: *Si inconceſſa quæſierit, ipſe te tuo opere atque judicio univerſalis Eccleſiæ pace privabis.* Ibid. cap. vi. Quartò canones Nicænos violatos contemtóſque ſæpiùs inculcat: *Dolto etiam*, inquit, *in hoc dilectionem tuam eſſe progreſſam, ut ſacratiſſimas Nicænorum Canonum conſtitutiones conareris infringere; tanquam opportunè ſe tibi hoc tempus obtulerit, quo ſecundi honoris privilegium ſedes Alexandrina perdiderit; & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit: ut, his locis juri tuo ſubditis, omnes Metropolitani Epiſcopi proprio honore priventur... nimis ergo hæc improba, nimis ſunt prava, quæ ſacratiſſimis canonibus inveniuntur eſſe contraria.* Ibid. cap. ii.

Canones ab Anatolio violati.

In multis Nicæni Concilii decreta violata ab Anatolio patet. Canon quippe VI. Nicænus quaſdam provincias jubet ſui eſſe juris & ſuis Synodis regi; hócque notum ubi Alexandrinæ & Antiochenæ Eccleſiæ jura aſſeruntur. Sic in Canone: ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. *Similiter autem & apud Antiochiam cæteraſque provincias ſua privilegia ſerventur Eccleſiis.* Provincias illas Pontum, Aſiam, Thraciámque fuiſſe Canon II. CP. Synodi explicat, quarum juriſdictionem Anatolius invaſerat. Præterea CP. Epiſcopus ſecundum poſt Romanum Epiſcopum ſibi arrogaverat locum, & Alexandrinum Epiſcopum ad tertium, Antiochenum ad quartum locum detruſerat. Id quóque contrà Synodum Nicænam, ubi honorem ſuum ſingulis Eccleſiis ſervari olim conſtitutum. Jura quoque Exarchorum Metropolitarumque abolita. Heracleenſis Metropolita ſeu Exarchus Thraciæ ſpoliatus ſuâ juriſdictione ab CP. Epiſcopo. Primùm ipſi Conſtantinopolis ſubjecta: ſubinde mutato rerum ordine ipſi ſubjectus per uſurpationem Epiſcopi Conſtantinopolitani, qui per ſpeciem primi poſt Romanum Epiſcopum honoris, Heracleenſem & jure Synodis ſuæ provinciæ præſidendi, & jure ordinationum ſenſim exuerat; hocque S. Leo redarguit: *Non convellantur*, inquit, *provincialium jura primatuum.* Ead. Ep. c. v. De Exarchis Thraciæ, Aſiæ, & Ponti loquitur; quibus ſubjecti ſuarum Diœceſeon Metropolitæ. S. Leo ſubjungit: *Nec privilegiis antiquitus inſtitutis Metropolitani fraudentur Antiſtites*: hoc attinet ad Metropolitas tribus his Exarchis ſubjectos. Proſequitur Pontifex noſter: *Nihil Alexandrinæ ſedi ejus, quam per ſanctum Marcum*

ANN. CHR. CCCCLII.

Evangeliſtam B. Petri diſcipulum meruit, pereat dignitatis: Nec Dioſcoro impietatis ſuæ pertinaciâ corruente, ſplendor tantæ Eccleſiæ tenebris obſcuretur alienis. Antiochena quoque, in quâ primùm prædicante B. Apoſtolo Petro, Chriſtianum nomen exortum eſt, in paternæ Conſtitutionis ordine perſeveret: ut in tertio gradu collocata, nunquam ſe fiat inferior.

IX.
Canonē III. Conſtantinop. rejicit S. Leo.

Anatolius aliique Patres, qui Calchedone canonem XXVIII. condiderant, III. canone Conſtantinopoli edito ſub Nectario, decretum Calchedonenſe defendebant. Sed ejus vim multis Leo deſtruere conatur, aſſerens ea in notitiam Romani Pontificis non veniſſe, nec ullius eſſe momenti, quæ in ipſa ſua origine vana irritaque ſunt;

Ead. Ep. c. ii.

Perſuaſioni tuæ in nullo penitus ſuffragatur quorumdam Epiſcoporum ante ſexaginta, ut jactas, annos facta conſcriptio, nunquamque à prædeceſſoribus tuis ad Apoſtolicæ ſedis tranſmiſſa notitiam: qui ab initio ſui caduca dudùmque collapſa, ſera nunc & inutilia ſubjicere fulcimenta voluiſti, eliciendo à fratribus ſpeciem conſenſionis, quam tibi in ſui injuriam verecundia fatigata præberet. S. Leo canonem CP. non quidem ſuppoſitum, ſed ignotum conqueritur, neque renunciatum Apoſtolicæ ſedi. Lucentio aliiſque legatis ignoratum ex Actis Calchedone liquet: nam Lucentius negavit inter acta Synodica reperiri: *Accedit*, inquit, *ad cumulum, quod CCCXVIII. Conſtitutionibus poſthabitis, centum quinquaginta, qui in Synodicis Canonibus non habentur, mentionem tantum feciſſe noſcuntur.* Sed poſtquam lectus ex actis canon Conſtantinopolitanus, nihil ulterius dicere contrà auſi ſunt. Scio eſſe aliquos, qui à Damaſo decretum CP. repudiatum ſcribunt; ſed hæc qui conveniunt cum iis quæ à S. Leone, qui ab Apoſtolicâ ſede ignoratum fuiſſe aſſerit, nec de Damaſi conteſtatione quicquam habet, quod certè omittere non debuerat.

[illegible]
Act. 16. Calched.

Synodi Nicænæ excellentia.
Ead. Ep. c. ii.

Arguit deinde S. Leo canonem Calchedonenſem ab excellentia præſtantiaque Nicænæ Synodi CCCXVIII. Patrum cujus autoritas nulla vi, decretóque nullo concuti poteſt: *Tanquam*, ait S. Leo, *refutari nequeat, quod illicitè voluerit multitudo; & illa Nicænorum Canonum per ſpiritum verè ſanctum ordinata conditio in aliquâ cuiquam ſit parte ſolubilis. Nulla ſibimet de multiplicatione congregationis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem & octo Epiſcopis, quantumlibet copioſior numerus Sacerdotum, vel comparare ſe audeat, vel præferre: cum tanto divinitus privilegio Nicæna Synodus ſit conſecrata, ut ſive per pauciores, ſive per plures Eccleſiaſtica judicia celebrentur, omni penitus autoritate ſit vacuum, quicquid ab illorum fuerit conſtitutione diverſum.* Quod ſæpiùs in Epiſtolis repetit; imò & in eâdem hæc:

Ead. Ep. cap. iv.

Sancti illi & venerabiles Patres, qui in urbe Nicæna, ſacrilego Arrio cum ſua impietate damnato, manſuras uſque in finem mundi leges Eccleſiaſticorum Canonum condiderunt, & apud nos & in toto orbe terrarum in ſuis conſtitutionibus vivunt: & ſi quid unquam aliter, quàm illi ſtatuere, præſumitur, ſine cunctatione caſſatur. Ex quibus patet ſumma in veneratione fuiſſe Nicænos canones, tum propter eorum autoritatem ſanctitatémque qui eos condiderunt, tum propter fidem, quam etiam periculo capitis & ſanguinis pretio fortiter profeſſi erant, legéſque Eccleſiaſticas quas à viris Apoſtolicis hauſtas confirmarunt. Hinc magnificum illud Leonis de eo Concilio judicium, cujus ſe prædicat executorem cuſtodémque, hujuſque decretis ut contradicat, in gratiam Anatolii nullis modis adduci ſe poſſe fatetur:

Ep. lxxviii. ad Martianum, c. ii.

Qui Anatolius, inquit, *etiamſi præcipuis meritis optimoque judicio legitimè fuiſſet ac ſolemniter ordinatus, contra reverentiam tamen Canonum paternorum, contrà ſtatuta Spiritus ſancti,*

Ibid. cap. iii.

contra antiquitatis exempla, nullis poſſet ſuffragiis adjuvari: & iterùm: *Privilegia Eccleſiarum ſanctorum Patrum Canonibus inſtituta, & venerabilis Synodi fixa decretis nullâ poſſunt improbitate convelli, nulla novitate violari: in quo opere auxiliante Chriſto, fideliter exequendo neceſſe eſt me perſeverantem habere famulatum: quoniam diſpenſatio mihi credita eſt, & ad meum tendit reatum, ſi paternarum regulæ ſanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Eccleſiæ regimen Spiritu Dei inſtruente ſunt conditæ, me quod abſit connivente violentur.*

ANN. CHR. CCCCLII.
Pontifex Rom. executor. canonum. Quid ſi eo conniv. te violentur.

Super hæc Petrus de Marca Tholozanus Archiepiſcopus annotat S. Leonem, ideo repudiare canones Calchedonenſes; quia contra canones Nicænos ſcripti erant: *Non ergo*, inquit ille celebris, *illo nomine ſtatuta Concilii Calchedonenſis Leo reprobat, quaſi nullas habitura vires eſſent, niſi prius illi collibuiſſet: ſed nullitatem dicti Canonis ex repugnantia Canonum Nicænorum petitam declarat; magnifico ſanè & illuſtri primatus, ſeu principatus ſui privilegio, ſed quod ad ſuperiorem in corpus definitioneſque Concilii exercendam autoritatem extendi & porrigi non debeat. Si enim rite de quæſtione aliqua Nicænis regulis nondum deciſa Synodus Calchedonenſis ſtatuiſſet, tantum abeſt ut Leo Conſtitutioni illi deſtitutus vitio nullitatis opponenda refragatus fuiſſet, quin potius geſtorum Synodalium approbatione Concilii ſententiæ ex officio adhæſiſſet. Quod eleganter Leo Pontifex inſinuat in Epiſtola ad Maximum Antiochenum, hoc de negocio loquens: quicquid enim præter ſpeciales cauſſas Synodalium Conciliorum ad examen Epiſcopale defertur, poteſt aliquam dijudicandi habere rationem; ſi nihil de eo eſt à SS. Patribus apud Nicæam definitum. Nam quod ab illorum regulis & Conſtitutione diſcordat, Apoſtolicæ ſedis nunquam poterit obtinere conſenſum.* Hæc eruditus Archiepiſcopus.

Pet. de Marca diſſert. de Patriarch CP. Inſtitutione in fine.

Epiſt. xcii. al. lxii. ad Maximum Antioch. cap. v.

X.
Ex ſplendore urbis CP. ſua jura Anatolius tuetur.
Ep. lxxviii. ad Martianum c. iii.

Anatolius jura quoque ſibi attributa tuebatur dignitate & amplitudine urbis regiæ; quam rationem S. Leo minimè admittit: quia jus Patriarchicum ortum non modo ex regia civitate, ſed & ex Apoſtolicâ ſede: *Non dedignetur Regiam civitatem, quam Apoſtolicam non poteſt facere Sedem.* Etſi in politiâ Eccleſiaſticâ primarum civitatum ratio eſt habita, jus tamen Patriarchicum Romæ, Alexandriæ, & Antiochiæ civitatibus, non tam aſſertum eſt, quia primariæ nobiliſſimæque civitates erant, quàm quia derivatum ex inſtitutione Apoſtolica, veterique, ut Nicæna Synodus habet, ac longa conſuetudine: quod nullo modo ad ſedem Conſtantinopolitanam pertinet, cujus jura ante ſexaginta circiter annos in Concilio CP. primùm decreta ſunt: idque redarguit S. Leo: *Superbum nimis eſt*, ait, *ut venerabilium Patrum decreta ſolvantur, quorumdam Epiſcoporum proferre conſenſum, cui tot annorum ſeries negavit effectum. Nam ſexageſimus fere annus hujus conniventiæ eſſe jactatur, quo ſe prædictus Epiſcopus æſtimat adjuvari.* Addit Leo, nullum conſecutum effectum; non quòd Epiſcopus Conſtantinopolitanus hujus vi ſedendi honore non ſit potitus in Oriente, ſed quòd jus illud in Occidente non ſit agnitum. Quoniam verò ſecundi honoris locum Epiſcopo CP. tributum jam ab initio Synodi Calchedonenſis approbabant legati Leonis, eumdémque in Pſeudoſynodo negatum à Dioſcoro conqueſti erant, hoc eſt: cur S. Leo, ſi quid ab ejus legatis permiſſum admiſſumve ſit, id penitus reſciſſum declarat: *Si quid ſanè ab his fratribus, quos ad ſanctam Synodum vice mea miſi, præter id quod ad cauſſam fidei pertinebat, geſtum eſſe perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantum ab Apoſtolica ſede ſunt directi, ut exciſis erroribus Catholicæ eſſent fidei defenſores.* Anatolii denique conſilia criminatur, quod in aliorum jura invadere ſit aggreſſus captâ occaſione temporis, quo uterque primatum Orientalium, vel à fide deſciſcens, vel fidei patrocinium

Epiſt. lxxix. ad Pulcheriam c. ii.

Epiſt xcii. ad Maximum Antioch c. v.

ANN. CHR. CCCCLII. Epiſt. lxxx. ad Anatolium, c. ii.

deſerens ſuâ indignus prærogativâ ſuóque ordine videbatur: *Tanquam opportune ſe tibi tempus obtulerit, quo ſecundi honoris privilegium ſedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit: ut his locis juri tuo ſubditis omnes Metropolitani Epiſcopi proprio honore priventur.* Deinde ſubjungit: *Aliud ſunt ſedes, aliud præſidentes... nec Dioſcoro impietatis ſuæ pertinaciâ corruente, ſplendor tantæ Eccleſiæ tenebris obſcuretur alienis.* Nefas præterea id eſſe probat multorum jura diſtrahere, Metropolitáſque complures ſua ſpoliare poteſtate, ut Anatolii dignitas accreſcat; & antiquâ conſuetudine neglectâ unius ſerviatur cupiditati: *Ad meum tendit reatum... ſi major ſit apud me unius fratris voluntas, quàm univerſæ Domus Domini communis utilitas*: & iterum: *Superbum nimis eſt & immoderatum ultrà proprios terminos tendere, & antiquitate calcata alienum jus velle præripere, atque ut unius creſcat dignitas tot Metropolitanorum impugnare primatus.* Hæc & alia ejuſmodi S. Leo contra Anatolium: quæ ſecuta, ſuo ordine infrà proſequemur.

Epiſt. lxxviii. ad Martian. c. iii. Epiſt. lxxix. ad Pulcher. c. ii.

XI. Theodorus Forojulienſis Ep. conſulit Leonem.

Eodem anno quo hæc Leo tractabat cum Orientalibus, Epiſtolam accepit è Theodoro Forojulienſi in Galliis Epiſcopo, conſultúſque eſt ab eo de pœnitentiæ diſciplina: cui reſpondet, Indulgentiam Dei niſi ſupplicationibus Sacerdotum non poſſe obtineri: peccatoribus per pœnitentiæ actionem eluenda eſſe delicta; ut deinde ad communionem admittantur. Iis verò, quos inſtans periculum aut morbi vis premit, non denegandam reconciliationem, ſi petierint, aut petiiſſe antea circumſtantium fidelium teſtimonio comprobentur. Neque hic omittam dicere, quod S. Leo redarguit hunc Epiſcopum, quoniam non priùs conſulto Metropolitano ad ſe accedat: *Quia in cauſſis*, inquit, *quæ ad generalem obſervantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum, nihil ſine primatibus oportet inquiri.* Tantus erat æqui amor Leonis menti inſitus, ut nihil de coepiſcoporum ſuorum juribus decerptum vellet, vel ſuam alienæ diminutione creſcere dignitatem.

Metropolitæ à comprovincialibus priùs conſulendi, quam ad primam Eccleſiæ ſedem catur.

XII. S. Leonis legatio ad Attilam.

Eodem, quo hæc gerebantur, anno Attila re malè geſtâ in campis Catalaunicis, per Pannonias in Italiam venit, regiáſque civitates Aquileiam, Ticinum, Mediolanúmque cœpit & diripuit. Elatus deinde rerum ſucceſſu Romam properabat. Jam tota civitas trepidare. Tum Valentinianus, quoniam vi & armis repellere hoſtem nequibat, avertere periculum conſilio cœpit. Mittit S. Leonem, & viros clariſſimos dat comites. Ecce magnus Pontifex ad Attilam venit, verbis demulcet ferocem animum, iram frangit eloquentiâ, pacem recipere perſuadet, & diſcedere ex Italiâ compellit; quod deſcriptum fuſiùs legitur in Chronico Proſperi ex MSS. Codicibus Sirmundi & Chiffletii edito ab Andræa Duchenio: Herculano & Sporatio Coſſ. *Attila redintegratis viribus, quas in Gallia amiſerat, Italiam ingredi per Pannonias intendit: nihil duce noſtro Aetio ſecundùm prioris belli opera proſpiciente: ita ut ne clauſuris quidem Alpium, quibus hoſtes prohiberi poterant, uteretur: hoc ſolum ſpei ſuis ſupereſſe exiſtimans, ſi ab omni Italia cum Imperatore diſcederet. Sed cum hoc plenum dedecoris & periculi videretur, continuit verecundia metum, & tot nobilium provinciarum latiſſima everſione credita eſt ſævitia & cupiditas hoſtilis explenda: nihilque inter omnia conſilia principis, ac Senatus populique Romani ſalubrius viſum eſt, quàm ut per legatos pax truculentiſſimi Regis expeteretur. Suſcepit hoc negotium cum viro conſulari Avieno & viro præfectorio Trigetio Beatiſſimus Papa Leo, auxilio Dei fretus, quem ſciret nunquam piorum laboribus defuiſſe. Nec aliud ſecutum eſt quàm præſumſerat fides. Nam tota legatione dignanter accepta, ita ſummi Sacerdotis præſentiâ Rex gaviſus eſt, ut bello abſtineri præciperet, & ultra Danubium promiſſa pace diſcederet.* Inter Comites S. Leonis Caſſiodorus Patrem Carpilionem annumerat, & principem legationis & autorem pacis, nimius amans Paternæ gloriæ, nominat. Sed ſcriptores omnes, & ipſe in Chronico id acceptum ſummo Pontifici referunt: *Cum Attila*, inquit, *à Valentiniano Imperatore Papa Leo directus pacem fecit.* Addunt aliqui Attilam rogatum cur facilè ceſſiſſet, reſpondiſſe territum ſe prodigio: nam dum Leo loqueretur vidiſſe ſenem venerabili aſpectu, habitu Sacerdotali, gladio minitantem, niſi Leoni obtemperaret: tremoréque horrore concuſſum tanquam exhauſtis viribus concidiſſe. Verum hæc relata à ſequioris ævi ſcriptoribus apud veteres non invenio, non apud Jornandem, Theophanem, Suidam, Marcellinum comitem, Caſſiodorum, Anaſtaſium, Hermannum contractum, Marianum Scotum, Martinum Polonum; non apud Proſperum, qui Romæ verſabatur, Leonique aderat & rem totam accuratè deſcripſit. Non enim Attilam ſcribunt oſtento perculſum, ſed eloquentiâ præſentiaque Leonis mitigatum referunt: *Nam tota legatione dignanter accepta*, inquit Proſper loco ſupra laudato, *ita ſummi Sacerdotis præſentia Rex gaviſus eſt, ut bello abſtineri præciperet*, *Placida ei legatio*, inquit Jornandes, *à Roma advenit. Nam Leo Papa per ſe ad eum accedit in agro Venetum Ambuleio, ubi Mincius amnis commeantium frequentatione tranſitur: qui mox depoſuit excitatum furorem, & rediens quâ venerat, ultra Danubium promiſſa pace diſceſſit.* Hiſtoria Miſcella eadem prope, nec plura: *Leo magnus*, inquit, *miſſu Valentiniani Imperatoris ad eum acceſſit, eumque adeò mitem reddidit, ut illicò promiſſa pace firmiſſima ultra Danubium non rediturus abierit.* Caſſiodorus eloquentiæ viribus victum Barbarum, non oſtento territum, narrat, ſed Patrem ſuum, quod diximus, rei autorem, non Leonem prodidit: *Invenit Regem ſuperbum, ſed reliquit pacatum: & calumnioſas ejus altercationes tanta virtute deſtruxit, ut voluiſſet gratiam quærere, cui expediebat pacem cum regno ditiſſimo non habere... Pacem retulit deſperatam, cujus legatio quid perfecerit datur intelligi, quæ tantùm eſt gratulanter accepta, quantùm & videbatur optata.*

ANN. CHR. CCCCLII. Caſſiod. l. i. Var. Epiſt. iv.

Paulus Diacon. in append. Hiſt. Rom & Breviar. Rom.

Jornandes de Rebus Geticis c. xlii.

XIII. Miſcella Hiſtoria examinatur.

Ipſe Leo in ſermone 81. de Octava Apoſtolorum, corda furentium Barbarorum mitigata narrat, non territa. Unde igitur terrificæ viſionis narratio manavit, & in Breviarii Romani lectiones irrepſit? Refertur à Sigeberto Gemblacenſi. Laudatur etiam in eam rem à Cardinale Baronio *Paulus Diaconus in hiſtoria rerum Romanarum, quam poſuit appendicem ad Eutropium.* Sed junior profectò uterque ſcriptor, (cùm hic octavo ſeculo, ille duodecimo vixerit) quàm ut fidem, nullo antiquiore ſuffragante, mereatur. Sed & ex Paolo Diacono mirum eſt patrocinium huic hiſtoriæ parari ab eminentiſſimo annalium conditore ad hunc ann. 452. num. 58. Appendix enim ad Eutropium, quam laudat adſcribitque Paulo Diacono, ipſa eſt Miſcella hiſtoria, quam idem ſcriptor ad eundem annum num. 54. Diacono illi abjudicat; hujuſque revera non eſſe probat Philippus Labbeus in Diſſert. hiſt. de Script. Eccleſiaſticis. Quovis portò autore gaudeat opus iſtud, antiquiores pleræque ejus editiones viſionem illam non habent, ſive illæ quæ ex Bongarſii, Amerbachii, Pithœorúmque fratrum MSS. codicibus prodierunt, ſive quæ aliorum curâ ſunt emiſſæ. Unus Janus Gruterus, qui hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores Latinos minores in unum corpus collegit, Miſcellam hiſtoriam multò quàm antea prodierat auctiorem exhibet *ex Palatinis membranis, nota* (ut quidem ſcribit vir doctiſſimus) *prorſus electa, Saxonicis literis ante ſeptingentos minimùm annos exaratis.*

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCLII.

A tanti viri mente ægrè divellor : non videntur tamen adjectitii hujuſmodi panni autoritate codicis unius contra plurimorum fidem tanti faciendi ; præſertim cum multa his contineantur, quæ ſcriptoris imperitiam arguant. Inter hæc ſunt, quod Aquileiam tuto triennio ab Attila obſeſſam narret ; quod ſancti Germani legationem in Britanniam poſt Aquileiam captam contigiſſe ſignificet ; quod ſanctum Paulinum Nolæ Epiſcopum poſt vaſtatam à Vvandalis Italiam (quæ vaſtitas anno 455. & 56. contigit) ſemet in captivorum redemtionem expendiſſe narret, cùm viginti & ampliùs jam ab annis obiiſſet ſanctus Antiſtes, & hanc de ipſo hiſtoriam meritò falſi arguant hac tempeſtate viri eruditi. Cetera aliis diſcutienda relinquimus : hoc interim pro certo habentes iſthæc additamenta Miſcellæ hiſtoriæ aliena manu inſerta videri, partim ex Jornande accepta, partim ex incertis ſcriptoribus, vel etiam ex falſis rumuſculis. Quod de inſititia narratione, quam diſcutimus, imprimis credendum, quam ſcilicet ita ille exorditur ac proſequitur : FERUNT *itaque poſt diſceſſum Pontificis interrogatum eſſe Attilam à ſuis, cur ultra ſolitum morem tantam reverentiam Romano Papæ exhibuerit ; quandoquidem penè ad omnia quæ ille imperaſſet, obtemperarit. Tum Regem reſpondiſſe : non ſe ejus, qui advenerat, perſonam reveritum eſſe, ſed alium ſe virum juxta eum in habitu ſacerdotali adſtantem vidiſſe, forma auguſtiore, canitie venerabilem, eúmque evaginato gladio ſibi terribiliter mortem minitantem, ſi non cuncta, quæ ille expetebat, expleſſet.* Non his certè terriculamentis eguiſſe videtur Attila, ut ab oppugnandæ urbis conſilio revocaretur, in quo jam plurimùm fluctuabat, à ſuis videlicet deterritus, & de ſucceſſu expeditionis parum ipſe ſibi confidens, ſatis ſibi eſſe ad gloriam æſtimans, quod ſupplices ac ſubjectos coram ſe Pontificem proceréſque Romanos haberet. Hanc barbari fluctuationem Jornandes, qui Juſtiniani Imperatoris tempore claruit, graphicè deſcribit, firmatque Priſci hiſtorici autoritate. *Cum*, inquit, *ad Romam animus fuiſſet ejus attentus accedere, ſui eum, ut Priſcus refert hiſtoricus, removere, non Vrbi, cui inimici erant, conſulentes, ſed Alarici quondam Veſegotharum Regis objicientes exemplum, veriti Regis ſui fortunam, quia ille poſt fractam Romam diù non ſupervixerat, ſed protinus rebus exceſſit humanis. Igitur dum ejus animus ancipiti negotio inter ire & non ire fluctuaret, ſecúmque deliberans tardaret : placida ei legatio à Roma advenit. Nam Leo Papa, &c.* Eadem referuntur & in ipſo Palatini codicis additamento, ex Jornande proculdubio accepta : cùm eadem ferè verba uſurpentur. Unum denique addam, Jano Grutero, etſi in adjectitios hujuſmodi pannos inclinatiori facto, religionem fuiſſe hos in ipſum hiſtoriæ Miſcellæ contextum conjicere, ſed inter ſuas ad opus iſtud notas amandaſſe : quod incerti de iſta additione judicii nonnullum indicium eſt.

XIV. Utut ſit, certum eſt legationem Leoni honorificam, & divinitùs liberatam civitatem, & beatorum Apoſtolorum præſens auxilium Romam ſenſiſſe : quod ipſe ſanctus Leo, ut dixi, ad populum concionem habens retulit : hacque occaſione amovet populum à ſpectaculis, & contrà ad venerationem beatorum Martyrum adhortatur : *Religioſam*, inquit, *devotionem, dilectiſſimi, qua ob diem caſtigationis & liberationis noſtræ cunctus fidelium populus ad agendas Deo gratias confluebat, penè ab omnibus fuiſſe neglectam, ipſa paucorum, qui adfuere, raritas demonſtravit, & cordi meo multum triſtitiæ intulit, & plurimum timoris incuſſit. Magnum enim periculum eſt eſſe ingratos Deo, & per oblivionem beneficiorum ejus, nec de correptione compungi, nec de remiſſione lætari.* Et iterùm. *Pudet dicere, ſed neceſſe eſt non tacere, plus impenditur Dæmoniis, quam Apoſtolis : & majorem obtinent inſana ſpectacula frequentiam, quàm Beata Martyria. Quis hanc urbem reformavit ſaluti? Quis à captivitate eruit, quis à cæde defendit? Ludus Circenſium, an cura ſanctorum? quorum utique precibus divina cenſura flexa ſententia eſt : ut qui merebamur iram, ſervaremur ad veniam.* Sic demum concludit : *Revertimini ad Dominum intelligentes mirabilia, quæ in nobis dignatus eſt operari, & liberationem noſtram non, ſicut opinantur impii, ſtellarum affectibus, ſed ineffabili omnipotentis Dei miſericordiæ deputantes, qui corda furentium Barbarorum mitigare dignatus eſt.*

Serm. lxxxiii. in Oct. Apoſtol.

Tantæ rei fama univerſum orbem pervaſit, ejúſque memoria in Orientalibus etiam partibus uſque ad ſeram perſeveravit ætatem. Ita ut cùm Orientales diù poſt ſcriberent ad Symmachum Papam, opémque ac communionem ab eo poſcerent, non alio magis exemplo charitatem ejus accendendam eſſe putaverint, quàm Leonis noſtri Attilam convenientis flectentiſque : *Si enim*, inquiunt, *qui præceſſit Beatitudinem tuam inter ſanctos conſtitutus Leo Archiepiſcopus ad Attilam tunc erroneum Barbarum per ſe currere non duxit indignum, ut captivitatem corrigeret corporalem, nec tantùm Chriſtianorum, ſed & Judæorum (ut credibile eſt) atque Paganorum. Quanto magis feſtinare ad tuam attinet ſanctitatem, non ad corporea, quæ bello fit, captivitatis correctionem atque converſionem, ſed animarum quæ captivatæ ſunt, vel quotidie captivantur.*

Epiſtola Oriental. poſt viii. Symmachi PP.

ANNUS CHRISTI 453	LEONIS PAPÆ 14	VALENTINIANI 29. MARCIANI 4. IMPP.	OPILIONE ET VINCOMALO COSS.

Anatolius ... CP.

LEo Magnus non tam facilè ſuperbiam Anatolii, quàm Attilæ ferociam frangere potuit. Nam ille exacerbatus repulsâ & ſummi Pontificis literis, ad odium & turbandam Eccleſiam animum adjecit. Favere hæreticis cœpit, deoſculari eos qui Eutychem Dioſcorúmque defenderant ; contrà perſequi Flaviani amicos, adverſari iis quos vindices fidei ſciebat. Erat per ea tempora Conſtantinopoli Aëtius officio Archidiaconi & fide clarus, hunc ab officio removere ſtatuit Anatolius : quia eo munere qui fungebatur ejus retardare conſilia poterat vel promovere. Nam qui honorem hunc gerebat plurimum in Eccleſia poterat. Præerat Collegio Diaconorum, ejus erat res Eccleſiæ commodáque curare, ex bonis Eccleſiæ ſuas cuique clericorum portiones diſtribuere, jus in Preſbyteros ruris exercere, inter Urbanos lites diſſidiaque componere : aliaque ſunt ejuſmodi, quæ plurimùm id muneris commendabant. Ratus igitur Anatolius ſua intereſſe ſuo beneficio creari Archidiaconum, Aëtium dimovet ab hoc munere. Sed quia & fidei & integritatis ſpectatæ erat, ne videretur immeritum plectere, per ſpeciem honoris Preſbyterum vel renitentem ordinat ; arcétque eâ ratione ab Archidiaconatu : quia Diaconis præfici non niſi Diaconus ſolebat. Addit prætereà exilium, prætexens adminiſtrationem cœ-

Aëtius ab Archidiaconatu CP. Eccleſiæ dejicitur.

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCLIII.

meterii, cui eum deputat: in ejúſque locum præficit Andræam, anteà propter hæreſim depoſitum: quia Eutychis Dioſcotique partibus addictus fuerat. Horum ſtatum Leo admonitus eſt à Juliano Coenſi, qui tamquam in ſpeculâ poſitus in Oriente rebus fidei advigilabat, continuoque literas ea de re ad Marcianum, Pulcheriam, Julianúmque Coënſem mittit; conqueritúrque doloſam amotionem Aëtii cujus fides nota, mores integri; fraudémque Anatolii, qui hunc ſpecioſâ promotione depoſuerat:

Ep. lxxxiv. ad Martianum, c. ii.

Qui non inveniens quod argueret in fide, quod improbaret in moribus, dejectionem innocentis per ſpeciem provectionis implevit: addens in ſententia illud injuria, ut eum Cœmeterio deputando, quodam damnaret exilio. Arguit quoque ordinationem Aëtii oon legitimo die factam: quia ferià ſextâ, non, pro more, die Dominico vel poſt noctis ſabbati initia:

Epiſt. eadem.

Adeo nimia commotione turbatus ut conſecrationem, quam pro injuria dabat, ſexta Sabbati, traditionis Apoſtolicæ aut neſcius aut oblitus inferret: quaſi non ad Epiſcopum magis quàm ad Presbyterum ordinationis illius vitium pertineret. Videtur mos iſte Apoſtolicæ traditioni adverſus tunc temporis Orientales paſſim Eccleſias infeciſſe; cum enim jam in Eccleſia Alexandrina inolitum redarguit Leo noſter in Epiſtola ad Dioſcorum. Forſan etiam hoc ex conſilio vitium io ordinatione Aëtii voluit intervenire Anatolius: ut ejus depoſitioni olim locum daret, quem non promovendi, ſed potiùs dejiciendi animo in Presbyterum conſecrabat. Noſtræ huic ſuſpicioni favent ultima Leonis verba, quibus ſignificat vitium iſtud Anatolio, non Aëtio, imputandum: *Quaſi non ad Epiſcopum magis, quam ad Presbyterum ordinationis illius vitium pertinere.*

II. Anatolius in mores Aëtii inquirit.

Epiſt. lxxxvi. ad Jul. cap. ii.

Quoniam verò Anatolius, ut à ſe hujus depoſitionis culpam amoveret, inquirebat in vitam Aëtii, Leo ſcribit, ſi quid reprehenſione dignum, id tutiùs diſſimulandum propter fidem, quàm ſubrogare in ejus officium hominem hæreticum: *Nam apud Catholicum Epiſcopum etiamſi erat quod quacúmque de cauſſa ſuccenſendum Archidiacono videretur, propter fidei reverentiam debuit prætermitti, potius quàm locum Catholici nequiſſimus hæreticus obtineret.* Eluit tamen Aëtius calumnias. Unde ſanctus Leo hæc poſteà:

Epiſt. c. ad Julian. c. iii.

Aetium Presbyterum, quem aſſeris fuiſſe diſcuſſum, gratulamur cognitione habitâ in omnibus fuiſſe purgatum. Verùm quanto plus Aëtii partes amplectitur, tantò magis in Andræam invehitur, quem Eutychianiſtam appellat:

Ep. lxxxiv. ad Marcian. cap. ii.

Quid cauſſæ, inquit, *aut occaſionis emerſerit, ut virum Catholicæ fidei, & Neſtorianis & Eutychianis hæreticis conſtanter adverſum Aetium Archidiaconem ſub honoris ſpecie degradaret; & diſpenſationem totius cauſſæ & curæ Eccleſiaſticæ in Andræam Eutychianiſtam repente transferret:*

Epiſt. lxxxv. ad Pulcher. cap. i.

qui partes hæreticorum etiam apud ſe ſuſceperat: *qui Eutychianæ hæreſeos ſe apud nos prodiderat defenſorem.* Qui demum ob crimen illud dejectus ab ipſo Anatolio fuerat:

Ep. lxxxvi. ad Julian. cap. i.

Epiſt. ad Pulcher. cit.

Andræas, inquit, *qui ob hæreticorum ſocietatem fuerat abjectus, aſſumitur; quem ipſe Anatolius profeſſus eſt à ſe eſſe rejectum.* Et ut eſt in Epiſtola recens editâ: *Qui reprobatione dignus fuerat judicatus.*

III.

Verùm quem exitum ea res habuerit dicam inferiùs. Unum hìc aſſeram ex reſponſionibus Leonis ad Julianum Coënſem, Aëtium vexatum injuriis apud Leonem expoſtulaſſe de Anatolio; ſed, opinor, Leo intra querelas ſtetit, idque ex Epiſtola, quam primùm evulgamus, colligo:

Ep. lxxxviii. K. ad Julian.

Non eſt dubium hanc commutationem ad Catholicorum injuriam pertinere: ſed patienter interim iſta toleranda ſunt: ne menſuram ſolidationis ſolitæ videamur excedere.

Leonis modeſtia.

Rem Chriſtianam quidem lædi Aëtii depoſitione indicat: nihil tamen facturum acerbiùs, ne rem alterius agere contra Canones Nicænos videatur. Enimverò cum Eccleſias ſuas Epiſcopi ex ſacris Canonum regulis adminiſtrant, nihilque attentant quod Eccleſiaſticæ conſuetudini ſit adverſum,

ANN. CHR. CCCCLIII.

S. Cyprian. Ep. lxxxi. ad Stephan.

habent in Eccleſiæ adminiſtratione, ait ſanctus Cyprianus cum Synodo Africana, *voluntatis ſuæ arbitrium liberum, rationem actûs ſui Domino reddituri.* Quod & Gregorius magnus profiteri non erubuit:

S. Gregor. lib. vii. Reg. Epiſt. lxv.

Cum culpa, inquit, *non exigit, omnes ſecundum rationem humilitatis æquales ſumus.* Porrò in negotio, quod tractamus, nihil Eccleſiæ regulis contrarium apparebat: omnia ſpecioſa erant; neque enim contra Canonem eſt Presbyterum facere ex Archidiacono, & alterum ſubrogare. Etſi verò fides hujus non penitus probata, tamen dubiam tunc eſſe palàm non erat. Aëtio licet autoritatis plurimum detrahebatur pro temporum illorum ratione, dignitatis tamen longè plus accedebat ex Presbyterali gradu. Vix denique erat unde accuſationis adverſùs Anatolium color quæreretur, penes quem arbitrium erat ſummaque poteſtas de Eccleſiæ ſuæ miniſteriis miniſtriſque ſecundùm Canones decernendi. Nihil igitur ultra querelas Leo, in Epiſtolis ad Martianum & ad Pulcheriam, *ne menſuram ſolidationis ſolitæ videretur excedere.* Solis apud utrúmque precibus egit, & adhortationibus, quibus ut Aëtium adverſùs Anatolii inſidias tutum faciant enixè deprecatur: monétque Julianum,

Epiſt. ad Julian. N. lxxxviii.

hoc Aetio pro tempore ſatis eſſe poſſe, quòd clementiſſimorum Principum, favore munitur, quibus eum proximè literis meis, inquit, *ita commendavi, ut apud religioſiſſimas mentes gratiam ipſius augendam eſſe non dubitem.*

IV. Ep. xvi. Juliano ſuas vices Leo committit.

Aliam Epiſtolam dedit ad Julianum Coënſem Epiſcopum; in qua plurima rerum capita. Præmiſſa enim gratiarum actione, quod pio ei dolore compaſſus eſſet multa & ſæva per Attilanam cladem experto, aliqua de Aëtio & Andræa ſubjicit. Tum illi committit vices ſuas in Comitatu. Nova res, nec anterioribus Eccleſiæ Romanæ Pontificibus uſurpata. Cujus inſtituendæ exemplum habuit Alexandrini Epiſcopi, cujus Apocriſiarium Conſtantinopoli agebat Anatolius, antequam ad ſedem Conſtantinopolitanam eveheretur. *Hæc enim conſuetudo prædicti eſt,* ait Breviculus Eutychianiſtarum de Alexandrino Epiſcopo occaſione Anatolii diſſerens, *ut ad comitatum in vicibus Clerici dirigantur, ne quid fortè cauſſa vel neceſſitatis emergat.*

Quod Leo temporum neceſſitati ſerviens tunc inſtituit, poſteà tractum in exemplum Apocriſiariis ſeu Reſponſalibus Pontificum occaſionem dedit. Clericis aut Presbyteris muneris iſtud creditum fuit priori ævo: eámque ob cauſſam imprimis inſtitutum, edictíſque Imperatoriis ſancitum, ne ad comitatum venirent Epiſcopi: quod ex Juſtiniani Novella VI. cap. II. manifeſtum eſt. Res aliter modò ſe habet, cum Epiſcopi ab Eccleſiarum ſuarum amplexibus avulſi ad remotiſſimas quáſque regiones ablegantur, & à comitatu non recedere jubentur: imò non alia ſæpe conſilio Pontificali ornantur dignitate, quàm ut Reſponſalium & Apocriſiariorum munus obeant.

V. Juliani Vicariatui qui ſui limites.

Ep. lxxxvii. ad Julian. cap. ii.

Ad Juliani Vicariatum quod ſpectat, hujus inſtitutionis cauſſas & munera declarat. Scilicet ſe ideò ſuas ſupplere vices, ut videat ne hæreſis ſerpat, non ut occupet regimen Eccleſiarum: *Ut, ſequeſtrata earum actione cauſſarum, quæ in quibúſque Eccleſiis præſulum ſuorum debent cognitione firmari, hanc ſpecialem curam, vice meâ functus, aſſumas, ne hæreſis, vel Neſtoriana, vel Eutychiana in aliqua parte reviveſcat.* Addit deinde ſe hoc illi conferre munus, quia Anatolius oſcitanter fidei rem gerit:

Ibidem.

Quia in Epiſcopo Conſtantinopolitano Catholicus vigor non eſt, nec multum aut pro ſacramento ſalutis humanæ, aut pro ſua eſt æſtimatione ſollicitus. Ideóque adhortatur Julianum, ut caveat ne quid detrimenti fides

ANN. CHR. CCCCLIII. *Ibidem.*

capiat ; ſi quid erit periculi, Auguſtus adeatur, cujus fides celebrata, & ipſe per literas admoneatur : *Ut divino fultus auxilio ſpeculari de Conſtantinopolitanæ urbis opportunitate non deſinas, ne prædictorum dogmatum impius uſquam turbo conſurgat. Et quia tanta eſt glorioſorum Principum fides, ut confidenter eis poſſis quæ ſunt inſinuanda ſuggerere, pietate ipſorum ad utilitatem Eccleſiæ univerſalis utaris.* Ad Imperatorem pluribus commendat Julianum ; ſcribit ſe ſuas illi vices commiſiſſe ad pacis

Ep. lxxxiv. ad Marcianum c. iii.

Eccleſiaſticæ cuſtodiam : *Nam & de fide ejus* (Juliani) *ſynceritate confidens, vicem ipſi meam contra temporis noſtri hæreticos delegavi, atque propter Eccleſiarum pacíſque cuſtodiam, ut à comitatu*

Epiſt. lxxxvi. ad Julian. cap. iii.

veſtro non abeſſet, exegi. Hujus quóque meminit in Epiſtola ad Pulcheriam. In eâdem Epiſtolâ ad Julianum Leo ab eo ſciſcitatur de quibuſdam chartis, quas Aetius Presbyter ſignificaverat priùs miſſas eſſe : Breviarium fidei quod miſerat nondum accepiſſe : an Epiſtulam ad Flavianum, quam per Baſilium Diaconum miſerat, acceperit. De actis Synodi Calchedonenſis *ſpecialiter injungit, ut in unum codicem univerſa faciat congregari, in Latinum ſcilicet ſermonem abſolutiſſima interpretatione tranſlata : quoniam propter linguæ diverſitatem parum clara apud Occidentales habebatur inſtructio.* Quærit de tumultu Monaſteriorum Palæſtinæ : ſed iis, quoniam elucidatione indigent, paululùm immorabimur. Epiſtolæ verò anteà ineditæ, quas modò publicas facimus, ad illuſtrandam hiſtoriam hanc non parum conferent adjumenti.

VI. De Tumultu Monachorum Palæſtinæ.

Acciſis rebus Dioſcori, proſcriptáque Calchedone hæreſi Eutychianâ, complures Monachi rem agi ſuam rati, quia Archimandrita condemnatus, cui & profeſſione vitæ & ſocietate doctrinæ devincti erant ; ſuccenſere vehementer cœperunt, primùm clanculùm, tum palam deteſtari decreta Patrum, defendere Eutychem, ſumtaque audaciâ omnia rurſus moliri, ut Eutychianiſmum aſſererent. Furere imprimis Theodoſius quidam Monachus Palæſtinæ, qui Calchedonem venerat, Eutychianæ factionis ſtudio promovendæ, quâ autoritate apud Monachos pollebat. Verum ubi vidit debellatum hæreticum, quem fovebat, furenti ſimilis in Palæſtinam fugit ad Monachos Jeroſolymæ imminentes, adverſos Calchedonenſi Synodo rumores ſpargit, perſumdatam in Synodo fidem, (ſic hæreſim vocitabat) Juvenalémque Jeroſolymitanum, qui priùs Epheſi in Eutychis verba juraverat, defeciſſe à fide. Hæc & alia ejuſmodi modò inſuſurritans, modò palàm vociferans turbulentas Monachorum mentes excitat. Juvenalis Jeroſolymitanus dimiſsâ Synodo Jeroſolymam reverſus eſt. Ejus adventu veſana hominum factio exardeſcere in Juvenalem, tamquam in prævaricatorem fidei : omnes tumultuari, minitari mortem, ni revocet jurata Calchedone decreta. Ille impar tot hoſtibus fugit Conſtantinopolim, dum motus tempore & morâ conquieſcunt.

Monachi abſente Juvenale, ut Evagrius inſinuat, & apertè Nicephorus commemorat, vel eo præſente, ut habet Epiſtola Marciani ad Alexandrinos Monachos in actis Concilii Calchedonenſis, Theodoſium Monachum creant Epiſcopum, depoſito Juvenale : & pariter in ſedes Epiſcoporum, qui nondum Calchedone redierant, quíque fidem Calchedonenſem præſentiâ & votis confirmarant ; alióſque ſuæ factionis homines Epiſcopos ſubrogant. Poſteà Theodoſius ad propagandam hæreſim nihil reliqui facere ; vel vi, vel voluntate cogere omnes ad execrandam Synodum Calchedonenſem : regionem cæde & ſanguine implere : non Presbyterorum, non Epiſcoporum autoritate retineri ; imò inſtar ferocis belluæ graſſari in omnes, qui anathema dicere in fidem abnuerent. Tum Eudoxia Theodoſii junioris illius uxor Jeroſolymis degebat. Illa imbuta primùm veneno Eutychetis, cui quondam adversùs Flavianum faverat, multum ponderis & autoritatis factioni attulit. An privatis in Pulcheriam odiis ? an memoria Theodoſii conjugis, ſub cujus principatu Epheſi profligata fides ? Certè hæc fœmina grave vulnus Eccleſiæ inflixit.

VII.

De tumultu Palæſtino Romæ primùm rumor vagus, inter Epiſcopum & Monachos graves iras exarſiſſe ; ſed latebat cauſſa. Incertus Leo an pro cauſſâ fidei decertarent, Julianum Coënſem rogat uti ad ſe ſcribat de eo negotio. *De Palæſtinis,* inquit, *Monachis, qui jampridem in tumultu diſſenſionis eſſe dicuntur, quo adhuc animo moveantur ignoro : neque cujuſquam ſermone mihi patefactum eſt, quas cauſſas videantur antefata præferre diſcordiæ. Utrum ſcilicet Eutychianæ perverſitati tali furore famulentur, an implacabiliter doleant Epiſcopum ſuum in hanc impietatem potuiſſe traduci : quod contra ipſorum locorum Sanctorum teſtimonia, quibus totus mundus inſtruitur, ab Incarnationis Dominicæ veritate deſciverat ; & quod in aliis per indulgentiam curari placuit, in illo putent non eſſe veniale. Unde cupio ſuper his pleniùs edoceri.*

Ep. lxxxvi. ad Julian. cap. iii.

Dum hæc Leo ſcribit, ecce literæ à Juliano Coënſi, quibus totam hanc tragædiam copioſiùs edocetur. Hoc ſanctum Pontificem conſolatur, quod Marciano animus pro Religione tuendâ non modò Chriſtianus, ſed etiam ſacerdotalis. Nam audito Monachos duce Theodoſio turbare Eccleſiam, Dorotheo Palæſtinæ Præfecto imperat nihil omittere, ut rebelles Monachos reprimat. Jubet mittere in vincula Theodoſium ſeditionis facem. Dat deinde reſcriptum, ubi conjuncta cum clementiâ autoritas, cum majeſtate religio, modò mitigare rebellionem manſuetudine, modò tentat compeſcere imperio. Interim Monachi Pulcheriam aggreſſi ſunt, libellos ſupplices illi dirigunt : ſed non æquè facilè ejus mentem atque oculos faſcinant. Conſentanea fidei, hæreſi adverſa reſcribit Pulcheria. Leo hæc edoctus à Juliano, in reſponſione Auguſtum Auguſtámque laudat his verbis : *De edicto Chriſtianiſſimi Imperatoris, quo imperita quorumdam Monachorum inſania quid mereretur oſtendit, & de reſponſione piiſſimæ Auguſtæ, quâ Monaſteriorum Præſules increpavit, multum me gaudere ſignifico : non ignorans hunc ipſis fervorem fidei divina inſpiratione conferri ; ut omnes excellentiam ipſorum non ſolum regii culminis ; ſed etiam ſacerdotalis appareat eſſe ſanctitatis.*

Epiſt. lxxxviii. N. ad Jul. cap. ii.

VIII.

Julianus miſerat exemplar edicti ; ubi admirari licet ſapientiam, moderationémque Principis, qui pacem eſſe vult in Eccleſiâ, nec tamen diſſidentium voluntates cogere, nec vim inferre animis parat : *Ac noſtra,* inquit, *clementia nulli penitus neceſſitatem præcepit imponi, quatenus aut ſubſcriberet, aut conſentiret invitus. Non enim terrore aut violentia aliquos volumus ad viam trahere veritatis.* Non enim impetu, ſed prudentiâ vitiis erroribúſque animi medendum eſt : ejuſmodi malum ingraveſcit, ſi duriùs acerbiúſque tractes. Marciano & Pulcheriæ Leo grata reſcribit : hócque conſilium bene conſulendi Eccleſiæ *fidei præclarum opus* vocat, gratulatúrque Eccleſiæ, quod tales nacta Principes, quibus potentia regia & ſacerdotalis doctrina : *Quoniam,* inquit, *Principibus noſtri temporis non ſolum potentiam Regiam, ſed etiam ſacerdotalem cognoſcimus ineſſe Doctrinam.*

Sacra Marciani ad Monach. Pal.

Ep. lxxxix. ad Marcian. c. iv.

Epiſt. xc ad Pulcher. A.

IX. Leo monitus ab Auguſto ſcribit ad Eudoxiam.

Quantum animi erat Marciano pro concilianda pace Eccleſiæ, ex eo intelligimus, quod ipſe autor fuerit Leoni, ut ad Eudoxiam ſcriberet, & perſuaderet meliora. Audiit Leo prudens conſilium, non literis, ut reor, ſed viva nuncii voce delatum. Ad Eudoxiam continuò reſcribit, egitque apud Valentinianum Eudoxiæ generum, ut & ipſe

per

ANN. CHR. CCCCLIII.

per literas adhortaretur ad ſuſcipiendum fidei patrocinium. Hæc diù occulta per ineditam huc uſque Leonis ad Julianum Epiſtolam accipimus: *Et* Ep. lxxxviii. N. ad Iulian. c. iii. *quia ſecretiùs mihi clementiſſimus Imperator per filium noſtrum Paulum mandare dignatus eſt, de admonendà filia noſtra clementiſſima Eudoxia, feci quod voluit, ut literis quàm fructuoſum ipſi foret, ſi Catholicæ fidei faveret, agnoſceret: & ut clementiſſimi Principis filii ſui literis ſuper hoc admoneretur obtinui, non ambigens ipſam quoque pio ſtudio elaboraturam, ut autores ſeditionum propoſitum ſuæ profeſſionis agnoſcant: ut ſi non intelligunt docentium prædicationem, ſaltem vindicantium timeant poteſtatem.*

X. Ep. xvii. ad Palæſtinos. Ep. xcvi. ad Eudoxiam.

Leonis literæ ad Eudoxiam non ſuperſunt: ſed duæ ſunt aliæ Epiſtolæ quarum altera eſt ad Palæſtinæ Monachos, altera ad Eudoxiam. Monachis ſacram Chriſti Incarnationem pluribus præclarè explicat, ad unitatem fidei pacémque Eccleſiæ eos adhortatur: Eudoxiam verò rogat, ut ſua autoritate Monachorum hæreticam pravitatem non fulciat; imò ipſa ſedulò laboret, ut illi aliquando reſipiſcant, & mutatâ ſententiâ, & condemnato Eutyche, eadem cum Catholica Eccleſia profiteantur. Ex quâ Epiſtolâ intelligimus Eudoxiam prioribus literis Leonis non reſcripſiſſe: quia reſponſionis nulla ibi An Eudoxia ex Leonis literis profecerit. mentio eſt. Neque illa, puto, ex monitis Leonis quicquam profecit: conſtat enim Eudoxiam non rediiſſe ad Eccleſiam, niſi anno & amplius poſt reſtitutum ſedi Juvenalem, cujus reſtitutionem Marciano & Pulcheriæ deberi teſtatur Leo, nulla Eudoxiæ facta mentione, quod non omiſiſſet commemorare. Et quidem puto non niſi poſt duas ſuæ familiæ clades, Valentinianum occiſum, Eudoxiam captam à Genſerico, culpam agnoviſſe, & ſancti Euthymii ſermonibus edoctam, fidem Catholicam eſſe profeſſam. Hoc tamen forſan egerunt monita Leonis, ut redeunti Juvenali Eudoxia obicem non poſuerit, monachóſque, non adjuvando, pacatiores reddiderit.

XI. Dum hæc geruntur Jeroſolymis, Anatolius per Legatos Lucianum Epiſcopum & Diaconum Baſilium certus Romæ non probari, quæ Calchedone pro Sede Conſtantinopolitana definita: offenſus repulſa, calumniari Leonem cœpit, clamque ſpargere ab ſede Apoſtolica rejectam Synodum Calchedonenſem: quaſi ſummus Pontifex fidem abnueret, quia Anatolii ſuperbiam retundebat; iiſque artibus diſſimulabat fallaciam, ut plures in errorem induceret. Hæretici facilè credebant, quod optabant; Catholici quod timebant. Ipſe Marcianus verbis Anatolii propè circumventus, ut rem edoceretur ab ipſo Leone, ad eum ſcribit: percuſſam quidem hæreſim Calchedone, ſed nondum debellatam; poſſe penitus profligari, ſi univerſis Eccleſiis Leo teſte- Ep. lxxxix. ad Marcian. cap. i. tur ſe accipere Synodum Calchedonenſem: *Quod facilius clementia veſtra arbitratur implendum, ſi per univerſas Eccleſias definitiones ſanctæ Synodi Calchedonenſis Apoſtolicæ ſedi placuiſſe doceantur.* Reſcribit Leo non opus quidem literis approbare fidem Calchedone decretam, quam ipſe ſatis per Epiſtolam, cui omnes ſubſcripſerant, teſtatam fecerat, quámque per literas ad ipſum Imperatorem confirmavit; imò & per literas ad Anatolium: quod ille maluit diſſimulare, quàm ſuum prodere ambitum: ſe tamen, ut ejus pareret voluntati, decretis Synodalibus ſuum ſuffragium ſententiamque ſubjungere, quâ fidei Catholicæ ſubſcribit, & condemnat hæreſim. Ibid. cap. i. *De quo quidem*, inquit, *ratio non fuit ambigendi, cum ei fidei omnium ſubſcribentium conſenſus acceſſerit, quæ à me ſecundum formam Apoſtolicæ doctrinæ ac paternæ traditionis emiſſa eſt: & per fratrem meum Lucianum Epiſcopum tàlia & ad gloriam veſtram & ad Conſtantinopolitanum Epiſcopum ſcripta direxerim, quæ evidenter oſtenderent, me ea, quæ de fide Catholica in prædicta Synodo definita fuerant, approbare. Sed quia in eiſdem literis ea, quæ per occaſionem Synodi malè ſunt attentata, reprehenderam, maluit prædictus Antiſtes meam gratulationem tacere, quàm ſuum ambitum publicare.... Quia vero omnibus modis obediendum eſt pietatis veſtræ religioſiſſimæ voluntati, conſtitutionibus Synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei Catholicæ, & de Hæreticorum damnatione placuerunt, libens adjeci ſententiam meam. Ne*, Epiſt. xc. ad Pulcher. c. ii. ut eſt in Epiſtola ad Pulcheriam, *fallax cujuſquam ſimulatio ſententiam meam haberi vellet incertam.* Et, ut habet Epiſtola ad Julianum, quam ex codice noſtro MS. damus: *Propter eos ſcilicet, qui ad occaſio-* Ep. lxxxviii. N. ad Iul. cap. i. *nem velandæ perfidiæ ſuæ infirma vel dubia videri volunt ſtatuta Concilii; quæ nullâ ſunt conſenſus mei ſententiâ roborata.*

XII. Ep. lxxxviii. ad Epiſc. Cal. Syn.

Leo itaque, ut omnes Anatolii artes eluderet, Encyclicam Epiſtolam Epiſcopis qui Synodo Calchedonenſi interfuerant ſcribit, miſitque ad Julianum duo exemplaria: quorum alteri adjecit exemplar Epiſtolæ ad Anatolium, alteri nihil ſubdidit: alterum ut mallet Imperatori redderet: *Duas*, inquit, *à* Ep. lxxxviii. N. ad Julian. cap. v. *pari ad Synodum Epiſtolas feci: unam, cui exemplaria Epiſtolæ meæ ad Anatolium Epiſcopum datæ ſubdi feci; alteram, quæ exemplaria ſubdita non haberet; tuo permittens arbitrio, ut quam dandam eſſe clementiſſimo Principi duxeris, hanc tradas, altera apud te retentâ.* Epiſcopis ſignificat ſe ex animo decreta Synodi accipere. *Toto*, inquit, *corde me fuiſſe complexum*: ſe hæc ſcribere, non quod neceſſe eſſet, ſed Ep. lxxxvii. ad Epiſc. Calch. cap. i. quia ita placuit Marciano, ut aliquorum ſuſpicionem amoveat, quaſi recuſet approbare decreta Calchedonenſi Synodi: *Ne per malignos interpretes du-* Ibidem. *bitabile videatur, utrum quæ in Synodo Calchedonenſi per unanimitatem veſtram de fide ſtatuta ſunt, approbem.* Deinde teſtatur ſe priùs aſſenſum Synodalibus geſtis dediſſe per Legatos; ſed ſe id palàm facere, ut omnibus ſua conſenſio innoteſcat. Tanta ſcilicet erat ſummorum Pontificum pro ſacris Conciliorum decretis reverentia ac obtemperatio, ut vel levem diſſenſus ſuſpicionem omni ſtudio remotam Leo velit: Id quidem in rebus fidei, non in cauſſa Anatolii; utpote quæ Synodo Nicænæ contraria eſt: *Ut & fraterna univerſitas & omnium fidelium corda cognoſcant, me non ſolum per fratres, qui vicem meam exequuti ſunt, ſed etiam per approbationem geſtorum Synodalium propriam vobiſcum uniſſe ſententiam, in ſola videlicet cauſſa fidei (quod ſæpe dicendum eſt) propter quam generale Concilium, & ex præcepto Chriſtianorum Principum, & ex conſenſu Apoſtolicæ Sedis placuit congregari.*

XIII. Anatolius Illyricum ſollicitat pro ſuæ Eccleſiæ privilegiis.

Nihil his motus Anatolius omnem movet lapidem, ut incœpta conſilia ad exitum perducat: in Illyricum vel mittit, vel ipſe abit, cum Epiſcopis illius provinciæ communicat, quæ in honorem ſuæ Sedis Calchedone decreta ſunt, rogat ſubſcribant: ſed hæc fieri prohibuit Euxitheus Theſſalonicenſis Epiſcopus, nuper in locum Anaſtaſii ordinatus: qui Romam miſerat Epiſcopum ordinationis ſuæ nuncium: ut & ſimul declararet conſilia Anatolii: quæ omnia ex literis jam citatis ad Julianum Coënſem accepimus, Ep. lxxxviii. N. ad Julian. cap. v. *Illud etiam noſſe te volumus, Anatolium Epiſcopum poſt coërcitionem noſtram in ſuæ præſumptionis adeò temeritate perſiſtere, ut Illyricianos Epiſcopos, ut ſibi ſubſcriberent, conveniret, quod nobis Epiſcopus qui à Theſſalonicẽſi ordinationis nũcius miſſus eſt intimavit.* Quoniã Anatolius nihil proficiebat monitis, Leo cui bene perſpecta erat elatarum mentium indoles, ejus ſuperbum animum mutare inſtituit ſilentio contemtúque. Conſilium probavit eventus, ut ſuo loco videbimus. Gravius ſiquidem id tulit Anatolius, quàm minas: ideóque apud Jul. Coënſem ſilentium Pontificis conqueſtus eſt. Ille Leonem ad reſcribendum

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCLIII. *Ibidem cap.*

invitat. Ad hæc Leo : *Cui ideò ſcribere noluimus, quamvis ipſe hoc peteres debere fieri ; quia eum corrigi nolle perſpeximus.*

XIV. *Ægyptii tumultus.*

Ægyptus non quieta tunc temporis. Dioſcoro Calchedone depoſito, Ægyptii Epiſcopi poſt Synodum Calchedonenſem redeunt Alexandriam, coactóque Clero cum nobilibus civitatis, alterum ſubrogare illi inſtituunt. Verum populus coitione factâ electionem turbat, ſeu complures Dioſcoro faverent, ſeu ordinari Epiſcopum altero ſuperſtite nollent : quod teſtatur Liberatus in Breviario : *Volentibus neminem penitus ordinare : ne adulteri viderentur Dioſcoro quippe vivente.* Tamen propoſito Proterio aſſenſi omnes : quia carus Dioſcoro, cui abſens Alexandrinam commendaverat Eccleſiam.

Proterius Alexandrinæ Eccleſiæ præficitur.

Sed poſtquam ad Pontificatum evectus, plebs ſeditionem redintegrare, ſcindi in factiones ; pars petere Dioſcorum, adverſari Proterio ; pars huic favere : adeò ut militari cuſtodiâ indigeret, quo vim & impetum populi retineret. Leo nondum acceptis Alexandriâ nunciis, præſagiebat quæ gerebantur, revolvens animo quantum Dioſcoriana factio valeret. Literas itaque ad Alexandrinum Epiſcopum vel ejus ordinatores ſeu Clericos miſit, exemplariaque ad Julianum Coënſem : ut ea, quæ ſcribebat, ad Auguſtum referret. Periere literæ ſed de his mentionem habent, quæ ad Julianum ſcriptæ ſunt hoc anno. Quibus etiam ſciſcitatur de Monachis Ægyptiis, an fidei Catholicæ tenaces ? An pacis amantes ? Quomodo Alexandriæ ſe res habeant ? *De Ægyptiis Monachis quum quieti, aut cujus ſint fidei, ſcire deſidero : & de Alexandrina Eccleſia pace quid ad vos veris nunciis perferatur : ad cujus Epiſcopum, vel ordinatores ipſius, ſeu Clericos, qualia ſcripta direxerim miſſis exemplaribus ſcire te volui.*

Ep. lxxxvi ad Julianum.

XV. *Epiſt. xcii. al. lxii. Ep. xciii. al. lxiii.*

Iiſdem propè temporibus ad Maximum Epiſcopum Antiochenum & Theodoritum Cyrenſem literas miſit. Maximus nuncios Marcianum Preſbyterum & Olympium Diaconum Romam miſerat, qui victo iam fidei triumphatóſque Calchedone hæreticos ſummo Pontifici gratularentur. Per eos monuerat nondum ita oppreſſam hæreſim, ut non moveret lacertos ; eſſe adhuc complures, qui profeſſam Calchedone fidem reſpuerent. Per eoſdem nuncios reſcribit Leo, laudátque illam, quam profeſſus literis erat, fidem, hortatúrque ut eam vindicet à conatibus hæreticorum, ſeu ii Neſtorii, ſeu Eutychis ſectatores fuerint. Nam perinde utrique damnandi : *Quia non intereſt quo ſacrilegio ab Incarnationis Dominicæ veritate diſcordent, dum id quod praviſſimè ſentiunt, nec autoritas Evangelii, nec ratio recipiat ſacramenti.* Monet deinde ut privilegia tertiæ ſedis retineat, nec ea ſinat ambitione cujuſquam imminui ; ſed fortiter decreta Nicænæ Synodi defendat, quibus ut deroget nullo molimine, nulla autoritaté perſuaderi poteſt. Simúlque ſuas ad Anatolium literas illi mittit, quas Epiſcopis ſuæ provinciæ ſignificari optat ut diſcant omnes quo animo reprimere conatus Anatolii inſtituerit. Sub finem Epiſtolæ hæc ſubjungit : *Illud quoque dilectionem tuam convenit præcavere : ut præter eos, qui ſunt Domini ſacerdotes, nullus ſibi docendi & prædicandi jus audeat vindicare, ſive ille Monachus, ſive ſit Laicus, qui alicujus ſcientia nomine glorietur : quia etſi optandum eſt ut omnes Eccleſiæ filii quæ recta & ſana ſunt ſapiant, non tamen permittendum eſt, ut quiſquam extra ſacerdotalem ordinem conſtitutus, gradum ſibi prædicatoris aſſumat : cum in Eccleſia Dei omnia ordinata eſſe conveniat : & in uno Chriſti corpore & excellentiora membra ſuum officium impleant, & inferiora ſuperioribus non reſultent.*

Epiſt. xcii. ad Maximum, cap. i.

ANN. CHR. CCCCLIII. *Ibidem. cap. v.*

XVI. *Epiſt xciii. ad Theodor. cap. i.*

Graviſſimam quoque Epiſtolam ad Theodoritum ſcripſit. Decreta Calchedone prædicat, ut à Deo profecta, & ſententia irrevocabili ſancita ; quia priùs quidem ab Apoſtolica ſede concepta, ſed firmata deinde irretractabili, ut Leo loquitur, autoritate omnium Epiſcoporum : *Unde gloriamur*, inquit, *in domino cum propheta canentes : Ad utorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram : qui nullum nos in noſtris fratribus detrimentum ſuſtinere permiſit : ſed quæ noſtro priùs miniſterio definierat, univerſæ fraternitatis irretractabili firmavit aſſenſu : ut verè à ſe prodiiſſe oſtenderet, quod priùs à prima omnium ſede formatum totius Chriſtiani orbis judicium recepiſſet : ut in hoc quoque capiti membra concordent. In quo amplius nobis accreſcit gaudendi materia, dum & tantò magis ſe perculit inimicus, quantò contra Chriſti miniſtros ſevius inſurrexit.* Ob perpeſſos labores injuriáſque à Dioſcoro acceptas eum inſuper laudat, excitatque ad delendas penitus Neſtorianiſmi & Eutychianiſmi reliquias, & ſuadet ut mediam Catholicæ doctrinæ viam ſequatur ; neque dextrorſum, neque ſiniſtrorſum à recto deflectens tramite : quoniam utrimque error eſt : *Hoc præcipuè præſenti occaſione credimus admonendum, frater chariſſime, ut quotieſcumque, divina gratia miniſtrante, illos qui foris ſunt fonte doctrinæ aut ſubmergimus aut purgamus, in nullo ab illis, quas Spiritus ſancti divinitas in Calchedonenſi Concilio protulit, fidei regulis recedentes, inter utrúmque hoſtem ſermonem noſtrum cum omni cautela libremus.* Deinde rogat eum ut reſcribat : *Si quid apud illas regiones doctrina Dominica proficiat.* De conſiliis Anatolii, de Monachis & Laïcis eadem quæ Maximo, ne ſcilicet temerario auſu prædicationis & doctrinæ muneri ſe immiſceant : quia, ut definitum in Conciliis, *Epiſcoporum præcipuum munus eſt.*

Ibidem. c. iv.

Ibidem. c. vi.

Concil. Carthag. iv. c. xx. & Trident. ſeſſ. v. c. ii. & ſeſſ. xxiv. cap. iv.

XVII. *Epiſt. xcviii. ad Julianum.*

Sequuntur in editis codicibus aliæ Epiſtolæ, de quibus vel jam diximus, vel dicemus poſteà. Eſt & altera ad Julianum Epiſcopum data vij. Calend. Julii Opilione conſule, ubi Leo ſolicitudinem ſuam pro fide paucis explicat, ab eóque frequentes de rebus Eccleſiæ literas poſcit ; rogatque ut mandentur executioni, quæ ad Imperatorem, & ad eum priùs ſcripſerat.

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCLIV. | ANN. CHR. CCCCLIV.

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	VALENTINIANI 30. MARCIANI 5. IMPP.	AETIO ET STUDIO COSS.
454	15		

I. *Ep. xcix. N. ad Marcian.*

DE rebus Palæſtinæ, ut opinor, inquirebat Leo ſuperiori ad Julianum Epiſtola. Huic tum provinciæ pacem redditam per id temporis accepit, ut ex ſequenti ad eumdem Epiſtola intelligimus. Eſt & Epiſtola ad Marcianum, quam in noſtro codice reperimus. Data eſt v. Idus Januarii; qua bonas ejus literas accepiſſe ſignificat. Quod verò literis Auguſti continebatur ex Epiſtolâ ad Julianum colligimus. Marcianus dixerat prioribus literis ea, quæ pro fide & conciliandâ Eccleſiæ pace geſſiſſet: alteris Anatolium amicum Leoni reddere conabatur; rogabátque ut ſuam illi communionem non denegaret, pollicitus Anatolium illi in omnibus, quæ ad fidem pertinebant, audientem fore. Ex Epiſtola tamen ad Julianum hoc anno ineunte data accepimus ab Anatolio Concilium ſuperiori anno factum Conſtantinopoli ex Epiſcopis, qui tunc in urbe erant. De ejuſmodi Conciliis modò ſermo fuit. In ea Synodo lecta Epiſtola, quam rogatu Imperatoris ad Epiſcopos nuper Calchedone congregatos ſcripſerat. Sed quoniam in ea Synodo omnia nutu Anatolii agebantur, lecta ſunt tantùm ea, quæ de fide, non quæ de conſiliis Anatolii Leo fusè fuerat proſequutus. Ibi quoque cauſſa Aëtii ventilata: accuſationibus quippe variis oneratus eſt; ſed calumnias iterùm facilè diluit.

Epiſt. c. al. lxviii. ad Jul. cap. iii. ενδημουσα συνοδος CP.

II. Literæ Proterii ad Leonem.

Eodem anno, ut legimus in Epiſtolis aliis Leonis ad Marcianum, Julianúmque v. Id. Januar. Palæſtinæ motibus ſedatis, literas quoque à Proterio Alexandrino Patriarchâ accepit Leo allatas per Neſtorium Epiſcopum, ut puto, Phragoneos, qui, ut ex Liberato colligo, ejus conſecratioοi, & nuper Calchedonenſi Concilio adfuerat. Romam non rectà venit, ſed per Conſtantinopolim iter faciens, literas Leoni ab Imperatore detulit, qui de novo Alexandrinorum Antiſtite Proterio magnificè loquebatur. Hujus fides Leoni primò ſuſpecta: quia carus olim Dioſcoro, qui curam tutelamque Alexandrinæ Eccleſiæ illi commiſerat, quando ad Synodum profectus eſt. Gratæ Leoni literæ, quia ejus rectam fidem, ut Marcianus priùs teſtatus fuerat, declarabant: quibus & Leo egregiè reſpondit. Epiſtola diù delituit*: hanc ope noſtri cod. MS. è tenebris eruimus: cujus fragmenta exſtant & apud S. Thomam 2. 2. qu. 11. a. 2. ad 2. & apud Bedam, de quibus ac ejuſdem Bedæ hallucinatione conſule annotationes noſtras ad hanc Epiſtolam. Lætitiam primùm illi ſuam ſignificat: *Lætificaverunt*, inquit, *me literæ dilectionis tuæ, quas frater & Coepiſcopus noſter Neſtorius pio apportavit officio. Oportebat enim, ut ab Alexandrinæ Eccleſiæ Præſule talia ſcripta ad Sedem Apoſtolicam mitterentur, quæ oſtenderent Magiſterio Beatiſſimi Petri Apoſtoli hoc ab initio per Beatum Marcum ejus diſcipulum didiciſſe Ægyptios, quod conſtat crediſſe Romanos.* Multis deinde ſuam ad Flavianum Epiſtolam defendit adverſùs calumnias hæreticorum: quam legi optat frequenti concione: ut Alexandrinos de ſua doctrina certos faciat, quæ eadem cum Alexandrinis Epiſcopis. Rogat deinde, ut allata Patrum teſtimonia cum ſua Epiſtola publicè conferat: quo palàm fiat eum Neſtorium pariter & Eutychem deteſtari.

Ep. ciii. N. ad Proterium. Beda Presb. de Ratione temporum, cap. 42. Vide infrà, p. 174. Ep. ad cap. 1.

Epiſtola ſancti Leonis publicè lecta Alexandriæ & ad SS. PP. traditionem probata.

Apparet ex eâdem Epiſtola miſſas quoque ad eum literas, quas Leo ad Concilii Epiſcopos, ad Marcianum, & ad Anatolium miſerat: ubi rata eſſe confirmat, quæ de fide definita ſunt; irrita declarat, quæ in præjudicium Sedis Alexandrinæ Calchedone acta ſunt. Eutychiani ſcilicet offenſi decreto Concilii Calchedonenſis & fide Leonis, ejus Epiſtolam palàm criminabantur, eam in pravos diſtrahentes ſenſus; ſingulos apices & ſyllabas inſidiosè obſervabant: *Inimici crucis Chriſti*, inquit, *omnibus & verbis noſtris inſidiantur & ſyllabis.* Et quoniam ejus integritatem corrumpere nequibant, pravâ adulterabant interpretatione. Leo ut inſidiis occurreret, rogavit Marcianum ut Græcè juberet reddi, ſeu per Julianum Coënſem, vel per alium quemlibet peritum utriuſque linguæ, eamque ſuo obſignatam ſigillo ad Alexandrinos Judices mitteret, qui cum B. Patrum locis, quæ adjunxerat, populo prælegerent: ne hæreticorum calumniis fallerentur, & omnes tam Neſtorium à ſe quàm Eutychem condemnatum ſcirent: *Quia verò*, inquit, *quorumdam hæreticorum verſuta nequitia, ad conturbandam aliorum ſimplicitatem, Epiſtolam meam, quam ad Beatæ memoriæ Flavianum dedi, falſaſſe perhibetur: ut, commutatis quibuſdam literis vel ſyllabis, receptorem me Neſtoriani erroris aſſereret: obſecro venerabilem clementiam tuam, ut eamdem Epiſtolam meam per fratrem meum Julianum Epiſcopum, vel eos quos idoneos ad hoc opus pietas veſtra delegerit, in Græcum ſermonem jubeatis integrè diligentérque tranſlatam, per idoneum perlatorem ſub veſtri ſignaculi impreſſione deferri, tradendam judicibus Alexandrinis: qui eam Clero & plebi ipſius civitatis cum prædictorum Epiſcoporum prædicationibus, quibus & mea ſcripta conſentiunt, faciant recitari: ut agnoſcant ſe fallacium hominum fraude ulterius decipi non debere, & probetur Apoſtolicæ Sedis ſynceritas, apud quam nec Eutyches, nec Neſtorius ullum obtinent locum: quia ſicut alios hæreticos, ita & iſtos Eccleſia univerſalis damnavit.*

Eadem Epiſtola inſidiosè explicata. *Epiſt. ciii. ad Proterium.*

Epiſt. civ. ad Marcianum.

Eadem ſigillo Principis munita.

Epiſt. civ. c. iii.

III. *Epiſt. cii. N. ad Julianum.*

Eſt & Epiſtola non priùs edita ad Julianum Coënſem de eâdem re. Rogat ut Epiſtolam ſuam ad Flavianum ex Græco in Latinum vertat ſermonem; & ut nihil illum lateat, exemplaria Epiſtolarum ad Marcianum & ad Proterium illi mittit. Hæretici nihilominùs depravare ejus Epiſtolam, ut jam diximus, pergunt, ſenſuſque ſubdititios ſubjicere; deformatam ſpargere in vulgus, multos improbâ pravitate decipere. Malum etiam poſt obitum Leonis durabat. Anno enim ccccxcvii. tempore Anaſtaſii Pontificis Apocryſiarii Eccleſiæ Alexandrinæ Legatis Româ miſſis ſupplices libellos dederunt, ubi fuiſſe complures falſa interpretatione deceptos comperio. Ignari quippe pravitatis, Epiſtolam Neſtorianiſmi arguebant; nec minus Legati Romani, quàm Proterius in vindicandâ ab hæreſi Epiſtolâ laborarunt. Marcianum tamen puto Julianúmque Coënſem perfeciſſe, quæ Leo rogaverat. Siquidem Imperator, pro Religione Alexandriam turbari audiens, Edicto cavit, ne turbæ fierent, plectens pecuniâ, exilio & ſupplicio, qui virulentiâ Eutychetis infecti, & qui nollent cum Proterio communicare: quique ſub imagine & prætextu religionis conventicula & cœtus agitant. Baronius Edictum publicatum hoc anno exiſtimat, nec Conſtantin & Rufo, ut vulgò ſcribitur, datum: quia illi imperante Leone Conſulatum inierunt; ſed Studio & Aëtio Coſſ. regnante adhuc Marciano: quam emendationem amplector, & juvat Epiſtola Leonis data iv. Cal. Maii, quam Holſtenius edidit, & nos iterùm edidimus. Sic verò

Leonis Epiſtola poſt mortem ejus calumniis petita.

Baron. a. 454. Num. vi.

ANN. CHR. CCCCLIV. *Epiſt. cvii. ad Marcianum ex cod. Grim. & Romana Holſteni editione.*

in eâ Epiſtolâ Leo cum Imperatore: *Cùm etiam per Ægyptum. Deo vos in omnibus adjuvante, celeriùs credamus omnis pravi dogmatis extinguendas reliquias: benignè enim his conſulitis, quibus licentiam execrabilis erroris aufertis.*

IV. *Epiſt. cv. al. lxx. ad Marcianum. c. ii.* Eutyches ad longinquiora amandatus.

Eutyches intereà anathemate perculſus, irâ æſtuans latè venenum diffundere parat, proſcindere PP. Calchedonenſes ſatagit, nec ceſſat ſacræ Chriſti Oeconomiæ obtrectare. Leo per literas Juliani admonitus ad Marcianum ſtatim ſcribit, longè in exilium mittendum Hæreticum, qui vicinitate urbis ad vitium & corruptelam abutitur. Archimandritam Eutychi ſuffectum crebris Juliani colloquiis confirmandum: ut Monachi ſui Præpoſiti mor laborantes ad ſanitatem redeant. Julianum quippe removebat à familiaritate & conſortio novi Archimandritæ Eutyches, ſeu, quod auguror, ipſi Anatolius Leoni infenſus; atque adeò in Julianum ejus Legatum alienato animo: quod ex Epiſtolis Leonis ad Auguſtum mihi facilè perſuaſum eſt. Nam amicos ſuos Imperatori commendat, ne noceat illis Anatolius: *Precor autem, ut eos maxime tueamini contra omnes inſidias, quos mihi & veſtræ manſuetudini propter amorem fidei placere cognoſcitis: ut eos Conſtantinopolitanus Epiſcopus lædendi non habeat facultatem.*

Ibid. cap. iii.

V. De Oeconomi Eccleſiæ CP. rationibus Leonis querelæ. Oeconomi Eccleſiæ rationes ad publicos judices referre coacti.

Sic Anatolius cupiditati & iræ indulgens Eccleſiæ res & jura defendere negligebat. Hîc licet ſancti Leonis vigilantiam admirari, qui nihil quod erat Eccleſiæ à ſe alienum putabat. Prava tunc temporis in Eccleſiâ CP. conſuetudo erat: Oeconomus Eccleſiæ rationes facultatum & oblationum ad judices publicos referebat, non ut moris erat, ad Epiſcopum & Clerum Eccleſiæ. Hujus mali prima labes, avaritia Clericorum: nam dum illi negotium Dei quæſtui habent, & rem Eccleſiæ ex commodo metiuntur, lites inter ſe & diſſidia ſerunt, quibus dirimendis non idonei, quia inter ipſos ſacerdotes, qui & ipſi judices, pugna. Delatæ ad publicos magiſtratus cauſſæ, ſenſimque pravum exemplum fuit conſuetudo, & noſtris temporibus propè neceſſitas, quandiù ii quorum intereſt, non tam rem Eccleſiæ, quàm ſuam agent. Gennadius ſucceſſor Anatolii, ut hanc avaritiæ peſtem excideret, laboravit. Legimus enim Marcianum ejus Oeconomum juſſiſſe, ut ſuis ſingulæ Baſilicæ fruerentur oblationibus, quas priùs primaria retinebat. Leo igitur huic malo conſultum volens, de judiciis Clericorum ad Auguſtum ſcribit, & ſe jam de hoc negotio priùs ſcripſiſſe refert. Hanc ejus Epiſtolam ex MS. noſtro edidimus: *Illud etiam*, inquit, *rationabiliter huic Epiſtolæ credidi copulandum, ut de eo, quod pietatem veſtram prioribus petii literis deprecarer: ut Oeconomos CP. Eccleſiæ novo exemplo, & præcipuè pietatis veſtræ temporibus à publicis judicibus non ſinatis audiri; & hanc quoque injuriam ſacris removeatis ordinibus; ſed rationes Eccleſiæ ſecundum traditum morem ſacerdotali examine jubeatis inquiri.*

Theodorus lect. collect. lib. i. Nicephorus l. xv. cap. xxii.

Ep. cviii. N. ad Martian. cap. ii.

VI. Anatolius cum Leone reconciliatur.

Sed ut ad Anatolium redeam, ille hoc anno cum ſancto Leone in gratiam redire, verè an ſimulatè, voluit. Dubium, an rei geſtæ pœnitentiâ, an irriti conatus dolore? Seu, quod veriùs, victus conſtantiâ Leonis & Marciani voluntate, cujus animus ad pacem pronus: ſic ſe res habuit. Marcianus primùm de reconcilianda ſecum eo gratia ad Leonem literas dedit, de Anatolio ſpondens meliora. Hæc ex Epiſtola ſancti Leonis ad Julianum Coënſem, quæ hoc anno v. Idus Januarii data legitur. Marciano reſpondet Leo per Epiſtolam, quæ tota eſt & inſcribitur *de Correctione Anatolii.* Hunc in ea objurgat, ut autorem diſſidiorum; laudatque Marcianum, ut pacis amantem: quippe qui ſedare velit tempeſtates, quas Anatolius excitavit: eáque conditione pollicetur amicitiam, ut

Epiſt. c. al. lxviii. ad Julia. cap. iii. Epiſt. cvii ad Marcianum N.

priùs ſcripto teſtetur ſe abjeciſſe culpabilem ambitum: *Satisfaciat*, inquit, *Canonibus, & omnium gratiam ſacerdotum ſervaturum ſe eſſe reſcribat; ambitúmque culpabilem ſe objeciſſe ſignificet.* Anatolius omnia ex votis Leonis facturum dixerat: ad quæ Magnus Pontifex: *Tantum quod verbis ſpondet, corde perficiat.* Quod ſi abnuat minatur ſe liberè & conſtanter facturum: *Si verò*, ait, *quæ Deo & pietati veſtræ diſplicent pertinaci intentione delegerit, ſalvâ manſuetudinis veſtræ reverentiâ, utar cum omnibus & pro omnibus, vobis quoque annitentibus, adverſùm ſuperbientem liberiore conſtantiâ, quem quod ſæpe dicendum eſt, malim pro ſanctis actibus fraterna caritate complecti. Cum omnibus*, dicit, *& pro omnibus*, quia non ſolùm ſua, ſed & aliorum erat cauſſa, ſi ſuperbiam & ambitum Anatolii retunderet, Canonum vim & autoritatem defenderet, & privilegia Eccleſiarum vindicaret ab injuria. Addidit, *vobis annitentibus*, quia & Principum eſt decreta Eccleſiæ tueri.

ANN. CHR. CCCCLIV. *Ep. ci. N. ad Marcianum.*

VII. *Ep. Anatolii ad Leonem poſt Epiſt. Leonis cv.*

In Holſteniana collectione eſt Anatolii Epiſtola, unde cum ad mentem ſaniorem rediiſſe accipimus, dolorem ſuum ex contemtu ſilentióque Leonis ſignificat, & ſe perfeciſſe quod Leo petierat: *Ea ſtatim quæ continebantur eis* (literis) *ut placita vobis implevi: quod me facere vel communis pacis utilitas, vel quod decuerat) hortabatur.* Subjungit loco reſtitutum Aëtium, Andream depoſitum & abjectum ab Eccleſiâ, cum Eutyche Eutychianiſque omnibus, etſi in ſpeciem hæreſim fuiſſent deteſtati, ſubſcripſiſſéntque Epiſtolæ ejus ad Flavianum. Decretum verò in honorem Sedis CP. non ſe, ſed ſuæ Clericos Eccleſiæ quæſiviſſe: qui & confirmationi Leonis omnia reſervarant. Hancce Anatolii Epiſtolam ſimul cum literis Marciani accepit Leo, quibus eodem die reſcripſit. Ad Anatolium hæc: Anatolii culpam fuiſſe, ſi ſuis careret literis: quia ſibi non ſatisfecerit, quia ageret contra Canones: ſe tamen affici gaudio, quod Aëtium in amicitiam receperit & ab Archidiaconatu amoverit Andream, depoſueritque Euphratem accuſatorem Flaviani: poſſe tamen ordinari Preſbyteros, ſi Neſtorianiſmi & Eutychianiſmi ſuſpicionem tollant: in locum Andreæ ſufficiendum alium, cujus fides non ſuſpecta: parum ſyncere loqui qui non ſuam, ſed Clericorum cupiditatem cauſſaretur: nihil auſos niſi ipſo annitente.

Ep. cvi. ad Anatolium.

IX. Aëtius Archidiaconatui non reſtitutus.

Aëtium Archidiaconum non dicit reſtituendum eſſe: quia, ut diximus, Archidiaconatum gerere, non niſi Diaconus ſolebat, nec niſi poſt multos annos inſtituta conſuetudo, ut Archidiaconus Preſbyter fieret: Preſbyterum igitur facere, arcere erat ab hoc munere. Et fortè ideo Leo Andream Euphratémque poſſe conſecrari ſacerdotes ſignificat, modò in fide ſani ſint, ut omnem illis ad hoc munus aditum præcludat: ne plurimum in Eccleſia CP. valerent. Petebat ſanctus Leo ut Aëtius Eccleſiæ ſuæ reſtitutus in gratiam cum Anatolio rediret, quod & perfectum eſſe gaudet: *Quod ergo*, inquit, *in Conſtantinopolitana Eccleſia quædam in officiis Clericorum correcta eſſe ſignificas, ut & Aëtium Preſbyterum tuum in gratiam tuam affectionémque revocaveris, & Andream ab Archidiaconi actione ſubmoveris, nobis placuiſſe reſcribo.* Baronius ſcribit Aëtium reſtitutum: *Leo*, inquit Annalium conditor, *ita Anatolium ipſum perſtrinxit, ut niſi Catholica communicatione omnino carere vellet Aëtium in priſtinum locum reſtitueret.* Sed ſententia Baronii non modò aliena à conſuetudine illorum temporum, ſed & verbis ſancti Leonis contraria. Hæc quidem in Epiſtolâ Anatolii ad Leonem: *Reverendiſſimus quidem ſacroſanctæ Eccleſiæ noſtræ Preſbyter Aëtius in priore loco atque honore Eccleſiaſtico nobis eſt reſtitutus.* Reſtitutum fuiſſe muneri Archi-

Epiſt. cvi. ad Anatol. c. ii.

Baronius ad ann. 453. n. 8.

Ep. Anatol. ad Leonem, cap. ii.

Digitized by Google

ANN.CHR. CCCCLIV.

Epiſt. cvi. ad Anatol. c. ii.

diaconatus non credam, ſed Eccleſiæ ſuæ, qui antea deputatus Cœmeterio. Nam qui aliter explicanda Leonis verba, qui alium probatæ fidei ſeligendum dicit: *Electo primitus & probato, qui Archidiaconi officium poſſit implere: Id eſt, quem nulla unquam prædictarum impietatum fama reſperſerit.* Et in eadem Epiſtola Aëtium tantùm ei reconciliatum oſtendit: *Ut & Aetium*, ait idem ſanctus Leo, *Presbyterum tuum in gratiam tuam affectionémque revocaveris.* Reſtitutio igitur illa loci & honoris, (ſi verſio tamen vera & fidelis, & Græco Anatoliano conſentanea) de gratiâ Anatolii Eccleſiæque honore, non de officio Archidiaconi intelligenda.

X. Epiſt. cvii. N. ad Marcianum.

In Collectione Holſteniana reperitur Epiſtola ſancti Leonis eodem tempore ſcripta ad Marcianum Auguſtum: eamdem iterùm & emendationem ex MS. noſtro reddimus. Leo de Marciano magnificè loquitur, ſtudium ejus pro pace conſervandâ, & inter Epiſcopos conciliandâ concordiâ longè prædicat; hortatúrque ut hæreſim quemadmodum in Palæſtinâ, ita in Oriente penitus deleat: ut & de Ægypto bene ſperandum erat. Rogat inſuper ut audaciam Caroſi Monachi reprimat, qui Concilii definitionem, autoritatémque ipſius Imperatoris nihil penſi habens multorum fidem corrumpebat.

Baronii locus de imperatoris conſtitutione correctus.

Baronius huc refert fragmentum Conſtitutionis Imperatoriæ, quam latam aſſerit pro tuendo jure primarum Sedium adversùs Anatolii conatus; ſed qui attentè hanc legerit, fatebitur non ſpectare ad juriſdictionem Patriarchicam, ſed ad jura quædam conceſſa quibuſdam Eccleſiis: velut de jure horreorum pro pauperibus alendis, & fortè de judiciis cauſſarum civilium Epiſcopis attributis: *Privilgia*, inquit, *quæ generalibus conſtitutionibus univerſis ſacroſanctis Eccleſiis orthodoxæ religionis retro Principes præſtiterunt firma & illibata in perpetuum decernimus cuſtodiri. Omnes ſane pragmaticas Sanctiones, quæ contra Canones Eccleſiaſticos interventu gratiæ vel ambitionis elicitæ ſunt, ſuo robore & firmitate vacuatas eſſe præcipimus.* Nihil de eâ Sanctione apud ſanctum Leonem, & illa generatim dicta quî uni Anatolio congruunt? Quis etiam Primatum ſedium jura à Principum Conſtitutionibus præſtita illis eſſe affirmarit, quod fragmento illo aſſeritur? Nihilominus certum ſancto Leoni Anatolium ceſſiſſe.

X I. Synodus in Palæſtina cura Juvenalis Epiſcopi.

Allata circa ea tempora nuncia ex Palæſtina, pacatam ſcilicet provinciam curâ & ſolicitudine Juvenalis, qui ſedi reſtitutus Concilium congregavit. Solutâ Synodo legatos direxit ad Leonem, Andream Presbyterum & Petrum Diaconum; tum ut doceret ut omnia ordinata Jeroſolymis, & gratias redhiberet ob egregiè navatam operam apud Imperatorem, autoritatémque interpoſitam adverſus Monachorum defectionem. Mittit quoque illi cum Eulogiis particulam Dominicæ crucis, niſi tamen hac parte interpolata ſit Epiſtola Leonis, quæ id refert. Reſpondit igitur ſanctus Leo, nec diſſimulat turbarum cauſſam ipſum extitiſſe Juvenalem ob impetitum Flavianum & defenſum Eutychem: nec turbatam provinciam, ſi pro fide conſtanter ſtetiſſet: tum, occaſione Eccleſiæ, cui præerat, recolit vitam Chriſti actam Jeroſolymis, prodigia & miracula per crucis virtutem edita, quæ omnia mirificè ejus Incarnationem prædicant.

ANN.CHR. CCCCLIV.

Epiſt. cx. ad Juvenalem.

X I I. Mors Dioſcori.

Sed ecce & optatiſſimi ex Ægypto nuncii. Julianus Coënſis ad Leonem ſcribit Dioſcorum vitâ exceſſiſſe, etſi Hæreticum ſanari malebat, quàm mori, lætitiam tamen apertè tulit, ſperans brevi interituram hæreſim, autore ſublato. Id ex Epiſtolâ noſtri Codic. Manuſcripti ad Julianum Coënſem manifeſtum eſt: *Auxiliante*, ait ſanctus Leo, *miſericordia Dei, faciliùs eſt errantium ſperanda correctio, & efficacior erit prædicatio Evangelii, extincto defenſore mendacii.* Hoc emendandum Chronicon Orientale, quod ab Abrahamo Ecchellenſi Latinum nuper factum ex Arabico. Bis enim peccat, cùm Dioſcorum & in inſulam in Occidente conſtitutam amandatum narrat, & ſeptem annis in ea moratum: Gangram enim Aſiæ minoris civitatem deportatus eſt; ubi hoc anno vitâ functus, quarto ſcilicet à dicta in eum ſententia.

Epiſt. cxi. N. ad Julianum.

Bono Eccleſiæ mors Dioſcori contigit, ſpeſque fuit apud Ægyptios pacis recuperandæ: quoniam non ampliùs duo ſimul Epiſcopi, neque diſſimulatis hæretici motibus, aut clandeſtinis ejus conſiliis rebellio fovebatur. *In hac autem*, inquit ibidem, *ſolicitudine conſtitutis nunquam deſunt divina præſidia quæ Hypocritarum ſimulationes nihil poſſe permittunt, occultámque eorum nequitiam manifeſta deſtructione confundunt. Quamvis enim jampridem omnia hæreticorum machinamenta confracta ſint, & univerſas ejus vires dextera veritatis abſtulerit; nunc tamen interemte, ut ſcripſiſtis, Dioſcoro in profundiora ceciderunt; & perfidiæ incentore ſublato, inſtabiles quædam & inſipientes animæ habent quod pareant, non habent quod ſequantur.* Religioſa ſancti Leonis expectatio, ſed malo Ægyptiorum animo vana fuit & inanis. Nam Alexandrini non deſtiterunt colere memoriam Dioſcori; duravit ſuperſtitio ad Patrum noſtrorum ætatem, cum Gabriël Alexandrinus Patriarcha legationem ad Clementem VIII. PP. miſit anno M.D.XCIII. cum confeſſione fidei, ubi anathema adverſus Dioſcorum torquetur.

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	VALENTINIANI MARCIANI IMPP.		VALENTIN. AUG. VIII. ET ANTHEMIO COSS.
455	16	30.	6.	

I. Controverſia de Paſchate.

NULLAS habet hic annus Leonis Epiſtolas in ſuperioribus editionibus, nihilque nobis de Pontifice noſtro dicendum foret, niſi aliquot è MS. Cod. Grimanico prodirent Epiſtolæ, & huic anno reſervata eſſet de Paſchali termino difficultas, de qua literas nonnullas emiſerat annis proximè elapſis. Controvertebatur nimirum in quem diem incidebat hoc anno, qui Chriſti numeratur CCCCLV. Paſchalis feſtivitas. Dubitandi ratio hæc erat Theophylus Alexandriæ Epiſcopus computi Eccleſiaſtici peritiſſimus, Cyclum centum annorum ediderat, cujus initium à primo Conſulatu Theodoſii ſenioris; ex ejus ſupputatione Anno CCCCLIII. hujus Cycli LXXIV. pridie Idus Aprilis Paſcha celebratum. Anno CCCCLIV. ſequenti, qui Cycli LXXV. in diem primum ante Nonas Apriles Paſcha inciderat. Sed hoc Chriſti anno CCCCLV. ejuſdem Cycli ſeptuageſimo ſexto, ad Octavum Calend. Maii Paſcha dilatum. Erratum in Cyclo Leo aſſerebat, nimiúmque dilatos Paſchales terminos, quos XJ. Calend. Aprilis, & XJ. Calend. Maii claudi oportebat. Paſcha igitur hujus anni ad XV. Calend Maii aſſignabat. De ea controverſia ipſe Leo ſic loquitur in Epiſtolâ ad Marcianum: *Paſchale feſtum, quo ſacramentum ſalutis humanæ maximè continetur, quamvis in primo ſemper menſe celebrandum ſit; ita*

Epiſt. cxlv. ad Marcianum, c. iii.

ANN. CHR. CCCCLV.

tamen eſt lunaris curſus conditione mutabile, ut plerumque ſacratiſſimæ diei ambigua occurrat electio; & ex hoc fiat plerumque, quod non licet, ut non ſimul omnis Eccleſia, quod non niſi unum eſſe oportet, obſervet.

Cura Paſchalis computi Alexandrino Ep. delegata.

Studuerunt itaque ſancti Patres occaſionem hujus erroris auferre, omnem hanc curam Alexandrino Antiſtiti delegantes, quoniam apud Ægyptios hujus ſupputationis antiquitus tradita videbatur eſſe peritia, per quam qui annis ſingulis dies prædictæ ſolemnitatis eveniret, Sedi Apoſtolicæ indicaretur: cujus ſcriptis ad longinquiores Eccleſias indicium generale percurreret. Sed ſanctæ memoriæ Theophilus Alexandrinæ urbis Epiſcopus; cum hujus obſervationis annos centum numero collegiſſet, ſeptuageſimi ſexti Anni Paſchale feſtum longe aliter quam alii decreverant, tenendum eſſe conſtituit. Nam à primo Auguſtæ memoriæ Theodoſii ſenioris conſulatu ſuccedentem ſibi ſacra obſervantia ordinem ponens, ut longioris temporis ratio e us literis teneretur aſcripta, hujus complexionis ſeptuageſimus & quartus eſt annus, a in quo pridie Idus Aprilis ſanctum Paſcha celebravimus: ſequenti verò anno b pridie Nonas Apriles eadem propitio Deo, erit habenda feſtivitas, ſicut regulariter centenariæ annotationis ordo declarat. Sed in anno qui erit ſeptuageſimus ſextus c Paſchæ dies invenitur aſcriptus, quem à Paſſione Domini nullius exempli, nullius conſtitutionis admittit autoritas. Nam diem octavum Calendarum Maiarum ab eo cognoſcimus præfinitum, qui nimiè limitem antiquæ conſtitutionis excedit: cum alii quintum decimum Calendarum Maiarum huic feſtivitati deputaverint diem: ſi quidem ab undecimo Calendarum Aprilium uſque in undecimum Calend. Maiarum legitimum ſpatium ſit præfixum.

a An. C. 453.
b An. C. 454.
c An. C. 455.

II. Ex quibus Leonis verbis cauſſam controverſiæ totius accepimus, de qua Leo peritos quoſque conſulit, imprimis Paſchaſinum Lilybæi in Sicilia Epiſcopum; Epiſtolamque hactenus inviſam in lucem emittimus ex toties laudato Cod. MS. ubi poſtquam Leo ad legationem in Concilio Calchedonenſi brevi obeundam eum inſtruxit, ſtatum totius controverſiæ aperiens, multaque de veritate Incarnationis Domini diſſerens; ſupputationis Paſchalis diligenter inveſtigandæ curam illi committit: rogat ut rem communicet cum peritis hominibus; ut de die Paſchatis non ampliùs ambigendi aut errandi locus ſupereſit: *Ut modis omnibus*, inquit, *ambiguitas auferatur, cum peritis quibuſque diligentiùs hæc tua ſolicitudo pertractet: ut in futurum hujuſcemodi caveamus errorem*: non reperitur reſponſio Paſchaſini. Eſt quidem ejus Epiſtola ad Leonem de die Paſchatis, quæ extat; ſed ad aliam, ut annotavimus, quæſtionem pertinet. Unde erratum eſſe in Annalibus Eccleſiaſticis clarum eſt, ubi Paſchaſini Epiſtola ad hanc refertur controverſiam: at duas fuiſſe contentiones de die Paſchatis ſub Leone conſtat. Prima quidem accidit anno ſupputationis ſeu Cycli Romani LXIV. aut LXIII. ut melioris notæ codices habent, & accuratior ſupputatio: cujus Cycli initium eſt à Conſulatu Antonini & Syagrii, ut habet Epiſtola Paſchaſini: altera incidit in annum Theophiliani Cycli LXXVI. ut ex Epiſtola Leonis ad Marcianum certum eſt: quæ ſupputatio incipit à primo Conſulatu Theodoſii ſenioris; atque ita biennio Romanam antecedit: duo igitur diſtinguenda ſunt tempora, ubi agitata de Paſchate controverſia: ad priorem diſputationem Paſchaſini Epiſtola, ad poſteriorem Leonis ad Paſchaſinum & Marcianum pertinent literæ quas primùm publicamus.

Ibid. cap. iv.
Error Baronii emendatus.
An. 444.
An. 455.

Etſi Leo jam antealiquot annos moverat controverſiam, abſtinuerat tamen ab exactiori inquiſitione, Concilii rebus occupatus, ſed ſoluta Synodo, Proterióque aſſumto ad Sedem Alexandrinam, rem ad examen revocavit, ſcripſitque ad Marcianum, ut diximus, & ad Julianum Coënſem. Hæc ultima Epiſtola vulgò ad Eudoxiam ſcripta legitur; ſed falſatâ inſcriptione: nam ad Julianum ſcriptam probat & contextus ipſius Epiſtolæ, & emendatior codex noſter MS. Rogat peritos ſupputationis advocet, qui verum legitimúmque diem Paſchatis inquirant, definiántque; *Suppliciter*, inquit, *poſtulavi ut eos, qui hujus ſupputationis perfectam videntur habere notitiam, in unum jubeat convenire* Imperator: ut igitur rogatus fuerat à Leone Alexandriam mittit nuncium, verúmque Paſchatis diem ex Alexandrinis ſciſcitatur. Id ex Epiſtolis LXVIII. & aliis intelligimus.

Epiſt. lxviii. N. ad Paſchaſin.
Ep. cviii. N. ad Marcianum.
Epiſt. cxii. N. ad eumdem.
Ep. xciv. al. lxi. ad eumdem.
Epiſt. xcv. al. lxv. ad Julianum.
Epiſt. c. al. lxviii. ad Julianum.
Epiſt. cv. al. lxx. ad Marcianum.
Ep. cii. N. ad Julianum.

III. Dies intereà indicendi Paſchatis apperebat, & Formatas pro more ad Epiſcopos mittendi. Ad Julianum itaque hæc: *De futuro Paſchate, ut ſæpè jam ſcripſi, eſto ſolicitus, & clementiſſimo Principi meo nomine opportuniùs intimato, ut quid ſibi reſcriptum ſit faciat certiorem; quoniam imminent dies: ut noſſe poſſimus, quem diem Formatis aſcribere debeamus, & omnium ex hac parte ſuſpicio evidentiùs poſſit aboleri.* Data eſt Epiſtola VI. Idus Mart. anni ſuperioris. Sed eodem fermè tempore accepit literas Marciani, quibus ſignificabat diem à Theophilo rectè aſſignatum ad Octavum Calend. Maii. Et ſi Romana conſuetudo ad XV. Calend. Maii fieri ſuadebat, Leo tamen acquievit: ne ſi diſſentiret videretur non tam potiores partes elegiſſe, quàm ſcidiſſe unitatem, ut ipſe ad Marcianum ſcribit; *Cum Ægyptiis alia ratio placeat, conſenſum meum, ne qua diſcrepantia per provincias de obſervantia tam venerabilis feſti fieret, commodavi.* Eadem quæ Marcianus ad Leonem, ſcripſerat Proterius. Illa eſt proculdubio Epiſtola, quam Petavius ad calcem operis de doctrina temporum publicavit, noſque poſt alios, inter Leonis Epiſtolas ſuo loco poſuimus. Eadem quoque Leo reſcripſit Proterio, quæ Marciano, ut ex eâdem Epiſtolâ ad Marcianum: *Literas autem fratris & Coepiſcopi mei Proterii Alexandrinæ civitatis Epiſcopi me accepiſſe ſignifico, quibus ad pietatem veſtram de mea conſenſione reſpondi: non quia hoc ratio manifeſta docuerit; ſed quia unitatis, quam maxime cuſtodimus, cura perſuaſerit.* Autor de Ratione temporum, ſeu Bedæ, ſeu alteriùs ſit opus, ſcribit conſultum à Leone Proterium de Paſchate Leonémque ejus Paſchalibus literis reſcripſiſſe præclaram illam Epiſtolam, cujus initium: *Lætificaverunt me literæ*, &c. ſed in hac Epiſtola, cujus fragmentum eſt in hoc opere, mirum de hoc negotio ſilentium. De ordinatione Proterii, & de fide longus ſermo: de quæſtione verò Paſchali ne verbum quidem. Quomodo ſit deceptus Beda non video niſi ex fragmento conjecturam fecerit, & totam Epiſtolam non legerit. Hanc integram ex MS. modò publicam facimus.

Ep. cviii. N. ad Marcianum. c. i.
Ibidem.

IV. Juxta literas Marciani, & Ægyptiorum definitionem, & ſi ſecus atque ſentiebat, Leo formatas ad omnes Epiſcopos miſit. Superſunt literæ quas ad Epiſcopos Galliarum & Hiſpaniarum direxit. Quo tempore iterùm ab Auguſto allatæ literæ ſunt de eadem contentione, quibus reſpondet S. Leo ſe jam pridem illi gratias per literas egiſſe, & ſe Alexandrinorum ſequutum ſententiam, quam Occidentalium partium Epiſcopis ſignificavit: *Eadem occaſione*, inquit, *qua pietatis veſtræ apices veneranter accepi, debita ſalutationis verba exſolvo, & inſufficienter gratias ago, quod de ſacratiſſima die Paſchæ ſacerdotali me ſolicitudine pietas veſtra commonuit: licet dudum in hac obſervantiæ regula me acquieſcere ſim profeſſus, & eumdem diem venerabilis feſti omnibus Occidentalium partium ſacerdotibus intimaſſe, quem Alexandrini Epiſcopi decla-*

Epiſt. cix. al. xcv. ad Epiſc. Gal. & Hiſp.
Epiſt. cxii. N. ad Marcianum.

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCLV.

ravit inſtructio : Id eſt, ut anno præſenti octavo Calendas Maii Paſcha celebretur, omiſſis omnibus ſcrupulis, propter ſtudium unitatis & pacis.

Porrò cum duplicis generis, literas de hac controverſia Paſchali à Leone ad Marcianum ſcriptas Proſper commemoret, alias *quibus ratio veritatis ſolicitata evidenter patefacta eſt*; alias, *quibus Eccleſia catholica inſtrui poteſt, quod hæc perſuaſio ſtudio unitatis & pacis tolerata ſit, potiùs quàm probata*; priores illæ ſunt XCIV. & CV. jam olim publicatæ, iſtæ verò poſteriores, CVIII. & CXII. utraque nunc primùm in lucem edita, & vel unius Proſperi teſtificatione genuinis accenſenda. Sic quievit hæc de Paſchate contentio.

Proſperi Aquitani Cyclus.

Tum primum hâc occaſione Occidentalibus inquirendi diē Paſchatis, motúſque Solis & Lunæ diligentius ſupputandi orta æmulatio apud Latinos: qui diutiùs paſſi non ſunt legem ſibi ab Alexandrinis de indicendo Paſchali die imponi. Proſper igitur Aquitanus, qui tum Romæ apud Pontificem agebat, ſuum illum Cyclum compoſuit, cujus teſtes ſunt Gennadius & Iſidorus: niſi jam editus ab illo eſſet circa annum CCCCXLIV. quo ſimilis occurrerat difficultas. Ut ut ſit, dubium non eſt quin ad illum ſcribendum à Leone ſit excitatus. Certè cùm paulò iratior ſcribat de Paſchate hujus anni CCCCLV. quò Chronicum ſuum claudit, apparet pro ſua ſententia ipſum decertaſſe: *Eodem*, inquit, *anno Paſcha Dominicum die viij. Kalend. Maii celebratum eſt pertinaci intentione Alexandrini Epiſcopi, cui omnes Orientales conſentiendum putaverunt: quamvis ſanctus Papa Leo xv. Calendas Maii potius obſervandum proteſtaretur. [In quo nec in ratione plenilunii, nec in primi menſis limite fuiſſet erratum.] Extant ejuſdem Papæ Epiſtolæ ad clementiſſimum Principem Marcianum data, quibus ratio veritatis ſolicitata evidenter patefacta eſt. Ex quibus Catholica Eccleſia inſtrui poteſt, quod hæc perſuaſio ſtudio unitatis & pacis tolerata ſit, potiùs quàm probata, nunquam deinceps imitanda; ut quæ exitialem attulit offenſionem omnem in perpetuum perdat autoritatem.* Victorius quoque & ipſe Aquitanus, rogatus ab Hilaro Romanæ Eccleſiæ Archidiacono, cui iſta cura & ex proprio munere & ex Leonis mandato incumbebat, Canonem Paſchalem compoſuit, quem eidem Archidiacono nuncupavit anno CCCCLVII. Conſtantino & Ruſo Coſſ. ut ipſe teſtis eſt in præfatione ad Hilarum. Quem Canonem Victor Capuanus poſt multos annos, anno ſcilicet DXLV. perſtrinxit, edito altero. Sed hæc noſtri non ſunt inſtituti: niſi quod iſtud omne ex Leonis noſtri mente ac conſilio ſeu præcepto manaſſe mihi videtur, ut & Bucherio olim perſuaſum fuit.

Gennadius in Catal. vir. Illuſtr. c. 28. ubi de Victorio Aquit. Iſidorus Origen. lib. 6. cap. 17.

Proſperi Chron. prolix. in fine.

Quæ uncis clauduntur ſolus Bucherius habet: Neque enim in Sirmundi aut Chiffletii cod. MSS. ex quibus Chronicum illud auctius edidit Duchenius, inveniuntur hæc verba: quæ marginalem ſtudioſi annotationem eſſe non abſurdè quis putaverit.

Bucherius in commens. in Paſch. cycl. Victorii, c. 3.

V.

Epiſt. cxiv. N. ad Anatolium.

Eſt Leonis Epiſtola hoc anno ad Anatolium ſcripta III. Idus Martii. Gratas fuiſſe ejus literas ſcribit: vigilantiam vigoréinque animi illi perſuadet contra homines profligatæ doctrinæ, qui Conſtantinopoli adhuc hæreſim propagabant: Caroſum Dorotheúmque Archimandritas deſignat. Caroſum in Synodo Calchedonenſi Monachi Eutychianæ partis Principem factionis habuerant; auditi in Synodo fuerant rejectique. Tum percuſsâ hæreſi per ſpeciem aſſenſi Synodo ſunt metu excommunicationis, cui ſubjecti, niſi intra trigeſimum diem decreta Synodi acciperent. Nihilo tamen meliores facti, Monachorum corrumpere fidem non deſtiterant. Leo de his ad Marcianum ſcripſerat, ut habetur in Epiſtolâ de correctione Anatolii, & intelligimus ex Epiſtola Leonis ad Marcianum, quam ex MS. noſtro exſcripſimus. Auguſtus ſeditioſos Monachos aliò transferri juſſerat, ubi nocere haud promtum: *De Caroſo*, inquit, *& Dorotheo, qui hæretica pravitate in multorum perniciem damnatos tuebantur errores, gaudeo pietatem veſtram, ſicut mihi venerator veſter frater meus Julianus Epiſcopus indicavit, ſaluberrimè præcepiſſe: ut ablati è Monaſteriis apud eos degere juberentur, quibus nocere non poſſent: quod ut ſpero multis remedio erit, quos à perverſis doctoribus liberaſtis, creſcentibus per omnia gloriæ veſtræ meritis.* Caroſus aut pœnâ aut conſcientiâ victus, confeſſionem fidei ediderat congruentem Concilii decretis; nec tamen admiſſus ad communionem ab Anatolio. Anceps an odiis privatis: an dubia emendatione. De quo negotio Leo ad Julianum in Epiſtolâ ſcripta V. id. Martii, quæ primum prodit eruta è MS. Cod. Griman. nunquam ſatis laudando. *Significas*, inquit, *Caroſum in fidei confeſſione correctum: ſed ita contra fratrem Anatolium in ſimultate neſcio quâ permanere, ut propter ipſius diſcordiam etiam nunc à communione deſciſcat.* De his Monachis nihil ampliùs reperi.

De Caroſo & Dorotheo.

Epiſt. cxii. N. cap. ii. Caroſus & Dorotheus ablegantur à Monaſteriis.

ANN. CHR. CCCCLV.

Palinodiam canunt.

Epiſt. cxiii. N. ad Julianum, cap. i.

VI.

Joannes Decurio miſſus in Palæſtinam.

Ex eadem Epiſtola apparet JOANNEM virum ſpectabilem à Marciano in Palæſtinam hoc anno, non anno CCCCLII. ut exiſtimavit Baronius: miſſum ad Monachos: ut eorum fidem confirmaret nefarii Theodoſii conſiliis circumventam. Audax ille Monachus intruſus in Sedem Jeroſolymitanam, pulſo (ut ſcripſimus) Juvenale legitimo Pontifice, & poſteà reſtituto, effugerat vincula, ſéque ad Sinam montem recipiens extorris agebat; mutatíſque ſubinde per Monaſteria hoſpitiis, pœnam eludebat. Excipiebant illum tuebantúrque Monachi quaſi innoxium. Decurionem Joannem propterea miſerat Imperator; ut eos edoceret quæ acta, ſe præſente, Calchedone, quæque in Ægypto geſta. JOANNEM *verò ſpectabilem virum, & in fidei ſyncteritate laudabilem ad Ægyptum cauſsâ fidei fuiſſe directum ſignificas. Qui quantùm paci emendationique profuerit, cùm primùm redierit ſcire me facias: quod te etiam ſine meo monitu facturum eſſe non dubito.*

Baronius notatus ad a. 452.

Ep. cxiii. c. i.

Maximus Antiochenus criminis poſtulatus apud Imperatorem.

Ep. cxiii. c. ii.

In eadem Epiſtola de Maximo fit mentio his verbis: *De Antiocheni autem Epiſcopi ſtatu*, inquit, *multo animi dolore contriſtor; ſi, quod abſit, vera adversùs eum ab accuſatoribus proferuntur. Sed præter ſacerdotalem diligentiam, quam curam utilitatis habituram eſſe non ambigo, maxima mihi de juſtitia & benevolentia glorioſiſſimi Principis fiducia datur, quâ certus ſum in quantum poteſt fieri providendum, ne in ullam partem valere poſſit fallacia.* Res mihi obſcura videbatur cum primæ Editioni incumbebam. Nondum enim occurrerat Chronici Nicephori locus, qui rem totam elucidat. Is enim diſertis verbis ſcribit, quod Maximus, qui Synodo Calchedonenſi interfuerat, in locum Domni ſuffectus, ſede ſua expulſus fuit.[1] *ob lapſum*, poſtquam Antiochiæ ſediſſet annis quatuor: Μάξιμος ὁ ἐν τῇ τετάρτῃ συνόδῳ ἐν Καλχηδόνι, ὃς ἐξεβλήθη διὰ πταῖσμα, ἔτη δ´. Certum eſt igitur Maximum ut peccati carnis reum fuiſſe depoſitum, non verò propter publicæ rei crimen, ut anteà malè divinabam, conjecturis liberiùs indulgens. Baſilius porrò Maximi locum cepiſſe videtur hoc ipſo anno ſi fides Nicephoro qui quatuor annis Maximi Pontificatum circumſcribit. Jam enim in Domni locum electus ille fuerat ante Synodum Calchedonenſem, & ejuſdem autoritate confirmatus anno 451. certè ultra annum 456. differri non poteſt, ejus Ordinatio de qua S. Leo certiorem ſe eſſe factum ſcribit Marciani Imperatoris literis, qui menſe Januario anni 457. exceſſit è vivis, ſic enim in Epiſt. 118. quam è tenebris eruimus: *Ordinationem quidem dilectionis tuæ ſecundùm Eccleſiaſticum morem tuo vel Fratrum noſtrorum Provincialium Epiſcoporum debueramus ſermone cognoſcere: ſed quia non defuerunt cauſſæ quæ poſſent hanc diligentiam præpedire & ſanctæ memoriæ, Marcianus Princeps ſuis ſcriptis conſecrationem tuam nobis cognitam fecit, &c.*

Baſilius Antiochenam ſedem capeſſit.

1. De depoſitione Maximi conſule Nicephori Chronologiam.

Digitized by Google

ANN.CHR. CCCCLVI. VII.

Vvandali urbem invadunt vaſtantque.

Peremto Valentiniano, Maximus Imperium Occidentale occupat, aſciſcitque ſibi uxorem Eudoxiam neſciam parricidii. Fœmina magni animi certa poſtmodum, operâ Maximi Valentinianum interfectum, mariti necem ulciſci ſtatuit; & ultra modum iræ indulgens etiam excidio urbis vindictam parat. Genſericum Vvandalorum Regem ex Africa acceſſit. Ille illico ingentem exercitum trajicit in Italiam, urbémque improviſò aggreditur ingreditúrque. Tum fœda facies Senatus populique Romani objectâ Româ Arianis militibus. Sanctus Leo, qui olim Attilam armis ferocem mitigaverat, ſagaci animo cladem prænuncians de imminenti periculo concionem habuerat; quia non mutati civium mores amoto diſcrimine: *Magnum periculum eſt*, dicebat, *eſſe homines ingratos Deo, & per oblivionem beneficiorum ejus, nec de correctione compungi, nec de remiſſione lætari. Vereor igitur dilectiſſimi, ne vox illa prophetica, ſales increpaſſe videatur quæ dicit: Flagellavi eos, & non doluerunt, caſtigavi eos & noluerunt accipere diſciplinam.* Et ſi cauſſam malorum præviderat, urbi tamen periclitanti opem ſuam non denegavit. It obviam Vvandalo, ingredienti urbem occurrit, Regem pluribus alloquitur. Rex Barbarus ferro & incendio delere urbem parabat: ſanctus Leo obtinuit ut direptione contentus, igne & cæde abſtineret. Romanas igitur opes abſtulit Genſericus, multaque captivorum millia in Africam abduxit, Eudoxiamque cum filiabus ſimul tranſvexit. Sic hiſtoria Miſcella: *Genſericus continuò vacuam præſidio civitatem cepit, & occurſu Leonis Papæ mitigatus ab incendio, cædibus atque ſuppliciis urbem immunem ſervavit: omnibus tamen opibus ablatis, multa inde captivorum millia cum Auguſta Eudoxia & ejus filiabus Carthaginem revexit.* Sanctus Pontifex tres præterea primarias Baſilicas à direptione defendit. Nam cùm reſarciendis damnis poſt cladem Leo animum adjiceret, argenteá & magni ponderis vaſa olim tribus Baſilicis Conſtantinianæ, ſancti Petri, & ſancti Pauli à Conſtantino data conflari jubet & per titulos urbis diſtribui, ut habet liber Pontificum; *Hic renovavit poſt cladem Vvandalicam omnia miniſteria ſacrata argentea per omnes titulos de conflatis hydriis ſex, duas Baſilicæ Conſtantinianæ, duas Baſilicæ Beati Petri Apoſtoli, duas Beati Pauli Apoſtoli, quas Conſtantius Auguſtus obtulit, quæ penſaverunt ſingulæ libras centum.* Platina addit à ſancto Leone novas Eccleſias conditas, Baſilicamque ſancti Stephani ad viam Latinam ſumptibus Demetriadis virginis & conſiliis Leonis extructam: *Leo ad reparandam urbem*, ait ille autor, *& templa converſus, Demetriam Ancillam Dei impulit, ut Baſilicam B. Stephano via Latina tertio ab urbe milliario in fundo ſuo conderet.* Eadem Paulus Diaconus ſcribit. *Hujus, ſancti Leonis, tempore Demetrias Ancilla Chriſti Romæ ſancti Stephani Eccleſiam fecit.* Non una Eccleſiarum cura Leoni fuit: urbem ipſam attonitis adhuc magiſtratibus reſtituere aggreſſus eſt, ordinare omnia, deeſſe nemini: & ſi ſuos limites habebat juriſdictio Eccleſiaſtica, ejus tamen charitas nullos habuit.

Cladem urbis prænunciat Leo.

Serm. lxxxi. in Oct. Apoſt.

Leo it obviam Vvandalo.

Hiſt. Miſcel. lib. 1.

ANN.CHR. CCCCLVII.

Liber Pontif. in Leone.

Joh. Cuſpinianus & Hermannus Contractus.

ANNUS CHRISTI 456	LEONIS PAPÆ 17	MARCIANI 7. ET AVITI IMPP.	JOANNE ET VARANE COSS.

Victor Vitenſ. de Perſecut. Vvand. lib. 1.

VVandalus devaſtatâ urbe, deportatâque in Africam prædâ, magnam captivorum turbam ad Regem Etemi Caprop.cti, ut refert Victor Vitenſis, miſit. Natio illa vanæ Idolorum ſuperſtitioni addicta erat. Romanos minùs afficit dolor exilii, quàm cultus profanus. Illi itaque vegetâ adhuc in vinculis Chriſtiani animi libertate, homines ſervituti dæmonum ſubjectos ad Chriſti libertatem revocant, & ſanctum Evangelium annunciant. Tum complures Barbari, excuſſo jugo dæmonum, Chriſto caput ſummittere, & captivos, ut liberatores amplecti. Sed quoniam inopia erat Preſbyterorum Epiſcoporúmque, Romam mittunt legatos ad ſanctum Leonem: ſeu Cæſarienſis Mauritania vicina provincia, ut mox dicemus, idoneis miniſtris egeret; ſeu quia reliqua Africa Arrianorum Vvandalorúmque oppreſſa imperio. Certè Romam itum eſt, ubi ſincerior doctrina majórque copia miniſtrorum. Legati per diverticula occultóſque calles venêre Romam: renunciant ſummo Pontifici quomodò operâ captivorum propagatum imperium Chriſti; ſed Preſbyteris Epiſcopiſque eſſe opus. Leo benignè Legatos excepit & gaudens poſtulatis annuit.

ANNUS CHRISTI 457	LEONIS PAPÆ 18	LEONIS ET MAJORIANI IMPP. I.	CONSTANTINO ET RUFO COSS.

I. DUm hæc agerentur, moritur Marcianus Imperator VII. Calend. Febr. magno omnium deſiderio. Hunc ex angulo ad editiſſimum locum ſua merita extulerant: imò Deus ipſe quaſi ductum manu per varios caſus ad ſupremum Imperii culmen evexerat; ut miſerrimis temporibus tutela Imperii, & columen foret Eccleſiæ. Cives boni luxêre magnum Principem, orthodoxi luxêre Chriſtianum: cui par fortunæ virtus, cui pietas ſingularis, fides integra, juſtitia inconcuſſa; cui denique multum debuit Reſpublica, multùm Eccleſia. E vita deceſſit Marcianus in Africam expeditionem parans, ulturus excidium urbis, & illatam Eudoxiæ filiabuſque injuriam. Huic ſucceſſit Leo hæres non modò Imperii, ſed & virtutum ſui deceſſoris. Sanctus Leo ſtatim illi per literas Imperium gratulatus eſt; & in multis locis præclarè de eo loquitur. Ejus electionem, cui omnium vota conſenſerant, religioni æquè ac imperio lætam dicit; quibus teſtimonia veterum Scriptorum congruunt. Sic ille ad Anatolium: *Gratias Deo, qui poſt exceſſum ſanctæ ac venerandæ memoriæ Marciani, talem principem omnium electione proſpexit, ut in ejus virtutibus & Romana reſpublica & Religio Chriſtiana gauderet.*

Marciani Auguſti obitus.

Leo capeſſit Imperium.

Epiſt. cxvi. N. ad Anatol. cap. ii.

II. In Ægypto hæretici, audita morte Marciani, denuò movere turbas incipiunt, rati ſublato orthodoxæ fidei vindice Imperium contendentium ambitu diù turbatum iri, & poſſe fidem expugnari turbidis

Ægyptii duce Timotheo tumultuantur.

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCLVII.

turbidis rebus. Seditionem igitur diù conceptam datâ occaſione excitant. Dux ſeditionis Timotheus Aëlurus ex Monacho Preſbyter Alexandrinus. Urbem ille circumcurſans, ſtipatus Monachis quaſi ſatellitibus, plebeculam novitatis & turbarum avidam cogit, aſcitiſque Epiſcopis duobus ob hæreſim abdicatis à ſacerdotio, locum Proterii invadit, manúſque per eos ſibi imponi jubet, amoto legitimo Epiſcopo: qui audiens valere factionem, & vim metuens quia majoris hebdomadæ tempus erat, in Baptiſterium ſe recipit. Huc tumultuariò Aëluri ſatellites advolant, nec pontificio honore, nec ſacro tacti loco, Proterium necant, unco trahunt per vicos, illudúntque cadaveri. Diſcerptum in partes ignibus tradunt, ciner éſque projiciunt; eamque ferunt veſaniam fuiſſe, ut artus Proterii aliqui dentibus convellerent, degluriréntque. Poſt perpetratum facinus, hæretici fidem profligare aggrediuntur, Synodum Calchedone habitam condemnant, Epiſtolam Leonis ad Flavianum anathemate feriunt, & novam Synodum poſcunt. Quæ ubi Conſtantinopolim allata, Imperator ſacrilegium parricidiumque deteſtatus eſt; audaciam furioſæ hæreſis dictis & factis condemnat, adimitque ſpem Synodi.

Proterius Ep. Alex. occiditur.

Anatolius in hâc rerum perturbatione anceps quid agat, ſcribit ad ſanctum Leonem, docet quæ acta Alexandriæ, & tot tantiſque malis quærit remedia. Sanctus Leo reſcripſit Epiſtolam ineditam hactenus, quam modò proferimus, & unde hæc hauſimus: *Cujus quidem Imperatoris*, ait Leo, *tam laudabilis fides & tam prompta devotio eſt, ut quæ paci Eccleſiaſticæ congruebant, ſine interceſſione cujuſquam, ſicut ipſe indicas, ſponte præſtiterit, omnes hæreticorum inſidias repellendo: qui opportunitatem ſe inveniſſe temporis æſtimabant, quo ſanctæ Synodi Calchedonenſis decreta ceſſarent.*

Ep. cxvi. cap. i.

III. Ep. cxv. N.

Scripſerat menſe ſuperiori ſanctus Leo ad Imperatorem Epiſtolam. Laudat ejus pro pace procuranda ſtudium, hæreticos à ſpe Synodi dejectos gratulatur, poſcitque Epiſcopum ab Alexandrinis eligi, cujus haud dubia fides & nota morum ſanctitas. Eadem ad Julianum & Aëtium in Epiſtola, quam ex MS. edidimus, & ut inſidias hæreticorum eluderet, de fide Calchedonenſi Encyclicas Epiſtolas miſit ad Baſilium Antiochenum, ad Euxitheum Theſſalonicenſem Vicarium Illyrici, & Juvenalem Jeroſolymitanum, quem inter Metropolitanos hic numerat. Ad Julianum Coenſem & Aëtium Preſbyterum literas ſuas direxit, ut his ad quos ſcribebat, redderentur; adjunxit exemplaria literarum, quas ad Imperatorem Aſparémque Patritium, & ad alios ſcripſit, ut qui ſuas vices obibant rerum ſuarum haberent notitiam. In Epiſtola ad Julianum, quæ Calend. Septembris ſcripta eſt, mirari ſe dicit eſſe aliquos, qui in Epiſtolâ ſuâ ad Flavianum eſſe quædam obſcura, vel ſenſu, vel ſermone ambigua calumnientur: cùm nihil in eâ ſit quod non ab Evangelicâ & Apoſtolicâ doctrinâ derivatum: *Miror ſanè*, inquit, *calumniantium vanitati aliquid adhuc in Epiſtolâ meâ, quæ univerſo mundo placuit, obſcurum videri, ut de eâ putent aptius exponendum; cum illius prædicationis tam plena & ſolida ſit aſſertio, ut nihil recipiat vel in ſenſu, vel in ſermone novitatis. Quia quicquid tunc à nobis ſcriptum eſt, ex Apoſtolica & Evangelica probatur ſumtum eſſe doctrina.* Aëtio exemplaria literarum, quas Epiſcopi Galli, Italique ad ſe ſcripſerat indidem miſit, ut unam eſſe fidem in Occidente, & ſuam eſſe omnium Epiſcoporum ſuarum partium doctrinam oſtenderet. *Exemplaria quoque literarum*, inquit, *quæ Galli ad nos atque Itali Epiſcopi concordi credulitate miſerunt, pariter direximus: ut quàm etiam illorum nobiſcum ſit fides una, non lateat.* Datâ occaſione Leo ad Im-

Ep. cxvii. N. Ep. cxxiii. N.

Ep. cxix. N.

Ep. cxx. N.

Leonis Epiſtola calumniis petita.

peratorem tertiò ſcribit. Commendat illi res Eccleſiæ, ejus fidem laudat, quia hoſtem ſe hæreticorum & defenſorem fidei Calchedonenſis probaverat: *Ita hæreticorum*, inquit, *impudentiæ reſtitiſtis, ut profiteremini ad totius mundi pacem Calchedonenſis Synodi vos eſſe cuſtodem.*

ANN. CHR. CCCCLVII.

IV. Epiſcopi pro fide extorres.

Alexandrino Epiſcopo, ut diximus, occiſo, Timotheóque in ejus ſedem intruſo, Epiſcopi orthodoxi, quibus poſt cædem Proterii nihil tutum in Ægypto, fuga & latebris ſibi conſulere cogitant. Ii quibus per ætatem licuit, Conſtantinopolim profecti ſunt, ſupplicitérque autoritatem Imperatoris implorant contra furentem hæreſim, dant ſupplices libellos, mala quæ perpeſſi Catholici commemorant; & quam fidem profitentur pluribus exponunt. Hæretici pariter legatos Conſtantinopolim mittunt, & ſuas literas Imperatori offerunt: quæ ſit ſua fides pariter explicant, Nicænam Synodum & Epheſinam accipere ſe profitentur, Dioſcori latrocinium ſeu Pſeudoepheſinam Synodum prædicant, Conſtantinopoli habitam à Flaviano Synodum cum Concilio Calchedonenſi repudiant, Timotheum in ſede Alexandrina ab Auguſto confirmari poſcunt, ab eóque ad illum petunt literas. Libellis orthodoxorum complures Epiſcopi ſubſcripſerant, hæreticorum literis ſubſcriptiones nullæ, quaſi ſui nominis & ſuæ paucitatis puderet: *Oblatæ ſunt*, ait S. Leo noſter, *pietati veſtræ preces, quarum exemplaria veſtris literis ſubdidiſtis: ſed in his quæ Catholicorum ſunt, deplorantium ſubſcriptio continetur, & quia cauſſa probabilis eſt, fiducialiter nomina ſingulorum, vel dignitas ſui honoris aperitur. In illis autem, quas Orthodoxo Principi hæretica porrigere non formidavit objeptio, ſub incerto univerſitatis vocabulo, ideò certum nomen retrahitur, ut non ſolum paucitas perſonarum, ſed etiam meritum detegatur. Latere enim ſibi utile exiſtimat eorum quantitas, quorum eſt qualitas judicata; nec incongruè cujus loci homines ſint, profiteri metuunt, qui meruère damnari.* Utrorúmque libelli inter acta Concilii Calchedonenſis reperiuntur, parte 3.

Catholicorum & hæreticorum Alexandrinæ ſupplices libelli.

Epiſt. cxxvi. cap. iv.

Leo Imperator cauſſam ad Anatolium remiſit, ut in Synodo ἐνδημούσῃ, id eſt ex Epiſcopis qui in urbe erant, quid ſtatuendum de Timotheo, & de rebus Calchedone decretis judicaret. Patet ex ejus ad Auguſtum literis condemnatum Timotheum, vindicatamque ab injuria profeſſam Calchedone doctrinam. Tum exiſtimo relationem ab Ægyptiis & orthodoxis Epiſcopis oblatam Anatolio, eam ſcilicet quæ actis Concilii Calchedonenſis poſteà addita eſt. Rogabant ſcilicet Anatolium, ut Antiochenum, Jeroſolymitanum, Theſſalonicenſem, Romanúmque præcipuè Epiſcopum certiores faceret de Alexandrinis hæreticis, & referret quæ impotenter egerant adverſus orthodoxæ fidei defenſores. Anatolius ad ſanctum Leonem ſcripſit: cui ſanctus Leo reſpondit v. aut vj. Idus Octobris; quæ Epiſtola in noſtro manuſcripto legitur cum hac inſcriptione: *De relatione contra Timotheum Alexandrinum.* Eadem mano ad Epiſcopos Ægyptios, qui Conſtantinopolim fugerant, ſcribit, Epiſtolæ inſcriptio eſt: *Epiſcopis ex Ægypto Catholicis apud Conſtantinopolim conſtitutis*: conſolatur eos quod pro cauſſa fidei tot mala perpetiantur, eſſe gaudii magis quàm triſtitiæ argumentum; quia laudem noménque confeſſorum meriti ſunt. Eos adhortatur ut fidem Calchedone defenſam fortiter tueantur. Hæc Epiſtula primùm à nobis publica facta eſt.

V. Synodus Conſtantinopolitana.

Epiſt. cxxvii.

Epiſt. cxxiii. N.

Nec modò Anatolius ad eos, quos diximus, ſcribit; ſed & ad omnes Metropolitas Orientis, tam amore fidei, quàm cupidine promovendæ autoritatis. Leo Imperator ad eos omnes pariter, ad quos Anatolius, literas mittit. Sanctum Leonem im-

ANN. CHR. CCCCLVII.

Ep. ... Leo ... mus ut Conſtantinopolim veniat.

primis rogat, ut Conſtantinopolim veniat, pacandæ Eccleſiæ gratiâ. Simul relationes Catholicæ Hereticæque partis ad eos mittit, ut judicium ex æquo ferant. Metropolitani acceptis literis Imperatoris & Anatolii Provinciales Synodos congregant, relationes coràm legunt; exècrantur mala in Ægypto ab hæreticis perpetrata, Timotheum deponendum cenſent, Acta Calchedonenſis Synodi approbant, negant retractanda quæ ibi ſancita ſunt. Unus Amphilochius Sydæ Epiſcopus etſi Timotheum condemnabat, Calchedonenſem Synodum, rerum fortè ignarus, improbavit.

VI. Geminus Baronii lapſus.

Antequàm ulteriùs progrediar, quædam illuſtrandæ hiſtoriæ gratiâ hic inſerenda duxi. Illuſtriſſimus Annalium Eccleſiæ conditor ſcribit relationes, de quibus egimus, miſſas ex Ægypto. Sed ex his, quæ retulimus, apparet ab ipſis Ægyptiis Epiſcopis tum profugis Conſtantinopoli agentibus oblatas fuiſſe. Addit doctiſſimus Cardinalis relationes non datas Imperatori, niſi ad omnes Metropolitas miſſis literis à quibus Imperator profeſſionem fidei poſcebat. Sed hæc non conveniunt cùm literis Imperatoris, reſponſiſque Epiſcoporum, qui de relationibus conceptis verbis agunt. Id etiam conſtat ex Epiſtolâ Vatadari Monachi, & ex teſtimonio ipſius Liberati Diaconi, qui literas Imperatoris non niſi poſt acceptas relationes miſſas commemorat.

VII. Epiſtola Juliani Coënſis Epiſc.

Inter literas Epiſcoporum reperitur Epiſtola Juliani Epiſcopi Coënſis ad Leonem Imperatorem, ex quâ licet colligere ejus ad ſuam Eccleſiam reditum, ex quâ complures annos abfuerat, in comitatu univerſæ Eccleſiæ negotium agens. Diſcedens curam rerum Aëtio reliquit, cum quo, & ſanctus Leo per literas communicare ſolitus erat. Neque ambigo in Urbe commoratum arbitror, ex quo Marcianus obiit. Nam neque de Alexandrinorum ſeditione ſanctum Leonem certiorem feciſſe reperio, neque ſui diſceſſus Leonem admonitum puto, qui Aëtio æquè ac illi ſuas literas dirigit, dubius an in urbe ampliùs commoraretur. Accedit quod ipſe ſanctus Leo ejus ſilentium conqueritur in literis illis Juliano Aetióque communibus: *Quamvis dudum*, inquit, *literas tuæ dilectionis acceperim, miror tamen eam reſcribendi opportunitatem, qua frater Anatolius neceſſariè uſus eſt, ſilentio præteriiſſe: cum pro ratione temporis atque cauſſarum crebriora oporteat eſſe colloquia.* Et Calend. Septembr. cùm nullas ab eo literas reciperet, hæc ad eumdem: *Exiſtente*, inquit, *occaſione, conveniens fuit ad dilectionem tuam ſcripta dirigere: quibus ſtudium tuum in cauſſis Eccleſiaſticis, & his quæ ad fidem pertinent, incitamus.* Sed quia ex ſilentio abſentium conjectabat ad Aëtium eâdem opera ſcribit. De Juliano Coënſi nulla deinceps mentio in literis ſancti Leonis.

Ep. cxvii. N. c. i.

VIII. Leo Imperatoris animum confirmat.

Ep. cxxv.

Sanctus Leo acceptis Imperatoris Anatoliique literis, Alexandrinorum relationibus commotus eſt; quia de Timothei cauſſa ambigi, & autoritatem Concilii Calchedonenſis periclitari videbat, Imperatore quaſi de re dubiâ Epiſcopos conſulente. Scribit ad Auguſtum, profectionémque Conſtantinopolim inutilem fore ſignificat, quia præſentia ſua & decretis Synodi, quæ ſancti Spiritus afflatu ritè ſancita ſunt, & paci Eccleſiarum noxia; quaſi Synodi vacillaret fides, quam alioquin modis omnibus defenderet. Compoſitis deinde orthodoxorum hæreticorúmque inter ſe relationibus, dubium Imperatoris de Timotheo judicium modeſtè juxtà & ſapienter reprehendit: *Nonne perſpicuum eſt*, inquit, *quibus pietas veſtra ſuccurrere, & quibus debeat obviare: ne Alexandrina Eccleſia, quæ ſemper fuit domus orationis; ſpelunca nunc ſit latronum.* Eâdem Epiſtola audaciam hæreticorum reprimit, qui id petere audeant quod innocentibus, nedum ſacrilegis parricidiſque optare non liceat: *Nam ſcribit ille, quod exoratâ pietatis veſtræ veniâ dixerim, quorum contagio ſplendorem veſtræ ſerenitatis offuſcant; cùm ſacrilegi parricidæ id audeant petere, quod nec innocentes liceat obtinere.* Ad calcem Epiſtolæ plura pollicetur, quæ longioris colloquii vicem ſuppleant; quod argumentum præbuit Epiſtolæ CXXXIV. ubi multa ex SS. Patribus teſtimonia proferuntur, quibus approbat ſanctam verbi Incarnationem. Aliam itidem Epiſtolam ad Anatolium mittit, quâ Imperatoris fidem laudat, *quæ ſolicitudinem penè ſuperet ſacerdotum.* Ad hæc multa de eo ſibi polliceri narrat, ſperans ejus cura vigilantiaque agendum, ut Alexandrina Eccleſia ex hæreticorum manibus eripiatur, deturbentúrque hoſtes fidei ex ea ſede, ad quam per cædes & ſacrilegia ſibi gradum fecerunt. Lætitiam quoque ſuam non diſſimulat, quod quatuor dumtaxat Epiſcopi Thimotheanæ hæreſi latrocinióque adhæreant, hortatúrque enixè, uti omni humanitate Epiſcopos Ægypto profugos ſuſcipiat, ſpem inſuper adimat hæreticis novæ Synodi cogendæ. Tandem eum arguit vehementer, quod Atticum Presbyterum paſſus ſit publicè Conſtantinopoli adversùs fidem Calchedone profeſſam diſſerere, minaturque ſe pro ſua autoritate acturum; ſi detrectet illum Andreámque ſocium ſuæ impietatis à communione abſcindere. Hæc Epiſtola legitur ſine die & Conſule, In Manuſcripto noſtro codice, ex quo primùm illam publicamus; quæ tamen haud dubiè his ſcripta eſt temporibus.

ANN. CHR. CCCCLVII.

Ibidem c. iii.

Ep. cxxxiv.

Ep. cxxxvi. N. cap. i.

Quatuor tantum Epiſcopi Timotheo adhærent.

IX. Leonis admonitiones non æquo animo fert Anatolius.

Ægrè tulit Anatolius, quaſi res ſuas alienáque negotia ille curaret, ſignificavitque illi ſcribens anno ſequenti per Patricium Diaconum. Moderatè accepit Leo Anatolii querelas; reſpondítque ſe non animo lædendi hæc ſcripſiſſe, cui omnia diſcutiendi poteſtatem reliquerat: *Neque in aliquo honorem tuum læſi, cui diſcutienda, quæ ad me erant perlata, commiſi.* Anatolium imprimis angebant literæ Leonis ad Auguſtum, quibus arguebatur quod Clericos fidei ambiguæ ex ſua Eccleſia non ejiceret; imò oſcitanter ferret aliquos de fide perversè ſentire & loqui: *Sacerdotalem námque & Apoſtolicum tuæ pietatis animum hoc malum ad juſtitiam ultionis debet accendere, quod Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ puritatem peſtilenter obſcurat: in qua inveniuntur Clerici quidam, hæreticorum ſenſui conſonantes, & intra Catholicorum viſcera aſſertionibus ſuis hæreticos adjuvantes. In quibus deturbandis ſi Frater meus Anatolius, cum nimis benignè parcit, ſegnior invenitur; dignamini pro fide veſtra etiam iſtam Eccleſiæ præſtare medicinam: ut tales non ſolum ab ordine Clericatus; ſed etiam ab urbis habitatione pellantur; ne ulterius ſanctus Dei populus perverſorum hominum contagio polluatur.* Leonis ſermonibus Imperator excitatus Atticum impulit, ut de ſua fide ad Pontificem Romanum ſcriberet, & meditata profeſſione omnem de ſua doctrina ſuſpicionem amoveret. Perfecit Atticus in ſpeciem quod Auguſtus juſſerat: Edidit miſitque Romam confeſſionem fidei, ſed obſcuram & ambage verborum implicatam. Odiſſe Eutychem videbatur, ſed non ejus errores averſari: Eutychi inimicúm ſe palàm teſtabatur, verùm id poterat videri privatæ ſimultatis: quod ejus hæreſim apertè non deteſtaretur, ſuſpectæ fidei erat. In hunc modum ſanctus Leo anno ſequenti de literis Attici: *Qui ſcripta mittendo dubia fidei, & profeſſionis incerta, confir-*

Ep. cxxviii. cap. i.

Ep. cxxv. c. v.

Atticus fidei rationem reddit Leoni.

Ep. cxxviii. cap. i.

ANN.CHR. CCCCLVIII.

mavit magis quàm diluit quicquid ad nos de eo fama pertulerat. Nam ſi conſcientiam ſuam voluiſſet probare ſinceram, non Eutychem ſibi odioſum fuiſſe, ſed quod perfidiam ipſius reprobaret atque damnaret debuit confiteri: quia aliud ſunt humana etiam inter Catholicos ſimultates; aliud diabolici, quos fides Catholica damnat, errores. Leo igitur petit ab eo non fucatam, ſed explicatam Eutychianiſmi condemnationem, planam ſinceràmque confeſſionem fidei Calchedonenſi congruentem. Sin abnuere pergat, hunc pœnis à Synodo adversùs hæreticos latis obnoxium pronunciat. Vigilantiam æquè ac prudentiam ſummi Pontificis admirari licet, qui etſi jura Eccleſiarum cuſtodire ſatagit, ut ſuperiùs expoſuimus, tamen quando è re Eccleſiæ videtur eſſe & id neceſſitas exigere, oſcitantium præſulum urget negotium.

Leonis moderatio.

Intereà hæretici etſi odioſi omnibus, Imperatorique imprimis, tamen tacitis artibus fidem ſanam oppugnare nituntur, comperendinatione remorari res Eccleſiæ & ſuas promovere ſtudent. Erat his temporibus Baſiliſcus, is qui poſteà imperium invaſit, tum in aulâ potens, clancularluſque hæreticorum fautor: cujus gratiâ & favore in perniciem Eccleſiæ abutebantur hæretici. Ejus operà ſpem datam novæ Synodi facilè mihi perſuaſerim, traditamque Timotheo Leonis Pontificis Romani ad Imperatorem Epiſtolam, qua ſacrilegi hominis ordinatio condemnata, ut Evagrius commemorat. lib.2. c.1. Reſponſionem edidit Timotheus quâ nec Leonis Epiſtolam, nec Synodum Calchedonenſem veritus eſt reprehendere.

Timoth. Elurus Synodum Calchedon. & Leonis Epiſtolam damnat.

Ægyptii Antiſtites, qui fidei cauſsâ extorres agebant Conſtantinopoli, cruciabantur interim cunctatione circuitionibúſque hæreticorum. Confugiunt itaque ad Leonem, & auxilium poſcunt. Feliciter a nobis recuperata reſponſio data Calendis Decembribus; ubi eorum lacrymas lacrymis ſolari aggreditur; teſtatúſque ſuum dolorem reſpondet ſe jam eorum poſtulationem antevertiſſe ſcriptis ad Imperatorem literis, hortatúrque ut multa ſibi de Dei bonitate & Imperatoris fide polliceantur, tandemque ſperent felicem rerum ſuarum exitum. Excitat deinde ad perferendas perſecutiones exemplo Apoſtolorum, nec inanes putent labores, cum quibus conjuncta eſt immenſa merces. Ep. cxxvii.

ANNUS CHRISTI 458	LEONIS PAPÆ 19	LEONIS ET MAJORIANI IMPP. 2.	AUGUSTIS IISDEM COSS.

I. Leo Aug. Synodi ſpem adimit, colloquium petit.

AUxit ſpem Catholicorum Conſilium Imperatoris. Hæretici, ut ſuperiori anno diximus, Synodum petierant, ubi retractarentur decreta Calchedone edita. Auguſtus paci Eccleſiæ & Imperii ſtudens, de Synodo cogenda ſuſpenſo animo fuerat, ratus poſſe turbas Eccleſiæ placari, ſi fieret Synodus. Poſtmodum Leonis perſuaſus literis hæreticis congregandi Concilii ſpem ſuſtulit. Nec tamen quievit hæreticorum furor: ſpe Synodi amputata, publicum colloquium petunt cum iis quos maluerit Leo Pontifex. Æqua petitio videbatur; & his revera artibus complures decepti. Jactabantur enim rumores, hos ſincerè velle edoceri fidei veritatem; opinionúmque non ita tenaces, ut nollent emendatas, ſi falſitas demonſtraretur. Hæc quidem palàm, ſed reverà procraſtinandi animo collationem petebant: recogitabant enim animo meliora ſibi tempora, ut varia rerum viciſſitudo eſt: præterea eorum mentibus inſidebat periculum fidei orthodoxæ, ſi aleam iterùm ſubiret, & in controverſiam revocarentur, quæ definita ſanctione Patrum. Adde quod ſi dubio marte in hoc conflictu depugnarent; poſſe novam Synodum peti rebus ſuis nondum in collatione profligatis. His ita compoſitis, ſub pacis imagine Imperatorem per aulicos fautores adeunt, eique collationem perſuadent. Ille conſiliis in ſpeciem utilibus circumventus ad ſanctum Leonem de eo negotio ſcribit, confiteturque Synodum fruſtra peti, poſtquam Synodo Calchedonenſi finita controverſia eſt: quia, ut ipſe commemorat, *perfectio incrementum, & abſolutionem plenitudo non recipit.* Quæ præclara Imperatoris verba ſanctus Leo ſuis ipſe literis prædicavit; & ad poſteros tranſmiſit.

II. [lus ex ...nte ...os poſtu...]

Rogabat inſuper ſanctum Pontificem, ut quoniam Conſtantinopolim proficiſci non erat integrum, mitteret Epiſcopos ex Occidente, qui quaſdam quæſtiones elucidarent. Agnovit perſpicax Pontifex aſtutiam hæreticorum, reſponditque in hæc verba: *Evidenter agnoſcitis, quod magnis hæreticorum audeant inſidiis; ut inter Eutychis Diſcorique diſcipulos, & eum quem Apoſtolica ſedes direxerit, diligentior, tanquam nihil ante fuerit definitum, tractatus habeatur; & quod totius mundi Catholici Sacerdotes in ſancta Calchedonenſi Synodo probant gaudéntque firmatum, in injuriam etiam ſacratiſſimi Concilii Nicæni efficiatur infirmum.* Epiſcopos tamen ſe miſſurum pollicetur, non ad pugnam cum hoſtibus fidei inſtaurandam: non enim patiendum ut recrudantur, quæ Nicææ & Calchedone aliquando firmata ſunt: *Pranoſcat igitur*, inquit, *pietas tua, venerabilis Imperator, hos quos ſpondeo dirigendos, non ad confligendum cum hoſtibus fidei, nec ad certandum contra illos à Sede Apoſtolica profecturos: quia de rebus & apud Nicæam & apud Calchedonem, ſicut Deo placuit, definitis nullum audemus inire tractatum, tanquam dubia vel infirma ſint, quæ tanta per Spiritum ſanctum fixit auctoritas.* Sub finem Epiſtolæ labentem Alexandrinam Eccleſiam illi commendat, rogátque vehementer, ut ejectis ex urbe parricidis eam tandem in libertatem vindicet.

Leo miſſurus in Orientem legatos.

Ibid. cap. 3.

His literis alteras adjungit ad Epiſcopos Clericóſque, qui factione hæreticorum ex Patriâ pulſi, Conſtantinopoli morabantur. Digna luce Epiſtola eſt, quam primùm ex tenebris eruimus ad quindecim Epiſcopos nominatim inſcriptio eſt. Solatur eorum exilium, monetque ne adventu Epiſcoporum Occidentalium perturbentur, quos rogatu Imperatoris Conſtantinopolim mittit, ad explanandas fidei quæſtiones, quæ nonnullorum animos pulſabant. Hos deinde excitat, uti pro fide conſtanter pugnare pergant, caveantque ne diſcordia ſuæ res dilabantur, atque iterùm cum hæreticis manus conſerant, vel colloquii, vel diſputationis ſpecie decepti.

III. Ep. cxxx. N. Epiſcopos pro fide extorres ſolatur Leo.

Tertiam addidit Epiſtolam ad Clericos Conſtantinopolitanos: illis fidei ſinceritatem gratulatur, hortatur ad conſtantiam, & rogat ne ſinant in ſuis viſceribus graſſari proſcriptam hæreſim, eliminent ex ſuo cœtu, quos hoc malo infectos ſciant: Atticum Andreámque perſtringens quos hæreſis ſuſpectos diximus: hos ab officio dejici præcipit, niſi

Ep. cxxxi. N. ad Clerum C P.

ANN. CHR. CCCCLVIII.

Suſpecti de fide à Leone delati Anatolio.

verbo ſcriptóque Neſtorii & Eutychis dogmata deteſteotur, palamque jurent in fidem Calchedonenſem. Addit præthereà eorum nomina, quorum fides dubia; jam ad Anatolium à ſe eſſe delata: undè conjicio laudatam ſuperiùs Epiſtolam ad eundem Epiſcopum CP. non eo tempore, ſed miſſam anteà, quod ſuprà diximus.

IV. Legatio quinta à Leone in Orientem directa. Ep. cxxxiii. N. ad Leonem Aug.

Erant quinque menſes priùs elapſi, quàm ſanctus Leo mitteret Epiſcopos quos promiſerat, ſive Romæ deerant idonei tanto negotio, ſive quippiam aliud eorum profectionem retardavit, quam ad finem menſis Auguſti contigiſſe ex inedita huc uſque Epiſtola accepimus. Rectè Baronius exiſtimavit aliam à 78. quæ nunc eſt 132. Epiſtolam extitiſſe, quâ ex more de certis miſſis legatis & eorumdem nominibus & commendatione ſit actum. Nacti hanc juris publici facimus. Egregia quidem eſt, antiquis celebrata, nota Facundo, & ab eo excerpta, ut ex ejuſdem ſcriptis accipimus, à Vigilio Pelagióque ſummis Pontificibus in teſtimonium allata in controverſia de tribus capitulis, & à ſancto Prudentio Tricaſſino Epiſcopo tota ferè deſcripta, ut in notis fuſiùs diſſerimus. Statim retardatam Geminiani Domitianique Epiſcoporum profectionem paucis excuſat. Qui erant iſti Epiſcopi haud promtum dicere. Quidam Domitianum Mutinenſem Epiſcopum aſſerunt, Geminianum verò Catalaunenſem è Gallis accitum; quia ejus nominis ea ætate alium facilè non reperias. Res obſcura, nec magni momenti. In ea Epiſtola obſecrat obteſtatúrque Auguſtum ne renovandæ diſceptationis copiam permittat: neque de fide iterum agi, aut revocari in examen definitiones Calchedone peractas; opem ferat Eccleſiæ Alexandrinæ, Timotheum jam toto biennio ſedem occupantem, tanquam parricidam nullâ morâ, nullâ miſeratione ab Epiſcopatu dejiciat. *Quod ergo*, inquit, *in ſancta Eccleſia pervaſione & in Præſulis ipſius crudeliſſimâ cæde impius parricida commiſit, non poteſt humanis remiſſionibus expiari; niſi ille exoretur, qui talia & ſolus poteſt plectere, & ſolus ineffabili miſericordia relaxare.*

Hæc opinor ipſa eſt Epiſtola quam laudat Evagrius Hiſtor. lib. 2. cap. 10. Τοιγαροῦν πρῶτον ὁ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐπίσκοπος Λέων ὑπέρ τε τῆς ἐν Καλχηδόνι συνόδου γέγραφε, τὴν Τιμοθέου χειροτονίαν ἀποδοκιμάζων ὡς ἀθέσμως γινομένην. ἥντινα τοῦ Λέοντος ἐπιστολὴν Λέων αὐτοκράτωρ Τιμοθέῳ διαπέμπεται τῷ τῶν Ἀλεξανδρέων προέδρῳ διὰ Διομήδους σιλεντιαρίου τοῖς βασιλικοῖς κελεύσμασι διακονησαμένου. πρὸς ὃν καὶ ἀντέγραψε Τιμόθεος, μεμψάμενος καὶ τὴν ἐν Καλχηδόνι σύνοδον καὶ τὴν Λέοντος ἐπιστολήν. Id eſt: *Primum igitur Leo Epiſcopus ſenioris Romæ ſcripſit pro defenſione Synodi Calchedonenſis, & ordinationem Timothei, ut potè illegitimè factam improbavit. Quam Leonis Epiſtolam Imperator Leo ad Timotheum Alexandrinum Epiſcopum miſit per Diomedem ſilentiarium, Regalium Bajulum præceptorum. Cui reſcripſit Timotheus, Calchedonenſem Synodum & Leonis Epiſtolam reprehendens.* De alia Epiſtola quàm de 133. quæ nunc primùm prodit in lucem, hæc non puto intelligi. De Epiſtola enim 134. prolixiſſima teſtimoniiſque ſanctorum Patrum munita ut non eodem interpretari in cauſſa eſt, quod in ea ne verbum quidem de improbata Timothei ordinatione, qua de illic à Leone ſcriptum aſſerit Evagrius.

V. Ep. cxxxiv. ad Leonem Aug.

Præter has literas, aliàs triduo poſt ad eundem Auguſtum dedit, quas quidem jam pridem promiſerat, ipſis ſcilicet Calendis Novembris ſuperioris anni, ut liquet ex Epiſt. 125. cap. 6. Haud dubium quin ejuſdem legationis occaſione datæ ſint, quod & temporis ratio arguit & ipſius Epiſtolæ conſpectus. Continet quippe prolixiorem diligentiorémque de Incarnationis myſterio tractationem, pluriina ampliſſimaque ſubjecta habet ſanctorum Patrum teſtimonia, quibus Eutychis error jampridem in Eccleſia proſcriptus oſtenditur; demum in fine Epiſtolæ enixiùs poſtulat Pontifex ut Auguſtus *paci Eccleſiarum Domini ſua conſtitutione proſpiciat, & in omnibus ſibi ſubditis Dei dona defendat.*

ANN. CHR. CCCCLVIII.

VI. Decretalis Leonis Papæ ad Nicetam Aquileienſem quâ occaſione? Epiſt. cxxix.

Eodem hoc anno Leo de Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſervatione, non minùs quàm de Catholicæ fidei integritate ſolicitus, decretales, ut vocant, Epiſtolas duas ſcripſit, unam ad Nicetam Aquilegienſem Epiſcopum; alteram ad Neonam Ravennatem: utrámque occaſione Attilanæ vaſtitatis Italicis regionibus ante biennium illatæ. Aquileia urbs Italiæ opibus potens & frequentiâ populi nobilis, quaſi altera Roma olim æſtimata eſt; ſed objecta incurſionibus Barbarorum variam experta fortunam eſt. Attila peragrato armis Imperio, & devaſtatis nobiliſſimis oppidis, hanc urbem cepit diripuítque. Barbarus poſt urbis excidium magnum hominum numerum captivum abduxit. Tum mulieres non paucæ viduatæ thoro, viróſque aut morte abſumtos, aut in poſterum à reditu prohibendos ratæ, viduitatis haud ſatis patientes, alias ambiunt nuptias, aliiſque viris nubere non dubitant. Reſtitutis rebus, reverſi è captivitate priores mariti thorum conjugalem repetunt; qui relictas duxere, retinere cogitant. Dum certatur pro thalamis, dubitatúrque uter potior maritus ſit, Adeodatus Eccleſiæ Romanæ Diaconus, quem fortè Aquileiam miſerat Leo noſter explorandi Eccleſiæ illius ſtatus gratiâ, Romam regreſſus eſt, retulítque aliqua quæſtionum capita, de quibus quid Apoſtolica ſedes ſentiret Nicetam popoſciſſe memoravit Adeodatus: nullum enim conſultationis ſcriptum attulit. Reſpondit ſanctus Leo ad primum caput juxta ſententiam Domini: *Quod Deus conjunxit homo non ſeparet*; neceſſe eſſe, *ut legitimarum fœdera nuptiarum redintegrentur, & ut recipiat unuſquiſque quod proprium eſt.* Adversùs autem eos qui aut metu aut neceſſitate coacti immolatitios cibos comederant, ſcribit: *Pœnitentiæ ſatisfactione purgandos: quæ non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione penſanda eſt.* Addit pariter de iis, qui iteratò baptizati ſunt vel metu vel errore traducti, culpam eluendam pœnitentiâ, & judicio Epiſcopi ad communionis unitatem recipiendos. Eos verò qui baptiſmum ab hæreticis acceperunt, confirmandos ſolâ invocatione Spiritus ſancti per impoſitionem manuum.

Ep. ead. cap. 1. 2. 3. & 4.

Cap. 5.

Cap. 6.

Cap. 7.

VII. Ep. cxxxv. Decretalis ad Neonam Ravennatem quo anno data. Cap. 1.

Epiſtola ad Neonam Ravennatem anno 451. olim aſſignata eſt, eo quod Marciani conſulatu inſignita legebatur. Majorianum in Marciani locum ſubſtituimus, Epiſtolámque ad præſentem annum revocavimus: cujus emendationis cauſſas habes in notis. Duo decernuntur à Leone, unum de parvulis in captivitatem abductis, de quorum baptiſmate ſe nihil certi cognoſci queat: *Accedat*, inquit, *talis intrepidus ad conſequendam gratiam, cujus in ſe nullum ſcit eſſe veſtigium: nec vereamur huic ſalutis januam aperire, quam nunquam ante docetur ingreſſus . . . Quoniam non poteſt in iterationis crimen venire, quod factum eſſe omnino neſcitur.* De his qui ab hæreticis baptizati ſunt, quod alterum caput eſt, idem ſtatuit quod in ſuperiori Epiſtola ad Nicetam Aquileienſem definierat.

VIII. Conſtitutio Auguſti de velo ante 40. annos Virgini non dando.

Legitur etiam Majoriani Imperatoris hoc anno data conſtitutio, qua parentes vetantur virgines ad edendam profeſſionem virginitatis cogere, oblatáſque à parentibus recipere velum ante quadrageſimum ætatis annum. Condemnantur ſimiliter viduæ, quæ non amore continentiæ, ſed cupiditate vitæ laxioris alteras nuptias refugiunt. Liber Pontificum Romanorum eadem de virginibus à Leone conſtituta refert: *Hic quoque*, inquit, *conſtituit, ut monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, niſi probata fuerit in virginitate annis quadra-*

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCLIX. *Epiſt. cxxv. cap. 3.*

ginta. Et in Epiſtola ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem ſunt alia quædam, quæ ad idem pertinent argumentum: quod mihi facilè perſuadet Leonis operâ & conſilio Edictum Majoriani promulgatum. Unde intelligimus non inſolitum viſum Epiſcopis, ſi principes caveant legibus quæ ad profeſſionem diſciplinámque Monachicam attinent. Quin etiam ipſi Pontifices plerumque regibus autores fuerunt, ut ejuſmodi leges ferrent. Namque regiæ autoritatis eſſe cenlebant tã commodis Reipublicæ, quàm Eccleſiæ bono conſulere. Hoc ipſum ſanctus Leo ad Imperatorem Leonem ſcribebat: *Debes incunctanter advertere Regiam poteſtatem non ſolam ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatã.* ANN. CHR. CCCCLX.

ANNUS CHRISTI 459	LEONIS PAPÆ 20	LEONIS ET MAJORIANI IMPP. 3.	RICIMERE ET PATRICIO COSS.

Epiſtola ad Epiſcopos Campaniæ de tempore baptiſmi & confeſſione ſecreta.

SCripſit hoc anno Leo noſter pridie Nonas Martii Epiſtolam unicam, quæ eſt ad univerſos Epiſcopos per Campaniam, Samnium & Picenum conſtitutos, eóſque reprehendit, quòd in feſtis Martyrum baptizarent, omiſſâ exorciſmorum jejuniorúmque ſanctificatione, aliiſque ejuſmodi ritibus relictis: conſtituítque non dandum baptiſmum aliis diebus quàm Paſchæ & Pentecoſtes. Ibidem prohibet, *ne de ſingulorum peccatorum genere libello ſcripta profeſſio publicetur: cùm reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis ſacerdotibus indicari confeſſione ſecreta.* Non improbat tamen ſi quis ſponte propria ex plenitudine fidei & ex timore Dei apud homines ita erubeſcere non veretur, ut ſuam ipſe conſcientiam publicare cupiat.

ANNUS CHRISTI 460	LEONIS PAPÆ 21	LEONIS ET MAJORIANI IMPP. 4.	MAGNO ET APOLLONIO COSS.

I. Quid per legatos Leonis actum C P.

AD Orientalium porrò rerum ſeriem ut redeamus, diximus à Leone miſſos anno 458. Domitianum & Geminianum Epiſcopos Conſtantinopolim, qui cauſſam fidei Pontificis nomine illic agerent. Quo ſucceſſu legatione ſua functi ſint oſcurum eſt. Nam quid Conſtantinopolim geſſerint, neque Leonis Epiſtolæ, nec ſcriptores Eccleſiaſtici tradunt. Certum duntaxat Anatolium ſuperiori anno deceſſiſſe ante adventum legatorum. Ejus morte, opinio eſt, retardata eorum conſilia; dum eligendo ſucceſſori tempus teritur. Certum quoque ex literis Leonis ad Gennadium non ante hunc annuo CCCCLX. circa Junium menſem illos Romam rediiſſe. Sed quid actum hoc intervallo? Si conjecturâ aſſequi licet, habitum eſt Conſtantinopoli Concilium, ubi perlectæ Epiſtolæ, quas Metropolitani cum ſubſcriptione Epiſcoporum ſuæ quiſque provinciæ ad Augſtum miſerant; recitata etiam ſancti Leonis Epiſtola 134. ad Leonem Auguſtum cum ſubjectis teſtimoniis ſanctorum Patrum de Incarnatione verbi Dei. Quibus perlectis, quaſi aliqua generali Synodo habitâ, præſentium abſentiúmque communi conſenſione, accedente autoritate Imperatoris, Timotheus condemnatur jubetúrque abire ab Epiſcopatu, quem per vim invaſerat. De hâc in Timotheum ſententiâ ſermo eſt in Epiſtola Leonis ad Gennadium, qui Anatolio ſucceſſerat: *Univerſorum*, inquit, *Domini ſacerdotum ſententiis coarctatus.* Et in Epiſtola 137. ad Leonem Auguſtum teſtatum pariter habetur Imperatorem autoritati Epiſcoporum ſuam adjunxiſſe, ut impius Timotheus Epiſcopalem Sedem relinquere cogeretur: *Solet*, inquit, *clementia veſtra omnes Eccleſias Dei cum laude veſtra exultare pariter & lætari, quod ab Alexandrina Eccleſia jugo improbus parricida depulſus eſt: & populus Dei, cui prædo nefarius incubabat, in antiquam fidei libertatem reductus, poteſt jam in ſalutis viam fidelium ſacerdotum prædicatione revocari, cùm videat omne ſeminarium venenorum in ipſo autore projectum.*

Ep. cxxxviii. ad Gennad. C P.

II. Timotheus hæreticus advolat Conſtantinopolim.

Pulſus è Sede Timotheus, ut erat verſatili animo, ad artes confugit, cedens tempori: quia refragari omnium Epiſcoporum ſententiis nequibat, neque ampliùs Synodum Calchedonenſem improbare. Simulat igitur judicio Epiſcoporum acquieſcere, & parere Synodi decretis, ratus amovendam prompto obſequio ſuſpicionem contumaciæ aut hæreſeos, atque ita ſibi ſedem gratiâ & autoritate amicorum reſtituendam. His rebus ita comparatis cum veniâ Imperatoris advolat Conſtantinopolim, & communicat cum Catholicis quaſi innoxius. Leo per literas Gennadii, & per duos Epiſcopos admonitus, apud Imperatorem ipſúmque Gennadium, plurimùm eâ de re conqueritur, multiſque probat Timotheum Epiſcopatu non modò indignum ob hæreſim, verùm etiam ob parricidium ſacrilegiáque, quæ perpetraverat: Sedem Proterii viventis per vim occupatam, ſeditionis faces in Alexandrina Eccleſia accenſas, & mortem illatam Antiſtiti rememorat, commendátque imprimis Gennadio, ut ſacrilegum parricidam non modò à conventu publico Eccleſiæ, ſed & à privatâ fidelium ſocietate prohibeat: *Et ideò dilectio tua ſolicitudine, qua claret, eniti & elaborare debebit, ne cum tam nefario homine ſermo aliquis privatim vel publicè miſceatur; neve ſub ſpecie correctionis ejus quorumdam conventui præbeatur occaſio: ne redeundi integram capiat libertatem, de quo jam edictis ſuis Princeps Chriſtianiſſimus judicavit.* Obſecrat Auguſtum ut Epiſcopum alium in Alexandrinam Sedem ſubrogari jubeat, cujus non minùs probata fides, quàm mores integri, cúmque ordinari, *ſecundùm morem veterem*, ut legitur in Epiſt. ad Gennadium; quæ verba de induſtriâ literis inſerta; tacitus enim arguit conſuetudinem ab Anatolio inductam: quippe qui Epiſcopos majorum præſertim ſedium ordinandi poteſtatem contra priſcos mores ſibi ſuæque ſedi vindicaverat; ob eámque cauſſam admonet Gennadium, ne novitatem retineat, quam ſui deceſſores invexerant, ſed antiquam præſcriptámque Canonibus legem obſervet.

Ep. cxxxviii. ad Gennadium.

Ep. cxxxvii. ad Leonem Aug.

ANN.CHR. CCCCLXI. Duo menſes vix effluxerant, cùm ecce legati ex Alexandrina Eccleſia Daniel Presbyter & Timotheus Diaconus, cum literis novi Epiſcopi Alexandrini ritè conſecrati. Læta illi renunciabant. Timotheum Alexandriâ Edicto Imperatoris pulſum, & longè ablegatum, & communi Cleri plebiſque conſenſione, ſuffragiiſque omnium electum Timotheum Solophaciolum ritè ſolemniterque ordinatum. Tres illicò gratulatorias Epiſtolas miſit Leo eodem die exaratas: datæ leguntur xv. Calendas Septembris. Primam ad ipſum Solophaciolum ſcripſit: gratulatur illi ſuam electionem; hortatúrque, ſicut literis teſtatus erat, ut hæreticos in tranſverſum actos ad rectum fidei tramitem reduceret. Secunda ſcripta eſt ad Clericos Alexandrinos; tertia ad Epiſcopos qui Solophaciolū ordinaverant: ſuamque cum illis lætitiam communicat, quod is ſit ordinatus cui nihil ambitio, nihil tumultuariæ multitudinis præceps impetus, nihil ſeditio, nihil artes contulerant. Poſtremæ literæ Leonis fuerunt; hæcque noviſſima, quæ novertim, magni Præſulis opera.

III. Timotheus Catholicus Alexandriæ Epiſcopus ordinatus.

Ep. cxxxix. Epiſt. cxl. Epiſt. cxli.

ANNUS CHRISTI 461	LEONIS PAPÆ 21	LEONIS 5. SEVERI 2. IMPP.	SEVERINO ET DAGALAIPHO COSS.

I. Leo Papa moritur.

DEmùm Leo ſummus Pontifex poſt multos labores pro Chriſto perpeſſos, acréſque pugnas adverſus hoſtes fidei, ſcriptis dictiſque debellatas hæreſes, moritur. Quâ prudentiâ Eccleſiæ gubernaculum texerit, quâ conſtantiâ tenuerit clavum nullis tempeſtatibus cedens, quâ vigilantiâ aſperis rebus providerit, ex his quæ retulimus, aut ſcire, aut animo capere promptum eſt. Feliciter tot conſummatis operibus ad Chriſtum commigravit, ut qui ejus vicem geſſerat, in æternæ illius hæreditatis partem veniret. Felix certè Pontifex, qui dum vita manebat infractus ſemper ſtetit inter diſſidentium Eccleſiarum motus, varia inter Epiſcoporum ſtudia, molitionéſque hæreticorum, nihil temporum rerúmque aſperitate territus: nec Regum ceſſit majeſtati, nec Pſeudoſynodi ſpecioſa autoritate victus eſt, nec Anatolii Epiſcopi Conſtantinopolitani artibus deceptus: omnibus major periculis in proventum fidei victorias impendit; jurgia Eccleſiarum ſedavit, auſus temerarios contudit; flagitia pravorum hominum aut emendavit aut caſtigavit; quoquo verſus vigilibus oberrans oculis, nihil quod ad rem Eccleſiæ Imperiique Chriſtiani conferret prætermiſit. Hoc magnificum illi glorioſumque contigit, quòd adeptus eſt Pontificatum toto pene Oriente fœdis hæreſions turbato, columnis Eccleſiæ aut dejectis, aut vacillantibus: deceſſerit verò parta ubique pace, primarias Sedes occupantibus Epiſcopis, quibus tanta cura retinendæ pacis, quantum aliis animi fuit ad bellum accendendum, vel puſillanimitatis ad extinguendum. Gennadius vaniſſimo Anatolio, Timotheus Solophaciolus impiiſſimo Timotheo Æluro ſubrogati fuerant, quemadmodum Anaſtaſius Juvenali Jeroſolymitano, qui in cauſâ fidei animis ceciderat. Huc accedit quod ſicut cùm ad Sedem Romanam evectus, privatas tum inter præfectos exercituum lites componebat: ſic toto Pontificatus curriculo ſedandis Eccleſiæ turbis incubuerit, & tandem vir Imperii Eccleſiæque felicitati natus pacaverit.

II. Baſilicæ à S. Leone extructæ. Præter ea omnia, quæ retulimus, liber Pontificum Romanorum memorat ejus pietate & ſolicitudine complures Romæ ædificatas Baſilicas. Baſilicam in primis SS. Apoſtolorum Petri & Pauli ab eo inſtauratam: *Hic*, inquit, *renovavit Baſilicam Petri Apoſtoli, & fecit ibi cameram, quam & ornavit: & Beati Pauli Baſilicam poſt ignem divinum renovavit; fecit & cameram in eadem ſimiliter, & in Baſilica Conſtantiniana.* Adrianus PP. in Epiſtola ad Carolum Magnum pluribus ornatum hujus Baſilicæ proſequitur; *Item de ſacro quarto Concilio egregius atque mirificus prædicator ſuus Leo Papa, qui & ipſe fecit Eccleſias, quas in muſivo ex diverſis hiſtoriis ſeu imaginibus pingens decoravit: magis autem in Baſilica S. Pauli Apoſtoli, arcum ibidem majorem faciens, & in muſivo depingens Salvatorem Dominum noſtrum* JESUM CHRISTUM: *& Secum viginti quatuor ſeniores nomine ſuo verſibus decoravit; & à tunc uſque hactenus fideliter à nobis venerantur.* Illuſtriſſimus Annalium conditor ſcribit hanc imaginem Salvatoris ad ſua uſque tempora ſervatam integram; ſed viginti quatuor ſeniores vetuſtate & ſitu deformatos. Opus hoc elaboratum eſſe liberalitate & impenſis Gallæ Placidiæ Auguſtæ, ſtudio curâque S. Leonis, inſcriptio Greuteriana docet quatuor verſibus comprehenſa, ex majore hujus Baſilicæ arcu deſcripta. Scio apud Baronium legi tantùm diſtichum, ubi mentio eſt de morte Placidiæ. Ecce inſcriptionem à Greutero excerptam.

> THEODOSIUS *capit*, *perfecit* HONORIUS *aulam*
> *Doctoris mundi*, *ſacratam corpore* PAULI.
> PLACIDIÆ *pia mens operis decus omne paterni*
> *Gaudet Pontificis ſtudio ſplendere* LEONIS.

Baronius ad Annum 461. N. 12. eam alio modo deſcriptam refert, inſculptámque ait ad Baſilicam S. Laurentii, ex liberalitate Placidiæ & ſtudio Leonis reparatam.

> *Gaudet Pontificis ſtudio ſplendere* LEONIS
> PLACIDIÆ *pia mens operis decus omne paterni*
> *Demovit Dominus tenebras, ut luce creata*
> *His quondam latebris ſic modo fulgur ineſt.*
> *Anguſtos aditus penetrabile corpus habebat,*
> *Hunc ubi nunc populum largior aula capit.*
> *Eruta planicies patuit ſub monte reciſa,*
> *Eſtque remota gravi mole ruina minax.*

Fecit quoque Baſilicam, ut habet liber Pontificum, *ſancto Cornelio Epiſcopo & Martyri juxta Cœmeterium Calixti via Appia.... Hic conſtituit Monaſterium apud Beatum Petrum Apoſtolum.... Hic conſtituit ut intra Actionem ſacrificii diceretur:* SANCTUM SACRIFICIUM, IMMACULATAM HOSTIAM, *&c. Hic etiam conſtituit & addidit ſuper ſepulchra Apoſtolorum ex Clero Romano cuſtodes, qui dicuntur cubicularii*, quos modo, ait Baronius, capellanos vocamus, cubiculum enim idem fuiſſe apud antiquos, quod hodie apud nos capellam notavimus in Romano Martyrologio.

Radulphus Decanus Tungrenſis lib. de Canonum obſervantia, Propoſit. 23. *In quibuſdam Chronicis*, inquit, *legitur, quod Leo I. conſtituit ut finito Offertorio ſuper Oblatam Incenſum in memoriam mortis Chriſti poneretur.* Et poſt nonnulla: *Erectus autem Presbyter populum hortatur ad orandum, dicens:* ORATE PRO ME: *quod Leoni Papæ aſcribitur;*

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCLXI.

Deinde multis interpoſitis. *Principium Orationis*: Hanc igitur, &c. *quod aſcribunt S. Leoni Magno.* Demùm verſus finem: *Subſequitur*, inquit, Benedicamus Domino, ſive, Ite Missa est; ad quod *reſpondent omnes*: Deo gratias... *Et hæc dici Leo Papa conſtituit.*

Superiùs notavimus ejuſdem curâ à Demetriade virgine Baſilicam in honorem S. Stephani extructam, cujus apud Paulum Diaconum; Hermannum Contractum, Platinam, & Cuſpinianum memoria eſt. Liber Pontificum hæc addit præterea: *Hic fecit ordinationes quatuor per menſem Decembrem in urbe Româ, Presbyteros octoginta unum, Epiſcopos per diverſa loca centum octoginta quinque. Qui etiam ſepultus eſt apud B. Petrum Apoſtolum* III. *Idus Aprilis. Ceſſavit Epiſcopatus ejus dies ſeptem.* In Breviario Romano nihil de ejus ordinationibus, etſi aliorum Pontificum Romanorum ordinationes non omittit. In MS. Thuaneo cujus ea eſt inſcriptio: *Ordo Epiſcoporum Urbis Romæ à Petro ad Hadrianum ſub Carolo Magno*, S. Leo numeratur Quadrageſimus ſeptimus PP. & ea verba ibidem reperiuntur. *Hic fecit ordinationes* VII. *Presbyteros* LXXVII. *Diaconos* XXX. *Epiſcopos* CLXXV.

III. Quo die ac menſe obierit S. Leo diligentius inquiritur.

Quo die extremum diem clauſerit ſanctus Pontifex facilè eſt dicere, ſi communi opinioni obſequi velimus; non ita facilè, ſi res ad diligentius examen revocetur. E vita deceſſiſſe III. Idus Aprilis ſeu XI. die menſis, ferunt hodiernæ Eccleſiæ tabulæ, quibus conſenſus recentiorum ſcriptorum ſuffragatur, Severino ſcilicet & Dagalaïpho Conſulibus, ſeu anno Chriſti 461. poſtquam Romanam Eccleſiam unum & viginti annos, triginta minus dies, adminiſtraſſet.

Iſta, inquam, vulgata opinio eſt, quam hauſtam primùm puto ex Anaſtaſio, ſeu quovis alio autore libri Pontificalis. Verùm quàm infirmæ ſit ac deploratæ fidei opuſculum iſtud, nemo inter eruditos diffitetur. Unde cùm idem ſcribit ſedem Apoſtolicam poſt Leonis obitum ſeptem diebus vacaſſe, ab Illuſtriſſimo Cardinale Baronio meritò rejicitur tum ex Mariani Scoti teſtimonio, tum maximè ex tempore ſubrogationis Hilari Papæ in locum demortui Pontificis.

IV. Ex Hilari electione lux quæſtioni affulget.

Primum igitur quod in hac quæſtione pro certo ſtatuere licet, hoc eſt: Hilarum Leonis ſucceſſorem eidem ſubrogatum eſſe menſe Novembri anni 461. quo Leo deceſſit è vita. Hujus rei teſtem habemus Marianum Scotum inſignem Chronographum: *Hilarus Papa 46. poſt Petrum ordinatur* 2. *Idus Novembris.* Sed & antiquius & locupletius teſtimonium Hilarus ipſe ſuppeditat. Concilium enim Romanum anno Chr. 465. celebratum; *ſub die* XV. *Calendarum Decembrium*, ut habent acta vulgata, vel XIII. ut in appendice Codicis Dionyſiani & in Moguntino, vel XVI. ut iidem ad marginem: hoc, inquam, Concilium Hilarus ipſe in Epiſtola ad Aſcanium &c. Cap. 2. habitum eſſe teſtatur à fratribus, ſeu Coëpiſcopis, in anniverſaria aſſumtionis ſuæ feſtivitate congregatis: *Quos Natalis mei*, inquit, *feſtivitas congregavit.* Jam verò cum die Dominica conſecrari debuerit Pontifex, non incommodè ordinationem Hilari in præcedentem Dominicam rejiciemus, quæ fuit XV. Calendas Decembris, ſi quidem litera F. eo anno Dominicam deſignabat. Cùm autem Alphonſus Ciaconius in vita Leonis ſcribat (haud dubium quin ex antiquis Eccleſiæ Romanæ monumentis) ſedem Apoſtolicam decem & octo dies vacaſſe, ſi totidem ab illa Dominica ſeu die decima ſexta Novembris retrorſùs numerentur, occurret dies decimus octavus ſeu obitus S. Leonis tertio Calendas Novembris. At (quod fortaſſe miraberis) eo ipſo die notatam legimus ſancti Leonis mortem in veteri Calendario quod ex Cod. MS. Corbeienſi tomo decimo ſui Spicilegii inſeruit vir pietate & doctrina inſignis D. Lucas Dacherius; quódque anno 826. concinnatum gravibus conjecturis ductus exiſtimat. Ita porrò legimus in Calendario: *III. K.* (Novembris) *Depoſitio ſancti Leonis Papæ.* Nullum autem Leonem alium eo tempore mortuum legimus, nec fas eſt de alio Leone, quàm de primo interpretari quæcunque ſine addito dicuntur de aliquo Leone Pontifice in tabulis Eccleſiaſticis.

Ad Corbeienſem Codicem proximè accedit Liber Lectionarius, quem ex MS. Bellovacenſis Eccleſiæ Codice Baluzius edidit in lucem ad Calcem Tomi 2. Capitularium ſic enim ille in menſe Novembri: IV. *Idus Novembris, Romæ, Depoſitio ſancti Leonis Epiſcopi, & Sancti Mennæ.* Non longe abeſt dies 10. Nov. à 30. Octobris, nec certum eſt in codice iſto, quem corruptum & interpolatum fatetur Editor, qui revera nonnullis in locis perturbata habet plurima, olim ad III. Kalend. Nov. non adnotatam fuiſſe Leonis Depoſitionem, aut ex 30. Octobris ad X. Novemb. in Eccleſia Ambianenſi, ad cujus uſum liber ſcriptus eſt, eſſe tranſlatum occaſione feſti alicujus proprii illo die occurrentis, & Feſti Octavæque Sanctorum omnium proximè ſubſequentis. Feſta Sanctorum in eo libro interciderunt à die 26. Octobris uſque ad 8. Novembris.

V.

Hanc Epocham confirmat quod cùm dubitare non poſſimus quin menſe Novembri ſucceſſor Leoni datus ſit, nec probabile ſit per pacatiſſima illa Eccleſiæ Romanæ tempora diu poſt mortem Pontificis dilatam fuiſſe electionem ſucceſſoris, quam Leo ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem ſcribens, *nullis dilationibus volebat fatigari*: penè certum eo ipſo apparet intra menſem Octobrem coërcendam eſſe S. Leonis mortem.

Epiſt. XII. ad Anaſtaſ. Theſſ. c. VI.

Repugnat ſententiæ noſtræ communis Chronologia: ſed præterquam quod ſolâ libri Pontificalis autoritate munita hæc invaluit, quæ magni facienda non eſt, accedit etiam quod hæc ipſa plures alios Chronographos adverſos habeat: exempli gratiâ, Marianum Scotum, qui de Leone noſtro hæc habet: *Magnus Leo Papa obiit quarto Calendas Julii.* Martinum Polonum qui Leonem eundem ſcribit ſediſſe *annis viginti & uno, menſibus novem, diebus viginti ſeptem* Hermannum Contractum, qui annos 22. ſediſſe ait. Hæc & ſimilia propiùs accedunt ad ſententiam, quæ Leonis mortem menſi Octobri aſſignat, quàm communi, quæ III. Idus Aprilis.

Leonis I. & Leonis II. feſta confuſa.

Sed juvat Marianum Scotum, cujus ſingularis & expreſſa narratio eſt, diligentiùs inſpicere, plurimùm enim lucis ex eo nobis affulget ad diſtinguendum Leonis primi & Leonis ſecundi feſta, quæ per longum temporis ſpatium confusè celebrata ſunt. Cùm enim hodierna ætate ferè ubique per Eccleſias Leoni Papæ II. vigeſima octava Junii dies ſacra habeatur, hoc tamen per errorem contigiſſe manifeſtum eſt, tum ex citato Mariani Scoti loco, tum ex dicendis inferiùs, ex quibus docemur Leonem ſecundum in primi locum eſſe ſubſtitutum. In Martyrologio enim Romano hæc legimus ad quartum Calendas Julii: *Romæ, ſancti Leonis Papæ ſecundi.* Et in Breviario Romano eodem die habetur officium ejuſdem Leonis ſecundi, qui ibidem dicitur *ſepultus in Baſilica ſancti Petri quarto Calendas Julii.*

Contendunt recentiores ſcriptores Leonem ſecundum mortuum non eſſe IV. Calendas Julii. Probant ex Anaſtaſio ſeu libro Pontificali, in quo dicitur ordinationem celebraſſe *vigeſima ſeptima die Junii, ſepultus verò ad beatum Petrum Apoſtolum ſub die quinto Nonas Julias.* Quibus ſuffragatur Marianus Scotus ſcribens Leonem ſecundum obiiſſe *quinto nonas Julii.*

Digitized by Google

ANN.CHR. CCCCLXI.

VII. Leo II. mortuus videtur 28. die Junii.

Nolim ego negare 28. Junii vitâ functum eſſe Leonem ſecundum, huic enim opinioni favent, nedum adverſantur, quæ in contrarium adducta ſunt, excepto Mariano, qui Anaſtaſii verbis malè intellectis deceptus eſt. Ad Anaſtaſium enim ipſum quod attinet, non ſcribit mortuum Leonem quinto nonas Julias, ſed tantummodò ſepultum: faciliſſimè porrò intelligimus eum qui quinto Calendas Julii diem extremum obiiſſet, quarto poſt die ſepultum eſſe. Cùm hæc non diſcernunt autor lectionum Breviarii Romani & Marianus Scotus, in diverſos uterque errores abiit, hic ſcribens obiiſſe quinto nonas Julii, ille ſepultum eſſe quarto Calendas Julii. Non nocet magis ordinationis die 27. Junii celebratæ mentio. Quis enim iſtud inter impoſſibilia numeret, ut qui vigeſima ſeptima die vel 28. ante lucem conſecrationes Sacerdotales peregerit, ſequenti vel eodem die repentino morbo correptus obierit: quod potiùs facilè eſt contigiſſe Pontifici annoſo, præcedentis noctis vigiliis & labore fatigato. Quibus adde pleriſque corruptum videri Anaſtaſii locum de die ordinationis. Et hanc quidem die vel quarto vel undecimo Junii celebrari debuiſſe hoc anno eruditè probat vir clariſſimus Carolus le Cointe Oratorii Gallicani Presbyter in annalibus Eccleſiaſticis Francorum a. 686. num. xxxiij, tametſi Leonem quarto Calendas Julii mortuum non exiſtimet: vix tamen alia ratio excogitari poteſt cur huic potiſſimum diei affixum ſit feſtum hujus Pontificis, etiam rejectâ inde Leonis I. feſtivitate, quàm quia conſtabat in Eccleſia Romana eo die obiiſſe Leonem ſecundum.

VIII. Junii dies 28. olim ſacer Leoni PP. I.

Etſi porrò hac die mortuus erat Leo II. non ei tamen ſacra fuit eadem dies in antiquis Eccleſiæ monumentis, ſed Leoni I. Hujus aſſertionis plures ex antiquis Hiſtoricis, Martyrologiis, Lectionariis, Breviariis, Miſſalibus, & Calendariis probationes facilè eſt adducere.

Circ. a. 600.

Primo loco prodeat ſanctus Gregorius magnus PP. I. qui Leone II. antiquior fuit. Is in ſuo Sacramentario annotat, *Natale S. Leonis Papæ:* ad iv. Calendas Julii. Hoc quidem additum Sacramentario meritò ſuſpicantur viri docti juxta fidem Codicis Remenſis à doctiſſimo viro Hugone Ménardo laudati; neque ego inficias ierim: attamen antiquiſſimam eſſe hanc additionem duo evincunt: unum eſt, quod tam pauci Codices MSS. inventi ſont, qui eâ careant, ut unicus ille Remenſis laudetur à Menardo, qui tamen teſtatur *Natale S. Leonis Papæ III.* Idus Aprilis inſcribi in eodem Remenſi Codice; in ceteris verò antiquiſſimis, puta Corbeienſi Sancti Elegii Miſſali, ad cujus fidem Sacramentarium edidit, & duobus aliis ejuſdem monaſterii: Item Tiliano & Thuaneo, &c. *Natale S. Leonis Papæ IV.* Kal. Julii adnotatum exhiberi; alterum, quod paucorum admodum ſanctorum, qui martyres non fuerint, feſta inſcripta habeat, pauciorum etiam Romanorum Pontificum: quos inter Leonem primum omiſſum eſſe, non omiſſo Leone ſecundo, vix in mentem venerit. Ex eodem Sacramentario Gregoriano aſſumſit procul dubio Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus Collectam ſecretam Miſſæ S. Leonis, quam refert in Opere prolixo de Prædeſtinatione, pag. ultima, quamque in Eccleſia Romana recitari ſolitam ſignificat, his verbis: *Hanc* (intelligentiam) *ipſa ſancta ſedes Apoſtolica in arcanis cæleſtium myſteriorum ex Apoſtolorum tra-*
„ *ditione, retinet dicens:* Hæc hoſtia, quæſumus
„ Domine, mundet noſtra delicta, quæ in ara cru-
„ cis immolata, totius mundi tulit offenſam. *Et item:*
„ Annuè nobis Domine, ut animæ famuli tui Leo-
„ nis hæc proſit oblatio, quam immolando totius
„ mundi tribuiſti relaxari delicta. *Et:* Reſpice
„ omnipotens & miſericors Deus ſuper hanc fami-
„ liam tuam, pro qua Dominus noſter Jesus
„ Christus non dubitavit manibus tradi nocen-
„ tium, & crucis ſubire tormentum. Ubi obſervare licet in ſecreta de S. Leone ſcrupuloſiorem ſequentis ætatis diligentiam, ex qua pro his verbis, *Ut animæ famuli tui Leonis hæc proſit oblatio*, hæc alia ſuppoſita ſunt: *Ut interceſſione beati Leonis hæc nobis proſit oblatio:* quæ ne recitarentur tempore Hincmari, S. Gregorii, & forſan ſuperiorum Pontificum, nulla religio interceſſit. Iſta etiam precandi forma antiquitatem hujus officii prodere mihi videtur, & inde fortaſſe nata, quod ſtatim poſt obitum Leonis celebratus ſit dies in honorem hujus Pontificis: cui non ita pridem defuncto precabantur fideles intra Miſſarum ſolemnia, pro Eccleſiæ more ac pietate, æternæ felicitatis gaudia. Mutationis illius in Secreta Miſſæ S. Leonis factæ explicationem videre eſt apud Innocentium PP. III. in Reſcripto ad J. quondam Archiepiſcopum Lugdunenſem quod refertur, *C. Cum Martha: De celebratione Miſſarum.*

ANN.CHR. CCCCLXI.

Vixit a. 700.

In antiquo martyrologio, quod dicitur Venerabilis Bedæ, hæc ad eundem diem 28. Junii legimus: Leonis Papæ, qui poſt Petrum Apoſtolum 47. in urbe Roma ſedit annos 21. dies xij. & cetera quæ Leonem primum clariſſimè deſignant: ubi ex conſilio videtur diei mortis vel depoſitionis non meminiſſe.

A. 750.

In veteri Calendario Romano, ſeu potiùs libro lectionario, quem vir doctiſſimus Joannes Fronto Canonicus Regularis S. Auguſtini & Academiæ Pariſienſis Cancellarius edidit non ita pridem è MS. Codice ſui S. Genovefæ Monaſterii, aureis Characteribus exarato, & nongentis annis, ut putat, antiquiore; nihil de S. Leone menſe Aprili; ſic autem menſe Junio: *Die* xxviij. *Tranſlatio B. Leonis.* De Leone I. proculdubio intelligendum iſtud, quod & erudito Frontoni viſum eſt. Quatuor enim tantummodò Confeſſorum memoria conſignata habetur in lectionario, quos inter Leoni ſecundo locum eſſe datum, negarim: Leoni I. non eſt veroſimile. Deinde antiquam illius ſancti Leonis Tranſlationem non legimus, niſi primi, quem Sergius Papa I. ad honoratiorem locum Baſilicæ S. Petri tranſtulit, teſte Anaſtaſio, ut uberiùs infra.

A. 800.

Uſuardus, qui ineunte ſeculo nono floruit, in ſuo Martyrologio S. Leonis Magni meminit ad quartum Calendas Julii, his verbis: *Natalis beati Leonis Papæ & Doctoris.* Quis enim unquam Doctoris titulo ornatus inter Leones Pontifices, præter Leonem primum. Perperam autem Joannes Molanus vocem hanc *Doctoris*, quam in prima editione Uſuardi de Leone I. interpretatus erat, mutatâ poſtmodum ſententiâ, ad marginem relegavit in altera hujus Martyrologii editione ab eo procurata Antuerpiæ anno 1583. ſubſtituto in illius vocis locum *Confeſſoris* nomine, aliiſque de ſuo ſuperadditis, quæ Leoni ſecundo conveniunt: quod omnibus manuſcriptis Codicibus contrarium eſt.

Circa Uſuardi tempora Leonem inter Eccleſiæ Doctores fuiſſe numeratum teſtantur Litaniæ quæ habentur in Libro Precum Caroli Calvi Imp. ex codice MS. Colbertino, deſcriptæ à Baluzio in Notis ad Capitularia p. 1486. Ubi poſt quatuor Doctores Eccleſiæ Latinæ S. Leo invocatur. Quem titulum Pontifici noſtro poſtliminio reſtituit novum Eccleſiæ Pariſienſis Breviarium anno 1680. excuſum & magna accuratione emendatum, doctiſſimorum virorum ope & induſtria, imprimiſque Clariſſimi Jacobi de Sancta Bova Doctoris, Socii, & Profeſſoris Sorbonici, Præceptoris mei.

A. 870.

Ado Viennenſis, qui eodem ſeculo nono ſcripſit ſuum Martyrologium, Leonem non recenſet niſi quarto Calendas Julii in hunc modum: *Ipſo die Natalis S. Leonis Papæ.* Legitur quidem & iij. Idus

Aprilis

Digitized by Google

ANN.CHR. CCCCLXI.

Aprilis Leonis mentio in vulgaris Codicibus: at Joannes Moſander & Heribertus Roſvveydus, qui Adonem multâ curâ ediderunt in lucem, iſtud rejiciunt autoritate plurimorum Codicum MSS.

A. circ. 900. Liber MS. Sacramentorum Ratholdi, qui decimo ſeculo exaratus, Calendarium MS. S. Michaëlis de Confluente in Catalonia Calendarium Eccleſiæ Chriſtianæ editum Helmæſtadii anno 1585. ad calcem Chronologiæ Davidis Chytræi, Calendarium MS. S. Theoderici propè Remos, & alia bene multa incertæ ætatis ac regionis monimenta, Leonis memoriam annotatam non habent, niſi ad 28. Junii diem. Leonem porrò ſecundum, primo poſthabito, ut jam diximus, quis credat celebri ſolennique cultu honoratum in Romana præſertim Eccleſia.

Martyrologium antiquum, quod pro veteri Romano venditavit Roſvveidus, nec aliud eſt quàm Adonis Epitome, nihil de S. Leone iij. Idus Aprilis; hæc autem IV. Calendas Julii: *Romæ Leonis Papæ.*

A. 960. VVandelbertus, qui Uſuardi Martyrologium metricè expreſſit; eadem, quæ ille, habet de Leone tam ad III. Idus Aprilis quàm ad quartum Calendas Julias. Habetur in Martyrologio Molani & tomo I. Operum Venerabilis Bedæ Presbyteri metricum illud VVandelberti (quæ eſt eruditorum opinio) Martyrologium. III. Idus Aprilis Uſuardus Lovanii editus a. 1568. hæc habet: *Romæ Natalis B. Leonis Papæ, cujus temporibus extitit Sancta Synodus Calcedonenſis*. & ad marginem: *Primi de quo 28. Junii.* Ibidem verò VVandelberti hoc diſtichum:

Pontifice & Summo terna irradiante LEONE.
Splendent, ore, manu Chriſti qui pavit Ovile.

Ad IV. verò Kal. Julii. *Natalis Beati Leonis Papæ & Doctoris*: & ad marginem: *De Leone, Pontificale c. 47. & Caniſius ante Opera.* VVandelbertus autem.

Præſule quartus ovat verbi &, doctore Leone.

Ex quo arguitur prava Molani correctio in Uſuardo tentata in poſterioribus editionibus contra autoris mentem fidemque MSS. Codicum. Quam correctionem in VVandelberto audere vetant carminis leges.

A. 1083. Marianus Scotus in Chronico, quod circa annum 1083. complevit, magnum Leonem Papam obiiſſe ſcribit quarto Calendas Julii: ea potiſſimum ratione ductus; ut ego exiſtimo, quod illa die coleretur magni Leonis memoria.

A. 1240. Abbas Urſpergenſis, qui obiit anno 1240. ad annum 461. ſui Chronici: *Leo Papa*, inquit, *migravit quarto Calendas Julii.*

A. 1277. Martinus Polonus Marianum & Abbatem Urſpergenſem explicat, & ipſe ſuo ſuffragio confirmat aſſertionem noſtram: *Hic etiam*, inquit, *ſepultus eſt apud Baſilicam S. Petri Apoſtoli: cujus feſtum fit in vigilia Apoſtolorum.* Nondum igitur anno 1277. ad quem Chronicon ſuum perduxit Martinus, Leonis ſecundi feſtum agebatur quarto Calendas Julii, ſed Leonis primi, in Eccleſia Romana, cujus conſuetudo ac ritus latere Martinum non potuere, qui in illa Nicolao III. Pontifice Pœnitentiarii munere functus eſt.

A. 1450. S. Antoninus: qui florebat anno 1450. Chronici parte 2. hæc habet de Leone noſtro: *Celebratur hujus ſancti feſtum in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli.*

A. 1480. VVernerus Rolevvink de Laer VVeſtphalus Carthuſienſis, qui Calendarium & Martyrologium condidit, nec non Faſciculum temporum, quem ad annum 1480. produxit, eidem diei adſcribit Leonis noſtri feſtivitatem: *Feſtum ejus*, inquit, *agitur in Vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli: quidam dicunt xi. Aprilis.*

Denique Joannes Trithemius, quem mortuum ſcribunt anno 1516. in hunc modum de Leone I. ſcribit: *Moritur tandem poſt multos pro Eccleſia utilitate labores ſub Leone Auguſto anno Domini 461. indictione 14. quarto Calendas Julii.*

1156. Pleraque Breviaria & Miſſalia, quæ ante hujus ſæculi initium excuſa ſunt, non habent conſignatam S. Leonis memoriam, niſi ad quartum Calendas Julii ſeu die 28. Julii.

Miſſale Romanum ſeu ſecundùm conſuetudinem Romanæ Curiæ Venetiis excuſum a. D. 1481. 1481.
Miſſale editum Baſilicæ a. D. 1487. 1487.
Miſſale excuſum Lugduni a. D. 1501. 1501.
Breviarium Aurelianenſe a. D. 1504. 1504.
Breviarium ordinis SS. Trinitatis a. 1514. 1514.
Breviarium Turonienſis Eccleſiæ 1519. 1519.
Breviarium Carthuſienſe a. D. 1521. 1521.
Breviarium Canonicorum Regularium. 1523. 1523.
Breviarium Romanum Pariſiis. 1524. 1524.
Breviarium Curiæ aptum ſeu ſecundum conſuetudinem Romanæ Curiæ a. D. 1525. 1525.
Breviarium Pariſienſe 1545. 1545.
Miſſale Romanum Venetiis cuſum 1549. 1549.
Breviarium ſecundum uſum Archicœnobii ſancti Remigii Remenſis eodem anno editum. 1549.
Portiforium ſeu Breviarium ad uſum Eccleſiæ Satisburienſis, quod Londini prodiit a. D. 1555. 1555.
Breviarium Romanum Pariſiis 1556. 1556.
Braviarium Aurelianenſe anni 1573. 1573.
Breviarium Vetuſtiſſimum Fontiſebraldi.
Breviarium Noviomenſe antiquum.
Breviarium MS. Sancti Victoris Pariſienſis.
Breviarium Canonicorum Regularium a. D. 1609. 1609.
Breviarium S. Martini Turonenſis a. D. 1635. 1635.

In his omnibus, & ſine dubio in aliis bene multis, occurrit memoria S. Leonis 28. die Junii, non 11. Aprilis. Memoria; inquam, non integrum officium propter occurrentem ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli vigiliam, quæ celeberrima erat. Aliàs ſi in diem Dominicam feſtum Leonis incidiſſet, vigiliâ in ſuperius ſabbatum rejectâ, de S. Leone fiebat ipſa die Dominica officium, ſi bene capio ſenſum hujus Rubricæ in pleriſque numeratis Breviariis appoſitæ: *Si feſtum ſancti Leonis in Dominica venerit, agitur de feſto cum commemoratione S. Joannis Baptiſtæ; quocunque verò alio die venerit, fit de ipſo commemoratio in Miſſa de Vigilia.* Cujus commemorationis adhuc veſtigia ſuperſunt in Collecta, quæ & in Sacramentario Gregoriano, & in recenſitis ſupra Breviariis pro S. Leonis memoria legitur, quæque à paucis annis ad Leonem ſecundùm tranſlata, ejus officio adſcripta eſt, ne apice quidem mutato. En Collectam.

Deus qui Beatum Leonem Pontificem ſanctorum tuorum meritis coæquaſti, concede quæſumus, ut qui COMMEMORATIONIS *ejus feſta percolimus, vitæ quoque imitemur exempla.* Ubi cùm dicitur *Sanctorum tuorum meritis coæquaſti* ſubaudiendum ſuſpicor *Apoſtolorum*, ſeu *Petri & Pauli*, quorum ſolemnis dies occurrebat, & quorum meritis coæquatum Leonem prædicat collecta: niſi enim aliquem inter cæteros cælites inſignem cogites, cui Leonem comparare voluerit, minùs concinna laus erit, quâ ſanctus ſanctis ſimilis dicitur. Ceterùm non ſemel ab antiquis Leo noſter cum Apoſtolis confertur: Libell. Synod. cap. xciv. Λέων Πάπας Ῥώμης ὁ ἰσαπόστολος. Id eſt: *Leo Romæ Papa Apoſtolis æquandus*, inquit Libellus Synodicus. 3. Parte actor. Calched. N. I. Sed & Patres Calchedonenſes in ſuo προσφωνητικῷ ad Marcianum Auguſtum ſanctum Leonem Apoſtolicum virum, τὸν Ἀποστολικὸν ἄνδρα, appellarunt. Hæc omnia, animum quemvis non pervicacem aut contentioſum facilè adducent, ut Leonis primi memoriam olim inſcriptam fuiſſe credat 28. diei Junii.

Non diffiteor tamen antiquos etiam Codices inveniri, qui Leonis feſtum Aprilis xj. diei affixum

ANN. CHR. CCCCLXI.

habeant; ſed eoſdem de die obitus interpretari nulla neceſſitate compellimur, cum vel de tranſlatione aliqua vel de Ordinatione poſſint intelligi. Ita geſtum Bedæ Preſbyteri Martyrologium, quod à Godefrido Henſchenio non ita pridem publicæ luci datum eſt; Tertiu enim Idus Aprilis mentio habetur: *Leonis Papæ & Confeſſoris:* quarto Calendas Julii: *ſancti Leonis Papæ.* Sic etiam Breviarium MS. Montis-Caſſini ſexcentorum ferè annorum, quod in ædibus Inſtitutionis Oratorii D. Jeſu ad muros Pariſienſes aſſervatur. De Uſuardo conſtat ex ſuperiùs dictis, utroque luco natalem Leonis I. commemoratam.

Eodem die habet vetus Calendarium tomo x. Spicilegii Acheriani editum ex MS. Codice 800. annorum: *III. Idus Aprilis Natalis ſancti Leonis Papæ.* In Calendario, quod libro ſacramentorum ſancti Gregorii MS. præfigitur in codice Oratorii Pariſienſis. His adde Miſſale Pariſienſe ann. 1517. & 1541. & Breviarium 1545. & 1584. Breviarium Romanum Venetiis 1570. Breviarium Ambianenſe anni 1607. in quo nihil de ſancto Leone 28. Junii, ſed tantùm 11. Aprilis Laudunenſe anni 1584. in quibus non officium, ſed ſola commemoratio fit ſancti Leonis xj. Aprilis, nihil menſe Junio.

Obſervandum in plerìſque Breviariis & Miſſalibus, quæ Officium ſancti Leonis habent 28. ſolummodò Junii, Officium iſtud eſſe de Communi Confeſſorum Pontificum, nihilque præ ſe ferre, unde diſcerni queat, an de Leone I. celebretur, an verò de ſecundo.

X. Tres olim dies conſecrati videntur Leoni I.

Ex præmiſſis facilè mihi perſuadeo tres omninò dies conſecratos olim fuiſſe memoriæ ſancti Leonis Papæ I. & unum eorum in aliquibus Eccleſiis, alium in aliis, duos in nonnullis annuo cultu celebratos.

1. Depoſitioni.

Depoſitioni hujus ſancti Pontificis ſacer fuit tertius Calend. Novemb. ſeu xxx. dies Octobris, qui huic deputatur in Calendario Acheriano octingentis annis antiquo; tametſi forſan eo die Officium celebratum de eo non fuerit. Priſcis enim Eccleſiæ temporibus vix ac ne vix quidem depoſitionem ſeu obitum illius ſancti ſolemni officio honoratum crediderim, niſi qui martyrium fuſo pro Chriſto ſanguine complevìſſet. Hinc eſt quòd in tam paucis monumentis dies obitus Leonis conſcriptus legitur, ut unicus hactenus codex viſus ſit, qui hunc annotatum habuerit die xxx. Octobris.

XI. Tranſlationi S. Leonis 2. dies ſacra.

Junii dies 28. Tranſlatione corporis ſancti Leonis celebris habitus eſt: quotidie notata legitur in vetuſtiſſimo Joannis Frontonis Martyrologio ſeu Lectionario nongentis annis, ut putat, antiquiore: in quo quarto Calendas Julii legitur: *Tranſlatio corporis beati Leonis.* Cui concinit Calendarium ad uſum olim Eccleſiæ Romanæ è Bibliothecæ Vaticanæ codice antiquiſſimo ante nongentos pariter annos deſcripto, quod Leo Allatius integrum inſeruit Diſſertationi ſuæ de Dominicis & Hebdomadibus Græcorum ad calcem Operis de perpetua Eccleſiarum Orient. & Occident. conſenſione pagina 1487. Sic enim pag. 1490 legimus: *IV. Calend. Julii. Tranſlatio corporis B. Leonis Pontificis & Confeſſoris.* Quo in Calendario, nulla alio die conſignata habetur memoria Leonis. Cujus enim Leonis, niſi primi, cujus unius Tranſlationem commemoratam habemus ab Anaſtaſio Bibliothecario, ſeu quovis alio autore libri Pontificalis, ubi de Sergio Papa. *Hic*, inquit, *corpus beati Leonis probatiſſimi Patris atque Pontificis, quod in abdito inferioris ſecretarii prædicta Baſilica* (ſancti Petri) *poſitum fuerat, factâ diligentiùs Tumbâ in denominata Baſilica publico loco (ut ſibi fuerat revelatum) repoſuit ac locum ipſum ornavit.*

Eadem, paucis mutatis, habentur in MS. Cod. Collegii Orielenſis in Academia Oxonienſi: illo, inquam, Codice ex quo prodiit Romanus Canonum Codex, quique idem plurima continet Leonina, inter quæ, narratio duplex de rebus geſtis S. Leonis PP. I. una fol. 91. convenit ferè cum Anaſtaſiana narratione, etſi eâ ſit brevior: altera habetur fol. 214. eſtque ejuſmodi.

ANN. CHR. CCCCLXI.

Anno Dominicæ Incarnationis 440. Leo Papa Magnus quadrageſimus quartus poſt Petrum ſedit annis viginti uno, menſibus duobus. Obiit III. idus Aprilis. Anno Dominicæ Incarnationis 688. Sergius Papa octogeſimus quartus ſedit annis XIV. menſibus VIII. In hujus geſtis ita legitur. Hic corpus " Leonis primi beatiſſimi Patris ac Pontificis, quod " in abdito inferioris Secretarii Baſilicæ beati Petri " poſitum fuerat, facta diligentiùs Tumba in de- " nominata Baſilica publico loco, ut ſibi fuerat " revelatum, repoſuit IV. KALENDAS JULII ac " locum ipſum ornavit. "

Sequitur in Codice Inſcriptio viginti verſibus conſtans, quæ hic excuſa legitur. Unum porrò quod in excerpto geſtorum Sergii obſervatum velim; eſt nota temporis, cui concinit Mabillonianus codex jamjam commemorandus. Uterque enim Codex cum Frontonis Martyrologio & Allatii Kalendario ſuperiùs laudatis, teſtes ſunt quatuor, quorum autoritate vigeſimam octavam Junii diem Tranſlationi S. Leonis I. ſacram fuiſſe certò conſtare videtur.

Ex eodem Sergii geſtorum excerpto docemur, quòd Leo noſter ſepultus erat in Baſilica ſancti Petri, qui honos nulli deceſſorum contigerat. *Primus quippe*, ait Autor Romæ ſubterraneæ, *inter ſanctos Pontifices non Martyres annumeratur: haud tamen juxta ſanctum Petrum; ſed in Baſilicæ ejuſdem veſtibulo ante Secretarium; in poſtrema nimirum ejuſdem veſtibuli parte ad lævam ingredientibus.* Quod Epitaphii jamjam deſcribendi verſus 6. 7. & 8. ſignificant. Multi deinde Pontifices ibidem tumulati ſunt: ita ut ſancti Leonis ſepulchrum aliorum obrutum ſepulcris deliteſceret, cùm Sergius Papa I. qui ſub finem ſeptimi ſeculi Romæ ſedit, præviâ revelatione admonitus corpus Leonis è loco obſcuriori eruit, tranſtulitque in ſuperiorem editioremque verſus altare, ſive *in Oratorio ad dexteram majoris abſidis propè ſancti Petri aram*, ut ſcribit idem Romæ ſubterraneæ Autor. Extruxit quoque Sergius magnificum tumulum Leoni cum hoc Epitaphio, quod extat apud Janum Gruterum, & ad MS. Codicis Oxonienſis Apographum à clariſſimo viro E. Bernardo nuper ad nos tranſmiſſum, emendavimus. Idem inventum eſt à Doctiſſimo Mabillonio in Virdunenſi codice Monaſterii S. Vitonis inter alia Epitaphia, quæ reperta eſſe dicuntur in Eccleſia S. Petri, referunturque à Mabillonio Tomo 3. Analectorum, pag. 431.

Hujus Apoſtolici primùm [a] *eſt hic corpus humatum,*
Quod foret & tumulo dignus in arce Petri.
Hinc [b] *vatum procerùmque cohors, quos cernis adeſſe,*
Membra ſub egregia ſunt adoperta domo.
Sed dudum ut Paſtor magnus LEO *ſepta gregémque*
Chriſticolum ſervans janitor arcis erat.
Commonet è tumulo, quod geſſerat ipſe ſuperſtes,
Ne lupus inſidians vaſtet ovile Dei.
Teſtantur miſſi pro recto dogmate libri,
Quos pia corda colunt, quos mala [c] *turba timet.*
Rugit, & pavida ſtupuerant corda ferarum;
Paſtoriſque ſui juſſa ſequuntur oves.
Hic tamen extremo jacuit ſub marmore templi
Quem jam Pontificum plura [d] *ſepulchra tegunt* [e].
Sergius antiſtes divino impulſus amore
Hunc in fronte ſacra tranſtulit inde domûs:

a MS. Oxon. magni.
b Vulg. hunc
c Vulg. prava
d Oxon. Pulchra ſep.
e Vulg. celant.

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCLXI.

Exornans rutilam precioſo marmore tumbam [f] .
In quo poſcentes mira ſuperna vident :
Et quia præmicuit miris virtutibus olim ;
Ultima Pontificis gloria major erit.

f *Vulg.* Rutilum. . . . tumbum.

Ad hujus Epitaphii calcem legitur in Mabilloniano Codice hoc Chronicum additamentum : *Sedit in Epiſcopatu annos* XXI. *menſem* I. *dies* XIII. *Depoſitus eſt III. Idus* . . . . . *& iterum tranſlatus huc Beato Sergio* IV. *Kalend. Julii Indict.* I.

Hæc de prima Tranſlatione corporis ſancti Leonis ejúſque ſepulchro, quod & miraculis clarum & præſens auxilium multis fuiſſe verſus hic oſtendit :

In quo poſcentes mira ſuperna vident.

XII. Quâ S. Leonis feſtivitate clara xj. Aprilis.

Porrò diem Aprilis undecimam memoriæ ejuſdem Pontificis ſacram fuiſſe, ex antiquis etiam codicibus certum eſſe ſupra monuimus : quâ autem ratione vel occaſione id contigerit omninò exploratum non habemus. Mortem ejus hac die recoli, communis eſt hac ætate opinio, hodiernis Eccleſiæ faſtis & Breviariis conſignata, quam tamen ſequi non ſinunt teſtimonia Mariani Scoti, Martini Poloni & aliorum quos ſuprà retulimus, partim feſtum, partim obitum ſancti Leonis alii diei aſſignantium, quàm xj. Aprilis.

Tertia dies conſecrationis ſancti Leonis ſacra.

Hanc diem anniverſario aſſumtionis ejus ad Pontificatum conſecratum fuiſſe non ægrè crediderim. 1. Quia circa hæc tempora contigiſſe ordinationem ejus conſona eſt omnium ſententia. Scio cum communi Chronologia, quæ obitum Xiſti tertio vel quinto Calendas Aprilis eveniſſe docet, componi conjecturam noſtram non poſſe, ſi quidem ex Proſpero indubitatum habemus quadraginta dies & amplius Romanam Eccleſiam ſine Pontifice fuiſſe. Sed quo autore diei illi mors Sixti Pontificis aſſignatur? Non certè Proſpero, quod Ciaconio viſum eſt Baronii verbis decepto; nuſpiam enim id apud hunc Chronographum legitur, ſed nec apud ullum ſcriptorem Anaſtaſio antiquiorem : Hujus autem tam ſuſpecta diligentia, tam frequentes lapſus, ut infirma ſit admodum ac vacillans aſſertio omnis ſolâ ejus autoritate ſubnixa.

2. Vetus Calendarium ſuperiùs laudatum ex tomo X. Spicilegii Acheriani, depoſitionem quidem ſancti Leonis Papæ iij. Calendas Novembris commemorat, tertio verò Idus Aprilis ſeu xj. die Natalem ejuſdem recenſet. Natalis porrò de die mortis hoc loco intelligi non poteſt, cum hæc menſe Octobri deputetur : quem igitur niſi conſecrationis diem ſignificabit : quo nomine inter alios Pontifices Sixtus III. Leonis prædeceſſor ordinationem ſuam appellavit Epiſt. 1. ad Cyrillum Alexandrinum : *Synodo*, inquit, *quam Natalis mei dies congregarat.* & Epiſt. 2. ad Joannem Antiochenum : *Audivit univerſa fraternitas, quæ ad Natalis mei convenerat diem.* Hilarus Leonis ſucceſſor proximus Epiſtola 2. ad Aſcanium & alios Provinciæ Tarraconenſis Epiſcopos cap. 2. *Lectis*, inquit, *in Conventu Fratrum quos Natalis mei feſtivitas congregarat, literis veſtris.* Sanctus item Paulinus Epiſt. 16. ad Delphinum, ait invitatum ſe ab Anaſtaſio Papa fuiſſe *ad Natalem ſuum.* Et ſanctus Ambroſius libri 8. Epiſt. 1. ad Felicem Comenſem Epiſcopum; *diem Natalis ejus*, hoc eſt, ordinationis recolit. Mitto ſanctum Auguſtinum, ſer. 12. de verbis Domini, & Homil. 24. & 25. inter quinquaginta.

Vide & Leonem ipſum ſer. 2. cap. 4. ... Feſtivitatis noſtræ Natalitium ...

3. In hoc Martyrologio ſeu Calendario Natalem non ſemper mortis diem, ſed quamlibet feſtivitatem ſignificare, liquet ex Natali ſancti Benedicti Abbatis, qui bis annotatur, ſemel quidem menſe Martio, quo deceſſit è vita, iterùm 13. die Julii, quo ejus tranſlatio recolitur, quam tamen Natalem dici videmus ab autore Calendarii; ut mirum non ſit idem de ordinationis ſancti Leonis die eſſe uſurpatum, quod de ſancti Ambroſii ordinatione uſurparunt Græci in ſuo Menologio, ubi hanc ſub Natalis nuncupatione memorant ſeptimâ die Decembris, Latinæ Eccleſiæ exemplum ſecuti. Veterem membranam operi ſuo de doctrina temporum inſeruit Ægidius Bucherius, è ſchedis Heriberti Roſvveydi acceptam, quæ inſtar eſt Calendarii ſeu Martyrologii, in ea menſe Februario iſta legimus : *Octavo Calendas Martii, Natale Petri de Cathedra* : quo feſto velut ordinatio ſeu Pontificatus Apoſtoli celebratur.

ANN. CHR. CCCCLXI.

4. Quantâ Ordinatio ſolemnitate recoli ſoleret, feſta quæ ſacra vel habita ſunt vel adhuc habentur ordinationi ſanctorum Paulini, Ambroſii, Auguſtini, Hilari Papæ & Martini Turonenſis, demonſtrant de Romana, Gallicana, Italica & Africana Diœceſibus. Quibus adde plurium adhuc Pontificum ordinationem in hodiernis Eccleſiæ tabulis celebrari, ut videre eſt in Martyrologio Romano ſanctorum Baſilii Cæſarienſis, Ambroſii Mediolanenſis, Gregorii Romani & Zenonis Veronenſis ordinationes ſuis quiſque diebus annuâ ſolemnitate honoratas referente. Imò vero admodum ſimile eſt quòd, cùm primis Eccleſiæ ſeculis ſolorum Chriſti Martyrum memoria ſolemni ritu coleretur in Eccleſia, ſanctorum Pontificum primas omnium feſtivitates Martyrum ſolemnitatibus eſſe adjectas, delectúmque ad id diem ordinationis cujuſque; ita ut dies, qui feſtus quotannis habebatur vivente Pontifice, idem poſt ejus mortem recoleretur. Quod de noſtro Leone tanto magis credendum eſt, quanto ejus electio ardentioribus omnium votis majorique conſenſu contigerat, ejúſque ordinatio per totus viginti & unum annos vivente Leone recoli ſolita fuerat. Quibus adde, quod propter rerum præclarè geſtarum magnitudinem, ſanctimoniæ opinionem ſingularis, & propter Urbem ſemel & iterùm ejus ope à cæde liberatam, quo Pater Patriæ bis eſſe meruerat, tanti Pontificis memoria in deliciis Romæ haberetur : ut omnino abſurdum videatur per tot ſeculorum ſpatia oblivione ſepultam credere Leonis Magni memoriam, Pontificis tot nominibus Eccleſiæ Romanæ cariſſimi.

Doctiſſimus Papebrochius in ſuo conatu Chronico-hiſtorico ad Catalogum Pontificum Romanorum, quia Leonis ordinationem octavæ Septembris diei aſſignat, ac Aprilis undecima celebrari putat ſecundam illius in Vaticano depoſitionem, quæ ab Anaſtaſio ex antiquioribus Catalogis ſepultura appellata ſit.

Sed tandem certam habet hodie fixámque xj. Aprilis feſtivitatem Leo Papa I. cujus Officium ritu duplici celebratur, præſertim in Eccleſia Romana. Nolim autem ſine obſervatione præterire ſingularem hujus Officii prærogativam, in quo videlicet ad primum Nocturnum eædem Lectiones ex 1. S. Petri Epiſtola habentur, quæ in utráque ſolemnitate Cathedræ ſancti Petri; ad tertium verò Nocturnum & ad Miſſam eadem Evangelii lectio, quæ & in Cathedra ſancti Petri & in Natali ejuſdem; ſumtáque eſt ex cap. 16. S. Evangelii ſecundùm Matthæum: ob eam procul dubio rationem; quod Incarnationis fidem, Petríque confeſſionem : *quæ à Deo Patre Apoſtolico inſpirata cordi, omnium humanarum opinionum incerta tranſcendit, & firmitatem Petræ accepit*, tam piè, tam fortiter, tam doctè explicuit defendítque adverſus Eutychem : unde & ejus Epiſtola tanquam Petri confeſſioni conſona ab Oecumenica Synodo approbata eſt, & ipſe ab iiſdem Calchedonenſibus Patribus dicitur : *Vocis beati Petri omnibus interpres eſſe conſtitutus.*

Serm. 3. in Aſſumt. ſua, cap. 3.
[illegible]
Relat. Syn. Calc. ad ſanctum Leonem Papa 3. p. c. 2.

XII. Reliquiæ ſancti Leonis I. in varia loca deportatæ.

Præter eam corporis ſancti Leonis tranſlationem à Sergio Papa factam, quam modò recenſuimus,

Tom. II.

A a ij

ANN.CHR. CCCCLXI.

ſacras etiam ejus reliquias in varias orbis Chriſtiani partes deportatas legimus. De aliqua enim corporis parte accipiendus Martinus Polonus in Chronico, ubi ſub Sergio Papa I. hoc actum narrat: *Corpus primi Leonis Papæ Deo revelante tranſtulit apud Virzenburg Oſterfranck*: niſi tamen autor iſte pro tranſlatione de inferiori loco Baſilicæ ſancti Petri ad ſuperiorem, hanc nobis ſupponat. Ut ut ſit, facilè fuit ut dum loco movetur corpus, partem ejus aliquam impetrarit nonnullus è Virzeburgenſi Eccleſia tunc temporis, Romæ degens, & ad ſua detulerit ſacrum pignus, quod poſtmodum pro integro corpore venditarit popularis error.

Reliquiæ ſancti Leonis I. Petrogoricis.

Non pigeat quoque referre quod legimus in libro, cui titulus: *De ſtatu Eccleſiæ Petracoricenſis à fide condita, autore Joanne à Puteo è ſtricta ſancti Franciſci familia Recollecto*: Qui ad annum Chriſti 1476. ſub Radelphino Epiſcopo Petracoricenſi, impetratam ſcribit ſtudio Eliæ Burdellii Bullam à Sixto PP. IV. pro decennali indulgentiarum Jubilæo in eorum gratiam, qui Eccleſias ſancti Stephani & ſancti Frontonis quotannis adirent die eorumdem memoriæ ſacro. De Eccleſia porrò ſancti Stephani Bulla hæc addit: *In qua certa reliquia ejuſdem ſancti & corpora ſancti Leonis Papæ, qui Magnus Leo dictus, & Beati Patrocli, & ſanctæ Sabinæ martyrus requieſcunt.* Idem autor ad Annum Chriſti 1551. ex proceſſu verbali Majoris & Conſulum urbis Petracoricenſis narrat ſacram omnem ſuppellectilem ac ſanctas reliquias, quæ in Capituli Petracoricenſis gazophylacio ſervabantur, ab hæreticis nocte intempeſtâ direptas eſſe: inter quas caput ſancti Leonis PP. numerat, eaſque reliquias in horto quodam repertas, ſub majori altari ſepultas eſſe. Ex eodem, opinor, fonte hauſit illuſtriſſimus Tullenſium Epiſcopus Andræas Sauſſayus, quæ ſcribit in Supplemento Martyrologii Gallicani ad xj. Aprilis: *Sanctiſſimi Pontificis* (Leonis I.) *corpus tot divinorum mirabilium inſtrumentum lapſu temporis Româ in Aquitaniam tranſlatum in majori Petracoricorum Eccleſia ſub titulo ſancti Stephani Protomartyris honorificè collocatum, una cum ſacris oſſibus S. Patrocli & ſanctæ Sabinæ virginis Sixtus Papa IV. in ſuis Bullis quieſcere teſtatur.*

XIII. Certiora puto, quæ narrat Clarius Monachus autor Chronici ſancti Petri vivi Senonenſis tomo 2. Spicilegii Acheriani: *Poſtulavit*, inquit, *Anſegiſus à Joanne Papa* (VIII.) *dari ſibi reliquias Pontificum atque Doctorum Gregorii atque Leonis, quod & impetravit: plerúmque etenim ſacra Miſſarum ſolemnia in Sede Apoſtolica celebravit. Dedit autem ei Joannes Papa caput beati Gregorii Papæ univerſalis, filii Gordiani, plumbo incluſum, & brachium S. Leonis Papæ & Doctoris. Suſcipiens autem hoc munus idem Anſegiſus detulit Senones in Baſilicam S. Petri, quod uſque in hodiernum diem illic cum magno honore ſervatur.* Florebat porrò Anſegiſus poſt medium ſeculum nonum, Clarius verò opus ſuum perduxit uſque ad annum 1124. Eadem narrant Odorannus in ſuo Chronico, Robertus Antiſſiodorenſis in Chronologia ſancti Mariani, Martinus Polonus in Joanne VIII. qui Martinus cum decem Chronica recenſeat ex quibus ſuum confecit, nec tamen tria ſuperiùs relata commemorat, ex aliis accepiſſe credendus eſt, quæ de reliquiis Anſegiſo datis recitat. Subſcribit iiſdem Gaufridus à Colone Monaſterii ſancti Petri vivi alumnus in Chronico MS.

De eodem brachio ſancti Leonis addit idem Chronicon ſancti Petri vivi ad annum 999. quo contigit obitus Seuvini Archiepiſcopi Senonenſis, qui hunc Monaſterium de novo extruxerat. *Deinde*, inquit, *brachium S. Leonis Papæ cum digitis S. Ebbonis ab Abbate Raynardo* (*erat autem ipſe Abbas nepos ejuſdem Archiepiſcopi*, ſcribit idem autor ſuperiùs) *& à fratribus Monaſterii S. Petri multa prece obtinens, auro & gemmis ornavit, & eidem Caſæ Dei* (id eſt, Eccleſiæ ſancti Stephani) *contulit. Pro quibus mutuâ viciſſitudine, & pro remedio animæ ſuæ de altario S. Saviniani, quod triginta paſſus à Crypta Monaſterii abeſt, & de altario S. Petri, quod eſt in villa quæ Alſoni vocatur, & de altario ſancti Lupi quod eſt in villa quæ Naudus dicitur, perpetua privilegia, unà cum conſenſu & voluntate Papæ Romani & Coepiſcoporum ſuorum, S. Petro ejúſque Monachis fecit.*

ANN.CHR. CCCCLXI.

Brachium ſancti Leonis reſtitutum poſtmodùm fuiſſe Monaſterio ſancti Petri aſſerunt ejuſdem domeſtica monumenta: inter quæ proferunt indicem reliquiarum illic ſervatarum anno 1552. conſcriptum. Furto idem ſublatum aiunt circiter annum 1628. à quodam Capellano Eccleſiæ ſancti Stephani: qui ſub devotionis pietatiſque prætextu ſacras reliquiarum Thecas detergere ac mundare ſatagens, plures ex ipſis ſurripuit, è quibus Brachium ſancti Leonis ſanctimonialibus Carmelitis Senonenſibus dilargitus eſt. Hæc ipſi deſcripſimus in Monaſterio ſancti Petri ex Chronico MS. quod nobiſcum perhumaniter communicarunt piiſſimi hujus Cœnobii Aſcetæ; penes quos ſit narratorum fides.

Sacras ſancti hujus Pontificis reliquias ſervabat olim Pariſienſis Abbatia ſancti Maglorii, quod teſtatum legi in pervetuſto Carthulario Sammaglotiano, in quo indiculus reliquiarum Monaſterii deſcriptus anno 1321. cùm recenſio publica facta eſt Reliquiarum omnium in eo ſervatarum; præſente, ut codex habet, Petro de Latilly Epiſcopo Catalaunenſi, qui tum Regis juſſu huic Monaſterio in cuſtodiam datus eſt.

Hæc ſi vera ſunt, difficile dictu quomodo corpus ſancti Leonis I. *omni ex parte illibatum* repertum fuerit anno 1607. cùm illud in novam Baſilicam transferendum loco motum eſt. XIV. Hoc unum, opinor, intelligit qui hoc ſcribit, quod quicquid tum repertum, integrum erat & vermibus intactum. Rem totam deſcribo è Romæ ſubterraneæ lib. 2. cap. 8. & ipſa autoris verba repræſento. Præter Leonem primum, *tres item ſanctiſſimi Leones ſummi Pontifices ſecundus ſcilicet hujus nominis, tertius & quartus eodem in Oratorio* (ad dexteram ſcilicet majoris abſidis propè ſancti Petri aram in ejus Baſilica) *conditi fuere, ibidémque anno Domini 1607. die 20. Maii, Paulo V. regnante* (potiùs ſedente) *feliciter adinventi ſunt, cùm eodem jubente Pontifice, ſimul beata quatuor eorumdem corpora in novam pariter inferenda eſſent Baſilicam. Tunc enim disjecto Oratorii ipſius altari ſacra eorumdem trium corpora in arca tabulis marmoreis compacta invenientibus apparuêre; alterum tamen ex his in lignea ibidem incluſa arcula repoſitum erat, quod beati Pontificis Leonis IV. extitiſſe ab omnibus procul dubio exiſtimatum eſt: hoc enim præ cæteris integrum magis minùſque labefactatum erat. Hanc ſubter urnam lapidei interjectu pavimenti, & lignea altera arca reperta fuit ferreis quibuſdam haſtulis ab humo diſſita, in qua S. Leonis primi corpus omni quidem ex parte illibatum, ac ornamentis Pontificalibus inſignitum concludebatur: Mitram nimirum, ut mos eſt, beatiſſimus Pontifex in capite geſtabat; ſatis ampla, quod antiqui conſueverant; caſulâ operiebatur, ſub qua complicata item manus conſpiciebantur. Pallio inſuper, quod Pontificiæ plenitudinem poteſtatis exhibet in ſuperiori parte circumcingebatur, cujus quidem ſacri Pallii reliquias cernere adhuc dabatur, ex duabus præſertim, quæ extabant, perexiguis rubri coloris crucibus, & ex acu item aureâ eidem planetæ affixa, quæ eidem retinendo pallio inſervierat.*

Secunda ſancti Leonis translatio.

Digitized by Google

ANN. CHR. CCCCLXI.

Corpus autem longitudinis erat palmorum ſeptem & trium palmi quadrantum. Quæ quidem ſacratiſſima pignora poſt impenſum, ut par erat, venerationis cultum, ſimul eodem anno, die 27. Maii, velut quid haud ullo æquiparandum pretio, in novam Baſilicam tranſlata ſunt, in ſuperiori utique extremo ſacello, quod meridiem reſpicit, ibique in nobiliſſimo quodam affabre ex marmore elaborato, ſacriſque hiſtoriis exſculpto Sarcophago religioſè condita fuere. Sancti Leonis primi nempe corpus in eadem arca lignea, quæ altera plumbea circumdabatur; aliorúmque trium in arca Cypreſſina, haſtulis ferreis ſuperpoſita, quo nimirum eorumdem oſſa omnino prorſus ex parte diſcreta ac diſtincta à corpore ſancti Leonis primi ſervarentur. Ipſi autem Sarcophago in plumbi lamina hujuſmodi memoria appoſita eſt.

Corpora SS. Leonum Primi, Secundi,
Tertii & Quarti ſummorum
Pontificum, condita in parte
dextera Baſilicæ, ad latus
Majoris altaris
Principis Apoſtolorum
Sub ara veteris Oratorii,
Quæ ſuperextructo pavimento
Tegebatur.
Inde Pauli V. Pontif. Max. juſſu educta
Evangeliſta Palottus
Tit. S. Laurentii in lucina
Cardinalis Cuſentinus
Hujus Baſilicæ Archipresbyter
Solemni proceſſione in novum
Templum extulit & hæc ſub ara
In eadem Meridionali parte
Repoſuit XXVII. Maii
Dominica infra Octavam
Aſcenſionis MDCVII.
Pontificatus S. D. N. anno tertio.

XV. Tertia ſancti Leonis Tranſlatio.

Hæc de ſecunda ſancti Leonis tranſlatione anno 1607. celebrata ſcribit Paulus Aringhus Oratorii Preſbyter, in ſua Roma ſubterranea. Quæ cum ſub prælo eſſet anno 1651. de tertia tranſlatione cogitabatur ab Innocentio X. ſummo Pontifice, ut idem autor refert eodem loco, poſt pauca: *Illud*, inquit, *poſtremo loco adjungimus Innocentii X. Pontif. Max. juſſu ad recolendam Apoſtolici viri memoriam in Vaticana Baſilica Sacellum in ejus honorem ad præſens aptari, ubi Equitis Alexandri Algardi Bononienſis manu, inter ſtatuariæ artis ſculptores primarii, in tabula marmorea idem Pontifex, dum Attilæ occurrit ad liberandam Vrbem, exculptus intuentium oculis exhibetur, & ſacram aram, ſub qua ejuſdem deinde corpus collocandum eſt, nobiliſſimæ inſtar picturæ ſplendidè exornat.*

XVI. Quæ potiores S. Leonis reliquiæ.

Et hæc quidem ſancti corporis reliquiis certatim impenſa ſunt officia. Sed haud minus precioſa ſancti Leonis ſcripta, quæ ſuperſunt, velut venerandæ animi Deo pleni reliquiæ, quibus ſæpè reddita ſanitas animis, quos aut vitium aut error corruperat: hic ſemper tela parata Eccleſiæ, quibus jugulet hæreſes, debellet dæmonem, & vitiorum monſtra confodiat. Præclara illa magni Pontificis monumenta divinitus tradita eſſe, miraculis ſigniſque haud vulgaribus ſæpè oſtenſum eſt. Quin etiam poſt mortem aliquando viſus præſto eſſe ad rependendam gratiam, iis qui ſuam ad Flavianum Epiſtolam defenderant, ſi fides eſt autori Prati ſpiritualis, qui hancce hiſtoriam his verbis commemorat: *Theodorus*, inquit, *ſanctiſſimus Epiſcopus Dornæ (vel Dernæ) quæ eſt in Lybia, narravit nobis, dicens: Cùm eſſem Cubicularius ſancti Papæ Eulogii, vidi in ſomnis virum reverendi habitus, ſtaturâ procerum, dicentem mihi: Nuncia meum Eulogio Papæ adventum. Ad quem ego: Quis es tu, qui jubes ut nunciem? Reſpondens ille, dixit mihi: Ego ſum Leo Romanus Pontifex. Ingreſſus igitur ego nunciavi dicens: Sanctiſſimus & Beatiſſimus Papa Leo Romanæ ſedis antiſtes convenire vos vult. Cum hoc audiiſſet Papa Eulogius, exurgens concitus in occurſum ejus, ſalutantéſque ſe invicem oratione facta conſederunt. Tunc verò Dominus & eximius Leo dixit ſancto Eulogio: Scis quare venerim huc ad vos? Reſpondit ille: Non. Ait ipſi: Veni ut vobis gratias agerem, quia ritè & magnificè pro mea Epiſtola reſpondiſtis, quam ſcriptam miſi ad fratrem meum Flavianum Conſtantinopolitanum Patriarcham, ſenſum quidem & ſententiam meam aperientem, hæreticorum autem ora obſtruentem. Scito autem frater, quia non mihi tantùm veſtrum divinum laborem ſtudiúmque contuliſtis, ſed etiam ſupremo culmini Apoſtolorum Petro, & ipſi præ omnibus, quæ à nobis prædicatur veritati, qui eſt Chriſtus Deus noſter. Iſta non ſemel tantum, ſed bis térque conſpiciens, trina apparitione firmatus, enarravi ſancto Papæ Eulogio, qui cum audiſſet lacrymatus eſt; extendénſque in cælum manus ſuas, Deo gratias retulit, dicens: Gratias tibi ago Dominator orbis, Chriſte Deus noſter, qui cum indignus ſim, veritatis tuæ*

Pratum ſpirituale cap. 148. quod caput latinè tantùm extat.

ANN. CHR. CCCCLXI.

præconem me facere, & per orationes ſervorum tuorum Petri & Leonis parvam & modicam ſlavritatem noſtram tanquam duo viduæ minuta, ſumma & ineffabili benignitate tua ſuſcipere dignatus es.

XVII. Num ſinu æreum cujus Leonis? *Baron ad ann 461. num. 12.*

Cuſum numiſma æreum in S. Leonis Papæ memoriam, cum imagine & nomine S. Petri à parte altera, altera verò nomine expreſſo ipſius S. Leonis repræſentat in ſuis Annalibus doctiſſimus Cardinalis Baronius ex Archivo Lælii Paſqualini, ejuſque numiſmatis myſteria inveſtigat. Sed Nicolaus Alemannus in Diſſertatione de Lateranen. Ariet. & poſt ipſum Andreas Victorellus in Additionibus ad Ciaconium, ad Leonem III. hoc numiſma referri meritò putant ob hanc rationem, quod Domini titulus his nummi litteris contentus, D.N. LEONI PAPÆ, non Leoni I. conveniat, ſed Leoni III. cui Urbis Dominium Carolus magnus Francorum Rex & Imperator reſtituerat, & firmaverat, ut loquitur Alemannus, vel potiùs, ut loqui debuit, tum primùm largitus erat.

ANN. CHR. CCCCLXI.

Ut ut ſit de hoc æreo monumento, monumentum certè quovis ære perennius ſibi viveos poſuit Leo noſter, ſuis nunquam interituris lucubrationibus, vitæ ſanctimoniâ, dum Eccleſia manebit, à chriſtianis recolendâ, rerum præclarè geſtarum magnitudine, ac ſuſceptis pro Eccleſia & Imperio laboribus; quæ omnia in uno Leone Ambroſii conſtantiam, facundiam Chryſoſtomi, Auguſtini doctrinam, Petri ipſius fidem ſub uno conſpectu repræſentant.

Diſſertationis I. Finis.

DISSERTA

DISSERTATIO SECUNDA

DE AUTORE LIBRORUM DE VOCATIONE OMNIUM GENTIUM, QUI PROSPERO AQUITANO VULGO TRIBUUNTUR.

IN QUA ET ABIUDICANTUR PROSPERO, & Leoni Magno vindicantur.

I. De autore iſtorum librorum vetus controverſia.

DIU eſt quòd à viris eruditis de autore gemini DE VOCATIONE OMNIUM GENTIUM libelli quæſtio in medium adducta eſt & operoſiùs ventilata: nec ullus ferè ſcriptor commentarios ſuos vel de Gratiæ divinæ auxiliis, vel de Eccleſiaſticis Scriptoribus hoc & ſuperiori ſeculo edidit, qui ſuum de genuino libelli hujus parente judicium conferre non geſtierit. Nec id quidem immeritò; intereſt enim Eccleſiaſticæ doctrinæ non parùm, ut tam eruditus Theologus tamque locuples antiquæ doctrinæ teſtis non ignoretur; cui hanc laudem impertire non veretur ſcriptor celebris: Omnes à concertationibus alienos, nec vel Deo peccatum, vel homini bonum ſpirituale tribuere volentes, eo ex ſcriptore genuinam antiquitatis ſententiam diſcere, atque illam, tanquam inter Scyllam & Charybdim, tutiſſimam inſiſtere viam debere. Magna laus, ſed vera laus, licet ex heterodoxi ore profecta. Quam, quâvis ille mente protulerit, eamobrem amplectimur, quod Auguſtinianam Catholicamque adeò de Prædeſtinatione ſanctorum & Gratiâ Dei doctrinam feliciùs nemo aſſecutus eſt, nemo eruditè facundéque magis explicuit. Eumdem *Caſtigatiſſimi ac edecumati planè judicii virum* appellat Voſſius. Ejuſdem autoris ſcribendi ratione ac ſenſibus mirum in modum affici ſe oſtendit Hugo Grotius, qui opus iſtud diligentiſſime perlegiſſe ſe ſignificat. Eum paſſim vocat *ſcriptorem magnum, optimum & Pelagio in primis inimicum, pium & piè ac ſapienter ſcribentem.* Nec magis ſibi ab hujus ſcriptoris laudibus temperavit Deſiderius Eraſmus vir in aliorum laudes non nimiùm effuſus: *Res ipſa loquitur*, inquit, *hominem fuiſſe in ſacris literis diligenter exercitatum, ingenio ſano & acuto. Ipſa phraſis ſic Iſocraticis illis ſchematibus modulata tinnuláque eſt, ut quod eſt in hac affectatione difficillimum, præſertim in argumento ſubtili, nuſquam deſideres ſtyli perſpicuitatem, nuſquam offendaris odio captatæ concinnitatis, nec uſquam frigeat affectatio ſententiarum argutularum; ſed, quod puer in Rhetorum ſcholis didicerat, feliciter accommodat ad ſeriam ſcripturarum tractationem. Nec deeſt orationis copia, idque citra tædii ſenſum.*

Henricus Bullingerus comment. in Epiſt. 2. ad Tim. cap. 2.

Voſſius Hiſt. Pelag. lib. 7. par. 1. p. 669. 671. & 728. Ed. 1. Deſid. Eraſmi præfat. in lib. de Voc. gent. tom. 2. Operum ſancti Ambroſ. Ed. 1527.

II. Non eſt ſancti Ambroſii opus.

Tam præclarum igitur opuſculum alii aliis vindicant. Datum eſt primùm ſancto Ambroſio Mediolanenſi Epiſcopo: ſi quidem Franciſcus Cumel ex hujus autoris verbis certum putavit Ambroſii ætate viguiſſe Pelagianorum hæreſim: non aliam, opinor, ob cauſſam in eam ſententiam veniens, quàm quòd inter Ambroſianas lucubrationes opus iſtud legerat, inter quas ſuum adhuc hodie locum retinet. Verùm alterius eſſe certiſſimum eſt: *Cujus rei ſi nullum eſſet aliud argumentum*, ait D. Eraſmus, *tanta tamen eſt totius phraſeos diſſimilitudo, ut primo ſtatim guſtu lector deprehendat alium loqui quam Ambroſium. Atque utinam tales multos libellos Ambroſianis admiſcuiſſet, qui hos admiſcuit. Tales impoſturas facilè tulerimus, quæ pro auro ſupponant aurum.* Phraſeos diſſimilitudini accedit Pelagianorum mentio, quos Ambroſio jam inter celites recepto natos eſſe conſtat. Nec Pelagianorum modò meminit, ſed & Semipelagianorum, quos præſertim toto opere inſectatur: at de iſtis non niſi poſt viginti ab Ambroſii obitu annos auditum eſt in Eccleſia.

Fr. Cumel. in 1. part. ſancti Thomæ.

Deſid. Eraſmus loco citato.

III. Non Eucherii Lugdunenſis Epiſcopi.

Eucherii Lugdunenſis Epiſcopi opus eſſe ſuſpicari videtur Eraſmus, cùm hujus ſtylum ab illius phraſi non prorsùs abhorrere admonet. Suſpicionem augere poteſt quòd Eucherius ad Lirinenſem inſulam primùm appuliſſe videtur, cum Eremi ſecreta quærebat, ac poſtmodùm Leronem Lirino proximam incoluit; hujuſque inſulæ Monachis familiaris fuit: apud quos cùm ferverent diſputationes de Gratia, facilè contingere potuit ut his ſe Eucherius immiſceret. Fuit etiam Johanni Caſſiano & Hilario Arelatenſi pernecеſſarius illis, inquam, inter Auguſtinianæ de Gratia doctrinæ adverſarios inſignioribus: nt, quod de Leone diximus, potuerit ſuos amicos à pravis opinionibus hoc ſcripto dimovere velle: videtur enim ipſe Auguſtiniano dogmati adhæſiſſe, ut ex ejus filiique Salonii ſcriptis conjicit Noriſius. Sed iſtæ ſunt longiùs accerſitæ conjecturæ; nec ta-

Henr. de Noris Hiſt. Pelag. lib. 2. cap. 13.

lis mihi videtur ſtyli utriuſque ſimilitudo, quæ eundem ſcriptorem arguat: non modulata cinnulaque illa phraſis, quam in libris de Vocatione gentium agnoſcit Eraſmus, in Eucherio deprehenditur: non idem ſententiarum pondus, delectus verborum, totiuſque ſermonis majeſtas, quam in hoc opuſculo demiramur.

IV. Non eſt Hilarii ſeu Proſperiani, ſeu Syracuſani, ſeu Arelatenſis, *Epiſt.* 88. & 89.

Sunt qui putent Hilario adſcribendum opus, quam in partem inclinat Joannes Latius lib. de Pelag. & Semipelag. Sed cui Hilario? Tres enim hujus nominis per ea tempora legimus, nempe Hilarium Syracuſanum, cujus Epiſtola ad Auguſtinum & Auguſtini reſcriptum de pluribus gratiæ capitibus habentur inter ſancti Doctoris Epiſtolas: Alterum, qui è Galliis ſcripſit ad eundem Auguſtinum, & Proſpero ad propugnandam illius doctrinam ſocium ſe adjunxit. Tertium denique Arelatenſem Epiſcopum. Ex tribus unum conflaſſe videntur aliqui, de quibus Hincmarus Remenſis, in libro de Prædeſtinatione. Hincmarus ipſe Syracuſanum quidem ab Arelatenſi diſcernit, at Arelatenſem confundit cum Proſperiano: quæ eſt etiam opinio Cardinalis Baronii & Johannis Gerardi Voſſii. Contra ego Syracuſanum ab Arelatenſi, & Arelatenſem à Proſperiano diſtinguo cum viris eruditis: Proſperianum verò eundem eſſe ac Syracuſanum Monachum facilè mihi perſuadeo.

Hincmarus lib. de Prædeſt. cap. 13 & 18.

Hilarium Syracuſanum Monachum alium eſſe ab Arelatenſi Hilario ex annorum ratione nullo negotio conficitur. Syracuſanus ſcripſit ad Auguſtinum circiter annum Chriſti 413. vel 414. Nam ante annum 412. ut ſcripta non credatur Epiſtola ſancti Auguſtini reſcribentis, facit mentio judicii contra Celeſtium facti apud Carthaginem. Cùm verò delata ſit in Palæſtinam ab Oroſio, qui illuc venit verno tempore, lectaque ſit in conventu Presbyterorum habito menſe Julii anni 415. manifeſtum eſt ultra annum 414. differendam non eſſe Syracuſani hujus Monachi Epiſtolam. At eo anno Hilarius, qui poſt à Arelatenſis Epiſcopus, annum ætatis ſuæ decimum tertium non excedebat: ſi quidem mortuus eſt anno 449. quadraginta & octo annos natus, teſte Honorato Maſſilienſi vitæ ejus ſcriptore.

VI. Hilarius Syracuſanus idem cum Proſperiano.

Hilarium porrò Syracuſanum ut eundem putem cum Proſperiano, ſeu Proſperi in defenſione ſancti Auguſtini Socio, iſtæ me movent conjecturæ. Utérque (ſi duo ſunt) diſcipulus ſancti Auguſtini fuit, eique in Africa aliquandiu adhæſit. Uterque Pelagianis erroribus adverſus: Utérque laïcus ac opinor Monachus. Tenuioris uterque eruditionis circa Eccleſiæ dogmata, de quibus dubitanti ſimilis interrogat Auguſtinum, ut ex Epiſtolis eorum conſtat. Utriúſque denum Epiſtolæ ſtylus non abſimilis. Hilarium autem illum Syracuſanum dico, non quòd Syracuſis oriundum putem: ſi enim idem eſt cum Proſperiano Gallus fuiſſe credendus eſt. Si quidem hic Maſſiliâ, ut opinor, vel ex alia Galliarum civitate ſcribens, Auguſtinum parentum ſuorum nomine ſalutat; & ſub fine Epiſtolæ hæc addit: *Sciat ſanctitas tua fratrem meum, cujus maximè cauſa hinc diſceſſimus, cum matrona ſua ex conſenſu perfectam Deo continentiam devoviſſe*: Ex quibus liquet paternam Hilarii familiam in Galliis fuiſſe. Potuit certè idem Hilarius paternam domum relinquens occaſione alicujus cum fratre ſuo diſſidii in Africam transfretare, ſeque diſcipulum tradere Auguſtino erudiendum apud Hipponem. Poſt aliquot annos inceſſit eum reviſendæ patriæ cupido: quam dum repetit celebriora Monachorum Cœnobia luſtrare voluit, quæ erat Monachorum illius ævi conſuetudo. Ad Syracuſanum igitur appulit, comitibus nonnullis, ut reor, Hipponenſibus civibus vel clericis: quibus *de Syracuſano Hipponem remeantibus*, ut ipſe ſcribit, literas breves ad Auguſtinum tradidit, quibus eum de gliſcente apud Syracuſas Pelagiano dogmate monuit. Demùm in Patriam reverſus, cùm Magiſtri ſui doctrinam plurimis exoſam in Galliis comperiſſet, monendum illum exiſtimavit, memor fortè id antea ab ipſo dum Syracuſis ageret, poſtulaſſe Auguſtinum his verbis: *Tu magnum conferes beneficium, ſi ea quæ illic à ſanctis fratribus adverſus iſtorum vaniloquia differentur, non me facias ignorare.*

Hilarii Epiſt. ad ſanctum Auguſtinum.

S. Auguſt. Epiſt. 89. *ad Hilarium, in fine.*

VII. Hilarius Proſperi ſocius alius ab Arelatenſi Epiſcopo. *Apologia ſanctorum Patrum de Gratia parte* 1. *Henric. de Noris hiſt. Pelag. lib.* 2. *cap.* 2.

Hilarium denique Proſperianum malè pro Arelatenſi Epiſcopo accipi clariſſimè demonſtravit celeberrimus invictiſſimúſque doctrinæ ſanctorum Patrum aſſertor in opere Gallico ante viginti annos edito, idemque probat nuperus hiſtoriæ Pelagianæ ſcriptor Henricus de Noris. Vel hoc unico argumento res conficitur. Jam tunc Epiſcopus erat Arelatenſis Hilarius, cum alter ſcripſit ad Auguſtinum unà cum Proſpero: At Hilarius iſte laïcus tantùm erat eo tempore, quo ſuam exarabat Epiſtolam. Talem enim ſe prodit ipſe his Epiſtolæ ſuæ verbis, quibus præcipuos ſancti Auguſtini adverſarios deſignat, ac imprimis Hilarium Arelatenſem: *Sunt ex parte tales perſonæ, ut his conſuetudine Eccleſiaſtica* LAÏCOS *ſummam reverentiam neceſſe ſit exhibere. Quod quidem ita* CURAVIMUS *Deo juvante ſervare, ut cùm opus fuit non taceremus.* Succinit Proſper in Epiſtola ſua ad Auguſtinum: *Poſſumus*, inquit, *ad credendum eſſe conſtantes; ſed ad* AUTORITATEM *talia ſentientium* NON SUMUS PARES: *quia multum nos & vita meritis antecellunt, & aliqui eorum* ADEPTO NUPER SUMMO SACERDOTII HONORE SUPEREMINENT. Deinde Laïcus erat iſte Hilarius, cùm Auguſtino jam mortuo, ac proinde non ante annum 430. ſcripſit Celeſtinus Papa ad Galliarum Epiſcopos: Proſperum enim & Hilarium filios vocat, non fratres, ut Coëpiſcopos appellari decuiſſet: nec aliter eoſdem compellat ſanctus Auguſtinus initio libri de Prædeſtinatione ſanctorum, quàm ut filios.

Proſper in Chron. Honoratus Maſſil. in vita ſancti Hilarii.

At Hilarius Arelatenſis jam initio anni 429. in Arelatenſi Cathedra conſtitutus fuerat poſt obitum Honorati, qui Patroclo occiſo ſubſtitutus anno 426. biennio tantùm, Honorato Maſſilienſi teſte, Epiſcopatum geſſit. Quod adhuc probatur ex vita ſancti Germani Antiſſiodorenſis. Hic enim cùm anno 429. ut vult Baronius, vel ut alii 430. ex legatione Britannica reverſus Arelatem ſe contuliſſet: *Illuſtrabatur eo tempore*, inquit Conſtantius, *civitas Hilario ſacerdote multimoda virtute pretioſo.* Denique his expreſſiſſimis verbis ſanctus Proſper Hilarii Arel. Epiſcopatum commemorat in Epiſtola ſua: *Unum*, inquit, *eorum præcipuæ autoritatis & ſpiritualium ſtudiorum virum ſanctum Hilarium Arelatenſem Epiſcopum ſciat beatitudo tua admiratorem ſectatorémque in aliis omnibus tuæ eſſe doctrinæ, & de hoc, quod in querelam trahit, jampridem apud ſanctitatem tuam ſenſum ſuum per literas velle conferre.* Hæc quidem verba *Arelatenſem Epiſcopum* irreptitia eſſe & expungenda cenſet Cardinalis Baronius: cui ferè ſubſcribit Voſſius. *Longè tamen magis placet*, inquit, *ſi pro* Hilario *ſcribatur* Honoratus: ſicut ſcriptum dicit à Doctiſſimo Eſpenceo commentariis in Epiſtolam ad Timotheum, lib. 1. cap. 9. *Quod ſive ille*, inquit idem Voſſius, *ex manuſcriptorum fide, ſive ex ingenio fecit, nobis quidem ſententiam ſuam impenſe probat.* Verùm nemini probandam ſpero hanc emendationem, cui manuſcriptorum fides, Chronologiæ ratio, verbaque ipſa Proſperi omninò repugnant: *Poſſumus quidem ad credendum eſſe conſtantes*, &c. Hæc prima ratio diſtinctionis utriuſque Hilarii ex unius Epiſcopatu petita, quo nunquam alter fuit inſignitus.

Conſtantius Presbyt. in vita ſancti Germani Antiſſiodor.

S. Proſper in Epiſt. ad ſanctum Auguſtinum. Voſſius hiſt. Pelag. 16.

VIII.

2. Longè diverſus utriuſque Hilarii erga ſancti Auguſtini

Digitized by Google

Diverſus utriuſque in Auguſtinum affectus.

Auguſtini doctrinam affectus. Arelatenſis enim etſi illius ſe *admiratorem ſectatorémque in aliis omnibus* profitéretur, ejus tamen de prædeſtinatione ſententiam *in querelam trahebat*; & unus erat eorum *quos caligo iſtius opinionis*, quæ Auguſtinianæ adverſabatur, *obſcurabat*. Hilarius autem Proſperi ſocius doctrinæ ſancti Auguſtini in omnibus addictiſſimus erat, ut ipſe de ſe teſtatur his verbis: *Nolo autem ſanctitas tua ſic me arbitretur hæc ſcribere, quaſi de iis, quæ nunc edidiſti, ego dubitem ... Ceterùm hac ſuſpicione in tantum careo, ut potiùs infirmitatem meam, qui tales parùm patienter fero, notabilem putem.* Inter eos porrò, quos moleſtè ferebat, ipſum Arelatenſem Epiſcopum fuiſſe, dubium non eſt, cùm, etſi ejus nomen non exprimat, eum tamen iiſdem coloribus depingat; quibus & Proſper: *Sed planè*, inquit, *illud tacere non debeo, quod ſe dicant tuam ſanctitatem, hoc excepto, in factis & dictis omnibus admirari*. En Hilarium Arelatenſis Eccleſiæ Præſulem, quem Proſper ſupra dicebat *admiratorem ſectatorémque in aliis omnibus* Auguſtianæ doctrinæ, excepta quæſtione, *quam in querelam trahebat*.

Proſper Ep. ad ſanctum Auguſt.

IX. Hilarius Arelatenſis ignotus Auguſtino, alter notus.

3. Proſperi ſocius autor fuit eidem Proſpero, ut ad ſanctum Auguſtinum ſcriberet, ejúſque literas ſuis conjunctas miſit in Africam, quemadmodum ipſe narrat in fine ſuæ Epiſtolæ; ubi & alias commemorat ſuperiùs à ſe ſcriptas ad eundem Auguſtinum, qui eum neceſſitudo fréquénſque commercium intercelſiſſe videtur. E contra verò eodem tempore ſcribit ſanctus Proſper Hilario Arelatenſi jam olim in mentem veniſſe ut Epiſcopum Hipponenſem literis conveniret, ſenſum ſuum cum ejus doctrina collaturus; incertum tamen ſibi eſſe utrum id eſſet præſtiturus. Quod omnino ſufficit ut unus ab altero diverſus demonſtretur. Prior enim Auguſtino familiaris fuit, poſterior nequaquam.

4. Hilarius Proſperi commilito olim Auguſtini lateribus adhæſerat, ejúſque doctrinæ lacte aliquamdiù in Africa fuerat enutritus: hoc enim ipſe ſignificat: *Sufficiat*, inquit, *mihi pœna mea, quod à præſentia tuæ deliciis exulatus, ubi ſalubribus tuis uberibus nutriebar, non ſolùm abſentiâ tuâ crucior, verùm etiam pervicacia quorumdam.* Arelatenſis verò Hilarius numquam in Africam peregrinatus eſt. Ex ejus enim & ex Honorati vita docemur hujus ſtudio & operâ Hilarium à ſeculi deliciis ad Monaſticæ vitæ inſtitutum traductum conſtanter apud Lerinum perſeveraſſe, quouſque mortuo Honorato in ejus locum ſuffectus eſt triginta nondum annos natus.

X. Nec Hilarii Proſperiani, nec Arelatenſis eſt opus.

His de utriuſque Hilarii diſcrimine elucidatis evaneſcit Voſſii, aliorúmque aſſertio, qui non aliam ob cauſſam Hilario vel Arelatenſi vel Proſperiano opus de Vocatione gentium adſcribendum putarunt, quàm quòd conflaunt ex duobus unum. Cui argumento alterum addo de utroque ſeorſim. De Hilario quidem Arelatenſi: quòd nihil in opere de Vocatione omnium gentium occurrit, quod vel minimùm fuliginem Semipelagianam redoleat: quâ certum eſt Hilarium Arelatenſem vehementer infectum fuiſſe. Immò verò omnes Semipelagianorum errores hoc ſcripto proſlimandantur.

Ad Proſperianum quod attinet, ſeu idem eum Syracuſano, ſeu alter ab eo, non autor eſt tam præclari opuſculi. Neuter enim tanti fuit in Eccleſia nominis, ut inter Eccleſiæ Magiſtros ac Doctores meruerit à Gelaſio PP. numerari: ut numeratus eſt autor quem diſcutimus. Neuter eâ ſanctitatis aut doctrinæ famâ claruit, ut Demetrias virgo optaverit ſibi ab eo tractatum ſcribi de virginitatis propoſito: idem enim procul dubio utriuſque ſcripti autor, ut oſtendemus inferiùs, & vel ſtyli affinitas una demonſtrat. Contra verò à ſtylo librorum de Vocatione gentium longè abhorret Hilarii utriuſque phraſis: hæc jejuna, humilis ac repens; ille ornatus, ſublimis & ad luxuriem uſque exuberans. Neutrius demum Epiſtola ullum præ ſe fert characterem, qui tam eleganti, tam eruditæ ſcriptioni ſimile quid expectare ſinat. Syracuſani enim brevior Epiſtola & contractior, quàm quæ ab homine erudito de hujuſmodi quæſtionibus ſcribi debuerat. Alter ultrò profitetur tenuitatem virium ſuarum, videtur etiam non ſatis deprehendiſſe quàm perniciosum eſſet doctrinæ Catholicæ adverſariorum dogma, quos dubitat tolerari poſſe: excuſat ſe apud Auguſtinum, quod aliter in ſuperiori Epiſtola ſcripſiſſet de illorum ſententia, quàm nunc ſcriberet. Denique imbecillitatis propriæ conſcius, ac timens iterùm ne minùs dignè ac intelligenter opinionem Semipelagianorum referret, monet ſe in Proſperum illius meliùs explicandæ provinciam tranſtuliſſe: ut videatur omnino zelo erga Chriſti gratiam ardentiore fuiſſe præditus, quàm eâ ſcientiâ inſtructus, quæ in illius defenſore exigeretur.

XI. Proſper Aurelianenſis ſitne libellorum iſtorum autor. *Apollin. Sidonius lib. 8. Epiſt. 15.*

Hæc eadem ratio retinet me, ne alteri Voſſii conjecturæ ſubſcribam, qui vix dubitandum putat quin Proſperi Aurelianenſis Epiſcopi ſtudio & operæ debeamus hanc de Gratia lucubrationem. Quantam enim in eo dicendi ſcribendique copiam fuiſſe exiſtimemus, qui Apollinaris Sidonii ſtylum emendicare coactus eſt, ut ſancti Aniani Aurelianenſis paritèr Epiſcopi res geſtæ, mores, merita, virtutéſque memoriæ commendarentur: quod factum prodit Sidonius? Hanc procul dubio provinciam non detrectaſſet, ſuique prædeceſſoris, vitam aliorum Epiſcoporum exemplum ſecutus, ipſe deſcripſiſſet, ſi in eo tanta fuiſſet facundia, quantam in libellis de Vocatione gentium mirantur eruditi. Quid quod eam, de qua agitur, controverſiam vix crediderim ad ea uſque loca penetraſſe, in quibus Proſper ille morabatur.

An Proſper qui Epiſcopus fuit anno 527. & 529.

Alteri Proſpero, qui Carpentoratenſi Vaſenſique Conciliis ſubſcripſit, quod nonnullis placet opus iſtud ex conjectura tradere, ne refutatione quidem indiget. Hunc enim jam mortuum laudare non potuit Gelaſius Papa, qui anno 496. hoc eſt, triginta & ampliùs annis ante utramque illam Synodum è vivis exceſſit: prior enim anno 527. poſterior 529. habita eſt. Addo librum ſcriptum eſſe circa initia motæ adversùs Auguſtinum controverſiæ: quæ totis centum annis Proſperi hujus ætatem prævertêre. Ex quo culpanda hoc loco Voſſii, viri aliàs diligentiſſimi, indiligentia, qui inter Proſperum Aurelianenſem & hunc poſteriorem non diſcernit.

XII. Proſpero Aquitano utrum poſſit opuſculum adſcribi.

Venimus tandem ad Proſperum Aquitanum Leonis noſtri Notarium, ſive poſtmodùm Epiſcopus fuerit, ut vulgò putant, ſive nunquam ad eum gradum evectus ſit, ut modò conſtat inter eruditos. Huic eò difficilius abjudicari poſſe videtur hujus opuſculi poſſeſſio, quod octingentorum annorum præſcriptione, omnium qui habentur MSS. Codicum fide, totiúſque Gallicanæ Eccleſiæ ſuffragio firmata legitur; quòd omnium etiam ferè ſcriptorum in eum vota concurrunt; & in omnibus ferè operum ejus editionibus jam ex antiquo pro genuino ejuſdem fœtu habitum eſt ſcriptum iſtud.

Eſt una quidem Proſperi hujúſque autoris circa Chriſti gratiam doctrina. Utérque ſancto Auguſtino ſuccinit. Verbis tamen & modis loquendi videntur diſcrepare: & ad eam explicandi rationem, cáque velut emollumenta deſcendit iſte autor, ad quæ nunquam Proſper confugiſſe legitur. Quæ cauſſa fuit Gerardo Voſſio aſſerendi, quod *eum ſententia non ex amuſſim quadrat doctrina Proſperi*, ſed mediam potiùs viam ſequitur inter Auguſtini ſententiam & eam quæ fuit Semipelagianorum:

quod an verum ſit, inferiùs opus erit inquirere.

2. Styli diſparitas autorum quoque diſtinctionem arguit: quod Joanni Latio primò viſum eſt, lib. 2. de Semipelagianis cap. 3. *Caſſander & Coſterius Proſpero* (tribuunt.) *ex antiquorum Codicum autoritate; verùm ſtilus à Proſperi ſtilo abludit, & rerum tractatio diſſimilis eſt.* Quæ cauſa eadem, opinor, fuit, cur opuſculum iſtud aureum ut ſæpe ab eruditis appellatur, Proſperi non eſſe pronuntiarint viri plures doctiſſimi, quos inter (præter Latium,) numerantur Gerardus Voſſius, Hugo Grotius, Antonius Arnaldus, Henricus Noriſius, nunc S. R. E. Cardinalis, & alii nonnulli. Certè autoris librorum de Vocatione ſtylus Proſperiano longè caſtigatior concinniórque, elegantior dictio, periodi, magis commenſuratæ, Antitheſes ſententiarum verborúmque pugnæ frequentiores, ſchematum uſus crebrior, tota denique oratio ex affectato rithmorum occurſu longè modulatior. Hócque imprimis attendendum, utpotè non niſi ex conſilio ſtudióque natum: non enim tunc ſolùm occurrunt cùm in eas velut ſponte currere videtur oratio, quod & nonnunquam in Proſpero inveneris; ſed aliis etiam in locis, ubi non niſi datâ operâ uſurparentur.

3. Scribendi methodus autori anonymo familiaris à Proſperi ratione plurimum diſſidet. Hic enim palam & publicè aſſertorem ſe vindicémque ſancti Auguſtini exhibet, ejus doctrinæ apices omnes ubique acriter ac ſtrenuè propugnat, premit ſtudioſè omnia ejus veſtigia, ubique ſancti Doctoris animum, doctrinam, ſenſúſque omnes ſpirat. Nihil tale in gemino libello. De ſancto Auguſtino ne apex quidem ullus: ita ut vel ipſum videatur non noſſe (quod nemo crediderit) vel ejus nomen ex certo conſilio, certáſque ob cauſſas reticuiſſe. Proſper cum ſcribit Eccleſiæ Romanæ autoritatem paſſim prædicat ac circumfert, utpotè ejus nomine & ex ejus delegatione in arenam deſcendens: alter ex proprio ingenio ſtylum exerit, non tam pugnandi, quàm ſeſe exercendi ſtudio, magiſque inquirenti ſimilis, quàm certa & jam ſancita dogmata propugnanti. Ille palàm aggreditur Semipelagianos, atque ut Catholicæ doctrinæ adverſarios inſectatur: hic non tam ex induſtria, quàm aliud veluti agens eos exagitat, nec id eâ vehementiâ eóque zelo exequitur, quo ſanctus ille Auguſtinianæ doctrinæ diſcipulus & vindex.

XIII. Scripti tempus Proſpero non congruit.

4 Cùm certum ſit ſcriptum opuſculum fuiſſe aliquandiu ante Gelaſii Papæ tempora, vix tamen unum aliquod temporis ſpacium aſſignare poſſis, quod Proſpero conveniat. Si ſtatim ab initio concertationum vel paulò poſt eas exortas exaratum velis, jam ipſum autorem in libri ſui exordio contradicentem habes, qui jamdudum de his quæſtionibus controverſum fuiſſe disertè aſſerit: *Inter defenſores liberi arbitrii*, inquit, *& prædicatores gratiæ Dei magna & difficilis* DUDUM *vertitur quæſtio, &c.* Si verò ultrò conceſſeris, quod negari non poteſt, cum controverſiam dudum efferbuiſſe inter Auguſtinianos & Semipelagianos, cùm ad ſcribendum autor ſe applicuit, jam alium à Proſpero fuiſſe neceſſe eſt. Hic enim ſtatim atque Pelagiani veneni reliquiæ per Genuenſium Excerpta, vel Capitula Gallorum, vel Johannis Caſſiani Collationes ſpargi cœpere, ſtylum ocyùs arripuit acuitque, & totis viribus illarum vocum novitates inſectatus eſt: Contrà verò autor librorum *De vocatione gentium* innuit hanc primam ſuam eſſe de hac materia lucubrationem, & quidem dudum poſt motas quæſtiones elaboratam; *Magna & difficilis* DUDUM *vertitur quæſtio .... De hac igitur compugnantia opinionum quæ menſura & temperantia ſentiendum ſit, quantùm Dominus adjuverit*, ANNITAR in-

Lib. 1. de Vocat. omn. Gent. cap. 1.

quirere, exercens atque diſcutiens modulum facultatis meæ in his, quæ cordi meo ſobriè quantum arbitror inhæſerunt. En verba poſt longam opinionum iſtarum concertationem ſcribentis, primam in hoc ſcripto operam ponentis primúmque conatum, hominiſque magis *inquirentis*, ſeſe *exercentis*, tumque ſtudio proprio *diſcutientis*, ac pro modulo facultatis ſuæ, quàm confidenter ex Patrum doctrina aſſerentis, propugnantíſque ex delegatione Sedis Apoſtolicæ. Imò timidè admodùm ac dubitanter ſcribit: quia videlicet quamvis per omnia Auguſtinianæ receptæque in Eccleſia doctrinæ congruentia proponeret, novos tamen loquendi modos inducebat: ſciebat autem ſuſpectas meritò eſſe in Eccleſia novitates vocum, etiam ſervatâ antiquitatis doctrinâ: undè poſt deſcripta verba, hæc ſubjicit: *Ut ſi in eas regulas proceſſerit ſtylus, quæ nihil offenſionis, nihil habeant pravitatis, non ſolum nobis, ſed & aliis utile ſit, ad aliquem nos limitem perveniſſe, quem non debeamus excedere.* Qui demùm, ne ſcriptum Proſpero abjudicent, diſcrimen notatum inde naſci poſſe dixerint, ut dixerunt nonnulli, quod illo tempore exaratum eſt à Proſpero, quo nondum plenè hauſerat Auguſtinianæ doctrinæ fluenta, præſertim verò ex iis libris poſteriores ſubque vitæ finem ſcripſit; facile ex fixa ſuperiùs epocha hujus ſcriptionis refelluntur.

XIV. Quid hactenus de iſto autore pro certo habitum.

His igitur & aliis ejuſmodi rationibus moti ſunt viri eruditi, ut remotis omnibus notatis ſuprà præjudiciis, de autore opuſculi novum examen inſtituerent: atque ex diligentiori inquiſitione, expenſiſque hactenus momentis & rationibus hæc tria pro certis habenda eſſe ſtatutum eſt.

Primùm nullum ex iis, quos ante Proſperum excuſſimus, eſſe autorem librorum *De Vocatione omnium Gentium.*

2. Etſi graviora Proſpero Aquitano argumenta militent, graviores tamen eſſe rationes in contrarium prolatas: neque illa argumenta majoris eſſe momenti, ut opus iſtud Proſpero adſcribatur, quàm ſimilia quibus eidem ad noſtram uſque ætatem aſſertum eſt opus *De vita contemplativa.* Pariter enim ſub Proſperi nomine laudatum legitur ab octingentis annis in Synodis Eccleſiæ Gallicanæ; pariter inſcriptum Proſperi nomen in manuſcriptis codicibus ejuſdem ætatis; pariter operibus editis jam ex antiquo inſertum; ita denique creditum, nullo refragante, ab omnibus poſterioris ævi ſcriptoribus. Conſtat nihilominus hodiè inter eruditos non eſſe Proſperi opus *De vita contemplativa*, nec religio fuit tam antiquis, támque idoneis teſtibus fidem derogare, vel ex ſola ſtyli diverſitate; ſed Juliani Pomerii eſſe omnes conſentiunt, partim ex Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi teſtimonio, partim ex MSS. codicum fide. Unum jampridem laudarunt viri eruditi, qui fuerat primùm ſancti Salvatoris Vicecomitis, poſtea illuſtriſſimi doctiſſimique Archiepiſcopi Tholoſani Caroli de Monchal: alterum nuper nacti ſumus in Bibliotheca Abbatiæ Beatæ Mariæ de Trappa, quæ ex obſcuro Monaſteriolo, unde penitùs obliterata regularis diſciplina, in numeroſiſſimum ſanctiſſimúmque Aſceterium derepente evadens, Religioſiſſimi Abbatis ſtudio ac pietate, ſuum ætate noſtra Gallicanæ Eccleſiæ Bernardum, ſuam Bernardo reddidit Claramvallem.

Tertium denique, ad quod poſt operoſam inquiſitionem deventum eſt ab eruditis ſcriptoribus, hoc eſt: prorſus ignotum eſſe autorem librorum iſtorum; atque ita omnibus, quibus hactenus ſunt adſcripti, abjudicarunt, adjudicarunt nemini.

XV. Leonis eſſe opuſculum; & cur ei a nemine tributum.

Porrò mirari ſatis non poſſum, dum eruditus quiſque Eccleſiaſticæ rei ſtudioſus autorem præclari venatur opuſculi, neminem de Leone noſtro quicquam eſſe ſubodoratum, neque in ullius oculos

incurriſſe ſplendidum illud Eccleſiæ Romanæ lumen. Immò, incurrit procul dubio; ſed dum hinc Pontificem tantum cogitant, illinc ſcribendi rationem à Pontifice alienam, qualem habet autor libellorum noſtrorum, illi tribuere opus reformidarunt: non animadvertentes, ut certum habemus Leonem noſtrum diu ante Pontificatum ſuum adversùs Pelagianos ferventi zelo decertaſſe, ita non egrè exiſtimandum ſtylo eum pugnaſſe ac ſcriptis, quâ videlicet præditus erat & Scripturarum ſacrarum doctrinâ & dicendi ſcribendique facultate eximiâ.

Hoc igitur certiſſimum apud me eſt, Leonem Papam, antequam ad Pontificatûs apicem proveheretur ſcripſiſſe libros de Vocatione omnium Gentium. Quod ut mihi perſuaderem difficile non fuit, cui videlicet ſcripta ſancti Leonis ex inſtituti mei neceſſitate ſæpe ſæpiùs relegenti familiariſſima facta eſt phraſis Leonina, totúſque dicendi character. Utrùm autem ad id aliis perſuadendum parem inventurus ſim facilitatem, ſpondere mihi non auſim. Hoc unum ſpondeo, nihil eſſe quo poſſit opinio noſtra concuti; contrà verò quicquid à variis ſcriptoribus, qui hanc ſpartam adornarunt, obſervatum eſt, quaſi hujus autoris proprium, & alia inſuper bene multa, omnino congruere Leoni, ipſumque quaſi digito monſtrare, ætas, inquam, patria, ſcribendi character, ſcripturæ uſus familiaris, peculiaris locorum quorumdam citatio, aliorum frequentior recurſus, doctrinæ præſertim de gratia Chriſti ſimilitudo, explicandi modus proprius, ſententiæ non a ſimiles, nonnullorum verborum affectata frequentatio, conformatio periodorum eadem, eadem ſermonis conſtructio, conflictus verborum crebræque antitheſes, dictionis varietas, elegantia, dignitas, ubertas ignéúſque vigor, tota denique ſtyli, ut ita dicam, facies eumdem omnino autorem prædicant: ut omittam eaſdem utrique occaſiones fuiſſe, quæ ad ſcribendum opus iſtud movere potuerint.

XVI. Leonis tempore ſcriptum.

Primùm quidem, quòd ſcriptionis tempus attinet, iſtud in ætatem Leonis noſtri incidere evidentiſſimum eſt. Tunc enim ſcribere aggreſſus eſt autor, cùm jamdudum ferverent diſſidia adversùs Auguſtinianam doctrinam mota, quæ quidem vivente adhuc Auguſtino orta erant; adeóque circiter annum quadringenteſimum trigeſimum ſecundum, vel tertium opus exarabat, à quadringenteſimo quadrageſimo, quo electus eſt Leo Pontifex, non longè diſſitum. Præterea non ſcripſit autor, niſi poſt lectas aliorum lucubrationes adversùs Semipelagianos; hoc eſt poſt ſcripta ſancti Proſperi, qui Johannis Caſſiani adhuc tum in vivis agentis collationes confutavit. Accedit, laudatum eſſe à Gelaſio Papa I. Opuſculum iſtud velut ab Eccleſiæ quodam magiſtro jam à pluribus annis conſcriptum: Gelaſius autem Papa anno 496. Pontificatum cum vita reliquit. Denique modò certum apud eruditos eumdem eſſe autorem librorum de Vocatione Gentium, & Epiſtolæ ad Demetriadem virginem, quæ Proſperi operibus inſerta accenſitaque habetur, quod ſtyli affinitas arguit. At circa hæc eadem, quæ aſſignavimus, tempora ſcripta eſſe videtur Epiſtola. Demetrias enim virginitatis propoſitum amplexa erat anno 413. *primo ætatis flore*, ut loquitur autor Epiſtolæ, annos, forſan nata viginti vel duodeviginti: ejuſdem autem *tam maturum & eruditum animum* laudat ſtatim ab initio Epiſtolæ: quod ante annum circiter 433. fieri vix potuit, quo trigeſimum octavum vel quadrageſimum ætatis ſuæ annum attigerat Demetrias. Et certè poſt Auguſtini mortem ſcriptam eſſe Epiſtolam indicant hæc verba, quibus eos, qui piiſſimam virginem inter ipſa conſecrationis primordia adhortationibus ſuis incitaverant, quaſi vitâ functos laudat: *De quo*, inquit, *inter ipſa principia multi, qui* TUNC *in Eccleſia præminebant, non ſiluerunt*: inter quos Auguſtinum numeratum eſſe, nemo non crediderit.

XVII. Quæ autoris Patria.

2. Autorem iſtum in Italia natum aut ſaltem commoratum probabile admodum eſt. Vel enim Gallis noſtris, vel Africanæ Eccleſiæ, vel Romanæ vindicandus omnino videtur: extra quas nec tantam facundiam, nec doctrinam tantam, quantam continent libelli, per illa tempora invenire potueris.

Non Africanus.

Africanum non fuiſſe, probare mihi videtur altum de ſancto Auguſtino ſilentium, quod minùs ardens ſtudium denotat, quàm Africanus pro conterraneo ſuo præ ſe ferre debuerit: nec enim ignoraſſet ipſum Africanarum Synodorum *Ingenium* fuiſſe, amaſſétque de tanto viro dicere cum Proſpero, quòd

S. Proſper. Carm. De ingratis.

—— *Inter cunctos qui de grege ſancto*
Infeſtas pepulere feras, induſtria major,
Majus opus totum præſtanciùs imbuit Orbem.

Ibidem.

Hunc, inquam, laudaſſet, vel à conviciis malignisque adverſariorum accuſationibus vindicaſſet. Nihil porrò tale: ut nullum commercium, nullam inter utrúmque conſuetudinem interceſſiſſe appareat. Deinde tanti viri aliquam haberemus in Eccleſia Africana memoriam, cum adſcíviſſet Auguſtinus pugnæ ſocium adversùs hæreticos, eóſque poſt ſancti Doctoris mortem exagitandos hic ſuſcepiſſet. Denique ſtyli perſpicuitas concinnitaſque cum turgente vel etiam barbara Africanorum illius temporis dictione commune nihil habet. Barbari enim magnam Africæ partem invadentes, barbariem quoque in literas invexerant: ita ut Auguſtinus, qui inter alios eloquentiæ laudem olim captarat, nihil habeat quod hoc in genere cum autore noſtro conferre queat.

Non Gallus.

Gallum ſi dixeris fuiſſe, difficile cogites cur à Gennadio tam accurato alioqui ſcriptorum Gallicanorum recenſitore vel ignoratus ſit vel prætermiſſus. Cur etiam Proſpero non ſe adjunxiſſet commilitonem adversùs Auguſtinianæ doctrinæ obtrectatores, cùm tantâ dicendi ſcribendique copiâ, tam ſingulari eruditione polleret, & tanta eſſet defenſorum gratiæ penuria in Galliis, ut vix eſſet, qui ejus impugnatoribus ſe ſe objiceret: *Nec facilè quiſquam*, inquit ſanctus Proſper, PRÆTER PAUCOS PERFECTÆ GRATIÆ INTREPIDOS AMATORES, *tantis ſuperiorum diſputationibus auſus eſt contraire* In illa, inquam, temporum neceſſitate autor iſte in Galliis delituiſſet, velut pugil inermis aut trepidus: quando ſolus Proſper decertabat, uno ſocio vel potiùs pugnæ incentore Hilario Monacho, non ſatis, ut apparet, ad pugnam idoneo?

Proſper. Ep. ad ſanctum Auguſt.

XVIII. Italus fuit autor opuſculi.

Reſtat ut Italum pronuncies hunc autorem; quod & nonnullis adhuc momentis probabile facimus. Styli enim elegantia & nitor hominem deſignat in Romanæ civitatis ſinu aut viciniâ educatum: ubi Latina lingua ſe magis adversùs incurrentem barbariem tuebatur. Vix enim ac ne vix quidem coævum Leoni ſcriptorem reperias, quem autor librorum de Vocatione Gentium ſcribendi concinnitate non ſuperet. Præterea autor libro 2. cap. 33. hæc habet: *Alii*, inquit, *barbari dum Romanis auxiliantur, quod in ſuis locis noſſe non poterant in* NOSTRIS *didicere regionibus, & ad ſedes ſuas cum Chriſtianæ Religionis inſtitutione remearunt.* Incertum qua de expeditione ſermo ſit hoc loco: ſed haud ſcio an aptiùs ad aliam referri queat, quam ad bellum adversùs Eugenium tyrannum, à Theodoſio magno confectum. Recens enim ejus tunc memoria. Victoria hoc parta prælio pro Imperii rebus decretoria fuit. Imperatorem ex Orientis

partibus proficiſcentem ad bellum ſecuta eſt ingens barbarorum multitudo ad Alpes uſque, ubi debellatus tyrannus, quorum pars magna cæſa eſt ab hoſtibus. At facile fuit ut eorum filii religionis Chriſtianæ elementa illic edocerentur, baptizarentúrque, hanc illis gratiam vel gratitudinis ergo procurante Theodoſio, quem in eadem occaſione diſcimus hanc ſolicitudinem inimicorum etiam ſuorum

S. Aug. lib. 5. de Civit. Dei, cap. 26. filiis ultro impendiſſe: *Inimicorum ſuorum filios*, inquit ſanctus Auguſtinus, *quos non ipſius juſſu, ſed belli abſtulerat impetus, etiam nondum Chriſtianos ad Eccleſiam confugientes, Chriſtianos hac occaſione fieri voluit, & Chriſtiana charitate dilexit.* Sed & ſenſus magis obvius iſtorum verborum: *In noſtris didicere regionibus*: requirit, ni fallor, ut de Romano ſolo intelligantur; cùm his aliis annectantur: *Dum Romanis auxiliantur.* Hoc tamen argumentum Eraſmo, cui etiam in mentem venit, dilutius videtur, quia quacunque ſe Romanum pandebat Imperium, Romana regio dici poterat. Penes lectorem eſto judicium. Fortè validior conjectura, quæ ex libri 2. cap. 16. eruitur: ubi magnificis verbis Romanæ Eccleſiæ principatum prædicat, ditionémque illius, diſſeminatæ ubique fidei titulo longè latéque propagatam. Etſi enim ſit omnium per univerſum Orbem Catholicorum Romanæ Sedis Primatum agnoſcere, ſingularémque prærogativam Petri ſucceſſori, Eccleſiæ vertici debitam profiteri; his tamen loquendi modis gaudere mihi videtur autor noſter, qui hominem prodant vel Romanum vel Romano clero inſitum. Denique opuſculum iſtud nuſquam apud Africanam Eccleſiam citatum legitur: apud Gallicanam, non niſi poſt annum octingenteſimum: At apud Romanam ante annum quadringenteſimum nonageſimum ſextum laudatur, nimirum à Gelaſio Papa I. qui nomen quidem autoris reticet, à quodam tamen Eccleſiæ Magiſtro ſapientéque doctore compoſitum indicat: SICUT QUIDAM, inquit, MAGISTER ECCLESIÆ SAPIENTER EDOCUIT DICENS: *Ad magnam enim utilitatem fidelium materia eſt ſervata certaminum, ut non ſuperbiat ſanctitas, dum pulſatur infirmitas.* Quis porrò alius ſapiens Doctor & Magiſter Eccleſiæ per illa tempora floruit, cui opus iſtud adſcribi poſſit? cùm Proſpero aliiſque inſignioribus viris, qui tunc ſcientiæ eloquentiæque primatum tenebant in Eccleſia, abjudicandum eſſe ſupra cenſuerimus.

XIX. In citanda ſcriptura convenit autor cum S. Leone.

Cùm ætas & patria autoris Leoni conveniant, inquirendum modò an congruat ſtylus dicendique character. Plura ſunt profectò quæ utrique communia ſint.

Primùm eſt, quod novâ ſancti Hieronymi tranſlatione uterque utitur. Quæ ſimilitudo magis eò penſanda, quò rariſſimi ſcriptores occurrunt, qui verſionem illam uſurpaverint ante medium quinti ſæculi, quo tempore ſcriptum opus conſtat. Inſignis locus eſt libri Job cap. 14. v. 4. ita citatus apud ſanctum Leonem ſerm. 8. de Nativitate Domini, & in libro 1. De Vocatione omnium Gentium, cap. 8. *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine: nonne tu, qui ſolus es?* Qui locus ita legitur juxta veterem tranſlationem: *Nemo mundus à ſorde nec infans cujus unius diei vita ſuper terram.* Juxta utramque tranſlationem uſurpatur idem verſus in Epiſtola ad Demetriadem, cap. 11. Ex quo eundem trium opuſculorum autorem non temerè ſuſpiceris. Certè ut hunc non Africanum, ſed Romanum credam, facit adhuc promiſcuus iſte utriuſque verſionis uſus. Serius enim receptam puto Hieronymianam in Africa, ubi adverſum paſſa eſt Auguſtinum, quàm apud Romanam Sedem, ubi magna Hieronymi autoritas, & apud quam in uſu fuiſſe utramque ante Gregorii I. Pontificatum, Gregorius ipſe teſtatur in Epiſtola ad Leandrum expoſitioni in Job præfixa.

Uterque legit hunc primæ Johannis Epiſtolæ verſum 3. capitis 4. *Omnis ſpiritus qui ſolvit* JESUM *ex Deo non eſt*: quæ verba, etſi in aliquot aliorum Patrum ſcriptis habeantur, non tamen in multis. Deſunt certè in omnibus exemplaribus Græcis, verſionibúſque quas hæretici ediderunt in lucem. Scribítque Socrates hiſtor. lib. 7. cap. 32. *Hanc ſententiam omnes, qui divinitatem ab humanitate Chriſti ſejungere ſtudebant, ex vetuſtis exemplaribus delere tolleréque non dubitaſſe*, idémque teſtatum dicit à veteribus interpretibus. Loca ſunt Lib. 1. de Vocatione omnium Gentium, c. 23. & in celebri Epiſt. 24. ad Flavianum, cap. 5.

Utérque capitis 31. Jeremiæ verſum 33. hoc modo refert: *Dabo leges meas in ſenſu ipſorum, & in corde ipſorum ſcribam eas.* Lib. 1. de Vocatione omnium Gentium cap. 8. & 9. Leo ſerm. 95. de Gradibus aſcenſionis ad beatitudinem cap. 1. Ex hiſque verbis notat utérque eodem loco ſeveritatem legis in miſericordiam per gratiæ infuſionem eſſe mutatam.

Utérque ita legit & paſſim uſurpat textum hunc Apoſtoli: *Nemo poteſt dicere Dominum* JESUM. Utrique familiare eſt illud libri Job: *Tentatio eſt vita hominis ſuper terram*: Et ut gentium ſine Deo: ſine fidei lumine viventium ante Domini Incarnationem ſtatum exponat, perſæpè adducunt hæc cap. 14. Actuum Apoſtolorum verba: *Dimiſit gentes abire vias ſuas.*

Utérque hunc locum capitis 28. Evangelii ſecundùm Matthæum uſurpat, ut probet Chriſtum Dominum in verbi ſui ſacramentorúmque miniſteriis nunquam non operari: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* S. Leo Epiſt. 83. ad Theodorum Forojulienſem: *Cui utique operi* (nempe reconciliationi peccatorum per miniſterium ſacerdotum) *inceſſabiliter ipſe Salvator intervenit, nec unquam ab his abeſt, quæ miniſtris ſuis exequenda commiſit, dicens: Ecce ego*, inquit, *vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Et Epiſt. 2. ad Ruſticum Narbon. *Confirmans*, inquit, *prædicatores Evangelii & ſacramentorum miniſtros: Ecce ego*, inquit, *vobiſcum ſum, &c.* Autor verò librorum de Vocat. Gent. lib. 2. cap. 2. *Et ne prædicantium miniſteria humano tantum viderentur opere peragenda: Ecce ego*, inquit, *vobiſcum ſum, &c.*

Epiſt. 83. ad Theodor. Forojulienſ. cap. 2.

Epiſt. 2. ad Ruſticum Narb. in præf.

Utérque etiam (quod maximè notandum) verſus 31. & 32. capitis 22. ſancti Lucæ refert eodem ac peculiari modo. Sic enim habent: *Simon, Simon, ecce ſathanas* POSTULAVIT *ut vos* CERNERET *ſicut triticum: Ego autem rogavi pro te ne deficiat fides tua: & tu tandem converſus confirma fratres tuos;* ET ROGA NE INTRETIS IN TENTATIONEM. Intra enim tam pauca verba tria aut quatuor ſunt, in quibus & ſibi invicem conſentiunt & ab aliis diſcrepant ſatis inſigniter, ut ex ſubjecta vulgatæ editionis lectione manifeſtum fit, quæ ſic ſe habet: *Simon, Simon, ecce ſathanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum: Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Habet quidem ſanctus Proſper ſimilem fere lectionem cum hoc autore noſtro, ſed tamen non omnino eandem. Nam priori loco, ſcilicet in Epiſtola ad Rufinum, non habet *cerneret* pro *cribraret*, etſi cetera conſonant: in libro contra Collatorem, cap. 35. ubi eundem textum iterum uſurpat, hæc ultima verba omittit, *& roga ne intretis in tentationem.* Sanctus autem Leo ſerm. 3. in anniverſario Aſſumtionis ſuæ, cap. 3. quo ſolùm loco hæc verba adducit, in omnibus convenit cum autore libri de Vocat. Gen-

Digitized by Google

tium. Opponet quis procul dubio illîc non haberi *cerneret* pro *cribraret*. Non ita fateor, legitur in codicibus excuſis; ſed ex MSS. optimæ notæ adulteratum hunc locum fuiſſe convincimus: cùm enim nemini non ſit familiaris dictio, & in omnibus ubique codicibus *cribraret* legamus, non dubitavit ſcriba doctulus erratum, ut putabat, ad vulgatam lectionem emendare, & reponere *cribaret* pro *cerneret*: ſed hoc ultimum eſſe legendum arguunt MSS. codices Victorinus unus, alter Ciſtercienſis, & tertius ſancti Mariani Autiſſiodorenſis Ordin. Præm. qui fuit olim Abbatiæ Regniacenſis Ordin. Ciſterc. non longè ab illa urbe. Ita etiam legit Hincmarus Remenſis Epiſc. Opuſc. 55. Capitulorum 55. capite 16. ubi locum hunc Leonis deſcribit.

XX. In materia gratiæ conveniunt.

2. Iſtius operis doctrina circa Chriſti gratiam eadem prorſus eſt cum doctrina ſancti Leonis: cùmque in illo nonnulli ſint tam explicandi quàm loquendi in hac materia modi, quibus videtur primo intuitu ab Auguſtini ſententia recedere, iidem quoque paſſi apud Leonem occurrunt. In quibus præſertim eſt quod de generali quadam gratia nulli ætati, nulli homini non impenſa, ſæpiùs diſſerit, quam quidem ponit in elementorum diſcordi concentu, in terræ cœlique, & creaturarum omnium ſtructura, ordine ac veluti loquela, quæ creatoris omnipotentiam, bonitatem, ſapientiamque ineffabiliter prædicant. Ita ſanctus Leo ſerm. 7. de jejun. decimi menſis. PER IPSA, inquit, ELEMENTA MUNDI TANQUAM PER PUBLICAS PAGINAS, *ſignificationem divinæ voluntatis accipimus; nec unquam ceſſat divina eruditio: quando etiam de iis, quæ nobis* FAMULANTUR, IMBUIMUR. Serm. 8. de Eodem. *Intelligimus divinis* NIHIL VACUUM ESSE *præceptis, & verbo Dei ad eruditionem noſtram omnia elementa ſervire, dum per ipſius mundi cardines, quaſi per quatuor Evangelia inceſſabiliter diſcimus, quod & prædicemus & agamus. Dicente enim propheta:* Cæli enarrant gloriam Dei, &c. *Quid eſt per quod veritas nobis* NON LOQUITUR? *Ipſius voces in die, ipſius voces in nocte audiuntur, & pulchritudo rerum unius Dei opificio conditarum non deſinit cordis auribus magiſtram inſinuare rationem; ut inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciantur; & non creaturis, ſed creatori omnium ſerviatur.* Serm. 6. de Jejunio Sept. menſis: *Devotionem fidelium nihil eſt quod divina providentia non adjuvet: Si quidem exercendis ad ſanctimoniam mentibus atque corporibus ipſa quoque mundi* ELEMENTA FAMULANTUR, *dum dierum ac menſium diſtinctè variata revolutio* QUASDAM NOBIS PAGINAS *aperit præceptorum: ut quod ſacra admoneat* INSTITUTA, *hoc quodammodo* LOQUANTUR *& tempora.* Serm. 6. in Quadrageſ. cap. 1. *Semper quidem, dilectiſſimi, miſericordiâ Domini plena eſt terra, & unicuique fidelium ad colendum Deum ipſa rerum natura doctrina eſt, dum cœlum & terra, mare & omnia, quæ in eis ſunt, bonitatem & omnipotentiam* SUI PROTESTANTUR AUTORIS, ET FAMULANTIUM ELEMENTORUM *mirabilis pulchritudo juſtam ab intellectuali creatura gratiarum exigit actionem.*

Serm. 7. de Jejunio menſis 10. & Elem. cap. 2.

De eodem Jejun. ſerm. 8. cap. 2.

De Vocat. Gent. lib. 2. cap. 4. *Cœlum & terra omniſque creatura, quæ videri atque intelligi poteſt, ad hanc præcipuè diſpoſita eſt humani generis utilitatem, ut natura rationalis . . . . ad cultum & dilectionem* SUI IMBUERETUR AUTORIS. *Quoniam etſi longè eſt à peccatoribus ſalus, præſentiâ tamen ſalutis* IPSIUS AC VIRTUTE NIHIL VACUUM EST. . . . . *Quod eſt autem hoc teſtimonium quod ſemper Domino deſervit, & nunquam de ejus bonitate ac poteſtate conticuit, niſi ipſa totius mundi inenarrabilis pulchritudo, & inenarrabilium beneficiorum ejus dives & ordinata largitio, per quæ humanis cordibus quadam* ÆTERNÆ LEGIS TABULÆ *præbebantur, ut* IN PAGINIS ELEMENTORUM, AC VOLUMINIBUS TEMPORUM *communis & publica divinæ inſtitutionis doctrina legeretur. Cœlum ergo cunctáque cœleſtia mare & terra, omniáque, quæ in eis ſunt, conſono ſpeciei ſuæ ordinationiſque concentu* PROTESTABANTUR *gloriam Dei & prædicatione perpetua majeſtatem ſui* LOQUEBANTUR *autoris.* Et cap. 5. *Quamvis ergo hæc & multa ſimilia veritatis ſcriptura pronunciet; ſecundùm ipſam tamen credimus & piiſſimè confitemur, quod nunquam univerſitati hominum divinæ Providentiæ cura defuerit. Quæ licet exceptum ſibi populum ſpecialibus ad pietatem direxerit inſtitutis, nulli tamen nationi hominum bonitatis ſuæ dona ſubtraxit: ut propheticas voces & præcepta legalia convincerentur in elementorum obſequiis ac teſtimoniis accepiſſe. Unde & inexcuſabiles facti ſunt, quia Deos ſibi Dei dona fecerunt; & quæ creata erant ad utendum, venerati ſunt ad colendum.*

De Generali hujuſmodi gratia, (hac voce in latiori ſignificatu acceptâ) quæ etiam legem includit, omniaque ad cognitionem Dei utilia, fusè uterque diſſerit iiſdem ut plurimum verbis: quod præter deſcripta ſuperiùs loca tum ſancti Leonis, tum alterius opuſculi, ex aliis inſuper locis evincitur. Sanctus Leo ſerm. 8. de SS. Apoſt. Petro & Paulo, cap. 2. *Deus bonus*, inquit, *& juſtus omnipotens miſericordiam ſuam humano generi* NUNQUAM NEGAVIT, *omnéſque in commune mortales ad cognitionem ſui abundantiſſimis ſemper* BENEFICIIS ERUDIVIT, &c. Serm. 5. in Epiphan. *Permanet ſuper omnes benignitas Dei, & nulli miſericordiam ſuam denegat, cum indiſcretè univerſis bona multa largiatur*, &c. Serm. 8. in ead. Feſtivit. *Deus omnes ad cognitionem ſui* GENERALIBUS INCITANS DONIS, PLUIT SUPER JUSTOS ET INJUSTOS, ET SOLEM SUUM ORIRI FACIT SUPER BONOS ET MALOS.

De Vocat. Gent. lib. 2. cap. 10. *Omnium ſæculorum experimenta docuerunt juſtam Dei miſericordiam, miſericordémque juſtitiam, nec alendis unquam corporibus hominum, nec docendis juvandiſque eorum mentibus defuiſſe:* SEMPER ETENIM PLUIT SUPER BONOS ET MALOS; SEMPER SOLEM SUUM ORIRI FECIT SUPER JUSTOS ET INJUSTOS. Lib. 1. cap. 5. *Secundùm Scripturam credimus, & piiſſimè confitemur, quod nunquam univerſitati hominum divina Providentiæ cura defuerit: quæ licet acceptum ſibi populum* SPECIALIBUS AD PIETATEM DIREXERIT INSTITUTIS, NULLI TAMEN NATIONI HOMINUM BONITATIS SUÆ DONA SUBTRAXIT. Cap. 21. *Quamvis videamus nullis hominibus opem gratiæ in totum fuiſſe ſubtractam.* Lib. 2. cap. 17. *Quibus tamen* (gentilibus) *illa* MENSURA GENERALIS AUXILII, *quæ deſuper omnibus ſemper hominibus eſt præbita, non negatur.* Cap. 25. *Omnes homines ſalvos fieri Deum velle, ſempérque voluiſſe, non aliunde monſtratur, quàm de iis beneficiis, eâque providentiâ Dei, quam univerſis generationibus communiter atque indifferenter impendit . . . . Quibus donis autorem ſuum per omnia ſæcula* PROTESTANTIBUS *ſpecialis gratia ſuperfuſa eſt.* Lib. 2. cap. 4. *Igitur, ſicut dicit Propheta:* Miſericordiâ Domini plena eſt terra: *Quæ nullis unquam ſæculis, nullis generationibus defuit, eámque providentiam, quâ univerſitatem rerum adminiſtrat & continet, regendis alendiſque naturis ſemper impendit, &c.* Vide ejuſdem libri caput 9. Eodem utérque modo loquitur de lege legiſquè myſteriis, quam ferè legis teſtificationem, veteris teſtamenti ſignificationes, oracula Prophetarum, veteris teſtamenti decreta appellat.

Utérque eodem modo urget voluntatum patronos. Leo Epiſt. 16. ad Aquileienſem Epiſcopum, cap. 3. ſcribit ad hoc omni conatu eos tendere, *ut gratia Dei ſecundum merita dari accipientium ſanciatur . . . . . Et ideo per naturalem induſtriam gratiam præveniri*, ab iiſdem aſſeri, *atque ante gratiam propriis clara ſit ſtudio, nullo videatur peccati originalis vulnere ſauciata.* Hoc idem aliis verbis expreſſum habes lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 22. & Epiſtolæ ad Demetriadem cap. 10.

XXI. Alia ſimilitudinis argumenta.

3. Nec in materia tantùm gratiæ eadem cogitata, iidem conceptus, dicendique ratio eadem occurrunt, verùm & in aliis quoque, bene multis, v. g. cum de Apoſtolicæ Sedis in urbe Româ fundatione, amplitudine, ac dignitate ſermonem habent.

Sanctus Leo ſerm. 1. de SS. Petro & Paulo, cap. 1. *Ut gens*, inquit, *ſancta, populus electus, civitas ſacerdotalis & regia per ſacram B. Petri Sedem caput orbis effecta, latiùs præſideres Religione divina, quàm dominatione terrena. Quamvis enim multis aucta victoriis jus imperii tui terra marique protuleris: minus tamen eſt, quod tibi bellicus labor ſubdidit, quàm quod pax Chriſtiana ſubjecit . . . Ut autem hujus inenarrabilis gratiæ per totum mundum* DIFFUNDERETUR EFFECTUS, ROMANUM REGNUM DIVINA PROVIDENTIA PRÆPARAVIT, *cujus ad eos limites incrementa perducta ſunt, quibus cunctarum gentium vicina & contigua eſſet univerſitas. Diſpoſito namque divinitus operi maximè congruebat, ut multa regna uno confœderarentur imperio, & citò pervios haberet populos prædicatio generalis, quos unius teneret regimen civitatis.*

De Vocatione Gent. lib. 2. cap. 16. *Ad cujus rei effectum credimus providentia Dei Romani regni latitudinem præparatam: ut nationes vocandæ ad unitatem corporis Chriſti, prius* JURE UNIUS CONSOCIARENTUR IMPERII. *Quamvis gratia Chriſtiana non contenta ſit eoſdem limites habere quos Roma, multoſque jam populos ſceptro crucis Chriſti illa ſubdiderit, quos armis ſuis iſta non domuit: quæ tamen per Apoſtolici ſacerdotii principatum amplior facta eſt arce Religionis, quàm ſolio poteſtatis.*

Petrum Apoſtolum à trinæ negationis lapſu reſurgentem cùm utérque deſcribit, iiſdem ferè terminis utuntur, etſi non ita communiter uſurpari ſolitis. Id omne ad ſecretum Chriſti Domini intuitum referunt, indéque arguunt nemini hanc vitam viventi quantumlibet juſto ac pio non ineſſe labendi periculum atque formidinem.

Sanctus Leo, ſerm. 3. de Paſſ. *Reſpexit*, inquit, *Dominus Petrum & inter calumnias ſacerdotum, inter falſitates teſtium, inter cædentium & conſpuentium injurias conſtitutus*, ILLIS TURBATUM DISCIPULUM CONVENIT OCULIS, *quibus eum præviderat eſſe turbandum.* Serm. 9. de ead. Paſſ. *Petrus perterritus ex infirmitate periculum negationis incurrit, ob hoc, ſicut apparet hæſitare permiſſus, ut in Eccleſiæ principe remedium pœnitentiæ conderetur, & nemo auderet de ſua virtute confidere, quando* MUTABILITATIS PERICULUM *nec Beatus Petrus potuiſſet evadere. Dominus autem* JESUS, *qui intra Pontificale Concilium ſolo corpore tenebatur, trepidationem diſcipuli foris poſiti divino vidit intuitu, & paventis animum, mox ut reſpexit, erexit*, ET IN FLETUS POENITUDINIS INCITAVIT.

De Vocatione Gentium, lib. 2. cap. 18. *Si ergo deſtituta erat fides ſancti Apoſtoli, niſi pro eo Chriſtus oraret, inerat ei procul dubio* MUTABILITAS, *quæ poſſet in tentatione mutare . . . Siquidem tam gravis eum* PERTURBATIO, *etiam poſt iſta concuſſerit, ut in Caiphæ domo unius ancillæ interrogatione pavefactus uſque ad trinam negationem Chriſti, conſtantia deficiente, perductus ſit. Qui ergo tunc* TURBATUM *cor Apoſtoli* NON HUMANIS SED DIVINIS CONVENIT OCULIS, ET AD LARGOS POENITUDINIS FLETUS POTENTI INCITAVIT ASPECTU, *potuit hanc firmitatem animi præcipuo conferre diſcipulo . . . In præſentis autem agonis incerto, ubi tota vita tentatio eſt, & ab inſidiante ſuperbia nec ipſa eſt tuta victoria*, MUTABILITATIS PERICULO NON CARETUR.

Sanctus Leo loquens de ejuſdem Apoſtolorum principis nomine: *Beatus*, inquit, *Petrus . . . . à principali Petra ſoliditatem & virtutis traxit & nominis.*

De Vocatione Gentium, lib. 2. cap. 28. *Quis ambigat fortiſſimam petram, quæ ab illa principali petra communionem & virtutis ſumſit & nominis.*

De Peccatorum converſione ſanctus Leo: *Dum in hoc corpore vivitur, nullius deſperanda reparatio; ſed omnium eſt optanda correctio, auxiliante Domino, qui erigit eliſos, ſolvit compeditos, illuminat cæcos.* Sermone 4. de Epiphania, cap. 5. ſect. 4. de Coll. c. 2. *Eliſis reparatio non negatur.*

De Vocatione Gentium, lib. 1. cap. ult. *Si fortè* (quis) *victus aliqua tentatione corruerit, non abſorbeatur triſtitia, nec de ejus miſeratione diffidat, qui allevat omnes qui corruunt, & erigit omnes eliſos: dum enim in hoc corpore vivitur, nullius eſt negligenda correctio, nullius eſt deſperanda reparatio.*

Sermone 3. de Paſſione, cap. 3. vocatur Judas *Homo* INCONVERTIBILIS. Epiſt. 125. cap. 2. *In malitia ſua* INCONVERTIBILIS *perſeverans* Antichriſtus aut diabolus. Alio ſenſu vox eadem uſurpatur, Epiſt. 93. cap. 3. de INCONVERTIBILI Dei natura. Lib. 1. de Vocatione Gentium, cap. 25. *Numquid illa virtus gratiæ, quæ ſibi, quos voluit, ſubdidit, convertere eos, qui* INCONVERTIBILES *permanſere, non potuit.*

De Extremo diei ultimæ judicio diſſerens ſanctus Leo, ſerm. 5. de Collectis & Eleemoſyna, ſic ait: *Congregatis omnibus gentibus . . . in quo laudabuntur, qui ad dexteram Dei ſtabunt, niſi in operibus benevolentiæ & charitatis officiis . . . ſiniſtris* VERÒ QUID OBJICIETUR, NISI NEGLECTUS DILECTIONIS . . . *quaſi nec alias virtutes dextri, nec alias offenſiones habeant ſiniſtri.* Serm. 7. de Quadrageſima, cap. 4. *Detruſis in ignem gehennæ propter inhumanitatem ſiniſtris, dextros Eleemoſynarum pietate laudatos æterna cæleſtis regni beatitudo ſuſcipiet.* Serm. 4. de Collect. & Eleem. *Congregabuntur ante thronum potentiæ ejus omnium Gentium populi . . . & cùm præparatum ſibi regnum, recenſitis miſericordiæ operibus filii pietatis acceperint, exprobrabitur duritia ſterilitatis injuſtis. Et nihil habentes ſiniſtri commune cum dextris in ignem*, &c. & Serm. 16. *Non ergo hoc ſolùm fecerunt ſiniſtri, nec quia*, &c. ſerm. 96. in Cath. S. Petri c. 3. *ſiniſtrum laſcivientium hædorum numerum effugere.* De Vocat. Gent. lib. 2. cap. 8. *in congregatione omnium gentium alii ducuntur ad dexteram, alii ad ſiniſtram conſtituendi*, LAUDATIS DEXTRIS DE OPERIBUS CHARITATIS, NIHIL ALIUD SINISTRIS OBJICITUR QUAM MISERICORDIÆ BENEVOLENTIÆQUE NEGLECTUS.

Serm. 9. de Coll. & Eleem. 5. c. 3.

Serm. 8. de Coll. & Eleem. 4. c. 1.

Serm. 10. de Coll. 6. c. 1.

XXII. Stylus autoris Leonis ſtylo concinit.

4. Nihil eſt unum aut tam ſimile, tamque conſonum, quàm ſtylus hujus opuſculi ſtylo S. Leonis ſimile eſt, ut valdè mirer hoc à nemine hactenus fuiſſe animadverſum. Eſt enim (ſicut à SS. Patrum non ſatis laudando Apologiſta deſcribitur) ſtylus autoris iſtius elegans ac ſublimis, Sermo nitidus & apertus, non injucunda figurarum varietate diſtinctus, frequenti verborum oppoſitorum conflictu oblitus; gravi ratiocinio, conceptibus

Digitized by Google

nihil humile ac demiſſum habentibus, catholicâ ubique ac cœleſti prorſus doctrinâ refertus, ſcripturæ ſacræ doctrinam totus ſpirans, atque igneo pietatis vigore, qui ſanctorum ſcriptis ineſſe ſolet, pleniſſimus. Gaudet præterea diverſis periodorum membris ſimiliter cadentibus ac deſinentibus: tota denique compoſitio in æquales ferè & commenſuratas partes concinnè diſtributa, venuſtam ac perpolitam orationem exhibet. Quid dici poteſt quod ſtylo S. Leonis magis congruat, ejuſque dicendi characterem clariùs exprimat? Quidve de uno dixeris, quod de iſto pariter pronuntiari non queat? Hic quidem tam frequens antitheſium conflictus, modulatæque ac tinnulæ orationis affectatio ſcriptorem jam ſæpiùs laudatum movit ut Africanum hunc autorem ſuſpicaretur. Sed, pace tanti viri dixerim, non tam minùs Italorum proprius eſt iſte dicendi modus, quàm Afrorum, & facile crediderim ex Italia in alias ſubinde regiones tranſiiſſe. Tam enim ex S. Leonis ſcriptis, quàm aliorum etiam ipſo antiquiorum, qui vel Itali erant, vel in Italia eruditi, manifeſtum eſt hanc ſcribendi affectationem maximè in his regionibus invaluiſſe, & ut hæc erat linguæ jam ſeneſcentis venuſtas & elegantia, priùs in ipſius veluti incunabulis, hoc eſt in Italia ortum habuiſſe crediderim, quàm in aliis Romani Imperii provinciis. Quòd ſi forſan rariùs occurrant in hoc opere ejuſmodi caſus, antitheſes, ac richmi, quàm in aliis S. Leonis probatis olim operibus: hoc temporum, materiæ, autoriſque ætatis diverſitati prorſus imputandum. Quantùm enim oratorius character ab Epiſtolari diſcrepet nemo neſcit, quamque multa rurſus tolerentur in Epiſtolis, quæ ab operibus dogmaticis prorſus ablegantur? Unde ſi nemini ſubiit mirari pauciores eſſe hujuſmodi figuræ in literis, quàm in Sermonibus, quid mirum ſi in his rariores adhuc ſint, quàm in hoc ſcripto, quod totum dogmati explicando conſecratur.

XXIII. Voces utrique magis familiares & communes.

5. Porrò ſi ipſa ſigillatim verba recenſeamus, quæ & huic autori & S. Leoni magis familiaria & communia ſunt, etſi non tam frequentata ab aliis, ipſamque eorum conſtructionem inſpiciamus, ſtatim occurret tanta ubique paritas ac ſimilitudo, tantus concentus, ut hoc per fortuitum caſum vel ex imitandi ſtudio contigiſſe nemo rectè exiſtimet. Præter illa enim quæ à SS. Patrum jam citato vindice notata ſunt inter autorem librorum de Vocatione & Epiſtolæ ſubſequentis ſcriptorem communia, centum viginti ampliùs legentium oculis hic ſubjicimus.

Diſcipulus veritatis. Paginæ elementorum. Paginæ veteris teſtamenti. Urere & uri invidia, &c. Parcitas & largitas gratiæ &c. Conſortium. Evincere. Communio naturæ, ætatis, nominis, peccati, dignitatis, &c. Laquei deceptionum, erroris captionum, mortalitatis, &c. Dextri, ſiniſtri. Parilis, parilitas. Variare, varietas diſpenſationum. Refutare, pro rejicere. Abdicare, pro repellere. Diſpenſationes. Diſpoſitiones. Materia dimicandi, certaminis, formidinis, querelarum, confuſionis, ruinæ, virtutum gaudiorum, gratulationis, cupiditatum, peccati, cæcitatis, gloriandi, &c. Mæſtitudo. Pœnitudo. Convenire oculis, literis, monitis. Colluvio. Contagium. Colluctationes. Cenſus. Vitiare, vitiatus. Indicere. Univerſitas, numeroſitas, plenitudo, omnis numerus, ſumma, pro omnes. Portio pro parte plenitudini opponitur. Proteſtari & pronuntiare, in citandis autoribus ſacris vel Eccleſiaſticis. Primordia. Exordia. Incitare. Virus invidiæ, &c. Vincula peccati, tranſgreſſionis, conſuetudinis, culpæ, captivitatis, originalia, &c. Incitamenta doctrinæ. Redire, tranſire, transferri de uno ad alterum. Neceſſariè pro inceſſanter. Doctrina Prophetica, Evangelica, Apoſtolica. Veritatis Evangelium, ſententia, judicium, vox, filii, ſchola, magiſter, doctrina, diſcipuli. Vigor fidei, mentium, pietatis, cordis, animi, autoritatis, &c. Conſtitutio legis, conſtitutio divina, conſtitutiones impiæ.

Teſtificatio legis, denunciationes Propheticæ, Oracula Prophetarum. Temperare, temperamentum. Temerare. Diſputatio & diſputator pro tractatu & tractatore: inſpicere, inſpector, inſpectio. Sublimare, ſublimis, ſublimitas. Significationes pro figuris vet. teſt. inſinuare, inſinuatio. Præjudicium peccati, vetuſtatis, originis. Sordeſcere. Famulari, & obſequium elementorum, famulatus. Moderari. Incommutabilis. Compugnantia, compugnantes. Experimenta virtutum. Sacramentum occultius. Inſtituta diſciplinarum, &c. evacuare. Diſtringere, diſtrictus, diſtrictio. Forma, pro modo aut imagine. Formam præferre. Cooperatores gratiæ. Virtute niteſcere, nitor virtutis, pudicitiæ, mentium, luminis, vitæ, obloqui. Rectus, pravus. Germina virtutum. Summus, ſupernus aut cæleſtis agricola, pro Deo. Ager cordis. Novi teſtamenti vel gratiæ decreta. Devotio bonorum operum, vel voluntatis; propoſiti, arbitrii. Cultura ſpiritualis. occiduus, ſucciduus, prociduus. Qualitates operum, &c. Corde concidere. Incidere periculum, tentationem, laborem, laqueos &c. ſine propoſitione, *in*, frequentiſſimè. mutabilitas. Periculum erroris, deceptionis, mutabilitatis, negationis. Tentatio formidinis. Tentationis ſtimulus, concretio. Diſcretio, diſcretus. Pigrum otium. Iners deſidia. indeſinenter. Plantationibus ſuis Deus incrementa præbet. deceptiones. Inclinare, inclinatio. Cernere, pro cribrare. Extraneus, alienus pro reprobo. Adoptivus, & vocatus, pro electo. Erudire, eruditio divina, Spiritus ſancti eruditor. Obſcurum, pro obſcuritate. Imbuere, pro docere. Diſpoliare. Obumbratio, fragilitas, firmitas. Solidarè, ſoliditas. Extraneus, exors. Religioſus. Sacratus, ſacratiſſimus. Incertum interpretationis, pro incerta interpretatione. Incertum agonis, mutabilitatis, vitæ. Divini operis eſſe & muneris. Recidere. tumeſcere. Elatio, elatus. Præſumere, præſumtio. Impar. Poſſibilitas pro poteſtate. Menſura poſſibilitatis, intelligentiæ, juris, legum, ultionis, munerum, &c, meritorum ſuffragia. Provehere, provectus, provectio. Inflammare. Præſidia. Languere. Augmentum. Impendere, impenſus. Præcipuus magiſter, diſcipulus, &c. Speculum. Privilegium meritorum, humilitatis, honoris, perfidiæ, &c. Coaptare & alia ejuſmodi plurima.

XXIV. Selecta loca in quibus ſtyli paritas magis conſpicua.

Ex his aliqua attentiùs conſideranda, ut quæ proprium authoris characterem clariùs exhibent. Exempli gratia eos qui interiori gratiæ voce ad Chriſtum trahuntur, *Vocati* appellantur. Lib. 1. de Vocat. gent cap. 8. CORDIBUS VOCATORUM *ſuam inſerit voluntatem.* Et cap 9. *Unum credentium & non credentium genus ſub* VOCATORUM *appellatione diſcrevit.* S. Leo Serm. 6. de Nativitate, cap. 2. *Nihil hic* VOCATORUM CORDIBUS *caliginis inferat terrena ſapientia* Serm. 6. de Epiphania, c. 1. *Hoc manifeſtiùs fieri in omnium* VOCATORUM *illuminatione perſpicimus.*

Iidem peccatorum voluntatem, cor, arbitrium appellat *Tenebroſa.* Lib. 1. de Vocat Gent. cap. 3. *Cùm à tenebroſis cordibus etiam nunc radios ſuos veritas revelanda contineat.* & c. 15. *De tam tenebroſis mentibus fecit ſibi populum fidelem*, &c. S. Leo Serm 6. de Epiphan. cap. 1. *Quicquid in cordibus tenebroſis nova lucis apparet*, &c. Serm 5. cap. 4. *Sint lucernæ mentium veſtrarum ſemper ardentes, & nihil reſideat veſtris in cordibus tenebroſum* Serm. 4.

Digitized by Google

de Nativit. cap. 4. *In qua (dogmatis execrandi viâ) nihil non tenebroſum, nihilque non lubricum.* Serm. 1. de Pent. cap. 5. *Spiritus veritatis facit domum gloriæ ſuæ luminis ſui nitore fulgere & in templo ſuo nec tenebroſum aliquid vult eſſe, nec tepidum.* Epiſt. 8. cap. 1. *Ne tenebroſis apud vos radicibus ſeminetur hæreſis.* Serm. de S. Laur. c. 1. *Hæc verarum natura virtutum eſt, ut multos à tenebroſo abducat errore, qui earum clarus eſt lumine.* Serm. 10. de Quadr. c. 4. *tenebroſa cuſtodia.* Epiſt. ad Demetr. cap. 14. *De vero lumine tenebroſa jam & deficientes lucernæ lumen accipiunt, nec tamen niſi ipſarum erit quicquid fulgoris acceperint.* Epiſt. 79. cap. 1. *Tenebroſus ille inimicus* i. diabolus.

Diſcipulos veritatis eos uterque appellat, qui Catholicam ſectantur doctrinam vel pietatem lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 24. *Hoc deteſtabiliter prædicatum omnes* DISCIPULI VERITATIS *intelligunt.* Epiſtola ad Demetriadem cap. 4. & cap. 13. *Ipſa veritas diſcipulis ſuis dixiſſe narratur. Cum itaque diſcipuli veritatis humanam gloriam fugiunt.* Ex utriuſque loci hujus collatione, inter alia colligit ſanctorum Patrum Apologiſta ſtyli ſimilitudinem, atque eundem utriuſque ſcripti autorem: quantò ergo potiori id jure de Leone noſtro aſſerendum, apud quem longè crebriùs occurrit iſta appellatio. Serm 3. de Collectis, *Beatiſſimi illi diſcipuli veritatis*, ait de Apoſtolis. De Jejun. 10. menſis Serm. 1. cap. 3. *Fideles & pios* DISCIPULOS VERITATIS *nihil magis commendat*, &c. De Quadrag. 8. cap. 2. *Mens Chriſtiana fugax mendacii, Diſcipula veritatis.* Serm. 10. de eadem Quadrag. cap. 2. *Servi Dei & diſcipuli veritatis.* Vide Sermonem 80. de SS. Petro & Paulo, cap. 1. & Epiſtolas hujus editionis 24. cap. 2. 59. cap. 1. 62. cap. 1. 93. cap. 2. 97. cap. 1. 140. in medio: ubi eadem locutio habetur.

Lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 7. *Quæ ergo natura erat bona*, QUALITATE *facta eſt mala; & ille animi motus* QUI NONQUAM POTEST SINE ALIQUO ESSE AMORE, *hoc eſt, ſine aliqua voluntate, ... perdidit appetitum, ſed mutavit affectum.* S. Leo Serm. 5. de Jejunio 7. menſis cap. 3. *Duo amores ſunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diverſa* QUALITATIBUS, *ſicut dividuntur autoribus: rationalis enim animus*, QUI SINE DILECTIONE ESSE NON POTEST, *aut Dei amator eſt aut mundi.*

Gratiæ virtutiſque opus, Dei participationem uterque dicit. Lib. 1. De Vocat. Gent. cap. 8. *Apud quem* (Deum) *quod perdidit natura, non periit: æterna eſt enim ſapientia, æterna veritas, æterna bonitas, æterna juſtitia, omnium denique virtutum lumen æternum eſt, totúmque quod virtus eſt, Deus eſt. Qui ſi non operatur in nobis, nullius poſſumus participes eſſe virtutis. Sine hoc quippe bono, nihil eſt bonum: ſine hac luce nihil eſt lucidum; ſine hac ſapientia nihil eſt ſanum, ſine hac juſtitia nihil rectum*, & libri ejuſdem cap. 4. *Voluntas*, inquit, *animalis ſine ſummi amoris participatione in terrenis occiduiſque verſatur.* Capitulo 3. de Gratia & lib. arb. *Neminem eſſe per ſemetipſum bonum, niſi participationem ſui ille donet, qui ſolus eſt bonus.* S. Leo ſermone 9. de Jejunio ſeptimi menſ. cap. 2. *Qui ad me tendit, ex mei participatione ad me tendit.* & Epiſt. 15. ad Turibium cap. 5. *Nemo hominum veritas, nemo ſapientia, nemo juſtitia eſt: ſed multi participes ſunt veritatis & ſapientiæ atque juſtitiæ: ſolus autem Deus nullius participationis indigus eſt.*

Utrique familiares admodùm ſunt voces, *Regere, Rector, Regens*, cùm de Deo anima, & anima & corpore, Epiſcopo & Eccleſia ſermonem habet. Paſſim Rectores appellat Leo, quos vulgò Epiſcopos alii dicunt. Sexcenta loca ſunt hujuſmodi. Vide, ſi vacat, Epiſtolam 1. cap. 1. 12. cap. 3. 14. ſub finem 115. 128. 138. 139. 140. &c. Item Serm. 2. cap. 1. & 3. Serm. 1. de Jejun. 10. menſis cap. 2. *Suſcipiat fidelis anima autoris ſui atque* RECTORIS *immarceſſibilem caritatem.* Serm. 8. de Epiphania cap. 4. *Deum &* RECTOREM *& habitatorem ſui eſſe non dubitet.* Serm. 3. in Anniv. Aſſ. cap. 1. *Quid enim tam regium, quàm ſubditum Deo animum ſui corporis eſſe* RECTOREM? De Quadrag. 1. cap. 1. *Si autem* MENS SUO RECTORI SUBDITA *&c.* Serm. 4. cap. 2. *Animus quem ſub Dei gubernaculis conſtituerim, corporis ſui decet eſſe* RECTOREM. Serm. 7. c 4. *Utendum ita corpore ſuo, ut* RECTORI SUO *neceſſariam præbeat natura inferior famulatum.* De Paſſione Serm. 7. c. 3. *Nolens* (Judas) *Chriſtum habere* RECTOREM. De Jejun. 7. menſis ſerm. 2. c. 1. *Agnoſcat inferior homo exterioris ſui ſe eſſe rectorem.* De Jejun 7. menſis ſerm. 3. cap. *Quæ illic declinatio poteſt eſſe peccati, ubi una paſſio eſt &* REGENTIS ET SUBDITI: id eſt animæ & corporis, cujus unam paſſionem ut his verbis exprimit; ita Dei & hominis unam actionem iiſdem depingit: *Dum*, inquit lib. 1. de Vocat Gent. c 6. *Per communionem illuminantis & illuminati, juſtificantis & juſtificati*, REGENTIS ET SUBDITI, *omnis actio ad unum refertur, & quod ad unum refertur, utriuſque eſt.* Et lib. 2. c 10. ait: *Omnium ſanctorum Dei Spiritum fuiſſe* RECTOREM.

Leo de gratiæ infuſione ita loquitur ſerm. 3. de Jejunio 10. menſis c 1 *Ager iſte cordis* RORANTE DESUPER GRATIA DEI... *eleemoſynis ſeritur, orationibus fœcundatur, &c.* & Serm 7. de Paſſione c. 1. *Adfuturam credimus gratiam Dei, quæ* INSPIRATIONIS SUÆ RORE *ſterilitatem noſtri cordis aſpergat.* Lib. 2. de Vocatione Gent. c. 1. *Iſta gratiæ largitas .. non evacuat eam, quæ ſuper unum Iſrael ſub lege* RORAVIT.

Leo Serm 5. de Nativitate Dom. c. 1. *Non in ſolo opere virtutum, aut in ſola obſervantia mandatorum, ſed etiam in* TRAMITE *fidei* anguſta & ardua via eſt, quæ ducit ad vitam. Lib. 2. de Vocat. Gent. c 20. *In hoc anguſto quidem, ſed tamen recto intelligentiæ tramite, non parum difficultatis, &c.*

Lib. 2 de Vocat. Gent. c 21. *Nec unquam ei vicinius eſt poſſe vivere, quàm poſſe deficere* S. Leo Serm. 5. de Quadrag. c. 2. *Vicinum nimis atque contiguum eſt, ut etiam magnos animos iſta concutiant, &c.*

Lib. 1. de Vocatione Gent. c. 1. *De hac compugnantia opinionum, &c.* & lib 2. c. 28. *Quam compugnantiam (inter velle & nolle) Petrus perpeſſus eſt, &c.* & c. 33. *Omnes varietatum compugnantia.* S. Leo Serm. 5. de Paſſ. c. 2. *diverſarum compugnantiam affectionum.* Serm. 10. de Nativitate c. 1. *Compugnantes ſententias.* Epiſt. 67. *Compugnantia dogmata.*

Lib. 2. de Vocat. Gent. c. 15. *Flammam conciperent, quâ beatus Apoſtolus Paulus* IGNITUS &c. Epiſt. ad Demetriadem c. 14. *Unde cœpit inflammari, inde poſcat* IGNIRI. S Leó Serm. 1. de Aſcenſ c. 2. *Flammam fidei illuminata corda concipiunt.* Serm. 3. de Pentec. *Ut Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus ſanctus* IGNIRET. Serm. 1. de PENTEC. *Eloquium conciperetur ignitum.* Serm. 96. in Cath. S. Petri, c. 1. *Ignitis beatorum ſpirituum cœtibus aggregatus.* Serm. 4. de Coll. cap. 1. *Agro cordis avaritiæ radicibus occupato.* Serm. 3. de Jejun. 10. menſ. c. 1. *bis de agro cordis.*

Serm. 1. de Jejun. 10. menſis c. 3. *Oriatur* DE CORDIS AGRO *quod terra non dedit.* De Quadrag. Serm. 1. c. 5. *Tunc in nobis bene virtutum ſemina nutriuntur, quando* AB AGRO CORDIS *noſtri germen omne externum evellitur.* De Aſcenſione, Ser. 2. c. 5. *Avaritia, de cujus radice omnium malorum*

germen

Digitized by Google

germen emergit : quæ niſi in ſuis fomitibus enecetur, neceſſe eſt ut in AGRO CORDIS *illius, in quo hujus mali planta convaluit, ſpinæ potius tribulique vitiorum, quam ullum veræ virtutis ſemen oriatur.* Serm.6. de Jejun. 10. menſis cap.1. *De terra quoque cordis noſtri germen juſtitiæ & fructus caritatis oriatur.*

Lib. 2. de Vocat. c.11. *Semina chariſmatum, plantæque virtutum non* IN OMNI AGRO CORDIS HUMANI *totum hoc pariter, quod ſunt futura, naſcuntur.* Ex hac comparatione cordis cum agro natæ ſunt aliæ locutiones, quas ſæpe uſurpat, ut cùm Deum vocat ſupernum agricolam; gratiam inſpirationeſque, rorem, irrigationes, rorationes; virtutes, plantationes Dei, & alia hujuſmodi, quæ cuivis legenti occurrent.

Voluntati judicium uterque tribuit. Lib. 1. de Vocat. Gent. cap.8. *à quo* (diabolo) JUDICIUM VOLUNTATIS *depravatum eſt, non ablatum*, & cap.7. *Non perdidit appetitum, ſed mutavit affectum, id recipiens deſiderio, quod debuit refutare* JUDICIO. S. Leo Serm 9. De Paſſione, cap.4. *Fons caritatis lavit verba formidinis : nec tardatum eſt remedium abolitionis, ubi non fuit* JUDICIUM VOLUNTATIS. De voluntate etiam intelligendum, quod Serm.11. cap.4. habetur. *Inſurrexit in ſemet ipſum impius* (JUDAS) *non* JUDICIO *pœnitentis, ſed furore pereuntis.* Ep. 37. *Normam præceptionis implet* JUDICIO VOLUNTATIS.

De Vocat. Gent. lib.1 c.9. *ut agnitionem Dei non doctrina humana operæ, ſed* MAGISTERIO *ſummi eruditoris accipiant*, & lib. 2. c. 33. *Fidei magiſterio præfuerunt.* Serm.2. in Aſſumt. ſua cap 3. *Omnis lingua...* MAGISTERIO *hujus vocis imbuitur.* De Quadrag. Serm.2. cap.4. *Redemtoris noſtri* MAGISTERIO *edocti.* De Paſſione Serm. 14. cap. 5. *Evangelico magiſterio multa ſunt aucta.* Epiſt 140. *Magiſterio Spiritus ſancti illa in omnibus unitas expetatur.*

De Vocat. Gent. Lib. 1. c. de Paulo *Totam expoſitionis rationem tranſtulit in ſtuporem.* Leo Serm. 18. De Paſſ. cap. 4. de Chriſto. *Totum* inquit, *ſupplicium tranſtulit in triumphum.* Serm.5. de Nativit. *Si in diſciplinam ipſa remedia transferantur.* Serm. 3. de Epiph. *In indulgentiam ira tranſlata eſt.* Serm. 9. in Quadrag. cap. 3. *Si omnem offenſam tranſtuleritis ad veniam.* Serm. 4. de Jejun. 7. menſ. *Ut quod veſtris uſibus ſubtrahitis, in alimoniam pauperum transferatis.* Serm. de grad. Aſcenſ. *Ut exteriores medelas ad remedia interiora transferret, &c.*

Mitto cætera, quæ quiſque legendo facilè obſervabit. Monebo tantùm, ut notentur diligentiùs earumdem figurarum uſus, idem orationis numerus & ordo, conſtructio vocum eadem. Oppoſitarum congeries frequens eſt, verbo, à quo pendet ſenſus, ad finem relegato, quæ ternarium plerumque numerum non excedit; etſi ſæpe etiam ad quaternarium extendatur. Exempla aliquot ex Leonis Epiſtolis Sermonibúſque & ex opuſculo de Vocatione Gentium, ad promulſidem ſubjicimus.

S Leo Epiſt.1. ad Epiſc. Afric. c. 4. *Ut imperiti magiſtris, novi antiquis, rudes præferantur emeritis.* Epiſt.12. ad Anaſtaſium Theſſal. *Nihil gratiæ perſonali, nihil ambitioni, nihil redemtis permittas licere ſuffragiis.* Serm.9. de Jejunio ſeptimi menſis, cap.2. *Si quis amor vanæ gloriæ : ſi qua radix avaritiæ, ſi quod ineſt virus invidiæ.* Serm. 1. de Jejunio decimi menſis, cap.2. *De inimicis reconciliatos, de alienis adoptivos, de impiis facit juſtos.* Sexcenta hujuſmodi exempla ſunt apud S Leonem. Plurima etiam in libris de vocat. Gentium, etſi tot eſſe materies librorum non ſinat. Lib.1. cap.8. *Quis ille erit, qui tot opinionum colluctationes, tot vincula conſuetudinis, tot præjudicia vetuſtatis ſuo tantùm judicio abrumpat.* Lib.2. c.4. *Ut natura rationalis de contemplatione tot ſpecierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot munerum ad cultum & dilectionem ſui imbueretur amoris*, & cap.7. *Hæc verò membra unde apta, unde utilia, unde ſint pulchra, idem doctor exponit, &c.* Cap.20. *Ubi eadem miſeria, ſimilis imbecillitas, cauſſa communis eſt, &c.* Cap.36. *Ut per laborem operum, per inſtantiam ſupplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum.*

Denique quod circa hominum vultus ſæpè contingit, ut aliquid ſæpè ex iis erumpat, incurratque in oculos intuentium, unde aliis ſimiles eſſe pronunties, etſi quid illud ſit verbis efferre non queas, hoc & legenti tum hoc opuſculum, tam ſcripta S. Leonis accidit. Neſcio quid enim audientium auribus ſonat ſimilitudinem ſtyli paritatémque ita ingerens, ut vix dubitare ſinat, quin idem loquatur in hoc opuſculo, qui in epiſtolis & in ſermonibus S. Leonis: etſi forſan exprimi verbis ſatis non poſſit.

XXV. Quid de MSS. Codicum autoritate.

Ut omnis tolleretur dubitandi locus, optaverit nonnullus autoritatem alicujus ſaltem manuſcripti Codicis, qui S. Leonis nomen præferret, quâ deſtituti, videbimur incaſſum hactenus laboraſſe. Sed ut omittam, quantùm plerumque vacillet Manuſcriptorum exemplarium fides, ut ex Codicibus MSS. librorum *De vita contemplativa* & hujus etiam operis *de Vocatione Gentium* perſpicuum eſt, qui octingentis ferè annis Proſperi nomine inſigniti omnibus impoſuerunt: (Proſpero enim hodie abjudicant utrumque opuſculum eruditiores quique:) addo perſuaſum mihi eſſe nullum talem reperiendum Codicem, qui hoc opus S. Leoni adſcribat; nec unquam genuinum hujus autorem fuiſſe cognitum Qui illud Proſpero tribuerunt hac ætate, illiuſque operibus inſeruere, hoc fecerunt ex fide Codicum aliquot MSS. Proſperi nomen appoſuere MSS. Codices ex ſuffragio autorum noni ſæculi, à quibus ſub nomine ſancti hujus viri paſſim citatum fuit. Inde porro ab his creditus eſt S. Proſper libros iſtos conſcripſiſſe, quod eorum autorem genuinum ignorarent, & propter libri materiem, doctrinæ convenientiam cum ſcriptis Proſperi, ſcriptoris ætatem, hæreticorúmque quos impugnat mentionem, nemini potiori jure adſcribendam putarunt, quàm ei, qui poſt Auguſtinum acerrimus gratiæ Chriſti vindex fuerat adverſus Pelagianos eorúmque reliquias. Verùm cùm hæc ſuſpicio, etſi tot annorum roborata conſenſu, penſatis quæ ſupra attulimus momentis abjicienda ſit, fatendum eſt etiam nono ſæculo hujus autoris nomen ignotum fuiſſe. Imò vero ipſo Leonis ſæculo, hoc eſt quinto, ex hominum memoria deletum fuiſſe exiſtimo; alioqui Gelaſius Papa ejus teſtimonium proferens in illo opuſculo quod adverſùs Pelagianos edidit, ab eo nominando minimè abſtinuiſſet, tanto ſcilicet viro, quem Eccleſiæ magiſtris accenſere non dubitavit; nec contentus fuiſſet eo modo ſcriptorem iſtum deſignare, quo notari ſolent ignoti quique: ſi quidem eundem magiſterii titulo non aliam ob rationem ut apparet, decorat, quàm quod ſuo ſe ſcripto hoc honore dignum probabat autor.

XXVI. Quando & qua occaſione fuerit ſcriptum opus.

Quod ſi tandem pro germano ſancti Leonis fœtu receptum fuerit opus iſtud, quâ ætate in lucem ab autore editum fuerit non valdè obſcurum exiſtimo. Certum enim videtur ante compoſitum ab eo fuiſſe, quàm in Pontificem Romanum ipſe aſſumeretur. Tantum enim otii per id temporis vigilantiſſimo Paſtori non affuiſſet quantum hujuſmodi ſcriptioni neceſſarium fuit impendere; nec quicquam occurrit in ejus operis decurſu, quod autoritatem Pontificiam prodat: imò priva-

Digitized by Google

imò privatum ubique hominem*, ut diximus, agit. Unde magis dicendum tunc ab eo ſcriptum fuiſſe, cùm Sixti III. Papæ adhuc Diaconus, in excubiis erat adversùs hæreticos Pelagianos, cùmque Julianum in Eccleſiæ communionem ſimulatâ fidei profeſſione irrepere volentem Sixtus Pontifex ſui Diaconi conſilio ac ſuaſione repulit, ut teſtis eſt Proſper in Chronico. Vel potiùs, quandoquidem in hoc opere Semipelagianos magis quàm Pelagianos exagitat, tunc temporis exaratum fuiſſe puto, cùm Caſſiano neceſſario ſuo ab errore revocando incumbebat: ad quem cùm legendus miſſus fuiſſet in Gallias, póſtque ejus obitum inter ſchedas ejus ſine autoris nomine repertus, à nemine potiùs ſcriptus fuiſſe putatus eſt, quàm à Proſpero, quem in hac concertatione Antagoniſtam præcipuum habuerat.

Amicum certè animum ſpirat ubique hoc ſcriptum, taléinque qualem ſemper erga Caſſianum exhibuit Leo noſter. Ut facilè mihi perſuadeam, quemadmodum aperto marte impugnaverat ſanctus Proſper Caſſianum, ita occultiore conſilio petitum à Leone fuiſſe. Eum quippe jam ante impulerat, ut adversùs Neſtorium calamum ſtringeret, non eâ tantum mente, ut graſſantem jugularet hæreſim, ſed ob id etiam ut ipſum vehementiùs incenderet adverſus Pelagianos, quos Neſtorii præcurſores noverat; eâque arte Semipelagianos, naſcentes ſcilicet ab illis ſurculos, magis exoſos redderet, omnéque abrumperet quod intercedere poterat cum illis commercium: ita in præſenti opere, ut errorem Caſſiani impeteret vehementius inſurgit contra Pelagianos, quos ſolummodò nominat. Semipelagianos quaſi ex tranſverſo tantùm aggredi videtur, & veluti orationis ſuæ filo ſenſim ac ſine ſenſu ductus: licet nemo attentus non videat, majorem ſcripti partem in convellendis Maſſilienſium principiis conſumi. Eaſdem quæſtiones tractat, quas ſanctus Proſper in libro contra Collatorem, nec tam interpellat eos, qui gratiæ prorſus neceſſitatem negabant, quàm qui ad initium boni operis, aut bonæ ſaltem voluntatis liberum ſibi ſufficere arbitrium contendebant, gratiæque operationi ſubtrahebant aliquid. Hoc ſtatim ab initio operis ſui declarat, ubi ait: *Quod gratiam negent, cùm eam bonæ voluntatis non ducem voluere eſſe, ſed comitem.*

Ex eodem indulgentiæ erga Caſſianum conſilio, quem ad Catholicum ſenſum reducere ſatagebat, deſcendit humanitas, quam Semipelagianis exhibet, quos tantùm liberi arbitrii defenſores & voluntatum patronos appellat; quodque quæſtiones iſtas tranquillè admodum verſat ac Theologici exercitii in modum, non tam alienum refutans ſenſum, quàm ſuum exponens: quòd denique ex ſancti Auguſtini nomine autoritatéque, quibus adducendis abſtinet, nullam creari voluit in hac diſputatione præjudicium, ſciens apud Caſſianum non tanti eſſe in hac materia Auguſtinum, & cupiens prætereà probare amico ſuo, ſe non de doctrina ex doctoribus, ſed de Doctoribus ex doctrina judicare, ſententiámque Auguſtini de gratia non tam ſe amplecti quia Auguſtini erat, quàm quia ex puriſſimis Scripturæ ſacræ traditioniſque Eccleſiaſticæ manabat fontibus.

XXVII.
Ad de hoc ſcripto mentio apud Photium, aut alios.

Sunt qui conjecturas, quas hucuſque expoſuimus, inde firmari poſſe putent, quod aliqui de gratia Tractatus à ſancto Leone exarati videntur, quos deſiderent, adducti ad hanc ſententiam verbis tum ſancti Proſperi ſeu potiùs auctoris Anonymi de Promiſſionibus Dei dimidii temporis cap. 6. apud Proſperum; tum Photii C. P. Patriarchæ, qui in ſua Bibliotheca hæc habet: *Scripſit & ſanctus Leo Romanus Epiſcopus de Pelagianis converſis, quomodo debeant recipi, quando convertuntur, ſcriptis ſuam opinionem damnantes.* Verùm etſi certum eſt ſtrenuè ſemper dimicaſſe contra Pelagianos Leonem noſtrum, aliósque etiam libros pro occaſione ſcripſiſſe veroſimillimum ſit; quem enim & doctrina & dicendi copia adeò pollentem ſæpiùs vidimus cum Manichæis, Eutychianis, aliiſque hæreticis manus conſerentem, haud par eſt credere Pelagianos impunè graſſantes per Eccleſiam conſpexiſſe: fatendum tamen eſt, ea quæ mox attulimus teſtimonia id, quod ab auctoribus prædictis contenditur, minimè probare. Prior enim ſcriptor tantùm dicit quod *ſanctus Leo Manichæos ſubverteret & contereret Pelagianos, & maximè Julianum.* Quod neceſſe non habemus de ſcriptis interpretari, cùm è contrà obvium ſit magis de ſacerdotali hoc ſolicitudine, ardenti zelo, autoritatéque Apoſtolica intelligere, quibus emergentium ſubinde in Eccleſia Pelagianorum conatus ſtrenuè compreſſerit. Quod ad Photii teſtimonium pertinet, aliud non intelligit, quàm quod Epiſtolis ſancti Leonis ad Septimium Altinum & ad Epiſcopum Aquileienſem continetur. Qui enim Baronium ſecuti hæc Photii verba allegantes aſſeruêre ſcripta, quæ commemorat, periiſſe, non animadverterunt id totum quod refert Patriarcha, in citatis Epiſtolis haberi, ſcilicet mandatum quo Epiſcopi à Romano Pontifice monebantur, ne quemquam Pelagianorum, qui Eccleſiaſticæ communioni reſtitui poſtulabant, reciperent, niſi erroribus priſtinis ſcripto propriâ manu obſignato damnatis.

Epiſt. vi ad Septimium Epiſc.
Epiſt. vii. ad Aquileienſ. Epiſ.
De Promiſſ. dimid. temporis cap. 6.

XXVIII.
Objectionibus aliquot reſpondetur.

Gerardus Joannes Voſſius hiſtoriæ Pelagianæ ſcriptor eruditus, lib. 1. cap. 20. ubi de autore operis de Vocatione Gentium, eam ob cauſſam Proſpero abjudicandum exiſtimat, *quòd hujus ſcriptoris ſententia non ex amuſſim quadrat doctrinæ Proſperi.* Voſſio ſubſcribit Henricus de Noris Hiſtoriæ Pelagianæ, lib. 2. cap. 14. Atque ut opinioni ſuæ robur adjiciat, nonnulla utriúſque excerpta in medium adducit, quæ noſtri eſt inſtituti ad examen revocare. Etſi enim ultrò cum utroque illo rerum Pelagianarum Hiſtoriographo contendimus Proſperi non eſſe libros de Vocatione Gentium, illorum tamen argumentis ſubſcribere nequaquam poſſumus: nec patimur Leonem, cui Opuſculum aſſerimus, de abjurata Auguſtini Proſperique doctrina in cauſſam vocari. Non moleſtè igitur feret vir doctiſſimus examen, quod non contradicendi animo, ſed illuſtrandæ veritatis gratiâ inimus.

Voſſius Hiſt. Pelag. l. 1. c. 20.

Primum Norisii Argumentum.

Objectio I. ex gratiæ univerſalitate.

VIDEO, inquit, *librorum illorum ſcriptorem diverſâ à Proſpero viâ abiiſſe. Nam lib. 2. plurimùm laboris inſumit, ut communem gratiam Dei omnibus faciat.*

Leonem petit iſta accuſatio, non modò quia autor fuit librorum de Vocatione Gentium, ſed etiam quia multa ſunt in aliis indubitatis ejus operibus ſeu in ſermonibus, quæ cum illa librorum De Vocatione doctrina conveniant, ut meritò ex illa doctrinæ affinitate argumentum ſumſerimus pro aſſerendis Leoni noſtro iſtis libris. Aliquot hujuſmodi loca ſuperiùs collegimus, quæ legi poſſunt: ſed facile eſt & hæc & illa apud æquum lectorem de Noriſii aliorúmque accuſationibus purgare, duoque invictè probare: Primùm quidem, Leonem noſtrum, cum & in libris de Vocatione Gentium & in Sermonibus ſuis communem omnibus facit gratiam Dei, longè alio ſenſu latiorique ſignificatione uſurpare gratiæ nomen, quàm ſumatur à Proſpero; alterum verò, quòd cùm idem gratiæ nomen à Leone, eodem ſenſu quo à Proſpero uſur-

Digitized by Google

patur, eandem quoque ab ipſo Auguſtini de gratia doctrinam cum Proſpero prædicari.

Quid per gratiam omnibus communem intelligat autor.

His itaque in locis, ubi gratiam Dei omnibus datam aſſerit, per eam intelligit exteriora & naturalia Dei dona, quæ omnibus promiſcuè expoſita ſunt; aliquando Moſaïcæ legis documenta, nonnunquam etiam ſancti Evangelii prædicationem, quæ nulli hominum conditioni denegatur. Triplicem hanc gratiæ claſſem explicat tum aliis in locis, tum capite 9. libri 2. *Ad id*, inquit, *unde digreſſa eſt diſputatio, revertamur ad conſiderationem ſcilicet differentiarum, quibus divinæ* GRATIÆ *opera ac dona variata ſunt. Altitudo quippe divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, cujus inſcrutabilia ſunt judicia, & inveſtigabiles viæ, ſic ſemper miſericordiam ſuam & juſtitiam temperavit, ut ſecretiſſima æterni conſilii voluntate noluerit in omnibus temporibus ſuper omnes generationes, aut ſuper omnes homines, æquales donorum ſuorum eſſe menſuras. Si quidem aliter eos* JUVERIT, *quos ad cognoſcendum ſe*, CÆLI ET TERRÆ TESTIMONIIS *conveniebat: aliter illos, quibus non ſolùm* ELEMENTORUM FAMULATU, *ſed etiam* DOCTRINA LEGIS, PROPHETARUM ORACULIS, MIRACULORUM SIGNIS, ET ANGELORUM COOPERATIONIBUS *conſulebat: & multò magis aliter miſericordiam univerſis hominibus declaraverit*, QUANDO FILIUS DEI FACTUS EST FILIUS HOMINIS, *ut inveniretur ab iis, qui non quærebant, & appareret his, qui eum non interrogabant.*

Incarnationem univerſis hominibus declaratam docet, quia Chriſtus Dominus Apoſtolis præcepit, ut euntes docerent, *omnes gentes*, & ut euntes *in orbem univerſum* prædicarent Evangelium *univerſæ creaturæ*; ſicut habetur, Matthæi 28. & Marci 16. *Numquid*, ait autor lib. 2. cap. 2. *in hac præceptione ullarum nationum ullorùmve hominum facta diſcretio eſt? Neminem merito excepit; neminem genere ſeparavit, neminem conditione diſtinxit. Ad omnes prorſus homines miſſum eſt Evangelium crucis Chriſti.* Hinc Evangelium non ad unum peculiarem populum deſtinatum eſt, ſed ad omnes gentes: in quo à lege differt, quæ ſolis Judæis data eſt. Unde & facile eſt agnoſcere quam univerſalitatem hujuſmodi gratiæ tribuat, & quo ſenſu gratiæ nomen ei largiatur.

Reſtat igitur ut primum ſolummodò gratiæ genus omnibus temporibus, omnibus populis, omnibus & ſingulis hominibus commune propriè hic dicere autor iſte: Cæli, inquam, & terræ teſtimonia, elementorum obſequia & famulatum, totius denique mundi pulchritudinem & ornatum quibus gratiæ nomen tribuere, ſcriptoris eſt primum integri hominis ſtatum, non præſentem lapſi conditionem contemplantis; ſufficientiam verò ad ſalutem largiri exteriori hujuſmodi gratiæ, non eſt niſi hominis Pelagianâ lue infecti.

Quæ explicatio lucem affert his omnibus locis, ex quibus doctiſſimi viri Noriſius & Voſſius occaſionem ſumſere diſcrimen ſtatuendi inter Auguſtinianam Proſperi doctrinam, & eam quam tradit autor librorum de Vocatione omnium Gentium. Qui omnes, ſi paulò attentiùs examinentur, nihil aliud deprehenderentur habere de gratia generali, quàm quod modò expoſuimus.

Inſignis in primis lib. 2. cap. 4. occurrit locus: *Sed ne in præteritis quidem ſeculis*, inquit, *hæc eadem gratia, quæ poſt Domini noſtri* JESU-CHRISTI *Reſurrectionem ubique diffuſa eſt, & de qua ſcriptum eſt:* Illuxerunt coruſcationes tuæ Orbi terræ: DEFUIT MUNDO. *Quamvis enim ſpeciali cura atque indulgentia Dei populum Iſraeliticum conſtet electum, omnéſque aliæ nationes ſuas vias ingredi, hoc eſt, ſecundum propriam permiſſæ ſint vivere voluntatem, non ita ſe tamen æterna creatoris bonitas ab illis hominibus avertit, ut eos ad cognoſcendum ſe atque metuendum, nullis ſignificationibus admoneret. Cælum quippe ac terra & mare, omniſque creatura, quæ videri atque intelligi poteſt, ad hanc præcipuè diſpoſita eſt humani generis utilitatem, ut natura rationalis de contemplatione tot ſpecierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot munerum, ad cultum & dilectionem ſui imbueretur autoris: implente omnia ſpiritu Dei, in quo vivimus, movemur & ſumus.*

Evidens eſt hoc unum autoris iſtius conſilium eſſe, ut his verbis comparationem inſtituat triplicis illius modii, ſeu ut vocat, gratiæ, per quam Deus optim. Max. cognitionem ſui nominis hominibus impertiit per varias temporum ætates. Primam quidem, quam in cæli & terræ, omniumque creaturarum contemplatione conſtituit, omnibus hominibus eſſe communem. Secundam Judæis ſpecialem, quibus præter elementorum, ut ſæpe loquitur, paginas, doctrinam legis addiderit. Tertiam denique, quæ poſt Chriſti Reſurrectionem illuxit, in prædicatione Evangelii ponit, quæ & creaturarum conſiderationi & doctrinæ legis adjecta, *multo magis aliter miſericordiam Dei univerſis hominibus declaravit.* Gratia igitur, quam omnibus hominibus communem facit, creaturarum contemplatio eſt. Naturalis, inquam, & exterior gratia; quæ, ut ſcribit cap. 10. ejuſdem libri, *Docendis juvandiſque hominum mentibus nunquam defuit. Semper etenim pluit ſuper bonos & malos, ſemper ſolem ſuum oriri fecit ſuper juſtos & injuſtos; ſemper vitales auras præbuit; ſemper diei ac noctis viciſſitudines miniſtravit, ubertatem agris, multiplicationem ſeminibus, fœcunditatem generandis hominibus ſemper impendit.* Hanc gratiam capite 4. citato ait eſſe teſtimonium, illud de quo Actor. 14. Paulus ait: Quòd Deus *non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit. Quod eſt autem*, inquit, *hoc teſtimonium, quod ſemper Domino deſervit, & nunquam de ejus bonitate ac poteſtate conticuit, niſi ipſa* TOTIUS MUNDI INENARRABILIS PULCHRITUDO, *& innumerabilium beneficiorum ejus dives & ordinata largitio: per quæ humanis cordibus quædam æternæ legis tabulæ præbebantur, ut* IN PAGINIS ELEMENTORUM AC VOLUMINIBUS TEMPORUM *communis & publica divinæ inſtitutionis doctrina legeretur?*

Hanc gratiam nemo dixerit eandem eſſe, quam ſanctus Proſper omnibus communem negat, niſi qui cum Pelagianis veram Chriſti gratiam in doctrina legis & prædicatione Evangelii poſuerit. Illius enim gratiæ vim omnem & efficaciam ait eſſe, *ſignificationibus admonere, ad cultum & dilectionem Dei imbuere*, hoc eſt, docere; æternam legem velut in tabulis exhibere, & velut in paginis quibuſdam communem & publicam divinæ inſtitutionis doctrinam legendam præbere. Hanc etiam legem vocat, quæ pleriſque facta eſt odor mortis ad mortem, & litera occidens. Ita enim proſequitur & claudit caput illud quartum libri 2. *Cælum ergo cunctáque cæleſtia, mare & terra, omniáque quæ in eis ſunt, conſono ſpeciei ſuæ ordinationiſque concentu proteſtabantur gloriam Dei, & prædicatione perpetua majeſtatem ſui loquebantur autoris; & tamen maximus numerus hominum, quia vias voluntatis ſuæ ambulare permiſſus eſt, non intellexit, nec ſecutus hanc legem eſt: & odor vitæ, qui ſpirabat ad vitam, factus eſt ei odor mortis ad mortem; ut etiam in illis viſibilibus teſtimoniis diſceretur, quod litera occideret, ſpiritus autem vivificaret.*

Unde autem fit, ut hæc gratia maximo hominum numero litera occidens, & odor ſit mortis

ad mortem, facilè intelligit, qui quod Paulus Apoſtolus diſſerit de lege Moſaïca, non ignorat. Idem enim utriuſque munus & officium eſt, hominum erudire & monere. Exterior porrò admonitio & ſcientia eum omnem inflat & ſubvertit, quem interior ſpiritus charitatis & fidei non ædificat, nec convertit. *Hæc autem fides*, ait, *antequam veniret hoc ſemen, de quo Abrahæ dictum eſt*: In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ; *intra unius ſtirpis populum continebatur, vigente apud veros Iſraelitas ſpe redemptionis noſtræ. Quoniam etſi fuerunt ex alienigenis, quos temporibus legis veritas illuſtrare dignata ſit, tamen* TAM PAUCI FUERUNT, UT VIX COGNOSCATUR AN FUERINT. Sine illa verò interioris gratiæ Chriſti luce, quid poſſit in cordibus hominum exterioris hujus gratiæ lux & doctrina, docet idem cap. 17. libri 2. *Quibus tamen*, inquit, nationibus quæ de Chriſto non audierunt, *illa menſura generalis auxilii, quæ deſuper omnibus ſemper hominibus eſt præbita, non negatur: Quamvis tam acerbo natura humana vulnere ſauciata ſit, ut ad cognitionem Dei neminem contemplatio ſpontanea plenè valeat erudire* (En quale eſt generale, de quo loquitur, auxilium,) *niſi obumbrationem cordis vera lux diſcuſſerit, quam inſcrutabili judicio Deus juſtus & bonus, non ita in præteritis ſeculis, quemadmodum in noviſſimis diebus effudit.*

De Vocat. omn. Gent. l. 2. c. 14.

Ibid. lib. 2. c. 17.

Denique, ut intelligat quiſque quantopere à mente autoris iſtius abhorreant, qui generalem, quam aſtruit gratiam, omnibúſque communem facit, de vera Dei per Chriſtum Servatorem gratia interpretantur, legenda ſunt quæ habet ille cap. 31. Ubi quodnam ſuum fuerit in ſuperioribus conſilium, quæ ſententia, ipſe aperit; ne in alienum ſenſum lævâ interpretatione detorquerentur ejus verba: *Elaboratum eſt*, inquit, *quantum Dominus adjuvit, ut non ſolùm in noviſſimis diebus, ſed etiam in cunctis retro ſeculis probaretur gratiam Dei omnibus adfuiſſe, providentia quidem pari & bonitate generali, ſed multimodo opere, diverſaque menſura. Quoniam ſive occultè, ſive manifeſtè* (hoc eſt ſive per gratiam occultam & interiorem, ſive per manifeſtam & exteriorem) *ipſe eſt, ut Apoſtolus ait,* Salvator omnium hominum, maximè fidelium. *Quæ ſententia ſubtiliſſimæ brevitatis & validiſſimi roboris ſi tranquillo conſideretur intuitu, totam hanc, de qua agimus, controverſiam dirimit. Dicendo enim* Qui eſt Salvator omnium hominum *confirmavit bonitatem Dei ſuper univerſos homines eſſe generalem: Adjiciendo autem*, Maximè fidelium: *Oſtendit eſſe partem generis humani, quæ merito fidei divinitus inſpiratæ, ad ſummam atque æternam ſalutem ſpecialibus beneficiis provehatur. Quod utique nulla iniquitate agitur juſtiſſimi & miſericordiſſimi Dei, cujus judicium in his diſpenſationibus, non cum arrogantia diſcutiendum, ſed cum tremore laudandum eſt.* Supervacaneum erit loca ſermonum ſancti Leonis his ſimilia hîc exſcribere; cum ſuperiùs poſita adiri poſſint. Quibus illuſtrandis ſufficiunt ea, quæ modò expoſuimus.

Henr. de Noris Hiſt. Pelag. l. b. 2. cap. 14.

Addit Noriſius manifeſtè autorem iſtum in hac materia pugnare cum Proſpero. *Hic enim*, inquit, *hanc communem gratiam penitus repudiavit*, ob eam rationem: *quia Evangelium non omnibus gentibus annunciatum ſtatim fuit; cùm tamen alter gratiam communem faciat, quia ad omnes miſſi ſunt Apoſtoli ut Evangelium prædicarent.* Pace tua, vir doctiſſime, non pugnant inter ſe autores illi, vel ad ſummum levicula eſt verborum, non ſenſuum, pugna. Veram enim Chriſti gratiam non eſſe communem omnibus hominibus; & omnibus communem eſſe generalem illam gratiam naturalem, quam probavimus ab autore illo conſtitui in contemplatione creaturarum, certum eſt contradictoria vel contraria non eſſe. At non minùs certum eſt, de gratia Chriſti Proſperum loqui:

> —— *Dic unde probes quod gratia Chriſti*
> *Nullum omnino hominem, de cunctis qui generantur,*
> *Prætereat, cui non regnum vitámque beatam*
> *Impertire velit.*

Proſper Carm. de Ingrati.

Autorem verò alterum perſpicuum eſt loqui de gratia exteriori & naturali, quæ vicem legis implens, timendum amandúmque creatorem admonet, timorem verò amorémque ipſum nequaquam impertit: uti abundè probavimus. Veram porrò Chriſti gratiam non omnibus à ſe credi communem ſignificat ſexcentis, ut ita dicam, locis ejuſdem opuſculi. Hinc lib. 1. cap. 13. *Quod aliquos ſalvantis gratia prætereat, & pro eis oratio Eccleſiæ recepta non fuerit, ad occulta divinæ juſtitiæ judicia referendum eſt*, inquit, *& agnoſcendum ſecreti hujus profunditatem nobis in hac vita patere non poſſe.* Quod pluribus aliis locis ab eo repetitur. Hinc cap. 25. *Tales fuerunt, qui ſunt attracti, quales hi qui in ſua duritia ſunt relicti. Sed illis tribuit gratia ſtupenda quod voluit; iſtis tribuit veritas juſta quod debuit: ut judicium Dei magis inſcrutabile ſit in electione gratiæ, quàm in retributione juſtitiæ.* Et lib. 2. cap. 19. *Qui exortes gratiæ fuerint, de ſua nequitia redarguantur; & qui ejus lumine enituerins, non in ſuo merito, ſed in Domino glorientur.* Verùm tantùm abeſt ut veram gratiam Chriſti Salvatoris communem omnibus fecerit: ut etiam ex hoc quod communis omnibus non ſit, tractandam proponat ſibi capite 25. & ultimo libri primi difficultatem, libro ſequenti ventilandam; quomodo videlicet concilietur illa ſententia cum hac parte fidei, quæ generalem de hominum ſalute voluntatem Dei profitetur: *Veruntamen*, inquit poſt verba mox citata, *ne illa pars fidei, quâ piè credimus Deum velle, ut omnes homines veritatis agnitione ſalventur, per hoc quod de effectibus gratiæ evidenter oſtenditur, infirmata videatur, annitendum eſt, auxiliante Chriſto, ut nobis ſtabilitas hujus definitionis appareat.*

De Vocat. Gent. lib. 1. cap. 13.

Ibid. cap. 25.

Ibid. lib. 2. c. 19.

Idem lib. 1. c. 25.

II. *Argumentum Noriſii.*

XXIX. VErſans, inquit, autor librorum de Vocatione Gentium, lib. 2. cap. 20. objectionem illam à parvulis ductam, in qua Auguſtinus & ſectatores contra Pelagianos triumphum ſibi cecinerunt; ita cap. 23. reſpondet: *Non irreligiosè arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quod iſti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ ſemper univerſis eſt impenſa nationibus, quâ bene utique ſi eorum uterentur parentes, etiam ipſi per eoſdem juvarentur.* Quibus, inquit, contraria ſcribit Proſper in carmine de Ingratis, cap. 31.

Objectio 1. ex doctrina circa parvulorum ſalutem petita.

> *Et tamen ex iſtis miſeratrix gratia quoſdam*
> *Eligit, & rurſum genitos baptiſmate transfert*
> *In regnum æternum, multis in morte relictis,*
> *Quorum cauſſa fuit ſimilis de vulnere eodem.*
> *Nec meritis iſtud poteris aptare parentum,*
> *Cen pia profuerit redimendis cura bonorum,*
> *Abſtuleritque aliis aliena ignavia vitam:*
> *Cum videas multos ſanctis genitoribus ortos,*
> *Nullo ſalvari ſtudio potuiſſe ſuorum.*

Proſper Carm. de Ingrati.

Ab illa Proſperi doctrina nequaquam recedit autor noſter: imò verò eidem ſubſcribit utráque manu. Nam lib. 1. cap. 16. cùm in ſuperioribus capitibus probare aggreſſus eſſet, cur uni potiùs quàm alteri gratia daretur, ſecretum eſſe ab humana cognitione ſubtractum, & ad altitudinem

Digitized by Google

divitiarum ſapientiæ Dei ſcientiæque referendum ; hoc ipſum capite iſto confirmat exemplo parvulorum : *Reſpice*, inquit, *& ad univerſalem multitudinem parvulorum. in quibus, excepto illo, quo in damnationem naſcitur gens humana delicto, nec præterita poſſunt merita, nec futura cenſeri. Omnes enim, de quibus nunc loquimur, ante ullum intelligentiæ uſum, ante liberum voluntatis arbitrium, alii ad æternam beatitudinem regenerati, alii ad perpetuam miſeriam tranſeunt non renati... Non invenit quod diſcernat humana juſtitia ; ſed habet quod eligat inenarrabilis gratia Dei, &c.* De meritis parentum prorſus ſilet, non ſecùs ac Proſper, quæ ſi poneret, jam inveniret quod diſcerneret etiam humana juſtitia, nec omnino inſcrutabile eſſet Dei judicium : Capite verò 22. vehementiùs invehitur in eos, *qui neſcire aliquid erubeſcunt, & omnem diſcretionem, qua Deus alios eligit, aliòſque non eligit, ad merita humanæ referunt voluntatis... Quæ*, inquit, *definitio, ut interim de gratiæ veritate taceatur, de his videtur aliquam oſtentare ratiunculam, qui libero utuntur arbitrio. De parvulis verò, quibus ſine ullo bonæ voluntatis merito in originali vulnere cum ceteris mortalibus cauſſa communis eſt*, NIHIL POTEST EXPOSITIONIS AFFERRI, QUA DOCEATUR, CUR ISTI SALVI FIANT RENATI, ILLI PEREANT NON RENATI, *ſub illius providentia & omnipotentia, in cujus manu eſt anima omnis viventis, & ſpiritus univerſæ carnis hominis.* Et inferiùs : *Fruſtrà profunditatem inſcrutabilis gratiæ per liberum arbitrium conantur aperire, qui cauſſam electionis in eorum conſtituunt meritis, qui eliguntur : & cùm multa de malorum voluntate ac judicio inepta & falſa protulerint*, IN PARVULORUM TAMEN DISCRETIONE DEFICIUNT, &c.

Vides ut non minùs autor iſte triumphum ſibi contra Pelagianos canat ex electione parvulorum, quàm Auguſtinus, Proſper, & alii Auguſtini diſcipuli. Vides, ut & proprium omne à parvulis meritum excludat, nec tamen ad parentum recurrat merita : quæ ſi admitteret, jam falsò aſſereret autor, *nihil poſſe expoſitionis afferri, quâ doceatur, cur iſti ſalvi fiant renati, illi pereant non renati* ; nec magis Pelagiani *in parvulorum diſcretione deficerent*, ſi poſſent ex autoris mente, malis parentum meritis præmaturam filiorum mortem ac damnationem æternam aſcribere, quàm Catholici & autor ipſe cap. 22. cùm præmaturæ parvulorum mortis ac damnationis cauſſam in originale Adami delictum refundunt.

Hæc autor in libro primo, ubi latiùs quæſtionem iſtam pertractat. In ſecundi verò capitibus 20. 21. 22. & 23. ubi eandem verſat parvulorum cauſſam, priorem de his ſententiam nullatenus mutat, ſed confirmat potiùs pluribus argumentis. Enimverò probaverat toto hoc libro, 1. Deum velle omnes homines ſalvos fieri, 2. hanc voluntatem Dei generalibus donis, quæ omnibus impenduntur, manifeſtam fieri, nec aliunde. 3. Generalia tamen illa dona ; ut potè exteriora & naturalia, ad cognoſcendum Deum non ſufficere ſine ſpeciali veræ Chriſti Salvatoris gratiæ dono : *Tam acerbo* enim *natura humana vulnere ſauciata eſt*, inquit, *ut ad cognitionem Dei* NEMINEM *contemplatio ſpontanea* VALEAT ERUDIRE, *niſi obumbrationem cordis* VERA LUX *diſcuſſerit.* 4. Speciale hoc donum ex inſcrutabili judicio Dei non omnibus eſſe conceſſum, *ſive igitur noviſſima contemplemur ſecula*, ſcribit ille lib. 2. cap. 25. *ſeu prima, ſeu media*, RATIONABILITER ET PIE CREDITUR *omnes homines ſalvos fieri Deum velle, ſempérque voluiſſe* ; ET HOC NON ALIUNDE DEMONSTRATUR, *quàm de iis beneficiis, quæ providentia Dei univerſis generationibus communiter atque indifferenter impendit... Deo autem placuit & hanc ſpecialem multis tribuere, & illam generalem à nemine ſubmovere ; ut ex utràque appareat non negatum univerſitati, quod collatum eſt portioni ; ſed in aliis prævaluiſſe* GRATIAM, *in aliis reſiluiſſe* NATURAM.

His ita conſtitutis ; *non parùm difficultatis*, ut ait cap. 20. *opponit conſideratio parvulorum, qui nullo judicio rationis utuntur, quo autoris ſui beneficia ſentientes, ad agnitionem valeant veritatis accedere... Unde cùm omnes homines velit Deus ſalvos fieri, quid eſt quod alienatur à ſalute perpetua tanta infantium multitudo ?*

Si hoc parentum culpæ deputandum exiſtimaſſet autor, facilis erat reſponſio, nec neceſſe erat ad inſcrutabilia Dei judicia & inveſtigabiles vias recurrere. Huc tamen confugit : *De hac altitudine*, inquit c. 21. *diſcretionis Dei non conturbabitur cor noſtrum, ſi firma & ſtabili fide omne judicium Dei juſtum eſſe credamus ; nec appetamus habere cognitum, quod voluit eſſe ſecretum : ut ubi inveſtigari non poteſt quare ita judicet, ſufficiat ſcire quis judicet.* Tum docet aliam hujus rei cauſſam non eſſe quàm *ſententiam, quam humanum genus in Adâ primi parentis prævaricatione excepit, & grave jugum quod eſt ſuper filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum in diem ſepulturæ in matrem omnium : Nec de immaturitate mortis eſſe rationem conquerendi, cùm ſemel in naturam noſtram per peccatum ingreſſa mortalitas, obnoxium ſibi omnem vitæ noſtræ fecerit diem.* Unde concludit juſtiſſimo perire judicio, quotquot ex hac vita diſcedunt parvuli priùſquam ſalutari lavacro abluerentur ; gratuitâ autem miſericordiâ liberari quotquot contra communem mortalitatis legem, ſtatim ut nati ſunt, non intereunt : *Ut generali neceſſitate variata, cauſſas ſibi Dominus indulgentiæ correptioniſque ſervaret : eſſétque in uno omnium debito, quod & miſericors remitteret, & juſtus exigeret.*

Ex iſta doctrina conſectaneum eſt, quod capite 23. ſtatim ſubjicit, quòd ſcilicet *inſcrutabilior ſit cauſſa donorum, quæ gratia tribuit* quibuſdam parvulis, *quàm miſeriarum, quas natura promeruit*, & juſtitia rependit innumeris aliis : *In quo opere gratiæ*, inquit cap. 24. *quis niſi arrogantiſſimus atque vaniſſimus de divina juſtitia conqueratur, quòd non omnibus parvulis ſimilis providentia conſulat, omniáque pericula, quæ moriturorum regenerationem prohibere poſſunt, aut poteſtate ſubmoveat, aut miſeratione præveniat ? Quod utique erga omnes fieret, ſi ita fieri omnino deberet.*

Multùm igitur abeſt autor, ut capite illo 23. unde ſumitur objectio, bonis vel malis parentum meritis ſalutem parvulorum vel damnationem aſcribat : cùm ipſo initio capitis aſſerat inſcrutabiliorem eſſe cauſſam donorum, quæ gratia tribuit, quàm miſeriarum, quæ natura promeruit ; ex Adami ſcilicet delicto, quæ vera cauſſa eſt, ut in ſuperioribus dixerat, damnationis parvulorum. Et tamen hanc meritis parentum tribuere debuerat, ut Proſperi ſententiæ adverſaretur ; quæ opinio Noriſii eſt.

De hoc igitur capite quæſtio non movetur ab autore hujus opuſculi. Hoc porrò unum ſolicitum eum habet : quomodo reſpectu parvulorum, qui pereunt, verum erit Pauli Apoſtoli effatum : quod Deus velit omnes homines ſalvos fieri. Hoc enim, inquit, cap. 25. NON ALIUNDE MONSTRATUR *quàm de iis beneficiis, quæ providentia Dei univerſis generationibus communiter atque indifferenter impendit.* Parvuli autem, ait cap. 20. *Nullo judicio rationis utuntur, quo autoris ſui beneficia ſentientes, ad agnitionem valeant veritatis accedere* : Nec iis Deus *illud tempus impertit, in quo per voluntariam fidem percipiendæ gratiæ ſint capaces.* Reſpondet parvulos illos pertinere ad illam gratiæ partem, ſeu

Digitized by Google

generalia creatoris beneficia, quæ ſemper univerſis fuit impenſa nationibus; quæ etſi per ſe non potuerint percipere, accepere tamen in parentibus, quorum pars quædam cenſentur, donec ab illis nondum rationalis infantiæ exordiis excellerint: *Qua utique*, generali gratiâ ſeu munificentiâ creatoris, *ſi bene eorum uterentur parentes, etiam ipſi per eoſdem juvarentur infantes*

In qua reſponſione plura notanda veniunt. Primùm enim ſententiam illam non velut ſuam ac propriam aſſerit, ſed proponit ſolummodò ab iis tenendam, qui noluerint hujuſmodi parvulos ſine baptiſmo decedentes omnis omnino gratiæ exortes pronuntiare.

1. Timidè ac dubitanter explicationem illam profert in medium, non ut ſcripturis traditionive ſanctorum Patrum innixam, ſed velut quæ abſque religionis offensâ teneri queat: *Non irreligiosè*, inquit, *arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quòd iſti paucorum dierum homines, ad illam pertineant gratiæ partem, quæ ſemper univerſis eſt impenſa nationibus.*

3. Quòd de meritis parentum ne verbum quidem habet, ex quo contrariam Proſperi doctrinæ ſententiam propugnaſſe credatur.

4. Latum eſſe diſcrimen inter hanc quæſtionem: an ex malis parentum meritis damnatio parvulis non baptizatis proveniat: & hanc alteram; an parentibus imputandum quod parvuli generalium donorum creatoris participes non fiant. Illud cum Auguſtino & Proſpero negat autor; hoc de ſuo timidè & quærentis in modum ſuggerit. In quo licet differre videatur à Proſpero quoad modum loquendi, reipſa tamen ei concinit. Eſto enim non deſit parentibus, & per eos parvulis gratia generalis, quam ejus verbis explicuimus, cùm hæc nec his, nec illis ad ſalutem ſufficiat, niſi per ſpecialem ſeu veram Chriſti gratiam *excellentiore opere, largiore munere, potentiore virtute* adjuventur: quærendum rursùs cur cum illa detur omnibus, hæc quàm plurimis negetur? Cur cùm juſtorum ſæpè filii ſine baptiſmate intereant, parentibus nihil omittentibus, ut ſalutari undâ abluantur; impiorum è contra filii à propriis deſerti parentibus, alienorum beneficio ad baptiſmatis gratiam veniunt? Et tunc iterùm cum Proſpero confugit ad inſcrutabilia judicia Dei, & inveſtigabile prædeſtinationis decretum.

5. Igitur ex his notandum de parvulis ſine baptiſmo decedentibus, aliud non eſſe autoris iſtius judicium, quàm de adultis generalis illius ſolùm gratiæ beneficio utentibus: Sicut igitur propria horum merita in electione non penſat, ita nec in illis parentum merita conſulit, ut electionis cauſſam inveſtiget. Hæc ſunt autoris verba in illo ipſo capite, quod objicitur: *Sicut autem circa majores præter illam generalem gratiam parciùs atque occultiùs omnium hominum corda pulſantem, excellentiore opere, largiore munere, potentiore virtute, vocatio ſpecialis exeritur; ita etiam circa innumeros parvulos eadem manifeſtatur electio. Quæ quidem nec illis, qui renati non ſunt in parentibus defuit, ſed iis qui renati ſunt, præ parentibus affuit: ita ut multis ſæpè, quos ſuorum impietas deſeruit, alienorum cura ſervierit, & ad regenerationem venerint per extraneos, quæ eis providenda non erat per proximos.*

III. *Noriſii Argumentum.*

XXX. Objectio 3. quæ ex doctrina de prædeſtinatione petitur.

PRætereà, inquit, *idem ſcriptor capite ultimo ſatis timidè de prædeſtinatione loquitur; imò ſcientiam illi praviam non ſemel ponere videtur, dum illam objectionem ſibi opponeas*, fruſtrà nos orare & laborare, ſi ex incommutabili propoſito ejus Chriſtianæ gratiæ ſubſiſtit electio: *ita ibi reſpondet*: Non intelligunt ſcientiam Dei, quæ & præterita & præſentia futura complectitur, tempore non teneri. *Et cum id paucis explicaſſet, concludit*: Hæc autem æterna & ſemper tranquilla cognitio nulla nos urget neceſſitate peccandi, &c. *Ibidem electionem ad gratiam ſine meritis adſtruit; electionem verò ad gloriam ex meritis ſuſpendit*: Deus ergo his, quos eligit ſine meritis, dat unde ornentur & meritis. Et fruſtrà dicitur quod ratio operandi non ſit in electis, cùm etiam ad hoc operentur ut electi ſint.

Miror hominem doctum his ita moveri, ut proptereà autorem à Proſperi doctrina alienum putet. Non ignorat ſcientiæ & præſcientiæ nomen plerúmque uſurpari ab Auguſtino & Proſpero in explicando æterno prædeſtinationis decreto; ut mirum non ſit ab autore pariter iſto uſurpatum. Sanctus Auguſtinus lib. de dono perſever. cap. 14. *Hæc*, inquit, *prædeſtinatio ſanctorum nihil aliud eſt, quàm præſcientia ſcilicet & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur quicunque liberantur.* Et adhuc: *Ipſa igitur* obedientia *Dei donum eſt, quod ſe daturum Deus vocatis ſuis, omni Chriſtiano conſitente, præſcivit. Hæc eſt igitur prædeſtinatio, quam fideliter atque humiliter prædicamus.* Cap. 17. dicit: quod *Deus dona ſua in præſcientia præparavit.* Et quod *in ſua, quæ falli mutarique non poteſt, præſcientia opera ſua futura diſponere, id omnino nec aliud quicquam eſt niſi prædeſtinare.* Proſper verò ad excerpta Genuenſium, dubio 8. *Agnoſcamus itaque ſapienter, pieque fateamur præſciſſe incommutabiliter Deum, quibus eſſet daturus ut crederent, aut quos daturus eſſet filio ſuo; ut ex eis non perderet quemquam. Etſi hæc præſcivit, beneficia ſua illum, quibus nos dignatur liberare, præſciſſe, & hanc eſſe prædeſtinationem ſanctorum: præſcientiam ſcilicet & præparationem gratiæ Dei, quâ certiſſimè liberantur.*

Aug. de don. Perſev. cap. 14.

Ibidem c. 17.

Proſper. ad excerpta Genuenſ. Reſp. ad dub. 8.

Quod ſi exiſtimavit Noriſius per præſcientiam illam, quâ autor noſter definit prædeſtinationem, intellexiſſe eum vel ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ſeu rerum poſſibilium, quæ decretum Dei liberum & præcedit & dirigat, vel præſcientiam conditionatam, ſeu ſcientiam mediam rerum nunquam futurarum, quas homo facturus eſſet, ſi talis gratia vel conditio poneretur; qua Deus noverit quæ media, quiſve gratiarum ordo ſalutem allatura eſſent, ſi conferrentur. Si, inquam, hæc putavit Noriſius de autore noſtro, meritò eum diverſa à Proſpero ſentire pronuntiavit. Sed abſit, ut hunc ſenſum illi affingamus. Perſuaſum potiùs habeamus aliam ab eo præſcientiam non doceri hoc loco, quàm ſcientiam viſionis ſeu rerum futurarum, quas Deus ipſe facturus eſt, quam præſcientiam, & electionem & prædeſtinationem & promiſſionem ſæpiùs cum Auguſtino vocat. De hac enim ſcientia diſſerens lib. 2. cap. 33. ait: quòd *cuncta pariter tempora & temporalia ſempiterno ac ſtabili comprehendit intuitu, & omnibus omnia jam retribuit*, QUI QUÆ SUNT FUTURA JAM FECIT. *Hinc illud eſt beati Pauli Apoſtoli ſcribentis ad Epheſios*: Benedictus Deus & Pater Domini noſtri JESU CHRISTI, qui benedixit nos in omni benedictione ſpiritali in cæleſtibus in Chriſto; ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti: *& cetera, quæ ibi ejuſdem ſenſus prædicatione connectit, docens donum atque opus gratiæ in æterno ſemper Dei manſiſſe conſilio, omneſque adoptionis filios non ſolùm in eo tempore, quo jam exiſtentes vocati ſunt, ſed etiam priùs quàm mundus conſtitueretur* ELECTOS. *In qua electione quicquid hominum in Chriſto præcognitum non eſt, nullâ eidem ratione ſociabitur. Omnes enim qui* IN REGNUM DEI *de cujuſlibet temporis vocatione venturi ſunt, in iſta, quæ ſæcula cuncta præceſſit, adoptione* SIGNATI SUNT. *Et ſicut nullus infidelium in hac ſorte numeratur, ita*

De Vocat. Gent. lib. 2. cap. 33.

Digitized by Google

nullus piarum ab hac benedictione diſcretus eſt. De plenitudine quippe membrorum corporis Chriſti PRÆSCIENTIA DEI, QUÆ FALLI NON POTEST, NIHIL PERDIT; *& nullo detrimento minui poteſt* SUMMA PRÆCOGNITA, *atque in Chriſto ante ſæcula æterna* PRÆELECTA. Ubi perſpicuum eſt ipſum non de ſola electione ad gratiam, ſed etiam de electione ad gloriam ſermonem habere; & de ea præſcientia, quæ ſimul & regnum Dei electis decernit, & omnia media, quibus ad illud certiſſimè poſſint pertingere.

De Vocat. Gent. lib. 2. cap. 29.

Pluribus aliis locis doctrinam eandem confirmat: *Quamvis*, inquit lib. 2. cap. 29. *multi amantes tenebras ſuas, ſplendorem non recipiant veritatis; & multi, qui illuminati fuerant, tenebreſcant: Verbum tamen Dei manet in æternum, & de promiſſionis veritate nihil excidit. Intrat quotidie* PRÆSCITA ET PROMISSA *gentium multitudo, & in Abrahæ ſemine omnis gens, omnis tribus, omnis lingua benedicitur. Quod enim Pater Filio dedit, filius non amittit; neque quiſquam poteſt de manu ejus eripere quod accepit. Firmum fundamentum Dei ſtat, & manſuri in æternum templi ædificatio non vacillat, præventa ſuper omnes veritate & miſericordia Dei: à quo quod & nemini* (id eſt, ut ſuperius explicat, nulli genti, nulli tribui, nulli linguæ) *negatur, & nulli debetur*, IN IIS QUOS PROMISIT EFFICITUR. Et infra: *Semper præcognitum habuit quantus piorum numerus per opem gratiæ & per ſervitutem obedientiæ ad æternam beatitudinem pertineret*: UT NULLO EXCIDENTE DE PLENITUDINE PROMISSORUM, *qui nec provectu erat fallendus, nec auxilio defuturus, eos glorificaret præ omnibus*, QUOS ELEGIT EX OMNIBUS. Ex quibus manifeſtum eſt autorem noſtrum omninò concinere & Proſpero & Auguſtino in doctrina prædeſtinationis, quam ita ex præſcientia & promiſſione pendere contendit, ut in iis ſolis, quos promiſit, effici aſſerat à Deo, quod nulli genti & tribui negatur; promiſſionem illam eo ſenſu procul dubio intelligens, quo ab Auguſtino dictum eſt de Prædeſtin. ſanct. cap. 10. *Non de noſtra voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promiſit enim* QUOD IPSE FACTURUS FUERAT, *non quod homines.*

Auguſt. de Prædeſtin. SS. c. 10.

Ad poſtremum verò locum autoris quod attinet, ubi electionem ad gloriam ex meritis ſuſpendere Noriſio videtur; gravem certè difficultatem in eo hactenus fuiſſe fatendum eſt. Sed reſtituto jam à nobis ſuæ integritati hoc loco, ope MS. Codicis Thuaneæ Bibliothecæ, non modò evaneſcit difficultas, ſed & validiſſimum inde argumentum ſumitur pro aſſerenda, autoritate hujus opuſculi, Auguſtinianâ de prædeſtinatione doctrina: *Deus ergo his quos eligit ſine meritis, dat unde ornentur & meritis. Et fruſtra dicitur, quod ratio operandi non ſit electis, cum etiam ad hoc ut operentur electi ſint.* Non, ut priùs legebatur: *Cum etiam ad hoc operentur ut electi ſint.* Non igitur gloriam ſuſpendit ex meritis, ſed potiùs ex electione Dei & gloriam, & ipſa opera, quæ gloriam promerentur, evidentiſſimè ſuſpendit. Quod licet priùs etiam ex doctrinæ ſerie eliceretur, nunc inſuper ex ipſis verbis autoritate Codicis MS. emendatis evincitur. Tanti eſt veterum Patrum ſcripta diligenter ad Codices MSS. recenſere, ac nitori priſtino reſtituere!

Objectio 4 ex ſuppreſſo S. Auguſtini nomine.

Quod poſtremo loco addit Noriſius ad ſtatuendum diſcrimen inter Proſperum & hunc autorem: quod nimirum ille ubique S. Auguſtinum laudat; hic verò ne meminit quidem ſemel in libris de Vocatione Gentium; hoc quidem optimè: ſed eâdem operâ noſtram de Leone confirmat ſententiam, cujus hic character ubique apparet ſcriptorum, quæ adversùs Pelagianos vel Pelagianorum reliquias conſcripſit. In nullo enim eorum Auguſtinum vel laudat, vel nominat. Non in Epiſtolis ad Aquileienſem & Altinenſem Epiſcopos, quæ ſemper ei ſunt adſcriptæ: non in Epiſtola ad Demetriadem: non in delectu illo autoritatum ſedis Apoſtolicæ: tametſi illius nominandi occaſio ſeſe ultrò objiceret in utroque hoc opuſculo. Sed hoc ubique ſervabat Leo, ne ex præconcepta de Auguſtino opinione ſententiam ejus tueri videretur, ſed ut doctrinam ipſam, remotis omnibus defenſorum præjudiciis, ex Scriptura & Traditione propugnaret.

XXXI. Objectio 5. ex modo explicandi quæſtionem de Chriſti morte.

Sunt & alia quædam apud S. Leonem, ex quibus aliquid ab Auguſtino diſcipulorúmque doctrina alienum habere, nec cum libris de vocatione omnium gentium uſquequaque convenire videatur. Sed quoniam quicquid ad utriuſque Pontificis concordiam afferre poſſem, jam pridem occupatum eſt à doctiſſima Eccleſia Lugdunenſi, quæ ſtylo præſulis ſui Remigii ſcripſit nono ſæculo adversùs Joannem Scotum Erigenam: ne actum agam, aut alienæ laudi invidere videar, integrum caput decimum nonum deſcribo ex ejus opere: *De tribus Epiſtolis.*

Libri S. Remigii Archiepiſcopi Lugdunenſis, De tribus Epiſtolis Caput XIX.

PONit quædam verba B. Leo in quibuſdam ſermonibus ad populum, ex quibus nonnulli vel minùs attendentes, vel minùs intelligentes, fortaſſis eum docere & ſentire exiſtimant, quod Dominus noſter etiam pro impiis in ſua impietate durantibus paſſus ſit; & eorum poſſit dici Redemtor: ſicut illud eſt, quod quodam loco ait: *Reſpice tandem, Judæe, reſpice, & ad Redemtorem etiam tuum depoſitâ infidelitate convertere. Noli ſceleris tui immanitate terreri: non juſtos Chriſtus, ſed peccatores vocat; nec impietatem tuam repellit, qui pro te, cùm crucifixus eſſet, oravit.* Sed in his verbis manifeſtum eſt bene intelligentibus, quia uſitato more humanæ locutionis ſub unius Judæi perſona totum Judæorum populum alloquitur; & idcirco velut in perſona omnium ad unum clamat, & dicit: *Et ad Redemtorem etiam tuum depoſitâ infidelitate convertere*: Non quia nullus ſit infidelium Judæorum, cujus Dominus non ſit Redemtor; ſed quia non ſolùm aliarum gentium, ſed etiam illius Judaici populi, cujus ſcelere & impietate crucifixus eſt, ſi ad eum convertatur, Redemtor eſſe dignatur. Et ideò ait: *Qui pro te, cùm crucifixus eſſet, oravit*: Non quòd nullus infidelium Judæorum ſit, pro quo non Dominus in cruce oraverit, dicens: *Pater, ignoſce illis: non enim ſciunt quid faciunt*: cùm apertè ipſe Dominus dicat: *Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi de mundo*: ſed quia etiam in ipſo infideli populo & ſunt, & fuerunt multi, pro quibus, ut à ſuo errore convertantur & ſalventur, Dominus miſericorditer oravit, & quod oravit, efficaciter obtinuit, & perfecit.

S. Leo Serm. v. de Epiphania cap. 11.

Et rectè B. Doctor dicit, velut ſub unius perſona ad totum illum infidelem populum: *Qui pro te, cùm crucifixus eſſet, oravit*: Quia profectò & ex illo & in illo populo & fuerunt, & ſunt, & erunt pro quibus oravit. Hæc verba B. Leonis ita omninò eſſe intelligenda, etiam ipſe in aliis locis eorumdem Sermonum ad populum tam clarè exponit, ut de his nemini dubitandum ſit. Sic enim quodam loco ait: *Dominus noſter ita humano generi ſua morte conſuluit, ut ſacramentum ſalutis etiam ipſis perſecutoribus non negaret. Qui enim venerat univerſis credentibus omnia peccata dimittere, à generali indulgentia nec Judaicum voluit crimen excludere.* Item alibi de eodem Domino noſtro loquens: *Cujus*, inquit, *etiam circa interfectores ſuos tanta erat pietatis affectio, ut de cruce ſupplicans Patri, non ſe vindicari, ſed illis*

S. Leo Serm. xiv. de Paſſ. c. ii.

Serm. xi. de Paſſ. cap ii.

Digitized by Google

poſtularet ignoſci, dicens: Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. *De cujus utique orationis potentia fuit, ut prædicatio Apoſtoli Petri ex his, qui dixerunt:* Sanguis ejus ſuper nos & ſuper filios noſtros, *multorum ad pœnitentiam corda converteret, & una die baptizarentur tria ferè millia Judæorum: fierétque omnium una anima & cor unum, paratorum pro eo mori, quem popoſcerant crucifigi.*

Hæc de expoſitione ſuperiorum verborum, ex ipſis beati Leonis verbis poſuimus, qui his dictis continuò ſubjungit, dicens: [Ibid. c. iv.] *Ad hanc indulgentiam traditor Judas pervenire non potuit: quoniam perditionis filius, cui diabolus ſtabat à dextris, priùs in deſperationem tranſiit, quàm ſacramentum generalis Redemtionis Chriſtus impleret. Nam mortuo pro impiis omnibus Domino, potuiſſet fortè etiam hic conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum.* In quibus verbis poteſt aliquis minùs conſiderans & minùs intelligens ita exiſtimare, ut quod dictum eſt, *Sacramentum generalis redemtionis*, &, *Mortuo pro omnibus impiis Domino*, ita accipi poſſit, quaſi & illa generalis redemtio, & illa mors Domini pro omnibus impiis, etiam pro non credentibus & in ſua impietate pereuntibus facta credenda ſit. Sed pro quibus omnibus impiis Dominum mortuum dicat, & quid generalem redemtionem velit intelligi, putamus quod ipſe ſuis verbis, quæ paulò ſuperiùs poſuimus, diligenter exponat, dicens: [Serm. xix. de Paſſ. cap. ii.] *Qui enim veniat univerſis credentibus omnia peccata dimittere, à generali indulgentia nec Judaicum voluit crimen excludere:* ut verè pro illis omnibus impiis mors Domini fuerit impenſa, quibus univerſis credentibus omnia peccata dimittit; Et *generalem redemtionem*, ſive *generalem indulgentiam* ideò dixiſſe intelligatur, quia nec populus Judaicus, nec ullum genus hominum ab illa redemtione & indulgentia inveniatur excluſum. Sed in illis verbis, pro quibus eum non... replicavimus, illud evidenter oſtenditur, quod proditor Judas nullatenus ad Chriſti Redemtionis pertineat, nec potuerit conſequi remedium, quoniam feſtinavit ad laqueum. Et ideò illi paſſio Chriſti nihil profuit, quia in eorum damnationem tranſiit, qui apud inferos jam puniri redemtionis Dominicæ participes eſſe non poterant. Et tamen velut ad ipſum infelicem & perditum alio loco ita increpando loquitur, dicens: [Serm. xvi. de Paſſ. cap. iv.] *Redemtorem etiam tuum, ne tibi parceret (al. parceres) vendidiſti:* Non quia & ipſum redemit, quem jam ſuperiùs idem doctor ad redemtionem pervenire non potuiſſe monſtravit; nec quòd Redemtor illius intelligendus ſit, qui in ſua impietate permanſit & periit; ſed quia in illa generali redemtione paſſionis Chriſti, *potuiſſet & ipſe fortaſſe conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum.* Et ideò ſic ei dicit: [Serm. xi. c. iv.] *Redemtorem etiam tuum vendidiſti:* quia verè etiam ipſius Redemtor fieret, ſi ab eo etiam poſt tantum reatum piè & fideliter indulgentiam poſceret. Nimis omninò prolixum eſt, & in ratione fidei exercitatis minimè neceſſarium, ut de ſingulis beati hujus doctoris ſententiis, ubi aliqua ejuſmodi occaſio eſſe poteſt, ſicut in iſtis pauciſſimis factum eſt, diligenter omnia exponantur. Illud tantùm attentiùs videtur eſſe commendandum, quod ubi generale Chirographum vel generalem pactionem, ſive cautionem memorat, generalis damnatio totius humani generis, quæ introducta eſt per Adam, intelligenda ſit. Et ubi *generalem redemtionem*, vel *generalem indulgentiam* ponit, propter omnium hominum, vel omnium nationum genus dictum accipiendum ſit. Et ubi *pro omnibus impiis* Dominum mortem ſuſcepiſſe docet, *pro omnibus ex impietate converſis, & in eum credentibus*, ſicut ipſa ejus verba in multis declarant, accipiendum ſit.

Hæc Remigius Archiepiſcopus Lugdunenſis cum ſua Eccleſia: qui & alia nonnulla S. Leonis loca de prædeſtinatione, gratiâ & morte Chriſti eodem opuſculo explicat; ut puta capitibus 9. 16. 27. &c. Item in abſolutione quæſtionis, & in lib. de tenenda veritate ſcripturæ cap. 8. 13. 15. &c.

DISSERTA

DISSERTATIO TERTIA BIPERTITA,

Quâ S. Leoni magno aſſeruntur Capitula

SEU

PRÆTERITORUM SEDIS APOSTOLICÆ Epiſcoporum autoritates de gratia Dei & libero voluntatis arbitrio, quæ Celeſtino Papæ vulgò tribuuntur,

ET CELEBRIS EXCEPTIO, DE profundioribus difficilioribúſque incurrentium quæſtionum partibus, ad examen revocatur.

PARS PRIMA.

INTER S. Leonis Opera collocamus Capitula de gratia Dei & libero voluntatis arbitrio, quæ jam pridem Celeſtino Papæ tributa ſunt, ejúſque ad Gallos epiſtolæ ſubjecta. Et hoc quidem plures fortaſſe erunt, qui nimiæ temeritatis arguant, cùm id audeamus nullius, quod & fatemur, Codicis MS. autoritate, nullo editionum anteriorum exemplo, nullâ cujuſquam autoris ſeu recentioris, ſeu antiquioris ſuffragante conjecturâ. Audemus tamen, nec conſilium noſtrum ab illis improbandum eſſe confidimus, qui hæc Capitula cum genuinis & indubitatis S. Leonis lucubrationibus conferre ac perpendere (quod à nobis non indiligenter præſtitum) & conjecturas noſtras non occupato animo perlegere ſtuduerint.

I. Quibus appelleutur nominibus ſententiarum indiculus.

Capitula hæc variis ab ipſo autore ab aliiſque donantur nominibus: modò enim *Autoritates*, ut in præfatione, nec non in titulo & fine opuſculi appellantur; modò *Sententia*, ut in eadem præfatione & in poſtremo capitulo: aliquando *Regula Apoſtolica ſedis*, ut in eodem ultimo capitulo; denique & *Compendioſus indiculus* dicuntur in præfatiuncula. Citantur autem ab aliis ſub nomine *decretorum* vel *Epiſtola Celeſtini Papa ad Gallos*: ab aliis *Capitula* generalioni vocabulo appellantur.

Atque ſub hoc poſt emo citantur non multò poſt ſexti ſeculi initium. Libens enim ſubſcribo doctiſſimi viri conjecturæ, qui hæc Capitula commemorata exiſtimat à Romano Pontifice Hormiſda in epiſtola ad Poſſeſſorem circa annum Chriſti 520. ſcripta, cujus hæc ſunt verba: *De arbitrio*, inquit, *libero & gratia Dei quid Romana, hoc eſt, catholica ſequatur & ſervet Eccleſia, licet ex variis libris beati Auguſtini, & maximè ad Hilarium & Proſperum abundè poſſit agnoſci; tamen & in ſcriniis Eccleſiaſticis expreſſa capitula continentur, qua ſi tibi deſunt & neceſſaria creditis, deſtinabimus.*

Epiſt. 70. Hormiſda PP. ad Poſſeſſorem in fine.

De quibus enim aliis capitulis hæc intelligerentur? aut quibus clarioribus verbis illa deſignari poſſint, quàm quibus utitur hîc Pontifex? Convenit enimverò cum his, quæ Leoni aſſerimus, quod ſint *de libero arbitrio & gratia*: cùm & titulus & clauſula hoc idem expreſſiſſimè habeant: *Incipiunt* vel *explicitunt præteritorum ſedis Apoſtolica Epiſcoporum autoritates de gratia Dei & libero voluntatis arbitrio.* Convenit 2. quòd *expreſſa* dicuntur *capitula*, hoc eſt, excerpta ex Pontificum Romanorum ſcriptis vel approbatis ab iiſdem decretis. 3. Quòd ex illis, quid de gratia Dei & libero arbitrio Romana & catholica ſequatur & ſervet Eccleſia, certò cognoſci poſſit. 4. Quòd nulli è Pontificibus Romanis nominatim tribuantur. 5. Quòd in ſcriniis Eccleſiaſticis contineri dicuntur: antequam enim ea Codici ſuo inſeruiſſet Dionyſius Exiguus, nullus Codex ea legitur habuiſſe, ſed in ſcriniis tantummodò aſſervabantur Eccleſiæ Romanæ, unde & à Dionyſio Abbate deſcripta ſunt.

Sed, quod extra controverſiam eſt, citata circa idem tempus reperiuntur à PETRO Diacono aliiſque, qui in cauſſa fidei ex Oriente Romam miſſi ſunt, *Lib. de Incarnatione & gratia D.N.* JESU CHRISTI *ad Fulgentium cap. ultimo.* Exin à Creſconio Epiſcopo Africano in fine ſuæ collectionis canonum circa annum Chriſti 690. emiſſæ, eidem adſcriptum Pontifici legitur. Tum denique poſterioribus ſeculis à Floro magiſtro, Eccleſiæ Lugdunenſis nomine adversùs Johannem Scotum Erigenam ſcribente: *Inde eſt*, inquit, *illa Eccleſiaſtica & fideliſſima definitio, quam beatus Papa*

PARS I. *Celeſtinus ponit in decretis ſuis dicens*: Ita Deus in cordibus hominum, atque in ipſo libero operatur arbitrio, &c. Ab Hincmaro Remenſi lib. de prædeſtinatione cap. 22. pag. 128. 130. cap. 22. pag. 133. Epilogi cap. 5. pag. 379. Item beatus Lupus Ferrarienſis Abbas in Collectaneis quæſt. 2. Celeſtino quoque opuſculum iſtud vindicat; ad cujus commendationem facit, quod eam ob cauſſam Celeſtinum magnis doctoribus accenſet: Celeſtinus etiam Papa, inquit, magnis annumerandus doctoribus, de libero arbitrio, ut tantum Pontificem decuit, univerſos inſtituit. Ex ejus decretis verba hæc ſunt: In prævaricatione, inquit, Adæ omnes homines poſſibilitatem & innocentiam perdidiſſe, &c. Plura deinceps ex capitulis 1. 2. 3. 4. & 5. refert. Remigius Epiſcopus Lugdunenſis cum ſua Eccleſia in lib. de tribus Epiſtolis cap. 23. & in libello de abſolutione quæſtionis, &c. Mitto Yvonem alióſque plurimos autores, qui capitula Celeſtino aſſeruerunt Quibus omnibus prævertat Dionyſius Exiguus Abbas Romanus, qui Codicem decretorum Eccleſiæ Romanæ conficiens ſeu ordinans circa annum Dom. 500 Celeſtini decretis capitula iſta inſeruit, occaſionémque errandi præbuit poſterioris ævi ſcriptoribus, qui eadem Celeſtini nomine laudarunt.

II. Non ſunt Celeſtini PP. capitula.

Ut enim à Celeſtino conſcripta eſſe non credantur, tot licet contradicentibus autoribus, plurima momenta perſuadent, ex quibus enunciatoris naris ſcriptores jam pridem alium iſtarum ſententiarum autorem eſſe ſubodorati ſunt.

Ita ſiquidem præſenſit jam à centum & quinquaginta annis Johannes Vvendelſtinus, qui Codicem canonum & decretorum Pontificiorum à Dionyſiano non multùm abſimilem edidit Moguntiæ a. 1525. Indubitanter enim margini hanc notam adſcripſit: *Hac undecim capitula ſequentia non ſunt Celeſtini Papæ, ſed ab alio interpoſita.* Hanc cenſuram aliquomodo temperatam in Conciliorum Collectionibus tranſcripſerunt, qui has edendas poſt Merlinum procurarunt, Crabbius a. 1538. Surius a. 1551 & Nicolinus a. 1581. *Sequentia undecim capitula*, inquiunt, *videntur potius ab alio quopiam interpoſita, quàm eſſe ipſius Celeſtini Papæ.* Celeſtino pariter abjudicant Eminentiſſimi doctiſſimique Cardinales Antonius Carafa & Ceſar Baronius; hic ad annum Chr. 431. Ille in collectione Epiſtolarum decretalium, quæ ab eo curata, poſt ejus mortem Romæ prodiit a. 1591. & Innocentio PP. IX. dicata. Quibus adde Franciſcum Suarezium in Prolegom. 6. de gratia cap. 1. num. 11. Jacobum Sirmondum in notis ad tom. 1. Concil. Gall. & Gerardum Voſſium lib. 1. Hiſtor. Pelagianæ cap. 30. qui tamen ultimus partim Celeſtini, partim Gallorum S. Auguſtini diſcipulorum eſſe putat capitula: quia videlicet ab his collecta oblatáque Celeſtino, hujus nomine & autoritate poſtea publicata ſunt.

2. Si Celeſtini eſſent & ab eodem epiſtolæ ſuæ ad Gallos ſubjecta, quomodo circumferuntur, aliquam proculdubio eorum mentionem ipſe habuiſſet; cujus tamen ne apex quidem illorum meminit. Non etiam hanc Epiſtolæ appoſuiſſet clauſulam: *Deus vos incolumes cuſtodiat, fratres chariſſimi*: quæ finem epiſtolæ Celeſtinianæ demonſtrat.

3. Cùm S. Proſper collatorem exagitans omnia adverſus eum tum Conciliorum, tum Pontificum Romanorum ſuffragia aggerat; eumdémque urgeat autoritate non ſolùm Innocentii, Zoſimi & Bonifacii, ſed & ipſius Celeſtini; nefas eſt ſuſpicari quicquam ab eo autore omittendum fuiſſe è decretis à ſede Apoſtolica contra adverſarios gratiæ promulgatis. Celeſtini porro unicam commemorat, quæ eſt ad Gallos, Epiſtolam: quæ ut autoritatem doctrinámque Auguſtini de gratia Chriſti mirum quantum efferat, de doctrinæ tamen ipſius articulis probationibúſque prorſus ſilet: at penè prævaricationis reum dixerim tantum virum, ſi preſſiſſet ſilentio tam egregiam autoritatum congeriem, quæ ex Apoſtolica ſede emanans, tam ſtrenuum gratiæ non potuiſſet latere defenſorem, qui illam Romanæ Eccleſiæ auſpiciis propugnabat. PARS I.

4. Vincentius Lirinenſis Presbyter & Monachus plurimùm laudans eamdem Celeſtini Epiſtolam commonitorii ſui adversùs hæreſes cap. ult. ſed & Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus longè poſterior eam in Bibliotheca recenſens in hæc verba: *Scripſit quoque ad Epiſcopos Galliarum de fide S. Auguſtini*: pari uterque ſilentio præterit dicta capitula: quod argumento eſt neutri ſcriptorum illorum ea fuiſſe comperta, ſaltem ut Celeſtini Papæ opus.

5. Non eum loquendi modum hujus compilationis autor, nec eam autoritatem uſurpat, quæ ſummum Pontificem præ ſe ferant. Plures enim allegans Romanæ Eccleſiæ præſules, Innocentium puta & Zoſimum, nuſquam eos prædeceſſores ſuos appellat: quod maximè tamen fieri ſolet tum à ceteris Pontificibus Romanis, tum ab ipſo Celeſtino in illa ad Gallos Epiſtola. Deinde ita paſſim loquitur ut Pontificum Romanorum & ſcriptorum etiam aliorum ſe prodat diſcipulum, nedum Pontificem Romanum; exempli gratiâ: *Nos piiſſimi patres docuerunt. Apoſtolica ſedis nos ſcripta docuerunt: Magiſtris noſtris obloquuntur.* Et alibi ſe alium à Præſule Romano demonſtrat, cum de hujus ſedis Epiſcopis ait: *Sacratiſſima beati Apoſtoli ſedes per miniſterium præſulum ſuorum*, &c. *Rectores Eccleſia Romana: Apoſtolici Antiſtites.*

6. Si pro parte vel appendice literarum Celeſtini Papæ habita tunc eſſent ejuſmodi capitula, itane pudorem omnem abjeciſſet Vincentius Lirinenſis, ut pro ſe ſuiſque ſcriptum eſſe à Celeſtino in illis literis tam grandi tuba perſonaret, ut fecit in ſuo commonitorio? qui enim auſus eſt novitatis notam Auguſtini adverſariis à Celeſtino inuſtam, in ſancti doctoris diſcipulos rejicere: veritus eſſet ne tam apertis definitionibus capitulorum, quibus ſuorum Maſſilienſium & Lirinenſium errores ſæpiùs proſcribebantur, revinceretur ac impudentiis argueretur mendacii.

7. Omnibus, ut jam dixi, erroris occaſionem dedit Dionyſius Exiguus, cùm epiſtolæ Celeſtini annexuit capitula, quæ diſcutimus: ex ipſo enim Creſconius, Pettus diaconus, omnéſque noni ſeculi ſcriptores, qui pro Chriſti gratia decertarunt. At ſi curioſiùs inſpiciatur Codex Dionyſii, nihil deprehendetur ex quo ſtatuere liceat capitula iſta partem eſſe epiſtolæ S. Celeſtini; è contrà verò hoc fuiſſe Dionyſii conſilium, ut unum ab altero diſcerneret, clamant ipſius Codicis ſeries, & affectatæ diſcriminis notæ, quæ in eo conſpiciuntur. Quoties enim unius Pontificis ſcripta ab alterius ſcriptis ſecernere vult, hunc ſemper titulum initio primi decreti ſeu epiſtolæ præponit. INCIPIUNT DECRETA N. PAPÆ: quem non repetit initio ſubſequentium ejuſdem Pontificis decretorum ſeu epiſtolarum. Hanc porrò diſtinctionis notam legere eſt in fronte autoritatum de gratia: INCIPIUNT PRÆTERITORUM SEDIS APOSTOLICÆ EPISCOPORUM AUTORITATES DE GRATIA DEI. 2. Initio cujuſque ejuſdem Pontificis epiſtolæ autoris nomen nunquam omittitur: Celeſtinis autem nomen in capite ſententiarum de gratia non apparet: ex quo conjicio autoris nomen vel ignotaſſe Dionyſium, vel ex conſilio omiſiſſe. 3. Majorem etiam diſcriminis notam huic ſcripto appoſuit, quàm aliis diverſorum Pontificum epiſtolis: legimus enim in fine capitulorum hanc clauſulam: EXPLICIUNT AUTORITATES PRÆTERITORUM SEDIS

Digitized by Google

PARS I.

Apoſtolicæ Epiſcoporum de gratia Dei et libero voluntatis arbitrio: omiſſo ubique Celeſtini nomine. Quæ clauſula ſimiliſve, nec in fine totius Codicis reperitur: ne videatur omnem erroris viam circa ſententias illas tantâ diligentiâ præcludere voluiſſe: nec aliam ob cauſſam commonitorium iſtud epiſtolæ Celeſtini annexuiſſe, quàm quia noverat occaſione hujus epiſtolæ fuiſſe exaratum, ſimúlque Proſpero traditum.

8. Juvat & octavum argumentum ſumere ex Codice noſtro antiquo Romano: cum enim omnes ſeu dogmaticas ſeu decretales Pontificum Urbis Epiſtolas, & inter alias quæ Celeſtini Papæ ſunt, collegerit, conjeceritque autor in Codicem, Epiſtolam tamen ad Gallos de Proſpero & Hilario omiſit. Cur ita; niſi quia nihil dogmatis vel diſciplinæ continebat? continuiſſet autem dogmatis plurimùm, ſi pars epiſtolæ eſſent capitula. Nulla enim ferè eſt in toto Codice epiſtola, quæ de uno aliquo doctrinæ catholicæ capite plura, accuratiora, omnimodè meliora habeat. Non igitur pro Celeſtini decreto agnita eſt Leonis tempore, à quo prædeceſſorum ſuorum decreta codici inſerta alibi conjicio. Dionyſius verò qui Epiſtolas S. Leonis omiſſas in antiquo codice, in ſuo ſupplevit, ſupplevit etiam capitula de gratia: quibus & Epiſtolam in gratiam S. Auguſtini diſcipulorúmque ſcriptam præfixit.

III. An Proſper autor ſit capitulorum.

Ex quæſtionum, quæ à Proſpero & ab autore capitulorum ventilantur, affinitate, atque ex ipſo etiam tractandi modo nata eſt aliorum conjectura ſeu potius ſententia, qui opuſculum iſtud Proſpero nuncuparunt. Ita enim legimus in editione Collectionis Epiſtolarum decretalium Romæ procurata à doctiſſimo Cardinale Antonio Catafa & in Biniana Conciliorum: *Non videtur dubitandum, quin ſequentia ſint Proſperi, tam ſunt ſimilia & argumento & ſtylo ejus ſcriptis. Libro certè contra Collatorem capita quadam attingit non diſſimiliter atque hic leguntur.* Non alia quoque ſcripta in mente habuiſſe, quàm quæ his capitulis continentur, viro erudito viſus eſt Hincmarus, cum in libro. *De non Trina Deitate*, allegat: *Decreta Celeſtini Papæ, ex cujus delegatione beatus Proſper hinc exortam hæreſim per autoritatem ſcripturarum & Doctrinam B. Auguſtini revicit & compreſſit in Galliis.* Unde hujus ſuſpicionis autor latiſſimum excogitavit diſcrimen inter opera, quæ privato Catholicæ Doctrinæ propugnandæ zelo perſæpe aggreſſus eſt Proſper, & eam quaſi fidei formulam, quam ab eodem Pontificis Romani vice ac delegatione conſcriptam putat. In illis videlicet quaſi liberiori ingenio & calamo indulgentem abſtruſiores quaſcumque de gratia & prædeſtinatione quæſtiones fuſiùs expendiſſe; in hac verò perpauca, eáque omnibus penè obvia, vix attigiſſe: ne ab ea brevitate, quæ fidei profeſſionem decet maximè, longiùs diſcederet.

Pag. 42. Tom. 1. Edit. Sirmon.

Verùm ut conjectationi huic non aſſentiar facit. 1. Quòd ea, quæ de delegatione Proſperi trahuntur ex verbis Hincmari ad iſthæc capitula, non ſatis firmo nituntur fundamento. Etſi enim in confeſſo eſt Proſperum à Sede Apoſtolica delegatum eſſe ad propugnandam Eccleſiæ Catholicæ de gratia Chriſti doctrinam, nimis tamen conſtringitur illa delegatio, ſi ad pauca hæc breviſſimaque capitula fuerit coarctata: cùm ex ipſo Proſpero in præfatione Reſponſionis ad objectiones Vincentianas longè plura ab eo diſcamus eſſe conſcripta adversùs gratiæ inimicos ex mandato Sedis Apoſtolicæ, atque adeò hæc ipſa, in quibus profundiores quæſtiones ventilaſſe dicitur: ita ut penè certum ſit, quicquid ſcriptorum de gratia evulgavit ſanctus Proſper, ſaltem poſt Romanam profectionem, id omne ex Romanorum Pontificum præſcripto ab ipſo editum fuiſſe, & quaſi fidei portionem aſſertas ab eo eſſe propoſitiones illas, quas libris ſuis adversùs Semipelagianos deffendit. Sic enim ſcribit: *Propoſitis ſingillatim ſedecim capitulis, ſub uniquóque eorum ſensùs noſtri, & fidei quam contra Pelagianos ex Apoſtolicæ Sedis autoritate defendimus.* Ex quibus evaneſcit diſcrimen illud Proſperi nunc privatim, nunc publicè; nunc ex proprio ingenio, nunc ex autoritate Sedis Apoſtolicæ pugnantis: Iſthic arduas quaſque quæſtiones excutientis, illic abſtinentis ab abſtruſioribus. Paſſim enim & ubique in aliis ſcriptis eâdem arte, iiſdem annis, eâdem Eccleſiæ autoritate munitus pugnat & vincit: nullis non ſe immiſcet quæſtionibus, quæ ad gratiam ſpectant, etiam difficilioris ac ſubtilioris inquiſitionis, nec illis tantùm, quibus ſe ſe Theologus exercet, ſed & iis quibus adhærere neceſſitas incumbit Chriſtiano, ſi cum Eccleſia ſentire velit, ut ex relatis fit manifeſtum. Deinde ad Hincmarum quod attinet, nec in eo quidem loco, qui profertur, delegationem Proſperi ad capitula iſta vel ſcribenda vel promulganda refert, ſed ad ea potiùs omnia quæ reverſus in Galliam vel ſcripſit vel diſſeruit. De his enim ſolùm opuſculis loquitur Hincmarus in quibus Proſper *hæreſim per autoritatem ſcripturarum & doctrinam B. Auguſtini revicit & compreſſit in Galliis:* At nullo è ſcripturis, nullo ex Auguſtini doctrina ſumto argumento pugnat autor capitulorum, ſed ex ſola Eccleſiæ Romanæ autoritate partim in Pontificum decretis, partim in Africanis decretis, quæ ſua approbando fecerat, partim denique in ſolennibus ejuſdem precibus cærimoniiſque contentâ. E contra verò pluribus aliis locis de Proſperi delegatione ita ſermonem facit, ut nunquam eum non legati perſonâ indutum, nunquam non legationis jure & autoritate ſcribentem inducat. Hinc in opere de Prædeſtinatione cap. 1. & eodem ſenſu *L. de non Trina Deitate: Inſtantia Proſperi ex delegatione ipſius ſanctæ univerſalis Eccleſiæ*, redargutos, convictóſque dicit fuiſſe hæreticos. Hinc *ex delegatione Apoſtolicæ Sedis incompoſita in Gallicis regionibus ab eo compoſita*, dicit ex præfatione ad Vincentianas objectiones. Hinc capite 3. ejuſdem operis eumdem Proſperum vocat abſolutè *Legatum Romanæ Eccleſiæ, fidelémque ejus interpretem.* Et ſub finem ejuſdem libri, qui de prædeſtinatione Dei aliter ſentire voluerit, *quàm beatus Proſper ex delegatione Sedis Apoſtolicæ juſſu ſancti Celeſtini definivit*, indicat ſanè eum non ſentire: quod ad capitula, quæ de prædeſtinatione nihil expreſsè habent, trahi nequaquam poteſt. Denique nec iſto loco, nec in ullo alio Hincmarus adſcribit Proſpero capitula: quæ ſexcentis locis inter decreta Celeſtini ab eo numerantur, eóque nomine laudantur.

PARS I.

Præf. Reſp. ad objectiones Vincētianas.

Pag. 15. Edit. Sirmondi.

2. Minimè videtur hujuſmodi ſcriptum nomine & autoritate ſeu Celeſtini, ſeu cujuſquam Pontificis Romani prodiiſſe, ſed ab homine privato, vel privatum hominem induente fuiſſe exaratum, non ut publicam & autoratam fidei regulam, ſed ut privatum Doctoris Catholici commonitorium, fidem quidem Eccleſiæ inquirentis, elucidantis, exhibentis; non tamen autoritate Apoſtolica promulgantis. Ubique enim autor ille pacifici conciliatoris perſonam, & *compendioſi indiculi*, ut ipſe loquitur, collectorem agit, non publicum Edicti Eccleſiaſtici præconem; refert prætéritorum Romanæ Sedis Antiſtitum autoritates, non præſulis tunc ſedentis autoritatem circumfert: & magis inſtruere videtur errantem amicum, quam Eccleſiam docere univerſam. At ea non eſt tractandi ratio Proſpero familiaris, qui nunquam non ſcribit, niſi ut conductus Eccleſiæ Patronus, totamque ejus veritati propugnandæ circumducens autoritatem; quod

IV. Non eſt hominis vel Sedem Apoſtolicam regentis vel ejus nomine ſcribentis.

PARS I. nequaquam in autore illo reperire eſt, qui ſic loquitur: *Neceſſarium*, inquit, *fuit inquirere*, &c. *ut plenius, qui in aliquo dubitant, inſtruantur, conſtitutiones ſanctorum Patrum compendioſo manifeſtemus indiculo. Quod ſi quis non eſt nimium contentioſus agnoſcat*, &c.

3. Autor capitulorum apertè ſatis indicat ſe contra hæreticos publicè ſaltem & ex profeſsò non dimicaſſe, cùm loquens de iis, qui *profundiores difficilioréſque partes incurrentium quæſtionum latius pertractarunt reſtiterúntque hæreticis*, & Auguſtinum Proſperúmque quaſi digito monſtrat, & ſe ab iiſdem hac in parte ſecernit. Et alibi: *Magiſtris noſtris, tanquam neceſſarium modum excesſerint, obloquuntur.* Quod Proſpero nequaquam convenire ſole clarius eſt.

V. Leonis eſſe hoc opuſculum.

Quem ergo dicemus ſcripti hujus autorem? Ego certè non alium putaverim ab eo, qui duos de Vocatione omnium Gentium libros conſcripſit, quos ſuperiori diſſertatione ſanctiſſimo Pontifici noſtro vindicavimus. A Leone, inquam, compactum eſſe compendioſum hunc indiculum prorsùs exiſtimo, non ex quo ille Pontificatum geſſit, ſed per id temporis, quo Diaconi ſolummodo fungens munere, Celeſtino PP. rerum Eccleſiaſticarum miniſter aderat: quo tempore & ipſum Caſſianum ad Eccleſiæ mentem reducere ſatagebat, & geminum de Vocatione omnium Gentium, libellum ſcripſiſſe à nobis creditur. Præter quàm quod enim vix ullus per illam ætatem occurrit, cui hoc opuſculum attribuere queas, cum Proſpero adimis, niſi Leo noſter ſeu autor libri de Vocatione omnium Gentium: tam idem ingenium conſiliúmque, tam ſtylum eundem in utróque illo opere deprehendere mihi videor, ut nihil ſimilius modò menti occurrat.

Primùm enim utriúſque illius ſcripti ſcopus hic eſt: ut quid præcisè ab homine Catholico credi oporteat circa prædeſtinationis gratiæque divinæ myſterium, ſepoſitis abſtruſioribus quæſtionibus, fixum habeatur; quid in hac materia occultum ſit, quid manifeſtum; qui limites diſſerendo ſint attingendi, nec tranſiliendi. Eò unicè collimat autoris utriúſque operis intentio, ut legenti tum ea quæ ſubjicimus, tum alia permulta quæ omittimus, perſpicuum fiet.

Lib. 1. de Vocatione omnium Gentium, cap. 1. *Contrariarum diſputationum nullus terminus reperitur, dum non diſcernitur quid manifeſtum, quid ſit occultum. De hac igitur compugnantia opinionum, qua menſura & temperantia ſentiendum ſit, quantum Dominus adjuverit, annitar inquirere ... ut non ſolum nobis, ſed & aliis utile ſit ad aliquem nos limitem perveniſſe quem non debeamus excedere.* Similia habentur ejuſdem libri, cap. 14. & lib. 2. cap. 1. 9. 10. 22. &c.

Autor indiculi idem conſilium prodit in præfatione ſua, ubi ſe ea occaſione ſcripſiſſe ſignificat, quòd nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, *Magiſtris tamen noſtris*, inquit, *tanquam neceſſarium modum exceſſerint, obloquuntur.* Et poſteà. *Quod ſi quis non nimium eſt contentioſus, agnoſcat omnium diſputationum connexionem ex hac ſubditarum autoritatum brevitate pendere, nullámque ſibi contradictionis ſupereſſe rationem, ſi cum Catholicis credat & dicat* Et in fine: *Profundiores verò difficilioréſque partes incurrentium quæſtionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis reſtiterunt, ſicut non audemus contemnere, ita non neceſſe habemus adſtruere: quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt, ſatis ſufficere credimus, quicquid ſecundum prædictas regulas Apoſtolicæ Sedis nos ſcripta docuerunt: ut prorſus non opinemur Catholicum, quod apparuerit præfixis ſententiis eſſe contrarium.*

Quamobrem iſtum ſententiarum indicem eodem ferè tempore, eodémque conſilio ſcriptum eſſe crediderim, quo opuſculum de Vocatione omnium Gentium. Unus idémque eſt utriúſque ſcopus; non eadem tamen viâ illuc tenditur ab utróque. In illo ſiquidem de Vocatione omnium Gentium opuſculo, divinis potiſſimùm Scripturæ ſacræ teſtimoniis utitur, ad eúmque velut Lydium lapidem quaſlibet quæſtiones examinat: in hoc verò indiculo Eccleſiaſticâ tantummodo autoritate Conciliorum, Pontificum Romanorum, & (quod ad cumulum adjicit) Rituum precationúmque ſacerdotalium, rem totam conficit. Quamobrem unum iſtorum opuſculorum alterius eſſe ſupplementum, facilè adducor ut credam. Priore enim adverſarii ex Scripturis expugnati, in Apoſtolicæ ſedis autoritatem velut in arcem ſe receperunt: ex qua poſterioris hujus opuſculi ope dejiciuntur. Ut igitur conjecimus geminum illum libellum à ſancto Leone tunc Diacono editum eſſe, ut amico ſuo Caſſiano, ejúſque aſſeclis Pelagiana lue, aliqua ex parte, laborantibus ſuccurreret; ita & hunc exiſtimamus contextum ab eodem fuiſſe autoritatum indicem: ut qui adhuc ea Pontificum Romanorum doctrina, quam jactabant ſuam, dimicabant, ex eorum autoritate revincerentur. Quibus perſpectis Caſſianum ſibimet ſilentium impoſuiſſe & mentem mutaſſe, facilè credo, tum quòd alìàs ad propugnandam Eccleſiæ de Incarnatione Domini doctrinam adversùs Neſtorium eum non impuliſſet Leo, niſi jam tum erroris abjiciendi ſpem dediſſet, tum quia Romanæ Sedi addictiſſimus ſemper fuit Caſſianus.

VI. Idem utriuſque conſilium.

2. In utróque opere Semipelagiani magis quàm Pelagiani impugnantur, ſed eâdem pariter ſobrietate, eadémque modeſtiâ. Utérque aſperioribus verbis abſtinet: neuter iis quos inſtruit hæreticum nomen impingit; ſed eos tantùm *liberi arbitrii defenſores ac voluntatum patronos*. utérque in præfatione appellat. Utérque ſancti Auguſtini nomen auctoritatémque reticet, ìdque ex conſilio, eò quòd Semipelagiani Auguſtinum ſuggillarent, tanquam qui neceſſarium modum de gratia diſputans exceſſiſſet, tantum abeſt ut ejus ſe ſubdere autoritati parati eſſent. Quapropter omiſſo ad tempus cauſſæ Patrono, Patroni cauſſam ſuſcepit ex Conciliorum Pontificúmque Romanorum autoritate defendendam, aliam iniens viam ab ea, quæ à Proſpero calcata fuerat, quam quidem, infenſis nimirùm Auguſtino Semipelagianis, iiſdem ſubvertendis magis quàm convertendis idoneam eſſe expertus fuerat.

Utramque hanc probationem confirmat, quod in præfatione capitulorum legitur in hunc modum: *Ut ergo plenius, qui in aliquo dubitant inſtruantur, conſtitutiones ſanctorum Patrum compendioſe manifeſtemus indiculo.* Fruſtrâ enim pleniorem hanc inſtructionem vocat, niſi ad aliam reſpiciat cui accederet, quæ nimirùm auctoritatem Conciliorum Pontificúmque Romanorum deſiderabat. Hæc enim ſententiarum ſeries compendioſa eſt & brevis, ut ipſe eam appellat autor, nedum plena & plenior, niſi fuſioris alicujus operis veluti pars aut appendix eſſe cogitetur. Aliud porrò nullum nunc ſupereſt præter geminum de Vocatione omnium Gentium libellum. Proſperi enim lucubrationes eadem, quæ in indiculo reperiuntur, continent fuſiori ſermone explicata.

VII. Arguit utrumque ex Eccleſiæ precibus infuſis pro omnibus.

3. Quod argumentum ab Eccleſiaſticis precibus deſumitur capitulo ſeu ſententia 8. pro aſtruenda gratiæ neceſſitate, idem prorſus adducitur, lib. 1. de Vocatione Gentium, cap. 12. ſi non iiſdem omnino terminis, ſed eodem tamen ingenio, & contextura ſermonis eâdem.

Digitized by Google

Lib. I. de Vocat. Gent. cap. 12.

Uniformiter Domino ſupplicatur. *De Vocat.* 1.28.

De hac ergo doctrinæ Apoſtolicæ regulâ, quâ Eccleſia univerſalis imbuitur, ne in diverſum intellectum noſtro evagemur arbitrio, quid in ipſa univerſalis Eccleſia ſentiat, inquiramus, &c. Præcepit itaque Apoſtolus fieri obſecrationes ... Quam *legem ſupplicationis* ita omnium ſacerdotum & omnium fidelium devotio concorditer tenet, ut nulla pars mundi ſit, in qua hujuſmodi orationes oon celebrentur à populis Chriſtiaois. Supplicat ergo ubiqoe Eccleſia Dei noo ſolùm pro ſanctis & in Chriſto jam regeneratis, ſed etiam pro omnibus infidelibus & inimicis crucis Chriſti, pro omnibus idolorum, cultoribus pro omnibus qui Chriſtum in membris ipſius perſequuntur, pro Judæis quorum cæcitati lumen Evangelii non refulget, pro hæreticis & ſchiſmaticis, qui ab unitate fidei & caritatis alieni ſont. Quid autem pro iſtis petit, niſi ut rejectis erroribus ſuis convertantur ad Deum, accipſaot fidem, accipiant caritatem, & de ignorantiæ tenebris liberati in agnitionem veniāt veritatis? Quod quia ipſi præſtare ſibi oequeunt, malæ conſuetudinis pondere oppreſſi, & diaboli vinculis alligati, neque deceptiones ſuas evincere valent; miſericors & juſtus Dominus pro omnibus ſibi vult ſupplicari: ut cùm videmus de tam profundis malis innumeros erui, non ambigamus Deum præſtitiſſe, quod ut præſtaret oratus eſt, & gratias agentes pro his qui ſalvi facti ſunt, ſperemus etiam eos, qui nondum illuminati ſunt, eodem divinægratiæ opere eximendos de poteſtate tenebrarum, & in regnum Dei, priuſquàm de hac vita exeant, transferendos.

Capitulo VIII.

Obſecratioonum quoque ſacerdotalium ſacrameota reſpiciamus, quæ ab Apoſtolis tradita in toto mundo atque in omni Eccleſia Catholica uniformiter celebrantur: *ut legem credendi lex ſtatuat ſupplicandi.* Cùm enim ſanctarum plebium præſules mandata ſibimet legatiooe fungaotur apud divinam clemeniam, humani generis aguot cauſſam; & totâ ſecum congemiſcente Eccleſiâ poſtulant & precantur, ut infidelibus donetur fides, ut idololatræ ab impietatis ſuæ libereotur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut hæretici Catholicæ fidei perceptiooe reſipiſcant, ut ſchiſmatici ſpiritum redivivæ caritatis accipiant, ut lapſis pœnitentiæ remedium coofeiatur, ut denique Catechumenis ad regenerationis ſacramenta perductis, cœleſtis aula miſericordiæ reſeretur. Hæc autem ooo perfunctoriè, neque inaniter à Domino peti rerum ipſarum monſtrat effectus: quodoquidem ex omni errorum genere plorimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de poteſtate tenebrarum, transferat in regnum filii caritatis ſuæ, & ex vaſis iræ faciat vaſa miſericordiæ. Quod adeò totum divini operis eſſe ſeotitur, ut hæc efficienti Deo gratiarum ſemper actio laudiſque confeſſio pro illuminatione talium vel correctione referatur.

Quibus in verbis multiplex tum rerum, tum vocum ſimilitudo facilè deprehenditur. Nam 1. uterque publicam hanc ſupplicandi legem ab Apoſtolis traditam agnoſcit. 2. uterque per univerſam Eccleſiam concorditer cuſtodiri aſſerit. 3. uterque ſimilem & uniformem ſupplicandi ubique ritum obſervat. 4. nemioem à ſupplicatione repelli, imò pro omnibus etiam infidelibus, idololatris, Jodæis, &c. preces fundi. 5. Sacerdotibus in ea ſupplicatione totam congemiſcere Eccleſiam, nec à præſulibus plebem divelli. 6. Ex Eccleſiæ ſupplicationibus arguí gratiæ divinæ neceſſitatem. 7. Ex actione gratiarum eamdem evinci. 8. Quemcúmque videmus peccati laqueis eximi, hoc totum divini operis eſſe, & divinæ gratiæ opere præſtari. 9. Legem ſupplicandi legimus in capitulo 8. Legem ſupplicationis in cap. illo 12. lib. de Vocatione Geotium. 10. In hoc celebrare orationes: in illo obſecrationum ſacramenta celebrare. 11. Primus ait: *Quos erutos de poteſtate tenebrarum transferat in regnum filii caritatis ſuæ:* Alter *eximendos de poteſtate tenebrarum, & in regnum Dei transferendos.* 12. Uterque eodem ordine infideles, idololatras, Judæos, hæreticos & ſchiſmaticos, pro quibus orat, diſtioguit & numerat, & pro iiſdem converſionis, fidei & caritatis dona poſtulari dicit. 13. uterque gratiam converſionis per illuminationis & illuminandi voces exprimit, quod & S. Leoni familiare eſt.

VIII. Rerum ac ſtyli ſimilitudo Leonem autorem arguunt.

4. Io utróque illo opere duplex ſtatuitur claſſis eorum, qui in hæreticorum ſenſibus demorabantur, quorum alii ex imperitia, alii ex pravitate, iiſdem inhærebant: ita capitulo 1. Epiſtolæ verò ad Demetriadem cap. 10. Hoc eos (Semipelagianos) aut nimis imperitè aut valde nequiter feciſſe non dubium eſt.

5. Stylus utriúſque ſcripti ſimillimus eſt. Eædem dicendi formulæ, eædem voces utrique familiares; quales ſuot iſtæ: ſacratiſſimus, contradictio, pravitas, rectus & pravus, magiſtri pro doctoribus, diſputatores, tectores, opitulatio gratiæ, autoritates, hæreticorum ſenſus, exordia, incrementa, probabilia ſtudia, divini operis eſſe, otioſus, regula, cooperatores gratiæ, incorrentes, uniformiter, intuitus, inviolabiles ſanctiones, erutus de poteſtate tenebrarum, naturalis poſſibilitas, profundum, &c.

Cum aliqua ſeu ſcripturæ ſeu ſanctorum Patrum loca utrique allegauda veniunt, his fermè utitur utérque formulis: *Pronuntiante atque dicente: Proteſtatur dicens, &c. nos inſtruit dicens, &c.*

Capitulo 9. ſic habetur: *Agit quippe in nobis ut quod vult & velimus & agamus: nec* OTIOSA *in nobis eſſe patitur, quæ* EXERCENDA, *non negligenda donavit, ut & nos* COOPERATORES SIMUS GRATIÆ DEI. Quibus ſimilia leguntur in lib. 2. de Vocat Gent. cap. 35. *Fruſtra*, inquit, *dicitur, quod ratio operandi non ſit electis, cum etiam ad hoc ut operentur electi ſint. Virtutum quippe* MUNARA OTIOSA *eſſe non poſſunt.* Et cap. 26. *Ad hoc*, inquit, *prædictis* voluntas *eſt excitata præſidiis, ut divinæ in ſe* COOPERETUR OPERI, *& incipiat* EXERCERE *ad meritum, quod de ſuperno ſemine concepit ad ſtudium.* De jejunio ſeptimi menſis, ſerm. 1. cap. 2. *Ceſſet iniquitas, ſed non ſit* OTIOSA *juſtitia .... Sub oculis juſti judicis ſumus, novit quantam unicuique benè operandi dederit facultatem. Non vult* OTIOSA ESSE MUNARA SUA. Serm. 5. de Epiphan. cap. 3. *Conſiderantes ineffabilem erga nos* DIVINORUM MUNERUM LARGITATEM, COOPERATORES SIMUS GRATIÆ DEI OPERANTIS IN NOBIS. Serm. 6. de Nativit. cap. 4. *Ipſe qui dedit velle, donabit & poſſe: ut ſimus* COOPERATORES OPERUM EJUS. Serm. 9. de Paſſione cap. 3. COOPPRATORES *audaciæ*. Lib. 1. de Vocat. Gentium, cap. 23. *Quod totum ſive* PER COOPERATORES GRATIÆ, *ſive per ſubminiſtrationem ſpiritûs, ille inchoat, ille auget, &c.* Epiſtolæ ad Demetriadem, c. 1. COOPERATORES DEI *opportune piam adhibuêre culturam.* Et cap. 15. *Nec ſuperbos nos vult eſſe nec deſides:* COOPERATORES NOS ESSE OPORTET GRATIÆ DEI.

Capitulo 9. *Quo utique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur; ut de tenebroſo lucidum, de pravo rectum, de langui-*

Digitized by Google

do ſanum, de imprudente ſit providum. Jam notavimus in ſuperiori Diſſertatione, quàm familiaris ſit Leoni noſtro hæc orationis conſtructio, in qua plures antitheſes congeruntur, relegato ad finem verbo, quod ſenſum impleat. Exempla ex plurimis pauca habes ſub num. xxiv. adhuc nonnulla accipe. Serm 4. in Anniverſ. Aſſumt. cap.5. *Mæſtitudines in lætitiam, labores in requiem, diſcordia vertuntur in pacem.* Serm.7. in Nativit. Dom. c.2. *De impiis justi, de avaris benigni, de continentibus caſti, de terrenis incipiunt eſſe cœleſtes.* Serm.6. de Quadrageſ. cap.2. *Plurimos novimus in optimos mores tranſiſſe de peſſimis; ex ebrioſis ſobrios, ex crudelibus miſericordes, ex rapacibus largos, ex incontinentibus caſtos, ex ferocibus factos eſſe tranquillos.*

Nec in deſcriptis ſupra Capituli 9. verbis ſola ſtructura obſervanda eſt velut Leoni familiaris; ſed vix apex ullus eſt, qui ſtylum Leonis non referat, nullum verbulum, quod ſibi quaſi proprium non fecerit Pontifex noſter, præſertim quoad epitheta, quibus hominis arbitrium, ſeu peccato vitiatum, ſeu gratiâ Chriſti ſanatum exprimit. Quàm frequenter enim vox *Tenebroſus* ab eo uſurpetur agnoſci poteſt ex locis ſuperiori diſſertatione relatis, quibus & hæc duo adde: Epiſt. ad Demetriadem, cap.14. *De vero lumine tenebroſæ ... am & deficientes lucerna lumen accipiunt.* Serm de ſancto Laurentio, cap.1. *Tenebroſus error.* Cùm etiam *lucidum* arbitrium dicit poſt juſtificationem, Leoni concinit, qui ſolet lucis nomen uſurpare, ut gratiæ effectus deſcribat: unde *illuminatæ mentes, illuminans, illuminatum, &c.* Hinc gratiam per participationem Dei definiens, lib.1. de Vocatione Gentium, cap.8. *Sine hoc bono nihil eſt bonum, ſine hac luce nihil eſt* LUCIDUM: *ſine hac ſapientia, nihil* SANUM: *ſine hac juſtitia, nihil* RECTUM. Ubi & duo alia vides arbitrii epitheta *ſanum* & *rectum*: quo ultimo, cui *pravum* opponatur, nihil apud Leonem frequentius. Denique vox *providum* ſæpe ſæpius apud Leonem habes: ut *providè monere*; Serm.4. de Quadrag. cap.5. *Providè præeſſe*; De Jejunio ſeptimi menſis Serm 5. cap.1. *Provida autoritas.* Serm 6 de Paſſione, cap. 2. *Providus Rector*; in Epiſt. 103. ad Proterium, cap. 3.

Pelagiani & Semipelagiani in utroque opere appellantur liberi arbitrii defenſores: lib.1. de Vocatione omnium Gentium, cap.1. Prima verba hæc ſunt: *Inter defenſores liberi arbitrii & prædicatores gratiæ Dei magna & difficilis dudum vertitur quæſtio.* Et Capitulo 1. *Quid contra nocentiſſimos liberi arbitrii defenſores.... cenſuerint.*

In Capitulo 5. *Quia nemo aliunde ei placet, niſi ex eo quod ipſe donaverit.* Lib. 1. de Vocatione Gentium, cap. 24. *Quod omnia bona quibus placetur Deo dona ſint Dei.*

In Capitulo 6. hæc leguntur: *Quia per illum aliquid boni poſſumus, ſine quo nihil poſſumus.* Sanctus Leo Epiſt. 2. ad Ruſticum in præfat. *Sine quo nihil poſſumus, per ipſam cuncta poſſumus.* Serm.11. de Quadrageſ. cap.4. *Ut ſine quo nihil poſſumus facere, per ipſum omnia valeamus implere.*

Frequens in Leone uſus vocum iſtarum *otioſus* & *intuitus*, quæ Capitulo 9. occurrunt eo ordine diſpoſitæ, quem affectat ſanctus Doctor. Aliquot exempla hîc habes, plura ſponte occurrent.

Non otioſo contemplemur intuitu: Capitulo 9.

Non otioſo tranſire decurſu: Serm. 1. de Aſcenſ.

Non otioſo capiamus auditu: Serm. 12. de Paſſ. cap. 1.

Spiritali attingat intuitu: Serm 6. in Nativitate.

Corporeo non videntur intuitu: Serm.2. de Aſcenſione, cap. 1.

Si ad illos dirigas mentis intuitum: Lib. 1. de Vocat. cap.17.

Sobrii cordis adhibeatur intuitus: Lib.2. de Vocat. cap. 21.

Tranquillo conſideretur intuitu: Lib.2. de Vocat. cap. 31.

Puriorem exigit mentis intuitum: Serm. 5. de Paſſ. cap. 1.

Ex ſuperiori etiam Diſſertatione obſervandum cum pluribus Leonis locis convenire, quod habetur Capitulo 1. *Neminem eſſe per ſemetipſum bonum, niſi participationem ſui ille donet, qui ſolus eſt bonus.* Vide Num. xxiv.

IX. Ex Dionyſio exiguo aliena Eccleſiæ Romanæ alumno vindicanda capitula.

Hæc ſufficiant, ut Leoni reſtituatur præclarus iſte teſtimoniorum delectus, qui ut daretur Celeſtino, Dionyſii Exigui unius codex feſtinanter nimiùm inſpectus in cauſſa fuit. Etſi verò ex Dionyſio malè aſſertum dicam Celeſtino opuſculum iſtud; ex eodem tamen non malè arguas quadamtenus ad Eccleſiam Romanam pertinuiſſe, in eáque natum. Ut quid enim inter decreta Pontificum recenſitum, inſertúmque eſt; ut quid Epiſtolæ Celeſtini annexum, licet & ab ea diſcretum, & Celeſtini nomine non inſcriptum; niſi quia Celeſtini tempore & juſſu confectum eſſe ſciebatur, ab eóque concinnatum penes quem eo tempore, propter Archidiaconi munus, præcipua Eccleſiaſticarum rerum cura, ſcriniorúmque ſedis Apoſtolicæ cuſtodia credita erat, & ad quem propter ſingularem doctrinam deferebatur quicquid rerum hujuſmodi ſcribendum erat in Eccleſia Romana. Quæ quantoperè ſententiam noſtram adjuvent, nemo non videt: ſi quidem ex Caſſiano conſtat eo tempore Archidiaconi munere functum Leonem eſſe in Eccleſia Romana.

Quamobrem quæ affinitas reperitur inter hæc Capitula & caput 10. libri contra Collatorem: ubi eadem adducuntur teſtimonia Pontificum Innocentii, Zoſimi, & Africanorum; non inde nata eſt, quòd ab eodem Proſpero utrumque opuſculum (quæ docti Noriſii conjectura eſt) concinnatum ſit: ſed quod indiculus traditus Proſpero Romà redeunti, ob ejus oculos verſatus ſit, dum in Galliis ſcribebat adversùs Collatorem: eo quippe conſilio datus erat, ut eſſet ei velut commonitorium, ex quo quid reſponderet Maſſilienſibus autoritatem ſedis Apoſtolicæ opponentibus aſſumeret; quod & fecit. Enimverò ſi pro authentico ſedis Apoſtolicæ decreto habitum eſſet ſcriptum iſtud, vel eo fine ut in publicum prodiret, fuiſſet conditum Romanæ Eccleſiæ nomine, eſſet ne à Proſpero neglectum omiſſúmque; an non potiùs cum laude protuliſſet, ſive eo loco ubi eadem teſtimonia in medium adducit, ſive alibi cum Semipelagianos exagitat.

X. Quo tempore & qua occaſione edita Capitula.

Jam verò quo tempore, qua occaſione conſcripta fuerint hæc capitula, unde Celeſtino tributa, ejuſque annexa epiſtolæ, ita conjectamus. Cùm poſt S. Auguſtini mortem, quæ anno Chriſti 430. menſe Auguſto contigit, Gallicanorum Presbyterorum, imò & Epiſcoporum nonnulli adversùs ſanctiſſimi Gratiæ Doctoris vehementiùs inſurrexiſſent, quaſi reſumtis ex fortiſſimi Eccleſiæ pugilis morte viribus; Proſper & Hilarius Auguſtini doctrinæ ſequaces Romam ſe contulerunt, ſedis Apoſtolicæ opem & autoritatem adversùs Magiſtri ſui catholicíque dogmatis æmulos imploraturi. Romanam tunc Eccleſiam regebat Celeſtinus, cui Leo Archidiaconus egregiam in adminiſtrandis rebus Eccleſiaſticis navabat operam. Expoſitâ Proſper profectionis ſuæ cauſſâ, literas accepit à Celeſtino ad Epiſcopos Gallicanos deferendas, quibus mirum in modum commendantur S. Auguſtini memoria & doctrina, atque ab adverſariorum contumeliis vin-

Digitized by Google

dicantur. Porrò inter Preſbyteros Gallos, à quibus Auguſtiniana doctrina infamabatur, Caſſianus eminebat & pietatis profeſſione & ſcribendi facilitate; quem ut ceterorum primipilum, & libelli *de protectione Dei* autorem indicavit Pontifici Proſper, qui & hanc provinciam à ſede Apoſtolica ſuſcepit, ut adversùs illius ſcripta ſtilum exereret; quemadmodum ex præfatione reſponſionis ad objectiones Vincentianas colligitur. Iam multoties doctrina catholica adversùs iſtas Pelagianorum reliquias aſſerta & ex ſcripturarum ſanctarum autoritate confirmata fuerat. Sed hoc præſertim tunc temporis argumento & cauſſam ſuam defendebant, & S. Auguſtini impetebant doctrinam, quod hæc ſaluberrimæ Romanæ ſedis doctrinæ adverſaretur, illiuſque decretis: *Quæ ſacratiſſima beati Apoſtoli ſedes Petri contra inimicos gratiæ Dei per miniſterium præſulum ſuorum ſanxit & docuit. Ea ſe tantummodò ſequi & probare profitebantur*: ut & hac arte autoritati ſcriptorum ſancti Auguſtini detraherent, & in ſuorum patrocinium pertraherent Apoſtolicæ ſedis præſulem. Hanc novam pugnandi viam Proſpero cauſſam fuiſſe reor Romam petendi. Senſit enim vir cordatus, antequam talia objicientibus reſponderet, rem cum ipſo Pontifice ceteriſque Romanæ Eccleſiæ proceribus eſſe communicandam, ut majori fiducia adverſarios confutaret, autoritate ſcilicet Apoſtolicæ ipſius ſedis, cujus tunc maximè cauſſa agebatur, munitus, excuſſiſque ipſius ſcriniis, è quibus Pontificum Romanorum decreta aſſumeret adversùs doctrinæ Auguſtinianæ æmulos torquenda. Hanc præcipuè ob cauſſam ad Pontificem profectum eſſe Proſperum ipſius Pontificis literæ innuunt, quibus hoc unum agit; ut Gallicanos Epiſcopos doceat, nihil eſſe in Auguſtini ſcriptis, quod ab Apoſtolicæ ſedis doctrina diſcrepet, hujus communionem ſemper illum, dum vixit, habuiſſe, ne in minimam quidem unquam erroris ſuſpicionem adductum, tantum denique ipſum extitiſſe doctorem, ut à Romanæ ſedis Epiſcopis ſemper inter optimos Eccleſiæ doctores habitus fuerit. *Auguſtinum*, inquit, *ſanctæ recordationis virum pro vita ſua atque meritis in noſtra communione ſemper habuimus, nec unquam hunc ſiniſtra ſuſpicionis ſaltem rumor aſperſit, quem tanta ſcientiæ olim fuiſſe meminimus, ut inter magiſtros optimos etiam a meis ſemper praceſſoribus haberetur.* Nec hoc ſolùm Celeſtinus, ſed & Scrinia ſedis Apoſtolicæ diligenter inveſtigari juſſit, ut inde quicquid ad repellendam Preſbyterorum illorum proterviam poterat inſervire, depromeretur, traderetúrque Proſpero Romam ea de cauſſa profecto. Hanc provinciam Leoni ceſſiſſe, etſi jam ex ſtyli ipſius charactere aliiſque rationibus non probaſſemus, ex ipſius vel munere probaretur: Archidiaconi quippe erat ſcriniorum Eccleſiæ cura & adminiſtratio: hoc ex ejus officiis unum, illic decreta Apoſtolica condere, illinc promere, quandocunque pro occurrentibus negotiis ad ſcriniorum fidem recurrere opus erat.

Præfat. Capitulorum.

Epiſt. Celeſtini PP. ad Gallos Epiſcopos.

Ex his igitur memorialem indiculum contexuit Leo, quem & Proſpero cum aliis ejuſmodi ſcriptis tradidit: ut illi ad refellendas Maſſilienſium objectiones uſui eſſet. Et revera in libro contra Collatorem, quem poſt Celeſtini obitum conſcripſit, eaſdem propè autoritates adducit quas capitulorum autor, eadem excerpta, ex Innocentii ſcilicet, & Zoſimi Pontificum epiſtolis, nec non & ex Carthaginenſi Synodo & Africanorum reſcriptis: ita ut indiculum ob oculos habuiſſe videatur. Quin & in fine operis recapitulans omnes Caſſiani propoſitiones erroréſque ex ejuſdem ſcriptis expreſſos, eaſdem omninò & totidem ferè notat in eo ſententias, quot & quas capitulis ſuis inſeruit autor: puta de peccato originali, de neceſſitate gratiæ ad ſuperandas tentationes & ad omnes omnino pietatis actiones ab ipſo fidei crepuſculo ad ultimam uſque perſeverantiæ metam, omiſſis pluribus aliis propoſitionibus, quæ catholicos inter & Pelagianos Semipelagianóſque agitabantur. Hæc, quæ dicimus, ſupponunt indiculum confectum eſſe antequàm adversùs Collatorem opus illud ſcriberet S. Proſper; quod certum mihi videtur: tum quia incaſſum laboraſſet autor, & neceſſarium non fuiſſet (quemadmodum fuiſſe ait) diligenter inquirere quid Rectores Romanæ Eccleſiæ de hæreſi Pelagiana judicaſſent & ſentiendum cenſuiſſent: cum id jam à Proſpero præſtitum abundè fuiſſet. Tum etiam propterea quod opuſculum adversùs Collatorem jam mortuo Celeſtino, Sixto verò regente Romanam Eccleſiam editum eſt; Indiculum verò ſeu commonitorium paulò ante mortem Celeſtini exaratum eſſe probant & rerum quæ Pelagianos attinent ſtatus, & quod inter Celeſtini decreta in antiquiſſimo Dionyſii Codice reperitur: unde & ad ejus tempora referendus eſſe videtur & ea fuiſſe opinio Abbatis illius ætate. Qui enim ex eadem collectione putarunt Celeſtini opus eſſe, & partem quamdam ſuperioris epiſtolæ, non ſatis attenderunt, ſic Epiſtolæ illi ſubjectam fuiſſe à Dionyſio vel à quocunque alio, ut ab illa tamen magis diſtingueretur, quàm aliæ epiſtolæ ab aliis, præfixâ illâ diſtinctionis notâ. *Incipiunt præteritorum, &c.* & alterâ hac in fine appoſitâ: *Explicinnt autoritates, &c.* quæ pro diſtinctione Epiſtolarum poſitæ non inveniuntur.

DISSERTATIONIS PARS ALTERA.

XI. Ex clauſula Capitulorum autoritas S. Auguſtini à recentioribus coarctatur.

PRimâ diſſertationis parte defuncti, quæ Leoni opuſculum iſtud vindicat, ad ejus clauſulam pergimus, quam etſi plurimorum jam vexatam commentariis, intactam non audemus prætermittere. Sunt igitur ex recentioribus ſcriptoribus non pauci, qui per *profundiores difficilioréſque partes incurrentium quæſtionum*, de quibus ad calcem Capitulorum de gratia agitur, eas omnes intelligi velint, quæ iſto indiculo non expreſsè continentur; ac proinde omnia illa doctrinæ de Gratia Chriſti capita, quæ à S. Auguſtino latiùs pertractata ſunt adversùs Pelagianos & Maſſilienſes, in eorum dogmatum claſſem rejicienda, quæ *nec audemus contemnere, nec neceſſe habemus aſtruere*; ſi iſtis capitulis aſſerta non legantur. Quicquid igitur præter ea quamlibet conſtanter protulerit Gratiæ doctor, ſolidè ex ſcripturis & traditione probaverit, ſecurè velut fidei catholicæ dogma propoſuerit, quod poſtmodùm etiam Eccleſia ſummo omnium ſeculorum conſenſu confirmarit, non neceſſe habent Theologi iſti aſtruere, ſi ea vel non legerint vel non legere ſibi viſi fuerint in iſto compendioſo propoſitionum catholicarum commonitorio. Hac una reſponſione, velut ariete, diſjiciuntur catholica dogmata de electorum non ex prævisis eorum meritis, ſed ex gratuita Dei miſericordia, prædeſtinatione, de concupiſcentia, de pœnis peccati, de gratiæ Chriſti ab Adami gratia diſcrimine, & alia quæ ex his velut fontibus derivantur doctrinæ Catholicæ capita, ab his abjiciuntur aut velut ἀδιάφορα libero cujuſque aſſenſui vel diſſenſui eſſe permiſſa, ubique prædicant.

Quàm longè aberrent à Celeſtini mente, qui hujuſmodi argumentatione Auguſtini doctrinam concutere nituntur, difficile non eſt demonſtrare. Ac priùs quidem revocandum in memoriam, in S. Auguſtini ſcriptis quadruplicem eſſe ordinem quæſtionum & propoſitionum. Primus eſt earum,

PARS II. quæ ad fidem ſpectant, quáſque ut inconcuſſæ fidei dogmata adversùs hæreticos aſſeruit ac propugnavit: quales ex ſunt, quas de divinæ Chriſti ſervatoris gratiæ natura & effectibus, déque omnipotentiſſima, quam Deus habet, humanorum cordium quocunque voluerit inclinandorum poteſtate. Alter eſt eorum dogmatum, quæ ex prioribus illis velut naturaliter fluere cognoſcuntur, ſicuti ex ejus gratiæ natura, quâ, quicquid volt Deus, in hominum voluntate invictè operatur, conſectaneum eſt vel ex ipſo naturali lumine, ad certam & indeflectibilem prædeſtinationis metam duci & perventurum quiſquis hujuſmodi gratiâ ad finem uſque vitæ tegitur, hancque ex gratuita Dei bonitate iis deſtinari non aliis. Tertius ordo eſt eorum, quæ S. Auguſtinus humanæ menti impervia pronuntiavit: quia nec à Deo ſunt revelata, nec naturali lumine penetrari poſſunt: v. g. *Cur hunc trahat & illum non trahat? Cur huic ita ſuadeatur, ut perſuadeatur; non alteri.* Quartus denique ordo eorum eſt capitum in quorum inquiſitione ſudavit plurimùm Auguſtinus, nec tamen certi aliquid unquam auſus eſt affirmare ſe eſſe aſſecutum, modò in hanc, modò in illam ſententiam propenſior factus: ita res obſcura & difficultatibus obſita illi viſa eſt. Opinionum hujuſmodi plura inferiùs proferemus exempla.

XII. De prima & altera opinionum claſſe abſit, ut autor Capitulorum cenſuerit liberum eſſe homini Catholico eas vel abjicere vel amplecti. Recens erat, vel potiùs eodem tempore, quo eudebatur indiculus iſte, ſcribebatur à Celeſtino, non illo autore inconſulto, epiſtola ad Gallos, in qua Semipelagianos exagitat ob eam maximè cauſſam, quod S. Auguſtinum aliqua docuiſſe jactabant, quæ doceri nefas eſſet; eundem affirmat nunquam ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumore aſperſum eſſe, ſed inter magiſtros optimos ſemper à ſuis prædeceſſoribus eſſe habitum; atque his, qui tanti viri memoriam laceſſebant, reſiſtendum eſſe. At verò ſi eorum, quæ de prædeſtinatione ſanctorum, liberatrice Chriſti gratia, & aliis ejuſmodi pro certis & indubitatis propoſuit aſſeruitque Auguſtinus adversùs Pelagianos, Pelagianorúmque reliquias, aliqua eſſent à quibus diſcedere liberum eſſet, immeritò arguerentur Pelagiani & Maſſilienſes, quòd ab iis revera diſcederent, quod Auguſtinum in aliquibus haberent ſuſpectum, quodque ejus de prædeſtinatione & gratia ſententiæ nollent accedere. Rectè enim obſervat doctiſſimus Cardinalis Bellarminus, lib. 2. de gratia & libero arbitr. cap. 11. delatam eſſe ad Apoſtolicam ſedem à Proſpero & Hilario querimoniam, quod in Gallia Preſbyteri quidam doctrinam S. Auguſtini de prædeſtinatione reprehenderent: contráque publicâ Eccleſiæ approbatione hanc doctrinam fuiſſe tunc roboratam.

2. In ipſa teſtimoniorum iſtorum præfatione Semipelagiani coercentur, eo quod Auguſtinum dicerent neceſſarium modum ſcribendo exceſſiſſe; iidem ob hanc cauſſam vel imperitiæ, vel pravitatis, vel præſumtionis arguuntur; & licet Catholico nomine gloriarentur, in hæreticorum tamen damnatis ſenſibus hærere dicuntur. Igitur Auguſtinus, juxta ipſius Capitulorum autoris ſententiam, modum non exceſſit in iis, quæ adversùs Pelagianos ſcripſit, quæque conſtanter aſſeruit: nec ullum dogma pro certo & indubitato prolatum eſt ab eo & propugnatum, quod juxta ejuſdem autoris mentem pro certo & indubitato Theologus quiſque habere non debeat: alioqui non parùm exceſſiſſet modum Auguſtinus, ſi quid velut ex Eccleſiæ doctrina aſſeruiſſet & tenendum docuiſſet, quod verè non eſſet ex Eccleſiæ doctrina, quod neceſſe non eſſet adſtruere, quod liberum eſſet vel abjicere vel amplecti. PARS II.

3. Autor Indiculi ſeu Capitulorum eâ ratione motus eſt, ut ipſe profitetur, ad inquirendum diligenter, quid Romani præſules de gratia Chriſti judicaverant ac ſentiendum eſſe cenſuerant contra liberi arbitrii defenſores, quod hi S. Auguſtinum accuſabant quaſi modum exceſſiſſet in ſuis de gratia ſcriptis, nec aliud conſequenter autor in mente habuit, quam ut hanc adverſariorum Auguſtinianæ doctrinæ calumniam repelleret ex ipſis Romanorum Pontificum teſtimoniis, quibus & Auguſtini contrariam eſſe doctrinam, & ſuam conformem jactabant. Niſi igitur conſilii ſui oblitus eſſe dicatur, hoc ex allegatis explicatíſque ab eo teſtimoniis evincendum eſt, in nullo modum exceſſiſſe Auguſtinum, ſed omnia, quæ ſcriptis ſuis docuit, apprimè convenire cum Romanorum Pontificum & Africanarum Synodorum decretis. Quod ſi eorum nihilominùs dixeris aliqua non neceſſe nos habere aſtruere, dicere pariter cogeris, neceſſe non eſſe Pontificum & Synodorum decreta, quibus congruentia docuit Auguſtinus, aſtruere. Quis enim duorum ex ejuſdem autoris mente convenientium, unum abjici, alterum admitti velit? XIV.

XV. Incaſſum laboraſſet S. Proſper pro S. Auguſtino.

4. Si per illas profundiores quæſtiones nec contemnendas, nec neceſſariò aſſerendas, quæ de Prædeſtinatione electorum, de vocatione ſecundùm propoſitum, déque aliis hujuſmodi ſcripſit conſtantérque docuit S. Auguſtinus, incaſſum penè laboravit S. Proſper etiam in his, quæ ex Apoſtolicæ ſedis autoritate defendebat; nihil ferè etiam pro S. Auguſtini doctrina fecit adversùs Maſſilienſes Preſbyteros eorúmque aſſeclas. Hæc enim præcipua erant doctrinæ Auguſtinianæ capita, quæ ab illis carpebantur, vel certè ex illis pendebat quicquid controverſiæ adversùs Auguſtinum vel Proſperum movebant adverſarii. Hæc ſunt pro quibus acerrimè decertavit iſte Auguſtini diſcipulus & defenſor; hæc omnium ejus opuſculorum materies. Si quis inficias ierit, facillimè ex ipſorum inſpectione revincetur. Quid enim objiciebant Galli quindecim illis Capitulis, quibus Proſper reſpondet, niſi quod vel ipſa Auguſtiniana erat de prædeſtinatione & vocatione ſecundùm propoſitum doctrina, vel ex ea malè intellectâ catholicæ fidei adverſum ſequi videbatur. Hoc ipſum clamant Gallorum objectiones quindecim, & reſponſiones Proſperi, totidémque ejus ſubjectæ ſententiæ: in quibus, ut ex præfatione clarum eſt, profitetur ſe *in nullo recedere à tramite earum definitionum, quæ in ſancti viri Auguſtini diſputationibus continentur*; ſed eam ſe in omnibus ſectari *doctrinam, quam ſanctæ memoriæ Auguſtinus Epiſcopus contra Pelagianos inimicos gratiæ Chriſti & liberi arbitrii decomtores per multos annos Apoſtolicè aſſeruit, literiſque mandavit.* Sexdecim quoque Vincentii objectiones ex eadem de prædeſtinatione & gratuita Dei Vocatione doctrina natæ ſunt: quibus cùm reſpondet S. Proſper, & S. Auguſtini doctrinam explicat, & fidem *adverſus Pelagianos ſe ex Apoſtolicæ ſedis autoritate defendere* profitetur. Quod ad dubia Genuenſium attinet, ut ex uno Auguſtini de prædeſtinatione ſanctorum opere excerpta ſunt, ita aliud nihil habent præter ſancti doctoris de prædeſtinatione ſententiam. Denique in opuſculo contra Collatorem, etſi hunc imprimis & ſpecialiter errorem impugnet, quem decimæ tertiæ ſuæ Collationi inſperſerat Caſſianus: *Gratiam ſecundùm meritum dari, initiúmque aliquod bonæ voluntatis ab homine eſſe, non à Deo*: tamen omnia ſancti Auguſtini ſcripta ſic ab Apoſtolica ſede approbata fuiſſe prædicat, ut nihil prorſus eorum reprobatum, nihil *ſiniſtra ſaltem ſuſpicionis rumore aſperſum* eſſe, ſummâ fiduciâ aſſeveret in eo opere, quod ex Apoſtolicæ ſedis

Digitized by Google

ſedis autoritate condebat. Falſum profectò iſtud eſſet, ſaltem de his quæ cùm à Preſbyteris Galliarum in culpam vocarentur, vel ex hoc novitatis notarentur, quòd extra Catholicæ doctrinæ indiculum ponerentur, relegarentúrque ad inutilium diſputationum claſſem.

XVI. De ea exceptione ſiluerunt Semipelagiani.

5. Si objecta verba Capitulorum Auguſtinum carperent, aſſertámque ab eo doctrinam de prædeſtinatione & gratia, nunquam ea Semipelagiani prætermiſiſſent, ſed ex eis potiùs inexpugnabilem ſibi ſtruxiſſent adversùs Auguſtiniana ſcripta munitionem. Si enim Vincentius Lirinenſis clariſſima etiam Celeſtini Papæ pro Auguſtino verba ex epiſtola ad Gallos, non dubitavit ſancti Doctoris defenſoribus objicere, tanquam contra eum emiſſa à Pontifice: qui dum ſcripſit: *Ut deſinat inceſſere novitas vetuſtatem*: Auguſtinum tanquam novitatis inventorem arguerit. Si vel ex ſilentio ejuſdem Pontificis circa librorum Auguſtini titulos, auſi ſunt Semipelagiani in vulgus ſpargere, poſtremas doctoris gratiæ lucubrationes ab Apoſtolica ſede eſſe rejectas: quanto magis triumphum ſibi ceciniſſent, ſi de ejuſdem doctrina circa gratuitam prædeſtinationem ſanctorum & vocationem ſecundùm propoſitum, talia ſcripta eſſe cognoviſſent, ſi non à Pontifice Romano, ſaltem ab ejus Archidiacono & adminiſtro, quem Caſſianus ipſe *Romanæ Eccleſiæ & divini miniſterii decus* appellat in præfatione librorum de Incarnatione Domini. *Contra iſtam*, inquit Proſper, *clariſſimæ laudationis tubam*, Celeſtini epiſtolam intelligit; *contra iſtam ſacratiſſimi teſtimonii dignitatem audet quiſquam malignæ interpretationis murmur emittere: & perſpicuæ ſynceriſſimæque ſententiæ, nubem obliquæ ambiguitatis obtendere: ut ſcilicet, quia in Epiſtola Papæ librorum, pro quibus actum eſt, non expreſſus eſt titulus, hinc eos appareat non probatos, & iſtam in ſanctum Auguſtinum laudationem pro anteriorum ſcriptorum meritis eſſe collatam.* Qui ergo collata Auguſtino præconia in ipſum torquerent Auguſtinum, ea negligerent, quibus doctrina ab eo latiùs explicata, & plurimis ſcriptis aſſerta apertiſſimè petebatur? Hoc-ne fugiſſet Vincentium, hoc Genuenſes, Maſſilienſeſque Preſbyteri omiſiſſent, hoc denique Fauſto fuiſſet elapſum? ut nihil dicam de ſcriptoribus illis, qui circa nonum Chriſti ſeculum adversùs Auguſtinianam doctrinam redivivis conatibus inſurrexerunt.

XVII. Scripta ſancti Auguſtini de prædeſtinatione à Patribus maximè laudata.

6. Veteribus ſeu Conciliis, ſeu Pontificibus, ſeu ſcriptoribus Eccleſiaſticis nota fuiſſe hæc Capitula, ex iis quæ hujus diſſertationis initio attulimus, manifeſtum eſt. Nec illa noverunt modò, ſed & ab Apoſtolica ſede profecta crediderunt, cùm ab iiſdem Celeſtini Papæ nomine laudata inveniantur. Dubium pariter non eſt, quin ad illam de profundioribus quæſtionibus exceptionem attenderint: nihil tamen quicquam ex illa ſiniſtrum ſuſpicati ſunt adversùs S. Auguſtini doctrinam: neque propter illa verba à laudandis omnibus hujus doctoris ſcriptis abſtinuerunt. Imo verò eam maximè ſcriptorum ejus partem laudant ac prædicant, quam Semipelagiani oppugnabant, quæque ipſam doctrinam continent & propugnant, à novellis ſcriptoribus inter profundiores hujuſmodi quæſtiones amandatam. Ita Hormiſdas Papa (ut reliquos omittam) in epiſtola ad Poſſeſſorem Africanum Epiſcopum, à quo, quid de Fauſti ſcriptis ſentiendum eſſet, conſultus fuerat, ea ſcribit, quæ Auguſtinum ab omni verborum illorum invidia abſolvant. Hæc etſi jam ſuprà deſcripſimus, iterum juvat oculis legentium objicere. Poſtquam declaravit Fauſti libros ab Eccleſia non recipi, tum ſub finem Epiſtolæ: *De arbitrio*, inquit, *libero & gratia Dei quid Romana, hoc eſt, Catholica ſequatur & ſervet Eccleſia, licet ex variis libris beati Auguſtini*, ET MAXIME AD HILARIUM ET PROSPERUM *abundè poſſit agnoſci: tamen & in ſcriniis Eccleſiaſticis expreſſa capitula continentur, quæ ſi ibi deſunt, & neceſſaria creditis, deſtinabimus.*

XVIII. Quæ ex Hormiſda Papa eruuntur.

Ex quibus plura, quæ ad rem præſentem pertinent, eruimus. Primum eſt Fauſti libros, quibus eam maximè Auguſtini doctrinæ partem inceſſebat, quam ad profundiores illas quæſtiones modò relegant, ab Eccleſia fuiſſe reprobatos, ac proinde contrariam de prædeſtinatione & gratia Dei doctrinam ab eadem approbari. 2. Poſſeſſorem omnéſque qui de gratia Dei & libero arbitrio inquirere vellent, quid à Romana, quid à Catholica Eccleſia ſentiretur, ad unum Auguſtinum remittit Pontifex *abundè* ex ejus ſcriptis *agnoſci poſſe* aſſerens Eccleſiæ Catholicæ ſententiam. 3. Tantum abeſt, ut ex libris Auguſtini aliquos excipiat, quos Semipelagiani ab Apoſtolica Sede poſthabitos aſſerebant, ut eos potiùs præ omnibus commendet: *Maximè*, inquit, *ad Proſperum & Hilarium*, hoc eſt, libros *de Prædeſtinatione Sanctorum, & de Dono perſeverantiæ*, quos in ultima ſenectute ac morti proximus elucubravit, & in quibus tota Auguſtini de prædeſtinatione & gratia Chriſti doctrina diſertè fuſéque aſſeritur. Hanc doctrinam ſedi ſuæ aſſerit Hormiſdas: ex his MAXIME *libris abundè poſſe agnoſci* dicit *quid Romana, hoc eſt, Catholica ſequatur & ſervet Eccleſia.* Et hos Semipelagianorum reliquiæ audeant à generali laude & approbatione Auguſtino ſcriptiſque ejus à Pontificibus impertita ſecernere; hæc ad ſupervacaneas quæſtiones opinionéſque dejicere quas cuique liberum ſit vel amplecti vel abjicere? 4. Cùm hæc ſcribebat Hormiſdas, immemor non erat iſtorum de gratia Dei capitulorum, de quibus nunc agimus; imò verò ejus tunc oculis obſervabantur: ut prorſus certum ille habuerit, profundiores illas quæſtiones vel Auguſtinum non attinere, vel has tantummodo opiniones, de quibus inquirendo magis ac tentando, quàm aſſerendo ſcripſerat, non ea dogmata, quæ ab eo velut Eccleſiæ doctrina toto animo, totis viribus intrepidè defenſa fuerant. 5. Quanta eſſet doctrinæ Auguſtini de prædeſtinatione & gratia cum Romanæ Catholicæque Eccleſiæ ſententia, cúmque ipſis capitulis conſenſio, indè manifeſtum eſt, quod unam indifferenter ex altera poſſe cognoſci aſſereret, liberum relinquens, ut vel ad Romanæ Eccleſiæ monumenta, vel ad Auguſtini libros, vel ad capitula in ſcriniis Eccleſiaſticis ſervata ſe conferat, qui de Catholicæ Eccleſiæ doctrina vellet inquirere. 6. Ita tamen optionem offert Poſſeſſori, ut primas det Auguſtino. Hæc enim prima Hormiſdæ mentem inceſſit cogitatio, ut conſulentem Epiſcopum de Eccleſiæ doctrina circa liberum hominis arbitrium & Dei gratiam, ad Auguſtini libros velut ad authentica Eccleſiæ archiva remitteret: tum breviorem quandam viam indicat de capitulis ſuggerens, quæ tamen neceſſaria non putavit ei, qui Auguſtinum ipſum adire vellet: *Quæ, ſi ibi deſunt &* NECESSARIA CREDITIS, *deſtinabimus.*

XIX. Alia reſponſione ex Hormiſda ſatisfit exceptioni.

Poſtrema hæc Hormiſdæ verba aliam nobis ſuggerunt reſponſionem ad hujus indiculi caput ultimum; cujus videlicet autoritas tanta non eſt cenſenda, quanta hactenus à pleriſque habita eſt. Cæleſtini quippe Sedis Apoſtolicæ Pontificis nomen, vel Proſperi ex ejuſdem præſcripto ſcribentis & Auguſtinianæ doctrinæ addictiſſimi, maximam ſcripto autoritatem conciliabat. Jam verò cùm apud omnes ferè certum habeatur nec Cæleſtini, nec Proſperi opus iſtud eſſe, plurimum ei ponderis detrahitur. Leonis quidem Pontificis non minor autoritas, imò & longè major apud omnes, at Leonis diaconi, & adhuc junioris, nondum. Iſto enim mandatum a Cæleſtino acceperit commonitorium

Digitized by Google

PARS II. iſtud Romanorum Pontificum decretis conſarciendi, verùm quod poſt confectum indiculum præter Apoſtolicorum decretorum excerpta de ſuo addidit, non Apoſtolicæ Sedi, ſed proprio Diaconi ingenio tribuendum; Cui quidem cùm cordi eſſet Caſſianum amicum ab errore revocare, ſtudebat maximè ne addictior Auguſtino videretur; ſicque ſermonem ſuum temperabat, ut nihil ſanctiſſimo doctori detrahens, in aliquo ejus adverſariis indulgere crederetur; quo faciliùs abalienatos eorum animos ad Catholicum ſenſum reduceret.

Hanc reſponſionem confirmant Hormiſdæ verba, qui hæc capitula nec Cæleſtino, nec Sedi Apoſtolicæ, nec Proſpero tribuit, ſed velut incerti autoris opuſculum indicat. Quod etſi in Eccleſiaſticis ſcriniis aſſervatum narret, Sedis tamen ſuæ non ei conciliat autoritatem; imò verò capitula tanquam non admodùm neceſſaria tepidè promittit à ſe mittenda: *Si neceſſaria*, inquit, *creditis*. Qui loquendi modus longè procul dubio diverſus eſt ab eo, quem uſurpare ſolent Pontifices Romani, cùm de prædeceſſorum ſuorum decretis verba faciunt, vel de his quæ autoritate Sedis Apoſtolicæ ſunt emiſſa. Ita demum loquitur, ut ſi ſcripta Auguſtini à capitulis diſcreparent, vel hæc aliquid illis infenſum haberent; Auguſtino potiùs adhærendum quàm capitulis velit: neque hæc aliam ob cauſſam proponat, quàm quia Catholicam doctrinam ab Auguſtino fuſiùs explicatam ſub compendioſo indiculo repræſentarent.

Hæc iis reſpondenda cenſemus, qui pervicaciùs contenderint per poſtremam illam capitulorum partem ſuggillata eſſe ſancti Auguſtini ſcripta, tametſi ſuperioribus ſecuturiſque mox reſponſionibus magis inhærendum putamus, putabúntque ni fallor, nobiſcum æquiſſimi quique harum rerum judices.

XX. Quæſtio de Prædeſtinatione non eſt incurrens.

7. Quis doctrinam de prædeſtinatione Sanctorum incurrentibus quæſtionibus accenſeat in materia gratiæ, iiſque difficultatibus, quæ velut ex tranſverſo inſiliunt myſteria auxiliantis gratiæ verſantibus? Imò verò omnium præcipuum caput eſt, omnium fundamentum ac baſis. Ex æterno enim Dei conſilio circa hominis ſalutem pendet menſura donorum gratiæ, quibus ad beatum illum finem provehatur. Prædeſtinatio enim quid aliud eſt apud S. Auguſtinum, quàm *præparatio mediorum, quibus certiſſimè liberantur quicunque liberantur? Quos* enim *prædeſtinavit*, inquit Apoſtolus, *hos & vocavit: & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, illos & glorificavit*. Quamobtem cur unus vocatus, alter non vocatus; cur hic perſeverantiæ donum accipiat, ille non accipiat: ſi ſcrutari quis velit, ratio ex prædeſtinatione facilè occurrit, quia videlicet ille, non iſte, ad æternam vitam prædeſtinatus eſt inſcrutabili Dei decreto. Cur verò unus prædeſtinatus eſt, alter minimè: hoc ad incomprehenſibilia judicia Dei & inveſtigabiles vias ejus referendum. Unde perſpicuum eſt quæſtionem de prædeſtinatione non ex occaſione tantùm & quaſi extra propoſitum tractari, cùm de gratiæ divinæ auxiliis diſputatio inſtituitur.

Rom. 8. 30.

XXI. Continetur in capitulis.

8. Doctrina ſancti Auguſtini de prædeſtinatione non includitur his difficiliorum incurrentiùmque quæſtionum partibus quas neceſſe non habemus adſtruere ad plenè confitendam gratiam Dei: imò ipſis capitulis anteà deſcriptis continetur velut in principiis vel connexis dogmatibus. Cùm enim iis docemur *omnes homines in Adam naturalem poſſibilitatem & innocentiam perdidiſſe; neminem inde conſurgere, niſi eum gratia Dei miſerentis erexerit, & ſui participationem ille donet, qui ſolus eſt bonus; neminem niſi per Chriſtum bene libero uti arbitrio; neminem aliunde ei placere, niſi ex eo quod ipſe donaverit; neceſſe eſſe ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non auxiliante vincamur; nullam ſanctam cogitationem, nullum pium conſilium, nullum motum bonæ voluntatis eſſe, niſi illa Deus in cordibus hominum atque in ipſo libero operetur arbitrio; omnia ſtudia, omnia opera & merita, omnem tentationum victoriam, omnes virtutes, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, eſſe dona Dei, qui agit in nobis, ut quod vult & velimus & agamus; gratiæ operi & dignationi nihil penitus eſſe ſubtrahendum: Denique Deum nonniſi pro his quæ largitus eſt æterna præmia eſſe donaturum*. Cùm hæc, inquam, illic legimus, ſupponi procul dubio intelligimus gratuitam electionem Dei ac prædeſtinationem, qua ſolis his quos liberare decrevit, ea beneficia præparavit, quibus certiſſimè liberarentur, nec aliis merita perſeverantiæ aliam ob cauſam eſſe negatam, quàm quia his æterna præmia non decrevit eſſe donanda. PARS II.

XXII. Cur non apertè expreſſa in Capitulis.

Cur porrò, inquies, quod implicitè & per dogmatum connexionem in compendioſo iſto indiculo continetur, non expreſſis verbis, apertáque definitione explicatum in eo fuit? Ratio in promtu eſt, habetúrque in præfatione capitulorum clariſſimè expreſſa. Collectoris quippe inſtitutum non erat plenam & perfectam fidei in hac materia profeſſionem proponere: hoc unum potiùs ſatagebat, ut adverſarios ſancti Auguſtini ex hac una munitione dejiceret, ad quam pleniore diſputatione compulſi confugeranr; Scilicet *ea ſe tantummodò ſequi & probare, quæ ſacratiſſima beati Apoſtoli ſedes contra inimicos gratiæ Dei per miniſterium Præſulum ſuorum ſanxit & docuit*. Ut hoc erroris velamen depelleret autor, his terminis indiculum ſuum continuit, ut *quid Rectores Romanæ Eccleſiæ de hæreſi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, judicarint, & contra nocentiſſimos liberi arbitrii defenſores, quid de gratia Dei ſentiendum eſſe cenſuerint, inquireret*. Et ita fixum erat animo in hac inquiſitione extra Romanæ Eccleſiæ limites non excurrere, ut Africana decreta, quæ religio fuiſſet in hac materia reticere, cùm retulit, eo ſolùm nomine à ſe recenſita profiteatur, quòd *ea utique ſua fecerant Apoſtolici Antiſtites cùm probarunt*, & eadem, *quaſi propria Apoſtolicæ Sedis* ipſe amplecteretur. Nihil porrò de prædeſtinatione adversùs Pelagium Celeſtiúmque definitum fuerat ſive à Romanis Pontificibus, ſive ab Africanis: quia nihil controverſiæ circa illam expreſsè motum fuerat ab hæreticis, qui peccati originalis labem ab Adamo in poſteros tranſmiſſam nullam agnoſcebant: unde nec adversùs eoſdem laborandum fuit, ut ſtatueretur hominum à maſſa perdita ſecretorum æterna electio ac prædeſtinatio.

Ceterùm ſenſit autor non omnia, quæ integra confeſſio poſceret, apertè contineri iſtis capitulis. Nam & ex præfatione verba relata teſtantur conſilium fuiſſe hoc unum inquirere, quod ad gratiam Dei confitendam præcisè pertinet: *Quid de gratia Dei ſentiendum*. Quod & in indiculi clauſula repetit. *Ad confitendam gratiam Dei, cujus operi & dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt*. Gratiæ, inquit OPERI: quo efficacem operationem gratiæ *Dei in cordibus hominum atque in ipſo libero operantis arbitrio* deſignatam habes; ET DIGNATIONI: quo gratuitam humaniſque indebitam meritis gratiæ largitionem exprimit: His duobus capitibus *omnium diſputationum conn*e*xionem pendere*, ſcribit in præfatione, *nullámque ei contradictionis ſupereſſe rationem*, circa alias quæſtiones illis connexas, qui compendioſo ſubditarum autoritatum indiculo ſubſcripſerit: *Ut ergo*, inquit, *pleniùs qui in aliquo dubitant inſtruantur, conſtitutiones ſanctorum Patrum compendioſo manifeſtemus indiculo, quo ſi quis non nimiùm eſt contentioſus, agnoſcat omnium diſputationum*

Digitized by Google

PARS II. *connexionem ex hac ſubditarum auteritatum brevitate pendere; nullamque ſibi contradictionis ſupereſſe rationem, ſi cum Catholicis credat & dicat, &c.* Igitur non omnia hujus materiæ capita diſertè habentur expreſſa in indiculo, ſed *compendioſè*: Igitur aliæ diſputationes ſunt his connexæ, quæ ex his pendeant, & circa quas contradicendi Auguſtino rationem non habeant, niſi nimiùm contentioſi, ſi ſemel propoſitis in indiculo ſententiis aſſenſi fuerint.

Quæ porrò iſtæ quæſtiones, niſi de prædeſtinatione, quæ ex iſta definitione pendet: *Gratia Dei* OPERI ET DIGNATIONI *nihil penitus eſſe ſubtrahendum: Neminem niſi per Chriſtum libero* BENE UTI ARBITRIO: BONÆ VOLUNTATIS EXORDIA *& incrementa probabilium ſtudiorum & in eis uſque in finem perſeverantiam ad Chriſti gratiam referenda: Omnium bonorum affectuum atque operum, & omnium ſtudiorum, omniúmque virtutum, quibus ab* INITIO FIDEI *ad Deum tenditur Deum eſſe autorem profitendum; nec dubitandum ab ipſius gratia omnia hominis merita* PRÆVENIRI *per quem fit, ut aliquid boni &* VELLE INCIPIAMUS *& facere: Noſtra denique* MERITA ESSE DEI DONA, *qui pro his quæ largitus eſt, æterna præmia eſt donaturus.* Nimirum hoc unico fundamento nitebantur Semipelagiani, ut æternam electionem ac prædeſtinationem hominum ex eorum meritis ſuſpenderent, quod aliquod bonæ voluntatis ac fidei initium, aliqua humana merita ſtatuerint, quæ gratiæ Dei opus non eſſent, ſed gratiæ potiùs ad juſtitiam conſequendam & ad bonum opus perficiendum meritoria: *Hæc enim ipſorum definitio ac profeſſio eſt ... universis hominibus propitiationem, quæ eſt in sacramento ſanguinis Chriſti, ſine exceptione eſſe propoſitam; ut quicumque ad fidem & ad baptiſmum accedere* VOLUERINT *ſalvi eſſe poſſint. Qui autem credituri ſunt, quive in ea fide, quæ* DEINCEPS *per Dei gratiam ſit* JUVANDA, *manſuri ſunt, præſciſſe ante mundi conſtitutionem Deum, & eos prædeſtinaſſe in regnum ſuum, quos gratis vocatos,* DIGNOS FUTUROS ELECTIONE, *& de hac vita bono fine exceſſuros eſſe præviderit.* Et infrà: *Quantum ad Deum pertinet* OMNIBUS *paratam vitam æternam: Quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo* SPONTE *crediderint, & auxilium gratiæ* MERITO CREDULITATIS *acceperint. In iſtam verò talis gratiæ prædicationem hi, quorum contradictione offendimur, cùm priùs meliora ſentirent, ideò ſe vel maximè contulerunt: quia ſi profiterentur ab ea omnia bona merita præveniri, & ab ipſa ut poſſint eſſe donari, neceſſitate concederent Deum ſecundum propoſitum & conſilium voluntatis ſuæ, occulto judicio & opere manifeſto aliud vas condere in honorem, aliud in contumeliam: quia nemo niſi per gratiam juſtificetur, & nemo niſi in prævaricatione naſcatur. Sed refugiunt iſtud fateri, divinóque adſcribere operi ſanctorum merita formidant: nec acquieſcunt prædeſtinatum electorum numerum nec augeri poſſe, nec minui, &c.*

Proſperi Epiſtola ad S. Auguſt.

Ex his verbis perſpicuum evadit, quæ connexio ſit inter Auguſtinianam de prædeſtinatione doctrinam, & ſententias in indiculo aſſertas. Cùm enim prædeſtinationem ex meritis gratiam prævenientibus pendere aſſererent Semipelagiani, & viciſſim profiteri recuſarent, omnia bona merita Dei gratiâ præveniri, ne gratuitam prædeſtinationem confiteri cogerentur: liquidò apparet prædeſtinationem ex merito pendentem profligari, aſtrui verò gratuitam eo ipſo, quo omnia bona merita, ipſumque fidei initium gratiâ gratuitâ præveniri, nulla gratiam ipſam præcurrere, ex Patrum autoritate certum indubitatumque demonſtratur.

Revera hæc tandem totam cum Pelagianis, Semipelagianiſque concertationem eſſe devolutam: PARS II. *Utrum gratia ſecundùm merita daretur, nulláque meritis præveniretur*, ex Leonis diſcimus Epiſtolis & ex opuſculis de Vocatione Gentium & ad Demetriadem. In Epiſtola igitur 6. ad Aquileienſem Epiſcopum, cap. 3. *Cùm omnes*, inquit, *definitiones ſuas ad ſubrependi facilitatem improbare ſe ſimulent atque deponere, hoc ſibi totâ arte fallendi, niſi intelligantur, excipiunt, ut gratia Dei ſecundùm merita dari accipientium ſentiatur .... & per naturalem induſtriam præveniri.* Magna pars librorum de Vocatione Gentium in hujus aſſertionis confirmatione conſumitur: *Gratiam meritis non dari accipientium.* Præſertim verò in 1. libro, in cujus, cap. 22. hæc de Semipelagianis: *Iſti autem qui neſcire aliquid erubeſcunt, & per occaſionem obſcuritatis tendunt laqueos deceptionis, omnem diſcretionem, quâ Deus alios eligit, alios verò non eligit, ad merita humana referunt voluntatis, docentes ſcilicet neminem gratis, ſed ex retributione ſalvari, quia naturaliter omnibus ſit inſitum, ut ſi velint poſſint veritatis eſſe participes, eiſque affluere gratiam, à quibus fuerit expetita.* Epiſt. ad Demetriadem, cap. 10. *Hinc*, inquit, *poſtremò divinæ gratiæ ſimulata & inſincera confeſſio, quæ ſecundùm merita daretur, non ex qua merita naſcerentur. Quam partem ſuperbæ prædicationis quidam ſibi, cùm cætera abnuerent, ſervaverunt.* Ea hac porrò ſervata dogmatis Pelagiani portione ſequi oſtendit autor tribus illis locis, naturam nullo peccati originalis vulnere eſſe ſauciatam, ut quæ ante omnem gratiam proprio clara ſit ſtudio: quæ arguendi ſimilitudo notanda ad confirmationem aſſertionis noſtræ de iſtorum opuſculorum autore.

XXIII. Quæ quæſtiones incurrentes.

Doctrinâ ſancti Auguſtini de prædeſtinatione déque aliis capitibus neceſſitati gratiæ Dei ad ſingulos actus connexis, quale eſt adhuc quod de operibus infidelium ex profeſſo docuit adversùs Julianum, hac inquam, doctrinâ vindicatâ ab exceptione poſtremi illius capituli, via nobis incumbit oſtendere quid per *profundiores difficilioréſque partes incurrentium quæſtionum* intellexerit autor. Sufficit enim probaſſe nihil eorum, quæ ſanctus Auguſtinus conſtanter docuit de gratia & prædeſtinatione tanquam certum Eccleſiæ dogma, ad illas partes relegari poſſe: de his tamen conjecturas noſtras promimus.

Cùm primùm orta eſt Pelagiana hæreſis atque ab Africanis Epiſcopis & à Pontifice Innocentio damnata, duobus ferè capitibus concludebatur; negatione ſcilicet peccati originalis, & neceſſitatis gratiæ Dei ad ſingulos actus. Succedente tempore geminus iſte ramus, qui ea radice dogmatis de Adamo mortali creato natus erat, alios ſubinde emiſit ramuſculos, quibus præſcindendis adlaborarunt Eccleſiæ Catholicæ Magiſtri. Harum quæſtionum aliæ evidentem ac neceſſariam omninò cùm utróque illo dogmate connexionem ita habent, ut unum ſine altero dogmate intelligi minimè poſſit: Aliæ neceſſitudinem quidem maximam habent, ſed nec tam evidentem, nec tam neceſſariam; ut abſque operoſa inquiſitione ſtatim animo occurrat, aut de his facilè, quæ ſit Eccleſiæ ſententia, decernere queas. Ad primam claſſem referenda quæſtio de prædeſtinatione Sanctorum: ad alteram, plures quæ ab Auguſtino latiùs pertractatæ ſunt: quales ſunt; An homo poſſit eſſe ſine peccato in hac vita: Quâ pœnâ plectantur infantes ſine baptiſmo ex hac vita decedentes: An morbi ex culpa, an ex natura ortum habuerint: Quomodo infantes ante baptiſmum morientes à Chriſto judicandi: Quomodo peccatum originale tranſmittatur in poſteros: Unde in nuptias, quæ bonæ ſunt & Dei inſtitutum, tot mala invecta ſunt: Quid ſit peccatum, quid concupiſcentia,

PARS II. quid ejus natura, qui effectus; quod infinitas propemodùm amplectitur difficultates iſtis connexas; An & quomodo Chriſtus antiquis ſub veteri Teſtamento profuerit: Utrum ſine fide in Chriſtum ſalvus quis aliquando fuerit: denique quæſtio illa adeò celebris & ſalebroſa de animarum origine, an ex propagatione, an ex creatione ortum habeant, quæ quidem & diutiſſimè torſit Auguſtinum, & fuſioribus diſputationibus locum dedit. Iſtas igitur ſimiléſque quæſtiones fuiſſe crediderim, quas *profundiores, difficiliores, latius pertractatas* dicit, quaſque *ſicut non audebant contemnere, ita non neceſſe habebant aſtruere* Catholici. Ubi tamen adhuc ſtrictiùs intelligenda verba hæc, quàm vulgò intelligantur: Non enim ait *incurrentes illas quæſtiones aſtruere neceſſe non eſſe*, ſed *profundiores difficilioréſque* earum *partes*. Non ait etiam *ad confitendam Dei gratiam ſatis ſufficere* prædictas regulas ſeu ſententias, ſed *quidquid ſecundùm prædictas regulas Apoſtolicæ Sedis nos ſcripta docuerunt*: qui loquendi modus complecti videtur *omnium diſputationum connexionem ex hac ſubditarum autoritatum brevitate pendentem*, ut ait expreſſis verbis.

Inter aliàs autem quæſtiones recenſitas, duas imprimis profundiores difficilioréſque in animo habuiſſe autorem indiculi exiſtimo: Unam, quomodo transfundatur originale peccatum à parentibus in filios, alteram de animæ origine: quam poſteriorem ipſe Auguſtinus profundam, difficilem & non neceſſariam cenſuit. Imo verò hanc eandem S. Doctor incurrentem, *non neceſſariam* inſititiam atque à Pelagianis invectam quæſtionem dicit lib. 4. ad Bonifacium cap. 2. *Huic*, inquit, *laudi creaturæ adjungunt & quod Chriſtum Dominum nulla dicunt macula peccati fuiſſe reſperſum, quantum attinet ad ejus infantiam; quia ejus carnem ab omni peccati contagione puriſſimam non excellentia propria & gratia ſingulari, ſed communione naturæ quæ omnibus ineſt infantibus, aſſerunt. Eò pertinet etiam quod de animæ origine inſerunt quæſtionem, ſic animæ Chriſti coæquare molientes omnes animas parvulorum, quas volunt eſſe ſimiliter nulla peccati macula aſperſas.* Hæc quippe creaturæ laus ejuſque conſectanea, de animæ origine quæſtio ex illis erant quibus Pelagiani, cum à Catholicæ Doctrinæ defenſoribus urgerentur, eoſdem aliò avertere ac ludificare conabantur:

Lib. 3. ad Bonifac. cap. 8. *Cum igitur Pelagiani his atque hujuſmodi veritatis teſtimoniis & vocibus urgeantur . . . . immittunt aliarum nebulas quæſtionum in quibus eorum apud homines ſimpliciores ſive tardiores, ſive ſanctis literis minus eruditos impietas delitescat. Hæ ſunt nebulæ de laude creaturæ, laude nuptiarum, laude legis, laude liberi arbitrii, laude ſanctorum*, &c. Et cap. 9. *In his quinque rebus quas propoſui in quibus quærunt latebras & de quibus connectunt calumnias*, Et denique cap. 10. *Addunt ſanè ad latebrarum ſuarum nebulas Pelagiani de origine animæ* NON NECESSARIAM QUÆSTIONEM, *ad hoc ut res manifeſtas, aliarum rerum obſcuritate turbando moliantur latendi locum. Aiunt enim nos animarum traducem cum peccati traduce tueri.*

Denique poſtremum iſtud Capitulum explicare mihi videtur eximia illa Epiſtola Synodica Africanorum Epiſcoporum in Sardiniæ exulum, quæ ſancti Fulgentii ſtylo creditur exarata. Videtur, opinor, autor Epiſtolæ quiſquis eſt, capitula, de quibus diſſerimus, ſiquidem ea Poſſeſſor ab Hormiſdâ Papa accepiſſe videtur, niſi jam antea manibus Africanorum verſabantur, quod ex Epiſtolæ Hormiſdæ ad Poſſeſſorem loco in Synodica illa relato aſſerere non vereor. Porrò in iſta exulum Epiſcoporum Epiſtolâ præcipua gratiæ capita aſſeruntur quaſi ad fidem Eccleſiæ pertinentia: in quorum fronte legitur Auguſtiniana de gratuita prædeſtinatione Sanctorum doctrina: *Contra quam prædeſtinationem*, inquit, *magna pervicacia eſt aliquem vel parere vel habere conflictum . . . . & Apoſtolicam fidem perverſus oppugnat quiſquis prædeſtinatum Chriſtum & ſanctos ejus negat* [a]; *per miſericordiam* ſcilicet *gratuitam* [b], *per gratuitam bonitatem* [c], *per gratuitum beneficium miſericordiæ ſuæ: in quo eum non pro meritis futuris cujuſquam bona operationis elegit, cui ſeipſum & fidem & bona opera donaturum eſſe præſcivit.* [d] Quam doctrinam tradunt doctiſſimi confeſſores *ſequentes donum ejuſdem gratiæ, quod ſanctorum Patrum cordibus & linguis ipſa eſt dignata infundere.* [e] Demùm poſt tradita fidei dogmata circa prædeſtinationem Sanctorum, gratiam Dei, & liberum hominis arbitrium, exceptionem quamdam non abſimilem ei, quæ poſtremo capitulo continetur, ſed explicationem ſubjungit in hunc modum: [f] *Quæſtionem verò animarum aut tacitam debemus relinquere, aut ſine contentione tractare: quia ſive ex propagine veniant, ſive nova ſingulis corporibus fiant, quod ſanctarum ſcripturarum autoritas non manifeſtè pronunciat, cum cautela debet inquiri: maximè quòd ſine fidei detrimento poteſt à fidelibus ignorari* Sed & idem ſanctus Fulgentius proprio nomine ſcribens de veritate prædeſtinationis & gratiæ lib. 3. cap. 18. de eadem quæſtione diſſerens, quam velut appendicem ad controverſiam de prædeſtinatione & gratia, tractat. S. Auguſtini ſuamque de illa ſententiam his verbis exprimit: *Cujus quæſtionis*, de anima *Beatus Auguſtinus* PROFUNDITATEM *ſibi imperſcrutabilem cernens nullam voluit hujus rei definitam proferre ſententiam, incongruum prorſus exiſtimans aliquid affirmare ſine dubitatione velle, quod alter poſſet contraria reſponſione convellere . . . . conſenſum ab utraque definitione continuit: ne laborem tanta diſputationis inaniter ſuſciperet, quem cujuſlibet ſententiæ temeraria definitio vacuaret*, &c. An non diceres capitula illa Celeſtini credita ante oculos habuiſſe Fulgentium & illius ſcriptoris preſſiſſe veſtigia. Hæc ſufficiant ad explicationem loci à pluribus ſcriptoribus alienum in ſenſum diſtracti, & ex quo nonnulli gratuitæ Sanctorum prædeſtinationi infenſiores, præproperè ſibi triumphum cecinerunt.

[a] Epiſt. Synodica Africanorum tom. 4. Concil. Labbei pag. 1581. Num. 21.
[b] Num. 7.
[c] Num. 8.
[d] Num. 9.
[e] Num. 6.
[f] Num. 24.

His ita ſcriptis, jamjamque prælo ſubjiciendis, incidi in Vindicias Auguſtinianas doctiſſimi viri Henrici de Noris, ex quarum capite octavo plurima ſcitè ſinceréque ſcripta huc transferenda eſſent; ſed quoniam inſtant operæ, ſufficiat locum indicaſſe, quem adiiſſe, Lectorem nequaquam pœnitebit. Adeat, qui otio abundaverit, librum Gallicum, cui titulus: *Traditio Eccleſiæ Romanæ circa Prædeſtinationem ſanctorum & gratiam efficacem*, Tom. 1. part. 3. à pag. 336. ad p. 363. ubi autor prolixiori ſermone & alia via hanc Capitulorum particulam & concluſionem explicat.

Digitized by Google

DISSERTATIO QUARTA

DE AUTORE LIBELLI, SEU EPISTOLÆ AD DEMETRIADEM VIRGINEM PROSPERO HACTENUS ADSCRIPTÆ.

IN QUA NEC PROSPERI ESSE, NEC alterius quàm S. Leonis Papæ I. ex conjecturis aſſeritur.

I. Idem autor lib. de Vocat. & Epiſt. hujus.

ITA concinit ſtylus Epiſtolæ ad Demetriadem ſtylo librorum de Vocatione Gentium, ut eidem hactenus autori utrúmque opus meritò ſit adſcriptum, ſive cùm Ambroſio datum, ſive cùm Proſpero. Quamobrem qui multis nec futilibus, ut confidimus, argumentis alterum S. Leooi vindicavimus ſecuodâ Diſſertatione, peculiarem inſtituere alterius eidem aſſerendi gratiâ ſupervacaneum duceremus, niſi in re hujus momenti probationes probationibus cumulare, nullique diligentiæ parcere neceſſarium videretur.

Remiſſo itaque ad priorem Diſſertatiooem Lectore, ut de tempore ſcriptionis hujus Epiſtolæ inſtruatur, multáque etiam ibi legat de ſtyli, doctrinæ, conceptuúmque ſimilitudine, quæ inter S. Leonem, auctorémque librorum de Vocatione Gentium intercedit, & ad Epiſtolæ quoque autorem transferri poſſuot, cetera quæ hujus propria ſuot, pancis abſolvemus.

In ſcripturæ verſione conveniunt.

Primùm igitur animadverto hoc Epiſtolæ commune eſſe cum opere de Vocatione Gentium & certis ſancti Leonis operibus, quòd Scripturam ſanctam ex ſancti Hieronymi verſione allegent. Sed hoc inſuper habet cum ſancto Leone affine, quòd utraque verſione utatur, Vulgatâ ſcilicet & Hieronymiana. Quod in eodem verſu 4. capitis 14. libri Job contigit: ubi ſecundùm vulgatam verſionem ita legimus apud ſanctum Leonem ſerm. 8. de Nativit. & in Epiſt. ad Demetriadem circa med. *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine: Nonne tu qui ſolus es?* Et ſecundùm ſeptuaginta Interpretes in ſerm. 1. ſancti Leonis de Nativit. & in citato Epiſtolæ loco: *Nemo mundus à ſorde, nec infans cujus unius diei vita eſt ſuper terram.* Quod ad id quod probatum volumus validum, puto, argumentum eſt: cum nemo facilè ſibi perſuadeat fortuitò contigiſſe, ut eâdem ætate, duo ſcriptores diverſi eundem ejuſdem libri verſum aſſumſerint ex verſione ſancti Hieronymi, quæ nondum in uſum vocata erat, & vix ab alio autore illius ævi uſurpata reperiatur.

S. Leon. ſer. 8. de Nativ. cap. 3. Epiſt. ad Demetriadem cap. 11.

2. Ut probet Chriſtum Dominum Sacramentorum Evangeliique miniſtris ſemper adeſſe ac cooperari, adducit textum è capite 28. S. Matthæi, quem à ſancto Leone & ab autore librorum de Vocatione Gentium uſurpatum diximus eodem conſilio: *Uèique nunc*, inquit, *eâdem potentiâ Dominus indeſinenter operatur, qui ait:* Ecce ego vobiſcum ſum, &c. Vide ſuprà pag. 196. loca ex ſancto Leone & ex opere de Vocatione Gentium deſcripta.

3. Hæc Epiſtola, cùm varias Sathanæ deſcribit inſidias, conatúſque vehementiores, quibus eos impetit, quos per baptiſmatis conſecrationem, vitæque melioris profeſſionem ſibi cernit eripi; cúmque è contra, quo ſtudio, quâ vigilantiâ adversùs illum pugnari debeat, mooet, iiſdem ferè utitur verbis, quibus & Leo noſter. Exemplum habe ex cap. 10. II.
Cum in ſacramento crucis & Reſurrectionis Chriſti ad novitatem redit vetuſtas, & ad Innocentiam regeneratur impietas, antiquus hoſtis malignius FREMIT, *& acrius inardeſcit: & cum innumeris nocendi artibus humanum genus nitatur avertere,* SERENS DISCORDIAS, INCITANS IRAS, ACUENS CUPIDITATES, *ſuadens turpia, falſa commentans & errorum laqueos per opinionum commenta multiplicans, plus uritur de virtute ſtantium, quàm lætetur de fragilitate labentium.*

Sanctus Leo ſerm. 6. de Epiphan. cap. 3. *Vigilanter cavenda ſunt illa diſcrimina, quæ de otio ipſius pacis oriuntur. Adverſarius enim, qui in apertis inefficax perſecutionibus fuit, tectâ nocendi arte* OBSÆVIT, *ut quos non perculit impetu afflictionis, lapſu dejiciat voluptatis... Quos damnis non fregit, cupiditate corrumpit.* INFLAMMAT *concupiſcentiis, quos non poteſt vexare tormentis.* SERIT DISCORDIAS, ACCENDIT IRAS, INCITAT LINGUAS; *& ne ab illicitis dolis cautiora corda ſe revocent, conſum-*

Digitized by Google

mandorum ſcelerum ingerit facultates : Et ſerm. 2. de Quadrag. cap. 1. *Modo tibi major cautio, & ſolicitior aſſumenda prudentia eſt, quando idem hoſtis tuus acriori ſevit invidiâ . . . . appropinquante nova creaturæ ortu, ſpiritalis nequitia ab his, quos poſſidebat, excluditur.* FREMIT *ergo exſpoliati hoſtis impius furor; & novum quærit lucrum, quia jus perdidit antiquum.* INFLAMMAT ITAQUE IRAS, *nutrit odia*, ACUIT CUPIDITATES, *irridet continentiam*, INCITAT *gulam.* Serm. 3. de Quadrag. *Exinde (nos) vehementiore odio &* INVIDIA SÆVIORE *perſequitur, ex quo ei in baptiſmo renuntiavimus, & ab illo, cui dominabatur, origine in novam creaturam divinâ regeneratione tranſivimus . . . non deſinit nobis hoſtis antiquus* LAQUEOS PECCATI *ubique* TENDERE.

Quibus in locis præter ſensûs, conſtructionis ac verborum ſimilitudinem & concentum, quæ eundem autorem arguunt, multæ ſunt inſuper voces in textu Epiſtolæ, quæ à ſancto Leone paſſim uſurpantur, velut: *Opinionum commenta: Sacramentum crucis & reſurrectionis Chriſti: Redit ad innocentiam iniquitas, & in novitatem vetuſtas: uri de virtute ſtantium: fragilitas labentium, &c.*

III. Autor Epiſtolæ ſic habet: *Malum ſuperbiæ maximè virtutibus eſt cavendum: quia nullis opportunius inſidiatur, quàm quibus laus juſta debetur.* Et c. 10. *Quibus non potuerat perſuadere vitiorum amorem, immittit laudis cupiditatem . . . . Per gloriam irrepſit humanam, & quos impulſione non movit, elatione dejecit.* Ad eundem ſenſum, cap. 16. Sic loquitur: *Vigilant autem tentatoris inſidiæ, ut ibi proficit devotio, ſubrepat elatio, & ut homo de bono opere in ſe potius, quàm in Domino glorietur. Sed ſolicitudo nos Apoſtoli contra hoc periculum monet, dicens:* Cum timore & tremore veſtram ſalutem operamini: Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate: *Quanto ergo excellentius in mandatis Dei quique proficiunt, tanto majores habent cauſſas formidinis & tremoris: ne de ipſis probitatis augmentis mens ſibi conſcia & laudis avida in ſuperbiæ rapiatur exceſſus, & fiat immunda vanitate, dum ſibi videtur clara virtute.*

Sanctus Leo his admodum ſimilia habet ſerm. 4. de Quadrageſima, cap. 3. *Non ambigatis*, inquit, *Diabolum ad hoc vim ſuæ malignitatis armare, ut pietati laqueos de ipſa pietate prætendat, & quos non potuerit dejicere per diffidentiam, conetur ſuperare per gloriam. Vicinum eſt enim rectis actionibus ſuperbiæ malum, & de proximo ſemper virtutibus inſidiatur elatio. Quia difficile eſt ut laudabiliter viventem, laus non capiat humana.* Et ſerm. de Epiphan. 8. c. 2. *Cum timore & tremore, inquit Apoſtolus, veſtram ſalutem operamini: Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate. Et hæc ſanctis cauſſa eſt tremendi atque metuendi, ne ipſis operibus pietatis elati deſerantur ope gratiæ, & remaneant in infirmitate naturæ.*

De Melchiſedech differens Epiſtola, ait: *Vir ſacratiſſimus Melchiſedech Domini & Salvatoris noſtri* PRÆFERENS FORMAM. Sanctus Leo ſerm. 4. de Natali ſuo. *Ipſe eſt*, inquit, (Chriſtus) *cujus* FORMAM *Melchiſedech Pontifex* PRÆFEREBAT.

De lege & gratia eodem uterque modo loquitur Epiſtola: *Non ob aliud*, inquit, *unquam datur præceptum, niſi ut quæratur præcipientis auxilium.* Sanctus Leo ſerm. 5. de Quadrag. *Ad jubentem recurrat, qui ideò dat præceptum ut excitet deſiderium, & præſtet auxilium.* Et expreſſiùs ſerm. XI. de eadem: *Ideò enim datur præceptum, ut præcipientis quæratur auxilium.*

De Paupertate & divitiis. *Tam abundantia, quàm inopia*, ait Epiſtola, *materia ſolet eſſe peccati, cum vel dives extollitur ad ſuperbiam, vel pauper proſilit ad querelam.* S. Leo ſerm. XI. de Quadrag. cap. 1. *Non minoris eſt periculi carere deſideratis, quàm abundare conceſſis. Inſidiæ ſunt in divitiarum amplitudine, inſidiæ in paupertatis anguſtiis. Illæ elevant ad ſuperbiam, hæ incitant ad querelam.*

Sanctus Leo Epiſt. 10. Ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis, cap. 1. *Apoſtolicum munus in Petro principaliter collocavit* (Chriſtus) Autor Epiſtolæ: *Natura in Adam principaliter inſtituta.* Ubi eâdem voce utuntur in eo ſenſu qui tam primariam inſtitutionem, quàm Primatum includit. Quæ vox rarò ita uſurpatur.

Hoc etiam commune habent ambo hæc ſcripta, ut illud Act. 14. *Dimiſit gentes ingredi vias ſuas*, frequenter aſſumant. Et illud: *Tentatio eſt vita hominis ſuper terram.* Ex libro Job ſæpiùs quoque uſurpent.

De præſentis vitæ ſtatu S. Leo Serm. 7. cap. 3. *Contriſtati ſunt, non de conſcientia reatu, ſed de humanæ* MUTABILITATIS INCERTO. Serm. 14. IV.
de Paſſ. c. 3. *Quamvis enim non iſtius vita ſit, ſed æternæ, ut ſit Deus omnia in omnibus: tamen, &c.* epiſtola Cap. 24.
ad Demetriadem: *Non quidem obtinetur, ut jam omnia in omnibus Deus ſit: quia nullus eſt ſine tentationis ſtimulo, & ſine* MUTABILITATIS INCERTO, &c. Et ſuprà: *In futuræ beatitudinis conſortio Deus erit omnia in omnibus: quod ideò in hac vita non poteſt ad plenum obtineri: quia nondum mortale hoc, &c.*

In utroque Deus ſub agricolæ imagine inducitur animam hominis colens, fœcundamque reddens bonis juſtitiæ fructibus, ac propterea Deus *ſummus & verus agricola* nuncupatur pia ejus ergo homines ſolicitudo, *cultura*: anima, *ager cordis*, virtutes, *ſemina*; bona opera, *germina juſtitiæ* appellantur: Autor Epiſtolæ, cap. 1. *Licet plantationi ſuæ* SUMMUS AGRICOLA *valida ad profectum tuum incrementa præberet; cooperatores tamen gratiæ Dei opportunè piam adhibuêre culturam: ut germen tenerum fortitudinis robur acciperet, & dignos generoſitate ſua fructus propoſiti tui arbor afferret.* Ex cap. 7. *Sed quid illud eſt, quo corporeorum ſenſuum exteriora pulſantur, in agro cordis cui impenditur iſta cultura, nec radicem poteſt figere, nec germen emittere, niſi ille* SUMMUS ET VERUS AGRICOLA *potentiam ſui operis adhibuerit; & ad vitalem profectum, ea, quæ ſunt plantata, perduxerit.* Lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 6. *Quæ* (bona voluntas) SUPERNI AGRICOLÆ *prima plantatio eſt... Bona voluntas omnium virtutum germen eſt primum.*

S. Leo Serm. ult. de Jejunio decimi menſis: *Deus námque* VERUS ET SUMMUS AGRICOLA, *non ſolùm corporalium, ſed etiam ſpiritualium autor eſt fructuum, & utraque ſemina, utraque plantaria duplici novit exercere* CULTURA, *dans agris profectus germinum, dans animis incrementa virtutum.* Item Serm. 3. de eod. Jejunio dec. menſis. *In agro Dominico, cujus operarii ſumus, oportet nos prudenter atque vigilanter ſpiritalem exercere culturam . . . Quæ bona opera ſi pigro otio & inerti deſidiâ negligantur, terra noſtra nihil generoſi germinis pariet, &c.* Serm. 6. DE TERRA CORDIS *noſtri germen juſtitiæ & caritatis fructus oriatur.* Serm. 1. de Quadrag. *Tunc in nobis bene ſemina virtutum nutriuntur, quando ab* AGRO CORDIS *noſtri omne germen externum evellitur.* Serm. 4. de Jejun. Pent. cap. 3. *Terra enim carnis noſtræ niſi aſſiduis fuerit ſubacta culturis citò, &c. cuſtodienda igitur nobis omnium germinum ſeminúmque generoſitas, quam ex ſummi agricolæ plantatione concepimus, &c.* Similia habet Serm. 2. de Reſurrect. & 2. item de Aſcenſione.

Conſulat etiam Lector quæ in ſecunda diſſerta-

Digitized by Google

tione à nobis relata ſunt tam ex S. Leone, quàm ex autore de Vocatione Gentium circa mutum illud creaturarum de ſuo creatore teſtimonium, quod cuivis ſemper patet : paribus enim ac potius iiſdem verbis illud depingit autor Epiſtolæ, cap.7. in hunc modum : *Omnia quidem elementa mundi, & univerſa creaturarum natura hoc ipſa ſui exigunt ſpecie, ut inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciantur : & in pulchritudine cæli & terræ quadam ſunt pagina ad omnium oculos ſemper patentes, & autorem ſuum nunquam tacentes : quarum proteſtatio doctrinam imitatur magiſtrorum & eloquia ſcripturarum.*

S. Leo Serm. 11. de Quadrageſima, cap.6. *Qui aliquam*, inquit, *dat portionem ſubſtantiæ ſuæ, intelligat ſe miniſtrum eſſe miſericordiæ divinæ, quæ partem pauperis in manu poſuit largientis.* Et Serm.5. de Collectis cap.1. *Terrena & corporea facultates ex ipſius largitate proveniunt, ut meritò rationem eorum quæſiturus ſit, quæ non magis poſſidenda tradidit, quàm diſpenſanda commiſit.* Epiſtola ad Demetriadem, cap.5. *Qui poſſeſſionibus ſuis non aliter, quàm rebus pauperum præſunt : ut Eccleſiaſticæ utilitati ſub quadam procuratione famulentur, elaborantes ſinguli pro ſuarum virium portione, ut ad victum atque veſtitum familiæ Dei neceſſaria conferantur, &c.*

V. Epiſtola ad Demetr. cap.10. *Hinc evacuatio baptiſmi parvulorum, qui ſola adoptione donari, nullo tamen reatu dicerentur abſolvi.* Lib.2. de Vocatione Gentium, cap.24. *Nec impiè à quodam de parvulorum baptiſmo dictum fuiſſet : Habet gratia quod adoptet, non habet unda quod diluat.* Hanc hominis Pelagiani ſententiam deſcripſit autor librorum ſex Hypognoſticon, lib.5. cap.8. ex ſcriptis Pelagiani quem confutat. Hunc Julianum eſſe, illum verò Sixtum Papam III. conjicit Johannes Garnerius : quæ conjectura, ſi vera eſſet, juvaret ſententiam noſtram : cùm enim Sixto adhæſerit Leo noſter, ab eo accipere potuit Pelagiana ſcripta, quæ forſan Sixto, cùm Celeſtio favebat, familiaria fuerant.

Diſſert. vi. ad Marium Mercatorem cap. 6.

Epiſtolæ cap.5. *Ad vitam æternam per anguſta & ardua onti, &c.* Reſpicit procul dubio autor ad verſum 14. capitis 7. Evangelii ſecundùm Matthæum, quem ita ſemper refert S. Leo : *Anguſta & ardua via eſt, quæ ducit ad vitam.* Exempla vide in Diſſertatione 2. pag.200.

S. Leo Serm.8. de Jejunio decimi menſis, cap.1. *Ut anima ...* IN AULA MENTIS *poſſit divinæ vacare ſapientiæ.* Epiſt. ad Demetriad. cap.22. *Ipſa ergo*, inquit, AULAM TUÆ MENTIS *ingredere & in ſecretario puriſſimæ conſcientiæ tuæ, &c.*

S. Leo Serm.1. de Jejun. 10. menſis, cap.1. *Deus dat unde ipſi quod operatur operemur, accendens ſcilicet mentium noſtrarum lucernas, & igne nos ſuæ caritatis inflammans.* Epiſt. ad Demetriad. cap. 14. *De verò lumine tenebroſa jam & deficientes lucernæ lumen accipiunt .... Superno igne accenſus animus non tepeſcat .... unde cœpit inflammari, inde poſcat igniri.* Hanc ultimam vocem in Diſſert. 2. Leoni familiarem obſervavimus, pag. 201.

Epiſt. cap.24. *Sine dubio inde habetur virtutum omnium* PORTIO, *unde habebitur* PLENITUDO. S. Leo Serm.2. de Paſſione, cap. 2. *Ut quod veſtri generis impia perdidit portio, aſſequatur hoc fidelis gentium plenitudo.* Serm.15. cap.4. *Qui primus hominum reſurrexit, ejus plenitudinis eſt portio, quam præceſſit.*

Epiſtolæ cap.17. *Dignum quippe eſt ut imago Dei Deo ſplendeat, & inde pulchra, inde ſit comta, dicens :* Signatum eſt ſuper nos lumen vultûs tui Domine ; *alioquin adultera eſt & à divino aliena conjugio, ſi alterius cujuſquam decorem in ſpeculo ſui cordis oſtentat.* Lib.1. de Vocat. Gent. c.8. *Quærat Dominus imaginem ſuam, & omnium, quæ in eam inciderunt, ſordium concretione deterſa ſpeculum humani cordis enubilet.* Serm.95. de gradibus beatitud. cap.7. *In creatura creator appareat & in ſpeculo cordis humani, per lineas imitationis expreſſa Dei imago reſplendeat.* Serm.5. de Quadrag. cap.3. *Solicitiore cura cordis noſtri ſpecula tergamus .... Nitor enim mentium ad imaginem Dei conditarum non ita à fumo totius vanitatis alienus eſt, ut nulla poſſit ſorde fuſcari.* Serm.1. de Jejun.10. menſis, c.1. *Inveniemus hominem ideo ad imaginem Dei conditum, ut imitator ſui eſſet autoris ; & hanc eſſe naturalem noſtri generis dignitatem, ſi in nobis quaſi in quodam ſpeculo divinæ benignitatis forma reſplendeat.* Serm 4. de Nativit. cap.2. *Ut homo ad imaginem & ſimilitudinem autoris ſui vivens, formam Dei bonitatis atque juſtitiæ in ſplendore imitationis tanquam in ſpeculi nitore ſervaret.*

Epiſtolæ cap. 7. *Gratia Dei tota repellitur, niſi tota ſuſcipitur ... Extra gratiam efficitur, qui aliquid de ejus plenitudine diffitetur .... Plenè & veraciter confitenda eſt gratia Dei, de cujus hoc primum munere eſt, ut auxilium ipſius ſentiatur.* Capitulo 10. de Gratia & lib. arb. *Ad confitendam gratiam Dei ejus operi ac dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt.*

Epiſtolæ cap. 8. *Nulla eſt gravior, quàm ſuperborum ruina ; maximè cùm ipſa elatio in Dei tendat injuriam.* S. Leo Epiſtola 80. ad Anatolium : *In totius Eccleſiæ perturbationem ſuperba hæc tendit elatio.* Creberrimus eſt iſte loquendi modus apud S. Leonem.

Epiſtolæ cap.10. *Ut omnium hominum generalem ruinam meritorum privilegio ſublevarent.* S. Leo Serm.7. de Epiphania, cap. 4. *Deus cauſſam noſtram nimis malam humilitatis privilegio bonam fecit.*

Epiſtolæ cap.18. *Ab omni contaminatione mens libera eſt, quæ ſive in ſe, ſive in proximo nihil diligit, niſi quod ex Deo eſſe novit. Nam amare aliquid, quod non ex opere & Spiritu Dei ſit, non eſt caſta dilectio.* Lib.1. de Vocat. Gent. cap. 6. *Benè ſe amant, qui in ſe opera Dei amant. Nam & Deus hoc amat in nobis, quod ipſe fecit ; & hoc odit quod ipſe non fecit. Si ergo opus Dei amamus in nobis, bonam voluntatem rectè amamus, quæ utique, ſi opus Dei non eſſet, amanda non eſſet.*

Frequens ea verborum conſtructio & congeries, figurarúmque uſus, quæ in Diſſert. 2. obſervavimus Leoni familiaria eſſe. Epiſtolæ cap.6. *De omni genere hominum, de omni gradu officiorum, de omni menſura operum, de omni qualitate virtutum, fiat totius ædificationis inſeparabilis connexio & indifferens pulchritudo, nec deſit ſoliditati, quod non defuerit portioni.* Præter conſtructionem verborum, vix etiam ullum eſt, quod Leonis non ſit proprium ac familiare : Cap.10. *Cum... captivis libertas, perditis ſalus, mortuis vita reparatur. Cum... ad novitatem redit vetuſtas, & ad innocentiam regeneratur impietas.* Cap 4. *Fiant Filii Dei de paupertate divites, de patientia fortes, de humilitate ſublimes* ſexcenta his ſimilia reperies in aliis S. Leonis opuſculis. Vide Diſſertationem 3. pag 215.

4. Jam verò ſi minutatim velimus expendere ſtyli affinitatem, vocabulaque utrique magis familiaria, eadem prorſus hæc eſſe facile deprehendemus, eandémque dictionis totius ſtructuram. His enim fermè frequentiùs utuntur vocibus, aut ſi non frequenter aliquibus, ſaltem citra uſum communem uſurpant. Tales ſunt ſequentes : Voluntaria devotio, Gratiæ largitas. Incitare, Igniri. Diſcipulus veritatis. Prophetica, Evangelica, & Apoſtolica doctrina. Redire, tranſire, transferri in innocentiam. VI.

Vocum eãrumdem uſus.

Digitized by Google

& novitatem proteſtari. Indicere. Murmura querelarum. Incunctanter. Inſpicere, inſpector. Sublimitas. Tranſcendere. Accreſcere, famulari, famulatus. Inſinuare, inſinuatio. Moderamen. Incommutabilis voluntas. Tepeſcere Deſides & tepidi. Evacuare. Inſania novi dogmatis. Dogmatis portio. Vipereus. formam præferre. Cooperatores gratiæ. impendere. Diſpendium. Provehere, provectio. Exordium ſumere. Conſenſio pro conſenſu. Menſura donorum gratiæ. Impar. Tumere, intumeſcere. Elatio. Præſumere, forma. Univerſitas pro omnes. recidere. Fragilitas. Divini operis & muneris eſſe. Soliditas. Sacratus, ſacratiſſimus. Confæderari. religioſus. onerosus. obſcurum pro obſcuritate. Erudire, eruditio. Diſcretus, diſcretio. Portio, plenitudini & ſoliditati oppoſita. Sacramentum Paſſionis & Reſurrectionis. Urere, uti invidia. Virus invidiæ. Commenta. Paginæ Evangelicæ, veteris & novi Teſtamenti. Deceptiones. Laquei. Dexteri, ſiniſtri. Communio naturæ, &c. Scienter. Materia. Gemen, ſemen, ager cordis. Conſortium. Plantationibus ſuis Deus incrementa præbet. Variare, varietas. Indeſinenter. Tentationis ſtimulus. Periculum mutabilitatis. Mutabilitatis incertum. Corde concipere. Cultura. Tenebroſæ mrores. Inclinare. Occiduus. refutare pro rejicere, &c. Magiſtri pro SS. Patribus, & doctoribus Eccleſiæ conſtitutio Salvatoris, &c.

5. Conjectationes ſuperiores hîc alterâ firmamus. Quod ſtyli hujus Epiſtolæ nitor ac venuſtas, non eſt hominis Africani, ſed ipſis potiùs latinæ linguæ incunabulis enutriti. Et certè ſi Africanus fuiſſet, non ignoraſſet Demetriadem ex S. Auguſtini maximè cohortationibus ſervandæ virginitatis conſilium concepiſſe; nec ſcripſiſſet tale ipſum *propoſitum ſine humanis cohortationibus elegiſſe*, cum ex ipſius Auguſtini Epiſt 143. ad Julianam Demetriadis matrem diſcamus, per ejus miniſterium caſtitatis propoſitum amplexatam eſſe piam hanc virginem. *Per miniſterium*, inquit, *noſtrum cum accepiſſetis verbum auditus Dei, ſicut dicit Apoſtolus, accepiſtis non ut verbum hominum, ſed, ſicut eſt verè verbum Dei. Cujus miniſterii noſtri, adjuvante gratia & miſericordia ſalvatoris, in domo veſtra tantus fructus exortus eſt, ut humanis nuptiis jam paratis ſancta Demetrias ſpiritalem ſponſi illius præferret amplexum, cui ſpecioſo præ filiis hominum, &c.* Hominem verò Italum, longe ab Africa poſitum & tunc temporis fortè adhuc adoleſcentem, qualis erat S. Leo, non mirum eſt hanc compertam non habuiſſe circumſtantiam. Quid quod hujus Epiſtolæ autor ſatis ſe Romanæ Eccleſiæ alumnum prodit, dum ejus gloriam ubique æmulatus Apoſtolicam Sedem omnibus tum ſacerdotibus tum plebibus exemplo fuiſſe aſſerit, ut Pelagiani dogmatis inſaniam abhorrerent: cùm hæc palma Epiſcopis Africanis debeatur, qui omnium primi ſignum adversùs Pelagium levaverunt, ſic canente Proſpero:

Tu cauſſam fidei flagrantius, Africa, noſtra
Exequeris: tecúmque ſuum jungente vigorem
Iuris Apoſtolici ſolio, fera viſcera belli
Conficis, & lato proſternis limite victos.
Convenere tui de cunctis urbibus almi.
Pontifices, geminoque ſenum celeberrima cœtu
Decernis quod Roma probet, quod regna ſequãtur.

VII. [...]nis & [...]metriadis [...]ſitudo.

6. Juvat porrò non modicùm aſſertionem noſtram ſingularis, quæ Demetriadi virgini cum S. Leone interceſſit neceſſitudo, ſanctaque familiaritas, ex qua etiam hanc fiduciam ſumſit, ut ipſam impelleret ad conſtruendam Baſilicam ſub S. Stephani invocatione conſecrandam, ut fidem faciunt varii ſcriptores. Platina: *Leo*, inquit, *ad reparandam Urbem & Templa converſus Demetriam Ancillam Dei impulit ut Baſilicam beato Stephano via latina tertio ab Urbe milliario in fundo ſuo conderet*: quod & refertur in Breviario Romano. Cur de alia Demetriade itidem virgine, hæc intelligi debeant aut poſſint non video; cùm aliam huic cognominem & aliquatenus illuſtrem, nec illius ævi ſcriptores commemorent, nec eam, de qua loquimur, aliquâ notâ diſtinguant, cùm de ea mentionem faciunt. Unicum eſt, quod quempiam poſſit movere, videlicet Demetriadem jam ab anno 410. Barbarorum ſævitiam, qui Romam ceperant, fugientem, in Africam tranſmeaſſe, unà cum Juliana matre ſua & avia Proba, ibique ſedem apud Carthaginem fixiſſe. Verùm ſi ſemel redierit in memoriam, Vvandalos irrupiſſe in Africam anno Domini 427. cum innumerabili prope exercitu, qui regionem illam immaniter vaſtavit; poſt expugnatam verò anno 431. Hipponem omnes illius tractus provincias Barbarorum armis ſubjectas eſſe exceptis ſolùm duabus civitatibus, Cyrta & Carthagine, hancque ultimam tandem in illorum manus deveniſſe anno 439. nemini puto perſuadendum Demetriadem in illa provincia remanſiſſe, experturam nimirum, niſi fuga ſibi conſuluiſſet, hæreticorum barbarorúmque furorem, apud quos fides catholica caſtitaſque virginalis, quibus clarebat Demetrias, ſummo æquè crimini vertebantur. Imò verò nemo eſt qui non credat piam virginem, ſicut expugnatâ à Gothis Româ, aufugit Carthaginem tutiſſimum tunc à barbaris aſylum, ita invadentibus Africam Vvandalis longè potiori ratione reliquiſſe Carthaginem, Romámque remeaſſe, in qua patriam, cognatos, amicos, & quod non ſemel indicatur in hac ipſa Epiſtola, ampliſſimas poſſeſſiones à parentibus ſuis relictas habebat. Quamquam & uſque ad incurſionem Vvandalorum in Africa non remanſiſſe, vero ſimillimum eſt, vel Julianam adhuc ſuperſtitem poſt Gothorum ex Italia diſceſſum cariſſimum pignus in urbem ſecum reduxiſſe, vel Demetriadem, mortuâ Julianâ, ultrò repetiiſſe patriam, ut quæ apud Carthaginem ſine cognatorum, Gentiliúmque ſuorum ope ac ſolatio vix potuiſſet reſidere.

Vide ſup. pag. 182.

Urbem igitur reverſa Leonem invenit primatum ſeu doctrinæ ſeu pietatis inter omnes, qui tunc in urbe florebant, facilè tenentem: cùmque Archidiaconum Eccleſiæ ſpectaret potior virginum Deo dicatarum cura, Demetriadem Sanctus Leo ex officii ſui debito ad ſanctioris, quam profeſſa fuerat, vitæ perfectionem dirigendam ſuſcepit, ſanctumque Leonem viciſſim ſacra virgo, ut ad ſublimis propoſiti obſervantiam magis magiſque accenderetur, pro jure ſuo precata eſt. Nec renuit S. Leo onus impoſitum, ſed hanc ad eam ſcripſit eximiam Epiſtolam, cujus materiem eſſe debere cenſuit Chriſtianam humilitatem, quam in ſacra virgine Natalium ſplendore, immenſis opibus largiter in pauperes effuſis, ac ſingulari pietate, commendata periclitari meritò timuit: ne partas tot laboribus, operúmque bonorum aſſiduitate palmas una eriperet elatio: in cujus virtutis laudes quàm propenſus aliunde eſſet, cetera ejus ſcripta pluribus locis atteſtantur.

Sit igitur S. Leonis tam inſignis Epiſtola, non verò Proſperi, cujus nomen præ ſe tulit, ex quo inter ejus opera excuſa eſt ſub hoc titulo: *Proſper Epiſcopus ſacræ virgini Demetriadi.* Qui titulus adtitius eſſe tum inde convincitur, quod ante centum fermè annos, quo tempore S. Ambroſii operibus accenſebatur hoc opuſculum, ſine hoc titulo ſemper prodierat: tum quod certum ſit apud eruditos Proſperum Auguſtini diſcipulum ac vindicem nunquam Sacerdotali dignitate, ſed nec ullo fortè Eccleſiaſtico miniſterio inſignitum fuiſſe, cùm à Gennadio & ipſo Gallo, Gallorúmque ſcriptorum diligentiſſimo Encomiaſte dictus ſit tantum, *Homo*

VIII. Nihil titulus Proſperum præ ſe ferens nocet.

Aquitanica

Digitized by Google

Aquitanicæ regionis. Gelaſius quoque recenſens in Concilio Romano ſcripta orthodoxorum Patrum, quos exactiſſimâ ſecundùm cujuſque gradum appellatione diſcrevit, enumeratis eorum ſcriptis, qui Pontificali dignitate præfulſerant, addito ad ſingulos Epiſcopi nomine, ſubjungit de ſancto Hieronymo in hunc modum: *Item opuſcula beati Hieronymi Presbyteri*: ac demum ita in Proſpero deſinit: *Item opuſcula Proſperi viri Religioſiſſimi*; ſatis innuens ipſum Epiſcopali infulâ etſi digniſſimum, nunquam tamen decoratum fuiſſe. Idem probatum habetur ex cyclo Victorii ad Hilarum P. R. ex Marcellino comite in Chronico, Bedæ Martyrolog. VII. Kalend. Julii, &c. de quo vide plura apud Sirmondum in notis ad Apoll. Sidonii, lib. VIII. Epiſt. xv. Sed miſſa illa pſeudepigraphe, non eſſe Proſperi hanc Epiſtolam arguit ſtyli diſparitas, & ejuſdem affinitas cum ſtylo autoris librorum de Vocatione Gentium. Etſi enim Proſperi ſermo nonullis interdum rythmis, ut aiunt, ubique ſonat, quod omnibus illius ævi ſcriptoribus non inſolens eſt, minùs tamen frequentes ſunt apud Proſperum, qui etiam iis perſæpe vitandis ſtuduiſſe videtur, ut legenti planum erit. Non ita quoque de ordinando & ad amuſſim conſtruendi ſermone, aut ſecandis periodorum membris ſolicitus eſt ac autor gemini de vocatione gentium opuſculi; ſed ut ratiocinii pondere atque arte præſtat alteri, aſſertionibúſque, ut de ipſo Gennadius, magis nervoſus eſt, ita dictionis puritate, ſermonis nitore, compoſitionίſque elegantiâ longè inferior eſt. Probatur præterea ex diſcrimine, quod inter utrumque ſuprà annotavimus, cùm unus Eccleſiam Romanam in profliganda hæreſi Pelagiana omnibus Epiſcopis præiviſſe ait; alter ab Africana Eccleſia in hac pugna præventam eſſe etiam ſedem Apoſtolicam aſſerit: quod diverſum autorem fuiſſe demonſtrat. Denique altum de ſancto Auguſtino ſilentium, cujus cum laude nominandi nullam Proſper ſibi eripi ſinit occaſionem, eidem hoc opuſculum abjudicat. Quam enim opportunam magis, ac magis obviam habere poterat occaſionem celebrandi invicti illius gratiæ Doctoris, quàm in ea Epiſtola, quæ & de gratia Chriſti, & de humilitate gratiæ cuſtode tota eſt, in qua Pelagianum dogma, Pelagiíque ad Demetriadem Epiſtolam exagitat; quæ Epiſcopos iſtius hæreſiarchæ adverſarios commemorat, quorum pars magna erat Auguſtinus, *præcipua portio*, ut loquitur ipſe Proſper. *Domini Sacerdotum*; in qua alloquitur virginem, quam miniſterio verbi Chriſto pepererat, aut potiùs quam æmulans Dei æmulatione deſponderat uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Proſpero enim omnium, quæ Auguſtini erant, curioſiſſimo indagatori hoc ignorare non licuit, nec tacere, cum id ſacræ virgini gratiſſimum eſſe futurum non dubitaret. Denique cum de propoſito caſtitatis à Demetriade concepto *inter ipſa principia multos, qui tunc in Eccleſia præminebant, meritò non ſiluiſſe* aſſerat, atque illa *rationabiliter doctiſſimos viros ſuis adhortationibus incitaſſe.* Nemo eſt qui credat hanc ſibi ipſi vim facere potuiſſe Proſperum, ut orationem in Auguſtini nomen ac elogium ſponte currentem, compeſceret reprimerétque.

S. Proſper Epiſt. ad Auguſtinum.

Hæc omnia ſi mente ab omni præjudicio liberâ lector attenderit, non dubito quin conjecturis noſtris ultro ſubſcribat, hocque opuſculum ſancto Leoni, ut genuino parenti, reſtituendum judicet.

VIII. Demetrias immeritò accuſata.

Nihil agam ab inſtituto meo alienum, ſi ad incudem hic revocavero, quæ autor nuperus refert de pia Virgine, meliùs dixerim adverſùs piam Virginem, cujus memoriam in Eccleſiaſtica hiſtoria honorabilem immeritis notis dedecorat. Tribus enim quatuorve criminibus Demetriadem arceſſit. Primùm quòd humanæ gloriæ avida, quicquid boni ageret labe iſtâ inficeret. 2. Quod Pelagianum venenum à Juliano gentili ſuo propinatum ultrò exceperit. 3. Quod hujus farinæ homines libenter foverit. 4. Denique quòd admiratrix ingeniorum (novum crimen,) quod ambitioſis ſuperbíſque hominibus ac pietatem mentientibus impenſiùs faverit. Reddo autori verba ſua: *Julianus*, inquit, *affini familiæ venenum ſuum afflaverat, illudque Demetrias, ut erat gloriolæ amantior, faciliùs excepit, fuitque contemtrix opum ac mundi, ſed admiratrix ingeniorum, hominibus, qui ſeverioris diſciplinæ ita præferrent ſpeciem, ut tamen amarent videri dicendi ſimul & Evangelicæ perfectionis principatum tenere.*

Johan. Garnerius Diſſert. 6. ad Marium Mercatorem.

Sed undè habes, vir erudite, hauſtum à pia virgine Pelagii toxicum? Quod ſi aſſertionis teſtem nullum habes idoneum, non vereris de infamata puellæ Deo ſacræ memoria reum coram Deo poſtulari? Si magnum porrò admiſſæ hæreſeos argumentum putas, quod ſacra puella ex Aniciana ſtirpe nata eſt, Anicianæ autem familiæ junctam eſſe Æmiliam, ex Æmilia jam oriundam fuiſſe, hanc demum nupſiſſe Juliano: jam non ſola Demetrias, ſed & quotquot utrámque hanc familiam ſanguine vel affinitate attigerunt, Pelagianâ dicendi ſunt labe infecti: atque adeò vix ab iſta peſte, ut ita dicam, originali quiſquam nobilium Romanorum immunis erit.

Non hauſtũ à Demetriade Pelagii venenum.

Imò verò, inquit, non in omnes Juliani affines tranſmiſſum iſtud venenum, ſed hoc *Demetrias, ut erat gloriolæ amantior, faciliùs excepit.* Et hoc unde? Unde, inquam, habes Demetriadem gloriolæ amantiorem fuiſſe? An inde, quòd *in diſciplina & humilitate Chriſtiana nutrita & educata eſt*, teſte Auguſtino; an quod, *cum & nobilitate & divitiis prima eſſet in Orbe Romano, hæc univerſa contemſerit; quod ſe non nobilem, non divitiis præpollentem, ſed hominem cogitarit?* An quòd *puellares annos fidei ardore ſuperavit, & inde cœperit, ubi aliis deſiiſſe, perfectæ conſummatæque virtutis eſt?* Forſan *gloriolæ amantior* ideò dicitur, quia tam *ſublime propoſitum ſuper humilitatis fundamenta conſiſtere piè & ſapienter intellexit.* Quia *Virgo Anicia ſuper omne faſtigium Trabeatæ nobilitatis evecta, converſo repentè animo, deſiderio cæleſtium nuptiarum declinavit mortale conjugium . . & ſtudiis ſuis ad ſublimiores gradus virtutum profecit.* Hæc ſi elatioris animi & gloriæ avidi indicia ſunt, nemo Demetriade, fateor, gloriolæ amantior fuit: ſed ſi contra dejectiſſimæ humilitatis argumentum ac meritum, vel potiùs, ut cum S. Hieronymo loquar, *miraculum* iſtud fuit, fatebitur vel ipſe Garnerius humanæ gloriolæ cupiditatem perniquè aſfingi puſillimæ virgini.

S. Auguſt. Epiſt. 188. al. 143. ad Julianam.

S. Hieron. Ep. ad Demetriadem.

S. Leon. Ep. ad Demetr. cap. 1.

Sed ſæpius *monita eſt Demetrias de vitandis Pelagii reliquiis & ſuperbia fugienda.* Verum id quidem; ſed ſi de vitanda culpa vel errore fugiendo eſſe admonitum, admiſiſſe eſt, nec poſſit quiſquam agere monitorem, qui ſimul criminatorem non agat, neſcio quis à quovis crimine abſolutum ſe confidere audeat. Rei fuerunt Romani omnes omnis Manichaicæ impietatis, omniúmque Arii, Neſtorii, & Eutychetis hæreſeon, quandoquidem toties de his fugiendis a Leone ſunt admoniti. Omnes Apoſtoli, imò Chriſtiani omnes fermento ſunt infecti Phariſæorum, quod eſt hypocriſis, quos toties hortatus eſt Dominus Jeſus, ut ab eo ſibi caverent. Impudicus dicendus erit Timotheus & prophanis vocum novitatibus addictus, ad quem ſcribit Apoſtolus ut ſeipſum caſtum cuſtodiat, & devitet prophanas vocum novitates. Enimverò quis

IX. Admonitio rean non fecit Demetriadem.

Ff

Digitized by Google

1. Timoth. 5. 15. & 6. 20. miretur de humilitate potiùs quàm de aliis virtutibus ſermonem à Leone eſſe inſtitutum, cùm Demetriadem alloqueretur, quæ ad eum virtutum apicem evecta erat, cui maximè timendum *ſuperbiæ malum omnibus virtutibus vicinum*, ut ſcribit Leo, *quódque videtur ire, quas perditas cupit, amicum eſſe virtutibus.* Unde *nihil magis*, inquit, *fugiendum eſt quàm appetitus hujus concupiſcentiæ, quæ virtutem negat divini operis amore propriæ dignitatis.* Hunc amorem totis eloquentiæ viribus piæ virgini inſufflarat Pelagius in ſua Epiſtola; contra hunc totâ quâ pollet facundiâ Leo noſter dimicat.

Ad Demetr. cap. 16.

Literæ Pelagii ad Demetriad. non nocent.

Quod ſi propterea Pelagianum dogma admiſiſſe credenda eſt Demetrias, quod à Pelagio Epiſtolam acceperat; credatur potius catholicam ſuſcepiſſe ſervaſſéque doctrinam: quia à ſanctis Hieronymo Presbytero, Auguſtino Epiſcopo, Innocentio Pontifice Romano, Leone Archidiacono, poſteà etiam Antiſtite, aliiſque *excellentiſſimis*, ut hic loquitur, *Magiſtris, qui tunc in Eccleſia præeminebant*, literæ datæ ſunt vel ad Demetriadem ipſam, vel ad ejus matrem Julianam, quibus non minùs ad doctinæ Catholicæ, quàm ad virginitatis amorem accendebatur. Et certè multò magis caritati Chriſtianæ convenit hanc de Virgine tantis munita præſidiis opinionem concipere, quam cepit ipſe Auguſtinus, etſi de illis nihil cogitans: *Et nos quidem*, inquit, *de ſancta Virginis diſciplina & humilitate Chriſtiana, in qua nutrita & educata eſt, hoc exiſtimamus, quod illa verba cùm legeret, ſi tamen legit, ingemuit, & pectus humiliter tutudit, ac fortaſſis & flevit, Dominúmque, cui dicata & à quo ſanctificata eſt, fidenter oravit: ut quomodo illa non ſunt verba ipſius, ſed alterius, ita non ſit talis & fides ejus, quâ ſe aliquid habere credat, de quo in ſe non in Domino glorietur.* Et infrà; *Abſit omnino, ut tale aliquid in animo non dicimus tuo, vel ſacræ Virginis filiæ tuæ, ſed in cujuſque extremi meriti famuli vel famulæ veſtræ liber iſte fecerit.*

S. Auguſt. Ep. 143.

X.
Cur ſanctus Auguſtinus ad Julianam potiùs quam ad Demetriadem ſcripſit.

Jam quòd ſanctus Auguſtinus non ad Demetriadem, ſed ad matrem ejus Julianam ſcripſerit, neſcio an indè magnum ſententiæ ſuæ patrocinium ſcriptor laudatus accerſat. Sacra puella Demetrias conſecrationis ſuæ præſertim primordia in ſilentio egit, nec literis ullis aliorum ad ſe literas allexit: quòd nec virginitatis nec humilitatis pudori congruebat. Juliana porrò de filiæ ſuæ profectibus ſolicita, Sanctorum opem adhortationéſque enixè poſtulavit, ut ad ſancti propoſiti obſervantiam perſeverantiámque ardentior efficeretur. Sic ad Innocentium, ad Hieronymum, ad Pelagium adhuc pietatis & doctrinæ nomine conſpicuum ſcripſiſſe teſtantur reſcriptæ literæ. De ſancto Auguſtino par ratio: cùm enim à Juliana literas accepiſſet, non à Demetriade, non ad hanc ſed ad illam reſcripſit, certus nihil accepturam matrem, quod cum filia ſua commune non faceret. Audiamus Auguſtinum: *Neſciremus*, inquit, *quemadmodum noſtra illa tunc exhortatio à fideli & nobili virgine fuiſſet accepta, niſi nobis profectis, cum poſt paululum profeſſa fuiſſet ſanctimoniam virginalem, hoc ingens Dei donum, veſtrarum literarum lætiſſimo nuntio & veraci teſtimonio diſceremus.* Quod porrò reſcribens Auguſtinus ad Julianam, hanc à cavendis Pelagii inſidiis moneat, ratio eſt obvia. Nimirum hoc omnibus Eccleſiæ Doctoribus commune eſt, ut quo tempore contra recenter natum in Eccleſia errorem dimicandi provinciam acceperunt, tunc nullam occaſionem prætermittant adversùs eumdem inſurgendi, omnéſque ad quos vel ſermonem habent vel literas ſcribunt, ab hujuſmodi hæreſi ſtudioſè deterreant. Hoc ſciunt qui Auguſtini aut Leonis ſcripta vel à limine ſalutarunt. Sed in hoc negotio clarum eſt exemplum. Res erat Hieronymo maximè cum Origeniani dogmatis ſectatoribus, inde eſt quod Demetriadem alloquens, hanc ab illo dogmate ut cautè ſe defendat, vehementer adhortatur. Auguſtinus cum Pelagianis manus conſerere per eadem tempora cœperat, ideò Demetriadem à Pelagiano maximè errore deterret.

S. Auguſt. Epiſt. 133.

Sed peculiarem adhuc rationem affert ipſe Auguſtinus: *Quomodo* inquit, *à vobis, quibus tantam dilectionem debemus, admonendis ut alia caveatis, diſſimulare poſſemus, cum legiſſemus librum, quem ad ſanctam Demetriadem quiſnam ſcripſerit, vel utrum ad vos pervenerit, veſtris potius reſcriptis, noſſe volumus?* Penè igitur prævaricationis reum ſe Auguſtinus prodidiſſet, niſi contra venenum ſacræ Virgini per hæretici literas propinatum, Catholicæ doctrinæ pharmacum adhiberet: nec aliud myſterium habent ſanctæ Doctoris literæ. Cæterùm longè à Pelagianorum errore ſemper fuiſſe Julianam cum omni ſua familia, teſtatur ipſa diſertis verbis ab Auguſtino relatis. Illam prioribus literis de hac hæreſi vitanda monuerat, déque pia admonitione gratias uberes egerat Juliana, hæc ſubjungens; *Sed noverit ſacerdotium veſtrum longè me ac domunculam meam ab hujuſmodi perſonis eſſe diſcretam: omniſque familia noſtra adeò Catholicam ſequitur fidem, ut in nullam hæreſim aliquando deviaverit; nec unquam lapſa ſit, non dico in eas ſectas, quæ vix expiantur, ſed nec in eas, quæ parvos habere videntur errores.* Probè intellexit Auguſtinus Pelagianam ſectam à Juliana inter eas numerari *quæ parvos videbantur habere errores*: quia nimirum cùm nondum plenè innotuiſſet imperitiori præſertim ſexui, quàm exitioſum eſſet Pelagii Celeſtiique venenum, eorum ſecta dogmaque tolerabiliora videbantur, ſi cùm illis ſectis dogmatibuſque conferrentur, *quæ vix expiantur.* Parvum non eſſe iſtum errorem docet Julianam Auguſtinus, ut magis exoſam ei ſectam redderet, in quam nunquam ſe domúmque ſuam lapſam eſſe, & à cujus aſſeclis longè ſe eſſe diſcretam clariſſimè profitetur: ſed hanc ejus fidei profeſſionem vel obſcuritatis arguere, vel parùm ſinceram ſuſpicari, nunquam, quod noverimus, in mentem venit Auguſtino; nec cujuſquam ingenui & Chriſtiani hominis animum debet ſiniſtra hæc ſubire ſuſpicio.

S. Auguſt. Epiſt. 143.

Ibidem.

XI.
An obſcura remanſerit Demetrias.

Miratur denique autor *quod Demetrias tantâ olim totius orbis gratulatione virginitatem profeſſa, poſtmodùm latuerit in obſcuro, nec ulli penitus laudata ſit, niſi fortè cuidam Proſpero.* Laudis profectò nimis avidum dixerim, qui parciùs laudatam dixerit Demetriadem. Quid in virgine meliùs laudaveris, quàm virginitatis profeſſionem? Quid in virgine *quæ & nobilitate & divitiis prima erat in orbe Romano*, quàm *quòd hæc univerſa contempſerit, ut ſe hoſtiam vivam, Deo placentem ac ſine ulla macula æterna pudicitia conſecraret?* Hæc laudavit Hieronymus, hæc Innocentius, hæc Auguſtinus, hæc excellentiſſimi quique magiſtri, qui tunc in Eccleſia præeminebant: hæc univerſus orbis gratulatus eſt. Iſtud ſi cui parum eſſe cenſetur, neſcio quid ei ſufficiat. Sed & in obſcuro latuiſſe poſt profeſſam virginitatem, Virginis Deo ſacræ & in obſcuro faciei Dei latitantis, non eſt laus infima: cujus videlicet ardentius ſtudium totiúſque virtutis meritum hoc eſt, ut amet neſciri. Nec tamen obſcurus remanſit piæ virginis profectus, quem poſt triginta ferè annos univerſæ Eccleſiæ notum fecit eximia, non Proſperi cujuſdam, ſed Leonis Magni Epiſtola. Apud

Hieronym. Epiſt. 8. ad Demetriadem.

Digitized by Google

quem quanti meriti eſſet Demetrias, vel inde perſpicuum eſt, quod in magnum trahat humilitatis argumentum, quòd *in hoc uſque*, inquit, *ô ſacra Virgo Demetrias, dignationem tuæ dignitatis inclines, ut provectiones tuas etiam meo ſtylo exigas adjuvari. Quod ergo ad tenuitatem facultatis meæ reſpiciens, omnibus modis recuſarem; neque tam maturo & erudito animo cohortatiunculas meas adhibere præſumerem, niſi fiduciam efficiendi id quod jubetur, à jubente conciperem, & tuis meritis & orationibus confiderem eſſe præſtandum, &c.* Demum in obſcuro non remanſit poſterioribus annis Demetrias, quæ à pluribus ſcriptoribus Eccleſiaſticis laudatur, quòd in fundo ſuo viâ Latinâ Baſilicam in honorem ſancti Stephani Protomartyris, hortante Leone, extruxerit. Cujus quidem memoria tam non eſt in obſcuro, ut potiùs in ore & manibus verſetur omnium, quotquot quotidianum Eccleſiaſtici officii penſum perſolvunt; & quotannis in anniverſaria ſancti Leonis feſtivitate ubique Eccleſiarum recolatur: adeò ut penè in Virgine Demetriade impletum dixerim, quòd de Magdalena prædixit Dominus JESUS: *Ubicúmque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus.* Matth. 26. 13.

DISSERTATIO QUINTA,

SEU

APOLOGIA

PRO SANCTO HILARIO

ARELATENSI EPISCOPO,

& antiquis ſanctæ Eccleſiæ Arelatenſis juribus,

IN TRES PARTES DISTRIBUTA.

Ad Epiſtolam X. Aliàs LXXXIX. ſancti Leonis Papæ ad Epiſcopos Viennenſis provinciæ.

PRÆFATIO.

Apologia ſancti Hilarii Arelat. hactenus intentata.

REM arduam aggredimur, nec ad hæc uſque tempora ab ullo Eccleſiaſtico ſcriptore omni ex parte tentatam: ut ſcilicet ſanctum Hilarium Arelatenſem Epiſcopum Eccleſiæ Gallicanæ decus eximium à calumniis probríſque vindicemus, quibus ſanctiſſima ejus memoria, occaſione Epiſtolæ ſancti Lennis ad Epiſcopos Viennenſis provinciæ, immaniter hactenus laceſſita eſt. Eum enim paſſim traducunt ut hominem [a] *præfractâ contumacia*, [b] *effrænata temeritatis & inſolentia, qui omnia jura Epiſcopalia & Metropolitica ſúſque déque ferret, qui Canones Eccleſiaſticos nihil pendens, omnia pro libidine animi ageret*, Pontificatúmque ſuum, ſeu, ut aiunt, *vicariatum à Pontifice conceſſum in tyrannidem converteret: quod Diotrephi ſimilis ipſum Pontificem recipere detrectaret*: quod denique illa [c] *Apoſtolica delegatione & primatu in tantam arrogantiam faſtúmque prorupiſſet, ut ſummum Pontificatum, & ut ita dicam Papatum in Galliis ſibi jam deſignaret.* Pro quibus criminibus, aliiſque quamplurimis, juſtiſſimas pœnas luiſſe Hilarium aſſerunt, nec aliter eum in Leonis gratiam tandem aliquando redintegratum fuiſſe, atque inter vindicatos cœlites conſcriptum, quàm peractâ pro tot & talibus auſis ſeriâ conſtantique pœnitentiâ.

a Marca Epiſt. ad H. Valeſium. De tempore ſuſceptæ fidei in Galliis.

b Joan. Morinus Exercitat. Eccleſ. lib 1. Exerc. 23.

c Joan. Filesac differt. de ſacr. Epiſc. autor. cap 9. n. 12.

Neminem, qui hæc omnia diluere, tantíque Pontificis innocentiam aſſerere tentaverit, hactenus invenimus, niſi unicum autorem cúmque Hiſpanum, Franciſcum ſcilicet Bivarum Ordinis Ciſtercienſis Abbatem, qui commentitium Dextri Chronicon à Marco Maximo Epiſcopo Cæſarauguſtano continuatum in lucem edidit, & commentariis illuſtravit. Hic enim ad ann. Chr. 449. ubi Pſeudo-Dexter *Hilarium Arelatenſem egregia morte vitam meritis & ſanctitate plenam finiiſſe* narrat; apertè & palàm prædicat hujus viri ſanctitatem, modeſtiámque eximiam, eaque omnia, quæ vel à Leone, vel ab aliis in ipſum conjecta ſunt, inter calumnias ab ejus adverſariis confictas deputat: *Ceterum (ut ſenſum*, inquit, *meum ponam) tanta viri ſanctitate perſpecta, nequaquam in Baronii adduci poſſum ſententiam, ut credam Hilarium rem pœnitentia dignam eò temporis perpetraſſe: ſed in eam proclivior ſum, quæ nihil minus intelligi queat inter Hilarium & Leonem quæſtionis utrimque juſtæ interceſſiſſe, atque olim inter Paulum & Petrum à Paulo reprehenſum; inter Chryſoſtomum & Epiphanium, ſeu inter Athanaſium & Luciferum: & ut aliquid altiùs repetam, inter Gabrielem & Principem Perſarum cuſtodem. Nam & magnus Leo multis ſuſurrationibus ac criminationibus circumventus in Hilarium juſtè potuit iraſci, nimirùm cunctis, quæ in ipſum à malevolis objiciebantur, fidem præbens; & Hilarius ipſe nihilominùs ab omni crimine immunis eſſe.*

Cur Hilarii cauſſa derelicta.

Quid porrò ſcriptores noſtros à cauſſa Hilarii ſui defendenda deterruerit, planè neſcimus, niſi quod vel negotium illud non ſatis perſpectum habuerunt, ad alia pro ſuo quiſque inſtituto properantes, vel ſe ut temeritatis ac violatæ Pontificiæ majeſtatis reos infamandos eſſe timuerunt, ſi tot facinora à Leone in medium adducta adversùs Hilarium in dubium revocarent, vel abſolverent eum, in cujus condemnationem utraque poteſtas terribilibus ſeſe decretis aliquando armaverant.

Connexa Leonis & Hilarii Apologia.

Verùm ibi trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Quaſi verò Hilarius defendi, niſi offenſo Leone, non poſſit; cùm potiùs utriuſque apologiam ita ſibi invicem exiſtimemus eſſe connexam, ut non aliter, quàm purgato eâ quâ inſtituimus

PRÆFAT.

ratione Hilario, Leonis ipſius exiſtimationi provideri poſſe arbitremur. Ita enim Arelarenſis Epiſcopi ſanctitas, humanarúmque rerum contemtus apud clariſſimos quoſque autores Eccleſiaſticos, ne quid de peculiari ejus vitæ ſcriptore dicamus, celebrata ſunt, ut aliâ viâ excuſari non poſſit Leo, quod in hominem, proh qualem ac tantum! ea ſcripſerit, quibus paria (ſi Bivaro credimus) probra in facinoroſum quemlibet vix conjici poſſent, quàm ſi Leonis credulitati per malas artes fuiſſe obreptum, fateamur hic primùm ingenuè, & abundè poſtea demonſtremus.

Quidni enim Leonem noſtrum iiſdem verbis affari nobis liceat, quibus Bernardus Papam Eugenium? *Venerunt ad te in veſtimentis ovium*, imo in veſtimentis Paſtorum, *in habitu ſancto: ſpecies decepit te. Quid mirum? Et tu homo es.* Neque hoc ſibi Leo de ſe ipſe perſuaderi ægrè paſſus eſſet, qui ſtatim atque adeptus eſt Pontificatum ſub tantæ dignitatis pondere ingemuit, & de ineluctabili penè in multis errandi neceſſitate & ſecum & apud plebem ſuam pluries conqueſtus eſt: *Quæ conditio*, inquit, *ſi omnes Sacerdotes generaliter tenet, quantò magis me & onerat & obſtringit: quibus ipſa ſuſcepti operis magnitudo creberrima eſt offenſionis occaſio?* Timor, quem timebat, evenit ei; & quod verebatur, accidit. Ita enim in hac cum Hilario diſceptatione falſis rumoribus techniſque adverſariorum ejus circonveniri ſe paſſus eſt, ut cùm innocentiſſimum virum, immo Apoſtolicum omnino ſacerdotem exagitaret, omnium Eccleſiarum perturbatorem, totius diſciplinæ adverſarium, omnium penè ſcelerum reum ſe in Hilario impugnare exiſtimaret. Neque vero hæc tam mea ſunt, quàm Eminentiſſimi Baronii verba de Hilarii, & Mamerti cauſſa non abſimili ita loquentis: *Non mireris, Lector, Romanum Pontificem adverſus Mamertum adeò vehementer inſurgere, virum, ut declararunt eventa, ſanctitate inſignem. In his enim, quæ contentioſi fori ſunt, perfacile eſt quemquam decipi. Perſimile etiam ſancti Leoni accidit, qui in ſanctum Hilarium eàdem fermè ex cauſſa acerrimè invectus eſt. Quis neſciat ſæpè accidere, ut falſis accuſationibus & ſubreptionibus aures Pontificum repleantur; & cùm putant agere, quod juſtum appareat, exagitent innocentem?* Hæc Binius à Baronio pro ſuo more mutuatus ad calcem undecimæ Hilari Epiſtolæ tranſtulit, hiſque inſuper Baronii ſuffragium cumulavit: *Quod accidit S. Leoni Pontifici ſanctiſſimo in cauſa Hilarii Arelatenſis, qui Epiſtola 89. acerrimè innocentem perſtrinxit, idem ex obreptione Hilaro Pontifici in cauſa Mamerti accidiſſe potuit.*

Leo infirmitatis ſuæ benè conſcius.

Serm. 4. In Aſſumtione ſua, c. 2.

Baron. ad A. C. 464. n. 8.

Innocentem igitur Hilarium pronunciat hîc magnus Annalium ſcriptor: ut meritò cenſendus ſit ea voluiſſe retractare, quæ ad annum 445. dixerat duriuſculis verbis, nec rebus ſatis expenſis de tota hac cauſſa diſſerens. Poſterioribus cogitatis veluti ſapientioribus inhæremus; priora cum imitari, emendabimus hâc, quam ordimur, diſſertatione. Quæ ut ordinatior clariórque procedat in tres partes diſpertietur, quibus quicquid adverſus Hilarium à Leone objectum eſt in Epiſtola illa celebri, diſcutiemus. Prima igitur erit de Celidonii negotio, quod hanc camarinam movit: ubi de jure Arelarenſis Epiſcopi in provinciam Viennenſem diſſeretur. II. De Epiſcopi ſuperordinatione in locum Projecti: ubi de jure ejuſdem Arelarenſis Epiſcopi in provincias Narbonenſes, & alias quas ſibi vindicabat Hilarius. III. denique parte cetera accuſationum capita, quæ Leonis Epiſtola complectitur, ſepoſitis omnibus præjudiciis, ad examen revocabimus.

Partitio Diſſertationis.

PARS I. CAP. I.

PARS PRIMA.

DE CAUSSA CELIDONII.

CAPUT PRIMUM.

Totius controverſiæ origo & ſtatus.

CUm Beatus Hilarius è Lirinenſi Monaſterio, cui ſemet olim tradiderat, ad Sedem Arelatenſem in Honorati demortui locum evectus eſſet circa quadringenteſimum vigeſimum nonum Chriſti annum, nihil ſanctius habuit, quàm ut gregem Chriſti ſibi commiſſum verbo paſceret, ac ſolicitudine regeret paſtorali. Quemadmodum autem ejus cura, quarenus Epiſcopus erat, ſpectabat ſolam Arelatenſem Eccleſiam, ita ad omnes ſeſe provinciæ Viennenſis Eccleſias Epiſcopóſque extendebat ratione Metropolitici juris, quod penes ſe dudùm habebat Arelatenſis Antiſtes. In his autem Paſtoralibus excurſibus explendis comite plerûmque utebatur magno illo Germano Autiſſiodorenſi Epiſcopo, quem & ſanctitatis fama & Apoſtolica prudentia eximiè commendabant. Eum verò non ob hanc ſolùm rationem crediderim ab Hilario in hujus ſolicitudinis communionem eſſe vocatum; ſed etiam quia plures tunc temporis erant provinciæ Viennenſis civitates, quæ non Romanæ ditionis eſſent, ſed parerent Burgundionibus. Quibus videlicet ab Aetio devictis Sabaudia relicta erat, cum indigenis ita porrò dividenda, ut finibus deinde vi armorum per vicina propagatis in Prima Lugdunenſi, Maxima Sequanorum, Viennenſi, & aliis provinciis ſedem fixerint. Potuit igitur Hilarius Germani opem eam ob rem poſcere, ut apud alienæ ditionis populos, quibus acceptiſſimus erat eorum contribulis Germanus, plus valeret Epiſcopalis autoritas & ordinatio. Quicquid ſit de hac ratione, narrat Honoratus Maſſilienſis Epiſcopus in vita Hilarii noſtri, quod cùm Hilarius Germaniiſque luſtrantes provinciam ad aliquam civitatem perveniſſent, non priùs eorum adventus innotuit, quàm certatim undique convolarit hominum multitudo, non ex infima tantùm plebecula, ſed ex nobilioribus honoratioribúſque longè plurimi, quorum una vox, una hæc adversùs Celidonium accuſatio: ipſum videlicet interruptam ſuo quondam adhibuiſſe conſortio; quod canonibus omninò contrarium erat: eumdémque ſeculari præfectura perfunctum, antequam ſacris initiaretur, aliquos extremo damnaſſe ſupplicio. His auditis Germanus & Hilarius, viri diſciplinæ Eccleſiaſticæ tenaces, congregant illicò Synodum ex probatiſſimis Epiſcopis, cauſſam inſtruunt, convictúmque Celidonium è ſede ſua depiciendum pronuntiant. Sed ſatiùs eſt & quæ jam diximus, & quæ Celidonii depoſitionem ſecuta ſunt, ſuis verbis Honoratum narrantem audire.

S. Hilarius è Lirinenſi Cœnobio ad Sedem Arelatenſem evectus.

Celidonius Epiſc. accuſatus & depoſitus.

In excurſibus autem, inquit, *quis ut dignum eſt explicabit quantum ejus præſentia profectum contulerit civitatibus Gallicanis, ſanctum Germanum ſæpiùs expetendo, cum quo ſacerdotum miniſtrorumque vitam, necnon profectus exceſſúſque tractabat? Ubi ejus adventus innotuit, flammata ad utrumque nobilium & mediocrum ſtudia convolarunt; adſtruentes Celidonium interruptam ſuo adhibuiſſe conſortio, quod Apoſtolicæ Sedis autoritas, & Canonum prohibent ſtatuta: ſimul ingerentes, ſeculi adminiſtratione perfunctum capitali aliquos condemnaſſe ſententia. Tanta rei novitate permoti, teſtes imperant præparari. Conveniunt ex aliis locis probatiſſimi*

Narratio ex vita ſancti Hilarii.

ſacerdotes : res omni ratione prudentiaque diſcutitur, accuſatio teſtimoniis confirmatur. Adhibetur vera ſimplexque definitio : ut, quem ſcripturarum regula removebant, voluntate propria ſe removere deberet. Ille Urbem credidit expetendam, ibique ſe injuſto rigore adſtruit condemnatum. Quod ubi comperit vir beatus, pedibus iter aggrediens Romam ſine equo, ſine ſagmario feſtinus intravit. Apoſtolorum Martyrumque occurſu peracto, beato Leoni Papæ illicò ſe præſentat, cum reverentia impendens obſequium, & cum humilitate depoſcens, ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito ordinaret; adſtruens aliquos apud Gallias publicam meritò excepiſſe ſententiam, & in Urbe ſacris altaribus intereſſe. Rogat atque conſtringit, ut ſi ſuggeſtionem ſuam libenter excepit, ſecretò jubeat emendari : ſe ad officia, non ad cauſſam veniſſe; proteſtandi ordine, non accuſandi, quæ ſunt acta ſuggerere : porrò autem ſi aliud velit, non futurum eſſe moleſtum.

Quid Hilarius cum Leone geſſit.

Non ſtatim diſceſſit Româ Hilarius, ſed expectato Concilio Epiſcoporum, eorum videlicet qui fortè fortunâ tunc Romæ commorabantur, (cujuſmodi Synodum, ἐνδημοῦσαν vocabant Orientales) jus ſuum fortiter tuitus eſt. In illâ enim Synodo multa ultrò citròque prolata ſunt, quorum acta cum Epiſtola ſua miſit ſanctus Leo ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis. *Quæ igitur*, inquit, *apud nos in cauſſa Celidonii Epiſcopi geſta confecta ſunt, & quæ Hilarius dixerit, dum cum eodem præſente Epiſcopo audiretur, inditus chartis rerum ordo demonſtrat.* Eadem proculdubio Acta penes ſe habuit autor vitæ Hilarii, ſed ab iis recenſendis abſtinuit, ne diſſidium jam tunc inter Beatiſſimos Pontifices cæleſti pace compoſitos redintegrare videretur : *Et quia*, inquit, *tantorum virorum, præſertim jam ad ſupernam gratiam vocatorum, nec in narratione audeo judicia ventilare, hoc breviter dixiſſe ſufficiat : quòd ſolus tantos ſuſtinuit, quòd nequaquam minantes expavit, quòd inquirentes edocuit, quod altercantes vicit, quod potentibus non ceſſit, quod in diſcrimine vitæ poſitus communioni ejus, quem cum tantis viris damnaverat, conjungi nullatenus acquievit.*

S. Leo Ep. 10. ad Epiſcopos prov. Vienn. cap. 3.

Honoratus Ep. Maſſil. in vita S. Hilarii Arel.

Quam diverſa de Hilario à Leone & Honorato relata.

Miranda certè hoc loco ſimul & dolenda nobis venit humanæ conditionis ſeu infirmitas, ſeu ignorantia. Ecce enim quàm diverſis coloribus Hilarium depingunt Leo & Honoratus, uterque Epiſcopus; uterque ſanctitate conſpicuus, veritatis uterque ſtudioſus. Scribit S. Leo : *Nihil Hilarium habuiſſe rationabile, quod in ſanctorum Concilio Sacerdotum poſſet reſpondere* : eumdem laudat Honoratus : *Quòd ſolus tantos ſuſtinuit, quod inquirentes edocuit, quod altercantes vicit.* Queritur Leo *ad ea ſe occulta cordis ipſius tranſtuliſſe, quæ nullus Laicorum dicere, nullus Sacerdotum poſſet audire* : Nihil tale Honoratus, ſed potiùs miratur *quod nequaquam minantes expavit, quod potentibus non ceſſit, quod in diſcrimine vitæ poſitus communioni ejus, quem cum tantis viris damnaverat, conjungi nullatenus acquievit.* Ille *tumorem mentis ejus ſuperbia ſpiritu inflata, & nimis impiam præſumtionem* arguit, talémque aſſerit extitiſſe *ut beato Apoſtolo Petro nollet eſſe ſubjectus, & frequentius temerariis & inſolentibus verbis ſententiam damnationis expeteret.* Hic verò teſtatur eum *beato Leoni ſe illico præſentaſſe, cum reverentia impendiſſe obſequium, & cum humilitate popoſciſſe, ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito ordinaret.* Cui ſuffragatur Auxiliaris Præfectus, qui tunc Romæ agebat & teſtis ocularis fuiſſe videtur, cùm ita ad ipſum Hilarium ſcribat inter cetera : *Sed cùm propoſiti tui tenax ſis & ſemper æqualis, nulloque commotionis felle rapiaris, ſicut nullis extolleris illecebris gaudiorum, ego nec minimum quidem factum beatitudinis tuæ arrogantiæ memini contagione fuſcari. Sed impatienter ferunt homines, ſi ſic loquamur, quomodò nobis conſcii ſumus. Aures præterea Romanorum quadam teneritudine plus trahuntur, &c.* Denique Leo graviter expoſtulat, quod Hilarius *meriti ſui conſcius, cùm quæreretur ad cauſſam, turpi fuga ſe credidit ſubtrahendum.* Autor verò ille & ſapientiæ & fortitudini imputat *quod cuſtodibus appoſitis, hyems rigore ſæviente, quos ratione non flexerat, credidit relinquendos.* Jam enim à primo in Urbem adventu Leonem monuerat *ſe ad officia non ad cauſſam veniſſe, proteſtandi ordine non accuſandi, quæ erant acta ſuggerere. Porrò autem ſi aliud vellet, ſe non futurum eſſe moleſtum.* Hæc omnia Honoratus, qui poſt utriuſque mortem ita ſcribens, ab omni vel palpandi vel fallendi affectu liber & immunis fuiſſe credendus eſt.

Hilarius Romà diſcedit inſcio Leone.

Præſentiſcens igitur Arelatenſis Epiſcopus ſtatutum eſſe Leoni cauſſam Celidonii apud ſe penitus retractare, majorémque fidem habere teſtibus ab illo Epiſcopo productis, quàm his omnibus, qui coram Gallicanorum Epiſcoporum Synodo adversùs Celidonium teſtimonium dixerant, ſatius duxit Româ abſcedere, ne coram certanti pro ſuis Eccleſiarúmque Gallicanarum prærogativis, aliquid incauto aut pugnaciùs agenti elaberetur, quod iram Pontificis Romani magis accenderet, quàm rem propriam promoveret; néve expectando ſententiam, quam in prioris detrimentum ferre paratus erat S. Leo, aliquod Conciliorum Epiſcoporúmque autoritati præjudicium crearetur, quod futuris deinde ſeculis in exemplum traheretur.

Quid Leo poſt Hilarii diſceſſum ex Urbe.

Quàm ægrè Hilarii egreſſum ex Urbe tulerit Romanus Pontifex, teſtis eſt Epiſtola, quam ſcripſit poſtmodùm ad Provinciæ Epiſcopos, & Conſtitutio Imperialis, quam in ipſum intorqueri fecit à Valentiniano Auguſto. Non ſtatim tamen ſecuta ſunt Hilarium hujuſmodi ſcripta : ſed eo egreſſo, *Abſolutus eſt Celidonius Epiſcopus*, inquit S. Leo, *remotumque judicium, quod prolatum in hac ſententia legebatur : quod tanquam viduæ maritus ſacerdotium tenere non poſſet.* Deinde ſcripſit per brevem Epiſtolam ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis, ut eos de toto negotio certiores faceret; indicarétque Hilario Metropoliticâ in Viennenſem provinciam poteſtate privato, eam ad Viennæ Epiſcopum tranſlatam pro jure antiquo fuiſſe. Nec ſoli Viennenſi provinciæ hanc dedit Epiſtolam, ſed etiam ceteris Epiſcopis *per Gallias*, ut titulus præ ſe fert, hoc eſt per ſeptem provincias *conſtitutis*. Quæ Epiſtola, ſi tamen genuina eſt, veluti præluſit prolixiori illi libello, in quem diſſerimus, qui cum maximi eſſet momenti, operoſiori ſtylo elaborari debuit. Immò non priùs de eo in Gallias mittendo apud ſe ſtatuit Pontifex, quàm diutiùs diligentiùſque totum hoc negotium mente verſaſſet. Unde quinque menſium intervallum inter utrámque Epiſtolam reperitur, quarum ultima viij. Idus Junias data eſt, eodem ſcilicet tempore, quo Valentiniani Conſtitutio; prior verò viij. vel iij. Idus Januarii : quod optimè convenit cum tempore reditûs Hilarii in Gallias, qui *hyemis rigore ſæviente* contigit, ut ſuprà ex ejus vitâ retulimus.

Hilarius ad placandum Leonem ſe convertit.

Interim verò ſe ſuæ reddidit Eccleſiæ Arelatenſis Pontifex; & ut nihil, pro manſuetudine & caritate ſacerdotali, omitteret, quo iratum Leonem deliniret : *Totum ſe*, inquit Honoratus, *ad placandum ejus animum inclinata humilitate convertit, miſſo primitùs ſancto Ravennio tunc Presbytero, poſtmodum proprio ſucceſſore. Deinde ſanctum Nectarium, ſanctumque Conſtantium præcipuos ſacerdotes*, miſit.

Etſi porrò hoc lenimento uſus Hilarius pro ſervandâ, quantum in ipſo erat, unitate ſpiritûs in vinculo pacis, ne putes tamen ipſum juri ſuo ceſſiſſe, ut ſibi perſuaſit Eminentiſſimus Cardinalis Baronius, qui & addit illum : *Haud mediocre edi-*

Ad A. 445. num. 18.

Digitized by Google

diſſe ſpecimen Chriſtianæ modeſtiæ, cum ita exagitatus, tam à Pontifice, quàm ab Imperatore, tamen omnino quievit, neque contrariis editis Apologiis ſuam cauſſam defendit; cum alioquin id præſtandi & vis eloquentiæ ipſi ſuppeteret, & jura à prædeceſſoribus prætenſa ſuffragarentur. Imò verò reipſa præſtitit quod præſtare potuit: *ſemper ſui propoſiti tenax, ſemper æqualis* jura ſuæ Eccleſiæ & uſque ad extremum Spiritum obtinuit, & quâ pollebat eloquentiâ ſtrenuè defendit: cujus rei fidem faciunt & Auxiliaris Præfecti Epiſtolæ fragmentum in ejus vitâ, & ipſæ vitæ autor, hæc ſcribens: *Quantum in hac cauſſa dictaverit, huic operi nulla poſſum ratione connectere, &c.* de quo fuſius infrà agemus. Dubitandum tamen non eſt, quin Auxiliaris Præfecti precibus annuens, ad nimiam Romanorum, ut loquebatur, teneritudinem ſe ſubinde demiſerit, & quicquid illibatis Eccleſiæ ſuæ juribus remitti potuit id libentiſſimo animo præſtiterit: *Aures Romanorum,* inquit cordatiſſimus ille Præfectus, *quadam teneritudine plus trahuntur: in quam ſi ſe ſanctitas tua ſubinde demittat, plurimum, nihil perditurus, acquiris. Da mihi hoc, & exiguas nubes parvæ mutationis ſerenitate compeſce.* Hæc modò ſufficiant. Jam verò diſcutienda nobis ſunt accuratiùs ea, quæ occaſione hujus controverſiæ adversùs Hilarium objiciuntur, qui tanquam alieni juris invaſor ab omnibus penè ſcriptoribus exagitatur, propterea quòd Celidonium Epiſcopum non modò innocentem, ſed & ad ſe nullatenus pertinentem, deponere auſus fuerit. Ante omnia autem, quâ in provinciâ ille Epiſcopum egerit, inquirendum eſt.

Auxiliaris Præfecti teſtimonium pro Hilario.

CAPUT II.

In qua Provincia Celidonius Epiſcopatum obtinuerit? An in Maxima Sequanorum? Ubi vitæ S. Romani Abbatis locus expenditur.

Quæſtiones in hac controverſia ventilandæ.

PLures hîc occurrunt ventilandæ quæſtiones, quæ ſemel illuſtratæ plurimum lucis conferent toti huic controverſiæ. Quæritur enim cujus civitatis, vel ſaltem cujus Provinciæ Galliarum Epiſcopus fuerit Celidonius? Utrum intra ſeptem Provincias, an in aliqua reliquarum Gallicanarum, quæ corpus ſingulare conflabant? Item fueritne ſolummodo Epiſcopus, an etiam Metropoliticâ autoritate fuerit decoratus. Hæc porro non ignorare tanti eſt, ut ex his totius diſſidii cardo pendeat. Longè enim aliter ſtatuendum eſt de Hilarii negotio, ſi comprovincialem antiſtitem depoſuerit, aliter ſi Metropolitanum. Iterum alius eſt omnino quæſtionis ſtatus, ſi intra Provinciam Viennenſem hoc egerit; alius, ſi in aliqua alia è ſeptem Provinciis; alius denique, ſi extra hoc peculiare Provinciarum corpus, puta in Lugdunenſi, in Maximâ Sequanorum, vel in alia; Iſta ſiquidem, quâ fieri poterit induſtriâ, ſecernenda ſunt: ut in quo Hilarius erravit, vel errare viſus eſt, poſſit deprehendi.

Unde orta de Epiſcopatu Celidonii recentior opinio.

Cardinalis Baronius Celidonium Provinciæ Viennenſis Epiſcopum fuiſſe exiſtimavit; etſi res ab eo diſcuſſa non videtur. Hæc omnium animis inſedit opinio, uſque dum Joannes Franciſcus Chiffletius in ſua Veſontienſis ſeu Bizuntinæ Urbis & Eccleſiæ hiſtoriâ fragmentum quoddam protulit vitæ S. Romani Abbatis, quod è Codice Monaſterii Jurenſis acceptum, eidem à Petro Franc. Chiffletio S. J. tranſmiſſum fuerat. Fragmentum enim iſtud Celidonium Veſontienſem Epiſcopum diſertis verbis appellat: *Hilarius,* inquit, *venerabilem Celidonium ſupradictæ Metropoli* Veſontienſis *Patriarcham, Patricio Præfectorioque fultus favore indebitam ſibi per Gallias vindicans Monarchiam, à ſede Epiſcopali, nulla exiſtente ratione, dejecerat.* Mirum eſt quàm avidè, quàm benevolè iſtud exceptum fuit ab omnibus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudioſis, qui ſcilicet intelligebant, quantùm lucis inde mutuaretur Hilarii negotium, quantopere & ſententiæ Leonis Papæ æquitas palàm omnibus fieret, & tota hæc diſciplinæ Eccleſiaſticæ pars nobiliſſima illuſtraretur. Chiffletiorum igitur ſententiæ omnis eruditorum chorus accinit, Celidoniúmque Bizuntinæ Eccleſiæ Epiſcopum hucuſque credidit: in his J. Simondus Conciliorum Galliæ Tom. 1. Illuſtriſſ. Petrus de Marca, Diſſert. de Primatu Lugdun. N. 77. & in opere de Concordia Sacerd. & Imp. lib. v. Ejuſdemque libri continuator Stephanus Baluzius, Franciſcus Hallier, de Hierchia Eccl. & alii paſſim.

Ab hoc eruditorum grege vix me divelli patior; patior tamen, quoniam multa me movent, perſuadéntque Celidonium hunc, de quo controverſia, nunquam Veſontionenſem Epiſcopum fuiſſe, & fragmentum iſtud vitæ S. Romani merito interpolationis mihi ſuſpicionem injicit, ne dicam apertè per fraudem vel errorem vitæ illi inſertum fuiſſe.

Scriptum de vita S. Romani diſcutitur.

Integra nuper luci data eſt Romani Vita operâ Bollandi ad XXVIII. diem Februarii, ubi fragmentum illud ſuo inſertum loco vidi; ſed & totam Romani vitam accuratè perlegi, adjunctamque ab eodem autore Lupicini fratris, & Eugendi qui huic ſucceſſit hiſtoriam, ut & ſcriptoris genium deprehenderem, & ſi quid ad rem, quam tractamus, faceret, expiſcarer. Eugendi diſcipulum ſe profitetur autor ille, multaque de illo narrat; quæ ipſe ſuis hauſiſſe oculis teſtatur. Ita, ſi ultrò demus Romanum & Lupicinum Hilario æquales fuiſſe, autor qui Eugendi illorum diſcipuli, diſcipulum ſe profitetur vel ad finem quinti ſæculi, vel ad initium ſexti floruiſſe credendus eſt, hoc eſt, circa an. 515. vel 520. At multa ſunt in illis narrationibus, quæ omninò aliena videntur ab illo ſæculo, quæque longè recentiorem ætatem redolent: ut neceſſe habeamus dicere, vel mendacem eſſe autorem illum, dum ſe Eugendi diſcipulum facit; vel ſi eo tempore quo dicitur, ſcripſit, lucubrationes illas corruptas fuiſſe & interpolatas ab aliquo poſterioris ætatis nugatore. Alterutro autem ſemel comprobato, jam nulla fides integræ ſcriptioni danda eſt, in quâ verâ à falſis, germana à ſubdititiis ſecernere longæ ambagis & improbi laboris opus fuerit. Utrumque porrò illud quàm ſæpè, quàm impudenter à nonnullis perpetratum fuerit, nemo eſt qui neſciat. Flagrans quippe cupido nobilitatis avitæ cogit interdum homines delirare, ut in ſimili cauſſa loquitur Baronius: nihilque magis obvium habemus inter hujuſmodi monimenta, quàm vel ſcripta omni ex parte ſuppoſititia, vel aliquâ ſaltem parte mutila, adjectitia, interpolata, innumeriſque hiſtoriolis, revelationibus, miraculiſque ad fraudem vel pietatis ludibrium fictis conſperſa: ut meritò Bollandus ipſe initio operis ſui monendum lectorem crediderit, ne levem & incautam fidem hujuſmodi hiſtoriis adhibeat, & nonnullas etiam digito monſtraverit ſincerus autor, quæ nugivendulorum manus expertæ, quiſquiliis & deliramentis refertæ fuerunt.

Tales nobis prodiêre, meo quidem judicio, Vitæ SS. Romani, Lupicini & Eugendi, in quibus hæc reperiuntur vocabula, quæ definente quinto ſæculo vel ſexto ineunte in uſu fuiſſe facilè non crediderim: *Repauſare. Super formulam conquieſcere. Religio & Religioſus* pro Monachorum ordine & Monacho. *Pater Romanus, Pater Lupicinus* eo ſenſu qui nunc in uſu eſt apud Monachos: *Lignea ſola quæ vulgo,* inquit, *ſoccos Monaſteria*

Multa à ſæculo, quod autor præ ſe fert, aliena.

ſapiant Gallicana hæc enim & alia nonnulla recentiorem Gallicismum omnino ſapiunt.

Nomen *Sacerdotis* ſine addito, quod prioribus ſæculis Epiſcopum ſignificat, uſurpat pro Presbytero; *Patriarcha* pro Metropolitano Epiſcopo. *Baſilica* pro ſacello Monaſterii. Epiſtolæ regulares pro decretali: *Archimandrita* pro Abbate, quod Occidentalibus Monachis vix innotuit illa ætate. Quæ omnia poſterius ſcriptoris ævum arguunt: ſicut etiam hæc: *Vincula profeſſionis dirumpere*, quibus cùm Monaſtica vota qualia emittuntur hodie, intelligere videatur, ad ſextum ſeculum pertinere non poſſunt.

Dalmaticæ mentio examinata.

De *Dalmatica* S. Romani ſermonem facit, quam ab eo acceptam Lupicinus diſcipulo ſuo Eugendo moriens tradiderit, quâ & ipſe uſus fuerat dum viveret. An ſacrum genus veſtium hic intelligat, an commune, facilè non eſt ſtatuere; communem enim & promiſcui uſûs veſtem tali nomine decoratam, nullam novimus; Dalmaticæ verò, quæ nunc Diaconorum eſt ad altare miniſtrantium inſigne, non facilè conceſſus quibuſvis Clericis vel Monachis uſus. Exeunte enim ſexto ſeculo Aregius Vapincenſis in Gallia Epiſcopus, & per ſe ipſe dum Romæ verſaretur, & poſtmodùm per Diaconum ſuum enixiùs poſtulavit à Gregorio Magno, ut ſibi & Archidiacono ſuo uti Dalmaticis liceret. Cui reſpondit Pontifex quod, *quia rationis conſideratio novum hoc inconſultè & ſubito non permitteret indulgere, idcirco poſtulata rei prolongatus effectus eſt: nunc verò*, inquit, *caritatis tua bona revocantes ad animum, hujus autoritatis noſtra ſerie petita concedimus, atque te & Archidiaconum tuum Dalmaticarum uſu decorandos eſſe conceſſimus, eaſque Dalmaticas dilectiſſimo filio noſtro Cyriaco Abbate deferente tranſmiſimus.* Si vix conceſſa eſt Epiſcopo Dalmatica, quis credat ea uſum eſſe Romanum Presbyterum, & Lupicinum Eugendúmque, qui duo ſacris forſan ordinibus non erant initiati. Vix igitur capi poteſt vel ſacram veſtem communibus Eugendi uſibus eſſe à Lupicino deputatam, ut forſitan hæc verba innuunt: *Hanc tibi probatam* (Dalmaticam) *in acceptis utilitatibus noveris aſſignandam*: vel de communi veſte tam magnificam faciendam eſſe mentionem; vel denique iiſdem licitam tunc fuiſſe ſacrâ Dalmaticâ in ſacris miniſteriis indui, quæ centum poſt annis vix Epiſcopo conceſſa eſt.

Greg. Magn. l. 7. Epiſt. 3. indict. 2.

De Lectionis inter comandum conſuetudine.

In vita S. Eugendi ſcribit autor piam lectionem, quæ ad menſam adhiberi ſolet, ab eo in Monaſterio fuiſſe denuò inſtitutam. Quanta porro pietatis & diſciplinæ decrementa illic irrepſiſſe oportuit, ubi conſuetudo, quæ ubique vigebat Monaſteriorum, jam tum defecerat: hoc verò quis credat ſtatim poſt celebris illius Aſceterii conditoris mortem eveniſſe, & proximo ejus ſucceſſore adhuc in vivis agente.

De Monachis SS. reliquias Româ aſportantibus.

Sermonem inſerit de duobus Monachis Romam peregrinantibus, quos inde reducit ſacris Apoſtolorum Petri, Pauli & Andreæ reliquiis onuſtos. Quantum hoc à ſæculi illius moribus abhorreat, novit qui vel unius Gregorii Magni legit Epiſtolam XXX. libri III. quæ eſt ad Conſtantinam Auguſtam, quam his affatur verbis: *Major me*, inquit, *mæſtitia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere nec poſſum, nec audeo... In Romanis enim, vel totius Occidentis partibus omnino intolerabile eſt atque ſacrilegum, ſi ſanctorum corpora tangere quiſquam fortaſſe voluerit: Quod ſi præſumſerit, certum eſt quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit. Quis ergo nunc, ſereniſſima Domina, tam temerarius poſſit exiſtere, ut hæc ſciens eorum corpora, non dico tangere, ſed vel aliquatenus præſumat inſpicere.* Quid quod pro magno munere tunc & continenti tempore fuit limatura ſeu raſura catenarum, quibus vincti fuerant Apoſtoli? Aut igitur impoſtores fuiſſe oportet Monachos illos, aut recentior vitæ autor eſt, quàm videri vult, aut denique interpolatum fuit hujus opuſculum.

De vitæ Cœnobiticæ inſtitutoribus.

De vitæ Cœnobiticæ inſtitutoribus ita diſſerit, ut de Baſilio tanquam omnium primo, tum de Lirinenſibus Patribus, poſtmodùm de Pachomio, denique de Caſſiano quaſi omnium poſtremo: quis hæc ſcripta credat ab autore quinti ſæculi, & à Caſſiani ætate non remoto? Quis hanc Chronologiæ perturbationem putet eſſe hominis antiqui? Deinde cum horum omnium conſtitutiones vivendique rationem cum Jurenſium legibus confert, has dicit Gallorum moribus magis convenire, quàm illorum Orientalium conſtitutiones: nimirùm Orientalibus accenſens Lirinenſes Maſſilienſéſque Monachos.

Canonicum officium.

Ut ſummam Eugendi pietatem religionémque extollat, ſcribit eum morbis continuis afflictatum fuiſſe; *ſic tamen quod nunquam canonico uſque ad finem defuiſſet curſui*: ubi de horarum, ut loquimur, canonicarum penſo loqui videtur; quod proculdubiò tunc nec canonicum appellatum eſſe, nec lege Eccleſiaſticâ indictum, nemo non fatebitur.

Plura ſupra fidem.

S. Lupicinum ait *aquâ ipſa octo circiter annis ante tranſitum, ne utcunque guſtaret, abſtinuiſſe.* Quod ſuſpectæ fidei eſt: ſicut & hiſtoria Agrippini cujuſdam Comitis Galliæ apud Imperatorem falsò accuſati, & divinitus ſervati.

Sabini cujuſdam Lugdunenſis Interamnis Abbatis mentionem facit, quem Romano familiarem fuiſſe ſcribit, cùm antiquiſſima quæque hujus Monaſterii monumenta planè de illo ſileant, quæ & alios per id temporis recenſent Abbates.

Hæc omnia ſi lector attenderit, decernet facilè talem eſſe vitam S. Romani, ut ex his, quæ ab illius autore referuntur, nihil omninò certi ſtatui poſſit: aliquorum enim comprobata ſuppoſitio omnem prorſus ceteris detrahit fidem. Verùm quamvis ceterorum fides non vacillaret, eam tamen partem, quæ de Celidonii depoſitione agit, quæque viris eruditis impoſuit, omnino ſubdititiam eſſe pro certo haberem, ut habeo: videtur enim eſſe marginalis annotatio ſtudioſi alicujus, cui injecta mentio Hilarii Arelatenſis Epiſcopi ordinantis Romanum Monachum propè Veſontionem ab Urbe Arelate tanto intervallo diſſitam, in memoriam revocavit illam S. Leonis Epiſtolam, in qua Hilarium exagitat tanquam omnium per Gallias Eccleſiarum ordinationes ſibi vindicantem: nec dubitavit eodem tempore in eodémque excurſu & ordinatum Romanum & Celidonium fuiſſe ab Hilario depoſitum. Hujus etiam credulitatem mirum in modum auxit popularis traditio Biſontinorum de Celidonio Epiſcopo ſuæ civitatis, quàm Jurenſis Monachus facilè cum ceteris hauſerat ex Breviario Veſontionenſi, unde illam pariter depromſit Chiffletius: qui ſi minus patriis fabulis quàm veritati ſtuduiſſet, non aniles narratiunculas pro certis & indubitatis venditaſſet hiſtoriis. Cenſuit ergo ſtudioſus ille ſuam conjecturam margini eſſe inſcribendam, ex qua deinde in textum irrepſit per ſcribarum imperitiam vel oſcitantiam. Ut porrò de conjectationibus noſtris meliùs quiſque dijudicet; totum hunc vitæ S. Romani locum, quem tractamus, oculis objicimus: ubi Italico charactere excuſa ſunt, quæ non ab autore vitæ, ſed ab alio recentiore ſubdita inſertáque credimus.

Marginalis annotatio textui inſerta.

Ex vita S. Romani, ac penes commentarius.

Auditâ namque, (inquit vitæ ſcriptor) memoratorum famâ, S. Hilarius Arelatenſis Epiſcopus, miſſis in cauſſa Clericis, beatiſſimum Romanum haud longè ſibi à Veſontienſi urbe fecit occurrere. Cujus incitamentum vitámque digniſſima prædicatione ſuſtollens, impoſito honore Presbyterii ad Monaſterium honorificè repedare permiſit. *Siquidem*

anteadictus

PARS I. CAP. III.

» *antedictus Hilarius venerabilem Celedonium ſupradicta Metropolis Patriarcham Patricio Præfectorioque fultus favore, indebitam ſibi per Gallias vindicans Monarchiam à ſede Epiſcopali memoratum Celedonium nulla exiſtente ratione dejecerat. Ob quod in audientia beatiſſimi Papæ Leonis Romæ male geſſiſſe convictus, reſtituto quoque in Epiſcopatu Celedonio, Apoſtolica autoritate ob uſurpationem illicitam regulariter eſt increpatus. Extat denique exinde antedicti ac venerabilis Papæ ad Galliæ Epiſcopos cum examinatione geſtorum inſerta canonibus Epiſtola regularis, in qua Priſcum per Gallias Metropolitanorum privilegium, calcata Hilarii ſuperfluitate, reſtituit. Igitur beatiſſimus Romanus ad Monaſterium, ut ſupra jam diximus, collato Sacerdotio regreſſus, &c.* Hactenus ex vita S. Romani.

Aſſutus pannus rejicitur.

Porrò hæc non ab autore vitæ ſcripta, ſed ab alio mixta facilè intelliguntur 1. Ex continuæ orationis contextu, cui neutiquam convenire ſeu cohærere videntur; ſed pannus eſt vitam S. Romani nequaquam attinens, & Lectoris otioſi meditationem referens. Poſtquam enim ordinationem S. Romani narravit autor, cúmque Monaſterium ſuum repetentem velut proſecutus eſt, ab eo reſumitur iterum Hilarii mentio, quæ jam abſoluta eſſe debuerat, reverſo ad ſua Romano; hiſtoriaque depoſitionis Celidonii, quæ ad rem nullo modo pertinebat, importuna narratione ediſſeritur: ita ut rurſus de ordinatione & reditu S. Romani verba facere compulſus ſit, ne hiulca planè eſſet oratio extraneâ narratione intermiſſa: *Igitur*, inquit, *beatiſſimus Romanus ad Monaſterium, ut ſupra jam diximus, collato Sacerdotio regreſſus, &c.*

2. Cùm genuinus autor vitæ ordinationem S. Romani primò narravit, de Hilario perhonorificam fecit mentionem; eúmque ſanctitatis titulo inſignivit: *Sanctus Hilarius*, inquit, *Arelatenſis Epiſcopus*: ſtatim autem poſtea aſſumenti illius ſartor eum velut è cœleſti ſede dejiciens, non modò ſanctum non appellat, *antedictus*, inquiens, *Hilarius*; ſed etiam velut effræni ambitione laborantem traducit, quâ ductus omnia, per vim ageret, aliena ſibi jura vindicaret, Epiſcopos à propriis Eccleſiis deturbaret, *nulla exiſtente ratione*, omnes denique Galliarum Eccleſias tyrannicâ poteſtate popularetur. Nemo dixerit hunc unius ejuſdémque ſcriptoris ſtylum eſſe, *eumdemque fontem, qui de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam*; ſed duorum potiùs eſſe fœtum, quorum alteri benè perſpecta erant S. Hilarii merita: alteri verò aliunde non innotuerat Hilarius, quàm ex Leonis Epiſtola.

Jac. 3. 11.

- 3. Celidonium appellat *Patriarcham Metropolis Veſontionenſis*: quod initio ſexti ſæculi Occidentalibus uſitatum non erat ad Metropolitanos deſignandos.

4. Germanus vitæ autor ordinationem S. Romani deſcribens Preſbyterii nomine utitur: *Impoſito honore Presbyterii*: quæ vox per illam ætatem uſurpari ſolita erat ad Preſbyteros ſignificandos: alter verò, qui pannum aſſuit, *Sacerdotii* vocem uſurpat, quæ de ſolis Epiſcopis intelligebatur, ſi efferebatur ſola, nec unquam de Preſbyteris, niſi cum addito *ſecundi ordinis*, aut ſimilis alicujus formulæ.

Epiſtola X. S. Leonis an canonibus inſerta;

5. Epiſtola Leonis adversùs Hilarium Arelatenſem *inſerta* eſſe dicitur *canonibus*, hoc eſt canonum Codici, ut interpretari licet. Tres porrò tantùm occurrunt animo canonum Codices, qui ſexto ſæculo in uſu eſſent vel fuiſſent, ſeu in Eccleſia Romanâ, ſeu in Gallicana. In Romanâ quidem Codex omnium antiquiſſimus, quem nunc primùm in lucem emittimus, uſque ad Symmachi PP. ferè tempora uſurpatus: cui circa hujus ſexti ſæculi initia ſucceſſit nova Collectio, ſeu verſio canonum operâ Dionyſii. Exigui Abbatis Romani; cui & alia ſubjuncta eſt Collectio decretorum Pontificum Romanorum à Siricio uſque ad Anaſtaſium. In Gallicana verò Eccleſia, nulla alia Collectio recepta fuit uſque ad Caroli Magni tempora (de quo ex profeſſo infra diſſeremus) præter antiquam, quæ ex Orientalibus confecta erat, quámque optimè appelles Codicem Canonum Eccleſiæ univerſæ; quoniam Canones iſti Orientales jus veluti commune erat omnium Eccleſiarum Orientalium & Occidentalium, ſaltem poſt Concilium Calchedonenſe. Quibus Canonibus ſuorum Conciliorum Canones adjungentes particulares quæque Eccleſiæ, puta Gallicana, Hiſpana, Britannica, &c. ſuum ſibi proprium Codicem compingebant. De quo porro iſtorum Codicum intelliges, quod in panno illo dicitur, de Epiſtola Leonis Canonibus inſerta. Gallicanus quippe Codex Romanorum Pontificum decreta non continebat. Etſi enim illa magni facerent, & pro data occaſione uſurparent in ſuis Conciliis Galliarum Antiſtites, non ea tamen in partem Gallicani Codicis evehebant, niſi expreſsè canonibus ſuis inſerta pro lege haberi ſanciviſſent Epiſcopi in Synodum congregati: quemadmodum de Innocentii Papæ I. Epiſtolâ ad Exuperium factum eſt ab Agathenſi Concilio, Can. 9. Quod verò ad Dionyſianam Collectionem ſpectat, vel ad aliam Dionyſianâ antiquiorem, in neutrâ Epiſtolam Leonis adversùs Hilarium reperimus; neutra in uſu fuit in Gallicanis Eccleſiis ante Caroli Magni tempora. Non igitur ſexto ſæculo vivebat autor hujus annotationis, cum nullæ tunc autoratæ Collectiones exiſterent, quibus inſerta eſſet laudata Leonis epiſtola. Hanc habet Collectio excuſa quæ Iſidori Mercatoris nomine circumfertur (etſi eam in illius MSS. Codicibus non invenerim) ſed ante Caroli Magni tempora non eſt edita in lucem; circa finem quippe octavi ſæculi videri cœpit, ut notat P. Pithœus in Gloſſario capitularium. Hac porro Iſidori collectione paſſim uſi ſunt Galliarum Epiſcopi in Synodis, quæ tempore Caroli Magni, poſtque ipſum habitæ ſunt, ſicut & aliarum etiam Eccleſiarum Synodi. Quas imitati Collectores poſteriorum temporum Burchardus, Yvo, Gratianus, &c. eamdem Iſidori Collectionem amplexi ſunt, nullo diſcrimine habito Epiſtolarum, quas impoſtor ille ſuppoſuit aut ab alio ſuppoſitas obtruſit.

PARS I. CAP. III.

Vide Diſſert. xvi. de Gallicano Canonum Codice.

6. Denique longè recentiorem facit Romani hiſtoriam Gregorius Turonenſis, quàm hujus vitæ autor: quem, ut incerti nominis, & in multis interpolatum Gregorio poſtponendum eſſe ducimus. Penſiculatiùs diſcuſſimus hanc vitæ S. Romani partem: quoniam nullâ alia hactenus ratione ducti ſunt, qui Celidonium Veſontionenſem Epiſcopum fecerunt, quàm hujus autoris teſtimonio; quod quàm ſubleſtæ fidei ſit, lectori relinquo judicandum.

Quid de tota Romani vita ſtatuendum.

Etſi verò inter pannum iſtum & reliquum vitæ ſcriptum diſtinximus, dum illum ſubditicium arguimus, cetera non eſt animus pro certis & indubitatis recipere; velut eſt illud quod refertur de ordinatione Romani per Hilarium factâ non longè à Veſontione. Quod ſi factum eſſet ab Arelatenſi Epiſcopo, eo magis contra Canones peccaſſet, quod nullum jus prætendere poterat, ex quo ei Preſbyteros in alienâ Parochiâ ordinare liceret. Cùm ergo hoc nec retulerit Hilarii vitæ ſcriptor, nec objecerit Hilario vel Leo, vel Celidonius, quem iſtud latere non potuiſſet; exiſtimandum eſt ſcriptorem hujus vitæ id ex falſis rumoribus, vel populari opinione hauſiſſe, & incautè ſcripto dediſſe. Si tamen hoc præſtitit Hilarius, dico id per Eucherium Lugdunenſem Epiſcopum Hilario licuiſſe. Notum eſt enim quàm arcta utrique intercederet neceſſitudo,

propter quam ut Eucherio ab Hilario permiſſum eſt ut Arauſicanæ Synodo I. intereſſet, ac ſubſcriberet cum Epiſcopis Viennenſis & vicinarum Provinciarum; ita Hilario ab Eucherio conceſſum, ut virum pietate inſignem in Presbyterum conſecraret in ſua Diœceſi Lugdunenſi, cujus ditioni etiam hodie ſubjacet Jurenſe Monaſterium; à quo cùm nec Geneva, quæ eſt Provinciæ Viennenſis, nec Lugdunum, nec Veſontio plurimùm diſtent, difficile non eſt creditu Hilarium ſuæ Provinciæ Eccleſias luſtrantem, cum Germano Autiſſiodorenſi & Eucherio Lugdunenſi conveniſſe. Jam verò ad alias probationes pergamus, quibus Celidonium Veſontionenſium Epiſcopum non fuiſſe, immò nec alterius Metropolis civitatis probatum imus.

CAPUT III.

Celidonium nec Veſontienſium, nec cujuſvis Metropoleos Epiſcopum fuiſſe, aliis argumentis probatur.

INfirmato, quod ex vita S. Romani profertur teſtimonio, nullum aliud ſupereſt, quo Metropolitana Veſontienſium dignitas Celidonio poſſit vindicari: ſed nec ulla eſt ratio, quæ aliam ei Metropolim aſſignandam vel leviter probet, immò non eſt, una quæ illum Metropolitanum nequaquam fuiſſe palàm faciat.

Primùm in narratione, quam de hoc negotio inſtituit Leo in Epiſtola ſua ad Viennenſes, & in ea ipſa Epiſtolæ parte, in qua omnia congerit, quæ contra Canones regulaſque diſciplinæ ſibi arrogarat, Leonis judicio, Hilarius, ne verbum quidem legere eſt, ex quo de Metropoliticâ Celidonii dignitate vel leviſſima ſuſpicio ſuboriri poſſit. Ventilentur enim ſyllabæ omnes, apicéſque capitis tertii, in quo præſertim res Celidonii aguntur, nihil tale occurret. Hanc unicam noxam eo loci imputat Hilario, quod Epiſcopum depoſuerit, tale nihil merentem; quippe qui convictus non erat ejus criminis, propter quod depoſitionis pœna infligebatur. Arguit etiam eum, quod multa effutierit reverentiæ Apoſtolo Petro debitæ & Sacerdotali manſuetudini contraria. At quoad illam cauſſam non ei objicit defectum juriſdictionis in Celidonium, non imminuta Metropolitani ullius Epiſcopi jura, non violatos alienæ Provinciæ limites: quæ omnia non omiſiſſet, ſed potiùs vim in illis feciſſet maximam, quibus temerata magis Nicænorum Canonum videretur autoritas ac religio. Quemadmodum ubi *Projecti* negotium verſat, ſtatim Provinciarum diſtinctos limites opponit, quos Metropolitanis nefas ſit tranſgredi. *Quid ſibi*, inquit, *Hilarius quærit in aliena Provincia, &c.* Nihil tale urget in gratiam Celidonii: hoc verò unum profert, quo illum injuſtè depoſitum arguat, manifeſta teſtium reſponſione patefactam eſſe objecti adversùs Celidonium criminis falſitatem.

Nihil habet Leo de Metropolitica Celidonii dignitate.

2. *Huic argumento* (quod etſi negativum tantummodo ſit, decretorium tamen videtur) ſuccedat aſſertorium. Quod S. Leo Metropoliticam in Celidonio dignitatem non agnoverit, ſed potiùs Celidonium Metropoliticæ Hilarii poteſtati ſubjectum fuiſſe ultro confeſſus ſit, evincunt Leonis verba, quibus declarat ad ſuum effectum perducendam fuiſſe Hilarii adversùs Celidonium ſententiam, ſi objecta, acceptæ in uxorem viduæ accuſatio legitimis ac fide dignis teſtibus probata fuiſſet: *Manſiſſet namque in illum*, inquit, *prolata ſententia, ſi objectorum veritas extitiſſet.* Quid hoc enimvero eſt, niſi Metropoliticis Hilarii juribus ſubſcribere, ejuſdémque in Celidonium juriſdictionem fateri? Quod neutiquam feciſſet, ſi Celidonius iiſdem juribus potitus eſſet in aliqua Provincia; præſertim verò ſi in Maxima Sequanorum, de qua ſuæ ditioni ſubjicienda, ne per ſomnium quidem cogitaverat unquam Hilarius. Conceſſum eſſet verè Hilario jus in alienam Provinciam, quod ab eo malè quæſitum eſſe tam acerbè objectabatur.

Metropoliticam Hilarii poteſtatem Leo agnoſcit.

3. Probationem aliam eruimus ex aliis ejuſdem Epiſtolæ verbis, cap. 2. *Nobiſcum*, inquit, *itaque recognoſcat veſtra fraternitas Apoſtolicam ſedem, pro ſui reverentia, à veſtra etiam Provincia Sacerdotibus, innumeris relationibus eſſe conſultam, & per diverſarum (quemadmodum vetus conſuetudo poſcebat) appellationem cauſſarum aut retractata, aut confirmata fuiſſe judicia, &c.* Si de Metropolita, vel de Epiſcopo alterius Provinciæ, quàm Viennenſis, ejuſque appellatione ageretur, quam ob cauſſam Viennenſis Provinciæ Epiſcopos compellaret, ut in memoriam revocarent relationes conſultationéſque à ſuis miſſas, appellationéſque olim interpoſitas ad ſedem Apoſtolicam ex antiquâ illius Provinciæ conſuetudine? Cur potiùs appellationes non commemorat ex illa Provincia delatas, cui jure Metropolitico, ſi ita eſt ut volunt, præerat Celidonius? Hoc non fecit Leo; ſed potiùs ex Provincia Viennenſi appellationum exempla arceſſivit: quia revera quæſtio erat de appellatione Epiſcopi intra illam Provinciam conſtituti.

Leo compellat Viennenſem provinciam, non aliam.

4. Si non ex ea fuiſſet Celidonius, ſed ex Maxima Sequanorum, cur illius potiùs quàm hujus Provinciæ Epiſcopos ſolicitavit S. Leo adversùs Hilarium? Cur ad Viennenſes literas mittit, non ad Sequanos, quos utique facilius erat in Hilarium commovere, ut pote quos nullâ neceſſitudine ſibi devinctos habebat, quàm Viennenſes, qui Hilarium propter ſummam ſanctitatis doctrinæque opinionem atque in rebus agendis peritiam plurimùm ſuſpiciebant?

At verò, inquies, revera ſcripſit S. Leo ad Epiſcopos Maximæ Sequanorum; cujus rei teſtem habemus doctiſſimum Sirmondum, qui tom. I. Conciliorum Galliæ addenda Notis ſuis ad calcem recenſens, ait in vetere ſchedâ Epiſtolam, de qua agimus, non ad Viennenſis tantùm Provinciæ, ſed etiam ad Maximæ Sequanorum Epiſcopos miſſam inſcribi, hoc modo: *Dilectiſſimis univerſis Epiſcopis per Provincias Maximam Sequanorum & Viennenſium conſtitutis Leo.* Ego veterem illam Schedam, admodùm veterem non eſſe vehementer ſuſpicor, ſed potiùs ex eadem officina prodiiſſe, ac pannum illum adſcititium Vitæ S. Romani. Quis porro Chartulam incertæ ætatis ac fidei anteponat omnibus exemplaribus tam excuſis, quàm manu exaratis, qui nobis hanc Epiſtolam hactenus ſine ulla mentione Epiſcoporum Maximæ Sequanorum repræſentarunt? 2. Quâ ratione, ſi ad hujus pariter Provinciæ Epiſcopos deſtinata eſſet, nihil in ejus ſerie deprehenderetur, ex quo ad eos ſermonem ſe habere ſignificaret Pontifex: at nullum extat, quâquâ patet hæc Epiſtola, vel leviſſimum hujus rei veſtigium; immò vero ubique indicat ſe unius provinciæ Viennenſis Epiſcopos alloqui: ut cùm in præfatione hæc habet: *Veſtra fraternitas recognoſcat Apoſtolicam Sedem à veſtra etiam provincia ſacerdotibus, &c.* 3. Ipſa tituli forma impoſtorem arguit. Quis enim legit unquam *provinciam Viennenſium*? Tametſi legimus *civitatem Viennenſium*, quæ à Viennenſibus populis, incolitur: ſicut & Lugdunenſium, quæ à Lugdunenſibus. At quemadmodum non dicitur provincia Lugdunenſium, prima, Lugdunenſium ſecunda, &c ita nunquam dicta eſt Viennenſium provincia: quia populi, qui Viennenſes appellantur, non totam provinciam cui dant nomen occu-

Scheda Sirmondi diruitur.

Digitized by Google

bant, ſed modicam partem provinciæ, quæ in duodecim alios populos dividebatur.

Objectio ex Leone ſolvitur.

Adversùs hanc noſtram de Celidonii Epiſcopatu opinionem, erit qui objiciat hæc ſancti Leonis verba, quibus ab eo Hilarius accuſatur, tanquam *ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicans, & debitam Metropolitanis ſacerdotibus in ſuum jus transferens dignitatem*: quibus verbis vulgò exiſtimant confirmari opinionem de Celidonio extra provinciam Viennenſem Epiſcopo, judicato ac depoſito.

Ad hæc reſpondeo, diſtinguenda eſſe in hac Epiſtolâ quædam quæ Celidonii negotium attinent, quædam quæ Projecti cauſſam ſpectant: alia etiam quæ utrique ſunt communia. Hujus generis ſunt ea quæ præfatione continentur, in quâ omnes generatim proſequitur Hilarii, ut putabat, exceſſus, quorum alii Projectum, alii Celidonium, utrúmque alii reſpiciunt. Porrò Projecti negotium ob oculos habebat Leo, cùm ordinationes omnium per Gallias Eccleſiarum ſibi vindicantem Hilarium arguit: cujus occaſione in hæc verba erupit: *Quid ſibi quærit Hilarius in aliena Provincia, &c.* De Celidonii autem cauſſa intelligenda non eſſe, inde patet, quòd in ea non de ordinatione agebatur, ſed de depoſitione Epiſcopi: in cujus locum nullus adhuc ſubſtitutus ab Hilario fuerat, ut perſpicuum eſt ex S. Leonis ſilentio, qui de eo aliquid decreto ſuo ſtatuiſſet, ſicut de illo ſtatuit, qui ægrotanti Projecto fuerat ſuperordinatus. E contra verò in Projecti negotio, non de depoſitione, ſed de ordinatione ſeu ſuperordinatione lis erat: quamobrem ad illum referenda ſunt quæcunque hîc de illicitis ordinationibus à ſancto Leone objiciuntur. Ad majorem hujus loci illuſtrationem aliqua adhuc dicenda ſunt quæ commodiùs in ſecundam diſſertationis hujus partem differentur: ubi quo ſenſu accipienda ſit hoc loco ordinationis vox, & intra quos fines coarctandæ ſint Galliæ, quarum hic Eccleſiæ omnes commemorantur, retegere conabimur.

Arelas & Veſontio non unius tunc ditionis.

5. Si quis Galliarum ſtatum, qui tunc erat, attenderit, intelliget quàm parùm illi conveniat, ut Celidonius Veſontionum fuiſſe credatur illo tempore Epiſcopus. Omnes enim, ni fallor, conſentiunt Maximam Sequanorum, vicinaſque regiones tunc paruiſſe non Romanis, ſed partim Gallis, partim Burgundionum Principibus. Quis autem credat Hilarium ditionis Romanæ Epiſcopum in alienæ ditionis Metropolitam jus ſibi aſſumere auſum eſſe, in extera & inimica Romanis provincia viſitatorem egiſſe, Synodum congregaſſe, primi Ordinis Epiſcopum depoſuiſſe? Hoc certè nunquam paſſi eſſent Burgundiones; ſed nec unquam id cordatiſſimus vir Hilarius tentaſſet: qui ſi Romanum Monachum in Presbyterum conſecravit, ut hujus vita teſtatur, non aliam ob cauſſam eum ex Jurenſium locis ad ſe evocavit, quàm quia Jurenſia loca, quæ Burgundicæ dominationis erant, adire fas illi non erat, ut ſacerdotalia munia illic exerceret.

Valentinianus Hilario adverſus.

6. Ex ultima iſta ratione altera ſequitur; quòd nimirùm Valentinianus Imperator non ita ægrè tuliſſet Celidonium ab Hilario fuiſſe depoſitum, nec illius cauſſam adversùs hujus ſententiam tam ardenter ſuſcepiſſet defendendam, ſi extra dominationis ſuæ limites Epiſcopus fuiſſet Celidonius. Immò verò hoc illi acceptiſſimum fuiſſet; quod Romanæ ditionis Epiſcopus in eas Eccleſias, quæ ab illa avulſæ fuerant, jus & poteſtatem ſibi vindicaſſet. Hoc enim erat viam Romanis aliquatenus parare ad regiones illas ſuo iterum jugo ſubjiciendas.

Ex dictis manifeſtum eſt Celidonium non ex alia provincia fuiſſe, quàm Viennenſi. Quod etiam innuit ſanctus Leo in utraque Epiſtola ad Viennenſes; in quibus ſignificat meritò Hilarium poteſtate in provinciam Viennenſem privatum eſſe, quoniam eam malè uſurpaverat, ſeu ea malè uſus fuerat: non certè in cauſſa Projecti, qui ex alia provincia erat: igitur in Celidonii negotio: *Noverit ſe*, inquit, *non ſolùm ab alieno jure depulſum, ſed etiam Viennenſis provinciæ, quam malè uſurpaverat, poteſtate privatum.* Poteſtas igitur iſta propria fuit Hilarii, quandoquidem hæc ab alieno jure, à quo ſuperiùs legitur depulſus, expreſſis verbis diſtinguitur, tanquam legitima, etſi non legitimè uſurpata.

CAPUT IV.

Sanctum Hilarium Arelatenſem legitimum judicem fuiſſe Celidonii, eo quod Arelatenſi Epiſcopo poteſtas Metropolitica in provinciam Viennenſem competeret. Hujus poteſtatis veſtigia, ab ætate S. Trophimi, uſque ad Taurinenſem Synodum.

Abundè in ſuperioribus probatum à nobis, Celidonium in provincia Viennenſi ſediſſe Epiſcopum. Inde conſequens eſt totam hanc controverſiam huc modò devolvi, ſi malè judicatum eſt ab Hilario, cauſſam non eſſe niſi ex his tribus unam: vel quod ſibi ipſe contra fas poteſtatem Metropoliticam in provinciam Viennenſem vindicarit, vel quia Epiſcopum neque confeſſum, neque legitimis teſtimoniis convictum ab Epiſcopali dignitate nihil tale merentem dejecerit; vel denique quod Celidonium appellantem Sedem Apoſtolicam non audierit, nec paſſus fuerit ſuum judicium à primaria ſede retractari ac reformari. Quæ tria ſuo nobis ordine diſcutienda ſunt: ac primùm quidem de Metropolitico Arelatenſium Epiſcoporum jure dicendum, probandúmque hoc penes illos ſemper fuiſſe; non autem pertinuiſſe ad Viennenſes Epiſcopos.

Veſtigia Metropoliticæ Arelatenſium poteſtatis.

Et quidem omnia percurrenti ſæcula à prædicato in Galliis Evangelio uſque ad Hilarii ætatem (hoc enim nobis ſatis eſt, nec plura aggredimur) ubíque Arelatenſis Eccleſiæ privilegia ac prærogativæ elucent; nullúmque ferè ſupereſt Gallicanæ antiquitatis monumentum, in quo non appareat ſingulare aliquod Metropoliticæ dignitatis, quam Arelatenſes Epiſcopi geſſerint, veſtigium.

Ann. D. 255. Martianus Arelatenſis Metropolita.

Poſt Trophimum (qui à Sede Apoſtolica miſſus, primus Arelatenſem fundavit rexitque Eccleſiam, ſed cujus incerta ætas eruditorum diſputationi tradita eſt) nullum novimus hujus ſedis Epiſcopum Martiano antiquiorem; cujus apud ſanctum Cyprianum memoria in Epiſt. 66. ad Stephanum Papam. De Martiano illo Novatianæ partis fautore à communione Collegarum & Epiſcopatu removendo ſcripſit Fauſtinus Lugdunenſis ad ſanctum Cyprianum Carthaginenſem, idémque cum aliis Gallicanis Epiſcopis ſcripſerat ad Stephanum Romanum Epiſcopum, ad quem & ipſe Cyprianus illam, quam laudavimus, dedit Epiſtolam. Ex illa porro magnum, ut ego quidem reor, argumentum ſumimus in gratiam Eccleſiæ Arelatenſis. Niſi enim primatum geſſiſſet hujus Sedis Epiſcopus in Provincia Romana, non erat cur ad Tranſalpinos tranſmarinóſque Epiſcopos confugeretur à Gallicanis Epiſcopis, ut de Martiani depoſitione agerent. Præſto fuiſſet Metropolitani autoritas ſeu Viennenſis, ut volunt, ſeu alius cujuſpiam. Etſi enim nondum fortè ita Eccleſiaſticæ Hierarchiæ forma ibi conſtituta ac firmata eſſet, ut poſteà ordinata fuit, dubium tamen non eſt quin aliquis inter Epiſcopos præemineret, penes quem ceterorum regendorum, & cùm opus erat, in

PARS I. CAP. IV.

Synodum congregandorum cura ac ſolicitudo reſideret, ſive ex dignitate ſedis ſuæ id obtineret, ſive ex ſacerdotii antiquitate, ſive ex communi ſacerdotum ſuffragio ac delectu. Is demum erat quem Fauſtinus ceterique Gallicani Epiſcopi ſolicitaſſent ad urgendam Martiani depoſitionem. Qui ſi tergiverſatus fuiſſet, notaretur proculdubio hujus Primarii Epiſcopi oſcitantia, vel à Fauſtino ad Cyprianum, vel à Cypriano ad Stephanum ſcribente. 2. Ita Cyprianus alloquitur Stephanum Papam. *Quapropter facere te oportet pleniſſimas literas ad Coepiſcopos noſtros in Galliis conſtitutos; ne ultra Martianum, &c.* Et infrà: *Dirigantur in provinciam, & ad plebem Arelate conſiſtentem à te litera, &c.* Si quis alius ab Arelatenſi Epiſcopo rexiſſet illam jure Metropolitico provinciam, an non potiùs dixiſſet: *ad Coepiſcopum noſtrum provinciæ Metropolitanum, vel Primatem* (more Africano) ſicut & aliàs fecerunt Romani Pontifices, cùm aliquid in Gallicanis regionibus contra Canonum inſtituta impunè perpetrari audiebant. 3. Non eſſet cur ad Arelatenſem Epiſcopum, potiùs quàm ad alium è Gallicanis dirigerentur aliarum regionum ſeu Clerici, ſeu Laïci Catholici, & Formatæ inſcriberentur, niſi aliis præfulſiſſet ſedis ſuæ privilegio, & Metropoliticâ vel ſimili dignitate: hoc enim erat magnorum Metropolitarum, vel etiam Exarchorum privilegium. Sic autem habet Cyprianus: *Significa planè nobis quis in locum Martiani Arelate fuerit ſubſtitutus: ut ſciamus ad quem fratres noſtros dirigere, & cui ſcribere debeamus.* Hæc ita ſe habebant circa ducenteſimum quinquageſimum quintum Chriſti annum, à quo uſque ad Arelatenſe Concilium primum nihil occurrit antiquorum monumentorum Gallicanæ Eccleſiæ.

Ann. D. 314. Ex Concilio Arelatenſi I. jus Hilario aſſertum.

Sexaginta igitur ferè poſt annis congregatum eſt juſſu Conſtantini Imperatoris celebre Concilium in civitate Arelatenſi; cujus civitatis ipſe delectus illius Eccleſiæ & Epiſcopi dignitatem aſtruit. Hæc non urgeo; uti nec ſubſcriptionum ordinem, quo Viennenſi præit Arelatenſis; non enim Epiſcoporum, qui huic Synodo interfuerunt, nomina eâdem ſerie ſubſcripta fuiſſe exiſtimo in primario & autographo Synodi exemplari, quâ nunc in editis Concilii actis deſcripta leguntur, de qua infra paulo fuſiùs diſſeremus. Quamquam ex eo ſaltem iſtud evincimus; per id temporis, quo hæc ſeri a quiſquis eſt, exarabat, Arelatenſem Epiſcopum dignum exiſtimatum fuiſſe, qui Viennenſi anteponeretur. Sed majoris momenti eſt ac ponderis quod & in capite Epiſtolæ Synodicæ primus, & in Breviario ejuſdem canonibus præfixo ſolus nominatur Arelatenſis Epiſcopus Marinus: quod Metropoliticæ in eo dignitatis certum apud me indicium eſt. Primarium enim locum Synodi tenere non potuit, nec omnia Synodi nomine facere, niſi primarius Provinciæ Epiſcopus fuiſſet vel Viennenſis, ſi jam à ſolida Narbonenſi decerpta erat, vel totius Provinciæ Romanæ, ſi adhuc ſtabat ſolida Narbonenſis. Iſte enim mos ſemper obtinuit, ut cujuſque provinciæ Metropolitanus ei Synodo præeſſet, quæ intra ſuæ Provinciæ limites congregata haberetur, licet civitas illa proprium haberet Epiſcopum. Sufficiat modo ad exemplum Dioſpolitana Synodus cui præſedit Eulogius Cæſareæ Epiſcopus a. 415. licet Dioſpolis ſub Jeroſolymitano Epiſcopo jaceret. Si ergo Viennenſis civitas Metropolitica dignitate tunc temporis fuiſſet ornata, jus ſibi ſuum præripi non paſſus eſſet Verus Viennenſis Epiſcopus, qui aderat Concilio, primus omnium ſubſcripſiſſet, & ipſe omnium nomine Synodicam confeciſſet Epiſtolam, ad Pontificem Romanum de tota Synodo relaturus. Hoc exemplum non parùm Arelatenſi privilegio favere intellexerunt Synodi II. Arelatenſis Patres, cùm Canone XVIII. illud ad confirmandum jus Synodi, Arelatenſis Epiſcopi arbitrio congregandæ, adduxerunt.

PARS I. CAP. V.

Aſſerit quidem Illuſtriſſimi Petri Marcæ continuator Baluzius lib. V. Conc. Sacerd. & Imp. cap. 30. num. 4. Marinum Arelatenſem *non vindicaſſe ſedi ſuæ jus Metropoliticum in Epiſtola Synodica; ſed è contra vocari Epiſcopum Provinciæ Viennenſis in veteri catalogo Epiſcoporum, qui ad Arelatenſem Synodum convenerunt.* Verùm unde habes, vir erudite, hoc ſibi jus non vindicaſſe Marinum? Si ex eo quod Provinciæ Viennenſis Epiſcopus dicitur in veteri illo Catalogo, jam ob eandem rationem adimendus eſt etiam primatus Vero Viennenſi Epiſcopo, cui illum, ut opinor, aſſeris; non aliter enim ſubſcribit Viennenſis, imò nec Maſſilienſis, Arauſicanus, & Vaſionenſis. Hoc unum diſcrimen in Arelatenſis gratiam occurrit, quòd ejus ſubſcriptio ceterorum nominibus præponatur, excepto Maſſilienſi, qui in antiquis editionibus non apparet, ſed in ſolâ Sirmondi Gallicanarum Synodorum editione.

Ann. D. 346. Agrippinenſis Synodus contra Euphratam.

In Concilio Agrippinenſi adversùs Euphratam, cui Maximinus Treverenſis jure Metropolitico præſidebat, primus omnium poſt ipſum inſcribitur & ſuffragium dixit Valentinus Arelatenſis. Quod etſi apertè jus Metropoliticum non aſſerat, dignitatem tamen ſedis deſignat aliquatenus.

Ann. D. 353. Arelatenſis Pſeudoſynodus.

Agrippinenſem Synodum ſecuta eſt ſeptimo poſt anno Arelatenſis, cui præfuit Saturninus ejuſdem civitatis Epiſcopus; qui quidem Arrianæ factioni addictus erat; ſed cùm nec ab Hilario, nec à Sulpitio Severo notatus ſit tanquam perperam ſibi arrogatæ præſidentiæ reus, integra nobis manet probatio, quæ inde ſumitur pro jure Arelatenſis Eccleſiæ.

Ann. D. 356. Biterrenſis Pſeudoſynodus.

In Biterrenſi quoque Synodo Primatum tenuit idem Saturninus, ut ex Hilario, Severo Sulpitio & Hieronymo facilè colligitur; qui jus vel cogendæ Synodi, vel in ea primum locum habendi eidem etſi vaferrimo homini non abjudicant: ſicut nec Patres Concilii Pariſienſis, qui eum excommunicatum declarant, non aliam ob cauſſam, quàm quia ſtatutis ſalubribus impiiſſimè contradixit.

CAPUT V.

Quid pro Primatu ſeu Metropolitica poteſtate contulerit Arelatenſi Epiſcopo Synodus Taurinenſis.

Ann. D. 361.

HUcuſque Primatum ubique in Provincia Narbonenſi obtinuiſſe videtur nemine contradicente vel repugnante, Arelatenſis Epiſcopus, quem in omnibus magni momenti negotiis cunctis præeuntem intuemur. De Viennenſi autem Epiſcopo altum ubique ſilentium.

Ann. D. 401. Synodus Taurinenſis.

At inter utrumque oriri cœpta eſt de Primatu contentio circa tempora Concilii Taurinenſis, quod vulgò anno trecenteſimo nonageſimo ſeptimo celebratum creditur, meliùs tamen ad initia ſequentis ſæculi rejicitur; quoniam ex pluribus Zoſimi Papæ Epiſtolis patet tunc Turonum Epiſcopum fuiſſe Briccium ſucceſſorem ſancti Martini, quem anno quadringenteſimo aut etiam ſequenti, 11. die Novembris obiiſſe eruditiores tradunt Chronologi ex Severo Sulpitio. Quam ſupputationem qui amplectitur, dicat neceſſe eſt Concilium iſtud, quod menſe Septembri convocatum indicat præfatio ejuſdem, non ante quadringenteſimum ſecundum vel ſequentem annum, celebratum eſſe.

Quâ autem occaſione motam putemus hujuſmodi

PARS I. CAP. V.

Qua occaſione mota de Primatu controverſia.

controverſiam ? Hanc ego natam exiſtimo occaſione partim novæ diviſionis Galliarum, partim ingentium turbarum, quæ exeunte quarto ſæculo eam partem Galliarum concuſſerunt. Maximus enim Tyrannidem arripuit in Britannia A. 382. Treveris Sedem Imperii collocavit, Gratianum Imperatorem apud Lugdunum à ſuis deſertum A. 383. per Andragathium ducem peremit. Eugenius pariter Arbogaſtis Comitis præſidio fretus affectavit viqne uſurpavit Imperium ann. 391. ſuccedenti denique anno Valentinianum Imperatorem idem Arbogaſtes apud Viennam interfecit. Per has procellas probabile admodùm eſt Viennenſem Epiſcopum caput erexiſſe ad Primatum, cui prebenſando locum dedit Provinciæ Narbonenſis in plures non ita pridem facta diviſio, indita Viennenſi provinciæ ex urbis nomine appellatio, & in diverſam adverſámque dominationem Viennenſis ejuſdem provinciæ ſciſſio, aliquibus civitatibus Tyranno parentibus ſub Viennenſi, aliis cum Arelatenſi ſub Romana ditione perſeverantibus. Facile enim fuit Viennenſi Antiſtiti, cujus civitas olim in laterculo Imperii Metropolis fuerat, & antiquitate eminebat, hoc Tyranno perſuadere, ut ibi Primatum Eccleſiaſticum conſtitui juberet, ubi Imperii ſui Sedem vel ſaltem incunabula habebat. Fundatum his titulis Primatum, quibus potuit præſidiis tutatus eſt, qui non aliud paſſim affectatæ dignitatis Metropolicæ fundamentum protulit, quàm civitatis antiquitatem, & ejuſdem dignitatis olim in civilibus conceſſæ poſſeſſionem.

Huc devenerat controverſia primis quinti ſæculi annis, cùm illius ſeu dirimendæ, ſeu utcúnque ſopiendæ gratiâ Concilium Taurinenſe Gallicanorum Epiſcoporum precibus congregatum eſt: cujus Caoon. 2. hujuſmodi eſt: *Illud deinde inter Epiſcopos urbium Arelatenſis & Viennenſis* (obſerva primo loco nominatam Arelatem) *qui de Primatûs apud nos honore certabant, à ſancta Synodo definitum eſt, ut qui ex eis adprobaverit ſuam civitatem eſſe Metropolim, is totius provinciæ honorem primatûs obtineat, & ipſe juxta Canonum præceptum ordinationum habeat poteſtatem. Certè ad pacis vinculum conſervandum, hoc conſilio utiliore decretum eſt; ut, ſi placet memoratarum urbium Epiſcopis, unaquæque de his viciniores ſibi intra provinciam vindicet civitates, atque eas Eccleſias viſitet, quas oppidis ſuis vicinas magis eſſe conſtiterit: ita ut memores unanimitatis atque concordiæ, non alter alterum longius ſibi uſurpando, quod eſt alii propius, inquietet.*

Canon. II. Synodi Taurinenſis.

Ex his Synodi verbis perſpicuum eſt 1. Jamdiu moleſtiſſimas inter Galliarum Epiſcopos diſſenſiones exarſiſſe de Viennenſis provinciæ, imò & de aliarum provinciarum Primatu: quoniam & illorum jura, & harum limites ex perturbationibus per tyrannidem Maximi ſubortis intra Gallicanas provincias, obſcura & difficultatibus impedita evaſerant: ita ut, cùm vix poſſet Gallicanis Epiſcopis judicibus hæc controverſia dirimi, pleriſque videlicet vel propriâ vel amicorum cauſſâ occupatis, ad vicinos Coepiſcopos cauſſam deferre velut depoſitis compromiſſis illarum regionum Epiſcopi propoſuerint. Epiſcopi Italicæ Diœceſeos, ut provinciæ Viennenſis aliarúmque contigui ad hoc delecti ſunt: eò libentiùs, quòd jamdudum illius Diœceſis primatem ſanctum Ambroſium diſſidiorum ſuorum judicem peroptarant, opinor, Galli Antiſtites: quem propterea ad ſuam Synodum ut conveniret frequenti legatione ſolicitarunt. De hoc enim negotio pronum eſt ipſum Ambroſium intelligere, cùm in funere Valentiniani perorans, teſtatur ſibi reſcripto Valentiniani ipſius accito in Gallias, ut eum vadem fidei ſuæ apud Comitem Arbogaſtem haberet, hoc eſſe denuntiatum accelerandi itineris cauſâ, non ad Synodum Galliæ, ſed ob baptiſmum Valentiniani Auguſti ipſum eſſe vocatum. *Additur*, inquit, *eò ut properarem ocius, nec arbitraretur cauſſam itineris mei Synodum Gallorum eſſe Epiſcoporum, propter quorum frequentes diſſentiones crebro me excuſaveram, ſed ut ipſe baptizaretur in ipſo egreſſu.* Hæc Ambroſius dicebat ann. 392. quo Valentinianus occiſus eſt: unde & conjicimus poſt Maximi tyranni, qui Galliarum ſtatum provinciarúmque ordinem demutarat, necem quarto antè anno illatam cœptum eſſe inter Gallicanos Epiſcopos de Eccleſiarum ſuarum juribus decertari, præſertímque inter Arelatenſem Viennenſemque, quos inter de Primatu agebatur. Quam autem provinciam detrectavit Ambroſius à diſſentionum turbis alienus, hanc poſtmodum ſuſcepit precibus Gallorum victus Simplicianus ejus ſucceſſor, vel qui Simpliciano ſucceſſit Venerius, quorum alterutrum par eſt credere Taurinenſi Concilio præfuiſſe: quod ne citiùs celebraretur, impedimento fuerunt quæ Valentiniani mortem ſecutæ ſunt procellæ, perturbatúſque rerum Gallicarum ex altero ſuperveniente Tyranno Eugenio ſtatus.

S. Ambroſius ad Gallorum Synodum invitatus.

Ex Synodi verbis alterum elucet, ad hoc nimirum totam controverſiam devolvi, ut quænam illarum civitatum eſſet Metropolis inquireretur. Hoc videlicet apud judices certum erat, illi deferendum eſſe in Eccleſiaſticis Primatûs honorem, qui eumdem in civili politia obtineret. In quam partem propenderent Taurinenſes Patres ſatis hac definitione ipſi innuunt. Etſi enim neutri civitatum primatum dare ſuâ viderentur ſententiâ, revera tamen illum Arelatenſi adjudicabant, quam tunc temporis Metropolim eſſe conſtabat. Unde non ſine arte conſcripta mihi videtur eſſe illa definitio, quæ non decernit illi attribuendam eſſe Metropoliticam dignitatem, qui comprobaret ſuam civitatem *olim & ex antiquo fuiſſe Metropolim*, quod rem in ancipiti reliquiſſet, & operoſæ inquiſitioni dediſſet locum, ſed quæ approbaret *eſſe* per eam ſcilicet tempeſtatem: quod aliud non erat, quàm in gratiam Arelatenſis pronuntiare.

Alterum ex Canone Taurinenſi conſectaneum.

Honorius enim Auguſtus in edicto ad Agricolam Præfectum Galliarum dato anno 418. (quo vix quindecim annis antiquior erat Taurinenſis Synodus) Arelatem expreſsè appellat Metropolitanam civitatem, quod jamdiu tali eam decore ac nomine inſignitam fuiſſe argumento eſt. Unde cùm in eâ ſeptem provinciarum conventum fieri præcipit, ſignificat id ipſum non de novo inſtitui, quippe quod jam à Præfecto Petronio juſſum erat obſervari, *rationabili planè probatóque conſilio*; ſed potiùs reparari, quoniam *interpolatum vel incuria temporum, vel deſidia Tyrannorum* fuerat, ut in eodem edicto queritur factum Honorius Auguſtus. Inter hos tyrannos præcipuum intellige Conſtantinum, qui Arelatem expugnavit, in eam tanquam in primariam totius provinciæ ſe recepit, & in ea obſeſſus ab Honorio an. 411. ad deditionem compulſus eſt: quâ expugnatâ, *Provincia iſta*, inquit, Sozomenus, *rurſus ad Honorii Imperium reverſa eſt, ac ducibus ab illo conſtitutis paruit.*

Apud I. Sirmond. in notis ad Sidonium, p. 245.

Neque tribuenda videtur Petronio Arelatenſis civitatis in Metropolim evectio, quæ & Præfectoriam poteſtatem ſuperabat, & Petronii ætate anterior erat. Hanc enim civitatem à Valentiniano Imperatore ſpecialibus privilegiis, puta ſede Præfecturæ & aliis, auctam fuiſſe, immò & Metropolim eſſe appellatam aſſerunt Epiſcopi Gallicani in eo libello, quem pro Arelatenſi Epiſcopo obtulerunt Papæ Leoni. Quid enim verò eſt civitatem eſſe omnium Galliarum matrem, niſi omnium civitatum eſſe Metropolim. Hoc autem à Valentiniano ſeu primo, ſeu ſecundo collatum eſſe Arelatenſium civitati, publico libello aſſerere (niſi pro certo habitum) nunquam auſi eſſent tantæ probitatis ac prudentiæ Epiſcopi,

Gallor. Epiſcop. preces ad S. Leonem, pag. 538. Tomi I.

Digitized by Google

præſertim cùm libellus & adverſariorum & Pontificis Romani & totius Urbis oculis luſtrandus eſſet, & nihil eſſet facilius quàm falſi arguere, quicquid falſi precibus inſertum eſſet.

Arelatenſis civitatis nobilitas à Conſtantini Magni temporibus. Sed pluribus ante utrúmque Valentinianum annis ita nobilitata reperitur Arelas à Conſtantio Auguſto Conſtantini Imperatoris filio, ut ab eo pro Metropoli habitam eſſe vix ambigendi ſit locus. In eâ quippe ſolitus erat commorari, cùm in Galliis verſabatur; in eâ Theatrales ludos, in eâ Circenſes edidit, in eâ etiam Conſulatum ſeptimum iniit, quem & Circenſium Ludorum editione celebrem fecit: *Arelate hyemem agens Conſtantius*, inquit Ammianus Marcellinus, lib. 14. *Poſt Theatrales ludos atque Circenſes ambitioſo editos apparatu, ad diem ſextum Idus Octobris, qui Imperii ejus annum tricesimum terminabat, &c.* Et infrà. *Conſtantius Conſulatu ſuo ſepties & Cæſaris iterum egreſſus Arelate, Valentiam petit, &c.* Iſthæc ab aliis quoque Auguſtis ac Conſulibus præſtita eſſe apud Arelatem teſtati ſunt in laudato linello Galli Epiſcopi. Quorum etiam relatione, ſicut & Honorii in recenſito Edicto, docemur Conſtantinæ nomen Arelatenſi civitati inditum à Conſtantino Magno: qui ſicut ad veteris Romæ exemplar novam in Orientalibus partibus ædificavit, ſuóque ornavit nomine, ita in Galliis talem Arelatem eſſe voluit, cui utriúſque illius ſplendor & decora communicarentur, quæ eam ob cauſſam & CONSTANTINA ab ipſo Imperatore, & GALLULA ROMA ab Auſonio nuncupata eſt.

An. D. 354.

Qualis Arelas ſub Gentilium Imperio. Talis fuit in civilibus Arelas à primo Chriſtianorum Imperatorum Conſtantino, uſque ad Valentinianum III. Leoni & Hilario æqualem. Qualis autem ſub gentilibus fuerit, vel uno Leone noſtro teſte edocemur, ut ſupervacaneum ocioſumque fuerit antiquiora monumenta ſcrutari: fatetur enim ultrò *conſideratis allegationibus utriúſque partis præſentium Clericorum*, civitatibus *Viennenſi & Arelatenſi commune jus quondam fuiſſe, idque à gentibus eſſe proditum.*

Epiſt. 50. cap. 1. ad Epiſc. provinciæ Vienn. libello reſpondens.

CAPUT VI.

Zoſimi Papæ decreta, quibus Metropolitica poteſtas aſſeritur Arelatenſi Epiſcopo, expenduntur & à falſi ſuſpicionibus vindicantur.

Poſt Concilium Taurinenſe turbida tempora. CONcilii Taurinenſis ætatem turbulentiſſima tempora exceperunt, pluribus per ea tyrannis Gallias occupantibus, in eaſdem etiam irruentibus Gothis, Burgundionibus, aliiſque barbaris; quo factum eſt, ut omnis Eccleſiaſticus ordo per eas regiones peſſumdaretur; *nuſquam enim*, inquit de illorum temporum ac locorum Eccleſiis Salvianus teſtis oculatus, *nuſquam improbior voluptas, nuſquam inquinatior vita, nuſquam corruptior diſciplina.* Quamobrem nec illius Concilii ordinationi, nec antiquioribus ſtatutis locum aliquem fuiſſe per ea tempora putandum eſt. At pacatis utcúnque Galliarum rebus, de rurſus inſtaurandâ tam Eccleſiaſticâ diſciplinâ, quàm politiâ civili ſeriò cogitarunt Eccleſiæ & Imperii Principes. Imprimis verò de reſtituendis Eccleſiæ & civitati Arelatenſi ſacris civilibúſque privilegiis actum eſt. De civilibus teſtis eſt Honorii Conſtitutio ſuperiùs laudata, quæ anno 418. data eſt, quam videre eſt apud J. Sirmondum in notis ad Sidonium. De Eccleſiaſticis locupletiſſimam memoriam habemus in Papæ Zoſimi Epiſtolis, quæ cùm anno uno præveniant Honorii edictum, vel hoc ſolo argumento perſpicuum eſt, non ex ſæcularium tantummodò ordinationum imitatione natum eſſe Eccleſiaſticum Arelatenſis civitatis ſplendorem, ſed in nativis illius Eccleſiæ juribus primæviſque prærogativis eumdem eſſe fundatum.

Notæ Sirmon. ad Sidon. pag. 245.

Antiquitatem privilegii Arelatenſis agnoſcit Zoſimus. Ex iis Zoſimi Epiſtolis, quæ alia Arelatenſis Epiſcopi jura attinent; ad alium locum rejicimus; modò quæ Metropoliticum conſtituunt attendamus. Sic igitur in Ep. 5. quæ eſt ad univerſos Epiſcopos per Gallias & ſeptem Provincias conſtitutos: *Juſſimus autem*, inquit, *præcipuam, ſicuti* SEMPER *habuit, Metropolitanus Epiſcopus Arelatenſium civitatis in ordinandis Sacerdotibus teneat autoritatem*: & infra: *Metropolitanæ Arelatenſium urbi* VETUS PRIVILEGIUM *minimè derogandum eſt, ad quam primùm ex hac ſede Trophimus ſummus antiſtes, ex cujus fonte totæ Galliæ fidei rivulos acceperunt, directus eſt.* Mitto alia, quæ vel ad idem recidunt, vel referentur opportuniori loco.

An. D. 417.

Obſervatione porrò dignum, quòd Zoſimus non novum jus ſe condere, nec nudiuſtertiùs inſtitutum firmare ſe dicit, ſed VETUS privilegium eſſe affirmat, quod SEMPER Arelatenſis Epiſcopus habuerit; illúdque aſſerit in Trophimi ſummo Pontificatu fundatum, qui videlicet primus illas Provincias fide Chriſti imbuit, & Epiſcopali rexit autoritate, cujus proinde jura legitimo ſucceſſionis ordine in ejus ſedis hæredes tranſmiſſa, piaculum fuerit violare.

Quid adverſus Zoſimi Epiſtolas objectum. Tam patens, támque decretorium eſt hujus Pontificis teſtimonium, ut nihil non agant adverſæ ſententiæ autores, quo illud infirment irritúmque reddant. Alii nimiam Zoſimi credulitatem arguunt, quam in aliis quoque negotiis manifeſtam fecerit, veluti cum ſibi à Pelagio & Celeſtio hæreſiarchis ita imponi permiſit, ut Catholici tam ipſi, quàm eorum libelli ab illo judicati ſint; è contra verò Africani Epiſcopi, invicti illi gratiæ defenſores, ab eo Pontifice levitatis & imprudentis zeli arguerentur, quod utrumque etſi Catholicè, ut putabat Zoſimus, ſentientem, ex levium ſuſurronum ſcriptis damnationis ſententiâ percuſſiſſent. Alii Zoſimo ipſi parcentes ſcripta ejus nomine vulgata ita falſi inſimulant, ut multis rationibus ac momentis ſibi certiſſimum id eſſe autument. Quibus quoniam multùm intereſt ne fides leviter abrogetur doctiſſimorum virorum argumenta, ſepoſitis omnibus præjudiciis, examinanda ſunt.

Objectio 1. Ex notitia provinciarum. Primo igitur loco aiunt vel ex hoc uno ſuppoſitionem Epiſtolarum Zoſimi palàm fieri, quòd Arelatenſis Epiſcopus ſemper fuiſſe Metropolitanus in illis aſſeritur: quod nunquam ſcripſiſſet Zoſimus, repugnantibus antiquis omnibus notitiis Provinciarum, in quibus Arelatenſium civitas Viennæ, ut Metropoli, ſubjecta legitur.

Verùm quibus, amabo te, major fides debetur; an notitiis hujuſmodi quarum ætas autoritáſque incertæ; an Epiſtolis Zoſimi? Immò cum antiquis illæ ignotæ ſint, & à paucis tantùm annis in lucem eductæ, fides earum plurimùm vacillat. Quia tamen plura earum exemplaria proferuntur ſibi invicem ſimillima, nec in paucis Codicibus MSS. habentur, omnem eis autoritatem detractam nolim. Sed cùm adverſùs Arelatenſium jura nihil valere queant, niſi ante Zoſimum conditas eſſe pateat, inanis prorſus erit ex iis ducta probatio, poſtquam demonſtratum à nobis fuerit, non modò poſt Zoſimum, ſed etiam poſt S. Leonem cœpiſſe exarari notitias hujuſmodi; quod inferiùs præſtabimus. Quo facto licebit in adverſarios telum retorquere: ſi enim ſua ſervata fuerit Zoſimi Epiſtolis autoritas, tum invicta erit ſumpta ex iis pro Arelatenſium Metropoli probatio. Commodiùs etiam eluentur in ſequentibus alia, quæ ex eodem primatu repetuntur ab adverſariis, argumenta.

Digitized by Google

PARS I. CAP. VI.

Objectio II. Ex Codicibus in quibus deſiderantur Epiſtolæ.

Opponitur 2. perperàm Zoſimo adſcribi Epiſtolas decretales, quæ nec in Codice Eccleſiæ Romanæ, qui à Dionyſio Exiguo compactus eſt, nec in Collectione Iſidori continentur.

Sed vix eget reſponſione hujuſmodi objectio. Quàm multæ enim tum aliorum Pontificum, tum Zoſimi ipſius Leoniſque noſtri Epiſtolæ. decretales utique celebres, & indubitatæ fidei Epiſtolæ, quaſque poſteritati commendare plurimùm intererat Romanæ ſedis, quàm multæ, inquam, hujuſmodi neutri Collectioni inſertæ reperiuntur? Ac ne extra præſentis controverſiæ fines evagemur, prolixa hæc ad Viennenſes Epiſtola, cui modò incumbimus, utriuſque Collectoris illius diligentiam fugit. Alia item Leonis Epiſtola, quæ totam hanc litem inter Arelatenſem & Viennenſem Epiſcopos compoſuit, à Symmacho quidem laudata eſt, ſed à Card. Baronio primùm eſt edita in Annalibus, & omnibus ignota decretorum Pontificiorum Collectoribus: innumeræ demùm aliæ, quæ in mentem hæc legentium, etiam me tacente, incurrunt, in nullis Codicibus decretalium reperiuntur; adversùm quas tamen ex Iſidori Dionyſiique ſilentio præſcribi omnibus antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſis moleſtiſſimum foret.

Objectio. III. Ex ſilentio Leonis & Symmachi.

Symmachum porrò Leonémque Pontifices Romanos de his Epiſtolis ſiluiſſe, quod tertio loco objiciunt, partim verum eſt, partim verò falſum.

Cur Symmachus de Zoſimi Epiſtolis ſilet. *Symmachus Ep. 9. ad Epiſcopos Galliæ.*

Siluit quidem Symmachus, ſed quid mirum? Mirum potiùs eſſet, ſi illius deceſſoris ſui decretum retuliſſet, quod antiquatum volebat. Nullomodo enim Zoſimi ordinationem circa præſens negotium attendit Symmachus, ſed Leonis ſolummodo, cujus ſententiam inconcuſſam permanere conſtituit. Nec ille novum condidit edictum, ſed quod fuerat à Leone promulgatum, in lucem (ut ipſe ait) reddidit ſuis affatibus.

Mentio Zoſimiani decreti apud S. Leonem.

Ad Leonem quod attinet, nomen quidem Zoſimi non expreſſit, verùm decreti ejus tam diſertam fecit mentionem in hac Epiſtola 10. ad Viennenſis Provinciæ Epiſcopos, ut clarior haberi non potuerit. Quid enim aliud ſignificant hæc verba: *Quid ſibi Hilarius quærit in aliena Provincia, & id quod nullus deceſſorum ipſius ante Patroclum habuit, quid uſurpat? Cum & ipſum quod Patroclo à ſede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum, poſtmodùm ſit ſententiâ meliore ſublatum.* Nemo non videt nullius ſedis Romanæ Pontificis decretum in gratiam Patrocli conditum, à Leone potuiſſe commemorari, niſi decretum Zoſimi, à quo Patroclus ſui juris in Provinciam Viennenſem & alias obtinuit confirmationem. Eodem ergo argumento quo funditus everti Epiſtolarum Zoſimi fides putabatur, hoc è contrà firmiùs roboratur, ut nullum aliud conquirere opus ſit, ad earum Epiſtolarum ſynceritatem comprobandam poſt Leonis tam authenticum tamque manifeſtum teſtimonium.

At ſaltem de utraque Narbonenſi, inquis, nihil S. Leo habet in iſtâ Epiſtolâ vel aliis. Quid inde? Manifeſtum eſt Ravennium juri ſuo in utramque Narbonenſem a prædeceſſoribus ſuis defenſo, ultrò ceſſiſſe, & ſolam poteſtatem Metropolicam Viennenſis Provinciæ ſibi reſervaſſe aſſerendam: quam qui Patroclo confirmaverit Romanus Pontifex, alius præter Zoſimum citari à Leone noſtro non potuit. Hæc nobis ſufficeret reſpondiſſe. Contendo tamen præterea de alterutrâ Narbonenſi ſermonem eſſe in his verbis: *Quid ſibi Hilarius quærit in aliena Provincia, &c.* Non enim hic loquitur de Viennenſi, quam nunquam alienam ab Hilario cenſuit Leo, quamque nullus Pontificum Romanorum eidem ante Leonem abrogarat. Sed de his ſuberiùs in parte 2. Diſſertationis, de negotio Projecti, ubi Leonis teſtimonium expendemus.

Objectio IV. Ex imperioſo ſtylo.

Quod quarto loco objiciunt, loquendi modum, quem uſurpat autor illius decreti, elatiorem eſſe, quàm ut Zoſimo conveniat: ita enim incipit: *Placuit Apoſtolicæ ſedi, &c.* Qui hæc majores animos præ ſe ferre exiſtimant, legant Leonem noſtrum in pleriſque Epiſtolis: velut in iis quas ad Africanos, ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem, immò & in hac ipſa ad Viennenſes Epiſcopos: legant ipſius Zoſimi literas ad Epiſcopos Africanos in cauſſa Celeſtii datas, quibus nihil imperioſum magis; & has ejuſdem Epiſtolas tanquam à Zoſimi ſtylo alienas non ei abjudicandas putabunt.

Objectio V. Ex Formatarum mentione.

5. Prætermiſſâ à Leone & Symmacho de Formatis ab Arelatenſi dandis mentio non levem ſuppoſitionis literarum, ubi de Formatis Sermo eſt, injicere creditur ſuſpicionem.

Reſpondeo ſuperfluam fuiſſe Formatarum mentionem; cùm inter Metropolitica munia neceſſariò jus dandi literas hujuſmodi numeraretur. Placuit de illis meminiſſe Zoſimo, ad idque neceſſitate compulſus eſt; quoniam occaſione turbarum, quæ annis præcedentibus Gallias concuſſerant, & earum concertationum, quæ de Primatu motæ fuerant inter Epiſcopos, Formatarum uſus intermiſſus fuerat, vel ab aliis contra fas uſurpatus: reſtitutus à Zoſimo fuit eam ob cauſſam: *Quia*, ut ipſe ait, *plures ſe Epiſcopos ſive Presbyteros, ſive Eccleſiaſticos ſimulantes, quia nullum Formatarum documentum extat, per quod valeant confutari, in nomen venerationis irrepunt, & indebitam reverentiam promerentur.* Quod jam dudum Arelatenſi Epiſcopo tributum fuiſſe patet ex Epiſtolâ S. Cypriani, quam ad Stephanum Papam pro Marciani Arelatenſis depoſitione ſcripſit, de qua ſuperiùs pag. 236.

Zoſimi Epiſt. 5. ad Epiſc. Galliæ.

Objectio VI. Ex reſervatione majorum cauſſarum.

6. Urget vir eruditus hanc Epiſtolæ quintæ clauſulam: *Ad cujus notitiam ſi quid illic negotiorum emerſerit referre cenſuimus, niſi magnitudo cauſſæ etiam noſtrum requirat examen.* Hæc, inquit, ſumta ſunt ex Epiſtolis poſteriorum Pontificum, qui vices ſuas Arelatenſibus Epiſcopis demandaverunt, nec temporibus Zoſimi conveniunt. His non uno modo ſatisfacimus: ac primùm quidem adduco Eminentiſſ. Cardinalem Baronium, qui teſtatur in MS. Arelatenſi, unde Epiſtolas Zoſimi deſcriptas habuit, ad calcem illius quæ eſt ad Epiſcopos Gallos, Afros & Hiſpanos, eamdem clauſulam legi, quæ & in ſuperiori, de qua agimus, ad univerſos Epiſcopos per Gallias & ſeptem Provincias ſcripta: ab his ſcilicet verbis: *Juſſimus autem præcipuam*, &c. uſque ad illa *niſi magnitudo cauſſæ etiam noſtrum requirat examen.* Undè conjicere licet hæc ultima, quæ à Zoſimo omiſſa ſunt in Epiſtola ad Afros & Hiſpanos, omiſſa eſſe pariter in Epiſtola, quæ unicè Gallos attinet, & ſuperaddita poſtmodum eſſe ab aliquo. Verum conjecturæ huic cedens, reſpondeo Zoſimum Pontificem ita Arelatenſium Epiſcoporum jura defendenda ſuſcepiſſe, ut tamen rerum ſuarum non omninò obliviſceretur; quamobrem ita Provinciam Viennenſem aliaſque ſtuduit Patroclo ſubjicere, ut eumdem ſibi in hujus poteſtatis uſu ſubjectum haberet: quod præſtitit, dum & Formatarum jus ei quaſi ex privilegio decrevit, & ſibi nonnullarum cauſſarum examen ac judicium reſervavit. Hoc modo agens Zoſimus deceſſoris ſui Innocentii premebat veſtigia, qui ad Victricium Rothomagenſem ſcribens cap. 3. *Si autem*, inquit, *majores cauſſæ in medium fuerint devolutæ, ad ſedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, poſt Epiſcopale judicium referatur.* Utrumque æmulatus S. Leo eamdem exceptionem iis Epiſtolis appoſuit, quibus Theſſalonicenſi Epiſcopo Anaſtaſio Vicariatûs ſui munus delegavit; unde non eſt cur aliquis miretur, ut qui ad inſtar Illyricianæ delegationis in Metropoli Arelatenſi Vicariatum Apoſtolicum

Baron. ad an. 417. num. 48.

Digitized by Google

inſtituere meditabatur, illius in iſto imaginem expreſſerit.

Objectio VII. Ex contrariis ſucceſſorum Zoſimi Epiſtolis.

7. Sed ſi dictæ Epiſtolæ Zoſimi eſſent, quis credat tam contrarias à Bonifacio & Celeſtino ſucceſſoribus ejus potuiſſe ſcribi, & iſtos prædeceſſoris ſui decreta voluiſſe convellere? Bonifacius enim Epiſtolâ 3. ad Hilarium Narbonenſem, arguit Patroclum de uſurpatâ ordinatione Lutevenſis Epiſcopi in Narbonenſi Provincia.

Non planè video quid ex Epiſtola Celeſtini ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis & Narbonenſis adversùs Zoſimi Epiſtolas aſſumi poſſit. Sed demus aliquid tam Celeſtinum, quàm Bonifacium (quod hic revera fecit) prædeceſſorum ſuorum decretis contrarium ſcripſiſſe: hoc inſolitum non eſſe tot exemplis comprobatur, ut in hac ipsâ, quam tractamus, cauſſa triplex occurrat S. Leo id *quod Patroclo à Sede Apoſtolicâ temporaliter videbatur eſſe conceſſum meliore poſteà judicio ſublatum* fuiſſe aſſerit; quod de Bonifacio debet intelligi, quem aiunt Zoſimi decretis contraria ſtatuiſſe. Anaſtaſius II. S. Leonis abrogavit conſtitutionem, *deceſſorum ſuorum videlicet ordinationem (quod non oportebat) ſub qualibet neceſſitate tranſgrediens*: hiſce verbis loquentem habemus eâ de re Symmachum Papam Epiſtolâ 1. ad Eonium Arelatenſem. Sed & ipſe Symmachus Anaſtaſii ordinationem reſcidit, Leonis conſtitutioni de diviſione Viennenſis Provinciæ adhærens, roburque addens.

Epiſt. 10 ad Epiſc. Viennenſ. Prov.

Symmach. PP. Epiſt. 1. ad Eonium Arel. Ep.

Objectio VIII. Ex ſilentio libelli ſupplicis.

8. Libellus Leoni oblatus à Gallicanis Epiſcopis in gratiam Ravennii, Zoſimi quidem nomen reticet (quod objicitur) ſed de alio tamen hæc libelli verba intelligi non poſſunt: *Unde factum eſt, ut non ſolùm Provinciæ Viennenſis ordinationem, ſed etiam trium Provinciarum, contemplatione S. Trophimi, ſicut & ſanctorum prædeceſſorum veſtrorum patefactum ſibi teſtatur autoritas, Arelatenſis Eccleſiæ Sacerdos ad ſolicitudinem ſemper ſuam curámque revocarit.* Nec ſententiam ſolummodò Zoſimi refert, ſed etiam verba uſurpat, ut legenti facilè apparet. Deinde Leonem alloquuntur Pontifices, cui decretorum ſedis Apoſtolicæ non ignaro nomina Pontificum, à quibus prodierant. appellare, & ſuperfluum erat, & quadantenus indecorum; nam Pontifices Pontificibus collidere velle putarentur.

Animadverrit, ut puto, lector, nos dum adverſariorum objectionibus ſatisfecimus, plurimas eâdem operâ probationes aſſertorias protuliſſe, quibus Epiſtolarum Zoſimi ſinceritas comprobatur. His omnibus vice coronidis addimus Concilii Francofordienſis a.794. præſente Carolo Magno celebrati ſuffragium. Canon quippe 8 hujuſmodi eſt: *De altercatione Urſionis Viennenſis Epiſcopi & Eliphanti Arelatenſis Epiſcopi lecta ſunt Epiſtola B. Gregorii, Zoſimi, Leonis & Symmachi, quæ* Leonis videlicet & Symmachi literæ, *definierunt eo quod Viennenſis Eccleſia quatuor ſuffraganeas habere ſedes deberet, quibus illa quinta præmineret, &c.* Quibus verbis quænam, precor, Zoſimi Epiſtolæ commemorantur, niſi ipſæ, quas præ manibus nunc habemus? Sed & Gregorii ipſius Magni teſtimonium hoc in negotio poſthabendum non eſt. Cùm enim ad Virgilium Arelatenſem, vices illi ſuas commiſſurus, ſcriberet, ſatis innuit Zoſimi Epiſtolas ſibi tum ob oculos fuiſſe poſitas: inde enim repetiit, quod ibidem refert de antiquitate privilegii Arelatenſis, de priſca conſuetudine Sedis Apoſtolicæ, & de certitudine *qua cunctis liquet*, quemadmodum loquitur, *unde in Galliarum regionibus fides ſancta prodierit.*

S. Greg. PP. I. lib. 4 Ep. 50. ind. 13.

Ex dictis apparet quàm meritò rideat Scaligerum Morinus, quod Zoſimi Epiſtolas de Arelatenſi controverſia ſcriptas auſus ſit commentitias & ridiculas pronunciare, ab iiſque confictas hominibus, quibus plus otii, quàm fidei ſuperfuerit. Sed utrum in eadem ſententia perſeveraverit Morinus, dubito. Ad oram enim Binianæ Epiſtolarum iſtarum editionis, in eo codice, quo vir doctiſſimus uſus eſt, adnotatas lego rationes ejuſdem manu exaratas petitáſque ex acriore ſtylo, ſilentio ſcriptorum, contrariis ſucceſſorum decretis, Provinciarúmque notitiis: ex quibus ſuſpectæ fidei Epiſtolas ſcribit, confictáſque tempore regni Arelatenſis, ut Arelas ſupra Viennenſem olim ſedem Burgundici regni eveheretur. Sed quantis annorum intervallis regnum Arelatenſe antecedant autores, qui teſtimonio ſuo ſinceritati Epiſtolarum Zoſimi ſuffragantur, ex eorum recenſione clariſſimum eſt.

Johan. Morinus Eccl. Exercit. 24. Scaliger Epiſt. 34n.

Objectio IX. Ex nimia credulitate Zoſimi.

Quod autem ad eos ſpectat, qui non literis Zoſimi fidem abrogant, ſed Zoſimi ipſius elevant autoritatem, propterea quod erga Pelagium & Celeſtium nimis credulus eorum ſe verſutiis circumveniri ſit paſſus: reſpondeo longè diſparem eſſe utriuſque negotii rationem: difficillimum enim eſt in rebus Theologicis, iiſque præſertim, quæ ad abſtruſiores de gratiâ Chriſti quæſtiones pertinent, etiam ſubtiliſſimos quoſque non decipi, cùm verſutiſſimi hæreſiarchæ ſub Catholicorum verborum involucris plerumque peſtilentiſſimæ doctrinæ virus contegant. Tales erant Pelagius & Celeſtius, quorum prior eloquentiâ ac dicendi arte vix ulli ſecundus, potuit facillimè Zoſimo homini Græco per verborum fallaciam, quæ communia cum Catholicis habebat, imponere: quemadmodum & ipſe priùs miſeram illam, ut loquitur Hieronymus, Dioſpolitanam Synodum ſuis fraudibus deluſerat. At in examine Metropoliticorum jurium nihil prorsùs cum myſteriorum abditorum inveſtigatione comparandum fuit: in qua diſcuſſione ſi falli Zoſimo contigiſſet, dè errore fuiſſet per Viennenſis aliorúmque Epiſcoporum literas admonitus; nec tot ſcripſiſſet ad idem negotium pertinentes Epiſtolas, quas nemini diſplicuiſſe animadvertimus, niſi Proculo Maſſilienſi Epiſcopo.

CAPUT VII.

Honorium Auguſtum, Bonifacium, Celeſtinum, & Leonem ipſum Pontifices Romanos, necnon & Valentinianum III. Auguſtum habuiſſe Hilarium pro Metropolitano.

NOm repetam, quod ſuperiùs ex conſtitutione Honorii Auguſti allatum à nobis in gratiam civitatis Arelatenſis, quam disertè Metropolitanam appellat. Sufficiat ad ſeriem annorum obſervandam illud indicaſſe. An. D. 418.

Ad Bonifacium PP. venio, qui ſub finem ejuſdem anni Pontificatum ſumſit. Hunc certè propenſioris in Eccleſiam Arelatenſem animi nemo ſuſpicatus fuerit, ſi modò legerit Epiſtolam, quam ſcribit ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum: ubi Arelatenſem de uſurpatâ Epiſcopi Lutubenſis ordinatione arguit. Idem tamen manifeſtiſſimè poteſtatem Metropoliticam in Provinciâ Viennenſi Hilarii noſtri prædeceſſoribus defert in utraque ſuâ Epiſtolâ, quæ res Gallicanas ſpectat. Scribens enim ad Epiſcopos Galliæ de Maximo Valentinæ civitatis Epiſcopo de variis criminibus accuſato, Patroclum primum nominat eorum omnium, quibus Epiſtola inſcribitur, ex quibus quatuordecim, qui numerantur, conflabatur, ut ego quidem reor, provincia Viennenſis. Etſi enim ſubſcribentium Epiſcoporum nomina non ex Eccleſiarum dignitate ac prærogativa

An. D. 419. Bonifacius PP. Epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ.

Digitized by Google

PARS I. CAP. VII.

prærogativa ordinentur ; Metropolitano tamen primus ſemper locus reſervatus eſt, ſive in Epiſtolis ad totius Provinciæ Epiſcopos ſcriptis, ſive in iis quas Provinciales ſcripſere Epiſcopi.

An. D. 422. Bonifacius PP. in Ep. 3. ad Hilarium Narbonenſem.

In altera verò Epiſtola, quam ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum ſcripſit, arguitur quidem Patroclus quod *in aliena Provincia*, prima ſcilicet Narbonenſi, *prætermiſſo Metropolitano contra Patrum regulas ordinaſſet* : quod argumento eſt Patroclum propriam habuiſſe Provinciam, quam prætergreſſus culpatur de violatâ Synodi Nicænæ Conſtitutione, quæ præcipit, *per unamquamque Provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere, nec cuiquam duas eſſe ſubjectas.* Quæ conſtitutio næ extra propoſitum hoc loco laudaretur, niſi inter Metropolitanos numeratus eſſet Patroclus.

Ann. D. 425. Valentinianus Auguſtus in Conſtitutione de Eccleſ. cap.

Hanc Epiſtolam ſecuta eſt poſt tres annos Valentiniani Conſtitutio de diverſis Eccleſiaſticis capitibus, in Galliam miſſa An. D. 425. In cujus cap. 2. *Diverſos Epiſcopos nefarium Pelagiani & Cæleſtiani dogmatis errorem ſequentes* PER PATROCLUM SACROSANCTÆ LEGIS ANTISTITEM *præcipit convenire ; & niſi errata correxerint, Gallicanis regionibus expelli, atque in eorum loco Sacerdotium fidelibus ſubrogari.* Hæc omnia Metropolitanum Epiſcopum loquuntur.

Ann. D. 428. Cœleſtinus PP. Ep. ad Epiſc. Vienn. & Narbonenſes.

Ad Bonifacii proculdubiò Epiſtolam reſpiciebat Cœleſtinus Papa Bonifacii ſucceſſor, cùm in Epiſtola ad Epiſcopos per Viennenſem & Narbonenſem Provincias Conſtitutos decernit, cap. 4. *Ut juxta Canonum decreta unaquaque Provincia ſuo Metropolitano contenta ſit : ut deceſſoris noſtri*, inquit, *data ad Narbonenſem Epiſcopum continent ſtatuta... ſit conceſſis ſibi contentus unuſquiſque limitibus : alter in alterius Provincia nihil præſumat.* Quamobrem his pariter verbis confirmatur Metropolitica Arelatenſis Epiſcopi poteſtas, cùm ſupponat ſimiliter ſuam ei Provinciam ſubjectam eſſe. Sed & capite tertio de Daniele agens, qui multorum criminum reus ordinatus fuerat Epiſcopus, ſatis innuit Arelatenſem Epiſcopum Metropolitanum fuiſſe : *Miſſa*, inquit, *ad Arelatenſem Epiſcopum, per Fortunatum Subdiaconum, ut ad judicium Epiſcopale pertraheretur, Epiſtola.* Cur enim ad ipſum potiùs quàm ad alterum ſcriberet, ut Danielem ad judicium Epiſcopale pertrahi curaret, niſi ſaltem in Viennenſi Provinciâ Metropoliticis juribus frueretur ?

Ann. D. 439. Synodus Regenſis. Ann. D. 441. Synodus Arauſicana I.

Hæc ad ipſius Hilarii, cujus cauſſam agimus, tempora Epiſcopatúmque proximè accedunt : quem & duabus inſignibus Synodis Regenſi & Arauſicanæ I. ſubſcripſiſſe primo loco reperimus, quod procul dubio itidem factum videremus in Vaſenſi I. & Arelatenſi II. niſi ſubſcriptiones periiſſent. Veruntamen his non immoramur, (etſi nullo contradicente geſta fuerint) quoniam tanquam juris alieni invaſor ob hanc ipſam cauſſam malè audit apud pleroſque : quamquam nihil ab Epiſcopis vi extortum, nihil niſi omnium votis obſequentibus præſtitum eſſe, luce clarius eſt.

Ann. D. 445. Metropolitica Hilarii Arelatenſis poteſtas ex ipſo Leone I. aſſerta.

Sed omiſſo Gallicanorum Epiſcoporum teſtimonio, ab ipſo Leone noſtro Hilarii accuſatore, de Metropolitica illius autoritate quid ſenſerit, etiam in ea, quam adverſus ipſum ſcripſit Epiſtola, ſciſcitemur. Jam copiosè probatum ſuperiùs, Metropoliticam dignitatem Arelatenſi Eccleſiæ non abjudicatam eſſe à Pontifice noſtro, cùm Celidonium è Provinciâ Viennenſi fuiſſe aſſeruimus, nec quicquam adverſùs Hilarium de arrogatâ ſibi contra jus poteſtate fuiſſe objectum. Hoc certè manifeſtum eſt in utraque Epiſtolâ ad Viennenſes. Accuſat enim eum, non quod Celidonium alienæ poteſtati ſubjectum indebitè judicandum ſibi ſumſerit, ſed quod, Celidonio meritò appellante, appellationi ejus deferre noluerit : non item quod ordinandi munus ſibi arrogarit ; ſed quod *ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicans, debitam aliis Metropolitanis Sacerdotibus in ſuam transferret dignitatem* : Non denique quod Provinciæ Viennenſis Epiſcopos ſibi jure Metropolitico ſubjectos eſſe volebat ; ſed quod *ita ſuæ cupiebat ſubdere poteſtati, ut ſe beato Apoſtolo Petro non pateretur eſſe ſubjectum.*

PARS I. CAP. VII.

2. Quid ſibi vult S. Leo, cum ita ſcribit cap. 3. ejuſdem Epiſtolæ : *Manſiſſet namque in illum prolata ſententia, ſi objectorum veritas extitiſſet* : niſi Celidonium legitimâ poteſtate, ſervatóque Canonum ordine accuſatum & judicatum fuiſſe, nihilque ſententiæ latæ adversùs ipſum deeſſe, niſi objectorum veritatem : ideoque poteſtatem Hilario tanquam Provinciæ Metropolitano non defuiſſe ? Hæc Leonis verba juxta noſtram opinionem explicata negotium nullum faceſſunt, ſed ſenſum omninò convenientem reddunt : torquent verò eadem mirum in modum ſententiæ adverſæ autores, qui ne Veſontionenſis Metropoleos dignitatem his peſſumdari ſinant, confugere coguntur ad Vicariam poteſtatem à Zoſimo, Epiſcopis Arelatenſibus delegatam, quæ iiſdem congregandarum per Gallias Synodorum jus aliquod conceſſerit ; ad quas delatæ Epiſcoporum cauſſæ Vicarii ſedis Apoſtolicæ ſententiâ terminarentur.

Verùm iſtâ reſponſione, quâ aliis ſatisfactum volunt autores commemorati fallor, ſi ſibi ipſi ſatisfaciunt. Quàm abhorrent enim illius ætatis & regionis mores à Vicariâ hujuſmodi poteſtate, quæ in Metropolitica jura involandi faceret facultatem, & ea concederet, quæ in poſterioribus ſæculis à Canonum obſervantiâ longiùs recedentibus nunquam tentata ſunt ? Ut enim ordinare ſolius erat proprii Metropolitani, ita & deponere ordinatum : nec eouſque protendit unquam ſe Vicaria poteſtas, ut in aliena provincia Synodum cogeret eam ſolùm ob cauſſam, ut Epiſcopum illius Provinciæ non ſuæ, à propria ſede dejiceret ; quod tamen in præſenti negotio ab Hilario tentatum exiſtimant. Deinde contraria iidem loquuntur, ſi enim poteſtatem habuit, Vicariatûs ſui nomine, cogendorum in Galliis Synodalium Conciliorum, & de Epiſcoporum cauſſis illic judicium inſtituendi, cur iidem autores contendunt *nulli Epiſcopo aliquid licuiſſe in Sequanica Provincia, quemadmodum nec in cæteris Provinciis, præter ipſius Provinciæ Sacerdotes:* Suis, *inquit Leo noſter, Marca referente,* unaquæque Provincia ſit contenta Conciliis, nec ultrà Hilarius audeat conventus indicere Synodales (*conventum adversùs Celidonium habitum*, inquiunt, *perſtringit*) & Sacerdotum Domini judicia ſe interſerendo turbare, qui non tantùm noverit ſe ab alieno jure depulſum, ſed etiam Viennenſis Provinciæ, quam malè uſurpaverat, poteſtate privatum. Hactenus Leo.

Marca Diſſertat. de Primatibus N. 78.

Porrò ſi eo nomine manſura eſſet Hilarii ſententia adversùs Celidonium, quod Vicariâ utens Pontificis autoritate jus cogendæ habuiſſet Synodi, eidem igitur aliquid licuit in Sequanicâ Provinciâ ut & in aliis, nec conventus indicendo Synodales judicia Sacerdotum ſe interſerendo turbabat, ſed conceſſâ poteſtate utebatur. Quæ cùm ſibi invicem non cohæreant, de Metropolitica Arelatenſis Eccleſiæ, ut facimus, dignitate arceſſenda eſt hujus loci explicatio.

3. Itaque confirmatur ex verbis Leonis ſuprà relatis : *Qui non tantùm noverit ſe ab alieno jure depulſum, ſed etiam Viennenſis Provinciæ, quàm malè uſurpaverat, poteſtate privatum.* Duplicem enim in Hilario poteſtatem manifeſtè diſtinguit : alienam unam, quam *alieni juris* nomine deſignat ; eam

ſcilicet quam Zoſimus in utramque Narbonenſem dederat; propriam alteram in Provinciam Viennenſem: alieno enim proprium opponitur, & ſutiliter admodùm primam vocaret alienam & indebitam, niſi alteram, quam illi opponit pro legitima ac propria agnoſceret. Difficultatis quidem nonnihil facit, quod de poteſtate in Viennenſem ait, *quam malè uſurpaverat*; ſed in notis ad hanc Epiſtolam oſtendemus vel *uſurpare* hoc loco pro *uti* poſitum eſſe, quo ſenſu in malam partem non ſumitur, niſi additione adverbii alicujus malignantis naturæ, ut hic *malè*, vel dicendum errorem huc irrepſiſſe, & pro *uſurpaverat* legendum eſſe *uſus fuerat*: ab uno enim in alterum facilis eſt lapſus in antiquis manuſcriptis Codicibus.

4. In breviori Epiſtola ad Viennenſes, ſi tamen genuina eſt, diſertis verbis agnoſcit privilegium Arelatenſis Eccleſiæ ac civitatis: *A privilegio*, inquit, *ſua civitatis ſubmotus, humili loco diſcat, quod in magno gratis munere prædeceſſorum noſtrorum conceſſo tenere noluit: ſitque redintegratum Viennenſi Epiſcopo privilegium & jus antiquum, quod Apoſtolica benignitas ad Arelatenſem ex parte tranſtulit civitatem.* Ubi Viennenſi quidem antiquitùs delatam eſſe affirmat Metropoliticam poteſtatem, ſed tamen (quod Hilario ſatis eſt) eamdem tunc temporis fatetur penes Arelatenſem Epiſcopum fuiſſe, & quidem ſedis Apoſtolicæ ſuffragio & munere conceſſam.

CAPUT VIII.

Ex his, quæ poſt Hilarii reditum in Gallias uſque ad ejus obitum, & in Ravennii ordinatione ſunt geſta, Metropoliticam Arelatenſis Eccleſiæ dignitatem confirmari.

ETſi ſatis ſuperque probatum ſit hactenus, Arelatenſem Eccleſiam tunc Metropolitica dignitate ornatam fuiſſe, cùm Hilarius Celidonium Epiſcopum in eadem Provincia conſtitutum depoſuit: clarius tamen adhuc eluceſcet, ſi ea examinaverimus, quæ poſt S. Leonis Conſtitutionem ſeu ab eodem ſcripta, ſeu geſta ſunt à Gallicanis Epiſcopis.

Audito in Galliis Leonis judicio, receptâque prima illa & breviori ejus Epiſtola, quæ ſcripta legitur VIII. Idus Januarii, quid inter ſe de Hilarii damnatione cenſuerint Epiſcopi Gallicani, non liquidò apparet. Vero tamen ſimillimum eſt eundem ſemper animum erga Hilarium geſſiſſe, nec minus ei detuliſſe autoritatis in ſuas Eccleſias, quàm antea fecerant: & facilè adducor ut credam, nihil jurium ſuorum ſibi detrahi paſſum eſſe Arelatenſem. Quæ cauſſa fuit ut S. Leo quinto poſt primam Epiſtolam menſe, aliam longè prolixiorem, diuturnaque meditatione ac cura elaboratam ad eoſdem Epiſcopos ſcripſerit: ubi exaſperatos Gallicanorum antiſtitum ex Romano judicio animos, quibus poteſt verborum blanditiis delinire ſatagit, vel etiam aſperioribus terrere; nunc eam ſuſpicionem ab eorum animis eximens, quam conceperant, cogitare Leonem de trahendis ad ſe Gallicanarum Eccleſiarum ordinationibus; nunc in eos minas intentans, qui ſponte omnem poteſtatem Hilario deferebant in provinciis à Viennenſi diſtinctis; obteſtans denique, obſecrans, & ſub Dei invocatione conveniens, ut omnem diſſenſionis materiam de ſuis provinciis, Hilarium abdicando, removerent. Sed cùm præſagiret Gallicanos Epiſcopos conſilii ſui juriſque tenaces poſterioribus literis non magis eſſe commovendos, quàm prioribus, Imperatoriam poteſtatem in Pontificiæ auxilium vocare decrevit. Impetravit igitur à Valentiniano Auguſto Conſtitutionem ad Aetium Magiſtrum militiæ in Galliis, qua jubet ut ſancti Leonis Papæ ſententia adverſus Hilarium lata plenum ſortiatur effectum; *perennique ſanctione decernit, ne quid tam Gallicanis Epiſcopis, quàm aliarum provinciarum contra conſuetudinem veterem liceat ſine viri venerabilis Papæ urbis æternæ autoritate tentare: ſed illis omnibúſque pro lege ſit, quicquid ſanxit vel ſanxerit Apoſtolicæ Sedis autoritas, &c.*

Quem ſucceſſum ſit nacta in Galliis Leonis Epiſtola.

Talibus munita præſidiis Leonis Epiſtola in Gallias tranſmiſſa eſt, quo ſucceſſu ex hiſtoricis ſcriptoribus non diſcimus. Autor vitæ ſancti Hilarii narrat *ipſum totum ſe ad placandum tunc animum S. Leonis inclinata humilitate convertiſſe*: ubi inſinuat ad id ſe Hilarium non tanquam contumaciæ reum debitâ demiſſione, ſed ſpontaneâ & ultro inclinata humilitate, tanquam Chriſtianæ caritatis & reverentiæ debitorem, dejeciſſe. Eo conſilio Ravennium ſuæ Eccleſiæ Preſbyterum & poſteà ſucceſſorem Romam delegavit, deinde ſanctiſſimos Epiſcopos Nectarium & Conſtantium, quorum opera uſus eſt, ut Leoni ſuæ dignitatis jura, judiciíque adverſùs Celidonium decreti æquitatem probaret. Multa etiam in hac cauſſa ſcripſit, quæ ad nos uſque ſi tranſmiſſa eſſent ab Honorato Maſſilienſi Epiſcopo, penes quem fuêre, ut ex vita Hilarii, quam ſcripſit, manifeſtum eſt, maximo nos beneficio devinxiſſet. Cùm verò Auxiliaris Præfectus Urbis his omnibus contentionibus velitationibúſque magis exaſperari Leonis animum cerneret, quàm placari (quod Hilario in votis erat) huic pro communi neceſſitudine autor fuit, ut ſe ſe Romanorum teneritudini pauliſper accommodaret; & exiguas nubes parvæ mutationis ſerenitate compeſceret, ut plurimum hac via, nihil perditurus, acquireret: *Cum propoſiti*, inquit, *tenax ſis, & ſemper æqualis, nullóque commotionis felle rapiaris, ſicut nullis extolleris illecebris gaudiorum; ego nec minimum quidem ſaltum beatitudinis tuæ arrogantiæ memiai contagione fuſcari. Sed impatienter ferunt homines, ſi ſic loquamur, quomodo nobis conſcii ſumus: aures præterea Romanorum quadam teneritudine plus trahuntur: in quam ſi ſe ſanctitas tua ſubinde demittat, plurimum tu nihil perditurus acquiris. Da mihi hoc, & exiguas nubes parvæ mutationis ſerenitate compeſce.*

Apud Honoratum Maſſil. in vita ſancti Hilarii.

Hanc *parvam mutationem*, quam ſibi dari ab Hilario tam amicè poſcebat Auxiliaris, conceſſam huic fuiſſe certum penè faciunt ſequentia hæc Honorati verba: *Talia percipiens*, inquit poſt relata Auxiliaris monita, *totum ſe orationi, prædicationi, operationi, velut incipiens, mancipavit.* Et poſteà: *Abſtinendo victu, operi inſiſtendo, itinera pedibus conficiendo ita ſe tenuavit, fatigavit, exhauſit, ut vix quadrageſimi octavi anni circulum adimpleret.*

Hilarius è vita decedit a. 449.

Ex quibus patet nec ſanctum Leonem ſententiam ſuam mutaſſe, nec ceſſiſſe Hilarium ſuis juribus: ſed iſtum ab hujuſmodi contentionibus quieſcentem Leoni ampliùs moleſtum non fuiſſe; totum verò ſe animabus commiſſis oratione, prædicatione, ac cura ſua juvandis colendíſque dediſſe. Quibus ſedulò incumbens vivendi finem fecit vir Eccleſiaſticæ pacis magis quàm dignitatis propriæ ſtudioſus, cujus obitum contigiſſe certum eſt, anno Chriſti quadringenteſimo quadrageſimo nono, tertio Nonas Maii. Cùm enim reſponſionem ſancti Leonis ad Epiſcopos Ravennii ordinatores, quæ xj. Calendas Septembris anni 449. data eſt, præcedere debuerint ſolemnia Hilarii funera, Concilii convocatio ex pluribus forſan provinciis, Concilium ipſum, conſecratio Ravennii, Epiſtolæ con-

Digitized by Google

PARS I. CAP. VIII.

ſecratorum ad Leonem conſcriptio, legatorum iter Romam ab ordinatoribus miſſorum; iſta & alia quæ fortè priùs acta ſunt, niſi trium vel quatuor menſium ſpacio perfici non potuerunt. Unde illud etiam conſequitur, B. Hilarium vix ampliùs quàm tres aut quatuor annos ſupervixiſſe poſt receptas in Galliis Valentiniani Imperatoris Leoniſque Papæ conſtitutiones, & vix etiam duos tréſve ex quo Auxiliaris Præfecti precibus, amore pacis, annuens, ab omni ſe contentione abſtinuit, vitæque reliquum tempus totum Pontificis muniis conſecravit.

Controverſia Arelatenſis in ancipiti erat cum Hilarius obiit.

Res itaque in ancipiti erat inter Romanum Gallicanóſque Pontifices, cùm deceſſit Hilarius è vita: quoniam intra biennii illius ſpatium nulla ſeſe obtulerat occaſio, quam nec Hilarius quæſierat, in qua neceſſe eſſet vel Leonis decreto contraire, vel conſuetis muniis ac privilegiis cedere. Prima enim, ut manifeſtum eſt, ab illo tempore occurrit Vaſenſis Epiſcopi ordinatio, quæ ſopitam, non extinctam contentionem excitavit inter Arelatenſem & Viennenſem Epiſcopos.

Sed quàm longè abeſſent Gallicani provinciarum illarum antiſtites à Leonis conſtitutione effectui tradenda, in ipſa ordinatione Ravennii clarum evaſit. Poſthabito enim Viennenſi ſacerdote, duodecim Epiſcopi vel ex ſola Viennenſi provincia ex quatuordecim conflata (quem numerum implebant Viennenſis & Arelatenſis illis duodecim additi) vel etiam ex aliis provinciis in Synodum convenerunt, & *Ravennium ſecundum deſideria Cleri, Honoratorum, & plebis unanimiter conſecrarunt.*

S. Leonis Epiſt. 36. ad Epiſc. provinc. Viennenſ.

Quam ordinationem non modò non culpavit S Leo, ſed potiùs tanquam *bonum fraternitatis ſacerdotalis opus Dei munere* conceſſum, & ex *inſpiratione divina* factum *ſuo judicio roboravit. Quia*, inquit, *electionem pacificam atque concordem, cui nec merita morum, nec ſtudia civium defuerunt, poſtulationis quidem humana, ſed inſpirationis credimus fuiſſe divina.* Porrò Viennenſem Epiſcopum illius participem non fuiſſe clarum eſt recenſenti eorum Epiſcoporum nomina, qui literas ordinationis indices ad Leonem dederunt; quos inter, tanquam ordinationis princeps, primatum tenet Conſtantinus. Hunc autem non fuiſſe Viennæ Epiſcopum, certum facit altera Epiſtola, quam iidem Ordinatores adjunctis aliis ſeptem ſcripſerunt ad Leonem in gratiam Sedis Arelatenſis. In Leonis enim reſponſione, qui eos omnes ex ordine recenſet, idem Conſtantinus primo pariter loco inſcriptus legitur: quem pro Arelatenſis Eccleſiæ juribus ſcripturum nemo dixerit, ſi Viennenſis Epiſcopus fuiſſet.

Viennenſis Epiſcopus non interfuit ordinationi Ravennii.

Non ad ſolos ordinatores gratulatorias dedit literas ſanctus Leo, ſed & ad ipſum ordinatum, quem hortatur, ut *declinatâ ſuperbiâ, cui proximum eſt ut decidat; ametur humilitas, cui ſemper debetur ut creſcat, & ut* INTRA *Eccleſiaſticarum legum regulas atque* MANAURAS *omnia poteſtatis ſua jura contineat.* Quibus verbis dubium non eſt quin & Hilarium notet, & Ravennium ab alieno jure invadendo avertat. Nihil tamen de neglecto Viennenſi Metropolitano in Ravennii ordinatione ſuggerit aut reprehendit: unde promtum exiſtimare Leonem noluiſſe Eccleſiam Arelatenſem jure Metropolitico ſuâ ſententiâ ſpoliare, ſed ſolummodò Hilarium mulctare: quo mortuo æquum judicavit ut omnia in ſtatum priſtinum redirent.

Prærogativa primatûs Ravennio à Leone relicta.

Nec ſolâ poteſtate Metropoliticâ ornari eum voluit, ſed illa etiam prærogativa, quâ ſancti Trophimi intuitu inter cæteros Metropolitas Galliarum eminebat Sedes Arelatenſis, hoc eſt, primi Metropolitani privilegio. Quo jure illius erat & Synodales conventus aliarum provinciarum cogere, & literas Formatas dare peregrinantibus Clericis, & omnia, quæ ad communem Eccleſiæ ſeu fidem ſeu diſciplinam intra Gallias pertinebant, ſua cura ac ſolicitudine promovere & intra ordinem continere. Hæc Ravennio à ſancto Leone ultrò delata eſſe, non ex novo decreto, ſed ex priore & antiqua inſtitutione, teſtatur tùm Synodus generalis illarum provinciarum occaſione literarum Leonis ad Flavianum, cujus congregandæ curam Ravennius ſuſcepit, ut poſteà dicemus: tum illius Epiſtola ad Ravennium data, de quodam Petroniano vago, qui ſe Romanæ Eccleſiæ Diaconum mentiebatur per Gallias. Cujus audaciæ ut obviam iretur, ſcribit Leo *ut eum admonitis etiam totius provinciæ Epiſcopis, in ſua falſitate detectum, ab omnium Eccleſiarum communione, ne ulteriùs hoc uſurpet, expellat.* Ubi nomine provinciæ, latiori acceptione univerſas ſeptem provincias intelligi oportet, cùm & *Gallias* univerſim & *omnes Eccleſias* commemoret, nec ſatis de cohibenda vagi illius impoſtoris audacia proviſum eſſet à Leone, ſi intra ſolius provinciæ Viennenſis terminos inquiſitionem hujuſmodi fieri præcepiſſet.

Epiſt. 51. ad Ravennium.

CAPUT IX.

Idem evincitur ex ordinatione Epiſcopi Vaſenſis, & quæ eam ſecuta eſt, provinciæ diviſione, Leoniſque Epiſtola in eam rem miſſa.

Cur Leo mitior factus in Arelatenſem Eccleſiam.

IN eo ſtatu poſitæ erant res Eccleſiæ Arelatenſis, & ſpes erat ut ſepultis æterna oblivione, quæ occaſione Hilarii ortæ erant, contentionibus, priſtino ſplendore ac poteſtate frueretur in poſterum. Etſi enim aliquid illius ſupremæ in Gallicanas Eccleſias autoritatis imminui peroptaſſet ſanctus Leo: ut tamen id ſperaret aliquando futurum obſtabat Gallorum in Arelatenſis Sedis amplitudinem uno animo conſpirantium ſumma concordia, quæ tum in Hilarii negotio, tum maximè in Ravennii ordinatione eluxerat. Quamobrem ſatiùs duxerat hæc omnia in ſuæ conſtitutionis præjudicium tentata diſſimulare, quàm Gallicanam Eccleſiam habere repugnantem & infenſam. Sed cum præſertim mitiorem atque ad diſſimulandum inclinatiorem reddebant exorti non ita pridem Orientales tumultus occaſione novæ hæreſis Eutychianæ, & infauſtus Pſeudoſynodi Epheſinæ ſucceſſus, in qua res Eccleſiæ peſſumdatæ, imminutáque debita Sedi Apoſtolicæ reverentia, occiſo Flaviano Conſtantinopolitano Epiſcopo, depoſitis Domno Antiocheno, Euſebio Dorylæi, Theodoreto Cyri & aliis Romanæ Sedi addictis Epiſcopis; Dioſcoro verò Alexandrino omnia per vim agente & ad totius Eccleſiæ dominatum magnis paſſibus tendente, Theodoſio Auguſto favente Eutichi; rejectis Leonis literis, Romanis denique legatis indigna paſſis, coactiſque fugâ ſaluti conſulere. Meritò igitur timuit Leo ne, ſi Gallicanos Epiſcopos iratiores redderet Sedis Arelatenſis depreſſione, eoſdem adverſos pateretur in ea, quæ contra Orientales parabatur, pugna. Certus etiam erat à Gallicanis Epiſcopis ægrè divellendos eſſe vicinarum regionum antiſtites Britannos ſcilicet, Hiſpanos, & qui ex Italica Diœceſi Galliis erant propinquiores. Hæc, meo judicio, cauſſa erat cur placari ſe permiſit ſanctus Leo, & in Ravennium cæteróſque Galliarum Epiſcopos propenſiorem reddi.

Vaſenſis Epiſcopi ordinatio ab Arelatenſi facta litem renovat.

Interim nata eſt occaſio, ex qua rerum ſtatus aliquam immutationem paſſus eſt. Cùm enim Auſpicius Vaſenſium in provinciâ Viennenſi Epiſcopus

Digitized by Google

PARS I. CAP. IX.

ex hac vitâ ad meliorem diſceſſiſſet, Ravennius pro ſuo Metropolitani jure in decedentis locum ordinare alterum, Fonteium nomine, aggreſſus eſt, & revera ordinavit. Ægerrimè hoc tulit Viennenſis Epiſcopus, qui provinciæ ordinationem tanquam ſibi & ex antiquo jure debitam, & novellâ Leonis conſtitutione conceſſam vindicabat: quamobrem legationem ad Romanum Pontificem deſtinat, literaſque ſcribit, quibus de uſurpata ab Arelatenſi Epiſcopo Vaſenſis Epiſcopi ordinatione conqueſtus eſt. Hoc ut reſcivêre Epiſcopi Gallicani è re ſuâ putaverunt eſſe, legatos quoque ſuo nomine ad Pontificem mittere, & Epiſtolam in ſupplicis libelli modum exarare, quâ dignitatis Arelatenſis Eccleſiæ fundamenta rationéſque Leoni proponerentur, ne Viennenſis Epiſcopi legati fucum ei facerent, & extorquerent ſententiam Arelatenſis juribus contrariam. Ad hunc libellum conficiendum convenerunt Epiſcopi diverſarum provinciarum numero decem & novem, totidem enim ſunt ad quos eâ de re Leo reſcripſit, illúmque occaſione legationis Viennenſis miſſum eſſe patet ex libelli verbis, ubi arguit Viennenſem civitatem, *quæ*, inquit, *ſibi nunc impudenter ac notabiliter primatus expoſcit indebitos.*

An benè ſuis rebus providerint Epiſcopi Gallicani.

An rebus ſuis eâ legatione benè conſuluerint Gallicani Antiſtites, aliorum eſto judicium. Certè nonnihil ſuo juri detraxiſſe viſi ſunt, cùm rem extra controverſiam poſitam vel ex ſolo conſenſu, quem Leo dederat ordinationi Ravennii ſine autoritate Viennenſis Epiſcopi factæ, rurſus ad examen vocari ultrò petierunt, & ipſi ad cauſſam coram Leone dicendam ſuos direxerunt legatos cum libello ſupplici, cæteriſque litigandi inſtrumentis. Cautiorem omninò ſe præbuerat Hilarius, qui Romam ingreſſus Leoni palàm denuntiavit ſe *ſuggeſtionem* deferre, non ſupplicem libellum; ſe *ad officia, non ad cauſſam veniſſe; proteſtandi ordine, non accuſandi, quæ acta erant ſuggerere*; ſe denique aliud nihil depoſcere, quàm *ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito ordinaret.* Hæc enim eadem pari æquitate proferri poterant. Sed aliter agendum ſibi eſſe exiſtimarunt Epiſcopi illi, ſive quia prævidebant ſe à Leone vocandos, ut coram ſe de primatu Viennenſis provinciæ decertantes utriuſque partis legatos audiret, cui parendi neceſſitatem fecerat Conſtitutio Imperialis à Valentiniano edita adverſus Hilarium: *Quiſquis Epiſcoporum*, inquit, *ad judicium Romani Antiſtitis evocatus venire neglexerit, per moderatorem ejuſdem provinciæ adeſſe cogatur*; ſive quia ita cauſſæ ſuæ æquitati confidebant, ut nihil eorum, quæ poſtmodùm à Leone decreta ſunt, timerent: videbatur enim & ipſe rem ſuo conſenſu in Ravennii ordinatione exhibito abſolviſſe, cujus eam ob cauſſam ſplendidè meminerunt in fronte ſui libelli, ut ei retractationis locum non eſſe ſuggererent.

Conſtitutio Valentiniani Auguſti.

Petronius & Regulus legati Gallorum ad Sanctum Leonem.

Quicquid ſit, directa eſt legatio, quam obeundam ſuſceperunt Petronius Preſbyter & Regulus Diaconus. Hanc acceptiſſimam fuiſſe ſancto Leoni dubitare non poteſt qui novit quàm ægrè tulerit Hilarium Sedis Apoſtolicæ judicium tantâ conſtantiâ declinaſſe. Inſperatam ergo legationem, & ultrò delatum ſibi de Primatu Gallicano ab utroque litigante judicium gratanter ſuſcepit. Nondùm enim à fundata in Galliis fide & condita diſciplina, tam opportuna occurrerat occaſio, quâ Romanæ Sedis autoritas apud Gallias ſtabiliretur, ipſis Gallicanis annuentibus invitantibúſque Epiſcopis. Litem autem eo modo compoſuit, quem Epiſtola ejus ad novemdecim Galliarum Epiſcopos ſcripta ediſſerit, attributis ſcilicet Viennenſi Epiſcopo quatuor civitatibus, quibus præſideret, id eſt, Valentiâ, Tarentaſiâ, Genavâ & Gratianopoli; ita ut cum his ipſa Vienna eſſet quinta, ad cujus Epiſcopum omnium

S. Leonis Epiſt. 50 ad Epiſc. Galliar.

prædictarum Eccleſiarum ſolicitudo pertineret: reliquæ verò civitates ejuſdem provinciæ ſub Arelatenſis antiſtitis autoritate & ordinatione conſtitutæ ſunt; & ita magna illa Viennenſis provincia, quæ tam diuturnæ inter utrumque Epiſcopum litis fuerat materies, Leonis noſtri vèluti novi Salomonis præcepto diviſa eſt in duas partes, datâ dimidiâ parte uni, & dimidiâ parte alteri. 3. Reg. 3.

Jus Arelatenſis Eccleſiæ Leo in Epiſtola ſua confirmat.

Etſi porrò multùm videtur Arelatenſis Epiſcopi juri detractum hac Leonis ſententiâ, re tamen diligentiùs examinatâ apparet Leonem illius privilegium juſque antiquum agnoviſſe ac confirmaſſe eadem Epiſtolâ.

Primùm enim nihil eſt in quo ſaltem non æquet Arelatenſem Viennenſi, aut in quo Arelatenſi anteponat Viennenſem; eiſdem enim commune jus aſſerit fuiſſe ſub gentibus quoad civilem prærogativam. Deinde quoad Eccleſiaſticam, ait quarumdam cauſſarum alternâ ratione nunc illam, nunc iſtam in Eccleſiaſticis privilegiis præcelluiſſe, idque notum *conſideratis allegationibus utriuſque partis præſentium Clericorum.* Sed quantùm fuerit potiùs de Arelatenſis jure perſuaſus patet ex ſequentibus. Nam *Epiſt. 50. S. Leonis.*

1. Teſtatur S. Leo iſtud deceſſorem Ravennii *merito nimiæ præſumtionis amiſiſſe*: non igitur eâ poteſtate ideò privatus Hilarius, quia aliena & per nefas arrepta.

3. Inſinuat idem Pontifex ad hanc œconomicam provinciæ partitionem ſe adductum eſſe, ut omnium Gallicanorum antiſtitum gratiam ſibi ſervaret, nutriretque pacem intra provinciam Viennenſem.

4. Propter honorem Sedis Apoſtolicæ, quæ cùm Viennenſi Metropoliticam poteſtatem Hilario ablatam contuliſſet, ad propriæ ſententiæ reſciſſionem coacta eſſe videretur, ſi Viennenſis omninò Metropolis eſſe deſineret: *Viennenſem*, inquit, *inhonoratam penitus eſſe non patimur, præſertim cum de receptione privilegii autoritate jam noſtra diſpoſitionis utatur: quam poteſtatem Hilario ablatam Viennenſi Epiſcopo credidimus deputandam.* *Ibidem.*

5. Ut Epiſcopi Viennenſis honori quodammodò conſuleretur, qui ex Metropolitano totius provinciæ, quam ex Leonis decreto ſibi vindicarat, ſtatim in inferiorem Epiſcoporum ordinem dejectus eſſet: *Qui*, inquit, *ne repentè ſemetipſo factus videatur inferior, vicinis ſibi quatuor oppidis præſidebit, &c.* *Ibidem.*

6. Satis agnoſcit hæc ipſa oppida ab Arelatenſis ditione ſubtrahenda non eſſe, ſi res ad ſtrictos juris apices tractaretur; cùm apud Ravennium aliquomodò ſe excuſet, eumque ex charitatis & pacis ſtudio modeſtiæque temperantia ſolicitet, ut patienter ferat, quod neceſſitate Eccleſiaſticæ unitatis contra jus factum videbatur: *Quem* (Ravennium) *pro modeſtiæ ſuæ temperantia, ita futurum credimus ſtudioſum caritatis & pacis, ut nequaquam ſibi credat ablatum, quod fratri videat eſſe conceſſum.* *Ep. 50 ad 19 Epiſc. cap. 2.*

7. Nihil magis oſtendit totam provinciam ad Arelatenſem Epiſcopum pertinuiſſe, & ita Leoni fuiſſe perſuaſum, quàm quòd ex duodecim civitatibus quibus conſtabat provincia Viennenſis (ſi notitiæ à Sirmondo aliiſque evulgatæ fides habeatur) quatuor ſolummodò Viennenſi Epiſcopo attribuit, reſiduis octo poteſtati Arelatenſis Epiſcopi relictis.

8. Denique & hoc argumentum, & alia ſuperiùs adducta confirmat Symmachus Papa, cùm ad Epiſcopos Galliæ ſcribens de eadem controverſia, quæ ejus tempore recruduerat, definitioni Leonis prædeceſſoris ſui ſtandum eſſe decrevit, de qua hæc habet: JUXTA INDULGENTIAM (quod valdè notandum) *ſupradicti Pontificis, Valentiam, Tarantaſiam, Genavam atque Gratianopolim oppida*

Symmach. Epiſt. 9. ad Epiſc. Gall.

Digitized by Google

Viennenſis Antiſtes juri ſuo vindicet. Nec quicquam ampliùs ab his, quæ ſemel ab Apoſtolica ſibi ſede CONCESSA *ſunt, aſtimes præſumendum. Alias verò parochias vel diœceſes cunctas* PRIVILEGIO ET HONORE SUO *Arelatenſis Epiſcopus ſub temporum continuatione defendat.* Indulgentiâ igitur uſus eſt ſanctus Leo cum Viennenſi Epiſcopo, ſi Symmacho credimus, cum partem provinciæ ordinationi ejus ſubjectam eſſe voluit: juri verò ſuo Arelatenſis Epiſcopus amore pacis detrahi quidpiam paſſus eſt, cùm quatuor illa oppida in Viennenſis poteſtatem transferri ultrò permiſit, Leonis non tam decreto victus, quàm precibus. Omnia obſervatione digna in verbis Symmachi, ut enim indulgentiæ meminit & conceſſionis Sedis Apoſtolicæ cùm de parochiis Viennenſi attributis ſcribit; ita privilegium & honorem Arelatenſis commemorat, cùm de civitatibus juri ipſius ſubditis ſermonem habet: nullum Viennenſi jus aſſertum ſignificat, niſi ex ſancti Leonis conceſſione; Arelatenſi ſuum conſtare ex privilegio & honore antiquitùs fundato.

Leonis dixi precibus victum Arelatenſem Epiſcopum, magis quàm decreto: cùm enim in illa epiſtola, quam ad Ravennium ſcripſit eodem die, quo ad novemdecim Epiſcopos, ne verbum quidem cum eo habeat de illa quatuor oppidorum attributione Viennenſi Epiſcopo facta, dubitari non poteſt, quin per Petronium & Regulum legatos vivæ vocis miniſterio allocutus eum fuerit, & enixè rogaverit, ut pro bono pacis & antiquæ controverſiæ ſopiendæ gratiâ, aliquatum civitatum ordinationem Viennenſi cederet. Hæc ex parte ſunt, opinor, quæ ut in eadem Epiſtola legitur, credenda carthæ non putavit S. Leo: *Quæ autem*, inquit, *committenda literis non fuerunt, cum prædictorum filiorum noſtrorum inſinuatione dediceris, Domini fretus auxilio efficaciter ac laudabiliter exequeris.* Committenda autem non fuerunt literis, quoniam hoc parùm Sedis Apoſtolicæ dignitati congruebat, ut ſe ad preces uſque ſupplicationéſque publicis literis demitteret, quò ſuum de ordinatione Eccleſiarum decretum recipi à Gallicanis Epiſcopis, & ad effectum poſſet perduci. Illud autem ut Ravennio perſuaderetur ratio temporis, & dignitas primi Galliarum Metropolitani, cujus in eo confirmandæ ſpem fecit ſanctus Leo, plurimùm contulerunt. Cujus exercendæ occaſio ſeſe eodem tempore offerebat, ut ſcilicet Epiſtolam Leonis ſcriptam ad Flavianum cum univerſis Galliarum Epiſcopis communicaret; vel etiam, quod in ſecretis monitis eum habuiſſe credibile eſt, ut Synodalem conventum ex omnibus provinciis congregaret, in quo Epiſtola eadem ab omnibus approbaretur, & omnium conſenſio literis conſignata Mitteretur ad ſanctum Leonem.

Epiſt. 51. ad Ravennium Arelat. Epiſc.

CAPUT X.

Solvitur objectio petita ex Notitia provinciarum & civitatum Galliæ, adversùs antiquitatem Metropoliticæ dignitatis in Eccleſia Arelatenſi: illiúſque Notitiæ ætas nunc primùm figitur.

DEductâ per omnium ætatum ſeriem à condita in Galliis fide, Arelatenſis Eccleſiæ dignitate, ita mihi videtur inter ceteras eminere, ut vix quicquam reſtet dubii, quod animos vel minimùm in Viennenſis partes inclinare debeat: ubique enim primatum tenet Arelatenſis; Viennenſis nuſquam. Gravis tamen nonnullis videtur objectio, quæ in gratiam Viennenſis, adversùs Arelatenſem ſumitur ex iis Notitiis provinciarum & civitatum Galliæ, quæ paſſim circumferuntur. Harum unam præfixit J. Sirmondus primo tomo Conciliorum Galliæ, quam conjicit conditam eſſe Honorii Auguſti temporibus, cùm Gallias & ſeptem provincias diſtingui mos erat. Plures haud multùm abſimiles collegit ex MSS. codicibus Andreas *du Cheſne* primo tomo collectionis ſcriptorum Hiſtoriæ Gallicanæ. In omnibus porrò. Viennenſis civitas Metropolis dicitur Viennenſium; Arelas autem eidem ſubjicitur, immò inferiorem etiam locum tenet in eadem provincia. Unde, inquiunt, manifeſtum eſt antiquum non eſſe jus Arelatenſis Epiſcopi, eóque potitum eſſe Viennenſem non priſcis modò temporibus, ſed & tempore Honorii Imperatoris, quo potiſſimùm Arelatenſis majoribus privilegiis augeri cœpit, & conventu provinciarum decorari.

Verùm totam iſtius argumentationis molem ruere neceſſe eſt, ſi probatum fuerit hujuſmodi provinciarum Notitias non Honorii temporibus, ſed longè poſterioribus eſſe conditas, & Hilarii Leoniſque ætate eſſe inferiores.

Hoc igitur primùm evinco ex Conſtitutione ipſius Honorii Auguſti data ann. CCCCXVIII. ubi Arelatem ſimpliciter Metropolim appellativè nominat: *In Metropolitana*, inquit, *id eſt in Arelatenſi civitate.* Vel ergo falſa eſt Notitia, quæ Arelatem Viennenſi ſubjicit, vel alio tempore ſcripta, quàm Honorii, cujus Conſtitutionis fides potior, quàm neſcio quarum ætatis incertæ Notitiarum.

Conſtitut. Honorii apud I. Sirmondum in notis ad Sidonium, pag. 241.

2. Quis credat Arelatem in publicis actis aut monumentis non modò inter civitates Viennenſi ſubjectas, ſed penultimam illarum omnium eſſe numerandam, eo ipſo tempore, quo ab Auguſtis eorúmque Præfectis ſummis decorabatur honoribus, & ſupra ceteras Galliarum evehebatur civitates: at ex eodem edicto manifeſtum eſt, & jam ab aliquot annis à Petronio Præfecto conſtitutum eſſe conventum ſeptem provinciarum apud Arelatem, & ſedem Præfecturæ in eadem poſitam eſſe, & eam omnigena prærogativis eſſe nobilitatam: ut neceſſe ſit quicquid ejus ſplendori adverſatur, ad alia tempora relegari.

3. Si ante S. Leonis tempora deſcripta eſſet hæc notitia, legeremus inter civitates Provinciæ Alpium maritimarum Nicæenſe caſtrum ſeu civitatem. Cùm enim ex Epiſtola Hilari Papæ ad quoſdam Galliæ Epiſcopos conſtet Nicæenſe Caſtrum uſque ad Leonis extrema tempora proprium habuiſſe antiſtitem à Cemelenenſi diſtinctum, conſequens eſt illud in notitia locum habere debuiſſe: unde cùm in ea omiſſum fuerit, credendum eſt quod per id temporis delineata eſt, cum Caſtellum iſtud ad eas anguſtias, eámque tenuitatem redactum erat, ut nec inter Caſtra numerari deberet; talia enim plurima in notitia civitatibus adjunguntur. Hoc certè prioribus Leonis noſtri annis nondum contigerat: tunc enim Epiſcopali Sede honorabatur: imò & tempore Hilari Papæ vix eâ dignitate ſpoliari ſe paſſi ſunt Nicæenſes, ſiquidem ordinari ſibi curavêre proprium Epiſcopum, qui Hilari Papæ decreto propter Leonis Conſtitutionem remotus eſt; & deinceps ad unius Epiſcopi regimen uterque locus fuit revocatus.

4. Vix Honorii Imperatoris temporibus in eo ſtatu, quem notitia exhibet, fuiſſe credam Provincias Lugdunenſem ſecundam, & Belgicam ſecundam. Rothomagum enim illic legimus in ampliſſima Provincia primatum tenentem, quam ejuſdem Honorii temporibus Paulinus Nolenſis Epiſcopus miratur velut è tenebris emerſiſſe: *Denique*, inquit, *nunc Rothomagum & vicinis ante regionibus tenui nomine pervulgatum, in longinquis etiam Provinciis nominari venerabiliter audimus, & inter urbes ſacra-*

S. Paulinus Epiſt. 28. ad Victricium.

tis locis nobiles numerari , &c. Morinorum autem civitatem , quæ in notitia locum habet , tanquam Epiſcopali ſede ornatam totúmque illum Nervici littoris tractum *Vix tenui ſpiritu* , inquit idem Paulinus , *fides veritatis aſſlaverat* , antequam Victricius illic prædicaret , in quo *prima refulſit* , *clariùs invaluit* , *ardentius & propius apparuit* , &c. *Sicut terra Zabulon quondam & Nepthalim via maris trans Jordanem Galilaa ; & qui ſedebant in regione umbra mortis lucem viderunt magnam ; ita & nunc in terra Morinorum ſitu orbis extrema , quam barbaris fluctibus fremens tundit Oceanus. . . in ea orata ſibi per tuam ſanctitatem à Domino luce gaudentes corde aſpera Chriſto intrante poſuerunt* , &c. Quæ omnia haud ſcio an poſſint convenire cum Provinciarum Notitiis , quæ (quod notandum inprimis) videntur ad uſum Eccleſiaſticum eſſe deſcriptæ : cujus rei argumento eſt , quod illæ omnes , tam à J. Sirmondo, quàm ab Andrea Duchenio editæ, quæ in MSS. Codicibus Thuanæ Bibliothecæ paſſim occurrunt , in his ſolis repetiuntur , qui monumenta tantummodò Eccleſiaſtica continent.

5. Si Honorii ætate facta eſſet ea Notitia publicâ autoritate vel ex indubitata omnium cognitione, non ancipites & dubii manſiſſent Patres Concilii Taurinenſis (quod ejuſdem Imperatoris temporibus celebratum eſt) utri amborum Epiſcoporum Arelatenſi , an Viennenſi Metropoliticam in rebus Eccleſiaſticis dignitatem attribuere deberent ; nec ad hanc ſententiam coarctati eſſent , *ut qui ex eis approbaret ſuam civitatem eſſe Metropolim , is totius Provinciæ honorem Primatus obtineret*. Quod rerum illius temporis ſtatum demonſtrat minùs diſtinctum fuiſſe & jura minus clara, quàm in Notitia repræſentatur,

Ætas Notitiæ ex Apollinari Sidonio figitur.

6. Apollinaris Sidonius Epiſtol.lib.VII.Ep.VII. teſtatur Maſſilienſium civitatem ſuâ primùm ætate inter ultimas Provinciæ civitates cœpiſſe numerari ; idque illis in pœnam obveniſſe, quod ſcilicet privatis commodis magis conſulentes , quàm publicis , cum Gothorum regibus fœdus nec utile nec decorum iniiſſent : *Quod utique* , inquit , *ſæpè diùque facientes , jam non primi comprovincialium* CORPISTIS *eſſe , ſed ultimi*. Quibus verbis ſatis innuit ad illa uſque tempora , id eſt , ſaltem ad annum quadringenteſimum & ſeptuageſimum , primum inter Viennenſis Provinciæ civitates poſt Metropolim locum obtinuiſſe Maſſiliam : quod jure illi civitati deferebatur , quæ tam antiquâ nobilitate ceteris eminebat, ut Metropoliticâ etiam dignitate ad tempus ornata fuerit decreto Concilii Taurinenſis. At verò in notitia Sirmondi & aliis , omnium ultima ſcribitur Maſſilia , quam & Arelas immediatè præcedit : quamobrem luce meridianâ clarius eſt, longè poſteriorem eſſe ætate Honorii Notitiam , quam diſcutimus , & ad Sidonii tempora referendam eſſe. Et verò probabile admodùm eſt hanc eo circiter tempore conditam , quo Euricus Viſigothorum Rex in Gallias irrumpens Arelatem & Maſſiliam occupavit, vel etiam ſuperioribus aliquot annis. Cùm enim maximam Viennenſis Provinciæ partem tenerent Burgundiones , ſola ferè Arelas cum Maſſilia in Romanorum poteſtate remanſit , & circa annum quadringenteſimum ſeptuageſimum in Eurici Regis Viſigothorum Ariani manus devenit : qui , ut refert Apollinaris Sidonius lib. 7. Ep. 6. ad Baſilium , pleróſque illarum Provinciarum Epiſcopos vel morte multavit , vel ſolum vertere coëgit , nullis deinceps Epiſcopis in defunctorum officia ſuffectis ; ita ut populos exceſſu Pontificum orbatos triſtis interciſæ fidei deſperatio premeret , nulla eſſet in deſolatis cura Diœceſibus parochiiſque , & non tam Sacerdotes mortui eſſe viderentur , quàm ipſum Sacerdotium. Hæc ferè Sidonius : ex quibus intelligere eſt, quàm opportuna ſeſe tunc obtulerit Viennenſi Epiſcopo occaſio jura , quæ ſibi injuſtè ab Arelatenſi præcepta jactabat , recuperandi : quippè cùm pleraſque haberet civitates Provinciæ ſecum Burgundionibus ſubditas : iſtæ enim videntes omne ſibi cum Arelatenſi commercium interdici , quia ſub Romana vel Gothica ditione hæc degebat , facilè Viennenſi ſe ultrò ſubjecerunt, annitente , ut par eſt credere , Burgundo Principe , nullo renitente ex parte Arelatenſis , cui tunc temporis ne hiſcere quidem vel mutire fas erat. Vero itaque ſimillimum eſt per eam ætatem conditam eſſe Notitiam J. Sirmondi & alias , in quibus Viennenſis ſolicitè egit , ut Arelatenſis & Maſſilienſis deſcriberentur , quas ad Pontificium ſuum pertinere olim contendebat.

Sid. Apoll. lib. 7. Ep. 7. ad Gracum.

Etſi verò autorem, qui hæc narret diſertis verbis, non habeamus , ſatis tamen inſinuantur , tum ex Notitiæ ipſius comparatione cum ſtatu Arelatenſis civitatis & Eccleſiæ , quem deſcripſimus ; tum ex iis,quæ Symmachi Papæ temporibus acta ſunt. Patet enim ab illo Conſtitutionem emiſſam eſſe in gratiam Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi , propterea quod Conſtitutos à Leone Papa limites prætergreſſus erat Viennenſis Epiſcopus, & totam Provinciam ſuæ poteſtati vindicare conatus erat *per ſacularia Patrocinia* aut *per alterius excuſationis obtentum*. Quamobrem prædeceſſoris ſui decretum rurſus confirmavit Pontifex , & ſua Cæſario integra eſſe jura decrevit.

Symmachus Ep. 9. ad Epiſc. Galliæ.

CAPUT XI.

Objectiones aliæ diluuntur quibus Metropolitica dignitas Viennenſi Epiſcopo aſſeri videtur.

Subſcriptio Synodica Concilii Valentini I.

OBjici etiam poteſt in gratiam Viennenſis Epiſcopi adversùs Arelatenſem, Concilium Valentinum primum in Provincia Viennenſi a. 374. celebratum ; cui præfuiſſe videtur Florentius Viennenſis Epiſcopus, Concordio,quem aiunt Arelatenſem tunc fuiſſe, inter comprovinciales ſubſcribente.

Verùm infirmum prorsùs iſtud argumentum eſt. Primùm enim ſubſcriptiones Epiſcoporum , quæ ad calcem Canonum nunc leguntur , deſiderantur in antiquioribus editionibus , & à Sirmondo primùm editæ ſunt in lucem tomo 1. Conciliorum Galliæ. 2. Cùm quatuor Codices manuſcriptos laudet Sirmondus , quibus uſus eſt in recenſione hujus Concilii , in unico Remenſi inventæ ſunt ſubſcriptiones prædictæ : quamobrem ſuſpicari licet ab aliquo otioſo lectore ita ordinatas eſſe , nominibus ex initio Epiſtolæ deſumtis. 3. Hoc contra morem uſitatiorem eſt , ut cùm in fronte Epiſtolæ eorum , qui ſcribunt , nomina recenſentur , iterum deſcribantur in fine : quod videre eſt in Epiſtola Concilii Arelatenſis primi ad Silveſtrum Papam , immò & in Epiſtola ejuſdem Valentini Concilii ad clerum & plebem Eccleſiæ Forojulienſis. 4. In utriuſque Epiſtolæ exordio viginti & unus Epiſcopi inſcripti leguntur, quorum tertius eſt Florentius Viennenſis , ut aiunt , Epiſcopus : Concordius vero Arelatenſis in prima duodecimus , in altera decimus quartus. At verò in ſubſcriptionibus appoſitis Florentius omiſſis duobus primis , omnibus præmittitur. 5. Unius Florentii ſedes annotatur. 6. Solus modo ab aliis diverſo ita ſubſcribit : *Ego Florentius Epiſcopus Eccleſia Viennenſis ſubſcripſi* : cùm alii omnes ſic ſubnotati habeantur ; *Ego N. opto vos fratres in Domino benè valere* : quod procul dubio meliùs convenit Epiſtolæ,quàm alter ſuſcribendi modus. 7. Ante initium ſexti ſeculi non erat in uſu, ut Epiſcopi

Digitized by Google

ita ſubſcriberent *Epiſcopus Eccleſiæ N.* ſed vel ſine addito *Epiſcopus* vel *Epiſcopus civitatis* v. g. *Viennenſis* vel *Epiſcopus Viennenſium*: qui uſus in Concilio Aurelianenſi I. immutatus primùm videtur. Suppoſita igitur Florentii ſubſcriptio, ni fallor, fuit; eo procul dubio conſilio, ut huic Synodo præſediſſe credatur Epiſcopus Viennenſis jure Metropolitico, & Arelatenſis eidem ſubjectus fuiſſe exiſtimetur, qui eam ob cauſſam ad ultimum omnium locum rejectus invenitur. Hæc profectò fraudis ſuſpicionem non parvam injiciunt.

2. Florentium Epiſcopum Viennenſem tunc temporis fuiſſe ex alio nullo monumento teſtatum habetur, imò eum ſibi vindicant Cadurcenſes, & in omnibus editionibus operum S. Paulini Epiſtola, quæ in Roſvveydana editione trigeſima ſecunda eſt ejuſdem, *ad Florentium Cadurcenſem Epiſcopum* legitur: quod Frontoducæus & Roſvveydus diligentiſſimi ſcriptores in Notis ſuis tradunt. Hæc etſi difficultate non carent, id faciunt, ut res in ambiguo poſita relinquatur, nec quicquam inde pro Viennenſi evincatur; è contra verò adversùs eum prorſus arguit hæc Synodus, cui præfuiſſe Fœgadius legitur, quem omnino Viennenſem Epiſcopum facit, Vide ſeriem & acta Cadurcenſis Eccleſiæ, qui Florentium hunc eidem Eccleſiæ aſſerit, & Adonis Chronicon, quod circa hæc tempora ponit Nicetam Viennenſem Epiſcopum, qui fortè idem eſt cum Nicetio, cujus nomen in Synodica Valentini Concilii legitur.

Objectio ex denominatione Provinciæ petita.

At, inſtabit aliquis, pro Viennenſi clamat ipſa Provinciæ denominatio. Quare enim appellata eſt Viennenſis, niſi quia Viennenſium civitas totius Provinciæ Metropolis erat? Non majoris momenti eſt hæc argumentatio: quod enim in variis diviſionibus Provinciarum ab Ethnicis actum eſt, in conſequentiam trahi pro Eccleſiaſticis rebus minimè conſentaneum eſt: & quamvis plerumque civilem Provinciarum diſtributionem æmulata ſit Eccleſiaſtica diſciplina, neceſſitas tamen fuit aliquando ab eo propoſito diſcedendi, ut ex Innocentii Epiſtola ad Alexandrum Antiochenum manifeſtum eſt, & ex ipſius Leonis ordinatione circa Viennenſem Provinciam.

Ex ſimili argumentandi ratione concluderetur Eccleſias Provinciarum Lugdunenſium ſecundæ, tertiæ; & quartæ eundem olim Metropolitanum Eccleſiaſticum habuiſſe Lugdunenſem ſcilicet Epiſcopum: quoniam Lugdunenſes appellatæ ſunt. Aut Narbonenſis ſolidæ Eccleſias Narbonenſi Epiſcopo ob eandem rationem debere eſſe ſubjectas: integræ enim Provinciæ Romanæ olim Narbo nomen dedit. Ex nominum igitur ratione nihil hac in re confici poteſt. Quod hoc iterum exemplo à Viennenſi Provincia deſumto probari poteſt. Nam Provincia Narbonenſis ſecunda cum ex Viennenſi decerpta eſſet debuerat Viennenſis nominari, ſi res ex nominum momento æſtimaretur; ſecus tamen factum eſt, cum dicta ſit Narbonenſis non Viennenſis.

Viennenſis ab antiquis autoribus quo ſenſu Metropolis dicta.

Quid igitur ad autores antiquos, qui Viennam Metropolim appellant? Reſpondeo pro diverſis diviſionibus, diverſam eſſe hujus vocis acceptionem. Si enim ad primam, quæ fuit Auguſti, reſpicias, jam certum eſt Viennam non fuiſſe Metropolim ſolidæ Narbonenſis, intra cujus fines continebatur: Narbonæ enim, unde Narbonenſis dicta eſt Provincia, primatum deferunt autores antiqui, Strabo libro 4. & Plinius 3. cap. 4. *Narbona*, inquit iſte, *Romanorum Colonia totius regionis à Quinto Fabio in Provinciam redacta caput. Quarta partis totius Galliæ in diviſione Auguſti Cæſaris Metropolis ſeu primaria civitas.* Vienna autem Metropolis quidem vocatur à Strabone loco citato: ſed *Allobrogum Metropolis*, ut habet; unde hujus autoris ſenſus eſt Allobroges, qui unus erat è populis Provinciæ Narbonenſis, præcipuam habuiſſe civitatem Viennam; immò unicam quæ ampla eſſet; plures enim non nominat: & revera Allobrogum regio ex eodem Strabone circumſcribebatur Rhodano & Iſara fluviis intra quorum ripas ſita erat. Adde vocem Metropolim tunc temporis non idem prorſus ſignificaſſe ac poſterioribus ſæculis: quibus poſt factam ſubdiviſionem, an Metropolis dicta ſit Vienna, non memini: unde & tempore Concilii Taurinenſis controverſia gravis orta eſt.

Euſebius quidem Lugduni & Viennæ meminit, quaſi de gemina Galliarum Metropoli. Sed primùm loquitur quaſi hujus rei non admodùm certus & ex aliena ſcientia *Βεβοῶνται dicuntur.* Deinde ad mentem antiquorum Geographorum intelligendus eſt, ut Vienna ſcilicet Allobrogum Metropolis fuerit; idque quantum ad ordinem civilem; nunquam enim Eccleſiaſtica fuit Allobrogum Provincia. Denique illuſtris quondam fuerat Viennenſium civitas apud Ethnicos, & ex illa fama loquitur Euſebius: verùm, ut legere me memini, *Lugdunum Viennam obſcurarat.* Sed quoniam ad rem noſtram maximè facit iſte Euſebii locus, lubet hujus objectionis occaſione, & ad cognoſcenda Viennenſis Eccleſiæ jura in illam Provinciam, de illius ſtatu paulò fuſiùs inquirere capite ſequenti.

CAPUT XII.

De ſtatu Viennenſis Eccleſiæ temporibus Marci Aurelii Imperatoris cùm Martyres Lugdunenſes agonem compleverunt.

An. D. 174. Vienna Metropolis ab Euſebio dicta.

ECcleſiæ Viennenſis patroni magnum ex Euſebio præſidium arceſſere ſibi videntur, ut illius jura primatúmque vindicent. Euſebius, inquiunt, diſertis verbis Viennam Metropolim appellat, eamque Lugduno ſubjungit, ut quæ ſi non prima, ſaltem ſecunda Galliarum civitas cenſeretur. Sic enim habet Euſebius lib. 5 cap. 1. *In Gallia ſtadium ad hæc obeunda certamina, quæ ſupra explanavimus, conſtitutum fuit. Cujus urbes ſunt facilè principes μητροπόλεις, & quæ præter ceteras omnium ſermone præſtare dicuntur, Lugdunum & Vienna &c.* Deinde Epiſtola, quam Martyres ſcripſerunt Eccleſiis Aſiæ & Phrygiæ, in hunc modum inchoatur: *Servi* JESU CHRISTI, *qui Viennam & Lugdunum incolunt, fratribus in Aſia & Phrygia, &c.*

Antiquum Viennenſis civitatis apud Ethnicos ſplendorem nemo eſt qui revocet in dubium; ſed qui ex ſplendido hujuſmodi ſtatu, illius Eccleſiæ jura ac decora, nedum primatum, aſſerere conantur, parùm conſultè facere mihi videntur. Etſi enim poſterioribus Eccleſiæ temporibus, cùm Eccleſiaſticæ diſciplinæ fundamenta poſita ſunt, conſtitutúſque ordo Hierarchiæ, ad formam politiæ civilis ordinari ſint Eccleſiaſtici gradus, ſtabilita ſedium Epiſcopalium dignitas, Metropolitarum poteſtas erecta: tamen eandem diſciplinæ formam inquirere in illo ſæculo, quod Apoſtolicum proximè excepit, præſertim in Gallia Tranſalpina, quæ fidem ſerò admiſit, hominis eſt, meo quidem judicio, antiqua novàque miſcentis. Porrò nemo non videt Euſebio ſermonem eſſe de dignitate civili Viennenſis Urbis, quam ad Eccleſiaſticam trahere temporum ratio non ſinit. Quamquam & tunc temporis multùm exciderat Vienna ex primævo illo ſplendore, quem illi gentiles contulerant.

2. Cùm Euſebius acceptâ ex Geographis notitiâ utatur, non propriâ, dubium non eſt ad eundem

PARS I. CAP. XII.

ſenſum intelligendum eum eſſe ac Strabonem Græcum pariter autorem, ex quo ſupra didicimus Viennam ſolonum Allobrogum Metropolim fuiſſe, qui eam ſolùm regionem occupabant, quæ, ut idem Strabo teſtatur, Rhodani & Iſaræ ripis concludebatur penè in modum Inſulæ. Hoc ſuadet loquendi modus quem Euſebius uſurpat cum hæc ſcribit: *Cujus (Galliæ) inſignes & ſupra ceteras præſtantes Metropoles eſſe dicuntur Lugdunum & Vienna.*

3. In confeſſo eſt etiam apud autores contrariæ ſententiæ, Eccleſiæ Lugdunenſis exordia deberi Pothino Epiſcopo, qui eas in partes à Polycarpo Smyrnæ in Aſia Epiſcopo B. Joannis Apoſtoli diſcipulo miſſus eſt: quod & confirmatur Gregorii Turonenſis autoritate libro primo hiſtoriæ Francorum capite XXIV. & Severi Sulpitii ſcribentis lib. II. ſacræ hiſtoriæ, quod *ſub Aurelio Antonini filio perſecutio quinta agitata: ac tum primùm intra Gallias martyria viſa, ſeriùs trans Alpes Dei religione ſuſcepta.* Et revera qui tunc Lugduni paſſi ſunt πρωτομάρτυρες vocantur in Epiſtola Lugdunenſis & Viennenſis Eccleſiæ. Nec priùs eamdem à Viennenſibus ſuſceptam credibile eſt, qui videlicet Lugdunenſibus adeò vicini, eiſdem tantum donum libentiſſimè infudiſſent, ut neceſſe non eſſet ab Aſianis illud expectari, ſiquidem & illa eſſent antea imbuti. Quis potiò exiſtimet inter ipſa fidei exordia, de duobus Metropolitanis Eccleſiaſticis jam tum conſtituendis fuiſſe cogitatum in duabus, inquam, Eccleſiis tam vicinis, tam novellis, tam parvo Chriſtianorum numero conſtantibus, cùm nec Metropolitanorum Eccleſiaſticorum nomen vel poteſtas emerſiſſent? Si ergo tunc temporis proprium Epiſcopum habuit Vienna, certum eſt eum Metropoliticâ autoritate ornatum non fuiſſe.

Viennenſem Eccleſiam tunc præpoſitum alium non habuiſſe Epiſcopum a Lugdunenſi.

4. Ut credam Viennenſibus alium tunc præpoſitum non fuiſſe antiſtitem, quàm qui Lugdunenſibus præfectus erat, non leves me movent conjecturæ.

Primum enim id ex utriuſque loci vicinitate conjici admodùm probabiliter poteſt, uti & ex penuria virorum Epiſcopalium, quam in illa naſcente adhuc Eccleſia fuiſſe æquum eſt opinari. Ut autem illa Epiſcoporum penuria ſingulas civitates ſuum habere vetabat, ita modicus fidelium numerus faciebat, ut pluribus unus ſatis ac ſuper eſſet, quò ad remotiores civitates mitti poſſent Epiſcopi fidem prædicaturi, ſacramentiſque his conſignaturi, quæ ab alio quàm Epiſcopo conferri non poſſunt; conſtitutis interim Preſbyteris per viciniora oppida, à quibus regerentur, ſub Epiſcopi autoritate, illic commorantes Eccleſiæ. Quod enim Sardicenſis poſtea Synodus & aliæ plurimæ dixerunt de modica civitate, cui ſufficit unus Preſbyter, ibi Epiſcopum conſtitui non oportere; hoc etiam præſtitum eſſe erga amplas civitates, quibus ſoli ſufficiebant Preſbyteri, dubitandum non eſt; præſertim cùm & pauci erant fideles & vicina eſſet Metropolis, unde Epiſcopus ſive ad manuum impoſitionem, ſive ad alia Pontificalia munia accerſiri facilè poterat. Quod à Lugdunenſi erga Viennenſem Eccleſiam præſtari & eo potiori jure debebat, & eo faciliùs poterat, quod ſicut ex vicinarum illarum civitatum ſtatu conjicimus, Viennenſi transfuſum erat fidei donum à Lugdunenſi, quæ prima fidem ex Aſia ſuſceperat.

Simul ſcribunt deleguntque Eccleſiæ.

II. Videmus utriuſque urbis Chriſtianos ſimul conjunctimque ſcribere de martyribus ſuis, & unicum legatum, eumque ex Eccleſia Lugdunenſi aſſumtum, Irenæum videlicet, mittere ad Romanum Pontificem, partim ut eum de ſtatu Eccleſiarum ſuarum certiorem facerent, partim ut ad ipſum Gallicanæ Eccleſiæ judicium deferret circa controverſiam, quæ in Phrygia orta erat de Montano, Alcibiade, & Theodoto Pſeudo-prophetis.

PARS I. CAP. XII.

Nulla Viennenſis Epiſcopi mentio. [illegible]

III. In hac tam celebris martyrii narratione aliqua, immò creberrima occurreret mentio Viennenſis Epiſcopi, ſiquidem proprium hæc civitas habuiſſet, & in eo præſertim loco, ubi legimus: *Quòd ex utraque Eccleſia præſtantiſſimi quique, & quorum maximè labore & induſtria res hic conſtitutæ fuerant,* SIMUL OMNES *tenerentur.* Verùm, ut de Lugdunenſi non tacet, cujus fortiſſimum agonem commemorat; ita de Viennenſi ne verbulum quidem: quem tamen à reliquo Martyrum grege diſcernere debuerat Epiſtola, (ſicut & Diaconum diſcrevit) ſi cum aliis comprehenſus eſt & paſſus. Si verò gentilium diligentiam fugit evaſitque manus (quod tamen nec de illorum temporum Epiſcopo, nec de curioſiſſimis inquiſitoribus credibile eſt) ſaltem illum exhiberet nobis Euſebius pro Chriſti grege ſolicitum, laborantique Eccleſiæ ſubvenientem, præſertim poſt completum Pothini agonem, cujus mors neceſſariam reddebat utrique Eccleſiæ Epiſcopi Viennenſis curam ac ſolicitudinem, ſcripſiſſet ipſe Epiſcopus Viennenſis tum ad alios, tum maximè ad Epiſcopum Romanum & de Martyrum agone, & de Pſeudo-prophetis, & de Irenæo; ſi quidem illic fuiſſet aliquis conſtitutus.

IV. Cum una earum Eccleſiarum ab altera mutuaretur miniſtros, Lugdunenſis a Viennenſi, nonnullum indicium eſt, utramque ab uno eodémque Epiſcopo adminiſtratam fuiſſe. Hoc porrò de Diacono Lugdunenſis Eccleſiæ nomine Sancto legimus; eum Viennæ fuiſſe prognatum: ἀπὸ Βιέννης & tamen è Lugdunenſi clero fuiſſe, in eoque Diaconi miniſterio functum, quemadmodum doctiſſimus Euſebii interpres Valeſius optimè exiſtimavit.

V. Cùm Gallicanæ Eccleſiæ ad Victorem Papam literas dederunt de Paſchali controverſia, quæ tunc agitabatur, unicus Irenæus Epiſcopus Lugdunenſis nomine omnium fratrum ſcribit: nec uſpiam apparet Viennenſis Epiſcopus, qui tamen omittendus non fuiſſet in tanti momenti negotio, quod omnes totius Eccleſiæ Epiſcopos ſolicitos reddebat, & jam in Synodos frequentes convenire compulerat. Certè cùm tanta eſſet inter utramque illam civitatem & Eccleſiam neceſſitudo, unicæ ab utroque Epiſcopo Epiſtolæ ſubſcriptum eſſet, nec ſuffragium ſuum conferre omiſiſſet Viennenſis. Ex quo mihi rectè concludere videor, non alium illic tunc temporis conſtitutum fuiſſe Epiſcopum, quàm qui apud Lugdunum ſedem habebat; ex qua ſparſos ſive per Viennenſe, ſive per alia oppida Chriſtianos per ſecundi ordinis Sacerdotes regebat.

Hanc opinionem ex ipſa Epiſtola refelli objicit vir doctiſſimus Henricus Valeſius: ea quippe, inquit, Pothinum Epiſcopum Lugduni fuiſſe dicit, non autem Viennæ; diſtinguit etiam expreſſis verbis inter Lugdunenſem Eccleſiam & Viennenſem; nec antiquis ſcriptoribus in more eſt Eccleſiæ nomen tribuere niſi matrici, quam nos Cathedralem vocamus.

Ad primum facilè reſpondemus, nunquam in uſu vel olim fuiſſe, vel etiam eſſe in præſenti, ut Epiſcopus, qui plures ſuæ ditioni ſubjectas habuerit civitates vel oppida, pluribus Epiſcopus nominetur, ſed illius tantùm, quæ præcipua erat & Epiſcopi ſedes: quod etiam iis contigit, quæ olim Epiſcopali dignitate ornatæ fuerant. Sic Cemelenenſi civitate & Nicæenſi Caſtro ſub uno Epiſcopo unitis, prior ſola dedit Epiſcopo nomen. Antipolitana ſede ad Graſſenſem civitatem tranſlata, & Malleacenſi Rupellæ conſtitutâ, nec prioris Epiſcopus dictus eſt Glaſſenſis & Antipolitanus, nec poſterioris Rupellanus & Malleacenſis. Multò minus verò id actum eſt cùm aliæ civitates, aliave oppida, quæ nunquam tali honore decoratæ fuerant, inſignis alicujus civitatis Epiſcopo ſubjacebant. Quis enim

Digitized by Google

enim modò Epiſcopum Lingonenſem & Divionenſem dixerit, vel Senonenſem & Meloduoenſem, aut Attrebatenſem & Duacenſem, Tornacenſem & Inſulanum, & ſic de ſexcentis aliis?

Ad ſecundam objectionis partem dico, diſtingui inter Lugdunenſem & Viennenſem Eccleſias, etſi inter Lugdunenſem & Viennenſem Epiſcopum non diſtinguatur. Nota eſt enim vocis Eccleſiæ acceptio apud Apoſtolum Paulum Apoſtolicoſque ſcriptores uſurpari ſolita pro quolibet fidelium cœtu. Quæ acceptio Pothini Apoſtolicorum virorum diſcipuli tempore vigebat, cùm etiam ſequentibus ſæculis in uſu fuerit. S. Athanaſius in Apologetico II. contra Arianos hæc habet, quibus ſententia noſtra confirmetur de Lugdunenſi & Viennenſi Eccleſiis ſub uno Epiſcopo degentibus, & de Eccleſiæ nomine iis etiam civitatibus impertito, quæ Epiſcopales ſedes non erant: *Mareotes*, inquit, *regio eſt Alexandriæ, nec ullus unquam in ea fuit Epiſcopus, ac ne Corepiſcopus quidem: ſed univerſæ ejus regionis Eccleſiæ ſubjectæ ſunt Epiſcopo Alexandrino. Singuli autem Presbyteri proprios habent pagos, eoſque maximos, denos interdum, aut plures.* Apud Sozomenum etiam lib. 7. hiſt. cap. 19. hæc legimus: *Per Scythiam cum ſint civitates multæ, unum duntaxat hæ omnes Epiſcopum habent.* Canone xv. Sardicenſi: *Si*, inquit, *eſt proxima civitas, in qua eſt Presbyter, ne ſine Eccleſia videatur facere diem Dominicum, illuc accedat.* Ubi vides longè etiam poſt Irenæi tempora & civitatis plebem non ab Epiſcopo, ſed à Preſbytero ſolùm adminiſtratam, & Eccleſiæ nomine decoratam fuiſſe. In Romana Eccleſia eodem ſenſu uſurpata eſt, teſte Innocentio Papa I. Ep. ad Decentium cap. 5. *De fermento verò*, inquit, *quod die Dominico per titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti, cum omnes Eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ.* Et Athanaſius in eadem Apologia II. citata Synodum Romanam, à qua in communionem ſuſceptus erat, ait celebratam eſſe in Eccleſia, in qua Biton Preſbyter plebem colligebat. In Gallicana diœceſi de qua quæſtio eſt, à Concilio Regenſi a 439 conceditur, ut Armentario à ſede Ebredunenſi dejecto, cuicumque de Epiſcopis liceat *unam Parochiarum ſuarum Eccleſiam cedere, in qua aut Corepiſcopi nomine, ut idem Canon* (Nicæn. 8.) *aut peregrina, ut aiunt, communione foveatur.* In quo canone quinquies eo ſenſu uſurpatur Eccleſiæ nomen; bis etiam in quarto, toties in quinto. Ac ne quam illuſtrium Eccleſiarum intactam prætermittamus, idem nobis conſtat de Africana ex Africani Codicis Canonibus 53. 98. 99. & aliis, ubi à matrice Eccleſia diſtinguuntur aliæ Eccleſiæ, eâdem tamen appellatione gaudentes. Vide apud Dionyſium Exiguum citatos Canones quibus exſcribendis brevitatis gratiâ ſuperſedemus.

In vicinis civitatibus fidem fundavit Irenæus.

VI. Ex veteri traditione Valentinæ & Arelatenſis Eccleſiarum, ex Uſuardi Martyrologio ad IX. Kal. Maii & ex actis martyrum, quæ apud Surium jacent docemur plurimos populos Lugduni vicinos ad fidem Chriſti, Irenæo vel prædicante vel mittente, fuiſſe converſos, eumdemque per ea loca Chriſtiani cultûs fundamenta jeciſſe. Ita enim habent acta Martyrii SS. Felicis Preſbyteri, Fortunati & Achillei diaconorum: *Igitur Beatiſſimus Irenæus Lugdunenſis Urbis Epiſcopus, conſequenti tempore martyr, in quo diſpoſitione divina inſtituendæ fidei fundamenta mirabili locata firmitate conſtabant, Felicem Presbyterum, tam converſatione, quàm nomine, Fortunatum in quo conſummationis divitias adfuturas rei jam vocabulum promittebat, & Achilleum Diaconum Valentinæ Urbi pro imbuenda prædicationis ſeminario deſtinavit* Ubi & generatim fidei illic condendæ fundamenta in Irenæo eſſe poſita divina diſpoſitione aſſerit autor, & in particulari miſſos eſſe ab eo Valentiam fidei præcones commemorat. Quod & narratum reperimus in Arelatenſi Breviario ad diem 23. Aprilis, in qua eorumdem ſanctorum Martyrum ſolennitas celebratur. Sed & utrumque monumentum de aliis Veſontionem ab eodem directis mentionem facit, de ſanctis videlicet Ferreolo & Ferrutione, *quos*, inquiunt acta apud Surium, *memoratus Beatiſſimus antiſtes* (Irenæus) *deſtinaverat ad Veſuntionenſis civitatis Eccleſiam inſtituendi fundaminis conſtructione locandam.* Ex quibus apparet rariſſimam etiam poſt mortem Pothini fidem Chriſtianam in illis regionibus fuiſſe: & quod maximè intendimus, Viennenſem Eccleſiam non alium Epiſcopum à Lugdunenſi habuiſſe. Si enim proprium habuiſſet, illius partes fuiſſent Valentiam ſibi propinquam fide Chriſtianâ imbuere, non Lugdunenſis Epiſcopi, qui longè remotior erat, & Viennam mediam habebat inter ſe & Valentiam, utrámque ad Rhodanum ſitam.

Apud Surium 23. April.

Gallicani Epiſcopi in ſupplici ad Leonem libello priùs Arelate Epiſcopum fuiſſe ſcribunt quam Viennæ.

VII. In ſupplici libello comprovincialium Epiſcoporum Metropolis Arelatenſis Leoni Papæ oblato ſecurè aſſeritur, quòd *prima intra Gallias Arelatenſis civitas miſſum à beatiſſimo Petro Apoſtolo ſanctum Trophimum habere meruit ſacerdotem; & exinde aliis paulatim regionibus Galliarum donum fidei & religionis infuſum:* PRIÙS QUA *alia loca ab hoc rivo fidei, quem ad nos Apoſtolicæ inſtitutionis fluenta miſerunt, meruiſſe manifeſtum eſt ſacerdotem*, QUAM VIENNENSIS CIVITAS, *quæ ſibi nunc impudenter & notabiliter primatus expoſcit indebitos.* Non aiunt Epiſcopi, ut mihi quidem videtur, Viennam accepiſſe antiſtitem ab illo rivo fidei ſeu Trophimo (quod etſi dicerent, neſcio an falſi quis poſſet arguere) ſed dicunt alia loca priùs Epiſcopos habuiſſe ab illo fidei rivo, quàm Viennenſis civitas proprium haberet ſacerdotem; hoc manifeſtum eſſe aſſerit, & ita manifeſtum, ut impudentiæ notabilis eſſe dicat, quòd contra jus tam apertum primatus indebitos expoſceret Vienna Hoc ſi ita eſt, cùm ex Gregorio Turonenſi Trophimi adventus pluribus annis Pothini & Irenæi ætate poſterior ſit, clarum eſt horum temporibus Viennam proprium non habuiſſe Epiſcopum. Dices hæc gratis aſſeri ab Epiſcopis Gallicanis vel mendacio cauſſæ ſuæ patrocinantibus, vel minus quàm par erat inſtructis. Verùm quis tam malè de ſapientiſſimis doctiſſimiſque Gallicanæ Eccleſiæ antiſtitibus ſentire velit, ut id manifeſtum eſſe tam confidenter aſſererent coram Romano Pontifice, quod vel certum non eſſet apud omnes, vel falſum eſſe ipſi probè ſcitent: præſertim cùm tunc temporis antiquus ille Eccleſiarum Gallicarum ſtatus non ita obſcurus eſſet, ut eſt hodierna die, nec poſſet detectum ſemel mendacium niſi iratiorem Leonem facere & Eccleſiæ Arelatenſis juribus infenſiorem. Denique nihil tale objectum à Pontifice, qui allegationibus conſideratis præſentium utriuſque partis Clericorum, annuere utriſque viſus eſt, cùm utrique Metropoliticum jus aſſeruit, attributis unicuique certis civitatibus.

CAPUT XIII.

Probabile eſſe unicum in Galliis fuiſſe Epiſcopum, quo tempore Lugdunenſi Eccleſiæ præpoſitus eſt Irenæus.

VIII. TAntum abeſt, ut proprium Epiſcopum Viennenſi civitati præpoſitum tunc fuiſſe credam, ut certum propè apud me ſit in ſola Lugdunenſi ſedem Epiſcopalem fuiſſe. Quæ

PARS I. C. XIII.

ſuſpicio præterquam quod ex præcedentibus conjecturis firmatur, augetur etiam ex aliquot Euſebii locis attentiùs conſideratis. Libro enim quinto, cap. 24. videtur aſſerere omnibus qui in Gallia erant Chriſtianis præfuiſſe tunc temporis Irenæum cùm Victorem PP. per literas moneret, ne Eccleſias Aſiaticas à ſua communione abſcinderet : *Inter quos* (Epiſcopos) inquit, *& Irenæus ex perſona fratrum in Gallia commorantium, quibus præerat tradidit per literas, &c.* Si enim præerat Irenæus Galliæ Chriſtianis, jure ſacerdotali proculdubiò præerat. Quod enim ait vir Illuſtriſſimus, per vocem ἀδελφῶν *fratrum* ceteros Galliarum Epiſcopos intelligendos eſſe, quibus Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus jure vel Metropolitico vel Exarchico præfuerit, miror ego viro erudito in mentem veniſſe. Quis enim credat ſecundo Eccleſiæ ſæculo, quo Chriſtianæ fidei fundamenta trans Alpes vix erant poſita, quo naſcenti Eccleſiæ ne mutire quidem licebat his in regionibus, quo denique primaria Galliarum civitas vix alterum antiſtitem à Pothino habebat, eam Hierarchiæ formam jam in Eccleſias inductam eſſe, quæ & Epiſcopos Metropolitanis; & Metropolitanos Exarchis ſupponeret; Quod ante Synodi Nicænæ tempora difficillimum eſt deprehendere, etiam in his regionibus, quæ ab Apoſtolis fundatæ primitias ſpiritûs fidei & diſciplinæ hauſerunt. Fratrum autem nomine, Chriſtianam plebem intelligi non dubitabit, qui illorum temporum uſum attenderit, loquendi modum Euſebio familiarem, ipſam denique Epiſtolam Lugduenſium Martyrum, quæ Eleutherum Romanum Epiſcopum, Patrem appellat, octies ad minus fratrum nomine Chriſtianos quoſque deſignat : qui mos erat in Eccleſiam Dei ob eam maximè cauſſam invectus, *quia unum Patrem Deum* (ut habet Tertullianus Irenæo ferè σύγχρονος in Apologetico) *agnoſcerent, unum Spiritum ſanctitatis biberent, & de ejuſdem ignorantiæ utero ad unam veritatis lucem expaviſſent.*

καὶ ὧν (Εἰρηναῖος) ἡγεῖτο ἀδελφῶν ἐπὶ Γαλλίαν παροικῶν ἐκ προσώπου ἐπιστέλλει.

P. de Marca diſſ. de Primatu Lugdun n. 112.

Huic loco Euſebii ex altero lucis plurimùm affulget, capite videlicet 22. ejuſdem libri : ubi dum recenſet varias Synodos Romanam, Palæſtinam, Ponticam, Oſrhoënam, & Corinthiam, ſeu Achaïcam, quæ adversùs Aſiaticos circa Paſchalem diem Judaïzantes collectæ ſunt, addit his & Gallicanam conflatam ex Parochiis ſeu Eccleſiis quas Irenæus Epiſcopus adminiſtrabat. καὶ τῶν κατὰ Γαλλίαν δὲ παροικιῶν ἃς Εἰρηναῖος ἐπεσκόπει; Id eſt: *Et Eccleſiarum ſeu Parochiarum Galliæ, quarum Irenæus Epiſcopus erat, ſeu quas ut Epiſcopus adminiſtrabat.* Ubi plura obſervanda ſunt. Primùm alio modo hic enunciari de Irenæo hoc idem quod ſuperiùs dictum retulimus de fratribus in Gallia commorantibus, quibus præerat Irenæus : ubi fratribus præeſſe, & Eccleſias ſeu Parochias regere ut Epiſcopus, idem ſonant. Alterum eſt, ex his manifeſtum eſſe pluribus Eccleſiis præpoſitum fuiſſe Irenæum, ut abſurdum non ſit eum cum Lugdunenſi Viennenſem adminiſtraſſe. Tertium non magis in hac occaſione Epiſcopum alium ab Irenæo apparere, quàm in ſequentibus Epiſtolis in eadem controverſia ſcriptis, vel in iis quæ à Martyribus ſcriptæ ſunt. Denique maximè obſervandus eſt loquendi modus Euſebii : cùm enim de aliarum provinciarum decretis ſermonem habet, appellat diſertè Synodos Epiſcoporum, ipſoſque Epiſcopos, quorum ore prolata ſunt : cùm verò de Galliis, jam non Synodos Epiſcoporum, ſed Eccleſiarum decretum commemorat, quod manarat ab Eccleſiis Galliæ, quas Irenæus Epiſcopali autoritate regebat. Id enim vox ἐπεσκόπει ſignificare mihi videtur, quæ proinde Irenæi in alios Epiſcopos poteſtatem ſignificare non poteſt. Hoc certè credere me profiteor, ſi plures fuiſſent tunc in Gallia Epiſcopi, non unum vice omnium in arenam venturum fuiſſe, præſertim cùm hæc de Paſchate controverſia ex pauciori vel majori numero Epiſcoporum decernenda videretur. Non nos quidem later Epiſcoporum nomen à Rufino Euſebium interpretante poſitum fuiſſe, pro Fratrum nomine; ſed nec eruditis ignotum eſt, ne interpretis quidem nomen Rufinum mereri, qui ex profeſſo non verba vel ſenſum autoris, quem vertendum ſuſceperit, attendere ſolet, ſed omnia pro nutu & voluntate plerumque reddit, Paraphraſtis magis perſonam quàm interpretis induens.

PARS I. C. XIII.

Ad Euſebium autem ut revertamur, videtur in ſermonem de controverſia Paſchali inſtituiſſe ex occaſione variarum Synodorum ex quibus celeberrimos quoſque Epiſcopos, qui tunc temporis per provincias florebant, ob oculos ponere satagebat. Undè ſi alii floruiſſent in Gallia præter Irenæum, eos proculdubiò numeraſſet. Ita à Nicephoro Callisti intellectum eſſe Euſebium, quem κατὰ πόδας ſequitur manifeſtum eſt ex libri 4. ejus hiſtor. cap. 26. *Circumferuntur*, inquit, *etiamnum celebratarum eo tempore Synodorum literæ, quæ variarum hinc & inde Eccleſiarum Epiſcopos deſignant Romanæ ſcilicet Victorem, Jeroſolymitanæ Narciſſum, Cæſareæ Palæſtinæ Theophylum, Tyriorum Caſſiam, Ptolemaidis Clarum. Eædem literæ Ponti Eccleſiis tum præfuiſſe indicant antiquiſſimum Palmam : Galliæ autem atque etiam Oſroenæ Eccleſiarum Irenæum.* Ubi Galliæ unicum Irenæum Epiſcopum deſignat : qui cùm Euſebio hac in re concinat, rejiciendus non eſt, ſicut rejici debet cùm ab eo diſſentit circa Oſrhoënam, quam Irenæo pariter ſubjicit, quamque vetus Nicephori Interpres de Gallica regione trans Rhenum poſita interpretatus eſt : unde ſuſpicari licet mendum eſſe in Græco hujus autoris textu.

Ex Gregorio Turonenſi & vita S. Saturnini ſententia noſtra confirmatur.

IX. Suffragatur opinioni noſtræ vitæ ſancti Saturnini Tolozæ Epiſcopi & Martyris autor, cujus antiquitatem comprobat Gregorius Turonenſis, qui ex ea nonnulla deſcripſit libro 1. Hiſtor. cap. 2. *Hujus* (Decii Imperatoris) *tempore*, inquit, *ſeptem viri Epiſcopi ordinati ad prædicandum in Gallias miſſi ſunt, ſicut hiſtoria paſſionis ſancti Martyris Saturnini denarrat. Ait enim. Sub Decio & Grato Conſulibus, ſicut fideli recordatione retinetur, primum ac ſummum Tolozana civitas ſanctum Saturninum habere cœperat Sacerdotem.* Hæc enim ſimiliter leguntur in vita ſancti Saturnini apud Surium die XXIX. Novembris : quæ ſola à Gregorio exiſtimaverim ab autore illo excerpta, ut Epocham Epiſcopatûs Saturnini certam faceret. Cùm verò aliundè noſſet cum Saturnino Trophimum & alios quinque in Gallias adveniſſe, ex unius ætate aliorum ætatem arguit. Ceterùm ex illa vita ſex reliquorum Epiſcoporum nomina mutuatus non eſt : alioquin ipſa autoris verba retuliſſet, quæ in Suriana Saturnini vita non extant modò. Quæ tamen ſi quis pertinaciùs contenderit ex vita Saturnini habuiſſe Gregorium, non contradicam. Hoc unum monebo, nihil inde quicquam autoritati vitæ Surianæ detrahi; certum eſt enim ejuſmodi Sanctorum vitas plerúmque ex antiquis Lectionariis deſcriptas, in quos codices cùm vitæ illæ conjicerentur inter publicas Eccleſiæ preces recitandæ, decurtari ſolebant & iis minui, quæ feſto propria non eſſe intelligebantur, ne longiùs quàm par erat officia protenderentur. Alterum addo ne prologus initio vitæ præfixus cuiquam imponat & contemptum operi arceſſat, luce clarius eſſe non prologum autoris eſſe, ſed lectionem quandam ex breviario aliquo huc mala arte tranſcriptam & aſſutam vice prologi. Porrò antiquitate & autoritate narrationis hujus ſcripti confirmatis mirum in modum innoteſcit Gallicanæ Eccleſiæ ſtatus tum Lucii Veri Imperatoris, Irenæique Epiſcopi

Digitized by Google

PARS I. CAP. XIII.

Lugdunenſis temporibus, tum etiam Decii Gratique Conſulum & ſancti Trophimi Arelatenſis Epiſcopi ætate. Concinit enim autor ille Severi Sulpirii teſtimonio; *ſeriùs trans Alpes Dei religionem ſuſceptam* aſſerentis, manifeſtúmque facit & paucos per illa tempora Chriſtianos fuiſſe, pauciſſimoſque proinde Epiſcopos. Ita enim ſtatim ab initio de Decii Saturninique temporibus: *Tempore illo quo poſt corporeum Domini & Salvatoris adventum, exortus in tenebris ſol ipſe juſtitia, ſplendore fidei illuminare Occidentalem plagam caperat: quia* SENSIM ET GRADATIM *in omnem terram ſonus Evangeliorum exivit,* TARDOQUE PROCESSU IN REGIONIBUS NOSTRIS *Apoſtolorum prædicatio coruſcavit* (Apoſtolorum nomine Apoſtolicos etiam viros & Apoſtolorum ſucceſſores comprehendit: pergit autor.) *Cùm* RARÆ *in aliquibus civitatibus* ECCLESIÆ PAUCORUM CHRISTIANORUM DEVOTIONE CONSURGERENT, *& crebra miſerabili errore gentilium nidoribus fœtidis* IN OMNIBUS LOCIS TEMPLA FUMARENT: *ante annos ſatis plurimos, id eſt, Decio & Grato Conſulibus, ſicut fideli recordatione retinetur, &c.* Et iterùm poſt medium. *Paucis id temporis Chriſtianis.* Quæ quomodo cum illa Epiſcoporum multitudine, quam alii aſſerunt, conciliari queant planè non intelligo. Certè Theodoritus de ſancto Irenæo ita loquitur in 1. Dialogo *Immutabilis* dicto, ut Galliarum Apoſtolum fuiſſe ſignificet. Εἰρηναῖον, inquit, ὃς τῆς Πολυκάρπου διδασκαλίας ἀπήλαυσε, γεγόνει δὲ φωστὴρ Γαλατῶν τῶν ἑσπερίων: Id eſt, *Irenæum, qui Polycarpi auditor & diſcipulus fuit, lumenque Gallorum Occidentalium.* Et in Epiſtola nuncupatoria compendii hæreticarum fabularum ad Sporatium: Εἰρηναίου, inquit, τοῦ τὰ Κελτικὰ καὶ γεωργήσαντος καὶ φωτίσαντος ἔθνη: Id eſt, *Irenæi qui Celticas gentes excoluit & illuminavit.*

X. Obſervatione dignum eſt & pro ſententia noſtra non invalidum argumentum, quod Euſebius de Gallicanis illorum temporum Epiſcopis, ſi Pothinum & Irenæum excipias, nunquam mentionem facit. Sive cùm de Eccleſiarum fundatione, ſive cùm de perſecutione gentilium, ſive cùm de judiciis adverſus hæreticos habitis, ſeu denique cùm de controverſia Paſchali, conventibus ea de re congregatis, Epiſtoliſque ſcriptis ad Eccleſias. Unus ubique Lugdunenſis Epiſcopus commemoratur; nuſquam Viennenſis, nuſquam aliarum civitatum antiſtites. Hoc in illa inſigni Epiſtola Martyrum, totáque Euſebii de iiſdem narratione clarum eſt, lib. 1. c. 1. Hoc cap. 3. ubi orta de Montano, Alcibiade, Theodotóque Pſeudoprophetis contentione: *Qui in Gallia*, inquit, *erant fratres, privatum de his judicium ſuum eidem Epiſtolæ ſubjunxerunt.* Hoc cap. 23. de quæſtione Paſchali, ubi commemorat quidem Concilia & Synodicas Epiſcoporum Palæſtinæ, Ponti, ipſius Romæ & aliorum; ſubdit de Galliis: καὶ τῶν κατὰ γαλλίαν δὲ παροικιῶν ἃς Εἰρηναῖος ἐπεσκόπει. *Epiſtola quoque Eccleſiarum Galliæ extat, quibus præerat Irenæus.* Et cap. 24. ἐν οἷς καὶ ὁ Εἰρηναῖος ἐκ προσώπου ὧν ἡγεῖτο κατὰ τὴν γαλλίαν ἀδελφῶν ἐπιστείλας. *Ex quorum nomine Irenæus in Epiſtola, quam ſcripſit nomine fratrum quibus præerat in Gallia.*

ἐν κατὰ γαλλίαν ἀδελφοὶ τὴν ἰδίαν κρίσιν καὶ περὶ τούτων ὑπετάξαντο.

XI. Non longè latéque admodùm diffuſam eſſe per Gallias prædicationem Evangelii, ac proinde non multis in locis conſtitutos Epiſcopos Pothini & Irenæi temporibus, plura ſunt adhuc quæ perſuadeant. Primùm enim pauci admodum erant Evangelii præcones apud Lugdunum, ubi primùm, & quidem velut ex occaſione fides Chriſti annunciata: qui vix duabus ampliſſimis civitatibus doctrinâ chriſtianâ imbuendis ſufficere potuerunt; idque furtim & clanculum propter diligentem præſidum inquiſitionem. Deinde diù poſt Pothini martyrium legimus Veſontionem & Valentiam nondum Chriſti fidem audiiſſe, & ad utramque civitatem miſſos ab Irenæo qui illic prædicarent; ut ſuperiùs pag. 249. retulimus, quos nec adhuc Epiſcopos inſtitutos teſtatur. Et tamen Veſontio Lugduno non diſtat longo itineris intervallo, Valentia multo etiam vicinior. Denique quàm funditùs jacta per illam regionem fidei ſemina eradicarint, naſcentéſque Eccleſias popularint ſubſequentes perſecutiones, veteribus monumentis teſtatum habemus. Illa enim, quæ Marco Aurelio & Lucio vero Imperantibus, Pothinum ſuſtulit, ita deſævit: ὥστε συλλεγῆναι ἐκ τῶν δύο ἐκκλησιῶν πάντας τοὺς σπουδαίους, καὶ δι᾽ ὧν μάλιστα συνειστήκει τὰ ἐνθάδε: *Adeò ut ex utraque Eccleſia præſtantiſſimi quique, & quorum maximè labore atque induſtriâ res hìc conſtitutæ fuerant, ſimul omnes tenerentur.* Quibus addunt Acta S. Epiphodii, qui in eadem perſecutione Martyrio coronatus eſt; quod per illam *penè ad integrum Chriſti nomen à Gentilibus crederetur extinctum.* In alia verò perſecutione ſub Severo, quæ Irenæum Pothini ſucceſſorem cælo tranſmiſit, quantam vaſtitatem Eccleſiis intulerit, docent nos Uſuardus aliique Martyrologiorum ſcriptores, dum narrant Irenæum *cum omni fere civitatis ſuæ populo coronatum eſſe glorioſo martyrio.* Quibus ſuffragatur Gregorius Turonenſis, lib. 1. Hiſtoriæ cap. 17. Si tamen illius eſt caput iſtud, quod & in MSS. nonnullis Codicibus deſideratur, & aliqua quibus ſuſpectum reddatur continet: velut cùm Vetii Epagathi & aliorum martyrum quadraginta octo paſſionem Irenæi Martyrium ſubſecutam eſſe ſcribit. Quamobrem quæ de poſterioribus iſtis martyribus habet Gregorius jungenda eſſe opinor cum iis quæ initio capitis ſcripſit de Pothino; cæteris, quæ interpolata eſſe videntur, reſectis in hunc modum: *Ex quibus & ille primus Lugdunenſis Eccleſiæ Pothinus Epiſcopus fuit, qui plenus dierum, diverſis affectus ſuppliciis pro Chriſti nomine paſſus eſt. Poſt hunc & quadraginta octo Martyres paſſi ſunt: ex quibus primum fuiſſe legimus Vetium Epagatum.* Si cui tamen placet narratio de Irenæo, quæ alioqui vera poteſt eſſe & ex bonæ notæ monumentis deſcripta, hinc habemus quod *tanta* cum Irenæo *multitudo Chriſtianorum ob confeſſionem Dominici nominis eſt jugulata, ut per plateas flumina currerent de ſanguine Chriſtiano, quorum nec numerum nec nomina colligere potuimus.* Hæ igitur perſecutiones ita vaſtarunt vix puraſcentes Eccleſias, ut penè extinxerint; ita ut mirum non ſit quod narrat autor vitæ S. Saturnini, raras paucorum Chriſtianorum Eccleſias fuiſſe in Galliis, cùm ad eas miſſus eſt Saturninus unà cùm Trophimo & quinque aliis Coëpiſcopis.

Epiſt. Eccl. Lugd. apud Euſeb. lib. 1. cap. 1.

S. Epiphodii acta apud Surium.

XII. Cum Imperatorum & Præſidum Romanorum hoc eſſet conſilium, ut Chriſtianam religionem penitus delerent in Galliis, ubi primùm viſa eſt ſub Lucio Vero exurgere; dubium non eſt quin diligentiſſimè per omnes Gallias inquiſierint adverſus Chriſtianos. Nulla tamen perſecutionis contra aliam Eccleſiam motæ memoria uſpiam habetur, præter eam, quæ Lugdunenſes Viennenſeſque fideles exercuit. Quis porrò credat nullam hujus (ſi fuiſſet) notitiam ad Euſebium perventuram fuiſſe, nullamve de ea mentionem faciendam à Martyribus Lugdunenſibus, qui proculdubio eas Eccleſias affectu & ſolicitudine ſua foviſſent, quarum fundamenta jeciſſet ipſi, quaſque Aſiaticis Romaniſque non minus curæ eſſe & amori probè noverant?

Jam verò occurrendum eſt objectioni, quæ cuivis facilè in mentem veniet adversùs noſtram de unico Galliarum Epiſcopo opinionem. Si, inquis, ita eſt, à quo Irenæus poſt Pothini mortem ſacerdotii honorem conſecutus eſt per impoſitionem ma-

Quando, ubi & à quo ordinatus Sanctus Irenæus.

PARS I. CAP. XIII.

nuum, quam nemo neceſſariam eſſe inficias ictit.

Reſpondeo hanc dignitatem conſecrationemque ab ipſo Pontifice Romano adeptum eſſe Irenæum. Quod in ea profectione contigiſſe reor, quam ex martyrum delegatione ſuſcepit teſte Euſebio: de qua quidem non levis oritur difficultas.

H. Valeſius not. ad cap. 4. lib. 5. Euſeb.

In tres porrò varias opiniones ſcindi video autores graviſſimos, Cardinalem Baronium, Franciſcum Feuardentium, & Henricum Valeſium. Hic legationem illam à Lugdunenſi quidem Eccleſia, annitentibus Martyribus, deſignatam eſſe exiſtimat, tam in Aſiam, quàm ad Romanum Pontificem; Irenæumque ad eam obeundam à clero delectum, à Martyribus commendatum eſſe, verùm ſuperveniente Porhini morte in alium fuiſſe tranſlatam, Irenæo Lugduni tetento: ne in tanta rerum difficultate ſuo præcipuo lumine ac ſuſtentaculo privaretur viduata mox ſuo Paſtore Eccleſia. Franciſcus verò Feuardentius in vita Sancti Irenæi operibus ejus præfixa, utraque legatione putat Irenæum eſſe perfunctum adhuc Pothino in vivis agente, à quo & à ceteris Martyribus in carcere conſtitutis ad Eleutherum Papam & ad Aſianos fratres miſſum eſſe ſcribit. Baronius denique ad An. Ch. 179. putat Irenæum à Martyribus miſſum eſſe ad Eleutherum Papam, (de Aſiana profectione nihil ſcribens) & eam re ipſa obiiſſe legationem. Ultimam hanc opinionem, quæ Baronii eſt & Petavii, paucis exceptis amplectimur. Primùm quia Euſebianæ narrationi magis conſona; auctor quippe ille refert ex Epiſtola Martyrum ab iiſdem miſſum eſſe Romam Irenæum; hanc autem legatione ſua non eſſe perfunctum minimè aſſerit, quod proculdubio animadvertiſſet; hæc enim intererat plurimùm non ignorari. Deinde quia ſuffragatorem habemus Hieronymum, qui Romæ diuriſſimè commoratus, ſcriniorumque Apoſtulicorum particeps factus, hoc partim ex traditione Urbis, partim ex monumentis adhuc tunc ſuperſtiribus potuit ediſcere. Ab hoc utroque ſcriptore ægrè admodùm divelli debemus, nec niſi graviſſimis momentis ac rationibus abrepti; quæ in præſenti negotio non occurrunt. Quod enim ſcribit Doctiſſimus Euſebii illuſtrator Valeſius: *Quod credibile non eſt poſt mortem Pothini Epiſcopi deſtitutâ ſuo paſtore Lugdunenſium Eccleſiâ, confeſſores illos & martyres Chriſti Irenæum Presbyterum tam procul amandaſſe, idque in ipſo perſecutionis ardore. Erat enim Irenæus præcipuum lumen & decus Lugdunenſis Eccleſiæ, quemadmodum ex Epiſtola martyrum diſcimus; & quo uno maximè univerſa loci hujus Eccleſia ſuſtentabatur.* Hoc, inquam, non urget, niſi adversùs eorum opinionem, qui Irenæum ad Aſiæ Phrygiæque fratres perrexiſſe exiſtimant. In eos verò, qui Romam tantùm ad Eleutherum profectum eſſe, cum Hieronymo, immò cum Euſebio ſentiunt, nihil prorſus facit. Non enim abſurdè credetur profectus eſſe Romam Irenæus ſtatim poſt Porhini mortem ob magni momenti negotia, cùm abſurdum non fuerit eundem illuc ductum eſſe à Pothino ceteriſque martyribus adhuc in carcere detentis. Eratne enim tunc minùs deſtituta paſtore ſuo Lugdunenſium Eccleſia? an remiſſior perſecutionis æſtus? an minùs neceſſarius agonizanti Eccleſiæ Irenæus, lumen columenque afflicti gregis? Immò verò magis tunc neceſſarius; poſtea enim ſublatis per martyrium Pothino ceteriſque Eccleſiæ alumnis ac miniſtris, quievit ad tempus Gentilium furor, perſecutioniſque æſtus deferbuit. Deinde non adeò diuturna erat Romana profectio homini apud Lugdunum conſtituto, (quippe quæ quadraginta dierum ſpacio facilè confici poteſt) ut ab ea ſuſcipienda deterreri poſſet quibuſlibet rerum anguſtiis Irenæus.

Sunt etiam in libris Irenæi, plura quæ eum Romam petiiſſe innuunt, qualia ſunt quæ de Romana Eccleſia Romaniſque Pontificibus, & quæ adversùs ſchiſmaticos Romæ commorantes ſcripſit. Denique major erat Chriſtianorum erga martyres honor ac reverentia, quàm ut eorum conſilia ac vota inter ipſos carcerum ſqualores concepta negligerent, aut in irritum mitterent: Lugduoenſium porrò martyrum eo potior ratio haberi debuit, quòd Pothinus, qui totius illius Eccleſiæ caput erat & paſtor, martyrum quoque dux & Coryphæus in Gallia fuerat.

PARS I. CAP. XIII.

Sed quid ſi ante Pothini martyrúmque mortem ad Eleutherum profectus eſt Irenæus? jam certè evaneſcet Valeſii objectio ipſo etiam confitente, quæ aliàs quoque non nocet. At revera eum vivente adhuc Pothino Romam petiiſſe ſuadet narrationis Euſebianæ ſeries, quæ primùm legationem Irenæi commemorat, tum Pothini mortem, Irenæique in ejus locum ſubſtitutionem ediſſerit. (Quod enim de illius Epiſcopi morte ſuperiùs dictum erat, hoc ex neceſſitate non interrumpendæ Epiſtolæ martyrum contigit, nec Euſebio narranti etiouendum eſt.) Suadet etiam, Hieronymus, qui in libro de Eccleſiaſticis ſcriptoribus, hæc de Irenæo hobet *Irenæus, Pothini Epiſcopi, qui Lugdunenſem in Gallia regebat Eccleſiam Presbyter*, À MARTYRIBUS *ejuſdem loci ob quaſdam Eccleſiæ quæſtiones legatus Romam* MISSUS, *honorificas ſuper nomine ſuo ad Eleutherum Epiſcopum* PERFERT *literas.* POSTEA *jam Pothino propè nonagenario ob Chriſtum martyrio coronato, in locum ejus ſubſtituitur.* In his diſtinguit apertiſſimè rerum geſtarum ordinem, ut primùm legatione perfunctus ſit Irenæus, non à Lugdunenſi Eccleſia, ſed à Martyribus miſſus; poſteà verò in locum defuncti Pothini conſecratus. Quibus vel Euſebium interpretatur non ita rerum tempora diſcernentem, vel iſtud etiam ex aliis autoribus refert. Alios enim ab Euſebio autores ea de re conſultos eſſe ab Hieronymo, ſuggerere videntur nonnulla diſcrimina, quæ inter ipſius & Euſebii narrationem reperiuntur: hic enim diſertè Pothinum aſſerit nonagenario majorem fuiſſe, ille *ferè* nonagenarium: Hieronymus Irenæum vocat Pothini Preſbyterum; Euſebius, Eccleſiæ Lugdunenſis: primus ait Irenæum honorificas *ſuper nomine ſuo* literas detuliſſe; nihil tale in Euſebiano Epiſtolæ fragmento reperitur, quæ ex his verbis continuiſſe videtur laudes Irenæi, nomini ejuſdem reſpondentes: qui quidem, ut cap. 24. lib. 5. ſcribit Euſebius, *nomini ſuo verè reſpondens, nec ſolo nomine, ſed etiam vitæ inſtituto ac propoſito pacificus, pro Eccleſiarum pace hæc monuit & allegavit.* His ſimilia viderat Hieronymus in Epiſtola integra martyrum de Irenæo, quæ fortè apud Egeſippum jacebat; quem ſepè laudat tanquam rerum Eccleſiaſticarum indagatorem ſcriptoremque curioſum. Egeſippus enim, teſte eodem Hieronymo libro de ſcriptor. Eccleſiaſt. *omnes à Paſſione Domini uſque ad ſuam ætatem Eccleſiaſticorum actuum texit hiſtorias, & aſſerit ſe veniſſe ſub Aniceto Romam, & perſeveraſſe uſque ad Eleutherum ejuſdem urbis Epiſcopum.* Unde cùm Eleutherum ſub ejus Pontificatûs initia adierit Irenæus, potuit Romæ videre Egeſippus Irenæum: ſed ſive viderit, ſive non, ad ea certè tempora pervenit, in quibus hæc in Galliis agebantur, quæ ab eo in ſua hiſtoria eſſe prætermiſſa quis exiſtimet? Quamobrem Hieronymo, cui autor iſte familiaris erat, fides major eſt habenda, quàm cuiquam alteri.

Non videri aliam ob cauſſam miſſum Irenæum quam ut ordinaretur.

Jam verò ut Valeſii argumentum, in noſtræ opinionis patrocinium convertam, nunquam mihi perſuadebit, nec cuiquam alii rem attentiùs conſideranti, confeſſores illos & martyres Chriſti, ipſum Pothinum Pontificem, totamque illam Eccleſiam, id cepiſſe conſilii, ut Irenæus præcipuum lumen &

Digitized by Google

decus Lugdunenſis, immò & totius Gallicanæ Eccleſiæ, cui uni incumbebat novelli hujus ædificii moles, tam procul amandaretur, in ipſo, inquam perſecutionis ardore, Epiſcopo in vinculis poſito, ſupremamque mortis ſententiam jamjam excepturo, plurimis in illa Eccleſia Chriſtum abnegantibus, omnibus, ut ait idem Euſebius, tunc temporis graviſſimo metu perculſis, & hærentibus ob incertum confeſſionis exitum, comprehenſis ex utràque Eccleſia præſtantiſſimis quibuſque, & quorum maximè labore atque induſtriâ res illic conſtitutæ fuerant, qui ſimul omnes in carceribus detinebantur: vix, inquam, ſed ne vix quidem credibile eſt Irenæum, trepidanti Eccleſiæ tam neceſſarium, Romam mittendum tunc temporis fuiſſe ob hoc ſolùm, ut literas ad Eleuterum perferret, judiciumque Gallicanorum fratrum circa novellas Montani ejuſdemque farinæ hominum prophetias. Debuit igitur ſubeſſe alia hujus profectionis cauſſa longè majoris iſtâ momenti, quæ eam ipſam Eccleſiam propiùs attineret, quæque ineluctabilis eſſet neceſſitatis: nullaque alia fuit, meo quidem judicio, quàm ut Eccleſiæ jamjam ſuo paſtore viduandæ per alterius conſecrationem ſuppetias ferret Pontifex Romanus. Cùm enim alius eo tempore non eſſet in illa ſaltem parte Galliarum Epiſcopus, ut contendimus, qui manus poſſet imponere, neceſſe fuit ad Romanum confugere Epiſcopum, tum propter vicinitatem, tum propter potentiorem, ut loquitur ipſe Irenæus, principalitatem: non quidem ut alter Epiſcopus in eadem Eccleſia Pothino adhuc viventi ſuperordinaretur, ſed ut vel in alia Eccleſia conſtitueretur, vel in Lugdunenſi, quod revera factum eſt, allato Romam de completo Pothini agone nuntio. Hæc, quantum ſapio, mens fuit martyrum, hoc eorum conſilium, cùm Irenæum Romam direxerunt cum literis commendatitiis. Huc effuſæ illæ laudes ſpectabant, ut Irenæus Lugdunum remitteretur à Pontifice ſacerdotali honore ornatus: non aliam enim ob cauſſam ejus merita extulllunt Lugdunenſes, zelatorem eum Evangelii Chriſti prædicant, ac gradum presbyterii, quo ornabatur, commendant, quàm ut ſua in illum vota pro Epiſcopali munere conferrent, antequam martyrio abſumerentur: univerſus enim penè clerus in vinculis erat cum ſuo Epiſcopo: *Has literas*, inquiunt, *ut ad te perferret, fratri & conſorti noſtro Irenæo perſuaſimus: & hortamur, ut ipſum ceteris anteponas* (ἔχειν σε αὐτὸν ἐν παραθέσει) *tanquam zelo ſingulari pro Teſtamento Chriſti præditum. Si porrò putaremus alicui ex loco* (*ſeu dignitate*) *conferri juſtitiam, eum tanquam presbyterum Eccleſiæ* (*hunc enim gradum obtinet*) *tibi imprimis commendaſſemus*. His enim verbis, (ἐν παραθέσει) Irenæum anteponi ceteris cupere ſe demonſtrant, ut ante nos Chriſtophorſonus animadvertit in ſua Euſebii verſione: quod intuitu dignitatis Epiſcopalis, quam ei conferri peroptabant, mihi videtur eſſe ab iis ſcriptum Papæ Eleuthero.

Ut demum ei difficultati ſatisfaciamus, quæ ex fine capitis 3. ſumitur: ubi literæ martyrum de Pſeudoprophetis Montani videntur non perlatæ eſſe ante Pothini mortem, cùm ſubjunctæ fuiſſe dicantur ab Euſebio ampliſſimæ illi Lugdunenſis Eccleſiæ de Martyribus Epiſtolæ: dico duo diſtinguenda eſſe in Euſebii narratione, quæ vulgo non diſcernuntur. Duplex enim legatio ibidem indicatur, una in Aſiam & Phrygiam, quæ Irenæo non eſt impoſita, altera ad Eleutherum, quam unicam ut ſuſciperet Irenæus rogatus eſt à martyribus. Qui Aſianâ defuncturi erant, non ſtatim profecti ſunt quoniam non extemplo ſeſe navis obtulit, quæ in Aſiam Phrygiamque vela faceret, legatóſque illuc deportaret: cujus occaſio ante completum martyrum agonem non occurrit. Cùm verò Romani itineris aggrediendi nunquam non præſto eſſet occaſio, & magis urgeret cauſſa, quæ Irenæum, ut Romam iret impellebat, nihil fuit quod illum diutius apud Lugdunum retineret, ac proinde viæ ſe dedit ſtatim atque huic muneri obeundo delectus eſt.

Rem totam uno verbo conficio; cùm temeraria videatur eorum conjectura, qui Irenæum negant Romanam legationem obiiſſe: perinde mihi eſt ſeu ante Pothini mortem, ſeu mortuo eodem, iter aggreſſus ſit Irenæus. Sed ſi poſt mortem Pothini, quod pluribus placet, profectus eſt; adeoque antequam illius ſucceſſor ordinaretur: profectò inde probabilior evadit ſententia noſtra; argumentum enim eſt ordinationem Pontificis non potuiſſe tunc temporis ſine vicinorum Epiſcoporum auxilio celebrari: alioquin de nulla re priùs cogitaſſet illa Eccleſia, quàm de ſubſtituendo in locum Pothini Epiſcopo in tantis rerum anguſtiis pernéceſſario, nec reditum ſui Irenæi ex tam longinqua profectione expectaſſet; ſed nec profectioni manus unquam dediſſet Lugdunenſis Clerus.

His pertractatis ac elucidatis manifeſtum eſt niſi fallor, nihil ex hoc Euſebii loco, quem non indiligenter excuſſimus, poſſe erui, quod Arelatenſis Eccleſiæ jura concutiat ac peſſumdet.

CAPUT XIV.

Quid de Celidonii appellatione ad ſedem Apoſtolicam ſentiendum ſit? Et utrum eidem contradicens Hilarius Arelatenſis ordinem à majoribus ſuis cuſtoditum turbaverit? ubi primùm de cauſſa Marciani Arelatenſis Epiſcopi.

NUnc ad alia capita properandum, quæ Leo noſter adversùs Hilarium urget in ſua Epiſtola; atque in primis examinanda Celidonii appellatio ad ſedem Apoſtolicam, quam cùm ægrè admodum tuliſſet Hilarius, & judicium ſuum à Leone retractari non debuiſſe ſtrenuè adversùs ipſum contendiſſet, hæc graviſſimæ inter utrumque ſimultatis origo fuit. Hæc igitur S. Leo in ea Epiſtola ad Provinciæ Viennenſis Epiſcopos: quibus jus ſuum ex antiqua conſuetudine in Galliis recepta defendit: *Nobiſcum*, inquit, *veſtra fraternitas recognoſcat, Apoſtolicam ſedem pro ſui reverentia à veſtra etiam Provinciæ Sacerdotibus, innumeris relationibus eſſe conſultam, & per diverſarum, quemadmodùm vetus conſuetudo poſcebat, appellationem cauſſarum aut retractata aut confirmata fuiſſe judicia; adeò ut, ſervatâ unitate ſpiritûs in vinculo pacis, commeantibus hinc inde literis, quod ſanctè agebatur, perpetua proficeret charitati. Quoniam ſolicitudo noſtra non ſua quærens, ſed quæ ſunt Chriſti, dignitatem divinitus datam, nec Eccleſiis, nec Eccleſiarum Sacerdotibus abrogabat. Sed hunc tramitem ſemper inter majores noſtros & benè tentum, & ſalubriter cuſtoditum, Hilarius Eccleſiarum ſtatum, & concordiam Sacerdotum novis præſumtionibus turbaturus exceſſit; ita ſua vos cupiens ſubdere poteſtati, ut ſe beato Apoſtolo Petro non patiatur eſſe ſubjectum, &c.* Epiſt. 10. ad Epiſc. Provinc. Vienn. cap. 2.

Controverſiæ cardo in eo poſitus eſt: utrum recepti tunc in Gallia Canones & Gallicanæ Eccleſiæ mores ac conſuetudo id ab Hilario exigerent, ut ſententiam ritè & Canonicè in Gallicana Synodo prolatam ab Epiſcopo Romano ad examen revocari, & vi appellationis aut confirmari, aut retractari ſineret. Controverſiæ hujus cardo.

Quid poſterioribus ſæculis actum fuerit, vel fieri debuerit; quid novo, ut aiunt, jure, noſtrâ vel

majorum noſtrorum ætate, quid etiam per illa tempora in aliis Provinciis fuerit uſu inductum, non eſt hîc animus inquirere: quippe quod ad Hilarii cauſſam non facit. Satis enim ſuperque ſanctiſſima ejus memoria ab omni improbæ cupiditatis nota vel violati Pontificii juris ſuſpicione vindicabitur, ſi nihil ab ipſo præſumtum eſſe oſtenderimus, quod Gallicanæ Eccleſiæ conſuetudini conſonum non eſſet, nec ullam unquam appellationem à Gallicanis partibus ad Romani Epiſcopi tribunal eſſe delatam ab ipſis fidei incunabulis uſque ad Hilarii Arelatenſis tempora. Totum igitur opus, totus labor noſter in examine erit facti, non in diſcuſſione juris, quæ ab inſtituto noſtro aliena eſt. Quod ut ritè ac ſecundùm juris ipſius leges inquiratur non ex Leonis Epiſtola aliiſque ſcriptis diſcutiendum eſt; nemo enim in propria cauſſa teſtis eſt idoneus: ſed ex publicis, quæ ſuperſunt Eccleſiæ monumentis, quæ quid in occurrentibus Epiſcoporum cauſſis geſtum ſit, ſincerè exhibent.

Porrò jam à primordiis ſeminati intra regiones noſtras Evangelii hoc antiſtitum Gallicanorum mentibus inolevit, quod Africanis ſemper fuit perſuaſum totis his quadringentis quinquaginta & amplius annis: nempe Epiſcopatum unum eſſe atque indiviſum, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur; ac proinde ſi quem ex portione gregis Chriſti adſcripta, quam tegit paſtor unuſquiſque ac gubernat, in aliquod crimen prolabi contingeret apud eumdem agere cauſſam ſuam compelli debere, ſervato appellandi ad Provincialem vel etiam ad majorem Synodum jure. Si quis ſecùs feciſſet, & ad extraneos judices vellet per appellationis libellum confugere, is Epiſcoporum concordiam cohærentem collidere, unitatemque ſcindere meritò putabatur. Autoritas autem, quæ Epiſcopis quibuſque in ſuos Preſbyteros, ceteroſque gregis ſui alumnos competebat, hæc eadem Metropolitanis unà cum provinciæ Concilio in comprovinciales Epiſcopos deferebatur jure quodam naturali, & conſuetudine ab omnibus receptâ, quam ſacroſancta poſtmodùm Conciliorum firmavit autoritas.

Marciani Arelatenſis Epiſcopi cauſſa. An. D. 250.

Hanc diſciplinæ formam teſtatam habemus illuſtri exemplo, quod ex iis quæ Nicænum Concilium præceſſerunt, supereſt unum in Gallicanis monimentis; in Marciani ſcilicet Arelatenſis Epiſcopi cauſſa, qui Novatianorum partes in Galliis fovebat, plurimoſque è Catholico grege ſuo pridem afflarat veneno.

Epiſtola 67 S. Cypriani, quæ de Marciano, genuina.

Non me latet eam S. Cypriani Epiſtolam ad Stephanum Pontificem Romanum, quæ Marciani nobis hiſtoriam pandit, ſuſpectæ apud aliquos fidei eſſe habitam, immò apertæ νοθείας argui à Doctiſſimo antiquitatis ſcrutatore Johanne Launoïo. Verùm ab omnium editionum Cypriani procuratoribus pro germana habetur, in primiſque à clariſſimo inter eruditos Rigaltio, nec non ab erudito viro Lomberto, qui & privatis quas ad nos ea de re ſcripſit pro communi neceſſitudine literis eam Epiſtolam Cypriano doctiſſimè aſſerit, & publicis etiam notis, quibus elegantiſſimam ſuam Cypriani verſionem nuper ornavit. Iam etiam Epiſtolam exhibent perantiqui Codices MSS. quos inter Veronenſis, ut optimæ notæ, laudandus. cujus meminit editus Cypriani Codex Thuaneæ Bibliothecæ, ad cujus marginem deſcriptæ ſunt variæ lectiones ex variis Italiæ Bibliothecis excerptæ. Denique nihil eſt, quod à Cyprianica dictione abhorreat, vel ab ejus mente ſit alienum, ut meritò genuinus illius autor credendus ſit Cyprianus.

Marcianus igitur Arelatenſis Epiſcopus Novatianâ labe infectus Gallias vaſtabat ſedis ſuæ amplitudine fretus. Cùm autem ceteri Epiſcopi Gallicani adversùs hominem in ſua Provincia potentem nihil auderent, nec id etiam temporum ratio ſineret; cùm præterea plebs Arelatenſis Marciani fraudibus decepta Epiſcopum ſuum tueretur ac defenderet, uti ex Epiſtola Cypriani licet conjicere, à cæteris exterarum Provinciarum Epiſcopis opem imploraverunt, præcipuéque à Romano & Carthaginenſi, quorum maxima, licet longè diſpar, erat in Eccleſia autoritas. Ad utrumque ergo literas dederunt Fauſtinus Lugdunenſis Epiſcopus, & Romanæ Provinciæ, id eſt, Narbonenſis ſolidæ Epiſcopi. In primis verò Romanum Epiſcopum tanquam cœtûs Epiſcopalis caput apicemque ſolicitabant, ut Eccleſiæ ſub ſchiſmatici Epiſcopi jugo laboranti adeſſet autoritate ſedis ſuæ fretus: quod eam ob rationem egerunt, quod & nullum in ea Provincia ſibi imminentem habebat Marcianus, & non ita pridem à Sede Apoſtolica tranſmiſſum acceperat Trophimum, de cujus indigno ſucceſſore Marciano apud ipſum querelam deferendi jus habebat. Tardante verò Stephano, nec ſuppetias ferente, iterum ad Cyprianum ſcripſere Galli, ut ipſe apud Romanum inſtantiùs ageret de Marciani depoſitione procuranda. Fecit quod rogabatur Cyprianus, deditque literas ad Pontificem querelarum precúmque Gallicanæ Eccleſiæ indices, in quibus utriuſque Eccleſiæ mentem ac diſciplinam licet intueri.

Quid Gallicani præſules à Stephano PP. poſtularint de Marciano.

Dum igitur Stephanum conveniunt per literas ſuas Cyprianus, & per Cyprianum Epiſcopi Galliarum, quid, amabo te, ab eo præſtari cupiunt ac poſtulant? An ut Marcianum ad ſe evocatum, tribunali ſuo præſentem ſiſtat? minimè. An ut aliquem è latere ſuo deleget in Provinciam, qui perduellem Epiſcopum Vicariâ ſui poteſtate judicet? Neque hoc magis. Fortè ut è ſede ſuâ ſententiam ferat, quam Gallicanis poſtmodùm Epiſcopis tanquam executoribus effectui mandandam committat; vel ut ab ipſis quidem adversùs Marcianum judicium ornari imperet, quod ad ſe tranſmiſſum diſcuteret, & prout è re viſum eſſet, vel confirmaret vel infirmaret? Nihil tale vel ſomniatum à Cypriano. Qui ſi tale quid faciendi Pontifici Romano autor fuiſſet, timuiſſet profectò ne quemadmodum in cauſſa Apiarii ſcripſêre Celeſtino Papæ è Synodo Africæ generali Cyprianici vigoris ac Epiſcopatûs hæredes: *Ne*, inquam, *fumoſum typhum ſeculi in Eccleſiam Chriſti, quæ lucem ſimplicitatis & humilitatis diem Deum videre cupientibus præfert, videretur inducere.* Quid ergo à Stephano petunt? Hoc unum, ut Gallicanos Epiſcopos plebemque Arelatenſem moneat, ne ultra Marciano communicent, ſed ut, eo abſtento, alter in ejus locum eligatur.

Tractatus Gallicus de Judiciis Canonicis in cauſſis Epiſcoporum c. 11 art. 1.

Video quidem autores nonnullos magni nominis hanc Epiſtolam mirum in modum jactare pro ſuprema Pontificis Romani in Epiſcopos deponendos poteſtate: quos æmulatus aut etiam prætergreſſus noviſſimus quidam ſcriptor, multa oggerit homine cauſſis forenſibus procurandis addicto digniora, quàm in Theologicis verſato. Primum igitur quod ait hoc eſt, in Epiſtola Cypriani de Marciani Epiſcopi depoſitione agi. 2. Ex eo quod Cyprianus Marcianum ad Synodum Provincialem non petit remitti, Synodorum Provincialium in Epiſcopos deponendos poteſtatem ſibi perſuadet peſſumdari. 3. Cyprianum in hac Epiſtola agnoviſſe in Epiſcopo Romano ſupremam Epiſcopos judicandi poteſtatem, in eóſque primam depoſitionis ſententiam ferendi. 4. Hujus poteſtatis in Romano Pontifice cauſſam & fundamentum hoc eſſe; quod *ſedes Romana ſit fons & origo Sacerdotii* Jesu Christi. Ita enim interpretatur hæc Cypriani verba: *Unde unitas Sacerdotalis exorta eſt.*

Nihil de depoſitione in Epiſtola S. Cypriani.

Quod ad primum attinet, nequaquam verum eſt hîc agi de depoſitione, cujus ne nomen quidem apparet in Epiſtola, ſed de abſtentione agitur cujus à depoſitione diſcrimen qui ignorat, ad judiciorum

Digitized by Google

PARS. I. CAP. XIV.

: I' IV. canonicorum tractationem illotis, ut aiunt, manibus pedibuſque accedit. Supponit enim Cyprianus Marcianum ſine ulla Synodi ſententia vel alio judicio, ſententiæ adversùs Novatianum prolatæ ſubjici debere. Quid enim egiſſet Synodus? an errorem damnaſſet? at in Novatiano jam olim proſcriptus fuerat *à Concilio plurimorum Sacerdotum* ut loquitur Cyprianus, qui & partem ſe illius fuiſſe teſtatur. An ideò adornaſſet judicium adversùs Marcianum, ut is in ſchiſmaticorum numero eſſe convinceretur? Sed habebant omnes Epiſcopi, totaque Provincia confitentem reum: qui convinci de errore propagnato non indigebat; cùm palàm, ut teſtatur hic Cyprianus, *Collegio Epiſcoporum inſultaret*; cùm *jam pridem jactaret & prædicaret, quod Novatiano ſtudens & ejus pervicaciam ſequens, à communione ſe Eccleſiaſtica ſegregaſſet*; cùm *Epiſcopis illuderet, & de majeſtate ac dignitate Eccleſiæ judicaret*; cùm *ſe Novatiano coniungens, adverſarius miſericordiæ & pietatis extaret, & ipſe iam eſſet ab univerſis Sacerdotibus judicatus*. An denique Synodus congregaretur, ut depoſitionis ſententia in Marcianum pronunciaretur; Verùm jam eam ipſe, ut mox vidimus, pronuntiarat, *à communione ſe Eccleſiæ ſegregans, à Catholica Eccleſiæ veritate, atque à corporis noſtris*, inquit Cyprianus, *& Sacerdotii conſenſione disjungens, tenénſque hæreticæ præſumtionis duriſſimam pravitatem*. Unde cùm ait Cyprianus de Marciano: *Sententiam non dicat, ſed accipiat:* non de nova ſententia vel à Synodo vel à Pontifice Romano, ut putat autor ille, proferenda ſcribit: ſe enim ipſe ſatis explicat Cyprianus, cùm ſtatim interpretationis vice addit: *Cùm ipſe ſit ab univerſis Sacerdotibus judicatus*: à Lucio videlicet & Cornelio Romanis Pontificibus, *qui dandam eſſe lapſis pacem cenſuerunt, & pænitentià actà fructum communicationis & pacis negandum non eſſe literis ſuis ſignaverunt: quam rem*, addit S. Cyprianus, *omnes omnino ubique cenſuimus*. Prolata enimverò ſemel ſententia in hæreſis vel ſchiſmatis autorem, in omnes illius ſequaces prolata eſſe cenſebatur: alioquin vel nimium grave eſſet Epiſcopis toties in Synodum convenire, illis præſertim temporibus, quoties Epiſcoporum vel Presbyterorum aliquis erroris ſe damnati fautorem redderet; vel ſatis Eccleſiæ ſaluti conſultum non eſſet, ſi ſolo hæreſis ſchiſmatiſve alicujus autore damnato, ejus diſcipuli impunè graſſari per Eccleſiam ſinerentur. Unde hæc Cypriani verba: *Quàm vanum eſt, frater cariſſime, ut Novatiano nuper retuſo & refutato, & per totum orbem à Sacerdotibus Dei abſtento, nunc adulatores eius nobis patiamur illudere, & de majeſtate ac dignitate Eccleſiæ judicare*. Certè ſi quando hæc Felicis Papæ ſententia in praxim vocari debuit, ubi ait: *Facta ſemel Synodus abiecti cujuſlibet erroris cunctos ſequaces conſequenter involvit*: tunc quàm maximè eidem obſequendi neceſſitas fuit, cùm ubique tyrannorum furor Eccleſias populabatur, & Epiſcopis in lucem Synodorum prodire non licebat: *Non enim fuit* Marcianus *novi vel proprii inventor erroris* (ut in Acacii cauſſa dicebat Gelaſius Papa Epiſt. 4. ad Fauſtum) *ut in eum nova ſcita prodirent: ſed alieno facinori ſua communione ſe miſcuit. Quamobrem*, inquit idem ante verba jam relata, *hoc non ſolum præſuli Apoſtolico facere licet, ſed cuicunque Pontifici, ut quoslibet & quemlibet, ſecundùm regulam hæreſeos ipſius ante damnatæ à Catholica communione diſcernant*.

Hujus igitur autoritate ſententiæ jamdiu debuerat Marcianus abſtineri à Gallicanis Epiſcopis & plebe Arelatenſi, quorũ tarditatem culpat Cyprianus, ex eoque ſolum excuſat quòd eum non auderent abſtinere, quem à magnarum ſedium Epiſcopis nondum abſtentum viderant: *Quod necdum à nobis videtur abſtentus, qui jam pridem jactat* &c. adhuc enim, ut ex fine Epiſtolæ conjicere licet, ad Marcianum Fratres dirigebant, & ei communicatorias literas ſcribebant, nondum plenè cognità ejus pervicacià. Ut igitur à Gallicanis Epiſcopis, & à novella adhuc Provinciæ Romanæ Eccleſia abſtineretur Epiſcopus Arelatenſis, petit Cyprianus, & quaſi tarditatem Stephani increpans pro jure communi Eccleſiarũ poſtulat, ut abſtentum à ſe Marcianum eſſe indicaret ſuis literis: *Quapropter facere te* OPORTET *pleniſſimas literas ad Coepiſcopos noſtros in Galliis conſtitutos ne ultrà Marcianũ pervicacem, & ſuperbũ; & divinæ pietatis ac fraternæ ſalutis inimicũ Collegio noſtro inſultare patiantur quod necdũ à nobis videtur abſtentus*: ubi per illud, NOBIS, ſatis inſinuat Gallos non ſolius Romani Pontificis ſententiam attendiſſe, ſed etiam Carthaginenſis, quem & pro ſua parte in Gallias ſcripſiſſe verba hæc dubitare non ſinunt; præſertim cum ſuperiùs dixerit: *Cui rei noſtrum eſt conſulere & ſubvenire, frater cariſſime* & poſtea ſuum à fratribus Gallicanis poſtulatum eſſe aſſerat auxilium: *ſolatium*, inquit, *noſtræ opitulationis expoſcunt*. Quanquam nemo, niſi in apoſtolicam ſedem malè affectus, negaverit, tanto plus ponderis & autoritatis habere Literas Romani Pontificis, quàm Cypriani, quanto Roma præſtat Carthagine, ac Petrus apoſtolus, Cathedræque apoſtolicæ hæres Stephanus ceteris apoſtolis atque Epiſcopis præeminent.

An Epiſtola Synodis non faveat.

Quod ſecundo loco affirmat autor ille, Cyprianum nullam feciſſe mentionem de Synodo, intemperantiúſque inſultat doctiſſimo præſuli Petro de Marca, quaſi aliquid quod Synodorum poteſtati ſuffragetur, in hac Epiſtola quærenti fruſtrà, inſulſè admodùm hoc ſcriptum eſt. Primùm enim ex dictis manifeſtum eſt nullam fuiſſe Synodi cogendæ neceſſitatem, cùm jampridem Marcianus in Novatiano damnationis excepiſſet ſententiam; ſufficeretque ut Romana Eccleſia, quæ omnium Eccleſiarum princeps, & Arelatenſis etiam matrix erat per miſſionem Trophimi, unà cum Carthaginenſi, indicaret abſtentum à ſe Marcianum, ab illius etiam Eccleſiæ clericis & totius Provinciæ Epiſcopis pariter abſtinendum eſſe. Deinde vix liberum erat tunc temporis in ea parte Galliæ Conciliorum congregatio, fervente nimirum infidelium odio in novellam Eccleſiam, quæ ſi Epiſcopos ſuos è latebris ad Synodorum lucem emiſiſſet, certo mortis expoſuiſſet periculo. Si quis tamen adversùs autorem iſtum contendere velit totum iſtud Marciani negotium in Gallicana Synodo agitatam & terminatam fuiſſe, hoc ſine ratione ac fundamento non aſſeret, ſed potiùs ex ipſa Cypriani Epiſtola facilè probabit. Conſtat enim alium Epiſcopum Arelatenſem in locum Marciani conſtitui & conſecrari non potuiſſe ſine aliquot Epiſcopis in unum congregatis ad impoſitionem manuum celebrandam; quem conventum quis Synodi nomine non dignandum exiſtimet? Porrò in eadem Synodo abſtentionem Marciani priùs eſſe declaratam indicant Cypriani verba, qui utrumque negotium connectit *Dirigantur*, inquit, *in Provinciam* (id eſt, *ad Coepiſcopos in Galliis conſtitutos*, ut prius dixerat) *& ad plebem Arelate conſiſtentem à te literæ, quibus abſtento Marciano alius in locum ejus ſubſtituatur, & grex Chriſti, qui in hodiernum ob illo diſſipatus & vulneratus contemnitur, colligatur*. Hæc omnia Synodi materies erant, quam proinde ſatiùs eſt credere fuiſſe collectam, ſi quidem temporum ratio permiſit: ita ut ſive abſtentio in proprio ſignificatu, ſive in extraneo pro depoſitione accipiatur, ut videtur accipi à Johanne Davide, nihil erit in hac Cypriani Epiſtola, quod Synodorum autoritatem non confirmet, nedum evertat.

Marciani cauſſa in Synodo videtur examinata.

Ead. Epiſt. 67. S. Cypriani.

Quid porro Cyprianus de Pontificis Romani circa

depoſitionem Epiſcopotum poteſtate ſenſerit, non eſt hujus loci inquirere: ſatis clarè mentem ſuam aperit aliis in locis. Sufficit, quod ad rem præſentem ſpectar, probaſſe, nihil in cauſſa Marciani poſtulaſſe Gallos à Stephano Papa, quod à Cypriano ſimiliter non petierint; nihil Cyprianum ſcribi voluiſſe in Gallias à Romano Pontifice, quod ipſe non ſcripſerit; totamque demùm cauſſam Synodi Gallicanæ poteſtati fuiſſe relictam.

Johannis Davidis erroneum dogma de Sacerdotio Chriſti.

Oppoſita Davidis. non utique Prophetæ, doctrina ut novella eſt, & ſacroſancto Epiſcoporum ordioi injurioſa, ita probari non decebat niſi propoſitiooe, quam Theologicæ aures ferre non poſſunt, utpote & antiquitati abſonam & Sacerdotio Chriſti contumelioſam. Quis enim ferat Sacerdotii Chriſtiani originem ad alium teferri, quàm ad Mediatorem Dei & hominum hominem JESUM CHRISTUM, à quo immediatè inſtitutum eſt; quique unus ut Epiſcopalis poteſtatis ac ſanctimoniæ fons & origo, utramque in Epiſcopos omnes diffundit? *A Deo enim & per Deum*, ut habet Cyprianus, *Sacerdotes ejus in Eccleſia conſtituuntur.* Quod & fuſiùs comprobare non refugerem, ſi cum homine Theologo mihi res eſſet. Etſi autem eo nomine ipſi parcimus, quis tamen patienter ferat, ut hætetico dogmati ſuffragium ex Cypriano per pravam verſionem arceſſere conetur; dum hæc verba: *Unde unitas Sacerdotalis exorta eſt*, his aliis reddit: *quæ origo eſt Sacerdotis* JESU CHRISTI. Quaſi idem ac unum eſſent *Sacerdotium* & *unitas Sacerdotalis.* Quæ quo ſenſu in Petrum ac Petri cathedram à Cypriano refundatur, intelliget lector ex his ejuſdem verbis libri de unitate Eccleſiæ: *Quamvis*, inquit, *Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat … tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua autoritate diſpoſuit. Hoc erant utique & ceteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis; ſed exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una monſtretur.*

S. Cypr. Epiſt. 69. ad Florentium.

S. Cyprien reconnoit ce Siege (*Romain*) pour être la ſource du Sacerdoce de Jeſus-Chriſt.

Johann. David de Canonicis Epiſcoporum judiciis c. 1. art. 1.

CAPUT XV.

Ex ejuſdem ævi diſciplina illuſtratur Marciani Arelatenſis cauſſa in Synodo abſoluta.

PAulò fuſiùs hanc Marciaoi cauſſam excuſſimus, ut hoc unico exemplo, quod nobis ex primæva illa antiquitate Gallicana ſupereſt, evinceremus, nullo alio judicio Gallicanum eſſe præventum, nullo retractatum. Tota enim in comprovinciales Epiſcopos poteſtas penes Synodicos conventus reſidebat, tum in Galliis, tum in aliis regionibus. Alterum nobis adeſt exemplum ex ejuſdem B. Cypriani Epiſtola 68. de Martiali & Baſilide Hiſpaniæ Epiſcopis, in quos idololatriæ convictos depoſitionis ſententia lata fuerat in Provinciali Synodo. Cùm enim *Baſilides poſt crimina ſua detecta, & conſcientiam etiam propria confeſſione nudatam, Romam pergens Stephanum Papam longè poſitum, & geſta rei ac tacita veritatis ignarum fefelliſſet; ut exambiret reponi ſe injuſtè in Epiſcopatum, de quo fuerat juſtè depoſitus*: priori tamen ſententiæ ſtandum eſſe reſpondit Cyprianus ab Hiſpanis Epiſcopis conſultus, omiſſo Stephani judicio, quod reſcindere ordinationem alterius Epiſcopi, in locum Baſilidis ſubſtituti, jure perfectam non potuit. Baſilides porrò appellatione ſuâ aliud nihil profecit, quàm ut cumularet delicta, & *ut ad priora peccata ejus etiam fallaciæ & circumventionis crimen accederet.*

Epiſt. S. Cypriani 68. Ed. Pamelii.

Ex Nicæno & Conſtantinopolitano Canonibus confirmatur diſciplina eadem.

Hujus porrò diſciplinæ cauſſam & originem in Epiſcopalis dignitatis natura ac ſacroſanctis privilegiis fundatam Nicæna nobis Synodus aperit, quæ jus illud non ſcriptum, ſcriptis canonibus totius mundi reverentiâ ut Leo loquitur, conſecratis ſanxit atque firmavit. Sic enim ſe habet canon V. *De his qui communione privantur, ſeu ex clero, ſeu ex laico ordine, ab Epiſcopis per unamquamque Provinciam ſententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur ab aliis non recipiantur.* Et poſtea. *Placuit annis ſingulis per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis diſcutiantur ejuſmodi quæſtiones.* Tametſi enim canon ille depoſitionem Epiſcoporum inter ejuſmodi quæſtiones non deſignet expreſſis verbis; hunc genuinum eſſe canonis ſenſum ſibi quiſque facilè perſuadebit, qui Concilii Conſtantinopolitani patres audire voluerit canone ſuo ſecundo Nicænum interpretantes: *Non invitati*, inquiunt, *Epiſcopi ultra Diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcumque diſponendis Eccleſiaſticis cauſſis; ſervata regula, quæ ſupraſcripta eſt, de unaquaque Diœceſi. Manifeſtum namque eſt, quod per ſingulas quaſque Provincias Provincialis Synodus adminiſtrare & gubernare omnia debeat, ſecundùm ea, quæ ſunt in Nicæa definita.* Adminiſtrationis vocabulo judicia adversùs Epiſcopos comprehendi æquè ac alia Eccleſiaſtica negotia oſtendit Illuſtriſſimus Petrus de Marca lib. 7. Concordiæ Sac. & Imp. cap. 2. & 5. & hujus interpretationis adſtipulatores habemus Concilii Africani Patres in Epiſtola ad Celeſtinum Papam, quem ſic alloquuntur: *Decreta*, inquiunt, *Nicæna: ſive inferioris gradus clericos, ſive ipſos Epiſcopos ſuis Metropolitanis apertiſſimè commiſerunt. Prudentiſſimè enim juſtiſſimèque viderunt quæcumque negotia in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda, nec unicuique Provinciæ (al. providentiæ) gratiam ſancti Spiritus defuturam, quò æquitas à Chriſti Sacerdotibus & prudenter videatur, & conſtantiſſimè teneatur: maximè quia unicuique conceſſum eſt, ſi judicio offenſus fuerit cognitorum, ad Concilia ſuæ Provinciæ, vel etiam univerſale provocare.* Eidem ſententiæ ſuffragantur Innocentius PP. Epiſt. ad Victricium Epiſc. Rothomagenſem capite 3. & Concilii Antiocheni can. XV. quo ſtatuitur ſententiam ab omnibus Epiſcopis alicujus Provinciæ latam ab aliis Epiſcopis retractari, nec debere, nec poſſe.

Epiſtola Concilii Africani, ad calcem Codicis Africani canon. & Dionyſiani.

Ex Sardicenſibus canonibus ſancitum jus appellationum.

Sardicenſem Synodum familiare eſt in hoc negotio proferre, indeque velut palmare argumentum ſumere, quo appellationis jus à Synodis ad ſedem Apoſtolicam jam tunc canonicâ autoritate ſtabilitum eſſe comprobetur. Quamvis enim hujus Concilii non meminerit S. Leo de appellationibus agens in hac ad Viennenſes Epiſtola, ſed veteris tantummodò conſuetudinis (*Sicut vetus*, inquit, *conſuetudo poſcebat*) illi tamen Concilio debetur earum appellationum origo, & illius canones ſub Nicænorum nomine allegavit ipſe Leo aliquot poſt annis in cauſſa Flaviani CP. Epiſcopi. Inde, inquam, appellationum uſui ratio quæſita eſt à Romanis Pontificibus, licet reverà nihil de appellationibus decernant Sardicenſes Patres, ſed tantùm retractationis ſeu reviſionis cauſſæ decernendæ poteſtatem faciant Romano Epiſcopo, ut demonſtrat Illuſtriſſ. Petrus de Marca

de

Digitized by Google

de Concil. libro 7. cap. 3. & ex ipſa canonum Sardicenſium lectione manifeſtum ſit. Quæ poteſtas retractationis in ipſa Provincia decernendæ, etſi jure appellationum longè inferior ſit, trepidè tamen & dubitanter admodùm ab Oſio propoſita eſt, qui rem novam, canonibus Nicænis minimè conſonam, conſtantique adverſam conſuetudini quaſi ſupplex, & honorandam S. Petri memoriam prætendens exoravit. *Si vobis placet*, inquit, *ſancti Petri Apoſtoli memoriam honoremus.* Sed tantæ autoritatis non fuit apud Epiſcopos ſive Orientales ſive Occidentales Sardicenſis Synodus, ut hujuſmodi definitioni ſtatim inhærendum eſſe cenſuerint. Hoc enim retractationis jugum à ſuis ſemper humeris amoliri ſunt Orientales, qui ob hanc fortè cauſſam Concilii iſtius canones in ſuas collectiones non retulerunt, ſicut nec Gallicani. Africani etiam nunquam illam appellationis ſeu retractationis prærogativam admiſerunt, ut patet ex Synodica ad Celeſtinum Papam Epiſtola, quæ teſtatur antiquam eſſe conſuetudinem ac diſciplinam, ut Epiſcoporum & Preſbyterorum cauſſæ extra Provincias vagari non ſinerentur; ſed ubi orta erant negotia, ibi Metropolitanorum autoritate eſſe finienda: unde ne de Sardicenſibus quidem audiiſſe, ſed unius Nicæni Concilii canones cum ſuis pro regula habuiſſe Africanos, manifeſtum eſt.

Quod ad Gallicanam Eccleſiam, hoc notatu dignum eſt, de Sardicenſibus mentionem non eſſe factam à ſancto Leone in hac adversùs Hilarium querela, quæ de appellatione nata erat. Solam enim conſuetudinem obtendit Pontifex ambitioſis Hilarii, ut putabat, conatibus: quod magno argumento eſt Leonem per S. Proſperum hominem Gallum, quem à ſecretis habebat, vel per ſeipſum dum in Galliis ageret certiorem factum eſſe, hos canones à Gallicana Eccleſia non recipi: ut ſuperfluum eſſet eos in medium adducere: ſi enim inſerti fuiſſent Gallicano Canonum Codici, in propria cauſſa prævaricatus eſſet Leo, eos canones commemorare omittens, quibus & plurimum ſedi Romanæ deferebatur, & Hilarius tanquam canonum etiam in Gallia receptorum violator potuiſſet judicari. Niſi dixeris, Leonem ab his abſtinuiſſe tum quia repulſam noverat, quam Celeſtinus Papa ab Africanis paſſus fuerat ob iſtos canones Nicænis Patribus attributos, tum quia pro ingenio ſuo videbat canones Sardicenſes nihil de appellationibus, vel de retractatione ſententiæ Romæ peragenda ſtatuere, ſed amplius nihil Romano Pontifici concedere, quàm ut novum judicium in eadem Provincia celebrandum indiceret: quod in cauſſa Celidonii ab eo præſtitum non fuerat. Quamobrem veritus, ne parum roboris habitura eſſet apud Gallos ſua Epiſtola, cui nulli canones militarent, ſed quam potiùs vetus conſuetudo canonibus roborata novitatis arguebat, eam curavit Imperatoriâ conſtitutione muniri: in qua quidem & Petri meritum, & Romanæ dignitatem Eccleſiæ, & ſacræ Synodi autoritatem pro Sedis Apoſtolicæ firmanda amplitudine commemorat Valentinianus, de Sardicenſi verò Synodo pro aſſerendo appellationum jure mirum ſervat ſilentium: quod argumento eſt, Gallis ignotam fuiſſe diſciplinam Sardicenſibus decretis inductam, quæ illis opponere minimè auſi ſunt Romani.

CAPUT XVI.

Excutiuntur alia Epiſcoporum cauſſa, quæ ante Hilarium exorta ſunt in Galliis poſt Nicænum & Sardicenſe Concilia.

Cauſſa Euphratæ Agripinenſis Epiſcopi. Ann. 346.

PRima inter cauſſas Gallorum, quæ poſt Nicænam Synodum tractatæ ſunt, ea eſt quæ Concilium Agrippinenſe occupavit ann. 346: in quo Euphratas Coloniæ Agrippinæ Epiſcopus, quod Chriſtum Deum negaret damnatus atque exautoratus eſt: qui de ſententia Synodi per appellationem ad Sedem Romanam deferenda ne cogitavit quidem.

Arelat. Syn. Ann. 353. Biterrenſis Syn. Ann. 356. Pariſienſ. Syn. Ann. 362.

Ab Arelatenſi Synodo, quæ Paulinum Trevirorum Epiſcopum Catholicum injuſtè depoſuit an. 353. à Biterrenſi an. 356. unde Saturnini Arelatenſis operâ ſanctus Hilarius in exilium pulſus eſt, & à Pariſienſi anni 362. quæ ipſum Saturninum damnavit, appellatum eſſe non apparet, licet injuſta Paulini & Hilarii damnatio utrique ad Romanum Pontificem confugiendi jus peculiare tribueret.

Burdigalenſis Syn. Ann. 385. Sulp. Sev. lib. 2. ſacra hiſtor.

A Burdigalenſi anni 385. ad Imperatorem provocavit Priſcillianus, *permiſſumque id noſtrorum inconſtantiâ*, inquit Sulpitius Severus, *qui aut ſententiam in refragantem ferre debuerant, aut ſi ipſi ſuſpecti habebantur, aliis Epiſcopis audientiam reſervare.* Inſtantius verò, *qui prior juſſus eſt cauſſam dicere, poſtquàm ſe parum expurgabat, indignus eſſe Epiſcopatu pronuntiatus eſt.* De Romano Epiſcopo ab alterutro appellato nulla mentio. Imò cùm anteà Inſtantius, Salvianus & Priſcillianus à Cæſaraugustana Synodo abſentes damnati, *Romam profecti eſſent, ut apud Damaſum Urbis ea tempeſtate Epiſcopum objecta purgarent … ne in conſpectum quidem ejus admiſſi ſunt.* (Ibidem.) Additum quippe fuerat in Synodali adversùs eos ſententia, *ut ſi quis damnatos in communionem recepiſſet, ſciret in ſe eandem ſententiam promendam.* (Ibidem.)

Proculi Maſſilienſis Epiſcopi cauſſa.

Sed majoris momenti eſt Proculi Maſſilienſis Epiſcopi cauſſa, cujus ad ſe traxiſſe etiam primam cognitionem Zoſimus dicitur, inſtante Patroclo Arelatenſi, cujus & ſtudio depoſitus eſt. Hoc Illuſt. Petrus de Marca dicit actum eſſe Romæ poſt Gratiani legem promulgatam, quæ Romani Pontificis judicio commiſerat Metropolitanos, quamque merito jure non multi faciebant Gallicani, utpote conſuetudini Eccleſiaſticæ receptiſque regulis adverſam.

Quicquid ſit de hac lege, quæ canonum ſanctiones infirmare non potuit; non eſt cur nos Zoſimi conatus iſte plurimùm ſollicitet. Primùm enim ex ſolo facto jus naſci cuiquam non poteſt, præſertim cùm repugnantes & contradicentes habet adverſæ partis Patronos. Deinde Zoſimi factum appellationum jus nequaquam attinet, neque ex Sardicenſibus canonibus patrocinium trahere poteſt; hi ſiquidem nec de prima cognitione, nec de appellatione quicquam habent, ſed de ſola cauſſæ in provincia ipſa retractatione procuranda. Tertiò, etſi nolumus Epiſtolis Zoſimi fidem derogari, nihilominùs totius iſtius negotii ratio non ſatis perſpecta habetur, quæ non niſi ex his Epiſtolis innoteſcit. Cùm enim autoritatis ſedis ſuæ amplificandæ ſtudio plurimùm laboraſſe convincatur ex Africanis monimentis, quæ jam ſuperiùs attigimus, non temerariè conjicimus eandem paſſum repulſam in Galliis Zoſimum, quam in Africa. Et quamquam deſunt alia ſcripta, quæ nos iſta edoceant, ſuffi-

ciunt tamen ipſæ Zoſimi Epiſtolæ, ut probetur ſuperior noſtra ſententia de non admiſſis apud Gallos Synodi Sardicenſis canonibus, deque autoritate Romani Præſulis in deponendis ejus regionis Epiſcopis ibidem tunc minimè recepta.

Proculus Zoſimi juſſioni non obtemperat.

Liquet enim ex earum lectione præcepto Zoſimi Proculum non obtemperaſſe, nec Romam, quò judicandus vocabatur, petiiſſe; quamquam non tam ad judicium vocari videbatur, quàm ad fraternum conventum, in quo ejus & Patrocli jura amicè expenderentur. Renuit, inquam, illuc ſe conferre: unde hæc Zoſimi querela. *Multa contra veterem formam Proculus uſurpaſſe detectus eſt in ordinationibus nonnullorum indebitè celebrandis, quas proximè numeroſo cognitione diſcuſſimus: licet ipſe diù expectatus, faſtidioſè ferens ſibi inducias attributas, convenire diſſimulet.* Quod quamvis faſtidioſæ cuidam ſuperbiæ tribuat Zoſimus, hoc tamen de viro, quem ſanctitatis nomine celebrat Hieronymus, ſentire nefas ducimus, præſertim cùm Zoſimo notus non eſſet, niſi ex teſtimonio Patrocli, qui & Proculo infenſiſſimus erat, & ut alienæ ſedis invaſor, multorumque criminum reus hujuſmodi ferendo teſtimonio parùm idoneus erat. Crediderim potiùs Proculum ideò Romanum declinaſſe judicium, quòd Gallicani Epiſcopi tranſalpinis ſeſe judiciis ſummittere non conſueverant, nec ut id facerent, adduci potuerant ad illa uſque tempora. Quamobrem ægrè admodùm tulerunt Proculi cauſſam Romam à Patroclo eſſe delatam, illiuſque patrocinium libenter ſuſceperunt, nec paſſi ſunt quicquam roboris habere in Galliis Zoſimi de Proculi depoſitione decretum, quod Eccleſiaſticæ Galliarum conſuetudini adverſum erat.

Zoſim. Ep. 7. ad Epiſc. prov. Vien. & Narbon. 2.

Ii ſunt enim, quos eamobrem objurgat idem Pontifex Epiſt. 12. ad Maſſilienſes: *Addens ſibi*, inquit, *jungitque inquieta mentis homines, & qui ſoli poſſunt favere damnato: per quos, qua turbarum ſtudioſus cogitat, hac ſua confiſus ſocietate conficiat.* Si enim quos paucos dicit inquietæ mentis homines, qui Proculo damnato favebant, non præcipui Galliarum eſſent Epiſcopi, non ita facilè his ceſſiſſet Patroclus: quem ex Zoſimi literis novimus non auſum eſſe ulteriùs Proculum inſectari, nec eâ poteſtate uti, quam illi Pontifex adversùs Maſſilienſem largitus erat. Conqueritur enim Zoſimus Proculum ſuis illicitis auſibus à Patroclo dimiſſum eſſe Epiſtola 11. *Cùm*, inquit, *& in præſenti cognoveris, & frequentibus à nobis literis ipſe ſis monitus, ut autoritate Metropolitani, quam tibi Apoſtolica Sedis pronuntiatione firmavimus. Proculi auſibus conatibuſque illis, quibus adhuc ſe putat aliqua poſſe turbare... miror quid poſt iſta Proculo liceat, ut vacet illa, qua conſueverat, aut pejora committere.* Manifeſtum eſt enim ex his verbis Proculum ſeipſum pro depoſito non habuiſſe, nec habitum eſſe à Gallicanis Epiſcopis; ſed eum potiùs ſciente approbanteque Galliarum Eccleſiâ Epiſcopum egiſſe, non minori quàm antea fiduciâ ac autoritate. Conſtat ex eadem Epiſtola Proculum ordinaſſe Epiſcopos, ex privilegio, quod ejus non ſedi, ſed perſonæ indulſerat Taurinenſe Concilium: *Poſt iſtam*, inquit Zoſimus, *delegationem, ecce ad nos rumor advenit Proculum quaſi conſuetis ludere, & uti moribus ſuis, junxiſſe ſibi quoſdam idoneos turbationibus homines, & poſt illa, qua illi interdiximus, ordinaſſe.* Denique in Epiſcopatu ſuo perſeveraſſe, ac ſupervixiſſe Patroclo veriſimile fit ex Epiſtolæ Celeſtini Papæ ad Epiſcopos provinciarum Viennenſis & Narbonenſis cap. 4. ubi *Maſſilienſis Eccleſia ſacerdotem, qui dicitur, quod dictu nefas eſt, in necem Patris ſui taliter gratulatus, ut huic, qui ejus ſanguine cruentatus advenerat, portionem cum eo habiturus, occurreret*; hunc ipſum Proculum eſſe exiſtimaverim, qui talem calumniam paſſus fuerit apud Celeſtinum occaſione necis Patrocli, qui à Tribuno quodam Barbaro circa hæc tempora occiſus eſt, ad occultam, ut Proſper ſcribit, juſſionem Felicis Magiſtri militum. Ex quibus liquet inconcuſſa manſiſſe in Galliis Patrum decreta, quibus Epiſcoporum uniuſcujuſque provinciæ Judicia rata habebantur citra omnem alterius judicii confirmationem, nec hujus regionis Epiſcopos per illam ætatem Sardicenſibus canonibus, appellationumque novitati colla ſubdidiſſe.

Zoſimi Ep. 12. ad Maſſilienſes.

Zoſimi Ep. 11. ad Patroclum Arelat. Epiſc.

Zoſim. Ep. 12 ad Patroclum.

Lazarus & Urſus Epiſcopi in Galliis depoſiti.

Ex ejuſdem Papæ Zoſimi Epiſtolis diſcimus alios aliquot Epiſcopos in Galliis ſententiam excepiſſe, quos inter Lazarus Aquenſium Epiſcopus, & Urſus, cujus ſedes ignota, numerantur. Nullius tamen appellationem legimus; tantum abeſt, ut primam ſententiam in illos ferre aggreſſus ſit Romanus Epiſcopus: ita ut Patrocli improbitati ac audaciæ tribuendum ſit, quod primùm in Proculi negotio tentatum eſt. Nam vetitus ne ordinationem ejus ſacris canonibus contrariam in irritum mitterent Gallicani Pontifices, Romani gratiam & favorem ſibi variis artibus conciliavit, ſpemque fecit maximè autoritatis ejus in Galliis magis promovendæ; quam occaſionem avidè arripuit Zoſimus, ut imperviam hactenus hujuſmodi conſuetudini ac moribus Galliam circa Epiſcoporum judicia, aliarúmque rerum adminiſtrationem, tandem aliquando perviam haberet; quod tamen eo quem optabat exitu caruit.

Maximi Valentini Epiſcopi cauſſa.

Sub Bonifacii Pontificatu, qui Zoſimo proximè ſucceſſit, unica occurrit Maximi Valentini Epiſcopi cauſſa, adversùs quem cùm à Valentinæ civitatis Clericis conventus eſſet, non ad ſe cauſſæ cognitionem pertraxit, ſed monuit à comprovincialibus inſtruendum eſſe judicium: *Decrevimus*, inquit Epiſcopos Galliæ alloquens, *veſtrum debere intra provinciam eſſe judicium, & congregari Synodum ante diem Kalendarum Novembrium, ut ſi adeſſe voluerit præſens, ſi confidit ad objecta reſpondeat: ſi verò adeſſe neglexerit, dilationem ſententia de abſentia non lucretur.*

Bonifacii Papæ Ep. 1. ad Epiſcopos Galliæ.

Danielis vagi cauſſa.

Cælestinus Papa, qui poſt Bonifacium ſedit, Danielem quemdam ad ſuum tribunal videtur evocaſſe: ſed hominem vagum, qui ab Orientalibus, apud quos multa flagitia perpetrarat, accuſatus apud Romanum Pontificem, eique quaſi traditus, apud Gallias diu quæſitus eſt ad judicium. Sed talis cauſſa extra exemplum eſt, nec jus ullum ſimile ſibi attribuiſſe in Gallicanos Epiſcopos credendus eſt Celeſtinus, qui in fine ejuſdem Epiſtolæ ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbonenſis, cauſſam Maſſilienſis Epiſcopi provinciæ ſuæ Collegio audiendam pro conſuetudine ac jure dimittit.

Epiſt. Celeſtini Papæ ad Epiſcopos Viennen. & Narbon. Provinc.

Armentarii Ebredunenſis Epiſc. cauſſa. Ann. 439.

A Sixto III. qui Celeſtinum excipit, nullum legimus ſacerdotem ad Romanæ Sedis tribunal acceſſitum. Sed è contra videmus Armentarium, qui Ebredunenſi Cathedræ præfectus fuerat, à Concilio Regenſi eſſe depoſitum, ipſo nec per appellationis libellum reclamante, nec Sardicenſes alioſve canones in patrocinium vocante.

Talis fuit Eccleſiæ Gallicanæ ſtatus uſque ad ſancti Leonis tempora: qui proinde, cùm dixit *per diverſarum appellationem cauſſarum (ſicut vetus conſuetudo poſcebat) aut retractata aut confirmata* fuiſſe judicia, vel memoriâ lapſus eſt, vel à Celidonio palpante & imponente deluſus, vel denique alia penes ſe rerum in Galliis geſtarum monumenta habuit, quæ ad nos uſque non pervenerunt.

Quod autem addit de conſultationibus relationi-

Google

PARS I. CAP.XVI.

Conſultationes relationéſque Synodorum autoritati non nocent.

buſque, quibus Gallicanis Epiſcopis familiare fuiſſe ait Romanam Sedem convenire, Synodorum autoritatem nullatenus minuit: de quarum ſententiis ad Sedem Apoſtolicam, quæ omnium Eccleſiarum caput, æquum eſt referri, vel cùm de illis certior cupit fieri, vel cùm adversùs majorum ſedium Epiſcopos latæ ſunt: ne videlicet primarium Eccleſiæ Epiſcopum lateret quibus communionem ſuam impertiri deberet, à quibus abſtinere, ad quos communicatorias vel formatas poſſet dirigere. Si verò ad Leonem non eſt relatum ab Hilario de ſententia Synodica in Celidonium lata, hoc ita contigit vel propter ſubitam Celidonii profectionem, quem ſatius duxit Romam uſque perſequi, ut Pontifici coram referret, quàm de ejus negotio ſcripta mittere; vel quia Celidonius non majoris Sedis Epiſcopus erat, ut probavimus. Quamquam vix perſuadere mihi poſſum relatum non eſſe ad Pontificem è Synodo, cùm id Leo non objecerit adversus Hilarium; nec meritò conqueſtus eſſet ipſe Hilarius, quòd Celidonium ſacris altaribus intereſſe in urbe ſineret, qui apud Gallias publicam meritò exceperat ſententiam, niſi priùs de ea ſententiâ certior per literas factus eſſet Pontifex.

Qui attentè nec occupato animo ea omnia perſpexerit, quæ hactenus diſſeruimus, haud dubito quin præconceptam adversùs Hilarium pervicaciæ, cupiditatis, ambitioniſque opinionem facilè ex animo deponat; hocque potiùs ſibi perſuadebit, majorum ſuorum veſtigia preſſiſſe Hilarium, cùm ſententiam in Synodo latam à Sanctiſſimis Epiſcopis tantâ conſtantiâ ac fortitudine tutatus eſt: ſed mirabitur è contra quòd ſanctus Leo conſuetudinem diſciplinamque tam continuâ ſerie cuſtoditam ſit prætergreſſus, ſedis ſuæ amplitudini, quæ Sanctorum etiam virorum infirmitas eſt, plus æquo ſtudens.

A Sardicenſium Canonum diſciplina recedit S. Leo.

Verùm non in eo ſolùm Canones ſanctus Leo viſus eſt minus attendiſſe in præſenti adversùs Hilarium concertatione. In hoc etiam à Sardicenſibus, quorum maximè autoritati incumbebat, receſſit, quòd cauſſam Celidonii extra provinciam examinandam ſuſceperit, & abſque primorum judicum communione eam in ſuo judicio retractarit; quod tentatum priùs non fuerat ab ejus prædeceſſoribus, qui ſaltem Sardicenſium Canonum limites non exceſſerant. Iſti autem Canones ita redintegrandi Synodorum provincialium judicii poteſtatem faciunt Romano Epiſcopo, ut tamen velit novos ab eo judices decerni ex vicina provincia, qui unà cum judicibus, à quorum ſententia appellatur, iterato examini interſint. Hoc enim neceſſarium erat ex decretis Sardicenſibus, ut priores judices poſterioris examinis participes eſſent, quemadmodum ab Illuſtriſſimo Marca obſervatum eſt: *Si judicaverit*, inquit, Canon. 3. *renovandum eſſe judicium, renovetur & det judices.* Et duorum ſolummodò datur optio, ut *vel decernat mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes ejus autoritatem à quo deſtinati ſunt, vel ſi crediderit Epiſcopos ſufficere, ut negotio terminum imponant, faciat quod ſapientiſſimo conſilio judicaverit.* Neutrum fecit ſanctus Leo, ſed totam ſibi cauſſam reſervavit proprio ſubjiciendam examini, judicioque abſolvendam: & tamen *prudentiſſimè juſtiſſiméque*, ut verbis utar Africani Concilii ad Celeſtinum Papam, Nicæni ſeu etiam Sardicenſis Concilii Patres *providerunt, quæcunque negotia in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda, nec unicuique provinciæ gratiam ſancti Spiritus defuturam, quâ æquitas à ſanctis ſacerdotibus & prudenter videatur & conſtantiſſimè teneatur: maximè quia unicuique conceſſum eſt, ſi judicio offenſus fuerit cognitorum, ad Concilia ſuæ provinciæ vel etiam univerſale (regionis) provocare. Niſi fortè quiſquam eſt qui credat, unicuilibet poſſe Deum noſtrum examinis inſpirare juſtitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium ſacerdotibus denegare. Aut quomodo ipſum transmarinum*, vel tranſalpinum *judicium ratum erit, ad quod teſtium neceſſariæ perſonæ vel propter ſexûs vel propter ſenectutis infirmitatem vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt.*

Canon 3. Sardicenſis.

Epiſt. Africani Concilii ad Celeſtinum PP.

PARS I. CAP.XVI.

Has diſciplinæ regulas à ſtrenuo ſuo præceſſore Cypriano hauſerant Beatiſſimi Patres, quorum pars magna Auguſtinus erat: eadem enim fere momenta expendit beatus Cyprianus Epiſt. 55. ad Cornelium Papam: *Cùm*, inquit, *ſtatutum ſit pariter ac juſtum, ut uniuſcujuſque cauſſa illic audiatur, ubi eſt crimen admiſſum; & ſingulis paſtoribus portio gregis ſit adſcripta, quam regat unuſquiſque & gubernet, rationem ſui actûs Domino redditurus, oportet utique eos, quibus præſumus, non circumcurſare, nec Epiſcoporum concordiam cohærentem ſua ſubdola & fallaci temeritate collidere; ſed agere illic cauſſam ſuam, ubi & accuſatores habere & teſtes ſui criminis poſſint.*

Quis non credat ſanctiſſimos iſtos Eccleſiæ Africanæ Præſules Hilarii noſtri cauſſam agere? Quis non acquieſcat tot rationum momentis, quibus quid opponi poſſit plane non video, niſi ſancto Leoni viſum eſſe pro Eccleſiæ bono & ad minuendam Hilarii poteſtatem, quæ adverſariis gratiæ Dei in Gallia invaleſcentibus animos addebat, novum ſibi jus parare, Imperatoris autoritate munito, cujus animum pro arbitrio quò vellet inclinabat.

Communio Celidonio ante retractatam cauſſam malè impertita.

Tertiò à Canonibus Gallicano codice contentis receſſiſſe Leo videtur, cum Celidonium communionis ſuæ participem fecit & ſacris altaribus intereſſe paſſus eſt, antequam ejus cauſſæ examen de novo inſtitueretur: quod proculdubio Canonicæ diſpoſitioni contrarium erat, quâ cautum eſt propter Eccleſiæ ſacerdotiique indiviſam unitatem, ut qui à ſingulis Epiſcopis ſententiam damnationis exceperunt, ab omnibus per totam Eccleſiam conſtitutis ſacerdotibus damnati cenſeantur. Hinc Synodorum Nicænæ Canoni 5. Eliberitanæ Canoni 53. Arelatenſis 1. Canoni 16. inhærentes tam poſteriores Gallicanæ Synodi, quàm Romani Pontifices gravi interminatione ſanxerunt, ne abjectum quis reciperet in communionem. Idem Taurinenſis ineunte ſeculo quinto Can. 7. Arauſicana 1. Can. 11 Arelatenſis 2. Can. 8. Innocentius PP. I. Epiſt. ad Victricium Rothomag. cap. 7. Quàm conſultiùs igitur imitatus eſſet ſanctus Leo Eccleſiæ Romanæ proceres, quos olim Marcion hæreſiarcha à proprio parente Epiſcopo Eccleſiâ pulſus, adiens, ut Eccleſiaſticæ communioni reſtitueretur, nunquam hoc ab eis obtinere potuit, teſte ſancto Epiphanio hæreſi XLII. quæ eſt Marcioniſtarum; ſed hac ab illis reſponſione repulſus eſt: *Nos*, inquiunt, *injuſſu venerandi Patris tui facere illud non poſſumus: una ſiquidem fides, & animorum una conſenſio: neque contra ſpectatiſſimum collegam patrem tuum quicquam moliri poſſumus.* Ita Cleri Romani ſeniores *ab Apoſtolorum diſcipulis*, ut ait Epiphanius, *edocti* traditionem Apoſtolicam violare nefas ducebant.

Commota Imperialis poteſtas contra Hilarium.

Quartò denique Eccleſiaſtici moris non nihil oblitus videtur, cùm per Imperatoriam ſanctionem Gallicanæ Eccleſiæ conſuetudini derogare primus tentavit, illudque à Valentiniano III. edictum elicuit: *Ne quid tam Epiſcopis Gallicanis, quàm aliarum provinciarum liceat ſine viri venerabilis Papæ urbis æternæ autoritate tentare: ſed illis omnibuſque pro lege ſit quicquid ſanxit vel ſanxerit Apoſtolicæ Sedis autoritas.*

Digitized by Google

PARS I. CAP. XVI.

Quis non videat Leonem noſtrum ita agentem Gallicanarum, immò omnium Eccleſiarum ſtatum aliter quàm more ſolito ordinaſſe, ut querebatur Hilarius: Dum, inquam, communionem ſuam Epiſcopo Canonicè depoſito irretractatâ cauſsâ ultrò impertit; dum judicii Synodalis ſententiam in Epiſcopum legitimè accuſatum & convictum pronuntiatam infringit; dum cauſſam extra provinciam iterato examini ſubjicit; dum denique ſeculares poteſtates adversùs Hilarium totamque Eccleſiam Gallicanam commovit? E contra verò planum eſt ſanctum Hilarium, cùm Pontificis conſilio contradixit, cùm non expectatâ ejus ſententiâ, gregem ſuum bonus paſtor quantocyùs reviſurus, abſceſſit; cùm *communioni* Celidonii, *quem cum tantis viris damnaverat, conjungi nullatenus acquievit*, ut ſcribit vitæ ejus autor, *etiam cum vitæ diſcrimine*; non novis præſumtionibus Eccleſiarum ſtatum & concordiam ſacerdorum turbaſſe, ſed religioſè ſervaſſe, nec eum deſequiſſe tramitem ſemper inter majores & bene tentum & ſalubriter cuſtoditum (quod objicit ſanctus Leo) ſed eum potiùs ab aliis deſertum vigore Apoſtolico vindicaſſe.

PARS I. CAP. XVI.

DISSER

DISSERTATIONIS APOLOGETICÆ

PRO SANCTO HILARIO ARELATENSI EPISCOPO,

PARS SECUNDA.

DE PROJECTI EPISCOPI NEGOTIO.

CAPUT PRIMUM.

Status quæſtionis aperitur, & cujus Provinciæ Epiſcopus fuerit Projectus inquiritur.

I. PERTRACTATO Celidonii negotio, diſcutienda occurrit Projecti pariter Epiſcopi cauſſa : de quo cùm alibi quàm apud ſanctum Leonem nulla ſit mentio, pauciora nobis dicenda relinquuntur, quàm de Celidonio. Hoc porrò primo loco obſervandum venit, iſtud negotium non mihi videri coram Hilario fuiſſe pertractatum : cùm auctor ejus vitæ, qui Romanam profectionem accuratè deſcribit, ne verbum quidem de Projecto habeat. Ex quo conjicere licet Projecti literas, civiumque ejus querelas Romam non fuiſſe allatas, niſi poſt reditum Hilarii, cui cùm audiſſent Leonem infenſum, Celidonioque omnia ex ſententia ſucceſſiſſe apud Sedem Apoſtolicam, ſuam cauſſam Romam eſſe deferendam cenſuerunt : quod intra illorum ſex ad minus menſium ſpatium contigit, quod ab Hilarii reditu uſque ad hujus Epiſtolæ ſcriptionem interfluxit.

Ad Leonem igitur Projecti Epiſcopi *literæ lacrymabiles & dolendæ*, ut Leo ipſe ſcribit, *de ſuperordinato ſibi Epiſcopo ſunt directa. Epiſtola quoque ingeſta eſt civium ipſius, & numeroſa ſubſcriptione ſingulorum firmata, invidioſiſſimis contra Hilarium plena querimoniis, quòd Projecto Epiſcopo ſuo ægrotare liberum non fuiſſet, ejuſque ſacerdotium in alium præter ſuam notitiam eſſe tranſlatum, & tanquam in vacuam poſſeſſionem ab Hilario pervaſore heredem viventis inductum.* Et poſteà : *Quid ſibi Hilarius quærit in aliena provincia, & id quod nullus decesſorum ejus ante Patroclum habuit, cur uſurpat?* Et ſubjicit poſt pauca. *Expectarentur certè vota civium, teſtimonia populorum, quæreretur honoratorum arbitrium, electio Clericorum, quæ in ſacerdotum ſolent ordinationibus ab his, qui norunt Patrum regulas, cuſtodiri, &c. Sed inſperatus neſcientibus ſupervenit, & improviſus abſceſſit, curſu (ut didicimus) celeri itinera multa conficiens, & per longinquas provincias tanta immaturitate diſcurrens, ut videatur gloriam de ſcurrili velocitate, potiuſquam de ſacerdotali moderatione captaſſe: hæc enim directarum ad nos civium verba ſunt literarum :* Ante abſceſſit quàm eum veniſſe noſſemus : *Non eſt hoc redire, ſed fugere, &c.* Quibus recenſitis, hæc demum ſententia à Leone pronuntiatur : *Nos tamen, quod vobis credimus Deo judice placiturum, in commune cunctis fratribus conſulentes, & malè ordinatum ſubmoveri, & Epiſcopum Projectum in ſuo ſacerdotio permanere debere, decrevimus.*

Ex his Leonis verbis patet de pluribus in hoc negotio Hilarium fuiſſe accuſatum. 1. Quòd ægrotanti Epiſcopo ſucceſſorem ſuperordinaverit 2. Quod in aliena provincia. 3. Quòd non expectatis civium votis, teſtimoniis populorum, honoratorum arbitrio, electione clericorum. 4. Quòd inſperatus neſcientibus ſupervenit, & improviſus velut ſcurrili velocitate abſceſſit.

Duplex porrò accuſationis genus his continetur. Unum quod illi cum Honorato & aliis ejus prædeceſſoribus commune eſſe potuit, de tenetata nimirum in aliena provincia ordinatione querela. Alterum quod Hilario proprium eſt tribus aliis capitibus 1. 3. & 4. comprehenditur. De quibus judicium animumque ſuſpenſum tenere æquum eſt, cùm à ſolis Hilarii adverſariis hæc teſtata habeamus. Non is ſum profectò, qui Hilarium erroris & culpæ omnis immunem velim aſſerere; nec me latet quàm facile ſit à ſuo quemque ingenio etiam pium, etiam ſanctum ſeduci : præſertim cùm non tam propria, quàm Eccleſiæ jura defendere ſibi videtur. Quæ tamen hîc Hilario objiciuntur tantopere ab illius moribus aliena ſunt, quales à ſancto Eucherio, à Juliano Pomerio, à Conſtantio Preſbytero in vita ſancti Germani, ab Auxiliari Præfecto, à Proſpero & Hilario, ab Honorato denique Maſſilienſi deſcribuntur in ejus vita; immò tam indigna ſunt Epiſcopali viro, ſacrorum Canonum diſciplinæque Eccleſiaſticæ ſtudioſo, qualem Hilarium exhibent tot Gallicanæ Synodi, quæ ipſo agente ac præſide celebratæ ſunt, ut meritò inter adverſariorum invidorumque calumnias numeranda ſint. His autem operoſiùs eluendis ſuperſedemus, quoniam hujus ſancti Epiſcopi vita, quam in calce hujus voluminis excudi curabimus, vicem Apologetici libelli præſtabit. Hâc igitur ſecunda diſſertationis parte ſolum hoc caput examinandam ſuſcipimus, quod & ad Eccleſiæ Arelatenſis jura pertinet, & illuſtratum ad hiſtoriæ Eccleſiaſticæ notitiam non parùm conferre videtur.

Ante omnia autem inveſtigandum eſt, quantum conjecturâ aſſequi datur, in quânam Galliæ provincia Projectus conſtitutus eſſet Epiſcopus. Quam quidem dum *Alienam* vocat ſanctus Leo, ſatis

In qua provincia Projectus fuerit Epiſcopus.

Digitized by Google

monuit quærendum eum eſſe extra Viennenſem, quam propriam fuiſſe Hilario nec ipſe diffitetur in ſua Epiſtola. Unde & corrigendus Eminentiſſimus Annalium conditor ad annum 445. num. 13. ubi Projectum ait pertinuiſſe ad Viennenſis Epiſcopi ordinationem, cujus in provincia erat Antiſtes. Hæc ſunt autem Leonis verba: *Quid ſibi Hilarius quærit in aliena provincia, & id quod nullus deceſſorum ipſius* AUT PATROCLUS *habuerit, cur uſurpat: cum & ipſum quod Patroclo à ſede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum, poſtmodum ſit ſententia meliore ſublatum.* Ita priores omnes editiones hujus Epiſtolæ, eâ exceptâ quam procuravit J. Sirmondus tom. 1. Concil. Galliæ, cui & MSS. Cod. duo Thuaneus & Corbeienſis ſuffragantur, qui cum Sirmondo ita habent: *Quid ſibi Hilarius quærit in aliena provincia, & id quod nullus deceſſorum ipſius* ANTE PATROCLUM *habuit, quid uſurpat?*

Duplex hæc lectio duplici conjecturæ nobis dat locum. Ei enim qui primam ſequi maluerit ex ea Provincia fuiſſe Projectus credendus eſt, quam ne Patroclus quidem ſibi ſubjectam habuerit: quod Viennenſem & Narbonenſes primam & ſecundam excludit, quæ Zoſimi decreto Patroclo ſubeſſe juſſæ ſunt. Duæ igitur tantùm reſiduæ ſunt ex iis Provinciis, quæ olim Narbonenſem ſolidam conſtituebant, extra quas nihil juris ſibi præſumebat Hilarius, Alpes ſcilicet Graïæ & Penninæ, & Alpes Maritimæ. Non fuiſſe eum ex Alpium Graïarum Provincia duo ſuadent: primum quòd iſta Provincia reſpectu Metropolitani Provinciæ Viennenſis aliena dici non poterat ante diviſionem à S. Leone factam, cum ex duabus civitatibus, quas in ea recenſet Notitia, præcipua, ſcilicet Taranthaſia, ad Metropolitani Viennenſis ordinationem pertineret. Alterum eſt, quod illa Provincia ex numero quinque Provinciarum expuncta tunc erat à Petronio præfecto, cùm corpus ſeptem Provinciarum conflavit ex reſiduis quatuor & aliis tribus Aquitanicâ utrâque & Novempopulaniâ. Reſtat igitur ut Provincia Alpium Maritimarum ea ſit, in qua Projectus Epiſcopus erat conſtitutus. Confirmatur hæc conjectura ex eo, quòd in hac Projecti cauſſa nullus Metropolitanus interveniſſe legitur, qui de Hilarii uſurpatione quereretur, quod arguit ejus Provinciæ, quæ aliena hic dicitur, Metropolitanum ſponte juri ſuo ceſſiſſe in gratiam S. Hilarii; & eam ob cauſſam tacitè culpatur à S. Leone in hac Epiſtola tanquam propriæ dignitatis deſertor: *Suis limitibus*, inquit, *ſuis finibus ſit unuſquiſque contentus: & privilegium ſibi debitum in alium transferre ſe poſſe noverit non licere. Quod ſi quis negligens Apoſtolicas ſanctiones plus gratia tribuens perſonali, ſui honoris deſertor eſſe voluerit, privilegium ſuum in alium transferre ſe poſſe credens, non is cui ceſſerit, ſed is qui intra Provinciam antiquitate Epiſcopali cæteros præverit, Sacerdotes ordinandi ſibi vindicet poteſtatem.* Iſthæc autem objurgatio in Ingenuum Alpium Maritimarum Metropolitam cadere videtur, quem nimirum Hilarus Papa teſtatur olim à prædeceſſore ſuo Leone culpatum eſſe ob illicitam ſui Metropolitici juris ceſſionem. Scribens enim ille ad Leontium, Victurum & Veranum illarum partium Epiſcopos, pro ſopienda controverſia, quæ inter Ingenuum & Auxanium exorta erat propter Eccleſiarum Cemelenenſis & Nicæenſis regimen, ita loquitur: *Habeat itaque*, inquit, *Pontificium frater & Coepiſcopus noſter Ingenuus Provinciæ ſuæ, de cujus dudum ab Apoſtolica ſede eſt illicita ceſſione culpatus, & cuſtoditis omnibus, quæ ſuper Eccleſiis Cemelenenſis civitatis vel caſtelli Nicæenſis, ſicut diximus, ſanctæ memoriæ deceſſoris mei definivit auctoritas.* Non videntur enim hæc ad alium, quàm ad Leonem noſtrum referri poſſe, qui & illicitæ hujuſmodi ceſſioni revera ſuccenſuiſſe legitur, & iſtud negotium pertractaſſe dicitur ab Hilaro. Ita, opinor, ratiocinandum de Projecti ſede, juxta primam lectionem hujus loci.

Ep. 10. ad Viennenſes cap. 7.

Epiſt. 4. Hilari PP. ad Leontium, Victurum & Veranum.

Qui verò aliam lectionem, ANTE PATROCLUM, magis probaverint, ut revera magis probanda videtur, propter MSS. Codicum auctoritatem, ipſamque ſermonis ſeriem, quæ id (meo judicio) poſtulat; aliam Provinciam Projecto aſſignare debent. Ex verbis enim iſtis: *Id, quod nullus deceſſorum eius ante Patroclum habuit, quid uſurpat? cùm & ipſum, quod Patroclo à ſede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum, &c.* Ex his, inquam, verbis evincimus, Provinciam de qua inquitimus, unam fuiſſe ex iis, quas Patroclo vindicavit Zoſimus, adeòque vel Viennenſem, vel alterutram Narbonenſium. De Viennenſi non poteſt intelligi, quæ Arelatenſi Epiſcopo aliena non erat: igitur de Narbonenſium una. Ut autem è prima potiùs fuiſſe exiſtimem, faciunt verba S. Leonis, quibus indicat Provinciam, cujus ordinationem ſibi Hilarius vindicarat in Projecti negotio, eam eſſe, quæ Patroclo ablata fuerat meliori ſedis Apoſtolicæ decreto: *Cùm & ipſum*, inquit, *quod Patroclo à ſede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum, poſtmodùm ſit ſententia meliore ſublatum.* Ubi alludit proculdubio ad Bonifacii decretum, ſeu Epiſtolam ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum, per quam eidem aſſeruit Narbonenſis primæ ordinationem, Arelatenſemque increpavit Epiſcopum, quòd Lutubenſis Epiſcopi ordinationem celebrare præſumſiſſet in eadem Provincia: quam ſententiam ſuâ pariter confirmavit Celeſtinus Epiſtolâ ad Epiſcopos Narbonenſis & Viennenſis Provinciarum ſcriptâ.

Tertiam opinionem de Projecti Epiſcopatu habemus ex clariſſimorum Sammarthanorum Gallia Chriſtiana, qui ex Annalibus Eccleſiæ & civitatis Avenionenſium Polycarpi de la Riviere Carthuſiani, & Joannis Columbi Manuaſcenſis, S. J. libro de rebus geſtis Epiſcoporum Dienſium, ad annum Chr. CCCCXL. Projectum inter Dienſes Epiſcopos numerant. Hoc ſi ita eſt, in Provincia Viennenſi collocandus erit Projectus, quod Leoni, ut jam monuimus, repugnat; quippe qui Viennenſem Provinciam Hilario alienam eſſe non cenſuit. Præterea ex ea provincia fuit Projectus, quam Leo ait Patroclo ſententiâ meliori ſublatam: ubi proculdubio reſpicit ad Epiſtolam Bonifacii Papæ ad Hilarium Narbonenſem, quam Celeſtinus confirmavit. Atqui tantum abeſt ut Viennenſem provinciam Hilario abſtulerit alteruter horum Pontificum, ut potius ex utriuſque Epiſtolâ conſtet Hilarium pro Metropolitano, (nec alterius provinciæ quàm Viennenſis) ab utroque eſſe habitum. Hoc enim uno argumento Lutubenſis Epiſcopi ordinationem irritam declarat, quia ab Hilario Metropolitano quidem facta erat, ſed non Narbonenſis, in qua Lutevum jacebat: *In alia*, inquit, *provincia:* quod contra canones eſſe, ut probaret, coactus eſt Nicænum Canonem IV. paraphraſticè amplificare, ut ex eo haberet: *Cuiquam Metropolitano duas provincias non debere eſſe ſubjectas.* Quæ ratio adverſus Hilarium vana eſſet & nullius roboris, niſi ſubjectam ſibi provinciam aliquam habuiſſet. Idem ex Epiſtola Celeſtini eruitur, qui in eadem cauſſa, hac una probatione nititur: unamquamque provinciam ſuo Metropolitano contentam eſſe debere, nec uſurpationis locum alicui Sacerdoti in alterius concedendum injuriam; conceſſis ſibi quemque limitibus contentum eſſe debere, nec alterum in alterius provincia præſumere quidpiam poſſe. Quæ omnia ſupponunt Arelatenſem Epiſcopum Metropoliticam poteſtatem in aliquam provinciam (utique Viennen-

Digitized by Google

ſem) jure habuiſſe & exercuiſſe: ac conſequenter extra eam provinciam quærendam eſſe Projecti ſedem. Statuus igitur alterutri è duabus prioribus opinionibus; hiſque conjecturis contentos nos eſſe oportet, donec lux major affulgeat ex Eccleſiaſticis; quæ fortè alicubi deliteſcunt, monimentis. An verò jure merito utriuſque illius provinciæ, Narbonenſæ & Alpinis, inquam, ordinationem ſibi vindicarit S. Hilarius, ſubſequentibus ſectionibus inveſtigandum.

CAPUT II.

Arelatenſem Epiſcopum ſolida olim Narbonenſis Provinciæ Metropolitam, merito jure præcipuas ejus partes ſibi poſt diviſionem vindicaſſe. Ubi & diviſio hæc examinatur, & de ſubſcriptionibus primæ Synodi Arelatenſis inquiritur.

Unde turbarum origo in Viennenſi Provincia.

COgitanti mihi quo fato acciderit, ut ex omnibus Eccleſiaſticis Galliarum provinciis una Viennenſis tot olim contentionibus concuſſa fuerit, ut controverſiis, quæ inter illius regionis Metropolitanos alioſve Epiſcopos variis ſeculis exarſère, vix tandem Synodorum ſummorumque Pontificum autoritas finem impoſuerit, ſtatim venit in mentem diſſenſionum hujuſmodi cauſſam & originem ex variis provinciarum illarum diviſionibus eſſe repetendam. Enimverò, quia Eccleſia eſt in Imperio, & æquitati conſentaneum olim viſum fuit primis Eccleſiæ fundatoribus, ut ſecundùm civilium provinciarum adminiſtrationem Eccleſiaſticæ quoque provinciæ ordinarentur: ubi aliquam ex illis unam in plures diſpertiri contigit Imperatorum edicto, tunc qui Epiſcopus erat illius civitatis, quæ novæ provinciæ Metropolis facta fuerat in civilibus, Metropoliticam ſtatim poteſtatem in eam arripuit, & antiqui Metropolitani excuſſit jugum propriæ provinciæ Princeps factus. Cùm autem nullæ uſpiam provinciæ tot diviſioonum viciſſitudines paſſæ ſint, quot illæ antiquæ Narbonenſis partes ſubierunt, hinc tantarum diſſentionum origo fuit.

Sed altera ex parte antiquorum Metropolitanorum menti altè inſederat etiam ante Innocentii tempora, quod iſte Pontifex ex ſedis ſuæ traditione, antiquorumque Patrum ſententia poſtmodùm ſcripſit: quod nimirum *ſecundùm priſtinum provinciarum morem Metropolitanos Epiſcopos convenit ordinari*; quòd *diviſis Imperiali judicio provinciis, ut duæ Metropoles fiant, non duo Metropolitani debeant nominari*; quod denique Eccleſiæ dignitati non congruit *ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum Dei Eccleſiam commutari, honoreſque aut diviſiones perpeti, quas pro ſuis cauſſis faciendas duxerit Imperator.*

Innocent. PP. *Ep. xx. ad Alexandrum Antioch. ep. a. 404.*

Hoc proculdubio fundamento nitebantur Arelatenſes Epiſcopi, ut eas omnes provincias ſuæ ditioni vindicarent, quas olim ſubjectas habuerant, cùm ex illis unica Narbonenſis ſolida conflata erat. Quod ut Eccleſiarum origini magis conveniebat, ita etiam rationi prorſus conſentaneum eſſe poſterioribus Eccleſiæ ſanctionibus probatum eſt. Hujus enim gratiâ canonem XII. condiderunt Calchedonenſis Concilii Patres, ne ſciſſa in duas civilis provincia Imperatoriâ ſanctione, in duos pariter Metropolitanos divideretur. Hinc, ut Gelaſius Papa I. Epiſt. 13. ad Epiſcopos Dardaniæ adverſùs Acacium CP. Epiſcopum aſſerit, Urbs illa Regia *non ſolum inter ſedes minimè numeratur, ſed nec inter Metropolitanorum jura cenſetur*: Quoniam, inquit, *alia poteſtas eſt regni ſæcularis, alia Eccleſiaſticarum diſtributio dignitatum.*

Si igitur ſemel probatum fuerit, Epiſcopum Arelatenſem per ea tempora primatum in Galliis habuiſſe, & Metropolitani bonore fuiſſe decoratum; cùm adhuc integra erat antiqua Narbonenſis provincia, & Metropoliticis adhuc juribus in ejus partes, poſt diviſionem factam, potitum fuiſſe, jam non erit quod Hilario cupiditatis nota inuratur, aut velut alieni juris invaſor infametur. Quod priuſquam tentemus aſſerere, revocanda eſt in memoriam multiplex Galliarum diviſio, quâ earum ſtatus creberrimis mutationibus perturbationibuſque obnoxius factus eſt.

Diviſiones Galliarum variæ.

Univerſum Galliarum corpus in quatuor membra partitus eſt primùm Cæſar Auguſtus, videlicet in Narbonenſem, Aquitanicam, Lugdunenſem, & Belgicam, quarum ſingulæ in alias poſtmodùm partes ſucceſſu temporis ſubdiviſæ ſunt pro variis occaſionibus ac conſiliis: De tribus poſterioribus partibus inquirere non eſt noſtri inſtituti: de ſola Narbonenſi agimus. Hæc igitur iterùm diviſa eſt in quatuor provincias, Narbonenſem, Viennenſem, Alpes Maritimas, & Alpes Graïas. Tertio Viennenſis ſciſſa eſt in duas, Viennenſem ſcilicet & ſecundam Narbonenſem, ex quibus & tribus aliis, quinque provinciarum corpus effectum eſt. Quarto demum remotis Alpibus Graiis, ex quatuor reliquis & utraque Aquitanica cum Novempopulania, Petronius Præfectus ſeptem provinciarum corpus conflavit, cujus conventum Arelate agi præcepit, accedente poſtmodùm Honorii Conſtitutione. a. 418.

Narbonenſis provinciæ prima diviſio.

Quænam porrò quatuor illarum diviſionum regnaret, cùm primùm religionis ac diſciplinæ fundamenta in his regionibus jacta ſunt, non ita facilè eſt decernere. Certum eſt exordiis fidei longè poſteriorem tertiam & quartam fuiſſe: tota autem difficultas eſt de prima & ſecunda. Immò qui Chriſti fidem jam ab Apoſtolicis temporibus prædicatam eſſe in his provinciis exiſtimant, dubitare non poſſunt quin prima diviſio Galliarum ab Auguſto facta adhuc eſſet in integro, cùm Ptolemæus, qui ſub Adriano & Antonino Imperatoribus floruit poſt annum 130. eam ſequatur diviſionem in deſcriptione Galliæ. Sed quoniam longè probabilior eſt aliorum ſententia, qui Sulpitii Severi & Gregorii Turonenſis autoritate ducti Eccleſiarum in provincia Romana conſtitutionem (de Lugdunenſi enim tractu aliter ſentiendum) ad Decii tempora circa an. Chr. ducenteſimum & quinquageſimum referunt; inquirendum relinquitur, an eo tempore adhuc vigeret prima Auguſti diviſio, quæ Narbonenſem integram relinquebat; an altera ſucceſſiſſet, quæ illam in quatuor partes diſpertierat.

Incerta ætas diviſionis Narbonenſis provinciæ.

Incerta eſt admodum hujus diviſionis Epocha propter veterum ſcriptorum ſilentium. Eam nonnulli ad Adrianum referunt, alii ad Conſtantinum, vel ad Theodoſium. Adriano vix poteſt tribui, cùm Ptolemæus, qui ſub ipſo & Antonino floruit, Auguſti diviſionem ſequatur in Galliarum deſcriptione. Eam Conſtantino longè vetuſtiorem pronuntiat Petrus de Marca in diſſertatione de Primatibus, de totius corporis Galliarum diviſione diſſerens. Eſto, hoc verum ſit de quibuſdam Galliarum provinciis, quæ ad rem noſtram non faciunt (fatetur enim ipſe non uno eodemque tempore in omnes provincias inductam eſſe) at de Narbonenſi nullum extat veterum teſtimonium, ex quo eam ante Conſtantinum eſſe diviſam vel ſuſpicari liceat. Quod enim profertur à clariſſimo præſule ex ſubſcriptionibus primi Concilii Arelatenſis, ubi mentio fit provinciæ Viennenſis, ut probet jam tunc temporis, hoc eſt a. 314. Viennenſem à Narbonenſi fuiſſe divulſam, nullius eſt (meâ quidem ſententiâ,) ponderis. Valdè enim ſuſpicor

Petrus de Marca diſſ. de Primat. n. lxiii.

Subſcriptionum Arelatenſis Concilii I. ordo ſuſpectus.

Digitized by Google

eas ſubſcriptiones non eo mòdo eoque ordine, quo nunc exhibentur, ab Epiſcopis ipſis præſentibus eſſe factas, ſed aliquot poſt annis ita eſſe ordinatas ſecundùm provinciarum, ex quibus Epiſcopi convenerant, numerum; ut primùm deſcriberentur hi, qui ex Romana Diœceſi, tum qui ex Italica, deinde qui ex Gallicana, & ita conſequenter de aliis; cui deſcriptioni ordinandæ aſſumta ſunt tum alia quæ tunc ſupererant monumenta, tum Epiſtola Synodica, quæ Epiſcoporum eorumdem nomina continet.

Hæc noſtra conjectura his nititur rationibus, 1. Non iſta fuit Synodorum conſuetudo, ut ſecundùm provinciarum ordinem ſubſcriberent Epiſcopi. Etſi enim non idem ſemper & ubique mos invaluerit, plerúmque hoc obſervatum eſt, ut conſecrationis ordo teneretur, aliquando etiam Metropolitani omnes primi ſubſcripſerunt, & inter hos nonnunquam amplitudinis ac dignitatis ſedium ratio habita, ne ceteris præponerentur.

2. Varia eſt admodùm in Codicibus ſive MSS. ſive excuſis earum ſubſcriptionum poſitio ac ſitus. In quibuſdam enim præponuntur canonibus, in aliis postponuntur: in aliquibus Concilio primo Arelatenſi, in nonnullis ſecundo, quemadmodùm in Merliniana, Crabbiana & Nicoliniana. In iiſdem editionibus & aliis nonnullis, & in MSS Codicibus Remenſi & aliis deſignatio provinciarum & civitatum præcedit Epiſcoporum nomina; in aliis, ut in Corbeienſi Codice, quem Sirmondus ſecutus eſt, his illa ſubjicitur. Quæ omnia innuunt illum catalogum pannum fuiſſe à Synodi actis diſtinctum, & à privato homine confectum: qui quidem variis locis jactatus certam ſedem nondum invenerit.

3. Ita perturbato ordine jacent Epiſcoporum nomina, ut Synodalis ordo dici nequaquam poſſit. Cur enim Marinus Arelatenſis, qui primus in capite Epiſtolæ Synodicæ genuina acta continentis, inſcribitur, non item primus habetur ſubſcriptus in calce illius breviarii? Cur Preſbyteri à Sylveſtro miſſi quinto loco ſubſcribunt? An quia poſt Epiſcopos Diœceſis Urbicæ ſubſcribere debuerunt? At Theodorus Epiſcopus Aquilegienſis, qui iſtos præcedit, ex Italica Diœceſi erat. Cur adhuc poſt omnes duo provinciæ Romanæ Epiſcopi, & duo Preſbyteri ſubſcripti inveniuntur, à ceteris ejuſdem Diœceſis Epiſcopis ſeparati? Cur denique tantum diſcrimen inter nomina Epiſtolæ & ſubſcriptiones, imò & inter provinciarum recenſionem? Ubi enim antiquæ editiones habent ex civitate Carpentoraco, aliæ legunt ex portu Nicæenſi. Illæ unicam Aquitanicam exhibent; aliæ primam & ſecundam diſtinguunt: in aliquibus fit mentio provinciæ Narbonenſis & civitatis Biterrenſis; de his nonnullæ ſilent: quædam provinciam Romanam commemorant; quædam minimè: quædam Maſſilienſem civitatem & Epiſcopum habent, de quibus nihil in aliis legitur. Hæc profectò innuunt indicem iſtum eo tantùm conſilio eſſe deſcriptum, ut diverſitas provinciarum, ex quibus congregata erat Synodus, inſpiceretur: quem autor pro ſuo captu confecit, & alii poſt ipſum pro ſua etiam ſententia, proque ætate, quà ſcripſere, correxerunt, prout diviſio provinciarum, quæ tunc in uſu erat, poſcere videbatur.

4. Si alicubi apponi debuêre nomina Arelatenſium Partum, oportuit certè eorum ſubſcriptionem haberi in calce genuinorum Actorum. At non alia ſunt genuina illius Synodi Acta, quàm quæ in Epiſtola Synodica reperiuntur: alia enim quibus ſubſcripti reperiuntur Epiſcopi Breviarium tantummodò continent; quod & nollem ab omni ſuſpicione interpolationis vindicare. Si quidem hæc verba canonis I. *Et juxta conſuetudinem literas ad omnes tu dirigas*, de die ſcilicet Paſchali, non inveniuntur in ipſa Epiſtola ad Sylveſtrum, in qua potiſſimùm reperiri deberent, ſi verè à Synodo ſcripta eſſent. Adde non videri hujuſmodi literas Paſchales in uſu fuiſſe ante Concilii Nicæni tempora. Porrò cùm non reperiantur nomina Epiſcoporum ad calcem Actorum, ſeu Epiſtolæ Synodicæ, argumentum eſt indicem qui Breviario annectitur ex Epiſtola ipſa & aliis forſitan Actorum exemplaribus confectum eſſe.

5. Titulus ipſe ſubſcriptionum teſtatur deſcriptum eſſe hunc catalogum non à præſentibus Epiſcopis, ſed à ſtudioſo aliquo, qui quot & quibus ex provinciis convenîſſent ad Concilium Epiſcopi reſcire cupiebat. Eam ob cauſſam autem voluit iſtud autor inquirere, ut probaretur verè dictum fuiſſe univerſale & univerſæ Eccleſiæ Concilium ab Auguſtino; vel potiùs, quod in idem recidit, & rationem aperit cur Concilio Arelatenſi II. præfixus inveniatur index iſte in antiquis Codicibus MSS. excuſiſque, ut veritas probaretur Canonis XVIII. Concilii ſecundi Arelatenſis civitatis, *ad quam*, inquit Canon, *ex omnibus mundi partibus, præcipuè Gallicanis, ſub ſancti Marini tempore legimus celebratum fuiſſe Concilium atque conventum.* Vix enim ſomniari alia poteſt ratio, cur huic annexus fuerit Concilio, quàm canonis hujus illuſtrandi cauſſa; cùm vel ſolâ Sylveſtri Papæ mentione, quæ fit in his ſubſcriptionibus, & ſancti Marini, quæ in hoc canone reperitur, & Bonoſiacorum, quæ in antecedenti, lector quivis ſatis admoneretur non melius aptari unum alteri, quàm humano capiti cervicem equinam.

Aug. lib. 1. de bapt. cap. 9. & Epiſt. 162.

Hæc ideò à me adnotata ſunt, ut oſtenderem nihil eſſe in antiquis monumentis, ex quo conjici poſſit, diviſionem provinciæ Narbonenſis ſolidæ in quatuor partes factam eſſe ante dimidium quarti ſæculi. Hanc autem circa id temporis natam eſſe inde probabile fit, 1. Quod primi omnium ſcriptorum qui eam commemoravêre, videlicet Rufus Feſtus & Ammianus Marcellinus, floruêre per eam ætatem; cùm Rufus Feſtus Breviarium ſuum dicaverit Valenti Imperatori vel Valentiniano a. 365. 2. Ex eo etiam id conjicitur, quod ante hæc tempora diſſentiones non leguntur accidiſſe in Galliis inter Epiſcopos de limitibus provinciarum: de quibus primùm querelæ delatæ ſunt ad Concilium Taurinenſe. Unde enim *vir ſanctus Proculus Maſſilienſis Epiſcopus civitatis ſe tanquam Metropolitanum Eccleſiis, quæ in ſecunda provincia Narbonenſi poſitæ videbantur, diceret præeſſe debere, atque per ſe ordinationes in memorata provincia ſummorum fieri Sacerdotum: ſi quidem aſſereret eaſdem Eccleſias vel ſuas parochias fuiſſe, vel Epiſcopos à ſe in eiſdem Eccleſiis ordinatos?* Quo, inquam, jure hæc ſibi vindicaſſet Proculus, quod nemo prædeceſſorum ejus præſumſerat, niſi ex nova provinciarum diviſione color quæſitus eſſet? Nec enim ipſe ſuorum majorum poſſeſſionem allegat: nec hujus provinciæ Narbonenſis ſecundæ Epiſcopi aliud objiciunt, quàm Provinciæ diverſitatem: quæ ſi ex recenti diviſione nata non eſſet, contrariam antiquorum Maſſilienſis Urbis Epiſcoporum conſuetudinem proculdubio in medium adduxiſſent. 3. Sed præter hæc argumenta partim negativa, partim conjecturæ ſolùm innixa, habemus ex Hieronymo probationem aſſertoriam, quæ magni eſt roboris, ſi ſcriptoris autoritas attendatur, qui Gallias curioſè non modò peragravit, ſed & aliquandiù incoluit. Igitur in Epiſtola XI. ad Ageruchiam de Monogamia, Barbarorum in Gallias irruptionem deſcribens, poſt enumeratas *Belgicæ* præcipuas civitates, quibus vaſtitatem ferociſſimæ nationes intulerant; tres alias Galliarum partes ſecundùm Auguſti diviſionem ſubjicit: *Aquitania*, inquit, *Novemque populorum Lugdunenſis, &*

Rufus Feſtus in Breviar. Amm. Marcell. lib. XV.

Narbonenſis

Digitized by Google

Narbonenſis provinciæ, populata ſunt cuncta. Vides unicam Narbonenſem ab Hieronymo recenſitam, & quadripertitam Galliarum diviſionem vel tunc perſeveraſſe, cùm ſcribebat doctor iſte; vel, quod magis reor, ita recentem fuiſſe Narbonenſis in quatuor provincias partitionem, ut adhuc antiquus loquendi modus uſurparetur à ſcriptoribus novellæ diviſioni nondum aſſuefactis.

4. Vero admodum ſimile eſt recentem fuiſſe diviſionem Narbonenſis Provinciæ cùm Synodus Taurinenſis collecta eſt, & hujus diviſionis occaſione fuiſſe collectam. In ea enim controvertitur quis ſecundæ provinciæ Narbonenſi præeſſe deberet Metropolitico jure, ita ut nondum quemquam tali in eam provinciam poteſtate potitus eſſe videatur; quod magis ex iis patebit, quæ in ſectione ſequenti dicemus.

Jam verò ſi ad illa uſque tempora, quæ notavimus, perſeveravit ſolidæ Narbonenſis unitas indiviſa, haud dubium erit, quin unico pariter Metropolitano ſubjecta fuerit ſecundùm canones; & iſtum Metropolitanum fuiſſe Arelatenſem Epiſcopum haud obſcurè, ni fallor, oſtendimus in prima hujus diſſertationis parte; deductis per ordinem omnibus antiquitatis Gallicanæ monumentis. Etſi autem ante medium quarti ſæculi diximus diviſionem novam non apparere, non ſufficiet tamen ei, cui ſententia noſtra non arridebit, aliquod teſtimonium in medium adducere, ex quo ante ætatem illam facta eſſe demonſtretur, niſi probaverit ante annum ducenteſimum & quinquageſimum eam inductam eſſe: cùm enim eruditiores quique, paucis exceptis, ad ea tempora referant Religionis & diſciplinæ exordia in Galliis, ſi tunc una Provincia, unuſque Metropolitanus fuerit, valebit regula Inoocentii I. PP. *Secundum priſtinum provinciarum morem Metropolitanos Epiſcopos oportere nominari, nec ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum debere Dei Eccleſiam commutari*: ac proinde non turbaſſe Eccleſiam Hilarium, cùm antiqua ſuæ Eccleſiæ jura vindicare aggreſſus eſt, poſt prædeceſſores ſuos Honoratum, Patroclum, & alios utroque antiquiores.

CAPUT III.

Utramque Narbonenſem Arelatenſi Epiſcopo olim fuiſſe ſubjectam, ex Epiſtolis Zoſimi Papæ comprobatur.

NOn ex ſola diviſionis Epocha edocemur, Arelatenſem Epiſcopum Narbonenſem ſolidam ſuo Pontificio habuiſſe ſubjectam, ſed ex iis etiam, quæ diviſionem ſecuta ſunt, manifeſtum eſt, dictum antiſtitem eamdem poteſtatem in illas provincias retinuiſſe, quæ Narbonenſis antea partes fuerant, nimirum in Viennenſem, Narbonenſem utramque, Alpes Maritimas & Alpes Graïas; etſi aliquid juris ſui in earum aliquas ſponte dimiſiſſe videatur.

De Viennenſi provincia abundè egimus in priori Diſſertationis parte: de reliquis modò nobis agendum eſt, quantum monumentorum illius ætatis ac regionis penuria patitur.

De utraque Narbonenſi clara eſt Zoſimi Papæ conſtitutio, quâ non Viennenſem modò provinciam Arelatenſi Epiſcopo ſubeſſe jubet, ſed & utramque illam provinciam, in qua ei tam ordinandi Epiſcopos, quàm alia Metropolitica munia obeundi poteſtatem confirmat, & quicquid contra tentatum fuerit, illicitum fore irritumque declarat: *Juſſimus*, inquit, *præcipuam, ſicuti ſemper habuit, Metropolitanus Epiſcopus Arelatenſium civitatis in ordinandis Sacerdotibus teneat autoritatem. Viennenſem, Narbonenſem*

Zoſimus Papa Ep. 5. ad univ. Epiſc. per Gallias & ſept. provincias.

primam & Narbonenſem ſecundam provincias ad Pontificium ſuum revocet. Quiſquis verò poſthac contra Apoſtolicæ ſedis ſtatuta & præcepta majorum, omiſſo Metropolitano Epiſcopo, in provinciis ſupradictis quemquam ordinare præſumſerit, vel is qui ordinari ſe illicitè ſiverit, uterque Sacerdotio ſe carere cognoſcat. Ubi Pontifex declarat non novum à ſe jus inſtitui, ſed antiquum reſtitui, quod *præcepta majorum* Arelatenſibus vindicarant Epiſcopis, quodque revera ſemper iidem habuerant, ſi fortè paucorum annorum interſtitium excipias, per quod novæ diviſionis occaſione, turbarumque quibus Galliæ agitatæ fuerant, diſtractæ perperam fuerint: unde & eas ab Arelatenſi ad ſuum Pontificium non de novo adjungi, ſed revocari præcipit Zoſimus, Viennenſem Maſſilienſemque Epiſcopos, qui in hac re negotium Arelatenſi faceſſebant, tanquam alienorum finium invaſores increpans ac reprimens.

Idem decernit in Epiſtola ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum, cui vehementer ſuccenſet, quod *prætermiſsâ veri fide* indebitum à ſede Apoſtolica *ſubreptitiè obtinuiſſet* privilegium, *contra veterem conſuetudinem & priſcam inſtitutionem*. Verum antiqua illa conſuetudo, quam prædicat Zoſimus, admodùm antiqua non erat, inquit Marcæ continuator. Immò (pace eruditi viri dixerim) antiquiſſima erat, quod nec Hilarius ipſe Narbonenſis negare auſus eſt: qui *dum aſſertioni & deſideriis ſuis cuperet eſſe conſultum, prætermiſsâ veri fide, relationem ſuam* SUB HONESTATIS SPECIE COLORAVIT, *aſſerens in aliena provincia ab alio non debere fieri Sacerdotes: cum utique debuerit, non quod ei rectum videbatur, ſed quid habuiſſet antiqua conſuetudo, ſuggerere.* Satius eſt igitur fidem adhibere Zoſimo, qui auditis examinatiſque partium allegationibus, ipſoque adverſario non contradicente, & ſolam honeſtatis ſpeciem, occaſione novæ diviſionis, obtendente, antiquam conſuetudinem fuiſſe aſſerit, quàm cuivis idipſum poſt tot ſæcula ſine probatione neganti. Et certè, non ad Taurinenſe Concilium (quod putat Baluzius) attendebat Zoſimus, imò nec poterat attendere. Primum enim de illa controverſia non pronuntiaverat illa Synodus: nec coram illa certatum eſt inter Viennenſem Arelatenſemque Epiſcopos, niſi de ſola Viennenſi provincia; Proculo ſecundam Narbonenſem ſibi vindicante. 2. Infirmum fuiſſet Zoſimi fundamentum, ſi Taurinenſi ſoli Synodo innixus antiquitatem juris Arelatenſium Epiſcoporum aſſeruiſſet: cùm non tam decretoriam ſententiam, quàm amicum conſilium de communi dividundo protulerit, nihil ulli civitati adjudicans, ſed ſolummodò Proculi perſonæ, donec alteruter ſuam civitatem approbaret eſſe Metropolim. 3. Longè aberat Zoſimus ut ex Synodo Taurinenſi jus aliquod creatum eſſe aſſereret, cùm ægrè admodùm tulerit ad illam diſſidium de Metropolitico jure à Proculo & Simplicio eſſe delatum, ſuúmque illam judicium interpoſuiſſe, ut teſtatur in Epiſt. ad Epiſcopos provinciæ Narbon. 1. & II. & in altera ad Patroclum Arelatenſem. 4. Quis tam ineptè locutum eſſe credat Zoſimum, ut antiquam conſuetudinem priſcamque inſtitutionem eam diceret, quæ Taurinenſi Synodo exordia ſua debuiſſet? Quæ cum aliquot annis poſt ſancti Martini obitum congregatam eſſe certum habeatur ex Zoſimi Epiſtola ad Epiſcopos Africæ, Galliæ & Hiſpaniæ, quindecim annis antecedere non potuit ejuſdem Epiſtolam ad Hilarium Narbonenſem. Unde ann. 439. Concilium Reienſe in Gallia *definitionem* Taurinenſis Concilii laudans, *recentem* eam appellat Can. 1.

Ante Taurinenſe Concilium Narbonenſem II. Arelatenſi paruiſſe.

Concord. Sac. & Imp. tom. 2. lib. 5. cap. 30. num. 5.

Zoſimus Papa Ep. 8. ad Hilar. Narb.

Vetuſtiora igitur monumenta habebat ob oculos Zoſimus, ipſam nempe originem inſtitutionémque Sedis Epiſcopalis per Trophimum à Sede Apoſtolica miſſum in Gallias per illa tempora, quibus

ſolida Narbonenſis nondum in partes diſtracta, unico Metropolitano ſubjecta erat : *Satis conſtitit*, inquit, *Arelatenſis Eccleſia ſacerdoti priſcâ id inſtitutione conceſſum, ut non ſolùm in provincia Viennenſi, ſed etiam per duas Narbonenſes Epiſcopoe ſaciat. Nam ſancta memoria Trophimus ſacerdoe quondam Arelatenſi urbi ab Apoſtolica Sede tranſmiſſus, ad illas regionee tanti nominis reverentiam primus oxhibuit, & in alios non immeritò eà, quam acceperat, autoritate transfudit.* Habebat adhuc ob oculos antiqua Apoſtolicæ Sedis decreta , quæ commemorat & modò exciderunt. Habebat Inoocentii prædeceſſoris ſui ſententiam in ipſa dignitate Eccleſiæ fundatam, quæ ut retulimus ſuprà, eam *ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum commutari vetabat.* Habebat denique Nicæna ipſa decreta : *Quid illud*, inquit, *quòd prætermiſſo Patroclo Metropolitano Epiſcopo Arelatenſium civitatis, ſine cujus autoritate juxta Majorum Canones, nulla penitùs potuit ordinatio celebrari, tumultuosè & turbidè indebitis ſacerdotia impinguntur.* Tandem concludit Epiſtolam ad Hilarium Narbonenſem congerendo quatuor titulos ac fundamenta, quibus ea poteſtas Arelatenſi Epiſcopo aſſerebatur : *Cùm hoe videas*, inquit, *Arelatenſis Epiſcopo eivitatis & per Apoſtolicam Sedem, & per ſancti Trophimi reverentiam, & per veterem conſuetudinem, & noſtra recenti evidentiſſima definitione deferri.*

Epiſt. ad Hilarium Narbonenſ.

Non diffitemur Epiſcopum Narbonenſem aliquot annis Metropolitico jure potitum eſſe in Narbonenſem provinciam primam ; ſed hoc ut *ſubrepticiè* obtentum fuerat occaſione novæ diviſionis, ita & quàm primùm correctum eſt à Sede Apoſtolica : Et ita recens erat Zoſimi tempore illa Narbonenſis Metropolitani inſtitutio, ut priorem conſuetudinem, quâ tres illas provincias ſubjectas ſibi habebat Arelatenſis Epiſcopus, uſque ad proximum ætatis ſuæ tempus perduraſſe aſſerat ipſe Pootifex : *Atque hanc*, inquit, *ordinandi conſuetudinem & Pontificatum loci illius, quem obtinuerat primus & juſtus (Trophimus) cuſtoditum uſque in proximum tempus geſtis apud nos habitis, multorum conſacerdotum teſtimoniis approbatur.* Eadem ferè habet idem Pontifex in Epiſtola 5. ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbonenſis ſecundæ, ubi præcipuè Proculum exagitat tanquam totius illius ambitioſæ molitionis architectum, qoi cùm ad ſe Narbonenſis ſecundæ ordinationes trahere oiteretur, Sımplicium Viennenſem impulerat, *ut ſibi quoque in Viennenſium provincia creandorum ſacerdotum permitteretur arbitrium* : quod & impudentiæ deputat, & aureâ illâ ſententiâ reſecandum definit : *Indecens auſus*, inquit, *& in ipſo veſtibulo reſecandus, hoc ab Epiſcopis ob certas cauſſas Concilium agitantibus extorquere, quod contra ſtatuta Patrum, & ſancti Trophimi reverentiam, qui primus Metropolitanus Arelatenſis civitatis ex hac ſede directus eſt, concedere vel mutare, ne hujus quidem ſedis poſſit autoritas. Apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui decreta Patrum ſanxêre reverentiam.*

Epiſt. 8. Zoſimi Papæ ad Hilarium Narbonenſ.

Epiſt. 7. Zoſimi ad Epiſ. provinc. Vien. & Narb. 2.

Exſcribendæ eſſent integræ Epiſtolæ ſeptem Zoſimi, quæ ea de re ſcriptæ ſunt, quaſque ab aliis ſeorſum editas reperiet Lector tomo 1. Concil. antiqu. Galliæ curâ Jac. Sirmondi. Sed ſicut de Zoſimi ſententia nemo dubitat, ita plerique iſta parum conſultè ab eo fuiſſe ſcripta aſſerunt, & privilegium, *hoc quod temporaliter videbatur eſſe conceſſum*, cum Leone noſtro contendunt *poſtmodùm eſſe ſententia meliore ſublatum.* Quod enim de ſuppoſitione harum Zoſimi literarum, & nimiâ ejus credulitate objicitur, jam diſſolvimus in priori diſſertationis parte. Supereſt modò, ut Bonifacii ſententiam, quam Leo & alii meliorem dicunt, cum Zoſimi decreto ac Epiſtolis conferamus, & uter ſe circumveniri ac ſibi imponi paſſus ſit, dijudicemus.

CAPUT IV.

Bonifacii decretum expenditur, cum Zoſimi Epiſtolis confertur, & iſta à ſubreptione vindicantur.

HIlarius acceptâ Zoſimi Epiſtolâ quieviſſe videtur ab omnibus Metropoliticis muniis, nec ultra Patroclo moleſtiam creaſſe. Patroclus pariter Narbonenſis provinciæ adminiſtrationem indeptus eſt, & interveoiente Lotevenſis in ea provincia Epiſcopi morte, alium in ejus locum ipſe conſecravit. Ad hæc Hilarius Narbonenſis ne muſſitavit quidem, nec ſibi jus debitum à Patroclo præripi cooqueſtus eſt ; ita ut de ejus ſilentio ac quaſi ſegnitie expoſtularet Pontifex. Non ita patienter iſtam ordinationem à Patroclo factam tulerunt Lutevenſes cives & clerus : *Ecce enim*, inquit Bonifacius ſcribens ad Hilarium, *ut charitas tua recognoſcit ex ſubditis, Luubenſis Eccleſia Cleri ordo vel plebis precee ſuas & lacrymas ad nos, quantùm datur intelligi, magno cum dolore, miſerunt, dicentes Coepiſcopum noſtrum Patroclum, ſua petitione ceſſante, in locum decedentis Epiſcopi, neſcio quem in alia provincia, prætermiſſo Metropolitano, contra Patrum regulas ordinaſſe : quod nequaquam poſſumus ferre patienter ; quia convenit nos paternarum ſanctionum diligentes eſſe cuſtodes.* Ita ſcripſit Booifacius adversùs Patroclum, quem ut alienæ proviociæ invaſorem violatoremque ſacrorum canonum traduxerant Lutevenſes, quemque ut talia tentantem reprimeret, hæc addit : *Nulli etenim videtur incognita Synodi conſtitutio Nicanæ, qua ita præcipit, ut eadem propriè verba ponamus, per unamquamque provinciam jus Metropolitanos ſinguloe habere debere, nec cuiquam duas eſſe ſubjectas .... Unde, frater chariſſime, ſi ita res ſunt, & Eccleſiam ſupradictam provinciæ tuæ limes includit, noſtra autoritate commonitus, quod quidem facere ſponte deberes, deſideriis ſupplicantum & voluntate reſpecta, &c. ceſſet hujuſmodi preſſa noſtra autoritate præſumtio eorum, qui ultra licitum ſuæ limitem dignitatis extendunt, &c.*

Ob Lutevenſis Epiſcopi ordinationem redintegrata controverſia.

Quam multa ſunt, quæ hæc cum Zoſimi decretis componenti perſuadent, longè potiori jure ea præcipitanter ac per ſubreptionem eſſe à Booifacio elicita exiſtimari, quàm quæ à Zoſimo eâdem de controverſia promulgata ſunt.

Primùm enim hæc notiſſima eſt juris Canonici regula, hujuſmodi reſcripta, pro nullis haberi debere ac ſubrepticia cenſeri, cùm aliquid novi ſtatuunt, quodque anterioribus Conciliorum Pontificumque decretis contrarium ſit, nec tamen de illis ulla mentio habetur. Argumentum enim eſt evidentiſſimum aut rem indiligenter admodùm tractatam eſſe, aut fraudem factam Pontifici, vel aliquid ei humani contigiſſe. Talis eſt Bonifacii ſententia, quæ de Zoſimi reſcriptis prorſus ſilet. Talia non ſunt Zoſimi decreta, quæ reſcriptorum prædeceſſorum ejus mentionem faciunt, etſi nihil eis contrarium, ſed prorſus conſonum decerneret.

Subreptitium potiùs videri Bonifacii decretum, quam Zoſimi.

2. Senteotia Bonifacii lata eſt in gratiam Narbonenſis Epiſcopi altera parte non auditâ, nec dato ſua jura defendendi loco : at cum Zoſimus literis ſuis Arelatenſi privilegia ſua confirmata eſſe voluit, utriuſque partis penſavit allegationes, & ad Narbonenſem Epiſcopum literas dedit, quibus eum etiam arguit, quod *prætermiſſa veri fide, relationem ſuam ſub honeſtatis ſolùm ſpecie coloravit.*

3. Liquet ex Bonifacii Epiſtola rem ab eo ſatis indiligenter eſſe examinatam, nec earum rerum

Digitized by Google

notitiam habuiſſe, quæ liti huic dirimendæ prævia eſſe debuerat. Nec enim perſpectum habuit controverſiæ ſtatum, quæ noo in boc verſabatur, an diſtinctarum ab antiquo provinciarum Metropolitani diſtincti pariter eſſe deberent, & an alteri in alterius jura involare licitum eſſet; hoc enim eſt quod decreto Nicæno vetatur: ſed quæſtio erat: *Utrum diviſis imperiali judicio provinciis, ut duæ Metropoles fiant: ſic duo Metropolitani Epiſcopi debeant nominari*, quod ab Innocentio Bonifacii prædeceſſore ſiſcitabatur Alexander Antiochenus: quæ controverſia ſecundùm Innocentii decretum dirimenda erat, qui Nicænum Canonem interpretando ſancivit, *ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum Dei Eccleſiam commutari non decere*. Prætereà de Gallicanarum Eccleſiarum ſtatu ita parùm inſtructus fuit Bonifacius, ut dubitanter admodùm loquatur: *Si ita res ſunt*, & ubi ſita eſſet Lutevenſium civitas, ne cognitum quidem haberet Denique non ſatis maturè rem eſſe penſatam clarum eſt, cùm ſtatim ac Lutevenſium querelas excepit, ſententiam decretoriam tulerit, totamque illam controverſiam unicâ Epiſtolâ conſummaverit.

Epiſt. Innocentii Papæ ad Alexandrum Antioch.

Zoſimo non eſt obreptum.

Longè aliter ſe geſſerat Zoſimus: nihil enim omiſit eorum, quæ ad inquirendam rei veritatem, juſque partium inveſtigandum neceſſaria erant. Rem non unicâ Epiſtolâ & uno veluti momeoto confecit, ſed ſeptem ea de re conſcripſit Epiſtolas, & per anoi integri ſpatium verſavit; non perfunctoriè ac præcipitanter, ſed *ſtudioſius*, ut ipſe loquitur, *requiſivit*: non ſolus, ſed *numeroſa cognitione ſeu congregatione diſcuſſit*: non ſecundùm humana ſtudia, *ſed ſub Dei judicio*: non ex conjectura vel præjudiciis quibuſque, ſed ipsâ rerum inſtitutione, conſuetudine veteri, Synodalibus Pootificiiſque decretis accuratè examioatis: non inſciis & inauditis partibus, ſed iiſdem & auditis & commonitis, omnia ſunt ab eo ſtatuta: ut mirum ſit ab aliquibus ſcriptoribus aſſeri ſubreptionem in hoc negotio paſſum eſſe Zoſimum.

4. Quis æquam dixerit eam ſententiam eſſe, quæ ex ſola teſtimonii adverſariorum inſpectione decreta eſt; & obi accuſaro defendendi ſe locus non datus fuerit? Ita factum eſt à Bonifacio, ſecùs à Zoſimo, qui & Hilarii Narboonenſis relationem expectavit, & Proculum etiam Maſſilienſem, ut Romam veniret cauſſam ipſe dicturus, invitavit.

5. Etſi omnia ſecundùm juris & æquitatis regulas acta eſſent à Pontifice, nihil tameo roboris per ſe habitura eſſet ſententia, cùm hypothetica eſſet, & ex ea ſuppoſitione penderet, quod Hilarius Arelatenſis adversùs Canones Nicænos aliquid tentaſſet: unde & inquiſitioni adhuc relictus eſt locus: quâ peractâ, iſtud pro certo haberi debuit, ut ſæpiùs probavimus, Arelatenſem Epiſcopum oon violaſſe Canones Nicænos, ſed eis potiùs obtemperaſſe ſecundùm interpretationem ab Innocentio I. prolatam; cùm Provinciam ſedi ſuæ antiquitùs ſubjectam, poſthabitâ recentiori temporalium poteſtatum diviſione, ſibi vindicavit.

6. Denique longè magis æquum eſt ipſius Metropolitani Epiſcopi, cujus jura violata fuiſſe dicuntur, judicium attendere, quàm clericorum civiumque querelas ac murmura. At Hilarius Narbonenſis nullas detulit Sedi Apoſtolicæ querelas, acquievitque ordinationi à Patroclo celebratæ in Luteveoſium Eccleſia, ut meritò credendus ſit tacito conſenſu Arelatenſium privilegiis ſubſcripſiſſe: ſatis enim indicant Bonifacii Papæ verba ipſum de conſecrando Lutevenſibus Epiſcopo ne cogitaſſe quidem, cùm Pontificis admonitionibus excitandus fuerit, ut Metropolitani jure munitus & præceptionibus ejus fretus accederet ad eum locum, in quo ordinatio talis celebrata fuiſſe dicebatur: *Quod quidem*, inquit, *facere ſponte deberet*: & quod nec monitus feciſſe Hilarius videtur. Clerici autem illi, ſilente Hilario, literis ſuis Pontificem Romanum adierunt, non tam moleſtè ferentes prætermiſſum eſſe in illa ordinatione Narbonenſem Epiſcopum, quàm ſuam petitionem conſenſumque fuiſſe neglectum: quod revera Canonum autoritati ſtatutiſque Patrum contrarium erat. Mentionem tamen injecerunt Metropolitici juris violati, ut acriorem contra Patroclum conflarent invidiam, ſibique majorem fidem conciliarent, dum non tam privati ac proprii juris, quàm publicæ ac communis diſciplinæ zelo accenſi putarentur. Porrò Hilarius non modò ſilentio ſuo eorum conſilium improbaſſe mihi videtur, ſed palàm etiam renuiſſe conſecrationem Lutevenſis Epiſcopi ad ſe trahere. Cùm enim hortatur eum Bonifacius ut, *quod quidem facere ſponte debuerat, deſideriis ſupplicantum & voluntate reſpecta* ad ordinationem ſe accingat, prorſus innuit deſideria ſupplicantum eſſe ab eo neglecta, nec reſpectam eorum fuiſſe antea voluntatem: tantùm abeſt ut (quod Marcæ viſum eſt) ipſe Hilarius Bonifacium interpellarit: immò à nullo interpellatus Epiſcopo Pontifex ſententiam tulit, non multum ſanè eo nomine ac titulo commendandam.

De Primatu Lugdun. num. 71.

Quod ergo aſſerit ſanctus Leo in hac ad Vienoenſes Epiſtola, *id ipſum quòd Patroclo à Sede Apoſtolica temporaliter videbatur eſſe conceſſum, poſtmodùm eſſe ſententia meliore ſublatum*: ut ab eo paulò adversùs Arelatenſem Epiſcopum iratiori dictum eſt, nec probatum, ita veritati (quod pace tanti doctoris dixerim) non eſt omninò conſentaneum: nec contumeliam facimus Pontifici, cujus oon magis intereſt Bonifacii probari ſanctionem, quàm Zoſimi. Eccui enimverò melior ea videatur ſententia, quæ & momentaneo judicio, & eo, quem expoſuimus, modo lata eſt, & antiquæ conſuetudini contraria? Vel igitur hæc accuratiùs Leo, melioribus occupatus, non diſcuſſerat, vel memoriâ lapſus eſt, vel dum paulo vehementiùs Hilarium inſequitur, id verius exiſtimavit, quod præconceptæ opinioni magis conſonum erat: nec aoimadvertit quod, etſi immediatè ante Patroclum provinciæ illæ Arelatenſi non obtemperabant Epiſcopo, ab initio tameo non fuit ſic. Magis certè credendum Zoſimo aſſerenti *hanc ordinandi conſuetudinem & Pontificatum loci illius, quem obtinuerat primus & juſtus* Trophimus, *cuſtoditum fuiſſe uſque in proximum tempus*, *quod geſtis*, inquit, *apud nos habitis*, *multorum conſacerdotum noſtrorum teſtimoniis comprobatur*; quàm Leoni iſtud ſine teſte neganti: qui cum ab illis temporibus remotior fuerit, neque rem ex profeſſo examinarit, facilè potuit in errorem induci per Celidonium alioſque ejuſdem cauſſæ Patronos. Et quidem rationem iſtam breviter admodùm raptimque perſtrinxit, de ejus robore diffidens: cùm tamen vis magna in eo argumento ponenda eſſet, ſi verè ante Patroclum nulli ex Arelatenſibus Epiſcopis jus competiiſſet in utramque Narbonenſem provinciam. Facilè enim erat, hoc ſemel probato, Zoſimum & inductæ temerè novitatis, & antiquitatis calcatæ arguere: nimirum non in cujuſquam gratiam violandi erant ſacri Canones, quibus ſua omnibus Metropolitanis jura illibata manere jubebatur, ſed multo minus in gratiam Patrocli hominis improbi, quique in ſedem Arelatenſem per injuſtam violentamque prædeceſſoris ſui ejectionem conſcenderat. immò vix Leo ipſe à prævaricationis nota abſolvendus eſſet, qui privilegium à vaferrimo homine contra jus antiquum ac ſacros Canones ſubreptum, ab ejus ſucceſſoribus pariter uſurpari permiſiſſet ante exortas Celidonii ac Projecti querelas. Quid enim ageretur in Galliis probè noverat, cùm ante Pontificatûs ſui exordia illic fuerit aliquandiu commoratus, & nihil

etiam eorum negotiorum ignoraverit, quæ Romam delata ſunt Celeſtino & Sixto III. Pontificibus, quibus in adminiſtrandis Eccleſiaſticis rebus continuam navavit operam. Ex his omnibus patet nihil à Zoſimo ſtatutum eſſe niſi maturo judicio; nihil à Bonifacio contra definitum, quod vel controverſiæ ſtatum attingat, vel à Gallicanis Epiſcopis ſit receptum.

CAPUT V.

Utrum Bonifacii Conſtitutio effectum ſortita ſit in Galliis? Et quid poſt ipſum circa iſtud negotium contigerit in utraque Narbonenſi.

BOnifacii decretum ad Gallicanos miſſum Epiſcopos non tanti ab eis factum eſt, ut antiquæ conſuetudinis & priſcis etiam Romanorum Pontificum decretis anteponendum eſſe putaretur. Patroclus enim eadem ſemper poteſtate in tres provincias uſus eſt, quam & in ſucceſſores ſuos Honoratum & Hilarium transfudit.

Hoc ex ipſo Leone diſcimus, qui cum ſcribat nullum Hilarii deceſſorem *ante Patroclum* jus ſibi in illas provincias vindicaſſe, fateri intelligitur per hujuſmodi exceptionem, omnes Patrocli ſucceſſores hujuſmodi privilegium ſuæ ſedi aſſeruiſſe: alioquin non dixiſſet neminem *ante Patroclum*, ſed neminem, *præter Patroclum*, iſtud egiſſe.

Deinde conſtat Honoratum, qui unus inter Patroclum & Hilarium Arelatenſem rexit Eccleſiam, nihil de prædeceſſoris ſui juribus paſſum eſſe ſibi detrahi, ſed tres illas provincias ſibi habuiſſe ſubjectas. Hinc enim eſt quod Celeſtinus Papa Bonifacii ſucceſſor ſcribens ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbonenſis menſe Julio ann. 428. quo adhuc in vivis erat Honoratus, conqueritur de imminutis Metropolitarum quorumdam juribus, & violatis eorum provinciæ limitibus contra prædeceſſoris ſui ſtatutum, quod integrum manere jubet & firmum: *Juxta canonum decreta*, inquit, *una quæque provincia ſuo Metropolitano contenta ſit, ut deceſſoris noſtri data ad Narbonenſem Epiſcopum continent conſtituta, nec uſurpationis locus alicui ſacerdoti in alterius concedatur injuriam. Sit conceſſis ſibi contentus unuſquiſque limitibus: alter in alterius provincia nihil præſumat: nec emeritis in ſuis Eccleſiis clericis peregrini & extranei, & qui antè ignorati ſunt, ad excluſionem eorum qui bene de ſuorum civium merentur teſtimonio, præponantur: ne novum quoddam, de quo Epiſcopi fiant, inſtitutum videatur eſſe Collegium.* Quibus verbis notatur Honoratus, qui ad Arelatenſem Cathedram evectus erat è Lirinenſi Cœnobio, ex quo cum plures ea ætate ad Epiſcopalem Cathedram transferri eſſent, *novum quoddam de quo Epiſcopi fierent inſtitutum videbatur eſſe collegium.* Cujus Honorati *peregrini & extranei* hominis ordinatione, emeriti in ſuis Eccleſiis Clerici, & benè de ſuis civibus meriti, poſthabiti fuiſſe videbantur. Sed & prima decreti verba innuunt non ſolùm tres illas provincias ab Honorato adminiſtratas fuiſſe, verùm & ipſos Metropolitanos ultrò manus dediſſe; cùm vetet, *ne uſurpationis locus alieni ſacerdoti in alterius concedatur injuriam.*

Hoc porrò perperam vel à Gallicanis Epiſcopis conceſſum, vel ab Honorato & Hilario acceptum & cuſtoditum fuiſſe, qui voluerit aſſerere, graviſſimam tot ſanctiſſimis viris & ab omni ambitione alienis injuriam inferet. Nemo enim per id temporis floruit, qui Hilario & Honorato ſanctitate antecaret, vel qui ſanctis Germano Autiſſiodorenſi & Lupo Trecenſi anteferri debeat, ſine quorum conſilio, ope, ac ſuffragio nihil, quod alicujus eſſet momenti, Hilarius facere unquam aggreſſus eſt: quod & de Honorato pariter credendum. Quicquid ſit, nihil in Sedem Apoſtolicam peccavêre Galliæ Epiſcopi, cùm prioribus priſciſque ejus ſanctionibus, quas commemorat Zoſimus, inhærentes, poſterioribus conſenſum præbere renuerunt: quoniam omninum & ipſis inconſultis, & re non ſatis perpensâ decretæ fuerunt, ad nullius Epiſcopi poſtulationem, ſed ad ſolam quorumdam nullius nominis clericorum querelam. Noverant enim Antiſtites illi, quod Symmachus poſteà in eadem cauſſa ſcripſit, *ad ipſam Sacroſanctam Catholicam religionem pertinere, ne ſit ſententiarum varietas inter priores & poſteriores Antiſtites Eccleſiæ, cujus omnis poteſtas infringitur, niſi univerſa, quæ à Domini ſacerdotibus ſemel ſtatuuntur, perpetua ſint. Nam cùm ad Trinitatis inſtar, cujus una eſt atque individua poteſtas, unum ſit per diverſos Antiſtites ſacerdotium; quemadmodum priorum ſtatuta à ſequentibus convenit violari?*

Symmach. Papa Epiſt. 2. ad Eonium Arelatenſ.

Vide Greg. PP. I. lib. 5. Epiſt. 11.

His fretus rationibus Hilarius Arelatenſis, ſtatim ac in locum Honorati defuncti ſuffectus eſt, tres illas provincias Metropolitico jure adminiſtrandas ſuſcepit, omnibus Gallicanis Epiſcopis unanimi conſenſu ſuffragantibus. Iſtud vel ex uno Leone certum eſt, qui eam ob rem ejus audaciam culpat, quòd in aliena, ut putabat, provincia munus Pontificium exercere præſumſiſſet. Sed vel unico poſſeſſionis titulo utramque Narbonenſem provinciam (præter Viennenſem) ſuæ ſedi debuit aſſerere, cùm & deceſſoris ſui ſanctitas & ipſorum Epiſcoporum conſenſus vetarent, ne alios Arelatenſes Epiſcopos in ſuſpicionem alieni juris attentati vocaret.

Præter ea quæ de utraque Narbonenſi huc uſque diſſeruimus ad Zoſimi conſtitutionem, alia ſunt quæ ſpeciatim Narbonenſem ſecundam Arelatenſi Epiſcopo ſubjectam fuiſſe aſſerant.

Secunda Narbonenſis propriis argumentis Hilario vindicatur.

Ac primùm quidem patet ex Taurinenſis Concilii canone 1. Aquenſem Epiſcopum, qui ſolus Metropoliticam dignitatem intra Narbonenſem II. ſibi deinceps arrogavit poſt Proculi mortem, tunc temporis tale jus ſibi non vindicaſſe. Si enim is vel alius ex ea provincia Metropolitanus fuiſſet, non aſſereret Proculus Maſſilienſis ejuſdem provinciæ Eccleſias *vel ſuas parochias fuiſſe, vel Epiſcopos à ſe in eiſdem Eccleſiis ordinatos.* Metropolitanus enim vel hæc verba falſi arguiſſet, vel conqueſtus eſſet de uſurpatis ſuæ Metropoliticæ dignitatis juribus. Nihil tale objectum eſt Proculo, nemo Metropoliticam obtendit poteſtatem: hoc unum contenderunt ejuſdem regionis Epiſcopi, *ſibi alterius provinciæ ſacerdotem præeſſe non debere.* At hæc ratio, inquies, Arelatenſem pariter à poteſtate in utramque Narbonenſem, ac præſertim ſecundam, de qua hic agitur, excludit: cùm enim Proculo adverſatus eſſe non legatur in hac Taurinenſi Synodo, argumentum eſt eum non ſe pro Metropolitano illius provinciæ geſſiſſe.

Canon. 1. Taurinenſis Concilii.

Ut nodus iſte ſolvatur, animadvertendum eſt maximam perturbationem inductam eſſe in provincias Gallicanas, & maximè in Narbonenſem ſolidam, per Maximi, Arbogaſtis, Eugenii, aliorumque Tyrannidem, qui eas partes occuparunt ſub finem ſæculi quarti. Per illos Eccleſias Galliarum clericoſque ſuis privilegiis eſſe ſpoliatos queritur Valentinianus III. Imperator in Conſtitutione de diverſis Eccleſiaſticis capitibus miſſa Amatio Præfecto Prætorio Galliarum ann. 425. Per eorumdem deſidiam omnia ſuſdeque acta eſſe in provincia Viennenſi innuit Honorius Auguſtus Conſtitutione anni 418. ad Agricolam Præfectum Prætorio Galliarum, cùm prætermiſſum arguit eorum negligentiâ provinciarum conventum apud Urbem Arelatenſem. Res ipſa clamat Eccleſiaſticæ diſciplinæ per bellorum

Digitized by Google

PARS II. CAP. V.

civilium tumultus vix locum aliquem eſſe potuiſſe. Quamobrem cùm difficillimum eſſet, ſparſis per omnes provincias exercitibus utriuſque partis, Arelatenſem Epiſcopum Eccleſiarum neceſſitatibus occurrere, & ad longinquas civitates ſe transferre, ut defunctis Epiſcopis pro jure ſuo ſucceſſores ordinaret, neceſſitate temporum compulſus eſt permittere, ut inſigniorum aliquot civitatum Epiſcopi viciniorum ſibi Eccleſiarum Epiſcopos, cùm opus erat, conſecrarent. Cum autem Proculus, vir ſancti Hieronymi judicio ſanctiſſimus doctiſſimuſque, ceteris præterea Epiſcopis præemineret & antiquitate ſacerdotii, & nobilitate civitatis, & Eccleſiæ ſuæ prærogativâ, quæ prima inter comprovinciales Viennenſis tunc erat, ut ex Sidonio colligitur; facile fuit ut ei conſecrandorum per ea tempora Epiſcoporum honor ac poteſtas ultrò & à vicinis Epiſcopis deferretur, & ab Arelatenſi permitteretur. Rebus verò Imperii poſtmodùm pacatis, provinciarumque illarum novâ diviſione per Imperialem ſanctionem inductâ, contentio inter Epiſcopos exorta eſt, aliis adverſus Arelatenſem negantibus uni Metropolitano duas provincias debere eſſe ſubjectas, aliis affirmantibus Metropolitanum ex aliena provincia non eſſe aſſumendum, contra Proculum qui Narbonenſem ſecundam ſibi vindicabat; eodem verò Proculo aſſerente jus ſibi meritò competere in illius provinciæ Eccleſias, quæ vel Parochiæ ejus fuerant, vel ab eo acceperant Epiſcopos, *ut iiſdem tanquam pater filiis honore primatûs adſiſteret*, æquitatis legibus maximè conſonum videbatur. Ubi notandum, nec aliam à Maſſilienſi Epiſcopo rationem obtendi, quàm ordinationem, quæ jus recentiſſimum fundabat: nec ex alia parte objici malè tentatam hujuſmodi ordinationem, quo magis intelligas rem totam ex ſola temporum neceſſitate, & ex indulgentia Metropolitani eſſe perfectam.

Hieron. Ep. ad Ruſticum Monachum. Sidon Apoll. Epiſt. 7. l. 7. ad Græcum.

Conc. Taurinenſe Can. 1.

Quid interim ageret Arelatenſis? omnia ſedis ſuæ jura undique impeti ac peſſumdari cernebat. De Viennenſi primatu certabat cum eo Viennenſis Epiſcopus. Narbonenſem ſecundam ambiebat Maſſilienſis, vir Gallicanis Epiſcopis acceptiſſimus, qui poſſeſſionis & conſecrationis titulum, ac fortè Arelatenſis conſenſum prætendebat. Magis ergo è re ſua eſſe duxit, ſi Proculo manus daret, ut dum viveret Narbonenſi Provincia II. potiretur, eâ conditione, ut poſt ejus obitum ad antiquum Metropolitanum reverteretur illius ordinatio, quam conditionem ſubintelligere viſa eſt Synodus, cum aliam non expreſſit. Eâ ratione & Proculi & aliorum Gallicanorum Antiſtitum gratiam conciliabat, quæ neceſſaria illi erat, ut primatûs ſui jura adversùs Viennenſem Epiſcopum illæſa cuſtodiret. Revera poſt Proculi mortem Narbonenſis II. provinciæ adminiſtrationem iterùm capeſſit Arelatenſis Epiſcopus; imò & antè Arelatenſi vindicavit Zoſimus, ut ex ejus notum Epiſtolis.

Horum aliqua etſi ſolâ conjecturâ nitantur, ita tamen verò ſimilia ſunt, ut aliter ea contigiſſe vix poſſit concipi. Proculus enim vir ſanctiſſimus antea Metropoliticâ dignitate non ornatus, ordinationem earum Eccleſiarum, niſi urgente neceſſitate & conſentientibus Epiſcopis, ſibi arrogare non potuit. Quæ Eccleſiæ, ut ſine Metropolitano eſſe non potuêre, ita alium antea non habuerunt, quàm totius Narbonenſis Metropolitanum, quem Arelatenſem Epiſcopum fuiſſe probavimus. Et ideo Arelatenſis ad tempus, cedens Proculo, ſatis juri ſuo in Narbonenſem II. conſulebat, ſi primatum ſuum adversùs Viennenſem ſtrenuè propugnaret. Liquet ergo nullum Arelatenſi Epiſcopo præjudicium creari ex ejus ſilentio in Synodo Taurinenſi circa Narbonenſem ſecundam: quamquam nec clarum eſt in cujus gratiam reclamaverint Epiſcopi ſecundæ Narbonenſis: & ex ſtudio, quod poſteà in Arelatenſem ſervaverunt, eidem tunc faviſſe non improbabiliter cenſeri poſſunt. Quibus & hoc addi poteſt, ſolos nobis hujus Synodi Canones repræſentari, non verò acta, in quibus eorum omnium Epiſcoporum interlocutiones integras proculdubio inveniremus, niſi illa periiſſent. Fortè nec omnes Canones habemus, cùm ea, quæ in cauſſa Bricii Turonenſis Epiſcopi & Lazari ejus accuſatoris tractata eſſe in ea Synodo narrat Zoſimus Papa, deſiderentur: qui & in alia Epiſtola ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbon. II. teſtatur in illo Taurinenſi Concilio *longè aliud actum eſſe*, quàm de Metropolitanorum jure, ac diſtinctione provinciarum.

PARS II. CAP. V.

Epiſt. Zoſimi Papæ ad Epiſcopos Africa, Galliæ & Hiſpaniæ.

2. Præter hanc rationem, quam ex ea Synodo fusè deduximus, aliam ex eadem Zoſimi Epiſtola mox citata eruimus. Arguitur enim Proculus, quòd Lazarum ad Epiſcopalem dignitatem promoverit, qui pro calumniatore in illa Synodo damnatus fuerat. Porrò cùm Lazarus Aquenſis Epiſcopus eſſet, nec ab Epiſcopo ſecundæ Narbonenſis ordinatus fuerit, ſed à Proculo Maſſilienſi, liquet nullum in ea provincia Metropolitanum fuiſſe, præter Arelatenſem, qui juri ſuo ad tempus ceſſerat in Maſſilienſis Epiſcopi gratiam.

3. Manifeſtum eſt Aquenſem Epiſcopum, ac conſequenter totam Narbonenſem II. ſubjectam olim fuiſſe Arelatenſi antiſtiti, ex eo quod jus diutiſſimè retinuit illum ad ſe evocandi, vel Synodalis Concilii, vel ordinationis cauſsâ; ut inde liceat concludere, ſerò admodùm illius ſedis antiſtitem in perfectum Metropolitanum evaſiſſe. Hoc patet ex ſerie libelli Symmacho Papæ oblati an. D. 514. & ex reſcripto ejuſdem Papæ ad Cæſarium Arelatenſem. Præter quam quod enim is libellus aſſerit hanc poteſtatem uſque ad illa tempora penes Arelatenſem antiſtitem fuiſſe, à longævis ſæculis priſcorum ſancitam eſſe autoritate, & à veneranda ſede Romana quondam perenni ſanctione præceptum, ut eadem inconcuſſa permaneret; ipſe Symmachus in Epiſtola ſua eam in venerandis Patrum ſtatutis fundatam eſſe ſcribit, & antiquitate roboratam: *Unde*, ait, *rationabile eſt, ut ſancta Arelatenſis Eccleſia propriis privilegiis perfruatur, & quod vetuſtas præſtitit, & Patrum autoritas roboravit, nova non debet violare præſumtio... Igitur per ſingulas Eccleſias beneficia, quæ ſunt diu cuſtodita, ſerventur. Etſi tam Eccleſiæ Aquenſis antiſtes, vel alius quilibet Metropolitano Pontifici juxta canonum definitionem vocatus obtemperare noluerit, noverit ſubdendum ſe, quod non optamus, Eccleſiaſticæ diſciplinæ.* Unde porrò tam ſingulare privilegium, tamque antiqua prærogativa manavit in Arelatenſem Eccleſiam, ut ejus Epiſcopus alterius provinciæ Metropolitanum ad ſe poſſet convocare? An ex paucitate comprovincialium Viennenſis provinciæ, quæ ejus Metropolitanum cogeret vicinorum Epiſcoporum opem ac ſuffragia emendicare? minimè. Quinque enim provinciarum ampliſſima ac numeroſiſſima erat Viennenſis: aliæ omnes paucioribus conſtabant civitatibus; nec tamen idem jus ſibi vindicarunt earum Metropolitani in alios Metropolitanos. An hoc habuit Arelatenſis ex vicibus Romani Pontificis, quas illi commiſſas eſſe volunt? At, ut hoc demus hujuſmodi vicibus illum fuiſſe ornatum, eo nomine non ſolus ei Aquenſis ſubjectus fuiſſet, ſed omnes earum provinciarum Metropolitani Epiſcopi. Aliunde igitur hæc conſuetudo non deſcendit, quàm ex eo quod antiquitùs penes Arelatenſem Epiſcopum erant jura Metropolitica in civitates Narbonenſis II. Quibus etſi poſtmodùm occaſione novæ diviſionis ſe ſe abdicaverit, iis tamen ſpoliari ſe non conſenſit, niſi hâc convocandi poteſtate ſibi retentâ, quæ videlicet

perenne foret antiqui juris & collati beneficii monimennm : unde ſerò admodùm omnia Metropolitica jura adeptus eſt Aquenſis Epiſcopus : ita ut nonoullus ea de re ſcrupulus remanſerit uſque ad tempora Concilii Francofordienſis, à quo Sedi Apoſtolicæ illius eximendi poteſtas facta eſt : & adhuc incertus fuiſſe videtur ejus ſtatus tempore obitûs Caroli Magni, in cujus Teſtamento Aquenſis civitas inter Metropoles non eſt recenſita.

4. Præclarum porrò hujus poteſtatis aſſumtæ argumentum & exemplum nobis ſupereſt in Concilio Regenſi anno 439. congregati io ſecunda Narbonenſi provincia, intra quam Regenſis civitas ſita erat. Cùm enim Armentarius contra canooes ordinatus eſſet, congregata eſt Synodus apud Regium, ut eo expulſo alter in ejus locum eligeretur. Præcipua autem hæc eſt juriſdictionis Metropoliticæ pars, Synodi provincialis iodictio ac convocatio, quam extra propriam provinciam nemo unquam tentare auſus eſt. Hoc nihilominus præſtitit Hilarius Arelatenſis, ſuffragantibus Galliæ Epiſcopis compluribus, quorum tredecim poſt ipſum ſubſcripſerunt, nemine contradicente, annuente ſede Apoſtolica, quam cauſſa tam celebris latere non potuit ; ſed ne reclamante quidem Armentario, cujus plurimùm intererat eam Synodum taoquam contra canones habitam infirmare ac reſpuere. Unde dubitare fas non eſt, quin & legitimus eſſet hujuſmodi conventus & provincialis. Is enim erat præſcriptus Statutis Canonicis ordo, ut qui contra canones egiſſet Epiſcopus, à comprovincialibus judicaretur, non verò ab alterius provinciæ Epiſcopis.

CAPUT VI.

De jure Arelatenſis Epiſcopi in provinciam Alpium Maritimarum.

DIſcuſſis Arelatenſis Epiſcopi juribus in utramque Narbonenſem, occurrunt Alpes Maritimæ, quas ſibi eodem Metropolitico jure olim vindicavit.

Ex Concilio Regenſi poteſtas Hilarii in Alpium Maritimarum Eccleſias aſſeritur.

Ac ſanctum quidem Hilarium Arelatenſem pro Metropolitano hujus provinciæ ſe geſſiſſe, demonſtrat hoc idem exemplum Concilii Regenſis a. 439. quod ab eo convocatum eſt in cauſſa Armentarii Ebredunenſis contra canones ordinati. Cùm enim clerus civeſque Ebredunenſes, quorum civitas in civilem Metropolim evaſerat poſt Narbonenſis ſolidæ diviſionem, Eccleſiæ quoque ſuæ ſedem eodem jure in Eccleſiaſticis ornari in votis haberent, Epiſcopo ſuo è vivis ſublato, alium in ejus locum ſubſtituere, inconſulto Arelatenſi, tentarunt. At eo conatu non modò privilegium Arelatenſis Epiſcopi minutum non eſt, ſed etiam clariùs emicuiſſe mihi videtur.

Primò enim indè manifeſtum evadit Ebredunenſes Epiſcopos tale quid antea nunquam tentaſſe, vel ſaltem nunquam pacificè eo jure eſſe potitos, cùm ne verbum quidem de hoc appareat, aut objiciatur Hilario.

2. Quàm unanimis fuerit Gallicanæ Eccleſiæ erga Arelatenſem Epiſcopum conſenſus ex ea ipſa Armentarii ordinatione perſpicuum eſt. Tres enim inveniri non potuere Epiſcopi, qui canonicum numerum implerent, vixque duos adſciſcere ſibi potuit Armentarius, qui in illam ordinationem conſpirarent, quos vel Eccleſiaſticarum ſanctionum admodùm ignaros, vel contemtores fuiſſe oportet, qui contra apertiſſima Nicænæ Synodi aliarumque ſtatuta tam infauſtam conſecrationem aggreſſi ſunt. Et revera cis utcunque parcendum eſſe definit canon 1. eò quod *hi, qui tam perverſa incidiſſent, à primo lapſus ipſius die, adhibitis paſſim precibus, culpam pœnitentes aut ignorantiæ aut circumſcriptioni imputaſſent.*

Can. 1. Regenſis Concilii.

3. Non hæc solùm ordinationis Armentarii vitia notata ſunt, quod *abſque trium Epiſcoporum præſentia & abſque comprovincialium literis*, ſed etiam quod *ſine Metropolitani autoritate, & ejus voluntate neglecta* conſecratus fuerat. Metropolitanum Epiſcopum cujus neglecta præſentia vel conſenſus ordinationem irritam fecit, alium non eſſe quàm Arelatenſem, omnes conſentiunt. Sed an ut ordinario illius provinciæ, an ut primo Galliarum Metropolitano ſibi id juris deberi voluit Hilarius ? Hoc ultimum exiſtimat Stephanus Baluzius cap. 31. libri 5. Concordiæ Sacerd. & Imperii, quem ſupplevit ; putat enim Hilarium in conſequentiam literarum Zoſimi PP. & ad imitationem Theſſalonicenſis Vicariatûs, primi Metropolitani dignitatem ſibi ſumſiſſe, eóque nomine ad ſe referri voluiſſe de gravioribus cauſſis, quæ per provincias emergerent, quas inter cùm meritò cenſeretur Armentarii cauſſa, eam ob rem coactam ab eo fuiſſe Regenſem Synodum. Verùm etſi non negaverim variam interdum eſſe hujus vocis acceptionem, ita ut nonnunquam magni illi Primates, Alexandrinus & Antiochenus Metropolitani appellari fuerint, etiam à Leone noſtro, nunquam tamen eâ tempeſtate in qua verſamur hoc nomine novum illud Metropolitanorum genus deſignatum legimus, quod Baluzius inducit ac Primatûs prærogativâ decorat ad exemplar Theſſalonicenſis Vicariatûs, de quo ne ſomniaſſe quidem exiſtimo Regenſis Concilii Patres. Deinde cùm tam in præfatione Concilii, quàm in canone ſecundo tres conditiones recenſentur, quibus omiſſis nihil prorſus eſſe aiunt quod Epiſcopum faciat, nimirum trium præſentia, comprovincialium literæ & Metropolitani voluntas : certum eſt eodem ſenſu accipi vocem Metropolitani, ac in canone accipitur, pro proprio ac peculiari cujuſque provinciæ Metropolitano ; cùm illius omiſſio ex canonibus irritam electionem ibidem reddere aſſeratur. Canones enim illi alii non ſunt quàm Nicæni, quorum quartus expreſsè tres eaſdem illas conditiones complectitur : *Tres*, inquit, *omnino in idipſum convenientes, dummodo conſenſerint, qui abſunt, & per literas approbaverint, ordinationem faciant. Confirmatio autem eorum, quæ in quaque provincia geruntur tribuatur Metropolitano* : quod omnium Eccleſiarum & Synodorum, quæ hanc rem tractarunt, conſenſu, ſemper de Metropolitano ordinario cujuſque provinciæ intellectum eſt. Præterea ſi de primo aliquo Metropolitano explicanda veniret iſta Synodus, admodùm ambigua fuiſſet ejus definitio, quæ novatum in dies contentionum materiam præbuiſſet, cùm alii de primo Galliarum, alii de proprio provinciæ interpretari eſſent. Denique nemo hanc ſignificationem affinxit Canoni Regenſi ante Baluzium, qui etiam ab autoris ſui ſenſu recedit ; cùm illuſtriſſimus Petrus de Marca vocem illam ſecundùm communem ſignificatum acceperit in diſſertatione de Primatibus num. 73. hoc tamen ſubjungens, Hilarii factum trahi non poſſe in conſequentiam, cùm eam ob cauſſam correptus à Leone fuerit, quòd debitam Metropolitanis ſacerdotibus in ſuam transferret dignitatem.

Aſſeritum Hilarii jus ex Arauſicana Synodo I.

Alteram probationem vindicatæ ſibi in provinciam eandem poteſtatis ab Hilario ſuggerit nobis Arauſicana Synodus prima, cui inter comprovinciales ſubſcribit Ingenuus Ebredunenſis Epiſcopus in locum Armentarii depoſiti ſubſtitutus. Qui ſi provinciæ diſtinctæ Metropolita fuiſſet, ut erat Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus, eodem atque iſte modo ſubſcriptus legeretur ad Metropoliticæ po-

teſtaris ſignificationem : *Ego*, inquit, *Eucherius Epiſcopus ſubſcripſi ſanctorum ſacerdotum comprovincialium meorum ſuper his expectaturus aſſenſum.* Eucherius quippe cùm fortè fortunâ in illis regionibus verſaretur eo tempore, quo Epiſcopi Provinciales in Synodum conveniebant, ad eam honoris cauſsâ invitatus, inter alienæ provinciæ Epiſcopos ſubſcribere non eſt auſus, niſi ſub ſpe adhibendi à comprovincialibus conſenſus ſuper his, quæ decreta fuerant in Synodo.

Non eſt porrò quod quis eam non provincialem Synodum dicat jure Metropolitico congregatam, ſed majorem eâ poteſtate coactam, quam ſibi in illas provincias aſſumebat Hilarius vel jure vicarii, ut volunt, Romani Pontificis, vel primi Metropolitani Galliarum, ut excogitarunt alii. Manifeſtum eſt enim ex Canone XXIX. talem fuiſſe eam Synodum, qualem bis in anno celebrari Patrum ſtatuta ſanciverant, hoc eſt, Nicænorum Canonum quintus, qui de aliis quàm de provincialibus mentionem non habet: *Singulis*, inquit, *annis per unamquamque provinciam bis in anno Synodi fiant, &c.* Præthereà de earum Synodorum genere fuit Arauſicana, quas ſine alterius conventûs denuntiatione ſolvi non debere ſtatuunt ibidem Epiſcopi, qui revera ſimilem ſequenti anno congregandam denuntiarunt. Hoc verò ſolis provincialibus Synodis convenit, non verò Generalibus, aut iis quæ ex pluribus provinciis cogebantur; hæ nimirùm non annuatim ac definitis temporibus, ſed rariùs ac pro temporum rerumque exigentia indici ſolebant.

Epiſt. 4. Hilari Papæ.

Tertiam eruimus probationem ex Epiſtola Hilari Papæ ad Leontium, Veranum, & Victurum Epiſcopos; ubi ait Ingenuum Ebredunenſem de Pontificii ſuæ provinciæ illicita ceſſione dudum ab Apoſtolica Sede fuiſſe culpatum. Ex quo manifeſtum eſt Hilarium Arelatenſem, annuere etiam Ebredunenſi Epiſcopo, Provinciam Alpium maritimarum ſuæ Metropoliticæ ditioni ſubjectam habuiſſe. Et hoc ipſum eſt de quo adeò graviter expoſtulat ſanctus Leo in Epiſtola ad Viennenſes: *Suis*, inquit, *limitibus, ſuis terminis ſit unuſquiſque contentus, & privilegium ſibi debitum in alium transferre ſe poſſe noverit non licere. Quòd ſi quis negligens Apoſtolicas ſanctiones, plus gratiæ tribuens perſonali, ſui honoris deſertor eſſe voluerit, privilegium ſuum in alium transferre ſe poſſe credens, non is cui ceſſerit; ſed is, qui intra provinciam antiquitate Epiſcopali cæteros prævenit ſacerdotes, ordinandi ſibi vindicet poteſtatem.* Quòd autem Hilarus in eadem Epiſtola ait Ingenuum Alpium maritimarum provinciæ Metropolitani ſemper honore fuiſſe ſubnixum, hoc ſuggerente ipſo Ingenuo dictum eſt poſt mutatam provinciarum illarum faciem, cùm Metropoliticæ poteſtatis jura ex nova diviſione præſumta, olimque neglecta, ita cœpit proſequi ac ſibi vindicare, quaſi ex ſola ejus ſpontanea ceſſione iis Hilarius potitus eſſet in illam provinciam. Deinde non ait Ebredunenſem Eccleſiam vel civitatem, ſed Ingenuum Ebredunenſem Epiſcopum ea ſemper penes ſe habuiſſe: quæ longo intervallo à ſe diſtant, iſtudque potiùs recens privilegium ab eo primo ſibi vindicatum, quam antiquitatem hujus Metropoleos probare poſſet. Addo etiam ſolius honoris mentionem fieri, non verò poteſtatis ac juriſdictionis. Fuerunt enim nonnulli Metropolitani, qui ſolo ferè honoris titulo gaudebant, & alteri Metropolitano nihilo ſeciùs ſubjecti erant, ſive quoad Synodalem conventum, ſive ad ordinationem. Talis erat Aquenſis tunc temporis intra Gallias, ut diximus in capite ſuperiori. Talis fuit etiam inter Orientales Patriarcha Jeroſolymitanus, qui honorarium quoddam hujuſmodi privilegium accepit à Synodo Nicæna, quemadmodùm explicatum habes in doctiſſima diſſertatione III. Petri Marcæ de Conſtantinopolitani Patriarchatûs inſtitutione. Denique in his quæ ſunt facti rem aſſerere non ſufficit, niſi idoneis probationibus aſſertio ipſa muniatur: præſertim cùm contrarium, ut hic accidit, comprobant & poſſeſſio diuturna & rationes non ſpernendæ.

Epiſt. 10. S. Leonis ad Epiſc. prov. Vien. cap. 6. al. 5.

Epiſt. 4. Hilari Papæ ad Leontium, Veranum, & Victurum.

Quartò cùm ex ſupradictis, imprimiſque ex Concilio Regenſi liqueat, tam conſtantem fuiſſe apud Gallicanos Epiſcopos opinionem, quod Arelatenſi Epiſcopo ſubjecta eſſet Alpium Maritimarum Metropolitico jure provincia; veriſimile non eſt Hilarium eam ſibi primum provinciam ſubjeciſſe, ſed & Honoratum prædeceſſorem ejus, & Patroclum Honorati deceſſorem eâdem fuiſſe potitum. Quis enim adversùs Hilarium non inſurrexiſſet, ſi provinciam quam nullus deceſſorum ejus habuiſſet, juri ſuo ſubdere aggreſſus eſſet: cùm eum Leo noſter tanquam alieni juris invaſorem tam malè habuerit propter utramque Narbonenſem, quam tamen & ab Honorato & à Patroclo ante ipſum eſſe adminiſtratas ultrò fatebatur? Quis verò ſibi perſuaſerit Honorati induſtriæ deberi hujus provinciæ ad ceteras Arelatenſi ſubjectas acceſſionem: cùm vix ac ne vix quidem duobus annis eam ſedem rexerit Honoratus? Quod Patroclum autem attinet, quandoquidem cum nemine decertavit homo amplitudinis ſuæ cupidiſſimus pro ea provincia, quam ſucceſſores ejus ſibi vindicarunt, argumentum eſt eumdem illam nemine contradicente adminiſtraſſe; niſi tamen Eccleſiaſticæ provinciæ Viennenſis pars cenſebatur, quam proinde uno ictu Simplicius Viennenſis petebat, & eâdem pariter induſtriâ tutatus eſt Patroclus, quâ Metropoliticum provinciæ Viennenſis principatum ſibi retinuit.

Et revera videntur etiam quarto ſæculo eæ provinciæ ſub nomine Viennenſis fuiſſe contentæ. In Concilii enim Arelatenſis primi ſubſcriptionibus, ſi genuinæ ſunt, nulla alia provincia præter Viennenſem nominatur, etſi & ex Nicæenſi portu, qui fuit Alpium Maritimarum, & ex Aptenſi civitate, quæ erat ex ſecunda Narbonenſi, legati nonnulli Concilio interfuerint. Siquidem cum ex qua provincia fuerint loca illa annotatum non ſit, ex ea fuiſſe videntur, quæ ſuperiùs nominata fuerat. Cur enim ſolum Viennenſis provinciæ nomen illic legeretur, niſi una omnes illas complecteretur provincias, quæ poſtea nomen aliud induerunt, diviſâ in partes provinciâ, vel ſaltem contineret Alpes Maritimas, quarum Metropolitanus tamdiu Arelatenſis Epiſcopi, tanquam Viennenſis provinciæ Metropolitæ, poteſtati ſubjectus eſt; & Narbonenſem ſecundam, quæ à Viennenſi eſt reciſa.

Aliam etiam conjecturam promimus ex Aquileienſi Concilio deſumtam. Ex Epiſtola enim Synodali, quæ à Patribus ſcripta eſt ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis & Narbonenſium primæ & ſecundæ poſt completam Synodum, non alii videntur eidem interfuiſſe legati Gallorum, quàm ex tribus his provinciis. Et tamen leguntur in ea ſententiam dixiſſe Theodorus Octodorenſis & Amantius Nicæenſis, quorum hic ex Alpibus Maritimis, ille ex Graiis fuit. Non temerè igitur aſſerueris Alpes geminas ſub Viennenſis provinciæ nomine in Eccleſiaſtica ſaltem illius temporis Notitia fuiſſe comprehenſas.

Digitized by Google

CAPUT VII.

De Alpium Graiarum Provincia. Quid in eam juris habuerit Arelatenſis Epiſcopus.

ETſi obſcura admodum ſit provinciæ Alpium Graïarum & Penninarum memoria in Eccleſiaſticis monumentis ante Hilari Papæ tempora, haud obſcurum tamen eſt juris in eam plurimùm habuiſſe Arelatenſem Epiſcopum, etiam Leonis ætate. Cùm enim duabus tantum civitatibus conſtet in Notitia Galliarum à Simondo edita; earum prima ac præcipua, Tarentaſia videlicet, tanquam pars ſolidæ Viennenſis, tributa eſt Viennenſi Epiſcopo in illa diviſione, quâ pacis cauſsâ inter Viennenſem & Arelatenſem Epiſcopos illam Provinciam diſtribuit Leo noſter. Ex quo decernere licet eam provinciam partem olim fuiſſe Viennenſis, ſaltem in Eccleſiaſticis.

Primò enim quod Leo Metropoliticorum jurium tam ſtrenuus aſſertor Tarentaſiam attribuit Viennenſi Epiſcopo tanquam Viennenſis provinciæ partem, palmare argumentum eſt, eam non alterius provinciæ partem fuiſſe, ex qua, & quidem adeò tenui, nunquam ampliorem civitatem decerpſiſſet, relicta unica & modica civitate Octodoro, quæ Tarentaſiæ quoad ordinationem ſubjiceretur. Etſi enim Viennenſi favere vellet, id tamen cum tertii alicujus Metropolitani injuria nunquam eſſet aggreſſus: præſertim cùm ex his civitatibus, quas poteſtati Arelatenſis Epiſcopi relinquebat, unam aliquam potuiſſet avellere, quam loco Tarentaſiæ Viennenſi traderet.

2. Non modo in Eccleſiaſticis, ſed nec in Civilibus porita eſſe videtur ea Provincia jure Metropolitico; ſed ſolo jure civitatis. Hoc enim perſpicuum eſt ex Sirmondiana Galliarum Notitia, quæ nullam huic provinciæ Metropolim aſſignat, etſi ceteris omnibus ſuam aſſignarit. Non ferebat autem hoc illius ævi conſuetudo, ut quæ in civili ordine Metropolim non habebat, ea Metropolim haberet in Eccleſiaſtico.

3. Nullum eſt apud antiquos ſcriptores veſtigium, ex quo vel ſuſpicari liceat Tarentaſienſem Epiſcopum Metropoliticis muniis aliquando fuiſſe defunctum, aut aliquid juris hujuſmodi ſibi tunc temporis aſſeruiſſe ante Hilari Papæ tempora, cujus unica reſtat Epiſtola, in qua Alpium Penninarum Epiſcopi ab aliarum provinciarum Epiſcopis diſtinguuntur. Quamquam vereor ut ſubſit mendum in titulo Epiſtolæ; ita ut loco, *Alpium Penninarum*, legendum putem *Alpinarum*, vel *Alpium Maritimarum*. Ratio emendationis non una eſt. Primùm enim cùm alteram Epiſtolam ſcribat idem Papa Hilarus ad eamdem provinciarum Epiſcopos, ad quos primam ſcripſerat, provinciarum, inquam, *Viennenſis*, *Lugdunenſis*, *Narbonenſis prima & ſecunda & Alpina*, hoc unum inter utramque diſcrimen eſt, quod in prima *Alpinarum Penninarum* meminit, in altera ſimpliciter *Alpina*: unde videtur Hilarus unicam Alpinam agnoviſſe ab aliis provinciis diſcretam; eam porrò longè ſatius eſt exiſtimare fuiſſe Maritimarum Alpium, quæ octo civitatibus conſtabat, quàm Penninarum, quæ ex duabus duntaxat conflata erat. Deinde quis credat Hilarum, cùm ad omnes ferè Galliarum Provincias ſcriberet, ampliſſimam Maritimarum Alpium Provinciam prætermiſiſſe, & unius provinciunculæ meminiſſe, quæ etiam Metropoli carebat. Denique cùm idem Pontifex de eadem Mamerti cauſſa, de qua in poſteriori Epiſtola mentionem facit, ſcriberet ad viginti nominatim Epiſcopos, Ingenuum inter eos recenſet, qui Alpium Maritimarum Metropolitanus erat: unde patet magis de Maritimis, quàm de Penninis Alpibus intelligendam eſſe Alpinam, quam in poſterioris Epiſtolæ titulo commemorat Hilarus, & ex eodem corrigendum eſſe titulum primæ, ubi *Penninarum Alpium* mentio injicitur.

Tentata emendatio tituli Epiſtolæ 8. Hilari PP.

4. Cùm Petronius Præfectus Prætorio Galliarum Honorii tempore ſeptem Provinciarum corpus compoſuit, quarum Concilium apud Arelatem conſtituit ſingulis annis congregandum, vix dubitari poteſt quin Alpes Graïas & Penninas eiſdem annumerarit. Qui enim corporis hujus amplificandi cauſsâ duas Aquitanias cum Novempopulana, antiquæ Narbonenſis partibus annectere compulſus eſt, num illud Alpium Penninarum & Graïarum detractione minuiſſet? Hoc certè veroſimile non eſt: ſed par eſt potiùs credere Viennenſi annexam eſſe tanquam partem ejuſdem & illius ſeptem Provinciarum corporis. Et certè nunquam Leo noſter Tarentaſiam ceteris Viennenſis Provinciæ civitatibus promiſcuè annumeraſſet, illiuſque Epiſcopi ordinationem tribuiſſet Viennenſi, ſi nec Provinciæ Viennenſis, nec corporis illius ſeptem Provinciarum pars aliqua fuiſſet: cùm nullo exemplo antiquitatis factum id unquam eſſe probari queat. Quod autem in Notitia Galliarum toties citata ea Provincia ab aliis ſegregata ſeorſim numeratur, hoc vel errore factum eſſe puro, vel potiùs ex mutatione, quæ per illas Provincias inducta eſt per Uviſigothorum irruptionem, qui illarum partem occuparunt circa poſteriora illa tempora, quæ ſuprà hujus Notitiæ ætati aſſignavimus. Quamobrem vel ex hac diverſitate probatur poſteriorem eſſe & Honorio Imperatore & Leone Papa I. eandem hanc Notitiam: & præterea non verè ſcriptum ab Illuſtr. Petro de Marca expunctam eſſe à corpore Provinciarum illarum Provinciam Alpium Graïarum; cùm ex Leone conſtet Viennenſi eſſe accenſitam; quando Tarentaſiam Viennenſi Epiſcopo attribuit.

Diſſert. de Primatibus paragr. 67.

5. Cùm Ravennius in locum S. Hilarii mortui ordinatus eſſet Arelatis Epiſcopus, de ejus ordinatione certiorem fecerunt Leonem ordinatores per ſuas literas, ad quos Leo reſcribens duodecim numeravit; unde eumdem duodenarium numerum ordinationi illi interfuiſſe dubium non eſt. Porrò cùm ad ſolam Viennenſem Provinciam pertineret illa ordinatio, eum numerum intra illam provinciam fruſtra quæſieris, niſi Tarentaſienſis ceteris annumeretur. Demtis enim Viennenſi & Arelatenſi Epiſcopis, undecim tantum reſtant in illa provincia juxta Sirmondianam Notitiam, ſi Tarentaſienſem non annumeres. Porrò Viennenſem huic ordinationi non affuiſſe extra dubium eſt: tum quia nunquam conſecrationis hujus honorem alteri ceſſiſſet, cùm tamen Conſtantino Epiſcopo, ut provinciæ antiquiori, delatam eſſe probabile fiat ex ejus inſcriptione, quæ primum locum obtinet in reſcripto ſancti Leonis: tùm quia cùm ordinatores omnes Ravennii ſubſcripſerint libello Epiſcoporum Gallorum oblato Leoni Papæ in gratiam Arelatenſis Epiſcopi, exceptis tantùm Auſpicio Vaſenſi, qui deceſſerat, & aliis quatuor, qui ſupererant, Niceto, Floro, Chryſaphio & Ruſtico, non eſt proculdubiò inter hos ſubſcriptores numerandus Viennenſis, alioqui propriorum Eccleſiæ ſuæ jurium prævaricator extitiſſet. Porrò nullus è quatuor mox nominatis Viennenſis fuit Epiſcopus, qui ſi affuiſſet primus omnium inſcribi voluiſſet, cum Ruſticus tertio tantum loco, Nicetas quinto, Florus ſeptimo, Chryſaphius duodecimo habeatur. Jam verò ſi Tarentaſienſis Epiſcopus ordinationi Ravennii interfuit,

Digitized by Google

PARS II. CAP. VII.

interfuit, argumentum eſt Tarentaſiam ex provincia Viennenſi fuiſſe; cum id Eccleſiaſticus mos non pateretur, ut ex aliena provincia ordinationis teſtes adeſſent Epiſcopi in Synodali, qui propterea fiebat, conventu: ac ne id Ebredunenſi quidem Epiſcopo conceſſum in provincia, cui Arelatenſis præerat, licet ad ejuſdem Synodum pertineret.

6. Denique jus Arelatenſis Epiſcopi in eam provinciam mirè elucеſcit ex vita ſancti Jacobi primi Tarentaſienſis Epiſcopi, quam è veteri codice MS. erutam operâ Petri Franciſci Chifflerii Jeſuitæ, inſeruit Bollandus tomo 2. Actorum Sanctorum ad xvj. Januarii. Conſtat enim ex illa vita, ſi genuina eſt & ab antiquo, ut videtur, autore deſcripta, Jacobum ſe primùm Honorato Lirinenſis Cœnobii Patri ad Monaſticam vitam inſtituendum tradidiſſe: tum ab Honorato ad Arelatenſem ſedem aſſumto miſſum fuiſſe ad Centronum oppidum vallemque Tarentaſienſem, *ut populum inibi ſub gentilitatis ritu degentem ad fidem Chriſti converteret... Quocirca*, addit autor, *Honoratus aliis convocatis Epiſcopis Jacobum ordinavit Epiſcopum, & ad præfatum oppidum vallemque Tarentaſienſem direxit prædicare verbum Domini.* Quo munere ſuſcepto, Jacobus totum illum populum ad fidem Chriſti adduxit, Baſilicam conſtruxit, ſacriſque miniſtris inſtitutis Hierarchiam compoſuit: impetratis etiam à Burgundionum Duce, qui tunc eas regiones occupabat, addictiſque Eccleſiæ Tarentaſienſi circumjacentibus agris. His prorſus ſimilia ſcribit Illuſtriſſimus jam Tullenſium Epiſcopus Andreas Sauſſaius in ſupplemento Martyrologii Gallicani. Ex quibus manifeſtum eſt, Eccleſiam Tarentaſienſem, quæ illius provinciæ primaria erat, exordia ſua debere Arelatenſi Epiſcopo, qui illi & fidem ſui diſcipuli ore propinaverat, & primum conſecraverat Epiſcopum: unde ſibi eam merito jure vindicavit, ac conſequenter ceteras ejuſdem provinciæ Eccleſias.

De Octodoro, quæ jure civitatis gaudet in Notitia, difficultas nonnulla eſſet: cum & longè ante Honorati Epiſcopatum de ea mentio habeatur in Concilio Aquileienſi, nec alibi legatur ſubjecta fuiſſe Viennenſi vel Arelatenſi, aliuſve Galliarum Metropolitanis. Sed jam ea Notitia non eſt quod anxios nos faciat: cùm eam ad poſteriorem ætatem eſſe rejiciendam docuerimus ſuperiùs.

Ad Synodum Aquileienſem quod attinet, poſthabitis Petri Chiffletii conjecturis de Actorum illius ſuppoſitione, quibus in prima mea Editione nonnihil indulſiſſe me pœnitet, reſpondeo, plus favere Synodum illam conſilio meo, quàm obeſſe. Cum enim Octodunenſis Epiſcopi meminerint acta, nec tamen alias Galliarum provincias commemorent quæ ad Synodum Legatos deſtinaſſent, quàm Viennenſem & Narbonenſem primam & ſecundam, ad alterutram illarum pertinere debuit Octodorum, & Viennenſis juribus accenſitam tunc fuiſſe, aſſerere mihi liberum eſt.

Digitized by Google

DISSERTATIONIS APOLOGETICÆ PRO SANCTO HILARIO ARELATENSI EPISCOPO,

PARS TERTIA.

VTRAQUE Diſſertationis hujus, quam præmiſimus, parte defuncti, vix opus erat, ut tertiam adjungeremus. Si quidem quiſquis ſemel hoc in animum induxerit, nihil Hilarium in utroque illo Celidonii & Projecti negotio tentaſſe præter legitima ſedis ſuæ jura, facilè cetera accuſationis capita diluet. Si enim Celidonius non in alia quàm Viennenſi Provincia Epiſcopum egit, quam Metropolitico jure ſubjectam fuiſſe Hilario comprobavimus, non alienâ, ſed propriâ eum poteſtate ad judicium ſuum vocavit, depoſuitque convictum: nec appellationi locus erat; cùm nihil niſi juxta canonum conſequentiam geſtum fuerit in hoc negotio, uti in prima Diſſertationis parte aſſeruimus. Si etiam omnes illæ provinciæ, quæ antiquæ Narbonenſis partes fuerant, Arelatenſem Metropolitam etiam poſt diviſionem agnovere, non eſt cur ordinatio Projecti in aliqua illarum tentata, ob eam rationem in crimen adducatur, quòd limites proprios exceſſerit Hilarius. An vero aliquæ circumſtantiæ in utroque illo negotio intervenerint, quæ eumdem vel temeritatis, vel ſuperbiæ, vel alterius criminis reum fecerint: hoc porrò eſt quod hac tertiâ parte diſcutiendum habemus: dum reliqua Epiſtolæ S. Leonis capita, animo omnis præjudicii immuni, ſingillatim perque ſingulos articulos recenſemus.

CAPUT PRIMUM.

An & quo ſenſu Hilarius Arelatenſis ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicarit aut vindicare potuerit?

Epiſt. x. ad Epiſc. Prov. Vienn. c. 2.

IStud eſt omnium accuſationum caput ac ſumma, quas adversùs Hilarium noſtrum ſtruxerunt ejus adverſarii: quod videlicet, *Eccleſiarum ſtatum & concordiam Sacerdotum novis præſumtionibus turbaturus exceſſit, ita ſuæ cupiens ſubdere poteſtati* Viennenſis Provinciæ Epiſcopos, *ut ſe beato Apoſtolo Petro non pateretur eſſe ſubjectum; ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicans, & debitam Metropolitanis Sacerdotibus in ſuam transferens dignitatem.*

Ad hæc ut articulatim ſatisfaciamus, reſpondeo ſatis eluceſcere ex iis, quæ ſuperiùs diximus, nequaquam *Eccleſiarum ſtatum* ab Hilario fuiſſe turbatum: imò verò hoc unum à Leone etiam atque etiam rogabat, *ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito ordinaret*; nec *novis* ſeſe efferebat *præſumtionibus*, ſed antiquis inhærebat Eccleſiæ ſuæ privilegiis, quæ à prædeceſſoribus ſuis per manus, ut probavimus, accepta, ſi ultrò deſeruiſſet, prævaricationis crimen incurriſſet. Tantùm abeſt autem, ut *Sacerdotum concordiam* turbaret Arelatenſis Pontifex, ut potiùs ad ejus propugnanda jura omnes ferè in unum coïrent ac conſpirarent Galliarum Epiſcopi, uti ex eo patet, quòd iiſdem annuentibus eamdem ſemper, quoad vixit, uſurpavit poteſtatem, etiam refragante Leone, ac minitante Auguſto: & poſt mortem ejus omnes Ravennium in ejus locum *unanimiter*, ut Leo ipſe loquitur, *conſecrarint*, & per libellum ſupplicem uno conſenſu adierint Leonem Epiſcoporum Gallicanorum pars maxima, ut eum ad revocandum durum illud decretum adversùs Arelatenſem antiſtitem promulgatum amicè compelleret. Eatenus porrò ſuæ poteſtati ſubdere cupiebat Viennenſis Provinciæ Epiſcopos: quatenus Provincialibus Epiſcopis injunctum erat per ſacros canones, ut Metropolitis obtemperarent, ex illorum ore nutuque penderent, ipſumque ut dignitatis ſuæ conſecrationiſque autorem venerarentur. Non ita tamen Provinciæ ſibi ſuæ ordinationem pro jure ſuo aſſumebat, ut Cathedræ Petri debitam denegaret ſubjectionem, quam ut capiti membrum, ut Primati Metropolita, ultrò deferebat. Verùm quod ex Apoſtolica traditione acceptum poſt Hilarii tempora aliquando aſſeruit magnus Gregorius, hoc Hilario, qui erat traditionis fonti propinquior, non latebat: nimirum, inertem eſſe ac otioſam primariorum præſulum erga inferiores Epiſcopos prærogativam, cùm nihil ab his niſi ſecundùm normam canonum arrogatur: *Si qua*, inquit ille, *culpa in Epiſcopis invenitur, neſcio quis ei Epiſcopus ſubjectus non ſit: cùm verò culpa non exigit, omnes ſecundùm rationem humilitatis æquales ſumus.* Nihil porrò contra canones actum eſſe ab Hilario, abundè à nobis dictum ac probatum eſt in ſuperiori Diſſertationis hujus parte: imò verò nihil niſi pro cuſtodia canonum, vel contra Celidonium decretum in Synodo, vel Romæ coram Pontifice prolatum eſt ab Hilario: quamobrem quod Leoni ſententiam æquitate plenam reſcindere volenti ſtrenuè obſtiterit, non proterviæ in eo indicium, ſed invicti animi diſciplinæque tenaciſſimi argumentum fuit.

S. Gregor. lib. 7. Ep. 65. ind. 21. & apud Gratian. Diſt. 21. C. de Conſtantinopolitana.

Jam quod attinet omnium per Gallias Eccleſiarum ordinationes, quas ſibi vindicaſſe dicitur Hilarius, juvat nonnulla obſervare, quibus expenſis quicquid ambitionis erumpere videtur ex his verbis,

nullo negotio eluetur. Nulla hîc ferè vox, quæ interpretatione non egeat, aut à generaliori ſignificatu ad ſtrictiorem revocari non debeat.

Quo ſenſu ordinatio accipienda in Leonis Epiſtola.

Hallucinati ſunt, niſi ipſe hallucinor, omnes omninò, qui vocem, *ordinationes*, hîc poſitam eſſe exiſtimarunt pro conſecratione Sacerdotum ſeu Epiſcoporum: ita ut S. Leo Hilarium arguerit, quaſi omnium per eas Galliarum partes, de quibus loquitur, Epiſcoporum conſecrationem poſthabitis Metropolitanis ſibi arrogantem. At certiſſimum mihi apparet longè hoc abeſſe à mente Leonis: ſed potiùs *ordinationem* hoc loco pro adminiſtratione ſeu ſolicitudine uſurpari, quæ Metropolitano vel ordinario vel primario competit in Provinciam aut aliquem Provinciarum tractum. Hoc indè primùm elucet, quòd non *ordinationes Sacerdotum* dixit S. Leo, ſed *ordinationes Eccleſiarum*; inter quæ magnum eſſe diſcrimen, nemo non videt. Ordinare enim Epiſcopos ſeu Sacerdotes unicum conſecrationis munus exprimit, ordinare autem Eccleſias quodlibet alium juriſdictionis in Eccleſias actum & exercitium denotat. 2. Cùm hæc ſcribebat Leo noſter poſitum ob oculos habebat Celidonii negotium, de quo inter Pontificem & Hilarium contentio fuerat. Nemo autem hac in occaſione conſecratus ab Hilario fuerat, ſed potiùs depoſitus fuerat Celidonius in Synodo Hilarii juſſu congregata, quod ſub ordinationis Eccleſiarum nomine continetur. Denique familiariſſimum eſt illius ævi ſcriptoribus in hoc ſignificatu ordinationis vocem uſurpare. Cuique legenti paſſim occurrent hujuſmodi plurima: ut apud Leonem ipſum ſermone de Apoſtolis 1 *Paulo*, inquit, *Apoſtolo aliarum adhuc* ECCLESIARUM ORDINATIONIBUS *occupato*, ſed & in hac cauſſa ipſaque Epiſtola, de quibus agimus, duplicem hujus vocis ſenſum diſcernit & uſurpat Leo. Cùm enim Projecti negotium tractat cap. 4. & 5. & infra etiam de conſecratione Epiſcoporum ſermonem habet, exactè *ordinationem Sacerdotum* dicit: cùm verò de generali Provinciarum adminiſtratione diſſerit, *ordinationem Provinciarum* nominat. Ita enim accipienda mihi videntur hæc tertii capitis verba: *Ordinationem ſibi, ut actè jam diximus, ſinguli Metropolitani ſuarum Provinciarum, cum his qui ceteros Sacerdotii antiquitate præveniunt, reſtituto ſibi per nos jure defendant.* Quamquam enim non inficiamur *ordinationem Provinciæ vel Provinciarum* nonnunquam pro conſecratione Sacerdotum Provinciæ uſurpari apud Eccleſiaſticos ſcriptores; non ita tamen ſumi hoc loco mihi videtur, ſed pro adminiſtratione. Ad conſecrationem enim Epiſcoporum non ii ſolùm cum Metropolitano convenire ſolebant, *qui ceteros Sacerdotii antiquitate præveniunt*; ſed tota ſimul conſpirabat coibatque Provincia; at verò pro adminiſtratione Provinciæ, eorumque negotiorum diſcuſſione, quæ perſæpe intra quamque Provinciam enaſcebantur, opus non erat ut toties comprovinciales Epiſcopi omnes in Synodum convenire juberentur; ſed ſatis erat, ut illa à Metropolitano ex aliquot antiquiorum conſacerdotum conſilio tractarentur, juxta præſens Leonis pronuntiatum. Adde quod eodem loco generatim de alieno jure non invadendo diſſerens Leo, jubenſque ut ſuis quiſque limitibus ſit contentus, innuit ſe de generali quoque Provinciarum ordinatione ſeu adminiſtratione ſermonem habere. Ejuſdem etiam Epiſtolæ capite ultimo: *Non enim*, inquit, *nobis ordinationes veſtrarum Provinciarum defendimus, quod poteſt forſitan, ad depravandos veſtræ ſanctitatis animos, Hilarius pro ſuo more mentiri; ſed vobis per noſtram ſolicitudinem vindicamus.* Hoc, inquam, pariter loco ordinatio pro adminiſtratione poni mihi videtur. Quis enim unquam illo tempore vel ſomniaſſet, Romanum Epiſcopum de ordinandis ſeu conſecrandis Gallicanarum Provinciarum Epiſcopis cogitaſſe? At ut per ſe vellet illarum Provinciarum curam ſuſcipere, Synodales conventus congregare, judicia adornare, & cetera hujuſmodi, quæ penes Arelatenſem Epiſcopum ad illa uſque tempora fuerant, ad ſe pertrahere, non ſomniantis erat ſuſpicari. Hanc tamen longè à ſe amolitur Leo ſuſpicionem, eam curam Leontio Forojulienſi Epiſcopo, honorandæ, ut ait, antiquitatis cauſsâ, deferri poſtulans; eam, inquam, curam, quam ſibi ſuperiùs aſſeruerat nolle defendere. Porrò nequaquam Leontio Epiſcopos conſecrandi poteſtatem facit: imò disertè interdicit, hanc exceptionem ſtatim ſubjiciens: *Metropolitanis privilegii ſui dignitate ſervatâ* quibus etiam non uno Epiſtolæ loco jus conſecrationis à Leone ipſo aſſeritur.

Ipſe Valentinianus Auguſtus, cùm Conſtitutione ſua Hilarium acerbè increparet, ex Leonis ſuggeſtione, ait quòd: *certa in eum ex his, quæ malè* ORDINAVERAT, *lata ſententia eſt.* Ubi nullatenus de conſecratione in particulari loquitur, ſed univerſim de omnibus, quæ malè geſta in Eccleſiis ab Hilario exiſtimabat. Denique, ne prolixiores ſimus, ipſe Hilarius, referente vitæ ejus autore, in hæc verba Leonem allocutus eſt, *depoſcens ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito* ORDINARET.

Quid per omnes Eccleſias Leo intelligat.

Quoquo modo autem ordinationis vocem interpretemur, opus eſt ad Hilarii defenſionem ſequentes ad genuinum ſenſum revocare; ſi enim de omnibus, quaqua patent, Gallicanis provinciis intelligerentur, intolerandæ prorſus audaciæ reus habendus eſſet Hilarius. Ac primùm quidem certum eſt Gallicanas tunc temporis provincias non unius principis ditioni fuiſſe ſubjectas, ſed partim Romano Imperatori, partim Gothis, partim etiam Francorum Ducibus vel Regibus paruiſſe: ut nullo pacto potuerit Hilarius omnium per omnes Gallias Eccleſiarum ordinationem ſibi vindicare; nunquam enim id ferebant Principes, ut alienæ gentis aut ditionis Epiſcopus Eccleſias in eorum regno ſitas adminiſtraret, & ex iis vel Epiſcopos amoverent, vel conflarent Synodos, exemplum habemus in prima Synodo Arauſicana, cui cùm ſortè fortunâ interfuiſſet Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus Hilario noſtro, qui concilio præerat, pernecesſarius, non auſus eſt tamen Synodi Actis abſolutè ſubſcribere, ſed tantùm ſub conditione conſenſûs à comprovincialibus impetrandi: *Ego*, inquit, *Eucherius Epiſcopus ſubſcripſi, ſanctorum ſacerdotum comprovincialium meorum ſuper his expectaturus adſenſum.* Ex hac igitur Synodo, quæ tribus tantùm annis Celidonii depoſitionem anteceſſit, manifeſtum eſt in Lugdunenſes, ac proinde in alias provincias ulteriores Galliarum nihil ſibi vindicaſſe juris Hilarium, qui nec Eucherium impulit, ut abſolutè ſubſcriberet, quoniam illum ad ſuam Synodum non pertinere noverat.

Non alias ergò Gallias licet hîc intelligere, quàm quæ Narbonenſem olim ſolidam compoſuerant, quæ *Galliarum provincia* primùm appellata eſt, ac poſtmodùm ſimpliciter *Provincia*. Quæ cùm ab aliis provinciis in adminiſtratione civili diſtingueretur, conſequens erat ut etiam in Eccleſiaſtica eſſet ſeparata. Certè ſuſpicor illud etiam inter utraſque diſcrimen nonnunquam poſitum eſſe, ut quæ Narbonenſem olim conflarant, ſimpliciter Galliæ, vel Galliarum provinciæ; aliæ verò dictæ ſint provinciæ Gallicanæ. In Concilio enim Pariſienſi, ann. 362. vocantur ubique Gallicani Epiſcopi qui Synodum conſtituebant, *& Saturninum excommunicatum ab omnibus Gallicanis Epiſcopis*, dicunt. Quæ Synodus eo conſilio congregata fuiſſe videtur, ut quæ à Saturnino Arelatenſi Epiſcopo Ariano

malè geſta fuerant In Arelatenſi & Biterrenſi Synodis, reſcinderentur. Verùm quia timendum erat, ne Saturninus, vel Synodum de novo cogeret adversùs Pariſienſem, aut ſaltem eos Epiſcopos, quos priùs ad tuendum errorem armaverat, iterùm ad conculcandum Pariſienſe decretum autoritate ſuâ impelleret, decrevit Synodus: *ut quiſquis his, quæ ſtatuerat,* INTRA GALLIAS *pulſaverit renitendum, à communione ac ſede ſit ſacerdotii abjiciendus.* Eas Gallias, ut opinor, intelligens, in quibus verſabatur ac autoritate pollebat Saturninus, & quarum Epiſcopi propter anteacta in ſuſpicionem veniebant. Item in Concilio Vaſenſi I. an. 442. *Placuit*, inquit Can. I. *tractatu habito, Epiſcopos* DE GALLICANIS *provinciis venientes,* INTRA GALLIAS *non diſcutiendos: ſed ſolùm ſufficere, ſi nullus communionem alicujus interdixerit; quia inter circumhabitantes ac ſibi penè invicem notos, non tam teſtimonio indigent probi, quàm denotatione ac denuntiationibus depravati.* Ubi omninò diſtingui videtur inter Gallias ſeu quinque aut ſeptem provincias, quarum Epiſcopi Synodo aderant, & Gallicanas provincias, de quarum Epiſcopis diſcutiendis agebatur. Eodem ſenſu Gallias eſſe acceptas à Leone ipſo pro ſolidæ Narbonenſis partibus apparet ex Epiſtola 38. ad Ravennium Arelatenſem: *Petronianum*, inquit, *quemdam vagum... didicimus* PER GALLIAS *ſe noſtrum eſſe Diaconum jactitaſſe, & ſub hujus honoris obtentu diverſas ejus provinciæ Eccleſias circuire.* Item Epiſtolam ad Epiſcopos Synodi quinque aut ſeptem Provinciarum, quæ corpus ab aliis diſtinctum conflabant, ita inſcribit: *Leo Ravennio, Ruſtico, &c. Epiſcopis* PER GALLIAS *conſtitutis.* Hæ ſunt conjecturæ, quas doctioribus examinandas emittimus, non ita iis innitentes, ut ab iiſdem pendere velimus ſententiam noſtram, quâ dicimus, non omnes omninò Galliarum provincias ſibi ſubjicere voluiſſe Hilarium; ſed eas ſolummodò, quæ ex ſolidæ Narbonenſis diviſione in ſolidas evaſerant, quoad civile regimen. Quàm merito autem jure eas ſibi vindicabat Arelatenſis Epiſcopus, ſatis ſuperque dictum eſt in ſuperioribus.

CAPUT II.

Utrum in hac agendi ratione, quam Pontifex redarguit in Hilario, aliquid ſuperbiæ, præſumtionis & arrogantiæ emicuerit?

TOtus eſt Leo noſter in inſectanda Epiſcopi Arelatenſis ſuperbia, vixque linea eſt in hac, tota quanta eſt Epiſtola, quæ hanc criminationem non ſpiret acrioribus verbis & quidem plurimis illatam. Paſſim enim eum traducit, ut hominem *nulli ſubditum legi, qui nullis ſe Dominicæ inſtitutionis credit regulis contineri, qui ſacratiſſimam Petræ firmitatem Deo ædificante conſtructam nimis impiâ vult præſumtione violare, ejus poteſtatem tentat infringere, favendo cupiditatibus ſuis, præſumendo illicita, & ipſius beatiſſimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo.*

Nihil revera arrogaſſe ſibi Hilarium præter ſuæ Eccleſiæ jura, oſtenſum eſt pluribus. An verò ita ſedis ſuæ privilegia, imò totius Epiſcopalis ordinis poteſtatem defenderit, ut debitam Apoſtolicæ ſedi violaret reverentiam, non omninò manifeſtum eſt. Aſſerit quidem ſanctus Leo, ſed Leo ut ſcribit Doctiſſimus Baronius, *in his quæ contentioſi fori ſunt, quod perfacile eſt, deceptus*, ſed Celidonii artibus circumventus, & delationibus adverſariorum faciliores præbens aures.

Quis porrò ad convincendum reum accuſatoris teſtimonium ſatis eſſe dicat, præſertim verò in propria cauſſa, in qua quiſque ſibi ipſe ſuſpectus eſſe debet. Certè cùm in hac Leonis Epiſtola lego: *Quod poſtquam Hilarius rationabile, quod in ſanctorum Concilio ſacerdotum poſſet reſpondere, non habuit, ad ea ſe, occulta cordis ipſius tranſtulerunt, quæ nullus Laicorum dicere, nullus ſacerdotum poſſet audire*: cùm hæc, inquam, lego, redit in memoriam Auxiliaris Præfecti effatum, quod ex ejus ad Hilarium ipſum Epiſtola ea de re ſcripta refert Honaratus Maſſilienſis: *Impatienter*, inquit, *ferunt homines, ſi ſic loquamur, quomodo nobis conſcii ſumus. Aures præterea Romanorum quadam teneritudine plus trahuntur.* Mihi certè audiendos magis videtur Præfectus ille Leonis & Hilarii amicus, quàm vel Hilarius ipſe vel Leo, quorum, tam etſi ſanctorum mentibus, vel propriorum privilegiorum æmulatio, vel amor victoriæ nebulas quaſdam offundere potuerunt. Intelligis autem, ſincere Lector, quantum aberat ut Auxiliaris Præfectus, totius negotii atque tractatûs inſpector, contumaciæ Hilarium argueret; cùm omnes potiùs Leonis querelas in illam affectionem referat, quâ vix eſt qui non laboret, cùm ſuæ ſententiæ ſibique aliquem habet paulò liberius adverſantem: in eamque aurium teneritudinem, quam Romanis innatam affirmat. Sed & longè clariùs mentem ſuam aperit in eadem Epiſtola, ubi aſſerit ſe totius illius concertationis conſcium ac teſtem, nihil omnino in Hilario deprehendiſſe, quod animum elatiorem protervúmque ſaperet: *Cùm*, inquit, *propoſiti tui tenax ſis & ſemper æqualis, nulloque commotionis felle rapiaris, ſicut nullis extolleris illecebris gaudiorum, ego nec minimùm quidem factum Beatitudinis tuæ arrogantiæ memini contagione fuſcari.*

Auxiliaris Præfectus Hilario patrocinatur.

Hoc ut Auxiliari Præfecto, ita & cunctis Galliarum Epiſcopis perſuaſum fuit, qui à Leone accepiſſe videntur rerum in Romana Synodo geſtarum Acta, quæ omnia ab Hilario prolata continerent, ut ex his verbis conjicio: *Quæ igitur apud nos in cauſſa Celidonii Epiſcopi geſta confecta ſunt, & quæ Hilarius dixerit, dum cum eodem præſente ſupradicto Epiſcopo audiretur, inditus chartis rerum ordo demonſtrat.* Cum autem omnium ab Hilario geſtorum dictorumque participes eſſent facti non tamen propterea ab illo deſciverunt; ſed poſthabito tranſalpini conventûs judicio, Gallicanæ Synodi ſententiam adverſus Celidonium decretam, conſtanter ratam habuerunt, eumdem ſemper honorem detulerunt Hilario, nec ejus locum à Leontio aliove invadi permiſêre, quod erat Leonis ad eos ſcribentis votum conſiliumque.

Galliarum Epiſcopi Hilario adhærent.

Etſi porrò tam horum præſulum, quàm Auxiliaris Præfecti ſuffragia deeſſent in gratiam Hilarii, non facilè tamen aures accommodandæ eſſent ejuſmodi accuſationibus, cum & antequam hoc negotium agitari cœpiſſet, & poſtquam finitum eſt, ſemper ob ſummam animi demiſſionem faſtuſque omnis contemtum præcipuè commendatus ſit Hilarius. Inde eſt quod cognati ac prædeceſſoris ſui Honorati vitam ediſſerens, proſapiæ ejus nobilitatem preſſit ſilentio, ne in ipſum laudes gentili ſuo delatæ reciderent: *Etiam ipſe laudibus venerandi propinqui præcelſum ſtemma natalium maluit nobilitare dum reſpuit, commendare dum præterit, dilatare dum ſpernit.* Nec mirum demiſſum geſſiſſe animum, ubi in ea dignitate collocatus eſt, ad quam non niſi humilitate conſcenderat: *Sicut enim Sacerdotii gradu ſummus*, inquit idem vitæ ejus ſcriptor, *ita humilitatis deſcenſu, faſtigium celſæ ſublimitatis indeptus.* Idem Maſſilienſis Epiſcopus, poſtquàm plurimis exemplis Hilarii noſtri humilitatem comprobatam fecit, ita proſequitur: *Conſtat ergo humili-*

Humilitas ſancti Hilarii.

S. Honoratus Maſſil. in vita ſancti Hilarii Arelat.

Ibidem.

Digitized by Google

tatis culmina proprio eum comparaſſe deſpectu, & celſum perinde virtutum meruiſſe faſtigium. Sed fortè hac tanta & tam multiplicia vera humilitatis exempla aliquod ſuperbia periculum generarunt, & non potiùs ſublimibus humilitatis compararunt celſa praconia. Extitit rigidus, ſed ſuperbis; extitit terribilis ſaculi iniquitate turgentibus, xenodochia vanitate turgentibus. Caterùm congregationi ſancta & conſummatis viris, non ſolùm cor atque animum, ſed & corpus quoque promptiſſimè proſternebat. Quod non minus Romæ, quàm in Galliis frequentavit; Urbem enim ſtatim atque ingreſſus eſt, *Apoſtolorum martyrumque occurſu peracto, beato Leoni Papa illicò ſe praſentavit, cum reverentia impendens obſequium & cum humilitate depoſcens, ut Eccleſiarum ſtatum ſolito more ordinaret.* Denique ne unius vitæ autoris nonnullis forſitan ſuſpecti teſtimonio contenti ſimus, Auxiliaris Romanæ facundiæ, ut idem ſcriptor aſſerit, autoris ſuffragium proferamus; breve quidem illud, at omni exceptione majus. Ita Hilarium ipſum alloquitur in Epiſtola, cujus fragmentum habet ejus vita: *Sicut tenes in aliis modeſtia morumque operibus principatum: ignoſce de te ſtudioſè minora dicenti, quia ſemper in pradicatione ſui virtus erubeſcit.*

Baron. A. C. 445. n. 18. Jam verò poſtquàm Româ rediit Arelatum, quanta ſinceræ humilitatis dederit indicia, vel ipſo narratore Baronio diſcimus, *Certè quidem*, inquit, *haud mediocre ſpecimen edidit Chriſtiana modeſtia, dum ita exagitatus, tam à Pontifice, quàm ab Imperatore*: Sicut enim fremitus Leonis, ita & ira Regis: *tamen omnino conquievit, neque contrariis editis Apologiis ſuam cauſſam defendit: cùm alioqui id praſtandi & vis eloquentia ipſi ſuppeteret, & jura à pradeceſſoribus pratenſa ſuffragarentur.* Errat tamen Cardinalis, cum poſthàc Hilarium omnino conquieviſſe aſſerit, nullaſque ab eo editas eſſe Apologias, quibus cauſſam ſuam defenderet; ab eminentiſſimo viro hac in parte diſſentimus; quoniam contrarium diſertè affirmat Hilarianæ vitæ autor, in hæc verba: *Solus*, inquit, *tantos ſuſtinuit, nequaquam minantes expavit, inquirentes edocuit, altercantes vicit, potentibus non ceſſit, & in diſcrimine vita poſitus, communioni ejus, quem cum tantis viris damnaverat, conjungi nullatenus acquievit.* Redux autem ad Eccleſiam ſuam, & Legatos frequentes miſit ad Leonem, & tam multas edidit Apologias, ut iis recenſendis ſuperſedere coactus fuerit idem vitæ ejus ſcriptor: *Et quia*, inquit, *quantum in hac cauſſa dictaverit, huic operi nulla poſſum ratione connectere, Auxiliaris tunc Prafecti qua fuerit ſententia, credidi inſerendum*, &c. Ut autem à Baronii ſententia diſcedimus cum ſcriptas hujuſmodi Apologias negat; ita eidem ſubſcribimus Hilarii modeſtiam aſſerenti. Eſt enim hoc hominis verè Epiſcopalis, & dignitatis ſuæ jura tueri fortiter, & tamen à Chriſtiana humilitate modeſtiaque ſacerdotali nequaquam recedere. Talem ſe in hoc negotio Hilarium præbuiſſe & totius vitæ ipſius tenor, & ſcriptor jam ſæpiſſimè laudatus perſuadent: *In civitatis*, inquit, *receſſu, totum ſe ad placandum animum ſancti Leonis inclinatâ humilitate convertit, miſſo primùm ſancto Ravennio tunc Presbytero, poſtmodum proprio ſucceſſore; deinde ſancto Nectario, ſanctoque Conſtantio pracipuis ſacerdotibus. Et quia quantùm in hac cauſſa dictaverit*, &c.

Abſit ergo ut tam ſiniſtram de ſanctiſſimo Epiſcopo opinionem animo retineamus, quam & adverſariorum ejus calumniæ, & ſancti Leonis paulo commotioris facti Epiſtola jampridem generarunt. Et licet difficile ſit in hoc diſſidio è duobus eximiâ ſanctitate præclaris alterutrum abſolvere, niſi altero inſimulato, minùs tamen ſpiritui gratiæ contumelioſum videtur, ſi dixerimus Leoni ſatis perſpectam tunc non fuiſſe Hilarii ſanctitatem: & in illo contentionis æſtu non eo ſenſu Hilarii verba accepta eſſe à Romano Pontifice, quo ab Arelatenſi proferebantur; quàm Hilarium tantæ procacitatis, arrogantiæ ac ſuperbiæ reum exiſtimare, hominem ſingularis modeſtiæ ac ſpontaneæ demiſſionis nomine commendatiſſimum.

CAPUT III.

Quid ad illud Epiſtola: Quod Hilarius rationabile quod in ſanctorum Concilio Sacerdotum poſſet reſpondere, non habuit; quid de teſtibus à Celidonio productis?

Cod. Theod. lib. 2. tit. 2. *Omnibus in re propria dicendi teſtimonii facultatem jura ſubmoverunt*, ut pridem ſanxêre Imperatores Valens, Gratianus & Valentinianus ad Gracchum Præfectum Urbis ſcribentes. Ex quo & ſuperioribus S. Leonis querelis plurimum roboris detrahitur, & præſentibus occurritur. Hoc enim uno maximè angebatur Leo, quod ad ſe trahere volenti Galliarum cauſſas ſtrenuè obnitebatur Hilarius. Unde mirum non eſt, ſi *rationabile* non invenit quicquam eorum, quæ ab Arelatenſi Epiſcopo prolata ſunt: nemo eſt enim qui adverſariorum rationibus libens ſubſcribat; & cuique litigantium hoc à natura corrupta inditum eſt, ut juris omnis robur ac probationum pondus ſibi militare exiſtimet.

Porrò ſi Honoratum Maſſilienſem conſulamus, qui cùm poſt mortem Hilarii ſcripſerit, adulationis omnis expers ac vacuus fuiſſe credendus eſt: ita locutus eſt Hilarius in ſua cauſſa, ut & *inquirentes edocuerit, & altercantes vicerit.* Quamquam parcè admodum verba eum feciſſe putem, qui ſe ad litigandum non accinxit; ſed huic ſemper principio tanquam immobili lapidi innixus eſt, *ſe ad officia non ad cauſſam veniſſe; proteſtandi ordine, non accuſandi, qua ſunt acta ſuggerere*: quæ quidem in novo rurſus judicio ventilari ac diſcuti, recepti tunc in Gallis canones, ſolitaque Eccleſiarum ordinatio non ſinebant. Hoc unum contendebat Hilarius; hoc *rationabile* non exiſtimavit Pontifex noſter; quoniam hoc autoritati ac ſplendori ſedis ſuæ deberi putabat, ut quæcumque per omnes orbis Eccleſias celebrabantur judicia, ad Romanum examen denuò ſemper revocarentur.

Quod igitur in Romana Synodo cauſſam deſeruiſſe viſus eſt, *nec*, ut Leo ait, *quod reſponderet habuit*; hoc neque ex juris penuria, nec ex probationum defectu, nec ex loquendi difficultate provenit: ſed inde, quod Leonis facto ſolita judiciorum Gallicanorum forma immutabatur, novumque jugum hoc modo parabatur Gallicanis Eccleſiis ac Sacerdotibus, quod nec illi, nec eorum Patres ferre unquam potuerant: quod jugum ſi Hilarius Gallicanarum Eccleſiarum apex his imponi paſſus eſſet, ipſe tanquam & propriæ dignitatis deſertor, & Gallicanæ libertatis traditor à ſuis Coëpiſcopis erat arguendus. Hilarii igitur ſilentium, prudentiæ fuit, non imbecillitatis; reverentiæ, non contumaciæ: defenſionis, non deſertionis: facundiuſque cauſſam dixit tacendo, quàm perorando feciſſet.

Jam quod teſtes attinet, quorum *manifeſta*, ut ait, *reſponſione*, ſe injuſtè Sacerdotio fuiſſe dejectum monſtraverat Celidonius, dubium ſubeſſe mihi videtur nonnullum, utrum de teſtibus apud Gallias auditis à Gallorum Synodo agatur; an verò de teſtibus, quos è Provincia in Urbem evocarit De teſtibus à Celidonio productis.

Epiſcopus dejectus, produxeritque in conſpectum Romani Concilii. Si hoc ultimum; videt quiſque quàm ſuſpecti plerumque ſint teſtes per longa itinerum ſpatia traducti, quippe qui auro perſæpè redimuntur, ut ad loca remota ſe cooferaot, ſpéque lucri magis ducuntur, quàm ſtudio veritatis. Inſuper ab iis locis abſunt, in quibus ſunt noti, & fortè ſcelerum rei atque à reddendo teſtimonio reprobandi. Ad quæ demum contrariorum *teſtium neceſſaria perſona*, ut aiunt Epiſcopi Africani, *vel propter ſexus, vel propter ſenectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poſſunt.* Quam ob cauſſam *ſtatutum eſt pariter & juſtum*, quemadmodum S. Cyprianus teſtis eſt Epiſt. 55 ad Cornelium Papam, *ut uniuſcujuſque cauſſa illic audiatur, ubi eſt crimen admiſſum . . . ubi & accuſatores habere & teſtes ſui criminis poſſint.* Unde & in jure civili magna cautio adhibetur circa evocandos per longinqua itinera teſtes, propter fraudis periculum, quod ſubeſſe ſolet. Jam verò ſi de teſtibus à Celidonio productis in Provincia agit S. Leo, longè melior eſt Hilarii conditio. At de his loqui Pontifex videtur; tum ex modo loquendi, quem uſurpat; non enim ait, *monſtravit*, ſed *monſtraverat*, quo Gallicanam remotioremque Synodum indicari crediderim: tum quia de teſtium præſentia in Romana Synodo non meminit, ſed tantummodò de ipſorum reſponſione, ſcripto, ut conjicere licet, exhibita; cùm tamen ſtatim de Hilario loquens dicat: *Ita ut, quod Hilarius nobiſcum reſidens poſſet opponere, non haberet.* Hoc igitur ſi ita eſt, ut de teſtibus in Synodo Gallicana ab Epiſcopo accuſato prolatis ſermo ſit; quis velit conferre narrationem Celidonii pro ſe ipſo allegantis Romæ teſtium neſcio quorum reſponſionem in Gallia factam, cum eorum teſtimonio, qui Celidonium ipſum accuſarunt, convicerunt, condemnarunt. Non enim fuere pauci teſtes pretio conducti, quales facilè fuit Celidonio ſibi comparare, aut metu vel gratiâ impulſi, ſed *flammata nobilium & mediocrium ſtudia convolarunt, adſtruentes Celidonium internuptam ſuo adhibuiſſe conſortio, ſimul ingerentes ſaeculi adminiſtratione perfunctum capitali aliquos condemnaſſe ſententia.* Quibus non contenti ſancti Hilarius & Germanus, alios etiam *teſtes imperant præparari*, eorumque operâ ac ſtudio *conveniunt ex aliis locis probatiſſimi Sacerdotes*, per quos *res omni ratione prudentiaque diſcutitur, accuſatio teſtimoniis comprobatur; vera demum ſimplexque definitio adhibetur, ut quem ſcripturarum regula removebant, voluntate propria ſe removere deberet.* Si porrò tunc temporis vel ulli vel idonei teſtes à Celidonio adducti eſſent, ut Romæ narravit, quis credat Hilarium Germanumque ſanctiſſimos viros, alioſque probatiſſimos Sacerdotes, quos Honoratus commemorat, ita vel occæcatos, vel omnis oblitos eſſe æquitatis, ut conſacerdotem mallent ut reum damnare, quàm abſolvere innocentem. Quod ſi hujus viri innocentiam aliquandiu contigiſſet invidorum potentiâ vel artibus obſcurari; at tandem aliquando emicuiſſet Gallicanæ Eccleſiæ oculis: Hilario ipſi poſtmodùm innotuiſſet, ut & Germano tantæ gratiæ viro, nec ita priſtinæ ſententiæ tenax fuiſſet ſanctiſſimus Arelatenſium Epiſcopus, ut in ea ultimum obire diem voluiſſet, contra vel propriam vel publicam de fratris ſui innocentiâ notitiam. Nunquam tamen reſiliit Hilarius, ſanctæ poſt mortem memoriæ ab ipſo Leone appellatus; &, ut teſtatur laudatus toties ejus vitæ ſcriptor, etiam *in diſcrimine vitæ poſitus, communioni ejus, quem cum tantis viris damnaverat, conjungi nullatenus acquievit.*

Epiſt. Africani Concil. ad Celeſtinum PP.

Cyprianus Epiſt. 55. ad Cornelium. PP.

Vita S. Hilarii Arelatenſis per Honoratum Maſſ.

CAPUT IV.

Cetera accuſationum momenta diſcutiuntur; ac præſertim ea, quibus Hilarius tanquam immitis & inhumanus arguitur.

AB his examinandis abſtinere poteramus, cùm ea ab Honorato prætermiſſa eſſe videantur, ſive quod per eam tempeſtatem purgata eſſet ab his omnibus Hilarii memoria, ſive quod revera in nonnullis humani aliquid paſſus ſit vir ſanctus, dum variis Eccleſiarum negotiis emergentibus incumbens, aliqua paulò nimis præcipitanter exequitur, ut ad alia zelo diſciplinæ accenſus properaret. Sed enim, quod de ſe ipſum profiteri non pudet Leonem, *ipſa ſuſcepti operis magnitudo creberrima eſt offenſionis occaſio*, etiam Pontificibus ab omni ambitu aut cupiditate alienis. Tale quid contingere potuit in Projecti negotio, cui alium viventi ſuperordinatum eſſe queritur S. Leo: & quidem, ut ipſe contendit, in aliena Provincia: quod quatenus verum ſit ſecunda diſſertationis parte diſcuſſimus. Sed dum Projectus ardentiùs forſan ſua jura proſequitur, dum cives ejus civitatis, cujus regebat Eccleſiam, Epiſcopi ſui querelis ſtudioſè nimis ſuffragantur, ac ſe in electione neglectos putant, cùm eorum votis ac teſtimoniis non expectatis illa perficitur, invidioſiſſimè Hilarium ſcriptis literis proſciderunt.

Præterea illud omne ex proprio ingenio egiſſe Hilarium, hominem diſciplinæ ſtudio commendatum, ægrè mihi perſuaſerim: ſed potiùs exiſtimaverim hoc ipſum negotium in aliquo illorum excurſuum contigiſſe, in quibus comite ac conſcio Germano Autiſſiodorenſi utebatur. Nec par eſt credere, quod ſolus ordinaverit Epiſcopum, cùm ipſe & in Regenſi Concilio & in Arauſicano I. quibus præfuit ac ſubſcripſit, & quorum decreta condidit, graviſſimis verbis ac interminationibus illos inſectatus fuerit, qui vel à duobus ordinari ſe paſſi eſſent, vel alium non adſcito ſecum tertio ordinaſſent. In Regenſi quidem depoſitionis ſententiam tulit adversus Armentarium Ebredunenſem Epiſcopum, quia à duobus tantùm fuerat ordinatus, ordinatoreſque ipſos ab omnibus ordinationibus ac Conciliis removit & abſtinere ſancivit. In Arauſicana autem Synodo eos, qui tale quid audebant, tanquam præſumtores & antiqui ſtatuti violatores, damnandos pariter decernit canone vigeſimo primo. Sed nec Leo ipſe, nec Projecti cives de hoc Hilarium accuſarunt, quod ſolus eam ordinationem attentarit. Quod verò cum pluribus egit, vix adduci quis poterit, ut ſine conſilio, aut ſine ratione aliqua factum putet.

Proſequitur S. Leo in hæc verba: *Militaris manus (ut didicimus) per Provincias ſequitur Sacerdotem, & armati præſumtione præſidii ſuffulto ad invadendas per tumultum famulatur Eccleſias.* Nihil eſt, quod in odium trahi non poſſit, cùm ſeorſum à ſuis circumſtantiis res quælibet exponitur. Unde facilè fuit ab adverſariis Hilarii rem hanc invidioſè referri, quæ vel neceſſitate compellente, vel amicis ultro agentibus permiſſa eſt ab Hilario. Pronum eſt enim credere plurimos, qui Hilarii ab ore pendebant, ejuſque ſuſpiciebant ſanctimoniam, ſeſe ultro comites dediſſe ſuo antiſtiti, cùm in Provincias ſibi ſubjectas excurſurus proficiſcebatur, tum propter bellicos tumultus, quibus eæ regiones perſæpè concuſſæ ſunt; tum propter adverſarios, quos ei ardens diſciplinæ ſtudium, peccatique odium apud impios pepererat.

S. Leon. Epiſt. 10. cap. 6.

Quicquid ſit, hoc certum habemus Hilarium ab

Digitized by Google

Hilarius à faſtu ſæculi alienus.

Eucherius de contemtu mundi. Idem de laude Eremi. Vita S. Hilarii.

omni ſæculi faſtu ac ſplendore longè alienum fuiſſe : ita referentibus, qui ejus geſta ſcripſerunt : *Ex pleniſſima* quippe, ut ait Eucherius, *mundanæ poteſtatis ſede in religionis nomen aſcenderat, magno animo egreſſus de domo ſua & de cognatione ſua, & omnem jamdudum cenſum in Chriſti pauperes Chriſto dives effuderat* : eum propterea *Patrem pauperum* vocitari conſueviſſe aiunt, quod & paupertatis amator pauperes ſolerti curâ pauper ipſe aleret. Quid, quod *tanta parcitate vita eſt illius ſuſtentata, ut raro ſæcularium aliquem invitaret : quod lectioni intentus, vigiliis deditus, orationi ac jejuniis jugiter mancipatus, cilicii aſperitate exilitatem tenuati corporis macerabat. Nec hyemis quidem rigore, quo ſolent torrentia flumina glaciali algore conſtringi, pedes indumento adjecto texit, numquam ſinum lanamine contegens* ; verè, ut epitaphium ejus habet,

Antiſtes Domini, qui paupertatis amorem
Præponens auro, rapuit cæleſtia regna.
Ruſtica quin etiam pro Chriſto munia ſumens,
Servile obſequium non dedignatus adire,
Officio vixit minimus, ſed culmine ſummus.

Denique in ipſa Romana profectione, quam Celidonii occaſione ſuſcepit : *pedibus iter aggrediens conficere non timuit, intrepidus Urbem Romam ſine equo, ſine Sagmario vel Sago, omni difficultate ſuperata feſtinus intravit.* Quis hujuſmodi hominem credat militari manu ſtipatum Gallicanas Provincias peragraſſe ? Qui ſi fortè armatos homines itineris ſui comites eſſe permiſit, aliam omnino ob cauſſam ita contigiſſe oportuit, quàm quæ à Leone noſtro ex adverſariorum Hilarii impoſtura ſuggeritur. Certè parùm ſibi ipſa conſtat calumnia, cùm & militari manu cinctum Hilarium narrat, & armati præſumptione præſidii ſuffultum ad invadendas per tumultum Eccleſias. Hæc enim ſi ita ſe habent, quomodo, quod circa Projecti negotium aſſeritur, *Inſperatus neſcientibus ſupervenit, & improviſus abſceſſit?* Et quâ ratione per tumultum Eccleſias invaſiſſe credendus eſt, qui ita ſecreto ac furtivè, ut volunt, in civitatem irrepſit, ut ante abſcederet, quàm eum veniſſe civibus innoteſceret ? è contra vero quomodo ſecreto & furtivè veniſſe is exiſtimetur, quem certum eſt nonniſi convocatis pluribus provinciæ Coëpiſcopis ordinationem Epiſcopalem celebraſſe ?

Jam verò quod Hilarium velut immitem & inhumanum inducit, nullâ ratione concinit his, quæ in ejus vita narrantur : *Apparet,* inquit Pontifex, *quàm mitis ſit corde Hilarius, qui obeſſe præſumtioni ſuæ fraternæ mortis credidit tarditatem. Quantùm enim in ſe fuit Projecto ſubtraxit lucem, abſtulit vitam, qui hunc dolorem, in locum ejus alterum ſubrogando, ne ad ſalutem illi recurſus eſſet, injecit.* Quam inhumanitatem inferiùs etiam redarguit, ubi eo nomine carpit Hilarium, quod facilè communionem, *& ad indignantis arbitrium, & pro commiſſis & levibus verbis* denegaret iis etiam, qui criminis participes neutiquam fuerant : *Sed quid mirum,* inquit, *eum in laicos talem exiſtere, qui ſoleat de Sacerdotum damnatione gaudere.*

Compatientis animi varia argumenta in Hilario.

Sed audiamus, quàm diverſum ab illo nobis depingat Hilarium teſtis locuples Honoratus, & quanto pietatis ſenſu commota ejus erga peccatores viſcera lacrymarum imbrem funderent : *Quotieſcumque,* inquit, *pœnitentiam dedit . . . admonitione completâ, cum lacrymis ſupplicationum ſumebat exordia, ut pœnitentiæ fructum, quem monendo contulerat, orando firmaret.* Paulo poſt hæc verba, alia ſubjicit, quæ eundem compatientis animi ſenſum in Arelatenſi Epiſcopo mirè exprimunt, *Pietatis ſuæ inſignia,* inquit, *in his, quos ad cæli regna præmiſit, ita intimis invicem viſceribus demonſtravit, ut nullus queat imitari. Minimi cujuſque Lectoris tranſitu ejuſdem animus taliter vulnerabatur interiùs, ut ſingultibus quateretur, & profunderet fletus uberrimos ; non aliter ac ſi unici pignoris ſolatio caruiſſet. Caſus quoque infirmitateſque ſuorum vulnera propria reputabat.* Quod autor exemplo comprobat Cyrilli cujuſdam Levitæ, cujus pedem moles marmoris ex alto decidens colliſerat : *Pro cujus,* inquit, *gemitu & dolore non minùs vulneris vir beatus excepit in corde, quàm colliſus ſuſtinebat in corpore. Denique in relevatione proximi membrorum propriorum jacturam credidit faciendam, implevit divinum præceptum, quin imò feliciter & exceſſit, dicente Domino :* Diliges proximum tuum, ſicut teipſum : *Ecce invenitur hic beatus dilexiſſe proximum ſupra ſeipſum ; qui, quantum definitio mentis habuit, membra tradidit amputanda propria, ut ſanaret aliena.*

Apparet ergo, ut ſua Leoni verba reddamus, *quàm mitis eſſet corde Hilarius* : quàm longè abeſſet ut fratribus ſuis dolorem injiceret, ſubtraheret lucem, auferret vitam, qui contrà alienum dolorem ſuum fecit, qui ſuorum mortem tot gemitibus proſecutus eſt, qui fraternam vitam propriæ vitæ anteponere non dubitavit.

CAPUT V.

Hilarii Pietas erga pauperes expenditur, nonnullaque de eodem clariſſimorum virorum teſtimonia referuntur.

QUanto charitatis æſtu peccatores Exomologeſio facientes exciperet Hilarius, quo ſenſu miſerationis fraterno dolori compateretur, non tam in ſuperiori capite legimus, quàm oculis ipſis percepimus : ut tuta ſit hac ex parte ab adverſariorum calumniis Hilarii benignitas ac manſuetudo. Splendidiùs tamen adhuc emicabit, ſi qualis idem erga pauperes egenoſque fuerit, referamus tum ex ejuſdem vita, tum ex aliis, qui de tanti Epiſcopi virtutibus diſſeruerunt, ſcriptoribus.

Honoratus Maſſil. in vita S. Hilarii.

Ita, inquit Honoratus, *viſcera ejus miſericordia quatiebat & pietas, ac ſi ſolus ad redimendum paginis cæleſtibus urgeretur. Tractavit ſecum, deliberavit, effecit, ut ſacra miniſteria captivis potiùs ſolatia, quàm præſtarent Eccleſiis ornamenta. Quicquid argenti omnes Baſilicæ habuerunt, captivorum redemtioni protinùs deputavit, cumque omnia cognoviſſet expenſa, exultans atque congratulans, quia vota fidelium diſpenſatione ſua videbat cæli in ſede præmiſſa. Numquidnam poterit æſtimari quantùm viſceribus ejus inſederit pietas, qui uſque eò credidit omnia diſtrahenda, quo uſque ad Patenas vel Calices vitreos veniretur . . . Miſeratione propenſus, largitione promtiſſimus, non contentus quæ inhibebantur ingerere, niſi ſolatia conſolationum rivis fletuum cumulaſſet.* Eandem Arelatenſis hujus Epiſcopi erga pauperes miſerationem laudibus extollit Julianus Pomerius lib. 2. De Vita Contemplativa, uti ſtatim referemus. *Eum grandi & ſolerti cura pauperes aluiſſe,* aſſerit Petrus Equilinenſis. Trithemius lib. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis eodem ipſum nomine commendat : *Tanta,* inquit, *pietate extitit in pauperes, ut omnibus ſuis in eorum uſus hilariter diſperſis,* PATER PAUPERUM *deinceps vocaretur & eſſet.* Sed Gennadius Hilario penè coævus aut ſuppar ejus erga miſeros charitatem impensè laudat, his verbis : *Hilarius Arelatenſis Epiſcopus, vir in ſanctis ſcripturis doctus, paupertatis amator & erga inopum proviſionem non ſolùm mentis pietate, ſed & corporis ſui labore ſolicitus emicuit. Nam pro reficiendis pauperibus etiam ruſticationem, contra vires ſuas, homo genere clarus, & longè aliter educatus, exercuit : ſed nec in ſpiritualibus neglexit.*

Digitized by Google

Gennadium tranſcripſit Ado Viennenſis in Chronico.

Porrò quod ſuprà Honoratus retulit de ſancto Hilario, *ita viſceribus ejus inſediſſe pietatem, ut uſque eo crediderit omnia diſtrahenda, quo uſque ad Patenas vel Calices vitreos veniretur*, ſatis oſtendit non ſacra ſolummodò vaſa in uſus pauperum fuiſſe ab eo expenſa, ſed manifeſtum eſt eumdem Eccleſiæ ſuæ prædiis ac poſſeſſionibus nequaquam pepercilſe, priuſquam *ad Calices vitreos veniretur*. Quod & aliunde factum diſcimus, nimirum ex Epiſtola 8. Hilari Papæ cap. 4. ubi teſtatur, oblatum ſibi libellum fuiſſe nomine Leontii Arelatenſis Epiſcopi, *quo perhibebat Parochias Eccleſiæ ſuæ à prædeceſſore ſuo Hilario in alios, quod non licuit, eſſe tranſlatas, petens illas priſtino juri Hilari autoritate reſtitui.* Cujus querelæ occaſione decretum condidit Pontifex, quo cavetur: *Ne prædia, quæ neque deſerta, neque damnoſa ſunt, & ad Eccleſiam pertinent, ex quibus plurimorum conſuevit neceſſitatibus ſubveniri, aliquo jure in alterum transferantur, niſi prius apud Concilium alienationis ipſius cauſſa doceatur: ut quid fieri debeat communi omnium deliberatione tractetur.* Bene quidem ac prudenter admodùm Pontifex patrimonio pauperum hac Conſtitutione conſuluit, nihilque tale tentari vult abſque Concilii nutu ac conſcientiâ, ne quando à perditis hominibus Eccleſiarum poſſeſſiones ſub caritatis prætextu dilapidentur. At eò res perſæpe veniunt, ut nec propter bellicos tumultus Conciliis cogregandis locus ſit, nec moram patiatur pauperum inopia, vel captivorum miſera conditio, recedentibus nimirum quandoque barbaris, & ad propria cum ſua præda remeantibus, niſi præſenti nummo captivi ab eorum manibus eripiantur. Similis fortè cauſſa Hilarium compulit, ut abſque Concilii nutu, ſi tamen ita factum eſt, res Eccleſiæ diſtrahi in uſus pauperum decerneret. Certum eſt quidem per illam tempeſtatem, quâ Arelatenſem Eccleſiam rexit Hilarius, frequentibus armorum motibus barbarorumque incurſibus concuſſas eſſe Gallias, Hunnorum, inquam, Burgundionum, Gotthorum, & aliorum, adversùs quos, ut Proſper ſcribit, Aëtius Romanam rem utcunque ſuſtentavit. Nec minùs certum, quod etſi Hilarius *eo uſque omnia diſtrahenda crediderit, quouſque ad Patenas vel Calices vitreos veniretur*, ut pauperum inopiæ ſubveniret, is tamen tantùm abeſt, ut Eccleſiæ ſuæ reditus ac poſſeſſiones imminuerit, ut eas potiùs multò quàm antea auctiores ſucceſſoribus reliquerit. Teſtem habemus Hilario ipſo ferè σύγχρονον, Julianum ſcilicet Pomerium, qui apud Gallias Epiſcopatum geſſit. Is de Arelatenſi noſtro hæc habet lib. 2. De Vita Contemplativa cap 9. *Quid Sanctus Hilarius? Nonne & ipſe omnia ſua parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogavit? Is tamen cum merito perfectionis ſuæ fieret Arelatenſis Eccleſiæ Epiſcopus, quod illa tunc habebat Eccleſia, non ſolùm poſſedit, ſed etiam acceptis fidelium numeroſis hæreditatibus ampliavit.* Abundè his verbis ſatisfit querelis, quibus Leontius Hilarii deceſſoris ſui memoriam laceſſebat: ſi enim aliqua Eccleſiæ ſuæ prædia in gratiam pauperum alienarat, eidem multos ampliores caritas ipſius pepererat, quàm abſtulerat divitias.

Epiſt. 8. Hilari PP. c. 4.

Julianus Pomerius lib. 2. de Vita Contempl. c. 9.

Tot tantorumque virorum teſtimoniis hoc tandem efficitur, ut inter adverſariorum calumnias relegetur, quicquid ad aures Romani Pontificis tum adversùs alias Hilarii virtutes, tum præſertim contra ejus manſuetudinem delatum eſt. Quod nemini non accidit Epiſcoporum, qui Apoſtolicum vigorem ſpirantes, adversùs impiorum contumaciumque Chriſtianorum ſcandala ſemel inſurrexerint, eoſve à communionis gratiâ, ſpiritali gladio præciderint. Quàm facile enim eſt perditis hominibus immanitatis crimen judicibus ſuis objicere, ut intorta in ipſos ſententia non tam ſuis ſceleribus, quàm ferientis Epiſcopi inclementiæ deputetur. Hac arte Zoſimum deluſit Pelagius; nec impari mendacio Leoni noſtro ad tempus impoſuit Eutyches, qui miſſo ad Pontificem hunc libello ſe Nicænæ Synodi inhærentem decretis, immeritò eſſe communione privatum conqueſtus eſt, ac penè perſuaſit. Eâdem proculdubio impoſturâ Leonis auribus ſuggeſtum eſt à nonnullis, quod facilè communionem denegaret, proque levibus verbis ac commiſſis ejuſdemque ab eo pœnæ conſortes fieri, qui minimè ſceleris facti fuerant participes. Hæc aliaque omnia, quæ hactenus diſcuſſimus, commenta de antiſtite omnium ore ſcriptiſque laudato exiſtimare, hominis fuerit parùm cordati parumque religioſi. Cujus Epiſcopi præclarè ſancteque geſta qui accuratè volet addiſcere, ejus integram vitam ab Honorato Maſſilienſi Epiſcopo conſcriptam conſulat, quam eo conſilio Leonis operibus appendi curavimus.

CAPUT VI.

An fuligo ſemipelagiana adversùs Hilarium hac infectum commoverit S. Leonem? An in ea ad mortem uſque ille perſeveraverit? Veterum teſtimonia pro Hilario referuntur.

SI quid de re obſcura conjectando aſſequi licet, vehementer ſuſpicor non ſolas Celidonii & Projecti querelas, vel uſurpati apud Gallias alieni juris inſimulationem in cauſſa fuiſſe, ut tam acerbè exciperetur à Leone Hilarius noſter. Manebat, ni fallor, alta mente repoſitum tum Leoni, tum Proſpero, qui per illa tempora Leoni à ſecretis & curis Eccleſiaſticis erat, Hilarium principem vel tum adhuc eſſe, vel non ita pridem fuiſſe, eorum qui S. Auguſtini de gratia doctrinam impugnabant in Galliis. Atque adeò uterque exiſtimavit plurimùm Gallicanarum Eccleſiarum paci & Catholico dogmati profuturum, ſi arreptâ querelarum iſtarum occaſione, quas niti veritate credebant, Hilarius ab illa autoritate dejiceretur, quam ei & doctrina & pietas & ſedis ſplendor pepererant. Si quidem plurimos autoritate & dignitatis ſuæ & nominis in ſententiam ſuam pertrahebat, & vix pauci aliqui erant, quos vel reverentia, vel opinio tanti viri à Catholico ſenſu non dimoveret. Ita Proſper ad Auguſtinum ſcribens: *Poſſumus quidem, inquit, ad credendum eſſe conſtantes, ſed ad autoritatem talia ſentientium non ſumus pares: quia multùm nos & vita meritis antecellunt, & aliqui eorum adepto nuper ſummo Sacerdotis honore ſupereminent: nec facilè quiſquam, præter paucos perfectæ gratiæ intrepidos amatores, tantis ſuperiorum diſputationibus auſus eſt contraire. Ex quo non ſolùm his, qui eos audiunt, verum etiam ipſis, qui audiuntur, cum dignitatibus crevit periculum: dum & multos reverentia eorum aut inutili cohibet ſilentio, aut incurioſo ducit aſſenſu; & ſaluberrimum illis videtur, quod penè nullâ contradictione reprehenditur.* Hæc de Hilario Arelatenſi Epiſcopo ſcripta eſſe à Proſpero luce meridiana clarius eſt, & ex iis, quæ ab eodem ſub finem Epiſtolæ ſubduntur, invictè probantur: ubi inter eos, *quos meritis atque honoribus claros caligo iſtius* Semipelagianorum *opinionis obſcurabat*, unicum nominat *præcipuæ autoritatis & ſpiritalium ſtudiorum virum, ſanctum Hilarium Arelatenſem*

Epiſt. Proſperi ad ſanctum Aug.

PARS III. CAP. VI.

Arelatenſem Epiſcopum. Suffragatur Auguſtinus de Dono Perſevet. cap.21. ubi eundem Hilarium clarè deſignat velut Semipelagianorum errore infectum. Unde mirum videatur ab aliquot recentioribus ſcriptoribus id de Hilario negari à Brunone, inquam, Neuſſero Prodromi Velitaris, p.50. & ab Anthelmio, Diſſertationis IX. de SS. Leonis & Proſperi Operibus. Quorum opinionem egregiè refellit Eminentiſſimus Noriſius in Diſſert. IV. ad appendicem Autoris ſcrupulorum Edit. Rom p.251.

Hæc cùm ita eſſent, quis non credat faciliores inde aures præbuiſſe Hilarii accuſatoribus Leonem & Proſperum, quorum mens una erat idemque conſilium, atque id è re Eccleſiarum Gallicanarum eſſe exiſtimaſſe, ſi quid Hilarii autoritati detraheretur, quam Catholicæ doctrinæ noxiam credebant. Hoc certè in votis olim habuiſſe & Proſperum & Hilarium laicos, inficias nemo ierit, qui utriuſque legerit ſcriptas ad Auguſtinum Epiſtolas: *Sunt ex parte tales perſona*, inquit Hilarius laicus, *at his conſuetudine Eccleſiaſtica laicos ſummam reverentiam neceſſe ſit exhibere.* En Hilarium Arelatenſem Epiſcopum, quem & ſequentia, paucis interpoſitis, verba attinent: *Tua ſanè eſt prudentia deſpicere, quid facto opus ſit, ut taliam & tantorum ſuperetur vel temperetur intentio. Cui ego jam parum prodeſſe exiſtimo te reddere rationem; niſi & addatur autoritas, quam tranſgredi infatigabiliter contentioſa corda non poſſint.* Quibus conſententia Proſper ſcribit, tum verbis ſuperiùs relatis, tum his, quæ ſub Epiſtolæ finem de Hilario Arelatenſi habet: *Adde eruditionem*, inquit, *humilibus, adde increpationem ſuperbis.*

Epiſt. S. Hilarii ad S. Auguſt.

Mauguini ſententia de converſo ad Auguſtinum Hilarii animo.

Probabile quidem admodum putant è viris eruditis aliqui, tunc cùm diſſidium iſtud Leonem inter & Hilarium contigit, hunc à priori ſententia diſceſſiſſe, & Auguſtinianam vel eſſe amplexum, vel ſaltem non eſſe ampliùs inſectatum doctrinam. Hoc ita fuiſſe perſuadet ſibi doctiſſimus vir Gilbertus Mauguinus in confutatione Prædeſtinarianæ fabulæ, c.2. part.2. tum ob eam rationem, quod ita ſperandum de viro, qui *plurima moderatione in contentionibus illis ſemper verſatus erat*: quem in aliis omnibus ſectatorem fuiſſe Auguſtinianæ doctrinæ teſtatur Proſper, quemque ait jampridem ſenſum ſuum de hoc, quod in querelam trahebatur, apud ſanctiſſimum doctorem velle conferre: tum quod *probabile eſt*, inquit, *eum paulò poſt perſpectis ſaluberrimis ſanctiſſimi & ſuaviſſimi illius doctoris libris de prædeſtinatione ſanctoram & dono perſeverantia (in quibus difficultates omnes quibus ille velut anſulis quibuſdam in tenulenta Pelagianarum reliquiarum fæce retineretur, pleniſſimè fuiſſent ſoluta, & veritas abſoluta electorum prædeſtinationis, & verè gratuitæ ſemperque victricis Chriſti gratiæ indeclinabiliter & inſuperabiliter coaſtabilita) ſaluberrimam illam doctrinam humiliter & ſinceriter amplexum. Cujus converſionis non levi eſt argumento, quod in Decretali Papæ Celeſtini ad Epiſcopos Gallorum non recenſetur inter eos, qui Pontificiâ cenſurâ perſtricti fuere: cùm alioquin ut Metropolitanus, primus ante Venerium, Marium, & reliquos ſuæ provinciæ Epiſcopos fuiſſet nominatus.*

Sed, pace clariſſimi viri dixerim, non ii nominantur in fronte Epiſtolæ, qui doctrinam Auguſtinianæ adverſam prædicabant; ſed ii potiùs, qui cùm Epiſcopali dignitate præditi eſſent, *neſcio quibus Presbyteris*, ut ait Cæleſtinus, permittebant *indiſciplinatas quaſtiones vocare in medium, & pertinaciter prædicare adverſantia veritati.* Ubi Maſſilienſes & Lirinenſes Presbyteros & Monachos proculdubio deſignat, qui cum Proſpero res erat pro Auguſtini doctrina. Ea eſt ratio cur Venerium Maſſilienſem Epiſcopum & Leontium Forojulienſem potiſſimùm nominet, quoniam hic Fauſtum, Vincentium, alioſque Lirinenſes in ſua Diœceſi habebat, ille Johannem Caſſianum alioſque Maſſilienſes Preſbyteros, utroſque ex adverſariis ſancti Auguſtini præcipuos. Nec illos ſolummodò, ſed quatuor alios etiam ſimilem ob cauſſam nominat; cæteroſque ſubdit Galliæ Epiſcopos, quos omnes Pelagiana lue infectos à Cæleſtino eſſe habitos non putaverim. Eos itaque de ſilentio arguit, ut tota clamat Epiſtola, & de permiſſa novatoribus prædicandi licentia: *Nam quid in Eccleſiis*, inquit, *vos agitis, ſi illi ſummam teneant prædicandi: niſi fortè illud obſiſtat, quod non autoritate, non adhuc ratione colligitur, ut aliqui è fratrum numero nuper de Laicorum conſortio in collegium noſtrum fortaſſis admiſſi, neſciant quid ſibi debeant vindicare.*

Cur Celeſtinus PP. Hilarium in Epiſtola ſua non nominavit.

Quàm autem parùm conveniens erat, ut Hilarium Arelatenſem nominaret, quem Proſpero & Hilario altero referentibus didicerat Preſbyteris illis & impenſiùs favere & in inſectanda Auguſtini doctrina præire. Quod igitur omiſſum hujus nomen fuerit, inde potiùs arguo Hilarium tunc temporis ſententiam non mutaſſe. Huic enim aliunqui dirigendæ erant Cæleſtini literæ, ut & pro converſionis ſuæ teſtimonio novellam doctrinam compeſceret, & pro ſua apud Gallicanas Eccleſias præcipua autoritate, indiceret Preſbyteris illis ſilentium, Epiſcopoſque alios ad compeſcendam novatorum temeritatem accenderet.

Ex ſilentio S. Leonis validius argumentum.

Aliquanto poſt Hilarium Semipelagianiſmo nuntium remiſiſſe, validiùs fortaſſe inde probabitur, quod cùm omnia contra ipſum accuſationum capita, quæ poteſt, congerat Leo noſter in Epiſtola ad Viennenſis provinciæ Epiſcopos: ita ut plura etiam à cauſſis Celidonii & Projecti aliena undecunque conquirat; de illius tamen erroribus adverſùs Chriſti gratiam, ne verbum quidem habet: quod proculdubio non erat omittendum, cùm pernicioſiùs nunquam autoritate ſua abuſus fuerit Hilarius, quàm cùm eâ fovit ioeautus Auguſtini Catholicæque doctrinæ adverſarios, & ad ſeminanda erroris ſui dogmata audaciores fecit: Sed certiùs adhuc probare videntur abdicatam ab Hilario Arelatenſi fuiſſe Semipelagianorum doctrinam, poſtrema ejuſdem jamjàm morituri verba, quibus adſtantem ſuam Clericorum Congregationem cohortatus eſt, atque adverſùs Pelagianum virus viſus eſt præmunire; ita enim in Vita Hilarii cap. 20. Tom. 1. hujus Operis *Cum iſtius mundi Principibus, cum quibus Apoſtolus deſcribit bellum juge eſſe, conflixímus, quod nullò deerit quicumque ad beatitudinem* CÆLESTI GRATIA PRÆCEDANTE ET INDUSTRIA SUBSEQUANTE *voluerit pervenire.*

Cur Deus Hilarium exagitari permiſerit.

Quicquid tandem ſit, ſive tunc à malis opinionibus reſipuiſſet Hilarius, ſive non; divinæ fuit & æquitatis & miſericordiæ, ut adverſarium ſenſerit Leonem, & ab eo palàm fuerit increpatus per univerſas Galliarum, imò & totius Orbis Chriſtiani Eccleſias, tanquam homo ſui impotentiſſimus, alieni juris invaſor, ſubjectionis impatiens, concordiæ ſacerdotalis perturbator, Coëpiſcoporum oppreſſor, Contemtor Canonum, mendaciorum malarumque artium architectus, &c. ut adverſus ipſum non totâ ſolummodò autoritate propriâ inſurrexerit, ſed & Imperatoriam commoverit, quâ penè oppreſſus Hilarius, ſolo Gallicanorum Epiſcoporum favore Eccleſiæ ſuæ juribus potitus eſt: magnum, inquam, miſericordiæ juſtitiæque argumentum fuit ut nec impunè videretur Arelatenſis Epiſcopus doctrinæ ab Auguſtiniana, adeoque Catholica alienæ animum & conſenſum vel ad tempus commodaſſe; nec tantæ virtutis ac religionis Chriſti famulus, cui diſciplinæ Eccleſiaſticæ inſtaurationem debebant Gallicanæ Eccleſiæ, ante ex hac vita migraret,

quàm moleſtiarum iſtarum tolerantiâ admiſſæ illius culpæ reatum elueret.

Hilarii Arel. Panegyriſtæ.

Antequam Hilarii Apologiæ finem imponam, referam quicquid reliquum habemus in ejus laudem exaratum ab antiquis ſcriptoribus, quos ſuperiùs non attigimus. *Livius Poëta.* Livius quidam ejuſdem ævi Poëta hoc cum encomio coronavit, quod refert Honoratus: *Si Auguſtinus*, inquit, *poſt Hilarium fuiſſet, judicaretur inferior.* Hyperbolica quidem laus & poëtico figmento ſimillima, ab eo profecta cui magis notus Hilarius quàm Auguſtinus, & cui, ut videtur, Hipponenſis minùs quàm Maſſilienſis doctrina arridebat: quæ tamen, quanti fieret Hilarius in Galliis, egregiè demonſtrat.

Eucherius.

Eucherii laus tantò eſt Hilario dignior, quantò & Eucherius ipſe ſanctitate, doctrina ac dignitate ſupra laudem & omnem adulationis ſuſpicionem evectus. Huic nunquam non laudandus occurrit ſuus Hilarius. *Eucherius Ep. ad Valerianum.* In Epiſtola parænetica ad Valerianum de contemtu mundi, ſic habet: *Hilarius nuper, & in Italia nunc Antiſtes Petronius, ambo ex illa pleniſſima, ut aiunt, mundanæ poteſtatis ſede, unus in religionis, alius in ſacerdotii nomen aſcendit.* In Præfatione ad primum librum Inſtructionum ſeu quæſt. veteris Teſtamenti Salonio filio directum: *Lib. Inſtructionum ad Salonium.* *Vix dum*, inquit, *decem natus annos eremum ingreſſus, inter illas ſanctorum manus non ſolum imbutus, verum etiam enutritus ſis ab Honorato; patre illo, inquam, primum inſularum, poſteà etiam Eccleſiarum Magiſtro. Cum te illic beatiſſimi Hilarii tunc inſulani tyronis, ſed jam nunc ſummi Pontificis doctrina formaret per omnes ſpiritualium rerum diſciplinas.* *Lib. de laude Eremi ad Hilarium.* Jam verò libellum de laude eremi Hilario ipſi inſcripſit, hoc titulo: *Domino ſancto & meritis beatiſſimo & in Chriſto glorioſiſſimo Hilario Eucherius.* Tum ipſo ſtatim initio eundem ſic affatur: *Magno tu quidem animo egreſſus dudum de domo tua & de cognatione tua, uſque ad mare magnum recedentis eremi ſecreta penetraveras, majore tamen virtute repetita eſt à te eremus, quàm petita. Si quidem cum hanc primum hoſpes ingreſſus es, habuiſti ducem & velut itineris tui pravium, quem deinde militiæ Celeſtis magiſtrum, eumque tunc ſecutus, & parentes relinquens, parentem tamen ſequebaris. Nunc verò, cum eundem adſcitum ad Pontificale faſtigium proſequendum putaris, ad familiare ſecretum eremi te amor retulit. Ergo nunc es nobilior & major exemplo; prius enim cum deſertum peteres, comitatus fratrem videbaris: nunc cum deſertum repetieris, etiam patrem reliquiſti.* Et poſteà: *Et tu licet omnem jamdudum cenſum in Chriſti pauperes Chriſto divite effuderis, tum & præferas licet annis juvenem, moribus ſenem, ſis etiam ingenio clarus, clarus eloquio, nihil in te tamen primore loco magis ſuſpexerim dilexerimque, quàm quòd ſolitudinis ſedem ſic concupiſti. Unde quia me reſpondere copioſius ſpatioſiſſimis ac facundiſſimis literis tuis ſæpè poſtulas, ſufferas pauliſper neceſſe eſt, cum ſis ipſe ſapiens, inſipientiam meam, &c.*

Apollinaris Sidonius.

Quanta adhuc de Hilario eſſet opinio, teſtantur tum idem Eucherius, tum Apollinaris Sidonius, dum ejus ad Monaſterium Lirinenſe reditum, maximam gaudii toti inſulæ materiam fuiſſe narrant. Sidonius in Euchariſtico ad Fauſtum.

Sidon. Apoll. Euchariſtic. p. 366. Edit. Sirmondi.

——— *celebrans quoque laudibus illis*
EUCHERII *venientis iter, redeuntis* HILARI.

Euch. lib. de laude Eremi.

Eucherius verò libellum de laude Eremi his verbis ferè claudit: *Horum tu, mi Chariſſime Hilari, reditus inſertuſque conſortio plurimum tibi, plurimum etiam illis contuliſti, qui nunc pro reditu tuo alacri exultatione lætantur.*

S. Proſper.

Proſper ipſe, qui doctrinam Hilarii de gratia inſectatus eſt in Epiſtola ad ſanctum Auguſtinum, illum tamen ibidem appellat *præcipuæ autoritatis & ſpiritualium ſtudiorum virum*, à quo *multum vitæ meritis ſuperaretur.* Dumque idem Hilarii obitum refert in Chronico P. Pithoei curâ edito: *Eucherius*, inquit, *Lugdunenſis Epiſcopus, &* HILARIUS *Arelatenſis egregiam vitam morte conſummant.*

Sanctus Leo.

Sed & ſanctus Leo ſanctitati Hilarii noſtri ſuffragatur, cum in Epiſtola 36. ad Epiſcopos Ravennii Ordinatores & illum ſibi probatum fuiſſe indicat, & inſuper *ſanctæ memoriæ* virum appellat: *Epiſt. 36. ad Epiſc. Galliar.* *Quod ergo*, inquit, *in Arelatenſium civitate, defuncto ſanctæ memoriæ Hilario, virum etiam nobis probatum fratrem Ravennium .... conſecraſtis.* Quæ laus eximia nullam in Hilario mutationem arguit: nunquam enim illum à propoſito diſceſſiſſe, ſuperiùs vidimus; ſed probat S. Leonem, diſcuſſa tandem calumniarum nube, quibus occupatus ejus animus Hilarii ſanctitatem & innocentiam cernere non poterat, omnes poſtmodum ſiniſtras de tanto Epiſcopo ſuſpiciones abjeciſſe, & in alium virum mutatum labem illius famæ incautè inuſtam brevi illo elogio abſtergere voluiſſe.

Conſtantius Presbyter.

Hunc teſtimoniorum delectum, totamque Hilarii Arelatenſis Apologiam claudet Conſtantius Preſbyter eidem æqualis: qui vitam ſancti Germani, ejuſque ad Arelatenſem civitatem adventum deſcribens, ſic habet: *In vita ſancti Germani Autiſ.* *Illuſtrabatur hæc civitas Hilario ſacerdote multimodâ virtute pretioſo. Erat enim fidei igneus torrens, celeſtis eloquii & præceptionis divina operarius indefeſſus.*

DISSERT. VI.

Digitized by Google

DISSERTATIO SEXTA,

DE JEJUNIO SABBATI IN ECCLESIA ROMANA OBSERVATO, TEMPORE S. LEONIS PP. I.

Ad hac verba Epiſtolæ ejuſdem XI. Aliàs LXXXI. ad Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum, Cap. I.

Continuato Sabbati Jejunio.

Et ad clauſulam hanc Sermonum de jejunio menſium ſeptimi & decimi atque Pentecoſtes : Quarta igitur & ſexta Feriâ jejunemus : Sabbato autem apud beatum Petrum Apoſtolum pariter vigilemus : *quæ verba à Sermone iv. de Quadrageſima, cui malè hactenus inſerta leguntur, rejicienda eſſe; & unde nata interpolatio, demonſtratur.*

I. Varia jejunii Sabbatici conſuetudo.

DÈ Jejunio Sabbati variam olim diverſamque fuiſſe Eccleſiarum conſuetudinem, & monuit S Auguſtinus pluribus locis, & ex aliis paſſim autoribus certiſſimum eſt. Sed quid potiſſimum obſervaverit Eccleſia Romana Leonis noſtri ætate, ut accuratiùs inquiramus, invitat nos Romani hujus Pontificis, cujus ſcripta recenſuimus, memoria, & nonnulla etiam compellunt Epiſtolarum ſermonumque ejus loca, quibus vel jejunii Sabbatici mentio injecta eſt, vel ex conſilio videtur omiſſa.

Quadripertita Sabbatorum claſſis.

Sabbatorum porrò in hac Diſſertatione multiplex ordo diſtinguendus. Vel enim de iis Sabbati diebus agitur, qui per Quadrageſimales hebdomadas occurrunt, vel de his, qui quartam & Sextam feriam quatuor temporum ſequuntur; vel de quolibet Sabbato per annum extra utraque illa tempora occurrente : quibus demum & Sabbatum Vigiliæ Pentecoſtes adjungi poteſt. De his ſeorſum nobis diſſerendum : omiſſo Paſchalis Sabbati Jejunio, de quo ſimilis non movetur controverſia.

II. De Sabbati cujuslibet per annum Hebdomadæ jejunio.

Ac primum quidem Sabbatis cujuſlibet hebdomadæ extra Quadrageſimam, aut Quatuor, ut aiunt, Tempora, necnon etiam extra Paſchalem Quinquageſimam ante Pentecoſten poſitæ, obſervatum eſſe jejunium in Eccleſia Romana, tam manifeſta evincunt teſtimonia, ut qui illud negaverit, contentionem magis amare exiſtimandus ſit, quàm inquirere veritatem.

An Silveſtri PP. tempore mota controverſia. Nicolaus Papa Ep. lxx.

Sabbati jejunium jam à Silveſtri temporibus, vel etiam antè fuiſſe inſtitutum narrat Nicolaus I. Pontifex Romanus ad Gallicanos Epiſcopos ſcribens : *De jejunio Sabbati*, inquit, *tempore ſancti Silveſtri Confeſſoris Chriſti ſatis diſcuſſum eſt & diſputatum, atque ut celebraretur per omnia definitum, nulluſque poſt hac auſu temerario contra iſtud ſtatutum venire, aut ſaltem mutire, præſumſit.* Si ita verè ſcripſit Nicolaus, iſtud, puto, ex apocryphorum commentariis hauſit, aut populari Romanorum traditione. Unde enim diſcere potuit de Silveſtro, quod Ambroſio, Auguſtino, Caſſiano, ipſique Innocentio primo ignotum fuit ? Si enim ſub Silveſtro jejunium Sabbati diſcuſſum, ſtatutum, definitumque fuit, nec latere Innocentium potuit Silveſtro magis vicinum, nec illud Innocentius omittere; cùm ad Eugubinum ſcribens congereret quicquid ad Romanæ iſtius conſuetudinis patrocinium facere poterat. Putaverim ego vel Nicolaum memoriâ lapſum eſſe, ut Silveſtrum pro Innocentio ſupponeret; vel ſcribarum hallucinationem eſſe: idque duplici confirmo conjecturâ. Primùm enim autoritati Silveſtri, Innocentii autoritatem atque decretum ſubjunxiſſet Nicolaus, & ad ejus ratiocinia Photium, qui Romanam Eccleſiam calumniabatur, remiſiſſet : quod certè majoris fuiſſet roboris, quàm neſcio quam diſputationem coram Silveſtro habitam, omnibuſque ignotam, commemorare. Secundò ſi poſt Silveſtri definitionem nullum contra iſtud ſtatutum venire, aut ſaltem mutire præſumſiſſe dixiſſet, ſtatim à Photio depromta eſſet è Codice Romano Epiſtola Innocentii Papæ ad Decentium, per quam manifeſtum eſt non longe à Silveſtri ætate adversùs Sabbati jejunium etiam in ſuburbicaria diœceſi & muſſitatum eſſe & diſputatum. Novi ex opuſculo ſancti Petri Damiani LV. & ex vita ſancti Romualdi ab eo conſcripta, aliquod ſcriptum nomine Silveſtri Papæ de Sabbati Jejunio venditatum eſſe tunc temporis, cujus etiam fragmentum refertur in citato opuſculo. Sed ſcripta

Textûs Nicolai PP. I. mendoſi correctio tentata.

ſuſpectæ antiquitatis & ſinceritatis tam antiquo Pontifici ſine veterum autoritate aſſerta, non magnum ſibi conciliant ex autore undecimi ſeculi patrocinium.

III. De jejunio Sabbati in Eccleſ. Rom. antiquorum teſtimonia.

Ex melioris igitur notæ monumentis aſſerendus eſt uſus jejunii Sabbatici in Eccleſia Romana. Certum eſt circa annum Chriſti 387. eam viguiſſe conſuetudinem, quam ex Epiſtolis ſancti Auguſtini 86. & 118. notam habemus. Cùm enim ſancta Monica Mediolanenſem Eccleſiam Sabbato non jejunantem inveniens, quid ſibi agendum eſſet, dubitaret, interrogatus ab Auguſtino adhuc Catechumeno Ambroſius reſpondit: *Quando hic ſum, non jejuno Sabbato; quando Romæ ſum, jejuno Sabbato. Ad quamcunque Eccleſiam veneritis, ejus morem ſervate, ſi pati ſcandalum non vultis, aut facere.*

S. Auguſt. Ep. 118. ad Januar. c. 2.

Circa ann. Chr. 392. perſeveraſſe hunc morem in eadem Eccleſia teſtis eſt laudata Epiſtola 86. quam ſcripſit jam Presbyter factus, ut hominis cujuſdam Romani protervìam retunderet, qui univerſas penè Eccleſias à Romana eo in ritu diſcrepantes injurioſè laceſſebat. Poſt annum 395. ſervatum eſſe, teſtatum facit Epiſtola ejuſdem Auguſtini 118. quam ad Januarium dedit, cùm jam Epiſcopus eſſet. Quod enim ibi ait: *Alii jejunant Sabbato*: de Romanis intelligendum eſſe ſatis inſinuat reſponſum Ambroſii, quod ſtatim ab eo refertur. Idem Epiſtola 19. ad Hieronymum de eodem jejunio hæc habet verba: *Vellem me doceret benignitas tua utrùm ſimulatè quiſquam ſanctus Orientalis, cùm Romam venerit, jejunet Sabbato, excepto illo die Paſchalis Vigiliæ.* Hieronymus ipſe ſcribens ad Lucinium Bœticum Epiſt. 28. jejunium quoque Sabbati Romæ obſervatum commemorat. Anno 416. quo ad Decentium Epiſcopum Eugubinum ſcribebat Innocentius PP. tantum abeſt, ut quicquam de illa jejunii Sabbatici conſuetudine remiſſum eſſet, quin potiùs illam omninò ſervandam eſſe contendit: *Non negamus*, inquit, *ſexta feria jejunandum; ſed dicimus & Sabbato hoc agendum ... Sabbatum prætermittere non debemus*: probatque tum ratione multiplici, tum diverſis traditionibus, ſeu Eccleſiaſticis, ſeu Apoſtolicis, ex quarum unâ jejunium Sabbati in Eccleſia Romana celebratum eſſe ſatis initio Epiſtolæ inſinuat: ubi quæ de inſtitutis Eccleſiaſticis ac Apoſtolicis traditionibus habet, ad ſingula Epiſtolæ capita pertinere ſuggerit. Joannes Caſſianus, qui Romæ ſedente Innocentio commoratus eſt, & uſque ad ann. Chr. 435. ætatem protraxit, eandem Eccleſiæ Romanæ conſuetudinem notam nobis facit, lib. 3. de Inſtitutis Cœnobiorum, cap. 10. cujus verba paulò poſt referemus. Socrates Innocentii temporibus æqualis quique hiſtoriam ſuam uſque ad decimum ſeptimum Theodoſii Conſulatum perduxit, hoc eſt, ad an. Chr. 439. diſertis verbis ſcribit: *Romæ ſingulis Sabbatis jejunant*, lib. 5. cap. 22.

Obſervatio jejunii Sabbati a Leone retenta.

Anno ſequenti, qui ab Innocentii obitu ferè vigeſimus quartus fuit, Leo Pontifex creatus eſt: quo ſedente, viro ſcilicet paterni moris retinentiſſimo, non utique credendum eſt deferbuiſſe Sabbato jejunandi Romanæ Eccleſiæ ſtudium, ſed & hujus obſervantiæ expreſſum habemus apud Leonem teſtimonium, quod poſthabitum hactenus fuiſſe miror ab his, qui hanc materiam attigerunt. Eſt in Epiſtola ad Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum, quem ſub ejus Epiſcopatus initia hortatur, ut Eccleſiæ ſuæ diſciplinam & inſtituta ad Romanæ mores componat: tale eſt autem caput primum:

Epiſt. 11. al. 81.

Quod ergo à Patribus noſtris propenſiore cura novimus eſſe ſervatum, à vobis hoc volumus cuſtodiri: ut non paſſim diebus omnibus ſacerdotalis vel Levitica ordinatio celebretur: ſed poſt diem Sabbati, ejus noctis, quæ in prima Sabbati luceſcit exordia deligantur, in quibus his qui conſecrandi ſunt jejunis, & à jejunantibus ſacra benedictio conferatur. Quod ejuſdem obſervantiæ erit, ſi manè ipſo Dominico die, CONTINUATO SABBATI JEJUNIO, *celebretur: à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem Reſurrectionis, ſicut etiam in Paſcha Domini declaratur, pertinere non dubium eſt.* Vides ut moris erat apud Romanos Sabbato jejunare, quandoquidem ab his, qui manè Dominico die vel ordinabant vel ordinabantur, continuari velit Sabbati jejunium: quis enim quod actum non eſt, continuari poſſe dixerit?

Scio quid reponi poſſit; videlicet, non hîc de quolibet Sabbato rem eſſe Leoni, ſed de Sabbato ſancto, quod jejunando tranſigere omnibus ſolenne erat ac religioſum. Probant id tum ex Paſchatis mentione, quæ hîc injicitur, tum quòd Dominica illa vocatur dies Reſurrectionis. Id ita perſuaſum habuerunt, qui in prioribus editionibus hunc titulum vel appoſuerunt vel appoſitum ſervando probarunt: *De Ordinatione Presbyteri aut Diaconi, ut Sabbato ſancto celebretur, id eſt, die Dominico.* Sed quàm imperita manus hujuſmodi titulum compoſuerit, evidens eſt, cùm tot ferè ſint errata graviſſima, quot verba, Sacerdotum enim nomine ſolos Presbyteros, & ſacerdotali Ordinatione Presbyterorum Ordinationem cenſeri putavit; cùm potiùs Epiſcopos Epiſcoporumque Ordinationem iſthæc ſignificent. Deinde Dominicum diem cum ipſo Sabbato confundit. Ac demum quod generaliter de Sabbato dicitur, ad Sabbatum ſanctum reſtringit. Duo priora errata digito ſolùm monſtraſſe ſufficit: tertium neſcio an quis velit defendere.

V. Leo hîc de omni promiſcuè Dominica agit.

Certè de quolibet Sabbato ac qualibet Dominica Leonem hîc agere facilè probatur. 1. Quia Epiſcoporum conſecratio nunquam fuit vel ipſi diei Paſchatis affixa, vel illis ſtatis Quatuor Temporum Dominicis: ſed vel ſolâ & qualibet Dominicâ, ut olim, vel etiam in Apoſtolorum feſtivitatibus, ut hodie, debuit celebrari. 2. Omnia momenta, quæ Leo perpendit, tam pro aliis omnibus Dominicis faciunt, quàm pro Dominica Paſchatis: Mundi ſcilicet exordium, Apoſtolorum cum baptizandi poteſtate miſſio, necnon effuſio Spiritûs ſancti, &c. quæ die Paſchatis impleta non ſunt, ſed die ſolùm Dominicâ. 3. Autoritas ſcripturæ exemplumque Apoſtolorum, quæ ex libro Actuum referuntur, non ſoli Dominicæ Paſchali conveniunt, ſed quibuſlibet diebus Dominicis: non enim in ſolennitate Paſchali, Paulo & Barnabæ manus impoſuerunt Apoſtoli, & ad prædicandum gentibus eos miſerunt. Quia generaliter loquitur de Sabbato: *Poſt diem Sabbati, ejus noctis, quæ in prima Sabbati luceſcit, exordia deligantur.* Quòd enim Dominicam proximè ſequentem *diem Reſurrectionis* appellat, non eſt quòd quemquam moveat, cùm familiariſſimum ſit ſcriptoribus antiquis, ut quemlibet Dominicum diem, Reſurrectionis diem nuncupent: diem verò ipſum Paſchatis, ſanctum Paſcha vel Paſchalem feſtivitatem vocitent. Leo ipſe in Epiſtola ad Turribium, cap. 4. ait Priſcillianiſtas jejunaſſe *die Dominico, qui eſt dies Reſurrectionis Chriſti.* 5. Tantùm abeſt, ut mentio de Paſchate perſuadeat de Paſchali Dominica mentionem eſſe, quin potiùs hoc ipſum eſt quod contrarium demonſtrat: quando, ut oſtendat eam noctem, quæ ſequitur proximè diem Sabbati, ad Dominicum diem pertinere, in exemplum adducit ipſum Paſcha: *Sicut etiam*, inquit, *in Paſcha Domini declaratur*: in quo videlicet nox Sabbato ſancto ſuccedens feſtivitati Paſchali deputatur in Officio Eccleſiæ, quod nunc apud nos die Sabbati ſummo mane celebratur, per illa verò tempora, non niſi poſt noctis ſubſequentis initia agebatur: in quo frequenter reperitur: *Hæc nox eſt, in qua deſtructis vinculis mortis, Chriſtus ab inferis victor aſcendit,*

Ordinatio non in Paſ-

chare celebrari ſolita.

O verè beata nox, quæ ſola meruit ſcire tempus & horam, in qua Chriſtus ab inferis reſurrexit .... Hæc ſunt enim feſta Paſchalia, &c. 6. Etſi ex hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumentis non conſtaret longè plurimos Epiſcopos vel Presbyteros extra diem ipſum Paſchatis fuiſſe conſecratos, hoc vel ſola ratio ſuggereret. Quis enim ſibi perſuadeat per tot menſium intervalla, quod ſæpe ſæpiùs contigiſſet, relictas eſſe Eccleſias viduatas paſtoribus; quod gravi interminatione ſacri canones prohibent? Imò verò nunquam in Paſchate Ordinationum benedictiones celebrabantur: quia tota hæc ſolemnitas regenerandis Catechumenis erat conſecrata, & menſis potiùs December Ordinationi ſacerdotum deputatus erat; unde toties in fine hiſtoriæ Pontificum hæc clauſula ſubjicitur; *Fecit Ordinationes menſe Decembri, &c.* Certum igitur eſt, cùm hîc ſcribit Leo noſter: *Vobis qui conſecrandi ſunt, nunquam benedictio, niſi in die Reſurrectionis Dominicæ tribuatur, &c.* non de die Paſchatis, ſed de qualibet Dominica, quæ Reſurrectioni ſacra eſt, intelligendum eſſe; ac proinde Sabbatum antecedens, cujus jejunium continuari præcipitur, non Sabbatum ſanctum eſſe, ſed quodlibet per annum occurrens.

VI.
Qua occaſione inducta jejunii Sabbatici conſuetudo.

Quâ porrò occaſione, quâ de cauſsâ hæc jejunii Sabbatici conſuetudo in Eccleſiam Romanam invecta fuerit, non concors eſt omnium ſententia. Sanctus Auguſtinus Epiſt. 86. *Eſt quidem*, inquit, *& hæc opinio plurimorum, quamvis eam perhibeant eſſe falſam plerique Romani, quòd Apoſtolus Petrus cum Simone mago die Dominico certaturus, propter ipſum magnæ tentationis periculum, pridiè cum ejuſdem Urbis Eccleſia jejunaverit, & conſecuto tam proſpero glorioſoque ſucceſſu, eundem morem tenuerit, eumque imitata ſint nonnulla Occidentis Eccleſiæ.* Eandem rationem non à Romanis ſolùm, ſed ab aliis etiam nonnullis Occidentalium partium Eccleſiis obtendi ſuo tempore refert Caſſianus lib. 3. de Inſtitut. Cœnobiorum, cap. 10. *Cujus*, inquit, *moderaminis cauſſam nonnulli in quibuſdam Occidentalibus civitatibus ignorantes, & maximè in Urbe, idcircò putant abſolutionem* (jejunii) *Sabbati minimè debere præſumi, quod Apoſtolum Petrum in eodem die contra Simonem conflictaturum aſſerant jejunaſſe.* Hæc ratio cùm à pleriſque Romanis Auguſtini ætate reprobaretur, ſuggilletur à Caſſiano, & ab Innocentio Papa, qui rem ex profeſſo tractavit in Epiſtola ad Decentium, nullatenus commemoretur, omninò videtur commentitia.

Alteram igitur rationem afferri narrat ibidem Auguſtinus: *Alii*, inquit, *propter humilitatem mortis Domini jejunare, ſicut Romana & nonnulla Occidentis Eccleſiæ*, elegerunt. Quam rationem vehementer urget Innocentius loco citato; ita ut paris religionis eſſe velit per Sabbati jejunium memoriam mortis Chriſti colere, ac jejunio ſextæ Feriæ ejus paſſionem, & diei Dominicæ lætitiâ Reſurrectionis ejus gaudia celebrare: *Quod ſi putant*, inquit, *ſemel atque uno Sabbato jejunandum, ergo & Dominica & ſexta feria ſemel in Paſcha erit utique celebranda: ſi autem Dominici dies & ſexta feria per ſingulas hebdomadas reparanda imago eſt, dementis eſt bidui agere conſuetudinem, Sabbato prætermiſſo; cum non diſparem habeat cauſſam à ſexta videlicet feria, in qua Dominus paſſus eſt, quando & ad inferos fuit, ut tertia die reſurgens redderet lætitiam poſt biduanam triſtitiam præcedentem.*

Tertiam rationem ſuggerit uterque autor, quæ tamen facilè in præcedentem recidit. Eam ab Apoſtolorum exemplo repetunt: *Quia*, inquit Auguſtinus, *diſcipuli humanitus mortem Domini doluerunt ... Nam utique conſtat*, addit Innocentius, *Apoſtolos biduo iſto, & in mærore fuiſſe, & propter metum Judæorum ſe occuluiſſe. Quod utique non dubium eſt, in tantum eos jejunaſſe biduo memorato, ut traditio Eccleſiæ habeat iſto biduo ſacramenta penitùs non celebrari.*

S. Auguſt. Ep. 86 Innocent. Epiſt. ad Decentium Eugub.

Quartam addunt aliqui: ut videlicet à Judæorum moribus longiùs recederetur. Si quidem perfidi iſti non modò Sabbato non jejunant, ſed lautè potiùs oppiparè epulantur, ſolemnique cultu feſtivum habent. Eam rationem ſubindigitat Caſſianus loco citato: cùm hæc ad contrarium Orientalium morem defendendum, quaſi objectioni Romanorum occurrens, ſcribit: *Non ad communionem feſtivitatis Judaicæ abſolutio iſta Jejunii reputanda eſt: his præſertim, qui ab omni Judaica ſuperſtitione alieni monſtrantur, ſed ad refectionem, quam diximus laſſi corporis pertinere; quod per totas anni ſeptimanas jugiter quinis diebus jejunans, niſi duabus ſaltem interpoſitis refocillatum fuerit, facilè laceſſit ac deficit.* Ex eodem adversùs ſuperſtitiones odio deſcendit, quod illorum maximè dierum jejunium horrori habuit Eccleſia, quos jejuniis ſuis Manichæos conſecrare animadvertit: *Die Dominico*, inquit Auguſtinus Epiſt. 86. *Jejunare ſcandalum eſt magnum, maximè poſteaquam innotuit deteſtabilis multùmque fidei Catholicæ ſcripturiſque divinis apertiſſimè contraria hæreſis Manichæorum, qui ſuis auditoribus ad jejunandum iſtum quaſi legitimum conſtituerunt diem: per quod factum eſt, ut jejunium diei Dominici horribilius haberetur.*

VII.
De Sabbati Quatuor Temporum jejunio.

His de prima Sabbatorum claſſe expoſitis, ad alteram pergimus, illa videlicet Sabbata complectentem, quæ quartam & ſextam feriam Quatuor Temporum excipiunt. Dubitandi locum dedit familiaris illa Leonis clauſula, quam ad calcem omnium ſermonum de iſto jejunio ſolet apponere: *Igitur feria quarta & feria ſexta jejunemus: Sabbato autem vigilias apud S. Petrum faciemus.* His enim verbis aliam feriarum illarum obſervantiam, aliam Sabbati fuiſſe, videtur indicare, ut huic ſolas vigilias deputet, illis jejunandi neceſſitatem affigat. Verùm non eſt ea mens Leonis: ſed hoc potiùs intendit; ut in Sabbato ad jejunium vigiliæ ſuperadderentur. Enimvero ſicut neceſſe erat ut aliorum dierum jejunium indiceretur Chriſtianæ plebi, ita omnino fuiſſet ſupervacaneum de jejunio Sabbati mentionem facere, cùm jam peculiari lege ac conſuetudine ad illud jejunium Romani adſtringerentur.

Deinde cui mortalium iſtud in mentem venerit, Romanos tantâ religione Sabbaticum jejunium obſervaſſe per reliquas anni hebdomadas, ut ad illud ex Apoſtolica traditione, Apoſtolorum exemplo, ac myſteriorum recolendorum neceſſitate teneri ſe exiſtimarent, & dementis eſſe diceret Innocentius *bidui agere conſuetudinem, Sabbato prætermiſſo*: Sabbatum autem tunc temporis ac per eas hebdomadas prætermiſiſſe, quæ ſanctiori Quatuor Temporum jejunio ex Apoſtolica inſtitutione conſecratæ erant; quaſi minùs conſuetudinis lex tunc urgeret, ex qua Sabbati jejunium ſuſceperant? At vetabant, inquies, inſtantes Sabbati vigiliæ, quibus ferendis fideles, ejuſdem diei jejunio fatigati, pares non fuiſſent: eam enim eſſe cauſſam ait Caſſianus, cur Sabbatum apud Orientales à jejunio eſſet immune: *Ex illo*, inquit, *tempore* Apoſtolico, *huic nocti*, quæ Sabbati lucem antecedit, *deputata vigiliarum ſolemnitas uſque in hodiernum diem per univerſum Orientem ſimiliter obſervatur. Ideoque & abſolutio jejunii poſt vigiliarum laborem ab iiſdem Apoſtolicis viris ſtatuta non immeritò præſumitur per univerſas Orientis Eccleſias.* Optimè id quidem, quod ad Orientales attinet: ſed quid ad Occidentales Eccleſias, ex quibus quæ Sabbati jejunium colebant, fatigationem ex vigiliis ortam nullatenus attendiſſe teſtis eſt idem eodemque loco Caſſianus: *Cujus*, inquit, *moderaminis cauſſam nonnulli in*

Joan. Caſſianus de Inſtitutis Cœn. lib. 3. cap. 10.

Digitized by Google

quibuſdam Occidentalibus civitatibus ignorantes & maxime in Urbe, idcirco putant abſolutionem Sabbati minimè debere præſumi.

3. Ex decreto Leonis de Ordinatione Sacerdotali, quod ſupra relatum à nobis fuit, manifeſtum eſt eam in quamlibet Dominicam etiam quatuor temporum cadere potuiſſe; cui celebrandæ neceſſarium erat ut jejunium Sabbati continuaretur. Ubi cum exceptione nullâ utatur, intelligendum relinquit Sabbata illa non magis quàm alia à jejunandi lege libera fuiſſe.

S. August. Epiſt. 86.

4. Auguſtinus Epiſtola 86. hæc habet, quæ ad rem noſtram facere videntur: *Non ſolum Phariſæus, qui bis in Sabbato jejunabat, verùm etiam Chriſtianus, qui quartâ & ſextâ feria, & ipſo Sabbato jejunare conſuevit, quod frequenter Romana plebs facit, in labore jejunii ſuperabitur.* Et poſt multa quibus Urbicum illum ſeu Romanum exagitat, qui jejunium Sabbati Romanis familiare cum ceterarum Eccleſiarum injuria inſolentiùs jactabat, hæc iterum ſcribit: *Videat ergo quanta afficiat contumelia ipſam quoque Romanam Eccleſiam, ubi & his hebdomadibus, in quibus quarta & ſexta & Sabbato jejunatur, tribus tamen diebus continuis, Dominica ſcilicet, ac deinde ſecunda & tertia prandetur.* Quis hæc legens non advertit Auguſtinum Quatuor Temporum jejunia deſignare? Quæ enim aliæ hebdomadæ, *in quibus quarta & ſexta & Sabbato jejunatur*, niſi hebdomadæ illæ, per quatuor anni tempeſtates ſolitæ jejunio celebrari; non ex cujuſque voto ac devotione, ſed ex conſuetudine, *Conſuevit*; non ab aliquibus tantùm, ſed ab univerſa Romana Eccleſia, *Romana plebs*: non ſemel aut iterum, ſed *frequenter*, hoc eſt, quater in anno, vel ter ad minus, ſi Quadrageſimam ſeponas. Certè ſi quæ alia ſtata per annum jejunia ex conſuetudine Eccleſiaſtica Romæ frequentata fuiſſent, illorum aliquod appareret in antiquorum ſcriptis teſtimonium, præſertim apud Leonem noſtrum, qui omnes hujuſmodi Eccleſiæ ſuæ conſuetudines tam accuratè recenſuit, tam ſtudioſè coluit, tam religioſè obſervari curavit ſuis ad populum adhortationibus.

Hæc quidem Auguſtini verba non de Quatuor Temporum jejunio; ſed de Quadrageſimali intelligenda eſſe ſomniavit è Calvini grege nonnullus, ne jejunii Quatuor Temporum obſervantiam jam à quarto Eccleſiæ ſæculo apud Romanos religioſè cuſtoditam agnoſcere cogeretur. Puduit Dallæum tam ſupinæ collegæ ſui ignorantiæ, quâ parte illam Auguſtini ſententiam de Quadrageſima interpretatus eſt: non placuit tamen Dallæo ad Quatuor Temporum jejunia eam eſſe referendam, quæ videlicet *nondum in uſu fuiſſe* ſcribit, *cum Auguſtinus Epiſtolam ad Caſulanum ſcriberet*: licet ſtatim fateri cogatur *neceſſe eſſe vivente fortaſſe ipſo Auguſtino iſta Quatuor Temporum jejunia, qualia quidem a Leone commemorantur, recepta fuiſſe.* Imo verò pag. 754. fatetur *Leonis ævo quater in anno, ſingulis ſcilicet anni tempeſtatibus, Romæ jejunatum fuiſſe: ſive id ipſe, ſive alii* (QUOD VERIUS VIDETUR) JAM ANTE EUM *inſtituiſſent.* Quàm è contrario meliùs efficaciuſque argumentaretur Dallæus, ſi ex eo quod Leonis ætate, *imò etiam ante eum, ac vivente fortaſſe ipſo Auguſtino*, receptus erat in Eccleſia Romana hujuſmodi per quatuor anni tempora jejunandi ritus, eundem etiamtum inſtitutum ac receptum fuiſſe contenderet, cùm ad Caſulanum ſcriberet Auguſtinus. Inter Auguſtinum enim viventem & Auguſtinum ſcribentem fallor ſi longa ſunt temporum intervalla.

Dallæus de jejun. Quadrag. pag. 760. & 761.

VIII. De Jejunio Sabbati.

De Sabbatis Quadrageſimalibus modò eſt agendum, de quibus tamen vix nobis à quoquam litem moveri intelligo; ſiquidem Johannes Dallæus, qui tanquam majoris nominis inter Calvinianos ſcriptor, Eccleſiaſtici jejunii oppugnandi provinciam à ſodalibus accepiſſe videtur, ultrò fatetur cujuſlibet hebdomadæ, ac etiam in Quadrageſima, Sabbatum jejunio fuiſſe apud Romanos conſecratum: *Quod vel ex una*, inquit, *Auguſtini ad Caſulanum Epiſtola ſic liquet, ut niſi per ſummam impudentiam negari non poſſit.* Et certè qui attenderit quo ſtudio Sabbati jejunium propugnet S. Innocentius, quamque religioſam exiſtimet ejus obſervantiam, non facilè adducetur, ut illud per Quadrageſimam remiſſum fuiſſe putet apud eos, quibus piaculum erat illud quovis Sabbati die prætermiſiſſe. Omnium probationum inſtar erit criminatio illa adversùs Romanam Eccleſiam, quæ Trullani Concilii canone quinquageſimo quinto continetur: *Quoniam intelleximus*, inquiunt Græci, *in Romanorum civitatibus in ſanctis Quadrageſimæ jejuniis, in eius Sabbatis ieiunare, præter Eccleſiaſticam traditam obſervationem: ſancta Synodo viſum eſt, ut in Romanorum quoque Eccleſia inconcuſſè vires habeat canon, qui dicit: Si quis clericus inventus fuerit in ſancto die Dominico vel Sabbato ieiunare, præter unum & ſolum, deponatur: ſin autem laicus ſegregetur.* Quem Trullanum canonem commentantes Balſamon & Zonaras, Romanorum in hoc Quadrageſimalis Sabbati jejunio perſeverantiam (pertinaciam vocant) teſtatam faciunt: *Latinorum hoc peccatum*, inquit Zonaras, *emendare Synodus conata eſt; verum in ſua pertinacia hactenus permanſerunt arrogantes, hodieque permanent.*

SABBATI QUADRAGESIMALIS.

Concilii Trullani. Can. 55.

Zonaras in Canon. 55. ſextæ Synodi.

IX. H. Valeſii opinio de jejunio Quadrageſimali.

Sunt tamen quos movet Socratis hiſtorici, Leonis noſtri, Caſſiodori, ac venerabilis Bedæ autoritas: è quibus Henricus Valeſius, vir ſingularis eruditionis, ſuis in libri 5. Socratis cap. 22. annotationibus ſibi perſuaſit Socratis, Leoniſque ætate Romanos in Quadrageſima non jejunaſſe die Sabbati; ſed tres tantummodò dies in ſingulis hebdomadibus jejunio deſtinatos à Leone notari, quinque à Socrate.

Beda Libellus de officiis.

Quod ad Bedam ſpectat, cujus libellum de Officiis laudat Valeſius, vix digna ſunt Bedâ Collectanea illa, quæ libelli de Officiis nomen induerunt: nec Theleſphori conſtitutio quæ in eo libello refertur, certioris, puto, eſt fidei apud Valeſium. Ut ut ſit nuſquam apparet illic *quinta & ſeptima feria pleroſque non ieiunaſſe in Quadrageſima*, ſaltem apud Romanos. Narrat enim Quadrageſimale jejunium quinquageſimo die ante Paſcha inchoatum fuiſſe ex Theleſphori Conſtitutione: ex illis autem Quinquaginta diebus, qui à Quinquageſima numerantur uſque ad ſanctam Reſurrectionem, *ſi*, inquit, *octo Dominicos dies ſubtraxeris, in quibus ieiunium non licet obſervare, remanent quadraginta & duo dies; & hi duo dies, quinta & ſeptima feria, qui quadragenarium excedunt, apud quoſdam ieiunio deducuntur; apud quoſdam in refectione propter Cœnam Dominicam & ſanctum Sabbatum habentur.* Quæ quidem, non de qualibet feria v. nec de quolibet Quadrageſimæ Sabbato dici, ſed de his duabus ſolummodò feriis, quæ ad hebdomadam ſanctam pertinent, nemo non videt. Subjicit quidem poſt pauca, hæc alia verba: *Septuageſima ideò fertur à fidelibus celebrari, ut & decimas dierum Deo reddere, & nihilominus primam & quintam feriam & Sabbatum poſſint à ieiunio relaxare.* Sed hæc à Beda ſine ſuperioris ævi teſte dicuntur, & admodùm dubitanter, *fertur*, & ad ætatis regioniſque ſuæ conſuetudinem aliquam animum advertiſſe videtur, potius quàm vel ad Romanæ Eccleſiæ ritum, vel ad illa tempora, de quibus modò agimus. Ad alios igitur autores pergamus, qui & in eo argumento majoris longè ſunt ponderis, & majori etiam difficultate laborant.

Digitized by Google

X.
Socratis de numero hebdomadarum Quadrageſimæ locus.
Hiſtor. l. 5. c. 22.

Socratis locus ſic habet : *Qui Romæ ſunt tres continuas hebdomadas ante Paſcha*, EXCEPTIS SABBATO ET DOMINICO DIE, *jejunant*. Torquent ſe mirum in modum ſcriptores varii, ut nodum duplicem ſolvant, qui in verbis iſtis reperitur, unum circa hebdomadarum numerum Quadrageſimalis jejunii, alterum circa Sabbati exceptionem in Romana Eccleſia. De primo nunc mihi accuratiùs inquirere non vacat : hoc unum dico, majorem eſſe Johannis Caſſiani autoritatem, quàm Socratis. Ille enim & eâdem vixit ætate, & Romæ aliquandiu commoratus eſt, & Leoni noſtro familiaris fuit, ac demum apud Maſſiliam diu vixit, quæ & Romanæ Galliarum provinciæ erat, & cum Romanis commercium frequentabat. In Collatione autem 21. cap. 24. & ſequentibus, teſtis eſt ſex integris hebdomadibus, ſolis exceptis Dominicis, jejunatum eſſe in Eccleſia Romana : *Quid cauſſa eſt*, inquit Germanus, *ut ſex hebdomadibus Quadrageſima celebretur, licet in quibuſdam provinciis religionis forſitan propenſior cura adjeciſſe hebdomadam etiam ſeptimam videatur, cum neuter numerus, die Dominico Sabbatoque ſubtracto, Quadraginta dierum impleat ſummam : ſex enim & triginta dies in ipſis hebdomadibus tantummodò concluduntur.* Sicut enim vix dubium eſt quin Abbas Germanus, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ poſtmodùm Preſbyter, de hujus Eccleſiæ conſuetudine loquatur, cum ſeptem hebdomadarum obſervationem commemorat : ita certum eſt iſtud, quod de ſex hebdomadibus habet, de Romanorum ritu eſſe intelligendum : ut manifeſtum eſt his capitis 27. verbis : *Hi enim ſibi ſex hebdomadarum obſervantiam præfixerunt, qui putant die quoque Sabbati ieiunandum : ſex ergo in hebdomada ieiunia perſolvunt, qui eoſdem ſex & triginta dies ſexies revolutos conſummant.* Qui enim meminerit Caſſianum lib. 3. de Inſtitutis Cœnobiorum cap. 10. ſcripſiſſe, *maxime in urbe* jejunium Sabbati obſervatum eſſe, Romanos hic ab eodem eſſe notatos non inficias ierit ; ut immeritò Dallæus Bellarminum ſuggillet, eò quòd de Latinis locutum eſſe Caſſianum dixerat.

Caſſian. Collat. 21. c. 24.

Caſſianus Collat. 21. cap. 27.

XI.
Socratis locus de Sabbatorum Quadrageſimæ jejunio diſcuſſus.

Ut verò alteram Socratici textus partem, quæ de Sabbatorum Quadrageſimalium jejunio eſt, diſcutiamus, omnes ferè in eo conveniunt, ut mendoſum eum locum eſſe pronuntient : quâ verò ratione emendari poſſit aut debeat, non conveniunt.

Dionyſius Petavius in animadverſionibus ad ſanctum Epiphanium, pag. 360. & Hugo Mænardus in notis ad Sacramentarium Gregorianum pag. 53. exiſtimant Socratem non de Roma veteri, ſed de nova, id eſt, Conſtantinopoli locutum eſſe, voculamque νέᾳ ſcribarum oſcitantiâ omiſſam, ita reponendam eſſe, ut pro ἐν Ῥώμῃ, legatur ἐν νέᾳ Ῥώμῃ. Suam firmant conjecturam ex Socrate ipſo, qui poſt pauca affirmat Romanos omnibus Sabbatis jejunaſſe ; ἐν Ῥώμῃ πᾶν σάββατον νηστεύουσιν, ſibimet enim tam contraria ſcripſiſſe cordatum virum perſuadere ſibi non poſſunt. Ingenioſa conjectura ; ſed tamen quæ plures ob cauſſas admitti non poteſt. Primùm enim quotquot in edendo Socrate operam hactenus collocaverunt, Muſculus, Grynæus, Chriſtophorſonus, Suffridus Petrus, Robertus Stephanus, Joannes Curterius, H. Valeſius, nihil tale invenerunt in antiquiſſimis, quibus uſi ſunt, Codicibus MSS. quos ex Chriſtianiſſimi Regis Bibliotheca, ex Vaticana, Florentina, Allatiana aliiſque habuerunt. 2. Quis facilè crediderit Socratis libros jam tum corruptos eſſe cùm Tripertitam Hiſtoriam ſcribebat Caſſiodorus : imò cùm ante eum Epiphanius Scholaſticus Socratem Latino idiomate donabat, cujus verſione uſus eſt Caſſiodorus. Uterque porrò eandem lectionem repræſentat, quam nunc in Socrate habemus. Nihil dico de Nicephoro, qui eadem ex Socrate tranſcripſit, nec par eſt credere aut nullum tunc emendatum codicem Socratis ſuperfuiſſe, aut Nicephoro non adfuiſſe, qui magnâ ex parte Socrati innititur. 3. Ad Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ morem referri non poteſt, quod ſcribit Socrates, tres tantùm hebdomadas continuas ante Paſcha jejunatas eſſe. Theophanes enim, aliique poſt ipſum teſtantur tempore Juſtiniani Imperatoris Quadrageſimale jejunium octo hebdomadibus apud Conſtantinopolitanos conſtitiſſe. Imò Sozomenus Socratis temporibus æqualis, jam tunc cùm ſcribebat, ſeptem hebdomadas Conſtantinopoli ſolitas eſſe jejunari per Quadrageſimam, expreſsè profitetur : *Alii*, inquit, *ſeptem hebdomadas computant, ut Conſtantinopoli & per cunctas in circuitu provincias uſque ad Phœnicen.* Quibus verbis explicat, quod Socrates ipſe magis implicitè dixerat : *Qui autem*, inquit, *in Illyrico & per univerſam Græciam, & qui Alexandriæ degunt ſex ante Paſcha ſeptimanas jeiunant, &c.*

Niceph. l. 12. cap. 34.

Sozomen. Hiſtor. l. 7. cap. 19.

XII.
J. Capelli & C. Lupi conjecturæ de loco Socratis.

Aliam igitur viam ineunt nonnulli. Jacobus Capellus exiſtimavit parentheſim illam, πλὴν σαββάτου καὶ κυριακῆς : *Exceptis Sabbato & Dominico die* : nativo ſuo loco motam eſſe, & poſt duas ferè lineas eſſe tranſponendam, ita ut non de Romanis, ſed de aliis Orientalium partium Eccleſiis, quas conſtat Sabbatum ab omni jejunio immune per omnem annum, excepto Sabbato ſancto, habuiſſe : atque in hunc modum legendum putat : *Nam qui ſunt Romæ tres ſimul ſeptimanas antè Paſcha ieiunant : qui autem in Illyrico & tota Græcia, quique Alexandriæ habitant, ante ſex hebdomadas*, SABBATO ET DOMINICO EXCEPTIS, *ieiunium, quod eſt ante Paſcha, ieiunant.* Probabilitate conjectura hæc non careret, ſi & Codicis alicujus autoritas ſuffragaretur, nec priora duo argumenta, quæ Petavii & Mænardi ſuſpicionem evertunt, huic quoque adverſarentur.

Chriſtianus Lupus in ſcholiis ad canonem LV. Trullanum ſuam etiam Symbolam ad nodi iſtius ſolutionem contulit : *Socrates*, inquit, *ſibi ipſi non cohæret, dicens in eodem ejuſdem libri capite* : Romæ ſingulis Sabbatis jejunant : *Forſan velit illam ipſam ſuo tempore ieiunantem Romam olim Sabbato non ieiunaſſe ; quod & veritati ; & illius iſthic ſcopo eſt omnino conſentaneum.* Parum felix, meo quidem judicio, ſuſpicio. Primùm enim non uſquequaque eſt evidens, veritati eſſe conſentaneum priſcos olim Eccleſiæ Romanæ fideles Sabbatum à jejunio abſolviſſe. Hieronymus enim morem iſtum in Romanam Eccleſiam inductum ſignificat ex majorum præcepto quod ex lege Apoſtolica deſcendiſſe cenſendum eſſet : *Unaquæque*, inquit, *Provincia abundet in ſuo ſenſu, & præcepta majorum leges Apoſtolicas arbitretur.* Auguſtini quoque tempore plurimorum erat opinio, ad imitationem Apoſtoli Petri ab ejuſque ætate Romanos jejunium Sabbati aſſumſiſſe, atque ipſe Auguſtinus traditioni Apoſtolicæ Romanorum, traditionem pariter Apoſtolicam ab Orientalibus opponi poſſe. Caſſianus idem teſtatur. Sed & Innocentius I. ſatis ſignificat hanc ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem tanquam ab Apoſtolis acceptam apud ſuos tum haberi. Incertum igitur admodùm eſt quod ſcribit Lupus, olim Romæ Sabbato non eſſe jejunatum : cui unicus hic Tertulliani locus favere videtur, libro de jejuniis, cap. 14. *Quamquam*, inquit, *vos etiam Sabbatum ſi quando continuatis, nunquam niſi in Paſcha ieiunandum ; ſecundùm rationem alibi redditam.* Quamquam nihil prorsùs ad Romanorum conſuetudinem facit Tertullianus, qui non contra Romanos, ſed adversùs omnes Catholicos ſcribit, quique ut ex illorum ritu arguat, attendit magis ad id quod in Africanis,

Hieronym. Epiſt. 28. ad Lucinium Bæt.

Digitized by Google

in Orientalibus & in pleriſque Occidentalium Eccleſiis uſurpabatur, quale erat jejunii remiſſio in Sabbato, quàm ad id quod paucæ Occidentales Eccleſiæ cum Romana agere conſueverant.

. Quod ſubjicit Lupus, conjecturam ſuam ſcopo Socratis eſſe conſentaneam, prorsùs à rei veritate alienum eſt. Socratis enim iſtud conſilium fuit, ut varios variarum Eccleſiarum ritus exponeret, qui eo præſertim quo ſcribebat tempore tam in Oriente, quàm in Occidente uſurpabantur. Quod & loquendi modus indicat; ſemper enim quaſi de re præſenti diſſerens, præſentis temporis vocibus utitur: *Primum igitur,* inquit, *ieiunia illa, quæ ante Paſcha fiunt, aliter apud alios obſervari reperias. Qui Romæ ſunt... ieiunant, &c.* Quod non diverſum eſt ab his verbis, quæ in eodem capite leguntur: *Qui Romæ ſunt, ſingulis Sabbatis ieiunant*: cùm è contrario ubi prætetitæ ætatis mores enarrat aut controverſias, præteriti temporis modulis ſermonem induere ſoleat.

XIII. Quid demum ad Socratem dicendum.

Quid igitur ad Socratem dicemus? hoc planè dicam. Primùm Socratem hîc de veteri Roma agere, nec de alia ætate, quàm de ſua, nec aliter eum ſcripſiſſe, quàm nunc legimus, nec ejus verba è ſuo loco in inferiorem periodum eſſe dejicienda.

2. Egregiè hallucinatum eſſe Socratem, Græcumque hominem ſexcentis ferè leucis à Romana Urbe agentem, Romanæ diſciplinæ ignarum, incertiſque deceptum rumuſculis, aliis errandi locum dediſſe. Quis enim neſciat quàm frequenter, quàm facilè errare eos contingat, qui narrationem aggrediuntur rerum à ſe vel locorum ſpatiis, vel intervallis temporum longiſſimè remotarum: & multo etiam faciliorem eſſe lapſum, cùm ex rumore ſolum, quæ narranda ſunt, hauriuntur, (quod Socrates ipſe ſibi contigiſſe fatetur initio libri ſecundi) quàm cùm ex veterum ſcriptorum Hiſtoriis accipiuntur. Hoc certè ne ipſe quidem Valeſius poteſt negare de ſuo Socrate, quem ſæpe ſæpiùs erroris arguit in annotationibus ſuis; quarum vix pagina una eſt, in qua nigrum Theta autori ſuo non affigat. Socratis errorem correxiſſe Sozomenus videtur, cùm expunxit. Si enim, ut Valeſio probabile eſt, junior fuit Socrate, etſi eâdem vivens ætate; ſi poſterior ſcripſit, Socratiſque hiſtoriam ob oculos habuit, quædam ei addidit, in aliquibus emendavit; cenſendus eſt planè Socratem in errore deprehendiſſe, cùm lib. 8. c. 19. eandem cum illo Quadrageſimalis jejunii varietatem edisſerens, de trium illarum Eccleſiæ Romanæ hebdomadarum jejunio, deque Sabbati ibidem remiſſione omninò ſilendum putavit.

Socratem faviſſe Novatianis.

3. Veroſimillimum eſt Socratem, ſi Novatianâ labe infectus non fuit, Novatianis ſaltem (quod & fatetur ultrò H. Valeſius) addictum fuiſſe, ſeu quòd neceſſitudine ac familiaritate iiſdem conjunctus eſſet, ſeu quòd eorum diſciplinam atque abſtinentiam probaret. Cùm autem hoc inter cetera profiterentur Novatiani, quòd Eccleſia in Synodis circa Paſchalem feſtivitatem obſervandum decreverat, nullâ neceſſitate ſuſcipi debere vel imponi, liberum eſſe cuique Eccleſiæ ſuo more uti, illudque omne indifferens eſſe, unde & ἀδιάφορα nuncupari amabant: hinc natum eſt Socrati conſilium per varios Eccleſiarum ritus excurrendi, eorum diverſitatem deſcribendi accuratiùs, illiuſque præſertim jejunii, quod Paſcha antecedit. Hinc etiam libenter Romanam Eccleſiam in eo ab aliis maximè diſſidentem repræſentavit, Quadrageſimam hujus Eccleſiæ tribus tantummodò hebdomalibus circumſcribens, eaſque Sabbati ſimul jejunio, non ſecus ac Dominicæ imminuens: partim ut illam Novatianorum indifferentiam probatam Catholicorum Romanorumque imprimis exemplo faceret, partim etiam ut indulgentiorè illius Eccleſiæ diſciplinam exhibens, eorû, quibus favere ſatagebat, auſteriores mores cômendaret.

XIV. Dallæi exemplo docetur ſcriptorum fidem diſcutiendam.

Quod fieri poſſe diximus, ut Socrates vel incautus vel Novatianis favere cupiens, aliquid Romanæ Eccleſiæ impoſuerit, fidem excedere nonnullis videtur: *Certè,* inquit Dallæus de prima parte Socratici textûs agens, *non de arcano aliquo fidei capite, ſed de facto, (ut loquuntur) cuivis obvio, omniumque ſenſibus expoſito agitur. Eſtne veriſimile Socratem in re hujuſmodi mentiri voluiſſe? Cujus prompta & expedita probatio in omnium hominum oculis quotidie verſabatur. Profectò non hæreticum, ſed inſanum ac emotæ mentis hominem fuiſſe iſtum oportuit, ſi in hoc argumento ſciens ac volens Eccleſiam calumniatus eſt.* Vix certè adduci quis poſſit, ut inſanum ac temerarium adeò conſilium bonæ indolis homini in mentem venerit: non tamen ita rara ſunt hujuſmodi exempla, ut ſponte non occurrant. Quis, verbi gratiâ, poſt mille annos, cùm ipſius Dallæi librum de Jejunio & Quadrageſima evolvet, revocare in dubium audebit quod de Catholicæ & præſertim Gallicana jejunii diſciplina ætate noſtra ſcripſit ille & ſub omnium oculis publicavit? Quis non pro vero habeat, *quod* (ut ille affirmat lib. 1. cap. 11.) anno Domini milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo quarto, quo ſcribebat, *à quibuſvis fidelibus aliud nihil exigebant publicæ Catholicorum leges, niſi ut ſtatis definitiſque temporibus à carnibus abſtinerent, prandereque ac cœnare etiam lautè atque opiparè dummodò ſine carnibus, impunè patiebantur, contendebantque tales reprehendi non poſſe.* Pag. 19. Quis non credat nudam & ſimplicem carnium abſtinentiam pro vero jejunio a nobis habitam, immani, ut ait, & planè puerili errore? Quis non exiſtimabit piaculum eſſe, ſi non credat quod *ſingulis per totum annum hebdomadis feria ſexta & Sabbato ieiunari præcepit* hodierna Catholicæ Eccleſiæ diſciplina? Pag. 190. Hoc enim indubitanter aſſeverat Dallæus cap. 14. ejuſdem libri: & lib. 4. cap. 5. iterum ait, quod *ieiunium feriæ ſextæ, non voluntarium, ſed legitimum eſſe apud adverſarios* (hoc eſt Catholicos) *neque ex ſingulorum arbitrio ſpontaneáque devotione, ſed ex publica neceſſariáque lege ſic ab omnibus & ſingulis obſervari notum eſt, ut ſi quis eo die (ut ipſi quidem loquuntur) non ieiunet, eum iſti graviſſimi criminis & quidem æternâ morte digni reum cenſeant.* Pag. 163. Poſt aliquam multos, inquam, annos fidem Dallæo abrogare plurimis forſan religio erit, homini Gallo ſcilicet de Gallicano more ſui temporis ſeriò ſcribenti; eoque aſſerente defendet jejunium per adventum rigidè obſervatum eſſe per ejus ætatem in Galliis: *Neque nobis,* inquit, *de Adventûs ieiunio moleſtior eſt adverſarius* (Bellarminus) *quod itidem contendit, non tam ex præcepto, quàm ex conſilio aut voto à multis ſervari. Quamquam apud nos ſane id eſt, in Gallia, non minùs accuratè aut religioſè hoc ieiunium, quam quodvis aliud* ET PRÆCIPI ET OBSERVARI *ab adverſariis videam.* Pag. 718. Hæc omnia aliaque plurima quàm evidenter falſa, quàm calumnioſè inventa, quàm impudenter conſcripta fuerint à Dallæo, nemo Gallorum, *niſi inſanus aut emotæ mentis* non intelligit. Et tamen quis poſt elapſa aliquot ſecula, id pro Dallæo non opponat aliquando, quod modò Dallæus pro Socrate; Eſtne veriſimile, inquiet, Dallæum in re hujuſmodi mentiri voluiſſe, cujus prompta ac expedita probatio in omnium oculis quotidie verſabatur. Profectò non hæreticum, ſed inſanum ac emotæ mentis hominem iſtum fuiſſe oportuit, ſi in hoc argumento ſciens ac volens Eccleſiam calumniatus eſt. Hæc paulo fuſiùs perſequi non piguit, ut hodierno exemplo evidens fieret, quàm ſuſpecta meritò eſſe debeat eorum ſcriptorum fides, qui propenſiores fuiſſe in hæreticos præſumuntur; nec magis aſſentiendum Socrati homini Græco de jejunio Romanorum apud Conſtantinopolim ſcribenti, quàm

Joanni

Digitized by Google

Joanni Dallæo Gallo in Galliæ Metropoli viventi ſcribentique cùm de Gallorum jejunio tam ridiculè fabulatur, tam perfricatâ fronte calumniatur.

Denique ex nonnullarum Eccleſiarum Romæ vicinarum relaxatione, vel etiam ex Romanorum quorumdam à communi lege recedentium praxi, ſeu Manichæorum, qui ſub Catholico nomine diu Romæ latitarunt, ſeu Judæorum, qui Sabbati diem feſtum habebant, ſeu Catholicorum Eccleſiæ leges, ut hodie ſunt plurimi, conculcantium, Socrates de tota Romanæ Eccleſiæ diſciplina judicare præſumſit. Varietatem enim non modicam in quadrageſimale jejunium plurimorum intemperantiâ invectam in Ravennenſi Eccleſia Romæ vicina deplorat Petrus Chryſologus Leoni Socratique æqualis: *Si ergo*, inquit, *quadraginta dierum ſimplex, purum, æquale, tantis teſtimoniis, ſub tanti numero ſacramenti traditum nobis à Domino jejunium perdocetur: unde iſta varietas, unde novitas iſta, unde hebdomadæ nunc reſolutæ, nunc rigidæ, nunc indulgentes nimiùm, nunc ſeveræ? Unde intemperati jejunii uſus iſte, qui aut afficiat ſine venia, aut remittat ad crapulam? . . . Jejunium ſit æquale: & ut eſt nobis traditum ſervetur ad corporis & animæ diſciplinam. Certè qui iejunare non poteſt, non præſumat inducere novitatem; ſed fateatur eſſe fragilitatis propriæ, quod relaxat: & redimat eleemoſynis, quod non poteſt ſupplere iejuniis.*

Ex hoc egregio Chryſologi teſtimonio plurima lux nobis affulget. Apparet enim primùm varietatem à plurimis invehi cœpiſſe tunc temporis in Eccleſiam Ravennenſem (cur non & in alias.) 2. Varietatem iſtam novitatis argui ab Epiſcopo 3. Varietatis ac novitatis iſtius caput unum eſſe, quòd quadraginta dies non jejunarent, *traditumque à Domino ſub tanti numero ſacramenti ieiunium* violarent. 4. Quòd non æquale eſſet apud eos 40. dierum jejunium, ſed nunc ſeverum, nunc indulgentius. 5 Hebdomadarum Quadrageſimalium alias reſolutas, alias rigidas illis fuiſſe. Reſolutæ autem eæ fuiſſe videntur, in quibus à jejunio dies aliqui abſolvebantur: unde fiebat, ut (quod priùs notaverat) ſacrati quadraginta dierum numeri myſterium ſolveretur. Vix autem dubium eſt quin Sabbatum è reſolutis his diebus eſſet, cùm & ejuſmodi remiſſioni faverent tot regionum etiam vicinarum exempla, & requies ſeu Dominicæ ſeu cæleſtis repræſentandæ ſignificatio. 6. Elicitur eos, qui jejunare non poterant, non contentos jejunium propter infirmitatem ſolvere, novitatem aliquam in obſervationem quadrageſimæ inducere voluiſſe, ut omnibus in eumdem ritum conſpirantibus, nec ipſi jejunium quadraginta dierum implerent, nec tamen ab aliis diſcrepantes, ſingularitatis notâ inurerentur? Hinc eſt quod dicit: *Qui iejunare non poteſt, non præſumat inducere novitatem; ſed fateatur eſſe fragilitatis propriæ, quod relaxat.*

Ex hujuſmodi igitur innovationibus oriri potuit falſa, quam concepit Socrates de quadrageſima Romana opinio. Ut enim Romanis paulo iniquiores erant Orientales, faciles calumniantibus aures præbebant, illudque pro Romanorum omnium conſuetudine venditantibus quod vel paucorum, vel vicinorum erat indulgentia atque à communi lege declinatio.

Expenſo textui Socratis ſuccedit Caſſiodori autoritas, quæ eo potior ac validior videtur, quod ipſe qui Senator & Conſul & Præfectus Prætorio fuit in Urbe Roma, Romanæ Eccleſiæ morem in obſervatione jejunii quadrageſimalis ignorare non potuit. In hiſtoria autem Tripertita Socratis locum mox à nobis diſcuſſum poſuit his verbis: *Romani enim tres ante Paſcha ſeptimanas, præter Sabbatum & Dominicam ſub continuatione iciunant.* Quis porro credat; inquiunt, illum in hiſtoria ſua hæc Socratis verba poſiturum fuiſſe, ſi rem ſe aliter habuiſſe ſciviſſet. Certè Caſſiodorus, ſi id falſum eſſe ſciſſet, hæc Socratis verba conſultò omiſiſſet, ne Lectorem in fraudem induceret. Quod cùm non fecerit, apparet vera eſſe, quæ Socrates dixit de jejunio Romanorum. Hæc viri Doctiſſimi.

Verùm non iſta perſuadent. Quis enim neſciat hoc eis plerumque contingere, qui compendiis ſcriptitandis ſtudent aut centonibus conſuendis ex plurium ſcriptorum elucubrationibus, ut non minori curâ errata exſcribant, quàm quæ ſunt veritati conſentanea; quia videlicet non ſuam, ſed aliorum ſententiam repræſentare ſatagunt; nec alia corrigere curant, ſed referre. Exemplo ſit Sozomeni locus, quem in ſuam pariter hiſtoriam tripertitam tranſtulit Caſſiodorus. Scribit ille lib. 7. cap. 19. *In urbe Roma nec Epiſcopus, nec alius quiſquam in Eccleſia populum docet.* Hoc falſum fuiſſe probabile eſt, ut alibi aſſerimus, vel per id tempus, in quod concidit Sozomeni Hiſtoriæ finis. Sed ſi eam ſub Leonis Pontificatu concinnavit, ut vero ſimillimum eſt, de illius falſitate dubitari non poteſt. Jam verò ſic inde arguo: vel hoc ſcivit Caſſiodorus, vel ignoravit. Si ignoravit: parùm idoneus teſtis eſt Romanæ diſciplinæ, nec magis audiendus, cùm de jejunio, quàm cum de Romanorum Pontificum ſilentio ſermonem habet, & proinde ineptus omninò, qui Socratem vel Sozomenum corrigeret. Si verò non ignoravit contrariam conſuetudinem Romæ Sozomeni & ſuis etiam temporibus viguiſſe, nec tamen emendavit Sozomenum, nec Lectorem ſaltem monuit de contrario more per Leonem Pontificem invecto, hinc certum habemus Caſſiodori conſilium fuiſſe, quæ apud Sozomenum vel Socratem legebat intacta relinquere, excerptoriſque tantummodo officio fungi, non emendatoris. Ad manum eſt alterum ex Sozomeno exemplum: capite enim 16. libri ſeptimi agens de Presbytero pœnitentibus præpoſito, qui Epiſcopi vice confitentium delicta aure ſecretâ excipiebat, remotuſque tandem eſt ab hoc officio in Eccleſia Conſtantinopolitana; addit autor iſte: *Apud reliquas autem ſectas hic mos etiamnum perſeverat. Et in Occidentalibus Eccleſiis, ac præcipuè in Eccleſia Romana, ſtudiosè obſervatur* Falli Sozomenum, cùm de omnibus Occidentalibus Eccleſiis, tum præſertim de Romana, conſtanter affirmat H. Valeſius in Annotationibus, pluribuſque probat, atque ex ipſo Sozomeno oſtendere nititur. Illa tamen nec omiſit Caſſiodorus, nec correxit; ſed quod narratum reperit ab autore ſuo, bonâ fide in Centonem ſuum tranſcripſit, lib. 9. cap. 35. ut planum ſit certumque aliam ei non fuiſſe mentem, quàm *de ſingulis*, ut ipſe loquitur, *dictatoribus deflorata colligere, & cum autoris ſui nomine in ordinem collocare.*

Vide Diſſert. 1. de Vita & Rebus Geſtis Sancti Leonis ad an. C. 440. pag. 137. hujus edit.

Caſſiodorus in Præfati one.

XVII. Leonis locus inſignis nunc primùm illuſtratus.

Ad Leonem tandem devenimus, cujus præcipuè occaſione de jejunio diſſerere in mentem venit. Hic, inquiunt ſermone 4. de quadrageſima hanc clauſulam ſibi in jejuniorum indictione familiarem ita ſubjicit: *Secunda igitur & quarta & ſexta feria iejunemus: Sabbato autem apud beatum Petrum Apoſtolum vigilias celebremus; qui commendati ſibi gregis curam habere non deſinens, cuſtodiam nobis de ſuis precibus obtinebit.*

Torſit plurimùm locus iſte quotquot quadrageſimalis jejunii materiam verſarunt hactenus, quamque parum feliciter in eo illuſtrando laboraverint ex diſſerendis facilè intelliget unuſquiſque.

Cardinalis Bellarminus exiſtimavit *Leonem loqui de iejunio quatuor dierum, qui adduntur ante primam Dominicam Quadrageſimæ, ut numerus quadragenarius compleatur*: etſi non iidem qui olim. Hugo Mænardus Sacramentarium ſancti Gregorii commentans iſtam Bellarmini explicationem meritò

Cardinal. Bellarmin. tom. 3 Controverſ. 3. lib. 2. cap. 19.

Pag. 52.

rejicit, oſtenditque quatuor illos dies Gregorii ipſius ætate in uſu non fuiſſe, nedum Leonis temporibus. In eam autem it ipſe ſententiam, non plures revera dies Romæ tunc temporis jejunio fuiſſe conſecratos, quàm qui in eo Sermone à B. Leone deſignantur. Subſcribit Mænardo Dallæus, verbiſque procacioribus doctiſſimum Bellarminum exagitat: Sabbatum tamen tribus illis diebus ex ſolito per annum Romanorum more ſuperaddendum exiſtimat. Henricus Valeſius, ne Sabbati quidem jejunium per Quadrageſimam Romæ tunc cerebratum cenſet, ac præter hunc Leonis locum probationem adducit nullam. Sic inter orthodoxos heterodoxoſque medium Leonem noſtrum hinc inde trahit in ſuam quiſque ſententiam, nec tamen quiſquam capit aut explicat. Vera iſtius nodi ſolutio hæc eſt, Leonis non eſſe verba illa, quæ objiciuntur, ſed Sermoni ejus ſuperaddita, non fraudis faciendæ cauſsâ, ſed aliquâ occaſione ac ratione, quas aperiemus, ſi priùs probaverimus certo certiùs adjectitia eſſe quæ diximus.

XVIII. Rejicienda ex Leonis ſermonibus clauſulæ verba cum aliis plurimis.

Non ea autem ſola abjudicanda ſunt Leoni, ſed etiam pannus integer bene longus, cui illigata ſunt in hunc modum. Poſt hæc genuina Pontificis verba ad calcem Sermonis poſita: *Cui* (Deo) *ita demum ſacrificium veræ abſtinentiæ & veræ pietatis offerimus, ſi nos ab omni malitia continemus*: hæc alia ſubduntur in editis hactenus codicibus: *Cum inimicis autem crucis Chriſti nulla conſenſione jungamur, ne impiorum conſortio ſanctitas fidelium polluatur. Lux ſeparetur à tenebris, & fugiant filios diaboli filii veritatis. In templum enim Domini, quod eſt Eccleſia Chriſti, nihil contaminatum inferri, nihil profanum oportet admitti: ut omni immunditiâ à penetralibus cordis excluſâ, ſanctificetur jejunium noſtrum, & ſimus æternum ſancti Spiritûs habitaculum, qui nos à peccatorum ſordibus emundatos & poſſidere dignetur ſemper & regere. Secundâ igitur & quartâ & ſexta feria jejunemus: Sabbato autem apud beatum Petrum Apoſtolum Vigilias celebremus, qui commendati ſibi gregis curam habere non deſinens, cuſtodiam nobis de ſuis precibus obtinebit.*

Primùm autem non ſatis cohærent extrema hujus panni verba cum hac clauſula quæ ſequitur, quæque verè Leonis eſt: *Auxiliante nobis per omnia Deo omnipotente, &c.* quâ cùm utitur Leo miro eam artificio ceteris verbis inſerit atque illigat. Hæc verò è contra, cum his optimè connectitur, quæ pannum antecedebant hac ratione: *Si nos ab omni malitia contineamus: Auxiliante nobis per omnia Deo omnipotente, &c.*

2. Quæ panno iſti antea præmittebantur, in noſtra verò editione Sermoni finem imponunt, clarum eſt verè Sermonis finem eſſe: *Cui ita* DEMUM *ſacrificium, &c.* quibus alia ſi ſuperaddidiſſet, videretur completum rurſus inſtaurare ſermonem.

3. Judæi magis deſignari videntur per hæc verba: *Cum inimicis crucis Chriſti, &c.* quàm Manichæi, quos tamen ſolos in iſto ſermone exagitandos ſuſceperat.

4. Aliter de utriſque agitur in Sermone, aliter in panno. In illo enim de occultis hæreticis ſeu Manichæis diſſerit, quos ut deprehendere ſatagerent fideles, certis indiciis connotat, ab illorum errore caveri jubet, eoſdemque prodi, ſi innotuerint, ut ſacerdotum autoritate à ſanctorum ſocietate pellerentur. In panno non de occultis hominibus, ſeu hæreticis, ſeu Judæis rem habet, ſed de his, qui palàm omnibus noti erant, nec hos prodendos monet, ſed fugiendos.

5. Stylus Leonis noſtri in hoc aſſumento deſiderari videtur. Quale enim eſt illud: *Cuſtodiam nobis de ſuis precibus obtinebit*: quod à nitore Leoninæ dictionis multum abhorret.

6. Cùm duodecim Sermones S. Leonis habeamus de jejunii Quadrageſimalis obſervantia dictos, nullus eſt, hoc unico excepto, qui hujuſmodi annotationem feriarum vel ſecundæ, quartæ & ſextæ, vel aliarũ quarumvis unquam habuerit, vel nunc habeat. Porrò ſi vel ſolæ nominatæ feriæ, vel aliæ quædam ſelectæ jejunio conſecratæ fuiſſent, quis credat eas à Leone toties non fuiſſe indicendas, quoties ad plebem ſuam ſermonem habuit: ſiquidem adeò religioſè idipſum præſtitit, cùm de jejunio Quatuor Temporum verba fecit in ſua Eccleſia. Si autem in aliis undecim Sermonibus ab hujuſmodi indictione abſtinuit, nec in illo, de quo quæſtio verſatur, uſus eſſe credendus eſt: ab eoque potiùs ableganda eſt, tanquam adventitia, & ab ejus mente aliena.

XIX. Pluribus locis Leo jejunium XL. dierum commemorat.

7. Si tres tantummodo dies Quadrageſimali jejunio addixiſſet Leo Pontifex, ut ſuggerit iſtud additamentum, quàm ſibi ipſe diſſimilis ac contrarius fuiſſet, quippe qui toties quadraginta dierum jejunium nominat in ſuis Sermonibus. Serm. 3. cap. 2. *Ut populus Chriſtianus ad Paſchale feſtum* QUADRAGINTA DIERUM SE CONTINENTIA *præpararet*. Serm. 5. cap. 3. *Saluberrimè nos* QUADRAGINTA DIERUM JEJUNIO *præparemus*. Serm. 6. c. 2. *Apoſtolica inſtitutio* QUADRAGINTA DIERUM JEJUNIIS *impleatur*. Serm. 7. cap. 1. QUADRAGINTA DIERUM JEJUNIUM, *quod feſti Paſchalis eſt prævium*. Serm 8. c. 4. *In iſtis* QUADRAGINTA DIERUM JEJUNIIS, &c. Serm. 10. c. 1. *Meritò nos* QUADRAGINTA DIERUM JEJUNIO *præparari, &c.* Serm. 12. c. 1. JEJUNIUM *nos* QUADRAGINTA DIERUM ... *exerceat*. Sed in hoc ipſo Serm. 4. quem diſcutimus, cap. 1. ita loquitur: *Magna divinæ inſtitutionis ſalubritate proviſum eſt: ut* QUADRAGINTA *nobis* DIERUM EXERCITATIO *mederetur*, IN QUIBUS *aliorum temporum culpas & pia opera redimerent, &* JEJUNIA CASTA *decoquerent. Ingreſſuri igitur, dilectiſſimi, dies myſticos & jejuniorum remediis conſecratos, &c.* Quadraginta igitur dies ab initio Quadrageſimæ uſque ad Paſcha numerabantur in Eccleſia Romana & jejunio conſecrabantur, exceptis Dominicis: quarum exceptionem commemorare ſuperfluum fuiſſet; quoniam & nemini ignota erat, & ab omnibus per totam Eccleſiam religioſè ſervabatur. Sed & ſatis ipſe declaraverat impiam Manichæorum conſuetudinem ſuggillans, qui Dominicam diem ſuis jejuniis polluebant. Diem alium cùm non excepit, à jejunio non exemit. Quoniam igitur tot jam argumentis infirmata clauſula, certiſſimis hujus Papæ teſtimoniis adverſatur, meritò potiùs eliminanda, quàm ut *vir perſpicuitatis in primis ſtudioſus & in paucis diſertus ac prudens*, qualis à Dallæo depingitur Leo noſter, contraria ſibi ipſe loqui judicetur.

Dallæus lib. de jejun. & Quadrag. p. 535. & 546.

Autoritate cod. MSS. locus Leonis emendatur.

8. Sed quid moras nectimus? Provocentur tandem adverſarii ad antiquiores quoſque ac melioris notæ codices, quos penes arbitrium eſt & jus & norma de dubiis veterum ſcriptorum fœtibus aut interpolationibus decernendi. Quinque igitur nobis ſuffragantur codices manuſcripti vetuſtiſſimi probatiſſimique. Primus eſt è Regia Auguſti noſtri Bibliotheca num. CCCXLI. Alter eſt Illuſtriſſimi D. Thuani num. XLVI. Tertius item Thuaneus num. CVIII. qui olim fuit ſancti Petri Foſſatenſis, ſcriptuſque eſt anno Domini MLVII. Quartus è Navarrica Collegii Pariſienſis Bibliotheca. Quintus denique ex celebri & antiqua Corbeienſis Monaſterii Bibliotheca Pariſios advectus, ſervatur in celeberrimo ſancti Germani Pariſienſis Aſceterio, ſcriptuſque legitur ad calcem: *In illo anno, quo Rex Philippus filius Ludovici Regis inunctus eſt.* In omnibus iſtis codicibus totus ille pannus, quem ſupra deſcripſimus, deſideratur, ut meritò inſititius judicandus ſit, atque ab hoc ſermone removendus, ſicuti revera removimus.

Digitized by Google

XX. Qua occaſione inſerta Leoni verba.

Sed quâ occaſione verba hæc inſerta fuerint atque aptata, quoniam aperturos nos eſſe ſpopondimus, operæ pretium eſt inquirere. Norunt omnes in more fuiſſe, ſive apud Monachos, ſive apud Clericos officio Eccleſiaſtico recitando aut cantando addictos Homilias Sermoneſque ſanctorum Patrum ſuis uſibus aptare & accommodare pro varietate officiorum occurrentium: illudque inſuper ſæpiùs ab iiſdem uſurpatum, ut hujuſmodi Sermonibus aliqua adderent, quæ vel propriæ ſolemnitati convenirent, vel præſenti temporum neceſſitati. Sexcenta poſſent afferri exempla, ſi res probatione indigeret. Simile quid contigit huic Sermoni 4. de Quadrageſima. A Quadrageſimali jejunio ad aliud jejunium translatum eſt, quod alicubi à Clericis vel Monachis celebrabatur, atque ut pro more Leonis, & pro loci etiam conſuetudine, feriarum, quæ jejuniis iſtis deputatæ erant, ſolemnis inter Officia fieret indictio, concinnata eſt hujuſmodi clauſula: *Secunda igitur & quarta & ſexta feria ieiunemus*, &c. quam bona fide tranſcripſerunt ex libris Lectionariis qui de ſancti Leonis Sermonibus in unum corpus colligendis, & publicæ luci dandis primi cogitaverunt.

Hoc ita eſſe non ægrè fatebitur, qui Matiſconenſis I. Concilii Canonem 9. in memoriam revocaverit. Hujus Concilii Patres ex duodecim ferè Galliarum provinciis congregati ſunt anno Domini DXXCI. ut Jacobo Sirmondo placet, vel potiùs DXXCIII. ut rectiùs viſum eſt doctiſſimo Carolo le Cointe in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum tom. 1. ad hunc annum. Suam igitur ſanctionem 9. ſic efferunt: *Ut à feria ſancti Martini uſque ad Natale Domini ſecunda, quarta & ſexta Sabbati ieiunetur, & ſacrificia Quadrageſimali debeant ordine celebrari. In quibus diebus Canones eſſe legendos ſpeciali definitione ſancimus, ut nullus ſe fateatur per ignorantiam deliquiſſe.* Quis non videat inde ſumta eſſe verba illa, in quibus explicandis tamdiù fruſtrà ſudatum eſt? Porrò cùm ex tot provinciis adeſſent Epiſcopi plurimique Metropolitani, inque ſuas provincias probabile ſit eos ritum iſtum advexiſſe à Clericis obſervandum; inde eſt quod plurimi codices inventi ſunt, in quibus Sermo iſte ſancti Leonis hâc clauſulâ auctior legeretur. Hanc autem triduani jejunii legem à feſto ſancti Martini ad Natale Domini Matiſconenſes Patres crediderim eſſe mutuatos ab Eccleſia Turonenſi. Teſtis eſt enim Gregorius Turonenſis lib. 10. cap. 31. Perpetuum hujus Urbis Epiſcopum, qui Leoni æqualis erat aut ſuppar, terna in ſeptimana jejunia inſtituiſſe à Martini depoſitione uſque ad Natale Domini.

XXI. Unde reliqua Panni verba irrepſerunt.

Dubium reſtat de reliquis hujus panni verbis: *Cum inimicis autem crucis Chriſti nulla conſenſione jungamur, & cetera.* Quam ob cauſſam enim hic aſſuta? Quæ ratio ut eâ parte Leonis ſermo excreſceret? Longiùs non eſt arceſſenda ratio. Ejuſdem enim Matiſconenſis Concilii Canones xiij. xiv. xv. & xvj. qui adversùs Judæos conditi ſunt, hæc adversùs eoſdem adjecta eſſe omninò perſuadent: *Ut nullus Chriſtianus*, inquit Canon. xv. *Judæorum conviviis participare præſumat. Quod ſi facere quicunque, quod nefas eſt dici, Clericus aut ſæcularis præſumſerit, ab omnium Chriſtianorum conſortio ſe noverit compeſcendum, quiſquis eorum impietatibus fuerit inquinatus*: alios Canones lector adeat, ſi volet. Judæorum ſcilicet copioſus erat tunc temporis numerus per provincias Gallicanas; ita ut Galliæ præſules ſæpè ſæpiùs in Synodum coaleſcentes monuerint Chriſtianam plebem, ut ſe ab illorum contagio ac ſocietate abſtineret. Crevit etiam eorum numerus circa annum DCXVI. quo Hiſpaniarum Rex Siſebutus Judæos omnes, qui Chriſto nomen dare recuſarunt, procul à Gothicis regionibus amandavit: quorum multi, teſte Adone Viennenſi, in Gallias ſeſe receperunt. Eoſdem regno pulſos regnante Dagoberto narrat Fredegarius. Cui rei cùm Rex Edictis ſuis adlaboraret, Canonibus & adhortationibus ſuis Epiſcopi, frequentioribus jejuniis Epiſcoporum mandato indictis Clerici & Monachi, votis ſuis & precibus reliqui fideles egerunt proculdubio, ut juratos crucis Chriſti inimicos à fidelium ſocietate removerent.

XXII. Quam pue dè hæretici loco mendoſo abuſi ſunt.

His ita explicatis, nullum reſtare dubium exiſtimo circa Leonis locum: ex quo vel uno clarum eſt, quanti interest & ſanctorum Patrum honoris & Eccleſiaſticæ veritatis, ut ad antiquos codices MSS. accuratè emendentur Eccleſiaſticorum ſcriptorum monumenta. En quantos viros mendoſus locus unicus exercuit, omneſque eorum fruſtratus eſt conatus: Scriptores partim Catholici, partim hæretici id omne attulerunt in medium, quod in cordati viri mentem, non deprehensâ loci interpolatione, venire poterat. Neutri tamen ſcopum attigerunt; neque tamen ob id ſugillandi. Quamobrem cùm Heterodoxorum unus Johannes Dallæus inſolentiùs inſurgit in doctiſſimum Cardinalem Bellarminum, ovantique ac triumphanti ſimilis dictis conviciiſque proſcindit, quid aliud quàm ſe & miſerandum & ridendum omnibus objecit? Nodum enim iſtum non modò non ſolvit ceteris feliciùs, ſed & mendoſo loco in defenſionem deploratæ cauſſæ miſerè abuſus eſt, triumphumque ſe ſibi ante victoriam ceciniſſe palàm oſtendit. Hoc hæreticis familiare. Corruptis enim plerumque ſanctorum Patrum locis (ſi non ipſi corrumpunt) abuti ſolent adversùs doctrinam Catholicam: ſed eluceſcente tandem aliquando veritate, eadem loca in ſuæ doctrinæ patrocinium trahit Eccleſia. Enimverò cùm certum modò ſit nullum eſſe ſancti Leonis Sermonem inter Quadrageſimales, in quo certos indixerit jejunii dies per ſingulas Quadrageſimæ hebdomadas ritè obeundos, argumentum eſt omnes omnino hebdomadum Quadrageſimalium dies, exceptâ Dominicâ, in Eccleſia Romana fuiſſe jejunio conſecratos. Alioquin Leo noſter, *vir perſpicuitatis in primis ſtudioſus, & in paucis diſertus ac prudens*, hoc in maximo & ſacratiſſimo jejunio non omiſiſſet, quod in pleriſque Sermonibus de Quatuor Temporum jejunio habitis tam religiosè obſervavit; præſertim verò cùm creberrima jejunii quadraginta dierum mentio idiotis ſaltem ſuſpicionis ac dubii locum dare potuiſſet. Certè ſi liberum fuiſſet ſancto Leoni ejuſve prædeceſſoribus, qui poſt Manichæorum hæreſim exortam Romæ ſederunt, aliquos ſolummodò dies pro arbitrio deligere, quos ſolos Quadrageſimali jejunio explendo deſtinarent, nunquam elegiſſent ſecundam feriam: ne videlicet ad hæreticorum iſtorum peſſimam conſuetudinem demittere ſe viderentur, qui ſecundam feriam in honorem lunæ jejunando ſacrabant; quemadmodum fusè explicat hoc eodem ſermone Leo noſter: cùm enim hujus feriæ jejunium nominatim commendaſſet plebi Chriſtianæ, periculum fuiſſet ne hoc rudioribus veniret in mentem, Leonem videlicet vel malo animo damnare in Manichæis, quod ipſe ſuis indicebat, vel peſſimè ſuis commendare, quod in Manichæis damnabat.

Dalleus lib. de jejunio.

XXIII. De Jejunio Sabbati Pentecostes.

Ut plena ſit hæc de jejunio Sabbati diſputatio, supereſt quæſtio de Sabbato Vigiliæ Pentecoſtes: utrum eâ die jejunium indictum fuerit fidelibus in Eccleſia Romana, ſaltem Leonis noſtri ætate. Affirmant nonnulli, novellam diſciplinam magis ob oculos habentes, quàm veterem. Sed qui hanc vel à limine ſalutarit, non ambiget quin illud Sabbatum à jejunio liberum & immune fuerit, quandiu Apoſtolicas traditiones violare nefas fuit in Eccleſia.

Tertullianus lib. de Corona, cap. 3. *Die Dominico*, inquit, *jejunium nefas ducimus, vel de geniculis*

adorare. Eadem immunitate à die Paſcha in Pentecoſten uſque gaudemus. Sanctus Ambroſius relatus Diſt. LXXVI. cap. VIII. PER HOS QUINQUAGINTA DIES *nobis eſt jugis & continuata feſtivitas : ita ut hoc* OMNI TEMPORE , *neque ad obſervandum indicamus* [illegible] *anis , neque ad exorandam Deum genibus ſuccidamus.* Et infrà : *Inſtar ergo Dominica , tota* QUINQUAGINTA DIERUM *curricula celebrantur , & omnes iſti dies velut Dominici deputantur : Reſurrectio enim Dominica eſt.* Succinunt Hieronymus Epiſtolâ ad Lucinium Bœticum & alibi , Auguſtinus Epiſtolis ad Caſulanum , ad Hieronymum , Epiſt 82. al. 19. § 14. &c. Epiphanius , Iſidorus , aliique innumeri. Sed Leone noſtro ejuſque omnino coævis contenti ſimus.

S. Leo ſerm. 1. de Jejun. Pent. c. 3.

Satis porrò indicat in ſermonibus de Jejunio Pentecoſtes , Eccleſiam Romanam ante hanc feſtivitatem omnino non jejunaſſe : *Igitur* , inquit , *poſt ſancta dies lætitia , quos in honorem Domini à mortuis reſurgentis ac deinde in cælos aſcendentis exegimus , poſtque perceptum ſancti Spiritûs donum ſalubriter & neceſſariè* (id eſt , continuo) *conſuetudo eſt ordinata jejunii.* Et Serm. 2. *Manifeſtiſſimè patet inter cetera Dei munera , jejuniorum quoque gratiam , qua hodiernam feſtivitatem indiviſa* SUBSEQUITUR, *tunc fuiſſe donatam.* Et ſerm. 4. de Jejunio Pentec. *Ad hanc ergo utilitatem nos , dilectiſſimi , præſens tempus invitat , ut à Reſurrectione Domini uſque ad adventum Spiritus Sancti Quinquaginta diebus emenſis , quos in lætitia pracipua feſtivitatis exegimus , ad jejuniorum remedia recurramus.* Idem in ſermonibus de ipſo feſto Pentecoſtes : ex quibus luce meridianâ clarius eſt , Vigiliam Pentecoſtes inter jejuniorum dies non fuiſſe tunc temporis numeratam.

Accedat ad Leonem Joannes Caſſianus , qui Eccleſiaſticarum conſuetudinum curioſus fuit indagator. Is collatione 21. cap. 11. & 19 introducit Germanum interrogantem , cur totis Quinquageſimæ diebus jejunare eſſet prohibitum , cum utique Chriſtus quadraginta tantùm diebus poſt Reſurrectionem cum diſcipulis ſuis fuerit commoratus ? Theonas , multis interpoſitis , reſpondet : *Hos quoque decem dies cum ſuperioribus quadraginta pari ſolemnitate ac lætitia eſſe celebrandos : cujus feſtivitatis traditio per Apoſtolicos viros ad nos* , inquit , *uſque tranſmiſſa , eodem tenore ſervanda eſt. Ideò namque in iſtis diebus nec genua in oratione curvantur ; quia inflexio genuum velut pœnitentia ac luctus indicium eſt. Unde etiam per omnia eandem in illis ſolemnitatem , quam die Dominica cuſtodimus , in qua majores noſtri nec jejunium agendum , nec genu eſſe flectendum , ob reverentiam reſurrectionis Dominica tradiderunt.* Hoc non in ſola Eccleſia Romana ſervabatur , ſed per univerſam Eccleſiam , quouſque inſtitutis à Mamerto Viennenſi Epiſcopo Rogationum jejuniis , à pluribus longè latéque provinciis ſuſcepta ſunt , & ab ipſa Romana Eccleſia ſub Leone III. Video quidem apud eundem Caſſianum referri cap. 11. Quinquageſimæ remiſſionem nequaquam tantâ cautione ſervatam tunc fuiſſe in Syriæ Monaſteriis : ſed de Eccleſiæ ſeu Romanæ ſeu univerſæ diſciplina ex Monaſteriorum quorumdam Inſtitutis non eſt decernendum , quibus videlicet procul à populorum frequentia viventibus plurimum indultum eſt ob pœnitentiæ reverentiam ; ſicut teſtatur Iſidorus , libro de Officiis Eccleſiaſticis , cap. 42. *Poſt Paſcha uſque ad Pentecoſten licet traditio Eccleſiarum abſtinentia rigorem prandiis relaxaverit , tamen ſi qui Monachorum vel Clericorum jejunare cupiunt , non ſunt prohibendi : quia Antonius , & Paulus , & ceteri Patres antiqui etiam his diebus in Eremo leguntur abſtinuiſſe , neque ſolviſſe abſtinentiam , niſi tantùm die Dominico.* Ad hunc ferè ſenſum Hieronymus Epiſtola ad Lucinium Bœticum : *Utinam* , inquit , *omni tempore jejunare poſſimus : quod in Actibus Apoſtolorum diebus Pentecoſtes & die Dominico Apoſtolum Paulum , & cum eo credentes feciſſe legimus , &c.*

Sed etſi aliquot jejuniis intertextam ſubinde Paſchalem Quinquageſimam videamus , in Vigilia tamen Pentecoſtes haud ſcio an ante undecimum ſæculum jejunatum ſit. Salegunſtadienſe enim Concilium , quod anno MXXII. celebratum eſt , edicit cap. 2. ut ſi jejunium Quatuor Temporum Junii in Vigiliam Pentecoſtes inciderit , non ibi celebretur, ſed in ipſa hebdomada ſolemni Pentecoſtes. Quamobrem quod aliqui objiciunt ex Sermone ſancti Ambroſii relato Diſtinct. LXXVI. cap. IX. *Non minore lætitia celebramus diem Pentecoſtes , quàm ſanctum Paſcha curavimus. Tunc enim , ſicut modò fecimus jejunavimus Sabbato , &c.* Hoc , inquam , non poteſt eſſe Ambroſii : tum quia Concilium mox citatum teſtatur aliter fuiſſe obſervatum , tum quia contrarium habetur in ipſo Amboſio , qui , ut ſuprà vidimus , ab illis quinquaginta diebus omnia omnino repellit jejunia , jugem & continuatam eſſe ſcribit feſtivitatem per hos quinquaginta dies , omnes denique iſtos dies velut Dominicos deputari , & eſſe inſtar Dominicæ. Certum ergo maneat abſolutum à jejunio fuiſſe hoc Sabbatum in Eccleſia Romana tempore & circa tempora ſanctiſſimi noſtri Leonis. Et hæc de omnium Sabbatorum jejuniis apud Romanos modò ſufficiant.

DISSERTA

DISSERTATIO SEPTIMA,

DE CAUSSA EUTYCHIS ARCHIMANDRITÆ CONSTANTINOPOLITANI A FLAVIANO EPISCOPO CP. IN SYNODO DAMNATI.

Ad Epiſtolas S. Leonis Papæ XX. ad Flavianum eundem & XXI. ad Theodoſium Auguſtum.

I. Sincerus pro Apoſtolica ſede zelus, veris non commentitiis fundamentis nititur.

PLURA ſunt quæ à nonnullis paſſim aſſumi ſolent ex his Epiſtolis, ut jus appellandi ad Sedem Romanam ex omnibus Orbis Chriſtiani regionibus imprimiſque ex Orientalibus, ab illarum partium Epiſcopis ultrò eſſe delatum etiam primis Eccleſiæ ſæculis perſuadeant. Apoſtolicæ Primæque omnium ſedi ſuam hanc tam excellentem prærogativam abſit ut ego invideam, cujus potiùs autoritatem eminentiamque ſacroſanctis firmatam canonibus toto animo tueri ac propugnare velim. Verùm ut immota & inconcuſſa manent vera fundamenta, quibus Apoſtolici Primatûs moles incumbit; ſic per ſe ruere neceſſe eſt infirma illa & fucata argumenta, quibus præpoſtero quorumdam ſtudio fulciri ſolet, quorum inanitatem quiſquis tegere ſatager, is profectò non minimam à Sede Apoſtolica gratiam inierit. Nobis verò, quibus pro ſuſcepto onere intactum dimittere nefas eſt quicquam eorum, quæ apud Leonem noſtrum luce indigent, neceſſe fuit aliqua circa ementitam Eutychis appellationem annotare: ſic tamen ut brevitati ſtudentes, quæ jam ab aliis occupata ſunt, prætermittamus.

Ex verbis Conſtantini Monachi quid eruitur.

Hoc igitur cenſeo nihil ex utraque hac Leonis Epiſtola haberi, quo validè comprobetur Romanum Pontificem ſeorſim ac ſeparatim ab aliis Patriarchis majorumque Diœceſeon Epiſcopis ab Eutyche fuiſſe appellatum. Id certum eſſe mihi videtur ex Actis illius Conſtantinopolitani triginta Epiſcoporum conventûs, qui Imperatoris juſſu congregatus eſt ad relegenda recenſendaque Acta Concilii Conſtantinopolitani, in quo Præſide & agente Flaviano Eutyches damnatus fuerat. Imò id patet ex ipſis Conſtantini Monachi verbis, quem hæreticus ille ſuo nomine reſponſurum legarat ad illum Conventum; in quo ſcilicet iſte profeſſus eſt, non Apoſtolicam ſolummodò ſedem ab Eutyche appellatam fuiſſe, ſed Synodus Romanam, Alexandrinam, Jeroſolymitanam & Theſſalonicenſem. Non quidem palàm & publicè hoc egit Eutyches, ſed ſecretò & clanculùm in autem Patricii Florentii inſuſurravit poſt latam ſententiam & ſolutam Synodum. Unde veritas eluceſcit verborum Flaviani quibus Leoni de poſthabita Eutychis ad ſedem Apoſtolicam appellatione conquerenti ita reſpondit: *Eutyches libellos direxit vobis plenos omni fallaciâ atque calliditate, dicens judicii tempore libellos ſe dediſſe appellationis & nobis & hic convenienti ſancto Concilio, & appellaſſe veſtram ſanctitatem. Hoc nequaquam ab eo factum eſt, ſed etiam & in hac parte mentitus eſt: tanquam per fallaciam mendacii ſubrepere ſe ſanctis veſtris auribus putans.*

Ep Flaviani c. 3. tom. 1. pag. 473.

Hæc autem ſunt verba Conſtantini Monachi in illo Conventu loquentis, cujus Acta Actione 1. Calchedonenſis relecta referuntur circa finem: *Conſtantinus Diaconus dixit: Eutyches, dum legeretur damnatio, appellavit ſanctum Concilium ſanctiſſimi Epiſcopi Romani & Alexandrini, & Jeroſolymitani, & Theſſalonicenſis, & hæc in Geſtis non ſunt inſerta.*

Κωνσταντῖνος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος εἶπε· ἐπιγινωσκομένης τῆς καθαιρέσεως, ἐπεκαλέσατο τὴν ἁγίαν σύνοδον τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Ῥώμης, καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἱεροσολύμων σύνοδον, καὶ Θεσσαλονίκης· καὶ ταῦτα οὐκ ἔκειται ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν. Actio CP. poſt depoſit. Eutychis intra Act. 1. Calc.

II. Objectio Joh. Davidis. *In opere Gallico de Judiciis Epiſcoporum.*

Contra tam patens apertumque teſtimonium quid referri poſſet nunquam divinaſſem. Sed ecce nuperus ſcriptor, qui adversùs Illuſtriſſimum Petrum de Marca, imò adversùs ſacratiſſima Epiſcoporum jura calamum acerbiſſimè ſtrinxit, opportunè ſuggerit nobis quàm facilè exſufflari queat. Debile, inquit, Conſtantini Monachi, hominis hæretici teſtimonium, multis difficultatibus obnoxium, cui Florentius ipſe Patricius contradicit, imò quod & ipſi Patres Concilii Conſtantinopolitani reprobaverunt, pluris non debet fieri apertiſſimâ aſſertione ſanctiſſimi Papæ Leonis, ſtrenuique Chriſti martyris Flaviani, qui tam claris diſertiſque verbis ad ſolum Leonem appellatum ab Eutyche fuiſſe affirmant.

Hoc reſponſum æquâ nobis lance per partes

penſitandum eſt. Ac 1. quod hæreſis nomine fidem derogari vult Conſtantino Monacho : quæro an major Eutychi hæreſiarchæ habenda ſit ; cujus tamen teſtimonium ultrò ſuſcipit David ? Deinde ſi hæretico hac in parte fides deneganda ſit, erit & in altera : nec enim æquitatis ratio ſinit, ut veracitati ejus detrahatur, cùm de Alexandrina, Jeroſolymitana, & Theſſalonicenſi ſedibus loquitur, applaudatur autem cùm de Romana ; niſi aliunde hujus ultimæ partis veritas, prioriſque falſitas aſtruatur : quod nullatenus fieri poſſe infrà docebimus. Addo quod etſi Archimandritæ ſui partes egerit Conſtantinus, non tamen eam ob rem hæreticæ notæ infamiâ inurendus eſt. Id enim his præſertim initiis, partim ex ignorantia ſenſûs hæretici, partim ex humano affectu contingere potuit, quem poſtea depoſuerit, ut ſententiæ Epiſcoporum obtemperaret. Et hoc non eſſe à vero abſimile facit, quod cùm Caroſum & Dorotheum Monachos Eutychis aſſeclas, pariter cum ſuo magiſtro feriri ſententiâ damnationis videamus in Calchedonenſi Concilio, nihil tale de Conſtantino Monacho legimus ; quod argumento eſt Eutychi eum non adhæſiſſe, niſi quandiu verſutiâ ejus nondum ſatis perſpectâ, Catholicus ſaltem ab imperitis ac ſimplicibus Monachis haberi potuit.

2. Quicquid ſit de fide hujus Monachi ; rem ipſam excutiamus. Sciendum imprimis Conſtantinum Concilio Flaviani in cauſſa Eutychis congregato non interfuiſſe, niſi ad momentum, cùm ſcilicet Actione 4. Abrahamium Archimandritam ad Synodum ab Eutyche vice ſua delegatum comitatus eſt unà cum duobus aliis Diaconis Monaſterii Eutychis, Eleuſino & Conſtantio, qui rursùs in conventu CP. ſequentis anni pro recenſione Actorum hujus Concilii habito à 30. ferè Epiſcopis, pro perſona Eutychis affuerunt. Poſt hanc Actionem, quæ in interrogandis audiendiſque dictis legatis conſumta eſt, Conſtantinus nuſquam apparet, nec de eo mentio in hac Synodo, niſi Act. 5. ſequenti, in qua Martinus Archimandrita refertur dixiſſe, Petro Preſbytero ad ejus Monaſterium miſſo, directam ad ſe fuiſſe chartulam præteritâ ſexta feriâ per quemdam Conſtantinum Diaconum, à quo ut ſubſcriberet ſolicitatus fruſtrà fuerat. Cùm ergo non affuerit Synodo, nec damnationi Eutychis Conſtantinus, quicquid in poſteriore conventu, de quo agitur, locutus eſt, non à ſeipſo locutus eſt, ſed ex Actis Synodi ſibi ab Eutyche traditis legens recitavit. Hoc enim conſilio convocati ſunt Epiſcopi apud Thalaſſium Epiſcopum Cæſareæ Cappadociæ, ut Actorum Synodi CP. veritas & integritas probaretur, quibus nonnulla contraria his quæ Acta fuerant, inſerta fuiſſe conquerebatur Eutyches, ut preces ejus Theodoſio Imperatori oblatæ teſtantur, nec non & ſeries hujus Actionis. Cùm igitur Diaconi & Notarii Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ monimenta ſua, quibus dicti Concilii Acta excepta fuerant, protuliſſent ; Patricius Florentius dixit : *Dum ſingula capitula releguntur, quid in his reprehenſibile cenſet pars Reverendi Monachi, proſequatur : & ſcripta, quæ penes ſe habet pars prædicti Reverendi Monachi, prolata, cum lectione Geſtorum authenticorum conferantur. Et cum utraque pars obtuliſſet monimenta, &c.*

Act. 1. Conc. Calched. poſt Acta Concilii CP. ſub Flaviano.

Non ergo hìc tam Conſtantini recitantis fides poſtulatur, quàm ipſius Eutychis, à quo commentaria Synodi acceperat, ad quorum fidem Geſta Concilii examinabat. Porrò ſi mentitus eſt Eutyches, dum ait appellatum à ſe fuiſſe Concilium Epiſcoporum Romani, Alexandrini, Jeroſolymitani & Theſſalonicenſis, æquè impoſuiſſe putandus eſt. cùm ſcripſit ad S. Leonem, libellum ſe Appellationis Flaviano dediſſe, quo ad ipſum Romanum Pontificem provocabat. Et revera mentitum eum fuiſſe aſſerit Flavianus tam in Epiſtolis ad S. Leonem, quàm in hoc ipſo conventu ; aſſeruit Patricius Florentius ; aſſeruere denique Julianus, Seleucus, & ceteri Epiſcopi, quotquot huic Actioni interfuerunt. Rem ergo totam unico dilemmate conficio : vel mentitus eſt Eutyches, vel non eſt mentitus, cum aſſeruit ſe appellaſſe : ſi mentitus non eſt ; mentiti ſunt omnes triginta Epiſcopi hujus Conſtantinopolitani conventus ; mentitus eſt imprimis Flavianus, nec non & Florentius ; fatendum præterea Acta Concilii CP. fuiſſe adulterata, cùm appellationis, quam interjectam à ſe dixit Eutyches, mentionem non faciant. Si verò mentitus eſt : neminem appellavit, adeoque non magis Romanum Epiſcopum, quàm Alexandrinum, Jeroſolymitanum, & Theſſalonicenſem : nullum enim inter illos diſcrimen poſitum eſt in Actis, ſive à Florentio, ſive à Flaviano, ſive à Notariis, ſive ab aliis. Et quidem utrobique Eutychen mendacii reum fuiſſe credo, ſive cùm apud Leonem de appellatione ad ipſum interjecta, ſive cùm apud Orientales de eorum Concilio provocato verba fecit ; *tanquam*, ut loquitur Flavianus, *per fallaciam mendacii ſubrepere ſe ſanctis auribus putans.*

Ep. 1. Flaviani ad S. Leon. cap. 3.

III.

Nihil auditum de appellatione ab Epiſcopis. Actio CP. poſt depoſit. Eutychis.

Miror autem ſcriptorem, quem excutimus, ita cauſſæ ſuæ oblitum, ut verba Epiſcoporum, quibus nullam à ſe appellationis vocem auditam eſſe inter judicandum conteſtantur, pro ſe adduxerit, ſuo ſe ipſe jugulans gladio : *Dum eſſet Concilium & interrogatio proveniret*, inquit Seleucus Epiſcopus, *nihil tale cognovimus dictum ab Archimandrita Eutyche de appellatione. A Reverendiſſimis Epiſcopis dictum eſt : & nos eadem confitemur.* Certè ſi vel ad unum Antiſtitem Romanum appellatum fuiſſet audientibus Epiſcopis, id iſti cognoviſſent dictum, quod à ſe auditum pernegant ; nec omnino reprobanda fuiſſet querimonia Conſtantini Monachi de omiſſa in Actis Synodalibus appellationis mentione expoſtulantis. Imò querelæ ſuæ adſtipulatorem habuiſſet Julianum Coënſem Epiſcopum, qui tam Synodo, quàm poſteriori conventui aderat. Erat hic ſedis Apoſtolicæ, apud quam nutritus fuerat, ipſo Leone teſte, religioſiſſimus cultor ; *quæ eidem poſteà Catholicam contra Neſtorianos & Eutychianos hæreticos Actionem materno jure commendavit* : Pontificis Romani vices obiit in Orientalibus regionibus per totam illam tempeſtatem, eidemque de damnato Eutyche ſtatim poſt Concilium Conſtantinopolitanum ſcripſit. Si ergo appellaſſet Eutyches Romanam ſedem, pro jure hujus ſedis proculdubio decertaſſet Julianus, & poſtulanti ſimpliciter Patricio, ut Epiſcopi dicerent : *Si cognoviſſent appellantem virum religioſum Monachum*, reſpondiſſet Julianus Eutychen à ſe auditum, dum appellaret Romanum Antiſtitem : quod tam longè abfuit ut diceret, quin potiùs primus omnium ac præ omnibus conſtanter aſſeverat, ſe nihil tale audiviſſe : *Coram Deo dico : nihil tale ab Eutyche Monacho audivi in conſeſſu.* Cùm autem duorum tantùm Epiſcoporum ad hanc interrogationem reſpondentium verba Actis inſerta habeamus, non ſine peculiari numine hoc nobis Juliani præcipuè teſtimonium ab oblivione vindicatum eſſe exiſtimo, ut nimirum ſinceri Apoſtolicæ ſedis diſcipuli voce ac judicio, certa rerum illic Actarum notitia haberetur.

S. Leo Ep. 86. c. 2.

Ibidem.

Quid veri ex mendacio Eutychis elicitur.

Etſi autem falſum ſit Eutychen appellaſſe, dum legeretur damnatio, veri tamen aliquid ex ejus mendacio elicimus. Dum enim ſuggerit Conſtantino Monacho verba, quæ appellationis ſuæ formulam continerent, non alia ſuggeſſiſſe credendus eſt vir ſagaciſſimus, quàm quibus appellatio concipi ſolita erat. Nimis enim putidum eſt mendacium, quod veritatis ſpecie non adumbratur : ac proinde diſcimus non eam fuiſſe ad ea uſque tempora conſuetudinem

Orientalium, ut ad unicum ex Epiſcopis appellarent, ſed ad eos omnes, qui judicii, à quo provocabatur, participes non fuerant, nec ad ſolum Pontificis Romani Concilium, quod totius Occidentis erat, ſed & ad Synodum aliorum Patriarcharum, qui in cauſſa ſuſpecti non erant. Et revera eodem tempore quo ſcribebat Eutyches ad S. Leonem, ſe eum appellaſſe, ſcripſit etiam ad Dioſcorum Alexandrinum, ut Concilium Oecumenicum convocaret; quo Flaviani judicium diſcuteretur, ut docet nos Liberatus cap. 12. ubi tamen corrigendus, cum ait, de ejuſmodi Concilio Eutychen non cogitaſſe, niſi abſoluto Conventu Conſtantinopolitano, in quo Synodi Flaviani Acta relecta ſunt: infra enim ex hujus Conventûs Actis oſtendemus, jam tunc indictum fuiſſe Epheſinum Concilium. Inde igitur perſpicuum eſt Eutychen dum appellavit ad ſedem Apoſtolicam, vel non ejus ſolùm pulſaſſe tribunal per ejuſmodi appellationem, ſed totius Synodi Oecumenicæ, cui ſaltem per Legatos Papa intereſſet, vel timuiſſe omnium Orientalium offenſionem incurrere, ſi ſolius Pontificis Romani judicio cauſſam ſuam præter ſolitum morem diſcutiendam ſubjiceret.

Alterum quoque verum eſt, videlicet Eutychen appellationis verba pronuntiaſſe, non publicè coràm Concilii Patribus, ſive dum cauſſa inſtrueretur, ſive dum pronuntiaretur damnationis ſententia: ſed *ſilenter*, ut ait Florentius & diſſoluto jam Conventu. Quod falſi arguere non licet, cùm Flavianus ultrò fateatur, non quidem ſe audiviſſe id ab Eutyche, *ſed à viro magnificentiſſimo Patricio, aſcendente me*, inquit Flavianus, *in ſuperiora domûs poſt ſolutam Synodum*

Verum eſt denique aliquam mentionem factam fuiſſe ab Eutyche Romani & Alexandrini Epiſcoporum, dum cauſſæ examini incumberetur à Patribus; non tamen ut ad eos provocaret, ſed ut eum, quem præſcriberent, loquendi modum amplecteretur. Baſilius enim Epiſcopus auditis Epiſcoporum, quos Conſtantinus & Patricius recenſebant, nominibus, jam meminiſſe cœpit, quod è memoria fuerat elapſum: *Jam in veritate*, inquit, *dico*, *adhuc ipſo conventu ſedente*, *& proponente hoc ſanctâ Synodo, ut diceret iſte duas naturas inſeparabiles & inconfuſas in uno Domino*, *idque poſt adnationem*; *ſcio quia dixit Religioſus Archimandrita Eutyches*: *Si præceperint mihi Patres Romanus & Alexandrinus*, *dico hoc ipſum. Hoc autem non quaſi appellans dixit*; *ſed dicens*; *Non ſum auſus dicere propter Patres.* Atque ex his verbis, quorum aliqua aliquibus, alia aliis partim unâ vice, effuderat, partim alterâ; nunc publicè, nunc ſilenter, aliquando quaſi appellans, aliquando tantùm ut ſuam explicans mentem; audaciam ſumſit Eutyches imponendi tam S. Leoni per literas, quàm Patribus Orientalibus in Conventu Conſtantinopolitano per Conſtantinum; inde appellationem mentitus eſt. Speravit enim ſe facilè id perſuaſurum, cujus memoria, menſibus ſex jam à ſoluto Concilio elapſis, ſic obliterata fuerat, ut tamen nonnulla incerta & dubia veſtigia in aliquorum mente ſupereſſent. Eâdem etiam fallaciâ libellum quemdam, quem obtulerat Patribus Synodi, quemque ſuſcipere Synodus noluerat, appellationis libellum dixit, cùm ſcripſit ad S. Leonem; fidei autem libellum hunc dixit per Eleuſinium Diaconum in Conventu Conſtantinopolitano, ut conqueſti ſunt ibidem Epiſcopi.

Cur de Domno ſiluit Eutyches.

Hinc patet quàm contra Johannem Davidem militent ipſa argumenta, quæ pro ſe congeſſit contra Illuſtriſſimum Petrum de Marca. Cujus tamen unum eſt verbulum, quod à novelli hujus autoris cenſura omni ex parte vindicare non poſſum; ubi ſcilicet eam ob cauſſam dicit, in appellationis mentione omiſſum eſſe ab Eutyche Domnum Antiochenum Epiſcopum, quia ſententiæ Flaviani ſubſcripſerat. Cùm enim illud Appellationis commentum in aurem Florentii inſuſurravit Eutyches, nondum quid de eo actum fuiſſet in Synodo reſcire potuerat Domnus Antiochenus. Non eſt tamen quod tantopere ſibi applaudat ſcriptor ille. In hujus enim rationis Petri Marcæ locum aliàs eáſque multiplices ac genuinas ſubſtituemus, quarum vim ſi excuſſerit, erit mihi magnus Apollo.

Priùs autem notandum eſt hanc omiſſionem Domni non caſu fortuito, ſed ex præmeditato conſilio factam fuiſſe: quod inde patet, quod nuſquam in Eutychis verbis locum habuit, ſive cùm à Conſtantino Monacho referuntur, ſive cùm à Patricio Florentio, ſive cum hæc alia in ipſo conventu dicta recenſet Baſilius Epiſcopus: *Si præceperint mihi Patres Romanus & Alexandrinus, &c.* Licet enim alios Epiſcopos alii omiſerint; Baſilius quippe utrumque tantum Patriarcham Romanum & Alexandrinum nominat; Patricius præterea Jeroſolymitanum; Conſtantinus addit & Theſſalonicenſem: at omnes ad prætermittendum Domnum Antiochenum conſpirant: quod ſine ratione nemo dixerit contigiſſe:

Eam porro nobis aperiunt Facundus Hermianenſis Epiſcopus & Liberatus Diaconus, imò & Acta Concilii Epheſini. Nemo eſt enim, qui Neſtorianæ hæreſis hiſtoriam vel primoribus labris attigerit, quem lateat quàm graves inimicitiæ olim exarſerint inter Johannem Antiochenum & Cyrillum Alexandrinum Epiſcopos, occaſione Neſtorii Conſtantinopolitani, quem hîc ut Catholicæ doctrinæ impium adulteratorem inſectabatur, ille contra ut propugnatorem fidei defendebat. Quæ ſimultates eò uſque proceſſerunt, ut Johannes Cyrillum, Cyrillus Johannem in ſuo quiſque Concilio anathemate feriret; inter quos licet redintegrata ſit amicitia, iteratis tamen inter utrumque poſtea, occaſione Diodori Tarſenſis & Theodori Mopſueſteni, velitationibus, antiqua ſimultas recruduit: & hæc prima ratio eſt, cur Domnus Eutychen infenſum habuit; quia videlicet hîc Alexandrini Epiſcopi partibus ſemper faverat, & tam Neſtorio, quàm iis omnibus quos Neſtorianâ labe infectos putabat, bellum indixerat. Domnus enim Johannis Antiocheni, qui Diodori & Theodori, imò & Neſtorii patrocinium ſuſceperat, erat ex ſorore nepos; erat tum Theodorito Cyri, cum Proclo & Flaviano Conſtantinopolitanis Epiſcopis & ſtudiis & partibus conjunctus, adverſùs quos jam & Dioſcorus Alexandrinus & Eutyches conſpiraverant. Unde ille adverſùs Theodoritum ſæpè calumnias ſtruxit, Antiochenæ Eccleſiæ jura invadere conatus & Conſtantinopolitanam ſedem deprimere. Eutyches verò eos apud ſedem Apoſtolicam de Neſtoriana hæreſi literis ſuis infamavit: dubium enim non eſt quin eos deſignet illa Eutychis Epiſtola, quam Leonis reſcriptum etiam nunc ſuperſtes ſubſecutum eſt.

2. Ratio cur Eutyches Domno infenſus ejus Concilium cum aliis non interpellavit ea eſt, quòd is olim adverſùs Cyrilli Capitula ſcripſerat. Quam ob cauſſam poſteà in Epheſino latrocinio, etſi per omnia Dioſcori perfidiæ obtemperaſſet, ab eodem tamen depoſitus eſt: *Datis in medio*, inquit Liberatus, *ejus Epiſtolis*, *quas ad ipſum Dioſcorum Antiochenus Domnus contra duodecim Cyrilli Capitula ſcripſerat*, *eo quod eſſent obſcura, &c.*

Liberatus Diac. Breviar. cap. 12.

3. Diſſidii occaſionem dedit Ibæ Edeſſeni Epiſcopi cauſſa. Hic partibus Neſtorii ſaltem initio adhæſerat, ſcripſerat etiam contra Cyrillum Alexandrinum, Domnique Patriarchæ ſui erat ſtudioſiſſimus. Apud quem cùm accuſatus fuiſſet, damnatis ejus accuſatoribus, indemnatus ipſe receſſit, cùm probata

Digitized by Google

nimirum fuiſſet ejus innocentia. Quæ res Epiſcopi Alexandrini ejuſque partium fautores, quos inter Eutyches, vehementiùs commovit adversùs Domnum, adeóque Eutychi ſatis perſuaſit nihil ſibi ab eo patrocinii expectandum eſſe adversùs Flavianum, ſi ab hujus ſententia ad illum appellaſſet: præſertim cùm Ibæ calumniatores Eutychis conſilio & impulſu ad hanc accuſationem fuiſſent adducti; quod teſtatur ipſe Ibas Act. 9. Concil. Calchedonenſis: *Uranius*, inquit, *Epiſcopus Himerorum, in gratiam Eutychis omnia agens, præparavit ut quidam clerici accuſarent me, &c.* & Act. 10. *Eutyches adversum me pro fide quadam falſa confinxit, nec me in Synodum introire permiſit, &c.*

4. Probè noverat Eutyches, quàm altè inſideret Dioſcori animo facta olim Domni cum Proclo conſpiratio pro ſervando tertio canone Conſtantinopolitano defendendiſque hujus Regiæ ſedis privilegiis, quibus jamdudum inhiabat Dioſcorus: ac proinde peſſimè res ſuas egiſſet, ſi cum Dioſcoro, cujus tribunal appellabat, appellaſſet & Domnum, qui infenſiſſimum ſibi habebat Dioſcorum. Minuiſſet enim Dioſcori in Concilio potentiam, in qua maximè ſpem ſuam fiduciamque ponebat Eutyches.

5. Cùm Antiochenus Antiſtes Conſtantinopolitanæ ſedis prærogativæ communibuſque juribus ſemper faviſſet, meritò timebat Eutyches, ne apud eum cauſsà caderet, qui illum in Synodo ritè accuſatum, convictum, & damnatum, à proprii Epiſcopi ſententia ſine ulla ratione appellaſſe cognoviſſet.

6. Sed, quod peſſimè omnium Eutychen habuit quodque novellum autorem latere non debuerat, illud eſt, quod narrante Facundo Hermianenſi Epiſcopo didicimus. Scilicet quod Domnus Antiochenus Antiſtes primus omnium Eutychen infandam

Facundus lib 12. cap. ultimo. hæreſim jam parturientem oppugnaverat: *Venerabilis Domnus Antiochenus*, inquit, Facundus, *ſui deceſſoris Joannis aliorumque præcedentium collegarum ſententiam tenens, Eutychi Apollinaris hæreſiarchæ impietatem renovare tentanti, & ob hoc Diodorum atque Theodorum anathematizare præſumenti,* PRIMUS *reſtitit, ad Imperatorem Theodoſium ſcribens.* Scripſit autem Domnus, non ſuo tantùm, ſed & totius Synodi Orientalis nomine, quæ proinde præiverat Flaviani judicio & Concilio Conſtantinopolitano. Hanc Synodicam vel totam, vel magna ex parte retulit idem Facundus, lib. 8. cap. 5. quam hîc quoque exſcribendam putavimus: quoniam & apud unum Facundum, cujus jam rara exemplaria, reperitur, & omiſſa eſt etiam in poſtrema Conciliorum editione; ubi nihil de Synodo Antiochena, ex qua miſſa eſt Synodica. Plurimùm etiam illuſtrat hiſtoriam Eutychianæ hæreſis, cujus damnationi à Flaviano in Synodo Conſtantinopolitana, & poſtmodùm ab Oecumenica decretæ præluſit. Denique Domni ipſius cauſſæ, quam in Diſſertatione nona acturi ſumus, lucem non modicam allatura eſt.

Facundus l. 8. c. 5. *Nunc igitur*, inquit Facundus, *Domni quoque Antiocheni Synodicam memoremus Epiſtolam, qui ſicut ejus deceſſor Johannes, & ipſe Imperatori Theodoſio ſcribens:* Veſtram, *inquit*, *&c.*

EPISTOLA SYNODICA Domni Antiocheni Epiſcopi.

VI. Concilii Antiocheni Synodica.

AD THEODOSIUM AUGUSTUM contra Eutychen.

Ex Facundi Hermianenſis Epiſcopi, libro 8. Cap. 5.

"Veſtram docere cogimur pietatem; quoniam Apollinaris hæreſiarchæ impietatem Eutyches Presbyter renovare pertentat, & Apoſtolicas labefactare doctrinas, myſterii Incarnationis dogma corrumpens, & divinitatem Unigeniti & humanitatem unam naturam vocans, commixtionemque & confuſionem aſſerens factam, & ſalutarem paſſionem ipſi incontaminabili Deitati adnectens, & hos, qui columnæ veritatis & propugnatores pietatis fuerunt, & adversùs omnem hæreſim clarè virtutem exercuerunt, Diodorum & Theodorum anathematizare præſumit, & in hoc Apollinaris ſimilis vanitati. Ille etenim linguam adversùs magnum Diodorum movit; quoniam eum agentem impiè objurgavit. Clarum autem & hoc affinitatis dogmatum ſignum eſt: qui enim magnum pietatis certatorem Diodorum cum Apollinario verbis blaſphemis impetit, è contrario ſemetipſum oſtendit ſimilitudinem vanitatis illius amplectentem. Iſte autem magnus Diodorus teſtem quidem pietatis habet clarorumque certaminum magnum illum Baſilium. In illo enim claruit tempore, quo Arii impietatis patroni, tunc Imperatorum animas irretientes adversùs veritatem illorum movêre potentiam. Habuit autem iſte in Antiochia certaminum curſus adversùs hæreticorum auſteritatem decertans. Dei autem homo ſanctus Meletius, à quo appellationem habent apud nos Apoſtolicorum cuſtodes dogmatum (Meletianos enim nos vocant Arii ſectatores) ſacratiſſimum Diodorum gubernatorem Ciliciæ univerſæ præpoſuit, & Tarſeorum ei regimen commiſit. Iſte in Regia Civitate cum Gregorio, & reliquis, qui ejus erant ſtudii, ter beatum Nectarium Archiepiſcopum ordinavit. Iſte Johannis magni doctor, qui ſedem Regiæ Civitatis ornavit, & univerſum mundum doctrinâ complevit. Iſte divulgatiſſimum illum Theodorum iis dogmatibus enutrivit, & clarè atque fortiter edocens laborare, hæreticorum catervis eum immiſit. Et ſacratiſſimus quidem Diodorus cum Athanaſio magno, & Petro, & Timotheo conſloruit, Theodorus autem cum Theophilo, viris vice luminarium orbem illuſtrantibus & qui ſedem Alexandriæ ornaverunt. Sed laudatores quidem horum illi in omni vita fuerunt; accuſare autem eos nullus alicubi præſumſit evidenter.

Hactenus Domni Synodica.

VII. Cur non omiſſus ab Eutyche Epiſcopus Theſſalonicenſis.

Jam nemini puto ambiguum eſſe cur Domni nomen in fictitio appellationis libello fuerit ab Eutyche prætermiſſum. Cur autem Theſſalonicenſis, qui omittendus potiùs videbatur, inſertus fuerit, alia difficultas eſt, non tanti facienda, ut longa diſſertatione indigeat. Etſi enim Diœceſis Illyrici Orientalis, cujus caput erat Theſſalonicenſis Epiſcopus, ab Occidentali Patriarcha penderet; quia tamen reciſa erat ab Occidentali Imperio per ea tempora, par erat ſpecialiter ejus mentionem fieri, cujus ſcilicet Epiſcopi Occidentalis Patriarchæ Concilio ſe ſiſtere non ſolebant, nec poterant ſine Orientalis Imperatoris Edicto. Et præterea tam ampla erat

iſthæc

Digitized by Google

iſthæc Diœceſis, totque prærogativis decorata, ut promiſcuè cum ceteris confundi non debuerit. Quæ ante diviſionem Illyrici privilegia habuit omitto enarrare. Sed regebatur tunc à ſuo peculiari Præfecto Prætorio, conſeſsûs honorem præ ceteris obtinebat in Conciliis, ut patet ex Epheſino, ubi poſt Jeroſolymitanum & Epheſinum Epiſcopos, & ex Calchedonenſi, ubi poſt Patriarchas locum ſuum habuit. Addo Illyricianorum Epiſcoporum ſuffragium tanti momenti fuiſſe in Calchedonenſi Concilio, ut cùm de uno & altero Epiſtolæ S. Leonis loco dubitarent, peterentque inducias à Patribus, ut tranquilla mente & non turbato animo eam cum Cyrilli aliorumque Patrum ſcriptis conferrent, eas impetrarint, totumque Concilium, quod ſubſcribendæ mox Leonis Epiſtolæ ſe ſe accingebat, dilatâ in aliud tempus ſubſcriptione ſuſpenſum tenuerint: *Differatur audientia*, aiunt judices, *uſque ad quinque dies, ut intra hos conveniat ſanctitas veſtra ad ſanctiſſimum Archiepiſcopum Anatolium, & communiter de fide tractetis: ut qui dubitant, doceantur:* nec ſubſcripſerunt tamen, niſi poſt ſeptem dies, Act. ſcilicet 4. quæ XVI. Kal. Novembris habita eſt. In qua id non trito ab aliis modo egerunt, ſed peculiari: formulam enim prolixiorem conſenſionis ſuæ, quàm inter ſe concinnaverant, ex charta dictaverunt, ſignificantes ſibi ſatisfactum eſſe circa ea loca, quæ ex linguæ ignorantia ſatis intelligere non potuerant. Quibus expletis, omnes Illyriciani Epiſcopi dixerunt: *Omnes de Illyrico eandem vocem dedimus, cui omnes conſentimus* Vides, Johannes David, etſi Romanæ ſedis juriſdictioni ſubeſſent Illyriciani Epiſcopi, ſuis tamen juribus tunc uſos eſſe, cum Leonis Patriarchæ ſui Epiſtolæ, non niſi remotis, quas patiebantur, difficultatibus, conſenſum præbuerint.

Part. 2. Act. 2.

Denique cum omnes Orientalium partium Epiſcopi in duas partes tunc temporis diſpertiti abirent, quorum alii Alexandrino Epiſcopo adhærebant, erantque Neſtorio aut de ejus opinione ſuſpectis infenſiſſimi; alii Antiocheno Epiſcopo, qui ex adverſo cæteros in Apollinaris hæreſim propenſiores habebant: noverat fortè Eutyches ex Illyricianis plurimos ſibi indulgentiores eſſe futuros, ut revera fuerunt: Dioſcori, enim nefandis decretis ultrò manus dederunt, Eutychetem ſuo ſuffragio abſolventes, damnantes Flavianum, alioſque catholici dogmatis defenſores. Quamobrem in Calchedonenſi Synodo præ omnibus *Illyriciani, & qui cum ipſis Reverendiſſimi Epiſcopi clamaverunt: Omnes peccavimus, omnium miſeremini*: quod iterum & tertiò pronuntiaverunt, tam in iſta quàm in aliis Actionibus ſeſe ab aliarum provinciarum grege ſecernentes. Unde eſt cur mirari quis deſinat nominatum cum Patriarchis majorumque ſedium Epiſcopis Theſſalonicenſem Epiſcopum pro ſedis ampliſſimæ, provinciarumque illarum ſingulari prærogativa.

VIII.
Cur ſolus Leo à Flaviano nominatus.

Jam verò quod ſancti Flaviani verba attinet, quæ verbis Conſtantini opponuntur, & in quibus præter unum Leonem nullus alius nominatur ad quem Eutyches appellarit, non eſt operoſum reſpondere. Id enim non aliam ob cauſſam factum eſt, quàm quòd ſolùm Leonem tunc alloqueretur, eumdemque ſolum nominaverat Hæreſiarcha, cùm ad eum ſcriberet: *Tanquam per fallaciam mendacis ſubrepere ſe ſanctis* Leonis *auribus putans*, ut ſcribit ipſe Flavianus ad S. Leonem, & quia inter Patriarchas Metropolitanoſque ad quorum Concilium appellatum eſſe prædicabant, eminebat ſine controverſia, idque jure multiplici S. Leo: ut qui & primatum in Eccleſia tenebat, & totius, ad quam appellabatur, Synodi caput erat.

Non ad ſe unum traxit cauſſam.

Licet porrò idem Pontifex totam ad ſe cauſſam pertraxiſſe videatur, cum & de ſingulis inſtrui poſtulat, & de Flaviani ſilentio conqueritur: *Cùm ſtudere*, inquit, *debuerit primitus nobis cuncta reſerare*: non ita tamen eſt reipſa: ſimiliter enim aliorum Epiſcoporum quilibet, ad cujus ſententiam per appellationis libellum provocaretur, & de negotio inſtrui poſtularet, & de ſilentio querelas moveret. Merito ergo ac potiori jure totius facti rationem ac notitiam volebat ſibi Leo deferri, & quidem primitus, ut pote primati, cui de eo cum ceteris ac præ ceteris decernendum erat, ſi appellationi locus dabatur: *Quoniam*, inquit ipſe Pontifex ad Flavianum, *nos, qui Sacerdotum Domini matura volumus eſſe judicia, nihil poſſumus, incognitis rebus, in cujuſquam partis præjudicium definire, priuſquam univerſa, quæ geſta ſunt, veraciter audiamus.* Hæc verba ſunt hominis non ſibi uni jus omne ferendæ ſententiæ arrogantis, ſed prudentis oculati, æquiſſimique judicis, qui ſuum, cauſſa incognitâ, temerè nolit conferre ſuffragium. Sed quid ſolvendis hujuſmodi argumentis ex ipſo Leone petitis tempus terimus? Non quærimus in hac præſenti cauſſa, an Leo ſibi prærogativam illam vindicarit; ſed utrum de facto Eutyches appellarit, & utrùm ad ſolum Romanum Pontificem. Quod quidem ſi egiſſet (ut actum eſſe ab eo exiſtimavit S. Leo ex ejus callido mendacique libello) non eſſet quod miraremur, Eutychetem Romanam ſedem appellantem à Romano Pontifice ultrò eſſe ſuſceptum: præcipuè cùm de Nicæna fide agi videretur, cui tam Eutyches ipſe quàm ejus accuſator, ſe indivulsè profitebatur inhærere: Romani enim Præſulis tanquam capitis Epiſcopalis coronæ, hæ ſunt præcipuæ partes, ut è prima cathedra tanquam è ſpecula conſervationi canonum invigilet, fideique Catholicæ cuſtodem agat.

Leon. Ep. 10. cap. 1.

IX.
Ex Flaviani verbis veritas facti examinatur.

Verùm non Eutycheti vaferrimo impoſtori fidem habeamus; non Leoni ipſi, ſanctiſſimo licet viro, aurem accommodemus, ſedis videlicet ſuæ ſplendorem ac jura proſequenti. Audiamus Flavianum novæ Romæ Epiſcopum, Chriſtique Martyrem fortiſſimum, quem Orientalium de appellationibus morus ac conſuetudo, totaque Eutychis agendi ratio latere non potuerunt. Cenſuitne ille Concilii ſui de Eutyche ſententiam ad Leonem mittendam; neceſſumve eſſe, ut ſi ab eo comprobaretur, maneret, ſi reprobaretur, evaneſceret? Nihil certè tale apparet in utraque ejus Epiſtola: nihil ab eodem actum legitur, quod huic opinioni vel minimum ſuffragetur. Scripſit quidem ad Leonem de damnato hæretico contumaci, Presbyterioque illum eſſe nudatum nuntiavit, miſit inſuper ad eum ſeriem Actorum in Concilio Conſtantinopolitano. Sed quo fine, quo conſilio? An ut relationis neceſſariæ debitum perſolveret? hoc ex ejus verbis non elucet. Et quidem etſi hoc in majoribus cauſſis, qualis eſt cauſſa hæreſiarchæ novum errorem per Eccleſias ſpargentis, præſtari ſolitum eſſet ab Epiſcopis, neceſſe tamen non erat, cùm de aliquo ſeu Laico ſeu Clerico, non novæ hæreſis autore. ſed antiquæ jamque proſcriptæ propugnatore agebatur, qualis tunc exiſtimabatur Eutyches, & poſtmodùm etiam à Leone appellatus eſt. Fortè ſcripſit ad Leonem Flavianus, eique Acta adversùs Eutychen tranſmiſit, ut ab eo confirmationis robur acciperent? At de hoc ne apex quidem conſpicitur. Ipſum ergo audiamus ſuum exerentem conſilium: *Geſta*, inquit, *quæ dudum de eo* (Eutyche) *confecta ſunt, miſimus ad veſtram Beatitudinem, in quibus eum de talibus convictum, & à Presbyterio & à Monaſterii adminiſtratione & à communione noſtra abjecimus: ut ſanctitas veſtra cognoſcens, quæ circa illum acta ſunt, omnibus Epiſcopis ſub beatitudine veſtra degentibus manifeſtare dignetur illius impietatem: ne neſcientes aliqui quid ille ſenſerit, & de quibus convictus, quaſi cum conſorte fidei, vel per literas, vel per aliquod*

Epiſt. 2. Flavian. ad Leonem c. 4. Tom. 1. pag. 501.

aliud commercium agere inveniantur. Res plana eſt, nec interprete indigens. Decretoriam quippe noverat Concilii Conſtantinopolitani, cui præfuerat, ſententiam, nec operosâ inquiſitione opus eſſe; cùm declarandum tantùm eſſet, homuncionem iſtum impia Apollinaris & Valentini dogmata & in Oecumenica jamdudum Synodo damnata renovantem, à communione Eccleſiæ & miniſterio eſſe ſegregatum.

Concilii CP. primi Can. 1.

Epiſt. 1. Flaviani ad ſanctum Leonem Tom. 1. pag. 240.

Aliam adhuc cauſſam, imò & multiplicem in altera Epiſtola recenſet: quia nimirum Eutyches Epiſcopali cenſura iratior obſtinatiorque factus Conſtantinopolitanam perturbabat Eccleſiam, futurúmque prævidebat Flavianus, ut homo verſipellis, ad alias ſedes, præſertimque ad Romanam, brevi mendaces querelas deferret, Pontificuioque aures occuparet (quod ab eo revera factum eſt) niſi maturè germana authenticaque rerum geſtarum narratione Eutychis artes & fallacia prævenirentur. Accedebat huc quòd impius iſte Monachus jam per trivia & compita urbis regiæ famoſos libellos affigi curaverat: *Prspoſitiones*, ut ſcribit Flavianus, *injuriarum publicè ponens & maledictionibus plenas*: quibus videlicet Concilii Conſtantinopolitani Patres, ſententiamque illorum tanquam injuſtam proſcindebat: quas querelas brevi non Orientales modò provincias, ſed etiam Occidentales eſſe pervaſuras certum habebat. Tertiò Imperatoriam majeſtatem Eutyches convenerat, eique *preces obtulerat arrogantia & petulantia plenas*; ea quibus, annitente ac promovente Chryſaphio, futurum erat, quemadmodum res ipſa docuit, ut Eutychis patrocinium ſuſciperet Theodoſius; apud quem cùm pro loci ſui dignitate ac virtutis merito plurimùm poſſe Leonem cenſeret Flavianus, eum pro communi fidei ac diſciplinæ cauſſa ſolicitandum eſſe exiſtimavit, ut pro virili ſua Imperatoris fidem ſuſtentaret, & ab Eutychis defenſione retraheret. Denique cùm rumor diſſeminaretur, Imperatorem de cogenda univerſali Synodo cogitare, in qua Eutychis negotium ad examen revocaretur, æquum erat ut Flavianus primariam ſedem & hujus conſilii certiorem faceret, & ſimul de occaſione Synodi, deque tota controverſia, quæ illîc diſcutienda erat, pleniùs inſtrueret, per ipſorum geſtorum exhibitionem; quæ Romano Pontifice curante, ceteris etiam Occidentalis tractûs Epiſcopis innoteſcerent.

X.
Quid Flavianus poſt receptas Leonis literas.

Jam verò monitus à Leone Flavianus, quid extremâ Epiſtolæ ſuæ parte reſponderit operæ pretium eſt contemplari. Intellexit ex ejus verbis ipſum, Eutychis appellatione cognitâ, novo ſeſe examini, judicioque accingere: quod omninò ſuperfluum cùm agnoſceret, hoc ipſum & perſuadere ſatagit Romano Pontifici. Monet ergo primùm; ne ſe hominis callidiſſimi technis ac fraudibus circumveniri ſinat. Tum innuit non minùs ardenti zelo adlaborandum eſſe Romano Pontifici, ut ſententia Orientalium Epiſcoporum plenum ſortiretur effectum, quàm ſi eam ipſe tuliſſet. Cùm enim Eccleſiæ, quæ una eſt, Epiſcopatus quoque ſit unus, qui uni quoque fidei ubique invigilet, omnium longè lateque poſitarum judicia Eccleſiarum ſua facere quemque Epiſcopum debere, probè intelligebat; ſi nimirum nihil contra Eccleſiaſticam regulam canoneſque receptos perpetratum eſt: *Fiducialiter*, inquit, *age, ſecundùm quod ſacerdotis competit, propriamque faciens communem cauſſam & ſanctarum Eccleſiarum diſciplinam*. Tertiò poſtulat ut damnationem Eutychis omnibus notam faciat ſuarum partium Sacerdotibus. Quartò, cùm ea regulariter & canonicè facta ſit, retractationi ſeu iterato examini locum non eſſe; cauſſamque egere non nova diſceptatione novoque judicio, ſed Pontificis ſolummodò apud Imperatorem ſolicitudine ac cohortatione: ne

Epiſt. 1. Flaviani cap. 3. pag. 240. Tom. 1.

Eccleſiarum pax turbaretur, aut aliquod crearetur ab eo contra fidem præjudicium, ſi Eutychis patrocinium aulicorum quorumdam impulſu, incautus ſuſciperet. Verba Flaviani, ne quid falsò ſupponere credamus, hæc ſunt: *Simul*, inquit, *decernere damnationem adverſus eum regulariter factam, & per propria ſcripta dignare; confortare autem piiſſimi & Chriſto amantiſſimi noſtri Imperatoris fidem. Cauſſa enim eget ſolummodò veſtro ſolatio & defenſione, qua debeatis conſenſu proprio ad tranquillitatem & pacem cuncta perducere. Sic enim hæreſis, quæ ſurrexit; & turbæ, quæ propter eum facta ſunt, facillimè deſtruentur, Deo cooperante, per veſtras ſacratiſſimas literas.* Poſtulat ergo Flavianus Leonis non judicium, ſed *ſolatium*; non ſententiam, ſed *literas*; *defenſionem*, non confirmationem; propria ſcripta, non Synodalia decreta: quia intorto ſemel in Eutychem Anathemate per Epiſcopale judicium, finita cauſſa erat; niſi univerſale Concilium hujus cognitionem ad ſe vellet pertrahere, vel ad Occidentale ultrò deferretur: quod removendum in hac occaſione rectiſſimè cenſebat Conſtantinopolitanus Antiſtes: *Ne ubique*, inquit, *ſanctiſſimæ turbarentur Eccleſiæ*, propter unius inquieti ac ſeditioſi Monachi errorem ac malitiam.

De congreganda tamen hujuſmodi Synodo jam tum cogitabatur. Unde certiſſimè evincitur Orientales de Occidentalium ore tunc temporis non pependiſſe. Vel enim ante monitum conſultumque Leonem de Eutychis damnatione iſtud conſilii initum eſt: & ſic perſpicuum eſt ad ejus ſententiam revocatum non fuiſſe Flaviani judicium, cùm omiſſo illius tribunali, aliud ſuperius pararetur; vel poſt datas ad eum literas, receptumque ejus conſenſum, conceptum eſt univerſalis Synodi conſilium: quod evidentiùs adhuc oſtendit etiam poſt Leonis conſenſum neceſſariam Synodum exiſtimatam eſſe, ut priorum judiciorum ſententia recenſeretur, ac ſi opus eſſet reformaretur: vel denique decernendæ Synodo ex ſolius appellationis Eutychis libello, ſeu vero, ſeu mendaci, color quæſitus eſt: quod evincit certum apud Orientales fuiſſe Eutychis appellationem, non ad unum Romæ Epiſcopum eſſe devolutam, ſed ad ceteros quoque Patriarchas, eorumque Synodos in univerſale Concilium convocandas.

Ea conſenſu autem Leonis requiſito ne quis cavillandi anſam arripiat, nemo eſt qui neſciat à ſummo etiam Pontifice aliorum Epiſcoporum conſenſum requiri ſolitum fuiſſe ſimilibus in cauſſis; ſicuti ab ipſo Leone factum eſt poſt Epheſinum latrocinium, literis ob eam rationem in univerſum pene Orbem directis. Demùm lectorem monitum volo, verſionem prioris Epiſtolæ Flaviani ad ſanctum Leonem, parum accuratam videri: quam ſi ad Græcum textum, qui temporum injuriâ excidit, emendare licuiſſet, aliquid forſan clarius inveniſſemus, quod opinioni noſtræ ſuffragaretur. Ex hac tamen verſione quamvis ab Occidentali & Romano fortè viro facta, Lectori ſincero, nec nodum in ſcirpo quærenti, ad eruendam veritatem ſatis ſuperque lucis affulget.

XI.
Leo ipſe congregandam Synodum primò cenſuit.

Quod autem ab eximiæ eruditionis viro ſuggeritur, lectis ſcilicet Conſtantinopolitanæ Synodi geſtis adversùs Eutychen, omnia ſic à ſancto Leone fuiſſe probata, & confirmata, ut ab indicenda Synodo generali abſtineri debere cenſuerit tam ſanctus Flavianus, quàm ſanctus Leo, pace optimi viri dixerim, longiſſimè à vero abeſt. Removendum quidem exiſtimavit Flavianus Concilium, quod fieri divulgabatur, ut ſcribit ad Leonem: ſed quam ob cauſſam? An quia, ut jam laudato viro videtur accepta Pontificis Romani confirmatione finita erat, cauſſa? At tantùm abeſt, ut ſanctum Leonem approbantem aut confirmantem tunc haberet Flavianus, ut potiùs penè iratum experiretur, propterea

Google

quod Eutychen ſeveriori ſententiâ, ut putabat, perculerat, qui ſtatutis Nicænæ Synodi inhærere videbatur. Cùm enim hæc ſcribebat de Concilio Conſtantinopolitanus Antiſtes, geſtorum contra Eutychen exemplaria nondum acceperat ſanctus Leo, aut ſaltem nondum eſſe à ſe accepta & approbata vel reprobata reſcripſerat, ſed ſolæ Eutychis literæ ei fuerant redditæ: quibus perlectis conqueſtus eſt tam apud Theodoſium Imperatorem, quàm apud ipſum Flavianum, quod *Euſebii Epiſcopi accuſatoris libellus de objectionis evidentia nihil haberet: & cùm Presbytero hæreſeos crimen intenderet, quem tamen in eo ſenſum argueret, non evidenter expreſſit.* Addit, *nondum ſe agnoſcere qua juſtitia à communione Eccleſiæ fuerit* Eutyches *ſeparatus; ſibi diſplicere, quòd ea, quæ in tanta cauſſa geſta fuerant, etiam tunc ſilentio deticeret*: Et demum hortatur, ut *quam pleniſſimè & lucidè univerſa illi, quod ante facere debuit, indicare feſtinet.*

Epiſt. 20. ad Flavianum & 21. ad Theodoſium Aug.

De confirmatione igitur geſtorum à ſe habitorum adversùs Eutychen, ne per ſomnium quidem cogitabat Flavianus, cùm de removendo Concilio, quod parabatur, ſermonem ad Leonem habebat. Hoc unum pro ſacerdotali ſolicitudine verebatur, ne evocatis ad Oecumenicam Synodum Epiſcopis, *ſanctiſſimæ ubique turbarentur Eccleſiæ*: ipſiſſima enim ejus verba ſunt in prima Epiſtolarum, quas ad Leonem ſcripſit. Et illam quidem minimè neceſſariam Synodum exiſtimabat; quia quicquid impii dogmatis Eutyches evomuerat, in antiquis hæreticis Apollinari, Valentino, & aliis jampridem damnatum fuerat atque proſcriptum præcedentium Conciliorum vel Epiſcoporum ſententiis; & ea etiam proferebat, quæ ſancti & univerſalis Concilii Epheſini ante paucos annos congregati doctrinæ adverſabantur, ac proinde ejuſdem anathemati ſententiæque obnoxium ſe faciebat: *Quæ pro nihilo ponens Eutyches*, inquit Flavianus, *arbitratur non ſe daturum pœnam præfinitam à ſancto illo & univerſali Concilio*: cui pœnæ declarandæ quid opus erat, ut univerſi Chriſtiani Orbis Epiſcopi ſuis ſedibus moverentur in Synodum coituri: *Facta enim ſemel Synodus ab ecti cujuſlibet erroris cunctos ſequaces conſequenter involvit*, inquit Felix Papa: *Et hoc*, teſte Gelaſio Epiſtola 4. ad Fauſtum, *non ſolùm Præſuli Apoſtolico facere licet, ſed cuicumque Pontifici, ut quoſlibet, & quemlibet ſecundùm regulam hæreſeos ipſius ante damnata à Catholica communione diſcernant. Acacius quippe* (de Eutyche idem dicito) *non fuit novi vel proprii inventor erroris, ut in tum nova ſcita prodirent; ſed alieno facinori ſua communione ſe miſcuit.* Imò Eutyches amplius fecit, qui damnatum errorem non communione ſolummodò, ſed aſſertione defenſioneque ſuum fecit.

Felicis III. PP. Epiſt. 12. ad Zenon. Imp. ante med.

XII. Leo modò vult, modò non vult, Synodum congregari.

Hæc erat genuina ratio, quæ Flaviani animum à cogenda Synodo deterrebat: cui planè annuit ſanctus Leo, cùm literis geſtiſque Flaviani acceptis, de qua re ageretur intellexit. In hæc enim verba ſtatim reſcripſit Epiſcopo Conſtantinopolitano: *Literas tuæ dilectionis accepi, cum geſtis, quæ apud vos de fidei quæſtione confecta ſunt. Et quia clementiſſimus Imperator pro Eccleſiæ pace ſolicitus Synodum voluit congregari, quamvis evidenter appareat* REM DE QUA AGITUR NEQUAQUAM SYNODALI INDIGERE TRACTATU: *Tamen Frater Chariſſime, ſubſecuturos eſſe ſignifico, quos in hac re placuit deſtinare.* Et in Epiſtola ſequenti, quæ eſt ad Theodoſium: *Cùm tam evidens*, inquit, *cauſſa ſit, ut rationabiliùs indicenda Synodo fuiſſet abſtinendum ... quia non talis quæſtio orta eſt, de qua aut poſſit aut debeat dubitari.* Ita ſenſit Pontifex abſtinendum à celebranda Synodo, cùm totius negotii ſeriem benè perſpectam habuit. Superfluam enim Synodum arguit, ut liquidò apparet, non ex approbatione aut confirmatione Sedis Apoſtolicæ, ſed ex ejus inutilitate, ex cauſſæ quæ ventilanda erat certitudine, ex quæſtionis ipſius evidentiâ, quam in dubium revocare nefas ducebat. Quam perſuaſionem aliæ poſtmodùm auxerunt circumſtantiæ loci & temporis, quæ congregandæ Synodo præſcribebantur à Theodoſio Imperatore. Eam enim & extra Italiam indici cognovit, & intra tantas temporis anguſtias convocandam, ut pleriſque Occidentalium partium Epiſcopis viam ad Concilium præcludi cerneret. Hæc mens Leonis poſt acceptam indictionis Synodi notitiam

Epiſt. 32 ad Flavianum CP.

Epiſt. 33. ad Theodoſ. Aug.

Sed antequam ea omnia nota eſſent Pontifici, & poſtquam etiam de rei totius ſerie à Flaviano inſtructus eſſet; non modò è rei Catholicæ utilitate Synodalem conventum eſſe exiſtimavit, ſed & pro eo impetrando ſupplices ad Imperatorem dedit literas: *Si pietas*, inquit, *veſtra ſuggeſtioni ac ſupplicationi noſtræ dignetur annuere, ut intra Italiam haberi jubeatis Epiſcopale Concilium, citò (auxiliante Deo) poterunt omnia ſcandala, quæ in perturbationem totius Eccleſiæ ſunt commota, reſecari: ut per univerſum regnum veſtrum Catholicæ fidei integritate ſervata, & pacem Chriſtianam manere; & veſtram apud Deum creſcere gloriam gaudeamus.* Ex quibus & ex ſequentium aliquot Epiſtolarum verbis elucet Leonem perſuaſum tunc habuiſſe, maximam utilitatem allaturam eſſe Synodum, idque multiplices ob cauſſas.

Epiſt. 23. ad Theodoſ. Aug.

Primùm quidem ad veritatis ipſius manifeſtationem: eò quòd apud hæreſiarcham longè plus ponderis habiturus eſſet Oecumenicus Eccleſiæ conventus, quàm vel cujuſquam Pontificis, vel Synodi particularis autoritas: *Pietas*, inquit, *veſtra, quæ in honorem Dei religioſiſſimè Catholicam diligit veritatem apud Epheſum conſtituit Synodale judicium: Ut imperito ſeni ea, in qua nimis caligat*, VERITAS INNOTESCAT.

Ep. 26. ad Theodoſium Aug.

2. Ut, ſi ad ſaniorem mentem redire vellet hæreticus, à majori Synodo gradui ſuo per indulgentiam Epiſcopalem reſtitueretur: *Ut, ſi reſipiſceat*, inquit, *qui deviaverat, pro venia ſupplicaret, ſacerdotalis ei benevolentia ſubveniret: Et ſi per libellarem ſatisfactionem proprium damnaret errorem, communio ei ſui ordinis non negaretur.* Cautum quippe erat Canone 12. Antiocheni Concilii ab aliiſque, ut *ſi quis à proprio Epiſcopo Presbyter, aut Diaconus, aut à Synodo fuerit Epiſcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus moleſtus extiterit: oportere ad maius Epiſcoporum converti Concilium, & quæ putaverint habere juſta, plurimis Epiſcopis ſuggerant, eorumque diſcuſſiones ac judicia præſtolentur.* Hæc omnia, quæ in Eutychen apprimè cadebant, in Conſtantinopolitano Oecumenico denuò fuerant ſancita.

ibidem & ſeqq.

3. Ut per diligentem inquiſitionem, quæ in Oecumenicis Conciliis major adhibetur, quàm in quibuſque aliis judiciis, os hæretici obſtrueretur, qui alioquin ſemper de circumventione ac ſubreptione adverſariorum conqueſturus erat, niſi cauſſa ejus generali ſacerdotum examini ſubjiceretur: *Clementiſſimus*, inquit, *Imperator pro benevolentia ac pietate animi ſui de ſtatu hujus, qui ante honorabilis videbatur*, DILIGENTIÙS *voluit judicari; atque ob hoc indicendum credidit Epiſcopale Concilium.*

Epiſt. 32. ad Julian. Conſ. c. 12.

4. Ut pleno, abſoluto & irretractabili judicio tota res illa finiretur: *Piè ac religioſè*, inquit ad Synodum ipſam Epheſum convocatam ſcribens, *Chriſtianiſſimus Imperator haberi voluit Epiſcopale Concilium, ut* PLENIORE JUDICIO *omnis poſſit error aboleri.* Unde cùm ſanctus Leo de

Epiſt 29. ad Epheſin. Syn. cap. 2.

fidei cauſſa plurimùm ſolicitus, quem illa exitum tandem habuiſſet in Synodo, cuperet per Flaviani literas edoceri, enixiùs poſtulabat, ut eum *de totius cauſſæ abſolutione* certiorem faceret: ratus videlicet cauſſam non aliter decretoriè & irreformabiliter, ut ita dicam, abſolvendam eſſe, quàm pleniori & definitivo Synodi Oecumenicæ judicio.

5. Quia per Concilii convocationem res in compendium mittebatur, tametſi operoſiùs aliquid eſſet ſexcentos Epiſcopos in unum tribunal coaleſcere, quàm unius Epiſcopi aut provincialis Synodi judicium inſtrui. Experientia quippe docet vix ad alterius, quàm ad Concilii univerſalis edictum, hæreticos vel nutantes in fide conquieviſſe. Quamobrem tunc demùm poſſe ait Leo *omnia ſcandala, quæ in perturbationem totius Eccleſiæ ſunt commota, reſecari*, ſi Imperatoris pietas ejus ſuggeſtioni ac petitioni annuere dignata, haberi juberet Epiſcopale Concilium: hac viâ per univerſum Romanæ ditionis Imperium ſervandam eſſe Catholicæ fidei integritatem, cuſtodiendam eſſe Chriſtianam pacem, augendamque apud Deum omnipotentem Imperatoris gloriam. Hæc in Epiſtola 23. ad Theodoſium Auguſtum, cujus verba ſuperiùs retulimus, manifeſtè continentur.

Suprà Num 12 pag. 299.

XIII. Synodus Epheſina quo tempore indicta à Theodoſio.

Verùm dum hæc S. Leo in ancipiti poſitus meditatur, modò ad congregandam Synodum propenſior, modò ad removendam, Theodoſius Auguſtus eam apud Epheſum convocandam edixit, inſcio Rom. Pontifice. Id evidenter colligitur, tum ex Epiſtola prima ſancti Flaviani, in qua optat removeri Concilium, quod jam fieri divulgabatur; tum ex pluribus Epiſtolis S. Leonis Papæ, Actiſque Calchedonenſis Synodi. Illæ cuilibet obviæ ſunt; ex his ita autē comprobo. Literas dedit Leo ad Theodoſium Auguſtum, quibus cum ſuppliciter orat, ut Concilium Epiſcopale jubeat congregari: quæ literæ datæ reperiuntur octavo vel nono Kalendas Junias, ſeu 25. Maii die. At antequam ad Imperatorem deferrentur, imò antequàm ſcriberentur, indicta jam erat ab Auguſto Synodus Epheſina, nimirum ante quintum Idus Aprilis, ſeu nonum hujus menſis diem. Nam in triginta Epiſcoporum conventu, qui poſt depoſitionem Eutychis habitus eſt Conſtantinopoli ſub Conſulatu Protogenis dicto die quinto Idus Aprilis ad recenſenda Conſtantinopolitanæ Synodi Acta, in hæc verba locutus eſt Meliphthongus Epiſcopus: *Poſtulamus ejus* Theodoſii *referri clementia ... præcipuè quia univerſalem præcepit fieri Synodum, & neceſſe eſt majores cauſſas in illud reſervare Concilium, & vocati ſunt multi; & juſtum eſt, quæ à piiſſimo Principe præcepta ſunt, effectui mancipari.* Idem etiam confirmatur ex verbis Euſebii Dorylæi Epiſcopi: *Conjuro vos*, inquit, *per ſanctam & conſubſtantialem Trinitatem futuro Concilio univerſali: ſecundùm ſanctionem Chriſti amicorum Principum, hoc negotium reſervari.*

Actio CP. poſt depoſitionem Eutychis.

XIV. Acta Synodorum Orientalium an mitti ſolita in Occidentem.

Ex his quæ hactenus diximus ac probavimus, quædam vice ſynopſis breviter colligo. Ac primùm quidem non eam fuiſſe conſuetudinem Orientalium, ut Synodalia Geſta, quæ vel in Concilio Provinciæ à Metropolitano, vel in Diœceſana, ut nunc loquimur, Synodo ab Epiſcopo conficiebantur, in Occidentem examinanda mitterentur: ſed tunc tantummodò eſſe illuc tranſmiſſa, cùm vel particularis controverſia aut accuſatio in publicam fidei cauſſam evaſerat, vel cum quis in Synodo damnatus ad ceteros Epiſcopos provocabat, vel cum hæreticis Imperatoris gratiâ abutentibus primariæ ſedis Epiſcopum, qui apud Principem ageret, conveniri, ejuſque ſolicitudinem adverſus pervicacium hæreticorum malas artes accendi par erat. Nihil igitur *contra antiquum Canonem & morem* agebat Flavianus, qui eo nomine arguitur à Chriſtiano Lupo, cum Synodi ſuæ Acta Romam non retulit, quandoquidem id nec Canonis autoritas, nec conſuetudo, nec exemplum poſtulabat. Quis enim, ut ex ſolis Calchedonenſis Concilii Actis exempla proferam, quis credat Romam eſſe directa Acta Synodorum Antiochenæ & Berythenſis, non multo ante Conſtantinopolitanam habitarum in cauſſa Ibæ? Quis alterius Antiochenæ in cauſſa Athanaſii Patrenſis: Quis ſexcentarum aliarum geſta ad Occidentales partes delata ad illud uſque tempus dixerit? At potius contra morem egiſſet Flavianus, ſi de illis mittendis cogitaſſet, antequàm Eutychis pervicacia, conteſtatoriorum libellorum publicatio, literæ ad Leonem miſſæ, Imperatoriæ poteſtatis metus, Concilii à Theodoſio convocandi rumor vel indictio, & alia ejuſmodi neceſſitatem Flaviano impoſuiſſent primariam ſedem de cauſſa jam communi facta inſtruendi.

Chriſtianus Lupus tom 1. Schol. & Not. in Can. Conc. ubi de Epheſino latrocinio.

2. Colligo Eutychen, ſi appellavit Leonem Pontificem, è duobus his unum perſuaſum habuiſſe: vel ſuam appellationem locum non eſſe habituram; quandoquidem eodem tempore, quo ſcribebat ad Leonem, ſcripſit & ad Dioſcorum, Synodumque poſtulavit in Oriente: vel ad eum ſenſum reducendam eſſe & accipiendam, qui Conſtantini Monachi verbis exprimitur: ut ſcilicet alios Metropolitanos & Exarchas comprehenderet, ne dum excluderet.

3. Quòd Imperator ipſe, cùm Synodum congregari juſſit, vel ad appellationem Leoni ab Eutyche delatam animum advertit, quam ignotam habere non potuiſſet; vel de ea prorſus non cogitavit: ſi primum; eodem igitur modo eam intellexit, quo ab Eutychete ipſo intellectam eſſe docuimus, ut ceteros majores Metropolitas ſedeſque admitteret: ſi poſtremum; non igitur putavit appellationi Eutychis deferendum; vel ſaltem ad ſupremum ſtatim Eccleſiæ tribunal cauſſam ejuſdem eſſe deferendam exiſtimavit, ne in longum res protraheretur.

4. Animadverto cùm Auguſtus congregandæ Synodi conſilium iniit, eum de conſulendis Occidentalibus nullatenus cogitaſſe; ſed poſtmodùm invitaſſe ſuis Leonem literis, ut Synodo præſentiam ſuam exhiberet. De qua re nulla mota eſt à Leone apud Imperatorem querela.

Reliqua, quæ forenſis ille Theologus hoc de argumento diſſeruit, aliis excutienda dimittimus; quoniam non tam aliena refutare ex profeſſo eſt animus, quàm Leonis noſtri ſcriptis, ſi quando opus eſt, lucem afferre.

XV. De quatuor libellis ab Eutyche oblatis.

Quoniam tamen ex mentione libelli ab Eutyche oblati magnum argumentum trahunt, aliqua adjiciam, ex quibus illuſtrentur ſancti Leonis Epiſtolæ, quas tractamus, totaque cauſſa Eutychiana. Nimirum quadruplex mihi diſtinguendum videtur libellorum genus, quos Eutyches à ſuo Epiſcopo damnatus vel obtulit, vel obtuliſſe ſe mentitus eſt. Primus *appellatorius libellus* fuit de quo diximus. Secundus *conteſtatorius*, de quo ſanctus Leo Epiſtolâ 20. ad Flavianum cap. 1. Scilicet poſt appellationem interpoſitam literæ dandæ ſunt ab eo à quo appellatum eſt, ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, quas literas dimiſſorias ſive Apoſtolos appellant ... ſi autem id non accipiat, CONTESTATUR. Ita habetur Dig. l. XLIX. tit. vj. de libellis dimiſſoriis. Cùm igitur a ſe appellatum eſſe perſuadere vellet Eutyches, appellationis libellum porrectum à ſe, nec ſuſceptum profeſſus eſt publicè affixis Conſtantinopoli per compita libellis, &c, ut ſcribit Liberatus, *poſuit Edicta apud Conſtantinopolim, & injuſtitiam ſe fuiſſe paſſum, populum* CONTESTATUS EST.

Parte 1. Epheſ. Syn. Act. 3.

Tertius libellus fuit querimoniæ : *Ad ſedem enim Apoſtolicam per libellum doloris ſui querimoniam miſit*, inquit Leo noſter Epiſt.21. ad Theodoſium Auguſtum. Libellus porrò querelæ ſeu querimoniæ rectè ac propriè oblatus dicitur à Preſbytero adversùs Epiſcopum ſeu Patrem ſuum : *De Paternis enim injuriis conquerentem filium*, aiunt juriſconſulti, *audiri juſtum eſt & uſitatum ; tum ipſum accuſantem vix quiſquam ferat.* Sic igitur veteres temperarunt iſtud, ut neque molliorem appellationem, quàm pro judicii gravitate, neque acerbiorem, quàm parentum pietas ipſa poſtulat, accommodarent.

Quartum libellum, ſupplicem videlicet, obtulit Eutyches, adversùs Faviani ſententiam; imò plures, quos videre eſt Act.1. Calchedonenſis Concilii.

Quatuor hujuſmodi libelli imprimis diſtinguendi ſunt, ne cujuſque vis & energia alteri tribuatur, unde & totum hoc negotium conſequenter obſcuretur. Fuit igitur I. libellus *appellatorius* ad Concilium. II. *Conteſtatorius* ad CP. populum. III. *Querimonialis* ſeu querelæ ad ſanctum Leonem. IV. Libellus *ſupplex* ad Imperatorem. Primus commentitius erat, nec revera datus; alii tres verè oblati. Quorum omniom libellorum mentionem facit S. Flavianus in Epiſtola 1. ad S. Leonem.

Finis Differtat. VII.

EPISTOLA EUTYCHETIS hæretici, ubi ſcribens ad Papam urbis Romæ Leonem negat in Chriſto duas naturas, id eſt, Divinitatis & humanitatis.

DE mea in Dominum & Deum omnium Chriſtum ſpe confidens, ante omnia quidem, teſtis Deus Verbum eſt, in ſenſibus hujuſmodi dignoſcens veritatis probationem, invoco autem veſtram Sanctitatem in teſtimonio cordis mei, & ratione ſenſuum meorum atque verborum. Sed peſſimus Diabolus faſcinavit tale ſtudium noſtrum & Propoſitum, à quibus vires ejus deſtrui oportuit. His ſtimulans omnem domeſticam ſibi vim, contra me movens Euſebium Epiſcopum oppidi Doryleenſis, libellum dantem ſancto Epiſcopo Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Flaviano, & quibuſdam aliis inventis in eadem urbe, qui propter diverſas cauſſas ſuas evenerant, quomodò hæreticum compellavit, non veritate accuſationem movens, ſed perniciem mihi machinans, & perturbationem Eccleſiis Dei. Vocabar ad reſponſionem accuſationis ab ipſorum Sanctitate, ſed gravi ægritudine ſuper ipſam ſenectutem retentus occurri ad purgationem, non ignorans compoſitam factionem contra ſalutem meam. Et quidem libellis ſtatim ſubſcriptione meâ his additâ obtuli Scripta, oſtendens de ſancta fide profeſſionem meam. Sancto autem Flaviano, Archi-Epiſcopo neque libellum ſuſcipiente, neque ut legeretur jubente, audiente tamen, & reſpondente me ipſis verbis fidem, quæ Nicææ expoſita eſt à ſancta Synodo, confirmata verò apud Epheſum, expetebat duas naturas fateri, & anathematizare eos qui hoc negarent. Ego autem metuens definitionem à Synodo, nec adimere nec addere verbum contra expoſitam fidem à ſancta Synodo Nicæna, ſciens verò ſanctos & beatos Patres noſtros, Julium, Felicem, Athanaſium, Gregorium, ſanctos Epiſcopos, refutantes duarum naturarum vocabulum, & non audens de natura tractare Dei Verbi, qui in carnem venit ultimis diebus in uterum ſanctæ Virginis Mariæ immutabiliter, quomodò voluit & ſcit, in veritate, non in phantaſmate homo factus, aut anathematizare ſupradictos Patres noſtros rogabam ut innoteſcerent iſta Sanctitati veſtræ, & quod vobis videretur judicaretis, *profitens* omnibus modis me ſecuturum quæ probaſſetis; ſed nullo eorum quæ à me dicebantur audito, abruptâ Synodo publicaverunt dejectionis ſententiam, quam adversùs me calumniæ factione inſtruebant, ut & ſaluti meæ diſcrimen incumberet, niſi citò operâ Dei, orationibus Sanctitatis tuæ, militaris manus me ab incurſione rapuiſſet. Tunc Duces aliorum Monaſteriorum cogere cœperunt in dejectionem meam ſubſcribere, quod nunquam nec in eos, qui ſe hæreticos profeſſi ſunt, vel adversùs ipſum Neſtorium factum eſt. In tantum, ut cum ad ſatisfaciendum plebi proponerem fidei meæ confeſſiones, non ſolùm & arcerent eas audiri, verùm & arriperent hi qui contra me ſupradictam factionem meditabantur, ut exinde tanquam hæreticus apud omnes haberer.

Ad vos igitur Religionis defenſores, & hujuſmodi factiones execrantes confugio, nihil & nunc novum inducens contra fidem jam inde nobis ab initio traditam, ſed anathematizans Apollinarium, Valentinum, Manem, & Neſtorium, & eos qui dicunt carnem Domini noſtri Jeſu Chriſti Salvatoris è cœlo deſcendiſſe, & non è Spiritu Sancto & ſancta Virgine Maria: Et omnes hæreſes uſque ad Magum Simonem. Et nihilominùs tanquam hæreticus de vita periclitor. Et obſecro, nullo mihi præjudicio facto ex his, quæ per inſidias contra me geſta ſunt, quæ viſa vobis fuerit, ſuper fidem proferre ſententiam, & nullam deinceps permittere à factioſis contra me calumniam procedere, & non excuti & eximi de numero Orthodoxorum eum, qui in continentia & omni caſtitate ſeptuaginta annos vitam peregit, ita ut in ipſo exitu vitæ naufragium patiatur. Subjunxi autem his literis meis utrumque libellum : Et eum qui ab accuſatore meo

oblatus eſt Synodo, & qui à me geſtus quidem eſt, non tamen ſuſceptus. Et editionem fidei meæ. Nec non & ea, quæ de duabus naturis à ſanctis Patribus noſtris decreta ſunt.

APPENDIX
AD
DISSERTATIONEM VII.

De Appellatorio Eutychis Libello,

Quem ex Caſſinenſi codice edidit Chriſtianus Lupus; an revera ſit appellationis libellus.

MIrum quantâ fiduciâ Chriſtianus Lupus aſſeverer & ovanti ſimilis clamet ſcriptum illud quod ex Caſſinenſi Codice MS. in ſuam de appellationibus lucubrationem tranſcripſit, ipſiſſimum eſſe appellationis libellum, quem ad Leonem 1. Papam ab Eutyche hæretico miſſum aiunt, & quo tetractatorium ab Apoſtolica ſede judicium poſtulabat.

Ac primum quidem placet Lupo libelli nomine ſcriptum iſtud donare, repugnante ipſa ſcripti Epigraphe, & quod palmare eſt ipſo ſcriptore invito ac reluctante, ipſe enim Eutyches diſertè diſtinguit inter libellos & Epiſtolam hanc ſuam: *Subjunxi*, inquit, *his literis meis utrumque libellum, & eum qui ab accuſatore meo oblatus eſt Synodo, & qui à me geſtus quidem eſt, non tamen ſuſceptus.* En ut unum quodque ſcriptum propriis nominibus appellat; ſuum & Euſebii libellum libellum dicens, literas proprias non alia quàm literarum appellatione deſignans.

Libelli quidem nomen S. Leo uſurpavit quia judiciale eſt; nec tamen appellatorium dixit, ſed libellum doloris, ſeu querimoniæ: cum autem appellationis libellum commemorat, eum intelligit non qui ad ipſum miſſos ab Eutyche fuerat, ſed quem *in ipſo judicio, ut appellationum ſolemnia poſcebant, ſe Eutyches obtuliſſe aſſerebat*, ut ait S. Leo, ſeu mentiebatur, ut reſcribit Flavianus, per libellos omni fallacia atque calliditate plenos. Hoc ſi ſcripſit ad Leonem Eutyches, non certè his præſentibus literis, quæ nihil canonicæ appellationis habent, nec in illis locis quæ à Lupo in hanc rem indicantur.

Prior locus eſt in ipſo Epiſtolæ limine: *De mea*, inquit Eutyches, *in Dominum & Deum omnium Chriſtum ſpe confidens ante omnia quidem teſtis Deus verbum eſt in ſenſibus hujuſmodi dignoſcens veritatis probationem, invoco autem veſtram ſanctitatem, in teſtimonium* * *cordis mei & rationes ſenſuum meorum atque verborum.* Quid ſibi vult aliud his verbis hæreſiarcha, quàm fidem narrationi ſuæ, quam ſubjecturus mox erat, conciliare, Deum verbum qui omnia novit, in teſtimonium vocans ſiucerentatis animi ſui, ac ipſum deinde quem alloquitur, lectorem compellans, ut judicet quid erroris in hac ſincera ſuæ fidei profeſſione contineatur: ac fortè alludit ad illud Apoſtoli 2. Cor. 1. 23. *Ego autem teſtem Deum invoco in animam meam.* Ut enim eodem ſenſu Chriſtum ac Vicarium Chriſti hoc loco invocet, probant hi verborum nexus: *ante omnia quidem, teſtis &c. & invoco autem*, imò totius loci inſpectio maximè, ſi iis ſolis virgulis diſtinguatur quibus illum diſtinximus: ita ut rudis ac malè digeſta tranſlatio Græcæ iſtius Epiſtolæ hunc prorſus ſenſum habere debeat: Ego de mea ipſius fide ac ſpe, de meo animo ſecurus, primum quidem ipſum Dei filium, qui ſinceritatem profeſſionis meæ bene novit, teſtem appello in teſtimonium cordis mei, deinde veſtram ſanctitatem teſtem etiam appello in rationes ſenſuum meorum atque verborum, id eſt, ut ipſa de verbis meis, meiſque ſenſibus judicet, illorúmque rationes pro ſua æquitate expendat, ſimilem præfationem habuit Eutyches antequam libellum confeſſionis ſuæ recitandum traderet in Pſeudo-Epheſina Synodo: *Ego*, inquit, *Commendavi me ipſum Patri & Filio & ſancto Spiritui, & Verbo veritatis veſtræ juſtitiæ, & teſtes vos habeo fidei meæ.* Eadem paucioribus uſurpat in ipſa fidei confeſſione: *Atteſtante*, inquit, *mihi tam Deo, quàm veſtra ſanctitate*, qui igitur illa verba appellationem juridicam ſonare contenderit, non ſatis attente hæreſiarchæ verba ſe legiſſe oſtendit.

* Ita corrigo, pro *in teſtimonio*, id enim ſenſus & conſtructio exigunt cùm præpoſitio *in* pariter aſficiat vocem *rationes*, quæ ſequuntur.

Neque verò alia hæc verba appellationem magis continent: *Rogabam ut innoteſcerent iſta ſanctitati veſtræ, & quod vobis videretur judicaretis omnibus modis me ſecuturam quæ probaſſetis.* Rogantis hæc verba ſunt, non appellantis ac pro jure ſuo judicium poſtulantis. Ut enim appellationis libellum rejicere nemo ad quem ritè appellatur, poteſt; ita appellans votum ſuum verbis non ſupplicibus, ſed judicium ex neceſſitate ſecuturum exigentibus exprimit: cujus judicii ſententiæ ſi obſecuturum ſe appellans ſpoponderit, uti hoc loco facit Eutyches, is profectò ridendum ſe omnibus propinat. Quaſi verò obſequendi judicium ſuperiorum ſententiæ neceſſitas non fuerit: niſi fortè dixerit Lupus, quod tamen facilè non crediderim, his Eutychen verbis ſibi ipſum abſtuliſſe facultatem à Pontifice ad œcumenicam Synodum appellandi, contrarium ſibi Pontificis foret judicium. Demum verba objecta committere juvat cum aliis quæ in ſecundo Flaviani CP. conventu dicta ſunt, cum enim Eutychis fautores ipſum in primo Conventu appellaſſe contenderent, hoc negant Epiſcopi quos inter Baſilius: *In veritate*, inquit, *dico: adhuc ipſo Conventu ſedente & proponente hoc ſancta Synodo, ut diceret iſte duas naturas poſt adunationem, ſcio quia dixit Religioſus Archimandrita Eutyches: ſi præceperint mihi Patres Romanus & Alexandrinus, dico hoc ipſum; hoc autem non quaſi appellans dixit, ſed dicens non ſum auſus dicere propter Patres.* Hoc ipſum eſt quod Eutyches, his verbis Leonem alloquens, indicare voluit, quæ ad appellationem trahere fruſtra Lupus conatur.

Reſtat tertius Epiſtolæ locus: *Ad vos igitur Religionis defenſores & hujuſmodi factiones execrantes confugio .... & obſecro nullo mihi præjudicio facto ex his, quæ per inſidias contra me geſta ſunt, quæ viſa vobis fuerit ſuper fidem proferre ſententiam.* Vides, mi Lupe, quod videre non vis, ut Eutyches ad defenſores Religionis confugiat, non ut judices appellet; ut obſecretur nullum ſibi ex Flaviani ſententia creari præjudicium non irritum clamet ex appellationis voce judicium: ut denique de fide potius ſententiam proferri poſtulet, quàm de ſua depoſitione & excommunicatione, de qua tamen, ſi appellaſſet, primitus agendum ipſi erat.

Hæc refellendo Chriſtiano Lupo ſatis ſuperque ſufficiant. Addo nihilominus ex abundantia juris ſcriptum iſtud integrum, cujus partes jam expendimus, ſi ad S. Leonem Papam miſſum eſt, non ad eumdem unum miſſum fuiſſe nec pro eo uno confectum; ſed eſſe Epiſtolam Encyclicam ad omnes primariarum ſedium Epiſcopos, quorum autoritatem adverſus Flaviani judicium movere ac ſibi propi-

Google

ciam reddere avebat Eutyches. Nam etiam cum appellatiooem hæreſiarchæ meotiti ſunt qui pro ipſo agebant apud Epheſum, non unum Pontificem Romanum nominaverunt: *Cum legeretur damnatio*, inquit Conſtantinus Monachus, *Eutyches appellavit ſanctum Concilium ſanctiſſimi Epiſcopi Romani & Alexandrini & Jeroſolymitani & Theſſalonicenſis: & hac in Geſtis non ſunt inſerta. Magnificentiſſimus Patricius dixit: Turba facta & diſſoluto Conventu dixit ad me ſilenter appellans Romanum & Ægyptium & Jeroſolymitanum Concilium ..... Baſilius Reverendiſſimus Epiſcopus dixit...... dixit Eutyches: ſi præceperint mihi Patres Romanus & Alexandrinus, dico hoc ipſum. Hoc autem non quaſi appellans dixit.*

Igitur ad omnes iſtos Epiſcopos, quos vel appellaverat vel appellaſſe ſe credi volebat, has Encyclicas literas quas *querimonia libellum*, appellat S. Leo, direxit, unumque illarum exemplar ad ipſum Leonem Pontificem; cui in primis debebatur pervenit: unde ad Leonem Papam ſcriptam fuiſſe nec falsò nec incongruè adnotavit tituli illius autor quem compilatorem vel deſcriptorem dicit Chriſtianus Lupus ejuſdem promulgator.

Encyclicam porrò eſſe Epiſtolam ipſa tota quanta eſt clamat Epiſtola, in qua ne apex quidem de Apoſtolica ſede, vel de Pontifice Romano, cujus prærogativas ac ſplendorem prædicare non omiſiſſet vir tunc temporis conciliandis ſibi omnium quibus indigebat animis intentiſſimus. Iis igitur ſolis verbis uſus eſt quæ omnibus primarum ſedium Epiſcopis conveniunt. Cui enim illorum non congruunt iſta: *Invoco veſtram ſanctitatem ... ne innoteſcerent iſta ſanctitati veſtræ ... ad vos igitur Religionis defenſores & hujuſmodi factiones execrantes confugio.* Certè vel hæc ſola poſteriora verba: *Ad vos Religionis defenſores, &c.* meridiano ſole clariùs patere faciunt, non ad unum, ſed ad plures miſſum fuiſſe hoc qualecunque ſcriptum.

DISSERT. VIII.

Digitized by Google

DISSERTATIO OCTAVA,

DE CAUSSA FLAVIANI

EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI IN PSEUDO-SYNODO EPHESINA DAMNATI ATQUE DEPOSITI.

Ad Epiſtolas XXXIX. & XL. ſancti Leonis ad Theodoſium Imperatorem.

I. Libellum Flaviani recuſationis potiùs fuiſſe, quàm appellationis.

APpellationum, quæ ad Sedem Apoſtolicam delatæ dicuntur primis Eccleſiæ ſæculis, omnium celeberrima ea eſt, quæ data eſt à Flaviano Conſtantinopolitano Epiſcopo poſt latam adversùm ſe à Dioſcoro ſententiam. Non enim tunc, inquiunt, à provinciali vel Diœceſana Synodo; ſed ab ea, quæ œcumenicæ Synodi nomine gaudebat, ex omnibus videlicet Epiſcopis collecta, & cui tres præcipui Eccleſiæ Primates & Patriarchæ, Occidentalis per legatos, Orientales per ſeipſi, interant.

De hujuſmodi igitur appellatione, quæ Epiſtolæ 39. & 40. præcipua eſt ac unica ferè materies, paucis ſaltem differendi neceſſitatem ſuſceptum indicit conſilium, etſi prolixiorem tractationem argumentum à doctioribus jampridem ventilatum non exigat.

Notandum imprimis nunquam à ſancto Leone ſcriptum eſſe ſedem ſuam à Flaviano eſſe appellatam, ſed generatim dicl *appellationem interpoſitam*, ut in hujus Epiſtolæ capite 3. loquitur, & quòd legati ipſius *Fideliter reclamarunt, & eiſdem libellum appellationis Flavianus Epiſcopus dedit.*

Concinunt Leoni Epheſinæ Synodi Acta Græca in Oecumenica Calchedonenſi relecta, in quibus aliud nihil à Flaviano dictum refertur, quàm iſtud: *Recuſo te*: *παραιτοῦμαί σε* & ab Hilaro Leonis legato: *contradicitur*, *κοντραδίκιτουρ*. Sive enim veram

Johannes David, lib. de Judiciis Canon. Epiſcop. cap. VI. art. 3. parag. 2.

appellationem intellexerit Flavianus, ut ſcriptor novellus operosè contendit adversùs Marcam, ſive recuſationem, quod affirmant alii & ipſe David tandem fatetur, perinde eſt: hoc unum aſſero Leonis mentionem à Flaviano vel appellante vel recuſante factam non fuiſſe. Quamquam, ut de recuſatione Flaviani à Petro Marca aſſerta verbum dicam, miror tantâ pervicaciâ propugnari hoc loco à Davide conſuetas judiciorum Canonicorum formulas, cùm omnia contra jus faſque à Dioſcoro præſumta cognoſcantur, nec Epheſino Latrocinio accommodari ullo modo poſſent ſolitæ judiciorum conſuetudines ac formulæ. Eſto enim recuſationi non ſit locus ſecundùm juris ordinem, niſi ante latam ſententiam; nec appellationi, niſi poſt prolatum judicium: optimè id quidem, cùm vel legitimus judex meritò in ſuſpicionem venit, vel ab incompetente judicium adornatur. At nihil tale in Epheſino latrocinio reperias. Initio enim Synodus legitimè congregata juſſu Principis, aſſenſuque Pontificis, qui etiam per Legatos intererat, recuſari ac repudiari nullatenus potuit. Reſtat igitur, ut tunc primùm potuerint recuſari Dioſcorus ejuſque Synodus, cùm ille omnia per vim ſceluſque ſibi vindicans, & omnem judiciorum formam ſubvertens, ex Epiſcopo viſus eſt in prædonem & ſicarium evadere, & Synodum priùs legitimam convertere in latrocinium. Tunc enim non tam appellationi, quæ legitimum ac competentem judicem ſupponit, quàm recuſationi ac proteſtationi locus erat contra Conventum, quem *nulla ratio*, ut loquitur S. Leo, *Synodum vocari ſinit.*

Enimverò Recuſationis & Appellationis latum eſt in pluribus diſcrimen; quorum hoc unum eſt, quod recuſatio ſententiam in irritum mittit tanquam ab incompetenti judice latam; appellatio verò ſuſpendit ſolummodò ſententiæ effectum, tanquam injuſtè à judice, licet idoneo, profectam; donec à ſuperiori ad examen revocetur. Portò toties tamque alleveranter Epheſinum judicium Synodi nomine indignum clamat Leo noſter, etiam ante iteratam cognitionem, ut ſatis ſignificet magis recuſationi, quàm appellationi locum fuiſſe. Ecqui enim Synodus illa vocari queat, ubi omnia prædatoriè acta ſunt? *Ubi*, ſicut conqueritur Leo, *hi qui collecti* *Ep. 39. cap. 1.*
ſunt, de fide & errantibus non ſecundùm conſuetudinem protulerunt: ubi primates Synodi nec reſiſten- *Ep. 75. cap. 1.*
tibus ſibi, nec conſentientibus pepercerunt: ubi non omnes, qui convenerant, interfuiſſe cognovimus: ubi *Ep. 39. cap. 2.*
alios rejectos, alios didicimus intromiſſos, qui pro unius Dioſcori arbitrio impiis ſubſcriptionibus captivas

Google

Ep.40.cap.1.

tivas manus dederunt : ubi in omnes ſævitum eſt Eccleſias : ubi ſcripta Apoſtolicæ ſedis Epiſcoporum auribus publicari non ſunt pennissa : ubi ejuſdem legatis ſuus locus non eſt conceſſus : ubi,ſicut Patres

Calched.Syn. part.2.act.1.

Calchedonenſes queruntur, *violentia facta eſt, vis cum plagis, minabatur damnatio, mina exilii tendebantur, milites cum fuſtibus & gladiis inſtabant ? ubi gladii & fuſtes, qualis Synodus eſt ?* Hinc vides quàm merito jure clamavit Flavianus : *παραιτοῦμαί σε à Recuſo te.* Quia tamen Epiſcoporum ferè omnium conſenſus ac ſubſcriptio nonnullam Synodi imaginem impio conventui conciliabant, Imperatoriſque ac poteſtatum interveniebat autoritas, Flaviano viſum eſt, cum poſtmodum appellationis libellum Apoſtolicæ ſedis legatis tradidit, hanc appellationis vocem uſurpare, ut ex jure appellationis novæ Synodo locus daretur.

II.
Flavianus Leonis non meminit in libello appellationis.

Appellans autem Flavianus, Leonis, ut dixi nomen non interpoſuit : in quo ipſum etiam Leonem ſuffragatorem habemus. Cùm enim de hac appellatione ac de iterando Concilio ſæpiùs agat in Epiſtolis poſt Epheſinum conventum ſcriptis, nunquam tamen ſedem ſuam air appellatam : quod Pontifex ſedis ſuæ jurium ſtudioſiſſimus nunquam omiſiſſet, ſi ita fuiſſet ; ſed appellationem ſimpliciter interjectam aſſerit :

Ep.19.& 40. cap. 3.

Cui, inquit, *ſacramento veræ divinitatis & veræ humanitatis in Chriſto, quia impiè nunc à paucis imprudentibus obviatur, omnes partium noſtrarum Eccleſiæ, omnes manſuetudini veſtræ cum gemitibus & lacrymis ſupplicant Sacerdotes ; ut, quia & noſtri fideliter reclamarunt, & eiſdem libellum appellationis Flavianus Epiſcopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offenſiones, ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultrà ſit vel in fide dubium, vel in charitate diviſum : convenientibus utique Orientalium Provinciarum Epiſcopis, quorum ſi qui ſuperati minis atque injuriis à veritatis tramite deviarunt, ſalutaribus remediis in integrum revocentur ; ipſique, quorum eſt cauſſa durior, ſi conſiliis melioribus acquieſcant, ab Eccleſiæ unitate non excidant. Quàm autem poſt appellationem interpoſitam hoc neceſſariò poſtuletur, canonum Nicææ habitorum decreta teſtantur, quæ à totius mundi ſunt Sacerdotibus conſtituta, quæque ſubter annexa ſunt.* Lego hic reclamaſſe Legatos, lego interpoſitam appellationem, lego etiam Legatis datum appellationis libellum : at verò ad quem appellatum ſit, prorſus non lego. Imò, inquit Johannes David, ex his ipſis verbis perſpicuum eſt Romanum Pontificem eſſe appellatum. Omnis enim appellatio neceſſe eſt ut alicui judici deferatur : cùm igitur Flavianus libellum appellationis Legatis dedit, eam ob cauſſam dedit, quod in eis juriſdictionem agnoſceret, quæ recipiendæ appellationis poteſtatem faceret : jus porrò iſtud privatis hominibus competere non potuit ; unde neceſſe eſt ut tanquam Papæ Legatis libellum hujuſmodi tradiderit : quia Pontificem pro idoneo appellationis diſcutiendæ judice agnovit. Miror homini verſandis litibus ac procurandis dedito, ita juriſdicendi normam & uſum latere, ut ignoret quod nemo neſcit, qui forum à limine ſalutavit. Quis enim unquam vel ſomniavit libellum appellationis ei ad quem appellatur, vel ejus Vicariis tradendum eſſe ? Imò ſecundùm juris Romani formam eidem traditur à quo appellatum eſt, qui litigatori decernat Apoſtolos, id eſt, literas dimiſſorias, quæ ſic dicunt : *Notum ſit vobis R. appellaſſe à ſententia mea & ideò dimitto eum à judicio meo & ad veſtrum dirigo :* ut ff. De lib. dimiſſ. l. 1. Ita Paulus Apoſtolus cùm Cæſarem appellaſſet à præſide Feſto, non alteri quàm eidem præſidi appellationis vocem direxit, nec ab altero recepta appellatio aut appellans dimiſſus ad Cæſarem : *Tunc Feſtus cum Concilio locutus, reſpondit : Cæſarem appellaſti ? Ad Cæſarem ibis.* Et poſtea: *Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum, judicavi mittere.* Jam verò Flavianus à Dioſcoro ejuſque infauſta Synodo appellans, ad aliud Concilium, cuinam ſuum tradidiſſet libellum, niſi Legatis Romanis ? qui ferè ſoli iniquis Dioſcori molitionibus non conſenſerant. Primum quia Dioſcorus omnia per vim & impotentiam agens nullam juris formam ſervari permiſiſſet. Deinde quia omnes ferè Synodi præſules captivas manus Dioſcoro dederant. Tertio quia Occidentales maximè Epiſcopos appellabat Flavianus, ut & Theodoritus, ac proinde neceſſe erat, ut eorum Patriarchæ ac omnium primati innoteſceret Flaviani appellatio. Denique ad univerſale totius Eccleſiæ Concilium provocanti quis potiùs adeundus eſt appellationis libello, quàm is, qui & Eccleſiæ totius apex ſummus, & in fidei cauſſa univerſalis velut procurator eſt, cui incumbit convocandæ Oecumenicæ Synodi præcipua ſolicitudo ac cura ; cui denique jus primæ ſententiæ primique loci competit in Conciliis. Hæ ſunt veræ rationes, quæ Flavianum moverunt, ut appellationis vel recuſationis libellum in manus Legatorum deponeret, quos ad hunc effectum neceſſe non erat ut juriſdictionem propriam vel Pontificis nomine haberent : ſed ſufficiebat, ut Concilii pars eſſent & interpoſitæ appellationis teſtes idonei.

V. 151

III.
Non neceſſe eſt ei dari libellum ad quem appellatur.

Ad id verò, quod decernit ſcriptor ille, eſſe neceſſe, ut omnis appellatio ad aliquem judicem provocet : ita eſt, ſi is verborum Davidis ſenſus ; quoties appellatur, ad aliquem appellari. Sed duo animadvertenda ſunt, ne cui fucum faciant hæc verba : Primum, malè ab eo duos confundi, ſcilicet eum qui libellum appellationis recipit, & eum cujus eſt de appellatione judicare, quos longo intervallo diſtare oſtendimus : cùm is potiùs reciperet libellum à cujus ſententia appellabatur. Deinde notandum, quod etſi ad aliquem ſemper appelletur, non tamen neceſſariò requiritur, ut ejus nomen vel vivâ voce, vel ſcripto explicetur : ſolennia enim appellationis aliud nihil exigunt, niſi ut mox latâ ſententiâ, judice adhuc pro tribunali ſedente, litigans vivâ voce dicat : APPELLO : Et cùm ex intervallo per libellum appellatorium appellatur, ſufficit dicere, quis, à quo, & à qua ſententia appellet, etiamſi appellati judicis nomen aut Magiſtratum non exprimatur.

Evaneſcit igitur fucus ille, quem ex verbis S. Leonis facere tentavit David. Nec ſolùm pro ipſo non pugnant Leonis ea verba, quæ aliena interpretatione torquere voluit, ſed ipſum Pontificis de ſede ſua ſilentium ſenſui, quem eidem affingere ſategit, prorſus repugnat. Ut demus enim negativum argumentum non ſemper robur ſatis plurimùm habere ; hoc tamen loco vim habet maximam : cùm certum ſit Pontificem non ita cauſſæ propriæ oblitum eſſe, ut appellationem, quam expreſſis verbis ad ſedem Romanam Conſtantinopolitanus Antiſtes detuliſſet, ipſe premeret ſilentio, prærogativamque ultrò delatam reſpuere videretur.

IV.
Ex verbis Epiſtolæ 40. S. Leonis appellatio Synodum ſpectat.

Ex deſcriptis porrò Epiſtolæ 40. verbis aliud nobis validiſſimum adeſt argumentum, quo à Flaviano Synodum appellatam eſſe conſtat, ac deinde Leonem quatenus Synodi caput. Cùm enim ex appellatione illius Epiſcopi, congregandæ Synodi Oecumenicæ neceſſitatem arceſſat, ſole clarius eſt appellatam eſſe Synodum, nec alterius autoritatem pulſatam eſſe appellationis libello, ut de Latrocinii Epheſini ſententia judicium ferret : *Quam autem*, inquit, *poſt appellationem interpoſitam hoc neceſſariò poſtuletur, canonum Nicaa habitorum decreta teſtantur.* Si enim ad unicum ex Occidentalibus Epiſcopum cum Provinciali vel Diœceſana Synodo provocatum eſt, quidni ſolus cum ſuis comprovincialibus judicium adornat ? Ut quid omnium Eccleſiarum Sacerdotes è ſuis ſedibus dimoventur, ſi unius judicio poſſit cauſſa finirl ? Cur *neceſſariò* poſtulata Synodus

Oecumenica, quando non Oecumenica Synodus appellata eſt. Si ſedes primaria libello adita eſt, ſedi ſuæ Pontifex litigantes ſiſtat, rem diſcutiat, Coëpiſcoporum ſententiam poſtulet, judicium decernat; & cauſſa finita eſt. Sed ideò *neceſſariò* poſtulari generalem Synodum *poſt appellationem interpoſitam* cenſuit Leo, quia illam à Flaviano poſtulatam eſſe ex ipſius libello atque ex conſuetudine Eccleſiaſtica intellexit: nec ſuæ providentiæ judicioque exiſtimavit eſſe permiſſum, an Synodo cogendæ ſuperſederetur, an inſtaretur; ſed ex neceſſitate & ex officii ſui debito eſſe duxit pro ea impetranda etiam *cum gemitibus & lacrymis*, ut ipſe ait; *& genibus provolutum deprecari*, ut ſcribit Liberatus. Ita Innocentius Papa I. depoſito S. Johanne Chryſoſtomo, *Oecumenicam Synodum*, ait Sozomenus lib. 8. cap. 26. *convocare ſtuduit*: ſcribenſque ad clericos Conſtantinopolitanos, ſic habet: *Sed quodnam remedium hiſce rebus in præſenti afferemus? Neceſſaria erit Synodalis cognitio: quam etiam multò jam antea congregandam diximus. Ea quippe ſola eſt, quæ hujuſmodi procellarum impetus retundere poteſt. Quam quidem donec conſequamur, expedit medelam calamitatis hujus committere voluntati magni Dei ac Chriſti ejus Domini noſtri*. Et poſtea: *Ac nos quidem multùm deliberamus, quoniam modo Synodus Oecumenica congregari poſſit: per quam divina voluntate turbulenti iſti motus conſopiri poſſint.*

Liberatus Diac. Brev. cap. 12.

Idem ſibi onus incumbere intellexit, ut diximus, S. Leo: ſenſêre & reliqui Occidentalium partium Antiſtites, qui audito appellationis nuntio, cauſſam hanc ut ſibi omnibus communem & cuique propriam amplexi ſunt, ſupplicesque Imperatorem per Leonis literas adierunt, ut Synodum generalem congregari juberet, in qua diſcuſſo iterùm Eutychis dogmate, Flavianique ac Dioſcori cauſſis cognitis, ſententiam ferrent finem huic negotio impoſituram: *Omnes*, inquit Leo, *partium noſtrarum Eccleſiæ, omnes manſuetudini veſtræ cum gemitibus & lacrymis ſupplicant Sacerdotes: ut, quia & noſtri fideliter reclamarunt, & eiſdem libellum appellationis Flavianus Epiſcopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari; convenientibus utique Orientalium provinciarum Epiſcopis*. Votum quidem ſuum Leoni ſignificare nondum potuerant omnes Occidentales Epiſcopi; ſed Pontifex ut omnium caput ac lingua, omnium mentem Theodoſio explicat, omnium jus apud eumdem proſequitur ac urget, nullatenus dubitans quin omnes appellationem ad ſe delatam apud ſe vellent, congregatâ Synodo, diſcuti: neque hoc ſibi ſumens, ut Synodum ſuo unius nomine poſtularet; ne jus omnibus commune, proprium ſibi facere ac reſervare ſoli videretur. Notandum porrò diligenter ex illis Leonis noſtri verbis Occidentales omnes Epiſcopos & Eccleſias, non eo ſolum nomine Synodum ſupplices poſtulare, quod fidei cauſſa omnibus communis periclitaretur, vel aliam ob rationem, ſed ob id maximè: *Quia & legati ſedis Apoſtolicæ reclamarant, & eiſdem appellationis libellum dederat Flavianus*. Jus enim inde ſuũ arceſſunt, Leone teſte, Occidentales Epiſcopi omnes, nec aliam proferunt hoc loco rationem.

Ep. 40. cap. 3.

V. Legatos ſedis Apoſtolicæ omnium Occidentalium nomine interfuiſſe Synodo, omniumque perſonam geſſiſſe.

Ex quo conſequi neceſſariò mihi videntur duo maximi momenti: alterum quidem, quod ſuperius diſcuſſimus, non ad unum Pontificem aliquem, ſed ad omnes Occidentis ſaltem Epiſcopos devolutam eſſe Flaviani appellationem; alterum legatos ſedis Apoſtolicæ, non Romani ſolummodò Pontificis nomine Epheſinæ Synodo ſecundæ interfuiſſe, nec aliàs intereſſe conſuevisse Oecumenicis Conciliis in Oriente congregatis, ſed & omnium totius Occidentis Epiſcoporum vice, quorum procurationem gerebant, cùm per ſe intereſſe iidem non poterant. Hoc enim ſolenne erat Romano Epiſcopo, ut cùm primùm Synodus univerſalis indicta erat, omnes ſui Patriarchatus Epiſcopos ea de re admoneret, cogeretque ipſe Romæ Synodum, ad quam invitati Occidentales confluerent: ut in commune de negotio illic tractando diſſererent, deligerentque legatos abſentium vicem impleturos. Nimirum qui ex illa Romana Synodo Legati mittebantur, non ſolius Pontificis Legati erant, nec ab ipſo ſolo mitti dicebantur, ſed ab univerſa Synodo miſſi erant, ejuſdem agebant vicem; tametſi Legatorum ſedis Apoſtolicæ nomen ſemper retinerent: quia Occidentalium omnium Coryphæus erat Pontifex. Hoc clariſſimum evadit ex tertia Synodo Oecumenica Epheſina; ubi Cyrillus Legatorum Apoſtolicæ ſedis ſententiam reſumens, ſic loquitur: *Depoſuerunt enim ſupplentes locum ſedis Apoſtolicæ totiuſque Synodi ſanctiſſimorum Deoque dilectiſſimorum Occidentalium Epiſcoporum*. Et in relatione miſſa ad Imperatorem: *Piiſſimus*, inquit, *magnæ veſtræ Romæ Archiepiſcopus, & univerſa Occidentalis Synodus, per ſanctiſſimos Epiſcopos, quos ad nos ipſa miſit, &c.* Idem manifeſtum eſt ex Concilii ſexti Actis, ubi Epiſcopi Portuenſis, Paternenſis & Rhegitanus locum tenere dicuntur Concilii antiquæ Romæ; in quo centum & viginti Epiſcopi convenerant. Hinc ſæpe ſæpiùs cùm Pontifex noſter Legatos ex Synodo mittit, non ſuo tantummodò, ſed & Concilii nomine ſcribit in hunc modum: *Leo & ſancta Synodus, quæ Romæ convenit, &c.* Si quando autem vel bellorum tumultus, vel publicæ calamitates, vel temporis anguſtiæ Synodum ex omnibus ſuis Diœceſibus convocare Pontificem non ſinebant, tunc vel unaquæque Diœceſis ſuum cogebat Concilium, ex quo Legati ad Romanam Synodum miſſi ſententiam Epiſcoporum illius Diœceſeos ferrent, quæ demum communibus totius Patriarchatus Legatis ad Oecumenicam Synodum profecturis tradebatur: iidemque Legati à ſede Apoſtolica ceterarum principe, ubi Concilium convenerat, & ad cujus Epiſcopum omnes Occidentales per Legatos vel literas velut ad κορυφαῖον, ut à Baſilio vocatur, confluxerant, nomen Legatorum ſedis Apoſtolicæ ſortiebantur. Ita Leo noſter indicta Synodo Calchedonenſi, miſit in Gallias, ut Diœceſis Gallicanæ ſuffragium ex Synodo Romam miſſum, per Legatos Apoſtolicæ ſedis ad Oecumenicam Synodum deferretur. Teſtem habemus Leonem ipſum in Epiſtola, quam Gallicanis Epiſcopis reſcripſit poſt acceptas eorum literas: *Optaſſemus quidem*, inquit, *fraternitatis veſtræ literas eo tempore, quo promiſeratis accipere, ut profecturis ad Orientem fratribus noſtris, quos ad ſanctam Synodum vice noſtra pro Catholicæ fidei defenſione direximus, etiam veſtræ ſententiæ profeſſio jungeretur*. Cùm denique tam arctus Oecumenicæ Synodo congregandæ terminus præfixus erat, ut nec aliarum Diœceſeon ſuffragia expectare, vel ad eas ne literas quidem mittere ſineret, tunc coacto Concilio vel ex Diœceſi Urbis, vel ex iis Epiſcopis, qui tum in urbe morabantur, Legati mittebantur, qui totius Patriarchatûs Occidentalis procurationem à Patriarcha ejuſque Diœceſana vel Provinciali Synodo ſuſcipiebant gerebantque, & perſonam Occidentalium omnium in Oecumenica ſuſtinebant.

Parte 2. Epheſ. Syn. Act. 3.

Ep. 77 ad Epiſc. Gallicanorum cap. 1.

Ita factum eſt à Leone, poſtquam de Indicta Epheſina Synodo ſecunda ex Oriente nuncium accepit. *Imperator* enim, ut habet Pontifex, *cupiens quam celerrimè turbata componi, Epiſcopali Concilio, quod Epheſi vult haberi, nimium breve & anguſtum tempus indixit, diem Calendarum Auguſtarum præſtituendo Conventui: cum major pars reliqui ſit temporis abſumenda, ut profectio Sacerdotum, qui negotio ſufficiant, valeat ordinari*. Rebus, inquam, ita diſpoſitis, aliud nihil reſtabat, niſi ut Pontifex de Occidentalium ſuorum fide ſecurus, eos dirigeret in Orientem, qui omnium cauſſam agerent, ſcriberetque procul-

Ep. 27. ad Pulcheriam cap. 4.

Digitized by Google

Ep. 77. ad Galliarum Epiſc. c. 2.

dubio de omnibus, quod de Gallicanis ſcriptum à ſe fuiſſe ad Calchedonenſem Synodum ipſe narrat in reſcripto ad Galliæ Epiſcopos: *Meritò, inquit, nos cognoſcimus fratribus & Coepiſcopis noſtris Orientalibus intimaſſe quod ſecundùm Evangelicam Apoſtolicamque traditionem de Incarnatione Domini noſtri* JESU-CHRISTI *una eſſet omnium noſtrûm & indiſcreta confeſſio, &c.*

Inde manifeſtum eſt, quàm malè ſibi providerit Johannes David, cùm ex eo quod Legatis traditus dicebatur appellationis libellus, ad Leonem unum provocatum eſſe à Flaviano aſſeruit: ſi quidem ex dictis patet non ſolius Pontificis perſonam geſſiſſe Legatos, ſed omnium Occidentalium: ac proinde ad eos omnes delatam eſſe appellationem, quorum nomine intererant Synodo. Ac conſequenter jure merito Synodum omnes Occidentalium partium Epiſcopos poſtulaſſe, teſte S. Leone, ac ejus neceſſitatem ex Legatorum reclamatione & Flaviani appellatorio libello eiſdem oblato, arguiſſe.

VI. Ex Sardicenſibus canonibus à Leone laudatis malè arguit J. David.

At verò, inquit ſcriptor ille, S. Leo Nicænorum, id eſt hoc loco, Sardicenſium canonum autoritatem profert, ut ex appellatione Flaviani poſtulationis ſuæ æquitatem aſſerat. Nullam porrò appellationem commemorant Sardicenſes canones præter eam, quæ Romanum Epiſcopum unicè ſpectat: quare vel Synodi decretis malè & extra cauſſam abutitur S. Leo, inquit ille; vel appellationem Flaviani ſibi ſenſit eſſe devolutam.

Prævaricari dixerim, qui tam infirmis fulcimentis cauſſam ſuſtentat, tamque contrariis ſibi argumentis. Ita enim obſcura ſunt apud pleroſque decreta illa Nicææ habita, quæ à S. Leone laudantur, ut nihil obſcurius. Nihil quippe tale legitur inter Nicænos canones: & ad Sardicenſes confugere cogitur David, quos ſub Nicænorum nomine citatos à Leone divinat, ut à multis ante ipſum divinatum eſt. Verum hoc non inviti concedimus, Sardicenſes canones alieno hic nomine veſtitos adductos eſſe à Leone, ut neceſſitatem Concilii Oecumenici argueret: jam abſurdiſſimum eſſe contendo, quod inde conſequi vult David, nimirum nemini tunc notum non fuiſſe, Flaviani appellatione Apoſtolicæ tantummodo ſedis tribunal pulſatum eſſe, cùm de ſolis hujuſmodi appellationibus decernant canones Sardicenſes. Hanc enim argumentandi rationem nemo eſt qui non Leone indignam exiſtimet.

Si de ſolis appellationibus ad Romanum Pontificem ſtatutum eſt aliquid Sardicenſibus canonibus, neceſſe eſt ut congregetur Synodus Oecumenica, quæ de appellatione Flaviani judicet.

Atqui de ſolis appellationibus ad Romanum Pontificem ſtatuunt Sardicenſes canones.

Ergo neceſſe eſt ut Oecumenica Synodus de Flaviani appellatione judicatura convocetur.

Vides, mi David, quàm ſit abſurda illa major propoſitio, cui tamen inniti neceſſe eſt argumentationem tuam: rectiùs enim hoc in gratiam ſedis ſuæ elicere Leo videretur: *De ſolis appellationibus ad ſedem Apoſtolicam agunt Sardicenſes: Ergo autoritate Sardicenſium canonum ſola ſedes Apoſtolica de appellatione Flaviani judicare debet.* At iſtud non elicit S. Leo, ſed potiùs ex Sardicenſium canonum decreto congregandum eſſe Concilium, in quo appellatio diſcuteretur. Ut verò rectè procedat argumentatio Leonis, unum ſupponendum eſt, quod à Davidis mente alieniſſimum, quodque maximi eſt momenti: nimirum Pontifici perſuaſum fuiſſe, quod cum Sardicenſis Synodus Epiſcopis appellandi ad ſedem Apoſtolicam ſeu ad Epiſcopum Romanum poteſtatem fecit, non ad Epiſcopum ſolitariè ſumtum, ſed ad eum ſuarum Diœceſeon Epiſcopis ſeptum deferri voluit appellationem, nec aliter hanc dijudicandam cenſuit, quàm ab omnibus Occidentalibus Epiſcopis ſub Patriarcha ſuo congregatis, *convenientibus utique*, ut expreſſis verbis hoc loco habet Leo, *Orientalium Provinciarum Epiſcopis*. Tunc enim vitioſum non erit Pontificis ratiocinium, ita Auguſtum urgentis; ſed potiùs dialecticæ canonibus omni ex parte congruet. Quod ut demonſtretur, S. Leonis Enthymema in ſyllogiſmum reſolvi debet; ex quo quid ipſe in mente habuerit, quidque neceſſariò ſupplendum ſit, nemo ſole meridiano clarius non videat.

Tale eſt igitur Pontificis Enthymema ex Epiſtolis 39. & 40.

Tribunal illud, ad quod appellandum cenſuit Sardicenſis Synodus, poſt appellationem Flaviani interpoſitam neceſſariò poſtulandum eſt.

Igitur Concilii Oecumenici tribunal ſeu Concilii Occidentalis ſub Patriarcha ſuo convenientibus ex Oriente & ex toto Orbe Epiſcopis, poſt interpoſitam Flaviani appellationem neceſſariò poſtulandum eſt.

Hujus enthymematis minorem ſuppleri neceſſe eſt, ut in ſyllogiſmum perfectum evadat: quem ſubjicimus.

Tribunal illud, ad quod appellandum cenſuit Sardicenſis Synodus, poſt appellationem Flaviani interpoſitam neceſſariò poſtulandum eſt.

Atqui Synodus Sardicenſis ad Concilii Oecumenici tribunal, ſeu Concilii Occidentalis ſub Patriarcha ſuo congregati, convenientibus ex Oriente & ex toto Orbe Epiſcopis appellari cenſuit.

Ergo Concilii Oecumenici tribunal ſeu Concilii Occidentalis ſub Patriarcha ſuo, convenientibus utique ex Oriente & ex toto Orbe Epiſcopis, poſt appellationem Flaviani interpoſitam, neceſſario poſtulandum eſt.

VII. Ex dictis ſuitur nova canonum Sardicenſium explicatio.

Porrò non hoc tantummodò habemus ex Leonis mente ac ratiocinio, quod in præſenti probatum volebamus: ſcilicet nec ad ſolum Pontificem appellationis libellum datum eſſe à Flaviano, nec id ſibi Leonem ipſum ſumſiſſe, ut ſolus poſt appellationem judicaret: ſed egregiam præterea ac ſingularem Sardicenſium canonum interpretationem accipimus ab ipſo Pontifice Romano traditam, talique Pontifice, quo neque doctior quiſquam, neque jurium ſedis ſuæ ſtudioſior, Romanam unquam rexit Eccleſiam. Ipſo, inquam, Leone interprete docemur, quid per Epiſcopum Romanum fieri deberet cum ad ipſum appellabatur, & quo ſenſu ad ipſum appellari conceſſere canones illi: *Ipſi enim ſunt canones*, inquit Gelaſius Papa, *qui appellationes totius Eccleſiæ ad hujus ſedis examen voluere deferri.* Ut res faciliùs intelligatur, lectoris oculis ſubjiciendi ſunt canones Sardicenſes.

Gelaſius PP. Ep. 4. ad Fauſtum Mag.

CANON III. *Quod ſi aliquis adjudicatus fuerit in aliqua cauſſa, & putat ſe bonam cauſſam habere, ut iterum Concilium renovetur; ſi vobis placet, ſancti Petri memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his, qui cauſſam examinarunt, Julio Romano Epiſcopo: & ſi judicaverit renovandum eſſe judicium; renovetur, & det judices: ſi autem probaverit talem cauſſam eſſe, ut non refricentur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit confirmata erunt: ſi hoc omnibus placet? Synodus reſpondit: Placet.*

CANON IV. *Gaudentius Epiſcopus dixit: Addendum ſi placet huic ſententiæ, quam plenam ſanctitate protuliſti, ut cùm aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit eorum Epiſcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur; & proclamaverit agendum ſibi negotium in Urbe Roma; alter Epiſcopus in ejus Cathedra poſt appellationem ejus, qui videtur eſſe depoſitus, omnino non ordinetur; niſi cauſſa fuerit in judicio Epiſcopi Romani determinata.*

CANON VII. *Oſius Epiſcopus dixit: Placuit autem, ut ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu*

ſuo eum dejecerint ; ſi appellaverit, qui dejectus eſt, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri ; ſi juſtum putaverit, ut renovetur judicium, (al. examen) ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitima & propinqua Provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi is, qui rogat cauſſam ſuam iterùm audiri, deprecatione ſua moverit Epiſcopum Romanum, ut de latere ſuo Presbyterum mittat, erit in poteſtate Epiſcopi quid velit & quid æſtimet. Et ſi decreverit mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes ejus autoritatem à quo deſtinati ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si verò crediderit Epiſcopos ſufficere, ut negotio terminum imponant, faciet quod ſapientiſſimo conſilio ſuo judicaverit.

Obſervandum porrò Concilium iſtud convocatum in gratiam ſancti Athanaſii, Marcelli, Aſclepæ & aliorum Epiſcoporum, quos calumniis jampridem vexabant Arriani : quod vel inde manifeſtum eſt, quod ad Julium tunc Romæ Epiſcopum literæ decernuntur, non aliam ob cauſſam, quàm ut Athanaſii negotium ad ſe pertinere intelligeret vi iſtorum Canonum.

2. Conſilium Epiſcoporum Orthodoxorum, qui illuc convenerant, iſtud imprimis fuiſſe, ut cauſſam S. Athanaſii ejuſque ſociorum in Occidentem pertraherent : tum quia pleriqne Orientales, penes quos ſumma rerum erat, ipſeque Imperator, Athanaſium angue pejus oderant, ejuſque perniciei toti adlaborabant : tum quia maxima pars Sardicenſium præſulum Occidentalium erant Eccleſiarum, eorumque præſertim Coryphæus Oſius Cordubenſis, totius Synodi ingenium & lingua.

3. Canones illos in gratiam Athanaſii conditos, ad ipſius etiam mentem, & velut ex præjudicio, quod ipſe Romam petens creaverat, eſſe conſtitutos. Septimo enim circiter ante Sardicenſe Concilium anno illuc ſe Athanaſius contulerat, poſtquàm Euſebiani ad Julium Papam Legatos miſiſſent, qui ejus autoritatem, Occidentaliſque Concilii tribunal adversùs Athanaſium compellerent. Et reverâ Concilium Occidentale Romæ menſe Junio an. 341. convocandum velut ex utriuſque partis compromiſſo indictum eſt ac poſteà celebratum.

His conſideratis Sardicenſes Patres in trium illorum Canonum primo ſupponunt Epiſcopum à proprio provinciæ ſuæ Concilio ſententiam excepiſſe, ſed eandem injuriam ſibi factam eſſe exiſtimantem poſtulare, *ut Concilium renovetur.* Oſius, quem & diuturnus rerum Eccleſiaſticarum uſus, & Arrianorum importunæ tergiverſationes docuerant ſæpiſſimè accidere, ut ſine ulla ratione ac pro hæreticorum vafritie Epiſcopi ſedibus ſuis moverentur in Concilium congregandi, cenſuit optimum fore, ſi alicui à Concilio daretur facultas dijudicandi utrum & quando appellationi locus eſſe deberet ; ne judicia Eccleſiaſtica paterent magis nebulonum quorumdam artibus ac proterviæ, quàm ſecularia. Habes enim Codicis libro ſeptimo Titulum LXV. QUORUM APPELLATIONES NON RECIPIUNTUR: *Et ceſſat appellatio*, ut Gloſſator habet, *quandoque ideò quia neceſſaria non eſt : quandoque ideò, quia non meretur appellator audiri* : quod toto Titulo citato explicatur. Quem potiùs hoc munere decoraſſet Synodus, quàm Pontificem Romanum, communem omnium Patrem, & in quo ſancti Petri Apoſtoli memoria honoranda erat ? Synodus enim Provincialis ſuſpecta erat damnato, vicinarum provinciarum Epiſcopis eam ob cauſſam congregari è re Eccleſiaſtica non erat : hoc igitur oneris Romano datum, cui nec operosâ inquiſitione, aut totius negotii accuratâ diſcuſſione ad id opus erat ; ſed ſummatim tantum vel ex literis priorum judicum cognoſcere : ſicut ſeculari judici facile eſt ſtatim decernere, quorum appellationes recipere permittant aut vetent juris civilis leges.

Porrò *ſi probaverit talem cauſſam eſſe ut non refricentur ea quæ acta ſunt*, ſuum ſtat provinciali ſententiæ robur integrum : *ſi judicaverit renovandum eſſe judicium*, decernit renovandum, ſcribitque *Epiſcopis, qui in finitima & propinqua provincia ſunt, ut ipſi diligenter omnino requirant, & juxta fidem veritatis definiant.* Mittit etiam, ſi ita voluerit, Presbyterum è ſuo latere, qui Epiſcopis judicaturis ſuffragium ſuum jungat autoritate, ac nomine ejus à quo mittitur.

Hæc habentur in Canone ſeptimo : ubi non plurimùm intereſt, an quæ duobus illis Canonibus efferuntur, de reviſione ſeu retractatione ſimplici prioris judicii, an de vera appellatione intelligi debeat ; cùm illud omne ita autoritate Concilii ſtatuatur, ut in poteſtate litigantis maneat tribunal illud adire. Certè in duobus illis Canonibus appellationis vox non occurrit, niſi ſemel tantùm : *ſi appellaverit & confugerit ad Romanum Epiſcopum* ; cujus loco in Synodo Africana, ubi refertur Canon 7. & in Græca verſione legimus : *ſi appellaſſe videatur* : ex quo videntur præſules iſtud appellationis veræ nomine non eſſe dignatos, quod his aliis verbis ſæpiùs exprimunt : *Renovare examen, renovare judicium, refricare quæ acta ſunt, confugere ad Epiſcopum Romanum, cauſſam iterùm audiri.* Quamobrem cum ait : *Si appellaverit*, non addit, *ad Romanum Epiſcopum* ; ſed ſubaudiťum vult potiùs : *aliud judicium*, ſubjicit verò ſtatim : *Et confugerit ad Romanum Epiſcopum* : ut nimirum aliud judicium impetret ſecundum Synodi decretum.

An verò ad poſteriùs iſtud judicium judices de novo dati cum prioribus convenire debeant ſecundùm mentem Canonis ; affirmat Marca ; negat David : & ex ipſis Canonis verbis obſcurum mihi & incertum videtur. Quamquam omninò inſolens videretur, ut uni provinciæ in alteram jus daretur, hujuſque ſententiam, eâdem neglectâ provincia, ad examen illa revocaret. Viam Eccleſiaſticæ diſciplinæ ac conſuetudini magis congruentem inierant paucis ante annis Antiocheni Patres, quamquam & Catholicæ doctrinæ & ſancto Athanaſio infenſi, cùm Canone 14. ſtatuerunt, ut ad judicium de Epiſcopo habendum, diſſidentibus comprovincialibus Epiſcopis, vicinæ provinciæ Epiſcopi advocarentur ; *ut per eos ſimul & per comprovinciales Epiſcopos, quod juſtum viſum fuerit, approbetur.*

Quod ordinem trium illorum Sardicenſium Canonum ſpectat, conjectura eſt Petri Marcæ à Johanne Davide laudata, nativum non eſſe eum, qui nunc in omnibus excuſis manuſcriptiſque codicibus conſpicitur ; nimirum ſeptimum Canonem jungendum eſſe tertio & quarto ; immò contendit ſolus David quarto eſſe præponendum. Conjectationem iſtam vel ſoli Codices Romanæ Eccleſiæ, ſeu Dionyſianus, ſeu noſter Dionyſiano antiquior, funditus evertunt. Quis enim credat Innocentii Papæ I. temporibus, id eſt, quinquaginta & quinque annis poſt Sardicenſem Synodum, tantam perturbationem in ordinem Canonum invectam, aut inemendata exemplaria Romam tranſmiſſa, vel ab Oſio in Occidentem ſecum adportata ? Quis putet ita in omnes codices irrepſiſſe errorem, ut quotquot ex omnibus mundi partibus videri huc uſque contigit, eâ ordinis inverſione laboraverint ; nullus genuinam Canonum ſeriem repræſentet ? Audaciorem igitur nemo eſt qui non pronunciet conjecturam, quam nec ulla neceſſitas poſtulat, nec probabilem facit ulla ratio ido-

VIII. Non inverſum eſſe ordinem Canonum Sardicenſium : ex quo eorum ſenſus aperitur.

nea, nec ullus codex non reprobat. Quod enim illorum trium Canonum eadem eſt materies ; quod præſertim tertius & ſeptimus unum idemque definiunt , arguit potiùs interjecto tempore editos eſſe , quàm unâ ſerie ac unâ manu conditos : quia ſi eodem tempore , eademque occaſione definitum eſſet quicquid utroque continetur , in unum eumdemque Canonem conjectum eſſet. Duo porrò ideò facti ſunt : quia poſt aliqua alia in Synodo ventilata , venit in mentem Epiſcopi alicujus priora decreta revolventis , hæc tertii Canonis de Romano Epiſcopo verba , *det Judices* , contractiora eſſe, nec formam judicii , de quo agebatur , ſatis aperire : hinc poſtulavit ille Canonem explicari , conditioneſque judicii de novo ordinandi diſtinctiùs exprimi : quod & obtinuit , condito eum in finem ſeptimo Canone.

At contra argutatur David ex his Canonis quarti verbis : *Addendum , ſi placet , huic ſententiæ, quam plenam ſanctitate protuliſtis : ut cùm aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit* , &c. Ex his , inquit , verbis evidenter ſequitur , Canonem , qui quarto huic præibat , aliquid ſtatuiſſe circa depoſitionem Epiſcopi. De hac tamen nihil prorſus in tertio Canone ; ſolus ſeptimus eam expreſsè attingit : igitur ſeptimus Canon quarto debet præmitti. Nugæ , nugæ : in nullo enim trium Canonum quicquam de depoſitione decernitur ; ſed eam omnes ſupponunt. Hoc ceteris ampliùs habet Canon tertius , quod omnes omnino Epiſcoporum complectitur cauſſas , in quibus qui cauſsâ cecidiſſet, de altero judicio appellando vellet cogitare : quas inter dubium non eſt primum eam locum tenere, in qua depoſitionis pœna illata eſſet Epiſcopo. Id probè intellexit Gaudentius ſignificari primis Canonis verbis : *Quod ſi aliquis adjudicatus fuerit Epiſcopus in aliqua cauſſa* : Hoc eſt , in qualibet cauſſa : unde poſtulavit , ut in depoſitionis cauſſa , quæ una illarum & quidem major erat, id decerneretur (quod in aliis locum non habebat) ne dum appellationem ſuam apud Apoſtolicam ſedem proſequitur depoſitus Epiſcopus , alius ei ſuperordinetur, donec an appellationi locus dandus , an priori ſtandum judicio, decernat ex mandato Synodi Romanus Pontifex , reſque demum tota novo judicio determinetur.

IX. Duo ex ordine legitimo Canonum confirmato conſequuntur. Confirmato ſemel antiquo ac genuino Canonum iſtorum ordine , pro quo novum Johannes David non alio animo ſuppoſuit, quàm ut novellam ſuam contortamque illorum interpretationem utcunque fulciret ; jam per ſe ruit ædificatio hæc , cujus dimotum eſt fundamentum. Duo ſunt autem , quæ inde conſequi manifeſtum eſt. Unum non genuinam eſſe interpretationem , quæ defendi non poſſit , niſi inverſo Canonum ordine , contra omnium Codicum excuſorum & MSS. fidem ; contra Latinorum Græcorumque ſcriptorum omnium , qui Canones iſtos vel ediderunt , vel interpretationibus ac ſuis commentariis illuſtrarunt , judicium ; contra antiquiſſimum Eccleſiæ Romanæ , cujus partes maximè aguntur , teſtimonium ex utroque codice eruimpens.

Alterum inde conſectaneum eſt ; mentem Concilii Sardicenſis non tam ex contractioribus obſcurioribuſque Canonis tertii & quarti verbis , quàm ex fuſiori clarioríque definitione ſeptimi eſſe inveſtigandam. Poſteriores enim cogitationes prioribus derogant , & ex poſterioribus decretis priorum accipienda interpretatio eſt ; niſi communibus juris legibus , communique ipſi ſenſui nuntium velis remittere. Si igitur , quod contendit David , minus tribuitur Pontifici Romano in tertio Canone , quàm in ſeptimo , minus etiam in ſeptimo quàm in quarto : cùm ſeptimus ultimo loco ſit conditus , ex eo petenda eſt procul dubio priorum intelligentia , & ad hujus ſeptimi ſenſum reducendus aliorum ſenſus. Nec temerè quis , his conſideratis , putaverit , Epiſcopos Orientales , qui Synodo intererant , animadvertentes verba hæc tertii Canonis , *det judices* , quæ nihil de loco , formaque judicii præſcribunt , latiſſimum jus creare Pontifici, prævidenteſque fore aliquando , ut vi hujus decreti cauſſæ Orientis in Occidentem traherentur , ac pro unius arbitrio Pontificis terminarentur , ſeſe commoverunt , petieruntque ut certi limites ponerentur conceſſo privilegio , nec extra ſuas provincias judicarentur. Augebat ſuſpicionem Orientalium , quod Gaudentius , quem unum ex Occidentalibus fuiſſe & nomen & loquela indicant , dum Canone quarto de addendis ad ſuperiorem differit , ſic interpretatus eſt verba Canonis, ut horum loco : *Si putat ſe bonam habere cauſſam , ut iterum Concilium renovetur* : Hæc alia ſuppoſuerit : *Si proclamaverit agendum ſibi negotium in Urbe Roma* : & pro his : *Renovetur & det judices* ; iſta : *Cauſſam in judicio Romani Epiſcopi determinari* : quâ interpretatione mirum in modum ampliabatur ſuperiùs decretum. Quamobrem reclamantibus Epiſcopis ſatisfactum puto per ſeptimi Canonis conditionem , quo & tertius explicatus eſt ac temperatus, & ſuſpicio ex affectata Gaudentii interpretatione nata , ab animis Orientalium obliterata eſt.

Confirmatur ex modo ; quo tres iſti Canones concepti ſunt : tertius enim & ſeptimus omnino Canonis & decreti formam habent. Hoc tertii clauſula indicat : *Si hoc omnibus placet ? Synodus reſpondit : Placet.* Septimi ſimiliter initium autoritatem præ ſe fert Synodi decernentis ore ſui Præſidis Oſii : *Oſius Epiſcopus dixit : Placuit.* Quartus verò propoſitionem ſolummodò continet Epiſcopi unius , Gaudentii ſcilicet , qui Synodo non præſidebat , & timidè proponit ex proprio ingenio rem à Synodo examinandam : *Addendum* , SI PLACET , *huic ſententiæ* : nec reſponſum eſt à Synodo : *Placet* : Adde , nihil ab eo directè propoſitum de judicio renovando vel judicii formâ ; ſed tantummodò de non ſuperordinando Epiſcopo in locum appellantis : quod vel ex titulo utrique Codici inſerto intelligitur , qui ſic ſe habet in noſtro veteri : *Ut appellanti non ſuperordinetur Epiſcopus.* Et apud Dionyſium exiguum : *ut nullus accuſati ſedem uſurpet Epiſcopi.* Ex quibus manifeſtum eſt , non ex iſto quarto Canone jus recipiendarum appellationum ſibi vindicaſſe antiquiores Romanæ Eccleſiæ proceres , qui codicis autores fuerunt , ſed ſolummodò ex tertio & ſeptimo. Illius titulus in noſtro talis eſt : *De appellatione ad Epiſcopum Romanum* : hujus verò talis : *De retractanda cauſſa appellantis in Synodo provinciali.* Ac demum certum evadit uni ſeptimo inhærendum, qui ad tertii & quarti explicationem conditus videtur : cùm uterque , aliquot allocutionibus interpoſitis , ad examen eſt revocatus inſtantiâ Epiſcoporum.

Ad hunc igitur reſpexiſſe noſtrum Leonem putaverim , atque ex eo per conſequentiam Synodum in Occidente poſtulaſſe , ad quam & Orientales convolarent. Cùm enim Canon facultatem faciat Epiſcopo Romano decernendi Synodum ex finitima & propinqua provincia , in qua renovetur examen cauſſæ Epiſcopi à ſententia propriæ provinciæ appellantis : ſi ab univerſali Orientalium provinciarum Synodo appellaretur , ſequitur ut univerſalem alteram in Occidente , ad quam & concurrant Orientales , poſtulare poſſit Romanus Pontifex : qualem revera poſtulavit Leo , ut ex ſuperioribus conſtat.

X. An ex quarto Si porrò ex quarto etiam Canone jus ſuum aſſe-

Canone arguente ſanctus Leo.

tuiſſe Pontifices Romanos, & illum Leonem pariter ob oculos habuiſſe contenderis; nolim ego contentiosè nimis contraire. At ſi appellationem in eo commemoratam ad ſolum velis ſpectare Pontificem, quod aſſerere videtur David, hoc & Sardicenſium Præſulum & ſancti Leonis menti contrarium exiſtimamus. Sardicenſes enim hoc unum aiunt: *Si Epiſcopus depoſitus proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Roma*, cauſſam *in judicio Epiſcopi Romani* eſſe determinandam. Quid ſit verò *judicium Epiſcopi Romani*, patet ex ipſis canonibus, de quibus agitur, ubi *judicium renovari* & *Concilium renovari* pro uno & eodem accipiuntur. Et verò ſi judicium pro ſententia acciperetur, non fuiſſet dicendum *in judicio*, ſed tantùm *judicio*. Conſtat igitur Concilium Romani Epiſcopi hîc intelligendum. At quale Concilium, inveſtigandum nobis eſt.

Multiplex Concilium Romano ſubeſt Pontifici, ſicut multiplicem in ſe uno habet adminiſtrationis Eccleſiaſticæ gradum. Eſt enim ſimul Urbis Epiſcopus, Romanæ provinciæ Metropolita, ſuburbicariarum Diœceſeon Primas, Occidentalis tractûs Patriarcha, in tota denique Eccleſia caput & apex. Ut Epiſcopus, Synodum habet parœcialem, ſeu, ut nunc loquimur, Diœceſanam; ut Metropolita, provincialem; ut primas, Synodum Diœceſeon plurimarum; ut Patriarcha, Patriarchale totius Occidentis; ut in Eccleſia caput & primas, Oecumenicum. Cum intra Parœciam ſeu Diœceſim propriam ad eum appellatur à ſententia judicis inferioris, ad ejus appellatur Synodum parœcialem ſeu ad eum Cleri ſui conſilio ſeptum; cùm ex provincia, ad provincialem; cùm ex Diœceſibus ſuburbicariis, ad Diœceſanam; cùm ex tractu Occidentali, ad Occidentalem; cùm ex aliis Eccleſiæ partibus, ad Oecumenicam & univerſalem; niſi ex libera appellantium optione ac libello aliud ſignificetur. Ad hanc, ni fallor, normam Sardicenſis Canonis ſenſus eruendus eſt; ac eadem ratione de Flaviani appellatione judicandum.

Et certè quiſquis æquitatis leges ac humani ingenii indolem, ſepoſitis omnibus præjudiciis, conſuluerit, nunquam adducetur ut credat Epiſcopum totius jam ſuæ provinciæ ſententiâ condemnatum, deinde in altera adhuc vicinæ provinciæ Synodo, quod vult David, eidem ſententiæ ſubjectum, idque autoritate Pontificis Romani per legatum è latere miſſum præſentis ac ſubſcribentis, eidem uni Pontifici cauſſam ſuam committere voluiſſe. Quàm igitur ſatius eſt exiſtimare litigantem eum Epiſcopum poſt tentatum provinciæ ſuæ tribunal, Pontificiſque opem exploratam, de majori Synodo appellanda cogitaſſe, qualis eſt vel Occidentalis vel Oecumenica; juſque illius Synodi appellandæ Epiſcopis conceſſum eſſe à Sardicenſi Synodo: quæ Pontificem Romanum nominavit, ut illius caput ac primatem, cui nimirum debebat velut Synodi procuratori libellus appellationis tradi, & ex hujus primatûs jure, & ex neceſſitate, Synodo videlicet, cui daretur, nondum congregatâ.

X I.
Leo & Imperator Valentinianus explicationi noſtræ ſubſcribunt.

Sed quid conjecturis agimus, qui Pontificem ipſum Leonem Canonis Sardicenſis & appellationis Flaviani habemus interpretem? Cum enim ea ſubjecto Epiſtolæ ſuæ Canone Sardicenſi *generalem ex toto Orbe Synodum intra Italiam*, id eſt Synodum Occidentalem, *ad quam conveniant Orientalium provinciarum Epiſcopi poſt Flaviani appellationem neceſſario poſtulari* ac celebrari debere ſignificet: cùm præterea in eo Canone nihil aliud ea de re habeamus, quàm *Cauſſam Epiſcopi, qui proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Roma, in judicio*, hoc eſt, Concilio *Epiſcopi Romani eſſe determinandam*: ſequitur abſque dubio judicium ſeu Concilium iſtud Romani Epiſcopi aliud non eſſe, Leone ipſo teſte, quàm Oecumenicum ex toto Orbe, ſeu generalem Synodum intra Italiam, ad quam utique Orientalium provinciarum Epiſcopi conveniant. Ita honorabatur ſancti Petri Apoſtoli memoria, cùm poſt Orientalem Synodum, cui non interfuerat Romanus Pontifex, aliud judicium adornari in Occidente permittebatur, cui ipſe præeſſet, quod per ipſum prioris Synodi ſententiam ad incudem revocaret, & cujus judicium ex ore Pontificis prodiret: poſt quæ uſurpari poſſet, quod Leo in Epiſtola ad Theodoritum ſcripſit in hunc modum: *Solis juſtitiæ jubar denſis per Orientem nebulis impeditum, purè ab Occidente reſplenduit; ubi culmen ſuum in Apoſtolis & Doctoribus principaliter collocavit.* Epiſt. 93. ad Theod. c. 2.

Sententiæ noſtræ clarè ſuccinunt literæ Valentiniani & Auguſtarum, quas ex ſancti Leonis ſuggeſtione dictatas, ad ejus mentem & conſilium ſcriptas eſſe non dubito. Porrò poſtquam ille dixit, quod *ſecundùm ſolemnitatem Conciliorum* (Sardicenſe intelligit) *Conſtantinopolitanus Epiſcopus Romanum per libellos appellavit*: ut notum faceret non appellatum eſſe per Flavianum ad Romanum Epiſcopum ſolitariè ſumtum, ſed ad omnes potiùs Occidentis Epiſcopos ſub Patriarcha ſuo congregandos, convenientibus utique Orientalium provinciarum Epiſcopis, ut ſuperiùs expoſuimus; conſequenter & ad Concilii Sardicenſis mentem Leoniſque interpretationem poſtulat; *ut prædictus ſacerdos* (Leo) *congregatis ex omni Orbe etiàm reliquis ſacerdotibus intra Italiam, omni præjudicio ſubmoto, à principio omnem cauſſam, quæ vertitur, ſolicita probatione cognoſcens, ſententiam ferat, quam fides & ratio veræ divinitatis expoſtulat.* Eadem ratione Licinia Auguſta poſtulat *ut cauſſa fidei & Chriſtianæ religionis, quæ mota eſt, in partibus Italiæ congregato Concilio ex integro perquiratur.* Eodem denique ſenſu Concilium iſtud, quod *congregatis ex omni Orbe reliquis ſacerdotibus intra Italiam haberi* vult Valentinianus, quòd & generalem ex toto Orbe Synodum Leo nuncupat, Placidia Auguſta vocat *Concilium Apoſtolicæ ſedis*, ad quod poſtulat, *ut judicium tranſmittatur*: Synodi Nicænæ ſeu Sardicenſis mentionem injiciens, ut ex ejus autoritate cogendam neceſſariò Synodum ſuadeat: & appellationem pariter Flaviani commemorans, cui judicium, quod appellaverat, debebatur ex ejuſdem Synodi decreto. Appellationis porrò Flaviani libellum diſtinctiſſimè pronuntiat miſſum eſſe *ad Apoſtolicam ſedem, & ad omnes Epiſcopos harum partium*, hoc eſt, Occidentalium. Ex quibus certiſſimum evadit Concilium Occidentalium omnium Epiſcoporum, eſſe Concilium ſedis Apoſtolicæ, ex quo convenientibus Orientalium partium Epiſcopis, fit Oecumenicum ac Generale; idem denique eſſe ad quod appellaverat Flavianus, cùm ad ſedem Apoſtolicam provocavit.

Videretur certè ab his, quæ diximus, non multùm recedere David, cum ſcribit uno eodemque libello utrumque, Pontificem & Concilium, appellatum eſſe: Concilio quippe Pontificem ineſſe & viciſſim Pontifici Concilium; nunquam ad unum appellari, quin & ad alterum provocetur, neminemque unquam crediidiſſe Romanum Pontificem ſolum & abſque Synodo ſua de appellationibus ad ſedem ſuam interjectis judicare poſſe. Pag. 160. Pag. 161.

X I.
Contradicit ſibi autor novellus.

Sed ludit profectò illuditque ſcriptor ille, cùm quid doli verbis iſtis contineatur, ſtatim aperiat ſequentibus lineis: ubi ex tot Epiſcopis Occidentalibus & Orientalibus, quibus in Synodum coactis præſidet Pontifex, ſolum hunc judicem cauſſæ neceſſarium eſſe pronuntiat: alios porrò Synodo

Digitized by Google

Il n'eſt pas malaiſe, inquit Johannes David, *de diſcerner à qui Flavien envoya ſon acte d'appel, comme étant le Juge neceſſaire de cette cauſe, & comme aiãt droit de recevoir cet appel ; & ceux auſquels il l'adreſſa, comme intereſſez dans cette cauſe commune ; & comme devant être ſes Mediateurs.* David en la page 298.

intereſſe velut pro communi cauſſa ſoliciros, & qui litigantes interventu ſuo apud judicem ſint adjuturi: non tanquam judices ex quorum ſuffragio ac ſententia lis terminanda ſit.

Quod quàm ſacroſancto Epiſcoporum ordini injurioſum ſit ; quamque contumelioſum ſacris Oecumenicarum Synodorum conventibus, nemo rebus Eccleſiaſticis vel leviter tinctus non videt ; nemo ſacræ Hierarchiæ ſtudioſus ſine ſtomacho legit. Sed & quàm Leoni hoc ipſo loco contrarium, qui Synodum generalem poſtulari debere aſſerit, non ex utilitate ſolùm ; ſed ex neceſſitate ; non ex indulgentia, ſed ipſo jure ; non ex diſpenſatione arbitrioque Pontificis, ſed ex ſanctorum Patrum autoritate Conciliorumque regulis ; non denique ad pompam & ſplendorem, ſed ut periclitanti fidei ejuſque defenſoribus oppreſſis ſuccurreretur : *Quam autem*, inquit, *poſt appellationem interpoſitam hoc* NECESSARIÒ *poſtuletur, Canonum Nicæa habitorum decreta teſtantur, &c.*

Rurſus abſurdum eſt omninò, quòd ſcribit autor citatus, pag. 294. *Magnam ſcilicet Synodum Calchedonenſem non aliam ob cauſſam convocatam eſſe, quàm ut de appellatione Flaviani cognoſceretur.* Si enim neceſſarii judices non ſunt alii Epiſcopi Synodo præſentes, & ſolus Romanus Pontifex neceſſarius eſt cauſſæ cognitor, ſummæ imprudentiæ (ne quid ampliùs dicam) reus erit ſanctus Leo, qui cum lacrymis & gemitibus ſupplicat, ut ſacerdotes ex toto orbe convocentur, Eccleſiis non ſine gravi Chriſtianæ rei damno relictis : cum unus Pontifex propriâ poſſit autoritate cauſſam abſolvere, propter quam ſolam Concilium congregatur. Denique quis mentem Davidis poſſit aſſequi ? Aut quis potiùs non miretur hominem ſibi ipſum contraria ſcribentem : cùm pluribus locis neceſſarium judicet Epiſcopos in Synodum coaleſcere, ut appellatio ad Romanam ſedem delata diſcutiatur, & negotium terminetur, nec Canonicum eſſe judicium, quod extra Synodum de appellante Epiſcopo fuerit prolatum : aliis verò in locis, imò toto ferè libro in hoc unum nitatur, ut totum hujuſmodi negotium ex Pontificis nutu & arbitrio pendere aſſerat ; cæteróſque Epiſcopos Synodi ſpectatores agere, ut cauſſam, quæ communis eſt omnium, obſequiis ſuis ſolummodò ac precibus promoveant.

Pag. 318.

Pag. 298.

DISSERTATIO NONA,

DE CAUSSA DOMNI ANTIOCHENI

EPISCOPI, EJUSQUE DAMNATIONE, DEQUE MAXIMI SUCCESSORIS EJUS ORDINATIONE.

Vbi Epiſtolæ ſancti Leonis, Conciliique Calchedonenſis Acta illuſtrantur, & Actio de Domno his Actis inſerta, commentitia eſſe demonſtratur.

Ad Epiſtolas ſancti Leonis LX. LXXVIII. & LXXX.

I. Cur Maximi ordinatio confirmata, nec reproba ta Domni depoſitio.

MAXIMUM Antiochenum Epiſcopum, qui ſubſtitutus eſt in locum DOMNI per Epheſini Latrocinii proceres, confirmatum fuiſſe ab Oecumenica Synodo mirantur plurimi, cauſſamque operoſiùs inveſtigare conantur. Hanc unam ferè omnes Catholici ſcriptores, qui iſtam verſarunt quæſtionem, afferunt: ideò Maximum, etſi à ſuſpectis hominibus electum, conſecratum à Conſtantinopolitano Epiſcopo *contra Canonicam regulam*, Domnoque adhuc in vivis agenti ſuperordinatum, ideò tamen receptum eſſe à Synodo, quia à ſancto Leone in Epiſcopatu confirmatus fuerat. Quamobrem autem inter multos Epiſcopos, qui à Pſeudoſynodo Epheſina dejecti è ſuis ſedibus per ſummum nefas fuerant, Domnus unus ſuæ reſtitutus non ſit, omnibus aliis redintegratis, non minor difficultas eſt. Omnia enim Epheſini Latrocinii Acta in irritum miſſa ſunt ab Occidentalibus Epiſcopis, etiam ante Calchedonenſem Synodum, ſæpiuſque conteſtatus eſt Leo Papa Imperatorem, ut omnia in eo ſtatu eſſe juberet, in quo erant ante infauſtam Synodum, donec omnia per Oecumenicum Concilium reformarentur. Conſequens erat ut depoſitio Domni & Maximi ordinatio irritæ eſſent, ſuumque ille reciperet locum. Hoc tamen ideò prohibuiſſe Leonem aiunt: *Quoniam*, inquit Baronius, *cauſsâ cognita eum juſtè damnatum eſſe intellexit.* Mentem ſuam clariùs non explicat Eminentiſſimus Cardinalis, nec aperit in quo juſtior eſſet Domni depoſitio, quàm aliorum. In Epheſina quidem Synodo ad ſacrilega Dioſcori conſilia abripi ſe paſſus fuerat, ſubſcripſeratque Flaviani & Euſebii damnationi, reſtitutioni Eutychetis, impiiſque decretis captivas manus dederat: ſed ut erat illi cum multis culpa hæc communis, debuerat etiam & communis eſſe indulgentia, quâ cum ceteris actum eſt in Calchedonenſi Synodo. Forſan inde ceteris culpabilior, quod recentiori culpæ antiquæ ſuſpiciones accedebant. Cùm enim Johannis Antiocheni nepos & ſucceſſor fuiſſet, Neſtorianæ labis non ſecùs ac ille inſimulatus fuerat. Præterea nec eâ pollebat ſcientiâ ac animi conſtantiâ, quæ difficillimis illis temporibus neceſſariæ erant in tantæ Urbis Epiſcopo.

Ep. 40. cap. 2

Annal. Baronii ad an. 451 Num. 128.

Conjectura de ſeceſſu Domni.

Denique non abs re forſan quis dixerit Domnum ipſum depoſitioni ſuæ manus ultrò dediſſe, ſolitariæ vitæ deliciis illectum, quibus innutritus olim fuerat ſub Euthymio abbate; quas cùm refragante ſancto Patre relinquere meditaretur, ut Johanni avunculo ſuo à fide catholica deflectenti opem ferret, hæc ab eo verba futuri prænuntia audivit: *Si*, inquit, *his neglectis, & tolerantia contentis cogitationibus tentabis à laura diſcedere, obtinebis quidem adminiſtrationem, quam tuus habet avunculus, ſed eam tibi rurſus anferent mali homines & præſtigiatores, cùm ab illis prius fueris ſeductus ignorantiâ.* Hæc refert Cyrillus Monachus de S. Euthymii rebus geſtis diſſerens: additque Domnum profectum Antiochiam: *Et cum illic*, inquit, *fuiſſet, omnia quæ ei prædicta fuerant effectum ſunt ſortita. Illeque poſteà magnâ ductus pœnitentiâ, quod non obediſſet, ad ipſum revertitur gravi dolore viſceribus cruciatus & acerbè deplorans.* Ex iſtis verbis hoc confici videtur; Domnum pœnitentiâ ductum poſt ablatam adminiſtrationem (quod prædictum ei fuerat) Euthymium denuò conveniſſe, quodque vitæ reliquum fuit in ſeceſſu egiſſe, Maximo Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopatum, quem hic Eutychianorum favore adeptus erat, ſponte relinquens propriâ. Eaque demum vera erit cauſſa cur ad ſedem ſuam regreſſus non fuerit.

Vita S. Euthymii auctore Cyrillo Monacho.

II. An autoritate S. Leonis Domni depoſitio & Maximi ordinatio confirmatæ.

Qui porrò Leonis autoritatem hoc egiſſe putant, ut Maximus in Antiochena ſede tam malis auſpiciis collocatus remaneret, locúmque cedere Domnus cogeretur, manifeſtum id eſſe aiunt ex Actis Calchedonenſis Concilii. Si quidem in Actione, quæ *De Domno Antiocheno* inſcribitur, diſertis verbis legitur confirmatum autoritate Leonis fuiſſe Maximum. Hanc Actionem quoniam diſcutere animus eſt ad Eccleſiaſticæ hiſtoriæ veritatem indagandam, operæ pretium eſt eam hic integram deſcribere, nec enim prolixa eſt, & de ea ſub oculis poſita faciliùs lector judicium ſuum interponet.

ACTIO DE DOMNO Antiocheno. Concilii Calchedonenſis parte II. poſt Actionem X.

CONſulatu Domini Marciani perpetui Auguſti; & qui fuerit nuntiatus, ſexto Calendarum Novembrium, Calchedone ſecundùm præceptum diviniſſimi & clementiſſimi Domini noſtri Imperatoris, convenientibus in ſancta Eccleſia ſanctæ Martyris Euphemiæ: & magnificentiſſimo & glorioſiſſimo Magiſtro militum & ex conſule ordinario, & Patricio Anatolio, & Magnificentiſſimo & Glorioſiſſimo ſacrorum officiorum Magiſtro Vincomalo: convenientibus etiam Paſchaſino & Lucentio reverendiſſimis Epiſcopis, & Bonifacio reverendiſſimo Presbytero; Vicariis ſanctiſſimi Archiepiſcopi Senioris Romæ Leonis, & Anatolio reverendiſſimo Archiepiſcopo maximi nominis Conſtantinopolis, & Maximo reverendiſſimo Archiepiſcopo Antiochiæ Syriæ, & Juvenale reverendiſſimo Epiſcopo Jeroſolymitano, & ceterâ ſanctâ Synodo, quæ ex ſanctione Diviniſſimi & Clementiſſimi Domini noſtri Marciani Imperatoris in Calchedonenſi civitate congregata eſt, quorum nomina infra ſunt ſcripta: & reſidentibus univerſis ante cancellos ſancti altaris, Maximus Reverendiſſimus Epiſcopus Antiochiæ dixit: Deprecor magnificentiſſimos & glorioſiſſimos judices, & ſanctam hanc & univerſalem Synodum, ut humanitatem exercere in Domnum, qui fuit Antiochiæ Epiſcopus, dignemini, & ſtatuere ei certos ſumtus de Eccleſia quæ ſub me eſt.

Paſchaſinus & Lucentius Reverendiſſimi Epiſcopi & Bonifacius Presbyter, Vicarii ſedis Apoſtolicæ, per Paſchaſinum Reverendiſſimum Epiſcopum dixerunt, ſanctus & beatiſſimus Papa, qui Epiſcopatum ſancti ac Venerabilis Maximi Epiſcopi Antiochenæ Eccleſiæ confirmavit, juſto ſatis judicio ejus meritum approbaſſe videtur: ſi quidem memoratus Reverendiſſimus Epiſcopus Maximus ſuo arbitrio Domno voluerit eſſe conſultum: ut ſumtus ei de ſua Eccleſia miſerationis intuitu, prout æſtimaverit, largiatur: ut contentus alimoniis quieſcat in poſterum. Quæ confeſſio Græcè per Beronicianum virum devotiſſimum, ſecretarium ſacri conſiſtorii tranſlata [a] eſt. Anatolius Reverendiſſimus Epiſcopus Conſtantinopolitanus dixit: Laudo & ego condolentiam [b] beatiſſimi Epiſcopi Antiochiæ Maximi, in quibus ſpontaneâ voluntate ipſe tales precatorias [c] obtulit, ut ſumtus præſtaret Domno, qui fuit Epiſcopus Eccleſiæ ſanctæ, quæ ſub eo eſt, præter hoc prædicto nihil requirente.

a *Al.* tradita.
b *Al.* compaſſionem.
c *Al.* preces.

Juvenalis Epiſcopus Jeroſolymitanus dixit: Amplector & ego conſilium ſancti Epiſcopi Antiochiæ Maximi. Univerſa Synodus vociferata eſt [d]: laudabiles meritò ſunt benevolentiæ Archiepiſcopi. Omnes cogitatum ejus laudamus. Hic decet ejus exiſtimationem humanus cogitatus Pontificis. Magnificentiſſimi judices dixerunt: Amplectente ſanctâ Synodo arbitrium Maximi viri religioſi Epiſcopi Antiochenſium, quod de Domno probavit, & nos eidem [e] conſentimus, ejus arbitrio derelinquentes; quæ ſunt de Domni honorificentia. *Et alia manu:* Edantur. *Hoc uſque Actio de Domno.*

d *Al.* exclamavit.
e *Al.* itidem.

III. Sinceritas Actionis de Domno diſcutitur.

Hanc Actionem minimè commentitiam eſſe; ſed genuinam totis votis peroptarem. Hoc enim ſi eſſet jam præclariſſimum antiquiſſimumque præ manibus haberemus teſtimonium ſummæ autoritatis Pontificis Romani tum in Synodos, cùm in Orientales Epiſcopos, majorum, inquam, ac primarum ſedium Epiſcopos enim verò quantæ poteſtatis eſt, ut penes Romanum Epiſcopum Antiocheni, & conſequenter Alexandrini aliorumque Epiſcoporum conſecratio fuerit aut ſaltem confirmatio, ut ex hoc loco argumentatur Cardinalis Bellarminus ejuſque apologiſta Jacobus Gretſerus. Qualis prærogativa; ut cùm plures Epiſcopi ab infauſta Synodo per vim ſceluſque depoſiti eſſent, eorum damnatio ac depoſitio rata eſſe juberetur; quam ratam eſſe debere judicaret Romanus Epiſcopus; ſola alterius Epiſcopi in illius locum ſubſtitutio haberet locum, quam idem ille confirmaſſet! Quam evidenter denique hinc eluceret ſuprema ejuſdem in Synodos poteſtas, quarum Acta ex ea parte robur habeant, cui ille [illegible] bur adjecerit, ex illa caſſa ſint & irrita, quam i[illegible]tam ille eſſe voluerit. Verùm ut eruditi ac ſapientis eſt Theologi vera germanaque Primariæ ſedis privilegia toto animo atque ex ſolidis genuiniſque probationibus adverſùs novatores vindicare: ità parum ſinceri liberaliſque animi ſit eadem, vel ultra præſcriptos limites ampliare, vel incertis, caducis falſiſque adminiculis ac fulcimentis ſuſtentare. Nec enim mendacio eget veritas, ſed potiùs ex mendacii conſortio in falſitatis ſuſpicionem veritas etiam teſtatiſſima vocari conſuevit.

Bellarm. t. tom 1 Controv. III. de Rom Pontif. lib. ii. c. xii. Jacob. Gretſerus defenſ. Bellarm. tom. ii ad hunc locum.

Tale eſt, meâ ſententiâ, id omne quod ex illa Actione de Domno aſſertum eſt ab Eccleſiaſticis ſcriptoribus; quibus ad alia properantibus vacuum non fuit de illius veritate accuratiùs inquirere Mihi verò rem curioſiùs exploranti certum eſt Domnum Antiochenum jam tuum fato functum fuiſſe, cùm Maximus Antiochenæ Eccleſiæ Pontifex factus eſt, ac proinde falſam eſſe ac commentitiam Actionem illam, quæ de Domno inſcribitur, ſanctoque Concilio Calchedonenſi putido mendacio affingitur: in qua videlicet Maximus inducitur Domno quaſi poſt exauctorationem ſuam ſuperſtiti alimenta de ſuæ Eccleſiæ redditibus ex Concilii indulgentia impertiens. Atque ut hoc conſtanter aſſeram non levia & infirma videor mihi habere argumenta

Primùm enim hæc una Actio inter omnes alias Calchedonenſis Concilii Actiones Latinè tantùm edita reperitur, Græcè autem nuſpiam apparuit: quod certè non leve indicium eſt ſuppoſitionis à Latino impoſtore aliquo factæ. Si enim illa verè in Concilio confecta fuiſſet, Græcè utique fuiſſet, atque Græcis hujus Synodi Actis inſerta cum aliis Actionibus legeretur. Cur enim hæc una à reliquarum Actionum Græcarum corpore diſtracta fuiſſet, planè non apparet. IV. Latinè tùm edita.

2. Ex unico nobis codice prodit hujuſmodi Actio, quem nulla autoritas, antiquitas nulla commendabat: cùm & Chartaceus ſolummodo eſſet, & ab ignotis ſcholaribus Germanis duobus acceptus prædicetur. Talis enim eſt Epigraphe, quâ inſignita reperitur in Crabbiana, Suriana, aliiſque Conciliorum editionibus: *Actio de Domno Antiocheno, qua inventa eſt in Codice Patrum Juliæ membranaceo, tranſcripta ex Codice vetuſto Chartaceo, & dicitur ipſa fuiſſe Proculi & Albini Germanorum Scholaſticorum.* Philippus quidem Labbeus in noviſſima Conciliorum editione codicem quemdam laudat Actorum Calchedonenſis Concilii à Ruſtico Eccleſiæ Romanæ Diacono cum Græcis codicibus collatorum, annotatorum, diſtinctorum. In hoc verò codice, qui dicitur eſſe D. Bohierii Divionenſis, Actio de Domno ſubjicitur Actioni ſextæ cum hoc titulo: *Explicit VI. Actio. Incipit VII. De Domno Antiocheno quondam Patriarcha tranſlata ex Græco in Latinum.* Sed Ruſtici fides hoc in negotio ſuſpecta eſt: cùm enim ſchiſmaticus iſte Diaconus à Vigilio Papa anathemati ſubjectus, videret exemplum Domni tanquam poſt mortem damnari obtrudi ſolere ab adverſariis trium Capitulorum damnationem expetentibus, potuit homo hoc cauſſæ ſuæ patro-

V. Ex unico, recenti & infirmæ fidei codice.

cinium ex mendacio adſciſcere, ut fabricatâ Actione de Domno quaſi adhuc ſuperſtite, eum poſt mortem non eſſe damnatum aſſereret, idque ſaltem Occidentalibus perſuaderet. Quicquid porrò ſit de Ruſtici fide ac ſinceritate, certum apparet mihi ſolam Actionem primam Calchedonenſis Concilii ab eo eſſe recenſitam: ſoli enim iſti Actioni nomen ſuum ſubjecit in hunc modum:

Ex Cod. MS. Bohieriano.

Explicit prima cognitio Calchedonenſis Concilii. Finivimus emendantes & conferentes manuſcripta à pridie ante Kal. XCII. (*id eſt Decembris*) *feria* IV. *Ind.* XIII. XV. *Kal. Aprilis: Ruſticus per gratiam Dei Diaconus ſanctæ Eccleſiæ Romanæ contuli, annotavi, diſtinxi. Deo gratias.*

Ex Editione Petri Crabbi ord. min.

Finis primæ cognitionis Calchedonenſis Concilii, quæ finita, emendata, & collata eſt anno Domini 417. (emendatur in margine aut 454. aut 457. in omnibus peſſimè, inquit Labbeus) *feria* IV. *indictione* 13. *Kalend. Aprilis* 12. *Ruſticus per gratiam Dei Diaconus ſanctæ Eccleſiæ Romanæ, contuli, annotavi, diſtinxi. Deo gratias.*

Eadem ferè in editione Romana paucis variationibus. Ex illis porrò apparet nihil certi ſtatui poſſe ex hujuſmodi annotationibus, quæ ſibi non cohærent, ac inſuper non unius Ruſtici eſſe, ſed plurium diverſorumque annotatorum, illam Bohieriani codicis monitionem. Ruſticus enim relegit Calchedonenſem Synodum ad codicem, quem jam emendaverant & contulerant ſuperiores ipſo correctores: ſuamque pariter atteſtationem appoſuit, ut illi ſuam. Sed hi Actiones reliquas recenſuerunt, ille ultra primam progreſſus eſſe non videtur. Addo annos, quos annotatio prior deſignat, ad Ruſtici ætatem pertinere non poſſe; & priorem illam annotationem ſuſpectam reddi ex hac voce *Manuſcripta*: antequam enim excudendorum codicum artem hominibus largitus eſſet Deus opt. Max. ſupervacaneum omnino erat *Manuſcriptorum* ab editis diſcrimen, quod illic ſuggeritur. Præterea etſi demus Actiones omnes Calchedonenſes à Ruſtico eſſe relectas & emendatas, clarum eſt Actionem, de qua diſſerimus, inventam ab eo non fuiſſe, quod vel unus codex Bohierianus teſtatur. Nam in eo titulus Actionis de Domno omnino ſingularis eſt: nulla relectionis ac emendationis fit mentio: Latinæ ex Græco tralationis mentio argumento eſt hoc ex Græco Codice, quem conferens Ruſticus in manibus habebat, non eſſe deſumtum. Denique Petrus Crabbe, Laurentius Surius, aliique, qui in edendo Calchedonenſi Concilio uſi ſunt codicibus à Ruſtico recenſitis ac emendatis, cùm ad Actionem Domnianam veniunt, de Ruſtico nullam mentionem habent, ſed palàm profitentur ſe illam ex unico codice Juliæ membranaceo eruiſſe ac publicæ luci dediſſe. Unde patet quàm incertâ ad nos viâ pervenerit, ejuſque fidem omnem penes duos Germanos Scholaſticos verſari. Sed tædet me tricarum iſtarum: ad alia argumenta ſuppoſitionis pergamus.

VI. Incerta Actionis ſedes. 3. Eſt ex incerta ſede, quam hactenus nacta eſt, ex quo inſerta Calchedonenſibus Actionibus. Cùm enim numero nullo conſignata eſſet, eum ſortita eſt locum, quem cuique placuit ei aſſignare. Poſt ſeptimam enim Actionem collocata reperitur in editionibus Crabbianis, Surianâ, & Binianâ Latina A. D. MDCVI. Romana Græco-Latina, aliæque poſtmodùm editiones ſedem ei figunt poſt decimam Actionem. Nulli earum editionum procuratores ita conſtituti vel immutati ordinis vicem ratione aut autoritate codicis comprobant: ut manifeſtum ſit inter alias Synodi Actiones numquam eſſe numeratam, ſed longè poſt collecta illius Acta ſuperinductam eſſe & interjectam, quæ nimirum tam inſertis ſedibus jactata conſpicitur.

4. Conſtat Actionem illam Juſtiniano Imperatori ignotam fuiſſe, ſi quidem in prolixo ſcripto, qui inſcribitur: *Confeſſio rectæ fidei Juſtiniani Imperatoris adverſus tria capitula & univerſo cœtui Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ* directus legitur, hæc habet: *Sancta Calchedonenſis Synodus Domnum Antiochiæ factum Epiſcopum poſt mortem condemnavit, quod ſolùm auſus eſt ſcribere oportere taceri duodecim capitula Cyrilli.* Quomodò damnatus poſt mortem, ſi ei ex Concilii ſententia alimenta de redditibus Eccleſiæ Antiochenæ miniſtrata ſunt à Maximo? An Imperator ejuſque adminiſtri, quorum operâ in hoc negotio utebatur, exiſtimandi ſunt aliquid eorum ignoraſſe, quæ Actis Calchedonenſis Concilii continebantur; illius, inquam, Concilii cujus unius gratiâ totam Eccleſiam commovebant. VII. Juſtiniano ignota.

5. Non Imperator ſolùm ejuſque conſultores, ſed ipſa etiã univerſalis Synodus quintà eâdem in ſententia fuit, ut ſcribitur ſub finem Collationis ſextæ: *Calchedonenſis*, inquit, *Synodus Domnum Antiochiæ Epiſcopum, eò, quod ſcripſit debere taceri duodecim capitula ſanctæ memoriæ Cyrilli, & poſt mortem condemnavit, cùm confirmaſſet condemnationem ejus, & ſuſcepiſſet Maximi ordinationem.* Si porrò Domnus poſt mortem damnatus eſt à Calchedonenſi Concilio (quod temerè ac re inexplorata dictum eſſe à Patribus qui aſſeruerit, injurioſus planè ſit erga ſanctam Synodum, magiſque ipſe temeritatis reus) igitur ſuperſtes non erat Domnus cùm Synodus habita eſt, ſummæque ignorantiæ ac impudentiæ convincitur, quiſquis hanc Actionem conſarcinavit ac ſuppoſuit. At, inquies, non magis credendum Concilio affirmanti Domnum poſt mortem eſſe damnatum, quàm cùm aſſerit eum à Calchedonenſi Synodo damnationis excepiſſe ſententiam. Nuſpiam porrò hæc damnatio legitur inter hujus Concilii Acta. Occurrunt objectioni ipſi Patres, cùm in eo damnationem iſtam poſitam eſſe oſtendunt, quod condemnationem ejus confirmarunt: confirmaſſe autem; cùm Synodi Epheſinæ Acta quoad hanc partem non reſciderunt: hæc verò non reſcidiſſe circa illud, cùm Maximi ordinationem in Domni locum propter hujus damnationem ſubſtituti irritam eſſe non juſſerunt; ſed potius approbarunt, ne minimam quidem querelam adversùs illius ordinationem moventes. Ex his luce clarius eſt tempore Juſtiniani Imperatoris & Quintæ Synodi univerſalis non lectam eſſe Actionem illam inter Acta Calchedonenſis Concilii: alioqui quid erat facilius, quàm falſi eos arguere, productis Synodi quartæ Actis. VIII. Quinta Synodus Actionem illam ignoravit.

6. Cùm Facundus Hermianenſis in Africa Epiſcopus opuſculum ſuum pro trium capitulorum defenſione conſcriberet; Juſtiniani Imperatoris profeſſionem fidei diligentiſſimo examine diſcuſſit, omnibuſque adverſariorum argumentis ſatisfacere conatus eſt, quæ pro damnatione eorumdem capitulorum adducta fuerant. At de damnatione Domni poſt mortem, ne verbulum quidem ullum apud eumdem legitur: quod tamen non omiſiſſet vir ſagaciſſimus & ad cauſſæ, quam propugnabat, patrocinium intentiſſimus, ſi vel ex Actis Calchedonenſibus, vel aliundè compertum habuiſſet, Calchedonenſi Concilio fuiſſe Domnum ſuperſtitem. Eo major vis hujus argumenti, quod nihil tunc temporis omnium manibus verſabatur frequentiùs, quàm Concilii Calchedonenſis acta, de cujus potiſſimum autoritate agebatur; quod de his Actis inſtructiſſimi erant omnes ſive Concilii, ſive Trium Capitulorum defenſores, quos inter Facundus eminebat. Quod denique ſcribebat Conſtantinopoli, ubi accuratiſſima atque integerrima Calchedonenſium Actorum exemplaria fuiſſe non eſt ambiguum: ubi & illud IX. Nec Facundo innotuit Actio.

Digitized by Google

Accœmetarum Monaſterium ſitum erat, ad cujus codicem Ruſticus Diaconus Synodi Acta recenſuiſſe dicitur: qui Ruſticus in propria cauſſa non ſecus ac Facundus prævaricatus eſſet, niſi ex hujuſmodi Actione adverſariorum refutaſſet argumentum.

X. Facundus Domnum acceuſet magnis Doctoribus.

7. Idem Facundus lib. 2. cap. 1. Domnum annumerat ſanctis Patribus & venerabilibus Eccleſiæ Chriſti doctoribus, Joanni, inquam, Chryſoſtomo & Gregorio Nazianzeno, ex quorum approbatione ac teſtimoniis Theodoro Mopſueſteno Epiſcopo patrocinium ac defenſionem parare intendit: tem maxime horrendam putat, ſi vel eum, vel ejus ſcripta anathemate percutere quis præſumat. Libro etiam 8. cap. 5. & 7. Theodorum damnare metuit, ne Domno cum aliis ſanctis Patribus injuriam faciat, quos Cyrillo præferendos putat. Eodem cap. 5. poſt recenſitam cum laude Domni Epiſtolam, de ipſo ceteris Eccleſiæ luminaribus annumerato hæc habet: *Puto, clementiſſime Imperator, quod magni ſceleris magnaque profanationis eſſe judices iſtorum luminarium mundi pro Theodoro Mopſueſtia calcare ſententiam, & ad tenebras cæcitatis Eutychianæ tranſire.* Denique, ut multa alia prætermittam brevitatis cauſſa, in ultima ferè hujus operis pagina Domnum venerabilem appellat, eumque ut primarium fidei adversùs Eutychen defenſorem prædicat. Quâ porro fronte Facundus, qui ex ſingulari in Synodum Calchedonenſem reverentiâ commendari amabat, tam præclaris Domnum ornaſſet encomiis, maximis Eccleſiæ ac mundi luminaribus parem feciſſet, magni ſceleris magnæque profanationis eſſe putaſſet ejus calcare ſententiam, ejuſdem pro Theodoro teſtimonium tanti ipſe feciſſet, tantique voluiſſet fieri ab adverſariis, ſi à Calchedonenſi Synodo damnationis excepiſſet ſententiam, & ad eam conditionem dejectus eſſet, ut ſtipem à ſucceſſore ſuo petere cogeretur.

XI. Non eſt probabile ad ſtipem accipiendam redactum eſſe Domnum.

8. Octavum inde naſcitur mihi argumentum. Etſi enim Domnus impii Dioſcori ſententiâ exauctoratus, locum Maximo cedere coactus eſſet Calchedonenſium Patrum judicio, priſtinæ ſuæ dignitati ſuperſtes factus, nunquam tamen ad illud calamitatis profundum detrudi potuiſſe credam, ut alimenta, niſi ſucceſſoris ſui arbitrio proviſum eſſet, omninò ei deeſſent. tantæ nimirum ſedis præſuli, qui cum Avunculi ſui loco ſucceſſiſſet non poterat multis opibus, amicisque ac autoritate plurima non pollere, ut ridiculum planè ſit eum velut mendicum exhibere coram Synodo, ſolicitumque de alimoniis, & præter has aliud nihil requirentem. Hoc certè potiùs elegiſſet, ut ad optimum Patrem ſuum Euthymium remearet, qui olim Spiritu ſancto afflatus eum prædixerat & in locum avunculi ſucceſſurum & ab ejuſdem ſede per impiorum ſcelus & potentiam aliquando eſſe pulſandum.

XII. Stylus falſitatem arguit: ut & aliena à Conciliorum more.

9. Nonnulla ſunt in hac Actione, quæ fraudem aperiunt impoſtoris. Etſi enim quantum potuit imitatus eſt aliarum Actionum ſtylum, in aliquibus tamen incautus hallucinatus eſt. Enumeratis enim præcipuis Synodi antiſtitibus, hæc brevitatis cauſsâ ſubjungit: *Et cetera ſancta Synodo, quæ ex ſanctione diviniſſimi & clementiſſimi Domini noſtri Marciani Imperatoris in Calchedonenſi civitate congregata eſt, quorum nomina infra ſunt poſita.* Quam imperitus fuerit hujus Actionis artifex aliqua verba teſtantur. Vox enim *cetera* in ſingulari numero vix uſurpatur. Deinde ad quid illud, *quorum*, refertur: cùm nulla vox ejuſdem numeri vel generis præceſſerit? Denique ubinam apparent *nomina infra ſcripta*, quæ deſcribenda ſupponit. Omitto recenſere barbariſmos quibus ſcatet tota Actio, quales ſunt iſti: *Humanitatem exercere*, *ſuo arbitrio pro ſpontanea*, ut inferius dicit, *voluntate*, *confeſſio*, *condolentiam*, *precatorias*, *cogitatum*, *honorificentia*, *benevolentia laudabiles*, &c. Peccat etiam contra Synodi ordinem debitamque ſanctis Patribus reverentiam, quando Maximum inducit ad judices laicos preces ſuas dirigentem, poſthabitis Epiſcopis Synodi principibus. Cùm enim tunc temporis nec ferre poſſent Epiſcopi ut Eccleſiarum Oeconomi coram judicibus laicis de bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtratione rationem redderent, quemadmodum ex Epiſtola 108. Leonis noſtri manifeſtum eſt: quis credat eos primos omnium in Synodo ab Antiocheno antiſtite compellandos fuiſſe, cùm de portione Eccleſiaſtici proventûs depoſito Epiſcopo largienda ageretur. *Deprecor*, inquit ille, *magnificentiſſimos & glorioſiſſimos judices &c.* tum ſui obliti reſpondentes Legatos ſedis Apoſtolicæ introducit; cùm contrario potiùs ordine res agi ſoleret. Ad univerſam enim Synodum preces libelloſque ſupplices dirigi mos eſt in aliis Actionibus, tum judices à primariis Synodi Epiſcopis ſuffragium poſcere. Ridiculum eſt etiam, ut pro decernendis Domno alimoniis Actionem peculiarem, ſolemnemque inſtituerent Patres conſultationem: quaſi verò patrimonium pauperum non eſſent opes Eccleſiæ, & inter pauperes præcipuus ac ſingulari privilegio dignus non haberetur Epiſcopus, qui per annos plurimos Eccleſiæ ſuæ ſumma cum laude præfuerat: ut opus Maximo fuerit veniam à Synodo obtinere, quo ei humanum eſſe ac miſericordem liceret erga prædeceſſorem ſuum. Duo ſunt exempla in eadem Synodo conceſſarum exauctoratis Epiſcopis alimoniarum; ſed res cum tanto apparatu ac ſplendore confecta non eſt, etſi longè majori egeret conſultatione. Baſſianus enim & Stephanus in Eccleſiam Epheſinam contra canones intruſi pelluntur ab Epiſcopatu, atque ex unius & alterius ſuffragio ab Epheſiorum Eccleſia nutriri jubentur, quamvis Eccleſiam talibus hominibus paſcendis gravari injuſtum videretur. Sabinianum ſimiliter, qui poſt depoſitionem Athanaſii Perrhenorum Eccleſiæ à Concilio Provinciali ordinatus erat Epiſcopus, ſi poſt examinatam Athanaſii depoſitionem, ceſſurus eſt Epiſcopatu Perrhenorum retentâ dignitate Epiſcopali, alimenta accipere vult Synodus, hocque decernit unico verbulo, *Paſcatur*, non poſtulato ea de re ſingulorum ſuffragio, ſed receptam conſuetudinem ſequens nec tam ut licentia daretur tribuendæ miſerationis, quàm ne miſerationi deeſſent qui ſubrogabantur depoſitis Epiſcopi.

XIII. Ex reſciſſione Actorum Epheſinorum.

10. Quando Leo reſcidit Acta Pſeudo-ſynodi Epheſinæ ex omnium Occidentalium ſententia, nunquam de Domni depoſitione excipienda cogitavit; ſed omnia omnino illic à Dioſcoro perpetrata in irritum miſit, eaque tanquam per unius hominis impudentiam contra juſtitiam & canonum diſciplinam geſta, nullâ Catholicæ fidei ratione rata eſſe poſſe pronuntiavit. (*Epiſt. 47.*) Rogavit etiam Theodoſium Auguſtum: *Ut omnia in eo ſtatu manere juberet, in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex toto Orbe Sacerdotum numerus congregaretur.* (*Ep. 40. cap. 1.*) Cur ergo effectum habuiſſe credatur lata in Domnum ſententia? Non aliam certè ob cauſſam, quàm quia è vivis exceſſerat Domnus antequam vel Maximus eligeretur, vel ordinaretur Epiſcopus.

XIV. Ex ſilentio Calchedonenſis Synodi.

11. Calchedonenſis Concilii acta tota quanta ſunt, nihil habent quod memoriam Domni Antiocheni vel minimùm inficiat. Dum eum nominari contigit (quod ſæpius factum eſt, integris etiam Actis Conciliorum ab eo habitorum relatis) ne verbulum quidem de confirmata vel illata damnationis in eum ſententia. Actione 14. Interrogatus à Judicibus Athanaſius Perrhenſis cur tertiò evocatus à ſancto Antiocheno Concilio, non occurrit: *Quoniam*, reſpondet ille, *inimicus meus* ERAT *ipſe qui judicabat Antiochenus.* Vides ut de Domno quaſi

Digitized by Google

jam defuncto loquatur, nec in mentem judicum veniſſe in hujus cauſſæ diſcuſſione Domnum interpellare, ut de judicio à ſe habito, lataque in Athanaſium ſententia rationem redderet. Quæ certè compendioſior via erat, quàm ut ad Octimeſtrem diſquiſitionem negotium totum ab Antiocheno Concilio diſcutiendum remitteretur.

XV. Ex ſilentio ipſius Domni.

12. Si aliquamdiù prædatoriæ Synodo ſuperſtes fuiſſet Domnus, nunquam ita propriæ cauſſæ proprii que honoris oblitus eſſet, ut nec aliorum exemplum ſecutus veniam poſtularet pro culpa, nec de Dioſcori perfidia querelas ſive apud S. Leonem deponeret, ſive apud ejus Legatos, qui Conſtantinopolim pro reparanda Epheſina clade miſſi fuerant. Quod ſi non feciſſet, atque communionem Catholicorum Sacerdotum non requiſiviſſet, meritò negligentiæ argueretur. Imò verò ad Calchedonenſem Synodum ſeſe contuliſſet, ut apud ſacram Synodum de Dioſcori violentia perfidiaque conquereretur: quod alii fecerunt, qui longè deterioris erant conditionis. Affuiſſe quidem Domnum tunc privatum aſſerit Cardinalis Baronius, non alio, opinor, argumento motus, quàm quod id ex iſta Actione eruere ſibi viſus eſt, ubi ipſe alimenta ſibi poſtulans inducitur. Verùm etſi diſertis verbis præſens fuiſſe aſſereretur Domnus in hac Actione, nihil confectum eſſet, cùm hoc ipſum in controverſiam vertatur, an fides ſcripto hujuſmodi ſit adhibenda. Ceterùm aliundè non puto innotuiſſe Baronio Domni in Concilio præſentiam, cùm de hac tam altum ubique ſilentium ſit, ut hoc ſilentio potiùs invictè probari putem apud hominem omni præjudicio vacuum, nec præſentem, nec ſuperſtitem tunc fuiſſe Domnum Epiſcopum.

XVI. Ex amicorum ejus ſilentio.

13. Quis perſuadeat ſibi Domnum, qui tot annos Antiochenam rexerat Eccleſiam, ac proinde totam Orientis Diœceſim; qui Johannis avunculi ac prædeceſſoris ſui amicos omnes ſibi devinctos habebat; qui plurimos ipſe conſecrationis titulo filios pepererat: quem inſuper & pietatis amor & zelus fidei commendaverant plurimùm: hunc, inquam, quis credat ita omni præſidio deſtitutum, ita contemtui habitum ab omnibus fuiſſe atque derelictum, ut nemo pro ejus defenſione in medium prodiret, nemo ſollicitaret Synodum Oecumenicam, nemo Antiochenſium ſuum ſibi Epiſcopum reſtitui clamaret, nemo reſpueret Maximum veluti viventi Epiſcopo ſuperordinatum: præſertim cùm hic contra jus & conſuetudinem Eccleſiaſticam à Conſtantinopolitano Epiſcopo eſſet conſecratus; ille contra fas omne ab impio Dioſcoro eſſet depoſitus. Certè immane illud facinus, quo ſe apud Epheſum polluit Dioſcorus, ita horruêre Orientalis Diœceſis Epiſcopi, ut majoris diſſenſionis ſeminarium & origo fuerit inter partium illarum Diœceſes. Statim enim poſt ſolutam Epheſi Pſeudo-Synodum, reverſiſque ad ſedes ſuas Epiſcopis, *ſciſſio facta eſt inter eos*, inquit Liberatus cap. 12. *qualis antea nunquam contigerat. Ægyptii quippe Thraces & Palæſtini Epiſcopi Dioſcorum ſequebantur, Orientales, Pontici, & Aſiani ſanctæ memoriæ Flavianum.* Quis putet, his omnibus conſideratis, neminem illorum patrocinium Domni fuiſſe ſuſcepturum, ſi quidem ſuperſtes fuiſſet; cum propter eum probabile ſit notam eſſe ex parte tantam diſſenſionem. Noverant nimirùm antiquam utriuſque illius ſedis, Alexandrinæ, inquam, & Antiochenæ æmulationem Dioſcorum moviſſe, ut æmulum ſuum vi opprimeret, etiamſi in damnationem Flaviani, Eutychiſque reſtitutionem abripi ſe intentatæ mortis metu miſerè paſſus eſſet: nec veriſimile eſt eos omni ſe erga Patriarcham ſuum ſtudio tunc exuiſſe, quod ſemper vehementiſſimum habuerunt Orientales. Quantæ enim turbæ, quantæ ſeditiones pro uno Dioſcoro

Liberatus in Brev. cap. 12.

homine impio ac ſceleribus infami excitatæ ſunt ſequenti anno! Licet quippe publicè in Concilio Oecumenico unanimi ſexcentorum & amplius Epiſcoporum ſententiâ damnatus eſſet atque depoſitus, vix tamen adduci potuerunt Alexandrini, ut alium in ejus locum eligerent, tametſi hoc etiam juberent Imperiales ſanctiones: *Super hoc enim*, inquit Liberatus, *multa dubitatio proceſſit, volentibus neminem penitus ordinare, ne adulteri viderentur, Dioſcoro quippe vivente.*

Cap. 13.

XVII. Domni cauſſa in Calchedonenſi examinata eſſe.

14. Plurimæ Epiſcoporum cauſſæ ac depoſitiones in Synodo Calchedonenſi accuratiſſimè diſcuſſæ ſunt, etiam quæ ad propriam Synodi hujus materiam non attinebant, etiam Epiſcoporum quorum cauſſæ jam in Conciliis ventilatæ fuerant, nec paris cum Antiocheno Epiſcopo ponderis ac meriti erant. Si igitur tunc incolumis fuiſſet Domnus, dubium non eſt quin ejus cauſſa ad incudem revocata eſſet, cùm & eorum in primis gratiâ haberetur, qui lapſi erant in Epheſino conventu, nec aliud eſſet tribunal ad quod Antiochenus Epiſcopus trahi poſſet. Certè ſcriptum habemus à Leone Ep. 110. ad Juvenalem Jeroſolymorum Epiſcopum quod *deteſtandum illud Epheſinæ Synodi judicium, ita ſancti Calchedonenſis Concilii auctoritate* (Chriſtus) *deſtruxit ut* NULLUM *depravatorum à remedio correctionis arceret.* Si nullum arcuit, profectò nec Domnum: ac proinde fictitium eſſe oportet ſcriptum omne, quod Leone contradicente teſtatur Antiochenum Epiſcopum à remedio correctionis fuiſſe depulſum.

XVIII. Cum Domno indulgentiùs actum eſſe. *Facundus lib. 12. cap. ult.*

15. Nulla ratio apparet cur cum Domno duriùs actum fuerit & inclementiùs, quàm cum ceteris, qui ad damnandum Flavianum ſubſcriptionibus ſuis coacti erant. Imò ceteris erat innocentior, dignuſque qui præ omnibus indulgentiam acciperet: non ſolùm enim primus omnium naſcentem Eutychetis hæreſim olim confoderat, Flavianumque ipſum accenderat exemplo ſuo ad pugnam; ſed & poſtquàm militum circumſtantium metu concuſſus damnationi Flaviani ſubſcriptionis propriæ conſenſum dedit, primus omnium pœnitentiâ ductus reſipuit, quoſque labentes ſecutus fuerat, iiſdem reſurgendi exemplo præivit. Imò eam ob cauſſam detrimentum paſſus eſt dignitatis ſuæ, quòd conſenſionem extortam ſponte retractavit. Hujus rei teſtem habemus Nicephorum, quem hanc hiſtoriæ partem plurimi certè faciendam ab aliis antiquioribus hiſtoricis accepiſſe par eſt credere, cui nullum erat illius comminiſcendi operæ pretium. Sic igitur ſcribit: *Cum quibus*, inquit, *& Domnus Johannis in Eccleſia Antiochena ſucceſſor, annotatione ſua ea tum confirmavit. At idem poteſtati ſuæ redditus, quod illis ceſſiſſet, retractavit; Dioſcoro & principibus ex aula Imperiali viris reſiſtens, & contra decreta, ut potè quæ adversùs Eccleſiaſticas ſanctiones facta eſſent, vociferans, Synodumque impiam appellans, & ſubſcriptionem denique ſuam reddi ſibi flagitans. Verùm Synodus ea de cauſſa huic quoque ſacerdotalem ademit dignitatem.* Aliam depoſitionis cauſſam afferre videtur Liberatus, cum hæc ſcribit, cap. XII. *Poſt omnes autem & Domnum Antiochenum* (depoſuit) *remanentem ab Orthodoxorum depoſitione: quia particeps factus Dioſcori in depoſitione Orthodoxorum & Eutychetis abſolutione. Depoſitus autem eſt dolo Dioſcori ſic. Poſtquàm conſenſit in omnibus Dioſcoro, datis in medio ejus Epiſtolis, quas ad ipſum Dioſcorum Antiochenus Domnus contra duodecim Cyrilli Capitula ſcripſerat, eò quòd eſſent obſcura, damnavit ægrotum & abſentem illa die.* Duo iſti auctores facilè conciliantur, ſi dixeris primum veram rationem attuliſſe, cur de deponendo Domno cogitarit Dioſcorus, alterum verò eam expoſuiſſe, quam peſſimæ proditioni obtendebat: nemo enim crediderit ad id

Niceph. lib. 4. c. 44.

Liberatus cap. 12. Breviarii.

perpetrandum zelo fidei motum eſſe Dioſcorum. Uſque adeò autem à Nicephoro Liberatum non diſſentire exiſtimo, ut eandem ab utroque rationem allatam eſſe putem, quam in Liberato obſcuravit ſcribarum aut Typographorum oſcitantium hallucinatio, niſi me fallit conjectura. Illius certè textus, quem modò deſcripſimus, vix ac ne vix quidem ſenſum congruum poteſt efficere. Quid enim ſibi vult, quod Dioſcorus *depoſuit Domnum Antiochenum remanentem ab Orthodoxorum depoſitione, quia particeps factus Dioſcori in depoſitione Orthodoxorum & Eutychis abſolutione*: Vides enim his verbis meram battologiam ſubeſſe, vixque dici poſſe quid ſibi velit, *remanentem ab Orthodoxorum depoſitione*: pro quibus ſi hæc ſuppoſueris, depoſuit; Domnum Antiochenum *ab Orthodoxorum depoſitione reſilientem*, vel potiùs *remeantem*: hæc enim vox & ab altera unius ſolum literulæ tranſpoſitione diſtat, & eo ſenſu reperitur apud S. Auguſtinum pariter Africanum, lib. 2. de Bapt. contr. Donatiſtas: *Quos*, inquit, *ad pacem atque unitatem ſancta Eccleſia remeare cupimus*; & Epiſt. 172. ad Criſpinum: *Niſi ad communionem veſtram remeaviſſent*; jam enim & optimus exurgit ſenſus, & eadem cum Nicephoro ſeotentia exprimitur: quæ proculdubio plurimùm Domni minuit culpam, tam ſtrenua videlicet tamque promta revocatione dilutam; & Actionem illam commentitiam planè arguit. Poſt hæc enim ſi ſupervixiſſet Domnus, eâdem prorsùs ac potiùs longè majori benignitate exceptus haberetur à Synodo, quàm alii Epiſcopi lapſi; nec de portione illi fructuum Eccleſiaſticorum impertienda cogitatum eſſet, cùm priſtinæ fuiſſet dignitati ſuæ cum ceteris reſtituendus.

XIX. Venia poſtulatur aliis Epiſcopis in Calchedonenſi: Cur non Domno?

16. Ratio ſuperiori affinis ſumitur ex Actione quarta Calchedonenſis Concilii. Ibi judices in quæſtionem vocant utrum Juvenalis Jeroſolymorum, Thalaſſius Cæſareæ Cappadociæ, Euſebius Ancyræ, Euſtathius Berythi, & Baſilius Seleuciæ Iſauriæ, qui omnes poteſtatem habuerant & principes fuerant Conciliabuli, Flavianumque damnaverant; utrùm, inquam, ſecundùm Canones alieni à dignitate Epiſcopatûs fieri deberent, ſimilémque cum Dioſcoro damnationis accipere ſententiam. Res ad Imperatorem defertur; eam ille ad Concilii Patres remittit, qui omnes una voce Epiſcopis indulgendum clamaverunt. Cur ſimilis de Domno nón habita eſt quæſtio à judicibus? Cur pari non exceptus indulgentiâ? Cur in Synodum non admiſſus, qui iſtis longè erat innocentior? quippe nec inter Synodi principes fuerat, nec cum Dioſcoro conſpiraverat, ſed ad ſubſcribendum ſententiæ jam latæ metu adductus, ſtatim reſipuit. At antiqua ſcripta; inquies, adversùs Cyrilli Capitula ipſamque adeò Catholicam fidem edita, poſteriori culpæ pondus addebant; autoremque veniâ reddebant indignum. Hæc ſi valet ratio, non erat cur Theodorito parceretur, ſedeſque ei ſua reſtitueretur. Nam & ipſe totius illius controverſiæ princeps fuerat, acriter decertarat adversùs Cyrilli Anathematiſmos, & à Dioſcoro propter hanc cauſſam fuerat à ſede ſua dejectus. *Alii quoque*, ut arguebat pro Theodorito Facundus lib. 2. cap. 1. *quorum memoria communicamus, ſcripſerunt adversùs B. Cyrillum eumdem: veruntamen in anathemate denominati non ſunt*. Non erat igitur cur deterior eſſet Domni conditio, cujus eadem erat cum Theodorito cauſſa; vel cur Juvenali ceteriſque lapſis in gratiam receptis, ipſe ſolus (ſi in vivis fuiſſet) impiæ depoſitionis ſententiæ ſubjectus maneret.

XX. Non è Diptychis eraſus à S. Leone.

17. Si Domnus ante Synodum Occumenicam & adhuc ſuperſtes fuiſſet, & cum hæreticis damnatus, cùm Anatolius ſcripſit ad ſanctum Leonem, interrogavitque de nominibus Dioſcori, Juvenalis & Euſtathii; an ad ſacrum altare recitari deberent, de Domni pariter nomine interrogaſſet, & de eodem reſpondiſſet Leo, quod de aliorum nominibus. Altum utrobique de Domno ſilentium cum non modò vitâ functum arguit, ſed etiam in pace Eccleſiaſtica, & in Apoſtolicarum ſedium communione deceſſiſſe.

Epiſt. 60. S. Leo.

XXI. Ex Conſtitutionibus Theodoſii & Marciani.

18. Conſtitutio Theodoſii Imperatoris, quâ Pſeudo-ſynodi Acta confirmavit, poſtquàm illius decreto Flavianum & Euſebium ab Epiſcopatu excluſos narrat, addit: *Sed & Domnum, qui fuit Antiochenus Epiſcopus, & Theodoritum & alios &c.* Quo loquendi modo, *qui fuit*, quem pariter pro Theodorito, Euſebioque, utpore ſuperſtitibus, etſi ſede ſua dejectis non uſurpavit, indicare videtur Domnum diem tunc ſupremum obiiſſe. Confirmatur ex Conſtitutione Marciani Auguſti, quâ Theodoſii memoratum Edictum infirmat, juberque ut nihil obſit Theodorito & Euſebio religioſis Epiſcopis. Domni enim ſimiliter mentio facienda erat, ut vel eâdem pariter gratiâ gauderet, vel ab ea exciperetur. Sed admodum inutilis fuiſſet. Quippe cùm Flaviano, qui martyrium pro fide obierat, non eſſet æquandus, ab ejus laudibus abſtinuit: cùm vero ad meliorem vitam jam migraſſet, non erat de ejus reſtitutione laborandum, cujus cauſſa morte finita erat. Hæc una ratio afferri poteſt: qui aliam adinvenerit, pergratum faciet, ſi eam cum eruditis communicaverit.

XXII. Ex Gelaſii ſilentio.

19. Cùm Gelaſius Papa I. ad Epiſcopos Dardaniæ ſcriberet de damnatione Acacii, omnia quæcunque poteſt exempla corrogat, ut Apoſtolicæ ſedis autoritatem ſupra Synodos evehat, plures enumerans Epiſcopos, quos à Synodo damnatos abſolvit ſedes Apoſtolica, alios etiam ab eadem damnatos, quos Synodos abſolverat, addenſque veniam conceſſiſſe innumeris qui prævaricati erant in Pſeudo-ſynodo Epheſina, dum hanc in irritum miſit. Hic profecto locus erat de Domno memoriam faciendi, deque Maximo ejus ſucceſſore. Obſervaſſet proculdubio ex Actis Epheſinis hoc unum integrum ſtetiſſe, irritis aliis, ut Domni depoſitio, & Maximi electio permaneret, quoniam utramque confirmaverat ſententiâ ſuâ Pontifex. Nihil tale venit in mentem Gelaſio, quippe qui Domnum vitâ functum noverat, antequam ſucceſſor ei ſubrogaretur Maximus.

XXIII. Quid de Domno factum poſt depoſitionem, neſcit Evagrius.

20. Evagrius lib. 1. Hiſtor. cap. x. de Epiſcopis à Pſeudo-ſynodo Epheſina depoſitis agens, hæc habet: *Abdicatur etiam ab aliis Theodoritus Epiſcopus Cyrenenſis, & Domnus quoque Eccleſiæ Antiochenæ Antiſtes: de quo quid poſteà factum ſit, non conſtat.* At vero ſi Actio illa de Domno commentitia non eſſet, & Evagrii temporibus inter alias Concilii Actiones lecta fuiſſet, conſtitiſſet Evagrio quid factum eſſet de Domno, poſt ejus damnationem; nimirùm à damnationis ſententia abſolutum non fuiſſe, Maximum in ejus locum ſubſtitutum à Romano Pontifice eſſe confirmatum, Domnum alimenta à Concilio petiiſſe ac impetraſſe, annitente Maximo, quibus contentum privatam deinceps vitam egiſſe. His cognitis, quid Evagrius ampliùs de Domno ſcire peroptaſſet?

XXIV. Liberatus ſilet de Actione in Domni cauſſa, alias recenſens.

21. Liberatus Eccleſiæ Carthaginenſis Diaconus, eorum, quæ ad Calchedonenſem Synodum ſpectant, curioſiſſimus indagator, in Breviario de cauſſa Neſtoriana & Eutychiana, ea quæ de Epheſina Pſeudo-ſynodo & Calchedonenſi Concilio recitat, aſſerit ſe Alexandriæ de Græco in Latinum tranſlata accepiſſe: nullam tamen mentionem facit Actionis de Domno habitæ in Calchedonenſi; licet accuratiſſimè omnes tam Seſſiones quàm Actiones recenſeat, earumque Breviarium pro ſui inſtituti ratione ex ordine digerat capite 13. Subſequens vero caput 14. ita exorditur: *Expleto ergo magno & vene-*

Digitized by Google

rabili Calchedonenſi Concilio in duodecim Secretariis & ſedecim actionibus. Soo igitur ſilentio Actionem, de qua ſermonem facimus, reprobat Liberatus: quæ ſi pro genuina habenda eſſet, jam non ſedecim, ſed ſeptemdecim Actiones erunt numerandæ. Ex quibus perſpicuum eſt oon modò Conſtantinopolitana Synodi Calchedonenſis exemplaria, quibus Juſtinianus Imperator & quintæ Synodi Patres utebantur, Actione illa caruiſſe, ſed etiam Africana, Alexandrina, Romana, &c. quæ in manibus habuerunt Gelaſius Papa, Facuodus Liberatus, Evagrius, & Nicephorus.: ac proinde meram putamque eſſe fabulam per impoſtorem mala arte confictam.

XXV. Dilemma ex Leonis ſtatuto de converſis vel obduratis Epiſcopis.

22. Uno adhuc dilemmate ſic arguo. Leo pluribus in locis vult ut Epiſcopis apud Epheſum lapſis pacis ac communionis gratia tribuatur, ſi corrigantur, & quæ malè ſont facta propriâ ſubſcriptione damnaverint; pertinaces verò juſtâ ſeveritate coërceantur. Vel igitur Domnus ex correctis fuit, vel ex pertinacibus Si ex correctis, indolgentia proculdubio ei, ſicut ceteris, conceſſa eſt: ſi ex pertinacibus & obduratis, jam ne illa quidem proventûs Eccleſiaſtici portione dignus erat, quam ei volunt ad ſucceſſoris preces aſſignatam eſſe à Synodo ex iſtius Actionis autoritate. Nodus iſte ſolvi aliter noo poteſt, quàm ſi dixeris Domnum ad meliorem tunc vitam aſſumtum nec de repetenda Antiocheoa ſede, nec de neceſſariis vitæ mortali ſubſidiis cogitaſſe.

Sed quomodo, inquies, ſi vita functus, ad Euthymium Abbatem, ut initio diſſertationis diximus, reverſus eſt, poſtquàm omnia, quæ ei prædicta fuerant, effectum eſſent ſortita, inter quæ præcipua erat depoſitionis prædictio? Reſpondeo tempus, quo reverſus eſt Domnus ad Euthymium, notatum non eſſe ab ejus vitæ autore, idque probabiliter contigiſſe ſtatim atque in ſemet reverſus de ſpreto à ſe ſancti Abbatis conſilio cogitavit, ac pœnitentiâ motus eſt. Ac præterea cum ab ejus depoſitione uſque ad Synodum Calchedonenſem duo anni ferè effluxerint, & ad minus onus annus ante Maximi ordinationem, nihil vetat Domnum ſuæ prævaricationis pœnitentem, de ſua depoſitiooe afflictum, prædictionemque patris ſui animo revolventem, & quid in tanta rerum perturbatione facto opus eſſet ignarum, ad Euthymium confugiſſe, ut curarum ſuarum pondus apud eum deponeret, leniretqoe acerbitatem doloris ſanctiſſimi viri conſiliis ac monitis recreatus. Poſt quæ accidere ei potuit ultimus dies ante Synodum Calchedonenſem & ante Maximi ordinationem.

XXVI. Ex aliquibus locis Actionis falſitas deprehenditur.

23. Argumentum erui poſſet ex illis Actionis verbis: *Sanctus & beatiſſimus Papa Epiſcopatum ſancti ac venerabilis Maximi Epiſcopi Antiochenæ Eccleſiæ confirmavit, &c.* Primùm enim non eſt illius ætatis ut Romanus Epiſcopus hac unica voce *Papa* ſine aliquo addito deſignetur: nec, ſi bene memini, locus ullus eſt io Actis Calchedonenſibus, in quibus toties nominandus occurrit, ubi ad vocem *Papa* non addatur vel *urbis Romæ*, vel *Apoſtolicæ ſedis*, vel aliquid ſimile. Deinde quod de confirmatione Maximi per Leonem dicitur, poſteriorum temporum ſtylum redolet. Per id enim temporis nondum Orbem Occidentalem pervaſerat hæc diſciplina, quâ factum eſt poſteà ut ordinationum in provinciis celebratarum confirmatio à Pontifice Romano poſceretur, multoque magis ignota erat Orientalibus. Quod ſi confirmatum Maximum à Leone eam ob rem dixeris, quòd eum communionis ſuæ participem fecerit, eo etiam ſenſu ab aliis Epiſcopis confirmatus eſſe dicendus eſt, qui eum à ſua communione noo removerunt, vel etiam ab ineunte ejus Epiſcopatu. Tametſi non negaverim majoris ſemper ponderis fuiſſe Pontificis Romani communionem, quoniam & Sedem Apoſtolicam, primatiam ſplendidiſſimamque regebat, & *potentiori*, ut loquitur Irenæus, *principalitate* cunctis eminebat, & *majores Diœceſes* tenebat, quemadmodum ſcribunt Arelatenſis I. Concilii Patres; quarum Diœceſeon Epiſcopi ei plerumque communione jungebantur, cui Romanus ſuam impertiiſſet.

XXVII. De Maximi Antiocheni Epiſcopi ordinatione.

Verùm Maximi ordinationem, & quæ eam præceſſerunt, accuratiùs paulo examinemus: video enim in præoccupatas opiniones confidentiùs itum eſſe à nonnullis. Hoc porrò primum certum eſt: Domnum à Pſeudo-ſynodo Epheſina eſſe depoſitum: teſtes ſunt Liberatus, Evagrius, Nicephorus & alii locis ſuperiùs citatis.

Certum eſt 2. eum *poſt omnes*, ut Liberatus diſertè aſſerit, eſſe depoſitum, & ut habet tractatus ſeu breviculus hiſtoriæ Eutychianiſtarum præfixus Epiſtolis ſancti Leonis in editione Romana: *Poſt diem tertiam Synodi, qua dejectus eſt ſanctæ memoriæ Flavianus, dejicitur etiam Domnus Antiochenus, Dioſcorus repente diſceſſit, ſolutuſque conventus eſt.* Domni cauſſam à Flaviani & Euſebii cauſſis ſeparatam voluit de induſtria Dioſcorus: ut in utriuſque damnationem, antequam damnaretur ipſe, ſubſcriberet. Hac arte & *dolo*, (quæ vox Liberati iſtud indigitat) duo obtinebat, quibus Domno omnis ad ſuam ſedem repetendam aditus præcludebatur: hinc enim adverſos habebat quotquot à Dioſcori partibus ſtabant, & in ipſius Domni depoſitionem conſpiraverant; inde verò infenſos nacturus erat Catholicos omnes, qui ſententiam in Flavianum & Euſebium à Dioſcoro latam horrori habebant.

3. Certum eſt enim à Synodo abſentem, imò & ægrotantem damnatum eſſe: ita ut nullus datus ſit ſemetipſum defendendi locus: illud enim aſſerit Liberatus expreſſis verbis, cap. 12.

4. Certum eſt Domnum injuſtè eſſe damnatum, non modò quia omnis judiciorum forma à Dioſcoro judicante peſſumdata eſt, omniaque per vim ac furorem acta; ſed etiam quia nullum aliud ei crimen objectum eſt, quàm quod Cyrilli capitula, tanquam obſcuriora, ſcriptis ad Dioſcorum literis ſilentio premenda dixiſſet. Si quid porrò in eo peccatum fuerat à Domno, jamdiu illud omne per pacem inter Epiſcopos redintegratam abolitum erat & oblivioni datum.

5. Ex his quæ ſupra diximus probabiliſſimum, ac potiùs certum eſt, non diù depoſitioni ſuæ ſuperfuiſſe Domnum, nec uſque ad Concilium Calchedonenſe, hoc eſt ad annum Domini CCCCLI. produxiſſe ætatem. Crediderim ego haud ægrè ex eo morbo illum non convaluiſſe, quo afflictus decumbebat, teſte Liberato, cùm damnationis in eum ſententia inflicta eſt, tædioque confectum obiiſſe; quoniam tam inexpectatâ tempeſtate dejectus è ſecunda Orientalium partium ſede, neminem vidit à quo præſidii aliquid ſperare auderet, infenſis ſibi Dioſcori ſequacibus propter damnatum olim Eutychen, offenſis Catholicis propter approbatam Flaviani depoſitionem, quam brevi mors ſecura eſt.

6. Si qua Nicephoro fides, ſi qua noſtræ de obſcuro Liberati loco conjecturæ probabilitas, Domni condemnatio ejus pœnitentiæ fructus fuit; ſiquidem illi ſubjectus eſt, propterea quòd ſubſcriptionis pœnitens ſuum ſibi chirographum reddi vehementer poſtulavit, & in tanti ſceleris autores palàm ac publicè invehere veritus non eſt. Unde etiam forſan conceptum ab eodem de vita privata uſque ad mortem agenda conſilium morte ſuperveniente abruptum. Sup. num. 15.

XXVIII. Stephani Epheſini cauſ.

7. Denique ejus damnationem vel à Leone vel à Concilio Oecumenico ad examen fuiſſe revocatam nuſquam legimus. Tantummodò Actione x. ubi

Digitized by Google

fragium de Domno.

ventilata eſt Ibæ Edeſſeni cauſſa, cùm judices propoſuiſſent ut relegerentur quæ in Epheſo de Iba Epiſcopo geſta erant, poſtquam legati Leonis, Anatolius, aliique tres ſuam aperuiſſent ſententiam, Stephanus Epheſi Epiſcopus dixit : *Et ego judico, ut quæ contra Canones in Epheſina Metropoli facta ſunt, infringantur, exceptis his, quæ geſta ſunt adverſus Domnum Antiochenæ civitatis Epiſcopum, ob hoc, quia ordinatio Dei amantiſſimi Epiſcopi Maximi facta pro eo canonicè in Antiochena Metropoli, à ſanctiſſimo Archiepiſcopo Leone & hoc præſente ſancto & univerſali Concilio eſt ſuſcepta.* Quod ſuffragium neſcio an magni faciendum ſit;cùm unicum ſit, & ab eo profectum, quem Actione ſequenti exauctoratum legimus propter ſcelera, per quæ ſibi gradum ad Epheſinam ſedem fecerat, ex quibus probabile eſt Stephanum ex odio ac malevolentia condemnationem Domni ratam eſſe voluiſſe : cui ita ſentienti ſicut nullus præiverat, ita nec ullus adſtipulatus eſt. Quicquid ſit, hoc de ſuo aſſeruit Stephanus, nec dixit excepta eſſe à ſancto Leone geſta Epheſi adverſùs Domnum, cùm alia omnia hujus infauſtæ Synodi Acta cum ceteris Occidentalibus reſcidit : nec quicquam definitioni Calchedonenſis Concilii inſertum eſt, quod illius condemnationem ad mentem Stephani confirmaret ; ſed ſolus fuit in ea ſententia : quod facit plurimùm pro Domni abſolutione.Denique nihil in eadem Stephani ſententia eſt, ex quo ſuperſtitem tunc fuiſſe Domnum aſſeras: imò hunc fato jam functum indicat ; cum Acta neget eſſe reſcindenda ob eam ſolam rationem : quia confirmata erat Maximi ordinatio *canonicè facta* : Canonicè enim facta non fuiſſet, ſi Maximus Domno adhuc ſuperſtiti, nec canonicè depoſito ſuperordinatus eſſet. Ad hoc unicum Stephani ſuffragium reſpexit quinta Synodus, cùm exempla undequaque exquireret Epiſcoporum poſt mortem damnatorum, ut inde Trium Capitulorum damnatio roboraretur, quorum exemplorum inopiâ cùm laboraret, avidè arripuit Stephani verba, quaſi fuiſſent à Synodo approbata : & cum etiam abſolutum à Synodo Oecumenica Domnum non legeret, ſed Maximum potiùs confirmatum, confidenter aſſeruit Domnum poſt mortem damnatum : tametſi ſtatim ſe ſimulque Stephanum Epheſinum explicuerit, dum ſignificavit totum illud ex ſola confirmatione Maximi eſſe aſſertum. Aliquâ tamen maculâ, quod diffitendum non eſt, remanſit aſperſa Domni memoria propter Damnatos Catholicos Antiſtites : quæ cauſſa fuit cur in purganda ejus memoria tardiores ſe Concilii Patres geſſerint.

XXIX. Quid factum in electione & ordinatione Maximi.

Jam vero in deligendo & ordinando ejus in locum ſucceſſore quid factum ſit, operæ pretium eſt diſcutere. Notanda imprimis quatuor Legatorum ſedis Apoſtolicæ ſententia in Actione X. Calchedonenſis Concilii, quâ disertè aſſerunt ordinationem Maximi Antiocheni Epiſcopi in Domni locum ſubrogati Epheſinæ Pſeudo-ſynodi geſtis non eſſe accenſendam, eamque fuiſſe ſancti Leonis mentem, cùm ex una parte omnia quæ ibi geſta ſunt, irrita eſſe judicavit, ex alia verò Maximum in ſuam communionem recepit. Verba Legatorum in Synodo hæc ſunt occaſione depoſitionis Ibæ à Pſeudo-ſynodo Epheſina, cujus Acta relegi volebant judices : *Paſchaſinus & Lucentius & Julianus Reverendiſſimi Epiſcopi, & Bonifacius reverendiſſimus Presbyter, Vicarii ſedis Apoſtolicæ per Paſchaſinum dixerunt : Synodus proferri non poteſt, in qua illa nefaria delicta relecta ſunt, & ob hoc ad lectionem videntur eſſe ſuperflua ea, quæ ibi ſunt acta. Si ergo & à beatiſſimo & Apoſtolico Romanæ urbis Epiſcopo,* OMNIA *quæ ibi geſta ſunt vana ſunt habita, (claret quia & ſanctiſſimus Epiſcopus Antiochenæ civitatis extra hæc eſt, quem poſt hæc beatiſſimus Epiſcopus in propria communione ſuſcepit) neceſſarium eſt* enim *ut rurſus eundem tranquilliſſimum & Chriſtianiſſimum Principem adeamus, quatenus illud Concilium ſacra & propria lege neque nominari præcipiat.* Fatendum eſt valdè inemendata eſſe hæc verba tam in Græcis, quàm in Latina verſione, in qua 1. abundant iſta : *quem poſt hæc beatiſſimus Epiſcopus in propria communione ſuſcepit.* : quæ deſiderantur in textu originali. Unde conjicimus vice gloſſematis ad marginem ex ſequentibus Anatolii verbis adſcripta poſtmodùm in textum irrepſiſſe. 2. Superflua videtur vocula *enim*, quam ideò diverſo ab aliis charactere notavimus, & quæ fortaſsè ſuppoſita eſt pro *etiam* à ſcriba ambigua vocis abbreviatione decepto : antiquiſſima enim Crabbi editio ita habet *etn*, quod *etiam* non minus ſignificare poteſt quàm *enim*. 3. Non eſt ad quid vox *eundem* referatur, cùm in ſuperioribus de principe mentio non occurrat. 4. Niſi retineatur parentheſis, quam de noſtro appoſuimus, & vocula *enim* tollatur;ita ut ex his quæ antecedunt parentheſim, & his quæ ſubſequuntur, una ſermonis ſeries exurgat, vix ulla connexio ac cohærentia inveniri poteſt in illa Legatorum ſententia ; nec apparet, cur hoc loco, ubi de Maximo quæſtio mota non erat, hoc directè & ex profeſſo probare videantur, ad Synodum Epheſinam non pertinere Maximi ordinationem ; vel, ut aliis placet, à rejectione Actorum illius Synodi eſſe excipiendam : receptâ autem interpunctione & emendatione noſtra, optimè, ni fallor, omnia cohærent.

Loci Actorum Calchedonenſium tentata emendatio.

Tentabo & aliâ viâ hujus loci emendationem in Græco textu, qui clarus erit, ſi particula ὡς, quæ poſt δῆλον ἐστι, legitur, anteponatur geminæ huic voculæ, & altera particula ἐστι ut ſuperflua rejiciatur ; ſic ergo legendum putaverim : Εἰ μὲν οὖν καὶ ἀπὸ τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ ἐπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ταῦτα τὰ ἐκεῖ πεπραγμένα μάταιά ἐστι, ὡς δῆλον ἐστι, καὶ ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας ἔξω τούτων ἐστίν, ἐπὶ τὸν αὐτὸν τὸν γαληνότατον καὶ χριστιανικώτατον βασιλέα ἐπιτύχωμεν ὥστε ἐκείνην τὴν σύνοδον ἱερῷ ἰδίῳ νόμῳ μήτε ὀνομάζεσθαι προστάξαι. Quæ ita verto : *Si igitur & à beatiſſimo Apoſtolicoque Epiſcopo urbis Romæ omnia, quæ ibi geſta ſunt, vana ſunt reddita, ut manifeſtum eſt : & ſanctiſſimus Epiſcopus Antiochenæ Eccleſiæ extra hæc habetur ; Adeamus tranquilliſſimum & Chriſtianiſſimum Principem, ut illud Concilium ſua ſacra lege nec nominari præcipiat.* Nimirùm, quæ his verbis in Latina editione inſeruntur, nec leguntur in Græco, pariter omittenda cenſemus ; tametſi Petrus de Marca hæc retenta à veteri interprete credat juxta fidem antiquorum codicum : quod confirmare nititur ex ſequenti Anatolii interlocutione, in qua negotium Maximi à reſciſſione Geſtorum Epheſinorum excipi vult propter communionem Maximo à Leone impertitam. Sed ſibi ipſi ſufficiunt legati, ut intelligantur, & ſive ſententia illorum ab Anatolii ſuffragio diſcrepet, ſive illi concinat, non probat tamen id à Legatis dictum, quod dictum non eſſe omnia originalium Actorum exemplaria ſignificant ; nec neceſſe eſt ut eadem ab Anatolio & à legatis Romanis proferantur, ſiquidem hi aliquando inter ſe non conveniunt, ut videre eſt in ſequenti Actione Calchedonenſi XI. in negotio Baſſiani & Stephani Epheſi Epiſcoporum, quorum alterutrum in ea ſede retinendum eſſe cenſuit Julianus Coënſis, aliis utrumque removendum contendentibus.

Inutile tamen prorſus non erit Anatolii interlocutionem propiùs inſpicere, tota enim mihi videtur arte compoſita ab homine verſuto & de ſua ordinatione malè ſecuro. Ita ſe habet poſt legatorum verba.

Anatolius reverendiſſimus Archiepiſcopus Conſ- Actione 12. Calched.

Gr. αὐτόθι ἐν τῷ παρόντι.

XXX. Suffragium Anatolii diſcutitur.

cantinopolis nova Roma dixit : Hinc deſtructionem ea, qua in Epheſo nuper geſta ſunt habuerunt, ex quo maximè poſt hac optimè ſunt & Deo amabiliter emendata. Igitur definimus nihil horum valere, qua in illa dicta Synodo ſunt confecta ; niſi illud circa ſanctiſſimum Maximum magna Antiochena civitatis Epiſcopum : quoniam & ſanctiſſimus Leo Romanus Archiepiſcopus in communionem eum recipiens, praeſſe eum Antiochenſium judicavit Eccleſia : quam formam ſequens & ipſe approbavi & praſens omne ſanctum Concilium.

Duo erant in Legatorum ſententia, quæ Anatolium angebant. Primùm quòd dixerant OMNIA Epheſini Conciliabuli Acta vana eſſe, nefaria, nec nominanda. Alterum eſt, quòd Maximi Antiocheni negotium extra Acta illa cenſendum eſſe contenderant. Utroque concuti videbat homo ſagax ordinationis ſuæ fundamenta : ſi enim OMNIA Synodi illius geſta ſine exceptione irritanda erant, jam periculum ſubibat Anatolius dignitatis ſuæ, cujus autores fuerant Synodi infauſtæ principes ; ſi verò ab ejuſdē Cōcilii geſtis ſecernebatur ordinatio Maximi, tunc unicum illud exemplum, quo ordinationē ſuam etſi à prædonibus deſignatam, tueri poterat, ſibi per Legatorum verba eripi cernebat, verebaturque ne illi eo concilio ita locuti eſſent, ut retractandæ poſtmodùm ejus ordinationi, quemadmodum & de aliorum ordinationibus factum eſt, viam pararent. Hoc homo ſagaciſſimus ſubodorabatur, ſubtiliterque declinare tentavit. Primùm igitur, quia legati omnia geſta illa velut nefaria atque in omnibus à ſancto Leone reprobata, nec relegi, nec examinari volebant : ſermonem ſuum inde orditur, ut dicat ab eo ſolum tempore, geſta illa irrita fuiſſe, ex quo erant ritè diſcuſſa & emendata, in prima videlicet Actione Calchedonenſi. Hinc conſequi volebat, propriè non ex Leonis, ſed ex Synodi decreto petendam eſſe geſtorum Epheſinorum reſciſſionem : ac proinde ſi quid ex illis nondum examinatum erat, & emendatum à Synodo, qualis ejus erat ordinatio, non irritum eſſe cenſendum. Tum velut definiens pronuntiat, nihil horum valere, quæ apud Epheſum confecta erant : Maximi tamen negotium cautè excipit, ut & ſuum pariter exciperet ; πλὴν τοῦ κατὰ τὴν μεγίστην Ἀντιοχείαν ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Μαξίμου. *Excepto ſanctiſſimo Epiſcopo Maximo, qui praeſt magna Antiochia.* Ne verò infenſos haberet legatos, quibus contradicebat, eam exceptionem ex judicio ſedis Apoſtolicæ repetit ac firmat, cujus Epiſcopus Maximum in ſuam communionem recipiens ſua approbatione honeſtarat, quo ſuam quoque rem agebat, cùm & ipſe in communionem à Leone receptus eſſet. Significat inſuper Concilii Oecumenici acceſſiſſe conſenſum, ut omnem hujus negotii retractandi ſpem legatis eriperet. Sed mirare, ſi placet, hominis vafritiem, qui cùm in ordinando Maximo omnibus præiviſſet, eam ſibi ordinationem contra canones vindicans, jactare audet ſe Leonis exemplum ſecutum eſſe, nec Maximum approbaſſe niſi poſt cognitam Leonis ei communicantis approbationem. Ea eſt hominis ſinceritas candorque animi.

XXXI. Ordinatio Maximi diu poſt Epheſinum latrocinium acta.

Firma igitur certaque manet Legatorum S. Leonis ſententia, aſſerentium inter Epheſina Acta numerandam non eſſe Maximi ordinationem. Et revera etſi forſan depoſito Domno decrevit illa Synodus alium eligendum, non eſt tamen ordinatus, niſi diù poſt ſolutam Synodum. Primùm enim Anatolius ipſe, à quo Maximus ordinatus eſt, conſecratus non eſt Conſtantinopol. Epiſcopus, niſi poſt Flaviani mortem, ut ex Breviculo hiſtoriæ Eutychianiſtarum Epiſtolis S. Leonis in editione Romana præfixo diſcitur, & ex fragmento Epiſtolæ Anatolii ad Leonem PP. quod inter vetera Eccleſiæ Græcæ monumenta nuper luci dedit vir doctiſſimus Joannes Cotelerius. p.66. In eo ſiquidem poſt mortem Flaviani narratam, iſta legimus : *Tunc temporis Anatolius quidam Preſbyter Alexandria apud Conſtantinopolim morabatur, &c. Fit ergo iſte Conſtantinopoli Epiſcopus.* Succeſſit igitur mortuo, non verò eſt viventi ſuperpoſitus, quod nec Leo unquam objicere omiſiſſet, ſi ita actum eſſet. Imò nunquam à Leone fuiſſet receptus, quemadmodùm ſcribebat ad Conſtantinopolitanos : *Quiſquis incolumi atque ſuperſtite Flaviano Epiſcopo* Ep. 45. cap. 1. *veſtro Sacerdotium ejus fuerit auſus invadere, nunquam in communione noſtra habebitur, nec inter Epiſcopos poterit numerari.* Denique cùm ſcribat ad Theodoſium Auguſtum die 16. Julii anni ſequentis, *de ordinatione ejus, qui Conſtantinopolitana* COEPIT Ep. 51. cap. 1. *Eccleſia præſidere* : ſatis oſtendit recenter fuiſſe ordinatum, id eſt, ferè decimo menſe à ſoluta Synodo Epheſina. Jam verò aliquod tempus fundandis Epiſcopatus ejus exordiis dandum fuit, antequam Antiochiam ſe conferret, ubi electionem & conſecrationem fieri oportebat ſecundùm canones, ſicut revera canonicè factam eſſe Antiochiæ, docet Stephanus Epheſinus Actione 10. Calchedonenſi. Illic Maximus, qui Diaconum & Archimandritam agebat, in Antiochenſium civitate *canonicè*, ſi Stephano Ep. 80. ad Anatolium, c. 2. & 81. cap. 5. credendum, electus & ordinatus eſt : ſi verò Leoni fides, *contra canonicam regulam, contra inſtituta canonum, ſine ullo exemplo* talem ordinationem celebrare Anatolius præſumſit : *Quod*, inquit Leo, Ibidem. *amore reparanda fidei, & pacis ſtudio retractare ceſſavimus.* Quod unum in Maximi ordinatione peccatum notavit Leo, alia proculdubio notaturus, ſi qua alia ejus ordinationem infirmaſſent. Quod enim Facundus ſcribit, Maximum Antiochenum & Ju- Facundus lib. 5. cap. 3. venalem Jeroſolymitanum vel dogmate, vel communione Eutychianorum pollutos antè fuiſſe, quoad Maximum, vel pura puta Neſtorianorum, quod illic Facundus inſinuat, calumnia fuit ; vel Facundi ipſius mera ſuſpicio, inde nata, quod Maximum & ab Eutychianis ordinatum, & conſequenter eorum ſaltem communione infectum putavit. At ab Anatolio, ut teſtis eſt Leo, fuit ordinatus, quem nunquam pro Eutychiano habuit Romanus Pontifex, etſi fidei ab eo profeſſionem exegit, quam neceſſariam reddebat antiqua Anatolii cum Dioſcoro neceſſitudo, cujus videlicet apocriſiarius fuerat.

Jam ex dictis plura habemus ad hiſtoriæ & diſciplinæ Eccleſiaſticæ notitiam conducentia. Primò XXXII. Omnium quæ dicta ſunt recapitulatio. videlicet eliminandam eſſe ab Actis Calchedonenſibus Actionem illam *de Domno* inſcriptam ; tanquam quæ ſpuria ſit & omninò commentitia.

2. Ad S. Leonis judicium referendum non eſſe, quod Domnus ſedi ſuæ poſt Epheſinum latrocinium non fuerit reſtitutus, ſed ad ipſius Domni mortem, quæ reſtitutionem ejuſdem prævenerat.

3. Maximi ordinationem Epheſinis Actis ex mente Legatorum ſedis Apoſtolicæ non eſſe annumerandam.

4. Solum defectum, qui in ea reprehendendus fuit, hunc fuiſſe, quod Anatolius ultra proprios terminos excurrens eam ſibi ordinationem vindicarit.

5. Leonem amore pacis iſtud diſſimulaſſe ; tametſi probabile eſt Orientales eam ob rem non fuiſſe ordinationem retractaturos. Etſi enim manifeſtè contra canones peccaſſet Anatolius, ſi aliquorum Diœceſis Orientalis Epiſcoporum ordinationem ſibi arrogaſſet, quos nimirum omnes Antiocheno Epiſcopo ſubjectos pronuntiarat Synodus Nicæna ; cum tamen de Antiocheni ipſius primatis ordinatione nihil in particulari præſcripſiſſet ; contra canones non videbatur eſſe, ſi admiſſis omnibus Provinciæ Epiſcopis, Conſtantinopolitano conſecrationis honor ex omnium conſenſu deferretur : illi, inquam, qui ex decreto ſecundæ Synodi Oecumenicæ ſupra omnes ſedes Orientales prærogativam obtinuerat.

Nun

Non diffiteor tamen iſtud ambitioſè & contra conſuetudinem ab Anatolio eſſe præſumtum : ſed non ſine exemplo, nec ſine autoritate canonum, quàm ſuæ ambitioni obtenderet. Non aliter quippe ordinationem Thraciæ, Ponticæ, & Aſianæ Diœceſeon ad ſe traxerant Anatolii prædeceſſores, quàm ſe Metropoliticis ordinationibus immiſcendo, non ſua quidem ſponte quoad ſpeciem, ſed invitati à Provincialibus Epiſcopis, rogatique quaſi ambitioſarum penſationum coërcendarum gratiâ, ſeditionumque avertendarum, quas frequenter moveri contingebat. Nec id etiam ſine domeſtici canonis ſuffragio audebant. Conſtantinopolitana quippe Synodus canone 2. poſt conſtitutos Diœceſeon terminos, ita eoſdem à quolibet Epiſcopo tranſiliri prohibuit, ut tamen eos qui invitati à Provincialibus, Eccleſiarum ſe alienarum ordinationibus immiſcuiſſent, pro canonum violatoribus haberi noluerit: *Non invitati*, inquit, *Epiſcopi ultra Diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus vel quibuſcunque diſponendis Eccleſiaſticis cauſſis.* Quod dum decernerent hujus Synodi Patres ob oculos habebant proculdubio canones Apoſtolicos 13. & 33. nec non & Nicænam definitionem. Teſtes habemus ipſos Concilii Epiſcopos cujus (ſi non ſubſequentis conventûs) Synodicam ad Damaſum alioſque Occidentis Epiſcopos deſcripſit Theodoritus libro 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 9. Hæc ſunt ejus verba : *De privata autem Eccleſiarum adminiſtratione antiquus, ut ſcitis, mos obtinuit, ſanctorumque Nicææ Patrum definitio, ut in ſingulis Provinciis Epiſcopi Provinciæ* ET SI IPSI VELINT CUM EIS FINITIMI ORDINATIONES SECUNDÙM UTILITATEM *peragant. Qua ex forma ſcitote tum reliquas apud nos Eccleſias adminiſtrari, tum* ILLUSTRISSIMARUM ECCLESIARUM *creatos fuiſſe* SACERDOTES. Favent Antiocheni canones 13. & 22. quibus permittitur invitatis Epiſcopis à ſuis alienæ Provinciæ collegis, illius ſeſe ordinationibus immiſcere. His gradibus tendebant ad Primatum Conſtantinopolitani Epiſcopi. Primùm enim ex benigna canonum interpretatione invitari ſe curavere ad ordinationes Metropolitarum. Tum quod ex gratia tantùm conceſſum videbatur, in apertum jus tranſiit. Denique canone Eccleſiaſtico ſancitum eſt, cum ſeſe generalis Synodi obtulit occaſio. Iiſdem paſſibus progreſſus eſt Anatolius ad majora. Subactis enim minorum Diœceſeon Metropolitanis, de majoribus ordinandis inceſſit eum ambitio. Ac primùm ſpecie turbarum, quæ tunc timendæ erant, comprimendarum, ſe ſe Antiocheni Epiſcopi ordinationi inſeruit, ſeu ut canones ſinebant, invitatus, ſeu miſſus ab Auguſto, ſperans id, quod occurrenti temporum difficultati datum erat, pro inviolabili aliquando conſuetudine facilè recipiendum : cui demum accederet canon Eccleſiaſticus, quo recepta conſuetudo firmaretur, ſanciretur que in perpetuum.

Hæc cum ita ſe habeant, Maximi ordinatio irritari eam ob cauſſam non poterat : quoniam volentibus & ſecundum canonum indulgentiam invitantibus Anatolium Orientalis Provinciæ vel Diœceſis Epiſcopis, facta non erat injuria. Et revera etſi Leo Anatolium exagitans ob tentatam ab eo majorum ſedium depreſſionem, uſurpatam objiciat ordinationem Maximi, neutri tamen ea de re negotium faceſſere viſus eſt, non amore tantum pacis, ſed etiam propter canonum de invitatis Epiſcopis exceptionem. Præſenſit etiam, ni fallor, Leo noſter, nihil ab Anatolio actum eſſe hac in re contra Nicænos canones, ſed tantummodò contra conſuetudinem ſeu regulam Eccleſiaſticam : latum enim diſcrimen poſuit inter utramque Anatolii uſurpationem, alteram quâ Antiochenum Epiſcopum ordinare præſumſerat, alteram quâ ſecundi honoris locum invadere tentavit : hanc contra Nicænos canones eſſe clamitat, illam verò contra canonicam regulam : *Poſt conſecrationem*, inquit, *Antiocheni Epiſcopi, quam tibimet* CONTRA CANONICAM REGULAM *vindicaſti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam eſſe prolapſam, ut* SACRATISSIMAS NICÆNORUM CANONUM CONSTITUTIONES *conareris infringere ; tanquam opportunum ſe tibi hoc tempus obtulerit, quo ſecundi honoris privilegium ſedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit, &c.* notanda enim orationis auxeſis in ſecundæ uſurpationis narratione.

Vide obſervationem 1. ad Ep. 80.

Epiſt. 80. ad Anatol. c. 2.

Quamobrem illam facilè diſſimulavit, hanc velut inauditam & tolerandam nunquam ſe paſſurum ſpopondit : quoniam Nicænos canones totius mundi veneratione conſecratos, aliiſque omnibus ſingulari privilegio ſacratiores infringebat peſſumdabatque. Ex dictis ſequitur non magis diſpenſatione vel confirmatione opus fuiſſe in ordinatione Maximi, quàm olim opus fuit, cùm Johannes Chryſoſtomus tot ordinationes ac depoſitiones etiam Epiſcoporum aggreſſus eſt perfecitque in Aſiaticis Eccleſiis, quod & refert Actio XII. Calchedonenſis Concilii, & confirmant quotquot res à Chryſoſtomo geſtas proſecuti ſunt.

DISSERTATIO DECIMA,

DE CAUSSA THEODORITI EPISCOPI CYRI

PSEUDO-EPHESINÆ SYNODI SENTENTIA DEPOSITI, A S. LEONE PAPA RESTITUTI, IN CALCHEDONENSI SYNODO PURGATI.

Ad Epiſtolam ſancti Leonis XCIII. ad eumdem Theodoritum ſcriptam.

I. An & quale fuerit Apoſtolicæ ſedis judicium quo Theodoritus purgatus eſt. *Epiſt. 93. ad Theod. cap. 5.*

BENEDICTUS, inquit S. Leo, *Deus noſter, cujus invincibilis veritas ab omni hæreſeos macula mundum te, ſecundùm Apoſtolicæ ſedis judicium, demonſtravit. Cui dignam retribues pro tot laboribus gratiam, ſi talem te, qualem probavimus, pro univerſalis Eccleſiæ defenſione ſervaveris.*

Quale fuerit illud *Apoſtolicæ ſedis judicium*, à multis quæſitum eſt hactenus, inque varias itum eſt ſententias. Nonnulli aliquod vel in Synodo vel extra Synodum à S. Leone de reſtitutione Theodoriti decretum conditum fuiſſe autumant, poſtquàm ad eum cauſſam ſuam per libellum appellationis detuliſſet. Verùm cùm de hujuſmodi decreto ne apex quidem ullus appareat, ſive in Actis Calchedonenſibus, ſive in aliis rerum tunc temporis geſtarum monimentis, tam facilè refellitur, quàm profertur. Alii eàdem Synodali ac judiciali ſententiâ Theodoritum reſtitutum aiunt, quâ Pſeudo-Synodus Epheſina in irritum miſſa fuerat: in illo videlicet Epiſcoporum conventu, quorum cinctus agmine Romanus Pontifex apud S. Petrum veniſſe in occurſum Valentiniani Auguſti Auguſtarumque legitur in Epiſtolis ea de re ſcriptis ad Theodoſium Imperatorem de Actorum hujus conciliabuli reſciſſione. Apud me verò certum eſt de Theodoriti cauſſa nullam interceſſiſſe ſententiam, ſive quæ à ſolo Leone, ſive quæ à Synodo ſit emiſſa: ſed illud ſolummodò judicium à Leone commemorari, quod communionis literis continebatur. Dum enim querelas Theodoriti ultrò ſuſcepit Pontifex, eidemque ſuam communionem impertivit, conſequens fuit ut eumdem ab omni hæreſeos macula mundum judicaverit; deputaveritque inter adverſariorum calumnias, quicquid obtruſerant, ut eum velut ſuſpectum de fide à Synodo arcerent, vel etiam quaſi de hæreſi convictum deponerent in Synodo. Quod ut magis lectori perſuadeatur, ob ejus oculos rem totam compendioſè ponimus.

II. Origo querelarum Dioſcori contra Theodoritum, hujuſque depoſitionis.

Theodoritus Epiſcopus Cyri ſub Antiocheno Patriarcha jam à multo tempore infenſum habuerat Dioſcorum Alexandrinum, tum propter ſingularem ſuam eruditionem vitæque ſanctimoniam, quibus obſcurari ſe Dioſcorus homo laudis appetentiſſimus exiſtimabat, cùm propter Anathematiſmos S. Cyrilli deceſſoris ejus olim à ſe impugnatos. Theodoritum ob eam cauſſam hæreſeos notare, appetere calumniis, omnibuſque modis laceſſere jam tum aggreſſus eſt Alexandrinus. Egit poſtea apud Theodoſium Imperatorem, ut Epheſinæ, quæ parabatur, Synodo intereſſe prohiberetur, veritus Eutychis hæreſiarchæ patronus acerrimum hæreticorum impugnatorem, qualem ſe nunquam non exhibuerat Theodoritus. Neque his contentus, cùm omnia ſibi in illa Pſeudo-Synodo per vim nefaſque arrogaſſet, Theodoritum ab ordine Epiſcopali dejecit, depoſitionis ſententiam in eum non ſecus ac in alios Epiſcopos catholicæ fidei propugnatores intorquens.

Hoc ubi reſcivit Theodoritus, doluit ipſe vicem ſuam, quidque caperet conſilii in tanta rerum perturbatione apud ſe cogitans, circumſpicienſque omnes Orientalis Eccleſiæ Epiſcopos, aut etiam ſæculi poteſtates, neminem invenit quem adire, vel cui ſuas querelas deferre poſſet. Chryſaphius enim, cujus conſilio agebatur Imperator, Eutychis patrocinium palàm & publicè ſuſceperat. Auguſtus ipſe hæreticorum arte deluſus Pſeudo-Synodi ſententiam autoritate ſua tuebatur. Dioſcorus totius illius tempeſtatis autor erat & artifex præcipuus. Domnus ſimilem cum Theodorito depoſitionis ſententiam exceperat. Conſtantinopolitanus Epiſcopus per Eutychianorum ſcelus & inhumanitatem ſi nondum ſupremum diem obierat: at ſaltem ferè enecatus ad Hypæpenſe exilium deportatus erat. Quid reſtabat Theodorito agendum, Orientalibus penè omnibus vel furentibus, vel oppreſſis, vel ne hiſcere quidem audentibus; niſi ut ad Occidentales ſeſe converteret, eorumque fidem ac religionem ſolicitaret? Dedit igitur literas ad Leonem tanquam Occiden-

Digitized by Google

talium Patriarcham, omnium Epiſcoporum caput, ac communem totius Eccleſiæ Patrem; ejus omniumque pariter Occidentis Epiſcoporum opem implorans. De appellatione enim nihil habet Liberatus, qui cap. 12. hæc ſolummodò ſcribit: *Theodoritus Epiſcopus Papa ſuggeſſit quanta mala pertulerit ex inſidiis Dioſcori, rogans ut celeriùs tali cauſſæ ſubveniretur per alium Conventum Epiſcoporum.*

III. Quid Theodoritus a Leone petit. [illegible]

Sed ipſum Theodoritum audiamus ita Leonem noſtrum pro ſe alloquentem: *Ego autem*, inquit, *Apoſtolicæ veſtræ ſedis expecto ſententiam: & ſupplico & obſecro veſtram ſanctitatem; ut mihi invocanti juſtum veſtrum & rectum judicium opem ferat, & jubeat ad vos venire, & oſtendere meam doctrinam veſtigia Apoſtolica ſequentem.* Quibus verbis duo mihi poſtulare videtur Theodoritus: primùm quidem ex ſancti Leonis ſententia ac conſilio tanquam prudentiſſimi piiſſimique præſulis doceri cupit, an judicio Dioſcori ipſum ſtare ſatius ſit pro Eccleſiæ pace; quàm aliarum Synodorum tribunal pulſare, quod quidem novarum forte turbarum occaſio eſſe poterat. Et hic quidem eſt primorum verborum ſenſus: *Apoſtolicæ veſtræ ſedis expecto ſententiam.* Quam interpretationem non ex oostro, ſed ex ipſius Theodoriti natam ingenio verba ſequentia comprobant: *Ante omnia autem*, inquit, *rogo ut ſciam à vobis, an in injuſta hac depoſitione me oporteat acquieſcere, an non veſtram enim expecto ſententiam. Et ſi judicatis me ſtare aſſeritis, ſtabo; nec ulli deinceps homini moleſtiam exhibebo: ſed quod flecti non poteſt Dei & ſalvatoris noſtri judicium expectabo.* Ex quibus dignoſci poteſt quàm ſincerè vel quàm eruditè illa Theodoriti verba interpretatus ſit ſcriptor nuperus de Judiciis Epiſcoporum Gallicè diſſerens pag 318. Alterum quod ſciſcitatur Theodoritus hoc eſt, ut ſi judicaret S. Leo ſtandum non eſſe Dioſcori ſententiæ, aliud Concilium in Occidente Apoſtolica autoritate haberetur, ad quod ipſe convolare poſſet ab iojuſta ſententia abſolvendus. Is eſt ſuperiùs deſcriptorum verborum ſenſus: *Obſecro veſtram ſanctitatem ut mihi invocanti juſtum veſtrum & rectum judicium opem ferat & jubeat ad vos accurrere.* Quem ſenſum perſpicuè elicimus ex ipſius Theodoriti Epiſtola eodem tempore ac eodem de negotio ſcripta ad Renatum Romanæ Eccleſiæ Preſbyterum, qui Epheſum vice Leonis directus fuerat: *Hac igitur*, inquit, *de cauſſa tuam oro ſanctitatem, ut perſuadeas ſanctiſſimo ac beatiſſimo Archiepiſcopo, ut Apoſtolica utatur autoritate, & præcipiat ad veſtrum convolare Concilium.* Et iterum in Epiſtola ad Anatolium Patricium Conſtantinopolim miſſa: *Tuam*, inquit, *magnificentiam oro, ut hanc gratiam à Triumphatore Imperatore obtineas, ut ad Occidentem accedam, & ab illis Deo dilectiſſimis & ſanctiſſimis Epiſcopis judicer: & ſi vel minimùm quidem fidei regulam tranſgreſſus eſſe ipſe repertus fuero, in ipſum maris profundum projiciar.*

Theod. Ep. ad Leon. cap. 5. [illegible]

Theod. Epiſt. 113. cap. 6. [illegible]

Sive autem Concilium iſtud, quod adire optat Theodoritus, ex ſolis Italici tractus Epiſcopis componi velit quod non reor, ſive ex omnibus Occidentalium partium præſulibus, quod probabilius eſt perinde eſt mihi. Etſi enim illorum ſolummodò Epiſcoporum Concilium poſtulatum eſſe conceſſerim, quibus ex proximis Provinciis ad Romanum Pontificem concurrere ſolemne erat, ut juxta ſanctorum Patrum decreta geminus, vel unus ſaltem per ſingulos annos Epiſcoporum haberetur Conventus, quemadmodùm ex Epiſtola S. Leonis 16. cap. 7. edocemur, non eſſet ſententiæ noſtræ adverſum: quoniam manifeſtum eſt tale Concilium à Theodorito non ex juris neceſſitate eſſe poſtulatum, ſed ex ipſius litigantis arbitrio, cui liberum fuit juxta Eccleſiæ Africanæ morem & Carthaginenſis Concilii decretum, judicium ſibi deligere apud Occidentalium Epiſcoporum Synodum, ea lege ut quæcunque à delectis ſponte propriâ judicibus emitteretur ſententiâ, ei ſe ſe irretractabiliter ſubmitteret. Ita enim in gratiam damnati Epiſcopi proviſum fuit à Carthaginenſibus Patribus anno Chriſti 407. ut legitur in codice Africanæ Eccleſiæ, cap. 96. quod ne apud alias Eccleſias in uſum vocaretur, nihil obſtabat: *Si fuerit*, inquit Canon; *provocatum, eligat qui provocaverit judices, & cum eo & ille contra quem provocaverit: ut ab ipſis deinceps nulli liceat provocare.* Ex ſpontaneo igitur delectu, non ex neceſſitate Romani Pontificis Synodum conveniſſe dicendus erit Theodoritus, ſi ad eam ſolam provocavit. Si enim ad hoc jure teneretur, cur quid verebatur ne preces ſuæ à Pontifice non admitterentur, nec ſuum effectum recurſus ſortiretur. Hoc enim plurimum deprecatur in ſua Epiſtola ad ſanctum Leonem: *Supplicationem*, inquit, *meam quæſo ne reſpuatis: nec miſeram meam canitiem deſpiciatis.* Cur Renati Preſbyteri gratiam captat, ut ipſo agente ac ſuadente ad Concilium Occidentis convolare ipſi permitteretur? Cur hortatur Romanæ Eccleſiæ Archidiaconum, ut S. Leonis zelum accendat: *Dignare*, inquit, *Deo dilectiſſime, zelum accendere ſanctiſſimi in omnibus & beatiſſimi Archiepiſcopi; ut etiam Orientis Eccleſia veſtra fruatur protectione?* Quam denique ob cauſſam ſe ipſius judicio, qualecunque eſſet, aſſenſurum atque adhæſurum ſpondet. Talem enim ſponſionem nemo eſt qui non videat; ſi de judice agatur quem adire & cui obtemperare neceſſitas fuerit: tunc enim, velit nolit is qui appellat, nec licet ei judicium declinare, nec ſententiæ obedientiam detrectare. Non incongruè autem talis ſponſio præmittitur, cum judicium à delectis ipſius litigantis arbitrio judicibus poſtulatur, ne iſti judicandi onus à ſe removerent. Quamquam autem hæc dicimus de Romana Synodo, probabilius tamen exiſtimamus de univerſaliori Occidentis Concilio cogitaſſe Theodoritum: cùm abſolutè ad Occidentem accedere, & ab Occidentis Epiſcopis judicari exoptet.

Theod. Ep. 116. Ep. ad Renatum Presb. [illegible]

[illegible] Idem Epiſt. 119. Anatolio Patricio.

[illegible] Theod. ad Leon. cap. 5. [illegible] Ep. 118. ad Archidiac. Romæ.

Conjecturam hanc noſtrâ mirum in modum confirmat Epiſtola Theodoriti 117. quæ Florentio quidem Epiſcopo inſcripta legitur, ſed prorſus videtur ad Epiſcopos Romanæ ſeu Occidentalis Synodi directa. Neceſſaria enim eſt, quantùm ſapio, tituli emendatio, quæ clariſſimi Garnerii opinio eſt, graviſſimis indiciis fundata. Primum, inquit, quod Theodoritus ad plures ſcribat; utitur enim ſemper numero multitudinis, ſolitus ſingulares quoſcunque, etiam ſummum Pontificem, & Auguſtam Pulcheriam ſingulari nomine compellare. Quod autem interpres poſuit *Sanctitatem tuam* non conſonat Græco, *ὑμετέραν ἁγιωσύνην*: quemadmodum nec quod dixit, ut ſanctiſſimè Græcè enim legitur *ἁγιώτατοι*. 2. Quod plures illi ad quos ſcribitur, forent Occidentalium partium; opponit ſi quidem Orientalibus. 3. Quod plures illi quoque Occidentales fuerint Epiſcopi, præterquam quòd enim id titulus indicat, demonſtrat inſuper vox *ſanctitatis veſtræ*, tertiùm adhibita. 4. Quod Epiſcopi non defeciſſent à fide, Orientis Eccleſiis communem calamitatem paſſis: atqui ita inde ſpes erat reſtituendæ rei: *Dei gratia reliquit nobis ſemen ſanctitatem veſtram, ne fiamus ſicut Sodoma, &c.* 5. Quod tantæ illi forent autoritatis, ut poſſent depellere Orientis Eccleſiarum calamitatem, exortam hæreſim proſcribere, eos qui Incarnationis doctrinam adulterare auſi ſunt, apertè redarguere, illorum qui pietatis cauſa vexantur, patrocinium & defenſionem ſuſcipere, per injuriam pulſos non deſpicere, ſed juſto ſubſidio injuriam reprimere, ac veritatem præfractè impugnantes docere. 6. Quod ad eos mitti

» tantur Legati : idem nimirum qui ad Leonem Pa-
» pam tunc dirigebantur.

Hæc ſi vana non eſt viri eruditi conjectura, imò quia vix in dubium revocari poteſt, *Litem quam, ut res ſunt invidioſam in Diſſertatione* 1. *cap.* 9. putabat, nec audebat dirimere, ipſe apertè dirimit in Diſſertatione 2. ad Epiſtol. 117. Theodoriti. Quis enim poſt hæc negare poſſit totum Occidentis Concilium à Theodorito fuiſſe compellatum, cum talis appellationis teſte habeat ipſius Theodoriti ad Occidentale Concilium Literas, legatóſque illius cauſam acturos ad idem directos : quibus & aliæ Epiſtolæ ad Renatum, & Anatolium, & Liberatus Diaconus ſuffragantur.

Diſſ. 1. *c.* 10.

Autoritati addit idem Garnerius rationem, quam præſtare ipſi incumbit : *Agebatur enim*, inquit, *una de majoribus cauſis : cujuſmodi nulla diſceptabatur ea ætate vel ab ipſis ſummis Pontificibus niſi in Epiſcoporum conventu. Fuiſſe verò cauſam hanc inter majores, vel ex eo maximè apertum eſt, quod de fide Epiſcopi nominatiſſimi, depoſiti à Synodo in qua fuerant omnes totius orbis Patriarchæ* (Romanum excipe) *quæſtio haberetur.*

IV.
Quid Leo acceptis Theodoriti literis.

Acceptis porrò Theodoriti & aliorum literis, audit aque Hilari relatione, quid Theodorito reſcripſerit ſanctus Leo, ignoramus : quid egerit, inquirimus. Intellexit ſtatim Pontifex poſt Epheſinum latrocinium opus eſſe Concilio eoque generali, ut ex ejus literis ea de re ad Auguſtum ſcriptis

Ep. 40. *cap.* 3.

clarum eſt : *Generalem Synodum*, inquit, *jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offenſiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra ſit vel in fide dubium, vel in charitate diviſum ; convenientibus utique Orientalium Provinciarum Epiſcopis : quorum ſi qui ſuperati minis atque injuriis à veritatis tramite deviarunt, ſalutaribus remediis in integrum revocentur.* Verùm pro reſtituendo Theodorito neque Provincialem, neque generalem Synodum neceſſariam eſſe duxit : quoniam pro depoſito habendus ille non erat, in quem non Concilium, ſed latrocinium ; non Epiſcopus, ſed prædo improbus depoſitionis ſententiam ferre conatus fuerat : in

Ep. Theodor. ad S. Leonem.

eum, inquam, quem *nec in jus vocaſſet, nec præſentem judicaſſet, nec quid de ſuſcepta à Deo & ſalvatore noſtro humanitate ſentiret, interrogaſſet.* Quod ita apud omnes certum erat, ut quicquid in illo miſerando Epheſi conventu factum erat, pro infecto ab omnibus paſſim catholicis haberetur :

S. Leon. Ep. 47. *ad Fauſtum &c.*

Quoniam, inquit, S. Leo, *ea quæ in Epheſo nuper contra juſtitiam vel canonum diſciplinam per unius hominis impudentiam geſta ſunt, nulla catholica fidei ratio rata eſſe permittit.* Unde & monet Conſtantinopolitanos, *ne à Sacerdote ſuo*, qui ſimilem cum Theodorito exceperat depoſitionis ſen-

Ep. 45. *cap* 2.

tentiam, *ulla eos mina, ulla formido divellat. Quiſquis enim*, inquit, *incolumi atque ſuperſtite Flaviano Epiſcopo veſtro Sacerdotium ejus fuerit auſus invadere, nunquam in communione noſtra habebitur, nec inter Epiſcopos poterit numerari.* Hoc ipſum eſt quod ab Imperatore Theodoſio poſcebat Leo

Epiſt 40. *ad Theodoſium cap* 2.

noſter, cùm rogabat eum *ut omnia in eo ſtatu eſſe juberet, in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex toto Orbe Sacerdotum numerus congregaretur.* Cui poſtulationi annuit pro Theodoſio Marcianus, cùm in ejus mortui locum ſuffectus eſt : qui & majorem revera ex toto Orbe Epiſcoporum Synodum congregavit, & eidem juſſit intereſſe Theodoritum.

Ex dictis manifeſtum eſt Leonem noſtrum nullum habuiſſe judicium ad cauſſam Theodoriti ventilandam ; ſed eidem communione non interrupta fuiſſe conjunctum, ejuſque literis reſcripſiſſe nec ſtandum eſſe Judicatis, nec exſpectandum ei eſſe aliud judicium, ut Eccleſiam ſuam ſolito more gubernaret : quoniam quæ geſta erant Epheſi *per unius hominis impudentiam nulla catholica fidei ratio rata eſſe permittebat.* Eò libentiùs autem ſententiam adversùs Theodoritum latam pro nulla habuit, quod de ejuſdem fidei integritate novum ex Oriente teſtimonium ad ipſum fuit delatum. Ex literis enim Anatolii Conſtantinopolitani Epiſcopi poſt Flaviani mortem ordinati reſciverat Theodoritum Encyclicæ ad Flavianum eundem Epiſtolæ ultrò ſubſcripſiſſe, nec Neſtoriana Eutychianaque ſolùm dogmata damnaſſe, ſed ipſis etiam Neſtorio & Eutychi anathema dixiſſe. Iſtud enim præſtitum eſſe ab omnibus Epiſcopis, qui Antiocheno ſuberant, quorum unus erat Theodoritus, diſcimus ex Epiſtola Leonis noſtri ad Paſchaſinum Lilybætanum, quam nunc primùm in

Epiſt. 47. *ad Fauſt. &c.*

lucem emittimus : *Noveris etiam*, inquit, *proximè me Epiſtolam Conſtantinopolitani Epiſcopi accepiſſe, quæ refert, Antiochenum Epiſcopum miſſis per Provincias ſuas tractoriis, univerſoſque Epiſcopos & Epiſtolæ meæ præbuiſſe conſenſum, & Neſtorium ac Eutychen pari ſubſcriptione damnaſſe.* Ex hujuſmodi ſubſcriptione, vel etiam ex ea Epiſtola, quam ad Leonem ſcripſerat Theodoritus, intellexit Romanus Pontifex judicavitque ipſum ab omni hæreſis macula immunem, nihilque hac ex parte obſtare, quo minùs ſuam ei communionem more ſolito impertiret ; & ille ſuam Eccleſiam cum pace Eccleſiaſtica retineret. Tale eſt *ſedis Apoſtolicæ judicium*, ut ego quidem reor, de quo in hac Epiſtola quam commentamur, mentio facta eſt, quod quidem non demonſtrat reſtitutam eſſe judiciali Pontificis ſententia ſuam Theodorito ſedem ; ſed amotam ſolùm nonnullam erroris ſuſpicionem, quæ ei fortè vel ex adverſariorum repetitis ſæpè ſæpiùs calumniis, vel ex antiquis cum Cyrillo concertationibus inhæſerat.

Ep. ad Paſchaſinum cap. 3.

V.
Theodoritus non diſcuſſus, ſed communione ſolum donatus.

Enimverò ſi eam ob rem reſtitutum à ſede Apoſtolica Theodoritum contendas, quia eum communionis ſuæ ſinu complexus eſt ; quidni à ceteris quoque Epiſcopis reſtitutum eum pronunties : cùm & Maximus Antiochenus ejus primas, & Anatolius Conſtantinopolitanus, & alii plurimi antiſtites Orientalium partium, communionis cum eo nexum vel abruperint nunquam, vel mox religaverint. Quamquam Romani Pontificis votum ejuſque communionis ſuffragium præ ceteris habitum eſſe quis velit diffiteri, ut pote Primariæ omnium ſedis Epiſcopi, viri inſuper ſanctiſſimi doctiſſimique, & in hac præſertim cauſſa catholicæ fidei ſtrenui defenſoris. Rem tamen totam ex Leonis facto finitam eſſe aſſerere non poſſumus, cùm eam rurſus ad incudem vocatam à Patribus Calchedonenſibus, notum ſit cuilibet hujus Synodi Acta recenſenti. Idque factum eſt ex ipſius ſancti Leonis mente : cùm enim poſt Epheſinam Pſeudo-Synodum hoc unum popoſciſſet S. Leo, ut omnibus à Dioſcoro decretis ſuperſederetur, & *omnia in eodem ſtatu eſſent in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex toto Orbe Sacerdotum numerus congregaretur* : hoc proculdubio Pontificis erat conſilium, ut majoris hujuſmodi Epiſcoporum numeri judicio & examini omnia de novo quaſi injudicata ſubjicerentur, ubi primùm congregatus eſſet. Nec eſt quod quis Theodoriti cauſſam ab iſta lege eximendam exiſtimet, cùm potiùs hæc præ ceteris una Synodi examen poſtularet. Alii enim plerique Epiſcopi, quos Pſeudo-Synodus Epheſina ſedibus ſuis dejecerat, ante latrocinium in ſuſpicionem erroris non venerant, ac propterea reſciſſis Pſeudo-Synodi Actis, res illis ſua integra erat : Theodoritus autem longè ante Epheſinum conventum ſuſpectæ fidei notatus fuerat à catholicæ ſententiæ propugnatoribus, Neſtorio viſus erat patrocinari, & ex erroris ſuſpicione anſam arripuerat Imperator eum à Synodo removendi. Quare etſi & à

Ep. 40. *cap.* 2.

Digitized by Google

Leone in communionem receptus & ad Calchedonenſe accerſitus eſſet Imperat. edicto, non hoc tamen uno diluebantur antiquæ ſuſpiciones, ſed futuro judicio via parabatur, cui & ejus fides diſcutienda, & adverſariorum accuſationes examinandæ ſervabantur. Inde eſt quod judicibus laïcis introduci eundem in Synodum poſtulantibus juxta Imperatoris Edictum, non pauci aliqui Epiſcopi, ut videtur nonnullis, ſed longè plurimi, Ægyptii videlicet, Palæſtini & Illyriciani clamaverunt: *Miſeremini, fides perit: Iſtum Canones ejiciunt. Hunc foras mittite: Magiſtrum Neſtorii foras mittite... Synodus Orthodoxa Theodoritum non ſuſcipit... Cyrillum iſto anathematizavit.* Hos inter Epiſcopos Illyriciani ducem habebant Theſſalonicenſem Epiſcopum, qui cùm vices Romani Epiſcopi gereret in Illyrico, ab ejus nutu pendebat: nec tamen Apoſtolicæ ſedis judicium, qoo Theodoritus ab omni hæreſis macula mundus pronuntiatus fuerat, obſtare credidit, quominus ille à Synodo tanquam de fide ex antiquo ſuſpectus removeretur. Rursùm verò inſtantibus judicibus eum recipi, vix tandem acquieverunt dicti Epiſcopi, quaſi ex indulgentia ac diſpenſatione; non priùs tamen quàm Maximi Antiocheni Primatis ſui teſtimonio nulla hæretici ſenſûs peſte infectus eſſe Theodoritus probaretur, & inſuper pollicerentur judices nullum ex præſentia illius præjudicium creandum eſſe cauſſamque integram futuro examini eſſe reſervandam: hiſque impoſitis conditionibus tandem admiſſus eſt Theodoritus.

V I. Quid de Theodorito Act. 8. Calchedon. Concilii.

Ad octavam Concilii Actionem ubi perventum eſt, vocata fuit ad examen Theodoriri cauſſa. Cumque vociferarentur Epiſcopi, ut ipſe Neſtorium anathematizaret, reſtitit aliquandiu, oon quod impio hæreſiarchæ faveret: jam enim, ut ex Epiſtola 68. S. Leonis ad Paſchaſinum vidimus, ei dixerat Anathema cum ceteris Orientalis Diœceſis Epiſcopis, quorum unus erat, iidemque Actione 1. Calchedonenſi, cùm de illo tractaretur, idem ſunt teſtari: *Nos*, inquiunt, *in pura charta ſubſcripſimus.* Non quod diverticula quæreret, quibus ab Anathematizando Neſtorio poſſet abſtinere: talia enim de tanto viro comminiſci indignum eſt: ſed partim, quia moleſtè ferebat aliam ſibi, quàm aliis legem imponi, qui cum ceteris Actione 4. profeſſus fuerat Nicæoum & Conſtantinopolitanum Symbolum; Epiſtolam Leonis ad Flavianum, quæ Neſtorio anathema dicebat, amplexus fuerat; fidemque ſuam ſolemni ſubſcriptione firmaverat: partim & maximè, quia cùm damnatus à Synodo Dioſcori reclamaſſet, omnia ritè & pro more Conciliorum ex ordine recenſeri ac recognoſci volebat; ne clancularium ac velut furtivam abſolutionem ex delicti conſcientia quæſiiſſe videretur. Ea cauſſa eſt cur relegi imprimis poſtulavit tam preces Imperatori, quàm libellos legatis à ſe oblatos: *Si vobis*, inquit, *videtur, legantur coram vobis, ut ſicut ſapio cognoſcatis.* Nec priùs compendioſam illam profeſſionem, *Anathema Neſtorio*, &c. quæ tot indecoris clamoribus flagitabatur, elici à ſe paſſus eſt, quàm fidem ſuam à calumniis, quibus toties impetita fuerat, prolixiori aſſertione vindicaret: quâ publicè enuntiatâ: *Dixit Anathema Neſtorio*, &c. Sanctus quippe ille Epiſcopus de integritate fidei ſuæ probanda (quò antiquius nihil Catholico ſacerdoti eſſe debet) magis erat ſolicitus, quàm ut vel Synodo intereſſe, vel Eccleſiæ dignitatique ſuæ reſtitui curaret: *Verè*, inquit, *non dico, niſi quomodo novi Deo placere priùs perſuadebo* (al. ſatisfacio) *vobis, quia neque de civitate curo, neque honore opus habeo, neque ob hoc veni; ſed quia calumniam paſſus ſum, veni perſuadere me eſſe orthodoxum.* His ita peractis, & omni tunc demùm non ſcrupuloſitate, ſed dubitatione, ut judices loquuntur, ſublatâ, ſecuta eſt Synodi ſententia, quæ ſancti Leonis judicium communionem ſuam Theodorito impertientis approbans atque confirmans, ſuæ eum ſedi reſtituit; hanc potiſſimum judicii cauſſam afferens: *Quoniam*, inquit, *& Neſtorium & Eutychen, non ſolùm ſcripto, ſed & ſub præſentia totius conſeſſus ore proprio anathematizavit.*

Calch. Act.

VII. Conciliorum autoritas defenditur.

Ex dictis intellige, erudite lector, quàm miſerè in ipſo meridiano ſole cæcutiant, qui Epiſcoporum in Synodum Oecumenicam coaleſcentium ſacroſanctam autoritatem deprimentes ac ludibrio habentes (multo magis autem extra Synodum) metam illis Pontificiorum mandatorum executionem ex ſuo officio competere contendunt, tum in hac, de qua agimus, cauſſa, tum in aliis omnibus. Cùm potiùs Apoſtolicæ ſedis hæc ſit non infima laus Synodorum Oecumenicarum executricem eſſe. Tali enim prærogativâ gloriatus eſt Gelaſius Papa, eamque ſedi ſuæ pro ſuo ſcilicet principatu aſſerere oon erubuit Epiſtola 13. *Confidimus*, inquit, *quod nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod univerſalis Eccleſia probavit aſſenſus, non aliqnam magis exequi ſedem præ ceteris oporteret que & unamquamque Synodum ſua autoritate confirmat & continua moderationo cuſtodit, pro ſuo ſcilicet principatu*, &c. Et infrà: *Ponamus tamen*, inquit, *etiamſi nulla Synodus præceſſiſſet, cujus Apoſtolica ſedes rectè fieret executrix*, &c. Et verò quod ad Theodoritum pertinet, manifeſtum eſt Calchedonenſem Synodum illius negotium noo aliter pertractaſſe, quàm ſi ad aliud jam tribunal non eſſet delatum. Hic enim licet communionis Romani Epiſcopi particeps factus; licet ejuſdem, ut volunt, judicio reſtitutus; licet Patriarchæ ſui in Synodo præſentis munitus ſuffragio; licet Imperatorio etiam edicto non Synodi modò conſors effectus, ſed & ad ſuam reductus Eccleſiam (de en enim maximè intelligendum eſt quod ſcribit ſanctus Leo ad Pulcheriam: *Quod ſacerdotes*, inquit, *Catholicos, qui de Eccleſiis ſuis injuſta fuerunt ejecti ſententia, reduxiſtis.*) Licet denique Epiſtolæ ſancti Leoois ſemel & iterum ſubſcripſiſſet; hæreticus tamen proclamatus eſt à maxima Syoodi parte, atque è Synodo tantum non ejectus (Romanis etiam legatis tacentibus, oec pro Leonis judicio, & ſententia quam Synodo præiviſſe volunt, iotercedentibus) vixque tandem purgatus eſt, ſuæque redditus Eccleſiæ, poſtquàm & ejus fides ab ipſa Synodo iterato examine fuit diſcuſſa, & ipſe hæreticos *ſub præſentia totius conſeſſus ore proprio anathematizavit.*

Ep. 59. ad Pulcher. Aug. cap. 1.

Porrò ſententiæ Synodi, cui præluſerat judicio ſuo Romanus Pontifex, ſuum etiam poſteà conſenſum adhibuit, tùm aliis Epiſtolis, cùm eâ maximè, quam ad ipſum Theodoritum dedit aliquantò poſt finitam Synodum: in qua plurimùm gratulatur, quòd ab invincibili veritate omnis hæreſeos immunis demonſtratus eſſet, quod Apoſtolicæ ſedis de ipſo judicium fuiſſet confirmatum; quod deoique aliud oihil optandum eſſet, quàm ut talem ſe, qualem anteà probaverat, ac tunc etiam Leo probabat, pro univerſalis Eccleſiæ defenſione ſervaret: *Benedictus*, inquit, *Deus noſter, cujus invincibilis veritas ab omni hæreſeos macula mundum te, ſecundùm Apoſtolicæ ſedis judicium, demonſtravit: cui dignam retribues pro tot laboribus gratiam, ſi talem te, qualem probavimus, & probamus pro univerſalis Eccleſiæ defenſione ſervaveris.*

Leon. Ep. 93. ad Theodor. cap. 5.

VIII. Non ſolam perſonam Theodoriti, ſed ejus etiā fidem à Leo-

Hæc dum relego mirari ſatis non poſſum inventos nuper eſſe, qui ſcriberent, cauſſam Theodoriti in Calchedonenſi Synodo diſcuſſi, purgati, reſtituti, à ſancto Leone non eſſe confirmatam, ſicut nec alia ejuſdem de privatis Epiſcoporum cauſſis judicia.

ne eſſe approbatam.

De aliis inquirere non eſt hujus loci. De Theodorito, etſi abundè verba mox recitata demonſtrant confirmatum eſſe à Leone Synodale judicium, quo ille fuerat abſolutus, operæ tamen pretium eſt etiam his alia ſubjungere, quæ in eadem Epiſtola ſequuntur, manifeſtumque reddunt non ejus tantùm perſonam ab impiorum inſidiis, ſed ejus etiam fidem ab adverſariorum calumniis in Synodo eſſe vindicatam: *Nam quòd Deus*, inquit, *omnium calumnioſorum fallacias ſolvit, maximam beatiſſimi Petri curam pro cunctis nobis agnoſcimus: qui poſtquam ſedis ſuæ iudicium in fidei definitione firmavit*, NAE CIRCA CUJUSQUAM VESTRUM, *qui nobiſcum pro Catholica fide laboratis*, PARSONAM, QUICQUAM REPROAUM VIDERI PARMISIT: *quia nec poterat Spiritu ſancto judicante quiſquam ex eis non victor exire*, QUORUM JAM VICARAT FIDAS.

Ep. 93. cap. 5.

Ex quibus Leonis verbis manifeſtum eſt hanc illius eſſe mentem; ſententiam, quæ Theodoritum abſolvit in Synodo, *Spiritu ſancto* per Epiſcopos congregatos *judicante* edictam eſſe; accuſationes quibus ipſius Epiſcopi fides petita fuerat, nihil aliud eſſe quàm *calumnioſorum fallacias*; de his tandem victorem eumdem exiiſſe in octava Synodi Actione, quia ejus vicerat fides in quarta; circa ipſum nihil reprobum ultra viſum fuiſſe; illud omne quod à Synodo in Theodoriti negotio geſtum eſt, ab Apoſtolica ſede approbatum eſſe & confirmatum; ac demum (quod ex præcedenti conſequens eſt) præter fidei definitionem aliquid eorum, quæ Calchedone decreta ſunt, à ſancto Leone receptum eſſe ac vindicatum, quandoquidem maxima beatiſſimi Petri ea cura fuit pro Epiſcopis à Dioſcoro damnatis, ut *poſtquam ſedis ſuæ judicium in fidei definitione firmavit, nihil circa cujuſquam eorum perſonam reprobum videri permitteret.*

IX.
Quid per fidei cauſſam intelligat S. Leo.

Hæc adeò perſpicua ſunt, ut quicquid in contrarium opponatur, neceſſe ſit infirmum eſſe ac nullius roboris. Adversùs tamen iſta Leonis verba ex aliis ejuſdem verbis molem ſtruunt adverſarii: Sæpè ſæpiùs, inquiunt, affirmat Pontifex *ſanctam Synodum ad extinguendam ſolùm hæreſim & ad confirmationem fidei Catholicæ eſſe congregatam*. In qua *non ſolùm*, inquit, *per fratres, qui vicem meam executi ſunt, ſed etiam per approbationem Geſtorum Synodalium propriam vobiſcum uniſſe ſententiam*, IN SOLA VIDELICET FIDEI CAUSSA, *quod ſæpè dicendum eſt, propter quam Generale Concilium placuit congregari*. Ex quibus in hæc verba concludit: *Si quid ſanè ab his fratribus, quos ad ſanctam Synodum vice mea miſi, præter id quod ad fidei cauſſam pertinet, geſtum eſſe perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantùm à ſede Apoſtolica directi ſunt, ut, exciſis hæreſibus, Catholicæ eſſent fidei defenſores. Quidquid enim præter ſpeciales cauſſas Synodalium Conciliorum ad examen Epiſcopale defertur, poteſt aliquam dijudicandi habere rationem.* Ex his ſimilibuſque Leonis verbis infert Pelagius Papa II. in Epiſtola ad Epiſcopos Iſtriæ, &c. Quòd *ipſe Leo geſta multiplicia cauſſarum ſpecialium reprobando, autoritatem Synodi in ſola fidei definitione conſtrinxit.* Et poſteà. *Quicquid ergo*, inquit, *præter fidem agitur, Leone docente oſtenditur, quia nihil obſtat, ſi ad judicium revocetur. Quia*, ut rurſus ait, *poſtquam beato Leone ſcribente jus retractandi & dijudicandi conceditur, etiamſi quæ eſſe poterat, eorum qui interfuerant in privatis negotiis autoritas vacuatur... Denique privatas cauſſas, quæ illic poſt definitionem fidei acta ſunt, non ſolùm minimè confirmavit, ſed & retractari, atque dijudicare permiſit.* Definitionem porrò fidei in Actione ſexta terminatam eſſe, finitamque fidei cauſſam probare conatur idem Pontifex, tum ex generali omnium Epiſcoporum ſubſcriptione, quæ huic Actioni non aliis ſubjicitur; tum ex fide antiquiorum codicum Græcorum, qui totam Synodum ſex tantùm actionibus circumſcribunt, ſubjunctis ad ſextam Canonibus, ceteriſque omiſſis, quæ modò in Latinis habentur; tum hinc denique quod finitâ ſextâ actione, Epiſcopi dimitti ſe ſupplices ab Imperatore poſtularunt.

Epiſt. 80. ad Anatolium, cap. 2.
Ep. 87. cap. 1. ad Epiſ. qui Calch. Syn. interfuerant.
Epiſt. 92. ad Maximum, cap. 5.

Hæc, meo judicio, facilè diſſolvi poſſunt, ſi modò præjudicia removeantur. Unum eſt, opinor, ad quod tota difficultas devolvitur: una vocula, ex cujus intellectu tota lis pendere mihi videtur, videlicet *cauſſa fidei*, quam quia ad ſtrictiorem, quàm par erat, ſignificatum coarctarunt alterius ſententiæ patroni, à Beati Leonis ſenſu longè abire coacti ſunt; imò & Leonem Leoni collidere. Cùm ergo quid per *cauſſam fidei* intellexerit, ſemel aſſecuti fuerimus, tum huic controverſiæ lux affulgebit, Leo cum Leone redibit in gratiam, patenſque erit concordiæ via, quæ præcluſa multis hactenus viſa eſt.

Cauſſa igitur fidei, cujus unius ventilandæ gratiâ Calchedonenſem Synodum congregatam eſſe ſcribit S. Leo, nec ſolâ fidei definitione continetur, nec iſtâ ſolâ contineri dicitur à ſancto Leone: ſed etiam earum cauſſarum & ſcandalorum diſcuſſione, quæ occaſione fidei, erroriſque Eutychiani fidem oppugnantis nata erant, eorumque omnium retractatione, quæ apud Epheſum per Dioſcori artes furoremque fuerant perpetrata. Hæc eſt integra cauſſa fidei, cui nimirum ita connexæ atque intertextæ erant perſonarum cauſſæ, eorum, inquam, quorum fides vel ſuſpecta, vel accuſata, vel damnata, vel calumnioſè infamata erat, ut ſi Eutychis perfidiam ac rebellionem, ſi Dioſcori improbas machinationes, & quæ conſecuta eſt, exauctorationem; ſi Flaviani, Euſebii, Theodoriti, aliorumque Orthodoxorum Epiſcoporum damnationem ac reſtitutionem, à fidei cauſſa recideris, jam eadem magna ſui parte trunca erit ac mutila. Aliud ergo ſimplex fidei definitio, aliud cauſſa fidei, hoc ſaltem in negotio. Illa ſolius Catholicæ veritatis aſſertione continetur; hæc inſuper & hæreticorum, qui fidem ejerarunt, damnationem, & Catholicorum, qui ab hæreticis accuſati, damnati, depoſitique ſunt, abſolutionem ac redintegrationem, omnimodam utrorumque diſcuſſionem complectitur. Quemadmodum enim non ea plena eſt erroris abdicatio, quæ cum impiis dogmatibus, eorum pariter autores manifeſtos, confeſſoſque vel convictos non damnat: ita integra non eſt hæc fidei defenſio, quæ omnes Catholicè ſentientes non ſuſcipit; non plena aſſertio, quæ Epiſcopos Catholicos in hæreſis ſuſpicionem per improborum calumnias vocatos non vindicat; non integra victoria, *ſi*, ut de Theodorito agens Leo noſter ſcribit, *quiſquam ex eis non victor exiret, quorum jam vicerat fides.* Epiſt. 93. c. 5.

X.
Expoſitio noſtra de cauſa fidei ex ipſo Leone probatur.

Hæc cauſſæ fidei expoſitio, etſi ſatis ex ſe perſpicua eſt, genuina eſſe magiſque comprobabitur ex ipſius Leonis Epiſtolis, quas partim ante Synodum ſcripſit, partim pro eadem recipienda ac confirmanda. Cùm enim à Theodoſio Auguſto generalem Synodum enixiùs poſtularet, quid ab ea præſtandum ſperat? Hoc imprimis: *Ut omnes offenſiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra ſit vel in fide dubium, vel in charitate diviſum.* Ad hæc: *Ut Epiſcopi, qui ſuperati minis atque injuriis à veritatis tramite deviarant, ſalutaribus remediis in integrum revocentur.* Denique, *ut omnibus querelis & præjudiciis partis utriuſque ſuſpenſis, diligentius univerſa, quæ offenſionem generaverant, retractentur, & abſque vulnere fidei, abſque religionis injuria, in pacem Chriſti redeant, qui per impotentiam ſubſcribere coacti ſunt ſacerdotes, & ſoli auferantur errores.* Hæc omnia quis non videat magis attinere perſonas, quàm ipſam fidei definitionem.

Ep. 43. cap. 3.
Ibidem.

Digitized by Google

De qua tantum abeſt, ut (quod adverſarii contendunt) unicè tractari in Synodo voluerit, quin potiùs hoc ante omnia & enixis precibus obtinere ab Imperatore ſategit, ut de fide peoitùs ſileretur, nec
ſt. 73. ad rcianum g. cap. 2. quaſi dubia iterum ad examen vocaretur. *Unde*, inquit, *per ipſum Dominum noſtrum* JESUM-CHRISTUM, *qui regni veſtri eſt autor & rector, obteſtor & obſecro clementiam veſtram, ut in præſenti Synodo fidem, quam Patres noſtri ab Apoſtolis ſibi traditam prædicarunt, non patiamini quaſi*
Epiſt. 72. ad Syn. Calched. cap. 2. *dubiam retractari . . . Rejectâ penitùs audaciâ diſputandi contra fidem divinitùs inſpiratam, vana errantium infidelitas conquieſcat.* Sed ex ſubjectis verbis adhuc clariùs evadit, propter Epiſcoporum cauſſam, cui fides immixta erat, magis coactam eſſe Synodum, quàm propter ipſius fidei definitionem, *cujus integritati nihil evelli, nihil licebat apponi.* Sic igitur in Epiſtola ad ipſam Synodum Calchedonen-
Ibidem c. 3. ſem ſcribit ſanctus Leo: *Quia verò non ignoramus per pravas æmulationes multorum Eccleſiarum ſtatum fuiſſe turbatum, plurimoſque Epiſcopos, qui hæreſim non reciperent, ſedibus ſuis pulſos & in exilia deportatos, atque in locum ſuperſtitum alios ſubſtitutos, his* PRIMITUS *vulneribus adhibeatur medicina juſtitiæ, nec quiſquam ita careat propriis, ut alter utatur alienis: Cum ſi, ut cupimus, errorem omnes relinquunt, nemini quidem perire ſuus honor debeat, ſed illis, qui pro fide laboraverunt, cum omni privilegio oporteat jus proprium reformari.* Jam intelligis, Lector erudite, cauſſam fidei eſſe, cauſſam Epiſcoporum, *qui pro fide laboraverunt: Qui hæreſim non recipientes ſedibus ſuis pulſi, & in*
Epiſt. 75. ad Pulcheriam, cap. 2. *exilia deportati ſunt. Quoſque ad infringendam Catholicam fidem & ad execrabilem hæreſim roborandam privilegio honoris exuera.t.* Horum uonm eſſe Theodoritum nemo inficias ierit, qui meminerit ipſum à ſancto Leone eodem hoc elogio decorati, interque illos recenſeri, qui pro fide Catholica la-
Epiſt. 93. ad Theodoritum. boraverant, quique Spiritu ſancto judicante victores exierant, quoniam ipſorum jam vicerat fides. Vides prætereà ut, ſilentio de fide indicto, Epiſcoporum, qui Dioſcori artibus & malitiâ oppreſſi fuerant, primitùs vulneribus medicinam juſtitiæ velit Pontifex adhiberi à ſacra Synodo; ut curati à Sanctis Patribus ante ooioia cupiat, ne ſuum cuiquam honorem perire contingat: ut denique univerſa, quæ offenſionem generaverant, irretractatâ fide, retractari exoptet. Tandem ut ad cumulum hoc addamus, cùm Oecumeoicam Synodum congregari ſupplex ab Auguſto poſtularet ſanctus Leo, illius neceſſitatem arceſſivit maximè ex appellationis libello per Flavianum dato, quam vel in irritum mitti, vel aliter quàm in Synodo diſcuti, oefas eſſe probabat ex Canonibus Sardicenſibus ſub Nicænorum nomine citatis. Quæ omnia hujuſmodi Epiſcoporum cauſſas oſtendunt ſaltem non minùs ad illam Syodum pertinuiſſe, quàm fidei diſcuſſionem. Quis enim verò oegaverit illas cauſſas Synodo proprias fuiſſe juxta Pontificis mentem, propter quas maximè & PRIMITÙS illam eſſe congregandam aſſeruit, ut factum eſſe ex ſuperioribus perſpicuum eſt? Quis eam provinciam à Synodo alienam putet, quâ remotâ omnino ab evocandis Epiſcopis abſtinerentur; quâ urgente, urget pariter cogendæ Synodi neceſſitas. Hanc autem neceſſitatem ex Flaviani appellatione oriri ultrò agnovit ſanctus
Ep. 40. c. 3. Leo his verbis: *Quam autem poſt appellationem interpoſitam hoc neceſſariò poſtuletur, Canonum Nicææ habitorum decreta teſtantur, quæ à totius mundi ſunt ſacerdotibus conſtituta.* Ex appellatione autem aliorum, atque inprimis Theodoriti, parem neceſſitatem exurgere oeceſſe fuit, cùm & ipſe accuſatus, damnatus ac depoſitus eſſet, ipſe Synodum appellaſſet, nec pro eo minùs facerent laudati à Leone Canones, quàm pro Flaviaoo, cum quo & communem habebat fidei cauſſam, communes labores, communemque depoſitioois ſententiam; & cujus res, utpote ſuperſtitis, magis urgebat.

Non aliter S. Leonem intellexit Gelaſius Papa, quàm ſe ipſe Leo. Cùm enim de his in Calchedone defioitis loquitur, quæ recipienda ſunt, nunquam ea quæ communioocm Catholicam ſpectant à definitione fidei ſejungit. Sic Epiſtola 1. ad Euphemianum: *Proinde*, inquit; *ſi ea, quæ in Synodo Calchedonenſi pro fide & communione Catholica lege Apoſtolica definita ſunt, verè certéque ſectamini, &c.* Quod ne quis à Gelaſio incautè ac ſine conſilio ſcriptum dicat, vetat frequens eorumdem verborum repetitio tum io eadem Epiſtola, cùm in aliis. In Epiſt 13. ad Epiſcopos Dardaniæ: *Ipſum*, inquit, *beatum Papam Leonem ſedis Apoſtolicæ Præſulem, cujus Synodus Calchedonenſis autoritate firmata eſt, quicquid ultra quàm ab eodem pro fide & communione Catholicâ atque Apoſtolicâ illic agendum, conſtaret eſſe delegatum, per occaſionem congregationis illius, præter Nicænos Canones nova videretur actione tentatum, competenti refutatione vacuaſſe.* En ſolam Anatolii pro ſede ſua molitionem Canone 28. firmatam, rejicit Leo, teſte Gelaſio ejus ſucceſſore, qui eadem ætate vixit. Idem in Tomo de Anathematis vinculo ſtatim ab initio, ubi adverſariorum Concilii Calchedonenſis objectioni huic occurrit: *Quod ſi Synodus Calchedonenſis admittitur, omnia conſtare debeant:* Reſpondet, *indubitanter eam à tota Eccleſia admitti*, iis ſolùm exceptis, *quæ per incompetentem præſumtionem illic prolata ſunt vel potiùs ventilata; quæ ſedes Apoſtolica gerenda nullatenus delegavit, mox à vicariis ſedis Apoſtolicæ, contradicta manifeſtum eſt; quæ ſedes Apoſtolica etiam petente Marciano Principe, nullatenus approbavit; quæ præſul Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ tunc Anatolius nec ſe præſumſiſſe profeſſus eſt; & in Apoſtolicæ ſedis Antiſtitis non negavit poſita poteſtate: quæ ideò, ſicut dictum eſt, ſedes Apoſtolica non recipit, quia quæ privilegiis univerſalis Eccleſiæ contraria probantur, nulla ratione ſuſtinet:* Nihil eſt hic, quod ad Anatolii cum Leone concertationem noo pertineat, ſeu ad Canonem 28. Concilii Calchedonenſis, quem unum reprobat ex his omnibus, quæ in ea Synodo decreta erant. De Epiſcoporum cauſſis quæ ſancita ſunt, tantum abeſt ut rejiciat, ut potius ea approbet, velut quæ *pro fide & communione Catholica lege Apoſtolica definita ſunt.*

Ad hæc quæ diximus, velut ad trutinam penſanda ſunt, quæ poſtmodùm ſcripſit Leo noſter, cùm XI. Quæ Calchedone geſta à Leone reſciſſa ſint.
de Synodi Actis à ſe ſuſceptis differens, ait: *ſe tam per fratres ſuos, qui vicem ejus executi ſunt, quàm per approbationem geſtorum Synodalium, propriam cum Patribus Calchedonenſibus uniſſe ſententiam* IN SOLA FIDEI CAUSSA, *propter quam generale concilium placuit congregari.* Si enim propter ſolam fidei cauſſam coacta eſt Synodus, eaque ſola poſtmodùm recepta ſunt, quæ io fidei cauſſa ſunt definita; certiſſimum hinc evadit, ea omnia, quæ de Epiſcopis in Synodo diſcutiendis ſuperiùs diximus, Theodoritique præſertim negotium, intra fidei cauſſam contineri: quando quidem & ea PRIMITÙS tractari à Patribus voluit, & ipſum in Theodoriti maximè cauſſa propriam cum Synodo conſtat uniiſſe ſententiam, in qua *Dei invincibilis veritas Theodo-* Epiſt. 93. ad Theodor. c. 3.
ritum ab omni hæreſeos macula mundum, ſecundùm ſedis Apoſtolicæ judicium, demonſtravit: & poſt Apoſtolicæ ſedis judicium in fidei defioitione firmatum; nec quicquam circa ipſum, qui pro Catholica fide laborabat, reprobum videri permiſſum eſt. Erat igitur inter ſpeciales cauſſas Syoodalis Concilii Theodoriti aliorumque Epiſcoporum cauſſa, & eam

Ep. 93. cap. 5. Ep. 78. cap. 1. ob rem ad illius examen ritè delata, totius Synodi ſententiâ, *Spiritu ſancto judicante*, finita eſt: ita *ut in victoria veritatis autores tantum violatæ fidei perirent, & ſua integritas Eccleſiæ redderetur. Ut, triumphante Chriſto, omnium quoque ſacerdotum una eſſet victoria, & coruſcante lumine veritatis, ſolæ errorum tenebræ cum ſuis aſſertoribus pellerentur.*

Si quid igitur eorum, quæ Synodus geſſit ac definivit, à Leone reſciſſum eſt & reprobatum, non illud eſt procul dubio, quod vel ad damnationem hæreticorum, vel ad reſtitutionem orthodoxorum Epiſcoporum ſpectabat; hoc quippe fidei indivulsè annexum erat: ſed id ſolùm quod contra Nicænos Canones molitus eſſe dicebatur Anatolius ad Conſtantinopolitanæ ſedis amplitudinem procurandam; iſtud, inquam, privilegium, cujus furtivæ definitioni Leonis legati contradixerant, quodque aliarum majorum ſedium antiqua privilegia convellebat. Legantur quotquot Epiſtolæ ea de re ſcriptæ ſunt à Leone poſt finitam Synodum, nihil omninò aliud ab eo rejectum ac reprobatum deprehendetur, præter iſtum vigeſimum octavum Canonem, quo novitia Regiæ civitatis privilegia conſtituebantur. Qui canon & à fidei cauſſa omninò alienus erat, & furtivè conditus, & Apoſtolicæ ſedis ſententiâ, vel antequam conderetur, condemnatus. Cum enim legati ab illa ad Synodum mitterentur, hoc expreſsè in mandatis habuerunt, ne hujuſmodi quæſtionem quoquomodò ventilari in Concilio ſinerent: *Si qui fortè*, inquit Pontifex, *civitatum ſuarum ſplendore confiſi aliquid ſibi tentaverint uſurpare, hoc quâ dignum eſt conſtantiâ retundatis*: quemadmodùm ex charta legit Bonifacius Preſbyter è legatis unus Actione 16. Concilii. Inde contigit ut conſtantiſſimè ſemper hujus Canonis autoribus & patronis reſtiterit ſanctus Leo, nec unquam potuerit adduci precibus vel Imperatoris vel ſuorum etiam legatorum, ut ea probaret, quæ ſic contra ſanctorum Patrum Conſtitutiones acta eſſe exiſtimabat.

Act. 16. Conc. Calch.

XII. An in ſexta Seſſione completa ſit Synodus Calched.

Quod autem contendunt in ſexta Actione finitam eſſe Synodum, idque ex fide Græcorum codicum eſſe manifeſtum: Reſpondeo Græcam eſſe Græcorum illorum codicum fidem: quotquot enim tam Græcæ quàm Latinæ Concilii iſtius editiones modo omnium manibus verſantur, ſive excuſæ, ſive manu exaratæ, totam integramque Synodum ſedecim actionibus conſtantem repræſentant. Nec pauciores antiquitus Actiones fuiſſe tempore Juſtiniani Imperatoris & Vigilii Pontificis Romani, perſuaſum habemus ex antiquis codicibus Monaſterii Acœmetarum, ad quos Concilii Acta accuratè recognovit per illam ætatem Ruſticus Eccleſiæ Romanæ Diaconus, quem trium Capitulorum diſceptatio notiſſimum fecit, quemque adverſariorum plurimi ut impoſtorem arguere non omiſiſſent, ſi res ſe aliter habuiſſet. Inter antiquos codices hujuſmodi inſignis eſt ille Johannis Bolierii Divionenſis Senatoris, quem Petrus Franciſcus Chiffletius ad calcem Vigilii Tapſenſis laudavit, & cujus variantes lectiones in ultima Conciliorum editione exhibuerunt illius procuratores Philippus Labbeus & Gabriel Coſſartius. Sed ex Romana etiam Eccleſia validum argumentum habemus, quo totidem Actiones illi Synodo aſſerantur. Dionyſius enim exiguus Codici Canonum, quem ſuum fecit Eccleſia Romana, exeunte quinto ſæculo, viginti ſeptem Calchedonenſis Concilii Canones inſeruit, quos tamen conſtat non eſſe niſi in ultima omnium Actione promulgatos; ſolumque omiſit vigeſimum octavum, quia ſolus conditus erat citra conſcientiam conſenſumque Apoſtolicæ ſedis, reprobatuſque fuerat à Leone tanquam Nicænæ Synodi decretis totius mundi reverentiâ conſecratis, omnimodè contrarius. Antiquior Codex noſter Dionyſiano concinit.

Cetera, quæ ſententiæ noſtræ opponi ſolent, non eſt cur nos diutiùs hîc detineant, quippe quæ nullius ferè ſunt momenti vel roboris. Unum addam quod Theodoriti cauſſæ ſuffragatur, ſcilicet cùm de tribus Capitulis agitur, non eodem modo loquendum de Theodorito ac de ceteris: longè enim melior illius mihi videtur eſſe conditio, quam iſtorum, qui nec ab Oecumenica Synodo, nec à Romano Pontifice, nec ab Auguſto eam laudem ac commendationem meruêre, quam & promeruit & conſecutus eſt Theodoritus. Hunc enim nominatim Imperator & abſolutum & laudatum à Synodo Oecumenica fuiſſe pronuntiavit in Edicto, quod in gratiam Flaviani poſt Concilium emiſit. Et ipſe Leo eximiam ad eum dedit Epiſtolam, cujus apex fere nullus eſt, qui fidem ejus ſusceptoſque pro fide & Eccleſia labores non commendet, atque eum ab invincibili veritate & à Spiritu ſancto omnis circa fidem ſuſpicionis immunem factum non aſſerat: quod de ceteris nunquam ab alterutro ſcriptum eſt. Leonis Epiſtola inter ceteras obvia eſt. Edictum verò Valentiniani Imperatoris, quo infirmat & in irritum mittit conſtitutionem Theodoſii, & approbat decretum Synodi in gratiam Flaviani, Euſebii & Theodoriti Epiſcoporum, ita ſe habet: *Aboleatur illa Conſtitutio, quæ per obreptionem ſceleratorum, poſt obitum ſanctæ recordationis Flaviani adverſus eum ipſum ſancita cognoſcitur: & in univerſum ceſſent, quæ originem ex injuria traxerunt; nec iniqua ſententia quicquam vel Euſebio, vel* Theodorito *religioſiſſimis Epiſcopis noceat, quos idem ſtatutum continet: quia per Conſtitutionem Epiſcopi condemnari nequeunt, quos ob fidei cuſtodiam Synodale decretum ornavit.* Hanc conſtitutionem exſcribere maluimus ex verſione Johannis Leunclaii, quam interſeruit ſuis Notis ad Novellas tum primùm publicatas in calce libri Βασιλικῶν Juris Romani Baſileæ ed. A. D. 1575. quia Græcæ fidei magis reſpondet, quàm ea, quæ inter Acta Calchedonenſi, parte 3. legitur; ubi hæc verba ὑπὲρ τῆς φυλακῆς τῆς πίστεως: *ob cuſtodiam fidei*, non ſatis expreſſe reddita ſunt, ſive per ſcribarum oſcitantiam, ſive ex conſilio, neſcio: hoc ſcio cauſſam Theodoriti plurimum inde juvari; ut quam cauſſæ Flaviani Chriſti Martyris, & Euſebii eorum, qui Eutychianam hæreſim expugnarunt, anteſignani, per Imperatorem in fidei cuſtodia indivulsè conjungatur. Ex quo id etiam elicitur Theodoritum non ob eam tantummodo rationem eſſe reſtitutum, quòd à Dioſcoro in Pſeudo-ſynodo vi prædatoria exauctoratus fuerat; ſed etiam quia ejus fides mirè eluxerat, propter eam à Synodo Oecumenica laudibus ornari meruerat, & *in ejus cuſtodia* immotus nunquam non fuerat atque inconcuſſus. Hæc pro tanti Præſulis defenſione dicta ſufficiant.

Vide & Liberatum Breviarium.

DISSERTA-

Digitized by Google

DISSERTATIO UNDECIMA,

DE SUPPOSITIONE EPISTOLÆ AD GERMANIARUM ET GALLIARUM EPISCOPOS, DE PRIVILEGIO CHOREPISCOPORUM, SIVE PRESBYTERORUM,

Leonis Papæ I. nomine conficta, quæ eſt in prioribus editionibus LXXXVIII.

I. Epiſtola ab aliis recepta, ab aliis repudiata.

EPISTOLÆ octuageſimæ octavæ ſancti Leonis, ut in omnibus hactenus editionibus habetur, ſuppoſitionem demonſtrare, atque id operoſiùs exequi, erit qui credat otioſi hominis negotium eſſe: cùm eruditorum maxima pars fœtum hunc Leoni modò abjudicet. Partium nihilominùs mearum eſſe exiſtimavi rem denuò ad examen vocare atque diſcutere: tum ne cui temerè videar Epiſtolam illam ex genuinarum numero ſuſtuliſſe: tum quia revera plures ſunt, iique maximi nominis etiam hac ætate ſcriptores, quibus viſum non eſt Epiſtolam hanc inter adulterina numerari debere. Tales ſunt Franciſcus Hallerius & Ludovicus Cellotius in ſuo uterque opere de Eccleſiaſtica Hierarchia, Petrus Aurelius adversùs Sirmondum ſcribens, Dionyſius Petavius in Notis ad S. Epiphanium, Petrus de Marca de Concordia Sacerdotii & Imperii, lib. 2 cap. 13. & alii nonnulli. Eam è contrario ut ſpuriam rejiciunt non modò ex heterodoxis David Blondellus in ſuo Pſeudo-Iſidoro vapulante; ſed & Johannes Morinus Oratorii Presbyter, & Jacobus Sirmondus S. J. uterque toti Orbi eruditione ſua conſpicuus.

Non eſt in antiquis Cod. MSS.

Primum ſuppoſitionis κριτήριον eſt quod hæc Epiſtola in antiquiſſimis quibuſque manuſcriptis codicibus non compareat, ſed tantùm in recentioribus quibuſdam poſt Iſidorianæ collectionis tempora exaratis: quod argumento eſt ex hujus ſinu aſſumtam eſſe: alioquin fieri vix ac ne vix quidem poſſet, ut tam celebris Epiſtola, tanti Pontificis, in re tam gravis momenti, ad omnes Eccleſias Galliarum & Germaniarum ſcripta, tam conſono codicum antiquorum ſilentio ſepulta jacuiſſet: præſertim cùm plura exemplaria ab utriuſque regionis illius Epiſcopis haud dubiè deſcripta fuiſſent.

ad anti- ſ ſcripto- nulla tio Epi-

2. Nullus eſt ſcriptorum antiquorum, qui vel hujus Epiſtolæ apicem referat: quod etſi de familiaribus, ut vocant, Epiſtolis mirum non eſſet, prorsùs tamen inſolens de his, quas Decretales appellant, quibus multa diſciplinæ Eccleſiaſticæ capita univerſum Eccleſiæ ſtatum ac regimen attinentia continentur. Nullus etiam ſeu canonum, ſeu Pontificiorum decretorum Collector ſuis eam Collectionibus inſeruit; eos dico, qui ante Iſidorum Mercatorem, ſeu ante nonum ſæculum floruerunt. Hic enim inter Leonis Epiſtolas eam, de qua agimus, edidit, vel fraudem ipſe paſſus, vel aliis facturus. Apud eum tamen non talis reperitur qualis poſtmodùm ab aliis edita eſt: quippe quam auctiorem exhibet ingenti panno, qui in vulg. edit. inſertus eſt 87. Leonis Epiſtolæ, quæ eſt ad Africanos Mauritaniæ Cæſarienſis Epiſcopos: ex quibus ita ſibi aſſutis, ut humano capiti cervix equina, monſtrum quoddam Epiſtolæ informe ac ridiculum exurgit.

3. Stylus à Leonino prorſus abhorret, nihilque habet quod nitori hujus vel minimè affine ſit. Ipſæ etiam Epiſtolæ anguſtiæ infantiam ſcriptoris arguunt. In re enim tanti momenti prolixiora ſcripta ſuiſque omnibus abſoluta numeris miſiſſet Leo noſter, quem ſua nunquam facundia in hujuſmodi negotiis deſeruit. Stylus à Leonino diſcrepat.

4. Titulus ipſe panni hujus ſuppoſitionem prodit: *Leo*, inquit, *Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus, univerſis Germaniarum & Galliarum Epiſcopis ſalutem* At verò nunquam ſe Leo, *Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum*, ſed *Romæ*, vel *Romanæ Urbis*, vel *Catholicæ Eccleſiæ Urbis Romæ*; etſi aliter interpolatæ editiones præ ſe ferant. Nunquam item ſe *Apoſtolicæ ſedis Epiſcopum* in ullis editionibus inſcripſit. Nunquam denique vel Germaniæ Epiſcopis ſcripſit, vel eos cum Gallicanis conjunxit: qui nexus ætatem Caroli Magni ſapit, aut poſteriorem. Utriuſque enim nationis iſtius ſimul conjungendæ uſus ante ſecundam Regum noſtrorum Dynaſtiam nunquam invaluit: cœpit autem tunc primùm cùm à Francorum Regibus adminiſtratum eſt Imperium. Titulus fraudem prodit.

5. Imperitiam impoſtoris & ſcripti novitatem arguunt prima ejus verba, quibus cùm Synodum Romæ habitam deſcribit, *Synodum*, appellat *Epiſcoporum, ſive ceterorum conſacerdotum, Chriſtique* Prima Epiſtolæ verba Leone indigna.

fidelium coadunatum... primùm enim quis laicam plebem tunc Romæ admiſſam credat in Coocilium de Eccleſiaſticis rebus ordinandis decernendiſque congregatum? Deinde cum *ceterorum conſacerdotum* nomine Preſbyteros proculdubio intelligat ab Epiſcopis diſtinctos, latuit ſcriptorem Sacerdotis nomen Preſbyteris tribui non ſolere niſi ab autoribus Leone juoioribus, illudque per prima Eccleſiæ ſæcula Epiſcopis fuiſſe reſervatum. Si quando autem conceſſum Preſbyteris, nunquam tamen ſine hujuſmodi additamento, *ſecundi ordinis*, *ſecundi loci*, *ſecundi gradus*, *&c.* Denique fœdum hunc ſolecimum *Synodum adunatum* quis non videat nunquam ab eo ſcriptore admiſſum, cui nativa fuerit latina lingua. Illum enim in Typographorum oſcitantiam refundere oon ſinunt aotiqua omnia exemplaria ſeu MSS. ſeu edita Caniſii, Merlini, Sicardi, Crabbi, Lovanienſe ac etiam Romanum tom. I. Epiſtolarum Pontificiarum: eadem quippe lectio hæc illis omnibus communis eſt.

Ex particularium Synodorum citatione rejicitur. *V. Diſſert. xii de Codice antiquo Eccl. Romanæ.*

6. Nunquam à Romanis Pontificibus Leoni vel æqualibus vel anterioribus alios canones citatos legimus præter Nicænos, vel Sardicenſes pro Nicænis habitos; Innocentius I. expreſſis verbis ait alios recipiendos non eſſe, ut alibi notavimus: nec particularium Synodorum decreta, etſi aliquæ illarum Synodorum in codicem Romanum jam eſſent relatæ, ante Calchedonenſem Synodum apud pleraſque Occidentalium partium Eccleſias in autoritatem recepta ſunt. Quamobrem recentiorem Leone ſcriptorem oſtendit Neocæſarienſium canonum quaſi torâ jam Eccleſia receptorum autoritas adducta: nunquam enim S. Leoni alios canones à Nicænis laudare contigit.

Ex uſu Dionyſianæ canonum verſionis.

7. Neocæſarienſis Canon XIII. in hac Epiſtola citatus, non ex antiqua verſione, quæ Romæ tunc in uſu erat, ſumtus eſt, ſed ex Dionyſiana tranſlatione, quam Leone longè poſteriorem eſſe oemo neſcit. Quod enim in ea legitur, *ad exemplum & formam ſeptuaginta*, *Chorepiſcopos eſſe* inſtitutos, verba ſunt Dionyſii, cujus verſio ex aliis etiam locis deprehenditur.

Ex Rhabani ſilentio. *a Prodiit nuper ex MSS. Codd. Regis Chriſt. operâ Steph. Baluzii poſt. lib. 6. Petri Mariæ de Concord. Sacerd. & Imp.*

8. Ex Rhabani Mauri libro [a], quem de Chorepiſcopis ſcripſit ad Drogonem Metenſem Epiſcopum, patet nondum ejus tempore innotuiſſe Epiſtolam Leonis nomine ſcriptam adversùs Chorepiſcopus. Nunquam enim ille Chorepiſcoporum cauſſam defendendam ſuſcepiſſet, ſi eorum condemnationem legiſſet à ſede Apoſtolica profectam, tantique Pontificis Epiſtolam habuiſſet præ manibus: quæ certè virum tam eruditum atque in Germania, quò miſſa dicitur Epiſtola, verſantem non fugiſſet. Aut cùm eam non poſſet diſſimulare, ſaltem ad ſenſum commodum trahere & explicare conatus eſſet tanti momenti autoritatem: ſicut decretum Gelaſii PP. I. nec non & Conciliorum Ancyrani atque Antiocheni Canones explicare curavit, ne cauſſæ, quam propugnabat, obeſſe viderentur. Denique, ſi omnium manibus verſata tunc eſſet Epiſtola, quà fronte hæc verba ſcripſiſſet: *Unde miror*, inquit, *quomodò iſti, qui hanc contentionem movent, ordinem Chorepiſcoporum tantùm deſpiciant, ut penè eis nihil amplius dignitate Presbyterorum tribuant: cùm hoc nec novorum, nec antiquorum, nec etiam ipſis Apoſtolorum dogmatibus conſuetudinibuſque conveniat; ſed in ſenſu ſimul & dogmate diſſentiat.* Quàm facilè erat Rhabanum falſi convincere ex S. Leonis Epiſtola, ſi in rerum natura tunc extitiſſet, atque oſtendere, non modò à Leone antiquiſſimo Urbis præſule *penè nihil amplius dignitate Presbyterorum Chorepiſcopis tribui*; ſed nihil omninò amplius his quàm illis dari: cum & eandem utroſque formam geſtare eoſdemque eſſe Chorepiſcopos ac Preſbyteros ex canonibus Neocæſarienſibus, aliorumque Patrum decretis aſſerat autor Epiſtolæ, Leonis nomine perſonatus.

9. Epiſtola illa oihil aliud eſt, quàm Caoon ſeptimus Concilii Hiſpalenſis 2. verbum è verbo tranſlatus, uti jam monuerunt Blondellus & Morinus. Cui canoni, ut Epiſtolæ imagioem indueret, præfixit impoſtor exordium inſulſum prorsùs & inconditum, oon modò Leone, tam eloquente ſcilicet Pontifice, ſed & quovis cordato viro indignum. Et ne quicquam pigmentorum ſuorum fabulæ deeſſet, ſubjunxerat conſarcinator ille ad calcem paonum neſcio quem, qui oùnc etiamnum legitur huic fragmento annexus in Merliniana Iſidori collectione; at pejori errore à recentiorum editionum operum S. Leonis procuratoribus in Epiſtolam ejuſdem ad Africanos Epiſcopos (olim octuageſimam ſeptimam) rejectus eſt. Verum cum ſibi plerumque vix ſufficiat fraus una, niſi alterius conſortio adjuvetur, ex corruptela canonis quæſitus eſt impoſturæ color in Epiſtola confingenda: cùm enim de ſolis Preſbyteris egerint Patres Hiſpalenſes, additum eſt ter in canone: *vel Chorepiſcopis*: quod & antiquis ac genuinis exemplaribus, ex quibus Garſias Loayſa Hiſpalenſe iſtud Concilium edidit, & ipſi canonis ſenſui contrarium eſt. De Chorepiſcopis quippe ne cogitabant quidem Synodi Patres; ſed de Preſbyteris ſolis decernebant adversùs Agapium Cordubenſem quondam Epiſcopum, qui ad Synodum delatus eſt, eo quod frequenter Preſbyteros delegaſſet, qui munia Epiſcopalia, ordinationes videlicet, confirmationem conſecrationemque Baſilicarum obirent; quæ omnia ſolos attinere Epiſcopos manifeſtum erat. Harum querelarum occaſione renovat Synodus antiqua canonum Statuta, quibus prohibentur Preſbyteri, ne ulla Epiſcopalis juris miniſteria uſurpare audeant: at de Chorepiſcopis quoniam lis mota non erat, de his ne apex quidem habetur. Denique alterum adhuc interpolationis caput continent hæc poſtrema canonis verba: *Quæ omnia eis à ſede Apoſtolica prohibita eſſe noſcuntur*: quæ ſubditiria eſſe, Loayſana prodit editio. Adjecta porrò ſunt vel ex marginali ſtudioſi alicujus annotatione commentitium Epiſtolæ fragmentum cum canone conferentis; vel eo etiam conſilio, ut ex canonis interpolati autoritate ſuffragium Epiſtolæ conciliaretur. Et Epiſtolam & canonem lectoris oculis ſubjicimus; ut alterum alteri ipſe componens, alieno exutus præjudicio judicium ferat.

Nihil eſt aliud, niſi can. 7. Hiſpalenſis 2. Concilii.

EPISTOLA	CONCILII
LXXXVIII. De Privilegio Chorepiſcoporum ſive Preſbyterorum.	Hiſpalenſis ſecundi tempore Siſebuti Regis anno Chriſti DC. XIX. celebrati.
Leo Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus univerſis Germaniarum & Galliarum regionum Epiſcopis ſalutem.	*CANON SEPTIMUS.* *Ex editione Garſiæ Loayſæ.*
CUm in Dei nomine in Romana Eccleſia Synodum Epiſcoporum, ſive ceterorum conſacerdotum Chriſtique fidelium coadunatum habuiſſemus, & de ordinationibus illicitis, ſuper quibus crebrior ad nos illarum partium commeantium	SEptimo examine relatum eſt nobis venerandiſſimum quondam Agapium Cordubenſis Urbis Epiſcopum, frequenter Preſbyteros [a] deſtinaſſe, qui abſente Pontifice Altaria erigerent, Baſilicas conſecrarent. Quod quidem noo eſt mirum id

Cap. 13. Damaſi in Ep. ad Numidiæ Epiſcopos. *a Recens & depravata editio habet, Chorepiſcopos vel Preſbyteros, qui tamen juxta canones unũ ſunt.*

ſermo pervenerat, atque de aliis neceſſariis Eccleſiaſticis negotiis tractantes, ſacroſque canones relegentes, ſolerter egiſſemus; à multis lacrymabili vultu relatum eſt nobis, quòd quidam Germaniarum ac Galliarum urbium Epiſcopi frequenter Chorepiſcopos, qui juxta canones Neocæſarienſes, ſive ſecundum aliorum decreta Patrum iidem ſunt, qui & Preſbyteri, vel Preſbyteros deſtinarent, qui abſente Pontifice Altaria erigerent, Baſilicaſque conſecrarent. Quod quidem non eſt mirum, id præcepiſſe viros Eccleſiaſticæ diſciplinæ ignaros, quod eſt canonicæ regulæ contrarium, & ſtatim à ſeculari militia, in Sacerdotale miniſterium delegatos, atque promotos. Ergo ne ultra talis à vobis licentia uſurpetur, communi ſententia ſtatuendum opportuit, ſcientes, quia ſicut Chorepiſcopo, vel Preſbytero illicita conſecratio eſt Altaris, ita & conſtitutio. In divinis enim literis, præcipiente Domino, ſolus Moſes in tabernaculo Dei erexit altare, ſolus ipſe unxit, qui utique ſummus Sacerdos Dei erat, ſicut ſcriptum eſt de eo: *Moſes & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Ideóque id quod tantùm facere principibus Sacerdotum juſſum eſt, quorum typum Moſes & Aaron tenuerunt, omnino decretum eſt, ut Chorepiſcopi vel Preſbyteri, qui filiorum Aaron geſtant figuram, arripere non præſumant. Nam quamvis cum Epiſcopis plurima illis miniſteriorum communis ſit diſpenſatio, quædam tamen autoritate veteris legis, quædam novæ etiam Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint, ſicut Preſbyterorum & Diaconorum, aut virginum conſecratio, ſicut conſtitutio Altaris, ac benedictio, vel unctio. Siquidem nec erigere eis Altaria, nec Eccleſias vel Altaria conſecrare licet, nec per impoſitiones manuum fidelibus baptizandis, vel converſis ex hæreſi Paracletum Spiritum ſanctum tradere, nec Chriſma conficere, nec Chriſmate baptizatorum frontes ſignare, nec publicè quidem in Miſſa quemquam pœnitentem reconciliare, nec Formatas cuilibet Epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita ſunt Chorepiſcopis, qui ad exemplum & formam ſeptuaginta diſcipulorum eſſe noſcuntur, vel Preſbyteris, qui eandem geſtant formam: quoniam quamquam conſecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habent. Quæ omnia ſolis deberi ſummis Pontificibus autoritate canonum præcipitur, ut per hoc & diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium ſummi Pontificis demonſtretur. Sed neque coram Epiſcopo licet Preſbyteris in baptiſterium introire, nec præſente Antiſtite infantem tingere, aut ſignare, nec pœnitentem ſine præceptione Epiſcopi ſui reconciliare, nec eo præſente, niſi illo jubente, Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti conficere, nec eo coram poſito populum docere, vel benedicere, aut ſalutare, nec plebem utique exhortari.

b al. ed. add. vel Chorepiſcopo.

c al. ed. add. quædam tamen autoritate veteris legis.

d al. ed. add vel Chorepiſcopis.

præcepiſſe virum Eccleſiaſticis diſciplinis ignarum, & ſtatim à ſæculari militia in Sacerdotale miniſterium delegatum. Ergo ne ultra talis à nobis licentia uſurpetur, communi ſententiâ ſtatuendum oportuit: ſcientes, quia ſicut Presbytero b illicita conſecratio eſt altaris, ita & conſtitutio. In divinis enim literis præcipiente Domino, ſolus Moyſes in Tabernaculo Dei erexit altare, ſolus ipſe unxit: utique, quia ſummus Sacerdos Dei erat; ſicut ſcriptum eſt: *Moyſes & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Ideóque id quod tantum facere principibus Sacerdotum juſſum eſt, quorum typum Moyſes & Aaron tenuerunt, Presbyteri, qui filiorum Aaron geſtant figuram, arripere non præſumant. Nam quamvis cum Epiſcopis plurima illis miniſteriorum communis ſit diſpenſatio c, quædam novellis & Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint: ſicut Presbyterorum & Diaconorum ac virginum conſecratio: ſicut Altaris conſtitutio, benedictio vel unctio. Si quidem nec licere eis Eccleſiam vel Altaria conſecrare, nec per impoſitionem manûs fidelibus baptizatis vel converſis ex hæreſi Paracletum Spiritum tradere, chriſma conficere, nec chriſmate baptizatorum frontem ſignare: ſed nec publicè quidem in Miſſa quemquam pœnitentium reconciliare, nec Formatas cuilibet Epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita eſſe Presbyteris d, quia Pontificatus apicem non habent, atque ſolis deberi Epiſcopis, autoritate canonum præcipitur: ut per hoc & diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium ſummi Pontificis demonſtretur. Sed neque coram Epiſcopo licere Presbyteris in baptiſterium introire nec præſente antiſtite infantem tingere aut ſignare; nec pœnitentes ſine præcepto Epiſcopi ſui reconciliare; nec eo præſente ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti conficere, nec eo coram poſito populum docere, vel benedicere, aut ſalutare, nec plebem utique exhortari e.

e al. ed. add. Quæ omnia eis à ſede Apoſtolica prohibita eſſe noſcuntur.

Ovum ovo ſimilius non eſt, quàm Epiſtola hæc canoni Hiſpalenſi, ſi in Agapii locum Germaniarum & Galliarum Epiſcopos ſubſtituas, ac exordium excipias, quod ea Epiſtola 4. vel 9. ſeu vera ſeu fictitia Agapeti PP. II. ad Germaniarum & Galliarum itidem Epiſcopos decerptum; vel potiùs quod utriuſque artifex partim ex Epiſtola S. Leonis ad Africanos tranſcripſit, partim de ſuo adjecit. Porrò quod

10. Argumentum erit ſuppoſitionis, non ſolùm in Chorepiſcopos detorquet Synodi verba, quæ ſolos Presbyteros coërcebat, ſed & plurimis Germaniarum & Galliarum Epiſcopis impingit, quod de uno Cordubenſi Agapio ſcriptum erat à Concilii Patribus: nimirùm illos fuiſſe viros Eccleſiaſticæ diſciplinæ ignaros, & à ſæculari militia in Sacerdotale miniſterium ſtatim tranſlatos: quaſi verò hoc facilè fidem apud quemquam inveniat, de tot Epiſcopis, quod uni vel alteri fortè contigit; nec hoc Gallicanarum Eccleſiarum ſtatui repugnet, quæ Leonis tempore ſeveriori etiam diſciplina utebantur, quàm Romana Eccleſia.

Galliarum & Germaniarum Epiſcopos ignorantiæ notat.

11. Si hæc Epiſtola germanum eſt Leonis opus, quî factum ut in plurimis Synodis, quæ ab Epiſcopis Galliarum & Germaniarum adversùs Chorepiſcopos celebratæ ſunt, tanti Pontificis autoritas in medium non ſit adducta? Cur de eadem ſilent Pontifices in ſuis decretis, & Imperatores in ſuis Capitularibus, in quibus frequenter Chorepiſcoporum mentio occurrit: ut in Pariſienſi 6. & Meldenſi Synodis, in Capitularibus Caroli Magni & Ludovici Pii Impp. & in Epiſtola Nicolai PP. I. ad Rodulphum Bituricenſem Archiepiſcopum. Adulterinam profectò Epiſtolam clamat tam conſonum horum omnium ſilentium: quos nec latuiſſe illa potuit, nec ignoraſſe quiſquam crediderit quantum roboris definitionibus ſuis adjecturi eſſent ea tanti tamque antiqui Pontificis autoritate.

Ex ſilentio Gallicanarũ Synodorum.

12. Sunt aliqua in ea Epiſtola, quæ cum Eccleſiæ Romanæ conſuetudine conciliari non poſſunt. Cum enim decernit Presbyteris non licere *Epiſcopo coram poſito populum docere vel benedicere aut ſalutare, nec plebem utique exhortari*, ſupponit ea omnia, ſaltem abſente Epiſcopo, conceſſa fuiſſe Preſbyteris. At certum eſt decurrente quinto ſeculo neminem in Eccleſia Romana præter Epiſcopum Romanum doctoris ac concionatoris munus obiiſſe, atque in occidentalibus partibus Epiſcopali dignitati iſtud muneris eſſe reſervatum, etiam in Galliis noſtris: cum anno ſubſequentis ſeculi vigeſimo nono ceperit hoc Presbyteris pro Eccleſiæ bono indulgeri autoritate Vaſenſis Concilii ſeu 2. ſeu 3. Quid ſit

etiam illud *populum benedicere* hoc loco, vix explicari poſſit.

Verum quid præ ceteris ſibi volunt iſta: *Sed neque coram Epiſcopo licet Presbyteris in Baptiſterium introire, nec præſente antiſtite infantem tingere, aut ſignare.*

Quod prima enimverò verba illa attinet; annon potiùs coram Epiſcopo & cum Epiſcopo jubebantur Presbyteri in Baptiſterium introire, & ex officio Baptizanti Epiſcopo adeſſe? Suſpicantur quidem aliqui *coram* hoc loco poni pro *ante*: ita ut verba Epiſtolæ reducenda ſint ad ſenſum hujus canonis 53. apud Martinum Braccarenſem: *Non liceat Presbytero priùs Epiſcopo introire in Baptiſterium; ſed cum Epiſcopo: niſi fortè aut abſens fuerit, aut ægrotus.* Benè id quidem: & rectè canoni & conſuetudini Hiſpanicæ Eccleſiæ ex alio ejuſdem Eccleſiæ canone & ritu lux petitur. Sed nihil tale de Eccleſia Romana uſpiam legitur. Et multò minùs crediderim diſertiſſimum Pontificem Leonem, Romæ ſcribentem, Romanæque linguæ callentiſſimum, tam barbarè eſſe abuſum voce *coram*, ut eam traxerit ad ſenſum prorsùs alienum, & à nullo unquam autore uſurpatum. Quod enim eâ uſi ſint Hiſpani ex Barbarorum ſocietate & commercio multis tunc linguæ vitiis infecti circa annum 619. quo Concilium 2. Hiſpalenſe celebratum credimus, nemini erit mirabile; de Romanis nemini credibile. Quamobrem qui Damaſo Papæ Epiſtolam aliam ſuppoſuit de eadem Chorepiſcoporum materia, hanc canonis Hiſpalenſis vocem *coram* mutavit in vocem *ante*: ne quid à Romano uſu vel ritu alienum Romano Pontifici affingere videretur.

Jam quod autor Epiſtolæ ſcribit: *Non licere Presbyteris præſente antiſtite infantem tingere aut ſignare*: quomodo intelligi poſſit, neſcire me profiteor. Quod enim præſente Epiſcopo fieri prohibetur, ſubintelligitur licitum eſſe, abſente vel annuente Epiſcopo. At abhorrebat hoc maximè ab uſu Eccleſiæ Romanæ, ut Presbyteris poteſtas fieret ſignandi baptizatos: quod vel ex uno Innocentii Papæ loco perſpicuum eſt: *Nam Presbyteris*, inquit, *ſeu extra Epiſcopum ſeu præſente Epiſcopo baptizent, Chriſmate baptizatos ungere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum: non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cum tradunt Spiritum ſanctum.* Imò hoc ipſum Presbyteris ſuperiùs prohibet Epiſtola: *Nec eis licet.... Chriſmate baptizatorum frontes ſignare.* Quoniam tamen eadem illa verba, quæ in Epiſtola notamus, ſunt Concilii Hiſpalenſis etiam in emendatioribus codicibus, explicanda ſunt ut genuina. Quæ ut conciliari poſſint cum ſuperioribus, videntur mihi intelligenda de publica & ſolenni collatione baptiſmatis & Spiritus ſancti, quæ quotannis in feſto Paſchæ & Pentecoſtes celebrabatur, quamque vetat canon præſumi à Presbyteris, vel eis ab Epiſcopo committi coram ſe præſente celebranda.

Ep. 1. Innocentii PP. ad Decentium cap. 3.

Petri Marcæ objectio.

Opponit Petrus de Marca: *Ultimà clauſula canonis* EX AUTORITATE APOSTOLICA SE ILLA DEFINIVISSE *teſtatur Synodus, Leonis reſcriptum ſignificando.* Non ita legitur in canone; ſed (quod etiam Marcæ magis favet hoc modo: *Quæ omnia eis à ſede Apoſtolica prohibita eſſe noſcuntur.* Utrovis porrò modo legatur: primò de Leone magis non intelligitur, quàm de alio Pontifice. Deinde ſubditiria eſſe hæc verba ſuperiùs jam oſtendimus ex germana Garſiæ Loayſæ editione, canonique ipſi adjecta eſſe ut Pſeudo-Epiſtolæ autoritas arceſſeretur. Denique Leonis nomen proculdubio prætermiſſum non eſſet, ſiquidem res, de qua mota controverſia, tam expreſſo ipſe ac ſolemni decreto definiiſſet.

Major forſan difficultas oritur ex Leonis PP. 3. ac Synodorum Gallicanarum, nec non & Capitulorum autoritate quæ Leonis Epiſtolam vel citaſſe vel indicaſſe videntur dum Chorepiſcoporum cauſſam verſarunt.

Leo 3. explicatur.

Leonis 3. ad Galliæ Epiſcopos reſponſum habetur in Capitularibus Caroli Magni & Luduvici Pii lib. 7. cap. 187. ubi reſcripſiſſe legitur Pontifex, *ſæpiſſimè à prædeceſſoribus ſuis & à multis ſanctis Epiſcopis atque Synodalibus ſanctionibus Chorepiſcopos eſſe prohibitos atque damnatos; & ideò non eſſe neceſſe ventilare, ſed definita tenere.* Eoſdem reprimit Capit. 328. & 329. ejuſdem libri, & libri 6. Cap. 119. Verùm dum prædeceſſorum ſuorum, Leonìſque 1. decreta commemoravit Leo 3. nequaquam Epiſtolam, quam excutimus, præ oculis habuit: omnes enim ordinationes vel conſecrationes à Chorepiſcopis tentatas eam ob cauſſam in irritum mittit, aſſeritque nihil, *quod de Epiſcopali miniſterio præſumſere, eſſe peractum; ſed quicquid ex his ab eis illicitè erat præſumtum, omnia à canonicè ordinatis Epiſcopis debere ritè peragi, & in meliorem ſtatum reformari... quoniam quod non habuit quis eorum, dare non potuit. Nam Epiſcopi non erant: quia nec ad quandam civitatis Epiſcopalem ſedem titulati erant: nec canonicè à tribus Epiſcopis ordinati.* Geminam porrò propoſitionem gemina Leonis noſtri autoritate confirmat ex ejus Epiſtola ad Ruſticum Narbonenſem ſcriptâ, codicique Dionyſiano inſertâ. Hanc quidem: Chorepiſcopos non eſſe Epiſcopos, quia canonicè non ordinati: ex his capitis 1. verbis: *Unde*, inquit, *cùm ſæpè quæſtio de malè accepto honore naſcatur, quis ambigat nequaquam eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum.* Alteram verò, quæ ex iſta ſequitur: omnia ab Epiſcopis canonicè ordinatis debere ritè peragi, ex capite 15 (nobis 14.) aſſerit, ubi hoc habetur: *Quia quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit ut videatur iteratum.* Hæc ſunt, quæ Leonis tertii oculis obverſabantur.

Pariſienſe Concilium 6. nec Meldenſe, nec Metenſe quicquam habent, quod notitiam hujus Epiſtolæ vel minimùm indicet. Neminem citat è Pontificibus Pariſienſe, quod in capitul. lib. 5. cap. 168. tranſcriptum eſt. Meldenſe citat Innocentium, tanquam aſſerentem ſolis Epiſcopis ineſſe facultatem dandi Spiritum ſanctum. Metenſe hæc habet cap. 5. *Et ut Baſilicæ à Chorepiſcopis conſecratæ, ab Epiſcopis conſecrentur, roboratum eſt; quia juxta decreta Damaſi Papæ, Innocentii, & Leonis vacuum eſt atque inane, quicquid in ſummi Sacerdotii Chorepiſcopi egerunt miniſterio: Et quod ipſi iidem ſint, qui & Presbyteri, ſufficienter invenitur.* Ubi ſi attentiùs conſideretur ad quid trium illorum Pontificum decreta laudet, intelligetur hoc uno afferri animo, ut irritum cenſeatur, ſi quid Epiſcopalis muneris non ab Epiſcopis canonicè conſecratis tentatum fuiſſet: quod confirmat autoritate Leonis, non ſecùs ac in Capitularium lib. 7. cap. 328. & Innocentii, qui nihil prorſus de Chorepiſcopis habet; & Damaſi, cujus Epiſtolam adulterinam cenſent eruditi.

Ex quibus manifeſtum eſt, id omne quod citatis locis habetur de Chorepiſcopis, nihil ponderis addere Epiſtolæ Leoni ſuppoſitæ. Verum etſi ab aliquot octavi vel noni ſæculi Synodis citata revera eſſet ut à Leone ſcripta, mirum non eſſet ſanctiſſimos Patres inſtaurandæ diſciplinæ, non diſcernendis ſuppoſititiis fœtibus à genuinis, intentos, falſo titulo in errorem eſſe inductos: quod & Aquiſgranenſi Concilio & aliis nonnullis contigit, cùm libros de Vita Contemplativa Proſpero adjudicarunt, quos Juliani Pomerii eſſe hodie conſtat. Imò & apocrypha ſcripta citata invenimus à ſacris Epiſcoporum Synodis, quæ tamen inter ſinceros fœtus numerare religio eſſet.

Quid de ætate Epiſtolæ poſſit conjici.

Antequam ab iſta diſquiſitione manum referam, monebo mediam quandam poſſe iniri viam inter utramque hanc opinionem; ſi nimirum dicatur nec Leonis 1. Epiſtolam eſſe, nec impoſtoris; ſed potiùs

Digitized by Google

Leonis 3. Hujus enim tempore graviſſimæ adversùs Chorepiſcopos querelæ motæ ſunt in Gallia & Germania, deque poteſtatis illorum limitibus acriter diſputatum eſt. Quamobrem nutantibus hinc inde ſententiis, rem ad Leonem 3. tunc Romanum Pontificem referri placuit Epiſcopis. Ejus reſponſi ſummam ſuperius ex Capitularibus retulimus, ſed ipſæ ejus Epiſtolæ de hoc negotio ſcriptæ ad nos uſque non pervenerunt, quas tamen plurimas fuiſſe dubitandum non eſt: cùm res & maximi eſſet momenti & Eccleſias Galliæ Germaniæque inter ſe diù colliſerit. Non abſurdè igitur quis poſſit exiſtimare Leonis tertii eſſe hanc Epiſtolam, vel Epiſtolæ fragmentum. Conjecturæ fidem aſtruere videntur Eccleſiarum Galliæ & Germaniæ arctus per illam tempeſtatem nexus, utriuſque regionis legatio ad Leonem decreta, utriuſque in Synodum conventus Ratisbonæ aliiſque in locis ea de re habiti; in quibus Leonis decretum promulgatum eſt atque Synodali ſanctione roboratum; Imperatorum denique de his cura ac ſolicitudo, non ſemel, aut bis vel ter, ſed ſæpiſſimè ut ait Capit. lib. 7. cap. 187. Denique cùm ante Leonis hujus 3. tempora ignota ſit hæc Epiſtola omnibus Eccleſiaſticis ſcriptoribus aut collectoribus Canonum ac decretalium, argumento eſt vel hujus eſſe, vel huic potiùs eſſe affictam, quàm Leoni 1.

Leviculam difficultatem ſi quis moverit ex Gratiani decreto, ubi Leonis I. nomen præfixum legitur decerpto ex hac Epiſtola decreto Diſtinct. LXVIII. C. *Quamvis Chorepiſcopis*: norunt omnes quàm craſſæ naris jure merito habeatur Gratianus in diſcernendis legitimis ſcriptis autorum à ſpuriis. Attamen Gratiano imputanda non eſt Leonis primi inſerta decretis mentio; ſed novellis correctoribus, qui errorem hunc cum aliis innumeris ex Epiſtolarum Pontificiarum interpolatis editionibus hauſerunt. Antiquiores enim Decreti editiones, Pariſienſis an. 1531. Lugdunenſis Hugonis à Porta an. 1548. & aliquot aliæ hæc tantummodò habent: *De his ita ſcribit Leo Epiſcopus omnibus Epiſcopis.*

Sed & Clariſſimus Baluzius in Notis ad Gratianum obſervavit ad Diſt. 64. cap. 3. *De abjectione* Leoni primo in antiquis editionibus Decreti non tribui Ep. iſtam. In Regio, inquit, Gratiani lib. titulus iſtius capitis hic eſt: *De his ita ſcribit Leo omnibus Epiſcopis.* Sangermanenſis addit: *& Presbyteris* Antiquior Victorinus: *De his autem ſcribit Leo Epiſcopus omnibus Epiſcopis.* Recentior: *De his ita ſcribit beatus Leo Epiſcopus omnibus Epiſcopis & Presbyteris.* Antiqua editio Moguntina: *De his ita ſcribit Leo Epiſcopus omnibus Epiſcopis & Presbyteris.* Hæc, *& Presbyteris*, non extant in veteri editione Veneta, neque in editionibus Democharis & Contii. Cetera ſimilia ſunt. Romana autem ſic habet: *De his ita ſcribit Leo I. ad Epiſcopos Germaniæ & Galliæ Epiſt. 86. aliàs* 88 Verba ſunt Correctorum, non Gratiani, licet in contextu poſita ſint. In vetuſtiſſimo Codice Mſ. Bibliothecæ Regiæ, in quo Collectio Dionyſii Exigui continetur, poſita eſt ante collectionem iſtam hæc Epiſtola Leonis cum iſta inſcriptione: *Epiſtola Leonis Papæ de privilegio Chorepiſcoporum ſive Presbyterorum ad univerſos Germaniæ & Europæ atque Galliæ Eccleſiarum Epiſcopos.* Huc uſque Steph. Baluzius. Addo ego eadem, quæ antiqua illa Moguntina editio, habere Pariſienſem anni 1531. & Lugdunenſem Hug. à Porta 1548.

Nihil igitur obſtat quominùs Leoni tertio fœtum hunc, qualiſcunque eſt, adſcribamus. Quæ conjectura ſi minùs arridet, propter nimiam ſimilitudinem, quam habet Epiſtola cum Canone Hiſpalenſi, ex qua plagiarii magis opus videtur, quàm Pontificis Romani, prioribus argumentis inhærentes, hoc unum, quod inſtituto conſilio ſatis eſt, aſſerimus, Epiſtolam nec Leonis noſtri eſſe, nec ei niſi putidè admodùm potuiſſe affingi.

DISSERTATIO DUODECIMA,

DE CODICE CANONUM ECCLESIÆ ROMANÆ OMNIUM QUI HUC USQUE PRODIERUNT ANTIQUISSIMO, NUNC PRIMUM IN LUCEM EDITO.

CAPUT PRIMUM.

Romanam Eccleſiam ſuum olim Codicem habuiſſe ante Dionyſii exigui Abbatis collectionem: nec eum hucuſque emerſiſſe è tenebris.

Controverſia de antiquo codice Romano.

DE Codice antiquo Canonum Eccleſiæ Romanæ, qui Dionyſianum præceſſit, magnâ nuper animorum contentione dimicatum eſt à nonnullis ſcriptoribus Eccleſiaſticis ſeu partium ſtudio abreptis, ſeu præconceptæ opinioni vindicandæ paulò intentioribus, ſeu denique hiſtoricæ veritatis & antiquitatis Eccleſiaſticæ amore illectis. Quo quiſque ſucceſſu pro ſententia ſua decertarit, facile erit, opinor, judicare, cùm hanc noſtram diſſertationem ad umbilicos uſque perduxerimus. Imò vel ex ſola Codicis ipſius Canonum, quem tot ſæculis ſepultum luci nunc primùm damus, inſpectione perſpicuum eſt immeritò ſibi gratulatos eſſe, quotquot de genuini Codicis inventione gloriati ſunt: priſci, inquam, Codicis, ex quo partim inchoato, partim variis ſubinde incrementis aucto, à Nicæni Concilii ætate uſque ad ſexcenteſimum Chriſti annum Eccleſia Romana, ſeu juris Eccleſiaſtici dicendi, ſeu conſtituendæ diſciplinæ Canones haurire conſuevit.

Codicem ſuum ex antiquo habuiſſe Romanam Eccleſiam, non eſt quod in dubium revocetur, cùm & hujus frequens occurrat mentio in Epiſtolis Romanorum Pontificum, & neceſſe fuerit ut quæ Canonibus & regulis Eccleſiaſticis regebatur, eas in aliquo Codice deſcriptas ſervaret. Quod ita fuiſſe, vel ex una Dionyſii exigui Epiſtola ſeu præfatione ad Stephanum Epiſcopum ſatis intelligitur; ex priſci etenim Codicis confuſione adductum ſe Præſulis illius conſiliis ipſe teſtatur, ut novæ adornandæ collectioni manum admoveret. Sed quis hujus Codicis ordo fuerit, quænam in eo continerentur, quæ Canonum interpretatio in uſu eſſet, hoc demum obſcuriſſimum cum ad hæc uſque tempora fuerit, lucem ex Codice, quem publicamus, & ex iis quæ à nobis hujus occaſione dicenda ſunt, ni fallor, accipiet.

Duplex codex ante Dionyſianum non eſt excogitatus.

Ante omnia animadvertendum puto perperam à nonnullis duplicem Canonum Codicem à Romana Eccleſia diverſis temporibus uſurpatum numerari, antequàm Dionyſianum illa in uſum vocaſſet: unum, qui Calchedonenſi Concilio anterior fuerit, alterum poſt iſtam Synodum ſolutam, autoritate S. Leonis confectum; quæ ultima collectio viguerit ſola in Occidente per ſexaginta & ampliùs annos: donec altera autore Dionyſio in ejus locum ſucceſſerit ab eadem diverſa.

Lib. 3. Concord. Sac. & Imp. cap. 1.

Priorem collectionem eam eſſe exiſtimant, quæ non ita pridem luce donata eſt ex codice MS. clariſſ. viri Chriſtophori Juſtelli tomo 1. Bibliothecæ juris Canonici veteris poſt Dionyſianum codicem.

Poſterioris geminum exemplar manuſcriptum extare affirmabat Petrus de Marca, teſte Stephano Baluzio, in Bibliotheca Monaſterii Rivipullenſis, unde fortaſſis in lucem emittendum ſpondet idem Baluzius: cui & aſſenſum noſtrum ſpondemus, cùm certis argumentis hanc Collectionem Leonis tempore & autoritate concinnatam oſtenderit. Interim noſmet ab aſſenſu ſuſtinere per eum licebit nobis in contrariam ſententiam propenſis propter hanc rationem: quod ſi de nova Collectione cogitaſſet ſanctus Leo, ad hoc adductus eſſet prioris confuſione: atque ita curaſſet imprimis ne in eandem confuſionem poſterior recideret, ſed eam potiùs omni ex parte accuratam abſolutamque pro ſua rei Canonicæ peritia dediſſet: unde nec novæ poſt ipſum collectionis

CAP. I. conficiendæ laborem aſſumere coactus eſſet vel Dionyſius exiguus, vel quiſquam alius *confuſione priſcæ tranſlationis offenſus.* Quod tamen quadrageſimo ferè à Leonis obitu anno perficere aggreſſus eſt ille aſſiduâ & familiari cohortatione virorum Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudioſorum.

Deinde unicam Abbas iſte tranſlationem commemorat eamque priſcam: quæ priſca profectò ab eo vocanda non eſſet, ſi antiquior non fuiſſet ætate Leonis, quem poſtremos ſaltem vitæ annos viventem videre potuerat.

Denique ex codicis Romani, quem in publicum nunc primùm emittimus, inſpectione manifeſtum eſt, eandem omninò collectionem antiquo uſu in ea Eccleſia receptam, plurimis quidem acceſſionibus auctiorem diverſis temporibus evaſiſſe, non verò ſpretâ unâ aliam in ejus locum eſſe aſſumtam ab Innocentii Papæ I. tempore, ad Gelaſii PP. ætatem.

Quid de priſca Juſtelli tranſlatione & Collectione Canonum? Priorem modò tranſlationem ac collectionem quod attinet, eam eſſe quæ in Eccleſia Romana, & aliis etiam Occidentalibus, uſque ab antiquo ad Dionyſiani codicis tempora uſu celebratam eſſe, perſuadent ſibi Bibliothecæ Juris Canonici veteris doctiſſimi conditores Voellus & Juſtellus. Quorum ſententiam pluribus confutat Johannes David libro de Epiſcopis Canonicè judicandis capite 3. art. 3. Hujus opinioni ſubſcribimus, quatenus Romanum hunc codicem eſſe negat: quamquam pleræque illius probationes leviores ſint, unumque id efficiant ut Collectio & tranſlatio ejuſmodi multâ confuſione laboraſſe credantur, quod minùs Juſtelli conſilio nocet, quàm faveat: cùm tantam fuiſſe teſtetur Dionyſius, ut pleroſque offenderet, novæque tandem condendæ occaſionem dederit.

Validior eſt probatio, quam ex tranſlationis barbarie arceſſit: talem nempè in primaria Latini Orbis Eccleſia ac civitate vel natam eſſe, vel tot annis receptam ac commendatam nemo cordatus opinetur.

2. Canonis vigeſimi octavi Calchedonenſis admixtio Romanum proculdubiò Codicem non ſapit, multoque minùs Codicem Leonis primi tempore uſurpatum aut curâ auctum his Canonibus. Quis enim crediderit Canonem illum, cujus occaſione tanta ſimultas Leonem inter & Orientales exarſerat, vel incauto Pontifici obrepſiſſe, vel à prudente ac volente Collectioni ſuæ Eccleſiæ inſertum?

Canones CP. 1. non erant in antiquo Codice Romano. Μὴ ἐμφέρεσθαι δὲ ἐν τοῖς συνοδικοῖς κανόσι. Act. 16. Calch. 3. Nec Conſtantinopolitanis etiam Canonibus locus fuit in veteri Eccleſiæ Romanæ codice: eos enim ſibi ſuiſque prædeceſſoribus ignotos fuiſſe S. Leo ſæpiùs teſtatur. Lucentius etiam ejus in Synodo Calchedonenſi Vicarius in ultimâ Actione proteſtatur illius CP. Synodi decreta *in Synodicis Canonibus non haberi, quæ dicunt ante octoginta propè annos conſtituta fuiſſe.* Nec tam citò à ſententia ſua deflexiſſe Leo credendus eſt, ut Canones ſedi ſuæ infenſos, tantaque nuper contentione exploſos, non pro legitimis agnoſceret modò, ſed & proprios ſibi, approbans codicique inſerens, faceret. Quòd enim poſtmodùm, ſopitâ contentione, codici Romano, quem publicæ luci damus, additi ſint Canones illi, hæc poſteriorum cura fuit poſt receptam ubique Oecumenicam Synodum ſecundam. Quod autem apud Dionyſium reperiantur, non eadem eſt ratio. Hujus enim conſilium fuit, non antiquum codicem Romanum in meliùs reſtituere, ſed novum omninò condere. Canones omnes rurſus de *Græco transferens*, ſeu *Regulas Nicænæ Synodi deinceps omniũ Conciliorum, ſive quæ ante eam, ſive quæ poſtmodùm facta ſunt, uſque ad Synodum centum quinquaginta Pontificum, qui apud Conſtantinopolim convenerunt, ſub ordine numerorum, ideſt, à primo capite uſque ad centeſimum ſexageſimum quintum*, SICUT HABETUR IN GRÆCA AUTORITATE, *digerens.* Quicquid igitur in Græca Collectione, quam præ manibus habebat, reperit Dionyſius, hoc codici ſuo inſeruit; quem ne tunc cogitabat quidem aliquando publica Eccleſiæ Romanæ autoritate recipiendum.

Denique vix alia probatione indigemus, ut codex hujuſmodi Romanæ Eccleſiæ abjudicetur, quàm quæ ex ipſa ejus inſpectione ſponte exurgit, & quæ cuique lectori paulò attentiori facto facilè perſuadebit, hoc græculi alicujus ad Latinam aſpirantis ſuumque in ea profectum periclitantis tentamentum, prorsùs Eccleſiâ Romanâ indignum eſſe.

CAPUT II. CAP. II.

Priſcum illum Codicem eum ipſum eſſe quem jam publici juris facimus. Unde & à quo acceptus Codex: Quibus conſtet partibus: Quo ordine digeſtus: Quibus per varias ætates incrementis auctus credatur.

JAm verò quòd Juſtelliano Codici abjudicamus, an noſtro adjudicandum ſit, decernet Lector eruditus, cùm noſtras ſeu conjecturas, ſeu probationes, quas modò promemus, æqua lance ponderaverit.

Primùm omnium ex quo fonte Codicem hauſerimus, dicendum: ut & fraudis ſuſpicio omnis amoveatur, & cujus munere acceperint antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſi tam venerandæ vetuſtatis κειμήλιον non ignorent. Hujus apographum miſſum eſt ad me Oxonio à clariſſimo viro mihique amiciſſimo Edmũdo Bernardo in Academia Oxonienſi doctiſſimo Aſtronomiæ profeſſore Saviliano, quem an ſingularis humanitas cum doctrina conjuncta, an promovendarum literarum amor indefeſſus magis commendent, difficilè dixeris. Aſſervatur codex in Orielenſi Oxonienſis ejuſdem Academiæ Collegio, cui illum dono dedit ante ducentos annos ejuſdem è Collegii ſociis unus Andreas Mankyſvvellenſis; ita enim verò præ ſe fert prima codicis pagina *Liber domûs Beatæ Mariæ de Oriell. Oxon. ex dono Magiſtri Andreæ Mankyſvvell. ſupradicti Collegii ſocii, Anno Domini MCCCCLIX.* Codex iſte, qui pergamenaceus eſt, grandiorisque formæ, & hoc numero notatus ¯. B. continet, præter collectionem hanc Canonum & Decretorum, Epiſtolas & Sermones S. Leonis Magni. Epiſtolis inſertæ leguntur Conſtitutiones Imperatorum Theodoſii & Valentiniani adversùs Manichæos & contra Hilarium Arelatenſem. Sermonibus ſubjiciuntur duæ Epiſtolæ Epiſcoporum Proterii Alexandrini, & Paſchaſini Lylibætani ad Leonem noſtrum, & alia nonnulla vitam ſancti Pontificis attinentia. Unde acceptus Codex.

Collectio Canonum & decretorum ſexaginta Capitula continet, & unumquodque capitulum in titulos dividitur, cùm ita fieri res patitur: Concilia, enim in Canones; & Epiſtolæ, in capita ſeu decreta ſcinduntur.

Sexcentorum ferè annorum eſſe dicitur codex manuſcriptus, cujus apographum ad nos tranſmiſſum eſt: ſed ex codice alio longè antiquiſſimo deſcriptus eſt, uti tum ex aliis, tum ex hac ſcribæ nota intelligitur, quam deſcriptam habes pagina 34. Codicis: *Iſte codex tranſcriptus eſt ex vetuſtiſſimo exemplari, quo circa de veritate ſcriptorum, nec in iſto primo Capitulo Nicænorum Canonum, nec in omnibus ſequentibus, aliquis dubitare debet, licet aliter in novellis exemplaribus inveniatur.*

Abſoluta erat hæc diſſertatio, jamjamque ipſe

CAP. II.

Alterum Codicis exemplar ex Bibliotheca Thuanea.

Codex prælo ſubjiciendus ex hoc unico apographo Oxonienſi, cùm mihi Thuaneam Bibliothecam perluſtranti ecce occurrit ejuſdem codicis exemplar MS. octingentorum circiter, ni fallor, annorum ac notæ optimæ, quod aſſiduâ manu verſatum deprehendo doctiſſimorum virorum Sirmondi, Salmaſii, Chifſletii, Juſtelli, Voelli, &c. Ipſe enim eſt Codex numero 129. notatus, cum quo convenire verſionem Canonum Calchedonenſium priſcæ editionis Latinæ, annotaverunt Bibliothecæ Juris Canonici collectores Voellus & Juſtellus tom. 1. pag. 296. Ipſe eſt ex quo Jacobus Sirmondus Tractatum Gelaſii Papæ adversùs Græcos & mutilam ejuſdem Epiſtolam ad Orientales primus edidit poſt Appendicem Codicis Theodoſiani. Ex eodem Claudius Salmaſius in ſuo adversùs Sirmondum Euchariſtico de Eccleſiis ſuburbicariis, edidit reſcriptum Imperatorum Honorii & Theodoſii contra Pelagianos, necnon & Sacram Conſtantii Auguſti, cum duobus Voluſiani & Palladii Præfectorum edictis adversùs eoſdem hæreticos, pagin. 283. 288. & 291. Eumdem codicem laudat Chiffletius in Noris ad Breviationem Canonum Ferrandi pag. 305. *Vidimus certè*, inquit, *ex Bibliotheca clariſſimi viri Jacobi Auguſti Thuani codicem veterem in quo, ut apud Ferrandum titulus XX. Nicænus Dionyſii, non cenſetur in Canonibus Nicænis: præmiſsâ autem fidei formulâ Nicæna pro primo titulo, reliqui Nicæni Canones XIX. Dionyſiani extenduntur in XXVI. ita ut omnes tituli Nicæni in eo Codice ſint XXVII. excluſo ultimo Dionyſiano.* Hæc qui cum codice noſtro componet, de alio intelligendũ non eſſe Chiffletiũ facilè animadvertet.

In quo utrumque exemplar differant.

Hoc invento tam egregio monimento novus labor ſubeundus fuit, ac nova cura in luſtrando conferendoque codice ponenda. Quo facto quid inter utrumque diſcriminis deprehenderim, etſi ſuis locis annotaverim, breviter tamen hic ediſſero. Eumdem titulum in capite Indicis codex uterque habet. Index ipſe, ſi pauca excipias, idem eſt in utroque. Eadem Capitulorum ſeries uſque ad quinquageſimum ſextum. Reliqua quinque Oxonienſis MS. capitula diverſo ordine numerantur in Thuaneo: quod & notatum habes in fine Indicis pag. 10. Habet & hoc amplius Thuaneus codex, quod decretalium Epiſtolarum ſynopſim exhibet, quod decretalem habet Gelaſii Papæ, & regulam Formatarum. Quod enim attinet Epiſtolas ſancti Leonis Papæ, eas non eſſe ex corpore Canonum, ſeu ex codice iſto, indicat clauſula poſt regulam Formatarum ſubfixa, in hunc modum: In nomine Domini expliciunt Canones. Iſtud etiam probatur ex diſcrimine & ordinis & numeri Epiſtolarum, quæ in utroque codice jacent: pauciores enim in Thuaneo, plures in Oxonienſi: & à recentiori quidem manu ſuperadditæ ſunt. Denique titulus Oxonienſis codicis eaſdem Epiſtolas rejicit à collectione Canonum: *Continet codex iſte Canones Eccleſiaſticos & conſtituta ſanctæ ſedis Apoſtolicæ ſub Capitulis ſexaginta. Quæ adjecta ſunt ex ſcriptis beati Leonis Papæ, non ſunt ex corpore Canonum.* Ita lego in Apographo, quod penes me habeo: cujus tituli ſinceritatem probat Catalogus Librorum Manuſcriptorum Bibliothecæ Collegii Orialenſis Oxoniæ, Londini editus anno 1600. pag. 43. ubi eadem leguntur. Cetera utriuſque codicis diſcrimina ad loci cujuſque marginem notata habes.

Diſtinguendum porrò in Codice Canonum à nobis edito inter ea, quibus capitula conſtant, & hiſtoricas quaſdam obſervationes, quæ ſparſim & extra capitulorum ſeriem injectæ leguntur, etſi non frequentes admodùm. Iſtæ enim recentiori ſtylo exaratæ ſunt, nec habentur niſi in ſolo Oxonienſi Codice, & ut opinor, ejus operâ, qui in ſuperiori annotatione teſtatur tranſcriptum à ſe Codicem ex vetuſtiſſimo exemplari: quæ quidem cùm non ſint pars Codicis, alio charactere excudi curavimus. Sed nec Codicis partes omnes ejuſdem eſſe ætatis credendæ ſunt. Aliæ aliis antiquiores, priorum temporum codicem compoſuerunt; aliæ, quæ junioris ævi, ſubinde per ſuccedentia ætatum intervalla annexæ ſunt prioribus capitulis, ita ut aliquando tandem ad ſexagenarium numerum codex pervenerit. Quo verò quæque pars tempore vel codicem conflare, vel codici accedere cœperit, obſcura res eſt, quam utcunque aperire, niſi conjecturis, nemo poſſit: quod & nos periclitabimur inferiùs.

Indicem qui toti operi præfigitur, eodem poſteriorem eſſe clarum eſt ex mentione Sexaginta Capitulorum, ac proinde quicquam ſtatui ex eo non poteſt pro earum partium notitia, quæ codicem primò compoſuerint.

Quid de Prologo ſentiendum, & cujus ſit ætatis.

De Prologo idem non eſt apud me judicium: nihil quippe vetat quin circa quinti ſæculi initium editus credatur, præfixuſque ei codici, qui Innocentii Papæ I. temporibus in uſu erat apud Romanam Eccleſiam: liber enim decimus hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Euſebii à Ruffino adjectus, qui laudatur in ea præfatione, pluribus ante Innocentii obitum annis in lucem miſſus erat. Si cui nihilominùs placuerit prologum iſtum ad poſteriora tempora differre, contrà ego non contendam. Hoc tamen certum videtur pauca admodùm capitula complexum eſſe codicem iſtum, cùm ei præfatio annexa eſt: tum quia tota ferè eſt de ſolo Nicæno Concilio: tum quod eadem indicet pauca quædam tantùm decreta Nicænis eſſe ſuperaddita, vice appendicis, nec ita quaſi propriâ Synodorum, à quibus condita erant, auctoritate locum ſibi in Codice Romano vindicarent, ſed velut ab Apoſtolica ſede in proprium uſum aſſumta, & Eccleſiæ ſuæ adminiſtrationi profutura: *Nam & nonnulla*, inquit, *regulæ ſubnexa ſunt, quas memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia.* Quibus verbis Carthaginenſis maximè Synodi Canones, qui Nicænis Sardicenſibuſque in unum confuſis ſubjiciuntur, intelligi perſuadent verba capituli de gratia eorum primi quæ Cæleſtino olim, nunc Leoni adſcribuntur. Quæ verba eoſdem illos Carthaginenſis Eccleſiæ Canones tunc, ut olim ante, Codici Romano inſertos fuiſſe teſtantur, ſic de poſterioribus habentia: *Ita ut etiam Africanorum Conciliorum quaſdam ſententias jungeremus, quas utique ſuas fecerunt Apoſtolici Antiſtites, dum illas comprobarunt.*

Capit. 1. de Grat.

Prima ætas Codicis Romani.

Facilè igitur in eam ſententiam inclino: Romanum Codicem à Nicænæ Sardicenſiſque Synodorum temporibus ad uſque Innocentii Zoſimique ætatem, nullos alios Canones regulaſve Eccleſiaſticas complexum eſſe præter Nicæni Sardicenſiſque Concilii Canones; neque Sardicenſes in illo locum habuiſſe, niſi quia pro Nicænis habiti ſunt, eorumque nomine veſtiti, ac eis ſine ulla diſtinctione ſubjuncti. Clarum eſt ea de re Innocentii ipſius teſtimonium, cujus verba & aſſerendæ codicis hujus ſinceritati ſuffragantur, & viciſſim à codice lucem maximam recipiunt: *Nos enim*, inquit Innocentius in Epiſtola ad Clerum populumque Conſtantinopolitanum, *quantùm ad Canonum obſervantiam attinet, illis obſequendum eſſe ſcribimus, qui Nicææ determinati ſunt, quibus* SOLIS *obtemperare, & ſuum ſuffragium addere Eccleſia Catholica debet.* Idem in Epiſtola 16. ad Theophilum Alexandrinum: *Si conſcientia confidit, tu quoque judicio accurre ad Synodum proximè in Chriſto celebrandam, & illic juxta Nicæni Concilii Canones & decreta contende. Alios quippe Canones Romana non admittit Eccleſia.* His, inquam, verbis opinio noſtra confirmatur, quâ aſſerimus non alios Canones à Romana Eccleſia

Ep. 15. Innocent. Papæ ad clerum & popul. CP. ap. Sozom. l. 8. c. 26. tom. 1. Epiſt. Sum. Pont. ed. Romana.

Epiſt. 16. Innocentii Papæ ad Theophilum.

Innocentii

Digitized by Google

CAP. II.

Innocentii ætate ſuſceptos, ſuoque habuiſſe inſertos codici, quàm qui vel Nicæni reverà erant, vel pro Nicænis habebantur, eiſque accenſebantur à Romanis, eo modo quo in noſtro codice repræſentantur. Sed ex eodem viciſſim codice conciliatur Innocentius cum Innocentio, qui multoties Sardicenſes Canones adducit & uſurpat in Epiſtolis ſuis: ut in Epiſtola ad Victricium Canones III. IV. & VII. de appellationibus ad Romanum Epiſcopum & Epiſt. 16. de Clericis abjectis ab alio non recipiendis, & de Synodo ad quam Theophilum invitat, & aliis in locis, quorum meminit Johannes David. Hac etiam viâ idem David cum Marca in gratiam redit; & aſſerta utriuſque opinione, alter ab altero victus de altero ſimul victor evadit: cùm utrumque veriſſimum ſit, & ſolos Nicænos Canones ab Innocentio receptos eſſe, & tamen Sardicenſes ab eodem admiſſos & in cauſſis Eccleſiaſticis diſcutiendis uſurpatos: ſi quidem Sardicenſes recipiebat Innocentius, ſed habitos pro Nicænis & eorum nomine decoratos.

Secunda Romani Codicis ætas.

Hæc fuit, opinor, Codicis Romani ætas prima ac velut infantia, in qua primum ſolummodo capitulum codicis quem damus, totum conflabat illius ætatis codicem ſub Innocentio Pontifice Romano: eo ſcilicet tempore, quo Chryſoſtomi cauſſa ventilabatur. At ſub eodem Innocentio poſtmodùm adoleviſſe crediderim Canonibus Carthaginenſis Concilii auctiorem factum: cùm videlicet aliquot à morte Chryſoſtomi annis oborta Pelagiana hæreſis, majoris Romanam inter & Africanam Eccleſias commercii neceſſitatem fecit, literiſque & legationibus locum dedit inter utriuſque Eccleſiæ præſules ampliùs ſolito frequentandis: *Tot & tantis*, inquit Auguſtinus lib. 2. ad Bonifac. cap. 3. *inter Apoſtolicam Sedem & Afros Epiſcopos currentibus & recurrentibus ſcriptis Eccleſiaſticis.* Hac occaſione magis innotuit Romanæ Eccleſiæ Africana diſciplina; quam ſuis moribus accommodatam judicantes Romani Cleri proceres, ſuam illam facere ac proprii codicis partem eſſe voluerunt: & hac ætate ſecundum Capitulum primo acceſſit.

Tertia Romani Codicis ætas.

Majores adhuc vires ſumpſit ſub Innocentii ſucceſſore Zoſimo: qui cùm natione Græcus eſſet, patriarum legum amore captus Græcos Canones Romanâ civitate donavit, treſque illas Synodos Ancyranam, Neocæſarienſem & Gangrenſem, quæ Carthaginenſem in codice excipiunt, Romanæ collectioni attexuit. Nec temerè trium illarum Synodorum Canones præ cæteris Græcis allecti ſunt, quippe qui omnium antiquiſſimi erant, & eam ob rem eodem ordine deſcripti leguntur in antiqua verſione apud Iſidorum. Ancyrana enim Anno Chr. 314. habita eſt, quam Neocæſarienſis ſtatim eſt ſecuta: Gangrenſis verò an. 325. habita creditur: ideoque Nicænæ Synodi temporibus vel æquales iſtæ erant, vel ſuperiores.

Quarta ætas Codicis.

Virile robur adeptus eſſe mihi videtur poſt Zoſimi mortem. Finita enim ſub ejus Pontificatu Pelagianorum cauſſâ, tunc quicquid ea de re vel ſcriptum erat ad Romanum Pontificem ab Africanis Epiſcopis, vel his ab illo reſcriptum, ac prætereà Synodos adversùs Pelagianos in Africa celebratas placuit in codice Romano reponi: adjunctis etiam Imperatoriis Conſtitutionibus & Præfectoriis Edictis adversùs eoſdem hæreticos datis: ut ſi fortè aliquando pugnam adversùs Catholicam doctrinam redintegrarent, vel illis decretis ſubſcribere, vel pœnis illic ſancitis plecti juberentur. Quatuor etiam Epiſtolæ decretales Innocentii I. ſubduntur, quibus varia magni momenti diſciplinæ capita, fraternâ Coëpiſcoporum ſuorum Exuperii, Victricii, Decentii & aliorum conſultatione pulſatus, ſecundùm Eccleſiaſticas regulas ac Romanæ imprimis Eccleſiæ normam explicat confirmatque. Hæc omnia ante Leonis noſtri tempora, appoſita eſſe codici docemur primùm ex citatis capitulis de gratia, in quibus multa excerpta leguntur ex Africanis Conciliis Epiſtoliſque ac Innocentii reſcriptis adversùs Pelagiana dogmata: quæ Concilia, ſua feciſſe dicuntur Apoſtolici Antiſtites, dum illa comprobarunt, ſuoque codici inſcripſerunt, appellanturque in fine Capitulorum ſine ulla diſtinctione tam Africani Canones, quam Pontificum Epiſtolæ, *Apoſtolicæ ſedis ſcripta*: ſicut de Carthaginenſis Synodo dixerat, cap. 7. *Illud etiam, quod intra Carthaginenſis Synodi decreta conſtitutum eſt, quaſi proprium Apoſtolicæ ſedis amplectimur.* Probant hoc idem verba ſancti Leonis in Epiſtola 3. ad Epiſcopos Campaniæ, Piceni, Tuſciæ, &c. data, quos adire vult & obſervare decretalia Innocentii Conſtituta:

Ep. 3. S. Leonis cap. 5.

Ne quid vero ſit, inquit, *quod prætermiſſum à nobis fortè credatur, omnia decretalia Conſtituta tam beatæ recordationis Innocentii, quàm omnium prædeceſſorum noſtrorum, quæ de Eccleſiaſticis ordinibus & canonum promulgata ſunt diſciplinis, ita à veſtra dilectione cuſtodiri debere mandamus: ut ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari.*

Quæ decreta Innocentii laudet S. Leo Epiſt. 3.

Cùm hæc ſcribebat Leo, convertebat mentis oculos in ea Innocentii Decreta, quæ habentur in Epiſtola ad Victricium Rotomagenſem, & altera ad Macedones Epiſcopos, quibus reprobatur Bigamorum ordinatio. At quomodo ejuſmodi decretalia Conſtituta in remotiores Galliarum partes & in Macedoniam miſſa Italis ita nota eſſe potuerunt, ut iis promulgata dicerentur, iiſdemque tenerentur obſequi, niſi publico ac recepto Codici haberentur inſerta? cur etiam, dum omnes prædeceſſores ſuos generatim commemorat, unius exprimit Innocentii nomen, niſi quia unius Innocentii decreta in Codicem tunc temporis relata erant, ſaltem ante Calchedonenſem Synodum, quemadmodum ex Codicis ordine dignoſcitur? Soli videlicet Canones Nicæni vel pro Nicænis habiti, ut non ſemel diximus, pro judiciorum ordinationumque Eccleſiaſticarum regula habebantur Innocentii ætate in Eccleſia Romana. His poſtmodum adjecta Innocentii decreta, quæ commentarii vice eſſent Canonibus intelligendis. Tum hoc exemplo etiam Siricii Innocentio antiquioris decreta in Codicem conjecta.

Obſervanda S. Leonis verba, unde Codex probatur.

Potiò non ſine obſervatione commemoranda ſunt à nobis Leonis verba ſuperiùs deſcripta: *Decretalia conſtituta ... quæ de Eccleſiaſticis ordinibus & canonum promulgata ſunt diſciplinis*: quæ quidem à nobis integritati ſuæ ſunt reddita: cùm priùs legeretur *ordinata* pro *promulgata*. Ac primò vox *Conſtituta*, quâ Decreta ſuorum prædeceſſorum indicat Leo noſter, eadem uſurpatur in titulo codicis noſtri: *Conſtituta ſedis Apoſtolicæ*: ut vel hinc ſuſpicari liceat indicatum à Leone eumdem Codicem.

Deinde vox *promulgata* videtur etiam innuere leges eaſdem Eccleſiaſticas priùs ad ſingulos Epiſcopos longinquarum regionum ſcriptas, poſtmodùm in publicum Conſtitutorum Pontificiorum Codicem conjectas eſſe: quo in earum omnium Eccleſiarum notitiam venirent, quæ legem diſciplinæ ab Eccleſia Romana ſumebant, velut ad ejus Synodum pertinentes. Hujus certè vocis explicationem pluribus proſequitur Hincmarus Remenſis in opuſculo Capitulorum LV. adversùs Hincmarum Laudunenſem, qui ex Pontificum Epiſtolis plura delibaverat, quibus probaret neminem iis obedientiam ſine temeritatis nota poſſe detrectare, atque adeò Remenſem præſulem hujus criminis reum traduceret. Operoſiùs igitur inquirit iſte in vocis etymon, collatiſque veterum ea de re ſententiis, *promulgo*, ſcribit ita dici, quaſi *promo vulgo*, ſive *primùm* «

CAP. II. *in vulgus edo*. Unde, inquit, Paulus in Gloſſis ſuis „ dicit hoc modo: promulgari leges dicuntur, cum „ in vulgus eduntur... Iſidorus quoque, ut ipſe di- „ cit, autore Tullio expoſuit dicens; *Promulgatum* „ *eſt foras prolatum; ut lex dicitur promulgata: pro-* „ *mulgatum autem ad omnium notitiam & totius vulgi* „ *intimatum*. Differentiam verò ſenſus, addit Hinc- „ marus, inter *divulgata* & provulgata ſeu promulgata, enucleatores verborum hanc voluerunt eſſe, ut *divulgata* ſimpliciter tantùm, dicantur ad notitiam omnium propalata; *provulgata* verò vel *promulgata*, ad conſervandum decreta, & in omnium notitiam, ut illa ſine refragatione conſervent, deprompta intelligantur. Ex his intelligimus & quæ neceſſitas fuit reponendi in Leonis textu vocem *promulgata*, & eâ nobis Romanum Codicem canonum & conſtitutorum non obſcurè indicari.

Epiſt. 6. ad Aquileienſem Epiſcop.

Eandem Codicis partem teſtatam etiam facit Epiſtola 6. ejuſdem Leonis noſtri tum cap. 1. ubi duas partes, ex quibus coaleſcit, indigitare videtur his verbis: *Quod per autoritatem canonum decretorumque noſtrorum ne inſontibus quidem conceditur*: tum cap. 2. ubi hæc habet: *Omnia decreta Synodalia, quæ ad excisionem hujus hæreſeos Apoſtolicæ ſedis confirmavit autoritas*. Hæc enim ex illis ſunt, de quibus In Præfatione Codicis ita legimus: *Nam & nonnulla regulæ ſubnexa ſunt* Nicænis Canonibus, *quas memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia*, Romana ſcilicet. Hæc etiam ſunt decreta Synodalia Africana, de quibus ſic præfatio ſententiarum de gratia ſupra pag. 4. *Ita ut etiam Africanorum Conciliorum quaſdam ſententias ſubjungeremus, quas utique ſuas fecerunt Apoſtolici Antiſtites dum probarunt* & Capit. 7. *Illud etiam, quod intra Carthaginenſis Synodi decreta conſtitutum eſt, quaſi proprium Apoſtolicæ Sedis amplectimur*. Hæc enim decreta, quæ Apoſtolica ſedes, quemadmodum ex citatis modò teſtimoniis patet, *ſuſcepit, confirmavit, probavit, ſua fecit, quaſi propria amplexa eſt, ac regulis ſuis ſubnexuit*, videntur omnino in Codicem Romanum conjecta, qui inſtruendis Eccleſiaſticis judiciis, ſacriſque adminiſtrandis inſerviebat.

Scrinii & Codicis Romani diſcrimen.

Duplicem enim ſcriptorum ſedis Apoſtolicæ claſſem, ni fallor, animadverto, duplexque Archivum in quo monumenta Eccleſiaſtica apud ſedem Apoſtolicam ſervarentur. Unum de quo ſub *Scriniorum* nomine ſæpè mentionem faciunt ſcriptores antiqui; alterum, quod *Codex canonum & conſtitutorum ſedis Apoſtolicæ* nuncupatum legitur. Utrumque ex Imperio in Eccleſiam tranſlatum; ut & aliæ penè omnes Eccleſiaſticæ voces: unde Codex Theodoſianus; & in Notitia Imperii Scrinia Epiſtolarum, libellorum, & alia plura, Primiceriique ſcriniorum multiplices. Aliud igitur *ſcrinia ſedis Apoſtolicæ*; aliud, *Codex Romanæ Eccleſiæ*. In illa conjiciebatur quicquid literarum ex variis Orbis partibus ad Apoſtolicam ſedem confluebat, & quicquid Actorum inſtrumentorumque Eccleſiaſticorum ſervandum eſſe æſtimabatur ab Apoſtolica ſede, illinc pro data occaſione depromendum. Ita Leo noſter memorat Epiſtolam Sancti Cyrilli ad Neſtorium: *Quam*, inquit, *ab eo miſſam Apoſtolicæ ſedis* SCRINIA *ſuſceperunt*: & in Ep 92. ad Maximum Antioch. aliam ejuſdem citat Epiſtolam, *quam in noſtro*, inquit, SCRINIO *requiſitam nos authenticam noveris reperiſſe*. In Codicem verò referebantur, quæ ad quotidianam Eccleſiarum diſciplinam ſervandam, juſque dicendum in Eccleſiaſticis rebus aſſumenda erant, vel ea quæ ad fidei confirmationem ſeu ſcripta ab Epiſcopis, ſeu ſancita erant ab Imperatoribus adverſus hæreticos. Primi generis ſunt in noſtro Codice Canones Conciliorum & Romanorum Pontificum decreta; alterius libelli fidei à ſede Apoſtolica ſuſcepti & probati, Imperatorumque Edicta & Conſtitutiones. Ea ratione Pontificum Epiſtolæ ad privatas exteraſque Eccleſias miſſæ, per Eccleſias ad ſedem Apoſtolicam pertinentes robur acquirebant atque obediendi inducebant neceſſitatem, cùm è privatis ſcriniis in publicum Codicem eductæ promulgari ac pro decretali Conſtituto haberi cœperant. Cetera ſcripta quandiu inde non proferebantur, publicatæ legis vim habere illic non poterant. Synodalia porrò Africanorum decreta, de quibus nobis ſermo eſt, cùm ante Synodi Calchedonenſis Acta vel decreta locum habeant in Codice, indicium eſt ea jam ante illam Synodum Romana civitate eſſe donata, ac Romanæ Eccleſiæ Juri accenſita. CAP. II.

Quinta pars Codicis Romani.

Poſt Calchedonenſe Concilium Leonis curâ & ſolicitudine, uti ex ejus Epiſtolis non ſemel habemus, collecta hujus Synodi geſta, latinè reddita, & in unum corpus redacta ſunt. Quæ cùm ſeorſim integra in ſcriniis ſervarentur, placuit tamen præcipua capita ex illis delibata Codici Romano annecti; ut ad manum omnibus eſſent. Et ea ſunt, quæ jacent in noſtro Codice poſt Innocentii PP. Epiſtolam ad Victricium, in Capit. 25. 26. 17. & 28.

Sexta pars Codicis Romani.

Calchedonenſia monumenta ſequuntur Epiſtolæ Siricii Papæ cum S. Ambroſii reſcripto, necnon Epiſtolæ Zoſimi, Bonifacii & Celeſtini Pontificum Romanorum, quas eſſe à Leone noſtro inſertas plura mihi perſuadent. Primùm enim proximè ſubjiciuntur Calchedonenſis Geſtis, Imperatoriiſque Conſtitutionibus ad ea ſpectantibus. 2. Hoc maximè convenit ardenti ſtudio, quo ſedis ſuæ decreta autoritatemque proſequebatur: quo adductum eum facilè exiſtimem, ut prædeceſſorum ſuorum decreta, quæ poſſet, colligeret, atque inter regulas Eccleſiaſticas poneret. 3. Hæc Pontificum decreta ita illic diſpoſita inveniuntur, ut pauciſſimis interjectis claudantur illâ teſtimoniorum congerie, quæ ex ſanctis Patribus à Leone collecta erant, atque ad finem Epiſtolæ 134. al. 97. ad Leonem Imperatorem ſubjecta ſunt; nec non & Actis damnationis Eutychis in Conſtantinopolitano Flaviani Concilio ab eodem miſſo ad S. Leonem. 4. Cùm omnium ferè Leonis prædeceſſorum Epiſtolæ referantur, ne una quidem quæ ipſius ſit apparet: quod ob aliam cauſſam factum non puto, quàm quia illius acceſſionis, quæ Codici tum fiebat, autor ipſe Leo erat, qui ſcrinia Apoſtolicæ ſedis diligentiùs excutiens, quæ majoris momenti viſa ſunt, è ſcriniorum iſtorum tenebris in publici Codicis lucem proferri & promulgari voluit. Qua ratione etiam factum puto, ut Zozimi Epiſtolæ, quæ pro Arelatenſis Eccleſiæ privilegiis datæ fuerant, in Codicem Romanum non fuerint relatæ. Qui enim eas Leo inſerendo approbaret, quarum ſententiam meliori poſtmodùm judicio correctam dixit; Bonifacii videlicet decreto, quod Codici ab eodem Pontifice inſerebatur. Inde etiam puto natum, quod illæ præteritorum ſedis Apoſtolicæ præſulum autoritates, de Gratia & libero arbitrio, quæ Celeſtini eſſe putatæ ſunt, prætermiſſæ à Leone fuerunt: quia nimirum hujus Collectionis autor ipſe erat. Denique omnium illorum Pontificum, ſi Siricium fortè excipias, ætate vixerat Leo eorumque decretorum teſtis, nonnullorum etiam condendorum particeps & autor fuerat: ut mirum non ſit eadem illi præ ceteris in pretio fuiſſe.

Septima pars Codicis Romani.

Sequitur narratio quædam rerum Eutychianarum, ubi de Dioſcori & Acacii damnatione. Quæ quidem pars eſt Breviculi hiſtoriæ Eutychianiſtarum tempore Gelaſii Papæ concinnati, ut conjiciunt Romani Pontificiarum Epiſtolarum editores, qui illum Leonis Epiſtolis præfixerunt. Hancque narrationem unà

cum Epiſtolis Simplicii, Felicis, & Gelaſii Pontificum Romanorum, ceteriſque Incarnationem Domini attinentibus uſque ad Capitulum 56. Gelaſii tempore inſertam eſſe Codici probabile eſt, tum ex frequentibus atque acerbis concertationibus, quæ tum exarſerunt occaſione Eutychianæ hæreſis, tum ex ſerie & ordinatione rerum ipſarum, quæ ad proximos Leonis ſucceſſores pertinent.

Octava ætas Codicis Romani.

Quatuor Conciliorum Græcorum Canones, qui omiſſi fuerant in anterioribus, Epheſini ſcilicet definitio, Antiocheni, Laodiceni & Conſtantinopolitani decreta cum Theleníi Synodo, totum claudunt Codicem. An eodem tempore addita, an diverſo? non liquet. Conſtantinopolitani ſaltem Canones poſt S. Gregorium Magnum ſubnexi ſunt, ni fallor, Codici: ejus enim tempore huic eſſe inſertos ut credamus, vetat Pontificis ejuſdem teſtimonium aſſerentis Conſtantinopolitanos Canones adhuc ſuo tempore receptos non eſſe. De Thelenſi Synodo quid judicandum ſit, inferiùs oſtendemus Diſſertat. xv.

CAPUT III.

De ſinceritate Codicis inquiritur, pluribuſque aſſeritur argumentis.

Inſpectio Codicis ſinceritatis ejus argumentum.

PRo Codicis hujus ſinceritate primi argumenti loco ſit præmiſſa hæc ejus deſcriptio, quæ nullum eidem ineſſe fraudis vel *vitiiat* indicium evincit. Vix enim, ac ne vix quidem fieri potuiſſet, quin multa his Capitulis miſcuiſſet impoſtor, quæ conſilium ejus proderent, fraudemque aperirent. Nullus quippe hucuſque ſuppoſititius fœtus viſus eſt, qui certas præ ſe non tulerit ſuppoſitionis notas, ex quibus à ſinceris ſcriptis dignoſceretur. Cujus rei duplex modò occurrit ratio: una, quod plerumque ab imperitis conſarcinatoribus cudi ſolent miſeræ hujuſmodi ſcriptiunculæ, quas ita veritatis coloribus veſtire ac ornare nequeunt, quin certa ſponte erumpant indicia, quæ malam artem mendaciorumque artifices retegant Altera ratio eſt, quod falſis hujuſmodi ſcriptis quæritur plerumque falſis ſeu juribus privilegiiſque, ſeu dogmatibus patrocinium, quæ cum unico mendacio fidem obtinere admodum difficile ſit, alio um mendaciorum advocari ſuffragium neceſſe eſt: quæ dum eo conſilio multiplicantur, contrario ſucceſſu evenire ſolet, ut veritati magis patrocinentur, quàm mendacio, fraudemque eo ampliùs aperiant, quo adornant curioſiùs. Nihil tale deprehendimus in hoc Codice.

Alani Copi & Jacobi Pamelii ſuffragium pro Codicis ſinceritate.

Jacobi Pamelii notæ ad lib. S. Cypriani, de unitate Eccleſiæ.

2. Ne ad fraudem faciendam recenter confictus eſſe credatur libellus, facit quod tertium ejuſdem exemplar noſtris prorſus ſimile devenit olim in manus viri eruditi Jacobi Pamelii: qui ex eo ſextum Canonem Nicænum refert in Notis ad librum ſancti Cypriani de unitate Eccleſiæ: *Nicani*, inquit, *Concilii Canon vulgo ſextus ita legitur in Codice veneranda antiquitatis D. Vedaſti Atrebatenſis ſcripto ante annos plus minus Octingentos*: ECCLESIA ROMANA SEMPER HABUIT PRIMATUM. TENEAT AUTEM ET ÆGYPTUS LYBIÆ ET PENTAPOLIS; ITA UT EPISCOPUS ALEXANDRIÆ HARUM OMNIUM HABEAT POTESTATEM: QUONIAM ET ROMANO EPISCOPO HÆC EST CONSUETUDO. SIMILITER AUTEM ET QUI IN ANTIOCHIA CONSTITUTUS EST. ITAQUE ET IN CETERIS PROVINCIIS PRIVILEGIA SALVA SINT ECCLESIARUM. *Hactenus ille*, inquit Pamelius, *ita jam olim tranſlatus ex Græco per Dionyſium Abbatem Romanum cognomento Exiguum, ut patet ex ejus Epiſtola ad*

Dialogi ſex ab Alano Copo Londinenſi ed. Antuerpiæ 1573.

Julianum Presbyterum in calce dicti Codicis: quem claruiſſe dicit Trithemius circa annum Domini DL. Verſio hujus ſexti Canonis Nicæni eadem omninò eſt quæ noſtra, atque ex ſimili omnino Codice deſumta. Quod longè clariùs ac diſtinctiùs probatum habemus ex Alani Copi Londinenſis Dialogo 1. adversùs Novatores ante centum annos edito; ita enim habet cap. 12. *Canon ille* (Nicæni Concilii) *vulgò ſextus, ſed in hac Dionyſii interpretatione decimus, cui titulus eſt inſcriptus*; DE PRIMATU ROMANÆ ECCLESIÆ: *his verbis exprimitur*; ECCLESIA ROMANA SEMPER HABUIT PRIMATUM. TENEAT AUTEM ET ÆGYPTUS LYBYÆ ET PENTAPOLIS; ITA ET EPISCOPUS ALEXANDRIÆ HARUM OMNIUM HABEAT POTESTATEM: QUONIAM ET ROMANO EPISCOPO HÆC EST CONSUETUDO. SIMILITER AUTEM ET QUI IN ANTIOCHIA CONSTITUTUS EST. ITAQUE ET IN CETERIS PROVINCIIS, PRIVILEGIA SALVA SINT ECCLESIARUM... *Verum hic fortaſſe quæres, ubi deliteat hæc Nicænorum Canonum interpretatio tam antiqua, unde eam ſim nactus. Iſtum ſanè Theſaurum è tenebris nuper primus eruit vir præclarè doctus, ad inſtaurandam veterum Theologorum Bibliothecam natus, Jacobus Pamelius: quem ut is mecum, quâ eſt humanitate, ſponte ſua communicavit; ita ego nunc libentiſſimè tecum: ut hinc etiam intelligas alia fuiſſe Nicæni Concilii, quàm nunc vulgò circumferuntur exemplaria, eaque ab his tum in ordine, tum in numero Canonum diverſa. Nam in hac Dionyſii interpretatione recenſentur canones quadraginta ſeptem, quorum viginti in Græcis tum exemplaribus defuiſſe teſtantur hæc ibidem verba, quæ canonem viceſimum ſeptimum conſequuntur*: ITEM QUÆ IN GRÆCIS NON HABENTUR, SED IN LATINIS CODICIBUS REPERIUNTUR. *In horum autem ſerie Canones triceſimus & triceſimus quartus inſcribuntur; alter*, DE APPELLATIONIBUS AD EPISCOPUM ROMANUM; *alter*, DE RETRACTANDA SYNODO PROVINCIALI PER VICARIOS EPISCOPI URBIS ROMÆ, SI FUERIT APPELLATUM. Monet adhuc Alanus Copus in extremo quadraginta ſeptem Canonum hanc clauſulam eſſe appoſitam: CANONES SIVE DECRETA CONCILII NICÆNI. Deinde hæc ſubdit: *Codex verò, in quo hæc Nicæni Concilii interpretatio deſcripta eſt, in Bibliotheca D. Vedaſti Atrebatenſis ſervatur, qui eam antiquitatis ſpeciem refert, ut cenſeatur ab illis, qui judicare de eo poſſunt, annis abhinc plus minus octingentis fuiſſe exaratus.* Citatur idem Atrebatenſis Codex à Severino Binio in notis ad Canonem VI. Nicænum & ad Concilium Sardicenſe: quem Codicem Dionyſianum ſimiliter ac illi eſſe putat. Refert ibidem latitare in Bibliotheca Vaticana Codicem MS. in quo deſcripti reperiuntur Canones Nicæni & Sardicenſes ſibi invicem annexi, ſine ulla diſtinctionis nota, quaſi unius Concilii Canones fuerint: ut ſuſpicari liceat Codicem iſtum noſtro eſſe ſimilem.

In his Alani & Pamelii verbis plura quidem ſunt emendanda. Errat ſcilicet uterque, cum hanc canonis Nicæni VI. verſionem Dionyſianam eſſe exiſtimat. Non ita cenſuiſſent, ſi vel poſt excuſum Dionyſii Codicem vixiſſent, vel illum conſuluiſſent, quem Moguntiæ ann. 1525. edidit Johannes Vvendelſtinus, vel meminiſſent Leonis Papæ Legatos eam tranſlationem protuliſſe in Concilio Calchedonenſi, quinquaginta circiter annis ante conditum Dionyſii codicem canonum. Errat etiam Alanus, cum ex Capitibus XXX. & XXXIV. codicis ſui noſtrique colligit alios Nicæni Concilii canones fuiſſe præter viginti, qui in Græcis exemplaribus habentur. Errat denique dum Sardicenſes Patres

Digitized by Google

canonem ſuum de appellationibus mutuatos eſſe à Nicænis veriſimile putat in conſequentibus verbis. Sed hæc inſtituto noſtro non nocent, nec impediunt quin fides maxima codici noſtro ex illo Pamelii Alanique codice concilietur. Alter enim alteri ſimillimus eſt. Eadem quippe ſexti canonis illius verſio, idem ordinis numerus, qui in utroque decimus eſt; idem etiam canon triceſimus cum eodem titulo: idem triceſimus quartus, etſi levicula in titulo diverſitas. Totidem canones Nicæni numerantur, nimirum quadraginta ſeptem cum hac ad calcem illorum clauſula: *Hi canones ſunt vel decreta Nicani Concilii.*

Henricus Gravius teſtis Codicis.

. Eumdem codicem Atrebatenſem veniſſe etiam ſuſpicor in manus Henrici Gravii Profeſſoris Lovanienſis, huncque ex illo depromſiſſe Conſtitutionem Honorii Imperatoris ad Palladium PP adverſus Pelagianos, quam cum Cardinale Baronio olim communicavit. *Reſcriptum illud*, inquit is Annalium conditor ad annum Chriſti CCCCXVIII. Num. XIX. *accepimus è latebris antiquitatis erutum à viro diſertiſſimo pia memoria Henrico Gravio Profeſſore Lovanienſi, dum Roma ageret ſub Gregorio XIV. Rom. Pontifice, jam ante vocatus à Sixto. Nactus eſt ipſe ex codice Monaſterii S. Vedaſti Atrebatenſis.*

3. Antiquitatem ac ſinceritatem codicis probant aliquot monumenta, quæ in illo inveniuntur, vel ante hac nunquam, vel à paucis annis edita, vel longè excuſis exemplaribus emendatiora. Talia ſunt reſcripta Imperatorum Honorii & Theodoſii, unum ad Palladium PP. alterum ad Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum. Item aliud Imperatoris Conſtantii ad Voluſianum Præfectum Urbi, unà cum edictis Palladii & Voluſiani & Aurelii literis: quæ omnia edita ſunt ab Emin. Card. Baronio ad annos 418. 419. & 420. ex Atrebatenſi codice jam laudato, quæque è noſtris correctiora modò prodeunt. Tale eſt etiam oblongum Gelaſii Papæ fragmentum Epiſtolæ ad Orientales Epiſcopos, quod à Sirmondo nuper editum poſt appendicem Codicis Theodoſiani, reperitur in noſtro codice iiſdem partibus truncatum. Denique fidei profeſſio Fauſtini Preſbyteri & aliæ fidei formulæ nondum editæ codicem, cui inſertæ ſunt, à novitatis vel ſuppoſitionis nota vindicant. Neſcio enim an hactenus ex ſubdititiis fœtibus prodierint genuina antiquitatis monimenta, vel ante non excuſa, vel mendis purgata.

Ferrandus Diaconus Codici ſuffragatur.

4. Accedat & aliud argumentum ex Ferrando Eccleſiæ Carthaginenſis Diacono. Hic titulo CCXIV. ſuæ Breviationis ſtatutum refert, *ut diebus Quinquageſima genua non flectantur*: Ex Concilio Sardicenſi tit. 1. cum tamen ſit iſte canon XX. Nicænæ Synodi. Nec librariorum error eſt, tum quia omnes Ferrandi editiones, Pithœana, Altaſerrana, Chiffletiana, Juſtelliana, omneſque Cod. MSS. ab iis conſulti eandem lectionem exhibeant: tum quia ſecundus Sardicenſis apud Ferrandum reſpondet primo Dionyſiano, tertius ſecundo, quartus tertio & ita deinceps: ut dubium non ſit revera ab autore ipſo pro Sardicenſi primo habitum eſſe canonem iſtum. Qua ratione, quo fato id contigerit, ignoratur. Ita hoc ego eveniſſe auguror. Venit in manus Ferrandi Diaconi Codex vetus canonum Eccleſiæ Romanæ noſtro ſimilis, in Africam ſcilicet vel per Legatos Zoſimi Papæ deportatus, vel illuc miſſus poſt eorum reditum ad partes tranſmarinas. Legimus certè in Africana illa Synodo, in qua de appellationibus ad ſedem Romanam deferendis actum eſt, dum Alypius de petendis authenticis exemplaribus ab Orientalibus Eccleſiis verba faceret, Fauſtinum Legatum hæc Concilii Patribus ſuggeſſiſſe: *Sed hac ipſa*, inquit, *ad ſanctum ac beatiſſimum Papam noſtrum ſcribere dignemini, ut & ipſe integros canones inquirens, cum veſtra ſanctitate de omnibus conſtituti is tractare poſſit.* Ex quibus credi poteſt integros canones iſtos, Nicænos ſcilicet & Sardicenſes ſub una numerorum ſerie eiſdem annexos, tranſmiſſos eſſe in Africam; quibus poſtmodùm Vigeſimum canonem intertextum crediderim ex exemplaribus Teilonis & Thariſtæ ex Oriente miſſis. Cum porrò errore confuſionis illius detecto canones Sardicenſes Africanis priùs ferè ignoti innoteſcere cœperunt, eoſque ſuæ collectioni inſerere voluit Diaconus ille Carthaginenſis, eoſdem decerpſit è Codice Romano, & ab illo primo Sardicenſes cenſuit numerandos, in quo Nicænos deſinere ex proprio Eccleſiæ ſuæ codice & uſu noverat: niſi enim certum habuiſſet Vigeſimum illum Dionyſianum pro Nicæno apud Afros non haberi, nunquam eum à Nicænorum numero ablegaſſet: nec eumdem inter Sardicenſes numerare primum potuit, niſi autoritate alicujus codicis, qui Sardicenſibus præfixum illum habuerit, quod rurſus contingere vix aliter potuit, quàm ex canonum utriuſque Synodi permixtione, vel potius alligatione, quæ pro unius Synodi canonibus utroſque haberi fineret. Nec ipſi nobis contradicimus, cùm modò negamus canonem illum ab Afris pro Nicæno habitum vel pro canone in illis regionibus recepto; quin inferiùs ultrò fatebimur genuflectendi ritum per diem Dominicum & Quinquageſimam Paſchalem apud Africanos viguiſſe: aliud enim eſt canonem repellere, & diſciplinam eodem canone contentam recipere atque uſurpare, ſive ex antiqua conſuetudine & traditione Eccleſiaſtica, ſive ex propriorum canonum præſcripto.

5. Concentus exemplarium MSS. hujus codicis, quæ in variis bibliothecis, vel nunc adhoc aſſervantur, vel olim aſſervata eſſe narrant ſcriptores, illius aſſerunt ſinceritatem. Quatuor ſunt ejuſmodi: THUANEUM, quod ipſi vidimus & evolvimus, ac ante nos Sirmondus, Salmaſius, Chiffletius, Juſtellus & Voellus; OXONIENSE, cujus apographum penes me eſt, quodque in Catalogo MSS. Oxonienſium numeratur; ATREBATENSE à Baronio, Gravio, Pamelio, Binio & Alano Copo laudatum; VATICANUM quod vidit Sirmondus.

Concentus Codicum MSS.

6. Arceſſitur etiam ex ipſa tranſlatione canonum Orientalium, quæ in hoc Codice reperitur, non ſpernendum pro ejus ſinceritate & antiquitate ſuffragium. Verſio quippe illa ipſa eſt, quæ ante Dionyſianam in Eccleſia Romana & per plures fortè uſurpabatur Occidentis Eccleſias. Apud Africanas enim Hiſpanaſque Eccleſias in uſu fuiſſe tranſlationem illam canonum, quæ in Iſidoriana collectione habetur, quæque noſtræ paucis exceptis, ſimilis eſt, eruditorum eſt virorum ſententia. De Gallicanis quod idem opinantur nonnulli, verum non eſſe oſtendemus in Diſſertatione de Codicis Dionyſiani uſu in Galliis: quæ videlicet Ruffini verſionem canonum Nicænorum in uſu habuerunt ſaltem uſque ad Caroli Magni tempora. Sufficit porrò ut in Africanis Eccleſiis viguerit, quod Ferrandi Carthaginenſis Diaconi Breviario canonum probat; & in Hiſpanicis, quod ex Martini Bracarenſis collectione ſuadetur: ut ejus antiquitas pretiumque in comperto ſint. Verſionis porrò canonum Orientalium ſinceritas integræ Collectioni autoritatem conciliat, fidemque commendat Collectoris. Etſi quæ ſunt loca, (ut revera non pauca reperiuntur) quæ, ut diſciplinæ Romanæ accommodarentur, mutationem aliquam paſſa fuerunt, quâ ab Iſidoriana diſcrepare probatur, hæc non modò ejus codicis integritatem in dubium non vocant, ſed confirmant magis: hanc enim diverſitatem inducere in codicem antiquum,

Tranſlatio antiqua.

Digitized by Google

quæ diſciplinæ pariter antiquæ concineret, tentaſſet nunquam aut cogitaſſet impoſtor novitius juxta atque imperitus.

7. Similem codicem, in quo Sardicenſes canones Nicænis mixti annexive haberentur, viſum vel à ſe vel ab aliis indicat Hincmarus, cùm *refutandam* ſcribit *falſam opinionem de quorumdam ſcriptis exortam, quod Nicanum Concilium tempore Julii PP. fuerit celebratum.* Hæc quippe falſa opinio nata videtur ex utrorumque canonum permixtione. Cùm enim in Sardicenſibus Julii PP. mentio habeatur, ſub quo habita eſt, iidem autem Nicænis annexi pro Nicænis haberentur, hinc errandi occaſio data incautis lectoribus, qui canones illos omnes, Nicænumque adeo Concilium, ſub eodem Julio celebratum eſſe ſibi perſuaſerunt.

CAPUT IV.

Eum Codicem proprium fuiſſe Romanæ Eccleſiæ.

Aſſertâ Codicis ſinceritate, reſtat ut eumdem Eccleſiæ Romanæ proprium fuiſſe certis κριτηρίοις oſtendamus: quod operoſum meo quidem judicio non eſt. Quæcumque enim Codicis Romani ſuperſunt ſive in Epiſtolis Pontificum Urbis, ſive in aliis monimentis veſtigia, luſtranti noſtrum codicem ſponte occurrunt.

Dionyſ. Exig. præfat. ad Stephanum Epiſcopum.

Primùm enim ipſa codicis confuſio, quâ offenſus Laurentius quidam Dionyſium exiguum ad novum cudendum impulit, Romanum clamat codicem. Quæ quidem confuſio magna eſſe debuit, cui videlicet ſatis non eſſet medicam manum adhibere, ſed quæ opus planè novum poſceret. Vix tamen major eſſe potuit eâ, quâ codex noſter laborat. 1. Quoad tranſlationem, quæ paraphraſi aliquot in locis ſimilior eſt, quàm tranſlationi. 2. Quoad canonum diſtinctionem & integritatem: aliqui enim omittuntur, ut vigeſimus Nicænus, & Gangrenſis quartus; alii ejuſdem Concilii in unum conflantur; quidam etiam nonnullorum Conciliorum miſcentur aliorum canonibus; quidam truncantur, quidam amplificantur. 3. Quantum ad ordinem, cùm Conciliorum decreta, Pontificum decretis miſceantur, nec pro ætatis ſuæ ordine collocentur, ſed poſteriora præponantur prioribus, topica Oecumenicis. Neque tamen hæc confuſio codicis autoritati detrahit quicquam: ſua enim ratione hæc confuſio nititur, nec ordine vacat ipſa ordinis perturbatio; inde nimirùm orta, quod obſcuriores quandoque Canonum regulæ luce paraphraſis indigerent: quod ante Calchedonenſem Synodum nullis niſi Nicænis canonibus aſtringi ſe Romani exiſtimaverunt, nec eis alias regulas admittere placuit, niſi quas Eccleſiæ ſuæ conſuetudini ac moribus convenire cenſuerunt. Indè factum, ut eas aliquâ immutatione factâ ſuis uſibus accommodarint, nec alio ordine digeſtæ reperiantur in Codice, quàm ſerie temporis, per quod viſum eſt earum unaſquaſque in uſum recipere.

Præfatio Romanum Codicem indicat.

2. Codicis præfatio declarat ad uſum Eccleſiæ Romanæ ipſum eſſe concinnatum. Quid enim aliud indicant hæc verba de Nicæna fidei expoſitione: *Quam ſancta*, inquit, *& reverentiſſima Romana complectitur & veneratur Eccleſia?* Quid quod *mediantibus Victore atque Vincentio religioſiſſimis Romanæ ſedis Preſbyteris* eſſe prolatam aſſerit? nonnullas etiam *ſubnexas eſſe regulas, quas memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia:* Eandem *nullis Synodicis decretis, ſed ſalvatoris voce eſſe prælatam ac primatum obtinuiſſe.* Denique quicquid ibi de Romanæ Eccleſiæ fundatione ac fundatoribus privilegiiſque ſcribitur, argumento eſt pro illa codicem eſſe exaratum.

Falſa conſulatus nota diſcutitur.

Erit tamen qui vel ex hac præfatione totum codicem exploſum velit. Si quidem & anachroniſmis laborat, quos admiſiſſe Romani codicis autores, probabile non eſt: & prætereà præfatio illa impoſtoris Iſidori fœtus eſſe videtur; cùm eam ſuæ Canonum Nicænorum editioni præfixerit. Quod enim adverſus Juſtellianum codicem excipit Johannes David, ne pro antiqua collectione Latina habeatur, proculdubiò adverſus noſtrum urgere non omittet: ſcilicet in inſcriptione Concilii Nicæni legitur habitam eam eſſe *Conſtantino Auguſto & Licinio Cæſare.* At quæ, inquit ille, impoſtoris inſcitia: quiſve eam ferat tribui primæ Latinorum Collectioni? Conſtat enim Licinium ante annum Chriſti CCCXXV. eſſe occiſum, ac proinde conſulatum gerere non potuiſſe anno illo XXV. vel XXVIII. quorum alter Concilii celebrationi aſſignatur ab omnibus ſcriptoribus ſeu Chronologis.

At vereor ego, ne parùm ſcita ſit hæc inſcitiæ accuſatio, quæ & pluribus codicibus MSS. irrogatur, & Euſebium hiſtoriæ Eccleſiaſticæ principem petit. Non ſolus enim codex Juſtellianus eam Epocham habet, ſed & alius quem Creſconianum appellat Baronius, & Iſidori Mercatoris codex, quem proculdubio ex antiquioribus tranſcripſit. Iſtud porrò dubium non eſt ex Euſebio hauſtum, quo tunc temporis unico ferè utebantur Occidentales poſt Hieronymianam Chronici traſlationem: quod & præfationis hujus, quam expendimus, finis demonſtrat. Porrò Euſebius Nicænam Synodum trecenteſimo viceſimo quarto Chriſti anno aſſignat, aut aſſignare videtur; Licinii verò ſenioris obitum anno trecenteſimo viceſimo ſeptimo. Secundùm quam epocham, liquet Licinium potuiſſe Imperatorem eo anno appellari, quo Synodus congregata abſque inſcitiæ nota, quâ ſimul non aſpergatur Euſebius.

Sed & Idatii Faſti conſulares occiſum Licinium produnt ſub Paulini & Juliani conſulatu, qui Nicænæ Synodo vulgò aſſignatur & in trecenteſimum viceſimum quintum Chriſti annum incidit. Quo poſito quid vetat eodem anno & congregatam Synodum menſe Junio, Licinio adhuc in vivis agente, & eundem Licinium poſtea occiſum. Etſi porrò nec Euſebii, nec Idatii numerandi ratio probetur, ſufficit tamen, ut nota temporalis ex altero eorum in præfationem codicis tranſcripta, nihil hujus fidei & autoritati detrahere poſſe judicetur: cùm facile fuerit tam celebrium ſcriptorum errore abripi præfationis autorem, hujuſmodi Chronologicis apicibus diſcutiendis minimè aſſuefactum.

Sed hujuſmodi reſponſis alterum addimus, quo Johannis Davidis objectio, niſi ſpes me fallat, exſufflctur. Quid enim vetat, quominùs de Licinio juniore ſermonem hìc eſſe contendamus: Is quippe Licinius cum Criſpo Cæſar jampridem erat appellatus; cumque ex Euſebii Chronico uſque ad annum Chriſti trecenteſimum viceſimum nonum Licinio ſeniori Patri ſuo ſupervixerit, & ipſi Synodo Nicænæ pluribus etiam annis, manifeſtum eſt hanc Conſtantino & Licinio Cæſaribus eſſe celebratam ex Euſebii mente.

An præfatio ſit opus Iſidori Mercatoris?

Jam ad alterum objectionis caput quod attinet, quamvis Iſidorianæ Synodi Nicænæ editioni præfixa inveniatur iſta præfatio, non eam ob rem ſuppoſitionis argui debet: ſed contrà vero ſimillimum eſt Pſeudo-Iſidorum illum tot commentitiis ſcriptis celebrem, præfationem iſtam ſuffuratum eſſe, virumque plagiatu aſſuetum eam ſuo operi quaſi propriam præfixiſſe: quod pluribus argumentis probaturi imus.

CAP. IV.

1. Iſidorus eam ſolius Concilii Nicæni præfationem inſcribit: Præfatio Nicæni Concilii: quam tamen eo fine ſcriptam liquet, ut integro alicui regularum Eccleſiaſticarum codici præfigeretur: Ita enim in præfatione: *Nam & nonnullæ*, inquit, *regulæ ſubnexæ ſunt, quas memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia Romana.*

2. Nihil eſt in Iſidoriano codice, quod eum Eccleſiæ Romanæ proprium indicet: nihil è contra in præfatione elucet, quod eam non clamet codici Romano appenſam.

3. Iſidori opus non eſſe manifeſtum eſt ex Gelaſii Papæ decreto de apocryphis ſcripturis, quod Hormiſdæ ab aliis tribuitur. Totum enim ferè ſcriptum iſtud legitur præfationis vice decreto huic annexum: at ſive Gelaſius, ſive Hormiſdas hujus decreti autor ſit (quod poſtremum codex noſter ut & Dionyſianus probabile reddunt, qui cum multa Gelaſii habeant, decretum tamen iſtud tam codici proprium non continent) uterque, inquam, illorum Pontificum auctore Collectionis Iſidorianæ antiquior eſt, ut is potiùs ab illis vel à noſtro codice accepiſſe credendus ſit, quàm ex eo alii.

Firma igitur, ni fallor, manet probatio, quam ex præfatione elicimus, ut codicem Romanæ Eccleſiæ probemus fuiſſe proprium.

Tertiam probationem arceſſimus ex citato Gelaſii ſeu Hormiſdæ decreto: ex alieno enim codice pudor vel religio fuiſſet alterutri præfationem integram in ſuum transferre, at ex ſuo non item.

Canon VI. Nicænus (hujus Codicis X.) idem qui lectus Calchedone à à legatis.

4. Canon ſextus Nicæni Concilii à Paſchaſino legato ſedis Apoſtolicæ eodem modo lectus eſt Actione XVI. Concilii Calchedonenſis, quo habetur in noſtro Codice; ut ex eodem omninò deſumtus eſſe intelligatur. At dubium non eſt, quin ex proprio Romanæ Eccleſiæ codice Canonem iſtum decerpſiſſet Paſchaſinus: uti Conſtantinopolitani ex ſuo eumdem protulere. Unum obſtare videtur, quod videlicet ſextus Canon à Paſchaſino numeretur, qui decimus eſt in codice. Iſtud porrò non eſt grave momentum: primùm enim facile fuit ſextum pro decimo repoſitum eſſe à ſcriba vel aliquo Synodi emendatore, qui animadvertens in aliis omnibus ſive Græcis, ſive Latinis, ſive aliarum regionum codicibus Canonem iſtum pro ſexto haberi, atque eo numero notatum fuiſſe à Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ſecretario, non dubitavit mendoſum eſſe Romanum numerum: atque ita utrobique ſextum eſſe voluit. Deinde facile fuit, ut in Græco exemplari ἕκτος pro δέκατος irrepſerit, demtis ſcilicet ex poſteriori duabus literulis δ & α, ac deinde ex Græco Latinum malè corrigi. Denique Paſchaſinus ipſe, qui non ignorabat Canonem iſtum paſſim pro ſexto, & fortè in ſua Siciliæ Eccleſia, haberi, ſextum etiam à ſe nominandum eſſe cenſuit: ne contentione ex illa diverſitate numeri vel codicis exortâ, Orientales adversùs Romanum codicem velut corruptum inſurgerent: quod ſapientiſſimi legati fuit præveniſſe.

5. Nonnulla ſunt etiam in contextu codicis, quæ in gratiam Eccleſiæ Romanæ addita, eum pro ejuſdem uſu confectum eſſe indicant; velut illa eſt parenthesis, quæ in Epiſtola Innocentii Papæ I. ad Victricium Rothomagenſem legitur: *Cujus* (Eccleſiæ Romanæ) *in omnibus cauſſis debet reverentia cuſtodiri.* Cum enim hæc deſideretur in codice Dionyſii Abbatis, nec eam in venerandæ antiquitatis codice San-Germaniano, quem mille annorum eſſe aiunt, invenerimus, facilè quiſque adducetur ut credat à codicis Romani autoribus additam, jure ſuo ſe uti autumantibus, cùm in Epiſtola Romani Pontificis aliquid addebant, quod ad ejus illuſtrationem faceret. Nec temerè quis exiſtimaverit ex hoc fonte illam parentheſim, in plures deinde editiones derivatam. Potuit etiam parentheſis illa in textum irrepſiſſe ex nota marginali ſtudioſi alicujus, qui Oſii meminerat dicentis in Sardicenſi Concilio: *Si placet ſancti Apoſtoli Petri memoriam honoremus.*

CAP. IV.

6. Vigeſimus octavus Calchedonenſis Concilii Canon in eo codice deſideratur: quem revera Romano codici inſertum non fuiſſe certum eſt.

7. Ex pluribus priſcorum Romæ Epiſcoporum Epiſtolis, atque ex canonibus in Africam à Zoſimo Papa miſſis ſub Nicænorum Canonum nomine, quamvis Sardicenſes eos fuiſſe jam in confeſſo ſit, certum penè hactenus fuit apud eruditos Romanam Eccleſiam utriuſque Concilii Canones habuiſſe ſibi invicem vel immixtos vel ſubjectos ſine ulla diſtinctionis inter utroſque nota: cumque novatores Zoſimo affectati mendacii ac meditatæ impoſturæ crimen procacibus verbis impingere præſumſerunt, nihil melius noſtri habuere, quo calumniam repellerent, quàm ut modeſtè faterentur pro Nicænis Canonibus Sardicenſes ab illo habitos, & aſſererent *id ex eo profectum*, ut ſcribit Marca, *quòd ea tempeſtate Canones Nicæni & Sardicenſes in eodem volumine deſcripti eſſent nullo diſcrimine adhibito, ſub titulo Canonum Nicænorum. Probabilis quidem,* addit ille, *conjectura, ſi vetuſti codicis autoritate niteretur, qui nondum emerſit è tenebris.* Imò verò jam ex parte emerſerat operâ Alani Copi, in primo Dialogo, ſufficiebatque pars edita, ut hæreticorum pervicacia retunderetur: ſed nunc tandem codex integer prodit in lucem, ejuſque ope probabilis Catholicorum ſcriptorum conjectura in certum jam evadit argumentum, quo ſimul & piæ Pontificis memoria maledicentibus linguis eripiatur, & codex ipſe Romanus fuiſſe pronuntietur. Quod enim in marginali annotatione loci ſuperiùs deſcripti Stephanus Baluzius iſtud in codicem Chriſtophori Juſtelli transferre videtur, pace illius dixerim, defendi non poteſt. Nihil quippe eſt in eo codice Juſtelli, quod Zoſimum in errorem potuiſſet inducere. Subjiciuntur quidem Sardicenſes Canones Nicænis: at & ſuis utrique numeris titulisque diſcernuntur, & Nicænorum ſubſcriptiones, quæ horum calci adjiciuntur, utroſque ab invicem dividunt, vetantque ne Sardicenſes pro Nicænis, vel hi pro illis accipiantur.

Marca lib. 7. de Concord. Sac. & Imp. cap. 16. §.

8. Conſtat ex Innocentii Papæ Epiſtolis duabus Antiochenos Canones ab eo rejectos fuiſſe: quod argumento eſt eoſdem in Romano tunc codice non apparuiſſe. Non abſunt quidem iidem Canones à noſtro: ſed ita extra ordinem poſiti, rejecti ſcilicet ad calcem, ut manifeſtum ſit nonniſi poſt diuturnum ab ætate Innocentii intervallum, imò & poſt Gelaſii ætatem Canones fuiſſe ſuperadditos: quod in ullo alio codice non deprehenditur.

Antiocheni Canones ſeri recepti.

9. Ex Conſtantinopolitanis Canonibus argumentum non abſimile elicitur, qui ſcilicet ad finem tantùm codicis jacent, etiam Antiochenis inferiores. Et revera perſpicuum eſt ex Leone noſtro, atque etiam ex Gregorii Magni Epiſtola 31. libri ſexti, ſerò admodùm vel innotuiſſe Romanis, vel ab iis autoritate donatos: *Romana*, inquit, *Eccleſia eoſdem Canones vel Geſta Synodi illius* (Conſtantinopolitanæ I.) *hactenus non habet, nec accipit: in hoc autem eandem Synodum accepit, quod eſt per eam contra Macedonium definitum.* Quod ſaltem verum eſt de poſterioribus hujus Concilii Canonibus, quæ nec in Dionyſiana collectione habentur, nec in aliis plurimis antiquioribus. At nec priores tempore Leonis noſtri fuiſſe in ea Eccleſia receptos, & ex hujus literis patet, & ex Lucentii Legati in Calchedonenſi Concilio contradictione, quâ conſtanter aſſeruit Conſtantinopolitanos Canones, qui ab Aëtio lecti ſunt, inter Canones locum non habere.

Act. 16. Concilii Calchedonenſis.

Digitized by Google

CAP. IV.

Canones ad uſum Romanæ Eccleſiæ accommodati.

10. Nonnulli Canones Conciliorum topicorum, ita in codice recepti ſunt, ut priùs tamen ad Romanam diſciplinam ſint accommodati. Talis eſt Ancyranus decimus, quem ille undecimum numerat. Cùm enim Canon ſecundùm aliàs omnes verſiones decernat, ut Diaconi qui ad nuptias poſt ordinationem tranſierint in miniſterio perſeverare permittantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati eſſent velle ſe conjugio copulari, nec ita ſe poſſe permanere: idem Canon in noſtro codice hujuſmodi Diaconos jubet in Clero tantum manere, & à miniſterio abjici. Hæc etiam ultima verba: *Laicam tantùm communionem recipientes*, de ſuo addiderunt Romani codicis autores. Neque hoc diſcrimen in verſionum diverſitatem refundi poteſt: cùm Iſidoriana verſio, quæ pauciſſimis exceptis, cùm noſtra eadem eſt, genuinam Canonis diſciplinam repræſentet: nec in Clero tantùm, ſed etiam in miniſterio Diaconos hujuſmodi manere permittat.

Martinus Bracarenſis noſtro Codice Romano uſus eſt.

Cùm omnes verſiones codiceſque ab hujus verſione diſcrepare dicimus, excipiendus eſt Martinus Bracarenſis, qui ea antiqua Canonum tranſlatione ſuam collectionem concinnavit; veteri, inquam, tranſlatione, non ut eſt apud Iſidorum Mercatorem, ſed qualis primitùs erat in Romano iſto codice. Cùm enim Iſidoriana verſio recedat à noſtra hujus Canonis Ancyrani verſione, non modò quoad verba, ſed & quoad ſenſum ipſum & diſciplinam Canone ſancitam, huic, è contra Martiniana concinit, eandemque cum Romana regulam in ordinatione Diaconi ſervandam indicit: *Diaconus*, inquit parte 1. cap. 39. *qui eligitur, ſi conteſtatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non poſſe in caſtitate permanere, hic non ordinetur. Quod ſi in ordinatione tacuerit & ordinatus fuerit, & poſteà matrimonium deſideraverit, alienus ſit à miniſterio, & vacet à Clero.* Ubi vides Diaconum illum à caſtitatis propoſito alienum vel non ordinandum, ut Martinus, vel ſi fuerit ordinatus, à miniſterio, ut codex noſter habet, abjiciendum pronuntiari, ſi ad nuptias convolarit. De eo verò, qui tacens ordinatus fuerit, ſi contraxerit matrimonium, jubet & à miniſterio amandari, & abſtinere à clero, quod codex noſter pariter ſtatuit, aliis hujuſmodi Diaconum in clero reſidere permittentibus. Atque hunc Ancyranum Canonem X. ita olim lectum fuiſſe in codice Romano innuere videtur canon 13. Quiniſextæ Synodi, cùm Romani canonis meminit: *Quoniam*, inquit, *in ordine Canonis in Eccleſia Romana traditum novimus, ut promovendi ad Diaconatum vel Presbyteratum profiteantur ſe non ampliùs ſuis uxoribus conjungendos*, &c. videtur enim codicem Canonum Eccleſiæ Romanæ his verbis indicare; *ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος*. Magis autem aliis his verbis, quæ poſt pauca ſubjiciuntur in eodem Canone: *Sed neque ordinationis tempore ab eo poſtuletur ut profiteatur ſe à legitima cum uxore conſuetudine abſtenturum*: Canonem enim X. Ancyranæ Synodi videntur mihi petere iſta ſanctione Quini-ſextæ Synodi Patres. Ut ut ſit de iſto canone, majoris proculdubio autoritatis eſt pro confirmatione codicis noſtri Martini Bracarenſis cum eo conſenſus in mutandis Ancyrani canonis diſciplina atque contextu: quod à Martino factum eſſe ex Orientalis licentiæ odio ſcribit Antonius Auguſtinus de emendatione Gratiani lib. 1. Dial. 10. *C. cur Martinus ab Archetypo diſceſſit?* ait unus è colloquentibus. *A. cum in Occidente eſſet*, reſpondet alter, *noluit Orientis licentiam imitari*. Dicendum potiùs exiſtimarim, iſtud Martinum ex antiqua verſione Latina hauſiſſe, quæ apud Romanam Eccleſiam in uſu erat. Ut enim errant Garſias Loayſa, Franciſcus Florens & plerique recentiores, cum hunc autorem Græcum origine fuiſſe ſcribunt,

Martinus Bracarenſis non Græcus fuit, ſed Pannonius.

quem disertè Pannonium aſſerunt Gregorius Turonenſis lib. 5. Hiſtor. Franc. c. 38. Aimonius Monachus lib. 3. de Geſtis Francorum, cap. 38. & ex ejus Epitaphio Aubertus Miræus in Scholiis ad Iſidorum: ita hallucinantur, qui eum novæ tranſlationis canonum autorem prædicant. Tria ſolummodò à ſe præſtita aperit ipſe in præfatione ſua ad Nitegeſium. Primùm enim, quia multa *immutata* putavit in ea verſione, quæ tum per Hiſpaniarum Eccleſias circumferebatur, ea conatus eſt reſtituere, &, ut ipſe loquitur, emendatiùs reſtaurare. Deinde cùm & *aliqua ſimplicioribus viderentur obſcura*, ea *ſimpliciùs* exponenda eſſe cenſuit. Denique omnes canones in duas claſſes diſtribuit, quarum unâ qui ad Clericos, alterâ qui ad Laïcos pertinent, continentur. Id porrò totum non ad Græcorum exemplarium, ſed ad veteris ſeu Romanæ tranſlationis fidem perfectum eſt. Videbat enim Martinus verſionem canonum, quæ apud Hiſpanos in uſu erat, quæque ea ipſa fuiſſe videtur, quæ in Iſidoriana collectione modò legitur, in multis ab illa diſcrepare, quæ apud Romanos vigebat; nec dubitandum putavit quin Romana purior eſſet & priſtinæ ſinceritati concineret magis. Quamobrem ad illius ſenſum revocavit Hiſpanenſem canonum codicem: nonnullis tamen vel de ſuo additis vel abbreviatis, ut obſcurioribus locis lux affulgeret. Et hæc, ni fallor, origo eſt diſcriminis trium illorum codicum, qui licet eandem verſionem antiquam uſurpent, tot tamen locis à ſe invicem diſcrepant.

Quid præſtiterit in ſua collectione.

Cur Martinus ab Archetypo receſſit.

Jam ut ad canonem Ancyranum redeamus, facile eſt ex dictis inveſtigare, *cur Martinus* (quod quærebat Antonius Auguſtinus) *ab Archetypo diſceſſit?* Non quia *cùm in Occidente eſſet, noluit Orientis licentiam imitari*: perſuadere enim mihi vix poſſum, id quemquam autoritate privata tentaſſe, ut in canonis ab univerſa Eccleſia jam recepti verſione ita recederet à ſenſu canonis, ut eum ſubverteret omninò: imò & hoc maximè in canonum tranſlatoribus redarguit Martinus, quod eorum vel oſcitantiâ vel ignorantiâ nonnulla immutata eſſent. Sed cum ipſe Romanæ verſioni uni attenderet & illius aliarumque Eccleſiarum diſciplinæ, ad quas Hiſpanorum codicem cenſuit emendandum; in ſenſum à canonis mente alienum incautus incidit, multaque inſuper ex proprio ingenio inſeruit, canonum ad ſimpliciorum captum accommodandorum gratiâ. Nec tamen ea in re culpandus autor, qui non codicem canonum proferre inſtituit, ſed *Capitula ex Græcorum Synodis collecta*, ut habet Epiſtolæ ejus inſcriptio, & probat ipſa methodus operis, in quo multa abbreviata, interpolata, aliave ratione mutata cernuntur, in quo nec Synodorum canonumve ordo ſervatur, nec unde unum quodque capitulum ſumtum ſit, adſcriptum eſt, & nonnulla etiam capitula ex diverſis diverſarum Synodorum canonibus conflata apparent. De hujus collectionis autoritate uſu & approbatione non eſt hic dicendi locus: unum hoc dico, videri mihi plus ei, quàm par ſit, tribui: non liquet enim eam vel ad Concilium Lucenſe miſſam, vel ab illo aliove ſuſceptam ac auctoratam. Altum de eadem apud Hiſpanenſes Synodos ſilentium: ex quibus potiùs certum videtur antiquæ verſionis & codicis uſum in Hiſpaniarum Eccleſiis perſeveraſſe.

11. Ex Capitulis de Gratia & libero arbitrio à Celeſtino Papæ olim adſcriptis, nunc verò Leoni aſſertis, conſtat Africanæ Eccleſiæ decreta adversùs Pelagianos Romano codici inſerta fuiſſe; quæ nec in Juſtelliano, nec in alio quovis, qui Dionyſiano antiquior ſit, reperire eſt, jacent verò in noſtro, non ſola quidem, ut apud Dionyſium, ſed Romanorum Pontificum Epiſtolis ea de re in Africam ſcriptis immixta, qualia fuiſſe indicant laudata capitula.

Digitized by Google

CAP. IV.

12 Non infirmum aſſertionis noſtræ argumentum eſt, quod non ſolùm codex in fronte habet Nicænos canones Sardicenſeſque conſequenter, ſed quod etiam in ea tempora deſinat, quibus novus Dionyſii codex veterem jam ulteriùs non amplificatum in deſuetudinem abire juſſit. Quod poſt ætatem contigit Gelaſii Papæ, qui poſterior eſt eorum Pontificum, quorum decreta in codice apparent.

13. Ad codicem noſtrum attendere mihi prorſus videtur Gelaſius ipſe, quem modò laudavimus, in priori tractatu, quem cum altero luce donavit Jacobus Sirmondus in Appendice Codicis Theodoſiani pagina 182. ubi ex ordine inter præcipuas Eccleſiæ ſedes conſtituto argumentatur, atque ex Nicæno judicio: *Secunda*, inquit, *ſedis Antiſtitem nec expetere quiſquam, nec revocare ſine prima ſedis aſſenſu, vel potuit, vel debuit. Niſi fortè, confuſo jam ordine rerum atque turbato, nec prima, nec ſecunda, nec tertia ſedes debeat obſervari, vel ſuſcipi ſecundùm antiqua ſtatuta majorum... Quâ enim ratione vel conſequentiâ aliis ſedibus defendendum eſt, ſi primæ beatiſſimi Petri ſedi antiqua & vetuſta reverentia non defertur, per quam omnium ſacerdotum dignitas ſemper eſt roborata atque firmata, trecentorumque decem & octo patrum invicto & ſingulari judicio vetuſtiſſimus judicatus eſt honor? utpote qui Domini recordabantur ſententiam:* Tu es Petrus, &c. Enimverò quod de ordine ſedium aſſeritur hìc à Pontifice, quem ordinem *ſecundùm antiqua ſtatuta majorum* eſſe aſſerit, non legitur in ulla Synodo conſtitutum. Ex Nicæno enim ſexto canone hoc elici vix poteſt, niſi indirectè, nec de iſto ordine conſtituendo vel confirmando illìc ſancti Patres laboravêre, neque autoritatem tantæ Synodi obtendere omiſiſſet Gelaſius, ſi quid hujuſmodi ab illa noviſſet decretum. Conſtantinopolitanam Synodum, quæ eumdem ordinem innuit, non eſt veroſimile Gelaſio in mentem veniſſe, cùm & à Romana Eccleſia tunc recepta non eſſet, & longè tunc abeſſet ut Gelaſius hujus Concilii autoritati deferre vellet, quæ ſecundas Conſtantinopolitano Antiſtiti dederat: vel igitur hunc ob oculos verſabatur quod ex antiqua traditione ac vetuſtiſſima conſuetudine refertur in præfatione codicis noſtri de ordine primarum ſedium: quam conſuetudinem pariter commemorat ſextus Canon Nicænus cum adminiſtrationis illarum limites ponit, & ſeptimus cum de Jeroſolymitanæ ſedis prærogativa decretum ſancit; vel ſi ſextum Canonem Nicænum innuere voluit, certè non ex alia verſione, quàm quæ in noſtro codice legitur: ubi diſertis verbis Eccleſia Romana ſemper primatum habuiſſe, vel ſemper habere debere dicitur.

Hæc eadem verſionis noſtræ verba codicemque noſtrum attendit proculdubio, cum ſcribit continuo quòd *trecentorum decem & octo Patrum invicto & ſingulari judicio vetuſtiſſimus judicatus eſt honor* ſedis Romanæ, quodque deferri debeat *primæ beatiſſimi Petri ſedi antiqua & vetuſta reverentia, per quam omnium ſacerdotum dignitas ſemper eſt roborata atque firmata.* Ubinam ſcilicet genuino vetuſtiſſimus primatûs honor Romanæ ſedis judicatus eſt, niſi ubi decretum, quod *Eccleſia Romana ſemper primatum habeat* vel *habuit*. Quis verò codex præter noſtrum unum verba hæc unquam exhibuit? Ad quem etiam Canonem referas antiquam illam reverentiam, vetuſtiſſimumque honorem, quo omnium ſacerdotum dignitas firmata, niſi ad Sardicenſem III. qui Epiſcopis in Synodo damnatis conceſſit, ut cauſſam ſuam in alio judicio denuò ventilari poſtulare poſſent, ſimulque decrevit ut ſecundi hujus judicii decernendi cura ac ſolicitudo deferretur Romano Pontifici, quo in eo Petri memoria honoraretur: *Quod ſi aliquis*, inquit, *adjudicatus fuerit Epiſcopus in aliqua cauſſa, & putat ſe bonam habere cauſſam, ut iterum Concilium renovetur; ſi vobis placet, ſancti Apoſtoli Petri memoriam honoremus, ut ſcribatur Romano Epiſcopo, &c.* Porro hoc Nicænæ Synodo tribui à Gelaſio non potuit, niſi ex codicis autoritate, qui noſtro ſimilis eſſet, Nicænoſque ac Sardicenſes Canones haberet ſibi invicem ſine diſcrimine ac ſub una ſerie annexos.

CAP. V.

CAPUT V.

Objectiones adversùs codicis ſinceritatem expenduntur; ac primùm, quæ ex vigeſimi Canonis Nicæni omiſſione repeti poteſt.

PRobatâ ſatis, ut opinor, codicis noſtri ſinceritate, aſſertoque ejuſdem uſu in Eccleſia Romana, reſtat ut quicquid contra utramque hanc inſtituti noſtri partem poteſt objici, in medium afferamus. Unum quidem & alterum jam excuſſimus, quod ex nomine Licinii inſcriptioni Synodi Nicænæ inſerto, & ex codicis præfatione repetebatur: ſed aliud jam occurrit dubium ex ipſorum Canonum Nicænorum numero & integritate enaſcens. Deeſt quippe in codice noſtro Canon ultimus illius Synodi, quem rejectum fuiſſe ab Eccleſia Romana non uſquequaque probabile videtur.

Omiſſio non ſcribis imputanda.

Erit qui reſpondeat hoc in ſcribarum oſcitantiam rejiciendum eſſe, qui Canonem illum aliud cogitantes omiſerunt. Verùm hæc reſponſio mihi non arridet. Si enim ſcribarum error eſſet, vix accidere potuiſſet ut plures codices eodē errore infecti eſſent, vel ut tria exemplaria, quæ ſola in notitiam noſtram venere, Gallicum unum, alterum Anglicanum, tertium Gallobelgicum ex eodem corrupto fonte fluxiſſent. Etſi verò integrum Atrebatenſe exemplar non viderim ego, conjicio tamen in eo Canonem ultimum Nicæni Concilii deſideratum eſſe: nam Canones, qui trigeſimus & trigeſimus quartus illic numerantur, iidem ſunt in noſtro codice: cum ex vigeſimi illius Canonis additione deberent eſſe trigeſimus primus & trigeſimus quintus.

Dubium igitur non eſt quin ex conſilio omiſſus ſit Canon iſte; nec aliam ob cauſſam, opinor, quàm quia receptus ab Eccleſia Romana non fuerat, nec forſan in Occidentalibus partibus. Hæc ſunt Canonis verba ex Dionyſiana verſione.

Canon XX. Nicænus. *Quoniam ſunt quidam in die Dominico genuflectentes, & in diebus Pentecoſtes: ut omnia in univerſis locis conſonanter obſerventur, placuit ſancto Concilio ſtantes Domino vota perſolvere.*

An Canon aliquis Oecumenici Concilii alicubi poſſit non recipi in uſum.

Durus forſan videbitur iſte ſermo, & qui non poſſit audiri: Canonem ſcilicet Oecumenici Concilii, illiuſque præſertim, quod ſummâ totius Orbis veneratione conſecratum eſt, ab aliquibus Eccleſiis uſu receptum non fuiſſe. Sed durius non eſt: Canonem à Synodo ſancitum alicubi uſu non recipi; quàm eumdem poſteà in deſuetudinem, quod plerumque fit, abire. Deinde ſi ad celebrem ſancti Auguſtini de variis Eccleſiarum conſuetudinibus regulam attentiores efficiamur, omnis ceſſabit ſiniſtræ hac in re ſuſpicionis occaſio: *Ad hæc*, inquit ille, *ita reſpondeo: ut quid horum ſit faciendum ſi divina Scriptura præſcribit autoritas, non ſit dubitandum quin ita facere debeamus ut legimus: ut jam non quomodo faciendum; ſed quomodo ſacramentum intelligendum ſit, diſputemus. Similiter etiam, ſi quid horum tota per Orbem frequentat Eccleſia. Nam hoc quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſima inſania eſt. Sed neque hoc, neque*

S. Auguſt. Epiſt. 118. Jan. cap. 5.

Digitized by Google

CAP. V. *neque illud ineſt in eo quod tu quæris : Reſtat igitur, ut de illo tertio genere ſit , quod per loca regioneſque variatur. Faciat ergo quiſque quod in ea Eccleſia , in quam venit , invenerit. Non enim quicquam eorum contra fidem ſit , aut contra mores hinc inde meliores. His enim cauſſis , id eſt , aut propter fidem, aut propter mores, vel emendari oportet quod perperam fiebat , vel inſtitui quod non fiebat.*

Nemo certè dixerit morem illum per diem Dominicum & quinquageſimam Paſchalem ſtandi inter precandum , vel fidem attinere , vel bonos mores : ut neceſſe fuerit Romanam vel aliam quamvis Eccleſiam poſt Nicænam Synodum à ſua conſuetudine ad aliam tranſire , & ſpreto genuflectendi more ſtationis per illos dies morem amplecti , ſi de genibus orare conſuevisſet jam à temporibus Apoſtolorum : quandoquidem, vel fidei , vel morum tantummodo cauſsâ *emendari oporteat , quod fiebat ; vel inſtitui quod non fiebat : Ipſa quippe mutatio conſuetudinis , etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quæ utilis non eſt perturbatione infructuoſa conſequenter noxia eſt* : quemadmodum eodem loco ſcribit ſanctus Auguſtinus.

Nec ea mens fuit ſanctiſſimæ Synodi , ut decreto ſuo omnes univerſi Orbis Eccleſias ad eum morem obſervandum compelleret : ſciebat enim , ut ſummum piaculum eſt unam per omnes Eccleſias fidem non vigere , non eaſdem morum regulas ; ita liberrimum ſemper fuiſſe cerimonias diſciplinamque ipſam per loca terrarum regioneſque variari : *Totum hoc genus rerum ,* inquit idem Auguſtinus , *liberas habet obſervationes. Nec diſciplinâ una eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano , quàm ut eo modo agat , quo agere viderit Eccleſiam ad quamcunque fortè devenerit. Quod enim neque contra fidem , neque contra bonos mores injungitur , indifferenter eſt habendum , & pro eorum inter quos vivitur ſocietate ſervandum eſt.*

Porrò ſi de Sabbati jejunio , de quotidiana communione corporis & ſanguinis Domini , de ſacrificii Euchariſtici oblatione , & aliis longè majoris momenti conſuetudinibus iſtud intelligit Auguſtinus , quàm potiori jure hoc idem exiſtimaſſet de more Deum ſtando precandi per diem Dominicum & Paſchalem Quinquageſimam , qui cum fide & morum regulis commune nihil habet , & ita in ſeipſo eſt *ἀδιάφορος* , ut contraria conſuetudo genuflectendi pro aliorum locorum & temporum uſu longè potior videatur.

Hoc igitur obſervandum de Nicænis canonibus ſeu definitionibus , eorum ſi quæ fidem ſpectant , aut bonos mores , vel generalem Eccleſiæ ac ſuperioris ordinis diſciplinam , per univerſalem Eccleſiam ita autoritatem habere , ut qui ſecùs , quàm Synodus illa decrevit , attentarit , anathematis mucrone confodiendus ſit. Talia ſunt ſacratiſſimum fidei Symbolum , & decreta de ordinandorum delectu, de Metropolitanorum autoritate, de clericorum cum mulieribus cohabitatione , de hæreticorum baptiſmo , ordinatione , receptione , de uſuris & ceteris ejuſmodi. Alia verò ſunt, quæ ceremoniarum ac minutioris diſciplinæ finibus continentur : & hæc, quia ex cognitione corruptelæ, quæ in Orientales quaſdam Eccleſias irrepſerat , profluxerunt , ad earumdem præcipuè Orientalium Eccleſiarum uſum ſunt condita à Synodi Patribus , quos inter vix pauci erant Occidentalium partium Epiſcopi. Et verò cuique antiquos pœnitentialis diſciplinæ canones , vel ordinationum ritus ac regulas curioſiùs perluſtranti liquidò apparebit non in diſſitis modò à ſe invicem regionibus diverſos uſus, diverſamque diſciplinam viguiſſe , ſed & in diverſis ejuſdem regionis Eccleſiis multipliciter variaſſe , ut ex notatis à nobis in Epiſtolam 2. ad Ruſticum Narbonenſem poteſt intelligi : quod aliter contingere non potuit , quàm ut à Nicænorum canonum diſciplina earum aliquæ recederent. CAP. V.

Jam verò ſi canon , de quo quæſtio eſt , attentiùs conſideretur , evidens fiet de Orientalibus Eccleſiis in eo tractatum eſſe , nec de Occidentalibus , vel Patres cogitaſſe : *Quoniam* , inquit , *ſunt quidam in die Dominica genuflectentes , &c.* non ait : ſunt quædam Eccleſiæ vel regiones , quod utique dixiſſet , ſi de aliis ageret , quàm de Orientalibus : nec enim Concilium Oecumenicum in Orientali Imperio celebratum eò curam ſuam ac ſolicitudinem demiſiſſet , ut de quibuſdam hominibus in Occidentali parte à communi regula & uſu diſcedentibus ſententiam ferret , & canonem conderet : quod tamen eos feciſſe circa ſuarum provinciarum incolas , non eſt à ratione alienum. Adde his rationem canonis non fore uſquequaque veram ac probabilem , ſi de aliis quàm de Orientalibus Provinciis intelligatur. Tanta enim erat conſuetudinum inter Occidentis & Orientis Eccleſias diverſitas , tanta diſparitas diſciplinæ , omnibus conſentientibus & approbantibus ; ut nunquam Synodus voluiſſe credenda ſit omnes univerſi Orbis Eccleſias iiſdem uti moribus , & omnia in univerſis locis conſonanter obſervari. Quàm verò parùm rationi conſentaneum eſt , ut poſthabitis innumeris maximi momenti conſuetudinibus ac cerimoniis , in quibus Occidentales ab Orientalibus diſcrepabant , hanc unam ſelegiſſe cerimoniam Patres credantur , in qua vellent Occidentales cum Orientalibus convenire.

Temeraria igitur non eſt hæc perſuaſio , nec autoritati Oecumenicarum Synodorum injurioſa , aliquot diſciplinæ capita harum decretis ſancita , recepta non eſſe ab aliquibus Eccleſiis , præſertimque à Romana : quæ cum multa accepiſſet à ſuis conditoribus Apoſtolis Petro & Paulo diſciplinæ inſtituta , non poterat iis non tenaciſſimè adhærere , vel his poſtabitis mores alienos inducere.

Tale aliquid contigiſſe reor circa conſuetudinem canone illo confirmatam , quam apud Romanam , aliaſque nonnullas Eccleſias non viguiſſe facilè exiſtimaverim. Hoc probatum habes ex noſtro codice , qui ex Nicænorum decretorum numero ultimum hunc non rejeciſſet , niſi alia fuiſſet Romanorum conſuetudo : quam ex Apoſtolis deſcendiſſe probabile eſt ; cùm videamus Act. c.20. v.36. & c.21. v.5. Paulum Apoſtolum per illos dies flexis genibus oraſſe. Nihil enim vetat conſuetudinem non genuflectendi Orientalibus relictam ab Apoſtolis fuiſſe , & ab aliis Apoſtolis traditam fuiſſe Romanis conſuetudinem contrariam non abſtinendi , ſcilicet per eoſdem illos dies à genuflexione inter orandum. Et inter diverſos hujuſmodi mores , quod de jejunantibus & non jejunantibus Sabbato Auguſtinus dicit , hoc & nos de genuflectentibus & non flectentibus dicimus : *Inter ſe concorditer vivebant* genuflectentes , *quos plantavit Petrus , &* non genuflectentes , *quos plantaverunt condiſcipuli ejus.* Epiſt.86. ad Caſulanum.

2. Probatur ex Ruffino Aquilegienſi , lib. 1. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ , cap.6. Cùm enim ille recenſet ac numerat Nicænos canones , hunc ultimum de ſtatione inter orandum per Dominicam diem & Paſchalem Quinquageſimam omnino omittit. Quod vir Romæ diutiſſimè commoratus ex Romano more vel codice hauſit , vel ex Aquilegienſi : hos enim hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libros hortatu Chromatii Aquilegienſis Epiſcopi ſcripſit , & ut ipſe ait *Patris religioſi præceptis & in hoc parens.* Quamobrem nec ab illa Eccleſia receptum fuiſſe canonem illum Nicænum , facilè adducor ut credam.

3. S. Auguſtinus in Epiſtola jam laudata ad Januarium videtur canonem hunc ignoraſſe, cum hanc

CAP. V. conſuetudinem aſſerere non audeat ubique Eccleſiarum eſſe uſurpatam : *Ut autem*, inquit, *ſtantes in illis diebus* (Paſchæ & Pentecoſtes) *& omnibus Dominicis oremus, utrum ubique ſervetur, ignoro : tamen quid in eo ſequatur Eccleſia, dixi ut potui, & arbitror eſſe manifeſtum.* Ubi duorum unum ex his conſectaneum eſt, ſcilicet Auguſtinum vel canonis illius notitiam non habuiſſe, vel exiſtimaſſe nihil eſſe piaculi, ſi à Nicæno canone recipiendo aliquæ abſtinerent Eccleſiæ. Aliquid obſcuri ſubeſt in poſtremis Auguſtini verbis : *Tamen quid in eo ſequatur Eccleſia, dixi ut potui, & arbitror eſſe manifeſtum.* Si enim de conſuetudine ſtandi inter orandum intelligatur, ut ſeries ſermonis innuere videtur, vix Auguſtinum cum Auguſtino conciliare poſſis; de Eccleſia enim univerſali loquitur. Quî porrò dicere potuit univerſalem Eccleſiam morem illum ſequi, quem profeſſus eſt priùs ſe ignorare an ubique ſervaretur : multò minùs autem id eſſe manifeſtum aſſerere potuit. Satiùs eſt igitur hæc ultima verba ad ea referre, quæ in ſuperioribus dixerat de Paſchate & Pentecoſte, quæque tribus aut quatuor antè lineis hac clauſulâ terminantur : *Hæc de ſcripturis firmiſſimè tenentur, id eſt, Paſcha & Pentecoſte* : déque aliis, quæ ſtatim poſteà Eccleſiæ conſuetudine roborari fidenter pronuntiat.

4 Superiorem hanc ex Auguſtino conjecturam confirmat Fertandi Carthaginenſis Eccleſiæ Diaconi Breviatio canonum, in qua canon iſte Nicæni Concilii ultimus, Sardicenſis primus dicitur, ut jam ſuperiùs monuimus. Unde certum manere videtur canonem iſtum in Carthaginenſi Eccleſia pro Nicæno non fuiſſe habitum; cum à Fetrando ignorari nequaquam potuerit, quæ de Nicænis canonibus in ea Eccleſia opinio eſſet, quæque & quot hujus Synodi ſanctiones numerarentur.

5. Nullum ſupereſt apud autores, qui Romæ vel de Romanis conſuetudinibus ſcripſerunt, veſtigium omiſſæ genuflexionis Paſchalibus & Dominicis diebus, etſi de aliis hujus Eccleſiæ moribus non ſileant. Habes *de Græcis* id atteſtantem Baſilium Magnum, libro de Spiritu ſancto, cap.27. & autorem quæſtionum apud Juſtinum Martyrem, quæſt.115. Epiphanium in Expoſ. fidei : quibus Photium, Zonaram, & alios recentiores potes addere. *De Afris* Tertullianum, de corona militis, cap.3. & Auguſtinum citatum. *De Gallis Ciſalpinis*, S. Ambroſium Serm.61. vel potiùs Maximum Taurinenſem, Serm. de Pentecoſte. *De Hiſpanis* Iſidorum Hiſpalenſem Eccleſ. Offic. lib 1. cap.31. *De aliis pleriſque* Hieronymum adverſus Luciferianos. *De Romanis* nullum teſtem habemus, nec ex illorum omnium conſuetudine fas eſt de hujus Eccleſiæ uſu arguere : cùm conſtet etiam Mediolanenſem, quæ omnium proxima erat, multos habuiſſe ritus à Romanis diverſos : qualis erat mos Sabbato non jejunandi.

6. Inde conjectura noſtra probabilior redditur, quod aliquot aliæ Eccleſiæ videntur eumdem canonem non recepiſſe. In illa enim Arabica Nicænorum canonum collectione, quæ circumfertur, canon iſte non apparet : nec de Paſchali illo privilegio quicquam ibidem commendatum habetur. Nihil etiam vel in canonibus Apoſtolicis, vel in Conſtitutionibus S. Clementis de eodem ritu legitur, tametſi ex profeſſo in utriſque agatur de Paſchali feſto, de die Dominica, de Quinquageſima poſt Paſcha, déque jejunio per illos dies omittendo decernant non ſemel : ut Conſtitutionum, lib.5. cap.17. 18. & 19. & lib.7. cap.30. Ita porrò in aliquibus Eccleſiis ritus ille uſu autoratus erat, ut exceptiones aliquas pateretur, nec illo privilegio uti ſinerent pœnitentes. Planum eſt ea de re Concilii Carthaginenſis 4. decretum 82. *Pœnitentes*, inquit, *etiam diebus remiſſionis genua flectant.* Porrò cum

Codex Afric. cap. 82.

in cujuſlibet poteſtate fuiſſe videatur pœnitentium CAP. V. more uti, eorumque ſe ordini inſerere, hinc videtur etiam permiſſa fuiſſe genuflexio diebus Dominicis & Paſchalibus, ſaltem in Africanis regionibus.

7. Non ineptè forſan Hieronymum ſuperiùs citatum huc adducemus tanquam ejuſdem ſententiæ ſuffragatorem. Etſi enim loco Dialogi adversùs Luciferianos laudato, *Die Dominico & per omnem Pentecoſten non de geniculis adorare*, inter ea numeret, *quæ, etſi ſcripta non ſint, rationabilis ſibi obſervatio vindicarit* : notandum tamen quod nulla hic Nicæni decreti, vel alterius legis mentio habeatur; ſed totum à conſuetudine Eccleſiæ arceſſat Hieronymus : quod ſuſpicionem augere poteſt de ignorato Nicæno canone 20. per eas Eccleſias, quas frequentabat ſanctus ille doctor, ac præſertim Romanam.

Sed expreſſiſſimis, inquies, verbis canone illo ſancitur, ut IN OMNI ECCLESIA die Dominica & per Quinquageſimam Paſchalem à ſtantibus preces fundantur; ἐν πάσῃ παροικίᾳ. Primùm ipſa hæc vox græca ſtrictiorem habere mihi videtur ſignificatum, quàm quæ uſurpari debuerat à Patribus Nicænis, ſi omnes omnino Eccleſiæ univerſalis Diœceſes eo canone moneri ac teneri voluiſſet. Cùm enim Epiſcopi territorium ſignificet hoc loco, omnes Diœceſeon Orientalium potiùs, quàm totius Orbis Chriſtiani Eccleſias ſonare mihi videtur. Deinde nemo neſcit vocem hanc univerſitatis cujuſdam indicem, ſuos limites habere ſolitam eſſe apud quoſcunque autores pro ſubjecta materia, & pro eorum, de quibus vel ad quos ſermo habetur, numero & qualitate. Nullus ferè ſcriptor eſt, apud quem non extent plura hujus rei exempla. Sed ne extra canonicam materiem vagemur, quis credat Calchedonenſem, exempli gratiâ, Synodum de Occidentalibus regionibus & Eccleſiis cogitaſſe, cùm canones illos viginti & octo condidit, qui imprimis ad reſecandos abuſus in Oriente natos ſanciti ſunt? Quis putet de Gallicanis, Hiſpanicis, Britannicis, Italiciſque Eccleſiis Sermonem eſſe cum canone 17. decernitur : *Quod ſi quiſquam à ſuo Metropolitano læditur, apud Primatem Diœceſeos aut apud ſanctam Conſtantinopolitanam ſedem judicetur* : ubi certum eſt per Primates Diœceſeos Alexandrinum Antiochenumque intelligi : ac proinde ſolos Orientales Epiſcopos eo canone conveniri. Cùm item decernit can.26. *Omnem Eccleſiam habentem Epiſcopum habere Oeconomum de Clero proprio, qui diſpenſet res Eccleſiaſticas*, &c. quis exiſtimet Occidentales Eccleſias ſpectare hunc canonem, apud quas ignotum Oeconomi nomen & munus, quale apud Orientales. Nihil igitur obeſt illa univerſalitatis nota quin ad certas regiones Eccleſiaſque reſtringi canon poſſit.

CAPUT VI.

Satisfit aliis argumentis, quibus vel Codicis ſinceritas, vel ejuſdem uſus apud Eccleſiam Romanam peti poteſt.

POterit 1. contra codicis noſtri αὐθεντίαν, vel ejus apud Romanam Eccleſiam uſum objici, quod adverſus Juſtellianum objicit Johannes David: antiquum ſcilicet codicem titulis caruiſſe, canoneſque alios ab aliis aliter non fuiſſe diſtinctos, quàm numeris ſuis, qui titulorum vicem impleverint : hoc porro codici noſtro non convenire, in quo non ſolùm Canones à Canonibus titulis propriis diſ-

Lib. de Epiſcopis Canonicè eligendis.

CAP. VI. cernuntur, ſed & unus Canon in plures partes diſpertitus tot habet titulos, quot partes.

Tenuem hujuſmodi argumentationem vix puto alterius mentem pulſare poſſe. Quid enim, ſi negaverim antiquum Eccleſiæ Romanæ codicem titulis & argumentis caruiſſe? Probabis ex citatis Canonibus in Concilio Calchedonenſi, ubi altum de titulis ſilentium? Quaſi vero is paſſim citandi mos fuerit, ut tituli ſimul allegantur, cum potius omitti ſoleant tum brevitatis gratiâ, tum quia canonibus adjectitii ſunt & ſine autoritate compoſiti. Deinde quid Græco Codici cum Romano, quæve neceſſitas, ut quia fortè titulis caruere canones à Græcis editi, titulis etiam careant iidem Romanâ linguâ Romanoque uſu donati: nec potuerit in mentem venire autori veteris illius verſionis, quod Dionyſius exiguus faciendum cenſuit, cùm adornavit ſuam.

Imò, inquit idem ſcriptor, Dionyſius ipſe innuit primum ſe titulorum autorem fuiſſe. In Epiſtola ſcilicet ad Julianum Pontificiarum Epiſtolarum Codici præfixa: *In quemdam*, inquit, *redigens ordinem titulis diſtinxi compoſitis ... eo modo, quo dudum de Græco Sermone Patrum transferens canones ordinaram.* Hæc Dionyſii verba ſunt, ſed truncata: quæ integra ſi repræſentaſſet Johannes David, ſinceritati magis quàm cauſſæ ſuæ conſuluiſſet. Trium igitur punctorum illorum loco, quæ verbis Dionyſii ſubſtituit, hæc leguntur: *Ita duntaxat, ut ſingulorum Pontificum quotquot à me præcepta reperta ſunt, ſub una numerorum ſerie terminarem, omneſque titulos huic præfationi ſubnecterem, eo modo, quo dudum de Græco ſermone Patrum transferens canones ordinaram: quod vobis nimiùm placuiſſe cognoveram.* Quis jam non videat Dionyſii verba in alienum ſenſum à Davide eſſe detorta? Quis non intelligat hæc verba: *Eo modo quo dudum canones ordinaram*: ad titulorum compoſitionem referri non poſſe, ut pote remotiorem: nec in alio comparationem inſtitui, quàm in ordinatione titulorum, quos ſimul collectos præfationi utriuſque operis ſubnexuerat Dionyſius. Si enim cum iis omnibus, quæ antecedunt, comparatio fiat, jam claudicabit, & ipſum Davidem in apertam contradictionem abripiet. Ut enim verum eſt Epiſtolas à Dionyſio titulis diſtinctas eſſe compoſitis, non ita eſt de canonibus, qui ſeipſis diſtincti erant; & inſuper, ut fatetur David, numeris ſuis, titulorum vice, diſcernebantur: ut dicendi ſint potiùs illuſtrati & adornati argumentorum acceſſione, quàm diſtincti. Unde & ipſe Abbas de induſtria non eadem in utroque verba uſurpat: diſtinctas enim à ſe Epiſtolas ait, quas in plures revera ſecuerat partes; ordinatos verò aſſerit canones, ſeu potiùs canonum titulos poſt præfationem; illic compoſitos à ſe titulos commemorat; de his hic tacet. Deinde ſi ad illa, *titulis diſtinxi compoſitis*, referenda ſint poſtrema periodi illius verba: *Eo modo quo canones ordinaram*: erunt & ad intermedia pari ac potiori etiam jure referenda: tuneque cùm dicat Dionyſius Epiſtolas à ſe fuiſſe ſub una numerorum ſerie ordinatas, idem de canonibus erit dicendum, atque Abbas ille primus diſtinctionis hujus autor cenſendus, quod tamen ipſe David apertè negat, negationiſque argumenta ſunt canones in Calchedonenſi Synodo citati, & Septuageſimus nonus à Dionyſio Abbate in Epiſtola Paſchali relatus: ut taceam de Codice cui Juſtellus univerſæ Eccleſiæ nomen indidit.

Ad quem Codicem ſuum concinnarit Dionyſius.

Unum adhuc eſt, de quo jam monitus à me, iterum monendus eſt idem ſcriptor: quoniam eodem errore, ut certiſſimo principio ſæpiùs abuſus eſt ad alios errores confirmandos. Exiſtimat ſiquidem Dionyſianam canonum verſionem ad illud autographum exemplar Græcum eſſe elaboratam, ad quod priſca verſio Latina facta fuerat: & conſequenter eadem unâ verſione contineri, quæ aliâ, eodemque ordine: nec inter antiquam recentioremque tranſlationem aliud intercedere diſcriminis, quàm quod illa obſcurior confuſiorque erat, hæc accuratior nitidiorque. At graviter hallucinatur quiſquis ita ſentit. Utriuſque enim Codicis longè diſpar fuit origo. Codicem enim Græcum, totus quantus erat, exſcripſit latinitateque donavit Dionyſius: auxitque Calchedonenſium, Sardicenſium & Africanorum canonum additione. Latinus Codex, præſertimque Romanus, vix primùm alios admittebat canones præter Nicænos, quibus deinceps ſubjuncti ſunt alii nonnulli pro arbitrio Epiſcoporum Eccleſiarumque ſuum ſibi Codicem conficientium, nullumque alium ſervantium ordinem, quàm temporis quo recipiendorum alicujus Synodi canonum occaſio nata erat: nec Græcis ſolummodò canonibus ii contenti fuerant; ſed & Africanos, & Sardicenſes, & Epiſtolas Pontificias, aliaque etiam monumenta Eccleſiaſtica iis ſparſim ac ſine ordine injecerant: unde & nata confuſio, quâ offenſi illi, quos memorat Dionyſius, de novo Codice condendo cogitarunt. Fruſtra igitur ex unius ordine de ordine alterius decernitur; fruſtraque titulos, argumenta, diviſionemque unius ad eadem in altero inveſtiganda juvare poſſe credideris.

Objectio ex Bonifacii Epiſtola.

Ne quid eorum, quæ noſtro codici poſſunt opponi, diſſimulem: locus eſt in Epiſtola Bonifacii Papæ ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum, ex quo quis contendere poſſit aliam tunc temporis Nicænorum canonum verſionem in uſu fuiſſe apud Romanam Eccleſiam, quàm quæ in Codice noſtro profertur. Hæc ſunt Bonifacii verba: *Nulli etenim videtur incognita Synodi Conſtitutio Nicæna, quæ ita præcipit (ut eadem propriè verba ponamus) per unam quamque Provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere, nec cuiquam duas debere eſſe ſubjectas.* Hæc ad unum aliquem Nicænorum canonum referre difficile putant plurimi; impoſſibile pronuntiat Johannes David: nec enim vel quoad verba, vel quoad ſenſum in ullo viginti canonum contineri; neque ad ſextum, qui omnium maximè accedit ad Bonifacii verba, etiam contortis, ut ita dicam, verbis trahi ullatenus poſſe. Ipſe verò indicatos mavult à Bonifacio Papa primos canones duos Conſtantinopolitani Concilii: ex quo ulteriùs arguit in uſu poſitum in Eccleſia Romana, Nicænos canones appellare eos omnes, quos probaret ac reciperet. Hoc certè mirum eſt; Bonifacium Pontificem Romanum Conſtantinopolitanos canones admiſiſſe, ac Nicænorum iiſdem nomen indidiſſe, quos Eccleſia Romana nec tunc probabat, nec dum Gregorii Magni temporibus in autoritatem recipiebat. Utrumque tamen intra paucas paginas aſſerit ſcriptor ille. Sed lapſus memoriæ eſt, quem æquum eſt condonare. Unum porrò me angit; ad quos videlicet canones verba Bonifacii referet, qui ad ſolos Conſtantinopolitanos confugere coactus erat: quandoquidem, nec Sardicenſes nec Nicænum ſextum ad rem facere exiſtimat. Nec ego hunc notari puto, licet ad marginem omnium penè excuſorum Codicum adſcribatur; de majoribus enim Diœceſeon primatibus magis agit, quàm de Metropolitanis ſingularum provinciarum Epiſcopis: at de his ordinariis Metropolitanis Provinciarum Epiſcopis ſermo eſt in canone 4. qui eſt de ordinationibus Epiſcoporum, quique Metropolitani cujuſque poteſtatem intra ſuam Provinciam, clariſſimis verbis ſtatuit aſſeritque; hæc canonis clauſula apud Dionyſium: *Firmitas autem eorum, quæ geruntur, per unamquamque Provinciam Metropolitano tribuatur Epiſcopo.* Sed Codex noſter, qui in plures partes dividit canones Nicænos, propriiſque partes ſin-

David pag. 50.

I. David c. I. pag. 50. & c. 2. pag. 109.

τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ. Can. 4. Nicæn.

CAP. VI. gulas argumentis diſtinguit, hoc modo partem extremam canonis 4. velut diſtinctum canonem, exlubet.

VII. *De poteſtate Metropolitani.*

Poteſtas ſanè vel confirmatio pertinebit per ſingulas Provincias ad Metropolitanum.

Quis non intelligat ad hunc canonem reſpexiſſe Bonifacium in ea Epiſtola quæ tota eſt (quemadmodum præfixus Dionyſii titulus habet) *ut in unaquaque Provincia nemo, contemto Metropolitano, Epiſcopus ordinetur* : quæ & ipſa canonis Nicæni materia eſt. Hoc ipſum eſt, inquam, quod Bonifacius ſcribebat à Nicæno canone præceptum; *Per unamquamque Provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere* : quod enim ulteriùs adjicit: *Nec cuiquam duas debere eſſe ſubjectas* : conſequentia eſt, quam ex canone Bonifacius elicit; ſi enim *poteſtas pertinet per ſingulas Provincias ad Metropolitanum*, conſequens eſt ut duæ uni Metropolitano ſubjici non debeant Provinciæ. Sed ſive ſextum, ſive quartum attendas, ipſa canonis verba, quæ referre velle viſus eſt Bonifacius, in codice noſtro nequaquam occurrunt, ſed nec in ulla alia tranſlatione, ipſo etiam Davide confitente.

Tentata Epiſtolæ Bonifacii correctio. Difficile eſt ſanè fateri hæc propria eſſe canonis verba, quæ à Bonifacio poſita ſunt: nec græca enim iis poſſunt accommodari, nec aliæ verſiooes ſimile quid, præter ſenſum, habenr, nec ad canonum formam compoſita videntur. Conjecerim ego contrarium omninò ſcriptum eſſe à Bonifacio in illa parentheſi, eumque cùm nec codicem ad manum haberet, nec propria verba canonis memoriâ teneret, ſenſum ſolummodò exhibere voluiſſe, lectoremque admonere ſe verba non *propriè eadem*, ot legitur, ſed *propè eadem*, ut corrigendum putaverim, poſuiſſe. Sed conjectura eſt, quam, donec codicis alicujus autoritate confirmetur, non auſim fidentiùs aſſerere; etſi neceſſaria videatur correctio. Inde tamen confirmatur, quod nemo unquam dixerit, *propriè eadem verba ponere*, pro *propria verba ponere* : ne merito ſuſpicari liceat, vel reponendum eſſe *propè*, ut jam diximus, vel vocem illam *propriè* aliquo tunc ſenſu uſurpatam, qui nobis modo ignotus ſit. Certè occurrit aliquoties apud illius ævi ſcriptores vox illa non eo ſignificatu, quem modo habet, vel olim habuit antequam lingua in ſenium declinaret: ut verbi gratiâ, cùm Leo noſter ad Marcianum Auguſtum ſcribens Epiſt. 78. cap. 5. ait ipſum *fideliter* PROPRIAQUE *proſpexiſſe ut Orientalibus Eccleſiis diabolicæ inſidiæ non nocerent*. Serm. 3. cap. 2. *Omnes* PROPRIE *regit Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus*. Et cap. 3. *Pro fide Petri* PROPRIE *ſupplicatur*. Lib. 2. de Vocat. Gent. c. 4. *Deus Patriarcharum filiis* PROPRIA *præſidebat*. Et canone 20. Antiocheni Concilii, obi vetatur, ne quis Epiſcopus Synodum præter Metropolitani conſcientiam per ſe habeat; *καθ᾽ ἑαυτοὺς ποιεῖσθαι* : alii *per ſe*, alii *propriè apud ſemetipſum* vertunt, ut Gentianus Hervetus: ubi *propriè* poni videtur pro ſeparatim, vel aliâ ejuſdem poteſtatis voce.

Objectio 4. Ex Innocentii Epiſtola ad Macedones. Denique ex obſcuro hujuſmodi loco nihil contra Codicem noſtrum ſtrui poteſt; cùm nullius Canonis propria verba exſcripſiſſe videatur Bonifacius: & potiùs noſtrum in mente habuiſſe credendus ſit, in quo videlicet titulus VIS. Nicænus, *De Poteſtate Metropolitani* inſcribitur: & XI. *Ne ſine voluntate Metropolitani quis ordinetur Epiſcopus* : quæ tes tunc vertebatur. Quod enim Johannes David, ad aliquem Canonem, qui ex hominum perierit memoria, recurrere videtur, hominis eſt ſomniantis potiùs quàm rem ſeriò agentis.

Occurrit quarto loco Innocentius Papa I. qui Epiſtola 27. ad Rufum & ceteros Macedoniæ Epiſcopos ſcribens de Bonoſiacis, Canonem Nicæni Concilii in hæc verba refert: *De his, qui nominant ſeipſos Catharos, id eſt, mundos, & aliquando veniunt ad Catholicam Eccleſiam, placuit ſanctæ & magnæ Synodo, ut accepta manus impoſitione, ſic maneant in Clero* : à quâ verſione codicis interpretatio diſcrepat, præſertimque quoad ultima verba, quorum loco hæc ſupponit: *ut ordinentur & ſic maneant in Clero* : cùm illic habeatur: *ut accepta manus impoſitione ſic maneant in Clero.* CAP. VI. Canon 1. Nicæni Concilii.

At ratio tota diſcriminis eſt, quod cùm Innocentius Papa Macedonum Epiſcoporum objectioni reſponderet, voluerit Canonem, qui objectus fuerat, verbum è verbo vel ſcribere vel vertere ex illorum literis. Nec ratio erat, cur ſua potiùs uteretur verſione Innocentius, quia difficultas non erat, poſita in hac Canonis voce χειροθετουμένους, quæ manus impoſitionem ſignificat, vel quid hoc loco per manus impoſitionem intelligeretur? ultro enim fatebantur Macedones ordinationem illic ſignificatam eſſe. Nec quæſtio erat, an Bonoſiaci iterum ordinari deberent, ut in eo Cleri ordine permanerent, quem apud Bonoſum obtinuerant? Sed utrum etiam iterata ordinatione in Clero manere permittendi eſſent. Hoc aſſerebant Macedones, negabat Innocentius, ſolaque Laïca communione donandos eſſe volebat; de illo utrique coovenlebant: quamobrem alterutra verſio æque Innocentii cauſſæ patrocinabatur: & ſi Romana illi faviſſet magis, facilè erat Macedonibus ejus autoritatem declinare, & ad Canonis fontem provocare.

Ceterùm verſioni noſtri codicis, ubi χειροθετουμένους per ordinandi vocem interpretantur, ſuffragatur illa Canonum Nicænorum tranſlatio per Teilonem & Thariſtum facta, atque Concilii Carthaginenſis, ut vocant, ſexti autoritate edita: ſuffragantur & autoritates aliæ adductæ à doctiſſimo Morino, de ſacris ordinationibus parte 3. Exercit. 5. cap. 12. Nam antiquam verſionem alteram, quam laudat, & Gratianus exhibet 1. q 7. cap. *Si qui*, recenſere omitto; quoniam alia non eſt quàm Iſidoriana, noſtræ in omnibus ferè concinens.

Suggerit adhuc vir doctiſſimus adverſùs ſententiam noſtram momentum unum. Si proprius, inquit, fuiſſet Romanæ Eccleſiæ codex iſte, in quem partes quælibet, quibus conſtat, eo tempore, eo ordine conjectæ eſſent, qoo in autoritatem ab illa receptæ; quis credat Siricii Epiſtolas Innocentii Decretis poſtponendas fuiſſe, & non potiùs priori loco in codice collocandas? Au Romaois ignotæ ante Innocentii tempora, an contemtui habitæ, an minimè receptæ per eam tempeſtatem? Hoc quis velit aſſerere? Iſtud certè nec ego velim: ſed non una ſuppetit nobis hujus diſſolvendæ objectionis ratio, cui etiam abundè ſatisfecimus, cùm codicis ordinem expoſuimus. Revocandum enim eſt in memoriam caſu potiùs ita compactum codicem emerſiſſe, quàm inito conſilio ac data operâ conditum. Uſque enim ad Innocentii PP. I. ætatem ex ſolis Nicænis ſanctionibus Occidentales adminiſtrabantur Eccleſiæ, ipſaque præſertim Romana, ut idem Pontifex teſtis eſt, Eccleſia, quæ Sardicenſes Nicænis accenſitos habebat. Hæ ſolæ regulæ pro codice erant ſedi Apoſtolicæ. His poſtmodùm ſubnexi ſunt Carthaginenſes triumque Orientis Synodorum Canones, qui Orientales Nicænis tempore vel antiquiores, vel æquales erant. Pluribus non conſtitiſſe codicem cùm primùm codicis formam induit, ac præfatione ornatus eſt, ipſa præfationis verba indicant. Sola namque decreta Nicæna laudat, tanquam totum ferè codicem conſtantia: Quibus *nonnulla*, inquit, *regulæ ſubnexa ſunt, quæ* Objectio … ex Epiſtola Siricii, Innocentii decretis poſtpoſita.

Digitized by Google

CAP. VI. *memorata ſuſcipiens confirmavit Eccleſia.* Exorta poſt hæc damnataque Pelagianorum hæreſi, omnia adverſus eam decreta ſive ab Africanis, ſive à Romanis Pontificibus condita viſum eſt codici ſubjungere; atque ex occaſione reſcriptorum Innocentii ad Africanas Synodos, cetera quoque ejus, quæ ad manum erant, decreta annexa ſunt: Siricii verò Epiſtolam, quæ cum aliis forſan anteriorum Pontificum decretis in ſcrinio ſedis Apoſtolicæ aſſervebatur, non retulerunt in codicem, tum quia de illa tunc non cogitabant, tum quòd nihil ferè contineret, quæ in Decretis Innocentii ſancita non legerentur. Leonis verò temporibus, cum occaſione hæreſis Eutychianæ, vel etiam ambitioſi illius Anatolii pro ſedis ſuæ prærogativa conatûs, diligentiùs excuſſa ſunt ſedis Apoſtolicæ ſcrinia, multa inde prolata ſunt, atque è ſcriniorum tenebris in luce codicis poſita, prædeceſſorum ejus decretalia Conſtituta, quæ illic ante delituerant.

Ep. 3. S. Leonis cap. 5. Certè Leonis tempore non fuiſſe in Romano codice conſtitutiones Pontificum Innocentio Papa antiquiores, ejuſdem Leonis Epiſtolæ ad Epiſcopos per Campaniam Piſcenum, Tuſciam, *&c.* caput ultimum declarat. Cùm enim plura diſciplinæ Eccleſiaſticæ capita pertractaſſet, ne ex aliorum ſilentio errandi occaſionem ſumerent Epiſcopi, omnia innovat & confirmat prædeceſſorum ſuorum Conſtituta, nec tamen vel Siricium, vel quemquam Innocentio antiquiorem nominat, ita ut ab Innocentii Conſtitutionibus indicet ſumendum eſſe initium earum, quæ codice tunc continebantur: *Ne quid verò ſit*, inquit, *quod prætermiſſum à nobis fortè credatur, omnia decretalia Conſtituta tam beatæ recordationis* Innocentii, *quàm omnium prædeceſſorum noſtrorum ... veſtram dilectionem cuſtodire debere mandamus.*

Præterea non magis nocet codici noſtro, quòd Innocentii Papæ Epiſtolæ, poſthabitâ tunc Siricianâ, illi inſertæ ſunt, quàm codici Dionyſiano, quòd hic in ſinu licet Eccleſiæ Romanæ, & ex ejus fortè ſcriniis conditus, careat tamen ſtatutis ſedis Apoſtolicæ Siricio antiquioribus, ab eodem non uno loco commemoratis, & ut ſcribit cap. 1. ſuæ Epiſtolæ, *miſſa ad provincias à veneranda memoria prædeceſſore meo Liberio generalia decreta.* Nemini enim hucuſque venit in mentem ut eam ob rem Dionyſii Collectionem in dubium vocaret; nec eandem ob cauſſam quemquam puto minus æquum noſtro eſſe futurum.

Denique jam monuimus confuſionem partium codicis, non modò ſententiæ noſtræ non repugnare, ſed favere potiùs: cùm hoc nobis certiſſimum veteris codicis dignoſcendi κριτήριον ſuggerat Dionyſii præfatio: ſi modò aliud nihil ejus ſinceritati obſtiterit.

ADDITIO
AD
DISSERTATIONEM XII.

De Codice Canonum Eccleſiæ Romanæ. Quâ Hipponenſis Concilii Breviarium ejuſque ſinceritas aſſeruntur adverſus Emmanuelem Schelſtratium.

Adversus partem codicis, non certè ignobilem nec modicæ utilitatis inſurrexit anno 1679. Emmanuel à Schelſtrate, vir dum viveret, Eccleſiaſticarum rerum non parùm ſtudioſus. Eo enim anno emiſit in lucem Librum cui titulus: *Eccleſia Africana ſub Primate Carthaginenſi*; in cujus Diſſertatione III. Cap. VI. diſcutit Concilium Hipponenſe anno 393. celebratum, collatoque exemplari Breviationis Canonum illius quæ jampridem inſerta eſt voluminibus Conciliorum, cum eo quod Codicis noſtri Capitulum ſecundum conſtituit; illam breviationem genuinam germanamque cenſet, noſtram verò ſpuriam ſuppoſititiamque pronunciat. Ut ita ſentiret adductus eſt nonnullis argumentis, quæ valida ac decretoria illi viſa ſunt; mihi verò admodum infirma ac nullius ferè momenti.

Ac primum quidem invadit Schelſtratius Synodicam Carthaginenſis Synodi, in qua relecta, emendata, aucta dicuntur ſtatuta Hypponenſia: & tametſi fateatur ab omnibus Conciliorum Collectoribus aut Eccleſiaſticis Scriptoribus habitam illam fuiſſe pro Synodica Carthaginenſis Synodi, hanc tamen illi abjudicare non veretur, & Byzaceno Concilio cuidam adjudicare. Ejus rationes paucis excutio. 1. *Habet*, inquit, *hæc Synodica quædam de Creſconio Villarenſi Epiſcopo, quæ Canone 38. Concilii Carthaginenſis III. longè aliter concepta ſunt.*

Fefellit eum memoria. De Creſconio Villarenſi ne verbum quidem in Synodica, ſed ſolummodò in ſtatutis Concilii Ipponienſis breviatis, quæ Synodicæ ſubjiciuntur. Quod porrò eo loco habetur de Creſconio Villarenſi, non modò non pugnat cum Canone illo 38. Concilii Carthaginenſis, quod falsò tertium abſolutè dicitur, ſed illum illuſtrat ab eóque viciſſim illuſtratur. Canon enim ille 38. tria nos docet de Creſconio: primùm, adversùs eum pronunciatum eſſe Synodi judicium. Deinde idem fuiſſe confirmatum: ac tertiò in eo petitur, ut liceat contra Creſconium adire Rectorem Provinciæ, quia contemtis Epiſcoporum Decretis Eccleſiam Tubonienſem relinquere detrectarat. Porrò Decretum illud aliud non eſt, quàm quod in Codice noſtro legimus, in Hipponenſi quidem conditum, in Carthaginenſi verò confirmatum, quo *Creſconius Villarenſis Epiſcopus, qui Tubunienſis Eccleſiæ Cathedram tenuiſſe dicebatur, plebe ſua, hoc eſt Villarenſis Eccleſia juſſus eſt eſſe contentus.*

Pergit Emmanuel. *Habet inſuper in Breviario Hipponenſis Concilii complura Capitula quæ mutila ſunt vel interpolata. Unum ſufficiat ordine 36. de ſcripturis Canonicis in quo omittuntur Libri Machabæorum, & Epiſtolæ Canonicæ Petri Apoſtoli duæ, Joannis tres, Judæ Apoſtoli una & Jacobi una.*

Unum Schelſtratio ſufficit mutilorum Canonum exemplum de Scripturis Canonicis, quia plura non habuit quæ opponeret. At tria ſufficiunt reſponſa. 1. Omnes libros illos qui omiſſi ſunt (ſi primam Petri & Primam Joannis excipias) non fuiſſe olim ab omnibus Eccleſiis receptos. Deinde Canonem illum adhuc incertum fuiſſe Africanis Eccleſiis, de quo nimirum ſtatuerunt Tranſmarinas Eccleſias eſſe conſulendas, antequam confirmaretur. Denique facile fuit ut properanti ſcribæ vel incauto exciderint libri illi quorum mentio hoc loco deſideratur.

Capitula verò quæ Interpolata vocat, meliùs cum Patribus Carthaginenſibus appellaſſet *diligentiùs conſtituta*, ut in Synodica; vel *diligentius pertractata*, ut in titulo ſtatutorum breviatorum.

Sed ab hac ipſa vocula præcipuum argumentum ſumit ſcriptor adversùs ſinceritatem Hipponenſis iſtius compendii. Nam, *quod caput eſt*, inquit, *referuntur in iſta editione omnes integri Canones, cum titulus præ ſe ferat: Statuta Concilii Ipponienſis breviata: unde ſi aliqua ex duabus editionibus*

Digitized by Google

ampleſtenda foret, non illa quæ integros canones retulit, ſed editio potiùs vulgata ampleſtenda foret, quæ ſolum canonum Hipponenſium Breviarium continet. Sed neutra tamen illi arridet. Decernit enim contra Eminentiſſimos Baronium & Petronium, *Synodicam illam cum Breviario ſubjuncto, ſi non ſuppoſititiam, ſaltem interpolatam eſſe quod iis rationum momentis probandum iri*, inquit, *confidimus quæ nemo prudens contemſerit.*

Mira enim verò fiducia, quam nullo negorio repreſſum imus. Nam ut id quod *caput eſſe* aſſerit retundamus, non uno modò breviantur Conciliorum ſtatuta. Sic enim in compendium mitti poſſunt, ut ſenſus & materia cujuſque Canonis aliquot verbis indicentur: quâ ratione Dionyſius exiguus utriuſque ſui Codicis Canones & decreta breviavit, illorumque ſummaria breviſſima & ſigillatim unicuique præfixit & collectim in utriuſque Codicis capite appendit. Eâdem methodo uſus eſt Ferrandus Diaconus ac demum quiſquis eam Hipponenſium Canonum Synopſim concinnavit, quæ in vulgata editione conſpicitur: quamquam ita brevis ac jejuna ſit, ut in pluribus Canonis materiam vix delibet, ejuſque vel rudem notitiam ſatis clarè ingerat legentis animo.

Alia eſt ratio Synodalium Compendiorum quam plerique Codicum canonicorum ac ſummarum Conciliorum conditores ſecuti ſunt, quæ in eo conſiſtit, ut reſectis quæ vel ad hiſtoriam, vel ad particulares controverſias pertinent, & aliis à fidei vel diſciplinæ communis materia alienis, ſoli Canones deſcribantur, ut qui ad illos vitam moreſque ſuos componere tenentur, faciliùs eos ſubjectos oculis habeant. Ea methodo breviata ſunt à Carthaginenſis Synodi Patribus ſtatuta Hipponenſis Concilii: quos ſubinde imitati ſunt Orientalium Canonum collectores, & poſtea Dionyſius, Creſconius, Martinus Brachatenſis, ac demum poſtremis his ſæculis Caranza, Coriolanus & alii.

Verùm omnium collectionum vel compendiorum ſive autoritatem, ſive diligentiam ſuperat ſtatutorum Hipponenſium collectio, quæ primum per Byzacenæ Provinciæ Epiſcopos, ſeu Concilium, confecta eſt; deinde emendatores, approbatores, amplificatoreſque habuit Concilii Carthaginenſis numeroſiſſimi Epiſcopos, ac demum pluribus magni momenti Canonibus auctior facta, habita eſt pro integro ferè Codice Eccleſiæ totius Africanæ; ita *ut quæ poſtea in Africa celebratæ ſunt Synodi ex Hipponenſi, tanquam ex Archetypo quodam complura fuerint mutuata*, ut refert Schelſtratius ex Baronio. Quamobrem cum præſtantiſſimæ hujus Synodi integra acta exciderint, magno apud omnes in pretio debet eſſe hæc Canonum illius collectio, eamque ob cauſam illius authentiam ac ſinceritatem majori ſtudio ac diligentia vindicatum imus à falſis Schelſtratii ſuſpicionibus, quibus leviores ac infeliciores conjecturæ vix ullæ eſſe poſſint.

» Prima quam objicit hæc eſt, quod Epiſtola Sy-
» nodica inſcribitur *Epiſcopis Numidiæ, Mauritaniæ*
» *utriuſque, Tripolis & Provinciæ Proconſularis*,
» omiſſa provincia Byzacena, cujus, inquit, alia
» ratio afferri non poteſt, quàm quod hæc Synodica
» ab Epiſcopis Byzacenis ſcripta ſit ad aliarum provin-
» ciarum Epiſcopos, etiam Proconſularis, cujus
» Metropolitanus tunc temporis erat Aurelius qui...
» teſtatus eſt in Concilio Carthaginenſi III. literas
» Fratrum Byzacenorum & Mizonii ad ſe tranſmiſſas,
» ut ibidem legerentur. Unde ſequuntur duo: Aure-
» lium in primis inſcriptioni Synodicæ contra Acto-
» rum fidem haberi inſertum: Synodicam inſuper fal-
» sò præ ſe ferre titulum Carthaginienſis Concilii,
» cum ſit Byzaceni, ut rectè animadvertit in Notis ad

Codicem Africanæ Eccleſiæ Chiſtophorus Juſtellus.

Juſtellum multa paſſim eruditè ſcribentem poterat ſequi Schelſtratius; ſed parum feliciter hoc loco illius preſſit veſtigia, & cum errante erravit. Uterque enim duas Epiſtolas prorſus diverſas miſcet ac confundit: unam, quam ſcripſerat Mizonius, Byzacenæ Primas, cum ſuis Collegis ex Provinciali ſua Synodo, in qua ſelecti ſunt Legati qui ad Carthaginenſem Synodum generalem omnium Comprovincialium nomine ſe conferrent: alteram, quam ex generali iſta Synodo cum Aurelio cæteriſque Patribus ſcripſit idem Myzonius ad illam delegatus poſt abſolutam Synodum.

Primam ſcripſit ad Aurelium Primatem, unàque miſit Breviarium Hypponenſium Canonum à Byzacenis quidem concinnatum, ſed nondum *in melius reformatum*, imò eo conſilio miſſum, ut ſi quid in eo deprehenderetur animadverſione dignum, meliùs conſtitueretur, ut reapſe factum eſt. Clara ſunt hanc in rem Aurelii verba in illa Carthaginenſi Synodo anni 397. *Et ideo fratres, ſi veſtræ caritati videtur, litteræ fratrum noſtrorum Byzacenorum, ſed & Breviarium quod eidem Epiſtolæ adjunxerunt ad hunc cœtum corrogatum legantur, ut ſi quæ fortè illic movere caritatis veſtræ animum poſſunt in eodem Breviario, quæ diligentiùs fuerint animadverſa, in melius reformentur. Hoc enim frater & Coëpiſcopus noſter primæ ſedis, vir perſpectus merito ſuæ gravitatis atque prudentiæ, Mizonius ſcribens ad meam parvitatem poſtulavit.* Eo primæ Epiſtolæ argumentum.

Secundæ Epiſtolæ, cui idem Mizonius cum aliis totius generalis Synodi Carthaginenſis Patribus ſubſcripſit, non unũ à prima diſcrimen, & diverſa prorſus materies. Non ad Aurelium, ſed ab Aurelio, Mizonio, cæteriſque Epiſcopis ſcripta fuit ad quinque ſeu omnes Africæ provincias, ſolâ Byzaceoâ exceptâ: in eaque Epiſtola non ampliùs poſtulatur ut Breviarium illud reformetur, ſed Brevem ſtatutorum, ut ibi legitur, (*in quo omnia videntur eſſe complexa & quædam diligentiùs conſtituta*) *Huic*, inquiunt, *Epiſtolæ ſubdi fecimus, ut compendio, quæ decreta ſunt recenſentes, ſollicitiùs obſervare curemus.*

Si verò Belga Diſſertator impoſſibile putaverit, ut unam Mizonius ſcripſerit ad Aurelium è Bizacena provincia; & alteri cum Aurelio ſubſcripſerit Carthagini, nodum in ſcirpo quæſiit. Nihil enim faciliùs quàm alterum alteri conciliare. Hoc enim verò ſæpe ſæpius uſu venit, ut Metropolitanus qui Provinciali Coëpiſcoporum ſuorum congregationi præfuit, ſubſcripſitque libello quo deputati ad generalia Comitia delegantur, Epiſtoliſque ſeu inſtructiunibus aut Commonitoriis ad illa directis, idem poſtea Comitiis Generalibus interſit ſtatutiſque & Synodicis ſubſcribat.

Non arbitror tamen eadem prorſus ratione rem de qua quæſtio movetur contigiſſe, ſed iſto potiùs modo: Poſtquam Hipponenſes ſanctiones conditæ fuiſſent, & in provincias miſſæ, quia abuſus bene multi per illas reſcindebantur, non niſi ægrè à plurimis receptæ ſunt, imo effrænata temeritate à quibuſdam minimè cuſtoditæ, ut narrat Synodica. Ad hujuſmodi excuſandos exceſſus ab aliquibus prætendebatur quod ea quæ jam dudum legibus ſtatuta erant ignorantes prætermiſerant. Hoc ipſum autem in Byzacenis præſertim locum habuiſſe, & ignorantiæ prætextu excuſationem ab eiſdem fuiſſe adumbratam, non obſcurè innuunt ipſa Synodicæ verba, & ex alia Carthaginenſi Concilio ſuperiùs deſcripta: ex quibus patet, & à Byzacenis Epiſcopis Breviarium Hypponenſium Canonum miſſum fuiſſe ad Aurelium, ut rurſus examinaretur, ac ſi opus eſſet in melius reformaretur, & illud idem ad Bizacenam poſtmodum provinciam remiſſum fuiſſe,

Digitized by Google

ſed emendatum ac pluribus Canonibus auctum.

Receptâ Epiſtolâ Byzacenſium, non ad Synodum, ſed ad Aurelium ſcripta, ut ipſe diſertis verbis aſſerit, rem iſtam majoris eſſe momenti cenſuit, quàm ut ipſe ſolus de ea quicquam decerneret, nec Synodi generalis ſtatuta aliter quàm in alia generali Synodo retractari, aut emendari poſſe exiſtimavit. Sive autem jam indicta eſſet Synodus, ſive ea occaſione aliorumque negotiorum tractandorum causâ illam Aurelius *corrogarit*, quo verbo ſcitè ipſe utitur, jam ex parte congregata illa fuiſſe videtur ſexto Calendas Julias ejuſdem anni 397. ita ut fuerit velut præludium generalis Synodi, quæ longè majori numero coaluit V. Calendas Septembris ejuſdem anni. Ad hujus enim calcem hæc habentur in Codice Africano: *Cæſario & Attico VV.CC. Conſſ. ſexto Kal. Julias Carthagine, placuit, ut nullus Epiſcoporum naviget ſine formata Primatis. Geſta in authenticis, qui quæret inveniet.* Quæ verba ſi conferantur cum his quæ V. Kalend. Septembris ejuſdem anni præfatus eſt Aurelius in ipſo Concilii generalis exordio, conſtabit, ni fallor, non de alio Concilio eſſe intelligenda, quàm quod ſexto Kal. Julias inchoatum fuerat. *Poſt diem*, inquit, *Præſtitutam Concilii concedimus, ut recordamini fratres beatiſſimi, & arbitrabamur omnium Provinciarum per Africam legationes conveniſſe ad diem, ut dixi, præſtitutam noſtri tractatûs.* Porrò non opus habuiſſet Aurelius apud Conſacerdotes ſuos memoriam prioris illius conſeſsûs reficare, niſi jam duo ſaltem menſes à primis ejuſdem conſeſſibus fuiſſent elapſi: totidem porrò, non plures, revera effluxerant ab illa Synodo cum VI. Kal Sept. congregata eſt. Non igitur alia fuit Synodus, ſed magnæ illius Synodi anticipati conſeſſus, in quibus qui ad præſtitutam Concilii diem convenerant, aut eam etiam prævenerant, de variis capitibus tractatum inter ſe ſe inierunt. In primis lecta tunc fuit Epiſtola Byzacenorum, cum Breviario miſſa, déque eodem per Mizonici Epiſtolam poſtulatis actum eſt unâ cum iis Epiſcopis qui ex Byzacena provincia advenerant.

Enim verò, quod maximè obſervandum velim, licet iidem ad Aurelium ſcripſiſſent è ſua Synodo ante menſes fortè non paucos, non propterea neglexerunt ſe Synodo generali præſentes ſiſtere. Immò verò cum ipſorum res illic agitari deberent, in primiſque Breviarium illud ſuum in melius reformandum peroptarent, omnium primi Carthaginem ſe contulerunt, & quidem maximo numero, quod facilè ex relatis Aurelii verbis deprehendimus, & ex his aliis quæ proximè ſequuntur: *Sed cum conſacerdotum noſtrorum Epiſtola Byzacenorum fuiſſet recitata, vel quid mecum* IIDEM *qui tempus & diem Concilii prævenerant tractaſſent, veſtræ charitati legeretur, lecta eſt etiam à fratribus Honorato & Urbano, qui nobiſcum hodie Concilio participantur legatio Sitifenſis Provinciæ deſtinata, &c.* Verùm cum de illo Breviario coram Synodo nondum numerosâ nec plenâ actum fuiſſet, (expectabantur enim Numidiæ Epiſcopi, aut ſaltem eorum Legati) iterum coram Synodo jam frequentiori effectâ lecta eſt Bizacenorum Epiſtola unâ cum Breviario, omniumque Patrum judicio ſubjecta ſunt quæ de utroque in prioribus conſeſſibus fuerant in melius reformata, ut ſuperiùs retulimus, deſcriptis Aurelii de illa Epiſtola & Breviario verbis.

Byzacenos Concilio interfuiſſe, ita ut cæteros etiam prævenirent, etſi ſatis indicant illa Aurelii verba, *Quid mecum* IIDEM *qui tempus & diem Concilii prævenerant tractaſſent*; Illud 2. probatur ex appoſitis Breviario jam in melius reformato ſubſcriptionibus. Nam poſt Mizonium primæ ſedis in Byzacena Epiſcopum ſubſcribunt *Victorianus Maſcilianenſis, Lupianus plebis Tambitana, Ninus Jubaltianenſis, Philologius Adrumetina, & Ferox Macrianenſis*: qui omnes Byzacenæ provinciæ Epiſcopi erant. Quod enim in vulgatis legitur *Lupianus Tamugadenſis, Ninus Tubaltanenſis & Ferox Macrienſis*, ſcribarum oſcitantiæ adſcribendum: Tamugada quippe in Numidia erat, è qua ne legati quidem ad Synodum venerant, ut conqueritur Aurelius: & veriſimile eſt ſolum Reginum Vegeſelitanum in ea provincia Epiſcopum, qui fortè apud Carthaginem propriorum negotiorum cauſa tunc verſabatur, interfuiſſe Synodo, in qua literas Creſcentiani primæ Sedis Epiſcopi recitavit. Tubaltanenſis civitas an aliquando fuerit, ignoro, ignoraſſeque pariter videntur quotquot Africanarum provinciarum notitiam recenſere aut commentari aggreſſi ſunt. Macri denique & Macrenſes ſeu Macrienſes Epiſcopi ad Proconſularem Provinciam pertinebant, è qua unicum inter Byzacenos ſubſcripſiſſe parùm credibile eſt. Cur autem præ aliis ſubſcripſerint Byzaceni, obvia ex dictis eſt ratio. In Byzacena ortæ erant difficultates circa Hypponenſia ſtatuta; à Byzacenis ea de re conſultus fuerat Aurelius; hæc ipſa ante omnia ad Synodum delata fuerat, Byzacenis præſertim inſtantibus in melius reformata ſtatuta fuerant, *& communi conſilio per univerſam Byzacenam in notitiam cunctis deducenda cenſuimus*, inquiunt, *ut ab hinc quiſquis temerator exiterit, ſciat ſe ſtatûs ſui operatum eſſe jacturam.* Meritò igitur Byzacenorum Epiſcoporum eorumque Primatis nomine & autoritate munitum eſt Breviarium, ut qui per Provinciam illam ignorantiæ velum proterviæ ſuæ & inobedientiæ olim obtendebant, aut quid ſimile, ſuorum Epiſcoporum autoritate faciliùs ad meliorem frugem reducerentur. Porrò cum plurimi ſaltem Byzacenæ provinciæ Epiſcopi cum ſuo Primate adeſſent Synodo, eique ſubſcripſiſſent inde eſt quod Synodicæ titulo eorum provincia inſcripta non legatur. Ipſi enim ad ſua redeuntes delaturi erant Breviarium illud ſuum, ut è totius ſuæ Byzacenæ provinciæ Synodo, poſt reditum congreganda, illud mitterent per univerſam Byzacenam provinciam, ut mittendum Patres cenſuerant.

Ex dictis de gemina Epiſtola, & ex aliis adnotatis patet in auras abire ſecundum Schelſtratii argumentum, ab iis verbis petitum, *Dum in Carthagineſi urbe conveniremus*; cum enim conſtare, inquit, Synodum hanc habitam fuiſſe in Byzacio, duas Synodos, Byzacenam unam, Carthaginenſem alteram, in unam, ut diximus, conflat ac confundit.

Tertium ex Symbolo petitum valeat per me licet adversùs vulgatam indiculi Hypponenſis editionem, ubi integrum habetur, ſed mendis depravatum; at nihil hoc ad noſtram Editionem, in qua Symbolum indicatur, non refertur.

Quartum evaneſcit per diſtinctionem quam ſtatuimus inter Breviarium miſſum à Byzacenis ad Aurelium, *ut quæ diligentiùs fuerint animadverſa in melius reformentur*; ut loquitur ipſe Aurelius; & idem Breviarium remiſſum per univerſam provinciam Byzacenam; jam recenſitum, in quo *quædam diligentiùs conſtituta*, ut habet Synodica Carthaginenſis. Quare hanc vulgato ſtatutorum Breviculo præfixam Epigraphen, quam objicit Diſſertator, *Concilii Hypponenſis Abbreviationes facta in Concilio Carthaginenſi III.* hanc, inquam, Epigraphen tueatur qui voluerit Breviculum vulgatum defendere, hæc certè cura non me attinet qui in meo Codice hunc titulum, non alium, Breviario præfixum lego: *Incipit Brevis ſtatutorum.*

Quintum argumentum ſic proponit Breviarii adverſarius. *Quod nullus*, inquit, *eorum qui Concilii Hypponenſis meminerunt, vel unum ex omnibus ti-*

tulis (primo de Paſchate excepto) agnoverit pro titulis Canonum Hypponenſium ; quin cuncti potius alios retulerint qui in Breviario illo non reperiuntur.

Bicorne iſtud argumentum, quod negativum eſt, vel eo nomine infirmum eſt ac debile ; ſed fruſtraneum eſt omnino ac evanidum aliis præterea nominibus.

Primo quia cum in pluribus Synodis condita ſint pleraque ſtatuta quæ Breviario includuntur, primum quidem in Hypponenſi, deinde in Carthaginenſi, mirum non eſt ſi modo uni, modo alteri tribuantur. Eòque faciliùs hæc varietas contingere potuit, quod in hoc ipſo Breviario, ut in Romano Codice jacet, utrique illi Concilio tribuantur Canones queis de controvertimus : ſic enim primo in limine habetur : *Canones Concilii Carthaginenſis habiti ſub die Iduum Auguſtarum, Attico & Caſario Conſulibus.* Deinde poſt Synodicam : *Statuta Concilii Ipponienſis breviata, & quadam eorum in Concilio Carthaginenſi cum Byzacenis Epiſcopis collata, & diligentius pertractata, hac ſunt.* Demum poſt quinque aut ſex capita abbreviata, quæ non fuerant inſerta à Byzacenis, illorum Breviarium in melius reformatum, hoc titulo inſignitur : *Incipit Brevis ſtatutorum.* Quid mirum igitur, ſi dum eorum aliqua laudantur, modò Hypponenſi, modò Carthaginenſi tribuantur.

Secundo vel ipſa Brevis aut Breviarii appellatio ſatis indicat non omnia ſtatuta illi inſerta fuiſſe, ſed nonnulla prætermiſſa, ut quæ particularia potiùs negotia, quàm communem Eccleſiæ diſciplinam, aut Primatum tantummodò curæ ac ſolicitudini reſervata erant. Hujuſmodi ſunt quinque illa capita à Carthaginenſibus addita, quæque à Byzacenis ob illam fortè rationem omiſſa fuerant. Primum enim ſpectat indictionem diei Paſchatis. 2. Particularem cauſam Creſconii Villarenſis Epiſcopi ; ſed cujus occaſione cenſuerunt Carthaginenſes communi Canone tertium iſtud ſanciendum. *Ex hoc placuit ut à nullo uſurpentur plebes aliena* ; Quartum ad Primatem Sitifenſis Provinciæ unicè pertinet : ſed conſequenter de cæteris Primatibus nonnihil adjectum eſt. Eandem abbreviandi rationem reddunt Codicis Africani autores ad Concilium anni 405. *Hujus*, inquiunt, *Concilii geſta ideò non ex integro deſcripſi, quoniam magis ea qua in tempore neceſſaria fuerunt, quàm aliqua generalia conſtituta ſunt ; ſed ad inſtructionem ſtudioſorum ejuſdem Concilii Brevem digeſſi.* Non eſt igitur cur miretur noſter Diſſertator pro Hypponenſibus Canonibus habitos eſſe aliquos quos Breviario inſertos non legimus : hoc enim ipſa Breviarii ratio poſtulat, ut non omnia complectatur.

Quod autem inſuper aſſerit, nulla è ſtatutis hoc breviario contentis ab ullo referri ac laudari pro Canonibus Hypponenſibus confidenter magis id dictum, quàm verè ac peritè, nullo negotio probaturi ſumus.

Primum enim Auguſtinus in Epiſtola nunc 64. ad Quintianum Presbyterum ſic eum affatur : *Miror prudentiam tuam, quod me admonueris, ut jubeam non recipi eos, qui ad nos à vobis ad monaſterium veniunt, ut quod ſtatutum eſt à nobis in Concilio permaneret, & tu non memineris in Concilio inſtitutum qua ſint ſcriptura Canonica, qua in populo Dei legi debeant. Recenſe ergo Concilium, & omnia qua ibi legeris commenda memoria, & ibi etiam invenies de ſolis Clericis fuiſſe ſtatutum, non etiam de Laicis, ut undecumque venientes non recipiantur in monaſterium. Non quia monaſterii facta mentio eſt, ſed quia ſic inſtitutum eſt, ut Clericum alienum nemo ſuſcipiat.* Ecce duos Canones ab Auguſtino laudari, unus de Scripturarum Canone, alter de alieno Clerico non ſuſcipiendo. Prior exſtat quidem in illo Concilio Carthaginenſi a. 397. quod refertur in Codice Africano & inter acta Concilii quod vulgo Carthaginenſe III. dicitur ; ſed neutrum indicatum eſſe hoc loco ab Auguſtino certum mihi videtur. Nam ex duabus illis collectionibus alterutram fictitiam eſſe oportet, utpote quæ & eodem anno & menſi aſſignentur, & iiſdem ferè Canonibus conſtent : at nemo eſt qui autoritatis ac authentiæ primas Codici Africano ultrò non concedat, ac conſequenter alterius acta prorſus commentitia non pronuntiet, ut aliquando fortè fuſiùs probabitur. Si ergo Carthaginenſem Synodum deſignare voluiſſet Auguſtinus, non aliam deſignare potuiſſet quàm quæ Codici Africano ad annum 397. inſerta habetur. At ex Concilio illo duos Canones à ſe laudatos hauſiſſe mihi non videtur Auguſtinus. Agitur enim de Concilio, cui ipſe interfuerat : *Quod ſtatutum eſt à nobis in Concilio.* Porrò Concilio a. 397. non interfuerat ſanctus Doctor, ut ex Actorum initio clarum eſt, ubi Aurelius commemorat literas Creſcentiani Numidiarum Primatis ad ſe ſcriptas, in quibus promittebat pro ſuæ Provinciæ Epiſcopis, *Quod aut ipſi dignarentur venire, aut ad hoc Concilium fuiſſent ex more deſtinaturi legatos ; ſed hoc*, inquit, *minimè factum videtur, &c.* Reſtat igitur ut ex Concilio Hypponenſi geminum Canonem hauſerit cui Concilio, ipſe teſtatur ſe nondum adhuc Epiſcopum interfuiſſe. Deinde quod ſimpliciter *Concilium* appellet Epiſcopus Provinciæ Numidiæ & ipſius Hypponæ Epiſcopus Hypponenſe Concilium indicare mihi videtur, velut teſtem ſibi domeſticum, quod Concilium celeberrimum fuerat, primum ſub Aurelio Primate, eo imprimis conſilio congregatum ut collapſa Eccleſiæ Africanæ diſciplina rurſus inſtauraretur, ad quod denique velut ad Archetypum quoddam animos adverterunt Africani Epiſcopi, quoties de aliquibus diſciplinæ capitibus reſtituendis in Synodis inquiſitum eſt. Denique cum vel Hypponenſe indicaverit Auguſtinus, vel Carthaginenſe a. 397. celebratum, primum potiùs quam ſecundùm fuiſſe illi ob oculos inde conficio, quod propriè poſtremum iſtud de Clericis alienis non ſuſcipiendis nihil ſancivit, *ſed in multis Conciliis* Cod. Afric.
hoc ſtatutum eſſe in memoriam revocat Epigonius c. 54.
Synodi Patribus & *nunc hoc confirmandum eſſe* ab illorum prudentia ſuggerit, *ut Clericum alienum nullus praripiat Epiſcopus prater ejus arbitrium cujus Clericus fuerit.* Poſtulavit etiam *Victor Promotione antiquiſſimus petitionem Epigonii generalem omnibus effici* ; ſed obſtante Primate Aurelio nihil concluſum. Inſuper dicitur Julianus *contra ſtatuta Concilii faciens*, ſi Clericum ſurreptum non reſtituerit : jam ante igitur conditum fuerat ejuſmodi ſtatutum in aliquo Concilio, nec alio quam Hypponenſi : de hoc igitur locutus eſt Auguſtinus, quod Concilium pariter hoc loco ſimpliciter Concilium nuncupatur, ut ab Auguſtino factum legimus.

Secundum teſtem pro Hypponenſi Breviario adduco collectorem Africanum Conciliorum omnium temporibus Aurelii Primatis congregatorum. Habetur illa collectio in Codice Canonum Eccleſiæ Africanæ, qui duabus conſtat partibus, cujus prima continet Canones ſub triginta & tribus titulis, eoſque corrogatos ex tribus ferè Conciliis, quorum primum habitum eſt ſub Grato Carthaginenſi Primate a. 348. ſecundum ſub Genethlio item Primate a. 390. tertium verò eſt Hypponenſe noſtrum ſub Aurelio primùm & celebratum anno 393. Quam ob cauſam ſecundam Codicis partem, quæ eſt Conciliorum ſub Aurelio congregatorum, ab Hypponenſi auſpicatur Collector ; ſed quia iſtius Synodi Canones jam collecti fuerant in prima Codicis parte, ad eam relegat Lectorem : *Geſta*, inquit,

hujus

Digitized by Google

hujus Concilii ideò deſcripta non ſunt, quia ea quæ ibi ſtatuta ſunt, in ſuperioribus probantur inſerta. Quærendi ſunt igitur in prima illa Codicis parte Hypponenſes Canones, inter triginta & tria illa ſtatuta: & revera omnes ferè conſtitutiones in Breviario noſtro recenſitæ, illic inveniuntur quales erant antequam inſertis aliis quatuordecim auctiores fierent & in aliis quibuſdam partibus in melius reformarentur.

Tertii teſtis loco erit Concilium Carthaginenſe univerſale ſub Bonifacio Primate celebratum an. 525. poſt reſtitutam Africanis Eccleſiis & Epiſcopis libertatem à VVandalorum tyrannide. In illo recitata ſunt plurima ex gemina illa parte Codicis Africani. Ex ſecunda longè plura ac præſertim ex Concilio anni 397. quod *tertium* ſine addito, appellat, nimirum tertium ſub Aurelio, ſed ad calcem primæ dici duas inſignes particulas non ex Breviario Hypponenſi, ſed ex integris hujus Concilii Actis quæ tunc adhuc ſupererant.

Primum excerptum eam exhibet geſtorum partem in qua, quemadmodum compendioſe refertur in prima additione ad noſtrum Breviarium, *Placuit etiam propter controverſiam quæ ſæpè ſolet oboriri, ut omnes Africanæ Provinciæ obſervationem diei Paſchalis ab Eccleſia Carthaginenſi curent accipere.*

Alterum excerptum continet eam Actorum partem in qua ſtatutum hoc conditum fuit: *Primatem proprium Mauritania Sitifenſis, cum id poſtularet, habere permiſſa eſt in longinquioribus Mauris*, ut habet codex noſter in additione prima Breviario facta à Carthaginenſibus Patribus. Item altera pars ejuſdem ſtatuti quod abbreviatum pariter habetur poſt verba mox relata: *Cæteri primæ ſedis Epiſcopi ex Concilio Epiſcopi Carthaginenſis Eccleſiæ primates provinciarum ſuarum conſtituendos eſſe profeſſi ſunt, ſi aliqua altercatio fuerit*: Non poteſt, opinor, luculentiùs refutari argumentum Schelſtratii, deſumtum à ſcriptorum omnium aut monumentorum antiquorum, ut putabat, ſilentio, quàm gemina illa interlocutione, quæ Codici noſtro & Hypponenſi præſertim Breviario lucem affert maximam, certumque ſinceritatis caracterem.

Abundè igitur videor mihi ſatisfeciſſe primæ parti argumenti V. quo aſſeritur, *Quod nullus eorum, qui Concilii Hypponenſis meminerunt, vel unum ex omnibus titulis primo de Paſchate excepto) agnoverit pro titulis Canonum Hypponenſium.* Immò meminit Auguſtinus, meminit autor partis 2. Codicis Africani, & omnes ferè illius Canones in priori recenſitos digito monſtrat: meminere Carthaginenſis Concilii plenarii Patres anno 525. congregati & duas integrorum Actorum particulas inſignes, duaſque ſanctiones Hypponenſes ob oculos ponit: meminit denique Ferrandus, cujus teſtimonium potiſſimum objicit & urget Diſſertator adverſus Breviarii ſinceritatem, quod clarè patebit ex iis ad quæ pergimus.

Altera pars quinti argumenti hæc eſt: *Quod cuncti (qui Hypponenſis Concilii meminerunt) alios retulerunt (Canones) qui in Breviario illo non reperiuntur.* Ad generalem hanc objectionem, generalem ſupra reſponſionem repoſuimus: ſingulis exemplis jam reſponſuri ſumus. Hoc primum ſubjicitur. *Quatuordecim annis tantùm poſt Concilium Hypponenſe celebratum fuit Carthaginenſe Concilium ſub Aurelio, qui refert in Hypponenſi Concilio ſtatutum fuiſſe de Concilio plenario ſingulis annis per diverſas Africæ provincias habendo, quod nullibi reperitur in Breviario.* Pondus ego libens addo objectioni. Nimirum non in illo ſolum Concilio anni 407. ſed in Concilio generali anni 397. bis fit mentio ſtatuti illius Hippone conditi, ut videre eſt Cod. Afric. c. 51. & 52. ſed quid tum? ſi omnia in Breviario continerentur, non eſſet Breviarium. Deinde prima pars ſtatuti tota quanta eſt, jacet capite 5. Breviarii noſtri: & revera legitur etiam inter Hypponenſes Canones in prima parte Codicis Africani recenſitos. Altera vero pars non videtur omnibus placuiſſe, & eam ob cauſam non excerpta. Nam in Concilio anni 397. in quo repetiti ac confirmati ſunt Canones Hypponenſes hæc c. 51. Codicis dicit Aurelius: *Nos ſpopondiſſe jam dudum meminimus, ut ſingulis quibuſque annis ad tractandum conveniamus.* Hac occaſione Honoratus & Urbanus Legati provinciæ Sitifenſis alteram partem commemorant, *Quia conſtitutum eſt in Concilio Hypponenſi ſingulas debere provincias tempore Concilii viſitandas eſſe*, & exinde urgent ut ſecundum ordinem Mauritania provincia viſitaretur, id eſt ut in ea provincia Concilium generale per vices congregaretur. Quo audito ſermonem arripuit Aurelius, effecitque ut nihil Legatis promitteretur: & tamen *hoc obſervatum eſt*, inquit Aurelius in Concilio an. 407. *ut indiceremus aliquando in Numidia, aliquando in Byzacio*, at ut idem ſtatim ſubjicit, *hoc laborioſum omnibus Fratribus viſum eſt.* Quamobrem in capite ſubſequenti (n. 95.) Placuit Synodo univerſæ 1. *Ut non ſit ultra fatigandis fratribus anniverſaria neceſſitas. 2 Quoties exegerit cauſa communis . . . congregandam eſſe Synodum in ea provincia ubi opportunitas perſuaſerit 3. Ut cauſæ quæ non ſunt communes in ſuis provinciis judicentur.* Hæc opinor cauſa fuit cur ſtatutum, quod aliarum provinciarum Epiſcopi condi curaverant apud Hipponem, Aurelio tunc temporis adhuc recente in Primatu & in aliena provincia Synodo Præſidente, idem in ſua anni 397. Synodo abſentibus Numidiæ Epiſcopis excerpi ac confirmari vetuerit, ac poſt aliquot annos etiam abrogari curaverit.

Idem ferè dicendum de Canone Hypponenſi, quo ſtatutum dicitur, ut x Cal. Septembris annuus Provinciarum Conventus haberetur. Videtur enim Primas Carthaginenſis cum ſuis Coëpiſcopis ægrè tuliſſe ut ejus arbitrio non dimitteretur cura deligendi & tempus & locum Concilii: unde in Codice Africano, ut unica Synodus extra Carthaginem coaluiſſe conſpicitur, poſt Hypponenſem; ita unica x. Cal. Septembris, etſi paucæ aliæ ad iſtum temporis articulum accedunt. Quare non curavit Aurelius Hypponenſem illum Canonem retineri in Breviario. Si hæc non ſatisfaciunt, addo hoc ſtatutum non pertinere ad communem clericorum diſciplinam, & eam ob rem Breviario non contineri. Producat Diſſertator originalia & integra Concilii acta, & illic omnes ad unum Canones oſtenſurum me ſpondeo.

Eadem reſponſione eliduntur objecta Ferrandi capitula, quæ ex integris Actis excerpta ab illo fuere, ſicut factum eſt, à Patribus Concilii Carthaginenſis anni 525. ſub Bonifacio Primate.

Sextum argumentum repetit Diſſertator ex Carthaginenſi Concilio, quod vulgò tertium dicitur, & in quo Canones illi Hypponenſi Concilio attributi, ſtatuti ſunt. Sed hæc Canonum collectio quæ ſub nomine Concilii tertii Carthaginenſis circumfertur, extra Codicem Africanæ Eccleſiæ: certiſſimè ſpuria eſt ac ſuppoſititia, ut jam ſuperiùs evici. Genuina Synodi iſtius Acta ſola illa ſunt quæ in Africano Canonum Codice habentur ad annum 397. Cæſario & Attico Coſſ. At verò qui iſtius Codicis partem, quam Diſſertator objicit paulò accuratiùs inſpexerit, ſtatim animadvertet quam vana ſit ejus objectio, quam his verbis proponit, adductâ prius Epigonii Epiſcopi ſententiâ: *Epigonius Epiſcopus dixit: In hoc Breviario, quod decerptum eſt de Concilio Hypponenſi, nihil arbitramur eſſe emendandum vel aſſuendum, niſi ut dies ſancta Paſcha tempore Concilii*

innoteſcat. Quo ex Canone habemus, inquit Schelſtratius, nihil de ſtatutis Hypponenſibus relatum fuiſſe, inter Canones Concilii Carthaginenſis III. quàm illud quod de Paſchate tractat.

Quis non miretur animadverſum à Diſſertatore non fuiſſe, verba illa Epigonii, *Nihil arbitramur emendandum vel aſſuendum, niſi ut, &c.* extendi non ad ſolum Canonem de Paſchatis die Concilii tempore indicanda, ſed ad alios etiam tredecim Canones illi ſubjectos, qui omnes ſunt inſerti Breviario Hypponenſi, ut facilè intelligitur ex his verbis Canoni decimoquarto appenſis: QUIBUS INSERTIS *Honoratus & Urbanus Epiſcopi, &c. dixerunt.* Non unicus igitur Canon aſſutus eſt Hypponenſi Breviario, ſed toti quatuordecim.

Et ne quis objiciat, parùm credibile eſſe, Epigonium ſtatim nullâ habitâ deliberatione, tot Canones protuliſſe Breviario inſerendos, meminiſſe opus eſt, additionem iſtiuſmodi jamdiu ante fuiſſe ſtatutam ab Aurelio cæteriſque Epiſcopis, *qui diem & tempus Concilii prævenerant*, ut loquitur Aurelius. in eo tractatu quem cum Byzacenis idem tunc habuit, in eo forſan conventu qui iiſdem Coſſ. ſexto Calendas Julias habitus Carthagini legitur in Codice Africano ad calcem Concilii de quo agimus. Et revera eadem illa ſunt quæ in Codice noſtro poſt Synodicam dicuntur *in Concilio Carthaginenſi cum Byzacenis Epiſcopis collata & diligentius tractata.*

Quamobrem antequam Epigonius loqueretur, hæc Aurelius dixerat: *Si ergo placet quæ tractata ſunt legantur & ſingula à veſtra caritate conſiderentur*: Poſt quæ Epigonius non privatum, ſed commune conventûs illius ſuffragium prolaturus, non ait *arbitror*, ſed *arbitramur* & inſertis quatuordecim Canonibus, ad alia tractanda perrexerunt Patres.

Tantum abeſt igitur, ut objectus Codicis locus Breviarii ſinceritatem minuat, ut potiùs illam confirmet, cum omnes illi Canones revera inſerti habeantur Breviario. Econtrario autem infirmat autoritatem collectionis illius Canonum Concilii Carthaginenſis tertii, quæ extra Codicem habetur in voluminibus Conciliorum. Conſtat enim quatuordecim illos inſertos Canones ante x. Calendas Septembris editos non fuiſſe. Conſtat etiam poſt illam Synodum aliam congregatam non fuiſſe eodem anno apud Carthaginem: ac proinde fictitiam eſſe neceſſe eſt vulgarem illius Canonum farraginem. Illa autem quæ in Codice habetur x. Sept. anno 397. collecta eſt verè Carthaginenſis, & verè tertia, ſed non tertia Carthaginenſis. Eſt enim earum quæ ſub Aurelio coactæ ſunt tertia; ſed prima Hyppone, duæ aliæ apud Carthaginem celebratæ ſunt.

Septimum argumentum, ex ſubſcriptione Aurelii petitum, reſponſione non indiget, explicata ſuperiùs Synodorum Carthaginenſis & Byzacenæ differentiâ, cæteriſque quæ initio hujus Diſſertationis diſcuſſa ſunt. Plura ſuperſunt quæ emendatione indigent in illa Schelſtratii Diſſertatione; ſed modò non vacat illis diſcutiendis operam collocare. Mihi ſatis eſt exſufflaſſe cuncta quæ à viro non indocto adducta fuerant, ut Breviario illi Hypponenſi autoritatem detraheret, ac per illius latus Romanum Canonum Codicem confoderet. Fallor niſi omnes quorum palato ſacra ſapit antiquitas, mihi jam ultrò non conceſſerint, ſuam modò conſtare Breviario illi Hypponenſi ſinceritatem & autoritatem, egregiumque iſtud rei Canonicæ monumentum ab omnibus ſuppoſitionis ſuſpicionibus, plane liberum jam eſſe debere: ac demum ex illius authentia non parum autoritatis ac ponderis accedere integro, cui inſertum eſt, Canonum Eccleſiæ Romanæ Codici, cujus antiquitati ac ſinceritati tot alia momenta ſuffragantur.

DISSERT.

DISSERTATIO
DECIMA TERTIA,
DE CONCILIIS AFRICANIS
IN PELAGIANORUM CAUSSA CELEBRATIS
AB OBITU INNOCENTII PAPÆ I.
USQUE AD ZOSIMI ADVERSUS EOSDEM SENTENTIAM.

UBI DE EORUM PRÆSERTIM NUMERO, ORDINE, & tempore. Item de numero Canonum Africani Concilii de Gratia : & de primæ Conſtitutionis Honorii Imperatoris adversùs Pelagianos origine & autoribus.

Ad Capitula XIII. & XIV. Codicis Canonum & Conſtitutorum Eccleſiæ Romanæ.

I. Occaſio hujus Diſſertationis.

ADversùs Codicis ſinceritatem, ejuſque aſſertum à nobis in Eccleſia Romana uſum arguet nonnullus ex inſcriptione Conſtitutionis Honorii Imperatoris, pridie Calend. Maias an. 418. datæ, quæ incipit ; *Ad conturbandam*, occuritque capit. XIV. Sic enim ſe habet illa epigraphe in codice Oxonienſi : *Incipit ſacrum Reſcriptum acceptis Synodi ſupradicta Geſtis* ; quibus prorsùs ſimilia exhibet Thuaneus codex ; niſi quod pro *ſupradicta* in eo legitur *SSta*, id eſt, *ſupraſcripta*. Salmaſius, qui hoc poſteriori codice uſus eſt, Carthaginenſem Synodum illicò interpretatus eſt duabus literis deſignatam ; nec opus illi fuit divinare, cùm luce clarius appareret autorem tituli aliam in mente Synodum non habuiſſe, quàm plenariam illam Carthagine habitam, ubi octo vel novem decreta adversùs Pelagianos condita ſunt, quæ quidem capite immediatè ſuperiori comprehenduntur. Atque ex hujuſmodi epigraphe concludit Salmaſius Euchariſtici de Eccleſiis ſuburbicariis parte 2. cap. 1. & ex Salmaſio Uſſerius de Antiqu. Eccleſiar. Britan. c. 10. Edictum Honorii datum eſſe acceptis Carthaginenſis Synodi Geſtis ſeu Decretis octo. At, inquiunt nuperi Pelagianæ Hiſtoriæ ſcriptores eruditi Henricus de Noris & Johannes Garnerius, cum uno ſaltem die Edictum anteceſſerit plenariam illam Synodum quæ Calendis Maiis in eodem codice aſſignatur, quî fieri potuit ut hujus Geſta ex Africa expectaverit Honorius, conſtitutionem ſuam editurus ? Porrò tam gravis hallucinatio non arguere videtur codicem autoritate Romanæ, hoc eſt, doctiſſimæ Eccleſiæ conditum, ſed rudiorem potiùs imperiti conſarcinatoris operam.

II. Par non eſt titulorum capitulis præfixorum autoritas ac Capitulorum ipſorum.

Difficilis certè nodus : quem tamen videor mihi multifariam poſſe diſſolvere. Ac primùm quidem neceſſe non habemus eandem vel ætatem vel autoritatem titulis & inſcriptionibus ſeu Canonum, ſeu Pontificiorum decretorum tribuere, quam ipſis Canonibus & decretis. Hæc enim in codicem relata autoritate & ad uſum Eccleſiæ Romanæ te prudenter ac maturè conſideratâ ; titulos verò privati alicujus hominis operâ adjectos, vel etiam recentioris ſtudioſi induſtriâ eſſe conditos non temerè quis aſſeveret. Unde & plurimi leguntur in codice Thuaneo, qui in Oxonienſi non apparent, quemadmodum videre eſt in Canonibus Ancyranis, Neocæſarienſibus, Gangrenſibus, *&c.* qui ſuam cuique præfixam ſynopſim habent. Imò & nonnullum diſcrimen in eo, quem excurrimus, titulo Carthaginenſis Synodi jam ſuperiùs obſervavimus : ut æquo lectori facilè perſuadendum putem, ex aliquibus titulorum erratis adversùs ſinceritatem codicis ipſius decernendum quicquam non eſſe.

III. Synopſis Chronica Geſtorum adversus Pelagianos.

Etſi porrò iſta reſponſione abundè ſit objectioni ſatisfactum pro aſſerenda codicis noſtri ſinceritate ; quoniam tamen quæſtionem de Honorii Conſtitutione ſemel attigimus & de Carthaginenſi Synodo, poſt cujus accepta Geſta dicitur emiſſa ab Auguſto ; juvat de utraque diligentius examen inire, & eximiam obſcuramque ſimul Hiſtoriæ Pelagianæ partem in majorem lucem proferre. Quod ut dilucidè magis fiat exponenda ſynopſis Chronica rerum geſtarum tam in Italia, quàm in Africa, adversùs Pelagianam hæreſim à tempore geminæ Synodi Africanæ, cujus relationibus ad Innocentium Papam miſſis, Pelagianorum cauſſa ad ſedem Apoſtolicam primùm delata eſt. Etſi enim jam ab anno 412.

Celeſtius appellat ad ſedem Apoſt. à ſententia Syn. Carth. ann. 412.

damnatus in Carthaginenſi Synodo Celeſtius *ab Africanorum Antiſtitum ſententia ad Romani Epiſcopi examen credidit appellandum*, ut capite 1. Commonitorii docet Marius Mercator, *ea tamen mox ipſe appellatione neglectâ, Epheſum Aſiæ urbem contendit, ibique auſus eſt per obreptionem locum Preſbyterii petere.*

Iterū a. 416. apud Carth. damnatur.

Ep. Carthag. Concilii ad Inn.

Igitur iterùm Celeſtius ad Carthaginenſem Synodum miſſis per Oroſium Erotis & Lazari Epiſcoporum Gallorum literis cum Pelagio eſt delatus anno 416. lataque in utrumque ſententia damnationis, quâ *communi deliberatione cenſuerunt hujuſmodi perſuaſionis autores, niſi hæc apertiſſimè anathematizarent, anathematizari oportere.* Mox Geſta Synodi Innocentio Romæ Epiſcopo intimanda duxere Patres: *Ut ſtatutis noſtro*, inquiunt, *mediocritatis etiam Apoſtolicæ ſedis adhibeatur autoritas pro tuenda ſalute multorum, & quorumdam perverſitate etiam corrigenda.* Similem in eoſdem ſententiam tulêre Concilii Numidiæ Epiſcopi in Milevitana civitate eodem anno congregati, & utriuſque ſimul Synodi Relationes ad Romanam ſedem ſunt tranſmiſſæ.

Adversùs eundem Syn. Milevitana.

IV. Epiſtola quinque Epiſcop. ad Innoc. PP. non Synodic.

Non multò poſt ſelecti quinque ex utraque Synodo Epiſcopi prolixiorem adhuc ad Innocentium dederunt Epiſtolam: non ex Synodo, ut putat Garnerius, ſed ex familiari colloquio: unde ubique & in excuſis & in MSS. codicibus *Familiaris Epiſtola* inſcribitur: nec ut Synodicam vocemus cogit autoritas Marii Mercatoris, qui cum de tribus Conciliis ſermonem habeat, prius Carthaginenſe anni 412. duobus aliis Africanis anni 416. conjungit. Etſi enim prior illa Synodus relationem ad Innocentium non miſerit, ejus tamen Geſta ab altera Carthaginenſi miſſa ſuor ad eumdem, ut clariſſimè habetur in utraque Synodica: *Unde factum eſt*, inquit Carthaginenſis, *ut recenſendum putaremus, quod ante ferme quinquennium ſuper Celeſtii nomine hic apud Eccleſiam Carthaginenſem fuerit agitatum: quo recitato, ſicut ex ſubſequentibus advertere poterit ſanctitas tua, quamvis judicatio manifeſta conſtaret*, &c. Milevitana verò ſic habet: *De quo* Celeſtio *ante paucos annos quid geſtum fuerit, ſanctitas tua de Carthaginenſi Eccleſia meliùs inſtruitur.* Auguſtinus ipſe cum tres Epiſtolas recenſet tum alibi, tum Ep 47. ad Valentinum diſtinctiſſimè primam *de Concilio Carthaginenſi*, ſecundam *de Concilio Numidiæ*, tertiam *à quinque Epiſcopis* ſcriptam aſſerit, non Synodi locum nomenque prætermiſſurus, à quâ tertia data, ſi ita fuiſſet. Et in Ep. 106. ad Paulinum: *Scripſimus etiam ad beatæ memoriæ Papam Innocentium præter Conciliorum relationes* (quid clarius) *literas familiares.* Intereſt autem plurimum ne familiaria pro Synodicis, vel Synodica pro familiaribus accipiantur, ſi ad id quod Ruſticus Eccleſiæ Romanæ Diaconus ſcribit in Dialogo adverſus Acephalos, attendatur: *Quod Eccleſia Dei familiaribus non intendit, neque Hypomniſticis, neque iis quæ ad unum & domeſticum fiunt, ſed his quæ ad Synodos aut à Synodis dogmaticè & publicè & definitivè de his quæ in quæſtionem veniunt, conſcribuntur.* Cauſſas ſcribendæ Epiſtolæ ediſſerit: ſcilicet monendus erat Pontifex Romæ eſſe *nonnullos, qui diverſis cauſſis Pelagio faverent*, quod poſt Synodicas ſcriptas audierant; non agi de uno Pelagio, ne fortè, ſi correctus eſſet, dogmatibus ejus parceretur ab Innocentio; eumdem ſub nomine gratiæ virus ſuum fraudulenter tegere. Mittendus etiam erat Pontifici liber Pelagii à Jacobo & Timaſio acceptus cum Auguſtini reſponſo & Epiſtolâ emendatoriâ ad ipſum Pelagium ſcriptâ, aliiſque cauſſæ inſtrumentis, quæ ad manum non erant, cùm Synodicæ datæ ſunt.

V. Reſcribit Innocentius ad tres Africanor. literas.

Innocentius Papa acceptis tribus Africanorum literis, ad eas reſcripta dedit VI. *Calendas Februarii Honorio* XI. *& Conſtantio* II. *Conſulibus*, hoc eſt 27. Januarii die anni 417. quibus decernit *ut in ſupradictos Pelagium & Celeſtium maneat fixa ſententia.*

Inſtante Quadrageſima redditæ ſunt Africanis Innocentii literæ, vel etiam jam inchoato ſacro jejunio (Paſcha eo an. 22. Apr. occurrente) Julius enim Epiſcopus, qui & ſcripta Synodica tulerat, & reſcripta Apoſtolica referebat, vix citiùs in Africam remeare potuit.

Moritur Innocentius Papa.

IV. Idus Martias ſeu die 12. moritur Innocentius Papa, locumque cedit Zoſimo; qui, ut ex Proſpero & Paſchaſino probabile eſt, die 18. Martii Apoſtolicam ſedem obtinuit.

De Synodo Africana receptis Innocentii literis conjectura.

Quid factum in Africa receptis Innocentii literis, tranſmiſſo nuncio de ejus ad meliorem vitam tranſitu, reſcitâ Zoſimi electione, Celeſtiique Romam feſtinanter accurentis profectione, non tradunt ſcriptores. Vix tamen ac ne vix quidem perſuadere mihi poſſim non collectam eo tempore Synodum, ſaltem ex utraque illa Provincia, ad quarum Epiſcopos reſcripta miſſa fuerant, niſi fortè & ex aliis Africæ Provinciis coacta fuerit. Primùm enim ſtatus rerum Eccleſiæ, imminens ab inſurgente hæreſi damnum, emiſſa noviſſimè adversùs eam Apoſtolicæ Sedis Reſcripta, id poſtulare videbantur, ut Eccleſia Africana Innocentii ſucceſſorem literis ſuis conveniret præveniretque. 2. Pelagius auditis eis, quæ tum in Africa acta erant, tum ab Innocentio reſcripta, ad eundem Pontificem ſcripſerat Epiſtolam, quæ Zoſimo reddita; Celeſtius coram acturus cauſſam ſuam apud Pontificem *ad Urbem Romanam tota feſtinatione perrexit*, ut ſcribit Marius Mercator, quò Zoſimo jam electo pervenit, à quo & benignè ſuſceptum didicerunt Africani. Unde nihil à tam doloſis adverſariis timendum non erat, ni ab Africanis Romam literæ mitterentur, quæ ex Synodi autoritate plus ponderis haberent apud Epiſcopum Romanum. 3. Vix poterant reſcripta Innocentii per Africam promulgari ſecundùm diſciplinæ leges, niſi congregatâ Synodo, in qua & ex qua omnibus notum fieret quid Româ reſcriptum, quid decretum de cauſſa hæreticorum: & cùm finitam cauſſam dixerit Auguſtinus, Serm. 2. de verbis Apoſtoli, acceptis reſcriptis Innocentii, Synodi proculdubio plenioris ſolemnitate finienda fuit. Quamobrem probabile eſt coïſſe in unum utramque Synodum, ex qua datæ ad Innocentium literæ fuerant. 4. Hanc Synodum innuere videtur Zoſimus Papa in prima Epiſtolarum ad Africanos Epiſcopos univerſos per Africam conſtitutos, ubi rationem accelerationis ſuæ in ſcribendo afferens: *Ne fraternitatis*, inquit, *veſtra de adventu ac diſcuſſione Celeſtii diutiùs penderet expectatio, poſthabitis omnibus, &c.* Unde enim reſcivit Zoſimus de adventu ac diſcuſſione Celeſtii ſolicitos eſſe Africanos, niſi eorum id literis didicit, & quidem Synodicis, cùm rei momentum id poſceret, & frequentes eſſent Synodi in Africa, ne extra ordinem ſtatutum congregatam dicamus pro occurrente neceſſitate. 5. Eam adhuc Synodum indicant alia ejuſdem Epiſtolæ verba, ante medium: *Ad literas*, inquit, *Erotis & Lazari* PRIORI RELATIONE *deſtinatas, equidem ob fervorem fidei præfeſtinatum eſſe promtiſſimum eſt.* Prior illa, quam commemorat, relatio poſteriorem ſupponit. At cum è Carthaginenſi Synodo primùm miſſas eſſe conſtet ad Sedem Apoſtolicam literas Erotis ac Lazari, quænam putanda eſt poſterior relatio, quæ inter illam Synodum & literas primas Zoſimi ſupponitur? An relatio Milevitani Concilii? At poſterior non fuit; eodem enim tempore, & per eundem Epiſcopum Julium miſſa Relatio utriuſque Synodi Africanæ anni 416. ita ut priorem potiùs locum tribuere videatur Innocentius Milevitanæ,

Digitized by Google

quàm Carthaginenſi : *Frater & Coëpiſcopus noſter Julius dilectionis veſtræ literas, quas ex Milevitano Concilio cura fidei propenſiore miſiſtis, mihi peropportanter ingeſſit, Carthaginenſis etiam Synodi querelæ parilis ſcripta ſubjungens.*

An quinque Epiſcoporum Epiſtolam Relationem illam poſteriorem eſſe dixeris? At non eo nomine eſſe decorandam ſuperiùs oſtendimus; & cum univerſos Africæ Epiſcopos alloquatur, non de alia quàm de Synodica Relatione intelligendus eſt ſermonem habere. Igitur habita videtur Synodus ante literas Zoſimi, ex qua Relatio ad eum miſſa fuerit. Verùm conjecturas iſtas libens doctiorum cenſuræ ſubjicio.

VII. Primæ Zoſimi literæ ad Africanos. Succeſſerunt primæ Zoſimi ad Africanos literæ. Quo menſe, quove die ſcriptæ ſint ex ipſis literis eâ parte minutis non docemur, ſolâ Conſulum notâ ſuperſtite: docemur autem, ni fallor, ex ſecundis literis, quæ XI. Calendas Octobris, hoc eſt, 21. Septembris datæ leguntur. Has enim poſteriores poſt menſem à prioribus ſecundum ſcriptas eſſe oportet. Quippe cùm monuiſſet Zoſimus, *Ut intra menſem ſecundum aut venirent, qui præſentem Celeſtium redarguerent aliter ſentire, quàm libellis & confeſſione contexuit; aut nihil poſt hæc tam aperta & manifeſta, quæ protulit, dubii reſediſſe cognoſcerent*: non potuit ante ſecundum hunc menſem completum in hanc expoſtulationem erumpere adverſus Celeſtii accuſatores, quæ in ſecunda Epiſtola legitur: *Ecce*, inquit, *Pelagius, Celeſtiuſque Apoſtolicæ ſedi in literis ſuis & confeſſionibus ſuis præſto ſunt. Ubi Eros? Ubi Lazarus: erubeſcenda factis & damnationibus nomina? Ubi illi adoleſcentes Timaſius & Jacobus, qui ſcripta quædam, ut aſſerebatur, protulerunt, &c.* Igitur non menſe Septembri, ut putavit Garnerius, ſed vel Junio, vel Julio videntur ſcriptæ priores literæ, cùm præter conceſſos menſes duos, aliquod tempus perferendis literis, reſcribendiſque reſponſis dandum fuerit antequam ſecundò ſcriberet. Continent porrò literæ graviſſimam objurgationem nimiæ Africanorum, ut putabat Zoſimus, credulitatis; monet Pontifex, *Celeſtium Presbyterum Romano ſeſe ingeſſiſſe examini & expetere ea, quæ de ſe Apoſtolicæ ſedi aliter quàm oportuit eſſent inculcata, purgari*; concedit, ut modò diximus, duos menſes, intra quos ſe judicio ſiſterent accuſatores; omnia lentè ac maturè penſanda dicit; Geſta inſuper in Romano judicio tranſmittit, & ut ipſi ſuum corrigant Africani perſuadere conatur.

Epiſt. 3. Zoſimi, ad Afric. 2.

Epiſt. 4. Zoſimi, ad Afric. 2.

VIII. Secundæ Zoſimi literæ ad Africanos. Poſt duos menſes expletos rurſus ſcribit Zoſimus ad Africanos XI. Calendas Octobris, nondum recepto Africanorum reſponſo. Iterandarum literarum cauſſa fuit Pelagii Epiſtola ad Innocentium ſcripta, à Zoſimo recepta; cujus ad Africanos mittendæ tunc conſilium cepit Pontifex, ad id permotus recentibus literis Praylii Jeroſolymorum Epiſcopi, *quibus cauſſa Pelagii enixiùs adſtipulator interveniebat.* Illius exemplar, & forſan utriuſque, ad eoſdem tranſmiſit; Pelagii Celeſtiique fidem magis in dies ſingulos elucere ſcribit literis & profeſſionibus Catholicæ doctrinæ congruentibus; demum tarditatem tergiverſationemque accuſatorum, ut putabat, gravioribus verbis inſimulat.

Ibidem.

Cur Africani reſponſum diſtulerint. Differendi cauſſa Africanis fuit neceſſitas cogendæ Synodi, quæ tanto, quod parabatur cauſſæ fidei, damno efficaciter occurreret: magnum enim ſcandalum imminebat Eccleſiæ, ſi plures Synodi adverſùs Pelagium Celeſtiumque habitæ, Carthaginenſes duæ, Jeroſolymitana, Dioſpolitana, Milevitana, Conſtantinopolitana, & inſuper Romanum Innocentii Judicium, ab uno Zoſimo hæreticorum artibus circumvento in irritum mitterentur, ut ſtatim mittenda timebatur. Inde certus hæreticis triumphus, Catholicæ doctrinæ damnum ſedi Apoſtolicæ labes, Catholicis omnibus dolor, Eccleſiæ unitati periculum, quam ſchiſmate ſcindendam prævidebant Africani. Res erat imprimis Africanæ Eccleſiæ, cujus judicium ab Apoſtolica ſede approbatum petebatur: totius igitur Africanæ Diœceſis deliberatione opus erat, quam proinde in majorem Synodum coaleſcere neceſſe fuit. Eam circa autumni tempus congregatam puto, non tam quia ab antiquo cogendis Synodis hoc erat tempus præſtitutum, quàm quia vix citiùs congregari potuit poſt receptas primas Zoſimi literas. Carthagine habitam eſſe Synodum probat inſcriptio Epiſtolæ tertiæ Zoſimi, quæ *Aurelio ac ceteris, qui in Concilio Carthaginenſi adfuerunt*, data legitur.

IX. Quot Synodi Africæ ab obitu Innocentii ad Tractoriam uſque Zoſimi. Duplicem quidem conſtituit Johannes Garnerius inter primam Zoſimi Epiſtolam, & tertiam ejuſdem, quæ XII. Calendas Aprilis data eſt: priorem menſe Decembri, vel etiam Novembri anni 417. poſteriorem ante Quadrageſimam anni 418. nec aliam diſtinctionis rationem affert, quàm quod ex prima accepiſſe dicitur Zoſimus literas cum obteſtatione Afrorum inſtrumentiſque cauſſæ, quibus literis non reſpondit; ex poſteriori verò Synodicam miſſam, cui reſponſum illud dedit XII. Calendas Aprilis datum & III. Calendas Maias acceptum. Verùm unicam Synodum celebratam eſſe exiſtimo intra illud tempus, ita ut tres tantùm ponamus coactas tempore Zoſimi adverſus Pelagianos: Primam ſcilicet poſt acceptas Zoſimi literas autumni tempore anni 417. ſecundam Calendis Maiis anni 418. Tertiam verò poſt acceptum Zoſimi decretum: niſi quartam ad[illegible]s, quæ ut conjecimus, poſt accepta Innocentii [illegible]ſcripta ante tres illas celebrata fuerit.

Unica Synodus intra menſem Octobrem & Cal. Maii. Unicam intra menſem Octobr. & Calend. Maii ſequentis anni probo ex ipſo Garnerii fundamento. Nam literæ, quas ex diverſis Synodis miſſas putat, ex una eademque ſcriptas docet Zoſimus in poſtrema ſua Epiſtola data XII. Calend. Aprilis. Eandem enim Synodum alloquitur, cùm ait: *Poſt illas quas vel ſuperiùs, vel* NUNC *literas veſtras accepimus.* Et infrà; *A vobis ad nos miſſa obteſtatio*: Reſcribit quippe acceptis poſterioribus literis, & tamen eidem Synodo tribuit obteſtationem, quæ ad primas literas attinet. Idem pluries eodem modò ſignificatur in eadem Epiſtola. 2. Quoties vel ſanctus Auguſtinus vel ſanctus Proſper enumerant Synodos Africanas per id tempus in cauſſa Celeſtii habitas, non plures recenſent quàm duas, quarum poſterior Calendis Maiis aſſignanda eſt. Hoc clariùs eluceſcet ex infrà dicendis.

3. Fatetur Garnerius Marcellinum Subdiaconum Carthaginenſis Eccleſiæ perlatorem fuiſſe Epiſtolæ poſterioris quam putat Concilii etiam poſterioris eſſe, anno 418. ante Quadrageſimam celebrati, ad quam per tertias literas reſcripſit Zoſimus 21. die Martii. Et illud certum eſt ex fine harum literarum, ubi recenſitis primis Africanorum; *Satiſque*, inquit, *illis ſcriptis, quæ ad illas reſcripſeratis, credimus eſſe reſponſum*: continuò ſubdit: *Sed poſteà miſſa per Marcellinum Subdiaconum veſtrum Epiſtola ... omne volumen volvimus.* Conſtat item has poſteriores literas non ita pridem redditas Zoſimo, cùm iis reſcripſit 21. illa die Martii, ſiquidem ita ſcribit: *poſt illas quas vel ſuperiùs vel* NUNC *literas veſtras accepimus.* At quis credat Marcellinum profectum fuiſſe ex Africa tantùm menſe Januario anni 418. quo tempore Synodum celebratam putat Garnerius, cùm eundem Marcellinum Subdiaconum accepiſſe à Paulino Diacono libellum Zoſimo tradendum, jam ab octavo die Novembris ſuperioris anni, certiſſimum habeamus ex ejuſdem Paulini libello. Ex una igitur eademque Synodo geminæ literæ profectæ ſunt, quod quâ ratione ſit factum, ita expendimus.

X.
Cur geminæ Synod. Concilio literæ.

Poſt acceptas primas literas Zoſimi ſtatim de Synodo congreganda cogitaverunt Africani. Sed ad id tempore opus fuit, ut numeroſa eſſet & negotio ſufficiens, nec videtur ante Octobrem vel Novembrem menſem eſſe congregata: quæ cauſſa eſt cur Baſiliſcus Subdiaconus Romanæ Eccleſiæ, qui literas illas attulerat ad Africanos, adhuc verſaretur Carthagine IV. *Nonas Novembris*, quo die Paulinum *ſermone convenit cum Geſtis Apoſtolicæ ſedis directis; ut adeſſet ad Apoſtolicam ſedem & Zoſimi judicio*. Vadimonio conſtituto obtemperare renuit: nec ingenioſè modò, vel etiam, quia non juridicè nec ſcripto conventus erat; ſed quia cùm ageretur de appellatione Celeſtii à ſententia Concilii Carthaginenſis anni 412. *quam ideò priſtinam appellationem* vocat Zoſimus, locum jam habere non poterat: quoniam ipſe Celeſtius *appellationi defuit*, ut ait Paulinus, & *eâ neglectâ*, ut ſcribit Marius, *Epheſum conceſſit, ibique per obreptionem auſus eſt Presbyterii locum petere*: Et iterùm poſt annos quatuor ad idem Carthaginenſis Eccleſiæ tribunal pertractus, & hujus & Milevitani Concilii ſententiam exceperat duplici deinceps Innocentii Conſtitutione roboratam: poſt quæ finitam eſſe cauſſam Sanctus Auguſtinus ſerm.2.de verbis Apoſtoli publicè proclamavit. Meritò igitur Africani Paulinum, ne ad diem dictum Romam iter, prohibuerunt; quod præterea ægiè ferebant: ut etiam præſenſit Zoſimus, qui eam ob rem non ſcripto ſuo, ſed *ſermone* Subdiaconi ſui Paulinum *convenit*.

Cur Paulinus Romam non ivit.

Commonit. cap. 1.

Baſiliſcus Zoſimi Subdiaconus auditâ Paulini reſponſione, accepiſque, ut puto, priùs Africanorum ad Pontificem reſcriptis in Italiam remeavit, nondum videlicet paratis omnibus cauſſæ inſtrumentis prolixis, quæ in eadem Synodo adornabantur, tradenda poſtmodùm Marcellino Subdiacono cum poſteriori Epiſtola.

XI.
Quid prioribus Africanorum literis contineretur.

Utraque periit vel adhuc in Vaticano pulvere cum blattis dimicat. Quid prior contineret ex ipſis Zoſimi tertiis literis expiſcandum. Cùm enim utriſque Africanorum literis iſtæ reſpondeant; priori parte prioribus, poſteriori eaque breviſſimâ poſterioribus ſatisfacit, prolixiorem ad iſtas reſponſionem cum Tractoria miſſurus. Apparet igitur tria maximè prioris Africanæ Synodi Epiſtolæ capita fuiſſe: unum quo graviter expoſtulabant adversùs Zoſimum, quod poſthabito & Africanæ Eccleſiæ & Romanæ per Innocentium judicio, quo finita Celeſtii cauſſa fuerat, ad novum eam examen revocaſſet, non ſine magno Catholicæ fidei & unitatis periculo. Huc enim ſpectat, ni fallor, illa privilegiorum Apoſtolicæ ſedis commendatio, quæ totam ferè Zoſimi implet Epiſtolam: Quod *Patrum traditio Apoſtolicæ ſedi autoritatem tantam tribuerit, ut de ejus judicio diſceptare nullus auderet; humanis diviniſque legibus & diſciplinis omnibus firmatam, quam omnium majorum ſtudia ſervaverint; eam nullis hactenus acta motibus habere fundamenta, quæ ſine ſuo periculo temerè nullus inceſſet; nullum denique de ejus poſſe retractare ſententia*: quæ quamvis ita eſſent, ſe tamen ad eorum notitiam omnia retuliſſe.

Altero capite conqueſti ſunt (idque urgebant maximè) quod Zoſimus cauſſam Celeſtii in Africa natam & ad Carthaginenſe tribunal delatam, ad ſe traxiſſet: ſui enim Cypriani ad Cornelium Papam ſcribentis ſententiam hanc tenebant: *Cum ſtatutum ſit omnibus nobis & æquum ſit pariter ac juſtum, ut uniuſcujuſque cauſſa illic audiatur, ubi crimen eſt admiſſum, . . . oportet utique eos quibus præſumus non circumcurſare, nec Epiſcoporum cohærentem concordiam ſua ſubdola & fallaci temeritate collidere, ſed agere illic cauſſam ſuam, ubi & accuſatores habere & teſtes ſui criminis poſſint . . . Jam cauſſa cognita eſt, jam dicta eſt ſententia; nec cenſura congruit ſacerdotum mobilis atque inconſtantis animi levitate reprehendi*. His ſimilia ſcripſit Aurelius cum ſuis de Celeſtio, qui ab illo Presbyterii gradum accipere voluerat, & apud eum accuſatus damnationis ſententiâ percuſſus fuerat. Id habeo ex Zoſimi verbis: *Pariter vobiſcum voluimus habere tractatum de illo qui apud vos*, SICUT IPSI PER LITERAS DICITIS, *fuerit accuſatus*. Ita enim legendum *apud vos*, ut omnes habent codices & ſenſus exigit, non vero *apud nos*, ut legitur in editione Garnerii, quod in operarum oſcitantiam libens rejicio.

Tertium Epiſtolæ caput erat Africanorum Epiſcoporum OBTESTATIO. Scilicet cum intelligerent ex Epiſtola Zoſimi eum ad Celeſtium Pelagiumque abſolvendos feſtinare, decretumque apud ſe habere, utrumque communioni Eccleſiæ exiſtimationique reſtituere, niſi intra duos menſes accuſatores Romam accurrerent, probarentque accuſationis ſuæ capita: obteſtatorium libellum interpoſuerunt, quo ſuum ſibi jus ſervari poſtulabant, & ut nihil de ſententia in utrumque illum prolata immutaretur, ſed in eodem cuncta relinquerentur ſtatu, ſaltem donec unum è ſuis Romam mitterent cum idoneis cauſſæ inſtrumentis, quibus hæreticorum artes aperirentur, doceretur que quàm legitimè & canonicè eſſent damnati. Extrema Epiſtolæ verba hujus obteſtatorii libelli teſtes ſunt: *Noverit*, inquit, *fraternitas veſtra nihil nos poſt illas quas vel ſuperiùs, vel nunc literas veſtras accepimus, immutaſſe; ſed in eodem cuncta reliquiſſe ſtatu, in quo dudum fuerant, cum hoc noſtris literis veſtræ indicavimus ſanctitati: ut illa, quæ à vobis ad nos miſſa erat* OBTESTATIO *remaneret*. Hæc porrò verba, *miſſa erat*, indicant iſtam obteſtationem ad priorem Epiſtolam pertinere.

XII.
Gemina legatio decreta in priori Africæ Synodo una ad Zoſimum, altera ad Honorium.

Dum priores iſtæ literæ deferuntur ad Zoſimum per ejus Subdiaconum Baſiliſcum, iidem Epiſcopi in eadem Synodo congregati majori otio & matura deliberatione inquirebant inter ſe, quidnam facto opus eſſet, ut hæretici artibus occurreretur, & ne Zoſimus nimiùm credulus propenſuſque in Celeſtium, ſententiam ferret in Eccleſiæ fideique damnum pródituram. Geminam decernunt legationem, unam ad Honorium Auguſtum per Vindemialem Epiſcopum obeundam: alteram ad Zoſimum Pontificem à Marcellino Subdiacono ſuſcipiendam. Quem cum lego [a] jam ab octavo die Novembris libellum Paulini pariter deferendum accepiſſe, nec tamen Romam veniſſe ante medium menſem Martium [b], unum è duobus colligo: ſcilicet, vel Marcellinum non tam citò profectum ex Africa, quàm à Paulino ſperabatur, vel fortè ipſum comitatum eſſe Vindemialem Epiſcopum Ravennam uſque, & cum eo aliquandiu in comitatu reſediſſe. De priori ſecretiorique legatione dicemus inferius, de altera modò dicendum, & de his quæ in Concilio acta atque ad Zoſimum deferenda tradita ſunt Marcellino. Quodque operoſius eſt & ſpem penè omnem ſuperat, videndum quid huic Concilio tribuendum eorum, quæ apud S. Auguſtinum, apud ejus diſcipulum Proſperum, Marium Mercatorem, &c. & in Chronico Proſperi, ſeu ejuſdem, ſeu alterius, ex Africano Concilio profecta annotantur.

[a] Ex libello Paulini.

[b] Ex Epiſtola Zoſimi data XII. Calend. Aprilis.

XIII.
Quid actum in Autumnali Africæ Synodo.

Huic igitur autumnali Concilio anni 417. convenit in primis quod à Mario Mercatore ſcribitur poſt recenſitam Epiſtolam Zoſimi benignitatis erga Celeſtium plenam ad Afros Epiſcopos: *Epiſcopis verò*, inquit, *ex Africa reſcribentibus, omnemque cauſſam, quæ apud eos facta fuerat, exponentibus: miſſis etiam geſtis exinde, quæ fuerant tunc cum illo vel de illo confecta, vocatus ad audientiam pleniorem, ut quæ promiſerat feſtinaret implere, id eſt, ut damnatis prædictis Capitulis, ſententia Afrorum Ponti-*

Digitized by Google

ſicum, quâ fuerat communione privatus abſolveretur, non ſolum non adfuit, ſed etiam ex memorata Romana Urbe profugit: atque ob hoc à beata memoria prædicto Zoſimo Epiſcopo ſcriptis ampliſſimis vel longiſſimis perdamnatus eſt.

2. Ad idem Concilium pertinet quod habet Zoſimus Epiſtola ſcripta XII. Calendas Aprilis anni ſequentis *ad Epiſcopos qui in Concilio Carthaginenſi affuerunt*, ex quo miſſum ait per Marcellinum Subdiaconum *Epiſtola volumen*, quod non ſine tædio legiſſe videtur Zoſimus.

Proſper. Chron. de Autumnali Synodo.

3. Hoc idem eſt, quod commemorat Proſper in Chronico ad annum 418. his verbis: *Concilio apud Carthaginem habito CCXIV. Epiſcoporum, ad Papam Zoſimum decreta perlata ſunt: quibus probatis, per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt.* Penſanda ſunt Chronici verba: non enim ait hoc anno 418. Concilium apud Carthaginem eſſe habitum: ſed *Concilio apud Carthaginem habito*, per Autumnalia ſcilicet anni præcedentis, ſequenti ſeu 418. ad Papam Zoſimum Synodi decreta perlata, ab eodem probata, & per totum mundum hæreſim eſſe damnatam: quod planè quadrat ſententiæ noſtræ. Verba hæc Proſperiani Chronici, quæ vulgo ad Synodum anno 418. Calendis Maiis habitam pertinere exiſtimantur, certum apud me eſt ſcripta eſſe de Synodo Autumnali anni præcedentis. Apud omnes enim in confeſſo eſt Synodi Calendarum Maïarum Geſta vel decreta à Zoſimo accepta non eſſe, priuſquàm Celeſtium ipſe ſententiâ feriret, ſive quia, ut plures exiſtimant, jam ante Calendas Maii prolatum erat Zoſimi judicium, ſive, quod verius exiſtimamus, quia ex ea Calendarum Synodo ſcriptum non eſt ab Africanis ad Romanum Pontificem. Deinde clarum videtur Synodum, cujus Geſtis probatis, ſecuta eſt Zoſimi ſententia per totum mundum miſſa, eam eſſe quæ Epiſtolæ volumen cum plurimis inſtructionibus Geſtiſque præcedentium Synodorum ad Romanum Pontificem tranſmiſit per Marcellinum Subdiaconum. At hæc omnia jam à 21. die Martii accepta erant à Zoſimo, ut ex tertiis ejus ad Africanos literis certum habetur. Denique de ea Synodo intelligi debent, *poſt cujus reſcripta directa, conſecutum eſt ut juſtiſſimè in Celeſtium ſententia à Zoſimo proferretur*, ut habet Auguſt. lib. 2. de pecc. Origin. c. 7. At ea reſcripta ipſa ſunt, quæ interpoſito duorum menſium tempore poſtulata erant à Zoſimo, ut eodem loco habetur. Tempus potiò illud ante Synodum Autumnalem eſſe interpoſitum conſtat ex primis Zoſimi literis: ut eam ob rem evidens ſit ad eam Synodum Autumnalem referenda eſſe reſcripta illa, non verò ad Synodum Calendis Maiis poſt ſex menſes habitam: quod adhuc ampliùs ex dicendis eluceſcet.

Eodem forſan revocandum, quod idem ſcriptor ad annum 416. Conſulibus Theodoſio VII. & Palladio refert notato hîc per errorem Pontificatus Zoſimi initio: *Romana*, inquit, *Eccleſia* XXXIX. *Epiſcopatum ſuſcipit Zoſimus annis tribus: quo tempore, Pelagianis jam à Papa Innocentio prædamnatis, Afrorum vigore ac maximè Auguſtini Epiſcopi induſtriâ reſiſtebatur.* Mentio enim ſententiæ ab Innocentio jam prolatæ & initii Pontificatûs Zoſimi Concilii hujus tempus indicat, etſi ſub alieno Conſule tria hæc referantur; forſan errore librarii, qui initium ſequentis anni in finem præcedentis imprudens tranſtulerit, quod facile eſt. Manifeſtum eſt, objiciet aliquis, ab ipſo autore hæc ſub illo conſulatu eſſe poſita, cùm *tribus annis* aſſerat Zoſimum præfuiſſe Romanæ Eccleſiæ, & Bonifacii Pontificatum anno 419. Monaxio & Plinta Conſulibus, aſſignet, At licet ita habeat Chronicon Proſperi in Codicibus MSS. Sirmondi & Chiffletii, ex quibus illud edidit Andreas du Cheſne tom. 1. ſcript. Hiſt. Franc. antiquiſſima tamen Johannis Sichardi editio anno 1549. Baſileæ excuſa, haud dubiè ex pluribus MSS. Codicibus, ut marginalis lectionum varietas indicat, hæc inquam, editio ita habet: *Zoſimus* XXXIX. *Romanæ Eccleſiæ Epiſcopatum ſuſcipit anno uno menſibus 9. diebus* 8. Ex qua lectione, quæ hiſtoriæ veritati reſpondet, jam non probabilis modò, ſed neceſſaria tranſpoſitio hujus partis, quæ eſt de Zoſimo, in annum ſequentem 417. ex inſtituto ſcriptoris per ſcribarum incuriam inverſo; alioquin plures numerandi erunt Pontificatus Zoſimi anni.

XIV. Auguſtini teſtimonia de Concilio anni 417.

4. Eandem Synodum deſignat S. Auguſtinus Epiſtola 47. his verbis: *Item quod Papæ Zoſimo de* AFRICANO CONCILIO *ſcriptum eſt, ejuſque reſcriptum ad univerſos totius Orbis Epiſcopos miſſum; & quod poſteriori Concilio plenario, &c.* Prius, inquam, illud Concilium, quod Africanum dicit ſanctus Doctor, ipſum eſt quod Autumnale dicimus, & ex quo omnia cauſſæ Geſta miſſa ſunt ad Zoſimum. De eodem ſunt hæc, quæ lib. 2. de pecc. Origin. cap. 7. *Sed interpoſito duorum menſium donec reſcriberetur ex Africa.. Sed poſteà quàm ex* AFRICANO EPISCOPORUM CONCILIO *reſcripta directa ſunt, quid fuerit conſecutum, ut in eum* (Celeſtium) *ſententia proferretur, cuncta legite, quia cuncta tranſmiſimus.* Ubi vides ex unius Concilii Africani ſcriptis ad ſententiam proferendam motum fuiſſe Zoſimum. Et poſtea cap. 8. *Cum venerabili Papæ Zoſimo* SYNODUS AFRICANA *reſpondit, quod veſtra caritati cum cæteris inſtructionibus miſimus.* Et cap. 21. *Viſum eſt Pelagio ad tempus aliquid dicere, quod fidei Catholicæ conveniret, ſed illam ſedem uſque in finem fallere non prævaluit. Poſt reſcripta quippe* AFRICANI CONCILII, &c. Non de alio Concilio *Romam literæ venerunt, quæ expectabantur ex Africa ventura, ut pleniùs & manifeſtiùs in Celeſtio fieret, quod reſponderat, ſe literis beatæ memoriæ Papæ Innocentii conſentire*, ut fermè habetur lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. In quibus variis Auguſtini locis aliqua notanda. 1. Conſtantiſſimè ab eo dici Africanum Concilium, ut & à plenario quod poſterius fuit diſtinguatur, & de eodem iis omnibus in locis mentionem eſſe intelligatur. 2. Ubique de illo Concilio reſcriptum eſſe Zoſimo teſtatur, ut iterum diſtinguatur ab illo plenario & poſteriori quod Calendis Maiis habitum: nullæ enim inde literæ ad Pontificem ſcriptæ. 3. Synodum illam eſſe, cujus reſcripta expectabantur poſt conceſſos duos menſes, ac proinde circa autumnum habitam. 4. Eandem eſſe, cujus ſcripta accepta conſecutum ſit Zoſimi decretum ad univerſi Orbis Epiſcopos miſſum. 5. Eam ipſam Synodum eſſe, ex qua inſtrumenta & Geſta omnia miſſa ſunt ad Zoſimum per Marcellinum Subdiaconum ad cauſſæ inſtructionem: quandoquidem non niſi poſt hanc ejuſque reſcripta, ſecuta eſt Zoſimi ſententia. Hæc, ni fallor, clara ſunt: ut mirum ſit hæc omnia ad Syodum Calendis Maiis habitam referri à Garnerio; quod inferiùs diſcutiemus.

XV. Proſper. Aquitan. de Conc. ann. 417. loca duo.

5. Ad Proſperum Auguſtini diſcipulum venimus, cujus implicatiora ſunt teſtimonia. Ad eandem igitur Synodum ea refero, quæ habet ille reſpondens ad Capitula Gallorum, Reſp. ad object. 8. *Cum ducentis quatuordecim Sacerdotibus*, inquit, *quorum Conſtitutionem contra inimicos Gratiæ Dei totus mundus amplexus eſt, veraci profeſſione, quemadmodum ipſorum habet ſermo, dicamus gratiam Dei per* JESUM CHRISTUM *Dominum, non ſolùm ad cognoſcendam, verùm etiam ad faciendam juſtitiam nos per actus ſingulos adjuvare; ita ut ſine illa nihil vera ſanctaque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* Hæc enim ad illam Africanorum Synodum pertinent, *cujus conſtitutionem* TOTUS

MUNDUS *amplexus eſt* : id eſt, *cujus decreta ad Zoſimum Papam*, ut habet Chronographus, *perlata ſunt ; quibus probatis* PER TOTUM MUNDUM *hæreſis Pelagiana damnata eſt*. Poſt cujus ſcriptum, ut Auguſt. Epiſt. 47. ſecutum eſt *reſcriptum Zoſimi ad univerſos* TOTIUS ORBIS *Epiſcopos. Ex quo* item *poſtquam reſcripta directa ſunt, conſecutum eſt ut in Celeſtium ſententia proferretur* ; Auguſt. lib.2. de Pecc. Orig. c.7. At ex ſuperiùs dictis liquet hæc omnia de Synodo Autumnali 417.eſſe intelligenda: ex qua nimirum directus Marcellinus menſe Novembri, cujus omnes inſtructiones & Geſta Synodica per eundem recepit Zoſimus XII.Calendas Aprilis anni proximè ſequentis. His adde convenientiam numeri Epiſcoporum 214. qui pariter & Epiſcopis hujus decreti conditoribus à Proſpero Auguſtini diſcipulo tribuitur,& à Chronographò datur Concilio illi Carthaginenſi, *cujus decretis probatis, per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt*. Deoique cùm duo tantùm Concilia à primis literis Zoſimi ad ejus decretum habita eſſe in Africa probaverimus, nullibi notatur ex poſteriori, quod Calendis Maiis celebratum eſt,ſcriptam eſſe ad Zoſimum Epiſtolam, quæ citatoni decretum contineret, ut ex alio Proſperi loco jamjam referendo clarum eſt.

6. Ex his conſequitur ejuſdem Synodi partem eſſe, quod de iiſdem ducentis quatuordecim Sacerdotibus refertur in altero Proſperi loco cap.10 contra Collatorem : ubi hæc legimus : *Erraverunt ducenti quatuordecim Sacerdotes, qui in Epiſtola, quam ſuis Conſtitutionibus prætulerunt, ita Apoſtolicæ ſedis Antiſtitem beatum Zoſimum ſunt allocuti : Conſtituimus in Pelagium atque Celeſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri ſede prolatam manere ſententiam, donec apertiſſima confeſſione fateantur, Gratiâ Dei per* JESUM CHRISTUM *Dominum noſtrum non ſolùm ad cognoſcendam, verum etiam ad faciendam juſtitiam, nos per actus ſingulos adjuvari ; ita ut ſine illa nihil veræ ſanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus*. Neminem fore exiſtimo qui hæc & ſuperiori numero relata ex reſp. ad Capit. Gallor. diverſis Synodis adſcribere velit : Conſtitutio quippe eadem, idem numerus Epiſcoporum, eadem verba.

XVI. [illegible]

7. Ex his porrò unum non parvi momenti eruimus ; ſcilicet octo illas Conſtitutiones ſeu Canones de gratia, qui olim Milevitano Concilio malè tributi, nunc Carthaginenſis eſſe agnoſcuntur, in illo Autumnali Concilio Carthaginenſi eſſe conditos. Hujus enim Conſtitutiones diſertis verbis hîc notantur, & tales Conſtitutiones, quæ ad ſedem Apoſtolicam miſſæ ſint cum Synodica ad Zoſimum Epiſtola iiſdem præfixa ; tales inſuper, *quas totus mundus amplexus ſit*, ut ex altero loco Proſperi habetur. Quænam autem aliæ Conſtitutiones, qui canones de gratia ubivis terrarum unquam viſi ſunt ; qui a ſcriptoribus illis cõmemorati,præter canones illos octo celebratiſſimos, quos habent omnes Conciliorum editiones, quique jacent in noſtro Romanæ Eccleſiæ Codice Capit. XIII. ex Concilio poſteriori Calendis Maiis habito, in quo confirmati & ſuſcepti ſunt, ut infrà diceмus. 2. Confirmatur hæc aſſertio noſtra ex eodem Proſpero cap.10. contra Collatorem : *Erraverunt*, inquit, *Africana Epiſcoporum Concilia, quæ decretis ſuis conſtituère utrumque Dei donum eſſe, & ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus : ut ædificante caritate, ſcientia non poſſit inflare : quia ſicut de Deo ſcriptum eſt* : Ille eſt, qui docet hominem ſcientiam ; *ita ſcriptum eſt* : Caritas ex Deo eſt : manifeſte enim pluribus Conciliis Africanis adſcribit Proſper Conſtitutionem, quam refert : eſt autem quartus [a], canonum Carthaginenſium, quos proinde neceſſe eſt dicere, ſi cum Proſpero ſentire velimus, in duobus ſaltem Conciliis Africanis eſſe prolatos : quorum unum fuit Autumnale anni 417.de quo nobis modo ſermo eſt, quodque continuò explicatiùs deſignat idem Proſper, diſcernitque à poſteriori, cùm & numerum ducentorum quatuordecim Epiſcoporum à quibus fuit unum illorum celebratum,ſignificat ; & ſententiam Innocentii in eo confirmatam adverſus Pelagium & Celeſtium, & Epiſtolam conſtitutionibus præfixam miſſamque ad Zoſimum. Ut enim hæc de alia Synodo diſtincta à priùs memoratis intelligamus nulla ratio occurrit ; obſtat verò, quod de induſtria à Synodi vocabulo abſtinuit hoc loco, & unam è citatis hanc eſſe indicavit, cùm Epiſtolam commemorans, quam *ſuis conſtitutionibus prætulerunt* Epiſcopi illi CCXIV.innuit non eſſe Conſtitutiones diſtinctas à *decretis, quibus conſtituiſſe*, mox dixerat Concilia, *utrumque Dei donum eſſe, &c.* Ex quibus clarum eſt unum illorum Conciliorum à Proſpero laudatorum idem eſſe ac autumnale quod ſtatuimus. 3. Proſper Chronographus ad annum 418. diſertis verbis ſcribit Synodum illam 214.Epiſcoporum, quæ Autumnalis fuit, & ad quam reſcripſit Zoſimus Epiſtolam per univerſum Orbem miſſam, condidiſſe decreta Synodalia, quibus Romam perlatis probatiſque, per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt. Quænam porrò illa decreta, ſi non canones octo vel novem de quibus agimus ?

4. Videor mihi poſſe adhuc probare hos canones octo ſi non publicatos, ſaltem conditos eſſe in hac Autumnali Synodo ; ita ut nec priùs, nec ſeriùs procuſi fuerint. Non priùs editos probat, ni fallor, modus loquendi quem uſurpavit, ac temperantia ſingularis, qua ſenſum ſuum expoſuit Auguſtinus circa iſtam Pelagianorum propoſitionem : *An fuerit aliquando, vel ſit in præſenti, vel deinceps aliquis futurus ſit ſine peccato* : nunquam enim ante annum 417. quo conſtituti ſunt canones, graviori cenſura dignam eam putavit, nec labe hæreſeos notavit, aut ſi quando errorem vocavit, at tolerandum, humanum, nec pernicioſum errorem. Sic in libro de ſpiritu & litera. Cap. 2. *Proinde*, inquit, *non multum* eo nomine *moleſti ſunt . . . Quin etiamſi nemo eſt, aut fuit, aut erit, quod magis credo, tali puritate perfectus ; & tamen eſſe, aut fuiſſe, aut fore defenditur & putatur, quantum ego judicare poſſum, non multum erratur, nec pernicioſè, cùm quadam quiſque benevolentia fallitur . . . Sed illis acerrimè ac vehementiſſimè reſiſtendum eſt, qui putant ſine adjutorio Dei per ſeipſam vim voluntatis humanæ, vel juſtitiam poſſe perficere, vel ad eam tendendo proficere.* Eandem comparationem inter utrumque hoc dogma inſtituit & explicat Epiſt. 89. ad Hilarium, ubi ait : *Sed iſti utcunque tolerandi ſunt, quando dicunt vel eſſe, vel fuiſſe hîc aliquem, qui nullum haberet peccatum.* Item lib. de perfectione juſtitiæ, in fine : *Non nimis*, inquit, *exiſtimo reluctandum : ſcio enim quibuſdam eſſe viſum ; quorum de hac re ſententiam non audeo reprehendere, quamquam nec defendere valeam*, Libro de Natura & Gratia, ait ſe *non multum curare* utrum tales vel ſint vel fuerint : & cap.60. *Poteſt*, inquit, de hoc *eſſe aliqua quæſtio inter veros pioſque Chriſtianos.* Imò in Epiſtola quinque Epiſcoporum ad Innocentium ſcripta ſub finem anni 416. *Quoquo modo*, inquit, *ſe habeat iſta quæſtio, ſi non invenitur homo in hac vita ſine peccato : tolerabiliter in id quiſque fallitur ; nec diabolica impietas eſt ; ſed error humanus, elaboranda & optanda affirmare, etiamſi quod affirmat non poſſit oſtendere.* Denique in libro de Geſtis Pelagii, qui ultimus eſt eorum, quos ſanctus Gratiæ Doctor ante Autumnale Concilium anni 417. elucubravit, nec niſi poſt ſcriptam ad Innocentium

XVII. Ante conditos canones Africanos de gratia mitiùs tractavit. [illegible] Pelagianorum Auguſtinus.

[a] In Codice noſtro quintus.

Innocentium à quinque Epiſcopis Epiſtolam : in hoc, inquam, opuſculo, cap.30. hanc quæſtionem ait à Palæſtinis 14. Epiſcopis non eſſe definitam : *Quod*, inquit, *non inter Catholicos & hæreticos, ſed inter ipſos Catholicos pacifice requirendum eſt*. Hæc poſtrema S. Auguſtini verba libri poſt quinque Epiſcoporum Epiſtolam ſcripti oſtendunt nondum tunc definitam fuiſſe hanc de *ἀναμαρτησία* quæſtionem, nec conditos canones de quibus diſſerimus : ut inde emendetur Rigberius in Notis ad Marium Mercatorem, pag.141. ubi Milevitanæ Synodo tribuit canonum iſtorum conditionem ; ad id aſſerendum motus loco Epiſtolæ citatæ quinque Epiſcoporum, ubi Auguſtinus ſcribit : *Nobis autem ſufficit, quod nullus fidelium in Eccleſia Dei reperitur quolibet profectu excellenti atque juſtitia, qui audeat dicere ſibi non neceſſariam precationem orationis Dominicæ* : Dimitte nobis, &c. Verùm hæc Rigberii intentum non probant : aliud eſt enim eſſe ſine peccato, aliud ita credere ſe eſſe ſine peccato, ut audeat quis dicere ſibi non neceſſariam eſſe precationem Dominicam ; *Dimitte, &c.* hoc nullum fidelium audere dicit Auguſtinus ; at nullum eſſe ſine peccato, etſi non probet dici, eodem tamen Epiſtolæ illius loco ſcribit, *tolerabiliter in id quemque falli, nec diabolicam eſſe impietatem, ſed errorem humanum.* Quibus junge locum ex lib. de Geſtis Pelagii.

In fine Epiſtola.

Cùm ita loqueretur ſanctus doctor paulo antè iſtud Concilium, de quo agimus, & de hujuſmodi quæſtione nondum definitæ ſolicitus, *inter Catholicos pacifice requirendum* eſſe cenſeret ; nihil convenientius eſt, quàm ut exiſtimemus Auguſtinum curaſſe eam ad examen deduci, ubi primum Concilii nactus eſt occaſionem opportunam, qualis fuit illius Autumnalis Synodi, in qua quicquid ad controverſiam de gratia Chriſti & in Pelagianorum cauſſa actum erat vel diſceptatum ad incudem revocarunt Patres, & per diuturnum tempus ventilarunt: ut omnia plenè perfecteque digeſta cum Zoſimo communicarentur. Per multum enim temporis durаſſe Synodum jam obſervavimus ; & clariſſimè probatur ex eo quod literæ Zoſimi, ex quarum receptione Synodi congregandæ orta erat neceſſitas ante menſem, ut minus dicam, Septembrem vel Octobrem venerunt in Africam, & Marcellinus Subdiaconus ab illa miſſus jam ab 8. die Novembris libellum Paulini ex præſcripto Concilii deferendum acceperat, nec tamen ante menſem Martium ſequentis anni pervenit ad Zoſimum.

XVIII.
Canones non fuiſſe Autumnali ann. 417. Synodo poſteriores.

In ea igitur Synodo definita quæſtio eſt tribus poſterioribus canonibus 6. 7. & 8. Quam definitionem ad poſterius uſque Concilium Calendis Maiis habitum differre non poſſumus. Primùm quia Synodus hæc poſterior & plenaria totius Africæ nihil niſi breviter conſtituit, ut ſcribit S. Auguſtinus Epiſtola 47. nec prolixiori tractationi dogmatum incubuit, cum ad id non eſſet congregata, ſed ut quæ in priori non plenaria conſtituta fuerant, à majori ex tota Africa Synodo confirmarentur, publicarentur ac omnium ſubſcriptione roborarentur. 2. Quia fas non eſt credere de iſta quæſtione ſiluiſſe Africanos apud Zoſimum Papam ; vel ei aliquid incerti & dubii propoſuiſſe : cùm unum eſſet è tribus præcipuis Pelagiani dogmatis Capitibus. Nec iſtud pariter omiſſum à Zoſimo in ſua definitione : quæ tota ex Geſtis, decretiſque Afrorum approbatis conflata eſſe ſignificatur in loco Proſperi Chronographi à nobis ſuperiùs deſcripto. Porrò nihil ab Africanis miſſum eſt ad Zoſimum è Synodo pro inſtructione cauſſæ Pelagianæ, niſi ex priori illo Autumnalique Concilio.

3. Ratio adhuc peculiaris erat cur quæſtionem hanc quam primùm examinandam definiendamque curaret Auguſtinus in Synodo poſt ſcriptum de Geſtis Pelagii librum. In hujus enim c.30. monet veniſſe non ita pridem in manus ſuas nonnullam Pelagii Epiſtolam ſcribentis ad amicum ſuum quemdam Preſbyterum, in qua tanquam de victoria gloriabatur, quaſi ſi approbata eſſet in Synodo Palæſtina ejus de *ἀναμαρτησία* ſanctorum ſententia : *Quatuordecim*, inquiebat, *Epiſcoporum ſententia definitio noſtra comprobata eſt, qua diximus poſſe hominem ſine peccato eſſe & Dei mandata facile cuſtodire, ſi velit. Qua ſententia*, addebat ille, *contradictionis os confuſione perfudit, & omnem in malum conſpirantem ſocietatem ab invicem ſeparavit.* Unde conſequens erat ut eſſent qui non propter ſe, ſed tantùm propter alios dicerent in oratione : *Dimitte nobis debita noſtra.* Reſpondit quidem Auguſtinus hoc ſi fieret in hac vita, non niſi auxilio Dei & gratiâ fieri ; nec tamen id eſſe à Synodo definitum : ſed interim *Epiſtola carnalis ventoſitatis & elationis volabat*, ut ait Auguſtinus eo loco, *& Geſtorum Palæſtinorum tarditate procurata celeritate præcedens in manus hominum pravolabat* : ita ut timendum eſſet, ne ſi diutiùs res in incerto relinqueretur, latiùs ſerperet hæretici virus, multoſque inficeret. Quare primæ Synodi occaſionem arreptam eſſe ab Auguſtino qui ſcribebat ; & ab Aurelio, ad quem ſcribebat, probabiliſſimum eſt : cùm & hic Concilii dux, ille ingenium manuſque eſſet.

Matth. 6.12.

Etſi porrò conditos velim in hac Autumnali Synodo Canones octo de Gratia, non tamen publicatos crediderim ; ſed potiùs nihil geſtorum in Synodo in lucem tunc prodiiſſe : omnia verò cum ad Zoſimum Papam, tum ad Honorium Imperatorem ſub ſigillo miſſa, eo modo, quem diximus, in poſteriore Concilio promulganda.

XIX.
Poſt canones Africanos Auguſtinus ad hæretica dogmata relegavit.

His autem promulgatis jam ſecuriùs confidentiuſque priorem de *ἀναμαρτησία* ſententiam, non jam ut ſuam, ſed ut Eccleſiæ doctrinam aperte defendit ; contrariam erroris indubitanter inſimulans, atque inter damnata Pelagii dogmata rejiciens. In eo enim bipertito opuſculo, quod de Gratia Chriſti & de peccato originali ſtatim poſt damnatos à Zoſimo Pelagianos ſcripſit ad Albinum, Pinianum & Melaniam lib.1. cap.48. Pelagio reſpondens de S. Ambroſio. qui Zachariam & Elizabeth ſic quodam loco laudaverat, ut eos ſine peccato viſus eſſet aſſerere ; poſt nonnulla, quibus ſanctum doctorem à Pelagio malè intellectum oſtendere ſatagit, hæc ſubjicit : *Illud ergo S. Ambroſii teſtimonium, quo pro ſua ſententia Pelagius utitur, aut ſecundùm quemdam modum dictum eſt, probabilem quidem, ſed non minutiùs excuſſum : aut certe ſi ille vir ſanctus & humilis Zachariam & Elizabeth ſumma atque omnimodo perfecta juſtitia, cui nihil addi jam poſſet, fuiſſe exiſtimavit, profectò ſententiam ſuam minutius excutiendo correxit.* Quæ longè diſtant ab his, quæ in ſuperioribus operibus habet ſanctus Doctor ; in quibus huic opinioni non nimis reluctandum exiſtimat : quia ſciebat ita quibuſdam eſſe viſum ; quorum de hac re ſententiam non audebat reprehendere, ut ſcribit lib. de perf. juſtitiæ in fine. Sed clarius adhuc lib.3. ad Bonifacium cap.8. eam opinionem ad tria præcipua Pelagianiſmi dogmata revocat, ſubjungitque erroribus quibus, peccatum Originale & Gratia Chriſti negantur, alienanturque homines à Gratia Salvatoris. Et lib.4. cap.2. & 3. eadem tria *iſta nefaria & damnabilia dogmata in hac tripertita diviſione quemque mente Catholica exhorrere debere* contendit, ut hæreticorum inſidias devitet.

Ex hac de diverſo Auguſtini circa *ἀναμαρτησίαν* tractandi modo, obſervatione, (quam debere me profiteor viro doctiſſimo) conſtat Canones Carthaginenſes, quibus controverſia ea de re finita eſt inter catholicos, Auguſtino aliter loquendi neceſſitatem impoſuiſſe : ut qui ante canones conditos putavit tolerabiliter poſſe defendi, aliquos ſine peccato vel

Digitized by Google

vlxiſſe, vel vivere, vel victuros eſſe; poſt illos, cum fide chriſtiana quotidianaque precatione, poſſe conciliari negavit. Ex quo etiam ſequitur longè à vero alienam fuiſſe eorum opinionem, qui Milevitano Concilio eoſdem Canones olim tribuerunt: poſt Synodi enim definitionem non ita locutus eſſet de hac quæſtione, ut ſcriptum ſupra legimus in Ep. quinque Epiſcoporum & in libro de Geſtis Pelagii, quibus præivit Milevitana Synodus.

Talis fuit igitur Synodus, ex qua priores literæ datæ Baſiliſco Romanæ Eccleſiæ Subdiacono, & ex qua poſteriores etiam literæ longè prolixiores cum Geſtis, inſtrumentis, inſtructionibuſque omnibus ad cauſſam Pelagianorum attinentibus, Marcellino Carthaginenſis Eccleſiæ Subdicono traditæ ſunt ad Zoſimum perferendæ. Utræque perierunt vel temporum vel hominum injuria. Quid priores continerent, quantùm ex ſuperſtitibus monumentis ſcire licuit, diximus ſuperiùs; quid poſterioribus inſcriptum eſſet vel adnexum, pari diligentia inveſtigandum: quamquam vix aliud agendum reſtet, quàm ut loca notata pro ſtatuendo Concilio in memoriam revocentur.

XX. Quid poſteriores autumnalis Synodi literæ continerent.

1. Ac primum quidem prolixiſſima fuiſſe ſcripta teſtatur ipſe Zoſimus Epiſtola ſua 3. ad Africanos 21. Martii data, ubi dicit: *Miſſa per Marcellinum Subdiaconum Epiſtola* OMNE VOLUMEN *volviſſe: quo* ALIQUANDO PERLECTO. Prolixitatis enim indices ſunt voces iſtæ, & talis, quæ tædii non nihil crearit Zoſimo: quam prolixitatem Marii Mercatoris etiam verba teſtantur, quæ inferiùs referentur.

De nimia Zoſimi credulitate queruntur Africani.

2. His literis continebantur Africanorum querelæ adverſus Zoſimum fraternaque correptio de nimia ejuſdem facilitate, quâ credulas aures Celeſtio commodaverat, fidem præbuerat verbis ejus, nec ſatis hæc diſcuſſerat. Nimirum Zoſimo ſua verba reddebant, & quod conqueſtus fuerat admiſſum ab Africanis erga Erotis & Lazari literas, Paulinique libellum & accuſationes, hoc ab eo reverâ commiſſum erga hæreticos meritò repoſuerunt. Hæc ex Zoſimi verbis clara ſunt: *Quo* Epiſtolæ veſtræ volumine *aliquando perlecto, ita totum literarum mearum comprehendiſtis textum, quaſi nos Celeſtio commodaverimus in omnibus fidem, verbiſque ejus non diſcuſſis ad omnem, ut ita dicam, ſyllabam præbuerimus aſſenſum.*

Non ſufficere generalem Celeſtii ad Innocentii literas conſenſum.

3. Cùm ex Geſtis Romani judicii inchoatis intellexiſſent Africani quod Celeſtius *beati Innocentii Papæ literis non eſt auſus obſiſtere: imò ſe omnia, quæ ſedes illa damnaret, damnaturum eſſe promiſit.* (Verba ſunt Auguſtini lib. 2. de Pec. Orig. c. 7.) ex quibus ſperabatur plenus ab eo dandus Epiſtolis Innocenti conſenſus: *Romam literæ venerunt ex Africa*, inquit idem doctor lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. *id continentes non ſufficere hominibus tardioribus & ſolicitioribus, quod ſe generaliter Innocentii Epiſcopi literis conſentire fatebatur, ſed apertè eum debere anathematizare, quæ in ſuo libello malè poſuerat: ne ſi id non feciſſet, multi parum intelligentes, magis in libello ejus illa fidei venena à ſede Apoſtolica crederent approbata, propterea quod ab illa dictum erat eum libellum eſſe Catholicum, quàm emendata propter illud, quod ſe Papæ Innocentii literis conſentire ipſe reſponderat.* Hæc pro peccati originalis doctrina monuerunt oculatiſſimi præſules, ne ſub verborum larva imponeretur Pontifici Romano ab hæreticis.

Confirmant Innocentii Papæ decretum Africani.

4. Ne etiam ſub generali gratiæ nomine falleret, addiderunt quod habet Proſper cap. 10. contra Collatorem: *Conſtituimus in Pelagium atque Celeſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri ſede prolatam manere ſententiam, donec apertiſſima confeſſione fateatur Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum non ſolum ad cognoſcendam, verum etiam ad faciendam juſtitiam, nos per actus ſingulos adjuvari: ita ut ſine illa nihil veræ ſanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* Hæc in Epiſtola, quam ad Zoſimum Epiſcopi CCXIV. ſcripſerunt, teſte Proſpero.

XXI. Capitula excerpta contra Pelagium Geſtiſque inſerta.

5. Cùm reſpondiſſent Africani non ſufficere ut generaliter Celeſtius fateretur *ſe literis Innocentii conſentire* (quod ultro ſe facturum ſpondebat) ſed oportere *apertè eum anathematizare, quæ in ſuo libello prava poſuerat*, quoddam veluti Commonitorium Epiſtolæ ſuæ ſubjunxerunt, quod paſſim circumfertur. In Epiſtola ſancti Auguſtini 106. ad Paulinum legitur ſed, & habetur ſuprà in codice noſtro cap. XVIII. ſub hoc titulo: *Capitula excerpta de Geſtis habitis contra Pelagium hæreticum & alia de libris ejus, quæ in Palæſtina Synodo objecta anathematizare compulſus eſt.* Ipſum verò commonitorium ita incipit: *Quod ad Jeruſalem nolentem colligi filios ſuos Dominus clamabat, hoc nos clamamus adverſus eos, qui filios Eccleſiæ colligi nolunt, nec ſaltem poſt judicium, quod de ipſo Pelagio in Palæſtina factum eſt, corriguntur, &c.* Et poſt recenſitos duodecim articulos Pelagio objectos, ſubjungit: *Hæc omnia Pelagius ſic anathematizavit, quod ſatis ipſa Geſta teſtantur, ut nihil ad ea quoquo modo defendenda diſputationis attulerit: unde fit conſequens, ut quiſquis ſequitur illius autoritatem judicii & ipſius Pelagii confeſſionem* (utrumque ſe facere jactabat Celeſtius) *hæc tenere debeat, quæ ſemper tenuit Catholica Eccleſia.* Sequuntur totidem capita Catholicæ doctrinæ hæreticis oppoſita, in quorum plerumque initio habetur: *Fateatur, &c.* & in fine. *Hæc omnia ſimpliciter ſine ullis fateatur ambagibus, ſi quis in autoritatem Catholicam & expreſſa ipſius Pelagii verba conſentit. Neque enim illa, quæ his ſunt contraria, veraciter anathematizata eſſe credendum eſt, niſi hæc quibus ſunt illa contraria fideli corde teneantur, & aperta confeſſione promantur.* Hæc ſunt procuIdubio quæ *ex Africa expectabantur*, quemadmodùm Auguſtinus ſuprà lib. 2. ad Bonifacium, *ut plenius & manifeſtius in Celeſtio fieret*, quod promiſerat, ſe nimirum literis Innocentii ſubſcripturum. Sunt enim eædem propoſitiones totidemque in Concilio Palæſtino objectæ Pelagio, ut ex libro de Geſtis Pelagii intelligitur. Etſi porrò commonitorii formam potius habeat, fuit tamen inſtar definitionis Synodicæ, tum quia ex numeroſo Concilio emiſſum, tum quia huic etiam Apoſtolicæ ſedis acceſſit autoritas. Imò crediderim Zoſimum Pontificem formulam illam Epiſtolæ ſuæ ad univerſum Orbem miſſæ ab omnibus ſubſcribendam inſeruiſſe. Eadem enim hæc ſubſcribendi formula à ſubſequentibus Pontificibus uſurpata, quoties, revivifcentibus Pelagianæ hæreſis ſeminibus, ad ſubſcriptionem veniendum fuit, & à Leone præſertim, inter cujus Epiſtolas reperta à nobis fuit, ut fuſiùs in Diſſertatione proxima dicemus. Hinc inſerta Romano Codici. Propoſita etiam fuit ab Africanis pro ſubſcribendi formula: quod inde manifeſtum fit quod in pluribus exemplaribus MSS. excuſiſque & in Romano Canonum codice connectitur cum Epiſtola Aurelii ad Africanos provinciarum Bizacenæ & Arzugitanæ Epiſcopos, quibus ex Imperatoris mandato, ſubſcribendi neceſſitatem indicebat. Hæc capitula literis Africanis fuiſſe, ut diximus, inſerta probo etiam ex Mario Merc. cùm enim ſciebat *Capitula de quibus Celeſtius accuſatus fuerat contineri* in Tractoria Zoſimi: non ſola, opinor, capitula, Celeſtii, ſed & capitula oppoſita, quæ Pelagius in Palæſtina profiteri juſſus eſt, inſerta ſunt: nec aliunde accepta quàm ab Africanis, qui eadem operâ ſancti Auguſtini collecta

ad Zoſimum Papam cum aliis inſtructionibus tranſmiſerant.

XXII. 6. Admonebant Africani Zoſimum ſuis literis; ut recoleret quid imitandus præceſſor ejus Innocentius de ipſis ſenſerat Geſtis Palæſtinis, quibus abſolutum ſe jactabat Pelagius. Et ut intelligeret Pontifex ea nec ignota fuiſſe Innocentio, nec omninò probata, literis ſuis inſeruerunt Africani excerptum Epiſtolæ illius ad quinque Epiſcopos, quo iſta conſtabant. Hoc indicat ſanctus Auguſtinus lib.2. de Pecc. Orig. cap.8. *Quid ergo*, inquit, *de Palæſtina Synodi Geſtis, quibus ſe Pelagius abſolutum eſſe gloriatur, ſanctus Papa Innocentius judicaverit, quamvis & in literis ejus, quas nobis reſcripſit, legere poſſitis & commemoratum, cùm venerabili Papa Zoſimo Synodus Africana reſpondit, quod veſtra caritati cum ceteris inſtructionibus miſimus; tamen*, &c.

7. Conſtat præterea ex Commonitorio Marii Mercatoris cap.1. literis illis fuiſſe illigatum quicquid in Africa actum fuerat adverſus Celeſtium & Pelagium; & *omnem cauſſam, quæ apud eos facta fuerat*, ab ipſis fuiſſe *expoſitam: miſſis etiam Geſtis exinde, quæ fuerant tunc cum illo vel de illo confecta*: hoc eſt Geſtis Carthaginenſis Synodi anni 412. & alterius anni 416. non omiſſis proculdubio Geſtis Milevitanæ Synodi eodem anno habitis.

8. Si Canones illi octo Carthaginenſes de Gratia in illa autumnali Synodo, ut videor mihi probaſſe, conditi ſunt, dubitandum non eſt quin illi eâdem operâ miſſi ſint ad Zoſimum cum reliquis cauſſæ inſtrumentis.

9. Teſtatur ſanctus Auguſtinus lib. de peccato Originali, cap.21. plurimùm iiſdem literis laboraſſe Africanos, ut fraudem aperirent Pelagiani libelli, qui ab hæretico ex Oriente miſſus ad Innocentium, ſucceſſori ejus Zoſimo traditus ab eoque tranſmiſſus ad Africanos fuerat. Putabatur Pelagius ſincerè damnaſſe in Palæſtino judicio dogma negantium Originale peccatum: & ita credebat Auguſtinus ipſe cum libellum de Geſtis Pelagii elucubraret: *Jam verò in libro fidei ſuæ*, inquit S. Aug. cap. illo 21. *quem Romam cum ipſis literis miſit ad eundem Papam Innocentium, ad quem etiam Epiſtolam ſcripſerat, multò evidentius ſeipſum tegendo nudavit, dicens: Baptiſma unum tenemus, quod iiſdem ſacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus dicimus eſſe celebrandum ...., viſus eſt ad tempus aliquid dicere, quod fidei Catholicæ conveniret. Sed illam ſedem uſque in finem fallere non prævaluit.* POST RESCRIPTA QUIPPE AFRICANI CONCILII, *in quam provinciam quidem doctrina illa peſtifera ſerpendo prævenerat, ſed eam non tam latè occupaverat altéque pervaſerat, alia quoque ipſius in urbe Roma cura fidelium fratrum prolata patuerunt: quæ literis ſuis, quas conſcripſit per Orbem Catholicum perferendas Papa Zoſimus execranda, ſicut legere poteſtis, attexuit.*

XXIII. Legatio Africana ad Honorium Auguſtum.

Dum deferuntur Romam Geſta omnia Synodica Epiſtolæ Africanorum illigata per Marcellinum Subdiaconum; pergunt etiam Ravennam alii ejuſdem Synodi legati. Epiſcopi quippe pro fide Catholica & quiete Eccleſiæ plurimùm ſoliciti, cùm meritò timerent ne Celeſtius inſignis technarum artifex Zoſimum Papam tranſverſum ageret, & ab eo ſententiam abſolutionis ſurriperet, quæ & Africanorum judicio & Innocentii Papæ reſcriptis eſſent contraria, conſtituerant, ut ſuprà diximus, unum è ſuis ad Comitatum delegare, qui de ſtatu rerum Honorium certiorem faceret, ejuſque animum ad tuendam Eccleſiæ fidem pacemque accenderet.

Quàm anxios enim faceret Africanos Epiſcopos Zoſimi hæſitatio, nimiaque in Celeſtium propenſio, quamque ſiniſtram concepiſſent opinionem de

procerum Cleri Romani conſiliis, indicat, ni fallor, Auguſtinus ultimis Epiſtolæ CVI. verbis, quam ad ſanctum Paulinum Nolæ Epiſcopum eo ipſo tempore dedit: *Quæ autem, inquit, & de quibus audierimus, quæ multum dolemus, & facile credere nolumus, audiet à communi amico ſanctitas tua: quo in Dei miſericordia cum ſaluto remeante, ſperamus nos de omnibus fieri poſſe certiſſimos.* Quin enim de Zoſimo & Sixto præſertim hæc intelligenda ſint, dubium apud me nullum eſt, ac tota illa ſcribendi ratio perſuadet. Adierunt igitur Imperatorem tunc Ravennæ agentem, ut regiis Edictis ſententiam adverſùs Celeſtium in Africa prolatam, & autoritate Apoſtolicæ ſedis per Innocentii reſcripta confirmatam, ſua quoque ſanctione roboraret. Res enim urgebat, & grave periculum erat, ne ſi à Zoſimo judicium ſententiæ Innocentii Africanorumque contrarium prodiret, ut jamjam proditurum credebatur, inde pernicioſum inter utramque Eccleſiam ſchiſma oriretur. Annuit juſtæ petitioni Imperator; & Geſtis decretiſque Africanis conſideratis, Conſtitutionem emiſit pridie Calendas Maii anni hujus 418.

Hanc narrationem velut ſomnio ſimillimam ridebunt nonnulli, qui conſtitutionem poſt Zoſimi decretum Tractoriamque Epiſtolam, nec niſi ex Pontificis hujus ſuggeſtione editam putant; quæ opinio eſt Baronii, Janſenii, Rigberii in Notis ad Marium, Noriſii in Hiſt. Pelag. lib.1. Garnerii & forſan aliorum. Verùm etſi ab eruditorum grege divelli me ægrè admodum patiar, veritati tamen conſentaneam eſſe meam opinionem non levibus conjecturis aſtruere mihi videor.

XXIV. Sententia Zoſimi non ante Calendas Maii prolata.

Condemnationem Celeſtii à Zoſimo prolatam non eſſe ante emiſſum pridie Calendas Maii Honorii edictum facilè ſibi quiſque perſuadebit, ſi modò recolat literas Africanorum, quæ teſte ſancto Auguſtino, lib. 2. ad Bonifacium cap.5. expectabantur à Zoſimo, ut de Celeſtii cauſſa pleniùs inſtrueretur, antequam ſententiam ſuam promeret, receptas eſſe à Pontifice circa XII. Calendas Aprilis, quo die ab eodem reſcriptum Africanis. Quod reliquum erat ſacræ Quadrageſimæ, tempuſque omne uſque ad diem decimam quartam Aprilis, pietati datum eſt, ſolemnique Paſchalis feſti Octavæ, quæ illa die occurrit anno 418. Paſcha ſcilicet incidente in diem 7. menſis Aprilis: ut mirum ſit quod Johannes Garnerius contendit, pag. 216. *Habitam Synodum die 15. ſtatim poſt abſolutos dies feſtos, Geſtiſque ad Honorium delatis editam pridie Calendas Maias ſanctionem.*

Ut enim primo loco Garnerio Garnerium opponam, cur vult Romæ haberi potuiſſe Concilium 15. Aprilis, qui dum Africanum Concilium legit congregatum 5.Calend.Maias ſeu 27.Aprilis an.399. contendit *errorem irrepſiſſe hunc in locum; & poſitas vel Calendas pro Idibus, vel Maias pro Juniis; ne quid enormiter factum dicatur & contra Canones in aliis Conciliis ſanctè obſervatos.* An Romana Eccleſia minus religioſa fuerit, quàm Africana? An verò quod enorme, apud Africanos, apud Romanos Canonicum?

2. Qua ratione Epiſcopi, quos adfuiſſe Synodo aſſerit & fatemur, ipſa die 15. Aprilis Romam convenire potuerunt? Non enim avellet eos vir religioſus à propriis eorum Eccleſiis ante completam ſolemnem octavam Neophytorum; quâ completâ 14. die, qui paulò remotiores ab urbe erant ſequenti die adeſſe non potuerunt, niſi quodam miraculo divinitùs advecti. Ea tamen vel fatente Garnerio accienda fuere è longinquis Provinciis Epiſcopi, quandoquidem PLENIOREM AUDIENTIAM fuiſſe è ſuo Mario Mercatore aſſerit. Deinde vocandus fuit Celeſtius ſecundùm juris formam, qui cùm

Synodus Romana an 15. die Aprilis congregata.

vocatus non adeſſet (quod niſi poſt aliquos ſaltem dies cognoſci non potuit) dies illi iteratò dicendus fuit, & interpoſitis iterum diebus aliquot, tertia compellatio indicenda. Hæc enim judiciorum lex inconcuſſa; quam religioſè obſervatam videmus adverſùs Eurychen à quarta Synodi Patribus, quamque in ſua cauſſa prætermiſſam altiore voce conqueſtus eſſet Celeſtius, qui adverſùs Zoſimi judicium quicquid poſtmodum in buccam venit, impudenter evomuit. Vereor ne jam magnam partem elapſi ſint quatuordecim dies, quos uſque ad pridie Calendas Maias judicio adornando, complendo, deſcribendo, publicando & ad Auguſtum deferendo præfixit ſcriptor laudatus: & tamen vix adhuc delibata

Ep. Zoſimi 10 ad Afric. 3. cauſſa eſt, de qua *non ſine magna deliberatione ſtatuendum eſſe & ſummo diſceptandum judicio* ſcribebat Zoſimus paucis ante diebus.

Hoc ut ita fieret, congregatis judicibus in pleniori illâ audientia, quicquid actum hactenus fuerat adverſùs hæreticum tam Romæ, quàm in Africa replicandum fuit, ampliores multipliceſque Africanorum literæ legendæ, ingens illud inſtrumentorum Synodicorum volumen accuratè evolvendum, quod expectatum ex Africa fuerat, audienda ſingulorum ſuffragia. Tum cepto de ſententia adverſùs Celeſtium proferenda conſilio, cudenda fuit conſtitutio & ſingula ejus verba ad trutinam libranda; imò & tota ſanctorum Patrum de ſubjecta materia traditio evolvenda, examinanda & mutua cum decreto collatione componenda fuit, ut dignum Apoſtolica ſede in cauſſa fidei prodiret judicium. Poſt hæc quanto tempore opus fuit exarandis *ſcriptis ampliſſimis vel longiſſimis*, quibus *perdamnatus eſt Hæreticus*, ut habet Marius Mercator; *in quibus & ipſa Capitula, de quibus accuſatus fuerat, continebantur, & omnis cauſſa tam de Celeſtio ſupradicto, quàm de Pelagio Magiſtro ejus praviore videtur eſſe narrata*. Non dico deſcribenda adhuc fuiſſe *ſimilia eademque ſcripta*, quæ *ad Epiſcopos tranſmiſſa ſunt*, teſte eodem Mario, *ad Orientales Eccleſias, Ægypti Diœceſim, & Conſtantinopolim & Theſſalonicam & Hieroſolymam*: quibus addo Provincias Italiæ, Hiſpaniæ, Africæ, ubi cauſſa orta erat, Galliarum ex quibus accuſationes tranſmiſſæ, Britanniarum quas inde Oriundus Pelagius proculdubiò infecerat: hæc, inquam, ſileo, quoniam id per otium actum eſſe poteſt, etſi gratis, reſponderi: ſed horum omnium exemplaria proculdubio ad Imperatorem Ravennam deferenda fuerunt: quem par eſt credere omnia diligenter perlegiſſe, antequam hæc Conſtitutione ſuâ firmaret, præſertim cùm propenſior antea viſus eſſet Zoſimus erga Celeſtium. His omnibus ritè & maturè perficiendis vix unius menſis vel etiam duorum ſpatium ſufficiat; ut veroſimillimum ſit ante Calendas Junias ad finem non eſſe perducta. Obſervandum etiam quod & relata Marii verba innuunt, & idem adhuc teſtatur cap. 2. & 3. Commonitorii, non Celeſtii ſolummodò, ſed & Pelagii cauſſam diſcuſſam eſſe in illo Romano judicio, ejuſque tum Sermones, tum commentarios in Apoſtolum Paulum examinatos: ex quibus fuſiora excerpta in Tractoriam Zoſimi conjecta, teſtis eſt idem illius ævi ſcriptor: quod examen intra breve tempus confici non potuit.

XXV. Honorius de ſententia Zoſimi ſilet in ſua conſtitutione, de Africana meminit.

3. Si Zoſimi decretum adverſùs Pelagium & Celeſtium jam tunc conditum & emiſſum eſſet, cùm Imperatorium edictum ſancitum eſt, non illius profectò mentionem omiſiſſet Honorius, nec in edicto dixiſſet ſe *novam hæreticorum verſutiam pervulgata opinione cognoviſſe*; nec addidiſſet inferiùs, quod *annos ſuas retentis fama perſtrinxiſſet intra ſacratiſſimam urbem virus ſuum illos ſparſiſſe*; ſed potiùs hoc ſe literis Papæ Urbis, ipſaque latâ ab eo ſententiâ accepiſſe; præſertim cùm è re Catholica eſſet ut Zoſimum prioris tarditatis pœnitentem in hæreticos excommunicationis gladium exemiſſe, regio diplomate omnibus innoteſceret.

4. Cùm anno ſequenti ad Aurelium literas dedit, hoc prius edictum commemorat, & in eo condendo ſecutum ſe aſſerit Africanorum Judicium, nihil de Judicio Zoſimi, quod præteriiſſe, facta alterius mentione, iniquum prorſus fuiſſet & à debita primariæ ſedi reverentia alienum. Quod enim de Innocentio pariter ſiluerit non eadem eſt ratio: quia non tam proprium habuerat, quàm ſuum fecerat Africanorum judicium.

5. Cùm Conſtitutionem ſuam Auguſtus edidit, Romæ verſabatur Celeſtius: quandoquidem ab urbe eum pelli jubet: *Pulſis*, inquit, *ex Urbe primitus capitibus dogmatis execrandi Celeſtio atque Pelagio*. At cùm ſuam edixit Pontifex, imò & cùm vocatus Celeſtius ad judicium, *non ſolùm non adfuit*, inquit Marius, *ſed etiam ex memorata Romana urbe profugit atque ob hoc à beata memoriæ Zoſimo perdamnatus*. Scio quid reponi queat: Pelagium Romæ tunc non fuiſſe, etſi pariter eum pelli jubeat Honorius. Verùm hoc loco, ſubjunctus eſt Celeſtio ille ne pœna eos diſcerneret, qui ejuſdem dogmatis communione jungebantur. Ceterùm ſuperflua eſſent Edicti verba, niſi alteruter ſaltem Romæ tunc præſens adfuiſſet. At iniqua, inquies, Auguſtini de Celeſtii fuga exprobratio, imò & juſſio Zoſimi illum ad judicium vocantis: ſi Imperatoris Edicto urbe pulſus tunc temporis fuiſſet. Non ita eſt: hujuſmodi enim primum Edictum ita comminatorium fuit, ut ſi hæretici ad Pontificis judicium convolantes nefaria dogmata abjeciſſent, à pœna immunes proculdubio eſſent relicti. Juſtiſſimè igitur fugam exprobrat Auguſtinus: quam non tam Edictum Auguſti, quàm erroris pertinacia perſuaſit. Non enim ampliùs res erat de dogmate Celeſtii diſcutiendo; ſed de ejus promiſſione effectui tradenda; quâ videlicet reſponderat ſe Innocentii PP. literis conſentire: quod ſi ſcripto non ambiguo profeſſus eſſet, irritum feciſſet Auguſti Edictum. Deinde non effectui traditam eſſe primam hanc Conſtitutionem, innuit Imperatoris Epiſtola ad Aurelium data, quæ habetur, cap.16. codicis noſtri: *Dudum*, inquit, *fuerat Conſtitutum, ut Pelagius atque Celeſtius ab urbe Roma pellerentur . . . ſed quia obſtinati criminis pertinax malum, ut Conſtitutio geminaretur exegit, recenti quoque ſanctione decrevimus, &c.* Non dicit urbe pulſos hæreticos, ſed quod *conſtitutum fuerat ut pellerentur*: Unde ſuſpicor vel Zoſimo tantùm, accelerandi judicii gratiâ, fuiſſe declaratam, vel dilatam à Palladio Edicti promulgationem ex ejuſdem Zoſimi ſuggeſtione, donec ſententiam ipſe ſuam promeret.

6. Edictum ſuum his claudit verbis Auguſtus: *Juvat autem per omnem penè mundum, qua imperium noſtrum extenditur, hujuſmodi promulgata diffundi, ne ſcientiæ fortè diſſimulatio paſtum præſtet errori: atque impunè ſe quiſque putet audere, quod condemnatum vigore publico ſe ſe finxerit ignorare*. Profectò timendum non erat (ſi jam decretum Zoſimi per totum orbem miſſum fuiſſet) *ne diſſimulatio paſtum præſtaret errori*, aut *ne quis ſe ſe fingeret ignorare*, quod per omnem pariter non Romanum modo, ſed & Chriſtianum orbem, diſſeminatum curâ Pontificis fuiſſet.

7. Romanæ civitatis ſtatus, qui deſcribitur in Edicto Imperatoris, talis eſt omnino, qualis erat dum Zoſimus Papa, Sixtus Preſbyter, & alii Clerici Romani in Celeſtium Pelagiumque propenſiores, utrumque innocentem jamjam erant pronuntiaturi: cùm videlicet *intra ſacratiſſimam urbem*, ut Auguſtus habet, *aliaque loca, ita peſtiferum virus quorumdam inoleverat pectoribus, ut interrupto di-*

Digitized by Google

recta credulitatis tramite, ſciſſis in partes ſtudiis aſſerendi, materia impacatæ diſſenſionis inducta eſſet, novoque ſcandali fomite concitato beatiſſimæ Eccleſiæ nutaret tranquillitas; aliis nempe aliud ancipiti interpretatione ſectantibus, & pro captu verſipellis ingenii profanam novorum commentorum moventibus quæſtionem. Quàm graphicè depinguntur his verbis diſſidia, quæ in Romana Eccleſia excitarant Celeſtii artes, cùm hinc Pontifex præcipuuſque adminiſter Sixtus Presbyter ab hæreticis circumventi videbantur, inde verò alii ex eodem Clero ſanæ doctrinæ decretique Innocentii tenaces pro fide paceque Catholica toto affectu decertabant. At nihil tale in urbe fuit poſt ſententiam à Zoſimo adversùs Celeſtium decretam: nihil ampliùs in ea Eccleſia turbarum creabat hæreticus, à qua videlicet aufugerat: non ampliùs diſcors procerum Cleri illius ſententia, qui omnes in damnationem Celeſtii Pelagiique coierant, Sixto omnium primo *anathema eis in populo frequentiſſimo pronuntiante*, ut ait Auguſtinus Epiſt. 105. Non ampliùs virus ſuum Pelagii Celeſtiique aſſeclæ ſparſerunt, ſed, ut idem ſanctus Doctor ſcribit Epiſt. 104. illi *repente reticuiſſe perſpecti ſunt: omnino ſiluerunt magno timore compreſſi* (Epiſt. 105.) *& uſque ad profundum ſilentium ſuppreſſère timore quod ſentiebant, quos ſatis territos ipſa taciturnitas demonſtraret*, etſi eandem nonnulli perverſitatem ſentire non deſinerent, vel etiam inſuſurrare non ceſſarent.

8. Ex Epiſtola ſancti Auguſtini 157. intelligimus tunc cùm eam ſcriberet recenter fuiſſe apud Africanos literas Zoſimi Tractorias de damnatione Pelagii & Celeſtii; iſtud enim hæc illius verba ſuggerunt: *De quibus exempla* RECENTIUM SCRIPTURARUM, *ſive quæ ſpecialiter ad Afros, ſive quæ univerſaliter ad omnes Epiſcopos de memorata ſede manarunt*, NE FORTE AD VESTRAM SANCTITATEM NONDUM PERVENERINT, *vobis curavimus mitti ab eis fratribus, quibus & has literas ut tuæ venerationi dirigerent, dedimus.* At hæ literæ vel eo tempore ſcriptæ ſunt, cùm Auguſtinus in Mauritania Cæſarienſi ageret non pro Collatione cum Emerito quæ XII. Calend. Octob. haberi cœpit; ſed *ob terminandas*, ut ſcribit Poſſidius, in vita S. Auguſt. *alias Eccleſiæ neceſſitates* juxta literas ſedis Apoſtolicæ, vel, inquam, dum illic ageret; vel etiam poſt ejus inde regreſſum, ut ſignificare mihi videntur hæc verba: *Literæ illæ, quas ad Mauritaniam Cæſarienſem miſiſti, me apud Cæſaream præſente venerunt, quo nos injuncta nobis à venerabili Papa Zoſimo Apoſtolicæ ſedis Epiſcopo Eccleſiaſtica neceſſitas* TRAXERAT: tempus enim iſtud, ut aiunt, pluſquam perfectum hac voce *traxerat* deſignatum, Auguſtinum non ampliùs illic tunc commoratum, cùm ſcribebat, ſignificare mihi videtur. Nec erat, revera, quod publicis negotiis impeditus ſanctus Doctor feſtinantiùs reſponderet Epiſtolæ Optati, quæ ad ipſum ſcripta non erat, ſed ab amico communicata. Porrò quis crediderit Conſtitutionem Zoſimi, ſi jam pridem condita erat, tam ſerò miſſam eſſe in Africam; quo ut citiùs perveniret multùm intererat famæ Pontificis Clerique Romani.

Poſſid. de vita S. Auguſt. c. 14.

9. Sanctus Auguſtinus lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. refert Pelagianos de Clericis Romanis conqueſtos eſſe, *ſcribentes; eos* JUSSIONIS *terrore perculſos non erubuiſſe prævaricationis crimen admittere, ut contra priorem ſententiam ſuam, quâ Geſtis Catholico dogmati aſſuerant, poſteà* PRONUNTIARENT *malam hominum eſſe naturam.* Quin Clericorum Romanorum nomine Zoſimum ipſum cum ſuis comprehenſum velit, dubitare non ſinunt alia Auguſtini loca, quæ Zoſimum ipſum prævaricationis accuſatum à Juliano fuiſſe teſtantur: *Et tamen*, inquit, lib. 1. contra Julian. cap. 4. *Innocentii ſucceſſorem crimine prævaricationis accuſas; quia doctrinæ Apoſtolicæ & ſui decesſoris ſententiæ noluit refragari.* Idem lib. 6. cap. 12. Confert igitur Julianus priorem Zoſimi conventum cum poſteriori; contenditque Pontificem Clericoſque Romanos priori ſententia Catholico dogmati aſſuiſſe; quia videlicet eâ penè abſolutus abſceſſerat Celeſtius, ut ex Zoſimi literis liquet, Celeſtiique ac Pelagii profeſſio fidei, ut Catholico dogmati conſentiens, approbata fuerat; poſteà verò poſteriore ſententia, cùm videlicet technia hæretici detectis Catholicam de peccato originali doctrinam ſanxerunt, eos PRONUNTIASSE malam hominum eſſe naturam. Decretum igitur Zoſimi notatum hîc habemus. At iſtud Pelagiani criminantur conditum à Romanis JUSSIONIS TERRORE PERCULSIS, & ita in prævaricationis crimen prolabentibus. Quid porrò Juſſionis nomine intelligit hæreticus, niſi Imperatorium Edictum, quod proinde ex hoc loco probatur ante Zoſimi Conſtitutionem fuiſſe prolatum. Ad iſtam de *Juſſionis terrore* objectionem, nihil Auguſtinus reponit: quippe qui noverat & poſtulatum à ſe ſuiſque Africanis Honorii Edictum, & iſtud ab Imperatore prolatum, antequam Zoſimi ſententia prodiiſſet.

Quid contra hanc aſſertionem noſtram objici poſſit non divinaſſem. Sed en occurrit Garnerius, locumque digito monſtrat in Edicto Honorii Auguſti ad Palladium, quo judicium Zoſimi Papæ Eccleſiæque Romanæ apertiſſimè, ſi Deo placet, deſignatur, evinciturque ipſe Pontificis decretum præiviſſe Conſtitutioni Auguſti. XXVI. Quo Edicti loco Honorius meminit Zoſimiani decreti. Hæc ſunt verba Edicti: BEATISSIMÆ ECCLESIÆ ACTA: majuſculis literis depicta, ne legentium oculos fugiant. Decretoria certè verba: ſed ubinam gentium ſunt, aut quo ſenſu? Integram illam Conſtitutionem edidit Garnerius pag. 239. & partim collatione editionum, partim codicum manuſcriptorum ope, plurima quæ ſupererant menda correxit poſt Magdeburgenſium, Baronii, Salmaſii, Labbei & Baluzii accuratiſſimam recenſionem. Hanc lego ac relego, nec tale quid invenio in illa Garnerii editione, vel in alia, unde vel minima ſuſpicio animum ſubeat de Actis Synodi Romanæ Eccleſiæ adverſus Pelagianos habitæ: *Ita*, inquit, *peſtiferum virus quorumdam inoleviſſe pectoribus, ut . . . novo ſcandali fomite concitato beatiſſimæ Eccleſiæ hactenus nutet intentata tranquillitas.* Ubi Synodus, ubi judicium, ubi Acta? Curro ad notas, ne fortè illic reſervata ſit myſterii intelligentia. Video Salmaſium, Uſſerium & Labbeum legiſſe: *beatiſſimæ Eccleſiæ acta nutet & attentata tranquillitas*: Sed id, ut ſtatim monet Garnerius, MINUS CONCINNE. Igitur ex minus concinna ac rejectitia lectione argumentum ſumit: & reprobata emendatiori lectione in textum adlecta, quæ ſpuria fuerat redit in gratiam deſperatæ ſcilicet cauſſæ patrocinatura. Sed quovis modo legatur, nihil cauſſam adjuvat, cui non magis propinquat, quàm cælum terræ. Cetera, quæ ex Auguſtino referuntur, vel ipſis confitentibus adverſariis, nihil prorſus habent, unde propoſita ſolvatur quæſtio. Poſſidius objicitur & explicatur. Paulò validius videatur eſſe quod ex Poſſidio in vita ſancti Auguſtini, cap. 18. *At illi*, inquit, *tantæ ſedis Apoſtolicæ Antiſtites* Innocentius & Zoſimus, *ſuis diverſis temporibus eoſdem Pelagianiſtas notantes, atque à membris Eccleſiæ præcidentes, datis literis ad Africanas & ad Orientis & Occidentis Eccleſias, eos anathematizandos & devitandos ab omnibus Catholicis cenſuerunt. Et hoc tale de illis Eccleſiæ Dei Catholicæ prolatum judicium etiam piiſſimus Imperator Honorius* AUDIENS AC SEQUENS *ſuis eos legibus damnatos hæreticos haberi debere conſtituit.* Sed neque hoc tamen adhuc ſatis idoneum ſolvendæ quæſtioni, profitetur Garnerius.

Illud nihilominùs confidentius urget Henticus Noriſius adverſus Uſſerium & Salmaſium; non animadvertens geminum Pontificis Urbici judicium à Poſſidio laudari, Innocentii unum, alterum Zoſimi, quorum primum ab Africanis *audiens, ac ſequens Honorius* ſua conſtitutione roborarit; ut de ſe Honorius ipſe teſtatur in Epiſtola ad Aurelium. Sed nec meminit vir eruditus ab ipſo Honorio geminum Edictum eſſe conditum *ac geminatam conſtitationem*, ut diſertis verbis teſtatur in eadem Epiſtola, & innuit ipſe Poſſidiùs, cum non ait *lege ſua, ſed legibus ſuis*, quarum poſtrema ſequi potuit ſententiam Zoſimi, prima vero, de qua quæſtio movetur, inſtantiâ Africanæ Eccleſiæ prolata eſt.

XXVII. Conſtitutio Honorii inſtantiâ Africanorum emiſſa.

Pars hæc, etſi jam ſatis ex ſuperioribus manifeſta maneat, uberius tamen ſubjectis probationibus confirmante.

Primam habemus ex verbis Epiſtolæ Honorii ad Aurelium jam ex parte relatis: cum enim ait Imperatòr: nuNuM *quidem fuerat conſtitutum, ut Pelagius atque Celeſtius infandi dogmatis repertores ab urbe Roma velut quadam Catholica utilitatis contagia pellerentur*: proculdubio deſignat Conſtitutionem datam pridie Calendas Maias anni præcedentis, hoc eſt, tredecim ante menſibus At hanc ipſam datam profitetur intuitu Africani judicii: *In quo*, inquit, *ſecuta eſt clementia noſtra judicium ſanctitatis tua, quo conſtat* (ita legunt omnes, non, ut Garnerius, *cùm conſtet*) *eos ab univerſis juſta ſententia examinatione damnatos*. Clara ſunt verba, nec interprete indigent: unde magis ea corrumpit Garnerius quàm explicet, dum his expedire ſe conatur. Cùm enim pag. 243. ad judicium Carthaginenſe anni 412. recurrit, quod putat ob oculos habuiſſe Imperatorem, quando Edictum condidit, vix puto ex animo ſcribi ab erudito viro, nec ut ita credamus eum exigere. Quis enim ſibi perſuadeat illud judicium reſpexiſſe Auguſtum, quod ante totos ſex annos habitum fuerat in Provinciali Synodo Carthaginenſi, quæ diligentiori poſtea examine, nec non & Apoſtolicis reſcriptis judiciiſque pluribus, recentioribus, ac omni ex parte abſolutis penè obſcurata fuerat: cujus ne meminit quidem Auguſtinus Ep. 47. ad Valentinum cum ei omnia hujus cauſſæ inſtrumenta tranſmittit: hanc, inquam, Synodum quis putet memoratam, poſthabitis recentioribus ex Numidia & ex proconſulari, quas reſcriptis ſuis Innocentius firmarat, quas & aliæ numeroſiores ac ferè plenariæ Synodi, ut diximus & probavimus, conſecutæ fuerant. Deinde illud memorat judicium Africanum *quo conſtat Pelagianos ab univerſis juſta ſententia examinatione damnatos*. Nemo iſtud de primo Carthaginenſi intellexerit, à quo relationes ad ſedem Apoſtolicam cùm emiſſæ non eſſent, extra provinciam proconſularem vel ſaltem extra Africam, autoritatem habuiſſe non fatebitur Garnerius. Jam monui quâ arte vim hujus argumenti eludat ſupponendo *cum conſtet* pro *quo conſtat*; ut pag. 243. verba edicti interpretetur de examinatione apud ſedem Apoſtolicam ſub Zoſimo habita, cujus Tractoriâ ad univerſos miſsâ ſequutum ſit, ut ab univerſis damnarentur Pelagiani. At quantacunque licentiâ textum edicti, prout rei ſuæ congruere cenſuit, pro libito mutaverit, nihil tamen profecit; cum & ſuperius oſtenderim Zoſimi ſcriptum non potuiſſe ante Calendas Maias in provincias tranſmitti, & illa depravationi ſimillima correctio ſermonis filum ſenſumque pervertat: ut omittam omnes excuſos manuque ſcriptos codices hujuſmodi correctioni contradicere.

2. Alteram probationem ſuppeditat ea Edicti Imperialis epigraphe, quæ in utroque Codicis noſtri Romani exemplari MS. habetur: *Sacrum reſcriptum acceptis Synodi ſupradicta* (Thu. *SSta* id eſt *ſupra ſcripta*) *Geſtis*. Quam in autoritatem meritò adducimus ex antiquiſſimo ſcilicet Eccleſiæ Romanæ monumento, reclamante licet Garnerio, cujus contradictionis rationes ſuperiùs ventilavimus. A quibus porrò accepit Geſta Synodi Honorius, niſi ab Africanis? Quibus reſcriptum miſit, niſi Africanis? Quibus denique de cauſſis, Africanis diploma direxit, niſi quia ab iiſdem de condendo diplomate pulſatus fuerat? Oxonienſi & Thuaneo MSS. ſuffragantur Baluziani, & Atrebatenſis ab Emin. Card. Baronio laudatus; in quibus *Reſcriptum* nuncupabatur hæc Honorii Conſtitutio. Sed & Auguſtinus ipſe teſtis eſt omni exceptione major lib. 3. cap. 1. adverſus Julianum, quem his verbis alloquitur: *Sanè, ut dicis, ſi pro vobis potius* AB IMPERATORE RESPONSUM EST, *cur non in medium prosiliis*. Certum eſt igitur *Reſcriptum eſſe*, & ita perſuaſum habebimus deinceps, donec ex certioribus melioriſque notæ monumentis evicerit Garnerius quod *Hiſtoria demonſtrat non eſſe reſcriptum propriè, ſed Conſtitutionem, cum Imperator nulli vel per literas petenti, vel ſcriptis conſulenti reſcribat*. Pag. 140.

3. Ex ſerie edicti manifeſtum fit ſuggeſta indicataque fuiſſe Imperatori præcipua Pelagiani dogmatis capita. A quibus porrò? Non certè à Zoſimo vel clericis Romanis, qui adhuc in ambiguo verſabantur, nec id egiſſent, ut Epiſcopi ſui Conſtitutio adverſus hæreticos ab Imperatoris edicto præveniretur. Igitur ab Africanis, penes quos ſumma iſtius negotii erat, &, *à quibus*, ut ait Garnerius, *tentata ſunt via omnes, quibus partim fidei damno, partim ſuo dedecori occurrerent*.

4. Ad iſtud referri poteſt hæreticorum furentium querela, qui ſanctos Auguſtinum & Alipium maledicentiſſimis dicteriis inſectantur, tanquam Edictorum Imperialium autores aut procuratores: *Cur tantas*, inquit Julianus, *totam Italiam factionibus commoviſtis? Cur ſeditiones Roma conductis populus excitaſtis? Cur de ſumtibus pauperum ſaginaſtis per totam ferè Africam equorum greges; quos proſequente Alipio; tribunis & centarionibus deſtinaſtis? Cur matronarum oblatis hareditatibus poteſtates ſeculi corrupiſtis, ut in nos ſtipula furoris publici arderet? Cur religioſi Principis tempora perſecutionum impietate maculaſtis*. Ad prius Honorii Edictum iſta potiùs videntur mihi pertinere, quàm ad poſterius: quod videlicet poſt ſententiam Pontificis emiſſum, meliùs poterat à Juliano hujus precibus ac ſolicitudini imputari, quàm Africanorum, prius autem non niſi Africanis procurantibus. Deinde quæ de commota Italia ſeditionibuſque Romæ excitatis, ea de adverſo à Celeſtii partibus cleri Romani ſtudio intelligenda veniunt; qui cùm initio examinis Pelagio Celeſtióque faveret, poſtmodùm utrique anathema dixit, non ſine Africanorum opera ac ſolicitudine.

XXVIII. Quid actum Ravennæ agente Valerio, procurantibus Africanis Epiſcopis.

5. Arctiſſima neceſſitudo, quæ Auguſtino Alipióque erat cum Valerio comite, cui & ardentiſſimum adverſus Pelagianos ſtudium, & ſumma erat apud Imperatorem gratia, non ſinit ut credamus illud Epiſcoporum par aureum, de catholica cauſſa Romæ tum periclitante adeò ſolicitum, de toto negotio per comitem illum Imperatori non ſuggeſſiſſe, quale eſſet Romanorum pro Celeſtio ſtudium, quid damni ex illorum judicio timeretur Eccleſiæ doctrinæ, quid denique facto opus, ut imminenti malo quantociùs occurreretur Imperatoris autoritate. Et ut id revera factum credamus, pluſquàm conjecturis movemur. Ex Epiſtola enim S. Auguſtini ad Valerium comitem nuncupatoria libri primi de Nuptiis & Concupiſcentia, plures Epiſtolas ultro citróque datas diſcimus ab Auguſtino & Valerio, &, ni fallor, in cauſſa Eccleſiæ.

Primus hic liber ſcriptus eſt ab Auguſtino an. 418,

Digitized by Google

uti omnes conveniunt ; & Epiſtola citata ad Valerium indicat : qui verò locus ex cap.5. libri 1. ad Bonifacium ad hoc probandum affertur à nonnullis, hoc probare mihi non videtur : etſi enim dicat ſcriptum à ſe librum poſt damnationem Pelagii Celeſtiique, quam tamen damnationem intelligat eo loco non dicit, jam enim ante decretum Zoſimi, Palæſtinum, Conſtantinopolitanum, Africanumque multiplex & Provinciale & plenarium præceſſerat. Johannes Garnerius poſt reditum Auguſtini ex Mauritania Cæſarienſi ſcriptum aſſerit, id eſt, circiter medium Octobrem. Non video cur tamdiu differendum : de utroque enim libro 2. Retractat. non aliam ob cauſſam meminit poſt Mauritanianam profectionem, quàm quia per ſecundi libri adjectionem perfectum non eſt opus iſtud niſi poſt illud tempus. Sed certum eſt ſaltem, quod ſufficit, ſcriptum eſſe paulo poſt prolatum Zoſimi judicium & fatetur ſanctus doctor cap.35. fuiſſe ſibi *ad dictandum negotioſum quibus particulis temporum eum inveniſſet otioſum, & elaboratum inter Eccleſiaſticas curas ſuas.* Quibus forſan verbis tempus ipſum deſignat Eccleſiaſticæ neceſſitatis à Zoſimo injunctæ à qua tractum ſe dicit Cæſaream in Ep.157. ad Optatum. At certum eſt pariter ante illud tempus plures ab Auguſtino ſcriptas eſſe ad Valerium comitem literas, in quibus magni momenti res agitatas probat ſolicitudo & moleſtia, quam eidem reſponſionis dilatio creaverat : *Cum diu*, inquit, *moleſtè haberem, quod aliquotiens ſcripſerim, & nulla tuæ ſublimitatis reſcripta meruerim repente Epiſtolas tres tuæ benignitatis accepi : unam* NON AD ME SOLUM *datam per Coepiſcopum meum Vindemialem, & non longe poſt per compresbyterum Firmum duas.* Vides multoties ſcriptum ad Valerium ab Auguſtino. Vides quo tempore : eo videlicet quo Romæ prius examen de Celeſtio habebatur : Inter illas enim Epiſtolas Auguſtini, intervalla quædam temporis ſupponenda ſunt ; quibus ante ſecundas reſponſio ad primas expectaretur ; & longa quidem intervalla, tum propter locorum diſtantiam, tum ne præcipitem præmaturamque credamus patientiſſimi Auguſtini impatientiam. Vides inſuper avidè expectata reſponſa è comitatu : ne parvi momenti aut familiaris ſolummodò alloquii ſuſpiceris literarum materiem : quibus non neglexerat reſpondere Valerius, ſed mittendarum literarum nactus non erat occaſionem, nihil interim omittens, ut quæ ab Imperatore pro Eccleſiæ cauſſa obtinere poſſet, ſolicitudine ſua procuraret. Sed (quod magis attendi velim in iſtis verbis) nonne vides Epiſcopum Africanum è comitatu redeuntem (Africanis enim nomen Vindemialis familiare) & redeuntem eo circiter tempore, quo poterat deferri in Africam Edictum Honorii pridie Calendas Maias conditum, quem illuc ſponte propria perrexiſſe eo tempore, quo magnæ res in Africa verſabantur, probabile non eſt ; ſed magis veroſimile à Coëpiſcopis ſuis Africanis delegatum pro fidei & hæreticorum cauſſa ; cùm inde redeuntem legamus cum Valerii comitis Epiſtola ad Epiſcopos Africanos ſcripta. Quid enim aliud innuunt hæc Auguſtini verba notatu digniſſima : *Epiſtolas tres tuæ ſublimitatis accepi*, UNAM AD ME SOLÙM DATAM ? niſi reſcriptum fuiſſe ad Epiſcopos, à quibus literas priùs acceperat per Vindemialem Epiſcopum, quem non niſi ob ſecretiſſima & maximi ponderis negotia Ravennam miſiſſent, qui unum ſolummodo Subdiaconum legarunt Romam ad Zoſimum. Quæ portò ea negotia eſſent, etſi ex rerum temporis illius ſtatu promptum cuique ſit divinare, non id tamen neceſſe ; hæc enim pluribus locis, & ſi paulò obſcuriùs, ut patet, Auguſtinus : *Audivimus*, inquit in eadem Epiſtola ad Valerium comitem, *quanta tibi cura ſit, ut quis inſidietur membris Chriſti coopertus velamine nominis Chriſti, ſive in veteribus ejus, ſive in recentioribus inimicis ; quamque ſis eorumdem inimicorum providus ſaluti, infeſtus errori. Hæc atque hujuſmodi, ut dixi, & ab aliis ſolemus audire ; ſed nunc ea per ſupradictum fratrem plura & teſtatiora cognovimus.* Qui ſint illi *recentiores inimici Chriſti* nemo non videt ; Pelagiani enim ſunt proculdubio. Sed quando & quomodo eorum ſe *ſaluti providum, infeſtum errori* oſtenderat, niſi pro ſua apud Honorium gratia Edictum eliciendo, quo niſi ſacrilegum dogma ejurarent illi, & pellebantur urbe, & pœnis aliis ſubjiciebantur ? Hæc ſunt *teſtatiora* quæ tum cognovit de Valerio Auguſtinus : ante Edictum enim illud, nihil à Comitatu profectum erat adverſus Pelagianos, qui vix in Italia innotuerant ante Zoſimi Pontificatum.

Sed clariùs adhuc Auguſtinus in ipſo libro 1. de Nuptiis & Concupiſcentia cap.2. ubi exponens quâ potiſſimum de cauſſa ad eum de hac re ſcribere voluiſſet : *Altera*, inquit, cauſſa eſt ; *quia profanis iſtis novitatibus, quibus hic diſputando reſiſtimus*, TU POTESTATE CURANDO ET INSTANDO EFFICACITER RESTITISTI. Quid enim, amabo te, poteſtate curaverat Valerius, quid inſtantiâ ſua obtinuerat, quomodo efficaciter reſtiterat profanis novitatibus, niſi quod, ut Edictum illud ab Honorio prodiret adverſus hæreticos, poteſtate & diligentiâ ſuâ effecit ? de quo & vehementer conqueritur Julianus verbis ab Auguſtino relatis lib.1. cap.10. operis aliàs imperfecti nunc perfecti ſtudio doctiſſimi Vignerii Oratorii D. Jeſu Presbyteri : verba enim Auguſtini ſuperiùs deſcripta ita inſectatur, falſa veris miſcens, veraque etiam falſis tegens : *Laudat etiam*, inquit, *potentem hominem, quod noſtris petitionibus, qui nihil aliud quàm dari tanto negotio judices vociferabamur, ne ea quæ ſubreptionibus acta conſtabat : emendarentur potius, quàm punirentur examine, mole ſuæ dignitatis obſtiterit, nec diſceptationi tempus aut locum permiſerit impetrare. Quod utrum ille, ad quem ſcribitur, tam nequiter fecerit, quàm teſtatur ipſa laudatio, ipſe viderit.* Ex hoc loco lucis plurimùm accedit verbis Auguſtini ſuperiùs relatis in laudem Valerii. Quod enim actum ab iſto piiſſimo Comite laudavit ſanctus Doctor, cùm ait : *Profanis iſtis novitatibus ... tu poteſtate curando & inſtando efficaciter reſtitiſti* : hoc ipſum eſt de quo invidioſè queritur Julianus ; quod *mole ſuæ dignitatis obſtiterit petitionibus ipſorum ; qui nihil aliud, quàm dari tanto negotio judices vociferabantur, ut ea quæ ſubreptionibus acta conſtabat, emendarentur potiùs quàm punirentur examine* : non poſſunt intelligi hæc Juliani verba de poſteriori judicio, quo ſententiam Zoſimi corrigi poſtularent Pelagiani. Quâ enim impudentiâ ſubreptitiam clamaſſent illam ſententiam, cui adornandæ annus integer datus fuerat, & ab eo judice, qui per totum illud tempus faciliores illis aures præbuerat, de eorum innocentia tam amicas ad Africanos dederat literas, & tantùm eos non abſolverat. Quod igitur hoc loco Julianus ſcribit hoc ipſum eſt, quod Celeſtius poſt Innocentii PP. mortem & ante Zoſimi ſententiam poſcebat ; cùm ipſo teſte Zoſimo Papa in prima trium Epiſtolarum, *Romano ſe ingeſſit examini expetens ea, quæ de ſe Apoſtolicæ ſedi aliter quàm oportuit eſſent inculcata, purgari.* Huic examini locum tempuſque non eſſe permiſſum inſtantiâ Valerii Julianus ex laudatione Auguſtini aſſerit : *Nec diſceptationi tempus aut locum permiſerit* : quia videlicet Edictum Honorii emiſſum eſt ex Africanorum ſuggeſtione & diligentiâ Valerii, quo Celeſtius Pelagiuſque Urbi cedere, eorum aſſeclæ velut novi dogmatis aſſertores convicti damnatique ad judices pertrahi, exilii-

Epiſt. 3. Zoſimi, ad Afric. 1.

que inexorati, ut ait Auguſtus, deportatione puniri juſſi ſunt. Atque ita Imperatorium Edictum, quo Innocentii PP. Africanorumque judiciis ſua firmitas vindicabatur, prævenit ſententiam Zoſimi, quâ Celeſtio brevi indulgendum timebatur, cùm jam duabus Zoſimi literis penè abſolutus eſſet.

Hoc S. Auguſtinus non diffitetur, imò verò confitetur clariſſimè. Superioribus enim reſpondens Juliani verbis, quibus idem addiderat, ſatis ex laudibus Valerio datis oſtendi quid cuperet Auguſtinus, *ſcilicet ut contra rationem, contra fidem, contra omnem morum & dogmatum ſanctitatem, vi fera & cacâ impotentiâ dimicaretur*: ita ſatisfacit Juliano, ut non neget Valerium dignitate & autoritate uſum, obſtitiſſe, ne examini locus & diſceptationi tempus eſſet. Contra verò totum hoc ultrò concedit: nihil in eo peccatum ab Imperatore contra fidem, ſed potiùs pro fide & ex fide actum, & coërcitionem juſtè ab eo impoſitam. Occurrenſque objectioni, quam ex Donatiſtarum exemplo vel ſumebat, vel ſumere poterat Julianus, quod videlicet non ita pridem ad publicam Collationem invitati & admiſſi cauſſæ ſuæ defendendæ locum tempúſque accepiſſent, diſcriminis rationem affert, quod aliter cum his, aliter cum illis actum ſit. Verba hæc ſunt Auguſtini meridiano ſole clariora: *Abſit*, inquit, *Chriſtianis poteſtatibus terrenæ Reipublicæ, ut de antiqua catholica fide dubitent, & ob hoc oppugnatoribus ejus locum & tempus examinis præbeant: ac non potiùs in ea certi atque fundati, talibus, quales vos eſtis, inimicis ejus diſciplinam coercitionis imponant. Quod enim propter Donatiſtas factum eſt, eorum violentiſſima turba fieri coegerunt, ignorantes quid ante ſit geſtum quod eis fuerat oſtendendum; quales vos turbas Dominus avertat ut habeatis: Deo tamen propitio non habetis.*

6 His, quæ modò diximus, lucis roboriſque non parùm accedit ex Zoſimi PP. Commonitorio Fauſtino aliiſque Legatis dato, cum ad Africanos ab eo miſſi ſunt. Quatuor conſtabat capitibus, quæ habentur in Epiſtola Africani Concilii ad Bonifacium PP. Primum, tertium & quartum ſunt de Epiſcoporum appellationibus cauſſiſque Romam pertrahendis, & de aliorum clericorum cauſſis per finitimos Epiſcopos judicandis. Secundum vero caput Commonitorii erat hujuſmodi: Na ad Comitatum Epiſcops importuna navigent. Quis hæc cùm ſuperiùs recenſitis componens, non ſtatim cogitet, non ita pridem navigaſſe ad Comitatum Epiſcopos Africanos aliquid ab Honorio impetraturos, quod Zoſimo diſplicuerit, eique *importunè* elicitum viſum fuerit. Quâ verò occaſione, niſi Pelagiani negotii, quod unicè Africanos ſuperiori anno occupatos tenuerat. Obſervandum porrò nihil ad iſtud Commonitorii caput eſſe ab Africanis reſponſum: quaſi legationem à ſe miſſam ad Comitatum ultro ſint confeſſi, nihilque ſuo juri hac in re detrahi permiſerint.

XXIX. Commonitoria Alipii hoc tempore legatio.

Ex his, quæ de Vindemiali Epiſcopo Ravennam ad Comitatum miſſo pro Conſtitutione obtinenda diximus, ſed & ex ſilentio ſcriptorum, evaneſcie eorum conjectura, qui Alipium ea occaſione legatum putarunt in Italiam ab Africanis: ſi qui tamen revera ſint, qui ita aliquando ſenſerint. Nam quod eam opinionem doctiſſimo Cardinali Baronio affingit Johannes Garnerius, profecto memoriæ lapſum paſſus eſt vir eruditus. Enimverò ne apicem quidem deprehendas in Annalibus, qui hujuſmodi ſuſpicionem ſuggerat, contra verò ad annum 418. num. XIX. diſertis verbis ſcribit: *Cùm Romæ à Zoſimo Papa & ſacro Collegio Clericorum Pelagius atque Celeſtius damnati eſſent, ab eodemque Zoſimo ad univerſos Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopos de ipſorum condemnatione literæ conſcriptæ eſſent; mox eas conſecutum eſt Honorii Imperatoris Reſcriptum adverſus eoſdem hæreticos.* Non igitur exiſtimavit Cardinalis *Alipium*, hoc anno 418. quod ſcribit autor, *Eccleſia Africana legatione functum ad Imperatorem adverſus Zoſimi Concilia Pelagianis artibus deluſi ab eoque obtinuiſſe decretum, quo Celeſtius, qui à ſede Apoſtolica ex parte abſolutus videbatur, Romæ prohiberetur conſiſtere.* En totius erroris origo. Confundit Garnerius annum 418. cum 419. Pontificatum Zoſimi cum Bonifacii Epiſcopatu, Concilium Africanum prioris illius anni cum altera Synodo poſterioris, Edictum Honorii anni 418. cum Epiſtola ejuſdem ad Aurelium ſequenti anno data, & quæ Baronius de obita Alipii legatione ad hoc Reſcriptum obtinendum dixit, tranſtulit ad legationem alteram. Ubi adhuc contra fidem Annalium peccatur, quod Baronius ab Africana Eccleſia legatum Alipium dicit, non à Synodo illa plenaria, quam poſt narratam Alipii legationem recenſet, ut ad eam non pertinentem. Non igitur ob hanc Garnerii rationem ſuſceptam ab Alipio Provinciam iſtam negamus; ſed quia & Vindemialem eâ functum procuratione probabile ad minus oſtendimus, & hoc de Alipio aſſeri, niſi divinando, nullatenus poteſt.

Ravennam igitur pervenit Vindemialis Epiſcopus, Romam Marcellinus Subdiaconus: hic literas, Geſta Synodica, ceteraſque inſtructiones tradidit Zoſimo; ille Imperatori Honorio, Valerioque Comiti ſcripta pariter Africanorum obtulit, ſuæque legationis expoſuit cauſſam. Cauſſa erat Eccleſiæ, cauſſa Apoſtolicæ ſedis, quæ Pelagianos Innocentii ore damnaverat, quam propterea defendendam autoritate ſua ſuſcepit Auguſtus, zelum ejus accendente Valerio, & *poteſtate curando & efficaciter inſtando*, ut teſtis eſt Auguſtinus: ita ut tandem de Conſtitutione proximè emittenda adverſus hæreticos certum vel ipſe ſtatim retulerit, vel miſerit ad Africanos reſponſum.

XXX. Quid actum Calendis Maii in Synodo plenaria Africa, receptis tandem Zoſimi literis.

Epiſcopi Carthagine per Autumnum congregati plenariam indixerant Synodum poſt proximi anni Paſchalia habendam. Præviderant enim circa illud tempus reſponſa, tum ab Apoſtolica ſede, tum è Comitatu eſſe afferenda, & tunc quidem maximè deliberandum fore de modo tenendo ad extirpandam hæreſim Pelagianam. Revera reſponſum Zoſimi ſcribentis XI. Calendas Aprilis, venit III. Calendas Maii Carthaginem, ubi jam Patres ad Synodum convenerant: cùm Calendis ipſis Maiis lecti ſubſcriptique Canones jam anteà Synodum inchoatam innuant.

Perlectis Zoſimi literis non magnam ex iis ſpem pro fidei cauſſa conceperunt Africani. Totæ quippe ferè erant in commendanda & inculcanda Apoſtolicæ ſedis autoritate, indicabantque ejus judicium, qualecunque tandem eſſet futurum, ſine ullius contradictione recipiendum eſſe. Tum de credulitate nimia accuſationem frigidè repellit: & tantum abeſt ut de ingenti illa inſtructionum Geſtorumque receptione cum nonnulla gaudii ſignificatione ſcriberet, è contra cum tædio perlectum ab eo Epiſtolæ volumen teſtantur Reſcripti ipſius verba. Demum etſi omnia in eodem ſtatu remanſiſſe ſcribat, nullam tamen de damnando intra breve tempus Celeſtio ſpem injicit, ſed potiùs in longum adhuc protrahendam cauſſam eſſe ſatis clarè indicat, dum adhuc diuturnam tractationem magnamque deliberationem neceſſariam dicit. Quare Africani intempeſtivam hanc cunctationem tergiverſationi ſimilliмam ægrè ferentes, ut pote fidei pacique Eccleſiæ pernoxiam, ſecurique facti de Imperatoris animo, qui reſcita indictæ Synodi die, emittendam à ſe eodem tempore Conſtitutionem ſpoponderat, Canones illos novem jam in ſuperiori Synodo conditos, in plenaria quam tunc habebant, de novo ſſatuerunt.

Digitized by Google

ſtatuerunt, publicarunt, ac omnium ſubſcriptione roboratos pro perenni ſanctione ac immobili fidei de Gratia Chriſti regula habendos definierunt; non omittentes, ut par eſt credere, idem quod in priori Concilio conſtituere: *In Pelagium ſcilicet atque Celeſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri ſede prolatam manere ſententiam.* Hæc ita geſta eſſe non ægrè ſibi perſuadebit, qui revocaverit ſibi in memoriam, quæ de Vindemiali Epiſcopo miſſo ad Comitatum diximus, de Epiſtola Valerii Comitis non ad Auguſtinum ſolum tunc temporis allata, de Conſtitutione Imperatoris pridie Calendas Maii & Africanorum decretis ipſo Calendarum die publicatis ac ſubſcriptis, denique de Valerii Comitis ſtudio ardentiori, quo Pelagianorum *providus ſaluti, infeſtus errori*, non *mole ſuæ dignitatis*, ut invidiosè Julianus oggerit, ſed *poteſtate curando & efficaciter inſtando profanis iſtis novitatibus reſtiterat.*

De hac Synodo plenaria intelligendus Auguſtinus Ep.47. ad Valentinum: *Quod poſteriori*, inquit, *Concilio plenario totius Africæ contra ipſum errorem breviter conſtituimus.* Breviter inquit, ſive quia paucis verbis res decreta eſt, ſive quia, cum omnia in ſuperiori eſſent diſpoſita & conſtituta, non tamen publicata, ut, quod ſedis Apoſtolicæ reverentiæ dabatur, priùs cum Zoſimo communicarentur, & deferrentur ad Honorium, opus tantum fuit ea relegi, confirmari ac ſubſcribi, quæ *contra ipſum errorem* conſtituta fuerant. De eadem Synodo intelligendum unum Africanorum Conciliorum, quæ teſte Proſpero cap.10. contra Collatorem, *conſtituerunt utrumque Dei donum eſſe & ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus, &c.* Hoc ipſum eſt *Concilium plenarium habitum Carthagini contra Pelagium & Celeſtium Honorio Auguſto* XII. *Conſule Calendis Maii*, quod legitur in Codicis Romani à nobis nunc publicati exemplaribus MSS. Thuaneo & Oxonienſi, nec non in aliis Codicibus à Binio & ceteris Conciliorum Editoribus recenſitis: quod ibidem habitum dicitur ab Aurelio Carthaginenſi, Donatiano Teleptenſi & aliis ducentis & tribus Epiſcopis ex omnibus Africæ Provinciis in unum convenientibus. De eodem etiam Photius Cod.LII. ubi & corrupta nomina & ducenti quatuor & viginti numerantur Epiſcopi præter Aurelium & Donatianum. Denique & idem annotatū habemus apud Proſperum Chronographum, qui ſub Conſulatu Honorii XII. a.418. poſt priorem Synodum anni 417. recenſitam, quæ probata à Zoſimo dicitur, addit poſt alia: *Carthaginis Concilium contra Pelagianos.* Niſi tamen hæc ſit marginalis annotatio: quippe quæ in ſola editione MS. Auguſtani ope procurata habeatur; ut eſt in Biblioth. PP. edit. Colonienſis ann.1618. Ex quibus intelligitur quàm perperàm hactenus confuderint omnes ſcriptores prius Concilium cum poſteriori, Autumnale cum Verno, Africanum cum plenario, illud Epiſcoporum 214. cum iſto 205. Antiſtitum.

XXXI. De numero Canonum Africanorum de Gratia Chriſti.

De numero Canonum hujus Synodi controverſiæ occaſio naſcitur ex varietate Codicum. Alii enim octo tantummodò numerant, ut vulgati pleriquè, alii novem. Tertius enim inſertus legitur de medio beatitudinis loco infantibus ſine baptiſmo decedentibus attributo à Pelagianis, qui ex Canonum Carthaginenſium numero eliminandus putatur ab omnibus Conciliorum Editoribus. Talis eſt porrò Canon iſte controverſus.

Item placuit, ut ſi quis dicit ideò dixiſſe Dominum: In domo Patris mei manſiones multæ ſunt: *ut intelligatur, quia in regno cælorum erit aliquis medius, aut ullus alicubi locus, ubi beatè vivant parvuli, qui ſine Baptiſmo, ex hac vita migrarunt, ſine quo in regnum cælorum, quod eſt vita æterna, intrare non poſſunt; anathema ſit. Nam cùm Dominus dicat:* Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum: *Quis Catholicus dubitet, participem fore diaboli eum, qui cohæres non meruerit eſſe Chriſti? Qui enim dextrâ caret, ſiniſtram proculdubio incurret.*

Hujus canonis antiquitatem, autoritatemque vindicat Photii Codex LIII. qui Concilium illud Carthaginenſe evolvens ac relegens, hæc habet: *Damnat*, inquit, *hæc Synodus eos, qui aſſerunt Adamum mortalem eſſe conditum, non autem prævaricationis cauſâ morte multatum. Similiter & eos, qui recens natos infantes baptiſmo minimè indigere dicerent, quod illos peccato originis ex Adamo non putarent obnoxios.* En duo primi Canones. Tertium porro ita continuò ſubjungit: *Eos quoque, qui affirmarent medio quodam loco paradiſum inter & inferos non Baptizatos infantes beatè vivere: ſex item alia his affinia capita, quæ à Pelagianiſtis & Celeſtianis traduntur, anathemate Patres jugulant.* Nono ſæculo floruit Photius: quem ſibi de optimæ notæ antiquitatiſque codicibus providiſſe, nemo dubitabit qui viri noverit doctrinam & in colligendis libris induſtriam.

2. Pervetuſtum codicem laudant Conciliorum editores, in quo Canonem illum legerunt, & exinde curarunt excudi alio charactere diſtinctum.

3. Neceſſitas erat hujuſmodi ſanciendi Canonis eo tempore, quo celebratum eſt Autumnale Concilium Africanum. Recenter enim detecta erat ab Auguſtino fallacia confeſſionis Pelagianæ in Concilio Palæſtino emiſſæ, circa originale peccatum, ſtatumque parvulorum ſine peccato decedentium. Damnaverat quippe Pelagius hanc propoſitionem: *Quod infantes etiamſi non baptizentur, habent vitam æternam*: quæ objecta illi fuerat; & contrariam fuerat amplexus. *Ac per hoc*, inquit S. Auguſtinus de pecc. Origin. cap. 20. *quamvis æternam mortem parvulorum ſine baptiſmi ſacramento ex hac vita migrantium aperte noluerit confiteri; tamen de illo ſollicitudinem noſtram quaſi certa ratiocinatio ſolabatur. Dicebamus enim: ſi perpetua vita, ſicut confiteri videtur, niſi eorum, qui baptizati ſunt, non poteſt eſſe; profectò eos, qui non baptizati moriuntur, mors perpetua conſequitur.* Cap.21. *Sed poſteà non defuerunt fratres, qui nos admonerent, hoc ideò dicere Pelagium potuiſſe, quia de iſta quæſtione ita perhibetur ſolitus reſpondere quærentibus, ut diceret*: ſine Baptiſmo parvuli morientes, quo non eant ſcio; quo eant neſcio: *id eſt non ire in regnum cælorum ſcio; quò verò eant ſe neſcire dicebat: quia dicere non audebat in mortem illos ire perpetuam, quos & hic nihil mali commiſiſſe ſentiebat, & originale traxiſſe peccatum non conſentiebat.* Cùm porrò iſtam fraudem non detexiſſent Africani, niſi poſt Innocentii reſcripta, poſtque ſcriptum ab Auguſtino de Geſtis Pelagii libellum, nondum Synodus occurrerat, in qua aliquid contra medium illum parvulorum ſine Baptiſmo decedentium locum definiri potuiſſet. Nec par eſt credere Autumnalem ea quæſtione intacta ſolutam eſſe: in qua videlicet una exactiſſiſſimè diſcuſſa, ac diligentiſſimè ventilata ſunt omnia ad iſtam hæreſim pertinentia. Neceſſitatem definiendi augebat, quod cum ſcripſiſſet Pelagius ad Innocentium Epiſtolam ſuā Apologeticam, plurima retulit ex recentiori quodam opere ſuo, quibus purgandum ſe pleniſſimè exiſtimabat, & quibus revera impoſuit Zoſimo, qui ſcripta illa non ſine laudis encomio tranſmiſit ad Africanos: *Poſt interpoſitum*, inquit S. Auguſtinus de pecc. Origin. cap. 19. *ex Evangelio teſtimonium, quod niſi renatus ex aqua & Spiritu ſancto regnum cælorum nullus poſſit intrare, adjunxit dicens:*
« Quis ille tam impius eſt, qui cujuſlibet ætatis parvulo
« interdicat communem humani generis redemtionem,
« & in perpetuam certamque vitam renaſci vetet eum,

Neceſſitas condendi Canonis in Africana Synodo.

qui natus ſit ad incertam. Ita Pelagius. Quæ verba pene impoſuerunt Auguſtino, qui monitus à fratribus quibuſdam referentibus Pelagium dicere ſolitum de hujuſmodi parvulis: *Quo non eant, ſcie; quo eant, neſcio*: intellexit *per incertam illam vitam*, quam parvulis tribuebat, mediam quamdam felicitatem mediumque locum ab hæretico intelligi, qui hujuſmodi parvulos inter regnantes in cælo & damnatos in inferno conſtitueret. Quàm eſſet neceſſarium, ut fraus iſta retegeretur, atque in Synodo proximâ decerneretur à Patribus contraria doctrina, hæc Auguſtini verba poſtmodum ſcripta ſignificant: *Itaque*, inquit, *& iſta ejus verba Romam pro magna ejus purgatione tranſmiſſa, tam ſunt ambigua, ut poſſint eorum dogmati præbere latibula, unde ad inſidiandum proſiliat hæreticus ſenſus, quando nullo exiſtente, qui valeat reſpondere, tanquam in ſolitudine aliquis invenitur infirmus.* Et revera de hoc fuiſſe reſcriptum Romam ab Africanis in conſequentibus teſtatur Auguſtinus verbis à nobis ſæpiùs deſcriptis.

De ſancito Canone teſtimonia ſancti Auguſtini.

4. Sanctus igitur Auguſtinus loco citato, ſed præſertim aliis locis jamjam referendis iſtud definitum fuiſſe clariſſimis verbis ſignificat. Lib. 2. de Anima & ejus Origine cap. 9. ſcribit ſanctus Doctor: *Non baptizatis parvulis nemo promittat inter damnationem regnumque cælorum quietis vel felicitatis* CUJUSLIBET *atque* UBILIBET *quaſi* MEDIUM LOCUM. *Hoc enim eis etiam hæreſis Pelagiana promiſit.* Clarius adhuc cap. 12. ejuſdem libri: *Novellos*, inquit, *hæreticos Pelagianos juſtiſſimè Conciliorum Catholicorum & ſedis Apoſtolicæ damnavit autoritas, eò quòd auſi fuerint non baptizatis parvulis dare quietis & ſalutis locum etiam præter regnum cælorum.* En manifeſtiſſimè deſignata duo Africana Concilia, in quibus conditos publicatoſque canones contendimus. En Zoſimi Epiſtolam indicatam, quæ ſi extaret, abſtruſa proculdubio plurima patefaceret myſteria. En materiam Canonis, de quo quæſtio eſt, diſertis verbis explicatam: nullo enim canone alio medius ille quietis & beatitudinis parvulorum locus proſcriptus legitur: ita ut vel hoc uno Auguſtini teſtimonio certum ſit & invictè probatum pro genuino canone habendum eſſe eum, quem ut adjectitium ablegant plerique. Duo inſuper ex eodem hoc ſancti Doctoris loco habere mihi videor ſuperiùs jam expoſita: primum canones illos in gemino Concilio Carthaginenſi eſſe conditos, in Autumnali ſcilicet anni 417. & Verno anni 418 ante Tractoriam Zoſimi: alterum, eoſdem canones eſſe Tractoriæ illi Zoſimi Epiſtolæ adnexos, & ut Proſper Chronographus indicat, probatos: ac proinde jam ex autumnali Synodo per Marcellinum Subdiaconum Carthaginenſem delatos, receptoſque à Zoſimo menſe Martio ſequentis anni. Eundem tertium ſeu medium locum tanquam à Pelagianis inventum ſuggillat ſanctus Auguſtinus lib. 1. operis (olim) imperfecti c. 50. *Lege nobis*, inquit, *ubi præter regnum bonis & ſupplicium malis, tertium quoque locum præparaverit & promiſerit non regeneratis innocentibus tuis.* Et c. 130. hunc eundem *ſecundæ felicitatis locum, quem talibus ædificavit hæreſis veſtra*, inquit alloquens Julianum, reprobat. Et lib. de prædeſt. Sanct. c. 13. *Hoc ſi audirent Pelagiani, non jam laborarent negando peccatum Originale, quærere parvulis extra regnum Dei neſcio cujus ſuæ felicitatis locum, &c.* Hanc *neſcio quam medietatem* cùm acerbiùs inſectetur ſanctus Doctor in libris poſt Carthaginenſes conditos canones editis, argumentum eſt, inter hæretica dogmata verè fuiſſe proſcriptam, quod probari tamen, niſi ex conſequenti, nullo modo poterit, ſi canon iſte ut intruſus reprobetur.

5. Codicis Romani ex utroque noſtro exemplari editi autoritas immenſum pondus ſententiæ noſtræ adjicit. Illius enim antiquitatem nemo revocabit in dubium, nec ex Eccleſia Romana profectum vel ab ea etiam uſurpatum negabit, ſi modò probationes noſtras oculis perluſtraverit. Quod contrà poſſet objici ex vulgatis Conciliorum editionibus, non eſt magni momenti: cum enim illarum procuratores ipſi teſtentur ſe Canonem illum in antiquis codicibus MSS. inveniſſe; non eſt ratio cur his minor fides habeatur, quàm aliis, qui Canone illo ſunt minuti. Major difficultas ex Codice Africano Dionyſianæ Collectioni inſerto: in eo enim Canon iſte controverſus non apparet. Reſponderi poteſt Dionyſium incidiſſe in mendoſos truncatoſque codices: nec Africanam collectionem habuiſſe ex Romano codice, in quem Africanorum Epiſtola ad Bonifacium PP. nunquam relata eſſet.

Sed melius, meo quidem judicio, reſpondebimus, ſi dixerimus, hunc canonem, de quo controvertimus, olim locum habuiſſe in Africano codice etiam apud Dionyſium, indeque ſubtractum eſſe jam ab antiquo; nec temerariam eſſe ſuſpicionem, ita comprobo. Codex Africanus Canones continet centum triginta & octo, numeris diſtinctos; neque plures vel pauciores habeo Dionyſius in ſuo codice, cui Africanum inſeruit, vel aliud hujus exemplar quod edidit vir doctiſſimus Chriſtophorus Juſtellus, vel Græca verſio ejuſdem curâ & ſtudio publicata poſt anni 1540. Editionem à Johanne Tilio procuratam, vel codex non multùm Dionyſiano abſimilis à Johanne Vuendelſtino Moguntiæ editus A.D. 1525. recuſuſque Pariſiis 1609. Hoc porrò obſervandum eſt, numerum non apponi niſi ad ipſos Canones ſeu decreta Conciliorum; ſive integri Canones illi repræſententur, ſive abbreviati; eò verò loci ubi ſolùm Concilii titulus, nota Conſularis, locus Synodi & alia hujuſmodi, quæ Canonibus præire conſueverunt, habentur, nulla numeri diſtinctio appingi ſolet: quod omnium Conciliorum, quæ codex continet, recenſione facile eſt probatum facere. Sed obſervatione imprimis dignum, quod poſt triginta tres Canones Concilii Africani anno 419. ubi relecti antiquiores continuò deſcribuntur, tria Concilia recenſentur unâ ſerie: quia priorum duorum ann. 393. & 394. nulla decreta referuntur, nullus eis numerus affixus eſt: tertium, quod eſt anni 397. numero pariter nullo diſtinguitur, niſi poſt notam Conſularem, poſtque præfationem, quæ integram implet paginam, poſt hæc enim primus hujus Synodi Canon numero XXXIV. adnotatus habetur. Simile habes exemplum poſt Canonem 56. ubi tres ſimiliter Synodi nullo numero inſignitæ habentur, niſi poſt longam tertiæ præfationem.

Sed propiùs attingamus Concilium, de quo agimus: poſt ultimum Canonem Concilii Carthaginenſis anni 407. qui numero CVI. notatur, ſequuntur duorum Conciliorum tituli ſeu Notitia, nullis numeris appoſitis, quia nullum Canonem habent; tum Concilium *de cognitione Epiſcopi* inſcriptum, cujus quia Canon unus refertur, ideò numerum CVII. habet adſcriptum. Huic ſuccedit Concilium contra Donatiſtas anni 410. nullo Canone, ac nullo proptereà numero inſignitum. Denique noſtrum hoc Concilium contra hæreſim Pelagii & Celeſtii, cujus octo Canones ſuis quique numeris indicantur. Sed & ipſe Concilii titulus, qui nihil præter Conſularem notam, locum Synodi, & Aurelii Primatis præſidiſque nomen continet, numero ſuo, ſcilicet CVIII. connotatus habetur: quod unico huic titulo inter omnes eos, qui Canonem non continent, contigiſſe animadvertimus. In codice quidem Moguntino Vuendelſtini, paulò aliter ordinantur numeri Canonum, licet Canones ipſi eundem ſervent ordinem: & in eo Concilium contra Donatiſtas, quod noſtrum hoc contra Pelagium antecedit, nulloque numero notatur in aliis codicibus, quia nullos habet

Canones, in iſto numerum habet LXXV. primuſque Canon ſequentis Concilii cum titulo ipſius conjunctus numerum habet LXXVI. Sed mendoſam eſſe hanc numerorum ordinationem, ex Indice Collectionis ejuſdem intelligitur: ille enim omnimodè concinit codicibus aliis eorumque indicibus: ubi ſolus titulus hujus Concilii contra Pelagii hæreſim à primo ſuo Canone ſejunctus & in indice exprimitur & in corpore Canonum, non ſecùs atque in indicibus, numero ſuo deſignatus habetur.

Porrò præmiſsâ poſtremâ iſtâ obſervatione, quam mihi vir doctiſſimus ſuggeſſit, hujus diſcriminis ratio alia non videtur meo judicio poſſe afferri, quàm reciſio decreti unius, ejus videlicet quod ex noſtris codicibus MSS. repræſentamus; cujus vacuus numerus ut impleretur, affixus eſt titulo ipſius Concilii, idemque titulus in indicem relatus, quod ſine alio exemplo eſt tam in codice quàm in indice. Igitur non modò non nocet objectio ex codice petita adversùs noſtram de Canonis illius ſinceritate & *authoria* opinionem; ſed potiùs ei ſuffragatur.

Quandonam autem reciſio illa facta fuerit, & quâ occaſione, non eſt manifeſtum. Probabile admodùm eſt ac penè certum jam illo Canone minutum fuiſſe codicem Dionyſianum, cùm allatus eſt in Gallias tradituſque Carolo magno nomine Adriani PP. quotquot enim à me viſa ſunt MSS. hujus codicis exemplaria, eaque, ut ſuperiùs indicavi, vetuſtiſſima, iſthæc Canones octo tantummodo repræſentant. At in Notis ad Epiſtolam 1. ſancti Leonis probavimus interpolatam additamentis quibuſdam fuiſſe Dionyſianam hanc collectionem jam ante quàm in Gallias mitteretur ab Adriano: quam ob rem difficile non eſt creditu eandem & aliquibus partibus eſſe diminutam. Quo autore, quo conſilio, quo colore id tentatum ſit, divinandum aliis relinquo.

XXXII. Quia ex Appendice Epiſtolæ Celeſtini de Gratia contra codicem & Canonem afferatur.

Intruſum nihilominus Canonem, de quo agimus, exiſtimat Henricus Noriſius, probarque ex appendice ad literas Celeſtini Papæ ad Galliarum Epiſcopos, ſeu potius ex ſancti Leonis collectione autoritatum ſedis Apoſtolicæ de Gratia & libero voluntaris arbitrio. Porro Capit. 10 (nobis 7.) hæc recitantur: *Illud etiam, quod intra Carthaginenſis Synodi decreta conſtitutum eſt, quaſi proprium Apoſtolica ſedis amplectimur, quod ſcilicet tertio capitulo definitum eſt.* Et poſteà: *Et iterum quarto Capitulo.* Et: *Item quinto Capitulo.* Sub iiſdem certè numeris jacent hæc tria capitula in vulgatis codicibus: ex quo manifeſtum totidem, non plures Canones Leonis tempore numeratos inter Carthaginenſes: quibus ſi tertio loco inſerueris controverſum de beatitudine parvulorum Canonem, jam Canones à Leone deſcripti non 3. 4. & 5 erunt, ſed 4.5.6. Hæc autem objectio non ſolum hunc Canonem petit, ſed & integrum codicem noſtrum: ſi enim is in Eccleſia Romana fuiſſet in uſu ex eo fonte hauſti eſſent Canones à Leone deſcripti, eoſque ſub ea numerorum diſtinctione citaſſet quam codex exhibet.

Fateor nodum difficilè ſolvi poſſe, nec aliud occurrere modò quod reſpondeam, niſi hæc; ſcilicet diverſa tum exemplaria Concilii iſtius Carthaginenſis fuiſſe; his vero uſum eſſe Leonem, quæ Canone illo minuta eſſent. Vel certè non diſtinctum fuiſſe ſecundum à tertio, ita ut pro uno numerarentur propter materiæ neceſſitudinem: eſt enim hic illius velut appendix. Vel denique nullis omnino numeris Canones eſſe ab invicem diſcretos, ac pro libito fuiſſe numeratos à quocunque uſurparentur. Ita certè jacent in codice Thuaneo, in quo non ſolùm non numeris, ſed nec lineis diſtinguuntur: una enim nec interrupta linearum ſerie deſcripti in eo habentur. In Oxonienſi verò nulli pariter numeri; etſi ſinguli Canones à linea, ut aiunt, inchoentur. Quod autem diximus diverſa fuiſſe Concilii exemplaria, hoc extra controverſiam eſſe videtur: ut planum erit cuique conferenti Epigraphen ſeu inſcriptionem, quæ eſt in codice noſtro & refertur etiam in pleriſque editionibus, cum vulgata inſcriptione: quæ eſt hujuſmodi.

Glorioſiſſimis Impp. Honorio XII. & Theodoſio VIII. Conſulibus, Calendis Maiis, Carthagine in ſecretario Baſilica Fauſti, cùm Aurelius Epiſcopus in univerſali Concilio conſediſſet, adſtantibus Diaconis, placuit omnibus Epiſcopis, quorum nomina & ſubſcriptiones indita ſunt in ſancta Synodo Carthaginenſis Eccleſia conſtitutis: ut, &c.

Confer, inquam, cum alia Epigraphe, quæ ſuprà habetur capitulo 13. codicis pagina 75. & diſcrimen non modicum inter utramque invenies, quod exemplarium diverſitatem arguit; ſed ita ut primas codex noſter antiquitate ſua mereatur, ac majorem proinde fidem.

Jam ut breviter reſumam Conciliorum Africanorum enumerationem fuſiùs ſuprà perfectam: miſsâ illa Synodo, quam conjecimus habitam poſt recepta Innocentii Papæ Reſcripta, quatuor ſub Zoſimo habemus, de quibus dubitari non poſſit. XXXIII. Conciliorum Africanorum ſub Zoſimo ſynopſis.

Prima eſt Autumnalis menſe Octobris vel Novembris anni 417. ut diximus, celebrata: ex qua nondum ita numeroſâ primò reſcriptum eſt ad Zoſimum, & poſteà cum ad numerum 214. Epiſcoporum creviſſet, miſſus eſt Marcellinus Subdiaconus cum inſtrumentis Geſtiſque Synodalibus; & miſſus item, ut non ſine ratione ſuſpicati ſumus, legatus Vindemialis Epiſcopus ad Imperatorem. In eodem forſan Concilio erant Alypius & Auguſtinus cum ad Paulinum Nolæ Epiſcopum Epiſtolam 106. ſcripſerunt per id temporis: cui Epiſtolæ inſerta capitula à Pelagio partim damnata, partim recepta, quæ & inſerta pariter diximus inſtrumentis ad Zoſimum miſſis.

Alteram habemus Calendis ipſis Maiis ſequentis anni 418. in qua canones denuo ſanciti, probati, ac promulgati.

Tertiam ſub Zoſimo numerare cogit nos Proſper cap. 10. contra Collatorem, ubi, poſt commemoratam Zoſimi Tractoriam ad Africanos, hæc ſubdit: *Erraverunt Africani Epiſcopi ad eundem Papam Zoſimum reſcribentes, eumque in ſententia hu us ſalubritate laudantes, cùm aiunt: Illud verò, quod in literis tuis, quas ad univerſos curaſti eſſe mittendas, poſuiſti, dicens: Nos tamen inſtinctu Dei (omnia enim bona ad autorem ſuum referenda ſunt,)* &c. Meminit ejuſdem Synodi Sanctus Leo in capitulis ſeu autoritatibus Epiſcoporum Apoſtolicæ ſedis de Gratia cap. 8. (nobis 5.) *Hunc autem*, inquit, *ſermonem ſinceriſſima veritatis luce radiantem tanto Afri Epiſcopi honore venerati ſunt, ut ita ad eundem virum ſcriberent*, &c. vix potuit ante Autumnum anni 418. celebrari, & ut videtur poſt reditum S. Auguſtini ex Mauritania Cæſarienſi.

Quarta denique in cauſſa Apiarii; ex qua datæ ad Zoſimum literæ: quam & alia conſecuta eſt anno ſequenti ſub Bonifacio PP. 25 Maii.

Ex dictis facilè quiſque intelliget in quo Pelagianæ hiſtoriæ ſcriptores ſcopum veritatis attigerint, in quo aberraverint. Jacobus Uſſerius propiùs vero acceſſiſſe mihi videtur, quàm ceteri. Duas enim nobiſcum admittit Africanorum Epiſcoporum Synodos, unam in autumno anni 417. alteram ad Calendas Maias anni 418. Primam provincialem fuiſſe ſubindicat, ſecundam plenariam: in qua ſententia ferè ſecutus eſt Voſſium. Plenariam fuiſſe poſteriorem iſtam, extra dubium eſt: eam enim iſta appellatione donat Auguſtinus Epiſt. 47. quem locum malè interpretatur Uſſerius pag. 293. de Concilio

plenario anni 419. ſub Bonifacio : in quem errorem lapſus etiam videtur Righerius Franco-Germanus in eruditis ad Marium Mercatorem Notis pag. 153. ubi literas ad Bonifacium PP. ex alia plenaria Synodo Ann. 419. datas adſcribit plenariæ Synodo ab Auguſtino Epiſt. 47. laudatæ, ſeu ut explicat deinceps, Synodo Calendarum Maii anni 418. Deceptus eſt uterque autor verbis ſancti Auguſtini malè intellectis : *Quod Papa Zoſimo*, inquit Auguſtinus, *de Africano Concilio ſcriptum eſt, ejuſque Reſcriptum ad univerſos totius Orbis Epiſcopos, & quod poſteriori Concilio plenario totius Africa contra ipſum errorem breviter conſtituimus*. Duplex enim, opinor, argumentum inde ſumſit : tum quod Reſcriptum Zoſimi prius numeretur, quàm plenarium iſtud Concilium ; quod proinde de plenario illo Concilio Calendarum Maiarum intelligi non poſſit : tum quod vocetur poſterius plenarium, adeoque ſupponat plenarium prius. Verùm non ob eam cauſſam Reſcriptum antepoſuit Concilio, ſed ne Reſcriptum à ſcripto disjungeret, & quia idem Reſcriptum, non ad literas Concilii plenarii Calendarum Maii, ſed ad literas Autumnalis illius ab eo priùs commemorati datum fuerat. Plenarium verò *poſterius* dixit, ut ordinem temporum notaret, & poſteriùs priori ſubjungeret, non ut plenarium plenario ſucceſſiſſe ſignificaret eodem hoc anno. Eadem plenaria Synodus item vocatur in utroque codice Oxonienſi & Thuaneo, & in utroque inſuper omnes Africæ provinciæ nominantur ex quibus affuerunt Epiſcopi.

XXXV. Autumnale Concilium nec provinciale, nec plenarium.

Quod verò prius illud Autumnaleque Concilium *provinciale* fuiſſe ſubindicant ſcriptores laudati, probare non poſſum. Sed nec tamen probo *plenarium* dici à viro erudito Henrico de Noris Hiſtor. Pelag. lib. 1. cap. 14. Quo igitur nomine appellandum ? *Africanum* voco, ut quater ab Auguſtino appellatum eſt, non ſine ratione. Non enim *provinciale* fuit : quia non ex una provincia Epiſcopi CCXIV. convenerunt : quæ ratio fuit cur Carthaginenſe non dixerit Auguſtinus, etſi Carthagine habitum : quo nomine priora duo Carthaginenſia appellavit pluribus locis. Non item *plenarium*, quia non ex omnibus Africæ provinciis collectum eſt. Cur ita ? conjectationem noſtram accipe. Venerunt literæ Zoſimi priores in Africam, nuntiantes Celeſtium ad Apoſtolicam ſedem accurriſſe proſecuturum appellationem priſtinam, qua provocaverat à Carthaginenſis Concilii anni 412. ſententia. Res urgebat : jam enim examen habitum eſſe ſcribebat Zoſimus, Celeſtium per omnia Catholicum eſſe probatum, temerè, ac præcipitanter judicatum eſſe ab Africanis, denique hominem illum quàm primùm communioni Eccleſiaſticæ eſſe reſtituendum, niſi intra ſecundum menſem præſentes ſe Romæ ſiſterent, qui non ſanè eum ſentire comprobarent. Plenariam ex omnibus provinciis Synodum convocari anguſtiæ temporis non ſinebant. Duas præſertim provincias ſpectabat negotium iſtud, Proconſularem & Numidicam, quarum geminum Concilium Carthaginenſe & Mileviranum ſententiam in Celeſtium pronuntiaverat : quæ ſententia etſi Innocentii autoritate roborata, & literis Zoſimi malè habebatur, & brevi mittenda erat in irritum, ni citiùs occurreretur. Probabile eſt igitur utramque illam Synodum in unam coaluiſſe apud Carthaginem, Epiſcopis etiam aliis propinquiorum provinciarum advocatis : qui omnes facilè numerum CCXIV. compleverunt : cum ex una Numidiæ provincia centum & viginti tres Epiſcopi numerentur in Notitia provinciarum Africanarum à Sirmondo edita. Non igitur ſine conſilio utriuſque Synodi diſcrimen in ipſa appellatione notari voluit Auguſtinus : & cùm non fuiſſet iſta generalia Synodus, ea cauſſa fuit (præter alias quas diximus) cur plenaria fuerit indicta jam ab eo tempore, Calendis Maiis celebranda.

Alia Uſſerii errata circa eaſdem Synodos.

Peccat adhuc in pluribus idem Uſſerius Synodorum iſtarum hiſtoriam ediſſerens : ut eſt illud, quod pagina 275. plenario Concilio Calendarum Maii adſcribit ea, quæ de CCXIV. Epiſcopis narrantur à Proſpero cap. 10. contra Collatorem & in Reſp. ad object. 8. Gallorum : probavimus enim hæc ad priorem ſeu Africanam autumnalem Synodum pertinere ; quod item pag. 270. ex ea plenaria Synodo dicit ſcriptam eſſe ad Zoſimum Synodicam eo loco commemoratam ; quod pag. 260. ad idem Concilium refert Proſperi Chronographi locum de Synodo apud Carthaginem habito, cujus decreta miſſa ad Zoſimum ab eoque probata ſunt, quod denique pag. 278. Conſtitutionem, quam ab Honorio editam habemus adversùs Pelagianos, ſancitam putat acceptis hujus plenarii Concilii Geſtis, quæ uno die Conſtitutione poſteriora ſunt.

Baronii error notatus.

Aberravit etiam Eminentiſſimus Baronius ad annum 418. num. 1. qui unicum Concilium Africanum conſtituit, quod *ipſo primo veris initio collectum, propagatum ſit uſque ad menſem Maii* : quod ſatis refutatum remanet ex ſuprà dictis : ſicut & quod ſignificat ante Calendas Maias damnatos eſſe à Zoſimo Pelagianos in Romano judicio.

XXXVI. Janſenii Iprenſis & H. de Noris aſſertiones aliquot improbantur.

Conſequens eſt ut etiam erraverit Cornelius Janſenius Iprenſis Epiſcopus, dum pluribus Synodis, uni ſcilicet Autumnali anni 417. & alteri, quæ initio ſequentis anni habita ſit, tribuit literas & inſtructiones, quas ex Paulini libello aliiſque rationibus docuimus ad unam autumnalem illam pertinere : cum item varios poſterioris Concilii conſeſſus ſupponit, quorum ultimum Calendis Maiis celebratum præceſſerit Zoſimi damnatio Pelagianorum ſub finem menſis Martii vel initio Aprilis Romæ promulgata.

Optimè ante Synodum Calendarum Maii, aliam præceſſiſſe aſſerit Righerius : malè & illam cum Synodo 217. Epiſcoporum, cujus literæ ad Bonifacium datæ ſunt an. 419. confundit, & hanc anni 418. initio adſcribit.

Multa ſunt etiam apud Noriſium quæ improbare cogimur, præter ea quæ jam notavimus. Primùm enim exiſtimat nullam Synodum collectam eſſe in Africa anno 417. poſt receptas Zoſimi literas, ſed indictam fuiſſe primam, quam ipſe plenariam putat, prope Calendas Februarii anni ſequentis. Sed profectò non ita credimus indormiiſſe Africanos rebus Eccleſiæ & cauſſæ fidei, imò propriæ, ut tamdiu diſtulerint congreſſum Epiſcoporum, qui quotannis haberi ſolebat à Primatibus in ſua quibuſque provincia [a], & quidem eo tempore, quo primæ literæ Zoſimi illuc pervenerunt. Deinde nefas eſt credere Aurelium unum inconſultis Coëpiſcopis ſuis obteſtationem illam miſiſſe ad Zoſimum, quâ ne quid innovaretur in cauſſa Celeſtii ante Reſcripta Synodi poſtulabat. Demùm hanc ipſam è Synodo eſſe miſſam teſtatur Epiſtola tertia ſcripta à Zoſimo ad Synodum Carthaginenſem XII. Calendas Aprilis, ut fuſiùs ſuprà.

[a] Ex Garnerio infrà, pag. 374.

Quid quod poſt inchoatum menſem Januarium Synodum primam coactam ſcribit, indeque Marcellinum miſſum eſſe, cum idem Marcellinus jam à die 8. Novembris in procinctu eſſet ut Romam proficiſceretur, jamque libellum accepiſſet à Paulino ad Zoſimum Papam perferendum.

Ad hæc lapſus eſt memoriâ vir doctiſſimus cum pagina 82. ſcribit literas Apoſtolicas de damnatis à Zoſimo Romæ Pelagianis acceptas eſſe ab Africanis *Tertio Calendas Maias*. Quæ enim literæ acceptæ

hac die dicuntur, ſunt tertiæ datæ XII. Calend. Aprilis à Zoſimo, quibus indicat ſe prolixiora Reſcripta Africanorum accepiſſe per Marcellinum, & quibus tantùm abeſt ut nuntiaret damnatum Celeſtium, quin potiùs monebat omnia in eodem manſiſſe ſtatu, qui erat quando obteſtatio Africanorum venit in Urbem.

XXXVII. Johannis Garnerii ſententia de Conciliis Africanis diſcutitur.

Ad poſtremum rerum Pelagianarum ſcriptorem Johannem Garnerium venimus, quem in multis à nobis diſſentientem habemus. Hæc etſi ſatis ex dictis pateant, paucis tamen juvat recenſere, quæ partim propria ſibi habet, partim cum aliis ejuſdem hiſtoriæ commentatoribus communia.

Igitur pro duobus Africæ Conciliis, quæ poſuimus, uno intra autumnum anni 417. alterum Calendis Maiis ſequentis anni 418. quatuor conſtituit Garnerius. Primum nobiſcum in autumno collocat, ſecundum ante Quadrageſimam, tertium Calendis Maii, quartum circiter diem 17. Junii.

De primo hoc unum arguo, quod hujus nihil omnino ſupereſſe ſcribit præter obſcuriſſimam memoriam; ex illo ſcriptum quidem eſſe ad Zoſimum, à Zoſimo tamen nihil reſcriptum; denique viſum non eſſe ei operæ pretium tractatione illud ab alio ſequentis anni diſtinguere, vel huic inter ſplendidam illam viginti quatuor Synodorum turmam locum concedere. Superiùs tamen oſtendimus, nec ex incertis conjectoris dubiiſve monumentis, celeberrimam fuiſſe Synodum illam, à Zoſimo Papa, à Mario Mercatore, à Proſpero ſancti Auguſtini diſcipulo bis terque, à Proſpero Chronographo ſemel, ab Auguſtino quinquies ad minus commemoratam, vocatamque toties ferè Africanam; ab ea geminas datas eſſe ad Zoſimum Epiſtolas, quarum poſteriorum inſignes reliquias ex Auguſtino aliiſque curiosè collegimus: his non modò reſcripſiſſe Zoſimum, ſed etiam ad eas dediſſe celeberrimam illam Tractoriam, per quam & approbata Africanorum decreta, & per univerſum Orbem cum Romano decreto tranſmiſſa: Denique ita inter alias inſignem eſſe hanc Synodum, ut ei deberi condemnationem Celeſtii à Zoſimo decretam paſſim prædicet Auguſtinus, eo quod thecnas arteſque hæreticorum revelarit, modumque in examine ac judicio Romano à Zoſimo tenendum efficaciter docuerit. Quibus adde legationem inde ad Comitatum miſſam.

Secunda Synodus Garnerii commentitia.

Secundum Concilium, quod ante Quadrageſimam ponit, & commentitium eſt & ſuperfluum: ex priori enim anni ſuperioris Synodo miſſæ ſunt ab Africanis literæ, ut diximus, quas ex iſta antequadrageſimali ſcriptas eſſe vult Garnerius, & ad quas XII. Kalendas Aprilis reſcriptum contendit à Zoſimo: Marcellinus enim Subdiaconus, ut pluries jam monuimus, poſt breve tempus proculdubiò profecturus erat ex Africa, Epiſtolam citatam cum inſtrumentis ceteris allaturus, quando 8. die Novembris à Paulino accepit libellum Romam deferendum.

XXXVIII. Multa tertiæ Synodo affingit.

Tertiam Synodum affigit Calendis Maiis anni 418. quam nemo non agnoſcit cum Garnerio: ſed multa de eadem comminiſcitur, quæ ad examen revocanda ſunt, etſi jam ex ſuperioribus eluceſcant. Exiſtimat igitur Concilium iſtud Calendarum Maiarum eſſe Concilium 214. Epiſcoporum (quod fuit tantum 205.) & conſequenter ad idem refert, quæ Proſper tam in Chronico, quàm in opuſculis contra Collatorem ejuſque aſſeclas de illa Synodo habet. Hanc opinionem, quæ non eſt Garnerio propria, ſuperiùs rejecimus.

Ex eo Concilio putat reſcriptum ſummo Pontifici de modo judicii cum Celeſtio exercendi poſt acceptas tertias literas Zoſimi III. Calendas Maii, indeque miſſa ad eumdem monita Concilii, ceteraque litis inſtrumenta. Ita ſcribit pagina 213. At primo ſecum ipſe pugnat autor, nec meminit ſcriptum à ſe pagina 210. omnia hæc inſtrumenta jam ex eo tempore miſſa ad Zoſimum, cum ad primas ejus literas reſcripſere Africani: ipſa verba Garnerii reddo: *Conſtat*, inquit, *literis Zoſimi reſponſum fuiſſe ex Africa, miſſamque obteſtationem, ne Pontifex de re tanta judicaret ſine Africanis inſtrumentis; quæ cum obteſtatione miſſa ſunt, quæque partim Geſta præcedentium Synodorum, partim libellum Paulini, literaſque Gallicanorum Epiſcoporum, ac librum de natura Pelagii, & reſponſionem Auguſtini, aliaque plura continerent.* Non tempus teram, ut (quod jam præſtitum à nobis) probem libellum Paulini traditum Marcellino die 8. Novembris, ceteráque inſtrumenta jam ab anno ſuperiore miſſa eſſe ex Africa, ut mirum ſit hæc ab eo dici miſſa Calendis Maiis ſubſequentis anni: enimverò hoc nos onere levat ipſe Garnerius eadem pag. 210. *Conſtat quinto*, inquit, *aliquod fuiſſe, imo geminum Carthaginenſis provinciæ Concilium ante Africanum plenarium Calendis Maiis inchoatum, & à priore quidem poſt acceptas ſaltem primas Zoſimi de Celeſtio literas miſſam fuiſſe obteſtationem cum inſtrumentis cauſſæ, quæ prius diximus: ad poſterioris verò Synodicam datum à Zoſimo reſponſum illud, quod III. Calendas Maias Carthagine acceptum eſt, duobus nimirum diebus ante inchoatum generale Concilium.* Sed quo tandem anno, quove menſe celebratum prius illud Concilium, ex quo miſſa obteſtatio cum omnibus illis inſtrumentis cauſſæ? *Contendo*, ſcribit continuò Garnerius, *habitum fuiſſe menſe Octobri vel etiam Novembri anni 417.* quod & repetit, pag. 243. *Primas* literas Zoſimi *credibile eſt perveniſſe Carthaginem ante ſolutum Concilium provinciæ proconſularis, quod de more circa tempus autumni habebatur. Ex eo reſcriptum eſt ad Zoſimum, miſſaque ſimul omnia, quæ cum Celeſtio præſente geſta fuerant in Carthaginenſi Concilio an. 412. Miſſi quoque cum aliis multis inſtrumentis libelli duo Aurelio oblati ſive à Paulino cum accuſaret, ſive à Celeſtio, cum ſe defenderet.* Quomodo igitur non miſſa inſtrumenta illa ante Calendas Maias anni 418. ſi jam à menſe Octobri vel Novembri anni 417. tranſmiſſa fuerant ex Synodo? Iterum ſi hæc omnia Geſta inſtrumentaque ex ea Synodo miſſa ſunt, quomodo hujus *obſcuriſſimam memoriam* dicit: nihilque omnino ejus ſupereſſe, cum inſtructionum iſtarum toties meminerit Auguſtinus, & Africanam vocaverit totidem locis Synodum eam, cujus beneficio ſunt acceptæ.

Sed hoc iterum ratiociolo urgendus ſcriptor: ſi (quod falſum tamen probavimus) die XV. Aprilis lata eſt à Zoſimo in Pelagium Celeſtiumque ſententia, miſſáque tractoria per univerſum Orbem, (hoc enim contendit pagina 216.) quomodo inſtrumenta illa, quæ diſcutiendæ cauſſæ inſervitura erant, miſſa ſunt ex Africa Romam Calendis Maiis: aut ſi tunc miſſa ſunt, quomodo quindecim diebus præceſſit judicium litis inſtrumenta? Intelligo quid reſpondeat vir eruditus: ſcilicet miſſa ſunt Calendis Maii inſtrumenta; quia *Romam prius perventura credebantur ab Africanis, quàm judicium inſtitueretur à Zoſimo* (pag. 213.) at Africanorum Epiſcoporum ſpem luſit Zoſimus, prævenitque ſua ſententia inſtructiones Africanas, & *ſtatim datâ XII. Calendas Aprilis Epiſtolâ tertia* ad Synodum illam, ſi Deo placet, ante quadrageſimalem, *vocavit ſummus Pontifex ad pleniorem audientiam ſummumque judicium Celeſtium, qui ſubduxit ſe ſe examini. Ubi verò fuga innotuit*

continuò lata eſt in utrumque infandi dogmatis defenſorem decretoria ſententia, ſcriptáque univerſis mundi Epiſcopis à Pontifice grandis illa Epiſtola, quam Tractoriam Mercator vocat.

XXXIX. Refellitur Garnerii ſententia de judicio Romano ante ſcripta Africanorum recepta finito.

Lepidâ iſtâ narratiunculâ nihil eſt, meo quidem judicio, fabulæ ſimilius, nihil ab Auguſtini teſtimoniis alienum magis, nihil magis ſcriptoris ipſius autoritati contrarium. Contradictionis periculum facilè evaſiſſet ſi, (quod res eſt) confeſſus eſſet nihil ex iſta Calendarum Maii Synodo plenaria miſſum eſſe ad ſedem Apoſtolicam (quippe cùm in illa solùm *contra errorem ipſum breviter conſtituerint* ſubſcripſerintque Africani, teſte Auguſtino Ep. 47.) ſi omnia, quæ de Synodo 214 Epiſcoporum referuntur à Proſpero & Auguſtino, ad Autumnalem Synodum tranſtuliſſet: ſed cùm hæc non admittit, ex difficilium ſeptem quæſtionum labyrintho, in quem ſeſe, pag. 212. parum cautus intromiſit, liberare ſe nequaquam potuit. Neceſſe non erat ut ſcriptis tertiò ex Africa mittendis pro Celeſtii cauſſa ſanctiſſimos Epiſcopos toties fatigaret: jam à menſe Novembri anni 417. plurima miſſa eſſe fatetur; alia iterum ante Quadragesimam perlata docuit: quid igitur præterea expectaretur? Verùm hoc peccatum Garnerii, præcedentis erroris ſequela fuit. Hoc enim Concilium Maii putavit illud eſſe, quod 214. Epiſcoporum fuit, & conſequenter eidem tribuere compulſus eſt, quæ de his 214. Epiſcopis dicuntur, à quibus certum eſt miſſa eſſe ſcripta ad Zoſimum. Pariter falſum eſt ſententiam à Zoſimo in Pelagium Celeſtiúmque decretam eſſe ante recepta ſcripta 214. Epiſcoporum, judiciumque Romanum non expectatis hujuſmodi inſtrumentis finitum eſſe: ita ut etiam ſecundùm ſuam ſententiam profiteri cogatur vel Synodum 214. Epiſcoporum ante Calendas Maii celebratam eſſe, vel Zoſimum non niſi poſt menſem à Calendis Maiis elapſum, ſententiam dixiſſe in Pelagianos.

Ante quàm ſcripta, quæ Calendis Maiis miſſa contendit ab Africanis, recepta eſſent à Zoſimo, ſententiam ab eodem Pontifice prolatam non eſſe ita demonſtro.

Ex ipſo Garnerio pag. 213. ad Concilium ſeu priorem conſeſſum Africanum Calendis Maiis habitum ab Epiſcopis 214. pertinent ea, quæ continentur tribus prioribus quæſtionibus & ſeptimâ ab eo propoſitis, pag. 212. At Synodi, quæ continetur iis tribus primis quæſtionibus & ſeptimâ, ſcripta perlata ſunt ad Zoſimum antequam ſententiam ferret de hæreticis. Recepit igitur Zoſimus ſcripta Concilii Epiſcoporum 214. Kalendis Maiis habiti ante finitum Romæ Celeſtii judicium. Hujus Galenici ſyllogiſmi præmiſſas probare otioſi hominis fuerit, utramque enim ſuam eſſe ille non diffitebitur. Deſcribo ſolùm quæſtiones: *Prima eſt*, inquit, *quæ ſit illa Synodus Africana, quæ revocaviſſe dicitur in memoriam venerabili Papæ Zoſimo: quid ejus præceſſor Innocentius de Geſtis Palæſtinæ Synodi judicaſſet, & POST CUJUS RESCRIPTA in Celeſtium juſtiſſima prolata eſt ſententia.* Igitur non niſi poſt Reſcripta ejus Synodi lata eſt Zoſimi ſententia. Locum indicavit ad marginem *lib. de peccato Origin. cap. 7. & 8.* Et id quidem optimè: ibi enim aſſerit Auguſtinus *interpoſitum duorum menſium tempus, donec reſcriberetur ex Africa... Et* POSTEA QUAM EX AFRICANO EPISCOPORUM CONCILIO RESCRIPTA DIRECTA SUNT, *quid fuerit conſecutum, ut juſtiſſimè in eum ſententia proferretur*, legenti clarum eſſe. Secunda quæſtio idem ferè continet: *Tertia*, inquit, *ex quo pariter Africæ conventu Romam literæ venerint id continentes non ſufficere hominibus tardioribus & ſolicitioribus, quod ſe generaliter Innocentii Epiſcopi literis conſentire Celeſtius fatebatur, ſed apertè eum debere anathematizare quæ in ſuo libello prava poſuerat, &c.* Quin hæc literæ Romam ante ſententiam Zoſimi venerint & expectatæ fuerint, nemo eſt adeò contentioſus, qui negare audeat, ſi Auguſtini verba à Garnerio omiſſa repræſententur: *Expectabatur*, inquit ſanctus Doctor, *venturis ex Africa literis: ut* ſcilicet *pleniùs & manifeſtiùs* conſentire ſe Innocentii literis profiteretur Celeſtius: *Quæ Romam literæ* POSTEA QUAM VENERUNT *id continentes &c... tunc cum ejus præſentia poſceretur ... ſe ſubtraxit & negavit examini.* Septima pariter quæſtio, quæ ex Chronico Proſperi naſcitur, eſt de *Synodo apud Carthaginem habita 214. Epiſcoporum, cujus decreta ad Zoſimum Papam perlata ſunt*: QUIBUS PROBATIS *per totum mundum hæreſis damnata eſt.* Ubi manifeſtè declaratur non fuiſſe Romæ damnatos à Zoſimo Pelagianos, niſi poſt accepta probataque decreta Synodi hujus Africanæ, quam Calendis Maiis affigit, nos verò menſe Octobri vel Novembri ſuperioris anni.

XL. Commentariam eſſe quartam Garnerii Synodum Africanam.

De quarto Concilio circiter medium Junium habito reſtat ut dicamus aliquid. Mira ſunt profectò quæ commentatur autor in eam Synodum; ſed tam fictitii ſunt commentarii, quàm ipſa Synodus. Quæ enim neceſſitas, imò quæ vel levis cauſſa occurrit animo, propter quam tot Epiſcopi omnium Africæ Provinciarum ab Eccleſiis ſuis per illud tempus divelli debuerint, & in Synodum plenariam colligi? Vix menſis fortè elapſus erat, ex quo ſolutâ Kalendarum Maïarum Synodo ad ſedes ſuas Patres reverſi erant; nondum literæ judicii Romani indices vel Tractoria ipſa Zoſimi Africam attigerant ſeu *propter tempeſtuoſum mare aut reflantes ventos*, ut putat Johannes Garnerius, ſeu, quod magis reor, quia nondum lata erat ſententia: ac proinde nulla conveniendi neceſſitas. Unico S. Auguſtini Epiſt. 47. loco urgeri ſe putavit: ubi cùm ſcribit de *poſteriori Concilio plenario totius Africæ contra ipſum errorem breviter conſtituimus*, viſus eſt ſibi inveniſſe Synodum plenariam, poſteriorem Synodo Calendarum Maii. Sed ſupra oſtendimus per vocem *plenario* noluiſſe Auguſtinum plenariam Synodum plenariæ alteri ſucceſſiſſe, ſed voluiſſe potiùs poſteriorem à priori eo nomine diſtinguere, quod hæc non plenaria eſſet, quam propterea Africanam ubique vocat; illa verò eſſet plenaria. Deinde plenarium iſtud Concilium de Concilio Kalendarum debere intelligi jam ſuperiùs aſſeruimus.

Canones Africani non ultra Calendas Maii differendi.

Porrò quod Canones octo celeberrimos conditos in ea Synodo contendit, pugnat cum omnibus Actis Synodi ſeu prolixiori illa epigraphe Canonibus præfixa: cujus cum plura diverſaque exemplaria legantur, omnia tamen in eo conveniunt, ut Kalendis Maii conſtitutos canones, nihilque actum aliud ſignificent. Unde ſive Concilium, ſive conſeſſum appellare malueris; à Kalendis tamen Maiis canones divellere ſine MS. codicis excluſive autoritate, vel antiqui alicujus ſcriptoris ſuffragio, timeo ne temerarium videatur.

Sed cur tantoperè deſudat, ut canonum iſtorum conditionem à Kalendis Maiis removeat, differatque ad medium uſque Junium? Grande myſterium: moleſtè nimirum ferebat quicquam de fide ſtatutum dici ab Africanis antequam à Zoſimo definitum eſſet, perveniſſetque Tractoriæ ejus exemplar, ſaltem privatis literis, ad Africanum Concilium: unde inferret non tam Conſtitutionem eſſe Africani Concilii propriam Canones iſtos, quàm delibatam definitionem ex Apoſtolicæ ſedis Tractoria. Verùm cur citiùs exemplaria Tractoriæ literis privatis delata ſint, quàm autoratis ſedis Apoſtolicæ nuntiis? An lentiorem dicemus Zoſimi curam minuſque diligentem ſolicitudinem, quàm privatorum hominum? an cujuſquam alius intererat magis quanto-

ciùs deferri in Africam ſententiam Zoſimi, quàm Zoſimi ipſius, cujus lentitudo & indulgentia ſuſpenſos dudum dubióſque de eo tenebat Africanorum animos? an etiam Tractoriam privatorum curioſitati dimiſſam credemus, antequam authentica ejuſdem exemplaria ad Eccleſias deferrentur? an demum *tempeſtuoſum mare reflanteſque venti* privatis nuntiis pepercerunt magis, quàm publicis ſacriſque Romani judicii delatoribus? Meritò igitur rejicimus Johan. Garnerii conjecturam, quam his verbis proponit: *Cur ergo nunc*, inquit, *conditi Canones? Id factum reor, quia jam ad Patres pervenerat exemplar Tractoriæ, ſed privatis tantùm literis, nondum per legatos. Quare ut abeuntibus Epiſcopis traderetur jam aliqua in anteceſſum pars Tractoriæ, ex ea puto extractos Canones; ſaltem duos priores (quid ſi deeſſe Tractoriæ eam dolerent partem, quæ gratiam Dei ſpectaret, eam ſuis Canonibus ſupplendam crediderunt) quos ab omnibus ferri majoris fuit ponderis, quàm ſi à ſolis delegatis, quorum fortè poteſtas eo uſque non pertinebat.* Ubi cauſſam non aperit cur duos tantùm priores Canones extractos velit: curve mancam fuiſſe decurtatámque ſuſpicetur Zoſimi definitionem, quam ſuppletam conjicit per Africanorum diligentiam. Mitto alia, quæ horum Canonum occaſione ediſſerit: quale eſt, quod interrogando aſſerit, Provincialium Conciliorum nullam eſſe de dogmatibus definiendi autoritatem; nihilque in aliis Africanæ Eccleſiæ Conciliis, quod ad fidem pertineret, decretum eſſe, ſed actum de ſola diſciplina, cauſſiſque perſonarum, &c. hæc olim forſan meminiſſe juvabit.

Manum ab iſta diſſertatione recipio, ſi priùs obſervavero quid tandem ex dictis evictum, quod attinet inſcriptionem Conſtitutionis Imperatoriæ, cujus occaſione in iſtam de Conciliis Africanis inquiſitionem delapſi ſumus. Cùm igitur non obſcurè oſtenderimus ſupra in Autumnali Africæ Concilio anni 417. ſancitos eſſe Canones de Gratia, ab eoque decretâ Vindemialis Epiſcopi legatione ad Imperatorem Honorium eſſe delatos cum aliis cauſſæ Pelagianæ inſtructionibus: manifeſtum inde evadit ſinceram eſſe ac rei geſtæ veritati congruentem Epigraphen illam, quæ Conſtitutioni Carthaginenſibus canonibus ſubjectæ in hunc modum præfigitur: *Incipit ſacrum Reſcriptum acceptis Synodi ſupra ſcripta Geſtis.* Revera enim Geſta canoneſque Honorius receperat. Ex quibus & confirmatur Salmaſii Uſſeriique conjectura: qui tamen in hoc corrigendi quod oculis in ſolam Calendarum Maii Synodum, quæ Canones confirmavit, publicavit, ſubſcribendoſque decrevit, defixis; eoſdem Autumnali Synodo originem ſuam debere non attenderunt. Eam enim ob cauſſam Synodo illi Calendarum Maii tribuuntur in ea annotatione, & alibi; quia non niſi ex ea Synodo in publicum prodierunt innotueruntque Eccleſiæ. Quod obſtare non debuit, quin Romani Edictum Honorii ſuo Codici inſerentes, occaſionemque emiſſæ Conſtitutionis adnotare cupientes, debuerint id poſteritati tradere; quod nemo tunc non noverat: ſcilicet datum eſſe Imperatoris Reſcriptum poſt delata ad Comitatum Synodi Africanæ Autumnalis Geſta, ſeu poſt receptos Canones de Gratia ſancitos.

Hactenus de Conciliis Africanis in Pelagianorum cauſſa à Zoſimi Papæ electione uſque ad ejus contra Pelagianos ſententiam celebratis.

DISSERT.

DISSERTATIO DECIMA QUARTA, DE VARIIS FIDEI LIBELLIS IN ANTIQUO ROMANÆ ECCLESIÆ CODICE CONTENTIS.

Ubi ex occaſione de autore libelli fidei, qui vulgò dicitur Symbolum ſancti Athanaſii, conjectura in medium adducuntur.

MULTA ſunt, quæ antiqui codicis Romani editionem catholicæ Eccleſiæ utilem commodamque reddant: nec hujus utilitatis pars hæc minima eſt, quod plures habeat Libellos fidei vel antea nunquam in lucem editos, vel editis longè emendatiores. Sed iſtud gloriæ imprimis Eccleſiæ Romanæ cedit, quod in hujus codicem Libelli plures olim conjecti, contra Apoſtolicæ ſedis æmulos adverſarioſque perſpicuè docent, ad primariam illam Cathedram velut ad totius communionis catholicæ centrum ſemper confluxiſſe catholicos omnes; & ſi quid uſpiam concertationis in Eccleſiis naſceretur de aliquibus fidei capitibus, Romanum Pontificem jure merito ab iis rationem ſuæ fidei popoſciſſe, qui in publicam erroris admiſſi ſuſpicionem venerant; ſi modò communionis Apoſtolicæ participes eſſe vellent.

I. Ac primùm quidem mirabitur aliquis nullum in

SYMBOLUM APOSTOLORUM. eo Romanæ Eccleſiæ Codice locum eſſe datum *Symbolo Apoſtolorum; quod Eccleſia Romana intemeratum ſemper cuſtodit & ſervat*: nec ullam

S. Ambroſ. Ep. ad Siricium PP. ejuſdem in illo memoriam haberi, niſi in iſtis ſancti Ambroſii verbis, quæ in ejus Epiſtola ad Siricium Papam leguntur in capitulo 31. Codicis. Cauſ-

Rufinus Comment. in Symbolum. ſam puto eam eſſe, quam Rufinus idem Symbolum explicans ſuggerit, ſcribens: *Idcircò non ſcribi chartulis atque membranis, ſed retineri cordibus, tradiderunt: ut certum eſſet neminem hac ex lectione, quæ interdum pervenire etiam ad infideles ſolet, ſed ex Apoſtolorum traditione didiciſſe.* Eadem fermè Petrus Chryſologus ſerm. 62. Symbolum expendens: *Symbolum fidei*, inquit, *ſolâ fide firmatur: non litera, ſed ſpiritui creditur; & mandatur cordi, non chartæ: quia divinum creditum humanâ non indiget cautione.*

Ne tamen intactum prætermittamus Apoſtolicum iſtud Symbolum, quæ variis de eodem locis ſparſa habentur apud Leonem, huc ſub uno conſpectu collecta conjiciemus.

Obſervo igitur primo loco ſepties ad minus de eo mentionem factam à ſancto Leone, tomi primi pag. 76. 112. 134. 178. 243. 249. & 317.

2. Vocari ab eo *Regulam Catholici & Apoſtolici Symboli*: Serm. 23. ſeu de Nativit. Dom. 4. cap. 6.

3. Appellatur abſolutè *Symbolum*: Serm. 45. ſeu 8. de Quadrag. cap. 3. *Hoc fixum habete in animo, quod diciris in Symbolo.*

4. Regula fidei dicitur per autoritatem Apoſtolicæ inſtitutionis accepta: Serm. 60. ſeu de Paſſione XI. cap. 2. *Hæc*, inquit, *fidei regula, quam in ipſo exordio Symboli per autoritatem Apoſtolicæ inſtitutionis accepimus.*

5. Expreſſiùs aſſerit idem Symbolum à ſanctis Apoſtolis eſſe inſtitutum Serm. 93. ſeu Tractatu contra Eutychen in Baſilica Anaſtaſiæ, cap. 1. *Dominicæ*, inquit, *Incarnationis negatores, & inſtituto à ſanctis Apoſtolis Symbolo repugnantes.*

6. Brevem & perfectam confeſſionem, duodecim Apoſtolorum totidem ſignatam ſententiis, ita Ep. 27. ad Pulcheriam cap. 4. *Si quidem*, inquit, *ipſa Catholici Symboli brevis & perfecta confeſſio, quæ duodecim Apoſtolorum totidem eſt ſignata ſententiis, tam inſtructa ſit munitione Celeſti, ut omnes hæreticorum opiniones ſolo ipſius poſſint gladio detruncari. Cujus Symboli plenitudinem, ſi Eutyches puro & ſimplici voluiſſet corde concipere*, &c.

7. Vocatur Symbolum ſalutare & confeſſio, in Epiſtola 97. ad Monachos Palæſtinos, cap. 8. *Obliti*, inquit, *ſalutaris Symboli & Confeſſionis, quam pronuntiantes coram multis teſtibus ſacramentum Baptiſmi ſuſcepiſtis.*

8. Eutychi exprobrat in Ep. 24. ad Flavianum, cap. 1. quod *ne ipſius quidem Symboli initia comprehendit: & quod per totum mundum omnium regenerandorum voce depromitur, iſtius adhuc ſenis corda non capitur.* Et cap. 2. *Illam ſaltem communem & indiſcretam Confeſſionem ſolicito recepiſſet auditu, quâ fidelium univerſitas profitetur, credere ſe in Deum Patrem omnipotentem, & in* JESUM CHRISTUM *filium ejus unicum, Dominum noſtrum, qui natus eſt de Spiritu ſancto & Maria Virgine. Quibus tribus ſententiis omnium ferè hæreticorum machina deſtruuntur.*

9. Ex deſcriptis S. Leonis verbis ad Monachos Palæſtinos, ad Flavianum Conſtantinopolitanum,

ad

Digitized by Google

ad Pulcheriam Auguſtam, & ad Ægyptios in Serm. 93. manifeſtum eſt in ea fuiſſe Pontificem ſententia, omnes quotquot erant per Orbem univerſum Eccleſias eodem, quo utebatur Romana, Symbolo Apoſtolico pariter uſas eſſe in traditione Symboli ante baptiſmum: de quo vide Doctiſſimum Voſſium in Diſſert. 1. de tribus Symbolis, Theſi 30. qui contrariam amplexus eſt opinionem: nec enim de his plura dicere animus eſt. Ad Libellos igitur fidei, quos habet Codex, tranſimus.

II. Nicænum Symbolum. pag. 13. Primus eſt, *Expoſitio fidei Nicænæ*, quæ in primo Capitulo habetur. Eſt ea eadem omnino verſione, ac ea quæ legitur in priſca illa Juſtelli canonum editione Latina, quam Dionyſianæ anteavit: diverſa eſt autem ab altera, quæ à S. Leone inſerta eſt ſuæ ad Leonem Auguſtum Epiſtolæ 134. cap. 3. & huic Leoninæ concinit *Profeſſio fidei Nicæni Concilii*, quæ habetur in Codice Canonum Africano Græco-Latino, quem Juſtellus edidit.

III. Conſtant. Symbolum. pag. 104. Secundum locum habet Conſtantinopolitanum Symbolum quod deſcribimus in Capitulo 25. inter Acta Concilii Calchedonenſis: cui ſubjungitur expoſitio Dominicæ Incarnationis, ex verſione magnam partem nondum ante editâ, quam Calchedonenſes Patres condiderunt. De illo Conſtantinopolitano Symbolo abundè Johannes Voſſius in Diſſertatione tertia de Symbolis.

IV. Libellus contra Pelagianos. Libellum fidei non temerè appellaveris ſcriptum illud, quod habetur Capitulo 18. Codicis, continetque duodecim capitula, quæ damnare compulſus eſt Pelagius, & oppoſitos totidem catholicæ doctrinæ articulos, quos amplecti ſe profeſſus eſt, ut ſuum imminenti anathemati caput ſubtraheret. Antonius Auguſtinus in Epitome juris veteris lib. 13. tit. 40. cap. 27. ut Pelagii dogma deſcriberet, iiſdem capitulis in compendium miſſis utitur, eaque refert tanquam ex Concilio Carthaginenſi aliquo, quod poſt Epiſtolam S. Leonis 72. in veteri editione (Merliniana ſcilicet Iſidori) excuſum fuiſſe teſtatur: an ex conjectura tantùm excerptum illud tribuat Carthaginenſi Synodo, an verò ita inſcriptum alibi repererit, non apparet. Sed aliquid iſtiuſmodi jam pridem auguratus ſum, cum ea capitula legere mihi contigit in MSS. Grimanico, Victorino, Ciſtercienſi, & in utraque editione Merliniana Conciliorum Iſidori Mercatoris anni 1525. & 1535. unà cum Epiſtola Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi ad Epiſcopos Bizacenæ & Azuritanæ Provinciarum. Cùm enim hæc Epiſtola dictis capitulis juncta illic reperiatur, proculdubio ad idem negotium pertinere neceſſe penè eſt exiſtimare. Porrò Epiſtola illa Aurelii hac occaſione ſcripta eſt. Poſtquam ſententia Zoſimi adversùs Pelagianos Romæ lata fuiſſet, & illinc ad Africanos Epiſcopos tranſmiſſa à Romano Pontifice operâ Leonis noſtri tunc Acolythi, plurimi etiam Epiſcopali honore fulgentes tam decretis ſedis Apoſtolicæ, quàm Concilio Carthaginenſi adhuc reluctari, damnatumque dogma ſecretis diſputationibus aſſerere non veriti ſunt. Qua de re monitus Honorius Imperator ſtatim ad Aurelium Reſcriptum miſit notatum Monaxii & Plintæ Conſulatu, hoc eſt an. 419. quo quidem omnes Epiſcopi ad ſubſcribendum damnationi Pelagianorum cogerentur, niſi Epiſcopatu dejici, expelli civitatibus & communione privari vellent. Quo accepto Aurelius ſcripſit Epiſcopis Provinciarum Bizacenæ & Azuritanæ, miſitque pariter Imperatoris Edictum, cujus lectione intelligerent, quemadmodùm unuſquiſque eorum ſubſcribere deberet hæreticorum damnationi, ſive quorum Synodalibus Geſtis Carthag. Concilii anni præcedentis ſubſcriptio jam tenebatur, ſive qui non potuerant eidem plenario totius Africæ intereſſe Concilio. Unde conjicimus hanc ſubſcribendam formulam propoſitam ab Aurelio fuiſſe, quæ olim oblata fuerat Pelagio in Concilio Dioſpolitano, & duodecim articulis continetur huic Epiſtolæ ſubjectis. Quod Auguſtino autore factum fuiſſe facilè credet, qui meminerit hanc ſubſcriptionem quaſi appendicem fuiſſe ac ſupplementum Carthaginenſis *Concilii, cui dux* Aurelius *ingeniumque* Augustinus *erat*, ut de eo loquitur Proſper: totamque illius negotii molem Auguſtino incubuiſſe: qua de cauſſa Imperatorium illud Edictum, non ad ſolum Aurelium deſtinatum fuit, ſed etiam ad Auguſtinum. Atque ut credam aſſumtam fuiſſe hanc formulam, ſuadet præterea neceſſitas ſubſcribendi, quæ iis etiam Epiſcopis impoſita eſt, qui Concilio poſteriori Carthaginenſi interfuerant. Iterata enim ſubſcriptio otioſa videretur, ſi iiſdem capitulis, quibus jam eorum plerique in Synodo ſubſcripſerant, iterum ſubſcribere cogerentur. Ex his colliges quam ob cauſſam in illis codicibus S. Leonis, quos vidit Antonius Auguſtinus, Capitula illa Carthaginenſi Concilio tribuuntur: quia ſcilicet ſubſcribenda propoſita ſunt ad corrigendam pervicaciam eorum præſertim Epiſcoporum, qui illi Synodo reſtiterant; quia miſſa ad eoſdem Epiſcopos, qui Synodum conflarant, & ejuſdem, ut diximus, portio quædam ac complementum fuêre. Inventa ſunt autem tam Epiſtola Aurelii, quàm articuli eidem ſubjecti inter S. Leonis ſcripta; unde factum eſt ut ejuſdem operibus infererentur: quia cùm in Africa, quò anno ſuperiori jam mediam partem elapſo profectus erat damnationem Pelagianorum perlaturus, fortè adhuc tunc temporis moraretur, quando ad Aurelium pervenit Imperatoris Edictum, & Aurelii ad Epiſcopos Africanos ſcripta directa ſunt, cum Capitulis ſubſcribendis, eorumdem exemplar ſecum Romam detulit, & totius negotii illius tam operoſi fine ac ſucceſſu ex ipſorum Actorum inſpectione certiorem facturus ſummum Pontificem. Quibus capitulis & ipſe, ſummus poſtmodum Pontifex factus, uti potuit ad extinguendos compeſcendoſque Pelagianorum motus per ea tempora reviviſcentes.

Venit enim in mentem propoſitam fuiſſe à ſancto Leone hanc fidei formulam, cui ſubſcriberent Pelagiani communionem Eccleſiæ recepturi: ſive ea occaſione, de qua Epiſt. 6. ad Aquileienſem Epiſc. ſive alia, aſſumtamque eo conſilio fuiſſe ab illo partem Epiſtolæ 106. S. Auguſtini ad Paulinum. Hæc à S. Leone fuiſſe propoſita, ut ſuſpicer facit quod illa inter Epiſtolas ſancti hujus Pontificis edita habentur in collectione Merliniana Conciliorum ſeu Iſidori Mercatoris Pariſiis an. 1524. & 1535. typis excuſa, & in MSS. Codd. Epiſtolarum ejuſdem, Victorino, Ciſtercienſi, & noſtro Grimanico, qui poſtremus cùm ſatis accuratè ſervet ordinem temporis, quo unaquæque Epiſtola ſcripta eſt, hoc lemma deſcriptum habet ſtatim poſt Epiſtolam ad Dioſcorum vel hoc ipſo anno 444. vel ſequenti ſcriptam, quæque prima eſt in hoc MS. Cod. Et licet compendioſior videatur iſte libellus, quàm ut callidiſſimorum hæreticorum confeſſioni ſufficeret propter poſteriores Pelagii & Juliani errores recentioribus libris expreſſos: potuit tamen S. Leo exiſtimare magis illum aſſumendum eſſe, quàm novum condendum. 1. propter S. Auguſtini autoritatem, à quo excerptus erat. 2. Quia Pelagianorum antesignano propoſitus olim fuerat à Patribus Dioſpolitanis, quos minimè omnium infenſos habuerat Pelagius: & poſteà Epiſcopis Africanis ab Aurelio juſſu Imperatoris miſſa, ut mox dicemus. 3. Quia Romano Canonum Codici inſertus habebatur inter cetera monumenta, quæ ſibi propria fecerat ſedes Apoſtolica. Eſt enim in Capitulo 18. cum eodem titulo, ſequiturque Epiſtolam Aurelii Carthaginenſis ad Africanos Epiſcop[illegible] Provinciarum Bizacenæ &

Arzugitanæ; quâ ad certam formulam adverſùs Pelagianos ſubſcribendam eos compellat ſuo, Imperatoriſque nomine. 4. Præcipua catholici dogmatis capita libello continentur: quibus ſi ſemel acquieſcerent Pelagiani, aliis Capitibus, quæ ex illis fluebant, non ægrè erant aſſenſuri. Quod & Auguſtinus ipſe indicat in lib. de Hæreſibus ad Quodvultdeum cap.88. Pelagianorum hæreſim iiſdem ferè capitibus damnatis à Pelagio coram Synodo Dioſpolitana, circumſcribit; hæc ſtatim ſubdens: *Objiciuntur eis*, inquit, *& alia nonnulla; ſed iſta ſunt maximè, ex quibus intelliguntur etiam illa vel cuncta vel fere cuncta pendere.*

Hæc Capitula excuſa reperies primùm quidem apud S. Auguſtinum Epiſt.106. ad Paulinum: tum à Margarino de la Bigne in utraque editione Conciliorum Iſidori poſt Epiſtolam Aurelii, quæ inter Leoninas 72. ibi numeratur. Hæc etiam Gabriel Vaſquez ſub Synodi Palæſtinæ nomine & pro genuinis iſtius Concilii Actis edidit ad calcem tomi 2. in 2.5. S. Thomæ, ex MS. Cod. Antonii Aquinatis. Eadem ſuis Annalibus inſeruit Em. Card. Baronius ad annum 417. num. 51. ex MS. Cod. Collectionis Creſconianæ. Iacobus Sirmondus S. J. eadem quaſi novum opuſculum ex MSS. Codd. edi curavit inter alia veterum autorum opuſcula anno 1630. Denique in Codice noſtro Romano jacet poſt eandem Aurelii Epiſtolam cap.18.

V. LIBELLUS FIDEI CONTRA ARRIANOS. pag. 137.

Quartum libellum habes in Capitulo 37. ita inſcribitur: EXPOSITIO FIDEI CATHOLICÆ CONTRA HÆRESIM ARRIANAM. Quis porrò hujus Confeſſionis autor ſit, prorſus ignoro. Suſpicor eſſe alicujus Luciferiani, tum quia hujus communionis homines hæreſim Arrianam pugnaciſſimè ſemper inſectati ſunt: tum quòd, dum plurali numero effertur libellus: NOS CONFITEMUR, &c. Indicare videtur editum illum eſſe ab hominibus aliquo peculiaris communionis nexu conjunctis, nec tamen à Catholica fide extorribus: quales erant tunc temporis Luciferiani. Tertio videntur in ea Confeſſione notari illi è catholicis, qui tres Hypoſtaſes dicebant: *Tres Deos dicit*, inquit, *qui divinitatem ſeparat Trinitatis*: quod pariter urget Fauſtinus in ſuâ (quæ ſequitur) Confeſſione, adverſus trium Hypoſtaſeon aſſertores: *Conſequens eſt enim*, inquit, *ut tres Deos confiteantur, qui tres ſubſtantias confitentur.* Denique ſuſpicionem auget, quod iſtam fidei expoſitionem aliæ duæ excipiant, quarum prima, quæ Capitulo 38. habetur, Fauſtino Preſbytero inſcribitur, haud dubium quin Luciferiano; altera verò huic proximè ſubjecta creditur à viris eruditis eſſe Gregorii Bœtici eodem Luciferi ſchiſmate infecti. Hunc igitur libellum non ægrè darem Marcellino Preſbytero, qui unà cum Fauſtino preces illas obtulit Theodoſio Imperatori, quæ Jacobi Sirmondi operâ in lucem ſunt editæ. Ita à tribus viris omnium Luciferianorum celeberrimis, facile eſt fidei ſuæ libellos ſeu ad Imperatorem ſeu ad ſedem Apoſtolicam eſſe miſſos, quos deinde in ſuum Codicem Romani conjecerint, inde pro naſcitura olim occaſione depromendos. Eumdem hunc libellum fidei contra Arrianos inveni in MSS. codice Thuaneo 199. cum hoc titulo: *Fides ſancti Ambroſii Epiſcopi.*

VI. FAUSTINI LIBELLUS FIDEI. pag. 135.

Sequitur igitur quinto loco ſeu capitulo 38. FAUSTINI PRESBYTERI FIDES MISSA THEODOSIO IMPERATORI. Ac primùm quidem Fauſtinus alius non occurrit, qui fuerit autor hujus libelli, præter Fauſtinum illum Luciferianum Preſbyterum; qui cùm ad Flaccillam Theodoſii Imperatoris uxorem libros ſeptem ſcripſerit adverſus Arrianos & Macedonianos, & libellum precum cum Marcellino Preſbytero, Theodoſio ipſi obtulerit, facilè potuit ad eumdem Imperatorem libellum mittere fidei ſuæ teſtem.

De tempore, quo miſſus libellus, hoc unum certum eſt, non ante annum 379. cui aſſignantur Imperii Theodoſiani exordia, miſſum eſſe. Circa quæ tempora Eleutheropoli verſabatur Fauſtinus, ut ipſe innuit, pag.87. Libelli precum: ubi & à Turbone civitatis hujus Epiſcopo exagitatum ſe queritur. Ex quo nata fortaſſe occaſio condendæ confeſſionis fidei, ejuſque mittendæ ad Theodoſium, cujus nomine & autoritate uſum eſſe adversùs ſchiſmaticos Epiſcopum, pronum eſt exiſtimare. Liquet enim ex libello fidei tunc à Fauſtino ſcriptam eam eſſe & miſſam, cùm tanquam errorum Sabellii & Apollinaris ſequaces, Fauſtinus aliique ejuſdem cum ipſo communionis homines, invidiam patiebantur à Catholicis. Non videtur etiam diu poſt annum illum 379. ſcriptus eſſe libellus iſte: tum quia altum de Macedonio ſilentium, ac de Concilio Conſtantinopolitano primo, à quo damnatus eſt an. 381. tum quòd alio modo de errore contra Spiritum ſanctum non loquatur, quàm quo adversùs illum hæreticum ſcripſerant Alexandrini Concilii Patres in Epiſtola jamjam laudanda. Quamobrem intra biennium illud miſſa mihi videtur fidei profeſſio ad Theodoſium, qui ſub Imperii ſui exordiis pulſatus fortè adversùs Schiſmaticos, potuit rationem ab eis fidei ſuæ poſcere, ſuggerente forſan Papa Damaſo: ad quem propterea illam fidei profeſſionem miſerit, ſcriniis ſedis Apoſtolicæ poſtmodùm inſerendam: unde in Codicem Romanum tranſlata fuit. Confirmatur ex iſta libelli inſcriptione, quam habet Cod. Thuan. *Item Fauſtini Preſbyteri Confeſſio vera fidei, quam præfatis (f. à præfatis) ſcribi & tranſmitti juſſit Theodoſius Imperator.*

Sic porrò concepta eſt Fauſtini fides, ut concinat omninò ſtatutis celeberrimi illius Alexandrini Concilii, quod celebratum eſt à ſanctis Athanaſio, Aſterio, aliiſque ab exilio revocatis poſt Conſtantii Imperatoris obitum, quem ad annum 362. vulgò referunt. In eo Concilii Patres ſtudium omne primamque operam poſuerunt, ut Epiſcopos qui ſe ſe hæretica communione infecerant, Eccleſiæ ſedibuſque reſtituerent, ſi modò delicti pœnitentes Eccleſiæ miſericordiam implorarent. Omnes ferè in ſententiam Concilii totis ſtudiis convolarunt: unus Lucifer Calaritanus Epiſcopus neminem illorum, qui cum Arianis communicaverant, communioni Catholicæ ſacerdotalibuſque muniis reddendum acriter contendit, reprobavitque Concilii Alexandrini decreta, quibus tamen per Diaconum ſuum ſubſcripſerat. Inde & ipſe cum ſuis perniciosum ſchiſma conflavit, communionis nexum diſſolvens cum iis, qui lapſis veniam dabant: & conſequenter controverſia de Hypoſtaſibus, quæ Alexandrinæ Synodi prudentiâ ſopita erat, infauſtè recrudnit. Fauſtinus igitur inter Luciferi ſequaces inſignis, cùm eam ob cauſſam exagitaretur, Sabelliique & Apollinaris ſectator apud Catholicos paſſim audiret, quia Concilii Alexandrini decreta, quibus illi damnati erant, reſpuebat, hanc opinor, confeſſionem fidei ſuæ edidit, in qua ſi excipias conceſſam lapſis indulgentiam de qua omninò ſilet, & trium Hypoſtaſum uſum, quem apertè damnat, omnia Concilii Alexandrini capita attingit aſſeritque.

Ac primò quidem, quia in illa Synodica ſancti Athanaſii Epiſtola, in qua decreta continentur, ſancti Patres probantes conſilium Synodi Sardicenſis ſtatuerant, *ne quid ultra Nicænum Symbolum de fide ſcriberetur, & ſe ſe contentos eſſe Nicæna fide declaraverant, ut cui nihil deeſſet, & in qua integra & ſolida pietas contineretur: neque edendam eſſe aliam profeſſionem fidei; ne illa, quæ Nicææ ſcripta eſt, ſuos numeros non habere videretur, neve illis,* *Epiſtola quæ tom. 1. operum ſancti Athanaſii Ed. Pariſ. an. 1627. inſcribitur ad Antiochenſes p. 576.*

Digitized by Google

quibus libido eſt ſemper nova ſtatuere, occaſio hujuſmodi ſuppeditaretur, ut iterum atque iterum de fide definiant. Eam, inquam, ob rationem libellum ſuum ab excuſatione orditur, illiuſque ſcribendi neceſſitatem in adverſariorum malevolentiam rejicit: *Sufficiebat*, inquit, *fides conſcripta apud Nicæam adverſus hæreſim Arianam: ſed quia pravo ingenio, quidam ſub illius fidei Confeſſione impia verba miſcent, nobis invidiam facientes, quod velut hæreſim Sabellii tueamur; paucis*, &c.

Ead. pagina.

2. Decernunt Patres Synodi, ut *Anathemate inuratur Sabellii*, &c. *ſtoliditas: quod ſi ita fiat*, inquiunt, *omnis apud omnes ſuſpicio mala delebitur.* Fauſtinus pariter Sabellium damnat nominatim, diſtinctionemque profitetur perſonarum ſanctæ Trinitatis.

3. Synodus petit, ut qui in communionem Catholicam recipiendi erant, *execrentur eos qui dicunt Spiritum ſanctum eſſe creaturam & diviſum à ſubſtantia Chriſti.* Et poſt multa: *Spiritum ſanctum non creaturam, neque alienum, ſed proprium & indiſgregatum ab eſſentia Patris & Filii.* Non eodem ſolummodo ſenſu, ſed & iiſdem penè verbis conſubſtantialitatem Spiritus ſancti aſſerit Fauſtinus in ſua confeſſione: *Spiritus ſanctus*, inquit, *non creatura exiſtens, ſed ſpiritus Dei, non eſt alienus à ſubſtantia Patris & Filii; ſed eſt ejuſdem & ipſe ſubſtantia cum Patre & Filio, ſicut ejuſdem Deitatis.*

4. Actum eſt etiam de fide Dominicæ Incarnationis in Synodo, aſſertaque veritas carnis in Chriſto, carnis utique animatæ menteque ac ſpiritu præditæ. Similiter & Fauſtinus: *Nam qui nos putant*, inquit, *eſſe Apollinariſtas, ſciant quod non minus Apollinaris hæreſim execramur, quàm Arianam.* Hæc omnia indicant, ni fallor, Fauſtinum objectam oculis habuiſſe Epiſtolam Synodicam, tunc cum ſuam condebat fidem: nec alio, ut videtur, conſilio, quàm ut eandem ſe cum Athanaſio fidem tenere, ac contra Arianos & Apollinariſtas defendere comprobaret: tametſi & trium hypoſtoſeωn profeſſores damnaret, & lapſorum refugeret communionem.

VII.
ANONYMI SEU FORTE GREGORII BOETICI FIDEI LIBELLUS, *pag.* 138.

Sextus fidei Libellus, quem continet capitulum 39. Codicis, nomen autoris præfixum non habet: & quis ille fuerit incertum omnino. Duodecim primæ ejus lineæ leguntur in tomo 1. Conciliorum Crabbianæ editionis ad calcem Actorum Calchedonenſium, cum hoc titulo: FIDES ROMANORUM: ex mutilo, ut conjicere eſt, codice accepta, ac fortè ob eam rationem donatus eſt hoc titulo libellus, quod ex aliquo codicis noſtri Romani exemplari deſcriptus ſit. Quam ſuſpicionem confirmat unus & alter pannus, qui ex eodem codice aſſumtus videtur, eodem Crabbianæ illius editionis loco deſcriptus. Huic enim Romanorum Fidei præmittitur Narratio de Dioſcoro Alexandrino, quam habet codex noſter Capit. 43. Eandemque fidem ſequitur Regula illa Formatarum, quæ codicem Romanum claudit in Thuaneo exemplari MS. unde non omninò temerè conjicias ex ſimili deſcriptas eſſe tres iſtas partes.

Symbolum Damaſi PP. *Tom. 9. operum S. Hieronymi edit. Marii Vict.*

Eſt & apud ſanctum Hieronymum Symbolum quoddam Damaſi dictum, quod magnam partem ex iſto libello concinnatum eſt: concinunt enim utriuſque exordium & finis. Alterutrum genuinum non eſſe, ſibi quiſque facilè perſuadebit: nec minùs facile eſt decernere Damaſianum illud fictitium eſſe, quod vel ex his verbis: *De Patre filioque procedentem*: manifeſtum eſt; hæc enim juniorem ætatem arguunt: & præterea, quod malè compactum eſt opuſculum iſtud, videturque ex variis pannis conſutum. Cur Damaſi fuerit dictum, mihi non eſt perſpectum: hoc conjicio, à Damaſi ætate alienum non eſſe libellum in codice deſcriptum, in quem plura conjecta ſunt adverſus trium Hypoſtaſeωn defenſores, contra Sabellianos & contra Apollinariſtas.

Hieronymo tribuitur Libellus iſte Damaſianus in MS. Codice Thuan. 199. ſub hoc titulo: *Fides dicta à ſancto Hieronymo Presbytero.* In quo Codice hoc differt Libellus MS. ab Edito, quod de Spiritu ſancto habet tantùm: *De Patre procedentem*; non verò *De Patre filioque*: quod antiquitatis nonnullum indicium eſt: Sed & idem Libellus qualis eſt in noſtro Codice Romano, habetur in eodem Thuan. Cod. 199. poſt illum Hieronymi nomine donatum, & (quæ hunc ſequitur) Gregorii Neocæſarienſis ſeu Thaumaturgi profeſſionem fidei. Eſt autem hic Libello titulus. *Exemplar fidei Catholicæ.*

Reperitur etiam inter opera ſancti Athanaſii editionis Græco-Latinæ Pariſienſis an. 1627. tom. 2. Opus de Trinitate inſcriptum, diviſumque in libros duodecim; in cujus undecimi capite legitur libellus iſte noſter. Hoc opus ſub ſancti Athanaſii nomine ante octingentos annos laudarunt Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus, Æneas Pariſienſis, & Hincmarus Remenſis: Athanaſii tamen non eſſe & jam pridem augurati ſunt viri eruditi, & nuper luculenter demonſtravit Petrus Franciſcus Chiffletius in vindiciis ſuis Vigilianis Opuſc. 2. ubi Vigilio Tapſenſi in Africa Epiſcopo illud aſſerit ex ipſius etiam Vigilii teſtimonio. Confeſſio hæc, quæ libri undecimi exordium eſt inter opera ſancti Athanaſii, librum nonum integrum facit in Chiffletiana librorum iſtorum editione. Eandem appellari *Libellum fidei* in codicibus MSS. Cluniacenſi & Pontiniacenſi, teſtis eſt Chiffletius in ſuo Opuſculo 2. quibus codicibus ſuffragatur autor ſeculi noni Ratramnus Corbeienſis Monachus libro 3. contra Græcos, ubi poſt plura ex iis de Trinitate libris ſub nomine ſancti Athanaſii decerpta, quædam ex noſtro fidei libello refert in hunc modum: *Item in libello fidei ſic ait: Pater verus genuit Filium verum*, &c.

Ratramnus contra Græc. oppoſita libri 4. Tom. 2. Spicilegii Dacheriani, pag. 99.

Ex dictis quæſtio naſcitur: an ſcilicet illa fidei confeſſio, de qua diſſerimus, autorem habeat Vigilium Tapſenſem: cùm totum opus illud de Trinitate, cujus partem facit, Vigilio aſſeratur. Verùm extra dubium eſt Vigilii non eſſe; tum propter alias rationes, quæ ex inferiùs dicendis elucebunt, tum maximè quia ex iſto libello aliqua deſcripſit ſanctus Auguſtinus Vigilii ætate longè ſuperior, loco à nobis jam jam referendo. Illam itaque excerpſiſſe Vigilium è codice Romano facilè mihi perſuadeo: quod eo probabilius eſt, quòd per id tempus, quo ſcribendis de Trinitate libris incumbebat Vigilius, *in Neapoli Urbe Campaniæ*, ut ipſemet loquitur, *conſtitutus* erat: ubi Romanum codicem fuiſſe in omnium manibus, nemo admirabitur.

An Libellus iſte ſit Vigilii Tapſenſis.

Vigilius Tapſen. in Præfat. libri contra Marivadum.

Editus eſt etiam inter Gregorii Nazianzeni opera libellus hic noſter Latinè tantummodò, eſtque velut Oratio ejus quinquageſima hac Epigraphe decorata: *D. Gregorii cognomento Theologi Epiſcopi Nazianzeni de fide Nicæna Rufino Presbytero interprete Tractatus.* Gregorio tamen Nazianzeno, imò & cuilibet ſcriptori Græco Opuſculum iſtud abjudicant viri eruditi, Latinique eſſe lucubrationem autumant. Ad Gregorium quod attinet, interpretemque laudatum, Jacobus Uſſerius ad calcem Opuſculi de Symbolis, ubi noſtrum hunc libellum excudi curavit, adnotat ſe collectiones MSS. operum ſancti Gregorii Nazianzeni à Rufino converſorum manibus verſaſſe, nec uſpiam apparere iſtud Opuſculum: unde concludit non autorem magis Gregorium, quàm Rufinum illius interpretem cenſendum eſſe.

An ſit S. Gregorii Nazianzeni.

Quid de hac ego ſentiam paucis accipe. Eſt inter

Digitized by Google

An autor libelli ſit Gregorius Bœticus.

ejuſdem Gregorii Nazianzeni Orationes Tractatus alter, *De fide*, inſcriptus, Rufino item interprete, ut fert titulus, eſtque pro 49 Oratione; cui Libellus noſter proximè ſubjicitur vice Orationis 1. Prior ille Tractatus editus eſt primùm Argentorati anno 1508. deinde Lipſiæ an. 1522. demùm ceteris Gregorii Opuſculis accenſitus eſt. Favetque ſanctus Auguſtinus, qui Epiſt. III. nunc 148. ſeu commonitorio ad Fortunatianum Epiſcopum Siccenſem ex eodem Opuſculo refert nonnulla, Gregorioque Orientali Epiſcopo tribuit: *Gregorius etiam ſanctus*, inquit, *Epiſcopus Orientalis apertiſſimè dicit, Deum natura inviſibilem, quando Patribus viſus eſt, ſicut Moyſi, cum quo facie ad faciem loquebatur, alicujus conſpicabilis materiæ diſpoſitione aſſumtâ, ſalvâ ſua inviſibilitate, videri potuiſſe.* Gregorii hujus opus eſſe negant Federicus Morellus, aliique poſt ipſum viri eruditi, Latinoque autori adſcribunt; tum aliis rationibus adducti, tum ea maximè, quòd autor ſcripturam allegans utatur verſione illa, quæ vetus Itala dicitur. Opuſculum Græcis ablatum ſancto Ambroſio nuncupant operum ejus editores, in quorum tomo 4. habetur ſub hoc titulo: *De Filii divinitate & conſubſtantialitate contra Arianos.* Sed & Ambroſii non eſſe contendit Chiffletius, ſuoque illud Vigilio Tapſenſi vindicat pagina 55. Vindiciarum Vigilianarum. Vir quidam doctiſſimus inter Theologos Pariſienſes, rejectis ſuperiorum ſcriptorum conjecturis & aſſertionibus conjicit, ut audio, opus eſſe Gregorii Bœtici Illiberitani Epiſcopi, qui ex invicto Nicænæ fidei defenſore Luciferiani ſchiſmatis ſectator factus eſt. Quibus id conjecturis ſuſpicetur vir eruditus neſcio: his ego adductus in eandem ſententiam venio. Primùm enim autorem eſſe Latinum præter ſuperiorem Morelli conjecturam, & ſtylus evincit & hæc ſcriptoris verba produnt manifeſtiſſimè: *Ratio quædam*, inquit, *quæ apud Græcos nuncupatur, λόγος, &c.* Et longè poſt medium hæc alia leguntur: *Et hoc eſt quod Græci homouſion appellant, id eſt, alium ipſum, ut audientia nominum perſonæ fierent, non ut ſubſtantiam vocabula ſepararent.* Viden ut Latinè primùm ſcriptus libellus 2. De Gregorio Bœtico teſtatur Hieronymus eidem æqualis ſcripſiſſe eum, *De fide elegantem libellum*, neque hic noſter libellus iſto elogio indignus. 3. Jam olim Gregorii alicujus nomen præfixum fuiſſe opuſculo locus ſancti Auguſtini laudatus arguit: ut mirum ſit vel Ambroſio aſſertum eſſe, cujus ut Magiſtri ſui curioſiſſimè opera indagarat Auguſtinus, vel Vigilio Tapſenſi adſcriptum eo loci, ubi ipſe Auguſtini locum integrum exſcribebat. At ut Gregorio non tribuit opuſculum Auguſtinus, niſi ex codicum autoritate, ita facilè ei fuit unum Gregorium pro altero laudare, homini, inquam, dogmaticis rebus, quàm criticis, intentiori, & qui unum Gregorium Nazianzenum noſſe videtur, quem nimirùm effuſis ubique laudibus commendat. Unde ſicut in illa Epiſtola III. eum cum Illiberitano confundit; ita lib. 1. contra Julianum cap. 5. eumdem Nazianzenum à Nyſſeno non diſcernit, tametſi ſubdubitans. Ita enim poſt relata Gregorii Nazianzeni & Baſilii Magni teſtimonia: *Vide jam*, inquit, *utrùm ſufficiant tibi ex Orientis partibus duo iſti tam inſignes viri, & tam clara præditi ſanctitate, & ſicut fertur etiam carne Germani.* Hæc potiùs dicenda de Auguſtino crediderim, quàm ſcribarum diligentiam accuſare, qui pro *Eliberitani* ſuppoſuerint *Orientalis*: ſine autoritate enim ullius codicis tale aliquid proferre in medium, temerarium eſt & hominis gratuita magis effugia ſectantis, quàm rationes. 4. Cum Gregorii Bœtici ætate convenit libelli materies, & controverſia de tribus ſubſtantiis, quæ per illam ætatem agitabatur in Eccleſia. Convenit cum Arrianorum, quicum res erat Gregorio, moribus & conſuetudine, quâ catholicos velut Sabellii ſectatores paſſim infamabant. Convenit cum iis quæ de Epiſcopo illo Eliberitano recitantur; conſtat enim maximè ex Marcellini & Fauſtini libello adverſùs Gregorium concitatum eſſe Imperatorum animum, quod & de ſe teſtatur libelli autor his verbis: *Cùm idem*, inquit, *ipſe ſis . . . qui etiam nunc me ambitione & potentia regum exagites ac turbes omnia*, &c. 5. Hoc erat Luciferianorum, è quibus erat Gregorius, proprium, ut trium Hypoſtaſeon defenſoribus infenſi eſſent. At talem ſe autor libelli prodit; cùm aſſerit *non tres Deos Patrem & Filium & Spiritum ſanctum*: nam, ut ex Fauſtini libello fidei habemus: *Conſequenter putabant* Luciferiani, aliique unius Hypoſtaſis aſſertores, *ut tres Deos confiteantur, qui tres ſubſtantias confitentur.*

His ex conjectura ſtatutis de priori illo tractatu, qui apud Nazianzenum Orationis 49. locum obtinuit, de poſteriori ſeu de Oratione 50. quæ in codice noſtro libelli nomine jacet, idem dicendum. Et maximus quidem utriuſque nexus, quem videre mihi videor, haud ſcio an alicujus menti hactenus occurrerit. Priorem enim ſeu 49. poſterioris explicationem & apologeticum eſſe exiſtimo; & inverſum utriuſque ordinem.

Uterque in ſtyli ſimilitudine convenit. Uterque Rufino interprete gloriatur. Uterque Nicæni Symboli fidem explicat, ſed compendioſè unus & paraphraſticè; alter fuſiori & dogmaticâ ac polemicâ tractatione. Sed, quod attendi velim, unus alterius explicatio eſt & apologeticus; prior, poſterioris.

Enimverò jam à prioris initio profitetur autor quod *amore Catholicæ fidei ductus jampridem adverſus Arianos libellum ediderat: Sed*, inquit, *non defuit qui pro ſtudio doctrinæ, vel pro caritatis officio, ea quod à nobis dicta ſunt ſcrupuloſiùs retractaret, & quædam ille vel ſuperflua vel ambigua diceret, quæ aliter poſſint à quibuſdam, quàm à me dicta ſunt, accipi. Proinde rurſus ea ipſa planiori ſermone in hoc libello digeſſi, ut & ſimplicitatem ſenſus mei oſtenderem, & ſcrupulum legentibus amputarem.* En libellum ab eodem autore priùs editum, & quidem libellum fidei, ut expreſſis verbis in conſequentibus ſcribit: *Nam & profeſſio*, inquit, *fidei manifeſta eſt*, &c. quod & ex integro libello clarum eſt.

Libellum autem hunc, quem defendit, eumdem eſſe ac noſtrum, qui cap. 39. codicis occurrit, plura evincunt. Primum enim quod autori objiciebatur, ipſe refert in hunc modum: *Nam hoc eſt quod aiunt poſſe reprehendi; quod ubi verbum Dei ex perſona filii* (legendum, ni fallor, *pro perſona filii*) *poſuimus, tale hoc verbum intelligere putemur, quale Grammatici tradunt, &c.* Et poſteà: *Mirari me fateor, hoc ita ſentiri potuiſſe, quaſi nos perſonam propriam verbi, quod eſt Filius, negaremus, quem tot locis verum filium de vero Patre natum ingeſſimus.* Arguebant igitur 1. quod jejunam admodùm & inexplicatam Verbi mentionem feciſſet autor in ſua fidei profeſſione: unde ſuſpicio naſci poterat non Verbum ab eo increatum & coæternum Patri intelligi, ſed creatum aliquid & quale Grammatici tradunt. Deinde carpebant quod perſonæ voce non uſus eſſet: unde ſuſpicabantur veram ab eo perſonarum diſtinctionem non agnoſci. Hæc duo fidei libello congruunt, ubi ſemel tantum *verbi* nomen apparet ſine explicatione: Perſonæ verò nomen, nuſpiam.

3. Legimus etiam in poſteriori libello, quòd ſcriptum à ſe dicit autor in priori *tot locis verum filium de vero Patre natum: Confitemur*, inquit poſterior, *Patrem verum, qui genuit Filium verum, ut eſt Deus de Deo, lumen de lumine, vita ex vita.*

Digitized by Google

perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno, & prætereà octies filium & à Patre natum vel genitum commemorat, ut merito dixerit: *Tot locis verum Filium de vero Patre natum* à ſe ingeſtum eſſe.

4. Ipſa etiam verba repetit: *Totum de toto, integrum de integro, perfectum de perfecto*: quod poſteriori libello ſic exprimit, paucis mutatis, non tamen quoad ſenſum: *Perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno.*

5. Teſtatur dictum à ſe Filium genitum de Patre, *non factum.* Ita etiam libellus noſter: *Non creatum, ſed genitum; non ex nihilo, ſed ex Patre.*

6. Arguebatur autor Sabellianiſmi, eò quod unum Deum Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum dixiſſet: *Sed quia*, inquit, *unius Dei vocabulum diximus, perſonas negaſſe putamur.* Ita revera profeſſio fidei: *Non tres Deos Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum, ſed unum Deum eſſe confitemur.* Cui accuſationi ita ſatisfacit, ut alia omittam: *Quomodo potui ipſum Patrem, ipſum ſibi filium ponere, & hoc modo unam perſonam duobus nominibus appellare: quippe cùm & hanc ſectam, id eſt, Sabellianam in eodem libello damnaverim.* Verum eſt, Libellus enim hæc habet: *Non ſic unum Deum quaſi ſolitarium, nec eundem qui ipſe ſibi Pater ſit, ipſe & Filius; ſed Patrem verum, qui genuit Filium verum.*

7. Hæc etiam de Libello fidei refert autor: *Proinde totum Patri adſcribimus, quod eſt Filii. & totum Filio, quod Patris eſt, &c.* Quis non videat locum libelli deſignari, ubi ſic legimus: *Veneramur tamen unum Deum, quia ex uno Patre totum quod Patris eſt, natus eſt Filius Deus, & in Patre totum quod ineſt, totum genuit Filium.*

Sit igitur certum fixumque unius autoris eſſe geminum hunc de fide Nicæna Tractatum, nullusque ſeparet, quod non materiæ ſolùm affinitate conjunctum eſt, ſed & ſcriptoris ipſius conſilio, & ſcripti naturâ. Quæ quidem poſtulat, ut quod poſteriori loco poſitum eſt hactenus, ſuperiorem deinceps obtineat: cum & priùs ſcriptum ſit, & alterius ſit ſcripti materies, & demum priùs legi debeat, ut alter meliùs intelligatur.

VIII. AUGUSTINI LIBELLUS. Pag. 540.

Poſt Anonymum fidei libellum, quem modò diſcuſſimus, ſequitur in Codice cap. 40. *Libellus Auguſtini de Fide Catholica contra omnes hæreſes*: ita enim inſcribitur tam in codicibus Thuaneo & Oxonienſi, quàm in tertio, quem mecum communicavit vir antiquitatis literariæ cultor eximius Dom. Vion d'Herouval: In quo quidem codice cùm ſimul occurrant antiquæ verſiones Epiſtolæ ſancti Athanaſii ad Epictetum, & alterius ſancti Cyrilli ad Johannem Antiochenum, quales habentur in noſtro Romanæ Eccleſiæ codice, ſuſpicor ex eodem fonte manaſſe profeſſionem iſtam. Magna pars enim codicis MS. Herovalliani eſt Collectio Iſidori, cui notum fuiſſe codicem noſtrum Romanum ideo ſuſpicor, quia ex eo hauſiſſe videtur antiquam, quâ utitur, Canonum Orientalium verſionem.

Eadem fidei confeſſio laudatur à Magiſtro ſententiarum lib. 3. Diſtinct. 21. ſub finem: *Secundum quam rationem*, inquit, *dicit Auguſtinus*: [*Si quis dixerit atque crediderit Filium Dei Deum paſſum; Anathema ſit.*] Locus Auguſtini ad marginem notatus recentiori, ut puto, manu eſt: *Sermo de Fide qui eſt 3 in Feria 5. in Cœna Domini.* Revera tom. 10. Operum ejus, extat Sermo 129. de Tempore, *De fide recta*, inſcriptus, quem in Appendicem non rejecerunt Doctores Lovanienſes, ac proinde Auguſtinianum fœtum eſſe cenſuerunt. Verum hæc Confeſſio apud ſanctum Auguſtinum longè prolixior eſt & pluribus locis interpolata. In tribus codicibus MSS. duodecim tantum habet Anathematiſmos. Inter ſancti Auguſtini opera auctior aliis quatuordecim Anathematiſmis legitur. Sed & inſigne inter utramque diſcrimen obſervo (levioribus prætermiſſis) ſcilicet in Codicibus MSS. ſuperiùs laudatis de Spiritu ſancto dicitur ſolummodò, quod *à Patre procedat*; & iterum: *A Patre procedens*: at verò apud Auguſtinum uterque locus habet, *à Patre filioque procedat*: Et; *à Patre filioque procedens*: quod proculdubiò recentioris ætatis indicium eſt, quàm Auguſtinianæ.

Libellum hunc eundem inſertum legimus Actis Concilii I. Toletani circa annum 400. celebrati; ſed eidem novem anathematiſmi, quos noſter non habet, adjecti ſunt; detracti vero ſextus, ſeptimus & octavus, qui jacent in Codice.

In tanta exemplarium iſtius libelli diverſitate, quid certi ſtatuendum ſeu de illius ſinceritate, ſeu de autore, facile non eſt decernere. Quid ego ſentiam, paucis aperio.

Ac primum quidem exiſtimo Confeſſionem hanc fidei talem ab autore conditam eſſe, qualem eam exhibent tres MSS. codices laudati, atque adeò antiquus Romanæ Eccleſiæ Codex: quæ enim & inter S. Auguſtini ſermones & inter Acta Synodi Toletanæ 1. habentur auctiores, vel ex ſolis additionibus & ex mentione proceſſionis Spiritus ſancti *ex Patre filioque*, recentiorem primo illius autore manum produnt. Libellus, qualis eſt in Codice videtur Auguſtini eſſe.

2. Manifeſtum eſt ex libelli ipſius Inſpectione, concinnatum eum fuiſſe contra ſolam Priſcillianiſtarum ſectam; tametſi *contra omnes hæreſes* ſcriptum eſſe ſcribat tituli autor in tribus MSS. codicibus. Plures quidem illic errores proſcribuntur, qui autores habuerunt partim Sabellium, partim Origenem, partim Manichæum & alios, nullos tamen, quos non profiterentur Priſcillianiſtæ; vix ullos, quos iiſdem non affigant ſanctus Auguſtinus, ſanctus Leo I. & alii. Quæ enim contra Sabellium prima pars libelli & quatuor primi anathematiſmi continent, hæc ſibi propria feciſſe Priſcillianiſtas teſtis eſt ſanctus Auguſtinus lib. de Hæreſibus c. 70. & lib. contra Priſcillianiſtas ad Oroſium, necnon & Leo noſter Epiſt. 15. ad Turibium cap. 1. In eodem etiam lib. contra Priſcillianiſtas aſſerit Auguſtinus iſtos hæreticos plura à Manichæis & ab Origeniſtis eſſe mutuatos. Unde qui Origenis errores in libello anathematizantur, ipſos in Priſcillianiſtis eo loco damnari evidens puto. Eorumdem hæreticorum ſocietatem affinitatemque cum Patripaſſianis Sabellii diſcipulis, cum Arianis, cum Marcione, Cerdone, Paulo Samoſateno, Photino &c. obſervat Leo noſter in eadem ad Turibium Epiſtola: eorumque de Incarnatione Domini dogma his verbis exponit: *Qui*, inquit, *ſacrilego ſenſu ita ſe Chriſtum ſimulant confiteri, ut Incarnationis & mortis & Reſurrectionis auferant veritatem.* Quamobrem ad alios, quàm ad Priſcillianiſtas, neceſſe non eſt referre, quæ de Incarnatione in eodem libello habentur.

3. Etſi potuerit libellus iſte alium Auguſtinum ab Hipponenſi pro autore habere, velut illum Auguſtinum Aquileienſem Epiſcopum, qui Hipponenſi æqualis erat & ſedit poſt Chromatium, ut habet Henricus Palladius de rebus Aquileienſium ſcribens: nihil tamen vetat quin ab Hipponenſi Antiſtite Auguſtino conſcriptus fuerit: hujus enim ætate conditus videtur; nec ſtylus diſcrepat ab Auguſtiniano nihilque continet, quod non facilè in ejus ſcriptis reperiatur; præſertim verò in libro de hæreſibus, & in altero contra Priſcillianiſtas ad Oroſium.

4. Conſtat ex ipſo Auguſtino tam in hoc ultimo

Tractatu, quàm in lib. 2. Retractationum c. 4. conſultationem ad eum miſſam ex Hiſpania ab Oroſio de errore Priſcillianiſtarum & Origeniſtarum; quæ conſultatio extat Auguſtiniano reſponſo præfixa, tom. 6. ejus Operum. Non ægrè igitur putaverim ſimul cum hoc opuſculo miſſum eſſe ab Auguſtino Libellum fidei, quem hæreticis Catholicam fidem profiteri, & Priſcillianum dogma ejurare cupientibus Epiſcopi Hiſpani, ſi hanc approbarent, poſſent ſubſcribendum proponere. Nec unus Oroſius ex Hiſpaniis de hujuſmodi erroribus conſuluit Auguſtinum: ſiquidem ex initio Conſultationis illius docemur Eutropium & Paulum Epiſcopos Hiſpanos Commonitorium ad Auguſtinum tranſmiſiſſe adversùs invaleſcentes in Hiſpaniarum regionibus errores. Hac igitur occaſione potuit Libellus iſte & poſtulari ab Hiſpaniæ Epiſcopis & ſcribi ab Auguſtino.

5. Probabile admodùm eſt Libellos fidei, quos hac Diſſertatione diſcutimus, in Codicem Romanum conjectos eſſe à ſancto Leone noſtro, ut in Diſſertatione 12. diximus: eoſque è Scriniis Apoſtolicæ ſedis extractos eſſe, ubi ante ſervabantur. Quis porrò putet hanc fidei Confeſſionem temerè Auguſtino inſcriptam eſſe, atque ut talem aſſervatam in Scrinio Romano & inſertam codici, niſi ex indubitato id certum habuiſſent indicio Romani? An verò facilè Auguſtini res potuit ignorare ſanctus Leo; Auguſtini, inquam, cui æqualis erat, & cujus ſcripta de fide ſummo ſemper in pretio habita ſunt apud Sedem Apoſtolicam. Sed qua occaſione Libellus Romam delatus? Hoc licet nobis ignorare. Dicam tamen vel illum ex Africa aſportatum à Leone, cùm illuc adhuc Acolythus Zoſimi decretum adversùs Pelagianos detulit; vel Legatos ab Epiſcopis Hiſpanis ad Auguſtinum miſſos, juſſos eſſe eâdem viâ Sedem Apoſtolicam adire ex Africa redeuntes, quo ſedis hujus autoritatem opemque implorarent, ut S. Leone Pontifice factum eſt, adversùs Priſcillianos per Eccleſias Hiſpaniarum graſſantes: eoſdemque Libellum ab Auguſtino acceptum cum Eccleſiæ Romanæ Pontifice vel proceribus communicaſſe.

De Libello, ut eſt in Actis Concilii Toletani auctior.

Jam quòd ad Concilium Toletanum I. ſpectat, cui annexum legimus Libellum hunc, jampridem monuit doctiſſimus Cardinalis Baronius ad an. 447. num. 16. ad illud Concilium an. 400. celebratum non pertinere Regulam Fidei ejus Actis inſertam; ſed potiùs ad poſterius, quod Leonis noſtri tempore & admonitione coactum eſt anno 447. vel ſequenti, ſive Toleti, ſive in alia Hiſpaniarum civitate. Conjecturam eruditi Cardinalis confirmat Epigraphe ſeu annotatio Libello fidei poſt Synodi illius Canones præfixa, quam non ex antiquiori mendoſaque editione Concilii, ſed ex emendatiori Garſiæ Loayſæ deſcribo. Poſt Canones Toletanæ I. Synodi hæc legimus: *Explicit Conſtitutio Toletani Concilii*: vides hic expreſsè illius Concilii Acta à ſequentibus diſcerni; ſequitur enim continuo.

Incipit Regula fidei Catholica contra omnes hæreſes, & quàm maximè contra Priſcillianos, quam Epiſcopi Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitani & Bætici fecerunt, & cum præcepto Papæ urbis Romæ Leonis ad Balconium Epiſcopum Galliciæ tranſmiſerunt. Ipſi etiam & ſupraſcripta viginti Canonum Capitula ſtatuerunt in Concilio Toletano.

Primam partem hujus annotationis qui conferet cum Epiſtola ſancti Leonis ad Turibium, facilè animadvertet (quod vel ſola Leonis mentio indicat) hanc Fidei Regulam non ad illud antiquius Concilium pertinere, ſed ad aliud quadraginta & ampliùs annis poſterius. Suffragatur Concilium Bracarenſe, ſeu 1. ſeu 2. ſub Joanne PP. III. habitum A. C. 563. ubi Lucretius Epiſcopus in hæc verba Synodum alloquitur: *Credo autem veſtræ beatitudinis fraternitatem noſſe, quia eo tempore, quo in his regionibus nefandiſſima Priſcilliana ſecta venena ſerpebant, beatiſſimus Papa urbis Romæ Leo... ad Synodum Galliciæ ſcripta ſua direxit. Cujus etiam præcepto Tarraconenſes & Carthaginenſes Epiſcopi, Luſitani quoque & Bætici facto inter ſe Concilio Regulam fidei contra Priſcillianam hæreſim cum aliquibus Capitulis conſcribentes ad Balconium tunc hujus Bracarenſis Eccleſiæ Præſulem direxerunt.* Verba hæc commentario non egent; ſed clarè docent illam fidei Regulam, quæ Toletanæ Synodo I. annexa eſt, non in ea conditam, ſed in alia tempore Leonis celebrata, relectamque poſt centum annos in Bracarenſi, atque illi poſteriori Synodo vindicatam.

Hanc autem fidei confeſſionem Hiſpani Epiſcopi vel à Leone tunc acceperunt è Codice Romano decerptam & cum aliqua Epiſtolarum, quas tunc temporis ad eos ſcripſit Pontifex, tranſmiſſam: vel eam è propriis ſcriniis eduxerunt, quibus olim concredita fuerat, cùm ab Auguſtino accepta eſt, ut ſuperiùs conjecimus. Sic tamen eam confeſſionem uſurparunt Synodi Patres, ut præſenti Eccleſiarum ſuarum neceſſitati accommodarint, demtis tribus anathematiſmis, ſcilicet 5. 6. & 7. ex Auguſtiniano Libello, tribúſque aliis in eorum locum ſubſtitutis: ob eam proculdubio cauſſam, quod graſſantibus tunc per Hiſpanias erroribus iſti magis, illi minùs congruebant: ſed & alios ſex poſt Auguſtinianos adjecerunt, quibus proſcribuntur errores Priſcillianorum à S. Leone notati in ſua ad Turibium adversùs eoſdem hæreticos Epiſtola: ita ut facilè in mentem cujuſque venerit, ab ipſo Leone in hunc modum auctos concionatoſque anathematiſmos fuiſſe & in Hiſpaniam miſſos.

Poſteriorem hanc partem annotationis, fidei Libello præfixæ poſt Canones Toletani I. Concilii: *Ipſi etiam & ſupra ſcripta Canonum capitula ſtatuerunt in Concilio Toletano*: putat Card. Baronius ad Epiſcopos Concilii I. Toletani referendam eſſe, maléque huc tranſlatam ab imperito ſcriba. Sed quid vetat ea intelligi de Epiſcopis Leonis tempore congregatis, qui ſtatuta olim à Synodo priori decreta, de novo ſtatuerint, ad id corruptelâ in mores & diſciplinam illius temporis invectâ adducti. Certè nec MSS. Codicum conſenſus ea ſubreptitia credi ſinit, neque iſta verba: *Ipſi etiam & ſupradicta*, &c. ad alios referri Epiſcopos, quàm qui in eadem Epigraphe nominantur & Leonis tempore convenerant. Quæ ſi vera ſunt, jam de loco hujus Synodi dubium non reſtat: cùm apertè Toletum congregatos eſſe poſtrema verba teſtentur. De qua Synodo plura alibi in Notis ad laudatam Leonis Epiſtolam 15. ad Turibium.

Libellus apud Auguſtinum interpolatus & Damaſi anathematiſmis auctior.

Supereſt ut de Libello, quomodo jacet inter Sermones S. Auguſtini, aliquid dicamus. Ejus interpolationem ſuperiùs notavi: hoc nunc obſervo; viginti ſex anathematiſmos in eo legi, quorum duodecim priores iidem ſunt, qui & in noſtro Codice jacent, quoſque verè Auguſtinianos puto, alios quatuordecim nec in Codice Romano haberi, nec in Concilio Toletano. Deſcripti ſunt verò, & huic Libello aſſuti, ex Confeſſione fidei catholicæ, quàm Damaſus Papa miſit ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum, quamque habes in Codice noſtro Romano, pag. 214. An alicujus Synodi autoritate ita in unum compacti ſint duo Libelli; an proprio ſtudioſi alicujus ingenio; prorſus ignoro: illud non omnino improbabile. Ceterùm hoc moneo; iſtos Damaſi PP. anathematiſmos nonnullis interpolationibus laborare apud Auguſtinum, inter quas unicam obſervo: ubi videlicet in noſtro Codice & apud Theodoretum hæc legimus de Perſonis divinis:

Omnia ſalvantes : habetur in illo Auguſtiniano ſermone : *Omnia quæ ſalvanda ſunt, ſalvantes.*

Sed quomodo, quæret aliquis, Libellus iſte inter eos S. Auguſtini ſermones, qui feriæ v. in Cœna Domini aſſignantur, locum habuit : cùm in eo ne apex quidem appareat, qui hujus diei ſolennitati conveniat vel accommodari poſſit ? Nec hoc minùs obſcurum, quàm cetera. Dicam quod venit in mentem. Poſt prolatum anathematiſmum ſeu capitulum 16. Concilii Bracarenſis ſecundi an. 563. *Si quis*, inquit, *quinta feria Paſchali, quæ vocatur Cœna Domini, hora legitima poſt nonam jejunus in Eccleſia Miſſas non tenet ; ſed ſecundum ſectam Priſcilliani feſtivitatem ipſius diei ab hora tertia per Miſſas defunctorum ſoluto jejunio colit, anathema ſit.* Ex hoc capitulo intelligimus feriam quintam in Cœna Domini à Priſcillianiſtis per ſacrilegas ſuas cerimonias eſſe pollutam. Quod ſi dicamus, eam ob cauſſam & propter myſteriorum ſolennitatem Epiſcopos Hiſpanos eandem feriam delegiſſe, in qua profeſſio fidei adversùs Priſcillianos publicè in fidelium cœtu legeretur : vel eam ipſam diem, in qua (ut adhuc hodie obſervatur) ſolebant pœnitentes publici Eccleſiæ reconciliari, eorum etiam reconciliationi deſtinatam eſſe, qui Priſcillianorum hæreſim ejurare & catholicam fidem profiteri volebant : quibus ea fidei profeſſio præſcripta fuerit publicè edenda : quæ cùm in Ritualibus Hiſpanicarum Eccleſiarum libris inventa fuerit inter ſolennes feriæ v. in Cœna Domini ritus ac preces ; & eodem loco, vel alibi, ut vidimus, nomen Auguſtini præferret : inde fortaſſe occaſio nata eſt locum huic Libello dandi inter Sermones hujus ſancti doctoris illi feriæ 5. aſſignatos. Hanc conjecturam in medium adduco ; quoniam quid melius dicam modò, animo non occurrit. Plura & doctiſſimo viro digna expectamus de hoc Libello à R. P. Domno Franciſco Delfau, Aſceta Benedictino, in ea, quam cum ſuis San-Germanenſis Cœnobii collegis adornat, operum S. Auguſtini editione.

IX. FORMULA LIBELLI FIDEI. *Pag.* 320.

Poſt Epiſtolam S Athanaſii ad Epictetum & alteram S. Cyrilli Alexandrini ad Johannem Antiochenum, quæ cap 52. & 53. habentur, ſub eodem hoc capitulo 53. ad calcem legitur : *Formula Libelli fidei* : quam à Romana ſede miſſam puto ad Orientales, præſertimque ad Conſtantinopolitanos. Iſtud ex his libelli verbis conjicio : *Epiſtola ad ſanctæ memoriæ Flavianum Conſtantinopolitanæ Urbis Epiſcopum* NOSTRUM. Illud probat mentio confirmationis definitioni Calchedonenſi datæ à S. Leone & ejuſdem ad Flavianum Epiſtolæ. Tota hæc formula confecta eſt ex parte definitionis Calchedonenſis, quæ ab aliis pro altera definitione habetur, ab aliis pro poſteriori ejuſdem & unicæ parte, ab aliis denique Tractatus Concilii Calchedonenſis dicitur : cujus prima hæc ſunt verba : *Sufficerat quidem, &c.* Ex verſione illa ſumta videtur, quæ Ruſtico Diacono tribui ſolet ; etſi in nonnullis aliquantiſper diſcrepet. Cur verò illigata ſit hæc formula Epiſtolis S. Cyrilli ad Johannem Antiochenum & ſancti Athanaſii ad Epictetum ; inde ſuſpicor natum, quod ſimul illæ ſubſcribendæ revertentibus ad catholicam Eutychianis vel Neſtorianis propoſitæ ſint ſeu Conſtantinopoli ſeu Alexandriæ. Nec hoc ſine exemplo : ſiquidem revertentibus aliquando Orientalibus, ne S. Leonis Epiſtolæ ſubſcriberent, optio ab ipſo Leone data eſt ; ut vel ſuæ vel Cyrilli Epiſtolæ conſenſum adhiberent. Epiſtola 54. ad Pulcheriam de Anatolio hæc habet : *Simplex eſt*, inquit, *abſolutumque quod poſco : ut remoto longarum diſputationum labore ſanctæ memoriæ Cyrilli Alexandrini Epiſcopi Epiſtolæ, quam ipſe ad Neſtorium miſerat, acquieſcat ; vel Epiſtolæ meæ, quæ ad ſanctæ recordationis Flavianum Epiſcopum eſt directa, conſentiat.* Et Epiſt 88. ad Julianum, ubi de rebelli Monachorum Palæſtinorum imperitia : *Quæ ſi de noſtra*, inquit S. Leo, *putat ambigendum eſſe doctrina, ſaltem beatæ memoriæ Athanaſii, Theophili & Cyrilli Alexandriæ Sacerdotum ſcripta non renuat : cum quibus ita fidei noſtræ forma concordat, ut in nullo à nobis diſcrepet, qui ſe illis conſentire profitetur.*

Epiſt. 54. *ad Pulcheriam.*

Epiſt. 88. *ad Julian. cap.* 3.

Quod ad tempus conditæ formulæ attinet : per ea proculdubio tempora ſcripta eſt, quibus Acephalorum ſecta per Orientem graſſabatur. Qui hæretici cum Calchedonenſe Concilium & Leonis tomum abjicerent, his ſemper conditionibus ad Eccleſiæ communionem invitati ſunt, ut utrumque amplecti ſe profiterentur : quod omnia pene probant Eccleſiæ monumenta, quæ ſuperſunt, Simplicii, Felicis & Gelaſii Pontificum Romanorum temporibus ſcripta. Ad hujus poſtremi ætatem Formulam refero ; quoniam hæc poſt illius Epiſtolas inſerta Codici legitur.

X. CONFESSIO FIDEI DAMASI PP. AD PAULINUM ANTIOCH. *Pag.* 324.

Sub Capitulo 55. habetur Damaſi Papæ Epiſtola ad Paulinum Antiochenum Epiſcopum cum Formula fidei illi annexa. Cujus titulus, qui Paulinum Antiochenum Epiſcopum expreſſis verbis habet in utroque noſtro Codice MS. dubium omne removet, quod ex antiquioribus tum Conciliorum editionibus tum Theodoriti verſionibus naſci videbatur : ubi Paulinus Theſſalonicenſis Epiſcopus legebatur.

Formulam autem fidei unà cum Epiſtola ſimul miſſam eſſe à Damaſo non dubito, ac proinde alteram ab altera non eſſe, ut hactenus factum eſt, ſeparandam. Hoc primùm perſuadet Codicis utriuſque noſtri autoritas, qui non modò unam alteri proximè ſubdit, ſed & utramque ſub uno eodemque capitulo repræſentat : ita ut formula fidei, etſi ab Epiſtola diſtincta ſit, illi tamen veluti pars quædam alligari debere videatur. 2. Certum eſt ex ipſius Epiſtolæ initio unà cum Epiſtola miſſam eſſe formulam fidei, quæ hæreticis ad catholicam revertentibus ſubſcribenda proponeretur : *Fidem*, inquit, *miſimus, non tam tibi, qui ejus fidei communioni ſociaris, quàm his qui in ea ſubſcribentes tibi, id eſt, nobis per te voluerint ſociari* : quod proculdubiò de profeſſione fidei diſtincta ab Epiſtola intelligendum venit. Quod enim inferiùs poſt nonnulla, de fide Incarnationis interpoſita, de Epiſtolæ ipſius ſubſcriptione mentionem habeat, hoc ob eam cauſſam ſcriptum puto, quod cùm Epiſtolæ ſubjecta eſſet fidei formula, qui huic ſubſcribebat, illi pariter ſubſcribere cenſeretur : eo fermè modo, quo quis formulæ ex annexo Epiſcopi Mandato propoſitæ ſubſcribens, tam Mandato Epiſcopali, quàm formulæ ipſi ſubſcribit. 3. Quia hoc in more erat poſitum, ut ab hæreticis ad communionem catholicam aſpirantibus, non breviſſimæ, qualis eſt hæc, Epiſtolæ, in qua non prolixè ſatis fides explicatur, ſed diſtinctæ ac lectis verbis conceptæ formulæ ſubſcriptio exigeretur. 4. Titulus formulæ ut eſt in Thuaneo, hoc ipſum prodit clariſſimè. Verum dum hæc ſcribo opportunè occurrit Collectio Romana Lucæ Holſtenii, quæ Romæ edita eſt anno 1662. in eaque invenio formulam fidei ſeu anathematiſmos ipſi inſertos Epiſtolæ, eo loco qui literulâ à nobis notatur. Ut jam aſſertio noſtra non ſolis nitatur conjecturis, ſed Codicis autoritate, quo docemur ſaltem profeſſionem hanc fidei ab Epiſtola ſejungendam non eſſe, & utramque eodem eſſe tempore editam.

Inde ſequitur Synodicam eſſe Damaſi Epiſtolam. Si quidem teſtis eſt Theodoritus illos anathematiſmos, quos ſequenti capite refert, ab Epiſcopis in magna Roma congregatis ſancitos eſſe ; eoſque Concilio 3. Romano ſub Damaſo vulgò aſſignant. Illud etiam innuere mihi Damaſus ipſe videtur ; qui de

Theodor. l. 5. *cap.* 10.

Digitized by Google

familiari Epiſtola, quam per Vitalem miſerat ſuo ſolùm nomine, ipſo initio hujus ſermonem habens, ſingularem numerum uſurpat, *reſcripta direxeram: tuo judicio derelinquens: indicaveram... me commotum:* poſtmodùm verò alteram hanc Epiſtolam commemorans à pluribus vel plurium nomine ſcriptam eam indicat, cùm ait: *Miſimus: nobis ſociari, ſcribimus, conſenſus noſter.* Et reverà nihil hujuſmodi rerum ſine Synodo agere conſueverant Pontifices Romani: quam conſuetudinem multùm intererat hac in occaſione non violari, in tanti, inquam, momenti negotio, quod fidem communemque fidei profeſſionem attinebat: in quo meritò timendum erat, ne Orientales Occidentalibus paulò iniquiores fidei formulam repellerent, quam non cognoviſſent numeroſo Occidentalium Concilio roboratam.

Ad quem porrò annum utraque referenda ſit, non extra dubium eſt. Si ordinem, quo anathematiſmi deſcripti ſunt à Theodorito annorum ordini reſpondere conſtaret, certum eſſet pariter formulam hanc fidei poſt annum CCCLXXXI. editam eſſe: cùm ab eo poſt Synodum ſecundam Oecumenicam referantur; imò & poſt alterum Epiſcoporum in Regia urbe conventum, poſtque reſcriptas ad eorum Epiſtolam Damaſi literas. Idem tempus innuere videtur, cùm, recenſitis cap. 11. Anathematiſmis, hæc de tempore ſubjicit: *Et hæc quidem geſta ſunt ſuperſtite Gratiano*: quæ vitæ hujus Imperatoris finem indicare videntur, quem tamen toto decennio antevertit communis epocha Concilii 3. Romani, à quo fluxiſſe creduntur anathematiſmi. Baronium, qui Epiſtolam ad ann. Ch. 373. refert, meritò arguit H. Valeſius, à quo ſcripta dicitur ann. 382. paulo poſt Synodum; ſed fuſiùs hæc pertractare non eſt animus. Vide Notas ejuſdem Valeſii in Theodoritum pag 43.

Inſtitutum magis noſtrum attinet inſignis interpolatio, quâ auctior legitur profeſſio fidei in vulgatis editionibus & in Codice Thuaneo, quàm in Oxon. Codice. Nimirum poſt ſextum anathematiſmum hæc tam in illis, quàm apud Theodoritum habentur: *Eos autem, qui ab Eccleſiis ad Eccleſias migraverint, tamdiu à noſtra communione alienos habemus, donec ad eas redierint civitates, in quibus ſunt primitùs conſtituti. Quod ſi quis alius, alio tranſmigrante, in locum viventis ordinatus eſt, tamdiu vacet Sacerdotii dignitate, qui ſuam diſeruit civitatem, donec ſucceſſor ejus quieſcat in Domino.* Hæc porrò ſuperaddita eſſe vix dubitare licet. Primùm autoritate Oxonienſis exemplaris MS. noſtri Codicis in ipſa Urbe Roma, ubi ſcribebat Damaſus, ab Eccleſiæ Romanæ proceribus & ope ſcriniorum Apoſtolicæ ſedis conditi: cui hoc nomine major longè fides habenda, quàm vel Theodorito, vel parum accuratis aliis editionibus, quæ ex Græco derivatæ mihi videntur. 2. Favet codex alter, qui clariſſimi Juſtelli eſt, laudaturque in Labbeana Conciliorum editione. 3. Ipſa id perſuadet loci inſpectio; longè enim ab anathematiſmorum materia abhorrent verba hæc, ad diſciplinam, non ad fidem ſpectantia, quæque & orationis filum, & fidei formulæ ſeriem importunè abrumpunt. Quâ igitur, inquies, ratione interpolata eſt, ita ut jam à tempore Theodoriti eâ parte auctior circumferretur? Hoc ego Paulini ipſius Antiocheni arte & ſtudio factum eſſe crediderim: qui cùm magnum MELETIUM in Epiſcopatu Antiocheno ſocium haberet, hac induſtriâ uſus eſt ut notum fieret illum à ſedis Apoſtolicæ communione eſſe alienum. Neque hoc ſolùm publicari voluit in ipſa fidei formula, ſed & quotquot ad catholicam revertentes huic ſubſcriberent, eos omnes profiteri voluit Meletii communioni nunquam ſe immiſcendos, ad idque proprio teneri Chirographo. Quem enim hoc Canone meliùs deſignari dixerimus, quàm MELETIUM, qui cùm Sebaſtenus in Armenia Epiſcopus conſtitutus olim fuiſſet, *ſubditorum offenſus inobedientiâ*, ut ſcribit Theodoritus, *aliò ſe contulerat, ibi in otio vitam acturus*, cùm ad Antiochenam ſedem ab omnibus poſtulatus eſt & evectus. Hunc igitur prima decreti pars notat. Et ut deterior fieret adhuc Meletii conditio: ſancitur parte altera eum, qui in illius Sebaſten deſerentis locum ſuffectus fuerat, tandiù ſacerdotii dignitate fruiturum, donec ſibi vita ſupereſſet.

Alia etiam adduntur apud Theodoritum unum, quæ non levis momenti ſunt. In ultimo enim Anathematiſmo: *Quod ſi quis partiatur, &c.* poſt hæc verba, *propter unam divinitatem, quam credimus eſſe & ſcimus Patris & Filii & Spiritus ſancti*; hæc continuò ſubduntur: Θεότητα ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, *Deum unum in tribus hypoſtaſibus.* Hæc à Damaſo ſcripta eſſe nemo crediderit, tum quia in nullo codice Latino ſeu excuſo, ſeu manuſcripto leguntur: tum quod à trium Hypoſtaſewn aſſertione Latini abhorrebant. Illa addita eſſe à Theodorito non putem: cùm enim Epiphanius Scholaſticus omnium Theodoritianæ hiſtoriæ interpretum antiquiſſimus verba illa non repræſentet, ut ex Tripartita Caſſiodori hiſtoria manifeſtum eſt, inde conjicio in recentioribus Theodoriti exemplaribus fuiſſe addita, ab iis fortè, qui hanc Damaſi profeſſionem fidei Græcè redditam relegentes ad exemplaria Paulini arte & ſtudio interpolata, tres illas voces velut à ſcribis per incuriam omiſſas libello reſtituendas putarunt. Porrò jam olim inſertas eſſe textui Damaſiano ab Orientalibus Meletii partes ſectantibus, ſuggerit Theodoriti ejuſdem narratio lib. 5. c. 3. ubi hæc Flaviani ad Paulinum Antiochenum verba refert: *Si Damaſi communionem amplecteris, ô amice, doctrinæ nobis manifeſtam ſimilitudinem oſtende. Nam ille quidem unam eandemque Trinitatis ſubſtantiam confitens, tres Hypoſtaſes diſertè prædicat: tu contra Trinitatem tollis Hypoſtaſum.* Hæc ſi dixit, vix dubito quin ex interpolata verſione Epiſtolæ Damaſi, ſi tunc ſcripta erat: ſin minus, ex aſſertione trium perſonarum, trium hypoſtaſum aſſertionem Damaſo tribuit. Illud verò clarè aſſeritur in fragmento decreti Damaſiani in Collectione Romana Lucæ Holſtenii, pag. 170.

XI. Alia fidei formula. Pag. 115.

Damaſianæ Fidei formulæ proximè ſubjicitur ſub eodem Capitulo brevis alia formula, quæ alia non eſt, ab ea quam habet ſuperius Capitulum 53. pag. 112. ad calcem Cyrillianæ ad Johannem Antiochenum Epiſtolæ. Eadem, inquam, eſt formula, ſed in compendium miſſa, atque ex Tractatu ſeu definitione Calchedonenſi decerpta. Utramque Acacianis temporibus propoſitam eſſe puto: ſi quidem tunc reſpuebant hæretici tam Calchedonenſe decretum, quàm ſancti Leonis Epiſtolam, quibus ſubſcribere coguntur in iis libellis, qui ab hæreſi revertebantur.

XII. De Symbolo Athanaſiano conjectura.

Poſt tot recenſitos fidei libellos, quos ſtudioſè ſervabat Eccleſia Romana in ſuo Canonum decretorumque Codice, mirabitur aliquis inter eos deſiderari præclaram illam fidei Confeſſionem, quæ SYMBOLUM S. ATHANASII dicitur, & cujus laus in Officio Eccleſiaſtico per omnes Occidentalis ſaltem Orbis Eccleſias: quod certè Symbolum nunquam prætermiſſum eſſet à Romanis alias longè minoris momenti formulas in illum ſuum codicem conjicientibus, ſi illud tunc temporis eiſdem innotuiſſet; præſertim verò ſi quòd contendit Eminentiſſimus Cardinalis Baronius, eam fidei ſuæ confeſſionem Romæ S. Athanaſius edidiſſet Latino ſermone, recitaſſetque coram Pontifice eique aſſidentibus Epiſcopis. Augebit admirationem, quod in illo teſtimoniorum delectu, quem ſanctus Leo cum Epiſtola

Digitized by Google

Epiſtola ſua 134. ad Leonem Auguſtum miſit, quique ab eodem vel ab alio inſertus Codici Romano ſub Capitulo 41. quod, inquam, Symbolum illud Athanaſianum locum non habeat in illo delectu, ubi aliqua è ſancti Athanaſii ſcriptis excerpta leguntur, quibus illa Confeſſio & familiarior eſſe debuiſſet ſancto Leoni, & clariùs potentiuſque Eutychis errorem profligaſſet, & Eccleſiæ Romanæ privilegiis addidiſſet roboris plurimum.

Hæc mirabuntur aliqui: ego verò miror magis vel ex hoc unius ſancti Leonis ſilentio nondum viris aliquot eruditis fuiſſe perſuaſum, non Athanaſii eſſe Opuſculum iſtud, ſed alteriùs autoris, qui vel Leoni ejuſque prædeceſſoribus ignotus fuit, vel ætate inferior. Utrumque igitur hoc argumentum ex ſancti Leonis ſilentio & Codicis omiſſione petitum ceteris accedat, quibus iſtud ſcriptum olim Athanaſio abjudicarunt ſcriptores doctiſſimi. Non eſt hujus loci vel otii de illius autore fuſiùs operoſiuſque inquirere: abundè enim jam id præſtitum eſt & eruditè à doctiſſimo viro Gerardo Johanne Voſſio de tribus Symbolis diſſerente. Paucula ſolummodò vice appendicis addere hîc viſum eſt, occaſione libellorum fidei, quos diſcuſſimus, & teſtimoniorum à Leone collectorum contra Eutychen: ut ſi qua lux ex nova conjectura rei hactenus obſcuræ affulgere poteſt, eâ Lectorem non fruſtremus.

Johann. Voſſii de tribus Symbolis Diſſert. 2.

Certa imprimis ab incertis ſecernenda ſunt; tum ſuſpiciones conjecturæque noſtræ in medium adducendæ.

Primò itaque jam omnium ferè eruditorum conſenſu conſtat opuſculum iſtud ſancti Athanaſii Alexandrini fœtum non eſſe: quod maximè arguit ſtylus ipſe ſermoniſque contextus, qui nullatenus græci hominis eſt, ſed latini: confirmaturque tum ex eo quod Athanaſius ipſe teſtatur in Epiſtola ad Antiochenſes & alibi procul ſe fuiſſe à condenda nova fidei formula, & præterea Nicænæ Synodi Symbolum ſuis omnibus numeris abſolutiſſimum eſſe ſemper contenderit: tum ex alto ſilentio quo uſque ad ſextum ſaltem ſeculum ſepultum fuit hoc Symbolum. Cùm enim neque ſanctus Cyrillus Alexandrinus Athanaſii ſucceſſorum unus, neque ſanctus Leo, neque alii ſcriptores Eccleſiaſtici, vel Antiſtites, qui in Epheſino Calchedonenſique Conciliis fidem Catholicam adversùs Neſtorium & Eutychen propugnaverunt, nunquam ex illo quicquam protulerint, nunquam illius fecerint mentionem; quis ſibi perſuadeat inter Athanaſii opera recenſitum tunc fuiſſe iſtud Symbolum. His plura qui legere voluerit, adeat laudatum Voſſium alioſque, qui hac de re prolixiores commentarios ediderunt.

2. Ex hac ultima ratione evincitur pariter, quiſquis tandem Symboli iſtius autor fuerit, eum poſt exortam damnatamque non ſolùm Neſtorii, ſed etiam Eutychis hæreſim floruiſſe; imò poſt Leonis Magni tempora. Detur enim per indiligentiam nonnullam omiſſum fuiſſe Athanaſianum hoc Symbolum in Concilio Epheſino & Calchedonenſi: certè nunquam poſteriorem ſancti Leonis diligentiam fugiſſet, qui ſæpè ſæpiùs poſt quartam Synodum ſcribens ad Orientales Epiſcopos, & propriam Orientalium Eccleſiarum traditionem appellans, nunquam tamen Athanaſii Symbolum commemorat, in quo tam expreſsè, tam diſtinctè utraque illa hæreſis confoditur. Sed neque anno Chriſti 458. notum erat, cum illam teſtimoniorum congeriem ad Leonem Auguſtum mitteret, quæ poſt denuò excuſſa Apoſtolicæ ſedis ſcrinia auctior prodiit alterâ, quam ad Synodum Calchedonenſem dudum direxerat. Quin & eorum Pontificum, qui adversùs Acephalos Eutychianoſque decertarunt, ſilentium de iſto Symbolo, teſtatur illud adhuc tum ignotum fuiſſe.

3. Conſtat hujus Symboli autorem poſteriorem non eſſe anno Domini ſexcenteſimo ſeptuageſimo: hoc quippe anno habita eſt Auguſtodunenſis in Gallia Synodus ſub ſancto Leodegario Epiſcopo, cujus hic Canon legitur: *Si quis Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, vel Clericus Symbolum, quod ſancto inſpirante ſpiritu Apoſtoli tradiderunt, & Fidem ſancti Athanaſii præſulis irreprehenſibiliter non recenſuerit, ab Epiſcopo condemnetur.* Imò & jam ab anno 633. aliqua ex iſto Symbolo deſcripta mihi videntur in ea Confeſſione fidei, quæ edita eſt à Concilio Toletano 4. habeturque Capit. 1. ejuſdem.

4. Dubium non eſt quin multis ante Synodum illam Auguſtodunenſem annis compoſitum eſſet, & jam olim per totam Eccleſiam celebre evaſiſſet: nunquam enim ſapientiſſimi Antiſtites id commiſiſſent, ut iſtam fidei formulam omnium ordinum Clericis amplectendam *& irreprehenſibiliter*, ut aiunt, *recenſendam* Synodali Edicto ſub condemnationis pœna præciperent, imò & illam è regione cum Symbolo Apoſtolico ponerent, niſi jam longo uſu recepta, approbata, & inter germanas magni Athanaſii lucubrationes numerata fuiſſet; quod niſi poſt plurimorum annorum ſeriem fieri vix potuit.

5. Hinc ſequitur ejus autorem non extra centum ferè annorum illorum ſpacium requirendum eſſe, qui ab Hilari Papæ Leonis ſucceſſoris Pontificatu uſque ad finem ſexti ſeculi vel ſeptimi initium elapſi ſunt. Ut ſexaginta vel ſeptuaginta ante Synodum Auguſtodunenſem anni evulgando Symbolo dentur, ejuſque autoritati per omnes Eccleſias ſtabiliendæ: præſertim cùm hujuſmodi *Canones, Auguſtodunenſes ſancti Leodegarii Epiſcopi* dicti, quibus & ille, qui de Symbolo agit, annumeratur, à ſolo Leodegario in Diœceſana Synodo pro Eccleſia ſua conditi eſſe videantur, ut vel ille titulus indicat. Exiſtimandum enim non eſt unicum Epiſcopum hoc ſibi arrogaturum fuiſſe, ut novum Symbolum, nec ab univerſa Eccleſia vel uſu receptum, vel à multis approbatum Clero ſuo velut fidei teſſeram memoriâ tenendam, corde credendam, ore confitendam gravi intentatâ pœnâ præciperet. Quamquam, ne quid diſſimulem, vix aliquid certi ex unico illo Canone Auguſtodunenſi ſtatuere auderem, niſi me doctiſſimorum virorum compelleret autoritas, Jacobi inquam, Sirmondi, Petri de la Lande & Godefridi Hermantii, qui laudatum Canonem ad annum 670. referre non dubitarunt, cum tamen nec MSS. collectiones, ex quibus editus eſt, nec ulli autores quicquam de illius ætate vel leviter attingant; nec potior videatur eſſe ratio illum ſancto Leodegario ejuſque Synodo tribuendi, quàm poſteriori alicui Auguſtodunenſi Epiſcopo vel Concilio. Eorum tamen ſententiæ libenter accedimus, donec lucis amplius aliquid affulgeat. Hujus ergo autoris, quem inquirimus, ætatem intra annum circiter 480. & ſexcenteſimum ſtatuendam eſſe putamus, vel etiam intra brevius ſpatium.

XIII. *Quo tempore ſcriptum videtur Symbolum Athanaſianum.*

6. Certum videtur neque caſu, neque Librariorum incuriâ, nomen Athanaſii in hujus ſcripti titulum irrepſiſſe; ſed potiùs ex certo conſilio ab ipſo autore fuiſſe ſancto Athanaſio adſcriptum: quotquot enim illius exemplaria ſeu manu exarata, ſeu excuſa, hactenus viſa ſunt, præ ſe ferunt Athanaſii nomen.

7. Tantum abeſt ut impoſturæ arguendus ſit, quiſquis talem fidei profeſſionem ſub alieno nobis nomine ingeſſit, quin potiùs ſpiritu Dei iſtud conſilii ab eo ceptum fuiſſe evincit ipſius Symboli contextus, in quo mirè elucet & fidei docta ſimplicitas, & divinâ Spiritûs unctio, quibus ita ſanctis Eccleſiæ Patribus Athanaſianâ fide dignum apparuit, ut illud ſingulis Dominicis omnium Clerico-

XIV. *Non eſt impoſtoris ſcriptum.*

rum ore celebrari & inter Officii Eccleſiaſtici partes cenſeri voluerint. Enimvero latiſſimum diſcrimen eſt inter ipſum & impoſtorem illum, qui nobis tot commentitias Epiſtolas ſub Pontificum Romanorum nominibus peſſima arte menteque confictas protulit: in hujuſmodi enim Epiſtolis nihil penè eſt, quod non aliis turpi furto ſubreptum fuerit, vel quod iis Pontificibus quibus tribuuntur, indignum non ſit, ut pote & illorum temporum diſciplinæ adverſum, & ex conſutis pannis malè compactum. In hoc vero Athanaſiano Symbolo omnia Athanaſio digna ſunt, omnia fidei ſinceritate, quæ exponitur, apprimè convenientia. Imo nec titulus ipſe mendacii poteſt omni ex parte argui: non enim, ut in hodiernis codicibus legitur, *Symboli* nomen præ ſe tulit, ſed *Fidei*. Ita in Auguſtodunenſi Canone ſuprà deſcripto, in Breviario MS. Monaſterii Caſinenſis ſexcentorum ferè annorum, de quo inferiùs dicturi ſumus, & alibi. Genuinumque eſſe ſcripti hujus titulum probant verſiones Græcæ, in quibus appellatur *ἔκθεσις*, vel *ὁμολογία τῆς καθολικῆς πίστεως*, vel *περὶ πίστεως κατὰ συντομίαν*; hoc poſtremum habet Symbolum Athanaſianum à Græcis interpolatum, à Jacobo Uſſerio editum: autores pariter Latini illud expoſitionem fidei, vel ſermonem de fide, inſcribunt: inter quos Hincmarus Archiep. Rhemenſis Hanc autem eſſe Athanaſii fidem, quæ hoc Symbolo continetur, nemo inficias ierit, qui quidem Athanaſium crediderit à Catholica fide non receſſiſſe.

XV.
Cur ſub alieno nomine evulgatum.

Sed cur, inquies, autor Catholicus alieno nomine, non ſuo, opus ſuum inſcripſit? Dum enim Athanaſii nominatur Symbolum, quod tamen ſancti Athanaſii non eſſe convincitur, metuendum eſt ne inter ſpuria & apocrypha numeretur: quod Salonius Epiſcopus Gallus timebat ne Salviani libro eveniret, quem ſub Timothei nomine ad Eccleſiam Catholicam ſcripſerat. Verùm quod Salvianus reſpondet in Epiſtola ad eundem Salonium, reſpondeo ſimiliter: *Sufficere ad excludendam penitùs apocryphi ſtyli ſuſpicionem etiam hoc ſolùm poſſe, quod ſatis perſpicuum eſt libros neoterica diſputationis eſſe, & à poſterioris temporis homine divinarum rerum ſtudio atque amore conſcriptos. Carent enim apocryphi ſuſpicione, qui agnoſcuntur*, nec Athanaſii, nec hominis Athanaſio coævi, nec Græci eſſe autoris. Quod autem proprium nomen ſubticere voluerit, id metu hæreticorum & adverſariorum fidei, cum quibus autor vivebat, dum ſcriberet, accidiſſe putandum eſt: de quo & amplius aliquid inferiùs dicemus.

Ex his porrò, quæ ſuprà ſtatuimus, quæque vix in dubium revocari poſſunt, hoc elicimus, quod ad inveniendum autorem hujus Symboli viam aperit: Autorem ſcilicet illum imprimis Catholicum intra centum ferè illos annos vixiſſe & floruiſſe, qui Leonis vel Hilari Romanorum Pontificum mortem proximè ſecuti ſunt: eundem metu perſecutionis nomen proprium ſuppreſſiſſe, ac proinde eum in ea regione ſedem habuiſſe, in qua fidei Catholicæ hoſtes Arianique præſertim rerum potiebantur; & eo tempore, quo Arii, Neſtorii & Eutychis errores longè lateque ſpargebantur: tres enim iſtas potiſſimùm hæreſes hoc Symbolum confodit.

XVI.
Vigilium Epiſcopum Africanum videri autorem eſſe Symboli Athanaſiani.

Omiſsâ porrò eorum ſententiâ, qui illud homini Gallo tribuunt, in quibus eſt P. Pithœus lib. de Proceſſ. Spiritus ſancti, quam in ſententiam propendere ſe profitetur Voſſius in Appendice ſuæ in hanc rem Diſſertationis: videntur hæc omnia, quæ præmiſimus, maximè convenire Vigilio Tapſitano ſeu Tapſenſi in Africa Epiſcopo; nec cuiquam potiùs hoc opuſculum tribui poſſe arbitror, quam acerrimo huic Catholicæ fidei defenſori. Floruit enim Vigilius iſte ſub finem quinti ſæculi, & ut veriſimile eſt ad ſextum uſque pervenit, quippe qui anno 484. Bizacenorum omnium Epiſcoporum ultimus erat, ut ex Notitia Africanorum Antiſtitum Regis Hunnerici juſſu pro reddenda fidei ratione convocatorum feliciter conjicit Petr. Franc. Chifſletius in Notis ad eundem hunc Vigilium. Præterea vivebat Vigilius & ſedem Epiſcopalem tenebat in Africana regione, in qua Vvandali Ariana peſte infecti Catholicos omnes dira perſecutione vexabant; ita ut de Catholica fide vel verbum proferre crimini verteretur. Eo etiam vivebat tempore, quo Neſtoriana & Eutychiana hæreſes maximos in dies progreſſus agebant, præſertim per Orientales Eccleſias, ad quas fugere compulſus eſt Vigilius ab impio Rege extorris factus. Denique, quod magnopere penſandum eſt hac in diſquiſitione, admodum familiare fuit Vigilio, ut ſi quæ ſcriberet Opuſcula ſæviente perſecutione, ea non ſuo, ſed ſub antiquorum Patrum vel Autorum perſona in publicum emitteret. Sic librum contra Marivadum ſcripſit ſub nomine Idacii Clari: alterum compoſuit in perſona S. Auguſtini contra Felicianum Arianum: tertium contra Palladium Ambroſio vel Gregorio Nazianzeno inſcriptum. Sed & ſub nomine ſancti Athanaſii plures, quàm ſub aliorum perſona evulgavit: Duodecim enim de Trinitate libros habemus inter opera ſancti Athanaſii, Latinè tantum editos, quos Vigilii eſſe clamant eruditi; [a] ſicut & Dialogorum libros inter Athanaſium, Arium & Probum Judicem. Sed etſi non indubitata fide eſſent Vigilii memorata hæc Opuſcula; ſaltem Dialogus adversùs Arianos, Sabellianos, & Photinianos, vel ipſo Vigilio fatente, ab ipſo ſub nomine Athanaſii contra Arium, Sabellium, & Photinum coram judice Probo diſputantis, compoſitus eſt; ex quo certè maximum pondus accedit conjecturis noſtris. Ipſe, inquam, Vigilius in Præfatione hujus dialogi hoc profitetur: *Utile hoc*, ſcribit ille, *& valdè commodum apparuit, ut uniuſcujuſque hæretici perſonam cum ſui dogmatis profeſſionibus, quaſi præſentes cum præſentibus agerent, introducerem .... Sabellium ergo, Photinum, Arium, atque ad noſtras partes Athanaſium introduxi: ut veritas ſummo confligentium certamine eliquata ad omnium notitiam perveniret.*

a Jac. Sirmondus in Not. ad Theodulfum de Spiritu ſancto, Phil. Labbeus de ſcript. Eccleſiaſt. Chifſletius in Opuſc. 1. vindiciarum operum Vigilii Tapſenſis.

Inde etiam confirmatur 1. hæc noſtra opinio, quod quos adverſarios fidei præcipuè impugnat Symbolum, Arianos ſcilicet & Eutychianos, eoſdem ſemper ſcriptis ſuis perſecutus eſt Vigilius. Pleraque enim Opuſcula ſua contra Arianos, qui Africanas vaſtabant Eccleſias, conſcripſit, & inſigne opus adversùs Eutychianos emiſit, quo & ſancti Leonis Epiſtolam & Calchedonenſe decretum ab hæreticorum impugnationibus ſtrenuè vindicat.

2. Alias fidei profeſſiones etiam ſub nomine Athanaſii edidit Vigilius, quæ eum hujuſmodi Opuſculis conſcribendis aſſuetum produnt. Velut ſunt illæ quæ libris de Trinitate incertè leguntur. Hanc autem, quæ Symboli nomen obtinet, tunc ab eo conditam eſſe exiſtimamus, cùm Conſtantinopoli exularet: quo tempore jam multa ediderat Opuſcula contra hæreticos Arianos, cùm adhuc in Africa moraretur. Audiens autem, cùm eſſet in Oriente, quantas ſtrages ageret in Africanis Eccleſiis Ariana hæreſis, & quo in diſcrimine verſaretur populorum ſuorum fides; paſtoralis officii partes eſſe exiſtimavit periclitanti populo ſuo ſuppetias ferre, ſimplicioribúſque Chriſtianis eam fidei profeſſionem ob oculos ponere, quæ remotis omnibus ſubtilioris & implicatioris Theologiæ ambagibus, Catholicam doctrinam purè, nitidè, breviterque exponeret. Qua expoſitione Eccleſiam ſuam aliaſque Africanas non ſolùm adversùs Arianæ ſectæ perfidiam muniendas eſſe exiſtimavit; ſed etiam adversùs Neſtorianam & Euty-

chianam ; quæ cùm apud Orientales, inret quos agebat, longe lateque graſſaretur, eam ad Africanas regiones, vel jam eſſe iovectam, vel iovehi facile poſſe videbat. Athanaſii nomiue ornandam eſſe exiſtimavit hujuſmodi profeſſionem : quia & tanti viri autoritate, eos qui ſola autoritate ducuntur, retinendos fore putabat, & probe noverat illius ævi etuditos non poſſe io hunc ertotem induci, ut Athanaſio illam expoſitionem tribuerent, reclamante novellarum hæreſum, quam diſtinctè habet, meotione. Sed & hoc neceſſarium omninò videbatur, oe quiſquam Africanorum, qui tuoc vivebaot, Epiſcoporum de condita hujus fidei formula in ſuſpicionem apud hæreticos deveniret, ac proptereà in certiſſimum viræ diſcrimeo, quæ Arianorum erat ſævities, adduceretur : quod meritò timendum fuiſſe intelliget quiſquis Victoris Vitenſis de Perſecutione Africana narrationem perlegerit.

3. Etſi io tam brevi & in hujus generis ſeptiuncula, qualis eſt hæc fidei profeſſio, vix locus ſit cooferendo ſtylo cum ceteris Vigilii lucubrationibus (aliam enim dicendi rationem breves & exegeticæ fidei formulæ, aliam ſcripta prolixiora & polemica exigunt) oon levem tamen inter Symbolum & alia Vigilii opera ſtyli affinitatem ſcribendique ratiooem deprehendere mihi videor. Eandem enim methodum ſectatur in Opere contra Marivadum ſcripto & præſertim libro 3. quam & in Symbolo conficiendo tenuit : ita ut prior pars Symboli, quæ Trinitatis unitatem contra Arianos defendit, compendioſa videatur eſſe recapitulatio eorum, quæ centum capitulis exponuntur in tribus illis contra Marivadum libris : iſti enim toti ſuot in exponenda probandaque unitate Trinitatis, & Trinitate unitatis, quæ eſt prioris partis Symboli propria materies. Sed & hoc diſtioctius apparet io lib. 3. tria enim hujus priora capitula, totidem has propoſitiones complectuntur cum ſuis probatiooibus : *Deus Pater, Deus Filius. Deus Spiritus ſanctus. Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus ſanctus. Omnipotens Pater, Omnipotens Filius, Omnipotens Spiritus ſanctus* : quæ totidem & iiſdem verbis habeotur in Symbolo. In quo plures aliæ ejuſdem formæ propoſitiones leguntur : ſicut & in dicto libro 3. longe plurimæ, videlicet ad centenariom uſque numerum, ſcripturæ teſtimooiis probatæ reperiuntur, euodemque ni fallor ſpirant autorem. Alia quoque non mious ſibi iovicem coovenientia fortaſſe deprehendet qui attentius & majori otio ceteras Vigilii lucubrationes evolvere voluerit : nobis hæc modò ſufficiant ex occaſione ſcripta.

Abſoluta Diſſertationum oostrarum editione, inveni Codicem Thuaneum, in quo Dialogus Vigilii Tapſenſis adversùs Arianos, Sabellianos & Photinianos legitur ſub hoc titulo : *Incipit Altercatio Athanaſii cum hareſibus*. Poſt hunc Tractatum habentur Symbolum Nicænum & Formula fidei Arimioenſis Concilii, quam proximè ſequitur Symbolum Athanaſ. cum hac epigraphe : *Fides dicta à ſancto Athanaſio Epiſcopo*. Porrò conjecturæ oostræ de autore hujus Symboli, Vigilio non parùm ſuffragatur quod in antiquiſſimo Codice illigatum reperiatur Opuſculo ; cui oomen Athanaſii pariter præfixum legitur, ſed quod Vigilii Tapſenſis eſſe indubitatum habetur ipſius Vigilii teſtimonio ; ſi quidem lib. 5. adversùs Eutychen Num. 2. hæc ſcribit. *De Conciliorum*, inquit, *diverſis ſanctionibus, & nominum religioſè additis novitatibus pleniſſimè in iis libris, quos adversùs Sabellium, Photinum & Arium ſub nomine Athanaſii, tanquam ſi præſentes cum præſentibus agerent (ubi etiam Cognitoris perſona videtur inducta) conſcripſimus, à nobis fuit expreſſum*, &c. Nec omittam obſervare locum ex ejuſdem libri 5. Vigilii Tapſenſis Num. 6. ubi unitas Chriſti ex Deo & homine conſtantis confertur cum unitate hominis ex aoima rationali & carne ſubſiſtentis : *Sicut credimus unum eſſe hominem, animam rationabilem & carnem ; ita credamus unum eſſe Chriſtum Deum & hominem* ; quæ omninò ſimilia ſunt his Symboli Athanaſiaoi verbis : *Sicut anima rationalis & caro unus eſt homo ; ita Deus & homo unus eſt Chriſtus.*

DISSERTATIO DECIMA QUINTA,

DE SUPPOSITITIO CONCILIO TELENSI ET PSEUDO-EPISTOLA SIRICII PAPÆ QUÆ TRACTATORIA AD EPISCOPOS AFRICANOS DICITUR.

Ad Capitulum L X. codicis Romani.

CAPUT PRIMUM.

De Pſeudo-Synodi nomine,

VLTIMUM ſeu ſexageſimum Codicis noſtri Capitulum continet *Canones Telenſis Concilii ſecundum Tractatoriam Syricii Papæ per Africam.* Quod Concilium celebratum dicitur *Poſt Conſulatum glorioſiſſimorum Auguſtorum Honorii X I. & Conſtantii : v I. Calendas Martii* ; hoc eſt, anno Chriſti CCCCXVIII.

Ab omnibus pro legitima ac vera Synodo iſta eſt habita ad hanc uſque diem, nec aliquem ſcio, qui de ejus αὐθεντία controverſiam hactenus moverit : nec David Blondellus, qui in ſuo Pſeudo-Iſidoro dubitationem ſuam de Siricii Epiſtola propoſuit judicioque Lectoris permiſit, quicquam adversùs illam Synodum excipiendum cenſuit. Eandem recenſet Chriſtophorus Juſtellus in præfatione Codicis Africani, omneſque Conciliorum editores exhi-
Baron. ad ann. 418. num. xxxi. bent. Eam non agnoſcit modò Cardinalis Baronius, ſed & mirum in modum extollit prædicatque, velut inſigne monumentum obſervantiæ, quâ Eccleſia Africana Romanam ſedem proſequebatur, ejuſque decretis obtemperabat : quæ nimirum ante omnia in Conciliis recitari juberentur.

Quin Africana Eccleſia ſedi Apoſtolicæ ejuſque ſtatutis debitum ſemper honorem impenderit, dubium nullum eſt : at qui ex monumentis, quæ hac Diſſertatione diſcutimus, id perſuadere voluerit, is profectò bonæ cauſſæ malè patrocinatur. Certiſſimum enim mihi eſt & Synodum & Epiſtolam, meram eſſe fabulam, merumque commentum ; neminemque futurum eſſe ſpero, qui in meam ultrò non eat ſententiam, cum ineptum iſtud figmentum admotâ ſinceri judicii luce propiùs penitiúſque inſpexerit.

Ac primùm quidem de ipſo Concilii nomine inquirendum : de quo variæ ſunt eruditorum conjecturæ, & nonnulla etiam concertatio fuit inter duos magni nominis Theologos Petrum Aurelium & Jacobum Sirmondum.

Eminentiſſimus Cardinalis Perronius Replicæ ad Sereniſſimum Britanniarum Regem cap. 48. exiſtimat pro *Telenſi* reponendum eſſe *Zellenſe* ; quodque aliter legatur in fronte & in Proœmio Synodi, hoc putat ſcribarum oſcitantiæ imputandum. Favere videtur Cardinali Ferrandi Breviatio Canonum, in qua decies Zellenſe Concilium refertur, ſexies verò additur : *Ex Epiſtola Siricii Papæ* : ut dubium non ſit, vel eam ipſam Synodum eſſe, quæ nunc Telenſis dicitur, vel ad illius inſtar confictam eſſe.

Suffragatur etiam Perronio Chiffletius in Notis ad Ferrandi Diaconi Breviationem canonum, vel potiùs eum cum antiquis Conciliorum editoribus conciliat, cùm eandem aſſerit civitatem eſſe, quæ Zella & Ticlla, vel Thele, & Uſilla ſive Uſula, ac proinde idem Concilium Zellenſe, Tiellenſe, Telenſe. Et revera hanc Synodum, quæ in pleriſque Codicibus aliis Telenſis dicitur, Zellenſem appellari in Trecenſi Codice, teſtis eſt idem Chiffletius.

Tertiam viam ineunt Cardinalis Baronius ad annum Chriſti 418. num. 31. & ex ipſo Binius in Notis ad hanc Synodum : ubi ſecurè pronontiant non *Telenſe*, ut hactenus lectum eſt, ſed *Teleptenſe* ſcribendum eſſe, hoc uno argumento moti, quod Donatianus Teleptenſis primæ ſedis Epiſcopus Synodo præfuiſſe legatur in proœmio. Atque adeò Sirmondo arriſit hæc utriuſque conjectura, ut certiorem nullam unquam fuiſſe emendationem audacter aſſerat in Antirrhetico ſuo adversùs Petrum Aurelium.

Ridet tamen Chiffletius loco citato hanc ſocii ſui emendationem, miraturque hanc conſequentiam à viris doctis deductam: ut eam ob rem celebratam Telepte Synodum putarent, eò quod illi præfuerit Donatianus Teleptenſis: quaſi non potuerit Synodus colligi ac celebrari præſidente primæ ſedis Epiſcopo in alia ejuſdem Provinciæ civitate.

Chiffletio aſſentior in quantum vocem *Telenſis* retinendam eſſe cenſet, maleque in ejus locum *Teleptenſis* eſſe ſubſtitutam In Biniana aliiſque poſterioribus editionibus Conciliorum. Omnes enim anteriores editiones, omnes Codices MSS. & recentiores & antiquiſſimi, *Telenſem* dicunt Synodum non *Teleptenſem*. Confirmatur ex eo quod difficile eſſet, ut ſcribæ omnes, quaſi ex condicto in eundem errorem incidiſſent, præſertim cùm ſemel & iterum occurrat vox illa, in titulo ſcilicet, & in proœmiali Concilii narratione: & in hac proximè ſequatur vox *Teleptenſis*, quæ vel una poterat ſcribas ab errore revocare. Certè conſtans utriuſque vocis hujus diſtinctio ab illis facta, accuratæ prorſus ſcriptionis indicium eſt: alioquin oſcitantes vel ignari hujuſmodi operæ facilè vel utrobique *Telenſis*, vel utrobique *Teleptenſis* poſuiſſent, vocum ſcilicet illarum ſimilitudine & affinitate deluſi. Denique mendum iſtud, nec doctis, nec indoctis tribui poteſt: indocti enim ac illiterati ſcribæ cùm à genuina voce ſcribendo recedunt, mirum eſt ſi barbaram aliquam ac nullius ſenſus vocem non ſupponant: ſed longè magis ſtupendum, ſi in eam hîc vocem omnes incidiſſent quâ verè Africanam Epiſcopalemque civitatem, pro Epiſcopali Africanaque itidem civitate ſuppoſuiſſent. Docti verò, quibus ignotum non fuiſſet, quid Telenſis civitas, quid Teleptenſis; illam in proconſulari provincia, hanc in Bizacena; utriuſque provinciæ primatem, in altera nec Synodum habere, nec ei præeſſe potuiſſe: nunquam Telenſem Synodum eam nominaſſent, quæ Teleptenſem Epiſcopum pro præſide habuit. Reſtat igitur, ut à ſemidoctulis impoſtoribus id fuerit perpetratum: qui cùm fraudem architectari ſibi propoſuerint, ſatis eruditi non fuerunt, ut peritè eam adornarent; quod nunquam ferè non contingit.

Jam quod Chiffletius Telenſem ait idem eſſe ac Uſulenſem, Tiellenſem, vel Zellenſem: quia *Za* pro *Dia* ſæpè uſurpatum aiunt ab Afris; fateor nimis hoc coactum mihi videri & à propoſito alienum. Eſto enim uſurpatum illud fuerit, quod eruditi contendunt, reſpectu vocum aliquarum; at nec omnium reſpectu fuit, nec reſpectu hujus, de qua quæſtio eſt. Si enim ita fuiſſet, non eſt ratio cur in Notitia Proconſularis provinciæ diſtinctiſſimè legamus *Deumhabet Telenſis*: in Byzacena verò habeatur *Victorinus Uſulenſis*, cùm utrimque legi deberet vel *Uſulenſis* vel *Telenſis*. Si dixeris ad diſtinctionem alterius ab altera ita factum eſſe: non ergo confundenda, ut facit Chiffletius, iſta nomina; ſed ſuum cuique civitati tribuendum. Quamquam ſatis provinciis ſuis diſcernuntur, nec neceſſe erat, ut una Telenſis, altera Uſulenſis in Notitia diceretur. Præterea ſi conjecturæ Chiffletianæ locus eſſe deberet, & *Za* pro *Dia* poni, vel hoc pro illo deberet, dicenda eſſet illa Synodus Diellenſis, vel alia iterum factâ mutatione Tiellenſis: At conſtantiſſimè dicitur Telenſis in omnibus codicibus, etiam in Corbeienſi perantiquo eodem, ni fallor, quem laudat Chiffletius: licet ſuperiùs lectum in eo dicat Tiellenſis: memini enim in eodem Corbeienſi Codice, qui aſſervatur in Aſceterio ſancti Germani à pratis, legere me *Telenſem* Synodum, non *Tiellenſem*. Codicem Trecenſem commemorat, qui Zellenſem Synodum appellat eandem, quam alii Telenſem: ſed unicus eſt adversùs innumeros. Adde quod ex litera T. ut habetur in antiquis Codicibus MSS. facilis lapſus eſt ad literam C. vel Z. ſi dormitent ſcribæ. Denique neminem cordatum eſſe crediderim, qui cùm in uno Africanæ Notitiæ loco legat Telenſem civitatem, & Uſulenſem in alio: non ad priorem ſtatim recurrat, ſi fortè in aliquo monumento de Telenſi civitate inciderit mentionem fieri. Sed de nomine ſatis ſuperque dictum: de re ipſa diſſerendum modò.

CAPUT II.

Diſcutitur Ferrandi Diaconi Breviatio Canonum, ubi Canones Telenſis, ſeu Zellenſis Concilii exhibet ex Epiſtola Siricii Papæ: interpolationiſque arguitur.

PRimùm conſtat ex Breviatione Canonum Ferrandi Diaconi aliquod vel plura Concilia habita eſſe in Africa, quæ Cellenſe, Zellenſe vel Telenſe nuncupentur. Et ex iſto quidem Ferrandi Diaconi Opuſculo, de Telenſis ſeu Zellenſis Concilii, Epiſtolæque ei annexæ ſinceritate ſecurè pronuntiari poſſet, ſi de ipſius Breviationis integritate conſtaret; cùm quatuor decreta verbum è verbo illic deſcribantur ex iſta Epiſtola. At meritò in aliqua ſui parte adulterata & interpolata eſſe mihi videtur illa Ferrandi Lucubratio: nec mihi ſolummodò; ſed & viris quorum acerrimum habetur in antiquitate Eccleſiaſtica judicium.

Franciſcus Florens vir doctiſſimus in Diſſertatione de origine, arte & autoritate Juris Canonici pagina 163. fatetur ultrò hanc Ferrandi Breviationem nævis ſcatere, & id neminem inficiaturum, qui attentiùs inſpexerit Ferrandum, Num. 103. 105. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 185. 188. 216. & 221. quæ enucleatiùs examinanda reſervabat vir eruditus in nova, quam parabat, Ferrandi editione. Noſtri non eſt inſtituti his immorari: periculum tamen in uno & altero capitulo faciamus, ut ex ungue Leonem agnoſcas. Numero ſcilicet 103. ſic habetur: *Ut Presbyteri alterius regionis præſentibus Presbyteris non ſacrificent*: à ſenſu Canonis longè hæc abſunt. Quod enim in Græco legitur ἐπιχωρίοις πρεσβυτέροις, aliæ verſiones de conregionalibus Preſbyteris, aliæ de Vicariis ſeu ruris Preſbyteris interpretantur; nullæ de alterius regionis Preſbyteris. Tum de Epiſcopis, coram quibus offerre probibentur, ne verbum quidem. Denique *civitatis* nomen omittit in altera Canonis parte, quod in ea neceſſarium eſt, ut de Preſbyteris civitatis ſermo eſſe intelligatur, non de aliis quibuſvis. Num. 105. prohibetur: *Ut Diaconi judicio populi non eligantur*: ex Laodiceno 13. cùm de Sacerdotibus Canon ſancitus ſit. Nonnulla etiam occurrunt in illa collectione, quæ annotationi alicujus ſtudioſi ſimillima ſunt; quale eſt illud num. 194. *Hoc & in Concilio Thenitano ſtatutum eſt*: quod à citandi more, qui Ferrando familiaris eſt, abhorret. Multa etiam obſervat Chiffletius hujus Breviationis loca, quæ medicâ manu indigeant.

2. Non ſatis liquet an Concilium ſeu Zellenſe, ſeu Telenſe à Ferrando citatum, in ea Breviatione ad eundem locum pertineat. Et, ſi quidem ejuſdem loci eſt, an unum ſit Concilium, an plura? Pro uno & eodem habetur à Franciſco Florente, Petr. Fr. Chiffletio, Guillelmo Voello, Henrico Juſtello, & doctiſſimo Cardinale, quem primum nominare debueram, Jacobo Perronio. Quam perſuaſionem inde natam puto, quod quæ Concilio ſimpliciter Zellenſi vel Cellenſi decreta tribuuntur, ſumta vi-

Digitized by Google

 dentur ex Siricii Epiſtola in eo Telenſi ſeu Zellenſi Concilio recitata, quod cum illa citatur à Ferrando: tum etiam nominum affinitas laudatos ſcriptores in eam trahere ſententiam potuit.

Plura eſſe & diſtincta Concilia putat Altaſertanus in Notis ad Ferrandi Indiculum: nec invitus ei aſſentior. Primùm quia diſtincta ſunt nomina. Deinde quod ubi de Zellenſi ſermo eſt, protinùs additur ex Epiſtola Siricii Papæ: non item quando de Cellenſi. Præterea ratio non eſt cur non admittatur Cellenſis Synodus à Zellenſi diſtincta, ſiquidem duplex occurrit civitas Cellenſis dicta in Africana Notitia: altera quidem in provincia proconſulari, cujus Epiſcopus loco quadrageſimo quinto legitur *Cyprianus Cellenſis*; altera verò in Mauritania Sitifenſi, cujus Epiſcopus *Creſciturus Cellenſis* nominatur loco decimoſeptimo: ut veroſimillimum ſit in alterutra civitatum illarum habitum eſſe Concilium in ea Breviatione Cellenſe ſeu Zellenſe commemoratum. Denique ex decretis, quæ Cellenſi, ſeu ſimpliciter ac ſine addito Zellenſi tribuuntur à Ferrando, vix ullum eſt quod poſſit adſcribi Zellenſi ſeu Telenſi quod ex Epiſtola Siricii deſignatur. Decies ſiquidem alterutro modo citatur, quinquies priori, quinquies poſteriori. Ex prioribus citationibus, tres omninò non conveniunt Epiſtolæ Siricii, ſcilicet quæ ſunt n. 65. 68. & 218. duæ reliquæ n. 3. & 16. ad eam reduci poſſunt quoad ſenſum, nequaquam quoad verba ipſa. Hoc pacto evertitur unicum alterius opinionis fundamentum.

Notitia provinciarum Africanarũ & Epiſcoporum apud Sirmondum & Chifflетium in Ferrando, & Tom. 4. Concil. Editio. Labbeana.

At, inquies, cùm non integra ſuperſint Zellenſis illius Concilii Acta, quod Epiſtolam Siricii ſuſcepit, decerni non poteſt ipſius non eſſe decreta, quæ Cellenſi tribuuntur. Ita eſt planè. Nec nos etiam decernimus quicquam; ſed conjecturis tantum agimus, ut in re obſcura: ſed iis conjecturis quibus contrarias paris roboris non facilè objicias. Has iterum uno confirmamus argumento. Si Concilium Zellenſe vel Cellenſe idem eſt ac illud, cui Epiſtola Siricii ſubjungitur, cur novus Canon diſtinctus à primo conditus eſt ac relatus, num. 3. *Ut qui poſt baptiſmum ſeculari militia nomen dederit ab ordinatione arceatur*: cùm ſuſcipiens ac confirmans Epiſtolam Siricii idem habet jam decretum his aliis verbis: *Si quis poſt remiſſionem peccatorum cingulum militiæ ſecularis habuerit, ad Clerum admitti non debet*. Vel ſi idem hoc decretum Siricii à Ferrando relatum eſt ex Concilio Zellenſi, cur non ſubjunxit, ut in aliis: *Ex Epiſtola Siricii?* Cur non iiſdem Siricii verbis, quod facere conſuevit, cùm ex Epiſtola Siricii; excepto titulo 4. ubi quinque aliæ Synodi ante Cellenſem citantur? Cur non idem præſtitit num. 16. de continentia trium majorum ordinum Clericorum: cùm & alius Canon ea de re ſuperfluus eſſet, Epiſtolâ fuſiſſimè de eadem tractante: vel ſaltem hujus mentio debuerat fieri.

Citatorum decretorum apud Ferrandum ex Concilio Telenſi alia genuina, alia ſuppoſita.

Hæc autem ideò tam ſcrupuloſè diſtinguenda putamus, ut vera Zellenſis Synodus à commentitia Telenſi vel Zellenſi, & genuinæ Ferrandi citationes à ſubdititiis diſcernantur.

Genuinam enim Synodum cenſemus eam, quæ ſimpliciter & ſine additamento Cellenſis vel Zellenſis à Ferrando nominatur, germanaſque conſequenter citationes putamus numerorum 3. 16. 65. 68. & 218. Decretorumque iſtorum tria poſteriora omninò deſiderantur in Epiſtola Siricii: alia duo implicitè & quoad ſenſum in ea leguntur, verba autem prorsùs alia ſunt, quæque facile eſt alterius Synodi verba credere.

Commentitiam verò pronunciamus eam Synodum, quæ Telenſis dicitur: commentitiaſque ac ſubjectas alienâ manu vel citationes, vel ſanctiones illas quinque reſiduas, quæ in Breviatione Ferrandi tribuuntur *Zellenſi Concilio ex Epiſtola Siricii Papæ*. De Synodo ipſa inferiùs rationes noſtras proferemus, ut & de Epiſtola Siricii ſubjecta. De quinque citationibus, vel decretis Ferrando ſuppoſitis, his modò conjecturis aggredimur demonſtrare.

Prima habetur titulo 4. *Ut Epiſcopus à tribus ordinetur, conſentientibus aliis per ſcripta, cum confirmatione Metropolitani, vel Primatus*: Referturque hoc decretum ex Nicæni Concilii tit. 4. & 6. Antiocheni 19. Laodicenſis 12. Carthaginenſis ſub Genethlio 10. Carthaginenſis Univerſalis 49. Quàm porrò, ut minus dicam, ſuperfluè addatur: *Concilio Zellenſi ex Epiſtola Papæ Siricii*: manifeſtum inde habetur, quod primum Sirícianæ Epiſtolæ decretum, ad quod ſolum referri poſſet citatio, de Primatûm ipſorum ordinatione agit, & de Romanæ ſedis conſenſu, vel conſcientia, ſecundum noſtri Codicis, quam defendimus, lectionem: nihil porro tale legitur in illo decreto Ferrandi. Deinde ſecundum aliam lectionem requirit Siricius conſcientiam Primatis, quæ ordinationem vel antecedat, vel comitetur: Ferrandi decretum de confirmatione eſt, quæ ordinationem ſubſequitur. Præterea iſtud maxime ac præcipue eo collimat, ut à tribus ſaltem ordinetur Epiſcopus; ut comprovincialium omnium conſenſus ſcripto datus accedat, & ut ordinatio rite conſummetur: de quibus ne verbum quidem apud Siricium, qui de una ſedis Apoſtolicæ ſeu Primatis prærogativa ſolicitus videtur. Demum tot illuſtrium Conciliorum decretis quid ponderis addit obſcuræ Synodi ſuffragium ultimo loco prolatum, ac eo nomine adjectionis ſuſpectum?

Secunda citatio eſt tituli 6. *Ut unus Epiſcopus Epiſcopum non ordinet: exceptâ Eccleſiâ Romanâ*: cujus interpolatio ac ſuppoſitio indubitata mihi videtur. Tria enim poſtrema verba, *exceptâ Eccleſiâ Romanâ*, ſubdititia eſſe, probant omnes Codices quotquot ſunt Epiſtolæ illius Sirícianæ, vel Concilii, ex quibus decerpta dicuntur; nec ullus eruditus diffitetur. Additum porro iſtud fuit non à Ferrando: quis enim crediderit eruditum virum & Canonicæ ſcientiæ peritiſſimum hanc labem inurere voluiſſe ſanctis Canonibus: ut contra celebratiſſimos Nicæni Concilii Canones totius mundi reverentiâ, Leone teſte, conſecratos cuiquam liceret Epiſcopos ab uno Epiſcopo ordinandos decernere vel ordinare. Longe profecto ab hujuſmodi diſciplina abhorrebat Eccleſia Romana etiam temporibus Siricio poſterioribus, ut paſſim ex Leone noſtro manifeſtum eſt: ſed & ex ipſo Innocentio in Epiſtola ad Victricium, quam Pſeudo-Siricius ille totam fere exſcripſit. Abſolutè enim ac ſine exceptione pronuntiat: *Ne unus Epiſcopus ordinare præſumat: ne furtivum beneficium præſtitum videatur; hoc enim à Synodo Nicæna conſtitutum eſt atque definitum*. Hanc autem diſciplinam à ſola Eccleſia Romana potuiſſe non obſervari, quis vel ſomniando dixerit? Quaſi ipſi licitum fuiſſet vel Canonicis Nicæni Concilii ſtatutis adverſari, vel furtivum præſtare ſacerdotii beneficium. Imò verò Romanæ imprimis Eccleſiæ hanc fuiſſe tunc diſciplinam, apertè prædicat Innocentius, qui Victricio *Romanæ Eccleſiæ normam atque autoritatem magnopere poſtulanti, voluntati ejus morem admodum gerens, digeſtas vitæ & morum probabilium diſciplinas adnexas literis ſuis miſit, per quas adverterent illius regionis populi*, QUALIS, inquit Pontifex, SERVETUR IN URBIS ROMÆ ECCLESIIS DISCIPLINA. Et infrà: *Propter eos igitur, qui vel ignorantia, vel deſidia non tenent Eccleſiaſticam diſciplinam, & multa non præſumenda præſumunt, rectè poſtulaſti*, inquit, *ut in illis partibus iſtiuſmodi*, QUAM TENET ECCLESIA ROMANA, FORMA SERVETUR.

Secunda citatio diſcutitur.

Innocentius Papa Ep. ad Victricium.

Deinde mirum prorsùs eſſet, ut Eccleſia Africana,

CAP. II.

quæ Romanæ erat celſitudinis æmula, nec ejus privilegia amplificare avebat, tam ſingularem prærogativam, (ſi tamen prætogativa eſt ſacris Canonibus non ſubeſſe) eidem ultrò dediſſet, nec ſibi illam arroganti. Certè non ſtudioſiorem tunc temporis, quàm antea, fuiſſe Romani ſplendoris augendi, probat Concilium Carthaginenſe ſub Epiſcopo Bonifacio habitum anno Chriſti 525. eodem videlicet tempore, quo florebat, ac fortè ſcribebat Ferrandus. Relecti enim ea in Synodo antiqui Canones ac confirmati fuerunt: quorum tres poſteriores tranſmarina judicia proſcribunt, vetantque *ne ullus ad tranſmarina audeat appellare; ne qui appellaverit ad communionem intra Africam ſuſcipiatur: & ne qui in Africa non communicat, ſi auſus fuerit in tranſmarinis, damnetur*: hæc illa Synodus ex quibus patet quàm alienus eſſe debuerit Ferrandus ab hujuſmodi verbis ſuperaddendis: ut taceam non adeò deploratæ fidei credendum eum eſſe, ut Concilia decerpendo adulterare & de ſuo amplificare vellet.

Impoſtoris igitur totum hoc opus eſt: quem etiam certum puto integrum hoc capitulum ſextum addidiſſe. Valdè enim inutile ac ſuperfluum videtur prohibere, cap. 6. *ne unus Epiſcopus Epiſcopum ordinet*, poſtquam cap. 4. ſtatutum legitur, *ut Epiſcopus à tribus ordinetur, conſentientibus aliis per ſcripta*; & cap. 5. *ut in ordinando Epiſcopo alii quoque Epiſcopi ſuper tres addantur, ſi ab aliquo fuerit contradictum*: præſertim cùm priori etiam ſuffragium Zellenſis Concilii accedat.

Tria ultima loca Ferrandi examinantur.

Tres reliquæ citationes titulorum 130. 138. & 174. nihil quidem in ſe ipſis falſi continent; ſed ex priorum duorum adjectione in adjectionis quoque ſuſpicionem veniunt. Quid quod titulus 130. duo decreta Siricii in unum contrahit; & mulierem pro vidua ſupponit, quod denique duo poſtremi tituli ſuperflui videntur. Nam titulus 138. *Ut ab electum Clericum alia Eccleſia non admittat*: continetur titulo 27. *ut Epiſcopus alienum Clericum non ſuſcipiat*: & adhuc clarius habetur in tit. 53. *Ut nullus Epiſcopus vel Presbyter vel Diaconus excommunicatus communicet.* Nam Canones Nicænus 5. Sardicenſis 16. Carthaginenſis 8. & Antiochenus 2. ex quibus titulus ille 53. refertur, expreſſiſſimis verbis definiunt: ne Clericus abjectus ab alio admittatur: ut otioſum fuerit alterum titulum de eadem materia adhuc ponere. Titulus verò 174. *Ut venientes à Novatianis vel Montenſibus per manus impoſitionem ſuſcipiantur*: ex titulo 177. prorſùs inutilis redditur, & amplificatoris otioſi manum prodit. Hoc enim ultimo eadem diſciplina de Novatianis iiſdem ſtatuitur: *Ut Novatiani vel etiam Quartadecimani non recipiantur, niſi prius hæreſim ſuam condemnaverint: ita ut Symbolum fidei doceantur, & chriſmate ungantur, ex Concilio Loadicenſi, tit. 7.* cui ſuffeciſſet locum Zellenſis illius Concilii ſubnotari; niſi commentitiæ hujus Synodi decreta obtrudendi libido diſtinctum titulum fieri poſtulaſſet.

Ex his perſpicuum eſt fidem Breviationis Ferrandi, aliqua ſaltem ſui parte vacillare: quâ ſemel in aliquibus titulis interpolatione detecta, ceterorum ejuſdem Breviationis capitulorum plurimùm detrahitur autoritati: cùm & interpolatam illam eſſe conſtet, & incertum maneat in quas ejus partes graſſata ſit impoſtoris manus. Ex quo rurſus ſequitur, Concilio Zellenſi ſeu Telenſi, & Siricii Epiſtolæ eidem annexæ nihil addi roboris ex illa Collectione: cùm ratio ſubſit de ejus ſinceritate ambigendi: & ſi quidem ſubdititiæ ſint aliquæ Breviationis illius vel partes vel citationes, illæ maximè tales eſſe credendæ, quæ ſunt de Zellenſi vel Telenſi Concilio: quandoquidem eæ ſemper vel ſolæ ſint, vel ordine ultimæ: quod adjectionis ſuſpicionem in hujuſmodi dubiis, plurimùm adaugere norunt rei criticæ periti. Hæc demùm ſuſpicio adhuc ex diverſitate citationum illius Concilii confirmatur.

CAP. III.

CAPUT III.

Hujuſmodi fragmentum Telenſis Concilii nomine donatum commentitium eſſe demonſtratur.

QUicquid tandem ſit de Breviatione Ferrandi, Concilium illud, cujus nunc habemus fragmentum Siricii Epiſtolæ præfixum, quodque Telenſe appellant, commentitium eſſe contendo, & ex his probationibus, ni fallor, perſuadeo.

Prima repetitur ex jam dictis de nomine Concilii: conſtat enim ubique Telenſe ſcribi, nec librariorum errore ita ſcriptum. Liquet portò unicam eſſe Telenſem civitatem, quæ in Proconſulari jacet Provincia: Donatianum autem Teleptenſem in Bizacena Epiſcopum Synodum in Proconſulari habuiſſe, ſomnium eſt impoſtoris, cui nec diſciplinæ Eccleſiaſticæ, nec Africanarum regionum notitiæ ſatis affuit, ut ſcitè fraudem texeret. Etſi enim hujus nominis fuerit fortè vicus aliquis in Byzacena nuſquam tamen apud ſcriptores celebratur: cùm tamen non ita ignobilis fuiſſe debuiſſet, in qua Synodus ampla conveniret, ad quam & Proconſularis Provinciæ legati concurrerent.

2. Probabile non eſt Synodum habitam fuiſſe tunc temporis in Bizacena Provincia VI. Calend. Martias, cùm generalis totius Africæ conventus menſe Maio ſequente congregari deberet, & jam tum indictus eſſet. Quantum enim ex fragmento apparet, nullum majoris momenti negotium in illa Synodo tractandum erat, quàm lectio Epiſtolæ vel Epiſtolarum Siricii: quæ profectò (præſertim cùm tunc vel inſtaret vel jam inchoata eſſet facta Quadrageſima) ad generalem uſque Synodum differri facilè poterat, in qua majori pompa ac ſplendore ab omnibus ferè totius Africæ Epiſcopis audita eſſet Epiſtola, quæ ad omnes etiam erat ſcripta, ſi inſcriptioni fides.

3. Cùm generalis non prædicetur hæc Synodus, non eſt ratio cur ex Provincia Proconſulari legati adfuiſſent Telenſi illi Synodo. Conciliorum enim Africanorum genera duo indicat ac decernit Milevitana Synodus: alia erant generalia totius Africæ, pro cauſſis communibus habenda; alia particularia, pro cauſſis, quæ cùm communes non eſſent à cujuſque Provinciæ Epiſcopis diſcutiendæ erant. Quid igitur in ea Synodo Legati Proconſularis Provinciæ? Animadvertit proculdubiò Lector eruditus quicquid id eſt fictum eſſe ab hujus Synodalis fragmenti artifice, cujus tale conſilium fuiſſe mihi videtur.

Qua occaſione fragmentum confictum eſſe putatur.

Neſcio quis Romanæ amplitudinis autoritatiſque præpoſterè ſtudioſus, ut vidit malè ſucceſſiſſe Legatis Romanis operam, quam pro jure appellationum ad ſedem Apoſtolicam deferendarum in Africanas Provincias invehendo poſuerant, ſub Romanorum Epiſcoporum Zoſimi, Bonifacii & Celeſtini Pontificatu; hujuſmodi mali ſucceſſûs memoriam obliterare conatus eſt; quod & hac arte non fruſtrà tentandum putavit; ſi celebrem aliquam Synodum Africanam pluresve produceret, quæ præceptis Romani Pontificis ſe ſe ultro ſubmiſiſſent; ejus recepiſſent decreta, eis obtemperaſſent, non in una tantummodò Provincia; ſed etiam in pluribus.

Digitized by Google

Credidit præterea majus adhuc pondus habituram Synodum, ſi eo ipſo tempore, quo Legatis Zoſimi res minùs feliciter ceſſerat in Carthaginenſi Concilio, Synodus illa celebrata oſtenderetur. Fixa eſt igitur ſub Zoſimo Synodi Epocha. Ut verò etiam ab antiquo receptam Pontificis autoritatem in Africanis regionibus oſtenderet, introduxit Legatos Provinciæ Conſularis, qui literas Siricii commemorarent in alia Synodo Tuſdritana acceptas, lectas, approbatas. Atque hæc omnia conjecit in prologum fictitiæ Synodi: quem ut conderet, oculos convertit ad Synodum Carthaginenſem anni ſequentis, ex cujus præfatione formam ſuæ cudendæ accepit, quæ eodem modo incipit: *Poſt conſulatum*, &c. Ex eodem & ex Milævitano Concilio præſidem ſuæ Synodi mutuatus eſt impoſtor, Donatianum ſcilicet Teleptenſem Epiſcopum Bizacenæ tunc primatem. Ex eodem etiam Legatos Provinciæ Proconſularis aſſumſit, quos coram Pſeudo-Synodo ſiſteret, Vincentium & Fortunatianum, qui in Milevitana Synodo Legati electi ſunt ex Provincia Carthaginenſi, & in præfatione pariter Carthaginenſis, anni 419. nominantur. Reliquos Epiſcopos è variis Synodis vel Epiſtolis arceſſiit, aut ipſe finxit. Locum Synodi apud Telenſem civitatem conſtituit, non magnoperè ſolicitus, an in eadem Provincia jaceret, modò ſciret in Africa eſſe hujus nominis locum. Denique Epiſtolam Siricii Papæ annexuit, cujus gratia tota hæc fabula adornabatur. Hæc etſi à contentioſis hominibus eludi poſſint, ſatis erunt tamen apud cordatum ac ſincerum Lectorem, ut fraudis reus impoſtor convincatur: quod & ſequentibus confirmamus.

4. Igitur mendacii indicium ex ceteris verbis elicitur. Inducit enim duos Legatos ſimul loquentes: *Vincentius & Fortunatianus dixerunt*: tum omnes Epiſcopos Synodi reſpondentes: *Epiſcopi dixerunt.* Poſtulant ut recitentur Epiſtolæ Siricii, una tamen ſolummodò legitur. Denique ut multa barbariem, ſpirantia omittam, revocatur in memoriam Synodus Tuſdritana vel Tyſdritana, cui dicuntur intereſſe Epiſcopi Telenſis hujus Concilii: *Etiam cum Thiſdre fuiſſemus, ſicut meum recolit memorialis auditio veſtra*, &c. quaſi Provinciæ unius Epiſcopi alterius Provinciæ Synodis intereſſe potuiſſent: Thuſdritanam enim Synodum nemo eſt, qui generalem totius Africæ conventum aſſerat.

5. Cùm ex toto hujuſmodi Concilio aliud nihil poſteritati traditum inveniatur, præter recitationem hujus Epiſtolæ Siricii Papæ, profectò iſtud nimis affectatum eſt, ac meritò in ſuſpicionem trahit ſuppoſitionis tale fragmentum. Cur enim omiſſi Canones, qui à Ferrando referuntur, ſi in eadem Synodo conditi? Cur altera Epiſtola Siricii prætermiſſa, cujus mentio in eodem fragmento, quæque juſſa eſt pariter recitari? Cur alia negotia in ea Synodo Tractata ſilentio preſſa ſunt? Dubitandum enim non eſt, quin in ea Synodo ad quam ex primaria Africæ Provincia Legati convenirent, res magni momenti ventilandæ eſſent. De his tamen ne verbum quidem.

6. Certum eſt per eam ætatem Africanos ſuarum Eccleſiarum adminiſtrationem ex propriarum Synodorum Canonibus geſſiſſe, nec leges Eccleſiaſticæ diſciplinæ à tranſmarinis regionibus ſibi imponi paſſos, tametſi cum de communi cauſſa fidei ageretur, ut de Pelagiana hæreſi, ad ſedem Romanam relationem dirigere non omittetent. Ea enim erat Africanæ diſciplinæ puritas & ſanctimonia, ut eam & pleræque aliæ Eccleſiæ ultrò amplexæ ſint, & propriam ſibi Romana ipſa fecerit. Africana verò vix alienas regulas ſuis immiſceri paſſa eſt. Nec alios Canones, præter Nicænos, in ea viguiſſe, uſque & autoritate donatos putem ante Concilium Calchedonenſe: poſt quod ceteri Orientalium Provinciarum Canones pleriſque invecti ſunt Eccleſiis ex primi Canonis Synodi illius Oecumenicæ præſcripto: inde eſt enim quod à Ferrando in ſua Breviatione commemorantur. Patuit certè in Synodo illa Carthaginenſi anni CCCCXIX. in qua appellationum cauſſa ventilata eſt occaſione Apiarii, quantoperè abhorrerent Africani à tranſmarinis legibus intra Africam admittendis.

7. Si quæ hic prædicantur de Geſtis in utraque Synodo, Thuſdritana & Telenſi, vera omninò eſſent, nunquam ea referre prætermiſiſſent Legati Papæ Bonifacii in laudata Synodo Carthaginenſi: ut autoritatem ſedis Apoſtolicæ, cujus aſſerendæ gratiâ miſſi fuerant, tali præjudicio confirmarent: non parvum enim fuiſſet receptæ hujus autoritatis argumentum, quod à gemina Synodo, utraque numeroſâ, alterâ in Proconſulari ſeu primaria Provincia, alterâ in Byzacena coram Legatis Epiſcoporum Proconſularium habitâ, tantâ cum veneratione recepta eſſet Pontificis Tractatoria ſeu Tractoria, tam avidè audita, inſertaque Synodicis Actis tanquam diſciplinæ norma, cui parere omnibus neceſſitas eſſet. Nihil tale egerunt Legati; ut vel propriæ cauſſæ obliti dicendi ſint, quod probabile non eſt, vel fictitium credendum ſit quod hic de utraque Synodo obtruditur.

8. Cùm tota hæc Synodus, vel Synodi pannus eo conſilio deſcriptus ſit, ut ei Siricii Epiſtola ſubjungeretur, atque ita alterutri ex altera ſuffragium conciliaretur; non erit quo Concilii iſtius ſinceritas ac veritas utcunque fulciatur, ſi ſemel de Epiſtolæ νοθεία conſtiterit: cum gemina Synodus Africana non ita hebes & vecors putanda ſit, ut commentitiam Epiſtolam velut ſinceram & genuinam amplecteretur, ac pro decreto Apoſtolico ſuſciperet. Nihil eſt autem meo judicio, clarius, quàm hujus Epiſtolæ impoſtura & ſuppoſitio, quam variis argumentis palàm facere ſequenti capite conabimur.

CAPUT IV.

Siricii Epiſtola fragmento ſubjuncta ſuppoſitionis arguitur. Primum νοθείας argumentum ex primo Epiſtolæ decreto; cujus variæ lectiones ac ſenſus varii expenduntur.

ANte omnia primum hujus Epiſtolæ decretum ad examen revocandum eſt, cùm in eo difficultatis non parum verſari videatur, tum ex ipſa ejus materia, tum ex diverſa lectione, quæ in variis Codicibus occurrit. In Oxonienſi enim ita habetur: *Primum, ut extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ Primates nemo audeat ordinare: integrum enim judicium eſt, quod plurimorum ſententia conſecratur.* In collectione Conciliorum & in Thuaneo Codice ſic legitur: *Primum, ut extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ, hoc eſt, Primatis, nemo audeat ordinare, integrum enim judicium eſt, quod plurimorum ſententia conſequatur.* Denique apud Innocentium, ex cujus ad Victricium Epiſtola hæc tota ferè ſumta eſt, ita refertur: *Primum, ut extra conſcientiam Metropolitani Epiſcopi nullus audeat ordinare Epiſcopum:*

Digitized by Google

CAP. IV. *Epiſcopum : integrum enim eſt judicium , quod plurimorum ſententiis confirmatur.*

Senſus verborum Innocentii clariſſimus eſt, nihilque continent , quod Canonum Nicænorum aliorumque antiquiorum diſciplinæ non omninò congruat.

Senſus eorumdem , ut jacent in codice Oxonienſi , planus eſt. Per ſedem enim Apoſtolicam , Romanam intelligit : per Primates verò , ſingularum provinciarum Africanarum Metropolitanos deſignat ; vultque autor Epiſtolæ prohibitum eſſe , ne quiſquam Africanorum Metropolitanorum ordinari poſſet abſque conſenſu & conſcientia Romani Epiſcopi : atque adeò non dubito quin hæc genuina ſit adulterinæ Epiſtolæ lectio. Quod enim in editione vulgari legitur : *Ut extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ , hoc eſt , primatis nemo audeat ordinare* : prorsùs non video ad quem commodum ſenſum poſſit revocari. Franciſcus Florens antecesſor Aurelianenſis eruditione conſpicuus in Tractatu 6. ad Tit 6. Decretalium , de electione & electi poteſtate , pagina 194. putat verba hæc eſſe interpolata , legendúmque tantummodò : *Extra conſcientiam Primatis* , deletis his verbis intermediis : *Sedis Apoſtolicæ , hoc eſt* : tanquam ſubditiciis. Reclamat Chiffletius ex autoritate vetuſtiſſimorum Codicum , qui integram illam lectionem exhibent , inter quos Corbeienſem laudat antiquitate venerandum. Ipſe verò verba illa *Apoſtolicæ ſedis* conſervans , de Primate ipſo interpretatur , cui ad hunc effectum Apoſtolica ipſa ſumma autoritas jure competeret : ut nihil neceſſe eſſet eo in caſu Romanum Pontificem convenire : atque id nominis ab antiquioribus cuicumque ſedi Epiſcopali paſſim attributum legi. Poſtremum quidem iſtud fateor : ſed inde creſcit difficultas , non ſolvitur Si enim quælibet ſedes erat Apoſtolica , eóque nomine decorabatur , quomodo Primati ita proprium erit , ut eo deſignatum Primatem Pontifex velit ? Deinde etſi poſſet quælibet Epiſcopalis ſedes dici Apoſtolica , vix tamen eo modo id uſurpatum invenias , quo in hoc decreto , præſertim verò à Romanæ ſedis Pontificibus , qui titulum iſtum vix cum ſolis majoribus Orientalium partium ſedibus communicabant : quemadmodum Leo noſter ad Marcianum Auguſtum ſcribens de Anatolio CP. Epiſcopo : *Non dedignetur* , inquit , *Regiam civitatem , quam Apoſtolicam non poteſt facere ſedem* Denique non iis verbis uſus eſſet Siricius , quæ interpretatione egerent , ſed vel ſolummodò Primatem , vel , quod Afris familiare erat, primæ ſedis Epiſcopum dixiſſet. Quamquam & hoc valdè ſupervacaneum erat Africanis regionibus commendare , quæ id & propriis legibus cautum habebant , & religiosè obſervatum.

Ep. 78. cap. 3.

Aliud igitur fuit Autoris Epiſtolæ conſilium , quod facilè ex Codicis Oxonienſis lectione intelligitur : nimirum hoc ſancitum præſenti decreto voluit , ne Eccleſiarum Africanarum Primates abſque conſcientia Romanæ ſedis ordinarentur : *Ut extra conſcientiam Apoſtolicæ ſedis Primates nemo audeat ordinare.* Quæ lectio inde etiam confirmatur , quod niſi legatur *Primates* nullum erit nomen quod à verbo illo *ordinare* regatur : ex quo fiet ut & oratio manca ſit , & ſenſus ambiguus. Ordinandi quippe vox non unius eſt poteſtatis apud ſcriptores rei Canonicæ , ipſoſque Canones. Sæpè enim , ut alibi adnotavimus , adminiſtrationem ſignificat , aliquando conſecrationem Epiſcopi , frequentiſſimè ſecundi , tertii , aliorumque inferiorum ordinum celebrationem deſignat : & ad quem iſtorum ſignificatuum ea vox hoc loco coërceri debeat dubium remanebit , ſi vulgaris lectio retineatur. Quamobrem noſtram eſſe præferendam , ut autoris menti congruentem, exiſtimo. CAP. V.

Verùm ut communiori vocum uſui & grammaticæ legibus magis accommodatur , ita regionum iſtarum diſciplinæ ac moribus prorſus adverſatur. Si enim Primatum nomine Carthaginenſem Epiſcopum intelligat , non pluralis , ſed ſingularis numerus apponi debuerat : cum unicus eſſet hujuſmodi Primas in Africa. Sed & quàm hoc ab Africanis juribus & conſuetudine alienum , ut ad Epiſcopum Romanum de ordinando Carthaginenſi Epiſcopo conſultatio vel relatio mitteretur. Quod ſi per Primates Metropolitanum uniuſcujuſque Provinciæ Epiſcopum ſeu primæ ſedis antiſtitem deſignat ; jam verò ineptiſſimum eſt ac ridiculum iſtud decretum ; quod Primates extra conſcientiam ſedis Apoſtolicæ ordinari vetat : cùm Primates in Africa , excepto Carthaginenſi , nunquam ordinarentur , ut ſæpiùs à viris eruditis obſervatum. Fixæ quippe non erant Primatum ſedes iis in regionibus , ſed deſultoriæ ; nec Epiſcopi à ſuarum ſedium antiquitate vel dignitate primatûs honorem conſequebantur ; ſed ſedes ipſæ ad hanc prærogativam Epiſcoporum ſuorum Primatu ætatis & conſecrationis antiquitate evehebantur : ita ut quiſquis ordinabatur Epiſcopus , is inter ſuos Comprovinciales Epiſcopos ultimus eſſet : excepto Carthaginenſis civitatis Epiſcopo , qui totius Africæ Primas ordinabatur ex proprio ſuæ ſedis privilegio. Hancque conſuetudinem etiam poſt Gregorii Magni Pontificis Romani tempora viguiſſe in Africanis regionibus , patet ex illius Epiſtola ad Epiſcopos Numidiæ , quibus *conſuetudinem ſuam immotam permanere concedit , ſive de Primatibus conſtituendis , ſive de cæteris capitulis.* Quamquam idem ad Gennadium Africæ Exarchum ſcribens optat ab eo Concilium Africanorum Epiſcoporum admoneri , *ut primas non paſſim , ſicut moris eſt , per villas , ſed in una , juxta eorum electionem , civitate reſideat.*

Primum igitur noſtræ argumentum adversùs hanc Siricii nomine confictam Epiſtolam ex hujus primi decreti inſulſitate repetatur , quod quovis modo legeris , nec ad uſum loquendi , nec ad grammaticæ leges , nec ad Africanam diſciplinam & conſuetudinem poſſis accommodare.

CAPUT V.

Alia ſuppoſitionis argumenta proponuntur adverſus Siricii Pſeudo-Epiſtolam.

SEcundam probationem noſtram inde conficimus , quod hæc Epiſtola tota ferè concinit cum Epiſtola Innocentii Papæ I. ad Victricium Rotomagenſem Epiſcopum : ut alteram ex altera tranſcriptam eſſe neceſſe ſit. A Siricio deſcriptam Epiſtolam Innocentii ſucceſſoris ſui nemo dixerit. Innocentium à Siricio mutuatum eſſe , ne ſuſpicabitur quidem , qui attenderit Innocentium non omiſſurum fuiſſe de Siricio mentionem injicere , ſi ejus verba & decreta uſurpaſſet , cùm id in Epiſtola ad Exuperium præſtiterit , etſi non tanta eſſet neceſſitas. Deinde vel Victricium ad Epiſtolam Siricii remiſiſſet vel novam proprio marte ac ſtylo condidiſſet. Denique nihil immutaſſet in decretis , nihilque truncaſſet eorum , quæ ad ſedis Apoſtolicæ ſplendorem pertinebant

3. Nihil ſomnio ſimilius eſt , quàm quod indicatur in præfatione , propter Afros maximè

has literas datas eſſe à Synodo Romana : *Quia in præſenti præ valetudine corporis, aut feſſa ætatis cauſſa minimè adeſſe potuerunt.* Quaſi Romam ad Synodos convenire ſolerent Africani Epiſcopi, & ſola adverſæ valetudinis, aut effœtæ ætatis cauſſa eoſdem à Synodo abſentes feciſſet. Admirationem adhuc auget, quod quaſi de fortuita Synodo loquitur initio Epiſtolæ : *Cum in unum plurimi fratres conveniſſemus ad ſancti Apoſtoli Petri reliquias, &c.* à cujuſmodi fortuito conventu cur plerique abfuerint, non eſt ex valetudine vel ætate ratio arceſſenda.

4. Non minùs abhorrent ab illius ævi moribus & agendi modo cum Africanis, verba illa duriora : *Nemo audeat* : quibus erga Africanos uſum eſſe Siricium non facilè quis crediderit.

5. Quænam eſt hæc ratio decreti primi, ut videlicet ſine conſcientia ſeu Metropoliani, ſeu Primatis, ſeu ſedis Apoſtolicæ nemo ordinare præſumat : *Integrum enim judicium, quod plurimorum ſententia conſecratur.* Quis primatem pluримos eſſe dixerit ? Quis judicium conſecrari alicujus ſententià ? At eadem ratio, inquies, affertur ab Innocentio. Puto ego mendoſam eſſe Innocentii lectionem & interpunctionem, hæcque verba *integrum judicium eſt, &c.* ad poſteriorem decreti partem pertinere, cujus optima eſt ratio : *Integrum judicium eſt quod plurimorum ſententiis confirmatur : ne unus Epiſcopus ordinare præſumat Epiſcopum, &c.* Nec gratis aut ſola hac ratione nixus id conjicio : autoritas enim Codicis Oxonienſis accedit, in quo cauſſativa particula *enim* deſideratur ante vocem *judicium* : tametſi eam in contextu Epiſtolæ poſuimus ex aliis Codicibus. Idem porrò non valet pro Siriciano loco ; cùm illa verba primum capitulum claudant, nec ad ſequentia referri poſſint, quæ pro alterius decreti initio ponuntur.

6. In ſecundo illo decreto verba hæc adduntur, quæ apud Innocentium non repeiuntur : *Propter arrogantiam.* Poſt hæc videlicet verba : *Ne unus Epiſcopus Epiſcopum ordinare præſumat.* Quaſi hoc liceret, modò citra arrogantiam fieret. Ubi interpolationi, & diſciplinæ & linguæ corruptela miſcetur.

7. Manifeſtam faciunt impoſtoris vel malitiam vel inſcitiam verba hæc capitis 9. *Suademus ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non coeant : quia in miniſterii quotidianis neceſſitatibus occupantur* : ubi ſuadet & hortatur autor Epiſtolæ, ſicut & inferiùs, *hortor, moneo, rogo, &c.* quaſi lege continentiæ non tenerentur Sacerdotes & Levitæ ; non ita Innocentius, cujus verba corrupit ; nam pro *ſuademus*, habet : *Tenere Eccleſia omninò debet.* Non ita Siricius ipſe in Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem ; ubi Sacerdotes & Levitas de uxoribus propriis filios procreantibus, quaſi graviſſimi criminis reos laceſſit, additque : *Quarum ſanctionum* (ſacræ ſcripturæ) *Sacerdotes omnes atque Levitæ inſolubili lege conſtringimur, ut à die ordinationis noſtræ ſobrietati ac pudicitiæ & corda noſtra mancipemus & corpora.* Decernitque inſuper, ut qui hujus criminis rei convicti fuerint à miniſterio ſuo pellantur, eiſque omnis indulgentiæ aditus præcludatur. Perſpicuum igitur eſt autorem Epiſtolæ, ſacræ diſciplinæ, quæ Siricii temporibus in Romana Eccleſia vigebat, & ab ipſo Siricio fuerat ſancita, vel ignarum fuiſſe vel contemtorem : quod de Siricio vel alio Pontifice Romano dici nefas eſt.

8. Ineptum illud figmentum, in iis quæ ab Innocentio vel aliis mutuatus non eſt, ita rudis eſt & infantis loquelæ, ut vix queat ſtylo mentem ſuam autor exprimere. Talia ſunt, *populi voluptatem ſequi, feſſa ætatis cauſſa, præcepta imperare,* pavi more pro *ſimiliter, à Canonum ratione evagari.*

9. Quid ſibi vult nugator ille, cum Sacerdotem omni momento paratum eſſe debere ait, ne aut ſacrificium offerre aut baptizare cogatur ? De baptiſmo quidem occaſio naſci poterat ex inſtante Cathechumenorum vel infantium morte ; at ſacrificiis offerendis ſtati dies erant conſtituti, certæque dies horæ, nec timendum erat Sacerdoti ne omni momento offerre cogeretur : cum ſoli Dominici feſtivique Dies Myſteriorum celebrationi deputati eſſent. Longè correctiùs loquitur Innocentius, cùm Sacerdotibus ait *& orandi & ſacrificandi juge officium eſſe* ; juge enim officium eſt, non jugis omni momento neceſſitas.

10. Non memini me unquam legere Epiſtolam antiqui alicujus Pontificis Romani, quam *Romæ datam*, vel *in Concilio Epiſcoporum*, in fine notaret ; quando enim Synodalis Epiſtola mittitur, id ſtatim in fronte exprimitur in hunc modum ab ipſo Siricio uſurpatum : *Siricius & ſancta Synodus octoginta Epiſcoporum quæ Romæ convenit apud S. Petrum.*

11. Tam adverſùs hanc Epiſtolam, quàm contra Concilii ipſius veritatem facit, quod cùm ſæpiùs de continentia Clericorum actum ſit in Carthaginenſibus Conciliis nunquam tamen de Telenſi Concilio, vel de Epiſtola Siricii in eo relectâ facta eſt mentio : cùm tamen præcipua Epiſtolæ materies continentiam Sacerdotalem attineret. Extat etiam in Codice Africano num. 4. ſuffragium Fauſtini Potentinæ Eccleſiæ Epiſcopi, Legatique Romanæ Eccleſiæ, in quo ita loquitur : [a] *Placet ut Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus, vel qui ſacramenta contrectant pudicitiæ cuſtodes ab uxoribus ſe abſtineant.* Quod ſuffragium vel ad Carthaginenſem anni 418. vel ad ſequentis anni Synodum pertinet, quæ utraque Zellenſi vel Telenſi poſterior fuit. Porrò legationis ſuæ ejuſque ſedis, cujus vices gerebat, oblitus eſſet Fauſtinus, niſi hoc loco laudaſſet Siricii Epiſtolam ad Afros miſſam. Quod verò nihil de ea commemorent vel Legati Apoſtolici, vel Aurelius cujus autoritate Vincentius & Fortunatianus ad Telenſem Synodum eſſent delegati, vel ipſi Vincentius & Fortunatianus, qui utrique huic Carthaginenſi Synodo aderant, certiſſimum apud me eſt ſuppoſitionis illius Epiſtolæ argumentum.

[a] Hæc verba ſunt canonis 11. Concilii Carthag. II. ſub Genethlio. a. 390.

Faceſſat ergo Illuſtriſſimi Petri Marcæ conjectura : qui primam continentiæ Clericalis neceſſitatem apud Africanas Eccleſias à Siricii Conſtitutione manaſſe aſſerit Concordiæ lib. 1. cap. 8. num. 4. Unde enim id affirmandi fiduciam cepit, inde ego idem negandi argumentum ſumo. Quippe cùm tam in Concilio Carthaginenſi anni 390. quàm *in præterito Concilio*, quod in illo citatur, mentio non ſit Siriciani decreti in Africam miſſi & recepti, meliùs ex illo rejicitur, quàm aſtruitur, Sirician æ hujus Epiſtolæ autoritas. Deinde quis Marcam docuit, Concilium illud præteritum Canone Carthaginenſi notatum, ante annum 388. vel etiam ante Siricii Pontificatum celebratum non fuiſſe ? Denique illa ipſa ſecunda Synodus Carthagine habita ab Apoſtolorum doctrina & à totius antiquitatis obſervantia, non à Siriciano decreto, autoritatem ſuo arceſſit : *Ut*, inquit, *quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus.* Carthaginenſis I. ſub Grato Epiſcopo, quæ Julii Papæ temporibus celebrata dicitur, legem ſancit ; *Ut nullis liceat ab affectu abſtinentibus carnali apud extraneas pariter commorari* ; ubi & legem continentiæ jam olim indictam iiſdem ſupponit, quorum caſtitati providet, & Clericos eadem lege coërcere videtur : cum in fine Canonis aliam Laïcis pœnam, aliam Clericis videatur imponere : *Si ergo Luici*

Digitized by Google

CAP. V. *ſunt*, inquit, *poſt commonitionem, ſi contemſerint à communione ſeparentur*. De Clericorum pœna ſilet, quoniam præcedentium Canonum autoritate noverant proculdubio ſancitam fuiſſe. Sed tamen ſupponit Clericorum aliquos lege continentiæ adſtrictos: alioqui ſupervacanea Laïcorum exceptio. Ita Canon 25. Carthaginenſis 3. dicti communis eſt clericis & continentibus.

Addo prætetitum illud Concilium à Carthaginenſi 2. citatum, non tam legem tuliſſe de continentia Clericorum, quàm *de continentia & caſtitatis moderamine tractaſſe*. Ipſa ſuot verba Canonis, quæ non ſatis perpendit Marca, nec tam probant edictum ut Clerici ab uxoribus abſtinereot, quàm indicatum. qui Cle icorum ad hoc non cogi deberent, qui verò eſſent cogendi: nonnullis videlicet ſeverioris diſciplinæ ſtudioſis, minores etiam Clericos abſtinendi neceſſitati ſubjicere volentibus. Quam interpretationem ex ipſius Canonis lectione emergentem, confirmat alter Canon Concilii Carthaginenſis anoi ſeu 398. ſeu 401. qui io Codice Africano ſeptuageſimus numeratur: *Placuit*, inquit, *Epiſcopos & Presbyteros & Diaconos ſecundùm priora ſtatuta etiam ab uxoribus abſtinere: quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio: Ceteros verò Clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundùm uniuſcujuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſervari debere*. Ubi Canon priora ſtatuta innovans, hoc imptimis conſtituit, ac illis conſtitutum demonſtrat, quinam Clericorum continentiæ legi ſubjiciendi eſſent, tres ſcilicet priores gradus: quinam ſuo hac in re arbitrio eſſent relinquendi. Simulque docet quaſdam fuiſſe in Africanis regionibus Eccleſias, quæ hanc conſuetudinem obſervarent, ut ceteros Clericos compellerent ad ſubeundam continendi neceſſitatem; quæque alias etiam ad eandem obſervantiam vellent pertrahere. Unde occaſio data ut in illo *præterito Concilio de continentia & caſtitatis moderamine tractaretur*: & ſoli *gradus iſti tres conſcriptione quadam caſtitati per conſecrationem annexi ſint*.

Ex dictis ſatis ſuperque probatum, ni fallor, habetur, quicquid ſive in illo Synodi fragmento ſive in Epiſtola Siriciana ei ſubjuncta continetur, protſus commentitium eſſe & impoſtoris arte confictum. Unum eſt ex quo fidei non nihil mereri videatur: quod videlicet inſertæ ſint Synodus & Epiſtola codici illi Romano, cujus & antiquitatem & ſinceritatem ipſi tantoperè commendavimus. Verùm non tanti eſt hæc ratio, ut contrariis argumentis ſuperiùs prolatis præponderare debeat: cùm facile potuerit poſterioribus ſeculis genuino codici fictitium ſcriptum ſuperaddi. Hoc eo probabilius eſt, quod ultimum Capitulorum locum occupat, ubi plerumque annecti ſolent ſive appendices, ſive ſupplementa, ſive quid aliud vel germanum, vel ſuppoſititium. Nec hoc ſine exemplo: ſimili enim fraude auctiorem unâ Epiſtolâ eſſe factam Dionyſianam decretorum Pontificiorum Collectionem, inferiùs probabimus in Notis ad Epiſt 1. pag. 408. Breviationem Canonum Ferrandi Diaconi nonnullis etiam additamentis eſſe ſimiliter interpolatam diximus ſuperiùs pag. 389. ſexcenta ſunt alia hujuſmodi exempla.

Sed & idem hic locus manifeſtè adhuc impoſturam prodit. Si enim genuinæ eſſent Synodus & Epiſtola, non tam diù latuiſſent Eccleſiæ Romanæ Clerum, nec ad poſtremum codicis locum rejectæ eſſent. Cùm enim unaquæque illius pars per id temporis eidem inſerta ſit, quo vel innotuit, vel in uſum & autoritatem recepta in Eccleſia Romana; mirum certè eſſet genuinam Siricii Epiſtolam tam ſerò ad notitiam Romanorum perveniſſe, vel ab iiſdem eſſe probatam. Incredibilis etiam ſupinitas, ſi Acta Synodi numeroſæ, & Romanæ Eccleſiæ votis tam ſecunda voluntate ſuffragantis poſthabuiſſent, neque in ſcrinia ſua & codicem Romanum niſi poſt centum annos retuliſſent; præſertim cùm tot alia ſcripta minutioris momenti in ſuum illum codicem Canonum & Conſtitutorum ultrò conjecerint Fidei libellos, Epiſtolas, Narrationes, & alia benè multa, quæ nec ad Synodorum vel decretorum Pontificiorum autoritatem accedunt nec Romanam rem proximè attinebant. Nihil eſt igitur unde ex codice genuino ſubditiriæ hujuſmodi ſcriptiunculæ autoritas concilietur. CAP. V.

Ceterùm ſi cujus fortè mentem hæc inceſſat opinio: utrumque illud monumentum inter ſpuria ſcripta relegari invidioſo erga Romanam Eccleſiam animo; is profectò & de noſtra mente peſſimè judicat, & quid verè ſedis Apoſtolicæ rationibus conducat, minimè novit. Revera enim & Eccleſiæ Romanæ Epiſtola illa & Siricii memoriæ contumelioſa eſt. Cùm videlicet ſanctior ſemper fuerit Eccleſiæ hujus primariæ diſciplina circa alia paſſim capita: maximè in iis, quæ ad Clericorum ſanctimoniam continentiamque ſpectant, ceteris Eccleſiis religioſior merito jure ſemper eſt habita. Hinc prima videtur Subdiaconis continentiæ legem indixiſſe. Hinc Ancyranæ Synodi Canonem illum decimum ſuis Regulis ut accenſeret non ante ſibi perſuaſit, quàm illum ſeveriori ſuæ diſciplinæ accommodaret: quoniam videlicet Canon ille Diaconis, qui in ſua ordinatione continentiæ legi ſe ſe ſubdere recuſatant, conjugii licentiam indulgebat. Hinc denique Siricius ipſe in genuina Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, Sacerdotes & Levitas omnes divinarum etiam ſanctionum inſolubili lege conſtringi ſcribit, ut à die ordinationis ſuæ ſobrietati ac pudicitiæ & corda ſua mancipent & corpora. Et nihilominùs facetus ille Pſeudo-Epiſtolæ artifex, quaſi de ſervanda à ſacerdotibus continentia præceptum non haberet Siricius, eundem inducit velut conſilium dantem, ſuadentem, hortantem, rogantem denique ne illi cum uxoribus ſuis coëant, non quaſi rem imperatam, ſed velut dignam, pudicam & honeſtam ſuggerat.

Hoc videre noſtri ſeculi novatores clericali continentiæ infenſi, & Siricii, ut putabant, indulgentiam notare non omiſerunt, velut ad ſuum dogma magis accedentem, quàm reliqua Pontificum decreta. Inter ceteros Georgius quidam Calixtus in Academia Julia profeſſor in Tractatu de Conjugio Clericorum, quem Helmæſtadii edidit ann. 1631. pagina 345. hæc habet: *Videtur*, inquit, *Siricius magis perſuadere velle, quàm cogere; & conſilia potius quàm imperia promere*: Suademus, *ait: item*: Hortor, moneo, rogo. Et inferiùs pagina 355. *Neque diſſimulandum eſt*, inquit, *videri Siricium in poſteriori ad Africanos Epiſtola mitius & remiſſius agere . . . . . fortè à moderatioribus admonitus, aut jam ſentiſcens & animadvertens* [illegible], *de fervore ſuo aliquid decedere paſſus eſt*. Vides ut iſto panno miſerè abutantur hæretici, & quantoperè interſit honoris & ſedis Apoſtolicæ & Eccleſiæ Africanæ & Synodorum, ne diuriùs Pſeudo-Synodus & Pſeudo-Epiſtola ſub iſta larva & Catholicis imponant, & hæreticis illudendi occaſionem miniſtrent.

DISSERTATIO DECIMASEXTA,

DE PRIMO USU CODICIS CANONUM DIONYSII EXIGUI IN GALLICANIS REGIONIBUS.

Ubi quòd ante Adriani Papæ I. & Caroli Magni Imperatoris tempora receptus non fuerit, oſtenditur: & quæ apud Gallias Latina Canonum Orientalium verſio ante hæc tempora viguerit, inquiritur.

I. *Cui hæc tenenda Diſſertatio.*

DE Collectionis Dionyſianæ uſu in Galliis diſſerere aggredimur: utrum videlicet ſtatim atque in Romana Eccleſia uſurpari illa cœpit, vel non multò poſt, à Gallicanis quoque Eccleſiis ſuſcepta fuerit, & in cauſſarum Eccleſiaſticarum diſceptatione uſu probata; an verò ad tempora uſque Caroli Magni Imperatoris Francorumque Regis illius codicis receptio in Galliis differenda ſit. In quo quidem proprias metas nonnullis proculdubiò tranſilire videbimur, & ab inſtituto noſtro longiùs recedere. Ab hoc tamen non recedimus: quandoquidem quo in loco fuerit Epiſtolarum Leonis per Galliam autoritas, an ante Dionyſii ætatem illic receptæ, an codicis tantùm illius ope Gallicanis regionibus innotuerint, ex hac diſcuſſione manifeſtum fiet. Deinde memini me non ſemel aſſerere in ſuperioribus Diſſertationibus, Codicem Dionyſianum nullam in Galliis autoritatem ante Imperatoris illius tempora eſſe adeptum: quod ne quis temerè à me dictum putet, aſſertionis meæ rationem Lectori me debere profiteor. Prætereà cum illuſtriſſimus Petrus de Marca hanc verſans quæſtionem validiſſimum habere ſe pro ſua ſententia teſtimonium crediderit ex Epiſtola ſancti Leonis diu ante Hadrianum Papam laudata in Gallicana Synodo; nobis hujus difficultatis illuſtrandæ pro ſuſcepto labore onus incumbit. Denique cum ex Codicis antiqui Eccleſiæ Romanæ, quem in publicum emittimus, cum Gallicana diſciplina collatione perſpicuum ſit Gallicanos noſtros Antiſtites non Romano uſque ad Dionyſium Exiguum Codice uſos eſſe, ſed proprio; non ſupervacaneum erit, nec viris eruditis ingratum nobiſcum diſcutere, utrum poſt conditum Dionyſii Codicem, aliquid in judiciorum Eccleſiaſticorum forma innovatum fuerit in Galliis: cui diſquiſitioni maximè proderit noſſe, quonam Codice Canonum, an Romano, an proprio uterentur Gallicani Epiſcopi, uſique fuerint uſque ad Caroli Magni ætatem.

Receptum ſtatim in Galliis Dionyſii Codicem, aſſirmat Marca.

Petrus de Marca, de Concordia Sacerdotii & Imperii libro 3. capite 4. ſibi perſuaſum aſſerit, *uſum Collectionis Dionyſianæ ſtatim atque edita fuit, priore interpretatione ſpreta, per Gallias invaluiſſe: tum quia apud ſedem Apoſtolicam vigebat, tum etiam quod nitore ſuo commendabatur, præ ſquallore veteris interpretationis: etſi hanc omnino Galli non deſeruerint.* Ad hujus autoris opinionem accedit ſcriptor novellus de Canonicis Epiſcoporum Judiciis, cap. 4. ubi contrariam ſuggillat, variiſque conjecturis convellere conatur.

Negant Juſtellus, Sirmondus & Florens.

Contrariam ſententiam tuentur viri tres, maximi apud antiquitatis Canonicæ ſtudioſos nominis, Chriſtophorus Juſtellus in præfatione Codicis univerſæ Eccleſiæ, Jacobus Sirmondus in præfatione ad antiqua Concilia Galliæ, & Franciſcus Florentius Anteceſſor Aurelianenſis in Diſſertatione de origine, arte & autoritate Juris Canonici, parte 3. quam ſententiam ut alterâ longè probabiliorem hâc diſſertatiunculâ vindicamus. Cui priuſquam manum admoveamus, unum & alterum monebo. Primum eſt duo eſſe ab invicem diſcernenda, quæ vel confundunt aliqui, vel ita conjuncta volunt, ut unum ex altero neceſſario conſequi exiſtiment. Nimirum decretales, ut vocant, Pontificum Romanorum Epiſtolas nonnunquam in uſum vocatas eſſe in priſcis Galliarum Synodis: alterum, Dionyſianam earum decretalium collectionem jam tum, cùm lucem videre cœpit, à Gallicanis Epiſcopis eſſe receptam auctoratamque ante Caroli Magni tempora. Prius illud negare, cum manifeſtum ſit, ſummæ fuerit dementiæ: ſed poſterius inde deducere & rationi & omnium Synodorum Gallicanarum conſuetudini adverſum eſſe conſtabit ex his, quæ modò dicturi ſumus.

Alterum, quod in anteceſſum Lectori ſuggero, hoc eſt, ita probationibus argumentiſque validis deſtitui contrariam opinionem, ut quotquot in ejus patrocinium adducuntur ab illius defenſoribus,

Digitized by Google

eidem omnino adverſa eſſe luce ipſa clariùs ſimus oſtenſuri.

II. — I. Argumentum quintuplex ex cauſa Contumelioſi. Anno 534.

Primum nobis argumentum ſuppeditat Contumelioſi Reienſis in Gallia Epiſcopi negotium: de quo cùm ſanctus Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus ſcripſiſſet ad Johannem Papam II. reſcriptum ab eo accepit, quo ſignificat Pontifex rigorem Canonum adversùs eum, qui lapſus erat, ſervandum eſſe: *Quæ verò*, addit ille, *de his Canones præcipiunt, ſubter adjecimus, ut quæ facienda ſunt poſſitis agnoſcere.* Quæ portò ſubjiciuntur huic Epiſtolæ decreta Apoſtolica, Antiochena & Sirii Papæ, ex Collectione Dionyſii ſumta ſunt. Quis verò ſibi perſuadeat Johannem ita de mittenis ex Codice Dionyſiano decretis fore ſolicitum, niſi apud eum conſtitiſſet eumdem in Galliis uſu nondum fuiſſe receptum; alioqui conſulentem Cæſarium, quænam eſſet ea de re Apoſtolicæ ſedis diſciplina, ſuffeciſſet ad Codicem prædictum remittere: quod tamen ille non præſtitit.

2. Nec opus habuiſſet Cæſarius de Romanæ Eccleſiæ conſuetudine ac legibus ſciſcitari à Pontifice, ſi unus & idem Canonum Codex utrique Eccleſiæ communis fuiſſet in cauſſis Eccleſiaſticis diſceptandis: nec ita negligentes fuiſſe Epiſcopi credendi ſunt, ut quicquid Canonicorum codicum erat in Galliis non evolviſſent, antequam aliena pulſarent ſcrinia: quod reverà factum ab illis fuiſſe teſtatur geminum exceptum Canonibus à Johanne miſſis ſubjunctum. Quid ergo in hoc negotio agendum eſſet, jam notum erat ex quatuor Gallicanarum Synodorum Canonibus, qui excerpti leguntur à Gallicanum Epiſcopis: conſtabat etiam ex Nicæno Canone 9. quem alterum exceptum continet. Verùm cùm plurimos haberet Contumelioſus patronos, *quibus pro nimia pietate ſanctorum Patrum ſeveritas non placebat*, ut habet ſcriptum Cæſario ipſi à Sinnondo attributum, quique *per falſam potius pietatem, ita totis viribus elaborabant, ut aut nec mitteretur Contumelioſus in Monaſterium, aut certè poſt non longum tempus, importunitate nimia & diſciplina Eccleſiaſtica inimica extorquere conabantur, ut rediret ad honorem*; Cæſarius diſciplinæ tenax ſedem Apoſtolicam, cujus vices gerebat, conſulendam cenſuit, ut & ſuam Gallicanis præſulibus autoritatem jungeret, & quid obſervaretur in Eccleſia Romana ex Conciliorum & Pontificum Romanorum decretis certiores eos faceret. Cæſario reſcripſit duo Johannes PP. *Rigorem* ſcilicet *Canonum ſervare neceſſe eſſe*, & ſecundùm decreta ſedis Apoſtolicæ Contumelioſum ab Epiſcopatu ſuſpendi debere: *Atque ideò prædictum*, inquit, *ab Epiſcopatus ordine noſtra ſuſpendit autoritas.*

Joannis Papæ II. Ep. 6. ad Cæſar. Arel.

3. Ex Gallicanis excerptis manifeſtum evadit Gallicanum codicem à Romano, ſeu Dionyſiano plurimùm diſcrepaſſe. Accuratè enim ſuum verſantibus Gallis alius Canon non apparuit præter Nicænum 9. & quatuor Gallicanos. Ex quo neceſſe eſt affirmare nec Siricii Papæ decretalem ad Himerium, nec Apoſtolicos Canones in eo codice fuiſſe repertos, quos proculdubio non omiſiſſent. At, inquies, nec Antiochenos excerpſerunt, quamvis codici Gallicano inſertos tunc temporis fuiſſe probabile ſit, vel etiam certum ex pluribus MSS. Gallicanarum Collectionum codicibus appareat. Quod Antiochenos non commemoraverint non ob eam cauſſam factum eſt, quod ſuis non ineſſent codicibus: ſed quod ad cauſſam, quæ agitabatur, non faciebant. Quæſtio enim erat an Epiſcopus de crimine capitali convictus, eſſet deponendus; nec ei unquam ad ſedem ſuam redeundi ſpes ulla ſupereſſet. Hoc Antiochenis Canonibus à Johanne miſſis non continetur: hi enim damnatum jam Epiſcopum ſupponunt, talemque aſſerunt non licere aliquid de miniſterio ſacro contingere, nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem aut locum habere ſatisfactionis. Quamobrem ab illis excerpendis abſtinuerunt Gallicani, ſolâ Nicæni Concilii Sanctione contenti, quæ etſi de criminibus Epiſcoporum ante ordinationem perpetratis decernat, potiori ratione ad crimina ab ordinatis commiſſa extenditur: ut factum eſt à Gelaſio Papa I. Epiſtola 9. ad Epiſcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam conſtitutos.

4. Diſcrimen verſionis Nicæni Canonis noni, quam Gallicanum excerptum exhibet, à Dionyſiana verſione, diverſum ab utraque Eccleſia codicem fuiſſe uſurpatum, perſpicuè declarat.

5. Tractatus ille excerptis adjectus, qui incipit: *Ecce manifeſtiſſimè conſtat, &c.* tres conſtanter diſtinguit autoritatum ordines ſeu claſſes, quibus Contumelioſi depoſitionem aſſerit decernendam. Unus eſt ex Codice Eccleſiæ univerſalis, alter ex Codice Gallicano, tertius ex Codice Romanæ Eccleſiæ: ſeu potiùs duo primi ex uno Gallicano codice, qui bipertitus erat, primâ parte continens Nicænos alioſque Græcos Canones receptos, alterâ Gallicanos: unde diverſitas Codicum clara eſt. Nihil etiam aliud in decretis à Johanne Papa miſſis præter Apoſtolicæ ſedis autoritatem & ſuffragium intuetur Cæſarius: quam unam laudat, cùm de illo excerpto mentionem facit.

III. — 2. Argumentum ex Concil. Aurelianenſi III. An. 538.

Secundum argumentum habemus ex Concilio Aurelianenſi 3. ex quo Petrus de Marca ſuæ opinioni autoritatem ineluctabilem conciliare ſibi viſus eſt: *Conjecturis*, inquit, *addenda eſt probatio deſumta è Canone 3. Aurelianenſis Concilii habiti anno 538. ubi decreta Leonis Papæ de Metropolitanorum electione proferuntur: quæ petita cùm ſint ex Epiſtola data ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, apud Gallos decretorum nomine valere non poterant, niſi ex eo quod Collectioni Dionyſii ſub decretorum appellatione inſerta eſſent, cujus autoritatem Gallicani Epiſcopi amplexi fuerant.*

Antequam diſcutiamus quid ex hoc Canone roboris accedat adverſariorum opinioni, quid noſtræ; operæ pretium eſt eumdem hic integrum legentium oculis ſubjicere.

Concilii Aurelianenſis III. Anno Chriſti DXXXVIII. Canon tertius.

De Metropolitanorum Provincialiumque Epiſcoporum electione & ordinatione.

De Metropolitanorum verò ordinationibus, id placuit, ut Metropolitani à Metropolitanis, omnibus, ſi fieri poteſt, præſentibus comprovincialibus, ordinentur: ita ut ipſi Metropolitano ordinandi privilegium maneat, quem ordinationis conſuetudo requirit. Ipſe tamen Metropolitanus à comprovincialibus Epiſcopis, SICUT DECRETA SEDIS APOSTOLICÆ CONTINENT, *cum conſenſu Cleri vel civium eligatur: quia æquum eſt, ſicut ipſa ſedes Apoſtolica dixit, ut qui præponendus eſt omnibus, ab omnibus eligatur. De comprovincialibus verò ordinandis, cum conſenſu Metropolitani, Cleri & civium juxta priorum Canonum ſtatuta, electio & voluntas requiratur.*

His igitur verbis, *ſicut decreta ſedis Apoſtolicæ*

continent, Leonis decreta de Metropolitanorum electione proferri ex Epiſtolâ ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem, exiſtimat auror ille, quod tamen perſuadere mihi vix ac ne vix quidem poſſum: non enim alium Epiſtolæ hujus locum præ oculis habere potuiſſent Aurelianenſes Patres, quàm caput 6. quod numero 36. notatur apud Dionyſium Exiguum. Plura ſunt autem ex quibus hoc caput ab illis notatum eſſe non crediderim.

1. Quia diverſum prorsùs mihi videtur Leonis conſilium à Synodi illius mente. Hoc enim unum intendit ſanctus Pontifex, ut diſſidium inter Vicarium Illyrici & Metropolitanum Epiri ortum, hujuſque Metropolitani jura cum Theſſalonicenſis Epiſcopi privilegiis, ita componat, ut illibata utriuſque maneat autoritas. Ex ipſius capitis inſpectione id unicuique perſpicuum erit. Sed & ex titulis eidem præfixis tam à Dionyſio, quàm ab aliarum editionum procuratoribus. Talis eſt in vulgatis codicibus excuſis: *Ut Metropolitanus Epiſcopus de electo, quem eſt ordinaturus Epiſcopum, ad Theſſalonicenſem Pontificem referat, & de Metropolitano electo ſimiliter provinciales Epiſcopi faciant.* Idem eſt titulus apud Dionyſium, tam qui inter titulos toti decretorum Collectioni præfixos legitur, quàm qui ipſi capiti affigitur: niſi quod initio habet: *Ut Metropolitanus Epiri, &c.* ex quo ampliùs adhuc Pontificis conſilium aperitur in hoc decreto, quod eò maximè collimat, ut jus relationis Theſſalonicenſi Epiſcopo aſſerat in ordinationibus tam Metropolitanorum, quàm provincialium Epiſcoporum, qui intra Vicariatûs Theſſalonicenſis limites conſtituti erant. Longè aliud conſilium eſſe Synodi Aurelianenſis, legenti obſcurum non erit: hoc enim loco, ubi autoritatem ſedis Apoſtolicæ adducit, de provincialium Epiſcoporum jure in Metropolitani & comprovincialium electionibus, deque Cleri & plebis conſenſu ac ſuffragio ſolummodò agitur.

2. Quod maximè Canon præcipit illis verbis, quæ ex ſedis Apoſtolicæ ſententia proferuntur, illud eſt: ut conſenſus Cleri & plebis non prætermittatur in electione Metropolitanorum comprovincialiumque Epiſcoporum; neque id magis perſuadeant Concilii Patres non autoritatem ſolummodò ſedis Apoſtolicæ, ſed & rationem ab ea allatam referunt: *Sicut decreta*, inquiunt, *ſedis Apoſtolicæ continent.* Et poſteà: *Quia æquum eſt, ſicut ipſa ſedes Apoſtolica dixit, ut qui præponendus eſt omnibus, ab omnibus eligatur.* Veriſimile autem eſt ex eodem loco & autoritatem & rationem eſſe deſumtam. Non certè ex Epiſtola ad Anaſtaſium, in qua ratio illa non legitur; ſed potiùs ex Epiſtola ad Epiſcopos provinciæ Viennenſis, quæ utramque diſertis verbis continet. *Per pacem*, inquit, *& quietem ſacerdotes, qui præfuturi ſunt, poſtulentur. Teneatur ſubſcriptio Clericorum, honoratorum teſtimonium, Ordinis conſenſus & plebis. Qui præfuturus eſt omnibus, ab omnibus eligatur.* Quis enimverò credat Synodum illam ex uno codice autoritatem priorem, ex altero poſteriorem accepiſſe: quod tamen neceſſe eſt ut fecerit, ſi verum eſt primum locum ex Dionyſiano codice eſſe excerptum: alter enim locus ipſis Leonis verbis exhibitus ex ea Epiſtola eſt quæ nunquam fuit, nec modò eſt in Dionyſiano codice. Porrò ſi ex uno codice uterque deſumtus, codex ille Dionyſianus non fuit, ſed alter ad uſum Gallicanum compactus, qui Epiſtolam ad Viennenſes Epiſcopos habuerit, cujuſmodi vidimus codices plures MSS. ex Thuanea & Trecopithœana Bibliothecis. Et certè ſi ad Epiſtolam ad Anaſtaſium reſpexiſſent Aurelianenſes præſules, cùm decreta ſedis Apoſtolicæ commemoraverunt; ſi rationem autoritati vellent ſubjungere, illam neceſſe non fuiſſet extra eandem Epiſtolam quærere, ſi quidem cap. 5. quod præcedit, hanc Leo luculentam affert, quæ & explicatior eſt & validior: *Ne*, inquit, *civitas Epiſcopum non optatum aut contemnat aut oderit; & fiat minùs religioſa, quàm convenit, cui non licuerit habere quem voluit.*

Epiſt. 10 ad Viennenſes cap. 5.

V. Argument. ex Concilio II. Turonenſ. anno 567.

Conſtat igitur non ex Epiſtola ad Anaſtaſium, ſed ex Epiſtola ad Viennenſes decretis ſuis autoritatem conciliare voluiſſe patres Synodi. Et meritò quidem eâ Epiſtolâ utebantur, quæ ad Gallicanarum provinciarum diſciplinam reformandam à ſede Apoſtolica miſſa fuerat, potiùs quàm Epiſtolâ ad Theſſalonicenſem ſcriptâ, quæ ſpeciali illarum provinciarum diſciplinæ ad Vicariatus privilegia accommodandæ adlaborabat.

IV. Etſi uſi eſſent Epiſt. ad Anaſtaſium nihil inde concluditur.

3. Etſi ultro detur Epiſtolam ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem à Gallicanis Synodis eſſe laudatam, quo tamen pacto ex hoc probet Marca receptam autoratamque tum in Galliis Dionyſianam Collectionem, planè non capio. Priùs enim demonſtrandum erat Epiſtolam aliter in Gallias invehi non potuiſſe, quàm per illum codicem; nec licuiſſe Gallis Apoſtolicæ ſedis decreta in promiſcuis Codicibus deſcripta habere, vel aliarum Eccleſiarum ſanctiones in ſuarum ſuffragium & confirmationem laudare, niſi proprios illarum omnium codices, ſuos feciſſet: nec denique potuiſſe Gallos Epiſtolam Apoſtolicæ ſedis decreti nomine decorare, niſi Gallicano Codici inſertam, vel acceptam à Dionyſiano. At quàm hæc omnia à ratione uſuque Eccleſiarum omnium ac præſertim Gallicanæ aliena ſint, quis non videat, ſi modò Synodos nonnullas aliquando perluſtraverit, vel rationem ipſam conſulendam cenſuerit? Quot enim codices antiquarum collectionum vel ad privatorum hominum, vel ad aliquarum Eccleſiarum uſum manu olim exarati plurimas Pontificum Romanorum Epiſtolas ad Orientales alioſque ſcriptas continent! Inter quos ex Trecopithœana Oratorii Bibliotheca unum penes nos habuimus, alios ex Thuanea, ſed egregium imprimis, quemque Gelaſio ſi non æqualem, ſaltem ſupparem exiſtimant, ex San-Germaniana Aſcetarum Benedictinorum Bibliotheca. Ad hæc: familiare fuit Epiſcopis Gallicanis aliarum Diœceſeon Canones & cetera commemorare, ac etiam exſcribere, vel antequam de ſua collectione condenda cogitaſſet Dionyſius, aut ullus codex Romanus eſſet in Galliis receptus; quemadmodum & Hiſpanis ſæpè contigit Gallicanarum Synodorum verba ſuis decretis inſerere, vel ſubjicere, atque ex iis de cauſſis Eccleſiaſticis judicare, ut patet ex Ilerdenſi, Valentino, Hiſpalenſi 1. & Toletano 12. quamvis inde nemo putaverit Gallicanum codicem Hiſpaniæ proprium fuiſſe. Denique Gallorum ſingulari erga diſciplinam Eccleſiaſticam ac Apoſtolicam ſedem ſtudio injurioſum videtur, ſi collectionem Dionyſianam expectaſſe credantur, ut aliquam decretorum Apoſtolicæ ſedis notitiam, vel exemplaria ſibi compararent, qui & particularia Græcorum Concilia & Africana toties uſurparunt in ſuis Conciliis.

VI. Argument. ex cauſſa [illegible] anno 577. apud Gregorium Turonenſ. lib. 5 cap. 19.

Jam verò iſtud argumentum Petro Marcæ ereptum, noſtræ ſententiæ militare neceſſe eſt. Si quidem clarum eſt alium à Dionyſiano codicem tunc uſurpatum per Gallias, ex quo Epiſtolam ad Epiſcopos Viennenſis provinciæ depromſerint. Qui codex Dionyſii, ſi vel tunc temporis Gallis innotuiſſet, plura iis obtuliſſet ſedis Apoſtolicæ decreta, de quibus ſiluerunt, quæque facilè prætuliſſent Epiſtolæ ad Viennenſes, quæ nec in

VI. Canones A[...] Apoſtolici a[...] e Dionyſii [...] [...] in Galliis non [...]

Digitized by Google

codice autorato eſſet reperta, nec Gallicanis Epiſcopis olim niſi ægrè accepta fuerat, cùm primùm tranſmiſſa in Gallias: omnibus Viennenſis provinciæ Antiſtitibus antiquum Eccleſiarum ſuarum jus, moremque contra aſſerentibus in gratiam Hilarii Arelatenſis, quem ſuis ſemper dum vixit privilegiis uti voluere.

V. 3. Argument. ex Concilio II. Turonenſi. Anno 567.

Turonense Concilium 2. non An. Ch. 570. ut Davidi viſum eſt, ſed triennio ante habitum, adducit autor ille pro aſſerenda ſua Epocha. Capite ſi quidem vigeſimo primo, inquit, Epiſtola Innocentii Papæ ad Victricium Rotomagenſem & Canones Milevitani citantur à Concilii patribus. Jam ſuperius objectioni hujuſmodi abundè ſatisfactum eſt, eamque rurſus attingemus inferiùs, cùm de laudata à Concilio Agathenſi ejuſdem Innocentii Epiſtola ad Exuperium agemus. Sed non modò non officit, ſed etiam favet ea Synodus; tum quia Epiſtolam illam non laudat quaſi ex codice recepto decerptam: unde non decretum appellat, quod ſolet fieri, cùm ex decretorum codice hujuſmodi ſcripta aſſumuntur: tum etiam, quia clarum eſt Epiſtolam illam inter Canones locum non habuiſſe, quandoquidem eam ſignificant tunc primum illis à ſe inſeri, ac inde ſtatuti vim ac robur deinceps habituram: *Quia*, inquiunt, *in ſententia Papæ Innocentii ad Victricium Epiſcopum Rotomagenſem lata legitur ſcriptum, &c. Nos ergo hoc ſequentes, quod vel Paulus Apoſtolus, vel Papa Innocentius ſtatuit in Canonibus noſtris inſerentes ſtatuamus obſervandum, &c.*

VI. 4. Argument. Ex cauſſa Prætextati. Anno 577. *Apud Gregorium Turonenſ. lib. 5 cap. 19.*

Ex his quæ Gregorius Turonenſis de libro Canonum refert, quem Rex Chilpericus ad Epiſcopos tranſmiſit, cùm damnationem Prætextati Rotomagenſis Epiſcopi urgeret, inferre videtur Marca Dionyſianum in Gallia tunc eſſe receptum (tametſi quid ibi velit, ſit obſcurum) quod qua ratione probetur, prorſus me fugit. Hæc ſunt Gregorii verba: *Ipſe verò* ſcilicet Rex, *ad metatum diſceſſit tranſmittens librum Canonum; in quo erat quaternio novus adnexus, habens Canones quaſi Apoſtolicos continentes hæc:* Episcopos in homicidio, adulterio et perjurio deprehensus, a Sacerdotio divellatur.

Ex quibus intelligimus primò librum Canonum à Rege oblatum alium non fuiſſe, quàm Codicem antiquum, cui novus quaternio annexus fuerat: ac proinde non fuiſſe Dionyſianum, cui neceſſe non fuiſſet Apoſtolicos Canones adnectere, ſi quidem in prima parte Codicis continebantur.

2. Manifeſtum eſt nondum antea viguiſſe per eam ætatem in Galliis Dionyſii Codicem cùm de Apoſtolicis Canonibus, qui in capite erant, tanquam de novellis nec uſu receptis Canonibus loquatur Gregorius.

3. Si in uſu fuiſſet Codex Dionyſii, non mittendus fuiſſet à Rege liber Canonum interpolatus, ſed ſatis fuiſſet monere Synodum, ut judicaret ſecundùm Canones, quos coram ſe habuiſſe non eſt dubium: præſertim ſi, ut contendit Marca, jam probatus olim fuiſſet Codex autoritate Aurelianenſis Concilii à quo citatam putat Leonis Epiſtolam ex eo Codice acceptam.

VI. Canones Apoſtolici ante Dionyſii ætatem in Galliis noti.

At hoc ſaltem, inquies, ex Gregorii verbis haberi poteſt tunc temporis apud Gallias fuiſſe Codicem iſtum: cùm ex iis Apoſtolicos Canones decerpſiſſet Rex, quos veteri Canonum Codici adnecteret. Quod ſi fuerit apud Gallos, probabile eſt admodùm *uſum ejus priore interpretatione ſpretâ invaluiſſe: tum quia apud ſedem Apoſtolicam vigebat: tum etiam quod nitore ſuo commendabatur præ ſqualore veteris.*

Ut prius illud ſequeretur ex prolato Apoſtolico Canone, ſupponendum eſſet Canones Apoſtolicos ante collectionem à Dionyſio conditam in Eccleſia ſeu Gallicana ſeu univerſali non comparuiſſe: quod falſum eſſe norunt eruditi, qui paſſim eos ab antiquis Patribus & Pontificibus citatos inveniunt ſub Regularum Eccleſiaſticarum nomine, quo etiam ornantur à Dionyſio. Et certè nunquam auſus eſſet Abbas iſte eoſdem collectioni ſuæ præfigere, nec ab Eccleſia Romana unà cum Codice in uſum fuiſſent vocari, niſi jam eorum autoritas apud Eccleſias longo uſu eſſet confirmata. Si porrò apud Romanos, profectò & apud Gallos pariter noti eſſe potuerunt; Gallos, inquam, quos diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudium ſingulare ſemper commendavit, & continuum commercium cum Eccleſia Romana eorum omnium participes fecit, quæ per illam Eccleſiam circumferebantur de Canonica diſciplina.

Sed Canones Apoſtolicos in Gallias ante Dionyſii collectionem advectos eſſe, neque ex illo Codice ſumtum eſſe Canonem illum à Chilperico oblatum ipſa ejus evincit verſio, quæ à Dionyſiana plurimùm diſcrepat. Canon enim iſte vigeſimus quintus eſt, etiam Petro de Marca confitente, quem in hunc modum protulit Chilpericus: *Epiſcopus in homicidio, adulterio & perjurio deprehenſus à Sacerdotio divellatur.* Eumdem autem ſic apud Dionyſium habemus: *Epiſcopus aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione aut perjurio aut furto captus eſt, deponatur.* At corruptus eſt Canon ad premendum Prætextatum, inquiunt: hoc ſi ita eſſet de eo conquerentem haberemus Gregorium; qui cum invicto animo Prætextatum defenderet, totamque mentis aciem omnibus cauſſæ circumſtantiis intenderet, nunquam omiſiſſet de Canonis corruptela Coepiſcopos monere, fraudemque inclamare: nunquam ex corrupto Canone depoſitionem Epiſcopi decerni tacitus tuliſſet, nec ejus conſenſiſſet depoſitioni. Sententiæ enim ſubſcriptum eſſe ab eo inde perſpicuum eſt, quod ejus ſolummodò conditionibus conſenſum abnuit, quia contrariæ erant Canonibus. Rogabat enim Rex, *ut judicium contra eum (Prætextatum) ſcriberetur, ne in perpetuum communicaret: . . . Quibus conditionibus ego reſtiti*, inquit Gregorius, *juxta promiſſum Regis, ne nihil contra Canones gereretur.* Nimirùm Apoſtolici canonis hæc poſtrema pars erat, quam diſſimulaſſe videtur Chilpericus: *Non tamen communione privetur: dicit enim ſcriptura: Non vindicabit Dominus bis in idipſum.* Non ergo corruptus Canon, ſed unius tantùm voculæ additione auctus, nimirum vocis *homicidio*, quæ vel ſubintelligitur ex Canone 28. quo depoſitionis pœna adverſus percuſſorem Epiſcopum decernitur, vel etiam tunc legebatur in ea Canonis verſione, quæ per Gallias circumferebatur. Porrò etſi ea parte corruptum Canonem concederemus ex opprimendi Epiſcopi conſilio, nulla ſimilis neceſſitas erat alia ferè omnia verba mutandi; nec diſcrimen aliundè poteſt venire, quàm ex diverſitate verſionum. Quod enim Gregorio ipſi tribuitur, quaſi ipſa Canonis verba referre non curaverit, gratis hoc dicitur, refelliturque non una ratione. Primùm enim tantam negligentiam in re tanti momenti affingere Gregorio, non eſt multùm à calumnia alienum. 2. Tota ſermonis illius ſeries hominem indicat ipſa Canonis verba referentem: *Habens Canones quaſi Apoſtolicos continentes hæc:* Epiſcopus &c. 3. Quia Canon ille à Gregorio relatus conſuetam habet aliorum Canonum formam. 4. Ita lectum fuiſſe coram Epiſcopis aſſerit autor: *Hic*, inquit, *ita Lectis, cùm Prætextatus ſtaret, &c.* 5. In priori

accuſatione à Chilperio adverſùs Prætextatum inſtituta coram conventu Epiſcopali, ita Canon à rege citatus eſt, ut eadem ferè retulerit: *Mane Rex aſſuit, dixitque: Epiſcopus enim in furtis deprehenſus ab Epiſcopali officio ut avellatur.* Ubi hæc vides & à Dionyſiana verſione diſcrepare, & cum aliis canonis verbis à Gregorio relatis convenire: ut planè certum appareat, nihil prorsùs ex Dionyſii codice ſumtum eſſe à Chilperico.

VII. 5. Argument. ex judicio Chrodeberti Turonenſis Epiſc. Circa An. D. 670.

Potest & nonnulla probatio erui ex Judicio Chrodeberti Epiſcopi Turonenſis de muliere adultera, quod è MS. codice Thuaneo nunc primùm editum habes in Notis noſtris in Epiſtolam 83. ad Theodorum Forojulienſem. Conſultus enim de ejuſmodi adulterio Chrodebertus reſpondet; nihil ſe inveniſſe in Conciliis Nicæno, Conſtantinopolitano, Epheſino & Calchedonenſi: *Quas quatuor*, inquit, *Synodos tantum terra noſtra venerabiliter recipit & concredit. Attamen in Aurelianenſi Synodo de hac re invenimus præfinitum judicium, quod tibi deſtinavimus.* Ex his pronuntiare facile eſt, Codicem canonum, quem præ manibus habebat, quemque adire ſolebat Chrodebertus de cauſſis Eccleſiaſticis judicium initurus, alium à Dionyſiano fuiſſe: quandoquidem Epheſinam Synodum iſte non habet, nec niſi tres Conſtantinopolitani Concilii Canones. 2. Si Codex Dionyſianus receptus tunc temporis fuiſſet in Gallicana Eccleſia, receptæ quoque fuiſſent Africanæ Synodi, Sardicenſis, & aliæ Orientales, quas habet Codex ille & Romana jam tunc Eccleſia amplectebatur. Cùm verò de his ſileat Chrodebertus, argumentum eſt pleraſque illatum Codici ſuo inſertas eum non reperiſſe, ac proinde non fuiſſe Dionyſianum. 3. Plures inveniſſet in eadem collectione Siricii, Innocentii & Leonis Epiſtolas, quæ ſacratum Deo mulierum adulteria condemnant, & eiſdem agendæ pœnitentiæ legem decernunt. Cur autem ex Gallicanis Synodis unicam Aurelianenſis Concilii 5. ſanctionem decimamnonam protulerit Chrodebertus, non eſt mihi notum. Poſteriores enim Synodorum Pariſienſis, Mariſconenſis & Turonenſis 2. Canones adducere potuiſſet. Sed ſufficere credidit unum Canonem mulieri non probationum congeriem, ſed ſalubre remedium quærenti: ſuberatque fortaſſe hujus canonis, potiuſquàm alterius allegandi aliqua cauſſa vel ex habitatione mulieris, vel aliunde deſcendens.

VIII. 6. Argumentum ex Zacharia PP. An. D. 747.

Anno ſeptingenteſimo quadrageſimo ſeptimo Gallicani Epiſcopi Cleruſque univerſus Zachariam Papam conſuluerunt, annitente Pippino Palatii Majore, de viginti ſeptem diſciplinæ Eccleſiaſticæ capitibus. Totidem articulis conſultationi reſpondit Pontifex, quos omnes canonibus & decretis Pontificum ex Dionyſiana collectione ad verbum tranſcriptis confirmavit. Quis porrò credat Epiſcopos Galliæ de hujuſmodi diſciplinæ regulis à Pontifice accipiendis fore ſolicitos, ſi eas penes ſe in Codice Canonum & decretorum in judiciis Eccleſiaſticis uſurpari ſolito habuiſſent. Legandi certè non erant Romam, qui eas inde adveherent; ſed aperiendi Codices, quibus contineri notum fuiſſet ſaltem aliquibus è clero Gallicano: parcendum etiam labori Zachariæ, qui facilè Epiſcopos Gallicanos ad Codicem Dionyſianum remiſiſſet, qui & Romanæ Eccleſiæ & Gallicanæ, ut volunt, uſu fuiſſet autoratus. Nec de hujuſmodi capitulis ita ſcripſiſſet, quaſi antea ignotis: *Itaque*, inquit ille, *ut flagitavit à nobis cum veſtro conſultu ſuperius effatus Filius noſter Pippinus, ut de omnibus capitulis, de quibus innotuit, reſponſum demus; in quantum Domino dante valemus, de unoquoque capitulo inferius conſcriptum juxta quod à ſanctis Patribus traditum habemus.* Et poſtea: *Hæc itaque... inter cetera capita deflorantes... ad veſtri præſulatus* NOTITIAM *& prædicationem, atque populi vobis à Deo crediti ædificationem mandavimus miniſtranda atque perficienda.* Denique ſic Gallis ignotam putabat hanc Canonum collectionem, ut illos & antea excuſatione aliqua dignos fuiſſe & poſt accepta hæc capitula omninò inexcuſabiles fore pronuntiet: *Ceterùm*, inquit, *hæc amantiſſimi nobis, dedimus vobis in mandatis, ut nec nos coram Deo de taciturnitate judicemur, nec vos de neglectu coram eo cogamini reddere rationem, ſicut ſcriptum eſt in Dominico præcepto*: ſi non veniſſem & locutus eis fuiſſem peccatum non haberent. *Itaque nihil excuſationis habentes omnium rationabilium animarum ſalutem procuretis.*

Zacharia PP. Ep. 9. ad Pippinum Majorem Domus & ad Clerum Gallicanum.

IX. 7. Argumentum ex Stephano PP. 2. An. D. 754.

Septimo ab hac conſultatione anno Stephanus Papa 2. in Cariſiaco Galliarum villa ad Saram fluvium tunc temporis agens, reſponſa novemdecim Britanniaco Monaſterio dedit ad varia conſulta, de quibus erat interrogatus. Porrò cùm plurima tum Conciliorum, tum Pontificum Romanorum decreta referat, ea non ex Dionyſiano Codice accepiſſe manifeſtum eſt ex diverſitate numerorum, quibus notantur, ac etiam textûs ipſius decretorum. Quod inde contigiſſe probabile eſt, quod cùm Romà Codicem non aſportaſſet, uti coactus eſt in Galliis Gallicano, qui à Dionyſiano diverſus erat. Enimverò citat & refert Epiſtolæ S. Leonis ad Ruſticum Narbonenſem caput quintum, quod apud Dionyſium 19. numeratur: Epiſtolæ Innocentii PP. ad Victricium Rotomagenſem caput 15. quod Dionyſio 20. Concilii Antiocheni 15. quod Dionyſius 93. numerat. Neocæſarienſis 9. quod eſt in collectione 53. Ac præterea non modicum diſcrimen reperitur inter textum decretorum quorumdam à Stephano relatorum, & Dionyſianum, ut videre eſt in excerptis Epiſtolarum S. Innocentii PP. ad Exuperium & ad Victricium, Siricii ad Himerium & Canonum Conciliorum Calchedonenſis, Neoceſarienſis & Carthaginenſis. Ex quibus patet Dionyſianam collectionem per id temporis non modo à Gallis uſu non fuiſſe receptam, ſed nec iis valdè notam: eâ enim proculdubio uſus fuiſſet Pontifex, ſi ad manum eam habuiſſet: tum ut conciliaret eidem uſu ipſo autoritatem, tum ut Romanum morem inveheret Gallicanis regionibus.

X. 8. Argumentum. Ex Concilio Vernenſi. An. D. 755.

Concilium Vernenſe anni 755. Canonem Carthaginenſis Concilii refert, quem nonum caput appellat, cùm apud Dionyſium ſit decimus quintus Canon: cujus varia eſt in utroque lectio, maximùmque diſcrimen: ut aliunde hauſtum appareat, quàm ex Romano Dionyſii Codice: qui proinde in uſu tunc non erat in Gallicana Eccleſia.

Ita ſe ſe res habebant etiam Caroli Magni temporibus; qui Imperium adeptus eſt non multis poſt annis. Porrò cùm ab Hadriano Pontifice dono accepiſſet Romanam Dionyſii Abbatis collectionem, cœpit hæc uſu recipi in Galliis, non ſpreto tamen veteri Codice Gallicanis Epiſcopis familiari: hujus enim interpretationem ſæpiùs uſurpavit etiam Carolus Magnus in ſuis Capitularibus. Ut enim ſcitè obſervavit Sirmondus ad Capitulare primum anni 789. quotquot ex Synodis Græcis hic Canones proferuntur diſcrepant à vulgata verſione Dionyſii, & cum alia interpretatione conſentiunt, cujus exemplaria Pariſini in Bibliothecis ſervantur, nec alia, opinor, quam antiqua illa quæ in antiquo noſtro Codice Romano jacet & ab Iſidoro accepta, licet pluribus in locis, vel corrupta, vel mutata.

XI. Petri Marcæ objectio.

Jam vix ullus reſtare mihi videtur alicujus momenti ſcrupulus, qui ab hac ſententia deterrere

vel

vel in adverſam inclinare quemquam debeat. Quod enim Apoſtolicæ ſedis autoritatem hoc loco prædicat Marca, ac interpretationis Dionyſianæ nitorem, Collectioniſque ordinem : optimè id quidem, ſed nullius in præſenti roboris. Nemo enim ignorat, quàm ſemper fuerit omnibus Eccleſiis ac præſertim Gallicanis liberum ſuis uti legibus ac Canonibus in iis, quæ univerſalis Synodi ſanctione non erant definita, quod vel ex ſolo diſciplinæ Gallicanæ à Romana diſcrimine intelligitur. Notum etiam eſt, quàm antiqui moris tenaces fuerint Gallicani Antiſtites, qui laceram ac impolitam antiquitatem novello nitori tandiu prætulerunt, quandiu per Imperatorem ſuum eis licuit : hoc ſancti Auguſtini effatum animo retinentes, uſuque probantes : *Ipſa quippe mutatio conſuetudinis, etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

XII. Johannis Davidis dilemma diſcutitur.

Quæ Marcæ argumentis conjecturæ adduntur à Davide extremam probationum penuriam produnt. Concilium enim Agathenſe & Turonenſe II. commemorat (quorum poſtremo jam ſatisfecimus, alterum verò jamjam ſum diſcuſſurus) tum quaſi teſtium nubem argumentorumque ſeriem benè longam adduxiſſet, Ex HIS, inquit, OMNIBUS *concludo, vel Dionyſium primum omnium non eſſe, qui in unum corpus collegerit antiquorum Romæ Epiſcoporum Epiſtolas, à Siricio initium ducens, eaſque collectioni Canonum annexuerit, quod tamen & à clariſſimo Juſtello aſſeritur, & ab ipſo Dionyſio ſuggeritur in Epiſtola ad Julianum collectioni præfixa : vel concludo* EGREGIE HALLUCINARI *quotquot ſibi perſuadent Collectionem Dionyſianam in Galliis ante Caroli Magni ætatem non eſſe receptam : quandoquidem aliquot ante hunc Imperatorem ſeculis videmus Epiſtolas Pontificum, Africanaſque Synodos à Gallicanis Conciliis citatas eſſe, quaſi Codici, qui tunc in uſu erat, inſertas · hæc enim omnia Dionyſii Codicem indigitant.* Vereor ego ne David ipſe egregiè hallucinetur : nihil enim hoc ejus dilemmate ineptius, quod & ruinoſis fundamentis nititur, & totum vitioſum eſt.

Nota Pontificum Romanorum decreta in Galliis ante Dionyſium Exiguum.

Primum enim hoc demus citatas eſſe tum Pontificum Epiſtolas, tum Africanas Synodos, quaſi ex approbato Codice Canonum aſſumtas : quis præter Davidem inde concludat Dionyſianum Codicem à Gallis tunc receptum : quaſi Apoſtolicæ ſedis autoritatem ita omnes Orbis Chriſtiani Eccleſiæ totis quingentis annis ſpreverint (quæ eſt Johannis Davidis erga Pontificem Romanum reverentia) ut ante Dionyſium de colligendis illius decretis non cogitaverint. At meliora nos ac magis religioſa de Gallicanis aliiſque Eccleſiis erga caput ac primatem ſuum exiſtimamus : ad idque impellimur pluribus Gallicanis Canonum & Pontificiorum decretorum collectionibus, quas & ante nos eruditi viderunt, & ipſe David adire poterit, ſi fortè velit. Eſt imprimis in Bibliotheca ſancti Germani à Pratis inſignis collectio ad uſum Galicanæ Eccleſiæ concinnata, quæ Gelaſii temporibus coæva credita eſt à viris doctis, & triginta ferè Romanorum Pontificum Epiſtolas habet inſertas, quarum plurimæ etiam apud Dionyſium deſiderantur. Hic enim ſeptem tantùm habet à Leone ſcriptas, codex verò San-Germanianus ſexdecim. Ad hunc codicem alii duo exſcripti videntur, unus Thuaneus qui num. 193. notatur, alter Trecopithœanus : eaſdem enim Pontificum Epiſtolas habent eodem ordine deſcriptas, niſi quod San-Germanianus, qui Corbeienſis olim fuit, duabus auctior eſt. Leguntur etiam Africana aliquot decreta & Concilia ex quibus liquet earum omnium notitiam in Galliis à Dionyſiano Codice non eſſe acceptam, & infelicem omninò eſſe Davidis ex illarum citatione argumentationem ad exſtruendam Codicis Romani apud Gallos autoritatem.

Dionyſius non primus collegit Pontificum Epiſtolas.

2. Quod Dionyſius non primus collegerit decreta Summorum Pontificum, ſequitur ex his, quæ jam diximus, & invictè etiam probat antiquus noſter Eccleſiæ Romanæ codex, qui plura continet à Dionyſio prætermiſſa : ut nihil dicam de aliis Eccleſiis, quæ ſuas hujuſmodi Pontificiarum Epiſtolarum Collectiones ante Dionyſii tempora habuerunt. Eſto, primus in unum eas corpus redegerit Dionyſius ſub una diſpoſuerit numerorum ſerie, titulis diſtinxerit, eo quo jam modo patrum Canones ordinaverat, atque iiſdem ſubnectere curaverit, per me licet, nec ampliùs aliquid aſſertum eſt, vel à clariſſimo Juſtello, vel ab ipſo Dionyſio, licet aliter ſcribatur à Davide : at talem ordinem quis neceſſarium putaverit, ut hujuſmodi decreta à Gallicanis Epiſcopis laudarentur referrenturque.

XIII. De Concilio Agathenſi ex quo argumentatur Johannes David.

3. Ut ipſum ſcriptoris hujus fundamentum petam diſjiciamque, Agathenſe Concilium anni 506. (de Turonenſi jam diximus quid ſentiendum ſit) Agathenſe, inquam, anterius eſt, niſi me fallant conjecturæ, Dionyſianâ Pontificiorum decretorum Collectione.

Primùm enim certum eſt Dionyſium Romæ egiſſe Abbatem cùm Latinis lucubrationibus operam dedit, inter quas duæ ſunt Epiſtolæ Paſchales, quæ ſcriptæ ſunt annis Chriſti 525. & 526. circa quæ tempora floruit maximè uſque ad ann. Chriſti 540. ut habet Labbeus in Diſſertatione hiſtorica de Script. Eccleſ.

2. Dionyſium Collectioni Epiſtolarum ſeriùs manum admoviſſe, nec niſi DUDUM poſt Canonum Codicem elaboratum, teſtis eſt ipſe in Epiſtola ad Julianum Preſbyterum, quæ Collectioni præfixa eſt : *Ita ut omnes*, inquit, *titulos huic præfationi ſubnecterem, eo modo, quo* DUDUM *de Græco ſermone Patrum transferens Canones ordinaram.*

3. Cùm non niſi *præteritorum ſedis Apoſtolicæ præſulum conſtituta*, ut ipſe ſcribit Dionyſius, hoc eſt eorum, qui jam vivere deſierant, collegerit & tamen Anaſtaſii Papæ Epiſtolam referat, conſequens eſt, ut non ante 16. diem Novembris anni quadringenteſimi nonageſimi octavi, quo obiit Anaſtaſius, opus iſtud ſit adorſus, ſcilicet ſub Pontificatu Symmachi, qui annis octo Agathenſi Concilio ſuperfuit.

4. Certum eſt Dionyſium nondum veniſſe Romam anno quadringenteſimo nonageſimo ſexto, quo Gelaſius Papa ultimum diem obiit, cùm hunc Pontificem nunquam ſe vidiſſe teſtetur in præfatione ad Julianum : *Quantique ſit apud Deum meriti Beatus Papa Gelaſius, & nos, qui eum præſentiâ corporali non vidimus, per vos alumnos ejus faciliùs æſtimamus.*

Ex his ita arguo, à morte Gelaſii Papæ, quem Dionyſius non vidit, uſque ad Concilium Agathenſe, decem tantummodò anni ſunt, intra quos neceſſe eſt, ut Dionyſius natione Scytha Romam venerit, ibi ſaltem aliquot annis vixerit, ut ejus doctrina ac meritum innoteſcerent, & tantam ſui exiſtimationem ſpargeret, quantâ opus erat, ut in ipſa Urbe Roma peregrinus & hoſpes in Abbatem poſcerent. Tum Canones omnes Græcos in Latinum transferre & in unum Codicem compingere debuit atque vulgare ; adjunctis Apoſtolicis, Sardicenſibus & Africanis Canonibus. Deinde DUDUM poſt editum hunc Codicem decretis Summorum Pontificum maximâ curâ conquirendis, colligendis, ordinandis, diſtinguendis manum admovere. Quibus omnibus tam arctum decennii ſpatium haud ſcio an cuiquam ſufficere videbitur. Sed non hæc ſolummodo : Nam antequam vel Codicem Canonum de novo conderet *aſſidua & familiari cohortatione Laurentii* cujuſdam *compellendus fuit*, Stephanique Epiſcopi, ut aiunt, Salonitani man-

dato. Poſtmodum verò Decreta Pontificum non collegit niſi *piis excitatus ſtudiis* Juliani Preſbyteri tituli ſanctæ Anaſtaſiæ. Quis credat porrò opus Preſbyteri unius impulſu à Monacho extero conditum, ſtatim autoritate Pontificiâ in uſum Romanæ Eccleſiæ aſſumtum eſſe, ſpreta antiquiori Collectione tot annorum uſu conſecratâ? Aut quis potiùs non exiſtimet antea non eſſe receptum, quàm plurimorum annorum experientia docuiſſet, an non
Epiſt. 118. iſta *mutatio conſuetudinis*, quod timebat Auguſtinus, *etiam quæ juvabat utilitate, novitate perturbaret.* Facilè igitur perſuadeor, non niſi poſt annos plures receptum Codicem Dionyſii à Romana Eccleſia: & revera Caſſiodorus, qui anno 514. Conſulatum gerebat, & adhuc erat in vivis anno 562. ita de illo Codice loquitur cap. 23. divinarum Lectionum, quaſi noviſſimè tum ab Eccleſia Romana in uſum vocatus eſſet: *Quos*, inquit, Dionyſii Canones, HODIE *uſu celeberrimo Eccleſia Romana complectitur.* Hi porrò Romæ recepti, tranſalpinas Eccleſias tam citò pervadere non potuerunt: nec affine eſt Gallicanis moribus, ut ſtatim atque innotuere, eos avidè arripuerint, probaverint, ſuoſque fecerint. Quod etſi daremus à Gallicanis Eccleſiis factum eſſe, nunquam tamen id ante Agathenſe Concilium permittere potuerunt temporis anguſtiæ.

XIV. Objectio ex appellationibus petita.

Reliquum eſt, ut quod de appellationibus objiciunt adverſarii diſſolvamus: nec operoſum eſt, meo quidem judicio, id agere. Receptum, inquiunt, Codicem conſtat ex receptis Sardicenſibus Canonibus: iſtos autem per Gallias invaluiſſe etiam ſub prima regum noſtrorum Dynaſtiâ manifeſtum eſt ex Appellationibus ad ſedem Apoſtolicam, quæ paſſim delatæ ſunt è Galliis non contradicentibus Epiſcopis Gallicanis. Unde porrò jus iſtud Apoſtolicæ ſedi aſſertum noverant, niſi ex Sardicenſibus Canonibus, cùm nulla omninò Gallicanarum Synodorum id illi vindicaſſe intelligatur: Sardicenſes autem Canones non hauſerant, niſi ex Codice Dionyſiano, cui inſerti ab eo fuerant. Quibus adde Pontifices Romanos hoc ipſum jus nunquam ſibi non vindicaſſe in Gallicanas Eccleſias, ſub prima Regum noſtrorum Dynaſtia: unde conſequens eſt ut noverint receptas eſſe per id temporis Sardicenſis Concilii ſanctiones in Eccclesia Gallicana.

Mirum profectò jus, quod ex factis contumacium aliquot Epiſcoporum acquiritur, mitaque argumentatio, quæ ex iſtis illud inferre ſatagit. Quaſi verò non æquum magis fuerit de factis ex ipſo jure judicium ferre, quàm de jure ex factis aliquibus non probatis decernere.

2. Antequam editus eſſet in lucem codex Dionyſianus, quæro an jus appellandi ad Romanum Pontificem vigeret in Galliis, an non? & an revera ex hoc jure Appellationes aliquæ delatæ ſint? Si ita fuit; cur idem jus non viguiſſe, neque ex eodem jure delatæ credentur appellationes poſt conditum Dionyſii codicem, cur & ex illis Appellationibus quæritur argumentum pro aſſerendo hujus Codicis uſu in Galliis per eadem illa tempora? Si non viguit jus illud ante Dionyſii Codicem cur iſtud aſſerit David, pluribuſque exemplis probare conatur: & quâ tandem ratione nova iſta diſciplina Gallicanis invecta credetur regionibus, poſt contrariam quingentorum annorum conſuetudinem. Si ex ipſis Sardicenſibus Canonibus ante Dionyſium jus iſtud creatum dixeris: aliundè igitur illorum notitiam habuere Gallicanæ Eccleſiæ, quàm ex Dionyſiano codice: atque ita ruit tota Davidicæ argumentationis moles.

3. In Diſſertatione Apologetica pro ſancto Hilario Arelatenſi oſtendimus, quà ægrè tulerint Epiſcopi Gallicani cauſſas ſuas ad Romanum judicium deferri, reſtiterintque aliquandiu; licet Romanorum Pontificum voluntati obſecundarent Imperatores, edictumque Valentinianus miſiſſet in Gallias, quo imperabat ut pro lege haberetur quicquid ſanxiſſet Pontifex Romanus: *Ita ut quiſquis Epiſcoporum ad judicium Romani Antiſtitis evocatus venire neglexerit, per moderatorem provinciæ adeſſe cogatur.* Ceſſere quidem aliquando Epiſcopi: ne repugnando nihil niſi Principis odium ſibi quærerent: at quam immeritò reclamaſſent Epiſcopi noſtri contra jus appellationum hujuſmodi, ſi receptus tunc fuiſſet in Gallicanis Eccleſiis codex Dionyſii, qui eos Canones continebat, Sardicenſes, ſcilicet, quibus recipiendi appellationes facultas attribuebatur Pontifici Romano, ut docet Gelaſius Papa.

Verſio Ruſi Canonum Nicænorum in Galliis uſa.

4. Jus illud Appellationis cùm deferre cœperunt Gallicani, non ad Sardicenſes Canones reſpexerunt, ſed ad primatus Pontificii dignitatem, & ad Romanæ ſedis antiquitatem, ac potentiorem, ut Irenæus loquitur, principalitatem: cui ſuæ fidei originem & & primordia debebant pleræque Gallicanarum provinciarum Eccleſiæ: ad quas Trophimus, aliique ejus ſocii ab Apoſtolica ſede tranſmiſſi fuerant.

5. Ut ad exempla notata reſpondeam, dico ſubobſcuram eſſe Contumelioſi hiſtoriam: Salonium autem & Sagittarium non niſi ex ſingulari Regis conceſſione Romam appellaſſe. Quod illis aliiſque, cùm factum eſt, ideò negatum non eſt, ut improbis hominibus querelarum prætextus omnis auferretur: ac demùm ex dictis judicandum eſt de hujuſmodi appellationibus.

Denique quod Romani Pontifices Canones Sardicenſes allegarunt, ut jus ſuum tuerentur etiam apud Gallias, ad rem nequaquam facit, cùm id etiam longè ante Dionyſium natum fecerint. Adde quod cùm eoſdem Canones pro ſedis ſuæ privilegiis adduxerunt, ſub nomine Nicænorum Canonum protulerunt: ex quo deſcendit ut majore fiduciâ eos per omnes Eccleſias grandiore tuba perſonarent. At inde receptionem Sardicenſium Canonum vel Dionyſiani Codicis arguere, hominis eſt aliud agentis, aut deploratæ cauſſæ qualiacunque quærentis patrocinia.

XV. Quæ Canonum verſio uſurpata ſit in Galliis ante Dionyſianam receptam.

Hoc jam extra dubium poſito, antiquam Collectionem & Verſionem, quæ ante Dionyſium uſu recepta erat in Galliis, etiam apud eaſdem Eccleſias viguiſſe poſt conditum Dionyſii Codicem uſque ad Caroli Magni tempora: quæret Lector, quænam eſſet antiqua illa verſio? An illa, quam Romana uſurpabat Eccleſia? An aliqua Gallis propria? An quæ Iſidorianæ Collectioni inſerta legitur? An demum priſca illa translatio, quæ ex Chriſtophori Juſtelli Codice MS. luce non ita pridem donata eſt in 1. Tomo Bibliothecæ Juris Canonici veteris.

Viri duo ſumma eruditione conſpicui Jacobus Sirmondus in præfatione ad editionem antiquorum Galliæ Conciliorum & Chriſtophorus Juſtellus jam laudatus in præfatione Codicis veteris Eccleſiæ univerſæ, in ea ſunt ſententia, veterem tranſlationem apud Gallos, tunc receptam, eam eſſe, quæ apud Iſidorum Mercatorem reperitur: ſuamque opinionem aſſerunt ex Canonibus Conciliorum Valentini, Rhegenſis, Arelatenſis II. Agathenſis & Epaonenſis, in quibus Nicænos, Ancyranos & Laodicenſes ex Iſidoriana tranſlatione citatos putant.

De integro Galliarum Codice quicquam certi ſtatuere difficile eſt admodùm, nec video quemnam Orientalium Canonum, qui in priſcis Galliarum Synodis citatus fuerit, ex una verſione, potiùs quàm ex altera aſſumtum fidenter pronuntiare poſſint ſcriptores laudati. Nicænos excipio, quo-

rum ut memoria frequentior eſt in antiquis illis Eccleſiarum noſtrarum monimentis, ita ex qua verſione aſſumti ſint, non ita operoſum eſt decernere. Quamquam à verò proculdubiò aberrarunt Sirmondus, Juſtellus, & ſi qui alii Iſidorianam Nicænorum Canonum tranſlationem in uſu fuiſſe arbitrati ſunt apud Galliarum Eccleſias antequam in illas inveheretur Dionyſiana.

Verſio Rufini Canonum Nicænorum in Galliis uſitata.

Mihi enim iſtud curioſiùs inveſtiganti certum omninò viſum eſt Canones Nicænos Gallias noſtras mutuatas eſſe à Rufino Aquilegienſi, ex libro x. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, quem Euſebianis ſubjunxit: ubi Canones Nicænos recenſet abbreviatos, quos & in viginti duos partitus eſt. Nec in eam opinionem conjecturis modò adducor, ſed certis argumentis, quæ in aliorum oculos miror non incurriſſe. Ea ex gemino præſertim fonte haurimus, ſcilicet ex Concilio Arelatenſi I I. & ex illis Canonum excerptis, quæ in cauſſa Contumelioſi Rhegienſis à Cæſario Arelatenſi collecta putantur. Tale eſt excerptum ex Nicæna Synodo, quod Gallicanis Canonibus ibi præmittitur.

Ad locum de Synodo Nicæna, id eſt CCCXVIII.
„ Epiſcoporum: *Si qui fortè indiſcretè ad Sacer-*
„ *dotium provecti, poſtmodùm vel ipſi aliquid de*
„ *ſe criminoſum profeſſi ſunt, vel ab aliis revicti, abjiciantur.* Qui Canon verbum è verbo tranſcriptus eſt ex Rufino, à quo undecimus numeratur, tametſi nonus eſt in aliis editionibus Concilii.

Arelatenſis Synodus I I. multiplex etiam hujus aſſertionis argumentum continet. Canone enim primo vetat Neophytum *ordinari ad Diaconatus ac Sacerdotii officium*: in quo Nicænæ Synodi veſtigia premere videtur, ſed ut eſt apud Rufinum. Solius enim Preſbyteratus exortem hujuſmodi fieri jubet Canon 2. prout eſt in aliis editionibus: Rufini interpretatio ſola Clericum fieri prohibet.

Canone decimo: *De his*, inquit, *qui in perſecutione prævaricati ſunt, ſi voluntariè fidem negaverint, hoc de eis Nicæna Synodus ſtatuit, ut quinque annos inter Cathecumenos exigant, & duos inter communicantes.* Nicænum proculdubio Canonem XI. reſpicit Synodus hæc Gallica: diverſa tamen utriuſque diſciplina. Ille enim duodecim annorum pœnitentiam lapſis hujuſmodi injungit, ſecundùm Iſidorianam verſionem & priſcam illam Juſtelli, quæ Græcis concinunt; ſecundùm verò Dionyſianam, undecim. Septenarium igitur illum pœnitentiæ ſtadium, quod Gallicano canone ſancitur, ab alia verſione derivari non potuit, quàm ab ea, quam profert Ruffinus, cujus hæc ſunt verba Canone XIS. *Si qui abſque tormentis in perſecutionibus lapſi ſunt; & ex corde agunt pœnitentiam, quinque annos inter Catechumenos faciant, & duobus annis poſt hoc fidelibus tantùm in oratione jungantur; & ità poſtmodùm ſuſcipiantur*: Quæ ſequuntur in eodem Arelatenſi Canone: *In poteſtate tamen vel arbitrio ſit Epiſcopi, ut ſi eos ex animo errorem deflere & agere pœnitentiam viderit, ad communionem pro Eccleſiaſtica humanitate ſuſcipiat*: ſumtum videtur ex his Canonis 13. verbis Ruffini: *Eſſe tamen in poteſtate Epiſcopi moderandi facultatem*, &c.

Canon Arelatenſis ſeptimus: *Hos, qui ſe carnali vitio repugnare neſcientes abſcidunt, ad Clerum pervenire non poſſe*: Ex Ruffiniana etiam Nicæni primi interpretatione aſſumtum eſt. Nulla enim alia verſio impotentiam vel impatientiam libidinis commemorat in eo Canone, quem ſic Ruffinus abbreviat: *ſtatuunt præterea obſervandum eſſe in Eccleſiis, ne quis ex his, qui ſemetipſos impatientia libidinis exciderunt, veniret ad Clerum.*

Canon Arelatenſis decimus quintus: *In Secretario Diacono inter Presbyteros ſedere non liceat, vel Corpus Chriſti præſente Presbytero tradere non præſumant. Quod ſi fecerint ab officio Diaconatus abſcedant.* Ex Canone 13. Nicænæ Synodi depromtum Canonem iſtum perſpicuum eſt: ſed non ex alia verſione, quàm Ruffini, cui vigeſimus iſte eſt: *Et ne Diaconi*, inquit, *Presbyteris præferantur, néve ſedeant in conſeſſu Presbyterorum, aut illis præſentibus Euchariſtiam dividant, ſed illis Agentibus ſolum miniſtrent. Si verò miniſter nullus ſit in præſenti, tunc demum etiam ipſis licet dividere. Aliter verò agentes abjici debent.* Duo iſti Canones in eo conveniunt inter ſe, & ab aliis verſionibus diſcrepant. 1. Quod neuter prohibet Euchariſtiam Preſbyteri à Diaconibus porrigi. 2. Quod uterque à Diacono dividi Euchariſtiam præſente Preſbytero, vetat. 3. Quod multa prætermittunt de poteſtate conſecrandi Corpus Chriſti, à qua ſanctionis ſuæ rationem ſumunt ſancti Patres. 4. Nihil habent de Diaconis ante Epiſcopos ſacra myſteria attingentibus. 5. Nihil uterque de regula & conſuetudine, quam contumaces illi Diaconi infringere præſumebant. Quamobrem dubium non eſt, quin Ruffini Canones in ſuo Codice tum haberent Arelatenſes Patres, cùm ſanctionem ſuam condebant.

Canon decimus ſextus: *Photinianos ſive Paulianiſtas ſecundùm Patrum ſtatuta baptizari oportere.* Juxta hunc Nicænum viceſimum primum verſionis Ruffinianæ conſcriptus eſt: *Et ut Paulianiſtæ, qui ſunt Photiniani, rebaptizentur.* Photinianos enim, qui à Photino Sirmienſi Epiſcopo dicti ſunt, à Nicænis Patribus in cauſſam vocari nemo dixerit, cùm nondum exorti eſſent: nec eos reverà commemorat vel Græca editio, vel ulla verſio Latina, exceptâ Ruffinianâ, à qua Canon Arelatenſis derivatus eſt, & Photinianis accommodatus.

XVI. An ſolo Ruffiniana verſio uſu tunc recepta in Galliis.

Hæc de Nicænis Canonibus à Synodis Galliarum olim citatis vel relatis. Ex quibus indubitatum relinquitur Ruffinianam verſionem apud eas fuiſſe ſæpè ſæpiùs uſurpatam. An ſola fuerit, Rhegenſis Concilii An. Chriſti 439. Canon tertius ſubdubitandi dat locum. Cùm enim Armentarium in Ebredunenſi Eccleſia malè ordinatum ad Chorepiſcopi munus relegaret, ſequi ſe profitetur Nicænum ſtatutum: *Liceat ei*, inquit, *unam Parochiarum ſuarum Eccleſiam cedere, in qua aut Chorepiſcopi nomine, ut idem Canon loquitur, aut peregrina, ut aiunt, communione foveatur.* Sola Iſidoriana verſio & Parochiæ & Chorepiſcopi nomina ſimul in hoc Canone uſurpat: neutrum habet Ruffinus: ut illam potiùs quàm iſtius verſionem ob oculos tunc habuiſſe Patres Synodi videantur. Mendum ego putaverim Rufini textui ineſſe, nec ita legendum: *Ut quærat ei Epiſcopi locum vacantem, hoc ſit in ipſius poteſtate*; ſed potiùs: *Ut quærat ei Chorepiſcopi locum*, &c. In Epiſcopi enim cujuſlibet poteſtate erat vacantem aliquam Parochiarum ſuarum Eccleſiam alteri commendare ſub nomine Chorepiſcopi: At Epiſcopi locum vacantem quærere alteri, non item. Cum id in poteſtate comprovincialium Epiſcoporum clerique & plebis ſuffragiis, quæ vel redimere vel emendicare ſummum nefas. Ut ut ſit, levis videtur hujus Canonis difficultas, nec quæ tot Canonum autoritatem poſſit elevare, in quibus perſpicuus eſt & indubitatus Ruffinianæ verſionis uſus quoad Nicænos Canones apud Gallicanas Eccleſias.

Quod verò aliarum Orientis Synodorum uſum attinet, Ancyranæ citatum Canonem habemus in Epaonenſi Synodo an. 517. Canone enim 31. de

pœnitentia homicidarum obſervari jubet quod Ancyritani, ut aiunt, Canones decreverunt: ſed ex qua verſione, non patet. Canones 65. 66. 67. & 68. Agathenſi Concilio ſubjuncti ex verſione Laodiceni Concilii, quæ Iſidoriana vocitatur, tranſcripti ſunt, ſed quo tempore, cujus autoritate, an ab aliqua Synodo Gallicana, an potius à famoſo illo interpolâtore Iſidoro; ad hæc uſque tempora ignoratum eſt. Hoc apud eruditos ex antiquiſſimis plurimiſque codicibus MSS. conſtat, Agathenſis Concilii Canones iſtos non eſſe, ſed eis fuiſſe poſteriori ævo annexos. Quamobrem ex eis ſtatuere non licet de verſione, quæ à Gallis uſurpata eſt uſque ad ſextum Chriſti ſæculum jam completum.

Ceterùm, ut obſcura admodùm videtur fuiſſe notitia Canonum Nicænorum in Galliis ante Ruffini tempora, ita poſtmodum avidè hauſta, quæ ab eo data eſt, illorum Canonum verſio in ſuo Euſebianæ Hiſtoriæ ſupplemento. Quod ne quis miretur, revocet in memoriam maximo ſemper in pretio fuiſſe Ruffinum apud Gallos & omnes Occidentales (ſi Hieronymum excipias) atque imprimis acceptam fuiſſe ejus Hiſtoriam, quâ primum Latinis innotuerant tot rerum Eccleſiaſticarum præclariſſima monumenta.

Plura de his alieno quadamtenus loco ſcribere nec convenit, nec vacat. Ad diligentiorem hujus materiæ inquiſitionem viros eruditos hac diſſertatiunculâ invitaſſe ſufficiat.

DISSERTATIONUM FINIS.

IN EPISTOLAS S. LEONIS MAGNI, PAPÆ I.

VARIÆ LECTIONES, NOTÆ, OBSERVATIONES.

AD EPISTOLAM PRIMAM.

Epiſcopis Africanis Mauritaniæ Cæſarienſis.

Tom. 1. pag. 195.

ANTEQUAM de hujus Epiſtolæ ætate, interpolationibus, & emendatione diſferamus, operæ pretium eſt, integram eam Lectoris oculis ſubjicere, qualem omnes à centum & ampliùs annis editiones unâ exceptâ repræſentant: ut & Notæ, Obſervationeſque noſtræ faciliùs intelligantur, nec aliquid ex ea ſibi ſurreptum quiſquam poſſit conqueri. Primam tamen partem, ſeuCapue I. brevitatis cauſsâ omittimus: quoniam de eo omnes excuſi manúque exarati Codices conveniunt, variis lectionibus exceptis, quas in margine ipſius Epiſtolæ videre eſt.

EPISTOLA LXXXVII.

LEO Epiſcopus, univerſis Epiſcopis per Cæſarienſem Mauritaniam in Africa conſtitutis, in Domino ſalutem.

CAPUT PRIMUM.

CUm de Ordinationibus Sacerdotum quædam apud vos illicitè uſurpata crebrior ad nos commeantium ſermo perferret, *& cetera, ut habentur Tom. 1. pag. 195. uſque ad Caput 6. noſtræ Edit. pag. 197. excluſivè*

CAPUT II.

* Hæc uſque ad ſimile Aſteriſcum genuinam claudunt Epiſtolam.

* CUm itaque de omnibus ferè, quæ fratris noſtri Potentii relatio continebat, pleniſſimè dilectionem veſtram per David fratrem & Coëpiſcopum noſtrum, qui & Sacerdotii merito nobis eſt probatus & moribus, videatis inſtructam; ſupereſt, Fratres, ut concordi obedientiâ [a] ſalubres ſuſcipiatis hortatus, & nihil per contentionem agentes, ſed ad omne ſtudium devotionis unanimes, divinis & Apoſtolicis conſtitutionibus pareatis; & in nullo patiamini providentiſſima Canonum Decreta violari. Quæ enim nunc certarum remiſimus conſideratione cauſſarum, antiquis deinceps cuſtodienda ſunt regulis: ne quod ad tempus piâ lenitate conceſſimus, juſta poſt hæc ultione plectamus.* *

a Corrige concorditer.

In eos ſpecialiùs & propenſiùs commovendi, qui in Epiſcopis ordinandis ſanctorum Patrum ſtatuta neglexerint, & quos refutare debuerant, conſecrarint. Unde ſi qui Epiſcopi talem conſecraverint Sacerdotem, qualem eſſe non liceat, etiam ſi aliquo modo damnum proprii honoris evaſerint, Ordinationis tamen jus ulterius non habebunt, nec unquam ei Sacramento intererunt, quod neglecto divino judicio immeritò præſtiterunt. Illud ſanè, quod ad Sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus Canonum ſtatuta ſervari: ut non in quibuſlibet locis, neque in quibuſlibet caſtellis, & ubi ante non fuerunt, Epiſcopi conſecrentur: cùm ubi minores ſunt plebes, minoréſque Conventus, Preſbyterorum cura ſufficiat: Epiſcopalia autem gubernacula non niſi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus oporteat præſidere: ne, quod ſanctorum Patrum divinitùs inſpirata Decreta vetuerant, viculis, & poſſeſſionibus, vel obſcuris & ſolitariis municipiis tribuatur Sacerdotale faſtigium, & honor cui debent excellentiora committi, ipſa ſui numeroſitate vileſcat. Quod nunc in ſua Diœceſi Reſtitutus Epiſcopus factum eſſe cauſatus eſt, & rationabiliter poſtulavit, ut ſi Epiſcopi eorum locorum, in quibus non debuerant ordinari, humana conditione deceſſerint, loca ipſa ad jus ejus Antiſtitis redigantur, cujus fuerant ante priora. Et inutile eſt ut Sacerdotalis dignitas inconſiderata ordinantis facilitate ſuperflua multiplicatione minuatur.

1. quaſt. 1. & 15. q. 1. Si qui.

Diſtinct 80. Illud ſanè.

De his autem, quæ in ſacro virginitatis propoſito conſtitutæ Barbaricam pertulêre violentiam, & integritatem pudoris non animo, ſed corpore perdiderunt, ea nobis ſervanda videtur moderatio, ut neque in viduarum dejiciantur gradum, neque in ſacrarum & perſeverantium Virginum numero cenſeantur. Quibus, ſi in omnibus Virginalibus perſeverant, & caſtimoniæ ſoliditatem mente cuſtodiunt, Sacramentorum non eſt neganda communio: quia injuſtum eſt, eas in eo, vel argui, vel notari, quod non voluntas amiſit, ſed vis hoſtilis eripuit. Cauſſam quoque Lupicini Epiſcopi illic jubemus audiri: cui multùm & ſæpiùs poſtulanti communionem hac ratione reddidimus, quoniam cum ad noſtrum judicium provocaſſet, immeritò eum, pendente negotio, à communione videbamus fuiſſe ſuſpenſum. Adjectum etiam illud eſt, quod huic temerè ſuperordinatus eſſe cognoſcitur, qui non debuit ordinari, antequàm Lupicinus in præſenti poſitus, aut confutatus, aut certè confeſſus, juſtæ poſſet ſubjacere ſententiæ: ut vacantem locum, quemadmodum diſciplina Eccleſiaſtica exigit, is, qui conſecrabatur, exciperet.

Sequuntur deinceps in vulgatis Editionibus Capite 3. 4. & 5. (quæ in noſtra ſunt Cap. 6. 7. & 8.) Quintum verò illud Caput totamque Epiſtolam claudunt hæc verba.

Si verò aliæ emerſerint cauſſæ, quæ ad ſtatum Eccleſiarum, & ad concordiam pertineant Sacerdotum, illic ſub timore Domini volumus ventilentur, & de componendis atque compoſitis omnibus ad nos relatio plena mittatur, ut ea, quæ juxta Eccleſiaſticum morem juſtè & rationabiliter fuerint definita, noſtrâ quoque ſententiâ roborentur. Data quarto Idus Auguſti. *Hactenus Epiſtola.*

Diutiſſimè torſit me, fateor, hæc Epiſtola: cùm enim tum excuſi Codices, tum Mſſ. variis eam vel partibus diminutam, vel aſſumentis amplificatam repræſentarent, in quam partem inclinari me ſinerem in tanta perturbatione vix tandem aliquando perſpicere potui. Hoc unum primo ferè intuitu certum fuit, non talem nobis in poſtremis exemplaribus editis exhiberi, qualem eam emiſit in lucem S. Leo: ſed quâ ratione reſtitui poſſet priſtinæ integritati, non ſtatim intellexi. Videbam enim una ex parte Collectioni Dionyſii exigui, qui Decretales, ut vocant, Epiſtolas Romanorum Pontificum ſuo Canonum Codici attexuit circa quinquageſimum poſt mortem Leonis noſtri annum, hanc ejus Epiſtolam ad Mauros Cæſarienſes fuiſſe inſertam: cui Collectori defuiſſe authenticos Codices ſuſpicari, in ipſa videlicet urbe Roma ſcribenti, & omnia Apoſtolicæ Sedis ſcrinia excutienti, vel recentiora eidem anteferre exemplaria, ſummæ videbatur eſſe temeritatis. Porrò Dionyſii Collectio primum & ſecundum Caput hujus Epiſtolæ habet eo modo, quo in recentioribus Editionibus leguntur; ſed alia aliqua deſiderat, ſcilicet tertium, quartum, & quinti partem dimidiam, quæ ſunt de Donato, Maximo, Aggaro, Tyberiano, & de Virginibus ſacris oppreſſione barbarica violatis. Quo inſpecto nemo eſt, qui continuò hæc, ut adjectitia, procul amandanda non pronuntiet, illa verò omnia genuina non exiſtimet & germana: præſertim cùm Dionyſio ſuffragentur nonnulli manuſcripti Codices, quorum duo Thuanei eadem deſiderant, quæ Dionyſius; alii duo item Thuanei cum Cantabrigenſi uno habent quidem, ſed extra Epiſtolæ contextum, & poſt finem clauſulamque ipſius, inſtar appendiculæ.

Sed altera ex parte ſex alii longè melioris ætatis & notæ Mſſ. Thuaneus, Trecopithœanus, Victorinus, Herovallianus, & Barber. duo 77. & 2888. ea quæ deſunt in Codicibus ſuprà citatis, continent, ſcilicet 9. & 4. caput cum parte quinti dimidia: non habent autem ſecundum illud Caput (exceptis novem primis lineis) nec finem quinti. Et inter Codices excuſos his Mſſ. ſuccinit Editio Pariſienſis Conciliorum, quæ anno 1524. in-folio, & anno 1535. in-octavo prodit procurante Jacobo Merlino, Doctore Theologo: quorum Actis Epiſtolæ Leonis inſertæ reperiuntur, & eodem modo habetur hæc ad Mauros Epiſtola, quo jacet in ſex laudatis Mſſ. Codicibus: quibus accedunt alii duo, unus Regniacenſis Monaſterii Ordinis Ciſtercienſis propè Autiſſiodorum, alter S. Mariani Autiſſiodorenſis Ordinis Præmonſtratenſis: in his enim eadem habentur quæ in ſex ſuperioribus.

Demùm ex utraque hac notata Editione conflata eſt tertia, quæ nunc omnium verſatur manibus, & ſola meruit prælis ſæpè ſæpiùs repetitis hactenus à pleriſque pro genuina recipi. Hanc tamen interpolatam fuiſſe certum habeo, tum propterea quòd nulli manu exarati Codices eam nobis hoc modo repræſentant, tum ex iis quæ jam jam de aliis duabus dicturi ſumus, quarum alteram, alterâ poſthabitâ, eligendam eſſe, mihi omninò perſuaſum.

Licet verò utrobique valida videantur certare argumenta, eorum tamen Codicum autoritati cedere coacti ſumus, qui Caput ſecundum omittunt, ſervantque tertium, quartum, & quinti partem, ab aliis reprobata.

1. Quia Codices Mſſ. qui poſteriori parti favent, numero & antiquitate eos antecellunt, quibus prior pars fulcitur. E Thuaneis enim quatuor, qui Dionyſianæ Lectioni conſentiunt, duo ſunt recentiori manu exarati, nec niſi extra Epiſtolæ contextum habent, quæ rejicimus: alii duo ſunt ipſa Dionyſii Collectio, ac proinde majorem Codicibus excuſis autoritatem non habent; Cantabrigenſem denique quem habere præſentem non potui, in locis longè plurimis depravatum eſſe, excerptæ Lectiones variæ demonſtrant, quas ad nos Oxonio tranſmiſit vir clariſſimus Eduardus Bernardus. Quid ad Dionyſii autoritatem ſit reponendum, inferiùs dicemus. E contra verò optimæ notæ ſunt alii Codices Barberini duo, Victorinus, Trecopithœanus, Herovallianus, & in primis Thuaneus, qui ſubjectas habet Codici Romano Leonis Epiſtolas, quarum indicem excudi curavimus: cujus collectionis Epiſtolarum antiquitatem commendat plurimùm ejus cum Codice Canonum nexus, diligentiam verò ſcribæ aliorumque antiquorum Codicum conſenſum indicat vox *contuli*, quæ in calce Epiſtolæ hujus & aliquot aliarum legitur.

2. Cùm Capita illa, tertium, quartum, & quinti dimidium optimè cohæreant, initio hujus Epiſtolæ uſque ad lineam 17. Capitis 2. ſuprà pagina 215. par eſt credere omnia illa ad eandem Epiſtolam pertinere, antiquis id Mſſ. Codicibus atteſtatione ſua confirmantibus. In ipſo ſi quidem exordio apparet de Provincia Cæſarienſi Africana agere Leonem noſtrum: cui pariter Provinciæ con-

Digitized by Google

veniunt tria poſteriora Capita, in quibus de Novatianorum & Donatiſtarum aliquot Epiſcoporum converſione vel ordinatione diſſeritur, & de barbarica oppreſſione, quæ omnia prorſus ſtatui Africanæ regionis competunt, qualis erat per eam, quâ ſcribit Leo, tempeſtatem, quam impacatam fuiſſe aſſerit.

3. E contra verò totum illud, quod à linea 17. Capitis 1. ad finem uſque ejuſdem Capitis extenditur, omninò alienum eſſe intelligimr tum ab eo ſtatu in quo Africana tunc Eccleſia verſabatur, tum à S.Leonis ſtylo, tum denique ab Africanorum Epiſcoporum moribus & conſuetudine. Quàm enim ſupervacaneum erat noſtro Pontifici prohibere, ne in Africana regione in quibuſlibet locis, neque in quibuſlibet caſtellis, & ubi ante non fuerant, Epiſcopi conſecrarentur; ſed majoribus tantùm populis, & frequentioribus civitatibus. Quænam erat Leoni cauſſa timendi, ne per id temporis Epiſcopale faſtigium ipſa ſui numeroſitate vileſceret apud Africanos, & ſuperfluâ multiplicatione ex Ordinandi facilitate minueretur? Quis exiſtimet hæc, & alia hujuſmodi in aliquibus regionis illius Eccleſiis attentata, ut Reſtitutus quidam Epiſcopus conqueſtus eſſe dicitur: cùm per ea tempora, Uvandalis totam Africam occupantibus, Eccleſias omnes Barbarorum exercitus depopularetur, vixque Epiſcopi aliqui ſupereſſent in inſignioribus civitatibus, nec in decedentium locum alii niſi furtim & clanculùm ſubrogari poſſent; tantum abeſt ut obſcuris viculis & ſolitariis municipiis Epiſcopos deputare cuiquam in mentem venire poſſet. Imò verò tanta Leonis ætate Eccleſiaſticorum Miniſtrorum Sacerdotúmve penuria laborabant Africanæ Eccleſiæ, ut cùm Uvandalorum plures captivi Regi cuidam Maurorum in eremi parte manenti in munus traditi eſſent, & ingentem populorum multitudinem ad notitiam Domini Jesu-Christi adduxiſſent, teſtis ſit Victor Vitenſis lib. 1. de perſecutione Africana, Legatos Romam per itinera diſtenta deſerti miſſos fuiſſe rogaturos Pontificem, ut Presbyterum ac Miniſtros credenti populo deſtinaret, quod cum gaudio expletum eſſe ibidem teſtatum habetur. Quis verò credat tanto labore, tanto temporis & animarum etiam diſpendio decretam fuiſſe legationem ad Pontificem Romanum, niſi ita exhauſtæ eſſent Miniſtris Eccleſiaſticis omnes vicinæ Provinciæ, ut ad tranſmarinas confugere cogerentur.

4. Cùm in ea parte Epiſtolæ legimus: *Quod nunc in ſua Diœceſi Reſtitutus Epiſcopus factum eſſe cauſſatus eſt, &c.* facilè illius autor alius eſſe à S. Leone convincitur: apud quem certum eſt nunquam vocem illam *Diœceſis* inveniri, imò vix illis temporibus uſu probatam à Romanis, vel Orientalium partium Epiſcopis, pro Parochia Provinciali alicui Epiſcopo ſubjecta. Scio eſſe hoc Africanis familiare: ſcio & Gallicanis eſſe poſt Leonis tempora; ſed ab Italis nunquam memini me uſurpatum legere. Unicus eſt, ni fallor, Innocentii I. locus in Epiſtola ad Florentium Tiburtinum Epiſcopum: ubi habet, *Parochiam ad ſuam Diœceſim pertinentem*; ſed videtur hoc loco vox *Diœceſis* ſumi pro adminiſtratione, quæ propria vocis hujus poteſtas eſt, quo ſenſu univerſim uſurpari potuit ab Exarchis, Metropolitis, & quibuſvis aliis Antiſtitibus: ſi hanc vocem *adminiſtrationem* alteri ſubſtitueris, nihil ſequetur incommodi in Innocentii ſermone; ut ſi dixerit: *Parochiam ad ſuam adminiſtrationem pertinentem.* In ea verò Epiſtolæ hujus quam diſcutimus parte, ita ſumitur pro locis ipſis ditioni Reſtituti illius Epiſcopi ſubjectis, ut nullatenus ejus loco *adminiſtrationis* vox ſubrogari queat, niſi obſcurè & barbarè loqui velis, hoc pacto: *Quod nunc in ſua adminiſtratione Reſtitutus Epiſcopus factum eſſe cauſſatus eſt, &c.*

5. Quod de Lupicini cauſſa ibidem legimr, quàm perturbatis perſecutionis Africanæ temporibus, quàm illius Eccleſiæ moribus & diſciplinæ contrarium eſt. Norunt enim omnes quantoperè abhorrebant Africani ab appellationibus tranſmarinis, qui in Concilio Carthaginenſi, quod ſextum vocant; & in Epiſtola poſterioris etiam Concilii ad Cæleſtinum Papam, ignotæ ſibi huic diſciplinæ ſubjicere ſe recuſarunt: cujus negotii recens adhuc erat memoria, triginta vix ab illa annis elapſis. Quid quod tunc temporis ita omnes illas Provincias bellorum tumultus aut perſecutionis æſtus vaſtabat, ut nullus vel inſtruendo Epiſcopali judicio, vel Synodo congregandæ locus eſſe poſſet: cùm tamen Lupicini cauſſam illic jubeat audiri autor Epiſtolæ. Addo hunc Leonem noſtrum non eſſe vel ex eo perſuaſum me habere, quod vir ſagaciſſimus vel ad ſe cauſſam traxiſſet Epiſcopi Romanum tribunal appellantis, vel ſaltem aliquem è ſuis delegaſſet, qui intereſſet judicio, & ex ejus autoritate totum negotium cum aliis diſcuteret: nec contentus eſſet ſcribere, ut illic cauſſa audiretur: nullâ vel loci, vel judicis, vel Legati factâ mentione.

6. Genuinam non eſſe Editionem hujus Epiſtolæ, quam Collectio Dionyſiana exhibet, Germanam verò eſſe quam habent & Conciliorum editio Merliniana & ſex citati Codices MSſ qui Capitibus tertio & quarto cum quinti parte reſervatis, ſecundum penè totum excindunt, inde conjicio. Initium Capitis 2. tale eſt, ut potiùs finem & clauſulam Epiſtolæ eſſe appareat, ſicut revera eſt in aliis melioris notæ Codicibus. Claudenti enim ſimilia autor Epiſtolæ teſtatur ſe omnibus, quæ Potentii relatio continebat ſatisfeciſſe (illud enim *ferè*, quod in vulgatis legitur, adjectitium eſſe comprobant MSS. Codices credendúmque ab iis inſertum fuiſſe, qui Epiſtolæ ordinem mutare & alienis fragmentis amplificare moliti ſunt) tum id unum ſupereſſe ait, ut concorditer ejus Monitis & Apoſtolicis Conſtitutionibus obtemperarent; cùm tamen ſtatim ſequantur maximi momenti Decreta, de Epiſcopis illicitè Ordinatis vel Ordinantibus, de iiſdem minoribus viculis non præficiendis, de Reſtituti querelis, de Virginibus barbarica oppreſſione violatis, de Lupicini cauſſa & appellatione ad Sedem Apoſtolicam, & de altero in ejus locum ſuperordinato. Ex quibus perſpicuum eſt priora Capitis verba nullo modo poſterioribus cohærere & extra nativum ſuum locum eſſe poſita. Præterea nonnulla importunâ repetitione reguruntur in illa Epiſtolæ parte, quæ jam iterùm & tertiò in priori capite ſcripta fuerant, puta de indulgentia, qua uſum ſe eſſe proteſtatur, & de majori pœna quâ poſthac in ſacrorum Canonum contemptores animadverſurum ſe minitatur. Quin & de Virginibus barbaricâ violentiâ oppreſſis quid faciendum ſit duobus diſtinctis Epiſtolæ locis ſtatuit, nec uno modo. Capite enim 8. noſtræ Editionis hoc decernit, vel potiùs hoc dat Conſilium: *Laudabiliores erunt, ſi ſe incontaminatis non audeant comparare Virginibus.* In parte verò illa quam rejicimus, quaſi nihil de Virginibus illis antea ſcripſiſſet, quid ſentiat, ſtatuit: *Ut neque in viduarum dejiciantur gradum, nec in ſacrarum & perſeverantium Virginem numero cenſeantur.* Tum eiſdem niſi probatis communionem dandam non eſſe decernit. Hæc certè, ſi Leonis ſunt, non ejuſdem eſſe Epiſtolæ oculatus quiſque facilè perſpicit.

7. Hujus partis ſtylus à Leonis ſtylo abhorrere mihi videtur. Vix enim mihi perſuadeo hæc à diſertiſſimo noſtro Præſule fuiſſe uſurpanda: *ſpecialius & propenſius commoveri, damnum proprii honoris evadere, Epiſcopalia gubernacula præſidere, pen-*

Digitized by Google

dente negotio, &c. quod ultimum non niſi recentioribus Pontificibus vel Canoniſtis familiare fuiſſe mihi videtur.

8. Magni momenti eſt hoc in negotio Iſidorianæ Collectionis ſuffragium, tum propter antiquitatem; nongentis enim ferè annis antiquior videtur: tum propter MSS. ejuſdem Codicum conſenſum: tum denique quia Riculfus Moguntinus Epiſcopus, à quo publicatam eam Collectionem aiunt, ac fortè interpolatam, ſive quis alius antiquorum Romæ Pontificum Epiſtolas illas conſarcinavit, Collectionique iſti inſeruit, alieniſſimus erat à minuenda iſta Epiſtolæ parte, in qua Romanæ Sedis autoritas per appellationem Lupicini Africani Epiſcopi elucebat mirum in modum; cùm è contra tot Epiſtolas non alio Conſilio ſuppoſuerit, aut interpolaverit, quàm ut Romanæ Sedis autoritatem fulciret, ampliarétque. Talem igitur invenit Epiſtolam in antiquis, quibus uſus eſt Codicibus, qualem eam in ſua Collectione exhibuit.

9. Multum elevatur autoritas manuſcriptorum Codicum, qui Dionyſianæ Collectioni concinunt, ex eo quod in omnibus aliis locis ſecum invicem & cum illa conveniunt; ut prorſus appareat unum ex altero tranſcriptum fuiſſe, & proinde unici teſtis inſtar eſſe debere. Titulus hic omnibus communis eſt: *In cauſſa Lupicini Epiſcopi*, qui & ipſe totum illud Caput ſecundum vel ſuppoſitionis meritò ſuſpectum mihi reddit, vel aliundè huc translatum fuiſſe ſignificat. Cùm enim prolixiſſima ſit hæc Epiſtola, & longè gravioris momenti Decreta complectatur, quæ effuſioris tituli & plurium Capitulorum materies eſſe debuerant, dum ſoli huic Capitulo autor intentus, ubi de Lupicini neſcio cujus appellatione ad Sedem Apoſtolicam fit mentio, cetera prætermiſſa facit, ſuſpicandi locum meritò præbet depravatam & interpolatam de induſtria fuiſſe Epiſtolam hanc ab aliquo tranſmarinis hujuſmodi appellationibus patrocinium inde arceſſere volente. Omitto recenſere decem ferè loca, in quibus recentiores illi Thuanei Codices MSS. & Dionyſiana editio in vitioſa & corrupta lectione conſentiunt. Unum & alterum referre ſufficiet, ex quo de aliis judicetur. Hæc habet in omnibus editis exemplis & in MSS. Barber. Thuan. Victorino, Herovall. &

Pag. 401. Trecopith. Caput 1. (nobis 4.) Epiſtolæ; *Quorum omnis ætas à puerilibus exordiis uſque ad provectiores annos per diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtipendia cucurriſſet; ut unicuique teſtimonium prior vita præberet: nec poſſet de ejus provectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro caſtis moribus, pro actibus ſtrenuis celſioris loci præmium deberetur.* Nihil hic omninò quod Leonis ſtylum, diſciplinam, ingeniúmque non ſpiret: pro quibus hæc ſolummodò leguntur, tam apud Dionyſium, quàm in duobus MSS. eidem conſentientibus: *Qui multo tempore per ſingulos Officiorum gradus provecti, experimentum ſui probabile præbuiſſent: ut unicuique teſtimonium vita ſua actuum ſuorum ratio perhiberet.* Et ſub finem ejuſdem Cap. 1. (nobis 5.) ita in editis & melioris notæ MSS. *Non præjudicantes Apoſtolicæ Sedis ſtatutis, nec prædeceſſorum noſtrorum, noſtriſque Decretis, quibus ſalubriter ſtatutum eſt ne, &c.* apud Dionyſ. & in duobus illis MSS. *Non præjud. Apoſt. Sed. ſtat. nec beatorum Patrum regulas reſolventes, quibus ſalubriter conſtitutum eſt: ne, &c.* Quis porrò non videat priorem præſertim hunc locum à novellis hominibus truncatum, & ad recentioris diſciplinæ uſum eſſe accommodatum, tamque evidentem corruptelam MSS. illis Codicibus & Editioni pſeudo-Dionyſianæ omnem omninò detrahere autoritatem.

Pſeudo-Dionyſianam dico: quoniam & ſi nihil ferè ſit inter hujuſmodi ſcripta Dionyſianâ Collectione antiquius, nullaque autoritas hujus autoritati præponenda videatur; nihilominus exiſtimo poſthabendam eſſe hoc in negotio Collectionis illius fidem, quia hac integrâ Epiſtolâ amplificatam illam eſſe auctiorémque factam aſſerere non dubito, idque non levibus argumentis.

1. Ex titulis Decretorum, qui ſimul omnes Collectioni toti Dionyſianæ præfiguntur. Leonis quidem Decreta quadraginta novem numerantur indicantúrque: verùm patet illum quadrageſimum nonum & ultimum alienâ & recentiori manu ceteris fuiſſe annexum: à quibus in hoc diſcrepat: quod illi ſolam Canonis materiem deſignant; hic verò Leonis nomen in fronte habet, hoc modo: *Leo Epiſcopus Mauris de conſervatione & diſciplina Canonum, ne indebitè & inordinatè ad Clericatum aliquis præſumat accedere*: quod nec in Leonis, nec in aliorum Pontificum Decretorum titulis factum à Dionyſio fuiſſe invenimus: & eo magis inutile erat in hoc poſtremo Capitulo ſeu Decreto apponere, quàm in prioribus, quòd jam quadraginta & octo ejuſdem Pontificis tituli præceſſiſſent, qui autorem ſatis ſupérque indicabant.

Interpolatam eſſe Dionyſii Exigui Collectionem.

2. Decretorum 48. Leonis, aliorumque item Pontificum tituli, in fronte totius hujus Collectionis in unum collecti, omnimodè concinunt titulis, qui ſingulis Decretis præfiguntur in corpore Dionyſiani Codicis; unicus verò hujus Epiſtolæ titulus, qui in indice, diverſus eſt ab eo qui Epiſtolæ præmittitur. Sic enim legitur in fronte Epiſtolæ: *In cauſſa Lupicini Epiſcopi: Leo univerſis Epiſcopis per Cæſarienſem Mauritaniam conſtitutis*: qui titulus ab altero, quem ſupra deſcripſimus, prorſus diſcrepat: unde manifeſtum eſt non à Dionyſio compoſitum, ſed ab alio eſſe confictum.

3. Si à Dionyſio ſuæ Collectioni inſerta fuiſſet hæc Epiſtola, non eam nobis ſub unico titulo repræſentaſſet, ſed in plures diſſecuiſſet partes, ſuum cuique titulum affigens, quemadmodum in aliis omnibus Epiſtolis ab eo præſtitum fuiſſe videmus, quamvis illæ longè iſtâ breviores eſſent. Hæc enim nullis diſtincta titulis quinque integras columnas occupat in Juſtelliana editione; Epiſtola verò ad Nicetam Aquileienſem, quæ immediatè præmittitur (ut de aliis ſileam) cùm tres columnas non impleat, in octo tamen partes diſtributa cum prolixioribus titulis invenitur.

4. Dionyſius Abbas Romanus & Romæ ſcribens non omiſiſſet ea in titulis annotare, quæ Romani Pontificis autoritati & amplitudini plurimùm conferre videbantur: qualis eſt appellatio LUPICINI Africani, ut vult Epiſtolæ fragmentum, Epiſcopi: quod exemplum ex Africana Eccleſia ſingulare omninò eſt Leonis temporibus.

5. Sed nullius ſunt ponderis momenta hæc, quæ jam expendimus: palmare enim argumentum, & quod ſexcentorum inſtar eſt, nobis ſuppeditant Creſconii Epiſcopi Africani opuſcula duo, quæ ſuperſunt, alterum quod *Breviarium Canonicum* nuncupatur, Capitula vel potiùs indicem continens Capitulorum tàm Canonum Synodalium, quàm Decretorum Pontificiorum, quæ Dionyſiana Collectio complectitur, alterum verò *Collectio ſeu Liber Canonum* dicitur, in quo integros Conciliorum Canones & Pontificum Decreta eo ordine, quo in Breviario allegantur, deſcripſit: non ordinem ſcilicet Conciliorum & Canonum ſequens, ſed materiæ ſolius habens rationem. Porrò quod ad rem noſtram facit, Creſconius Dionyſii exigui Collectionem per omnia (ſi appoſitos ad Africanos Canones numeros excipias) ſectatus eſt, eoſdem Canones, eadem Decreta, ex ejuſdem editione, iiſdem verbis & numeris exhibet, ut evidens ſit Epiſcopum hunc Africanum Dionyſii Collectionem ſecundùm materiæ ordinem

Digitized by Google

ordinem digerendam ſuſcepiſſe : quod & eruditi quique Codicum Canonicorum Collectores ac ſtudioſi ultro fatentur.

Quantacumque verò diligentiâ evolveris luſtraveriſque Criſconii Breviarium & Collectionem, ne verbulum quidem ex hac Leonis ad Mauros Cæſarienſes Epiſtola excerptum invenies : quam nefas eſt credere à Criſconio fuiſſe prætermittendam, ſi ſub finem ſeptimi, quo vivebat, ſæculi, eam in Dionyſiana Collectione inveniſſet. Leonis enim autoritas, rerum quæ in Epiſtola tractantur utilitas & momentum, ipſum etiam erga ſuos Africanos ſtudium, reſcripto illi majorem commendationem apud Criſconium conciliaſſent. Igitur Dionyſiana Epiſtolarum Pontificiatum Collectio, qua ætate vivebat ſcribebátque Creſconius, nec Epiſtolam Leonis ad Africanos complectebatur, nec Hilari, Simplicii, Felicis, Symmachi, Hormiſdæve Decreta : vivebat autem Creſconius, ut ex Baronio colligunt Bibliothecæ Juris Canonici antiqui Clariſſimi Editores, circa finem ſeptimi ſeculi, ſeu circa annum 690. Quamobrem pro certo habeo, non fuiſſe hanc Epiſtolam à Dionyſio ipſo ſuæ Collectioni appoſitam, ſed ab alio ſuperadditam : & fortaſſe ab eodem illo incerto autore, qui eamdem Collectionem auxit Epiſtolis Romanorum Pontificum Hilari, Simplicii, Felicis, Symmachi, Hormiſdæ, & Gregorii junioris : cúmque hic ultimus adhuc eſſet in vivis trigeſimo octavi ſeculi anno, & Decreta ipſius in Concilio Romano circa annum Chriſti 720. condita ad calcem hujus Additionis legantur, circa eadem quoque tempora additam eſſe Leonis Epiſtolam de qua agimus, ſuſpicari licet.

Suſpicionem de tempore hujus additionis auget conſenſus omnium, quos quidem vidi, Codicum MSS. Collectionis Dionyſianæ Antiquiſſimorum, & qui Carolo Magno Imperatori æquales aut ſuppares videantur. Eam enim Epiſtolam omnes repræſentant : ut indubitatum appareat illud quoque exemplar, quod Adrianus Papa I. Carolo Imperatori dono dedit, & ex quo omnia ferè apographa, quæ in Gallicanis nunc Bibliothecis aſſervantur, deſcripta ſunt, eandem pariter Epiſtolam eſſe complexum : ac proinde illam antequam Româ in Gallias adſportaretur, truncatam, interpolatam, & Dionyſiano Codici inſertam fuiſſe intra Gregorii junioris & Adriani I. tempora, ſeu intra annos ferè ſexaginta. Hujuſmodi Codices plures videri poſſunt in Bibliotheca Regia, duo in Thuanea, totidem in Seguetiana, unus præclariſſimus in celeberrimo ſancti Germani Pariſienſis Monaſterio, quibus adde venerandæ antiquitatis Codicem è Monaſterio ſancti Galli, quem eruditi Baluzii beneficio vidimus. Eandem interpolationis antiquitatem probat Hincmari Remenſis Opuſculum 55. Capitulorum adversùs Hincmarum Laudunenſem Cap. 5. ubi ex Epiſtola ad Mauros referuntur & cauſſa Lupicini, & (quæ in Dionyſianâ appendice non leguntur) Cauſſæ Donati Salicinenſis, Maximi, Aggati & Tyberiani Epiſcoporum.

Porrò mirum videri non debet Epiſtolam hanc poſt tot annorum à Dionyſio intervallum depravatam fuiſſe : cùm ipſe Leo eam, quam ad Flavianum ſcripſit, etiam ſe adhuc ſuperſtite corruptam fuiſſe, ſæpiùs ſit conqueſtus. Quâ autem ratione ea corruptio contigerit, etſi divinare velle otioſi hominis eſſe videtur ; dicam tamen, quod in mentem venit. Pars illa Epiſtolæ, quæ Caput 2. conſtat, inventa eſt ab aliquo ſtudioſo, Leonis nomine decorata : quam cùm in ſuum Codicem vellet referre, eam vel ad marginem, vel ad calcem Epiſtolæ Leonis I. ad Mauros appoſuit, ſive propter materiæ, ſive propter nominis affinitatem : & revera adhuc habetur ad calcem Epiſtolæ in aliquibus MSS. Codicibus, quos ſervat Thuanea Bibliotheca. Sciunt porrò viri eruditi quantis erroribus locum dederit nominum ſimilitudo, quæ effecit etiam, ut Leonis Bituricenſis Epiſcopi Epiſtola Leoni Papæ adſcripta ſit ad noſtram uſque ætatem. Sciunt qui antiquis manu exaratis Codicibus verſandis aſſueverunt, quàm multi hujuſmodi reperiantur, in quibus antiquitatis Eccleſiaſticæ omnis generis monumenta promiſcuè collecta ſunt, nullo ſervato niſi materiæ qualicumque ordine. Multa porrò inter Epiſtolam genuinam & fragmentum illud conveniunt. Utrobique enim agitur de Ordinationibus illicitis, utrobique de Virginibus barbarica oppreſſione corruptis conſultus Pontifex reſpondet. Facilè autem fuit ut è latere vel è calce Epiſtolæ in ipſam Epiſtolam imperiti ſcribæ vitio irrepſerit. Certè ut credam pannum iſtum ex aliqua Collectione Canonum & Decretalium ſumtum eſſe, ferè perſuadet Gratiani Collectio, cujus Decreto quædam ex hoc Capite 2. inſerta leguntur non tanquam ex Epiſtola ad Mauros decerpta, neque inſcripta Leonis primi nomine, ſed ſimpliciter & abſolutè Leoni attributa, hoc modo : *Item Leo Epiſcopus*, vel, *Item Leo*. cum alia, quæ ex Capitibus 1. 3. 4. & 5. ibidem adducuntur, ex Epiſtola ad Mauros deſumta eſſe dicantur. Quod diſcrimen non ex poſterioribus quidem Gratiani editionibus deprehenditur, in quibus plura à Romanis Correctoribus malè correcta ſunt ; ſed tum ex MSS. Codic. tum ex editione, quæ Pariſiis anno 1531. Theodorico quodam Minimirano procurante prodiit, & editione Lugdun. Hug. à Porta a. 1548. quas videſis 1 q. 1. *Cap.* 44. *&* 15. qu. 11 Cap. 24. *Siqui Epiſcopi talem: & Diſt.* 80. *Illud ſa.é quod ad.* Cap. 4. & 32. *q.* 5.

Legimus etiam in Additione quarta Capitulorũ Caroli Magni & Ludovici pii Imperatorum partẽ hujus panni, ſed, quæ eſt hujuſmodi interpolatorum vafritia, plurimis adhuc additamentis intertextam. Titulus ita ſe habet : *In cauſſa Lupicini Epiſcopi ex Epiſtola Leonis Papa Africanis Epiſcopis directa.* Sequitur deinde Capitulum : *Cauſſam Lupicini Epiſcopi*, QUIA SIC NOBIS PLACUIT, *illic jubemus audiri*, & cetera, ut apud Dionyſium, uſque ad hæc ultima verba : *Noſtrâ quoque ſententiâ roborentur* : quæ hîc ultima non ſunt, ut in Dionyſii Codice, hæc quippe alia ſequuntur : *Ex his enim poſſumus cognoſcere qualiter de ceteris agatur, qualiter nos nihil contra ſtatuta majorum egiſſe pœniteat*, *Data* 4. *Id. Aug.*

Ex quibus intelligis, Lector, quàm intemperans fuerit interpolandi libido, quamque impunè in hanc Epiſtolam, quam diſcutimus, graſſata ſit.

Primùm enim conſilium fuit, augendam eſſe hac ad Africanos Epiſtolâ Dionyſianam Collectionem, ut delata in Africam Pontificis Romani Decreta, majorem ex Codice autoritatem ſumerent ; nec aliter recipi poſſet, ſive à Gallicanis, ſive ab aliis Eccleſiis Dionyſiana Collectio, quin ſimul Romanam circa appellationes aliàque hujuſmodi diſciplinæ capita poteſtatem amplecterentur. Sed quia parum erát mandata Pontificis illuc tranſmiſſa eſſe, niſi obediendi neceſſitas, & exemplum appareret ; hæc ob eam cauſſam verba ſuppoſuerunt initio cap. 2. *Supereſt, Fratres, ut* CONCORDI OBEDIENTIA *ſalubres ſuſcipiatis hortatus, &c.* quorum loco MSS. Codices habent ſolummodò *concorditer*. Quid poſtea ? Manebat adhuc alta mente repoſitum Concilii Africani reſponſum ad Zoſimum, Bonifacium, Celeſtinumque Leonis prædeceſſores, quo ex Africa ad Romanum Pontificem cauſſas Eccleſiaſticas per libellum appellationis deferri non poſſe invictè contenderunt : opus itaque fuit, ut appellatio alicujus Epiſcopi Africani ad ſanctum Leonem, Africanos illos Epiſcopos facti ſui pœnitentes appellationumque juri ſuccumbentes exhiberet. Hinc aſſutus de Lupicini cauſſa & appellatio-

Varii gradus interpolationis in hac Epiſtola.

1. Grad.

2. Grad.

3. Grad.

ne pannus, cui & alia quoque annexa Decreta de illicitis Ordinationibus, déque aliis negotiis; ut & Conſilium magis tegeretur, & ſupremum fuiſſe Romani Pontificis in Eccleſiam Africanam dominium inmitteretur.

4. Grad. Nec illud ſatis fuit. Ut enim plenum jus Pontificis in omnibus cauſſis Africanæ Eccleſiæ clariùs emicaret, placuit ut quæcumque emerſiſſent ad ſtatum Eccleſiaſticum & ad concordiam Sacerdotum pertinentes, de his omnibus componendis atque compoſitis plena ad Romanum Epiſcopum relatio mitteretur, ut ex illius vel infirmarentur, vel *roborarentur ſententiâ*. Ipſa ſunt verba clauſulæ ſuperadditæ.

5. Grad. Sed nec hîc quievit interpolatorum audacia. Hi enim certum haberi voluerunt poſt interpoſitam appellationē, cauſſam non modò in ea Africæ Provincia, in qua nata eſſet, terminari poſſe per judices in partibus, ut aiunt, à Pontifice datos; ſed ad Romanum etiam Tribunal transferendam eſſe: etſi aliter aliquando fieri contingeret; Id ex indulgentia & voluntate Pontificis conceſſum. Eo conſilio poſteriores corruptæ jam Epiſtolæ vitiatores, his verbis: *Cauſſam Lupicini illic jubemus audiri*, alia iſthæc inſeruerunt: QUIA SIC NOBIS PLACUIT: quaſi omnium rationum omniúmque Canonum inſtar deberet eſſe voluntas Pontificis: quod à mente Pontificis ipſius alieniſſimum puto.

6. Grad. Denique omnem Romanorum Epiſcoporum agendi rationem ſolis prædeceſſorum ſtatutis innixam videri vult ultimum additamentum, quod in Additione quarta Capitulorum Caroli Magni & Ludovici pii legitur, habeturque ſuperiùs deſcriptum pag. 409. Col 2.

Abſit autem, ut hujuſmodi corruptelarum vel artifices vel participes fuiſſe putem ſanctiſſimos primariæ Sedis Epiſcopos. Nihil tale ab iis tentatum eſſe & perſuademur, & adversùs novatores, qui hujuſmodi occaſiones avidè captant, ut Sedem Apoſtolicam diris proſcindant conviciis, toto animo profitemur. Iſtud omne palponum opus eſt, *& hominum mente corruptorum, qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe & pietatem*, & traditionem Apoſtolicam, & quicquid ſanctius habet Chriſtiana Religio.

1. Tim. 6. 5.

Unum adhuc eſt de quo Lectorem monitum velim; videlicet pannum iſtum integrum, quem ex hac Epiſtola eliminavimus, in Merliniana Epiſtolarum S. Leonis editione reperiri, non huic inſertum, ſed illigatum fictitiæ Epiſtolæ ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ de Corepiſcopis: dignum ſcilicet patella operculum. Quo pacto, quóve id conſilio factum, inquirat, qui hujuſmodi quiſquiliis delectatur.

Hoc certè oſtendit manifeſtè pannum iſtum lacerum variis olim Sedibus jactatum, nunc uni Epiſtolæ, nunc alteri illigatum fuiſſe: donec tandem placuit impoſtori Sedem illi in Epiſtola ad Africanos figere.

Hæc omnia ſi accuratè legiſſet ac perpendiſſet clariſſimus Baluzius, de ſuppoſitione panni non dubitaſſet nec diſſimulaſſet invicta argumenta quæ ex MSS. Codicibus & ex Creſconii Breviario & Collectione protulimus adverſus interpolatorem Dionyſii Exigui, & Epiſtolæ Leoninæ, præter alia interpolationis indicia quæ ex ſitu, titulis & ipſo conſpectu Epiſtolæ, ut jacent apud Collectorem, eruuntur. Cetera, quæ hanc in rem adnotat ad 4. Additionem Capitul. p. 1249. infirma ſunt nec reſponſione indigent.

Ex hujus Epiſtolæ reſtitutione, interpolationiſque poſteriorum editionum notitia, ruunt obſervationes omnes, quas illi ſuperſtruxerat Johannes David. Ex hujus enim jam refectis pannis aſſerebat 1. Sardicenſes Canones à S. Leone plurimi factos fuiſſe: quod & ſi nemo inficias ierit, quàm infirmo tamen id fundamento à Davide aſſeratur, modò perſpicuum eſt. 2. Ex eorum pluribus confectam eſſe ait magnam Epiſtolæ hujus partem. 3. Canonem præſertim tertium, quo appellationes Epiſcopo Romano vindicantur, ab eodem eſſe allegatum in cauſſa Lupicini. 4. Canonis 4. autoritate prohibitum, ne appellanti Romanam Sedem Epiſcopo alter ſuperordinetur. 5. Sexti pariter, qui Epiſcopos in villis ordinari prohibet mentionem eſſe factam. 6. Obſervari quàm maximè cupit hanc Epiſtolam ad Africanos miſſam, atque ex Sardicenſibus Canonibus contextam, argumentum eſſe validiſſimum, totam illam camarinam in Carthaginenſi Concilio 6. adversùs appellationes motam, tandem in Apoſtolicæ Sedis emolumentum quieviſſe: ſiquidem vidimus, inquit, Celeſtini ſucceſſorem eodem jure potitum, de quo tunc contentio erat, non modò legatos in Africam miſiſſe, ſed & Canones Sardicenſes, quorum occaſione lis mota erat Africanis tanquam receptas ab eis diſciplinæ regulas ob oculos poſuiſſe. 7. Penes Pontificem unum fuiſſe de appellantium Epiſcoporum Africæ cauſſis judicare. 8. Penes eundem unum fuiſſe Epiſcopos etiam Africanos, prout conducere judicaſſet Communioni Eccleſiaſticæ reſtituere, à qua Provinciali Decreto fuerant abſtenti. Hæc & alia hujuſmodi cùm adſtruit ſcriptor ille ex Epiſtolæ hujus fragmento, jam ex ſuperioribus obſervationibus diſcere poteſt, quàm caduco & ruinoſo fundamento opinionem ſuam ſubſtruere tentaverit.

1. Quod attinet autem ad annum, quo ſcripta fuit hæc Epiſtola, nihil certi habemus. Eam Anno Dom 456. aſſignant Eminentiſſ. Cardin. Baronius in Annalibus, & Blondellus in Apologia pro ſententia S. Hieronymi de Preſbyteris: ille occaſione legationis ad Romanum Pontificem miſſæ à captivis Catholicis pro inſtitutione novellæ Eccleſiæ, quæ in cujuſdam Maurorum Regis ditione enaſcebatur: hic verò Baronii ductum in re obſcurâ incautè ſecutus. Hoc tamen mihi perſuadere non poſſum. Primùm enim anno ſuperiori, Chriſti ſcilicet 455. conſtat captam fuiſſe à Uvandalis Romanam urbem: cujus clades & direptio, ita Leonem noſtrum Paſtorem optimum occupavit, ut de longinquarum Eccleſiarum curâ & ſolicitudine nonnihil intermittere coactus fuerit, quæ cauſſa eſt cur nullam habemus ab eo ſcriptam Epiſtolam à quinto Idus Maii anni 455. ad quintum Idus Junii anni 457. ita ut per biennium integrum literarum commercium interruptum fuiſſe videatur. Totus quippe erat ſanctus Leo poſt cladem Uvandalicam, ut liber de Romanis Pontificibus teſtatur, in renovandis ſacris miniſteriis, totus in reparanda urbis ruina, reſarciendiſque damnis, quæ Barbarorum exercitus civitati intulerat.

Quo anno data ſit Epiſtola ad Africanos.

Vide Tom... pag. 210

Præterea nec ſtatim poſt iſtam cladem, nec ſequentibus etiam annis quicquam potuiſſe Leonem noſtrum circa Africanas Eccleſias ſtatuere & ordinare, ſatis perſpicuum eſſe mihi videtur ex Victoris Vitenſis narratione. Nempe lib. 1. de Africana perſecutione commemorat Geiſericum, ut primùm Carthaginenſi urbe potitus eſt, *ſingulas quaſque Africanas Provincias diſpoſuiſſe, ſibique reſervatis Bizacenâ, Abaritanâ, Getuliâ, & parte Numidiæ, exercitui funiculo, ut ait, hereditatis diviſiſſe Zeugitanam vel Proconſularem: Valentiniano adhuc Imperatore reliquas licet jam exterminatas Provincias defendente. Poſt cujus mortem*, quæ illi anno 455. ferro illata eſt, *totius Africæ ambitum obtinuit.* Ex quibus patet nihil ferè ampliùs commercii inter Africanas Eccleſias & Leonem intercedere potuiſſe poſt mortem Valentiniani, Uvandalis univerſam Africam occupantibus & vaſtantibus: nec ullam ibi judiciorum formam, ullum conſecrationum Sacerdotalium Ordinem conſtitui potuiſſe: ut neceſſe ſit hujus Epiſtolæ epocham intra illos quindecim annos ſtatuere, qui ab Epiſcopatus ſancti Leonis exordiis ad mortem uſque Valentiniani in-

Vide cap... hujus Ep...

Digitized by Google

ceſſuunt, hoc eſt ab anno 440. ad 455. inchoatum. Et quidem ex ipſo Leone, qui tempus illud ſolummodò impacatum appellat, apparet tunc temporis ſcriptam fuiſſe Epiſtolam cum adhuc Mauritaniis potiretur Valentinianus; quo etſi impacata eſſent omnia propter vicinas Barbarorum acies his Africæ reliquiis imminentes, & multa hac occaſione perturbatio in Eccleſias inducta eſſet, nondum tamen Ordinationum libertas adempta erat Epiſcopis. Et certè valdè Leonis noſtri ſolertiæ & ingenio conſentaneum mihi videtur, ut temporis opportunitatem captaverit ad confirmandam Sedis ſuæ autoritatem in Africanas Eccleſias. Nemo eſt qui neſciat, quoties quantiſque conatibus id tentaverint Leonis prædeceſſores: quantúmque Leonis ipſius ætate Bonifacius & Celeſtinus in eam rem laboraverint, Africanis conſuetudinem Eccleſiarum ſuarum invictè ſemper propugnantibus. Expectanda tum illis fuerat opportunior occaſio, quæ ut ſe ſe Leoni obtulit, eam vir cordatiſſimus ſibi elabi non eſt paſſus.

Perierat cum Africana libertate priſtinus ille diſciplinæ vigor, quem tum ſanctus Cyprianus, tum illarum regionum Concilia nobis exhibent. Innumeræ jam Eccleſiæ ſuis orbatæ Paſtoribus & Miniſtris, ſub Uvandalica gemebant tyrannide. Ipſa omnium Afric. Eccl. Mater, totius regionis caput, Carthago, miſerandâ ſtrage jacebat proſtrata, ſuo Senatu, ſuo Clero, ſuo Paſtore deſtituta. Carthaginenſem enim Epiſcopum nomine *Quodvultdeum* cum maxima Clericorum turba navibus fractis impoſitum maris fluctibus committi præcepit Gëiſericus, quos Deus miſeratione bonitatis ſuæ proſperâ navigatione Neapolim Campaniæ perducere dignatus eſt. Et ut nihil deeſſet quod Pontificis conſilium juvare poſſet, ad Leonis nutum & voluntatem movebatur Valentinianus Imperator; cujus poteſtate adversùs Gallicanarum Eccleſiarum Primatem quàm pro ſuis votis uſus fuerit, teſtatur ejuſdem Imperatoris Conſtitutio adversùs S. Hilarium Arelatenſem anno 445. emiſſa. *Vide Tom. 1. pag. 110.*

His ita ſe habentibus, præſidióque Auguſti ad Leonis vota ſemper parato, de Africanarum Eccleſiarum rebus ad Sedis ſuæ notitiam & judicium pertrahendis ſeriò cogitavit. Non earum quidem regionum, quæ ſub Vvandali Imperio jacebant oppreſſæ, ſed earum, quæ adhuc Valentiniano parebant, quas inter præcipua erat Cæſarienſis Mauritania.

Ad hujus igitur Provinciæ Epiſcopos Legatum vice ſuâ acturum deſtinat Potentium, qui & literas ad eoſdem dedit: ut de Ordinationibus illicitè celebratis, de violatis Canonum regulis & aliis hujuſmodi diligentiùs inquireret, & ad Apoſtolicam Sedem, cujus autoritatem gerebat, referret pleniſſimè. *Vide cap. 1. hujus Ep. 1.* Cùm Potentii relationibus inſtructus fuiſſet S. Leo, hanc alteram prolixiorem Epiſtolam ſcripſit ad Africanos: in qua & moderationem eam ſervat, quæ congruebat tempori, & eum exerit vigorem, qui reſcindendis corruptelis, ſuæque poteſtati ſtabiliendæ neceſſarius videbatur. Iſtud omne porrò ſponte propria, nullóque ex Africanis Epiſcopis invitante actum eſt a Leone, quemadmodum ipſum hujus Epiſtolæ exordium teſtatur; ubi aſſerit ſe *commeantium* tantummodò ſermone inſtructum fuiſſe de illicitè uſurpatis circa Ordinationes Africanas; ſe ſolius pietatis ratione exigente ad Legatum mittendum commotum fuiſſe, illiuſque ſollicitudinis inſtinctu, quam univerſæ Eccleſiæ ex divina inſtitutione impendere debebat.

Dum hæc ſcribo, videor mihi hinc Catholicorum nonnullos ſubmurmurantes audire, illinc ſectarios utràque applaudentes manu; quaſi Pontificem Romanum mali ambitûs alienique juris imminuti notare videamur. Utriſque ſatisfaciam unius Caſauboni verbis, cui non aſſentiri nec Acatholici audeant, nec debeant hac in re Catholici.

Sic igitur vir doctiſſimus, utinam & Catholicus, Exercitatione 15. ad Annales Eccleſiaſticos Cardinalis Baronii: *Non ignoramus*, inquit, *quantus hic Leo fuerit ſinceræ fidei defenſor, & pro recta fide quantos labores ſuſtinuerit, quamque Eccleſiæ Dei utilos. Neque verò dubium mihi eſt tantum illud ſtudium, quod videmus ab eo adhibitum, ut Sedes Romana in majus extenderetur, à bono principio fuiſſe profectum, & ad finem optimum ſpectaſſe. Vaſtabant illa ætate Eccleſias perditiſſimi heretici, qui magnas quotidie ſtrages, ut apri vineam ingreſſi, edebant: neque erat qui progreſſibus eorum ſe ſe opponeret, qui quidem cauſſam bonam poſſet adjuvare, præter Romanum Epiſcopum. Nemo autem peritus rerum Eccleſiæ ignorat, operâ Romanorum Pontificum per multa ſecula Deum eſſe uſum in conſervandâ ſartatectâ recta fidei doctrina. Hoc intelligens Leo magnus, & quotidiana experientia edoctus, quantum veræ fidei intereſſet, ut paratum illi ſemper eſſet in Sede Romana præſidium firmiſſimum; modis omnibus ut ita eſſet procuravit; quod quidem minus videri mirum debet, quia ſic Eccleſiæ Dei expedire, optimus quiſque tum credebat: & erat ita revera illis temporibus.* Neminem eſſe puto qui his libentiſſimè non ſubſcribat.

Per illud ergo tempus ſcripta eſt Epiſtola, quod ab electione Leonis ad mortem uſque Valentiniani effluxit; ſed quo præcisè anno, decernere difficile eſt. Ad initia tamen Epiſcopatûs Leonis pertinere non obſcurum ex dictis, & eam ob rem illam primo omnium loco ponendam eſſe exiſtimavimus. Nullius enim epocham, quæ certa ſit, habemus antiquiorem decima die Octobris anni 443. ad quem uſque anni jam quatuor elapſi erant ab expugnata Carthagine, & hujus civitatis Antiſtite & Clero ad tranſmarina relegatis.

Unum eſt quod adversùs hanc Epiſtolæ iſtius Epocham objici poſſit: nempe ex Capite 5. quod primi pars eſt poſtrema in ſuperioribus editionibus, intelligi eam primam non eſſe Epiſtolarum Pontificis noſtri, aliaque præceſſiſſe ejus Decreta, quæ ipſe his verbis allegat: *Non præjudicantes*, inquit, *Apoſtolicæ Sedis ſtatutis, nec præceſſorum noſtrorum noſtriſque Decretis, quibus ſalubriter ſtatutum eſt; ne primum, vel ſecundum, aut tertium in Eccleſia gradum quiſquam Laicorum quibuſlibet ſuffragiis fultus aſcendat, priuſquàm ad hoc meritum per legitima augmenta perveniat.* Quæ verba indicare videntur Epiſtolam 12. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem, ubi Cap. 3. decernitur: *Ut is, qui ordinandus eſt, etiamſi bonæ vitæ teſtimonio fulciatur, non Laicus, non Neophytus, nec ſecundæ conjugis ſit maritus.* Verùm hoc opinioni noſtræ non nocet: potuit enim Leo intra primum Pontificatûs ſui triennium nonnulla Decreta emittere, quibus eam, quam commemorat, diſciplinam ſtatuerit. Porrò non mihi innuere videtur illud Epiſtolæ ad Anaſtaſium Decretum, in quo nulla ſecundi vel tertii gradûs mentio, nec variorum augmentorum, per quæ Laïci ad Sacerdotium deberent pervenire. Ceterùm etſi ſeriùs dari Epiſtolam fortè contigerit, primus tamen ei locus commodiùs aſſignatus eſt, vacuum ſcilicet triennium impleturæ, quam ſi ad inferiorem reſervata, certæ ætatis Epiſtolarum ordinem interrumpat.

Quæ ad textus reliqui emendationem pertinent ſeu lectiones varias, vel ad marginem rejecta reperies, vel hic breviter annotata.

2. Contra divinæ legis præcepta. *Pag. 191. Cap. 2.* Ita quatuor MSS. Codices Thuanei cum Cantabrigienſi, necnon & Dionyſius Exiguus, Epiſtola 3.

Digitized by Google

Adriani Papæ 1. ad Baſilium Imperatorem, Gratianus, *Diſt* 61. Horum porrò verborum loco tum vulg. editiones, tum MSS. Cod. Trecopithœanus & Thuaneus unus habent: *De prævaricatione.*

Pag 197.

3. De hujuſmodi virginibus vi barbarica oppreſſis aliter decernendum putat Gregorius Neocæſar. in Epiſt. Canonica, cap. 1. ubi ex anteacta hujuſmodi virginis vita judicandum exiſtimat, quæ ſi fuerit ab omni ſuſpicione pura, oppreſſam virginem abſolvit; ſin minus, eum ejuſmodi non facile orationibus communicandum opinatur.

Pag. 197 cap. 8.

4. CONCORDITER. Ita legitur in Cod MSS. ſeptem & apud Dionyſ. Exig. Ita etiam in Pſeudo-Epiſtolis Iſidorianis, quæ ex pannis compactæ ſunt hujus Epiſtolæ. In poſterioribus porrò edit. pro *concorditer* legimus *concordi obedientia*, quod ita à Leone ſcriptum non eſſe evincunt MSS. Codd.

ADMONITIUNCULA.

Numeri illi præfixi verbis majuſculo charactere excuſis ſimiles habent numeros ſibi reſpondentes in margine Epiſtolarum & paginarum, quæ deſignantur.

Pag. 115.

AD EPISTOLAM II.

Ruſtico Narbonenſi Epiſcopo.

Quo anno data ſit hæc Epiſt.

1. HAnc ad Ruſticum Narbonenſem Epiſtolam anno Chriſti 452. aſſignat Sirmondus Conc. Gall. tom. 1. cui & alii poſteà Scriptores conſenſerunt. Ratio nulla profertur, cui iſthæc epocha nitatur. Hanc illos ſuſpicor in mente habuiſſe. Epiſtolam turbulentis temporibus ſcriptam eſſe teſtari videntur & anxietas Ruſtici, quem variorum ſcandalorum adverſitas ad abdicandam Pontificiam dignitatem penè adduxerat, & variæ quæſtiones, quas ex barbarica irruptione & Provinciarum clade natas pronum eſt credere, ut ſunt illæ, quæ parvulos à Barbaris in captivitatem abductos, ab hæreticis baptizatos, gentiliter converſatos, & contaminatos immolatitiis eſcis ſignificant. Venit enim ſtatim in mentem clades illa miſeranda, quam Hunni Duce Attila intulerunt Galliis hoc 452. anno; nec dubitatum eſt, quin hujus calamitatis occaſione conſultus à Ruſtico Leo noſter iſtas ad eum literas dederit.

Alitexordia Epiſcopat. S. Leonis revocanda.

Verùm aliter de harum ætate ſtatuendum puto. Si enim Inquiſitionum tituli conſiderentur, quos ex plurimis Codicibus MSS. reſtituit Sirmondus, quoſque in duobus Thuaneo & Trecopithœano ipſi vidimus, difficile non erit ſibi perſuadere Ruſticum Narbonenſem occaſione, non Gallicæ cladis ab Attilanis copiis illatæ, ſed potiùs Uvandalicæ direptionis & perſecutionis, quâ regiones Africanæ longè latéque vaſtatæ ſunt, hanc conſultationem ad Leonem Papam miſiſſe. Hoc ſatis innuit Inquiſitio 18. *De his, qui ex Africa vel Mauritania venerunt, & neſciunt in qua ſecta ſint baptizati*, &c. Cui titulo præter MSS. Codicum fidem, accedit autoritas ex

Victor Vitenſis lib 1 de perſec. Afric.

lib. 2. Auxilii de Ordinatione Formoſi Papæ, ubi idem legitur Câm enim direptâ maximâ parte Africæ Geiſericus ipſam urbem Carthaginem ſuæ poteſtati ſubjeciſſet, narrat Victor Vitenſis impium illum & Barbarum Regem navibus fractis impoſuiſſe maximam Clericorum turbam unà cum Quodvultdeo Carthaginenſium Epiſcopo, eoſque nudos & exſpoliatos proſpera navigatione Neapolim Campaniæ appuliſſe. Quin & Senatorum atque Honoratorum multitudinem primùm exilio crudeli contrivit, poſtea tranſmarinam in partem projecit. Imò cunctos amiſſis omnibus bonis ad Italiam navigare compulit Geiſericus, teſtibus eodem Victore & Fulgentii Actis. Nec dubium eſt quin plurimi quoque perſecutionem fugientes in Gallias tranſmearint; quod & titulus ſeu Inquiſitio 18. citata comprobat, & ſuadet frequens quod Gallicanis regionibus cum Africanis ſemper interceſſit commercium. Cum autem Carthagine potitus ſit Geiſericus anno 439. exeunte; annis proximè ſequentibus, quibus maximè furorem ſuum exercere cœpit tyrannus, ex Africa ſe Catholici, & ipſi etiam Manichæi, ut ex Leonis ipſius Epiſtolis ſuggerit Baronius, ſubduxerunt: ita ut eorum in Gallias adventûs occaſione dubia nata ſint, quibus per S. Leonem conſultum eſſe voluit Narbonenſis Epiſcopus.

Inquiſitiones Ruſtici cum Synodis illius ævi collatæ.

Ut etiam circa hæc eadem tempora, nempe ann. 442. 443. vel 444. ſcriptam eſſe credam hanc Epiſtolam facit, quod ex iis dubiis, quæ proponit Ruſticus, nonnulla agitabantur per eaſdem illas regiones, eademque tempora, & de illis à Conciliorum Gallicanorum Patribus pronuntiatum eſt, ſcilicet in Arauſicano 1. Vaſenſi 1. & Arelatenſi 2. Conciliis; Arauſicanum enim 1. agit Can. 3. de pœnitentibus, qui de corpore recedunt; Can. 4. De Clericis: an iis concedenda ſit pœnitentia: Can. 12. an infirmo ſubitò obmuteſcenti danda ſit pœnitentia: Can. 23. & 24. de continentia Diaconorum: Can. 8. 9. 21 & 25 de illicitis Ordinationibus. Can. 28. de his qui profeſſi caſtitatem, eam violant, ut pœnitentiæ ſubjiciantur. Vaſenſe 1. Can.. de pœnitentibus ſubitò mortuis, ut eorum oblationes recipiantur: Arelatenſe verò 2. quod pleraque antecedentium iſtorum Capita reſumit, eadem quoque dubia complectitur & reſolvit. Ex quibus duorum unum aliquod ſequi mihi videtur, ſcilicet vel Ruſticum ad Leonem ſcripſiſſe antequam eæ difficiles quæſtiones in Conciliis ſupradictis ventilarentur & condarentur: ſupervacaneum enim videretur & præter conſuetudinem Gallicanam, ut poſt ſoluta in pluribus comprovincialibus aut majoribus etiam Synodis dubia, alia de iiſdem conſultatio haberetur; vel certè, ſi non præceſſit has Synodos Ruſtici Epiſtola non ab illarum ætate plurimùm recedere putanda eſt, ſed fortè Ruſticus exiſtimavit illarum ſtatutis ſibi ſtandum non eſſe, tum quia in multis durior diſciplina apparebat, tum

Inter Hilarium Arelat. & Ruſticum. Narbon. ſimultas.

quòd inter ipſum & Hilarium Arelatenſem Epiſcopum, quo autore ac præſide conditi Canones fuerant, aliquid ſuberat ſimultatis, propter ſummam hujus in Eccleſias Gallicanas autoritatem, quæ Narbonenſis Metropolitæ & aliorum Metropolitanorum Epiſcoporum ſplendorem obſcurabat. Et quidem jam olim ſub Zoſimo & Bonifacio Romanis Pontificibus inter utriuſque illius civitatis Epiſcopos gravis controverſia exarſerat, ut ex illorum Decretis manifeſtum eſt, nec par eſt credere aliquid de ſuo jure Narbonenſem unquam remiſiſſe; præſertim cùm poſterios Bonifacii Papæ judicium Narbonenſi Eccleſiæ ſua jura aſſeruiſſet. Revera nunquam illis Synodis interfuit Ruſticus, quæ ab Hilario Arelatenſi congregatæ ſunt ex plurium Provinciarum Epiſcopis, quales fuere Regenſis, Arauſicana 1. Vaſenſis 1. & Arelatenſis 2. ne metropolitico juri ſuo, ullatenus derogatum eſſet: nec illarum conſtitutis parendum ſibi eſſe exiſtimavit, ne illius juriſdictionem agnoſceret, à quo ut totius Synodi præſide condita maximè fuerant & promulgata.

Ad Ruſticum etiam aut aliquem alium Metropolitanum, qui ſe eam ob cauſſam Synodo ſiſtere neglexerat, vel conſentire recuſabat, pertinere arbitior Synodi Arauſicanæ 1. Can. 29. quo Epiſcopis illis pœnæ intentantur, qui vel per ſe, vel per Legatos, præſentes ſe Synodis non exhibuerunt,

Digitized by Google

aut non eſſent deinceps reddituri : *Non ita*, inquit, *præterennntes eos, qui Synodo, aut per ſe, aut per conſenſus ſuos, vel ad vicem ſui per Legatos deſtinandos adeſſe detrectant : ut ſibi ſupra nos illi placeant, qui Patrum ſtatuta deſpiciunt, &c.* Ex his enim verbis intelligis aliquos fuiſſe, qui non modò per ſe aut per Legatos, ſed nec *per conſenſus ſuos* Synodorum illarum participes fieri volebant, quod de Ruſtico magis, quàm de quoquam alio cogitare promtum eſt, propter contentionem quam Arelatenſi moverat de juribus Eccleſiæ ſuæ : vel (quæ erat prior noſtra ratio) propter durioris diſciplinæ auſteritatem, quam emolliendam eſſe Leonis reſponſo ſperabat. Scilicet cùm Romæ olim commoratus eſſet Ruſticus, ut teſtatur S. Hieronymus in Epiſtola ad ipſum, multa illic aliter uſurpari viderat, quàm in Galliis agerentur. Et revera Romana hujus Leonis Epiſtolæ diſciplina in multis diverſa apparet à Gallicana : quod paulò accuratiùs diſcutere ſupervacaneum non erit.

Romanæ & Gallicanæ diſciplinæ diſcrimen. Nam Arauſicanæ Synodi 1. Canon. 3. reconciliatoriam manûs impoſitionem pœnitentibus, qui de corpore recedunt, concedi vetat. S. Leo in Epiſtola 83. ad Theodorum Cap. 4. iiſdem præcipit communionem non negari.

Can. 12. Statuit *ſubitò obmuteſcenti pœnitentiam dari poſſe, ſi voluntatis aut præterita teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu:* communionem verò dandam non eſſe, ſatis ſilentio ſuo ſuo teſtatur : quam tamen Leo noſter ibidem concedendam eſſe decernit.

Can. 4. aſſerit *pœnitentiam deſiderantibus Clericis non negandam* : Clericorum porrò nomine ſi, quod plerumque fit cùm nihil additur, omnium Ordinum Clericos comprehendit. contrarius eſt Leoni, qui ad Inquiſit. 5. hoc alienum eſſe ait à conſuetudine Eccleſiaſtica. ut Preſbyteri vel Diaconi per manus impoſitionem remedium pœnitentiæ accipiant.

Can. 22. 23. & 24. Clericos omnes inferiores, etiam Subdiaconos, à lege continentiæ abſolvunt, dum eam ſolis imponunt Diaconis, & iis qui ſupra Diaconos ſunt. S. Leo ad Inquiſ. 3. *Lex continentiæ*, inquit, *eadem eſt miniſtris altaris, quæ Epiſcopis atque Presbyteris : qui cùm eſſent Laici, ſive Lectores licitè & uxores ducere & filios procreare potuerunt : ſed cùm ad prædictos gradus pervenerint, cœpit eis non licere quod licuit* : ubi dubium non eſt quin inter altaris miniſtros. & eos qui ad prædictos gradus pervenerint, Subdiaconos numeret, cùm præſertim ultra Lectoratum licitum non eſſe conjugium Clericis aſſerat, & ſeipſum ſatis explicet in Epiſtola ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem circa idem tempus data, in cujus capite 4. disertè Subdiaconis per legem Eccleſiaſticam interdictum eſſe matrimonio aſſeverat.

Can. 25. ad Subdiaconatum promoveri ſinit eum, qui duplicata matrimonia inciderit, etſi ultra vetet. Leo noſter cap. 3. Epiſtolæ 10. ad Viennenſis Prov. Epiſcopos ad ſacram militiam eos non permittit accedere, qui vel viduæ ſunt aut fuerunt mariti, vel non unius tantum uxoris viri fuiſſe monſtrantur : *Quod nos quidem*, inquit, *ſervantes legalia Conſtituta ſolertius volumus cuſtodiri, non ſolùm circa Sacerdotes, ſed circa Clericos quoque minoris officii.* Quod longè recedit ab illo Gallicano Canone.

Vaſenſis 1. Canon. 2. ſtatuit : *Pro his qui pœnitentiâ acceptâ in bona vitæ curſu ſatisfactoriâ compunctione viventes, ſine communione inopinato nonnunquam tranſitu in agris aut in itineribus præveniuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera ; ac deinceps memoriam Eccleſiaſtico affectu proſequendam, &c.* Quibus verbis patet Eccleſias Gallicanas pœnitentibus improviſo obitu decedentibus poſt mortem communicaſſe, & ſi eiſdem vitibus, ut potè pœnitentiæ ſtadium decurrentibus, non communicaviſſent S. Leo è contra ad Inquiſ. 8. reſpondens, ait : *Horum cauſſa Dei judicio reſervanda eſt, in cujus manu fuit, ut talium obitus uſque ad communionis remedium differretur : nos autem, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non poſſumus.* His non multum diſſimilia ſcribit Ep 83. ad Theodor. Foroj. cap. 3.

Has libuit ſanctiones referre & mutua collatione verſare, ut & diſciplinæ varietas in variis Eccleſiis etiam vicinis eluceat, & ſimul quid, ad conſulendum de his Leonem Papam, moverit Ruſticum intelligeremus : quod & ad ipſius Epiſtolæ ætatem figendam plurimùm facit.

Unum & alterum addam, quod conjecturas noſtras firmare poteſt : primùm eſt, de una forſan illarum Synodorum, quas memoravimus, Leonem loqui cum initio ſermonem habet de *Geſtis, quæ in Epiſcoporum honoratorumque examine confecta ſunt recenſitis*, ut paulo poſt aliquam illarum ſcripſiſſe credatur. Alterum eſt, dejectionem illam & puſillanimitatem, cui ſe dabat Ruſticus occaſione ſcandalorum, quæ paſſim enaſcebantur, non videri eſſe ejus Epiſcopi qui in ea dignitate ſenuiſſet, nec trepidationem illam in morbis Eccleſiæ curandis *medici eſſe peritiſſimi*, quo nomine Ruſticum appellat Ravennius invitans eum ad Synodum Arelatenſem 3. anno 455. ut Sirmondus conjicit, congregatam in cauſſa Lirinenſis Inſulæ, qui triennio ſolùm antecedit annum 452. cui aſſignandam putavit hanc Epiſtolam Sirmondus ; magis autem convenit initiis Epiſcopatûs ejuſdem, vel annis qui ab illis initiis minùs recedunt. Cùm enim aliquot Epiſcopalis adminiſtrationis anni tam gravis oneris pondus difficultatémque retexiſſent, tunc cœpit vir in pace & quiete Monaſterii educatus, tanto oneri imparem ſe ſentire, vacationem optare ab Epiſcopatûs laboribus, & reliquum vitæ tempus in ſilentio & pace velle degere, ita ut opus habuerit S. Leo animos illi adhortationibus ſuis addere, & contra hujuſmodi terrores ſpe cœleſtis adjutorii eum communire.

Ad hunc Ruſticum egregia S. Hieronymi extat Epiſtola : quâ ipſum tunc *adoleſcentiæ : imò pubertatis incentiva*, ut loquitur, *calcantem & perfectæ ætatis gradum ſcandentem*, ad Monaſticam vitam inſtituit. Patriâ Maſſilienſem eum fuiſſe elicio ex Epiſtola S. Hieronymi jam laudata, ubi Ruſticum in materna domo adhuc commorantem ad Proculi Maſſilienſis Epiſcopi diſciplinam remittit : *Habes*, inquit, *iſtic ſanctum doctiſſimumque Pontificem Proculum, qui viva & præſenti voce noſtras ſchedulas ſuperet, quotidianiſque tractatibus iter tuum dirigat.* Suffragatur inſcriptio Narbonenſis, ubi & Venerii Maſſilienſis Epiſcopi ſocius in Monaſterio fuiſſe, & ejuſdem Eccleſiæ compreſbyter legitur. — Quis fuerit Ruſticus Narbon. — Hieron. Epiſt. 4. ad Ruſt. ſub finem.

Ruſticum ait Hieronymus religioſam habuiſſe matrem multorum annorum viduam, quæ aluit, quæ erudivit infantem, ac poſt ſtudia Galliarum, quæ vel florentiſſima erant, miſit Romam, non parcens ſumtibus, & abſentiam filii ſpe ſuſtinens futurorum. Quod cùm ſe audiiſſe teſtatur : *Audio*, inquit, *religioſam te habere matrem, &c.* non abs re eſt exiſtimare Ruſticum, cum de vita inſtituenda Hieronymum vellet conſulere, literas ſuas Siſinnio dediſſe perferendas : illi, inquam, Siſinnio Monacho, quem legavit in Orientem S. Exuperius Toloſæ Epiſcopus cum ingenti pecunia, quam in Monachorum Palæſtinæ & Ægypti ſubſidia deſtinabat. Non unius enim Exuperii literas ad Hieronymum detulit Siſinnius, ſed & aliorum Toloſani Monaſterii Monachorum Minerii & Alexandri, & — Ibid. poſt init.

ſanctorum Preſbyterorum Riparii & Deſiderii, qui etiam ad ipſum Vigilantii libros miſerunt: necnon plurium tam virorum, quàm mulierum: *Multas enim*, ait ipſe, *ſanctorum fratrum ac ſororum de veſtra Provincia ad me detulit quæſtiones Siſinnius.* Quos inter, Ruſticum numero, qui Maſſiliæ habitans Monacho huic navem in illius civitatis portu ſcandenti ad Hieronymum literas dedit, cujus fama univerſas Orbis Chriſtiani regiones, ſed præcipuè Gallicanas longè latéque pervaſerat; atque ex hujus perlatoris colloquiis de Ruſtici genere, ſtudiis, & ejus matris pietate audire, ea quæ refert, facilè potuit. Illud etiam perſuadet de Exuperio eleemoſiniſque ejus in Palæſtinam delatis injecta mentio, de quibus ita loquitur, ut de re præſenti: quod conſtat ex ipſo Hieronymo anno Chriſti 406. contigiſſe. Unde neceſſe eſt circa idem tempus ſcriptam fuiſſe Hieronymi Epiſtolam ad Ruſticum. Quæ quidem ideò curioſiùs inveſtigare volui, quod inde lucis non nihil affulget ad inquirendum Ruſtici Monaſterium, de quo inſcriptio Narbonenſis mentionem facit. In Maſſilienſi illum conſtituerat vir eruditus Stephanus Baluzius: ſed cùm aliquid incommodi in illa opinione occurreret, Lirinenſi eum Monaſterio vindicandum eſſe, poſtmodùm exiſtimavit. Ego nec in hoc, nec in illo Monachum egiſſe Ruſticum facilè probare poſſe mihi videor, ſed Toloſani potiùs Monaſterii alumnum fuiſſe exiſtimo. Enim verò conſtat Epiſtolam ad Ruſticum ſcriptam eſſe ab Hieronymo aliquo ſaltem tempore ante vaſtitatem Galliis illatam à Barbarorum exercitu, quam idem deflet in Epiſtola ad Ageruchiam de Monogamia. Cùm enim Aquitaniæ & Narbonenſis, aliarúmque Provinciarum urbes ultimo die anni 406. vaſtare gladius vel premere fames cœperint, nec de iis mentionem facere omiſiſſet Hieronymus, nec Exuperius ad Palæſtinæ & Ægypti regiones opes & ſubſidia tranſmiſiſſet, quæ ſuis maximè tunc neceſſariæ fuiſſent. Nondum autem ea tempeſtate apud Maſſiliam ſedem conſtituerat Johannes Caſſianus, necdum extruxerat ſuum Monaſterium. Cùm enim de rebus optimi Magiſtri ſui Johannis Chryſoſtomi plurimùm ſolicitus eſſet, cujus etiam nomine literas ad Innocentium detulerat, fas non eſt credere eum Romam reliquiſſe ante ſancti hujus Epiſcopi mortem, quæ anno 407. contigit, & per quam ejuſdem cauſſa finita eſt. Lirinenſe verò Monaſterium vix tum exurgebat, nec ita ſaltem celebre evaſerat, ut è regione ſatis remota Ruſticum ſuâ famâ exciret: cùm S. Hieronymus antiquum Toloſæ indicabat cœnobium, in quo monaſticæ vitæ inſtituta vigebant, quod inſuper Exuperii, qui Epiſcopali ſolicitudine, vitæ exemplo, & charitate in pauperes erat inſignis, præſentia plurimùm commendabat. Quin enim in ſancti illius Epiſcopi manu eſſent Narbonenſes Monachi, dubitare non poſſumus; cùm ex illis Siſinnium aſſumtum legimus, qui illius eleemoſynas in Palæſtinam & Ægyptum uſque deferret.

Hieronym. Epiſt. 152. ad Minerium & Alex.

Hieronym. Epiſt. 11. ad Ager.

2. Cùm eundem Ruſticum monaſticam vitam aggredi meditantem ad Proculi Maſſilienſis doctrinam & monita, & ad Exuperii exemplum remiſerit Hieronymus, nemo crediderit illum facilè ab iſtorum Epiſcoporum vicinia longiùs recedere voluiſſe, qui quanti Hieronymi conſilia faceret, ſatis indicavit, cùm eum in tranſmarinis & remotiſſimis ab Orbe Gallico regionibus commorantem, ignotus licet conſulere non dubitavit.

3. Nullam idem Doctor vel Lirinenſis eremi vel cœnobii Maſſilienſis habet hîc mentionem; ſed ad Toloſanum potiùs Monaſterium invitaſſe videtur juvenem illû his verbis: *Hujus* (Exuperii) *tu è vicino ſectare veſtigia, & ceterorum qui virtutum illius ſimiles ſunt, quos Sacerdotium & humiliores facit & pauperes.*

4. Cùm hoc ſolo Galliarum Monaſterio literarum & pietatis commercium habuiſſe videtur Hieronymus: unde & frequentes illinc ad ipſum literæ ſcriptæ ſunt, & de Exuperio crebrior mentio facta, & major erga Toloſam affectus, ex quo ſubortæ lacrymæ cùm illius excidium in memoriam revocaret: *Non poſſum*, inquit ad Ageruchiam ſcribens, *abſque lacrymis Toloſæ mentionem facere.* Quamobrem de alio cogitaſſe Monaſterio credendus non eſt, cùm illius Provinciæ homini de ineundo monaſticæ vitæ inſtituto conſulenti reſcripſit. Hoc fortè unum olim viderat, cùm aliquando Gallias peragraret. Certè nondum Lirinenſis vel Maſſilienſis fundamenta jacta tunc fuerant.

5. Hoc etiam addo, quod ſi Venerius Maſſilienſis & Ruſticus Narbonenſis Epiſcopi ex Inſula Lirinenſi ad ſacerdotalem Inſulam evocati fuiſſent, vix fieri poſſet quin aliqua hujus rei veſtigia in antiquis monumentis extarent, cùm celeberrimi fuerint inter Gallicanos Epiſcopos. De his Hilarius Arelatenſis Epiſcopus verba feciſſet, qui eodem tempore in Lerino vivebat, ſub eadémque Honorati diſciplina; vel Hilarii vitæ autor alter Honoratus Maſſilienſis Epiſcopus. De his Eucherius non ſiluiſſet, cùm ad Salonium filium Inſtructiones ſcribens eos commemorat, quorum ille converſatione vel monitis in Inſula profecerant. Sed Apollinaris præſertim Sidonius in ſuo ad Fauſtum Rejenſem Euchariſtico, ubi huic præcipuos Inſulæ illius incolas in memoriam revocat, Capraſium ſcilicet, Lupum, Honoratum, Maximum, Eucherium, Hilarium, quorum Fauſtus ſocius fuerat, numquam aut Venerium aut Ruſticum omiſiſſet recenſere: cùm & ille adeò commendatus fuerit, ut de illius in Monaſterio condiſcipulatu gloriandum ſibi duxerit Ruſticus in illa celebri Inſcriptione, quam poſteritati excudi curavit, & eundem inter paucos primum nominandum eſſe exiſtimaverit Celeſtinus Papa ſcribens ad univerſos Galliarum Epiſcopos de S. Auguſtino ejuſque ſcriptis. Ruſticus verò ipſe percelebris erat, inſignis Eccleſiæ præſulatu, in quo triginta & amplius annis claruit, Ravennii Arelatenſis Epiſcopi teſtimonio, qui ejus præcipuè opem deſideravit, tanquam peritiſſimi inter Gallicanos Epiſcopos, ut controverſia inter quoſdam illarum partium Antiſtites, & Fauſtum Lirinenſem Abbatem exorta tandem componeretur in Concilio 3. Arelatenſi, ut ex Tractoria Ravennii Epiſtola intelligere eſt. Sed & ipſius Hieronymi Epiſtola ad eum ſcripta nota erat in Galliis, in quibus quo loco jam tunc haberentur ſancti hujus Doctoris ſcripta, teſtatur Can. 4. Concilii Vaſenſis 1. anni 442. à quo laudatur Epiſtola ejus ad Nepotianum. Denique Chronologia Lirinenſis cujus autor nulli pepercit labori ac diligentiæ in conquirendis iis omnibus, quæ celeberrimi Monaſterii honori conducebant, eoſque præſertim numeravit, qui illud pietate ſua ornaſſent aliquando, nihil prorsùs de egregio illo Epiſcoporum pari recenſuit: de quo proinde ne apicem quidem repetiiſſe credendus eſt in antiquis & benè multis, quæ excuſſit vel repræſentat monumentis.

6. Etſi non Decretorium argumentum petatur ex Narbonenſis urbis & Monaſterii Toloſani ſitu ac vicinia (in eadem quippè Provincia ſita erant) magis tamen pronum eſt, ut credamus ex illius Parœciæ cœnobio, in quo florebat monaſtica diſciplina, aſſumtum fuiſſe Epiſcopum, quam ex Lirinenſi, quod ab illa civitate longo ſpatio dividebatur.

7. Cùm Ravennius Arelatenſis Epiſcopos invitaret, ut Arelatum pro cauſſa Lirinenſis Inſulæ terminanda convenirent, encyclicam per Gallias miſit Epiſtolam. Hoc autem maximè obſervandum, quod cum aliquid ſpeciale inſertum haberent exem-

Digitized by Google

plaria ad eos miſſa, qui ex ipſa Inſula fuerant aſſumti; hæc ſcilicet verba: *Beatitudinem verò veſtram præcipuè adeſſe convenit, quos Inſula ipſa velut ſinu quodam genitricis fovens, ad eam gratiam, quæ nunc in vobis eſt, Domino inſtigante, produxit*: ſatis patet ex eorum numero non fuiſſe Ruſticum, ad quem miſſum exemplar noo illa verba, ſed hæc alia ſubſtituta continet ad calcem Epiſtolæ generalis: *Ac præcipuè Beatitudo veſtra, ut adſit primùm deprecamur: quia gravior infirmitas neceſſariò medicos peritiſſimos inquirit.*

Fuerunt hæc Ruſtici initia: quibus ita vixit in Monaſterio, ut Clericus eſſe meruerit (quemadmodùm eum hortabatur Hieronymus) ac poſtmodùm ad Pontificalem dignitatem fuerit evectus. Quo verò id anno contigerit, difficile eſt dicere. Conjicie laudamus ac ſæpè laudaodus Baluzius Ruſtici ordinationem ad anoum Chriſti 430. referendam eſſe. Ao feliciter illi ceſſerie conjectura, decerni oon poteſt, niſi ioſpectâ, & explicatâ celebri Inſcriptiooe Narbonenſi, quam Notis ſuis ad Salvianum, & ſopplem. lib. 5. Concord. ſac. & Imp. inſeruit: quæ ex inquirendi initii Epiſcopi Ruſtici conſilio, hic non poteſt omitti.

INSCRIPTIO VETUS
QUÆ EXTAT NARBONE IN PALATIO ARCHIEPISCOPALI IN ARA MARMOREA.

Ex Jani Greuteri Inſcriptionibus, pag. 1058. & ex Stephano Baluzio.

† DO ET XPO. MISERANTE. LIM. HOC. C. L. K. T. E. ANNO. IIII. CS. VALENTINIANO. AUG. VI. IIII KL. D. XVIIII. ANNO. EPTVS. RUSTI.....

RVSTICVS. EPS EPI. BONOSI FILIVS	COEP. DSPON. PARIET. ECCL. QVD EXVSTAS	BIENN. ADMINIST.	EPI. VENERI SOL. C....
EPI. ARATORIS. DE SORORE NEPVS	XXXVII. O QVAU. INFVNDAM. PONI COEPI.	SVAE PREBV. ARTIFI. R.	EPI. DYNAMI L....
EPI VENERI SOCI. IN MONASTERIO †	ANNO II. VII. ID. OCTB. ABSIU. P F MONTANVS. SVSO.	MERCEU. SOL. DC	ORESI. CC...
COMPRB ECCLE. MASSILISNS.	MARCELLVS. GALL. PREF. UI CVLTOR PRECE	AUOPERE CETER. SOL. I. D	AGROECI I.....
ANNO XV AEPTVS SVI. D. ANN V III. IO OCTB.	EXEGIT. SPM HOC. ONS. SVSCIP. INPENOIA.		ET OR ONIAE......
C. VRSoPRBo. HERMETE OIA G. ET BOR SEQ TIB.	NE ESSAR. REPROMITENS. QVAE PER	HINC. OBLAT. SCI.	SALVTI ....

Explicatio Inſcriptionis Narbonenſis.

† DEo & Chriſto miſerante, limen hoc collocatum eſt anno quarto: Conſule Valeotiniano Auguſto 6 3. Calendas Decembris 19. anno Epiſcopatus Ruſtici .... Ruſticus Epiſcopus Epiſcopi Bonoſi filius, & Epiſcopi Aratoris de ſorore nepos, Epiſcopi Veneri ſocius in Monaſterio, compreſbyter Eccleſiæ Maſſilienſis; anno 15. Epiſcopatus ſui die anni quinta, 3. Idus Octooris, cum Urſo Preſbytero. Hermete Diacono, & eorum ſequentibus, cœpit deponere parietem Eccleſiæ dudum exuſtæ. Trigeſima ſeptima die Quadrarum in fundamento poni cœpit. Anno ſecundo, 7. Idus Octobris Abſidem poni fecit Montanus Subdiaconus. Marcellus Galliarum Præfectus, Dei cultor, prece exegit Epiſcopum hoc onus ſuſcipere, impendia neceſſaria repromittens, quæ per biennium adminiſtrationis ſuæ præbuit artificibus mercedem ſolidorum ſexcentorum, ad operas, &c. ſolidos mille quingentos ..... Hinc oblationes ſancti Epiſcopi Venerii ſolidos C.... Epiſcopi Dynami L. Oreſii ... CC... Agroecii i... Deconiæ ... ſaluti ....

Præcipua difficultas verſatur in explicatione ſupremæ lineæ hujus inſcriptionis.

LIMEN HOC COLLOCATUM EST ANNO QUARTO, CONSULE VALENTINIANO AUGUSTO SEXTUM; quibus verbis hunc ſenſum tribuit Baluzius: Poſitum Baſilicæ limen fuiſſe anno quarto ab ineunte ſexto Valentiniani Conſulatu, qui incidit in annum Ch. 445. Annos namque, inquit, ab ultimo Conſulatu primum, ſecundum, & tertium, &c. numerabant, quouſque rurſum capeſcerent Conſulatum, ut patet ex antiquis inſcriptionibus. Quamobrem anno 448. qui ab anno 445. quartus fuit, collocatum limen putat; qui cùm decimus nonus eſſet Epiſcopatûs Ruſtici, reſtat, ut anno 430. Narbonenſis Eccleſiæ præfectus fuerit.

Noo moleſtè feret vir eruditus hanc ſuam interpretationem ad incudem à nobis revocari, ut exordia Epiſcopi Ruſtici non ignoremus. Non poſſum igitur mihi perſuadere hanc annos numerandi rationem ab uno Imperatorum Conſulatu ad alterum in uſu per id temporis fuiſſe.

Primùm enim Onuphrius, in hujuſmodi controverſiis teſtis locuples ſcribit, eam numerandi annos rationem longè poſt Ruſtici Narbonenſis tempora initi cœptam. Româ enim per bellum Gothicum, imperante Juſtiniano, ſæpiùs obſeſſâ, captâ, populatâ, & aliquando dirutâ & incenſâ: Regibus verò Gothorum, qui Conſules Occidentales deſignabant, bello occupatis, intermiſſum eſt in Occidente Conſulare oomen, & etiam in Oriente neglectum, ita ut viginti & quinque annis Oriens ſine Conſule fuerit. Initio autem Imperii Juſtini junioris Auguſti, dignitas Coofularis iterum uſurpari cœpta eſt, ſed alia ratione atque ab antiquis. Nullus enim deinceps privatus Conſul ordinarius fuit: ſoli Imperatores, quorum primus Juſtinus junior fuit, Conſules circa principia imperii ſemel tantum creabantur in anoum, Conſulatúſque aono exacto, Imperii deinceps annos, ab ipſorum Conſulatu, hac ratione numerabant: *Poſt Conſulatum Imp. N. anno primo. Iterum P. C. Imp. N. tertio. P. C. Imp. N. quarto, &c.* Hæc Onuphrius *Faſtorum Pater* dictus. *Onuphr. comm. in Faſt. Conſul. lib. 1.*

2. Aliquando anni quidem notari inveniuntur hac formula *Poſt Conſulatum, &c.* cujus exempla aliqua habes in Canonum Codice Africano: ubi aliquot Conciliorum ætas hoc modo deſignatur. Sed hoc non aliam ob rationem factum eſt, quàm quia adhuc tunc Conſules Africanis nunciati non erant, nam certa erat regula, ut tunc illa annos notandi formula uſurparetur contra conſuetum Notarum Coofularium morem. Quamdiu enim dignitas Conſularis perſeveravit, quod in Occidente factum eſt uſque ad Juſtiniani Imperatoris tempora & bellum Gothicum-Italicum per unius cujuſque anni Conſules ordinarios, tempora oorata ſunt, annique computati. Cum igitur anoi 448. Conſules ordinarii fuerint Zeno & Poſthumianus, ut Faſti indicant, & Leonis noſtri Epiſtolæ duæ, omneſque Chrooicorum Scriptores; valdè inſolens eſſet in publica Inſcriptione, quàm poſteris uſui futuram volebat Ruſticus, non tritum ab eo numerandi modum uſurpatum fuiſſe.

3. Si ita tamen voluiſſet, non ſcripſiſſet : *Anno quarto Conſule Valentiniano Auguſto ſextum* : ſed *Poſt Conſulatum ſextum Valentiniani Aug. anno quarto.* Prima enim verba ad poſteriorum ſenſum trahi vix ac ne vix quidem poſſunt, nec puto umquam eo ſenſu eſſe uſurpata.

4. Nec poſtrema, quæ poſuimus, verba : *Poſt Conſulatum, &c.* inſcribere lapidi curaſſet Ruſticus. Hanc enim numerandi rationem tunc ſolummodò in uſum vocabant, cùm ordinarii Conſules non erant deſignati, ſeu nondum noti aut nunciati: *Animadvertendum*, inquit Onuphrius, *illas notas: P. C. interpretari debere, quo anno nullus Conſul Ordinarius erat, perinde ac ſi quis diceret : Annus ſine Conſulibus, qui fuit poſt Conſulatum N.* Quis porrò dixerit Poſthumianum & Zenonem, qui fuere anni 448. Conſules, III. Calendas Decembris non eſſe deſignatos; cùm jam à menſe Martio eorum Conſulatu Epiſtolam ſuam ad Dorum Beneventanum Epiſcopum notaverit Leo noſter ? quis putet eoſdem nondum tunc in Gallicana Provincia cognitos, tam vicina, inquam, provincia, quæ Præfecti Prætorio ſedem habebat ?

Onuphr. in lib. 1 Faſtor. parag. de Conſul.

Ex quibus manifeſtum, aliam ineundam eſſe hujus Inſcriptionis explicandæ viam. Convenientiorem porrò nullam invenio, quàm ut quartum illum annum, de quo agitur, non à Conſulatu ſexto Valentiniani, ſed à jactis Baſilicæ fundamentis numeremus. Familiare enim erat antiquis, ut quo tempore conſtrui ædificium publicum cœptum erat, quóve perfectum, hujuſmodi inſcriptionibus notum poſteris vellent : qui ritus ſemper in uſu fuit & hodie etiam ubique uſurpatur. Hoc ergo voluit Ruſticus ſignificare, per quatuor annos ædificatam eſſe Narbonenſem Baſilicam, ſeu quarto anno eſſe abſolutam à quadrato ſaxo poſito, id eſt à jactis fundamentis, uſque ad limen collocatum ſeu finem operi impoſitum. Saxum enim quadratum in fundamento poni ſolebat. : Unde Livius libro 6. ſcribit : *Capitolium ſaxo quadrato ſubſtructam* : exinde abſolutè *Quadratum ponere* idem apud antiquos ac fundamenta jacere, primùmque lapidem ædificii ponere, ut in hac Inſcriptione. Similiter quoniam nonniſi abſolutâ domo Limen poni conſuevit, idem antiquis fuit abſolutum eſſe ædificium, ac limen collocatum ſeu finem operi impoſitum. Unde inſtitutionum Juſtiniani lib. 1. tit. 12. *Limina ſicut in domo finem quemdam faciunt, ſic & Imperii finem limen eſſe veteres voluerunt. Hinc & limen dictum eſt, quaſi finis quidam & terminus.*

Confirmatur ſententia noſtra ex eo, quod poſtquam in ipſo Inſcriptionis capite lineâ oblonga contento, generatim ſignificavit quatuor annos in conſtruenda Baſilica eſſe conſumtos, conſequenter in reliquis, quid quolibet anno, quóve progreſſu præſtitum ſit, ſingillatim explicat. Primo ſcilicet & Baſilicam veterem depoſitam, & novæ jacta fundamenta. Secundo, Abſidem poſitam, illudque omne Biennii opus Marcelli Præfecti impenſis eſſe perfectum; altero denique biennio, reſiduum operis ex oblationibus ſanctorum Epiſcoporum aliorumque eſſe abſolutum.

At, inquies, ab anno decimo quinto Epiſcopatûs Ruſtici ad decimum nonum non quatuor anni, ſed quinque numerantur. Reſponderi poteſt à jacto quadrato lapide ad limen poſitum quatuor annos numerari cum decem ferè diebus, vel ad ſummum quindecim, ſi trigeſima ſeptima illa dies à die Ordinationis computetur : quæ potiùs à die, quo deponi cœpit exuſtæ Eccleſiæ paries, numeranda videtur. Hoc porrò tanti non erat, ut rotundus numerus quatuor annorum augeri deberet, quindecim dierum mentione. Certè non eadem religioſe numerandi dies & anni, qui ab incœpto ædificio fluxerant, quâ Epiſcopatûs tempora ac penè momenta : præſertim cùm in extruendis molibus lapideis plurimi dies ſine labore intermittantur, & multi forſan poſt fundamentum poſitum fluxerint, antequam operi manus admoveretur.

Illam Inſcriptionis vocem, *Quad.* de *Quadrato* lapide in fundamentis poſito explicuimus : quod & allata Livii autoritas confirmat. Qui de die 37. *Quadrageſime* locum illum interpretantur, à genuino ſenſu aberrant : nec enim uſurpatus uſpiam legitur talis computandi modus, nec veriſimile eſt, per ſanctæ hebdomadæ dies, Paſchati proximos, ſacriſque ſolenniis occupatos, manum ædificandæ Baſilicæ primùm eſſe admotam. Denique à tertio idus Octobris ad diem 37 Quadrageſimæ ſex ferè menſes interfluunt, qui certè deponendo veteris Eccleſiæ parieti neceſſarii non erant.

His ita explicatis, clarum evadit ipſo ſexti Conſulatus Valentiniani Aug. anno ſcilicet 445. abſolutam eſſe Baſilicam Narbonenſem, qui genuinus eſt ſenſus verborum iſtorum : *Conſule Valentiniano Aug. VI.* qui annus erat decimus nonus Epiſcopatûs Ruſtici, quem proinde anno Dom. 427. ordinatum eſſe oportet, triennio ante Baluzianam Epocham. Hæc paulo ſcrupuloſiùs diſcuſſiſſe, tum quoad Ruſtici Monaſterium, tum quoad Epiſcopatus ejus exordia, operæ forſan aliquando pretium erit. Hiſtoricæ ſaltem veritati utile eſt, & notitiæ Epiſcopatuum Gallicanorum, quæ per illa tempora admodum obſcura eſt & incerta.

Hæc à me ſuperius ſcripta in prima mea Editione optaſſem, ut attentiùs perpendiſſet Eruditiſſimus Baluzius, antequam noſtram illius particulæ Inſcriptionis explicationem convellere niteretur, uti conatus eſt in Notis ad Regum noſtrorum Capitularia Tomo 2. pag. 1252. Pauca hic reponam, ſi prius virum clariſſimum de nonnullis amicè præmonuero.

Ac primùm quidem illum meminiſſe oportet hoc inter nos in quæſtionem non vocari, utrum ante Ruſtici Narbonenſis tempora uſurpata ſit hæc formula *Poſt Conſulatum* : quis enim verò iſtud negaverit, ſed utrum tunc uſurpata ſit cum currentis anni Conſules & creati & his qui publica acta conficiebant non ignoti.

2. Fruſtra molem exemplorum congeri pro eadem Formula *Poſt Conſulatum*, cum nihil tale occurrat in Inſcriptione.

3. Nullum adduci poſſe exemplum in quo per illa tempora annus à Conſulatu jam ante tres annos elapſo notatus habeatur.

4. Hanc annos numerandi rationem, quam vir doctus tam animosè tuetur in Inſcriptione, ipſo fatente inſolentem eſſe & à communi uſu diſcrepantem.

Denique vel ex ſola regula de iſta formula *Poſt Paſcha* in Formatis apponenda, quam pro ſe ipſe adducit ex Concilio Carthaginenſi, litem facile dirimi de Formula *Poſt Conſulatum*. Cum enim prior illa de Paſchate tunc ſolummodo uſurparetur cum Paſchæ dies vel erat incerta vel nondum innotuerat; idem omnino de formula, *Poſt Conſulatum*, dicendum eſſe manifeſtum eſt. Unum enim cum altero componunt Concilii Patres. Hæc ſunt verba : *Formatæ, quæ à Primatibus vel à quibuſcunque Epiſcopis, Clericis propriis dantur habeant diem Paſchæ. Quod ſi adhuc ejuſdem anni Paſcha dies incertus eſt, ille præcedens adjungatur quomodo ſolet*, POST CONSULATUM, *in publicis geſtis adſcribi.*

Eſt Canon CVI. Codicis Africani, conditus in Concilio Carthagine celebrato ſub Aurelio Primate anno 407. Quamobrem non debuerat à Viro tam erudito ex Concilio Milevitano ſecundo aſſumi : apud eruditos enim jam pridem conſtat farraginem viginti ſeptem Canonum quæ ſub Concilii Milevi-

tani

Digitized by Google

tani *I I.* nomine circumfertur, falſiſſimè hoc titulo inſigniri.

Verùm cujuſcumque fuerint verba illa nullam Baluzio opem concilians, cum toto cælo à ſe invicem diſtent hæ duæ formulæ, *Poſt Conſulatum*, &c, *anno quarto Coſſ.* VI. iſtam habet inſcriptio, illam non habet, nec una ad alterius ſignificationem arte ulla reduci poteſt. Deinde Canon ipſe quem in ſuæ præſidium opinionis advocat Baluzius, contra illam militat. Sicut enim neceſſe erat Paſchæ diem Formatis inſcribi, quotieſcunque certus erat & cognitus; ita Conſulum currentis anni nomina actis publicis inſcribi neceſſe erat, cùm illi deſignati erant, & in iis locis cogniti ubi acta conficiebantur. At quis vel ſomniando dixerit Zenonem & Poſthumianum, qui anno 448. ordinarii Conſules fuerunt, nondum vel deſignatos vel pro talibus cognitos fuiſſe in Romana Provincia, Romæ tam vicina, tertio Calendas Decembris ejuſdem anni: quo die limen Narbonenſis Baſilicæ poſitum eſt & ſculpta Inſcriptio.

Profert urgetque exemplum Epheſinæ Synodi, quarum actiones prænotantur hac formula, *Poſt Conſulatum Theodoſii & Valentiniani Imperatorum, cum tamen conſtet eodem anno Conſules creatos eſſe Baſſum & Antiochum.* At ſingularis exempli ſingularis fuit ratio: ut enim Synodus œcumenica, juſſu & Conſulatu Imperatorum indicta, eorumdem Conſulatu ſupernotaretur in cujuſque Actionis exordio in quo Decreti eorumdem mentio fieri debebat, dignitati Imperatoriæ conceſſum eſt à Græcis hominibus. Si hæc reſponſio Viro erudito non ſatisfacit, recurrit ſemper reſponſio generalis eaque multiplex nimirum longè diverſæ formulæ ſunt Epheſina & Narbonenſis, illa *Poſt Conſulatum* habet, hæc *anno IIII Conſ. Valentiniano Auguſto VI.* ſecundum Baluzianam interpretationem, quodque majoris adhuc eſt momenti, ut nonnunquam per illa tempora annus aliquis Conſulatu anni immediate ſuperioris notetur, non raro occurrit; ut aliquis annus ſignetur Conſulibus jam ante tres aut quatuor annos Magiſtratu illo defunctis, nunquam & nuſquam legit Baluzius. Et tamen de hoc vertitur quæſtio, nihilque prorſus proficiet quamdiu geminam illam conditionem in ſuis exemplis non repererit.

Onuphr. comm. ad lib. 2. Faſtorum a. 11. C. MLXI. ſeu Chriſti CCCIX.

Ad Onuphrium conſequenter appellat Vir doctus optimè: hunc Judicem non declino. Sic igitur Onuphrius: *Cum deinceps frequens mentio futura ſit annorum ſine* CONSULIBUS, *quos per hæc tempora* POST CONSULATUS *appellabant, non alienum ab re erit pauca quædam de his annis tradere.* Vides de annis *ſine Conſulibus* rem eſſe Onuphrio, eoſque ſolos *Poſt Conſulatus* appellatos ab eo dici, non alios: quod continuo multis probat idem Faſtorum pater: *ſæpe*, inquit, *accidebat ut ob bella civilia vel externa, principum cædes, peſtilentias, vel alias cauſſas annus* SINE CONSULIBUS *ordinariis eſſet, qui anno & Faſtis nomen dare ſolebant: Quod hoc anno propter Maxentii tyrannidem qui in urbe ubi Conſules deſignari & Conſulatus auſpicari mos erat, imperabat, factum fuiſſe exiſtimo: tunc huic anno II. Conſules, qui ſuperiore anno fuerant, nomen dabant.* Denique, ſi preſſius quid & clarius deſideratur, pergat Onuphrius, audiat Baluzius: *Quum igitur dicitur:* POST CONSULATUM, *tantumdem eſt ac ſi dicas:* ANNUS SINE CONSULIBUS, *qui fuit poſt Conſulatum Diocletiani* X. *& Maximiani* VII. En quas ob cauſſas, judice Onuphrio, Conſulibus ordinariis notati anni non habeantur, quia ſine Conſulibus anni erant. En cur annus A. U. C. MLXI. ſeu à Chriſto nato CCCIX. *Poſt Conſulatum* &c. dictus eſt; quia propter Maxentii tyrannidem Conſules ordinarii non fuere. Et tamen non dubitat ſcribere Baluzius noſter: *Quod anni* CCCIX. *& ſequens notari à Caſſiodoro reperiuntur poſt Conſulatum Diocletiani* X. *& Maximiani* VII. *cum tamen, ut idem Onuphrius & Baronius obſervatum reliquerunt, anno* CCCIX. *Maxentius & Maximus geſſerint Conſulatum.* Maxentius, inquit, & Maximus hoc anno geſſerunt Conſulatum; & hoc autoribus Onuphrio & Baronio: Quàm falſum de Onuphrio ex verbis paulò ſuperiùs deſcriptis abundè exploratum habetur. *Quod hoc anno*, inquit, *propter Maxentii tyrannidem, factum fuiſſe,* (hoc eſt, *ſine Conſulibus ordinariis fuiſſe*) *exiſtimo.* Refert quidem Onuphrius librum Damaſi in vita ſancti Miltiadis, Maxentii Aug. IIII. & Maximi Conſulum hoc anno ſuffectorum meminiſſe: ſed tam iſtud non approbat Onuphrius, ut potiùs evertat toto ſermone ſuperiùs ex parte deſcripto; tum autoritate Caſſiodori, Cuſpiniani, Faſtorum Græcorum & libri de Præfectis, tum ipſius Damaſiani libri in vita Sancti Marcelli PP.

Baronium quod attinet, conſtanter affirmat Conſules ordinarios hoc anno faſtis neque Latinis, neque Græcis inſcriptos eſſe, ſive quod revera creati non fuerint, ſive quod propter tyrannidem Maxentii, ejus nomen & Conſulatus à faſtis abraſi fuerint: idem porro eſt, quod ad notam Conſularem ſpectat, non creatum eſſe, & à faſtis abraſum eſſe; hoc eſt, pro Conſule non haberi: & ideò annum *Poſt Conſulatum* eodem modo adnotari debuiſſe ac ſi Conſules ordinarii non fuiſſent.

Alterum exemplum Baluzius, ex anno Ch. CCCLI. repetit, quo anno *Magnentius & Gaiſo Conſules*, inquit, *fuerunt, ut notat autor libri de Præfectis apud Onuphrium. Et tamen liber Cuſpiniani, Caſſiodorus & Socrates lib. 2. cap. 28. huic ipſi anno adſcribunt: Poſt Conſulatum Sergii & Nigriniani; qui ſuperiori anno geſſerant Conſulatum.* Adde etiam & Librum Faſtorum & Idatium in Faſtis ut quinque optimæ Notæ Scriptores habeamus, quibus incerti autoris Liber de Præfectis opprimatur. Quia enim dubiam unius ſcriptoris ignoti autoritatem quinque iſtis teſtibus adeò locupletibus anteponendam exiſtimet. Socrates loco laudato: *Iſti*, inquit, *Poſt Conſulatum Sergii & Nigriniani, quo anno propter belli tumultus & ſeditiones* NULLUS CONSUL *conſueta Conſulatus munera obire poterat, Sirmii congregantur*, hæc procul dubio ex ipſis Concilii Sirmienſis actis hauſit Socrates; qui hunc annum diſertis verbis *ſine Conſulibus* fuiſſe ſcribit, ac propterea Concilii acta *poſt Conſulatum* notata fuiſſe affirmat. Verùm autores iſtos omnes conciliat Onuphrius, quos Baluzius inter ſe committit: ſcilicet, in Oriente *poſt Conſulatum* adnotabatur, quia in Oriente Conſules non erant, in Occidente verò Magnentius & Gaïſo inſcribit Liber de Præfectis, quia iſti in Occidente Conſulatum geſſerunt: ac proinde tota corruit Baluſii argumentatio.

Socr. lib. 2. cap. 24. apud Chriſtophorſ.

Notam Conſularem Concilii Carthaginenſis V. dicti, quod anno CCCXCVIII. *Poſt Conſulatum Atteci & Cæſarii*, celebratum aiunt, tam falſam ac ſuppoſitam exiſtimo, quàm fictitia ipſa Synodi acta. Deinde, ut vera Synodi acta fingamus, Baluzii eſt certis argumentis probare Conſules iſtius anni ab Africanis tunc temporis fuiſſe cognitos, cum celebrata illa fuit: quo uno reſponſo elidimus vim omnem argumenti ex aliarum Synodorum Conſularibus Notis petiti. Quouſque enim illud non probaverit Baluzius, cum præter morem *poſt Conſulatum* lego, tacitis Conſulum ordinariorum nominibus hos nondum in provincia nunciatos tunc eſſe pro jure meo aſſero, regulam ſecutus à Carthaginenſi Concilio commemoratam: ut ſi

adhuc Paſchæ dies incertus eſt præcedens adjungatur, quomodo ſolet, *Poſt Conſulatum*, in publicis Geſtis adſcribi, quando Conſules anni currentis nondum ſunt nunciati. Nec mirum videbitur menſibus Maio, Junio, Julióve incertos perſæpe in Africa Conſules Romanos fuiſſe, cum certum ſit olim menſe Septembri vel Octobri initum eſſe à Romanis Conſulatum etiam ordinarium: nam de ſuffectis Conſulibus manifeſta res eſt certis temporibus eos non cepiſſe Magiſtratum. Frequentiſſimum autem fuit poſt Julii Cæſaris tempora, ut Conſules ordinarii integrum annum in dignitate ſua non explerent, ſed aliis ſibi ſuffectis locum cedere cogerentur. Imò aſſerere Onuphrius non dubitat poſt Auguſti Imperium paucos admodum eſſe repertos, qui anno integro Conſules fuerint. Etſi enim ſingularis Imperii ſui initio more majorum annuum Conſulatum per aliquot annos conceſſit, verùm aliquibus interjectis annis ex annuo ſemeſtrem fecit, ita ut duo Conſules eſſent à Kal. Januarii ad Kalend. Julias; & rurſus, his abdicantibus, duo alii à Calendis Juliis ad anni finem. Tiberius Cæſar Conſulatum quadrimeſtrem fecit; qui poſtea à Claudio Imperatore bimeſtris factus eſt. Imò cum venales dignitates ſub Commodo Imperatore factæ eſſent, uno anno XXV. Conſules aliquando numeratos eſſe ſcriptum eſt.

Etſi verò Conſtantinus Magnus Conſulatum more veteri annuum fecerit, ex variis tamen rerum viciſſitudinibus perſæpe accidit, ut vel tardiùs deſignarentur Ordinarii ſeu majores Conſules, vel iis ablatis alii minores ſufficerentur, vel unus in Oriente eſſet, nondum Occidentali deſignato, aut ſaltem nondum nunciato: quod contigit anno Chriſti CCCCXXXI. ad quem Antiochus menſe Martio exeunte Conſul in Oriente nominatur in lege Theodoſii hoc anno data, nondum Occidentali ab Orientalibus cognito x *Cal. Aprilis. Antiocho V.C. Conſ. & qui fuerit nuntiatus*, cum tamen jam Romæ utriuſque Conſulis nominibus acta publica deſignarentur, ut patet ex Commonitorio Cæleſtini PP. datum Epiſcopis & Preſbyteris euntibus ad Orientem, quod legitur, *datum octavo Iduum Maiarum Baſſo & Antiocho Conſulibus*. Inter hæc incerta & dubia nihil commodius certiuſque ad bene conſignanda tempora fieri poterat ab Africanis, quàm ut ex certis anni proximè elapſi Conſulibus annus notaretur. Præſertim verò ſi Occidentis, à quo illi pendebant, Imperii Conſul nondum fuerat nuntiatus.

Dixi ex *anni proximè elapſi* Conſulibus. Nam ut præteritis tribus Conſulum paribus qui more ſolito Conſulatu defuncti erant, annus qui proprios Conſules creatos nuntiatoſque, notatus fuerit per Conſulatum ante tres annos elapſum nullo, quod ſciam illorum temporum exemplo demonſtrari poteſt, nec ratione minùs quàm exemplo caret. Quamobrem prorſus monſtro ſimile eſt, quod in illa Narbonenſi Inſcriptione factum contendit Vir eruditus. Anno enim CCCCXLVIII. quem à ſexto Valentiniani Conſulatu quartum fuiſſe putat, fatetur ipſe & conſtat Poſthumianum & Zenonem Conſules fuiſſe, denique Ordinarium, ut partim ex Inſcriptione veteri quam ad annum CCCCXXIII. refert Onuphrius, partim ex aliis monumentis palàm fit: ac proinde Calendis Januariis, ut moris erat, creatum, aut ſaltem menſe Martio, ut ex Epiſtola S. Leonis ad Dorum Beneventanum perſpicuum eſt. Ejus porrò Conſulatum menſe Novembri exeunte in Romana Galliarum provincia adhuc ignotum fuiſſe non opinor ſeriò poſſe aſſeri. Sed demus ita contigiſſe, ac neceſſitatem nonnullam fuiſſe annum ex ſuperioribus Conſulibus adnotare hac formula: *Poſt Conſulatum* certè cum poſt ſextum Valentiniani Conſulatum, qui in annum CCCCXLV. incidit Conſules in Occidente Ordinarii fuerint, nimirum anno CCCCXLVI. Aetius & Symmachus, anno CCCCXLVII. Alipius & Ardabur: annus CCCCXLVIII. ſi Conſulibus caruiſſet per *Conſulatum Alipii & Ardaburis*, qui proximè hunc annum antecedebat, deſignandus erat, non verò per Conſulatum ante tres annos jam elapſum, tribus Conſulum paribus calcatis, fuit recurrendum. Atque ex eo capite latiſſimum eruitur diſcrimen inter exempla omnia à Baluzio laudata, & inſcriptionis locum etiam Baluziano ſenſu intellectum: anni enim illi omnes à Conſulatu proximè antecedente numerantur; cum ſuum illum deſignatum fingat Baluzius à Conſulatu ante tres integros annos elapſo.

Nihil igitur eorum probavit Baluzius quæ probare debuerat, ut ſuam Inſcriptionis illius explicationem defenderet.

In recenſenda porrò iſta Epiſtola uſi ſumus Codicibus MSS. Grimanico, Barberiniano, Corbeienſi, Treeopirhœano, Victorino, Cantabrigenſi, Navarrico & quinque Thuaneis: non omiſſis Dionyſii Exigui, Criſconii, aliorúmque Collectionibus, doctiſſimique Sirmondi emendationibus, quas ipſe ope MSS. Cod. s. tomo Concil. Gall. publicas fecit. Inquiſitionum titulos, quos hic ſingulis Capitulis præfixit, nos quoque editioni noſtræ inſeruimus, quia & eoſdem ipſi ex MSS. Codic. eruimus, & lucem plurimam Epiſtolæ intelligendæ conciliant. Ne tamen perirent omninò alii tituli, quos in fronte totius Epiſtolæ MSS. Codices Griman. & alii, nec non Dionyſius Exiguus & vulgatæ editiones exhibent, eoſdem ſub uno conſpectu Epiſtulæ præmitti poſſe putavimus: eo tamen rejecto, qui in prioribus editionibus decimus quartus habebatur: quoniam in MSS. Griman. & Barb. & apud Dionyſium deſideratur, & Capitulum, cui apponebatur, adjectitium eſſe oſtendemus ſuo loco.

2. Hermes. Is Archidiaconi officio in Eccleſia Narbonenſi diù perfunctus, poſteà in Epiſcopum Biterrenſem aſſumtus fuit atque ordinatus. Verùm cum indignè, ut ipſe conqueſtus, à Biterrenſibus fuiſſet excluſus, à Narbonenſi ſuſceptus eſt Eccleſia ſuo Ruſtico tunc orbata, reclamante licet Hilaro Papa, qui tamen, agentibus apud ipſum Fauſto Reienſi & Auxanio Epiſcopis Galliæ, tandem acquievit: de quo vide Epiſtolas Hilari ad Epiſcopos Gallicanos. Eundem Hermetem commemorant Inſcriptio Narbonenſis, Martyrologia Romanum, Gallicanum, & Uſuardi ad 7. Kalendas Novembris. Pag. 198.

3. Sabiniano et Leoni Presbyteris actionis tuæ intelleximus fiduciam defuiſſe. in vulg. edit. legitur *Actionis ſuæ*: in MSS. verò Griman. Barber. & Thuaneis tribus: *Actionis tuæ*: quibus ſuccinit Dionyſius Exiguus; & ita corrigendum putavimus: quæ vox non de actione humana vel naturali intelligenda eſt, ſed de Actione judiciali ſeu de judicio vel perſecutione, ac poteſtate aliquem pro delicto perſequendi. Eodem ferè ſenſu accipitur ea vox in Epiſtola 12. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem: ubi Atticus Epiri veteris Metropolitanus apud ipſum Leonem *de indigniſſima adſtrictione, quam pertulerat, lacrymabili* Actione *conqueſtus eſſe* dicitur; coram adſtantibus Anaſtaſii Diaconis, qui querelis flebilibus nihil contra referendo, ea quæ ingerebantur, fide non carere monſtrabant: Ubi *Actio* pro libello querimoniæ vel accuſatione judiciali ſumitur. Ibidem.

4. Ut vacationem ab Epiſcopatus laboribus, &c. Primus Innocentius 3. ſanxit. *Tria hæc* (Tranſlationem, Depoſitionem, aut Ibidem.

C. Inter corporalia De Tranſl. Epiſc. Ceſſionem Epiſcopi) *Inſtitutione divina eſſe ſoli Romano Pontifici reſervata.* Abundant tamen Eccleſiaſtica monumenta eorum exemplis, qui vel nemine conſulto onus Epiſcopale abjecerunt, vel de hoc cum ſuæ Provinciæ Epiſcopis egerunt. Hujuſmodi exempla vide ſi lubet apud Petrum de Marca de Concord. Sac. & Imp. lib.6. cap. 8. & lib.7. cap.26. Necnon in Vita Domni Bartholomæi de Martyribus Bracarenſis Archiepiſcopi lib. 4. cap.11. autore V. Cl. D. Le Maître *de Sacy.* Vide & S Auguſtinum Epiſt. 261. ad Celeſtinum Papam, & lib.2. contra Creſcon. Grammat. cap.12. Cyrillum Alexandrinum Ep. ad Domnum Antiochenum, &c.

Pag. 206. Inquiſ. 1. 5. Nec a Clericis sunt electi. Vix opus eſt monere hanc vocem *Clericus* non ſemper eum ſignificare, qui inferioribus miniſteriis mancipatus eſt, quod vel ex hoc unico capite apparet, cùm certum ſit ad Presbyteros maximè, ceteroſque majorum Ordinum miniſtros electionem Epiſcopi pertinuiſſe. Imò plerúmque omnium Ordinum Clericos deſignat, cùm ſine addito in antiquis Scriptoribus reperitur: ut ſemel & iterum in hac Inquiſitione 1. Item in Inquiſ. 4. In Epiſt. 10. ad Epiſc. Vienn. Prov. Cap.6. & Epiſt.3. ad Epiſcopos Camp. &c. Cap. 3. & 4. ubi Clericis uſura interdicitur. Sæpè etiam majoris tantùm Ordinis Clericos ſignificat: ut cum Siricius P R. Ep.1. Cap.14. ait: *Pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum*: Sequentibus enim verbis indicat ſe de iis eſſe intelligendum, qui *gerenda Sacramentorum inſtrumenta ſuſcipiunt*: imò & apud S. Leonem Epiſt. 12. ad Anaſtaſium Theſſalon. Cap.4. Cùm verò de inferioribus miniſtris intelligitur, ejus ſignificatio aliquâ adjectione reſtringitur: ut cùm Ep. 10. ad Vienenſes, vocat *Clericos minoris officii, &c.*

Ibidem. 6. Si qui autem Clerici ab iſtis pseudo-episcopis in eis Eccleſiis ordinati sunt, qui ad proprios Episcopos pertinebant, &c. Pro, *qui ad proprios &c.* ut eſt in MSS. Cod. Griman. Barber. quatuor Thuaneis, Threcopith & Iſiodoriano MS. ad marginem Caniſii, Crabbi, &c. necnon & apud Gratianum 1 q.1. habent, *quæ ad proprios, &c.* vulgares edit. Dionyſ. Exiguus, Hincmar. Rem. opuſc.33. J. Sirmondus tom.1. veterum Concil. Galliæ. Quæ tantula lectionis varietas latum parit in ſenſu diſcrimen. Si enim poſtrema lectio retinetur; particula, *quæ*, ad Eccleſias referenda eſt; & eò devolvi quæſtio videtur: Utrum Clericus in aliena Eccleſia ordinatus ab hujuſmodi pſeudo-Epiſcopis, in gradu ita accepto permanere poſſit? Reſpondet ratam poſſe haberi talem Ordinationem, duplici tamen conditione appoſita: 1. ut judicio Præſidentium ejuſmodi Ordinatio facta ſit. 2. ut in iiſdem Eccleſiis in quibus ordinati ſunt, tali modo ordinati Clerici perſeverent. Quæ conditiones ſi non adeſſent, irritam eſſe habendam decernit Ordinationem, *quæ nec loco fundata eſt*: quia ſi in Eccleſia, in qua ordinatus eſt, non perſeveret, vagus erit, & contra Canones nullius loci Clericus: dejecto præſertim pſeudo-Epiſcopo ab ea, cui malè præpoſitus fuerat, Eccleſia. *Nec item autore munita* eſſet illa Ordinatio, cùm contra præſidentium nutum & conſenſum attentata ſit. In quo concinit Leonis Decretum Canoni 8. Concilii Arauſicani 1. qui ita ſe habet: *Si quis alibi conſiſtentem Clericum ordinandum putaverit, priùs definiat, ut cum ipſo habitet: ſic quoque non ſine conſultatione ejus Epiſcopi, cum quo ante habitavit, eum ordinare præſumat.*

Meliùs tamen retineri mihi videtur prior illa lectio; ita ut particula, *qui*, ad Clericos referatur, qui ordinati ſunt; & ad eaſdem illas Eccleſias pertinebant, quæ tunc quidem *Pſeudo-Epiſcopos*, olim autem habuerant & poſtea habituræ erant *proprios*: ita enim opponuntur, ut puto, *Pſeudo-Epiſcopi*, &, *proprii Epiſcopi.* Hanc lectionem probat. 1. Omnium MSS. Codd conſenſus. 2. Prior illa lectio ſupponit Clericos ejuſmodi in aliena Eccleſia fuiſſe ordinatos: alioqui falsò diceret ordinationem illam loco fundatam non eſſe. Falsò etiam timeretur ne Clerici aliò migrare auderent: & fruſtra perſeverandi in eis Eccleſiis neceſſitas, pro ratihabitionis conditione, imponeretur: at rarò admodum uſurpatum in veteri Eccleſia, ut Epiſcopi in aliena Eccleſia ordinationes celebrarent, nec minùs ratum, ut Clericus in propria Eccleſia etiam ab alieno, etiam à falſo Epiſcopo ordinatus, de illa relinquenda cogitaret: ideóque ſupervacaneum fuerit eam conditionem adhibere quæ ex communi omnium Eccleſiarum jure & ex Canonum autoritate etiam non expreſſa, nunquam non ſubintelligebatur. Clericus verò in propria Eccleſia ab ejuſdem pſeudo-Epiſcopo ordinatus, poterat propter Ordinationis vitium à proprio Epiſcopo in locum pſeudo-Epiſcopi ſubrogato deponi: ſeu prò non ordinato haberi: Leo enim dicit *poſſe* ratam haberi Ordinationem, non verò *debere*; & præterea confirmatâ etiam Ordinatione, in proprii Epiſcopi poteſtate relinquitur, ut vel in Eccleſiæ ſuæ miniſterio hujuſmodi Clericum retineat, vel ad eum à quo ordinatus erat, ubicumque habitaſſet, transferendum curet, ut expreſsè decernit Rejenſe Conc. Can.4. in cauſſa Armentarii Ebredunenſis Epiſcopi. Ordinatum enim ſuſcipere & alere Ordinans tenebatur: quo caſu vagus fuiſſet Clericus, ſi in Ordine Clericali permaneret: tuncque veriſſimè *nec loco fundata eſſet* Ordinatio, *nec autore munita.* Ita porrò legimus, *autore*, cum MSS. Griman. Victor. Trecopit. Thuaneis: & Iſidoro excuſo; non verò, *autoritate*, ut habent Sirmondus tom.1. Conc. Gall. Dionyſius Exiguus, Hincm. Rem. Iſidorus MS. & edit. vulg. Ex eiſdem MSS. in ſuperiori linea lego *creatio* non *ordinatio*, ut vulg. vel *conſecratio*, ut Dionyſ. & tres MSS. Codd.

Sed quoquo modo ſuperiora legantur & intelligantur, gravis, ut ego reor, difficultas exurgit: quâ ratione nimirùm eorum Clericorum Ordinatio *rata poſſit haberi*, qui ordinati ſunt ab iis quos, ut ibidem diſertè aſſerit, *nulla ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur*; & quibus decernit *nequaquam eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum*, quos denique *pſeudo-Epiſcopos* eſſe pronuntiat: quia videlicet, *nec à Clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à Provincialibus Epiſcopis, cum Metropolitani judicio, conſecrati*: ubi dubium non eſt, quin de majoribus etiam Clericis agatur, circa quos maximè difficultas verſabatur, nec par eſt credere Leonem & Ruſticum de minoris officii Clericis, qui à pſeudo-Epiſcopis ordinati erant, ſolicitos, de majoribus nihil omninò curaſſe, penes quos & miniſterium Altaris, & alia potiora Eccleſiæ munia reſidebant.

Longè major etiam difficultas, & cui ſolvendæ imparem me profiteor, ſi de iis Pſeudo-Epiſcopis Leo debeat intelligi, qui nullam ab ullo Epiſcopo manus impoſitionem accepiſſent, quâ Epiſcopi fierent: quod innuere nonnullis videbuntur Inquiſitionis verba: *De Presbytero vel Diacono, qui ſe Epiſcopos eſſe mentiti ſunt.* Verum vix ac ne vix quidem iſtum Leonis ſenſum eſſe mihi perſuaſerim.

Antequam hunc locum explanemus (quem miror Hallerio & Morino de ſacris Electionibus & Ordinationibus Commentarios ſcribentibus prorſus eſſe intactum) revocandum eſt in mentem id, quod ſuprà delibavimus, & ex iſta Inquiſitione, ac

reſponſione confirmatur; Ruſticum videlicet, cùm hæc Leoni proponebat, reſpexiſſe ad Conciliorum Regenſis, Arauſicani 1. & Arelatenſis 2. Canones, quibus palàm fit paſſim per Gallias frequentari tunc illicitas Ordinationes à duobus Epiſcopis: quæ occaſioni fuêre Ruſtico, ut ea de re Pontificem Romanum conſuleret. Quamvis enim certa eſſet apud Gallos, & publicis ſancita Conciliis ea diſciplinæ regula, quæ tres ad minus Epiſcopos, ad Epiſcopi conſecrationem convenire edicebat, non parùm tamen roboris Gallicanæ conſuetudini addi videbat, ſi Romanæ, adeóque primariæ Eccleſiæ uſus & ſententia ſuffragarentur. Sed duo præſertim Ruſticum anxium feciſſe videntur; unum, quòd Rejenſis Canonis 3. autoritate Armentario pſeudo-Epiſcopo, utpote à duobus tantùm ordinato, nonnulla Epiſcopalia munia obeundi conceſſa facultas fuerat, qualis eſt Neophytorum confirmatio: alterum, quòd Clericorum ab eo ordinatorum conſecratio non in irritum miſſa fuerat, ſi nulla ordinato converſationis macula præjudicaret, ut Canone 4. definitur. Quare S. Leonis reſponſo lux ex Canone Regenſi concilianda eſt, ex eoque & ex Arauſicano & Arelatenſi dicendum: eos, quos pſeudo-Epiſcopos appellat ſanctus Leo, Epiſcopali manûs impoſitione vel unctione in Epiſcopos fuiſſe ordinatos; ſed quia à duobus tantùm contra Canones Epiſcopis, vel ab iis qui comprovinciales non erant; & ſine Metropolitani judicio fuerant conſecrati, inter Epiſcopos non fuiſſe habitos, hoc eſt, ut loquitur S. Auguſtinus lib. 1. de Bapt. contra Donatiſt. cap. 1. *Non adminiſtraſſe, ſed Sacramentum Ordinationis ſuæ tamen geſſiſſe*; vel, ut de Epheſino Epiſcopo Act. 11. Calchydon. habetur; ſervato honore Epiſcopatûs eſſe dejectos: vel denique, ut ad hodiernum loquendi uſum deſcendamus, charactere Sacerdotali, ſeu Pontificali fuiſſe inſignitos, qui poſt depoſitionem remanſerit; omni verò fuiſſe juriſdictione ſpoliatos, quæ nimirùm vitiosè fuerat collata. Ad illud ſufficit, ut vel unicus adſit Epiſcopus, qui conſecret: ad hoc ex placito Eccleſiæ neceſſe eſt, ut duo vel tres conſecranti aſſiſtant. Cujus ratio eſt, quòd cùm *unus ſit Epiſcopatus Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus*, (ut toties decantatum illud Cypriani axioma uſurpem) & unici illius Epiſcopatus pars ab uno quoque in ſolidum teneatur, minimè conveniat ut invitis omnibus, vel non conſentientibus Epiſcopis, illius pars Epiſcopatus in ſolidum pariter tenenda ulli concredatur, ſed omnium potiùs conſenſus accedat, qui, ſi per ſe adeſſe omnes non poſſint Ordinationem celebraturi, duorum ſaltem vel trium præſentiâ, ceteris annuentibus, comprobetur. (Septem etiam Epiſcoporum præſentiam requiſiit Arelatenſe Concil. 1.) Ut enim omnes unius Provinciæ Eccleſiaſticæ Epiſcopi, omnes ubique terrarum diffuſos repræſentant Epiſcopos; ita duo vel tres cum Metropolitano univerſorum ejuſdem Provinciæ Antiſtitum vice funguntur in Coëpiſcoporum conſecratione: Ne, ut ait Innocentius Papa, *furtivum beneficium præſtitum videatur*; vel aliquid contra fidem, vel fidei cauſſam ab uno vel altero malè erga illam affecto tentaretur. Res attingenti, non tractanti, hæc ſufficiant.

S. Cypr. Ep. 52. ad Antonianum.

Innocent. Papa Ep. ad Vict. cap. 1.

His à me ita ſcriptis, venit ex Anglia opus eximium Herberti Thorndicii viri eruditi, & ut opus indicat, Eccleſiaſticæ unitatis ſtudioſi. Editum eſt illud Londini ſuperiori anno ſeu 1674. cui titulus: *Origines Eccleſiaſticæ, ſive de jure & poteſtate Eccleſiæ Chriſtianæ, Exercitationes.* Is porrò nodum iſtum de Ordinationibus pſeudo-Epiſcoporum miniſterio celebratis aliter ſolvit: hæc enim habet Cap.

Pag. 363. 20. *In Ordinatione*, inquit, *cùm duo eſſe ex dictis conſtet, autoritatem de jure Eccleſiæ, in ordinante, primum; tum conſecrationis ſolennitatem, quæ miniſterio Ordinis traditi autorem Eccleſiam palam inſcribit: tantò majoris eſt momenti Eccleſiæ autoritas, quàm conſecrandi ritus, ut in irritum cadat ritè ac more Eccleſiæ peracta conſecratio, ad quam uſurpata ſit autoritas Eccleſiæ. Nam etſi in perpetuum Deo ſacrum ſit, quod ſemel Deo ritè ſacratum fuerit: non tamen Deo ritè ſacratum videri debet, quod non ſit jure Eccleſiæ Deo conſecratum, etſi ſervato ritu Eccleſiæ.* Et

Pag. 365. poſt paginam: *Itaque ſi dubium exiſtat de autoritate Eccleſiæ, non de ritu ordinandi; non eſt mirum, accedente autoritate Eccleſiæ, valere Ordinationem non jure factam, ad id ad quod valere eam vult accedens autoritas Eccleſiæ. Pauca ſunt hujus cauſſæ exempla in rebus veteris Eccleſiæ: pauca quidem, ſed ſunt tamen, quæ eam dubiam eſſe non ſinunt. In Concilio Regenſi Galliæ, irrita declarata eſt Ordinatio Epiſcopi Ebredunenſis, cui tamen indulgetur, exemplo Canonis Nicæni 8 Chorepiſcopo eſſe, ſtrictis licet legibus, Can. 2. & 3. puta eum, ut jam Chorepiſcopum, confirmare tantùm potuiſſe. Non hoc vi irritæ Ordinationis, niſi acceſſiſſet Eccleſiæ per hanc Synodum conſenſus. Leo Papa I. ad Ruſtici Narbonenſis Inquiſitionem 1. Ordinationes Clericorum à pſeudo-Epiſcopis quibuſdam factas, quas certum eſt ſeipſis irritas fuiſſe, ita ratas eſſe cenſet, ſi cum conſenſu Epiſcoporum factæ fuerint.* (Leo non habet *Epiſcoporum*, ſed *Præſidentium*.) *Sanè cùm nihil majus quæri in hac tota re poſſit, quàm ut rata ſint apud Deum, quæ fideli plebi miniſtrantur ab iis, quorum dubia ſit Ordinatio: nec plebis eſſe de rebus Eccleſiæ communibus judicium, dictum ſit: ſtatuendum eſt non poſſe fidelibus fraudi eſſe ea apud Deum; in quibus ſequuntur fidem Eccleſiæ.* Hunc explicandi modum à Theologo extra Eccleſiæ caſtra militante ſuggeſtum, Catholicis Doctoribus diſcutiendum relinquo, eorúmque in antecèſſum cenſuræ ſubſcribo. Hoc in ſcriptore illo non laudo, quod *conſenſum Epiſcoporum* dixerit, pro *conſenſu Præſidentium*: hoc enim poſtremum, quod habet Leo, latiùs patet, ad Clerúmque ſe extendit, cujus autoritate & judicio, Epiſcopis aliquo impedimento ligatis, vel vacante Sede, Ordinationes in Eccleſia celebrantur.

7. Alienum est a consuetudine Ecclesiastica, &c. Vide doctiſſimum Morinum noſtrum abundè diſſerentem de Clericorum pœnitentia ſuum commentarii de Pœnit. lib. 4. Cap 12. & ſeq. & alibi paſſim, tum Exercit. Eccleſiaſt. lib. 2. Nonnulla tamen indicare operæ pretium erit. Pag. 207. Inquiſ. 2.

Primum eſt ex S. Leonis verbis etiam minoris Ordinis Clericos, inter quos Subdiaconi numerabantur, non ſemper agendæ Pœnitentiæ lege exemtos fuiſſe: quod ex Canone 2. Concilii Carthaginenſis 5. vel potiùs ex Commonitorio Synodi Carthag. 16. Kal. Julii an. 401. in cod. afr. n. 62 quod Leonis Decreto concinit, pariter evincitur, & expreſsè in Agathenſi Can. 5. Epaonenſi Can 22. & aliis aſſeritur.

2. Quod hanc diſciplinam à conſuetudine Eccleſiaſtica, imò ex Apoſtolica Traditione arceſſit, benignè intelligendum eſt: nec enim de hac Traditione quicquam uſpiam apparet, cum potiùs tribus ferè primis ſæculis Clericos etiam majores Pœnitentiæ publicæ fuiſſe ſubjectos multis probet Morinus. Familiare eſt Leoni noſtro, ut cum de Apoſtolica Traditione ſermonem habet, de ea loquatur, quam ab Apoſtolo Petro Eccleſiæ Romanæ relictam putabat. Ea verò ex B. Petri traditione deſcendere exiſtimavit, quæ & olim obſervata, & Decretis ſancita inveniebat eorum Eccleſiæ ſuæ Pontificum, quorum monumenta ſupererant illa ætate. Conſtat autem tum ex Dionyſii Collectione, qui prætericorum Sedis Apoſtolicæ Præſulum conſtituta quantâ valuit curâ diligentiaque collegit, & quotquot à ſe reperta ſunt,

digeſſit, tum etiam aliis argumentis probabile, nullius Pontificis Romani Siricio ætate ſuperioris Decreta in Eccleſiæ Romanæ ſcriniis reperta fuiſſe tempore Leonis Pontificatum ſubſequente : ut facilè crediderim iſtam Traditionem à Siricio Leonem hauſiſſe. Revera hujus Decretum, quod ſupra retulimus exſcripſiſſe videtur Leo, ejuſque formam à Siricio conditam eſſe putavit ſecundùm prædeceſſorum ſuorum Conſtituta ac diſciplinam. Sed cùm aliter uſurpatum eſſe aliquando, etiam in Eccleſia Romana, deprehendamus, nec non in Africana tempore S. Cypriani, quo diverſa non erat utriuſque Eccleſiæ iſtius diſciplina, indulgentiùs explicandus eſt S. Leo, qui cùm *ſine dubio ex traditione Apoſtolica deſcendere* hunc uſum aſſerere contentus ſit, nullâ aliâ niti ſe probatione prodit, quàm eâ conſuetudine, quam ſua in Eccleſia à Siricii ætate ad ſua uſque tempora viguiſſe noverat.

Hac unica via Leonis verba cum aliorum teſtimoniis conciliari poſſe exiſtimamus. Alia quippe reſponſa, quæ peremtoria vocat Morinus, pace doctiſſimi viri dixerim, ſatisfacere non videntur. Quod enim ait : eam conſuetudinem ex Apoſtolica traditione derivatam, Clericos ſcilicet à manuum impoſitione ad pœnitentiam eximendi, ferventium perſecutionum temporibus obſervari non potuiſſe : indéque eveniſſe, ut publicæ quoque pœnitentiæ ſuccubuiſſe legantur Clerici per illam tempeſtatem ; non video quâ ratione cuiquam arridere poſſit. E contra enim adverſa ſententia probanda incumberet : ex traditione ſcilicet Apoſtolica inductam eſſe hanc Eccleſiæ diſciplinam, ut Clerici pœnitentiæ publicæ non aliter ac laïci addicerentur : huicque ſententiæ objiceretur, id tribus primis ſæculis non fuiſſe obſervatum : rectè mihi videret reſpondere poſſe ; Intermiſſam hanc per turbulenta perſecutionum tempora conſuetudinem : multò enim facilius ſævientibus tyrannis, Chriſtianis omnibus vix muſſitare audentibus, multò, inquam, expeditius tunc erat, Clericos lapſos ſuóque dejectos officio, ad privatam ſeceſſionem pœnitentiámque compellere, quàm ſolemni manuum impoſitione ad pœnitentiam publicam adigere, cinere, ciliciόque indutos omnium fidelium pedibus advolvere, per omnes denique circumducere luctuoſæ ſatisfactionis gradus. Certè ſi ex perſecutionum procellis quærenda eſt hujus difficultatis elucidatio, meliùs dicetur ſubjectos tunc fuiſſe lugubri huic ac publicæ pœnitentiæ Eccleſiæ miniſtros, ut tantæ tamque inſolitæ Clericis impoſitæ pœnæ metu à lapſu deterrerentur Preſbyteri & Diaconi, quorum ut operâ tunc maximè indigebant Eccleſiæ, ita & magna erat ubique penuria, & lapſus nocentior.

Alterum reſponſum a Morino allatum hoc eſt : Clericos ſolummodò ſuſpenſos hac Leonis ſententiâ comprehendi & à pœnitentiæ publicæ neceſſitate eximi. Verùm cuilibet paulo attentiùs Pontificis verba legenti luce clarius apparebit, ejus reſponſum generale omnino, & nullâ conditione, nullâ reſtrictione definitum, omnes prorſus Clericos complecti, omnes qui crimen aliquod admiſerint, *pro crimine aliquo ſuo.* Ubi cùm inter crimina nullum diſcrimen faciat, nullum etiam excipi credendum eſt, decernendumque Clericos, ſive ea, quæ ſuſpenſione ſolâ plectebantur, commiſiſſent, ſive quæ depoſitione, nunquam ſecundùm Leonem ad pœnitentiam publicam adactos fuiſſe ; imò nec ultro eam petentibus eſſe conceſſam : de his enim manifeſtum eſt agi in hac Leonis reſponſione, ut Inquiſitionis titulus teſtatur ; quod & habent Canones 4. Arauſicani Concilii & 29. Arelatenſis 2. ad quos Ruſticum reſpexiſſe pluries monuimus : imò & Siricius ipſe, qui de conceſſione ſola meminit, non de coactione ad pœnitentiam.

Quod de traditione Apoſtolica diximus, idem de conſuetudine Eccleſiaſtica dicendum, quam vel ubique vigere, & ſemper viguiſſe credidit S. Leo, vel ab omnibus Eccleſiis ſuſcipiendam eſſe autumabat : ita ut quicquid aliter in aliis ageretur, hoc inter morum ac diſciplinæ corruptelas numeraret. Aliter tamen res ſe habebat, ut vel ſolo hoc exemplo declaratur. Quod enim Romæ nunquam ulli majoris Ordinis Clerico pœnitenti concedebatur, optimè quidem & ſapienter fiebat : ſed quod Gallicani pœnitentiam deſiderantibus Clericis non negandam eſſe putabant, ut ex Arauſicani 1. & Arelatenſis 2. Canonibus patet, culpandum profectò non erat : *Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum inter quos vivitur ſocietate ſervandum eſt*, ut Auguſtinus habet Epiſt. 118. ad Januarium.

Tertium, quod obſervandum venit in hoc capite, iſtud eſt ; Leonem cùm probare vellet Clerico manum ad pœnitentiam imponi non debere, ad hoc adducere iſthæc verba : *Sacerdos ſi peccaverit, quis orabit pro illo ?* Cujus ratio eſt, vel quòd 1.Reg.2.25.
Sacerdotum ſupplicationibus à peccatis ſolvi dicebantur pœnitentes : vel quia nunquam ſine oratione manus imponeretur, ſive ad Confirmationem, ſive propter Ordinationem, ſive denique ad Pœnitentiam. Quæ manûs impoſitio cùm ex ſe indifferens eſſet, aliquando honorifica erat, ut in Ordinatione, aliquando humiliationi ac dejectioni publicæ conjuncta, ut in pœnitentia, ad quem effectum ex oratione determinabatur : & propterea à Levitis & Sacerdotibus, quibus manus aliis imponendi jus erat, removebatur ; ne Sacerdotali dignitati contumelia hoc modo irrogari videretur, & eò magis, quòd pœnitentes non ad Cleri modo, ſed ad Laïcorum etiam genua advolvebantur in pœnitentiæ ſuæ decurſu.

8. Lex continentiæ eadem eſt Miniſtris Altaris. Inter Miniſtros Altaris Subdiaconum cenſeri, patet ex Epiſt. 12. ad Anaſta- Pag. 207. Inquiſ.3.
ſium Theſſalonicenſ. cap. 3. ubi diſtinctiùs de ejus continentia diſſerit, de qua & nos ibidem aliqua. Hic ſolùm obſervo mirum ſatis videri eandem à Leone dici legem continentiæ Miniſtris Altaris impoſitam, præſertim in Eccleſia Romanâ, cum & ſemper & lege divina ad illam obligatos Epiſcopos & Preſbyteros velit Siricius Papa, Subdiaconi verò ad continentiam tenerentur & ex lege tantùm Eccleſiaſtica, & eâ quidem, quæ vix tunc primùm in lucem prodibat. Quotquot enim ante S. Leonem, vel Conciliorum Canones, vel Pontificum etiam Romanorum Decreta promulgata fuerant, ſolos Preſbyteros & Diaconos legi continentiæ ſubjectos eſſe declarant. Vide Siricium Epiſt. ad Himerium Tarracon. cap.7. & 9. Innocentium I. Epiſt. ad Victricium Rotomag cap.9 Epiſt. ad Exuperium Toloz. cap.1. Imò apud Gallicanas Eccleſias etiam Leonis temporibus nulli Clerici, præter Preſbyteros & Diaconos, continentiam profiteri jubebantur. Teſtis eſt Arauſicana 1. Synodus Can. 22. *Sedit prætereà*, inquit, *ut deinceps non ordinentur Diacones conjugati, niſi qui priùs converſionis propoſito profeſſi fuerint caſtitatem.* Et Can.23. *Si quis autem poſt acceptam benedictionem Leviticam cum uxore ſua incontinens invenitur, ab officio abjiciatur.* Demum Can. 24. *De his autem qui priùs ordinati hoc ipſum inciderunt, Taurinatis Synodi ſequendam eſſe ſententiam, quâ jubentur non ulteriùs promoveri.* Suffragantur Arelat. 2. Can.42. cujus etiam Can.45. ſtatuitur : ut *qui internupta & duplicata matrimonia inciderunt, non ultra Subdiaconatum Eccleſiaſticas capiant dignitates. Quod ſi facti forſitan ſunt, ab Eccleſiaſtico removeantur officio.* Andegavenſe

pariter Concilium anno 453. Can. 11. de Digamis vel viduarum maritis ad Diaconii vel Preſbyterii gradum non admittendis decernens, nihil de Subdiaconis ſtatuit; quos proinde inter minoris officii Clericos ad continentiam non obligatos cenſeri voluit. Hoc etiam notandum in Can. 22. Arauſicano quod ait: *Ut deinceps non ordinentur*: quaſi nova tunc fuerit hæc circa Diaconos Conſtitutio, quod innuere pariter videtur Canon. 24. cùm enim hac leviſſimâ pœnâ, *ut non ulteriùs promoverentur*, eos Diaconos mulctandos cenſeat, qui ante hanc Conſtitutionem ordinati, poſteà cum uxoribus ſuis ſe miſcuiſſent; eos verò, qui *deinceps* conſecrarentur, abjiciendos velit; ſi id ipſum inciderint: indicium eſt hoc paſſim per Gallias uſurpatum antea fuiſſe, ut Diaconi continentiæ legem non tenerent, ſive id ex corruptela deſcenderet, ſive ex indulgentia Epiſcoporum Gallicanorum propter penuriam Miniſtrorum, quam bellorum calamitas induxerat, introductum fuerit. Certè tantum abeſt, ut ad continentiam Subdiaconi tunc coacti fuerint in Galliis, ut ægrè admodùm huic jugo colla ſubmiſerint Diaconi ipſi: quod Gallicanos Antiſtites impulit, ut frequenter de illorum incontinentia querelas emiſerint, & eandem legem multoties renovaverint in Synodis, ut in Turonenſi 1. anno 461. Can. 1. & 2. (quæ quidem celebrata eſt Leone vix tum è vivis erepto) & Agathenſi anno 506. Can. 9.

Aliquid tamen, licet non omninò expreſsè, habetur in Concilio Venetico anno 465. eodem Perpetuo Turonenſi Præſide, qui & Turonenſi 1. Synodo præfuerat. Nam Can. 11. qui 39. eſt in Agathenſi, hæc habet: *Presbyteri, Diacones, Subdiacones, vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non eſt, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia.*

Verùm, quod fatendum eſt, ut varia erat pro variis orbis regionibus in hac re diſciplina: ſic etiam intra Gallias ipſas pro diverſis Provinciis & Eccleſiis varietas erat non minima, quam nobis ob oculos ponit brevis Epiſtola Ss. Lupi Tricaſſini & Euphronii Auguſtodunenſis Epiſcoporum ad Talaſium Epiſcopum Andegavenſem: in qua incertam & fluctuantem tunc cernimus in Galliarum Eccleſiis continentiæ Clericalis diſciplinam, quod ſaltem Subdiaconatum & inferiores Ordines attinet.

Tom. I. Concil. Gall. an. 461.

Qua in Epiſtola quàm exactè, quàm diſtinctè ſingula explicentur, non abs re erit propiùs intueri: tum quia utile admodum erit ad conciliandа varia & interdum contraria Canonum vel Pontificum Decreta, quæ pro temporum, regionum, Eccleſiarùmque diverſitate varia ſunt: tum quia nullus eſt teſtis locupletior diſciplinæ Gallicanarum hujus ævi Eccleſiarum, quàm Lupus Tricaſſinus, *Pater Patrum, Epiſcopus Epiſcoporum, alter ſeculi ſui Jacobus, qui de quadam ſpecula charitatis, nec de inferiore Jeruſalem tota Eccleſia Dei noſtri membra ſuperinſpiciebat; dignus qui merito ab omnibus conſuleretur, Petri Apoſtoli Collega, primus omnium toto quà patet orbe Pontificum, cujus prærogative ſubjiciebatur, cujus cenſura adtremebat etiam turba Collegii* Epiſcopalis, *in cujus gravitatis comparationem ipſa etiam grandævorum corda puraſcebant, ſanctorum utriuſque ordinis* (Monaſtici & Pontificalis) *conclamatiſſimus primipilaris, norma morum, columna virtutum, junior magis quàm minor Moyſes, per quinquennia decem & ampliùs non æquævis Sacerdotalibus tantùm, verùm & antiquis antelatus.*

Apollin. Sidon. Epiſt. lib. 6. Epiſt. 1. & lib. 9. Epiſt. 11.

Tantum virum, par eſt audire de Clericorum continentia diſſerentem, diſtinguentémque quid in ſua Trecenſi ageretur Eccleſia, quid in Auguſtodunenſi, quid in univerſa; quid ex conſuetudine, quid ex neceſſitate, quid de facto inſtitueretur; quid in votis haberet, quid in aliis laudaret, quid denique ipſe non auderet. Ipſa hujus Epiſtolæ verba deſcribenda primùm, tum per partes diſcutienda.

“De Clericis, inquit, bigamis uſque ad Oſtiarios Eccleſia permittit & patitur: & quam quis Sacerdotum regulam pro diſtrictione ſua aſſumſerit, jure coſtodiet. Exorciſtas verò aut Subdiaconos, à ſecundis nuptiis penitùs excludit. Generationem verò filiorum ab his, quos conjugatos aſſumimus, melius eſſet, ſi fieri poſſit, arceri; quos melius eſt non aſſumi, quàm de his poſteà ſub diverſa ſenſuum varietate certari: cùm meliùs ſit omnes diſceptationum cauſſas excludi: ut qui non vult in Clericatu generari, non conſtituat in altario conjugatos. Hæc pro conſuetudine Eccleſiarum noſtrarum, quarum una eſt regula, paginæ hujus ſermone texuimus. Si quid verò pro honore Domini poteſt diſtrictionis accreſcere, & ſi imitari non poſſumus, pro Domini honore laudabimus. Nam jam Eccleſiæ obſequiis aggregatos ad ſecundas nuptias tranſire non patimur: quos poſtquàm aſſumti fuerint, etiam à primis penitus arcemus. Exorciſtas duntaxat atque Subdiaconos. In Auguſtodunenſi autem Eccleſia, vel Oſtiarius in imò officio conſtitutus, ſi uxorem aliam acceperit, ab officio penitus abdicatur. Subdiaconos autem ad pacem inter ſe in ſacrario oportet accedere; in altario autem, non niſi dum porrigunt pallas Diacono, aut ſuſcipiunt quod refertur; ad pacem autem nequaquam eis permiſſum eſt. Si autem illius amentiæ fuerit vel Exorciſta, vel Subdiaconus, vel etiam, ſicut ſuprà memoratum eſt, Oſtiarius, ut ſecundis ſe nuptiis illigarit, non ſolùm ab officio, ſed etiam à communione penitùs arcetur.”

Hoc ergò primùm ex iſta Epiſtola elicitur: Eccleſiæ permiſſione ac tolerantiâ Clericos minores, uſque ad Oſtiarios incluſivè, bigamos eſſe poſſe; id eſt, & aſſumi poſſe ad Oſtiariі & ad infimorum officiorum gradus qui conjugati erant vel fuerant, Clericiſque in hujuſmodi muneribus conſtitutis licuiſſe & uxorem accipere, & ad ſecundas nuptias convolare, & liberis etiam procreandis operam dare. Hic eſt ſenſus verborum iſtorum Epiſtolæ: *De Clericis verò bigamis uſque ad Oſtiarios Eccleſia permittit & patitur.*

2. Exorciſtis & Subdiaconis eadem omninò permiſſa eſſe, uno excepto, ne videlicet ad ſecundas nuptias tranſirent. Sic enim ait: *Exorciſtas verò aut Subdiaconos à ſecundis nuptiis penitùs excludit.*

3. Hanc Eccleſiæ permiſſionem ita ſequi liberum fuiſſe Epiſcopis, ut tamen arctiorem diſciplinam in ſuam quiſque Eccleſiam poſſet pro arbitrio ſuo inducere: *Et quam quis Sacerdotum regulam*, inquit, *pro diſtrictione ſua aſſumſerit, jure cuſtodiet.*

4. Optaſſent ſancti Epiſcopi nunquam conjugatos aſſumi ad Exorciſtarum & Subdiaconorum officium: quoniam difficillimum erat, quin inde multæ diſputationes orirentur in Eccleſia, dum vix intra certos limites coërceri poſſet matrimonii uſus, in his, qui matrimonio juncti ad Eccleſiæ officia aſſumebantur.

5. Saltem verò generationem liberorum, ſi fieri poſſit, arceri cupiunt ab iis qui conjugati aſſumuntur. Utriuſque hujus partis ſenſus his verbis continetur: *Generationem verò filiorum, ab his quos conjugatos aſſumimus, melius eſſet, ſi fieri poſſit, arceri quos melius eſt non aſſumi, quàm de his poſteà ſub diverſa ſenſuum varietate certari: cum melius ſit omnes diſceptationum cauſſas excludi: ut qui non vult in Clericatu generari, non conſtituat in Altario conjugatos.*

6. Hæc, quæ priùs obſervari docuêre, uſu recepta fuiſſe aſſerunt in utraque ſua Eccleſia Auguſtodunenſi in Lugdunenſi I. & Trecenſi in Senonia ſeu Lugdunenſi 4. *Hæc*, inquiunt, *pro conſuetudine Eccleſiarum noſtrarum, quarum una eſt regula pagina hujus ſermone teximus.* Sed pro jure, quod ſuprà unicuique Epiſcopo in ſua Eccleſia competere agnovit, quam voluerit regulam pro diſtrictione ſua aſſumendi, teſtatur uterque ille Epiſcopus ſtrictiorem, puriorémque diſciplinam in ſuas Eccleſias à ſe fuiſſe invectam, cum aliquo etiam unius ab altera diſcrimine, ſaltem quantùm ad pœnam iis, qui contra irent, infligendam.

7. In Eccleſia enim Trecenſi hoc S. Lupus ſanciverat, ne quiſquam aliquo in ea miniſterio initiatus ſecundis ſe nuptiis implicare ſineretur: *Nam jam*, inquit, *Eccleſia obſequiis adgregatos ad ſecundas nuptias tranſire non patimur*: quod de ultimis etiam gradibus intelligendum eſt; ita ut primò eiſdem uxorem accipere liceret; quoad Exorciſtas verò & Subdiaconos, ſi qui ante omne conjugium in iis gradibus collocarentur, iis ne ſemel quidem nubere permiſit: *Quos poſtquam aſſumti fuerint, etiam à primis penitus arcemus; Exorciſtas duntaxat atque Subdiaconos.*

8. In Auguſtodunenſi autem Eccleſia in hoc ſeverior ab Euphronio ſancita erat diſciplina, ut depoſitionis pœna mulctaretur etiam Oſtiarius, qui omnium ordinum ultimus, ſi ſecundam uxorem accepiſſet: Exorciſtam verò & Subdiaconum, qui idem feciſſent, non ſolùm à ſuo officio, ſed etiam à communione: *In Auguſtodunenſi*, inquit, *Eccleſia vel Oſtiarius in imo officio conſtitutus, ſi aliam uxorem acceperit, ab officio penitus abdicatur, ſi autem illius amentia fuerit, vel Exorciſta vel Subdiaconus, vel etiam, ſicut ſupra memoratum eſt, Oſtiarius, ut ſecundis ſe nuptiis alligarit, non ſolum ab officio, ſed etiam à Communione penitus arcetur.*

An verò illis, quos hîc, vel à primis, vel à ſecundis nuptiis prohibet, uxoribus quas ante ordinationem acceperant, uti facultas erat relicta? Ita fuiſſe exiſtimo, quemadmodum etiam ex Venetico & Agathenſi Canonibus ſupra laudatis habetur: quorum Conciliorum Patres, exemplo proculdubiò ſanctorum Lupi & Euphronii accenſi, arctiores continentiæ leges altaris miniſtris præſcripſerunt, & ad eam diſciplinam propiùs accedere cœperunt, quam in Eccleſia Romana Leonis noſtri temporibus viguiſſe videmus: à qua tamen adhuc in multis diſcrepabant, ut vel ex hac ſancti Lupi Epiſtola intelligere licet, ſi cum iſta ad Ruſticum, & aliis ad Anaſtaſium Theſſalonic. ad Italiæ Epiſcopos, & ad Viennenſes conferatur. In quarum ultima cap. 3. Clericos etiam in minoribus officiis reſidere non patitur, qui fuerint pluſquam unius uxoris viri.

Laxiorem porrò diſciplinam illam, quâ, ut memoravimus, Subdiaconi permittebantur uxoribus propriis commiſceri; & corruptelam, quæ ante Arauſicanæ Synodi primæ & Arelatenſis 1. Canones Eccleſias Gallicanas pervaſiſſe videtur: ut Diacones aliquando ordinarentur non ante profeſſi converſionis ſeu continentiæ propoſitum: non ex morum ſolummodò corruptione, aut Epiſcoporum negligentia deſcendiſſe putaverim, ſed ex Synodorum Orientalium Canonibus, quibus Gallicanus Canonum Codex ex parte compoſitus erat, quos inter Ancyranus 10. Diaconum, qui ordinationis tempore continentiam promittere noluerat, ad nuptias ſinebat tranſire, nec propterea gradum auferebat. Romana diſciplina longè purior ac traditioni magis conformis, continentiæ legem Diaconis ſemper indixerat: nec receperat Ancyranum Canonem 10. niſi eum corrigendo & ad ſuum uſum accommodando, ut in Diſſertatione ad antiquum noſtrum Romanæ Eccleſiæ Codicem diximus.

9. Nec dimittere uxorem. Canon VI. Apoſtol. hoc vetat: *Epiſcopus aut Presbyter uxorem propriam nequaquam ſub obtentu Religionis abjiciat: ſi verò rejecerit, excommunicetur; ſed & ſi perſeveraverit, dejiciatur.* Huic Orientalis Eccleſiæ decreto concinunt plures Latinæ Conſtitutiones, quibus tamen cautiori conſilio proviſum eſt, ne Clericus majoris ordinis conjugatus cum uxore in eadem domo habitet, niſi *ſequeſtrato manſionis cubiculo, religione præmiſſa* (vel *promiſſa*) ut habet Conc. Agathenſis Can. 16. poſteà quàm pariter converſi fuerint. Pag. 107. Inquiſ. 3.

10. Christi et Ecclesiæ Sacramentum. Cur irritum ſit matrimonium ingenui cum ſerva ſeu ancilla, non una afferri ſolet ratio; ea verò, quam ex ipſius Sacramenti ſignificatione repetit ſanctus Leo, neſcio an ſatis attendi ſoleat. Quod ſcilicet præter voluntariam ſexuum conjunctionem neceſſe ſit, ut habeant matrimonia Chriſti & Eccleſiæ ſacramentum: ut enim Chriſtus liberam duxit Eccleſiam ſeu ducendo & redimendo liberam fecit, ejuſque filii hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti facti ſunt in hujus divinæ perſonæ ſocietatem, & aliqua unigeniti jura adſciti: ita neceſſe eſt, ut mulier libera ſit dum aſſumitur in uxorem, vel libera reddatur dum à ſciente aſſumitur & redimitur; *Ingenua facta & dotata legitimè, & publicis nuptiis honeſtata*, ut aliàs Leo. Quantum ad hanc *publicarum nuptiarum* conditionem, videtur eam neceſſariè requirere S. Pontifex, ut rata ſint & valida matrimonia, quod maximè favet nonnullorum doctiſſimorum juris Canonici peritorum, qui clandeſtina matrimonia ſemper invalida irritaque fuiſſe autumant. Verùm cùm Sacroſancta Tridentina Synodus ea rata & vera fuiſſe cenſuerit, quandiù ea Eccleſia irrita non fecit; ſatius eſt Leonis verba intelligere de ſolis ancillarum matrimoniis, quæ non niſi publicarum nuptiarum ſolennitate poſſint honeſtari, & in libertatem vindicari. Vide ſanctum Auguſtinum de bono conjugali cap. 5. multò pauciora ad veras nuptias requirentem, tametſi dubitans loquatur. Porrò quod de Concubinis hoc capite dicitur, in malam partem accipiendum non eſt, ſed de iis concubinis, quarum uſus tunc temporis licitus erat; quæque velut uxores erant, quamquam nec dotalibus inſtrumentis, nec ſolenniter ductæ, nec ingenuæ factæ, ſed adhibitæ ad tempus maritali affectu, procreandorum liberorum cauſsâ. Ne materiem multorum Tractatibus verſatam inutiliter retractem, adeundi commentarii novi Emanuelis Gonzalez I C. in Concilium Illiberitanum Cap. 8. ſubjecti antiquioribus Mendozæ commentariis: ubi contrariam hujus ſententiam refutat ille, expenditque fuſiùs in quibus concubinatus hujuſmodi & matrimonium vel conveniant vel diſcrepent. Pag. 107. Inquiſ. 4.

11. Paterno arbitrio, &c. Membrum hoc cum præcedenti connectitur, non ſolùm in Collectionibus Dionyſii Exigui Cap. 18. Iſidori, Gratiani 32. q. 2. *Non omnis mulier*: Burchardi & Yvonis; ſed etiam in MSS. Codd. Corb. Griman. Victor. & quatuor Thuaneis. Unicum Thuaneum cum Barberiniano, Trecopitheano & Cantabrigenſi ſecuti ſumus, ut cum Sirmondo ejuſque Codicibus MSS. diſtinctum caput faceremus; quoniam id res ipſa exigit: præcedenti enim capite de ſolis Clericis filias tradentibus ad nuptias agitur, iſto, de quavis fideli puella paterno arbitrio viro concubinæ priùs conjuncto tradita. Hæc verba: *Quia aliud eſt nupta, aliud concubina*; quæ claudunt Reſponſum ad Inquiſitionem 5. inchoant in Barbec. Inquiſitionem 6. non malo ſenſu. Ibidem. Inquiſ. 5.

Ibidem. Inquiſ. 7. 12. Culpanda est sane, &c. Apud eoſdem Collectores mox laudatos hoc caput cum ſuperiori conjungitur: quibus & idem MSS. concinunt exceptis Thuan. 1. Trecopith. Barber. & Cantabr. Larum materiæ diſcrimen diſtinguenda eſſe capita ſatis eloquitur. Imò ſine diſtincto inquiſitionis titulo hoc caput intelligi nequaquam poteſt.

Pag. 107. Inquiſ. 8. 13. Horum causa, &c. Jam indicavimus ſupra hunc Eccleſiæ Romanæ morem ab aliis plerumque Eccleſiis ſervatum non fuiſſe. De Carthaginenſi teſtis Concil. 4. ſi genuinum eſt, Can. 74. *Pœnitentes verò qui leges pœnitentiæ attentè exequuntur, ſi caſu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis ſubveniri non poteſt, memoria eorum & oblationibus & orationibus commendetur.* De Gallicana teſtatur Vaſenſis I. Canon. 2. ſupra deſcriptus. De Hiſpanica Toletana Synodus, quæ dicitur undecima, a. 675. congregata, quamque authenticam vocat Innocentius PP. in Epiſtola ad Petrum Compoſtellanum: *De his autem*, inquit Canon 12. *qui accepta pœnitentia, antequam reconcilientur ab hac vita receſſerint, quamquam diverſitas præceptorum de hoc capitulo habeatur, illorum tamen nos ſententias placuit ſequi, qui multiplices numero de hujuſmodi humanius decreverunt: ut & memoria talium in Eccleſiis commendetur, & oblatio pro eorum dedicata ſpiritibus accipiatur.* Ubi Synodus authentica Carthaginenſes Gallicanóſque Antiſtites Leoni præferendos cenſet, quia multiplices numero: quémque in eodem Canone ſecuta eſt definientem in Epiſt. ad Theodorum Forojul. non denegandam reconciliationem in periculo mortis, ab eo diſcedit cùm in eadem Epiſtola edicit mortuis in pœnitentiæ decurſu communicandum non eſſe.

Ibidem. Inquiſ. 50. 14. Meliùs expetit Ecclesiasticum, quam forense judicium. Quandoquidem hanc Leo ita optionem dat pœnitentibus, ut etiam magis approbet, ſi relicto ſeculari judicio ad Eccleſiaſticum confugiant qualibet de cauſſa, argumentum eſt etiam tum viguiſſe leges, quibus ab Imperatoribus Conſtantino, ut teſtatur Sozomenus lib. 1. cap 9. & ab Honorio data eſt Epiſcopis poteſtas judicandi inter litigantes Chriſtianos etiam Laicos vel pro rebus temporalibus.

Pag. 108. Inquiſ. 13. 15. Inquiſit. xiii. De his qui post poenitentiam uxores accipiunt vel concubinas sibi conjungunt. Videtur hæc Inquiſitio ex Can. 21. Concil. Arelat. 2. nata; niſi quod hic de ſecundis tantùm nuptiis & illicita commixtione eſt, ſanctus autem Leo etiam à primis nuptiis excludit pœnitentes, In eo, ut in ceteris, minùs quàm Galli noſtri indulgens.

Pag. 108. Inquiſ. 15. 16. Virginitatis propositum. Manifeſtè duo diſtinguit S. Leo, *Propoſitum* cum habitu conjunctum, & *Conſecrationem.* Propoſitum erat vel ſolenne, per ingreſſum Monaſterii; vel privatum per ſuſceptionem virginalis habitus in propria domo, quod à puella duodenni præſtari poterat; conſecratio verò ante annum ætatis quadrageſimum ne fieret ſancivit Leo, *Hic quoque conſtituit*, inquit liber de Romanis Pontificibus, *ut Monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, niſi probata fuerit in virginitate annis* 40. Idem edixit Majorianus Imperator An. Ch. 458. hortatu, ut par eſt credere, Sancti Leonis: eodem edicto vetans, ne quis filias invitas ad ſacrum velum accipiendum cogeret. Idem tempus annorum 40 Virginibus ante conſecrationem probandis præſcripſit Agathenſe Concil. Can. 19. cui præiverat Calchedonenſe Can. 15. idem de Diaconiſſis ſtatuens. Quam pœnam Virgines à propoſito reſilientes ſuſtinerent, non dicit ſanctus Leo. Innocentius I. eas aliquanto tempore debere pœnitentiam agere ſcribit in Epiſtola ad Victricium Rothomagenſem; eam autem, quæ & conſecrationem nubendo violaſſet, pœnitentiæ poſt mortem mariti eſſe ſubjiciendam. Vide Ancyranum Can. 19. Conſecratio verò iſta ſolemnis nec ab alio quàm ab Epiſcopo, nec niſi majoribus ſolennitatibus fieri debebat, Solis diebus Epiphaniorum, vel in Albis Paſchalibus, vel in Natalitiis Apoſtolorum dari ſacrum velamen præcipit Gelaſius Papa Epiſt. ad Epiſcopos Siciliæ, Lucaniæ & Brutiorum Liberius PP. Marcellinam ſancti Ambroſii ſororem, aliáſque Virgines Deo conſecravit in ipſo Domini Natalitio, ad eaſque ſermonem habuit, quem ſanctus Ambroſius exſcribit lib. 3. de Virginibus.

17. In omnibus editis exemplaribus ſequitur hoc Capitulum, quod etiam apud Gratianum 20. q. 1. reperitur. Pag. 108. Inquiſ. 15.

Ambigi verò non poteſt crimen magnum admitti, ubi & propoſitum deſeritur, & conſecratio violatur: nam ſi humana pacta non poſſunt impunè calcari, quid eis (eos) manebit, qui corruperint fœdera divini Sacramenti. Cap. 14. in edit. vulg.

Verùm deſideratur pars hæc integra in MSS. Cod. Griman. Barb. Victor. Trecopith. Navarrico, & tribus Thuaneis, necnon apud Dionyſium Exiguum, Burchardum & in Iſidori Collectione edita Pariſiis an. 1524. & 1535. curâ Margarini de la Bigne: ut dubium non ſit hæc vel Gratiani verba eſſe, vel alicujus ſtudioſi, qui cùm animadverteret in Leonis decreto de ſolis puellis agi, quæ propoſitum virginitatis emiſerunt, ex inductione quid de conſecratis ſtatuendum eſſet, ad marginem annotavit, quod poſteà irrepſit in textum per ſcribarum imperitiam. Et certè hominem arguit ratiocinantem potiùs, quàm definientem pannus iſte, nec à Pontifice cum poteſtate loquente deſcendere videtur. In aliquibus exemplaribus unicum cum præcedenti caput componit, ut apud Gratianum & Sirmondum, qui Inquiſitionem huic reſpondentem nullam invenit: in aliis pro diſtincto Capitulo habetur, ut in vulg. edit. & in MSS. Thuan. duobus, & Cantabr. Ceterum ratio illa ex divini pacti Sacramento petita deſumta videtur ab autore ex Epiſtola Innocentii I. ad Victricium Rotomagenſ. cap. 13.

18. Cujus fidei fuerint qui eos baptizaverunt, &c. Eandem definitionem habet Leo noſter Epiſt. 135. Cap. 2. & Epiſt. 129. cap. 7. ubi cùm à quocunque hæretico baptizatum denuò baptizari vetet, cave ne Paulianiſtas, quorum baptiſma irritum proclamavit Nicæna Synodus, idoneis ab eo baptizatoribus accenſeri putes. Paulianiſtæ enim, ut dicit Innocentius I. *In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, minimè baptizabant*: ac proinde eorum baptiſma (& ſi qui alii in Nomine Trinitatis non tingebant) baptiſma non erat: quia *formam baptiſmatis*, quam hìc, *quolibet modo*, acceptam Leo ſupponit, non uſurpabant: *Quis enim neſciat*, inquit Auguſtinus. lib. 6. de Bapt. contra Donat. *Non eſſe baptiſmum Chriſti, ſi verba Evangelica, quibus Symbolum conſtat, illic defuerint.* Indiſcretè tamen loquitur ſanctus Leo; quoniam indiſcretè plerumque locuti ſunt alii ſancti Patres: & quia *faciliùs inveniuntur hæretici, qui omninò non baptizent*, (quod loco mox laudato ait Auguſtinus) *quàm qui non illis verbis baptizent.* Ibidem. Inquiſ. 18.

19. Possunt jejuniis et manûs impositione purgari. Videa hìc aliquid medium inter pœnitentiam publicam & ſolam manuum impoſitionem ſeu Confirmationem. Per hanc ſolam Catholicis copulabantur, qui ab hæreticis infantes baptizati erant, ut cap. præcedenti decernitur. Pœnitentiæ publicæ laboribus ſubjiciebantur, & Pag. 109. Inquiſ. 19.

ita

ita ad communionem admittebantur ii, qui cùm à Catholicis baptizati & à gentilibus adhuc parvuli capti eſſent, idololatriâ vel homicidiis, vel fornicationibus ſe ſe apud illos polluerant. Si verò iidem convivio Gentilium ſolummodò & eſcis immolatitiis uſi fuerant, nec pœnitentiâ publicâ mulctabantur, quoniam hoc ab eis adhuc juvenibus, in infantia captis, quid agerent ignorantibus, & fame coactis admiſſum fuerat: nec item per manûs impoſitionem, invocatâ virtute Spiritus ſancti, ſeu per Confirmationem; quia à Catholicis baptizati, ab iiſdem pariter ſpiritûs ſanctificationem acceperant: *Sed jejuniis & manûs impoſitione* purgabantur. Hanc enim impoſitionem manus, nec de pœnitentia publica, nec de Confirmationis ſacramento intelligendam eſſe planum mihi eſſe videtur ex contextu capitis, & ex ipſa Inquiſitione.

Aliquid ſeverioris diſciplinæ habere videtur idem Leo noſter in Epiſtola 129. ad Nicetam Aquilegienſem cap. 5. ubi hujuſmodi cibis immolatitiis pollutos pœnitentiæ ſatisfactione purgari præcipit, ſive hoc terror extorſerit, ſive fames ſuaſerit: ſed diſcrimen in pœna eſt, quoniam & in peccantibus erat: ibi enim de adultis & grandævis agitur. Adde quòd non tanquam ex Canonum autoritate loquitur ſanctus Leo, ſed quaſi ex proprio ſenſu: *Credidimus*, inquit, undè vel de publicæ pœnitentiæ ſatisfactione non loquitur, vel eam ex Epiſcopi prudentia & arbitrio moderationem adhiberi vult, ut *non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione penſetur: cùm hujuſmodi cibus pro metu aut indigentia, non pro Religionis veneratione ſit ſumtus*.

Quod verò jejuniores illos *jejuniis & manûs impoſitione* purgari mandat, etiamſi vix inter minima peccata numeranda videantur quæ admiſerant, non mirabitur, qui apud Auguſtinum legerit, quòd *pro quotidianis peccatis etiam ſacrificia eleemoſynarum, jejuniorum & ipſarum orationum ac ſupplicationum quiſque pro ſuis viribus offerre non ceſſat.* (*Hom. 50. de Pœnit.*) Nec difficultatem debet facere, quod de manus impoſitione mentionem facit: eo ipſo enim confirmatur quod diximus; quia cùm manus impoſitio ſolitariè ponitur, nullum ſignificat Sacramentum, multoque minus Confirmationem; ſed ſolummodò orationes & ſupplicationes manuum impoſitioni conjunctas, juxta illud ejuſdem Auguſtini: *Manus impoſitio, non ſicut baptiſmus, repeti poteſt. Quid enim eſt aliud, niſi oratio ſuper hominem?* (*Aug. l. 1. de Bapt. Con. Donat. c. 10.*) Unde in hac ipſa Epiſtola Leonis ad Ruſticum Inquiſ. 2. cum probare vellet Clericos non debere pœnitentiam publicam accipere *per manus impoſitionem*, per quam luctuoſum illud ſtadium dedicari ſolebat, adducit hæc ſcripturæ verba: *Sacerdos ſi peccaverit, quis orabit pro illo.* 1. Reg. 2. 25.

Poſtremò moneo per mediam illam pœnitentiam ſeu pœnitentiæ umbram, quam hîc commemorat ſanctus Leo, lucem afferri illis Innocentii I. PP. verbis, quæ video à multis in alienos ſenſus detorqueri: ARIANOS, inquit, *Laicos converſos ad Dominum* SUB IMAGINE POENITENTIÆ *ac ſancti Spiritûs ſanctificatione per manus impoſitionem ſuſcipimus.* Quod enim hic imaginem pœnitentiæ appellat, idipſum eſſe arbitror, quod ſanctus Leo jejuniis & manûs impoſitione comprehendit: quæ pœnitentia, ſi cum illis omnibus laborioſis pœnitentiæ gradibus conferatur, qui paſſim in uſu erant in reconciliatione peccatorum, imago potiùs & umbra pœnitentiæ meritò dicitur, quàm pœnitentia. Etſi enim in illa publicè credendum eſt impoſitam eſſe manum à ſupplicantibus Sacerdotibus, publicæ tamen pœnitentiæ nomine non decorabatur: quia ab omni illa publicè humilificandi diſciplina immunis erat. Hujuſmodi tenuem & mediam pœnitentiam ſuſceptam eſſe videmus 1. ab iis adultis, qui ad Baptiſmi ſacramentum & conſecrationem ſe ſe accingebant, de qua ſanctus Auguſtinus homil. 50. citata, ubi tres Actiones pœnitentiæ recenſet, quarum hæc prima eſt; *Qua*, inquit, *novum hominem parturit, donec per baptiſmum ſalutare omnium præteritorum fiat remiſſio peccatorum.* 2. Ab iis de quibus Innocentius I. qui ab Arianis converſi per Confirmationis ſacramentum in Catholica ſuſcipiebantur: ad hanc enim ſanctificationem ſpiritûs ſe ſe per jejunia & orationes diſponebant. 3. ab iis qui è captivitate regreſſi, in qua immolatitiis ſe cibis contaminarant, Sacramentorum Chriſti cupiebant eſſe participes, quorum illis priùs communio non concedebatur, quin jejuniis, orationibus Sacerdotalibus, & manuum impoſitione purgati eſſent. Porrò cùm manuum impoſitionem hîc lego, vix mihi tempero quin ad ſecretæ confeſſionis & ſacramentalis abſolutionis, ut hodie fit, ritum oculos mentis conjiciam: prodo ſuſpicionem, ſed nihil aſſero.

Antequam his obſervationibus finem imponam, operæ pretium eſt indicare nonnulla ex hujus Epiſtolæ præfatione tranſlata eſſe ad prologum fictitii reſcripti Marci Papæ ad Athanaſium: aliqua etiam ex Inquiſ. 13. in Epiſtolam Julii Papæ ad Orientales in cauſſa ejuſdem Athanaſii. Alia ſunt forſan in aliis Iſidori Pſeudo-Epiſtolis.

AD EPISTOLAM

Pag. 201.

Sancti Paſchaſini Lilybæi Epiſcopi,

Ad S. Leonem: de Paſchate.

HAnc Epiſtolam in anterioribus editionibus truncam & mutilam, modò integram & emendatam damus ex Mariano Scoto & ex Petavii & Buchetii Operibus, *De doctrina temporum*: in quibus ille nonnulla caſtigavit ad MSS. Codd. Jac. Sirmondi, hic totam deſcripſit multis auctiorem ac elimatiorem ex MSS. aliis Codicibus. Hujus mentionem faciunt Ado Viennenſis in Chronico, & venerabilis Bæda lib. de Temporibus. Eandem Marianus Scotus non laudat modò, ſed & refert integram in Chronico lib. 2. ad An. 445. ubi eam malè in duas ſecat Epiſtolas. Eandem quoque Epiſtolæ clauſulam, quam addidit Bucherius, habet Marianus. Ante illos omnes Dionyſius Exiguus in Epiſtola de Ratione Paſchæ ad Bonifacium Primicerium Notariorum & Bonum Secundicerium, quam Bucherius & Petavius in lucem ediderunt: *Quoniam*, inquit, *Sanctitas veſtra, ortâ rei hujus quæſtione, de Archivo Romanæ Eccleſiæ Paſchaſini venerabilis Epiſcopi ſcripta, quem conſtat pro perſona Beatiſſimi Papæ Leonis ſancto Calchedonenſi præſediſſe Concilio, ad eumdem Papam per idem tempus directa nunc protulit*, quæ *ſanctis Patribus evidenti ratione conſentiunt, huic præſenti indidimus operi: ut hujus etiam viri teſtimonio niteremur, qui manifeſto miraculo venerabilium Pontificum Paſchalia decreta confirmat.* Ubi quod tantâ curâ in Archivo ſedis Apoſtolicæ ſervata ſit, manifeſtum facit plurimi ſemper feciſſe Romanos Pontifices aliorum Epiſcoporum reſcripta. Eandem autem eſſe hanc, quam habemus in manibus, Epiſtolam, & miraculi mentio demonſtrat, & annorum in communes & emboliſmales diviſio, quorum explicationi unicè incumbit Dionyſius in hac ſua Epiſtola, quam vice Commentarii adibis Lector, ſi voles, apud Bucherium pag. 489.

Scrupulum tamen alicui forſan injicient hæc

Epiſtolæ verba : *per idem tempus* : ſcilicet Concilii Calchedonenſis, perſuadebúntque, Dionyſio magis ſermonem eſſe de ſcriptis miſſis ad ſanctum Leonem de controverſia Paſchali anni 455. quam anni 444. Conſtat enim eo ipſo anno, quo Synodus convocabatur, ſcripſiſſe Leonem noſtrum ad Paſchaſinum de Paſchate, ab eóque expectaſſe reſponſum ; illam publici nunc juris facimus, iſtud nondum è tenebris erutum eſt, ſi tamen unquam datum. Sed, ut jam diximus, & miraculi & embolismorum communiúmque annorum explicatio evincunt non de alia, quàm de hac ipſa Dionyſium intelligendum eſſe ; quam ad anni 455. difficultatem pertinere, qui Dionyſium exiſtimaſſe crediderit, injuriam profectò fecerit viro erudito totiuſque hujuſmodi diſciplinæ peritiſſimo, ac Paſchaſini Epiſtolam ex profeſſo commentanti. Benignè igitur interpretamur hæc verba *per idem tempus* ; Etſi enim integri octennii ſit intervallum ab anno 443. quo data eſt Paſchaſini Epiſtola, ad Concilium Calchedonenſe, non eſt tamen inſolens loquendi modus homini poſt centum ferè annos iſta ſcribenti, & S. Leonis tempora hoc loquendi modo indicanti.

Baron. ad an. 453. num 34. Emendandi igitur Annales Eccleſiaſtici, qui inter utramque de Paſchate controverſiam non diſcernentes, hanc Epiſtolam ad poſteriorem referunt : quod ex ipſis Paſchaſini verbis refellitur. Scribit enim annum, de cujus Paſchate contentio nata erat, fuiſſe ſexageſimum tertium ſupputationis Romanæ, quæ à Conſulatu Antonii & Syagrii cœpit. Horum porrò Conſulatus incurrit in annum Chriſti 382. à quo ſi tres & ſexaginta numerentur, calculus deſinet in annum 444. Ex quo priores hujus Epiſtolæ editiones corrigendæ, & pro *ſexageſimus quartus*, legendum *ſexageſimus tertius*, uti emendarunt Petavius ex Sirmondiano codice, & Bucherius ex ſuo, & in ſuis quoque Marianus Scotus legerat. Ex quo corrigas eundem Marianum, qui poſt hæc verba : *A Conſulatu Antonii & Syagrii ;* addit : *anno quarto Gratiani.* Legendum enim Theodoſii, cujus revera quartus annus erat, Gratiani verò decimus ſextus ; vel illud omnino expungendum.

Præterea dicit Paſchaſinus VII. Calend. Aprilis hujus anni Dominicam fuiſſe diem & Lunam 21. & iterum IV. Calend. Maias Dominicam diem & Lunam 19. quod alteri anno, quàm 444. quadrare non poteſt. Addit etiam Ogdoadem, quæ Coſſ. Aëtio & Sigeſvulto cœperat, illo ipſo anno terminatam, de quo quæſitum fuerat. Anno Chriſti 437. quo Conſulatum iſti geſſerunt, Cyclus fuit Lunæ 1. atque adeò Ogdoadis initium, cujus ultimus annus incidit in annum 444. Theodoſio XVIII. & Albino Coſſ. Hæc ex Petavio delibavimus.

Baronius errandi occaſionem forſitan ex Jordane ſumſit, qui pariter circa utriuſque Paſchatis negotium hallucinatus eſt in Annalibus, cùm ait de anni 444. Paſchate ad Leonem Papam ſcripſiſſe Proterium & Paſchaſinum. De Paſchaſino quidem verum eſt : at de Proterio falſiſſimum : qui anno ſolùm 451. ordinatus Alexandrinorum Epiſcopus. Cyrillum dicere debuit Jordanis : qui Cyrillus anno eodem, menſe Junio obiit, & ante ſcripſerat ad Leonem literas de Paſchate, quas Paſchaſinus ipſe commemorat. Baronio & Jordani etſi errаſſe commune eſt, unius tamen error alteri contrarius eſt : cùm enim Epiſtolarum Paſchaſini & Proterii altera ad annum 444. altera ad ann. 455. pertineat, utriuſque Epiſtolam priori anno adſcripſit Jordanis, utramque poſteriori Baronius attribuit.

Baron. ad ann. 454. num. 23. Ex quo errore in alium ruit idem autor, dum Siciliæ populationem, quam Paſchaſinus in ſua Epiſtola recenſet, ad annum 454. revocat : arguitque Adonem Viennenſem, quaſi captivitati Carthaginenſi malè conjungat Siciliæ cladem his verbis : *Uvandali Carthagine captâ, Siciliam quoque deleverunt : cujus captivitatis Paſchaſinus Lilybetanus Antiſtes in Epiſtola, quam de ratione Paſchatis Papa Leoni ſcripſit, meminit.* Hæc optimè ; & Proſpero concinunt, qui in auctiori Chronico ſub Conſulatu Valentiniani Aug. V. & Anatolii, hoc eſt an. Chr. 440. Siciliam à Genſerico graviter afflictam narrat : cùm ſuperiori anno Carthaginem dolo pacis captam dixiſſet. Rectè igitur Ado alteram alteri connexuit : nec Baronius Siciliæ cladem, de qua Paſchaſinus, ad an. 454. referre potuit, niſi tredecim aut quatuordecim annorum metachroniſmo.

Plurima porrò emendavimus addidimúſque in hac Epiſtola, partim ex MSS. Codd. partim ex Petavii Bucheriique editionibus, apud quos doctrinam temporum accuratè ediſſerentes illuſtratam Paſchaſini Epiſtolam reperies.

Miraculum quod idem narrat, de Baptiſterio aquâ divinitus immiſſa repleri ac vacuari ſolito, qui aliis non abſimilibus confirmari voluerit, adeat Pratum ſpirituale (cujus Sophronius autor prædicatur) Cap. 214. & 215. Et Gregorium Turonenſem, de gloria Mart. lib. 1. Cap. 14.

Hebræorum ſeu Legalem ſupputationem, de qua Lilybetanus Epiſcopus mentionem facit, & cujus ignorantiâ Romanos in errorem dicit inductos, ſi quem videre curioſitas inceſſit, apud Bucherium inveniet, ejuſque inſuper locupletem de hujuſmodi Judæorum Cyclo diſquiſitionem. Illum ſine caſtigatione ulla primis Chriſtianis uſui fuiſſe, ſaltem uſque ad annum Chriſti 222. idem probat Cap. 6. Commentarii in Victorii Aquitani Canonem Paſchalem, circa quem annum ab Hyppolito Portuenſi Epiſcopo prolata eſt, non felici ſucceſſu, Canon Paſchalis. Qui cum Judaïco deterior facilè deprehenſus eſſet, ea cauſſa fuit, ut legalis de novo interpolatus in uſum reductus fuerit circa annum Chriſti vulgarem 382. iſque Cyclus eſt, qui à Paſchaſino ROMANA SUPPUTATIO appellatur, de qua etiam & Proſper Aquitanus in prolixiore Chronico ad annum mundi Euſebianum 5583. Chriſti 382. & Leo noſter : quo vivente perſeverabat illius uſus in Romana & in tota etiam Occidentali Eccleſia. De hujuſmodi Cyclo, qui 84. annorum erat, vide eundem Bucherium in Tractatu de Paſchali Judæorum Cyclo Cap. 9. & toto paſſim opere. Leon. Epiſt. 104. al. 64. & 105. al. 70.

AD EPISTOLAM III.

Epiſcopis per Campaniam, Picenum, Tuſciam & univerſas Provincias conſtitutis.

1. PER DISSIMULATIONEM COMPAGO NON CONGRUAT. Pag. 118. lin. 1. Ita corrigendum putavimus ex editione Epiſtolarum S. Leonis, quæ prodiit Pariſiis ann. 1568. cum operibus S. Clementis Romani & aliorum Pontificum Romanorum Epiſtolis, quæ ad Victorinorum Codicum fidem emendatæ dicuntur. Ita etiam habent Conciliorum editiones Petri Crabbe, Nicolini, Merliniana Iſidori, in textu ; & aliquæ recentiores ad marginem. Omnes porrò Codices MSS. hujus Epiſtolæ, quibus uſi ſumus, Thuanei ſex, Victorinus, Corbejenſis, Bellovacus, Trecopithœanus, Cantabrigenſis, Herovallianus Iſidori, Collectiones Dionyſii, Creſconii & aliorum conſtanter habent *diſſimulationem.* Romana editio ad marg. diſſimilitudinem, ex conjectura, ut opinor.

2. QUI AUT ORIGINI, AUT ALICUI CONDITIONI Pag. ead. Cap. 1.

Digitized by Google

OBLIGATI SUNT. Sic legendum exhibent MSS. Thuan. duo, Corb. & Trecopith. quod conſtructioni magis congruit & ſenſui, quàm alia hæc lectio, ORIGINALI, quæ Dionyſii & Creſconii eſt, & editorum paſſim exemplarium. Gratianus Diſtinct. 54. Cap. 21. *Admittuntur paſſim*: ita legit: *Sed etiam ab aliis originariis, vel qui alicui conditioni obligati ſunt*: quod à jure civili mutuatus eſſe videtur Collector. Dicebatur porrò *Origini obligatus, ſeu Colonus Originarius*, qui Coloni conditionalis filius erat: ex eo quod originaliter conditioni Colonariæ erat ſubjectus. Colonus autem conditionalis, ſeu, ut Leo, conditioni obligatus, Is erat, qui ea conditione ſua prædia ſeu agros colendos accipiebat à ſuo Domino: quod & ipſe dum viveret, & ejus poſt ipſum filii præſtare tenebantur. Poteſt & S. Leo intelligi de ſervis cuivis conditioni adſcriptis: de quibus Tertullianus lib. de Idololatria cap. 12. varias perſequens cauſſationes eorum Chriſtianorum, qui victitandi gratiâ iis vacabant artibus, quæ Idololatriæ inſerviebant, hæc habet: *Sed conditionalis eram*, inquit artifex: *Nemo*, reponit Tertullianus, *duobus Dominis ſervire poteſt, &c.* Porrò ſi conditionarii iidem ſunt, qui & adſcripritii, quod Juris peritis reſervamus diligentiùs excutiendum, dicendum eſt, eos, quos ordinari vetant S. Leo hic, & Gelaſius Papa Epiſt. 9. ad Epiſcopos per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam conſtitutos, poſtmodùm *in ipſis poſſeſſionibus Clericos etiam præter voluntatem Dominorum fieri permiſiſſe* Juſtinianum Imperatorem relatum à Gratiano Diſt. 54. Cap. 20. *Ita tamen, ut Clerici facti impoſitam ſibi agriculturam implerent.* Obſervandum inſuper hanc ſancti Leonis legem de Servis à Clero removendis primam omnium Eccleſiaſticarum Conſtitutionum eſſe, niſi me fallit memoria, ſed tamen ad Apoſtolicæ Conſtitutionis inſtar eſſe conditam. Vide de iiſdem Concilium Aurelianenſe 1. Cap. 8.

Pag. ead. Cap. 2. 3. QUALIS VERÒ CÙM UNICUIQUE CONSTITERIT NATALIUM HONESTAS ET MORUM, ESSE DEBEAT SACRI ALTARIS MINISTERIO SOCIANDUS, &c. Locus in prioribus editionibus adeò mendoſus, ut à nemine intellectum putem. Ita legebatur: *Qualis verò unicuique natalium honeſtas & morum eſſe debeat, qui ſacri Altaris Miniſterio & ſociandus, & Apoſtolo nos docente, & divina præceptione didicimus & Canonum regulis.*

Ex duarum vocularum omiſſione, *cùm conſtiterit*, & pravâ interpunctione, ſenſus & à Leonis mente alienus, & omninò falſus exurgit: nimirùm de ſervis non ordinandis, déque natalium honeſtate ad Clericatum neceſſaria edictum eſſe divino, Apoſtolico Canonicóque præcepto, quod nec uſquam, ni fallor, invenias, nec intendit autor noſter; ſed ſolùm docere, qualem præterea velint eſſe Scripturæ & Canones virum Eccleſiaſticum, de cujus natalibus morúmque honeſtate jam conſtat. MSS. Bellovacenſis Eccleſiæ Codex ſic habet, ut reſtituimus. Creſconius & Iſidorus excuſus (non item MS.) ſi commatum vitia excipias: ad quos pletique alii Codices MSS. accedunt.

Pag. & Cap. iiſd. 4. VIDUARUM MARITOS. Canonem Apoſtolicum 18. non commemorat, quod argumento eſt, nondum tunc eos Canones plenè auctoratos fuiſſe. Non meminit quoque Epiſtolæ Siricii ad Himerium Tarra. Cap. 8. nec Epiſt. Innocentii ad Victricium, ad Felicem Nuceriamum, ad Epiſcopos Macedoniæ, &c. nec Celeſtini ad Epiſcopos Provinciarum Viennen. & Narbonenſ. ubi viduæ maritos & digamos à Clero arcent. Sed eoſdem in fine Epiſtolæ indicat. Hujus Conſtitutionis rationem vide ſupra in Epiſt. 1. Cap. 3. & apud Innocentium III. Epiſt. ad Metenſem Epiſcopum. Haud pœnitebit libellum quoque Gallicum D. Leſchaſſerii de Digamis legiſſe, tametſi à communi ſententia recedat.

5. NEC SIBI POTERUNT VINDICARE. Pag. & Cap. iiſd. Editi Codices habent *pro arbitrio vindicare*: ex recentiori procul dubio conſuetudine adjectum, quâ plerumque non *pro arbitrio* digami, ſed tamen cum diſpenſatione ac venia Pontificis Clero ſe addicunt. At aurea illa ætate nulli Miniſterium Eccleſiaſticum vel capeſſere licuit, vel ſervare, qui ſi tranſiiſſet priùs ad nuptias, non eſſet *unius uxoris*, vel cujus uxor non *unica unici*, ut loquitur Innocentius III. Quod ita religioſè obſervari voluit S. Leo, ut nec in ſumma Miniſtrorum Eccleſiaſticorum penuria, quâ Mauritaniæ Cæſarienſis Eccleſiæ laborabant, bigamos ordinatos gradu ſuo gaudere paſſus ſit, ut ex Epiſt. 1. manifeſtum eſt. Imò duodecimo jam exeunte ſæculo Lucius 3. Pontifex Romanus diſpenſari poſſe non cenſuit cum bigamo ordinato, ut in Presbyterali gradu permaneret: ſi quidem germana eſt ejuſdem Epiſtola, quæ refertur *C. ſuper eo. de bigamis.* Rectè igitur verba illa in omnibus Codicibus MSS omittuntur, necnon & apud Dionyſium Exig. & Creſconium. Leguntur in excuſa Iſidori Collectione; non tamen in ejuſdem MS. Codice Herovalliano, aliiſque.

6. HUJUS DISCUSSIONIS CURAM NOBIS SPECIALITER VINDICANTES. Pag & Cap. iiſd. Nec mirum; cùm Eccleſiæ, ad quas imprimis ſcribebat, ad Romanam Synodum pertinerent, utpote quæ ex Urbicariis Provinciis eſſent. Hæc porrò Decreta non à ſolo Leone, ſed à Synodo etiam Romana profecta crediderim, ex qua & cujus Decreto tres Epiſcopi Innocentius, Legitimus & Segetius directi, qui Leonis Epiſcopi literas perferrent. Tempus Synodi & literarum congruit: ſexto enim Idus Octobris hæ datæ ſunt, & ex Epiſtola 16. conſtat ad III. Kalendas Octobris Synodum Romæ ſolitam eſſe convenire.

7. USURARIAM EXERCERE PECUNIAM. Pag. 212. Cap. 3. Ante Leoninam hanc ſententiam, vix Eccleſiaſticam legem invenias, quæ Laïcis uſurâ interdicat; ſi Canonem xx. Eliberitani Concilii excipias, quod tamen nec lucrum fœnore contractum reddi jubet, nec uſuræ reos ulla pœna afficit, ſed tantum deinceps exerceri prohibet. Non quod primis ſæculis approbarit Eccleſia improbum uſuræ quæſtum; abſit: ſed quia uſuras *etiam ipſa leges & judices reddi jubent*, inquit Auguſtinus. S. Aug. Ep. 54. ſub finem. Tunc temporis non audebant Epiſcopi palàm & publicè damnare, quod ſæculi leges & Principes autoritate ſua ſancibant: & eamobrem circumſpectè loquuntur. Audet tamen Auguſtinus Macedonium Cæſareum judicem alloquens in Epiſtolâ citatâ ita ſcribere: *Hæc & hujuſmodi*, inquit, *malè utique poſſidentur, & vellem ut reſtituerentur: ſed non eſt quo judice repetantur.* Ita S. Leo hoc non ſolùm in eos, qui ſunt in Clericali officio conſtituti, *ſed in Laïcos cadere, qui Chriſtiani ſe dici cupiunt*, condolet. Sed neque hic, quamvis majori utens fiducia uſurarios Laïcos condemnet, neque olli ferè ante ipſum, pœnam ullam Laïcis infligere auſi ſunt: ſolos Clericos, ut ſuæ juriſdictioni magis ſubjectos, pœnâ indictâ deterrere à turpi hujuſmodi lucro aggreſſi ſunt ſancti Patres Arelatenſis Concilii 1. Can. 12. Nicæni Can. 17. Laodiceni Can. 4. Carthaginenſis 1. ſub Aurelio Can. 5. Leo, Gelaſius, & alii. *Primus Imperatorum Leo*, inquit Grotius in ſextum Caput S. Lucæ, *ut idem Hermenopulus notat, exiſtimans omne fœnus Chriſtiano interdictum, lege id ipſum communi ſanxit: cum ante ipſa Eccleſia ſolerent pecunias ſumere ſub trientalibus uſuris.*

Pag. ead. Cap. 5. 8. OMNIA DECRETALIA CONSTITUTA, TAM BEATÆ RECORDATIONIS INNOCENTII, QUAM OMNIUM DECESSORUM NOSTRORUM; QUÆ DE ECCLESIASTICIS ORDINIBUS ET CANONUM PROMULGATA SUNT DISCIPLINIS. Ita ſcribitur in Thuaneis Codicibus MSS. quinque, in Herovalliano Iſidori, in Bellovacenſi, Corbeienſi, Victorino & Cantabrig. apud Dionyſium Exig. Nicolaum I. PP. utrumque Hincmarum Remenſem & Laudunenſem & in Edit. Caniſii ad marginem, Nicolini, &c. Aliquæ Edit. pro *Ordinibus* leg. *Ordinationibus*, & pro *promulgata* leg. *ordinata*. Prior lectio proculdubio præferenda. Codicem Decretalium Conſtitutorum à Pontificibus Romanis promulgatorum indicere mihi videntur verba iſta, ut fuſiùs annotavimus in Diſſertatione de Codice Romano. Hæc eadem Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus inſeruit Collectioni ex antiquis Pontificum Romanorum Epiſtolis ad Hincmarum Remenſem miſſæ, ut probaret iiſdem Epiſtolis neminem obedientiam ſine temeritatis nota detrectare poſſe. His dum reſpondet Hincmarus Remenſis in Opuſculo Capitulorum 55. pluribus proſequitur verba illa Capitulo 10. & ſequentibus, fuſiùs etiam de vocis Etymo diſſerens. Itaque *Promulgo* ita dictum putat, quaſi *promo vulgo*, ſive *primùm in vulgus edo*. Unde inquit, Paulus in Gloſſis ſuis dicit hoc modo: *Promulgari leges dicuntur, cùm in vulgus eduntur* . . . . Iſidorus quoque, ut ipſe dicit autore Tullio, expoſuit dicens: *Promulgatum, eſt foras prolatum; ut lex dicitur promulgata: promulgatum autem ad omnium notitiam & totius vulgi intimatum.*

Hincmarus Opuſc. 55. cap. 10.

Poſteà quid voluerit his verbis Leo, diſcutit Hincmarus: *Primùm*, inquit, *nobis ſciendum eſt, aliud eſſe promulgare ſacros Ordines & Canonum diſciplinas, aliud promulgare de ſacris Ordinibus & Canonum diſciplinis; ſicut aliud eſt promulgare leges, & aliud promulgare de legibus. Promulgare autem leges, eſt leges condere; Promulgare verò de legibus, eſt de illis judicia ſumere, & ſecundùm illas judicare, earumque obſervationem & judicia omnibus intimare.* Sic *ſacros Ordines promulgare, eſt à Domino conſtituere Epiſcopos, Presbyteros, &c. eorum miniſterio, qui à Domino ad hoc conſtituti ſunt, Domino quod ſuum eſt exequente. De ſacris autem Ordinibus promulgare eſt, qui & quot ſint & quales ac qualiter, & à quibus vel quando ſint ordinandi, & quomodo ac quantum in ſingulis gradibus debeant miniſtrare, &c.* . . . *Similiter*, ſubjungit Hincmarus poſt pauca, *aliud eſt ſacros Canones promulgare, & aliud eſt de ſacrorum Canonum diſciplinis conſtituta decretalia promulgare. Qui namque ſint Canones, de quorum diſciplinis promulgata adeò conſervari à S. Leone Papa jubentur, ut ſi quis in illa commiſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari, memoratus ab eo beatus Innocentius in diſciplina ex eiſdem ſacris Canonibus decreta ad Victricium Rotomagenſem Epiſcopum patenter oſtendit*: Si quæ, *inquiens* cauſſæ vel contentiones inter Clericos tam ſuperioris Ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, ut ſecundùm Synodum Nicænam congregatis ejuſdem Provinciæ Epiſcopis, jurgium terminetur, *& reliqua*.

Denique longè pluribus ſanctorum Patrum Pontificúmque teſtimoniis in medium adductis, ex his concludit Hincmarus, Leonem nihil niſi ſacrorum Canonum obſervationem præcipere; imò præcipuorum Leonis prædeceſſorum ſucceſſorúmque autoritate oſtendit, nullum robur obtinere Decretalia Conſtituta, quæ contra Canonum diſciplinam fuerint promulgata; Leone ita ſcribente: *Si quid uſquam aliter, quàm illi* (Nicæni Patres) *ſtatuerunt, præſumitur, ſine cunctatione caſſatur.* Et alibi: *Omni penitùs autoritate ſit vacuum, quicquid ab illorum fuerit Conſtitutione diverſum.* Hæc ex prolixiore Hincmari tractatione delibata & Leonis mentem aperiunt, & Hincmari circa Decretalia Pontificum decreta.

Leo Ep. 80. cap. 4. Ibid. cap. 27.

AD EPISTOLAM IV.

Anaſtaſio Epiſcopo Theſſalonicenſi.

HAnc Epiſtolam acceptam referimus doctiſſimo viro, déque Eccleſiaſtica antiquitate benè merito Lucæ Holſtenio Vaticanæ & Baſilicæ Canonico & Bibliothecæ Præfecto. Eam in Collectione Romana inter Acta Synodi Romanæ ſub Bonifacio Papa II. habitæ inſertam publicavit Romæ an. 1662. Editionem ab illo cœptam procurante poſt ejus obitum Eminentiſſimo doctiſſimóque Cardinale Franciſco Barberino. Ejuſdem fragmenta anno 1648. jam emiſerat in lucem in Opere de Eccleſ. Orient. & Occid. conſenſione, in addendis p. 1368. Leo Allatius: ſed plurimis mendis ſcatentia.

CÙM NOSTRA VICE, &c. Ne eruditè jam tractata retractemus, conſule clariſſimum virum Stephanum Baluzium in Appendice libri 5. illuſtriſſ. Petri de Marca de Concord. Sacerdot. & Imperii, cap 22. ubi ex hac Epiſtola & aliis arguit Vicariatum Theſſalonicenſem huic Eccleſiæ fuiſſe tributum, nec perſonale tantùm privilegium fuiſſe. Vide etiam, ſi lubet, Franciſcum Florentem Tract. 6. ad tit. de Electione & Electi poteſtate, Petrum Franciſcum Chiffletium in Notis ad Vigilium Tapſenſem; ubi contra Lucæ Holſtenii ſententiam diſputat. Pag. 511. Cap. 2.

2. PROPTER CUSTODIAM REGULARUM. Sicut partes hæ ſunt potiſſimæ Romani Pontificis tanquam in Eccleſia univerſa capitis, divinæ legis eſſe vindicem, propugnatorem Traditionis, Canonum cuſtodem, paternarúmque Conſtitutionum executorem aſſiduum: ita his, quos per varias partes Orbis Chriſtiani vice ſua delegat, hæc maximè & unicè cura incumbit, Regularum ſeu Canonum cuſtodiæ invigilare, & in ſpeculis eſſe: *Ne quid illicitum*, ut Leo loquitur Epiſtola ſequenti, *à quoquam præſumatur* adverſus Canones. Qui ſi ubique & ab omnibus ritè ſerventur, jam penè otioſa eſt delegata Vicariorum in aliis Eccleſiis poteſtas. De propria quid ſentiret ſanctiſſimus Papa Gregorius I. aperit ipſe lib. 7. Epiſt. 65. ad Johannem Syracuſanum Epiſcopum. Pag. & Cap. iiſd.

3. CERTA TUM PRIMÙM RATIONE COMMISIT. Quo ſenſu Vicariatus Theſſalonicenſis initia ſua Siricio debeat (quæ Damaſo tribuuntur ab Innocentio I. Nicolao I. & Joanne III. Romanis Pontificibus, quod & manifeſtum eſt ex Epiſtola Damaſi ad Acholium Theſſalonicenſem ab Holſtenio edita in Romana Collectione) vide in Appendice lib. 5. Petri de Marca, cap. 23. ubi ſupra laudatus Baluzius primum hujus dignitatis velut crepuſculum, quod ſub Damaſo cœpit illuceſcere, à majoribus ejuſdem incrementa *certâ quadam ratione* à Siricio primùm firmatis, rectè diſtinguit; ut facile ſit utramque opinionem conciliare. Pag. 511. lin. 8.

4. SICUT AUTEM PECCATA ET QUÆ, &c. Has duas voces, *ſicut enim*, ſupplevimus; &, *abolentur*, pro *abolebuntur* repoſuimus ex conjectura, non temeraria, ut puto, ſed quam complendi ſenſûs neceſſitas confirmat. Ceterùm hæc verba de Bigamia etiam poſt baptiſmum remanente à Leone tranſcripta videntur ex cap. 3. Epiſt. Innocentii I. Ruſo, Euſebio, &c. Epiſcopis Macedoniæ, circa cujus tempora contrariam ſententiam tenebat Hie- Pag. ead. Cap. 3. in fin.

Digitized by Google

ronymus ſcribens ad Oceanum Epiſt. 83. quem S. Auguſtinus tacito nomine reprehendere videtur lib. 1. de bono conjugali cap. 18. ubi veram opinionem tuetur : opinionem dico ; quia nullum ea de re Canonem ſeu Conſtitutum videtur ob oculos habuiſſe.

Pag. ead. Cap. 4.

5. Quisquis verò a Metropolitanis Episcopus, &c. Ita corrigendum cenſuimus Holſtenii exemplar Vaticanum, quod habet, ſi tamen habet : *Quiſquis verò de Metropolitanis Epiſcopis* : quod manifeſtè contra mentem Leonis eſt. Non enim hic agit de Ordinatione Metropolitanorum, quam poſt aliquot lineas attingit ; ſed de provincialibus tantùm, qui inconſulto Vicario Illyrici à Metropolitanis ordinabantur Epiſcopis : quod & ex Epiſtola ſubſequente comprobatur cap. 5. & ex 12. ad eundem Anaſtaſium cap. 6. Latum reverà inter utramque Ordinationem diſcrimen ponit : omnes enim Metropolitanos non modò conſulto Vicario Illyrici, ſed ab ipſo conſecrari vult : alios Provinciales Epiſcopos, non à Vicario, ſed à propriis Metropolitanis, qui de Ordinatione ad Vicarium Illyrici referant, ordinari præcipit. Contra iſtos pœnam non edicit, quoniam metuebat ne minis offenſi Metropolitani Vicariatûs à ſe jugum abjicere tentarent, quod ab illis ægrè ſuſceptum ipſæ Leonis literæ indicant : at Epiſcopis, inconſulto Theſſalonicenſi ordinatis denuntiat nullam ab eo ſtatus ſui habituros eſſe firmitatem.

Pag. 212. Cap. 5.

6. Vocem appellationis. Ratio exceptionis eſt, quòd Illyricianæ Provinciæ, ut Occidentalium partium quædam portio, ad Romanum Pontificem jure peculiari pertinebant. Ceterùm quod hic de appellationibus ſcribit S. Leo, id ex Sardicenſibus Canonibus aſſerit, ut veteris inſtituti & reverentiæ Sedis Apoſtolicæ mentio teſtatur : qui Canones Orientalibus ignoti erant tunc temporis.

Pag. ead. Cap. 6.

7. Circa quos par consecratio fieri debet. Procul abeſt, ut ſententiæ, quæ S. Hieronymo tribuitur, obſecundet Leo noſter, dum parem conſecrationem Preſbytero, imò & Diacono cum Epiſcopo tribuit. In multis quidem tres hi gradus conveniunt, ſervatâ tamen ubique Epiſcopis & Preſbyteris dignitatis ſuæ prærogativâ. Id porrò, in quo paritatem ſuggerit S. Leo inter triplicis illius Ordinis viros, proculdubiò impoſitio manuum eſt, quâ tam Diaconi quàm Sacerdotes conſecrantur. Unde quod ait autor Commentariorum in Epiſtolas Pauli, qui Damaſo Papæ æqualis fuit, & Ambroſius dicitur : *Epiſcopi & Presbyteri una Ordinatio eſt* ; idem & de Diacono poteſt aſſeri. Qua de cauſſa non dubitavit Optatus lib. 1. Diaconos Sacerdotii nomine ornare, cùm lapſos in perſecutione recenſens : *Quid*, inquit, *commemorem Laicos, qui tunc in Eccleſia nullâ fuerant dignitate ſuffulti? Quid Miniſtros plurimos? Quid Diaconos in tertio? Quid Presbyteros in ſecundo Sacerdotio conſtitutos? ipſi apices & principes omnium, aliqui Epiſcopi, &c.* Imò & Subdiaconum Epiphanius Sacerdotem eſſe aliquo ſenſu inſinuat, cum lib. 3. adverſ. hæreſes in expoſit. fidei num. 21. ait Subdiaconum, ſicut & alios ſuperiorum Ordinum Clericos, ab uxoribus ſe abſtinere, non verò Lectorem : *Quippe Lector*, inquit, *non Sacerdos eſt, ἢ γὰρ οὐκ ἔστιν ἱερεὺς ὁ ἀναγνώστης.* Nam Preſbyteri, inquit, Innocentius PP. Epiſt. ad Decentium Eugu. *licet ſint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent.* Hinc porrò aliter de Sacerdotio diſſerere cogimur, quàm ſolet à pleriſque diſſeri, qui Preſbyteratum primùm ſub oculis habentes, Epiſcopatum aliud nihil, quàm Preſbyteratûs extenſionem & ampliationem quandam exiſtimant : cùm potiùs primo conſpectu intuendus ſit Epiſcopatus, tanquam Sacerdotii apex ſummus, plenitudo, ac perfecta, ut ita dicam, totalitas : à Pontificatu verò ceteri gradus veluti portiones quædam delibantur, ac certis quibuſdam officiis & miniſteriis pro Eccleſiæ neceſſitate circumſcribuntur. *Nam in Epiſcopo*, inquit Commentator Anonymus jam laudatus, *omnes Ordines ſunt ; quia primus Sacerdos eſt, hoc eſt, Princeps eſt Sacerdotum, & Propheta, & Evangeliſta, & cetera adimplenda officia Eccleſiæ in miniſterio fidelium ; tamen poſtquàm omnibus locis Eccleſiæ ſunt conſtituta, & officia ordinata, aliter compoſita res eſt, quàm cœperat.* Intelligit autem autor ille per Evangeliſtam, Diaconum ; & per cetera Officia, Lectores & Exorciſtas. His bene intellectis, intelliget quiſque pariter quid ſibi velit ſanctus Pontifex, cùm hic aſſerit *Preſbyteros & Diaconos dignitatem officii Sacerdotalis accipere*, (quamquàm non *Sacerdotium*, ſed *officium Sacerdotale*, dicit) & quantopere diſcrepet ſaltem in loquendi modo à Canone qui dicitur eſſe Concilii Carthaginenſis IV. negatque Diaconos Sacerdotii vim & conſecrationem conſequi : *Diaconus cùm ordinatur, ſolus Epiſcopus, qui eum benedicit, manum ſuper caput ejus ponit : quia non ad Sacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur.*

8. Contra Canones et Traditionem Patrum. De Traditione Apoſtolica, cujus oblitus vel neſcius Anatolius Epiſcopus CP. Aëtium in Preſbyterum ſextâ Sabbati ordinarat, meminit ſanctus Leo, Epiſt. 84. Cap. 2. Eandem allegat in Ep. 11. ad Dioſcorum : ſed in neutra Canones commemorat : nec revera ullos habemus ante ejus tempora, quibus ſcilicet ejuſmodi Ordinationes qualibet die celebrari prohibeantur : fortè quia nullus contra Traditionem & conſuetudinem abiens, condendo Canoni occaſionem dederat. Per *Canones* igitur nihil aliud Leonem velle arbitror, quàm Regulam Eccleſiaſticam ſolo uſu & Traditione Eccleſiaſtica firmatam, quomodo ſæpè ſæpiùs uſurpare videtur. Ibidem.

Hilario Diacono tribuitur commentarius iſte.

Cap. 3. in Epiſt. 1. ad Timoth.

AD EPISTOLAM V.

Metropolitanis per Illyricum Epiſcopis.

HAnc pariter Epiſtolam cum ſuperiore publici juris fecit Holſtenius. Cui manum medicam neceſſe fuit alicubi adhibere : in quo ne propriis conjecturis plus æquo indulſiſſe videamur, emendationum hic reddenda ratio.

1. Fidei suæ remuneratio. Apud Holſtenium legebatur *ſui* : quod in conſtructione textûs ſenſum vix aliquem habere poteſt.

2. In fundamenti ipsius soliditate. Suſpicor legendum *iſtius*, nempe fidei, cujus ante mentionem fecit : ita enim alibi idem Pontifex interpretatur petram illam, ſuper quam Chriſtus Eccleſiam ſuam ædificavit, ut Epiſt. 92. ad Maximum Antiochenum Cap. 2. Epiſt 132. Cap. 1. Epiſt. 10. Cap. 1. & ſerm. 3. in anniverſ. aſſumtionis ſuæ Cap. 2. In quo à ceterorum Patrum Traditione non receſſit, qui verba Chriſti ex Cap. 16. S. Matthæi, quæ explicat S. Leo, eodem ut plurimùm modo interpretantur. Conſule, ſi placet, Johannis Launoli Theologi Pariſienſis Epiſtolas, parte 2. Epiſt. ad Adr. Vallantium, & parte 4. Epiſt. 1. ubi abundè SS. Patrum de hac re teſtimonia congerit. Pag. 213. Cap 2.

3. Acceperint. Holſtenius legit, *Accipiant* ; ſed tum ex ſequentibus verbis, tum ex ſuperiori Epiſtola, in qua eadem ferè in hunc modum leguntur : *Ut unius uxoris vir ſit, & hanc virginem, ut autoritas divinæ legis cavet, acceperit* : inde conſtat, inquam, ita corrigi debuiſſe. Senſus enim, Ibidem.

quem præ ſe fert neceſſariò mendoſa illa lectio, autoritate antiquorum Canonum, Eccleſiaſticæque nunquam interruptæ conſuetudinis proſcribitur, cujus diſcutiendæ locus opportunior infrà occurret.

4. Ipsum verò secundùm definita Canonum, &c. Totus hic locus ſubobſcurus eſt. Hoc tamen videtur aſſerere: jus illud relationis, quod Sedi Apoſtolicæ competebat, ſanctorum Conciliorum autoritate pro reverentiâ Principis Apoſtolorum illi eſſe collatum. Quod diſertè Innocentius aſſerit Epiſt. ad Victricium Rotomagenſem Cap.3. qui jus illud ex veteri quoque conſuetudine repetit: *Si quæ, autem cauſſæ*, inquit, *vel contentiones inter Clericos tam ſuperioris Ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, ut ſecundùm Synodum Nicænam congregatis ejuſdem Provinciæ Epiſcopis jurgium terminetur, nec alicui liceat (ſine præjudicio tamen Romanæ Eccleſiæ, cui debet in omnibus cauſſis reverentia cuſtodiri) relictis his Sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Eccleſiam nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias. Si verò majores cauſſæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, & vetus conſuetudo exigit, poſt judicium Epiſcopale referantur.* Gelaſius item Papa Commonitorio ad Fauſtum: *Ipſi ſunt*, inquit, *Canones qui appellationes totius Eccleſiæ ad hujus Sedis examen deferri voluere.* Quin eandem Synodum, eoſdemque Canones, Gelaſius, Leo, & Innocentius Pontifices Romani in mente habuerint, dubitari vix poſſe exiſtimo. Sed quinam Canones illi fuerint, diſceptatur ab eruditis. Totus ille Papæ Innocentii textus mox tranſcriptus ad Nicænos Canones referendus videtur illuſtriſſimo Petro de Marca lib.1. Concordiæ Sacer. & Imp. Cap.10. Aliter olim intellexit Hincmarus Remenſis Epiſt. 9. Cap. 12. & duo priora Capita ad Synodum Nicænam pertinere, poſtremùm verò ad Sardicenſem exiſtimavit. Diverſam ab utroque ſententiam inire me cogunt rationes inferiùs exponendæ, & totum illud Sardicenſi Concilio tribuere, cujus Canones ſub Nicænæ Synodi nomine priſcis illis temporibus à Romanis Epiſcopis laudatos fuiſſe teſtes ſunt Innocentius ipſe, Zoſimus, & noſter Leo Epiſt.40. In quem errorem quâ ratione inciderint, Codex Romanus, quo publicum beamus, manifeſtum facit. Non, inquam, Nicænos, ſed ſub Nicæni Concilii nomine Sardicenſes adducere mihi videtur Innocentius I. quia agit de Clericis tàm ſuperioris, quàm inferioris Ordinis inter ſe litigantibus, de quibus Synodus Nicæna ſermonem non habet Can.5. quem ab Innocentio notatum putant; ſed tantùm de iis, qui à proprio Epiſcopo ſunt excommunicati, ſive ſint ex Laïco Ordine, ſive ex Clero; quod ad Clericos ſuperioris Ordinis, qui depoſitioni, non excommunicationi, ſubjacebant, minimè pertinet; nec cum jurgiis eorumdem inter ſe, de quibus loquitur Innocentius, ullatenus convenit. Conveniunt verò quàm maximè ejuſdem Pontificis verba cum Canone 3. Sardicenſi, cujus hic titulus apud Dionyſium Exiguum: *Ut inter diſcordes Epiſcopos comprovinciales Antiſtites audiant: quod ſi damnatus appellaverit Romanum Pontificem, id obſervandum quod ipſe cenſuerit.* Deinde de his, qui relictis Provinciæ ſuæ Sacerdotibus ad alias judicandi convolant, ne verbum quidem in Nicæno; In Sardicenſi autem plura reperiuntur. Denique de Relatione ad Apoſtolicam Sedem poſt Epiſcopale judicium facienda in cauſſis majoribus, prorſus tacent Nicæni Patres; ex profeſſo autem Sardicenſes agunt Can.3. 4. & 7. Quare argumentum illuſtriſſimi Petri de Marca aſſumens, ſententiam oppoſitam ſic confirmo: De eadem Synodo hìc intelligendus eſt Innocentii textus quantuſcunque eſt: at in poſteriori loco Sardicenſis intelligenda, non Nicæna: in prioribus ergo pariter ad Sardicenſes animum advertebat Innocentius.

AD EPISTOLAM VI. Pag. 214.

Epiſcopo Aquileienſi.

1. QUo tempore & ad quem data fuerit hæc Epiſtola, nulla ratione, quæ certa ſit, manifeſtum eſt. Conjecturis igitur nobis eſt agendum. Et tempus quidem quod attinet, ad nullum aliud potiùs referenda mihi videtur, quam ad 444. Nam cùm teſtetur autor libri *de Promiſſionibus & Prædictionibus dimidii temporis*, inter Proſperi opera Cap.6. eodem tempore, quo Manichæos ſubvertebat S. Leo apud Campaniam, Pelagianos quoque & maximè Julianum ibidem ab illo fuiſſe contritos; Manichæos autem ſubverſos à Leone fuiſſe eodem illo anno conſtet ex ejus Epiſtola 8. ad Epiſcopos Italiæ, vix dubium relinquitur, quin ad eam Pelagianorum cladem pertineat hæc Epiſtola, ac proinde anno 444. ſcripta ſit. Etſi enim jam ab anno 439. Pelagiani communionem Eccleſiæ ſubripere ſimulatâ erroris ſui ejuratione tentarint, jam tamen aliquot annos in Epiſcopatu egiſſe Leonem oportet, cùm hæc ſcripſit, ſiquidem teſtatur nonnulla diſciplinæ Eccleſiaſticæ capita, ſæpè à ſe fuiſſe decreta. Nec ſeriùs emiſſam eſſe crediderim Epiſtolam, in qua ſignificat non ita pridem detectam quadam ex parte eſſe Pelagianorum hypocriſim: *Nunc ſaltem*, inquit, cap.2. *poſteaquàm hypocriſis eorum ex quadam parte detegitur.* Jam enim ab anno 439. ut teſtatur Proſper, detegi cœperat à Leone hæreticorum iſtorum ſimulatio.

Quod ſi verum eſt editam fuiſſe hanc Epiſtolam anno 444. certum eſt pariter eam ad Nicetam ſcriptam non eſſe, ejúſque nomen fuiſſe per errorem huic Epiſtolæ affixum ab imperito ſcriba, aliam Leonis Epiſtolam ad Nicetam ob oculos habente. Enimverò ex Epiſtola 129. à Leone noſtro ad Nicetam ſcripta ano.458. & Epiſt.14. ejuſdem ad Januarium Aquileienſem quoque Epiſcopum, manifeſtum eſt an.447. quo hæc ultima data eſt, Nicetam nondum ad urbis illius Epiſcopatum evectum fuiſſe. Nec hujus Epiſtolæ, vel conſularis, quam habet, Notæ fides vacillat; cùm & Dionyſius Exiguus, qui ſcripſit paulo poſt Leonis obitum, & Creſconius, & antiqui Cod. MSS. eam ita notatam nobis repræſentent. E contra verò Nicetæ nomen in hac Epiſtola, quam nunc tractamus, non exhibent antiqui Codices aliquot excuſi, ut Crabbi, Sicardi, Iſidori, Colonienſis an.1551. omneſque quotquot vidimus MSS. Barb. duo; Thuanei tres, Cantabrig. Ciſtercienſ. & Trecopithœan. Autiſſiodorenſis ſancti Mariani, Herovallianus Iſidori, &c. qui habent tantùm: *Ad Aquileienſem Epiſcopum*: exceptis Ciſtercienſi & Iſidoriano. In illo enim ita legitur: *Ad Metropolitanum Epiſcopum Provinciæ Venetiæ*: quod ad marginem priorum editionum adjectum reperitur; quaſi alter eſſet titulus Epiſtolæ Encyclicæ à pari ſcriptæ; cùm idem eſſet Aquileienſis Epiſcopus & Venetiæ Metropolitanus, qui in Epiſtola ſequenti hujus nomine dignitatis deſignatur: unde & noſtræ opinioni ſuffragantur, quotquot excuſi vel MSS. Codices hunc eundem titulum præ ſe ferunt. In editione Conciliorum Merlini ſeu Collectionis Iſidorianæ, & in ejuſdem Codice MS. hæc pro titulo leguntur: *Item ejuſdem ad eundem*, ſcilicet Altinum Epiſcopum: qui titulus genuinus eſſe non poteſt; cùm ad ejuſdem Altini Epiſcopi

Digitized by Google

Relationem ſcripram dicat Leo Epiſtolam.

Ea dictis corrigendus nobis venit aotot Italiæ ſacræ, ubi de Aquileienſibus Epiſcopis ſcribit, ipſaque Aquileienſis hiſtoria emendanda. Primùm enim cùm ille aſſerit Januarium ſucceſſiſſe Nicetæ, eum, ioquam, ad quem Leo ſcribit anno 447. quàm manifeſtè hallucinatur, cùm potiùs dicere debuerit Nicetam Januario fuiſſe ſubrogatum. Erroris pariter convincitur Aquileienſis hiſtoria, eámque ſecuti Baronius, Ughellus, & alii, cùm ab iis Nicetas immediatè poſt Chromatium numeratur. Chromatius enim, à quo Rufinus *ſignaculum fidei conſecutum ſe* profitetur, ante an.400. Epiſcopus fuit · proindéque inter hunc & Nicetam medius fuit, ſaltem unus Januarius. Imò Auguſtinum & Adelphum Aquileienſes pariter Epiſcopos ioter Chromatium & Januarium collocat Palladius rerum Aquileienſium ſcriptor, teſte H. de Noris Hiſt. Pelag. lib.2. c.12. Tertiò, ſi conjectura noſtra de Epocha hujos Epiſtolæ vana oon eſt, non ad Nicetam, ſed potius vel ad Jaouarium vel ad Adelphum datam eſſe neceſſe eſt. Januario inſcriptam eam putat H.de Noris, & quidem miſſam aooo 447. quo alia data legitur à Leone ad eumdem Januarium. Facilè aſſentior quo ad Januarii perſonam: jam enim aono 444. ſediſſe eum in Cathedra Aquileienſi, innuere videntur prima verba Epiſtolæ aono 447. datæ: *Vigorem fidei tuæ, quam* OLIM *noveramus*: quæ indicant eum jam ab aliquot annis Eccleſiam Aquileieoſem rexiſſe, & aliquod habuiſſe literarum eum Leone commercium. Nec temerariè forſan ſuſpiceris Leonem tunc in meote habuiſſe negotium illud circa Pelagiaoos, ex quo nata eſt Leoni occaſio ad Aquileienſem Epiſcopum ſcribendi, vigorémque fidei ejus explorandi. Quæ conjectura noſtram de anno datæ Epiſtolæ opinionem coofirmat, probatque potiùs circa ann. 444. ſcriptam eſſe, quàm ann. 447. ut autumat Noriſius. Probationem opinioni ſuæ arceſſit ex ſimilitudine Epiſtolæ 14. ad Januarium cum Epiſtola ad Septimium Altinum, & alteram alterius exemplum eſſe, & ad utrúmque Epiſcopum à pari eodem tempore ſcriptam. Sed ex utriuſque diſcrimine, quod in Noris ad ſequentem Epiſtolam ſtatuemus, coojecturæ huic robur omne detrahetur.

Pag.214. lin. 6. 2. DAMNENT SUPERBI ERRORIS AUTORES; Auditos ſcilicet, diſcuſſos, damnatos, tam in Conciliis Africanis & Orientalibus, quàm io Romano judicio & in Epheſina Synodo Oecumenica, erroriſque ſui damnatum ſenſum palàm confitentes, propugnantes, diſſeminaotes.

Pag. ead. linea 8. 3. DECRETA SYNODALIA. Africanæ imprimis Eccleſiæ Milevi & Carthagine pluries congregatæ. Quæ decreta primum à Pontificibus Romaois Inoocentio, Zoſimo, Bonifacio & Celeſtioo approbata ſunt; deinde ab Oecumenica Synodo Epheſina irretractabili Decreto firmata, uoà cum Geſtis à Celeſtino Papa in eorumdem hæreticorum damnationem. Sic enim ſcribunt Patres in Epiſtola Synodali ad Celeſtinum: *Ceterum ubi lecti ſunt in ſancta Synodo commentarii de depoſitione impiorum Pelagianorum Celeſtii, Pelagii, Juliani, Perſidii, Flori, Marcellini, Orontii & reliquorum eadem cum illis ſentientium, judicavimus & nos ſolida & firma permanere debere, quæ à pietate tua ſunt decreta, ſumúſque omnes ejuſdem ſententiæ.* Vide etiam Canones 1. & 4. ejuſdem Synodi.

Pag. ead. cap. 2. 4. UT IN QUACUMQUE PARTICULA DOGMATIS EXSECRANDI, QUAM A DAMNANDORUM (dogmatum) SOLIDITATE DISCREVERINT. Ita emendavimus hunc locum ex MSS. Codd. Barb. duob. Trecopithœano, Thuaneis & Cantabr. & editiooe Nicolini, licet non omni mendo carerent poſteriores codices. Sic antea lectum in editis: *Ut in quacunque particula dogmatis exſecrandi, quâ ſe à damnatorum ſocietate diſcreverint, &c.* Quo ſenſu? Neſcio: quomodo enim quis ſe à damnatorum ſocietate diſcernat per execrandum dogma? Porrò dubium non eſt, quin Semipelagianos hoc loco indicet S Leo, qnos iiſdem fermè verbis depingit Autor Epiſtolæ ad Demetriadem cap.11. ubi illos pariter Pelagianorum ſurculos eſſe docet, eorumdemque conſilia callida, ſimulatam Confeſſionem, unicam dogmatis Pelagiani portionem, quæ totum illius virus tegat, ab illis ſervatam commemorat.

5. *Ad ſubrependi facilitatem.* Ita Barb.2. Trecopith. & Thuaneus Cod. ed. Rom.1591. & Nicolini cùm in vulg. ed. *ad tantam facilitatem* habeatur, & in tribus MSS. *ad ſubrepentem facilitatem*: quod & in editis aliquot legitur. Pag. ead. cap. 3.

OMNIS ITAQUE BONORUM OPERUM DONATIO, DIVINA PRÆPARATIO EST; QUIA NON PRIÙS QUISQUAM JUSTIFICATUR VIRTUTE, QUAM GRATIA, QUÆ UNICUIQUE. Hanc hujus loci lectionem, quam nobis exhibent. Edit. Rom. ad marg. & MSS. Cod. Barb. duo Caotabrig. Trecopith. & Thuanei tres, alteri prætulimus, quæ in vulg. edit. Iſidoriana & MS. Vict. ſic ſe habet: *Omnis itaque bonorum operum devotio, divina præparatio eſt: nec propria quiſquam juſtificatur virtute, quoniam gratia unicuique, &c.* prætulimus ioquam, quia verbis Apoſtoli, ex quibus argumentatur S. Leo magis congruit. Edit. Caniſii & Pariſ. an.1568. habent ad marg. *divina operatio eſt.*: quamcumque lectionem elegeris, nihil Catholicæ doctrinæ intereſt, quam omnes continent, ſed ea præſertim quam retinuimus, quamque S. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum c. 35. iiſdem verbis exprimit, ut fide firmiſſima tenendam: *Prædeſtinatio enim illa*, inquit *gratuitæ donationis eſt præparatio quâ nos Apoſtolus*, ait, Prædeſtinatos in adoptionem filiorum Dei per Jeſum Chriſtum in ipſum Auguſtinum ſequebatur Fulgentius: hæc enim ille L. de Præd. Sanct. c.10. *Prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio: gratia verò jam ipſa donatio.* Ibidem. Eph. 1.

7. SALVARE QUOD PERIERAT. Poſt hæc verba in omnibus editionibus, quas quidem vidi, in MS Cod. Vict. & altero inſertus eſt pannus ex pluribus locis Enchiridii ſancti Auguſtini conſutus, capp. ſcilicet 45. 46. & 47. exceptâ prima panni particula, cujus fontem nondum retegere potui. Quoniam verò in MSS. pluribus, & longè melioris notæ codicibus pannum iſtum non invenimus, in tribus ſcilicet Thuaneis, Barb. duob. Cantabrig. ac Trecopithœano, expungendum putavimus à contextu Epiſtolæ. Ne quis tamen illum ſubreptum ſibi poſſit conqueri, eumdem hîc repræſentamus. Sic igitur ſe habet. Ibidem.

“Ideò etiam parvulos dicunt, ſi ſine baptiſmo hinc de ſeculo exierint, non poſſe damnari, neque reos in peccato Adæ teneri, ſed ad regnum Dei, vel ad vitam æternam, ſine ulla cunctatione venire, cùm Apoſtolus dicat: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſiit*, propter quod & ipſi parvuli baptizantur. Rom.5.12.

“Quamvis in illo uno poſſint intelligi plura peccata, ſi unum ipſum in ſua quaſi membra ſingula dividatur. Nam & ſuperbia eſt illic, quia in ſua homo potius eſſe, quàm in Dei poteſtate dilexit: & ſacrilegium, quia Deo non credidit: & homicidium, quia ſe præcipitavit in mortem: & fornicatio ſpiritualis, quia integritas mentis humanæ ſerpentina ſuaſione corrupta eſt: & furtum, quia prohibitus uſurpatus eſt cibus: & avaritia, quia plus quàm ſufficere illi debuit, appetivit: & ſi quid aliud in hoc uno admiſſo diligenti conſideratione poterit inveniri.” S. Aug. Ench. cap. 45.

Ibidem cap. 46. Parentum quoque peccatis parvulos obligari, non
» ſolùm primorum hominum, ſed etiam ſuorum, de
» quibus ipſi nati ſunt, non improbabiliter dicitur.
Exod. 20. 5. » Illa quippe ſententia, *Reddam peccata patrum in*
» *filios*, tenet eos utique, antequam per regenera-
» tionem ad teſtamentum novum incipiant pertinere:
» quod teſtamentum prophetabatur, cùm dicebatur
Ezech. 18. 2. & 20. » per Ezechielem, non accepturos filios peccata pa-
» trum ſuorum, nec ulteriùs futuram in Iſraël para-
Jerem. 31. 9. » bolam illam: *Patres manducaverunt uvam acerbam,*
» *& dentes filiorum obſtupeſcunt*. Ideò enim quiſque re-
» naſcitur, ut ſolvatur in eo, quicquid peccati eſt, cum
» quo naſcitur. Nam peccata, quæ malè agendo poſteà
» committuntur, poſſunt & pœnitendo ſanari, ſicut
» etiam poſt baptiſmum fieri videmus. Ac per hoc non
» ob aliud eſt inſtituta regeneratio, niſi quia vitioſa
» eſt generatio, uſque adeo ut etiam de legitimo ma-
Pſ. 50. 5. » trimonio procreatus dicat: *In iniquitatibus con-*
» *ceptus ſum, & in peccatis mater mea in utero me*
» *aluit*. Neque hic dixit, In iniquitate, vel in pec-
» cato, cùm hoc rectè, dici poſſet, ſed iniquita-
» tes & peccata dicere maluit: quia & in illo uno,
» quod in omnes homines pertranſivit, quodque tam
» magnum eſt, ut eo mutaretur & converteretur in
» neceſſitatem mortis humana natura (ſicut ſupra
» diſſerui) reperiuntur plura peccata, & alia pa-
» rentum, quæ licet non ita poſſunt mutare naturam,
» reatu tamen obligant filios, niſi gratuita gratia &
» miſericordia divina ſubveniat.
S. Aug. Ench. c. 43. » A parvulo enim recens nato, uſque ad decrepitum
» ſenem, quamlibet corporis ætatem gerant, ſicut
» nullus prohibendus eſt à baptiſmo, ita ullus eſt,
» qui non peccato moriatur in baptiſmo. Sed parvuli
» tantùm originali, majores autem etiam his omni-
» bus moriuntur peccatis, quæcunque malè vivendo
» addiderunt ad illud quod naſcendo traxerunt.

Ibidem. 8. A NOBIS SÆPE DECRETUM EST. Vide Notam noſtram ad cap. 8. Epiſtolæ 12. & cap. 9. ejuſdem. Conſule etiamſi lubet, Conc. Antioch. Can. 3. & ceteros Canones à Creſconio abundè relatos Collectionis ſuæ Tit 17.

Pag. 215.

AD EPISTOLAM VII.

Septimio Altinenſi Epiſcopo.

QUid de hujus Epiſtolæ αὐθεντίᾳ pronuntiarem, diu anceps fui: neque tum adhuc quò inclinarem certus eram, cùm typis mandata eſt in prima noſtra Editione. Suppoſitionem tamen ſtatim deprehendimus & in Notis jam tunc expoſuimus. At loco tamen movendam Epiſtolam non cenſuimus, ne ceterarum Ordo numeruſque jam fixi, non ſine Lectoris incommodo immutarentur. Ad ſuppoſitionis argumenta jam venio.

Ac primò quidem ita ſimilis eſt alteri Leonis noſtri Epiſtolæ ad Januarium Aquileienſem ſcriptæ (quæ alias 5. nunc 14. numeratur) ut alterutram ad alterius exemplú tranſcriptam eſſe dubitari non poſſit. Non certè ab ipſo Leone: quis enim verò crediderit facundiſſimi, fœcundiſſimique ſermonis Pontificé ad hanc verborum penuriam redactum, ut Epiſtolam ad unum olim ſcriptam Epiſcopum, ad alium mittendam integram deſcripſerit, præſertim verò cùm uterque intra eandem provinciam Epiſcopatum gereret. Eam porrò, quæ eſt ad Januarium, genuinum eſſe Leonis opus, non eſt ambiguum: cùm ab antiquiſſimo Collectore Dionyſio Exiguo inter germanas Leonis Epiſtolas deſcripta fuerit, & poſteà à Creſconio Africano Epiſcopo; & inſuper inventa ſit à nobis in MSS. Codicibus Thuan. duobus, Pithoeano, Victorino & aliis. Antiqua etiam Eccleſiæ Aquileienſis monumenta teſtantur, autore Ughello in Italia ſacra, ad Januarium Aquileienſem ſcriptam fuiſſe à ſancto Leone Epiſtolam. *νόθας* igitur notanda eſt altera: etſi in aliquibus MSS. extet; ſed ex Iſidoriana Collectione tranſcripta.

2. Hæc verba Epiſtolæ ad Septimium inſerta: *Ad Metropolitanum Epiſcopum provinciæ Venetiæ ſcripta direximus*: fraudem impoſtoris arguunt. Nunquam enim, ni fallor, ante diviſionem Metropoleos Aquileienſis, *Metropolitanum provinciæ Venetiæ* legimus apud ſcriptores Eccleſiaſticos, ſed potiùs *Iſtriæ Metropolitanum & Epiſcopos*, ſæpe ſæpiùs ſcriptum habemus. Plerumque in civilibus Venetiæ & Iſtriæ nomina junguntur; in Eccleſiaſticis non memini Venetiæ Provinciæ mentionem ſolitariè haberi: nec Venetiæ Metropolitanum dictum eſſe putem ante conſtitutam Venetiis Epiſcopalem ſedem. Hinc Pelagii Papæ Epiſtolæ tres inſcribuntur *Eliæ* Aquileienſi Epiſcopo *& univerſis Iſtriæ Epiſcopis*: quo nomine proculdubiò omnes Iſtriæ & Venetiæ Epiſcopos ſignificat. Gregorius quoque Magnus ſcribit *Petro & Prudentio Epiſcopis de Iſtria*: Item, *ad Firminum Epiſcopum Iſtriæ*. Idem Pontifex *Iſtricorum ſchiſma* appellat, *Iſtricos Epiſcopos*, & *Iſtriæ partes* de eadem cauſſa lib. 7. Epiſt. 94. 95. 96. 97. 98. & 99. Licet certum ſit Venetiæ quoque Epiſcopos in eodem ſchiſmate cum verſatos eſſe. Mauricius etiam Imperator ad Gregorium M. ſcribens, vocat Epiſcopos *Iſtriæ ſeu Venetiarum*: ex quo patet ſub Iſtriæ nomine Venetiam quoque comprehendi. In Synodo Romana ſubſcribit *Agatho Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Aquileienſis provinciæ Iſtriæ*, literis ad Imperatores ſcriptis recitatiſque Act. 4. Concilii ſexti: ſubſcribunt eidem Epiſtolæ Epiſcopi Patavinus, Altinas, aliique, qui ſine controverſia ex Venetiæ Provincia erant, conſequenter hoc loco ſub Iſtriæ nomine intelligenda.

Recentioris igitur ſtyli eſt nomenclatio illa Metropolitani Provinciæ Venetiæ; quæ fortè poſt inſtitutam Venetiarum Metropolim Eccleſiaſticam adinventa eſt. Fortè etiam eo conſilio hîc conficta, ut ex antiquo monumento illi conſtituendæ color quæreretur: quod certè ante nonum ſeculum factum eſſe non exiſtimabit, qui cum Sabellico primum Epiſcopum Venetiis datum anno 772. aſſeruerit.

3. Hæc verba Epiſtolæ inſerta: *Quibus ad ſtatus ſui periculum cognoſceret pertinere*, *&c.* nec ætatem, nec ſtylum ſancti Leonis redolent. Hujuſmodi enim minis non crediderim eum uti vel conſueviſſe vel voluiſſe in Metropolitanos Epiſcopos, multo minus erga Aquileienſem, qui ad Synodum Romanam tunc non pertinebat, nec à Pontifice Romano ordinabatur, ſed à Mediolanenſi. In Epiſtola quidem ſuperiori ad Aquileienſem Epiſcopum, minitatur ſe *vehementiùs commovendum*, ſi pro Canonum cuſtodia & fidei integritate negligentiùs ſe haberent Epiſcopi; ſed neque ad unum Metropolitanum ſpectant minæ hujuſmodi, nec eum è ſua ſede dejiciendum minitatur. Quamobrem in Ep. 14. genuina, unde hæc verba ſubrepta ſunt, Aquileienſem Epiſcopum, non de ſtatus, ſed de animæ periculo monet Pontifex: *Inſinuantes*, inquit, *ad animæ periculum pertinere*.

4. Licet Photius Bibliothecæ lib. 1. Cod. 54. Epiſtolæ Septimii ad Leonem PP. meminerit, ſilet tamen de Leonis ad Septimium reſcripto. Hæc ſunt ejus verba: EXEMPLAR, inquit, ACTORUM AB OCCIDENTIS EPISCOPIS ADVERSÙS NESTORIANA DOGMATA (hoc etiam nomine Pelagiana intelligit) *ubi hæc habentur: Cùm temporis deinde progreſſu ſectæ hujus homines per hæreſis ſuæ abjurationem*

abjurationem Eccleſiæ reſtitui eſſent ; iterùm malum ab ipſis principium ſumſit : ut Septimo Epiſcopo renaſcens eadem lues, antequam longiùs ſerperet fuerit reprimenda, datis ad Leonem Romæ tunc ſedem Apoſtolicam tenentem literis : qui Leo ferventi zelo contra impios depugnavit. Si tunc reſponſum ſancti Leonis ad Septimium extitiſſet, cùm ſcribebat Photius, vel potiùs cùm Acta illa à Photio recenſita eóque antiquiora deſcripta ſunt, non omiſſa fuiſſet illius memoria. Et certè nulla neceſſitas fuit, ut peculiarem ad eum faceret Epiſtolam, qui ex Epiſtola ad Aquileienſem ſcripta de Leonis conſilio certior fieri poterat.

5. Suppoſitionis argumento eſt, quod utraque Epiſtola diverſis temporibus & contra diverſos hæreticos (ut probabimus) emiſſa, eadem tamen contineat, quæ difficile eſt in diverſis negotiis ſimul contigiſſe : ut quod Leo acceperit literas ab Epiſcopo reviviſcentis hæreſeos indices, quod ab Epiſcopo in quo fides vigeret, quod eum vigorem jam olim cognitum Leo habuerit, quod diverſi illi hæretici ſine profeſſione legitimæ ſatisfactionis recepti ſint in Eccleſiæ communionem ; quod eorum Clerici proprias reliquerint Eccleſias & ad loca ſibi non deputata tranſierint : hæc & alia ejuſmodi ita quaſi ex condicto ſimul contigiſſe in diverſis occaſionibus diverſiſque erroribus, ut una utriſque Epiſtola mitti potuerit, vix ac ne vix fidem inveniet.

Quod porrò vir eruditus Henricus de Noris binas Epiſtolas ejuſdem exempli eſſe putat, quas de eodem Pelagianorum negotio eodem tempore miſerit ad Januarium Aquileienſem & ad Septimium Altinenſem, pace viri optimi dixerim, verum eſſe non poteſt. Si enim eſſent unius Epiſtolæ exempla, non reciſa eſſent ex altera nonnullæ voces, quæ neceſſariæ viderentur, quales ſunt iſtæ *de Pelagianorum & Celeſtianorum conſortio.* Deinde de redeuntibus ab hæreſi Clericis aliqua decernuntur in Epiſtola ad Januarium, quæ in altera non apparent : ne videlicet ad ſuperiorem ordinem promoveantur, ſed in eo, quem adepti ſunt, perſeverare ſinantur; ſi tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Multa etiam alia omittuntur in Epiſtola ad Septimium, quæ ex Encyclica Epiſtola ſublata non fuiſſent.

Sed quod obſervatione digniſſimum eſt litémque dirimit, de diverſis diſtinctiſque prorsùs hæreticis ſermo eſt in Epiſtola utráque. De Pelagianis & Celeſtianis tota eſt Epiſtola ad Septimium : de iiſdem altum in alia ſilentium ; ſed potiùs de Donatiſtis. Hoc clariſſimè innuit conditionalis hæc clauſula : *Si tamen iterata tinctione non fuerint maculati* : Nunquam enim Pelagiani rebaptizaſſe dicti ſunt : imò verò cùm peccati originalis contagium non agnoſcerent, baptiſmum vel ſemel recipere non valdè neceſſarium arbitrabantur. A Donatiſtis verò certum eſt rebaptizatum eſſe. Certum etiam eoſdem ad Catholicam reverſos ſuo ordine potiti eſſe permiſſos. Certum denique ſi qui ab iis rebaptizati eſſent, ad Clerum admiſſos non fuiſſe. Nihil igitur in ea Epiſtola 14. quod in Donatiſtas non quadret : qui adhuc deſignantur voce *Schiſmaticorum* huic inſerta : à ſchiſmate enim ad hæreſim deflexerant, & contra unitatem Eccleſiæ pugnabant ex profeſſo.

Cùm hæc ita ſint, notitia Epiſcopalis ſedis Septimii æquè obſcura manet, ac ſi nunquam hæc Epiſtola innotuiſſet. Impoſtor enim, qui Epiſtolæ artifex fuit, Septimio eam ſedem attribuit, quæ in mentem venit, ac prout fraudis ſuæ conſilio meliùs conducere putavit. Revera nihil ab Ughello de Altinenſi hujus nominis Epiſcopo in antiquis monumentis inventum, quandoquidem de eo nihil in Italia ſacra legitur.

AD EPISTOLAM VIII. Pag. 210.

Epiſcopis per Italiam conſtitutis.

SEptem Codd. MSS. ad quos relegimus hanc Epiſtolam, inter ſe non conveniunt in titulo. Corb. & Thuan. 5. ſic habent : *Univerſis Epiſcopis per diverſas provincias conſtitutis.* Bellovac. *univerſis Eccleſiis per Italiæ provincias conſtitutis.* Thuaneus unus, *univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis.* Thuan. tres Dionyſ. Exig. & Iſidorus *univerſis Epiſcopis per Italiæ provincias.* Edit. vulg. *per Italiam.* Qui ſciunt magnas ſæpè difficultates ex hujuſmodi titulis vel emergere vel diſſolvi, non mirabuntur iſta à nobis adeò ſcrupuloſè annotata.

Ex hujus maximè Epiſtolæ verbis conflatæ ſunt commentitiæ literæ Anaſtaſii Papæ I. ad omnes Germaniæ, & Burgundiæ Epiſcopos ; finis etiam Epiſtolæ Lucii Papæ ad Gallos & Hiſpanos, & Reſcripti Marci Papæ ad Athanaſium de Canonibus Nicænis, ex hujus pariter fine coaleſcit.

AD EPISTOLAM IX. Pag. 216.

Epiſcopis Gallicanis Viennenſis provinciæ.

VIx digna erat hæc Epiſtola, quæ ex Bibliotheca Floriacenſi prodit, ut inter Leoninas locum obtineret, cùm ſuppoſitionis characteres plurimos præ ſe ferat. Primùm enim abhorret omninò à Leoninæ dictionis nitore, vixque intelligi poteſt aliquot in locis. 2. Ipſa Epiſtolæ inſcriptio *Per Gallias & Viennenſem Provinciam* inſulſa eſt. Quaſi verò extra Gallias conſtituta eſſet Vienna. 4. Etſi vices ſuas nonnullis dederit S. Leo, Epiſcopis videlicet Theſſalonicenſibus, nunquam tamen eoſdem *Vicarios ſuos* appellavit, nec ea voce uſus eſt uſpiam. Sic etiam ea utitur ſuppoſitor hoc loco, quaſi plurimos per regiones Vicarios haberet, cum unicus Theſſalonicenſis ejus vices tunc temporis gereret. Vicariatus enim Arelatenſis Conſtitutio poſterioris eſt ævi. 5. *Archiepiſcopi* nomen aliam ætatem, & quidem recentiorem, arguit : etſi enim Græcis etiam tunc in uſu erat, at Latinis nequaquam. 6. Conſularis Nota nullo modo convenit anno, quo Leonem inter & Hilarium orta eſt contentio, atque in hunc ab illo lata ſententia. Imò nec ulli anno congruit ; cùm enim Valentinianus Aug. quartum geſſit Conſulatum anno ſcilicet 435. nec Avienum collegam habuit, ſed Theodoſium Aug. nec Leo Pontificatum adeptus erat, cùm verò Avienus Conſul fuit an. 450. Valentinianus ſeptimum agebat conſulatum & Hilarius jam è vivis exierat. Denique valdè inutilis erat brevior hæc Epiſtola : cùm prolixiorem, quæ ſequitur ſcripſerit ad ejuſdem provinciæ Epiſcopos eodem anno & eodem conſilio.

Qui tamen hujus Epiſtolæ αὐθεντίαν tueri voluerit, reſpondere poterit ſcribarum errore factum, ut Archiepiſcopi nomen, pro Epiſcopi voce ſuppoſitum fuerit ; dum ſcilicet ævi ſui uſum ob oculos haberent : eorumdem oſcitantiæ tribuendum, quod IV. pro VI. in Valentiniani conſulatu ſcriptum ſit, & *Avieno* pro *Nomo*, unum enim pro altero ſumi in MSS. Codd. facile fuit. Denique quod ſtylus minùs accuratus eſt, inde evenit, quòd ſtatim atque diſceſſit ab urbe Hilarius, Leo judicio, quod inchoatum fuerat, perfecto, confeſtim in Gallias

currente calamo ſcripſit perbreves has literas, ut
adventum, narrationemque Hilarii prævenirer, ſcri-
ptutus poſtmodum prolixiorem per otium Epiſto-
lam. Quamobrem nec inutilis, inquient, videtur
omnino Epiſtola, imò neceſſaria: cùm inter utram-
que ſex ferè menſium intervallum fuerit: & altera
menſe Januario, altera Junio ſcripta videatur. Hie-
mis videlicet tempore è Galliis profectum Hilarium
narrat ejus Vitæ ſcriptor: unde & Januario menſe
ſcribere potuit ſanctus Leo ad Gallicanos Epiſco-
pos, quos cùm didiciſſet nihilo ſeciùs in Hilarium
propenſos, nec quicquam de ſua in illum gratiâ &
obſequiis remiſiſſe, tunc Leo prolixiorem Epiſto-
lam ſcripſit, quam & Valentiniani Edicto præmu-
niri curavit, ut parendi neceſſitas Gallicanis Epiſ-
copis imponeretur.

In eadem Floriacenſi Bibliotheca inter vetera mo-
numenta, quæ res Viennenſes attinent, extat Epiſtola
Adriani Papæ I. ad Bertericum Viennenſem Archie-
piſcopum, in qua teſtatur Pontifex ſanctum Leo-
nem poſt Calchedonenſem Synodum ſingulis Me-
tropolitis civitates, quas ſubjectas ſibi haberent,
diſtinxiſſe. Quod de ſolis Arelatenſi & Viennenſi
verum eſt, & quidem ante Synodum Calchedo-
nenſem.

Pag. 115.

AD EPISTOLAM X.

Epiſcopis Gallicanis Viennenſis provinciæ.

1. MIrari ſubit hanc tam celebrem tantique
momenti Epiſtolam, quam exſcribere ac
poſteritati tradere multorum intererat, vix in ali-
quot MSS. Codd. à nobis eſſe repertam. Jacet in
MS. Corbeienſi Bibliothecæ ſancti Germani à Pra-
tis non ſpernendæ antiquitatis, & in altero Thua-
neo, ſed qui Corbeienſi ita ſimilis eſt, ut ex eo
tranſcriptum eum exiſtimem. Habetur etiam in Vi-
ctorino omnium Epiſtolarum & ſermonum ſancti
Leonis Codice non admodum antiquo, vix in aliis
MSS. Codicibus apparet. Habetur in Iſidoriana
Collectione. Apud Yvonem & Gratianum extat
ejuſdem memoria: hic enim *Diſt.*19. *C. Ita Domi-
nus*: hujus Epiſtolæ primum caput ferè totum de-
ſcribit; Ille verò parte quinta cap. 6. Hanc verè
Leonis eſſe & ſtylus & tota Epiſtolæ ſeries ar-
guunt.

Ibidem.

2. PER VIENNENSEM, *&c.* In veteri ſcheda,
inquit Jacobus Sirmondus, hæc Epiſtola Leonis
non ad Viennenſis tantùm provinciæ, ſed etiam ad
Maximæ Sequanorum Epiſcopos miſſa inſcribitur,
hoc modo: *Dilectiſſimis univerſis Epiſcopis per
provincias Maximam Sequanorum & Viennenſium
conſtitutis, Leo.* Quæ res & probabilem de loco
Synodi (nimirum Veſontione) conjecturam facit,
& Celidonium Veſontionis, quæ Maximæ Sequa-
norum eſt Metropolis, Epiſcopum fuiſſe confirmat.
Hæc Sirmondus, de quibus quid ſentiendum nobis
videatur jam dictum eſt in Diſſert. v. Hoc ſolum
dico, illam incertæ antiquitatis ac fidei ſchedam
omnium Codicum ſeu MSS. ſeu excuſorum teſtimo-
nio præponderare non poſſe: nihil enim tale exhi-
bent quotquot videre nobis contigit: & inſuper ab
his confictum eſſe titulum, qui Celidonio ſedem
Veſontione poſuere: quod omni probabilitate ca-
rere oſtendimus.

3. PRINCIPALITER COLLOCARIT, *& ab
ipſo quaſi quodam capite dona ſua velit in omne cor-
pus manare.* Ita Corb. & Thuan. Cod. pro quo
priùs legebatur: *Collocaret, ut ab ipſo quaſi quo-
dam capite dona ſua velut in omne corpus diffunde-
ret.* Erit forſan, qui has voces, *principaliter col-
locarit*, ſic interpretabitur, ut ex illis Apoſtolicam
ſacerdotalémque dignitatem in Petro ejuſque ſuc-
ceſſoribus plenam perfectámque cogitet, in ceteris
verò Apoſtolis eorúmque ſucceſſoribus Epiſcopis,
eandem non æqualem, ſed quaſi diminutam ſom-
niabit. Verum *numquidnam reliqui ſancti & Beati
Apoſtoli*, inquit Gelaſius PP. *non erant ſimili vir-
tute ſuccincti? Quis hoc audeat affirmare: ſed ut
capite conſtituto ſchiſmatis tolleretur occaſio, & una
monſtraretur compago corporis Chriſti .... Duode-
cim certè fuerunt Apoſtoli, paribus meritis parique
dignitate ſuffulti, cùmque omnes æqualiter ſpiritali
luce fulgerent, unum tamen Principem eſſe ex illis
voluit Chriſtus.* Quid igitur eſt *Principaliter*? Non
idem quod magis completè, magiſque perfectè,
ſed primùm quidem hoc poteſt ſignificare quod ha-
bet Gelaſius PP. Petrum videlicet inter ceteros Apo-
ſtolos *paribus meritis parique dignitate ſuffultos, &
æqualiter ſpiritali luce fulgentes Principem* eſſe con-
ſtitutum. Quis enim hoc neget niſi antiquitatis
ignarus, vel unitatis infenſus? Deinde principali-
ter idem etiam poteſt eſſe ac originaliter, ut ita
loquar, & in ipſa Apoſtolicæ Pontificaliſque di-
gnitatis inſtitutione atque principio. Quo ſenſu
idem ſanctus Leo Epiſt. 93. ad Theodoritum ait:
*Solem noſtræ in Occidente culmen ſuum in Apoſto-
lis & Doctoribus* PRINCIPALITER *collocaſſe*; &
in Epiſt. 12. ad Anaſtaſium Theſſal. cap. 1. *ſe curam
univerſis Eccleſiis* PRINCIPALITER *ex divina
inſtitutione debere*, & ſerm. 83. de S. Laur. *animi
fortitudo de Chriſti principaliter amore concepta.* Et
in Epiſtola ad Demetriadem, quàm illi modò aſſe-
rimus, ait, *Naturam noſtram in Adam* PRINCI-
PALITER *eſſe inſtitutam*, hoc eſt, in ipſo crea-
tionis principio. Ad eundem ſenſum revocandus eſt
Cyprianus cum Epiſt. 54. Eccleſiam Romanam prin-
cipalem nuncupat, id eſt, ut ſtatim explicat, *unde
unitas Sacerdotalis exorta.* Et Irenæus cum lib. 3.
cap. 3. ſcribit: *Ad Romanam Eccleſiam propter po-
tentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conve-
nire Eccleſiam.* Quia, videlicet, inter *Eccleſias
Apoſtolicas, matrices, & originales fidei*, ut Ter-
tullianus loquitur, *à quibus traducem fidei, &
ſemina doctrinæ ceteræ exinde Eccleſiæ mutuatæ ſunt,
& quotidie mutuantur ut Eccleſiæ fiant.* Romana
potentior, fœcundior, inter Occidentales anti-
quior, & propter Principis Apoſtolorum, à quo
unitatis origo incipit, autoritatem ac prærogati-
vam, omnium Eccleſiarum caput. Atque ut is
Principalitatis ſenſus apud Irenæum eſſe credatur,
licet aliquibus non arrideat, facit tum loci ipſius
contextus, tum alter libri 4. cap. 75. ubi hæc habet
de rerum omnium, quæ à Deo trahitur, origine:
Et ſic inquit, *Principalitatem quidem habebit in
omnibus Deus, quoniam, & ſolus infectus, & prior
omnium, & omnibus, ut ſint, ipſe eſt cauſſa.* Ea-
dem eſt Principalitatis acceptio apud Tertullian.
lib. de Præſcript. hæret. cap. 31. cum ait: *Sed ab
exceſſu revertar ad Principalitatem veritati, & po-
ſteritatem mendacitati deputandam.* Eodem ſenſu
Facundus Hermianenſis l. 9. ſub finem, aſſerit, *quod
antiqui Doctores Eccleſiæ dixerunt, quoniam Deus
verbum ſit principaliter, & ſecundum eſſentiam uni-
genitus Filius Dei: Homo verò aſſumtus ex unitate
perſonæ ejus accepit, ut unigenitus filius ſemper eſ-
ſet ac diceretur.* Denique alius non eſt verborum
Leonis ſenſus, quàm qui iſtorum Innocentii Papæ I.
Epiſt. ad Victricium Rotomag. *Incipiam*, inquit,
*adjuvante ſancto Apoſtolo Petro, per quem & Apo-
ſtolatus, & Epiſcopatus in Chriſto cœpit exordium.*
Nec tamen animus eſt quicquam hoc loco Pontifi-
cis Romani autoritati detrahere, qui proculdubio
principalem Cathedram tenet, ac ratione Primatûs
Apoſtolici ſingulos Chriſtiani Orbis Epiſcopos

Gelaſ. Tract. adv. Græcos, apud Sirmond. in App. Cod. Theodoſ. pag. 184. & 187.

De Præſcript. adv. hæret. c. 21.

ſplendore, autoritate ac juriſdictione longè antecellit.

Pag. 117. lin. 2.

4. In consortium individuæ unitatis assumtum. Vuhittakerus, teſte Andrea Riveto Critici ſacri, lib. 4. cap. 22. legit, *individua Trinitatis*. Unde Iſtud hauſerit, neſcio: hoc ſcio, nihil his verbis ineſſe, quod ſtomachum illi movere debuerit, ut hæc canino dente carperet, quaſi elationem animum ſpirantia. Quaſi verò elationis ambitioniſque reum ipſum ſanctum Petrum, quis dixerit, qui ſe Chriſtianóſque omnes *divinæ conſortes factos naturæ* prædicat. Miror etiam Iſaacum Caſaubonum liberalioris ingenii virum ſcripſiſſe, *magnam hæc verba deſiderare æqui lectoris ἐπιείκειαν. Nam ſi verba ſpectentur*, inquit, *videtur præcluſa omnis ſanæ interpretationis via. Quid enim eſt*, aſſumi in conſortium individuæ unitatis; *niſi tranſcribi in numerum perſonarum Sacroſanctæ & ὁμοουσίου Trinitatis. Sed hujuſmodi ſententia adeò manifeſtò impia & blaſphema, vel veniſſe unquam ſancto viro in mentem, credat per me qui volet, ego nunquam in animum inducam, ut vel de eo ſuſpicer.* Tum verba ſancti Leonis interpretatur *de conjunctione Petri Paſtoris Eccleſiæ cum Chriſto, non quatenus una eſt è tribus Sacroſanctæ Trinitatis perſonis; ſed quatenus etiam ipſe, licet diverſo modo, eſt Eccleſiæ Paſtor.* Hæc quidem verè, quamquam timidè nimis, dicta ſunt à Caſaubono. Sed aliquantò explicatiùs proponenda ſunt. Hæc eſt ſancti Leonis mens atque conſilium. Chriſtus Dominus, inquit, Dei cultum, qui anteà intra Judæam concludebatur, per omnes gentes voluit diffundi; hoc per Apoſtolorum prædicationem, quorum ſonus in omnem terram exiret, ad effectum perducendum eſſe ſtatuit: ſed quoniam omnia Dei omnipotentis opera ab unitate ducunt exordium, & ad unitatem tendunt, ſic omnibus Apoſtolis Evangelii prædicandi commune officium eſſe voluit, ut unum inter omnes deligeret, cui uni præ omnibus & pro omnibus illud commendaret, in quo omnes illud acciperent, ad quem omnes velut ad communis dignitatis exordium concurrerent. Id eſt, ut ipſe Leo ſerm. 3. in Aſſumpt. *Uni commendatur quod omnibus intimetur: & Petro hoc ſingulariter creditur: quia cunctis Eccleſiæ Rectoribus Petri forma præponitur*; vel, ut ſanctus Cyprianus, *ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua autoritate diſpoſuit . . . Exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una monſtretur.* Hoc eſt *Sacramentum unitatis*, ut ibidem loquitur ſanctus Cyprianus, cujus principium & origo, exemplar & finis, ſuprema & individua Trinitatis unitas eſt, quam illa imitatur, atque participat, ut de Chriſtiana unitate Patrem Chriſtus alloquens teſtatur: *ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.* In hoc ergo unitatis Sacramento Epiſcopus eſt in Eccleſia, & Eccleſia in Epiſcopo. Et rurſus tunc cùm Chriſtus Petrum inſtituit, omnes Apoſtoli atque Epiſcopi & Eccleſia ipſa erant in Petro. Petrus denique cum omnibus erat in Chriſto, *ita in conſortium individuæ unitatis aſſumtus, ut id quod ipſe erat, Petrum voluerit nominari dicendo: Tu es Petrus, &c.* Id eſt, quemadmodum ipſe ſanctus Leo explicat ſermone citato: *Cum ego inviolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum, ego fundamentum, præter quod nemo poteſt aliud ponere; tamen tu quoque Petra es, quia mea virtute ſolidaris: ut quæ mihi poteſtate ſunt propria, ſint tibi mecum participatione communia*, &c. Unitas igitur & omnium Paſtorum inter ſe, & ipſorum cum Eccleſia, individuam unitatem imitatur, tum Chriſti Domini cum ſuo corpore, tum ejuſdem aliarúmque perſonarum Trinitatis ad invicem: *Ad Trinitatis inſtar*, inquit Symmachus Papa, *cujus una eſt atque individua poteſtas, unum eſt per diverſos Antiſtites ſacerdotium.* Niſi heterodoxi oculos faſcino impeditos haberent, viderent facilè, nihil verbis Leonis contineri, in quo non Cyprianum, non Petrum Apoſtolum, non ipſum Chriſtum præeuntem ſecutus fuerit; nec illum hoc loco reprehenſione digniorem eſſe, quà cùm ſerm. 3. in Aſſumt. ſuæ cap. 2. dixit: *Magnum & mirabile huic viro (Petro) conſortium potentiæ ſuæ tribuit divina dignatio, &c.*

Caſaub. Exerc. 15. ad Annal. Eccleſ. Baronii.

Lib. de unitate Eccleſiæ.

Joann. c. 17.

Symmachi Ep. 1. ad Æonium Arelat.

Pag. ead. cap. 2.

5. Salubriter custoditum. Codices omnes MSS. Corb. Thuan. Victor. quibus ſolis uti licuit, ita legendum exhibent: non verò, ut aliàs, *ſalubriter conſtitutum*: quæ duo lato diſcrimine differunt. Illud enim ſolam indicat conſuetudinem, hoc verò vel divinam vel Eccleſiaſticam legem ſignificat, quam Leo in mente habuiſſe hoc loco non exiſtimaverim.

Ibidem.

6. Ordinationes sibi omnium per Gallias Ecclesiarum vindicans. Si uſitatiorem vocum acceptionem ſpectes, nihil prius menti occurrit, quàm ut ex his verbis exiſtimes ſanctum Hilarium Arelatenſem omnium Gallicanorum Epiſcoporum conſecrationem ſibi aſſerere voluiſſe. Aliter tamen intelligenda eſſe Leonis verba probavimus in diſſertationis Apologeticæ pro ſancto Hilario parte 3. cap. 1. ubi non de conſecratione Antiſtitum, ſed de adminiſtratione, ſeu Exarchica, ſeu Metropolitica Eccleſiarum interpretamur: nec per omnes Gallias, ſed per eas provincias Galliarum, quæ antiquam Narbonenſem olim conflaverant.

Ibidem.

7. Cui cum præ ceteris solvendi et ligandi tradita sit potestas; pascendarum tamen ovium cura specialiùs mandata est. Nemo niſi emotæ mentis aut hæreticæ pervicaciæ ſancti Petri, ſucceſſorúmque ejus Primatui detrahere velit, quem cum ipſo Leone *præ ceteris ordinatum* credimus. Hoc tamen loco *præ ceteris* legendum eſſe non puto: ſed potiùs *pro ceteris*. Particula adverſativa *tamen*, ut docent Grammatici, aliam particulam adverſativam, vel membrum oppoſitum ſupponit in eadem periodo, ut cum ſerm. 1. Leo noſter: *Et ſi neceſſarium eſt trepidare de merito; religioſum eſt tamen gaudere de dono.* Et ſerm. 3. cap. 1. *Quod cum omnibus commune ſit factum, religioſum tamen eſt quaſi de proprio honore gaudere*, & cap. 2. Cùm *de conſortio iſtius muneris magna nobis materia ſit communium gaudiorum; verior tamen, &c.* ubi & particula *cùm* adverſativè pro *licet*, non ſecùs atque hìc ſumitur. At unum ejus periodi, quam diſcutimus, membrum alteri nullatenus adverſatur: præ ceteris enim traditam eſſe Petro ligandi ſolvendíque poteſtatem, & de curandis ovibus ſpecialius mandatum ei eſſe, quàm ceteris, ſenſu inter ſe non differunt; aliquatenus autem opponuntur, quod Petrus ſpecialem ovium curam acceperit, & tamen non ſibi ſoli, ſed etiam pro aliis poteſtatem acceperit. Hoc igitur modo corrigendum, ſalvo eruditiorum judicio, putarem: *Cui cum pro ceteris ſolvendi & ligandi tradita ſit poteſtas; paſcendarum tamen ovium cura ſpecialiùs mandata eſt.* Conjectura ex ipſo Leone confirmatur, qui paſſim docet quod cùm Petro dictum eſt: *Tibi dabo claves*, & *Quæcumque ligaveris*, &c. *Tranſivit etiam in alios Apoſtolos jus poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccleſiæ Principes decreti hujus conſtitutio commeavit, ita ut quod uni commendatur, omnibus intimetur.* Penuria MSS. Codd. hujus Epiſtolæ, non ſinit ullorum auctoritate firmare noſtram conjecturam, quam aliorum judicio relinquimus.

S. Leo ſerm. 111. in Aſſum. ſua cap. 3.

Pag. 217. Cap. 5.

8. Quod tanquam viduæ maritus Sacerdotium tenere non poſſet: Quod nos quorum ſervantes legalia Conſtituta ſolicitiùs volumus cuſtodiri, &c. Bigamos à Sacerdotio excludi, & Canones ubique clamitant, & pronuntiat per Apoſtolum Paulum Spiritus ſanctus. Unde dubitandi locus non fuit, ut qui duas uxores vel haberet, vel habuiſſet, ad Eccleſiaſticum gradum ei aditus omnis præcluderetur. At ut eidem pœnæ ſubjicerentur, qui unicam uxorem, ſed viduam & non virginem habuiſſent, neque edicit Apoſtolus, neque Canones ante Leonem noſtrum ſanciunt. Unum Valentini I. Concilii Canonem I. excipio, qui *de digamis aut internuptarum maritis ordinari Clericum non poſſe* ſtatuit; *nihil tamen de eorum ſtatu, qui priùs ordinati ſunt, revolvi* decernens. Eſt quidem & Canon 17. Apoſtolicus, qui expreſſis verbis viduarum ejectarúmque maritos arcet à Clero. Sed neutrum eorum Leonem in mente habuiſſe exiſtimo: cùm nec aliarum Eccleſiarum Canones, niſi fortè Africanos, quos approbando ſuos fecerat, uſurpare tunc ſoleret Eccleſia Romana: nec tum Apoſtolici Canones ab ea recepti eſſent; inter Apocrypha enim releganturà Gelaſio Papa: nec paulò poſt à Dionyſio Exiguo Collectioni Canonum præfixi ſunt, niſi cum hujus admonitionis cautela: *Quibus quia plurimi conſenſum non præbuere facilem, hoc ipſum veſtram noluimus ignorare ſanctitatem.* Iſtud nihilominùs non ſtatuiſſet ſanctus Leo, niſi quod à prædeceſſoribus ſuis Celeſtino, Zoſimo, Innocentio, & Siricio præceptum, obſervatumque legebat, à traditione Apoſtolica deſcendere perſuaſum habuiſſet. Et ſanè quemadmodum ipſi Apoſtolici Canones ex conſuetudinibus regulíſque ab Apoſtolis viriſque Apoſtolicis velut per manum traditis & acceptis conflati fuerant ab Orientalibus; ita certum eſt, complures regulas Eccleſiaſticas in Romana Eccleſia viguiſſe primis temporibus, non aliunde acceptas quàm ex conſuetudine antiqua & ex traditione ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli: has porrò cum aliquibus Canonibus Apoſtolicis convenire quis miretur? cum una eſſet omnium Apoſtolorum fides, una plerumque diſciplina ex unius Magiſtri ſchola deſcendens. Hinc factum eſt, ut *quædam Conſtituta Pontificum ex ipſis Canonibus aſſumta eſſe videantur*, ut loquitur Dionyſius Exiguus in præfatione Canonum, cùm potiùs ex communi traditionis fonte tam Conſtituta fluxerint, quàm Canones Apoſtolici. Quamquam non gravatè fatebor innuere aliquomodo Leonem ſe ad Canonem Apoſtolicum hoc loco reſpexiſſe: etſi enim pluribus in locis ſolius Apoſtoli autoritatem proferat, ut bigamos removeat ab ordine Eccleſiaſtico, ſolúmque legis præceptum, quo pariter viduarum ac internuptarum maritos in Clerum admitti vetet, ut in Ep. 5. ad Epiſcopos Campaniæ, &c. in hac ipſa ad Viennenſes, & 12. ad Anaſtaſium Theſſalon. Tamen in Epiſtola 5. ad Epiſcopos Illyricianos videtur aliquorum Canonum meminiſſe, quos Eccleſiaſticos vocat: *Volumus*, inquit, *tales fieri Domino Sacerdotes, quibus cuncta conveniant, quæ ſunt Eccleſiaſticis Canonibus definita: ut Epiſcopi, Preſbyteri, atque Diaconi, unius uxoris viri ſint, ſecundùm Beati Apoſtoli ſententiam; & hanc ſecundùm legis præcepta virginem acceperint, non viduam, non repudiatam, ſicut legis ſcriptura teſtatur.* Ubi nihilominùs notandum & ad prius ſolummodò membrum Canones illos Eccleſiaſticos referri poſſe, & ſi quidem Apoſtolicos reſpexerit Leo, Apoſtolicos tamen ab eo non eſſe nuncupatos: ne dubiis & nondum receptis Canonibus autoritas inde accede-

Epiſt. 1. ad Afric. Epiſc. Cap. 3.

ret. In Ep. 1. ad Africanos innuit autor noſter hanc de bigamia uxorum Sacerdotum regulam velut extenſionem eſſe & explicationem Apoſtolici præcepti, quod ſemper ita fuerit in Eccleſia intellectum: *Dicente Apoſtolo*, unius uxoris virum, *tam ſacra habita eſt iſta præceptio, ut etiam de muliere Sacerdotis eligendi eadem intelligeretur ſervanda conditio*, &c.

9. Et armati præſidii præſumtione ſuffulto, &c. Totum hunc locum MSS. Codicum ope reſtituimus, qui antea perturbatus erat & mancus, in hunc modum: *Et armatis præſumtione ſuffultum ad inv. P. suo ſum. Eccl. quæ proprios amiſerint. Traduntur ordinandi ad hoc officium, his quibus præficiendi ſunt ignoti.* Pag. 218. Cap. 6.

10. Qui præfuturus est omnibus, ab omnibus eligatur. Familiare iſtud ac multoties à SS. Patribus decantatum: in quo ad vulgare effatum, quod in Pliniano Trajani Panegyrico legitur, eos alluſiſſe puto: *Imperaturus omnibus*, inquit ille, *eligi debet ex omnibus.* Ibidem.

11. Leontium. Forojulienſem in ſecunda Narbonenſi Epiſcopum fuiſſe valdè probabile eſt. Ibidem. Celeberrimum, inquam, Leontium, quem laudat ipſe Hilarius Arelatenſis in Vita S. Honorati deceſſoris ſui, qui Lirinenſem inſulam petiit: *Præter ſecreti opportunitatem ſancti ac beatiſſimi in Chriſto viri Leontii Epiſcopi oblectatus viciniâ & caritate conſtrictus.* Ad eundem Bonifacius & Celeſtinus Pontifices Romani ſcribunt. Collationes ſuas Johannes Caſſianus conſecrat. Plura qui volet adeat Galliam Chriſt. Caveat tamen ne illum cum alio Leontio confundat, cui Apoll. Sidonius ſcribit lib. 6. Pag. Epiſt. 3. quem & togatorum illic perorantium, & advocationis conſultæ, & privilegii loci mentio Arelatenſem Epiſcopum innuit. Ex hujus præterea initio docemur Sidonium, cùm ſcribebat, jam tum Epiſcopali infulâ inſignitum fuiſſe, ac proinde Epiſtolam ſcriptam non eſſe ante annum 472. quo in locum Eparchii Arvernenſis Epiſcopi defuncti ſuffectus eſt: Leontium autem Forojulienſem conſtat, & ipſi clariſſimi Galliæ Chriſtianæ autores fatentur, obiiſſe ante annum 455. quo Theodorus ejus ſucceſſor cum Fauſto Lirinenſi Abbate de juriſdictione decertabat: imò ante annum 452. Hoc enim anno ſcripſit ad Theodorum Leo noſter Epiſtolam 83. quod nec Gall. Chr. autores ſatis attenderunt, nec Johannes Savaro, nec Eminentiſſ. Baronius, quippe qui inter utrumque non diſcernunt.

Jam verò quod Leontium Forojulienſem præ ceteris elegerit S. Leo, cui honorem Primatûs in quinque Provincias deferret, non ſine conſilio ac ſumma prudentia actum eſt. Noverat Gallicanorum Epiſcoporum ingenium ac mores, quos ægrè eò adducendos prævidebat, ut novæ diſciplinæ manus darent, antiquæ nimirum tenaces. Eam ob cauſſam Cap. 2. Ep. novitatis odium & invidiam abs-ſe deprecatur (*Non nova inſtituentes, ſed vetera renovantes*) nihil niſi *communicato cum ipſis labore* faciendum ſpondet, de Sedis Apoſtolicæ gratiâ ſemper Gallis impenſa memoriam reſuſcitat, rem illorum potiùs agi, quàm Epiſt. ad Theodo. ſuam, proteſtatur, conſenſum denique eorum enixè precatur: *Si placet*: quem faciliùs dandum ſperavit, ſi Leontium jam ætate, Sacerdotio, ac morum probitate facilè Primatem, honoris etiam ac poteſtatis Primatu ornaret. Honorandam ſemper antiquitatem quod ſuggerit, ſpem dabat pleriſque Galliarum Epiſcopis ad hanc dignitatem aliquando Pag. 4. Cap. 1. veniendi, ſi Primatus non amplius Sedis excellentiæ, ſed Sacerdotii antiquitati annexus eſſet. Denique Africanæ Eccleſiæ exemplum, cujus diſciplinam æmulabantur Gallicanæ, faciliorem rei exitum promittebat: in illa quippe, ut norunt omnes, honor Primatûs, non Sedis ſplendorem, ſed Pontificatûs antiquitatem ſequebatur; ſi Carthaginenſem

Sedem excipias. Aliter ſe ſe res habuit. Moribus antiquis ſtetit Gallia, manſeruntque ſemper penes Arelatenſem Eccleſiam & jus convocandæ majoris Synodi, & aliæ Primatûs prærogativæ. Hoc ſanè magis Eccleſiaſticæ rei congruebat, ut penes certam aliquam Sedem reſideret hujuſmodi poteſtas, cui ferendæ par Epiſcopus eligeretur, quàm ut per unamquamque civitatem pro conſecrationis vetuſtate erraret; cùm enim non niſi ſenibus ac decrepitis obveniret, quibus non minùs vigor mentis fatiſcere conſuevit, quàm vires corporis, iners plerúmque & otioſa manſiſſet hujuſmodi poteſtas, aliarumque poteſtatum conatibus faciliùs patuiſſet. Senſit hoc diù poſt Leonem Gregorius PP. I. qui lib. 1. Epiſt. 72. ad Gennadium Exarchum Africæ ſcribens hortatur: *Ut Concilium Catholicorum Epiſcoporum admoneri præcipiat, ut Primatem non ex ordine loci, poſtpoſitis vitæ meritis faciat: quoniam apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur. Ipſe verò Primas non paſſim, ſicut moris eſt, per villas; ſed in una juxta eorum electionem civitate permaneat: quatenus adepta dignitatis meliori ingenio reſiſtendi Donatiſtis poſſibilitas diſponatur.*

Pag. 435.

AD EPISTOLAM XI.

Dioſcoro Epiſcopo Alexandrino.

1. HÆc Epiſtola extra ſuum hactenus locum vaga, hic reponenda mihi videtur. Certum eſt enim ex ipſiuſmet initio ſcriptam fuiſſe à S. Leone ad Dioſcorum, cùm hic Alexandrinæ Eccleſiæ præeſſe inciperet, *Tua*, inquit, *Firmiùs fundare deſideramus initia*: quorum Initiorum ſeu Ordinationis nuntius Poſſidonius Presbyter adhuc tunc Romæ verſabatur: Conſtat autem ad hanc Sedem evectum eſſe anno 444. tum quia hujus anni menſe vel Februario ſecundùm Latinos, vel Junio ſecundùm Græcos deceſſit ex hac vita illius prædeceſſor Cyrillus; tum quia Dioſcorus depoſitus eſt ab Epiſcopatu ſeptimo ordinationis ſuæ anno, ut teſtatur Liberatus Diaconus cap. 13. hoc autem menſe Octobri an. D. 451. contigit ac proinde ejus ordinatio cadit in annum 444. Non potuit verò eodem anno ſcribi Epiſtola, quo creatus eſt Dioſcorus; cum ad tantæ Sedis Epiſcopi electionem & conſecrationem, plures menſes neceſſarii fuerint, nec niſi poſt alios plures Poſſidonius ordinationis nuntius mitti potuerit ad Romanum Pontificem, & ab eodem literas ad Dioſcorum accipere perferendas. unde nec citius, nec tardius ſcripta eſt quàm Calendis Julii anni 445. Quis porrò fuerit Dioſcorus tota clamat Eccleſiaſtica ſæculi quinti hiſtoria, teſtanturque ejus nomine ad hancuſque diem dicti hæretici. Ejus electioni ſuffragata erant *ſpiritalis* vel *ſpecialis gratiæ merita*, ut eodem Præfationis loco habet Leo noſter: *Velox ſiquidem fama*, ut loquitur Theodoretus ad ipſum Dioſcorum ſcribens, *quaquaverſum diſcurrens omnium aures gloria* ejus *repleverat: maxime autem omnes prædicabant* ejus *animi modeſtiam*. Quantopere utrumque fama fefellerit quartus poſt annus in Latrocinio Epheſino edocuit. (Epiſt. 60. Theodor.)

Pag. 436. Cap. 1.

2. Exordia deligantur. Poſt iſta verba, neſcio quo pacto hæc alia irrepſerunt in omnia excuſa exemplaria: *Hoc eſt ſub lege divini officii ſubſtituantur*: quæ nos expungenda cenſuimus, tum quia deſiderantur in MSS. Cod. Grim. Vict. Cantabr. & Thuaneo, imò & apud Gratianum, & Iſidorum tam excuſum, quàm MS. tum propterea quod ſenſum omnem hujus loci ſubvertunt. Agitur enim de delectu diei & horæ conferendæ benedictionis Sacerdotalis & Leviticæ, pro qua *Ejus noctis, quæ in prima Sabbati luceſcit, exordia deligi* præcipit S. Leo: non autem de delectu Miniſtrorum conſecrandorum, ut imperitus ille gloſſator intellexit: cui forſan impoſuere Codices MSS. ſimiles Thuaneo & Cantabrig. in quibus legitur: *Exordiis conſecrandi deligantur.*

3. Ex his porrò & adjacentibus verbis naſcitur apud nonnullos duplex difficultas: una, an quodlibet Sabbatum, vel quælibet Dominica per annum occurens deſignetur à S. Leone tanquam Ordinationi Sacerdotali & Leviticæ conſtituta; an verò ſolum Sabbatum ſanctum & anniverſaria Dominicæ Reſurrectionis ſolennitas? Altera difficultas eſt, utrum nox Sabbatum conſequens ad hanc conſecrationem delecta fuerit, ut pars Sabbati antecedentis, an ut pars inſtantis Dominicæ? Uterque nodus facilè ſolvitur, ſi paulò attentiùs Leonis verba conſiderentur, & redeant in mentem temporis illius mores & diſciplina. Tantum enim abeſt, ut Sabbato ſolùm ſancto Miniſtrorum Eccleſiæ conſecratio fieret, ut potiùs nunquam illa die facta mihi fuiſſe videatur, non Leonis tantummodò, ſed plurimorum etiam ſucceſſorum ejus temporibus: unde titulus huic Epiſtolæ hactenus præfixus meritò à nobis expungendus fuit, qui Ordinationem Sacerdotalem Sabbato ſancto celebrandam aſſerebat. Ut autem hoc fieri non potuiſſe credam, facit ſolennitas baptiſmi, cui conferendo Paſchalis dies conſecratus erat; ita ut dies ſanctam hanc ſolennitatem antecedentes toti inſumerentur ſcrutiniis, exorciſmis, Catechiſmis, aliiſque conferendo baptiſmo prævis cerimoniis: & ipſa Octava Paſchæ, Octava Neophytorum appellaretur. Hinc eſt quod Gelaſius I. PP. qui Ordinationes certis temporibus fieri præcipit, ſcribens Epiſcopis per Lucaniam & Brutios conſtitutis, de Sabbato ſancto mentionem non facit, quamvis de quatuor ſolitis anni temporibus exactè meminerit. *Ordinationes*, inquit, *Presbyterorum & Diaconorum, niſi certis temporibus & diebus exerceri non debent, id eſt quarti menſis jejunio, ſeptimi & decimi, ſed etiam quadrageſimalis initii, ac mediana hebdomada & Sabbati jejunio circa veſperam noverint celebrandas.* De Sabbato ſancto itidem ſilent, dum alios dies prædictos numerant, Synodus Romana ſub Zacharia PP. an. Dom. 743. C. 7. Lemovicenſis ſub Benedicto an. 1034. Claromontana ſub Urbano II. an. 1095. IX. &c. Quamvis autem hoc non conſtaret, ut certè conſtat, manifeſtum tamen eſſet nihil de Sabbato ſancto haberi in hoc Leonis loco, quod ad Ordinationem ſpectet. Cùm enim inquirat ad quam diem noctis Sabbatum excipientis initia pertineant, concludit ad diem Reſurrectionis, id eſt, ad diem Dominicam pertinere: atque id evincit adducto Sabbati ſancti exemplo, cujus noctis initia ex ſolennitate Officii Eccleſiaſtici & Baptiſmi collatione, certum eſt ad diem Dominicam pertinere. Hoc ſemel conſtituto, reſtat examinandum, an certi aliqui dies Dominici Ordinationi deputarentur; an verò quemlibet ad id eligere permitteretur? Quod poſterium apud me certiſſimum eſt. 1. Quia nullum in particulari deſignat Leo noſter, nullúmque proinde excludit, uti nec ante ipſum factum fuiſſe deprehendimus. 2. Ex hodierna etiam conſuetudine cognoſcimus Dominicum quemlibet diem ex autoritate conſuetudinis antiquæ, Traditionis Apoſtolicæ, & ſacrarum Scripturarum, ex quibus arguit S. Leo, ad Epiſcoporum conſecrationem aſſumtam fuiſſe. Si autem Epiſcoporum, procul dubio & Presbyterorum ac Diaconorum: nullum enim diſcrimen, quod ad diem Ordinationis, inter utroſque ponit ſanctus

Ibidem. — Cap. 7. V. ſupr. p. 221.

Leo in præſenti Epiſtola. 3. Mos iſte vigebat aureis illis temporibus, ut quo citiùs fieri poterat, Eccleſiæ Paſtore ſuo viduatæ per alterius Pontificis electionem ſubveniretur; ſicut vidimus etiam Calchedonenſi decreto cautum fuiſſe?

Alteri demum quæſtioni ſatisfiet ſine ullo negotio: ſatis enim ex hac ſola Epiſtola perſpicuum eſt noctem illam, quæ celebrandis Ordinationibus eligebatur ad Dominicam pertinuiſſe. Primùm enim ſanctus Leo expreſsè aſſerit ſatagendum eſſe Dioſcoro: *Ut his, qui conſecrandi ſunt, nunquam benedictio niſi in die Reſurrectionis Dominica tribuatur, cui à Veſpera Sabbati initium conſtat aſcribi.* Deinde dum recenſet illuſtriora myſteria quæ die Dominica contigerunt ex divina ordinatione, ſatis innuit, & per diem Dominicæ Reſurrectionis eam intelligi debere, quam nunc Dominicam abſolutè vocitamus: nec Sabbatum, ſed ipſam Dominicam ex Apoſtolorum inſtituto conſecrationi Sacerdotum fuiſſe dedicatam Denique, ut alia multa miſſa faciamus, illud indicat Urbanus ſecundus in Concilio Claromontano citato, cum præcipiens ut Ordines Sabbato quatuor temporum celebrarentur, addit: *Et tunc protrahatur jejunium uſque ad Veſperas, & ſi fieri poteſt uſque ad craſtinum, ut magis appareat in die Dominico Ordines fieri.* Nihil enim magis evincit hanc ſacratiſſimam diem Ordinibus conferendis deſtinatam fuiſſe: quàm quòd ne tunc quidem ejus conſuetudinis memoriam penitus aboleri voluerunt ſancti Pontifices, cum rationes magni, ut credere par eſt, momenti ad illam mutandam eos impulere. Cujus mutationis varii per ſuccedentes ſibi ætates fuere gradus. Primùm enim extra dubitationem omnem eſſe videtur hanc cerimoniam ipſo die Dominico inter ſacras Synaxes celebratam fuiſſe ab Apoſtolis, & Apoſtolicorum temporum Epiſcopis: idque horâ diei tertiâ, quæ ſacris myſteriis agendis ſemper aſſignata fuit.

Vide Diſſert. 6. de jejunio Sabbati.

Poſtmodùm ingruente perſecutione Gentilium, cùm iidem cœtus antelucanis horis agi cœperunt à Chriſtianis, ut videlicet diurnam hoſtium fidei diligentiam eluderent, eâdem quoque horâ Ordinationes celebratas fuiſſe veriſimillimum eſt. Quod poſtea etiam reddita Eccleſiæ pace continuatum: unde inductæ Sabbati Vigiliæ, de quibus Leo noſter: tum ne conſuetudinis ſanguine Martyrum veluti conſecratæ memoria aboleretur, tum ut Reſurrectionis Dominicæ, quæ ſummo mane contigit, honor eadem horâ exhiberetur: tum denique ne Sabbati jejunium ad ulteriorem Dominicæ partem continuatam tàm conſecrantem Epiſcopum, quàm conſecratos nimium fatigaret. Quæ ratio, opinor, in cauſſa fuit, ut ſenſim à mane Dominico ad initia noctis; deinde à noctis exordio ad antecedentis Sabbati Veſperam, ut ex Gelaſio ſupra citato patet: poſt à Veſpera ad meridiem: denique à meridie ad matutinas horas, ut fit hodiè, Ordinatio retrogrediens, tandem revocata ſit.

Quod autem quidam aiunt ob eam rationem circa noctis initia celebratas eſſe Ordinationes, ne officium Dominicæ per occurrentem hujus conſecrationis ſolennitatem impediretur, verum eſſe non exiſtimo: quemadmodum enim in ipſo Reſurrectionis die, imò & per totam Octavam Paſchæ totum Officium Eccleſiæ Neophytos attinebat: ita nullum erat aliud Dominicæ officium, nulla ſacrificii oblatio in die Ordinationis, quàm quæ ipſius gratiâ celebrabatur. Quod ita verum eſt, ut cum ad diem Sabbati revocata eſt Ordinationis ſolennitas, in eundem quoque diem tranſlatum ſit Miſſæ Officium, & Dominica ſequens proprio caruerit: unde & Dominicæ vacantes, ad hunc uſque diem appellatæ ſunt illæ, quæ Sabbatum Ordinationis ſubſequuntur, quæ hodie quidem Officio ſuo gaudent, ſed ex præcedentium dierum Officiis compoſito. Vide Micrologum Capite 29.

4. UT QUOTIES BASILICAM, IN QUA AGITUR, PRÆSENTIA NOVÆ PLEBIS IMPLEVERIT, TOTIES SACRIFICIUM SUBSEQUENS OFFERATUR, &c. Plurima diſciplinæ antiquæ capita notanda hic tibi veniunt tàm in his verbis, quàm in aliis annexis. Pag.121. Cap.1.

Primò enim docemur hanc tunc temporis Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem fuiſſe, ut quoties populi numeroſioris concurſus exigeret, Sacrificii oblatio iteraretur. Hoc enim ab Alexandrinis obſervari ſimiliter poſtulat: Ut inquit Leo, *in omnibus obſervantia noſtra concordet.* Quod in Africanis Provinciis eadem Leonis noſtri ætate pro minoris etiam momenti cauſſis factitatum eſſe legimus libr. de prom. & præd. dimidii temporis Cap. 6. nimirum cùm peracto matutino Sacrificio puella quædam de poteſtate dæmonii eruta eſſet, *Oblatio* RURSÙM *gratiarum actionis pro ea fit, Sacrificiique percipiens certam partem puella, priſco eſt reddita uſui.* Imò ex Concilio Carthaginenſi anni 397. Can.8. qui Codicis Africani 41. liquet iteratam fuiſſe Miſſæ celebrationem, oblatumque etiam Pomeridiano tempore Sacrificium pro mortuis: *Si aliquorum*, inquit, *Pomeridiano tempore defunctorum, ſive Epiſcoporum, ſive ceterorum commendatio facienda eſt ſolis orationibus fiat, ſi illi qui faciunt jam pranſi inveniuntur.* Igitur ſi jejuni inveniuntur nihil prohibet. quin etiam pomeridiano tempore celebretur, etiamſi matutinis horis jam celebratum eſſet.

Secundò S. Leo Sacrificii iteratam oblationem non novellæ conſuetudinis eſſe in Romana Eccleſia, ſed antiquæ inſtitutionis, quæ *ex forma paternæ Traditionis inſederat.*

Tertium inde conſequitur: ſcilicet non Canone, non lege aliqua Eccleſiaſtica, ſed ſola conſuetudine iſtud invectum in Eccleſiam Romanam, ſive etiam in Africanam: ubi ex arbitrio Pontificis repetitionem Sacrificii, è veſtigio ac pro re nata decerni videmus.

Quartò licentiam iſtam non extendit Leo ad quamlibet Dominicam diem, (quæ ſola myſteriis celebrandis Romæ deputabatur) ſed ad ſolenniorem feſtivitatem tantummodò, hocque ſolo caſu ac conditione, cùm populus ſolito numeroſior concurreret ad Baſilicam.

Quintò non ſemel tantùm & iterum offerri potuiſſe, ſed *toties quoties Baſilicam in qua agitur præſentia novæ plebis impleverit.*

Inde natam puto conſuetudinem bis, vel ter celebrandi in aliquot ſolennitatibus, puta in Nativitate Domini, in Paſchate, in Nativitate S. Joannis, in Natali Apoſtolorum, &c. ita ut non modò in eadem Baſilica, eodémque Altari, ſed & ab eodem Sacerdote Sacrificii repeteretur oblatio. De Paſchate tamen dubitaverim antiquitus uſurpatum, tum quia teſtem veterem non habeo, tum quia ſolennis Baptiſmi collatio, prolixæque circa baptizandos ac baptizatos cerimoniæ Miſſarum repetitioni obſtabant.

Antiquæ tamen conſuetudinis ſaltem Anglicanæ veſtigium eſſe poteſt, quod à Stephano Laugton Archiepiſcopo Cantuarienſi ſtatuitur in Concilio Oxonienſi anni 1222. Can. 6. *Ad hæc duximus ſtatuendum, diſtrictiùs inhibentes, ne Sacerdos quiſpiam Miſſarum ſolennia celebret bis in die, extra diem Natalis Domini, & Reſurrectionis Dominicæ.* Idem legitur in Conſtitutionibus Anglicanis tom.2. Coll. Angl. circiter an.1237. *vel in exequiis mortuorum, videlicet cùm corpus alicujus eodem die fuerit tumulandum.* (In Collectione Conciliorum legitur *in Eccleſia*, quod meritò in Pro-

Digitized by Google

vinciali Cantuarienſi non legitur.) *Et tunc prima Miſſa de die, poſterior verò pro defuncto celebretur.* Ita refert in Provinciali Anglicano Guillelmus Lindevvode, qui & alias cauſſas repetendi eadem die ab eodem Sacerdote Sacrificii enumerat, hiſque verſibus exhibet.

Una dies Miſſam tantùm expoſtulat unam :
Excipitur defunctus certè cum peregrino,
Infirmus, commeans, Domini Natalis,& hoſpes,
Et mulier nubens, cum tempus labitur illi.

Sextò ſequitur non matutinis tantùm horis celebrata eſſe ſacra Myſteria, etiam in Feſtis ſolennioribus, ſed etiam veſpertinis. Cùm enim horâ ferè tertiâ, ſeu ut noſtro more loquamur, horâ nonâ matutinâ Sacrificium celebrari ſolitum eſſet, prolixioréſque eſſent ritus precéſque Sacrificio immiſtæ; multoties peragi nequibant Myſteria matutino tempore, ſed ad veſpertinum uſque protrahi ſpatium, neceſſe erat. Ad quod fortè referenda mentio Miſſarum veſpertinarum, quæ habetur in Concil. Agath. Cao.30. & in Aurelianenſ.3. Can. 29. tametſi de jejuniorum diebus intelligi poſſit Niſi ſi ex neceſſitate pluries offerendi mutata fuerit hora : quod non improbabile videtur: & confirmari videtur his Leonis verbis : *Si unius tantùm Miſſa more ſervato, Sacrificium offerre non poſſint, niſi qui* PRIMA DIEI PARTE *convenerint.* Ubi vix prima illa diei pars de hora tertia ſeu nona hodierna intelligi poteſt. Quod cùm repugnare videatur conſuetudini, quam modo commemoravimus, horâ nonâ celebrandi, hoc modo conciliari poſſe mihi videtur, ſi dixerimus promiſcuis Dominicis horâ tertiâ ſeu nona celebratum eſſe : in ſolennioribus verò feſtivitatibus, de quibus hic Leoni ſermo eſt, primâ diei parte, hoc eſt ſummo mane peractum eſſe Miſſæ Sacrificium. Ratio diſcriminis hæc eſt, quod vigiliis nocturnis gaudebant iſtæ ſolennitates, quibus peractis convenientiſſimum erat, ut populus jejunio ac vigiliâ fatigatus ad proprias domos, nec niſi poſt celebrata ſumtáque Myſteria, dimitteretur. Ita fiebat ut aliis fidelium turmis Baſilicam de novo implentibus, repetendæ oblationi ſufficiens tempus haberetur. Hæc ipſa Epiſtola teſtatur perſæpè nonam horam præventam eſſe Sacrificio, cùm ſcilicet mane ipſo Dominico die, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, conſecrationis Sacerdotalis benedictio conferebatur, haud dubiè inter ſacræ oblationis Myſteria.

7. Cognoſcimus hinc ſufficientem ſancto Leoni cauſſam fuiſſe repetendi Sacrificii, populi devotionem, quam votis ſuis ac expectatione non privari, plenum pietatis atque rationis eſſe exiſtimavit.

8. Notanda hæc loquendi ratio : *In qua Agitur*, quà ſacrificium Miſſæ ſignificatur : *Agere* enim & ſacrificare idem ſunt, unde & *Actio* dicitur ipſa conſecratio in Canone : *infra Actionem* ; & *Agenda* ſæpè uſurpatur pro Miſſa. Conc. Carthag.2. dictum, Lectionarium Hieronymi nomen præferens, Regula S. Benedicti, Beda, & Capitularia Caroli Magni. Plura videſis lib.1. Cap. 3. Rerum Liturgicarum Eminentiſſimi doctiſſimique Cardinalis Bonæ, heu ! nuper Eccleſiæ militanti præmatura morte erepti, non ſine acerbiſſimo bonorum eruditorúmque omnium dolore. Sed & priorem lege hujus Epiſtolæ Synopſin, cui etſi aliam ſubrogaverimus, quia & falſa, & barbara continebat, non erit tamen incongruum eam hic exſcribere. Sic ſe habet.

De Ordinatione Presbyteri aut Diaconi, ut Sabbato ſancto celebretur, id eſt, die Dominico 1. De feſtivitatibus, ut ſi una AGENDA, *id eſt, Miſſa celebratio populo non ſufficerit, nulla ſit dubitatio iterari Sacrificium, I I.*

9. Intelligimus conſuetudinem, quam in Romana & Africana Eccleſiis uſurpari vidimus, in Alexandrina non viguiſſe tunc temporis. An poſt Leonis admonitionem recepta ſit, mihi non liquet. Antiquum in illa ritum, Romano poſthabito, obſervatum eſſe, perſuadet quod de recentioribus Græcis, Syris, aliiſque Orientalibus viri docti referunt : *Maronitæ Syri*, inquit Morinus, *conſuetudines Græcorum ut plerumque ſequuntur . . . ſemel tantùm ſingulis diebus Miſſam in Eccleſia celebrant ; nec ſine urgenti neceſſitate & Epiſcopi licentia bis in die ſuper uno & eodem Altari ſacrificant.* Hoc, puto, Morinus ex Epiſtola Abrahami Echellenſis Maronitæ, quam ad eum Romà ſcripſit anno 1654. Hunc eundem morem inviolatum ad nos uſque conſervaſſe Orientales omnes, Græcos, Moſcovitas, Æthiopes, alibi etiam aſſerit idem Morinus : atque adeò unicum in eorum Eccleſiis Altare eſſe collocatum.

J. Ioan. Morinus præf in ordi.. Syrorum Maronitarum.

10. Animadverte *offerendi* verbum etiam Laïcis attributum, quod ſexcentis exemplis probare in promtu eſſet. Et revera ab univerſa Eccleſia Sacrificium Deo offertur, etſi ab uno ſolóque Sacerdote conſecretur. Hinc in ſacra Liturgia : *Orate, Fratres, ut meum ac veſtrum Sacrificium* : &, *Omnium circumſtantium qui tibi offerunt, &c.*

11. Ex his verbis : *Quam recipere Baſilica ſimul una non poſſit* : videor mihi colligere unicam fuiſſe illic Baſilicam in qua offerretur. De Baſilicis nihil hoc loco annotamus ; quia de hujuſmodi Baſilicarum Orientalium forma ac capacitate plura & exquiſitè docta habebit aliquando Lector eruditus, in ampliſſimo Tractatu de Baſilicis autore Johanne Morino Oratorii Gallicani Presbytero, quem cum ejuſdem materiæ Epiſtola ad Allatium ab eodem ſcripta in lucem publicam edemus propediem.

5. FAMILIARITER ADMONEMUS. Tria Epiſtolarum genera diſtinguere mihi Leo noſter videtur. Primum eſt earum, quas Synodicas dicimus, è Synodo nimirùm & Synodi nomine ſcriptas ; tales ſunt Epiſtolæ 40. 41. 45. 47. & aliæ, quarum hæc inſcriptio : *Leo & ſancta Synodus, &c.* Sunt aliæ decretales, quas & Conſtituta decretalia appellat, quæ nimirum de diſciplinæ Eccleſiaſticæ capitibus ad eas Eccleſias vel Provincias ab eo dabantur, quas Metropoliticâ vel Exarchicâ autoritate regebat Urbis Epiſcopus, & ad quarum executionem delegabat aliquos ex iiſdem Provinciis Epiſcopos ; tales ſunt Epiſtolæ, ſecunda, tertia, octava, & aliæ plurimæ. Tertii generis Epiſtolæ familiares dicuntur, quæ ad aliarum Diœceſeon Epiſcopos ſcriptæ erant, vel de diſciplinæ Eccleſiaſticæ obſervantia, vel de rebus Eccleſiaſticis occurrentibus, aut Epiſcopalis neceſſitudinis ſignificandæ gratiâ. Talis eſſe mihi videtur hæc ad Dioſcorum Epiſtola, quâ *ſtudiosè &* FAMILIARITER eum admonet, quàmque *Paternam & Fraternam collationem* dicit in præfatione. Ita familiarem Torribii Aſturicenſis Epiſtolam diſcernere videtur à commonitorio, tam in præfatione quàm in capit.17. Denique Innocentii Papæ I. Epiſtola una ad quinque Africanos Epiſcopos familiaris dicitur in Codice Canonum Eccleſiæ Romanæ, & alibi, ut diſcernatur ab aliis, quibus ad Synodicas Africanorum Antiſtitum ex Synodo pariter reſcribebat. Pag. 221. Cap. 2.

6. POSSIDONIO PRESBYTERO. Epiſcopos Ordinationis nuntios nonnunquam videmus miſſos à primariis illis ſedibus : cùm nimirum eorum aliqui Romanam profectionem ambibant : aliquando Presbyteri vel minorum etiam Ordinum Clerici directi ſunt cum literis : nonnunquam utrumque omiſſum, ut de Baſilio Antiocheno queritur Leo noſter Epiſt.118. Porrò Poſſidonius Presbyter idem eſt, opinor, ac Diaconus ille, qui Romam olim Ibidem.

miſſus eſt à Cyrillo Dioſcori prædeceſſore ad Celeſtinum Papam a. 430. naſcente tum Neſtoriana hæreſi: quam ob cauſſam multoties Romam miſſum dicit Leo.

Ibidem. 7. Apostolicæ autoritatis. Ita MSS. Codd. Grim. & Victor. necnon edit. P. Caniſii, Nicolini, Crabbi, Surii, Sichardi, Merliniana Iſidori, &c. Hoc etiam modo legit Baronius: ut meritò corrigi debeant, Romana editio, & aliæ, quæ habent: *Apoſtolicæ Sedis autoritatis*, & poſtrema Conciliorum editio, quæ hanc ſubditiciam lectionem in textu habet, & aliam hanc margini inſcribit: *Apoſtolicæ Sedis autoritas tenet.* Non enim ad Apoſtolicæ Sedis autoritatem attinent hæc verba, ſed ad traditionem Apoſtolicam, ſeu ad *Conſuetudinem* Romanæ Eccleſiæ *ex forma paternæ traditionis* derivatam, ut paucis ante lineis loquitur, ſeu ut cap. 1. *ad autoritatem conſuetudinis quam ex Apoſtolica*, inquit, *novimus venire doctrina*: quam eodem loco *Apoſtolica inſtituta* appellat.

Pag. 221. **AD EPISTOLAM XII.**

Anaſtaſio Theſſalonicenſi Epiſcopo.

1. Nulla eſt Conſularis Nota huic Epiſtolæ adſcripta, cujus ope, quo anno data ſit, poſſit intelligi. Non temerè tamen hanc aſſignamus quadringenteſimo quadrageſimo quinto. Superiori quippe anno commiſſæ ſunt Anaſtaſio vices Apoſtolicæ Sedis per Illyricum aliaſque annexas Provincias, ac proinde non poteſt priùs eſſe ſcripta. Quæ enim acta ſunt & præſumta à Theſſalonicenſi Epiſcopo ex Vicaria illa autoritate Leonis, adversùs Atticum veteris Epiri Metropolitanum; Ipſius Attici comprovincialiúmque ejus Romam uſque proficiſcentium iter diuturnum; cauſſæ illorum omnium ventilatio in Romano judicio habita; unius ſaltem anni ſpatium conſumſere, ut ante medium ſequentis anni ſcribi non potuerit Epiſtola, quod inſuper confirmant hæc Leonis verba, cap. 1. *Abundant enim apud te*, inquit, *monitorum ſcripta noſtrorum, quibus te de omnium actionum temperantia frequenter inſtruximus*, &c. Scriptam autem eſſe ante quadringenteſimum quadrageſimum ſextum ex Epiſtola ſequenti, quæ die 6. Januarii data eſt, certò eruere mihi videor. Primùm enim, totum illud diſſidium Anaſtaſii cum provinciarum illarum Metropolitanis contigiſſe probabile eſt occaſione Vicariatûs à Leone dati, & intra illud biennium, quod interceſſit à prima Leonis ad illos Epiſtola uſque ad eorumdem conſenſum, quem indicat Epiſtola poſterior; nec tantæ dilationis cauſſa alia apparet, quàm idem diſſidium; quo compoſito manus dedere. Plura revera habet poſterior ſeu 13. Epiſtola, quæ pacem & concordiam non multò ante reſartam indicant. 3. Cùm Capite 2. ejuſdem monet Metropolitanos ne ſe Conciliis denegent ab Anaſtaſio indicendis, hæc addit: *Maximè cùm moderatio noſtra providerit, ut non frequens, neque pro levibus cauſſis conveniendi neceſſitas indicatur, & binos tantùmve Epiſcopos de ſingulis Provinciis adeſſe ſufficiat: ut leve fiat paucis, quod multis eſſet oneroſum*: Quibus verbis quis non videat indicari à Leone Caput 10. hujus duodecimæ Epiſtolæ, in qua Leo hæc verba habet: *In evocandis autem ad te Epiſcopis moderatiſſimum te eſſe volumus: ne per majoris diligentiæ ſpeciem fraternis videaris gloriari injuriis. Unde ſi cauſſa major aliqua extiterit, ob quam neceſſarium ſit fraternum advocare conventum binos de ſingulis Provinciis Epiſcopos ... ad fraternitatem tuam venire ſufficiat*, &c.

4. Quod ſancit Leo hujus Epiſt. Cap. 5. *Ut nullus invitis & non petentibus ordinetur, nec ſine Cleri plebiſque conſenſu*; decretum eſt propter Ordinationem Epiſcopi *Theſpienſibus invitis & repugnantibus conſecrati*, de quo retulerat Anaſtaſius, ut ex poſterioris ſeu 13. Epiſtolæ Cap. 3. habetur. 5. De alieno Clerico, invito Epiſcopo ipſius, non ſuſcipiendo utraque ſtatuit: hæc Cap. 9. ſequens Cap. 4. 6. Denique hanc ad Anaſtaſium Epiſtolam vel eodem die vel paulò ante ſcriptam deſignat Leo in calce ſubſequentis: *Pleniùs verò*, inquit, *obſervari debent, quæ caveri ad ipſum fratrem & Coepiſcopum fratrem noſtrum Anaſtaſium ſcripſimus, eaque in veſtram notitiam literis ipſius volumus pervenire.* Hæc de anno datæ Epiſtolæ. Ceterùm ſubit mirari in diſſidio quod anno 517. inter Theſſalonicenſem & Nicopolitanum Epiſcopos ortum eſt, præſentis Epiſtolæ mentionem factam non fuiſſe, cùm Theſſalonicenſis Eccleſiæ juribus lucis affunderet plurimum.

2. Autoritate. Ita plerique Codices ac etiam Dionyſius Exiguus & Iſidori Cod. MS. Corbeienſis tamen, Victorinus, Thuaneus unus, & Trecopithœanus, & edit. ad marginem, habent *Sede.* Nullum in ſenſu diſcrimen. Pag. 221. Præfat.

3. A nobis. Ita Codices Thuanei quinque, Corbeienſis, Cantabrigenſis, Trecopithœanus, Iſidor. MSS. & Dionyſius Exiguus, pro quo aliàs legebatur, *Ab Apoſtolica Sede.* Pag. ead. Cap. 1.

4. Sed ab his qui quæ, &c. Hunc locum reſtituimus ex Dionyſ. & Creſconio & MSS. Cod. Corbeienſi, Cantabrigenſi, Trecopithœano, & Thuaneis quinque; veterem tamen lectionem exhibemus: *Sed qui quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti, facilè ab hac lege diſcernuntur, & dum dominari magis quàm conſulere ſubditis quærunt, placet honor, inflat ſuperbia*, &c. quis hæc intelligat? Pag. 222.

5. Metropolitanus. Crab. Nicol. Caniſius, Sichardus, Surius legunt *Nicopolitanus*, certum eſt, vel ex ſubſcriptionibus Calchedonenſis Concilii Nicopolitanum Epiſcopum reapſe veteris Epiri Metropolitanum fuiſſe; & ex contentione quæ inter Nicopolis Antiſtitem, & Theſſalonicæ Epiſcopum orta eſt temporibus Hormiſdæ PP. apparet illum Epiri Metropolitanum avidè arripuiſſe occaſionem ſe ſe à poteſtate Theſſalonicenſis eximendi, quam ex Acaciano ſchiſmate, cui adhærebat Theſſalonicenſis tunc Antiſtes, nactus fuerat: quod etiam ante S. Leonis tempora tentatum erat, ut teſtantur Epiſtolæ Bonifacii Papæ ad Rufum & ad Epiſcopos Illyricianos apud *Holſtenium*, vel Tom 4. Concil. Labbei p. 1702. ex quibus colligitur plurimos illarum regionum Epiſcopos ſtatutis Sedis Romanæ pro Vicariatu Theſſalonicenſi emiſſis non acquieviſſe, ægréque admodum paſſos eſſe Theſſalonicenſi Epiſcopo ſe ſubjici. Unde ſuſpicor totam illam controverſiam, quæ hac Epiſtola ventilatur, inde natam eſſe, quod Atticus Synodo Theſſalonicæ ab Anaſtaſio indictæ præſentem ſe ſiſtere ſeu diſtuliſſet, ſeu renuiſſet, excuſationem infirmitatis, ut querebatur Anaſtaſius, obtendens. Pag. ead.

Hoc enim inter cetera privilegium erat Theſſalonicenſis Epiſcopi, velut Sedis Apoſtolicæ per illas regiones vice fungentis. *Ut* (verba ſunt Innocentii ad Rufum) *cum aliqua Eccleſiaſtica ratio vel in tua, vel in memoratis Provinciis agitanda cognoſcendáque fuerit, quos velis Epiſcoporum ſocios quibuſcumque de Eccleſiis aſſumas tecum; quorum & fide, & moderatione quicquid neceſſitas cauſſave flagitaverit, optimus dirigas arbiter & præcipuus, quippe à nobis lectus, & finias interceſſor.* *Apud Holſten. p. 50.*

Huic præſertim ordinationi ſæpè reſtiterunt; ita ut Sixtus & Leo hoc imprimis ſolicitiùs commendare

dare

Digitized by Google

dare coacti ſint, ut evocatus ad Synodum Metropolitanorum nemo venire contemneret, nec congregationi ſanctæ, ad quam feſtinare debebat, ſe denegaret. Vide Stephani Baluzii Appendicem ad librum 15. Petri de Marca. Lege & Epiſtolam Sixti Papæ in Collectione Romana Holſtenii, vel tom. 4. recentioris editionis Conciliorum: & ſequentem Epiſtolam Leonis Cap. 2. quam cum hujus Cap. primo, ſi contuleris, judicabis eam fuiſſe, quam diximus Epiſtolæ occaſionem Attici que cauſſam.

Ibidem. 6. Aostrictione. Ita edit. Merlini, Crabbi, Nicolini, Surii & MS. Cod. Victor. in aliis plerumque leg. *afflictione*: quæ minus convenit. Vox iſta antiquis familiaris, & eâ Leo ipſe non ſemel utitur.

Pag. 122. lin. 1. 7. In exhibitione insontis Antistitis. *Exhibere* in jure civili, eſt præſentiam corporis præbere: unde & exhibitio eſt alicujus, ut ita dicam, præſentatio; de qua in C. lib. 9. tit. 3. *De exhibendis & tranſmittendis reis.* Rectè Leo noſter objurgat Anaſtaſium quod exhiberi fecerit *inſontem Antiſtitem & nullo vel falſo inſimulatum crimine*: in eodem enim tit. 3. Edictum eſt Imp. Grat. Valent. & Theodoſ. Aug. quo jubent *ex longinquo ſi quis eſt acciendus, non priùs inſimulanti, id eſt, accuſatori accommodetur aſſenſus, quàm ſolenni lege ſe vinxerit, & in pœnam reciproci ſtylo trepidante recaverit.* Adierat igitur, id eſt, per libellum convenerat Anaſtaſius Præfectum Illyrici, ut Atticum literis tractoriis ad Synodum parêre renuentem, exhibendum pronuntiaret: *Neminem enim exhibendum eſſe in judicio* præcipiunt Imperat. Valent. Theodoſ. & Arcad. *niſi de cujus exhibitione judex pronuntiaverit.* Præfectus Theſſalonicâ Nicopolim *Executionem*, ut Leo vocat, *terribilem*; id eſt Executorum publicorum turmam ſeu Miniſtrorum quorum Officii eſt, mandata & ſententias ad effectum perducere. L. *Executorem* C. *De Executoribus* Tit. 61. *Qua executio*, inquit Leo, *omnia ſibi Officia publica ad effectum præceptionis*, Præfecti videlicet, *adjungeret.* Officia publica dicit Officiales ipſos & Miniſtros Magiſtratuum ac Præſidum, quorum plures eodem Tit. 61. nominantur; Compulſor, exactor, admonitor, portitor præcepti, Agens in rebus, vel Palatinus, vel apparitores illuſtrium poteſtatum, &c. Horum miniſterio Atticus *à ſacris Eccleſiæ adytis* extractus dicitur, vel quod relictâ Eccleſiâ ſuâ Theſſalonicam ſtatim proficiſci coactus ſit Prætoriana præceptione, vel etiam quod violenta manu extractus è ſacrario, in quo ab Executoribus inventus erat. *Cui non ob moleſtiam ægritudinis, non ob ſævitiam hyemis darentur induciæ*: Has rationes particulares communi legi ſubjungit. Nam Grat. Valent. & Theodoſ. Imp. in C. lib. 9. tit. 3. de exhibendis, *ſpatium ſufficientium dierum, non minùs tamen triginta* tribui jubet exhibendis. Patet ex his & quam disertè injuriam Attico illatam deſcribat Leo noſter, & quàm propriis atque ex ipſo jure deſumtis vocabulis utatur; adire præfecturam, exhibitio, executio, Officia publica, inſimulatus, induciæ, civilia, &c. quæ tyronorum gratia annotare operæ pretium duxi.

Pag. ead. 8. Civilia. *Civile*, apud Juriſperitos, *Prætorio* opponitur. Unde forſan S. Leo hac voce à foro aſſumta innuit, non ſe Præfecturæ Poteſtatem, quemadmodum fecerat Anaſtaſius, aditurum, ſed ex propria ſedis ſuæ autoritate acturum fuiſſe & reſponſurum. *Civilia* quoque ea verba dicuntur in jure, quæ legitima & imperativa: Papin. in D. l. 7. & Paſſim *Civile* pro juſto, æquo, legitimo accipi ſolet: quo ſenſu & à Leone acceptum puto. E diverſo *incivile* dicitur, inhoneſtum, illicitum, iniquum & contra juris ordinem. *Briſſonius.*

9. Aut qui unam quidem habeat vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Caveant qui prioribus editionibus utuntur, ne in errorem incurrant, quem mendoſa hæc Romanæ editionis aliarúmque poſteriorum lectio præſe fert: *Aut qui vel unam quidem habeat, vel habuerit, ſed nec qui ſibi viduam copularit*: nonquam enim Eccleſia removit ab Eccleſiaſticis Officiis unius uxoris viros, ſive adhuc viventis, ſive jam mortuæ; juxtà Apoſtoli doctrinam. Neceſſaria ergo imprimis erat correctio, quam nobis Collectiones Dionyſii & Creſconii, edit. Surii, Nicolini, Merlini & MSS. Codd. Corb. Cantabrig. Victor. Thuan. & Trecopith. ſuppeditarunt. Pag. 123. Cap. 3.

10. Clericorum. Strictiùs uſurpat Clerici nomen pro iis, qui majoribus Ordinibus erant initiati. Lectores enim, qui inferioris Ordinis Clerici plerumque nominantur, uxores ducere & filios procreare poterant, ut expreſsè ait ipſe Leo Ep. 2. ad Ruſticum Narbonenſem Cap. 3. Pag. ead. Cap. 4.

11. Nec Subdiaconis connubium carnale conceditur. Hæc diſciplina, cujus teſtis & aſſertor eſt S. Leo tam hîc quàm in Epiſt. 2. ad Ruſticum Narbonenſem C. 3. ſi cum ſuperiorum poſteriorúmque temporum uſu conferatur non leves patitur difficultates: Tam enim certò & indubitanter de continentiæ præcepto quaſi paſſim & ubique Subdiaconis præſcripto loquitur, ut ex eo argumentum à minori (ut aiunt) ad majus eliciat pro aſſerenda lege continentiæ ſuperioribus gradibus indicta, cùm tamen Gregorii Magni tempore, qui centum & quinquaginta poſt Leonem annis vivebat, nondum lex illa plenè obtinuiſſet, ſaltem in Siciliæ Provincia ad Romani Epiſcopi Synodum ſeu ordinationem pertinente; licet obſervaretur Romæ: *Ante triennium*, inquit, *Subdiaconi omnium Eccleſiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ Eccleſiæ nullatenus ſuis uxoribus miſcerentur: quod mihi durum atque incompetens videtur, ut qui uſum ejuſdem continentiæ non invenit, neque caſtitatem ante promiſit, compellatur à ſua uxore ſeparari, &c.* Quod durum tunc videbatur Gregorio, tale eidem non eſt viſum, cum ſcribebat Leoni Epiſcopo Catanenſi: ibi enim prohibet *ne Subdiaconi cum ſuis uxoribus miſcendi ſe licentiâ potiantur, ſed ad ſimilitudinem Sedis Apoſtolicæ abſtineant.* Cùm ergo in Provinciis à Romana urbe non multùm diſſitis iſta continentiæ lex nondum vigeret Gregorii I. ætate, miror quòd ex Subdiaconorum continentia, ut ubique introducta ſuo tempore arguat S. Leo. Fatendum interim (quod recentiorum Græcorum ignorantiam corruptelamque prodit) antiquiorum Græcorum Eccleſiam præveniſſe Latinam in imponenda Subdiaconis continentiæ neceſſitate ac cœlibatu. Teſtis eſt enim Epiphanius, qui vix ſæculi quinti initium attigit, quod ſacroſancta Dei Eccleſia, eum qui adhuc in matrimonio degit ac liberis dat operam, tametſi unius ſit uxoris vir, nequaquam tamen ad Diaconi, Preſbyteri, Epiſcopi, aut Hypodiaconi Ordinem admittit, ſed eum dumtaxat, qui ab unius uxoris conſuetudine ſe ſe continuerit, aut eâ ſit orbatus, quod in illis locis præcipuè fit, ubi Eccleſiaſtici Canones accuratè ſervantur. Quódque nonnullis in locis Preſbyteri, Diaconi, & Hypodiaconi liberos ſuſcipiant, id contra Canones fieri aſſerit, ſeu propter neceſſitatem, ſeu propter hominum ignaviam. Loca Epiphanii ſunt lib. 2. adverſ. hæreſes, contra Catharos hæreſi 39. vel 59. & lib. 3. Expoſit. fidei Cathol. num. 21. Qui porrò ſint Canones, quos Epiphanius commemorat, ignoramus. Dicendum autem, vel ipſum conſuetudinem ab omnibus Eccleſiis receptam, ipſoque uſu vim

Ibidem. Lib. 1. Regiſtr. Ep. 42. Lib. Ep. 34.

Canonis obtinentem intelligere, vel Canones illos periiſſe, & à Græcis oblivione damnatos. Illorum tamen veſtigium nonnullum deprehendimus in Can. 14. Concil. Calchedonenſis.

Pag. ead. Cap. 5.

13. Cleri plebiſque conſensus postulavit. Vide S. Cypriani Epiſtolam 68. ad Cler. & pleb. Emeritæ in Hiſpania, ubi aſſerit *poteſtatem vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recuſandi*, quam Canones paſſim Conciliorum, Pontificúmque decreta plebi tribuunt, & *ut Sacerdos plebe præſente ſub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac teſtimonio comprobetur, de divina autoritate & traditione, & Apoſtolica obſervatione deſcendere*: Nec tamen creari à plebe Sacerdotes putandi ſunt: *Electio enim Epiſcopi*, ut ſcribit Epiſcopalis Ordinis vindex ſtrenuus, *non eſt Epiſcopi creatio, ſed creationis inchoatio*. Obvia ſunt omnibus plura alia Celeſtini, Leonis, aliorúmque Pontificum de Cleri plebiſque conſenſu teſtimonia & decreta, quibus recenſendis abſtinemus.

Pag. 223. Cap. 6.

14. Ejusdem Ecclesiæ. Ab hac lege diſcedere majoribus Sedibus ſemper licitum fuit. De Romana plurimis exemplis conſtat. De Carthaginenſi teſtatur Aurelius in Conc. Carthag. Cap. 55. Codic. Can. Eccl. Afr. in quo & Numidius Epiſcopus hæc ait: *Fuit ſemper hæc licentia huic ſedi, ut unde vellet, & de cujus nomine fuiſſet conventus pro deſiderio cujuſque Eccleſiæ ordinaret Epiſcopum*. Eamdem quoque prærogativam ſibi aſſumſiſſe videtur in Galliis noſtris Arelatenſis Epiſcopus, qui majores ſedes per omnia æmulabatur. Multi enim ex Lirinenſi Monaſterio, quod Forojulienſis Epiſcopi ditioni ſubjectum erat, vel ex aliis Monaſteriis in aliis provinciis Epiſcopi conſtituti ſunt, ut Honoratus & Hilarius ad Arelatenſem, Fauſtus ad Regienſem, Honoratus alter Hilarii Arelatenſis diſcipulus ad Maſſilienſem, Ruſticus ad Narbonenſem: quod Celeſtinus PP. moleſtè tuliſſe mihi videtur, quem ſcribentem ad Epiſcopos per Viennenſem & Narbonenſem provincias conſtitutos ad Lirinenſe Monaſterium oculos convertiſſe exiſtimo: *Alter in alterius provincia nihil præſumat, nec emeritis in ſuis Eccleſiis Clericis peregrini & Extranei, & qui ante ignorati ſunt ad excluſionem eorum, qui benè de ſuorum civium merentur teſtimonio, præponantur: ne novum quoddam, de quo Epiſcopi fiant, inſtitutum videatur eſſe Collegium*. Ubi etiam vide quamobrem ex ejuſdem Eccleſiæ ſinu Clericos aſſumi ad ordines ſacros ſtatuunt ſacri Canones.

Ibidem.

14. Vel de Diaconis. Plerúmque Diaconos, atque inter Diaconos primum, magis quàm Preſbyteros in locum decedentium Pontificum eligere conſueverant, quia apud Archidiaconum *diſpenſationem totius cauſſæ & curæ Eccleſiaſticæ* deponere mos erat, ut hæc ſancti Leonis verba Epiſt. 84. declarant; qui proinde Pontificio oneri ferendo magis quàm quiſquam alius idoneus erat. Exemplum habemus (ne extra Leonis tempora excurramus) in Hilaro Diacono, qui Leoni ſucceſſit, & in Leone qui Sixto ſuffectus eſt. Sixtus tamen Preſbyter erat, cùm electus eſt in Pontificem: ut vel nunquam invaluiſſe, vel tunc in deſuetudinem abiiſſe oporteat morem illum Eccleſiæ Romanæ, cujus teſtis eſt Photius CP. lib. 1. Cod. 182. poſt Eulogium Alexandrinum Antiſtitem: *Eulogius*, inquit, *Archiepiſcopus Alexandrinus lib. contra Novatum de adminiſtratione Eccleſiaſtica, ſeu poteſtate Eccleſiæ in recipiendis lapſis* (*Græcè περὶ οἰκονομίας*) *refert Novatum, Cornelio Pontifice, Romanæ eſſe Eccleſiæ Archidiaconum creatum, ad quem ipſum Pontificium, pro ejus temporis more, decedente è vita Pontifice deferebatur. Archidiaconum enim ſuccedere ſummo Pontifici ſtatutum erat. Verùm hunc*, ait Eulogius, *ſuperbiâ laborantem Cornelius, & in ſuam mortem imminentem cùm cognoviſſet, Presbyterum ordinat, omnes ſic illi ad ſupremam Cathedram perveniendi ſpes præcidens*.

Ibidem. Cap. 7.

15. Sancti Patres. Nicænos intelligit, qui Canon. v. unum Concilium ante Quadrageſimam Paſchæ, alterum circa tempus Autumni celebrandum eſſe ſtatuunt. In quo quidem majores etiam cauſſas diſcuti ac finiri poſſe ſatis indicat ſanctus Leo, ſi inter hujuſmodi cauſſas Epiſcoporum depoſitiones numerari placet, quandoquidem Epiſcopos de majoribus criminibus poſtulatos, quos convictos depoſitio manebat, illic judicari ſtatuit, nec ad ſuam cognitionem transferri, ſi Theſſalonicenſis Epiſcopi ſopita fuerit cauſſa judicio: quanto minùs ergo Orientalium cauſſæ, quæ pari ac Theſſalonicenſis Vicariatus jure ad Occidentalem Patriarcham non pertinebant.

Pag. ead. Cap. 8.

16. Si quis Episcopus, &c. Duo hîc notanda veniunt: unum eſt, non omnem Epiſcoporum ad alias ſedes tranſlationem à Leone noſtro damnari, ſed eas ſolummodò, quæ ex ambitu vel avaritiâ fiunt. Procli enim CP. ex Cizyci Epiſcopo creati migrationem approbavit Celeſtinus Leonis prædeceſſor literis anteà ſcriptis Cyrillo Alexandr. Johanni Antiocheno & Rufo Theſſalonicenſi: ex Socrate lib. 7. cap. 40.

Alterum, longè graviorem pœnam contra Epiſcopos ſedem cupiditatis ſolùm explendæ cauſſa mutantes à ſancto Leone decerni, dum illos utrâque Cathedrâ privari jubet, quàm quæ à ſanctis Patribus decreta fuerat ante ipſum. Synodus enim Nicæna Can. 15. vult tantùm, *ut ſi quis tale quid agere tentaverit, hoc factum prorſus in irritum mittatur, & reſtituatur Eccleſiæ, cui fuit Epiſcopus*. Calchedon. Concil. poſt hanc Epiſtolam ſcriptam habitum, hoc ſancti Leonis decretum reformaſſe videtur, cum Can. 5. decrevit: *De his, qui transmigrant de civitate in civitatem, Epiſcopis aut Clericis, placuit, ut Canones, qui de hac re à ſanctis Patribus ſtatuti ſunt habeant propriam firmitatem*. Quamobrem cum Hilarus Leonis ſucceſſor Epiſt. 1. ad Epiſcopos Tarraconenſis provinciæ de Irenæo quodam Epiſcopo ab Eccleſia ſua ad Barcinonenſem tranſlato quereretur, non utraque eum ſpoliari, juxta Leonis decretum, ſed ad primam remitti jubet, juxta ſtatutum Nicænum. Quamquam & Leonis ſeveritas adſtipulatores habeat Sardicenſes Patres, qui Can. 1. & 2. Laïca etiam communione privari jubent Epiſcopos, qui de ſua civitate in aliam tranſierint; atque hoc etiam in exitu ſeu morte, ſi ad occultandum ſuum ambitum literas aut ſuffragia populorum pecuniâ redemerint.

Pag. ead. Cap. 9.

17. Alienum Clericum, &c. Eandem ferè exceptionem, quam majoribus Eccleſiis tribui ſupra notavimus, ut eis liceret ex quacumque Eccleſia Epiſcopum ſumere, hic quoque intellige. De Conſtantinopolitana & Carthaginenſi teſtantur Balſamo ad Can. 17. Concilii ſexti & ad Nomocan. Photii. tit. 1. cap. 26.

Pag. 225. Cap. 11.

18. Quibus et si dignitas communis, non est tamen ordo generalis. Hic locus ad depreſſionem Epiſcoporum olim depravatus fuit; ita enim hactenus in editis Codd. legebatur: *Quibus etſi dignitas non ſit communis, eſt tamen ordo generalis*. Secundùm hanc enim mendoſam lectionem intra generalem Clericorum ordinem Epiſcopos agnoſcit, ſed non ejuſdem omnes dignitatis conſortes, contra unanimem ſanctorum Patrum ſententiam, quibus, ut verbis utar Cypriani, *Epiſcopatus unus eſt atque indiviſus Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur. Apud nos enim*, inquit ſanctus Hieronymus Epiſt. 54. *Apoſtolorum locum Epiſcopi*

Epiſt. 52. ſeu lib. de unitate Eccl. Cath.

Digitized by Google

tenent. Omnes, ſcribit idem Epiſt. 85. ad Evagrium, *Apoſtolorum ſucceſſores ſunt; Romanus Petri; Ce-* *Cyp. lib. de unitate Eccl.* *teri Epiſcopi aliorum Apoſtolorum.* Porrò *hoc erant ceteri Apoſtoli quod fuit Petrus, pari conſortio* *Hier. l. 1. contra Pelag.* *præditi & honoris & poteſtatis. Cuncti*, ait Hieronymus, *claves regni cœlorum accipiunt, & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidatur.* Quod & autor noſter hîc agnoſcit, cùm in omnibus, *& ſimilitudinem honoris, & paritatem electionis* confitetur. Vide & Gelaſium Papam ſuprà laudatum ad Epiſt. 10. Igitur Epiſcoporum omnium *dignitas communis: non eſt tamen ordo generalis*; quia omnium caput *Cypr. lib. de unit. Eccl. Cat.* Petrus, *& unitatis originem ab uno* (Petro) *incipientem ſua autoritate* (Chriſtus) *diſpoſuit*; & ut hoc ipſo loco loquitur ſanctus Leo, *uni datum eſt, ut ceteris præmineret.* Quod egregio ſancti Auguſtini teſtimonio illuſtrare juvat ex cap. 1. libri 1. contra Epiſtolas Pelagianorum ad Bonifacium PP. quem ſic alloquitur: *Cum communis ſit omnibus nobis, qui fungimur Epiſcopatûs officio (quamvis ipſe in eo præmineas celſiore faſtigio) ſpecula paſtoralis, facio quod poſſum pro mei particula muneris.* Malè in vulg. leg. *ſpecula* pro *ſpecula*; quod mendum cum prava interpunctione conjunctum perturbat ſenſum hujus loci, autoriſque mentem obſcurat. Leonem emendamus ex fide MSS. Codd. Corbeienſis, Trecopithœani, & quatuor Thuan. quibus clarius aliquid, & cavillationi minùs obvium habent Cod. Victor. MS. & edit. Surii, Merlini & Nicolini, cùm ſic legunt, *Quibus cùm dignitas ſit communis, non eſt tamen ordo generalis.* Antiquam nihilominùs fatemur hujus loci depravationem: Hincmarus enim Remenſis in 32. Opuſculo Capitulorum 55. ad Hincmarum Laudunenſem, eodem modo legit, capite ſcilicet 13. cujus etiam titulus hoc mendo nititur: *Cap. 13. Quod ſi ordo generalis eſt omnibus Epiſcopis, non tamen communis eſt dignitas omnibus.* Deinde Leonis verba in ipſo contextu capitis refert. Ab altiore adhuc fonte hauſtus error eſt, nempe à Dionyſio Exiguo, qui eandem, quam rejicimus, lectionem exhibet. Ex illa porrò Dionyſii Collectione accipit Hincmarus quicquid decretorum Pontificiorum allegat: quod & de hac ipſa Epiſtola liquet ex Opuſc. 45. de Tranſlationibus cap. 14. ut mirum non ſit parem in utroque errorem reperiri: ideóque pro unico teſte uterque habendus eſt. Magna quidem Dionyſii autoritas, ſi conſtaret talem eſſe miſſam in Gallias ejus Collectionem, qualem eam ipſe concinnavit: at contrà certum ex inſpectione omnium Codicum MSS. quibus abundant Bibliothecæ Gallicanæ, prima omnium exemplaria Dionyſiani Codicis, quæ huc advecta ſunt, pluribus aucta, interpolata, ac vitiata fuiſſe, ſuprà pag. 409. probavimus. Unum in præſenti aſſeram, in Collectione Epiſtolarum ſancti Leonis, quæ ad calcem jacet Codicis Romani Dionyſiano antiquioris lectionem noſtram haberi: hoc de Thuaneo MS. Codice ſpondeo; de Oxonienſi, cujus hanc partem, videre non contigit, idem opinandum.

19. Ne omnes sibi omnia vindicarent. Ad unitatem conſpirant varii diſtinctique Sacerdotum gradus in Eccleſia: *Hier. l. 1. cont. Pel.* *Propterea enim inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto ſchiſmatis tolleretur occaſio*, ait Hieronymus. Quem tranſcripſit Gelaſius PP. in Tractatu ad Græcos in Sirmondi Appendice Cod. Theod. pag. 184. Iterum *de illa forma, Epiſcoporum quoque*, inquit ſanctus Leo, *eſt orta diſtinctio, ne omnes ſibi omnia vindicarent.* Denique, *Hier. in cap. 1. Epiſt. ad Titum.* *olim idem erat Presbyter qui & Epiſcopus*, (verba ſunt Hieronymi) *& antequam diaboli inſtinctu ſtudia in Eccleſia fierent .... communi Presbyterorum Conſilio Eccleſiæ gubernabantur.* Non quòd pares tunc fuerint Epiſcopi & Presbyteri: ſed quia nullus Presbyter conſtituebatur, qui ſacerdotio pleno & perfecto, quale eſt in Epiſcopis, non ſimul ornaretur; iſque tunc Presbyteri nomine, *quod ætatis eſt*, magis gaudebat, quam Epiſcopi, *quod nomen eſt dignitatis.* *In Ep. 83. ad Ocean. & Ep. 24. ad Evagr.*

AD EPISTOLAM XIII.

Epiſcopis Metropolitanis Achaiæ.

PRæſentem Epiſtolam reſtituit nobis Romana Lucæ Holſtenii Collectio. *Pag. 224.* Ex illa cùm intelligamus ſeriùs reſcriptum fuiſſe ad ſanctum Leonem à Metropolitanis Illyricianis (totum enim biennium interceſſerat) diſcimus pariter non paucos ex illis reſtitiſſe, nec ſe niſi ægrè ſubmiſiſſe poteſtati, quam Anaſtaſio Pontifex & confirmaverat & auctiorem fecerat non mediocribus incrementis. Contra Petrum Corinthi ſeu Achaiæ Metropolitanum ejúſque illicitas Ordinationes, conſpicit Lucas Holſtenius: eum certè tangit Epiſtolæ Caput 3. Senecionem fuiſſe Epiſcopum Scodienſem & Lucam, Dyrrachii; Vigilantium Lariſſæ aſſerit idem vir clariſſimus. Suſpicatur inſuper pro *Antiocho* legendum eſſe *Attico*, qui fuit Epiri veteris Metropolita Nicopolitanus; de quo Epiſt. 12. cap. 1.

1. Majores inter episcopos caussæ. *Cap. 2.* Ejuſmodi cauſſas non ad ſe trahit Romæ judicandas; ſed ad Anaſtaſium vult referri: non tamen omnes; ſed *quæ in provinciis* eidem ſubjectis nequeant terminari. Eas denique non tam ab eo tanquam judice diſcuti finirique mandat, quàm ab eodem, *ut arbitro, ſub divini timore judicii componi cupit.* Eadem ferè habentur in Epiſtola 4. ad Anaſtaſium, & 5. ad eoſdem Metropolitanos, quæ ſupra editæ ſunt ex Holſtenio: niſi quòd aliquid minùs ſibi aſſumere mihi videtur in hac, quàm in præcedentibus Epiſtolis. Et in Epiſt. 12. ſup. quam eidem Anaſtaſio ſcripſit in cauſſa Attici veteris Epiri Metropolitani, non ait illi neceſſarium, *ſed liberum fuiſſe majora negotia & difficiliores cauſſarum exitus ſub ejuſdem ſententiæ expectatione ſuſpendere.* Unde & illud elicimus Majorum cauſſarum judicia, ad majores ſedes non ex defectu poteſtatis in Metropoliticis Epiſcopis, ſed ex difficultate incurrentium quæſtionum, quæ dum ſæpiùs & à pluribus examinantur, tandem ex ſapientiorum conſilio componuntur. Et reverâ ſaltem aliquas illarum ad conſultationem, magis quàm ad judicium, evocat ſanctus Leo: ut ex his verbis Epiſtolæ prioris ſeu 4. ad Anaſtaſium cap. 5. fit manifeſtum: *Si qua*, inquit, *cauſſa major evenerit, quæ à tua fraternitate illic præſidente non potuerit definiri, relatio tua miſſa nos conſulat: ut revelante Domino, cujus miſericordia profitemur eſſe quod poſſumus, quod ipſe nobis aſpiraverit reſcribamus.*

2. Invitati fratres in caussis maximis, &c. *Pag. 224. Cap. 2.* Hinc quoque diſce cauſſas majores maximaſque, quæ in provinciis terminari nequibant, non è ſolius Exarchi nutu pependiſſe, ſed eaſdem in Concilio Epiſcoporum è diverſis provinciis evocatorum diſcuſſas finitaſque fuiſſe.

3. Quoniam hoc et canonum definivit autoritas et ipsa servandæ unitatis ratio. *Ibidem. Cap. 4.* Canon ſcilicet Nicænus 16. Sardicenſes 18. & 19. Imò & ad Carthaginenſis I. Can. 5. reſpicere mihi videtur ſanctus Leo, non minùs quàm ad illos: unitatis enim ſervandæ ratio, quam commemorat, & conſenſus ſcripto traditi mentio, nec ad Nicænum, nec ad Sardicenſe pertinent. Nicænum enim neutrum continet: Sardicenſe de unitatis ratione habet nonnihil; ſed

Digitized by Google

Carthaginenſe utrumque diſertis verbis expreſſum habet hoc modo : *Privatus Epiſcopus Vigeſelitanus dixit : Suggero ſanctitati veſtræ , ut ſtatuatis , non licere Clericum alienum ab aliquo ſuſcipi ſine literis Epiſcopi ſui , neque apud ſe retinere nec Laicum uſurpare ſibi de plebe aliena , ut eum ordinet ſine conſcientia ejus Epiſcopi, de cujus plebe eſt. Gratus Epiſcopus dixit : Hæc obſervantia pacem cuſtodit : nam & memini in ſanctiſſimo Concilio Sardicenſi ſtatutum , ut nemo alterius plebis hominem uſurpet : ſed ſi fortè erit neceſſarius , petat à collega ſuo , & per conſenſum habeat.* Vide & ſuperiorem Epiſtolam 12. ſancti Leonis ad Anaſtaſium in cauſſa Attici , cap. 9.

Mirantur porrò nonnulli , quòd Gratus Sardicenſem potius quàm Nicænam Synodum in confirmationem ſententiæ Privati adduxerit , magnúmque inde ſuffragium arceſſunt illi Synodo. Verùm non eſt quòd tanti hoc faciant , nec ullum latet hîc myſterium: ſcilicet Gratus ininterloquendo audiens Privatum contra alienorum Clericorum ſubreptionem , hoc primum allegavit , quod magis memoriæ inſederat. Sardicenſis autem potiùs quàm Nicænæ Synodi meminit , quia & illa recentior, & illius pars ipſe fuerat cum plurimis Africanæ diœceſis Epiſcopis : hæc enim eſt hominum indoles , ut ea potius in medium proferant, quæ ipſis vel teſtibus vel ſuffragantibus vel actoribus contigêre, quàm quæ ex aliorum relatione perceperunt ; ob id etiam quod pacis & concordiæ ratio , cujus mentionem fecerat , in Sardicenſi Concilio fuerat prolata , non item in Nicæno. Denique hoc ad conciliandam Sardicenſibus Canonibus autoritatem , eorúmque uſum in Africa comprobandum, infirmum eſſe inde patet, quod nec proferuntur ipſa Canonum verba, nec ab aliis laudantur , nec citantur niſi ex recenti fortè rerum illîc actarum memoria , non verò ex Archivis Eccleſiæ Carthaginenſis , in quibus aſſervata non fuiſſe , tum hæc, tum Africanorum Patrum ſub Aurelio congregatorum Epiſtola ad Celeſtinum P. R. abundè teſtantur.

Pag. 235.

AD EPISTOLAM XIV.

Januario Aquileienſi Epiſcopo.

AD JANUARIUM. Editi Codices habent *Julianum* , quibus repugnant Dionyſ. Exiguus , Creſc. Hincmarus MSS. Cod. Barb. 1. Thuani quinque , Cantabrig. & Victorin. qui legunt , Januarium , quod etiam ad marginem edit. legitur. Conferenda hæc Epiſtola cum 7 quæ eſt ad Septimium, cum Notis de ejus ſuppoſitione.

Pag. 447 2. SI TAMEN ITERATA TINCTIONE NON FUERINT MACULATI. Hanc exceptionem addit fortè attendens Canones Africanos , cujus 27. Collectionis Africanæ ita legitur : *Neque permittendum ut rebaptizati ad Clericatus gradum promoveantur.* Vide & Felic. 3. P. R. in Synod. Romana An. D. 487. tam inter Acta Concilii , quàm in Epiſtola Synodicâ ad univ. Epiſcopos. Canonis illius Africani exceptio quædam legitur in gratiam parvulorum Can. 47. & altera , Can. 68. pro Clericis apud Donatiſtas ordinatis , in ſuo honore ſuſcipiendis.

Ibidem. *Auct. L. De Epiſcopis Cautiùs Judicandis*, p. 76. 3. AD TOTIUS ECCLESIÆ INCOLUMITATEM ORDINATA. Miror ſupinitatem ſcriptoris, duplici iſtius & quartæ Epiſtolæ loco abutentis. Canones , Inquit , de non promovendis ad ſuperiorem Clericatûs gradum his , qui ab hæreſi ad Communionem Catholicam revertuntur , pro univerſa ubique Eccleſia conditos fuiſſe teſtantur hæc Leonis verba : *Des operam ut circumſpectè atque velociter impleantur , quæ ad totius Eccleſiæ incolumitatem , & laudabiliter ſuggeſta ſunt & ſalubriter ordinata.* At , urget ille , nec inter Nicænos Canones ejuſmodi numerantur , nec in toto Juſtelli Codice reperiuntur. Erant igitur præter Nicæna decreta alia quædam , quibus & Januarium aſtringi volebat ſanctus Leo , quæque univerſæ Eccleſiæ in diſceptandis rebus Eccleſiaſticis in uſu erant. Quænam hæc hominis oſcitantia , ut de Canonibus verba hæc interpretetur ? Nonne ſole meridiano clarius eſt legenti , ea , *quæ laudabiliter ſuggeſta eſſe dicuntur* , de literis vigore fidei plenis , quas ſcripſerat Januarius ad ſanctum Leonem , eſſe intelligenda : *Quæ verò ſalubriter ordinata*, de hoc ipſo ſancti Leonis Reſcripto , quo Canonum Conſtitutiones præcipit cuſtodiri. Quod animadvertere facilè poterat ſcriptor ille , niſi verba proximè textum laudatum antecedentia ad obſcurandam veritatem reſecuiſſet : *Proinde* , inquit ſanctus Leo , *dilectio tua , cujus devotione gaudemus , jungat curam ſuam* DISPOSITIONIBUS NOSTRIS , *& des operam ut circumſpectè , &c.*

Quod verò ſubdit , nullum Canonem aut Nicæno Concilio , aut Juſtelliano codice contineri, qui Clericos ad ſuperiorem miniſterii Eccleſiaſtici ordinem evehi prohibeat , cum ab hæretica vel Schiſmatica communione ad Catholicam revertuntur ; lapſus memoriæ eſt : Si enim Canonem VIII. Nicænum adiiſſet , hæc in eo legiſſet verba : *De his, qui ſe Catharos , id eſt , puros nominant , ſi aliquando ad Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam redierint , viſum eſt ſanctæ & magnæ Synodo , ut acceptâ manuum impoſitione ,* SIC IN CLERO MANEANT. *Præ omnibus autem eos ſcripto profiteri oportet , quod conſentient , & ſequentur dogmata Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ , &c. Ubicunque autem ſive in vicis , ſive in civitatibus ipſi ſoli inventi fuerint ordinati, qui inveniuntur in Clero,* IN EODEM ORDINE PERMANEANT. Ita Concilium Nicænum in Codice Juſtelliano. Quibus verbis nihil clarius eſt, ut mihi quidem videtur : qui enim, *ſic in Clero manere , & in eodem ordine permanere jubentur* : iis proculdubio ad ſuperiora miniſteria aditus omnis præcluditur. Cúmque ſancti Leonis verba verbis Canonis illius maximè concinant , facilè mihi perſuadeo ad illa oculos conjeciſſe ſanctum Pontificem. Licet enim de Catharis ſolis agatur in Nicæno , nihil tamen vetat ad alios hæreticos ea verba extendi. Et revera hic ipſius loquendi modus CIRCA QUOS ETIAM *illam Canonum Conſtitutionem præcipimus cuſtodiri , &c.* extenſionem Canonis ſonare mihi videtur. Quod eo potiori jure ab illo potuit præſtari , quod non de quibuſlibet hæreticis agit hæc Leonis Epiſtola ; ſed, ut reor , de Donatiſtis. Primum enim ſchiſmatis mentio hoc ipſum indicat : vix quippe tunc temporis alia vigebat hæreſis , quæ à ſchiſmate ortum duxiſſet. Deinde quod addit de repetitione baptiſmatis : *Si tamen* , inquit , *iterata tinctione non fuerint maculati* : hoc enim familiare fuit Donatiſtis , eos qui à Catholicis ad ipſos deſciſcebant iteratò tingere, ab aliis nuſquam ferè uſurpatum. Porrò *Donatiſtæ commune cum Novatianis ſeu Catharis jugum trahunt* , ut ſentit & loquitur ſanctus Epiphanius , *eadem cum illis ſentientes , eandemque ob cauſſam rebellantes. Quocirca* , inquit , *necesse non habuimus privatim de illis amplius aliquid tractare ; ſed illos cum ſuis ſimilibus conjungendos putavimus.* Quare mirum non eſt , ſi tela adverſus Catharos vibrata à Nicænis Patribus , contra Donatiſtas contorſerit ſanctus Leo. Sed & nihil vetat quin contra ipſos Novatianos hæc ſcripſiſſe credatur ſanctus Leo , cùm ex Epiſtola Innocentii Papæ ad Victricium Rothomag. cap. 8. palàm fiat , repertum etiam

Adv. hæreſ. lib. 2. tom. 1. hær. 59. in fine.

Digitized by Google

ab illis hæreticis fuiſſe baptiſma circa eos, qui à Catholicis ad ipſos deficiebant: cùm enim *venientes à Novatianis & Montenſibus per manûs tantum impoſitionem ſuſcipi decreviſſet*: Addit: *Præter eos, ſi qui fortè à nobis ad illos tranſeuntes rebaptizati ſunt.* Quo ampliùs detegitur hallucinatio ſcriptoris, qui Decretum illud S. Leonis nullis Canonibus contineri aſſerere non dubitavit. Jam verò quòd Leo ſubjicit: *Ad totius Eccleſiæ incolumitatem & ſuggeſta, & ordinata* eſſe illa; quis negaverit ad totius corporis incolumitatem pertinere, quicquid à quolibet Epiſcopo contra hæreticos vel ſuggeritur, vel ſtatuitur: maximè verò ac præ aliis omnibus, quæcumque adverſus hæreſes, vel morum ac diſciplinæ corruptelas ab Apoſtolica ſede decernuntur.

4. *III. Kalend. Januarii.* Ita Dionyſ. Exig. & Creſcon. quos ut antiquiſſimos ſecuti ſumus adſtipulantibus Codd. MSS. uno Bellovacen. & tribus Thuaneis. *Kalendis vel III. Kalend. Julii* habent Thuaneus unus, Trecopithæanus, & Victor. quod ideò ſcrupuloſè annotamus, quia ſæpè ex hujuſmodi Notis temporariis pendet difficiliorum quæſtionum enodatio.

Ex hujus Epiſtolæ extrema conſarcinatum eſt initium fictitii reſcripti Marci Papæ ad Athanaſium, & alios Ægypti Epiſcopos de Nicænis Capitulis, necnon & Epiſtolæ Pelagii II. ad Benignum.

Pag. 226.

AD EPISTOLAM XV.

Turribio Aſturicenſi Epiſcopo.

1. AD TURRIBIUM, *&c.* Mirum eſt quanta varietate ſcriptum reperiatur hujus Epiſcopi nomen. Grim. Cod. habet: *Ad Torruium Aſturigenſem*: Thuanei tres & Trecopith. cum Surio *Turbio Aſturienſi*: Cod. Regius: *Thbirio & Tuberio Aſturicenſi*: Corbeien. & Thuan. 1. *Torebio Aſthoracenſi*: Iſidorus Merc. *Toruulo Anſtorigenſi*: Montanus Epiſcopus Toletanus in Epiſtola ad Fratres territorii Palentini ad calcem Concilii Toletani 2. *Theoribius.* Aliis denique vel *Turibius Aſturienſis*, ut Surio; vel *Turribius Aſturicenſis*, ut vulgò legitur, & nos retinuimus; eadem eſt vox ac illa quæ hodiernis Hiſpanis *Torrez*, nobis Gallis *de la Tour.*

Hunc Turribium conſtat fuiſſe Epiſcopum Aſturicæ, vulgo *Aſtorga* in Galliciæ provincia, olim ſub Bracarenſi Metropoli, nunc ſub Compoſtellano Archiepiſcopo Pietate, doctrina & zelo religionis inſignem fuiſſe clamant tum Eccleſiaſticæ tabulæ, in quibus inter vindicatos cœlites connumeratus habetur 16. die Aprilis, tum etiam Epiſtolæ, quas & ad Leonem noſtrum dedit, & ad Epiſcopos Hiſpanos Idacium & Ceponium: quas ultimas habent Ambroſius Morales Hiſtoriæ Hiſpan. lib. 2. cap. 26. Bivarus in Commentariis ad Pſeudo-Chronicon Dextri, & Cardinalis Baronius ad an. 447. Has etiam Leonis ad ipſum Epiſtolæ ſubdidimus: quoniam & illi cognatæ ſunt & in Editione Conciliorum Hiſpaniæ à Garſia Loayſa, & in ultima omnium Conciliorum Collectione prætermiſſæ ſunt, quaſi lucem publicam nondum aſpexiſſent.

An unicus Turribius. Locus eſt in Concilio Bracarenſi I. cujus occaſione quæſtionem movent Baronius ejuſque Pediſſequus Binius, quæſtionem vix ſeriò excutiendam. Verba hæc ſunt Lucretii Epiſcopi in illa Synodo proloquentis: *Credo autem veſtra beatitudinis Fraternitatem noſſe, quia eo tempore, quo in his regionibus nefandiſſima Priſcilliana ſecta venena ſerpebant, beatiſſimus Papa urbis Romæ Leo, qui quadrageſimus ferè Apoſtoli Petri ſucceſſor extitit per Turribium notarium ſedis ſuæ, ad Synodum Galliciæ contra impiam Priſcillianæ hereſis ſectam ſcripta ſua direxit. Cujus etiam præcepto Tarraconenſes & Carthaginenſes Epiſcopi, Luſitaniæ quoque & Bætica, facto inter ſe Concilio, Regulam fidei contra Priſcillianam hereſim cum aliquibus Capitulis conſcribentes, ad Balconium tunc hujus Bracarenſis Eccleſiæ Præſulem direxerunt.* Vult ergo Eminentiſſimus Cardinalis unicum eſſe Turribium, qui & Aſturicenſis Epiſcopus fuerit, & eodem tempore Notarius Romanæ Sedis, ſuggillatque tanquam à veritate abhorrentem Ambroſii Moralez ſententiam, qui duos Turribios diſtinxit, alterum ad quem Leo ſcripſit, eumque Aſturicæ Epiſcopum; alterum per quem ſcripſit ad Hiſpaniæ Epiſcopos, qui Româ miſſus eſt à Leone in Hiſpanias, ut ejus literas deferret. Duplex argumentum profert Annalium conditor pro ſua ſententia, tenue utrumque & exile admodùm. *Si literas*, inquit, *tam ad Turribium Epiſcopum, cum ad Synodum celebrandam Notario ſuo, Turribio itemdicto dediſſet, utique in literis ad Epiſcopum ſcriptis ejus mentionem feciſſet. Hoc enim ſolemne erat, &c.* Eſto ſolemne fuerit, ut in quibuſque literis, ejus mentio fieret, per quem deferebantur (hoc enim ex abundantia juris concedimus, tametſi nullo nixum fundamento.) Hoc etiam ipſe præſtitum fuiſſe fatetur. Sed ut idem nuntius ad Synodum totius provinciæ miſſus in Epiſtola ad Turribium ſcripta nominaretur, nulla neceſſitas fuit. Ad iſtum enim reſcripſit per eundem Diaconem, à quo ejus literas acceperat, & ejuſdem in ſuo reſcripto mentionem habet: ad Synodum verò ſeu provinciam illam Epiſcoporum Hiſpanorum, à quibus nullas habuerat literas nullumque nuntium, per Turribium è latere ſuo directum literas miſit. Hoc enim eſt, quod ſolemniſſimum eſſe aſſero, ut cùm Romani Pontifices ad Synodum, vel ad Epiſcopos aliquos pro alicujus momenti negotio ſcribebant, per aliquem è ſuis ad hoc imprimis deſtinatum id facerent, non verò per alienum Clericum; quod ſi commiſiſſet Leo, hoc ex aliquo contemtu deſcendiſſe proculdubiò ſuſpicati eſſent Hiſpani Antiſtites. Deinde ut adhuc rationem Baronii in ipſum retorqueamus: hujus nomen literis inſcribi ſolebat, qui literas ipſas deferendas accipiebat, & reverà deferebat, ſive Diaconus ille eſſet, ſive Notarius; non verò nomen ejus, cui perlator ipſe commendabatur. At nec Turribius Aſturicenſis has Leonis ad Hiſpanos Epiſcopos literas Româ detuliſſe dici poteſt, nec eaſdem ipſe à Diacono ſuo accepiſſe deferendas: quis enim hanc Epiſcopo provinciam demandari velit? Unde ex eo quod omnia, quæ in hoc negotio tractanda erant, Turribii Epiſcopi curæ ac ſolicitudini commiſſa ſunt à ſancto Leone, cum argumentum ſecundum deducit Baronius, ut probet literas per eundem latas eſſe ad Epiſcopos Hiſpanos, videtur oblitus eſſe quidnam ſit diſcriminis inter Epiſcopum rebus Eccleſiæ Sacerdotali ſolicitudine incumbentem, & Diaconum, vel notarium Epiſcopi mandata ex præſcripto exequentem, & huc illacque literas bajuli inſtar deferentem. Mitto, quod Notarii vox nunquam in Eccleſiaſticis monumentis in eo ſignificatu uſurpatur, quem ei affingit autor ille, ut ſcilicet eum Notarium dicas, qui quod agitur in provinciis ad Romanam ſedem referre ac notum facere ſatagit.

Præterea cum tres Epiſtolas Leonis omnino diſtinctas agnoſcere cogamur, partim ex ipſo Leone, partim ex Lucretii Bracarenſis interlocutione, non item cogimur eodem tempore miſſas exiſtimare. Ita enim ſeſe res, ut ego quidem reor, habuit. Monitus à ſancto Turribio Aſturicenſi Leo noſter de

progreſſu Priſcillianæ hæreſeos, quæ per Hiſpanias graſſabatur, ſtatim quibus remediis tam nefandæ peſti occurreretur, cogitare cœpit. Nec aliud promtius occurrit, quàm ut generalis Hiſpanorum Epiſcoporum cœtus congregaretur, qui de ſtatu rerum inquirerent, decernerèntque. Quamobrem literas ad Turribium Aſturicenſem ejuſdem Diacono Pervinco, ut habet Idatii Chonicon, tradidit perferendas. In quibus cum de congreganda generali Synodo monet: *Habeatur ergo*, inquit, *inter vos Epiſcopale Concilium, & ad eum locum, qui omnibus opportunus ſit, vicinarum provinciarum conveniant Sacerdotes.* Verùm cum ad ejuſmodi convocationem faciendam nulla ineſſet Turribio autoritas, quippe qui Metropolitanus non erat; ſed potiùs inter Galliciæ comprovinciales Epiſcopos ultimus, neceſſe fuit, ut de toto hoc negotio Hiſpani monerentur Epiſcopi. Itaque ad Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitanos, atque Gallicios ſcripſit ſanctus Leo, eóſque ad Concilium Synodi generalis ritè celebrandum hortatus eſt. De quibus literis ipſum Turribium monuit, ut ejus curâ omnibus Epiſcopis redderentur, totúmque negotium ad optatum finem perduceretur. Sed cùm per illam tempeſtatem ſub diverſa ditione jacerent Hiſpanicæ illæ provinciæ, Galliciam occupante Rechila Suevorum Rege, ceteris ſub Gothorum Imperio degentibus, non potuit Leonis deſiderio ſatisfieri: quoniam Galliciæ Epiſcopi cum Epiſcopis aliarum provinciarum convenire permiſſi non ſunt. Et id quidem jam tum augurabatur ſanctus Leo, cùm ad Turribium ſcribebat: *Si autem*, inquit, *aliquid (quod abſit) obſtiterit, quominus poſſit celebrari generale Concilium, Galliciæ ſaltem in unum conveniant Sacerdotes, quibus congregandis Fratres noſtri Idatius & Ceponius imminebunt, conjunctâ cum eis inſtantiâ tuâ.* Dubium autem non eſt, quin plures menſes poſt receptam Leonis Epiſtolam à Turribio interceſſerint, antequam ad ſingulos Hiſpaniarum Epiſcopos Literæ Leonis tranſmitterentur, ut de hoc negotio deliberarent inter ſe illarum Eccleſiarum Primates, ut Principum voluntatem explorarent, licentiamque ad Concilii Plenarii Congregationem conarentur obtinere: quod cùm fruſtra demum tentari à ſe perſpexerunt, renitentibus Principibus: tùm de Galliciæ Synodo habenda initum eſt ab illius provinciæ Epiſcopis conſilium. Hoc reſcivit ſanctus Leo, vel ſcribente iterùm Turribio, vel redeunte nuntio, quem ad quatuor illarum provinciarum Antiſtites cum literis delegarat, eſſeque è re Eccleſiæ exiſtimavit, ut ad Synodum, quæ parabatur, vel jam etiam coacta erat, ſcriberet, & hæc ſunt ſcripta, quæ per Turribium Notarium Romanæ Sedis ad Synodum Galliciæ contra impiam Priſcillianæ hæreſis ſectam directa eſſe à Leone commemoravit Lucretius in Bracarenſi Concilio.

Porrò dum pararetur Concilium Galliciæ, vel eo jam ſoluto, aliarum quoque provinciarum Epiſcopi conventum inter ſe fecerunt, eodem Lucretio teſte, ſecuti hac in re conſilium Leonis: in quo Regulam fidei cum aliquibus Capitulis deſcribentes ad Balconium tunc Bracarenſis Eccleſiæ Præſulem direxerunt. Eam, inquam, Regulam fidei, quæ malè Concilio Toletano I. ad an. Chr 400. attexitur, cùm revera ſit hujus Hiſpanici quatuor provinciarum Concilii, ut vel ex titulo Regulæ, ſubjunctorúmque Capitulorum arguitur, qui eadem habet quæ Lucretius in ſua interlocutione: ſed imprimis ex Bracar. I. Concilio, quod utrumque Hiſpanicæ illi Synodo Leonis tempore & præcepto congregatæ aſſerit. De hac fidei Regula plura in Diſſertatione 14.

Ex dictis patet non ſimul miſſam eſſe Epiſtolam hanc ad Turribium noſtrum, & alteram, quam ad Synodum Galliciæ ſcriptam teſtatur Lucretius: hæc enim nondum erat congregata, nec tam citò coactam fuiſſe videor mihi in hoc ratiocinio certò evincere.

Eodem ferè tempore habitas eſſe duas illas Synodos, unam Galliciæ, alteram quatuor provinciarum & Baronius fatetur, & Lucretii interlocutio manifeſtè declarat. Cùm autem poſtrema hæc coacta eſt, tunc Balconius Bracarenſis erat Epiſcopus: non videtur autem idem hujus civitatis Eccleſiam rexiſſe cùm ſcribebat ſanctus Leo ad Turribium, alióſque Hiſpanos Epiſcopos, ſed probabile eſt admodùm, vel Idatium, vel Ceponium in hac ſede fuiſſe collocatum. Primùm enim hoc videtur probari ex Epiſtola, quam Turribius ſcripſit ad utrumque illum Epiſcopum, cùm primùm Priſcillianæ ſectæ impium dogma graſſari animadvertit: cur enim ad illos Epiſcopos, ceteris prætermiſſis, querelas ſuas direxiſſet; niſi quia Metropoliticâ autoritate ſuprà ceteros eminebant, atque ideò eoſdem hujus nefandæ hæreſis compeſcendæ cura ac ſolicitudo ſpectabat? 2. Eoſdem Metropolitanos fuiſſe provinciæ Galliciæ ſatis indicat ſanctus Leo, cùm penès eos curam congregandorum Epiſcoporum intra illam provinciam reſidere aſſerit: *Quibus congregandis Fratres noſtri Idatius & Ceponius imminebunt.* 3. Eumdem Idatium legimus Geſta Epiſcopalia habuiſſe in urbe Aſturicenſi cum hujus civitatis Epiſcopo adversùs latentes Manichæos, quos ſuo judicio damnarunt, dirigentes ejuſmodi Geſta ad Antoninum Emeritenſem Epiſcopum: hoc enim teſtatur Idatius ipſe in ſuo Chronico ad Olymp. CCCVI. tale porrò judicium habere in aliena Eccleſia nequaquam potuit, niſi jure Metropolitico potitus eſſet in Galliciæ provincia.

Si porrò conjecturis licet in re obſcuriſſima indulgere, facilè crediderim jus Metropoliticum jam per illa tempora fuiſſe penès duos Epiſcopos in provincia Galliciæ, cujus aſſertionis iſtæ ſunt rationes. Duo Galliciæ Metropolitæ.

1. Cùm Turribius de Priſcilianiſtarum redivivis erroribus eos monere vellet, quorum officium & poteſtas erat errores hujuſmodi in provincia Galliciæ extinguere, non unicum, ſed duos Epiſcopos Idatium & Ceponium conjunctim adiit, velut dignitate & autoritate pares, ut teſtis eſt Epiſtola ad eos ſcripta.

2. Eoſdem cogendæ Galliciæ Synodo præſidere debere ſignificat ſanctus Leo; quod jus proculdubiò Metropoliticam arguit dignitatem: niſi enim uterque eâ præfulſiſſet, fuiſſétque liberum ſancto Leoni præſidem hujus Concilii ex arbitrio conſtituere, non alium quàm Turribium hoc munere ornaſſet, cujus ſolicitudinem induſtriámque perſpectam habebat.

3. Hoc etiam perſuadet provinciæ hujus immenſa amplitudo: quæ Lucenſem Synodum anni 569. coëgit, ut ex præcepto principis in duas eam provincias Eccleſiaſticas ſcinderet, attributis Eccleſiæ Lucenſi Metropoliticis juribus: quæ non tam nova inſtitutio mihi videtur, quàm priſtinæ inſtauratio: quæ tumultuum bellicorum occaſione, antiquitate poſthabitâ, immutata erat, ut in unum Epiſcopum omnia Metropolitica jura tunc confluxerint.

4. Confirmatur ex eorum ſententia, qui in hac cauſa Lucenſe ponunt Concilium in Celenis municipio Lucenſis Diœceſis eodem tempore collectum: hoc enim ſi verum eſt, jus Metropoliticum Lucenſi Epiſcopo ineſſe penè neceſſe fuit, qui dum Bracarenſis in eadem provincia Metropolitanus Synodum habet Bracari, alteram in eadem provinciâ, propriâ autoritate coëgerit. Vide quæ in

Digitized by Google

præfatione Toletani I. Concilii anni 400. referuntur de hoc Celenenſi ſeu Lucenſi Concilio, quæ malè illic inſerta, ad Leonis tempora rejicienda eſſe videntur: tametſi ad propoſitum noſtrum nihil interſit, an hujus, an ſuperiori ætate Lucenſis illa Synodus coacta fuerit.

5. In præfatione Concilii Bracarenſis 1. quod prius fuit illo Lucenſi, in quo primùm diviſa dicitur provincia Galliciæ in duos Metropolitanos, aliquod mihi videor veſtigium deprehendere diviſionis jam anteà factæ: Bracarenſis quippe Eccleſia dicitur *Bracarenſis provincia Metropolitana*: cùm dicere debuiſſet provinciæ Galliciæ, ſi unica fuiſſet Eccleſiaſtica provincia. Deinde huic Concilio octo tantummodò Epiſcopi affuerunt, cùm quindecim ad minus eſſent Gallicianæ provinciæ Epiſcopi: ut ſuſpicari liceat eos tantùm conveniſſe, qui Bracarenſi ſuberant, non eos, qui Lucenſi. Quod verò primùm in Lucenſi Synodo facta diviſio legitur, facilè ita interpretor, ut tum primùm Synodali ſtatuto ac regio præcepto denuò inſtauratum ſit, quod jam ab antiquo in uſu fuerat, & per aliquod forſan tempus interruptum, ambitione Bracarenſium Metropolitanorum. Demùm in illo Concilio contentioni, quæ inter utrumque Metropolitanum fuerat, finis eſt impoſitus decreto peremtorio, quod Lucenſi Metropoliticam dignitatem aſſeruit.

6. Idatius in Chronico, Olympiade CCCIII. circa annum 430. hæc narrat accidiſſe: *In conventu*, inquit, *Lucenſi contra voluntatem Agreſtii Lucenſis Epiſcopi Paſtor & Syagrius Epiſcopi ordinantur.* Vides in his verbis plura Metropoliticæ dignitatis argumenta pro Lucenſi Epiſcopo. Cur enim apud Lucum conveniunt Epiſcopi, niſi quia Metropolis erat? Cur in illa urbe ordinationes Epiſcoporum factæ, niſi quia Metropolitani ſedes erat? ſolenne enim antiquitus fuit, ut Epiſcopus vel in propria, cui præficiebatur, Eccleſia, vel in Metropolitana civitate ordinaretur. Cur denique ordinatos illos Epiſcopos fuiſſe notat contra voluntatem Lucenſis Epiſcopi, niſi quia hic erat manifeſtus Canonum contemtus, qui toties vetant, ne Epiſcopus citra Metropolitani Epiſcopi voluntatem & conſcientiam conſecretur.

Quæ ſuperius dixi jam paucis colligo. Ac primum duos fuiſſe in Galliciæ provincia Metropolitanos. 2. Unum eorum Bracarenſem Epiſcopum fuiſſe extra omne dubium eſſe. 3. Alterutrum è nominatis Epiſcopis, Ceponium dico & Idatium, Bracarenſem Metropolitanum fuiſſe. 4. Videri Ceponium hoc anno 447. Bracarenſem Eccleſiam rexiſſe, potius quàm Idatium. Oportet enim eum, qui tunc Bracarenſibus præerat, deceſſiſſe ante Synodum Galliciæ: cum hujus tempore Balconius Bracarenſem Eccleſiam regeret: at Idatius tunc adhuc in vivis erat, ſi fides libello de XII. ſcriptoribus Eccleſiaſticis, qui Iſidoro & Ildephonſo ſubjici ſolet: *Deceſſit enim*, inquit ille, *ſub Leone Principe ultima jam penè ſenectute, ſicut etiam præfationis ſuæ demonſtrat initio.* Quod etiam patet ex ipſo Chronico, quod ultra Leonis Papæ tempora ab eo extenditur. 5. Igitur Lucenſis Metropolitanus fuiſſe videtur Idatius: quamvis Sigebertus eum Lemicæ Epiſcopum faciat. Sed videtur confundere duos Idatios, quorum unus tempore Leonis, & Chronici autor fuit, alter Priſcilliani olim accuſator, qui revera Lemicæ Epiſcopus fuit. Errandi præterea Sigeberto occaſio fuit, quod recentior Idatius in præfatione ſui Chronici natum ſe in Lemica civitate affirmat: qui ſi ejuſdem civitatis Epiſcopus fuiſſet, hoc non omiſiſſet eo loco commemorare, ubi & Lemicæ & ſuæ in ea Nativitatis mentionem faciebat. Melius dixeris videri eum Metropolitanam ſuam dignitatem indicare, cum ibidem ſe *ſummi Præſulem officii creatum* dicit; ſummum eſt enim inter Epiſcopos provinciæ Metropolitani officium: & in fine ejuſdem præfationis, ita gemebundus deformem luget Eccleſiaſtici ordinis ſtatum in provincia Galliciæ, ac ſi ad eum præcipuè pertinuiſſet, velut provinciæ caput, *creationibus indiſcretis*, quas notat. & *univerſæ propemodùm in divina diſciplina religionis occaſui* ex officio occurrere ac ſubvenire.

Denique vix locum dubitandi relinquit Idatius, cum Olympiade CCCX. Gallicianæ provinciæ populationem deſcribit, Suevóſque apud Lucum direptos narrat. Statim enim hæc ſubjicit: *Capto Idatio Epiſcopo ſeptimo Calendas Auguſti in Aquaflavienſi Eccleſia, eundem conventum grandi evertit excidio.* Manifeſtum eſt non de alio eum quàm de ſe ipſo ſermonem habere, nec de alio conventu, quàm de Lucenſi, de cujus vaſtatione narrationem inierat; nec aliam ejus Epiſcopalem Sedem, quàm Lucum indicari: Aquaflavienſis enim Eccleſia, quam commemorat, Epiſcopalis ſedes non erat; ſed particularis aliqua Lucenſis parochiæ Eccleſia.

Jam quod idem Idatius frequenter appellat Conventum Bracarenſem & Conventum Lucenſem, ſuſpicor partitionem provinciæ Gallicianæ his verbis indicare. Provinciam ſcilicet ampliſſimam in duas partes diviſas puto, quas placuit Conventus nomine diſcernere, & utrique ſuam Metropolim, uni Bracaram, alteri Lucum attribuere, cum juribus Metropoliticis tàm in civilibus, quam in Eccleſiaſticis. Eodem ferè loquendi modo in antiquis præſertímque Africanis monumentis unaquæque provincia, Concilium appellatur, quod idem eſt atque Conventus.

8. EPISTOLÆ SERMO, ET COMMONITORII SERIES, ET LIBELLI TUI TEXTUS. Tria manifeſtè diſtinguit; Epiſtolam, Commonitorium & Libellum. *Epiſtolam* familiarem appellat ipſe Cap. 17. *Commonitorium*, quòd nos vulgò memoriale dicimus, ſcriptum illud eſt ſedecim Capitulis comprehenſum, quod damnatas olim Priſcillianiſtarum opiniones continebat, cuique totidem Capitibus reſpondet hâc Epiſtolâ S. Leo. *Libellus* denique ſedecim pariter Capitulis conſtans aliud à priori ſcripti genus eſt, quo Turribius hæreticorum iſtorum blaſphemias confutavit, ut ipſe teſtis eſt in fine ſuæ ad Idatium & Ceponium Epiſtolæ. *Libros* vocat additio ad Iſidori libr. de viris illuſtribus ſuperiùs laudata, *quibus eadem Priſcillianorum hæreſis deteſtata, convicta atque decenter abdicata* fuiſſe ibidem dicitur. De eodem libello intelligenda videntur, quæ habet Montanus Epiſcopus Toletanus in Epiſtola ad Palentinos Concilio Toletano 2. annexa: *Hunc*, inquit, *Priſcillianum talem fuiſſe plenius diſcet, qui beatiſſimi ac religioſiſſimi viri Thoribii Epiſcopi ad ſanctum Papam urbis Romæ Leonem libros editos legit. In quibus hanc ſordidam hæreſim explanavit, aperuit, & occultam tenebris ſuis perfidiaque nube velatam in propatulo miſit. Ex ipſis etenim* LIBRIS *qualiter cavere, quid reſpondere contra ſacrilegos poſſit, pius lector inveniet.* Pag.226.

3. PRISCILLIANISTARUM FOETIDISSIMAM APUD VOS RECALUISSE SENTINAM. Hæc ex Auguſtino lib. de hæreſib. ad Quodvultdeum hæreſi 79. mutuatus eſſe videtur S. Leo. Hujus turpiſſimæ ſectæ cunabula & progreſſus qui ſcire volet, adeat Sulpitium Severum lib. 2. Hiſtor. in fine. Videat etiam Hieronymum in Daniel. cap. 40. & ad Cteſiphontem contra Pelagianos. Idatii Chron. Olymp. 291. Concilia Toletan. 1. & Bracar. 1. De hac hæreſi nihil apud Epiphanium, qui fortè eam à Gnoſticorum, Manichæorum, aliorúmque ſectis, quibuſcum pleraque habebant Priſcillianiſtæ Ibidem.

Digitized by Google

communia, non diſtinxit. Eſt & apud Auguſtinum tom. 6. Conſultatio Oroſii Hiſpani ad ipſum, & Auguſtini ad Oroſium reſponſio ſeu liber adverſus Priſcillianiſtas & Origeniſtas. Superiorem Lectionem *fœtidiſſimam ſentinam* exhibent omnes excuſi Codices & aliquot Mſſ. Pleríque tamen *ſententiam*; Corbeienſ. duo, Cantabrig. Thuan. 1. Ita & Grimanic. ſed alio atramento correctum, etſi eâdem ut puto manu: priùs enim *ſentinam* legebatur. Pro *fœdiſſimam* quoque manu & atramento iiſdem repoſitum *fœtidiſſimam*, quod & Corbeien. 1. habet & Thuan. 1.

Pag. 227. ante medium. 4. Ut autorem ejus cum plerisque discipulis legum publicarum ense prosternarent mundi Principes. *Quid loquar de Priſcilliano*, (inquit Hieronymus ad Creſiphontem adverſùs Pelagium ſcribens) *qui & ſeculi gladio, & totius orbis autoritate damnatus eſt?* Idem habes apud Sulpitium Severum. Sed neque hic, neque ille, nec quiſquam alius ſanctorum Patrum, qui illo Priſcilliani ævo vixerunt, cruenta hujuſmodi conſilia ita approbarunt. Sanctus enim Martinus omni ſtudio egit apud Maximum, ut ſanguine infelicium abſtineret, non deſinens increpare Idarium, ut ab accuſatione deſiſteret; novum & inauditum nefas aſſerens ut cauſſam Eccleſiæ judex ſeculi judicaret: ſatis ſupérque ſufficere, ut Epiſcopali ſententia hæretici judicati Eccleſiis pellerentur. Severus ipſe, qui hæc refert lib. 2. Hiſt. Pricillianiſtas parum ſanis conſiliis, pertinacibus ſtudiis, peſſimo exemplo necatos aut exiliis multatos eſſe teſtatur; Ithaciúmque eam ob rem & Coëpiſcoporum communione, & Epiſcopatu fuiſſe privatum, non eſt qui neſciat. Quæ cauſſa fuit, ut Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum Priſcilliani necem factioni Hylatii (*fortè* Idatii) & Ithacii tribuat. Quo tamen loco, ut verum fatear, valdè ſuſpicor depravatum eſſe & interpolatum hunc Hieronymi librum; illúdque omne, quod de Priſcilliano habet, ab aliquo ejus aſſecla olim eſſe inſertum. Vix enim conciliare poſſis, quæ alibi habet ſeu ad Cteſiphontem contra Pelagium ſcribens, ſeu Danielem commentans, cum his quæ in iſto Catalogo leguntur de Priſcilliano. Hic enim Abilæ eum Epiſcopum vocat; cùm à paucis diſcipulis ſuis Epiſcopus ibidem conſtitutus, numquam pro Epiſcopo habitus ſit à Catholicis, numquam Epiſcopus nominatus, numquam ut talis accuſatus vel damnatus reperiatur. Nullam præterea ei notam affingit, nec hæreticum appellat: è contra verò ejus accuſatores Epiſcopos, ne Epiſcopos quidem nominat, ſed potiùs, ut homines factioſos infamat. Denique inſignem hæreſiarcham, ſeu potiùs omnium hæreſum antiquarum Inſtauratorem ſatis habet, ſi ſparſis rumoribus hæreſeos à nonnullis accuſatum eſſe indicet, à pluribus eumdem ſimul defenſum ita aſſerens, ut in quam partem ſeſe inclinet lector anceps remanere cogatur: *Hic*, inquit, *uſque hodie à nonnullis Gnoſticæ, id eſt Baſilidis & Marcionis, de quibus Irenæus ſcripſit, hæreſeos accuſatur, defendentibus aliis, non ita eum ſenſiſſe, ut arguitur.* Ita anno Theodoſii 14. id eſt, Chriſti 392. ſcribit Hieronymus, vir nihil eorum, quæ in Eccleſia gerebantur, ignarus, poſt Ceſaraugustanam Synodum, poſt Burdigalenſem, poſt *damnatum totius orbis*, ut ipſe ait, *autoritate* Priſcillianum, poſt Damaſi, cui ipſe aderat, repulſam, talem ut ne in conſpectu quidem Pontificis admiſſi ſint Priſcillianus & ſocii ſe illi purgare cupientes. Quin & libro laudato ad Cteſiphontem, Priſcillianum vocat *partem Manichæi*, aſſerit eum habere *partem Gnoſticæ hæreſeos de Baſilidis impietate venientem*, & ibidem ac alibi adverſùs ejus turpitudinem ſtylum acriter exerit.

Lib. ad Cteſiph. adv. Pel.

Pag. 227. in fine. 5. Sadecim Capitulis. Ita MSS. Codic. Barb. 1. Thuan. quatuor, Corb. duo, Trecopith. Cantabrig. Herovallianus Iſidori Merc. Editiones Crabbi, Caniſii, Sichardi, Nicolini, Surii, &c. & rectè quidem; revera enim ſedecim tantùm Capitula Commonitorium & libellus Turribii complectebatur, ut ex his capituli 16. verbis patet: *Decurſis itaque omnibus quæ libelli ſeries comprehendit, & à quibus Commonitorii forma non diſcrepat*, &c. vulgò tamen in excuſis legitur *Decem & ſeptem Capitulis*: quibus Griman. Mſ. ſuffragatur.

Notatu porrò dignum eſt, ex ſedecim horum Leonis Capitum ſeu reſponſionum non modò ſententiis, ſed & ipſis verbis, conflata ferè eſſe illa Capitula, quæ à Concilio Bracarenſi 1. condita ſunt ad clariorem Catholicæ veritatis expoſitionem. Relectis enim approbatiſque tam Regulâ fidei, quàm ſubjectis Capitulis, quæ edita olim fuerant à Concilio Tarraconenſis, Carthaginenſis, Luſitanæ, & Bœticæ Provinciarum ex ſuggeſtione Leonis coacto; viſum eſt illis Bracarenſis Synodi Patribus, aliqua etiam proponere Capitula, quæ ut magis ſimplicia evidentiáque à minùs eruditis intelligi facilè poſſent. Quod aptiùs à ſe præſtari non poſſe exiſtimarunt, quàm ſi Leonis reſponſa directa olim ad Turribium ob oculos ſibi ponerent & in compendium miſſa, ſub Anathematis pœna ſuſcipienda populis præciperent. Quod feliciter quidem impletum eſt, ut legenti liquidò apparebit. Nullum enim ferè verbum eſt, quod à Leone non ſint mutuati: nulla Leonis Capitula quæ ſuis non comprehenderint. Priores enim quinque Concilii articuli, quinque prioribus Leonis Capitibus ex ordine reſpondent; alii cum aliis, etſi nec ordine ſervato eodem, nec numero, omninò conveniunt. Unicum eſt Leonis Capitulum, quod illi intactum reliquerunt; nonum videlicet, quo refellitur Priſcillianiſtarum ſententia dicentium: *Filios promiſſionis ex mulieribus quidem natos, ſed ex Spiritu ſancto eſſe conceptos.* Quam ideò prætermiſerunt, vel quia talia non ſentire Priſcillianiſtas ſuo tempore animadverterunt, vel quia ambigua illa propoſitio Catholico ſenſu defendi poterat, ſi de ſolo regenerationis Sacramento intelligeretur, quo fortè defendebatur ab illis hæreticis: nec enim omnia hæreticorum dicta hæretica ſunt.

6. Sed omnis mali ipse sit principium atque substantia. Ita omnes Codices, exceptis Thuaneo uno, qui habet: *Omnibus malis ipſe ſit*, &c. & Griman. ac Barb. 1. in quibus ſic legitur: *Sed omnibus ipſe ſit principium atque ſubſtantia*, &c. quam lectionem confirmare videtur S. Auguſtinus, qui libro de hæreſibus ad Quodvultdeum cap. 70. inter Priſcillianiſtarum dogmata hoc recenſet; quòd *à maligno principe iſtum mundum factum fuiſſe* aſſerunt, & *opificium omnis carnis, non Deo bono & vero, ſed malignis Angelis tribuunt.* Quod & de totius mundi creatione eoſdem ſenſiſſe cap. 14. hujus Epiſt. teſtatur Leo. Judicet Lector, & eligat. Pag. 228. Cap. 6.

7. Sine corpore. Ita è Thuaneis Codic. unicus cum Trecopithœano, quem ex illo tranſcriptum dixeris, ita in omnibus ei concinit: ita etiam Herovallianus Iſidori Merc. Cod. Mſ. Ceteri tam exarati manu, quàm excuſi etiam Iſidorianæ Merlini collectionis, habent: *In corpore.* Sed huic lectioni priorem, quam repoſuimus, anteponendam eſſe nemo eſt qui non intelligat, tam ex ſermonis contextu, quo animas corporibus poſtmodùm incluſas fuiſſe à dæmonibus aſſerit, quàm ex Auguſtini verbis de hæreſibus cap. 70. quæ autori noſtro ob oculos fuiſſe & ſenſus & verborum ſimilitudo arguunt. *Hi*, inquit, *animas dicunt ejuſdem naturæ atque ſubſtantiæ, cujus eſt Deus, ad agonem quem-* Pag. 229. Cap. 10.

dam

dam ſpontaneum in terris exercendum per ſeptem cœlos & per quoſdam gradatim deſcendere Principatus, & in malignum Principem incurrere, à quo iſtum mundum factum volunt, atque ab hoc Principe per diverſa carnis corpora ſeminari.

Pag 130. Cap. 16. 8. Dictinii tractatus. Dictinium fuiſſe aiunt Aſturicenſem Epiſcopum, in cujus decedentis locum Turribius ipſe, cujus Epiſtolam in manibus habemus, fuerit ſubrogatus. Hunc Patrem habuiſſe Symphoſium ſeu Sympoſium Epiſcopum indicat Dictinii ipſius profeſſio fidei in Toletano I. emiſſa in hunc modum: *Sequor ſententiam Domini mei & Patris mei & Genitoris & Doctoris mei Symphoſii.* Ab eodem porrò Priſcillianæ hæreſis venenum hauſit, à quo & vitam. De qua hæreſi infamatus utérque fuit in Cæſaraugustana Synodo anni 381. adversùs Priſcillianom congregata: cujus judicium declinaſſe dicitur Symphoſius in ſententia Toletanæ 1. Synodo ſe ſubducens. Unde poſtmodùm cùm pacem ſibi reddi cum aliis poſtularet, vix obtinuit ut audiretur, niſi interceſſiſſet literis ſuis S. Ambroſius, tam pro Symphoſio Epiſcopo, & Dictinio Presbytero, quàm pro ceteris de eodem errore accuſatis: qui Mediolanum ſe contuliſſe videntur, ut apud S. Ambroſium de reconciliarione ſua agerent, cùm eo præſente & audiente, ſibi ipſi certas pacis conditiones impoſuiſſe dicantur; inter qoas hæc una erat: ut Dictinius: *Bona pacis locum teneret Presbyterii, non acciperet honoris augmentum*: altera verò, ut quod perperam egerant, ipſi damnarent. Neutrum præſtiterunt. Nam & in ſua ſententia diù perſeveraverunt, & Dictinium Symphoſius Epiſcopum conſecravit. De quibus ut rationem redderent, evocati ab Hiſpaniarum Epiſcopis ad Concilium Toletanum, eidem ſe præſentes ſiſtere renuerunt, ejúſque ſubterfugerunt judicium, donec ad ſaniorem mentem reverſi, alteri huic Toletano anni 400. ſe repræſentarunt, in quo & pravos omnes ſenſus abjecere, & ultrò damnavere Priſcillianum cum ſcriptis ejus. Cujus Concilii indulgentiâ in ſede utérque ſua conſiſtere permiſſus eſt; ſuſpenſa tamen communione, priùs eis non impertienda, quàm in Romani & Mediolanenſis Pontificum communionem recepti eſſe per illorum literas probarentur;
Sent. defin. Concil. Tolet. inde *expectantes communionem, unde prius ſpem futura pacis acceperant.* Interim tamen ab Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum Ordinandorum facultare removentur.

Ex dictis patet plures fuiſſe Toletanas Synodos, quàm huc uſque creditum ſit: unicam illam anni 400. ſtatuerat Cardinalis Baronius alios ſecutus: Alteram in poſterioribus Annalium editionibus agnovit & probat ad a. Chr. 405. num. 43 Tertiam modò aſſerimus utrâque illa ætate ſuperiorem, quæ videlicet inter Cæſaraugustanam anni 381. & Toletanam anni 400. collocanda veniat. Arguuntur enim in hac ultima hæretici, quòd *prius indictum*
Sent. cir. *in Toletana urbe Concilium declinaverint, ad quod*, inquiunt Patres, *illos evocaveramus, & audiſſemus, cur non impleſſent conditiones, quas ſibi ipſi, ſancto Ambroſio præſente & audiente poſuiſſent.* Nec eſt quod indictum tantummodò Concilium cauſetur quis, non coactum; cùm illud declinaſſe dici non potuerint, quod congregatum non fuiſſet. Sed & quartam addere poſſumus, quæ Leonis noſtri tempore celebrata ſit ex Tarraconenſibus, Carthaginenſibus, Luſitanis, atque Gallicianis Epiſcopis, quam ipſe cogendam eſſe monet in fine hujus Epiſtolæ, quam revera coactam teſtatur Concilium primum Bracarenſe, quod & Regulam fidei ab eodem illo conditam narrat; cujus denique locum indigitat ejuſdem Regulæ fidei illi Synodo malè aſſutæ titulus. De Dictinii ſcriptis ſeu tractatibus, quorum lectionem prohibet hoc capite S. Leo, habes Bracarenſis Concilii 1. Capitulum 17. quod eoſdem ſub Anathematis pœna à quoquam legi vetat.

Quod de Dictinio retulimus ex Concilii Toletani 1. ſententia, nimirum ſuam illi ſedem ſervatam fuiſſe poſt ejuratam Priſcilliani ſectam, vix conciliari poſſe mihi videtur cum his, quæ refert Idatius hoc in negotio teſtis fide digniſſimus: *Dictinius Aſturicenſis Epiſcopus*, inquit ille, *cui ob Priſcilliani hæreſim, quam profitebatur, ejecto, cum aliis ejuſdem ſectæ Epiſcopis, ſucceſſit Turribius.* De Dictinio ſuſpecta. a Lapſum memoriæ, ſeu allucinationem, quam hoc loco paſſus ſum in prima Editione, fateri ac publicare non erubeſcam. Iſtam de Dictinio narrationem, quam ſub Idatii nomine bona fide laudavi ac retuli, apud Idatium non invenio, nec cujus ſit illa prorſus dicere ullatenus poſſum. Hoc teſtari & ſanctè poſſum affirmare, illam à me confictam non fuiſſe, ſed ex aliquo libro deſcriptam, cujus alta me nunc tenet oblivio. Hiſtoricum iſtud fragmentum, parente modò orbatum, ex hoc loco abradere animus fuerat cum iis omnibus quæ illi ſubſtructa ſunt; verùm hoc conſilium poſtea abjeci, ſpem hanc concipiens, id quod ad meam nunc memoriam non recurrit, alicujus eruditi oculis inter legendum poſſe aliquando occurrere, & ad typographum deferri huic loco inſerendum. Si enim ſede ſua ejectus eſt Dictinius, & ejus loco ſucceſſit ſtatim Turribius, non video quâ ratione Aſturicenſem ille Cathedram recipere potuerit in Concilio Toletano anni 400. cùm Canonicis legibus vetitum eſſet, ne duo ſimul Epiſcopi unam Eccleſiam adminiſtrarent. His adde, quòd ſi ante annum 400. Turribius Aſturicenſium erat Epiſcopus, ut eſſe debuit, ſi vera ſunt ſimul & Acta Toletani Concilii & Idatii narratio, annum ferè octogeſimum attigerat, cùm ſcripſit ad ſanctum Leonem hanc Epiſtolam, & alteram ad Idatium & Ceponium. Eodem enim tempore ſcriptas eſſe clamat utriuſque hujus mentio, quam habet Leo noſter in ſua, & eædem querelæ, quas ad Hiſpanos Epiſcopos & ad Romanum contra eandem hæreſim reviviſcentem detulit Turribius. Illas autem ſcripſit, cùm jam noviſſimè ad ſuam Eccleſiam rediiſſet poſt diuturnam moleſtamque peregrinationem, quam per Hiſpanias luſtrandarum Eccleſiarum gratiâ obierat, cujus duris moleſtiis, ut loquitur, lacrymabilibúſque neceſſitatum curis, tam provecta ætas omninò inepta erat: ut veriſimile non ſit eam à Turribio unquam ſuſcipiendam fuiſſe, ſi ad eam ſenectutem tunc temporis perveniſſet, quam eum aſſecutum fuiſſe neceſſariò evincitur, ſi ante illam Dictinii reſipiſcentiam Epiſcopatum geſſit.

His ex anguſtiis ut evadere poſſimus vix ulla patet via. Certe non poteſt mihi non eſſe ſuſpecta illa de Dictinii reſtitutione narratio. 1. quia cùm in illius propter hæreſim dejecti locum ſubrogatum eſſe Turribium aſſerat Idatius, nec de hujus ceſſione vel illius reſtitutione quidquam habeat, non eſt quod tantæ fidei autori præponderare queat, qui eadem ætate inter illius Provinciæ Epiſcopos eminuit & Turribii familiaris fuit, quicum, ut ipſe narrat, latentes in Aſturicenſi urbe Manichæos Geſtis Epiſcopalibus detexit, ad judicium traxit, damnatóſque per Hiſpanias publicavit: ubi Manichæorum nomine Priſcillianiſtas videtur intelligere, quod & faciunt ſancti Leo & Hieronymus 2. Etſi
Idatius ad Olym. 306. aliis Epiſcopis poſt lapſum pœnitentibus quacumque de cauſſa indultum voluerunt Toletanæ Synodi Patres, erant graviſſima momenta, propter quæ ab illis ſecerni deberet Dictinius, & ab indulgentiæ gratia arceri. Non ſolùm enim hæreticorum dogmati adhæſerat, ſed & ſcriptis hoc libris propugnaverat; multóſque hac ratione induxerat in errorem, quæ quidem ſcripta tantam creavere per-

niciem, ut illorum virus etiam poſt ipſius autoris ejurationem necaret plurimos: ut ex Turribii ad Leonem querelis, Leoniſque ad Turribium reſcripto maniſeſtum eſt: ſed & ex Concilii Bracarenſis 1. cap. 17. poſt centum ferè annos condito, quo Dictinii ſcripta denuò proſcripta ſunt, adeò peſtis illa longè latéque ſerpebat. 3. Hoc adversùs Dictinii reſtitutionem pugnat, quòd poſt hæreſim ſuſceptam ordinatus fuerat; quòd à parente & ipſo in hæreſim prolapſo; quòd is tumultuante populo fuerat poſtulatus, & per vim ad ſedem Epiſcopalem evectus; quòd contra S. Ambroſii decretum, quo presbyterali honore contentum eum eſſe debere ſanciverat. Hæc enim omnia Actorum Toletanorum citata excerpta continent: quorum fidem qui in dubium vocare metuerit, his ſe difficultatum nexibus involvat neceſſe eſt; qui verò ſpuria cenſuerit vel adulterata; is & omnibus ſe iſtis expediet, & id quod veritati ſimillimum eſt amplectetur. Fateor enim illorum excerptorum fidem videri mihi plurimùm vacillare: ex unico enim Codice MS. non ita pridem publico innotuetuot operâ Ambroſii Moralez, nec uſquam illorum apparet veſtigium in aliis MS. Codicibus, iiſque præſertim, quorum ope duplex Canonum Toletanorum jam olim prodiit editio.

Profeſſiones ſuppoſitionis ſuſpectæ.

Præterea conſictas eſſe illas profeſſiones ab aliquo Priſcillianarum partium ſtudioſo non ſine ratione ſuſpicor. Primùm enim ſanctæ memoriæ Epiſcopos appellat Sympoſium & Dictinium, quod etſi aliàs tolerabile eſſet, in ea tamen profeſſione, quâ hæreſim abdicant abſurdum videtur. Deinde errores Priſcilliaoi & aſſeclarum ejus vix attigit, de ſola filii innaſcibilitate loquens, & de duobus principiis, & animæ cum Patre conſubſtantialitate; quas ſenteneias ita condemnant, ut fucum facere videantur, ſibique ſuas profeſſiones explicandi reſervate facultatem. Ex tertio enim S. Leonis Capitulo patet illos aliquo ſenſu naſcibilem Filium dixiſſe. Ex quinto noo illos cootendiſſe diſertis verbis, *unam Dei & hominis eſſe naturam:* quod in ſe ſolummodò reprehendit Dictinius in illa profeſſione; ſed *animam hominis divinæ eſſe ſubſtantia*: quæ diverſa eſſe apparet. Duo denique illos agnoviſſe principia non legimus, omnem enim carnis & corporum creationem tribuebant diabolo; animas autem fuiſſe aliquid divinum & increatum ſomniaſſe videntur. Ita igitur conditæ ſunt illæ profeſſiones, ut totæ ad fraudem conſictæ eſſe appareant. Quam ſuſpicionem augent cetera: cùm enim ſua ſcripta damnat Dictinius, id verbis magnoperè obſcuris præſtat: *In priori*, inquit, *comprehenſione mea, & in principiis converſionis meæ quæcumque conſcripſi omnia me toto corde reſpuere:* poſtea: *Omnia quæ inveniuntur contra fidem.* Quibus non omnia, ſed quædam tantùm ſcripta rejicere videtur, & cum ea reſtrictione, ſi contra fidem eſſe convincantur. Similiter & Sympoſius non omnes Priſcilliaoi libros reſpuit & damnat, ſed eos ſolummodò *ubi innaſcibilem Filium ſcripſiſſe dicitur:* ubi & illud *dicitur* & ſola *innaſcibilis* mentio, hominis vel ſcriptoris ſubdolam mentem meo quidem judicio, arguit, ſicut & illud quod in poſteriori profeſſionis parte legitur: *Si quos malè condidi libros cum ipſo autore condemno.*

In definitivæ ſententiæ excerpto aliqua ſunt etiam, quæ illius fidem infirment: Ita enim utriuſque illius Epiſcopi culpam minuit, ut vix eos in errorem lapſos fuiſſe dixeris: *Symphoſium* (inquiunt Patres) *deceptum ſentimque per plurimos ſecùs aliqua geſſiſſe reperimus, nullis libris apocryphis, aut novis ſcientiis, quas Priſcillianus compoſuerat, involutum: Dictinium Epiſtolis aliquantis penè lapſum, &c.* quæ omnia parùm conveniunt cum his, quæ de Dictinio ſociiſque tàm ab Idatio, quàm ab aliis referuntur: aut certè aliis ea concilianda relinquimus.

Si tamen alteram adhuc tentare licet exeundi viam, & conjecturis agere permittitur: non duos quidem fingemus Dictinios (qui Conciliationis modus, ut omninò facilis eſt, & expeditus ita temeritate pleniſſimus) ſed Duos Dictinii lapſus non abs re forſitan erit diſtinguere. Quo poſito dicendum eſſet Dictinium à primo lapſu reſurgentem ex indulgentia Toletani Concilii I. ſedem ſuam recepiſſe. Eumdem autem poſt aliquantos annos relapſum, meritò à Sacerdotali dignitate repulſum Torribio locum ceſſiſſe. Hanc viam neceſſe eſt eum inire, qui receptam Toletani Concilii epocham retinere voluerit, illius Actorum excerptam partem non rejicere, & utramque cum Idatio Chronographo conciliare. Nec deeſt in illo excerpto unde noſtram de gemino Dictinii lapſu conjecturam firmare poſſimus: id enim innuunt hæc ipſius verba profeſſionis: *In priori comprehenſione mea, in principiis converſionis meæ quæcumque conſcripſi.* Inde etiam forſitan deſcendit, quod in excerpto ſententiæ tantùm *penè lapſus* dicitur Dictinius: in excerpto profeſſionis ſemet ipſe erroris accuſat, præſumtionem ſuam arguit, corrigi ſe poſtulat, precatur ſibi non inferorum, ſed cæli januam aperiri, ea quæ antè ſcripſerat, anathemate percellit, &c. Sympoſium & Dictinium aliquando, & quidem Innocentii Papæ temporibus, ſedibus ſuis eſſe reſtitutos, videor mihi ex Ipſius Innocentii PP. Epiſtola ad Synodum Toletanam elicere, Cap. 3. ex quo liquet aliquos moleſtè tuliſſe receptionem utriuſque illius Epiſcopi; quam videlicet contra Canones eſſe contendebant. At ſi ſoli communioni Eccleſiaſticæ, & non etiam ſuis ſedibus reſtituti eſſent, probabile non eſt id Epiſcopo Johanni, & aliis fortaſſe, ita moleſtum futurum, cùm nemini unquam ab hæreſi vel ſchiſmate reverenti negata communionis Eccleſiaſticæ gratia fuerit. Ceterùm hæc exemplaria profeſſionis reſipiſcentium Epiſcoporum, & definitivæ Concilii ſententiæ, vel ab homine imperito excepta, vel etiam ab hæretico truncata & interpolata fuiſſe videntur, qui forſan ex diverſis Conciliis malè conſutos pannos nobis exhibuerit: quibus tamen aliquid veri interſeruiſſe, quo magis fraudem faceret, non eſt admodum creditu difficile. Quidquid tandem ſit, conjecturas exponimus, rem integram doctiorum judicio relinquimus.

9. Tarraconenses, Carthaginenses, Lusitanos, atque Gallicos. Ita *Gallicos* habetur in Codd. MSS. Griman. Corbeienſ. Victor. Cantabrig. Thuan. idem habent editiones omnes, exceptis recentioribus duabus collectionibus Conciliorum, & edit. Nicolini, quæ habent Gallæcos, ſive Gallicios vel Gallicianos ad marg. ſed in hoc difficultas poſita non eſt: cùm tot MSS. excuſiſque Codicibus, qui ita exhibent, reluctari temeritatis ſit. Hoc autem quæritur, utrum de Galliarum Epiſcopis hæc vox intelligenda ſit; an verò de his, qui in Hiſpana Galliciæ provincia conſtituti erant. Priori ſententiæ favet, quòd Priſcillianus ejúſque aſſeclæ per Gallicanas Aquitaniæ provincias ſuæ perfidiæ ſemina ſparſerant, ut narrat Severus Sulpitius lib. 2. & pravis prædicationibus ſuis Eluſanam maximè plebem perverterant. Facit etiam quòd Gallicani Antiſtites Cæſarauguſtano Concilio contra Priſcillianiſtas congregato circa annum 381. interfuerunt; quòd apud Burdigalam alia Synodus coacta eſt adversùs eoſdem hæreticos, cui dubium non eſt Hiſpanos pariter adfuiſſe. Conſtat etiam ſancti Leonis ætate magnum inter Gallicanas Hiſpanáſque Eccleſias commercium fuiſ-

Pag. 231. ſub fine.

Digitized by Google

Ep. 77. ad Epiſc. Gall. cap. 2. ſe ; cujus rei duæ Epiſtolæ Pontificis noſtri teſtes ſunt, una quâ per Gallicanos Antiſtites certiores reddi vult Hiſpanos de rebus, quæ tunc temporis agebantur in Oriente, & maximè de Synodi Calchedonenſis proſpero exitu : altera, quam ad utramque provinciarum Epiſcopos conjunctim ſcripſit de Paſchate. Priori Epiſtolæ ſuccinit Idatii Chronicon : *De Galliis*, ioquit, *deferuntur Flaviani Epiſtola ad Leonem Epiſcopum miſſa, cum ſcriptis Cyrilli Alexandrini ad Neſtorium CP. de Eutychete Ebionita hæretico, & Leonis Epiſcopi ad eum reſponſa : qua cum aliorum Epiſcoporum & Geſtu & ſcriptis per Eccleſias diriguntur.* Adde quod cùm Hiſpaniarum Eccleſiæ in magna tunc ignorantia ac perturbatione verſarentur, plurimis earum Epiſcopis vel errore infectis, vel de Eccleſiæ doctrina non ſatis inſtructis, admodùm conveniens erat ut earum Synodis ex Gallicanorum Antiſtitum fide ac doctrina robur accederet, in quibus videlicet Leo noverat *cæleſtem*, ut ipſe loquitur, *ex* *Ibidem.* *ſancti Spiritus eruditione vigere doctrinam* Alteri tamen ſententiæ libentiùs accedimus. 1. Quia etſi olim Priſcilliana peſte laboraſſent Eccleſiæ Gallicanæ, tunc tamen temporis ab illa penitùs liberæ erant, ut ex ſilentio Synodorum manifeſtum eſt. Deinde nunquam memini me legere vocem *Gallicos* pro Gallicanis vel regionibus, vel hominibus uſurpatam ſaltem à Leone autoribúſque Eccleſiaſticis ſupparibus ; ſemper enim vel Galliæ, vel Galliarum vel Gallicanæ regiones appellantur. 3. Cum generale Concilium congregari vellet S. Leo ex omnibus Hiſpaniarum provinciis, quis credat omiſſam eſſe Galliciæ provinciam, quæ ampliſſima & nobiliſſima omnium videtur fuiſſe ; in qua Turribius, Idatius, & Ceponius Epiſcopi erant ; quæ etiam maximè medica Synodi manu indigebat, cùm in illa potiſſimùm Priſcillianus morbus exarſiſſet ; ex cujus denique Epiſcopis præſertim Concilium congregari cupiebat S. Leo, etſi aliarum Provinciarum Epiſcopi convenire non poſſent : quis, inquam, exiſtimet ad Gallicios Epiſcopos non ſcripſiſſe S. Leonem, quorum quidem loco Bœticos nominat Lucretius Toletanus in Bracarenſi 1. Concilio, cujus verba ſupra retulimus ; ſed quia jam de Galliciæ Epiſcopis, qui in Synodum provinciæ ſuæ ſeorſim congregati erant, ſermonem habuerat, nec alteri quatuor Provinciarum Concilio intereſſe permiſſi fuerant à ſuis Principibus. Hæc de re minimè obſcura dicere viſum eſt ; quoniam nonnullos in eam ſententiam propendere videmus, ut de Gallicanis noſtris Antiſtitibus eam vocem interpretentur.

AD EPISTOLAM XVI.

Univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

Pag. 235. Cap. 1. 1. SI UNDE CONSECRATIONEM HONORIS ACCIPITIS, INDE LEGEM TOTIUS OBSERVANTIÆ SUMERETIS. Controvertitur inter viros eruditos utrum in regionibus Urbicariis ſingulæ Provinciæ ſuos haberent Metropolitas, à quibus ipſæ regerentur, conſecrarentur Epiſcopi Provinciales, congregarentur Synodi, & alia Metropolitica munia implerentur. Plurimi affirmant, negant nonnulli. Metropolitanos quidem, ſi qui fuerint, titulum ſine re habuiſſe, Leonis ſaltem tempore, pro certo habendum puto ; omnes enim Metropoliticæ dignitatis prærogativas atque officia ad ſe traxerant Romani Pontifices, annitentibus Auguſtis, Provincialibus Epiſcopis conniventibus, qui magno honori ducebant à primæ ſedis Epiſcopo omniumque Epiſcoporum apice Pontificiam dignitatem ſumere ; non reluctantibus etiam Metropolitis qui à Pontificibus Urbis Sacerdotii honorem adepti, ab iiſdem toti pendebant.

Aliquod itaque diſcrimen deprehendere mihi videor inter ordinandi morem à Romano Pontifice ſibi in Urbicariis regionibus vindicatum, & eum quem cæteri Exarchi, ſeu Patriarchæ uſurpabant. Hi enim ita Exarchatus ſui Concilium convocabant, ut Metropolitis quibuſque Provinciæ ſuæ Synodum pro jure ſuo Canonibus indulto indicere eſſet liberum ; ita in Epiſcoporum Provincialium ordinationibus decretum ſuum interponebant, ut Metropolitani primùm accederet autoritas, nec niſi ejus relatione Cleri electionem plebiſque conſenſum reſcirent : ſic totam Exarchiam ſuam adminiſtrabant, ut Metropolitanis jura ſua muniáque illibata ſervarentur. Nihil tale in regionibus Urbicariis. Primùm enim nullam Metropolitanis ſuum Provinciale Concil. convocandi facultatem fuiſſe permiſſam reperimus, nec revera ulla extant hujuſmodi Synodorum Acta, ſaltem, ni fallor, ante decimum vel duodecimum ſeculum, nec ulla earum mentio apud Autores Eccleſiaſticos celebratur. E contra verò jubebantur etiam remotiſſimarum Provinciarum Epiſcopi Romæ ad Synodum ſe ſiſtere ſingulis annis, ut ex ipſius hujus Epiſtolæ Cap. 7. palàm fit, quod cùm ſe ex autoritate Canonis Nicæni præcipere teſtetur S. Leo, manifeſtum eſt illum ad ſuam ſedem *Can. 5. Nicæn.* eas Synodos traxiſſe, quæ ad ſingularum Provinciarum Metropolim convocandæ erant ſecundùm mentem Nicænorum Canonum. De ſolis enim Provincialibus Synodis agit Can. 5. jam laudatus : *Benè placuit*, inquit, *annis ſingulis per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis Provinciæ congregatis diſcutiantur hujuſmodi quæſtiones.*

2. In electionibus, & Ordinationibus Epiſcoporum nullas partes egiſſe deprehenduntur Metropolitani ; ſed cujuſque civitatis Clerum populúmque electioni incubuiſſe, par eſt credere ; de qua cùm ad Pontificem Romanum retuliſſent, vel ad Electi conſecrationem delegabat Pontifex, vel quod ſæpè ſæpiùs fiebat, Romam conſecrandus accerſebatur, aut ſponte ſua veniebat. Id autem inde conjicimus, quòd nullæ in præſenti occurrunt Epiſtolæ, vel Metropolitanorum ad Urbis Antiſtitem, vel hujus ad Metropolitanos ſive electionis Epiſcoporum indices, ſive quid aliud circa conſecrationis negotium continentes ; quòd nunquam de aliquibus Epiſcopis malè ordinatis, nunquam de Metropolitanis Urbicariis conqueruntur Pontifices ; nunquam de iiſdem querelæ ad illos deferuntur à Provincialibus : etſi plurimæ ſint, quibus contra Epiſcopos, qui Clericos contra Canones ordinaverant, Sedis Apoſtolicæ pulſatur autoritas ; & aliæ quibus Epiſcopos arguit Pontifex Romanus de quibuſdam contra Canonum diſpoſitionem in Clerum aſcitis. Demum executionem Conſtitutionum ſuarum non Metropolitarum curæ ac ſolicitudini commendat, ſed ad eam rem aliquos è Provincialibus Epiſcopis pro arbitrio deligit, nunc hos, nunc illos, nulla Metropolitarum facta mentione. Mitto Celeſtini PP. autoritatem ab aliis ſæpè adductam ; qui quidem Epiſtolâ ad Apuliæ & Calabriæ Epiſcopos ſcriptâ eorum ſibi ordinationes vindicat. Mitto etiam libri Pontificalis teſtimonium, qui plures ab Epiſcopis Romanis Antiſtites conſecratos commemorat, quàm ut ad ſolam Metropolitanam Romæ Provinciam pertinuiſſe credi poſſint. Sixtus enim tertius Leonis prædeceſſor quinquaginta & duos ordinaſſe dicitur per octo ad ſummum Pontificatûs annos, & Leo ipſe centum & octoginta quatuor creavit, qui ſi è ſola Metropoli aſſumti eſſent, ter ad minùs vacaſſe cujuſlibet civitatis ſedes dicenda

Vide & Greg. 1. l. 5. Ep. 13. ad Rectorem Siciliæ De Libertino Clero petente licentiam à R. P. ut ſibi Ep. eligeret.

eſt per viginti annorum decurſum, quod fidem facilè non invenerit.

3. Quod ſpectat ad diverſas Conſultationes, relationes, & alia negotia, quæ inter adminiſtrandam Provinciam ſolent plerumque occurrere, nullum ſupereſt veſtigium, ex quo ea per Metropolitanos Urbicariæ regionis præſtita fuiſſe appareat; ſed quæ in aliis diœceſions Exarchiiſque Metropolitanorum interventu ac relatione ad Patriarcham deferri ſolent, ea per ſingularum civitatum vel Epiſcopos, vel Clericos, vel etiam cives ad Romanam Sedem videmus eſſe delata. Conſuloit Epiſcopus Nucerianus Innocentium I. de variis diſciplinæ Eccleſiaſticæ Capitulis non interpoſito Metropolitano. Hoc laudat Innocentius: *Mirari*, inquit, *non poſſumus dilectionem tuam ſequi inſtitutu Majorum, omniaque, quæ poſſunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quaſi ad caput atque ad apicem Epiſcopatûs referre*, &c. Scribit idem Innocentius Maximo & Severo Epiſcopis per Brutios conſtitutis, cùm à Maaimiliano quodam Laïco Agente in rebus querelam accepiſſet de Indignis Preſbyteris: nec conqueritur Pontifea de Metropolitani negligentiâ, ut fieri ſolet cùm tale aliquid contra Canones in aliis Provinciis perpetratur. Idem obſervandum de ejuſdem Epiſtola 6. ad Epiſcopos Apuliæ Agapitum, Macedonium, & Maurianum. Horum nullum ad Metropolitanos remittit; contra id quod in aliis diœceſibus uſurpari ſolebat. Teſtis eſt Epiſtola 83. ad Theodorum Forojulienſem in Gallicana Provincia Epiſcopum, qui cùm S. Leonem conſuluiſſet de nonnullis quæſtionibus, ita eum objurgat ſanctus Pontifea: *Solicitudinis quidem tuæ is ordo eſſe debuerat, ut cum Metropolitano tuo primitùs de eo, quod quærendum videbatur eſſe, conferres: ac ſi id quod ignorabat dilectio tua; etiam ipſe neſciret, inſtrui vos pariter poſceretis: quia in cauſſis, quæ ad generalem obſervantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum, nihil ſine Primatibus oportet inquiri.* Hæc confer cum Innocentii verbis ad Felicem Nucerianum.

Epiſt. 4 ad Felic. Ep. Nuc.

Præterea cùm reſcribit S. Leo ad Provinciarum Urbicariarum Epiſcopos, vel eos monitis ſuis adire cupit, non ad Metropolitanum, & per eum ad ceteros provinciales literas dirigit, ſed aliquem alium Epiſcopum ad id delegat, quod argumento eſt via ac ne vix quidem aliquod munus ab ejuſmodi Metropolitis eſſe uſurpatum: ita in præſenti Epiſtola per Paſchaſinum Lilybæi in eadem Siciliæ Provincia, & Baccillum alterius civitatis Epiſcopos, hanc ad omnium Sacerdotum notitiam voluit pervenire, cùm ad Syracuſanum debuiſſet tranſmitti, niſi omnia metropolitica munia, quæ ad ſe tranſtulerat, modò huic, modò illi Epiſcopo per vices conferri à ſe poſſe exiſtimaſſet. Eâdem ratione ad Dorum Beneventanum ſcribens executionem præceptionis ſuæ, non Metropolitano, ſed Julio cuidam (fortè Puteolano) Epiſcopo committit.

Longè aliter ſe geſſit, cùm ad Epiſcopos non modò remotiorum diœceſeon, puta Gallicanæ, Hiſpanicæ, Illyricianæ literæ fuerunt dirigendæ; ſed etiam Italicæ, quæ urbi adjacebat. Metropolitani enim Provinciarum hujus diœceſis liberam habuerunt Provincialium ſuorum Antiſtitum Ordinandorum poteſtatem, Synodos ſuas citra Romani Pontificis indictionem convocaverunt; ſi quæ dubia in Provinciis ejuſmodi orirj contigit, quæ ad Apoſtolicam primariamque Occidentis ſedem pro more deferri par eſſet, ea per Metropolitani conſultationem tranſmiſſa ſunt: quicquid denique ad Provinciæ cujuſque adminiſtrationem ſpectare potuit, penes Metropolitanos ſemper fuit. Exempla extant apud S. Leonem) extra quem vagari modò non convenit) Epiſtolæ enim, quas ad tres illos Metropolitas Italicæ diœceſeos ſcripſit, Mediolanenſem ſcil. Aquileienſem, & Ravennenſem, diſciplinæ, de qua ſermonem mox habuimus, clariſſimam mentionem faciunt. Septimius ſeu Altini ſeu alterius civitatis in Iſtria Provincia Epiſcopus literis ſuis monet S. Leonem de reviviſcentibus Pelagianorum reliquiis: ſtatim Metropolitanum Provinciæ literis ſuis Leo ſolicitat, ut paſtorali curâ invigilet cuſtodiendis ſacrorum Canonum decretis, Eccleſiæque adverſùs vipeream hæreticorum fallaciam protegendæ, eidémque totam hujus negotii ſolicitudinem commendat. Cum item anno 458. aliquot annis poſt cladem Attilanam, Adeodatus Romanæ ſedis Diaconus ab Aquileienſi regione regreſſus retuliſſet ad S. Leonem non ſcripto, ſed viva ſolùm voce, Nicetam Aquileienſem Epiſcopum difficultatem pati circa nonnulla diſciplinæ capita, quæ occaſione bellicæ cladis verſabantur, ſediſque Apoſtolicæ de his ſententiam poſcere: ad ſolum Metropolitanum, nec ad alios Epiſcopos niſi per ipſum dirigit Epiſtolam 129. *Hanc autem*, inquit, *Epiſtolam, quam ad conſultationem tuæ fraternitatis emiſimus, ad omnes fratres & comprovinciales tuos Epiſcopos facies pervenire.*

De Ravennenſi non minùs clarum eſt: cùm enim eâdem occaſione gravis orta eſſet controverſia circa Baptiſmi Sacramentum, tam iis conferendum, qui ab hæreticis baptizati erant, quàm parvulis, qui utrum baptizati ante captivitatem barbaricam fuiſſent, ignorabant; res primum in Concilio Romano diſceptata: inde tranſmittendam eſſe cenſuerunt Patres Concilii Leonis nomine Encyclicam Epiſtolam ad omnes Italicarum regionum Provincias, quæ hoſtiles incurſus paſſæ fuerant, ut quid agendum eſſet agnoſcerent. Quam quidem ad ſingulos Metropolitanos directam eſſe teſtatur finis ejus Epiſtolæ 135. Leonis ad Neonam vel Leonem Epiſcopum Ravennenſem, *Quam rem*, inquit, *Frater cariſſime, ideò generaliter ad omnium voluimus pervenire notitiam, ne dum plus juſto metuitur, miſericordia Dei ſalvari cupientibus denegetur.* Quibus verbis rem inſolitam quaſi excuſat S. Leo, quia cùm ad Concilium diœceſis Urbicæ non pertineret Æmilienſis Provincia, cujus Metropolita erat Neonas, ad eam quoque Synodi illius decreta tranſmitti non conſueverant. Nec obſervare omittam, Ravennenſem Epiſcopum Petrum Chryſologum, cum ad Eutychis literas reſponderet, quibus ejus opem ille implorabat, nihil ſe poſſe repoſuiſſe ſine Romani Pontificis nutu, quia non de Eccleſiæ ſuæ, vel provinciæ diſciplina agebatur, ſed de fide: *Nos enim pro ſtudio pacis & fidei*, inquit, *extra conſenſum Romanæ civitatis Epiſcopi cauſſas fidei audire non poſſumus.* Alias non item.

De Mediolanenſi quoque probat Epiſtola S. Leonis ad Euſebium Mediolani Antiſtitem, quàm ex hujus Reſcripto dignoſcimus. Patet enim quòd peculiarem Synodum habuit Euſebius Epiſcoporum ſuæ Provinciæ: quorum ordinationem pariter habuiſſe, ſicut Ravennenſis & Aquileienſis ſuorum provincialium, præter cætera argumenta, intelligitur ex eo præſertim ſolenni effato, quo *pertinere ad alicujus Concilium* vel *pertinere ad ejus conſecrationem*, vel ordinationem, pro eodem prorſus habentur.

Ex dictis eruimus latum fuiſſe diſcrimen inter Patriarchalis juriſdictionis uſum, quem ſibi Pontifex Romanus in Occidentis Eccleſias vindicabat, & eum, qui ceteris Patriarchis pro jure competebat. Si enim Italicam diœceſim ceteraſque tranſalpinas ſpectes, vel tranſmarinas, nec earum Epiſcopos ad ſuam Synodum vocabat, nec per ſe vel decreto ſuo ordinabat. Si regiones illas Urbicarias conſideres, ita & electos ordinabat & ad ſuum

Concilium cogebat, ut Metropolitanum juriſdictio in iis regionibus omninò iners & otioſa eſſet; cum nec ad ſuum Concilium, nec ad conſecrationem ſuam accire iis licitum eſſet ſuos provinciales: ſed totum jus penes ſe haberet Urbis Pontifex.

Hæc paulò Fuſius obſervare non piguit occaſione horum verborum: *Si unde conſecrationem honoris accipitis, inde Legem totius obſervantiæ ſumeretis, &c.* quæ ultima verba id etiam quod ſupra diximus confirmant: illæ enim partes erant Metropolitani, ut Epiſcopum, cui conſecrationis honorem contulerat, legibus Eccleſiaſticæ diſciplinæ primùm imbueret, atque in dubiis ſubinde occurrentibus inſtrueret conſulentem, ut Primarius provinciæ ſuæ Doctor ac Magiſter. Egregie huic conſuetudini ac legi ſuffragatur Concilium Tarraconenſe Can. 5. *Si quis*, inquit, *in Metropolitana civitate non fuerit Epiſcopus Ordinatus, poſtquam ſuſcepta benedictione per Metropolitani literas, honorem fuerit Epiſcopi adeptus; id optimum eſſe decernimus, ut poſtmodum ſtatuto tempore, id eſt, impletis duobus menſibus, ſe Metropolitani ſui repræſentet aſpectibus, ut ab illo monitis Eccleſiaſticis inſtructus, pleniùs quid obſervare debeat, recognoſcat.* Ad idem redit quod ſupra ex Epiſt. Leonis noſtri ad Theodorum Forojulienſem retulimus. Conſulendæ etiam Epiſcopalium Promotionum formulæ à Jacobo Sirmondo Conciliis Gallicanis inſertæ, & à Baluzio tom. 2. Capitular. recuſæ. Conſulendi Pontificales libri antiquiores. Ex quibus omnibus intelligitur quanta cura ordinandi vel recens ordinati à ſuis conſecrationibus vel Metropolitanis inſtruerentur, ſcripto etiam accipientes Regularum Eccleſiaſticarum Codicem, quem *Decretum* appellabant.

Pag. 339. Cap. 5. 2. Mystica et rationabilis exemplatio. Tot ferè hujus loci diverſæ lectiones, quot Codices. Cantabr. & Thuan. unus habent: *Myſtica traditionis rationabilis exceptio.* Alter Thuan. & Trecopith. *Myſtica* vel *myſticè rationalis exceptio.* Edit. omnes ad marginem: *Myſtica & rationabilis exceptio.* Iſidorus Merc. *Myſtica rationis exceptio.* Dionyſii Exigui & Creſconii lectionem retinuimus in textu (quamquam Creſcon. legit, *rationalis*) tum propter certam utriuſque antiquitatem & autoritatem, tum quia mentem autoris noſtri attingere propius mihi videntur. Ideò enim S. Leo *Principalis & maximi Sacramenti*, id eſt, Baptiſmi, *myſticam & rationabilem exemplationem* dicit, cùm in Paſchate confertur: quia *apparet*, ut loquitur Cap. 3. *regenerandis filiis hominum & in Dei filios adoptandis, illum diem eſſe & tempus electum, in quo per ſimilitudinem formámque myſterii ea, quæ geruntur in membris, his quæ in ipſo ſunt capite geſta congruerent*: quippe cui commoriuntur, conſepeliuntur, & correſuſcitantur in Baptiſmo.

Pag. ead. cap. 6. 3. Quidam putant quod in eadem die Dominus ad Baptismum, *&c.* Vides nondum illo ſeculo certum fuiſſe quo die baptizatus fuit Dominus Jeſus, cum quorumdam tantùm opinione ad VIII. Id. Januarii referri pronuntiet S. Leo: Epiphanius autem, qui initio hujus quinti ſeculi adhuc in vivis erat VI. Id. Novembris baptizatum fuiſſe ait lib. 2. adverſ. hæreſes hær. 5. Sect. 24.

Pag. 335. Cap. 6. 4. Diversa Sacrificia unam hostiam reformarunt. Libenter retinuiſſem *præformarunt*, quod vulgò legitur, niſi Dionyſii, Creſconii, & quinque Codd. MSS. ſuperiùs laudatorum concentu reprobaretur hæc lectio. Hoc portò ſibi vult autor noſter: non uno legali Sacrificio unam Sacrificii noſtri Hoſtiam eſſe ſignatam, ſed plurima eáque diverſa fuiſſe olim inſtituta Sacrificia, ut multifariàm multiſque modis Chriſtianum delinearetur ac figuraretur Sacrificium. Hæc in præſenti loco poteſtas eſt hujus vocis, *reformare*, hoc eſt, iterum iterúmque formare, ſeu figurare & adumbrare.

5. Secundùm Apostolicam Regulam. Ibidem. Quænam hæc Apoſtolica Regula? an Regula per traditionem ab Apoſtolis deſcendens, quæ exorciſmos, ſcrutinia, jejuniaque à baptizandis ſubeunda præſcribat; ita fortè, neſcio tamen an à ſanctis Patribus aſſeratur. *Antiquiſſimam Eccleſiæ traditionem* Auguſtinus lib. 2. de nupt. & concup. Cap. 29. ad finem, eam conſuetudinem appellat, quâ exorcizantur & exſufflantur parvuli. Hoc ipſum *circa baptizandos in univerſo mundo ſancta Eccleſia uniformiter agit*, inquit Leo noſter in Capitulis Celeſtino olim attributis: ac proinde ſecundùm S. Auguſtini Regulam, cùm id nec in ſcripturis, nec in Conciliorum decretis reperiatur, ab Apoſtolica Traditione deſcendere dicendum eſt. Potuit & Leo ad illam Apoſtolicam præceptionem attendere, quæ eſt in Epiſt. 1. ad Cor. Cap. 5. quámque indigitavit Siricius Papa Epiſt. ad Himerium Tarracon. Cap. 2. quæ Leonis oculis procul dubio obverſabatur, cùm hæc ſcribebat tam de tempore Baptiſmatis, quàm de his ceremoniis; ſic autem loquitur: *His duntaxat electis* (quibus Baptiſmi tradatur Sacramentum) *qui ante quadraginta vel eo ampliùs dies nomen dederint, & exorciſmis, quotidianiſque orationibus atque jejuniis fuerint expiati, quatenus Apoſtolica illa impleatur præceptio, ut expurgato fermento veteri, nova incipiat eſſe conſperſio.* De jejuniis totaque Catechumenorum pœnitentia, vide ſi lubet, Gabrielis Albaſpinei Aurelian. Epiſcopi luculentam obſervationem, quæ eſt prima libri 2. Obſervationum.

6. Duo tantum tempora Pascha et Pentecosten. Ante ſanctum Leonem, nullus Canon, nullum Decretum, præter Siricianum mox citatum, tempus baptiſmati conferendo præfixit. Siricius ſolam ſuæ ſedis auctoritatem omniúmque Eccleſiarum conſuetudinem in medium adducit. Sanctus Leo Apoſtolicæ inſtitutionis conſuetudinem, Apoſtolicas regulas, ſedis ſuæ inſtituta ſolummodò commemorat. Fruſtrà ergo Canones aliquos ea de re conditos, notatoſque à ſancto Leone, ſomniavit autor Gallici operis de Epiſcopis Canonicè judicandis pag. 78. ut aliud ſomnium de Codice Canonum Eccleſiæ univerſæ utcumque defenderet. Canonum enim mentio, quam capite ſequenti injicit ſanctus Leo, ad generalem Canonum cuſtodiam ſpectat, ut quiſque vel curſim legens perſpiciet. Poſt ſanctum Leonem de Paſchate & Pentecoſte ſimiliter decreverunt Gelaſius Papa Ep. ad Epiſcopos Lucaniæ, &c. cap. 10. ann. 494. Gerundenſe Concilium an. 517. Autiſſiodor. Can. 18. an. 578. Matiſcon. 2. an. 585. Can. 3. Gregorius PP. II. an. 723. epiſt. ad Turingiæ Clerum & plebem, *&c.*

7. Indissimulanter occurrant. Ita Dionyſius & omnes Mſſ. Codices, qui hæc verba, quæ ſequuntur in pleriſque Codicibus excuſis: *Et hæc à vobis conſuetudo ſervetur*: non habent, exceptis Thuaneo uno & Trecopith. quorum unus ad alterum exſcriptus eſt. Editio Nicolini in textu & Surii, Crabbi, Sichardi atque Caniſii ad marginem ſic legendum exhibent: *Indiſſimulanter concurrant, quod utique laborioſum non eſt, ſi viciſſim inter vos hæc conſuetudo ſervetur.* Pag. 333. Cap. 7.

AD EPISTOLAM XVII.

Epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

Pag. 135. HAnc ad Siciliæ Epiſcopos Epiſtolam, cujus nullum exemplar manuſcriptum nanciſci potuimus, primus evulgavit Gerardus Voſſius Doctor Catholicus, quam ex antiquo Cardinalis Sirleti Mſ. Codice acceptam, ex Conſulari Nota, & ex ipſius Leonis phraſi ac dictione, quam ſpirare eidem viſa eſt, Leonis Magni eſſe non ſuſpicatur modò, ſed planè & indubitanter aſſeverat. Mihi verò Leonis non eſſe penè certum eſt, vel unius ſtyli inſpectione, quem à Leonino abhorrere quivis facilè deprehenderit. Præterquàm quod jejuna in omnibus & exilis admodùm eſt totius Epiſtolæ dictio.

2. Hæc Epiſtola data ad Siciliæ Epiſcopos ſignificatur XI. Kalendas Novembris Alypio ſeu Calepio Conſule: alteram autem habemus eámque indubitatæ fidei Leonis noſtri Epiſtolam ad eoſdem Siciliæ Epiſcopos ſcriptam XII. Kalendas Novembris ſub eodem Conſule; id eſt pridie quàm hæc ſcriberetur, ſi Deo placet. Quis porrò ſibi perſuadeat duas eodem ferè tempore Epiſtolas à Leone ſcriptas eſſe ad Epiſcopos in remotiſſima regione conſtitutos: cùm ſi de bonorum alienatione ſcribendum habuiſſet iiſdem Epiſcopis, id facillimè potuiſſet præſtare in illa Epiſtola, quam de tempore baptiſmatis celebrandi, in Siciliam ſcribebat per illos dies. Aut ſi qua de nova querela ad geminandam epiſtolam coegiſſet Pontificem poſterior prioris mentionem nonnullam haberet.

3. Non erat tanta Leonis tempore Eccleſiaſticæ diſciplinæ perturbatio, ut in provincia Romanæ ſedi ſubjecta, in qua Præſules erant vigilantiſſimi, inter quos Paſchaſinus Lilybætanus, *omnia alicujus Eccleſiæ prædia vendendo, donando, & diverſis modis alienando Epiſcopus diſſiparet*: imò tanta corruptela, ut plures, qui id agerent, invenirentur, quod Epiſtola diſertè aſſerit. Quamobrem ad poſteriora ſæcula rejiciendam eſſe hujuſmodi deprædationem exiſtimo: ſiquidem fictitiam omninò eſſe hanc Epiſtolam aſſerere quis noluerit.

4. Mentio fit in eadem Epiſtola duplicis decreti, quo à Leone *ordinatum erat, quemadmodùm utriuſque Eccleſiæ utilitatibus conſuleretur*, adversùs hujuſmodi Eccleſiaſticorum bonorum prædones. Quæ decreta ſi verè à Leone emiſſa eſſent, non facilè eorum memoria excidiſſet. Etſi enim plurimæ Leonis aliorúmque Pontificum familiares Epiſtolæ vel omninò perierint, vel ad tempus ab hominum notitia ſubtractæ ſint, longè difficiliùs id potuit contingere circa Decretales & Conſtituta, quæ plurium Eccleſiarum negotia & ordinationem attinent, & multo minùs ſi ad totios provinciæ ampliſſimæque Inſulæ Epiſcopos & Eccleſias fuerint directæ; cujus generis eſſe debuerant tàm hæc, ſi genuina eſſet, quàm illæ de quibus mentionem facit. Sed hoc etiam maximè penſandum eſt, nullarum Epiſtolarum plura extare exemplaria manu exarata, quàm earum quæ ad Italiæ aliarúmque adjacentium provinciarum Epiſcopos ſcriptæ ſunt. Id verò inde factum eſt, quòd cùm ad Romani Pontificis curam & ſolicitudinem propiùs ſpectarent, ad ejus Synodum convenirent ſæpè ſæpius, & ab ejus nutu & ore penderent, illius quoque Decretis parendi neceſſitas incumberet, quæ propterea diligentiùs exſcribi par erat ab omnium illarum Eccleſiarum Epiſcopis & Clero: imò vel ab ipſo Leone vel à Metropolitis ad ſingulos provinciarum Epiſcopos Epiſtolarum hujuſmodi exemplaria à *pari*, ut aiebant, mitti conſueverant. Vix ergo divinare poſſis, quâ ratione tanti momenti decretorum memoria tot ſeculorum ſpatio intercepta fuiſſet.

5. Si Leonis noſtri eſſent hæc decreta, nunquam ea recenſere omiſiſſent ejus ſucceſſores, quibus de rebus Eccleſiaſticis non diſtrahendis ſeu alienandis Conſtitutiones emittere contigit: quod fecit Hilarus proximus Leonis ſucceſſor ſcribens ad plures Galliarum Epiſcopos, Symmachus eadem tractans in Concilio Romano, Agapetus ſcribens ad Cæſarium Arelatenſem, Gregorius Magnus ad eoſdem Siciliæ Epiſcopos, &c. At de his ne verbum quidem habent laudati Pontifices. Poſteriores quidem Hilaro ad ejus decretum reſpiciunt, & ejus etiam verba mutuantur, ut vel hinc decerni poſſit nullum Hilariano decreto antiquius innotuiſſe, quod ad bonorum Eccleſiæ conſervationem pertineret.

6. Decernit hæc Epiſtola: *Ne quis Epiſcopus de Eccleſiæ ſuæ rebus audeat quicquam vel donare, vel commutare, vel vendere, niſi fortè ita aliquid horum faciat, ut meliora proſpiciat, & cum totius Cleri tractatu atque conſenſu id eligat, quod non ſit dubium Eccleſiæ profuturum.* At iſtud recentioris & remiſſioris diſciplinæ eſt, ut ex unius Eccleſiæ Cleri nutu & conſenſu rerum Eccleſiaſticarum diſtractio pendere permittatur: cùm Hilarius Papa eaſdem in *alienum jus transferri* vetet, *niſi priùs apud Concilium alienationis ipſius cauſſa doceatur, ut quid fieri debeat, communi omnium deliberatione tractetur.*

7. Cùm ſui decreti tranſgreſſores vult autor Epiſtolæ *ordine & communione privari*, ſatis ſe recentiorem Leone noſtro prodit, cujus ætate duplex hæc pœna Clericis non infligebatur, niſi fortè, quod nonnullis placet, propter graviſſima omnium facinora.

His perpenſis in hanc ſententiam facilè adducor, ut vel hanc Epiſtolam exiſtimem ſuppoſititiam eſſe, eo ſcilicet conſilio confictam ut alicui illarum Eccleſiarum prædia diſtracta denuò vindicarentur: quod ſæpè factum eſſe notum eſt, ut germanorum monimentorum loco fictitia ſubſtituerentur aſſerendis Eccleſiarum juribus vel privilegiis quoquomodo accommodata; vel ſaltem credam alterius eſſe Leonis, quàm noſtri, ſecundi puta, vel tertii, vel etiam poſterioris. Et facilè potuit Conſulis nomen irrepere, vel data operâ inſeri: cùm etiam & Alypii dubia lectio & Ardaburis ejus collegæ omiſſa mentio aliquam fraudis vel erroris injiciat ſuſpicionem.

Ut tamen fictitiam Epiſtolam non exiſtimem facit, quod pannus ejus legitur apud Gratianum 12. qu. 2. cap. 52. *Sine exceptione.* Ubi & Leoni tribuitur, & miſſa inſcribitur *univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis.* Sed cujus Leonis ſit, an primi, an ſecundi, nec antiquæ editiones Gratiani aperiunt, nec recentiores. Aliqua etiam apud Gratianum aſſuuntur, tanquam ejuſdem Epiſtolæ pars, quæ in Epiſtola tamen non leguntur, ſed leguntur pro Canone 31. & 32. Concilii, ſeu veri ſeu fictitii, quod Carthaginenſe quartum nuncupatur. 31. *Ut Epiſcopus rebus Eccleſiæ tanquam Commendatis, non tanquam propriis utatur.* 32. *Irrita erit donatio Epiſcoporum, vel venditio, vel commutatio, rei Eccleſiaſticæ abſque conniventia & ſubſcriptione Clericorum.* Fortè margini inſcripti Canones in textum irrepſerant Codicis quo Gratianus utebatur. Ex iſtis judicet Lector quid de tota Epiſtola ſit decernendum. Nos eam, qualiſcumque eſt, repræſentavimus.

Pag. 130. in fin.

AD EPISTOLAM XVIII.

Doro Beneventano Epiſcopo.

1. MINÓRQUE SE FIERET. Ita Codd. Thuan. tres Cantabrig. & Trecopith. & edit. Nicollini, quam poſtrema ſecuta eſt; antea ſic: *Miror quis fieret.* Totum hoc membrum libenter ita legerem, ac interpungerem: *Ne is, quem Sacerdotali properè provehebas honore, ab injuria eorum quibus ſociabatur, inciperet, minórque ſe fieret.*

Ibidem. 2. SED ELATIONIS VITIUM ROBORARETUR. Ita in vulgatis edit. pro quo ſic habent Codd. MSS. Thuanei duo, Victorinus, & Trecopith. *Sed fortioris vitium roboraretur* Cantabrigenſis verò & Thuaneus alter, ſic: *Sed furoris vitium ſuperaret.*

Ibidem. 3. NEQUE ENIM IGNORABAS DIXISSE, *&c.* Totum hunc locum priores editiones & Hincmarus Opuſc. 44. de jure Metropolit. cap. 17. ſic legunt: *Neque enim ignorabas dixiſſe Dominum, quod qui ſe humiliat, exaltabitur: qui verò ſe exaltat, humiliabitur: eundemque dixiſſe:* Quicunque vult inter vos major fieri, ſit veſter miniſter: & quicunque voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus: *Vos autem quæritis de puſillo creſcere, & de honore majores eſſe.* Sed cùm poſterior Evangelii textus: *Quicumque vult, &c.* deſideretur in omnibus, quos vidi MSS. Codd. tribus ſcilicet Thuaneis, Cantabrigenſi & Victorino, & in editione Suriana, eundem expungendum cenſuimus. Cetera ad eoſdem Codices emendavimus: ubi advertendum hæc ſancti Leonis verba: *Vos autem quæritis de puſillo creſcere*, opponi prioribus illis Evangelii verbis: *Qui ſe humiliat, exaltabitur*: Illa verò: *Et de majore minores eſſe*, reſpondere ſequentibus his: *Qui verò ſe exaltat, humiliabitur*: quòd cùm ab antiquis operum ſancti Leonis editoribus non animadverteretur, hoc in cauſſa fuit ut textum adulteraverint. Duo enim hæc ſibi invicem opponi debere teſtantur ſequentia hæc autoris verba: *Utrumque enim inordinatum, utrumque præpoſterum, &c.* Quod non fiet, ſi hoc modo legatur: *De puſillo creſcere, & de honore majores eſſe*: quæ non opponuntur.

Poſt primam meam Leonis Editionem prodierunt in lucem *Novæ Obſervationes* (Gallicæ) *ad Textum & Verſiones Novi Teſtamenti per R. S. P.* id eſt, Ricardum Simonem Preſb. ubi Autor Cap. XXI. p. 458. hanc noſtram Leonini Textus emendationem vellicat. Ac primùm quidem contendit hæc verba Epiſtolæ ad Dorum: *Vos autem quæritis de puſillo creſcere & de majore minores eſſe*, aſſumta eſſe ex Evangelii ſecundùm Matthæum exemplari quod penes ſe habebat Leo: quæ verba eadem ferè habentur in celebri Evangeliorum Codice MS. Græco, qui olim Theodori Bezæ fuit, nunc in Univerſitate Cantabrigenſi ſervatur. Sed, quod mirere, lectionem hanc, *De majore minores eſſe*, malè ſuppoſitam à me fuiſſe queritur, etſi pravæ lectioni *De minore majores eſſe*; & tamen fatetur priorem illam meam lectionem conformem eſſe MS. Codici Bezæ. 2. Quatuor alios laudat ipſe qui Bezæ Codici ſuccinunt. 3. Verſiones item Saſones, quæ inquit ad antiqua exemplaria conditæ ſunt. 4. Quinque MSS. Codices, id eſt, quotquot mihi adfuerunt ad hanc Epiſtolam relegendam correctioni ſuffragantur. 5. Alios procul dubio habuit Labbeus qui eandem lectionem exhiberent cùm eam margini adſcripſerit in volumine 3. Conciliorum generalium. 6. Suriana Editio excuſa eamdem repræſentat. 7. Favet Metrica verſio Juvenci, quam ipſe Simon allegat 8. Hanc lectionem ter ipſe *ordinariam* appellat. 9. Ipſe Leonis textum corrigit legendo *Minore* pro *honore* ſine ullius ope MSS. Codice, contra omnium editorum fidem. 10. Lectionem quam prætuli talem fuiſſe in antiqua vulgata fatetur idem Simon. 11. In ſequenti pagina ſcribit lectionem hanc ordinariam, etſi obſcuram, & vix boni ſensûs capacem, mutandam tamen non eſſe. Benè igitur fuit reſtituta. 12. Carpit audaculos quoſdam Criticos, quod has voces *De majore minores* abraſerint, & in eorum locum has alias ſubſtituerint, *De minore majores*, quorum infelicem conjecturam ex Græco textu ſuggillat, cujus, inquit voces non eandem inter ſe ſimilitudinem habent, quam inter ſe voces Latinæ. 13. Credere amat R. Simon additionem illam fuiſſe in antiqua vulgata, ejuſque exemplaria Romæ ſuperfuiſſe, Leone Papa Eccleſiam Romanam regente. Atqui ſi ad eam alluſit Pontifex, non potuit ob aliam id rationem facere, quam quia pleriſque nota erat & propter abundantiam Codicum vulgatiſſima. Quis verò ſibi perſuadeat Pontifici præſto non fuiſſe niſi Codices depravatos.

Demum ultrò profertur unum tantummodo obſtare quominùs noſtram lectionem, quam ordinariam vocat, retinendam cenſeat, quod nimirum ſe ipſe Leo explicuit in Epiſtola 79. quæ eſt ad Pulcheriam Auguſtam, ubi eandem vulgatæ antiquæ additionem his iterum verbis referre videtur: *Et tamen hæc illis inſinuabantur, qui de puſillo volebant creſcere, & de infimis ad ſumma tranſire.* Verùm neſcio an cuiquam perſuadere poſſit Vir eruditus hæc ultima verba *De infimis ad ſumma tranſire* eſſe explicationem illorum *De minore majores eſſe*; certum potiùs mihi eſt nihil aliud eſſe, quàm priorum repetitionem aliis verbis conceptam. Nimirum hoc unum in ea Epiſtola Leonis menti inſidebat conſilium, ut Anatolii ambitum culparet, ac odioſum Pulcheriæ redderet, autoritate verborum quibus duorum Apoſtolorum ambitionem Chriſtus repreſſerat. At verò Apoſtoli non volebant *De majore minores eſſe*, & eam ob cauſam ab his deſcribendis verbis abſtinuit Leo; & eorum loco antecedentia ſub aliis terminis inculcavit, *& de infimis ad ſumma tranſire.* Quæ certè non ex proprio penu depromſiſſet Pontifex ſpretis his nativis verbis quæ in eodem loco legebantur *Et de minore majores eſſe*, ſi revera in vulgata hæc tunc habebantur. Et quod iis non uſus fuerit Pontifex certum mihi argumentum eſt ea in Codice quo ille utebatur lecta non fuiſſe, ſed potiùs *De majore minores eſſe.*

In Epiſtola verò ad Dorum non modo hæc ultima verba vel reſecandi vel in alia mutandi neceſſitatem non habuit, ſed contra hæc Pontifici ita neceſſaria fuerunt, ut ſine illis ſua ipſius verbis veritas non conſtet. Duo enim redarguit in Beneventana Eccleſia. 1. *Immaturam* Preſbyteri noviſſimi *provectionem.* 2. Eorum *dejectionem quorum ætas ordinem commendabat & nulla culpa minuebat ... qui illum cum ſui dedecore poſcebant honorari ... qui proprio ſe judicio dejiciebant ... qui Primatus ſuos deformi & ignava dejectione in alterum transferentes ſubſequentium ſuorum minuebant dignitatem ... quò ultimum ſibi ante poſuerant ... qui indignos ſe honoris ſui ordine ſunt profeſſi ... qui novello & immaturè ordinato inferiores fieri delegerunt.* Ecce verba *De majore minores* aliis verbis ſexies ab ipſo Leone reddita. Duobus verò hujuſmodi vitiis quod ſe Epiſcopus non oppoſuiſſet vehementer à Pontifice redarguitur, utrumque Chriſti verbis contrarium eſſe ſic demonſtrante: *Neque enim ignorabas*, inquit, *dixiſſe Dominum quod* QUI SE HUMILIAT EXALTABITUR: *Eumdemque dixiſſe:* QUI VERÒ SE

Digitized by Google

EXALTAT HUMILIABITUR. En ut breviſſimam Domini ſententiam in duas ſcindit Pontifex, ut cuique vitio ſuam particulam adſcribat, & utrumque à Chriſto proſcriptum fuiſſe oſtendat, ut mox ſubjicit his verbis: *Vos autem quæritis de puſillo creſcere & de majore minores eſſe: utrumque enim inordinatum, utrumque præpoſterum eſt.* Potuitne diſertè magis aperire Leo duo oppoſita vitia ſe illis verbis arguere; unum his *De puſillo creſcere*; alterum iſtis: *De majore minores eſſe*: in quorum ultimorum loco ſi hæc ſuppoſueris: *De minore minores eſſe*: jam non duo inordinata ac præpoſita, ſed unicum: nullus denique ſubeſt Leonis ſermoni ſenſus.

Jam, opinor, intelligit Simonius quæ intelligi à quoquam poſſe antea deſperabat, nec ampliùs *inſuperabilem* objecturus eſt difficultatem, quâ ſe à recipienda lectione noſtra deterreri ſcribebat. Arguit enim Dorum Pontifex quod *injuſta petentium deſideria rationabili autoritate non cohibuerit*, impediendo ne novellus Presbyter exaltaretur, nec antiquiores humiliarentur, *ac proprio ſe judicio dejicerent, & de majore minores* fierent, ſic facilè intelligenda venit hæc particula, cum emeritis & antiquis Presbyteris illis addicitur. Nec tamen novello applicata, ſuo etiam carebit ſenſu quem Leo ipſe explicat his verbis: *Ne quem ſacerdotali properè provehebas honore ab injuria eorum quibus ſociabatur inciperet*, MINORQUE SE FIERET *dum in illo non humilitatis virtus, ſed elatio is vitium roboraretur.* Hoc ſenſu humilia i quærit, & de majore minor eſſe qui exaltari ambit & de puſillo creſceret coram Deo enim ſe ipſe dejicit, qui per elationis vitium cæteris vult præeminere ac dominari.

Quod rurſus objicit Simonius de lectione Hincmari Remenſis nullius eſt momenti. Primum enim gratis aſſerit ſcripta illius manuſcriptis noſtris Codicibus eſſe antiquitate ſuperiora. Deinde lectionis Hincmarianæ mendoſitatem prodit ipſe Simonius dum vocem *honore*, quam habet illa, rejicit, ac vocem *minore* propria autoritate illi ſupponit. Denique quod vel Hincmarus, vel quivis alius, totum hunc locum Epiſtolæ Leoninæ adulteraverit, alia verba loco ſuo moverit, alia de ſuo addiderit, patet ex collatione lectionis illius quam ſupra retuli, cum ea quam omnes manuſcripti Codices ac contextus ipſius ſeries genuinam eſſe clamant. Maneat itaque bene emendata lectio, & cum bona Simonii venia in hac etiam poſteriori Editione perſeverabit.

AD EPISTOLAM XXI.

Theodoſio Auguſto.

Pag. 140. Cap. 1. 1. EUSEBII. De eodem in ſequenti pariter Epiſtola & aliquot aliis meminit S. Leo. Epiſcopus fuit Dorylæi, civitatis provinciæ Phrygiæ Salutaris. Libellus ſupplex quem adversùs Eutychen obtulit Concilio Conſtantinopolitano, quemque hic commemorat Pontifex noſter, habetur in Conc. Conſtantinopol. Actione 1. inter Acta Calchedon. Actione item prima, ſicut & alius Libellus, ad Valentinianum & Marcianum Auguſtos adversùs eumdem Eutychem & Dioſcorum, à quo depoſitus fuerat in deprædatoria Synodo Epheſina. Hæc portò illius viri ſingularis & vix cum alio communis laus eſt, quod contra duas contrarias hæreſes ſuo tempore emergentes primus in Eccleſia CP. inſurrexerit. Contra Monachum Eutychen libellum obtulit jam Epiſcopus: contra Neſtorium verò Epiſcopum adhuc Laïcus vexillum erexit: *Cùm enim Neſtorius,* (inquit ſanctus Cyrillus lib. 1. contra Neſtorium) *in media Eccleſia profanis uteretur vocum novitatibus, quibus & θεοτόκον & geminam Chriſti nativitatem inſectabatur; vir quidam ſanè probus, qui adhuc inter Laïcos erat, ſed tamen admirabilem ſibi collegerat eruditionem, fervent & religioſo zelo permotus, & contentiori voce inclamans.* Ipſum, *inquit*, ante ſecula Verbum etiam ſecundam ſubiiſſe generationem.

2. QUAMVIS ET IPSE EPISCOPUS NICÆNÆ SYNODI PROFITEATUR SE INHÆRERE DECRETIS: PROPTER QUOD NON HABUIMUS, UNDE ALIQUID DICEREMUS. Hæc emendavimus ad Codic. Griman. qui ſolus affuit: priùs ita legebatur: *Quamvis & ipſe Epiſcopus Nicanæ Synodi profiteatur in hac re ſe eſſe decretis: propter quod non habuimus unde aliud diſceremus.* Ibidem.

3. AD KALENDAS MARTII. Ita Cod. Grim. & edit. omnes pro quo in 1. parte Act. Concil. Calchedonenſ. legitur, *Ad Calendas Maii*, & in 20. Epiſtola: *xij. Kalendas Maii.* At in utraque legendum eſſe *Martii* exiſtimamus. Ex Actione enim habita Conſtantinopoli poſt depoſitionem Eutychis, certum eſt jam tum cum haberetur perveniſſe in eam urbem Epiſtolam ſancti Leonis ad Flavianum; habita eſt autem Actio illa V. Idus Aprilis. Non potuit igitur Româ mitti Leonis Epiſtola menſe Maio, ſed potius Martio. *Ante paucos dies*, inquit Seleucus Epiſcopus, *litteræ ſanctiſſimi Archiepiſcopi Romanorum Leonis inſinuatæ ſunt nobis; continentes, quia queſtus eſt Reverendiſſimus Archimandrita Eutyches, & appellavit in tempore examinationis noſtram audientiam per dationem libelli, &c.* Idem ſtatuendum de Epiſtola 20. ad Flavianum. Ibidem.

AD EPISTOLAM S. PETRI Chryſologi Epiſcopi Ravennatis. Ad Eutychen Archimandritam. Pag. 141.

Poſt XXIII. S. Leonis Epiſtolam.

TRiplicem hujus Epiſtolæ editionem invenio; unam, quam habent poſteriores ſancti Leonis editiones, ubi ex MS. Cod. Thuaneæ Bibliothecæ deſcripta legitur Epiſtola; Alteram, quam ex MSS. Codicibus Vaticanis num. 2574. & 2580. & Cardinalis Sirleti procuravit Gerardus Voſſius doctor Catholicus: tertia denique ea eſt, quæ in prima parte Actorum Calchedonenſis Concilii legitur cum Græca verſione. Prima editio primum tantummodò caput continet, alterum integrum deſiderat: reliquæ duæ utrumque caput complectuntur. Unde iſta diverſitas fluxerit, certò aſſerere non auſim: veriſimile tamen eſt vel editorem illum incidiſſe in mutilum Codicem, vel ipſum Codicem ad editore fuiſſe mutilatum. In Apoſtolicam ſcilicet ſedem malè affectus, plus ei juris quàm par erat à Petro Chryſologo tribui exiſtimavit. Quaſi verò Leoni Magno Evangelicam Apoſtolicamque de Incarnatione Domini doctrinam tam piè, tam Catholicè explananti in Epiſtolis ſuis ad Orientales miſſis, *obedienter attendere*, crimen in Eutyche fuiſſet, vel in Petro ad id Eutychen ipſum hortari: cùm potiùs ſummæ huic fuerit dementiæ, quòd ſancti Pontificis monitis non obtemperarit; illi verò ſacerdotalis officii & charitatis, quod Preſbyterum ab Apoſtolica doctrina recedentem, ſeque ultrò dantem præcipicio avertere conatus ſit.

Jam verò ad id, quod aſſerit Petrus Raven. ſe non poſſe cauſſas fidei extra conſenſum Romani Pontificis audire; primò notandum diligenter non de

de omnibus cauſſis ſermonem eſſe, ſed prudenter & cautè ſecerni ab eo fidei cauſſas ab aliis, quæ diſciplinam Eccleſiaſticam, vel propriæ provinciæ adminiſtrationem ſpectarent. 2. Non de iis iterum fidei cauſſis, quæ in ejus provincia moverentur, ſe excuſat, ſed de iis, quæ aliundè ad ejus ſedem deferri poſſent, quod cùm aliter quàm per appellationis libellum fieri non ſoleret, vel Occidentalem Synodum ejúſque primatem Romanum Pontificem illæ attinebant, vel propriæ Diœceſis Exarchum: nec par erat ut illic citra ſedis Apoſtolicæ conſcientiam communis fidei cauſſa tractaretur.

3. Addit Petrus aliquid quod ſententiam plurimùm reſtringit: *Pro ſtudio*, inquit, *pacis & fidei non poſſumus*: Pacis quidem; quoniam noverat nunquam permiſſurum Pontificem Romanum, ac præſertim Leonem, ut citra Romanæ Synodi conſcientiam cauſſa fidei intra Italiam ageretur; Fidei verò; quia tantis apud Orientem præſidiis muniebatur Eutyches, in cujus patrocinium Imperatorem Chryſaphius Eunuchus inclinarat, ut ſolus Pontifex Romanus, qui Valentinianum ad nutum movebat, cauſſæ iſtius poſſet curam utiliter in ſe ſuſcipere.

Nihil igitur vetat quin integra illa Epiſtola ſit Epiſcopi Ravennenſis. Unde quo fato decurtata habeatur in vulgatis ſancti Leonis editionibus, non aſſequor. Codicem quidem Thuaneum commemorant, ex quo depromta fuerit ab editore. An hoc ita ſit, neſcio. Hoc ſcio unicum in Catalogo Thuaneorum MSS. Codicem à me repertum, qui Epiſtolam ſancti Petri Chryſologi contineat cum aliis nonnullis ad Synodum Calchedonenſem pertinentibus: in hoc verò Codice integram haberi Epiſtolam. Cui ſi MSS. Vaticanos & Card. Sirleti Codices, antiquaſque ac recentiores Baronii & Conciliorum editiones adjunxeris, vix reſtat dubitandi locus, quin vel in editoris illius, ſi non malam fidem, ſaltem oſcitantiam, vel in Codicis vitium refundenda ſit Epiſtolæ diminutio.

Integram porrò vel non vidit, vel non attendit, vir doctiſſimus Henricus de Noris inter primos ſancti Auguſtini diſcipulos & defenſores, etſi ſcriptorum tempore poſtremus, meritò numerandus, cùm Hiſtoriæ Pelagianæ lib.2. cap.11. hæc habeat: *Anno 448. idem Chryſologus literas ad Eutychen malè jam ob hæreſim audientem dedit.* Si enim vidiſſet, intellexiſſet ex poſteriori Epiſtolæ capite literas ab Epiſcopo Ravennenſi ad Eutychen datas non fuiſſe, niſi poſt acceptas ab eodem querimonias de judicio Conſtantinopolitano, quod 22. die Novembris an.448. prolatum eſt, nec ab illo reſcribi potuiſſe ante ſequentis anni 449. initium; imò nec ante diem 18. Februarii. Hac enim die ſcriptæ ſunt primæ ſancti Leonis de Eutychiano negotio literæ, quas datas jam eſſe cùm ſuas Petrus exaravit, hæc iſtarum verba teſtantur: *In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his, quæ à beatiſſimo Papa Romanæ civitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas.* Quæ ſi intelligas de fuſiori illa ad Flavianum Epiſtola, quam cum ſeptem aliis die 13. Junii in Orientem direxit, ut certè intelligenda videntur, jam non ineunte an.449. ſed eodem mediâ jam ferè parte elapſo ſcripſit ad Eutychen Chryſologus. Quæ cauſſa eſt cur ejus Epiſtolam fuſiori Leonis Epiſtolæ ad Flavianum præfixerim; quoniam cum ea aliiſque ſeptem miſſam fuiſſe in Orientem probabile eſt.

Hanc unicam vidi ego Petri Ravennatis Epiſtolam: quam cùm recenſuit Philippus Labbe ſcriptor fœcundiſſimus in Diſſertatione Theologica de Scriptoribus Eccleſiaſticis, hæc ſubjicit: *Altera quoque ejuſdem Epiſtola legitur inter eas, quæ Concilio Calchedonenſi præmittuntur.* In quo proculdubiò vel memoriâ lapſus eſt vir eruditus, vel Epiſtolam Græco-Latinam & Latinum ejuſdem fragmentum pro duabus integris diſtinctiſque accepit Epiſtolis. Eidem ſimiliter aſſentiri non poſſum, cùm has Petri Epiſcopi literas datas eſſe ſcribit antè celeberrimam ſancti Leonis ad Flavianum CP. Epiſtolam: hanc enim proculdubiò commemorat Chryſologus: cum duæ aliæ breviores, quæ præceſſerunt, nihil prorsùs decernant, nihilque exigant, cui *obedienter attendere* potuiſſet Eutyches.

Ex iſta porrò S. Petri Ravennatis Epiſtola docemur, non apud ſolum Pontificem Romanum querelas ſuas depoſuiſſe Eutychen (quod Diſſertat. 7. fuſiùs expendimus) ſed & apud alios Occidentis Metropolitanos de judicio Conſtantinopolitano eſſe conqueſtum, libellúmque iiſdem dediſſe, & forſan aliorum aliquot Epiſcoporum literæ vel alia monumenta latent in Bibliothecis, ſicut hæc Petri mille & ducentis annis delituit; quibus manifeſtum fieret, ſi prodirent in lucem, Eutychen aliorum Occidentalium pariter judicium poſtulaſſe: ſicut nunc ex Ravennenſis Epiſcopi literis paret ejus tribunal ab Eutyche pulſatum fuiſſe. Conſtat enim ex iſta Epiſtola datas fuiſſe ab Eutyche literas ad Petrum Ravennatem: *Triſtis*, inquit hic, *legi triſtes literas tuas.... Hæc breviter reſpondi literis tuis, &c.* 2. Apparet Eutychen de ſententia Synodi Conſtantinopolitanæ conqueſtum eſſe tanquam à corruptis & malè affectis judicibus prolata: *Si enim*, inquit Ravennenſis Epiſcopus, *tibi diſplicet, quoniam ſcripſiſti electum judicium*, hoc eſt, conductos & affectatos judices Epiſcopos: ubi notare mihi videtur Synodum *ἐνδημοῦσαν*, à qua ſententiam exceperat, quæ quidem Canonica ſtricto jure non erat, cùm nec à Primate Diœceſi nec à Metropolitano ex una provincia cogeretur, ſed ex Epiſcopis promiſcuis variarum Diœceſeon in urbe tunc fortè commorantibus coaleſceret, autoritate Conſtantinopolitani Epiſcopi, quam ſola recénſque conſuetudo firmabat.

3. Certum ex eadem Epiſtola videtur Eutychen Ravennatis Epiſcopi Judicium poſtulaſſe, cùm hoc non ſemel neget dari à ſe poſſe multiplicem ob cauſſam. Prima eſt quod cùm à proprio Epiſcopo damnationis ſententiam excepiſſet Eutyches, nullus Metropolitanus judicii iſtius retractandi jus habebat, niſi fortè ex conſenſu & conceſſione proprii Epiſcopi. Rationem hanc aliquomodo innuit Petrus verbis iſtis: *Hæc breviter reſpondi, frater, literis tuis, plura reſcripturus, ſi ad me frater & Coepiſcopus noſter Flavianus aliqua de hac cauſſa ſcripta miſiſſet.* Secunda eſt, quòd æquitati adverſum erat partis unius cauſſam alterâ parte non auditâ, vel diſcutere, vel etiam audire: *Nos*, inquit, *quomodo de his judicare poterimus, quos neque vidimus propter abſentiam; & quid intellexerint eorum taciturnitate neſcimus? Juſtus mediator* (al. *judex*) *non eſt, qui ſic unam partem audit, ut nihil alteri parti reſervet.* Tertia ratio eſt, quod cùm ad ſedem Apoſtolicam ſcripta miſiſſet & ab ea viciſſim ſcripta in Orientem miſſa eſſent, ſatius erat ut his obedienter attenderet & fidei veritatem, quam à Romana ſede quæſiiſſe videbatur, à beato Petro in propria ſede & viventem & præſidentem audiret: *In omnibus*, inquit, *hortamur te, frater honorabilis, ut his quæ à beatiſſimo Papa Romanæ civitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas: quoniam beatus Petrus, qui in propria ſede & vivit & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem.* Quarta denique ratio erat ſtudium pacis & fidei: *Nos*, inquit, *pro ſtudio pacis & fidei, extra conſenſum Romanæ civitatis Epiſcopi cauſſas fidei audire non poſſumus*: Cauſſas quippe in aliqua parte Eccleſiæ natas audire, vel proprii Epiſcopi eſt ejus Eccleſiæ, in qua orta cauſa, vel ejus ad quem à proprio Epiſcopo appellatur; cùm porrò ad Occidentales Epiſcopos appellabatur, Romani proculdubiò Epiſcopi omnium

alionim Principis conſenſus explorandus erat, qui & Synodi Occidentalis peculiari nomine caput, & univerſalis Eccleſiæ, in cauſſa maximè fidei, procuratori erat, & executori præcipuus Canonum, qui à Conciliis Oecumenicis adversùs hæreticos olim conditi erant.

4. Igitur evidens eſt judicium Ravennenſis Epiſcopi poſtulari ab Eutyche non potuiſſe, niſi per appellationis libellum ſeu verum ſeu fictitium. Ex quo conſtat quod ſuperiùs aſſerebamus, ad Synodum Occidentalem appellaſſe Eutychen, & ad præcipuos propterea aliquot Metropolitanos literas ſcripſiſſe, maximè autem ad Romanum totius Synodi omniumque Epiſcoporum Principem.

Pag 242. AD EPISTOLAM XXIV.

Flaviano Epiſcopo CP.

1. CElebertimam hanc ſanctiſſimi Pontificis Epiſtolam, quis multùm intererat rei Chriſtianæ, ut caſtigatiſſima ederetur, accuratiſſimè relegimus ad MSS Codd. Barberinos duos, Thuaneos ſeptem, Regios duos, Victorinum, Corbeienſem, Trecopithœanum; Oratorianum, Remenſem ſancti Remigii, ad omnes editiones & Græcam verſionem, *&c.* Quibus adjungere licet tres alios probatæ notæ & adorandæ vetuſtatis Codd. MSS. ad quos tandem hanc Epiſtolam à ſe recenſitam fuiſſe teſtatur Petrus Franciſcus Chiffletius in Notis ſuis ad Vigilium Tapſenſem, ad cujus calcem illam edi curavit, ſcholiiſque illuſtravit. Trium porrò memoratorum Codicum primus eſt, Actorum Concilii Calchedonenſis Collectore Ruſtico Diacono, ex Bibliotheca D. Johannis Bouhierii Divionenſis viri Senatorii: alter ex Libro ſacrarum Lectionum ſancti Benigni ejuſdem urbis: tertius Chiffletii ipſius eſt, continetque fidei dogmata ex Ambroſio, Auguſtino, Fulgentio variiſque Conciliorum ac Pontificum decretis excerpta. Quibus omnibus nefas non eſt conjungere Joſiam Simlerum Zuinglianum & Johannem Leunclavium Calviniſtam, quorum fides hoc loco non debet eſſe ſuſpecta, cùm luſtratos à ſe Codices MSS. referunt, variaſque ex eis Lectiones excerptas repræſentant. Quod præſtitit ille in Collectione veterum de duabus in Chriſto naturis Scriptorum: hic verò poſt Legationem Manuelis Comneni Auguſti ad Armenios, ubi Græco-Latinam Epiſtolam edidit Baſileæ an. 1578. Cum autem hujus Epiſtolæ textum *uſque ad unum iota venerabiliter recipere* quiſque Catholicus teneatur ſub pœna Anathematis auctoritate Concilii Romani ſub Gelaſio PP. ab univerſali Eccleſia recepti omnes omnino variantes lectiones, quæ in MSS. Codd. occurrerunt ſcrupuloſius annotare non piguit: ne vel tantillum quid proprio ingenio à nobis mutatum fuiſſe credatur.

Pag. 242. Cap. 1. 2. QUID APUD VOS SCANDALI CONTRA, *&c.* Duas voces ſuperfluas addunt vulgatæ editiones in hunc modum: *Quid apud vos ſcandali contigerit atque contra*: deſunt tam in Græca verſione, quàm in omnibus Codicibus MSS.

Ibidem. 3. IMPRUDENS. Non *impudens*, ut aliqui Codices. Græcè ἀσύνετος. Quam Lectionem potiùs ſequaris, parum refert: utraque enim Eutychis moribus convenit.

Ibidem. 4. CREDERE. Ita Codex Chiffletii, nec non è Thuaneis unus; & Græcæ dictioni εἶναι reſpondet: ceteri tam MSS quàm excuſi Codices habent *Credere.*

Ibidem. 5. OBSCURO. Ita Thuan. duo, tres Chiffletiani, Trecopithœanus, & Regii duo Simleri edit. Græcè, καθ' ὅ τι μὲν ἐμποδὼν ἀσάφειας *per aliquod obſcuritatis impedimentum*; unde liquet hanc Lectionem anteponendam alteri, quæ ad vulgaratum & Surianæ editionum marginem, & in quatuor Thuaneis & Barb. duob. MSS. reperitur in hunc modum *aliquo impediuntur obſtaculo*; quod procul abeſt à mente autoris.

Pag. 242. linea 2. 6. REGENERANDORUM. In vulgatis, *Regeneratorum* Græcè ἀναγεννωμένων; *eorum qui regenerantur.* Lectionem, quam in vulgatæ locum ſubſtituimus, retinendam eſſe probant MSS. omnes, edit. Merlin. & totus hujus loci contextus: ex quo patet ſanctum Leonem de Catechumenis ſermonem habere, non iis, qui *inter auditorum tyrocinia*, ut Tertullianus loquitur, ſed iis quos *competentes* vocant Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus & Concilium Agathenſe Can. 13. His enim tradebatur Symbolum, quod memoriter reddere tenebantur *feriâ quintâ ultimæ ſeptimanæ Quadrageſimalis*, ex Concilio Laodicenſi Can. 46. Agathenſi, Can. 13. Bracarenſi 2. Can. 5. Vide etiam Iſidorum Hiſpal. de divin. Offic. Fulgentium Epiſt. de duabus quæſt. & Ordinem Romanum.

Ibidem. Cap. 2. 7. RECEPISSET. Ita Barb 2. Corb. Thuanei duo, Trecopith. Remenſis & tres alii apud Chiffletium; non verò, *apprehendiſſet*, ut in vulgatis.

Ibidem. 8. DE SPIRITU SANCTO ET MARIA VIRGINE. Ita Barb. 2. quinque Thuanei Codices, tres Chiffletiani, Victorinus, Remenſis, Trecopithœanus, edit. Merlini, Sichardi, Caniſii, Crabbi, quod & apud ſanctum Auguſtinum ſexcentis locis, & apud antiquiores ſcriptores Eccleſiaſticos, nec non in exemplaribus antiquis, tam Græcis, quàm Latinis Symboli Conſtantinopolitani, atque inter alia in Breviario Cœnobii Montis Caſſini à ſexcentis ferè annis exarato, quod aſſervatur in Bibliotheca Domus Inſtitutionis Oratorii D. Jeſu ad ſuburbium Pariſienſe ſancti Michaëlis. Concinit Græca verſio habens, καὶ μαρίας; quod & legitur etiam in recentioribus Græcorum Symbolorum exemplaribus, ut patet ex libello Gabriëlis Philadelphiæ Metropolitæ de Sacramento pœnitentiæ, ad calcem Commentarii Joh. Morini de Pœnitent. In vulgatis verò legitur, *Ex Maria Virgine.* An hæc tantula varietas aliquam pariat in ſenſu diverſitatem, Theologis relinquo examinandum.

Ibidem. 9. ET OMNIPOTENS ET ÆTERNUS CREDITUR PATER. Parum abfuit ut vocem illam *æternus* expungerem, quod à Chiffletio factum eſt; deeſt enim in duobus ejus MSS. necnon in Barber. duob. Thuaneis quatuor, Trecopithœano, Remenſi, Victorino, & inſuper in Græcæ verſionis textu. Eam tamen viſum eſt mihi retinere, tum quia in aliis MSS. reperitur, puta Thuaneis tribus, Regiis duobus, Corbeienſi & aliis, præter excuſa omnia exemplaria: tum quia vocem illam exigere videtur contextûs ſeries, quâ ex æternitate Patris, æternitas filii arguitur, ac perfecta ejuſdem per omnia cum Patre æqualitas demonſtratur.

Ibidem. 10. INSTRUCTUM. Ita Codd. omnes. Ad margin. edit. *inſtrumentum.* Græcè ἀνάγνωσιν *inſtitutionem.*

Ibidem. 11. PIAM SOLICITUDINEM CONTULISSET. Corbeienſ. & nonnulli alii MSS. Cod. *Pia ſolicitudine ſe contuliſſet.*

Ibidem. 12. ET INVENIENS. Ita MSS. omnes & Græca verſio εὑρηκώς, vulg. *& inveniſſet.*

Pag. 243. lin. 3. 13. IN UTERO ACCIPIAT. Ita Barber. Thuanei quatuor, Remenſis, Trecopithœanus & Victorinus Cod. De ſuis ſilet Chiffletius vulgatam Lectionem, *concipiat*, retinens.

Ibidem. 14. VOCABUNT. Ita Codd. mox laudati cum Chiffletianis, quibus concordat Græcum καλέσουσι. In vulgatis: Et *vocabitur.*

Digitized by Google

Ibidem. 15. Snper humerum. Vict. Trecopith. & alii quidam *ſuper humeros.*

Ibidem. 16. Vocabunt. Ita Cod. Remen. Trecopith. Victotin. & Thuan. quatuot, & Græc. ad marginem.

17. Frustratoris loquens. Cod. Trecopith. & Thuan. tres, *fruſtratoria eloquens.*

18. Spiritus vitæ. Surius ad marginem, Caniſius, Merlinus, Sicatdus & Crabbus in textu & MS. Victorio. leguot, *Spiritu vita*; & fortè meliùs: Græcè, πνεύματι.

Ibidem. cap. 3. 19. Et substantiæ. Geminam hanc vocem addidimus ex MSS. Codd. Barber. Rem. Trecopith. Corb. & duobus Thuan.

Pag. 243. cap. 3. 20. Prævaricatoris. *Prævaricationis* habent Codd. MSS. Remenſis, Victorinus, è Thuaneis unus & è Chiffletianis duo.

Ibidem. 21. Dispositionem. Ita Thuao. tres cum Remenſi, & textus Epiſtolæ ioter Acta Calched. Concil. editæ. Græca verſio, διοίκησιν. vulg. *diſpenſationem.*

Ibidem. Cap. 4. 22. Assumta est igitur. Haoc ultimam voculam expunximus, quòd eâ careant cùm MSS. omnes, tum Græca verſio.

Ibidem. 23. Nostri est natura dissimilis. Sic Chiffletii tres Codd. totidem Thuan. Remenſis & Trecopith. hoc quoque modo refertur à Fulgentio in emendatioribus Codicibos Reſponſionis ad ſecundam Ferrandi quæſtionem. Favet Græca verſio ἡμῶν. vulg. *noſtra eſt natura diſſimilis*; aliàs: *noſtra eſt natura diſſimilis.*

24. Recedit.... relinquit. Ita MSS. plerique & Græca verſio, anteà *receſſit*,.. *reliquit.*

Pag. 244. Cap. 4. 25. Desiosntibos. Ita Barber. 1. Corbeienſ. Remenſ. Trecopith. quatuor Thuanei & Chiffletiani duo. Vulg. *ſubſidentibus*: Græcè, τῶν ποδῶν σου βαπτιζομένων.

Pag. ead. Cap. 5. 26. Fiosm discipnlorum suis interrogationibus eruoiret. Ita MSS. omnes. In vulg. *fidem Diſcipul. ſuorum ſuis interrogat. audiret.*

Pag. 244. 27. Veri corporis. Sic in omnibus MSS. Græcè σώματος: in vulgatis *veri hominis.*

28. Non alter est resuscitatus. Ita MSS. omnes quibus Græca concinunt. Vulgat. *aliter non eſt reſuſcitatus.*

Ibidem. 29. Sacramentum per quoo unum salv. vulg. *Sacramentum fidei per quod ſalv.* MSS. omnes priorem exhibent lectionem, quæ Græco concinit.

Pag. 245. 30. Fluxerit. Sic omnes: pro quo anteà, *effluxerint.*

Ibidem. 31. Spiritus est veritas. Sic habent omnes MSS. Cod. ſic quoque legit Auguſtinus lib. de Bono perſeverant. cap. 22. & Fulgent. lib. 10. contra Fabianum, *&c.* Græcus textus tum Epiſtolæ ſancti Johannis, tum ſancti Leonis habent: τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια: idemque exhibet Syriaca Johannis verſio: unde dubium eſſe nequit, quin ita legerit ſanctus Leo: non verò, ut in vulgatis: *Chriſtus eſt veritas.*

Pag. ead. Cap. 6. 32. Interlocutionem. Ita MSS. omnes cum Græca verſione διαλαλιᾶς. In vulg. *Interrogationem.*

Ibidem. 33. Nimisque blasphemum. Hæ voces deſiderantur in Thuan. duobus & apud Facundum.

Ibidem. 34. Ita omissum, quasi nihil quod offenderet esset auoitum. Cod. Corb. & Facundus lib. 2. cap. 6. ſic habent: *Ita emiſſum, quaſi nihil offenderet, eſſe auditum.*

Ibidem. 35. Ante Incarnationem. Solus Facundus, *Ante adunationem.*

36. Solicitudinis tuæ. Cod. Bouhierii, Thuan. quatuot, edit aliquot: *Dilectionis tuæ.*

Ibid. 37. Ab hac sensus sui peste purgetur. Ita MSS. omnes cum Facundo, quibus & Græca verſio reſpondet: alias in vulg. *ab hac ſenſus ſui macula per te purgetur.*

Pag. 245. 38. Fratres nostros. Ita plerique Codd. MSS. & omnes excuſi cum Græca verſione, & congruit illius ævi moribus, cùm Epiſcopi Presbyteros, fratres vocitabant. Quatuor Codd. MSS. habent. *Fratrem noſtrum*, quam Lectionem Chiffletius exhibet, de ſuis MSS. Codd. nihil aſſetens.

39. Julium. Ita legendum eſſe tam in hac Epiſtola, quàm in aliis, quæ eoſdem Legatos ad Epheſinam Synodum miſſos recenſent, evincunt MSS. Codd. Griman. Barb. duo, Thuanei duo, Trecopith. *&c.* & Græca verſio Epiſtolarum, 26. 29. 30. & 31. quæ habentur io prima parte Actorum Calchedonenſis Concilii. In ſola hujus Epiſtolæ 24. ad Flavianum Græca verſione legitur Ἰουλιανὸς, & in Latina ejuſdem editione, quæ In Collatione ſeata Synodi v. habetur, legitur *Julianus* quod ſcribarum oſcitantiæ imputandum eſſe conjicio ex MS. Codice Actorum Concilii Calchedon. ex Bibliotheca Johannis Bouhierii Divionenſis, quem ut probæ notæ & adorandæ vetuſtatis Codicem laudat Chiffletius: in eo enim legit *Julium* non *Julianum.* Julium pariter habent Evagrius lib. 1. cap. 10. Nicephorus Call. lib. 14. cap. 47. Proſperi Chronicon, Breviculus hiſtoriæ Eutychianiſtarum præfixus Epiſtolis ſancti Leonis in editione Romana, adeóque oon primum à Sirmondo editus, Liber de Romanis Pontificibus, Marianus Scotus, *&c.* Ex quibus poſtremis quatuor docemur Julium fuiſſe Epiſcopum Puteolanum. Unde hallucinatum conſtat doctiſſimum Morinum, cùm lib. 1. Exercitatione 20. ſcribit Julianum Coenſem ad Synodum Epheſinam 2. miſſum à Leone, *ut ex ejus*, inquit, *Epiſtolis* 15. 18. 19. *aliiſque conſtat.* Erravit ſimiliter Chriſtianus Lupus in Diſſertatione de Latrocinio Epheſino cap 5. cùm Legatum, quem Leo in Epiſtolis ſcribit ad Syoodum hanc miſſum, Julianum Epiſcopum Coenſem fuiſſe contendit, ſuggillans Chronicon Proſperi, qui *Julianum Coenſem*, inquit, *malè permutat in Julium Epiſcopum Puteolanum.* Quaſi verò, quis qualiſve fuerit Legatus iſte, latere potuerit Proſperum, tunc Romæ verſantem, Leoni familiariſſimum, eique à ſecretis, à conſiliis, ab Epiſtolis; ita ut non modò hæc, ſed & aliæ omnes adversùs Eutychen de vera Chriſti Incarnatione ab ipſo dictatæ crederentur, teſtibus Marcellino Comite in Chronico, & Gennadio in Catalogo illuſtrium virorum. Morino & Lupo impoſuit tum nominis affinitas, tum quod is, qui vices Leonis agebat in Synodo, Julianus ferè ubique dicatur. At verò, ut probabile mihi videtur Julianum Coenſem Leonis nomine interfuiſſe Synodo, ita certiſſimum eſt Julianum Coenſem non eum eſſe, qui Româ miſſus eſt ad Synodum, & in Epiſtolis S. Leonis toties cum aliis Legatis commemoratur. Hoc poſterius etſi ſatis probatum jam autoritate Codicum plurimorúmque illius ævi ſcriptorum, adhuc ex abundanti manifeſtum fit duplici hoc argumento.

1. Julianus Coenſis Epiſcopus interfuit & ſubſcripſit tam Concilio Conſtantinopolitano, in quo primùm damnatus Eutyches à Flaviano, quàm conventui Epiſcoporum, qui anoo ſequenti in eadem urbe juſſu Imperatoris habitus eſt. Portò cùm hic conventus habitus ſit menſe Aprili, quis facilè credat eundem Româ miſſum menſe Junio ejuſdem anni, quo datæ leguntur Epiſtolæ Pontificis.

2. Scribit Leo ad Julianum Coenſem in Oriente verſantem Epiſtolas 25. & 31. eodem die ſcriptas,

quo & aliæ in quibus legatos miſſos recenſet. Imò in poſteriori eoſdem nominat, & inter eos Julium Epiſcopum; quod certè cum illorum opinione cohærere non poteſt.

Quod verò non Julius Puteolanus, ſed Julius Coenſis interfuerit vice Leonis Synodo Epheſinæ, etſi nolim ut certum aſſerere, ſunt tamen plura quæ probabile efficiant. Quod ultimum ſi verum eſt, hoc ea ratione contigiſſe puto, quod vel Julius vita functus eſt antequam Pſeudo-ſynodus inchoaretur, vel aliud quid impedimento fuit ne Epheſum accederet. Quoniam verò multùm intererat, ut qui vices Pontificis Romani in eo Concilio habiturus erat, Epiſcopali dignitate fulgeret, ſubſtitutus eſt in locum Julii Julianus, prout in mandatis proculdubiò habebant reliqui legati. Atque ut hoc veriſimile exiſtimem ſequentibus conjecturis adducor.

1. Quoties de Legato Sedis Apoſtolicæ mentio habetur in Synodo Epheſina, Julianus ſemper appellatur in Latina verſione: in textu Græco ter Julianus, bis tantummodo Julius dicitur: ut mirum ſit qua ratione à clariſſimo Baluzio ſcriptum in 1. tomo novæ Collectionis Concil. Præf. in Calched. *Conſtanter vocari Iulium in omnibus antiquis Codicibus MSS.* Quod argumento eſt de alio ſermonem eſſe, quàm de illo Romà miſſo, qui in Epiſtolarum S. Leonis Græca verſione 1. parte Concilii Calchedonenſis ſemper ἰούλιος dicitur ſolâ 24. exceptâ. Non igitur Julius in Synodo vices Pontificis egit, ſed Julianus, nec alius quàm Coenſis Epiſcopus. 2. Niſi ſupremum obiiſſet diem in Oriente Julius, aliqua poſt infauſtam Synodum de eo mentio haberetur; vel enim ejus reditus notaretur, vel mors ejus inter latrocinalis illius Conventiculi improbos auſus recenſeretur: idem ipſe ad Pulcheriam ſcripſiſſet, ipſe ad Leonem retuliſſet de Geſtis Synodi, ipſe à Leone vel de conſenſu exhibito vituperaretur, vel laudaretur de recuſato: at nihil tale legitur. 3. Julianum Coenſem multis magniſque tribulationibus vexatum fuiſſe per impotentem Dioſcori ſævitiam teſtatur Leo ad ipſum ſcribens Epiſtola 44. 13. die Octobris ejuſdem anni data & 61. 13. Aprilis ſequentis anni: quod non aliam ob cauſſam accidiſſe credendum eſt, quàm quòd ut Legatus Romani Pontificis fidei juſtitiæque partes conſtanti animo tutatus fuerat, impiique Dioſcori nefandis molitionibus palàm contradixerat. 4. Ex eadem Epiſt. 61. liquet aliquomodo Julianum S. Leonis perſonam ſeu vices etiam ante Calchedonenſem Synodum geſſiſſe; ſi quidem eum exhortans, *ut contra falſitatis aſtutias perſeverantem diligentiam teneret*: addit: *cùm ad hoc & tuus animus &* NOSTRA AUTORITAS *ſuffragetur*: Et poſteà: *Ad quam rem noſtros poſt diem venerabilem Paſcha dirigemus, qui tecum participato conſilio, ea quæ à nobis conſtituta fuerint, exequantur.* Imo & in ipſa Epiſt. 25. ad eundem ſcripta per Legatos ad Epheſinam Synodum miſſos, teſtatur has ad eum literas ideò ſcribere: *Ut*, inquit, UNANIMITER *atque conſtanter his, qui Evangelium Chriſti corrumpere cupiunt, reſiſtatis.* In Epiſtola etiam 60. Julianum ſolicitè commendat Anatolio CP. & huic illum vult adhærere: quod innuit ipſum Leonis partes egiſſe in Synodo, cui proinde eà timendum erat, ne Eutychis ſequaces moleſtiam facesſerent. 5 Vix dubitare licet Julianum Coenſem Epiſcopum pſeudo-Synodo interfuiſſe, cum & cam ob cauſam mandata S. Leonis acceperit ante Synodum, ut *unanimiter* cum aliis Legatis reſiſteret adverſariis veritatis, & ad eundem de rebus malè & in Synodo geſtis literas ſcripſerit Pontifex, & ſecretioribus etiam mandatis monuerit de ſuis eodem in negotio conſiliis. At nuſquam Juliani Coenſis nomen habetur in Geſtis pſeudo-Synodi, ſi Julianus vel Julius, qui vices Pontificis ibidem geſſiſſe legitur, alius fuit à Coenſi Juliano.

6. Narrat Breviculus hiſtoriæ Eutychianiſtarum unum Legatorum à Romana Sede miſſorum ad Synodum Epheſinam, illuc non perveniſſe, morte ſcilicet præventum in Delo Inſula; *Interfuerunt etiam*, inquit, *Vicarii ab Apoſtolica Sede directi, Iulius Puteolanus Epiſcopus, Hilarus Archidiaconus; quia Presbyter Renatus in Delo Inſula morte præventus eſt: affuit etiam Dulcitius Notarius, &c.* Julium quidem Concilio interfuiſſe ait, mortuum verò Renatum: ſed vereor plurimùm ne memoriæ lapſum paſſus ſit autor Breviculi, aut incertis rumoribus ſcriptiſve deceptus: ut potiùs interfuiſſe Synodo dicendus ſit Renatus, mortéque præventus Julius. Cùm enim ſcribit unum eſſe mortuum in Delo Inſula, vix errori locus eſſe potuit: non enim hoc ſomniavit autor ille: at cùm Julium interfuiſſe dicit Synodo, decipi potuit nominis ſimilitudine. Cùm legeret enim in Epiſtola S. Leonis miſſum eſſe Julium qui vices Pontificis ageret, nominatúmque reperiſſet in Actis Epheſinis Julianum vel Julium, iiſdem fungentem vicibus S. Leonis, facile fuit in eam opinionem ire, unum eundémque eſſe, ac proinde de alio è tribus Legatis intelligendum eſſe quod ſcriptum reperit de unius illorum morte. Non certè de Hilaro, cujus frequens memoria in Synodo & poſt Synodum. Igitur, concluſit ille, de Renato verum fuit. At, repono ego, de Renato verum eſſe non poteſt, ad quem nimirùm literas poſt Synodum dedit Theodoritus. Cùm enim à ſede ſua dejectus eſſet ſententiâ Pſeudo-ſynodi, querelas ſuas detulit, tum ad S. Leonem, tum ad ejus Legatos ad Renatum Preſbyterum & Hilarum Diaconum. Ex quo, & duplex robur conjecturæ noſtræ accedit. Quòd enim ſcripſerit ad Renatum, arguit errorem autoris incerti, qui mortuum ante Synodum ſcripſit; quod verò ad Julium non ſcripſit, aliquatenus probat eum tunc non ſuperfuiſſe in vivis, nec præſentem Synodo fuiſſe. Alioquin eum imprimis conveniebat adire, qui primas habuiſſet in Synodo Pontificis vices, ut per eum S. Leonis mentem moveret excitaretque ad ſuſcipiendam depoſiti Epiſcopi defenſionem. Quod enim ad Julianum Coenſem non ſcripſerit, ratio in promtu eſt: is enim in Orientalibus partibus remanens, idoneus non erat, qui Theodoriti res apud Romanum Pontificem coram ageret. Jam verò ſi Julius mortuus erat, Julianus Epiſcopus Coenſis is eſt procul dubiò quem legimus in Actis Epheſini Latrocinii egiſſe vices Romani Pontificis. Qui Breviculum hiſtoriæ Eutychianiſtarum edendum denuò curarunt, ex hujus verbis de morte Renati Preſbyteri arguunt Epiſtolam Theodoriti ad illum Preſbyterum ſcriptam non eſſe, ſed potiùs ad Hilarum. At ſupereſt etiamnum ejuſdem Epiſtola ad Hilarum: ac præterea ſi quis error in alterutro autore iſto agnoſcendus eſt, ſatiùs eſt minúſque incommodum à Breviculi autore commiſſum fateri, quàm à Theodorito. Quid enim? an Theodoritus, quid de Renato factum eſſet, ignoravit? nemo id dixerit. An librariorum error eſt, qui pro Hilaro Renatum ſuppoſuerint? At non tam erudita eſſe ſolet operarum oſcitantia, ut pro uno Legatorum, alterum ſcribere cogitaverint. Adde quod in omnibus MSS. excuſiſque Theodoriti exemplaribus eadem Epigraphe conſtanter reperitur: nec ſolent Epiſtolarum inſcriptiones ab aliis quàm ab autoribus ipſarum componi, cùm de aliis Opuſculorum generibus aliter perſæpè fieri contingat. Autor porrò Breviculi ignotus, autoritas incerta, fides vacillans, rari Codices MSS. excuſi centum annis juniores: Quid igitur habet,

Digitized by Google

unde cum Theodorito in hac controverſia contendat.

Si hæc vera ſunt, à ſcriptoribus variis variè hoc loco erratum. Errarunt qui Julium Puteolanum & Roma miſſum eſſe, & Synodo interfuiſſe aſſeruerunt. Errant pariter qui utrumque de Juliano Coënſi contendunt. Nam miſſus quidem eſt Julius ut intereſſet Synodo, ſed non interfuit. Non miſſus eſt Julianus Coënſis, qui in Oriente tunc reſidebat, & tamen vice Leonis interfuit, in locum, ut dixi, Julii ſuffectus. Hinc corrige Evagrium ſcholaſticum Eccl. Hiſtor. lib. 1. Cap. 10. *καὶ μὴν καὶ Ἰούλιος (συνῆν) τὸν τόπον πληρῶν Λέοντος τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐπισκόπου. Julius item Epiſcopus (aderat) qui Leonis Epiſcopi Romani vices gerebat.* Corrige item Nicephorum lib. 14. Hiſt. Eccl. Cap. 47. *παρῆσαν δὲ τῇ συνόδῳ . . . . πλὴν Λέοντος τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ποιμένος· τούτου γὰρ τὸν τόπον ἐπίσκοπος Ἰούλιος πεμφθεὶς ἀνεπλήρου. Aſſuerunt Concilio . . . . Leone veteris Romæ Paſtore excepto, cujus locum Julius Epiſcopus eo miſſus obtinuit.* Corrigenda, inquam, utriuſque hujus autoris narratio: quia uterque malè Julii Puteolani miſſionem à Leone, cum Juliani Coënſis præſentia in Synodo confundit. At non corrigendus textus, ut vult doctiſſimus Henr. Valeſius Annotat. in hunc Evagrii locum, ubi corruptè legi putat in utroque Ἰούλιος pro Ἰουλιανός: cùm certum ſit ita ſcripſiſſe autores illos, diſcrimen, quod ſupra obſervavimus, non attendentes, & cum pleriſque aliis ſcriptoribus exiſtimantes eum aſſuiſſe Synodo Leonis nomine, qui eo conſilio miſſus fuerat: quod diſcrimen nec ab eodem Valeſio animadverſum puto.

Contrariam opinionem, quæ Julium interfuiſſe Synodo, contendit Renato in Delo inſula priùs mortuo, non ſpernendis argumentis tuentur viri docti. Primum eſt, quod Renati mentio nulla prorſus habetur in actis Epheſini latrocinii, ex quo ſilentio confirmatur narratio Breviculi de eodem morte prævento, ut ſcribit illius autor, antequam Epheſum potuiſſet accedere. Nodus certè difficilis: niſi quis dixerit vix locum fuiſſe loquendi legatis in pſeudo Synodo, præſertim verò Renato: cum & Julianus pro Epiſcopali dignitate vocem arriperet, & Hilarus pro ſuo Archidiaconi ac ſpecialis Eccleſiæ Romanæ legati munere præcipuas haberet legationis partes. Is enim & prolixioribus ſemper verbis Synodum alloquitur; ipſe ſolus Epiſtolam S. Leonis legi poſtulat ſemel & iterum; ſolus adverſus Latrocinale Decretum intercedit.

2. Proſperi ſilentium de Renato, ac ejuſdem de Julio miſſo teſtimonium urgent. At miſſum Julium, ſeu *deſtinatum* ut Proſperi affectata voce utar, non negamus. Silet quidem de Renato; ſed æque de Dulcitio, quem Synodo præſentem fuiſſe liquet ex actis: ut nihil inde confici poſſit.

3. Breviculi Hiſtoriæ Neſtorianæ, &c. Eutychianæ gravis & ineluctabilis videtur autoritatis narratio. Ejus enim autor Romæ ut apparet ſcripſit quadrageſimo circiter poſt Synodum anno. Neque tamen deerit forſan qui reponat incertam hujus Breviculi autoritatem, quia incertus autor & incertæ etiam fidei ſcriptum ipſum cenſeri poteſt. Conflatum enim illud videtur ex pluribus pannis, qui aliis & aliis temporibus conſuti fuerunt: Pannus omnium antiquiſſimus eſſe mihi videtur ille qui Capitulum 43. Codicis mei Romani conflat, & de rebus in Alexandrina Eccleſia geſtis à damnatione Dioſcori uſque ad Acacii damnationem, unicè tractat; quæ enim breviora, plerumque ſunt & antiquiora. Ex eo plura ſuo Breviatio inſeruit Liberatus Diaconus cap. 15. 16. & 18. & ſuo Breviculo autor incognitus. Imò Breviculus ipſe nihil aliud eſſe videtur quàm ſcriptum iſtud brevius, pluribus poſtea auctum ab aliquo ſcriptore, qui hiſtoriam totam ab origine repetens ſuis uſibus Breviculum concinnavit: qui in Editione anni 1591. duabus primis lineis brevior eſt, auctior verò in fine duodecim vel quindecim aliis. Porrò, cum in ea parte quæ in Codice Romano noſtro habetur, nihil appareat quod veritati conſentaneum non ſit, non ita eſt in iis quæ primam Breviculi partem conficiunt: plura ſunt enim quæ à vero diſcrepant, & à narratione Liberati. Vix igitur fides certa adhiberi poteſt ſcriptiunculæ illi cum nullum habet ſibi ſuffragantem alium ſcriptorem; tametſi abroganda non videatur ejus autoritas cum pluribus aliis accinit.

4. At inſolens videtur, nec unquam aliàs uſurpatum, ut in locum unius legati alius ab aliis legatis ſubſtituatur. Novum id forſan nec fieri ſolitum; ſed neceſſitas id poſtulabat. Cum enim ex improviſo ad Synodum invitatus eſſet S. Leo, & breve admodum ſpacium deligendis mittendiſque Epiſcopis conceſſum, coactus fuit Pontifex iis contentus eſſe legatis, quos Conſtantinopolim dirigendos deſignaverat. Nec melius aliquid ei venit in mentem, quam ut Julianum Coënſem, Orientalem quidem Epiſcopum, ſed patria Romanum, & in Apoſtolicæ ſedis ſinu nutritum, legatis adjungeret: præſertim cùm totum Eutychis negocium perſpectum haberet, ac de eo ad Pontificem literas dediſſet. Nullas quidem Epiſtolas proferimus quæ hoc Leonis conſilium retegant; verum hæc non erat Epiſtolarum materies, ſed ſecretiorum mandatorum, quæ niſi cum neceſſitas poſtularet, publicanda erant: quemadmodum ſoli commonitorii privati ſecreto commiſerat Celeſtinus Papa mandatum quo jubebat ut legati ſui ad Epheſinam primam Synodum, prævenientes ad Cyrillum Alexandrinum conſilium omne converterent. Scio per literas Cyrillo delegatas eſſe Pontificia vices: quia nimirum præſentiſcebat Celeſtinus, quod revera accidit, legatos maturè ſatis ad indictam Synodo diem non eſſe perventuros. Non eadem erat Leoni ratio: atque adeò ſufficiebat, ut cautionem de ſubſtituendo vel adjungendo novo legato penes legatos deponeret pro data occaſione ſeu neceſſitate in medium adducendam. Interim hoc ex Celeſtini exemplo colligimus, non ſine exemplo eóque recenti orientalium partium Epiſcopo Romani Pontificis vices fuiſſe mandatas. Liquet ſanè ex Epiſtola 61. ad eumdem Julianum ſcripta pro reparanda pſeudo Synodi calamitate ipſum jam tunc autoritatem ſedis Apoſtolicæ circumtuliſſe in Orientalibus regionibus. Hortans enim eum, *ut contra falſitatis aſtutias perſeverantem diligentiam teneat*, addit: *Cum tibi ad hoc & tuus animus &* NOSTRA AUTORITAS *ſuffragetur . . . . ad quam rem noſtros . . . dirigemus qui* TECUM PARTICIPATO *conſilio, ea quæ à nobis conſtituta fuerint, exequantur.* Quandonam ergo Pontificis autoritate munitus fuerat Julianus? annon iſtud eſt aliquod acceptæ poteſtatis veſtigium quâ in Synodo vice Pontificia uteretur.

5. Inſtant, Epiſcopum Epheſi legatum agentem per interpretem locutum ſemper fuiſſe; cum Julianus græcè ac ſine interprete ſemper verba fecerit in Calchedonenſi Concilio. At fortè homo Latinus nondum Græcam ſatis callebat Pſeudo Epheſini tempore, ut in tanto Epiſcoporum conſeſſu Græcum ageret; poſtmodum verò exercitatior in ea lingua per ſubſequens biennium factus, interpretis ope non indiguit. Ex eadem patriæ ratione deſcendit quod de Leone diſſerens in Synodo *ſanctiſſimum Papam ſuum* illum appellet. Hoc decebat hominem in Romanæ Eccleſiæ ſinu educatum.

6. Opponunt Leonis verba in Epiſtola 39. *Hæc* Epheſina Latrocinia *à Nobis*, inquit, *comperta ſunt non incerto nuncio, ſed ab ipſis reverendiſſimis Epiſ-*

copiæ qui à nobis miſſi ſunt , & fideliſſimo rerum , quæ geſta ſunt narratore Hilaro. At Epiſcopus Romà miſſus ad Synodum non alius à Julio Puteolano. Ego verò , ſi qua fides Epiſtolæ quæ ſubſequentis tude exemplum quibuſdam eſſe videtur , ſuffragari potius primæ opinioni puto, quàm adverſari. Cum enim ſolus Julius Romà miſſus ſit, plures fuiſſe miſſos verè ſcribere Leo non potuit , niſi hoc ſenſu , quod duo revera ſunt legationis munere ornati, altero Romà miſſo ad hunc finem, altero verò vel adjuncto vel ſuffecto Epheſi.

Novæ Collect. Concil. Tom. 1. Præf. in Chalcedon. Synod.

7. Urget Clariſſimus Baluzius codices Mſſ nam *conſtanter vocari Julium in omnibus antiquis codicibus Mſſ* actorum Epheſinorum , nec in eiſdem Juliani fieri mentionem eoidem verbis aſſerit. At ſecum ipſe pugnat ; in eadem enim Præfatione ad Syn. Calchedon. fatetur modò Julium , modò Julianum legi. Revera ad locum primum Synodi Epheſ. pag. 115. Edit. Labbei fatetur ſolos codices Divionenſem & Pariſienſem habere *Julium*, ceteros Julianum : & inter iſtos Codices , Crabbi , Surii , Nicolini , editique alii , quos veterem verſionem conſervaſſe contendit , numerandi ſunt , ipſeque Græcus textus. Addo Labbeum , qui Divionenſis codicis varias lectiones ſedulò excerpſit, marginique adſcripſit , nihil tale adnotaſſe , ſed ſolius Juliani nomen exhibere. Eandem ferè varietatem in aliis actorum locis obſervat ipſe Baluzius.

Obſervandum inſuper in exemplari Græco Epiſtolæ ad Flavianum , & in verſione latina quæ adjacet inter acta Calchedon. *Julianum* haberi : nec aliter in ejuſdem Epiſtolæ exemplo , quod inſertum eſt collationi ſextæ Synodi v. & ex actis Calchedonenſibus derivatum. Unde iſtud contigerit , cùm ubique *Julius* legatur in Epiſtolis S. Leonis , nolim ego decernere. Sed quid ſi ab ipſo Juliano ita repoſitum ſit , quem videlicet verſionis actorum Calchedonenſium autorem eſſe opinantur viri docti & probabile admodum eſt ? Quid ſi ab ipſis legatis id præſtitum in eo exemplari Epiſtolæ , quod Synodo offerendum erat. Sed mitto conjecturas. Hoc certum , non recentioris ſcriptæ erratum illud eſſe, cum in actis Calchedonenſibus , quibus Concilii v. Patres utebantur eadem lectio jacuerit. Quod argumento eſt , ita revera lectum eſſe in genuinis Calchedonenſis Synodi codicibus ſeu Græcis ſeu Latinis , atque adeò in illa priſca verſione quà uſos eſſe Concilii quinti Patres prædicat clariſſimus Collector , ac forſan ex Leonis Epiſtolis præpoſtera emendatione *Julium* pro *Julianum* eſſe repoſitum. Etſi enim certum ſit Julium legendum eſſe in Epiſtolis extra Synodi acta ; at ſi Epiſtolæ actis inſertæ Juliani nomen inſcriptum eſt antiquitus, mala fuit illa bonæ lectionis reſtitutio.

Ad autoritatem Theodoreti ad Renatum ſcribentis reſpondent Theodoretum non ſatis edoctum fuiſſe de rebus legatorum. At gratis hoc dicitur , cum non gratis aſſeratur ad Renatum fuiſſe ſcriptas à Theodoreto literas. Nec ſolummodo gratis , ſed abſurdè. Quis enim ſeriò cogitans putet non diligenter monitum fuiſſe Theodoretum de rebus in Synodo geſtis ; Theodoretum , inquam , ex cujus ore pendebant omnes Orientalis Diœceſis Epiſcopi , quâ de cauſa intra Cyrum ſe continere juſſus erat , & à Synodo abeſſe unus nominatim per imperatoriam Conſtitutionem coactus. At licet abſens corpore , per amicos aderat : quorum operâ facilè de omnibus edoceri potuit. Revera jam tum cum ad Leonem , Renatum ceteroſque Romanos ſcribebat Theodoretus , Leonis ad Flavianum Epiſtolam acceperat , quæ ad ipſum non niſi poſt pſeudoſynodum mitti potuit & ab iis qui Synodo interfuerant : cùm à legatis Romanis primùm in Orientem allata ſit. Jam tum etiam reſciverat Renatum ſoli Flaviani depoſitioni interfuiſſe, & ante diſceſſiſſe à Synodo, quàm in alios Epiſcopos eadem ſententia decerneretur. Nec illa ex primis incertiſque rumoribus hauſta eſſe , ſed certis nuntiis , probare videntur , quæ ante omnia ſcribit de ardenti zelo , & juſta libertate quâ Renatus nefandis Dioſcori molitionibus obſtiterat : *Nec ſoli nos iſta didicimus*, addit ille, *ſed in omnem terram recta mentis tuæ ſonus exivit , & omnes juſtitiam , zelum , libertatem & adversùs iniquitatem injectas à te minas decantant. Et hæc quidem egit pietas tua cum unicam cædem* (id eſt depoſitionem) *conſpexiſſet. Quod ſi ceteras etiam vidiſſes , quæ poſt diſceſſum tuum patrata ſunt , Phineem illum fortaſſe imitatus eſſes.* Laudes ejuſmodi à Theodoreto impendi homini ex ſolo legati nomine cognito , & non ex peculiari geſtarum ab eo rerum notitia , nemo facilè crediderit. Has certè laudes potius Julio Epiſcopo ſervaſſet , ſi & is Synodo interfuiſſet, & ad eum ſcripſiſſet Theodoretus.

At nihil tale de Renato legitur in actis. Ita eſt : Sed quis modò acta integra pſeudo Synodi penes ſe habeat? excerpta enim illius tantummodo Calchedonenſi Concilio inſerta ſervata ſunt, & ex illis ſola ferè Patribus exhibita quæ damnanda ac reſcindenda erant. Nimirum poſt prolatam adversùs Flavianum & Euſebium ſententiam , hoc unum Hilari verbum , *Contradicitur* , in actis ſupereſt. Cetera quæ de legatis prædicant Theodoretus & alii intercidêre.

Quod Theodoritus non ex primis dubiiſque rumoribus ſcripſerit ad Romanos de Latrocinio Epheſino , ac proinde nonniſi bene edoctus de totius negocii ac perſonarum , quæ interfuerant , circumſtantiis , ipſius rei quam tractabat momentum & gravitas perſuadet. Cum enim de appellando totius Occidentis Concilio ageretur, cum legatorum Romam mittendorum delectus habendus eſſet, inſtructionibus & mandatis iidem muniendi , plures prolixæque literæ ſcribendæ , quis credat de his omnibus non eſſe diu ac maturè deliberatum à Theodorito cum ſuis amicis ac iis præſertim quibus cum communis erat cauſa. Revera non ſtatim miſſos eſſe legatos probant ipſæ Theodoriti Epiſtolæ. Non ſcripſit enim in Occidentem , niſi poſt lectam Leonis Epiſtolam ad Flavianum , ut certum eſt , at non illam recepit ſtatim poſt nunciatam cladem Epheſinam. Cum enim ſcribebat Epiſtolam 19. ad Anatolium Patricium, nondum Leonina in manus ejus venerat , cum tamen & de Epheſinorum judicio ipſe edoctus eſſet , *& in omnem terram,* ut ſcribit , *jam exiiſſet ſonus eorum & in fines orbis terræ rectiſſima ſententia eorum.* Imò cum de ſingulis Synodi Epiſcopis , quæ cujuſque ſors fuiſſet , qui animus tunc eſſet , ſic didiciſſet , ut apud amicum conqueratur vix eſſe aliquam Eccleſiarum *quæ commotam inde tempeſtatem non ſenſerit. Nam injuriam alii intulerunt , alii acceperunt , qui verò nec læſi ſunt ipſi , nec læſerunt , & condolent iis quibus injuria facta eſt , & eos lugent qui fecerunt.* Poſtmodùm accepto antigrapho literarum S. Leonis, gratulatus ſibi doctrinæ conſenſionem cum S. Leone, continere ſe non potuit , ut fatetur Garnerius , quin inde apud amicum potentiſſimum apologiam ſibi conficeret in Epiſtola 121. veriſimile etiam putat Garnerius jam tunc Geſtorum Epheſinorum apographum penes Theodoretum fuiſſe , ob id , opinor , quod plures Epiſtolas ad Epheſinos Patres à Leone directas legiſſe videatur , & cum Anatolio Patricio tunc temporis communicaſſe. Quod ſi verum eſt , fruſtra objiciatur Theodoretum incertis rumuſculis deluſum ad Renatum , velut Synodi teſtem & conſcium, literas dediſſe, quod ipſum adhuc in vivis eſſe falsò putaret.

Utriuſque ſententiæ probationibus in medium

Digitized by Google

adductis, litem eruditorum judicio dirimendam dimitto, illi parti adhæſurus quam firmioribus fundamentis incumbere decreverint. Joannes Garnerius vir eruditus, in auctario Theodoretiano ſtat ab utriuſque opinionis partibus: nam Diſſert. 1. de Hiſtoria Theodoreti cap. 9. n. 9. de Julio ſilet omninò; Julianum verò & Renatum cum Hilaro Epheſum conveniſſe ſcribit: ac de utroque iterum n. 10. *Incereum*, inquit, *quid opera navarit Inlianus; Renatus certè ſumma confidentia obſtitit Synodi malignantium Præſidi, & inde laudem à ſummo Pontifice promeruit.* Denique cap. 10. n. 3. *Oculati*, inquit, *duo teſtes* (Latrocinii Epheſini) *Renatus Presbyter & Hilarus Archidiaconus, uterque ſedis Apoſtolicæ legatus, uterque à Theodoreto ſupplicibus literis compellatus.* In Diſſertatione verò ſecunda ad Epiſt. 116. quæ eſt ad Renatum, intactis primæ verbis, contraria ſcribit, ac priorem quam ſuam fecerat opinionem ut commentitiam ridet; cum tamen eodem loco fateri cogatur implicatiſſimam eſſe Julii hiſtoriam.

Pag. 245. 40. Tituli S. Clementis. Ita omnes Codd. tam exarati manu, quàm typis excuſi, uno ex Barber. excepto. Sola Græca verſio, ad quam Bouhlerii Latinus Actorum Calcedonenſium Codex accommodatus eſt, eam annotationem omittit. Quamobrem malim ego gemini hujus Codicis exſcriptorem oſcitantiæ arguere, quàm falſi accuſare antiquiſſimos quoſque orbis Chriſtiani Codices, eóſque præſertim, quos Galliis noſtris Epiſcopi ſui reliquerunt ab ipſo Leone emendatos, ut ex Epiſtola Ceretii, Salonii & Verani ad S. Leonem perſpicuum eſt. Id verò, quod ait Chiffletius, uſu minimè receptum, ut Romani Preſbyteri ſcripto à ſuis Titulis appellarentur ante Symmachi PP. tempora, gratis dicitur: id enim multo ſatius eſt aſſerere, quàm negare: cùm aſſertionis argumentum ſit hæc eadem ſancti Leonis Epiſtola, quàm ſi hoc loco interpolatam dicere licuerit, licebit & idem vitium impingere Synodo illi Romanæ ſub Symmacho, in qua primum adnotationem ejuſmodi annexam fuiſſe contendit ſcriptor laudatus. Et quidem miror cur ejuſmodi Preſbyteros ſcripto nolit appellatos fuiſſe à ſuis Titulis, cùm id uſu ac viva voce receptum fuiſſe ultrò profiteatur. Deinde cur tempore Leonis uſurpatum eſſe non vult, quod quadrageſimo circiter poſt Leonem anno uſurpatum fatetur, quodque tot Codices à Leone uſurpatum docent?

Ibidem. 41. Est probata. In vulgaris. *Eſt ſæpè probata.* Sed iſtud *ſæpè* & in Græco deſideratur, & in omnibus ferè MſſI. Codicibus.

Ibidem. 42. Deus te incolumem custodiat Frater carissime. Hanc clauſulam non habent Codd. 2. Barber. quinque Thuan. nec Remenſis, Victorinus, & Trecopith.

Ibidem. 43. Ad calcem hujus Epiſtolæ poſt annotationem conſularem hæc verba addit Chiffletius: *Tiburtius Notarius, juſſu domni mei venerabilis Papæ Leonis edidi*: quam ſubſcriptionem duximus omittendam eſſe, cum unicus Bouhierii Codex Mſ. Actorum Calchedonenſium Correctore Ruſtico Diacono, eam exhibeat, nec prætereà conſtet cujus Leonis, an primi, an ſecundi, vel alterius Notarius fuerit Tiburtius ille. Hanc enim vocem, *Domnus*, tempore Leonis I. in uſu fuiſſe non exiſtimo, & aliunde conſtat ſæpe ſæpius pro diverſis occaſionibus editam ac laudatam fuiſſe præſentem Epiſtolam.

44. Æram ſeu 483. ſeu 486. quæ in pluribus Codic. additur ad finem hujus Epiſtolæ, retinendam eſſe in textu non exiſtimavimus. Hic enim computandi temporis modus recentior à Romanis non niſi poſt ſancti Leonis tempora uſurpatus, & huic Epiſtolæ adjectus eſſe creditur à pleriſque, & advectus ex Hiſpania, ubi Idatius Hiſpanus, qui ſcripſit ætate Leonis noſtri, primus omnium hac nota uſus fuiſſe videtur: ſi tamen ejus chronico aliena ac recentiori manu non eſt ſuperaddita: quam & Epiſtolæ S. Leonis additam eſſe crediderim operâ Iſidori Mercatoris. Hæc enim æra Hiſpanica eſt, quæ triginta & octo annis vulgarem Chriſti æram antecedit. Unde & error in ipſa adjectione deprehenditur: additis enim 38. annis anno vulgaris æræ 449. quo prodiit hæc Epiſtola, non 483. vel 486. ſed 487. annus efficitur æræ Hiſpanicæ.

Ad calcem hujus Epiſtolæ in Actione 2. Concilii Calchedonenſis ſubjiciuntur teſtimonia ſanctorum Patrum partim Latinorum, partim Græcorum, qui duas in Chriſto naturas aſſeruêre. Hæc à Theodorito Epiſtolæ Leonis adjuncta eſſe, opinio eſt Johannis Garnerii in parte poſteriori Operum Marii Mercatoris ſub finem Præfationis in Scholia S. Cyrilli de Incarnatione. Ratio multiplex ab eo profertur; nulla, meo judicio, ſufficiens.

E Scholiis, inquit, S. Cyrilli tria teſtimonia Theodoritus adduxit in ſecundo Eraniſtæ dialogo; & quidem totidem verbis, ac in calce Epiſtolæ referuntur in Actione 2. Calchedonenſi. Bene eſt: ſed ſi ante habita eſt Calchedonenſis Synodus, quàm ſcripti Theodoritiani dialogi, quæ eſt Baronii aliorúmque opinio, jam à Synodi Actis potiùs accepiſſe cenſendus eſt Theodoritus, quàm Synodus à Theodorito. Quod porrò in Actione 2. Calchedonenſi Epiſtolam S. Leonis ab Illyricianis & Palæſtinis Epiſcopis ſuggillatam aſſeruiſſe legitur Theodoritus adducto Cyrilli teſtimonio, quod inter ſubjuncta legitur, nec adductum fuiſſet, ſi jam Epiſtolæ ſubjectum occurriſſet: nihil vetat teſtimonium à Leone deſcriptum, prolatum eſſe poſtmodùm à Theodorito: imò eo magis Leonis mens Catholicæ & Cyrillianæ ſententiæ conſentanea eſſe probabatur à Theodorito, quod idem ab utroque teſtimonium eſſet prolatum. Deinde breviſſimum tantummodo adducitur à Theodorito teſtimonium: cujus media pars à Leone non eſt deſcripta.

Addit Garnerius: *Quod à Theodorito, aut certè ab iis, qui Theodoriti partibus ſtudebant, verſam in ſermonem Græcum Epiſtolam, proditum eſt, imò & à vertentibus vitiatam: quod poſtremum Leo ipſe queritur apud Marcianum Imperatorem.* Quinam ſint hujus opinionis aſſertores non memini me legere: hoc unum ego aſſero, nihil tale ſuſpicatum eſſe Leonem noſtrum de Theodorito, quantum ex ſcriptis conjici poteſt. Imò vero ſimilius eſt verſam eſſe ac corruptam Epiſtolam à Theodoriti adverſariis, quàm ab aſſeclis. Scilicet eo fine vitiatam volebant eam Epiſtolam Leonis adverſarii; ut in ſuſpicionem Neſtorianiſmi vocatus, odium Catholicorum incurreret, ejúſque Epiſtola ut fidei abſona rejiceretur. Quis porrò iſtud tentatum credat à Theodorito, qui Neſtorianiſmi ſuſpicionem olim in Epheſino Concilio ſibi aſperſam, omni tunc temporis ſtudio & operâ obliteratam volebat, nec aliam ſibi quàm Leoni fidem ineſſe clamabat. Quàm ſatius eſt igitur exiſtimare eam Epiſtolæ Leoninæ depravationem inductam eſſe ab Alexandrinis, cum quibus tam diuturnas ſimultates exercuerant Theodoritus aliíque Orientalis diœceſis Epiſcopi. Neque id aſſerentes divinamus: ipſa quippe Leonis ad Marcianum Epiſtola 104. quam laudat Garnerius, hoc evidentiſſimè aperit. Tota eſt enim de Alexandrinis Epiſtola. Primo Capite laudat Proterii Alexandrini Epiſcopi fidem. In ſecundo monet ut paucos imperitos hæreticorum inſtigationibus tumultuantes ex Traditione ipſius Eccleſiæ Alexandrinæ, ſcriptis ſcilicet Athanaſii, Theophili & Cyrilli doceat Proterius. In tertio queritur quod *quorumdam*

Digitized by Google

hæreticoram verſuta nequitia, ad conturbandam aliorum ſimplicitatem, Epiſtolam meam, inquit, *quam ad beatæ memorio Flavianum dedi, falſaſſe perhibetur, ut commutatis quibuſdam literis vel ſyllabis, receptorem me Neſtoriani erroris aſſereret.* Obſecro, ſubdit ille, *venerabilem clementiam veſtram, ut eandem Epiſtolam per fratrem meum* JULIANUM *Epiſcopum, vel eos, quos idoneos ad hoc opus pietas veſtra delegerit, in Græcum ſermonem jubeatis integrè diligentérque tranſlatam, per idoneum perlatorem ſub veſtri ſignaculi impreſſione deferri tradendam judicibus* ALEXANDRINIS, *qui eam clero & plebi ipſius civitatis cum prædictorum Epiſcoporum Prædicationibus, quibus mea ſcripta conſentiunt, faciant recitari, &c.* Ex quibus liquidò apparet totam hanc fallaciam circa Leonis ſcripta, Alexandrinorum hæreticorum artibus ſtructam eſſe, & Juliano potiùs quàm Theodorito adſcribendam eſſe verſionem Epiſtolæ Pontificis. Ipſe enim Theodoritus S. Leonis Epiſtolæ ſubſcripſerat etiam ante Synodum Calchedonenſem cum aliis omnibus Orientalis Diœceſis Epiſcopis, ot narrat Epiſtola 68. Cap. 3. & Epiſt. 70. ſubſcripſit eidem in Synodo, ut affirmant legati Sedis Apoſtolicæ Act. 8. imò eam aſſeruerat Actione 2. adversùs Illyricianos & Palæſtinos, quod & Facundus commemoravit. Depravatio verò Epiſtolæ hæreticorum opus fuit:

Urget Garnerius pro ſua conjectura: nulla fit, inquit, in tota Epiſtola, ſive mentio, ſive promiſſio afferendorum teſtimoniorum. Reſponſio in promtu eſt: cùm ſcripta eſt Epiſtola, imò & cùm primùm miſſa in Orientem ad Synodum Epheſinam, animus non erat adjicere teſtimonia ſanctorum Patrum, quibus doctrinam ſuam Pontifex muniret adversùs calumnias hæreticorum. At verò cum in Latrocinio Epheſino immaniter à Dioſcoro ſævitum eſſet in Epiſcopos Catholicos & in ipſam Eccleſiæ fidem, expulſis, depoſitis, cæſiſque fidei defenſoribus, rejectâ etiam Romani Pontificis Epiſtolâ, alii poſtmodùm Legati in Orientem miſſi cum Epiſtola eadem: quam cùm prævideret ab hæreticis impugnandam, eam ſanctorum Patrum teſtimoniis & autoritate munivit: quâ permoti omnium Eccleſiarum Epiſcopi, ad quos eam tranſmiſerat approbandam, ei faciliùs ſubſcriberent. His teſtimoniis munita erat Epiſtola cùm Conſtantinopolim gemina legatione annis 450. & 451. per Romanæ Sedis Legatos allata eſt; cùm ad Paſchaſinum Lilybæi Epiſcopum jam tum ad Synodum Calchedonenſem deſtinatum directa; cum in eadem Synodo relecta & approbata. De hoc teſtimoniorum delectu intelligendum: Quod *de ſufficienti paternarum autoritatum inſtructione* à ſe directa in Epiſtolis 52. 53. 54. 55. & 56. vel innuitur vel expreſſis illis verbis refertur. Inſtar omnium erit locus Epiſtolæ 68. ad Paſchaſinum, quæ nunc primùm edita: *Ut autem in omnibus plenius tua ſit inſtructa dilectio*, inquit cap. 3. *Sanctorum Patrum noſtrorum de Sacramento Incarnationis Domini quid ſenſerint & quid Eccleſiis prædicaverint, ut evidenter agnoſceres aliqua ad dilectionem tuam ſcripta tranſmiſi, quæ noſtri quoque apud Conſtantinopolim* CUM MEA EPISTOLA ALLEGARUNT.

Sed & ipſa teſtimoniorum inſpectio Leonem clamat autorem. Nullum enim eſt in Calchedonenſi delectu (excepto Leporii teſtimonio) quod non legatur totidem verbis, & ex iiſdem locis, in Epiſtola ad Leonem Auguſtum 134. ut prorſus exiſtimandum ſit ab eodem utrumque eſſe concinnatum; uberiùs quidem in 134. Epiſtola, quia poſteriora ſcripta prioribus auctiora eſſe ſolent.

Poſt primam Leonis editionem prodiit poſthumum Theodoriti Auctarium Garnerio autore, in quo eidem ſuæ de teſtimoniis opinioni inhærens ſcribit illa à Theodoreto Epiſtolæ S. Leonis eſſe ſubjecta, cùmque Epiſtolam his munitam præſidiis ab illo tunc miſſam Anatolio Patricio, tum ipſi Leoni Papæ remiſſam. Merum ſomnium: de quo ne unum quidem verbum ſive in Epiſtola 121. Theodoriti ad Anatolium, quam laudat & torquet inutiliter cap. 9. Hiſtoriæ Theodoriti num. 56. ſive in aliis.

Idem in Diſſert. 2. ad autoris ſui *Eraniſten*, graviter objurgat me, quod imprudenter adhæſerim Calviniſtis duobus Albertino & Blondello, & ſecundùm eos ſententiam dixerim hac in controverſia. Diceres de graviſſimo ac præcipuo quodam fidei capite litem eſſe; cum tamen de re tenuiſſima agatur, quæ tam invidioſam ac inofficioſam reprehenſionem ferre non poſſit, præſertim cum me ſecundum Eminentiſſimum Baronium ſententiam dixiſſe, ſcribere potiùs potuerit ac debuerit. Dicam quod res eſt, nec Albertinum Blondellumve hoc de capite à me eſſe lectum, nec meam illorùmque opinionem, ut à Garnerio refertur unam eamdemque eſſe. Illi ſiquidem contendunt teſtimonia Patrum à Theodorito allata, ſumta ab eodem eſſe ex Epiſtola S. Leonis. Ego verò hoc ſolum ſcripſi, *Quod ſi ante habita eſt Synodus Calchedonenſis, quàm ſcripti Theodoritiani Dialogi*, quæ Baronii opinio eſt, *à Synodi Actis potiùs accepiſſe cenſendus eſt Theodoritus, quàm Synodus à Theodorito.* Verùm neutrum ab altero mutuatum eſſe illa, ac præſertim Cyrilli, de quo res erat teſtimonia, ſatis aperui opinionem meam eſſe cum breviſſimorum à Theodorito adductum ſcripſi, cujus vix media pars à Leone producta eſſet. Ad finem Capitis remiſerat Garnerius quæ adverſum me dicenda habebat, ſed *intercidit*, inquiunt editores *incertum quo caſu, particula hæc hujus concertationis.* Hoc interim fatetur, me & quos carpit Calviniſtas *abductos eſſe in errorem ex iis quæ Baronius in Annalibus mandavit ſcripto.*

Revera Eraniſtæ Dialogos poſt Synodum Calchedonenſem ſcriptos putavit Eminentiſſimus ſcriptor: Mea non intereſt iſtud vel adſtruere vel deſtruere. Licet enim dialogorum confectio toto decennio Epiſtolam Leonis antevertiſſet, non propterea ſequitur ex illis ſua Leonem accepiſſe teſtimonia. Quam modò opinionem amplectendam putem, paulo inferiùs patebit. Sed quàm veræ ſint & certæ Garnerii probationes, quibus ante annum 445. conſcriptos Dialogos contendit, juvat priùs inquirere.

Prima eſt petita ex Epiſtola 16. Theodoriti ad Irenæum, quam ſcriptam fatetur poſt indictionem Pſeudo-ſynodi, Epheſinæ primum ad Antiochenum Primatem, & inde ad provinciæ Euſrateſiæ Metropolitas delatam, adeóque vix ante menſem Junium anni 449. at ut demus Garnerio in hac Epiſtola mentionem fieri Eraniſtæ, quid neceſſe eſt hunc librum ante quatuor vel quinque annos fuiſſe compoſitum; cum potiùs appareat recentem tunc fuiſſe iſtius libri, qualis qualis fuerit, compoſitionem, de quo videlicet quid ſentiret ipſe, quid alii etiam judicarent, amicè tunc primum aperuerat Irenæus.

At verò, ut quod ſentio non contradicendi, ſed illuſtrandæ hiſtoriæ causâ, in medium proferam, non de Eraniſtæ libro ſcribit ad Irenæum, ſed de alio prorſus diverſo, certum mihi videtur. Primum enim de eo opere ſcribit in quo vel ea quæſtio tractabatur: utrum Virginem Mariam *Deiparam* ſine addito dicere liceret, an non addere neceſſe *Hominiparam*, vel ſaltem ſæpè ſæpiùs Maria *Deipara* ſimpliciter appellata fuerat. At ne ſemel quidem id occurrit in tribus dialogis; altum ubique de hac quæſtione & appellatione ſilentium: nec tractanda materia

materies id revera poſcebat.

Secundò, poſtquam aliorum reprehenſiooibus ſatisfecit Theodoretus, Irenæo quoque ſcrupulum eximit: *Quoniam*, inquit, *me etiam reprehenditis quaſi ſanctos ac beatos Patres Diodorum & Theodorum in magiſtrorum numero præterierim, neceſſarium duxi de hoc etiam pauca dicere.* At de Eraniſtæ Dialogis talem querelam fruſtra emiſiſſet Irenæus, & inutile prorsùs fuiſſet Theodoreto, quod *neceſſarium* hoc loco arbitratur, de duobus illis in Magiſtrorum enumeratione prætermiſſis rationem reddere, aut ex aliis ſuis libris ſuam erga illos reverentiam teſtatam facere. Hæc enim omnia præſtitit in primo Dialogo, in anteceſſum querelis ejuſmodi ſatisfaciens. *Proferrem*, inquit, *etiam tibi fortiſſimorum veritatis propugnatorum Diodori & Theodori enarrationes, niſi viderem vos infenſo in hos animo eſſe, Apollinariſque in eos odio & malevolentia ſucceſſiſſe. Vidiſſes enim hos etiam ceteris conſonantia ſcripſiſſe, & ex divino fonte fluenta hauſiſſe, rivóſque & ipſos quoque Spiritus extitiſſe. Sed hos quidem prætermittam, quia implacabile bellum adversùs ipſos ſuſcepiſtis.*

3. Opus de quo Irenæus in hac Epiſtola, erat Apologeticum adverſus Catholicorum aliquos à quibus fides Theodoriti petebatur; *Hoc etiam*, inquit, *conſiderandum eſt, cum qui accuſatur teſtes minimè dubios producere oportere, quos redarguere nec accuſatorum quiſquam poſſit.* Et poſtea. *Si cum accuſarer, defenſionem ſum aggreſſus, & teſtes indubitatos adduxi, quid incaſſum nos vituperant, qui horum videre nihil volunt.* At Dialogos adverſum hæreticos ſcriptos eſſe autor in præfatione, imò in toto operis decurſu declarat: ubique enim ſi non actoris partes agit, ſaltem Doctoris Catholici perſonam gerit. Sic in ipſo limine depingit quos refutandi in ſe provinciam ſuſcepit: Præmiſſis enim exemplis Alexandri Ærarii, Semei & Manetis, *qui cum ex genere, vel eruditione, vel rebus præclarè geſtis laude dignam claritatem non haberent, improbis ſtudiis inſignes evadere contenderunt; hoc ipſum*, inquit, *nonnulli* NUNC *faciunt, qui expetendam virtutis gloriam propter labores, qui illam præcedunt, fugientes, turpiſſimam & miſerrimam ſibi famam pepererunt. Cum enim novorum dogmatum auctores eſſe cuperent, ex multis ſectis impietatem emendicarunt, &* HANC *pernicioſam* HÆRESIM *conflarunt. Ego igitur paucis cum eis diſſerere conabor*, &c.

Præfat. Dial. 1.

Porrò qui in his verbis Eutychianam hæreſim, Ipſúmque hæreſiarcham Eutychen nativis ſuis coloribus depictum non agnoſcit, is non meminit quæ de utroque Flavianus CP. in genuina ad Leonem Epiſtola & in Synodo ſua Conſtantinopolitana, quid Leo ipſe, quid Calchedonenſis Synodus ſcriptis ſuis Decretiſque tradiderint. Tribus enim Dialogis, ipſiſque titulis præcipua Eutychianæ hæreſis capita configuntur ac ipſa etiam ſæpe Eutychis verba referuntur. *Catholica fidei Petra*, inquit S. Leo, *Eutychen execratur qui in Domino Jeſu Chriſto veritatem humanæ carnis evacuans, ipſum Verbum in carnem aſſerit transformatum, ut naſci, nutriri, proficere, pati, mori, &c. ſolius fuerit Deitatis.* En paucis verbis deſignatam trium Dialogorum materiam: quibus aſſerit *incommutabilem* Verbi perſonam ſibi veram ſervi formam *inconfuſè* adunaſſe, ne paſſio Chriſti ſolius Deitatis fuiſſe dicatur. Similiter Synodus Calchedonenſis in definitione fidei proſcribit Eutychen, & quicunque dicentes naturam unam eſſe Carnis & Divinitatis, mutabilem & paſſibilem per confuſionem Unigeniti Divinitatem aſſerebant, ſtatuítque unum eundémque Chriſtum, Filium Dominum in duabus naturis *inconfuſè, immutabiliter, indiviſè, inſeparabiliter agnoſcendum.*

Epiſt. 92. ad Maxim.

Concinit etiam Dialogiſtes cum Synodo Flaviani. Eraniſtæ enim & Eutychis eadem prorſus loquela, uterque *ex duabus naturis* dicit Chriſtum; uterque duas naturas negat, vel in duabus naturis, uterque poſt unionem unam naturam fuiſſe contendit, uterque corpus Chriſti, corpus humanum dicere refugit. Dial. 2.

Ex dictis veram epocham compoſitionis Dialogorum Eraniſtæ aſſignare facile eſt, nimirum inter menſem Novembrem anni 448. quo Eutyches de hæreſi convictus in Synodo Flaviani damnatus eſt; & menſem Aprilem vel Junium anni ſubſequentis, quo de indicta Epheſina II. Synodo nuntium venerunt ad Euphrateſiæ Metropolitanos, & poſtea ad Theodoretum. Statim enim atque hæreſim palàm profeſſus Eutyches ab Eccleſia ejectus eſt & ſectam, Diſcipulos, patronóſque habuit; illum publicè convincendum, iſtos docendos & à præcipitio retrahendos pro ſua charitate & forſan rogatu Flaviani quem familiarem habebat, aggreſſus eſt vir pro catholica fide zelo mirabili accenſus.

Eodem fere tempore ſcripta eſt Epiſtola ad Dioſcorum 83. Manifeſtè enim exortam ac publicatam Eutychis hæreſim in ea notat his verbis: *Eos enim qui Dominica carnis ac Deitatis differentiam negant, & nunc quidem divinam naturam in carnem aiunt eſſe converſam, nunc verò carnem in Divinitatis naturam tranſiiſſe, admirandorum Patrum iſtorum medicamentis curare nitimur. Apertè ſiquidem & duarum naturarum diſcrimen nos docent* (Theophylus & Cyrillus) *& immutabilitatem divinæ prædicant naturæ.* Næ admiranda Garnerii ſubtilitas, qui tam verbis iſtis, quàm toto Eraniſtæ opere, ſugillari vult Cyrillum ſub fictæ laudis fictique nominis larva! Non enim imprudentis modò quod ſentit Garnerius, ſed imprudentis inſanique fuiſſet ejuſmodi agendi ratio.

Quibus enim verbis ridet Gennadii narrationem, qui opus Dialogiſticum, cum Dioſcoro Theodoritus literas excuſatorias daret ab ipſo laudatum crediderit adverſus ipſummet Dioſcorum ſcriptum eſſe; eadem Garnerio reddi poſſunt, qui adverſus Cyrillum Cyrillianóſque ſcriptum opus cenſet. *Ne Theodoritus fuiſſet aut impudentiſſimus hominum, qui ſecundum à Romano Eccleſia antiſtitem provocaſſet ad legendum opus quo traduceretur Cyrillus ridicula ſub perſona; aut inconſultiſſimus, qui purgare ſe voluiſſet apud eum, quem ipſe* in ſuo Cyrillo *accuſaret; aut amentiſſimus; qui amicitiam expetiiſſet hominis, quem ludificatur.* Quanquam meritò quis excipiat, non Dialogos à Gennadio appellatos, ſed alium *De Incarnatione Domini* librum, quem laudat ipſe Theodoritus in Epiſtola ad S. Leonem, & Garnerius inter Theodoriti Opera recenſet. Nam *ratione & teſtimoniis ſcripturarum*, Myſterium Incarnationis defenſum hoc opere ſcribit Gennadius, nulla mentione facta teſtimoniorum, quæ ex SS. Patribus abundè congeſſit in Dialogis Theodoritus: Unde certum inter utrumque opus diſcrimen. Non Cyrillum igitur ejúſve amicos ſpectant illa verba, ſed Eutychen, ejúſque aſſeclas Monachos nonnullos Ægypti quorum cum nondum Dioſcorus protectionem palàm & apertè ſuſcepiſſet, meritò putabat Theodoritus in illo articulo temporis gratiſſimum fore Primari quod adverſus novellam hæreſim jam Synodi autoritate cum inventore ſuo repreſſam ad eum ſcribebat. Quamobrem eum confidenter hortatur, *Ut eos qui veritatis dogmata corrumpere non verentur, aut ſalutaribus curet medicamentis, aut curationem recuſantes tanquam inſanabiles à caulis ejiciat.* Cyrillianos, an Eutychianos? nemo niſi dormitans de illis cum Garnerio cogitet. Ceterum opinione ſua fallebatur Theodoritus *ratus*, ut ad Flavianum ſcribit, ſe *adjutorem*

Digitized by Google

ac ſocium ad ea quæ contra fidem Apoſtolicam moventur habituram Deo cariſſimum Alexandriæ Epiſcopum Dominum Dioſcorum. Jam tum enim ab eo conceptum erat conſilium juvandi Eutychen ejúſque partes adverſus Flavianum tuendas ſuſcipiendi.

Quod de Dialogis gemina Theodoſii Auguſti Conſtitutione proſcriptis ignique addictis adjicit Garnerius, merum eſt commentum. In prima enim ne Theodoriti quidem nomen apparet, nec aliquod ejuſdem opus appellatur. Ad ſecundam quod attinet proſcribuntur quidem in ea *Sermones allocutorii ſive Traditiones*; verùm non magis ad Theodoritum referenda ſunt hæc verba, quàm ad Neſtorium: *Interpretationes* (Neſtorii & Theodoriti) *eorum, vel qui vocantur ſermones allocutorii ſive traditiones*. 1. Dubium an pro voce *Theodoriti* non potiùs legendum, *Theodori*: Sic enim legitur in Concilio v. collat. 5. ubi refertur Conſtitutio Theodoſii 3. certum apparebit omnibus non occupato animo hæc legentibus, *Allocutiones* ut in Concilio v. ſeu *ſermones allocutorii*, ut alibi, nihil aliud eſſe quàm ſermones ad populum vel alios viva voce depromptos: quod ſexcentis exemplis probari poſſit. Sic Cyrillus Alexandrinus Theodori Mopſueſteni *Allocutiones ad baptizandos* appellat. Sic Allocutio Marciani auguſti ad quartam Synodum. Et in Synodo v. proferuntur excerpta. *Ex allocutione Theodoriti dicta adverſus S. Cyrillum Calchedone, &c. Ex alia allocutione dicta in eadem civitate.* Et poſt multa: *Et iterum poſt mortem B. Cyrilli idem Theodoritus in Allocutione dicta Antiochiæ præſente Domno, &c.* De ejuſmodi allocutionibus intelligenda eſſe Theodoſii verba, ſive Theodorum ſpectent ſive Theodoritum, cenſebunt, opinor, mecum viri eruditi, improbabúntque Garnerii interpretationem: nec magis arridebit importuna diligentia infelixque & cacozelia quâ libros Theodoriti, inprimis catholicos, ſic inſectatur ut pleraque illorum capita ad ſenſum heterodoxum obtorto collo trahere conetur.

Liquidò igitur apparet evanida eſſe argumenta quibus ſuam ſententiam ſtatuere conatus eſt Garnerius de ſcriptis ante annum 445. Theodoriti Dialogis; & unà ruere quod idem acriter defendit, teſtimonia SS. Patrum Epiſtulæ ad Flavianum ſubjecta Theodoriti diligentiæ deberi, non S. Leonis.

AD EPISTOLAM XXV.

Juliano Caënſi Epiſcopo.

Pag. 246. ADJICIMUS. Hæc addit Græca verſio: ὥστε ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ χριστοῦ 1. *ut pro veritate humanitatis Chr.*

Ibidem. 2. IN NOBIS ATQUE IN VOBIS. Pro his verbis Græca verſio habet: ἐν πάσῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. 1. *In univerſa Catholica Eccleſia.*

Ibidem. 3. AB ASSUMTÆ HOMINIS SUBSTANTIA. Græca verſ. addit: καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς συλλήψεως τῆς παρθένου. 1. *Et ab ipſa Virginis conceptione.*

Ibidem. 4. QUI ENIM NEGAT MEDIATOREM DEI ET HOMINUM HOMINEM JESUM CHRISTUM. Ita Cod. Thuan. Griman. Corbeienſis, Victorinus, Surius, &c. Priùs ſic: *Negator enim mediatoris, &c.* Græcè ὁ γὰρ ἀρνούμενος τὸν ἀληθινὸν ἄνθρωπον τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. *Qui enim negat veram Domini Jeſu Chriſti humanitatem.*

Pag. 247. 5. SIVE QUOD SOLUS AB INVIOL. VIRG. SINE CONCUP. EST CONCEPTUS. Ita Codd. Barb. duo Thuan. quatuor, Cantabrigenſ. Griman. Trecopith. In vulgatis verò: *Sive quod ſolus ex Spiritu ſancto ab inviolata Virgine ſine concupiſcentia carnis eſt conceptus*: quod ex Græca verſione aſſumtum eſt, quæ tamen vocem *carnis* non habet, uti nec Victorinus Cod. cum aliis jam citatis.

6. NEC DISCORDIA DESIDERIORUM GIGNEBAT COMPUGNANTIAM VOLUNTATUM. Ibid. Ep. ult.
Ita ex pleriſque retinuimus. Cod. Griman. *Nec diſcordia deſideriorum gignebant compugnantiam voluntatum.* Nihil habent Græca quod his verbis reſpondeat; ſed Latina, quæ his adjacent, item Caniſius, Sicardus, Nicolinus & Surius ſic habent: *Nec diſcordiam deſideriorum gignebat compugnantia voluntatum*: nec ineptè; ceſſimus tamen Codicum multitudini in priori lectione retinenda, quæ & optima eſt.

7. EANDEM GERENS IN VERBI DEITATE Pag. 247.
PERSONAM. Græca ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔχων ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι πρόσωπον; 1. *Sed eandem habens in divinitate & humanitate perſonam.*

8. Ante Notam Conſularem Græca verſio, hæc Ibidem.
habet: *Deus te ſervet incolumen honorabiliſſime Frater.* De adnotatis autem die & menſe major difficultas. Nam idibus Junii ſeu die 13. data legitur, quam ob cauſam hanc ab aliis eodem die datis Epiſtolis ſejungere nefas duximus. Et tamen certum apparet poſt aliquot dies fuiſſe ſcriptam, nimirum unà cum Epiſtola ad Flavianum data 13. Julii, nam & hanc & illam ſcripſit poſt acceptas utriuſque literas *per Baſilium Diaconem*. Is autem Flaviani literas non attulit niſi Legatis jam ad Synodum profectis, & paucis ante 13. Julii diebus ex Epiſt. 34. Igitur & iſta ad Julianum ſecunda eſt eodem tempore ſcripta. Ex quo id etiam commodi accidit, quod cum gemina ad eumdem eodem die ſcripta legatur, deinceps prior quæ 31. loco jacet 13. die Junii; poſterior quæ 25. locum habet 13. Julii data habebitur. Hæc porro ſic inchoatur: *Licet per noſtros quos ab urbe pro fidei cauſſa direximus, &c.* Ex quibus tria verba *pro fidei cauſſa* delenda cenſemus autoritate ſeptem ad minus Codicum MSS. ut quæ ex Græca verſione in textum latinum irrepſerunt, quæ verſio longè plura habet à textu originali diſcrepantia. Obſervandum porrò ſimile quid haberi in Epiſtola 24. ſeu celebri illa ad Flavianum: *Ad omnem enim cauſam piè ac fideliter exſequendam* eoſdem legatos à ſe mitti ſcribit S. Leo, nulla Synodi facta mentione. Cur ita factum ſit, neſcio an mea me fallat hæc conjectura. Cum Leo, acceptis primis Flaviani Literis cum Geſtis Synodi CP. adversùs Eutychen, agnoviſſet hæreticum ſuæ damnationi non acquieſcere, nec à prava doctrina reſilire, imò verò multa moliri adversus Flavianum, conſilium cepit mittendi legatos quatuor in orientem qui vel autoritate Pontificis Eutychen ad meliorem mentem revocarent, vel autoritate Imperatoris reprimi curarent: ad hunc unicè finem ſcriptæ primùm ſunt Epiſtolæ plures quæ 13. Junii datæ nunc leguntur, atque imprimis celebris illa 24. ad Flavianum in qua reapſe nihil de Synodo habetur, ſed de fidei tantùm cauſa per legatos curanda. Talis eſt etiam Epiſt. 28. ad Archimandritas CP. in qua *propter cauſam fidei* legatos *de latere ſuo* miſſos ſcribit. At antequam legati profecti eſſent acceptæ ſunt à Leone Theodoſii literæ, quibus de indicta Synodo monebatur: ſtatimque iidem legati, qui ad fidei negotium cum Flaviano tractandum deſtinati erant, ad Synodum directi ſunt, eorúmque tardata profectio, quo novis literis ſcribendis tempus daretur, vel prioribus amplificandis. In quarum nonnullis, ſic Theodoſii de Synodo cogenda & indicta juſſis obtemperat, Leo ut tamen ad prius conſilium redeat, & executioni optet mandari, ut Ep. 30. *Sed ei*, inquit, *qui in errore eſt meliùs conſuletur, ſi ubi deſipuit, ibi reſipiſcat; & ubi damnationem meruit, illic indul-*

genti m conſequatur. Cum autem diu ante 13. Junii, hoc eſt, 16. Maii receptæ ſint illæ Theodoſii de Synodo literæ, ex Epiſt.27. & jam in procinctu eſſent Legati, integro ferè menſe dilata eorum profectio, & Epiſtolæ 24. Nota diei mutata. Ex dictis patet hanc Epiſtolam 25. nativam ſuam ſedem poſt trigeſimam quartam habere.

AD EPISTOLAM XXVI.

Theodoſio Auguſto.

Pag.147. CÆSARI THEODOSIO RELIGIOSISSIMO ET PIISSIMO AUGUSTO, LEO PAPA ECCLESIÆ CATHOLICÆ URBIS ROMÆ. Cod. unus MS. Thuan. habet: *Glorioſiſſimo & clementiſſimo Theodoſio Auguſto, Leo Epiſcopus*: quem titulum nativum eſſe & genuinum Græca verſio, quæ eumdem exhibet, probare videtur. Priorem tamen retinuimus, quem invenimus in MSS.Codd. Thuan. duobus, Griman. Trecopith. Corb. Victorin. & omnibus Latinis editionibus. Cave tamen, cùm legis Eccleſiæ Catholicæ Papam ſeu Epiſcopum, ne idem eſſe putes ac Oecumenicum & Univerſalem Epiſcopum, quem titulum nunquam uſurpavit Pontifex noſter, teſte S. Gregorio Magno pluribus locis. Imò ſæpè ſæpiùs hac ſimplici appellatione contentus eſt: *Leo Epiſcopus*; vel iſtâ: *Epiſcopus Urbis Romæ.* Quid ergo inquies, ſibi vult illa Epigraphe? Nihil aliud, quàm quod de Aurelio Carthaginenſi, Auguſtino & Fortunatiano Epiſcopis Africanis in Carthaginenſi Collatione cum Donatiſtis, ita ſcribitur: *Fortunatianus Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ: Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ: Auguſtinus Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ dixit.* Tam enim S. Leo, quam alii, unum hoc in animo habuerunt, ut ſe ſe formulâ iſtâ ab Hæreticorum conventiculis & communione ſecernerent. Eccleſiæ igitur Catholicæ Epiſcopus, eſt *Catholicæ communionis Epiſcopus*, ut loquitur Epiphanius hær. 42. Huic appellationi occaſionem primi, ni fallor, dederunt Donatiſtæ, qui Eccleſiam in parte collocabant: quibus Catholicæ Eccleſiæ nomen opponunt Eccleſiæ per orbem diffuſæ aſſertores Epiſcopi. Hinc etiam Conſtantinus Auguſtus in Epiſtola ad Anulinum apud Euſebium lib.10. cap.7. *Qui in provincia*, inquit, *tibi concredita, in Eccleſia Catholica, cui Cæcilianus præeſt, &c.* Eccleſia igitur quælibet particularis, cùm ſervat communionis & fidei Catholicæ unitatem, Catholica nuncupatur. Quamobrem horum ſancti Cypriani verborum ſenſum attigiſſe mihi non videtur vir doctiſſimus, qui poſt Pamelium ſimilia verba Cypriani ad Cornelium ut ſoli Romanæ Eccleſiæ propria accipit: *Nos*,
Epiſt. 46. Ed. Pamelii. inquiunt Novariani converſi, *Nos Cornelium Epiſcopum ſanctiſſimæ Catholicæ Eccleſiæ electum à Deo.... ſcimus* Manifeſtum enim eſt ex ſerie Epiſtolæ illa etiam extendi ad reliquas totius Orbis Eccleſias ubique diffuſas; *quæ eſt proprietas Catholici nominis*, inquit Optatus lib.2. Sicut enim totius eſt Eccleſiæ (quod maximè illi urgent) unum Deum habere, unum Dominum, unum Spiritum; ita & ad totam Eccleſiam & ad quamlibet particularem attinet, quod de uno Epiſcopo illic diſſeritur:, *Nec enim ignoramus*, inquiunt iidem, *unum Deum eſſe & unum Chriſtum eſſe Dominum, quem confeſſi ſumus, unum Spiritum ſanctum, unum Epiſcopum in Eccleſia Catholica eſſe debere.* Quod autem idem autor ait, ideò Romanam Eccleſiam ſpecialiter Catholicam vocari, quod radix & matrix ſit Eccleſiæ Catholicæ; pace doctiſſimi viri dixerim, non eſt ea mens Cypriani, nec eſſe potuit. Non fuit re ipſa:

cùm enim Epiſtola 45. ad Cornelium hæc habet verba, quæ autor ille aſſumſit, *rationem reddidiſſe, nos ſcimus, & hortatos eſſe ut Eccleſiæ Catholicæ matricem & radicem agnoſcerent ac tenerent, &c.* ſenſus Cypriani eſt, hortatum ſe eſſe eos, ne parti Novati adhærerent, ne ſchiſma & diviſionem ſectarentur; ſed ut unitatem Catholicam, quam Eccleſiæ Catholicæ radicem & matricem appellat, agnoſcerent ac tenerent. Tot ſunt loca Cypriani, quæ hanc de Unitate expoſitionem comprobent, ut in oculos omnium facilè incurrant. Adeat, qui volet Tractatum *De Unitate Eccleſiæ*, Epiſtolam ad Antonianum, & alias: ubi paſſim unitatem prædicat Eccleſiæ, cui tanquam radius ſoli, fonti rivus, radici ramus individuâ unitate quiſque conjungi debeat: *Avelle*, inquit, *radium ſolis à corpore; diviſionem lucis unitas non capit: ab arbore frange ramum; fractus germinare non poterit: à fonte præcide rivum; præciſus areſcet: ſic & Eccleſia Domini luce perfuſa per orbem totum radios ſuos porrigit & ramos ſuos in univerſam terram, copiâ ubertatis extendit: profluentes largiter rivos latiùs expandit: unum tamen caput eſt: & origo una, & una mater fœcunditatis ſucceſſibus copioſa. Illius fœtu naſcimur, illius lacte nutrimur, ſpiritu ejus animamur.* Lib. de unitate Eccleſiæ. Denique quid per matricem intelligat ſanctus Martyr, Epiſtola 71. ad Quintum declarat luce meridiana clariùs; *Quos*, inquit, *conſtat hic*, hoc eſt in Eccleſia Catholica, *baptizatos eſſe, & à nobis ad hæreticos tranſiſſe, ſi poſtmodum, peccato ſuo cognito & errore digeſto*, AD VERITATEM ET MATRICEM *redeant, ſatis ſit in pœnitentiam manum imponere.* Hoc igitur eſt, Catholicum *tenere matricem*, in Epiſtola ad Cornelium, quod hæreticum *redire ad matricem*, in Epiſtola ad Quintum, hoc eſt, & *Eccleſiæ Catholicæ unitatem tenere*, ut habet ead. Ep. 71. & ad eam è ſchiſmate poſtliminiò reverti.

Jam verò quod propriè non potuerit Romana Eccleſia ſimpliciter vocari à Cypriano Catholicæ Eccleſiæ Matrix, manifeſtum eſt: cùm potiori jure nomen iſtud debeatur aliis Eccleſiis Apoſtolicis, quæ in Oriente & Palæſtina primùm coaluerant antequam Romanæ civitati fides & Epiſcopatus inferrentur. Hoc imprimis convenit Jeroſolymitanæ Eccleſiæ, quæ revera Mater & Matrix omnium Eccleſiarum appellatur in Epiſtola Patrum Concilii Conſtantinopolitani ad Damaſum, Ambroſium, & alios Epiſcopos Romæ congregatos. Eadem appellatione Romanam donant Epiſtolæ Lucii I. ad Epiſcopos Gall. & Hiſpan. & Felicis I. ad Benignum; ſed eas eſſe ſuppoſititias nemo non novit. Reverà Innocentius PP. in Epiſt. ad Decentium Epiſcopum recenſens Provincias, quæ S. Petro ejúſve ſucceſſoribus fidei ſuæ ſemina, Eccleſiarumque inſtitutionem debent, nullas nominat præter *Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Siciliam, inſuláſque interjacentes.*

2. SYNODALE JUDICIUM. Ita MSS. Griman. & Thuan. pro *Synodale Concilium*, quod in Thuan. aliis duobus aliiſque, præter edita omnia. Neſcio an aliquod inter utrumque diſcrimen. Dixerit aliquis prius quod retinuimus, de quacumque Synodo, ſive Provinciali, ſive Oecumenica intelligi poſſe; poſterius plerumque de Concilio vel ex omnibus Synodis ſeu œcumenico, vel ſaltem ex pluribus Synodis, ſeu plurium Provinciarum Epiſcopis coaleſcente; quales erant Synodi, quibus Hilario Arelat. interdicit Leo Epiſtolâ ſuâ 10. quáſque vocat *Synodales conventus*, eò quod ex pluribus Synodis ſeu Provinciis conveniebant Epiſcopi ſub Primario Metropolitano.

AD EPISTOLAM XXVII.

Pulcheria Auguſta.

Pag. 148. Cap. 1. 1. UT QUOD FORMAM SERVI GESSIT. Variant multum Codices. Thuan. unus & Trecopith. *Ut in quo formam, &c.* Victor. *ut quod in forma, &c.* Corbeienſ. & Griman. *Ut quod in formam, &c.* alii aliter.

Ibidem. Cap. 2. 2. PATRIARCHIS ET PROPHETIS IN SPECIE CARNIS APPARUIT. SS. Patres Auguſtino anteriores apparitiones hujuſmodi plerumque tribuerunt filio, qui ſicut Patris Angelus, adminiſter ac repræſentator ab eodem ſub corporali ſpecie miſſus fuerit in veteri teſtamento; ut, inquiunt, diſceret converſari cum hominibus & ad ſuum conſpectum homines aſſuefaceret. Contrariam ſententiam erroris damnavit Sirmienſis Synodus an. 351. contra Photinum congregata; ſed quoniam hanc opinionem Ariani in hæreſis ſuæ patrocinium detorquebant, aliam viam ineundam eſſe cenſuit Auguſtinus in apparitionibus priorum temporum interpretandis, atque adeò illas Angelis eſſe tribuendas totis viribus contendit lib. 2. & 3. de Trinitate, & alibi. Quem plerique ſequentis ævi Patres & Scriptores ſecuti ſunt: ut mirum ſit Leonem noſtrum hic ab eo diſcedere.

Ibidem. 3. NEC UTI POSSEMUS TRIUMPHANTIS VICTORIA, SI EXTRA NOSTRAM ESSET CONSERTA NATURAM. Ita omnes MSS. & plures etiam excuſi Codices; ſic verò in vulgatis: *Nec aliter poſſideremus triumphantis victoriam, ſi extra noſtram eſſet confecta naturam.* Hanc vocem *confecta* quam habet MS. Theodericianus retinuiſſem, ut magis huic loco convenientem, niſi optimi Codd. Griman. Trecopith. & Thuanei duo legerent, *conſerta.*

Ibidem. Cap. 3. 4. ILLUXIT. Ita Corbeienſ. Theodoric. Barb. & Thuan. unus: *Induxit* leg. Thuan. tres, necnon ed. Caniſii & aliæ ad marg. ſed facilè unius literæ mutatione inducta eſt hæc lectio, pro *inluxit*, quod ſenſûs integritati neceſſarium videtur. *Indulſit* habent & vulg. edit. & Cod. Griman.

Pag. 149. lin. 3. 5. NEC POTEST IN FILIORUM DEI ADOPTIONE CENSERI. Sic ex MSS. Thuaneis quinque, Theodoric. Barber. Trecopith. Corbeienſ. Griman. & Bodleiano. Anteà leg. *Nec poteſt filiorum Dei adoptionem conſequi.*

Ibidem. lin. 4. 6. PRINCIPALITER SALVAT. De hac voce vide Not. 3. ad Epiſt. 10. ad Provinc. Viennenſis Epiſcop. Divinitas Chriſti nos *principaliter ſalvat*; ſi pretii ac meritorum dignitatem, quæ tota humanitati ex Divinitate provenit, ſpectemus: *Humanitas principaliter ſalvat*; eò quòd Paſſionis, mortiſque Myſteria, quibus Deo reconciliati ſumus, non niſi in humana natura adimpleri potuerunt, ac proinde principium & origo ſalutis humanæ, ipſa eſt natura humana à verbo aſſumta.

Pag. 149. 7. Nota diei menſis & Coſſ. deeſt in MSS. Grim. Bodl. Trecopith. Victorin. Barber. & Thuaneis: ut meritò huc tranſlata mihi fuiſſe videatur ex breviori Epiſt. 30. quæ ad eandem Pulcheriam iiſdem die, menſe & Coſſ. & in eadem penè verba ſcripta eſt. Illam igitur eradendam credimus: non eam ſolùm ob cauſam; ſed præterea quia pluribus diebus vel etiam hebdomadibus ante 13. Junii ſcriptam eſſe apparet ex his cap. 4. verbis: *Cum*, inquit, *à tertio iduum Maiarum, quo Serenitatis ejus ſcripta ſuſcepimus, major pars reliqui ſit temporis abſumenda, ut profectio Sacerdotum, qui negotio ſufficiant valeat ordinari.* Quis enim verò ex his non intelligat ſtatim ſcriptam Epiſtolam poſt acceptas Imperatorias literas, id eſt, paulò poſt diem 16. Maii, & antequam Legati ad profectionem accincti eſſent. Priùs igitur hæc miſſa eſt menſe Maio, tum alia, quæ hujus compendium eſt, menſe Junio per Legatos directa. Huic poſteriori cogitato cedat neceſſe eſt prioris Editionis conjectura, quâ ſuſpicatus eram primam illam nihil aliud eſſe quàm amplificatum ſecundæ exemplar, quod ex Epiſt. 41. miſſum eſſe ad Pulcheriam conſtat: quia Hilaro, qui eam perlaturus erat, propter Dioſcori latrocinia Conſtantinopolim pervenire non licuit.

AD EPISTOLAM XXVIII.

Fauſto, Martino, &c.

HAnc Epiſtolam relegimus ad Codic. Griman. & Thuan. unum tantùm & ad verſionem Græcam: ex quibus duas lineas, quæ deſiderabantur verſus finem, ſupplevimus.

DE LATERE MEO. S. Leo primus omnium Pontificum Romanorum de Legatis à latere miſſis mentionem fecit. Pag. 149. Hujuſmodi loquendi modus, quem videre eſt etiam Epiſt. 31. Cap. 2. ex ſecularium Principum ſtylo aſſumtus videtur ad hunc ſignificatum, cujus rei exempla nonnulla reperies in Notis viri doctiſſimi Chriſtophori Juſtelli ad Codicem Canonum Eccleſiæ Africanæ, ſeu ad Can. 7. Concilii Sardicenſis, qui initio hujus Codicis refertur, & in quo primùm reperitur vox iſta, *à latere mitti*, ad res Eccleſiaſticas tranſlata. Quam ſeriò conſiderantes Patres Africani Concilii in Epiſtola ad Celeſtinum Papam in fine Codicis citati edita, hæc reſcribere non dubitarunt: *Nam ut aliqui tanquam à tua ſanctitatis latere mittantur, nullâ invenimus Patrum Synodo conſtitutum. E latere autem mitti*, ait Morinus: *eſt velut è familia Pontificis, ex Officialibus & Procuratoribus domeſticis in opus aliquod eligi & deputari.* De quo fuſiùs idem tractat Exercit. Eccl. lib. 1. cap. 20. & Petrus de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. lib. 5. Cap. 4. Primi tamen tam definitio Legati à latere, quàm diſcrimen inter Legatos Pontificis & Legatos Concilii Romani, quod ex hiſce verbis elici exiſtimat, à Leonis mente aliena mihi eſſe videntur. Julius enim Epiſcopus Puteolanus horum Legatorum princeps nec è familia ejus erat, nec ex Officialibus & Procuratoribus domeſticis, cum nec de ipſo quidem Renato Preſbytero Tituli S. Clementis iſtud dici poſſit; & indiſcriminatim de iiſdem aliiſque duobus loquatur tam in præſenti Epiſtola, quàm in 31. Myſterio igitur, meâ quidem ſententiâ, vacant hæc verba, ſaltem quod ad præſentem locum attinet, nec aliud ſignificant, quàm *Hinc*, ut etiam ex verſione Græca evincitur, quæ vocum iſtarum loco habet tantùm ἐντεῦθεν, *Hinc*, i. *ab Urbe*, ut habet Epiſtola 15. ex his partibus: nec veriſimile eſt Julianum Epiſcopum Coenſem, quem hujus verſionis auctorem par eſt exiſtimare, quique apud Romanos multos annos egerat, formulæ hujus vim & uſum ignoraſſe, ſi quid aliud in ea delituiſſet arcani. Imò ſe ipſe ſanctus Leo interpretatur eùm ſcribens rurſum de iiſdem Legatis Epiſt. 33. ad Theodoſium Auguſtum, verbóque Græco prorſus concinens, habet tantùm: *Ordinatis* HINC *fratribus meis, qui præſentia mea impleant vicem.* Si quid tamen peculiare ineſt his vocibus, crediderim libenter, eum à latere Pontificis Romani mitti, qui ex ſinu propriæ vel Eccleſiæ, vel Provinciæ, vel diœceſeos, ad aliquod negotium delegabatur: ſicut Imperatores à Latere ſeu Comitatu ſuo aliquos in Pro-

Digitized by Google

vincias miſſitabant, qui & *Miſſi Dominici* ſolebant appellari.

AD EPISTOLAM XXX.

Pulcheriæ Auguſtæ.

Pag. 150. 1. HÆc Epiſtola alteri, quæ eſt 27. & Pulcheriæ itidem inſcribitur, perſimilis eſt, etſi brevior. Præſens autem videtur fuiſſe miſſa per Legatos, cùm adhuc ſpes nonnulla reſtabat Leoni, ut Synodus Epheſi indicta in Conventum ſimplicem apud Conſtantinopolim commutaretur, ut ex fine Epiſtolæ conjici poteſt: De altera verò, quæ in melioris Notæ Codicibus notâ conſulum, diei & menſis caret, diximus, ad Ep. 27. *Sed ei*, inquit, *qui in errore eſt melius conſuletur, ſi* UBI *deſipuit, ibidem reſipiſcat; &* UBI *damnationem meruit, illic indulgentiam conſequatur.*

2. PRINCIPIS DISPOSITIONI: Eadem voce ſæpiùs utitur S. Leo; ſæpè etiam alii ſcriptores. Ad manum ſunt in præſenti Matiſconenſis Synodus 2. ſub Gunteramno & Hincmarus Remenſis Epiſt. 6. Cap. 16. Edit. Mogunt. Quæ vox ſignificat Edictum Principis, ut paſſim videre eſt in Codice Legum Imperialium: Unde *& diſpoſitionum ſcrinium* in eodem, & *diſpoſitionum comites*, alibi commemorantur. Eam vocem ad Eccleſiaſticas ſuâſque Sanctiones traxit Pontifex noſter Epiſt. 64. 65. &c. necnon & ad divina æternáque decreta, ut Ep. 24. 132. & alibi.

AD FLAVIANUM.

Pag. 252. 1. QUIBUS OMNES CONSENSERUNT.) Scienter & exactè Flavianus geminam ſolummodò S. Cyrilli Epiſtolam laudat, unam ad Neſtorium, & alteram ad Orientales, quibus omnes conſenſerint. Hæc quidem Epiſtola eſt de Pace quæ incipit: *Lætentur cœli*; & Orientalibus acceptа ſunt. Illa verò, quæ ad Neſtorium, incipit: *Comperi quoſdam exiſtimationi meæ detrahentes, &c.* Habetur Part. 1. Actor. Epheſ. c. 8. & actione 1. lecta & Patrum ſuffragiis ſingulatim datis approbata, ut quæ Nicænam fidei Confeſſionem ſolam contineat & explicet. Alia verò illa Cyrilli Epiſtola, quæ XII. Anathematiſmos complectitur, neque hoc loco commemorat Flavianus, neque ab Epheſina Synodo comprobata fuiſſe in ejus actis cernitur, etſi ibidem lecta fuerit; at nec requirente Cyrillo ut prima illa approbaretur nec quicquam de illa aſſerentibus Patribus: quod ſuſpicionem nonnullam injicit de minutis hac parte Synodi actis. Non iſtam pariter Epiſtolam approbavit Calchedonenſe Concilium, ſed utramque illam, uti antè fecerat CP. Synodus Flaviani ejuſdem. Diſertis verbis idem diſcrimen notat Hypatius Epheſinus in Collatione Conſtantinop. & Ruſticus in ſua illa cum Acephalis Diſputatione. Porrò commemoratio duarum Hypoſtaſeωn, quam Cyrillus inducere videbatur, in cauſa fuit ut ab approbandis Anathematiſmis ſe ſe Synodus compeſceret. Quia autem iis Literis Cyrilli inſerta erat Commonitio Celeſtini Papæ ad Neſtorium, & una cùm Cyrilliana ad eundem Neſtorium tranſmiſſa; hinc in Epheſina Synodo ſciſcitatum eſt ab Epiſcopo Flaviano tanquam de pluribus Epiſtolis loquente, an ejuſmodi Epiſtolæ Neſtorio traditæ fuiſſent. Unicam ſimiliter Cyrilli allegat Leo noſter in Epiſtolis 51. 52. 54. 88. Et certè illa Cyrilli Epiſtola quæ 12. Anathematiſmos inſertos habet *Latinis ignorata* fuit, uſque ad annum circiter 500. teſte Dionyſio Exiguo in Epiſtola ad Petrum Epiſcopum, quam illi & Cyrillianæ à ſe tunc in Latinum idioma tranſlatæ præfixit.

AD EPISTOLAM XXXVI.

AD CONSTANTINUM, &c. Si talis fuiſſet Provinciæ Viennenſis ſtatus ætate Leonis Papæ, qualis in Notitia Sirmondi exhibetur, vix dubitari poſſet, quin duodecim illi Galliarum Epiſcopi, ad quos præſentem Leo ſcribit Epiſtolam, & omnes & ſoli ad Provinciam Viennenſem pertinerent. Si enim duos adjeceris Arelatenſem & Viennenſem Epiſcopos, qui de Primatu contendebant, eum invenies numerum, qui totam illam Provinciam conflabat, quatuordecim videlicet Epiſcopos, qui in Notitia deſcribuntur, quique ad conſecrationem Ravennii convenerunt. Verùm aliter ſe res habent; nam nihil hac in re elicere poſſumus ex Notitia, quam Leonis ætate poſteriorem eſſe probavimus Diſſert. 5. parte 1. Cap. 10. p. 467. ac præterea Tarentaſiam, quam inter Viennenſis Provinciæ Civitates non numerat Notitia, ad eam tamen tunc pertinuiſſe Epiſt. 50. Leonis probat: cum illam Viennenſi Epiſcopo ſubjiciat. Pag. 252.

Ex eo tamen Epiſcoporum numero, quem hæc Epiſtola exhibet, duo habemus. Primum, quod alibi jam ſuggeſſimus, nihil novi inductum eſſe in Provinciam Viennenſem, tametſi Leonis Papæ decretum & Valentiniani Conſtitutio novum aliquid inſtituiſſent; ſed omnes pro antiqua conſuetudine Epiſcopos ad Civitatem Arelatenſem concurriſſe velut ad Metropolim Provinciæ; omnes ad Epiſcopi illius ordinationem conveniſſe *unanimiter*; omnes ei primatum detuliſſe; omnes ab eo Viennenſem removiſſe: quem videmus nec conſecrationis gratiam contuliſſe Ravennio, nec de uſurpata ab alio hacce conſecratione fuiſſe conqueſtum.

Alterum, quod hinc elicimus, illud eſt, Ruſticum, qui in hujus Epiſtolæ inſcriptione numeratur, inter ceteros Ravennii Ordinatores, alium eſſe proculdubio ab illo Narbonenſi, ad quem aliàs ſcripſit S. Leo. Alterius enim Provinciæ Metropolitanus, qualem ſe gerebat Ruſticus Narbonenſis, nunquam ſe Ordinationi Epiſcopali in aliena Provincia contra Canones immiſcuiſſet, multóque minùs in Viennenſi, cujus Metropolitanus etiam Narbonenſem Provinciam ſibi ſubjectam eſſe vel tunc adhuc contendebat, vel certè non ita pridem contenderat: Arelatenſium enim votis plurimùm ſuffragatus eſſet Ruſticus, ſi ad Arelatenſis Epiſcopi Ordinationem convolaſſet, velut ejuſdem Provinciæ Epiſcopus. Deinde Ruſticus Narbonenſis non tertius ſcriptus reperiretur in hac Epiſtola, qui alibi, vel ſtatim poſt Ravennium, ut in Epiſtola Synodica quadraginta quatuor Epiſcoporum Gallorum ad S. Leonem, & in tertio Arelatenſi Concilio, vel etiam ante Ravennium nominatus reperitur, ut in S. Leonis Epiſt. 82.

Satius eſt ergo exiſtimare alium à Narbonenſi Ruſticum huic Epiſtolæ inſcribi: quod eò lubentiùs credimus, quod & commune admodum eſt hujuſmodi Ruſtici nomen, & plures revera legimus circa illa tempora in Galliis floruiſſe, quorum nonnullos commemorat Apollinaris Sidonius Epiſtolarum, lib. 2. Epiſt. 11. lib. 5. Epiſt. 9. & lib. 8. Epiſt. 11. Alius Ruſticus ab his omnibus fortè diſtinctus ſcripſit ad Eucherium eam Epiſtolam, quam repræſentavit J. Sirmondus in Notis ad Epiſt. 11. lib. 2. Sidonii.

AD EPISTOLAM XXXVII.

Ravennio Arelatenſi Epiſcopo.

Pag 255. 1. SECUNDÙM PRÆCEDENTEM NOTITIAM. Ita cum MS. Thuan. legendum; non verò, ut habent edita, *Secundùm præſentem notitiam.* Reſpicit enim S. Leo ad Legationem, quam S. Hilarii Arelatenſis nomine, Leonis placandi gratiâ, obierat Ravennius tunc Preſbyter; cujus occaſione Romæ innotuit Pontifici; cujus *gratiam morum ſuorum manſuetudine & ſanctitate meruiſſe* dicitur in libello ſupplici Epiſcoporum Gallicanorum ad Leonem, ut videre eſt pag.270. tom.1.

Ibidem. 2. MODESTIÆ IGITUR TUÆ NON DESIT AUTORITAS; CONSTANTIAM MANSUETUDO COMMENDET. Ita MSS. Codd. anteà corruptè: *Modeſtia igitur tua non autoritas conſtantiam, ſed manſuetudo commendet juſtitiam, lenitas temperet, &c.*

Ibidem. 3. CÙM VERUS RECTI AMOR IN SEMETIPSO HABEAT, &c. Ita MSS. Codd. Herovallian. & Thuaneus, cùm Merliniana Iſidori editione. Arridebit forſitan magis nonnullis alia hæc vulgara lectio: *Cùm verus recti amor in ſemetipſo habeat & Apoſtolicas autoritates & Canonicas ſanctiones*: ſicut & placuit mihi aliquando. Sed (quod re attentiùs perpensâ fateri cogor) ſic lectio hæc myſterio vacare mihi videtur, ut meo judicio, careat & vero ſenſu; etſi enim verus recti amor mentem hominis legi Dei ſubjiciat, perfectámque inſpiret pro humanis etiam præceptis obedientiam; nunquam tamen vel Apoſtolicarum autoritatum, vel Canonicarum ſanctionum, quæ leges, ut aiunt, poſitivæ ſunt, notitiam per ſemetipſum poteſt impertire. Hanc quam reſtituimus, lectionem confirmo autoritate Hincmari Remenſis & Codicum MSS. quibus uſus eſt. In Opuſculo enim Capitulorum 55. adverſùs Hincmarum Laudunenſem, quod trigeſimo tertio loco habetur apud Sirmondum, Cap.10. refertur pannus hujus Epiſtolæ ab his verbis: *Juſto quippe ideo, &c.* ubi eadem prorſus lectio habetur.

Ibidem. 4. Hanc Epiſtolam ſcriptam eſſe Aſterio & Protogene Conſulibus, hoc eſt, an.449. probat altera Leonis Epiſtola ad Provinciæ Arelatenſis Epiſcopos ſcripta eodem anno, quo Hilarius Arelatenſis obiit & Ravennius in ejus locum ſuffectus eſt. Ex quo Philippum Labbe corrigas, qui in Diſſert. de Scriptoribus Eccleſiaſticis Hilarium Arelatenſem vixiſſe ſcribit uſque ad diem 5. Maii anni 454. quod falſi arguitur ex duabus Epiſtolis ad Ravennium Hilarii ſucceſſorem, & tertiâ ad Ordinatores ſcriptis hoc anno 449. ex quatuor etiam aliis ad eundem datis, annis tribus ſequentibus, & ex literis Gallicanorum Epiſcoporum, inter quos numeratur, ann.451.

AD EPISTOLAM XXXIX.

Theodoſio Auguſto.

Pag. 256. QUid de præſenti Epiſtola ſentiendum ſit, prorſus in ambiguo eſt Editionum tam Concilii Calchedonenſis, quàm Operum S. Leonis procuratores cenſuerunt potiùs eſſe fragmentum ſequentis Epiſtolæ, quàm integram Epiſtolam; non omnia in ea cohærere, nec inventam eſſe in MSS. Codd. MSS. attinet, plures nacti ſumus, qui eam contineant: quos inter Thuaneus unus, alter Grimanicus noſter octingentorum & ampliùs annorum, ut diximus, & optimæ Notæ. Forſitan eſt exemplar Epiſtolæ ſequentis ſeu 40. quod nonnullis mutatis, miſerit ſanctus Leo ad Pulcheriam Auguſtam: nam in Epiſt. 41. quam ad eandem ſcribit de Epheſino Latrocinio, ſe ejuſmodi exemplar mittere teſtatur. Plurima tamen ſunt in quibus ambæ diſcrepent.

Hanc enim primam ſuo tantùm nomine ſcribit S. Leo; alteram quæ ſequitur, ſuo & Concilii Romani nomine. In illa magnam ex ſua autoritate capit fiduciam, pro defendenda per ſe veritate; in hac ſumit ex literis Imperatoris fiduciam fidei & pacis per ipſum defendendæ. In hac ultima ait ſibi quæ Epheſi geſta erant, narrata eſſe ab Hilaro Diacono, qui ſolus effugerat; prior illa, ab ipſis etiam Reverendiſſimis Epiſcopis, qui à Sede Apoſtolica miſſi erant, hæc nuntiata fuiſſe affirmat, quod falſum eſt, cùm unicus Epiſcopus miſſus fuerit ad Orientales partes. Julius ſcilicet Puteolanus, quem etiam ſuſpicamur diem ultimum obiiſſe antequàm Epheſum perveniret. Præterea uni Epiſtolæ ſubjecit exemplar Canonum Nicænorum ſeu potius Sardicenſium; alteri non item. Denique nonnulla ſunt in illa Epiſtola, quæ truncatam eandem fuiſſe arguant, vel nondum perfectam & abſolutam; ut potiùs ſit rudis aliqua Epiſtolæ delineatio, quàm Epiſtola ceteris accenſenda. Manifeſtus enim hiatus apparet in loco punctis notato: & paulo inferius hæc leguntur: *Pro ſupradicti Sacerdotis arbitrio, &c.* nulla prius factâ mentione Dioſcori, quem hæc verba indicant in altera Epiſtola. Quicquid ſit eam è numero Epiſtolarum ſubtrahere noluimus, ſuum cuique de ea judicium liberum permittentes.

Hujus Epiſtolæ initium aſſumtum eſt ab Impoſtore Iſidoro ad conſtruendum caput fictitiæ Epiſtolæ 2. Dionyſii I. Pontificis Romani ad Severum Epiſcopum, & fictitii reſcripti Liberii Papæ ad Athanaſium Alexandrinum & alios Ægypti Epiſcopos.

AD EPISTOLAM XLI.

HUjus Epiſtolæ verſionem Græcam edidit Joan. Cotelerius ex MS. Cod. Regio 1026. ubi ad hæc verba: *Pro fide regia*, quæ reſtituimus ex MS. Grimanico & aliis, (nam antea legebatur *Pro ſede regia*) Græca habent ὑπὲρ τῆς Ῥωμαϊκῆς πίστεως: *Pro fide Romana*: ſanè contra mentem Leonis qui hortatur Pulcheriam, ut *pro fide*, hoc eſt, ſecundùm eam quâ pollet fidem, ſeu vigore illius fidei novellis erroribus reſiſtat.

AD EPISTOLAM XLVI.

Clero & Plebi Urbis CP.

1. PLEBIS ACCLAMATIONIBUS: Plebis ſuffragia in electionibus Epiſcoporum olim interveniſſe, vel ex uno Leone noſtro perſpicuum eſt: eadem pariter in tranſlationibus admiſſa fuiſſe æque certum ex Hiſtor. Miſcella lib.20. cap 23. In depoſitionibus autem Epiſcoporum ſeu approbandis ſeu improbandis locum habuiſſe ex his verbis diſcimus. Hoc perſæpè acclamationibus populi fiebat; quæ cum ſeditioſæ erant ac tumultuoſæ, meritò rejiciebantur, & revera prohibentur à ſanctis Patribus, qui electiones per hujuſmodi acclamationes factas reſciſſas volunt; ut in Calchedon. Act. XI. & apud Palladium in Vita Chryſoſtomi cap.13. & ſequent. Cùm verò modeſtè & ex ardore fidei vel Pag 260.

Digitized by Google

juſtitiæ acclamatur à populo ; tunc, ut hîc à Leone præſtitum, & approbata, & in ſcrinia etiam Eccleſiaſtica ſunt redacta ejuſmodi acclamationum vota. Harum porrò uſum ab Ethnicis ad Chriſtianos, & à rebus civilibus ad Eccleſiaſticas tranſlatum fuiſſe appoſitè notavit vir doctiſſimus Franc. Florens ad Titulum 7. *De Tranſlatione Epiſcopi.*

Pag. 260. Cap. 2. 2. UT NEC AB INFANTIUM LINGUIS, VERITAS CORPORIS ET SANGUINIS CHRISTI INTER COMMUNIONIS SACRAMENTA TACEATUR. Locus ita neceſſario reſtituendus ex Codd. Griman. Barber. Trecopith. & Thuan. tribus. Quartus Thuan. leg. *inter communia Sacramenta* : vulgata verò lectio, quæ habet, *nec ... inter communis ſacramenta fidei teneatur*, abſurdum omninò ſenſum continet, & à Leonis mente remotiſſimum. Alludit porrò ad veteris Eccleſiæ ritum, & ad ipſa Ambroſii verba, quibus ritus ille nobis exponitur lib. 4. de Sacram. cap. 4. *Non otioſè cum accipis, tu dicis* : Amen, *jam in ſpiritu confitens, quòd accipias corpus Chriſti. Dicit tibi ſacerdos* : Corpus Chriſti : *Et tu dicis* : Amen, *hoc eſt, verum.* Et Leo ipſe Serm. 5. de jejun. menſis : *Hoc*, inquit, *ore ſumitur : & fruſtrà ab illis* Amen *reſpondetur, à quibus contra id, quod accipitur, diſputatur.* Porrò cùm tam Ambroſius, quàm Leo non niſi ab accipientibus corpus Chriſti *Amen* reſponderi ſolitum aſſerant, & illud ab infantibus inter communionis myſteria pronuntiari Leo dicat, ab iiſdem quoque accipi ac manducari conſuevìſſe corpus Chriſti, conſequens eſſe mihi videtur. Quam conſuetudinem teſtatam pariter nobis reliquit Sancti Cypriani Epiſtola ſeu lib. de lapſis paulò ante finem, quem locum commentatur ſanctus Auguſtinus Epiſt. 23. ad Bonifacium. Sed quod Epiſt. 107. ad Vitalem habet de iiſdem parvulis corpus & ſanguinem Domini ſumentibus vel non ſumentibus, utrum de manducatione ipſorum infantium ore facienda, an aliter intelligendum ſit, manifeſtum eſſe non exiſtimo

Pag. 261. Cap. 2. 3. SUPRA OMNEM ECCLESIAM. Ita cum vulg. Paulli editione MSS. Cod. Griman. Victorin. Trecopith. & Thuan. unus. Sed Corbeienſ. & tres Thuan. & edit. vulg. Leonis ad marginem habent, *Supra omnia Eccleſiæ* juxta textum Græc. ὑπὲρ πάντα τῆ ἐκκλησία.

Pag. 262. Cap. 5. 4. MANICHÆI. Non quòd de Divinitate ſaltem Chriſti ſanè ſentirent : multis enim fabulis hanc ſuam confeſſionem aſpergebant, ita ut Chriſtum aſſererent fuiſſe illum, quem dicit noſtra ſcriptura ſerpentem, *&c.* ut ex Auguſt. hær. 46.

Pag. 262. ſin. 2. 5. APOLLINARISTARUM. Quæ de his habet ſanctus Leo ab Aug. hær. 55. mutuatus eſt : ſicut Auguſtinus ab Epiphanio lib. 3. contra hæreſ. Tom. 2. hær. 57. ſive 77. quæ eſt Dimœritarum, ubi prolixam ſancti Athanaſii Alexandrini ad Epictetum refert Epiſtolam. Tres illas Apollinariſtarum partes aliter dinumerat ac diſtinguit Epihanius. Prima enim ſecundùm ipſum affirmabat Chriſtum corpus è cælo detuliſſe. 2. Chriſtum animam non aſſumpſiſſe : *quia vicem ejus expleverit ipſa divinitas*, inquit Leo noſter Serm. 4. in Nativitate Domini : ubi hanc ſolam recenſet Apollinaris ſententiam, ut veriſimile ſit alia hujus hæreſis capita diſcipulorum ejus fœtum eſſe. 3. Denique ejuſdem Chriſti corpus divinitati conſubſtantiale non dubitarunt aſſerere.

6. Notâ dici, menſis & Conſulum, quibus data eſt Epiſtola, carent MSS. Griman. Barber. Trecopith. Victorin. & è Thuaneis aliqui : item Merlini & Crabbi Edit. Hinc mihi facilè perſuadeo adjectitiam eſſe illam quæ vulg. edit. apponitur : *Idibus Octobris.* 2. Iiſdem Idibus & Coſſ. data reperitur altera ad eoſdem Conſtantinopolitanos ; ut probabile non ſit hanc datam eſſe eodem die. Inter eas hoc diſcrimen intercedit, quòd brevior illa non à S. Leone ſolo ſcripta ſit, ſed etiam à Synodo Romana, quæ vel occaſione latrocinii Epheſini, vel pro more ad tertium Kalendas Octobr. ut ex Epiſt. 16. cap. 6. colligitur, convenerat. Hanc verò prolixiorem ſuo ipſe nomine ſcripſit, ut ex ſerie Epiſtolæ conſtat, à cujus titulo rejicienda ſunt illa verba : *Et ſancta Synodus, quæ in urbe Roma convenit*, ſicut rejecimus auctoritate MSS. Griman. Corb. Trecopith. & Thuan. in quibus deſiderantur. Scripta eſt proculdubiò poſt Epiſt. 39. & 40. quibus Concilium ab Imperatore indici poſtulat : de ſua enim petitione monet Conſtantinopolitanos in fine hujus Epiſtolæ. 3. Prima ſcripta eſt ſtatim poſt acceptam Epheſini turbinis notitiam, & antequàm literæ & acclamationes Conſtantinopolitanorum ad Leonem eſſent delatæ : ſecunda non niſi acceptis his literis data eſt, ut ex capite . . . patet, atque adeò aliquanto poſt tempore. Revera non videtur ullus de Flaviani morte nuncius Romam perveniſſe ante menſem Julium anni 450. Raræ literæ hujus anni ante diem 16. Julii, quo tempore ſcribens S. Leo ad Theodoſium Auguſtum de Anatolio recens ordinato (*Qui Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ cœpit præſidere*) innuit tum primum factum ſe fuiſſe certiorem ſeu de Flaviani obitu, ſeu de ſucceſſoris ejus ordinatione.

A die Octobris 15. anni 449. ad decimum nonum ſeptimum Martii ſequentis anni duæ ſolummodo Leonis Epiſtolæ comparent in Orientem ſcriptæ, una ad Pulcheriam, altera ad Martinum & Fauſtum Presbyteros, nec alias uſque ad diem Julii 16. habemus. Porrò in Epiſtola ad Pulcheriam, nihil de Flaviani morte : Ex quo promtum eſt arguere nihil itidem de ea ſcriptum à Pulcheria. In altera, teſtatur ſe nondum certiorem factum eſſe de receptione literarum à Synodo Romana ſcriptarum die 15. Octobris ſuperioris anni. Quod argumento eſt nihil tunc adhuc auditum Romæ de novo Eccleſiæ CP. ſtatu. Ex quo rurſum infero Theodoſii literas ad Valentinianum & Auguſtas Romam menſe Martio nondum allatas. Siquidem ex literis ad Liciniam Eudoxiam ſcriptis apparet Flavianum ex hac vita morte ſublatum eo tempore fuiſſe, ita enim Græca Latinè reddi debent : *Flavianus memoratus divino judicio ab humanis rebus ablatus eſt, quatenus totius dubietatis contentio à ſacris removeretur Eccleſiis.* Porrò vix credibile eſt tam ſerò fuiſſe à Theodoſio reſponſum, cum à 15. Octobris ad 17. Martii quatuor integri menſes cucurriſſent. In ſecunda primæ fit mentio tanquam antea ſcriptæ, & per alios nuntios miſſæ : ut manifeſtum ſit hanc non eodem die datam eſſe, ſed aliquantò poſt Idus Octobris.

AD EPISTOLAM SEU PRECES Epiſcoporum Provinciæ Viennenſis ſancto Leoni Papæ oblatas.

Pag. 276. FIdem ſupplicis hujus libelli, quem Gallicani Epiſcopi ad ſanctum Leonem pro Arelatenſis Eccleſiæ privilegiis miſerunt, in dubium revocant viri inſigniter eruditi Jacobus Sirmondus, qui illum velut ſuppoſititium diverſo à germanis monumentis charactere excudi curavit in tom. 1. Concil. Galliæ, & Johannes Launoius in Diſſertatione de duobus Dionyſiis ; & aliquot alii. E contra verò ut genuinum opus ſuſcipitur à doctiſſimo viro Henrico Valeſio in Notis ad Socratis Hiſtor. lib. 2. cap. 29. aliiſque Eccleſiaſticis ſcriptoribus. Et certè nihil eſt, meo quidem judicio, unde ei meritò ſuppoſitionis

Digitized by Google

nota inuratur, ſive ſtylum attendas, ſive res ipſas ſpectes, quas in his precibus Gallicani Antiſtites ediſſerunt: nec ulla etiam apparet ratio, quâ validè ſatis præclari hujus Eccleſiaſtici monumenti fides concutiatur.

1. Tota hujus libelli ſeries ſibi optimè cohæret, nec aliquid uſpiam occurrit, in quo eorum, à quibus conſcriptum fuit, ingenium, ſinceritas, prudentia, induſtriaque deſiderentur, ut deſiderantur, plerùmque in ſcriptis fictitiis. Cùm enim ab homine cordato & liberali indole prædito alieniſſimum ſit hujuſmodi opuſculis confingendis manum admovere, fit plerumque ut talia ſcripta vel ex pannis ſibi invicem aſſutis compingantur, vel ubique incompoſitis barbariſque vocibus, anachroniſmis, aliiſque ſimilibus ſcateant *νοθείας* indiciis: ita ut ſæpè illorum ſuppoſitio in oculos etiam minùs perſpicaces facilè incurrat.

2. Nunquam hujuſmodi ſcripta fingi ſolent, niſi ut nonnullum ex iis patrocinium deſperatæ alicui cauſſæ conquiratur. Parum autem cautè conſuluiſſet ſcripti hujus artifex Arelatenſis Eccleſiæ privilegiis, ſi ex precibus eorum nomine oblatis, qui illius cauſſam defendendam ſuſceperant, eadem privilegia confirmari poſſe ſibi perſuaſiſſet. Quis enim ex partis unius præjudicio ſententiam adversùs litigantem alterum decernat? Certè ſi aliquid confingendum habebat Arelatenſis cauſſæ patronus, id illius nomine promulgandum erat, cujus judicium poſtulabatur; & longè gravioris momenti fuiſſet alicujus Pontificis Romani decretum, in quo omnia eadem argumenta, quæ continentur his precibus, exponerentur, quàm preces ipſæ, quæ præter rationes, quibus fulciuntur nihil niſi ſupplicantium vota exhibent, nec ulla propriâ pollent autoritate.

3. Dicant velim, qui ſcriptum iſtud falſitatis arguunt, quo tempore, quâ ætate procuſum fuiſſe putent? An Leonis & Ravennii? At quidni potiùs veræ preces & genuinæ oblatæ fuiſſe creduntur, quàm aliæ malâ arte exiſtimentur confictæ: cùm nihil obſtet; ſed conſtet è contra de hoc eodem argumento à Gallicanis Epiſcopis datas eſſe ad Leonem Epiſtolas. An ſeculis Leone & Symmacho poſterioribus? Verùm poſt utriuſque hujus Pontificis decreta, quorum autoritate attributis Arelatenſi & Viennenſi certis Eccleſiis, tota hæc controverſia compoſita eſt, nunquam Arelatenſis ſibi arrogare tentavit trium illarum provinciarum ordinationem, quarum libellus mentionem facit, ut omninò ſuperfluum videretur preces condere nulli uſui profuturas. Si quæ enim poſthàc motæ ſunt rixæ inter utrumque illum Epiſcopum, indè natæ ſunt, quòd alteruter eas Eccleſias invadebat, quas alteri ſubjectas eſſe decreverant ſummi Pontifices mox laudati.

4. Nihil ferè toto hoc libello occurrit, quod antiquitatem non redoleat, illius ævi ſtylum, qui & in Leonis Epiſtolis & in aliis coævis Galliæ noſtræ monumentis paſſim uſurpatur, ut ſunt voces *Apoſtolatus*, *ſummum ſacerdotium*, & *ſummum Pontificium* cuilibet Epiſcopo attributum, ut ipſe Leo habet initio Epiſtolæ 37. ad Ravennium, *Corona veſtra*, quod & tres Gallicani Antiſtites, Ceretius, Salonius, & Veranus in ſua ad Leonem Epiſtola aſſumunt; *Sacerdos* pro Epiſcopo ubique; *Auctoritates ſedis Apoſtolicæ* pro Decretis; *Apex ſanctæ dignitatis*; *ordinandi Pontificium*; *Primatus*, pro Metropolitico jure; *Poteſtates* pro Magiſtratibus; *Poteſtate propria gubernare*, *ſub omni Eccleſiaſtica regula continere*, *ad ſuum Pontificium revocare*. Sed & totus orationis textus antiquam eam & genuinam eſſe clamat ac ſuadet cuivis attentiùs ac ſepoſito omni mentis præjudicio perlegenti.

5. Nonnulla ſunt in ea Epiſtola, quæ reconditioris ſunt eruditionis, quàm ut à doctulis ac recentioribus impoſtoribus fraudem meditantibus uſurpari potuerint. Tale eſt, quod ait: *Oſtentare voluit inſignia dignitatis*, *Conſulatum ſuſcepit & dedit*, de quo inferius dicemus. Alia ſunt etiam quæ fingere vix in mentem cujuſquam veniſſent, & quæ ſcribentis bonam fidem ſcriptique ſinceritatem arguunt, quale eſt quod de *anni præſentis*, quo ſcribebant, *penuria* dicitur.

6. Hoc moris eſt ſpuriorum ſcriptorum auctoribus, ut quia fraudem potiſſimùm moliuntur, hujuſmodi ſcripta hac de cauſa ubique magna ambitione diſſeminent, ne quem lateat, quod omnibus, etiam arte peſſima notum fieri diſcupiunt. Unde fit ut numeroſa ſpargantur eorum exemplaria, quæ frequenter poſtmodùm occurrunt, in Bibliothecarum Codicibus: nihil tale Arelatenſis provinciæ Libello contigit; cùm è contra ad noſtra uſque tempora in Arelatenſi Archivo delituerit, è quo uno nuper depromtus eſt & ab Eminentiſſ. Card. Baronio ſuis Annalibus inſertus.

Denique argumenta omnia quæ à doctiſſimo antiquitatis ſcrutatore adversùs has Preces inſtruuntur, talia eſſe mihi videntur, ut ex bis, quæ jamjam dicturi ſumus, abundè ſibi ſatisfactum confeſſurus ſit, ut ſpero, vir veræ opinionis amantior, quàm ſuæ.

1. *Nulla*, inquit, *in libello ſupplici honorifica Papæ illius, cui mittitur, inſcriptio.* Sed quid ſi ſcribæ unius oſcitantiâ omiſſa eſt? Cùm enim ex unico exemplari deſumtæ ſint Preces iſtæ, quid ab aliis factum ſit non apparet: nec fas eſt adversùs ſcriptum hujuſmodi ex leviculæ omiſſionis præjudicio quicquam decernere. Adde quod aliter Epiſtola per tabellarium mittenda; aliter ſupplex libellus per Preſbyterum & Diaconum Legatos offerendus ordinatur. Denique tantùm abeſt ut ſuppoſitionis argumentum ſit ſplendidarum hujuſmodi inſcriptionum omiſſio, quin potiùs ſcripti ſinceritatem evincit: cùm plerumque non niſi fraudis faciendæ gratiâ operoſiùs adornari & ad fucum componi ſoleant hujuſmodi tituli, ut teſtes ſunt Iſidori pſeudo-Epiſtolæ: cujuſmodi titulos laudatus ſcriptor non ſemel genuinis etiam Epiſtolis ex malo conſilio adſcriptos comprobat.

2. *Sine conſule & die*, inquit, *apparet ſcriptum illud: quæ duo publicis monumentis autoritatem vindicant.* Et hoc pariter magis Epiſtolæ convenit, quam ſupplici libello. Deinde tot ſunt indubitatæ fidei monumenta, in quibus hujuſmodi conſuetudini derogatum eſt, ut ex illius omiſſione nihil certi ſtatui queat. Hac uti annotatione inter Epiſcopos Romanis familiare magis erat, quàm aliarum regionum Epiſcopis. Vix enim in Orientalium, Africanorum, Hiſpanorum, Italorum & Gallicanorum Epiſcoporum Epiſtolis talis uſquam formula conſpicitur. Ubi enim, ne à Leonis ætate recedamus, ubi conſularis nota in Epiſtolis Auguſtini Africani, Flaviani Conſtantinopolitani, Ambroſii & Euſebii Mediolanenſium, Paſchaſini Siculi, Proterii Alexandrini, Ceretii, Salonii, Veranique, inque aliorum pluſquam quadraginta Gallorum Synodica ad Leonem Epiſtola?

3. *Nihil*, inquit, *in hoc libello deprehenditur, quo Leoni potiùs quàm Anaſtaſio vel Symmacho nuncupetur.* Imò verò plura ſunt quibus id deprehendatur; hæc videlicet: *Ordinationem, quâ ſanctus Frater & Coepiſcopus noſter Ravennius in civitate Arelate poſt tranſitum beatæ recordationis Hilarii Epiſcopi, concordantibus omnium votis ad ſummum Pontificium, Domino favente, provectus eſt, miſſis continuò literis Apoſtolatui veſtro indicare curavimus. Quibus à beatitudine veſtra tanta dignatione & charitate*

ritate fuiſſe reſponſum, immenſas gratias agimus. Et poſteà: *Notum licet nobis antè jam fuerit, prædictum ſanctum Fratrem & Coepiſcopum noſtrum maximè Coronæ veſtræ gratiam morum ſuorum manſuetudine & ſanctitate meruiſſe.* Ex his, inquam, manifeſtum eſt uni Leoni noſtro offerri potuiſſe libellum hunc ſupplicem. Sub quo enim Romano Pontifice & Hilarius Arelat. deceſſit è vita, & Ravennius ordinatus eſt in ejus locum, niſi ſub Leone I. Cui, niſi Leoni, hujus ordinationis nuntius miſſus eſt à Gallicanis Epiſcopis? A quo de eadem reſponſum eſt illis Antiſtitibus, niſi à Leone? Cui morum ſuorum manſuetudinem probavit Ravennius? A quo impensè dilectus? Cujus meruit gratiam, niſi Leonis noſtri, ad quem ab Hilario Pontifice miſſus eſt cum Conſtantio, ut Romani Pontificis animum occaſione depoſitionis Celidonii exaſperatum deliniret, teſte autore vitæ ſancti Hilarii Arelatenſis? Quem inſuper infenſum habuit Ravennii prædeceſſor Hilarius, niſi ſanctum Leonem Magnum. Omnia ergo illi ſententiæ ſuffragantur, quæ libellum Leoni directum fuiſſe aſſerit.

4. Ex his libelli verbis argumentum contra libellum ipſum eruit idem vir doctiſſimus: *Omnibus enim regionibus Gallicanis notum eſt, ſed nec ſacroſancta Eccleſia Romana habetur incognitum, quòd prima inter Gallias miſſum à Beatiſſimo Petro Apoſtolo ſanctum Trophimum habere meruit ſacerdotem, &c.* At iſtud, inquit, tam obſcurum, quàm quod obſcuriſſimum: etenim nullus eſt Græcus vel Latinus, Gallus vel Italus ſcriptor, qui per annos à Chriſto ſexcentos huic rei fidem faciat.

Sed quid mirum, ſi quod illa ætate manifeſtiſſimum erat, ſucceſſu temporis, milléque ac ducentorum annorum interſtitio evaſerit *tam obſcurum, quàm quod obſcuriſſimum.* Quamquam nec iſtud hodie obſcurum eſſe ultro fatebitur vir doctiſſimus, ſi meminerit ſe tam ex autore Vitæ ſancti Saturnini, quàm ex Gregorio Turonenſi pro certo aſſeruiſſe, prima fidei Chriſtianæ ſemina jacta fuiſſe in Gallicanis regionibus à ſancto Trophimo ejúſque ſociis ſex, quos huc tranſmiſit ſedes Apoſtolica: quos omnes primùm Arelatem appuliſſe, ibidémque commoratos eſſe, dubitari vix poteſt, cùm inter Provinciæ Romanæ civitates illa eminerer: nam non ſolum maris vicinia, ſed, ut legimus in Conſtitutione Impp. Honorii & Theodoſii ad Agricolam Præfectum Galliarum, quâ in ea civitate Conventum provinciarum fieri præcipit: *Decurſus Rhodani & Tirrheni recurſus neceſſe eſt ut vicinum faciant ac penè conterminum, vel quod iſte præterfluit, vel ille quod circuit*, ita ut ad hanc urbem *velo, remo, vehiculo; terra, mari, flumine deferatur quicquid ſingulis naſcitur.*

Præterea ſi per ſexcentos à Chriſto annos nullus autor huic rei fidem præſtitit, unde illam hauſere autores diu laudati, quos pro impoſtoribus habere nemo volet. Sed etſi neque hi, neque alii de ea re quicquam ſcripto tradidiſſent, quàm multa ſunt, quæ per Eccleſias quaſi vivæ vocis manu traduntur poſteris, & ad remotiores uſque tranſmittuntur ætates?

Video quid diligentiſſimum antiquitatis indagatorem alióſque autores angat in hac Libelli parte, hoc nimirum eſt, quod injecta Beati Petri mentio, Apoſtolo ipſi ſancti Trophimi miſſionem tribuere videtur: quod à veritate alienum eſſe exiſtimant. Et hoc ego falſiſſimum puto: ſed non is eſt, opinor, illorum verborum ſenſus, quem primâ fronte præ ſe ferunt. Tam ſolemne enim eſt ac uſitatum apud ſcriptores Eccleſiaſticos, ut pro Apoſtolica Petri ſede, ipſum Petri Apoſtoli nomen uſurpent, ut nihil ferè magis legenti ſit obvium. Hoc etſi vel monuiſſe ſufficiat, nonnulla tamen exempli magis quàm probationis gratiâ adduco. Boniſacius Papa in Epiſtola ad Rufum Theſſalonicenſem apud Holſtenium & in ultima Conciliorum Collectione ſcribit: *Ita quippe vice ſua Beatus Apoſtolus Petrus Eccleſiæ Theſſalonicenſi cuncta commiſit, &c.* Idem in Epiſtola ad Epiſcopos per Theſſaliam conſtitutos: *Scitis*, inquit, *Beato Petro utrúmque poſſibile*, id eſt, *in manſuetudine mites, in virga ſuperbos arguere.* Item in Epiſtola ad Rufum & ceteros Theſſalonicenſis Vicariatûs Epiſcopos: *A Beati Petri communione ſejungi*, idem eſt ac ab Apoſtolicæ ſedis communione ſecerni. Poſterioribus etiam ſeculis Nicolaus I. Epiſt. 24. *Beatiſſimo Petro Apoſtolorum Principi contradicere nullus præſumat.* Sed ne extra proprios veluti fines Leoniſque Epiſtolas evagemur, nonne hæc legimus hoc eodem ſenſu in Epiſtola 10. ad Viennenſis provinciæ Epiſcopos adversùs ſanctum Hilarium Arelatenſem; *Ita*, inquit, *ſuæ vos cupiens ſubdere poteſtati, ut ſe Beato Apoſtolo Petro non patiatur eſſe ſubjectum.* Et poſteà: *Ipſius quoque Beatiſſimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo.* Et in Epiſtola 41, al. 26. ad Pulcheriam Auguſtam c. 3. *Pietas*, inquit, *tua ſupplicationem noſtram apud Clementiſſimum Principem, ſibi ſpecialiter* A BEATISSIMO PETRO *Apoſtolo legatione commiſſa, dignetur aſſerere.* Mitto ſexcenta teſtimonia his ſimilia. Hæc igitur libelli verba nec ejus autoritati quicquam derogant, nec Gregorio Turonenſi veræque epochæ adventus ſeptem primorum Epiſcoporum in Gallias, quam viri eruditiſſimi amplectuntur, adverſari ullatenus videntur.

5. Urget ſequentia verba: *Et exinde aliis paulatim regionibus Galliarum donum fidei & religionis infuſum, &c.* Pugnant hæc, inquit, cum Innocentio PP. ita ſcribente in Epiſtola ad Decentium Eugubinum Epiſcopum: *Cum ſit*, inquit, *manifeſtum in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Siciliam, Inſuláſque interjacentes nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus aut ejus ſucceſſores conſtituerint ſacerdotes:* Iſta profectò non nocent: quis enim non videat ex his indiſtinctè & confusè poſitis nihil certi vel clari poſſe elici, quod ad exactam hiſtoriæ notitiam conferat? Quis non fatetur multa hìc Innocentium paulo commotiorem factum more oratorio conglobare ad Romanorum privilegiorum defenſionem? Aut quis demum non advertat ita contextum eſſe Pontificis hujus ſermonem, ut eum diſtributivè ac relativè, quemadmodum loqui ſolent, ſumi velit. Non enim fruſtrà de ſex diverſarum regionum Eccleſiis diſſerens, eas omnes à ſolo Petro aut ab Epiſcopis ab eo miſſis inſtitutas eſſe aſſerere noluit, ſed addidit; *aut ejus ſucceſſores*: indicare ſcilicet volens non omnes illas a Petro, ſed aliquas earum ab ejus ſucceſſoribus fuiſſe fundatas: quas inter Gallicanæ proculdubiò numerandæ ſunt, etiam Doctiſſimo eodem viro aſſertore. Jam verò etſi abſque Romanæ ſedis præjudicio poſſit aſſeri, poſt conſtitutam Arelatenſem Eccleſiam operâ ſancti Trophimi à Pontifice Romano miſſi, alias complures intra Gallias ipſas erectas ab eo fuiſſe, hoc tamen Gallicani Epiſcopi non aſſerunt in ſuo libello; ſed tantùm, *exinde*, hoc eſt, ex civitate Arelatenſi, ut ſcriptor idem interpretatur, *aliis paulatim regionibus Galliarum donum fidei & religionis infuſum fuiſſe*: quoniam ex illa urbe & ex Trophimi ſeu conſilio, ſeu mandato, alii ſex viri, qui cum eodem illuc appulerant, ſe ſe ad alias regionum illarum civitates contulerunt, poſtquàm ex illa Metropoli, velut ex quadam ſpecula, opportunitatem exploraverunt, proſpexerúntque quid magis Religioni Chriſtianæ & Galliarum ſaluti conveniret, quæ & quo tempore civitates, quæ loca illis priùs eſſent adeunda.

Digitized by Google

Adverto pro majori hujus loci elucidatione cum Galliarum hic mentionem faciunt Epiſcopi, non eſſe neceſſario de omnibus id Galliarum regionibus intelligendum, ſed tantùm de Narbonenſi ſolida, quæ primùm à Romanis in Provinciam redacta, Provinciæ Romanæ nomen obtinuit, & ſæpè ſimplici Galliarum nomine decoratur. De quo quia alibi fuſiùs egimus, non eſt quod hîc diutiùs immoremur.

6. Ex aliis etiam his verbis impoſtorem ſe ipſum prodere exiſtimant: *Cui* (Arelatenſi Epiſcopo) *id etiam honoris dignitatiſque collatum eſt, ut non tantùm has provincias poteſtate propria gubernaret; verùm etiam omnes Gallias ſibi Apoſtolicæ ſedis vice mandatas, ſub omni Eccleſiaſtica regula contineret.* Manifeſtè, inquit autor laudatus, qui hujuſmodi preces conſarcinavit poſteriorem ſe indicat fuiſſe Cæſario, Auxanio, Aureliano, aliiſque Arelatenſibus Epiſcopis, quibus Romani Pontifices ſuas in Gallia vices poſterioribus Leone ſæculis demandaverunt: ante hos enim nihil tale commiſſum legitur Arelatenſibus Epiſcopis vice Pontificis Romani.

Fateor plus aliquid difficultatis ſubeſſe his verbis, non tantum tamen, ut propterea rejiciendæ ſint iſtæ Preces. Primum enim, cum Epiſcopi Gallicani ſua ſibi jura ſarta tectáque maxime vellent, officioſis verbis demulcent Pontificem, qui Imperatoria poteſtate fultus, graviter illa privilegia concutere jam cœperat, nec aliter quàm demiſſis officiis placari poterat. Ceterum, quod demandata Arelatenſibus olim Epiſcopis Apoſtolicæ ſedis vice fatentur, eodem fortaſſe ſenſu intelligunt, quo ſanctus ipſe Leo Apoſtolicam legationem beatiſſimo Petro Apoſtolo Pulcheriæ Imperatrici commiſſam ſcribit in Epiſt. 41. mox laudata: Quia videlicet tam in indicando Paſchatis die, quàm in aliis negociis intra Gallias occurrentibus, ad Arelatenſem ſemper Epiſcopum ſuas literas dirigere conſueverant, ut ad Galliarum Primatem. Deinde quamvis hodie non appareant Pontificum Romanorum Epiſtolæ, quibus ſuas vices expreſsè committere voluerint Arelatenſibus Epiſcopis, non ſatis eſt, ut mihi videtur, ut id nunquam factum pronuntietur, cùm pleraque hujuſmodi monumenta Eccleſiaſtica injuriâ temporum interciderint. In ſimili cauſa hallucinatus eſt vir inter heterodoxos eruditus Blondellus, judiciúmque ſuum præcipitavit, cum in ſuo de Primatu opere nulla apud antiquos Theſſalonicenſis Vicariatus veſtigia extare pronuntiavit, ſaltem ante Leonis 1. PP. tempora. Erant certè plurima; ſed latebant, prodieruntque tandem in publicum in Collectione Romana Lucæ Holſtenii. Sed & quæ adhuc ſuperſunt monumenta, ſufficere potuerunt Gallicanis Antiſtitibus, ut qui Romanis auribus blandiri volebant, Leonémque ſermone non injucundo ad ſua vota pellicere, id ſine mendacii ac falſitatis nota præſtarent. Etſi enim ſolito ſemper more, etiam poſt Leonis ſententiam adversùs ſanctum Hilarium emiſſam, ſuas Eccleſias rexiſſent Gallicani Epiſcopi, cùm tamen Imperatorem, à Leonis ore pendentem, viderent Pontificia decretum ſua autoritate firmaſſe, reique executionem injunxiſſe Magiſtro militum, tum è re ſuâ eſſe duxerunt delinire Leonis mentem, eique jus ſuum ac privilegia probare; quod vix aliter illius animo inſinuandum putabant, quàm ſi ei perſuaderent jam olim Romanorum Pontificum vicibus ornatos eſſe Arelatenſes Epiſcopos, ut Gallias *ſub omni Eccleſiaſtica diſciplina continerent*, hoc eſt, ut ex illa Metropoli vigilanter proſpicerent, ne aliquid contra Canonum regulas in Eccleſiis Gallicanis attentaretur, quæ propria eſt, Pontificis Romani cura & ſolicitudo, ut pote omnium Epiſcoporum Primatis, Canonum executoris ac vindicis, *& cui vineæ cuſtodia*, ut Patres Calchedonenſes ſcribunt ad Leonem ipſum, *à ſalvatore commiſſa eſt.* Et quidem quod Occidentales Diœceſes attinet, hanc maximè conſuetudinem obſervavit ſanctus Leo, ut identidem, pro ut ſe dabat occaſio, illuc Epiſcopos vice ſua acturos dirigeret, vel ibidem commorantes hac inſtrueret poteſtate. Sic Potentio vicem curæ ſuæ in Africana Mauritaniæ Cæſarienſis provincia injunxit Epiſt. 1. Anaſtaſio Theſſalonicenſem Vicariatum delegavit, Turribium Idatio & Ceponio Metropolitanis in Hiſpania adversùs Priſcillianiſtas conjungi voluit ad cogendam Synodum: ut de Orientalibus ſileam, ut de Juliano Coënſi Epiſcopo aliiſque compluribus Conſtantinopolim Pontificis vice directis. Sed & in Gallicana Diœceſi tale aliquid aggreſſus eſt idem Leo, cùm ablatam Hilario poteſtatem cogendi Gallicanarum provinciarum Synodalis conventus in Leontium tranſtulit. Hoc enim ſibi non aſſumſiſſet, niſi eum, qui inter ceteros Metropolitanos præcipua auctoritate eminebat, ſuâ id vice agere perſuaſum vel habuiſſet, vel haberi vellet: quem proinde pro nutu ſuo vel conſervare poſſet, vel dejicere. Nec aliquid proculdubiò novitatis inducere ſe putavit idem Pontifex, cùm Ravennii curæ ea omnia commiſit, quæ agi in Galliis volebat adversùs naſcentem Eutychis errorem: *Univerſa*, inquit Epiſt. 51. *per te cupimus ad omnium Fratrum & conſacerdotum noſtrorum notitiam pervenire: hoc dilectioni tua* SPECIALITER DELEGANTES, *ut ſolicitudine vigilantiæ tuæ ... univerſis Fratribus innoteſcat.* Quam curam etiam alias provincias ſpectaſſe, in quas jus Metropoliticum ſibi non arrogabat Arelatenſis Epiſcopus, patet ex Epiſtolæ ſubſcriptionibus, quam ad Leonem dedit Synodus Gallicana. Idem Leonis conſilium apparet ex Epiſtola 38. ad eundem Ravennium, quem de Petroniano quodam Pſeudo-Diacono vago admonet, ut ab omnibus Galliarum Eccleſiis excommunicetur; & ex Ep. 76. qua ejuſdem Ravennii curâ Galliarum Epiſcopos de Paſchatis die certiores fieri præcipit, quod ex longæva conſuetudine factum ab eo fuiſſe ſatis indicat, ſufficitque ut Apoſtolicæ ſedis vicem Arelatenſi Epiſcopo fuiſſe demandatam non mendaciter aſſerere potuerint Gallicani Epiſcopi, Leoni placentia loqui volentes.

Celeſtinus Papa, cui poſt Sixtum Leo ſucceſſit, idem confirmat, cùm ad Arelatenſem Epiſcopum ſcribit de neſcio quo Daniele, qui ex Orientalibus partibus, ubi multis ſe criminibus polluerat, in Gallias ſe recipiens, ibidem ordinatus eſſe Epiſcopus ferebatur. Hunc ubicunque Galliarum eſſet ad Epiſcopale judicium per eundem Arelatenſem Epiſcopum deſtinari vult Pontifex. Qua autoritate? Quo jure? Eo jure, opinor, quod ei ex antiquo ſemper detulerant Gallicani Antiſtites, ſed quod, ni fallor, ex ſua delegatione factum videri cupiebat Celeſtinus, qui in eadem Epiſtola Maſſilienſis Epiſcopi, de hoc accuſati quod de fratris & Coëpiſcopi ſui nece gratulatus eſſet, judicium Epiſcopis Viennenſis & Narbonenſis provinciarum delegare ſe pronuntiat.

Eaſdem autem vices expreſsè delegatas eſſe Arelatenſi Epiſcopo per Zoſimum Pontificem nemo inficias ierit, niſi qui hujus Papæ Epiſtolas, quæ ad Arelatenſem controverſiam pertinent, fictitias eſſe voluerit: quod malè aſſeri, & ex doctiſſimorum virorum ſuffragio, qui eas pro germanis habent, & pluribus etiam argumentis demonſtramus in Diſſertatione Apologetica pro ſancto Hilario Arelatenſi.

7. Objicit rurſus Libellum ita Valentinianum & Honorium in regendo Imperio conjungere, quaſi collegæ fuerint. Revera conjunguntur, non tamen

Digitized by Google

ut collegas (de hoc enim ne apex quidem) ſed ut deceſſor ſucceſſórque, ut Pater & Filius, ut eorundem privilegiorum Arelatenſis civitatis autores aſſertoréſque. Inſtat : nullum Valentinianus privilegium Arelatenſibus conceſſiſſe reperitur, in cujus Edicto Arelas omnium Galliarum mater nuncupetur. Verùm hac in re negativa probatio nullius eſt momenti : quàm multæ enim Auguſtorum Conſtitutiones poſterioribus ſeculis è tenebris prodierunt, quibus ante ſepultæ jacuerant ? Deinde quis ignorat illius tropi frequentem eſſe uſum, quo pluralis numerus pro ſingulari ponitur ; præſertim cum in præcedentibus plurium mentionem fieri contigit? Quem uſitatum etiam in ſacra hiſtoria loquendi modum pluribus exemplis probat Auguſtinus lib.3. de conſenſu Evang. cap. 16. ubi de duobus latronibus agitur, qui Chriſtum pariter blaſphemaſſe dicuntur, cùm id ab alio Evangeliſta de uno tantùm eorum recitetur.

8. Contra Libellum argumentatur ex verbis capitis tertii, quibus aſſerit, *quod ſemper ſicut Eccleſia Arelatenſis intra Gallias Primatum in ſacerdotii antiquitatis merito, ita etiam civitas ipſa principatum in ſeculo opportunitatis gratiâ poſſederit.* Quis quæſo, inquit, à Chriſto uſque ad Conſtantinum Magnum, Arelatenſis Eccleſiæ ſacerdotem, Galliarum Primatem dixit ? Quis à Conſtantino uſque ad Honorium & Theodoſium Arelatenſi Eccleſiæ Primatum Galliarum tribuit ? Quis Arelatenſi oppido Principatum Galliarum adſcripſit præcedentium Imperatorum temporibus ? Sunt iſta, inquit, recentiorum ſomnia, quæ Gallicani Epiſcopi nunquam ſomniaſſent.

Non ſunt profectò, hæc ſomnia, vir Doctiſſime; niſi ſomniaſſe dixerimus Leonem Magnum, cùm in Epiſtola 50. quæ controverſiam inter Viennenſem & Arelatenſem Epiſcopos motam dirimit, hæc ait non ex proprio ingenio, nec nullâ permotus autoritate, ſed ut loquitur, *conſideratis allegationibus utriuſque partis præſentium Clericorum, ita ſemper intra provinciam veſtram Viennenſem & Arelatenſem civitates claras fuiſſe reperimus, ut quarumdam cauſarum alterna ratione, nunc illa in Eccleſiaſticis privilegiis, nunc iſta præcelleret : cùm tamen eiſdem commune jus quondam fuiſſe* A GENTIBUS *proderetur.* En quomodo id quod Gallicani aſſerunt Antiſtites, ultrò fateatur ſanctus Leo, *conſideratis utriuſque partis allegationibus :* quæ *allegationes* ſi ad nos uſque perveniſſent, omnem omninò tergiverſandi ſuſtuliſſent occaſionem : ſed ſatis ſuperque eſt, quod etiam antequam Chriſtianæ fidei lux Galliis aſſulgeret, ac proinde ante Conſtantinum *commune* ſaltem *jus* Viennæ & Arelato fuiſſe in confeſſo eſt. Nihil enim ampliùs profiteri debebat ſanctus Leo, qui ex communi jure communem utrique provinciam facere intendebat, licèt ſe de Arelatenſium jure magis fuiſſe perſuaſum evidenter oſtenderit, cùm eorum Metropoli longè majorem Eccleſiarum numerum aſſignavit. Principatum autem Arelatenſis civitatis, etſi ante Chriſtum natum extitiſſe, ea quæ dicta ſunt comprobent, ſufficit tamen ut ex illo ſolùm tempore deducatur, quo ſanctus Trophimus primus Arelatenſium cœpit gubernare Eccleſiam, ut ſuperfluum ſit quærere, quis à Chriſto nato ad Conſtantinum uſque illius Primatum aſſeruerit.

Ultimum denique adversùs Libellum ſupplicem torquetur argumentum, ex eo quod ſanctus Leo reſcribens ad Epiſcopos, quorum nomine offerri debuit, ſi germanus eſt, nihil omninò de utraque Narbonenſi loquitur : cum de ea ſermonem habere debuiſſet, ſi reſpondiſſet ad libellum, de quo quæſtio verſatur. Reſpondeo ſententiam ſancti Leonis latam non eſſe niſi inter Arelatenſem & Viennenſem Epiſcopos, inter quos conſtat litem non fuiſſe niſi de ſolo Primatu, ſeu Metropolitico jure in provinciam Viennenſem : Epiſcopus enim Viennenſis nihil in Narbonenſem unquam ſibi arrogavit. De ſola ergo provincia Viennenſi à Leone pronuntiandum erat. His adde quòd poſt mortem Hilarii, qui ſuæ Eccleſiæ jura ſtrenuè ſemper defenderat, Ravennius, qui ab hujuſmodi contentionibus alienior erat, pro ſua videlicet indole, & ut loquuntur Epiſcopi in libello, *pro morum ſuorum manſuetudine*, jus in alias provincias tepidè admodùm accedenti ſimilis propugnabat, contentus ſibi Primatum in Viennenſem conſervare. In hoc totus eſt revera Libellus, nec de tribus provinciis mentionem facit, niſi aliud agendo, & ut inde jus ſuum in Viennenſem magis ac magis roboraret. Hoc iſta loco ſufficiant ; reliqua ad eandem controverſiam pertinentia, repetantur ex Diſſertatione 5. Apologetica pro ſancto Hilario Arelatenſi.

His ita explicatis, nihil amplius, opinor, obſtat quominus pro ſincero germanóque habeatur ſupplex Antiſtitum Gallorum libellus ; ex quo non mediocris accedit autoritatis ac roboris Arelatenſis Eccleſiæ privilegiis. Supereſt ut, ſi quæ alia illuſtrari egent in hac Epiſtola, id paucis abſolvamus.

1. CORONÆ VESTRÆ. Ex marginalibus priorum editionum Notis apparet nonnullos, hoc epitheton quaſi uni Pontifici proprium exiſtimaſſe. Verùm illud promiſcuè cuilibet Epiſcopo attributum fuiſſe liquet, tum ex aliis, tum ex Auguſtino, qui Epiſt.147. ſic Proculianum Donatianæ partis Epiſcopum affatur. *Per coronam noſtram nos adjurant veſtri : Per coronam veſtram vos adjurant noſtri :* Ex Hieronymo Auguſtinum ipſum ſic alloquente. *Precor coronam tuam* : Ex Apollinari Sidonio, qui Leontium Arelatenſem iiſdem verbis alloquitur Epiſt.3. libri 6. Familiarem fuiſſe Gallis hanc ſalutandi formulam liquet tam ex eodem Sidonio, quàm ex Epiſtolæ Synodicæ Gallorum ad S. Leonem ſubſcriptionibus, ex Epiſtola Ceretii, Salonii, & Verani, item Gallorum ad eundem, & ex hoc ipſo libello, in quo ter idem loquendi modus uſurpatur. Sed unde manavit : & quis illius ſenſus eſt ? Sunt qui alludi putent ad Clericalem Epiſcopalemque tonſuram, quæ inſtar coronæ erat, præſertim ſecundùm formam antiquitùs uſitatam. Quicquid ſit de hujuſmodi conſuetudine, de qua conſules, ſi lubet, Gregorium Turonenſem de Nicetio Trevirorum Epiſcopo loquentem, & Concilium Toletanum 4. Can.40. hoc Hieronymo veniſſe in mentem non puto ; ſed nec alios id voluiſſe probabile admodùm videtur. Aliquid enim ſublimius ſpirat hæc locutio & ut puto, ſignificat ſupremum Eccleſiaſtici ordinis apicem, qualis eſt dignitas Epiſcopalis : in quem ſenſum à Valentiniano Imperatore in Novella de Epiſcop. Ordinat. adversùs Hilarium Arelat. ſanctus Petrus appellatur *Princeps Epiſcopalis Coronæ*, hoc eſt, dignitatis. Indiſcriminatim aſſumebatur hæc formula : in Epiſtola enim Synodica Gallorum ad Leonem alii ejus *coronam* ſalutant, alii *ſanctitatem*, alii *beatitudinem*, alii denique *Apoſtolatum*.

2. CONSULATUM SUSCEPIT ET DEDIT. *Conſulatum dare*, explicat vir ſingularis eruditionis H. Valeſius ad Socratis lib. 2. cap.29. de Ludis Circenſibus, quos Conſules initio Conſulatus ſui edebant. Ita & hæc illius loci Socratici verba, *τὰς συνήθεις [illegible]*, interpretatur, *ſolennes ludos à Conſulibus edi ſolitos.*

AD FRAGMENTUM EPISTOLÆ Anatolii C P. Epiſcopi ad S. Leonem.

Pag. 172. 1. HOc præclarum Epiſtolæ fragmentum ex Regio Codice MS. n.940. eruit vir doctiſſimus Joannes Baptiſta Cotelerius, & inter Eccleſiæ Græcæ monumenta Tom.1. pag. 66. excudi curavit anno 1677. biennio poſt primam Leonis noſtri editionem. Monet in Notis conferendum cum his quæ Sozomenus habet lib.7. cap.8. de electione Nectarii Conſtantinopolitani pariter Epiſcopi. Non debuit porrò in hac editione omitti hæc Epiſtolæ particula, nec alium locum ſortiri, cum de illa in conſequentibus Epiſtolis mentio habeatur, & tunc primùm recepta eſſet à Leone cum ad Theodoſium, Pulcheriam, alióſque Epiſtolas 52. 53. 54. &c. ſcribebat Pontifex 16. Julii. Ad illam reſpiciunt earum aliquæ; nonnullæ expreſsè etiam meminerunt: ſic enim Ep.53. ad Archimandritas: *Ipſe Conſtantinopolitanus Epiſcopus & hi qui eundem conſecrarunt, præter id quod ad Ordinationem novi Antiſtitis pertinebat, nihil nobis de compreſſis vel, abdicatis erroribus indicarunt.* Ex quibus cum fragmento collatis docemur, 1. circa hæc tempora ad meliorem vitam tranſiiſſe ſanctum Flavianum. 2. Ante illius obitum, Anatolium nec electum, nec ordinatum: electionem enim, nullâ morâ interpoſitâ, ſecuta eſt ordinatio. 3. Non ſolum Anatolium, ſed ejus etiam ordinatores ad S. Leonem literas ordinationis indices miſiſſe.

AD EPISTOLAM LIV.

Pulcheria Auguſta.

Pag. 173. 1. CUm ordinationem ipsius dura præceſſerint. Ita ex Griman. MS. reponendum cenſui: cui lectioni propè accedit Victorina: *Cum in ordinatione ejus dura præceſſerint*: eodem ferè ſenſu hanc vocem *dura* uſurpante Leone noſtro, quo & ſuperiùs, cum ait: *quorum cauſſa durior* Epiſt. 40. Tres tamen Thuan. MSS. unus Cantabrig. & edit.vulg. habent: *Cum in ordinatione ejus plura præceſſerint.*

Ibidem. 2. Disputationum. Griman. Cod. & Thuan. unus leg. *Diſpoſitionum*: quod ut ad plura extenditur, ita fortè magis hoc loco à Leone uſurpatum, ut in eadem Epiſtola factum eſt.

Ibidem. 3. Vel Epistolæ meæ. Ita Griman. & Cantabrig. Codd. MSS. non verò: *Et Epiſtola mea*, ut in vulgatis: levi quidem, ſed non levis momenti, diſcrimine; ſi legis enim, vel optionem dedit Anatolio, ut alterutri Epiſtolæ ſubſcriberet, præſentiſcens libentiùs ab illo Epiſcopo ſubſcribendum fore Epiſtolæ ſancti Cyrilli Orientalium partium Epiſcopi, cujus ſcripta à prima Synodo Epheſina approbata fuerant; quàm ſuæ, quæ ab Orientalibus Eccleſiis nondum ſuſcepta, Eandem alterutrius Epiſtolæ ſcribendi facultatem relinquit ſcribens Gallicanis Epiſcopis Epiſt.51. ad Ravennium: *Hoc*, inquit, *dilectioni tuæ ſpecialiter delegantes, ut ſolicitudine vigilantiæ tuæ Epiſtola noſtra, quam ad Orientem pro fidei defenſione direximus, vel ſanctæ memoriæ Cyrilli, quæ noſtris ſenſibus tota concordat, univerſis fratribus innoteſcat.*

4. Quod ausa est imperita insipientia definire. Ita optimè MS. Grimani Codex: quorum loco in excuſis hæc leguntur: *Quod auſus eſt: imperitâ inſipientiâ, &c.* ſenſu falliſſimo, & à Leonis mente alieno. Anatolius enim, quem hæc verba tangeretur, nihil definierat fidei adverſum; ſed & nihil omnino, ſive poſt conſecrationem ſuam, ſive ante. Neque enim pſeudo-Synodo Epheſinæ interfuit, dum habebatur, ſed *tunc temporis apud Conſtantinopolim morabatur*, ut expreſſis verbis obſervat Breviculus hiſtoriæ Eutychianiſtarum, Apocriſiarii munere pro Dioſcoro fungens in Comitatu. Quibus adde, nunquam Anatolium tam acerbis verbis à Leone fuiſſe notandum, ut & imperitiæ & inſipientiæ argueretur.

AD EPISTOLAM LX.

Anatolio Epiſcopo C P.

1. UT suar. Eccles. essent communione contenti. Quatuor hujuſmodi abſtentionis genus capita complectebatur. Cum enim Epiſcopi ſola Eccleſiarum communione fruebantur. 1. Nec ii viſitationis officia à collegis ſuis, nec item Collegæ ab iis recipiebant. 2. Sacra ſolenniter obire in aliena Parochia non ſinebantur. 3. Mutuo literarum formatarum ſeu commendatitiarum commercio interdicebantur. 4. Ad Concilia alióſque Eccleſiaſticos conſeſſus ſimul cum eis non conveniebant, & omni in illis autoritate ſuffragiorúmque jure ſpoliabantur. De 1. Habes Concilii Toletani I. Can.15. De 2. apud Epiphan. Hær.70. ubi Polycarpi & Victoris ætate Orientales ab Occidentalibus divulſos pacificas à ſe invicem literas nullas accepiſſe ſcribit. 3. & 4. ſatis indicant phraſes illæ, quibus hæc excommunicationis ſpecies exprimitur, *charitate fratrum privari*, *alienum eſſe à fratrum communione*; & ſimiles quæ paſſim occurrunt. Plura qui volet, adeat doctiſſimum Johannem Morinum Exercitat. Eccleſiaſt. lib.2. Exercitat. 57. 58. & 59. Vide etiam S. Auguſtinum Ep.261. Pag. 178 lin. 1.

2. Dioscori, Juvenalis et Eustathii. De Dioſcoro & Juvenale cur præcipuè mentionem faciat, nemini notum non eſt. Ille enim impietatis Epheſinæ Coriphæus; hic verò per omnia ſuffragator, ut ex Epiſtola S. Leonis ad eundem, & ex Actis Calchedon. Concilii. Euſtathius verò Epiſcopus Berythi, unus quidem fuit ex iis, *Qui poteſtatem habuerunt & principes fuerunt Concilii Epheſini*, ut dicitur Act.4. Calchedon. Sed cur à S. Leone & ab Anatolio potiùs notatus ſit, quàm Thalaſſius Cæſareæ Cappadociæ, Euſebius Ancyræ & Baſilius Seleuciæ Iſauriæ Epiſcopi, qui itidem inter eos numerantur, hæc mihi occurrit ratio: quod Euſtathius præ omnibus viſus fuerat Confeſſionem ediſſe in Epheſino Latrocinio Eutychianæ conſonam, uſurpans hæc verba: *Non oportet igitur intelligere duas naturas, ſed unam naturam Dei Verbi incarnatam* quæ etſi Epheſi approbata eſt, ſtatim tamen ac fuit recitata in Calchedonenſi Synodo, clamatum eſt ab Epiſcopis præſertim Orientalibus: *Iſta Eutyches dicit, hæc Dioſcorus dicit.* Deinde ſimultatis forſan aliquid reſiduum erat inter Anatolium & Euſtathium ob eam cauſſam, quòd Euſtathius Ibam Edeſſenum Epiſcopum abſolverat in conventu Beritenſi: cui Ibæ infenſiſſimus erat Dioſcorus. Dioſcori autem Apocriſiarius erat tunc temporis Anatolius, qui eidem ut ſuæ dignitatis autori, quantum potuit favit, etiam poſt ejus à Calchedonenſi Synodo damnationem. Ibidem.

3. Ad sacrum altare non recitandi. Clarum eſt hoc loco ſermonem eſſe de ſacris Diptychis: quorum uſus quanti factus olim fuerit, patet ex controverſiis, quæ in Eccleſia efferbuerunt occaſione ſancti Johannis Chryſoſtomi, Acacii, Ibidem.

Eutychianorum, trium Capitulorum, &c. oon pigeat lectorem adire Epiſtolam Attici Epiſcopi CP. ad ſanctum Cyrillum Alexandrinum apud Nicephorum Calliſt. lib. 14. Cap.26. & Cyrilli Reſcriptum ad eundem tam loco citato, quàm inter Cyrilli opera. Unicum locum juvat hic exſcribere, tum quia ad rem noſtram facit, tum quia breviter Diptychorum naturam, originem, & uſum deſcribit. Eſt io Epiſtola Ægyptiorum Epiſcoporum ad Anatolium CP. Epiſcopum adversùs Timotheum Eccleſiæ Alexandrinæ invaſorem part.3. Act.Calched.Synod. *Etiam*, inquiunt, *in venerabili Diptycho (in quo pia memoriæ tranſitum ad cœlos habentium Epiſcoporum vocabula continentur, quæ tempore ſanctorum myſteriorum ſecundùm ſanctas regulas releguntur) ſuum poſuit & Dioſcori nomen, &c.*

AD EPISTOLAM LXVIII.

Paſchaſino Lilybetano Epiſcopo.

Pag.283. QUanti facienda ſit hæc ad Paſchaſinum Epiſtola nemo non intelligit, tùm ex earum rerum notitia, quam illi uni debemus, cùm maximè quod ad primarium S. Leonis legatum data, quem vice ſua in magna illa Synodo Calchedonenſi acturum pro fidei cauſſa tunc mittebat. Præter hoc Commonitorium, aliud ſecretius eidem datum eſſe à Leone docet Actio 16. illius Synodi, ex qua partem mandati excerpſimus excudimúſque Tom. 1. pag.559. De omnium Orientalium ſubſcriptione adversùs Neſtorium & Eutychen, deque Anatolii Epiſtola, ex qua id factum didicerat ſanctus Leo, habes alterum Pontificis teſtimonium in Epiſt. 70. poſt biduum Anatolio ſcripta. Reliqua quæ notatu digna, obſervavimus in Diſſert. 1. de vita & reb. Geſt. ad ann.451.

AD EPISTOLAM LXXII

Synodo Calchedonenſi.

Pag.285. 1. APud Calchedonam constitutæ. Propter hæc verba, præter hanc Epiſtolam ad Synodum Calchedonenſem ſcriptam, aliam deſiderari ad eoſdem Epiſcopos Nicææ anteà Congregatos, aſſerit vir doctiſſimus in Epiſtola 4. partis 6. epp. quæ Johanni Brayero nuncupatur. Utque id ſuſpicetur in cauſſa ſunt non ſola tituli verba, ſed & Evagrii libr.2. Hiſtor. Cap. 2. quæ ſic ſe habent: *Hin de cauſſis Concilium Calchedoni coactum eſt Nunciique ac Tabellarii miſſi, Sacerdotes per literas plenas pietatis undique acciti, ac primò Nicæam: adeò ut cùm Leo Epiſcopus Romanus ad eos literas daret per Paſchaſinum, Lucentium, & ceteros, quos eò ad ſuum locum ſupplendum miſerat, eas ſic inſcriberet:* Episcopis Nicææ convocatis. Mihi verò certum eſt aliam non fuiſſe ſcriptam. Hæc enim ipſa, quæ nunc Calchedonenſi Synodo inſcribitur, ſine dubio ad Epiſcopos Nicææ congregatos directa eſt. Cùm enim ſcripta ſit V. Kal. Julii, inſcribi non potuit Epiſcopis Calchedone conſtitutis, qui illuc evocati non fuerunt Nicæâ literis Imperatoriis ante X. Kal. Octobris ſequentis. Quod adhuc confirmatur ex Epiſt.73. S. Leonis ad Marcianum ſcripta eodem die de Synodo eadem, in cujus titulo licet mentio fiat Calchedonenſis Concilii, certum tamen eſt in ea de Concilio Nicæam tunc non Calchedonem convocato agi, tum ob eam, quæ dicta eſt, rationem, tum quia de Nicænæ Synodi magnæ decretis diſſerens, antiquam Nicænam vocat, ut à poſteriori, quæ ibidem parabatur, Synodo diſtingueretur. Imò in Epiſt. 71. ad Julianum diſertè ſcribit quod *in urbe Nicæna Sacerdotalis habenda ſit Synodus.* Non ergo ex titulis argumentiſque Epiſtolarum quidpiam alicujus momenti decernendum eſt, cùm plura hujuſmodi adjectitia ſint, & pro ſenſu captúque deſcribentium concinnata & immutata, quod de hujus Epiſtolæ inſcriptione patet ex Græca verſione, quæ Latinum textum haud dubiè imitata eſt, & habet τῇ ἐν Νικαίᾳ, Nicææ.

2. Cyrillus Episc. tunc præsedit. Tot ſcriptorum antiquorum teſtimonia ubique occurrunt, quibus conſtet Cyrillum Epheſinæ Synodo præſediſſe, ut ea deſcribere ſupervacaneum judicem. Eorum aliqua modò Celeſtinum & Cyrillum præſediſſe narrant, modò Cyrillum & Celeſtinum. Particula tunc in Leonis verbis obſervanda mihi videtur: eámque Pontificis mentem eſſe puto, ut ſignificare velit; tunc cùm *Epheſina Synodi contra Neſtorium ſpecialiter ſtatuta* ſunt edita & ejus *damnata impietas*, præſediſſe Cyrillum. Revera Legati Sedis Apoſtolicæ Epheſum non attigerunt, niſi decimo octavo die à prolata in Neſtorium ſententia: quemadmodum & Acta Synodi probant, & narrat in ſua Præfatione Hiſtorica ad partem poſteriorem Operum Marii Mercatoris vir eruditus Iohannes Garnerius.

AD EPISTOLAM LXXIII.

Marciano Auguſto.

1. PRæcedentium editionum procuratores, imò & Collectionum MSS. autores in hujus Epiſtolæ titulo de Calchedonenſi Synodo mentionem faciunt, quæ tamen è Nicæna civitate, quò primùm convocata fuerat, non niſi menſe Septembri jam exeunte ad Calchedonenſem fuit tranſlata. Pag.286.

2. Sed et in fratre meo Juliano: Coënſi videlicet Epiſcopo, quem Epiſt.69. *conſortem* Legatis ſuis à ſe additum teſtatur, & in Ep.70. *participem in omnibus Actionibus* eſſe præcipit: ſed & in Ep.71. ad Julianum ipſum eam ob cauſſam ſcripta, ipſi *injungit ut cum fratribus, &c.* inquit, *quos vice noſtra ad prædictum conventum ire præcipimus, curam tuam actionemque conjungas in omnibus, autoritate noſtra præceptionis uſurus, &c.* Ex quibus liquet Julianum, non ſecus ac alios Legatos locum S. Leonis tenuiſſe in Concilio. Quod idcirco notavimus; quia doctiſſimus Morinus Exercit.20. lib.2. ſcribebat, non aliam ob cauſſam Epiſcopum illum Legati nomen induiſſe, cùm Calchedonenſi Synodo ſubſcriberet, quàm quia *titulum quem paulò antè in Pſeudo-ſynodo Epheſina re & merito uſurpaverat, eum ut honorificum & ſuſpiciendum, iterùm ſuſcipiendum & ſibi conſervandum eſſe credidit.* Illam *Juliani Legationem generalem fuiſſe & honorariam, non ſpecialem, cujuſmodi fuit Legatio Paſchaſini & Lucentii*, ſuſpicatur vir de Hiſtoria Eccleſiaſtica optimè meritus H. Valeſius ad Evagrii lib.1. cap.10. ubi & Baronii de Juliano loquentis inconſtantiam notat. Porrò cùm Julianus pars non eſſet Occidentalis Synodi, cujus partes & præſentiam ſupplebant alii Legati, eam cauſſam eſſe puto cur inter iſtos Occidentales Legatos ſeſſionis prærogativam non habuerit: in ceteris nihil diſcriminis inter hunc & illos fuiſſe facilè exiſtimaverim.

Digitized by Google

AD EPISTOLAM CERETII, Salonii & Verani ad Leonem PP.

Pag. 288. CERETIUS, &c. Tres iſtos, qui præſentes ad S. Leonem literas dedêre, Epiſcopos fuiſſe ipſa clamant Epiſtolæ verba: *Sancti*, inquiunt, *Epiſcopi fratres noſtri per Gallias*: Epiſcopos enim Fratres vocare ſolorum Epiſcoporum eſt. E Gallia fuiſſe, iſta ſolicitudo de Epiſtola Leonis per Gallias ſpargenda, ſatis indicat. Duos ex illis, Salonium & Veranum, fratres fuiſſe, & eos Eucherii Lugdunenſis Epiſcopi filios, quos frequenter celebrant illius ævi ſcriptores, Baronii, Sirmondi, aliorumque communis opinio eſt, quam vel ex una iſta Epiſtola, ad quam ſimul ſcribendam convenerunt, probabilem admodùm puto, ac penè certam.

Sed in qua Galliarum parte Epiſcopatum geſſerint, hactenus incompertum. Aliquando ſuſpicatus ſum eos ex illa Provinciæ Viennenſis parte fuiſſe, quæ in ejus diviſione Decreto Leonis PP. non ita pridem factâ Viennenſi Epiſcopo aſſignata fuerat; ſuſpicioniſque hæc ratio erat: quod ab eorum uno, Ceretio ſcilicet, Mediolanenſis Provinciæ Epiſcopi mutuati erant dogmaticam illam Leonis Epiſtolam; non ob aliam, ut videtur, rationem, quàm propter viciniam: nulli autem Gallicani Epiſcopi Italicæ Diœceſi propinquiores erant, quàm aliqui ex quatuor Epiſcopis Viennenſi ſubjectis; una enim ex iſtis, Tarentaſia, Auguſtæ Prætoriæ, quam etiam hodie inter comprovinciales habet, vicina admodùm eſt. Prætereà nulla occurrebat ratio cur tres hi Epiſcopi inter illos 44 antiſtites Gallicanos, qui ad Leonem de eadem Epiſtola ſcripſere, & ad quos Leo reſcripſit, non legerentur Synodo Gallicanæ interfuiſſe, quàm quia ex illa Viennenſis Provinciæ parte erant, cujus ſoli Epiſcopi Arelatenſis Eccleſiæ juribus ſubſcribere refugiebant, ne adversùs Metropolitanum ſuum Viennenſem præjudicarent:

Magis tamen placet modo alia opinio. Conjicio igitur tres illos Epiſcopos ex Provincia Alpium Maritimarum fuiſſe; tum propter rationes alias, tum propter hanc maximè, quod & hi vicini fuerunt, eorum unum, Veranum ex illa Alpium Provincia fuiſſe certis argumentis deprehendere mihi videor.

Primò ex Epiſtola 4. Hilari PP. docemur Veranum Epiſcopum ſcripſiſſe ad ſanctum Leonem pro juribus Metropoliticis Ingenuo Alpium Maritimarum Metropolitano aſſerendis: nec ſolus ſcripſit, ſed *cum ceteris Provinciæ Sacerdotibus*, ut Hilarus habet: Provinciæ utique Alpium Maritimarum, de qua lis erat; & cujus ille mentionem tertiâ ſuperiùs lineâ fecerat. At cur, quæſo, tantopere pro juribus illius Metropolitani ſolicitus fuiſſet Veranus, ut ingenuo ultrò jura propria dimittente, ad Leonem querelas de imminuta Metropolitani illius autoritate deferret? Cur communem cum ejuſdem Provinciæ Epiſcopis ſcripſiſſet Epiſtolam, niſi pro communis Alpium Provinciæ dignitate agendum ſibi credidiſſet? Cur etiam de Cemelenenſis civitatis & Nicæenſis Caſtelli negotio diſcutiendo ad eundem Veranum ſcriberet Hilarus Papa, eumque Leontio Primario partium illarum Metropolitano jungeret, niſi quia ex illa eadem Alpium Provincia erat?

2. Veranum Eucherii filium Vencienſem in Alpium Maritimarum Provincia Epiſcopum fuiſſe aſſerit Johann. Savaro ad Ep. 15. libri 7. Sidonii, ex veteri MS. Codice Lirinenſis Cœnobii, in quo nomina ſunt Epiſcoporum, Abbatum & Monachorum, qui ex Lerino in Sanctorum numerum ſunt relati: *Veranus Vencienſis Epiſcopus.* Idem & ex Martyrologio Eccleſiæ Vencienſis confirmat Vincentius Baralis in Chronologia Lirinenſi pag. 362. *In Galliis civitate Vencienſi, Depoſitio beati Verani Epiſcopi Vencienſis, qui fuit Monachus Inſulæ Lirinenſis, diſcipulus beati Hilarii Abbatis dictæ inſulæ, & poſteà Epiſcopi Arelatenſis. Qui beatus Veranus ſepultus eſt in eadem Eccleſia Vencienſi in Sarcophago marmoreo in pariete defixo, qui multis virtutibus & miraculis claruit, ac de nobili proſapia ortus in pace quievit, quarto Idus Septembris.* Cùm autor Martyrologii Hilarium facit Lirinenſis Cœnobii Abbatem, falſus eſt Eucherii verbis, ubi Salonium fratrem Verani beatiſſimi Hilarii doctrinâ formatum ſcribit: quod Abbatem hunc fuiſſe non ſignificat: cùm è contra ibidem ab Eucherio vocetur Hilarius, Inſulanus tyro.

Idem habet Johan. Garnerius 1 par. Marii Merc. p. 132.

3. Hanc de Verani Epiſcopatu opinionem probabiliorem adhuc reddit: quod Lirinenſi Inſulæ omninò vicina erat Vencienſium civitas: ut facilè crediderís ex illo Cœnobio ad iſtius civitatis ſedem poſtulatum eſſe Veranum propter ſanctitatis opinionem ex vicinia benè notam: quod prætereà eidem civitati proxima erat Cemelenenſis, ut & Caſtrum Nicæenſe de quorum unione ſub eodem Epiſcopo, & ſcripſerat olim ad S. Leonem cum ceteris Provinciæ Epiſcopis, & ad eum præ ceteris poſtea ſcripſit Hilarus Papa.

Quid porrò moverit & Jacobum Sirmondum, & Davidem Blondellum, ut Veranum iſtum Lugdunenſis Eccleſiæ præſulem fuiſſe ſcripſerint, neſcio. Hoc ita fortè opinati ſunt ex quibuſdam Lugdunenſium Epiſcoporum Tabulis, quibus fides ab eruditis abrogatur.

Jam ex Verani ſede non temerè conjicio in ejus vicinia Salonium fratrem & Ceretium Epiſcopatum geſſiſſe, atque adeò tres eoſdem ſedes habuiſſe Provinciæ Mediolanenſi vicinas: & revera nullæ ſunt viciniores quàm Vencienſis, Glandevenſis, Senecenſis, quæ Albigaunenſi, Genuenſi, Taurinenſi & aliis valdè proximæ ſunt: quæ ratio fuit cur Epiſtolam S. Leonis ab eorum uno, Ceretio, mutuati ſint Mediolanenſis Provinciæ Epiſcopi ex ejuſdem Leonis admonitione. Hæc de Ceretii, Salonii & Verani Epiſcopatu occaſione Epiſtolæ, quam ad Romanum Pontificem dedere: alteram ad eoſdem datam à Leone laudat illuſtr. Auſcenſium Archiepiſcopus pro ſe perorans in Generalibus Cleri Gallicani Comitiis anni 1665. ut ex iſtorum Actis intelligo: ſed an ex editis Codicibus, an ex Manuſcriptis doctiſſimo Præſuli Epiſtola illa innotuerit, compertum non habeo.

AD EPISTOLAM EPISCOPORUM XLIV. Gallorum.

S. Leoni Papæ.

1. RAVENNIUS: Epiſcopus Arelatenſis, Viennenſis provinciæ Metropolitanus, qui S. Hilario proximè ſucceſſit: de quo ſupra Epiſt. 36. 37. 38. 50. 51. & 76. item in Libello ſupplici Gallicanorum antiſtitum & in Vita S. Hilarii. Pag. 288.

RUSTICUS. Narbonenſis in Narbonenſi 1. Epiſcopus: de quo ad Epiſtolam 2.

VENERIUS Maſſilienſis Epiſcopus: de quo Inſcriptio Narbonenſis ad Epiſtolam eandem Ruſtico datam.

MAXIMUS. Ex Monacho Lirinenſi Rejenſis in Narbonenſi ſecunda Epiſcopus, anno 433. creatus;

Digitized by Google

ſucceſſit enim Honorato in adminiſtratione Lirinenſis Cœnobii anno 426. eique præfuit annis ſeptem, ut habetur in Homilia Fauſti Rejenſis de Maximo eodem inter Euſebianas ſeu Eucherianas: ſubſcripſit Concilio Rejenſi an. 439. & Arauſicano 1. an. 441. De eodem plura in Chronologia Lirinenſi, in Gallia Chriſtiana, & in ejus Vita Franciſci Fulvii Frugonii Italicè ſcripta, ac multis fabulis referta.

Constantinus. Ita Thuanei duo Cod. & Victor. Thuaneum exemplar Codicis Romani, cujus Capit. 57. habetur hæc Epiſtola, necnon vulgatæ edit. *Conſtantianus*: de quo nihil didicimus, niſi quod Rejenſi & Arauſicano 1. Concilii ſubſcriptus repetitur; & ad eum cum aliis Galliarum Epiſcopis ſcribit S. Leo Ep. 36. & 50. ubi primus nominatur: in quarum priori cum agatur de conſecratione Ravennii, neceſſariò mihi videtur ad Viennenſem provinciam pertinuiſſe. Eum tamen, qui dictis Conciliis interfuit, Vapingenſem Epiſcopum facit Card. Baronius ad ann. 441.

Armantarius. Cùm duo hujus nominis hîc occurrant, quorum alter Podienſi Eccleſiæ præfuiſſe dicitur, cujus iſte civitatis Epiſcopus fuerit non ſatis patet; niſi forte Auſcenſis, cujus circa hæc tempora Pontificatum geſſiſſe legitur Armentarius quidam in Gallia Chriſtiana ex Chartulario Auſcenſis Eccleſiæ. Duo MSS. Thuan. habent *Armaturus*. Victorin. *Armatarus*, Trecopith. *Armatharius*. Hunc ſupplementi Concil. Gallic. autor ex relatione J. Sirmondi & Codice Savaronis Antipolitanum in ſecunda Narbonenſi Epiſcopum facit: penes quos ſit hujus rei fides.

Valerius, ut legunt Thuan. duo MSS. & Victor. ſive ut Trecopith. Thuan. Codicis exemplar cum vulgaris & Iſidoro *Valerianus*, videtur eſſe Cæmelienſis ille in provincia Alpium maritimarum Epiſcopus, qui ex Monacho Lirinenſis Inſulæ Pontificatum adeptus, affuit Rejenſi Concilio an. 439. & ad Arelatenſem Synodum 3. vocatus eſt à Ravennio anno, ut conjicit doctiſſimus Sirmondus, 455. qui & ejus Homilias evulgavit, quibus vindicias ſuas ſubjecit Theophilus Raynaudus. In Faſtis Lirinenſibus pia ejus memoria conſignatur IX. Kal. Auguſti, ſicut & in Monaſtico Martyrologio Arnaudi, in quo non *Valerianus*, ſed *Valerius* nuncupatur. Ad eum cum aliis ſanctus Leo Epiſt. 50. ſcribit.

Nectarius. Dinienſis in provincia Alpium maritimarum Epiſcopus fuiſſe refertur à clariſſimo doctiſſimóque viro Petro Gaſſendi in Notitia Eccleſiæ Dinienſis, cujus & ipſe Præpoſitus fuit: illudque hauſit tum ex opere D. Polycarpi de la Riviere Carthuſiani, tum ex vetuſtiſſimo Codice MS. Johannis Savaronis, qui in hujus Epiſtolæ ſubſcriptionibus cujuſque Epiſcopi ſedem deſignatam exhibebat. Rejenſi & Arauſicano Conciliis ſubſcripſit; idémque eſſe videtur ac ille, qui à S. Hilario Arelatenſi Romam miſſus eſt ad S. Leonem cum Conſtantio, ut de redintegranda inter utrumque amicitia ageret. Pro *Nectario*, quod in Thuaneo Cod. Rom. MS. & Trecopith. legi, habent *Neſtorium* Thuan. duo, Victor. & Cantabrigenſis & Iſidorus, ad quos accedit Surius, qui habet *Neſtarium*. Dicitur tamen Nectarius in Vita S. Hilarii, quæ hunc Conſtantiúmque præcipuos Sacerdotes appellat.

Constantius primus Uceetienſis ſeu Uzeticenſis in prima Narbonenſi Epiſcopus legitur, Nectarii ut diximus, collega in legatione Romana, ad Arelatenſem 3. Synodum à Ravennio vocatus, in titulo Epiſtolæ S. Leonis 50. memoratus, cui, ut *avo honoris Primati*, deferri volebat Hilarus Papa ordinandorum in provincia Narbonenſi I. Epiſcoporum poteſtatem Hermeti Narbonenſi ablatam.

Maximus Avenionenſis Antiſtes ex MS. Savaronis jam laudato.

Asclepius Aptenſis in Narbonenſi 2. Epiſcopus dicitur in MS. Savaronis, Rejenſi Synodo interfuit, unus ex iis Epiſcopis quibus ſcripſit S. Leo Epiſt. 36. Ex iiſque, quos vocavit ad Synodum Arelatenſem 3. Ravennius in cauſſa Lirinenſis Inſulæ.

Maximus, tertius hoc nomine numeratur. Cujus ſedis fuerit Epiſcopus affirmare non audeo. Hunc Toloſanum in 1. Narbonenſi Epiſcopum fuiſſe aiunt, eúmque eſſe putant Baronius & Savaro, ad quem Sidonius Apollinaris ſcripſit lib. 4. Epiſt. 24. Cuilibet hac in re divinare licet.

Ursus Senecenſis in Alpium maritimarum provincia Antiſtes fuit, ſi qua fides MS. Savaronis: nec ante ipſum ullus numeratur Sanitienſium Epiſcopus. Ad eum S. Leo Epiſt. 50. & Hilarius Papa Epiſt. 2. ann. 465.

Ingenuus Ebredunenſis ejuſdem provinciæ Metropolitanus, ut credibile eſt, licet Urſo poſtponatur: tum quia tunc temporis juri ſuo ceſſerat, propter quod & à S. Leone & ab Hilaro ejus ſucceſſore culpatus eſt, tum quia Metropolitani extra ſuam provinciam privilegio ſuo non potiebantur, quemadmodum videre eſt (ut plurima quæ occurrunt argumenta omittam, ex Concilio Arauſicano 1. cui Eucherius Lugdunenſis poſt alios Epiſcopos non Metropolitanos ſubſcripſit: tunc enim vel Conſecrationis ordo, vel promiſcuus ſervabatur. Eidem Concilio ſubcripſit Ingenuus, vocatúſque fuit ad Arelatenſe 3. ad eum S. Leo Epiſt. 50. & Hilarus Epiſt. 2. qui etiam eidem Metropolitica jura adversùs Auxanium vindicavit, ut patet ex Epiſt. 4. ejuſdem Papæ. Hoc præcipuè nomine commendatur Ingenuus, quod à Gallicanis Epiſcopis ſit delectus, qui hanc Epiſtolam ad S. Leonem deferret, ut ex hujus Reſcripto patet. Affuit etiam Concilio Romano an. 465. ſub Hilaro Papa.

Justus. De hoc nihil reperi, niſi quod idem forſan eſt ac is qui Arauſicano 1. ſubſcriptus habetur, & recenſetur inter Epiſcopos Gallicanos in Epiſt. S. Leonis 36. & invitatus fuit à Ravennio ad Concil. Arelatenſe 3.

Valarius. Hunc Mimatenſem in Aquitanica 1. Epiſcopum facit Cod. MS. Johannis Savaronis. Floruere circa hæc tempora alii duo ejuſdem nominis Epiſcopi; unus Conſeranenſium in provincia Novem-populana, de quo, ut ſanctitate conſpicuo Gregorius Turonenſis de gloria Confeſſ. cap. 84. alter Antipolitanus quem ea veter. MSS. aiunt Martyrio coronatum ſub Eurico Rege Gothorum Ariano a. 475.

Superventor. Nondum Epiſcopus Synodo Arauſicanæ 1. pro Patre & Epiſcopo ſuo Claudio ſubſcripſit & Acta recognovit; atque in ejus locum ſubſtitutus eſſe credendus eſt. Sed cujus uterque civitatis Pontificatum geſſerit nondum mihi compertum eſt: ad eum S. Leo in Epiſt. 50.

Verus. Eum Arauſicanum in Viennenſi provincia Epiſcopum putaverim: collocatur enim in Gallia Chriſtiana poſt S. Eutropium, qui ſub finem quarti ſæculi ponitur, & cujus vitam Verus conſcripſiſſe dicitur à Sigeberto. Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſt. & ab Uſuardo, Adone, &c.

Helladius Lutevenſis ſive Lodevenſis Epiſcopus, ut putat ejuſdem ſedis Antiſtes doctiſſimus Johannes de Plantavit de la Pauſe in Chronologia prædeceſſorum ſuorum, quorum ſeriem poſt Bernardum Guidonem & Catellum amplificavit: cui & MS. Savaronis ſuffragatur.

Ætherius Magalonenſis Epiſcopus (cujus ſedes ad Montempuellarum tranſlata eſt) ſed teſtem alium non habemus, quàm Johannis Savaronis Co-

Digitized by Google

cem MS. jam pluries citatum. De eodem nuſquam alibi mentionem factam reperimus, ſed & deſideratur civitas illa in Notitia antiqua Sirmondi, quæ Leone poſterior eſt.

Antemius Albienſium Cathedrâ donatur ejuſdem MS. Savaronenſis auctoritate.

Petronius. Ille quondam Preſbyter, ut conjicio, qui cum Regulo Diacono ad S. Leonem miſſus eſt à Gallicanis Epiſcopis an. Dom. 450. ut literas deferrent, quibus Arelatenſis Eccleſiæ jura, Hilario ablata, reſtitui Ravennio poſtulabant. Deenſium Epiſcopus appellatur in MS. Savaronis.

Fonteius. In locum Auſpicii Vaſionenſis Epiſcopi, ad quem ſcribebat S. Leo Ep. 36. die VII. Kal. Sept. an 449. electus eſt Fonteius: ad quem Leo dedit Epiſtolam 50. III. Non. Maii anni proximè ſequentis, & Hilarus Papa ondecimam an. 462. Adhuc in vivis erat an. 472. Si quidem Sidonius Apollinaris ad eum ſub Epiſcopatus ſui initia ſcribit Epiſtola 7. libri 6 Sidonium autem anno 472. ſedem Arvernenſem conſcendiſſe probat illuſtriſſimus Cardinalis Baronius ad hunc annum Num. 12. & ſeq. Unus eſt Fonteius ex Epiſcopis, quibus Lucidus Preſbyter libellum ſeu fictitium ſeu genuinum obtuliſſe dicitur.

Idatius. Cujus Sedis Epiſcopus, non apparet. Idem fortè Epiſcopus, cui cum aliis de Mamerti cauſſa, qui Deenſibus Epiſcopum ordinaverat, reſcripſit Hilarus Papa.

Hilarus. Ut legit Sirmondus cum Codicibus MSS. Trecopith. Victor. & duobus Thuan. concinentibus; vel *Hilarius*, ut alii cum vulgatis. Quam Eccleſiam adminiſtraverit ignoratur. Ponitur quidem circa hæc tempora Hilarius quidam Carcaſſonenſis Epiſcopus: Verùm cum hoc oppidum inter civitates non numerent antiquæ Galliarum Notitiæ, non arbitror huic teſtimonio eſſe inhærendum.

Victurus. Ad eundem Hilarus Papa Epiſt. 2. in cauſſa Mamerti Viennenſis an 463. ubi primus ponitur, & Ep. 4. in cauſſa Ingenui & Auxanii ano. 464. fuit per illam tempeſtatem Victurius Cenomanenſis in tertia Lugdunenſi Epiſcopus, ſed noſtrum non eſſe habeo perſuaſum, cùm propter nonnullam diverſitatem nominis, tum quia Epiſcopi in hac Epiſtola & ſequenti deſcripti non mihi videntur extra ſeptem provincias quærendi.

Eugenius Epiſcopùs Nemauſenſis in prima Narbonenſi, ita aſſerente Johannis Savaronis Codice. De illo prætereà omninò nihil.

Palladius. Unus ex iis, ad quos ſcribit S. Leo Ep. 50. cui præfuerit civitati, mihi latet.

Fraternus Glandevenſis Antiſtes in provincia Alpium maritimarum, ut teſtatur Codex Savaronis.

Dynamius. Hunc fuiſſe Eculiſmenſem in 11. Aquitanica Epiſcopum aliquis ex eo utcumque conjiciat, quod Gregorius Turonenſis lib. 2. Hiſtor. cap 13. ex verbis Paulini Preſbyteri, hujus nominis Pontificem fide & Religione conſpicuum laudat, & recenſet inter Encoliſmenſes Antiſtites Gallia Chriſtiana poſt an. 400. Si tamen aliam conjecturam elicere licet ex Inſcriptione Narbonenſi, quam habes in Notis ad Epiſt 2. ſupra: cùm in illa legatur Dynamus Epiſcopus pro reparatione Eccleſiæ Narbonenſis contuliſſe ſolidos L. fas eſt ſuſpicari in eadem 1. Narbonenſi provincia fuiſſe Epiſcopum, & fortè Biterrenſem cùm hæc una Eccleſia ſuperſit, quæ in his ſubſcriptionibus ſuum non agnoſcat Antiſtitem: conjectura eſt, quam nolim pro aſſertione haberi.

Julianus. Cabellicenſis ſeu Cavellionenſis in Viennenſi provincia Epiſcopus ponitur in Gallia Chriſtiana ad hunc annum. Idem habet MS. Savaronis Cod. Vide an non iſte eſt Julianus Pomerius autor operis de vita contemplativa, vel alius Julianus, cui opus iſtud inſcribitur.

Armentarius. Circa hæc tempora numeratur inter Epiſcopos Vellavorum ſeu Podienſium in Aquitanica prima, quod & diſertè affirmat David Blondellus Apologiæ pro Hieronymi ſententia ſect. 3. p. 132. Illúmque ipſum Armentarium eſſe exiſtimat, qui à Rejenſi Concilio depoſitus eſt, eo quod Ebreduni à duobus tantùm Epiſcopis contra Canones ordinatus fuerat Epiſcopus an. Dom. 439. quam ob cauſſam, ne deinceps provehi ad Pontificatum poſſet, ſtatuerant prædictæ Synodi Patres Gallicani: qui tamen diſpenſatione poſtmodùm cum eodem uſi ſunt, ut in alia ſaltem provincia, quàm Alpium maritimarum, eligi poſſet. Locum habet in Epiſt. 50. S Leonis ad Gallos an. D. 450.

Honoratus Tolonenſis Epiſcopus dicitur in MS. Savaronis: In Notitia Galliarum & ſeptem Provinciarum, quæ Leone poſterior eſt, Tolonenſis civitas non apparet: ex quo ſuſpectæ fidei redditur Savaronis Codex & hîc & in aliis ſedibus Epiſcoporum deſignandis.

Eparchius. Ut habet Sirmondus 1. tomo Concil. Gall. & MS. Grim. in Ep. ſequente, vel *Epartius*, ut legitur vulgò, ſeu *Ebartius*, ut Thuan. Codicis exemplar, alibi non occurrit: nec cujus loci Epiſcopatum geſſerit reſcire potuimus.

Eustachius, *Euſtathius*, vel ut habet Thuan. Cod. unus, *Euſtochius*. Turonenſis facilè crederetur Epiſcopus, qui eo tempore floruit, ſi ultra ſeptem Provincias excurrere in hac diſquiſitione liceret. Non apparet in Codicis Rom. Thuaneo exemplari, nec apud Iſidorum.

Maximinus. Ita Thuan. Cod. exemplar: aliàs *Maximus*, qui quartus erit hujus nominis in Epiſtolæ inſcriptione memoratus.

Ynantius. In Provincia Viennenſi mihi videtur fuiſſe Epiſcopus: quia inter eos numeratur à S. Leone, ad quos ſcribit Epiſt. 36. de electione & conſecratione Ravennii in Arelatenſem Epiſcopum, ad quam alioqui ſuffragium conferre non potuiſſet.

2. Intemperies. Idacius in Chronico ad annum Valentiniani Auguſti 28. id eſt, Chriſti Domini 452. teſtis eſt Euphronium Æduenſem Epiſcopum miſiſſe Epiſtolam ad Agrippinum Comitem, de ſignis, quæ apparuerunt in regionibus Galliarum: inter quæ ſigna non immeritò quis referat hanc, de qua Gallicani Epiſcopi ſcribunt, aurarum intemperiem. Pag. 289. cap. 1.

3. Omnes intra Gallias, &c. Etſi non negamus commercii plurimum fuiſſe inter ſeptem Galliarum Provincias, & alias Provincias Gallicanas, videlicet, Lugdunenſes, Belgicas, Germanias, &c. ut ex S. Hilarii Arelatenſis cum ſancti Germani Autiſſiodorenſis excurſibus manifeſtum eſt, tamen certum mihi penè eſt Gallias, de quibus hic loquuntur Gallicani Epiſcopi, non alias eſſe, quàm ſeptem Provincias: & ex iis tantùm conflatam eſſe Synodum, quæ ad S. Leonem hanc Epiſtulam ſcripſit, & ad quam ſequentem reſcripſit S. Leo. Pag. 289. lin. 2.

4. Apostolatum vestrum. Omnibus indiſcriminatim Epiſcopis hanc alloquendi formulam tribui ſexcentis teſtimoniis notum eſt, unicum notamus ex Apollinari Sidonio, qui & in Galliis & eâdem ferè ætate ſcribebat eundem in modum ad Fonteium; eum, inquam, Vaſionenſium Epiſcopum, qui huic Epiſtolæ ſubſcripſit. Vide Sidonii Epiſt. 7. lib. 6. & 4. lib. 7. Idem dicimus de voce *Papa*. Enimverò omnes Epiſcopi ſucceſſores ſunt Apoſtolorum, omnes Apoſtolorum Cathedram tenent, & ſicut S. Leo Epiſt. 49. cap. 2. teſtatur ſe ſub Petri nomine Eccleſiæ præſidere: ita ceteri Eccleſiæ Præſules ſub Apoſtolorum nomine præſidere Ibidem.

cenſendi

cenſendi ſunt, qui proinde & Apoſtolici nominati & Apoſtolatûs elogio decorati ſine invidiæ nota potuerunt: quamvis hoc uſus hodiernus, penes quem loquendi jus & norma reſidet, Romano Pontifici reſervandum velit. Vide Clodovei Francorum Regis Epiſtolam ad Epiſcopos ſui Regni, quos ſic ſalutat: *Dominis ſanctis & Apoſtolica Sede digniſſimis Epiſcopis, Clodoveus Rex*: & in fine: *Orate pro me Domini ſancti & Apoſtolica ſede digniſſimi Papa.*

AD EPISTOLAM LXXVII.

Epiſcopis Gallicanis.

Pag. 190. Cap. 2. 1. INSPIRATÆ. Omnes MSS. Codd. quos vidi habent *inſpirare*, ſicut & retinet Sirmondus: quod ſenſum non habet niſi obſcurum. Griman. Cod. habet quidem *inſpirare*, ſed cùm ante ibidem legatur *divinitus*, luce clarius eſt legendum *inſpirata*: quod & nonnulli editi Codices exhibent.

Ibidem. Cap. 3. 2. PERSONIS DISTINCTIS ATQUE DIVISIS, &c. ita Griman. Cod. pro quo vulg. edit. *naturis & perſonis diſtinctis, ut neque ipſe eſſet*, &c.

Pag. 191. Cap. 4. 3. THEOPHILUM. Mirabitur quis hunc inter probatiſſimos Præſules recenſeri à S. Leone, dignúmque haberi, qui Dioſcoro in exemplum proponeretur. Quod ne ad fidei tantum ſinceritatem reſtringatur, obſtat quod *ſancta memoria* appellatur ab eodem Epiſt. 94. ad Marcianum Imperatorem & 68. ad Paſchaſinum Lilybetanum, & cum ſanctitatis præconio citantur ejus ſcripta tam in Epiſtola 134. ad Leonem Auguſtum, quàm in excerptis SS. Patrum in Concilio Calchedonenſi ſelectis. Nec tamen ignorare potuit S. Leo, quàm nefandis artibus, quàm horrendis calumniis, quámque aperta vi ſanctiſſimum Eccleſiæ doctorem Johannem Chryſoſtomum perſecutus fuerit, ac tandem oppreſſerit Theophylus. An eum tot ſcelerum ante mortem pœnituerit, qui volet inquirere, adeat lib. 9. cap. 5. Vitæ ſancti Johannis Chryſoſtomi mirabili diligentiâ, judicio, doctrinâ ac concinnitate Gallicè nuper conſcriptæ ab eruditiſſimo viro Godefrido Hermantio Doctore Sorbonico & Eccleſiæ Bellovacenſis Canonico.

Crediderim ego ex his loquendi formulis de Epiſcoporum ſanctitate non eſſe decernendum: cùm videamus perditiſſimos homines iiſdem titulis decorari etiam in Conciliis Oecumenicis; & hanc conſuetudinem per ea tempora viguiſſe, ut quicumque Epiſcopi à fide Catholica nullomodo deviaverant, deceſſerántque in communione Eccleſiæ, reponerentur in ſacris diptychis, & ſanctæ memoriæ viri dicerentur.

Ibidem. Cap. 5. 4. AD FRATRES NOSTROS HISPANIÆ. Videmus hîc primùm de Gallicana Eccleſia S. Leonem eſſe ſolicitum, tum de Hiſpana: quæ plerúmque accepit à Gallia quæ ad fidei initium, incrementum, & cuſtodiam ſibi erant vel neceſſaria, vel utilia. Idatius Hiſpanus in Chronico ad Olymp. 307. nonnulla habet, quæ hujus ſunt inſtituti & loci: *De Gallis Epiſtola deferuntur*, &c. ſupra p. 833. Eâdem viâ, ac Epiſcoporum Gallicanorum miniſterio, miſſa ad Epiſcopos Italicæ Diœceſis celebris Epiſtola Leonis noſtri ad Flavianum, ut ex ſequenti Epiſtola Euſebii Mediolanenſis ad ſanctum Leonem docemur: *Ad nos*, inquit, *ex veſtra admonitione, ſancto Fratre & Coepiſcopo noſtro Cercetio mutuante pervenit.*

AD EPISTOLAM EUSEBII
Mediolanenſis Epiſcopi.

1. CATHOLICÆ. Ex Thuan. tribus, Cantabrigenſi & Trecopith. MSS. Codd. quibus ſolis uſi ſumus in hujus Epiſtolæ relectione, unus Thuan. & alter Trecopith. addunt *fidei*, ſuccinentibus Edit. vulgat. verùm non de fide loqui mihi videtur Euſebius, ſed de Eccleſia, quæ perſæpè a ſcriptoribus antiquis *Catholica* ſine addito nominatur: in quo frequens eſt Auguſtinus. Unicum, qui ad manum eſt, locum accipe ex lib. 3. de Baptiſmo contra Donatiſt. cap. 10. & 11. *Novatianenſes rebaptizare eos, qui ad ſe ex Catholica venirent ... nec ſi in Catholica faciendum eſſet ... Catholica verò propterea non debet iterare*, &c. vel igitur nihil hîc addendum, vel addenda vox *Eccleſiæ*. Pag. 191. Cap. 1.

2. SENATOR. Tunc temporis Mediolanenſis Eccleſiæ Preſbyter, poſteà verò Epiſcopus ſub Simplicio Papa circa ann. 480. De ejus in Orientem Legatione meminit Ennodius Ticinenſis in fine Epigrammatis, quo ſanctiſſimi doctiſſimique Antiſtitis laudes cecinit. Ibidem. Cap. 2.

Orbis ad extremi miſſus ſecreta, verendis
Curavit ſtudiis quod fuerat lacerum.
Tunc Oriens victum peregrino lumine faſſus,
Hæſit ad aſpectum lampadis alterius.

Quod cùm de Legatione ad Concilium Calchedonenſe extendit Ughellus, abſque dubio erravit. Erratum eſt ſimiliter in ſynopſis hujus Epiſtolæ cap. 1. ubi pro, *E Concilio Calchedonenſi*, legi velim: *Ex Oriente*. Inter Sanctos refertur Senator in Martyrologio Romano ad diem 28. Maii.

3. CERETIO. Priorum editionum procuratore, poſuerunt, *Cyriaco*: cujus quia nomen occurrit inferiùs, eundem eſſe exiſtimarunt, à quo literas Leonis mutuatus eſt Euſebius, & qui Euſebii ad Leonem detulerat. Sed eos erraſſe MSS. omnes, Thuanei, Cantabrig. Trecopith. teſtantur, ſuffragante etiam Emin. Baronio: hi quippe omnes habent Ceretium quem eundem eſſe exiſtimamus ac eum, qui cum Salonio & Verano ad Leonem ſcripſit. Ibidem.

4. QUOS BEATUS AMBROSIUS, &c. Hinc intellige iſtam fuiſſe in Eccleſia conſuetudinem, ut ſi quæ de Fide quæſtiones moverentur, vel aliqua ſcripta proponerentur examinanda, omnes majorum præſertim ſedium Epiſcopi ad propriæ Eccleſiæ ſuæ Traditionem recurrerent. Hoc præſtitere Provinciæ Mediolanenſis Epiſcopi, teſtatique ſunt Epiſtolam S. Leonis *omnibus ſenſibus convenire, quos beatus Ambroſius de Incarnationis Dominica Myſterio ſuis libris ſpiritu ſancto excitante inſeruit.* Sic Gallicani in Epiſtola ſua ad ſanctum Leonem, ejus Epiſtolam ad Flavianum recenſentes, *recognoverunt fidei ſuæ ſenſum: & ita ſe ſemper ex traditione paterna tenuiſſe* teſtantur. Sic Leo ipſe in ſua ad eoſdem Galliarum Epiſcopos, & alibi Dioſcorum Alexandrinum ex Traditione Eccleſiæ Alexandrinæ condemnat, quam à Petro per Marcum ejuſdem Eccleſiæ fundatorem, & Athanaſium; Theophilum ac Cyrillum Præſules deducit. Ita ex ſingularum Eccleſiarum Traditione generalis illa univerſalis Eccleſiæ Traditio conflatur, cui definitiones fidei in Conciliis ſancitas, conſenſúmque Eccleſiarum inniti neceſſe eſt: unde iterum Euſebius cum ſuis definitionem Synodi Calchedonenſis approbat: *Quia*, inquit, *omnia majorum fidei nobis antiquitùs tradita tota puritate conveniunt.* Ibidem.

5. SUPEREST UT, &c. Quantopere medica manu egeret totus hic locus, quem ad MSS. Trecop. Ibidem. Cap. 3.

& Thuan. Cod. emendavimus, manifeſtum faciet illius cum hac vulgata lectione collatio: *Supereſſe, ut annuente Domino perpetuè retinentes, hoc futuris memorabile ſeculis relinquatis; ut ab hoc tempore præſenti, extincta impia ſectæ contumacia videatur, ut novis purgationibus in æternum proſtrata ſuccumberet.*

Pag. 291. 6. Eusebius. De eo, ſicut & de ceteris Epiſcopis in præſenti Epiſtola ſubſcriptis qui plura noſſe cupiet, conveniat Ughellum tomo 4. Italiæ ſacræ. Ea ſolùm attingam, quæ vel non habet ille, vel malè habet. Euſebium ordinatum eſſe à S. Leone I. unde ille hauſerit, neſcio: hoc ſcio, penes Epiſcopos cujuſque provinciæ jus, & conſuetudinem fuiſſe tunc temporis ſuum Metropolitanum ordinandi Donatiſtæ moleſtè ferebant, teſte S. Auguſtino in Breviculo Collationis cum Donatiſtis; *Quòd non expectaverit Cæcilianus, ut princeps à principe ordinaretur: Cùm aliud*, inquit, *habeat Eccleſia Catholica conſuetudo; ut non Numidiæ, ſed propinquiores Epiſcopi Epiſcopum Carthaginis ordinent: ſicut nec Romanæ Eccleſiæ ordinat aliquis Epiſcopus Metropolitanus; ſed de proximo Oſtienſis Epiſcopus.* De aliis Eccleſiis idem dicito. Sanctus Ambroſius Mediolani eſt ordinatus, & ex Epiſtola Pelagii I. P. R. A. 555. teſtatum habemus Mediolanenſem Epiſcopum ab Aquileienſi ordinari conſuevisse, ut à primo poſt ipſum Diœceſis Italicæ Metropolitano; ſicut ipſe à Mediolanenſi ordinabatur, ut à capite ejuſdem Diœceſis. Imò etiam an. 1059. contendebant Mediolanenſes nullam judicandi, vel diſponendi vim Romano Pontifici in illa ſede competere. Non indicat idem ſcriptor undè didicerit Euſebium Mediolanenſem interfuiſſe Romano Concilio ſub Hilaro Papa Ann. D. 465. cùm de eo ſileant illius Acta.

De hoc Epiſcopo extat Epigramma Ennodii Ticinenſis, quod eum indicat ex Orientalibus partibus ortum duxiſſe.

Euſebius Ligurum ſucceſſit finibus hoſpes,
Ignota tractus gentis amicitiâ.
Gratus erat ſociis Titan quos reſpicit ortu
Flammigero lymphas vertice decutiens, &c.

Tertius verſus ita legitur in Auctuario Biblioth. PP.

Gravis erat ſocio Titan quos reſpicit ortu:
quem ſic emendandum eſſe exiſtimaverim,
Grajus erat, ſolito Titan quò reſpicit ortu.

Et ipſum nomen Græcum eſſe, Græciſque familiare manifeſtum eſt. Corrigendus etiam Cardinalis Baronius cum in Notis ad Martyrologium ad XII. Auguſti, quo ſancti hujus memoria colitur, indicat hanc Synodicam Epiſtolam miſſam fuiſſe poſt Synodum Calchedonenſem; quod verum non eſt: habita eſt enim Synodus Mediolanenſis inter reditum Abundii & Senatoris ex Oriente, & Calchedonenſis Synodi celebrationem.

Ibidem. Faventius. Deeſt hujus ſubſcriptio in Cantabr. MS. Proſperum huic in Epiſcopatu ſucceſſiſſe narrat Trithemius de Proſpero agens lib. de Scriptoribus Eccleſiaſt.

Ibidem. Quintus. Dicitur. *Quintianus* ab Ughello in Italia ſacra, *Quintinus* in Suriana edit. Dertonenſis Civitatis, quæ hodie vulgò *Tortona* dicitur, Epiſcopus.

Ibidem. Crispinus. *Venerabilis Epiſcopus*, inquit Ennodius, *favoris neſcius, pertinaci terrens diſtrictione cenſuram, & quem numquam niſi bona conſcientia duxit ad gratiam*: de cujus ſanctitate vide ejuſdem teſtimonium tam in carmine proprio, quàm in Vita ſancti Epiphanii Ticinenſis Epiſcopi ejus ſucceſſoris: & Martyrolog. Roman. Baroniique Notas ad VII. Januarii.

Ibidem. Maximus. Hic eſt, opinor, celeberrimus Epiſcopus, cujus homiliæ in Eccleſia frequenter leguntur, qui ad 25. Junii inter Sanctos colitur.

Eulogio. Iſte Elilegius Hiporedienſis Epiſcopus dicitur ab Ughello, qui & eundem Eulalium eſſe putat, qui in Epiſtola Gallorum ad Leonem, & Leonis ad Gallos ſcriptus habetur; quod procul dubiò commenticium eſt. Eporeæ ſeu Eporediæ Salaſſiorum in Gallia Ciſpadana civitas quæ olim ſub Mediolanenſi Metropoli erat, etiam Innocentio III. Romano Pontifice, nunc ſub Taurinenſi jacet. Ibidem.

Florius. Qui ſui Epiſcopi nomine ſubſcripſit, dicitur *Florentius* in Trecopith. MS. & Floterius ab Ughello. Ibidem.

Gratus. Seu *Gradus* dicitur *Gyrardus* in Cantabrig. MS. & *Gerardus* à Surio ad marginem. *Auguſta prætoria* Italis *oſta* ſeu *Aoſta*, olim Mediolanenſi Metropoli ſubjecta erat, nunc Tarentaſienſi. Ibidem.

Cyriacus. Per quem hæc Epiſtola ad ſanctum Leonem delata eſt, doctrinâ & ſanctitate conſpicuus habetur in Eccleſia Laudienſi.

Abundantius. (Quod mendoſè poni putat Card. Baronius pro Abundio) Idem eſſe creditur cum Abundio, qui unà cum Senatore Preſbytero in Orientem pro ſancto Leone Legationem ſuſcepit ante Calchedonenſe Concilium. Nihil audeo affirmare, cùm in præcedentibus Epiſtolis, quæ Legationis illius mentionem habent, & in Actis legationis, & apud Theodoritum, qui ad eum ſcripſit, conſtanter legatur *Abundius* in omnibus, quos vidi, MSS. Sed omnes pariter, ad quos hanc Euſebii Epiſtolam recenſui, duo ſcilicet Thuan. Trecopith. & Cantabrig. cum excuſis Codicibus conſonanter habent: *Abundantius*. Certè ſi quis dixerit *Abundantium* alium eſſe ab Abundio, nec hunc fuiſſe Comenſem Epiſcopum, nec interfuiſſe Concilio Mediolanenſi, ſed traditâ Euſebio Leonis Epiſtolâ ad propriam Eccleſiam, à qua diu abſens fuerat, ſtatim remeaſſe: tum quia quid de ſancti Leonis Epiſtola ſentiret, non erat ambiguum; tum quòd non tam citò poterat cogi Concilium: Si quis, inquam, hæc dixerit, haud ſcio an ex ullo antiquo vel ſcripturæ vel monumento ejus ſententia poſſit falſitatis argui. Theſſalonicenſem fuiſſe Abundium & conſecratum XV. Kalend. Decembris ann. 450. aſſerit Ughellus: ſed hallucinatur; cùm jam menſe Julio præcedenti Legationem in Orientem Leonis nomine ab illo ſuſceptam eſſe conſtet, & jam tum quidem Epiſcopali dignitate ornato. Ibidem.

Pro Asimone. Nonnulli Codices habent *Aſymono*. Curia, quæ *Coira* vulgò dicitur, Rhætiæ primaria eſt, & Moguntino Archiepiſcopo hodie ſubeſt. Ibidem.

Pastor. Tam certum videtur hunc Aſtenſem Epiſcopum Paſtorem dictum fuiſſe, cum hoc in omnibus MSS. aſſertum legamus, quàm manifeſtum eſt Synodum Mediolanenſem, cujus Synodicæ ſubſcribit, non fuiſſe pro confirmanda Calchedonenſi convocatam; cùm hæc poſterior fuerit Mediolanenſi. Hoc tamen Ughellus affirmat; illud tanquam inconſultè creditum ſugillat, propterea quod ſeculo ſeptimo Paſtor inveniatur inter Aſtenſes Epiſcopos numeratus: quaſi verò duo non potuerint eſſe ejuſdem nominis Præſules.

Simplicius. Simplicianus quoque dicitur tam apud Ughellum, quàm in MSS. Trecopith. Cantabr. & Thuan. Ibidem.

Joannes. Romanus dicitur ab Ughello, qui & eum malè dicit creatum ann. 452. Pag. 291.

Optatianus, cujus loco mendoſè Octavianus hactenus ſcriptus eſt, ut rectè monuerunt Baronius & Ughellus, ſuffragantibus omnibus MSS. Codd. inter ſanctos numeratur in Martyrologio ad diem 14. Julii. Ibidem.

Ibidem. Justenus. Sic enim habent MSS. Codd. Ughellus Abbas, & Ferrerius Vercellenſis Epiſcopus in ſuorum prædeceſſorum Catalogo. Vulgò legitur *Juſtinianus*, qui inter ſanctos habetur.

Ibidem. Quintcus, qui & *Quinsus*, Albigaunenſis Epiſcopus in MSS. Trecopith. & Thuaneis duobus legitur; Quiritius verò apud Ughellum; Ejus meminit Sigonius lib.12. de Regno Italiæ. Albigaunenſis Epiſc. Genuenſi Archiepiſcopo ſubditus eſt.

Ibidem. *Quintinus* dicitur in Cantabrig. MS. & *Quintianus* in uno Thuan.

Ibidem. Præstantius Eum Projectitium vocat Ughellus, *Priſtinum* MS. Cantabrig.

AD EPISTOLAM LXXVIII.

Marciano Auguſto,

Pag.296. 1. Leo, Marciano Augusto. In pleriſque editionibus, quæ poſt Caniſianam an.1546. & 1547. evulgatæ ſunt, præfixus eſt huic Epiſtolæ titulus ad pompam & ſplendorem confictus in hunc modum: *Leo Epiſcopus Romanæ & univerſalis Eccleſiæ*, *&c.* Sed novitiam hanc Epigraphen ignorant editiones Conciliorum Jacobi Merlini anno Dom. 1524. & 1535. Colonienſes an. 1530. 1535. & 1538. Suriana operum ſancti Leonis, Sicardi ann.1568. Pariſiis; Holſtenius ipſe in Collectione Romana Pontifici Romano ab Eminentiſ. Cardinale Barberino dicata, necnon MSS. Codd. Griman. Thuanei, Victorini plures, Trecopithæanus, *&c.*

Pag. 296. 2. Vestro Beneficio. Legebatur anteà *noſtro beneficio*: ſed contradicunt omnes MSS. Codd. Grim. Trecopith Cantabrig. Victor. Thuanei quatuor. & edit. Caniſii, Merlini, Sicardi, Nicolini, Surii necnon Baronius ad annum 452. Num 14. & 3. parte Concil. Calchedonenſis. Ita legendum eſſe manifeſtum eſt ex Epiſtola ſequenti ad Pulcheriam Auguſtam, quam alloquens: *Anatolius*, inquit, *parùm conſiderans quanto pietatis* vestræ *beneficio & mei favoris aſſenſu Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Sacerdotium fuerit conſecutus*, *&c.*

Pag. 297. lin. 2. 3. Quam Apostolicam non potest facere sedem. Sedes ſeu Eccleſiæ Apoſtolicæ non una ratione dicuntur. Primum enim Romana ſedes Apoſtolica ἀποστολικῶς appellatur: quia à Principibus Apoſtolorum fundata & utrioſque ſanguine conſecrata fuit. 2. Alexandrina & Antiochena: quia poſt SS. Petri & Pauli prædicationem Chriſtianum in hac nomen primùm exortum eſt; illa per ſanctum Marcum ejus diſcipulum fundata. 3. Eccleſiæ quæ ab aliis Apoſtolis fidei ſemina acceperunt, aut ab eis ſunt adminiſtratæ: quemadmodum Jeroſulymitana ſedes Apoſtolica appellatur à Theodorito lib.4. cap 21. 4. Tertulliano ea eſt Eccleſia Apoſtolica quæ *evolvit ordinem Epiſcoporum ſuorum ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit, habuerit autorem & anteceſſorem: hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt: ſicut Smyrnæorum Eccleſia Polycarpum ab Johanne collocatum refert.* 5. Illæ quoque ab eodem cap.20. ejuſdem libri *Apoſtolicæ deputantur, ut ſoboles Apoſtolicarum Eccleſiarum, quæ ab Eccleſiis per apoſtolos conditis traducem fidei & ſemina doctrinæ mutuatæ ſunt, ut Eccleſiæ fierent.* 6. Nonnulli eas Eccleſias Apoſtolicis accenſeri putant ab Auguſtino lib.2. de doctrin. Chriſt. cap.8. quæ Epiſtolas Apoſtolicas accipere meruerunt: quales ſunt Theſſalonicenſis, Epheſina Coloſſienſis, *&c.* Sed etſi te-

Tertull. lib. de Præſcr. cap. 32.

Tom. II.

vera Apoſtolicæ ſunt ſenſu Tertulliani jam expoſito; tamen ab Auguſtino Apoſtolicæ eo loco non appellantur, ſed iiſdem potiùs ut diſtinctæ opponuntur.

Ex hujus Epiſtolæ exordio; fictitiæ Epiſtolæ Eleutheri Papæ ad Gallos Epiſcopos exordium confecit famoſus ille impoſtor.

AD EPISTOLAM LXXIX.

Pulcheriæ Auguſtæ.

Duo ſolum Codices Grimanicus ſcilicet & Victorinus affuere huic & 84. atque 86. Epiſtolis relegendis, quæ ſæpè multis in locis medicam manum deſiderabant, ut conferre volenti patebit.

1. Sed is, qui jure caritatis rationabilis, et morum et officiorum ordo servabitur. Penè hæret aqua: nam nec editi Codices, nec MSS. ſatis emendati mihi videntur. Editi ſic habebant: *Sed ea, quæ jure caritatis rationabilis eſt, & morum & officiorum ſervabitur unanimitas.* Victorinus Cod. eadem ferè habet: ultima tamen vox *unanimitas* in eo deſideratur. In Griman. ſic legimus: *Sed ejus jure caritatis rationabilis & morum & officiorum ordo ſervabitur.* Etſi verò textum Leonis ex hoc potiſſimum, paucis mutatis, confecimus: aliam tamen hunc ita ex his omnibus conſarciri poſſe conjicimus: *Sed ea, quæ jure caritatis rationabilis eſt, morum unanimitas, & officiorum ordo ſervabitur.* Pag. 298. Cap. 2.

2. Cassamus. Idem hoc verbum uſurpat in ſequenti Epiſtola, necnon epiſt.73. cap.1. & 99. Cujus vocis non idem ſemper eſt ſignificatus: plerumque enim idem eſt ac irritum facere; aliquando autem caſſari idem ac irritum eſſe & omni autoritate vacuum: nonnunquam etiam idem eſt caſſare ac irritum declarare & caſſum pronuntiare; & hoc modo ſumi mihi videtur in præſenti à ſancto Leone. Enim verò tam ea, quæ in Epheſino latrocinio acta fuerant, quàm ultimus Canon Calchedonenſis, irritari & caſſari opus non habebant: cùm & illud Concilium vocari nulla ratio ſineret, ut loquitur ipſe Leo, & conſenſiones Calchedonenſium Patrum in gratiam Anatolii eo ipſo nullæ cenſendæ eſſent, quod contra Nicænorum Patrum inviolabiles Sanctiones adhibitæ fuerant: *Sive enim per pauciores, ſive per plures Eccleſiaſtica judicia celebrentur, omni penitus autoritate eſt vacuum, quicquid ab illorum fuerit conſtitutione diverſum.* Quod aliis his verbis exprimit in eadem Epiſtola: *Si quid uſquam aliter, quàm illi ſtatuêre, præſumitur, ſine cunctatione caſſatur.* Idem ergo apud Leonem eſt, *omni penitus autoritate eſſe vacuum*, & *ſine cunctatione caſſari*, hoc eſt, ut paulo infra ſequitur de conſcriptione Conſtantinopolitanæ Synodi, *ab initio ſui eſſe caducum dudúmque collapſum.* Quod autem omni penitus autoritate vacuum eſt, quod ſine cunctatione ſtatim ac præſumtum eſt, caſſatur, quod ab initio ſui caducum eſt, dudúmque collapſum, nullâ ſententiâ, nullâ autoritate neceſſe eſt caſſum & irritum effici, ſed tantummodò irritum & caſſum declarari ac denuntiari. Quod hic facit ſanctus Leo, ut Canonum cuſtos & executor, *unicà ſecum Imperatoria fidei pietate*: cujus autoritas meritò Pontificiæ adjungitur, quia de executione & defenſione Canonum antiquorum & de temeritate novellorum repellenda agebatur: ſecùs ſi irritanda forent, quæ aliquid anteà roboris habuiſſent. Ne porrò quod diximus de hujus vocis ſignificatione, ex proprio natum ingenio videatur, monendus eſt à nobis lector eodem ſenſu uſurpari in Decretali, Pag. 298.

quæ Celeſtino Papæ III. tribuitur C. *Cùm dilectus* Tit. *de Elect. & electi poteſt. Caſſetis, id eſt*, inquit gloſſa, *nullam pronuntietis*: & ad Decretalem Innocentii III. C. *Accedens*. 1. Tit. ut lite non conteſt. *Caſſavimus*, id eſt, *caſſam denuntiavimus*, inquit gloſſator: *Cùm enim ſententia nulla eſt, non debet caſſari, ſed caſſa & irrita denuntiari: quia quod nihil eſt, caſſari non poteſt, & omnia reſtituenda ſunt in priſtinam cauſſam per talem ſententiam habita*: quod & ſupra poſtulabat ab Imperatore Leo noſter, cùm de pſeudo-Synodo Epheſina ageret; & quidem ſequentibus etiam hujuſce Epiſtolæ verbis oſtendit duplicem ob cauſſam Canonem 28. approbari à ſe nullo modo potuiſſe. 1. quia debebat, *in omnibus Eccleſiaſticis cauſſis, his legibus obſequens eſſe*, quibus Canon ille contrarius erat, qui proinde ante omnem illius ſententiam erat irritus & caſſus. 2. Quia tanta erat Nicænorum Canonum autoritas, ut quicquid à multò etiam pluribus contra eſſet decretum, in nulla reverentia habendum eſſet.

AD EPISTOLAM LXXX.

Anatolio Epiſcopo CP.

Pag. 299. Cap. 2. 1. NON INCULPATA PRINCIPIA. Video à pleriſque Leonis verba non ſatis perpendi: cùm tamen ipſe ſua ſcrupuloſius ſelegerit: non enim ait irritam aut vitioſam fuiſſe Anatolii ordinationem, vel contra Canones uſurpatam, ut de ordinatione Maximi mox aſſerit, ſed tantùm: *Non inculpata illius fuiſſe principia*, & ut Epiſt. 55. ad Pulcheriam loquitur, *ordinationem ejus dura præceſſiſſe*: Epiſt. 78. ad Marcianum Auguſt. *ejus initia titubaſſe*. Epiſt. 84. *Ejus ordinationem fuiſſe ſuſpectam*: quia videlicet ejus fides in dubium vocari poterat, qui ab Eutychis defenſoribus fuerat ordinatus: *Nec immeritò credebatur*, ut ſupra dixit, *quod ejus ordinatores contra ſanctorum Canonum conſtituta viderentur ſui ſimilem conſecraſſe*. Ceterùm non erat eadem Anatolii conditio, ac Maximi & ceterorum, qui malè depoſitis ab Epheſino Latrocinio Epiſcopis ſuperpoſiti fuerant: Non enim vivente Flaviano conſecratus eſt Anatolius; alioqui nunquam eum ſanctus Leo inter Epiſcopos habuiſſet, ut ſæpius ſcripſit; ſed poſt ejus deceſſum, ut etiam ex Liberati Breviario cap. 12. manifeſtum eſt: unde modò fidei ejus integritas appareret, quam nullâ, ut lapſi Epiſcopi fecerant, ſubſcriptione violaverat, nihil erat quod ejus ordinationem ratam haberi vetaret. Non igitur diſpenſatione cum eo utendum fuit, ſed inquiſitione ſola, quæ ejus de Incarnatione fidei ſinceritatem probaret, nec aliud unquam exegit ſanctus Leo præter hujuſmodi teſtimonium: quod antequam fieret, ejus ordinationi ſuffragari literis communicatoriis noluit, ne fortè hæretico homini communicare videretur: *Non dilectionem negans, ſed manifeſtationem Catholicæ veritatis expectans* ... *Occaſionem*, inquit conſequenter, *totius difficultatis amoveo, nec aliquid exigo, quod aut arduum videatur, aut dubium: ſed ad id, quod nullus Catholicorum refutet*, INVITO. Ubi portò id præſtitit Anatolius, ad quod à Leone *invitabatur*, & ab omnium ſe deviantium participatione purgavit, tunc ei communionem ſuam libentiſſimè impertivit ſanctus Papa, agnovitque eum *non judicio hominum, ſed Dei fuiſſe benignitate provectum*: ita ut ejus cauſſa non egeret ſequentis retractatione Concilii, ut eguerunt ceterorum Epiſcoporum cauſſæ.

Ibidem, 2. CONTRA CANONICAM REGULAM. Cùm manifeſtum ſit, hanc Canonicam regulam à Nicænis Canonibus in contextu ſancti Leonis diſtingui; vix Canon occurrit ad quem reſpexiſſe videatur ſanctus Pontifex. Nullus enim inter aliorum Græcorum Conciliorum Canones, quibus ferè totum illius ævi jus Eccleſiaſticum coercebatur, imo nec inter Apoſtolicos, Sardicenſes, vel Africanos aliquis reperitur, qui de Metropolitarum, ſeu Primaſiorum, ſeu Provincialium ordinatoribus quicquam ſtatuerit. Hoc tamen ſemper ex antiqua primùm conſuetudine, quæ Canonicæ regulæ vim habebat, & deinceps ex Nicænis decretis obſervatum fuerat, ne provinciæ miſcerentur, & ut Metropolitani à ſuis comprovincialibus conſecrationis gratiam acciperent. Talis eſt antiqua conſuetudo, quam Nicænæ Synodi Patres confirmant, quamque ſupponit Sardicenſis Canon. 5. dum ſtatuit quo caſu in aliena provincia licitum ſit ab Epiſcopis Ordinationem Epiſcoporum celebrari. Et de hac conſuetudine intelligenda ſont ea, quæ tam ſanctus Leo quàm alii de Regula Canonica ſeu Eccleſiaſtica ſæpiùs commemorant, cùm inter receptos per eam ætatem Canones non inveniuntur.

3. DEFINITIONE EJUS CAUSSÆ .... PERFUNCTOS. Pelagius 1. in Epiſt. ad Eliam Aquileienſem & alios Iſtriæ Epiſcopos, quam à Gregorio Magno tunc Diacono conſcriptam dicit Paulus Warnefridus lib. 3. de Geſtis Longobard. cap. 20. Ita citat hunc locum: *Definitionis ejus cauſſâ, quæ erat curanda, pertractos*, ad Tractorias literas alludens, quæ vocandis ad Concilium Epiſcopis mittebantur. Griman. Cod. *Definitione ejus cauſſa curanda perfunctos*. Pag. 299. cap. 3.

4. ANTE LX. ANNOS FACTA CONSCRIPTIO. Certum eſt tum aliundè, tum ex Epiſtola Marciani Auguſti ad ſanctum Leonem de hoc eodem negotio, hæc verba de Concilio Conſtantinopolitano I. eſſe intelligenda: in quo qui convenerant Epiſcopi ſtatuêre, quod *Conſtantinopolitanæ civitatis Epiſcopum habere oportet Primatûs honorem poſt Romanum Epiſcopum; propter quod ſit nova Roma*. De cujus Synodi Canonibus, eorúmque ab Eccleſia Romana receptione conſule illuſtriſſimum Petrum de Marca in Diſſertatione de Inſtitutione Patriarchatûs CP. necnon lib. 3. cap. 3. Concord. ſacerd. & Imper. ejuſque libri 5. continuatorem Stephanum Baluzium cap. 21. Mirum quidem eſt, & notatu dignum, quod ſanctus Leo aſſerit nunquam à prædeceſſoribus Anatolii ad notitiam Apoſtolicæ ſedis tranſmiſſam eſſe ejuſmodi conſcriptionem Epiſcoporum 150. Conſtantinopolitanæ Synodi, cùm ſemper inter primarias & œcumenicas Synodos ea ſit numerata etiam à Pontificibus Romanis, Gelaſio in decreto Synodico de libris Apocryphis, Gregorio I. lib. 2. Ep. 24. & aliis: Quamquam & fatendum eſt utrumque illorum, Gelaſium ſcilicet in Epiſtola ad Dardanum & Gregorium lib. 6. Epiſt. 31. teſtati illius Canones ad Romanæ Eccleſiæ notitiam non perveniſſe, aut ab illa receptos non fuiſſe. Qui ut ſecum ipſi concilientur: recurrendum eſt neceſſariò ad illam diſtinctionem, quæ eruditis aliquibus viris non arridet, dicendúmque miſſam fuiſſe ad Romanam ſedem, ab eáque ſuſceptam expoſitionem fidei, quæ in illo Concilio condita eſt; Canones verò, qui ab ejuſdem Synodi Patribus pro Eccleſiarum ordinatione privilegiiſque editi fuerunt, nec miſſos fuiſſe ab Orientalibus, nec ab Occidentalibus receptos: cum uſque ad S. Leonis tempora Romanæ ſedi videantur fuiſſe ignoti. Diſtinctioni hujuſmodi lucis non parùm conciliatur ex Epiſtola, quam Conſtantinopolitanæ Synodi Patres rurſus in ea civitate aliquantò poſt congregati ſcripſerunt ad Damaſum Papam, Ambroſium Mediolanenſem, & ceteros Concilii Romani Antiſtites. Supponit enim iſta Epiſtola miſſam fuiſſe ad Occidentales Epiſcopos Confeſſionem Pag. 299. lin. 1.

Digitized by Google

fidei in illa Oecumenica Synodo evulgatam : quandoqnidem cùm de fide ſua ad illos diſſererent Orientales, ut pleniori cognitione de illa inſtruerentur, eoſdem ad libellum remittunt, qui à Concilio Conſtantinopolitano fuerat editus : *De quibus*, inquiunt, *pleniorem cognitionem animis poteritis percipere, ſi libellum Concilio Antiochiæ convocato de fidei deciſione editum, & eum etiam, qui ſuperiore anno à Concilio generali compoſitus eſt, legere placuerit : in quibus tum fidem noſtram uberius expoſuimus, tum hæreſibus nuper excogitatis anathema ſcriptis proditum denunciavimus.* Quæ inſulsè admodum à viris ſapientiſſimis proferrentur, niſi vel tunc mitterent prædictum libellum Occidentalibus, vel eum jampridem miſſum fuiſſe recordarentur. De ceteris verò, quæ ad jura & privilegia Conſtantinopolitanæ ſedis pertinebant, ne verbum quidem habent, vel non auſi ejuſmodi Canones mittere, quos Occidentalibus minimè placituros ſciebant, vel perſuaſi Epiſcopis Orientalibus de Orientalium Eccleſiarum ordinatione aliquid decernentibus Occidentalium conſenſum nequaquam neceſſarium eſſe : ſufficere porrò, ſi quod de Fidei Symbolo ſtatuerant adversùs hæreticos, in illorum notitiam venire curarent : quia cùm fidei cauſſa omnibus non modò Epiſcopis, ſed & Catholicis Laïcis ſit communis, & propria ſit Oecumenici Concilii materies, omnibus quoque innoteſcere neceſſe eſt, quæ ad eam ſpectant, omniumque imprimis Epiſcoporum Capiti, cujus eſt præcipuè ex Apoſtolicæ ſedis ſpecula fidei cuſtodiæ ac ſinceritati invigilare. Etſi verò opponat ſanctus Leo ſtatuta illa nunquam ad ſedem Apoſtolicâ fuiſſe tranſmiſſa, hanc tamen rationem vehementer non urget, diſſimulans etiam quicqua de Oecumenica illa Synodo nominatim commemorare : ne odium inde ſibi pareret apud Imperatorem & Eccleſias Orientales Conſtantinopolitanæ amplitudinis ſtudioſiſſimas. Sed præcipuum argumentationis ſuæ robur arceſſit, tum à perennitate & excellentia Nicænorum Canonum, qui novellis Conſtitutionibus violabantur ; tum ex eo quod, poſthabitis Conſtantinopolitanæ Synodi decretis, ſemper in ſuo remanſerat ordine hujus civitatis Epiſcopus : ita ut abſurdum eſſet, *quorumdam Epiſcoporum proferre conſenſum, cui tot annorum ſeries negaverat effectum*, & *conſcriptioni ab initio ſui caduca dudúmque collapſæ ſera poſt ſexaginta annos & inutilia ſubjicere fulcimenta, eliciendo à fratribus ſpeciem conſenſionis in Calchedonenſi Concilio.* Ceterùm monere hîc lectorem debemus probatiſſimos Codd. MSS. hujus Epiſtolæ, quos videre contigit, mendoſam hujus loci lectionem exhibere : ita ut ex his ſuſpicari ſolùm liceat, aliter aliquando lectum fuiſſe, quàm nunc legitur. Griman. enim Codex pro *nunquamque à prædeceſſoribus*, &c. habet : *cum quam à prædeceſſoribus* &c. Thuan. unus ſic totum locum repræſentat : *cum quando à prædeceſſoribus tuis audieris ad Apoſtolicam dudúmque ſedem*, &c. duo alii Thuan. ultima verba ſic variant : *Ad Apoſtolicam ſedem tranſmiſſa notitia*, quæ ideo referre voluimus, etſi per ſe nulli uſui futura, ut hinc attentiores facti eruditi viri, in quorum manus exemplaria MSS. hujus Epiſtolæ fortè devenerint, huic maximi momenti loco medicam manum adhibeant.

5. Provincialiom jura Primatuum. Ita legendum cum MSS. Codd. non *Primatum*, ut legit celebris Morinus lib 1. Exercit. Eccleſ. 8. à cujus etiam interpretatione diſcedere cogimur, dum hæc de Patriarchis Alexandrino & Antiocheno ſintelligit, quæ potiùs dicuntur de Metropolitis Diœceſeon Ponticæ, Aſianæ & Thracicæ, quarum ordinationem Conſtantinopolitano Epiſcopo tribuebat Canon Calchedonenſis, de quo lis erat. Duo enim diſtincta capita à ſancto Leone in illo Canone impugnabantur ; unum, quod primatias illas ſedes Alexandrinam & Antiochenam ſpectabat, quas Conſtantinopolitanus ſecundum uſurpans locum, ſecundo & tertio gradu ſpoliare tentabat ; & de his ſunt verba ſequentia : alterum, ad ſupra memoratarum Diœceſeon Metropolitas pertinebat, quorum pariter privilegia invadebat Anatolius, dum eorum ordinationem ſibi vindicabat ; cujus poteſtas autoritate antiquorum Canonum ſemper penes unius cujuſque provinciæ Synodum reſederat. Semper enim hæc fixa immobiliſque regula fuerat, ut nunquam unius provinciæ Epiſcopi in alterius provinciis quicquam attentarent ; nec in quorúmque Metropolitanorum jura involarent alii Metropolitani : quod hic tamen fiebat ab Epiſcopo Conſtantinopolitano, qui certis gradibus ad Monarchiam Eccleſiæ Orientalis viam ſibi ſtraverat. Primùm enim ſola honoris privilegia, ſecundum ſcilicet locum poſt Romanum Pontificem, ſibi decerni curavit Canone Conſtantinopolitano. 2. Se ſe ordinationibus variarum Diœceſeon immiſcuit per voluntariam conceſſionem Metropolitarum variis artibus ſeu obtentam, ſeu extortam : de quo plura exempla refert illuſtriſſimus de Marca in accuratiſſima, quam edidit, Diſſertatione de Patriarchatus Conſtantinopolitani Inſtitutione, quam conſule. 3. Quod uſu jam ipſo introductum erat, Canone Calchedonenſi firmari fecit, nec non & Imperatoris edictis. 4. Cùm jam cerneret ſe Alexandrinæ & Antiochenæ ſedium Epiſcopis & per adminiſtrationem ampliſſimarum Diœceſeon parem, & per ſecundum locum, quem adeptus fuerat, ſuperiorem : tum cogitavit de uſurpanda utriuſque illius primatis ordinatione ; cujus occaſio cum ſe ſe obtuliſſet poſt Epheſinum Conciliabulum in Maximi Antiocheni Ordinatione, hanc avidè arripuit, conſtitutis poſteà condendis viam talibus molitionibus aperiens. 5. Gradus ex quarto ſecutus facilè fuiſſet : cùm enim, ut optimè obſervatum eſt ab eodem Præſule, lib. 1. Concord. ſacerd. & Imp. cap. 7. veteris diſciplinæ hoc eſſet præcipuum caput, ut Synodis ſe ſiſterent Epiſcopi apud eum cujus arbitratu ordinati erant : unde profectum eſt, ut pertinere ad alicujus Concilium vel ad Conſecrationem, promiſcuè & paſſim dicantur Epiſcopi, qui à Primatibus ſuis pendent : ſi Alexandrinum & Antiochenum ordinaſſet Conſtantinopolitanus, eoſdem pariter ut ad ſuum Concilium pertinentes, cùm libuiſſet, convocaſſet Conſtantinopolim, ac per omnia ſibi ſubjeciſſet. 6. Poſt hæc ultimum Principatus gradum ſine labore conſcendiſſet : ceteros enim omnes Metropolitanos utrique illi Primati ſubjectos, ad ſuum tandem aliquando traxiſſet dominium, ſi ſemel Alexandrinum & Antiochenum ſuæ ſubdidiſſet ordinationi ; idque feciſſet in Orientalibus partibus, quod factum videmus à Romano Pontifice in Occidentalibus, ut omnium ſeu Metropolitanum, ſeu ſecundi ordinis Epiſcoporum eiſdem ſubjacentium inſtitutionem ſuæ poteſtati reſervaret. Solâ Metropolitanis relictâ Metropolitici nominis umbrâ, omnia hujus dignitatis invaſiſſet munia, omnia jura ſolus impleviſſet. Quod & præſenſiſſe mihi videtur ſanctus Leo, cùm hæc ſuprà cap. 2. verba ſcribebat : *ut his locis* (Alexandriâ & Antiochiâ) *juri tuo ſubditis, omnes Metropolitani Epiſcopi proprio honore priventur.* Vix enim aliter intelligi poteſt quâ ratione, ex utriuſque illius ſedis ſubjectione ſecutura eſſet omnium Metropolitarum dejectio, niſi de Metropolitis tam Diœceſeon Ægyptiacæ & Orientalis, quàm Ponticæ, Aſianæ, Thracicæ, *&c.* eo modo quo explicuimus intelligatur. Hæc omnia tentamenta metuenda erant, niſi fortiter inceptis obſtitiſſet ſanctus Leo : quo id ſaltem aſſecutus eſt, ut ulterius

non tenderet effrenis illius Epiſcopi ambitio.

Ibidem. ad Not. 5. 6. Si per observantiam tuam, &c. Secuti ſumus hic vulgatam edit. & pleraſque antiquiores cum nonnullis MSS Codicibus: quamquam Griman. & Victor. quibus aliqua editioo, ut Suriana, & Regia Conciliorum ſic habent: *Si per obſervantiam tuam & defenſionem paterni Canonis, exemplum probitatis multi habeant ſacerdotes.*

AD EPISTOLAM LXXXI.

Juliano Coenſi Epiſcopo.

Pag. 300. BRevem, ſed plenam vigore Apoſtolico Epiſtolam, quæ jam olim ex MS. Cardinalis Sirleti prodierat, ſed mendoſa, nunc ex Cardinalis Grimani Codice longè emendatiorem exhibemus. Primam lineam, quam prior Cod MS. deſiderabat, ita ſuppleverat editionis procurator: *Dilectio tua non ignorat:* nos ita reſtituimus: *Cùm frequentibus experimentis probaveris dilectio tua.*

AD EPISTOLAM LXXXII.

Et exemplar ſententia contra Dioſcorum lata.

Pag. 301. EXEMPLAR SENTENTIÆ. Jacobus Sirmondus hanc Sententiam ex Codd. Corbeienſ. & Pithœano, in quibus huic Epiſtolæ ſubjiciebatur, exſcribendam quoque hîc cenſuit. Quoad ſenſum convenit ferè in omnibus cum illo Legatorum ſancti Leonis ſuffragio, quod in Act. 3. Calchedonenſi reperitur. Obſervatione porrò digniſſimum eſt ſedis Apoſtolicæ Legatos ne ſuum quidem ſuffragium priùs ferre adversùs Dioſcorum voluiſſe, quàm totius Synodi mentem ac conſilium repetita ſæpiùs interrogatione exploraſſent: *Quo igitur*, inquiunt, *ita contemneus, veſtra ſanctitas ore proprio faciat manifeſtum. Sancta Synodus dixit: Indignatione, qua contra inobedientes à ſanctis Canonibus conſtituta eſt.* Et infrà *Quid placeat veſtra ſanctitati*, inquit Paſchaſinus, *volumus diſcere. Sancta Synodus dixit: Qua placita ſunt Canonibus.* Inſtitit deinde bis Paſchaſinus: *Jubet religioſitas veſtra, ut Eccleſiaſtica ultione adversùs eum utamur? Conſentitis? Sancta Synodus dixit: Omnes conſentimus.* Et poſt multa: *Petimus igitur veſtram ſanctitatem, qui habetis locum ſanctiſſimi Papa Leonis, promulgare in eum & Canonibus inſertam contra eum preferre ſententiam.* Poſtquam igitur ſciſcitatus eſſet rurſum Paſchaſinus, *Quid places Beatitudini veſtra?* & Maximus Antiochenus eum adhuc de totius Synodi conſenſu certiorem feciſſet, tunc demum ſuum hoc legati protulere ſuffragium Leonis nomine, cujus vices gerebant: rem enim totam in integro relictam à ſe fuiſſe ſatis teſtati ſunt, cùm prolatâ ſuâ ſententiâ, hæc addiderunt: *Supereſt ut congregata venerabilis Synodus Canonicam contra prædictum Dioſcorum proferat, juſtitiâ ſuadente, ſententiam.* Exemplar illud ſententiæ nihil aliud, inquam, eſt quàm Legatorum ſuffragium Act. 3. Calched. prolatum; ſed ab imperito tranſlatore corruptum, vel etiam interpolatum. Nec opus erat ex MSS. Codicibus illud eruere; cùm jam pridem typis eſſet excuſum in Crabbiana & Nicoliniana Conciliorum editionibus, ad calcem Actorum Calchedonenſium. Fallit igitur titulus, qui Sententiam dicit, quod ſuffragium tantùm eſt Sententiæ prævium, & Epiſtola appellatur in utraque illa Conciliorum editione.

AD EPISTOLAM LXXXIII.

Theodoſio Forojulienſi Epiſcopo.

EX Epiſtola 1. Pelagii Papæ 2. ad Eliam & ceteros Iſtriæ Epiſcopos (quam librum vocat Gregorius Magnus, lib. 2. Epiſt 36. cujus ſtylo eſſe exaratam teſtatur Paulus Diaconus lib. 3. de Geſt Longob.) apparet innotuiſſe hanc Epiſtolam Epiſcopis illius provinciæ, atque ex ea teſtimonium S. Leonis protuliſſe, quo mortuum ab hominibus damnari nullatenus oportere contendebant; ſed ex eodem Pelagii ſuſpicari licet, nec ab ipſo, nec à Gregorio Magno viſam unquam fuiſſe eandem Epiſtolam: *In his*, inquit, *teſtimoniis, qua ex Epiſtolis Leonis prædeceſſoris noſtri poſuiſtis, præmiſiſtis dicentes:* Doctrina veſtræ reverendæ ſedis eſt per Beatum Leonem ſucceſſoreſque ejus, unde pauca commemorare præſumſimus; Mortuum ab hominibus damnari nullatenus oportere: *Et tamen nulla ejus teſtimonia ſubdidiſtis, quibus hanc ſententiam firmaretis. Etenim qua à vobis ſubjuncta ſunt, retractationem fidei fieri prohibent, non autem damnari infideles mortuos contradicunt: ſed neque hoc Beatum Leonem prædeceſſorem noſtrum quodam loco dixiſſe meminimus.* Vigilius tamen Papa, qui Pelagio aliquot annis præivit hujus Epiſtolæ meminit, & partem refert in ſuo Conſtituto penè circa finem: *Nam*, inquit, *Beatiſſimus Papa Leo ad Theodorum Epiſcopum Forojulienſem poſt alia ita dicit:* Non neceſſe eſt nos eorum, qui ſic abierunt, merita actúſque diſcutere[a]; cum Dominus Deus noſter, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod ſacerdotale myſterium[b] implere non poterat, ſuæ juſtitiæ reſervavit. Atque ex his verbis totóque Vigilii Conſtituto dixiſſe videntur Iſtriæ Epiſcopi, quæ ſuprà retulimus: cujus nomine ſibi abſtinendum eſſe cenſuerunt; eo quod Synodo quintæ aſſentiens Vigilius ipſe priori Conſtituto autoritatem omnem ademiſſet. Pag. 304.

a al. diſcutere.

b al. miniſterium.

Obſervandum verò, propterea quod Theodorus inconſulto Metropolitano ad tranſalpina conſilia confugerat, eam ob cauſſam Theodorum ab ipſo Leone culpatum in exordio reſcripti, de neglecto Metropolitæ conſilio: *Solicitudinis quidem tua*, inquit, *hic ordo eſſe debuerat, ut cum Metropolitano primitius de eo, quod quærendum videbatur eſſe, conferres*, &c.

Cur verò à Metropolitano conſulendo abſtinuerit Theodorus, forſan hæc eſt ratio. Gravis tunc temporis controverſia exorta fuerat Theodorum inter & Fauſtum Lirinenſem Abbatem univerſoſque Inſulæ iſtius Monachos, inque tantam exarſerat ſimultatem, ut graviſſimum inde ſcandalum generatum fuerit per Eccleſias Gallicanas, quemadmodum teſtatum habetur in Actis Concilii Arelatenſis 3. in cauſſa Lirinenſis Inſulæ tom. 1. Concil. Gall. & in poſtrema Conciliorum generalium edit. Porrò cùm Gallicanos illarum regionum Epiſcopos in contraria ſtudia diſpertiiſſet hoc negotium, aliis qui ex Lirino aſſumti fuerant, pro Fauſto ſtantibus, aliis qui Epiſcopalis autoritatis jura ſarta tecta volebant, pro Theodoro pugnantibus, vero admodùm ſimile eſt ſecundæ Narbonenſis Metropolitanum ex illorum numero fuiſſe, qui Fauſto Lirinenſi favebant, ac proinde commercium inter ipſum & Theodorum intermiſſum tunc fuiſſe. Si cui non placet hæc conjectura, aliam accipiat. Epiſcopus Arelatenſis jus ſibi vindicabat, ut ad Epiſtolam 10. annotavimus, in provinciam Narbonenſem ſecundam. De ea gravis olim inter Leonem & Hilarium controverſia

Digitized by Google

mnta fuerat, ab eadem repulſus fuerat Hilarius Leonis decreto. Sed hujuſmodi decretum etiam Imperatorio Reſcripto munitum, receptum à Gallis non fuerat, ſuam videlicet conſuetudinem antiquam retinenribus, & pro Arelarenſis ſedis privilegio ſtudioſiſſimis. Sponte etiam juri ſno, ſi qnod habebat, ceſſiſſe videntur tam Aquenſis ſecundæ Narbonenſis, quam Ebredunenſis Alpium maritimarum Metropolitani, & ille præſertim diu poſteà in multis Arclatenſi ſubjectua remanſit Antiſtiti. Si igitur Metropolitanum adire voluiſſet Theodorus conſultationis gratiâ, jam vel Aqnenſem conſulens, Gallicanos infenſoa habuiſſet Antiſtites, ipſumquè imprimis Arelatenſem; ſi verò hunc conſuluiſſet ut Metropolitanum, Leonem offendiſſet, cujus decreto ab illius ordinatione exemtus fuerat. Adde quod Ravennius Honorati diſcipulus, Hilarii ſucceſſor, & Fauſti eadem de cauſſa familiaris, non potuit erga Lirinenſis Inſulæ Monachos non eſſe propenſus, & propterea Thedoto Forojulienſi ſuſpectus.

Certè quantum ex Epiſtolæ Leonis inſpectione capere queo, tanta ejus de Primatum ſen Metropolitarum jure ſolicitudo facilè me adducit ut credam, præſentem tunc animo illum habuiſſe controverſiam, quæ occaſione Hilarii mota ſuerat de ſedis Arelatenſis limitibus, & eamobrem culpatum fuiſſe Theodorum de neglecto Metropolitano, quia Epiſcopus Aquenſis, qui ex Leonis decreto eâ dignitate uti debuerat, à Theodoro non haberi videbatur pro Metropolitano.

Tot porrò cantique momenti conſtitutionibus hæc quantulacumqne Epiſtola exuberat, tot antiquæ diſciplinæ obſervationes exhibet, ut multa eſſent hic annotanda: niſi omnia haberes apud doctiſſimum Johannem Morinum, toto illo de Pœnitentiæ adminiſtratione immenſæ eruditionia commentario, obſervata, diſcuſſa, & totius antiquitatis illuſtrata monumentis. Spicas tamen poſt meſſem colligere non pigebit, ut nonnulla ad illorum confirmationem addamus, & aliqua etiam, quæ ille ad alia properans prætermiſit, annotemus.

Illud imprimis obſervandum quod prima Epiſtolæ verba ſemel & iterum inculcant de Metropolitanorum Epiſcoporum, quos Primates appellat, autoritate, quoſque in omnibua Eccleſiaſticis cauſſia, cùm opus eſt, adeundos eſſe decernit, ut nihil etiam ſine Primatibus oporteat ad ſanctæ Sedis notitiam aut tribunal deferri, ne coofultationis quidem cauſſa: de quo vide Epiſt.16. ad Epiſcopos Siculos & quæ ad eam annotavimus tam ex Innocentio I. quàm ex Can.5. Concilii Tarraconenſis.

2. Per hæc verba: *Quid de pœnitentium ſtatu Eccleſiaſtica habeat regula non tacebo*: manifeſtum eſt nihil novi inducere Leonem voluiſſe in diſciplinæ pœnitentialia praxim & obſervantiam; ſed omnia ex Canonum regulis aut uſu Eccleſiæ ſuæ repetiiſſe: hæc enim duo ſignificari exiſtimo per *Eccleſiaſticam*, quam commemorat, *regulam*; cùm nonnulla ſint in hac Epiſtola, quæ vix alibi, quàm in Eccleſia Romana tunc temporis in uſu eſſent. Deinde patet etiam ea omnia, quæ totâ Epiſtolâ diſſeruntur ad eos pertinere, qui publicè pœnitentiam agebant, ut ex ſequentibus verbis probat Morinus citati operis lib.5. Cap.10. quorum pœnitentium varias claſſes & ſtatus examinat ex eadem Epiſtula lib.10. Cap.4. & ſequentibus, ubi de pœnitentiæ Actione & reconciliatione ſtatim morituris impertienda, & de hia, qui ante reconciliationem è vita exeunt, abundè diſſeritur.

3. De his autem, qui in Deum à fide diſcedendo peccarunt, quod excipit S. Leo in calce hujus Epiſtolæ, ſatis explicatum oon videtur. Cùm enim definit eos, qui in fine vitæ pœniteotiam poſcunt, & ægritudine ipsâ oppreſſi, ne nutu quidem ſignificare valent ſub præſentia Sacerdotis, quod paulò ante poſcebant, ſimul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſeqni debere, teſtimoniis circumſtantium fidelium infirmi vocem & nutum ſupplentibus, hæc addit verba: *Servatâ tamen regulâ Canonum Paternorum circa eorum perſonas, qui in Deum à fide diſcedendo peccarunt.* Quænam, inquam, hæc regula ſit, quam erga iſtos obſervari exigit, dubitari meritò poteſt. Ac primùm quidem conſtare videtur de his agi, qui in ultimo vitæ diſcrimine poſiti pœnitentiæ & reconciliationis beneficio donabantur, & poſteà convaleſcebant: quid videlicet circa eos obſervandum eſſet in priſtinam valetudinem reverſos. De his enim, qui morbo oppreſſi vel voce vel nutibus pœnitentiam & reconciliationem poſtulabant, conſtat ex Can.13. Nicæno quod *generaliter omni cuilibet in exitu poſito & poſcenti ſibi communionis gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter ex oblatione dare debebit.* Ab hoc igitur pœnitentiæ & reconciliationis munere, ne apoſtatæ quidem excipiuntur. Diceſne hoc ſpeciale circa eos, qui fidem abjecerant, ſtatutum fuiſſe, ut vel iterum pœnitentiam acciperent, vel pœnitentiam morbo urgente impoſitam implere cogerentur? ſed nec unquam, impoſitâ morituris pœnitentiâ, poſt receptam valetudinem iterum eiſdem eſt impoſita, nec ſingulare eſt Apoſtatis impoſitum pœnitentiæ publicæ ſtadium, cum convaluiſſent, decurrere. Imò hoc omnibus commune ſemper fuit, ut qui in eo ſtatu reconciliabantur, remiſsâ laborioſâ pœnitentiâ ob communionis reverentiam, ad reliquum implendum obligarentur. Certè ad hanc enodandam difficultatem vix aliqua patet via: niſi hoc velimus dicere; ſic omnibus peccatoribus in extremo vitæ periculo conſtitutis pœnitentiæ actionem & reconciliationis gratiam concedi voluiſſe, etiamſi amiſſo vocis officio & opprimente morbo nihil de ſuo deſiderio ſignificare valeant, modò ſignificatum anteà fuiſſe teſtentur alii: Apoſtatas verò ſolos forſan ab hac indulgentia ab eo exceptos, ita ut pœnitentiam quidem acciperent, ſed communionis gratiâ non fruerentur, prout antiqua & ſeveriori Canonum diſciplinâ conſtitutum fuerat. Celebris enim eſt ultimus Canon Arelatenſis Concilii 1. *De his qui apoſtatant, & nunquam ſe ad Eccleſiam repræſentant, ne quidem pœnitentiam agere quærunt, & poſteà infirmitate correpti petunt communionem, placuit eis non dandam communionem, niſi revaluerint & egerint dignos fructus pœnitentiæ.* Huic porrò duriori diſciplinæ non niſi ſeriùs derogaſſe mihi videntur Gallicani Epiſcopi; cùm enim plures poſteriorum Synodorum Canones exiſtant, quibus de aliis peccatorum generibus, qui in extremo vitæ periculo veniam petunt, aliquid mitiùs ſtatuitur, nunquam de Apoſtatis jamjam morituris, omni & vocis & mentis & ſenſus officio privatis, qui antea pœnitentiam popoſcerint, dubitatio ulla in medium allata eſſe dignoſcitur: ut meritò credendi ſint Gallicani ſaltem Antiſtites hanc eandem circa eos diſciplinam ſemper obſervaſſe; ut pote Gallicanorum Canonum retinentiſſimi. Quod inde etiam admodum credibile redditur, quod frequentiores querelæ, quibus laceſſitos legimus Galliæ Epiſcopos à Romanis Pontificibus, vel interrogationes quibus hi Gallicanis ea de re conſulti reſponderunt, teſtantur Gallicanarum Eccleſiarum diſciplinam circa pœnitentiam Romanâ fuiſſe rigidiorem. Hinc Valentina Synodus 1. an.374. legem pœnitendi ſeveriorem indicit his, qui poſt baptiſma ſacrificiis ſe dæmonum, vel inceſtâ lavatione polluiſſent, pœnitentiam eorum uſque ad diem mortis protendens

Can.3. Hinc conſultatio Exuperii Tolozani Epiſcopi ad Innocentium I. Pontificem, quâ quæſitum eſt ab illo; *Quid de his obſervari oporteat, qui poſt baptiſmum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti in extremo fine vitæ ſuæ pœnitentiam ſimul & reconciliationem communionis expoſcunt.* Noverat proculdubio Exuperius Nicæno Canone 13. ſtatutum fuiſſe, *ut generaliter omni cuilibet in exitu poſito & poſcenti ſibi communionis gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter ex oblatione dare deberet*: nec aliundè dubitandi occaſionem cepit, quàm ex diverſa praxi Eccleſiæ Gallicanæ, quæ aliquibus communionem in eo ſtatu poſitis negabat. Sed ita ſe geſſiſſe Gallicanos Epiſcopos non conjecturâ, ſed certo argumento accipimus ex Epiſtolæ Cœleſtini Papæ ad Viennenſis & Narbonenſis Provinciarum Epiſcopos Cap.2. *Agnovimus*, inquit, *pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri, &c.* In Arauſicano item 1. Concilio an. 441. Can.3. & in Arelatenſi 2. Can. 28. planum eſt reconciliatoriam manûs impoſitionem iis, qui acceptâ pœnitentiâ de corpore recedebant, non eſſe conceſſam: quam tamen Innocentius, Celeſtinus & Leo impertiri voluerunt. Quibus ita ſe habentibus non abs re eſt exiſtimare aliquos Leonem voluiſſe à generali beneficio communionis excipere in mortis articulo poſitos, Apoſtatas videlicet, qui in iiſdem circumſtantiis non erant, de quibus Innocentius & Celeſtinus Papa ſermonem habuerunt.

Confirmatur adhuc ex rationis, quam Innocentius Papa attulit, inſpectione, & ex antiquorum Canonum diſciplina: propterea enim conſuetudo prior & durior tenuit, ut pœnitentia, eam in fine petentibus, concederetur, negaretur communio; quia crebræ illorum temporum perſecutiones plurimos ad fidem negandam impellebant, & proinde providendum erat, ne communionis concedendæ facilitas homines de reconciliatione ſecuros non revocaret à lapſu. Sed poſtquàm Deus pacem Eccleſiæ reddidit, jam terrore depulſo Communionem abeuntibus dari placuit. Data eſt igitur talibus communio, pace redditâ Eccleſiæ, quia timendum ampliùs non erat, ne ad fidem ejurandam metu mortis adigerentur fideles. Quod ſi tam durè actum eſt cum hujuſmodi hominibus, quantò magis æquum erat, ut cum aliis ſtrictior diſciplina teneretur, qui non terrore adacti, ſed vel propria tantummodò ducti libidine, aut mutabilitate voluntatis, aut quod maximè penſandum eſt in hac cauſſa, ut Eccleſiæ diſciplinam declinarent, fidem abjiciebant. Multo magis enim timendum erat, ne hi, qui religionem tam parvi pendebant, aut tantâ animi levitate laborabant, acceptam rursùs gratiam communionis conculcarent. Nec quicquam illa obſervantia crudelitatis habet; alioquin non diſpari accuſatione vexanda vetus omnis diſciplina pœnitentialis. Deinde paucorum hujuſmodi Apoſtatarum punitio, plurimùm aliorum eruditioni ſerviebat; ne videlicet facilè ad Chriſtum negandum ſpe veniæ induci ſe paterentur. Denique non omni ſubſidio & ope hujuſmodi privabantur, ſed tantùm reconciliationis beneficio: nam, ut Concilia Arauſic. 1. & Arelat. 2. Can. 3. loquuntur, *ſine reconciliatoria manûs impoſitione eis communicabatur, quod morientis ſufficit conſolationi, ſecundùm definitiones Patrum, qui hujuſmodi communionem congruenter Viaticum nominarunt. Quod ſi ſupervixerint*, inquit Arauſicanum, *ſtent in ordine pœnitentium, & oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione percipiant.*

Quibus hæc verborum Leonis explicatio non placebit, his uno verbo ſatisfieri poſſe putamus, ſi dixerimus aliquid ab Apoſtatis ad Chriſtum reverſis & à morbo convaleſcentibus poſcere Leonem noſtrum, ut videlicet publicè Idolorum cultum aut aliam ſuperſtitionem, quam fuiſſent ſectati, ejuſmodi, ſymbolum recitarent, aut alio modo atrociſſimum crimen deteſtari ſe ſignificarent. Denique potuit Leo noſter reſpicere ad Siricii prædeceſſoris ſui ſententiam. Epiſtolæ ad Himerium Cap.3. ubi Apoſtatas Chriſtianos ad Chriſtum reverſos, quandiu vixerint, pœnitentiam agere jubet, & in ultimo tantùm fine ſuo reconciliationis gratiâ donari. Eos igitur ita reconciliatos, ſi revaluerint, vult Leo iterùm pœnitentiæ ſubjici & quandiù in vita ſuperſtites fuerint, eam agere: cum alii ita reconciliati certo temporis ſpatio pœnitentiam ſuam complerent, vel indulgenter etiam cum eis Eccleſia ageret. Vide etiam Canon. Nicæn. 11. & 12. & Ancyranos.

4. Ultimum quod in hac Epiſtola notandum nobis occurrit, illud eſt, quod abſolutionis ſeu reconciliationis formam attinet, quam Leonis tempore deprecatoriam fuiſſe clariſſimè demonſtrant tria hujus Epiſtolæ loca: Cap.2. *Sic divinæ bonitatis præſidiis ordinatis, ut indulgentia Dei niſi* SUPPLICATIONIBUS *Sacerdotum nequeat obtineri.* Cap.3. *Si quis autem eorum pro quibus Domino* SUPPLICAMUS, &c. & poſteà *Multum enim utile ac neceſſarium eſt, ut peccatorum reatus ante ultimum diem Sacerdotali* SUPPLICATIONE *ſolvatur.* Quibus teſtimoniis concinit Epiſtolæ 136. al.80. locus inſignis: *Sufficit*, inquit, *illa confeſſio, quæ primùm Deo offertur; tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit.* Denique Epiſt.139. Cap.1. *Reconciliandos Deo* PER ECCLESIÆ PRECES *inſtanter acquiras.* Res fuſiori commentatione egeret, niſi jam pridem hoc eſſet præſtitum à curioſiſſimis antiquitatis Eccleſiaſticæ ſcrutatoribus Hugone Menardo Aſceta Benedictino in Notis ad Sacramentale Gregorianum, & Johanne Morino Oratorii Gallicani Preſbytero Commentarii ſui de pœnitentia lib.8. cap. 8. & ſeqq. Statueram apud me huic loco inſerere inſigne praxis iſtius teſtimonium, quod à me decerptum eſt ex MS. ſexcentorum ferè annorum Breviario ad uſum Monaſterii Montis-Caſſini olim exarato, Ordinem ſcilicet dandæ & accipiendæ pœnitentiæ, in quo nulla, præter deprecatoriam, abſolvendi forma comparet, Ordinem Extremæ-Unctionis adminiſtrandæ, & Ordinem accipiendæ Euchariſtiæ: quæ omnia Lectori Eccleſiaſtico acceptiſſima eſſe confido. Sed quoniam jam ſpiſſior evadit hujus voluminis moles, iis publicandis modò abſtineo, curaturus tamen ne iſto antiquitatis Cimelio diù Lectoris curioſitas fruſtretur. Alterum interim, & quidem antiquius, hic repræſento, quod pœnitentialem pariter diſciplinam illuſtrat; quodque, cùm Epiſcopi ſit Gallicani, non malè reſcripto ad Theodori Forojul. Ep. conſultationem annectitur.

IUDICIUM

Digitized by Google

JUDICIUM CHRODEBERTI EPISCOPI TURONENSIS.

DE MULIERE ADULTERA.

Nunc primùm in lucem editum ex MS. Codice Bibliotheca Thuanea.

OPINIONE *religionis dulciter nominanda, & charitatis vinculo ambienda N. Matrifamilias* CHRODEBERTUS *H. peccator ſalutem in Domino perennem.* Literis tuis parvitatem meam poſtulaſti, ut ſententiam Canonum perquirerem de judicio mulieris, quæ poſtquam conſecrata & profeſſa caſtitatem Deo fuerat conſervare, adulterium perpetraverit. Quamquam in ſancta Synodo Nicæna Calchedonenſi, & Epheſina, vel Conſtantinopolitana ſuper hac re Capitulum non invenimus, quas quatuor Synodos tantùm terra noſtra venerabiliter recipit & concredit. [a] Attamen in Aurelianenſi Synodo de hac re invenimus præfinitum judicium quod tibi deſtinavimus: & ex ipſa autoritate judicium conſervandum prædictæ mulieri direximus. Sub qua ſententia Conſilium dedimus ex divinarum ſcripturarum fonte, flumina ſententiarum viva, vel ſtipires immobilium columnarum [1] quarum undam bibens, & amplexu ſe tenens, non timeat iterum labi in ruinam, neque deſperare pro præterito lapſu poſſit de venia, ſi prædicta teneat conſilia.

[a] *Videtur eſſe Can. 19. Concil. Aurelianenſ 3. an. 549.*

Memoretur Evangelicæ mulieris illius peccatricis Mariæ Magdalenæ, quæ ſeptem vitiis repleta fuerat, de qua Dominus ſeptem dæmonia ejecit, quæ Domini pedes lacrymis lavit, crinibus terſit, labiis fortiter impreſſis exardeſcenti amore oſculata eſt, & unguento pretioſo unxit: de qua Dominus dixit: *Remittuntur ei peccata multa; quoniam dilexit multum.* Et ipſa eſt, quæ ſemper Dominum proſecuta uſque ad crucifixionem & ſepulturam, & ipſa prima poſt Reſurrectionem, antequàm nullus Apoſtolorum, & antequàm Mater Domini glorioſiſſima Maria ſemper Virgo, & Angelos & Dominum meruit videre. Ipſa eſt ſoror Marthæ & Lazari, quem Dominus triduanum mortuum ſuſcitavit. Et Redemptor noſter pro peccatoribus & adulteris in hunc mundum ſe veniſſe dixit, non pro juſtis. Et ipſa veritas dicit: Quod non ſit opus ſanis medicus, ſed ægrotis. Paulus Apoſtolus perſecutor Chriſtianorum & homicida, ſancti Stephani interfector, noſter & omnium Gentium factus eſt præceptor. Quid dicam de Matthæo Telonario, poſteà Evangeliſta? Quid de Zachæo, qui de arbore Sicomoro jam illuminatus corde præ parva ſtatura corporis ſui Dominum videre cupiebat? Quid de Publicano illo in Evangelio ſancto, qui pectus ſuum percutiebat dicens: *Non ſum dignus levare oculos meos ad cælos: Eſto mihi Domine propitius peccatori; Et deſcendit juſtificatus magis, quàm Phariſæus ille*, qui jactabat merita ſua & ſtando orabat? Quid adhuc ad augendam conſolationem Dominus & Redemptor noſter in Evangelio dicit? ſimilitudinem glorioſam piiſſimi Paſtoris perfecit, qui nonaginta & novem ovibus in montibus derelictis, errantem unam Paſtor clementiſſimus cum multo labore luſtrando ſqualida loca, perquiſivit, & invenit, & in humeris ſuis impoſuit, & ad gregem ſalvam reduxit: ut & in numero perfectum centenarium impleret, & perfecti gregis Dominus eſſet, & nos miſeros peccatores, errantes per fragilitatem corporis, juſtis & innocentibus adgregaret: & dixit plus ſe gaudere ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſupra nonaginta novem juſtos non indigentes pœnitentiâ.

Luc. 7. 47

Luc. 18. 13

Sed futuri temporis cautela, largiente Chriſti gratiâ, adhibeatur, ut culpa non iteretur, atque multis fletibus, diebus & noctibus, publicè & occultè, jejuniis, orationibus, gemitibus, ſuſpiriis, laboribus, obedientiâ & taciturnitate, humilitate & charitate, præterita deleantur. Non ſunt quærenda aut numeranda annorum tempora ad agendam pœnitentiam; ſed fortitudo cujuſlibet temporis vel momenti, compunctionis, timoris ſui de peccato, & amoris Dei ex toto cordis deſiderio. Ad hæc verba confirmanda teſtis eſt excellentiſſimus Propheta, qui Spiritu Dei plenus dicit: *Peccator in quacunque die, in quacunque hora converſus fuerit & ingemuerit, omnia peccata ſua oblivione tradantur.* Et latro ille, qui juxta Dominum crucifixus fuerat, ſubitâ confeſſione confeſſus, & fide plenus credidit. Non annos aut menſes aut dies egit in pœnitentia, quem velox mors arripuit, & juxta Verbum Domini ante Petrum Apoſtolum introiit. Et populus Ninivitæ civitatis, triduano jejunio, fletu, cinere, cilicio, planctu & gemitu concinente, de voragine ſubmerſionis ſuæ & iram Dei meruit evadere. Et

Ezech. 18. 21.

1 a Simili loquela Hincmarus opuſc. 11. Capitum contra Hincmarum Laudunenſem c. 14. ait: *Cum de ipſis ſententiis plena & iſta terra.*

QQq

Digitized by Google

David Rex & Propheta Spiritu Dei plenus pro homicidii & adulterii facinore, Nathan Prophetâ arguente de ſolio regni non erubuit coram omni multitudine faciem ſuam dare in pulvere, & pariter erupit in vocem amantiſſimam pœnitentiæ,
2. Reg. 12. 13. dicens: *Peccavi Domino, peccavi.* Et Dominus per Prophetam dixit ei: *Remiſſum eſt peccatum tuum.*

Ecce quantùm valet humilitas, quantum obtinet charitas. Quia etſi ſunt dura peccata noſtra, Apoſtolo dicente, velut ſtipula, fœnum & ligna, ſi abundaverimus igne amoris Dei, poſſumus citiùs exurere onera peccati, & in eorum locum ſuper fundamentum fidei, quæ eſt ſpiritûs ſpes, ædificemus aurum, argentum & lapides pretioſos, & poſſumus in ornamentum Regis æterni Redemptoris noſtri inter veros lapides computari, ut dicat Apo-
Epheſ. 4. 5. ſtolus nobis: *Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Et iterùm: *Ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit &*
Rom. 5. 20. *gratia*: ſic tamen ut eundem Apoſtolum Paulum in omnibus audiamus, & ſua conſilia, qui Spiritum Dei habet, integrè cuſtodiamus. Dicit ipſe in Epiſtola ad Ro-
Rom. 6. 19. manos: *Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.* Verbi gratiâ, qui Vigilias multas duxit occultas & noxias in luxuria, multiplicet corpus ſuum eodem modo excitari de ſomno, levare, & in angulo Eccleſiæ vel Monaſterii occultè in orationibus fatigare atque affligere: ut dolores, quos memorat quantos & quales ſuſtinuit pro amore carnali, ſecundùm Pauli Apoſtoli mandatum, euſdem ſuſtineat pro amore ſpiritali: ut non minùs fiat corpus Vigiliis languidum, quàm fuit in flagitiis, diverſis adinventionibus, detortis membrorum nexibus inhoneſtè depreſſum & ob hoc malè defeſſum.

Hæc eſt integra reſtitutio ſanitatis & operatio ſummæ ſalutis, ut amore ſummo Dei & novo amor vetus pellatur peccati, & moriatur amori veteri peccator, ut renovetur homo noſter, *& deſtruatur corpus*
Rom. 1. 6. *peccati, ut ultrà non ſerviamus peccato.* Qui enim mortuus eſt huic mundo & crucifixus cum Chriſto, juſtificatus eſt à peccato. Si ergo moribus renovati, & à peccato juſtificati, ſalvi facti erimus ab ira per ipſum, ut jam non regnet peccatum in noſtro mortali corpore; ſed regnum adveniat Salvatoris per gratiam ſuam, quam idem Paulus Apoſtolus invocabat
Rom. 7. 24. cum gemitu dicens: *Infælix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*: cui eſt honor & gloria & imperium, majeſtas & poteſtas in unitate Spiritus ſancti per infinita ſecula ſeculorum. Peccator indignus Chrodobertus ſervus ſervorum Dei Epiſcopus ſubſcripſi.

Gratias multas ago de linea inconſutili benè textâ, longâ & largâ, & mihi multùm amabiliter acceptâ, & corpori meo, tanquam ſeiendo, cum gratia eſt præparata.

AD JUDICIUM CHRODOBERTI Turonenſ. Epiſc.

OBSERVATIO.

PRæclarum hunc Pœnitentiæ libellum nacti ſumus in MS. Codice Thuaneæ Bibliothecæ, Num. 780. notatum, in quo deſcriptum pariter legimus Privilegium Adeodati Papæ Monaſterio S. Martini Turonenſis ejuſdem Chrodoberti ætate conceſſum. Jacobus Sirmondus in Notis ad hoc Privilegium Tomo I. Conciliorum Galliæ inſertum teſtatur idem à ſe *collatum cum Schedis Pithœanis: in quibus*, inquit, *extat etiam Chrodoberti ejuſdem Epiſcopi Turonenſis Epiſtola de Judicio mulieris, quæ poſtquàm conſecrata & profeſſa caſtitatem Deo fuerat conſervare, adulterium perpetrarat.* Hæc legit Sirmondus in eodem MS. Codice, ex quo Judicium iſtud deſcripſimus. Quàm ob cauſſam, quâ mente hoc publico inviderit, myſterium eſt, quod aliis ſcrutandum relinquo. Duobus fortè ſcripti hujus locis ab illius edendi conſilio deterritus eſt: Uno, ubi Chrodobertus ſcribit: *Quas quatuor Synodos* TANTÙM, Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam & Calchedonenſem, *terra noſtra venerabiliter recipit & concredit*: altero, ubi aſſerit quod Maria Magdalena *ipſa prima poſt Reſurrectionem antequàm ullus Apoſtolorum & antequàm Mater Domini glorioſiſſima Maria ſemper Virgo, & Angelos & Dominum meruit videre.*

Ex primo loco ſequitur Synodum quintam, quæ Tria Capitula damnaverat, nondum à Gallicanis Eccleſiis receptam fuiſſe ſeptimo ſeculo jam mediam partem elapſo: quod & perſuadet affectata hæc Chrodoberti reſtrictio, per quam innuit aliquam generalem Synodum rejectam à Gallicanis Epiſcopis; nec aliam, quàm univerſalem quintam. Etſi obſcura ſit admodùm rerum iſtarum memoria in Gallicanæ antiquitatis monumentis, hoc tamen ex nonnullis certum apparet, pro tribus Capitulis decertaſſe Gallicanam Eccleſiam: quod eo libentiùs hîc attingo, quod vir doctiſſimus H. de Noris, qui hanc controverſiam ampliſſimâ nuper Diſſertatione Hiſtoricâ verſavit, de omnibus aliis Eccleſiis multa, de Gallicana nihil protulit, ex quo de ejus ſententia in hoc celebri diſſidio aliquid diſceremus. Manifeſtum igitur illud facere primo loco videtur Epiſtola Vigilii Papæ ad Aurelianum Arelatenſem Epiſcopum, à quo literas acceperat, quibus conſtabat Vigilium in ſuſpicionem veniſſe apud Gallicanas Eccleſias vel violatæ fidei vel læſæ reverentiæ Synodo Calchedonenſi Leoniſque decretis debitæ: *Neceſſe ergo nobis eſt*, inquit Vigilius, *Caritatis veſtræ ſolicitudinem brevi interim, quantùm pro temporis qualitate potuerimus, relevare colloquio; quatinus modis omnibus confidatis, nihil nos penitùs admiſiſſe, quod deceſſorum noſtrorum Conſtitutis, vel ſanctæ, quæ una eadémque eſt, fides quatuor Synodorum, id eſt, Nicanæ, Conſtantinopolitanæ, Epheſinæ I. atque Calchedonenſis inveniatur, quod abſit, eſſe contrarium*; AUT QUOD AD PERSONARUM INJURIAM *pertineat, quæ definitioni ejuſdem ſanctæ*

fidei ſubſcripſerunt , & poſteà : *Simili pœna plectentes eos , qui fidem B. Cyrilli , . . aliorùmque Patrum , quos Apoſtolicæ Sedis Præſules ſuſceperunt atque ſecuti ſunt , execrandâ ſuperbiâ impiam vocaverunt.* Vides ut noſtrates Epiſcopi moleſtè ferebant Vigilium admiſiſſe (quod fama jactabat) aliquid , quod ad eorum injuriam pertineat , qui Calchedonenſi fidei ſubſcripſerant , & quas Apoſtolicæ Sedis Præſules ſuſceperant : quibus verbis tria Capitula clarè deſignat.

Idem teſtantur verba Datii Mediolanenſis Epiſcopi in Epiſtola Legatis Francorum directa , quæ eſt apud Sirmondum Tom. 1. Concil. Gall. *Ecce ego & pars omnium Sacerdotum , inter quos Eccleſia mea conſtituta eſt , id eſt* Galliæ , *Burgundiæ , Spaniæ , Liguriæ , Æmilia atque Venetiæ , conteſtor quia quicunque in Edicta iſta* (Juſtiniani contra tria Capitula) *conſenſerit , ſupra ſcriptarum provinciarum Pontifices communicatores habere non poterit , &c.* Et infra notatur Anaſtaſius Aureliani Legatus , quod promiſerat Conſtantinopoli *ſe omnium Epiſcoporum Gallicanorum ad damnanda Capitula animos inclinare* : quod propenſos in eadem Gallorum animos demonſtrat. De eorumdem mente & ſententia aliquid habetur in fragmento damnationis Theodori Epiſcopi Ceſareæ Cappad. à Vigilio PP. factæ Tom. 5. Concil. novæ Edit. pag. 335.

In eadem ſententia perſeveraſſe Gallos etiam poſt Synodum quintam , mihi perſuadet altum de iſta Synodo ſilentium in Gallicanis illius ævi Conciliis aliiſve monumentis: ex quo habetur Gallos de quinto Concilio recipiendo ſolicitatos non eſſe , ſed antiquæ ſuæ opinioni permiſſos : quomodo & cum aliis pleriſque Eccleſiis actum eſt , quæ etſi nec tria Capitula damnarent , nec quintam reciperent Synodum , communionis tamen nexum non abrumpebant cum Capitulorum damnatoribus ac Synodi quintæ aſſertoribus. Hac temperantiâ uſum eſſe cum Gallis Pelagium PP. probat ejus Epiſtola ad Childebertum Regem, quam ſcripſit , ut nihil à ſe contra fidem eſſe admiſſum profiteretur , in ſuſpicionem ea de re vocatus in Galliis ex damnatione trium Capitulorum : ad quam & ad receptionem quintæ Synodi tantùm abeſt ut Gallos pertrahere ſatageret , quin potiùs de eadem ſermonem habere cautè refugit , cùm ſcribit : quod *à tranſitu Divæ memoriæ Theodoræ Auguſtæ nullas de fide quæſtiones Eccleſia Dei in partibus Orientis Deo miſerante formidet , ſed quædam Capitula extra fidem fuerunt agitata . de quibus longum eſt ut Epiſtolari poſſint complecti ſermone.* Tum ſolicitè adversùs ſparſos contra ſe rumores ſe purgat , ne verbum quidem de Synodo quinta miſcens , cujus tamen occaſione de fide ſuſpectus jactabatur in Galliis. Hæc anno 556. à Synodi celebratione tertio : nec multò poſt ut Regis præcepto obtemperaret : *Pro auferendo eodem ſuſpicionis ſcandalo obſequium Confeſſionis ſuæ* ad eundem Childebertum miſit : ubi profitetur *ſe tenere atque defendere definitiones de eadem Catolica fide , quæ in quatuor ſanctis Conciliis ſtatuta ſunt.* De quinta ut verba faceret aliorum mentio ſolicitabat ; preſſit tamen ſilentio , ne Regi parùm grata foret Epiſtola , ſervatam à S. Gregorio aliiſque Pontif. hoc in negotio *ὁμονομίαν* cuſtodiens.

Nihil poſtmodùm contigit in Galliis, quod Epiſcopos Gallicanos in aliam ſententiam impelleret : quamobrem facilè perſuademur non eſſe receptam Synodum quintam ſedente Turonis Chrodoberto , hæcque ſcribente : *Quatuor Synodos tantùm terra noſtra venerabiliter recipit & concredit.* In quo penè exemplum ſecutus eſt cum Pelagii ad Childebertum ſcribentis , ut vidimus , tum S. Gregorii Magni , qui ſcribens ad Theodulindam Longobardorum Reginam à recipienda quinta Synodo alienam , ab hujus Synodi mentione abſtinuit , quatuor ſolummodò commemorans : *Unde nunc ita facimus, ſicut vobis placuit*, ſcribit ad Conſtantium Mediolanenſem , *ut quatuor Synodos ſolummodo laudaremus . . . Nos autem ſicut voluiſtis , ita fecimus , ut ejuſdem Synodi quintæ nullam memoriam faceremus.* Trepidavit igitur timore Sirmondus ubi non erat timor , ſi propter hæc Chrodoberti verba iſtud ejus de muliere adultera Judicium tenebris damnandum putavit. Lib 3. Epiſt. 17.

Alterum Caput quod attinet , de prima Chriſti reſurgentis Apparitione : ſcio Janſenium utrumque in hæc verba : *Apparuit primò Mariæ Magdalenæ* ; ſcribere hæc non obſtare quin Dominus antea apparuerit beatiſſimæ Matri ſuæ ; *Pietas non parum ſuadet , ut credamus Dominum priùs apparuiſſe dilectiſſimæ ſuæ Matri.* Maldonatus in Cap. 28. Matthæi : *Meritò* , inquit , *à Catholicis creditur , quamvis ſcriptum non ſit , Chriſtum primùm omnium Matri ſuæ apparuiſſe.* Et infra. *Primùm quidem Matri ſuæ apparuiſſe , non quod Evangeliſtæ factum dicant , ſed quod fieri decuerit , credendum eſt : nec eorum mihi placet diligentia , qui in hac opinione in animis omnium ferè Catholicorum jam inhærente refutanda multum operæ conſumunt.* Quin *B. Matri ante omnes apparuerit nemo dubitat* , inquit Toletus in Johannis Cap. 20. ſunt tamen Catholici piique doctores qui dubitent , quos recenſere non eſt hujus otii. Sufficiet ad ſententiam Chrodoberti à cenſura vindicandam, Guillelmi Eſtii inſignis doctrinæ ac pietatis viri Regulam ſapientiâ plenam hîc ex Annotationibus ejus in Marcum tranſcribere: Afferuntur, *inquit* , pro hac ſententia rationes quædam congruentiæ : Sed circa hujuſmodi rationes notandum eſt, ante omnia reſpiciendum ad id, quod Scriptura vel Eccleſia docet ; & , eo cognito, rationes convenientiæ adhibendas ad id probabilius reddendum : non autem è contrario aliquid ſtatuendum ex hujuſmodi rationibus contra id , quod vel Scriptura vel Eccleſia dicit aut tenet. Quale eſt ex quibuſdam rationibus congruentiæ velle probare Chriſtum a morte redivivum primò ſuæ Matri apparuiſſe ; cùm Scriptura tam clarè dicat , eum primò apparuiſſe Mariæ Magdalenæ , nec uſquam alibi diverſum inſinuet Quod ſi ſecundùm hujuſmodi ratiunculas procedendum ſit ; oportebit ut Chriſtus etiam matrem ſuam adhibuerit Cœnæ noviſſimæ , eamque primo loco honoris cauſa collocaverit ; & ei primùm Corpus & Sanguinem ſuum diſtribuerit : ut benè argumentatur Heſſelius.

AD EPISTOLAM LXXXIV.

Marciano Auguſto.

1. Cum Communionem Apoſtolicæ Sedis expeteret. Ita Griman. Cod. pro quibus vulg. habent ; *Dum communione Apoſtolicæ ſedis exiſteret alienus* : quod falſiſſimum ſenſum continet. Abſit enim ut Pontifex , qui Flavianum alloquens Epiſt. 20. matura vult ſacerdotum eſſe judicia , ſolâ ſuſpicione motus communionem ſuam Anatolio denegarit , quod reverà factum non fuiſſe indicat Epiſtola 54. ad Pulcheriam , ubi aſſerit , Anatolio ſe *non dilectionem negare , ſed manifeſtationem Catholicæ veritatis expectare.* Diſtulit igitur ſola communionis indicia. Pag. 303. cap. 1.

2. Pacis Epiſtolis. Hujuſmodi literas pacificas ſeu communicatorias vocavere antiqui , quia pacis , ſeu communionis Eccleſiaſticæ indices teſteſque erant. De his Auguſtinus Epiſt. 62. & 63. Ibidem.

Epiphanius hæreſ 70. & alii. Ad ſtrictiorem tamen ſignificatum coarctari poſſunt hæ voces in præſenti Epiſtola ; ut videlicet ſignificent eas ſpeciatim literas, quibus ad recens ordinatum Epiſcopum reſcribebatur ſeu à Pontifice Romano , ſeu à quocunque alio : ſicut ſumuntur apud Theodorum Balzamonem pro iis , quas ab Epiſcopo nuper conſecrato miſſitari ſolitum erat.

Pag. 303. Cap. 2. 3. Totius causæ at curæ Ecclesiasticæ. Ex his & aliis ſequentis Epiſtolæ verbis intelligere eſt , quanta eſſet Archidiaconi autoritas , quæve munia : de quibus conſule etiam Epiſtolam Iſidori Hiſpalenſis ad Ludiſredum ſeu Lanfredum , quæ refertur Diſtinct. 25. cap. 1. *Perlectis* , in qua Romanorum correctorum corrigenda eſt emendatio , qui ex MSS. legendum volunt : *Ab ipſo publicè in Eccleſia prædicatur* : reponendum enim , ut erat antea , *prædicantur* , ſcilicet *jejuniorum dies atque ſolemnitatum* : nondum enim tunc temporis conceſſum erat Diaconis vel Archidiaconis ; ſed nec Presbyteris ut publicè ad populum ſermonem haberent in Italicis , Gallicanis , vel Hiſpanicis regionibus : licet, SS. Johannis Chryſoſtomi , Auguſtini & aliorum exemplo doceamur , hanc conſuetudinem in Orientalibus & Africanis jam tum uſu receptam fuiſſe. Multa etiam alia loca videſis apud eundem Gratianum , & alios.

Ibidem. lin. 44. 4. Coemeterio deputando. Priſcis Eccleſiæ temporibus ſolitum erat Chriſtianis in Cœmeteriis ſacra myſteria peragere tùm propter perſecutionem , cùm propter reverentiam Martyrum , qui illic ſepulti quieſcebant : unde & Valeriani, & aliorum Imperatorum edictis prohibiti ſunt Cœmeteria adire , in eóque charitatis ac pietatis officio deprehenſi , morti ſunt traditi. Reddita porrò Eccleſiæ pace iiſdem cœmeteriis deputati ſunt Presbyteri , qui illic ſacra Deo facerent in honorem martyrum. Sed cum ſucceſſu temporis refrigeſcente caritate cœmeteriis addici oneroſum Presbyteris videretur , quia & remotiora erant ab urbibus , & minùs frequentata , quàm communia fidelium Templa ; cœpit eorum cura inferioris ordinis Presbyteris demandari ; quod genus contumeliæ queritur Leo fuiſſe Archidiacono irrogatum.

Pag. 303. lin. 52. 5. Necessarie increpare. Id eſt , inceſſanter , continuò , ſine mora vel intermiſſione , donec ad correctionem adducatur : *Neceſſum* enim *à ceſſo* deductum eſt , quia non ſit in eo ceſſandum, inquit Donatus in Terentium. Eodem ſenſu accipitur ea vox apud Leonem noſtrum Epiſt. 20. 71. 78. 86. 90. & 139. & in Sermonibus ſæpè ſæpius.

Ibidem. lin. 9. col. 2. 6. Ut a comitatu vestro non abesset. His verbis ſimilia habes in Epiſtola antecedenti , & in ſequentibus : ex quibus deprehendere licet Vicariorum , ſeu , ut nunc loqui conſuevimus , Nunciorum ſedis Apoſtolicæ in Comitatu agentium originem : quos quidem non malè viros eruditos ſecutus comparaveris cum Patriarcharum Orientalium Apocriſiariis ; ſi tamen nonnulla inter utroſque obſervaveris diſcrimina. Unum eſt ; Apocriſiarios jam tum à Patriarchis ad Comitatum Orientalis Imperatoris deſtinatos fuiſſe , cùm Bizantium tranſlata eſt ſedes Imperii : Vicarios autem Pontificis Romani poſt vel paulò ante Calchedonenſem Synodum fuiſſe inſtitutos in perſona Juliani Coënſis Epiſcopi. 2. Patriarcharum Apocriſiarios non pro cauſſa fidei , ſed pro ſpecialibus Eccleſiæ vel Diœceſis negotiis in Comitatu moratos fuiſſe ; Nuncios verò Romanos pro rebus fidei curandis ibidem reſidere juſſos. 3. Illos plerumque ex Diaconorum vel Presbyterorum ordine aſſumtos fuiſſe ad hujuſmodi munera : hos interdum etiam ex Epiſcopali , pro dignitate ſcilicet Apoſtolicæ ſedis , ut in Juliano apparet. In hujus ergo Vicarii inſtitutione Orientalium Patriarcharum morem æmulatus eſt ſanctus Leo , in multis tamen ab eiſdem ſe pro ſua prærogativa diſcernens , & certis incrementis & acceſſionibus munus hoc complens atque adornans. Quod penitiùs inſpicere otioſum , opinor , non erit neque ab hoc loco alienum. Viderat ſanctus Leo per novam Neſtorii hæreſim Orientales Eccleſias diris procellis jactatas concuſſaſque , vix ac ne vix quidem per Concilii Epheſini definitiones quieviſſe : cumque hujus Synodi tempore Diaconi ſub Cæleſtino Papa munere fungeretur , & Eccleſiaſticorum negotiorum curam ut pontificis adminiſter gereret, intellexit quantùm fidei intereſſet , ut Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Catholicus imprimis Epiſcopus præeſſet ; plerúmque enim ad hanc dignitatem ii provehebantur , qui plurimùm apud Imperatorem gratiâ & favore pollebant : quo fiebat , ut qui ſemel pravis opinionibus corrumpi ſe ſiviſſent , eaſdem inſpirarent Auguſto Imperiique adminiſtris , & eorum poteſtate ad tutandam hæreſim ſuam abuterentur. Non ignorabat etiam Conſtantinopolitanum Antiſtitem Canone ſecundi Concilii fretum totis viribus amplificandæ poteſtati ſuæ incumbere , nec priùs molitionibus ſuis finem poſiturum , quàm ſibi Majores omnes Primates ſubjeciſſet ; quibus ſubjectis timendum erat ne de minuenda pariter Romanæ ſedis autoritate aliquando cogitaret. Conſtantinopolitanum imitabatur Jeroſolymitanus;qui in *Epheſina Synodo ad obtinendum Paleſtinæ provinciæ principatum credidit ſe poſſe ſufficere , & inſolentes auſus per commentitia ſcripta firmare. Quod ſanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus meritò perhorreſcens , ſcriptis ſuis mihi* , inquit S. Leo , *quid prædicti cupiditas auſa ſit , indicavit : & ſolicita prece multùm popoſcit ut nulla illicitis conatibus præberetur aſſenſio*. His Pontifex conſideratis exiſtimavit optimum fore , ſi in urbem Regiam aliquem vice ſua mitteret , qui propiùs Conſtantinopolitani Epiſcopi mentem & conſilia contemplaretur , communi fidei & Eccleſiaſticæ paci invigilaret , referretque ad Romanam ſedem quicquid ad propriam amplitudinem contra fidem , Canones Nicænos , & ſtatuta Eccleſiaſtica , vel à Conſtantinopolitano , vel ab alio tentaretur , quo citiùs naſcenti malo occurreret , ageretque apud Imperatorem de compeſcendis conatibus fidei Chriſtianæ & Eccleſiaſticæ diſciplinæ contrariis. Sed palàm hoc aggredi periculoſum erat : Orientales enim nunquam non moleſtè tulerunt res ſibi ſuas pro arbitrio agere ab Occidentalibus non permitti , nec ſpes erat ut Conſtantinopolitanus Antiſtes ſplendore ſuæ ſedis (qui & in imperium ipſum reflectebatur) inflatus ac procerum ipſiuſque Auguſti gratiâ munitus , rem eam pateretur , quæ ipſa etiam novitate perodioſa videbatur. Quid ageret ſanctus Leo vir ſolertiſſimus ? Elegit Julianum Epiſcopum Coënſem , virum Eccleſiaſticarum rerum peritiſſimum , qui cùm in Romanæ Eccleſiæ ſinu enutritus eſſet , totus ad Occidentales Romanoſque mores compoſitus erat , & Apoſtolicæ ſedis ſtudioſiſſimus : quo etiam , ut Græcanicæ Eccleſiæ Epiſcopo , nullus erat futurus Græcis acceptior , Græcorúmque ingeniis tractandis aptior.

Nunciorum ſedis Apoſtolicæ origo.

Sed cùm Leoni prætereà animus eſſet nihil adhuc, niſi ſecretò , tentare , nemo erat cujus mora in urbe Regia & in Comitatu minùs ſuſpecta futura eſſet , quàm unus ex iis Epiſcopis , quorum ordinationem Conſtantinopolitanus ad ſe traxerat , quos etiam ibidem ſæpiùs adeſſe jubebat illos ad Eccleſiaſticarum , quæ occurrebant , rerum tractationem : quorum denique non paucis in Comitatu frequenter adeſſe , ad ſuarum Eccleſiarum negotia apud Imperatorem procuranda , neceſſitas erat. Talis erat Julianus. Hunc pluribus etiam annis ante Synodum

Digitized by Google

Calchedonenſem Conſtantinopolitani egiſſe arbitror ex ſecreto Leonis mandato, ut pro rebus fidei & diſciplinæ clàm ibi in excubiis eſſet. In regia ſiquidem urbe verſabatur ann. D. 448. cùm Eutyches violatæ fidei accuſatus eſt & damnatus in Concilio Conſtantinopolitano ſub Flaviano Epiſcopo: de cujus damnatione ſcripſit ad ſanctum Leonem literas fidei vigore plenas, huicque Leo reſcripſit Epiſt. 25. fuſiùs eum inſtruens de Incarnationis myſterio, vehementiùſque exhortans, ut iis, qui Evangelium Chriſti corrumpebant, conſtanter reſiſteret. Inde igitur ratio ſuſpicandi jam tum habuiſſe Julianum in ſecretis mandatis, ut de fidei & Eccleſiæ Orientalis ſtatu ſedulò moneret Apoſtolicam ſedem, licet nihil de hoc in Epiſtolis apparere vellet propter rationem, quam ſuperiùs attigimus. Imò videtur Julianus pro cura ſibi commiſſa adeò ſolicitus fuiſſe, ut non contentus per priorem hanc Epiſtolam monuiſſe Leonem de Eutychetis errore & damnatione, alteram eodem ferè tempore per alium miſerit, quâ de eodem hæretico in perverſitate ſua veteraſcente Pontificem noſtrum certiorem faceret: qui & ſimiliter iterùm ſcripſit ad eundem Coënſem Epiſcopum, monuitque de legatis ſuis, quos ad Concilium ab Imperatore indictum mittebat, & de Epiſtola quam dederat ad Flavianum, nec non de tota ratione, quam tenendam in hac cauſſa exiſtimabat, ut ſcilicet partes miſerationis non omitterentur: ut ſi Eutyches reſipiſceret ſatisfaceretque, à ſententia, quâ obſtrictus erat, abſolveretur; ſi verò in inſipientiæ ſuæ luto jacere deligeret, cum eis haberet ſortem, quorum ſecutus fuerat errorem.

Quid quod ſtatim atque de Epheſino latrocinio certior factus eſſet Pontifex, literas ad Julianum dedit, quibus monet nihil à te omitti eorum, quæ ad reparandas Eccleſiæ res profutura exiſtimabat; eùmque ſecretioribus perlatoris alloquiis edocendum quicquid pro præſentium temporum conditione diſpoſitum fuerat. Quod innuit literas quoque à Juliano datas fuiſſe ad ſanctum Leonem, quibus de nefanda Epheſinæ Pſeudo-Synodi prævaricatione inſtrueretur, & tam illæ quàm iſtæ arguunt nonnullam rerum Eccleſiæ curam Juliano impoſitam fuiſſe à Pontifice Romano, ſi non palàm & publicè, ſaltem ſecretiùs, ut diximus, exercendam.

Eandem ob cauſſam ſcribens ad Pulcheriam Auguſtam Idibus April. ann. 451. antequàm Romæ quicquam de indicta Synodo Calchedonenſi reſcitum eſſet, hæc habet: *Illud etiam à veſtra pietate poſcentes, quod vos ſpontaneo facere non dubitamus arbitrio, ut tam fratrem & Coepiſcopum meum Julianum, quàm Conſtantinopolitanos Clericos, qui ſanctæ memoriæ Flaviano fidelibus obſequiis adhæſere, eâ quâ debetis gratiâ faveatis.* Quod iiſdem ferè verbis reperies in Epiſtola eodem tempore ſcripta ad Anatolium: ut facilè deprehendatur ſecretum Leonem inter & Julianum jam tunc fuiſſe initum commercium, quale ſolet eſſe Vicarii ſeu Nuncii Romani cum ejuſdem urbis Pontifice: ſiquidem non aliter ferè, quàm in præſenti, poſteà commendatus eſt Julianus Imperatoribus, cùm cœpit ejus Legatio omnibus innoteſcere.

Ampliùs adhuc ſeſe explicuit iſta Legatio cùm ſanctus Leo, mittens in Orientem Lucentium & Baſilium, non omiſit Julianum & ante eorum ex Urbe profectionem monere, & per eoſdem literis ſuis convenire. Has modò è tenebris eruimus: quibus patet jam tunc Julianum Eccleſiæ negotiis ſolicitudinem ſuam ex Leonis mandato impendiſſe.

Epiſt. 66. *Per fratres*, inquit, *noſtros Lucentium Epiſcopum & Baſilium Presbyterum, quos Conſtantinopolim indicaveramus nos eſſe miſſuros, debitum reddo colloquium, admonens ut ſtudium diligentia tua eiſdem hominibus ſociare digneris.* Et poſteà: *Quid igitur Legatis noſtris injunctum atque commiſſum ſit, ipſorum inſinuatione cognoſces, cum mihi atque illis impenſurus affectum, ut quæcumque ipſis mandata ſunt, dilectionis ſtudio & ſolicitudine ſociata, adjuvante Domino, perveniant ad eum, quem optamus effectum.* Hæc ſcribebat Leo, cùm Legatos mitteret, qui res Eccleſiarum Orientalium componerent. Sed cùm literas Auguſti accepiſſet de convocato apud Nicæam Concilio Oecumenico, hoc ſtatim iniit conſilii, ut Julianum Legatis, quos ad illud dirigebat, pariter adjungeret: quod pluribus quidem literis ea de re ſcriptis teſtatum habetur, ſed iis præſertim, quas dedit ad ipſum Julianum, quæque nunc primùm à nobis luce donantur: *Neceſ-* Epiſt. 71.
ſariè, inquit, *fraternitati tuæ, quod omni Eccleſiæ proſit, injungimus, ut cum fratribus & Coepiſcopis noſtris Paſchaſino, & Lucentio, ſed & fratribus, & Compresbyteris noſtris Bonifacio & Baſilio, quos vice noſtrâ ad prædictum conventum ire præcipimus, curam tuam actionemque conjungas, in omnibus auctoritate noſtræ præceptionis uſurus: quoniam ſcimus omnium illic autorum rerum majorem te, quàm noſtros, habere notitiam: ut dum curam tuam illis conſiliumque ſociaveris, in nulla parte fallantur.* In eadem penè verba de hac Legatione ſcribebat Anatolio CP. in Epiſtola recens à nobis publici juris facta: quæ opinioni noſtræ plurimùm ſuffragatur, cum Juliani fidem ſibi pluribus experimentis pro-
batam eſſe ſuggerit: *Ut participe*, inquit, *in om-* Epiſt. 70.
nibus actionibus fratre & Coepiſcopo noſtro Juliano, cujus fidem ſæpè probavimus, noſtra vice utantur in futuro Concilio. Quibus concinunt Epiſt. 71. jam laudatæ prima hæc verba. *Quid de dilectionis tuæ animo adiicimus, ſæpiùs agnoviſti: præceſſerunt enim plurima, quæ nos facerent iſta præſumere.*

Quod verò tandem poſt completum Calchedonenſe Concilium vice Pontificis Romani Conſtantinopoli ſeu in Comitatu reſederit, quoniam, & ab aliis notatum, & expreſsè habetur aſſertum in Epiſtolis 86. & 88. ad Julianum, 84. & 89. ad Marcianum, 85. & 90. ad Pulcheriam Auguſtam; his diutiùs immorari ſupervacaneum ſit.

Ceterùm Legationem Juliani duraſſe uſque ad ann. 457. inde conjicimus, quòd geminam habemus Leonis ad ipſum Epiſtolam hoc eodem anno menſibus Julio & Septembri ſcriptam: ſed ex iiſdem pariter literis conjici poteſt circa hæc tempora Julianum ad Eccleſiam ſuam remeare meditantem, Legationi nuncium remiſiſſe. Cum enim per multos jam annos ab Eccleſia Coënſi ſibi divinitus credita abfuiſſet, ex morte Marciani occaſionem fortaſſis ſumſit poſtulandi à Leone ſucceſſorem, qui Marciani ſucceſſori, ut Legatus, adeſſet. Et quidem de Juliano nulla fit mentio apud ſanctum Leonem poſt hunc præſentem annum 457. a cujus etiam menſe Septembri nulla ad eundem data reperitur fuiſſe Epiſtola. In illa porrò, quam ad illum ſcripſit ſanctus Leo Calendis Septembris, queritur Pontifex prætermiſſam ab illo fuiſſe ſcribendi occaſionem peropportunam, in altera Aëtii curam & ſolicitudinem pro ſuis literis ad Metropolitanos mittendis interpellat, eumque jungit Juliano, quaſi præſentiſceret, monitus fortè præcedentibus literis, illum ampliùs Conſtantinopoli non eſſe inveniendum.

Cùm verò peculiarem etiam Epiſtolam dederit eodem die ad Aëtium Presbyterum, quâ ipſius curæ ac diligentiæ plura committit alicujus momenti negotia, perſuaſum prorſus habeo Presbyterum illum ſucceſſiſſe Juliano Coënſi, & à Leone pariter delectum fuiſſe, cui ſuas vices pro cuſtodia fidei & Eccleſiaſtica pace crederet in regia civitate, & cujus relationibus de omnibus inſtrueretur. Sed vix illud

in dubium vocare ſinunt literæ à Leone PP. ad Leonem Auguſt datæ Kalend Decemb. hujus anni, id eſt, tribus poſt iſtas menſibus; quibus literis ſic Imperatori commendat Aëtium Preſbyterum, ut eum facilè ad negotiorum tractationem Legati auctoritate & nomine Juliano primò conjunctum fuiſſe exiſtimes, tum verò ſubrogatum. Ita enim ad finem ſcribit: *Cultores autem pietatis tuæ Julianum Epiſcopum & Aëtium Presbyterum mea petitione commendo, ut ſuggeſtiones eorum pro Catholica defenſione fidei placidè digneris audire; quia verè ſunt ejuſmodi, ut fidei veſtræ poſſint per omnia utiles inveniri.* *Aëtium* enim *Presbyterum* ex Griman. MS. repoſuimus in hoc textu pro *Eutychio*, quem habent edita omnia exemplaria mendosè, ut præterea rerum ſeries docet.

Epiſt. 125. Cap. 6.

Aptiſſimus erat hujuſmodi muneri Aëtius, cujus induſtria rerúmque gerendarum peritia in officio Archidiaconi & Primicerii Notariorum Urbis Conſtantinopolitanæ, in quo diu verſatus fuerat, maximè enituerat; necnon in Concilio Calchedonenſi, cujus Acta creberrimam Aëtii mentionem faciunt. Inſuper cùm ab Anatolio per ſpeciem provectionis dejectus eſſet ab Archidiaconi gradu, & ob hoc ſæpè Leonis literis apud Auguſtum commendatus, timendum non erat Pontifici, ne ille in Conſtantinopolitanum Epiſcopum plus æquo propenſus foret, aut quicquam eorum diſſimularet quæ contra vel fidei veritatem vel Canonum reverentiam, Anatolio ſeu autore ſeu connivente, attentarentur. Hoc denique erat commodi, quod nihil eum latere poterat rerum Orientalium, diu videlicet Archidiaconi perfunctum munere, cui omnia Eccleſiæ negotia concredi ſolita erant.

Ut autem Preſbyterum, non Epiſcopum, Vice ſua ornaret ſanctus Leo, præter rationes prædictas, hæ forſitan eſſe poſſunt quod vix beatis illis temporibus aliquem inveniſſet Antiſtitem, qui diu ab Eccleſia ſua exulare acerbè non tuliſſet. Altera hæc eſſe potuit ratio, quod Conſtantinopolitani Antiſtites non diu æquo animo tuliſſent Epiſcopum in Urbe ſua Pontificis Romani nomine morantem. Licet enim ſanctus Leo illorum invidentiæ aut æmulationi aliquatenus occurriſſet, cùm vicem ſuam Juliano committens, eumque Epiſt. 86. inſtruens, *ſequeſtravit earum actionem cauſſarum, quæ in quibuſque Eccleſiis Præſulum ſuorum debent cognitione firmari*: tamen Epiſcopus patrium ſuorum amplitudiniſque ſuæ ſtudioſiſſimus non poterat non timere, ne ſenſim creſceret hujuſmodi Vicariorum poteſtas, & ultra terminos præfixos excurrens aliquam ſuæ juriſdictionis partem tandem aliquando invaderet. Evaneſcebat aliquo modo hæc timendi ratio, ſecuritaſque omnia hac via Conſtantinopolitano conciliabatur. Hanc ſapientiſſimam Leonis noſtri *oeconomiam* æmulati ſunt ipſius ſucceſſores per multum temporis. Pelagius enim Romanæ Eccleſiæ Diaconus, poſteà Pontifex, nomine Agapeti Papæ, & Gregorius Magnus dum adhuc eſſet Diaconus, nomine Pelagii II. aliique ſubinde plures Conſtantinopoli Apocriſiariorum ſeu Nunciorum Apoſtolicæ ſedis munere functi ſunt. Epiſcopis ſuo gregi invigilare, eúmque verbo & exemplo paſcere permiſſis.

AD EPISTOLAM LXXXVI

Juliano Coenſi Epiſcopo.

Pag. 504. 1. PER SPECIEM PROVECTIONIS. Simile exemplum ſimulatæ hujuſmodi provectionis habes apud Gregorium Magnum de Honorato Archidiacono Salonitano lib. 1. Reg. Epiſt. 10. & 19. & lib. 2. Epiſt. 16. Ea quippe erat Archidiaconorum poteſtas, ut Preſbyterali etiam præferretur ordini. Illius enim juriſdictioni ſuberant & Preſbyteri & Archipreſbyteri, cùm horum ultimorum dignitas Eccleſiæ cœpit innoteſcere. Cujus diſciplinæ ratio ea eſſe mihi videtur, quod Archidiaconus vices Epiſcopi gerebat, totiuſque Eccleſiæ erat Oeconomus, ſaltem in Eccleſia Occidentali; Orientalis enim Oeconomos ab Archidiaconis diſtinctos habebat. Ægrè tamen ferebant Preſbyteri hujuſmodi ſubjectionem ordini ſuo aliquomodo contumelioſam: quo factum eſt, ut poſterioribus ſeculis, Preſbyterali honore decorati ſint Archidiaconi; cùm anteà, ut ex Leone & Gregorio colligimus, tunc degradari cenſeretur Archidiaconus, cum ad Preſbyteratum promovebatur.

2. BREVIARIUM FIDEI. Edidit Jacobus Sirmondus Breviarium fidei adversùs Arianos conſcriptum, quod ſuſpicatus eſt hoc ipſum eſſe, quod miſſum à Juliano Coënſi, queritur hîc S. Leo ſibi non eſſe redditum. Refragatur Chiffletius Sirmondi ſocius, qui in præfatione ad Ferrandum Diaconum teſtatur ſe illud Breviarium fidei Alcuino Diacono adſcriptum reperiſſe in Cod. MS. Carthuſiæ Portarum. Et certè licet ejuſmodi Libellus Catholicum dogma ſtrenuè propugnet, non tanti tamen eſſe videtur, ut ad eruditiſſimum Pontificem Leonem ab Oriente Romam uſque tranſmitti debuerit; præſertim cum Arianos, quorum cauſſa tunc temporis non vertebatur, magis impugnet, quàm Eutychianos; qui cum res erat Catholicis Epiſcopis. Mihi verò ferè perſuaſum eſt Breviarium illud fidei à Juliano miſſum, aliud nihil eſſe quàm definitionem ipſam Calchedonenſis Concilii, ſeu *Tractatum fidei*, ut alibi pluries vocatur. Duas partes habet illa definitio Actione 5. unam, quæ ſic incipit: *Dominus noſter & Salvator Jeſus Chriſtus*, *&c.* quæ in Calchedonenſis Concilii Græcolatina Romana, Binii & Labbei editionibus præmittitur Symbolo Nicæno & Conſtantinopolitano: alteram quæ utrumque illud Symbolum ſequitur in iiſdem editionibus, & prima hæc habet verba: *Sufficeret quidem*, *&c.* Idem ferè in Codice noſtro Romano & apud Iſidorum Mercatorem. Bipartitum porrò illud decretum, quod apud Crabbeum, Surium & Nicolinum ſub quadruplici interpretatione editum eſt, unicam & plenam definitionem conſtare creditur à Severino Binio in ſuis ad hanc Synodum Annotationibus, ita ut altera pars alteri cohærere, & neutra ab altera disjungi debeat. Apud Crabbeum verò, Surium & Nicolinum in geminam definitionem diſpertitur; ſeu potiùs in Definitionem fidei, quæ prior eſt; & Tractatum fidei, qui definitioni ſubjungitur. Ita illi ad Act. 5. & 6. in qua ultima hanc poſteriorem partem: *Sufficeret quidem*, *&c.* appellant *Tractatum fidei*. Quod quidem confirmare videtur Liberati Breviarium, qui ſingulas Actiones Calchedonenſis Concilii recenſens, hæc de quinta ſcribit: *Quinta ſeſſione hoc actum eſt, tractantibus cum Epiſcopis & Judicibus, ut fides confirmaretur, & ex tractatu Anatolii Conſtantinopolitani Epiſcopi & omnium Epiſcoporum Metropolitanorum, dictatum eſt fidei Symbolum cum Definitione & confirmatum eſt.* Surio & Liberato ſuccinunt Toletani 3. Concilii Patres, qui Catholicam fidem Gothis ex Ariana perfidia converſis ſubſcribendum proponentes poſt fidem Nicænam & Conſtantinopolitanum Symbolum hunc tractatum ſubjiciunt; qui in Confeſſione ſubſcriptione Regis & Reginæ munita appellatur *Tractatus Calchedonenſis Concilii*: in Confeſſione item Epiſcoporum, *Tractatus fidei Calchedonenſis Concilii*, vel, ut habet alia editio Garſiæ Loaiſæ: *Sancta fides*, quam

Pag. 505. lin. 25.

expoſuerunt tractatus Calchedonenſis Concilii. Qui Tractatus in hoc Concilio prima illa definitionis parte omiſſa, quæ incipit: *Dominus noſter & Salvator Jeſus Chriſtus, &c.* ſolam poſteriorem: *ſufficeret quidem, &c.* continet.

Ex dictis non ſine cauſſa ſuſpicor eundem hunc fidei Tractatum eſſe, quem Leo & Julianus Breviarium fidei appellarunt. Patet enim ex Epiſt. 77. ad Gallos Kalendis Februariis anni ſuperioris 452. data nondum Leonem de Geſtis Calchedonenſis Concilii inſtructum tunc fuiſſe; nec aliud de illo didiciſſe, quàm per confirmationem & approbationem ſuæ ad Flavianum Epiſtolæ Eutychianam perfidiam fuiſſe damnatam cum Dioſcoro ejus adjutore. Hoc ante reditum Legatorum à Synodo; poſt illorum autem reditum iterum ſcripſit ad eoſdem Galliæ Epiſcopos, confirmatâque Eutychis & Dioſcori damnatione tranſmiſit exemplar Sententiæ adversùs utrumque latæ in Concilio: ſed de Definitione & Tractatu fidei, ne verbulum quidem; unde meritò crediderim nec per illud quoque temporis Leonem habuiſſe perſpecta Synodi illius Acta & inſtrumenta, quæ cauſſa fuit cur hæc à Juliano Coënſi poſtularet, hortaretúrque ut illa omnia nitidè tranſlata & per ordinem digeſta ſibi quantociùs tranſmitti curaret; iiſque comprehendi arbitror tum chartas, quas Aëtius indicaverat eſſe directas, tum Breviarium, quod Julianus à ſe miſſum fuiſſe ſignificaverat, quæ à ſe non recepta querebatur S. Leo.

Pag. 305. Cap. 4. 3. Gestorum Synodalium. Hinc definire licet, ni fallor, Acta Calchedonenſis Concilii eo, quo nunc habentur modo, collecta, tranſlata & ordinata fuiſſe à Juliano Epiſcopo Coënſi rogatu ſancti Leonis; nec audiendos eos eſſe, qui Rusticum Diaconum illorum collectorem prædicant: vel ex ſola enim annotatione, quæ primæ Actioni ſubjicitur, patet illa ab eodem fuiſſe tantummodò cum exemplaribus aliis collata, & ex iiſdem annotata & diſtincta; quod inſuper manifeſtum redditur ex MS. Cod. Thuan. qui partem Actionis primæ Calchedonenſis habet cum hoc titulo: *Explicuerunt, quæ ante Geſta præmiſſa ſunt: nunc incipiunt Geſta prima Concilii Calchedonenſis. Ruſticus ex Latinis & Græcis exemplaribus maximè Acœmit. Monaſterii emendavi. Concilii Calchedonenſis Actio prima in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti cœpit emendari*
Chifflet. in Notis ad Vigilium Tapſenſ. *Kal. Mart. X. Indict. XII.* Eadem ſe legiſſe teſtatur Chiffletius in Codice Actorum Calchedonenſium, Ruſtico Diacono, ut ait, Collectore, ſeu potiùs, ut legendum puto, Correctore, in quo Codice Bibliothecæ Johannis Bohierii Divionenſis viri ſenatorii, Ruſticus pariter meminit Acœmitenſium Codicum, quibus in emendandis Concilii Actis uſus fuerat. Nec de iiſdem Codicibus tacet Nicolini editio Venetiana Conciliorum ann. 1585. licet corruptè appellet Acuminenſes, ex quibus nonnulla minutioribus caracteribus inſerta voluit textui vulgato. Ex horum porrò omnium inſpectione & collatione nonnulla colligere mihi videor notatu non indigna. Primùm eſt collectionem Actorum Calchedonenſium Latinam, quæ nunc omnium manibus verſatur, antiquiorem eſſe Ruſtico Diacono, qui circa annum D. 550. Conſtantinopoli reſidebat cum Vigilio Papa, illícque prædictæ collectioni emendandæ adlaborabat: id patet tum ex Nicoliniana editione jam laudata, tum maximè ex Codice Thuaneo, qui non modò ſolius emendationis meminit, ſed etiam priſcorum Actorum ſerie intacta, Ruſtici emendationes ad oram paginarum relegatas exhibet, hac admonitione præeunte: *Annotatio circumducta † ſingulas interlocutiones à foris ita poſui, ut Acumitenſium Codex Græcus latinè continet.*

2. Suſpicari licet ſolam Actionem primam à Ruſtico fuiſſe emendatam, id enim ex titulo, quem ſuprà ex Cod. Thuaneo deſcripſi, elici mihi videtur. Prætereà ad unius Actionis primæ finem mentio fit collationis & emendationis Ruſtici in omnibus quos vidi excuſis Codicibus, aut etiam MSS. Denique ſola prima Actio nonnulla inſerta habet ex Codice Acuminenſi ſeu potiùs Acœmitenſi in Nicoliniana & Suriana edition. Nolim tamen hæc à me pro certis accipi: ſicut nec auſim negare, quin Codex Acœmitenſis, quem luſtrare cœperat Ruſticus, ad Occidentales poſtmodum deportatus à pluribus deſcribi potuerit. Porrò ſi verùm eſt, quod dicimus; partem tantùm Actorum à Ruſtico emendatam fuiſſe, id fortè contigit ob eam rationem, quòd eùm à Vigilio ad damnationem trium Capitulorum delapſo defeciſſet unà cum collega ſuo Sebaſtiano, urbem regiam deſerere coactus fuit, & Acœmitarum Monaſterium, ubi occaſione controverſiæ, quæ agitabatur, res Calchedonenſes diligentiùs indagare cœperat.

Tertium eſt quod eruimus ex dictis, ſcilicet Acta Calchedonenſis Concilii vix in remotioribus Occidentis partibus nota fuiſſe ante quintam Synodum, præſertimque in Galliis noſtris, quæ per ſolas ferè Epiſtolas S. Leonis ad Epiſcopos Gallicanos ſcriptas de illius Synodi exitu certiores factæ fuerant, & ex ſententia in Dioſcorum, quæ uni illarum illigata erat. Teſtis eſt hujus aſſertionis noſtræ Canon. 1. Concilii Aurelianenſis 5. cujus Epiſcopi ſuppreſſa Calchedonenſis Synodi mentione, ſoli Apoſtolicæ Sedis decreto adversùs Neſtorianum & Eutychianum dogma intorto niti videntur. Et hoc contigit anno 549. quo tempore Ruſticus Vigilium Papam impugnabat. Poſtmodùm autem cùm trium Capitulorum controverſia magis efferbuiſſet, eorúmque damnatores tanquam Synodi Calchedonenſis adverſarii paſſim & ubique per provincias infamarentur; ſed præſertim cum quintæ Synodi decreta tanquam in præjudicium præcedentis Synodi lata ab Afris, Illyriis, Dalmatis, Inſubribus, Iſtricis, Gallis, Hiſpanis, Ibernis, &c. conſtanter rejicerentur: tunc cœperunt exemplaria Actorum quartæ hujus Synodi undequaque ſtudioſè conquiri, avidè perlegi, à plurimis exſcribi. Nec dubium eſt Ruſticum Vigilio cæteriſque trium Capitulorum adverſariis tantoperè infenſum, ſuaque dejectione iratiorem factum, ſicut Vigilium ubique ut Calchedonenſis Concilii deſertorem publicabat, ita hanc in ſe curam ſumſiſſe ut per provincias exemplaria Synodi ſpargerentur. Sed noſtros imprimis Gallos, qui Synodum quintam vel nunquam, vel ſeriùs recepiſſe videntur, vero ſimile eſt ejuſmodi exemplaria à Ruſtico accepiſſe, quandoquidem ab illo moniti fuerant de Vigilii adversùs ſanctam Calchedonenſem Synodum nefanda, ut putabat, prævaricatione, quemadmodum intelligere eſt, tam ex Epiſtola Vigilii ad Aurelianum Arelatenſem Epiſcopum, quàm ex literis Clericorum Italiæ ad Legatos Gallorum Conſtantinopolim miſſorum. Auget iſtam ſuſpicionem, quòd nullam habemus in Occidente Concilii Calchedonenſis editionem, quæ non Ruſtici mentionem faciat, tanquam ab eo fluxerint prima, quæ in Gallias appulerunt, illius Synodi exemplaria. De Ruſtico enim pariter mentionem faciunt editiones Conciliorum Romana, Crabbiana, Nicoliniana, Suriana, &c. & Bohierii à Chiffletio & in editione laudatus Codex.

Digitized by Google

AD EPISTOLAM LXXXVII.

Epiſcopis, qui Synodo Calchedonenſi interfuerant.

Pag. 305. 1. SANCTÆ SYNODO APUD CALCHED. HABITÆ. Soluta Synodo Calchedonenſi, damnatiſque Eutychianæ ſectæ aſſeclis, id è multis unum adversùs Synodi decreta excipiendum putaverunt: hæc unanimi omnium conſenſu non eſſe ſtatuta, nec recepta: imò primam omnium ſedem, Romanam videlicet, ita illis contradixiſſe, ut omninò ſuum conſenſum his adhibere renuiſſet. Nimirùm ex eo quod Legati S. Leonis Canonem 28. rejeciſſent, improbaſſetque ipſe Leo, occaſionem hujus calumniæ ſpargendæ ſumſerant hæretici: Calchedonenſem Synodum ab Apoſtolica Sede repudiatam eſſe. De ea re ſcripſit ad Leonem Imperator, monuitque commodiorem aliam viam non eſſe repellendæ calumniæ, quàm *ſi per univerſas Eccleſias definitiones ſanctæ Synodi Calchedonenſis Apoſtolicæ Sedi placuiſſe doceatur.* Obtemperavit S. Leo, præſentémque ad omnes Synodi Epiſcopos quos *ſanctæ Synodi* nomine adhuc compellat, Epiſtolam ſcripſit in qua & in aliis eodem die datis, hæreticorum calumniam pluribus retundit argumentis.

Epiſt. 89. ad Marc. Aug. c. 1.

Epiſt. 87. cap. 1. 1. Non potuiſſe ambigi quin toto corde ejus Synodi definitionem amplecteretur: cum non poſſet de unitatis redintegratione non gaudere, qui hanc ſciſſam ab hæreticis tantoperè doluerat.

Ibidem. 2. Hoc ipſum ex conſenſione Legatorum, qui vicem ejus geſſerant in Synodo, eſſe manifeſtum.

Ibidem. 3. Ex Epiſtolis, quas ad Anatolium ſcripſerat poſt Legatorum reditum in Urbem, non minùs id elucere.

Epiſt. 89. 4. Quia nihil definitum erat à Synodo, quod non ipſe prius ſcripſiſſet in ea Epiſtola, cui omnium ſubſcribentium conſenſus acceſſerat, ut pote ſecundùm formam Apoſtolicæ doctrinæ ac paternæ traditionis emiſſæ.

Epiſt. 87. cap. 1. 5. Non ſolùm ſe in perſona Legatorum propriam cum SS. Patribus uniſſe ſententiam, ſed etiam per approbationem Geſtorum Synodalium; in ſola tamen fidei cauſſa, propter quam generale Concilium congregatum fuerat.

Ex quibus perſpicuum eſt approbationem hanc non niſi ea occaſione calumniæ natam, *ne videlicet fallax cujuſquam ſimulatio ſententiam ejus haberi vellet incertam: & ne per malignos interpretes dubitabile videretur, utrum quæ in Synodo Calchedonenſi de fide ſtatuta erant, approbaret.* Non igitur ideò hanc approbationis Epiſtolam ſcripſit, ne robur ſacroſanctis decretis deeſſet, ſed ne ex venerandæ Synodi contemtu ipſe infamaretur, néve eo duce gloriarentur, qui Calchedonenſis Synodi definitionibus obnitebantur; ne denique imperatoriæ voluntati videretur contradicere, cui *omnibus modis obediendum ſibi eſſe* palàm profitetur. De hujuſmodi confirmatione Synodi Calchedonenſis qui plura volet, adeat doctiſſimum Johannem Launoium Parte 2. Epiſtolarum, Epiſt. ad clariſſimum virum Jacobum Bevilaquam (*Boileau*) Pariſienſem Theologum, nunc Metropolitanæ & Primatialis Eccleſiæ Senonenſis Decanum meritiſſimum, ac ſede vacante Juri dicendo & adminiſtrandæ Diœceſi Præfectum.

Epiſt. 90. cap. 2. Epiſt. 87. cap. 1. Epiſt. 89. cap. 2.

Priores porrò editiones omnes, ſi Romanam Epiſtolarum decretalium excipias, iſtam Juvenali inſcriptam habent in hunc modum: *Ad Juvenalem & ceteros Epiſcopos, qui in ſancta Synodo Calchedonenſi congregati ſunt.* Horum unus erat Juvenalis, & ad ipſum proculdubio miſſum eſt Epiſtolæ exemplar, ex quo deſcripta poſtmodùm, ejus nomen retinuit. Deſideratur autem in MSS. Codd. Griman. Victor. Trecopith. & tribus Thuan. necnon in Actis Calchedonenſis Concilii, & ut dixi, in editione Romana Epiſtolarum Pontificiarum. Eodem etiam modo citatur Epiſtola à Pelagio Papa 2. & à Facundo Hermianenſi.

2. CONSENSIONIS EFFECTU. Ita Codd. MSS. edit. Rom. & Facund. non verò *affectu*, ut legebatur antea: quod quidem de Legatorum conſenſu intelligendum exiſtimo, ut explicat ſe ipſe his verbis: *Me non ſolum per fratres, qui vicem meam executi ſunt, ſed etiam per approbationem Geſtorum Synodalium, propriam vobiſcum uniſſe ſententiam.* Pag. 305. lin. 2.

3. MANIFESTARE VOLUISSET.] Poſt quæ, inquit Baluzius, ſequitur in Codicibus Ruſtici: *Sed quia in eiſdem literis ea quæ per occaſionem Synodi malè ſunt attentata, reprehenderam, maluit prædictus antiſtes meam gratulationem tacere, quàm ſuum ambitum publicare.* Fatendum tamen eſt, addit Baluzius, iſta quamvis conſequenter ſcripta, diviſa tamen ac ſeparata eſſe à textu Epiſtolæ in antiquis exemplaribus. Stylus eſt S. Leonis, & ejus verba. Nam de hac ipſa re agens in Epiſtola 60 ad Pulcheriam Auguſtam, ait: *Niſi maluiſſet meum gaudium* (id eſt *gratulationem*) *tacere, quàm repulſam ſui ambitus publicare.* Non viderunt iſta Editores Epiſtolarum S. Leonis. Imò verò, Baluzi mi, iſta vidimus; non in Codice Divionenſi, quo uti nobis non licuit, ſed in tertia parte actorum Calchedonenſis Concilii pag. 881. Editionis Labbei, qui illa eadem verba ex Divionenſi tuo Codice ante te excerpſerat, & ad marginem relegarat. Intellexit enim vir eruditus Leonis quidem & ſtylum & verba eſſe, ſed deſumta ex Epiſtola 59. (nunc 89.) c. 1. Quæ ratio fuit cur pannus iſte à textu Epiſtolæ 61. l. 8. (nunc 87.) ſeparatus inventus fuerit, nempe à ſtudioſo aliquo exciſus à loco nativo & iſti Epiſtolæ illuſtrationis cauſſâ aſſutus.

4. POPOSCI. Ita legendum eſſe, ut emendavimus; non verò, *popoſcit*, ut Romana & aliæ editiones habent, probant MSS. Codd. Victor. Griman. & alii, ſed & Epiſtola 89. Cap. 2. ubi hoc ipſum ab Imperatore poſtulat Leo noſter. Ibidem.

5. PROPRIAM VOBISCUM UNISSE SENTENTIAM. Ita Griman. Cod. cui concinit Facundus, hæc verba deſcribens pag 203. lib. 5. cap. 4. licet lib. 2. cap. 6. ſic legat: *propriam vobis communicaſſe ſententiam*: quod vitio Codicis tribuendum puto. Pelagius 2. cum vulg. edit. legit: *Propriam vobiſcum iniiſſe ſententiam.*

AD EPISTOLAM LXXXIX.

Marciano Auguſto.

1. ET REGIA POTENTIA ET SACERDOTALIS INDUSTRIA. Simile eſt quod ait Epiſt. 124. *Non ſolùm Regiam, ſed & Sacerdotalem ipſius mentem obſecrare, &c.* Epiſt. 125. cap. 6. ad Leonem Auguſtum: *Sacerdotalem namque & Apoſtolicum tuæ pietatis animum: &c.* Et Epiſt. 112. cap. 1. *Sacerdotali me ſolicitudine pietas veſtra commonuit.* Et ſuprà Epiſt. 84. cap. 3. ad Marcianum: *Qui vobis*, inquit, *præter Regiam coronam, etiam Sacerdotalem conferat palmam.* Epiſt. 90. ad Pulcheriam: *Principibus temporis noſtri, non ſolùm potentiam Regiam, ſed etiam Sacerdotalem cognoſcimus ineſſe doctrinam.* Et in Epiſt. 88. cap. 2. ad Julianum: *Ut omnes excellentiam ipſorum, non ſolùm Regii culminis, ſed etiam* Pag. 308.

etiam Sacerdotalis eſſe appareat ſanctitatis : Vel legendum , *omnibus* , vel pro , *appareat* , repone, *intelligant*. Epiſt. 105. *In Chriſtianiſſimo Principe Sacerdotalem exprimitur affectum.* Et Epiſt. 125. *Sacerdotali fervet affectu.* Verè Regium dixerim Pontificis noſtri animum , qui in Sacerdotii & Apoſtolatûs ſui communionem Auguſtum tam libenter recipit ; nec ſuæ diminutionem dignitatis inde metuens , nec Regiæ incrementum decuſque invidens celſitudinis. Leonem in ſucceſſoribus ejus remuneravêre Chriſtianiſſimi Imperatores noſtri , impertitâ illis viciſſim ditione temporali , auctâque ex Principatu terreno Romanæ urbis Sacerdotali dignitate: ut dum utraque tam arcto nexu ſibi invicem velut immiſceretur , neutram ab alterutra diſſociari nuquam pro Eccleſiæ Imperiique pace contingeret. Prævertant Leoni Calchedonenſes Patres, qui Act. 6. Concilii acclamarunt Marciano : *Sacerdoti Imperatori; τῷ ἱερεῖ τῷ Βασιλεῖ multos annos.* Imò & Epiſcopi Conſtantinopolitanæ Synodi ſub Flaviano Theodoſium pari encomio decorarunt acclamantes : *τῷ Ἀρχιερεῖ τῷ Βασιλεῖ, Pontifici Imperatori.* Ad eundem ſenſum Fortunatus lib. 2. Carm. 11. Childebertum Francorum Regem ſic laudat !

Melchiſedech noſter meritò Rex atque Sacerdos
Complevit Laicus Religionis opus.

Cujus elogii ratio , ceteris prætermiſſis , apud Juſtinianum Novel. 7. cap. 2. legi poteſt , ubi ait : *Cum nec multùm differant ab alterutro Sacerdotium & Imperium & res ſacræ à communibus & publicis.* Qua de cauſſa diu ante hos omnes Euſebius in Vita Conſtantini cap. 44. hunc Imperatorem laudat : *Quod Eccleſia Dei præcipuè curam gerens , cùm per diverſas provincias quidam inter ſe diſſentirent, ipſe velut communis omnium Epiſcopus à Deo conſtitutus, miniſtrorum Dei Synodos congregavit. Et lib 4. c. 22. & 24. Vos quidem,* ait ipſe Conſtantinus ad Epiſcopos, *in iis , quæ intra Eccleſiam ; Ego verò in iis, quæ extra geruntur , Epiſcopus à Deo ſum conſtitutus.*

Pag. 308. 2. Cùm ei fidei omnium subscribentium consensus accesserit, quæ a me... emissa est Ita Griman. Cod. In vulgatis verò : *Cùm ei fidei omnium ſubſcribendo conſenſus acceſſerit , quæ ad me . . . emiſſa eſt* : quæ apparet intellecta eſſe de Synodi Calchedonenſis definitionibus ad S. Leonem miſſis: cùm certiſſimè de ſua Epiſtola ad Flavianum ſcripta & omnium ſubſcriptionibus firmata ſermonem habeat Pontifex.

Pag. 308. 3. Lucianum. Legatum hunc probabile eſt eundem illum eſſe Lucianum Byziæ Epiſcopum, qui tam ſuo , quàm Cyriaci Epiſcopi Heracleæ Thraciæ nomine, interfuit Calchedonenſi Concilio. Qui & in Actione 16. ubi de privilegiis Conſtantinopolitanæ ſedis definitum eſt , ſemel & iterùm ſubſcripſit , primo quidem pro Cyriaco , ſecundò nomine proprio in hunc modum : *Lucianus Epiſcopus Byziæ & Arcadiopolis definiens ſubſcripſi.* Unde mirum non eſt illum proprio jam Chirographo ligatum , & Conſtantinopolitani Epiſcopi , ad cujus ordinationem pertinebat , ſplendoris ſtudioſum, ad id electum eſſe , ut & Anatolii & Imperatoris , imò & totius Synodi nomine apud S. Leonem de ejuſdem privilegiis confirmandis ageret.

Ibidem. Cap. 2. 4. Et de hæreticorum damnatione. Hæc verba deſiderantur in Epiſtola Pelagii 2. ad Eliam ceteroſque Iſtriæ Epiſcopos in cauſſa Trium Capitulorum : nec credet quiſquam ea vel aliud cogitanti excidiſſe, vel de induſtria fuiſſe diſſimulata; hoc enim poſterius de Pelagio cogitare , vel de Gregorio Magno , à quo ſcripta fuiſſe putatur Epiſtola , cùm adhuc Diaconi officio fungeretur, grande piaculum fuerit ; alterum verò aſſerere non ſinit ipſa , quam tractat , materia : in tota enim Epiſtola de hoc unicè inquiritur : an ea , quæ pro confirmandis Calchedonenſis Concilii Actis ſcripta ſunt à S. Leone , tantummodò proferantur pro cuſtodia illibatæ fidei ; an etiam pro cauſſis Epiſcoporum ſpecialibus , quæ apud Calchedonem diſcuſſæ ſunt. Qua in diſceptatione verba , de quibus agimus, reticuiſſe tergiverſationis culpâ non caruiſſet. Satius ergo eſt hanc omiſſionem ſcribarum oſcitantiæ tribuere , cùm & in aliis omnibus excuſſis Miſſiſque Codicibus jaceat , & in Griman. præſertim non ſatis laudando MS.

AD EPISTOLAM XCII.

Maximo Antiocheno Epiſcopo.

1. Leo Maximo Antioch. Ita Cod. Griman. Barb. 1. & Thuanei duo , quibus concinunt editiones omnes Caniſianâ antiquiores , ut in Conciliis Merlini 1524. Colonienſ. 1530. & 1535. In vulgatis verò poſt Caniſii edit. *Leo Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus , Maximo cariſſimo fratri Epiſcopo Antiocheno.* Pag. 310.

2. In Orientalibus Ecclesiis. De variis Orientis ſignificationibus & diviſionibus , quæ ad hujus loci intelligentiam facere poſſunt , conſule ; ſi lubet , illuſtriſſimi Petri de Marca Diſſertationem de Conſtantinopolitani Patriarchatus inſtitutione & Johannis Morini Oratoriani Preſbyteri Lib. 1. Exercit. Eccleſiaſt. 2. & 3. Dicam ſolùm Orientalium Eccleſiarum nomine videri hic comprehendi tam eas Provincias , quæ tunc temporis Orientalis ſeu Antiocheni Patriarchæ ditioni ſuberant , quàm alias , quæ quaſi αὐτοκέφαλοι erant & ſui juris , ſaltem ſi primævum uſum reſpiciamus. Tales erant Aſiana & Pontica Diœceſes , quas quia ſuæ ordinationi ſubjecerat Conſtantinopolitanus , annitentibus Auguſtis , & decernentibus etiam Calchedonenſis Concilii Patribus : ideò S. Leo , qui tale decretum infectum volebat , eaſdem curæ & ſolicitudini Antiocheni Epiſcopi commendat , non jure Patriarchico , quo non ad ipſum pertinebant ; ſed titulo caritatis , quæ limites non habet. Ut enim per has Eccleſias non eas omnes intelligamus , quæ contra Occidentales diſtinguuntur ; ſed tantùm diſtinctas illas Diœceſes, quæ ſuæ poteſtatis erant, facit. Ibidem.

1. Quod mens Leonis erat ambitum Anatolii carpere ac coërcere , qui certè Orientales omnes priori ſenſu Eccleſias non ſubjicere ſibi ſategerat, ſed tantum Thracicam, Ponticam & Aſianam Diœceſes:

2. Per hæc verba odium & invidiam Alexandrini Epiſcopi in ſe convertiſſet , ſi Eccleſias illius juriſdictioni obtemperantes , Antiocheno commendaſſet Antiſtiti , cum quo ſemper aliquid illi ſimultatis interceſſerat.

3. Quia ex fine hujus & ſequentis Epiſtolæ patet hanc Leonis ſolicitudinem maximè creatam eſſe ex quorumdam Monachorum præſumtione, qui multa contra fidem inter prædicandum effutiebant , unde monet tam Maximum , quàm Theodoritum , ut hujus mali recidendi cauſsâ , prædicationis munere Monachis aliiſque gradum Sacerdotalem non obtinentibus interdicatur. Porrò ex alia Leonis Epiſtola , quæ eſt ad Julianum Coënſem , datâ menſe Aprili hujuſce anni 453. manifeſtum evadit hanc Monachorum præſumtionem locum maximè habuiſſe in Eccleſia Cæſarienſi Cappadociæ , quæ eſt Ponticæ Diœceſis primaria : ubi neſcio quis Georgius Monachus, annitente Thalaſſio Cæſareæ Epiſcopo , ſcribendi & prædicandi munus ſibi arrogabat : cùm anteà , ut queritur S. Leo , præſumendo illicita & propoſitum Monachi & nomen amiſiſſet. Igitur inde nata videtur occaſio Leoni , ut ea de re

ſcriberet Maximo & Theodorito ; quia quo minus de illa Anatolium moneret obſtabat & intermiſſum literarum cum eo commercium, & ambitus Anatolii Ponticas Eccleſias ſibi vindicantis, cui ſuffragatus eſſet. Cum verò addit Leo : *Maximéque in his, quæ Antiochenæ ſedi ſacratiſſimorum Patrum Nicæni Canones deputaverunt* : illas Provincias intelligit, quas tempore Nicæni Concilii Antiochenus Antiſtes adminiſtrabat, cum illius decreto 6. ſancitum eſt, ut antiqui mores obtinerent, tam in Ægypto, quàm in Antiochia, ſuáque Eccleſiis privilegia ſervarentur : & his verbis ſuggillat confoditque Juvenalis ambitum, qui ut infra aſſeritur, ad invadendum Palæſtinæ Provinciæ principatum animos fiduciamque ſumſerat ex diſcordia, quæ inter Cyrillum Alexandrinum & Johannem Antiochenum efferbuerat in Concilio Epheſino primo. Quod cùm obnitente non ſolùm Antiocheno, ſed & Alexandrino Epiſcopo, conſequi, non potuiſſet Sacerdotali decreto, ad imperatoria Reſcripta confugit, quorum autoritate non ſolùm Palæſtinæ, ſed etiam Arabiæ & Phæniciæ ab Antiochena Diœceſi distractæ, Jeroſolymitanæ ſedi attributæ ſunt. Verùm cùm omnes pragmaticas, omniaque Reſcripta Imperatoria, quibus Eccleſiarum jura tranſlata erant, poſthabenda eſſe cenſuiſſent Calchedonenſis Concilii Patres, Líſque inter utramque Eccleſiam illam denuò mora eſſet, tranſigentibus tandem Litigatoribus ſopita eſt Actione 7. ea conditione, ut retentis Arabiâ & Phæniciis, Palæſtinas tres Jeroſolymitano cederet Antiochenus. Neque hæc ego otioſè hic refero, ſed ut mecum miretur Lector, inquiramque quamobrem Leo noſter, qui totis viribus Conſtantinopolitani Epiſcopi conatus repulit, quoniam Nicænis Canonibus contrarii videbantur, hic quoque non inſurgat in Epiſcopum Jeroſolymitanum, qui antiquam conſuetudinem Nicæno æque decreto firmatam calcabat, cùm alienas invadebat provincias. Quid quòd de Juvenalis molitionibus ita loquitur, quaſi irritæ fuiſſent nullúmque effectum conſecutæ : cùm tamen tres Palæſtinas ſibi ſubjectas habuerit. Putabit aliquis Leonem hæc κατ' οἰκονομίαν diſſimulaſſe, ne turbulentiſſimis temporibus nova turbarum ſemina jacerentur : eóque libentiùs, quò Jeroſolymitani Epiſcopi potentia & incrementum non ita formidanda erant Romano Epiſcopo, quàm Conſtantinopolitani, qui primæ ſedis privilegia per omnia æmulabatur, magniſque paſſibus ad Orientalium, & forſan etiam ad Occidentalium Eccleſiarum Monarchiam properabat. Suggerent alii Leonem, qui Epiſcopi Urbis Regiæ autoritatem depreſſam volebat, tanquam ſuæ imminentem, ne illa creſceret, ideò aliorum Patriarcharum privilegia ſtrenuè propugnaſſe : cùm verò iiſdem Patriarchis res ſint cum aliis primatum ambientibus, non illibenter quoque de priorum ſplendore & viribus aliquid detrahi paſſum eſſe : non ex improba quidem eminentiæ ac ſplendoris ipſorum invidentiâ, ſed quòd difficillimis illis temporibus Neſtorii & Eutychis erroribus per omnes ſe ſe Provincias inferentibus, intererat religionis & Eccleſiæ plurimùm Epiſcoporum Orientalium potentiam minui.

Epiſt 26. Crediderim libentiùs, *cùm Geſtorum Synodalium*, ut Leo ipſe aſſerit, *quæ omnibus diebus Concilii in Calchedonenſi civitate confecta ſunt, parum clara propter linguæ diverſitatem Romæ tunc haberetur inſtructio*, non omnia, quæ illic acta fuerant, in Leonis tunc notitiam veniſſe ; adeóque ipſum omnino ignoraſſe quid Actione 7. tranſactum eſſet inter Maximum & Juvenalem. Licet enim ex mutuo utriuſque partis conſenſu contentio eſſet compoſita, nec modò Orientales ſed & Romanæ ſedis Legati aſſenſione ſua Synodale decretum firmaſſent : nihil tamen tale paſſus eſſet, opinor, ſanctus Leo, ſi reſciviſſet, cùm liberum non putaret eſſe Epiſcopo ſuæ ſedis privilegia alteri cedere contra Nicænæ Synodi ſtatuta & conſuetudinem multis ſeculis roboratam, ut teſtatus eſt adversùs Hilarium Arelatenſem Epiſcopum ſcribens, Ingenuumque Ebredunenſem ideò increpans, quòd in illius gratiam jura ſua ſibi adversùs eum non vindicaſſet. Si quid porrò de illo Juvenalis ambitu ſubodoratus eſt ſanctus Leo, ex literis Maximi illud didicit.

Maximus ſiquidem, licet pro bono pacis & ne Infenſum haberet Imperatorem, manus utcunque dediſſet, ut tribus Palæſtinis potiretur Jeroſolymitanus Antiſtes, moleſtiſſimè tamen ferebat, quod dubium non eſt, ampliſſimas Provincias ditioni ſuæ ſubtrahi. Ubi primùm ergo didicit, ea quæ ultimo Canone Calchedonenſi pro Conſtantinopolitanæ ſedis amplitudine decreta erant, Leoni diſplicuiſſe, nulliſque eum rationibus adduci poſſe, ut etiam intercedentibus pro Anatolio Auguſtis & uno ex legatis Juliano, rata illa haberet, ob reverentiam Canonum Nicænorum, quibus Eccleſiarum privilegia firmata erant ; tum animos reſumere, Leoníque ſuggerere per literas, quid ſibi jurium ſuorum ex Juvenalis ambitu ſubtractum eſſet. Subobſcurè quidem ſcripſit, tam de adjudicata poteſtate Juvenali in tres Palæſtinas, quam de conſenſu à legatis exhibito : ne apud Imperatorem de violatâ pace & redintegratâ diſſenſione accuſaretur, néve legatorum à ſe animos averteret : ſcripſit tamen, ut ex Reſcripto Leonis mihi videor non obſcurè colligere. Primùm enim ea eſt ratio, cur tam circumſpectè loquatur Maximum exhortans ut nullomodo ſinat, *in Orientalibus Eccleſiis, maximéque in his, quas Antiochenæ ſedi ſacratiſſimorum Patrum Nicæni canones deputaverunt, ab improbis hæreticis Evangelio reſultari.* Maximè enim in Palæſtina & Ægypto tunc temporis tumultus perſeverabat per improbas hæreticorum artes, quarum provinciarum hæc Maximum nihil attinebat, illa ſola ejus adminiſtrationi ſuberat jure perantiquo.

2 Sanctus Leo hæc ait cap. 3. *Cùm aliquid pro Antiochenæ Eccleſiæ privilegiis dilectio tua agendum eſſe crediderit, propriis literis ſtudeat explicare, ut nos conſultationi tuæ abſolutè & congruè reſpondere poſſimus.* Quis non videat Maximum de rebus ſuis ſubobſcurè ſcripſiſſe ad Pontificem noſtrum, quandoquidem hic explicationem requirit, ut poſſit abſolutè & congruè reſpondere : *Nunc autem*, inquit conſequenter, *ad omnia generaliter pronuntiare ſufficiat, quod ſi quid à quoquam contra Nicænorum Canonum ſtatuta in quacunque Synodo vel tentatum eſt, vel ad tempus videtur extortum, nihil præjudicii poteſt inviolabilibus inferre decretis.* Luce clarius mihi videtur de Conſtantinopolitani conatibus hæc non intelligi ; dubitans enim & incerto ſimilis non ſcriberet : *Si quid tentatum eſt*, &c. Nec contentus eſſet de hac re *generaliter pronuntiare*, cui tot jam literis palàm conſtantérque obſtiterat. Denique de alio negotio hic agi perſpicuum eſt ex cap. 5. hujuſce Epiſtolæ, ubi & in exemplum obſervantiæ ſuæ adducit ea, quæ contra Conſtantinopolitani Epiſcopi molitionem à ſe ſcripta fuerant ad eundem, & ait prætereà, quòd *ſi quid ſanè ab his fratribus, quos ad ſanctam Synodum vice mea miſi, præter id quod ad cauſſam fidei pertinebat, geſtum eſſe perhibetur, nullius erit penitus firmitatis, quia ad hoc tantum*, &c. Profectò ſciebat Leo à ſuis contradictum fuiſſe decreto in gratiam Epiſcopi Regiæ ſedis condito in fine Synodi ; hoc & ipſorum & Imperatoris literis didicerat : non ergo de eorum conſenſu hac in re dubitanter loqueretur ; de conſenſu igitur debet intelligi, quem datum fuiſſe à legatis in cauſſa Maximum inter & Juvenalem com-

Digitized by Google

inter & Juvenalem compoſita per ejuſdem Maximi literas obſcurè ſuggeſtum erat.

Pag. 310. Cap. 2. 3. Conceptione. Ita Griman. & Barb. cujus loco in omnes editiones portentoſum irrepſit mendum cùm habent *conjunctione.* Conceptionem autem intellige activam de qua Angelus ad Mariam Luc. 1. *Ecce concipies in utero.* Paulò poſt, ubi in vulgaris legitur: *Et de matre natus*, ex Griman. addidimus: *& ſecundùm veram carnem de matre eſt natus.*

Pag. 310. Cap. 4. 4 Sicut etiam in Ephesina Synodo, &c. Viſum eſt Davidi Blondello, lib. de Primatu, pag. 546. hæc verba cum ſequentibus uſque ad illa: *Hoc tamen proprium*, &c. tanquam ſubdititiâ repudiare; vel ſi Leonis ſunt, ea tanquam iratioris hominis verba canino dente carpere. Verùm & Leonis ſunt & hominis ſui hoc imprimis loco potentiſſimi. Certè valdè in Leonis ſcriptis peregrinus eſt, qui ſtylum ejus hìc non agnoſcit; & miro contradicendi pruritu eum laborare neceſſe eſt, qui adeò leviculis rationibus, ut accidit Blondello, rapitur ad truncandam nobiliſſima ſui parte Epiſtolam, omnium excuſorum & MSS. Codicum ſuffragio per omnia germanam. Ut enim cetera prætermittam, quæ refutare otio lectoris abuti eſſet, palmare dilemma, quo verborum illorum *αὐθεντίας* inpugnat, nullo negotio exſufflatur. Vel ſcripſit, inquit, Cyrillus Leoni ut Pontifici, vel ut Archidiacono. Illud abſurdum, cùm tunc Cæleſtinus Romanam ſedem occuparet: hoc verò quis dicat, ut ſcilicet Cyrillus neglecto Pontifice, à quo uno totum pendebat, Diaconum ejus adierit. Doleo virum doctiſſimum talibus ratiunculis motum, ſi tamen reapſe motus eſt. Scripſit S. Cyrillus, inquam ego, ad Leonem Diaconum, nec neglexit Pontificem Cæleſtinum. Ecquis enim Regem æſtimet poſthaberi, cùm ad regni adminiſtros negotia referuntur? Quis verò neſciat Leonem Archidiaconum rerum Eccleſiaſticarum habenas moderatum eſſe & à ſecretioribus conſiliis fuiſſe Cæleſtino & Sixto Pontificibus. Teſtis eſt Proſper in Chronico, quàm ſtrenuam operam Sixto præſtiterit in repellendis Pelagianis Leo Diaconus, cujus hortatu illorum inſidiis vigilanter occurrit. Teſtis eſt Johannes Caſſianus quantùm Eccleſiæ rebus invigilaret Leo Archidiaconus, cui opus ſuum de Incarnatione Domini, non tamen neglecto Pontifice, nuncupavit circa tempora Epheſini Concilii: quod opus Leonis exhortationi debet Eccleſia. Teſtis eſt denique ipſe Leo quam partem Eccleſiaſticæ adminiſtrationis obire tunc debuerit, qui Archidiaconum, cujus munere ipſe fungebatur, ait in Epiſtolis 74. & 75. negotiis Eccleſiaſticis fuiſſe præpoſitum, eique totius cauſſæ & curæ Eccleſiaſticæ diſpenſationem delatam fuiſſe. His adde quòd etſi Cyrilli Epiſtola ad Cæleſtinum non compareat, non propterea ſcriptam non eſſe indubitanter aſſeri poteſt; cùm tot interierint injuriâ temporum hujuſmodi monumenta Eccleſiaſtica. Si tamen non ſcripſit ea de re ad Pontificem Romanum, nullâ hujus injuriâ vel contemtu factum eſt; ſed ex certo conſilio & ex prudentiæ præſcripto, ut nimirum res ſecretiùs ageretur, ne inde Juvenalis ſimultatis occaſionem captaret adversùs Celeſtinum, quæ rebus Eccleſiæ Orientalis jam adeò perturbatis detrimenti plurimum eſſet allatura; vel denique ut Cæleſtino & Cyrillo Juvenalis conatus ſimul repellentibus, eò juſtitiæ cauſſa meliùs ageretur, quo ſimul de contradictione hujuſmodi conveniſſe non videbantur. Et ut ita res fieret, ſcripſit Leoni Cyrillus, ut per eum Cæleſtino ſuggereret, quod conveniens erat ab ipſomet non fieri. Et revera ſi Leonis verba attentiùs conſiderentur, ſatis innuunt, non ad ſe ſcriptum fuiſſe à Cyrillo, quaſi negotii arbitrum, ſed velut ad ſuggeſtorem monitorémque: poſtquàm enim ait: *Quod ſanctæ memoriæ Cyrillus mihi . . . indicavit*: non ſubdit, & ſolicita prece à me multùm popoſcit, ut nullam illicitis conatibus meam præberem aſſenſionem; ſed tantùm: *Et ſolicita prece multùm popoſcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur aſſenſio.* Qua occaſione eâdem viâ Cyrillus acceſſit ad Pontificem Romanum, quâ Theodoritus à Pſeudo-Synodo Epheſina depoſitus adiit ſanctum Leonem, ad quem ſcripſiſſe non contentus, ſcripſit etiam ad Archidiaconum Eccleſiæ Romanæ, cum quo ſciebat rerum omnium Eccleſiaſticarum cognitionem tractationemque à Cæleſtino communicari. Ad poſtremum verò, quod affert Blondellus, argumentum, ſcilicet verba, de quibus nunc agimus, inter alia collocata eſſe, quæ neceſſarium inter ſe nexum habeant: ut proinde illis interjecta fuiſſe à neoterica manu videantur, levis eſt momenti: perſpicuum enim eſt, hæc quæ falſi arguuntur, velut parentheſi eſſe claudenda, ut legenti parebit: ita ut ad præcedentia & ad conſequentia pertineant, nec tamen utrorúmque connexionem & neceſſitudinem impediant: quod nunquam non accidit in ſermone, quoties aliqua in exemplum adducuntur.

Pag. 311. Cap. 9. 5. Præter eos qui sunt Domini Sacerdotes. Clarum mihi videtur his verbis docendi & prædicandi poteſtatem Presbyteris non auferri: tum quia conſtat jamdiù permiſſam eis fuiſſe in Orientalibus Eccleſiis; quod maximè de Antiochena, de qua hic agitur, Johannis Chryſoſtomi exemplum comprobat: tum quia eos ſolùm à prædicandi munere excludit, *qui ſunt extra ſacerdotalem ordinem conſtituti*; quod de Presbyteris nunquam dixerit ſanctus Leo, quos vocat alibi *ſecundi Ordinis ſacerdotes.* Denique dum Monachos & Laïcos nominatim arcet ab eo munere, & de Presbyteris ſilet; horum jus intactum relinquit. Nolo rem pluribus commentariis vexatam, rurſùs pertractare. Vix tamen poſſum quin hìc novitios antiquitatis Eccleſiaſticæ ſcrutatores moneam, ne multa temerè confundant, quæ ſecernenda ſunt. Cum enim non una fuerit omnium vel Regionum, vel Eccleſiarum, vel ſeculorum conſuetudo, quid cuique conveniat ſedulò inter legendum penſandum eſt. Præterea plures veluti gradus in hoc munere notandi veniunt. Primum enim illud pleno jure exercere, tanquam potiorem Apoſtolici muneris partem, Epiſcoporum eſt tantummodò, penes quos non ſcripturæ modo fideique doctrina, ſed & magiſterium fidei illuſque explicandæ cura incumbit. (Carthag. 4. c. 20. Tolet. 3. c. 11. Trid. ſeſſ. 5. c. 5. de Ref. & ſeſſ. 24. c. 4. de Ref.) 2. *loqui in populo*, ut ait Optatus, *ſed inſinuandæ alicujus rei gratiâ, puta jejunii vel ſolennitatis* (non tamen tractandi quod eſt Epiſcoporum) Presbytero vel Diacono ex officio conveniebat, cum hoc etiam diſcrimine, (Opat. l. 3. vel 7.) quod hi *nudè* loquebantur; *contra Epiſcopalis Tractatus probatur ab omnibus ſanctitate veſtitus, ſalutatione ſcilicet geminata*, &c. Vide & Iſidorum ſuperiùs à nobis laudatum de Archidiaconi Officio & Concilii Vaſenſis 2. Can. 2. Tertiò Evangelium prædicare ſeu legere Diaconi quoque proprium ſemper fuiſſe conſtat, etſi eidem nec Presbytero illud *tractare, quod Epiſcoporum eſt*, non permitteretur. Unde cum Concilium Vaſenſe II. an. 529. Can. 2. *Verbum faciendi daret Presbyteris poteſtatem*, ſtatuit ut impedito Presbytero *Patrum homiliæ à Diaconis recitentur*, non ut de ſuo ad populum ſermonem habeant. 4. nunquam ſive Presbytero, ſive Diacono, vel prædicare, vel quid aliud ſine Epiſcopi licentia licuit facere. 5. Coram Epiſcopo per multum temporis non conceſſa eſt Presbytero prædicandi facultas: ad quod nonulli illam conſuetudinem coarctant, de qua abrogata laudat Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum Auguſtinus Epiſt. 77. quamque Hieronymus arguit ſcribens ad Nepotianum, &

Digitized by Google

albi. 6. Denique tam præſente, quàm abſente Epiſcopo tandem aliquando Presbytero permiſſum eſt ſermonem habere ad populum tam in civitatibus, quàm in Parochiis, ut Vaſenſes Patres jam laudati ſtatuunt in Galliis anno Domini 529.

Ibidem. 5. Sive Laïcus. Monachum hic diſtinguit à Laïco, ut in Epiſtola ſequenti, per illum intelligens Monachum, qui aliquo miniſterio Eccleſiaſtico inſignitus eſſet, per hunc Monachum nihil tale habentem Concilium Arelat. III. anni, ut Sirmondus putat 455. circa eadem tempora, idem quoque diſcrimen poſuiſſe mihi videtur, dum Clericos Lirinenſes à Laïca Monaſterii multitudine & Congregatione diſtinguit.

AD EPISTOLAM XCIII.

Theodorito Cyri Epiſcopo.

Pag. 311. Cap. 1. 1. Malum ejus autore totius bonitatis diſpensante. Ita legendum cum vulgatis, etſi Griman. Barb. Thuan unus & Cantabrig. Cod. legant, *malo ejus*, &c. In illis potiò verbis mirè concinit Leo noſter Auguſtino de Deo peccata ordinante ſcribenti, lib. de Prædeſt. SS. Cap. 16. & Confeſſ. lib. 1. cap. 10. ad quem ultimum locum conſule Caſtigationes & Notas celeberrimi Antonii Arnaldi Doctoris Sorbonici (quem nominaſſe, laudaſſe eſt) ad calcem editionis Latino-Gallicæ.

Ibidem. 2. Ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas. In vulg. & in ſolo Grim. Cod. MS. reperi hæc verba: deſiderantur enim in Thuan. quatuor, Barb. Trecopith. & Cantabrig. qui etiam pro *ſummorum* habent *ſummoperum* vel *ſummopere*, ita Trecopith. Cantabrig & è Thuan. unus: ubi ſic: &c. *ut ad majorem Dei gloriam proficiat finis examinis.*

Pag. 312. Act. 5. Calchedl. p. 557. Labb. 3. Contra suum caput est molitus injuriam. Dioſcorus enim *excommunicationem fecit Domino Archiepiſcopo Leoni*, ut loquitur Anatolius in Synodo Calchedon. de qua & Theodorus Diaconus Alexandrinus Act. 3. ejuſdem, & Relatio ipſius Synodi ad ſanctum Leonem: quod non in Epheſino Latrocinio, ſed poſt illud ſolutum, apud Alexandriam perpetratum à Dioſcoro, allectis eam in rem aliquot Epiſcopis. Liberatus, quem hìc citat Baronius nihil habet de hac excommunicatione Leonis.

Ibidem. lin. ult. 4. Pollutas jampridem ... Manus. Non enim in Epheſino Latrocinio malitiæ ſuæ tyrocinium poſuit: ſed, Liberato Diacono teſte cap. 10. Breviarii, ſtatim ac ordinatus eſt Epiſcopus Alexandriæ, *oppreſſit Cyrilli heredes, & per calumnias multas ab eis abſtulit pecunias.* Prætereà eum ut Origeniſtam & Arianum infamant libelli adversùs eum oblati in Concilio Calchedonenſi, nec non tanquam homicidam, incendiarium, & turpiſſimæ vitæ nebulonem. Hominem denique turbulentiſſimi ingenii & vaferrimi fuiſſe Dioſcorum confirmat MS fragmentum Vitæ S. Euthymii quod ex Anglicana Regiæ Societatis Bibliotheca laudat illius excerptor Andreas Arnoldus in Notis ad Epiſtolam Marciani.

Pag. 315. Cap. 4. 5. Cùm et Apostolicæ sedis Epistola, &c. Hæc verba cum ſequentibus uſque ad illa capitis ſequentis: *ſed benedictus Deus noſter*, &c. ſunt quidem in Griman. & vulg. edit. deſiderantur autem in Barber. Thuan. quatuor, Trecopith. & Cantabrig. in quibus ita habetur: *Cùm & in Apoſtolicæ ſedis Epiſtola & cetera, quæ per ordinem ſupra poſuimus, continuò egit. Sed Benedictus*, &c. quod ex aliqua Collectione Canonum deſumtum videtur, licet & in aliis nunc codicibus reperiatur.

AD EPISTOLAM XCIV.

Marciano Auguſto.

1. Cùm hujus observationis annos centum numero Theophilus collegisset. Cum hæc verba feſtinanter legeret Scaliger, (quem ſecutus eſt Calviſius) miratus eſt Pontificem noſtrum ſcribere centum annis definitam eſſe à Theophilo periodum, non verò nonaginta annis, qualem ab illo Epiſcopo conſtitutam eſſe exiſtimavit. Sed miror ego Scaligerum legiſſe apud Leonem, quod à nemine lectum eſt. De centenaria enim periodo ne apex quidem in hac vel alia Epiſtola apparet; ſed tantum centenariam annorum hujus obſervationis ſeriem à Theophilo ordinatam legimus. Revera nullam periodum centum præcisè annis circumſcriptam condiderat Theophilus: ſed centum annos è ſua periodo decerptos exhibuit; Periodus autem tota quadringentorum triginta & ſeptem annorum fuit: in qua omnia Paſchata annotarat, quæ ab anno Chriſti 380. deinceps ſecutura erant. Quem cyclum Cyrillus nepos ejus & ſucceſſor, cùm longiorem exiſtimaret, ad nonaginta & quinque annorum ſpatium, ut teſtatur ipſe, contraxit. Pag. 314. Cap. 1.

2. A primo Aug. mem. Theodosii senioris Consulatu. Chriſti annus eſt CCCLXXX. Dionyſio, Gennadio & aliis autoribus, in quo Gratianum Collegam habuit Theodoſius: qui ex Bucherii calculo Diocletiani annus erat XCVI. Quo poſito duplicis erroris arguendus eſt Scaliger. Primùm, quòd ſcribat Theophilum cyclum ſuum inchoaſſe ab anno primo Diocletiani, cujus annus ultimus erat Chriſti 379. Auſonii conſulatu notatus. Secundò, quod Syagrium & Eucherium conſules, ann. 381. an. præcedenti, hoc eſt 380. adſcribit. Ibidem.

3. Siquidem ab xi. Calend. Apr. usque in xi. Calend. Maiar. legitimum spatium sit præfixum. Pro x. Cal. Maii, ut in vulgatis legitur, XI. repoſuimus: quod jam olim Petavius & Bucherius faciendum conjecerant: quorum conjectura autoritate Codicis noſtri Grimanici MS. confirmatur & ex ſequentibus iſtis Leonis verbis: *Quod enim in x. & in ix. Calend. Maiarum videtur nonnunquam perveniſſe feſtivitas, id propter diem paſſionis factum, etſi dies Reſurrectionis exiſſet.* Si enim nonus & decimus dies ante Calendas Maii extraordinarius fuit Paſchatis terminus, reſtat ut dixerit ſanctus Leo, undecimum fuiſſe limitem ordinarium, quem Paſchalis feſti terminum ex Latinorum ſententia fuiſſe refert etiam Beda. Quem portò terminorum illorum autorem habuerit ſanctus Leo, non omninò certum eſt. Facilè tamen cum Bucherio mihi perſuadeo, Patres Concilii Cæſarienſis ab eo intelligi, qui anno Chriſti vulgari 196. à Paſſione 166. Cæſareæ in Palæſtina convenientes hos eoſdem Paſchæ terminos primi poſuiſſe videntur, ut docet Philippi etiam tunc ſuperſtitis Epiſtola, quam Bucherius poſt Bedam edidit emendatiorem. *Conſtitutum ergo eſt in illa Synodo*, inquit Philippus, *ut ab xj. Kalendas Aprilis, uſque in xj. Kalendas Maii Paſcha debeat obſervari: & nec antè nec poſteà cuicùmque conſtitutum limitem tranſgredi ſit facultas.* Eadem penè verba Leo uſurpavit, ut ex illa Epiſtola accepta eſſe credam, vel ex ipſis Synodi Actis, quæ ad Victorem Papam tranſmiſſa eſſe probabile eſt, cùm per Pag. 316.

Digitized by Google

idem tempus tanta ſolicitudine pro controverſia Paſchali laboraret. Eundem terminum ab Africanis quibuſdam calculatoribus fixum eſſe narrat Anatolius Laodiceuus Epiſcopus apud Bucherium. Eundem in Italia uſurpatum Ambroſii ætate ex ejus Epiſtola ad Æmiliæ Epiſcopos notum habetur: ut mirum non ſit quod tam ſecurè ac coufideuter à Leone Epiſt. 104. dicantur ii termini *per paternarum conſtitutionum antiquitùs & legitimè conſtituti.* Alexandrinorum verò limites *à totius antiquitatis exemplo & ab omni autoritate Patrum diſcordare, & nimis inſolenti & aperta tranſgreßione contra morem Eccleſiaſticum ſtatus.* Cùm tamen paulò arctiores eſſe terminos experientia docuit, biduo diffuſiorem admittere coacti ſunt ſaucti Patres; & ita ut ad decimum & ad nouum Calendarum Maiatum ſpacium Paſchale extenderent, Leone ipſo fatente: *Quod enim*, inquit, *in decimum & in ix. Kalendarum Maiarum videtur nonnunquam perveniſſe feſtivitas, quadam ratione defenditur: quia etſi dies Reſurrectionis ultra terminum videtur exiiſſe, dies tamen Paſſionis limitem poſitum non invenietur egreſſus.* Occurrens videlicet Alexandrinorum objectioni, qui nonuunquam, etiam ſuffragantibus Romanis, limitem à Leoue laudatum violatum eſſe cauſſari poterant: Paſcha, inquit, Reſurrectionis terminum præfixum quandoque egreſſus eſt, at nunquam Paſcha *σταυρώσιμον*, ut aiunt, ſeu crucifixionis. Ita ex ambigua Paſcharis voce, non minos Paſſionem Chriſti, quàm Reſurrectionem ſignificante, quæ unicam completam feſtivitatem efficiunt, probat præfixum à Patribus Paſcharis limitem nunquam Latinos fuiſſe prætergreſſos. Ex quibus id etiam manifeſtum fit, cautum fuiſſe magnâ diligentiâ apud Latinos, ne ante decimam quartam Lunam, nou ſolum Reſurrectionis Dominicæ feſtum, ſed magis etiam Paſſionis diem celebrarent. Proindéque ſi 14. Luna in Sabbatum caderet, nou ſequenti Dominica Paſchale Reſurrectionis feſtum agebatur; ſed in Lunam XXII. rejiciebatur: ne 15. Luna Paſſionis ſoleunis dies haberetur: quod & Victorinus teſtatur.

AD EPISTOLAM XCV.

Juliano Epiſcopo Coënſi.

1. LEO JULIANO EPISCOPO. Ita Griman. Cod. qui certè neceſſarius erat, ut fœdiſſima menda eluerentur, quæ in hunc titulum irrepſerant vel ſcribarum negligentiâ vel malâ recentiorum diligentiâ; ita enim habent vulg. edit. *Leo Romanæ & univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, Eudochia Auguſta ſalutem.* Eudochiæ pariter inſcripta habetur hæc Epiſtola in editis exemplaribus Conciliorum J. Merlini an. 1524. Colonienſ. 1530 & 1535. Crabbi 1538. & Suriana 1567. &c. necnon in MS. Victorino. In eo tamen differunt à recentioribus, quòd prætermiſſo illo magnifico titulo hunc ſimpliciorem præ ſe ferunt; *Leo Eudochia Auguſta.*

2. Ad Julianum datam eſſe non Grimanicus ſolum Codex indicat, ſed & totus Epiſtolæ contextus, qui ſubmiſſo modo, quo Leo ad Auguſtos vel Auguſtas ſcriberet ſolitus erat, nullatenus congruit.

3. Sed & in depravatis Codicibus ſuperſunt etiamnum antiquæ genuinæque Lectionis veſtigia: ſiquidem ſub finem Epiſtolæ vox *fraternitatem* (quæ certè Eudoxiæ vel ulli fœminæ non convenit, ſed Epiſcopo) legitur in Merliniana Conciliorum editione ann. 1524. & 1535. nec non in Codice MS. Victorino in hunc modum: *Quia verò*, inquit, *oportet fraternitatem tuam cura iſtius mecum eſſe participem*: ut ſole clarius appareat vocem, *ſerenitatem*, in alterius locum eſſe ſubſtitutam, ut titulo reſponderet: quem emendavimus autoritate Grimanici Codicis.

4. Marianus Scotus hanc laudat Epiſtolam ſub germana Epigraphe ad ann. 454. Sanctus Leo Papa, inquit, ad Julianum Epiſcopum ſic: DE PASCHALI OBSERVANTIA: *Sanctæ memoriæ Theophilus Alexandrinus Epiſcopus* [a] *ad Auguſtum Theodoſium ſeniorem ſcribens, per centum annos à primo prædicti principis conſulatu digeßit ordinem diei feſti Paſchalis* [b]: *cujus inſtructionis 76* [c] *nunc annus evolvitur, quod* [d] *Opilione conſule, 21. Idus Aprilis celebrata eſt ſacra ſolennitas Paſchalis.* [e] *Vide ſequenti anno, II. Nonas* [f] *Aprilis rationabiliter Paſcha* [g] *conſequetur. Sed annus, qui erit 78.* [h] *ut videtur, diſcordat: ſiquidem in 8. die Calendas Maii Paſcha conſtituitur,* [i] *cùm 15. Calend. Maii debuit fieri.*

a Io ed. 'ε'. Alex. Epiſc.
b Ed. del. Diei . . . . . Paſchalis.
c Ed. 74.
d Ed. quo
e Ed. del. Paſchalis.
f Ed. pridie non.
g Ed. eadem feſtivas.
h Ed. 76. & aliquâ ble omittuntur.
i Ed. tranſtulerit. reliqua diſcrepant.

5. Denique certum eſt nullam tunc fuiſſe, ſeu Eudociam, ſeu Eudoxiam Auguſtam, ad quam de his rebus ſcribere voluerit ſanctus Leo. Eudocia enim Theodoſii junioris uxor jam ab obitu mariti ſui Jeroſolymis commorabatur. Ad quam uti convenientiſſimum fuit, ut Leo ſcriberet ſequentem Epiſtolam de Palæſtinis rebellibus Monachis, quibus favebat contra Catholicam fidem; ita valdè ſuperfluum, ut de Paſchate cum ipſa ageret, moneretque, ut Marciano pro conſulendis ea de re Ægyptiis ſuggereret. Eudoxia autem Valentiniani uxor Romæ tunc agebat, aut ſaltem in Occidentalibus partibus Quod & de juniore Eudoxia ſenioris hujus filia certum eſt, quæ ſub matris adhuc cura poſita erat. Reliqua quæ ope Codicum MSS. emendavimus, ad marginem annotata reperiet, qui conferre voluerit.

AD EPISTOLAM XCVII.

Monachis Palæſtinis.

AD PALÆSTINOS MONACHOS. Ita pro *Epiſcopis* Palæſtinis (quod habent vulg. edit.) *Monachos* ſubſtituimus, ad quos ſcriptam fuiſſe conſtat hanc Epiſtolam tam ex Surii editione manuſcriptiſque Codicibus, quibus ille noſque uſi ſumus, puta Victor. Ciſterc. Cantabrig. Thuaneis & Regiis: quam ex ipſius Epiſtolæ conſpectu & lectione, quâ perſpicuum eſt ſanctum Leonem cum Epiſcopis nou agere, ſed cum ſolis Palæſtinæ Monachis. Hi ſcilicet, Caroſo & Dorotheo ducibus, adverſùs Calchedonenſem Synodum palàm & publicè inſurgebant dimicabantque, *exagitando*, ut ait Leo noſter, *ſeditionibus civitates, conturbando Eccleſias: nec ſolùm injurias, ſed etiam cædes Presbyteris atque Epiſcopis inferendo: ut præ furore & ſævitia propoſiti ſui & profeßionis eſſent immemores.* Dubium enim non eſt quin per hæc verba Propoſitum & Profeſſionem Monaſticam intelligat; eoſdemque illos alloquatur, de quibus ſcripſit ad Eudoxiam & ad Julianum, nec non & ad Marcianum, cui de Palæſtinis Monachis converſis gratias agit. In re tam perſpicua, plura addere otioſum eſſet. Ex dictis porrò liquet ad annum Dom. 453. referendam eſſe præſentem Epiſtolam, cùm eodem anno de hoc negotio ſcriptæ ſint à S. Leone ad Eudoxiam Auguſtam & ad Julianum Epiſcopum Epiſtolæ, quibus hæc affinis & coæva eſſe facilè cognoſcitur. Nec ad ulteriorem annum rejici poteſt, cùm ex Epiſtola ad Marcianum citata & data 9. Januarii an. Dom 454. manifeſtum ſit tunc converſos fuiſſe rebelles Monachos, de quibus hìc agitur. Pag. 319.

AD EPISTOLAM XCVIII.

Juliano Epiſcopo Coënſi.

Pag. 318. SUBADJUVAM. Vox iſta, quam ex MS. Cod. Grim. hic ſupplevimus, iterum occurrit apud ſanctum Leonem Epiſt. 127. ubi Gerontii & Olympii Subadjuvarum fit mentio, & in Liberati Breviario: Rara ejus memoria apud Latinos ſcriptores, etſi Latina ſit, quam Syneſius Epiſt. 144. ita interpretatur. Ἀπεκρατίων τίς ἐςι τῦ Ἡρακλειανῦ δορυφόρων, τάξιν ἔχων τῶ βοηθῶ βοηθεῖν. ἡ γὰρ σουβαδιοῦβα λέξις, τοῦ το ἑρμηνεύειν πεπίςευται. *Harpocratio quidam eſt Heracliani ſatellitum ex eorum ordine, qui adjutores adjuvant: vox enim* SUBADJUVA *id ſignificare creditur.* Igitur Magiſtro Officiorum qui Adjutor datus erat, Adjutores iterum ſub ſe habebat, quos Subadjuvas appellabant. Vide Notitiam Imperii & ad illam Guid. Panciroli Commentar. cap. 16.

AD EPISTOLAM C.

Juliano Epiſcopo Coënſi.

Pag. 318. 1. OCTAVO KAL. MAII. Ita ex Grim. Cod. non verò, quod habent vulg. *Nono Kal. Maii*: quod clarum fit ex Epiſt 68. ad Paſchaſinum Lilybætanum, quam publico damus, & ex Ep. 94. cap. 2. ubi & octavum Kal. Maii à Theophilo deſignatum fuiſſe diſertè aſſerit ſanctus Leo, & in nonum vel decimum ſi perveneiit feſtivitas, quadam ratione defendi: cùm tamen nunquam octavo Kal. Maii Paſcha celebratum fuiſſe à tempore Reſurrectionis Dominicæ idem hic aſſereret. Quod autem de nono & decimo Kal. Maii dicit, ſumtum eſt ex Epiſtola Paſchaſini Lilybætani ad ipſum ſcripta an. 443. quo de ſequentis anni Paſchate controverſia orta eſt, aſſereote tunc Leone cum Occidentalibus, hanc feſtivitatem nono Kal. Maii, ut à Theophilo annotatum erat, non eſſe celebrandam.

Ibidem. Cap. 2. 2. CANONIBUS CONSTITUTA, &c. Totum hunc locum confer cum prioribus edition. quæ ſic habeot: *Innoteſcere debuiſſet improbum à vobis ambitum notatum fuiſſe, ne novis uſurpationibus conſtituta, inviolata (ut ſemper ſcripſimus) ſervarentur.*

AD EPITOLAM CIII.

Proterio Epiſcopo Alexandrino.

Pag. 221. 1. HÆc ad ſanctum Proterium Epiſcopum Alexandrinum Epiſtola, ipſa eſt, quam periiſſe vehementer dolebat Eminentiſ. Cardin. Baronius ſcribens ad annum Dom. 453. quámque nobis Codex Cardinalis Grimani poſt iotercepcam ejus tot ſeculis memoriam feliciter repræſentat. Hanc verè Leonis noſtri eſſe ſtylus ipſe clamat & Epiſtolæ materies; ut ſupervacaoeum ſit id operoſiùs comprobare.

De ea mentionem faciunt. 1. ipſe Leo facit io Epiſtola 104. ad Marcianum Auguſtum: *Reſcripſi itaque*, inquit, *prædicto fratri* (Proterio) *quod debui atque in ſancto ſtudio, ut perſeveraret admonui*, &c. 2. Venerabilis Beda breve ejuſdem Epiſtolæ fragmentum recitat in libro de Ratione Temporum, cap. 42. ubi de Cyclo Paſchali, quem condiderat Theophilus, ſermonem faciens, hæc habet: Cujus circuli, *inquit*, Proterius Alexandrinæ urbis Antiſtes ad inquiſitionem ſancti Leonis Papæ luculentiſſimam reddens rationem, talis Reſcripti ab eo meruit tenore prædicari: *Lætificaverunt me literæ dilectionis tuæ, quas frater & Coepiſcopus meus Neſterius pio adportavit officio. Oportebat enim ut ab Alexandrina Eccleſiæ præſule talia ſcripta ad ſedem Apoſtolicam mitterentur, quæ oſtenderent magiſterio beatiſſimi Petri Apoſtoli hoc ab initio per beatum Marcum ejus diſcipulum didiciſſe Ægyptios, quod conſtat crediliſſe Romanos*, & cætera; quæ ſi addidiſſet, inquit, Philippus Labbe ultimæ collectionis Conciliorum procurator, ab omnibus antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſis gratiam maximam iniiſſet. Hanc ergo oos gratiam ioimus: verba enim illa dubium non eſt ex hujus Epiſtolæ exordio eſſe deſumta, ſed continuò admirari libet, qua ratione illa ad Theophili Cyclum vel quæſtionem de Paſchate referat Beda, cùm de his oe apex quidem in tota quaota eſt Epiſtola appareat. Horum certè alterutrum fateri neceſſe eſt: vel hoc ſolummodò excerptum penes Bedam fuiſſe, non verò integram Epiſtolam, vel ſomnum inter legendum viro pio & erudito obrepſiſſe: tota eſt enim de Incarnationis myſterio Epiſtola. Imò verò ne in fragmento quidem illo quidpiam eſt, quod ad Cyclum Paſchalem quoquomodo referri poſſit. Nemo enim dixerit aut Ægyptios à B Marco Evangeliſta, aut B. Marcum ab Apoſtolo Petro de Paſchali computo credendum quicquam accepiſſe, quod ad controverſiam Leonis ætate motam pertineret. Eſto enim, acceperit Eccleſia ab ipſis Apoſtolis Paſchalis feſti celebrandi præceptum ac ritum, quod ex præſentis Epiſtolæ autoritate viri docti probare conati ſunt, quibus videlicet Bedæ excerptum impoſuerat: at de ſtrictioribus hujus feſti limitibus quicquam ab illis ſtatutum vel traditum fuiſſe poſteris, quis aſſeverare velit? Deinde tantùm abeſt ut literæ, quas ſanctus Proterius de Paſchate ſcripſit ad ſanctum Leonem, hunc *lætificaverint*, vel propter luculentiſſimam, quam Proterius reddidit rationem, tali Reſcripto ab illo meruerit prædicari: quin potiùs ſententiam, quam Alexandrinus Antiſtes propugnabat, ægrè admodum tulit ſanctus Leo, eam veteri obſervantiæ contrariam exiſtimavit, & ob hanc ſolam rationem conſenſum ſuum commodavit Alexandrinis: *Ne qua diſcrepantia per provincias de obſervantia tam venerabilis feſti fieret, nec inter Domini ſacerdotes aliquid in tanta ſolennitate eſſet varium*, ut loquitur Epiſtola ad Marcianum nunc primùm publici juris facta: in qua & teſtatum habemus ad Proterium de hac Paſchali controverſia reſcriptum à Leone non fuiſſe: *Literas autem*, inquit, *fratris & Coepiſcopi mei Proterii Alexandrinæ civitatis Epiſcopi me accepiſſe ſignifico, quibus apud pietatem veſtram de mea conſenſione reſpondi.* Sed nec Leo ipſe ad Proterium de hac inquiſitione priùs ſcripſerat, ut ex variis ejus literis patet & ex ipſo Epiſtolæ Proterii exordio. His denique adde quòd jam pridem hanc ad Proterium, quam damus Epiſtolam, ſcripſerat ſanctus Leo, cùm Proterii literas de Paſchate accepit, ut ex variis ea de re ſcriptis manifeſtum evadit. Epiſt. 108. ad Marc. cap. 1.

3. S. Thomas nonnulla ex eadem refert Epiſtola 2. 2. qu. XI. art. 2. ad 2. Unde Leo Papa, inquit quadam Epiſtula ad Proterium Epiſcopum Alexandrinum dicit quod *Inimici crucis Chriſti omnibus & verbis noſtris inſidiantur & ſyllabis, ſi ullam illis vel tenuem occaſionem demus qua Neſtoriano ſenſui nos congruere mentiantur.*

De Proterio, ejuſque electione ac cæde vide Liberati Breviarium cap. 14. & 15. Hormiſdam P.R. Epiſt. 8. ad Epiſt [illegible] veteris Synodum, Nicephorum

lib. 15. cap. 16. & Leonem noſtrum in Epiſtolis 100. 102. 104. 117. 118. 125. 126. 133. De eodem ferè certum habetur, quod à Dioſcoro Archipreſbyter Eccleſiæ Alexandrinæ ordinatus fuerat, in ejus locum poſteà ſubrogatus, ac tandem hæreticorum & Timothei præſertim factione occiſus, in Eccleſiæ baptiſterio, ut ait Liberatus, vel *inter ipſa altaria*, ut Hormiſdas teſtatur. Statim ac Alexandrinæ Eccleſiæ præfectus eſt, literas ſcripſit ad ſanctum Leonem & Ordinationis & fidei ſuæ indices, quas *ſatisfactionis plenas* appellat Pontifex noſter; miſitque per Neſtorium Epiſcopum, quem Nectarium mendosè vocat Bedæ fragmentum, & Neſtorianum edit. vulg. Epiſtolæ 104. ad Marcianum, qui per eundem Antiſtitem Leoni noſtro ſcripſerat. Utrobique enim Grim. Cod. legit Neſtorium, quem eundem eſſe reor ac Neſtorem civitatis Flagonitorum Epiſcopum, qui primus ſubſcripſit precibus Ægyptiorum Epiſcoporum ad Leonem Auguſtum adversùs Proterii parricidas.

Pag. 321. Cap. 2. LECTIS PRIMITÙS PRÆDICTORUM SACERDOTUM ASSERTIONIBUS, TUNC DEMUM MEA QUOQUE SCRIPTA RECITENTUR. Vetus quidem conſuetudo & à primis Eccleſiæ ducta temporibus, ut Apoſtolorum Epiſtolæ & ſcripta in ſacris fidelium conventibus legerentur; ſed haud ſcio ante hæc ſancti Leonis noſtri tempora uſus invaluerit recentiorum Patrum ſeu Epiſcoporum ſcripta legendi coram plebe congregata. Hinc fortè vel ex ſimili occaſione nata conſuetudo Homilias ſanctorum Patrum publicè in Eccleſia recitandi & Officio Eccleſiaſtico inſerendi.

AD EPISTOLAM SANCTI PROTERII

S. Leoni Papæ I.

Pag. 325. 1. ATHANASIO. Ita legendùm, non *Anaſtaſio*, ut ex MSS. Codd. Petavius & Bucherius jam monuerant in ſuo quiſque de Doctrina temporum opere: & res extra dubium eſt. Modò accedit autoritas MSS. Oxonienſis, & S. Augendi, qui habent *Athanaſio*. Inde argumentum certum elicit Bucherius de ætate S. Athanaſii, eúmque ante hunc annum, qui Chriſti fuit 373. diem non obiiſſe contendit: cui ſuffragari videtur Hieronymus in Chronico: ubi ordinationem Petri, qui ſucceſſit ſancto Athanaſio, eidem anno aſſignat. Alii Rufini, ſancti Cyrilli Alexandrini, Socratiſque præſertim autoritatem opponunt qui quadraginta & ſex tantùm annos Epiſcopatus Athanaſio tribuunt; quorum ultimus Gratiano & Probo Coſſ. illum obiiſſe teſtatur, qui quidem an. 371. conſulatum geſſerunt. Cùm adverſæ invicem iſtæ probationes conferuntur ac committuntur, fateor plus apud me SS. Hieronymi & Proterii autoritatem habere ponderis, quàm aliorum. Indirectæ enim ſunt horum probationes (ſi Socratem excipias) quæ à numero annorum Pontificatus trahuntur, qui & ſtare poteſt cum Proteriana mortis ejus Epocha. Quid enim ſi non accuratè admodùm eos annos is recenſuerit, qui primus omnium eos commemoravit, ut nulla neceſſitas erat? quid ſi exordia Epiſcopatus ſancti Athanaſii non omnimodè certa ſint? Si enim ſera magis ſunt, quàm vulgò creduntur, tunc verum eſſe poterit & quadraginta ſex annos tenuiſſe Epiſcopatum, & ante annum 373. non deceſſiſſe. At Hieronymus diligens ſcriptor ordinationem Petri ſucceſſoris Athanaſii referens ad hunc annum, hoc non ſcripſit, niſi ex indubitatis monimentis? Proterius pariter ex propriis Eccleſiæ ſuæ Archivis rem didiciſſe credendus eſt: nec alterutrius teſtimonium ad alium ſenſum detorqueri ulla ratione poteſt. Ad Socratem quod attinet, etſi eàdem ac Proterius ætate ſcripſerit, non tamen autoritate cum Proterio hac in re comparandus: cum illo, inquam, qui & Alexandriæ ſcripſit, ubi clara erat hujus Epochæ notitia, & Eccleſiæ ſuæ ſcrinia, ut libuit, ſcrutari potuit, & uni rei intentus errori minùs fuit obnoxius, quàm Socrates, qui ad alia multa properans decipi potuit ac decipere. Chronographus innominatus apud Scaligerum in Euſebianis commentariis narrat Athanaſium vita functum VII. Pachon anno Chriſti 377.

Hujus Proterianæ Epiſtolæ mentionem habet geminumque fragmentum refert Adrianus Papa I. in Epiſtola ſua 97. ad Hiſpaniæ Epiſcopos ſcripta, quæ exſtat in Tomo 3. ſcriptorum Hiſtoriæ Franciæ Du-Cheſnianæ. Attendite Dilectiſſimi Nobis, & illud quod Beatus Proterius Alexandrinæ Eccleſiæ Præſul, prædeceſſori noſtro beatiſſimo Leoni Papæ ob piæ memoriæ Marciani Principis juſſum direxit. Poſt plurima enim ita ait: *Olim quidem Dominus per Moyſen ſignificans dicit:* Menſis iſte vobis initium menſium, primus erit in menſibus anni. *Et*: Facies Paſcha Domino Deo tuo quarta decima die menſis primi. Et poſt pauca ſubjungit dicens: *Si quando in die Dominico quarta decima Luna reperta eſt, in ſequenti ſeptimana eſt dilatanda feſtivitas: ſicut & veteres Patres noſtri fecerunt quartas decimas Lunas occurrentes in aliam Dominicam transferentes.* Hæc porrò Adriani verſio ab ea quam Leoninis Epiſtolis inſeruimus diverſa videtur. Cum autem Sigebertus Gemblacenſis in lib. de Script. Eccleſ. cap. 27. & Joannes Trithemius teſtentur ſcripta Proterii de Paſchate anni 455. à Dionyſio Exiguo fuiſſe ex Græco in Latinum tranſlata, inde dubium oritur utra iſtarum verſionum Dionyſii opus ſit. Fortè hæc Adrianiana verſio eadem illa eſt quam S. Leonis juſſu factam eſſe ſtatim atque ab eo recepta eſt vix dubitare licet, à Græculo opinor aliquo Latini ſermonis parum ſciente. Cujus verſionis barbarie offenſus Dionyſius aliam poſtmodum adornavit.

AD EPISTOLAM CVI.

Anatolio CP. Epiſcopo.

1. JOHANNIS SPIRITUALEM COPIOSAMQUE DOCTRINAM. Suum cuique poſtremorum 4. Pag. 326. Cap. 2.
prædeceſſorum Anatolii characterem egregiè hic appingit S. Leo, unde eximiam in Pontifice noſtro Eccleſiarum ſcriptorumque ſanctorum Patrum notitiam ſuſpicias. Johannis Chryſoſtomi propriam indolem quàm graphicè brevi elogio comprehendat nemo non videt.

2. AUTORITATEM ATTICI. De hoc vide Socratem lib. 6. cap. 20. lib. 7. cap. 2. & 25. &c. cui tantam autoritatem, quam à Leone commendatam in eo vides, religio, prudentia, laboris aſſiduitas, eruditio, caritas eximia, ſermo urbanus & ad alliciendos hominum animos aptiſſimus, hæreticorumque repulſi conatus conciliaverunt: *Unde etiam Eccleſia*, inquit Socrates, *ſub ejus Pontificatu maximum incrementum capere: neque enim ſolum domeſticos fidei eviebatur; verùm etiam hæreticos admiratione prudentiæ ſuæ percellebat.* Addit Celeſtinus Papa I. in repurgandis hæreſibus vigilantiam in Epiſtola ad Maximianum Epiſc. CP. cui pariter deceſſorum exemplum ſuggerit: *Sequere*, inquit, *priorum à quibus eruditus es & nutritus, exempla Pontificum beatiſſimi Joannis in prædicando ſcientiam, ſancti Attici in repurgandis hæreſibus* Ibidem.

Digitized by Google

vigilantiam, deceſſoris tui Siſinnii, cujus te ſucceſſorem credimus, ſimplicem puritatem. Vide etiam ſanctum Proſperum in Carm. de Ingratis.

Ibidem. 3. INDUSTRIAM PROCLI. In patientia ac manſuetudine ſitam eam maximè fuiſſe teſtatur Socrates lib. 7. c. 4. *Qui hæreticos hac ratione* inquit, *potiùs quàm vi ad rectam fidem adducere ſtuduit . . . manſuetudiniſque dignitatem integram conſervavit, ac veluti depoſitum quoddam Eccleſiæ reſtituit.* Et cap. 45. *Eos qui ob depoſitionem Johannis* (Chryſoſtomi) *ſeſe ab Eccleſiæ corpore ſejunxerant ad unitatem revocavit, eorum dolorem prudenti conſilio demulcens, Johannis corpus, quod Comanis ſepultum erat, annuente Imperatore Conſtantinopolim deportavit, idque ſolemni pompa urbem traductum ingenti cum honore in Eccleſia Apoſtolorum depoſuit.* Sozomenus lib. 8. cap. 2. plurima quoque de Attico habet, Leoniſque dicto concinit adhuc expreſſiùs, cùm hæc ait: *Porrò cum eſſet maturâ magis quàm diſciplinâ prudens, in rebus agendis ſumma fuit dexteritatis, & ad ſtruendas atque evitandas inſidias ſolertiſſimus. Moribus autem blandus fuit, ita ut pleriſque gratus eſſet. Porrò erga ſuæ opinionis homines ignarus atque induſtrius fuiſſe dicitur; iis verò, qui diverſam ſectam ſequebantur, terribilis: ita ut quoties volebat, metum illis incuteret: prorſus verò mutatus, mitis in eos appareret.*

Ibidem. 4. IN INJURIAM CANONUM, UT AGNOSCIS, ILLA TENTATA SUNT. Nihil tale legimus in Epiſtola Anatolii, quæ tanta arte conſerta mihi videtur, ut in ſpeciem Leonis querelis plenè ſatiſfaciat; revera tamen nihil in ea de juribus ſuis remittat Conſtantinopolitanus Antiſtes. Vix enim pauca ſub finem de Canone 28 Calchedonenſi commemorat, circa quem hoc ſolùm à Leone pro certo vult haberi, nullam in ſe culpam eſſe, ſeque ſemper ab alienis appetendis longiſſimè abfuiſſe. Et ita profectò Orientales Epiſcopi fixum apud ſe habebant à decreto ſuo nunquam reſilire, ut cùm Epiſtola S. Leonis, quâ conſenſu ſuo acta Calchedone firmabat, lecta fuiſſet à Juliano in Conſtantinopolitano Epiſcoporum Conventu, cujus mentio fit in Epiſt. 103. ad Julianum, non auſus ſit ea verba legere, quibus conſenſum ſuum Leo renuebat adhibere decreto in gratiam ſedis Regiæ condito apud Calchedonam, ut ex eadem Epiſtola compertum habetur. Imò dum correctionem per Marciani literas promiſit Anatolius, hoc ſolummodò pollicitus eſt: *Se in omnibus ſatisfacturum, quæ ad fidei obſervantiam pertinent*: ipſo Leone referente in jam laudata Epiſtola 100. cap. 3.

Ibidem. Cap. 2. 5. UT AETIUM PRESBYTERUM IN GRATIAM TUAM AFFECTIONEMQUE REVOCAVERIS. Non ait, *in priſtinum locum ac miniſterium*, quod excidit Cardin. Baronio ad annum 453. Num. 8. qui enim ex Archidiaconi munere ad Preſbyteralem dignitatem gradum ſemel fecerat, nunquam ad prius miniſterium redire permittebantur: unde in hac eadem Epiſtola ſolicitudinem ſuam de electione Archidiaconi in locum Andreæ ſubrogandi prodit S. Leo, dum hæc ait: *Electo primitùs*: inquit, *& probato, qui Archidiaconi officium poſſit implere, id eſt, quem nulla unquam prædictarum impietatum fama reſperſerit.* Quod valdè ſupervacaneum fuiſſet monere, ſi locum ſuum vel recepiſſet, vel recipere potuiſſet Aetius. Quamobrem quod in Anatolii Epiſtola ad Leonem Papam ſcriptum reperitur, quod videlicet *Aetius in priore loco atque honore Eccleſiaſtico eſt reſtitutus*, quandoquidem ex Græci textus jactura obſcurum manet, ex uno Leonis Reſponſo lucem mutuari poteſt, nec meo quidem judicio mediocrem. Certum eſt enim ex hac ipſa & ſequente Leonis Epiſtola illam 106. Anatolii literis reſpondere, Romanumque Pontificem, cum Aëtium *in gratiam affectionemque Anatolii* revocatum ſcribit, attendere ad ipſius Anatolii verba quibus Aëtium *in priore loco atque honore Eccleſiaſtico reſtitutum aſſeruerat.* Nihil erat igitur in authentico Epiſtolæ Anatolianæ quod Aëtium Archidiaconatui redintegratum ſignificaret, cum nihil tale lectum à Leone in illius Epiſtola hujus reſponſione manifeſtum ſit. Illa igitur Anatolii verba non de Archidiaconi officio intelligenda ſunt: ſed tantùm de gradu & honore Eccleſiaſtico, à quo per invidiam & malevolentiam adverſariorum ſuorum dejectus fuerat, cùm cœmeterio deputaretur, ut queritur autor noſter Epiſt. 84. vel de reſtitutione ejuſdem in propriam famam. Clarum eſt enim Aëtium de aliquo crimine fuiſſe accuſatum, cùm ex Epiſt. 100. diſcamus illum in Epiſcopali conventu fuiſſe diſcuſſum, & cognitione habita in omnibus fuiſſe purgatum. Vir eruditus ex his Epiſtolæ 86. al. 56. verbis: *Nam apud Catholicum Epiſcopum etiamſi erat utcunque decus ſacerdotale Sacerdoti Archidiaconus propter fidei reverentiam debuit præmitti, potiùs quàm locum Catholici nequiſſimus hæreticus obtineret.* Ex his, inquam, verbis, quæ egregiè depravata ultro fatetur, ſuſpicatur hanc corrigendo errori viam Anatolio Leonem aperuiſſe ut potiùs Preſbyter Catholicus Archidiaconi munere fungi ſineretur, quàm hæreticus Diaconus. At quam remotum id à Leonis ſenſu textúque, quem longè emendatiſſimum atque adeò omni ambage vacuum perlegere poterat in nova iſta Leonis Editione jam tunc publicata. Ex ea enim elucet Leonem Anatolio id pro onere, quod ante Aëtii conſecrationem in Preſbyterum facere debuiſſet: ut levia potiùs in eo errata condonaret, quàm hæretico locum cedere juberetur.

AD EPISTOLAM CX.

Iuvenali Ieroſolymitano Epiſcopo.

1. INTER ANGUSTIAS DIVERSORII. Hæc verba indicant S. Leoni perſuaſum fuiſſe Chri- Pag. 388. Cap. 2.
ſtum Dominum non in ſpelunca extra Bethleem poſita natum eſſe, ut pleríque ſentire videntur, ſed in diverſorio, in quo non fuit ei locus, ſecundùm Evangeliſtam, hoc eſt non cubiculum vel cubile, ſed tantummodò ſtabulum ſub ipſius tamen diverſorii tecto poſitum. Ejuſdem eſt ſententiæ S. Ambroſius putans appendicem fuiſſe diverſorii. Utrique favet ſacer Evangelii textus, dum ait ſimplici- Luc. 2. 7.
ter: *Reclinavit eum in præſepio; quia non erat ei locus in diverſorio*: opponens, non diverſorio ſtabulum ab eo ſeparatum; ſed præſepium diverſorii cubiculo ſeu cubili, quod parturienti Virgini naſcentíque puero maximè neceſſarium erat. Angelus ſimiliter Chriſtum Paſtoribus annuntiat natum *in civitate David & poſitum in præſepio* Paſtores ipſi dicunt: *Tranſeamus uſque Bethleem*: videntúrque palàm omnibus, qui in diverſorio erant, narrare omnia, quæ audierant & viderant antequàm reverterentur: *Et omnes qui audierant, mirati ſunt; & de his, quæ dicta erant à Paſtoribus ad ipſos. Maria autem conſervabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo: & reverſi ſunt Paſtores.* Denique cùm Magi natum Regem adoraturi venerunt: *Intrantes domum*, inquit Matth. cap. 2. verſ. 11. *invenerunt puerum cum Maria matre ejus.* Et hoc quidem modò penè neceſſarium eſt interpretari, ut Prophetia Micheæ impleta eſſe ad literam dicatur: *Et tu Bethleem terra Juda, nequaquam minima es in Principibus Juda; ex te enim exiet Dux.* Nec Euſebius, Hieronymus, Paulinus, aliique opponi debent:

Digitized by Google

debent: ubi enim naſcenti Domino diverſorium erat, potuit ſolum ſtabulum ac ſpelunca ſuperfuiſſe Patrum illorum temporibus; atque etiam extra urbem fuiſſe, cùm ex Romanæ, Hieroſolymorum, aliarumque urbium exemplo ſatis manifeſtum ſit per temporum viciſſitudines, bellorum ſtrages populationeſque ſæpè ſæpiùs id evenire, ut vel civitatum ſitus mutetur, & dum reſtaurantur dirutæ urbes, in remotioribus locis pro opportunitate ſuſcitentur; vel etiam aliquibus ſuburbiorum partibus exciſis, aliæ ab urbe diſſitæ maneant, quæ eidem olim jungebantur.

Pag. 329. 2. NISI FUISSET NOSTRI GENERIS, NON POTUISSET ESSE MORTALIS. Cave ne ex his verbis mortem vel Adamo ejuſque poſteris ex ipſius corporis conditione connaturalem putes; ut Neotericis quibuſdam viſum eſt; vel Chriſto Domino ex materna ipſius origine indeclinabilem fuiſſe. Utrique enim Adamo, primo & noviſſimo conveniebat: *Prima immortalitas, poſſe non mori*, quam S. Auguſtinus explicat lib. de Corrept. & grat. c. 12. lib. de Civit. Dei 22. cap. ult. & alibi. Caro, inquam, illius potuit non mori; quia non erat caro peccati. Sed quia miſſus eſt in ſimilitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne: *Caro Chriſti mortalitatem de mortalitate maternæ corporis traxit, quia mortale corpus ejus invenit: contagium verò peccati originale non traxit, quia concumbentis concupiſcentiam non invenit. Si autem nec mortalitatem, ſed ſolam ſubſtantiam carnis de matre ſumpſiſſet, non ſolùm caro ejus caro peccati, ſed nec ſimilitudo carnis peccati eſſe potuiſſet.* Aug. contra Jul. lib. 5. n. 15.

Ibidem. 3. PARTICULAM DOMINICÆ CRUCIS CUM EULOGIIS DILECTIONIS TUÆ VENERANTER ACCEPI. Hæc verba claudunt Epiſtolam, jacentque in vulg. ed. & MSS. tribus, quos vidi, immediatè ante Notam Conſularem; ſed cùm illa non habeant MSS. Griman. Barb. duo. Cantabr. Trecopith. & ex Thuaneis tres, nemo non intelligit ſubdititia eſſe.

AD EPISTOLAS CXII. CXIII. & CXIV. anni 455.

Pag. 330. & 331. TRes Epiſtolas à Leone datas hoc anno 455. repræſentavit nobis Grimanicus Codex, ne annus hic integer nobis vacuus elaberetur. Has porrò neceſſe eſt anteceſſiſſe diem decimum ſextum Kalendas Aprilis, cùm Valentinianum Auguſtum, cujus octavo Conſulatu conſignatæ leguntur, illo die interfectum fuiſſe conſtet ex Romanarum rerum ſcriptoribus. Unde facilè fuit emendare Librarii errorem, qui in Epiſtola 113. ad Julianum, *v. Idus Martii* legiſſe videtur; & alterum dubium ſolvere, quod circa Epiſtolam 112. ad Marcianum ex ancipiti compendiarii characteris lectione naſcebatur. Sic enim ibi habetur: *Datum iii. Id. Aug. Valentiniano viii. conſſ.* ubi licet pronum ſit legere: iii. Idus Auguſti, cùm aliud menſis nomen non appareat; meritò tamen legendum videtur *Auguſto Valentiniano VIII. Conſ.* credendumque menſis nomen per ſcribæ oſcitantiam omiſſum fuiſſe. Præter hanc autem rationem ex Auguſti morte petitam, quæ non ſinit ut menſi Auguſto adſcribatur hæc Epiſtola, altera quoque ſe ſe offert ex ipſius Epiſtolæ materia, quæ eſt de Paſchalis diei controverſia, qui cum jam à tribus menſibus celebratus eſſet, importunè admodum memoriam regereret conſenſûs ſui Alexandrinis dati, & literarum à ſe ad Occidentales miſſarum circa ejuſdem feſti celebrationem. Tertia denique accedit ratio ex 113. ad Julianum Epiſtola quinto Idus Martii data. Cùm enim de correctione Caroſi Monachi rebellis mentionem faciat, planum eſt prius ſcriptam eſſe Epiſtolam illam 112. ad Marcianum, in qua Auguſto gratias agit, quod eundem & Dorotheum erroris conſortem è ſuis Monaſteriis detrudi juſſerat. Hanc enim Monacho ad ſanam doctrinam redeunti minimè Inſtiaiſſet Marcianus: quare vel Januario menſe vel Februario data eſſe videtur hæc ad Marcianum Epiſt.

Porrò ex Epiſt. 113. ad Julianum Coënſem manifeſtum habemus, quo anno ad Alexandrinos miſſus à Marciano fuerit Johannes Decurio, hoc videlicet anno 455. vel ſub præcedentis finem. Nemo enim non videt *hunc Johannem ſpectabilem virum & in fidei ſinceritate laudabilem, ad Ægyptum cauſſa fidei directum*, eundem eſſe ac Johannem illum Decurionem, cui Marcianus Auguſtus literas ſuas ad Alexandrinos Monachos perferendas dedit, quæ parte 3. Concilii Calchedonenſis referuntur num. 8. Hujus enim viri fidem pariter laudat Marcianus, eumque ait ſacro Calchedonenſi Concilio interfuiſſe. Emendetur itaque illuſtriſſimus Annalium ſcriptor, qui hanc Johannis Legationem ad annum 452. retulit.

AD EPISTOLAM CXXVI.

Anatolio Ep. CP.

NOva hæc Epiſtola, licet anni dieſque notam nullam habeat, locum quem ei aſſignavimus habere debuit. In ea enim laudatur Epiſtola 125. quæ 1. Nov. data legitur, & alia indicatur quâ apud Imperatorem Ægyptios Epiſcopos extorres commendat, cum qua hanc miſſam eſſe probabile eſt, fortè Epiſtolæ 127. 1. Decembris ſcriptæ annexam. Denique accepta iſta Epiſt. 126. reſcripſit Anatolius paulo irarior factus; ut perſpicuum eſt ex Epiſt. 128. quâ illum noſter Leo de commotione increpat. Cum ergo circa Martii medium hæc ultima ſcripta fuerit, & duo vel tres ferè menſes neceſſarii fuerint, ut illa 126 Conſtantinopolim deferretur, & inde Anatolii reſponſum veniret; vix potuit aliam ſedem ſortiri novella 126 Epiſtola. Pag. 338.

AD EPISTOLAM CXXIX.

Niceta Epiſcopo Aquileienſi.

NIcetas, ad quem data legitur hæc Epiſtola, ab aliis Nicæas appellatur. Et certè ſi idem eſt ac ille, de quo Martyrologium Romanum ad 22. Junii, ſanctus Hieronymus Epiſt. 42. & Gennadius lib. de viris illuſtribus, *Nicæas* dicendus eſt, non *Nicetas*: ita enim conſtanter ab illis appellatur; tametſi Lucas Holſtenius in Animadverſis ſeu annotatis Marginalibus ad Romanum Baronii Martyrologium, *Nicetam* legi aſſerat in admirandæ, ut ait, antiquitatis Codice Gennadii ad S. Andream de Valle. Pag. 342.

Jam verò non modicam difficultatem video in diſtinguendis pluribus Nicetis, vel Nicæa à Niceta, quos in unum confundendos, non exiſtimo. Cardin. Baronius diſcernit inter Nicetam in Dacia Epiſcopum, & Nicæam Romatianæ, ſeu, ut interpretatur, Aquilegienſis civitatis Antiſtitem: illum enim ad diem 7. Januarii recenſet; de hoc verò ad 22. Junii memoriam facit: Utrúmque in unum eſſe conſtan-

dum aſſerit Lucas Holſtenius loco citato. Ego duos vel forſan etiam tres putaverim eſſe numerandos.

Primum, de quo tam honorificam mentionem facit S. Paulinus Epiſt. 10. ad Severum, ubi eum venerabilem, doctiſſimum, & Romanis meritò admirandum Epiſcopum appellat, necnon in Natali 9. S. Felicis, ubi eum & Magiſtrum & Patrem ſuum prædicat. Qui Natalis S. Felicis, cum numerante Cæſare Baronio, incidat in annum Chriſti 397. jam tum Nicetam illum Epiſcopum fuiſſe neceſſe eſt aſſerere: unde & procul abeſt, ut idem ſit cum Niceta noſtro, ad quem S. Leo ſcribit, qui anno Chriſti 447. nondum erat Epiſcopus, Januario tunc temporis Aquileienſem Eccleſiam gubernante. Nominis etiam differentia intercedit: certum eſt enim eum, qui Paulino familiaris fuit, Nicetam fuiſſe appellatum; alium Nicæam plerique Codices nominant. Accedit diverſam utrique fuiſſe patriam. Hunc enim Aquileienſem eſſe probabile eſt; illum ex Dacia ortum conjicio ex Paulino, qui eum in Daciam revertentem proſequitur his verbis:

Ergo dux idem modo proſequatur
Te via, qua nunc properas revertens
Ire, Niceta, Patrioque reddat
Limine tutum.

Epiſcopales denique utriuſque ſedes tam longè à ſe invicem diſſitæ, quàm Daci ab Aquileienſibus.

Eum porrò, de quo Gennadius & Honorius Auguſtodunenſis, non alium eſſe putaverim à Paulini amico, tum quia à doctiſſimo Pontifice, ut eum Paulinus vocat, probabile eſt condita eſſe opuſcula, quæ commemorat Gennadius: tum quia veteres Gennadii Codices, quorum unum laudat Holſtenius, Nicetam non Nicæam habent. Denique quia nomen Epiſcopatûs non repugnat.

Quod ſi diverſum ab eo quis contenderit, per me licet. At eundem eſſe Gennadianum Nicetam cum Leonino, non poſſum adduci ut credam. 1. Quia Leoninus erat Aquileiæ Epiſc. at quis credat Aquileiam vocatam à Gennadio Romanam civitatem, quo nomine à nemine veterum decoratam eſſe legimus, quod & ſi potuiſſet ab Oratore & Encomiaſte uſurpari, nunquam certè ab hiſtorico diſſertatore, quem propriis magis & notioribus nominibus uti maximè convenit. Et ita ab ipſo Gennadio uſurpatum eſt, qui cùm de Rufino ſcribit ſuperiori pagina, non eum Romanum vel Romatianum, ſed Aquileienſem fuiſſe dicit. 2. Cùm in ſuo Catalogo ordinem temporum ſervet autor iſte, dum viros illuſtres recenſet, Nicæam collocat longè ante ſcriptores Leoni æquales, imò ante Paulinum, Theophilum Alexandrinum, Sabbatium, & alios, qui quarto ſeculo floruerunt, non quinto jam media parte elapſo, ut Nicetas Aquileienſis Epiſcopus.

Jam verò Nicæam illum, de quo ſanctus Hieronymus, eundem eſſe cum Epiſcopo Aquileienſi ſolum civitatis nomen videtur perſuadere; plura diſſuadent. Nam 1. ille Nicæas ab Hieronymo dicitur, hic à Leone Nicetas. 2. Cùm Nicæas Hieronymi amicus jam ab anno ferè nonageſimo ſupra trecenteſimum Subdiaconus eſſet Aquileienſis Eccleſiæ, ad quem gradum ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum probabile eſt non eſſe evectum, ſeptuageſimo quinto vel octuageſimo anno ad labores Epiſcopatus aſſumtus eſſet: nondum enim anno 447. locum alteri ceſſerat Januarius: hoc autem vero parum ſimile eſt. Confirmatur adhuc ea S. Hieronymo Epiſtola 42. quæ Chromatio nondum Epiſcopo Aquileienſi ſcripta eſt: in ea enim communes quas habuerant Hieronymus ipſe & Nicæas peregrinationes in memoriam cùm revocat, ſignificat æqualem ferè ſibi illum fuiſſe, qui cum neceſſitudine ſingulari conjunctus erat.

Hinc vides ex uno Niceta vel Nicæa tres nobis ſaltem enaſci. Primum quidem Nicetam Paulini carminibus celebratum, laudatum à Gennadio, Romanæ ſeu Romatianæ civitatis Epiſcopum: ſecundum, qui Nicæas dicitur, Aquileiæ Hypodiaconum ac Hieronymo familiarem; tertium, qui Epiſcopus Aquileienſis fuit poſt annum 447. ad quem S. Leo ſcribit anno 458.

Quod porrò ad primi Epiſcopatum attinet, *Romatianæ* civitati præpoſitum fuiſſe facilè aſſentior, quam *Romanam* vocat Gennadius. *Romeſianam* tabula Peutingeriana, *Remiſianam* Antonini Itinerarium. Ex quo geminam Nicetæ ſeu Niceæ commemorationem, quam facit Baronius, ad unicum referri debere libenter velim. Sed quod per Romatianam civitatem Aquileiam eſſe intelligendam idem autumat, aſſentiri nequaquam poſſum. 1. Quia nemo non modò inter veteres, ſed nec inter recentiores legitur, qui ita appellaverit; ſi Leandrum neſcio quem recentiorem Coſmographum excipias à Baronio laudatum, qui ſecundam Romam dictam eſſe aſſerit, quod & ſi verum eſſet, non id tamen probaret, quod Baronius intendit. Eſto enim ita appellata fuerit ab aliquo laudes illius proſequente, ſicut Arelatem Gallulam Romam legimus dictam: at non propterea cùm de ea ſermo habetur, Romana ſimpliciter civitas appellabitur: ſicut nunquam eo modo deſignatam legimus Arelatem. 2. De Romatiana civitate quod in Martyrologio commemorat ad 22. Junii, de Aquileia interpretari abſurdiſſimum mihi videtur. Cum enim decies ferè de Aquileia mentionem faciat ſub hoc ipſo nomine, quonam conſilio de Niceta acturus autor ille loquendi morem ſolitum mutaſſet, proprioque ac omnibus noto nomine poſthabito, aliud novum ignotúmque uſurpaſſet? 3. Etſi aliqua appellatione à Romana urbe deducta decoranda fuiſſet Aquileia, nunquam Romatiana, niſi fortè ab hominibus imperitis ac ſemibarbaris, ſed vel Romana, vel Romaniana dicta fuiſſet: præſertim cùm in Dacia alia civitas eſſet eo nomine dicta, ut inde neceſſe fuiſſet ambiguitatem oriri.

4. Autoritas inſcriptionis Opuſculi de octo Beatitudinibus, ubi Chromatius ejus autor Romanus Episcopus dicitur, non plurimi facienda, cùm & incertiſſimum ſit an de Aquileienſi Chromatio ſit intelligenda; & valdè inſolens alium præter ſedis Apoſtolicæ Epiſcopum, Romanum inſcribi. Demus tamen ita verè appellatum eſſe Epiſcopum Aquileienſem. At iſtud poſt multos annos contigiſſe arbitror, ſi tamen contigit: quâ autem occaſione fieri potuerit, videor mihi ſatis feliciter ex Paulo Diacono eruere, nimirum ex Longobardorum vaſtitate ortum habuit, quam fugiens plebs Aquileienſis in proxima Gradus inſula ſedem elegit, ſuumque ſibi deinceps Epiſcopum creavit, quem ad diſtinctionem alterius Epiſcopi, qui in veteri Aquileia pariter creabatur, Romanum fortè vocitavit, ut Romanis vel à Romanis creatum. Audi Paulum Diaconum ſuis ipſum verbis hoc atteſtantem lib. 4. Longobardicarum rerum cap. 34. *His diebus, defuncto Severo Patriarcha, ordinatus eſt loco ejus Johannes Abbas Patriarcha in Aquileia vetere cum conſenſu Regis Agilulfi & Giſulfi Ducis. In Gradus quoque ordinatus eſt Romanus* (al. *Romanis*) *Candidianus Antiſtes . . . Candidiano quoque defuncto apud Gradum ordinatus eſt Patriarcha Epiphanias* (aliàs *Epiphanius*) *qui fuerat Primicerius Notariorum, ab Epiſcopis qui erant* sub Romanis. *Et ex illo tempore cœperunt duo eſſe Patriarchæ.*

Vides, Lector, Aquilegienſem Epiſcopum Romanum aliquando appellatum: non ob eam cauſſam, ut habet Card. Baronius in Notis ad Ro-

manum Martyrologium ; quod Aquileia vel Roma ſecunda, vel Romatiana, Romanáve civitas appellaretur : non etiam propterea quod aliquis hujus urbis Epiſcopus patriâ Romanus eſſet, quemadmodum de Chromatio ſomniavit Sixtus Senenſis : non denique quia Catholicus & Romanæ Eccleſiæ communicans ; quod putat Baronius ad annum Chriſti 605. ubi de Candidiano, quem Paulus Diaconus Romanum appellavit ; quamquam aliæ editiones non hoc modo habent : *ordinatus eſt Romanus Candidianus Antiſtes* : ſed ; *ordinatus eſt Romanis*, *&c.* valeat tamen per me licet prior illa Lectio, quæ eſt veteris editionis Pariſienſis anni 1514. At ex iis, quæ deſcripſimus, clarum eſt appellatum eſſe Romanum ; quia Romanis ordinatus erat, iis ſcilicet Aquileienſis veteris incolis, qui Gradum tranſmeaverant ; parebantque Romanis, tum etiam quia ordinatus *ab Epiſcopis, qui erant ſub Romanis* ; ut expreſſis verbis habet Paulus Diaconus : Denique quia autoritate Exarchi electus, ut alteri Patriarchæ opponeretur, qui apud veterem Aquileiam favente Longobardorum Rege ordinatus erat, eique ſubjacebat.

Hæc etſi ita ſunt, nondum tamen exhauſta difficultas. Quid enim hoc ad Chromatium, qui ducentis annis Candidianum anteceſſit, & gemini Patriarchæ electionem ? verum neceſſe non eſt eo tempore vixiſſe Chromatium, ut Romani titulo decoraretur. Sufficit ut Tractatus ille, qui ab ejus nomine circumfertur, deſcriptus ſit poſt inchoatum ſeculum ſeptimum poſtque geminatos Aquileienſes Epiſcopos. Probabile eſt porrò titulos hujuſmodi, ſcribarum ſolorum opus eſſe, qui priſci Antiſtitis opuſculum deſcribentes, illum eo nomine donandum crediderunt, quod communiter Aquileienſibus ſui ævi Epiſcopis tribui noverant.

AD EPISTOLAM CXXXIII.

Leoni Auguſto.

Pag. 144. OMnium Epiſtolarum, quas in lucem emittimus, nulla eſt cujus αὐθεντία pluribus majoriſque nominis autoribus fulciatur. Sanctus enim Prudentius Epiſcopus Trecenſis, qui circa medium ſeculum nonum Catholicam de Prædeſtinatione & Gratia Chriſti doctrinam adversùs illius ævi novatores ſtrenuè propugnavit, hujus Epiſtolæ dimidiam ferè partem deſcribit in inſigni opere *de Prædeſtinatione* contra Johannem Scotum Erigenam cap. 1. *Unius*, inquit, *Patris ſententiam ponendam duximus, cujus adſtipulatione fidei cæteris nullatenus credulitas derogetur* : LEO EPISCOPUS LEONI AUGUSTO. *Multis manifeſtiſque documentis probatum eſſe mihi gaudens*, &c. uſque ad Caput tertium : quo Capite tertio cum quarto prætermiſſo, rursùs ex quinti initio nonnulla refert ; nec non ex alia ejuſdem Pontificis ad eundem Imperatorem Epiſtola, quæ iſti præmittitur in noſtra editione. Mirari porrò ſubit tam præclarum fragmentum fugiſſe poſteriores Conciliorum Epiſtolarúmque Pontificiarum collectores, inter quas locum meritò obtinere debuerat. Ex eo nos menda nonnulla, quæ Codici Grimanico inſperſa erant, eluimus, ſed nonnulla viciſſim ope Codicis noſtri emendanda occurrunt in libro Prudentii, tam illius editionis, quam Ludov. Cellotius primus procuravit ex Codice MS. Bibliothecæ Thuaneæ, quàm alterius quam irritavit vir clariſſimus doctiſſimuſque Galbertus Manguinus tom. 1. Collectionis veterum autorum, qui nono ſeculo de Prædeſtinatione & Gratia ſcripſerunt.

Ejuſdem Epiſtolæ plura fragmenta referunt Vigilius & Pelagius II. Pontifices Romani qui ſexto ſeculo floruerunt, hic in Epiſtola ad Eliam Aquileienſem Epiſcopum, ille in ſuo Conſtituto : loca utriuſque notata habes in margine Epiſtolæ. Denique Facundus, ille celebris Hermianenſis in Africa Epiſcopus, Triúmque Capitulorum propugnator, in libro 2. Cap. 6. pag. 87. Editionis Jacobi Sirmondi, amplum Epiſtolæ hujus pannum repræſentat, quem Sirmondus non pro ſcriptis Leonis Papæ ad Leonem Auguſtum, ſed pro verbis Facundi ad Juſtinianum Imperatorem accepit.

Aliqua ex Cap. 3. refert Pelagius quaſi ex Epiſtola ad Baſilium. Si hoc ita eſt, vel dicendum eadem, quæ Leoni Auguſto ſcripta erant à Leone Papa, alteri etiam Epiſtolæ ſcriptæ ad Baſilium inſerta fuiſſe, eamque excidiſſe temporum injuriâ Epiſtolam ; vel certè fatendum Pelagium ejuſve ſcribam memoriâ lapſum.

AD EPISTOLAM CXXXIV.

Leoni Auguſto.

HAnc Epiſtolam, quam ad decem Codicum MS. fidem emendavimus, collatis etiam omnibus antiquis exemplaribus excuſis, ſuo etiam loco reſtituimus ex editione Suriana S. Leonis & Nicoliniana, ex collectione veterum de duabus naturis ſcriptorum à Joſia Simlero edita Tiguri a. 1571. & volumine Miſcellaneorum G. Voſſii Tungrenſis Præpoſiti curâ Moguntiæ excuſo a. 1604. quibus accedunt MSS. Codd. Trecopithœanus & Oxonienſis, qui omnes Conſularem Notam ab aliis omiſſam exhibent. Pag. 346.

Extat inter Agapeti Papæ Epiſtolas, una quæ ad Anthimum ſcripta legitur, quámque jampridem falſi arguit Doctiſſimus Card. Baronius ex ſtyli ab Agapeti Phraſi diſcrepantia. Facilè erat eidem hanc cum præſenti Leonis Epiſtola conferenti commentitiam deprehendere : tota enim ex pannis hujus conſutis compacta eſt. Si impoſturæ ætatem noſſe alicujus eſt momenti, eam centum annis Anthimo poſteriorem eſſe facilè crediderim ; quod ex nonnullarum vocum mutatione conjicio. Cùm enim cap. 2. ubi legimus apud S. Leonem, *Conſubſtantialis æqualitas*, pſeudo-Epiſtolæ artifex in geminæ hujus vocis locum ſubſtituerit, *unius voluntatis æqualitas*, dubium non videtur, quin ab aliquo fabricata ſit Sergii Epiſcopi CP. fautore, qui in ejus de unica Chriſti voluntate qualemcunque defenſionem aliquod Pontificis Romani teſtimonium proferre geſtiebat. Adulterini enim hujuſmodi fœtus non ſine certo conſilio ſupponi ſolent pro legitimis ; nullam porrò aliam tota Epiſtola libidinem impoſtoris ſuggerit, quàm erroris Monothelitarum fulciendi. Simili impoſtura Caput 4. cum ſequentibus uſque ad teſtimonium S. Hilarii in ſuppoſititiam Caii Papæ Epiſtolam converſum eſt, & illud ipſum S. Hilarii excerptum in primam Eutychiani Papæ Epiſtolam, quæ eſt ad Bœticæ provinciæ Epiſcopos.

2. EFFUSIO .... SANGUINIS CHRISTI TAM FUIT DIVES AD PRECIUM. Ita habent MSS. Codd. Pag. 347. Cap. 4.
Barb. duo Thuan. quatuor, Trecopith. Corbeienſis, Cantabrig. Bodl. Grimanicus, & Agapeti pſeudo-Epiſtola. In vulg. porrò exemplar. edit. ſic legitur : *Effuſio ... ſanguinis juſti Chriſti tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad precium*. Sed quæ hoc loco abundant, ex Epiſt. 97. ad Palæſtinos Monachos huic tranſlata ſunt.

3. OMNE ENIM SACRAMENTUM FIDEI Pag. 349.
CHRISTIANÆ MAGNO DECOLORATUR Cap. 9.

OBSCURO, SI (UT HÆRETSCI VOLUNT) LUX VERITATIS SUA MENDACIO PUTATUR LATUISSE PHANTASMATIS. Parentheſim illam, (*ut heretici volunt*) loco ſuo movimus, nullâ (quod fatemur) Codicis cujuſquam autoritate adducti, ſed ſolâ conjecturâ, vel potiùs ſenſus ipſius neceſſitate. Falſum enim ſenſum inducit antiquus parentheſis illius ſitus, qui ita ſe habet: *Omne enim Sacramentum fidei Chriſtianæ magno (ut heretici volunt) decoloratur obſcuro, ſi lux veritatis ſub mendacio putatur latuiſſe phantaſmatis.* An volebant Manichæi aliique hæretici, qui veritatem carnis in Chriſto negabant, opinionem ſuam divinitati injuriam eſſe? imò verò hoc ab eorum mente alieniſſimum erat, qui è contra magnam injuriam æterno Patris Filio inferri contendebant, ſi verâ carne indutus crederetur. Hoc porrò erat, quod volebant hæretici; apparentem tantummodò carnem Chriſto Domino eſſe tribuendam. Ceterùm facilè fuit ut parentheſis, de novo forſan adjecta, ab antiquo etiam ſcriba ad lineam nativo loco ſuperiorem rejecta ſit

Pag. 349. 4. DEHINC SEQUUNTUR TESTIMONIA, *&c.* Horum teſtimoniorum mentionem crebram habent antiqui Patres, quos inter Vigilius Tapſenſis in Africa Epiſcopus lib. 5. contra Eutychen ſect. 32. *Cunctos*, inquit, *Eccleſiæ Tractatores in medium adducamus, ex quorum multiplicibus dictis pauca & brevia excerpentes, huic operi ſubjectimus; ad latiores eorum & diffuſiores de hac confeſſione tractatus, quos beatiſſimus Leo in unum teſtimoniorum cumulum providâ diligentiâ congeſſit, ſtudioſos quoſque mittentes.*

Pleraque porrò hæc SS. Patrum teſtimonia in Actione 2. Concilii Calchedonenſis illigata reperiuntur Epiſtolæ S. Leonis ad Flavianum CP. Epiſcopum, non eodem ordine, nec æquali numero; plura enim huic Epiſtolæ ſubjiciuntur, quàm in Calchedonenſibus Actis. Non omittam porrò quæ Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus de hoc teſtimoniorum delectu ſcribit in Tractatu, *De non trina Deitate*, quoniam Leonis ipſius commendationem habent ſingularem, dum ſanctum Pontificem noſtrum præclaris Eccleſiæ luminibus Hilario, Athanaſio, Ambroſio, Chryſoſtomo, Baſilio, Gregorio Nazianzeno, Cyrillo, atque ipſi Auguſtino non imparem meritis audet aſſerere: *Nam & Leo*, inquit, *ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Sedis Pontifex iſtorum duntaxat, qui eum tempore, etſi non loco præceſſerunt vel merito, pauca numero, ſed magnæ autoritatis & rectæ fidei genio teſtimonia Leoni Auguſto ad confirmandam fidem Catholicam credidit mittenda ſufficere.* Plura vide ſupra ad Epiſtolam 24. ad Flavianum.

Ad calcem hujus Collectionis hæc in MS. Cod. Barb. uno ſubjiciuntur. Explicuerunt teſtimonia de Libris SS. Patrum decerpta, quæ oſtendunt Chriſtum geminæ ſubſtantiæ gigantem eſſe, id eſt, & Deitatis & humanitatis veras perfectaſque naturas unam Chriſti eſſe perſonam.

DE LIBELLO CONFESSIONIS LEPORII MONACHI, CUJUS AUTOR S. AUGUSTINUS NUNC PRIMUM ASSERITUR.

NOſtra hæc editio iſtam Epiſtolam ſeu teſtimoniorum cumulum uno teſtimonio, eóque egregio auctiorem exhibet, quod quidem beneficio Grimanici noſtri Codicis MS. toties laudati nobis advenit. Habetur ultimo loco inter teſtimonia ex Auguſtino excerpta, cui ſub hoc titulo adſcribitur: *Item ejuſdem ex libro Aſſertionis fidei*: Et hoc habet exordium: *Noſtrum namque eſt credere*, &c. Quantalibet porrò diligentiâ evolvas Auguſtini lucubrationes nuſpiam apparebit tale opuſculum, ex quo hæc verba depromta ſint, nec aliud ſimili titulo decoratum. Sunt autem verba eximii illius Libelli, qui *Leporii Epiſtola* vel *Confeſſio* ſeu *Liber emendationis*, vel *Libellus ſatisfactionis* dicitur; cujus vel partem retulere vel mentionem ſaltem fecere antiquiſſimi Autores Johannes Caſſianus lib. 1. de Incarn. Dom. Johannes Papa II. Epiſt. 3. ad Avienum & ceteros Senatores, Vigilius Tapſenſis lib. 11. de Trinitate, Facundus Hermianenſis lib. 1. defenſionis Trium Capitulorum, Gennadius in Catal. virorum illuſtrium, & Sigebertus. Addit Johannes Garnerius Baſilium Diaconum Thalaſſiumque & alios Monachos, quorum Libellus ſupplex ad Theodoſium Auguſtum habetur 1. parte Act. Epheſ. Syn. Cap. 30. ſed profectò Leporium, qui in eo Libello recenſetur inter Epiſcopos Divinitatis Chriſti defenſores, & ipſum Epiſcopum fuiſſe eo ipſo apparet, non Monachum illum, cujus Confeſſionem expendimus. Videtur Baſilius ordinem temporum ſervare in ea enumeratione, ac proinde de Leporio aliquo Epiſcopo, qui floruerit ante Ambroſium Mediolanenſem, univerſam Synodum Africanam quam commemorat, Johannem Chryſoſtomum, Severianum, Atticum Conſtantinopolitanum, qui poſt Leporium nominantur. 3. Si de Leporio noſtro & de illa Synodo Africana, quæ Confeſſioni ejus ſuffragata eſt, loqui voluiſſet Baſilius, utrumque conjunxiſſet, nec medium inter Leporium & Synodum inſeruiſſet Ambroſium. Denique ſola nominis ſimilitudo levius eſt fundamentum, quàm ut huic aſſertioni ſtatuendæ ſufficiat, cùm & in Concilio Toletano I. & alibi legantur hujus nominis aliquot viri. Ad Synodum quod attinet, quam Africanam univerſam appellat Baſilius, qui ſibi perſuaſerit eandem eſſe in qua Leporii Confeſſio approbata, ſi Epiſtolam inde miſſam ad Gallicanos Epiſcopos, ſubſcriptionéſque Africanorum inſpexerit. Certè ſi ex Baſilii Diaconi verbis Synodus univerſalis Africæ intelligenda eſt, ad illam oculos intendiſſe crediderim, quæ a. 397. Attico & Cæſario Coſſ. habita, & in qua *Nicæni Concilii profeſſio & fides recitata eſt & confirmata*, ut videri poteſt ſuprà p. 19. Codicis Romani.

Extat idem exceptum Confeſſionis Leporianæ in illo teſtimoniorum delectu, quem habet Actio 2. Calchedonenſis Concilii, ſub hoc titulo: *Item ejuſdem Auguſtini Sermone*: DE EXPOSITIONE FIDEI. Verùm cum alienis hactenus verbis perſonatum prodierit, ex Græco ſcilicet tranſlatum, hæc eſt ratio, cur à nemine hujus autor Leporius ſit deprehenſus, etſi hæc eadem verba & apud Johannem Caſſianum & apud Vigilium Tapſenſem tranſcripta legerentur, antequam integrum Opuſculum curâ doctiſſimi Sirmondi à tenebris vindicaretur.

Hoc gemino fretus ſuffragio, Actorum ſcilicet Calchedonenſis Concilii & MS. Grimanici autum contra æſtimandi aſſerere non dubito Libellum illum Emendationis Leporianæ germanum eſſe magni Auguſtini fœtum. Quod nonnullis etiam momentis firmare ſupervacaneum eſſe non exiſtimo: cum & huic libello non parum autoritatis ex tanti parentis nomine, nec gloriæ parum Auguſtino ipſi ex Synodalis libelli conſcriptione accedat.

Primùm igitur tanto majoris autoritatis mihi eſſe videtur utrumque illud teſtimonium, quod & S. Leo, & Oecumenicæ illius Synodi Patres ætate Auguſtini floruerant. Decennium enim à morte Auguſtini elapſum non erat, cùm ad Romanam Sedem evectus eſt Leo noſter: cujus undecimo Pontificatûs anno in Synodum Oecumenicæ coierant Calchedonem ſexcenti illi Patres.

2. Cùm adhuc Archidiaconi munere fungeretur S. Leo in Gallicanis provinciis aliquandiu commo-

Digitized by Google

tatus eſt, quas primùm Leporius ſuo errore inficere cœperat, quaſque poſtmodùm ſuæ emendationis publicatione recreavit. Etſi enim nullius antiqui monumenti autoritate teſtatum habeamus quod recentior quidam prodidit, videlicet Leonem noſtrum, antequam Pontificatûs apicem adeptus eſſet, non ſemel Gallicanas provincias adiiſſe; certum tamen eſt Proſperi teſtis non modò æqualis, ſed & ocularis teſtimonio, quod tunc temporis Leonem noſtrum Galliæ detinebant, cùm Sixtus Papa exceſſit è vita anno D. 440. ferè ineunte. Facilè igitur potuit vir omnium Eccleſiaſticarum rerum curioſus indagator vel à Proſpero, vel ab aliis regionis illius hominibus hoc ipſum diſcere, quod poſteà & univerſali Synodo & Leoni Auguſto & toti etiam poſteritati notum eſſe voluit, Auguſtini ſtylo Confeſſionem Leporianam exaratam fuiſſe.

3. Niſi certo certiùs S. Leo cognoviſſet ſive ex publica notitia, ſive aliunde, verè Auguſtini fuiſſe hunc, de quo agimus, libellum, nunquam id commiſiſſet, ut illud tanquam authenticum Catholicæ veritatis teſtem ſub tanti doctoris nomine Synodo Oecumenicæ proponeret, præſertim cùm ex Africana Eccleſia nonnulli Epiſcopi adeſſent Concilio Calchedonenſi, quibus probè nota erant omnia Auguſtini ſui Opuſcula. Hoc enim in comperto eſt in ſacris Eccleſiæ Synodis Oecumenicis non niſi ex certa SS. Patrum traditione eaque ex indubitatis illorum ſcriptis expreſsâ Catholicam doctrinam ſtatui: qui ſecùs faceret ſacroſanctam veritatem Eccleſiamque ipſam contemtui probriſque hæreticorum hominum ultrò exponeret: quod ex Pontifice noſtro minùs quàm de quoquam alio exiſtimandum eſt.

4. Nemo eſt qui neſciat quam perſonam ſuſtinuerit per illam ætatem Auguſtinus, tum in univerſa Eccleſia, tum maximè in Africana: nullum quippe coactum eſt tunc temporis in iis regionibus *Concilium, cui Dux Aurelius, ingeniumque Auguſtinus* non eſſet; nec ingenium modò, ſed & oculus, & lingua, & manus. Unde cùm Leporii negotium actum fuerit, ejúſque Confeſſio approbata in Africana Synodo (hoc enim & Johannes Papa II. diſertè aſſerit in Epiſtola ad Avienum ceteroſque Senatores, & ipſa Africanorum Epiſcoporum ad Gallos Epiſtola indicat, quæ Synodicæ formam præ ſe fert) quis dubitet in hac occaſione ut in ceteris, Auguſtini ſtylum mutuatam eſſe Synodum.

Proſper.

5. Quæ ratio Epiſtolam Afrorum mox laudatam Auguſtino ut autori aſſerit (cui ſententiæ Sirmondus ſubſcribit) eadem & Libellum illi vindicat; ſtylus enim utrobique Auguſtinianus eſt: nec ſtylus ſolummodò, ſed etiam doctrina ipſa conceptuſque Auguſtinum prorsùs redolent, ut legenti facilè patebit. Sic in Ep. 3. ad Voluſianum ait quod homo *Deus homini permiſtus ſit*, & quod *Perſona Chriſti miſtura eſt Dei & hominis*: monetque ibi, ut & in Excerpto, Lectorem ut *recedat à conſuetudine corporum, qua ſolent duo liquores ita commiſceri, ut neuter ſervet integritatem ſuam.* Vide etiam lib. 4. de Trinit. c. 20. Enchiridii cap. 35. & 36. Quod item in hoc eodem teſtimonio dicitur Deus: *Capax non capabilis* Auguſtiniani ſtyli eſt; ſic enim inquit Aug. in Altercatione cum Paſcentio: *incapabilem autem nec legunt, nec juſtè defendunt. Quomodo enim incapabilis pater, quem capit filius totum .... Quomodo incapabilis pater, qui capitur totus à filio.... Qui capit omnia, quem capit nemo, ſed hominum: nam totus capitur à filio?* Denique de modo, quo Deus totus implet omnia & in hac ipſa Leporianæ Confeſſionis parte, & in Epiſt. citata ad Voluſianum iiſdem verbis diſſerit. Ab accuratiori ampliorique utriuſque collatione conſultò me contineo. Hanc ſpartam venuſtiùs adornabunt viri doctiſſimi San-Germanenſes Benedictini, qui S. Auguſtini opera novis curis expurgata, aucta, illuſtrata propè diem daturi ſunt in lucem. Interim alia Auguſtini loca huic Confeſſioni concinentia indicata lege in Notis eruditi viri Johannis Garnerii Parte I. Operum Marii Mercatoris pag. 230.

6. Non ea eruditione ornatus videtur fuiſſe Leporius Monachus, ut eximiæ fidei profeſſioni conſcribendæ idoneus eſſet, præſertim cùm de abſtruſiſſimo Incarnationis Myſterio ageretur, quod omnem humanæ mentis captum longiſſimè ſuperat. Enim verò quod ſumma animi demiſſione de ſe fatetur Leporius, illæſa veritate dictum eſſe putaverim, quod, inquam, errorem ſuum in propriam ipſe imperitiam refundit, & *ſtultam*, ut ipſe ait, *ſimplicitatem* ſuam accuſat. Si cujus autem operam deſiderare compulſus eſt Leporius ad ſuam Confeſſionem exponendam, non alterius debuit, quàm Auguſtini: tum ob eam rationem, quàm ſupra Numero 4. poſuimus, tum quia ejus ſtudio & emendatus fuerat & ad ſanam fidem revocatus. Auguſtinum enim aliorum nominibus ſuppreſſis, nominant Gennadius & Leodienſis Epiſtolæ Afrorum Codex apud Sirmondum Tomo 1. Conciliorum Galliæ.

7. Denique Leporius ſuo ipſe ſubſcribens libello ſatis indicat ab alio eundem fuiſſe conſcriptum, cum eum *ſuo ſenſu dictatum eſſe* commemorat, & ita de eo loquitur: *Hujus Epiſtolæ fidem, hujus Epiſtolæ profeſſionem*: in quo videtur eam non auſus eſſe vocare ſuam, quam ſciebat ab alio fuiſſe dictatam. Nec magni momenti eſt, quod ex Synodica Africanorum Epiſcoporum Epiſtola objicias, qui confeſſionem illam Leporii *ipſius eſſe teſtantur*. Multis enim nominibus ipſius erat & dicebatur, quia videlicet ipſius ſenſu dictata, ipſiúſque nomine evulganda erat; quia ejus fidem emendationémque palàm faciebat: quia denique propriâ eam manu deſcriptam proprióque munitam Chirographo in Gallias mittebat. Et certè plurimùm intererat tunc temporis, ut ipſius induſtriâ & ingenio conſcripta eſſe crederetur, ut eo libentiùs promtiúſque eorum conſenſus ſubſcriptióque eliceretur, quos in errorem ſuum pertractos in Africam ſecum abduxerat. Denique plurima ſunt hujuſmodi Epiſtolarum exempla, quæ non eorum eſſe dicuntur, qui eas conſcripſerunt, ſed eorum quorum vice ac nomine fuerant ab alio compoſitæ. Talis eſt celebris Epiſtola Pelagii Papæ II. ad Eliam & alios Iſtriæ Epiſcopos. Tales apud Auguſtinum, Bernardum & alios plurimæ; quæ tunc quando miſſæ ſunt dictam ob cauſam iis, à quibus mittebantur, attributæ ſunt, nunc verò merito jure germanis ſuis autoribus reſtituuntur.

Etſi porrò luculenta hæc & Auguſtino digna ſit Epiſtola ſeu Confeſſio, non tamen *tanta fuit autoritatis, ut propterea Leporius inter Doctores Catholicos cenſeretur in Oriente, & Auguſtinus, qui ſolus è quatuor ſubſcriptoribus ſuperſtes fuit anno 430. ad Concilium Epheſinum vocaretur: quamquam*, addit J. Garnerius, cujus & illa verba ſunt pag. 230. *Voluſianus, cùm ea tempeſtate in aula Theodoſii verſaretur, non ſine cauſſa dici poteſt impulſor, ut Auguſtinus præ cæteris Afris nominatim accerſeretur.* Nec enim Leporius, ut vidimus, inter Doctores in Oriente numeratus eſt, nec Auguſtinus iſta commendatione indigebat, ut præ ceteris ad Synodum vocaretur, cui tot aliis nominibus non hæc modò prærogativa, ſed & ſingulariſſima quæque debebantur privilegia. Vide ſupra pag. 43.

AD EPISTOLAM CXXXV.

Neonæ Ravennenſi Epiſcopo.

Pag. 554. HAnc Leonis Epiſtolam è loco, quem hactenus obtinuerat, dimovimus, cúmque ad Marciani Auguſti Conſulatum pertinere credita ſit, qui incidit in ann. Chriſti 451. eam modò ad Majoriani Auguſti Conſulatum referendam eſſe exiſtimamus, hoc eſt ad ann 458. Primùm enim cùm viginti Epiſtolæ Leonis anno 451. datæ etiam nunc ſuperſint, nulla tamen alia Marciani Conſolatu annotata reperitur, omnes Adelphii Conſulatum inſcriptum habent. Quis igitur ſibi perſuadeat, Leonem ſibi in omnibus vel levis momenti rebus conſtantiſſimum, poſt tot Epiſtolas nomine Adelphii Conſulis inſignitas, ſtylum mutaſſe, & de Marciani nomine apponendo cogitaſſe. Quod enim de hujus Auguſti Conſulatu in illis Epiſtolis non meminerit, non ex memoriæ lapſu vel oſcitantia caſúve aliquo contigiſſe credendum eſt: ſed potiùs putandum non ita fuiſſe in uſu per ejus Conſulatum tempora numerare, licet hujus omiſſionis ratio non appareret. Hoc & pro certo habendum nequaquam id à Leone omittendum fuiſſe, ſi uſus tuliſſet: præſertim cùm illæ omnes Epiſtolæ in Orientem miſſæ ſint, & ad Orientales Epiſcopos datæ: imò ad Conſtantinopolitanum Antiſtitem, ad Julianum Coënſem, ad Pulcheriam Auguſtam, ad Synodum Calchedonenſem, & ad ipſum Imperatorem Marcianum. Quibus conſideratis nemo ſibi ſuadebit unicam Epiſtolam, poſt illas omnes ſcriptam & ad Italiæ Epiſcopum miſſam, præter conſuetudinem decoratam fuiſſe Marciani nomine.

2. Quoties unicam Conſulem in Epiſtolis ſuis Leo annotavit, toties Occidentalem Conſulem, non verò Orientalem nominavit. Quod non in ſolo hujus anni Conſulatu ferè viceſies ſic annotato uſurpavit; ſed & in aliis pluribus. Epiſtola enim 18. an. 448. ſolo Poſthumiano; ſex anni 452. ſolo Herculano; Quatuordecim a. 453. ſolo Opilione; duæ an. 455. quæ ſolæ ſunt, Valentiniano uno; Epiſt. 129. an. 458. ſolo Majoriano; Ep. 137. a. 459. ſolo Recimere deſignantur. In quo rationem ſimul habes cur tot Epiſtolæ hujus anni 451. Adelphii potiùs Conſulatum habeant, quàm Marciani, etiam illæ Epiſtolæ novem ad Marcianum ipſum conjugemque ejus Pulcheriam datæ; & cur Epiſtola, quam diſcutimus, non debuerit annotari Marciani unius Conſulatu: nimirum hæc erat, ut apparet, tunc temporis conſuetudo, ut Occidentales Occidentalem, Orientales Orientalem Conſulem publicis inſtrumentis inſcriberent.

3. Nunquam ita à Leone poſitam eſſe conſularem Notam, *Conſulatu*, ſed vel Conſule vel Conſulibus, legenti facile eſt animadvertere, ut aliena manu additam nemo non videat hujus Epiſtolæ Notam.

4. Apparet ex Epiſtolæ hujus inſpectione eam à Leone fuiſſe ſcriptam ad conſultationem Epiſcoporum illius provinciæ, quæ Ravennenſi ſuberat, illiuſque conſultationis occaſionem natam eſſe ex reditu aliquorum hominum, qui ex illis regionibus in captivitatem abducti ab aliquot annis fuerant poſt Barbaricam aliquam irruptionem, & tunc demùm ad ſedes ſuas libertatemque redierant. Conſtat autem pace potitam fuiſſe Italiam Leonis Papæ temporibus ſaltem uſque ad annum 451. quo volunt hanc ſcriptam eſſe Epiſtolam. Jam quidem cœperat irruptio Barbarorum Duce Attila timeri à Romanis; vaſtabat enim tunc temporis Gallias vir ille ad hominum terrorem natus, & meritò tantam tamque vicinam Barbarorum multitudinem Roma formidabat: ſed Italiam non eſt ingreſſus, niſi anno ſequenti 452. quo *Attila continuo reſumtâ fiduciâ*, ut Paulus Diaconus ſcribit, *cruentus Italiam petit, Aquileiam captam funditus eradit, Ticinúmque & Mediolanum regias urbes excidit.* Multum ergo veriſimile eſt Ravennenſem regionem inter Italicas nobiliſſimam, Attilanum expertam eſſe furorem (etſi civitatem ipſam Præſulis ſui precibus liberatam eſſe nonnulli referant) pluriméſque ſaltem ex agro & Parochia Ravennenſi indè raptos in captivitatem anno 452. quando ætatis defectu nondum *ullius rei firmam poterant habere notitiam*, ut ait Leo, poſt aliquot annos, ſcilicet 457. & 458. diſcretionis annos libertatémque ſimul & patriam aſſecutos eſſe, & de ſuo baptiſmo dubitare cœpiſſe ac regenerationis gratiam ambire. Quæ Italis occaſio fuit conſulendi Pontificem Romanum, & Romano Pontifici ad illius regionis Epiſcopos hanc ſcribendi Epiſtolam, ſicut & aliam propter controverſias ex eadem clade & captivitate barbarica naſcentes, ſcripſit ad Aquileienſem Epiſcopum, eodem hoc Majoriani Auguſti Conſulatu. Quàm facile autem fuerit, ut errore Librariorum pro *Majoriani* nomine *Marciani* nomen irrepſerit, nemo non videt: præſertim cùm ſæpiſſimè ancipites & fugitivi MSS. Codicum apices divinare cogant Lectorem, quorum etiam penuria his nos conjecturis, ſi tamen meræ conjecturæ ſunt, contentos eſſe compellit. Vix enim geminus Codex MS. affuit; & ex Cantabrigenſi, cujus Lectiones variæ nobis tranſmiſſæ ſunt, nihil lucis affulget; niſi quod humaniſſimus Vir Dominus Gale indicat diem, quo Epiſtola ſcripta eſt, illic non eſſe annotatam: ut probabile ſit Conſularem quoque notam ab illo Codice abfuiſſe. Hæc curioſiùs inveſtigaſſe non omninò inutile fuerit: tum ad ordinem Epiſtolarum ſancti Leonis ſecuriùs figendum: tum ne hac Epocha ampliùs abutantur ſcriptores Eccleſiaſtici, qui eam Epiſtolæ Conſularem notam adire ſolent, ut annum obitus S Petri Chryſologi Ravennæ Epiſcopi inveſtigent: imò & tempus mortis S. Germani Autiſſiodorenſis, qui in ea profectione deceſſit, in qua Ravennæ exceptus eſt à S. Petro Chryſologo hujus civitatis Epiſcopo.

1. NEONÆ SEU NEONIÆ. Ita Victor. Codex & indices Ciſtercienſis & Claromariſcenſis cum edit. Iſidoriana, necnon Ughellus in Italia ſacra. Nec verò inuſitatum hoc nomen eſt; ſubſcripſit enim Concilio Calchedonenſi Neon Epiſcopus Pſyllii Pamphiliæ. Porrò ille Neon, ſive Leo, ut alii, ſucceſſit Petro Chryſologo a. 450. deceſſitque tertio ſui Pontificatus anno, ut refert Ughellus. Ibidem.

2. INEXPIABILE SCELUS. Ad Leonis noſtri ſenſum Auguſt. Epiſt. 203. *Rebaptizare hominem hæreticum omninò, peccatum eſt: rebaptizare autem Catholicum immaniſſimum ſcelus eſt*: ubi, ut vides, uterque latum diſcrimen ponit inter Catholicum qui rebaptizat hæreticum, & hæreticum qui rebaptizat Catholicum. Pag. 554.

3. IUXTA HÆRETICORUM DOGMA, CONTRA SS. PATRUM INSTITUTA. Ita Thuan. & Cantabr. at vulgat. *Juxta hæreticorum damnata à ſanctis Patribus inſtituta.* Porrò vel Donatiſtas mihi videtur indicare S Leo; teſte S. Auguſt. de hæreſibus cap. 69. vel forſitan Novatianos & Monteoſes, de quibus idem affirmat Innocent. I. Ep. ad Victricium cap. 8. Ibidem.

SENTENTIA. Ita Thuan. & Cantabr. necnon Gratianus & Yvo: vulg. *doctrina.*

4. NEC VEREAMUR HUIC SALUTIS JANUAM APERIRE, &c. Ita intrepidè tales baptizari volebant, etiam ſine appoſita conditione, Patres Concilii Carthaginenſis, quod quintum vocant, in Cod. Afric. N. 72. Leo noſter Epiſt. 2. ad Ruſticum Narbon. & Gregorius III. octavo ſeculo: quod ferè uſque ad duodecimum in praxi fuit, quo cœperunt novam ſupplendi baptiſmatis viam inire. Nam Alexander III. PP. primus eſſe videtur, qui poſt

Digitized by Google

annum 1160. hanc baptizandi formulam ſub conditione conceptam invexit : *Si baptizatus es, non te baptizo ; ſed ſi non baptizatus es, ego te baptizo in &c.* quam ab illo hauſit ſcholaſtica, quæ eodem ferè ſeculo nata eſt, Theologia.

5. PER EPISCOPALIS MANUS IMPOSIT. Eandem diſciplinam aſſertam lege Epiſt. 2 ad Ruſticum Narbon. Inquiſ. 18. & Epiſt. 129. ad Nicetam Aquileienſem. Concil. Arelatenſ. 1. Can. 8. Conſtantinop. 1. Can. 7. Siricium Papam Epiſt. ad Himerium Tarracon. Innocentium I. Epiſt. ad Alexandrum Antioch. Epiſc. & ad Victricium Rothomag. Cùm is ultimus ad Epiſcopalis manus impoſitionem Arianos aliόſque hujuſmodi hæreticos recipi *ſub imagine* vel *cum imagine pœnitentiæ* decernit, videtur erudito viro mediam quandam iniiſſe viam inter antiquiorem diſciplinam, quæ hæreticos ad Eccleſiam revertentes pœnitentiæ, & ut loquitur Cyprianus, *Lamentationibus & ſatisfactionibus*, ſubjiciebat, & eam quam hic Leo noſter indicit, quæ nihil aliud præter manus impoſitionem ad virtutem Spiritus ſancti recipiendam, includit. Sed cùm Siricius Innocentio antiquior nihil ampliùs quàm Leo noſter requirat, tale diſcrimen nobis probari non poteſt : nec aliud *per imaginem pœnitentiæ* ſignificari putaverim, quàm erroris priſtini abdicationem per profeſſionem fidei aliquáſque Cerimonias dejecti pœnitentiſque animi indices, quæ plerumque manûs impoſitioni præibant.

NOTITIA EPISTOLARUM
ſeu à S. Leone PP. I. ſcriptarum, ſeu ab aliis ad ipſum ; & aliorum monumentorum res ab eo geſtas attinentium, quorum ſola reſtat memoria.

EPiſtola prior S Leonis ad Epiſcopos Africanos per Cæſarienſem Mauritaniam conſtitutos, miſſa per Potentium Epiſcopum Leonis Legatum in Africa: De Epiſcopis quorum culpabilis ferebatur electio.

Ex Epiſtola qua nunc I. S. Leonis ad eoſdem, Cap. I.

Epiſtola & Relatio Potentii ejuſdem ad Leonem PP. De eadem materia.

Ex eadem Epiſtola 1. Cap. 1. & 8.

Epiſtola S. Leonis PP. ad Paſchaſinum Lilyhætanum Epiſcopum de Paſchate anni 444. miſſa per Silanum ſeu Silvanum Panormitanæ Eccleſiæ Diaconũ.

Ex Epiſtola Paſchaſini ad Leonem pag. 209.

Epiſtola S. Leonis ad Cyrillum Alexandrinum de Paſchate eodem.

Ex eadem Epiſtola 209.

Epiſt. Anaſt. Theſſal. Epiſc. ad S. Leonem per Nicolaum Preſb. miſſa, qua petit ſibi à Leone Vicariatum Illyrici committi.

Ex Epiſt. 4. ad eundem Cap. 2. p 211.

Plures aliæ Epiſtolæ ejuſdem ad Anaſt.

Ex Epiſtola 12. ad eundem.

Epiſtola Leonis PP. ad Pulcheriam per Legatos euntes ad Epheſinam Synodum II.

Ex Epiſtola 41. ad eandem Auguſtam.

Epiſtola S. Leonis PP cum qua ad Gallos miſit Epiſtolam ſuam ad Flavianum.

Ex Epiſt. Synodica Gallorum pag. 288.

Epiſtola S. Leonis PP. ad Euſebium Mediolanenſem Epiſcopum, &c. de ſucceſſu Legationis Abundii & aliorum.

Ex Epiſtola Euſebii ad Leonem PP. pag. 291.

Epiſtola Leonis PP. ad Ceretium, quâ eum monuit ut Epiſtolam ad Flavianum cum Euſebio & Comprovincialibus ejus communicaret.

Ex eadem Epiſtola Cap. 2.

Leonis Epiſtola ad Eudoxiam Auguſtam ex mandato Marciani. *Ibidem.*

Epiſtola ad Leonem Auguſtum pro adepto Imperio gratulatoria.

Ex Epiſt. 115. & 122. ad eundem.

Epiſt. Leonis PP. ad Leonem Aug. qua ei commendat Epiſc. ex Ægyp. profugos CP.

Ex Epiſt. 126.

Leonis PP. Epiſt. ad Baſilium.

Ex ejus fragmento pag. 359.

Leonis PP. Epiſtola ad Aëtium Preſbyt.

Ex ejuſdem fragmento pag. 359.

Commonitorium, ſeu Mandatum datum à Leone Leg. ſuis euntibus ad Syn. Calch.

Ex ejus fragmento pag 349.

Epiſtola Leonis PP. ad Legatos ſuos Paſchaſinum Lucentium, Bonifacium & Julianum tempore Calchedonenſis Synodi ſcripta, quâ teſtatur ſe dudum Theodoritum ſuſcepiſſe in ſuam Communionem.

Theodoriti Epiſc. Cyri Preces Imperatori oblatæ.

Libellus ejuſdem Legatis S. Leonis oblatus in Concilio Calchedonenſi.

Ex Actione 8. Calchedon. Conc.

Epiſtola S. Leonis ad Ingenuum Ebredunenſem Epiſcopum, quâ hunc objurgavit de ceſſione juris ſui Metropolitici in Alpes Maritimas.

Ex Epiſt. 4. Hilari PP. ad Leontium, Veranum & Victurum Epiſcopos Gallos.

Epiſtola Verani Epiſcopi (ut puto) Vencienſis & ceterorum Epiſcoporum Provinciæ Alpium Maritimarum ad Leonem PP. pro defenſione Jurium Metropoliticorum Ingenui in illam provinciam.

Leonis Reſcriptum & Judicium in eadem cauſſa & ſuper Eccleſiis Cemelenenſis civitatis & Caſtelli Nicæenſis ſub unius Epiſcopi regimine poſitis.

Ex eadem Epiſtola Hilari.

Literæ Leonis PP. quibus ſcribit Baſſianum Epheſinis ordinatum, non debere eſſe Epiſcopum.

Ex Actione XI. Calchedonenſis Concilii.

Epiſtola Ruſtici Narbonenſis Epiſcopi ad Leonem miſſa per Hermetem Archidiaconum Narbonenſem. De diverſis cauſſis.

Geſta in Epiſcoporum Honoratorúmque examine confecta, de Sabiniano & Leone Preſbyteris.

Ex Epiſtola 2. ad eundem Ruſticum initio.

Conſultationes ejuſdem Ruſtici ſeparatim conſcriptæ ad Leonem Papam.

Ex ejuſdem exordii fine.

Epiſtola S. Cyrilli Alexandrini Epiſcopi ad ſanctum Leonem de Paſchate an. 444.

Ex Paſchaſini Epiſtola p. 209. & ex Beda l. de argumento Lunæ.

Epiſtola genuina, ſeu Relatio Septimii Epiſcopi (ut creditur vulgò) Altinenſis ad S. Leonem de reviviſcentibus & malè in Communionem receptis Pelagianis.

Ex Epiſt 6. ad Aquileienſem Epiſcopum, & ex Photio Biblioth. lib. 1. Cod. 55.

Exemplar Actorum ab Occidentis Epiſcopis contra Pelagianos & Neſtorianos.

Ex eodem Photii loco.

Exemplar Actorum à Leone in Conventu Romano ex Epiſcopis, Preſbyteris & Chriſtianis viris ac nobilibus congregato.

Ex ſerm. 15. de jejunio 10. menſis 5. Epiſtola 8. ad Italiæ Epiſcopos, & 15. ad Turibium.

Exemplar Actorum Concilii Romani ſub Leone adverſus Hilarium Arelatenſem in cauſſis Celidonii & Projecti Epiſcoporum.

Ex Epiſtolis 9. & 10.

Epiſtola Projecti Epiſcopi & altera civium ipſius ad S. Leonem contra Hilarium Arelatenſem.

Ex eadem Epiſtola Cap 4. pag. 218.

Epiſtola Anaſtaſii Theſſalonicenſis Epiſcopi ad Leonem PP. in cauſſa Attici Nicopolitani Epiſc.

miſſa per Anaſtaſii Diac.

Ex Epiſt. 12. ad Anaſtaſium Cap. 1.

Epiſtola Metropolitanorum Achaïæ Ep. ad Leonem PP. de Vicariatu Theſſalon.

Ex Epiſtola 13. ad eoſdem Cap. 1.

Epiſtola Anaſtaſii ejuſdem ad Leonem PP. de illicitis Ordinationibus à Metropolitanis Achaiæ celebratis.

Ex eadem Epiſt. 13. Cap. 3.

Epiſtola Januarii Aquileienſis Epiſcopi ad Leonem PP.

Ex Epiſtola 14. Leonis ad eundem.

Turibii Aſturicenſis Epiſcopi ad Leonem PP. Epiſtola familiaris, Libellus, & Commonitorium; De Priſcillianiſtis.

Ex Epiſt. 15. ad Eundem Cap. 16. & 17.

Epiſtola S. Leonis ad Epiſcopos Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitanos & Gallecos, de Concilio Synodi generalis congregando.

Ex ead. Ep. 15. & ex Concil. Bracar.

Epiſtola S. Leonis ad Synodum Galliciæ contra impiam Priſcilliani ſectam per Turibium notarium ſanctæ ſedis miſſa.

Ex Concilio Bracarenſi 1. in praloquio Lucretii Epiſcopi.

Libellus querimonialis Pauli Preſbyteri Beneventani ad Leonem PP.

Ex Epiſt. 18. ad Dorum Benev. Cap. 1.

Epiſt. Eutych. Preſbyteri & Archimandritæ CP. ad Leonem PP. de Neſtoriana hæreſi reviviſcente.

Ex Epiſt. 19. S. Leonis ad eundem.

Epiſtolæ duæ Theodoſii Aug. ad Leon.

Ex Epiſt. 20. 21. 33.

Eutychis Libellus appellationis datus, ut ait, Synodo, Libelli conteſtatorii in urbe CP. propoſiti, & Libellus querimonialis ad Leonem.

Ex Epiſt. 20. ad Flavianum Cap. 1.

Euſebii Dorylæi Epiſcopi Libellus adverſus Eutychen oblatus.

Ex Epiſt. 21. ad Theodoſium.

Literæ Eutychis Preſbyteri ad S. Petrum Chryſologum Ravennæ Epiſcopum.

Ex ejuſdem Petri Reſcripto ad Eutychen.

Epiſtolæ ſeptem Juliani Epiſcopi Coënſis ad ſanctum Leonem Papam.

Ex Epiſtolis 25. 61. 66. 86. 91. 111. 113.

Epiſtola Epiſcoporum 12. Viennenſis provinciæ ad Leonem, de electo Arelatenſi Epiſcopo Ravennio in locum Hilarii defuncti; & altera ipſius Ravennii.

Ex Epiſt. 36. ad eoſdem.

Exempla Acclamationũ plebis Conſtantinopolitanæ io gratiam Flaviani poſt Epheſinum Latrocinium.

Ex Epiſt. 46. ad Clerum & plebem CP.

Epiſtola Pulcheriæ ad Leonem Papam.

Ex Epiſt 48. ad eandem.

Acta Synodi Romanæ poſt Epheſinum Latrocinium menſe Octobri an. 449. habitæ.

Ex Epiſtolis 40 41. &c.

Acta alterius Romanæ Synodi ejuſdem Epheſini Latrocinii cauſsâ.

Ex Epiſtolis Valentiniani Aug. Licinia, Pulcheria &c. ad Theodoſium pag. 523.

Acta integra Abundii & aliorum Legatorum Leonis I. apud CP. urbem an. 451.

Ex Epiſt. 52. ad Theodoſium & ſequ.

Commonitorium Leoni oblatum à Clericis Conſtantinopolitanis.

Ex Epiſt. 65. ad Anatolium Cap. 3.

Integra Epiſtola Anatolii ad Leonem de ſua ordinatione.

Ex Epiſt. 53. ad Archimandritas.

Epiſtola Ordinatorum Anatolii ad Leonem.

Ex ead. Epiſtola.

Epiſtola Anatolii CP. ad S. Leonem qua illum de ſua fide ac ſubſcriptione Epiſtolæ ad Flavianum, certiorem facit.

Ex Epiſt. 58. 59. 60. 61. & Epiſt. Pulcheria ad S. Leonem qua poſt 58. habetur.

Tertia Anatolii ad Leonem Epiſtola de ſubſcriptis per omnes Orientalis Diœceſis Epiſcopos Leonis ad Flavianum literis.

Ex Epiſt. 68. ad Paſchaſinum.

Marciani Epiſtolæ novem ad Leonem Papam.

Ex Ep. 63. 69. 70. 71. 72. 88. 89. 99. 104. 107. 112.

Epiſtola Theodori Forojulienſis Epiſcopi ad Leonem Papam.

Ex Epiſt. 83. ad eundem.

Carthæ ab Aëtio miſſæ ad Leonem.

Ex Epiſt. 86. Cap. 3.

Breviarium Fidei à Juliano miſſum ad Leonem Papam.

Ex eodem Cap. Epiſtola ejuſdem.

Edictum Marciani Imper. contra Palæſtinos Monachos tumultuantes.

Ex Epiſt. 88. Cap. 2.

Literæ Pulcheriæ ad eorundẽ Monachorũ præſules.

Ex ead. Epiſt. Cap. eod. & ex Epiſt. 90.

Secretius mandatum Marciani Imper. ad Leonem Papam, de admonenda Eudoxia Aug.

Ex eadem Epiſt. Cap. 3.

Literæ Maximi Antiocheni Epiſcopi ad Leonem Papam per Marianum Preſbyt. & Olympium Diaconum miſſæ.

Ex Epiſt. 92. ad eundem.

Epiſtola S. Cyrilli Alexandrini Epiſcopi ad Leonem Papam, de Juvenalis ambitu ſcripta tempore Synodi Epheſinæ.

Ex eadem Epiſt. Cap. 4.

Aliæ ejuſdem ibidem commemoratæ, Theophili Alexandrini Cyclus Paſchalis.

Ex Epiſt. 94. 95.

Annales Romani de Paſchate & Cyclus vel ſupputatio Romana.

Ex Epiſt. 100. ad Julianum, & ex Ep. Paſch.

Proterii Alexandrini Epiſtolæ ad Leonem Papam.

Ex Epiſt. 102. & 103.

Epiſtola Juvenalis Jeroſolymitani Epiſc. ad Leonem Papam.

Ex Epiſt. 110. ad eundem.

Epiſtolæ novem Anatolii ad Leonem PP.

Ex Epiſt. 53. 60. 68. 114. 115. 116. 117. 124. 126. 128.

Literæ Aëtii Preſbyteri ad Leonem Papam.

Ex Epiſt. 121.

Epiſtolæ duæ Leonis Aug. ad Leonem Papam.

Ex Epiſtolis 125. 152.

Epiſtola Gennadii Epiſcopi CP. ad Leonem PP.

Ex Epiſt. 138. ad eundem.

Epiſtola Timothei Alexandrini Epiſcopi ad Leonem Papam Ordinationis index.

Ex Epiſtola 139. ad eundem.

Epiſtola Preſbyterorum & Diaconorum Eccleſiæ Alexandrinæ ad Leonem Papam de electione Timothei.

Ex Epiſt. 140. ad eoſdem.

Epiſtola decem Epiſcoporũ Ægypti ad Leonem PP.

Ex Epiſt. 141. ad eoſdem.

Leonis PP. I. Epiſt. ad Synodum Galliciæ contra impiam Priſcillianæ hæreſis ſectam per Turibium Notarium Sedis ſuæ directa.

Ex Concilio Bracarenſi I.

Leonis Epiſtola ad Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitanos & Gallicios quâ eos ad Concilium generale invitat.

Ex Epiſt. 15. ad Turribium in fine.

FINIS.

400.174

INDEX
RERUM MEMORABILIUM, quæ in hoc Secundo Tomo Continentur.

A

ABſolutio nec mortuo nec nolenti corrigi unquam data. p.91c.1
Abſolutionis pœnitentium quæ olim forma. 488
Abundius & Abundantius, an unus & idem ſint. 482
Abundii & ſociorum legatio in orientem. 151
Aucius Petrum hæreticum defendit. 85
Corrumpit Legatos Apoſtolicos Vitalem & Miſenum. ibid.
Felicem defenſorem non recepit. ibid.
Excommunicatur & deponitur à Felice. ibid.
Quomodo damnatus. 91. & ſeq.
Acclamationes quando uſurpatæ à populo. 470. & ſeq.
Actio quid ſignificet. 418
Adam non mortalis factus. 40
Adulteri pœna. 25
Cur tarius puniri adulteri quam adulteræ. 46
Ægyptii Epiſcopi pro fide extorres. 177
Scribunt ad Leonem Papam & Leo ad ipſos. 579
Nolunt ſine Primate ſuo ſubſcribere. 160
Libellum afferunt Imperatori. 577
Ægyptii tumultus poſt Calchedonenſem Synodum. ibid. & 170.
Actius depoſitus ab Archidiaconatu. 166
Mores ejus diſcuſſi & purgati. 167
Reſtitutus non archidiaconatui, ſed honori. 572
Actius cum Anatalio reconciliatus. 504
Non Archidiaconi officio reſtitutus ibid.
Actius Preſbiter Juliano Coënſi ſuccedit in vicariatu Leonis. 493
Africanum Concilium. 19
Africanorum Conciliorum diſcuſſi in cauſa Celeſtii. 335
Quid priores literæ Synodi Carthag. anno 417. 358.
Canones de gratia conditi primùm in autumnali Conc. Carthag. ann. 417. 360
Fuit 214. Epiſcoporum ibid.
Concilium poſterius Epiſc. nos in cauſa Pelagii 360
Novem canones conditi in ea Syn. ibid.
Nonus ſubtractus è Codice Dionyſiano. 270
Concilium Africanum & literæ ad Zozimum de gratia, quid continerent. 362
Concilium a. 417. nec Provinciali nec plenarium. 372
Africanorum Epiſcoporum legatio ad Honorium Aug. è Synodo. 220. 418
Agaparum uſus. 125
Non in Dominicis, vel in Eccleſiis agendæ. ibid.
Agenda quid. 439
Alanus Capus codicem E. R. habuit penes ſe. 339
Correctus. ibid. 265
Alpes maritimæ Arelatenſi Epiſcopo ſubjectæ. 270
Alpes Graiæ ſubjectæ Arelatenſi Epiſcopo. 272
An & quando Provincia à Viennenſi diſtincta. ibid.

Non à corpore ſeptem Provinciarum ſeperatur à Petronio. ibid.
Altare ſoli Miniſtri ingrediantur. 125
Altaſertanus de Concilio Zellenſi. 396
S. Ambroſius non eſt Autor libri de Vocatione gentium. 391
S. Ambroſius invitatus ad Concil. Gallicanum. 237
Amphilochius Sydæ Epiſcop. Timotheum abjicit & Synodum Calchedonen. 578
Ἀναμαθεματισμὸς Pelagianorum quando præſcripta. 361
Anaſtaſius Theſſalon. vices Leonis accepit. 132
Anaſtaſius Theſſalonicenſis Nicopolitanum exagitat. 440.
Anaſtaſii Nicæni cauſſa Calchedonenſe. 161
Anaſtaſius PP. II. Acacium volens reſtituere morte præventus. 90
Anatolii ordinatio ſuſpecta. 484
Agnovit ne ambitum ſuum. 504
Anatolii ſola præſumptio ex actis Calched. eliminata. 127
Anatolius in gratiam redit. 172
Ægrè fert Leonis admonitiones. 178
Fides ejus probata. 154
Ambitus repreſſus. 162
Turbas agit in C P. Eccleſia. 166
Illyricianos ſollicitat pro can. 28. Calchedonenſ. 169
Concilium habet CR. 171
Res Eccleſiæ negligit. 172
Excuſat ſe apud Leonem. ibid.
Aſturia ejus delegitur. 319. 320
Ejus ſuffragium in Act. 20. Calched. ibid.
An contra canones ordinavit Maximum Antiochenum. 320
Ancyranum Concilium. 23
Ancyranus. Canon. X. Romano uſui accommodatus. 343
Andegavenſe Concilium ann. 452. 422
Andræas Archidiaconatu CP. donatus ab Anatolio. 167.
Pro hæreſi dejectus. ibid.
Ejectus iterum. 172
Præſtrictus. 179
Antiochenum Concilium. 120
Antiochena Synodus fuit prima contra Eutychen. 296
Antiocheni canones quando recepti à Romanis. 342
Apocriſiariorum munus. 167
Apollinariſtarum error. 471
Apoſtolatûs nomen quibus impertitus. 480
Apoſtolicæ ſedes quæ dictæ. 483
Apoſtolica regula quid. 458
Apoſtalici converſi reconciliandi. 21
Apoſtatæ pœnitentiam in fine petenti an danda ſit, & quid injungendum. 487
Apellationes è Galliis Romam an uſque ad ann. 444. delatæ. 253
Apellanti epiſcopo alius non ſuperordinandus. 16
Appellationis & recuſationis diſcrimen. 305
Cuinam dandus libellus. ibid.
Aquenſis Epiſcopus perfectus Metropolitanus. 269

INDEX.

Aquileienſium Epiſcoporum notitia illuſtrata. 431
Aquileienſis Synodi acta an legitima. 273
Arabica Canon, Nicæn. verſio non habet 20. Can. 346
Arauſic 1. Can. 12. 23. & 24. 270. 421
Archidiaconi munus & poteſtas. 166. 167
Archidiaconus ordinatione in Preſbyterum depoſitus. 572
Archidiaconi quanta olim poteſtas. 494
Eorum dejectio ſpecie provectionis. ibid.
Arelatenſ. Concilii 1. ſubſcriptionum an ſincerus ordo, an genuinæ. 236. & 263
Arelas Primatûs honorem habuit. 243
Quando inter Comprovinciales ultima numerata. 246
Arelatenſis Eccleſiæ Privilegia. 156. 237
Controverſiæ cum Viennenſ. origo. 237
Arelatenſis Metropolitica dignitas aſſerta ab Eccleſiæ ortu in Galliis. 253
In quo ſteterat controverſia mortuo Hilario 243
Ariani non rebaptiſati. 163
Damnati in Concilio CP. 126
Ariminenſe Concilium caſſatum. 63
Armentarii Ebredunenſis cauſa. 258. 270
Athanaſii Alexandrini mors quo anno. 503
Athanaſii Epiſcopi Perrhæ cauſſa in Calchedonenſi Synodo. 161
Attici CP. Preſbyteri fides ſuſpecta, Confeſſio dubia. 178. 179
Attici epiſcopi CP. autoritas. 503
Attilana clades. 265
An Attila territus viſione. ibid
Auguſtini de Syn. Afric. in cauſſa Pelagii loca diſcuſſa. 359
Invitatur ad Synod. Eph. 42
Locus emendatus. 42
Laudatus & vindicatus. 442
Ab ejus ſententia de apparitionibus veteris Teſtamenti diſcedit Leo. 468
Autor eſt Confeſſionis Leporii Monachi. 508
De jejunio Sabbati. 284
Medium Pelagianorum locum impugnat 370
Ejus libellus fidei interpolatus diſcutitur. 381
Quomodo Romam delatus. 382
Sermo 129. de Tempore ex quibus conflatus. 383
Auguſtini Aquileienſis an ſit libellus fidei, & cur in Cœna Domini dictus. 381
Aurelian. Concil. 3. Can. 3. explicatur. 397
Auſpicius Vaſenſis Epiſcopus moritur. 244
Auxiliaris Præfectus Hilarii innocentiæ ſuffragatur. 230. 276
Eum ad pacem hortatur. 242

B

BÆDÆ hallucinatio de Epiſtola ad Proterium 502
Cum rebaptizantibus an diſpenſandum ut Clerici fiant. 21
Baptiſmo iterum tinctis quæ pœnitentia. 180
An in dubio Baptizandum. 22
Baptizandæ prægnantes. 25
Poſt Baptiſmum adminiſtrare & ſententiam Capitalem ferre ſemper ne licuit. 47
An preces dictando mortem poſcere. ibid
An ab hæreticis Baptizatis, quid. 180
Dies deputati Baptiſmo & ceremoniæ præviæ. 63 117. 144. 181
Nihil pro Baptiſmo accipiendum. 117
Poſt duas hebdomadas Quadrageſimæ non detur. 125.
Baptizandi Symbolum accipiant & reddant. 126
Baptiſmatis tempus qua lege & quando. 453
Iteratio ejus quale ſcelus. 510
Baronius Cardinalis laudatus. 172. 180. 182. 231. 239. 252. 340. 382. 412. 439. 507. Hilarium Arelatenſem excuſat, & Leoni ac Hilario obreptum ſcribit. 229
Vindicatus. 368
Ejus Annales emendantur. 55. 141. 142. 143. 145. 146. 147. 148. 150. 151. 154. 156 157. 165. 172. 173. 174. 175. 178. 190. 192. 229 230. 252. 277. 316. 372. 384. 410. 426. 431. 436. 445. 504. 505. 506.
Baſilicæ. 438
Baſilicæ cujus autoritate ordinandæ. 116
Baſilius Antiochenus creatur. 175
Baſilius Seleucienſ. dignus depoſitione. 159
Baſilius Preſb. CP. Romam venit, & fidem purgat. 157
Baſilidis Epiſcopi Hiſpani Cauſſa. 256
Baſiliſcus Eutychianis favens. 178
Baſſiani Epheſini cauſſa Calched. 161
Depoſitus. 145
D. Bernardus Oxonienſis Aſtronomiæ profeſſor laudatus 337
Beſtialitatis pœna. 24
Bivarus Hilarii Arelatenſis defenſor. 228
Bona Cardinalis laudatus. 439
Bonifacii Papæ judicium de Arelatenſium Privilegiis quale. 240. 266
Cum decreto Zozimi componitur. 266
An ejus conſtitutio effectum habuerit in Galliis. 268
Ejus Epiſtolæ locus explicatus. 347
Bonifacius Leonis legatus in Calched. Synod. 157
Breviarium fidei a Juliano miſſum ad Leonem quale. 167. 494
Bucherius *Ægidius* de doctrina temporum. 436
Bullengerus quid de lib. de Vocatione Gentium. 591
Burdigalenſe concilium. 257

C

CALCHEDONENSIS Synodi quid recipiatur. 86
Pro fide & communio. Catholica celebratur. 95
Nicææ primum convocata. 157. 158
Tranſlatum Calchedonem. 158
Quot actiones ejus. 158
Ejus definitio ventilata. 160
Ejus relatio ad Leonem. 161
Loci duo Actor X. examinati & correcti. 319
Quid ex illius Actis Leo non probaverit. 317
An in Act. 6. completum. 328
Calchedonenſe concilium quot actionibus conſtet. 328
Calchedonenſis Concilii acta à quo collecta, & Latinè reddita. 495
Forſan ſola actio 1. à Ruſtico recenſita. 445
Quando & quomodo Occidentalibus maxime innotuerunt. ibid.
Quem illius Synodi rejiciendæ prætextum ſumſerint hæretici. 496
Quamobrem de illis à ſe probatis ſcripſerit, S. Leo. ibid.
Cauſſa fidei in eo Acta quid ſit. 327
Cauſſæ Epiſcoporum illi propriæ. 327
Calenicus Martyr mendoſe junctus Euphemiæ. 54
Calendion Antiochenus Epiſcopus ejectus 91. 101 98
Calvinus ex Leone male abjudicat PP. RR. jus præſidendi conciliis œcumen. 158
Canonum prævaricatores quæ pœna manet. 12. 17
Canonum orientalium confirmatio. 17
Canonum diſpenſatio. 48
Canones jus Eccleſiæ. 73
CP. Canones Synodi ignoti Gelaſio. 73
Synodus ἐνδημοῦσα. 154
A quo congregata ſub Anatolio. ibid.
De ejus privilegiis controverſia. 161. & ſeq.

Ejus Canones Romanæ ſedi incogniti. 164. 335 339. 342
Synodus CP. pro Calched. Synodo. 177
Canonum contemtores puniri. 19
Canones ordinatis Epiſcopis & Clericis ab ordinatoribus inculcandi. 19
Canones Apoſtolici quando tecepti in Galliis 399
Canones aliqui Oecumenicæ Synodi an poſſint non recipi. 344. 345
Canonum antiqua verſio. 340
Canonica Regula quid apud S. Leonem. 484
Cantica & centonica interdicta. 125
Carnium uſus non illicitus. 27
An vitandus. 23
Caroſus Monachus damnatus Calched. 160
Ab Imperatore repreſſus. 173. 175
Ablegatur à Monaſterio. 175
Emendatur. ibid.
Non reconciliatur Anatollo. ibid.
Carthaginenſis Eccleſiæ privilegia. 442
Carthaginenſis Eccleſia ceteris Africanis diem Paſchalem indicit. 19
Carthaginenſes anni 397. ibid.
Carthaginenſe Concilium anni 416. 28
Carthaginenſe plenarium an. 417. & 418. 40
Caſauboni Iſaaci pro Leone teſtimonium. 411
Caſſare quid ſignificet. 483
J. Caſſianus de jejunio ſabbati 284. &c. de Quadrageſimæ jejunio. 286
Caſſiodorus emendatur. 165
locus ejus de Romanorum jejunio expenſus, 289
Cathecumeni, lapſique pœnitentia. 14. 25
Catechumenis quid in Paſchate dandum. 19
Cathari quomodo recipiendi. 13
Cataphryges quomodo recipiendi. 124
Cauſſa illic audienda ubi nata 278
Celeſtinus Papa conſilio Leonis utitur. 133
Celeſtius Romà pulſus. 364
Celidonius depoſitus ab Hilario Arel. 229. 231
Cujus provinciæ Epiſcopus. 231. 235
Non fuit Metropolitanus, nec Veſontionenſis, nec alterius. 234
Romam proficiſcitur. 143
Cemeleenſe Caſtrum Epiſcopale. 245
Ceponius fuit Galliciæ Metropolitanus. 446
Bracarenſis Epiſcopus fuiſſe videtur. 447
Ceretius cujus Galliarum civitatis Epiſcopus. 476
Ceretius idem ſcribit ad Leonem. 156
Mittit Epiſt. Leonis ad Euſebium Mediolanenſem. ibid.
Charitas ſola non peccat. 18
Chorepiſc. ad exempl. 7. 26. Offerre poſſunt ut conſacerdotes. ibid.
Non poſſunt ordinare Preſbyt. vel Diac. 24. 122
Formatas facere poſſunt. ibid.
Impoſitionem manuum ſuſcipiunt. ibid.
Poſſunt facere Lectores, Subdiacon. & Exorciſt. ibid.
Chriſtiani Lupi In locum Socratis de jejunio conjectura, 553. Malè accuſat Flavianum. 300
Chriſtianus Lupus diſcuſſus. 459
Chriſtus anno. 30. baptizatus. 26
Chriſtiani derelicta Eccleſia ad angulos euntes anathema. 125
Sine Epiſcopi juſſione nec ſine Canonicis literis non eant ad peregrina. ibid.
Saltare & ballare iis non licet. 126
Symbola ſeu convivia competalia aut collatitia non frequentent. ibid.
Chrodebertus Turon. Epiſcopus. 400
Chrodeberti ejuſdem Judicium de muliere adultera. 489.
Cur iſtud non ediderit Sirmondus. 490
Chromatius unde Romanus Epiſcopus appellatus. 506. 507
Chronicon Orientale emendatum. 378
Chryſaphii mors. 132
Chriſmario poſt Baptiſma. 126
Civilia quid ſit. 441
Civilis Juris & Eccleſiaſtici communia vocabula. ib.
Clerici excommunicati ab Epiſcopo ab alio non recipiendi. 18. 258
Appellare poſſunt finitimos Epiſcopos. 258
Alieni non ſolicitandi. 18
Illicita & irrita alieni ordinatio. 18
Non diu in alienis civitatibus ferendi. 8. 21
Extortes pro fide, diſciplina & veritate fovẽdi. 18
Ante annum 25. non ordinentur. 20
Docendi ab infantia. 19
Clericorum accuſatorum judicia quæ & à quibus adornanda. 20
Quid ſi ab Eccleſiaſtico judicio ad publicum cauſſam transferant. 20
Clericorum filii non exhibeant ſpectacula nec ſpectent. 20
An emancipandi Clericorum filii. 20
Clericis Magis & Phylacteria facientibus anathema. 125
Clerici tabernas non intrent. ibid.
Non fœnus exerceant. 124
Clerici damnati non adeant Imperatorem. 122
Quando & quomodo poſſunt. ibid.
Ad majorem Synodum appellent. ibid.
Clerici propriam Eccleſ. non deſerãt. 14. 58. 119. 121
Quæ pœna ſuſcipientium tales. ibid.
Clerici non fiant viduarum mariti. 47. 53
Clericus inferior viduam non ducat uxorem. 53
Non Conductores alienarum poſſeſſionum. 57
Quo caſu poſſunt. 58
Ad militiam, nec ad ſecularem dignitatem non tranſeant. ibid.
Clericorum cauſſas cujus ſit diſcutere. 58
Alieni ſine literis ſui Epiſcopi non recipiantur. 59
Clerici conjurantes & accuſantes Epiſcopum vel Clericum. 59
Clerici vagi coercendi. 60
A negationibus inhoneſtis & lucris turpibus abſtineant 118
Deponendi qui poſt ordinationem in gravia crimina lapſi fuerint. 119
Abſque Formata non peregrinentur. 121. 125
Clerici qui dicantur. 419
An pœnitentiæ ſubjecti. 420
Clericis propinquis non Catholicis nihil rerum ſuarum donent. 20
Non ſint conductores aut procuratores, &c. ibid.
Non cohabitent cum extraneis mulieribus. ibid.
Non ordinentur niſi omnes ſuos ad fidem traxerint. ibid.
Non fœnus accipiant. 14. 21
Sine permiſſu Epiſcoporum nec ſoli ad mulieres accedant. 21
Non conviventur in Eccleſia. ibid.
Clerici cum mulieribus non habitent. 12. 65
Non transferendi de Eccleſia ad Eccleſiam. 14. 58. 59
Clericorum continentia. 45. 53. 64. 65. 394. 421
Qui corruptus ſit Clericus uxorem non ducat. 53
Non publicè pœniteant. 66
Sine Epiſcopi juſſione ad peregrina non eant. 125
Spectaculis non interſint. 126
Nec dimittere uxores nec iis uti licet. 423
Laxior Orientis diſciplina. 201
Clerici ab hereſi converſi in eodem ordine remanere juſſi. 444
Cur ſolis Clericis ab Eccleſia olim interdicta pœnitentia. 412
Clericus ab Epiſcopo abjectus ab alio non recipien-

dus 18
Poteſt ille ad finitimos Epiſcopos appellare. *ibid.*
Codex antiquus E.R. primò ſolos Nicænos Canones Sardicenſibus auctos continebat. 136
Codices Canonum. 233
Codicis & ſcriptorum diſcrimen. 238
Quatuor ejus Codd. Mſſ. 240
Præfatio Codicis an ſit Iſidori. 241
Colonarii qui, & à Clero remoti. 427
Communio negata & conceſſa in extremo vitæ. 46
Communionis ſuæ eſſe contentum quid complectatur. 476
Conciliorum utilitas. 299
An Orientalium Acta miſſa in Occidentem. 270
Concilia duo per annum celebranda. 13. 123
Provincialium autoritas. 52. 53
Quodnam perfectum. 123
In definitione fidei & Canonibus non adſunt Laïci. 159
Concilium ſingulis annis habendum. 20
Concilia provincialia non ex diverſæ dominationis Epiſcopis collecta. 375
Concordius Arelatenſis Epiſcopus. 246
Concubinæ quatenus olim licitæ. 424
Concupiſcenti & non concumbenti quid fiat. 25
Confeſſio ſecreta. 181
Confirmationis Myſterium dare ſolius Epiſcopi. 51
Chriſmatio duplex. 52
Verba in Confirmatione uſurpari ſolita ſcribere non audet Innocentius. *ibid.*
An Energumeni conſignari poſſint à Presbytero vel Diacono. *ibid.*
Conſtantinopolitana civitas inter ſedes nullum nomen accepit. 91. 98. 99
Conſtantinopolitanum I. Oecum. 126
Quo ſenſu Romanis ignotum. 485
Conſtantinopolitanum Concil. ſub Flaviano. 79. 253
Conſtantinopolitanum ann. 460. Coram Legatis Domit. & Geminiano. 181
Conſulares Notæ quando mutatæ. 415
Contumelioſi Ebred. Epiſ. cauſſa. 335
Convivia competalia ſeu Symbola. 126
Convivia in Eccleſia illicita. 21
Cornelius Centurio merito operum baptiſatus. 48
Corona Epiſcopalis quid ſignificet. 476
Creſconius Villarenſi Eccleſia jubetur eſſe contentus. 19
Cypriani de Marciano Arel. genuina Epiſtola. 254
Cypriani locus de Eccleſiæ Catholicæ matrice & radice expenditur. 467
Cyrillus Alexandriæ Epiſcop. præſedit Synodo Epheſinæ. I. 61. 62. 477
Scripſit ad Leonem Diac. ex Epheſina Synodo de ambitu Juvenalis. 131. 499
Conſulitur à ſancto Leone de Paſchate anno. 444. & ad eum ſcribit. 141
Moritur 143
Ejus Epiſtolæ pro fidei Confeſſione propoſitæ à Leone Papa. 383

D.

Dallæi Calviniſtæ de jejunio ſabbati ſententia. 286
Mala fides 289
Dalmaticæ uſus quis. 232
Daniel flagitioſus in Epiſcopum ordinatus. 72
Danielis vagi cauſſa in Galliis. 258
David *Iohannes* Canonem ignoravit de hæreticis ad ſuperiorem gradum non evehendis poſt reditum. 444
Malè inverſum dicit Sardicenſium Canonum ordinem 308
Sacrilegè Epiſcopos omnes, uno excepto, gradu ſuo dejicit. 322
De Grato Carthag. conjectura rejecta. 444
De Flaviani appellatione. 305. & ſeq.
Sententia de codice priſco laudata. 335
De Titulis priſci Codicis opinio rejecta. 346
Error de Sacerdotio Chriſti. 256
De Bonifacii loco ſententia. 348
Plura ex Notho panno Epiſt. Leonis ad Afric. elicit. 410
De Eutychis appellatione diſcuſſus. 293
De Domni omiſſione in eadem appellat. 295
De Marciani Arel. Epiſc. cauſſa opinatio. 254. & ſeq.
Canones quoſdam à Leone citatos ſomniat 453
David Blondellus malè interpolatam eſſe vult Epiſtolam Leonis. 499
Bene rejicit Epiſtolam de Chorepiſcopis. 329
Decretalia conſtituta Siricii tempore. 66
Defenſor Eccleſiæ Conſtantinopol. 60
Aliarum Eccleſiarum. 69
Defuncti in ſacrificio commendati. 21
Solis orationibus pomeridiano tempore. *ibid.*
Demetrias Leoni familiaris. 134
Qua occaſione & quando accepit à Leone Epiſtolam. *ibid.*
Baſilicam conſtruxit in ſancti Stephani honorem. 134. 176
A ſcriptoris recentioris criminationibus vindicatur.
Diaconorum continentia. 24. 153
Diaconi ſupra Presbyteros non ſint, &c. 15
Abſque Epiſcopo vel Presbytero non baptizent. 117
Non in Presbyterio reſideant tempore ſacrificii vel Tractatus. *ibid.*
Non ſacri corporis prærogationem coram Epiſcopo vel Presbytero. *ibid.*
Non ſedeant præſente Presbytero. 125
Diaconus miniſtrans poſt damnationem ſpe reſtitutionis careat. 111
Par conſecratio cum Sacerdotibus. 429
Diaconus poſt peccatum ordinatus deponendus. 26
Diaconiſſæ Pauliniſtarum. 15
Diaconiſſæ non ante 40. annum ordinandæ, Poſt conſecrationem nubens Diaconiſſa anathem. *ibid.*
Diaconicon quibus ingredi liceat. 125
Dictinius Epiſcopus Priſcillianiſta in Hiſpania. 449. & ſeq.
Digamus etiam qui ante baptiſmum jam uxorem habuit 47
Diœceſeon limites. 120
Dionyſii Exigui codex. 335. & ſeq.
Ad quem & quomodo conditus. 347. &c.
Canon Africanus ex eo ſubtractus. 370
Recentiori manu unâ Epiſtolâ auctus. 408
Corrupta in Leone lectio. 442
Non primus collegit Pontificum Epiſtolas. 401
De eodem plura. *ibid.*
Dioſcorus Alexandr. eligitur. 243
Leonem excommunicat. 152
Cum aliis ſedere prohibitus in Synodo Calchedonenſi. 158
Damnatus & depoſitus. 159
Moritur. 173
De eo chronicon Orientale emendatum. *ibid.*
Ejus memoria quouſque in honore habita ab Ægyptiis. *ibid.*
Ejus ſcelera. 500
Diptycha quid fuerint. 476
Diſciplina non prætextu penuriæ miniſtrorum relaxanda. 116
Diſciplina in perſecutione durior. 46
Dominica. Quid ſi Laïcus tres Dominicos dies non celebret in ſua civitate. 18
Quid ſi Epiſcopus. *ibid.*
Non ſine Eccleſia facere diem Dominicum. *ibid.*
Dies Reſurrectionis dictus. 285

Digitized by Google

Ejus ſolemnitas. 51
Domitianus Epiſcopus Legatus Leonis in Orientem. 180.
Domnus primus damnavit Eutychem. 296
Cur depoſitus Epheſi. 149. 315
Damnatus poſt mortem. ibid.
Reſipuit poſt conſenſum Dioſcoro datum. 316 318
Scripſit contra S. Cyrillum. 295
Eutyches ei infenſus. ibid.
Donatiſtæ an in honore ſuo recipiendi. 22
Quid ſi rebaptizaverint. ibid.
Novatianis affines. 444
Dorotheus Monachus damnatus in Calch. 160
Turbas agit, corripitur, emendatur. 175

E.

Ebredunenſis Epiſcopus quando Metropolicis juribus uſus. 271
Eccleſiæ fundamentum quod. 419
Eccleſiæ conventus publici commendati. 27
Privati damnati. ibid.
Eccleſiarum Occidentalium fundatio. 50
Eccleſiæ provinciæ non ſcindendæ. 59
Eccleſiaſtica diſciplina civili conformetur in novis civitatibus. ibid.
Eccleſiarum provinciæ non uni ſubdendæ. 70. 72
Eccleſiæ poſſeſſiones quantâ curâ ſervandæ. 123
Cum judicio & poteſtate Epiſcopi & conſcientia Preſbyteri & Diaconi.
Eccleſiarum ordo. 126
Eccleſiæ bona ſine Epiſcopo vendi nequeunt. 24
Electio majoris ſit numeri. 13
Electio miniſtrorum non fiat à plebe. 124
Ennodi locus emendatus. 482
Epheſini Concilii autores Celeſtinus & Cyrillus 55. & 56
Epheſina Pſeudo-Synodus quando indicta. 148
Quibus artibus. ibid.
Ejus proceres. 149
Literas Leonis reſpuunt. ibid.
Damnant Epiſcopos Catholicos. ibid.
Reſciſſa ejus Acta. 150
An conſulto Leone congregata. 299. 300
Epiſcopi à quibus & quomodo ordinandi. 12. 52. 123
Non transferendi de Eccleſia in Eccleſiam. 141
Etiam violenter attracti, vel perſuaſi ab Epiſcopis. 123
Etiam laïca communione in fine privandi. 15
In aliam non eant provinciam niſi invitati. 15. 122
Epiſcopus cum Epiſcopo litigans ex alia provincia non advocet Epiſcopum. ibid.
Quandonam in aliena provincia poſſint ordinare Epiſcopi. 16. 123 126
Non in vico vel in modica civit. 16
Epiſcoporum cauſæ quomodo retractandæ ex mandato Romani Pontificis. 16
Qui ad comitatum ire queant & quibus cauſſis. 16
Diaconum potius mittant. 16
Ambitioſi & rebellis pœna. 17
Examinandi ab iis, qui ſunt in canali. 17
Non ſint in aliena Eccleſia ultra tres Dominicas. 17
Quid de Epiſcopis non ſuſceptis. 24
Quid de Epiſcopo Eccleſiaſticas res in domeſticas neceſſitates vel aliter impendente. 125
Vocatus ad Synodum non abſit. ibid.
Epiſcopi in villis non conſtituuntur. 126
Epiſcopalis correptionis ſpecimen. 143
Epiſcopalis dignitatis defenſio. 147
Epiſcopis omnibus dignitas eſt communis. ibid.
Epiſcopalis conſtantia quæ debeat eſſe. 159
Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ poteſtatem habet. 167
Epiſcopi invitati alterius provinciæ ordinationi interſunt. 321
An poſſint Epiſcopatu ſe abdicare. 419
Pſeudo-Epiſcopi qui à Leone dicti. ibid.
Lites dirimendi poteſtatem habuere ab Imperatoribus. 424
Sine Epiſcopo oblationes & primitiæ non dandæ. 47
Alienum clericum non uſurpet. 53
Epiſcopi mortui res nihil diripiendæ. 60
In aliena Eccleſia nihil præſumat. 72
Non veſte ſingulari utatur. 71. 72
Canones ſuos non ignoret. 73
Populum doceat, non ſequatur. ibid.
Silere, grave delictum Epiſcopis. 93
Epiſcopi ab Epiſcopis judicandi. 103
Conniventes contra diſciplinam; quæ pœna maneat. 117
Epiſcopus depoſitus miniſtrans ſpe reſtitutionis careat. 121
Damnatus ab omnibus provinciæ Epiſcopis iterum judicari an poſſit. 122
Ad Epiſcopi judicium vicini quando invitandi. ibid.
Epiſcopus in Eccleſiam vacantem irrepens ei nunquam præſit. ibid.
Epiſcopus ordinatus poſſitne miniſterium non ſuſcipere. 123
Quid ſi plebs non conſentiat. ibid.
Succeſſorem ſibi eligere nequit. ibid.
Epiſcopus diſpenſator bonorum ſuæ Eccleſiæ. ibid.
Proprias res ſibi habeat. ibid.
Pauperibus diſpenſet. ibid.
Ex eis percipiat ſi tamen indiget. ibid.
Epiſcoporum in Conciliis ſubſcriptiones quomodo. 246. 247
Epiſcopi CP. conatus varii ad ſedis ſuæ ſplendorem augendum. 485
Epiſtolarum Pontificum tria genera. 439
Epiſtolæ pacis. 491
Epiſtola Epiſcoporum V. contra Pelagium non Synodica. 356
Eraſmi judicium de Libro *de Vocatione gentium*. 191
Evagrius Scolaſticus correctus. 461
Euchariſtia defunctis non danda. 19
Panis & vinum aquâ mixtum ſolummodò offeratur. 21
Ab ea primitiæ diſtinctæ. ibid.
A jejuniis accipienda niſi feria V. ibid.
Oblata pro defunctis ibid.
Euchariſtiæ Myſterium obſcurè attingit Innocentius. I. 50
Pax intra Myſteria data. ibid.
Nomina offerentium recitanda. ibid.
Olim non feria ſexta & Sabbato in Occidente celebrata. 51
Euchariſticæ communionis ritus illuſtratus. 471
Ab infantibus accepta Euchariſtia. ibid.
Eucherius non eſt autor libri *de Vocatione gentium*. 191
Fuit Auguſtinianæ doctrinæ addictus. ibid.
Eudoxiani hæretici. 126
Eudoxia Auguſta favet Eutychianis. 168
Monetur à Leone ex Marciani mandato. 168
An profecerit. 169
Eulogiæ quo mittendæ. 124
Eunomiani hæretici. 126
Eunuchi qui non ordinandi. 14
Euphratas Agrippinenſis damnatus in Galliis non appellat. 257
Euphronii Auguſtodunenſis de Clericis Epiſtola. 422
Euſebii hiſt. loca illuſtria de Lugdunenſi Eccleſia. 250

Ttt iij

Euſebius Mediolanenſis à quo ordinatus 482.
Euſebius Dorylæi Neſtorii & Eutychis primus accuſator. 456
Romæ ſuam fidem aperit. 155
Abſolutus, purgatus, reſtitutus. 159
Euſtathii Beryti Epiſcopi cauſſa in Calch. 160
Eutyches accuſatus & damnatus. 145
Ad longinquiora relegatus. 557. 172
Ad Leonem ſcribit. 146
Errorem non diſſimulat. ibid.
Appellationem mentitur. 548
Quatuor libellos ſcribit. 300
Compellavit Petrum Ravennatem. 457
Eutychianiſmi exordia. 545
Eutychiani quibus pœnis affecti. 60. & ſequent.
Excommunicati ab uno ab alio non recipiantur. 53. 123
Exorcizare quibus liceat. 125
Extrema-Unctio. 53

F.

FErmentum per Eccl ſias miſſum. 51
Fevardentii ſententia de legatione S. Irenæi diſcuſſa. 252
Fides quæ Catholica. 94
Flavianus quando ad Leonem ſcripſerit. 148
Depoſitus. 149
An quando & à quibus occiſus. 150
Corpus ejus Conſtantinopolim revectum. 156
Abſolutus in Calched. 159
Cur Acta Synodi CP. miſit ad Leonem. 297
Florentius an Viennenſis Epiſcopus. 246
Fœnus clericis interdictum. 124
Fonteius Vaſenſis Epiſcopus ab Arelatenſi conſecratus. 244
Formatarum uſus. 121. 125 259
Formula fidei Damaſi PP. ad Paulinum illuſtrata. 383
Quo tempore condita. 384
Interpolata. ibid.
Formulæ fidei contra Eutychen. 112. 114
Fornicationis pœna. 25
Franciſcus Florens de Ferrandi Breviat. 389
Fulgentius Ferrandus Codice Romano uſus.
Quid de Canone xx. Nicæno. 340
Ejus breviatio Canonum interpolata & diſcuſſa. 388. & ſeq.

G.

GAllorum Epiſtola ad ſanctum Leon. laudata. 156
Miſſa in Orientem à Leone. 177
Quid Galli de Hilario. 215. 243
An cautè libelli ab eis Romam cum legatis miſſi. 244
Quæ verſio Canonum à Gallis uſurpata ante Carolum Magnum. 402
Galliarum nomine ſola ſæpe Narbonenſis ſolida ſignificata. 474
Unde fidem accepit Gallia. 473
Galliarum Epiſcopi.
Quid ad Leonem ſcribunt & eorum ſedes. 478 & ſeq.
Galliarum diviſiones variæ. 263
Galliæ & Gallicanæ provinciæ an differant. 275
Gallicanæ diſciplinæ cum Romana collatio. 413
Gallicia in duos Metropolitas diviſa Leonis ætate. 446
Gangrenſe Concilium. 26
Gelaſius Leonis mentem de materia Concilii Calchedon. explicat. 327
De codice teſtatur. 344
Geminianus Epiſcopus legatus in Orientem à Leone. 180
Gennadius Epiſcopus Conſtantinop. avaritiam à ſancta Eccleſia arcet. 172
Electus quando. 181
Monitus à Leone. ibid.
Genſericana Romæ clades. 176
Germanus Autiſſiodorenſis Hilarii Arelatenſis comes. 229
Gratiâ Chriſti liberum fit noſtræ voluntatis arbitrium. 28
Sine gratia neceſſe ut vincamur. 131
Pauci ad eam in lege confugiebant. 37
Quam gratiam communem facit omnibus autor libri de Vocatione. 103
Pauci perfectæ gratiæ intrepidi amatores. 280
Gratia ad quid adjuvet. 40
Gratiani decretum alicubi malè correctum. 133. 409
Gratus Carthaginenſis Epiſcopus cur Sardicenſem potiùs Synod. laudavit, quàm Nicænam. 444
Gravius *Henr.* Codicem Rom. vidit. 340
Gregorius I. P. R. quid de continentia Subdiaconorum. 441
Gregorii Turonenſis teſtimonium de primis Galliarum Epiſcopis. 150
De Prætextati cauſſa explicatus. 399
Gruteri *Iani* Notæ diſcuſſæ. 165
Gueſnæi fabulæ de ſancto Leone rejectæ. 133
Guillelmi Eſtii inſignis ſententia. 491
Gratia non redditur meritis. 29. 35. 44. 89
Gratiæ neceſſitas ad converſionem. 44. 89
Ad vincenda mala. 29. 31 33 34 35 36 37 34 44
Gratia nullo momento non neceſſaria. 39. 44
Gratiæ efficacitas. 35. 40
Gratiæ varii effectus. 28. 31 37 40
Gratia non aufert liberum abitrium. 28
Gratia inæqualis. 37

H.

HÆretici Clerici quomodo recipiendi. 143
Hæreticorum varia dogmata. 26
Hæretico ſcripta vel aſſerta à ſe quædam neganti creditur. 36
Hæretici ex Catholicis facti quomodo redeuntes recipiendi, quomodo apud hæreticos baptizati. 48 53
In Hæreticorum libris vera à falſis diſcernenda. 86
Damnatâ ſemel hæreſi in Synodo, damnantur ſine Synodo eam Hæreſim profitentes. 91. 94 96
Cum Hæreticis non dimicandum. 92
Hæretici Incarnationem negantes & non communicantes orationibus Eccleſiæ damnati. 121
Hæreticis non pateat Domus Dei. 124
Hæreticorum cœmeteria & martyrium ingredientes fideles mulctati. ibid.
Cum Hæreticorum filiis matrimonium interdictum. ibid. & 125
Hæreticorum rejicienda convivia, benedictiones, orationes, feſta. ibid.
Hæreticorum Nicæna damnatio confirmata CP. 126
Hæreſis nota nulli inurenda, niſi notatâ hæreſi. 146
Hæreticorum nomina ex Diptychis eraſa. 255. 157
A quibus Hæreticis Baptiſati ſolum ſint confirmandi 180. 424
Hermes Narbonenſis Epiſcopus. 418
Hilarii tres an & quomodo dicernendi. 192
Hilarii Arelat. Epiſcopatus initia inquiruntur. ibid.
Hilarius quieſcrit à contentione cum Leone. 242
Moritur. 243
An ſuperbus in diſſidio cum Leone. 276
Humilitas ejus. 276. & ſeq.
Paupertatis amor in Hilario. 279
Studium erga pauperes. ibid. & ſeq.
Patenas & Calices vendit ut ſuccurrat pauperibus. 280
Reditus auxit ſuæ Eccleſiæ. ibid.
An Semipelagianiſmum exuerit. ibid.

Digitized by Google

Cur ejus nomen à Celeſtino in Epiſtola ad Gallos omiſſum. 281
Videtur Semipelagianiſmo renuntiaſſe circa annum. 234.281
Ejus panegyriſta. 282
A Leone primò laudatus. *ibid.*
Quàm malè à pleriſque ſcriptoribus exceptus. 228
E Lirinenſi Monaſterio ad ſedem Arelat. evectus. 229
Cur Germanum Antiſſiodorenſem excurſuum ſuorum comitem ſumſerit. *ibid.*
Celidonium deponit. *ibid.* & 143
Româ diſcedit & cur. 230
Quàm diverſis coloribus à Leone & ab Honorato depictus. 230
Placat Leonem iratum. *ibid.*
Multa in ſua cauſſa ſcribit. 230.277
Romanum Abbatem Presbyterum facit. 233
Hilarius Narbonenſis Epiſcop. 241
Hilarius Pictavienſis pulſus in exilium non appellat. 257
Hincmarus an vidit Codicem Romanum. 341
Explicat *promulgare* Leonis. 428
De Sardicenſibus Canon. rejecta opinio. 410
Ejus corrupta lectio in Leone. 443
Hipponenſe Concilium. 19
Hiſpalenſis Concilii 2. Canon ſeptimus diſcuſſus. 341. *& ſeq.*
Hiſpani à Gallis ex antiquo acceperunt. 451.481
Hiſpaniæ antiqua Concilia illuſtrantur. 446.449
Homicidii pœna. 25
Homuntionitæ qui. 15
Honoratus Maſſilienſis Vitæ ſancti Hilarii ſcriptor, & defenſor. 230
Honorii Imperatoris edictum primum adverſus Pelagianos quando & quibus autoribus editum. 670. *& ſeq.* 364
Inſtantiâ Africanorum datum. 366. *& ſeq.*

I

JAcobi Capelli ad Socratis locum, de jejunio Rom. conjectura: 287
Ibas depoſitus in Pſeudo-Epheſina Synodo. 149
Ejus cauſſa in Calched. 160
Janſenii Iprenſis rejecta opinio. 372
Idatius fuit Galliciæ Metropolitanus. 446
Lucenſis Epiſcopus fuiſſe videtur. 447
Jejunia Eccleſiæ non ſpernenda. 27
Non jejunandum die Dominica. *ibid.*
Sabbati & feriæ ſextæ jejunium. 51
Quadragesimalis jejunii relaxatio in Italia. 289
Locus Leonis è Serm. 4. Quadrag. correctus. *ibid.*
Jejunium ſancti Martini. 291
Jeroſolymitanæ Eccleſiæ privilegium. 13
Illyrici appellationes cur ſibi Leo reſervet. 429
Immolatitiis cibis utentium quæ pœnitentia. 180
Imperatorum Sacerdotales virtutes dicit S. Leo, & qui ab Imperatoribus Gallis remuneratus. 496
Imperatori relata negotia Eccleſiæ è Synodis a. 159
Impoſitio manuum quid ſignificet. 425
Incarnatum eſt verbum ut caro reſurgat. 208
Innocentii Epiſtolæ ad Victricium adjecta parentheſis. 342
Locus ex Epiſtola ad Macedones explicatus. 348
Locus de imagine pœnit. explicatus. 415
Johannes Alexandrinus depoſitus. 91.101
Johannes Caſſianus quando de Incarnatione ſcripſit. 132.133
Leonis amicus. 133
An Gallus, an Scytha. 134
Scribit contra Neſtorium Leonis hortatu. *ibid.*
Johannis Chryſoſtomi doctrina ſpiritualis. 503
Johannes Decurio in Palæſtinam miſſus quo anno 2 175
Johannes Presbyter CP. Romam venit & fidem purgat. 157
Joviniani errores. 66
Irenæus videtur ſolus fuiſſe Epiſcopus in Galliis per aliquod tempus. 251. *& ſeq.*
A Pontifice Romano conſecratur. 251
Ejus legationes diſcuſſæ. 251
Quando Romam ivit. *ibid.*
Judaizantibus anathema. 123
A Judæis Xenia & azyma accipere illicitum. *ibid.*
Vel feſtos cum eis agere. *ibid.*
Julianus Coënſis Vicarius Leonis. 472
Plura de ejuſdem Vicariatus initiis & progreſſu. 492
Quando deſiit. 493
Videtur acta Calch. collegiſſe & Latinè reddidiſſe. 493
Extra legatorum ordinem ſententiam dixit. 159
Locum tenuit in Epheſ. II. Syn. licet non miſſus. 452
Vicibus P. R. ornatur. 167
Limites ejus Vicariatûs. *ibid.*
Nuntiorum Apoſtolicorum in Comitatu primus. *ibid.*
Actorum Calched. in unum corpus colligere, & latinè vertere rogatur à Leone. 168
Leonis Epiſtolam græcè reddere rogatur. 171
A comitatu diſcedit, & redit ad Eccleſiam ſuam. 178
Julius Puteolanus Epiſcopus non Julianus dicendus legatus Leonis ad Synodum Epheſin. II. 460
Non interfuit Synodo morte, ut ſuſpicor, præventus. *ibid.*
Juliani Pelagiani conatus & itinera. 144
Juliano Pomerio opus de vita contemplativa vindicatur. 194
Juſtelli de antiquo Codice Romano opinio. 349
Juris Eccleſiaſtici verba à civili tranſlata. 441
Juvenalis Jeroſolym. Epiſcopus ambit Palæſtinæ principatum. 133.498 499
Damnatione dignus. 152
Cauſſa ejus cum Maximo in Calched. Syn. 160
In eum tumultus poſt Calched. Syn. 168
Reſtituitur ſedi ſuæ. 173
Concilium cogit. *ibid.*

L

LAodicenum Concilium. 124
Lapſi ſub Licinio quomodo recepti. 14
Lapſi Catechumeni quæ pœna. *ibid.*
Lapſis Epiſcopis & Diaconis quid fiat. 23
Quomodo Laïci lapſi recipiendi. *ibid.*
Lapſorum varia genera *ibid. & ſeq.*
Lapſis negata communio in extremo vitæ. 46
Lazarus Epiſcopus Aquenſis depoſitus. 258
Lectores populum non ſalutent. 19
Quouſque legere debent. 21
Lectorum matrimonium & Liberi. 59
Lectionis ſcriptorum SS. PP. in Eccleſia uſus. 502
Legatus à latere quis dictus. 468
Legati Apoſtolicæ ſedis omnium Occidentalium vicem gerunt in Synodis. 306
S. Leo patriâ Romanus. 131
Ejus baptiſmus. *ibid.*
Ejus Clericatus & Acolythatus. 132
In Africam defert Zoſimi adverſùs Pelagianos ſententiam. *ibid.*
A quo factus Diaconus. *ibid.*
Celeſtini Papæ adminiſter. 133

Juvenalis ambitum reprimit. *ibid.*
Autor Capitulorum de gratia. *ibid.*
Libros *de Vocatione gentium* compoſuit, & cur. 133.136.194
Epiſtolam ad Demetriadem ſcribit. 134
Sixtum PP. III. defendit. 135
Caſſiani amicus. 133
Eundem ad ſcribendum contra Neſtorium hortatus eſt cur. 134
Inſidias Juliani Pelagiani retegit. 135
Duces Romani exercitus reconciliat. 135
Pontifex abſens eligitur. *ibid.*
Publica legatione acceptus. 136
Quàm piè ſe admovet Eccleſiæ gubernaculis. *ibid.*
Difficillimis temporibus factus Pontifex. *ibid.*
Viros doctos ſibi aſciſcit. 137
An primus ſermocinatus Romæ. *ibid.*
Delegat in Africam. 139
Quàm tenax Canonum. *ibid.* 140
Dies orat ad ſepulchr. ſancti Petri. *ibid.*
Quantùm pro ordinationibus ſollicitus. *ibid.*
Manichæos inſectatur. 140
Gallos delinit poſt Hilarii Arelat. mortem. 141. 143
Epiſtolam adversùs Hilarium munitam Valentiniani Conſtitutione mittit in Gallias. 142
Quænam inſeruit Romano Codici. 338
Ejus legatio in Africam. 411
A Caſaubono laudatus. *ibid.* & 435
Vindicatus contra Vuittacherum. *ibid.*
Pelagianos exagitat. 142
Fraternè monet Dioſcorum. 143
Quomodo Baſſianum Epheſinum depoſuerit. 144
Epiſtolæ Leonis ad Flavianum laus. 147
Subſcribitur. 154
Approbata in Calch. Syn. 159
In dubium vocata & examinata. *ibid.*
Synodum in Italia poſtulat, nec impetrat. 150
Quomodo appellationem Flaviani interpretatur. *ibid.*
Obviam it ſupplex Imperatori. 151.152
Brandeum incidit, cum miraculo quod adversùs Calviniſtam vindicatur. 153
A Leone Legatio I. in Orientem. 148
Legatio II. 154
Legatio III. 157
Legatio IV. *ibid.*
Legatio V. 167
Legatio VI. 180
Concilium petit in Italia non obtinet. 157
Legatio ejus an jure, an privilegio præſederint Syn. Calched. *ibid.*
Leo ad Gallos de Synodi Calched. exitu. 162
Qui Anatolii ambitum repreſſit. 163
Qua ratione Canon. 28. Calched. rejecit. 164
Reatum ſuum agnoſcit ſi contra Canones agat. *ibid.*
Attilam convenit & flectit. 165
Culpat Romanorum animum malè memorem. 166
Timet menſuram ſuam excedere. 167
Probat Epiſtolâ encyclicâ Acta Calch. in cauſſa fidei. 169
Ejus Epiſtola publicè lecta Alexandriæ. 171
Græcè reddita ejuſdem rogatu. *ibid.*
Sigillo Marciani munita. *ibid.*
Calumnioſè explicata. *ibid.* 177
Leo it obviam Genſerico. 176
Leoni legatio à captivis in Africa. *ibid.*
Poſt cladem Vandali omnia reparat. *ibid.*
Invitatus ut iret CP. 178
Moritur. 182
Pace compoſitam Eccleſiam reliquit, quam turbatam invenit. *ibid.*
Baſilicas ædificavit. *ibid.*
Imaginem Salvatoris depingit. *ibid.*
Quo die obierit. 183
Prærogativæ Officii ſancti Leonis. 187
S. Leo interpres B. Petri. *ibid.*
Tranſlatio 1. Romæ. 186
Tranſlatio 2. Romæ. 188
Tranſlatio 3. Romæ. 189
Reliquiarum in Germaniam. 188
An ſit Petragoricis ejus corpus. *ibid.*
Senonis brachium. *ibid.*
Idem ad Carmelitas Senonenſes delatum. *ibid.*
Pariſiis apud ſanctum Maglorium. *ibid.*
Numiſma Baronianum eſt Leonis III. 190
Gratias agit Eulogio pro defenſa ſua Epiſtola apparens poſt mortem. 189
Ejus loca de morte Chriſti explicata à B. Remigio. 207
Suæ infirmitatis conſcius. 229
Ægrè fert Hilarii Arelat. conſtantiam. 230
Agnoſcit jus Metropol. Hilarii in Viennenſem. 241. 242
Quo ſenſu inſcribat ſe Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopum. 467
Ejus ſententia de apparitionibus in vet. Teſtam. 468
Ejus conſilium in Vicariorum in Comitatu reſidentium inſtitutione. 492
Sacerdorales vocat Imperatorum virtutes: qui ab Imperatoribus remuneratus. 496
Cur paſſus ſit provincias aliquot Epiſcopo Antiocheno ſubripi ab Juvenale. 498
Ejus Epiſtola *Ad Julianum*, malè hactenus *Ad Eudochiam* inſcripta. 501
Conſulem unum cùm inſcripſit literis ſuis ſemper Occidentalem. 510
Secreta Miſſæ ejus quando mutata. 384
Canones Sardicenſes non ſervat. 259
Celidonio communionem an rectè ante cognitionem impertierit. *ibid.*
Epiſtola de Chorepiſcopis male illi affiicta. 329
Juris civilis peritus. 441
Rigidior quàm Nicæni PP. contra Epiſcopos Majorem ſedem ambientes. 442
Ejus ſcripta adverſus Priſcillianiſtas ferè deſcribit Conc. Bracar. I. 448
Epiſtola ad Siculos ſuſpectæ fidei. 454
Delectûs Teſtimoniorum de Incarnatione autor aſſeritur. 463
Leonis III. locus explicatus. 332
Videtur eſſe autor Epiſtolæ de Chorepiſcopis Leoni I. adſcriptæ. 333
Leo Presbyter Narbonenſis. 418
Leo Aug. Imperium capit. 176
Acta ab eo pro Eccleſia. 177
Suſtulit hæreticis ſpem Synodi. 179
Rogat Leonem ut faveat Epiſcopis CP. *ibid.*
Leontius Forojulii Epiſcopus. 436
Leporii Monachi confeſſio Auguſtini opus eſt. 508
Leunclaii Baſilicon juris. 328
Liberatus Diaconus emendatus. 149
Liberii Papæ decreta generalia ad Provincias. 63
Liberum arbitrium ſibi cauſſa labendi. 31
Libertas primum hominem decepit. 33
Literæ conſecrationis indices à Siricio. 63
Formatæ. 174
Lithurgiæ ordo. 125
Lucentius legatus Leonis in Calched. 158
Lugdunum Viennam obſcuravit. 248
Lugduneñſium Martyrum plures Epiſtolæ. 251
Lupi Tricaſſini Epiſcopi laus & Epiſtola de Clericis. 422
Lupi *Chriſt.* de loco Socratis ſuſpicio rejecta. 287
Lutubenſis Epiſcopus ordinatus ab Arelatenſi. 240. 266

INDEX.

M

MAGDALENA Chriſtum redivivum priùs quàm Mater Domini vidit. 489.491
Manichæi Româ expulſi. 140
Eorum error. 471
Sub vini ſpecie non communicant. 140
Marca notatus. 241.265.272.329.332.334.430
De Codice antiquo Romano cum Davide conciliatus. 337
Ejus opinio de 2. continentiæ lege apud Africanos rejecta. 394
De codice Dionyſii recepto in Galliis diſcuſſus. 395
Marcellinus Subdiaconus miſſus ad Zoſimum ex Africa. 317
Marciani & Valentiniani Conſtitutio reſtituta. 328
Marcianus Aug Synodo Calched. adeſt. 160
Zelus ejus pro fidei cauſſâ. 168
Modeſtia & temperantia. ibid.
Edictum contra Alexandrinos tumultus. 171
Moritur. 176
Marcianus Arelatenſis Epiſcopus depoſitus à quo. 254
Fuit Metropolitanus. ibid.
Cauſſa ventilata. ibid.
An in Synodo depoſitus. 255
Mariæ virginitas poſt partum à Joviniano petita, ab Eccleſia defenditur. 67
Marinus Arelat. Metropolitanus. 236
Martialis Epiſcopi Hiſpani cauſſa. 256
Martinus Bracarenſis Romano Codice uſus. 343
Non Græcus, ſed Pannonius. ibid.
Quid in ſuo Codice præſtiterit. ibid.
Cujus ſit autoritatis. ibid.
Martini Turonenſis Epiſcopi obitus. 236
A Martyribus falſis cavendum. 525
Martyrum memoria ſabb. & Dominica. 126
Maſſilia quando ultima comprovincialium facta. 246
Matriculariæ ſeu viduæ & Preſbyteræ Eccleſiarum. 124
Matrimonium inceſtum cum propinquis. 24.25
Nubentis cum duobus fratribus pœna. 25
Multinuborum pœna. ibid.
Secundis nuptiis non interſit Preſb. ibid.
Poſt repudium alteri nubere non licet. 46
An uni deſponſata alteri nubere poſſit. 64
Non cum ſerva. ibid.
Chriſti & Eccleſiæ ſacramentum eſt. 413
Poſt Matrimonium raptæ puellæ marito reddendæ. 24
Maugini Præſidis ſententia de converſo ad Auguſtinum Hilarii Arelatenſis animo. 281
Maxima Sequanorum cujus ditionis tempore Leonis PP. 235
Maximi Valentiæ Epiſcopi cauſſa. 240.258
Maximinus Trevetenſis Epiſcopus. 236
Maximus Cynicus exautoratus. 126
Maximus Antiochenus accuſatus & an depoſitus. 175
Ejus cum Juvenale controverſia. 160
Ejus ordinario diſcuſſa. 318
Non actis Epheſinis accenſenda. 319
Secretò conqueritur apud Leonem de violatis ſuis juribus. 498
Mediolanenſis Synodus contra Eutychen. 156
Melchiſedech ſanctus. 89
Metropolitani poteſtas. 12.13.122.124.165
Non ſint duo in una Provincia. 59
A Metropolitano malè tractatus ad primam ſedem provinciæ provocet, vel ad CP. ibid.

Metropolitani negligentia taxata. 60.65
Non differant ordinationes. 60
Jura aſſerta à Leone. 487
An meliùs civitati affixa Metropolis, quàm antiquitati ſacerdotii. 436
In Provinciis ad Romæ Synodum pertinentibus otioſi Metropolitæ. 451
Milevitanum Concilium. 32
Militiam repetentes poſt Baptiſmum quomodo recipiendi. 14
Miniſtros altaris plebs non eligat. 124
Miniſtri ſeu Subdiaconi Diaconicum non intrent, nec tangant ſacra vaſa. 125
Non orario utantur, oſtium non relinquant. ibid.
Non Panem dare, nec Calicem benedicere. ibid.
Nec partes tollere in Agapis. ibid.
Miſcella hiſtoria de Clade Attilana diſcuſſa. 265
Miſſa ex devotione plebis repetita. 439
Actio & agenda dicta. ibid.
Ritus celebrandæ Miſſæ varii in Eccleſiis. ibid.
Offerunt laïci, non conſecrant. ibid.
De Miſſæ ſacrificio ritus antiqui. 437.438
Quando pluries in Anglia eodem die & ab eodem ſacerdote. 438
Monachi Clerici facti priùs propoſitum ſervent. 53
Non ſint conductores. 58
Sine Epiſcopi voluntate Eccleſias & Monaſteria non ædificent ibid.
Subditi ſint Epiſcopis. ibid.
Eccleſiaſticis rebus & ſecularibus non commoniscent. ibid.
Ne fiat ſervus Monachus. ibid.
Epiſcopi eorum curam habeant. ibid.
Non aut militiam aut ſecularem dignitatem ineant. ibid.
Uxorem eis non licet ducere. 59
Conjurantes & accuſantes Epiſcopum vel clericum. ibid.
Vagi coërcendi. 60
An & qui ordinandi. 65.69.116
Quorumdam ſolitudo quavis frequentiâ major. 69
Palæſtini tumultuantur. 168
Ægyptii Alexandriæ turbas agunt. 170
Monachorum popularis cœtus. 69
Monaſteria Deo ſacra ſemper ſacra remaneant. 60
Servi & originarii, ſine conſenſu dominorum Monachi non fiant. 118
Monachis prædicandi munus interdictum. 170
Morinorum civitas. 245
Morinus *Johannes* laudatus. 439
Opus ejus de Baſilicis nondum editum. ibid.
De legato Leonis in Synodo Epheſin. 2. diſcuſſus. 459
De pœnitentia clericorum diſcuſſus. 428
Morti deſtinatos eripere bonum. 48
Mulierum lavacra communia non ſint clericis, nec Chriſtianis. 236
Mulier non virili veſte utatur. 27
Non comas amputet. ibid.
Non ingrediatur altare. 126
Mulierum raptus prohibitus. 113

N

NARBONENSIS provinciæ diviſio quando. 263
Utráque Narbon. olim Arelatenſis Epiſcopo ſubjecta. 265.268
Narbonenſis Epiſcopus ei aliquandiu præfuit. 266
Unde Zoſimus Arelatenſis Epiſcopus in eam jura

acceſſivit. 265
Narbonenſis inſcriptio, & nova ejus explicatio. 415
Natalitia in Quadrageſima non celebrentur. 126
Neocæſarienſe Concilium. 25
Neonæ Ravennenſi Leo ſcribit. 180
Neophyti non ordinandi. 22 57.124
Nicænum I. Concilium. 6.256
Quo anno celebratum variæ opiniones. 341
Can. 6. à Paſchaſino lectus Calchedone. 342
Canones 8. & 19. explicati. 48.348.444
Quintus. 256.442
Decimus ſextus. 443
Decretum ejus de Paſchate inviolabile. 121
Ejus excellentia ac prærogativa. 264
Can. 20. an in Africa notus. 340
Omiſſus in Codice Romano. 344
In quibus Eccleſiis videtur non receptus. 345
An pro tota Eccleſia omnes conditi. ibid.
Nicænſe Caſtrum Epiſcopalis ſedes quando. 245
Nicephorus correctus. 463
Nicetas Aquileienſis Epiſcopus & Nicæas ab aliis diſtinguendi. 505
Nicetas Aquileienſis à Leone inſtructus. 180
Nicolai P. R. I. de jejunio Sabbati inſtituto Romæ à Silveſtro teſtimonium diſcuſſum 583
Nicopolitani Epiſcopi diſſidium cum Theſſalonicenſi. 440
Nonæ horæ oratio. 125
Nonni cauſſa in Calched. 160
Noriſius quid in librum de Vocatione gentium, ejuſque doctrinam. 502
Notatus & diſcuſſus. 375.457
Notitiæ Sirmondianæ Galliarum ætas figitur. 245
Novatiani Donatiſtis affines. Quomodo recipiendi. 48.53 63
A domo Dei excludendi. 124
Nunciorum Apoſtolicorum origo. 492
Nuptiæ non damnandæ, nec contemnendæ. 27
Nuptiæ ſecundæ legitimæ, ſed pœnitentiæ ſubjectæ. 124
In Nuptiis ballare & ſaltare Chriſtianis non licet. 126
Nubentes alteri viventi marito priori reſtituendæ. 180

O

OBLATIONAS ab Epiſcopis & Preſbyteris in domibus non fiant. 126
Occidentales Epiſcopi per quos interſint Synodis. 306
De appellationibus ad ſedem Romanam delatis cognoſcunt ibid.
Oeconomi Eccleſiæ Conſtantinop. malè referunt ad publicos judices rationes ſuas. 172
Oeconomum habeant Eccleſiæ Epiſcopales. 60
Octodorum cujus Provinciæ Leonis tempore. 214
Orarii uſus Miniſtris, Lectoribus & Pſaltis interdictus. 125
Ordinationes. Ordinare quid ſignificet. 442. & ſeq. 275
Irrita ordinatio ab Epiſcopo alieno facta. 14. 153. 445
Qui ab Epiſcopo moriente ſucceſſor electus. ibid.
Ordinationum contra Canones cauſſa Epiſcop. ambitio. 69
Non ob penuriam miniſtrorum diſciplina reſcindenda. 116
Quibus temporibus ordinario facta. 118
Quomodo mutata hora. 417
Quo die & hora. 419
Non in Paſchate olim celebrata. 185
An ex Canonibus nulli antiquioribus præferendi. 118
De Ordinationibus à Pſeudo-Epiſcopis celebratis quid Leo ſtatuit. 419
Ordinatis ſine examinatione quid fiat. 34
Lapſi Ordinari deponendi. ibid.
Ordinatio lapſorum an licita. 23
Ordinatio ab hæreticis facta, quæ. 48. & ſeq.
Non Ordinandi qui poſt remiſſionem peccatorum cingulum accepit. 51
Non curialis ordinandus. 54.116
Nemo abſolutè Ordinandus. 58
Non ſecundæ uxoris vir, vel viduæ. 65. 69. 73. 119.436
Non qui publicam pœnitentiam egerint. 66. 69. 116
Non qui dudum fuerint vaſa vitiorum. 66
Non feſtinanter & ſine interſtitiis. 64. 65. 69. 71. 116
Nec per ſaltum. 73
Non inviris civibus. 72
An Ordinandi qui ante baptiſmum ſacrificavère. 24
Non viduarum mariti. 427.448
Non ſervi, vel originarii. 118.141.426
Non illiterati. 118
Non ii qui ſuos omnes non converterint. 50
Non Eunuchi. ibid.
Non criminoſi. ibid. & 141
Non energumeni & arreptitii. 119
Non Laïci, vel Neophyti. 57.73.124
De numero Ordinantium Epiſcoporum. 21
Non ii quibus pœnitentia neceſſaria. 48
Non præſentibus Catechumenis. 114
Per omnes ferè Dominicas celebrata Ordinatio Epiſcoporum Carthagine. 21
Non ſine plebis & Cleri conſenſu. 442
Non ex aliena Eccleſia. 21.71.442
Non cujus uxor adultera. 25
Non ignoti & non probati Ordinandi. 21.72
Orientis ſignificationes variæ. 497
Originarii qui & à Clero remoti. 427
Oſtiarii ab oſtiis non abſint. 125

P

PAGANORUM feſtis miſceri non licet. 125
Palæſtinum Concilium. 44
Palæſtinæ tumultus. 168
Iidem ſedati. 173
Pamelius antiquum Roman. Eccl. Codicem penes ſe habuit. 339
Correctus. ibid.
Parentes filios, filii parentes alant. 27
Parvuli baptizandi. 40
Parvulis an medius locus reſervatus. ibid.
Paſchaſinus Legatus fit ſancti Leonis. 157
Ejus Epiſtola, & ad eam adnotata. 425
Ejus ſententiæ adverſùs Dioſcorum exemplar, an genuinum. 489
Paſcha. De Paſchate an. 444. controverſia. 141.416
Alia de 455. anno. 173 500
De Paſchali cyclo plura. ibid.
Paſchales literæ formatæ dictæ. 174
Patriarcharum Orientalium primatus & limites. 13
Patriarchalem ſedem quid efficiat. 164
Paulianiſtæ redeuntes ad Eccleſiam an baptizandi & ordinandi. 15 42
Pauli Oroſii conſultatio contra Priſcillianiſtas. 361
Paulinus Diaconus cur ex Zoſimi juſſione Romam non ierit. 358
Paulinus Trevirenſis injuſtè depoſitus. 157
Peccatum quomodo non admittit natus ex Deo. 38
Peccatum an quis non habeat. 41

An poſſit in hac vita non habere. 38
Peccatum ad mortem explicatur. 88
Peccatum in Spiritum ſanctum qui inſolubilis. 87
In Peccato quomodo obdurati Judæi. 89
Quomodo: *Ne convertantur, &c.* 89
Pelagius diu vixit Romæ. 55
Purgatus in Oriente. ibid.
Pelagiani nullum locum relinquunt gratiæ Dei. 28
In quonam gratiam ponerent. ibid.
Parvulos dicebant ſine Baptiſmo ſalvandos. 29. 34
Contra eos ſubſcribere jubentur Epiſcopi Africani ex Edicto Impp. & mandato Aurelii. 41
Româ expulſi & proſcripti. 41. 45
Medium locum dabant parvulis. 40
Synodorum in Pelagianos ſynopſis Chronica. 355
Capitula excerpta ex Geſtis Palæſtinis. 44
De Synodis in eoſdem Africanis conjecturæ. 356
Damnati in Epheſina Synodo. 411
A Leone. ibid.
Pervincus Aſtricenſis Diaconus. 144
Petavius *Dionyſ.* de loco Socratis opinio rejecta. 287
Ejus opinio de legatione S. Irenæi. 252
De doctrina temp. 426
S. Petrus quomodo in conſortium divinæ unitatis aſſumtus. 435
Petrus ſimulans non ſequendus. 86
Imbecillis ejus inſcitia cùm finxit. ibid.
Quem ejus diem feſtum commemoret Valentinianus Auguſtus. 555
De ejus catenis. 553
Petri nomine ſedes Apoſtolica ſæpè ſignificatur. 473
Petri Chryſologi teſtim. de jejunio Quadrageſ. 289
Petronius Preſbyter legatus Arelatenſium ad Leonem pro juribus Eccleſiæ ſuæ. 156 244. 245
Philippus Labbe ex una Epiſtola Petri Chryſologi duas facit. 457
Photii Epiſcopi Tyri cauſſa. 160
Photius CP. Canones novem Synodi Africanæ agnoſcit. 369
Phylacteriorum ſuperſtitio. 125
Pœnitentia pro qualitate peccatorum imponenda. 124
Pœnitentia eorum qui interſuerunt feſtis Paganorum. 23
Graviorum, & leviorum peccatorum pœnitentia. 51
Peccatorum pondus æſtimare Epiſcopi eſt. 21. 51
Ejus, quæ velata nupſit vel corrupta eſt, poſt mortem mariti differenda. 54
Permiſſa judicio Epiſcopi. 21. 51
Publica pro ſecreto Peccato. 54
Pœnitentes non à Preſbytero niſi conſulto Epiſcopo reconciliandi. 21
Pœnitentia Apoſtatarum. 21. 64
Eorum qui actâ pœnitentiâ militiam, voluptates, nova conjugia, &c. amplectuntur. 64
Ante abſidem imponenda. 21
Scenicorum. ibid.
Monachorum laſcivientium. ibid.
Pœnitentium fervor examinandus. 14
Pœnitentibus decedentibus dandum Viaticum. ibid.
Fer. 5. ante Paſcha reconciliandi. 51
Non expectanda in periculo mortis. ibid.
Pœnitentibus nullum ſacramentum datur, nec Extrema-Unctio. 51
Nemini neganda in extremis. 71
Pœnitentia inter publicam & confirmationem media. 424
Pœnitentiæ imago apud Innocentium I. ibid.
Poſſidonius Cyrilli & Dioſcori legatus Romam. 141
Pothinus I. Epiſcopus Lugduni & Martyr. 252
Pragmatica rejecta in rebus Eccleſiaſticis. 160
Prædicandi munus quibus permiſſus. 499
Prætextati Rothomagenſis cauſſa explicata. 399
Precibus nemo utatur non probatis. 21
Preces ad Patrem dirigantur. ibid.
Preſbyteri nihil agant ſine Epiſcopis. 24
Continentia Preſbyt. & quæ pœna nubentis, fornicantis, adulterantis. 25
Preſbyter poſt corporale peccatum ordinatus deponatur. ibid.
Ante annos 30. Non ordinandus. 26
Presbyter non ordinetur, qui in ægritudine baptizatus. ibid.
Non conregionales an & quomodo poſſint offerre. ibid.
Non chriſma conficiunt. 117
Non conſignent. ibid.
Non orationis, vel actionis ſacræ licentiam ſibi præſumant coram Epiſcopo. ibid.
Non ſedere. ibid.
Non tractare veneranda myſteria. ibid.
Non Subdiaconos vel Acolythos facere. ibid.
Graviter poſt ordinat. peccantes deponendi. 119
Preſbyter contemto Epiſcopo proprias Collectas agens deponendus. 121
Preſbyter miniſtrans poſt depoſitionem ſpe reſtitutionis careat. ibid.
Ordinationis ordinem ſervent inter ſe. 145
Suo juri cedere iis non licet. ibid.
Preſbyteris quid commune cum Epiſcopis; quid non. 331
An in Baptiſterium cum Epiſcopo introibant. ibid.
Non conſecrent Virgines non conſulto Epiſcopo. 21
An baptizare coram Epiſcopo vel Confirmare. 332
Non reconcilient pœnitentes inconſulto Epiſcopo. 21
Preſbyteræ apud Græcos. 124
Primatus provinciales qui. 485
Principaliter, quo ſenſu. 434
Principes leges ſerunt de velo virginitatis. 180
Priſcillianiſtæ reviviſcunt in Hiſpania. 143
Contra eoſdem fidei regula. 281
Priſcillianiſtarum hæreſis. 447
Principum eſſe an benè proſtrari. 448
Procli Epiſcopi Conſtantinopolitani induſtria. 504
Proculi Maſſilienſis cauſſa. 257
Projecti Epiſcopi cauſſa in Galliis. 261
Cujus provinciæ Epiſcopus. ibid.
Promulgare, quid Hincmaro. 337
Proſper Aurel. Epiſcopus non eſt autor libr. *de Vocatione Gentium.* 593. 194
Proſper Aquit. non eſt autor libri de Promiſſionibus & Prædict. dim. temp. 142
Computum Paſchale ſcribit. 275
Explicatus de Synodis Africanis. 359
Correctio ejus tentata. ibid.
Proterii electio Alexandriæ. 169. 503
Literæ ad ſanctum Leonem. 171
Bedæ de his hallucinatio. ibid.
De Paſchate conſulitur. 174
Dejicitur & occiditur. 177. 502
Prudentius Trecenſis Epiſcopus novam Leonis Epiſtolam refert. 507
Pſalmi ab idiotis compoſiti, ſeu vulgares in Eccleſiis non dicantur. 125. 126

Pſaltæ Canonici. 124
Pſaltarum matrimonium, & liberi. 59
Pulcheriæ reſtituta autoritas. 153

Q

Quadragesimalis hebdomadæ ultimæ, feria v non ſolvendum jejunium. 126
In Quadrageſima natalitia Martyrum non celebrentur. *ibid.*
In Quadrageſima nuptiæ, aut natalitia non fiant. *ibid.*
Quartadecimani à domo Dei arcendi. 124
Quomodo recipiendi. *ibid.*
Quatuor-Tempora. 218

R

Ravennius Arelat. Hilario ſuccedit. 243
Metropolitæ & primatus honore potitus eſt. *ibid.*
Regenſe Concilium. 258.270 271
Rothomagum quando cœpit clarere. 245
Rebaptizatio Catholici inexpiabile ſcelus. 510
Regulus Diaconus legatur ad Leonem pro jure Arelatenſis Eccleſiæ. 155 245
Reliquiarum largitio rara primis ſeculis. 232
Rex & Sacerdos ſimul, nemo poſt Chriſtum. 89
Reſponſalium munus. 167
Righerius de Synodi Africana diſcuſſus. 372
Romanus Pontifex ſententiæ Conciliorum executor. 91.97
A Canonibus accepit jus appellationes examinandi. 91.92.256
Petri Vicarius. 92
Jus ſolvendi cujuſlibet Epiſcopi ſententiam ſibi tribuit. 97
Ad eum ex more referri ait Gelaſius cauſſas Epiſcoporum, non ait ſecundùm Canones, vel divinum jus. 103
An PP. RR. conſueviſſent concionari. 137
An adeſſet Synodo extra Italiam. 148
Romanæ Synodi duæ vulgo confuſæ. 151
Romana Eccleſia unicum Codicem ex antiquo habuit. 334
Romanorum Pontificum laudata & vindicata ſinceritas & autoritas. 412
Romani Pontificis Epiſtolæ Gallis in pretio ante Dionyſium Exiguum. 422
Romana diſciplina purior. 423.424
Romanæ ſedis Primatus. 13
Canonibus confirmatus. 25
Rom. Pontifex dat judices novos Epiſcopo poſtulanti. 16
Quomodo tractari faciat Epiſcoporum cauſſas in Provinciis. 16
Diſcutit cauſſas euntis ad Comitatum. 17
Romanam Eccleſiam qui audire conſueverunt. 48
Romanæ ſedis Pontifex proprium judicium emendat. 49
Quas Eccleſias fundavit per ſe vel à ſe miſſos. 50
Majores cauſſæ ei referendæ. 53
Romana Eccleſia Symbolum Apoſtolorum ſemper ſervavit. 68
Cum mortuis ante reconciliationem non communicans ab aliis diſcrepat. 424
Jus Relationis habet à Conciliis. 43
Romanorum circa jejunium relaxatio. 289
Romanum Concilium contra Arianos. 114
Romani Monachi Vitæ fragmentum ſubdititium. 231. *ad* 234
Rufini verſio Canonum Nicænorum in uſu apud Gallos. 401
In pretio fuit ille in Occidente. 404
Signaculum fidei à Chromatio accepit. 431
Ruſticus Epiſcopus Gallus alter à Narbonenſi Epiſcopo. 469
Ruſticus Narbonenſis Epiſcopus receſſum meditans à ſancto Leone retinetur. 139
De eodem plura. 412. *& ſeq.*
Ubi Monachus. 414
Ruſticus E. R. Diaconus Calched. Synodum recenſet. 328

S

Sabbati otium judaïcum interdictum. 125
Sabbati jejunium in Eccleſia Romana. 283. *& ſeq.*
Qua occaſione inductum. 285
Sabbati Lectio Evangelica. 124
Sabellium damnavit Synodus. 96
Sabiniani Perrhæ Epiſc. Cauſſa in Calchedonenſi. 162
Sabinianus Preſbyter Narbonenſis. 418
Sacerdotes antiquæ legis, tempore vicis ſuæ ab uxoribus abſtinebant. 64
Sardicenſe Concilium. 17.256.299
Sardicenſis Concilii Canones jus appellationum Romano Pontifici detulere. 256
Quando in Gallia uſurpati. 402
Quomodo ex iis argumentetur Leo in cauſſa Flaviani. 307
Qua occaſione conditi. 308
An de reviſione, an de appellatione intelligendi. 309
Cur eos non laudat Leo in cauſſa Hilarii. 257
An eorum ordo inverſus. 308
Sub Nicænorum nomine laudati. 342
Salonius Epiſcopus ad Leonem ſcribit. 356
Ubi Galliarum Epiſcopus. 478
Saltationes & ballatus prohibentur. 126
Saturninus Arelatenſis Metropolitanus in Synodis Arelatenſi & Biterrenſi. 296
Saturnini Tolozani Epiſcopi Vita antiquiſſima. 25
Scenicis converſis reconciliatio non neganda. 20
Schiſmaticis non admiſceri inter orandum. 125
Scrinia & Codex qui differant. 338
Scripturarum ſanctarum Canon. 20.47.126
Soli legantur in Eccleſia. Servi à Dominis non retrahendi. 27
Simoniaci in Calched. damnati. 57
A Gelaſio. 117.119
Siricii Epiſt. ad Afric. ſuppoſititia diſcutitur. 392
Ex Innocentii Epiſtola ad Victricium ſumta. 393
Siricii Epiſtola an & quando in antiquo Codice. 348
Sirmondus (Jac.) diſcuſſus. 434
Vidit Romanum Codicem. 340
Socrates Hiſtor. confutatus de numero hebdomadarum Quadrageſimalium. 287
Et de Sabbati Quadrageſimalis jejunio. *ibid.*
Favit Novatianis. 288
De jejunio Romanorum non audiendus. *ibid.*
Spectacula & loca ſuſpecta ſemper Chriſtianis omnibus interdicta. 20
Stephanus Papa II. reſpondet conſultus. 400
Stephani Epheſini Cauſſa Calchedonenſis. 161
Subadjuvæ qui fuerint. 502
Subdiaconis an & quando licitum vel illicitum connubium. 422.425.442
Superſtitionibus addicti pœna. 25
Suppoſititii fœtus facilè dignoſcuntur. 339
Symbolum Apoſtolorum Eccleſia Romana intemeratum ſemper ſervavit. 68
Symboli acceptio & redditio ante baptiſmum. 126

INDEX.

Symbolum doceaotur baptiſati in ægritudine. *ibid.*
De eo Leo pluribus. 376
Symboli Athanaſiani autor inquiritur. 384
Symmachus PP. Metropolitam Arelatenſem agnoſcit. 244
Sympoſii Epiſcopi Priſcillianiſtæ res diſcuſſæ. 449. 450
Synodus Romana, ubi Celeſtius damnatus, quando celebrata. 364
Synodus gubernet omnia in provinciis. 125.256
Quatuor tantum generales recepit Gallia ſeculo 7. 489.490
Synodica Antiochenæ Synodi ſub Domoo. 296
Synodale Concilium & Synodale judicium in quo differant. 467

T

TARENTASIENSIS civitas, cujus provinciæ Leonis tempore. 272
Epiſcopatus ejus & religionis exordia. 273
Viennenſi ſubjecta. 272
Talaſſius Andegavenſis Epiſcopus. 422
Thalaſſius Epiſcopus Cæſareæ damnatus in Calchedonenſi. 159
Taurincnſe Concilium. 236.265.268
Canon. 2. de controverſia Prim. Viennenſis. 237
Thelenſe Concilium examinatur. 388. & ſeq.
An Thelepcenſe dicendum. 389
Quâ ſuppoſitum occaſione. 391
Theodoritus depoſitus. 149
An appellavit. 150
Locus datus in Syn. Calched. 159
Ejus cauſſa examinata Calch. 160
A Leone admonitus literis. 170
Omnibus modis purgatus & laudatus. 328
Flaviano in fidei cuſtodia junctus. *ibid.*
Theodorus Forojul. conſulit Leonem. 165
Cur Metropolitam non conſuluerit. 486
Theodoſius Imperator jubet Concilium CP. ſub Flaviano retractari. 148
In Eutychen propenſus, Flaviano infenſus. 149. 152
Moritur. 152
Theodoſius Monachus Palæſtinorum tumultuum autor. 168.175
Vagus & extorris. 175
Theophilus Alexand. ſanctus vocatus quo ſenſu. 481
Theophilus Cyclum Paſchalem condit. 173
Probatus. 174
Theſſalonicenſis Vicariatus. 242.428
Cur Theſſalonicenſis Epiſcopus nominatus in Eutychis libello. 296
Ejus privilegia. 297
Timotheus Ælurus ſeditionem in Proterium ciet & ejus locum occupat. 177
Quatuor ei Epiſcopi adhærent. 178
Leonis Epiſt. & Syn. Calched. damnat. 180
Damnatus in Concilio CP. 181
Conſtantinopolim venit. *ibid.*
Ejicitur à ſede Alexandriæ. 182
Timotheus Solophaciolus Alexandriæ factus Epiſcopus. 182
Timotheus Diaconus Alexandrinus legatus de ordinatione Solophacioli. *ibid.*
Titulis ſuis quando deſignari cœperint Preſbyteri Romæ. 463
Toletani I. Concilii an ſit Regula fidei ei annexa. 381
A Patre Filióque procedit, ei additum. *ibid.*
Toletana Synodus ſub Leone illuſtrata. 382
Toletanæ Synodi plures malè confuſæ. 449
Profeſſiones fidei in una contentæ, ſuppoſitionis vel interpolationis ſuſpectæ. *ibid.*
Traditio inveſtigata in rebus fidei. 482
Trappæ Abbatia hac ætate celebris.
Turonenſe Concilium II. explicatur. 339
Turribii Aſturicenſis nomen, elogium, Epiſcopatus. 445. & ſeq.
An idem ille & Leonis Notarius. *ibid.*
Priſcillianiſtas inſectatur. 144
Tuſdritanum Concilium. 127

V

VALENTIA prædicatores ab Irenæo recipit. 251
Valentinus Arelatenſis Epiſcopus Metropolitanus in Concilio Agrippinenſi. 236
Valentini Concilii I. ſubſcriptiones an genuinæ. 246
Valentiniani III. Aug. Conſtitutio de cauſſa Eccleſiæ. 241
Valerii Comitis neceſſitudo cum ſancto Auguſtino. 366
Ejus ſtudium & officia pro fidei cauſſa contra Pelagianos. 366. & 367
Valeſii *Henrici* opinio de legatione ſancti Irenæi. 251
Vandalica clades Romæ. 176
Vaſenſis Epiſcopus ab Arelatenſi ordinatus. 243
Veſtium non communium uſus damnatus. 27
De Veſtibus Eccleſiaſticorum. 72
Veranus Epiſcopus ad Leonem ſcribit. 156
Vencienſis fuit Epiſcopus. 468
Veneticum Concilium de continentia Clericorum. 421
Veritas quomodo defendenda. 147
Verus Epiſcopus Viennenſis in I. Arelat. Synodo. 236
Veſontio ab Irenæo fidem recipit. 251
Veſperæ oratio. 125
Viaticum decedentibus pœnitentibus dandum. 14
Victorii Aquitani Cyclus Paſchalis. 175
Victor Capuanus Victorii Cyclum perſtringit. *ibid.*
Victricius Rot. Romæ commoratus. 54
Viduæ profeſſæ quomodo puniendæ ſi violent propoſitum. 119
Viduæ non velandæ. 118
Viduitas laudata. 68
Viduæ ſeu Matriculariæ Eccleſiarum. 124
Viennenſis provinciæ ſtatus & Epiſcopi. 469
Epiſcoporum illius Libellus ſupplex ad Leonem pro Arelatenſi privilegio aſſertus. 472. & ſeq.
Viennenſis Eccleſiæ ſtatus 2. ſæculo. 247
Viennenſis Provinciæ diviſio. 244
Cur ita nominata. 247
Quo ſenſu Metropolis. *ibid.*
Unde tot in ea provincia turbæ. 263
Viennenſis Epiſcopus non interfuit ordinationi Ravennii. 272
Vindemialis Epiſcopus Africanus miſſus ad Comitatum ab Africano Concilio. 358
Virgines. Propoſiti earum & Conſecrationis diſcrimen. 424
Virginitatem profeſſæ & prævaricantes quid? 24
Quando pœnitentiæ ſubjiciendæ. Virginitatem profeſſæ ſeu velatæ ſeu non. 54
Virgo quæ ſe vovit Deo non nubat. 59
Virginum excellentia. 67
Quibus temporibus velandæ. 118
Virginibus ſacris ſe conjungentes à communione arcendi. 339

Vuu iij

INDEX.

Velum quâ ætate acceptum. 180
Vitalis & Miſenus Legati Apoſtolici ab Acacio corrupti. 85
Voſſii judicium de autore lib. *de Vocatione Gent.* 191
Emendatur. 192.193.202
Ejus ſententia de differentia doctrinæ autoris *de Vocatione Gentium* à Proſpero. 202
Urſus Epiſcopus Gallus depoſitus. 258
Uſſerius de Synodo Africana diſcuſſus. 372
Uſura interdicta. 427
Clericis præſertim. 21

Z

ZACHARIAS Papa à Gallis conſultus non à Dionyſio Canones mutuatur. 400
Zoſimus Papa à calumniis hæreticorum vindicatus. 342
Prævaricationis ac timiditatis accuſatus à Juliano. 365
Mandatum ejus Fauſtino legato datum de Epiſcopis ad Comitatum navigantibus. 369
Nihil definit ante recepta Africanorum ſcripta. 373
Ejus Epiſtolarum pro Arelatenſi Primatu ſinceritas aſſerta. 238.265
An ſuſpectus & deceptus in negotio Arelatenſi. 240.267

F I N I S.